Ubaldi
consilia

1551

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIA
D. ANGELI
DE VBALDIS
PERVSINI
IVRECONSVLTI CELE-

BERRIMI NECNON ERVDITISSIMI

varias Deciſiones Legum ſtudioſis vtiliſsimas complectentia, vigilantiùs quàm hactenus fuerint nunc emendata.

Quibus acceſsit ampliſsimũ materiarum omnium ſcitu dignarum, quas Reſponſa hæc continent,

Repertorium operi decenter præfixum: vt ſtudioſo Lectori ſingula quæ ſcire volet faciliùs occurrant.

10141
BIBLIOTECA DE DEUSTO BILBAO

LVGDVNI.

M. D. L I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

REPERTORIVM

CONSILIORVM DOMINI ANGELI de Vbaldis, Perusini legum Docto. subtilissimi, præcipuas in ipsis decisiones contentas, ordine claro legentibus demonstrans.

Abbas an possit allegare se læsum in locatione, quia fructus non venduntur carius quã tempore locationis. cõsi. cccxij. n. 5. f. 73.
Abbas an possit peterepœnam, eo quod sibi non sit in terminis satisfactũ. cõs. cccxij. n. 7, f. 173
Abbas bona immobilia ecclesie vẽdere nequit. in consi. cxxxiij. nu. 3. fo. 68.

¶ Abradens nomen verũ in literis, & aliud subscribens, falsi arguitur. consi. cccvij. nu. 1. fo. 209.

¶ Absens à ciuitate, an dicatur is qui cum familia continuo triennio absuit, licet sępe solus aliquibus diebus rediret. cõsi. ccvij. numero. 1. fo. 147.

¶ Accessorium sequitur suum principale, & nõ econtra. cõsi. cccxcj numero. 3. fo. 169.

¶ Accusare non potest, qui iurisdictioni non subditur. consi. lvj. numero. 1. fo. 28.

Accusatio criminalis quailter probetur, & quãdo probata dicatur. consi. 309. nu. 1. fo. 170.

Accusatoris & accusati diffamantis & diffamati partes, quis substinere dicatur. consi. 354. nu. 1. fo. 212.

Accusatus an possit alibi quàm in loco suo forum sortiri. consi. 27. numero. 2. fo. 13.

¶ Acta in iudicio nulla dicuntur, si forma substantialis omittatur. consi. 196. nu. 3. fo. 102.

Actio subrogata, an semper sapiat naturam primam. consi. 31. numero. 7. fo. 15.

Actio iniuriarũ intentatur contra diffamentẽ. consi. xcv. nu. 1. fo. 50.

Actio pro socio quid requirat, vt sententia diffinitiua sequi possit. consi. 252. nu. 1. fo. 144.

Actio oritur ex nudo pacto, quo conuentio firmatur. consi. j. n. 9. f. 1.

Actio an nascatur inter gerentem, & eum cuius negotia gerit. consi. 322. nu. 2. fo. 177.

Actio de dote competit filiæ, etiam sibi soli reddi, pater stipulatus fuerit. consi. 317. nu. 2. fo. 149.

Actio cum effectu competit ante obiectionem, etiam si exactio fieri nequeat. consi. lv. nu. 2. fo. 28.

Actione iniuriarum non tenetur is per quem aliquis cum pila lędi-tur. consi. 397. nu. 3. fo. 172.

Actiones & nomina debitorum mixtæ sunt naturæ. consi. 328. numero. 2. fo. 182.

Actiones & iura, mobilium & immobilium nomine non veniunt. consi. 328. nu. 6. fo. 282.

Actio hypothecaria quãto tẽpore prescribi possit. cõsi. 212. n. 1. f. 105.

¶ Actor sequitur forum rei. consi. cxxij. nu. 1. fo. 64.

Actor omnem agendi causam, & actionis speciem in iudicio deducere debet. consi. 25. nu. 2. fo. 12.

Actus gẽtiũ nõ operatur contra intẽtionẽ eorũ. consi. 77. n. 3. fo. 39.

Actus initium in persona procuratoris non sumens, quando valeat. consi. 98. nu. 2. fo. 52.

Actus liberam testamenti factionem impediens, bonis moribus censetur contrarius. consi. 314. nu. 2. fo. 174.

¶ Additio vel detractio qualitatis, an cõstituat nouam rem. consi. 251. nu. 2. fo. 147.

Adhærentes qui & quando dicantur. consi. 309. nu. 3. fo. 168.

Aditio hæreditatis vxoris facta per virum, quando valeat. consilio. clxxxiij. nu. 2. fo. 93.

Aditio hæreditatis mater an præsumatur facta per filiam, per taciturnitatem, patre possidente. consi. 38. nu. 3. fo. 175.

Adiens iudicem incompetentem, sibi nõ præiudicat, si hoc fecit per errorem. consi. 336. fo. 186.

¶ Administrator hæreditatem pio loco delatam, repudiare non potest. consi. 354. nu. 2. fo. 166.

Administrator pecunias domini in suum vsum conuertere non debet. consi. xc. nu. 2. fo. 45.

Administratores societatis rationes reddere compelli possunt. consilio. cclxxxvj. nu. 3. fo. 157.

Administratores suis superioribus præiudicare non possunt. consil. 357. nu. 7. fo. 207.

¶ Affectio ad incognitum nulla. consi. lxxviij. nu. 2. fo. 39.

¶ Affinitas an faciat testem repelli à testimonio ferendo. consi. 194. numero. 2. fol. 101.

¶ Agnati sunt cognatis præferendi. consi. xcix. numero. 4. fo. 53.

Agnati masculi præferuntur, vt agnationes conseruentur. consi. 221. numero. 2. fo. 19.

Agnati masculi in quibus non conseruetur agnationis dignitas. consilio. 344. numero. 5. fo. 193.

Agnati superstites succedunt in oneribus defunctorum. cõsilio. 281. numero. 4. fo. 154.

Agnati an præferãtur cognatis in successione intesta. cõ. 147. n. 1. f. 57.

Agnatus quinti gradus matre admissa excluditur. consilio. 282. numero. 3. fo. 155.

¶ Alienare non valens absque alterius assensu, etiam illi non alienabit, cuius requiritur assensus. consi. 303. nu. 2. fo. 169.

Alienari non debent, quę restitutioni subiacent. consi. 263. numero. 3. fol. 144.

Alienatio facta per rectorem hospitalis de bonis sibi relictis cum prohibitione alienationis, quando valeat. consi. clxviij. nu. 1. f. 85.

Alienatio bonorum per testatorem prohibita, an ad filios filiorum qui institui non sunt extendatur. consi. 7. nu. 1. fo. 4.

Alienatio facta de bonis testatoris alienationem prohibentis, an valeat. consi. 7. nu. 1. fo. 4.

Alimenta an debeantur mulieri cui dos non restituitur. consi. 369. numero. 1. fo. 208.

Alimenta quot modis petantur, & quando debeantur. consi. 319. numero. 2. fo. 208.

Alimenta descendentibus iure naturę debita, statuto ciuili non tolluntur. consi. 359. nu. 3. fo. 202.

Allodium quid sit, & qualiter in allodio succedatur. consi. 257. numero. 7. fo. 121.

¶ Apodissa vti volens an teneatur stare scripturę in vtroque latere positę consi. 132. nu. 2. fo. 52,

¶ Apparere quid dicatur. consi. 317. nu. 2. fo. 175.

¶ Appellandi potestas, quare inducta fuerit. consilio. 187. numero. 3. folio. 96.

Appellandi vsus censetur necessarius. consi. lxxxvij. numero. 2. folio. 96.

Appellans biennium habet ad prosequendam appellationem. consilio. 310. nu. 3. fo. 171

Aepellans ad iudicem incompetentem, in quo sibi præiudicet. consilio. 336. nu. 6. fo. 186.

Appellare à sententia, quando possit is, qui se nõ appellaturum promisit. consi. 158. nu. 1. fo. 197.

Appellari an possit à sententia, quam pronunciatum est immissionem bonorum respectu vsusfructus, per tertium, contra quem lata est. consi. 46. nu. 1. fo. 18.

Appellari an possit à quolibet grauamine. consi. 46. numero. 5. folio. 23.

Appellari quando possit à sequestro à iudice facto. consil. 107. nu. 1. folio. 56.

Aappellari potest à qualibet sententia diffinitiua. consilio. 46. nume-

Universidad de Deusto

Repertorium Consiliorum.

ro.3.fo.23.
Appellari potest à sententia interlocutoria.consilio.cxv.numero.3. folio.25.
Appellari non potest a sententia,super possessorio retinendæ lata. consi.156.nu.4.fo.23.
Appellatio coram quo terminetur,si ad plures appelletur.cõsi.336. nu.2.fo.186.
Appellatio coram quo interponi debeat,& intra quantum tempus debeat appellans eam prosequi.consi.cxxx.nu.1.fo.67.
Appellatio non facta in forma,censetur nulla.consi.188.numero.3. folio.197.
Appellatio quando teneat,& quis de ea cognoscere debeat.cõsi.336. nu.1.fo.186.
Appellatio quando deserta dicatur.consilio.194. numero quarto. folio.181.
Appellatio à sententia ferenda an valeat.consi.clxxxviij.nu.2.fo.197.
Appellatio facta cum infertione plurium causarum scilicet nullitatis & iniquitatis,quando valeat.consi.267.nu.1.fo.146.
Appellationem coram iudice incompetenti prosequens,an præcludat sibi viam regressus ad competentem.cõsi.336.nu.3.fo.186.
Appellationes interlocutoriæ intra decem dies sunt terminãdæ.cõsilio.cxl.nu.1.fo.72.
¶ Arbiter laudum ferens iniquum,suam literam facit.consi.393.numero.1.fo.192.
Arbiter malè iudicans,facit litem suam.consil.cclxxvij.numero.6. folio.113.
Arbitramentum,transactio quædam dicitur.consilio.lxvj.nume.3. folio.34.
Arbitrandi potestas quando finiri dicatur.consilio.404.numero.1. folio. 75.
Arbitrator conditionaliter arbitrari potest,& arbitramentum purè fieri,& sub conditione.consi.xlij.nu.4.fo.22.
Arbitrator super vna re assumptus,potest pronunciare super pluribus. consi.xlij.nu.3.fo.21.
Arbitratori soli incausa reductionis non creditur.consi.305.numero.4.fo.176.
Arbitrij natura quæ sit.consi.343.nu.8.fo.192.
Arbitri super pœna non laudabunt,de qua non fuit cõpromissum. cons.42.nu.2.fo.21.
Arbitri in quos compromissum est,vt laudent quem esse hæredem, vel non, vltra id ipsum nihil laudare possunt.cõsi.xlij.numero.1. folio. 21.
Arbitris à partibus electis eligentibus tertium,qui postea diuersimo de sententias protulerunt,vtrum tales sententiæ teneant.cõsi.clij. nu.1.fo.78.
Arbitrium latum ad voluntatem tertij,quando valeat.consi.344.numero.9.fo.146.
Arbitro disponente inter duos fratres, vt vnus det alteri quolibet anno centum, & cẽtum filijs masculis legitimis,an legitimati ante laudum possint petere centum.consi.lxxj.nu.1.fo.36.
¶ Argumentum de minus iniquo ad magis iniquum censetur inualidum.cons.384.nu.7.fo.193.
¶ Arræ loco pœnæ datæ,an eundem habeant effectũ.consi.234.numero.3.fo.125.
¶ Armorum species quot sint.consi.398.nu.2.fo.172.
¶ Aslasinus condemnatur pro delicto, quod non consummatur. consi.14.nu.4.fo.8.
Assertioni summi pontificis an sit semper standum.consi.274.numero.2.fo.149
Assertio erronea præsumitur,si res aliter esse reperiatur.consil.376. numero.2.fo.166.
¶ Assignatio bonorum filiorum citra eorum cõsensum fieri potest. consi.1.nu.3 fo.25.
Auia neptem dotans,& stipulata dotem sibi reddi si matrimonium soluatur vnica superuiuente filia quis admittatur ad successionẽ pupillæ.consi.108.nu.1.fo.62.
Auia neptem dotare non tenetur.consi.30.nu.2.fo.15.
Auus an possit hæreditatem nepotis infantis amplecti,& repudiare maternam.consi.56.nu.86.fo.43.

Bailia seu potestas, quando ordinaria dicatur. consilio cccxxvij.nu.1.fo.181.
¶ Bastardi seu spurij,ad successionem non inuitantur. consi.cxcj.nu.4.fo.99.
¶ Bonafides in puritate conscientiæ consistens requiritur,vt vsucapio longi temporis inchoetur.consi.cccxlj.nu.3.fo.190.
Bona damnatorum à fisco repudiata,ad eorum filios deuoluuntur. consi.ccclvij.nu.9.fo.201.
Bona obligantium se ad restitutionem dotis,an censeantur obligata ad eandem restituendam.consi.cccxcviij.nu.1.fo.172.
Bona patrimonialia,vel alia ante monachatum, vel post monacho acquisita,an spectent ad monasterium.consi.cxxxiij.nume.1.folio.68.
Bona vxori obuenta,quando maritus lucretur,& quando eis fruatur.consi.lxij.nu.3.fo.31.
¶ Beneficium principis latissimè interpretatur.cõsi.xvij.numero.3. folio.9.

Cancellationes mortuorum quare cassari debent.consi. ccclvj.nu.4.fo.200.
¶ Canonem non soluens,cadat à iure suo.consi. cccxj. nu.3.fo.172.
Canonica portio,de quibus rebus episcopo debeatur.consi.cxvij.numero.2.fo.62.
¶ Capientium non efficiuntur,quæ in bello iniusto capiuntur.cõsi. ccclxvij.nu.5.fo.158.
¶ Capitulum,ecclesia vacante per mortem superioris concorditer elegit vnum ex ipsis in vicarium durante vacatione, vtrum talis vicarius possit per maiorem partem reuocari.consi.xlv. numero.1.fo.23.
¶ Captura requirens duplicem consensum alicuius autoritate laudi,quo casu teneatur.consi.cclv.nu.1.fo.137.
¶ Campum duelli assecurans,mortaliter peccat.consi.ccclxxiiij.nume.5.fo.212.
¶ Carceri priuato mancipans aliquem,punitur.consi.ccclxxvij.n.1. folio.214.
¶ Charitatis ordo incipit à seipso.consi.ccclxxvj.numero tertio.folio.214.
¶ Casus omissus remanet iure communi disponendus.cõsi.xcij.numero.2.fo.46.
Casus omissus ad iuris communis regulam est reducendus. consi. lxxij.nu.2.fo.37.
Casus contingens an cedat incommodo conductoris vel locatoris. consi.cexcij.nu.1.fo.131.
Causa suos regulabit effectus.consi.cccxlvj.nu.1.folio.centesimo nonagesimoquarto.
Causa an dicatur pendere per obiectionem incompetentiæ iudicis. consi.cxcvj.nu.2.fo.77.
Causa quando fortuito casui ascribatur.consi.xv.numero tertio.folio.29.
Causa testati,causam intestati ad se non trahit,in milite armatæ militiæ.consi.ccclviij.nu.4.fo.202.
Causa vel instantia non sopitur,si sententia annulletur.cõsi. ccxvij. nu.8.fo.115.
Causa intestati trahitur ad causam testati.consilio.cxlviij.numero.3. folio.76.
¶ Cautio fructuaria non est de substãtia in vsufructu.consi.xcj.nu.5. folio.46
Cautio de vtendo,quãdo dari debeat ab eo qui vsumfructum petit. consi.ccclvj.nu.7.fo.200.
Cautio doli in obligato ad restitutionem rei qualis esse dicatur. consilio.xij.nu.2.fo.7.
Cautio de vtendo fruendo præstatur,quando vsusfructus inter viuos constituitur.consi.ij.nu.6.fo.2
Cautio de modo implendo,quando sufficiat.consi.clxiij.numero.2. folio.84.
¶ Cedens an possit recipere,compensare,transigere,vel pacisci si cessionarius in loco ponatur cedentis.consi.cclix.nu.3.fo.141.
¶ Cessio si fiat ex necessitate,an possit debitor contra cessionarium vti cõpensationis exceptione.consi.cclix.nu.2.fo.141.

Cessiones

Domini Angeli de Perusio.

Cessiones reprobantur quæ ratione officij impetẽtiores inueniũtur. consi.cclxxix.nu.3 fo.153.
Cessionarius per cessionem procurator efficitur in rem suam.consi. lxxxix.nu.2.fo.45.
¶ Cicatrix differt à signo vituperabili.cõsilio.cxlvj.numero tertio. folio.75.
¶ Citatio per edictum facta à delegato,quando & quos arctare possit.consi.cxxxviij.nu.1.fo.71.
Citatio facultatem defensionis citato aperit.consi. cclx. numero.2. folio.142.
Citatus comparere non dicitur,nisi actum explicet propter quem citatur.consi.lxj.nu.4.fol.31.
Citatio facta de vno agnatorum citandorum ad accusationem occisoris,quando sufficiat stante statuto &c.consi.cclxxxix.nume.1. folio.161.
¶ Ciuis quis sit,an possit cogi,& ad onera ciuilia cõpelli.cõsi. ccclj. nu.3.fo.197.
Citatur comparens si satisdationem non dederit,in iure suo non audietur.consi.lxj.nu.5.fo.31.
Ciuitas an possit statuere quòd nullus intret aliquas ecclesias,& an tali statuto non obstante,possit literas papales habens intrare. cons.xxiij.nu.1.fo.12.
¶ Clausula vbicunq; ponatur,ad omnia in oratione posita refertur. cons.xxviij.nu.2.fo.13.
Clausula si non valet &c.an habeat locum etiam rupto testamento præteritione filij.consi.cviij.nu.1.fo.56.
Clausula ad aliquid posita,eius oppositum operari non debet.consi. lxvj.nu.6.fo.34.
Clausula si non valet iure testamenti &c. quid operetur. consi.cviij. nu.2.fo.57.
Clausula codicillaris in testamento adiecta,quid operetur.consi. lj. nu.4.fo.26.
Clausula generalis apposita transactioni super specie certa interpositæ ad ipsam rem est restringenda.consi.cclxxxvij.numero sexto.fo.178.
Clerici,seculariibus non subduntur iudicibus.consil. ccclx. nume.3. folio.190.
¶ Codicilli,cum his quæ in eis continentur,ad tempus testamenti non semper referuntur.consi.ccclij.nu.3.fo.198.
Codicillus non habens clausulam derogatoriam in primo testamẽto,an tollat primum continens eandem clausulam.consi.cccxiiij. nu.1.fo.174.
¶ Cognati & agnati condemnatorum,an puniantur ex inobedientia eorum.consi.lxiij.nu.1.fo.32.
¶ Colligati debent sibi mutuo auxiliari.consilio.ccclxxvj.nume.5. folio.214.
Collusio quibus indicijs præsumatur in vẽditione.consi.ccclxxxvij. nu.4.fo.167.
¶ Comes palatinus an illegitimum absentem posset legitimare, & an nati ex talitèr legitimato,possint succedere.consilio.xvij.nu. 1.fol.9.
Commune efficitur quod per vnum ex socijs emitur.consi.cxij.n.2. folio.60.
¶ Commissio receptionis testium facta parte non citata, an valeat. consi.ccclxvij.nu.10.&.11.fo.158.&.159.
Commissionem specialem se habere dicens,eam in scriptis mõstrare tenetur.consi.clxxxij.nu.1.fo.92.
Compensatio an possit opponi de appodissa ad quantitatem instrumenti cum guarentigia &c.consi.cxxxij.nu.1.fo.68.
Commodum quisentit,etiam incommodum subibit.consi.cccxliiij. nu.4.fo.193.
¶ Compromissa regulantur secundum iudicia.consi. lxvj. nume.2. folio.34.
Compromissa tot sunt quot compromittentes, vbi causa est diuidua.consi.ccxlviij.nu.2.fo.133.
Compromissum transactio quædam dicitur,quę ad tertij arbitriũ potest regulari.consi.cccxliiij.nu.7.fo.192.
Compromissum annulletur,quando per metum compromittitur. consi.ccxviij.nu.3.fo. 116.
Compromissum,vt arbitrio tertij & religiosi assumptus, sententiam ferat,an valeat.consi cclxxij.nu.1.fo.148.
Compromissum inter duos fratres maiores,quãdo teneat.cõsi.lxvj. nu.4.fo.27.
Compromissum factum per rectorem ecclesiæ de rebus profanis ad ipsam pertinentibus, quando valeat.consi.lxxxiij.nu.1.fo.33.
Compromissum non fit in arbitratorem,nec transigitur sentẽtia lata.consi.cxcviij.nu.3.fo.104.
Compromissum à pacto separatur,& alterum ab altero vitiatur.cõsilio. cclxxij.nu.4.fo.148.
Compromissum,an valeat factum sub conditione,quòd arbiter laudare non possit sine consi. expresso tertij.consi. cccxliij. n.6.f.191.
Compromissum an valeat,si iniudicem compromittentium fiat.cõsilio.ccxviij.nu.2.fo.115.
Compromissum an expiret morte eius propter quem compromittitur.consi.ccxlviij.nu.1.fo.132.
Compromissum generale an extendatur ad præteritas lites, & sentẽtias,&c.consi.ccxlix.nu.1.fo.133.
Compromissum factum in arbitrum quando valeat.cõsi.lxvj.nu.1. folio.34.
Compromittere quid sit.consi.cxcij.nu.3.fo.99.
¶ Concessio mutua omnium bonorum testamenti factionem nõn impediens,est valida.consi.clxxix.nu.5.fo.71.
Concessio ad libellum, quæ dicatur.consi.clxxxiiij.nu.3.fo.94.
Concesso palatio seu domo, mercatoribus ad mercantias exercendas,an censeatur eis concessa via,quæ est subtus palatium. consil. xviij.nu.1. fo.10.
Concesso vno conceditur & illud,sine quo concessum haberi nõ potest.cõsi.ccclxiij.nu.3.fo.203.
Cõcessum in vno casu,in oppositò denegatum cẽsetur cõsi.ccclxxiij. nu.3.fo.210.
¶ Cõcubina potest accipi in vxorem,vt filij ex ea nati legitimentur. consi.xx.nu.1.fo.11.
¶ Condemnatio an possit sequi ad inquisitionem inepte formatam. consi.clxxviij.nu.1.fo.89.
Condemnatio an sequi possit ad accusationem sufficienter probatam.consi. ccxvij.nu.6.fo.114.
Condemnatio quando sequi possit ex confessione facta in inquisitione.consi.ccxcviij.nu.2.fo.67.
Cõdemnatio an possit fieri ex confessione super contentis in inquisitione facti. consi.clxxviij.nu.2.fo.89.
¶ Conditio melior quando dicatur afferri datijs venalibus.consi.cccxxiiij.nu.2.fo.178.
Conditio,si sine liberis decesserit,non potest verificari ante tempus mortis.consi.ccxxij.nu.3.fo.119.
Cõditio quando pro defecta habeatur.consili.xxxiiij.numero quinto.fo.17.
Conditio an dicatur impleta,si post implectionem nõ duret.consi. xxxiiij.nu.2.&.8.fo.17.
Conditio in pretij solutione, quando sit voluntaria,& quid operetur.consi.ccclxxxviij.nu.3.fo.219.
Conditio apposita,quando vitiet actum non impleta.cõsil.cxx. nu. 3.folio.63.
Conditio non dicitur impleta,si non manserit impleta. cõsi.xxxiij. nu.9.fo.17.
Conditio in testamento apposita,quando in codicillis censeatur repetita.consi.ccxciiij.nu.6.&.8.fo.265.
Conditio dispositioni adiecta,debet impleri in forma.cõsi.cccxxx. nu.2.fo.183.
Conditio qualiter in dispositione sit intelligenda.consi.lvij.nume.3. folio.28.
Conditio hospitalis construendi per testatorem apposita, quando purificari dicatur.consi.cccxxx.nu.1.fo.183.
Conditiones,si filios habuerit,& si sine liberis decesserit,quando verificatę dicantur.cõsi.ccclxiiij.nu.1.fo.204.
Conductor an teneatur de incendio domus conductæ.cõsil.cxcvij. nu.1.fo.103
¶ Cõfœderationes licitæ quæ sint.cõsilio.ccclxxvj.numero primo. folio.213.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Repertorium Consiliorum

¶ Cósessio extraiudicialis,an eneruet confessionem iudicialé prius factam.cons.cccix.nu.5.fo.171.
Confessio ex causa erroris reuocari potest.cósili.cxxxvj.numero.2. folio.69.
Confessio metu extorta non præiudicat.consi.cccIxxxvij. nume.2. folio.241
Confessio facta parte præsente probat,nisi de contrario appareat.cósilio.cxxxvij.nu.3.fo.70.
Confessio extraiudicialis quid operetur.consili. decimo.numero.8. folio.5.
Confessio enunciatiua præiudicat confitenti.consilio.ccxc.nume.3. folio.162.
Confessio inter prohibitos simulata creditur,nisi veritas facti probetur.consi.v.nu.5.fo.3.
Confessio prælati quando noceat successori.consilio.ccxlv.numero.8.fo.13.
Confessio arrarum,an interdicatur,& quid operetur.cósi.ccxxxiiij. nu.4.fo.125.
Confessio numeratæ dotis facta à viro prætextu promissionis, non præiudicat vxori.consi.cxlv.nu.3.fo.74.
Confitens recepisse ducenta nomine pretij domus,quæ eidem restituere promisit,si venditio nulla esset,quãdo ei restituere tenea tur.consi.clvj.nu.1.fo.79.
¶ Coniuncti pariter sunt ad successionem pariter inuitandi.consil. cccxxj.nu.3.fo.77.
Coniuncti re qui dicantur.cós.ccxcv.nu.4.fo.266.
Coniuncti re & verbis,quando dicantur legatarij.consi.cccxlij.nu.5. folio.190.
¶ Conscientiam suam quilibet sequi debet.consili.clxxxj.nume.3. folio.92.
¶ Consensus solus ad matrimonium requiritur.cósi.xxix.nume.3. folio.14.
Consensus verus sponsorum perficit matrimonium.consi.xcij.nu.3. folio.47.
Consentiens distrahere dicitur,dum liberat eum cui consentit.cós.l. nu.4.fo.125.
¶ Consilium dari potest sine reipublicæ iactura.consi.cccxix.nu.3. folio.176.
¶ Consuetudo si indúcatur,cósensus expressus & tacitus requiritur eius cui per eam præiudicatur.consi.liij.nu.4.fo.27.
Consuetudo facto & omissione inducitur.consi. cccxxxvij. numero.3.fo.187.
Consuetudine contraria tollitur consilio. cccxxxvij. numero .5. folio.187.
Consuetudo reprobatur,qua capientis sit quòd in bello iniusto capitur.cósi.ccclxvij.nu.6.fo.206.
Consuetudo seruari debet in vectigalibus & gabellis exigendis.cósi. ix.nu.3.fo.5.
Consuetudo municipij,quando iura tollat singularium personarũ. consi.lxiij.nume.3.fo.32.
¶ Consultor assumptus in causa,quando possit vt suspectus reprobari.consi.ccxvj.nu.1.fo.113.
¶ Contractus facti à minore,an comprehendantur in statuto de vẽditionibus ad cridas ponendis disponente.consi.clx.numero 2. folio 82.
Cõtractus redditur nullus,cui causam prestat dolus.cósi. ccxxxiiij. numero 5.folio 125.
Contractus venditionis quis & qualis esse debeat. consil.ij. numero.11.folio 2.
¶ Contumax verus quis dicatur.consilio clxxxvj. numero primo. folio 95.
Contumacia & confessio ficta testis,an tollat effectum suæ attestationis.consi.cccix.nu,6.fo.172.
¶ Cõtrariorum eadem est disciplina.consl.lxxiij.numero secundo. folio 37.
¶ Conuentus & capitulum,an teneantur ex delicto antecessorum. consilio ccxlvj.nu.2.fol.132.
Conuentione facta de matrimonio contrahendo inter duos impotentes,cum fuerint legitimæ ætatis,an interpellatus ab altero qui nondum est ætatis legitimæ illum constituat in mora.consi.cclj. numero 1.fo.135.
Conuentio quæ in stipulationem deducitur,insinuari debet. consilio.clxxix.nu.7.fo.90.
Conuentiones seruari debent,quæ à iure non respuuntur. consilio lxxvij.nume.2.fo.39.
Conuentiones clandestinæ non præsumuntur dolo carere. consiliõ cccxc.nume.4.fo.220.
¶ Copula &,in vltimis voluntatibus sensum facit varium. consilio ccxciiij.nu.2.& 4.fo.265.
Copula &,successiue capitur quando inter personas affectione ordinata coniunctas repetitur.consilio xxxviij. numero secundo. folio.19.
Copulatiua quando,resoluatur in disiunctiuam.consi.lxj. numero 3.folio 31.
Copulatorum concursus requiritur,vt copulatiua verificetur.consilio ccclvij.nu.6.fo.201.
¶ Creditores non obstante quittatione,contra debitores qui ad pinguiorem fortunam peruenerunt,agere possunt.consi.liij.numero 2.folio.27.
Creditorum duæ partes, cum debitoribus pacisci possunt, super quinquennali dilatione.consi.ccxiij.nu.1.fo.111.
Creditoribus concordantibus in eligendo aliquem in curatorem hę reditatis,vtrum defuncto curatore agere possit,non obstante cõcordia.consi.lxxvij.nu.1.fo.39.
Credulitas ad probationem non sufficit. consilio.cxxxvj. nume.3. folio.69.
¶ Crimen in loco incolatus & conuersationis puniri potest.consil. ccxvij.nume.4.fo.114.
¶ Crudelis est,qui famam propriam negligit.consi.ccccj.numro.6. folio.228.
¶ Culpa & negligẽtia præsumitur in ex cuius domus comburitur. consi.cxcvij.nu.3.fo.103.
Culpam alterius allegans,illam probare debet.consi. cxcvij. numero.2.folio .103.
¶ Curator an possit dari bonis defuncti,termino hæreditatis adeũdæ non assignato.consi.cxcij.nu.1.fo.99.
Curator quando dicatur legitime ordinatus. consil.cxciij.nume.4. folio.100.
Curator datus bonis,quando compromittere possit.consi.cxcij.numero.2.fo.99.
Curator datus bonis absentis,in quo differat à curatore bonis defuncti dato.consi.cxciij.nu.3.fo.100.
Curator quando detur bonis absentis,& quæ requirãtur in ipsa dation e.consi.ciij.nu.1.fo.54.
Curator bonorum,in quibus differat à curatore minorum. consil. ciij.nu.3.fo.54.
Curator datur bonis & hæreditati iacenti creditoribus credita repo scentibus.consi.ccliij.nu.2.fo.136.
Curator ad instantiam creditorum hæreditariorum hæreditati vt iacenti datus, an possit compromittere.consi.cxciij.numero primo.fo.100.
Curator bonis defuncti ex officio potest dari.consi.ciij.numero .2. folio.54.
Curatoris dati bonis potestas quæ sit.consilio.cxciij.numero secundo.fo.100.
Damna debent resarciri,antequam restitutio debeat fieri.consi.ccclxvij.nu.4.fo.207.
Damnari ad furcas nullus debet ex confessione simplici.consi.ccciij.nu.2.fo.229.
Damnatus ad mortem habere nequit hæredem.cós.cclvij.numer.1. folio.154.
Damnatus ad mortem intestabilis dicitur.consilio.ccclvj.numer.1. folio.153.
¶ Datia à domino suo habentes,quomodo,qualiter, & inquantum teneantur.consi.cclxxxvj.nu.1.fo.156.
¶ De facto,verbum hoc quid significet.cósi.clxxvj.nu.1.fo.89.
¶ Debitor,creditori volenti aliud pro alio soluere potest.cósi.cccxcj.nu.8.fo.22

Debitor

Domini Angeli de Perusio.

Debitor citatus si non comparens soluat, non punitur tanquam cõtumax.consi.lxj.nu.1.fo.31.
Debitor an possit vti exceptione compensationis contra cessionarium creditoris.consi.cclix.nu.1.fo.141.
Debitor electionem habet,an cedat an vero dilationem capiat quin quennalem.consi.ccxiij.nu.3.fo.111.
Debitum ex sententia proueniens ex quasi contractu esse dicitur. consi.cccij.nu.2.fo.168.
Debitum quot modis purum dicatur.consil. cxxj. numero secundo.fo.63,
¶ Decedere pro parte testatus & pro parte intestatus nemo potest. consi.cccxcv.nu.4.fo.223.
Decedere non dicitur sine hærede,qui fratrem habet.cõsil.cx. numero.7.fo.58.
Declaratio voluntatis an transeat ad hęredem declarare debentis.cõsil.ccxciij.nu.1.fo.263.
Declaratio facti ambigui ad iudicem spectat.consil. cclvj.numer.4. folio.137.
¶ Declinans iurisdictionem in nullo iure suo auditur.consil. xlvij. nu.2.fo.23.
¶ Delegati quando sint censendi hi,quibus aliqua causa terminanda committitur.consi.ccxiiij.nu.1.fo.112.
Delegatus quando,& quo casu mulctare possit.consil.viij. numero 1.folio.4.
Delegatus mulctare potest in tribus casibus.consi.viij.nu.2.fo.4.
Delicta suos sequuntur autores.consilio sexagesimotertio.numero 6.fol.32.
Delictum prælati quando noceat ecclesiæ. consilio. ccxlv. numero 3.fol.129.
¶ Denunciationon est semper necessaria.consilio.cccxxxij. numero.5.fo.184.
Denunciationes quot fieri debeant,vt res in solutum adiudicari possit.consi.ccxliij.nu.2.fo.128.
¶ Deportatus si restituatur,quæ sua fuerant assequetur.consi.ccccj. nu.5.fo.228.
¶ Depositario nullum ius quæritur in re deposita.consi.xxxv.numero.3.fo.18.
¶ Descriptus in libro malabiatorum si quis reperiatur,de eorũ numero esse censetur.consi.cclxxxviij.nu.7.fo.160.
¶ Destructor muri an debeat condemnari, etiam si in libello non fiat mentio de tempore destructionis. consil. ccxcvij. numero.1. folio.167.
¶ Dies vltima termini,an debeat de termino censeri.consi. cccciiij. nu.2.fo.229.
Dies cœptus quando pro completo sit habendus.consi.cccciiij.numero.4.fo.229.
¶ Differentia inter conducere in comitatu,& conducere per comitatum.consi.cccliiij.nu.2.fo.199.
¶ Diffinitio dotis an conueniat doti promissæ.consi.clxxx. numero.2.fol.92.
¶ Dilatio solutioni appositа,quid operetur.consilio.lviij. numero 1.fol.29.
¶ Diminutio locum non habet in totali mutatione.consil. cclxxj. nu.3.fo.147.
¶ Disiunctiua vel dubitationem affert.consi.xciiij.numero quinto. folio.49.
Disiunctiua quare & quando resolui debeat in coniunctam.consil. ccclxxiij.nu.7.fo.211.
¶ Dispensandi potestas à principe in commodum subditorum conceditur.consi.clxxxij.nu.2.fo.93.
Dispensatio quare inutilis,& quare fruſtratoria dicatur.consi. cclxiiij.nu.3.fo.145.
Dispensatio naturalium facta hac forma,quòd possint libere & licite succedere in bonis parentum &c.quomodo intelligatur.consil.cclxiiij.nu.1.fo.145.
Dispositio quæ vniformiter iudicari potest,difformiter iudicari nõ debet.consi.cccxcviij.nu.3.fo.225.
Dispositio captatoria,quando approbetur,quando reprobetur. consil.ccj.nu.1.fo.105.
Dispositio conditionalis,in primo actu existentiæ purificari censetur.consi.cclxix.nu.2.fo.116.
Dispositio de simplicibus quando mixtum comprehendat. consil. cccxxviij.nu.7.fo.182.
Dispositio quę potest in presenti verificari ad certum terminum relata,vltra eundem suas vires non extendet.consilio.lj. numero.3. fol.25.
Dispositio plura concernens,vniformiter compleri debet.consi.ccc xcv.nu.6.fo.223.
Dispositio ad vnum effectum inducta,eius oppositum non'operabitur.consi.cccxvij.nu.4.fo.175.
Dispositio legalis quæ per verba præsentia fertur,ad futura etiam extenditur.consi.cclxj.nu.5.fo.143.
Dispositio quando modalis vel conditionalis dicatur.consil.clxiij. nu.1.fo.84.
Dispositiones conditionales in testamẽto contentæ, insinuationem non requirunt ante conditionis implementum.consi.xxxvj. nu. 5.fol.19.
¶ Dispensationes vt odiosæ interpretantur strictè.consi.cclxxiiij.numero.4.fo.149.
Dispositiones siue statuta non extenduntur ad præterita.consil. ccxlix.nu.2.fo.133.
¶ Distributio per singularem distributionem facta,ad tempus præstantiarum impositarum trahitur. consilio. ccvj. numero.3. folio.107.
¶ Diuidere differt ab eo quod est ad diuisionem prouocari. consil. cccxciiij.nu.2.fo.223.
Diuiduum factum quod dicatur,& quod indiuiduum.consil. cccxxvj.nu.4.fo.180.
Diuisio quare fiat à venientibus ab intestato.consi.cclxxxvij.numero.4.fo.158.
Diuisio super quibus rebus cadat,& an tantum super communibus. consi.cclxxxvij.nu.5.fo.158.
Diuisio bonorum quando fieri debeat.consilio.cccv. numero.2.folio.169.
¶ Doctor allegans se læsum iuris imperitia non auditur.consilio xciij.nu.4.fo.47.
¶ Dolo futuro renunciari non potest.consi.clxxij.nu.2.fo.88.
Dolus in dubio non præsumendus. consili.ccccv.numero se.undo. fol.176.
¶ Domini nobiles suos possunt collectare subditos.consil.cccxxxvij.nu.8.fo.186.
Dominium rei locatæ manet penes locantem,nec vnquam conductori quæritur.consi.xix.nu.3.fol.10.
Dominium rei venditæ in emptorem non transfertur,donec pretiũ ab eo soluatur.consi.ccclxxiij.nu.5.fo.210.
Dominio rei suæ nemo priuari debet absq; delicto.consil. cxxxix. nu.3.fo.71.
Dominus quando de iniuria per seruum commissa teneatur. consi. clxxvij.nu.3.fo.89.
Dominus delicto serui non ligatur.consilio.cccxliij.numero tertio.fo.193.
Dominus dictio directum dominum in dubio significat. consi. cl. nu.4.fo.77.
Dominus infrantorij an teneatur ad solutionem à statuto taxatam pro oliuis collectis in possessione dicti infrantorij.consil.ix.nu.1. folio.5.
¶ Donandi animus ex verbis donantis elicitur.consi.cccxxxix. nu. 1.fol.189.
Donatio constantini facta ecclesiæ,an valuerit.consil. cccl. numero 1.fol.196.
Donatio causa mortis quando reuocari possit.consil.cclxiij.numero.4.fo.136.
Donatio vniuersalis non dicitur,si vsusfructus reseruetur.consi.ccc lxxxiiij.nu.4.fo.166.
Donatio facta in primo testamento euacuatur per eam quę fit in secundo.consi.ccclxxxij.nu.2.fo.216.
Donatio omnium bonorum velut turpitudo quædam reprobatur, consi.ccclxv.nu.2.fo.205,

Universidad de Deusto

Donatio generalis de omnibus bonis præsentibus & futuris, an valeat. consi.cvj.nu.1.fo.56.

Donatio quæ simulata præsumitur, morte donantis non firmatur. consi.cccxlj.nu.2.fo.190.

Donatio an dicatur simulata, si donator postea bona donata possideat. consi.cvj.nu.2.fo.56.

Donatio transiens in contractu stipulationis, nõ dicitur causa mortis, etiam si in ea mortis mentio facta fuerit. consil.clxxix.numero.6.fo.91.

Donatio seu concessio, mutuum votum mortis alterius captandę continens reprobatur. consi.clxxix.nu.2.fo.90.

Donatio omnium bonorum facta à matre filio, vt post mortem vires accipiat, & cum pacto de non reuocando, an sit inter viuos. consi.cclxiij.nu.1.fo.136.

Donatio semel reprobata, quando per sequentem assensum confirmari possit. consi.cclxxix.nu.1.fo.153.

Donatio perfici potest nudo pacto. consilio.cclxxix.numero.4.folio.153.

Donatio inter viuos quæ dicatur. consi.cclxiij.nu.3.fo.136.

Donatio facta à muliere sine consensu proximorum, quãdo valeat. consi.clxx.nu.1.fo.87.

Donatio quomodo cognoscatur simulata, vel in fraudem creditorum facta. consi.xlviij.nu.1.fo.24.

Donatio causa mortis quæ dicatur. consilio.cclxiij.numero secundo.fol.137.

¶ Dos an possit esse sine matrimonio, & an matrimonium sine dote. consi.cccxlix.nu.3.fo.195.

Dos matris an transeat in filium, absq; additione ipsius dotis. consil. lxxxj.nu.1.fo.41.

Dos matris quo iure filio deferatur. consili.lxxxij.numero primo. fol.41.

Dos materna ex causa successionis filio applicatur. consil.lxxxiij. nu.1.fo.42.

Dos nudo consensu constituitur, & consensus nudis verbis probatur. consi.cccxxxv.nu.2.fo.185.

Dos data filiæ, quando ei imputetur in legitimam. consi. lxxix.nu. 1.fol.40.

Dos filiæ datur loco legitimæ. consilio trecentesimo, numero secundo.fol.167.

Dotare filiam ad patrem spectat. consil.ccix.numero primo. folio centesimonono.

Dotis tertia quę de vniuerso hæreditatis corpore detrahitur, an soluto matrimonio marito detur, consi,ccclx.nu.3.fo.203.

Dotis donationem vel promissionem asserenti, incumbit onus probandi. consi.cccxxxv.nu.1.fo.185.

Duellum nõ committitur, si sufficientes probationes inueniantur. consi.ccclxxxiiij.nu.6.fo.112.

¶ Duellum quando quis subire teneatur. consil. ccclxxiiij. numero 4.fo.212.

¶ Duntamen dictio, quantæ sit virtutis. consi.ccxc.nu.5.fo.162.

Ecclesia nõ disponit super iure succedendi, in terris imperij. consi.xxix.nu.6.fo.14.

Ecclesiæ bona nõ possunt alienari sine causa. consi.ccc lxxxiiij.nu.1.fo.217.

Ecclesię an teneantur ad collectas pro terris acquisitis. consi.lxxiiij. nu.1.fo.12.

¶ Aedificare iuxta murum communem an possit quis sine alterius consensu, & si in eo trabes immiserit destruere cogatur. consil. j. nu.1.&.seq.fo.1.

Aedificia licite constructa, dirimi non debent. consilio.j.numero 7.fol.1.

Aedificatum eius esse præsumitur, cuius solum esse reperitur. consi. xix.nu.2.fo.10.

Aedificium solo non solum ædificio cedere dicitur. consil j. nu.10. fol.1.

¶ Electio ad officium etiam acceptione secuta cõtractum facit nominatum. consi.cccxx.nu.2.fo.176.

Electio quando & per quos reuocari possit. consil.cccxx.numero 5.fol.176.

Electio in quibus consistat. consi.cccxx.nu.3.fo.176.

Electo nullum ius quæritur ex sola electione. consi.cccxx. numero 4.fol.176.

Electus ad episcopatum non potest tenere prioratum. consi.cclxxiiij.nu.3.fo.149.

Eligens vnam viam vel electionem, an præiudicet sibi in alia. consi. cccxxxvj.nu.4.fo.186.

¶ Emancipatio à patre per procuratorem de filio facta, an valeat. consi.xliiij.nu.1.fo.22.

Emancipatio quæ ad sui validitatem requirat. consil.xciij. numero 1.fol.47.

Emancipatio coram magistratu fieri debet. consilio.xciij. numero 2.fol.47.

¶ Emens rem cum pacto de reuendendo pro eodem pretio infra certum terminũ, an ipso termino lapso possit cogi ad reuendendum. consi,cxcix.nu.1.fo.104.

Emens nomine proprio sibi quærit, etiam si de pecunia communi emat. consi.clxxiiij.nu.2.fo 88.

Emens cum pacto de reuendẽdo, an possit cogi ad reuendendum. consi.cxxij.nu.1.fo.64.

Emere vel consequi aliquid nullus dicitur posse, nisi iusto interueniente pretio. consi.ccxc.nu.9.fo.162.

¶ Emphyteosim non consequitur is, qui sub conditione defecta instituitur. consi.ccclj.nu.1.fo.198.

Empta per existentem in potestate, de cuius bonis empta præsumãtur. consi.ccclxxxvj.nu.3.fo.218.

Emptio & locatio, eiusdem & ab eisdem simul esse vel fieri nequit. consi.ij.nu.8.fol.2.

Emptio & venditio, quando præsumatur fieri cum dolo. consi.cccIxxxvij.nu.3.fo.218.

Emptor quando teneatur stare colono. consi.secundo.numero duo decimo.fol.2.

Emptor gabellæ, an dicatur emptor, vel fructuarius, vel conductor. consi.xv.nu.1.fo.8.

Emptor proprietatis non cogitur stare locationi sui venditoris. consil.ij.nu.5.fo.2.

Emptores eiusdem rei si plures sint, qui prior est in tempore, potior est in iure. consi.ccclxxxvij.nu.1.fo.218.

Emptori nullo modo præiudicatur, in quem dominium rei emptę translatum reperitur. consi.ccviij.nu.9.fo.115.

Emptoris bona obligantur, quousq; pretiũ rei emptę soluatur. consil.ccclxxiij.nu.4.fo.210.

¶ Episcopus præside ciuitatis maior esse censetur. consi.cclxxvj.numero 2.fo.151.

¶ Aequalitas in omnibus seruari debet. consilio. ccclv. numero.2. fol.199.

¶ Aequitas canonica, in terris ecclesiæ seruari debet. consi.clvj.nu.2. fol.79.

¶ Aetatem minorem an possit quis probare aliter quam per instrumenta. consi.clx.nu.4.fo.82.

¶ Esset verbum, an comprehendat futurum. consilio.lj. numero. 2. fol.25.

¶ Examinatio testium, quando peti possit ad perpetuam rei memoriam. consi.ccxxxiij.nu.1.fo.124.

Examinatio facta dilatione pendente est valida. consil. cccxcix.nu. 3.fol.175.

Examinatio testiũ, & etiam probatio, post terminum fieri possunt. consi.cccxcix.nu.2.fo.173.

Examinatio testium à quo & quando committi possit. consil.cccIxvij.nu.9.fo.206.

¶ Exceptio in non exceptis regulã firmat. consi.ccxxix.nu.2. fo.127.

Exceptio est nulla, quæ non proponitur in forma. consil.xxv. nu.5. folio.13.

Exceptio incompetentiæ an dicatur repulsa, si ea nõ obstante iudex ad vlteriora procedendum pronunciet. consi.cc.nu.3.fo.104.

Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur, si vir indignus tali vxore reperiatur. consi.v.nu.6.fo.3.

Exceptio furoris reseruatur in iudicio petitorio. consi.cxxxv.numero.2.fo,69.

Excipere

Excipere nil dicitur, qui totum exprimere nititur. consil.cxxv. numero.5.fo.66.

¶ Excommunicatio qualiter & per quæ probetur. consil.cc.numero.5.fo.105.

¶ Executio testamenti super vna re, an possit peti contra tertium possessorem causam ab hærede remotissimam habentem. consi. cclxiij.nu.1.fo.144.

Executio quando possit retardari, ratione satisdationis non præstitæ. consi.cxxj.nu.1.fo.49.

Executio pœnalis in damnatos fienda, an possit fieri in descendentes & agnatos. consi.lxiij.nu.2.fo.32.

Executore testamenti negligente, an deuoluatur executio ad episcopum. consi.lxiiij.nu.3.fo.33.

Executores testamenti an priuentur officio, si intra tempus debitũ non fuerint executi. consi.lxiiij.nu.2.fo.33.

Executores deputati ad distribuenda bona mobilia & immobilia, an possint iura & actiones ac nomina concedere debitorum. cõsil.cccxxviij.nu.1.fo.182.

¶ Expẽsæ & redditus relicti per testatorem cuidam dominæ in domo dicti testatoris, an possint peti extra domum. consil. xxviij. nu.1.fo.13.

Expensæ factæ pro custodia palatij an repeti possint ab his quibus commune est. consi.cxlix.nu.1.fo.76.

Expressa aliqua nocent, quæ tacita non nocent. consi. lxxx. numero 4.fol.40.

¶ Extraneus non succedit in feudo. consi.cclxxvij.nu.10.fo.121.

Factum non dicitur, quod vitiose efficitur. consil. lxj. nu.6.fo,31.

¶ Falcidia vel trebellianica non detrahitur, de relictis ad pias causas. consi.lix.nu.2.fo,30.

¶ Fama & conditio bona in dubio est præsumenda. consi.cccix.nu. 4.fo.171.

Fama bona vel mala alicuius, quomodo probetur. consil. cccix.nu. 2.fo.171.

Famæ restitui, an & per quem quis possit. consi.cccxxvj.numero.6. folio.180.

¶ Fœminæ non succedunt in feudo extantibus masculis. consilio cccxxj.nu.2.fo.177.

Fœminæ non succedunt extantibus masculis. consi.ccclix. numero 1.fol.202.

¶ Filiæ damnati an debeant alimenta præstari. consi.ccclvij. numero.5.fo.201.

Filiæ naturales quo casu, & quãdo ad legata admittantur. consi.cccIxvj.nu.6.fo.206.

¶ Fideicommissum quando euertatur per religionis ingressum. cõsil.lxxx.nu.5.fo.40.

¶ Fideiussor promittens soluere iudicatum per iudicem, an teneatur præstare pecuniam deponendam secundum arbitrorum sententiam. consi.ccviij.nu.1.fo.109.

Fideiussor vnicus quando sufficiat, si statutum plures requirat. consil.lvj.nu.3.fo.28.

Fideiussor soluere non cogitur, si principalis soluendo reperiatur. consi.ccxxvj.nu.2.fo.127.

Fideiussor quando non debeat haberi suspectus. consil. cccxliij. nu. 3.fol.191.

Fideiussor nullum damnum patitur, vbi principalis soluendo esse reperitur. consi.cccxliij.nu.2.fo.191.

¶ Filia præterita testamentum potest dicere nullum. consil. ccclix. nu.2.fo.202.

Filia damnati. quid & quantum de bonis patris obtinere possit. consil.ccclvij.nu.4.fo.201.

Filia reputatur mortua in succedendi potentia. consil. ccc. numero 4.fol.168.

Filia an obligetur hæreditati maternæ quam pater adiuit, & longo tempore possedit ipsa patiente. consi.cccxviij.nu.1.fo.175.

Filia non intercluditur in stipulatione propter masculorum superexistentiam. consi.cccxj.nu.2.fo.172.

Filia legitimata ab imperatore in terris ecclesiæ non succedit in fundo emphyteotico. consi.ccccij.nu.3.fo.175.

Filia dotem petere non debet, quæ suo patri est hęres. consi.cxlv.nu. 2.fol.74.

Filia damnati velut abintestato succedens, an possit vsumfructum petere loco alimentorum. consi.ccclvij.numero.7.folio ducentisimo primo.

Filia per statutum simpliciter excluſa, legitimæ supplementum petere nequit. consi ccclix.nu.4.fo.202.

Filia fratris, an excludat vel excludatur à patruis stante statuto &c. consi.ccxxj.nu.1.fo.118.

Filia fratris ad hæreditatem cum filijs patrui, in stirpem inuitatur. consi.ccxxj.nu.3.fo.118.

Filiæ damnati de bonis paternis confiscatis, suam detrahent legitimam. consi.ccclvij.nu.2.fo.201.

Filij nati tempore concubinatus, an legitimentur per matrimoniũ sequens. consi.xxix.nu.1.fo.14.

Filij nati & nascituri instituti, & filiæ nascituræ pro dotibus in certa quantitate institutæ quomodo succedant. consi.cxlviij numero.1.fo.75.

Filij illegitimi ante matrimonium nati, ipso sequto efficiuntur legitimi. consi.xxix.nu.4.fo.14.

Filij ad dotem maternam ex priuilegio admittuntur. consil. lxxxj. nu.4.fo.41.

Filij appellatio, in quibus casibus ad naturalem extendatur. consil. ccclxvj.nu.5.fo.206.

Filij legitimi abintestato ad successionem paternam inuitantur. consil.xciiij.nu.6.fo.48.

Filius emancipatus in suo testamento relinquens cuilibet filiarum ducenta iure institutionis pro dote, & eas inuicem substituit in casu mortis, quomodo intelligi debeat hoc legatum. consi.xj.numero.1.fo.6.

Filius succedere potest in feudo, licet eius hæres non sit. consi.clxxxiiij.nu.2.fo.94.

Filius quãdo agere possit ad legitimæ supplementum. consi. cxxxj. nu.2.fo.67.

Filius institutus, quando possit legitimam de legatis particularibus detrahere. consi.cxxxj.nu.1.fo.67.

Filius instituti potest in aliquo pure & in residuo sub conditione. cõsil.cxx.nu.4.fo.63.

Filius fœnerans cum pecunia matris quęrit patri. consi.ccvij.numero.6.fo.108.

Filius emancipatus hæreditatẽ patris non agnitam, quandoq; transmittit. consi.cxxxiij.nu.2.fo.68.

¶ Fiscus quo iure bona confiscata adipiscatur. consil. ccclvij.numero.3.fo.201.

¶ Feuda non diuiduntur. consi.cclxxxvij.nu.1.fo.159.

Feudorum successio quo ordine capiatur, & ad quos deuoluatur. consi.cclxxxvij.nu.8.fo.159.

Feudum sine licentia domini, nequit alienari. consil.ccccij.numero 2.fol.175.

Feudum prætendens, an inuitetur ad illud vigore inuestituræ factæ de prædecessore, an ex successione facta à descendenubus. consil. cccxxj.nu.1.fo.177.

Feudum quo ordine ad posteros transmittatur. consi.cccxj.numero 4.fo.177.

Feudum agnationis communis, an transmittatur ad fratrem vterinum. consi.cx.nu.6.fo.59.

Feudum amittitur, propter non petitã inuestituram. consi.ccclxxj. nu.1.fo.209.

Feudum ad descendentes deriuatur, sed non in transuersales transmittitur. consi.cx.nu.4.fo.58.

Feudum paternum non potest in dotem dari. consi.cccxxj.numero 5.fo.177.

¶ Forestati qui dicantur. consi.cclvij.nu.4.fo.139.

¶ Forma à lege actui concessa, seruari debet. consil. clxxxvj.numero.2.fol.95.

Forma seruatur, quæ per legem actui datur. consilio.ccxvj.numero 2.fol.113.

Forma petendi consideratur penes medium concludendi. consi.cclvij.nu.2.fol.139.

Universidad de Deusto

Forma petendi & excipiendi in omnibus debet attendi.consil. 302, nu.3.fol.168.
Forma subhastationis vectigalium seu datiorum venalium, quæ & qualis sit.consi.324.nu.1.fol.156.
¶ Frangere confinia, quis dicatur.consilio. 369. numero secundo. fol.215.
¶ Frater minor non potest esse arbiter,nec arbitrator.consil.343.nu. 11.fol.191.
Frater an succedat sorori in feudalibus,quæ ei ex linea paterna obuenerunt.consi.119.nu.1.fol.58.
Frater vterinus præfertur coniuncto cognationis & agnationis vinculo.consi.119.nu.3.fol.62.
Frater fratri succedit sorore exclusa,consilio.389.numero tertio.folio.219.
Frater inuidia contra fratrem mouetur,si disparitas portionum inter eos repertatur.consi.394.nu.3.fo.222.
Frater fratrem præterire potest.consi.99.nu.6.fo.53.
Frater an succedat fratri in feudo.consi.120.nu.5.fo.58.
Fratres duo si stent in communione,si vnus procreauit filium,an talis censeatur societatem contraxisse cum patruo.consi.113.numero.1.fo.60.
Fratres tertij ordinis sancti francisci,an possint in laicum compromittere sine superioris licentia.consi.218.nu.1.fo.115.
Fratres si societatem omnium bonorum contrahant, quomodo inter eos diuidatur lucrum vno eorum moriente,relicto filio pupillo.consi.60.nu.1.fol.30.
Fratres minores,nec in cómuni nec in proprio,aliquid habere possunt.consi.80.nu.3.fo.40.
Fratris intestati portio,ad fratres æqualiter deuoluitur.consi.242,numero.2,fo.128.
Fraudans vectigal,puniri potest tanquã de crimine.consi.337.numero,4.fo.187.
Fraus præsumitur ex coniunctione personarum,inter quas fit donatio.consi.48.nu.2.fo.24.
¶ Fructuarius cautionem fructuariam præstare debet.consi.91.nu. 4.fol.46.
Fructus qui ex hæreditate percipiuntur,in restitutione fideicommissaria non ponuntur.consi.331.nu.1.fo.183.
Fructus percepti ex bonis vxori obuentis,cedunt lucro mariti. consil.62.nu.6.fo.31.
Fructus bonorum nostrorum, in lucro bonæ fidei possessoris esse censentur.consi.9.nu.4.fo 5.
Abella de quo contractu solui debeat.consil.240, nu.2, fo.127.
Gabella de quibus solui debeat.consi.49.nu.1.fol.24.
Gabella de quibus rebus sit soluenda.consi. 94. numero.2.fo.24.
Gabella de quibus mutuis soluatur.consi.49.nu.2.fo.48.
Gabellæ & vectigalia,velut odiosa sunt restringenda. consi.385. nu. 1.fol.166.
Gabellis generaliter venditis cum certa reseruatione scripturarũ in libris magistri ipsius gabellæ,an includantur aliæ.consil.239, nu. 1.fol.127.
¶ Gener cõsitens dotem sibi solutam,si socer ei promittat mille nomine dotis,an præiudicet mulieri.consi.145.nu.1.fo.74.
Generalitas legis,ad coniecturatam rationem quandoq; restringitur.consi.281.nu.2.fo.154.
¶ Gesta per capitulum quando valeant.consi.45,nu.2.fo.23.
Gesta à procuratore quando valeant.consi.292.nu.3.fo,164.
Gestor negotiorum qua actione & quando teneatur.consil.322.nu. 1.fol.177.
Gestor negotiorum dolosus præsumitur,à quo liber rationum nõ conficitur.consi.277.nu.6.fo.152.
¶ Gratia facta his verbis,succedere possis in bonis parentum, quid importet.consi.265,nu.1.fo.145.
Grauatus vt hæres cui vt hæreditate grauamen non cõuenit,quo modo grauari censeatur.consi.31.nu.9.fo.16.
Grauatus de hæreditate restituenda,si ante constitutionem in compromisso condemnetur,an is cui restitui debet,teneatur eum in demnem seruare.consi.31.nu.1.&.4.fo.15.
Grauatus de restituendo non capaci,quando incidat in communionem cum fisco.consi.381.nu.2.fo.216.
Grauatus de restituendo in alicuius conditionis euentum,si alienauerit aliquid de bonis restitutioni subiacentibus,quando possit alienationem impugnare.consi.159,nu.2.fo.81.
¶ Guerra quando dicatur iniusta.consi.368.nu.3.fol,208.
Habitare quis dicatur.consi.34.nu.3.fo.17.
¶ Hæredem propter inuentarij confectionem vltra vires hæreditarias non teneri,an sit beneficium inhærens actioni.consi.31,nu.8.fo.16.
Hæredes testatoris quando cõdemnationem tutorum remittere de beant ad iussum testatoris.consi.185.nu.1.fo.95.
Hæredes cum stipulatore nunquã copulatiuè inuitantur.consi.347. nu.1.fo.195.
Hæredis ab homine prolati appellatione,an veniat hæres extraneus. consi.306.nu.1.fo.169.
Hæredis appellatione quis veniat.consi.136.nu.1.fol.69.
Hæredis appellatione in vsufructu concesso,primus tantum intelligitur.consi.2.nu.3.fo.2.
Hæreditas quomodo diuidatur,si hæredes aliqui instituãtur,& ipsis sine filijs decedentibus alij substituantur.&c.consi.38. nu.1.fol.19.
Hæreditas adita transmitti pót ad quoscunq;.consi.287.nu.1.fol.157.
Hæreditas ad quem deuoluatur si proximior cognatus hæres institutus,morientem aliud testamentum concedere impediuit.consil.316.nu.1.fo.175.
Hæreditas ad quos deueniat descendentibus deficientibus.cõsi. 268. nu.1.fo.147.
Hæreditas non adita non transmittitur.consi.124.nu.2.fo.64.
Hæreditas an debeatur transfuersalibus abintestato.consi.265.numero.2.fo.145.
Hæreditas materna,an veniat ad filium excluso patre & auo.consil. 86.nu.1.fo.43.
Hæreditas materna,an deueniat ad proximiores matri,an ad proximiores infanti.consi.86.nu.3.fo.44.
Hæreditas matris per alium adita,definit esse materna.consil.52.nu. 2,fol.26.
Hæres semel si quis sit,hæres esse non definit.consi.42.nu.6.fo.22.
Hæres non dicitur cui hæreditas non defertur. consilio.255. numero 1.fol.79.
Hæres si decapitetur,ad quem deueniant eius bona stante testamento patris &c.consi.159.nu.1.fo.80.
Hæres legata nó soluens,in mala fide censetur.consi.299.numero.2. fol.167.
Hæres qui inuentarium confecit, qualiter ad onera hæreditaria teneatur.consi.31.nu.2.fo,15.
Hæres quibus casibus hæreditate priuari possit.consi.168.numero.4. fol.85.
Hæres legata & onera hæreditaria soluere tenetur.consi.295.numero 6.fol.166.
Hæres quandiu ad onera hæreditaria teneatur, consilio.31. numero 5.fol.15.
Hæres vniuersalis molestari nequit,si de dote data per instrumentum non constiterit.consi.181.nu.2.fo.93.
Hæres institutus an possit hæreditate priuari, consilio. 168. numero 3.fol.86.
Hæres semel nullo actu desinit esse hæres.consi.183.nu.3,fo.93.
Hæreditates qualiter iure antiquo & qualiter iure nouo deferantur. consi.211,nu.5.fo.111.
Hæreditates secundum mediam iuris prudentiam,ad masculos confluunt,vt familiarum dignitas conseruetur.consil.389.numero.2. folio.219.
Hæreditates defunctorum abintestato,ad quos deuoluantur.consil. 137.nu.1.fo.70.
¶ Homicidium casuale an sit puniendum.consi.27.nu.3.fo.13.
¶ Hospitale iure suo priuatur,si res sibi relicta alienari prohibita per rectorem alienetur.consi.168.nu.2.fo.85.
Hospitale,cui relicta sunt trecenta super certis bonis quibus potest vti & frui donec sibi soluantur,quando hæredem ad soluendum compellere

compellere possit.consi.cccxlij.nu.1.fo.190.
¶ Hypotheca per dominum supeueniens extinguitur .cõsi.ccviij. nu.2.fo,109.
Hypocritæ a deo damnãtur,quòd cor eorum manibus sit difforme. consi.lix.nu.3.fo.30.
Actare suum nemo præsumitur.consi.ccxcj.nu.5.fo.123.
¶ Ianuenses,an prohiberi possint nauigare per gulfum venetorum.consi.ccxc.nu.4.fo.162.
Ianuenses'an possint bona fide nauigare in gulfo veneto rum . consi.ccxc.nu.1.fol.162.
¶ Illegitimi an possint testari:& an possit eis in testamẽto'relinqui. consi.lxxv.nu.1. fo 38.
¶ Imbreuiatura in qua non est dies,vel indictio,vel subscriptio an sit in formam publicam reduci.consi.ccxx.nume.1.fo.118.
Immissus in tenutam autoritate curatoris iure crediti:lucratur fructus.consi.xlvj.nu.2.fo.23.
Imperator an possit legitimare in terris ecclesię.consil.ccccij.nu.1. folio.175.
Imperator an possit in terris ecclesię iurisdictionem exercere consi. cccl.nu.6.fo.196.
Impresio dolosa ex quibus coniecturari possit.consi.ccxviij.nu. 4. & seq.fo.116.
¶ Incorporatio plurium membrorum facta vni ecclesiæ,quid operetur.consi.ccxlvij.nu.1.fo.132.
¶ Indefinitæ propositionis natura quæ sit.consi.ccclxxvj numero.4. folio.214.
Indocti & imperiti,peritiorum debent consilia sequi.consi.cccxliij.nu.13.fo.192.
¶ Ineptitudo libelli,an vitiet processum.consilio.clxvij.numero.1.folio.85.
¶ Infans consentire non potest.consi.lx.nu.2.fo,30.
Infans natus & mortuus absque tutore,bonorum possessionem nõ agnitam non transmittit.consi.ccxlj.nu.2.fo.128.
¶ Ingressus religionis,an vitietur per reseruationem bonorum.cõsi. ccexliij.nu.10.fo.192.
Ingerens se negotijs alienis,suspectus habetur.consi.ccxxv.nu.3.folio.121.
Ingressus monasterij,an vitietur reseruatione vitiata.consi.cxxj. nu. 3.fo.64.
¶ Iniuriarum actione conuenitur,qui iniuriose alium in iudicium traxit.consil.ccl.nu.2.fo.134.
Iniuria dupliciter fieri potest.consi.clxxvj.nu.2.fo.89.
Iniuria qualiter æstimanda sit.consi.xcv.nu.2.fo.51.
¶ Inquisitio quando aptè,& quando ineptè.concipi dicatur. consil. ccxcviij.nu.1.fo.167.
¶ Insignes personæ,de aliorũ sequela non debent esse.consil.cccxcj. nu.6.fo.169.
Insinuatio vnius instrumẽti si petita fit per viam agendi,an possit peti cessatio alterius.consi.xxxix.nu.3.fo.20.
¶ Instantia quando perempta dicatur.consi.cclvij. numero primo. folio.139.
Instituens filios æqualiter,an censeatur vni ex eis prælegata reuocare.consi.cccxcv.nu.3.fo.223.
Institui non potest,qui adire nequit.consi.nonagesimotertio.numero.5.fo.48.
Institutio & substitutio reciproca, facta personis imparibus vel paribus,quam habeant naturam.consilio, centesimoquinquagesimo primo.nu.1.fo.78.
Institutio facta de vxore & filijs,& substitutio in casu quo hæredes instituti bona vendi prohibita alienauerint,an valeant.cõsi.clxix. nu.1.fo.86.
Institutio pauperum eligendorum per tertium,est valida.consi.cccIviij.nu.1.fo.202
Institutio si facta sit de duobus filijs,& si alter decesserit in pupillari ætate,alter ea substituitur,an vno decedente alter possit de omnibus testari.consi.cix.nu.1.fo 57.
Institutio hæredum testamenti,substantiale dicitur.consi.ccclxxiij. nu.2.fo.156.
Institutio,secundum ordinem charitatis, fieri præsumitur.consilio. xxxviij.nu.3.fo.19.
Institutio facta secundum conditiones alibi positas,valere censetur etiam illis non repertis.consi.ccccxxxviij.nu.6.fo.188.
Institutio & substitutio an possit obliquari per clausulam si non valet &c.consi.ccclxiiij.nu.3.fo.204.
Institutus directo in re certa hęres insolidũ efficitur, si nullus alius vniuersaliter instituatur.consilio,centesimo quadragesimo octauo.nu.2.fo.75.
Institutus in re certa per verbum relinquo: vniuersum patrimoniũ relinquentis non consequitur.consi.cxlviij.nu.5.fo.76.
Institutus lucrum ex hęreditate delata non superans,eam adire non tenetur.consi.clxxix.nu.4.fo.90.
Institutus in re certa loco hæredis vniuersalis habetur:si nullus alius institutus reperitur.consi.ccclviij.nu.3.fo.202.
¶ Instrumentum guarentigię quando mereatur executionem.cõsi. ccxxxiiij.nu.1.fo.125.
Instrumentum an debeat edi tertio petenti pro suo interesse sibi ediciá si de eo nulla in instrumento fiat mentio.consi.cccxcix.nu.5. fo.173.
Instrumentum quando vim transactionis habeat.consil.ccxl.nu.1. folio 127.
Instrumentum debiti apud creditorem repertum præsumitur eius voluntate scriptum vel cancellatum.consilio,cxxxij. numero.4. fol.68.
Instrumentum insinuari differt ab eo quod est peti cassari. consilio xxxix.nu.1.fo.19.
Instrumentum mandati carens nomine principis, an valeat. consil. ccxcij.nu.1.fo.64.
Instrumentum liberationis non debet restitui creditori.consil. cccxcix.nu.6.fo.17.
Instrumentorum variatio,quãdo alteret substantiam rei.consi.xxxix.nu.2.fo.20.
¶ Intellectus obscurior partis dispositionis declaratur per alterius partis intellectum clariorem.consilio ducentesimo octuagesimo primo.nu.5.fo.154.
Intentio testatoris si sciatur,de verbis eius non disceptatur. consilio ccccxciij.nu.2.fo.170.
Intentio disponentis in vltimis voluntatibus attendatur in primis. consi.ccxciiij.nu.1.fo.269.
Interdictio cum causæ cognitione & citatione fieri debet.consil.cccxxiij.nu.2.fo.178.
Intentio scribentis,ex quibus elici possit.consilio. ccclxxx. numero 1.fol.215.
Interdictum possessorium,an possit intentari contra illum qui non spoliauit,vel causam non habuit à spoliatore.consi.clvij.numero 1.fol.80.
Interdictum adipiscendæ cui & quando detur.consi. clxvij. numero.2.fo.85.
Intentio testatoris dubia secundum ius ciuile est regulanda. consil. cccxcv.nu.2.fo.223.
Intentio hominis ex quibus conijciatur indicijs.consi.cccxcj.numero.5.fo,169.
¶ Interlocutoria an possit cõtrario imperio reuocari & per quem. consi.cclx.nu.4.fo.142.
Interlocutoria pœnam nimis grauem inferens,omni iure reprobatur.consi.cclx.nu.3.fo.142.
Interlocutoria quæ & quando reuocari possit.consil.cc. numero. 4. folio.104.
Interpretatio iniqua censetur,si intentioni disponentis contrarietur,consi.cccvj.nu.3.fo.170.
Interpretatio benigna in statutis fienda.consilio. cccxlv. numero.5. folio.194.
Interpretatio fit contra eum,qui legem apertius dicere potuit.consi. ccclij.nu.2.fo.198.
Interruptio ciuilis suos terminos non egreditur.consi.xxxij.numero.4.fo.16.
Interruptio præscriptionis facta à debitore principali per agnitionem debiti,an noceat fideiussori ad ipsum actum non citato.consil.xxxij.nu.1.fo.16.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Intestatus quis dicatur secundum vulgi opinionem.consi.ciiij.numero.3.fo.55.

Intestatus quis dicatur.consilio nonagesimonono.numero quinto.folio.53.

¶ Inuentarij confecti beneficium quid operetur.consi.cccxix. nu.1. folio.183.

Inuoluntarium quot modis,quid dicatur.consilio.ccxv.numero.2. folio.86.

¶ Iudex appellationis competens esse censetur.consilio.cc.numero nofolio.e3.

Iudex pronuncians se iudicem,se iudicem facit.consil. ccxvij. nu.3. folio.114.

Iudex æquus in maleficijs veritatem pro viribus inquirere debet. cõsil.cxc.nu.2.fo.98.

Iudex inquirere potest etiam in causa conclusione facta.consi.ccxcvj.nu.4.fo.266.

Iudex non obstan.exceptionibus oppositis pronuncians instrumenti executionem petitam esse faciendam,an possit eam postea suspendere.consi.cxiiij.nu.1.fo.61.

Iudex iusta consilia sequi debet.consi.ccxvj.nu.3.fo.113.

Iudex de veritate potest inquirere, etiam post conclusum in causa. consi.cccxliij.nu.5.fo.191.

Iudex contumax qualiter puniendus.consi.clxxxvj.numero quarto.fol.96.

Iudex personam procuratoris legitimam pronunciare potest, & ad vlteriora procedere appellatione non obstante.consilio.cxl.numero.3.fo.72.

Iudex appellationis,sententiam confirmare vel infirmare potest.cõsil.ccxcij.nu.2.fo.164.

Iudex competens non est ei,qui sibi non subest.consilio.ccxvij. nu. 1.fol.114.

Iudex auxilium non præbebit executioni sententiæ iudicis alterius tribunalis.consi.cclxxvj.nu.5.fo.152.

Iudex an statim die consilij traditi pronunciare debeat.consi.ccxvj. nu.1.fo.113.

¶ Iudices omnes in executione sententiarum consulum, æqualem habent potestatem. consilio sexagesimoprimo. numero septimo.fol.31.

Iudicium agitatum per non habentem potestatem nullum est.consil.clvij.nu.2.fo.80.

Iudicium diuisorium quando & propter quæ locum habeat. consi. cccv.nu.1.fo.169.

¶ Iurans non facere aliud testamentum à primo,an aditmat testamenti condendi potestatem.consilio.ccclxxxiij. numero tertio. folio.217.

Iurantes falsum qualiter puniendi.consilio.cclvij.numero sexto.folio.140.

Iura potiora habens præferatur si à pluribus de possessione contendatur.consi.ccclxxiij.nu.2.fo.211.

Iura conferentia priuilegiũ,sunt sic reducenda,vt neminem lædant. consi.lxxxj.nu.3.fo.41.

Iuramento afferentis talem tot administrasse,quando credatur.consil.cccviij.nu.2.fo.171.

Iuramentum vt virtutis magnæ seruari debet.consil. xciiij. numero 4.folio.49.

¶ Iurisdictio iudicum chartulariorum prorogari potest.consi. xciij.nu.3.fo.47.

Iurisdictio vniuersalis diminuitur,si alicui in vna specie tribuatur. consi.ccclxxv.nu.1.fo.113.

Iurisdictioni iudicis iurisdictionem vniuersalem habentis, quando derogetur.consilio trecentesimoseptuagesimoquinto.numero.3. folio.213.

Iurisdictio voluntaria de loco ad locum prorogari potest. consilio trecentesimoquinquagesimo. numero quarto. folio centesimo nonagesimosexto.

Iurisdictio præfecti vrbis an minoretur,si aliqua iurisdictio præfecto annonæ tribuatur.consi.cccclxxv.nu.2.fo.213.

Iurisdictio alicui certo & determinato casu attributa,vltra eundem casum non extenditur.consi.vj.nu.2.fo.4.

Iurisdictio delegata dicitur,quę à populo cõsertur.consil. eccxxvij. nu.3.fo.181.

Iurisdictio nulla datur per audientiam & simplicem supplicationũ lecturam.consi.cccxxvij.nu.2.fo.181.

Iuri agendi an præscribatur ex stipulatione, qua pactum firmatur. consi.lv.nu.3.fo.28.

Iuri tertij per beneficia siue priuilegia non debet detrahi.consi.lxxxij.nu.2.fo.42.

Iuris peritus iuris ignorantiam allegare non potest. consil. cclxxxviij.nu.11.fo.161.

Ius accrescendi quomodo impediatur per dationem vulgaris substituti.consi.ccclxiiij.nu.8.fo.205.

Ius nullum quæritur in re,quæ alicui commendatur.consil. xxxv. nu.2.fo.18.

Ius petendi reductionem ad arbitrium boni viri, quanto tempore possit præscribi.consi.cccxv.nu.1.fo.174.

Ius naturale nullo statuto vel iure tollitur.consilio.ccclxij. numero 1.&.3.& fo.203.

Ius matris non restringitur contemplatione amitæ.consi.lxviij.numero.3.folio.35.

Ius canonicum grauatis subuenire solet.consilio.ccxcj. numero secundo.fo.163.

Ius quod non habet nemo transferre potest.consil. lviij. numero. 2. folio.29.

Lapsus fatalium quid operetur.consilio.cccx. numero.2. folio.171.

Latro publicus quis dicatur,iuris dispositioni relinquitur.consi.cccciij.nu.1.fo.175.

Latro famosus non efficitur quis per actum vnicum.consil.cccciij. nu.3.fo.175.

Latronum incursus dicitur casus fortuitus. consilio. cij. numero. 2. folio.54.

¶ Laudum primum quando reprobetur per secundum.consil.cciij. nu.1.fo.106.

Laudum iniquitate carens reprobari non debet.consi.cccliij. numero.4.fo.199.

Laudum annullatur,si super eo de quo non est compromissum feratur.consi.ccclx.nu.3.fo.102.

Laudum arbitratoris etiam seruari debet.consilio.clxxij.numero.1. folio.88.

Laudum ex compromisso quando valeat.consilio.ccxxxj. numero 1.fol.94.

Laudum an nullum dicatur,per quod libera testandi factio impeditur.consi.v.nu.3.fo.3.

Laudum quando ex capite arbitrij,& quando ex capite arbitramenti possit sustentari.consi.cxcviij.nu.2.fo.103.

Laudum in obligando quid operatur aduersus eum,qui iure cõmuni ab hæreditarijs oneribus tuetur.consi.xxxj.nu.6.fo.15.

Laudum seu arbitrium annullatur,si vltra id quod compromissum est laudatur.consi.ccxviij.nu.8.fo.116.

¶ Legans executionem voluntatis alienæ quid censeatur facere.consil.cclxxviij.nu.2.fo.153.

Legare sibi ipsi nemo potest.consi.ccxcv.nu.2.fo.266.

Legatarij & fideicommissarij possunt esse testes testamenti.consi.cclxxv.nu.6.fo.151.

Legatarius tutelam filij legantis renuens,an perdat legatum.consil. clvj.nu.1.fo.85.

Legatarius decedens ad hæredem nil transmittit.consi.ccxciij.numero.3.fo.265.

Legata & fideicommissa an conseruentur per auth.ex causa. consil. clxxxiij.nu.4.fo.93.

Legata in testamento facta primo hospitali, secundo hæredi,tertio hæredi,& cuidam alij,quam virtutem & ordinem habeant.consil.ccxcv.nu.1.fo.266.

Legata in testamento postea reuocato,non debentur.consi.cccv.numero.3.fo.169.

Legata & fideicommissa,an conseruentur nato posthumo.consilio lxxvj.nu.3.fo.38.

Legata ad pias causas facta quando debeantur. consil. ccclxxij.nu. 1.folio

1.fol.201.

Legata particularia an cõseruentur per auth.ex causa posthumo prę terito.consi.ccxj.nu.3.fo.110.

Legatorum præstandorum iuri,quãdo per hæredem possit præscribi.consi.ccxcix.nu.1.fo.167.

Legatum liberationis,quando extendatur ad condemnationem.cõsil.clxxiiij.nu.1.fo.88.

Legatum filiæ factum à patre purum censetur.consili.cxxiiij.numero.4.fo.50.

Legatum vsusfructus certæ possessionis factum quibusdam mulieribus sub conditione si non possint cum aliquo habitare, quando eis debeatur.consi.cl.nu.1.fo.77.

Legatum virginitatem indicens reprobatur.consil.ccxciiij.numero 3.fol.265.

Legatum an debeatur,si conditio adiecta impossibilis reperiatur. consi.cccj.nu.3.fo.128.

Legatum vel iussus factus hæredibus de exequendo voluntatem testatoris,an contineat nudum officium,an vero effectum solutionis.consi.cclxxviij.nu.1.fo.153.

Legatum alimentorum dicitur,si domina & vsufructuaria vxor relinquatur.consi.ccclxxij.nu.2.fo.201.

Legatum annullatur vbi legatarius vniuersalis hæres instituitur. cõsil.ccclxxxiij.nu.1.fo.216.

Legatum primo purum per conditionem ex postfacto adiectã redditur conditionale.consi.cccxciij.nu.3.fo.170.

Legatum factum mulieri,si nupserit,non debetur si nuptiæ non celebrentur.consi.cccxlix.nu.2.fo.195.

Legatum quomodo conditionale esse cognoscatur.consil.xxx.nu. 3.&.4.fo.15.

Legatum nomine dotis,quãdo purum & quando conditionale dicatur.consi. cccxciij.nu.1.fo.222.

Legatum seu relictum alicui cum filios susceperit,statim debetur filijs susceptis,licet non durantibus.consi.xxxiiij.nu.6.fo.17.

Legatum pietatis intuitu factum,& dei amore pro nubenda puella, an sit cõditionale,& an ex eo debeat solui gabella.consi.xxx.nu. 1.fol.15.

Legatum mulieri factum,si nupserit & posteà vidua remanserit, an teneat,si ad secunda vota transierit.consilio trigesimoquarto numero.1.2.6.fo.17.

Legatum in testamento factum,quando dicatur in codicillis repetitum.consi.ccxciiij.nu.5.fo.263.

Legatum à patruo nepti in testamento relictum & posteà à patre in vltima voluntate repetitum,an eidem imputetur in legitimam. consi.lxxviij.nu.1.fo.39.

Legatum quod pro dote relinquitur conditionale censetur. consil. cccxcij.nu.1.fo.222.

Legatum quando purum & quando conditionale dicatur.consilio cccxcij.nu.4.fo.222.

Legatum an extinguatur,si hæres testatoris exbanniatur. consi. cccIxx.nu.6.fo.211.

Legatum ab extraneo relictum certæ aut incertæ mulieri conditionale dicitur.consi.cxxiiij.nu.5.fo.64.

Legatum alicui factum si nupserit,an perdatur diuortio facto.consil.xxxiiij.nu.11.fo.17.

Legatum siue relictum omnium bonorum factum ad hospitale cõstruendum quando valeat.consi.cxxix.nu.1.fo.67.

Legatum hac forma factum,si titio placuerit,an sit conditionale. cõsil.ccxciij.nu.2.fo.265.

Legatum hæredi & tertio factum, soli tertio debetur.consil. ccxcv. nu.3.&.5.fo.65.

Legatum sub conditionale relictum, quando valeat. consil. cclxvj. nu.1.fo.145.

Legatum mortuo legatario an efficiatur caducum,an verò in filios legatarij transeat.consi.lvij.nu.1.fo.28.

Legatum dotis factum vxori caducum efficitur,ipsa præcedente.cõsil.clxxxj.nu.1.fo.92.

Legatum liberationis,an comprehendat remissionem doli. consil. cclxxvij.nu.5.fo.152.

Legatum conditionale penes hæredem remanet deficiente conditione.consi.xj.nu.3.fo.6.

Legatum vt conditionale censeatur,quæ verba apponuntur.consil. cxxiiij.nu.3.fo.64.

Legatus reipublicæ quid agere possit legatione durante.consil.cccxix.nu.2.fo.176.

Legatus munera recipere potest.consi.cccxix.nu.4.fo.176.

Legatus ad vnum impetrandum,an incidat in pœnam.si aliud impetrauerit.consi.cccxix.nu.1.fo.176.

Legitima parentum quanta.consilio centesimoquinto. numero. 4. folio.56.

Legitima si computetur,an filiorum exclusorum ratio habeatur. cõsil.ccc.nu.1.fo.167.

Legitima cuiuslibet ex quinq; filijs quanta sit.consil. cclxxxvij. nu. 2.fo.157.

Legitima filiorum modificari & in totum tolli potest.cõsi.cccxlix. nu.1.fo.195.

Legitima non complectitur,quod ex substitutione capitur. consil. cj.nu.2.fo.54.

Legitima filiorum detrahitur ex fideicommisso cõditionali.consil. cclxxxvij.nu.3.fo.158.

Legitima iure ciuili inducta,per ius municipale potest alterari.consil.ccclxij.nu.4.fo.203.

Legitimatio non impeditur per superexistentiam coniugis. consil. lxxxvij.nu.3.fo.44.

Legitimandi modus quotuplex,& qui sint.consi.xvij.nu.5.fo.5.

Legitimare in terris ecclesiæ an possit is qui authoritatem habet à Cęsare.consi.cccl.nu.2.fo.196.

Legitimati per matrimonium habilitantur quo ad sacros ordines. consi.xxix.nu.8.fo.14.

Legitimatio an valeat,in qua dicitur ex legato & soluta,si ambos appareat fuisse ligatos.consi.cciiij.nu.1.fo.106.

Legitimatio facta de absente an teneat.consilio.lxxj.numero tertio. folio.36.

Legitimatio quando legitimè fieri dicatur.consilio. ccccj. numero 7.folio.175.

Legitimati an succedant & in quibus bonis.consilio.xxix. numero 5.fol.14.

Legitimatus à comite palatino ius agnationis & cognationis recuperat.consi.xvij.nu.6.fo.9.

Legitimatus quis dicatur.consi.xvij.nu.4.fo.9.

Legitimatus ab imperatore in loco non subdito,an sit vbiq; reputãdus.consi.cccl.nu.11.fo.196.

Legitimatus an possit succedere,eo casu quo legitimatio inualida reperitur.consi.cciiij.nu.2.fo.106.

Legitimatus an possit instituti,sicut & filius legitimus & naturalis. consi.lxxvij.nu.1.fo.58.

Legitimatus ad supplicationem patris non differt à legitimis.consi. lxxj.nu.2.fo.36.

Legitimatus à cæsare in terris ecclesiæ non succedet his,qui sue non consenserunt legitimationi.consi.cccl.nu.7.fo.196.

Legitimorum iura authoritate Cæsaris assequutus, vbiq; reputatur legitimus.consi.cccl.nu.9.fo.196.

Legitimus ex legitimato coitu natus non succedit in feudo.consilio xxix.nu.7.fo.14.

Legitimatus à papa in omnibus & vbiq; legitimus reputatur. consi. cccl.nu.8.fo.196.

Legis vigorem habet,quod ipsi principi placet.consil.ccxvij.numero.2.fo.114.

Legis verba ad habiles sunt aptanda.consilio.xxxiij. numero octauo.fo.17.

Legislator statuere potest,vt vnus actus & vna dispositio in locum alterius succedat.consi.liij.nu.1.fo.27.

¶ Lex in singularem personam non fertur.consi.cccxxiij. numero quarto.fo.178.

Lex potest actionem inefficacem validare.consilio.liij. numero tertio.fo.27

Lex generalis an tollatur per specialem.consilio.ccclv.numero tertio.fo.199.

Lex ad futura negotia fertur non ad præterita. consilio. ccclxxxij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.1.fo.216.
Lex quæ verbo futuri subiunctiui vtitur in futuro trahenti originẽ à præterito verificatur.consi.ccclxxxij.nu.2.fo.216.
Lex secunda quot & quibus modis ad primam se habere posit.consil.ccclxxxij.nu.3.fo.216.
Lex odiosa dicitur per quam obligatio noua inducitur.consil.liij.nu.5.fo.27.
Lex conuentionis seruari debet.consi.cxcix.nu.2.fo.104.
Lex noua an referatur ad lites pendentes.consilio.ccxiiij.numero.3.fo.112.
¶ Libelli verba quæ attendi debeant.consi.xxxvj.nu.3.fo.18.
Libellus in quo petitio hæreditatis intentatur qualiter formetur.cõsil.ccxxix.nu.1.fo.122.
Libellus accusatorius an dicatur ineptus,si in eo qualitas iniuriæ nõ exprimatur.consi.ccl.nu.1.fo.134.
Libellus vt valeat,qualiter formari debeat.consil.cclxxvij.numero 1.fol.152.
Libellus quando apte & quãdo inepte concipi dicatur.consi.ccxcij.nu.5.fo.164.
Libellus generalissimus quomodo procedat nisi per iudicem reijcia tur.consi.xxv.nu.1.fo.12.
Licentia seu permissio simplex quid operetur.consil.ccxc.numero 6.fo.162.
Liga quando honesta & licita censeatur & quando non.consil.cccxcj.nu.1.fo.220.
Limitata causa limitatum producit effectum.consil.ccxxvj.numero.2 fo.121.
¶ Loca an possint compelli ad præstantias.consi.ccvj.nu.3.fol.107.
Locatio & conductio quibus verbis inducantur.consil.ccvij.numero.4.fol.108.
Locatio facta à prælato seruari debet à successore.consi.ccxlv.numero.1.fo.129.
Locatio si fiat ab officialibus ciuitatis de certis rebus ad certũ tempus an possit conductor pecuniam in eis expendere in ædificando & reparando.consi.xix.nu.1.fo.10.
Locationis contractus quibus à venditione discernatur.consilio.ij.nu.7.fo.2.
¶ Lucra mulieri à primo viro quæsita filiorum sunt ipsius primi viri.consi.cclxxxv.nu.2.fo.156.
Ludus pilæ permissus est omni iure.consi.cccxcvij.numero primo.folio.172.

Magnates an possint habere iura contra aliquem virtute laudi ex cõpromisso voluntario stante statuto &c. consi.ccxxviij.nu.1.fo.121.
Maiorem se dolose asserens non gaudet priuilegio statuti.consi.clx.nu.5.fo.82.
Malabiati quibus casibus possint impunè offendi.consil.cclxxxviij.nu.9.fol.159.
Malabiato cancellando & ante cancellationem offenso,quando offendens puniatur.consi.cclxxxviij.nu.6.fo.159.
Malabiatus quis sit & quare sic vocetur.consilio. cclxxxviij.numero.4.fo.159.
Malabiatus quando de iure occidi possit.consili.cclxxxviij.numero.12.fo.159.
Malabiatus descriptus in libro malabiatorum,quando sit cancellandus.consi.cclxxxviij.nu.1.fo.159.
Maleficium semel vindicari sufficit.consi.ccl.nu.3.fo.134.
Maleficium commissum per non subditum extra territorium eiusdem & in personam non subditam,an possit per dictum dominum potestatem puniri.consi.xxvij.nu.1.fo.13.
Maleficium quando probatum dicatur.consi.ccxvij.nu.5.fo.114.
Maleficium die veneris perpetratum grauius punitur.consi. ccxvij.nu.7.fo.114.
¶ Mandans homicidium fieri quod tamen nõ fit,an perinde tenea tur,ac si factum fuerit.consi.xiiij.nu.1.fo.8.
Mandans homicidium,an teneatur etiam si mandatarius aliàs hoc facturus erat.consi.xxij.nu.2.fo.11.
Mandans homicidium fieri pœna mortis debet plecti.consil.xxij.nu.1.fo.11.
Mandati fines non sunt extendendi. consilio. cxxxviij. numero.2. folio.71.
Mandator tractator vel ordinator sceleris quis dicatur iuris dispositioni relinquitur.consi.xxij.nu.4.fo.11.
Mandatum finitur hæreditate mandantis definente.consil. cccxxxiiij.nu.2.fo.185.
Mandatum speciale requiritur,vbi de grandi præiudicio agitur.cõsil.ccclxv.nu.5.fo.205.
Mandatum post mortem datum morte mandantis non finitur.consil.cccxxxiij.nu.1.fo.185.
Mandatum gratuitum esse debet.consi.ccvij.nu.5.fo.108.
¶ Manifestum inducitur vt voce præconis,quę à paucis auditur.cõsil.x.nu.2.fo.5.
Manifestum quid dicatur.consi.x.nu.1.fo.5.
¶ Maritus an lucretur partem dotis promissæ non solutæ statuto stante &c.consi.clxxx.nu.1.fo.92.
Maritus confitens se recepisse nomine dotis & post aliquod tempus si confiteatur se trecenta recepisse, an præiudicet sibi in secunda confessione.consi.v.nu.1.& seq.fol.3.
Maritus quando possit vtifrui bonis per vxorem quæsitis. consilio lxij.nu.5.fo.31.
Maritus quando ab vxore dicatur animo compensandi institutus. consi.ccclx.nu.1.fo.155.
Maritus an lucretur vsumfructum bonorum,quæ vxori obueniũt. consi.lxij.nu.2.fo.31.
¶ Masculi agnati fœminis præferuntur,vt dignitates familiarũ conseruentur.consi.cclxxxiij.nu.2.fo.155.
Masculi an præferantur fœminis in locatione facta pro se & filijs. consi.clxxxiiij.nu.1.fo.94.
Masculi in successione abintestato,sunt fœminis præferendi.consil. ccclxxix.nu.1.fo.168.
Masculi præferuntur fœminis in successionibus abintestato.consil. cxix.nu.2.fo.62.
Masculinum non concipit fœmininum in materia priuilegiorum. consi.cccxlv.nu.4.fo.194.
Masculinum an concipiat fœmininum in materia odiosa. consilio cxcj.nu.3.fo.75.
¶ Mater quando possit esse tutrix,& bona assignare seu diuidere. consi.l.nu.1.fo.99.
Mater concurrens cum agnato & sorore defuncti ex vno latere tantum,an succedat.consi.ccliij.nu.1.fo.136.
Mater relicta domina & vsufructuaria plenum consequetur vsum fructum.consi..cl.nu.3.fo.77.
Mater non semper præfertur alijs in successione filij.consil.cv.nu.3. folio.55.
Mater ad hæreditatem filij admittitur alijs exclusis.consil. lxix. numero.2.fo.36.
Mater & auia duplici ratione tenentur tutorem petere.consi.cxviij.nu.2.fo.62.
Mater an succedat filiæ abintestato.consi.lxviij.nu.1.fo.35.
Mater excludit patruos à successione filiorum. consil. ccx.numero 2.fol.109.
Mater succedit filio anniculo decedenti,sorore vterina exclusa.consil.xxvj.nu.2.fo.13.
Mater quando agere possit ad supplementum legitimæ.consi.cv.numero.2.fo.53.
Mater an excludat amitam à successione filiæ:consi.cccxliiij.numero.1.fo.193.
Mater an excludat fratrem vterinum & agnatum à successione filij. consi.lxix.nu.1.fo.36.
Mater administrans vel negotia gerens filiorum,quando eis prosit vel noceat.consi.l.nu.2.fo.25.
Mater & agnatus quo ordine veniant ad successionem.consil. cclij. nu.3.fo.136.
Mater in quibus bonis filijs succedat.consilio.ccxj.numero quarto. folio.111.
Mater in obtinenda filij luctuosa successione iuuatur.cõsil.cclxxxj. nu.6.fo.157.
Mater tutrix malè administrans vt suspecta remoueri debet à tutela. consilio

consi.xxj.nu.2.fo.11.
Mater an præferatur amitæ in successione filiæ.consilio.cclxxxj.numero.1.fo.154.
Mater quo casu ab agnatis defuncti excludatur.consil.cclxxxij.numero.1.fo.155.
Mater non excluditur à successione nisi per agnatum vsque ad tertium gradum coniunctum.consilio.cclxxxij.numero secundo. folio.155.
Mater an præferatur fratri vterino defuncti, & agnato quinti gradus.consi.cclxxxiij.nu.1.fo.155.
Mater non odio,sed digna fauore non excluditur à filij successione. consi.cclxxxj.nu.3.fo.154.
Mater in luctuosa filij hæreditate patruis est pręferenda.cõsi.cxlvij. nu.3.fo.75.
Mater an admittatur ad successionẽ filij præteriti in pupillari ætate decedentis.consi.xcix.nu.3.fo.53.
Mater filio pupillo tutorem non petens, succedere ei non poterit. consi.cccxlv.nu.3.fo.194.
Matriculati in arte an possint imbursari.consilio. xxxiij. numero.1. folio.16.
Matriculatus qui tempore imbursationis exercebat,sed non tempore extractionis,an sit habilis ad officium.consil. xxxiij. numero 2.fol.16.
Matriculatus non existens tempore imbursationis sed artem exercens,an possit ad officium impune assumi.consi.xxxiij.numero 4.fol.16.
Matri fauetur à iure in obtinenda filij luctuosa successione. consil. lxviij.nu.6.fo.36.
Matrimonium solus consensus perficit. consilio. xxix. numero.2. folio.14.
Matrimonium contractum per procuratorem mandatũ sufficiens habentem,quando valeat cum minore decimum annum non attingente.consi.xv.nu.1.fo.9.
¶ Memoria damnari & bona confiscari debent eius qui crimen læsæ maiestatis commisit.consilio trecentesimo quinquagesimosexto.nu.3.fo.200.
Memoria hominis in quibus possit condemnari casibus.consil. ccxxiij.nu.2.fo.119.
Mendicantes,nec arbitri nec arbitratores esse possunt.consi. cclxxij. nu.5.fo.148.
Mendicantes nil proprium nec in communi nec in particulari habere possunt.consi.xcj.nu.1.fo.46.
Mens legis est præferenda verbis.consilio.cxlvij. numero secundo. folio.75.
Mens legis quæ ex eius verbis colligitur ab ipsa lege discrepare non censetur.consi.ccclv.nu.5.fo.200.
Mens generalis tantũ operatur quantum specialis.consi. ccclxxxix. nu.4.fo.220.
Mens testatoris & contrahentium quibus cognoscatur indicijs.consil.lxv.nu.5.fo.28.
Meretrix publica quæ dicatur.consi.x.nu.5.fo.5.
Metus per minas mortis illatus,an sufficiat ad nullitatem actus.consil.cxv.nu.4.fo.86.
Metus quid sit & quot modis contingere possit.consilio. ccxv. numero.3.fo.112.
Metus pœnarum tam bonos quã malos arcere dicitur.consil. lxiij. nu.4.fo.32.
Minor quando procuratorem constituere possit.consi.cxliij.numero.1.fo.73.
Missio in tenutam super hæreditate iacente, an valeat.consil. cclij. nu.1.fo.136.
Monachi sunt seruis æquiparandi.consilio.xcj.numero secundo.folio.46.
Monasterium quando loco filij sit habendum.consilio.lxxx.numero.2.fo.40.
Monasterio certa possessione priuato,an debeat possessor ad restitutionem condemnari.consilio centesimodecimo sexto. numero.1. folio.61.
Monasterium loco filij est habendum.consilio.ccxxxv. numero. 2. folio.126.
Monasterium quando ex facto prælati teneatur.consil. ccxliiij.numero.1.fo.128.
¶ Mora rei fideiussori præiudicat.consilio.xxxij.numero secundo. folio.16.
Mora in faciendo commissa quando purgari possit.consi. cccxxvj. nu.3.fo.180.
Morosus non dicitur,qui differt vbi dilatio damnum non affert.cõsil.cccxij.nu.3.fo.173.
¶ Multa ratione excessus in quantitate nulla censetur.consilio.viij. nu.4.fo.5.
Mulier habens fratres carnales sine eorum præsentia contrahere nõ debet.consi.cccxxxiij.nu.1.fo.141.
Mulier abintestato filio non succedit,quandiu ex eo aliquis supersit.consi.cccxliiij.nu.1.fo.184.
Mulier testari nequit absq; consanguineorum consensu. consi.cxxvj.nu.2.fo.67.
Mulier dotata excluditur à successione dotantis.consil. cxxvj. numero.3.fo.67.
Mulier in quibus bonis & quando dotem augere possit,& quando non.consi.cccxcvj nu.3.fo.224.
Mulier in testamento virum & auum instituit æquis portionibus cum clausula &c. posteà secundum fecit testamentum, in quo vnum pro dimidia instituens pauperes ei substituit,in alia dimidia alium instituens auum pręterijt ad quem deuoluatur portio viri.consi.clxxxiij.nu.1.fo.93.
Mulier emens aliquid matrimonio soluto per mortem viri,an dicatur empta res de bonis viri.consilio centesimoquadragesimoprimo.nu.1.fo.72.
Mulier quæ bona pupilli administrauit à tutore rationem reddere poterit compelli.consilio centesimoquinquagesimoquarto. numero.2.fo.73.
Mulier cum bonis viri sibi quærere censetur,vt suspicio turpis quæstus euitetur.consilio ducentesimo octuagesimoquinto. numero 3.fol.156.
Mulieres primo coniugio contentas censuit Cęsar esse beatas.consi. cccxcvj.nu.4.fo.224.
Mulieres non fraudari consanguineorum interest.consil. cxliij.numero.2.fo.73.
Mutuans qua actione agere possit contra eum qui mutuo recepit. consi.lxxxix.nu.1.fo.45.
Mutuum dicitur quod de meo fit tuum.consilio. ccvij. numero. 2. folio.107.
Mutuum factum prælato pro soluendis expensis suæ promotionis, an liget monasterium.consilio ducentesimoquadragesimo quinto.nu.4.fo.130.

Naturalis frater appellatione fratris venit.cõsi.ccclxxxv. nu.3.fo.217.
Naturalis filius quando absq; dispensatione possit ab intestato patri succedere. consilio. cclxiiij. numero 2.fol.145.
Naturalis substitutum non excludit,nec ad legata filij inuitatur.cõsil.ccclxvj.nu.4.fo.206.
Naturalis an veniat nomine filij.consili.ccclxvj. numero secundo. folio.206.
Naturales filij comprehenduntur appellatione filiorum in dispositionibus odiosis.consilio trecentesimo sexagesimosexto. numero.3.fo.206.
Naturales qui de domo de sanguine & de agnatorum patrimonio esse dicantur.consi.xxx.nu.6.fo.15.
Naturales seu bastardi qui sint & eorum quot genera. consil.xxxv. nu.5.fo.12.
Nauigare qui possint libere & qui non.consili.ccxc.numero secundo.fo.162.
¶ Negligentia in non soluendo dicitur offensa facti.consilio. lxxij. nu.3.fo.37.
Nepos ex fratre omne interesse recuperabit à patruis,qui bona communia in proprios vsus conuerterunt.consilio sexagesimo.numero.3.fo.30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Repertorium Consiliorum

¶ Nobilis recommendans cuidam tertio vnam rocham,in qua ius reale prætendebat,& illi tertio de fidelitate præstari fecit instrumentum,quomodo posit pro custodia se exercere.consil.xxxv. nu.1.fo.18.
Notarij actu & habitu extractionis tempore officium exercentes, an pœnam incurrant.consili. trigesimotertio.numero septimo. folio.17.
Notarij actualiter officium exercentes tempore imbursationis sed in secundo alia obtinentes beneficia,an debeant imbursari in primo scrutinio.consi.xxxiij.nu.6.fo.17.
Notario asserenti de valore scripturæ quando credatur.consil. cccxlvj.nu.2.fo.194.
Notario creditur qui lineam in instrumento remisisse attestatur.cõsil.cccxlj.nu.4.fo.190.
Notariatus officium quale sit.consilio ducentecimotrigesimoseptimo.nu.2.fo.16.
Notariatus an sit ars,& an in reformatione comprehendatur. consi. xxxiij.nu.5.fo.16.
Notarius testamenti,an posit cogi ad edendum particulam testamenti.consi.clxiiij.nu.1.fo.84.
Notarius an posit stipulando alij quærere.consilio.lxxiij. numero 1.folio.37.
Notarius quibus cogatur edere rogationes.consilio.cccxcix.numero.6.fo.228.
Notarius defunctus quando præsumatur fuisse rogatus.consi. cccc. nu.6.fo.228.
Notarius electus absq; alia præsentatione notarius est.consi.cccxx. nu.6.fo.176.
Notarius quando rogatus esse præsumatur.consilio.cclxxv.numero.2.fo.150.
Notificatio laudi qualiter fienda sit.consilio.cccxxxij.numero.2.& 4.folio.184.
Notorium dicitur,quod ab omnibus agnoscitur.consilio.x. numero.3.fo.5.
¶ Nox quando sit,& quæ de nocte fieri dicantur.consil.cxciiij.numero.3.fo.101.
¶ Nullitas & cassatio quando currant in ordine.consilio.xxxvj.numero.6.fo.19.
Biecta quæ & quando intentionem agentis eneruent.consilio centesimotregesimosexto.numero.4.fo.69.
Obligare se potest quis ex solo conditionis euentu aut defectu.consilio ducentesimodecimono no.nu.6.fo.117.
Obligatio nulla censetur in qua impossibile quidam reperitur. consil.ccxix.nu.4.fo.117.
¶ Officium suum nemini præiudicare debet.consilio.ccxlv.numero.5.fo.130.
¶ Obligatio quæ in persona domini contrahitur per delictum procuratoris eius non purificatur.consilio tricentesimoutgesimono no.nu.3.fo.183.
Obligatio defuncti transfunditur in hæredes.consilio.xj.numero.2. folio.7.
Obligatio principalis qualiter differat à fideiussoria.consilio. xxxij. nu.5.fo.16.
Obligatio fideiussoris perpetuatur per moram principalis. consilio xxxij.nu.3.fo.16.
Obligatio hæreditaria ab hærede quare incipiat.consil. cccxxix.numero.2.fo.183.
Obligatio reddendarum rationum in quo consistat.consi.cccxlviij. nu.2.fo.195.
Obligatio de veniendo vel stando in aliquo loco,quomodo intelligatur.consilio trecentesimoseptuagesimooctauo.numero tertio. folio.215.
Obligatio quæcunq; tollitur satisfactione. consilio. cclxxxviij.numero.2.fo.159.
Obligationes perpetuæ & in hæredes transitoriæ quæ dicantur. consil.cccxxvj.nu.2.fo.180.
Obligationis naturalis substantia ex futuro pendet euentu.consilio clxxxix.nu.2.fo.98.
¶ Occasio dictio causam denotat remotissimam.consi.cclxxxviij. nu.3.fo.160.
Occultum quid dicatur.consi.x.nu.4.fo.5.
¶ Offensus ius habet offendendi à statuto.consilio. cclxxxviij.numero.5.fo.160.
¶ Officialis post tempus electionis authoritate specialis statuti artis subiectæ illi,an posit confirmari generali prouisione populi non obstante.consi.cclxxx.nu.1.fo.154.
Officium defensorum ciuitatis quod sit,& quanto duret tempore. consi.cclxxx.nu.2.fo.154.
Officium alterius nemo sibi vsurpare debet.consilio.cxj.numero.2. folio.59.
¶ Onera hæreditaria ex senatusconsulto non transeunt.consi. xxxj. nu.3.fo.15.
Onus probandi cui incumbat,an affirmatiuam tenenti,an ei qui tenet negatiuam.consi.cccxxxviij.nu.1.fo.96.
Onus quod per testatorem onerato apponitur pro quo tempore apponi dicatur.consi.clxix.nu.2.fo.87.
¶ Ordinamentum quãdo ad pacem vel guerram fieri posit & per quos.consi.cxxxix.nu.1.fo.71.
Ordinamentum arbitrariorum quando valeat,& per quæ vitietur. consi.cxxxix.nu.2.fo.71.
Ordo succedendi in hæreditatibus decedentium abintestato qualis sit.consi.cv.nu.1.fo.55.
Ordo consuetudinis ac temporis in dignitatibus seruari debet.consil.cxj.nu.1.fo.59.
¶ Ornamenta data mulieri à viro ad quem spectent mortuo viro. consi.cxxxiiij.nu 1.fo.69.
Ornamenta vxoris ad virũ spectant de quibus etiam testari potest. consi.cccxxxix.nu.3.fo.189.
Acta societatum sunt seruanda.consilio. ccclxxvj. numero.2.fo.213.
Pactio dubia contra paciscentem est retorquenda.consil.cccxcviij.nu.2.fo.226.
Pactio de rebellibus & foresatis.quomodo intelligi debeat.consil. cclxj.nu.4.fo.143.
Pactio quæ nihil operatur omnino nulla censetur.consi. cccxxxvij. nu.2.fo.187.
Pactorum & dispositionum verba in dubio seruari debent.consil. cccxxxvij.nu.1.fo.187.
Pactum super re obseruanda ad pontium refectionem, an posit alienari vel inter aliquos diuidi &c.consilio.ccxxx.numero primo.fol.122.
Pactum de non petendo nisi in conditionis euentum quid operetur.consi.cciij.nu.2.fo.206.
Pactum de non petendo quando insinuatione egeat.consi.xciiij.nu mero.8.fo.50.
Pactum super vnare interpositum, an posit ad aliam trahi.consil. ccxc.nu.8.fo.163.
Pactum de non appellando quando valeat.consil. clxxxvij. numero.4.fo.197.
Pactum de reuendendo stipulatione vallatum,quando impleri debeat.consi.lv.nu.1.fo.28.
Pactum quod nomine pensionis annuatim aliquid soluatur contra dui venditionis repugnare censetur. consilio secundo.numero. 10.folio.2.
Pactum astringens quem à non discedendo à communione est nullum.consi.ccxxv.nu.2.fo.121.
Papa quo ad quæ & vbi legitimare posit. consilio. cccl.numero. 3. folio.196.
Parentela quid significet.consilio.cclxviij.nu.2.fol.146.
¶ Pater an posit nlium quo ad legitimam suam in aliquo grauare. consi.xiij.nu.1.fo.7.
Pater habẽs plures filios si aliquibus ex eis dederit pecunias ad mercandum,an lucra mortuo patre communicari debeant filio non mercatori.consi.lxxxv.nu.1.fo.43.
Pater in testamento filium naturalem legitimare potest.consi.xvij. nu.7.fo.10.

Domini Angeli de Perusio.

Pater filios compellere potest ad habitandum secum. consil.lxxxv. nu.3.fo.43.
Pater suis bonis venientes abintestato priuare nequit.consi. cccl.numero.10.fo.197.
Pater an posit in vltima voluntate filiam legitima priuare.consi.ccxlij.nu.1.fo.128.
Pater tempore dotis promisse sibi non prouidens,sibi prejudicat.cõsil.ccix.nu.2.fo.109.
Pater dans filiam nuptui & pro dote mille promittens soluenda infra quinq; annos,an per hoc maritus lucretur partem dotis mortua vxore ante perfectam solutionem.consi.clviij.nu.1.fo.80.
Pater an posit bona parafernalia à matre relicta filiæ sine eius consensu alienare.consi.lix.nu.1.fo.30.
Pater an dicatur filij hæreditatem agnoscere, si filio mortuo dotam vxoris retineat.consi.ccclxj.nu.2.fo.203.
Pater dotem vxoris mortuæ retinens,an dicatur nomine filij hæreditatem adire.consi.ccclxj.nu.1.fo.203.
Pater dicitur trunchus stipes & fons originis suorum descendentiũ masculorum per rectam lineam.consi.cclxxxiij.nu.4.fo.156.
Pater si cum filijs instituatur in quota quisq; vocari intelligatur.consil.cclxxxv.nu.1.fo.156.
Patientia consensum & donationem inducit.consil. cccxxxvij.numero.7.fo.187.
Patre cum filio ac nepote simul habitantibus &bona communia habentibus,an empta per filium debeant nepoti communicari.cõsil.cxij.nu.1.fo.60.
Patrimonium integrum conseruare differt ab eo quod est lucrum facere.consi.ix.nu.5.fo.5.
Patri dicenti domum acquisitam de bonis aduentitijs filiorum, an credatur.consi.cccxlj.nu.1.fo.190.
Patris & filiorum persona eadem censetur.consil. xxxviij. numero 4.folio.19.
Patrui an posint sorores excludere.consi.ccx.nu.3.fo.110.
Patruus alimenta nepoti imputabit,si eius negotia gesserit.consi.lx. nu.4.fo.30.
Pauperes instituti loco hæredum vniuersalium possunt haberi.consil.ccclviij.nu.2.fo.202.
¶ Pecunia deposita,qua vtendi potestas datur in mutuum transfertur.consi.ccvij.nu.1.fo.208.
Pœna promissa in fraudem vsurarum adiecta,an valeat. consil. iiij. nu.1.fo.2.
Pœna legis an puniat eum qui crimen attentatum non perficit.consil.xiiij.nu.3.fo.8.
Pœna fictæ confessioni debita suum sequetur autorem.consi.cclxxvij.nu.4.fo.152.
Pœna quando dicatur in fraudem vsurarum adiecta.consil. ccxix. nu.8.fo.118.
Pœna non incurritur,quæ pacto nudo promittitur.consi.ccxix.numero.7.fo.117.
Pœna legis corneliæ de sicarijs quæ sit.consi.xiiij.nu.2.fo.8.
Pœna committitur si quis contra id quod promisit venire reperiatur.consi.iiij.nu.2.fo.2.
Pœnam non meruit,qui lege permittente aliquid fecit.consi.ccclxxviij.nu.4.fo.215.
Pœnam incurrit,qui iurisdictionem in exemptum exercuit. consil. ccclxxvij.nu.3.fo.214.
Pœnæ temperandæ debent temperari,si causa iusta posit inueniri. consi.cxvij.nu.11.fo.88.
Pœnæ legales non sunt extendendæ.consi.cclxxvij.nu.3.fo.152.
Pœnitentia in quibus pœnis ante sententiam locum habeat.consil. iiij.nu.4.fo.3.
¶ Percussio si facta fuerit cum signo & cicatrice in supercilio oculi dextri & percutiens per iudicem pisanum inquisitus condẽnatur & condemnationẽ soluat an posit à pistorienſi iudice,quia ipse pistorienſis est contra ipsum procedi.consi.cxc.nu.1.fo.98.
Perduellionis crimen facit,qui contra vicarium principis factionem init.consi.ccclxvij.nu.12.fo.207.
¶ Petitioni hæreditatis præscribitur spacio longi temporis.consilio lxxxiiij.nu.2.fo.33.
Petitio hæreditatis quomodo intentetur in libello & præscribatur & contra quos.consi.clxj.nu.1.fo.63.
Petitio hęreditatis quando intentari posit contra posidentem pro hærede.consi.ccxxix.nu.2.fo.42.
Pila non est res ad nocendum euidenter apta.consi.cccxcvij.numero.4.fo.125.
¶ Podere quid sit & quantum contineat.consi.iiij.nu.3.fo.3.
Possessio dupliciter traditur.consi.ccclxxvij.nu.2.fo.157.
Possessio & spoliatio debent probari antequam quis posit restitui. consi.ccclxvij.nu.2.fo.206.
Possessio locata restituitur domino locatione finita.consi.xij.numero.1.fo.7.
Possessio rei sequestratę perditur per sequestrum generale.consilio cvij.nu.2.fo.56.
Possessorium retinendæ & possessorium recuperandæ,simul intentari possunt.consi.cccxcix.nu.4.fo.226.
Possessoris conditio in causa pari melior censetur.consil. cclxxxvij. nu.9.fo.159.
Posse nullo modo & posse,sed non sine dedecore paria sunt.consil. cccxcvj.nu.5.fo.225.
Potestas ecclesiastica seculari est præferenda.consi.cclxxvj.numero 4.folio.115.
Potestas quando posit exequi sententias,ex causa artis latas.consil. vj.nu.3.fo.4.
Pluralitas in singularitates non resoluitur,quando vnitas termini & effectus reperitur.consi.cclxvj.nu.2.fo.145.
¶ Præbendam vel prioratum an posit tenere bona episcopalia adeptus.consi.cclxxiiij.nu.1.fo.149.
Præceptum testatoris de non vendendo quãdo valeat.consi.clxviij. nu.5.fo.86.
Præceptum principis an dicatur casus fortuitus.consi.ccxix.numero.5.fo.117.
Præceptum superioris necessitat subditum.consi.ccclxxix.numero 1.folio.215.
Pretium quotuplex inueniatur.consi.ccclxxxviij.nu.2.fo.219.
Prælatus si res ecclesiæ locauerit ad certum tempus, & pro toto eodem pensionem receperit,an moriens præiudicet successori.consil.ccxlv.nu.7.fo.131.
Prælatus & monasterium locans aliquam possessionem,an teneantur in ea manutenere conducentem.consi.ccxlv.nu.2.fo.98.
Prælegata à patre vni ex fratribus in diuisione fienda,non conferuntur.consi.cccxciiij.nu.1.fo.129.
Prælegata vni ex fratribus,an imputentur in hæreditariam portionem.consi.cccxcv.nu.1.fo.223.
Præpositura facit quem comitatiuum.consi.xxiij.nu.2.fol.12.
Præses illiteratus esse potest.consi.cclxxvj.nu.3.fo.151.
Præsentia partis quo tempore requiratur.consili.1.numero quinto. folio.1.
Præsentia alicuius non requiritur,quando ad declarationem actum gerentis actus celebratur.consi.j.nu.6.fo.1.
Præscriptio an inducatur ex non vsu.consilio.cccxxxvij.numero.9. folio.188.
Præstantiæ licitæ à ciuibus sunt extorquendæ.consilio.ccvj. numero.1.fo.107.
Præsumptio agnitæ hæreditatis quando cesset & quando incipiat. consi.cccxviij.nu.2.fo.175.
Præteritio quando pro exhæredatione habeatur.consi.clxxj.numero.2.fo.188.
Præteritio facta à lege habetur pro exhæredatione.consi.cccxlv. numero.2.fo.194.
Principium rei potissime pars eius est.consilio.cccxlviij.numero.3. folio.195.
Priuilegium principis motu proprio factum dici non potest subreptitium.consi.ccclxviij.nu.1.fo.208.
Priuilegium loquens de mutuo,an ad alios contractus trahi posit. consi.cclxxiij.nu.1.fo.149.
¶ Probatione deficiente reus absoluitur.consi.cccxxvj.nu.5.fol.180.
Probatio facta coram non habente potestatem non valet. consilio cxcvj.nu.2.fo.102.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probatio vbi debeat fieri.consi.ccclxxiiij.nu.3.fo.212.
Probatio quæ & qualis esse debeat vt releuet probantem.consi. ccc lxxiiij.nu.2.fo.212.
Probatio plena non inducitur per verba quibus facta aliena narrantur.consi.ccclxviij.nu.2.fo.208.
Probationes quando fieri debent ante litis contestationem & quando post.consi.clxj.nu.2.fo.83.
¶ Proclama generale quando sufficiat ad citationem alicuius.consil.cclxxxix.nu.2.fo.161.
Procurator venditoris & emptoris officio fungi non debet.consi.cc lxxxviij.nu.2.fo.123.
Procurator rem domini aliter vendens quam in mandatis habeat, dominium non transfert in emptorem.consilio.ccclxxxviij.numero.1.fo.219.
Procurator si in iudicio litiget & contra dominum sit lata sententia,vtrum sententia sit irrita ex hoc solo quod verba sententiæ cõtra dominum sunt figurata.consi.98.nu.1.fo.52.
Procuratoris contumacia nolentis in litem iurare quando præiudicet domino.consi.cclxxvij.nu.2.fo.252.
Prohibitio alienationis in certam personã omnino seruari debet. consi.vij.nu.5.fo.4.
Prohibitio testatoris de non vendendo rem ipsam non eximit à nostro commercio.consi.cxxxvij.nu.2.fo.70.
Prohibitio alienationis facta per testatorem,an intelligatur de alienatione facta inter viuos.consi.vij.nu.4.&.6.fo.4.
Prohibitio alienationis de voluntaria & non necessaria intelligitur. consi.lvij.nu.4.fo.29.
¶ Promissio de procurando liberationem captiui quomodo intelligatur.consi.ccxxvj.nu.1.fo.128.
Promissio omnium bonorum præsentium & futurorum facta inter fratres,an valeat.consi.clxxix.nu.1.fo.90.
Promissum ad certum terminum non potest peti ante ipsum termi num.consi.cxxiij.nu.2.fo.64.
Promittens non reuocare procuratorem perpetuo constitutum solenniter,an possit eum impune reuocare.cõsil.ccxxv.nu.1.fo.120.
Promittere omnia bona sua post mortem suam quis potest & hoc ipsum iudex declarare.consi.v.nu.2.fo.3.
¶ Pronunciatio de exequendo interlocutoria dicitur.consil.cxiiij. nu.3.fo.60.
Pronunciatio quando dicatur diffinitiua vel interlocutoria.consil. cxiiij.nu.2.fo.60.
Propter dictio,quid significet & ad quid referatur in oratione posita.consi.cxxvij.nu.2.fo.67.
¶ Prorogatio de re ad rem de persona ad personam quando fiat.cõ sil.clxij.nu.2.fo.84.
Prorogatio iurisdictionis est duplex.consi.cccl.nu.5.fo.196.
Prout dictio est nota similitudinis & identitatis.consil.xj.numero 4.folio.7.
Protocolla notarij quæ dicantur.consi.cccc.nu.4.fo.174.
Prouisio specialis quandoq; derogat generali.consi.ccclxxvj.numero.6.fo.214.
Prouisio specialis in qua materia generalem auferat.consi.ccclv.numero.4.fo.200.
Prouisio detrahens iuri fœminarum debet augere ius masculorum. consi.ccc.nu.3.fo.168.
Prouisio generalis ad specialiter prouisa non refertur.consi. ccxiiij. nu.2.fo.111.
Prouisio specialis quando deroget generali.consi.ccclv.numero.1. folio.199.
Prouisio seu statutum contra non soluentes præstantias sibi imposi tas,quomodo intelligitur.consi.lxv.nu.1.fo.33.
Prouisiones duæ in eandem sententiam concurrentes sunt validæ. consi.cclxxj.nu.1.fo.147.
¶ Puero in ætate infantili decedenti quis succedere possit.consi.xxx vij.nu.1.fo.19.
Pupillo tanquam intestabili ex testamento suo non potest succedi. consi.xlj.nu.2.fo.20.
Pupillus an dicatur hæreditatem agnouisse siue ipse siue tutor longo tempore possederet.consi.cccxviij.nu.4.fo.175.
Qualitas verbo iuncta secundum tempus verbi est intelligenda.consi.cccix.nu.3.fo.170.
Quarta an debeatur de relictis hospitali.cõsi.cxvij.nu. 3.folio.62.
Quittatio seu iurium remissio quando valeat vt transactio,& quando vt pactum.consi.xciiij.nu.7.fo.50.
Quittatio seu liberatio facta debitori de toto quod ab eo exigi poterat,an porrigatur ad obligationes sub conditione contractas quæ nondum existunt,vel existere possunt in futurum.consilio clxxxix.nu.1.fo.98.
Quittationem inductam ex testamenti cancellatione impugnans naturalem æquitatem impugnare dicitur.consil.cccliij.numero 3.fol.199.
Quo ad quousq; quandiu donec & similes dictiones conditionis sunt inductiuæ.consi.cl.nu.2.fo.77.
Quomodocunq; & qualitercunq; dictiones quid importent. consi. cccxxxj.nu.3.fo.184.
Ratihabitio validat gesta per falsum procuratorem.cõ sil.ccxcij.nu.4.fo.164.
Ratio naturalis coniecturalibus præfertur rationibus. consi.cccxlv.nu.7.fo.194.
¶ Rebelles & forestati alicuius loci,an comprehendantur facti post tempus confectæ conuentionis.consi.cclxj.nu.1.fo.143.
Reductio ad arbitrium boni viri quando non possit peti.consi.ccc xv.nu.2.fol.174.
Reductio ad arbitrium boni viri coram quo iudice possit peti.con sil.cc.nu.2.fo.104.
Receptio in ligam an possit fieri à maiori parte collegiatorum absentibus quibusdam ignorantibus & non contradicentibus.consil.cclxix.nu.1.fo.146.
Reductio ad arbitrium boni viri quando fienda sit relinquitur iudi cis arbitrio.consi.cccliij.nu.5.fo.199.
Reformatio secunda primam tollit.consi.cccxxxij.nu.1.fo.194.
Reformatio quæ matriculatos artem non exercentes tempore imbursationis comprehendat.consi.xxxiij.nu.3.fo.13.
Reformatio disponens de ciuibus locum non habet in forensibus. consi.cccxxxij.nu.3.fo.184.
Re coniuncti qui dicantur.consi.cccxlij.nu.4.fo.191.
Refutatio facta per filiam patri tempore dotationis quando valeat. consi.lij.nu.1.fo.16.
Refutatio maternorum dotium per filiam facta quando valeat.cõsil.ccciij.nu.1.fo.169.
Refutatio vsurarum an præstet impedimentum repetitioni earum. consi.c.nu.3 fo.54.
¶ Relictum factũ hæredi & tertio soli tertio debetur.consil.cccxlij. nu.3.fo.190.
Relictum factum fauore captiuorum valet.consilio.cxvij.numero 1.folio.62.
Relictum factum alicui si monasterium ingressus fuerit,an ei debeatur si statim post ingressum exiuerit.consilio.clix.numero.4. folio.81.
Relictum in vnum vsum non debet in alium conuerti.consi.ccxxiiij.nu.2.fo.120.
Relegatus sententiæ relegationis obedire debet.consi.ccclxxvij.nu. 1.folio.214.
Relatiuum simplex quod dicatur.consilio.xxxiij.numero nono.folio.17.
Religiosi mendicantes.an possint secundum simplicem testatoris voluntatem constituere ministros temporalium capaces. consil. xxiiij.nu.1.fol.91.
Religiosi consientiæ & puritatis principes putantur.consi. cclxxij. nu.2.fo.148
Religioso transeunte ad aliam religionem, an transeant eius bona priori monasterio quæsita.consi.ccxxxv.nu.1.fo.125.
Relinquens in vltima voluntate aliquid de hæreditate sibi delata,an per hoc eam dicatur adire.consilio centesimo septuagesimo tertio.nu.1.fo.88.
¶ Rei suæ modetator & arbiter quilibet esse potest.consi.clxxix.numero.3.fo.90.

Remedia

Remedia tedialia tanquam viribus vacuata,ad pristinũ statum sunt reducenda.consi.cxcvj.nu.4.fo.103.
Remissio denunciationis quid operetur.consi.clxxvij. numero .1. folio.89.
Remittere præsumitur is qui debitum sibi non exigit.consi.cccxxxvij.nu.6.fo.187.
Remittere verbum,liberationis est inductiuum.consi.clxxvij.nu.2. folio.89.
Renunciare iuri dicenti sententiam nullam,quando quis possit.consilio.clxxxvij.nu.1.fo.96.
Res singularis velut dos & similia,sine agnitione quæri possunt.cõ silio.lxxxj.nu.2.fo.41.
¶ Represaliæ sub qua forma sint cõcedendæ.consi.cxcvj. numero. 1.fo.102.
Represalias iniustè interpretantibus denegatur iustitia.consi.cxxij. nu.2.fo.64.
Rescripta gratiosa in beneficijs assequendi strictissime interpretantur.consi.xvij.nu.3.fo.9.
Rescriptum principis contra legem quando sit validũ.consi.ccclxv. nu.4.fo.205.
Rescisio sententiarum spectat ad iudicem maleficiorũ.consi.cclvij. nu.3.fo.139.
¶ Residuum quid sit.consi.cclxxxvj.nu.2.fo.157.
Respublica suos subditos compellere potest ad suas res vendendas.consi.ccclj.nu.1.&.4.fo.197.
¶ Restituere quis possit aduersus sententiam procuratoris cæsaris. consi.ccclxxv.nu.4.fo.213.
Restitutio in integrum quid operetur,circa filios dãnati ad mortẽ. consi.ccclvj.nu.2.&.3.fo.200.
Restitutio natalium impetrari debet præsentibus illis qui ex tali restitutione lædi possunt.consi.lxxxvij.nu.2.fo.44.
Restitutio spoliatorum vt fiat,non requiritur vt restartio damnorũ fiat.consi.ccclxvij.nu.8.fo.207.
Restitutio mercedis rei locatæ quando & qualiter sit fienda. consil. ccxlvj.nu.1.fo. 132.
Restitutionis in integrum natura quæ sit consilio. cclvj. nume.3.folio.138.
Restitutus à banno propter homicidium , quando possit impune offendi.consi.cclvj.nu.1.fo.137.
Reuocare quid sit.consi.cclxiij.nu.5.fo. 137.
Reuocatio ad eum spectat ad quẽ electio.consi.cccxx.nu.1.fo.176.
Reus absoluitur,si ab actore in probatione deficiatur.cõsi.ccxcvij. nu.2.fo.167.
Reus omnẽ defensionis causam in iudicio deducere debet.cõs. xxv. nu.2.fo.12.
Scriptura partim manu facta testatoris & partim notarij an possit releuari per cõmissarium dicti notarij. consi.cclxxv.nu.1.&.5.fo.150.
Scriptura non cancellata suos effectus habere debet nisi reuocata probetur.consi.cclxxxviij.nu.8.fo.160.
Scriptura in archiuo publico reperta,fidem facit.consi.cxl.numero. .4.fo.27.
Scriptura notarij inualida censetur,in qua notarius rogatus non asseritur.consi.ccxx.nu.3.fo.118.
Scriptura quæ publica dicatur & quæ non.consil.ccxx.nu.2.fol.118.
Scriptura facta manu testatoris in qua descripta sunt verba notarij actũ in domo &c.an sit protocollum , dicenda an vero notarij imbreuiatura.consi.cccc.nu.1.fo .227.
Scriptura quando istam credulitatem causare dicatur.consi.cclxxxviij.nu.10.fo.161.
Scriptura partim approbari & partim reprobari nequit.cõsi.ccciij. nu.2.fo.169.
¶ Sententia euidenter nulla,nullam sortiri debet executionem.consilio.cclxxvj.nu.6.fo.152.
Sententia continens rem restitui,quando diffinitiua dicatur. consil. cxv.nu.2.fo.47.
Sententia qua instrumentum executioni mandãdum pronunciatur, an diffinitiua vel interlocutoria dicatur.consilio.cxv. numero .1. folio.61.
Sententia diffinitiua non fertur,nisi præcedente processu.consi.clxxviij.nu.3.fo.89.
Sententia mulctæ in fictum contumacem ferri non debet.cõsi.viij. nu.3.fo.5.
Sententia restitutionis vsurarum,lata contra hæredes alicuius per vicarium episcopi,an possit mitti executioni,vel peti annulari tãquam lata contra pupillus indefensos.consil.cclxxvj . numero.1. & seq.fo.151.
Sententia quando dicatur aliqua vel nulla,& quando iusta vel iniusta consi.ccxcij.nu.6.fo.164.
Sententia an sit nulla,si hæreditate iacente & sine curatore feratur.cõ consi.cccxxxiiij.nu.3.fo.185.
Sententia vnius iudicis,ab alio executioni non potest mandari.cõsi. ccxvij.nu.10.fo.115.
Sententia interlocutoria reuocari potest cognita causa.consil.cxiiij. nu.5.fo.60.
Sententia lata quando dicatur esse perpetua.consi.xxxiiij.numero.4. folio.17.
Sententia absolutoria quando dicatur iusta.consil. ccxcj.numero.3. folio.163.
Sententia quando dicatur ritè & rectè lata.consi.ccxcj.nu.1. fol .163.
Sententia lata per consules artis,quando valeat.consi.vj.nu.1.fo.4.
Sententia diffinitiua dicitur,per quã principalis quæstio decidi tur. consi.cxiij.nu.4.fo.60.
Sententia nulla fertur in causa ciuili,nullam spiritualitatẽ annexam habente.consi.cclxvij.nu.2.fo.146.
Sententia annullatur,in qua forma debita non seruatur. consilio.cxlvj.nu.1.fo.74.
Sententia à non habente potestatem lata,censetur nulla.cõsi.cxcviij. nu.1.fo.103.
Sententia diffinitiua ferri non potest,processu non præcedente.cõsi. ccxcviij.nu.3.fo.167.
Sententia confirmatoria quando iniqua dicatur.consi.ccl.numero. 4.fo.135.
Sententia appellationis cõtinens plus vel aliud quam prima,an possit peti mitti executioni non coram primo iudice.consi.clxij.nu. 1.fo.84.
Sententia si confirmari,vel infirmari petatur,reus ex aduerso nõ petet oppositum eius quod probat actor.consil.xxxix. numero.4. folio.20.
Sententia diffinitiua nulla fertur,nisi prius libellus offeratur. consil. cvij.nu.3.fo.56.
Sententia interlocutoria inualida,quando excludat damnatum ab officijs.consi.cclx.nu.1.fo.142.
Sententia condemnatoria in causa principali,quando valeat. consil. cxciiij.nu.1.fo.101.
Sententiam ferre non dicitur,à quo sententia nulla fertur.consi. clxxxvj.nu.3.fo.96.
¶ Species à genere suo eximitur,si vni genus,alteri species ipsa legetur.consi.cccxlij.nu.2.fo.190.
Spurius ex matrimonio interdicto natus,legitimari non potest. cõ filio.cccl.nu.12.fo.197.
Spurijs an debeant alimmenta præstari.consilio . cccj . numero .9. folio.175.
Spurius sacerdotis,ius habet vindicandæ necis partis.consi.ccccj.numero.8.fo.175.
Spurius legitimari debet,qui tabellionatum exercet.cõsi.cclxxxiiij. nu.3.fo.119.
Spurius est capax officij tabellionatus.consilio.cclxxxiiij . numero. 2.fo.156.
Spurius legitimatus pacem reddere potest patris occisori.cõs.ccccj. nu.4.fo.174.
Spurius naturalis seu bastardus qui se legitimari fecit,quam legitimationem pater ratificauit:an succedat cum alijs.consi.lxxxvij. nu.1.fo.44.
Spurius an veniat appellatione filiorum.consilio.ccccj.numero.1.& 3.fo.174.
¶ Statuta in rem,omnium personam concernunt.consil.ccxiij. nu. 2.folio.111.

Repertorium Consiliorum

Statuta odiosa & pœnalia restringi debent.consi.lxj.nu.2.fo 31.
Statuta quando interpretari debeant, secundum dispositionem iuris ciuilis.consi.ccij.nu.3. fo.106.
Statuta confirmari debent,vt valere possint.consi.lxxxviij.numero. 3.fo.45.
Statuti verba propriè & strictè sunt capienda.consi.ix.numero.2.folio.5.
Statutorum verba sunt propriè intelligenda.consi.cxxxij. numero. 3.fo.68.
Scire quid sit,& quando scire aliquid dicamus.consilio.cccxcvj.nu. 1.folio.224.
Scripturam an possit quis partim approbare & partim reprobare.cõ filio.cccliij.nu.1.folio.169.
Scripturæ diuersæ super eodem facto si reperiantur,cui potius creda tur.consi.lxxiiij.nu.1.fo.37.
¶ Securitas alicui data à populo non debet impediri dolo malo.cõ filio.cccLxij.nu.1.fo.203.
Sequaces qui dicãtur & qui adhærentes.consilio.cclvij.numero.5.folio.140.
Sermonis qualitas ad eius causam restringi debet.consil.lxviij.nu.2, folio.35.
Seruitus per bella fuit inducta.consilio.cccLxxxv.numero secundo, folio.217.
¶ Sicut dictio,quid importet.consi.cccxxxviij.numero.3. & 5. folio.188.
Simile valde si quid sit,idem reputabitur,cum eo cui est simile. consilio.ccclij.nu.6.fo.153.
¶ Societas quibus verbis contrahatur.consilio.ccvij.numero.3. folio.108.
Societas leonina quæ sit.consi.cccxcj.n.2.fo.220.
Societas multis contrahitur modis.consilio.cccxliij.numero.4. folio.191.
Socij plures idem negotium simul aggredientes,pariter obligantur, consi.cccxcj.nu.4.fo.221.
Socius ad partem expensarum tenetur,factarum pro custodia rerũ societatis.consi.cxlix.nu.2.fo.76.
Socius non potest pro socio testimonium ferre.consil.cccxliij.nu.1, folio.191.
Socius quando possit testificari pro socio.consil.ccxcvj. numero.1, folio.166.
Socius non tenetur plus socio quam commode possit.consi.cccxcj. nu.7.fo.221.
Solennia quæ requirantur ad actus essentiam,consi.xxxvj.numero. 1.fo.19.
Solennitas testandi quæ sit & quo iure introducta.consi.lxxxviij.numero.2.fo.45.
Solennitas testamenti sufficienter per duos testes probatur.consi.cc lxxv.nu.3.fo.150.
Solennitas formalis nulla interuenit post actum formatum. consil. xxxvj.nu.2.fo.18.
¶ Spoliatus non restituitur nisi per eum de possessione sufficienter probetur.consi.ccclxvij.nu.1.fo.206.
Spoliatus autoritate priuata ante omnia restitui debet.cõsi.ccclxvij. nu.3.fo.206.
Spõsæ efficitur quod in die sponsaliorum ei traditur. consi. cccxxx ix.nu.2.fo.189.
Sponsus & vir dictiones,idem significant.consil.cclj.numero.2.folio.135.
Spurij beneficio,gratijs,& honoribus, censentur indigni. consilio. ccccj.nu.10.fo.175.
Spurij seu bastardi nomine coniunctorum non censentur.cõsi.cxcj. nu.2.fo.99.
Soror patruo præfertur.consi.cclij.nu.2.fo.136.
Soror an possit contrauenire transactioni quam fecit causa fratris, consi.xciiij.nu.1.fo.48.
Sorores in successione an sint patruis præferendæ.consi.ccx. nume. 4.fo.84.
¶ Statutum matrem à successione filij intestati excludens,quomodo intelligatur.consi.xxvj.nu.1.fo.13.
Statutum excludens matrem à successione filij abintestato defuncti an valeat.consi.ciiij.nu.1.fo.55.
Statutum loquens de præsentibus, ad futuros non debet extendi.cõ filio.lxvij.nu.3.fo.35.
Statutũ dans formam certam debitis ex consensu vel voluntate vlti ma an possit intelligi de debitis descendentibus ex sententia.cõs. cccij.nu.1.fo.168.
Statutum loquens de executione,quam exceptionem repellat.cons. xcvj.nu.4.fo.40.
Statutum quòd instrumentum factum à muliere sine consensu duorum proximiorum:quomodo intelligatur.consi.cccliij.nume.1. folio.198.
Statutum quòd priores ad quos appellatur causam committere de beant sub certa pœna tacitam habet conditionem.consil.cxl. nu. 2.folio.72.
Statutum iuri communi contrarium,strictissimè est interpretandũ. cõs.cclxiij.nu.2.fo.144.
Statutum non vendicat sibi locum,extra territorium statuentis,con filio.ccxxxiij.nu.2.fo.94.
Statutũ de instrumento guarentigiæ loquens,qualiter intelligendũ sit.consi.ccliij.nu.3.fo.136.
Statutum disponens quòdquis rem suam vendere non possit,an valeat.consi.iij.nu.2.fo.19.
Statutũ excludens matrem à successione filiæ an habeat locum vbi agitur de successione filij.consi.ciiij.nu.2.fo.55.
Statutorum verbis standum,vbi de mente ipsorum dubitatur.consi.ccl xxxiij.nu.3.&5.fo.155.
Statutũ disponens,mulierem nullum contractum inire posse,quomodo intelligatur.consi.cccxvij.nu.3.fo.175.
Statutum quòd mulier non possit contrahere sine consensu & præsentia proximiorum,an trahatur ad actũ additionis hereditatis.cõ filio.cccxvij.nu.1.fo.175.
Statutum q̃ maritus lucretur tertiam dotis partem, an intelligatur de dote promissa.consi.lxxj.nu.1.fo.30.
Statutum q̃ quis nequeat vexari coram quocũque iudice vel officiali quomodo intelligatur.consi.cccxl nu.2.fo.189.
Statutum lucrum concedens,directè iuri cõmuni contrariatur.consi. clviij.nu.2.fo.80.
Statutum annullans instrumentum quittationis factum à muliere, est iuri communi contrarium. consi.ccliij.nu.2.fo.198.
Statutum quod declinantibus iurisdictionẽ,non reddatur ius,an habeat locũ in presbytero qui de manibus potestatis liberatus vult detineri.consi.xlvij.nu.1.fo.23.
Statutum rudi laicorum æquitate verificatur.consi.cccxlv.nume.vj. folio.194.
Statutum vetus an tollatur per nouum sibi appositum.consi. lxxij. nu.1.fo.37.
Statuti pars obscura,per eiusdẽ partem clarior declaratur.consi.cccxliij.nu.6.fo.193.
Statutum vel consuetudo,an possit inducere vel permitterre exercitium vsuriæ prauitati.consi.xc.nu.1.fo.45.
Statutum q̃ possidẽs per quindecim dies hæreditatem sibi abintesta to delatam censeatur adiuisse,quomodo intelligatur.consil. cccLxxxvj.nu.1.fo.217.
Statutum dans potestatem antianis compellendi partes ad compromissum,quomodo intelligatur.consilio.cxcv.numero primo.folio.101.
Statutum ad bonum publicum interpretari debet.consi.lxiij.numero.5.fo.32.
Statuta fœminas excludentia existentibus masculis odiosa cẽsentur. consi.ccx.nu.1.fo.109.
Statutũ tempus præscriptionis actionum personalium abbreuians, iuri communi aduersatur.consi.cccxlviij.nu.1.fo.195.
Statutum ad fauorem inductũ,non debet in odium retorqueri.cõs. ccliiij.nu.1.fo.199.
Statutum permittens bannitos impune occidi,quomodo intelligatur,& an includat mulieres exbannitas.consilio.lxvij. numero.1 folio.34.
¶ Stipulatio rem ratam haberi ad solum committẽda interesse. cõ filio.

Domini Angeli de Perusio.

filio.cclxxix.nu.5.fo.154.
Stipulatio seu promissio de respondendo coram quocunque iudice competendi quando teneat.consilio.cccxl.numero primo.folio.10.
Stipulatio libelli an sit efficax pro vna ex filiabus simpliciter, duabus vel pluribus existentibus.consi.cccxj.nu.1.fo. 172.
¶ Subastans,conditionem meliorem oblatam reijcere potest.cõsil. cccxxiiij.nu.3.fo.178.
Subditi non debent à prælatis grauari.consi.lxxxv.nu.2.fo.43.
Subiecto sublato,tollitur prædicatum.consi.cccxc.nu.1.fo.220.
Subscriptio notarij quando generalis dicatur,& quid tunc operetur. consi.cccc.nu.5.fo.174.
Subscriptio in instrumentis quid operetur.consi.cccc.numero.2.folio.174.
Subsidium charitatiuum quod dicatur.consilio.cccxciij.numero.3. folio.228.
Substantia mobilium & immobiliũ quæ & qualis.consi. cccxxviij. nu.3.fo.182.
Substituendi potestatem habens,an teneatur pro substituto qui nõ est soluendo.consi.ccxxxvij.n.1.fo.126.
Substitui potest pupillo exhæredato in potestate constituto.consil. xiij.nu.2.fo.8.
Substitutio pupillaris,pupillo mortuo & patre viuẽte,funditus euanescit.consi.xlj.nu.3.fo.21.
Substitutio facta de fraternitate an valeat,& qualis dicatur si filij in statuti viuo testatore moriantur.consi.cccj.nu.2.fo.168.
Substitutio infra pupillarem ætatem,an dicatur pupillaris.consi.clj. nu.2.fo.78.
Substitutio directa facta puberi filio in codicillis non obliquatur. consi.clix.nu.5.fo.81.
Substitutio per verbum succedat facta,dicitur reciproca.consi.cccvij.nu.2.fo.170.
Substitutio facta in vno casu,an possit ad similem porrigi. consil.lj. nu.5 fo.25.
Substitutio reciproca personis facta disparibus, vulgarem tantum continet.consi.cccvij.nu.4.fo.170.
Substitutio facta per verbum substituo,quę vel qualis dicatur.consilio.ccxxv.nu.2. fo.51.
Substitutio facta per verbum deueniat,obliqua censetur.consi. xiij. nu.3.fo.8.
Substitutio fideicommissaria dicitur,si à testatore verbum relinquo apponatur.consi.xlj.nu.4.fo.20.
Substitutio fideicommissaria an conseruari possit per auf.ex causa. consi.ccxj.nu.2.fo.11.
Substitutio facta alicui,si liberos non susceperit,cito expirat liberis susceptis.consi.clix.nu.3.fo. 81.
Substitutio facta de ecclesia,dicitur compendiosa.consi.cix. numero.2.fo.66.
Substitutio breuiloqua dicitur,in qua filij tã nati quam nascituri in stituuntur.con.cxxv.nu.1.fo.51.
Substitutio an sit pupillaris,si inter institutos & inuicem substitutos sint quidam puberes & quidam impuberes.consi.cccvij.nu. 3.fo.170.
Substitutio directa an inducatur per verbum succedant.cõs.cxlviij. nu.4.fo.76.
Substitutio reciproca fideicommissariam non includit.cosi.xj. nu. 5.fo.7.
Substitutio pupillaris in compendiosa cõprehensa,conseruatur per auf.ex causa testamento etiam rupto agnatione posthumi.consi. ccxj.nu.3.fo.110.
Substitutio facta cum conditione,si decesserit sine liberis,an locum habeat si institutus ordinem mendicantiũ intrauerit.consi.lxxx. nu.1.fo.40.
Substitutio reciproca de filijs inuicem facta,quando impediat legata particularia.consi.ccxxij.nu.1.fo.119.
Substitutio directa inducitur per verbum hæres.consi.cj.numero.1. folio.54.
Substitutio facta hac forma,alij in hæreditate mortuorũ cohæredũ succedant,de gradu in gradum,qualis censeatur.consi.cccvij. nu. 1.folio.170.
Substitutio facta impuberi & vẽtri nascituro,an dicatur pupillaris, compendiosa,vel fideicommissaria.consi.xlj.nu.1.fo.20.
Substitutio facta filijs,quando valeat.consi.xcvij.nu.3.fo.52.
Succedat verbum,quid importat.consi.lxxxiij.nu.2.fo.42.
Subtractio mercedis,quando fieri debeat ob damna incursa. consi. cccxij.nu.6.fo.173.
Successio quem ordinem habeat in hæreditatibus abintestato decedentium.consi.cxix.nu.1.fo.58.
Successio in feudis,vnde ortum habuerit.consi.cx.nu.2.fo.45.
Successio ex testamento quomodo deferatur:& qualiter inter plures diuidatur.consi.liiij.nu.1.fo.27.
Successio in feudis quem habeat ordinem.consi.cx.numero tertio. folio.58.
Successor prælati,quando teneatur stare locationi defuncti.consi.cc xlv.nu.6.fo.131.
Successor quando teneatur stare contractui prædecessoris.consi.ccxlv.nu.9.fo.131.
Superior non potest subditum cogere,ad standum in loco sibi suspecto.consi.ccclxxviij.nu.2.fo.215.
Suspensio finitur morte suspendentis.consi.ccxvij.nu.9.fo.105.
Suspicio in homine quando attendi debeat.consi.ccxcvj.numero.3. folio.266.
Syndicus ad vendendum constitutus,si secundo vendiderit contra primi emptoris voluntatem,incidit in falsum.consi.xliij.numero.1.fo.22.

Tabellion atus officium quale sit.consi.cclxxxiiij. nu.1. folio.156.
Tabellio an requiratur,si de scriptura dubitetur. consi. cccxlvj.nu.3.fo.194.
Tempus breue vel longum,quod dicatur.consilio.cccxij. numero. 4.fo.173
Tempus quantum detur in causa appellationis interiectæ ex impedimento breui quod habuerit appellans in primo fatalia. consil. cccx.nu.1.fo.171.
Tempus appellandi non currit,nisi à tempore scientiæ.consil. cccij. nu.4.fo.169.
Tempus certum,quando sit de substantia probationis.cõsi.ccxcvij. nu.3.fo.167.
Tempus breue quod sit.consi.cclxj.nu.3.fo.143.
Terminari vniformiter censentur,quæ sub eodem structu verborũ proferuntur.ccclxxx.nu.2.fo.216.
Terminus ad soluendum datus,quando incipere & quãdo finiri dicatur.consi.ccccliij.nu.5.fo.137.
Terminus ad probandum nemini denegatur.consi.cclxvij.numero.3.fo.146.
Testamenta quando strictè sint interpretanda.consi.cccxxviij.nu.5. folio.182.
Testamenta facta coram presbytero & tribus testibus,sunt valida. consi.ccxxxiij.nu.5.fo.124.
Testamenti factio aliquo casu prohiberi potest.consi.lxvj.numero. 5.fo.34.
Testamenti factio pactis priuatorum non lęditur.consi.ccxxiij.nu. 2.fo.120.
Testamenti factio libera quo iure fuerit introducta.consi. cccxxiij. nu.2.fo.178.
Testamenti libera factio non adimitur pacto.consi.cccxxiiij.numero.1.fo.178.
Testamentum quando valeat.consi.xcvij.nu.2.fo.51.
Testamentum vsurarij quando valeat.consilio.x.numero.10.& seq. folio.6.
Testamentum annullatur si filius in eo prætereatur.consi.lxxvij.numero.2.fo.38.
Testamentum an irritetur per sententiam condemnatoriam memoriæ & confiscationis bonorum.consilio.ccxxiij.nu.1.folio centesimodecimo nono.
Testamentum an rumpatur agnatione posthumi nati viuente testatore.consi.ccclxiiij.nu.4.fo.156.
Testamentum in quo concubina instituitur,& fratri aliquid iure le

Universidad de Deusto
Biblioteca

Repertorium Consiliorum

gati relinquitur,quando valeat.consi.clxxj.nu.1. folio octuagesimoseptimo.
Testamentū validatur,in quo pijs locis relinquitur,consi. ccxxxiij. nu.4.fo.124.
Testamentum secundum quibus verbis cōficiatur,vt per ipsum primum tollatur.consi.ccclxv.nu.3.&.6.fo.157.
Testamētum secundum factum à mutuo,an tollat primum insana mente factum.consi.celviij.nu.1.fo.140.
Testamentum nullum,an possit firmari longeua taciturnitate. cōs. cxxxvj.nu.3.fo.70.
Testimentum aliqua tū confirmatur,si à testatore viuente non mutetur.consi.ccclxiij.nu.5.fo.156.
Testamentum an possit dici nullum propter insinuationem non petitam.consi.xxxvj.nu.4.fo.19.
Testamentum posse facere conceditur communi iure.consil.cxxvj. nu.1.fo.67.
Testamentum cum clausula derogatoria cuiuslibet vltimæ voluntatis,an transeat in contractum donationis, si ipsum solenniter reuocetur.consi.ccclxv.nu.7.fo.157.
Testamentum in quo instituitur hospitale construēdum,an valeat si opponatur de furore testātis tempore testamenti.consi.cxxxv. nu.1.fo.69.
Testamentum an rumpatur,si posthumus prætereatur.consil. cccj. nu.1.fo.168.
Testamentum an valeat,in quo mater filiabus decē relinquens eas hæredes instituit in illis,& in alijs bonis suis, aliū sibi vniuersalē hæredem instituit.consi.cxx.nu.1.fo.63.
Testamentum agnatione posthumi rumpitur consi.xcix.n.2. fo.53.
Testamentum quid requirat,vt ipsum valeat.consi.cxxiij. numero.1.fo.64.
Testamentum annullatur,in quo filiabus minus legitima relinquitur.consi.cxx.nu.2.fo.63.
Testamentum quando infirmetur facto testatoris & qualiter.consi. cviij.nu.3.fo.57.
Testamentum factum cum clausula codicillari & corā sex testibus quorū vnus est socer hæredis,& alter matris an valeat.consi.cxxviij.nu.1.fo.67.
¶ Testator ius accrescendi prohibere potest.consi.ccclviij.nume.5. folio.202.
Testator legans vxori,& filiabus eam præponit.consi.cccvj. numero.4 fo.170.
Testator qualiter descendentes nascituros sciēter præterijsse cognoscatur.consi.ccclxiiij.nu.6.fo.156.
Testator instituens ventrem si pariat masculū,si non esset grauida, vel contingeret partum mori ante legitimam ætatem.eo casu instituit ecclesiam, vtrum ventre nato testatore viuente & mortuo eidem testatori succedat ex testamento venter non natus, sed de corpore excisus.consi.lj.nu.1.fo.25.
Testator non censetur eligere viam,ad impugnandum suum iudicium.consi.ccxxiiij.nu.3.fo.120.
Testator in re certa instituēs fideicommissum relinquere potest.cō silio.ccclxvj.nu.1.fo.157.
Testator vnum ex fratribus grauare nō præsumitur. consil.cccxcv. nu.5.fo.171.
Testator in dubio suos descendentes non præsumitur præterire vel exhæredare.consi.ccclxiiij.nu.7.fo.156.
Testator ius accrescendi prohibere potest.consi.xcj.nu.3.fo.46.
Testator debitum sibi ab aliquo,fabricæ ecclesiæ legare potest.consi. lxx.nu.1.fo.36.
Testator si relinquat tutorem adultum minorē vigintiquinque annis, & eū absoluat à necessitate rationis reddendæ,an teneatur rationem reddere si ante ætatem perfectam administrauit. consil. cij.nu.1.fo.54.
Testatore instituente hospitale in tota hæreditate cū conditione ꝙ bona ei relicta non possint alienari,an priuetur talibus si per rectorem alienentur.consi.cliij.nu.1.fo.79.
Testatore prohibente alienationem certæ rei sine requisitione consanguineorū,an debeant fœminæ & bastardi ad hanc venditionē requiri.consi.cxcj.nu.1.fo.98.
Testatore relinquente liberationem tutoribus, vt si contingat eos per hæredes condemnari,gratis liberentur an teneant de gestis ratione dol. &c.consi.cccxiij.nu.1.fo.173.
Testatore decedente tribus filijs ex primo matrimonio,& vno ex secundo institutis & substitutis,post factum testamentum si nascatur alter,quomodo succedant.consi.xcix.nu.fo.52.
Testatoris voluntas attenditur,cum de legatis ab eo,an teneant dubitatur.consi.xxxiiij.nu.10.fo.18.
Testatoris voluntas tanquā lex quædā,seruari debet.consi.v.numero.4.fo.3.
Testatoris prohibentis alienationē,voluntas attendenda est,& quid contineat vel operetur.consi.vij.nu.3.fo.4.
Testatoris verba per modum causæ prolata,an inducant fideicommissum vniuersale.consi.ccclxxxiiij nu.3.fo.166.
Testatoris & hæredis persona eadem censetur.consilio.cccxiij . nu. 2.fo.174.
Testatoris intentioni statur etiam si aliud verba sonare videantur. consi.cccxcij.nu.2.fo.170.
¶ Testes in facto concordes,sed in tempore discordes vel non recordantes,indicium faciunt ad torturam.consi.iij.nu.3.fo.2.
Testes de diuersis actibus deponentes,an dicantur singulares. consi. ccxxxiij.nu.3.fo.124.
Testes in facto concordes,in tempore discordes an probent. consilio.iij.nu.2. fol.2.
Testes de loco discordantes non dicuntur contestes.consilio.cclxij. nu.2.fo.144.
Testes quomodo probent aliquid datum fuisse.consi.cxxvij. nu.1. folio.67.
Testes an possint de nouo produci super eisdem articulis.cōsi. clv. nu.2.fo.79.
¶ Testimonium domesticum repellitur.consi.j.nu.2.fo.1.
Testimonium notarij quando sit validum & quādo non.cōsi.cccc. nu.3.fo.174.
Testis potest esse rogatus,& tamen in instrumento nō describi.cōs. cclxxv.nu.4.fo.151.
Testis dicens testes rogatos ante publicationem,an sit contrarius ei qui dicit post.consi.cclxxv.nu.7.fo.151.
Testi domestico creditur,si ipsius dicto nihil sit quod obijciatur. consi.j.nu.3.fo.1.
Testis deponens de præsentia,an contrarietur deponenti de absentia.consilio.ccxcj.nu.4.fo.163.
Testis de testamento deponens & eius formam nesciens,an probet. consi.cclxxv.nu.8.fo.15 .
Testis conditio seu qualitas secundum tempus iuramēti inspicitur. consi.j.nu.4.fo.1.
Testis vnicus in processu accusationis examinatus, an sufficienter probet ad citationem & condemnationem accusati.consi.iij.nu. 1.folio.2.
Testis circa longæuum annorum cursum,de facili errare potest. cō silio.xxv.nu.4.fo.2.
Testis iurans solum non probat,nisi etiam deponat.consil. cccxcix. nu.1.fo.173.
¶ Titulus quando pro non titulo sit habendus.consi.ccxxix.numero.3.fo.122.
Tractator sceleris quis dicatur.consi.xxij.nu.2.fo.11.
Transactio per metum facta,quando sit valida.consilio.ccxv.numero.1.fo.112.
Transactio si iuramēto firmetur à contraueniente,pœna incurritur. consi.ccexxvj.nu.1.fo.179.
Transactiones & pacta ad arbitrium tertij possunt modificari.cōs. cclxxij.nu.3.fo.148.
Transactio facta odio litium est seruanda.consi.xciiij.numero.3.folio.49.
Translatio dominij per quid possit impediri.consi.ccxliij.numero. 1.fo.128.
Transmissio ad hæredem non prohibetur alienatione prohibita.cō silio.lvij.nu.5.fo.29.
Transmissio hæreditatis non agnitæ,quando valeat.consi.ccxlj.nu. 1.folio.127.

Transmissio

Domini Angeli de Perusio.

Transmissio hæreditatis,quando & ad quos fieri possit.cōs. cccviij. nu.1.fo.170.
¶ Trebellianica vel falcidia non detrahitur de relictis ad pias causas consi.ccxxx.nu.2.fo.123.
Treuga quid sit,& in quibus,& quando locum habeat.consil . cccxc.nu.2.fo.168.
¶ Turbatus mortis cogitatione,quando quis dicatur.consi.clxxxv. nu.2.fo.95.
Turris duobus communis,qualiter diuidi possit.consi.ccclxxxj.numero.1.fo.216.
¶ Tutela legitima vel datiua, an locum habeat matre eam recusante & ad secunda vota transeunte.consilio.cccxxv.numero .2. folio.179
Tutelæ & hæreditates pariter deferendæ sunt.consi.xxxvij.numero.2.fo.19.
¶ Tutor palam,& publicè,& bona fide,potest emere suo nomine. consi.xcvj.nu.2.fo.51.
Tutor dari potest loco tutoris absentis,etiā non citati.consi.cccxxv. nu.4.fo.179.
Tutor qui nō administrauit,an teneatur ex facto cōtutoris, qui male administrauit.consi.xxj.nu.1.fo.11.
Tutor quem testator liberat à reddenda ratione & inuentarij confectione an teneatur.consi.clxxv.nu.1.fo.88.
Tutor tutela pendente,an possit rem minoris emere.consi.xcvj.nu. 1.fo.51.
Tutor immobilia pupili sine causa distrahens , tenetur de dolo.consilio cētesimo septuagesimo quinto . numero.2. folio sexagesimo octauo.
Tutor an possit agere contra tutorem durante tutela . consil. xcvj. nu.3.fo.40.
Tutor si tutorem habenti detur,an citari debeat is cui tutor adiungitur.consi.cccxxv.nu.3.fo.179.
Tutor vel curator an debeat dari loco tutoris absentis.consi.cccxxv. nu.1.fo.179.
Tutoribus testamentarijs decedentibus,an sit locus legitimæ,an datiuæ tutelæ.consi.xcij.nu.1.fo.46.

Vsallus ex inuestitura non petita,an priuetur iure feudi.consi.ccclxxj.nu.3.fo.201.
Vectigal non censetur,si vtile rei dominium non transferatur.cōsi.ij.nu.9.fo.2.
Vendens & tradens,dominium transfert in emētem.cōsi. ccclxxiij, nu.1.fo.211.
Vendere rem suam nemo compellitur.consilio.ccclj.numero.2.folio.197.
Venditio facta à minore iuramento firmata,quando valeat.cōsi.clx. nu.3.fo.82.
Venditio ad locationem reducitur,quando pretium per tempora diuiditur.consi.xv.nu.2.fo.9.
Venditio facta à muliere minore,cum protestatiōe quòd inuita vel coacta venderet quando valeat.consi.clx.nu.1.fo.82.
Venditio facta inter tutorē & pupillum,quando valeat.consi.cxlij. nu.2.fo.73.
Venditio secunda eiusdem rei,non nocet primo emptori.cōsi.xliij. nu.2.fo.22.
Venditor in contractu venditionis casum exfortiamenti excipiens an excusetur,si vis,vel metus inferatur.consilio.ccxix.numero.3. folio.117.
Venditor impeditus propter præceptum principis,pœnam non incurit. consi.ccxix.nu.2.fo.117.
¶ Verba, quicquid laudatū fuerit &c.in cōpromisso adiecta,quid operentur.consi.ccccv.nu.1.fo.176.
Verba quando intelligi debeant,secundum conditionē personæ ad quam referuntur.consi.cxxv.nu.4.fo.66.
Verba,vel alia de causa,in compromisso inserta quid importent. cō silio.ccccv.nu.3.fo.176.
Verba statutorum non extenduntur ad casum in eis non cōprohensum.consi.ccij.nu.2.fo.105.
Verba quæ temporanea sint,& quæ perpetuitatem significēt.consil. ccxxxvj.nu.1.fo.126.
Verba per dispositionē ponderantur,vt veritas eliciatur.consi. cccxxxj.nu.2.fo.184.
Verba statutorum sic temperantur,vt inde absurdum non sequatur. consi.ccxxxiiij.nu.2.fo.125.
Verba verbo iuncta,secundum tempus verbi sunt intelligenda.cōsi. cclxj.nu.2.fo.143.
Verba de præsenti quid operentur inter inhabiles ad matrimoniū. consi.xvj.nu.2.fo.9.
Verba dispositionum regulantur secūdum mentem intelligentium. consi.ccxlviij.nu.3.fo.133.
Verba sum contentus,quid importent.cōsi.ccclxx.nu.2.fo.209.
Verba generalia accessorię posita,quomodo intelligi debeant. consi. lvij.nu.3.fo.29.
Verbis standum est vbi aliter de veritate constare non potest.consi. ccxxij.nu.2.fo.119.
Verbis partium contrahentium enunciatiuis creditur.cōsi. cccxcvj. nu.2.fo.172.
Verbum dubium,qualiter sumi debeat.consi.cxxv.nu.1.fo.66.
Verbum tenens medium inter duo extrema, vtri attribuatur.consi. lxxxiij.nu.3.fo.42.
¶ Veritas in duobus consistere dicitur.consi.ccxix.nu.1 fo.117.
Verum esse differt ab eo,quod est verisimile esse.consi.cxlvj. numero. 2.fo.75.
¶ Vltra dictio,in codicillis posita,quid importet. consi.ccxciiij.nu. 7.fo.265.
¶ Vindicta mortis paternæ,ad filias non pertinet.consi.lxvij.numero.2.fo.35.
Vindictæ per bastardos fieri possunt.consi.ccccj.nu.2.fo.174.
Vindicta an post satisfactionem condemnationi factam permitti possit.consi.cclvj.nu.2.fo.138.
Viuens hæredem habere nequit.consi.cccvj.nu.2.fo.170.
¶ Vniuersitatis vel collegij pars maior,nihil potest cæteris irrequisitis.consi.cclxix.nu.2.fo.147.
Vniuersitas ville,an teneatur defendere à superiore illum,quem per verum procuratorem à collectis liberauit.consilio.ccxxvij.nu.1. folio.121.
Vniuersitas quæ tota præsens fuit homicidio commisso per vnum eiusdem,an puniatur tota pro eodem.con.clxv.numero primo. folio.84.
Vniuersitas delinquere nequit.consilio.clxv.nume. secundo . folio octuagesimoquinto.
¶ Voluntas captatoria quæ dicatur.consi.ccj.nu.3.fo.105.
Voluntas & largitas concedentis pro causa censetur,quando in concessione causa non exprimitur.cōsi.j.nu.1.fo.1.
Voluntas testatoris captatoria est,si ipse non exprimat in quē vsum legatum conuerti velit.consi.ccj.nu.1.fo.105.
Voluntas captatoria inutilis esse censetur , consilio ducentesimoprimo.nu.4.fo.105.
Voluntates decedentium debent executioni madari.consi.lxiiij.nu. 1.fo.33.
Vocatus ad iudicium securus esse debet.consi.ccclxiij.numero . 2. folio.155.
Vsui publico nihil nocere debet.consi.xviij.nu.3.fo.10.
Vsuarius ædificare non potest in re sibi ad vsum concessa.consilio xviij.nu.2.fo.10.
Vsuarius cautione de vsuris restituendis non præstita, quittationem extortorum recipere debet.consi.c.nu.2.fo.54.
Vsurarius recipiēs à debitore decem nomine vsurarum & ipsum absoluens ab vsuris,an nōobstante tali absolutione possit repetere. consi.c.nu.1.fo.54.
Vsurarius manifestus quis dicatur.consilio decimo.numero sexto. folio.5.
Vsurarium esse quæ faciant, eum talem esse probent.consilio.x.nu. 12 . & se.fo.6.
Vsurarius quo tempore esse debeat,vt intestabilis dicatur . consilio x.nu.9.fo.5.
Vsurarius manifestus dicitur,cui à canone factio testamenti interdicitur.consi.x.nu.7.fo.6.
Vsura quomodo fiat,& quibus probetur.cōsi.x.nu.14.& seq.fo.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Repertorium Consiliorum

Vsusfructus, siue ius habitandi, quando ex causa venditionis, & quãdo ex causa locationis concedi dicatur, & quãdo rectratetur. cõsilio.ij.nu.4.fo.2.
Vsusfructus est seruitus personalis, personę, non portioni accrescẽs. consil.cliij.nu.2.fo.78.
Vsusfructus an sit quid ab alimentis specie differens. cõsi.ccclvij.nu 8.fo.201.
Vsusfructus personalis & dominij pars dicitur. consi.ccxxxviij. nu. 2.fol.188.
Vsusfructus venditus emptori pro se & suis hæredibus, quanto tempore durare dicatur. consi.ij.nu.13.fo.2.
Vsusfructus quando ex verbis legati censeatur relinqui. cõsi.cccxxxviij.nu.1.fo.188.
Vsusfructus siue habitatio vel stantia domus vel apothecæ, an possit vendi dominio & proprietate reseruatis. consi.ij.nu.1.fo.1.
Vsusfructus, vsus, & habitatio, constitui possunt inter viuos. consi.ij. nu.2.fo.1.
Vsufructu concesso, omnia conceduntur sine quibus vtẽdi potestas non habetur. consi.ccxc.nu.7.fo.162.
Vsusfructus certæ rei relictus duobus, an expiret per mortẽ alterius. consi.cliij.nu.1.fo.78.
¶ Vtilis sine cessione quæritur ex notarij stipul. cõsi. lxxiij.n.3.f.37.
Vtilitas publica deposcit, vt ad agnatos bona & facultates deferantur. consi.lxviij.nu.4.fo.35.
¶ Vxor dicitur socia diuinæ & humanæ domus. cõsi.cix.nu.3.fo.57.
Vxor relicta domina & vsufructuaria, quid per hęc verba consequi debeat. consi.cccxxxviij.nu.4.fo.188.
Vxor an possit testari absque præsentia mariti, & anvidua absente ne pote. consi.lxxxviij.nu.1.fo.45.
Vxor testatoris relicta massaria & vsufructuaria, quid consequatur. consi.xcvij.nu.1.fo.51.
Vxor quæ viro dotem promisit, obligatur ei ad tertiam partem, etiã matrimonio saluto. consi.cccl x.nu.2.fo.155.
Vxor an dicatur domina rei dotalis. consi.cccxxxv.nu.4.fo.185.
Vxor si domina à testatore relinquatur, quid per hoc consequatur. consi.cccj.nu.4.fo.168.
Vxor an acquirat viro suo. consi.lxij.nu.1.fo.31.
Vxor de bonis viri quærere præsumitur, vt supicio turpis quæstus euitetur. consi.cxlj.nu.2.fo.72.
Vxor an trãsferat vsumfructum bonorum, quæ sibi obueniũt in maritum. consi.lxij.nu.4.fo.32.
Vxor quid consequi dicatur, si domina & massaria à viro instituatur. consi.cxliij.nu.1.fo.73.
Vxorem indotatem nemo tenere cogitur. consi.cccxxxv. numero. 3.fo.185.
Vxorem ducens sub nomine dotis, quid lucri consequatur. cõsi.cccxcvj.nu.6.fo.172.
Vxori defuncti, an debeat ab hæredibus aliquid alimẽtorum nomine pręstari, consi.cxlij.nu.1.fo.73.

FINIS.

Consilium I.

EXCELSI AC EMINENTISSIMI. I. V. DOCTO. DOMINI ANgeli de vbaldis de perusio respõsa, labore maximo, expensisq; grauissimis impresioni tradita: diligentissisimeqúe castigata ad perpetuam tanti doctoris laudem & gloriam, non solum vtilia, sed quibuscunque dantibus operam legibus necessaria (casus si quidem quotidianos continent) feliciter incipiunt.

CONSILIVM I.

1 *Aedificare iuxta murum communem an possit quis sine alterius cõsensu, & si in eo trabes immiserit destruere cogatur. & numeris sequentibus.*
2 *Testimonium domesticum repellitur.*
3 *Testi domestico creditur, si ipsius dicto nil sit quod obiiciatur.*
4 *Testis conditio seu qualitas secundum tempus iuramenti inspicitur.*
5 *Præsentia partis quo tempore requiratur.*
6 *Præsentia alicuius non requiritur, quando ad declarationem actum gerentis actus celebratur.*
7 *Aedificia licite constructa diuimi non debent.*
8 *Voluntas & largitas concedentis pro causa censetur, quando in concessione causa non exprimitur.*
9 *Actio oritur ex nudo pacto quo conuentio firmatur.*
10 *Aedificium solo, non solum ædificio cedere dicitur.*

Orrecta fuit petitio coram iudice potestatis pistorij pro parte barontis neronis de coldadis de Pistorio contra adductum lencij de pistorio in effectu continens dictum adductum murari fecisse quendam murum & trabes immitti fecisse supra dictũ murum, & etiam in muro veteri communi inter dictum adductum & dictum barontem contra formam statutorum &c. Et contra formã cuiusdam laudi lati inter eos &c. Et fuit conclusum in causa, quæritur modo visis productis & dictis statutis compromisso & laudo, quæ debent esse partes iudicis in pronunciando diffinitiuè super dicta causa & quæstione vertente inter dictas partes.

1 N dei nomine amen. Visis † supradictis videtur de iure adductum à petitione absolui. nam in libello fit mentio quòd adductus edificauit indebite & iniuste contra voluntatem dicti Barontis, & si ita esset condemnandus esset ad destructionem maxime attenta forma dicti statuti quod incipit. Quandocũq; coniuncto dicto laudo lato inter partes seu autores ipsarum. Sed ego inuenio probatum per duos testes, quòd dictus adductus fecit dictum edificiũ de expressa voluntate dicti Barontis prout patet per attestationem periolini maffei super primo articulo. Et per attestationem Barnabe super tertio capitulo intentionis dicti adducti. & qui testes, vt dixi probant de expresso consensu. Alij autem probant de tacito consensu. scilicet quòd edificatum fuit præsente dicto Baronto & non contradicente quod nõ contradicere habet vim consensus. Et hoc probat do. Arrigij Nicolai Ioanne Spertus Matthei ser Francisci Bartholomeus Ioannis. ac etiam dictus Barnabas qui probat de vtroq; consensu. Cum ergo edificatum sit de suo consensu (licet aliàs iniuste edificatum esset) tamen nũc iniuste edificatum non est propter consensum nouissimum in edificando præstitum. ff. quod vi aut clam. lege prohibere. § illud cum sequẽ. Nihil enim vi aut clam factum est, imo omnia cum permissu habentis permittendi potestatem: vnde absolutio sequi debet. ea. l. § fina. † Post hoc consultus fui quid iuris cum
2 Petrus in suo testimonio se asserat discipulum adducti, & cum Adducto morari ad vnum panem & vinum, vnde videtur eius testimonium vt domesticum reprobari. C. de testibus. l. etiam secundum pe. quem ibi sequitur Cy. licet alii aliter domesticos accipiant: scilicet pro illis in quibus ius habemus. Deinde sum super alio consultus, an probetur expressus consensus per Barnabam cum absente parte præstitus fuerit. His autem non obstantibus consulo, quod superius scriptum est. † Non obstat quòd
3 Petrus est familiaris (vt patet ex dicto eius) quia non est oppositum sibi quòd suo dicto non est fides adhibenda, quia familiaris & domesticus vnde standum est dicto suo ex quo contra dictũ eius & personam non est obiectum. de testi. c. præsentium. libr. vj. C. de testi l. si quis testibus. & auten. si dicatur. Nec obstat huic dicto quòd oppositum est contra testes quòd non sunt omni exceptione maiores. Et hic attende, quia ista exceptio est inepta, dicit enim quòd non sunt quod no. tempus præsens. vt. l. cum stipulamur. & l. si à colono. de verbo. obli. de auro, & argen. leg. l. si
4 quis. † Non autem dicit quòd tempore iuramenti eorum & depositionibus non essent omni exceptione maiores. vnde possibile est quod nunc sunt omni exceptione maiores: & tunc fuerunt vnde dicta exceptio est inepta, quia conditio testis inspicitur secundum tempus iuramenti vt lege prima. C. de testi. & de sententi. & inter. omni. iudi. l. si arbiter. Alia autem extrema anteriora vel posteriora non considerantur. vt dictis iuribus. si igitur exceptio est inepta: non tenet excipientis intentio, sicut nec intentio actoris inepta. casus est. ff. fami. erciscon. lege prima. § labeo. & est tex. optimus in cle. antepe. de appella. Quinimo licet exceptio fuisset concepta apte quod est falsum, tamen dictum eius non est funditus nullum, licet eius fidei aliquantulum detrahatur, sed quantum eius fidei detrahitur: eatenus eius fides (velut testis idonei) per alios approbatur & confirmatur. approbatur enim per Barnabam probantem de expresso consensu: approbatur etiam per alios probantes de consensu tacito.
5 ¶ † Ad secundum autem dum quæritur. an Barnabas probet quia tunc non fuit præsente parte præstitus: istud est puerile quærere. nam præsentia partis tunc requiritur, quando actus principaliter ordinatur ad obligandum facientem ipsum actum in absentia eius cui ius quæri potest. sic intelligitur. ff. de confessio. lege certum. § si quis absente. & quod glos. ff. de interrogato. act. in
6 rubri. † Sed vbi actus principaliter celebratur solum ad declarationem intentionis actum gerentis, plusquam ridiculum est quærere. an alicuius præsentia requiratur: vt no. glo. ff. ex quibus cau. in posses. ea. l. fulcinius. § quid sit latitare. & est casus de supelle. lega. l. labeo. § tubero. &. ff. de edili. edicto. lege quæro. § fina. no. ff. de furt. l. qui vas. § vetare. ff. de nego gest. lege pompo. Præterea his omnibus circunscriptis quis sani capitis potest dubitare an opus factum destrui debeat quod non est destruendum, nisi
7 vi aut clam factum esset. † Edificia enim licite constructa non possunt destrui. vt. l. cetera. de lega. primo. de contrahenda emptione. l. senatus. Et qui permittit edificare eo ipso permittit in perpetuum edificare, & ad perpetuum tenetur, nisi ad bene placitum concessio esset facta, quod in dubio non præsumitur. l. obligationum fere. § placet. de act. & obli. & videtur casus in. l. eum debere columnam. ff. de seruitute vrbanorum prædiorum. facit optime de prescriptione verborum. lege permisisti. § fi. Et quod qui permittit ædificare, non intelligitur permittere precario. & sic non ad beneplacitum sed imperpetuum causa donationis est casus in terminis coniuncta gloss. in versicu. precario. ff. communia prædiorum. l si precario. versicu. ceterum. & in lege si stillicidij. quæmadmodum serui. amitta. de qua lege gloss. signat con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium II.

trarium in.d.l.verſicul.ceterum. & pro hoc etiam videtur caſus in.l.domus.ff.de ſeruit.vrba.prædio.vt ergo ſit precarium,oportet quòd adijciatur verbum precario vel aliud idem importans. vt puta ſi dixero promitto tibi voluntate mea vt ædifices.nam illud verbum idem importat quod precario. caſus eſt notabilis 1
8 coniuncta gloſſ.in.lege lucius.ff.de donatio.† Pro hoc quia vbi cunq; in conceſſione cauſa non exprimitur pro cauſa eſt mera voluntas & largitas concedentis.ſecundum Bartolum.ff.de donationibus.l.hoc iure.per locum à ſpeciali vt.ff.de doli exceptio ne.l.ij.§.circa.pro eodem facit.ff.de dolo.lege ſi cum mihi permiſiſſes.Per quam.l.dico quòd cum in queſtione noſtra dixerimus in caſu illius legis ſcilicet quia permiſſum eſt vt ædificetur. qui quidem permiſſus cadit ſolum in pactum nude quod quia non ſeruatur permiſſum,agi poteſt de dolo contra permittentem ad
9 damna & intereſſe.† Nec mirum ſi ex nudo pacto agitur,quia ſemper agitur de dolo quando in obſeruantia pacti nudi affert damnum ei cui pactus eſt. vt lege eleganter.§. ſeruus pactionis. ff.de dolo.vbi eſt caſus lucidus & declarans omnia iura dicentia ex pacto nudo non agi.gloſſ.tamen in dicta lege ſi cum mihi.dicit hodie non habere locum de dolo.quia autem fuit donatio & eſt nudo pacto perfecta, & agitur conditio ex l. aut non fuit:& agitur ex alio contractu ſed non dicit verum,quia donatio meri facti(prout fuit ibi)non perficitur nudo pacto.vt not. Guliel.de cu.in.lege ſi quis argentum.C.de donat.vnde neceſſario oportet nos dicere quòd agitur de dolo propter inobſeruantiam pacti nudi.& ibi tenet domi.Baldus germanus meus.Dicet quis hoc eſſe contra caſum dicte legis ſi precario.in principi.vbi cum ædificas in meo.propria autoritate illud tollo.ſed reſpon-
10 deo quòd ibi precario fuit permiſſum ædificari.† Item ibi in meo ædificatum fuit vnde ædificatum cedit ſolo, hic autem non fuit ædificatum in ſolo permittentis ſed communi.& licet ſuper murum permittentis ædificium ædificans qui extat ex quo licite ædificatum eſt,illud tolli non poteſt.Differunt enim inter ſe. caſus eſt in.l.cuius ædificium.ff.de ſeruitute vrba. prædio.quia igitur per tot teſtes probatum eſt,quòd nec vi aut clam factum eſt,cum fuerit factum præſente eo qui agit & non contradixit cũ contradicere poſſet.vt ſupra probatum eſt in prima conſultatione.Et ideo quod ſcriptum eſt primo, nunc de nouo firmius approbo & confirmo, & ſi iudex pur timet,deferat iuramentum vt.l.in bone fidei.C.de iureiur.attamen nullum defectum in probationibus ego cerno:vnde delatio ſacramẽti ad cautelam abundantem eſſet,ſed non commendo illam ex quo probationes ita efficaciſime ſunt, per quas eſt probata pleniſime intentio rei conuenti.actore non probante ſi reus probat intentionem ſuam abſolui debet à petitis.& dictum teſtis domeſtici etiam ſi ei legitime opponatur iuuatur per alios teſtes: & poteſt examinari abſente parte contra quam & licite edificatum non debet deſtrui. Et ita dico & conſulo ego Angelus de peruſio leg.doc.

CONSILIVM II.

1 *Vſusfructus ſiue habitatio vel ſtantia domus vel apothece,an poſsit vendi dominio & proprietate reſeruatis.*
2 *Vſusfructus vſus & habitatio conſtitui poſſunt inter viuos.*
3 *Hæredis appellatione in vſufructu conceſſo, primus tantum intelligitur.*
4 *Vſusfructus ſiue ius habitandi quando ex cauſa venditionis & quando ex cauſa locationis concedi dicatur,& quando retractetur.*
5 *Emptor proprietatis non cogitur ſtare locationi ſui venditoris.*
6 *Cautio de vtendo fruendo præſtatur quando vſusfructus inter viuos conſtituitur.*
7 *Locationis contractus quibus à venditione diſcernatur.*
8 *Emptio & locatio eiusdem & ab eiſdem ſimul eſſe, vel fieri nequit.*
9 *Vectigal non cenſetur ſi vile rei dominium non transferatur.*
10 *Pactum quod nomine penſionis annuatim aliquid ſoluatur contractui venditionis repugnare cenſetur.*
11 *Contractus venditionis quis & qualis eſſe debeat.*
12 *Emptor quando teneatur ſtare colono.*
13 *Vſusfructus venditus emptori pro ſe & ſuis hæredibus quanto tempore durare dicatur.*

CErtum eſt quod de anno Mcccl xij. in dictione prima. xviij. Nouembris. † Mattheus filius quondam Petri de infangatis vendidit Primerano Ioannis de pilis vſumfructum, ſtantiam,habitationem,& ius habitandi & omnem intraturam & ius ſtantie & cuiuſlibet intrature vnius apothece ſeu tabule ipſius Matthei poſite in populo,aliàs in parochia ſancte Cecilie,iuxta angulum mercati noui infra ſuos confines,iuribus dominij & proprietatis apothece & tabule ſupradicte ſibi Mattheo nihilominus reſeruatis,quod dominium & proprietas in iſta venditione non includatur pro pretio florenorum quinquaginta auri & tanto plus quantum valeret dicta intratura: & quicquid vltra valeret dicta intratura:donauit dicto Primerano ſicut de hoc conſtat publico inſtrumento ſcripto manu publici notarij,dante ſupraſcripto Primerano pro penſione dicte tabule dicto Mattheo florenos quinquaginta auri annuatim, & certum eſt quòd anno. Mcccl xv.die.xvj.Augu.dictus Primeranus voluit & conſenſit ſer Mattheo ſer Ioannes quòd ipſe poſſet abſque pœna tenere & conducere dictam tabulam à dicto Mattheo & à quocunq; alio qui ius haberet in ea.Item dictus Primeranus dedit & conceſsit dicto Mattheo omnia & ſingula iura realia & perſonalia quæ haberet in dicta tabula contra dictũ Mattheum & contra quem libet perſonam occaſione dicte intrature vel quacunq; alia ratione.& renunciauit dictus Primeranus dicto Mattheo omnibus iuribus quæ haberet in dicta tabula occaſione cuiuſlibet intrature vel quacũque alia ratione vt apparet in actis curie artis cambij.& certum eſt quod anno prædicto & die dictus Primeranus fecit dicto Mattheo vnam ſcripturam de ſua propria manu in qua continetur prout ſuperius dictum eſt.quæ ſcriptura fuit recognita.xix.Nouembris.Mcccl xxxviij.per manum publici notarij.Et certum eſt quòd anno.Mcccl xvj.in dictione.iij.die.xxiij.Iulij Antonius filius & hæres vniuerſalis dicti Matthei de infangatis: vendidit Gerio Primerani de pilementi pro domina Lapa matre ſua vnam apothecam ſeu tabulam cambij poſitam in parochia ſancte Cecilie iuxta angulum mercati noui brixen. infra ſuos confines nulla facta mentione dicte intrature vendite per Mattheum patrem ſuum dicto Primerano.pro qua tabula dictus Gerius ſoluit pro pretio ipſius tabule de pecunia domine ipſius Lape matris ſuæ,dictos quinquaginta florenos.ccc.auri prout apparet publico inſtrumento manu ſer Albici notarij &c.Et eſt certum quòd dictus Mattheus Ioannis & Thomaſius eius filius à die qua prędictus Gerius emit,tenuerunt ad penſionem à dicto Gerio dictam tabulam pro pretio floren.xxv. annuatim cum pura fide vtriuſq; partis abſq; confectione alicu ius inſtrumenti:& ſoluerunt annuatim ad dictam rationem.

¶ Modo contingit quòd dictus Gerius petit à dictis Ioanne & Thomaſio quòd ipſi dimittant dictam tabulam: quia ipſe vult eam pro ſe cauſa exercendi in ea realiter artem cambij.& hoc petijt coram conſulibus dicte artis ſecundum formam ſtatuti dicte artis pro parte dictorum Ioannis & Thomaſij dicitur & reſpondetur,quòd non tenentur exire de dictatabula,quia ſua eſt intratura &vſus dicte tabule & quòd ſua emptio preceſſerit emptionem Gerij ſupradicti.producũtur coram nobis inſtrumenta dictarum partium:& ſtatuta quæ loquuntur de petitione quã fecit dictus Gerius.& etiam ſtatuta quæ loquuntur de intratura petitur per commiſſarios conſulum à nobis iudice.¶ Viſis iuribus & omnibus rationibus vtriuſque partis: & viſis ſtatutis loquentibus de dicta quæſtione quid de iure & ſecundum dicta ſtatuta per conſules artis cambij debet terminari ſuper dicta quæſtione.& quid tenentur facere dicti Ioannes & Thomaſius, & quid teneatur facere dictus Gerius.Quid circa prædicta fieri debet,ita quòd per dictos conſules poſsit dari cuilibet partium ſuum ius.

IN Chriſti nomine amen. 2

¶ † Præmitto primo quòd vſusfructus vſus & habitatio conſtitui poſſunt,non ſolùm in vltimis voluntatibus

luntatibus ſed etiam inter viuos.ff.de vſufru.l.iij.§.ij.inſtitu.eo. titu.§.ſi conſtituitur.¶ Secundo præmitto quòd iſta iura extinguuntur morte.vt inſtit.de vſufru.§.fina.C.de vſufruc.l.corruptionem.&.l. ambiguitatis. ſaluo niſi actum ſit vt ad hæredem tranſeant,ſicut fuit in propoſita quæſtio.quo caſu non in omnẽ tranſit hæredem:ſed ſolùm deſcendit in primum. Vlteriores au
3 tem excluduntur C.de vſufru.l.antiquitas.† Eſt ergo ſpeciale in vſufructu conceſſo alicui & ſuis hæredibus,vt appellatio hæredis ſolum comprehendat primum vt ibi.cauſatur autem hęc ſpecialitas à duobus.primo ne proprietas ſit inutilis:ſecundo quia ſui natura vſusfructus ad hęredem non tranſit in talibus:ergo appellatio hæredis ad primum,non ad vlteriores refertur.licet autem in hæredibus tranſeat:tamen alius vſusfructus eſt in perſona hæredum:alius fuit in perſona autoris ſui.vt.ff.de verborum
4 obliga.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.vbi eſt caſus.† Hoc premiſſo videamus an dictus vſusfructus vſus & inhabitandi ius conceſſum per modum deſcriptum in themate dicatur cõceſſus ex cauſa venditionis:an ex cauſa locationis.ſi enim venditio eſt:irretractabilis eſt.vt.l.ſicut.C.de ac.& oblig.C.de reſcindenda vendi tio.l.ratas.vnde ſicut venditionem factam per Mattheum ipſe Mattheus ſi ageret inhumanis non poſſet reſcindere:nec contra ipſam venire,ita nec etiam hæres eius.ſi autem dictus cõtractus eſſet locatio,poteſt locator contrauenire & conductorem expel lere propter neceſsitatem ſuæ habitationis ſuperuenientem de nouo:& etiam hæres eius & omnis cauſam habens ab eo.C.loca.
5 l.edem.† quinimo emptor plene proprietatis non tenetur ſtare locationi venditoris ſui:vnde ad libitum expellit emptor conductorem.vt.l.emptorem.C.loca. quod autem iſte contractus ſit emptio & venditio patet ex verbis eius, quia Mattheus ex cauſa venditionis dixit cõcedere & cedere vſumfructum:ergo & vſus & inhabitandi ius eſt illud quod venditur & pro certo pretio. ſcilicet quinquaginta florenorum.vnde ex vna parte res, & ex alia pretium & titulus demonſtratur:ergo denegare non poſſumus hunc eſſe contractum venditionis: & ita eſt vt de hoc patet originaliter manu Albici magiſtri Simbaldi notarij floren.tranſumptum autem manu Marci olim Ioannis notarij floren.& ex hoc patet quòd cum dicto Primerano ex cauſa venditionis ſit ſibi vſusfruc.conceſſus.quòd conceſsio facta per Antonium hæredem Matthei proprietarium dictæ tabule & apothece in nullo præiudicare potuit vſusfru.iure quæſito dicto Primerano. In cuius Primerani locum ex cauſa emptionis ſucceſsit dictus Mattheus vt patet per ſcripturam ſcriptam manu dicti Primerani. quoniam proprietarius vendere rem non poteſt in preiudicium fructuarij nec econuerſo.nemo enim iura aut res ad alium pertinentes aut pertinentia vendere poteſt,niſi ſolum in præiudicium ſibimet ignorantibus vel inuitis illis quorum ſunt iura vt ff.de contrahen.emptio.l.rem alienam.& ſol.matri.l.filio.§.j. & in domino eſt expreſſum quòd in præiudicium vſufructuarij ni
6 hil agit.ff.de vſufruc.l. ſed ſi quid.§. fina.cum duabus ſequenti.† Et quia cum non reperio hunc Mattheum poſtquam ſucceſſit in locum Primerani nec etiam ipſum Primeranum cauiſſe de fruendo & vtendo arbitrio boni viri denegari poteſt eius vſusfru.& vtendi poteſtas, niſi hanc cautionem præſtet.quæ preſtanda eſt etiam cum vſusfru.quocunq; titulo etiam inter viuos conſtitutus eſt vt.C.de vſufru.l.vſufructu conſtituto.verum quia in themate præſupponitur.quòd pactum fuit appoſitum inter Primeranum & Mattheum,quòd pro ſitu tabule dictus Primeranus nomine penſionis ſolueret ſingulis annis dicto Mattheo certam quantitatem pecunie.quod quidem non inuenio intra tex. in inſtrumento prædicte venditionis.ſatis me dubitare facit an adiectio dicti pacti alteret naturam contractus vt ſic ſit locatio
7 & non venditio.† Et oſtendo quòd ſic.quia ſi quid nomine penſionis ſoluitur pro ſitu dicti loci cuius quidem ſitus dicimus eſſe conceſſum vſumfruc.ergo ſoluens inquilinus eſt:& per conſequens eſt conductor.cum ex vna parte ſit penſio,& ex alia ſit res & ex alia ſit merces.ff.locati.lege.ij.in principio.ſtante ergo locatione per quam non perditur dominium nec poſſeſsio ciuilis aut naturalis,ſed ſolum aſinina detentio in conductorem tranſfertur,cum licentia quadam vtendi & fruendi re conducta.vt.l. non ſolùm.§.quod vulgo.ff.de vſufru.patet quòd iſte eſt contractus locationis non autem eſt venditio: per quam conſtituitur emptori dominium in re aut rei vendite & vſucapiendi conditio:in conductore autem neutrum iſtorum vt.l.j.C. de præſcriptio.xxx.anno.& niſi ita interpretemur hunc contractum verba contractus continentia:venditionem & pretium,locationem & mercedem, velut inuicem repugnantia tendunt inuicem ad conflictum diſpoſitionis.vt ratione contrarietatis & repugnan
8 tie ſit nullus.ff.de regu iur.l.vbi repugnantia.† vnica enim diſpoſitio numero impoſsibile eſt vt ſit emptio & locatio propter repugnantiam effectuum & rationum.ſi igitur emptionem hanc diſpoſitionem iudicamus pactum eius natura contractum ſcilicet quòd aliquid nomine penſionis ſoluatur,eſt nullũ aut tranſire facit diſpoſitionem in aliam ſpeciem cõtractus:vt.lege cum precario.ff.de prec.& .ff.de præſcrip.ver.l.naturalis.in princi.ff. de pac.l.iuris gentium.in princip.& ſi in aliam ſpeciem tranſit, nulla alia ſpecies eſt niſi locationis.non enim emphyteoſis per quam vtile rei dominium in emphyteotam tranſfertur.vt lege
9 j.&.l.ij.de iure empyte.† nec ſimiliter hanc rem appellabimusve ctigal.cum non ipſius rei vtile dominium ſit tranſlatum:ſed ſolum dominium ipſius vſusfru.l.qui vſumfru.ff.ſi vſusfruc.pe.& ſi ita eſſet:videretur concludendum dictum Mattheum pro ſua arte exercenda poſſe compellere conductorem vt patet ex legibus & rationibus in primo diſcurſu allegatis finaliter non obſtantibus ſupradictis quæ difficilia ſunt arbitror dictam diſpoſitionem eſſe contractum venditionis propter duo.primo quia dicti contrahentes hoc voluerunt expreſsè:vt patet ex verbis cõtractus.vnde non eſt recedendum à verbis,nec à mente declarata per verba.ff.de legatis tertio.l.non aliter.§.quinimo.& vbi de voluntate conſtat:nedum & vbi verba ſunt clara.vt patet in themate noſtro.imo vbi verba ſunt ambigua ſemper intentio perferenda eſt cum nuſquam verborum ſeries potentior exiſtat:vt in diſpoſitionibus vltimarum voluntatum.vt.l.iij.C.de lib.prę te.de conditio.& demonſtr.l in conditionibus.primum locum habet vt in contractibus.l.fina.C. de pigno.nec in legibus vt.l. ſcire oportet.de excu.tuto.ff.de regu.iur.l.ſemper in ſtipulationibus.de verbo.obliga.l.quoties. Idem ſermo.ff. de reb.dubi.l.
10 quoties.de regu.iur.c.in ambiguis.li.vj & ibi per Dy.† Nec obſtat quòd pactum appoſitum eſt de ſoluẽdo quid annuatim nomine penſionis quod pactum repugnare videtur nature ſubſtantie contractus venditionis,qua præſuppoſita nec penſionis nomine poſsibile eſt præſtari per emptorẽ,in quem omnia iura venditoris tranſlata ſunt,quia illud de plano concederem ſi præſupponeremus venditorem iure pleniſsimo in emptorem tranſire voluiſſe ipſius venditoris iura.at in propoſita quæſtione noluit ius pleniſsimum vſusfructus vſus & habitationis in eum tranſire.imo reſeruauit ſibi venditor quoddam ius penſionando ſitum loci cuius quidam ſitus vendito ſimpliciter vſufru. non eſt dubium quòd omnis fructus ſequeretur emptorem vt.ff.de vſufru.& quemadmo. quis vta.Item ſi fundi,ſed ſi in conceſsione vſusfru.aliquid reſeruatur ex pacto: illud reſeruatum in vſufructuarium non tranſit.imo licitum eſt domino vti iure reſervato.ff.de vſufru.l.ſed ſi quid.§.proprietatis dominus.Hæc autem volo inueſtigaſſe ad noſtram doctrinam vt cognoſcamus quis
11 contractus eſt iſte quo domini floren.vtuntur.† quia contractus venditionis eſt habens pacta contrahentium ad ipſorũ contrahentium voluntatem: & iſte contractus vt dixi irreſolubilis eſt:quia non eſt penitentie locus & ad obſeruantiam ipſorum pactorum agi poteſt actione ex eo contractu informata ex pacto.vt.l.in bone fidei.C.de pact. Item actio. præ.ver.vbicunque habita relatione pacti ad contractum reſultat contractus innominatus vt.l.labeo ſcribit ſi mihi bibliotecam.ff.de contrahend. empt.licet autem dictus contractus non eſſet venditio ſed mera locatio etiam licitum non eſt reſilire: quia facta eſt ad tempus longiſsimum:vnde queſitum eſt ius conductori in re.& ideo nõ habet locum hoc caſu.l.edem.C.loca.quòd domino liceat pro ſuis neceſsitatibus expellere conductorem.nec habet locum. le
12 ge emptorem.† quæ dicit quòd emptor non tenetur ſtare colono,quoniam imo tenetur ex quo ad non modicum tempus con

Universidad de Deusto
Biblioteca

duxit & potissime cũ bona locantis pro obseruantia promissorũ
sunt conductori obligata.secundum dominum Bar.sol. matri.l.
filio.§.fi.&.d.l.emptorem.pro qua obligatione & hypotheca li-
citum est conductori retinere inuito emptore rem locatam.
¶ Concludo ergo ex præmissis, dictum Mattheum in dicta a-
potheca tuendum, cum habeat iura priora ab eodem Mattheo
per mediam personam sui proximi autoris.vt.ff.de publi.l.siue
autem.§.si duobus, dummodo satisdet idoneæ dicto Gerio de
piglischeredi vniuersali dicti Matthei & domino dicte apotho-
cæ de vtendo & fruendo dicta apotheca arbitrio boni viri secun
dum formam iuris.si autem satisdare nollet potest Mattheus à
dicta apotheca & eius vsure moueri debet etiam præstare singu
lis annis quibus steterit anniuersarium & pensionem solitam &
consuetam.Et quia hæres dicti Matthei non tradidit rem quam
Gerio vendidit liberam nec plenam quia deficit ius vsusfruc,&
iurium ante venditorem tenetur dicto Gerio ad damna & inte
resse:& ad omnia quæ sibi Gerio promissa fuerunt in instrumen
3 to emptionis facto per eum de apotheca prædicta. ¶ †Post hoc
de nouo fui consultus, quanto tempore duraturus est vsusfruc.
prædictus venditus dicto Primerano stipu.pro se & suis hæredi
bus,super hoc dico solum ad primum hæredem vniuersalem
dicti Primerani,non ad vlteriorem dictum vsumfructum transi
re:vt in primo transcursu dixi.durante autem iure dicti Prime-
rani & eius primi heredis vniuersalis in omnem singularem suc
cessorem dicti Primerani,& dicti sui primi hæredis transire po-
terit & durabit & non vltra,vt dicimus in fundis emphyteotica
rijs.nam durant iura ipsorum in singularibus successoribus du-
rante iure emphyteotico & non vltra.vt plene habetur in.l.si cũ
inter.§.si de vectigalibus.ff.de dam.infec. ¶ Fui etiam consultus
quid operetur statutum loquens de iure intrature. Quarto quid
auferri potest habenti sub certa forma tradita in instrumento.
Item in omni casu & euentu &c. ¶ Et super hoc dico.quòd il-
lud statutum loquitur solum in conductore qui ratione prime
conductionis & eius instantie & residentie haberet ius prioritatis:& per consequens intrature ille enim expelli potest,& omnis
causam habens ab eo reseruata forma in illo statuto. Sed cum
quis habet ius intrature non ex simplici residentia prima & ex
prima conductione,sed eo quod emisset à domino apothece vt
fuit in quæstione proposita.illud statutum non vendicat sibi lo-
cum:nec in hoc casu sibi disponit vnde remanet dispositioni iu-
ris communis.vt.l.commodissime.de liber.& posth.de iure au-
tem communi non licet venditori venditionem prefatam rescin
dere.vt.d.l.ratas.C.de rescinden.vendi.Et ita dico & cõsulo ego
Angelus &c.Mccclxxxviij,

CONSILIVM III.

1 *Testis vnicus in processu accusationis examinatus,an sufficienter probet ad citationem & condemnationem accusati.*
2 *Testes in facto concordes,& in tempore discordes an probent.*
3 *Testes in facto concordes,sed in tempore discordes vel non recordantes in dicium faciunt ad torturam,*

PVblicatus est processus su-
per quo fuerunt producti & examinati.v.testes,quo
rum vnus testificatur plene deducta in accusatione,
&quidam alius satis deponit de delicto sed interrogatus de quo
mense respondit de mense Octobris secundum credere meum.
Alij vero dicunt quòd de mense Septembris, & alius quòd de
mense Augusti,& narratum est in accusatione & deductũ quòd
fuit de mense Octobris proxime præteriti. & ita fuit veritas.
¶ Modo dicitur pro parte Philippi accusatoris quòd plene pro
batum est:vel saltem taliter & per indicia adeo sufficientia,quod
accusati debent citari & cogi ad subeundum tormenta, vel in cõ
tumacia eos condemnare,& ita petitum est iuxta notata per pra
cticata per dominum Bar.in.l.pe.ff.de quæstio. ¶ Ex aduerso di
citur quòd dictum Bar.in.l.pen.ff.de quæstio.habet locum non
in accusatione,sed in inquisitione, quam distinctionem non fa-
cit dominus Bartolus,nec videtur quòd procedat de iure.nam
in accusatione absente accusatore iudex potest procedere in ac-
cusatione sicut in inquisitione.vt not.dominus Bartolus in.l.is
qui reus.ff.de publi.iudi.

1 IN dei nomine amen. ¶ †Ex pũ
cto apparet
vnum testem plenè probare contenta in accusatio-
ne,sed quia vnus est & singularis in dicto suo,non
sufficit ad condemnationem,maxime in criminali in quo requi
ritur probatio splendidissima.vt.l.sciant.C.de proba. facit ergo
semiplenam.C.de re.cre.in bone fidei.per gloss.quam tenet ibi
Iacob.de Areti.& Cy.post eum.licet in hoc fuerit maxima con-
trouersia,vt ipse ibi refert.in.iiij.quæstione.ver.idem dicit gloss.
2 quod † vnus testis pro qua videtur casus,de procu. examinata
vt no.in.c.fin.de succes.ab intesta.& hoc idem tenet Bar.ff.de iu
reiurand.l.admonendi.habet autem secum concurrentem, & te
stem in facto alium qui similiter dicit de facto.Sed interrogatus
de mense dixit de mense,non in accusatio. contento.vnde in fa-
cto sunt contestes,non in tempore.alius de credulitate dicit, que
credulitas licet non sufficiat ad probationem plenariam in his
de quibus plenaria certitudo haberi potest:vt no.plene per Cyn.
C.de testi.l.testium.Iaco.de bel.in cor.de hæredi.& sal.in.§.hinc
nobis certe.Spec.& Ioan.an.post eum in addi.in titu.de testi.§.j.
3 versi.item quod deponit.† negari tamen non potest,quin indi-
cium efficacissimum faciant:sicut faceret si interrogatus de tem-
pore dixisset se non recordari. vnde iste due attestationes simul
iuncte sufficientes sunt ad competẽtem torturam per quam pos
sit veritas erui,quoniam expedit rei publice maleficia puniri.ad
l.aquil.ita vulneratus.& hoc est de mente Ioan.and.in addi.Spe-
cul.de proba.suprà fi.iuxta fi.vbi ponit quot modis dicatur semi
plene probatum.& de indicijs & fama & de eorum effectu.hoc
etiam tenet Bar.ff.de quæstioni.lege qui sine.quasi per totam.le-
gẽ & maxime in quẽstione quę incipit quẽro qualiter debet pro
bare indicium.vbi decidit expresse, quòd si vnus testis testifica-
tur de maleficio secundum partem corporis in quam maleficiũ
illud cadit,illius solius dictum est sufficiens ad torturam.in pro
posito autem nedum quòd sit vnus,imo duo sunt.alij autem de
alio tempore deponentes testificantur de maleficio nõ deducto,
ideo eorum dicta non curo. Ad argumenta de accu.& inquisi.
non respondeo,quoniam hæc puerilia sunt:quinimo & potius
per contrarium iudicanda.

CONSILIVM IIII.

1 *Pœna promissa in fraudem vsurarum adiecta,an valeat.*
2 *Pœna committitur,si quis contra id quod promisit venire reperiatur.*
3 *Podere quid sit,& quantum contineat.*
4 *Pœnitentia in quibus pœnis ante sententiam locum habeat.*

MIsis omnibus dictis actis &
processu facto super petitione dicti Andreæ. ¶ Pri
mo esset quærendum an promissio dicte pene vale
at. ¶ Secundo si valet an commissa sit. ¶ Tertio an ea commissa
1 per desistentiam Andreas liberetur ab eo. ¶ †De primo dixe-
runt quidam non tenere promissionem prædictam, quasi adie-
cta sit pœna in fraudem vsurarum. & potissime cum modum ea
rum legitimum excedat. Alij contra,& hæc vera.cum adiecta
sit facto,non contemplatione,& non gratia quantitatis.ff. de ac.
emp.l.iul.§.idem in gloss.mag.per Cy.plenè.C.de vsu.l.cum alle
gas.licet vbi additur dationi pecunie vel facto causa pecunie se-
cus sit nec intelligitur.l.v.§.si fortem de ver.obl.& ibi Bar.
2 ¶ †Super secundo an pœna sit commissa, diligenter est aduer-
tendum.quia Andreas petit certum podere certis finibus desi-
gnatum rei vendicatione,quod occupatum dicit se prius habẽte
à.xv.annis citra. ¶ Quicquid ergo inter hos fines designatos
continetur,includi videtur in titulo Andreæ.vt.l.fundi.in prin-
cip.&.l.limes & labra.de act.empt.&.ff.de contrahen.emp.l.ru-
tilia polla.licet quantum sub se contineat istud nomen podere
dubitari posset de quo refert Bar.ff.de alie.leg.l. si ita.§.fin.vnde
præsupposita identitate rerum datarum in dotem:videtur sine
dubio

dubio penam esse commissam,quoniam res in dotem date intra
hos fines continentur.& contra dictam dationem promisit An
dreas non venire:vnde easdem vendicando sine dubio venit con
tra.vt.l.stipu.ista habere licere.de verbo.oblig.&.ff.de euic. lege
3 vendicantem. ¶ †Contrarium est verum,quia non petit Andre
as quicquid intra fines demonstratos continetur,sed solùm quin
que culturas,quas appellat vnum podere intra dictos fines.quas
quinque culturas occupatas dicit per reos conuentos à.xv.an-
nis citra.dos autem data fuit iam sunt.xxx.deinde Andreas dicit
expresse in processu causę res in dotem datas nõ petere: cum cer
tificatus fuit de dotis datione, imo se velle omnia obseruare ad
quæ tenetur.Posibile est ergo inter istos confines demonstratos
contineri res datas in dotem:& vltra illas etiam dictas.v. cultu-
ras terre quas occupatas dicit.a.xv. annis & citra.vnde apparet
quòd non sentit nec intellexit actor de his quæ iam.xxx. annis
elapsis fuerunt in dotem assignata.quod etiam suis verbis decla-
rauit.standum est suæ declarationi cum intentio est ambigua.vt
l.si quis intentione.ff. de iudic. & potissime cum tractamus de
cuitatione penarum quæ odiose sunt.vt.l. interpretatione.ff. de
penis.& ista sententia mihi placet tanquam humanior. aut ergo
intra dictos confines dicte.v.culture cum dimidia continentur
vltra res datas in dotem:vel aliquid vltra dotem secundum quod
masserium est.eo quod quælibet cultura est.iiij. stadiorum ter-
re,& illud vltra solum videtur esse & est petitum: vt non incur-
ratur pœna instrumenti.aut nihil vltra res datas in dote contine
tur intra dictos confines,& tunc vexauit Andreas reos conuen-
tos circa id quod nõ erat nec est in rerum natura.ex quo per suã
declarationem excludit bona in dotem data.& ideo tunc est te-
merarius litigator & de temeritate potest condemnari per iudi-
cem de sua causa cognoscentem ex quo non est lata sententia.vt
ff.de iudi.l.eum quem temere.& etiam in expensis ratione victo
rie.pœna autem conuentionalis non videtur quòd exigi possit
ratione prædicta.scilicet quia de rebus illis litem dicit se inferre
nolle:sed solum de his quæ intra confines continebantur vsq; ad
summam.v.culturarum cum dimidia vltra res datas in dotem.
4 ¶ †De tertio, an sit penitentie locus ante sententiam quando-
cunq; vt pœna non committatur cum exactionibus effectu.dic
quòd in pœnis legalibus locus est penitentie vsq; ad sententiam
vt.l.qui cum maior.§.accusasse.de bonis liber.Fallit in.l.in crimi
nali.C.de iurisdictione omnium iudicum. in conuentionalibus
non,sed sufficit litem fore contest.ff.rem ratam habe.l. amplius
non peti.ff.de transac.l.si quis maior. vnde si præsupponeremus
pœnam commissam vt hæc sit lis contra:& actor certificatus de
instrumento dotis ita quòd nullam potest allegare ignorantiam
ex longitudine temporis non haberet locum penitentia,sed vt
prædixi pœna commissa non est.hoc autem dico posito quòd
de identitate sit probatum,quòd si probatum non esset:nulla est
dubitatio quòd non est pœna commissa si tunc est probatum
vel non:tunc iudex hoc discutiat, quia non est iudicium. Et ita
&c.ego Angelus &c. Mccclxxxviij. indictione.xij. florentie de
mense Decembris.

CONSILIVM V.

1 *Maritus confitens se recepisse nomine dotis,& post aliquod tempus si con fiteatur se trecenta recepisse,an præiudicet sibi in secunda confessione. & nu.seq.*
2 *Promittere omnia bona sua post mortem suam quis potest,& hoc ipsum in dex declarare.*
3 *Laudum an nullum dicatur per quod libera testandi facltio impeditur.*
4 *Testatoris voluntas tanquam lex quædam seruari debet.*
5 *Confessio inter prohibitos simulata creditur,nisi veritas facti probetur.*
6 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur,si vir indignus tali vxore reperiatur.*

ANdreas iannis de vulterris
fuit confessus habuisse in dotem à domina Margare
ta filia olim Petri venture de vulterre vxore dicti
Andreæ seu ab alio dante pro ea libras centum. xxvij.dena. de
qua cõstat publico instrumento in forma nobis transmissa.Item
postea elapsis.xxxiij.annis durante eodem matrimonio inter di
ctum Andream & dominam Margaretam,dictus Andreas fuit
confessus habuisse in dotem à dicta domina Mar.libras.ccc.den.
vt constat publico instrumento nobis transmisso.Postea dictus
Andreas Iannis decesit & mortuus est superstitibus dicta do-
mina Margareta vxore dicti Andreæ,à domina Ioanna filia di
cti Andreæ reperitur dictum Andream feciśe testamentum in
forma transmissa.suprascripta domina Ioãna filia dicti Andreę
fuit maritata per dictum And.cuidam Augustino chellini,po-
stea domina Marga.prædicta vxor dicti Andreæ Ioan.& mater
dicte domine Ian. post mortem dicti Andreæ & post mortem
Augusti mariti ipsius domine Ioanne maritauit dictam domi-
nam Ian.cuidam Ioanni baronti de vultere:quæ domina Ioan.
mortua est relicto post se dicto Iann.barontini eius viro & quã-
dam filiam dicti Io & dicte domine Ioan.nomine Bartholomea
cuius Bartholomeæ dictus Ioannes est hæres,& per consequens
dicti Andreæ Ioannis,mediantibus dicti Bartholomea & Ioan-
na.postea dicta domina Margareta fecit quoddam compromis-
sum in forma nobis transmissa cum dicto Ioanne:ex quo com-
promisso fuit laudatum in forma nobis transmissa. deinde domi
na Margareta donauit Andree & Blasio simul olim Philippi la
pi omnia sua bona & iura in forma nobis transmissa. pro parte
Nicolai petuntur à Ioanne barontini hærede dicti Andreæ Ian-
nis libre.cxxvij.vigore primi instrumenti dotis & in alia parte
libre.ccc.vigore secundi instrumenti dotis.item per dictos An-
dream & Blasium petitur à dicto Io. quoddam pretium terre le
gatum per Augustinum chellini dicte domine Margarete: qui
Augustinus tempore vite sue possedit dictam petiam terre per
v.annos & dicta domina Margareta immediate post mortem
dicti Augusti,possedit dictam petiam terre pro tempore trium
annorum & ista sunt vera mittimus vobis dictum legatum fa-
ctum de dicta petia terre.Pro parte dicti Io. objicitur in contra
rium,quòd prædictus Nicolaus & prædicti And.& Blasius,non
habent aliquod ius obstante dicto compromisso facto per di-
ctum Ioã.& dictam Margaretam,& laudo lato seu arbitramen
to de quibus ẽ fit mentio. Item opponitur contra dicta instru-
menta dotalia & dicitur,quòd dos non potest constitui nisi se-
mel:& quòd secundum instrumentum dotale nõ valet quia præ
sumitur donatio:& alijs causis quæ possent allegari. quæ vestre
discretioni cõmittuntur. ¶ Pro parte dicti Nicolai Blasij & An
dreæ respõdetur quòd laudum seu arbitramentum de quibus in
sententia fit mentio,cum fuerit latum absentibus partibus & de
his quæ non sunt dicta in compromisso,& cum non constet de-
uenisse in notitia dicte domine Margarete cõtente in dictis lau-
dis,nisi forte partem illam dictorum laudorum in qua contine
tur q̃ dictus Io.debet dare alimenta dicte domineMargarete,&
cum etiam dicta lauda contineant in se expressam iniquitatem,
quia dicitur in eis,q̃ dos dicte domine Margarete est.lxxv. lib.
& constat per publicum instrumẽtum quod fuit.cxxvij.ac etiã
quia bona & iura dicte domine Margarete fuerunt adiudicata
dicto Io.sine aliqua conditione.de quorum laudorum nullitate
& iniquitate foit appositũ per dictos Andream & Blasium Ni-
colaum vel eius procuratores,& facta fuit petitio coram iudice
ordinario & coram quibusdam arbitris.& hoc fuit his diebus.
non habent obstare quin prædicti Nicolai Andreas,& Blasius
debeant & possint petere,& consequi,& habere præfatam petiã
terre.& præfatam quãtitatem pecunie. ¶ Ac etiam respondetur
q̃ licet sint duo instrumenta dotalia secundum,præsumitur au-
gmentum dotis,& licet non presumeretur augmentum cũ pecu
nia confessata per dictum Andream Iannis , debet restitui per
eius hæredes. ¶ Modo quæritur quid iuris sit in prædictis, visis
secundis instrumentis,viso quodam statuto disponente,q̃ mari
tus vxori & q̃ vxor marito relinquere possit.& quodam alio sta
tuto loquente de sententijs arbitrorum vobis transmisis,& si di
ceretur quòd contra dicta lauda non possit obijci:quæritur nun
quid dictus Io.allegans ea possit repelli si non obseruauit in to-
tum ea ad quæ tenebatur pro parte sua:nihilominus saltem con-
demnari in pœna contenta in compromisso.

Universidad de Deusto Biblioteca

Visis instrumentis & iuribus
de quibus in prçsenti fit mentio.veniens conclusiue
ad decisionem quçsitorum,quæsita in summa redu
cens sub isto verborum compendio.Dico,quòd inter.d. Marga
retam ex parte vna & Ioannem barontini ex altera: duo lauda si
1 ue arbitramenta emanarunt. ¶ † Primum per dominum Petrũ
qui inter cetera laudauit, quòd post mortem dicte domine di-
ctus Ioan.remanet dominus omnium bonorum Andreæ mari
ti olim dicte domine Margarete & matris dicte domine iane sal
uo quàm in dote ipsius domine quæ fuit.lxxv.lib.de quibus di-
cta domina posit facere velle suum. ¶ Secundum laudum latũ
per ser Lucam:qui laudauit quòd omnia bona mobilia & im-
mobilia quæ possidebat dictus Andreas,& etiam omnia & sin-
gula bona tam mobilia quàm immobilia tam dicte domine quã
dicti Andreæ post mortem ipsius domine ad ipsum Io.pertine
ant pleno iure,salua & excepta dote prædicta dictarum.lxxv. li.
vt in dicto laudo latius & plenius continetur. ¶ Stante ergo lau
do,quæcunq; iura habet à domina Margareta,nihilominus pete
re potest in effectu dictas.lxxv.li.quoniam totum reliquum pa
trimonij quod inuenitur post mortem dicte domine Margare
2 te ex vigore laudi,pertinet ad Io.hæredem dicti Andreæ.† Si-
cut enim quis omnia sua bona promittere potest post mortem
suam,in.l.fi.C.de pac.in glo.sic & iudex hoc declarare potest,cũ
factum iudicis dicatur factum partis.C.de euic.si ob causam.&
potissime factum arbitratoris:cum arbitramentum sit quędam
transactio vigorem sumens à facto & cõsensu partium.in auth.
si vero contingerit.C.de iud.& in corp.vnde sumitur. ¶ Nec ob-
stat huic decisioni donatio facta per dominam Marga. de suis
iuribus & bonis de qua in dicto puncto fit mentio:quia fuit fa-
cta pendente compromisso inter dictum Io. & dominam Mar-
ga.vnde non potuit bona:vel iura donare quæ pro obseruantia
laudi obligata erant: quin ipsa iura donata transirent affecta &
obligata in ipsos donatarios,vt.ff.de cõtrahen. emp.l. alienatio.
C.de distrac.pig.si debitor.communi prædio.l.via constitui.§.si
3 fundus. ¶ † Nec etiam dicat quis,laudum nullũ ex hoc capite,
quia disponit de bonis præsentibus & futuris:vnde videtur aufer
re liberam testamenti factionem:& sic videtur nullũ quasi con-
tra bonos mores.vt.d.l.fi.&.ff.de vul.& pup.l.ex facto.quia per
arbitrium aliquid reseruatũ fuit eisdem domine de quo testari
poterit,scilicet de dicta dote:vnde non impeditur libera factio
testamenti.vt.d.l.fi.Consiliũ ergo est,ex quo dictum laudũ dicti
ser Luce non fuit intimatum domine dum in humanis agebat,
& si fuit intimatum non fuit cõprobatum tacite vel expressè per
eam ꝙ illud laudum petatur reduci ad arbitriũ boni viri: & non
dubito bonum virũ reducere debere:quoniam manifestam ini-
quitatem continet alio non probato.dum vult bona dicte domi
ne tam præsentia quã futura ad ipsum Ioan. post mortem ipsius
domine pertinere.qua enim causa motus fecerit dictus arbiter
non animaduerto:vnde reducitur ad arbitriũ supradictum.vt.l.
si societatem.§.arbitrorum.&.l. vnde si nerue.pro soc. Ex dicto
laudo cessionarij petent quicquid apparebit per sententiam iu-
dicis reducentis in bonis dicte domine remansisse:quod nõ per
tineat ad ipsum Io.de primo aũt laudo non est curandũ.quoniã
omnes eius vires nouate sunt per compromissum factum per ser
Lucam & per laudum postea promulgatum,vt ex serie dicti se-
cundi compromissi colligitur euidenter. ¶ Videamus quid in
bonis.d.Margare.primo laudo circunscripto post eius mortem
remaneat.Super hæc indubitanter dico, remanere petiam terre
sibi legatam per Augustinum olim generum suũ: & pecuniam
& suppellectilia eidem legatam per eũ,quoniam sic voluit Au-
gustinus.& alia ratio reddi non potest nisi quia sic voluit testa-
4 tor.vt.C.de necessarijs seruis. l.iij.vbi casus est.† voluntas enim
testatoris pro.l.seruanda est.in cor.de nup.§.disponat.item in bo
nis dicte domine Margarete inuenio etiã ius exigendi primam
dotem,& de hoc nullũ est dubium.hic solũ dubitatur de dote se
cundo loco constituta:quæ est.ccc.li.quam quidem dotem dixe
runt (vt patet in puncto) nõ constitui.& falsum est hoc,si reali-
ter data esset:quia dos & augmentũ dotis cõstante matrimonio
fieri potest.C.de dona.ante nup.l.cum multe.ver.sancimus.ff.so
luto matri.si cõstante.C.de dote cau.l.fi.sed ꝙ non constituatur
hoc casu facit quia realis datio non apparet omnis confessio de
dote dictarum.ccc.lib.receptarũ,præsumitur emanasse causa do
nationis quæ non confirmatur morte donatoris,ex quo non in-
teruenit traditio,nec aliud quod loco traditiõis haberetur.l.pap.
ff.de dona.inter vir.& vxo.&.l.ij.C.de dote caus.coniuncta glo.
5 sua.† vbi patet exemplũ de eo quod loco traditionis haberetur.
& quod præsumatur donatio apparet,quia vbicunq; confessio
emanet inter prohibitos,prçsumitur confessio simulata,nisi pro
betur de veritate facti confessati.ff.de probatio.l.qui testamen-
tum.vbi est melior casus qui sit in iure. Finaliter super hoc dico
contrarium,quia super dicta confessione emanauit præceptum
guar.contra quod nihil potest obijci ex forma statuti, vnde hæ-
res dicti Andreæ volens obijcere non admittetur:nisi quantum
for.statuti vulterre permittat.& per hæc subtiliter intuenti patet
responsum ad omnia prçdicta quçsita.si autem contra preceptũ
guar.posit opponi(vt mihi postea per epistolam scriptum est)
obijci potest de nõ numerata dote,si patiantur tempora non ali
ter,quæ tempora describuntur in auth quod locum.C.de dote
6 cau.& † si vir non fuisset dignus tali vxore,quia ignobilis forte,
vxor autem nobilis & pauper.nullo tempore posset obijci dicta
exceptio non numerate pecunie,quia non sub spe future nume-
rationis imo ex necessitate quadam tunc dicta confessio emanas
set.l.si voluntatis.C.de dotis promis.& ibi per Cy.& Bar.ff.de ver
borum obligatio.l.si ita stipulatus.§.possum.vnde in dote confes
sata concludendum videtur,ꝙ aut confessio emanat sub spe fu-
ture numerationis,& constat quòd tunc potest obijci exceptio
intra tempora statuta in auth.quod locum.aut ex causa donatio
nis,& constat & firmatur morte viri si interuenit traditio,aut
aliud quod loco traditionis haberetur,vt.d.l.pap.&.d.l.quod de
suo.in gl.non aliter.Saluo,nisi donatio ex causa necessitatis fa-
cta fuerit:vt cum ignobilis accepit vxorem nobilem pauperem
d.l.si voluntatis.&.d.§.possum.aut dubitatur & quia tunc præ-
sumere donationem esset fraus & delictum:& nemo prçsumitur
velle delinquere.vbi potest actus cadere in non delictum.vt.l.
merito.pro soc.& tunc præsumatur potius emanasse sub spe fu-
ture numerationis.vt.d.l.potissime,cum nemo præsumatur ia-
ctare pecuniam.l. cum de indebito.ff.de probationibus. & ideo
opponenda est excep.per hæredes viri, intra tempora ordinata
in.d.authen. Non obstat.l.qui testamentum.quia ibi constabat
quòd non spe future numerationis,cum illa confessio emanauit
in vltima voluntate.Et ita dico ego Angelus de peru. &c.floren
tie.Mccclxxxviij.

CONSILIVM VI.

1 *Sententia lata per consules artis quando valeat.*
2 *Iurisdictio alicui certo & determinato casu attributa: vltra eundem ca-
sum non extendetur.*
3 *Potestas quando posit exequi sententias,ex causa artis latas.*

Lata est sententia per consu
les artis porte sancte mariæ,in qua quis damnatus
est ad pecuniam soluendam nec apparet,nunquid
debeatur pro rebus & negotijs ad ipsam artem spectantibus.
1 ¶ † Modo quçritur,an sententia teneat cum dicta sententia non
appareat lata de rebus & negotijs pertinentibus ad artem.secun-
do præsupposito quòd setẽtia teneat an in curia potestatis, ipse
debitor posit pronunciari cessans & fugitiuus pro executione
sententie. ¶ Visis statutis positis in curia mercantie de executio-
ne sententiarum. Item statutis positis in secundo volumine
domini potestatis sub rub. quod à sententijs appellari non pos-
sit &c.

Dictum statutum positũ sub
rubrica:quod à sententijs istarum artium &c.vt ex-
presse patet ex verbis loquitur solum & duntaxat
de sententijs latis vel ferendis super causis ad artem spectantibus
vt patet ibi de rebus & negotijs &c. ¶ Et ita in pluribus parti-
bus repetit.vnde licet pecunia omni arti & traffico coaptetur,&
omnes res,pecunia estimentur & ad cumulum pecunie reducun
tur,non autem econuerso.ff.de fideiuf.l.& si fideiussorem acce-
pero.vbi est casus.tamen hoc non sufficit nisi ex cã traffici illius
artis pecunia debeatur:& ex eadem deberi probetur.casus est in
terminis.ff.de instito.l.habebat.potissime aũt hoc locum habe-
ret,si primitiua obligationis cã alia fuisset & hoc constaret, quo
niam ipsa inspicienda tunc esset sine dubio.sed.s̃.dicta loquun-
tur cum de causa dubitatur.Probantur prædicta.ff.de dona.cau.
mor.l.quicquid.in prin.cum notabilibus concord.ibi positis &
allegatis in gl.hoc probo per notabile dictum Io.quod commu
2 niter ignorant legiste.quia † vbicunq; iurisdictio alicui attribui
tur in certo & determinato casu:non procedit libellus coram illo
productus nisi narretur ille casus in quo iurisdictio est attributa
licet aliàs libellus generalis procedat.l.qui ex multis.C.de an.ex
cept.ita tenet ipse Ioan.an.in.c.cum sit generale.de foro compe.
Cum ergo ex forma statuti executio sententiarum rectorum ar
tium sit potestati attributa:cum ipse late sint ex causa artis, nisi
in petitione executionis de hoc fiat mentio virtute dicti statuti.
non potest adiri potestas,sed de iure communi qualiter posit
adiri remitto ad notata per Bar.in.l.à diuo pio.§.sententiã rome
dicam.de re iudi.& quod solũ de dictis sententijs latis ex causa
3 artis loquatur statutum patet in versi.ipse sententie.plus † dico
(licet sub dubio forte)quòd si late essent ex causa artis:tamen po
testas non posset exequi ex bannimento condemnatum pro ces
sante & fugitiuo,licet hoc possent consules mercantie & eorum
officiales,quoniã dicta executio illico attributa est officiali mer
cantie.Nec obst.quod satis attribuit potestatem & exequendi in
omnibus & per omnia(vt potest ipse officialis potestatis.Florẽ-
tie & eius iudicum) quæ verba in omnibus & per omnia sunt
valde latissima:nec recolo me legisse nisi in.l.ij.§.pen.C.de iura.
calun.quia licet latissima sint,tamen interpretationem ricipiunt
ne ad intellectum iniquissimum producantur,imo coaptantur
iuri communi quantum possunt.l.si serui vestri.C.de noxa.ple-
nè per Bar.in.l. omnes populi. Sed si potestas posset exequi non
contra exbannitum solum,imo contra vxorem vel liberos qui
exbanniti sunt viro exbannito,vt patet ex forma statutorum Flo
rentie loquentium de hac materia. liberos autem exbanniti &
vxorem pro debito viri detestabile est apud deum & mundum
& potissime cum debitor re vera non est. C.ne fil.pro pa.&.C.
ne vxo.pro ma. Intelligo ergo dictum statutum:vbi executio fit
solum contra damnatum, non autem vbi fit etiam contra non
damnatum:vt est in casu præmisso.& hæc opi.est omni humani
tati conformis.& ideo sequenda de legi.l. humanum. Item hæc
interpretatio est vtilis rei publice ideo admittenda de condi.&
demon.lege hoc modo.Et ita dico ego Angelus de perusio &c.
Florentie.Mccclxxxviij.mensis Ianuarij.

CONSILIVM VII.

1 *Alienatio bonorum per testatorem prohibita, an ad filios filiorum qui in-
stituti non sunt extendatur.*
2 *Alienatio facta de bonis testatoris alienationem prohibentis, an valeat.*
3 *Testatoris prohibentis alienationem, voluntas attendenda est & quid con-
tineat vel operetur.*
4 *Prohibitio alienationis facta per testatorem, an intelligatur de alienatione
facta inter viuos. & nu.6.*
5 *Prohibitio alienationis in certam personam omnino seruari debetur.*

In dei nomine amen. ¶ Ex di-
cto thema
1 te plura dubia possent oriri. ¶ † Primo an valeat
prohibitio in filijs filiorum,qui non sunt instituti
nec prima fronte in aliquo honorati, & quia non sum de ea re
consultus,eo quod casus non accidit non decerno, quia adhuc
sub iudice lis est verbũ Horatij.& cum hæc quæstio occurrisset
de facto Ryc.malumb.dixit quòd non.motus ea ratione quòd
testator nihil eis dereliquit,sed ab intestato vel ex testamento ta-
les filij & nepotes eorum patribus successerunt.ff.de hæred.insti.
lege lucius.vnde non potuerunt grauari.ff.de lega.j. lege si sic.§.
j.& hoc idem tenebat Ray. quando onus hæredibus instituto-
rum nominatim imponitur(sicut fuit hic)quia nominatim gra-
uati fuerunt filiorum filij & nepotes & vlteriores.contrarium au
tem tenuit Iaco.de bel.scilicet quòd teneat grauamen.cuius opi.
firmat Bart. sine dubio vbi nõ nominatim à filijs institutorum
relinquitur sed ab ipsis institutis sub conditione,si ipsi instituti
aut institutorum filij vel nepotes decesserint.sufficit enim dictam
conditionem existere in personam nepotum vel pronepotum,
licet in persona institutorum non extiterit. de vulga.& pupil.le
ge coheredi.§.cum filie.& de condi.& demonstra.lege legato.ce
terum nisi nominatim ab hæredibus institutorum relinquitur.
tenuit Bar.prima vice opi.Iaco.de bel.scilicet non tenere graua-
men,postea for.sub dubio dixit opi.Iaco.sustineri.quoniam gra
uando reliquisse videtur eisdem post mortem institutorum.l.
alio in fi.glo.de ali.leg.de ope.liber.l.si ita stipulatio.in princip.
quicquid autem sit,de hoc non curo:sed illud volo ad euidentiã
2 præmisisse. ¶ † Venio ad secundum.an alienatio facta per domi
num Franciscum in dicto testamento & vltima voluntate tam
ad pias causas quam non pias causas de bonis dicti primi testato
ris valeat necne.& videtur quòd non teneat.sic enim testator vo
3 luit dum alienari prohibuit. ¶ † Aliud ergo inquirere non debe
mus:nisi quia testator disposuit.lege.iij.in fin.C.de nec.seruis.vbi
est tex.optimus & illa prohibitio tãte efficacie esse videtur,quòd
comprehendit alienationem inter viuos & institutionem hære-
dis:& impedit dominij translationem quòd impediat institutio
nem in aliam vltimam voluntatem sic videtur probari.ff.de ver.
oblig.l.si ita quis.§.ea lege.vbi generalis prohibitio contrahen-
tium hoc impedit:multo ergo fortior prohibitio testatoris,quæ
fortior est & æquiparatur prohibitioni legali.C.de re.alie.l.fin.se
cundum probatur.ff.de lega.j.l. filiusfa.§.diui. ff.de lega.ij.lege
cum pater.§.libertus.&.l.peto.§.fi.per Cyn.l.ea.l.C.de condi. ob
causam.& per Dyn.& Bar.in.l.pater.§.iul.agri.pa.de lega.iij.hoc
etiam expressit testator in testamento.§.item voluit iussit & mã
4 dauit quod.d.Ioan.&c. ¶ † Contrarium credo verum.scilicet ꝙ
dicta vltima voluntas & dispositio dicti Francisci valeat & ob-
seruanda sit in bonis dicti testatoris quæ sibi obuenerunt in par
tem non obstante prohibitione dicti primi testatoris.hoc pro-
batur,quia prima prohibitio qua primus testator interdixit alie
nandi & vendendi potestatem:non comprehendit nisi alienatio
nem quæ fit inter viuos:quoniam dicta prohibitio fuit simplici-
ter facta.sic enim videmus in alienatione simpliciter per.l.prohi
bita:quia non comprehendit illam quæ fit in vltima voluntate
siue per institutionem siue per legatum.ff.de fun.dot.l.j. coniun
cta glo.fi.est enim quodammodo necessaria cum nõ posit quis
semper viuere:sed statutum est hominem semel mori.C.de sac.
sanc.eccle.l.fi.vt.C.&.ff.de iudi.l.properandum.&.l.proponeba
tur.& alienationes necessarie nunquam sub prohibitione inclu-
duntur.ff.fami.ercisc.l.alienationes.ff.de alie.iudi. mutan.l.iij.§.
sed si hominem.C.de liti.l.fi.& quòd in tali prohibitione sic sim
pliciter facta non veniat nec includatur alienatio quæ fit per vl-
timam voluntatem non contrahendo tenet Bar.expressè de ver.
oblig.l.si ita quis.§.ea.l.nec ob.ille.§.qui dicere videtur contra eũ,
quia tres sunt casus,quia quando alienatio prohibetur à lege te-
statore vel contractu simpliciter & tunc procedit opin.supradi-
cta per.l.rationẽ superius allegatam.& iste est casus noster.quan
do vero prohibetur in certum genus personarum,& iste non est
casus noster:& tunc comprehenditur etiam illa quç fit in vltima
voluntate,& ibi etiam si relinquatur ecclesiæ vel altari pio loco.
vt ibi per Dyn.& Barto.licet gloss. ibi dicat contrarium de ec-
clesia & non bene mota:ea ratione quia ecclesia habetur loco fi-
lij quæ ratio falsa est,nisi cum quis ingrediatur mona.C.ad tre-
bellia.authen.nisi rogati.no.in authen.ingressi.& authen.si qua
mulier.C.de sacro.sanc.eccle.licet tamen tunc comprehenditur
illa quæ fit per vltimam voluntatem,non tamen comprehendi-
tur illa quæ fit per.l.vocantem ab intestato ad hæreditatem talis
prohibiti alienare in certum genus hominum.ff.de leg.ij.l.cum
5 patet &c.Et iste similiter non est casus noster. ¶ † Tertius casus

Universidad de Deusto Biblioteca

est.cum alienatio prohibetur in certam & determinatam perso-
nam:& tunc non comprehenditur non solum alienatio inter vi
uos & vltime voluntatis: imo prohibitus tunc tenetur facere &
curare vt in illam personam non perueniat etiam ab intestato.
casus est in.l.vt codicillis·§·matre. de le.j.& iste similiter non est
casus noster:quia(vt dixi)dicta prohibitio fuit simpliciter inde-
finita & indeterminata non relata neq; restricta ad certam & de
terminatam personam,nec ad certum genus hominum: ideo nõ
comprehendit alienationem vltime voluntatis.& quòd non cõ-
prehendat probatur:quia primus testator de alienatione que fie-
ret in vltima voluntate expresse prouidet ponẽdo clausulam de
per se:vt patet in dicta particula testamenti quę incipit. Item vo
luit iussit &c.per quam clare datur intelligi:quòd precedẽs par-
ticula testamenti qua testator dedit bona sua vel vendi vel alie-
nari non posse: pertinet ad alienationem vltime voluntatis de
qua testator expresse prouidet .ff. de vulg. & pupil.l. coheredi·§·
qui patrem.vbi videtur casus.ff. de leg.iij.l.seruis vrbanis·§· fina.
quibus ex causis maior.l.sed & si per pretorem·§·deinde.de edil.
6 edic.l.boues·§·munitorum.¶ †Concludo ergo ex premissis:di
ctam primam clausulam prohibitiuam alienationis & prohibi-
tionis non comprehendere nec cõcludere alienationem vltime
voluntatis. Restat ergo videre quia testator in dicta prima par-
ticula que incipit. Item voluit &c.expresse prohibuit,alienatio-
nem vltime voluntatis an saltem vigore dicte vltime voluntatis
impediatur alienatio facta in vltima voluntate dicti Francisci:
& videtur quòd sic ratione predicta quia testator hoc potuit &
sufficit quod sic voluit: vt superius est ostensum.Cõtrarium est
verum quia dicta prohibitio stat in finibus nudi cõsilij:eo quod
testator non prouidit si qua alienatio fieret in vltima voluntate
cui applicari deberent bona sic alienata. dictum ergo consilium
nõ est obligatorium quominus sperni possit.vt.d.§.iul. agrippa.
pro hoc,quia testator prius iussit institutos alios & descenden-
tes eorum non debere nec posse testari de bonis suis: nisi qui te-
stari vellet filios haberet:vnde directo sumus in casu.l.cum pater
§·mando.ff.de leg.ij.qui expressè decidit,quòd tale mandatum
est consilium,non mandatum.& ideo sperni potest per manda-
tarium.ille igitur·§·directo casum nostrum decidit.pro hac sen-
tentia facit,quia testator mandauit prædictos de bonis testatoris
non condere testamentum,nisi filios haberent qui conderent.at
in proposito Franciscus voluit iure testamenti valere,& cuiusli-
bet alterius vltime voluntatis:vnde saltem voluit iure codicillo-
rum valere,de quibus primus testator non disposuit nude non
videtur ad vltimam voluntatem codicillarem hæc prohibitio
extendenda,cum ex testamẽtaria disposuerit testator.quoniam
hæc est extensio odiosa:quia impedit hominem sane mentis,li-
beram habere testamenti factionem in rebus prædictis. vt. ff.si
quis à parente fu.manu.l.non vsq;.ff.de vulg.& pup.l.ex facto.
ac etiam impedit rerum suarum liberam administrandi poten-
tiam,quæ esse debet.C.de contrahenda emptio.l.dudum.&. C.
de his quibus vt indig.lege pola. Plus autem me mouet prece-
dens ratio,scilicet quòd preceptum est nudum. ¶ Ex quibus
omnibus concludendum est:voluntatem vltimam dicti Fran-
cisci tam circa relicta ad causas pias quàm circa alia obseruandũ
esse,si aliquid canonicum non obsistat,non ob.prohibitione di-
cti primi testatoris &c.

CONSILIVM VIII.

1 *Delegatus quando & quo casu mulctare poßit.*
2 *Delegatus mulctare poteſt in tribus casibus.*
3 *Sententia mulcte in fictum contumacem ferri non debet.*
4 *Mulcta ratione excessus in quantitate nulla censetur.*

Regulares introitus & expen
sarum communis Florentie obseruatis solennitati-
bus opportunum deliberauerũt ista videlicet in pri
mis quòd Bese guidonis de maletis antequã relatetur&c.¶ Item
assignauerunt & statuerunt terminum dicto Besi per totũ men
sem Februarij proxime futurum,ad soluendum camere cõmu-
nis Florentie pro ipso cõmuni recipienti flor. auri sexcentos &
quartũ plus,inquantum dictũ quartum solui debeat de cõmuni
Florentie debita occasione dictarũ mulctarum cõtra eum lata-
rum per præsentem dominũ capitaneũ, & sic ad soluendũ decre
uerunt & declarauerunt:saluo ꝙ si dictus Bese fecerit & curaue-
rit ita & taliter ꝙ dictus dñs Ang.de perusio & dominus Rosel-
lus de aretio aduocati & cõsultores in dicta cã nouiter eligendi
& deputandi per dictũ officialem de voluntate dicti Besis,ad cõ
sulendũ quid iuris sit,cõsulent dicent & declarabunt,per scriptu
ram eorũ manu factã seu fiendã & eorũ sigillis sigillandã ipsum
Besem nõ debere soluere quãtitatem in ipsis mulctis contentã,&
ipsum fore absoluendũ de prædictis & ipsas mulctas nõ valere.
Quod dicto casu à dictis mulctis & ab omnibus prædictis & ex
nunc prout ex tunc sit liberatus & absolutus.& in casu quo dicti
sapientes dictum consiliũ reddere recusarent & prædictis acqui-
escent,dicto casu elapso dicto termino dictus Bese & oẽs sui fi-
deiussores per eũ prestandi,sint obligati & grauentur & in ere,&
persona,ad soluendũ cõi Florentie dictam quantitatẽ flore.oc-
casione dictarum mulctarum saluo ꝙ si dictus Bese dicto casu se
præsentauerit corã domino iudice grastie & ibidem steterit ca-
ptus mandato dictorum regulatorum & ad eorum petitionem
pro dictis mulctis ꝙ tunc dicti sui fideiussores non possint gra-
uari vel molestari occasionibus ꝑdictis & sint liberi & absoluti.

In dei nomine amen. His proxi
mis dieb⁹
elapsis in cã dicti Besis tunc detenti de mandato di-
ctorum dominorũ regulatorum pro executione di
ctarum mulctarũ consulimus concorditer vna cũ excellentissi-
mis legum doctoribus dñis Io.de recis & Nicolao de cambione
ipsum Besem sic captũ & detentũ non posse per eosdẽ regulato-
res relaxari multis rationibus moti potissime quia executio fa-
cta erat pro dictis mulctis per capturã suæ persone.vnde in hac
parte functi erãt regulatores & perfuncti eorũ officio,& ideo re-
uocatio dicte capture ad eorũ officium de cetero nõ spectabat.
& ideo illud idẽ prout tunc consuluimus,de nouo cõsuleremus
& cõfirmaremus si essemus petiti & cõsulti super eodẽ.¶ Ceterũ
nouiter quæsita per dictos dominos regulatores ad iam cõsulta
nõ pertinet vllo modo.nã in præsenti puncto de relaxatione nõ
quæritur ad quẽ pertineat relaxandi potestas,sed solũ quæritur
de iuribus & efficacia & effectu dictarũ mulctarũ.& licet tria p
ordinẽ quærantur.Primo videlicet,an dictus Bese soluere tenea
tur dictas mulctas.Secundo an absoluendus sit à dictis mulctis.
Tertio an dicte mulcte valeant.cũ omnia hæc tria ad vnũ finem
& ad vnum terminũ reducantur,scilicet an dicte multe in obli-
gatione sint.quia si nõ debentur nec ab eis est necessaria absolu-
tio,ex quo sunt nulle.& si debentur,nõ subest cã propter quã ab
solui debeat ab eis.cũ paupertas Besis nihil allegetur,quæ solet es
se cã remissionis mulctarũ.vt.l.illicitas §·fi.de offi.præsidis.Visis
ergo bulletino dominorũ priorum,& visis dictis mulctis,& ea-
dem forma,& visa quadam declaratione de nouo producta per
dictum Besem in qua continetur,ꝙ dominus capitaneus inter-
pretando & declarando verba ambigua dictarũ mulctarum,di
xit solum tanquã delegatus dictorũ dominorũ priorum,& non
ex ordinaria potestate officij capitaneatus,cũ in causis ciuilibus
velut capitaneus nõ habeat cognitionem:nisi solũ in causa appo
sitionis,& certis alijs coram eo in iudicio deductis. nec proposi
tis & visis omnibus quæ videnda & cõsideranda fuerunt in præ-
dictis.& circa prædicta vnanimiter & cõcorditer dicimus & cõ
limus nos Rosellis de aretio & Ang.de vbaldis de perusio, dictũ
Besem non teneri nec obligatũ esse ad solutionem dictarũ multa
rum.& dictas mulctas nullas esse:& per consequens absolutionẽ
necessariam ab eis.Et ad hoc dicendũ mouemur pluribus ratio-
1 nibus,& maxime istis.†Primo.quia delegatus nõ mulctat de iu
re ciuili nisi in casu vno.l.fi.C.de spor.hoc tenet gl.in.l.eos.C.de
mo.mulc.& etiam.d.l.fin.de spor.hoc tenet glo.& dicitur quòd
ibi loquitur in delegato ad vniuersitatem causarum non mulcta
rum.in alio etiam casu vtitur romana curia, & dictus stillus in
lege secunda·§·fin.ff.de iudic. Est & alius.scilicet cum indictio-
nę mulcte secundum Innocen. de officio delega. pastoralis.in
gl.in

2 glo.in ver.punire.& eo.tit.c.j.¶ † Regula est ergo ꝙ delegatus
non mulctat fallit in tribus casibus.Primo cũ sine mulcta suam
iurisdictionem nõ põt defendere ꝙ nõ fuit in themate. Secundo
cum est delegatus ad vniuersitatem causarum. Tertio cũ mulcta
re vult executorem inobebientem.l.fi.C.de spor.sic loquitur. &
ff.de iud.l.ij.quæ dicit ꝙ hi mulctãt:quibus·§·fin.in fine. publice
iudiciũ est & non alijs &.ff.de verbo.signi.l.si aliud·§·inter mul-
ctam.sic etiã intelligitur quod no.ff.si quis ius di.nõ obtemp.l.j.
quæ dicit etiã in infimis magistratibus patere ius indicẽde mul-
cte,prout est ibi in litera nõ tantũ,quia intelligenda est de magi
stratibus habentibus ordinariã,non delegatam.& hoc ibi tenet
Iaco.bu.& addit ꝙ delegatus nõ mulctat.pro hoc facit.C.de mo
do mulctandi.l.ij.vbi rationalis fisci nõ mulctat.cũ ergo dictus
dominus capitaneus eas indixerit:ex potestate delegata nõ extra
ordinaria vt patet ex declaratione & interpretatione sua , quam
facere potuit:vt capitaneus habens mixtũ & merũ imperium,vt
ff.de ap.l.ab executore.videtur ex hoc capite dictas mulctas nul
las esse.Nec obstat quòd per dominos priores sibi videtur attribu
ta potestas mulctandi,vt patet ex forma concessionis, quia non
fuit sibi potestas mulctandi specialiter attributa:quod est neces-
se:vt.d.l.ij.§.fi.& hoc dicimus,posito pro cõstãti,ꝙ domini prio-
res habeãt potestatẽ mulctãdi,& in causis ciuilibus iudicẽ dele-
gandi,& de ipsis causis cognoscendi,an habeãt vel non : non est
nostrũ discutere,sed decisio patet ex not.per.l.vbi absunt.ff.de tu
to.& cu.da.ab his.¶ Secũdo,quia ex serie citatiõis apparet:ꝙ vt
delegatus procedebat:vnde debuit Besi citato in citatorio remit-
ti copia rescripti seu buletini dominorũ de offi.per Inn.in.c.j. de
dila.in ver.vlterius.qđ in ꝓposito minime factũ fuit vñ fuit lata
sñia mulcte in absentẽ ex falsa causa .s.cõtumacie.Besis aũt cõtu
max nõ fuit:ergo sentẽtia nulla,vt.l.si ꝑtor·§·Marcellus,de iud.
¶ Tertio,quia Besis fuit citatus corã capitaneo ꝙ cõpareret ad
obseruandũ contenta in bulletino certa die & hora,qua die & ho
ra non cõstat:per ea quæ nobis ostensa sunt capitañ.sedisse , nec
Besis contumaciã incusatam:quæ duo necessario requiruntur:qñ
sententia fertur contra aliquẽ vt cõtumacem.ff.de iudi.l. & post
edictũ.coniuncta.l.properandũ·§·j. & ibi actoris cõtumaciã in-
3 cusante.¶ †Quarto quia sententia mulcte nõ fertur in fictum
contumacẽ sed in verũ,quia mulctari non põt quẽ culpa nõ red
dit obnoxium:vt.d.l.mulctarum.omnis enim mulcta seuera di
citur & crudelis:cũ ob solam contumaciã inferatur,vt.l.mulcta.
C.de modo mul.Sed non apparet de cõtumacia vera Besis,cum
solum citatus fuerit ad domũ & ad ecclesiam, & non apparet ꝙ
citationes peruenerint in eius notiã ergo,&c.ff.de appel.l.ex cõ-
sensu.ibi Bar.plene.Io.an.plene in cle.j.de dolo & contu.fuerunt
etiam dictæ mulcte nulle ꝓpter excessum quãtitatis.vt patet in
d.l.eos.cõiuncta.l.certa ratione.C.qñ prouo.nõ est necesse.mul-
ctare poterat vsq; ad duas vncias:quia sententia nõ põt super eo-
dẽ pro parte valere,& pro parte non valere:vt.ff.fami.ercisc.l. in
hoc iudicio.not.doct.C.si aduer.rẽ iud.l.j.ita ponit Bart.in.l. cer
ta.Ex quibus cõcludendũ videtur:dictas mulctas nullas propter
iurisdictionis defectũ,quia delegatus ius nõ habuit mulctandi
hoc casu ex defectu,seu falsitate causæ in multis asserit,quia im-
posite stip.absente vt contumace quibus contumax non erat:nec
4 contumax apparebat.¶ †Concludendũ est ergo etiã dictas mul
ctas esse nullas:propter excessum quantitatis in qua mulctãs etiã
si ordinarius esset,mulctare non posset,dicet quis,licet nulle sint
mulcte,non videtur ꝙ dici possint nulle:nisi obseruata certa for-
ma tradita in quadã reformatione cõmunis Florentie.¶ Ad illã
autem reformationem respondetur,ꝙ loquitur in sententijs nõ
in mulctis,& si in mulctis loqueretur nõ:est vis propter duo. quia
primo dictarũ mulctarum nullitas causatur à iuridictionis defe
ctu:ex quo eas fecit vt delegatus:qui ius mulctandi nõ habuit er
go.&c.vt in cle.j.de sequest.pos.& fruct.¶ Secundo, quia dicta
reformatio nõ comprehendit casum nostrum, loquitur enim in
sententijs latis per forensem officialem communis Florentiæ,ca
pitaneus autem processit vt iudex delegatus dominorum prio-
rum:non autem vt iudex Florentiæ ipsius communis: & sic de
hac nullitate cognoscere potest officialis forẽsis:nedum ciuis su
per nullitate iurisdictionem habens,quia hic casus in dicta refor
matione omissus,vnde remanet in dispositione iuris communis
de iure autem communi,executor mixtus de nullitate sententię
cognoscit.l.à diuo·§ si super.de re iudi.Item ordinarius qui tu-
lit sententiam & etiam superior(si sordes eius nullatenus allega-
tur).C.de accusa.l.absentis.C.quomodo & quando iud.l.si præ
ses.Præterea quòd officialis forensis ex forma directæ reforma
tionis de nullitate possit cognoscere,non sequitur ergo ciuis nõ
potest,quia licet non possit cognoscere:tamen mulcte sunt nul-
le de quo consulti sumus,& ita dico ego Angelus &c. Florẽtiæ.
Mccclxxxviij.mensis.Februarij.

CONSILIVM IX.

1 *Dominus infrantorij,an teneatur ad solutionem à statuto taxatam pro oli-
uis collectis in possessione dicti infrantorij.*
2 *Statuti verba,proprie & stricte sunt capienda.*
3 *Consuetudo seruari debet in vectigalibus & gabellis exigendis.*
4 *Fructus bonorum nostrorum in lucro bone fidei possessoris esse cen-
sentur.*
5 *Patrimonium integrum conseruare : differt ab eo quod est lucrum fa-
cere.*

Item quòd quicunque ha
1 bet infrantorium in sancto gemi.¶ †Vel districtu
ad quod oleũ fiat.soluat de lucro ipsius infrantorij
pro quolibet oleo denarios.xij.ad quã solutionẽ fiẽdam si domi
nus infrantorij non solueret cogantur illi qui steterint ad tale in-
frantorium ad faciendum oleum,& etiam cogãtur laboratores
terrarum & domorũ seu domus:super quibus vel inquibus fue-
rit tale infrantorium quæ quidem solutio fiat annuatim de men-
se Februarij.

Pro euidentia quæsiti præ-
2 mitto.† ꝙ verba statuti accipienda sunt proprie, &
stricte.vt.l.j.§.si is qui nauem.de exerci.de ver.signi.
l.eum qui vectigal.& potissime cum deueniat à iure cõmuni.ff.
ad munici.l.constitutionibus.&.ff.de ver.obl.l.quicquid astrin
gende.& istud statutum est huiusmodi,cũ vectigalia sint prohi-
bita:nisi quatenus autoritate cesarea indicantur.C.noua vecti.in
3 rub.& nigro.¶ †Hoc præmisso descendo ad quæsitum & dico
ꝙ in istis vectigalib⁹ & gabellis exigẽdis cõsuetudo primitus est
seruanda circa exigendũ vel nõ exigendũ.ff.de publi.l.fi.publica
nus·§·fi.&.l.licitatio·§·earũ.C.de vecti.& cõmis.l.fi.facit de aqua
plu.arc.l.si prius·§·placuit.si aũt de consuetudine nõ apparet,vel
quia istud est nouum statutum:& sic de prima exactiõe fienda
vel non fienda contenditur,vel est statutum antiquum : sed su-
per exigendo vel non exigendo varie extitit obseruatum: pro-
pter quam varietatem non potest dici consuetudo introducta,
vt.ff.de annu.le.l.seio·§·medico . tunc recurrendum est ad stri-
ctam iuris dispositionem,secundum quam dico dominum mo
lendini olearij non tenere soluere gabellam olei oliuarum recol
lectarum super podere, siue possessionibus molendini . ratio
est, quia dictæ oliuæ fructus possessionum sunt : & ideo do-
minum prædiorum sequuntur iure dominij. vt.l . pecudum.
de vsur.dum enim pendent super oliuis sunt domini,vel vt pars
arborum seu terre:vt.l.fructus.pendentes.ff.de rei vendi. post-
quam autem de arboribus sunt collecte:ipsius domini sunt: non
vt pars terre:sed vt aliequeque res.ff.de vsu.l.sequitur ·§· lana .ff.
4 de euic.l.vacce.†Fructus autem bonorum nostrorum in lucro
non sunt:sed bene sunt in lucro bonefidei possessoris: quoniam
illos lucratur pro cultura & cura.vt institu.de re.diui ·§· si quis à
non domino.& no.glo.in.l.fructus.in glos.magna.ff.de rei ven-
di.ergo bonefidei possessor eos habet in lucrum,ergo dominus
eos non habet vt lucrum : sed vt fructus rei suæ . Nec obstat
quod nisi dominus molendini habuisset molendinum propriũ
ad alium accessisset:& sic quantum alij dedisset de oleo oliua-
rum suarum tantum videtur ipse lucratus esse per suum seu ex
molendino suo.vt.ff.de petition.hæredita.l. sed si lege ·§· quod
autem.& facit.ff.ad exhi.sed si·§ quo loco.&.ff.de rei vendi.l. sed

Universidad de Deusto Biblioteca

si res.per Io.an.de rescrip.statutum.§.insuper.in gl.in verbo mo
deratas.vbi expresse habetur quod quatenus quis parsimonizat
de suo:eatenus lucratur vnde videmus quòd bonefidei possessor
hæreditatis qui hæreditarijs rebus vsus est:eatenus dicitur locu-
pletior & lucrum fecisse,quoniã hæc omnia vera sunt nisi quate
nus quis parsimonizat suum ex eo quia alieno vtitur patrimo-
nio,secus si non vtitur alieno sed suo proprio,tamen minus ex-
pendit sicut est:hoc probatur.quia sicut damnum est diminutio
patrimonij:vt.ff.de dam.infec.l.iij. sic econuerso lucrum est au-
gmentum patrimonij contingens ex industria acquirantis, aut
ex proprietate fortune.vt.C.de bo.quæ libe.l.cum oportet.C.de
codi.l.si.ff.de dã.infec.l.proculus.fructus autem rerũ nostrarum
licet augeant patrimonium:tamen quia ex ipso patrimonio &
eius corpore proficiscuntur.vt sunt vinum,& oliue segetes,& fru
menta,quæ accessiones bonorum sunt nostrorũ:non tamen lu-
crum nostrũ sunt:sed nos sequuntur iure dñij vt est dictum.
5 ¶ † Pro hoc quia aliud est nostrum patrimonium integrum cõ
seruari etiam nostra solicitudine & cura:aliud est lucrum facere
vel facere nolle, vnde cautio dãni infecti,& nunciatio noui ope
ris:fieri põt pro nostris bonis cõseruandis,& causa damni depel
lendi.vt.l.ij.de dam.infe.&.ff.de no.opor.nun.l.j.§.nunciatio.&
tamẽ non põt fieri causa lucri conseruandi:aut de nouo quæren
di.vt.d.l.proculus.non tamen nego,quin etiã in fructibus habea
mus causam lucratiuam,vt in bonis,ex quibus fructus percipiũ
tur:si ex causa lucratiua possidentur ipsa bona,vt.l.vacce.& no.
plene per doct.C.de fur.ancille.Sed licet lucratiuã causam habea
mus in bonis:nõ tamen fructus postquã bona sunt nostra dicũ-
tur lucrum nostrum,vt superius est probatum,improprie autẽ
& large:etiam cõseruatio patrimonij dicitur lucrum.text.est de
rei vendi.l.item si verberatũ.§.fi.Et ita dico & consulo ego An-
gelus de perusio &c.

CONSILIVM X.

1 *Manifestum quid dicatur.*
2 *Manifestum inducitur voce præconis quæ à paucis auditur.*
3 *Notorium dicitur quod ab omnibus agnoscitur.*
4 *Occultum quid dicatur.*
5 *Meretrix publica quæ dicatur.*
6 *Vsurarius manifestus quis dicatur.*
7 *Vsurarius manifestus dicitur cui à canone factis testamenti interdicitur.*
8 *Confessio extraiudicialis quid operatur.*
9 *Vsurarius quo tempore esse debeat vt intestabilis dicatur.*
10 *Testamentum vsurarij quando valeat.& nu.*11.
12 *Vsurarium esse quæ faciant:& eum talem esse probent.& nu.*13.
14 *Vsura quomodo fiat,& quibus probetur.& nu.seq.*

IN causa prædicta est hoc or
dine procedẽdũ:vt recta possit sequi decisio : videli
cet vt primo inquiram⁹ qs sit vsurarius manifestus.
Secũdo quo tpe requiritur ꝙ sit manifestus. Tertio,an sit proba-
tũ ꝙ dictus testator fuerit vsurarius & totaliter manifestus ꝙ nõ
potuerit cõdere testamentũ. Et quantũ pertinet ad alios tractat⁹
1 illud dicitur manifestũ, qđ † ita patet vt per negationẽ aduersa
rij nõ efficiat res dubia:vt manifestũ iuris est ꝙ clare & apte vni
formiter seu cõcorditer patet habẽtib⁹ iuris notitiã,vt.l. manife
stissimi.C.de furt.ff.de iureiu.l.manifeste.C.de fur.ancille. si enĩ
res esset adeo dubia in puncto iuris ꝙ inter legũ autores seu do-
ctores egregio magna esset diuersitas & cõtentio:illud ius nõ es
set manifestũ exẽplũ.si dubitet de intellectu.l.dos à patre.C.sol.
ma.&.l.gallus.ff.de libe.& posth.vñ dicit Inn.de cõsti.ne innita-
ris,ꝙ vbi inter sanctos est opinio vt de corpore beate Marie vir-
ginis assumpto:& de saluatione licitũ est cuilibet tenere qđ vult
& hæc operatur opinionũ cõtrarietas.vbi autẽ nõ est discordia
inter eos vsq; ad vnũ doct.tenere oportet opi.sanctorũ: & tunc
enim per opinionũ concordiam patet veritas manifesta, manife
stũ aũt est qđ similiter patet ita vt negatio nõ faciat rem dubiã,
vt no.gl.in.l.trãsac.l.post rẽ.vnde si per publica instrumẽta appa
reret de sentẽtia postquã transactio fieri nõ põt si in rem iudica
tam trãsiuit licet iudicatum negẽt:nõ propterea illa negatio fa-
cit illam rẽ dubiam nec manifestã,nisi iuste dubitetur an iudica
tum sit vel an sententia valeat vt ibi no.dicitur etiam manifestũ
ad differentiã occulti qđ est eius oppositũ:vnde dixit Spe.ꝙ ma
nifestũ est illud qđ pluribus patet licet non omnibus patet in tit.
de noto.cri.§.sequitur de manifesto.circa principiũ. idem dixit
2 gl.C.de appel.l.ciues.idẽ † dixit Iaco.but qui dixit vox præco-
nia quę paucis innotescit inducit manifestum,sed citatio per edi
ctum quod habet causam permanentẽ & innotescit omnibus in
ducit notoriũ,vt no.per eũ in.d.l.ciues.alle.C.quomodo & qñiu
3 di.aut.qui semel.idẽ † tenuit Bar.ꝙ illud dicatur manifestũ, qđ
pluribus patet:illud autem sit notorium qđ patet omnibus . idẽ
tenet Bal.& eorũ opi.consentio nisi.l.aliter manifestum deside-
ret quam per hoc quod pluribus pateat exẽplũ patet in fure: nã
fur manifestus nõ est ille q̃ à pluribus est visus furari:sed ille qui
cũ acclamatione cum furto deprehenditur antequã rem subtra-
ctam deferat eo loco quo destinauit.ff.de furt.l.iiij. cõiuncta.l.
si quis in seruitu.eo.tit.similiter nõ dicitur manifestũ illud:quod
pluribus patet si vult lex:quia illud est contrariũ manifesti,vt.ff.
4 de fur.l.nec manifestum.† exẽplum,si matrimoniũ contraherẽ
corã duobus vel tribus testibus in cuius contractu aliqua est su
spitio licet enim pluribus pateat:tamẽ hic actus factus dicitur oc
culte & matrimonium est occultũ cum fieri cõsueuerat palam
& in grandi multitudine:idem dico de doctoratu & militia &
omnibus actibus triũphãtibus,quia nisi triumphaliter facta sint
licet pluribus pateant,tamen non sunt actus manifesti sed occul
ti,vt.C.de quæstoribus & magistris offi.l.vnica. coniuncta glo.
sua.li.xij.Similiter dicitur actus occultus,qui pluribus patet &
corã pluribus factus est:si tamẽ non interuenit autoritas iudicis
quã lex requirit ad actus substãtiã & fraudis suspitionẽ tollendã
vt.l.ij.C.de his qui ex pub.rationibus.lib.x.in gl.Similiter actus
patens pluribus factus dicitur in oculto:cũ sit per suspectam per
sonam ab illa submissa cui talẽ actum facere nõ licebat,vel si lice
bat nõ erat seruata certa forma quæ prætermissa fuit.C. de præ-
5 dijs curia.l.j.li.x.† Sic nec dicitur publica meretrix,nisi quæ pa-
lam & sine delectu sui corporis quæstum facit.ff.de ritu nu.l.pa
lã.sed hoc ita sit secundũ doctrinã doctorum ꝙ illud dicitur ma
nifestum quod scilicet cũ ad essentiam manifesti lex exigit aliud
quia tunc nisi illud cõcurrat,nõ dicitur factũ manifestũ vt supe
rius est ostẽsum.& facit ad prædicta.ff.de iure fisci.l.nõ intelligi
tur.§.si quis palam.Nunc ergo ad quæstionẽ propositam descen-
damus:& videamus an in hoc tractatu sufficiat pluribus patere
quod quis vsuras exerceat: an verò aliud requiratur vt dica-
tur quis vsurarius manifectus: vt sic non possit condere testa-
6 mentũ.¶ † Et sic videtur dicendum de iure ꝙ non,imo dicitur
vsurarius manifestus quẽ facti euidentia manifestũ facit.vt quia
tenet diaboli altare paratum,& omnibus sine delectu fenerat pu
blice.Item est manifestus omnis ille, qui vt vsurarius publicus
est per episcopum publicatus:ad ipsam tamẽ publicationem ve
nire non potest per ipsum diocesanum:nisi de vsurarum crimine
diffamatus sit:de crimine testibus superatus,aut idem vsurarius
sit coram eo tale crimen confessus,vel laborent contra eum no-
tabilia argumenta criminis cum fama concurrente, quæ coad-
iuuent argumenta criminis,extra de vsur.cum tu .&.c. cum in
diocesi cõiũcta.l.iij.§.idẽ diuus.ff.de tes.& hoc tenet gl.de vsuris.
c.j.lib.vj.in ver.alienigenas.si ergo diocesanus aliquẽ ꝓnũciaret
vsurariũ manifestũ non cõfessum in iudicio,nec testibus cõuictũ
aut argumẽtis & fama superatũ ille nõ esset vsurari⁹ manifest⁹:si
ue dicam⁹ dictã ꝓnũtiationẽ iniquã siue nullã.si enĩ dicim⁹ nul
lã istud est clarũ.nõ enĩ dicit ꝓnũciatũ,nisi rite ꝓnunciatũ sit.ff.
de re iudi.l.iiij.§.condẽnatũ.si aũt dicimus dictã pronũciationẽ
iniquã:quod videtur verius adhuc effectũ manifesti nõ videt in-
ducere qa vbi plurimũ cõcursus requirit ad inductionẽ seu pro
ductionẽ vnius effectus:nisi omnia interueniãt cessat effectus. ff.
de cõdit.insti.l.si hæredi plures.de reb.du.l.si is qui ducẽta.§.sed
vtrũ.cũ simi.nec mirũ si cõcessio aut pronũciatio facit eũ vsura
rium manifestum:quoniã cõfessio sentẽtiæ equiparatur.l.j.C.de
cõfess.ff.ad.l.aquil.proinde notandum.sicut ergo sententia indu-
cit no

cit notoriũ iuris.vt.l.ẽptorẽ.de ac.emp.sic & cõfessio manifestũ
facit,quia cum actus iudiciales fiunt,& in iudicio sit testium mul
titudo dicti actus tanquam palam facti:nõ autem in occulto, di
cuntur actus manifesti & faciunt vsurariũ manifestũ:quia pluri-
bus patent,vt patet ex doctrina data in præcedenti discursu.
7 ¶ † Dicitur etiam vsurarius manifestus quantum ad hoc:vt sibi
interdicta sit à canone factio testamenti:qui corã sacerdote & te
stibus publice fatetur se vsurariũ,& vsuras mãdat restitui,forte li
bros rationum tradens.secundũ Gu.cuius Io.an opi.sequitur.de
vsuris.quãquã.lib.vj.in versi.manifesti.non ergo sufficit extraiu
dicialis confessio corã testibus tãtum facta: aut corã sacerdote tã
tum,aut corã testibus & sacerdote,nisi mandatum intercedat de
restituendo vsuras:saltem per assignationem librorũ rationum.
Sed dicta tria copulatiue requirũtur,vt patet expresse in glo.prę
8 dicta.¶ † Nec mirũ,quia confessio emanãs super crimine extra
iudiciũ excepto quã in crimine vsurarum ad pene impositionẽ:
non est sufficiens nisi ad torturã.ff.de adul.l.capite quinto.in gl.
in verbo accusatori per Innoc.de testi.sicut.Item est sufficiens ad
pœnam extraordinariam.ff.de insa.l.ictus fustium.Item est suf
ficiens vt detineatur cõfessus in carcere.vt.ff.de custo.reo.l.si cõ
fessus.Item sufficit vt per eã quis possit priuari beneficio ecclesia
stico iam adepto:& etiam debet abstinere à suscipiendo futura,
vt no.Inn.& Ioan.and.de elect.per inquisitionem.Item est suffi
ciens ad plenam criminis probationem: cum solum de delin-
quentis animo suspicatur . De facto constat exemplum,si quis
effugiat cum esset citatus sed dubitatur an animo latitandi,si enĩ
qui confessus est extra iudicium ꝙ animo latitandi fecit: hęc so-
la confessio plena probatio est:vt.l.fulcinius.§.quid si latitare.qui
bus ex cau.in pos.ea. Alios effectus pro nunc non recordor per
cõfessionem extraiudicialem super crimine procedere Cum er-
go non posset testari aut tradi ecclesiastice sepulture , sint pene
ordinarie. fenus extrahentium apparet ꝙ per solã confessionem
extraiudicialem quãtum cunq; publice factã nisi illa cõfessio so
lẽnizata sit modo prædicto:non est sufficiens ad impositionem
dictarũ penarum quæ ordinarie sunt & graues.& ista sufficiant
ad inuestigationem puncti prædicti scilicet quis sit vsurarius ma
9 nifestus.¶ † Descendo ergo ad secundum:quo tempore quis de
bet esse vsurarius vt intestabilis sit.fingamus enim dudum ante te
stamentum quem fuisse vsurarium manifestum,post penitentiã
egisse & cum condidit testamentũ nullas exercebat vsuras.vel fin
gamus tẽpore mortis & testamenti vsurarium fuisse occultum.
Nunc autem post testamentũ & mortẽ eius detegitur & noto-
riũ sit ipsum fuisse vsurarium tempore suæ vite:nũquid dicemus
10 testamẽtũ dicti vsurarij esse nullum.¶ † Et super hoc videtur de
iure dicendum,quòd testamentũ valeat,nõ autem sit nullũ. hoc
probatur,quia tex.in.d.c.quãquã.dicit ꝙ nullus manifestorũ vsu
rariorũ testis intersit.& infra subdit ꝙ testamẽta vsurariorũ mani
festorum aliter facta nõ valeãt,vnde qualitas manifesti iũcta ver
bo necessario:significat secũdũ tẽpus verbi.vt.ff.de nox.l.in deli-
ctis.§.si extraneus.ff.quorũ le.l.j.§.ꝙ ait.vnde tẽpore testamenti
requiritur hæc qualitas manifesti,si ergo fuit manifestũ ante, nõ
tempore testamenti vel post testamentũ:& tẽpore mortis inci-
pit esse manifestus tẽpore testamenti quod tenuit nullatenus in-
firmatur ex hoc:quia canon nõ reddit eum inhabilem ad testan-
dum nisi cum est manifestus tempore testamenti. nec iubet ca-
non alios non interesse testamentis eorum cum est manifestus tẽ
pore testamenti.nec enim est nostrum legem extendere (potissi-
me penalem) quæ vt odiosa restringẽda est.ff.de penis.l. interpre
11 tatione.& in.c.odia.de re.iu.lib.vj. † Concedo tamen quòd si tẽ
pore testamẽti nõ erat manifestus:sed tẽpore mortis.insti.de hæ-
re.qua.& dif.§.in extraneis.& hoc ideo,quia vltima voluntas am
bulatoria est vsq; ad mortẽ.vt.l.quod per manus.ff.de iure codi
cil.Dicet quis,& si ante testamentum iuit vsurarius manifestus
nonne semper durat ad durationem manifesti semel ad altare ha
buisse:dico ꝙ nõ,scilicet in his quæ sunt actus trãseuntis:vt cita-
tio facta per præconẽ quæ momẽto fit à momẽto trãsit:licet du
ret eius effectus,vt insti. de perpe.& tẽpo.ac.in prin.&.ff.de ac.&
ob.l.obligationũ fere.§.placet.Si ergo semel ille act⁹ manifestus
est:nõ cõtinuo manifestus durabit:sed in his quæ momento non
expediuntur,sed habent causam successiuam & per successiuos
actus res deducitur in manifestum,aut etiã in notoriũ, secũdum
discursum tẽporum durat notoriũ & manifestum. Mulier autẽ
quæ suo corpore quæstũ sine delectu facit,quousq; in quæstu du-
rat,dicitur publica,quæstuaria,& meretrix:post emendationem
vero non est meretrix:ex quo ad meliorem migrauit sententiã
& inhonestam professionem effugit. C.de nup.l.imperialis .§. j.
vbi casus.licet ergo manifestum sit quod fuit:tamen nũc non est
& sic cessat dispositio legis de publica meretrice meretricatũ cer
to tempore exigentis,sic & in proposito,cũ canon requirat esse
vsurarium manifestum tẽpore testamenti(vt superius est proba
tum)si tẽpore testamẽti non est licet ante fuerit,testamẽtum eius
non videtur nullum ex tex.capi.quãquã.& hæc sufficiant de se
12 cundo &c.¶ † Nunc descẽdo ad tertium.scilicet an probatũ sit
ꝙ dictus testator fuerit vsurarius manifestus,ita taliter quòd fue
rit inhabilis ad testandũ:cõtra testatoris memoriam ipsos testes
examinatos inuenio,quid ergo dixerint,quid probauerint, sigil
latim inquiramus:& primo venio ad dictum & depositionẽ(mo
re beneficij)qui fuit primus testis secundum ordinem scripture:
& ille examinatus super tertio capitulo dixit se fuisse præsentem
quãdo dictus testator remansit in cõcordia cum vgulino valdi-
ni ꝙ nõ stringeret eum ad solutionem certe pecunie debite testa
tori:& ꝙ idem Vgulinus sibi daret pro quolibet floreno vnam
eminam graui:& aliud dixit se nescire.certe illud dictũ non pro
bat nec releuat producentem in aliquo propter plura . Primo
quia nihil de exactione dicit quæ est necessaria ad inhabilitãdum
mutuantem sub vsuris ad testamentum.vt.d.c.quãquam. secun
do quia non deponit de tempore mortis quod requiritur, tertio
quia requiritur quòd quis sit vsurarius manifestus, nec ꝓpterea
manifestus esset cum non sit factus manifestus per sententiam ri
te latam: nec per facti euidentiã,quarto quia non apparet an gra
num fuerit promissum ex causa vsurarum vel pro interesse . po-
tuit enim testatori illa pecunia deberi ex causa venditionis fundi
ex quo dictus vgulinus percipiebat fructus:vnde vsq; ad concur
rentem quãtitatem fructus licuit dicto testatori pro interesse sti
pulanti vnam eminã grani pro flor.& illã exigere.vt.C.de ac.em
ptio.l.curabit.not.in.c.salubiter.de vsur.quia ergo dictum gra-
num potuit promitti ex causa vsurarum:& ex causa licita : pro
interesse præsumendum est ꝙ pro interesse non pro vsuris:vt ex
cludamus delictum.ff.pro socio.l.merito.& quia vbi probatio
est dubia:contra proferentem interpretatur.de proba.in præsen-
13 tia.¶ † Nunc venio ad dictum Petri qui fuit secundus testis in or
dine.& iste similiter nihil ꝓbat.primo enim dicit ꝙ fuit præsens
quãdo mutuauit pluribus sub vsuris,quibus autẽ mutuauerit nõ
declarat imo dicit se non recordari:mutare ergo potuit publice
& occulte & præsumendũ est quod occulte:quia in occulto vsu
rarij eorum facta faciunt.vt.d.c.quãquam.de vsuris.& cle.j.e.ti.
& quia non dicit ꝙ exegerit,& licet postea dicat quòd mutua-
uit georgio & Romulo vãnis,vgulino valdini,& ꝙ vgulinus de
dit eidem partem grani promissi.tamen interrogatus de causa
sciẽ dixit qa audiuit à dicto Maffeo:vñ nõ ꝓbat,quia nec cõfes
sio ꝓbaret receptionẽ grani,cũ fuerit facta absente pte:& tũc dat
ad obligãdũ ipsum cõfitẽtẽ.vt.l.certũ.§.si qs absente.de cõfes. de
inter.act.in gl.magna in.l.j.& dicit deinde:ꝙ vidit eũ publice eũ
tẽ ꝓ grano sibi ꝓmisso ex causa vsurarũ.& hoc similiter nõ rele
uat:qa potuit ire & nõ habere.& qa nõ poterat scire ꝙ iret ꝓ gra
no ꝓmisso per dictũ vgulinũ ex cã vsurarũ,ex quo ꝓmissionẽ
ignorabat cũ nõ fuerat p̃sens mutuo nec ꝓmissioni : vt ipsemet
asserit,& licet dicat audiuisse à dicto Maffeo cũ ei obuiaret in
via ꝙ ipse Maffeus dicebat se venisse de tali debitore suo à quo ha
buerit tm̃ granũ pro dicta sua pecunia noĩe vsurarũ:tñ(vt dixi)
nõ ꝓbat per dictã cõfessionẽ emanãtẽ abñte pte receptũ vt.s. ꝓ-
xime dcm̃ est licet ꝓbet receptio in occulto ita qđ nõ cõcludit
ꝙ fuerit p hoc vsurari⁹ manifest⁹. Itẽ id qđ dicit ꝙ dict⁹ Maffeus
nõ tenebat banchũ paratum sed ꝙ alius erat vsurarius.intantũ ꝙ
quilibet qui voluisset acquirere pecuniam sub vsuris,iuisset ad eũ
si banchum tenuisset.similiter in nullo releuat.nã ipse testis depo
nit factũ.scilicet se fuisse vel audiuisse vnde nõ probat hoc. C.de
testi.l.solã licet testis ꝓbet cũ dicit vera esse cõtẽta in articulo si

Universidad de Deusto
Biblioteca

non interrogatur de causa scientie,vt no.in.d.l.solam.Item id qd dicit ꝙ dictus Matheus seipsum vsurarium tenebat,& sic tenebatur à cognoscentibus:eum similiter nihil releuat.potuit enim se tenere & ab alijs teneri vsurarius nō tamē manifestus sed occultus,vnde nō probatur ex hoc qualitas manifesti,quinimo & si fama fuisset ꝙ erat vsurarius manifestus & ille se dixisset & reputasset extra iudiciū vsurariū manifestum:nō fuisset propterea vsurarius manifestus:illa manifestatione quæ requiritur in hoc tractatu ad reddēdum ipsum intestabilem,vt.ꝛ.probatū est in primo discursu. Et licet dictus testis dicat ꝙ publicum est in dicto loco eum fuisse vsurarium:nō releuat (vt iam dixi)quia nō sequitur est publicū tunc ꝙ vsurarius fuit:ergo publicum erat sui te
14 stamenti tēpore & mortis ergo &c.vt dicto capitulo in præsentia. ¶ † Venio ad attestationem Guidonis super tertij articuli dicto & iste similiter nihil probat:licet visus fuerit probare quantum potuit.primo enim dicit cōtenta in capitulo esse vera: & si vlterius nō fuisset interrogatus probaret sine dubio,sed interrogatus de causa scientię dixit:quia indifferēter dictus Matheus oī bus volentibus acquirere sub vsuris,vnde cū non reddit causam sui dicti,ergo nō ꝓbat.C.de test.l.testiū.& ita neptèr nūdēdo causam sui dicti,procedit & super omnibus interrogatus fuit vsque ad ver.qui incipit.Itē quāto tēpore tenuit, post illum autem vbi dicit ꝙ pluries audiuit dici à dicto matheo ꝙ granū recipiebat ex causa vsurarum.hoc nō sufficit ratione superius assignata in præcedenti discursu. Et dum dicit ꝙ testis pluries mensurauit: puto ꝙ hoc probat:sed hoc non facit eū vsurarium manifestū nec reddit eum intestabilem(vt iam dictū est)& quod postea idē testis dicit ꝙ ipse manifestum tenebat vsurarium & sic ab alijs tenebatur nō probat:quia poterat eum tenere vsurarium occultum,& ꝙ ista reputatio & etiā fama quòd esset vsurarius non reddit quē manifestum nec intestabilis est:nisi sequitur publicatio per epm vt superius est probatū. Et quod dicit ꝙ hoc est publicū notoriū similiter non releuat;quia licet nūc sit non sequitur fuit tūc.scili-
15 cet tēpore testamenti & mortis:vt superius est ostensum. ¶ † Venio ad dictū antonij,& iste similiter nihil probat sufficiēs ad annullationē prædicti testamenti.nā primo dicit ꝙ vidit mutuare ad vsuras & in hoc cōcludit,sed non sequitur mutuauit pluribus ergo indifferenter mutuabat:& sic nō infertur ꝙ fuerit vsurarius manifestus vt.ꝛ.dictū est,potissime cū non probatur extorsio: vt iā dictū est:nec iste testis probat extorsionem,licet dicat ꝙ fuerat prius ibi calculata ratio & dictus matheus confessus fuit satisfactum:quia nō dicit solutam:vnde & si liberauit, gratis satisfactū fuit sibi,vt.l.solutum.§.solutā de pign.ac. ¶ Item quia nō deponit nisi de confessione:nō de reali solutione.& quia singularis est in dicto suo ergo &c.vt.l.iureiu.C.de testib. Et ꝙ ita dicit ꝙ mutuauit cuidam marco & oībus alijs volentibus acquirere, nō probat:quia in redditione causæ nō cōcludit dum dicit se hoc scire ex eo quia se inuenit in locis vbi rationes fiebāt,nō enim sequitur fit calculatio rationum,ergo omnibus mutuabat,quia nō ꝓbat hoc esse &c.C.vnde cog.l.nō hoc.Itē nō probat dū dicit ꝙ dictus matheus se vsurariū reputabat ab alijs,propter ratiōes supra
16 iam pluries repetitas. ¶ † Nunc venio ad dictū & depositionem benedicti,qui fuit quintus testis in ordiñe,& super dicto articulo nihil probet,ꝙ dictus matheus mutuauerit ad vsuras.nā dixit se nō fuisse præsentem mutius de quibus ipse attestatur:sed bene probat ꝙ habuit granū pro dicto mutuo quia dicit quod se inuenit qū granum habuit pro dicto mutuo licet autem probet ꝙ habuit granum,tamen ex quo mutuū nescit quia præsens non fuit nō potuit scire ꝙ ex dicta causa habuerit nisi soluens dixisset se ex illa causa soluere.& recipiens dixisset se ex illa causa recipere, & quia hoc totum esset,pōt:fateor ꝙ dictus testis probet granū extortum ex causa vsuraria:hoc tamen qualitatem manifesti nō infert,potissime cū in oculto recipere potuerit (vt dictū est)similiter nō releuat quod.ꝯ.subnectit ꝙ dictus matheus hoc cōfitebatur ꝙ vsuras extorserat:& ꝙ iste vsurarius reputabatur,quia confessio nō facit eū manifestum nec etiam dicta reputatio seu fama nisi publicatiōe facta per episcopum(vt superius dictum est) & quia nec dicitur quòd reputaretur vsurarius manifestus: nec ꝙ se manifestum confiteretur. ¶ Descendo ad dictum antonij, & iste nihil probat de mutuis ad vsuras contractis:quia non interfuit vt ex eius attestatione liquido patet. sed solū probat de quadam receptione sex stariorum grani facta à marco rigucij prout audiuit à dicto matheo.hoc enim ab eo audisse non sufficit(vt superius pluries est ostensum. (¶ Venio ad dictum Iacobi petri & iste sine dubio nihil probat de vsurarum exercitio:nisi per auditum de parentibus & alijs,& per hoc autem nō infertur quod probatum sit quod tempore suæ vite fuerit vsurarius manifestus ex iam dictis & allegatis. ¶ Ex quibus omnibus concludo sine dubio fore tenendum nō esse probatum, ꝙ dictus matheus fuerit vsurarius ea manifestatione quæ requiritur ad reddendum eū penitus intestabilem & incapacem ecclesiastice sepulture: nisi prestita cautione.& hæc sententia mihi placet tanquam humanior.considerato quòd testandi non reddit iterum arbitrium vt C.de sac.san.eccle.l.j.bene autem dico probatum fore vsurariū fuisse:& sic reputatum fuisse tempore suæ vite,& si de receptione vsurarum tractaretur sicut tractatur de institutione testamenti:per subtiles tramites non incederem per quos contra bonum & equum,quoniam pernicioſe errari solet.vt.ff.de verb.obli.l.fi seruum.§.sequitur.sed hic quæstio solum est testamenti quòd cōseruari fauorem ea sanctis patribus approbatum vt.d.l.j.C.de lega.l.cum quæstio.in fin.ff.de condi.& demō.l.in cōditionibus primum locum.C.de testa.l.volumus.&.l.sancimus.&.l.quoniam indignum.partes autem iudicis de causa cognoscentis sunt hæc:vt pronunciaret testamentum seu vltimam voluntatem dicti maffei valere & tenere:& ipsum mafferum fuisse testabilem & potuisse cōdere testamentum & omnē aliā vltimā voluntatem: nō obstāte ꝙ nullam cautionē præstiterit de reddendis vsuris secādum formā canonum,ex eo quia nihil probatū extitit ipsum scilicet esse vsurarium manifestum iuxta exigentiam sacrorum canonum.Ego Angelus &c.

CONSILIVM XI.

1 *Filius emancipatus in suo testamento relinquens cuilibet filiarum ducenta iure institutionis pro dote & eas inuicē substituit in causa mortis, quo modo intelligi debeat hoc legatum.*
2 *Obligatio defuncti transfunditur in hæredes.*
3 *Legatum conditionale penes hæredem remanet,deficiente conditione.*
4 *Prout dictio,est nota similitudinis & identitatis.*
5 *Substitutio reciproca fideicommissariam non includit.*

Ser Bicius notarius filius emancipatus ser.Io.ser Bartolli de colleuallis auene, qui morabatur in populo sancti Apolinaris de florentia defunctus est:iam sunt plura tēpora suo cōdito testamento publice scripto manu publici notarij,in quo inter cetera † quę disposuit tā iure institutionis quā legati reliquit & iudicauit Ioānem catherine Lagie Bartholomeę & Barbare filiabus suis, vide licet cuilibet & pro qualibet earū ꝓ eis & qualibet earum dotatis de suis bonis florenos ducētos auri,quā quantitatē flor.cc.auri ꝓ qualibet earū eas habere voluit qñ erunt nupte & ad maritū fuerint & non prius.& si aliqua ipsarum decederet aut decesserit antequā ad maritum fuerit:alie succedentes eidem talis sic decedēti vel morienti in ea quantitate suæ dotis,& legati illius:tales succedant & eis accrescant,& legauit equis portionibus & in omnibus bonis suis sibi hæredes vniuersales instituit ser Ioannem patrem suum prędictum & Nicolaum & Leonardū filios ipsius testatoris legitimos & naturales:& quòd postea dictus ser Ioānes pater dicti ser Bicum mortuus est & decesit suo condito testamento publice scripto manu publici notarij,in quo inter cetera quæ disposuit iure institutionis confirmando : reliquit dictis Io.catharine Lagie Bartholomeę & Barbare neptibꝰ suis & filiabus olim dicti ser Bicij olim filij dicti ser Ioā, & cuilibet earū ꝓ eis nubēdis & qñ nuberēt florenos auri ducentos,& prout & ꝙ legauit eisdem ser bicius olim filius dicti ser Ioannis & pater dictarum Ioan.Ca.& Bart.quod legatum dictus ser Io.testator confirmauit:& de prædicto legato facto per dictum ser Biciū voluit & mādauit esse contentas,& si eas vel aliquā earū viduas remanere cōtingat eisdem & cuilibet earū legauit redditus & habitationē quaruncūq; domorū dicti testatoris vbi eis magis placuerit in ciuitate vel comittatu,& in omnibus suis bonis: sibi hæredem instituit Nicolaū & leonardū nepotem dicti testatoris & filios olim dicti ser Bicij,prout hæc & alia ipsorū duorum testatorum forme demonstrat,post quæ dicitur & asseritur dictam barbarā mortuā esse antequā nuberet superuiuētibꝰ dicta Ioāna & catharina Lagia & Bartholomea sororibꝰ dictę Barbare.Núc vero dicta Ioanna Catherina Lagia & Bartholomea petunt ab hæredibus dicti ser Ioānis vigore dicti legati & substitutionis facte per dictum ser Bicium dictis suis filiabus,in casu quo aliqua earum decederet antequā nuberet:& vigore dicti alterius legati facti per dictum ser Ioannem dictis eius nepotibus & confirmationibus per dictum ser Ioannem factis de dicto legato per dictum ser Bicium facto, pro parte vero dictorum hæredum dicti ser Ioānis excipit & dicitur quòd dicta Ioanna Catherina Bartholomea & Lagia dictos florenos ducentos auri de iure ab eis petere non possunt vigore dicti testamenti ser Ioannis,pro eo quòd dictus ser Ioānes in dicto suo testamēto nō cōfirmauit dictum legatum & substitutionē factā per dictum ser Bicium dictis filiabus dicti ser Bicij de dictis florenis.cc.auri:in dicto casu quo aliqua filiarum dicti ser Bicij decederet antequā nuberet. ¶ Modo quæritur:nunquid hæredes dicti ser Ioānis teneātur:& de iure obligati sunt ad soluendum dictis Io.Ca.La.& Bartholomeæ dictos florenos.cc.auri posito pro cōstante ꝙ dicta Barbara defuncta fuerit & sic antequā nuberet,visis dictis testamentis dictorum ser Bicij & ser Ioannis & visis forma iuris & statutis florentiæ.

2 Si dictus ser Ioannis agnouit hæreditatē dicti ser Bicij sui filij emancipati: nullū est dubium ꝙ † hæredes omnes tenentur,quia ad ꝑ stationem ipse ser Io.obligatus fuit vnde in suos hæredes transfunditur pro hæreditarijs portionibus,vt in.l.apud iu.§.fi.ff.qui. ex cau.in pos.ea.coniunctis.l.j.C.si cer.pe.l.pacto succesſorum. C.de pac.l.pro hæreditate.C.de hære.ac.ff.de le.ij.vnum ex familia.§.si de falcidia,sinautem dictus ser Io.hæreditatem filij nō agnouit:non tenetur ad soluendū dictos ducentos florenos,non enim vigore testamenti ser Bicij:quia illud non astringit eos qui eius hæredes nō sunt non testamenti virtute ser Io.quia ser Io.reliquit solum,ducentos florenos pro qualibet ipsarum pro eisnu bendis,prout reliqt ser Bicius qđ legatū dicti ser bicij dictus testator cōfirmauit,vnde solū legatū.cc.cōfirmauit & de nouo fecit de maiori autem summa nō dixit nēq; disposuit:quid de portione decedētis ante nuptias esse deberet:vnde remanet in dispo
3 sitione iuris cōmunis.ff.de libe.& posthu.l.commodissime † vt iure autē cōmuni legata & cōditionalia deficientia propter cōditionis defectū, remanent apud hæredes quibus relicta sunt, nisi in eisdē haberent coniunctū vel substitutum:vt.C.de ca. tol. l.j.§.finautem sub conditione.Sed in proposito,in legato.cc. nulla dictarum mulierum habet substitutum in testamēto dicti ser Ioannis:nullū etiam habet cōiunctū:quia non re non verbis qđ nouare apparet:quia cuilibet earum sunt.cc.relicta ita quòd eadē cc.nulli alteri sunt relicta.ergo non est in inter eas realis coniunctio.C.de ca.tol.§.his itaq; cumsse ff.de leg.iij.l.re cōiuncti.versi. prefertur.igitur ꝙ etiā nō sit verbalis cōiunctio apparet ꝙ vnitas sermonis tunc verbalem coniunctionem inducit: quādo eadem res pluribus vno verborum cōtextu legatur,per testationē partibus cuilibet assignatis,puta cū duobus idem fundus pro equis partibus legatur:idem puto cū Titio & seio.x.legātur sed cū vni vnū corpus distinctū vel vna summa distincta legatur: alij aliud corpus vel alia summa sicut est in casu proposito, quia cuilibet mulieri.cc.sunt legata.nā tunc vnitas sermonis nō inducit talem coniunctionem:quæ inducit eius accrescendi inter eas,vt.d.l. re cōiuncti.versi.item verbis.Nec obstat si dicatur quòd dicte mulieres in dictis legatis sunt reciproce substitute ex eo quia prædi 1
4 ctus Ioānes legauit cuilibet.cc.prout legauerat dictis ser Bicius. ¶ † quæ dictio prout:no.similitudinis est:quinimo & idempti tatis significatiua.vnde cum eodem honore restitutiōis cuilibet reliquisse videē sicut reliquit ser Bicius,quia istud de plano cōcederē si ante nuptias mulier descēdēs legatū percipere posset:ita ꝙ ipsa posset ad restituendū grauari.Sed si bene attendit testameti figura, testator noluit ante nuptias aliquā posse percipere vel habere legatum,ergo ante decedens non potest onere fideicō grauari:cum se non inueniat honoratam.C.de fideicō.l.ab eo. vnde dicta substitutio quantuncunque reciproca:non potest fideicōmissariam continere:sed solum continet vulgarem.scilicet cum legataria ad legatum nō inuitabitur,quia decedēte ante nuptias, debetur alijs nubentibus,& hoc impossibile est percipere de manu decedentis ad quam testator nullo modo noluit peruenire, sed oportet ea percipi & haberi ab hæredibus ser Ioānis,qui hæredes sunt grauati in soluendo ducenta cuilibet nubenti:nec iussi sunt aliud quicquā soluere nubentibus:vbi aliqua decederet ante nuptias:vnde prout dixi casus velut omissus iuris communis dispositioni relinquitur,& ideo remanet apud ipsos hæredes(vt superius dictum est)dictio ergo illa prout,appōsita in testamento dicti ser Ioannis hoc importat:vt ducenta solum nubenti de beantur cum nupserit:& non ante debeantur nec præstentur.Et ita dico & consulo ego angellus de perusio &c. florentiæ. &c. Mcccl xxx viij.

CONSILIVM XII.

1 *Possessio locata restituitur domino locatione finita.*
2 *Cautio doli in obligato ad restitutionem rei,qualis esse dicatur.*

Nos Angelus de Vbaldis de perusio legum doctor iudex & aduocatus florētiæ,consultor electus,assumptus,& deputatus, per nobilem & egregium legum doctorem dominum nomine de stephanis de marcatello præsentem iudicem & coll.quāti. sancti spiritus & sancte crucis nobilis viri bisaccōis comitis de pignauano præsentis honore potestatis ciuitatis florētiæ,de volūtate ista rum pertinet:in quadā causa & quæstione capture coram ipso domino nomine iudice & coll.vertente,inter michaelem franci sci capti & detenti:& ser iunctura Francisci notarij eius procuratoris ex parte vna.& Simonem allegri procuratorem & procuratorio nomine Bartholomeæ uxoris suæ & filię olim venori. ser guidonis de vācano,& filiæ etiam quōdam & hæredis insolidum dominæ Iacobæ quōdam matris suæ & vx.olim dicti boneti capi facientis.& parte alia & maxime super isto puncto & articulo videlicet habeatur consilium sapientis in dicta quæstione & causa dictæ capture & detentiōis coram dicto iudice & curia vertentis inter dictum michaelem Francisci eius procuratorē & procuratorio nomine pro eo ex vna & dictum Simonem allegri virum procuratorem & procuratorio nomine dictæ dominæ Bartholomeæ vxoris suæ & filiæ quondam boneti guidonis & filij,etiam & hæredis insolidum domine Iacobe matris fuę & vxo.olim dicti benozi & filiæ quōdā ftulduerti ex parte alia. Visis actis & actitatis & ominibus factis & gestis hincinde in dicta causa productis & allegatis & statutis & ordinamentis cōis florātiæ & partiū allegationibus,quæ sunt partes iudicis coll. in sentētiādo pronūciādo & quid dictus iudex habeat facere sentētiare & pronunciare in dicta causa: & quid iuris sit in prædictis. ¶ Visis nāq; puncto argumētis supradictis & omnibus cōtētis in eo & visis dicta captura & ex hincinde in dicta cā exhibitis:& factis & visis diligenter cōsideratis & aminatis cā &. q. prędicta in nos cōmissa.Et visis instrumētis actis & iuribus in dicta cā hinc inde ꝓductis & allegatis:& oīb⁹ & singulis actis & actitatis & factis & gestis in dicta cā hincinde & statutis & ordinamētis cōis florētię.& maxime de hac materia disponētis & dictarū ptiū & cuiusq; ipsarū aduocatis & ꝓcuratoribꝰ pluries auditis.ipsarū allegatiōibus & iuribus diligēter examinatis & auditis.& demū in ter nos habita deliberatiōe matura vigore dictę cōmissiōis in me factę & oīmō via & iure qbus magis & melius possum.† Dico & cōsulo ego Angellus cōsultor & cōmissarius prædictus,dictū Michaelē iuste rite & legitime captū fore & captū detineri debere:quousq; dictę dñe bartholomeę filię & hæredi insolidū dictæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

domine Iacobe olim ſuæ matris vel ſuo procuratori pro ea recipienti dimiſerit & relaxauerit,bona eidem Michaeli locata per dictam dominam Iacobā mañ.lapi quondā petri publici notarij,cū vacua libera & expedita poſſeſsione,à ſe & ab alijs quibus impetrare poteſt: & à facto ſuo & ſuorū:ab alijs autē vacuā præſtare nō tenetur:quoniā ab alijs ſibi defenſanda fuit toto tēpore locationis & nō ſolū de iure imo de facto.ff.lo.ex cōducto.&.l. inſulā.diceſ eñ reſtituiſſe dimiſiſſe & relaxaſſe bona p̄dicta cū dicta vacua libera & expedita poſſeſsiōe:ſi dict⁹ michael p ſeipſum vel procuratorem ad hoc ſpecialiter cōſtitutū poſuerit & immiſerit in corporali tenuta & detētiōe dictorū bonorū dictā dñam vel eius procuratorē vacua à ſe & ab eius familia vniuerſa,& cauerit iuratōria cautiōe per publicū inſtrumentū ſe cōſeruaturū indēnem dictā dñam bartholomeā.ſi ab alia perſona quacunq; & maxime abſente Leonardo ſenoſini ſacerdote à quo dicta bona vt colonus recognouit:dolo malo eius vacua nō eſſent,vt ergo hæc res expedita ſit & dña Bartholomea habeat quod intendit,& dictus Michael præſtet id ſolum ad quod aſtrictus exiſtit: & preſtito q̄d p̄ſtandū eſt à carceribus relaxet. Dico partes eſſe iudicis has:videlicet q̄ pronūciet ipſe legitime captū pro p̄dictis eo modo & forma quibus ſuperius dictū eſt.& vt nulle calūniæ aut malitie relinquatur occaſio:q̄ dictus iudex p̄cipiat dicto Michaeli vt caueat vel perſe,vel p̄dictū ſuū ,pcuratorē in dicta corporali tenuta euacuāda:euacuādo eā à ſe & ab omni ſua familia realiter & cū effectu præſtet cautionē prædictā in forma p̄dicta. & etiam moneat dictā dñam Bartholomeā ſeu eius procuratorē vt in certo terminō debeat recipere dictā cautionē:& dictæ tenute relaxationē cū cōminatiōe,q̄ ſi cōtumax eſſet in recipiēdo quod dictū Michaelem ſubdito relaxabit relaxata per dictū michaelē poſſeſsione prædicta:cuicūq; alteri recipiēti pro dicta domina Bartholomea,& cuicunq; alteri præſtita cautione p̄dicta domina Bartholomea & adhuc effectū māci.trāſmittat notario curie qui de relaxatione ſit rogatus:ac etiam de præſtatione cautionis prædictæ,quibus ſic factis ſatisfactū eſt & ſatisfactū apparet realiter per dictū Michaelē:& eſt de carcere relaxādus:profructibus autem per ipſum perceptis:non fuit nec eſt legitime nec rite captus aut detētus,q̄n licet fructus p̄cipit nō tñ apparet quot, vnde dicta captura tēdit ad executionē & executio nō cadit ſuper incerto & non liquido debito:vt no.ff.de edē.l.j.in glo. ma. verſ.in primo res vel vniuerſaliter deſignanda.Vt nullus autē de hoc meo cōſilio poſsit alloqui aut dicere iniuriam ſeparatim. oſtendo ſic neceſſario de iure dicēdū vt ſuperius eſt conſultū.Cōſtat autē q̄ Michael dicta bona cōduxit per publicum inſtrumētum pro certo tēpore in dicto inſtrumēto deſcripto à dña Iacoba:& promiſit in dicto inſtrumento reſtituere dicta bona in fin. tēporis locationis dictæ dominæ Iacobe & ſuis hæredibus cum vacua libera & expedita poſſeſsione.tēpus autē locationis apparet finitum ex ſerie inſtrumenti.Itē apparet dominam Bartholomeam hæredem inſolidū ex teſtamento dictæ domine Iacobe cōiuncto puncto mihi transmiſſo in quo præſupponitur eam hæredem inſolidum, qui punctus in hac parte etiā coadiuuatur teſtimonio dicti Michaelis præſtito per eū in quadā cauſa occaſione dictorū bonorū vertēte inter dictā dominā Bartholomeā ex parte vna:& guidonē ex altera,quæ quidē atteſtatio in hac cā producta eſt per quā apparet dñam Iacobā deceſsiſſe & oēs alios filios inſtitutos maſculos vna cū dicta dña Bartholomea, cuius teſtimoniū iuramento firmatum cōtra ſeipſum in hac cauſa licet diuerſam fidem facit:vt.ff.de his qui.vt indi.l.poſt legatum.§. his vero &.§.an libertas.ff.de bo.li qui cū maior.§.ſed ſi non facit quod no.de proba.c.per tuas.& ſi huius teſtimonium nō ſufficeret:ſufficit variatio facta in puncto de partium voluītate: cui ſtari oportet.C.de rela.l.j.nec obſtat ſi dicatur q̄ poſſeſsio prædicta apparet reſtituta vel ſaltem apparet q̄ erat apud dñam Bartholomeā tempre facte capture & ante:& nō poſtea qñ non potuit capi dictus michael cum habeat mulier penes ſe iſtud quod petit.ff.de rei ven.l.in rē.C.de alie.iudi.in.l.j.ff.de condi.fur.l.ſiue manifeſtus.ver.ceterum cum ſi.&c.¶ Quod autem eam habuerit:videtur probari ex duob⁹.Primo quia dicta domina accuſauit dictum Michaelem quòd iniuriabitur eidem in dictis bonis ea intrando & ſtando contra voluntatem domine poſidentis tunc dicta bona.¶ Secundo quia poſt capturam dictus michael reliquit & relaxauit eidem domine & ſuo procuratori pro ea recipienti dicta bona quatenus in eo erat & ſub cōditione ac ſi hæres eſſet:vnde ex quo dictus procurator dictam relaxationē receperat videtur eundem michaelem liberaſſe ab obligatione in la quę erat conſtrictus ad dicta bona relaxanda:quoniam nullū prædictorum obſtat,non enim primum ,quia verum eſt quòd domina poſsidet licet locauerit,vel ipſa eius autor vt mater eius quoniam in colo.vel inquilinum non transfertur vlla poſſeſsio naturalis ſeu ciuilis:ſed ſolum nuda & aſinina detentatio: vt .ff. de vſuc.l.non ſolum.§.quod vulgo licuit ergo ſibi dicere:ſi poſſeſſorem:nec hæc inter ſe contradicunt:imo optime compatiuntur adinuicē , ſcilicet dominum poſsidere & tenere per colonū. ipſum autem colonum tenere per ſeipſum,& ipſum colonum vel inquilinum poſſeſsionem & teuutam domini : iniuriari ipſi domino,prout dominus aſſerebat in themate iſto.vt.ff.de vi & vi ar.l.colonus.&.l.cū fundus.& bene cōqueri poterat hec domino de dicto colono,quoniam ante dictam accuſationem inſtitutam recognouerat illa bona ad laborandum pro altero:contra promiſsionem quem fecit aliàs in inſtrumento prime conductionis,in quo promiſit ab alio non recognoſcere ſine licentia dictæ domine Iacobe vel ſuorum hæredum.Similiter non obſtat, ſecūdū,quia illud verbum dicti michaelis emanauit abſente parte dictæ dominæ Iaco . vt patet ex actis & licet ſimon procurator dictæ dominæ ita recepiſſet:non præiudicauit dominæ,quoniam ad talem relaxationem recipendam: mandatum ſufficiens non habebat,ſed ad lites & cauſas cui ſolui nō poteſt.ff.de ſol .l. hoc de pac .l. ſed ſi tantum.dicet quis tametſi hæc omnia vera ſunt,tamen quomodo debet cauere michael eo modo quo dictū eſt,cum ad cauendum ſe non aſtrinxerit in inſtrumento. ¶ †Reſpondeo quod hæc cautio doli in obligato ad rem reſtitui velut acceſſoria eſt:& eſt velut ipſius executionis appēdix.tenetur eñ quis dolum malum abeſſe:ideo reſtituens ad hanc cautionem arctatur:& niſi lex de hac cautione prouidiſſet in eternum(vt ita dixerim)non eſſet liberatus,qui tenetur ad rem reſtitui vacuam liberam & expeditam.eſt enim hæc obligatio negatiua ſeu negatiuum ius habens cui momento nō paretur.ff.de condi. ob cau. l.j.§.ſi parēdi.de vſufr.l.iij.§.dari. Quòd autem hæc datio ſit præſtanda per timorem doli ante commiſsi cum ſit reſtitutio,eſt cauſa.ff.de rei ven .l. ſi poſt acceptum.&.l.ſi homo.Et ita dico & conſulo ego angellus &c.

CONSILIVM XIII.

1 *Pater an poſsit filium quo ad legitimam ſuam in aliquo grauare.*
2 *Subſtitui poteſt pupillo exhæredato in poteſtate conſtituto.*
3 *Subſtitutio facta per verbum deueniat,obliqua cenſetur.*

IAcobus habens vnicam filiam ętatis trium annorum nomine Claram , ac etiam habens ſororem nomine Iacobam,in teſtamento ſuo nuncupatiuo & ſolenni inter cetera fecit iſtas inſtitutiones & ſubſtitutiones.¶ † Item reliquit dominæ clare eius filiæ iure inſtitutionis vnā petiā terre.Item vnā petiā terre aratoriā valentem vltra legitimā dictæ filię iubens eā eſſe cōtentā & tacitam pro tota parte ſuæ hæreditatis & plus petere nō poſſe: ſi dicta clara eius filia decederet ante etatem.xiiij.annorum ſine ſiliȝ quòd ambo duo dicta legata terre viniate & aratorie libere deueniāt hæredi ſuo in teſtamēto demū in oībus aliis bonis ſuis &c.ſupradictā dominā Iacobā ſororem ſuā vniuerſalē ſuā hæredem inſtituit.poſt eius mortē dicta domina Iacoba hereditatem adiuit.& dicta clara eius filia dictas petias terre aratorię & vineæ poſt mortem patris tenuit & poſſedit:& poſtremo dicta clara mortua eſt dū eſſet etatis quatuor annorum . ¶ Modo orta eſt quō iter matrē dictæ clare &.d. Iacobā dictæ clare ſubſtitutā in dictis petijs terre.nā dicta dña iacoba dicit dictas petias terre ad ſe ſpectare & pertinere vigore ſecundæ ſubſtitutionis . mater vero dictæ clare dicit ad ſe ſpectare quia hæres dictæ clare & dictū Iacobum teſtatorem non potuiſſe vllum grauamen in legitima debita filię ſuę imponere &c.

Pro

PRo deciſione huius puncti diſcutere non oportet:an ſubſtitutio facta dicte infanti in rebus ſibi relictis ſit pupillaris directa an fideicō.quoniā ſi pupillaris directa eſt illa quæ continet fauorem infantis,cum per eam teſtata decedat,vt l.ij.ff.de vul.& pu.& inſti.de pu.ſubſti.circa princ.& † ideo ratione talis fauoris ſtatutū 2 eſt etiam pupillo exhæredato in poteſtate poſſe ſubſtitui pupillariter.vt.C.de le.l.cum quidam.& hoc caſu ſine dubio inuitaretur ſubſtitutus matre excluſa,vt l.præcibus.C.de impu . & alijs ſubſti.nec pōt mater velut præterita indignari, cū teſtamentum patris cenſeatur hoc reſpectu:vt.l.pōpo.§.ſed nec imp.ff.de inof. te.licet alio reſpectu teſtamētum ſuum cenſeatur,& ſi clipeū ſuū albo & nigro variet ſecundum qualitatem perſonarum volentium expugnare tabulas pupillares vt ibi:& licet dicta ſubſtitutio ſit facta in re certa vel in certis bonis:tamen ſi eam iudicaremus pupillarē(vt ſuperius diximus)ad vniuerſa bona impuberis traheretur,vt.ff.de vul.& pu.l.centurio.facit.ff.de hæ.inſti.l.j. §.ſi ex fundo.C.de hære.inſti.l.quoties.§.ſi duo.ſinautem dictam ſubſtitutionem fideicō.iudicamus ſiue iudicemus eam particularem ſiue vniuerſalem huius infantis defuncte luctuoſam matri:quæ primum gradum in ſucceſsione obtinet eſt vocanda: excluſa amita dicte infantis,vt in auf.defuncto.C.ad tertu.& incor. vnde illa ſumitur.parentes enim ad deſcendētiū hæreditatem luctuoſam ratio miſerationis inuitat,ſed econuerſo parentes & vere votum commune.ff.vnde lib.ſcripto.& ideo dictam ſubſtitutionem fideicō.reputādo quāuis facta ſit infanti cōtineret gratuamen.C.de inof.te.l.ex tribus cōiuncta gl.& ibi per Dy.& Cy. & Bart.vnde quatenus dictū fideicō.legitimā dicte infantis cōtingit nullum eſſet ipſo iure:cū filius ſuam legitimam habere debeat ſine omni grauamine:vt.l.quoniam in prioribus.C.de inof. 3 te.¶ † Nunc ad propoſitum reducendo verba prædicta dico dictam ſubſtitutionem obliquam,non autem pupillarem.ad hoc dicendum moueor,quòd facta per verbum deueniat quod eſt cōmune extra de teſta.Raynutius & ibi per Inno.in ver.deuenire.Bar.in.l.centurio.cōſtat autem ſubſtitutionē plura tēpora cōtinentem:ſicut eſt illa de qua quæritur,quia comprehendit pupillare etatis tempus & duos annos vltra facta per verba cōmunia à pagano ſicut eſt hic ſiue ſigillata temporum diſtinc.matris fauore omni tempore fideicom.iudicari,vt.d.l. precibus.& ibi eſt caſus & ibi per Cy.Ia.& Barto.Secundo , quia nunquam verba quæ ſonare poſſunt in inſtitutione vel ſubſtitutione directa ad hunc ſecundum aptantur:niſi ſint verba mere directa ciuilia quā do adiecta ſunt rei certe:licet ſecus ſi vniuerſitati,vt.ff.de hær.inſti.l.his verbis.& ibi gl.& incor.de hære.& fal.§.ſi vero nulla. & ibi etiā in glo.cum ergo dicta ſubſtitutio fuerit facta in re certa & non per verbum mere directum ciuile,vt hæres eſto ſed per verbum deueniat quod eſt cōmune(vt ſuperius dictum eſt) apparet euidenter dictam ſubſtitutionem non eſſe pupillarem ſed fideicom.& quia fideicō.in re certa facta eſt:ad vniuerſum non trahitur.vnde mater non poſſet cōpelli ad petitionem ſubſtituti hæreditatem dicti infantis adire.caſus eſt.ff.ad tre.l.cogi.§.generaliter & non adeundo eſſet ſubſtitutus deluſus:cū legata & fidei com.particularia non debeantur hæreditate non adita.l.iiij.ff.de fideicom.li.de hæ.inſt.l.qui filio.§.ſeruus ibi per glo.& Ia.de are. nature ſi ergo mater vult hæreditatem adire detrahet primo legitimam debitam iure dicti infantis & illam matēr habebit vt es alienū vt.l.ſi.C.de codi.reſiduum vero per fideicom.reſtituet de tracta falcidia inſtitutionis iure:quam dicta mater ita detrahere poteſt ſicut ipſa filia potuiſſet.C.ad.l.fal.l.quāquam & ita dico & conſulo ego angelus de vbaldis de peruſio florātię.Mcccl xxx viij.&c.menſis &c.

CONSILIVM XIIII.

1 *Mandans homicidium fieri quod tamen non ſit: an perinde teneatur ac ſi factum fuerit.*
2 *Pœna legis corneliæ.de ſicarijs quæ ſit.*
3 *Pœna legis an puniat eum,qui crimen attentatum non perficit.*
4 *Aſſaſsinus condemnatur pro delicto,quod non conſummatur.*

NOs Charolus &c. Antonium &c.Nānem Bernardi &c.Martiane Io.&c.ad hanc noſtram ſententiam audiendum in veſtri preſentia perſonaliter conſtitutus:contra quos & quemlibet eorū &c.In eo & de eo &c.Et conſtat nobis &c.Quibus datus fuit certus terminus &c.Ad omnem defenſionem &c.Et illam fecerūt &c.Idcirco nos Charolus comes & dominus &c. dictos Antonium Andree & Nannem Bernardi & quemlibet ipſorum in libris mille bene dandis & ſoluendis camere noſtre quas quidem libras mille ſi dictus Antonius & Nannes & quilibet ipſorum non ſoluerint.ℨ .x.dies à die præſentis late condemnationis proxime numerande:quòd ipſi Antonius & Nannes ducantur adlo cum iuſtitie conſuetum,& eis & cuilibet ipſorum non ſoluentium intra terminum prædictum dictam condemnationem & quātitatem pecunie:caput à ſpatulis amputet,ita & taliter quòd penitus moriantur,& anima à corpore ſeparetur,& quòd dictus Martinus ducatur ad locum iuſtitie conſuetum:& ibidem furcis lequeo ſuſpendatur, ita & taliter quòd penitus moriatur & anima à corpore ſeparetur &c.omnino &c.cōdemnamus &c.latis &c.copia cuiuſdā pericule ſtatuti pippij ſub rubrica qualiter cognoſcatur de maleficijs,verum ſi maleficium vel loci ſeu tēpore maleficij cōmiſsi qualitas vel perſone ſcelerate cōmittētis maleficium:conditio requireret aliter procedi: & ipſo fragante maleficio pœnam imponi malefactori:eo caſu poterit contra eum procedi & realiter perſonaliter puniri & executio q̄libet contra eum fieri per ipſos dominos comites & officiales curie, arbitrio ipſorum dominorū comitum prout ipſi mādauerint in caſibus prædictis,citationes & banna & termini prædicti & alij quicunque actus curie fieri arctari dari vel non dari arbitrio ipſorum dominorū comitum vel eorum officialis,poſsit etiā in cauſa criminali quando & quoties & in caſibus pręceden.quibus videtur eiſdē dominis comitibus vel eorū officialiter ,pcedi ad tormēta pcedētia iudicijs legitimis tā cōtra reos maleficiorū quā hic:p teſtes ad inuenīēdū veritatē maleficiorū. Itē poſsit de quolibet maleficio vel quaſi criminaliter ,pcedi cognoſci & diffiniri p ipſos dominos comites vel eorum vicariū vel officiarijs curie ipſorū dominorū comitū & quemlibet eorum per accuſationem denūciatis vel inquiſitis , & etiam quolibet tēpore & die feriato vel ſoléni.& etiam præcedente fama vel nō præcedente,& obſeruatis vel nō ſubſeruatis:ſolēnitatibus iuris cōis,ſeu ſolēnitatib⁹ vel oſtētialibus iure vel ſtatutis,obſeruari tñ debeat forma cōtēta in p̄ti capitulo ſtatutorū(vt eſt dictū) & nō poſsint ſententie corporales promulgari vel fieri per aliquē vicarium ſeu officialē curie dictorū dominorū comitū:ſine expreſſo mandato ſi dictorū dominorū cōtra aliquem,vero per proceſſum ſentētiā ſeu executionē qui vel quę fierēt cōtra aliquē de aliquo maleficio vel quaſi nil poſsit opponi vel dici:agendo vel excipiēdo occaſione alicuius ordinis iuris omiſsi,vel alicuius ſubſtātialitatis iuris omiſſe, vel nō ſeruatis in totū vel in partē,poſsint tamen dicti officiales ſeu vicarij ferre & exequi ſentētias criminales pecuniarū,quāuis in defectu ipſius pecunie nō ſolute intra certū terminum imponenda ſit:vel veniat infligenda corporalis pœna.

IN quæſtione præmiſſa videre oportet.Primo quę pœna ſit.l.cor.de ſic.de iure cōi.Secundo an dicta pœna locum habeat in nō occidente:ſed occidere attentate & veniente ad actum ad quem dicuntur veniſſe.ℨ .dicti condemnati per dictum dominum comitem Charolum de batatolle.¶ † De primo videtur dicendū, 2 quòd ibi incurritur in ſicariam ex capite homicidij:eius enim capita plura ſunt:vt .ff.de ſica.l.j.pœna illius.l.vltimum ſuppliciū, exceptis honeſtioribus:id eſt poſitis in honore qui deportantur, ſi fuerit decurio eſt conſulendus princeps:niſi tumultus populi aliter quàm per mortem decurionis ſedari non poſsit, quia tunc principe inconſulto decurio occidi poterit:& tunc dicere tur potius damnatus iudicio populi quam.l.cor.ff.de ſica.l.iiij.§. fin.coniuncta.l.penul.eodem titu.cum glo.fin.eiuſdem l & cōiuncto.§.item.l.cor.inſti,de publi.iudi.olim autem dictæ.l. fina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 ex capite prædicto pœna erat deportatio:& bonorum omnium publicatio,vt habetur in.d.§.fi.¶ † De secundo an dicta pœna l.cornel.locũ habeat in attentante & non perficiente, ignorans interim forsitan.l. si quis non dicã rapere.C.de epi.& cle.quinimo arguet etiam de consuetudine approbata per totum mundũ per quam qui non occidit,non punitur vltimo supplicio.quantuncunq; perueniat ad actũ proximũ mortis.vt quia gladio percutit vt occidat.sed quantum attinet ad propositum:non oportet aliquẽ dictorum articulorum intrare.quia in.l.cornel.de sic. ex capite cedis hoc determinatum est sigillatim vt puniatur animus:licet non sequatur effectus. loquor de animo non stante in finibus cogitationis. Cogitatio enim sola non punitur ab homine: quoniam primi motus in potestate nostra non sunt. ff.de pœnis.l.cogitationis.sed si cogitatio cedis est deducta in actum proximum:puta quia volés occidere gladio percusit & vulnerauit:sed ex vulnere percussũs non decesit:aut peruenit ad actum remotum quia non percusit:sed cum telo ambulauit per ciutatem villam vel castrum,vt obuiãs inimicum illum occideret:adhuc tenetur.eadẽ.l.fica.vt.d.l.j.&.C.de sic.l is qui cũ telo. quia ergo in.l.cornel.de sica.ex capite cedis prouisum est contra occidentes & occidere attẽptantes.vt tex.dicit expresse in.l. aut facta.§ euentus.ff.de pœnis ibi,non minus eum qui occidendi homines causa cum tello fuerit:quàm eum qui occiderit puniat. Non est eundum ad regulas generales & refugium miserorum dicentium,non puniri affectum nisi sequatur effectus,vt.d.§.euẽtus.&.ff.quòd quisque iu.l.iij.§.hæc verba cum si,similiter nõ est currendum ad consuetudinem quæ cõtradicit statur.l.fica.quia cõmuniter statuta vigent vt homicida capite puniatur,vnde statuta requirunt homicidium verum: non ergo sufficit attẽptatũ gladio nec alia attemptatione propinqua vel remota,sicut videmus in aquilia requirente cedem qua tenetur qui mortis causam præbuit,licet teneatur vtili,ff.de.l.aqui.l.item si obstetrix.& hoc statutum est de mente.Barto.ff.de sic.l.j.§.diuus.Si igitur in territorio dicti communis nullum viget statutum super homicidio & eius pœna:& sic oportet ad ius commune occurrere considerato quòd dictum homicidium fuit attemptatum & deuentum ad actum licet non proximum,& cum telo ambulatum,hominis occidendi causa:& non in proposito perseueratum,per tempora quis dubitare potest locum esse si carie.Præterea si diligenter aduertatur in proposito,asseritur factum, tractatum, & ordinationẽ,& mandatũ de occidendo:tã per se quã cũ societate assasini, & etiã per assasinum.solũ eũ hęc quidẽ est inhumanitas horrenda,hæc est detestanda seuicia,quoniam per eam non solũ mors corporum:sed animarum inhumaniter procuratur,nisi exverberantia diuine gratiæ taliter asalitos inuenerit armis spiritualibus.scilicet præsente præmunitor.In hoc ergo assasinos & assasinariam mandantes & præstantes:eis fauorem & auxilium etiam assasinatu non secuto.id est homicidio non facto nec secuto:emanauit canon late sententiæ, vt tale, tanquam religionis emuli, & à christiano populo perpetuo diffidati ipso iure, cum constiterit probabilibus argumẽtis tam execrabile scelus perpetrasse: excõicatiõis & diffidationis depositiõis à beneficijs sentẽtiam incurrunt. si ergo ipso iure diffidati sunt constituto de crimine vt hic cõstat per cõfessionẽ:nõ est dubiũ ꝙ nedũ per iudicẽ imo etiã per priuatũ,possunt occidi:vt.l.iij.§.trãsfugas de fica. C.de fur.auf.nauigia.C.de epi.& cleri.auf.Itẽ q̃cunq; cõitas &c. & in auf.Item nulla communitas,banniti enim & diffidati pape vel cesaris sunt extra beneficia & ipsorum affidantia positi, quoniam contra diffidatos & bannitos publice & notorie est bellũ indictum,vt dicit Cy.C.de accu.l.reos vnde non mirum si possunt occidi quoniam idem est bãnire,& diffidare,& præcipere, vel statuere: vt impune possit occidi secundum Cy. ibidem in vj.q.allegat pro hoc.C.de his qui ad ec.confu.l.si seruus.&.C.vt nemo priua.l.j.in fine.Et pro hoc optime facit de pœnis eodem felicis.lib.vj,vbi ponit de diffidatis & bannitis qui possunt occidi & est etiam text.in auf.gazaros.C.de epis.& cle.& incor. vnde sumitur vbi similiter ponitur de diffidatis bannitis.

4 ¶ † Concludo ergo ex præmissis attento rigore iuris ciuilis statuto enim alio circunscripto quòd assasinus qui damnatus fuit ad mortẽ, licet assassinatũ nõ cõsummauerit rite & iuste cõdẽnatus fuit & etiã mãdatores in quos clemẽtior emanauit sentẽtia de duritia sententiæ non habent materiã querelandi: cũ soluendo pecuniam euadere possent mortem quæ à principio & absq; conditione inferri potuit,propter tam execrabile crimen vt superius est probatum.Nec obstat quod non peruenerunt ad actũ proximum:& sic mitius puniri debuerint & nõ pro homicidio vt no.Cy.conclusiue in.d.l.si quis non dicam rapere, quia ista decisio ad.l.sic.non refertur.& potissime cum crimen assassinatus contrahitur:quod grauius punitur.vt.ff. de pe.l.cicero nota. Bart.vt.ff.de iniu.l non solum.§.proculus &.§.si mandato.quia cum dictus dominus comes sui decreti in terris suis gratiam facere potest vt princeps.ff.de quæstionibus.l.j.§.fina.nec frustra fuit tam prudens & clemens consilium quòd dictis duobus in pecunia condemnatis pure & sub conditione ad mortem ex benignitate & clementia pœnam mortis relaxet,queniam seuerita tis detrahendum est priuilegium vbi non iacet strages,potissime cum solus attemptatus punitur,vt iura ciuilia dicunt,& etiamca nonice sanctiones.¶ Nunc venio ad statutum,& secundum statutum illud est clarissimum:quòd in dicto maleficio puniendo habet arbitrium:vt patet in versi.verum si maleficijs atrocitas, vbi expresse disponitur quòd propter accerbitatem & enormitatem scelerum sicut est hic:vt.d.c.j.de ho.lib.vj.& qualitatem loci vel temporis commissi maleficij & cõditionem persone cõmittentis & fragantiam criminis:comes habet arbitrium puniẽdi realiter & personaliter.vnde non est locus querele ex quo sibi est concessum arbitrium & id quod arbitratus est non contradicit iuri communi vt.l.j.ff.de testa.mi.ff.de leg.ij.l.j.&.ff.de insa.l.quid ergo.§.pœna grauior.C.de insa.l.& si seuerior &.l.si possidoneum.Et si dicamus dictum arbitrium non vendicare sibi locum:nisi cum fragantia criminis pœna imponitur quod de facili dici potest,remanemus directe in dispositione iuris communis secundũ ꝙ dicta sentẽtia velut atrocius lata quàm debuit impugnari nõ potest.vt superius probatum est.Et ita dico & cõsulo ego Angelus de peru.Mcclxxxviij.

CONSILIVM XV

1 *Emptor gabelle an dicatur emptor, vel fructuarius, vel conductor.*

2 *Venditio ad locationem reducitur, quando pretium per tempora diuiditur.*

3 *Causa quando fortuito casui asscribatur.*

Quæcunque diximus in vulgari ad intelligentiam diximus illorum qui intelligere desiderant secundum motum nature,licet literarum imperiti sint.¶ Nunc ergo descendimus ad magistralem decisionem consultoribus congruentem,& si punctus inspiciatur recte obscurus est & generalis vt patebit ex decisione.

1 ¶ † Præmittendum autem est emptor gabelle proprie dicatur emptor,an fructuarius an autem sit conductor. Quod autem sit emptor probatur,quia in contractu prædicto omnia fuere quæ ad substantiam dicti contractus emptionis perficiende requirũtur.Primo solẽnis concursus animorũ contrahentiũ: quoniam quilibet cõtrahentiũ hũc cõtractũ iure voluit.s.emptionis. Secũdo spes aut saltẽ in loco id qđ spei succedit.scilicet ipsa spes, vt videmus in vẽditione iactus retis & missiliũ.quoniam in omnibus his loco rei vendite est ipsa spes.ff.de contrahẽ.emp.l. nec emptio.&.ff.de hære.ven.l.nam hoc modo.ff.de act.empt.l.j.cũ se.& si veram & propriam dicimus venditionem:multi notabiles effectus resultant differentes ab effectibus contractus locationis,quoniam omnia pericula,omnes casus fortuiti,omnia commoda, & incommoda qualitercunque veniẽtia,emptore velut dominum sequuntur:postquàm factus est emptori.& est per cõmune in possesione iure exigendi dictam gabellam. ff. de peri. & com.rei.ven.l.necessario.C.de peri.& cõ.rei.ven.l.post per factam.C.de act.emp.l.fi.in contractu autem locationis secus est.

quia nisi aliud actũ sit in contractu locationis erit secus nisi culpa casum præcedat,quia casus fortuiti conductori contingentes circa rem conductã aut vsum ascribuntur locatori,vnde si cõductori fructus pendentes legere non licuit,aut domo,vel fundo cõducto,frui non potuit latronum in cursu,aut hostiũ impetu,vel aquarum,aut etiam cœli,vel soli vicio,periculum locatoris erit. ff.loc.si merces.§.vis maior.&.§.culpæ.& l.si fundus.&.l.& hęc distinctio.cum si.Verum quia hæc quæstio disputata fuitper lucer
2 nam iuris Bart.de saxoferrato decidentẽ,& vbi † solutio pretij diuisa est per annos,vel menses(prout est in proposito) ꝙ verbũ venditionis impropriatur,& ad locationẽ reducitur.& substantiam,& effectum,& in omnibus:vt de contractu locationis estiu dicandũ de illo, vt ipse refert succinctè ff.de pub.l. cotem.§. qui maximos.Iccirco super hoc non insistamus:sed hunc contractũ dictum in dicta gabella locationẽ dicamus ex certa scientia:quia eius recitatio laboriosa esset potius:quam subtilis.cognito igitur quis sit iste cõtractus de quo quærimus, veniamus ad decisionẽ quæsitorum,& super primo quæsito videlicet de signorijs,& officijs,per ipsum commune leuatis.Respondemus considerandas causas leuationis.aut enim cõmune leuauit officia ex causa quæ attribuenda.vel est ascribenda culpæ vt inimicitiæ cõmunis:aut ex causa non cadente in culpam,nec in casum fortuitũ,vt quia extracti de bosollo forsitan ire nolebant,vel cum difficultate accedebant ad loca:vel quia per accessionem generabãtur scãdala, odia,& rãcores,& impacia,in animas subditorũ,qui regi debeãt per tales officiales.aut causa fuit. parsimoniæ expe.cõis. quibus impium cõmune grauiter forsan ex talibus officijs premebatur. aut qualis fuerat dubitatur.¶ Veniamus ad primum. cũ officia sint leuata ex causa attribuenda casui fortuito:& dicimus, nisi dãnum sit graue,quod conductor subsistinet ꝙ nõ est facienda remissio mercedis:quoniam damnum modicũ conductor equo animo ferre debet.C.loc.l.licet ibi per Cy.eo.ti.l.exemplo.ff. loca.l.lex conducto &.l.si merces.§.vis maior.vbi hæc verba quasi ad literam describuntur.¶ † Esset autem causa ascribenda casui fortuito:vbi propter aliquod accidens incogitatũ,cui resistit per præuidentiã nõ potuisset sed si officia essent leuata ex causa attribuẽda culpæ quo ad ipsum cõductorẽ:ex eo forsitã ꝙa in leuãdo nulla alia fuit causi nisi sola & mera volũtas ipsi⁹:ita ꝙ fuit solũ ꝙ rõne volũtas vel ꝙa ex cã irrationabili & indebita officia ipsa leuauit:& tũc nulli dubiũ,ꝙ omne dãnũ emergẽs inde est ipsius cõmunis Florentię,vt.d.§.culpe.Si vero cã leuandi dicta officia nõ potest attribui casui,neq; culpæ,vt in exemplis supra positis: in hoc casu tunc damnum non est communis.commune autem tenetur de culpa sua cum ita vendit. Est autem culpa:cum non exhibet diligentiam vt signoriæ vadant. si ergo adhibita diligentia contingit officiales non ire: quis dicet damnum fore communis,qui speciem vllam non vendidit sub spe sola percipiendi ab illis quos casualiter accidere contingeret ire per officia qui casus ascribitur soli fortunæ:certè nullus,pro hoc do.text. bonum & optimum.ff.de contrahen.emp.l.si cum fundum.& facit.l.si iactum.ff.de contrahen.emp.Si vero causa leuandi fuit parsimonia expeñ.tunc his spes lucri est de pe.hære.l.sed si.l.§.quod autem,ait senatus.ff.ad exhi.l.sed & si.§.quo loco.per Ioã.an.de rescrip.statutum.§.insuper in verbo moderatus libr.vj.&.ff.de adi. le.l.mela.§.quidem à libertis.sed non licet communi Florẽtiæ in sui cõductoris præiudicium, & iacturã velle lucrari:quoniã tali lucro natura resistit,vt.ff.de condi.inde.l.nã natura,sed cũ dicta parsimonia dictorũ officiorum causata esset:& realiter traxisset originem ex acquisitione facta per commune florẽtiæ de ciuitate aretij, & eius fortia,& districtu,sudoribus,sumptibus,& industria dicti cõis florentiæ,tunc eatenus quatenus per officia ciuitatis aretij,quæ non erant tẽpore emptionis dictæ gabellæ:dictus conductor remanet sine dãno eatenus vsq; ad dictã concurrentem quantitatem:dicta officia debent compensari.

CONSILIVM XVI.

1 *Matrimonium contractum per procuratorem mandatum sufficiens habẽtem:quando valeat cum minore decimum annum non attingente.*

2 *Verba de præsenti quid operentur inter inhabiles ad matrimonium.*

Anselmus de mediolano cõmissarius,seu procu. Canarsali de cremona patris, geneuere:,pmisit per verba de futuro Beltramo de perma se facturũ:ꝙ dicta domina geneuera cõsentiet in dictum Beltramum tanquàm in suum virũ,& ipse Beltramus econuerso promisit se consentire in dictam geneuerã,filiam dicti canarsali, tãquã in suam vxorem legitimam,& sic dominus ex parte vna, & dictus commissarius seu procurator pro dicta geneuera ex parte alia contraxerunt adinuicem sponsalia de futuro.Posteavero Iacominus de mediolano procura.& procuratorio nomine dicti Beltrami ad hoc legitime constitutus,& habens legitimum & sufficiens ac plenissimum mandatum,à dicto Beltramo ætatis legitime ex parte vna:& dicta Geneuera ex parte alia,per,verba de prẽsenti & peranuli dationem,& receptionem,adinuicem matrimonium contraxerunt.dicta vero Geneuera tempore dicti contracti matrimonij,seu sponsaliorum,de præsenti, fuit & erat minor decem annis:quæritur,an valeat & teneat,& sit legitimum matrimonium,& sponsalia de præsenti vt ipsum matrimonium cum alia sit contractum consummare per copulam carnalem posit & sibi Beltramo liceat,& quid iuris sit de prædictis.

Præmitto pro decisiõe quæ
1 siti ꝙ cupientes † cõtrahere matrimoniũ,si ambo, vel alter inter annos ætatis non aptos ad matrimonium contrahendũ(non subsistente malitia)quæ etatis defectũ suppleat per verba de præsenti mutuo consentientiũ inuicẽ, per illa verba non cõtrahitur matrimonium:sed solũ sponsalia.vnde contrahitur eo modo quo potest:nõ vt cõtrahentes cupiũt.text. est in.c.ij.de despon.impu.li.vj.ex illis quibus sponsalibus indistincte cõtrahitur publica honestas,à qua caulatur iustitia: quã appellamus iustitiã publicæ honestatis.text.est in.d.c.ij. ex quo concludo quòd neuter ipsorum cum consanguinea alterius matrimonium cõtrahere potest. An ergo hoc casu cum alia matrimonium cõtrahere possit,qui pubes erat tẽpore quo ambo per verba de præsenti inuicem contraxerunt:distingendum est.ꝙ si mulier quæ impubes erat secundum propositã quæstionẽ,pubes facta reclamauit:nulli dubium,ꝙ dictus Beltramus licitè potuit & potest cum alia contrahere.Si autẽ non reclamauit,sed in cõtinuo consensu remansit vsque ad annos nubiles,nec etiam reclamauit Beltramus,imo in eadẽ volũtate remãsit cũ illa:potest licitũ matrimoniũ cõtrahi.Sin autem intra dictos annos dictus Beltramus reclamauit,& reclamat cum alia vult contrahere matrimonium malè facit:quia contemptor,& transgressor est sue pollicitationis,seu promisionis,sed quia matrimonium inter eos perfectũ,& cõsummatũ nõ est,nec carnali copula, nec succesio cõsensus,& iurasset aliã vxorem accipere potest non consanguineam desponsare secundum Ber.& Io.an.in.c.de illis de despon. impu.in antiqua,& hoc ponit Bert in.d.c.in glo.fin.Io.an.in.d. c.in gl.altero in verbo perueniat ¶ † Ex quo enim dicta verba
2 de præsenti inter inhabiles ad matrimonium contrahendũ:non plus operantur quàm verba de futuro inter inhabiles, potest quilibet contrahentium cum alia non coniuncta,contrahere matrimonium:etiam si dicta sponsalia essent iuramento firmata,vt in c.si inter.de spon.in anti quis.nec dissolui debet matrimonium post contractum,cum sit fortius vinculum quàm primum: per sola sponsalia contractum,sic & in casu proposito matrimoniũ contractum tenet:non obstantibus primis sponsalibus, primo, & secundo loco,cõtractis.si re vera dictus Beltramus in eodẽ cõsensu non durauit vsq; ad annos nubiles dictæ puellæ. ¶ Concludo ergo dictũ Beltramũ posse cũ alia cõtrahere matrimoniũ inuiolabiliter obseruandũ existentibus veris, quæ præsupponuntur in themate.Ang.de perusio.

CONSILIVM XVII.

1 *Comes palatinus an illegitimum absentem legitimare possit, & an nati ex tali legitimato, possint succedere.*

Universidad de Deusto Biblioteca

2 *Beneficium principis latissimè interpretatur.*
3 *Rescripta gratiosa in beneficijs assequendis, strictissime interpretantur.*
4 *Legitimatus quis dicatur.*
5 *Legitimandi modus quotuplex, & qui sint.*
6 *Legitimatus à comite palatino ius agnationis, & cognationis, recuperat.*
7 *Pater in testamento filium naturalem legitimare potest.*

COmes brandisius comes
palatinus,habens ab imperiali culmine authorita-
tem,& facultatē,& priuilegiū,& liberam potesta-
tem,ordinādi,& faciandi filios legitimos,qui nec sunt legitime
nati,& filios adoptiuos,& legitimandi,spurios.vt in dicto priui
legio plenius continetur ad instantiam ducij quōdam guidonis
de mātinis,& ipso ducio corā dicto comite brādisio cōstitutio,
flexis genibus exeūte,& cum instātia postulante, & requirente,
Iacobū,vocatū Iachetū eius filium absentē,licet de nō legitimis
nuptijs procreatum:sed ex dicto patre suo tūc soluto,& ex qua
dam muliere,tunc soluta legitimauit & ipsum legitimū conces-
sit,constituit,& decreuit ex certa scientia ad omnes actus publi-
cos,& ciuiles honores prout de dicta legitimatione constat in
publico instrumento scripto manu publici notarij,dictus vero
Iachetus decessit superstite lotto eius filio legitimo & naturali:
& dictus lottus etiā postea decessit relictis,& superstitibus ducti
no,& quibusdā alijs suis legitimis & naturalibus,qui adhuc su-
persunt modo quæritur,an dictus Ductinus,& eius fratres pos-
sint succedere Andreæ girelli,& mācino eorū cognato,& exclu-
dere alios cognatos vlteriores in gradu cōsiderato ꝙ dictus Du
ctinus,& eius fratres descenderūt ex dicto Iacheto vt prædicitur
legitimato.¶ Visis dictis instrumentis,& his de quibus.s̄.fit mē
tio,& statutis,cōis florentiæ,loquentibus qualiter mulier ab in-
testato succedat quæritur quid iuris sit &c.

PRo decisione quæsiti viden
dum est.Primò an comes prædictus ex potestate si
bi attributa per Cesarem, habuerit potestatem re-
stituendi natalibus,& reducendi legitimatū ad primitiuū statū
eius genituræ secundū quem omnes homines liberi,& legitimi
nascebātur.Secundò quot modis posit legitimari quis. Tertiò
de legitimationis effectibus quantum ad ius,& potentiā succedē
di actiuè & pasiuè.¶ His visis,& discusis apparebit veritas lu-
1 culenta.¶ † Reuertor ad primū,& videt̄ prima frōte ꝙ comes
careat potestate prædicta:quoniā Cesar solū legitimādi cōcesit
potestatē,nō autem dixit ꝙ posset legitimos restituere natalibus
& eos reducere ad primū statū,& ius genituræ,hāc ergo restitu
endi potestatē sibi reseruasse videtur quoniā sibi soli cōpetit in
signuū præeminētię imperialis culminis,& nō alijs.præfulget.n.
Cæsar super cæteros sicut sydus splēdidisimū firmamenti, tan-
quā sanctisimus & nobilisimus,quoniā deus terrestris est.ff. de
nata.rest.l.queris.nōenim sequitur,habet quis potestatē legitimā
di:ergo habet ius restituendi natalibus,& reducendi ad statum
p̄dictū.nā per oblationē curiæ efficitur quis legitimus:& tn̄ non
natalibus restitut⁹:vt.C.de na li.l.si qs in cor.qui.mo.na.effi.sui.
2 §.filiū.col.vij.† Cōtrariū credo verū,quia beneficiū principis la
tisimè interpretādū est:quo ad ea quæ soli principi afferunt p̄iu
diciū,vt.ff.de cōsti.prin.l.j.& in regula iur.decet.de re.iur.& ibi
per Dy.& Io.an.& extra de do.c.cū dilecti.de verbo sig.c. olim.
in antiquis licet strictè interpretādū sit ꝙ ad ea,quæ tertio afferre
possent periculū,detrimētū,siue iacturā,vt.l.j.§.merito.&.ff.si qs
3 à principe.ff.ne quid in lo.pub.& in iuribus.s̄. alleg. † Hinc de
scendit ꝙ rescripta gratiosa in beneficijs obtinendis:sunt strictis
simè interpretanda.de præbēd.c.quāuis.li.vj.tū quia sunt ambi-
tiosa,eo quod impetrās asserit se dignū ad beneficiū obtinendū,
& ambit honorē:tū quia de p̄iudicio tertij agitur:& si nō alteri⁹
saltē ecclesiæ,quia asseritur viduata pastore.Cū ergo in proposi
to,per legitimādi potestatē nulli p̄iudiciū afferat : interpretanda
est concesio plenisimè: vt sic comprehendat etiam legitima-
tionem per quam quis intelligitur restitutus natalibus , sicut
ergo princeps restituere potest natalibus : sic & is comes cui
4 princeps potestatem hanc cōicatiue cōcesit.† Cōfirmatur prę-
dicta,quia strictè & propriè loquēdo,ille legitimatus dicit̄ qui
ad dictum primū statū,& ius genituræ reductus est:& cui oīs
natiuitatis macula est abolita.vnde si princeps,aut habens auto-
ritatē ab eo simpliciter aliquē facit legitimū,eoipso tollit omnē
maculā simplicitatis naturalitatis, & spurietatis , quæ post leges
conditas sunt inducta.à natura enim omnes homines liberi,& le
gitimi nascebantur bella autē seruitutē introduxerūt,libido autē
& cōcupiscentiæ inordinatæ scematis naturalitatis,& spurialita
tis, fuit occasio, vnde sicuti leges hoc introduxerunt (vt dictis
iur.)ita & leges tam animatæ,quā inanimatæ, huius scematis ra
dicē abolere possunt.vt in regula iuris nil tam naturale, sicut eñ
leges talem morbum naturalitatis,& spurietatis introduxerūt sic
& eidem morbo medelā legitimationis dederunt.vt dictis iuri
bus.& per Azo.in summa qui.mo.na.effi.sui.Cum hoc propriū
legitimationis sit esse restitutum natalibus,dico ꝙ Cæsar cōcedē
do potestatem legitimandi & hoc cōcesit:& potisimè cum hoc
beneficium nō dānosum:sit interpretandum latisime(vt supe-
rius dictum est)& hoc de primo sufficit.¶ Descendo ad secūdū.
scilicet quotuplex sit legitimādi modus.licet quantum ad propo
situm attinet:attingere hoc videatur superfluum, tamen ad inci
5 dentem aliorū destructionē cōsidero.v.modos.¶ † Primus mo
dus est per matrimoniū sequens, & hæc legitimatio est fortior
omni alia,quoniam tales legitimati efficiuntur sui. siue ante na-
tiuitatem eorum alij legitimi supersint superant,siue nō, & siue
alij postea nascantur,siue non siue postea nati viuāt,siue decesse-
rint,& omnibus ascendentibus,& descendētibus ex latere agno
scūtur:& cognati sunt,& legitimi successores.vt in.§.j.in cor.qui.
mo.na,effi.leg.Quinimo merum matrimonium post natiuita-
tem naturalium cum alia muliere contractū:impedit seques ma
trimonium,& legitimatio naturalium prędictorum vt in dicto
ti.qui.mo.na.effi.le.§.si vero etiam naturalium.ver.omnino eñ
suis exn̄tibus,& non est alibi tex.ille.Illud autem non omitto,ꝙ
de iure ciuili ad hoc vt ante nati per sequens matrimoniū legiti-
mentur:oportet ꝙ interueniant dotalia instrumenta vt in.d.§.tri
bus¶ Secundo modo per oblationem curiæ in cor.qui.mo.na.
effic.sui.§.primus itaq; modus,vsq; ad.d.§.tribus,erit enim ordo
& curia quæ seruientibus indigebat:ideo cum pauci accederent:
dabantur priuilegia venientibus ad officium curiæ,quia remit-
tebatur macula per peccatum libidinis cōtracta:& efficiebantur
sui tales oblati sicut remittūtur peccata eūtibus vltra mare,hi au-
tem offerri & possunt per partes etiā si legitimi sint,sed ipsi non
possunt seipsos offerre alijs legitimis existentibus:nisi illi cōsen-
tiāt,vt eod.tit.§.si quis igitur fuerit vsq; ad.§.hoc itaque de obla.
qualis aūt sit offerendi modus,& quæ sit forma in ipso oblatiōis
actu seruanda.no.in.d.§.si quis aut.versi.oblationis autem mo-
dus dicta aut legitimatitio nihil valet,inquantum dicti filij cō-
tradicāt oblatiōi factæ per patrem,vt in.d.ti.qui.mo.na.effi.sui.
§.& generaliter.Hi aūt sic legitimati per oblationē curiæ patri
abinte.succedunt:& ex testō,& vltima voluntate,nō tamē plus
capere possunt quā legitimus habet.& talis legitimatus hæredi-
tate patris se abstinere non potest:licet legitimo & naturali præ-
tor concesserit beneficium abstinendi quinimo nec oblatio per
patrem tenuit in fraudem curiæ cui oblatus est vt in dicto ti.qui.
mo.na.effi.sui.§.& quoniam varie &.C.de natura.lib.l.quoniam
desideria.Item talis legitimatus soli offerenti efficitur legitimus:
non autem alijs ascendētibus,vel ex latere actiuè vel pasiuè quo
ad succedendi potestatē,vt in.d.tit.§.filium.& .l.cum matrimo-
nium.C.de naturali.lib. ¶ Ad succesionem autem talis legiti
mati inuitantur filij sui insolidū si naturales sunt.aliàs quarta de-
betur curiæ,dodrās filijs suis non naturalibus.vt in.d.§.quoniam
varie.ver.igitur sanciendū si vero talis legitimatus decesit inte-
status nulla prole relicta tunc curia habet dodrātem reliqui atti-
nentes habent quartam vt.d.§.qm̄.ver.si verò.&.§ gn̄aliter. Si aūt
decesit testatus succedit scriptus,curia tn̄ dictā suā partē habe-
bit:nisi institutus impetrauerit per rescriptū bona,& voluerit ef
fici curialis:vt.d.§.ver.si quis autē vel ex genere.Vbi aūt nulla le-
gitimatione facta de filijs naturalibus decedit curialis:tunc si filij
naturales ex testamento vel abintestato eorū patri curiali volūt
succedere:offerāt se curię, & dodrātem habebūt: curia vero quar
tam,&

tam.& si non offerant se non habebunt quartam, curia verò do-
drantem vt.d.§.versic.si vero ille quidem vsq; ad.§.tribus.¶ Ho-
die autem istę curiæ recesserunt ab aula tamen equiparando legi
timationem factam per curiam legitimationi, quam statutum
alicuius ciuitatatis faceret:dicendum est quòd sicut legitimatus
per oblationem curiæ soli offerenti agnascit̄,& cognascitur, &
nulli alij: ita & in legitimato per statutū per omnia. sicq; te net
Bart.in.d.l.cū maritum.C.de naturali.li.& hoc est vtile & quo-
tidianū.Tertio modo legitimatur quis per rescriptū principis:
& iste est casus noster.ad hāc aūt nō venitur extētibus legitimis
nisi dicatur nō ob.l.nec etiā.cū muliere posit cōtrahi matrimo
niū,aut si pater honestè nō posit,qa viuit forsitā meretricio mo
re:oportet aūt tali legitimatiōi filios cōsentire,à p rin.vel expost
facto.vt.d.ti.qui.mo.na.effi.sui.§.illud tn̄.&.§.generaliter.Quin
imo forsitā sufficit nō cōtradicere expresè.& hoc tenet glo.in.d.
ti.qui.mo.na.effi.le.col.vj.in.§.licet igitur.Azo aūt in summa in
d.auf.qui.mo na.effi.sui.dicit semper in oībus modis legitiman
di requiri filiorū consensum,qđ nō credo in legitimatione quæ
fit per sequēs matrimoniū vt patet ex tex.in.d.§.qui.mo.na. effi.
le.col.vj.in verbo.neq; fraudare in si. Ad hanc autē legitimationē
venitur precibus principi oblatis,vel habētibus autoritatē ab eo
declarantibus:ꝙ vult pater filios restituere naturę,& antiquæ in
genuitati.& iuri legitimo:& vt sub eius potestate cōsistant nihil
à legitimis differentes.tex.est in.d.§.illud.§.si autem licētiā.& ea
dē forma punctualiter traditur in cor.qui.mo.na.effi.le.§.liceat
sicut dicimus.col.vj.¶ Isti autē sic legitimati,in nullo differūt à
legitimo:vt patet ex tex.dictorū.§.omnibus ergo ascendētibus,
& ex latere agnascūtur,& omnibus illis actiuè & pasiuè efficiū
tur legitimi successores.quia cū funditus abolita sit per hāc legi
timationis medelā omnis macula natiuitatis ob cupidinem libi
dinis introducta per.l.necessario reductus est legitimatus ad pri
meuū statū naturę quo omnes legitimi nascebātur,quo materni
sanguinis cōtrahebatur etiā inter inuitos,sicut hodie cōtrahit̄ in
6 ter legitimè natos:vt.ff.de pa.l.ius agnationis.¶ † Propterea cō
cludendo dico in casu proposito,hunc legitimatū à comite an-
tiquū ius agnationis,& cognationis recuperasse actiuè & pasi-
uè:& etiam quo ad succedendi potētiam quod tenet Bar.expres
se.in.d.l.cū matrimoniū hoc etiā tenuit Azo in summa autē . in
d.ti.qui.mo na.effi.sui.§.in succesionibus autem. vbi apertè di-
cit ꝙ per omnia omnes legitimati præter quā per oblationē cu-
riæ succedunt vt legitimi. Illi enim habent suos modos in suc-
cedendo secundū eū,& ideo nō ob.quod dicit Iac.de bel.in d .§.
filium.ꝙ legitimatus per rescriptum non consequitur iura legi-
timorū,nisi quo ad legitimatum,nō quo ad alios:quia sua opi.
nō est vera nec ipse meminit de dicto Azo.nec ponderauit.d .§.
si quis ergo.&.d.§.licet igitur.qui dicunt nil à legitimis filijs dif-
ferre.¶ Vnum autem solum me dubitare facit ꝙ pater cum pe-
tijt legitimari hunc suum filium naturalem:nō expresit ꝙ vole
bat eū restituere naturæ & antiquæ ingenuitati,& iuri legitimo,
vnde peccatum videtur in forma impetrationis : & per conse-
quens rescriptum videtur nullum.sed respondeo ꝙ satis expres-
sit, petendo eum fieri legitimum: cum proprium significatum
huius verbi sit eum restitutum natalibus , sufficit ergo talis ex-
presio.vt.l.certum.ff.si cert.pet.Item & expresè dicitur,ꝙ taci-
tè inest ex natura verbi hoc importantis,vt.ff de no.ope.nunc.l.
prętor.§.interdictum hoc in gl.in ver.expressum,sic dicimus sub
stitutionibus cōtentis in reciproca.nā oēs expresse sunt:licet nō
verbis specificis.ff.de vul.&pup.l.lucius in gl.magna cōiūcta gl.
l.precibus.C.de impu.& alijs substi.& eo quod no.Bar.in.d.l.lu
cius in quæstione illa quæ incipit sed an ista substitutio pro hoc
ff.de ver.ob.l.j.§.si.Præterea impetrans acceptauit rescriptū , per
quod iste naturalis fuit restitutus natalibus vnde satis est , ac si à
principio impetrasset cū ratihabitio retrotrahatur,vt.l.fi.C.ad
7 mace.& in.c.ratihabitionem.de reg.iu.in.vj.¶ † Quarto modo
legitimatur quis,per verba in testamento prolata,quibus pater fi
lium naturalem asseruit se velle sibi effici legitimum successorē.
hæc autem legitimatio non fit nisi hæc omnia cōcurrant . primò
ꝙ posit matrimoniū cōtrahære cū muliere ex qua suscepit filiū
naturalē:vel non posit honestè.Secūdò ꝙ nulli legitimi super-
sint.Tertiò ꝙ non potuerit mater legitimare filiū per rescriptū,
quia forsan multū distabat,vel nō poterat atriū principis intrare
vel etiā forsitā ignorabat.Quartò,ꝙ talis sit legitimus post mor-
tem patris ostendat principi testamentum asserens se velle iura
legitimorum consequi,vt hæc habentur rectè intuenti in.§.si ve-
rò solūmodo naturaliū filiorū in cor.qui.mo.na.effic.le.col. vj.
cōiuncta gl.sua.& cōiuncto.§.si verò is in ti.qui.mo.na effi . sui.
coll.vij.& hi succedūt actiuè & pasiuè:vt legitimi per rescriptū
secundū Azo.in.d.§.in succesionibus.& hic legitimatus dicitur
legitimatus beneficio patris & legis in.d.§.si verò.Quinto modo
legitimatur quis. cum pater tacet non exprimendo eum sibi vel
le effici legitimū successorem, nominando eum testamēto , vel
in actis,vel alia scriptura habente subscriptionem testiū in cor.vt
li. ma.& auiæ.§.ad hoc.& hæc legitimatio fieri non potest,nisi cō
currētibus illis quatuor de quibus proximè.s̄.dixi.Iura autem
succedendi habet talis legitimatus: vt legitimus per rescriptum,
secundum Azo.in.d.§.institutionibus. Erat olim alius modus
legitimandi introductus.scilicet per adoptionis viam: qui mo-
dus hodie iure nouisimo est sublatus vt in.§.adoptionis in.d.tit.
qui.mo.na.effi.sui col.vij.quæ autem de succesionibus dixi, si-
n̄e dubio vendicant sibi locū in terris imperij,sed an locū habeāt
in terris ecclesiæ in quibus etiam habet tēporalem iurisdictionē:
& an dicta legitimatio legitimatum reddiderit habilem ad ordi
nes sacros,& ad eccclesiasticas dignitates,remitto ad no.per In-
no.& Io.an.in.c per venerabilem.qui fil.sint le.an etiā legitima
tio faciat legitimatum concurrere cū his quibus ante legitimatis
succendi potentia erat quæsita remitto ad no.per Bar.& Bal.in.l.
gallus in.§.& quid si tantū.quoniam de his ad p̄ns discutere non
est nostrum.Et ita vt superius dictum est consulo ego Ange-
lus de perusio.

CONSILIVM XVIII.

1 *Concesso palatio, seu domo, mercatoribus ad mercantias exercendas: an cē seatur eis concesa via quæ est subtus palatium.*
2 *Vsuarius edificare non potest in re sibi ad vsum concessa.*
3 *Vsui publico nocere non debet.*

REperitur ista reformatio in
frascripti tenoris,videlicet.Item ꝙ pro terreno,seu
solo super quo fundatum est,& cōstructū est,& cō
structū ædificatū fuit.& ad palatium mercantiæ,& vniuersitatis
mercatorum ciuitatis florētiæ seu respectu ipsius terreni, & soli
pro pēsione,vel alio mercedis titulo,siue nomine nihil debeatur
cōmuni Florentiæ pro tēpore præterito,vel futuro:sed vtroque
tempore:videlicet præterito,& futuro in perpetuum gratis per di
ctū cōe ad vsum intelligatur fuisse,& esse cōcessum,mercatorib⁹
& artificibus florētię & dictæ eorū vniuersitati,& ꝙ nullus qui
pro huiusmodi pēsione,vel mercede teneret̄,aut obnoxius foret
posset p̄pterea exigi,cōpelli,vel aliqualiter cōueniri,nec aliqs of
ficialis,nec alia quæcūq; persona audeat,vel p̄sumat aliquē pro-
pterea grauare vel aliquo mō molestare.Modò q̄ritur an vsus cu
iusdam viæ sitæ subtus,& seu iuxta dictū palatium : intelligatur
per prædicta concessus dictis mercatoribus:ita ꝙ per eos posset
claudi,vel clausa teneri.

PRæsupposita supradicta gra
1 tiosa concesione de qua supra sit mētio reuocatur
in † dubiū:cū palatiū habeat quoddā cōclaue sub-
tus:quod erat quædā via per quā publicè omnibus petebat acces
sus.& oēs qui volebant accedebāt,& accedere poterāt ad quasdā
domos existentes in inferiori parte dictæ viæ,in quibus domib⁹
pro parte lupanar,& pro parte caupona,seu taberna tenebatur.
¶ Quæritur ergo an vsus dictæ viæ intelligatur mercatoribus
esse cōcessus,ita ꝙ mercatores dictā viā claudere possunt,& im-
pedire aditū ad lupanar,& tabernā.super quo videtur esse viden-
dū dictos mercatores dictā viā claudere,aut clausam tenere non
2 posse.Moueor ad hæc dicendum pluribus rationibus. ¶ † Pri-
mo quia mercatores vsuarij sunt:vt patet ex concesionis forma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctuarius autem nullū nouū ædificiū facere pōt in re ad vsum cō
cessa: etiā si eius rei meliorē faciāt conditionē. ff. de vsufr. l. vsufru
ctuarius nouum tectorium, & l. vsufructuarius nouū riuū & l. si
equisimum. § sed si ædium. eo. ti. vbi expresse litera dicit q̄ vsu-
fructuari⁹ nō pōt trāsformare dietas, vel aditus, vel posticas euel
lere, vel refugia clausa aperire, vel aperta claudere vel atria muta
re, sed solū excolere quod inuenit: qualitate ędium⁹ nō mutata.
vnde de hac quæstione casus ibi est. ¶ Secundò quia dicta via li
cet exitū non habuerit: cum eius vsus esset publicus tēpore cōces
sionis & publicè omnibus pateat: nec per ipsos, nec per alium cu
iuscunq; præeminentiæ vel status impediri potest, quominus ad
ipsam & per ipsam eatur, vt iri erat solutum. ff. de via pu. l. j. §. si
quis in spem. & l. vl. eo. ti. & ff. de locis & iti. pu. l. j. & per totum.
3 &. ff. ne quid in loco pu. l. j. & l. ij. in prin. † nihil enim fieri pōt
per quod vsui publica noceatur vt. d. l. ij. §. si quis venire. & §. ait
prætor. nec dicat quis hanc viam nō esse publicā: cū exitum non
haberet. nō enim hoc attendimus: sed hoc solū tantū an solū pu-
blicū sit. cōstat autē dictū solum dictæ viæ publicū: ergo & ipsa
via publica. qualitercunq; ergo viæ publicæ exemptus sit com-
meatus. aut etiā coarctatus interuenit magistratus, vt ad statutū
pristinum reducatur vt. d. l. iij. §. fiue publicæ. ¶ Tertiò & vltimò
quia in dicta concessione nō venit nisi solū vsus terreni, seu soli:
super quo fundatum est constructum, & ædificatum palatium
mercantiæ, supra dictam autem viam non est fundatum palatiū
licet ipsum concluae tegat & cooperiat ipsam viam: ergo in con-
cessione non venit, & maximè quia per dictam concessionem
præiudicaretur alijs quā ipsis concedentibus, & ad aliorum re-
sultaret iniuriam & potissimè singularium personarum in quarū
domibus taberna, & lupanar tenebantur. vnde non est ita exten
denda cōcessio, vt dictam viam comprehēdat. vt d. l. ij. §. merito.
&. §. si quis à principe. Concludo ergo ex præmissis, dictos mer-
catores nonhabere potentiam claudendi dictam viam & claus-
am retinendi, nec vigore dictæ concessionis vsum dictæ viæ ad
dictos mercatores nullatenus pertinere: sed solum ea vti posse,
vt & alij possunt. Et ita dico ego Angellus &c. Florentiæ.
Mcclxxxiij.

CONSILIVM XIX.

1 *Locatio si fiat ab officialibus ciuitatis de certis rebus ad certum tempus an possit conductor pecuniam in eius vtilitatem expendere edificando, & reparando,*
2 *Ædificatum eius esse præsumitur cuius solum esse reperitur.*
3 *Dominium rei locatæ manet penes locantem: nec vnquam conductori quæritur.*

Fficiales communis vulte-
rarum locauerunt magistro Christophoro prædi-
cto, & Leonardo, & Mattheo eius socijs pro com
muni florentiæ recipientes domum, & balnea de cierba positis
in comitatu vulterarum & districtu, & curia castri noui comiti
cum terreno iuxta dicta balnea prout trahit ex parte superiori,
vsque ad balneum de biescono, & à dicto balneo, vsq; ad domos
quæ sunt supra balnea existētia in alterū cū balcheto, & à dictis
domibus vsque ad balneum de plano, prout trahit recta corda,
& ab ipso loco vsque ad flumen possessorium vsque ad originem
dicti fluminis quæ est versus dictas domos, & prout trahit ori-
go dicti fluminis vsque ad secundum balneum quod vocatur de
biescono alto. & quòd via quæ est post dictas domos, per quam
itur ad castrum nouum non sit in dicta locatione cum. iiij. sta-
rijs terre ad granum: quam designabunt dicti officiales commu
nis vultere dictis conductoribus ad pensionem, & affictum per
tempus, & terminum. xxviij. annnorum incipiendorum tem-
pore quo erit facta ratificatio ista pro pēsione, & affictu. x. flor.
auri boni ad coñ. & pondus libr. soluendum quolibet anno in
ciuitate vultere camere communis vulter. vel alteri officiali ad
hoc deputato per dictum commune vultere: promittentes dic-
ti locatores dictis nominibus dictis conductoribus dictis no-
minibus: & etiam prædicta balnea cum territorio isto suo pro-
mittere &c. dicto tempore locationis pacificè & quietè possidere &c. & versauice, dicti conductores promiserunt dictis locato
ribus dictam pensionem soluere &c. & prædicta locum habeant
in prædictis modis, & conditionibus istis: videlicet in primis, q̄
dictum commune Flor. in fine dicti tituli dictæ locationis: te-
neatur, & debeat restituere dicto communi vulteræ dictas do-
mū: balnea: & terrena, & omne ædificium & domus per ipsum
cōe Flo. fiendū saluo q̄ commune det & soluat dicto communi
Florētiæ expensas veras, iustas, & necessarias, per ipsum commu
ne Florentiæ tunc factas in dictis ædificijs, & si dictum commu
ne vulte. non solueret tunc dictas expensas: tunc dictum com-
mune Florentiæ teneat & possideat, dicta balnea exti. dictæ lo
cationis à dicto communi vulte. & pro dicto communi vulte.
pro dicta pensione, ac etiam teneatur dictum commune Floren
tiæ facere dicto communi vulte. instrumentum reconductionis
dictorum balneorum pro dicta pensione, & si dictum instrumē
tum non fieret: nihilominus dictū commune florentiæ intelliga
tur dicta balnea tenere vigore dictæ conductionis & pro dicta
pensione.

Visa quadam reformatione
edita in consilio communis populi florentiæ ma-
nu diui quondam ser scarfagni sub. Mcclxxxviij.
die. ix. mensis octobris: ac etiam visa quadam prouisione facta
per dominos priores artium & vex. iustitiæ populi & commu-
nis florentiæ: vna cum officio consaloñ. societatis populi &. xij.
bonorum virorum manu Thomasij olim vēture no. subdicto.
M. die. xxiiij. Nouembris. & visa quadam locatione facta per of
ficiales communis vulte. magistro christoforo, & eius socijs &
etiam pro communi florentiæ. & posito pro constanti † quòd 1
dicta locatio fuerit approbata in consilio populi communis flo
rētiæ: reuocatur in dubiū, an camera officij turris, & q̄ñq; rerum
cōmunis florentiæ: possit, & debeat. de pecunia sui camerariatus
dare, & soluere, pro constructione dictorum balneorum, & æ di
ficiorū ipsorum, pro fortificatione, & munitione ipsorū illas quā
titates pecuniæ de quibus prouisum est, vel esset, aut fuerit perdi
ctos priores & vex. consalon. &. xij. bonos viros, vel duas par-
tes ex eis super hoc consultus Ego Ange. ab officialibus dictæ cu
riæ dico de iure non debere, nec posse, dictam camerā soluere ali
quā quantitatē pecuniæ pro p̄dictis vel eorū executione. est ra-
tio in prōptu, quia per oportuna cōsilia populli, & cōmunis Flo
rentiæ fuit prouisum, & ordinatū. q̄ domini priores vex. iustitię
vna cū officio cōsaloñ. societatis populi, & duodecim bonorum
virorū per totū mensem decēbris tunc proximè futurum: possent
prouidere, & ordinare semel, vel pluries, in quo, vel quibus locis
camerariatus vulte. fierēt balnea, cuiuscūq; qualitatis, & formæ,
pro communi Florētiæ, de habendo, & obtinendo territoriū, &
dominiū territorij, à cōmuni vulte. & quòd habeatur à dicto cō
muni, seu ab alijs cuius, vel quorum esse: & de constructione, &
ædificatione dictorum balneorum, & quorumcunque ædificio-
rum, quæ perpetua fuerint: quantum opportuna, & munitione
dictorum balneorum & in locis & communibus quæ sibi subij-
cerentur vel ad hoc coniungentur iurisdictionem exerceat, & iu
stitiam ministret, & q̄ camera officij turris, & seu quandoque
rerum possit, & debeat, de pecunia sui cameratus dare, & solue
re, pro prædictis illas quantitates, & illi seu illis de quo quibus &
prout & sicut semel & pluries ordinatum fuit per dominos prio
res &c. nō excedendo summam flo. auri trium millium, cum er
go per dictam reformationem prouisum fuerit: q̄ fierēt balnea
pro communi florentiæ, & q̄ haberetur, & teneretur territoriū à
cōmuni vulte. seu ab illis quorum esset territorium: & nullū ter-
ritorium, & dominum territorij. sit acquisitū dicto cōmuni flo-
rentiæ: sed tātummodo territoria, balnea, & domus sint pro ipso
communi cōducta (vt ex forma dictæ locationis apparet) con-
stat non esse impletum quod in dicta reformatione continetur.
quia nō possunt construi balnea pro cōmuni florentiæ: imo erūt
cōmunis vulte. cuius est territorium ex generali doctrina quæ 2
est q̄ † ædificatū in solo eius est: cuius est solū. ff. de condi. inde.
l. si in area. ff. de rei vendi. l. in fundo. de acq. re. do. l. adeo. § ex diuerso

uerso & insti. eo. tit. § ex diuerso. q̄ aūt ipsum solū & territorium
sit cōis vulte. apparet quia commune vulteræ. locando reseruat
sibi proprietatem, & possessionem, vt. l. nō solum. § quod vulgo. 3
ff. de vsuca. ¶ † rei enim locatæ dominiū, & possessio locatoris
manet, quinimo & si per mille annos conductor teneret, eius rei
dominium nō acquirit. C. de præscrip. xxx. anno. l. male agitur.
quia ergo forma dictæ reformationis obseruata non est, nec ob-
seruari pōt: dico nihil dictam cameram soluere posse pro cōstru
ctione, edificatione, fortificatiōe, seu muratione dictorū balneo
rum, vt. ff. man. l. diligenter. sed si balnea fuissent empta ad tēpus:
obstruet camere ad soluendum, quia satisfactū fuisset in cōi trans
latum, licet omni tempore non durasset hoc tantummodo non
quæritur. & ideo non firmo pro certo. Et ita &c. ego Angelus
&c. Mcclxxxviij.

CONSILIVM XX.

1 *Concubina potest accipi in vxorem: & filij ex ea nati legitimentur.*

Simon de quarrara per lon
gum tempus in domo sua retinuit cōcubinam no
mine Luciā georgij. ex eadēq; plures liberos natu-
rales succepit. tam masculos quā fœminas, & quilibet eorū solu-
tus est, & fuit toto cōcubinatus tēpore, nunc aūt dictus simō ad
dictæ suæ prolis legitimationem, vult illam luciam suo matri-
monio copulare, eamq; cōsectis inde dotalibus instrumentis in
vxorem ducere. Quæritur vtrum possit.

Vper hoc consultus dico.
quòd licet illicitum sit eam ducere quā quis peradul
terium polluit: vt in ti. de eo qui dux. in vx. quā pol
luit per adul. in antiq. † tamē cōcubinā in vxorem ducere lex ci 1
uilis allicit, & permittit: huicq; suo permissu tanquā fauorem im
pendit, q̄ filij in concubinatu nati legitimantur, & iura legitimo
rum suscipiunt non solum quo ad ipsos matrimonium cōtrahē
tes: imo quo ad omnes de genere ascendentes & descēdentes trās
uersales que. qui fil. sint le. capi. tanta in cor. qui. mo. na. effi. sui. §.
primus itaq;. col. vij. C. de na. li. l. cū matrimoniū. §. fin. & melius
in. l. cum quis & in le. se. eo. ti. & insti. de nup. § fi. in gl. siue tēpore
quo cōtrahitur matrimonium alij supersint naturales & legiti-
mi: siue nulli supersint, vt dictis iuribus, & in corpore qui. mod.
na. effi. le. § si vero solummodo naturalium. hic ergo legitimatio
nis modus, omnibus alijs potētior in effectu & in omnibus alijs
laudabilior est, vt patet in iuribus allegatis, & hoc approbatum
est tam in iure canonico, quā ciuili, accipiat ergo dictus Simon
dictam Luciam in vxorē confectis exinde dotalibus instrumen
tis. hæc quidem erit eius vxor legitima, & matrimonium appro
batur, & omnes filij qui nascentur legitimi erūt, & sui & omnes
qui iam nati sunt per omnia, iura legitimorum cōsequentur, vt
superius dictū est. Et ita dico ego Angelus &c. Mcclxxxviij.
mensis maij.

CONSILIVM XXI.

1 *Tutor qui non administrauit, an teneatur ex facto contrario, qui malè administrauit.*
2 *Mater tutrix malè administrans, vt suspecta remoueri debet à tutela.*

Ser Ioannes quondam ser
Bartoli de colle, defunctus est (iam sunt plura tem-
pora) suo cōdito testamento publicè scripto manu
publici notarij in quo inter cætera quæ disposuit: sibi hæredes
vniuersales instituit Nicolaū, & Leonardū nepotes suos, & filios
olim Bucij nepotes ex filio dicti testatoris, & eos adinuicē vul-
gariter substituit, & si dicti Nicolaus & Leonardus decederent si
ne filijs, & descendentibus masculis legitimis & naturalibus, in
pupillari ætate, vel postea qñcunq; substituit fecit, & esse voluit
suos filios hæredes mucium quōdam ser Bartoli prædicti fratrē
suum, & Nicolaū ser Nicole ser Bartoli prædicti suū nepotem
æquis portionibus: & eorū eiusq; ipsorū filios legitimos & natu
rales. Itē fecit & esse voluit tutores & curatores, gubernatores &
administratores, dictorū Nicolai & Leonardi suorū nepotū, &
hæredum & dictæ suæ hæreditatis, & bonorum suorū, necnō fi-
deicōmissarios & executores, dictum Mucium, & Nicolaum, &
dominā Sandram olim vxorem dicti ser bucij, & matrem dicto
rum Nicoali & Leonardi, & ad minus duas partes dictorū mu-
cij Nicole & sandræ prout hæc, & alia eius testamenti forma de-
mōstrat, & q̄ postea dicti domina Sandra, Nicola, & Mutius in
diuersis temporibus cōfirmati fuerunt tutores dictorū pupillo
rum, & q̄ postea per opportuna consilia Florentiæ fuit facta re-
formatio, q̄ dictus Nicola esset remotus à dicta tutela, & cura &
dicta domina Sandra cū consensu cuiusdā ciuis Florētię eligendi
per dominos priores collegij posset administrare dictā totā tute
lam, & curā, & q̄ postea per dominos priores & collegiū: fuit ele
ctus ad dictam tutelam, & curam dominus Ciprianus de albe-
ris. & q̄ postea dicta domina Sandra cū cōsilio, & cōsensu dicti
domini Cipriani administrauit, & gessit dictam tutelam, & curā
dicto Mucio vidente, & cōsētiēte, & nō cōtradicēte administra
tioni prædictę: & tamen dictus Mutius nihil gessit de tutela, &
cura prædictis, & q̄ pæstea prædicti Nicolaus, & Leonardus de
cesserunt nullis relictis filijs vel descēdentibus ex eis, vel alter eo
rum propter quæ euenit & extitit casus substitutionis prædicte
& quòd dicta domina Sandra nihil habet in bonis nec personali
ter grauari pōt secundū formam statutorū. vnde inanis est actio
dictæ tutellæ contra eam. Modo quæritur, nunquid dictus nico
laus qui hæreditat. dicti ser Ioannis sibi pro parte delatā adiuit:
possit agere & experiri actionem dictæ tutelæ contra dictū Mu-
cium, & eius hęredes. Visis & cōsideratis omnibus supradictis, &
visa forma iuris &c.

EX themate patet quòd di-
ctus Mucius non habebat ministrandi potestatem:
licet tutor esset, quoniam per ordinamentū prædi-
ctū soli domine Sandræ administratio est decreta, vnde solū vi-
dere oportet: † an cōtutor qui administrare nō potuit, teneatur
ex facto tutoris qui administrauit & malè. super quo dico q̄ tu-
tor qui nō habet administrādi potestatē semper debet inspicere
qualiter alius cui administratio est decreta administret. C. de pe
ricu. tut. l. j. cōiuncta gl. j. in fi. etiā si administrare nō possit: quia
tacitè sibi fit administratio interdicta sicut est hic, quia per le-
gem soli mulieri administratio est cōcessa. C. de diui. tu. l. ij. vbi
administratione diuisa per iudicē per quē vnicuiq; intelligitur
in parte administratio alijs interdicta: vnus tutor habens cōtuto
rem cui administratio est decreta tenetur de dolo, & culpa: si tu
torem male gerentem suspectum non fecit. aut tandem fecit q̄ tu
tor effectus est nō soluendo. cum ergo præsupponatur in pun-
cto quòd dicta mulier gessit sciente, & vidente, dicto Mucio: er-
go scīuit an malè, vel bene gereret dicta mulier: ex quo gestioni
suæ præsens erat, & ea videbat. C. de peri. tu. l. fi tutor. coniuncta
gl. ff. de verbo. signi. l. coram. fl. de arbi. l. diem. §. coram. fuit ergo
in dolo, aut saltem in culpa: ex quo scīuit, & scire potuit ipsam
malè gerere, cum eam suspectam non faceret vt. d. l. ij. & idem di
cimus in tutoribus honorarijs. vt. ff. de admi. tu. l. si plures. §. j. ff.
de sol. l. quod si forte. §. j. vnde si vera sunt quæ proponuntur: di- 2
co dictum Mucium qui dictam † matrem malè administrantē
suspectam nō fecit teneri ad id: ad quod dicta mater tenetur quæ
male gessit ex capite doli, vel culpæ incursæ ob hoc quia eam su
spectam non fecit saltem taliter quòd iure optimo illi pupillo
de idoneo curatore prouideretur: propter dictæ suspicionis cau
sam. vt. ff. de suspec. tu. l. si tutor. vbi tex. dicit apertè optimum es
se tutorem pupilli cōiūctum nō esse: quàm eum infamia remo
uendum: sed ei curatorem assosciandum. Et ita &c. Ego angelus
&c. Mcclxxxviij. mensis maij.

CONSILIVM XXII.

1 *Mandans homicidium fieri: pœna mortis debet plecti.*

2 *Tractator sceleris quis dicatur.*
3 *Mandans homicidium an teneatur etiam si mandatarius aliàs hoc facturus erat.*
4 *Mandator, tractator, vel ordinator sceleris quis dicatur: iuris dispositioni relinquitur.*

DE pœna illius qui fecerit, vel fieri fecerit homicidiũ aliquo de pretio dato vel promisso rubrica. ¶ Si verò aliquis tractauerit, vel ordinauerit, de aliquo occidendo aliter quàm pecunia, vel promissione pecuniæ mediante: & ipsa ordinatione homicidium fuerit secutum: talis tractator, & ordinator puniatur: ac si homicidium per se cõmisisset cum tamen dictũ vel confessio delinquentis nõ noceat ei qui diceretur ordinasse: nec quo ad præsumptionẽ vel indiciũ, vel quo ad hoc vt torqueri vel grauari possit. ¶ De pœna danda illi qui præstiterit interfectori, vel vulneratori, auxiliũ
1 vel fauorẽ: in tenendo interfectum, vel vulnerando, seu aliter rubrica. ¶ Et quilibet qui dolose præstiterit auxilium alicui homicidæ vulnerando vel tenendo interfectum: puniatur vt homicida si vero aliud auxilium, vel fauorem præstiterit, vel homicidam associauerit, vel illum euadere fecerit, si fuerit forestanus seu forensis cõtra forestanũ, vel forensem puniatur in libris trecentis. Qui verò auxilium, vel fauorẽ præstiterit vulneranti, tenendo vulneratum, si fuerit ciuis lucanus cõtra ciuẽ lucanũ, seu forestaneum vel forensem, vel forestaneus, seu forensis cõtra forestaneũ, seu forensem, puniatur in dimidia pœna pecuniaria statuta cõtra vulnerantem. forestaneus verò vel forensis qui dederit vel præstiterit auxilium, vel fauorem alicui forestaneo: vel forestaneus cõtra ciuem lucanũ, vel ordinauerit, seu fieri mãdauerit: puniatur simili pœna qua ipse vulneratus percutiens, seu faciens puniri deberet. Hæc est quædã inquisitio &c. contra Martinũ dacelli de brã dellio vallis liuiæ comitis lucanæ hominem malè cõditionis, cõuersationis, vitæ, & famæ, & tractatorem ordinatorẽ, ac etiam cõscium mandatorẽ infrascripti homicidij perpetrati, & commissi per aliũ infrascriptũ istum Brande. in personã infrascripti archini in eo, de eo, & super eo &c. quòd dictus Martinus scienter, dololè, deliberate, & appẽsate, animo, & intentione quod istud homicidiũ cõmitteretur in personam Archini per ipsum Brãdum ordinauit, tractauit cũ dicto brando, q̃ prædictus brandus occideret, & interficeret istum Archinũ, & cũ dicto Brando tractatum, & ordinationem, & deliberationem, habuit de interficiendo Archinum prædictum hoc modo, videlicet quòd dictus brãdus prędictus anno & mense noctis tẽpore: clam & occultè intrauit dictum castrum brandelli & accessit ad domũ dicti Martini: si tam in dicto castro & tunc dictus Martinus interrogauit dictum brandum. Chesetu venuto à fare qui chi. & tunc dictus brãdus dixit eidem martino. io son venuto per occidere Archino. & tunc dixit idem martinus eidem brando: tu farai bene à farlo, & prædicta fuerũt commissa per dictos brandum & martinũ supradictis anno mẽse in supradicta domo: & post prædicta prędictus brandus recesit à dicto Martino: & iuit ad domũ habitationis suæ sitæ in dicto castro brandelli. Et post prædicta mane proxime sequenti prædictus brandus existens in prædicta domo suæ habitationis, misit vxorem ipsius brandi pro dicto Martino, quòd deberet venire ad ipsum brandũ, & tunc prædictus martinus accessit ad dictã domum habitationis prædicti brandi & dixit eidem brando: setu non occidi Archino non te vera mai à facto: & per zo va, & falo espazate al piu tosto che tu poi. Et prædicta fuerunt commissa in dicta domo brandi cõtra formam statuti & ordinationis ciuitatis lucanæ. Qui brandus quõdam dominici de villa pitzi communitas pistorij habitator in dicto castro brandelli, volens sequi tractatus ordinationem, & liberationem prædictam factam cum dicto Martino de occidẽdo Archinum quondam iuntini de dicto castro brandelli: & volens sequi mandatum dicti martini, de occidendo Archinum prædictum, incontinenti post mandatum eadem die accessit ad quandã petiam terræ sitã in districtu dicti castri brandeli: in qua dictus Archinus stabat ad laborandum, & armatus armis offendibilibus videlicet lacea, spada & cultello de ferro: vna simul cũ vno socio, & prædictus brandus percussit, & vulnerauit dictum archinum de dicta lancea de ferro, prioribus percussionibus, & vulneribus in personam dicti Archini: ex quibus percussionibus, & vulneribus dictus Archinus incontinenti mortuus fuit, & est. ¶ Ex prædicta &c. ¶ Cõstitutus dictus martinus, &c. confessus &c. ¶ Quæritur ex prædictis an pœna mortis veniat inferenda &c.

PRo decisione quæstiõis hæc solum videri oportet an dictus Martinus inquisitus † fuerit tractator, ordinator, vel mandator dicti homicidij: quia tunc nullum est dubium quòd pœna mortis inferenda est quia statutum sic disponit: vnde non est recedendũ ab eo: licet duritiem continet. ff. qui & à qui. l. prosp exit. ostendẽdo autem euidenter nõ fuisse ordinatorem, nec tractatorem, nec mandatorem, quoniam ille propriè, & verè est ordintor cedis: qui eius est princeps & author. Nullus autem autor, ordinator, vel princeps, est qui post scelus iam ordinatum assentit: etiã præbendo operam manualem. tex. ff. de seruo corru. l. in hoc iudicium. non enim ordinet: qui post ordinem datum assentit. sed ille ordinat qui prima & potentissima causa cedis est præcedente consilio. C. vnde vi. l. meminerint. ff. si quadru. pau. fe. l. j. § cum arietes. C. ad. l. iul. de vi. l. quoniam multa facinora. ff. vi bo. rap. l. iij. § dolo autem malo vbi est text. optimus. & facit ea. l. § si quis non homines. coniuncta glo. in verbo coactus vbi ordinator rapinę hominibus coactis est qui homines cogit. id est in vnum conuenit, & congregat ad rapinam, & iste de omnibus damnis tenetur qui autem inter coactos est solum tenetur de rapina facta per se. cum ergo dictus brandus antequàm loqueretur cũ dicto martino deliberasset dictum homicidium perpetrare: & de liberato animo accessisset ad locum in inquisitione contentum causa dictum homicidium committendi (vt patet ex scie inquisitionis) plusquã ridiculum: quinimo & puerile est dicere quòd dictus Martinus fuerit dicti homicidij ordinator, & licet dictus Martinus post responsum dicti brandi dicentis, & affirmantis, quòd venerat causa dicti homidij perpetrãdi responderit eidem tu farai multo ben de farlo. non tamen sequitur ergo homicidiũ ordinauit quod iam ordinatum erat: per dictum brandum, sed potius dictum brandum ad dictum homicidium adiuuit, & cõfortauit, & est tex. expressus coniuncta glo. ber. extra de homi. sicut dignũ. in verbo inflãmasse. vbi expresse glo. decidit quòd qui animum occisoris inflammat ad homicidium perpetrandũ: solum de persuasione tenetur, & sic est persuasor nõ ordinator, hæc enim differunt inter se realiter, & essentialiter. quia ille ordinat propriè. qui consilio suo tex. & ordinat maleficium perpetrari (vt superius est probatum) ille autem persuadet: qui vel facturo, vel nõ factũ aliqua demonstrat. vt animus persuasi ad crimen inducatur explicandum, sicut & fecit iste, dum dixit tu farei ben à farlo. & hoc modo eius malitiam, & iniquum propositum laudauit. ff. de ser. cor. l. j. § persuadere. &. § fe ibi. hic vero laudator huius propositi extiterit &c. facit. ff. ad. l. aquil. l. Item si ob
2 stetrix. § j. ¶ † Probo etiam quòd dicta verba prolata per dictũ Martinum videlicet tu farai molto ben à farlo. non inferunt eum esse sceleris tractatorẽ, quia verè & propriè ille tractator sceleris est qui colloquio habito cum alio, seu alijs in vnum locum conuenit pro discutiendo, & inuestigando & modum tradendi ad scelus perpetrandum: & an illud expediat, vel non, & de illo tractatore habemus expresse in. l. & si amic. ff. de adu. qui ergo post deliberationem factam de maleficio committendo non ordinat neque tractat, qualiter committatur, sed solum stat in finibus persuasionis animum inflammando eius qui deliberauit delinquere, aliquod demonstrando, vt fecit hic Martinus qui dixit tu farai molto ben, solũ est persuasor, nõ autẽ tractator, vel ordinator, casus in. d. c. sicut dignum. coniuncta glo. prædicta & coniũcta. d. l. & si amicis. facit etiam dictus. § persuadere. cũ se. pro hoc etiam facit, quia proprie & verè tractatus non cadit nisi super re indiscussa & nõ deliberata, vt extra de ele. c. bonæ me. ẽ. &. lxxx iiij. di. nullus. scelus autem dictæ cedis iam deliberatum erat per ipsum brandum ergo nõ potest dici quòd dictus Martinus fuerit tra

rit tractator huius sceleris. ¶ Concludo ergo ex præmissis q̃ nec vt ordinator, nec vt tractator puniri potest. ¶ Videamus ergo de tertio an possit mandator puniri, & videtur quòd sic ex secunda parte dictæ inquisitionis in qua cõtinetur quòd cum dictus Martinus misisset ad brandum requisitus pro parte dicti martini dictus martinus dixit eidem brando. si tu non occidi Archino nõ tevera mai piu el to fato. e per zo: fallo e spazalo al puispsto che tu poi. Ita quod verbum vel mandatum importat & præceptum potissimè quia dictus Brandus sequens dictum mandatũ
3 occidit Archinum. & inde nulla dubitatio videtur. ¶ † Contrarium est veritas in themate nostro. quia vt patet ex figura dictæ inquisitionis: brãdus inimicus (vt arbitror) dicti occisi proposuerat, & deliberauerat occidere dictum Archinum, nulla ergo verba prolata per dictum martinum quantuncunque solicitaria, & demonstratiua modorum, qui deberent teneri in homicidio perpetrando ad ipsum brandum relata: qui suæ vindictę causa habebat deliberatum propositum occidendi mãdatum inducit. text. est in. d. § persuadere ver. qui ergo seruum solicitat cõiuncta gl. § fi. l. ij. ff. man. cum enim executio vindictæ pertineret ad brandum non ad martinum, etiam si martinus expresse dixisset vel vsus fuisset verbis imperatoris, præceptiuis, vel mandatarijs: non resultasset ex illis mandatum, sed persuasio, consilium, & solicitudo. ff. de pac. l. si cum fundum & hoc etiam tenet Barto. in. l. nõsolum. § si mandato. de iniu. ¶ Et nec dicat quis forsitan suum propositum iam mutauerat in nocte de occidendo, cum scriptum sit. xij. sunt hore diei: quia in dubio non præsumitur mutatum propter temporis breuitatem, & homicidium subsecutũ. probatur ex coniunctione duarum legum. ff. de pri. cre. l. si ventre. § in bonis. & l. nam ad ea. de condi. & de. probatur hoc apertè. in. l. apud celsum. in glo. in verbo decipiendi. ff. de do. excep. vbi expresse dedicit quòd an quis esset aliàs maleficium commissurus vel non. vt sic cognoscatur an alius sit, vel fuerit madator, vel persuasor ex præfactionibus malefactoris delinquentis. probatur. facit. ff. qui. ex cau. in pos. ea. l. fulcinius. § quid sit latitare. in gloss. hæ autem præfactiones apparent ipsa inquisitionis forma, nihilo minus tamen existimo fore vile, vt fiat articulus, & in iudicio fiat fides de inimicitia, quæ erat inter occidentem, & occisum: vt sic per hoc appareat dilucide executionem vindictæ solum ad occidentem spectasse: non autem ad dictum Martinum, quia igitur dictus martinus non fuit ordinator, non tractator. non mandator, sed auxiliator, habet locum pœna fauentis, & auxiliantis. nam ex quo & persuadet, vt solicitat aut infugat fauet. vt. l. j. § inducit, ad quod. Bar. in. d. § si mãdato. & de istis fauentibus, & auxiliantibus loquitur expresse decre. felic. de pœnis li. vj. in prin. & fine. & infinitis modis præstantur auxilia hæc, nã præstantur corpore, pec. clamoribus, persuasioñ, & consilijs. vt. ff. ad fil. l. j. § tulisse. &. l. cum duo. eo. ti. ¶ Concludo ergo quòd nec mandator, puniri potest sed solum de auxilio, & fauore. Nec ob. verba inquisitionis formatæ contra eum. vt ordinatore, & mandatore, & confessio facta per eum qui confessus est omnia, & singula in dicta inquisitione cõtenta vera esse. & sic videt fuisse tractator, ordi
1 nator, & mãdator, dicte cedis † quia qs dicat mandator qs tractator ordinator, hoc nõ in facto, sed in iuris dispositiõe cõsistit vt. d. l. ij. § fi. ff. de insa. l. ob hæc verba. similiter qs sit homicida, qs auxiliator quis fauens, hoc totũ in iure cõsistit. iuris autẽ dispositio inuariabilis est. vnde iudex sua sententia variare nõ potest ius vt. l. j. § item cum contra sacras. quæ sen. fine ap. rescin. &. C. quãdo prouo. non est ne. l. ij. ff. ad turpil. l. j. § j. in fin. ff. ad muni. l. ordi. in fine. prin. cum concor. allegatis in eis, & sicut iudex varia re non potest dispositionem: ita nec pars sua confessione vt. l. ornamentorum. de au. & ar. leg. C. de concef. l. vnica. in gl. C. de iurca. l. ij. § quod obseruari. in glo. ma. vnde si iudex sua sentẽtia, aut pars sua confessione diceret furtum commissum ex actu, qui in furtum nõ caderet: nec sententia, nec cõfessio, furtum faceret aut adulterium. & ita est in proposito, quia ex facto deducto in dicta inquisitione: non inducitur nec resultat ordinatio, nec tractatus, nec mandatum, vnde nec verba iudicis inquirẽtis: nec verba reinquisiti possunt facere esse alterum istorũ, vt superius est ostẽsum. ¶ Concludendum est ergo attentis dictis statutis, & inquisitionis forma, dictum martinum sola pœna auxiliantis & fauẽtis puniendum esse. Et ita dico & consulo ego angelus &c. Florentiæ. Mcccl xxxviij.

CONSILIVM XXIII.

1 *Ciuitas an possit statuere quòd nullus intret aliquas ecclesias: & an tali statuto non obstante, possit literas papales habens intrare.*
2 *Præpositura facit quem committatjuum.*

NVlla persona de ciuitate, comitatu, vel districtu Florentiæ, vel etiam aliũde cuiuscunq; præminentiæ dignitatis status, vel conditiõis existat audeat, vel psumat, aliquas ecclesias monasteria, hospitalia, seu bñficia vel loca ecclesiastica. q̃cũq; vel qualiacũq; fuerint in ciuitate, comitatu, & districtu Florẽtię existentia: vel eorũaliquem, siue aliquas earum vel alterius earũ pertinentia possessionrs, bona, vel iura, quæ vel quod, per aliquem seu aliquosciues communiter vel districtuales florentiæ quamuis cum iure siue titulo tenerentur seu possiderentur, quomodolibet per se vel alium, seu alios intrare, seu occupare: nisi primo habita licentia expresse ex literis patentibus dominorum priorum artium & vex. iustitiæ populli, & communis flor. offi. confalon, societatis populi Florẽtiæ & offici. xij. bonorum virorum. Nicolaus filius ser Ioannis barneti de prato impetrauit literas à sommo pontifice cuiusdam beneficij clericatus existẽtis in comittatu prati possessi à quodam de ciuitate pistorij. ¶ Quæritur nunquid dictus Nicolaus, vel alius eius nomine, possit ingredi possessionem dicti beneficij: non seruata forma supradictæ reformationis &c.

1 DIctum statutum iuri cõmuni contradicit † disponenti, vt laicis in clericos nulla sit attributa potestas. C. de epis. & cle. auf. statuimus. de sen. excõi. c. si iudex laicus. lib. vj. nec in beneficialibus vllam potestatem habent. sed hoc totum directè pertinet ad iurisdictionem ecclesiæ: eo quod de spiritualibus nec principaliter, nec incidenter laicus cognoscit, ex eo quia non est capax iurisdictionis prædictæ. vt in. c. lator. qui si sint le. de ord. iudicio. l. j. C. & ibi per Bar. & Ioan. and. in. d. c. si iudex in ver. spirituali. in gl. & ideo statutum prædictum ad nullum casum in statuto non cõprehensum extra verba potest extendi. vt. l. quicquid astringende. de verbo. obli. & l. constitutionibus. ad muni. licet autem statutum prædictum cõtradicat iuri communi: ex eo quod in messem alienam nullus debet immittere falcem suam. Attamen dictum statutum commendabile est in ciuitate Florentiæ: quę est vnum regnum per se, in qua sunt agnationes tantum potentes q̃ nisi hoc remedium fuisset inductum ex cõtradictione possidentium, & ex inordinato appetitu beneficia obtinere volẽtium, seã dala, & dissentiones ciuiles crebo nascebantur: per quas poterat de facili contendi ad exitium reipublicæ. vt. l. si quis ingenuam. § in ciuilibus. ff. de capti. vnde prudentissimum arbitror fuisse cõsilium statuentium: qui talibus dissensionibus obuiare voluerũt. ¶ Nunc ad propositum reducendo, statutum loquitur de ecclesijs, monasterijs, locis ecclesiasticis, seu bonis ad ecclesiam pertinentibus consistentibus in ciuitate, comitatu vel districtu Florentiæ. voluit ergo statutum prouidere solum de bonis existentibus Florentiæ aut comitatu, vel districtu: & solũ prouidere ciuibus comitatiuis, & districtualibus Florentiæ, & sic hæc duo copulatiuè requirit statutum, non enim sufficit alterum verum esse: sed omniũ copulatiuorũ cõcursus requiritur. vt. l. si hæredi plures. ff. de cõdi. inst. & l. si is qui. § vtrum. ff. de re. du. si ergo ciuitas pistorẽnsis est de Florentiæ districtu: planum est quòd non seruato ordine supradicto: nullus potest dictam ecclesiam aut eius bona exẽtia in comitatu terre prati trare, vel occupare: q̃m terra prati vel eius comitatus est de comitatu florẽtię. ¶ Si autẽ ciuitas pistorẽsis nõ est de Florẽtiæ districtu: tũc verba statuti deficiũt, quia dictã ecclesiã & eius bona nõ detinet ciuis cõitiu⁹ vel districtualis Florẽtiæ, ergo deficit dispositio statuti, & vt casus omissus re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

manet dispositioni iuris cõis.ff.de lib.& posthu.l.cõmodissime.
2 coniuncta.l.si vero.§.de viro.sol.mat.&.ff.de iure pa.l.adigere.§.
quãuis. ¶ † Prædicta autem vera sint,si præpositus dictæ eccle-
siæ fuerit verus præpositus,& prælatus ecclesiæ supradictæ,auto
ritate põtificali super hoc potestatem habentis quia tũc per pre
latura seu prępositurã,& factus est comitatiuus ciuitatis Flo-
rentiæ de tẽp.or.nullus li.vj. qui eñ pest ecclesiæ regulari aut se
cular ita regit illã vt pses regit prouinciã,& sicut prouincia attra
hit per regimen ad se vt præsidem prouincialem faciat,vt notat
gl.C.de incolis.l.ciues.sic in plratura ecclesiæ quæ attrahit ad se p
latum suum.vt.d.c.quod tenet Bar.ff.ad munici.l.j.in.q.quæ in-
cipit.Quæro etiam.vnde donec sustentatur in prælatura comi-
tatiuus est.ff.de offi.præto.l.barbarius.depositа autem prælatura
desinit esse ciuis.vt no.in.d.l.ciues non autem depositam intelli-
go:nisi depositа sit etiam de facto.vt.d.l.barbarius. Et ita dico
ego Angelus &c.Florentiæ.

CONSILIVM XXIIII.

Ecclesiæ an teneantur ad collectas pro terris acquisitis,

1 Ecclesia non tenetur † ad
munera tributorum extraordinaria collectarum,vt
in auc.nulla cõitas.& in.c.j.de immu.ecc.lj.vj.C.de
sa.san.eccle.& l.placet. ¶ Nam pro tributo declarato antequàm
res ad eccleſiã peruenias est affecta,& obligata,& nõ potuit alie
nãs præiudicare fiscone nec transferre plus iur.quàm ipse haberet.
ff.de pact.l.inter debitorem.de acqui.re.do.l.alienatio.ff.de con-
trahen.emp.si aquæ ductus.&.l.qui tabernas.sed pro collectis q̃
imponuntur extra ordinem licet statutum vocet illas collectas
tributum tamen est,quia est extraordinarium,& incertum,do-
nec declaretur,& indicatur,& non potest declarari in præiudiciũ
postquã res peruenit ad ecclesiã.facit quod no.in.q.cõuersi. quia
non grauatur res eius pro istis muneribus:& idem dico de obla
tis ecclesiarum:qui sunt oblati cum omnibus bonis suis verè &
non in fraudem collectarum.ff.ad munic.l.incola autem:& posi
to quod vocetur tributum tamen extraordinarium, quod non
agnoscit ecclesia:nec potest induci rebus ecclesiæ talis ergo distin
ctio adhibetur:nã aut collecta imponitur hoc modo,puta duo
den.pro tornatura quolibet anno:ita quod est certum onus ante
quàm res vadat ad ecclesiam:vt tunc tenentur res ecclesiæ, non
dico ecclesia.aut est incertum re & genere:& non poterit in prę
iudicium ecclesiæ declarari postquàm res ad ecclesiam peruene-
rit nec facio vim in nomine datij,vel tributi:sed solummodo in
certum,& incertum,& specificatum ante,& specificãdum post.
Et cum ista distinctione intelligo dictum bar.in.l. de scripto.&
in.d.l.placet.de relictis ecclesiæ non debentur duo solidi de;qui
bus loquitur statutum:quia non facit mẽtionem de ecclesijs quę
in hoc sunt priuilegiatæ,vt.C.de sacrosan.eccle.l.sancimus & .l.
ij.Et ita &c.Ego angelus &c.

CONSILIVM XXV.

1 *Libellus generelissimus quomodo procedat,nisi per iudicem reiiciatur.*
2 *Actor omnem agendi causam,& actionis speciem in iudicio deducere debet.*
3 *Reus omnem defensionis causam in iudicio deducere debet.*
4 *Testis circa longæuum annorum cursum de facili errare potest.*
5 *Exceptio est nulla,quæ non proponitur in forma.*

Ro decisione quæstionum
& dubiorum resultantium ex facto proposito.Pri-
mò inquirendum est,quid,& quantum petatur nõ
ex qua causa.Secundò an id quod petitur sit probatum deberi
ex causa ex qua petitur. Tertiò,an exceptio prestationis obie-
cta, obstet petitioni. ¶ † Venio ad primum. & ex forma li-
belli apparent peti.cccc.lxxvj.duc.¶ Item apparet quòd sunt pe
titi tanquam debiti per promissionem stip.vallatam ex causa sal
dionum,rationum quarumcunque,traficorum dudum factorũ,
inter ser Bertoldum ex parte vna:& ser Carolum ex parte altera
dudum ambo in humanis agebant:quoniam nũc apparet viam
vniuersæ carnis ingressi,per quã stipulationẽ,omnes obligatio-
nes primitiuæ nouatæ fuissent:& verè fuisset hæc aquiliana stipu
latio,vt postea tolli possent vno acceptilatiõis distractu ipso iu
re.ff.de transact.l.cũ aquiliana,& si nihil vltra in libello esset in-
ductũ de causa debiti:vel de alio debito,ac alia summa, sine du-
bio actor succũberet,quia hæc stipulatio per nullum testem est
probata& vbi non probatum de causa ex qua agitur(licet reali
ter debitum subsit)semper sequitur absolutio:siue illud ex cau-
sa ciuili descendat,siue ex crimine ortum habeat.vt.ff. de vi bo.
rap.l.prætor.§.docere.de adul.l.denunciasse.§.quid tamẽ.nec mi
rum quia remota causa debiti remouetur debitum in iudicio de
ductum:si super non deducto non potest fieri sententia:quam li
bello confirmari oportet.l.& fundus.ff.communi diui.l.fi.C. de
fideicom.li.de re iud.c.abbate li.vj.coniuncta.l.non potest.cum
suis concor.ff.de iudi.vnde dicit Inno.de foro compe.conque-
stus.in fi.causam in libello deductam:semper probandam.idem
dixit.de offi.dele.c.cum contingat in.ij.col.Idem tenet de elect.
querelam in fi. mutatio enim causæ aliud factum designat.l. an
eandem.§.actiones.&.l.cum quæritur.ff.de ex.rei iud. ideo dixit
Inn.in rescrip.super literis in gl.in verbo in cõi forma non atten
di quid in libello narretur:sed quid,& ex qua causa concludatur
quod dictum dicit gl.ma.in.l.j.ff.de eden.Verum post stip.in li-
bello narratam:& scripturam de qua in libello fit mentio.
2 ¶ † Cõcludit generaliter actor ex causis.s̃.narratis,& omni mo
do,iure,forma,& causa,& ex alijs rationibus ex causis dicendis
& allegandis:si quando,& inquantum opus fuerit probandi:reos
conuentos condẽnari ad dictam summam petitã,seu illam quã-
titatem quæ liquidabitur in processu,& protestatus fuit quòd nõ
astringebat se ad aliquid probandum, propter quæ patet quòd
nec ad certã quantitatem,nec ad certam causam se astrinxit:imo
fuit generalissimus libellus tã respectu quãtitatis quã causę:& idẽ
importat idẽ libellus q̃d importaret libell⁹ ita format⁹. Dico mi
hi titiũ obnoxiũ quãtitatibus in iudicio declarãdis & p testes pro
bandis:& procedit dictus libellus.vt.l.si ex multis.C.de anna. ex
cep.tamen stultus est iudex talem libellum generalem admittẽ-
do.potuit enim reijcere:sed quia nõ reijcit ferenda est sententia su
per eo iuri consona secundum Inn.de arbi.c. cũ dilectus. in ver-
bo iustitiã.& similiter libello recepto.† stultus est reus qui om
3 nem causam defensionis similiter in iudicio non deducit: sicut
omnem agendi causam,& omnem actionis speciem,actor dedu
xit.vt ipse idem no.de elect.cum vintoñ.in glo. ex hoc conclu-
do ergo ex præmissis.cccclxvj.duc.petitos in specie,aut in gene-
re,aut omnis quantitas debita est petita,vt ex omni, & quacũq;
causa quæ dici.vel excogitari potest,non solum ex stipulatio-
ne.¶ Videamus ergo de secundo,aliquã quantitatem deberi ex
aliqua causa sit probatum per testes in causa prędicta productos
& dico quòd sic.l.ex causa saldi cuiusdam calculata: & saldum
factum probatur per saldum super tertio articulo deponentium
& licet non deponat de certo tempore non est vis: quia tempus
non est hic de substantia,cum actor ad certum tempus se non re
strinxit in libello tam generalissimo(vt iam dixi)nec etiam re-
strinxit.in articu.imo se ampliauit quantum potuit: dum locu-
tus est articulando in dicto tertio articulo quod non fuit calcula
ta in.lxj.siue illo tempore.& per illum modum de quo & secun
dum quod testis dixerit.& ideo non obstat allegatio facta per te
nẽtẽ cõtrariũ q̃a tẽpus probatũ nõ est:nõ videt.,pbata intẽtio q̃a
illud valet cũ tps est de substãtia,vt no.in.l.eũ actũ.ff.de ne.gest.
&. C.probat.matrem tuã.de op.no.nũ.non solũ.§. sed vt ,pbari.
& ,ppterea nõ obstaret rectè intuẽti ad testimoniũ, dicti testis,q̃
dixit q̃ tpe sui testimonij poterat esse.xx.an.vel circa:q̃a dũ dixit
se nõ bene recordari de tpe,q̃q̃d circa tps dixit,apparet q̃ dubi-
tatiue dixit de tpe nõ bñ hñs recordiũ.nec mirũ. † q̃a ex lõgeuo
curcu circa certũ annorum numerũ facilius testis erat.vt de car.
edic.l.iij.§.causæ,quinimo plus fidei adhibendũ est illi quã depo
nẽti certitudinarie,cũ ita deponẽs magis verisimiliora dicat:quã
qui de certo tpe dicit(vt dictũ est)ergo.&c.ff.de testi.l.iij.§.idẽdi
uus,& deponit dictus testis fuisse dictę calculatiõi pñtes duos
alios

alios testes deponentes post cũ hunc eundẽ calculũ & saldũ cõis
nõ recordandũ similiter bene de tempore deponit secundus te-
stis,super secundo & tertio capitulis.hoc saldũ & calculũ habens
probat tertius testis,dũ dicit vera esse oĩa contenta in dicta apo-
dissa sibi ad oculũ demonstrata.& iste probat saldum,& tempus
& omnes isti tres testes sunt contestes in loco & de præsentia te-
stium,quia quilibet ipsorũ de se,& alijs testibus examinatis de-
ponit.cũ ergo per saldum,& calculũ rationis omnium quorun-
cunq; gestorũ in genere cõsiderato,appareat dominũ auanzium
se fecisse,& debitorem remãsisse etiã parte præsente,& cõsentien
te,quod apparet.quia testes dicunt eos saldasse rõnes,licet in spe-
cie nõ appareat per dictos testes probatum,de quo specialiter ra
tio fuit calculata. tamen ex quo constat rationem calculatam ex
quacunq; causa calculata,sic sufficit ad debiti existentiã,& ipsius
debiti probationem,quinimo & sufficeret epistola qua quis sal-
datis rationibus confiteatur se debitorem,licet figillatim non ex
primat de quo calculus esset ponendus casus est.ff.de pac. l. epi-
stola.§.lucius qui.§.hanc.q.decidit.hoc dico nisi error calculi pro
baretur,qui in dubio non præsumitur.C.de error. cal.l.j.nec di-
cat quis esse probationem ambiguam ex eo quòd testes duo de
ponunt de.cccc.vel sexcentis,quia alterum istarũ quantitatũ per
saldum rationis esset dubiũ,necessarium est dicere & quãcunq;
quãtitatem dicamus probatam in illa quantitate sunt duo testes
& si eligamus quantitatẽ sexcentorum sunt duo testes. & si eliga
mus quantitatem.cccc.tunc est probata per tres.eligant aũt rei al
teram dictarum quantitatũ,& quamcunq; elegerint illa appare-
bit esse debita.& aliter nullam condemnationem fieri debere,cũ
in libello & articulis ad nullam certam quantitatem propter eo-
rum prægnantiam sit facta restrictio.& ista sufficient de secun-
5 do.¶ † Venio ad tertium de præscriptione.& dico quòd cũ ex-
ceptio non sit in forma proposita,quia statutum exigat allegari
solutionem:& sic allegatio sit de esse formali.vt.l.cum hi.§.si prę
tor.ff.de transa.necessario sequitur,quòd exceptio est inepta, &
per consequens nõ obstat.tex.optimus est in cle.fi.de ap.facit.ff.
de flumi.l.j.§.labeo.procedunt enim à pari libellus actoris,& rei
quo ad effectũ vitij ineptitudinis.vt dictis iuribus.Item consi-
ret aduocatus actoris si est probatum de tempore mortis debito
rum,aliàs forsan non est probata præscriptio,cũ de tempore cal-
culi non sit probatum.vnde per ipsum apparere non põt quan-
tum tempus post calculũ factũ emerserit. hæc autem non vidi.
¶ Cõcludo ergo ex præmissis,q̃ constat per acta petitorem hæ
redem,& cessionariũ,& conuentos hæredes,& hæredes eorũ ad
soluendum.cccclxvj.ac.cccl.xvj.duc.prout ipsi elegerunt esse dã
nandos.non ex stipulatione deducta, quia non probata.non ex
scriptura,quia similiter non est probata.sed ex debito confessato
in calculata ratione,quæ cõfessio sola sufficit ad petendum pro-
pter ignorantiam libelli,& articuli.vt superius est ostensum per
d.§.lucius.& facit ff.depo.fi.l.publica.§.fin. Si autem rei conuenti
eligere volunt condemnandi sunt in summa minori.quia sem-
per in dubijs in minori summa probata condemnatio facienda
est.ff.de præto.stip.l.fi.ibi gl.facit.ff.de arbi.l.diem.§.fi plures.ff.
de reg.iur.l.semper in stip.huic opinioni veritas consentanea est
quæ super omnia vincit.ff.de proba.l.fin.potissime vbi ex bono
& æquo proceditur.in quo genere plerunq; sub autoritate iuris
pernitiole solet errari.ff.de verb.obli.l.si seruum.§.sequitur.Et ita
dico & consulo ego Angelus de perusio.

CONSILIVM XXVI.

1 *Statutum matrem à successione filij intestati excludens, quomodo intelligatur.*
2 *Mater succedit filio anniculo decedenti sorore vterina exclusa.*

1 Statutum excludens † ma-
trem à successione filij contradicit directò iuri com
muni.& etiam pietati.nam ratio miserationis,& pie
tatis parentes ad successionem luctuosam descendentiũ inuitat:
vt.ff.vnde li.l.scripto.& de inoffi.test.l.nam & si parentibus.ergo
strictissimè,& propriè intelligendũ est vt sic matrem non ex
cludat,nisi in casu in quo ex proprio & stricto significato verbo-
rum statutum excludit ipsam.vt.l.quicquid astringendæ.de ver.
obli.sed statutum non excludit matrem nisi à successione filij in
testati,propriè aũt & strictè illum dicimus intestatum qui facere
potuit testamentum,& non fecit.aut alia de causa ruptum,vel ir
ritum factum est,aut iniustum,non aũt verificatur illud adiecti
uum intestatus de proprio significato ad intestabilem. vt.l.j. ff.
de suis & legi.cum concor.ibi allegatis.¶ Sed is de cuius succes
sione tractatur decesit anniculus.vnde statutum de eo nõ loqui
tur saluo nisi in ciuitate pistorij.vulgare vsus loquendi etiam in-
testatum appellant decesisse illũ,qui fuit inhabilis ad testãdum:
quia tũc nõ esset recedendũ à tali vsu.l.labeo.§.idẽ tubero.de sup.
le.de ver.sig.l.annicu.quia tamẽ iste vulgaris vsus facti est,& in
facto consistit.probari debet per illũ qui asserit ad se hæreditatẽ
anniculi pertinere.l.j.quæ sit lon.cõsue.& ita pluries simul cõsu
2 limus.d.Bal.& ego.† Ex quo cõcludo matrẽ ad solidã hæredita
tem dicti anniculi inuitari,exclusa sorore vterina, & reliquis in
gradu seq.C.de leg.hær.auth.defuncto.quia ergo pro parte asse-
rentis ad se spectare hæreditatẽ anniculi apparet de nõ iure acto
ris,sufficit possessori vt agens sine actione experiatur,licet ipse
nullũ ius habeat.C.de rei ven.l.fi.C.de excep.l.si quidẽ.iudex.er
go de cã prædicta cognoscens absoluere debet reum à petitis ra-
tione prædicta.Et &c.ego Angelus &c.florentiæ &c.Mccc.

CONSILIVM XXVII.

1 *Maleficium commissum per nõ subditum extra territorium eiusdem,& in personam nõ subditam:an possit per dictum dominum potestatẽ puniri.*
2 *Accusatus an posit alibi quàm in loco suo forum sortiri.*
3 *Homicidium casuale an sit puniendum.*

Vidam Victor de castro fi
chardo accusatus fuit corã potestate ciuitatis anco-
næ per Colam de sancto seuerino in eo quod dici-
tur,quòd dictus victor interfecit cũ vna daga. quam habebat in
manu Cechinum filium dicti Colæ.Et prædicta dicuntur fuisse
commissa per dictũ victorem in castro fichardi prædicto,tem-
pore in dicta accusa.contento,prout & sicut in dicta accusatione
latius continetur proponitur etiam quòd dictum castrũ fichar-
di,non est suppositũ iurisdictioni communis anconæ,sed per ac
cusationem exponitur,quòd dictus victor est habitator consue
tus conuersari in dicta ciuitate anchonæ, prout in dicta actione
continetur.¶ Modò quæritur.Visis accusatione prædicta, & ac-
cusatione facta per dictum victorem dictę accu.& excep.per eũ
oppo.& omnibus actis & actitatis in cã, & quæstione prædicta.
& visis statutis cõis anconæ & const.Marchiæ anconæ ad prædi
cta facientibus consulte transmisis.& inter alia visis statutis po-
sitis sub rubrica de excep.quæ non impediunt litis ingressum. vi
sis allegationibus partium prædictarum, quæ sunt partes dicti
iudicis in sententiando super accusatione prædicta.

Ro decisione quæstionis
prædictę duo principaliter inuestiganda sunt.Pri-
mò.an iudicis anconitani sit iurisdictio. Secundo,
posito quod sic,an dictus victor de prædicto homicidio veniat
1 puniendus.Tertio.qua pœna.¶ † De primo dicẽdum est, quòd
non quoniã maleficium ex accusationis forma apparet fuisse cõ-
missum in castro fichardi,quod non est suppositum iurisdictio
ni communis anconæ.Item apparet ex eadem accusatione cumu
lato puncto prædicto,tam occidentem quam occisum nõ fuisse
superpositos iurisdictioni cõis anconæ ratione originis.quoniã
proponitur occisorem de dicto castro sancti seuerini,similiter
nõ subiecti anconitanæ iurisdictioni.quoniã accusatio propo-
nit & dicit accusatũ fuisse de castro fichardi:& punctus narrat ac
cusantem patrẽ occisi fuisse,& esse de sancto Seuerino,cuius ori
ginem sequebatur dum in humanis agebat filius interfectus. ff.
ad muni.l.assumptio.aliam autem originem filium habuisse,nec
est deductum,nec probatum.Nam & si aliam habuisset,sequere-
tur & illam.vt.d.l.assumptio.Cum ergo attenta forma accusatio
nis & præsertim ratione originis:neuter occisi & occisoris sit de
2 foro anconæ.† Videndum est,an ex alia causa illud forum for-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiatur accusatus: ita quòd posit de dicto homicidio cõueniri, & puniri. & dico quòd non: quoniã ex forma accusationis confessatæ per accu. apparet hoc solum, scilicet accusatum accusationis institutæ, scilicet tempore habitatorem ciuitatis anconæ. si est ergo accusatus vt de foro anconitano factus ex dictis duobus capitibus & ex ipsorum quolibet. scilicet quia habitator & quia cõsuetus est conuersari anconæ, & ita confessatum apparet. Neutrũ autem horum nec vtrunq; simul iunctum, necessario facit eum de foro. sola enim habitatio quem de foro nõ facit: nisi appareat habitantem ex vero animo, vel præsumpto se ibi habitare, vt ibi dem contrahat incolatum. de animo autem vero nec etiam præsumpto hic non constat quis præsumitur, si in loco ibi stetit per decennium. vt notanter dicit gl. C. de incol. l. j. verum præsumitur etiam in minori tempore, si cum maiori parte fortunarũ suarum habitaret in loco. vt. ff. de iudi. l. hæres absens in gl. magna. & C. de incol. l. cives. facit eo. tit. l. ij § porro. nec allegatur, nec probatur, q̃ cum maiori parte fortunarum suarum sit habitator anconã. nec quòd per decennium habituerit. ergo ex hoc solo non potest dici effectus de foro. Item non ex capite illo quòd cõsuetus fuerit in ciuitate anconã, conuersari. quia solus conuersationis vsus, non facit quem de foro, nisi vsus sit assiduus & per. x. annos continuatus. secundum Cy. C. vbi sena. vel cla. l. ij. vbi hoc expresse decidit. facit quod no. Inn. de foro compe. ex parte. Cum ergo nec confessatum. nec probatum, nec deductum sit de cõuersatione assidua nec decennali, nulli dubium quòd anconitani iudicis nulla est iurisdictio. cũ maleficium sit commissum extra dã. dist. anconã. & per nõ subiectum. nec obstat quod vbi criminosus inuenitur, ibi iudicandus est. vt. l. j. C. vbi de cri. agi oportet. quia illud verum, si inuenitur in loco in quo ex aliquo capite domicilium fortiatur: vel saltem vagabundus est. secundum glo. Cyn. & Bar. ibi pro hoc, quia vbi iudex aditur pro causa ciuili, aut criminali contra non subditũ prima fronte sicut est hic, semper oportet quòd in libello narretur tale quid quod verum existens concluderet necessario facere iudicem aditum esse iudicem cõpetentem, aliàs non procedit libellus. secundum Inn. de foro compe. cũ sit generale, & singulare dictum, sed cũ sola habitatio, aut conuersatio, non faciat accusatum de foro & prima facie apparet eũ non de foro: ergo non procedit libellus: quia debuit contineri eum anconã. vel in suo territorio per decennium habitasse: vel per decennium; absq; eo quod habituerit assidue conuersa esse aũt alia causa iurisdictioni iudicis accusatum foret suppositum.

¶ De secundo posito pro constanti, q̃ iudicis anconitani esset iurisdictio, an de dicto homicidio victor dictus veniat puniendus dico quòd si non obstante q̃ accusator in accusatione non seruauerit solennia ex parte sui: quoniã de homicidio constat per cõfessionem, cuius solius vigore ex quocunq; inordinato, & inepto processu, iudex põt pœnam infligere. secundũ Io. an. in nouella de accu. qualiter. Inn. aũt dicit pœnam extraordinariã indici posse. de elec. per inquisitionem. & de confes. c. ij. in actis tamen reperio obiectam exceptionem ex bannimenti. sed quod & quale fit ex bannimentum, non vidi, nec est mihi transmissum, vnde non possum dicere an dicta exceptio banni obstet, vel nõ. ¶ † Detertio dico attenta forma constitutionum prouinciæ, & etiam iuris cõmunis, de dicto homicidio esse pœnã arbitrariam vsq; in quãtitate. cc. flore. quia de dicto homicidio non constat nisi quatenus est confessatum, sed accusatus confessus est homicidium cautelose, & sua culpa, non autem ex proposito contigisse. nam confitetur q̃ cum propter ludũ taxillorum ipse, & occisus venissent ad rixam: & Cola occisus abstulisset occiso dagam victor spinxit, & spatauit Colam, ex qua spinctura, & spatatione dictus Cola cum dicta daga in terram cecidit. & propterea cum dicta daga repertus est percussus, & vulneratus in coxa contenta in dicta inquisitione, ex quo vulnere dictus Cola mortuus est. cum ergo de homicidio & eius forma per acta mihi transmissa non constet aliter quã per confessionem prædictã, ipsius confessionis forma sequenda est. quia non tendit ad impunitatem, sed ad delicti alterationem. vt notant doc. C. de excep. l fi quidem. C. de dona. ante nup. l. si præsidi facit. ff. depositi. l. publi. cũ ergo actus spinxionis & spinctationis factus manu vacua, & rixa exorta incidenter propter ludum de sui natura nõ sit ordinatus ad homicidium, vt. ff. de sica. l. j. § sed si clama. &. C. de sica. l. j. & l. si non conuicij. eo. titu. & ff. de iniur. illud in fi. prin. facit optimè. ff. ad l. aquil. l. qua actione. § prouide. & eo. titu. l. fi ex plagis § j. si non infert dolum. sed culpam, de ipsa ergo culpa solum puniendus veniet iudicantis arbitrio, non autem carnaliter. quia non dolose sed culpa homicidium est secutũ. nec obstat quod accusatio continet: quòd dolose homicidium factum est, & accusatus fuit confessus contenta in accusatione esse vera: quia nõ dixit omnia & singula sed simpliciter & cum illa modificatione quæ continetur in verbo saluo quod verbum saluo, semper limitat, modificat, & declarat præcedentia vt. ff. fa. er. l. idem labeo. § j. in ver. pure. ¶ Ex quibus omnibus concludo. quòd per actitata quæ vidi, & mihi transmissa sunt partes iudicis de causa cognoscentis non sunt in pronunciando se non esse iudicem competentem: & reum carceratum fore de carceribus relaxandũ. nec intelligitur accusatus prorogasse iurisdictionem iudicis: ex eo quòd respondit accusationi: nisi ex certa scientia respondisset, & super ipso in competenti iudice scienter litigasset, & sub incompetenti iudice respondisse secundũ Cy. in addi. suis. C. de excep. l. fin. Et ita &c. Ego angelus de perusio &c. Florentiæ. Mcccl xxxviij.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Expensæ, & redditus relicti per testatorem cuidam domine in domo dicti testatoris, an possint peti extra domum.*

2 *Clausula vbicunq; ponatur, ad omnia in oratione posita refertur.*

TEstator reliquit domine mariæ suæ sorori cusinæ ex latere patris viduæ: & vnum filium legitimũ & naturalem habenti redditus in domo dicti testatoris & expen. de bonis suis tempore vitæ suæ, & 1 hæredes suos instituit duos fratres carnales. † Modò quæritur nũ quid dicta domina. M. possit petere dictas expensas extra domum dicti testatoris. Et videtur quod sic. primo, quia illa verba in domũ dicti testatoris fuerunt necesse poni ad demonstrandũ legatũ redditus, quia simpliciter dicendo relinquo redditus nihil esset: vnde necessaria fuerunt illa verba in domũ dicti testatoris. & sic non videntur repetita in sequenti legato expeñ. & per cõsequens poterunt etiã extra domũ testatoris peti, tanquã illa verba in domũ nõ intelligantur repetita in expensis. Item illa duo videntur plura legata vnũ redditus, aliud expensarũ arg. eius quod no. ff. de transl. l. cum hi § qui transigit. in secunda solutione. & sic qualitas in vno posita, nõ debet in alio repetita intelligi. arg. eius quod no. Bar. ff. de lib. & posth. l. titia. § filius. Item debent intelligi illa verba in domum. scilicet si possit ibi morari arg. l. gaio. § imperator. ff. de ali. leg. C. de legi. l. j. cũ sua materia. & illud dicimus posse, quod cõmodè possumus. vt ff. de ver. sig. l. nepos proculo. sed ista nõ videtur cõmode expeñ. recipere in domo dicti testatoris, tũ propter honestatem: tum quia filium nõ tenetur dimittere, & sic nõ esset præsumendũ q̃ de tã dura separatione testator cogitauerit. & sic extrà domum expensas petere poterit.

¶ † Præfatis nõ obst. contrariũ credo. & primo præmitto q̃ clausula siue posita sit in prin. siue in medio, siue in fine vnius capituli vel orationis, siue in medio duorũ ad omnia refertur. ad omniũ orationũ vel ipsius orationis si cõmodè põt referri: vt ff. de leg. j. l. talis scriptura. in fi. & d. § filijs. & ibi per Bar. extra de appel. c. ij. requiris. Item præmitto, q̃ quãdo inter genus & speciem ponitur copula, cũ, vel & quod specialiter nominata videntur apposita, ex abundãti. vt. ff. de fun. inst. l. quæsitũ. § pe. Item præmitto. q̃ mens testatorũ quę in omnibus dominatur. ff. de con. ind. l. in cõditionibus. in prin. de adi. le. l. iij. § cõditio. cum si. capitur ex præcedentibus, & sequentibus verbis testameti. vt. ff. de le. j. l. si seruus pluriũ. § fi. de test. l. hæredes palam. § sed & si notam. cum si. Item ex affectione personarum. vt. C. de legat. l. cum rem alienam. Modò ad propositum. cum illa verba in domum sic apposita in eadem oratione ad omnia referuntur, quia possunt commode referri, & sic ad expeñ. extra domũ eius, voluntas est pro lege seruanda. vt in auth. de nup. § disponat. Pro hoc facit. quia illa verba redditum &c. cum sint verba habitationis, sunt species legati

legati expen. nam relinquere alimenta idem sunt. vt. ff. de alimẽ leg. l. fi. sed in legato alimentorum continetur habitatio. vt eo. titu. l. legati. ergo æquiparat quòd legatum redditus est species legati expen. Et sic fuit appositum ex abundanti: vt. d. l. quæsitũ. § pe. hoc respectu quòd habitationem relinquere vellet. quia sufficiebat dicere expensas, sed quia omnia volebat testator præstari in domum suam incip. ponere qualitatem in specie: vt in genere intelligatur repetita. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM XXIX.

1 *Filij nati tempore concubinatus, an legitimentur per matrimoniũ sequens.*

2 *Matrimonium solus consensus perficit.*

3 *Consensus solus ad matrimonium requiritur.*

4 *Filij illegitimi ante matrimonium nati ipso sequuto efficiuntur legitimi.*

5 *Legitimati an succedant, & in quibus bonis.*

6 *Ecclesia non disponit super iure succedendi in terris imperij.*

7 *Legitimus ex legitimato coitu natus non succedit in feudo.*

8 *Legitimati per matrimonium habitantur quo ad sacros ordines.*

LItius existens de nobili progenie habuit duas vxores, de prima nati sunt duo filij, videlicet Cinellus & Ior. de secunda natus vnus filius vrba. Et tempore quo accepit dictam secundam vxorem dictus titius erat miles & fuit donec vixit mortuis dictis duabus vxoribus. iste titius miles vt suprà accepit quandam Margaretã mulierem solutam, & viro carentem pro concubina. ex qua tem 1 pore concubinatus habuit quatuor filios videlicet, g. l. r. k. † Præ dictus titius postea contraxit cum dicta Margareta eius concubina coram multis testibus in ciuitate mutiñ. quæ est terra imperij viuentibus prædictis. g. l. r. k. filijs legitimis & naturalibus dicti titij nullis vnquam conditis instrumentis dotalibus seu nuptialibus. post contractum dictum matrimonium dictus titius emancipauit prædictos Tres filios natos vt suprà tempore concubinatus. quorũ quilibet erat maior. vij. annis & minor. xiij. & dictum. R. natũ vt suprà ex dicta secunda vxore maiorem. xiiij. an. simul vna & eodem instrumento. & eisdem. iiij. filijs suis in præmiũ dictæ emancipationis dedit, & donauit multa bona tam in ciuitate mutiñ. quam in eius districtu existentia. ¶ Modò quęritur. primò nunquid prædicti tres filij nati tempore concubinatus vt suprà per sequens matrimonium: efficiantur legitimi quo ad successionem paternam tam bonorum existentium in terris imperij, quam in terris ecclesiæ. & tam ex testa. quã abinte. non obstante q̃ tempore contracti matrimonij cũ dicta concubina & mortis dicti titij extarent filij legitimi, & non obstante q̃ matrimonium contractũ fuit in terris imperij. Secundò verum dicto emancipato quantũ est in fauore dictorum trium natorum tempore concubinatus & donatio in ea contra valeant. & c.

IX themate tria eliciuntur dubia. ¶ Primò. an matrimonium sit contractum licet partes illud contrahere voluerint: ex quo non interuenerunt instrumenta dotalia. Secundo. si contractum est. an filij ante nati legitimentur ita quod restituantur ad primum ius genituræ. Tertiò præsupposito quòd legitimi efficiantur, an vt legitimi primi succedant tam in bonis existentibus in terris imperij, quàm in bonis existentibus in terris ecclesiæ allodialibus aut etiam feudalibus. ¶ † De primo. fine dubio dicendum 2 est quòd sic quoniam matrimonium solus consensus facit non autem concubitus aut scriptura. ff. de re. iur. l. nuptias. licet pla. dixerit, & non bene non sufficere cõsensum etiam de præsenti, sed requiri ductionem. & quod dicitur solo consensu contrahi intelligebat non remoueri actum ductionis, sed solum interuentum pompe dotis donationis & scripturæ in cor. de nup col. iiij. § nuptias. in authen. de trien. & semi. § in illo. ver. sed nec vsq; vbi, sufficit indubitatus consortum effectus. Reliqua ergo non sunt de substantia ad esse matrimonij: & de iure canonico planum est. xxvij. quæstione. ij. sufficiat. & de spon. tue & ibi per Ber. Inn. & Ioan. and. & ideo in matrimonio contrahendo circa substantiam non attenditur consuetudo locorum, sed solum circa accidentalia. vt in capitulo. j. de sponsa. cõiuncta addi. Ioan. an. quinimo nec copula scripta est de esse, aut solẽnitate: vt patet ex prædictis. sicut ergo solus maritalis affectus ante concubinatum ad matrimonium contrahendum, & perficiendum esset sufficiens, ita & post concubinatum secundum Azo. quis ita decidit sub dubio forte. C. de nup. ad fin. sed sine forte glo. fin. hoc autem sallit secundum eum & secundum Ioan. & accur. in senatore cum liberta volente contrahere: vel vbi illustres contraherent inter se exceptis barbaris vt ibidem. & per gl. in cor. vt liceat ma. & aliæ § quia vero dudum. vnde suprascripta est dicta autoritas. C. de nupt. autentica maximis huic opi. in tantum inhesit primis temporibus Iaco. bu. quòd tenuit decidendo per statutum fieri posse vt matrimonium non posit contrahi nisi certa forma seruata & illa prætermissa matrimonium erat nullum postea mutauit propositum, quia matrimonium est quid spirituale vnde super spirirualitatis substantia non disponit. lege ciuilis. vt in. c. ecclesię 3 sanctæ Mariæ. de constitu. princip. † Cùm ergo sacri canones ad substantiam matrimonij nil aliud exigant, vel requirant. nisi mutuum de præsenti consensum declaratum eo modo quo expedit ius ciuile, super hoc aliud disponere nequit. & licet olim dispoſuerit: illud fuit temporibus quibus imperator præerat spiritualibus nedum temporalibus secundum Odo. C. de incest. nup. lege qui contra veror signori contra istum articulum. Quo iure prohibite sunt nuptiæ iure ciuili per senatusconsultum inter tutorem. & pupillam. C. de interdic. ma. lege. j. item per. l. iuli. inter senatorem, & libertam & senatoris filiam. ff. de ri. nup. l. lege iulia. similiter erant prohibite inter libertum & patronam, nisi cũ esset ignobilis vt ei posset honeste nubere. ff. de ritu nuptia. lege si patronæ. Item prohibuit ius ciuile inter ancillam, & seruum & liberam. C. de incest. nup. l. cum ancillis. & omnibus his casibus ius ciuile super substantia matrimonij & eius essentia disponebat. & hoc non erat ob aliud, nisi quia princeps tunc mundi dominus, etiam in spiritualibus imperabat. vnde disposuit de episcopis, & abbatibus, atq; monachis, & de quampluribus diuersis generibus clericorũ. vt patet in autentico de mona. & quomodo oportet epis. & de san. episco. hodie verò dispositio spiritualium solum spectat ad ecclesiam, non ad Cæsarem. vt. d. c. ecclesia. & de iudi. nouit. cum si. Meritò omnia iura ciuilia super substantia, & essentia matrimonij disponentia, quæ iuri canonico sunt contraria, abrogata sunt. & inter illos constat matrimonium inter quos vt dixi non consistit de iure ciuili. de con. ser. capitulo primo &. ij. no. glo. ij. in. d. l. cum ancillis. ¶ Concludo ergo ex præmissis dictum matrimonium tenere tam iure canonico, quàm ciuili, licet post concubinatum fuerit contractum nulla interueniente scriptura dotali, vel non dotali. ¶ De secundo breuiter me expedio, & dico. quòd de iure canonico legitimatio sit filiorum antea natorum. qui fil. sint leg. capitulo tanta. de iure ciuili non, vt no. Axo in summa de nup. ad fin. Idem tenet glo. vlti. in. dicta authen. maximis. allegat pro casu institu. de nup. ad fin. Item tenet glosl. ij. lege nuper dum remittit ad no. in dicta. § fin. Idem tenet expresse institu. de hære. ab inteſt. § primo in ver. instrumenta & hoc est de mente principis. & in cor. de trien. & semi. § fin. & in cor. de fi. an do. instru. natu. & in. l. cùm quis. & in. l. nuper de natu. liber. scilicet quod ad hoc vt sint filij ante nati legitimi quòd contrahatur matrimonium interuenientibus instrumentis dotalibus: & tunc efficiuntur legitimi, & in potestate parentum, & efficiuntur eorum parentes legitimi successores. Contradicit ergo in hoc ius canonicum, iuri ciuili, quòd non exigit instrumenta dotalia. vt dicto capitulo tanta. & attendendum q̃ dicta instrumenta dotalia requiruntur de iure ciuili ad inducendum legitimationem prædictam, siue mulier non steterit vt concubina, sed solum ad eam consuetudinem non habuerit siue steterit in scemate concubine prout fuit in themate. vt no glo. in dicta. § primo insti. de hære. ab inte. in ver. præstiterunt. & in corpore de triente. & semi. § fina. in verſiculo filios. licet autem ius ciuile iuri canonico contradicat, tamen in hoc stamus iuri canonico, vt sint legitimi: etiam non inter-

uenientibus dotalibus instrumentis. nam propriè ad ecclesiam spectat per matrimonium facere quem legitimum. cum legitimum esse necessario dicimus eum qui ex viro & vxore nascitur. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. filium eum diffinimus, sicut igitur ecclesia vbicunq; locorum statuere potest de essentia matrimonij, & ita de essentia legitimationis est eius necessaria consequentia. secundum Io. and. qui fi. sint leg. c. per venerabilem. in. ij. col. in glo. j. siue cuiusq; versi. nam trado pro regula. † Descendo ad tertium licet super hoc vis tota quæstionis consistat, tamen breuiter me expedio, & dico quòd in terris ecclesiæ in quibus ecclesia habet temporalem iurisdictionem, cum iure canonico sit inductum vt tales filij fiant legitimi, etiã quo ad succedendi potentiam erunt legitimi. vt in. c. tanta. eo quod illud capitulũ simpliciter dicit quòd matrimonium sequens filios ante natos, vel conceptos, facit legitimos. vnde intelligo quo ad omnes effectus vt. ff. de testa. mili. l. in fraudem. §. fin. facit de publi. l. de pretio. In terris autem imperij seruabo ius ciuile. quia in mere temporalibus & in foro temporali vbi ius canonicum contradicit ciuili, in terris imperij seruatur ius ciuile, in terris ecclesiæ ius canonicum vt no. Ioan. an. in. c. possessor. de re. iur. lib. vj. & in. c. j. de no. opere nun. per Ioan. and. & Io. cal. ideo autem dixi in mere temporalibus, quia non in his in quibus versatur anime periculum secundum eum, quod hoc sit verum probo per rationem vnam & per autoritatem. Per rationem probatur sic, decisio spiritualium, & eorum substantia, & dependentia. necessario ab eisdem pertinet ad ecclesiam vbiq;, non autem ad seculare forum. quia talis iurisdictionis non est capax etiam incidenter. vt in. c. lator. qui fil. sint legit. & de ordi. cog. tuam. decisio autem mere temporalium pertinet ad Cæsarem in terris suis, & apostolicum in terris suis, sunt enim eorum iurisdictiones distincte, nec pro ipsis temporalibus aditur etiam papa, nisi in quibusdam casibus qui. not. in. c. licet ex suscepto. & in. c. nouit. & in. c. per venerabilem. qui fi. sint legi. sed habere, vel non habere potentiam succedendi hoc totum dependet ex imperiali statuto. ff. de ver. sig. l. obuenire videtur. vnde omnis hæreditas ad nos pertinet aut nouo iure, aut veteri. vt ex. l. duodecim ta. vel ex testamento quod iure factum est vt. ff. de pe. hære. l. j. vnde dixerunt quidam quorum dictum approbat Ioan. an. quòd inuitare illegitimos vel legitimos ad successionem per gratiosum rescriptum vel per statutum generale, non pertinet ad papam, sed solum ad Cæsarem. licet secus sit cum legitimatio sit per matrimonium in. c. lator. qui fi. sint legi. in gl. in ver. naturalis ver. & secundum quosdam intantum spectat &c. Patet ergo quòd nullus ad hæreditatem inuitatur, nisi quatenus eum inuitat siue ex testamento siue ex intestato succedere velit illi ergo denegatur succedendi potestas: quæ solo in iure ciuili introducta est. & quo ad inuenta & quibusdam iure prætorio, vt patet in titu. de bo. pos. Cum ergo statutum iur. expresse disponat. natos ex concubina, vel alia muliere, ad quam homo consuetudinem habebat, non effici legitimos successores per sequens matrimonium, nisi interueniant dotalia instrumenta. non video quo iure tales filij inuitentur: & per cõsequens repelluntur, quoniam ius ciuile eis resistit in potentia succedendi. Non obst. si dicitur ius canonicum facit eos legitimos. & sicut hoc potest ita potest eos facere legitimos successores. cùm posse succedere in consequentiam legitimationis sit secundum apostolum qui dixit, si filius ergo hæres. hæc enim est necessaria consequentia est filius legitimus ergo lex eum inuitat ad succedendum. nam quidam sunt qui non inuitantur vt deportati: & illi qui alia de cã capaces non sunt, vt mendicantes, & similes vt in cle. exiui. quidam inuitantur tamen repelluntur: vt vitio ingratitudinis; quos repellit ex hæredatio. cũ ergo istud posse succedere sit mere temporale (vt dixi) & separatum & distinctũ ab ipsa legitimitate quod apparet: quia ea imposita non infertur necessaria dicta potentia. † Dico quòd super ipso iure succedendi in terris imperij non disponit ecclesia contra statuta iur. ciuilis. vnde licet ecclesia ad vniuersalem hæreditatem parentum filios inuitet legitimos, non tollit propterea statuta ciuitatis aliter disponẽtia, vt no. in. c. raynutius de test. per Dyn. in. c. indultum. de reg. iur. in. vj. Abundat enim vnaquæq; ciuitas in sensu suo. de sepul. certificari. Pro hoc quia legitimatus ad omnes actus ad quos per legitimationem redditur habilis, solũ redditur habilis ex dispẽsatione legitimantis. & istud est multũ ponderandum. modo legitimatus per matrimonium nõ formaliter contractũ non est legitimus, nisi solum ex dispensatione populi non Cæsarea contrariũ disponente. sed dispensatio non producit aliquos effectus, super quibus non habuit potestatem dispensans. secundum Inn. & Io. an. in. c. per venerabilem. in gl. quæ incipit vnde eadem. specu. in titu. de leg. ad finem. ver. sed illud quare. cum ergo successionem deferre in terris imperij sit proprium imperialis culminis (vt iam dixi) ergo dispensatio facta illegitimo per matrimonium contractum solum secundum formam ecclesiæ non proderit: vt legitimatos faciant legitimos successores interris imperij. nõ tamen nego quin quæstio dubia sit & forsitan pluries inueniantur in contrarium consulentes inherentes opinio. Ioan. andr. positæ in. d. c. qui prima fronte videtur dicere, quomodo non sentit vt ex prædictis apparet. & infrà latius declarabo. non obst. quod non debet minus posse matrimonium in succedendi potentia operari, quam possit imperator per suum speciale rescriptum. vt no. Ioan. and. in. d. capitulo lator. & in glo. prædicta. sed imperator legitimando inuitaret illos ad successionẽ: ergo & matrimonium eosdem inuitat per locum à pari potentia. Nego enim paritatem potentiæ, ex quo lege Cæsaris resistit quo ad successionem, nisi matrimonio contracto formaliter vt prædixi. Item non obst. quòd legitimati in nullo differunt à legitimis, quia restituti sunt ad primum ius genituræ in cor. quibus mo. na. effi. sui. §. si quis ergo. in fi. quia concedo cum sint legitimati formaliter. Item non obst. quòd legitimati ad illas successiones vacantur ad quas inuitantur legitimi ab initio vt in dicta authenti. quibus mo. na. effici. leg. §. reliqui. quia illud concedo de plano cùm legitimatio non peccauit in forma, à qua non est recedendum. ff. de transac. lege cum hj. §. fi. prætor. Item non obst. dictum Ioan. and. & Iaco. de bel. & aliorum dicentium, quòd legitimatus per matrimonium succedat in feudo, licet aliud disponat constitutio feudalis. vt in capitulo naturales vt refert Ioan. and. in. d. capitulo lator. in glo. prædicta quia illud fateor cum imperator approbat legitimationem factam per matrimonium contractum formaliter. quia approbato matrimonio, omnia ex eo sequentia, seu omnes eius sequele veniunt in vi cuiusdam consequentiæ. Possem etiam dicere delato semper eorum reuerentiæ illud quod dicunt: verum non esse per dictum. c. naturales. vel dicas quòd illud. c. expresse non prohibet de legitimatis per matrimonium: vnde ad illos nõ fiat relatio propter vim ex potestate matrimonij. vt. d. c. tanta. & semper intelligo matrimonio contracto formaliter. si enim esset contractum informiter sicut legitimatus excluditur à successione feudi, multofortius ab hæreditate, vel dicas quòd Ioan. an. nihil de hoc puncto decidit, imo indiscussum reliquit. & solum refert opi. hostien. tenentis legitimatum per matrimonium succedere in feudum. & opin. Iacob. de bel quem dicit idem tenuisse: sed nõ est verum. imo tenuit oppositum de rigore, sed de æquitate dixit eum succedere quæ æquitas non reperitur scripta. vnde standum est rigori vt patet in scripturis suis in. d. c. naturales.

¶ † Deinde refert opin. doc. sui qui publicè disputauit legitimũ ex legitimato coitu natum non succedere in feudo, & sic sentio. & legitimato per matrimonium decidit quoad præsens consulo. & idem Ioan. tenuisse post eum, & sic videtur legitimatum non succedere in feudo. vt in dicto capitulo tanta. in fi. idem non obstat quòd legitimatio per matrimonium est sufficiens ad prælaturam, multofortius ad successionem quod est minus. hæc enim argumentatio non est bona. quia multi sunt inhabiles ad prælaturam vt debilitati, & infames, & non repelluntur à successione. Multi habiles ad prælaturam, & non ad successionem. vt sunt omnes mendicantes vt dicta cle. exiui. Probo prædicta per autoritatem Cyn. dicentis quòd illi inter quos non consistit matrimonium de iure ciuili, licet consistit de iure canonico: non tamen velut legitimi ad successionem vocantur. & ita decidit. C. de inceſt. nup. lege. j. & fuit originaliter opin. Iaco. de ra. quam ipse sequitur expresse in casu quodammodo nostro. & ita intelligit dicta. c. tanta &. C. de nup. & fi. contra. ¶ † Concludo ergo quòd

quòd legitimati per matrimoniũ licet non interuenientibus dotalibus instrumentis sunt legitimi quo ad sacros ordines & alia reliqua quæ solum confert ecclesia: non autem ad ea quæ solum defert potestas Cæsarea & in foro Cæsareo. Cum enim hæc legitimatio nõ interuenientibus dotalibus instrumentis sit solum ab ecclesia approbata, non sortitur effectum, nisi solùm quo ad ea quæ ecclesia deferre potest. & potissimè vbi tractatur de præiudicio tertij vt priuati, & fisci. secundum Innoc. & Ioan. andr. d. c. per venerabilem. in glos. in versi. desponsatio. vbi dicit autem Innocen. quidam tenuerunt contrarium, & non benedicentes: & multa in consequentia conceduntur, quæ non directo vt. l. prima. de autori. tuto. & x. dist. capitu. primo. Prædicta autem intelligo vera, nisi res de quarum successione tractatur forsitan ab ecclesia in feudum, vel emphyteosim detinetur, quoniam quæstio & eius decisio non pertinet ad forum seculare sed ecclesiasticum. & ideo tunc talis legitimatus bene succederet saluo iure primæ genituræ. vt no. Ioannes Andreas in mercu. in. c. fine culpa & in. d. c. per venerabilem. Solum ergo restat videre, an dicantur interuenisse dotalia instrumenta, quia dictus miles in suo testamento asseruit se dotem ab ea recepisse, & dico quòd non. & hoc decidit glo. quæ tradit formam dotalium instrumentorum in dicto §. primo. institu. de hære. ab intestato. ¶ Ex prædictis apparet decisio. quid iur. sit de rebus donatis vt. C. de natu. liber. lege. j. & authen. licet. & ita dico & consulo ego Ang. de peru. leg. doctor.

CONSILIVM XXX.

1 *Legatum pietatis intuitu factum, & dei amore pro nubenda puella, an sit conditionale, & an ex eo debeat solui gabella.*
2 *Auia neptem dotare non tenetur.*
3 *Legatum quomodo conditionale esse cognoscatur. & nu. 4.*
5 *Naturales seu bastardi qui sint, & eorum quot genera.*
6 *Naturales qui de domo de sanguine & de agnatorum patrimonio esse dicantur.*

DOmina Franciſca filia quõ
1 dam Ghini agnitiardini de florentia. vxor olim domini Rodulphi de ciationibus de sancto Miñ. &c. suum condidit testamentum, in quo inter alia † legauit & reliquit intuitu pietatis, & amore dei pro anima ipsius testatoris, Franciſce siue alio nomine nominate filiæ quondam Matthei filij quondã supra dicti domini Rodulphi & dictæ testatricis nepti, dictæ domine Franciſce pro ea nubenda omnes possessiones positas in territorio castri noui &c. & si dicta puella esset mortua tempore mortis dictæ testatricis, aut moreretur antequam nuptui traderetur puella: est etatis annorum quatuor, tunc & in eo casu voluit, & iusſit testatrix prędicta quòd infra certum tempus de dictis bonis dictæ puelle relictis per hæredem dictæ testatricis, fiat vnum altare in quo expendantur. c. floreni ad reuerentiam omnipotentis dei & pro remedio anime ipsius testatricis. Modo quæritur, an dictum relictum factum dictæ Franciſcæ ad proprietatem, & vsumfructum sit conditionale necne: adeo quòd donec adueniat conditio gabellatur. Visis statutis non debeatur gabella per quæ disponitur quod de legatis debeat solui gabella. Item quæritur præsuppoſito quòd dicta Franciſca, siue alio nomine nominata sit filia naturalis dicti Matthei nata ex quadam muliere concubina dicti matthei, & ex mattheo prædicto filio legitimo & naturali dictæ testatricis: nunquid de dicto legato facto per dictam testatricem dictæ suæ nepti debeat solui gabella necne obstante statuto in quo disponitur, quod de relictis factis filijs vel nepotibus non soluatur gabella. & quid iuris sit.

SVper primo dico legatum
2 esse conditionale: & ante conditionis existentiam non deberi, nec in totum, nec in partem. † cum relictum fuerit ab auia, quæ non tenetur dotare nepotem & potiſsime naturalem vt in. l. fi. C. de dote promiſ. † quod autem sit conditionale probatur primo ex verbis legati sui. nã important conditionem, cum proferuntur ab eo qui non habet necesse dotare dicit enim pro ipsa nubenda. in cor. de san. episco. §. sed hoc præsenti. Cyn. C. de nup. lege sancimus Bartol. ff. de conditio. & demonstratione. lege titio centum. §. titio genero. & ego hanc quæstionem publice disputaui & incipit Quidam baro.

3 4 ¶ † Secundò probatur dictum legatum conditionale ex mente testatricis quæ euidenter ex verbis colligitur. Iusit enim testatrix nuptijs non secutis, ex bonis relictis fieri vnum altare. Hoc autem non dixisset si voluisset purè relinquere. † Super secundo dicto quòd filiorum naturalium quos bastardos appellamus, duo sunt genera. Quidam enim suscipiuntur ex fantolastris quę quotidie per loca discurrunt & habitant de per se ad quas consuetudinem nos habemus. & tales ita suscepti patrem demonstrare non possunt. & per consequens nec auum paternum, vel auiam paternam: & isti appellantur vulgo concepti. vnde leges & statuta loquentia de filijs simpliciter aut nepotibus, non comprehendunt tales naturales, eo quod patrem demonstrare non possunt. secundum Cyn. & bene. C. ad. legẽ iul. maie. l. quiſquis.

5 6 † & tales naturales nõ dicuntur de domo, non de sanguine, non de patrimonio agnatorum, quia se esse de tali prole, vel sanguine docere non possunt. ff. de statu homi. lege vulgo. & hoc est verum, nisi communis vsus loquendi alicuius ciuitatis vel loci tales sic vulgo conceptos accipiat, & assumat eos vt de domo, secundum quod in multis ciuitatibus ego vidi: & potiſsimè florentiæ & perusij. deferunt enim insignia & arma illius agnationis de qua esse putantur, ac etiam in se suscipiunt onus vindictæ & hoc fuit de mente Bart. ff. de verborum signi. l. pronunciatio. & clarius, & latius in. l. filium eum diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Quidam autem sunt naturales, seu bastardi nati ex concubina vnica & in domo retenta & in fœmate concubine, & isti patrem eorum licet naturalem demonstrant sicut naturales & legitimi. & ideo statuta loquentia de filijs in materia indifferenti: comprehendunt etiam istos naturales. vt no. Cyn. in d. l. quiſquis. Ideo autem dico in materia indifferenti: quia secus si materia esset differens: quę solis filijs legitimis congrueret, non naturalibus sine dispensatione. exemplum si statuta ciuitatis ad dignitates & honores præferunt filios popularium filijs nobilium. nam intelligendum est de legitimis: cum bastardi in defectum sunt assumendi. ff. de decu. lege generaliter. §. sepius. eodem modo si hoc verbum filij profertur ab ecclesia: non sentit nisi de legitimis non de naturalibus etiam ex concubina natis. cum concubinatus sit reprobatus à iure canonico: & olim approbatus à iure ciuili: vnde non intelligitur etiam sensisse de filijs quorũ conceptui resistit ecclesia. concludo ergo ex præmissis quòd cum dictum statutum de immunitate loquatur, & sic de materia congruente tam legitimis, quam naturalibus, & vniformiter & loquatur per hoc naturale nomen quòd est filius & nepos quod si dicta neptis concepta fuit ex concubina vnica, & in domo retenta fuit, non debet solui gabella, & comprehenditur sub statuto. vt. ff. de capi. di. l. tutelas. in fin. prin. ¶ Si vero conceptus fuit ex fantolastra non in domo retenta, sed ad quam ille filius sollicitudinem habebat, non comprehenditur sub statuto & debet solui gabella: si est purificata conditio. & ita vt superius scriptum est consulo ego Ange. &c.

CONSILIVM XXXI.

1 *Grauatus de hæreditate restituenda, si ante restitutionem in compromiſſo condemnetur, an is cui restitui debet, teneatur eum indemnem seruare. & nu. 4.*
2 *Hæres qui inuentarium confecit, qualiter ad onera hæreditaria teneatur.*
3 *Onera hæreditaria ex senatusconsulto non transeunt.*
5 *Hæres quandiu ad onera hæreditaria teneatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Laudum in obligando quid operatur aduersus eum qui iure communi ab hæreditarijs oneribus tuetur.

7 *Actio subrogata an semper sapiat naturam primam.*

8 *Hæredem propter inuentarij confectionem, vltra vires hæreditarias non teneri, an sit beneficium inherens actioni.*

9 *Grauatus vt hæres, cui vt hæreditate grauamen non conuenit, quomodo grauari censeatur.*

Alio Laudo lato inter dominũ Philippum de magalottis & alios ex vna parte, & Besem guidonis ex alia, per. d. Raynaldũ de lensiglizaris & bona cursum lapi die. xxv. aug. in anno. Mcclxxxvij. & de his quibus in dicto laudo fit mentio, & maxime. c. penes vltimam quod incipit. Itẽ laudamus, sententiamus & arbitramur ꝙ pro tempore futuro & finit perse antonium dominici ser Iacobi notarij flo. & viso quodam laudo lato inter dominã Nicolosam filiam olim Io. de magalottis: & vx. belli possunt domini belli de matiñ. & aliàs ex vna parte, & dictũ dominũ Philippũ tunc philosophũ ex parte alia (seu inter alios eorũ nominibus) & maximè capitulo de obligatione de qua in prædicto capitulo dicti laudi lati per dictum dominũ Raynaldum & bonacursum fit mentio, & alia quæ dicta prædicta videnda sunt. & consideranda fuerunt. † Quæritur. an dictus Bese indistincte teneatur conseruare indemnem dictũ dominũ Philippũ à dicta obligatione de qua in dictis capitulis laudi fit mentio. aut sit liber dicendo se nõ teneri vltra vires hæreditarias, propter beneficiũ inuentarij.

2 Dominus Philippus fuit† hæres: & adhuc nomine hęres est: confecit inuentarium vnde ante restitutam hæreditatem ad nullũ hæreditarium onus fuit astrictus: nisi quatenus vires hæreditariæ patiebantur. adeo & in tantum ꝙ nec in personam, nec in aliquibus bonis suis potuit vexari. quoniã vexantibus semper dicere potuisset, vt irent super bonis hæreditarijs sibi: eo modo quo possibile erat adeo ꝙ nec bona hæreditaria vendere cogebatur: & de pretio satisfacere vbi potuisset ex venditione damnũ pati. vt. l. fi. §. & si præfatam. C. de iure delibe. & ibi per Bar. hoc quidem beneficio inuentarij competente domino Philippo verè fideicommissarius vti potest. si dominus Philippus cessit beneficiũ inuentarij sigillatim, aut per verba tantundem importantia, aliàs Bese non posset illo vti, quoniã non est ius hæreditarium sed hæredis ergo ex sola restitutione non transit: quia per eam non transeunt

3 quę hęreditaria sunt, non aũt quæ ipsius hæredis propria. † Item nec omnia onera hæreditaria transeunt ex senatusconsulto, nisi secundum defuncti voluntatem transferantur. ff. ad treb. l. sed si aũt. & l. patronus. & l. facta. § fi quis maiorem. & § fi hæres. eo. ti. & hanc partem ꝙ fideicommissarius non gaudeat beneficio inuentarij ab hærede confecti nisi facta cessione, tenet Bart. in. l. in ratione. § ꝙ vulgo. ff. ad. l. fal. in quæstione quæ incipit quæro hæres. licet aũt dominus Philippus non feciſſet inuentarium, tamen dictus Bese ipsum facere potuisset. & si illud fecisset ritè & intra tempora ordinata, vti posit beneficio inuentarij à se confecti. secundũ Bar. in. d. § ꝙ vulgo. in quæstione quæ incipit quæro si hę

4 res non fecit. ¶ † Nunc ad propositum reuertendo. in laudo lato inter dominũ Philippũ ex parte vna: & dictũ Bese ex alteri duo capitula sunt conseruationis indennitatis obligatoria ipsis Bese primum est, ꝙ Bese teneatur vt hæres conseruare indemnem dominum Philippũ post hęreditatem sibi restitutam. verbo autem saltem post moram cõmissam per Besem, quominus restituatur ab omnibus & singulis debitis, & legatis, & creditoribus, & legatarijs, & fideicommissarijs, & oneribus quibuscunq; hęreditarijs quondã Ioannis prædicti. & hæc particula aliquid operatur sed non multũ. quoniam & si adiecta non esset ex quo Besi restitutio facta est: omnia onera hæreditaria in ipsum Besem transeunt. ex quo dominus Ioannes quartã trebel. non retinuit. adeo ꝙ cũ sit hæres solo nomine nõ põt à creditoribus, vel legatarijs, vllo mo

5 do vexari. vt. ff. ad treb. l. j. † & audacter teneo ꝙ si dominus Philippus inuentarium nullũ confeciſſet: & sic à principio fuisset insolidũ obligatus etiam post restitutã hæreditatem Bese non posset à creditoribus, vel legatarijs, cõueniri. etiam si Bese inuentariũ feciſſet. ita quod non posset insolidũ conueniri Bese. vt nec pro illo residuo ad quod Bese conueniri non põt propter beneficium inuentarij sui, posset dominus Ioannes cõueniri. quoniam effectus obligationis solidi & partis cõtractæ in personam domini Philippi non durat nisi quousq; hæres est nomine, & effectu, nõ aũt cum hæres esse desierit effectu per restitutionem hæreditatis vt. d. l. j. non obstante ꝙ obligatio nõ tolleretur solo cursu temporis. vt. l. obligationũ ferè. § placet. quia concedo solo cursu, sed hic non est solus, imo cumulatus cũ restitutione reali, vel verbali, per quam hæredis persona eximitur ab obligatione. & transit in fideicõmissarium. nec mirũ quia & actiones & obligationes personales, non solũ in vniuersales successores trãseunt, imo ambulant ex. l. dispositione quãdoq; de persona in personã. ff. de vsufru. l. sed si quis. § si operas. per gl. plenè. C. an seruus ex suo facto. l. licet nõ ergo hic extinguitur obligatio, sed persona solũ eximitur & transitum facit in alium. nec mirum si hic alius in quem transit gaudet beneficio vt non teneatur insolidũ propter inuentarium per se confectũ & heres insolidum tenebatur, quia inuentarium non cõfecerat. illud enim habet fideicõmissarius ex proprio beneficio. sic videmus in fisco in quẽ transeunt bona cõfiscati: quia similiter ab obligatione eximitur qui nõ tenetur nisi secũ

6 dum vires bonorũ ex proprio priuilegio, licet cõfiscatus insolidum teneretur. vt. ff. de iure fi. l. j. § an bona. ¶ † Concludo ergo ex prædictis dominum Philippũ fore securũ facta restitutione fideiuss. ab omnibus obligationibus hereditarijs quæcũq; & quatescũq; sint, siue fecerit inuentariũ siue nõ: quia ergo de iure cõi aduersus dictas obligationes hæreditarias tutus est. non video quid operari posit laudũ in obligando dictũ Besem ad conseruandum ipsum dominũ Philippũ indemnẽ: nisi solũ quo ad litis impendia in quantum de facto molestaretur dictus dominus Io. occasione dictarũ obligationũ. ar. ff. de ver. obl. l. venditores. & ff. rem ra. ha. l. si sine. § cum aũt. forsitan etiã posset peti à dicto Bese vt si lis moueretur cõtra dominũ Philippũ ꝙ in se susciperet iudiciũ litis motæ nec ipse dominus Philippus statim onus vexationis sustineat per quã oportet suis negotijs vacare. magnũ enim est vexationis onus. ff. de mino. l. minoribus. xxv. an. operetur ergo dictũ laudum quo ad dictã particulam dicta duo quę operari possunt ne frustratoriũ sit. ff. de leg. j. l. si quando. in prin: & ff. de seruitu. l. si tam augusti. de leg. iij. l. libertorum. § quod tamen casius. de dam. infe. l. damni. § vltimo. per Ia. de are. & ff. de vsufr. l. proculus. & hoc de primo. Prodest etiam quia dictus Bese cum sit per laudum obligatus habebit dictus. d. Philippus ad persecutionem prędictorũ excusationem paratam ex forma statuti flor. vbi ergo de communi iure solo beneficio exceptionis gaudebat aduersus legatarios & creditores agere volentes: nunc agere põt contra Besem vt aduersus illos eum conseruet indemnem. ¶ Secundo inuenio in dicto laudo ꝙ dictus Bese est condemnatus dicto domino Philippo ad conseruandum ipsum indemnem, aduersus quandã obligationem qua idem. d. Philippus astrictus est cum fideiussoribus suis domine Nicolosę filię olim dicti Ioannis occasione dicti laudi lati inter eam, & dominam Nicolosam prędictam toto tempore vitę suę & post eius mortem filijs legitimis masculis & naturalibus ipsius domine per tempus, & terminum quinq; annorũ ad prestandũ vsumfructum redditus, & prouentus tot bonorũ mobiliũ ex bonis & de bonis quę fuerunt olim dicti Ioannis, quę essent extimationis cccccc. flor. iuxta & secundũ formã legatis, & relictis dictę. d. Nicolosę & eius filijs masculis factis in dictis codicillis. de qua obligatione constat per publicũ instrumentũ laudi, & compromissi &c. & super hoc dico quòd aut. d. Philippus vexabitur à dicto domino vigore obligationis cõtracte contra eũ ex dictis compromisso, & laudo; & hoc casu Bese tenetur eũ conseruare omni no indemnem, etiã si bene inuentariũ feciſſet ritè. ratio est quia illa obligatio qua dictus Philippus constringitur dictę domine & suis filijs nunquã fuit nec est hęreditaria, imo ipsius domini Philippi propria descendens immediate à compromisso & laudo vel à transactione quadam. in authen. si vero contigerit. de iudicijs. C. & in cor. vnde sumitur: vnde ad illam non adaptatur, nec adaptari potest beneficium inuentarij, quod solùm iuuat

aduersus

aduersus obligationes hæreditarias. vt. d. l. scimus. § & si præfatã & ꝙ non sit hæreditaria est casus in. l. cum hæreditas. ex fideiuss. causa. ff. ad trebel. inducendo eam vt inducam. ỹ. in fine consilij non obstante si dicatur licet obligatio descendat ex compromisso, & laudo, tamen originem trahit ab obligatione hæreditaria codicillari, cuius occasione si contueniretur Bese vti posset jnuentario ergo eodem modo si cõueniatur ex hoc cũ in locum ipsius succedat: vt. l. si cũ. § qui iniuriarum. ff. si quis cautio. quia hæc obligatio qua dominus philippus astrictus est per cõpromissum & laudum dictæ domine & suis filijs nouauit exceptionis ope obligationem hæreditariam ex codicillis inductam. vt. ff. de noua. l. ij. in gl. & C. de noua. l. fi. in gl. beneficia ergo reo competentia non intelliguntur repetita. ff. de noua. l. aliam. vt ibi not. per

7 Dy. & alios non † ergo habet locum regula supradicta, ꝙ actio subrogata, sapiat naturã primam, quando subrogatur per modũ nouationis. nec etiam semper regula est vera, imo plurimas patitur exceptiones. vt plenè notat Gu. de cu. in. l. eũ qui. ff. de iureiu.

8 † Pro hoc quia nõ posse hæredem exigi vltra vires hæreditarias propter inuentarium confectũ non est beneficiũ inherens actioni. imo veniens ab ex. solerti cura inuentariũ conficientis, vnde non obstat argumentatio supradicta, quia ergo primitiua obligatio est nouata (saltem exceptionis ope.) licet dominus Philippus potuisset ante ex codicil. conuentus vti beneficio inuentarij tamen cõuentus ex cõpromisso, & laudo hoc beneficio vti non posset: quia nõ conuenitur ex obligatione hæreditaria sed ex sua quæ primam nouauit. vt dixi, & beneficia quæ ipsi domino Philippo cõpetebant in prima, intelliguntur repetita in hac nouante, licet beneficia cõpetentia creditori intelligantur repetita, quãdoq; sicut ergo dominus Philippus insolidũ tenetur vigore dicti laudi lati contra eũ: & tenetur etiam post restitutionem: quia obligatio sua est non hæreditaria, & sic nõ transiuit per restitutionem in fideicommissarium. sic in dicto laudo condemnatus ad conseruandum ipsum dominũ Philippum indemnem, & maxime quia ipse bene vexari non põt à dicta domina, vel eius filijs pro legatis prædictis, ex quo dicta oblatio est nouata per laudum & cõpromissum (vt dixi) non obstante ꝙ Bese est damnatus vt hæres, non tenetur vltra vires hæreditarias si cõsecit inuentarium quia illud verbum vt hæres non põt assumi quo ad hanc obligationem quæ hæreditaria nõ est hoc modo. idest hæreditarij nomine sed exponitur vt pro quia. & est sensus ꝙ condemnatur vt hæres. i. quia est hæres factus propter restitutionẽ fideiuss. vnde per modũ causę verbũ illud vt hæres assumitur. aliter enim exponi seu interpretari non põt propter subiectam materiã, quę non patitur, vnde oportet assumi propriè, & prout suadet ratio

9 subiectæ materiæ. vt. l. item veniunt. § aptanda. ff. de peti. hære. ff. locati. l. si vno. de dam. infec. l. si damni. § fabini. † Pro hoc do casum, ꝙ damnatus ad dare, vel facere, vt hæres cui nõ conuenit vt hæredi, tale grauamen intelligitur grauatus eo mõ quo sibi conuenit. ff. de leg. j. l. cum filio. § ipsi quoq;. coniuncta gl. sed vt puto & est tex. ad treb. l. j. coniuncta gl. in ver. si ipsi filio. inquãtum autem dicamus dictã obligationem qua dictus Phi. est astrictus dictæ dominæ & suis filijs esse hæreditariũ dicti Ioã. eo quod ab eius codicillis. traxit originem, quod tamen falsum est (vt ex prędictis apparet) tunc quid iuris est, & quid importet satis dictum est in primo discursu. ¶ Concludo ergo dictũ Besem quantũ pertinet ad obligationem prædictam secundo loco descriptam insolidum astrictum fore, ad conseruandũ dictum dominũ Phili. indemnem, siue Besem gaudere posset in alijs beneficio inuentarij, siue non & maximè cùm condemnatus sit dictus Bese ad conseruandum. d. Phil. indemnem, & penitus sine damno, quod verbum penitus est præcisum, nullam limitationem, seu modificationem recipiens. C. de vsufr. l. ambiguitatem. C. de edi. diu. adri. tol. l. fi. C. de sum. tri. l. ij C. de seruitu. l. fi. & c. super eo. de hære. li. vj. vnde significat vt fiat ita. vt dominus Phili. in nullo dãno moretur & ꝙ nullum beneficiũ posit circa hoc dicto Besi prodesse pro hoc, quia põt vti beneficio: vt non teneatur vltra quã facere Posit, si post promittit certũ, & determinatum quid respectu illius certi, & determinati non vtitur beneficio, sed tenetur insolidum. vt. l. si prætor. sol. ma. cõiunc. alijs. ll. quæ pro contrarijs ibi allegantur in gl. & ita est in proposito, quia vigore dicti compromissi dictus Bese est damnatus ad certũ, & determinatum quid scilicet ad conseruandũ. d. Phi. indemnẽ. quæ sententia licet prima fronte in certum cõtinere videtur tamen certa est. C. de sent. quæ sine cer. quã. l. ij. Ad cõfirmationem aũt prædictorum induco potissime. ff. ad treb. l. cũ hæreditas ex fideicommissarij cã. vbi hæres cum hæreditario creditore, vel debitore, ante restitutam hæreditatem compromittens, si per arbitrium condemnatur ad aliquid dandũ, vel faciendum (vt directè fuit in themate nostro) conseruari omnino debet indemnis per fideicommissarium cui restituatur hæreditas, quæ conseruatio non esset necessaria si obligatio qua hæres est astrictus ex laudo velut hæreditaria, trãsisset in fideicommissarium. dictũ ergo capitulum operatur, vt obligatio legalis, & conuentionalis sit transiata, & quę primo nõ erat in scripturam reducta. nũc apparet deducta cum priuilegijs concessis ex forma statutorum super executione laudorum, maximè autem hoc dico si dictus fideicommissarius vti vult beneficio inuentarij, quod directè habet ab illo. ff. de excu. tuto. l. amicissimos. § fi. Et ita dico & consulo ego Ange &c.

CONSILIVM XXXII.

1 *Interruptio præscriptionis facta à debitore principali per agnitionem debiti, an noceat fideiussori ad ipsum actum non citato.*

2 *Mora rei fideiussori præiudicat.*

3 *Obligatio fideiussoris perpetuatur per moram principalis.*

4 *Interruptio ciuilis suos terminos non egreditur.*

5 *Obligatio principalis qualiter differat à fideiussoria.*

Vidam Andreas iure de Tudeto, in. Mccc. de mense septembris assumpsit tutelam cuiusdam pupilli nomine Fredinianis pro quo tutore quidam Nallus venture fideiusit cum solennitatibus substantialibus, ac clausulis ac renunciationibus necessarijs, opportunis, & fauorabilibus dicto pupillo inquantum fieri potuit de iure quæ tutela finiuit iam sunt. xx. anni & vltra. post dictam finitam tutelam dictus Andreas tutor comparuit coram iudice in. Mcclxij. & obtulit se velle reddere rationem tutelæ secundũ formam statuti tuderti. & iudex ad petitionem ipsius facit citari consanguineos, secundum statutum tuderti quòd compareant coram eo ad videndum dictam rationem reddere bene & legaliter. post qui dicti consanguinei retulerunt dictum tatorem fore debitorem dicti pupilli in. Mcccclxiij. libr. & . viij. solid. ipso tutore, & pupillo præsente, & intelligente, & ratificãte (dicto tamen fideiussore ad prædicta minime citato, nec præsente) deinde de anno proximo præterito post lapsum. xxx. an. post finitam tutelam hæredes dicti Fredi. olim pupilli: comparuerunt coram iudice, & petierunt declarari hæredes dicti tutoris, & hæredes dicti fideiussoris fore debitores dictorum hæredum dicti fredi. in dictis. Mcccclxiij. libr. soli. viij. vigore dictæ relationis, & in contumaciam dictorum hæredum pronunciauit ipsos hæredes dicti tutoris, & hæredes dicti fideiussoris esse debitores dictorum hæredum fredi. pupilli in dicta quantitate. post quæ dicti hæredes fredi. agunt contra Bartholomeum filium quondam dicti Nalli fideiussoris, asserentis ipsum esse hæredem pro medietate dicti nallii: & petunt ipsum cogi ad dandum, & soluendum ipsis hæredibus fredi. medietatem dictæ quantitatis, pro parte dicti Bartholomei excipitur inter cetera de præscriptione legali. xxx. an. ¶ Modo quæritur. nunquid dicta exceptio præscriptionis habeat obstare hæredibus fredi. olim pupilli: an dicta comparitio facta per dictum tutorem ad reddendum dictam rationem dicta relatio facta per consanguineos coram iudice presentibus dictis pupillo & tutore ratificantibus & approbantibus habeant interrumpere dictam præscriptionem contra dictum fideiussorem, & eius hæredes qui ad prædicta non fuit præsens nec citatus, & an declaratio debiti facta per dominum iudicem post lapsum temporis habeat dictam præscriptionem interrumpere: & quid iuris sit in prædictis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hic solum videndum† est, an ciuilis interruptio facta per agnitionẽ debiti à principali debitore per quam sine dubio interrumpitur præscriptio inchoata,nó tamen cósummata.vt.l.cum notissimi. in prin.C.de præscri.xxx.an.iuncta l.cũ quis.§.fi quis pro eo.ff. de sol.interrumpat etiam præscriptionem cótra fideiu.dubium
2 autem facit.† quia mora rei nocet fideiussori.ff.de ver.obl.l.mora.vnde per eam fit actio transitoria in fideiuſ.hæredes:& perpetuatur in eos,ex quo in omnem cãm fideiusserant.vt.l.si seruum stichum.§.videamus.eo.tit.vbi tex.dicit etiã per motam fideiuſ. perpetuari obligationem etiam in fideiuſ.nedum in eum fideiu. morosum.eodẽ ergo modo mora rei fideiuſ.obligationem per-
3 petuat.† Item tex.illius.§.in ver.vtiq; aperte dicit morã principalis perpetuari obligationem.efficitur ergo perpetua,non solũ quantum ad fideiussores eius.hoc etiam tenet ibi gl.in ver.sponderit.& sic hæc quæstio videtur decisa per casum illius.§.cũ sua gl.hoc etiam videtur tenere gl.in.d.§.si quis pro reo.in versſ. deindeannus.in fi.pro hoc.quia agnitio debiti facta per vnũ correorum non solũ contra se actionem perpetuat,sed etiam cótra correum.tex.est in.l.fina.C.de duo.re.sed duo rei videntur inuicem fideiubere.vt plene habetur in.l.vir.vxo.ff.ad velle. ergo eadem ratione agnitio debiti facta per principalem perpetuari de-
4 bet contra fideiuſ.† In contrarium facit.quia interruptio ciuilis (prout est in casu nostro)nec actiuè nec passiuè solet egredi suos terminos,licet secus sit in naturali.vt.ff. de vsuca.l. naturaliter.& in.d.l.cum notissimi.§.imo & illud.per gl.in.l.intra.iiij.ff.de diuer.& tempo.præscri.vbi ponitur exemplum de interruptione ciuili.ad hanc partem tanquam veram affirmat gl.in.d.§.si quis pro reo in verbo præterijt, & non est alibi.illam etiã firmat ibi Dy.& Cy.firmat ipsam in.l.fi.C.de duo.re.non ob.l.mora. quia illa loquitur de mora,ex qua causatur interitus rei debitæ & de eadem mora loquitur.d.§.nunc videamus vt patet ex.§.sequitur eadem.l.ad quem ille cõtinuatur de eadem loquitur.l.si à colono.§.j.ff.de fideiuſ.de hac mora etiam loquitur.l.mora.§.si in bonæ fidei.ver.quod si filius.ff.de vsur. vbi ex mora commissa per filium,qui tenebatur vt principalis,conuenitur pater qui teneba tur vt pater,& sic per consequens vt fideiuſ.instar non ob.l.fi.de duo.re.quia loquitur in duobus reis quorũ obligatio ex eadem radice descendit:&est vnica tenens plures sicut vnus iunctus plures ligat.secundum Pe.& Cy.in.d.l.fi.pro quibus videatur text.
5 in.eo.l.fi.† Iaco.vero bu.dixit esse plures,sed vnam fingi propter vnitatem effectus:vt obligatio principalis differat ab obligatione fideiussoria,quæ solis verbis contrahitur.& sunt duæ in origine,in potentia,& in effectu,& in cõtrahendi modo.C.de fideiuſ. l.blanditus.insti.de fideiuſ.in prin.¶ Adhereamus igitur opinioni gl.d.§.si quis pro reo,quæ tenet non perpetuari propter rationes prædictas,& propter autoritates doctorum.& ita dico & cõsulo ego Ange.de vbal.&c.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Matriculati in arte an possint imbursari.*
2 *Matriculatus qui tempore imbursationis exercebat,sed non tempore extractionis,an sit habilis ad officium.*
3 *Reformatio quæ matriculatos artem non exercentes tempore imbursationis comprehendat,*
4 *Matriculatus non existens tempore imbursationis sed artem exercens,an possit ad officium impune assumi.*
5 *Notariatus an sit ars,& an in reformatione comprehendatur.*
6 *Notarij actualiter exercentes tempore imbursationis,sed in secundo alia obtinentes beneficia,an debeant imbursari in primo scrutinio.*
7 *Notarij actu,& habitu,extractionis tempore officij exercentes:an pœnam incurrant.*
8 *Legis verba ad habiles sunt aptanda.*
9 *Relatiuum simplex quod dicatur.*

1 Vpradicta prima reformatio edita. Mlxxviij. habet tres partes principales: quarũ prima prohibitiua est.scilicet quòd † nullus matriculatus in arte posit imbursari:aut imbursatus extra, & si imbursaretur non tenet imbursatio,& si extraheretur non posset acceptare,vel capere,aut nullatenus se intromittere in officio in quo imbursatus esset.& inde foret extractus:nisi faceret, vel fieri faceret realiter & cum effectu tempore imbursationis, & insaccationis artem.Secunda pars dictæ reformationis, est punitiua
2 contrarium facientium.† Tertia pars,tradit modum probandi in casu dubij.an dictus imbursatus & extractus realiter exercet aut exerceri artem faceret.ex verbis autem reformationis prædictæ vltra quæsita plura dubia oriri possunt.primò de eo qui imbursationis tempore erat matriculatus,& realiter exercebat per se.vel per alium,sed tempore extractionis non exercebat,an sit habilis ad officium.& impune dico q̃ sic.quia dicta reformatio considerauit exercitium imbursati solum tempore imbursationis,& insaccationis: vnde satisfactum est legi si dicto tempore exercebat,licet extractionis tempore non exerceat.ff.de neg ge. l.eum actum.C.de proba.matrem suã.ff.de no.ope.nun.l.non solum.§.sed vt probari.ff.de fur.l.si quis in seruitute.C.an seruus ex
3 suo fa.l.j.& quasi per totum. ¶ †Secundũ dubium est an dicta reformatio comprehendat non matriculatos,nec exercentes artem imbursationis tempore:& videtur q̃ non, quia reformatio loquitur solũ de matriculatis & non exercentibus.Qui ergo nó erant matriculati nec exercentes,non comprehenduntur sub verbis vel ergo nec sub eius potentia.ff.sol.mat.l.si vero.§.de viro.potissime cum sit pœnalis & restringenda de re.iur. odia. de pen.l. interpretis.¶ Cõtrarium credo,quia in hac parte dicta reformatio quæ voluit gaudere in honore assumptionibus, cõformis est iuri communi disponendi,vt ignauiæ sectatores id est solum descripti in matrice,vel non exercentes,suorum collegiorum ministeria priuilegijs,& beneficijs ipsorum non gaudeant.C.de decur.quidam ignauiæ lib.xij.C.de sa.sanc.eccle.l.qui supra.Impu tetur ergo,& reguletur dicta reformatio eisdem regulis,quibus & ius commune.C.de noxa.l.si serui.vt sicut ius cõmune dictos matriculatos ignauię sectatores excludit ab omni suo beneficio sic & dicta reformatio similiter excludat,quæ considerauit cãm quam cõsideravit ius commune.scilicet ipsius artis exercitium.
4 ¶ †Tertium quid iuris imbursationis tempore aliquis exercebat sed matriculatus non erat(& loquor de exercente cui exercitium à statuto interdictum non erat)an comprehendatur sub lege,ita quòd non possit assumi impunè.& hic dico hunc non cõprehendi:quoniam exercentibus artem statutum prouidit,& solum considerauit exercitium,vnde aliud non attendam.vnde licet verba reformationis de matriculatis loqueretur: & solum in matriculatos sonent attamen mens legislatoris aliud vult.scilicet vt solius exercitij ratio habeatur,q̃ exercitium artifices notarij serui publici appellantur.vt.C.de tabu.generalis.lib.x.& in repudium talis seruitij dicta reformatio eos solos ad honores inuitat,& non seruientes excludit. iuxta illud qui non laborat non manducet.ff.de nox.l.si ex duobus.in fi.per gl.expresse in.l. quãuis.in'prin.ff.de dam.infe. iccirco dicta sola mens intuenda est. ff.de excu.tuto.l.scire oportet.§.qui autem ver.sed & si maximè
5 verba legis facit quod no.gl.C.de legi.l.non dubiũ. ¶ †Quartũ dubium est.an dicta reformatio comprehendat notarios:& videtur q̃ non,quia loquitur de artificibus exercentibus per se,vel per alios artem suam.notarij autem per alios exercere non possunt,imo per seipsos audire debent dispositiones vniuersas inter viuos & vltimarum voluntatum.in cor.de tab.§.nos autem.Cõtrarium est verum.quia primo notariatus est ars,sicut est magisterium scientie legalis.ff.de iusti.& iur.l.j.C.de profes.& me.l. medicos.lib.xj. vbi casus.& partim exercere potest per alium, prout exercitium in mero facto consistit,vt puta scribendo ea de quibus notarius rogatus existit.vt dicto.§.& quia verba dictę reformationis dicentis per se vel per alium sunt intelligenda sane,aut congruens interpretatio sit,& sit sensus per se:eo casu quo non potest nisi per se,& alium vbi potest per se & per alium,& sic singulariter ad singula fiat relatio vt nulla resultet cõtrarietas, nec ineptitudo sermonis.vt.ff.de au. & arg.leg.l.plaucius. C. faerci.l.filium quem habentem in fi.gl.C.de cadu.tol.l.vna.§.finautem sub conditione.ff.ad trebel.l.iul.phebus.C. de appel.l.quoniam nonnulli.C.de fideiuſ.l.fin.in.iiij.gl.¶ Nunc descendo ad intellectum

intellectum reformationis & illa reformatio habet duas partes. prima enim inuitat dictos notarios ad omnia officia imbursata in.lxxxj.videlicet illos solos qui in.lxxxv.de mense iunij obtinuerunt pro officio prędicto in primo scrutinio celebrato anno domini.Mcccl xxxj.ipsosq; notarios sanxit dicta reformatio necessario imbursari.nedum ergo quòd imbursatoribus dederint potentiam imbursandi, imo necessitauit eos ad imbursandum prædictis notis.Secundò statuit dicta reformatio quòd imbursationes,& extractiones prædictæ,quæ per modum adiunctæ,sive additionis,fient de dictis notarijs in dicta prima imbursatione,valeant. & teneant pleno iure prout,& sicut de quibuscunq; alijs imbursatis.¶ Circa hanc ergo reformationem quædam du-
6 bia oriuntur. ¶ †Primum est.an illi qui erant notarij & artem exercebant realiter tam tempore primæ imbursationis,quam secundæ,in secundo obtinuerunt alia officia,sed non officium notariatus dominorum priorum & vexilli iustitiæ ciuitatis Florentiæ,includantur sub.l.ita quòd potuerint, & debuerint imbursari in bursis dicti primi scrutinij.super hoc dico quòd non.quia dicta reformatio non prouidit de alijs notarijs imbursandi, nisi solum de illis qui obtinent in secundo scrutinio pro officio notariatus dictorum dominorum.de alijs verò qui dictum officiũ non obtinuerunt licet obtinuissent,alia reformatio prædicta nõ loquitur,ergo ad illos non extenditur,quoniam de illis non cogitauit legislator.vt.d.§.de viro.ff.de lib. & post.l. commodissime.cum fi.Secundum dubium est prout in themate præsupponitur scilicet quid iuris de illis qui tẽpore secundi scrutinij erant notarij actu,& habitu,& in matricula artis descripti tamen nec actu,nec habitu,quia nó matriculati erant tempore scrutinij primi & in secundo scrutinio obtinuerunt officium notariatus dominorum priorum & vexil.iustitiæ an potuerunt,& debuerunt
8 imbursari in prima imbursatione,tam ad officium dicti notariatus dictorum dominorum,quã ad alia dependentia,& in hocvis quæsiti consistit.Et prima fronte videtur quòd sic. quia tempore imbursationis quæ fit in prima bursa per modum additionis & adiunctæ omnes casus qui imbursantur inueniunt se notarios actu & habitu & in matricula se descriptos: vnde tam tempore imbursationis eorũ quã tempore extractionis copulatiue in eis concurrunt omnia extrema habilia,& necessaria ad imbursationis,& extractionis substãtiam.scilicet descripto in matricula per quam consignatur aptitudo.Item reale exercitiũ artis per quod designatur actus ergo &c.Hos enim actu & habitu notarios prima reformatio inuitauit ad officia vniuersa notarijs congruentia.Coadiuuatur hoc.quia dicta vltima reformatio ad dicta officia inuitauit omnes illos qui obtinuerunt in secundo scrutinio, & obtinuerunt in primo,sed isti non obtinuerunt in prima,sed obtinuerunt in secũda ergo imbursari debuerunt.in primo enim sufficit qualitercunq; nó obtinuerunt in primo,quoniam sic formatio indeterminate loquitur,vnde sic indeterminate intelligenda est.ff.de test.mili.l.in fraudem.in fin.coadiuuatur, & secundo fingamus non notarium actu vel habitu imbursatum:deinde ex tractionis tempore cum esse notarium actu & habitu quis negabit eum ad officia assumendum nempe nullus,quia tempore extractionis imbursatio sumit effectum, & illud tempus confert. vnde secundum illud tempus considerandum est habilitas, & in habilitas,media autem tempora non curantur.de hære.insti.lege qui soluendo eo.titu.l.in tempus.& in.l.si alienum.§.in extraneis C.de do.ante nup.l.quod sponsæ.quid vltra.j.reformatio ab officijs arcet & remouet solos sectatores ignauiæ.ideſt nõ exercẽtes artem.porro hi exercent,vnde cessat ratio.lege remouẽtis,& per consequens eius dispositio.ff.de iure patro.l.adigere.§.quãuis.ff.
7 de pac.l.quod dictum. ¶ †His non obstantibus de iure mihi cõcludendũ videtur,quòd prædicti qui inueniunt se notarios actu & habitu tempore extractionis licet exerceant officia nullam pœnam incurrunt.quoniam incursus pœnarum affligit solum illos qui assumunt officia & non erant notarij actu & habitu tempore imbursationis,vt patet in prima reformatione, sed hi erant notarij tempore imbursationis eorum & extractionis,ergo non includuntur sub.lege punitiua, & per consequens nullã pœnam merentur contentam in dicta prima reformatione. nec etiam credo incurrere eos aliquam pœnam inductam in iure ciuili cõtra gerentes se pro officialibus;qui non sunt de qua loquitur.lege eos.ff.de sal.quoniam illa loquitur de his qui non iuuantur titulo electis,sicut eos notarios iuuat imbursatio præbens officiorũ titulum.ff.de officio.præ.lege barbarius.C.de sen.l. si arbiter.licet autem puniendi non veniant quasi excusati scriptura imbursationis ducti.vt.ff.de inter.ac.l.de etate.§.ex causa. in fin. tamen dico quòd eis interdicti potest per proconsulem exercitium,& acceptatio officiorum,tanquam nõ canonice imbursantis inter imbursatos in prima bursa.¶ Ad hoc dicendum moueor,ratio est inconuincibilis,quia aut dicti notarij nouiter imbursati volunt gaudere officijs virtute imbursationis primę factæ in.lxxx. & non possunt,quia non fuerunt inter imbursatos descripti. aut volunt gaudere vigore secundæ imbursationis editæ in.lxxxvij. & non possunt,quia non fuerunt imbursati per habentes potestatem imbursandi.nam imbursatores potuerunt & debuerunt imbursare solum notarios, qui obtinuerunt in secundo scrutinio & non qui obtinuerunt in primo,& sic necessario se refert ad illos qui fuerũt notarij tempore primi scrutinij.illi enim sunt,qui obtinere potuerunt in primo,& non obtinuerunt ad partitum, vel non,seu an fuerunt scrutiniati,vel non,sed hoc solum attendo.an fuerunt notarij & sic habiles ad officia.hi enim & si scrutiniati non fuissent,sed penitus prostergati & in obliuionem dicti non obtinuissent,& potuissent hi, & deberent imbursari in prima bursa si obtinuissent in secundo,sed qui non erant notarij nec actu,nec habitu(vt in puncto proponitur)illi non dicuntur non obtinuisse in primo scrutinio.nam ille dicitur non obtinere,qui potest vincere,& succumbere,qui est de numero concertantium,qui autem foris est,ille nec vincere,nec perdere potest. C.de his qui.vt indig.in lege polla.in versi.non obtinuerit. C. de
8 alleg.l.vnica li.x.& † quia verba legis semper sunt ad habiles referenda.ff.de mu.& ho.lege vt gradatim.§.& si.l. & semper lex intelligenda est vt loquatur super posibili. reformatio ergo loquens de illis qui obtinuerunt,debet intelligi de illis qui obtinere de iure potuerunt inter hos autem qui obtinere potuerunt de iure non sunt qui nouiter sunt notarij, sed tempore primæ imbursationis non erant,quia qualitas iuncta verbo, significat secũdum tempus verbi.l.in delictis.§.lib.extraneus.ff.de nox.quorũ leg.lege.ij.§.ait prætor.Bar.de vul.& pupil.l.ex facto.in princip. Sed vltima reformatio dicit quòd notarij qui obtinuerunt in secundo scrutinio non in primo imbursari debeant in primo.de eisdem ergo notarijs loquitur, non de alijs propter relatiuum eiusdem substantiæ.vt patet.l.stichum qui meus erit.ff.de leg.j.
9 & † tunc enim est relatiuum simplex quando resultaret obsurditas.vt in illo exemplo mulier damnauit quę saluauit.& in illo crucifixus est christus & alij duo nequam.cum ergo in proposito, dictum relatiuum sit relatiuum eiusdem substantiæ,& sic eiusdem speciei,eo quod potest sic fieri relatio sine aliqua absurditate.patet quòd dicta reformatio vult quòd tempore vtriusq; scrutinij debent esse notarij intendentes in secundo scrutinio,vt imbursarẽtur in primo:& per hoc recte intuenti apparet responsum ad obiecta,quia ergo omnis notarius subest quia proconsul ipse(velut superior)interdicere poterit,ne illicitè se immisceãt officijs vetitis.extra ne cle.vel mo.c.j.C.de spor.l.ij.facit.C. de epi. & cle.l.repetita.&.C.de testa.l.consulta diualia.& ita dico,& consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Legatum mulieri factum si nupserit, & postea vidua remanserit,an teneat si ad secunda vota transierit.& nu.6.*
2 *Conditio an dicatur impleta,si post implectionem non duret. & numero.8.*
3 *Habitare quis dicatur.*
4 *Sententia lata,quando dicatur esse perpetua.*
5 *Conditio quando pro defecta habeatur.*
6 *Legatum seu relictum alicui cum filios susceperit statim debetur filiis susceptis licet non durantibus.*
9 *Conditio non dicitur impleta si non manserit impleta.*

Testatoris voluntas attenditur cum de legatis ab eo, an teneant dubitatur.
Legatum alicui factum si nupserit, an perdatur diuortio facto.

CONstantinus arculani de perusio sanus mente, & intellectu, suum fine scriptis condidit testamentum, in quo inter alia fecit quædam legata hoc modo videlicet. Item reliquit iure legati dominabus stephanæ Ioannæ, & Petrutiæ sororibus, siue & filiabus olim dicti arculani toto tempore vitæ earum. & cuiuslibet earũ vsumfructum omnium, & singularium possessionum, poderũ, & bonorum ipsius testatoris, positorum in populo plebis del cerello, & sancti Arculani de aniola comitis perusij & eorum vocabula & Confiñ. Item reliquit & voluit quòd in casu quo Alleuntia eius neptis & filia quondam nupserit, & postea vidua remaneret vel piso charet vel monacharet, tunc in eo casu nouit & reliquit dictæ dominæ Alleuntie insimul & vna cum dictis duabus stephana Ioanna & Petrutia vsumfru. dictorum poderum, domorum, & bonorum suprà eisdem relictorum sub conditione, & onere. & post mortem ipsarum peruenient, & peruenire voluit ad institutum hæredem, & in omnibus suis bonis sibi hæredem instituit Alexandrum eius fratrem. Postea decesit dictus testator superuiuentibus dictis domina Petrutia & Alleũtia legatarijs prædictis. demum dicta Alleuntia nupsit cuidam Anzomicij eius viri & cum ipso Anzomicio viro suo stetit per sex menses, & postea vidua remansit per mortem dicti Anzomicij eius viri, & sic vidua stetit per spatium sex mensium & vltra. demum nupsit & adhuc nupta est Anibaldo phy. postea decessit dicta domina Petrutia vsufructuaria prædicta, superuiuente dicta Alleuntia legataria prædicta nupta, & adhuc in matrimo
1 nio existente. † Modò quæritur. an dictum legatum factum dictæ domine Alleuntie in casu quo nupserit & postea vidua remaneret habeat locum, ex quo semel vidua remansit, licet iterum nupserit & adhuc in matrimonio sit. & an dicta domina Alleuntia dictum legatum vsusfru. petere possit. & quid iuris omniũ prædictorum, visis puncto prædicto & forma prædicti legati.

2 IN proposita quæstione videndum est. † an cõditio dicatur impleta, & ostendo primo quòd non. quia casus videtur. ff. de in rem verso. l. si pro parte. § . versum. vbi pater de in rem verso tenetur, si in rem eius versum fuerit: & sic conditionaliter. nec dicitur impleta illa conditio si versum non durat. pro hoc. ff. quod cuius. vni. l. item eorum. § . quod si actor. vbi non dicitur habere mandatum quis ad causam vniuersitatis agendam, nisi is cuius mandatum durat, non is qui habuit & reuocatum est. & sic videmus quòd non dicitur causam egisse, qui causam vsq; ad finem non peregit. C. de his qui. vt indig. lege alia. de bo. lib. lege qui cum maior. § . accusasse. & l. in seruitutem. § . petisse. eo. titu. ff. de fal. lege qui fal. ff. de adulte. l. j. § . j. rem rati. hab. l. amplius non peti. pro hoc quia in habentibus successiuum effectum nunquam dicitur actus consummatus in singulis actis, vel momentis, ipsum nec ipsa sola momenta consideramus, vt sic dicatur actus totaliter consummatus & perfectus. vnde qui tenetur ad patientiam (licet hodie patiatur) non perfectè passus est. potest enim cras non pati. ff. de vsufru. l. iij. § . date. ff. de condi. ob cau. l. dedi. in princip.
3 † Pro hoc quia nõ dicitur habitare qui tantum hospitatur & in habitatione nõ durat. vt. l. ij. § . habere. ff. ne quid in loc. publi. Pro hoc etiam facit optimè de bo. quæ lib. l. fin. § . fin. vbi non dicit ad filium peruenisse quod momento duraturum est. vnde illius rei patri non quæritur vsusfru. facit. ff. de hære. vend. l. ij. § . peruenisse sic non dicitur quicquam actum dum aliquid supereſt ad agendum. C. de his qui. vt indig. l. cum fillenianum. cum ergo viduitas per singula momenta temporum producat effectus successionis quod patet. quia dum mulier vidua est, mariti retinet domicilium. iterum nupta mutat illud. vt. l. filij libertorum § . vidua. ff. ad munici. non videtur sufficere in quęstione proposita viduitas momẽtanea, sed exigi videtur duratio. pro hoc. C. de indi. vidui. auth. cui relictum. Pro hac parte induco potissimè. l. inter castelanum. ff. de arbi. vbi non dicitur sententie paruisse, qui passus est se præsente terminos immitti, cũ de finibus esset quæstio, nisi patiatur eos immissos durare, iccirco induco quod determinatũ fuit Bononiæ de ciuitate damnata ad destructionem murorum, quia non sufficit destructos fuisse nisi destructi durent. vt refert Cyn. in l. seruus. C. de pen. per quam. l. illud determinatum fuit.
4 † Pro hoc etiam facit optime lex reprehendenda per locũ à contrario sensu. pro hoc facit quia sententia lata cum causæ cognitione, super his quæ sui natura possunt habere tractum, & durationem quantuncunq; sint stricti iuris, si tamen est lata per verba simplicia, & indiffinita intelligitur perpetua non ad tempus. vt l. si cum præfinitione. ff. quando dies leg. ce. no. C. de postu. l. j. sic & in vltima voluntate in qua fit interpretatio plenissima. similiter ad perpetuitatem debet trahi. cum ergo viduitas sui natura habeat durationem & tractum, non videtur sufficere viduitas momentanea. Pro hoc facit optimè. ff. si serui. ven. l. cum à te. vbi qui tenetur pati in suum parietem tignum immitti, non sufficit vt
5 patiatur immitti, nisi in patientia perseueret. ¶ † Pro hoc, quia vbicunq; conditio non durat impleta facto voluntario debentis implere semper habetur pro defecta. licet secus quando sine suo facto vel cum suo necessario, tamen non voluntario & ita gl. de cidit duas solutiones combinando. in. d. § . versum. Cum ergo hęc legataria non sit vidua, & culpa sui quæ nupsit nullo cogente imperio, ergo defecta est viduitatis conditio, & per consequens ipm legatum sub conditione viduitatis relictũ. In contrarium quod sufficiat. & per momentum conditionem viduitatis extitisse, & momento durasse, probatur arguendo de contractibus, & iudicijs, ad vltimas voluntates, quod est licitum. C. de legi. l. fin. C. de verbo. signi. l. fi. & per Dy. in l. seruum filij. § . eum qui. sed obligatus ex sententia, vel contractu ad rem tradendo, adeo liberatus est quod licet ad eum possessio reuertatur facto suo vel alieno, non tenetur ea actione qua primo, extincta enim fuit per traditionem actio primitiua adeo quòd non renascitur. vt notanter dicit gl. ff. de contrahen. emp. l. si cum fundum venderes. in verbo tradat. Idem no. gl. magna in. l. ab emptione. de pact. in. l. iij. § . vnde vi. de vi. & vi ar. in versi. vendicare. idẽ tenet plenius in auth. sacramẽta. in gl. fi. sic ergo in casu proposito. mortuo viro vidui
6 tas habuit suum esse perfectum, & consummatum: vnde licet nõ duret videtur sufficere, & sufficit, cum sufficiat semel factum & perfectum. vt. ff. loca. l. maritus. ff. quòd me. cau. l. videamus, vbi sufficit obligationem ex delicto natam semel hęreditatem factã esse, vt in omnes hæredes sit transitoria licet ad reliquos hæredes nil peruenerit nec cum eorum defectu immediate lis contestata
7 fuerit. ¶ † Item quòd sufficit sola viduitatis existentia absq; duratione. videtur casus in. l. si quis hæredem. ff. de instit. & sub. vbi relictum mulieri si nupserit debetur nec extinguitur legatum secuto diuortio aut aliter matrimonio dissoluto. sic ergo in casu proposito. relictum si vidua erit, debetur per viduitatis existentiam sequentibus nuptijs non attentis, vt sic cõtrariorum eadem disciplina. Pro hac parte facit etiam. C. quando di. le. ce. l. cũ vxo
8 re. † vbi relictum alicui cum filios susceperit incontinenti debetur susceptis filijs, nec est necesse quod durent, sic in legato si titius factus fuerit consul. aut si nauis ex asia venerit, vel imperator venerit in italiam, nam sufficit consulem factum esse, licet sit à consulatu remotus, & sufficit nauem venisse licet ex portu recesserit. Quid dicendum hæc quæstio est dubia & inuenio Cyn. & Ia. bu. in. d. l. si quis hæredem. & eundem Iaco. in. d. l. cum vxo
ri. in hanc sententiam inclinasse † quòd vbicunq; causa conditionis est impleta per quam est adiecta conditio effectum habuit consummatum & sufficit conditionem extitisse. licet non duret impleta. aliàs secus. & verba eorum sunt optima. tamen gl. in. d. § . versum. aliam mihi doctrinam tradit. & hoc solum ponderat. an facto voluntario debentis implere non duret impleta, & videatur de facto vel non. vt suprà dixi. Bar. autem hoc dubium insolutum reliquit. in. d. l. si quis hæredem. in relicto facto alicui si intrauerit monasterium. si intrauit vel exiuit. Mihi autem, salvo semper saniori deliberatione, dicendum videtur. quòd aut constat quid testator senserit de duratione conditionis, & stamus certo, quoniam in cõditionibus primum voluntas testatoris inquiritur

quiritur. vt. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demon. exigentur ergo eam impletam durare per simplicem existentiam non est impleta causa conditionis aliàs sic. & his duobus casibus verificantur verba Cy. & Bar. Sinautem de voluntate testatoris non constat: & sic non apparet an conditio sit impleta vel non, & tunc sub iudice lis est ideo hoc casu cõfidero. si illud quod in cõditione positum habeat causam momentaneam & quę momento perficitur & explicatur, puta si in cõditione vertatur rem corpoream tradi, vel aliud simile, quod in vno momẽto habet perfectam executionem omni respectu, & tunc sufficit impletam licet impleta nõ duret. ratio est. quia per talem existentiam implementi habuit conditio suum esse perfectum. sic loquitur glo. l. si cum venderes. & l. pacta conuenta. & auth. sacramenta nisi resoluti fingat retro tex. est qui. mo. pi. vel hypo. sol. l. volũ
9 tate. † Sinautem quod in cõditione versatur habent causam successiuam, & tractum qui per singula momenta suum sortitur effectum. sed in nullo perfectũ, sed demum decursis omnibus momentis: & tunc non dicitur cõditio impleta si non durat impleta quia iam scinderetur cõditio, cuius natura est indiuidua. vt. ff. de condi. & de. l. cui fundus. sic intelligitur. § . versum. & . ff. de vsufru. l. iij. § . dare. cum alijs concor. ad illum. § . facientis superius allega. Cui attribuemus hanc conditionem si nupserit, aut si vidua remaneret aut si monasterium intrauerit, an illa explicantur momento, an vero habent causam successiuam, dubiũ est. quia quilibet dictorum casuum in momento habet esse perfectum, sed in
10 tractu & in duratione quotidie insurgunt & insurgere possunt effectus diuersi. † Finaliter dico considerari. quid verisimiliter congruebat, seu congruere debebat testatoris voto. si enim eius voto congruebat viduitas. vt quia filius matri suæ legauit si vidua remaneret: & tunc nõ sufficit eam viduam remansisse si postea nubat, cũ per nuptias subsequentes filijs & filiorũ memoriæ fiat iniuria. in cor. de non elig. secũdo nubentes. § . prospeximus. & in cor. de nup. § . solutio. Idem dicã in relicto facto per maritũ si vxor eius vidua remaneret. congruit enim eius voto eam non nubere, cũ per suum matrimonium sua anima contristetur. vt in cor. de nup. § . quæ vero. ver. vos. ergo videntes. non est ergo verisimile testatorem per solam existentiã viduitatis voluisse tales mulieres habere legatum, nisi in viduitate perseuerarent, ex quo per imperseuerantiam iniuria fit eorum animæ & memoriæ. legata enim propter merita relinquuntur, non propter demerita. ff. pro socio. l. nec adiecit. sinautem voto legantis, conueniebat legatariã etiã nubere post viduitatẽ. vt est in quęstione nostra, quia pater vel patruus legauit filiæ vel nepti in casu viduitatis, & voto patris semper conuenit & conuenire debet semper filiam esse nuptam, & similiter patruo neptem. vt. ff. ad treb. l. mulier. § . cũ proponeretur. quod metus causa. l. isti quidem. C. de rei vxo. ac. auth. sed quãuis. tunc sufficit viduitatem fuisse per momentum, licet legataria in viduitate non perseueret. si aũt voto testantis non cõ
u uenit plus vnum quã reliquum, vt quia legatum est factum per prorsus extraneum non agnatum forsan vel cognatũ mulieris legatariæ, tunc in benigniorem partem est interpretatio facienda vt legatum non perdat. sic intelligitur. l. si quis hæredem. facit. ff. de reg. iu. l. in testamentis. sic intelligo. l. fi. § . fi. de edic. di. adri. tol. prout quædam glossella ibi posita loquitur etiam in marito, nõ dicit verum, nisi iure antiquo quo indici nõ poterat viduitas. & sic in solatium suæ tristitiæ interpretabatur legatum relictum. vt ibi. ¶ † Ex prædictis apparet rectè intuenti quid iuris sit in legato relicto mulieri si nupserit an perdatur facto diuortio. & legato alicui si monasteriũ intrauerit, & deinde exiuit, & hæc notabilia sunt. ¶ Concludo ergo quantũ attinet ad quæstionem proposita. legata prædicta non expirare per matrimonium subsecutum, sed peti posse. moueor etiam quia per desinentiam durationis nullum damnum infertur. nec per implementũ cuiquã aufertur commodũ. aliud in illa conditione si nupserit, aut moñ. intra
uerit. & l. si quis hæredem. intelligo in ea quæ absq; sui culpa diuertit. Ponamus quòd certæ personæ nubere debeat cui testator voluerit prouidere, sicut ipsi legatariæ aliàs si de certa persona cui nuberet testator non expresit. tunc sufficit nupsisse licet nupta non duret, etiam sui culpa. quoniã soli legatariæ testator voluit prouidere. & idẽ dico de eo qui monasteriũ intrauit, & exiuit, & perdit legatũ, aut de nullo certo & non perdit nisi per coniectura tam voluntatem defuncti aliud apparet. vt. ſ. dixi. Et ita dico & consulo ego Angelus de perusio. Idem Phil. de cursiuis.

CONSILIVM XXXV.

Nobilis recommendans cuidam tertio vnam rocham in qua ius reale prætendebat, & illi tertio de fidelitate præstari fecit instrumentum, quomodo posit pro custodia se exercere.
Ius nullum quæritur in re, quæ alicui commendatur.
Depositario nullum ius quæritur in re deposita.

QVidam nobilis homo monaldus Andrencij de vrbe veteri decessit intestatus, superstitibus sibi Fustino fratre carnali & Andrencio nepote ex alio fratre præmortuo, cui successerunt dicti fustinus frater & andrencius nepos. & inter cetera bona dicti Monal
1 di remansit † quædã rocha repesem. quam dictus Monaldus tenuerat, & possederat per aliquos annos, & in ea aliqua iura prætendebat realia. dicto Monaldo tãdem mortuo, dictus Fustinus cepit pos. dictæ rochæ, quam habuit & tenuit per aliquos annos. tandem infirmitate grauatus quadã die vocauit quendã Petrum vgulini de vrbe veteri, & dixit ei, ibi recõmendo custodiã huius rochæ. suis familiaribus conuocatis in manibus dicti petri fecit dictos familiares iuramentũ præstare de legalitate per eos prestãda dicto petro in custodia dictæ Rochæ. & hoc absente Andrencio suo nepote, qui tũc captus fuerat in guerra. demum post aliquos dies dictus Fustinus suũ condidit testamentũ vltimum, in quo dictũ Andrenciũ quendam fustinũ nepotem ex filia, & dictũ Petrũ suos hæredes vniuersales instituit, dictoq; fustino quædam legata fecit. postea dictus testator in testemento mandauit suis hæredibus dictam rocham reddi, & restitui, cui restituenda esset de iure. primò eis tradita certa pecuniæ quãtitate dicto Monaldo promissa per dictũ burgensem tunc legatũ apostolicũ in partibus patrimonij, tempore Gregorij papæ occasione custodiæ habitæ de dicta rocha per dictũ Monaldũ: cui abinte. successerunt dictus fustinus & Andrencius. Postea dictus testator codicillando disposuit. q; si & inquantũ dicti hęredes vellent dictã rocham vendere, seu alienare, primo & principaliter requiretur Monaldus Io. de sancto casiano & pro pari pretio omnibus volentibus emere dictus Monaldus præferatur. Mõ quæritur quid iuris. & primò de viribus supradictorum verborum inter viuos prolatorum, videlicet recommendo tibi Petro custodiam huius rochæ &c. Et qualis dispositio ista debeat appellari. ¶ Secundò quæritur de viribus verborum in testamento descriptorum. vbi dicit mando hæredibus meis restitui dictam rocham cui esset restituenda de iure &c. De alijs vero nõ quæritur, quia de iure non
2 hesitatur. ¶ † Ad primũ respondeo q; illa verba recommendo tibi rocham in custodia nil iuris in rocha dicto Petro quæsitũ est. sola enim custodia rochæ commissa est per verba prædicta, & in ipso custodia intelligitur dictus Petrus electus minister. ff. ad treb. l. lucius. § . meuia. ff. de pœnis. l. lucius. el grande. per quã. l. dixit Inn. de elec. dudũ eccleſia in ver. per concesionem. quod cui eccleſia cõmittitur in cõmenda in ea aut in eius redditibus nullum ius acquiritur, sed simplex gubernatio concessa videtur revocabilis ad libitũ concedentis & suorum successorum. Pro hoc quia proprium significatum verbi recõmendare, est idem quod deponere. vnde fines naturæ depositi non excedunt. vt. ff. de ver. sig. l. cõmendare. ff. de leg. iij. l. patronus. § . sempronius. ibi sub cura militi & c. ff. de annu. le. l. meuia. in prin. cõiuncta. l. j. in prin. ff. depoſi. quicquid ergo custodiendũ conceditur, id naturam depositi non excedit vt ibi. cũ non accepta pecunia custodia cõmittitur vt eadem. l. § . hæc autem separatio causarum. † Constat aũt in
3 depositarium nullum ius rei transire, sed simplicem detentationem asininam, & custodiendi potentiã. ff. depoſiti. l. licet. § . rei de posita. Quæcunq; ergo pertinentia ad custodiam dictæ rochæ intelliguntur eidem permissa, non alia. de offi. præsec. vr. l. j. § . cũ vrbem. vnde si pro custodia esset expediens exercere merum imperium potest, si defunctus poterat. vt. d. § . cum vrbem. pót etiã

Universidad de Deusto
Biblioteca

stipendiarios ad rochæ custodiam conducere eis stipendiū promittere atq; soluere de patrimonio sui dñi sicut quilibet alius ad quem pertinet rei custodia.ff.de bo.authen.iu.pos.l.prætor.§. quod ait repetit enim custos omnia impendia vtiliter facta ad ipsius rei custodiam & conseruationem. vt.ff.depos. l.actione. de vsuris.l.qui semisses.§.fi.de neg.gest.l.atqui na.§.fin.ff.man.l.si vero non remunerandi.§.vsuras.C.de bo.auth.iu.pos.l.fi.ante finem.& quod testantis intentio nō fuerit in dictum petrū transire aliquod ius reale,& quia dictā rocham alteri iusit restitui.scilicet illi qui ius haberet in ea ergo &c.vt.d.§.meuia. Ad secundū dico q illa verba per quæ testator voluit dictā rocham reddi,& restitui cuicunq,esset restituenda de iure sunt inania,& fruſtratoria in effectū.nam & sine his quilibet habens ius reale in ea à quo libet detētore in omni iudicio experiendo extorquere posset.C. de alie.iud.mu.cā facta in.l.j.ff.de rei ven.l.in rem.vñ quia dictū legatū nec modo,nec tpe,nec cōditione,legatario parit vtilitatē derisorium est.ff.de le.j.l.si cū creditori.§.fi.cum.l.se.& ita vt superius scriptum est,ego Ang.de perusio legum doc.cōsulo &c.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Solennia quæ requirantur ad actus essentiam.*
2 *Solennitas formalis nulla intervenit post actum formatum.*
3 *Libelli verba quæ attendi debeant.*
4 *Testamentum an possit dici nullum propter insinuationem non petitam.*
5 *Dispositiones conditionales in testamento contentæ, insinuationem non requirunt ante conditionis implementum.*
6 *Nullitas & cassatio quando currant in ordine.*

PRo decisione quæsitorum premitto q quędam solennia requiruntur ad actus essentiam,& hæc solennitas substantiæ appellantur. quoniam his deficientibus actus non deducitur in suam essentiā nec ei congruit,nec conuenit diffinitio non attributa. vnde emptionis nomen non cōuenit nisi ex vna parte pretiū,ex alia species locabilis interueniat.insti.de cōtrahen.emp.§.pretium.insti. loca.in prin.Quædam solennia requiruntur ad formā:& hęc appellantur solennitates formales.& quia forma dat esse rei appellantur etiam substantiales,quia eis deficientibus deficit etiā formale,quod habet se per modū ad extra.non aūt deficit intrinsecum,& materiale.exempla multa patent.modica referam vnum in transactis & stipulationibus.ff.de ver.obli.l.j.ff.de transac.l.cū hi.§.si prætor.aliud in contractu minorū.vt.C.de admi.tu.l. lex quæ tutores.& de prædi.mino.l.si prædium.de rebus eo.l.magis puto.§.non passim.aliud in venditione propter tributa,& debita fiscalia.C.si propter publi.pen.l.si deserta. Aliud in venditione prædiorum curialiū.C.de prædi.cu.l.j.li.xij. Aliud in sententijs. C.de sen.l.prolatam.aliud in testamentis vt.l.hac consultissima. C.qui.te.fa.pos.ff.de test.hæredes palam.aliud in rescriptis. C.de preci.impe.offe.l.fi.de rescrip.c.j.li.vj. Aliud in gratijs & benefi cijs.de præben.c.quanuis.de rescrip.c.si eo tempore. cū fi.in.vj. Hæ aūt solennitates formales aut actus tempore requiruntur, aut requirunt vt decreti,& autoritatis interpositionē.vt.ff.de autho.tut.l.obligari.§.tutor.insti.eo.tit.§.pe.aut ante actū.vt in iussu paterno,& dominico qui requiritur ad aditionem hæreditatis delatæ seruo,vel filio.ff.de acqui.hære.l.si quis mihi bona.§.iussum.C.de hære.insti.l. fi.§.pe.l. cum proponas.† Ceterum post
2 actum nullā imaginor posse appellari solennitatem formalem: quoniam post actū formatum interuenit.si qua ergo post actū requiritur,illa appellatur solennitas effectualis,quoniā robur actui iam formato,& in esse producto tribuit.exemplū patet in donatione quæ insinuationem requirit.nam & ante illam donatio est,sed infirma.quia si non fiat non sortitur effectum.imo viribus vacuatur. vt.l. sancimus.§. sinautem.C.de donatio.ibi sed hæc pro non scripto,vel intellecto esse credatur.sicut dicimus in testamento vsurarij manifesti:quia nisi cautio idonea præstetur est ipso iure irritum,& inane.vt in.c.quanquā.de vsur.li.vj.tenet tamen à principio testamentum & donatio. Sed an irreuocabiliter & cum effectu hoc ex futuro pendet euentu:quia si præstabitur cautio erit inexpugnabile testamentum.si aliud canonicum non obsistat.similiter & donatio,si insinuatio fiat modo debito & coram iudice competenti.vt.C.de testa.l.publicati. Idem dici
3 mus in actis similiter non redactis in modū vt.l.gesta.ff.de re iudi.¶ † Secundo præmitto q in libellis,verba narratiua non inspiciuntur,sed solum conclusiua & si conclusio acta est sufficit, licet actio generaliter designata proponatur inepta.quia ex parte conclusionis apta resultat actio ex iuris dispositione,quā nec iudex,nec pars mutare,vel alterare possunt.de iudice patet.ff.ad turpi.l.j.§.j.ff.ad municip.l.ordine de parte patet.ff.de au.& arg. le.l.ornamentorum.C.de confes.l.j.coniuncta gl.C.de iura.ca.l. ij.§.quod obseruare.in gl.magna.hoc tenuit Inn.expresē de iud. examinata.cuius dictū à multis reprobari audiui.per gl.l.vnicæ. C.vt quæ desunt aduo.per tex.l.ij.C.de sor.vbi tex.dicit actionē rei & pręposito negotio competentem esse debere,sed respondeo semper aptam,cum factum aptē proponitur & aptè concluditur semper medium actionis ineptæ singulariter designante.quoniā sufficit(vt est dictum)conclusionis aptitudo,& secundū tullium nil aliud est nisi exitus, & determinatio orationis totius his sic præmissis arguo ad partem negatiuam,q libellus non concludit propter duo.primo quia in eo non concluditur secundū verba statuti,disponentis oportere peti cassationem,quæ in origine cō tradicit nullitati: adeo & intantum q pendente vno,super alio tempora nō cedunt.vt.l.eum qui.& .l.contra maiores.C.de inof fi.te.& ratione incompasibilitatis,& repugnantiæ non admitti tur cumulatio,cū propter nullitatem declaretur quid nō esse,per expugnationem & cassationem euacuetur quod est:hæc autem inter se cōtraria sunt.vt dictis iuribus.Nec huic dicto obstare vi dentur subtilissime allegata per germanum nostrum.d.Bal.iuris vtriusq; vnicum professorem,dicentem verbū cassari,veluti iuris expresiuum seu significatiuum simpliciter assumi, & quandoq; ad ius,quandoq; ad factū referri,quandoq; etiam ad vtrūq; vt patet in iuribus allegatis per eū.quibus addo solum.l. vnicam C.ad.l.iul.ambitus. ibi cassatio, hoc modo sunt impetrata.&e. Omnia enim iura per eum allegata loquūtur causa euitandi inepti tudinem sermonū qui ad cassationem referri non potest,propter rationem subiectæ materiæ.vnde accipitur tunc verbū cassari.scilicet quatenus de facto processi.ex quo actio cuius cassatio petitur de iure,nunquā sortita fuit effectū.porro non sumus in his terminis,sed directo contrarijs.non enim hic est petita cassatio,sed super nullitatis articulo tantummodo est conclusum. Quo autem iure probetur.q petens actum declarari nullum,dicatur intendere remedium rescisiuum,doceatur,quoniam ego
4 ignoro hoc probantem:nisi cum hoc est ex natura causæ.exemplum cum coram superiori petitur sententia declarari nulla:nā appellationis instar obtinet. Et ideo ex eadem instantia.& eius petitionis virtute,potest sententiam aliquam rescindere,& ipsam in melius reformare.secundum Bart.C.de accu.l.absentem. vbi dicit esse casum.&.ff.quæ sen.sine ap.re.l.j.§.j.in fin.nec tamen est hoc expeditum,quia Iac.bu.dicit contra per.l.de qua re.&.l. vbi ceptum.ff.de iudi.respondet ad.l.absentem,q ibi iudex qui iudi cauit propter sordem iterum iudicare non poterat:vnde nimirū si superior potest primam sententiam licet validam reformare. non ob.d.§.j.in fi.secūdum eum q non fuit aditus superior,imo idem qui iudicauit primo.Sed quicquid sit in hoc casu,ad propositum nostrum non infert,quia non petitur hoc coram iudice superiori declarari sententiam nullam,sed testamentū nullum fore propter insinuationem non petitam.per hoc dico(si non fallor meo iudicio)rationem egregij.ll.d.domini Francisci rampo
4 nis,qui consuluit libellum prædictum rectè concludere eo. † quod testamentum non est nullum propter insinuationem non petitam,sed per sententiam iudicis cassari & annullari debere.directè concludetur contra eius finale propositū.si enim testamentum semper est aliquod ante latam sententiā super cassatione:ergo qui concluſit testamentū nullum declarari pluſquam ineptissime concluſit.& ineptitisimè concluderet querelans cō tra testamentū,si concluderet testamentum per iudicem declarari nullum,cū debuerit ipsum peti rescindi querele remedio,per quam cā testati reducitur ad causam intestati.ff.de inoffi. test.l. pap.§.siquis irritum.eo.tit.l.qui repudiantis.in prin.& in.l.iure decedens

decedens.in fi.&.l.posthumus.§.si quis ex his.ff.de contrata.l.filiū §.sed cum exheredatio.per prædicta etiam euidenter apparet,re sponsum ad quandam allegationem egregij legum doctoris do. Vberti de lampugnano,qui dixit huius quæstionis esse casum.l. gaius.de pi.ac.fundantis se ex eo q vbi vocabula sunt sinonyma & idem importantia,expresio vnius operatur effectum alterius concedo enim hoc de plano.ff.de ver.ob.l.j.§.si quis ita.&.§.fi.ff. de fideiu.l.grece.de re iu.l.de certa.C.de sen.l.iij.ff.de arbi.l.quid tamen de re mil.l.in summa.C.de ap.l.cos.in prin.Illa enim verba dicuntur sinonyma,quæ vnam speciem significāt:vt nuncius apparitor baiulus,& similes.vel vnum significat genus aliud speciem:vt adoptio & arrogatio.de adop.l.j. falcidia & treb. quorū vnum pro alio sæpe ponitur.Sed hæc verba cassari,& nullū pronunciari,delato suæ reuerentię nedum sunt sinonyma aliquo ex modis prædictis,imo sunt cōtradictoria.contradicunt enim origine.vt.d.l.eum qui.&.l.contra maiores. Contradicunt in proponendi modo,quia per vnum petitur declarari quale,seu quid per aliud petitur rescindi.quod est contradictū etiam in effectu q rescisio initium capit,& sumit in tempore rescisionis ex quo vetus à principio fuit aliquis licet ad pristinū statum omnia pos sit reducere secundū rationem subiectæ materiæ. vt patet in materia restitutionis & redhibitoriæ.ff.de mino.l.q si minor.§. restitutio.ff.de edi edi.l.j.¶ Item nullitas officio iudicis in iudicio re ducitur.secundum Inn.de iudicis officio.c.fin.ff.de ferijs.l.j.§.j. quando prouo.non est necesse.l.si pater tuus licet tex.in. d.l.cōtra maiores.dicat q etiam actionis iure.¶ Sed remediū rescisiuum quandoq; alio experiendi iure in iudicio deducitur,vt patet in querela,quam quidam officium,quidam actionem quidam accusationem,quidā anomalum,quidā,scilicet querelam vocant. vt no.ff.de inoffi.test.l.quemadmodū.non ob.l. gaius & aliæ alle.per do.Vber.quæ loquuntur in verbis legislatoris,quæ ad sensum sanum & ad sermonis rectitudinem continuo reducuntur. C.fa.er.l.filium quem habentem.C.de fideicom.l.eam quā.non autem sic est in verbis proponētis libellum,quæ sumuntur pro prièprout iacent,& imputatur ei qui libellum formauit ineptè. vt in.l.j.si mens.fal.mo.di.&.d.l.ij.de offi.as.l.j.in gl.de iureiur.l. si patronus libertam.non igitur mouerer vel moueor ex allega
6 tionibus prædictorum duorū vltimorum,sed bene moueor ad concludendū quod dicunt.scilicet q dictus libellus substentari pōt licet valde macilentus fuerit,vel scribentis errore, aut modica premeditatione dictantis,& redeundo ad thema propositum considero sex tempora.vnum ante mortem testantis, aliud post mortem & ante aditam hæreditatem ex testamento,vel ab intestato,aliud post aditam ante decursum semestre tempus insinuationis deputatum,aliud post ipsum decursum nulla insinuatione petita,nec etiam cassatione, aliud post cassationem petitam, aliud post petitam insinuationem,in primo tempore nō incumbit necessitas productionis animo insinuandi,quia ante mortem testamentum non habuit totale perfectam essentiā propter reuocandi potestatem,quæ currat vsq; ad vltimum vitæ spiritū.ff.de iure codi.l conficiuntur.§.fi.de adi.le.l.iiij.de le.iij.l.si chorus.§. pe.in fi.nec enim viuentiū tabulæ inspiciendæ sunt.ff. quemad. testa.ap.l.ij.§.si dubitetur.idem dicas de secundo tempore,quia licet testamentum sit cōfirmatum per mortem,attamen non est certum an sit indebitū & irritum sed relicta in eo etiam si sint re petita à venientibus ab intestato ita demū veniant,si saltem ab intestato agnoscitur hæreditas.ff.de fideic.lib.l.ij.ff.de hære.insti.l.
5 qui filio.§.seruus.¶ † Cū igitur dispositiones conditionales contentæ in testamento non subiaceant necessitudini insinuationis, nisi post existentiam cōditionis vt patet in dicto statuto concludit necessario,pendente aditionis tępore,tempora ad insinuandum non currere.& per consequens dictis duobus temporibus testamentum valere insinuatione circunscripta penitus.idem di co in tempore ante decursum dictum semestre tempus,quia donec supereſt de tempore:nulla mora insinuando contrahitur:ergo interim testamentū est aliquod & non pendet pro tunc secundum Accur.tenentem q nil pendeat cōsiderato prę senti statu.ff. de ne.gest.l.pomp.&.C.de sen.pas.l.fi.In quarto tempore dico testamētum nullū,licet nulla sit petita cassatio.quia ad nullitatem testaměti ad aliud statutū desiderat:nisi temporis decursionem insinuationem petitam non esse per illum qui habuit,aut habere potuit ipsum:nec nullo tempore requirit quod sit petita cassatio. vt patet in.§.& si ille.ibi vel ipsum vel instrumentū ipsius non assignauerit (vt dictū est) talis donatio vel testamentū non valeat nec teneat,quæ verba important q non valeat ipso iure licet vnus ex consultoribus dicat oppositū: & intelligat dicta verba quod non valeat in effectu,per glo.l.vniuersa.C.de preci.impe. offe.& per dictū Bar.ibi quoniā dicta eorū loquuntur ante morā completam implendo,quod debet impleri post rescriptū quia donec subest potestas implementi ad dandum irreuocabile robur actu non pōt dici q actus sit nullus ipso iure,sed in effectu oppositā exceptione deserti implementi.hoc probo quia insinuationis necessitas in conditione est.vt patet in.d.§. ibi & si ille &c. Constat aūt per conditionis effectum ipso iure dispositionē deficere,tam inter viuos,quā etiam vltimæ voluntatis.ff.de condi. & demon. l.meuius.&.l.qui hæredi.§.fin.ff.de pig.ac.l.si rem.§. omnis.facit de ac.emp.l iul.§.offerri &.l.qui pendentē vindemiam per hoc patet responsum.ad id quod solet dici q verba priuatiua futuri temporis requirunt sententiā.vt.l.iubemus.§.sanè.de sacrosan.ec. C.de iurisd.om.iud.l.in crimina.C.vnde vi.l.si quis in tantā.quia in iuribus prædictis,verba sunt disputatiua nō conditionalia.& quia loquuntur in exceptione pœnarū propter delictum ad quā executionem non venitur,nisi prius de delicto cōstet,& pronuncietur super eo.ff.de iure fisc.l.eius qui delatorem probatur etiam quia insinuandi necessitas(vt iam dixi)est de solennitate effectua li inducta;vt testamentū inexpugnabile reddatur.vnde ea nō impleta.infra tempora ordinata,apparet dispositionem nullam fore ipso iure.vt.d.l.gesta.&.C.de eden.l.si quis in aliquo & in cor.si igitur est nullū,& antequā petatur cassatio rectè concluſum est, testamentū declarari nullum.cassatio enim in eū propriè non cadit,nisi quatenus merum factum significat.& de illa sensit statutum.ex quo etiam ante cassationem prædictā testamentum voluit non valere.cum igitur hoc casu cassari,& nullum declartiò per omnia idem importent cā contrarietatis euitande,sufficit ad vnum in iudicio concluſisse,in cuius consequentiam necessaria
6 venit & reliquum.¶ † Per hoc patet,ad opposita responsum scilicet q cassatio & nullitas in ordine nō currunt,imo sunt contraria.quia cōcedo cum à diuersis fontibus causantur,sed hic causantur ab eodem,scilicet ab insinuatione testamenti non facta ergo necessariò idem important.& sic Bal. rectè consuluit. qui dixit hoc casu ad nudum factum verbum cassationis referri,nec dicat quis ante petitam cassationem testamentum valere decurso tempore.quod apparet.quia petita cassatione semper insinuatio petipōt.quæ non pōt cum testamentū esset euacuatū,quia nego.si inflat enim statutum spiritū vitæ in testamentū iam annullatum si non est petita cassatio dummodo insinuatio petatur.& hoc facere statutū potuit,sicut & restitui testamentū propter assignationem non factā.ff.de iure fisc.deferre.§.fi.cū.l.seq.fic & in pacta nuda quandocūq; ius ciuile insufflat spiritum vitæ.vt no.ff.de pac. l.legitima.&.l. iurisgentiū.§.quinimo.In quinto tempore cū est petita cassatio nullū est dubium,ideo non insisto.In.vj. similiter cum est petita insinuatio.similiter nō insisto,& non est casus no ster.& ita vt superius scriptum est consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM XXXVII.

1 *Puero in etate infantili decedenti, quis succedere possit.*
2 *Tutelæ & hæreditates pariter deferendæ sunt.*

VIdam Puer in infantili etate† decesit,relictis matre,& patruo,& fratre patruelæ.qui puer decesit per quatuor annos vel circa, quæ mater transiuit ad secunda vota apprehensa tutela dicti pupilli & ratione non reddita.modò quæritur cui hæreditas tam dicti pueri quā patris eius ab intestato,an patruo,an dicto fratri patrueli,dicti pueri;an vero vtriq;. & pro qua parte ad vtrunq;.quare quid iuris considerato maximè statuto floren posito in secundo libro voluminis domini potestatis,sub rubrica qualiter mulier succedat.

Consilia Angeli de perusio. c iij

Universidad de Deusto Biblioteca

MAter ante transitum ad secunda vota tutelā suscepit vt patet in themate.nec tutorem aliū petit ordinari,imo potius furtiuè & latenter(vt ita dixerim) ad secunda vota transiuit & pœnas incurrit notatas in·§·finautem tutelam.& in cor.de nup.col.iiij.C. de secund.nupt.auth.his pœnis.post transitum eius nō fuit locus tutori datiuo,sed legitimo secundū veram opi.quā Bart.refert in.l.si quis sub conditione.ff.de test.tu.& in auth.matri & auie.C.quando mul.tu.offi.fun.potest.ad hanc aūt tutelam inuitauit lex patruum pupilli,qui tertio gradu est excluso fratre patruele qui in
2 gradu quarto est.† nam tutelæ & hæreditates pariter deferuntur ff.de reg.iur.l.quo tutela &.C.de le.tu.l.j.& autentica ibi posita. ad hæreditatem igitur istius pupilli mortui solus patruus inuitatur.tanquā in gradu proximioris exclusa matre propter transitum ad secūda vota non petito tutore,nec ratione reddita,& excluso fratre patruele,vt remotiore in gradu.C.ad tertu.auth.defuncto.&.C.de le.hære.auth.cessante.& auth.post fratres.nō ob. ꝙ patruus dicto pupillo tutorem ordinari non fecit:&per hoc videtur à successione intestati exclusus.vt.l.sciant.C.de le. hære.ibi siue ab intestato &c.& no.in.l.ij.in prin.per glo.ff.qui pe.tu.non enim pariter petere tutorem potuit ordinari,cū ipse tutor legitimus esset de tute.& ra.dis.l.si tutor·§·j.de tu.& cu.da.ab his.l.si impuberi.&.l.sciant.vendicat enim sibi locū in illis qui ad successionem pupilli intestati vocantur, tamen propter inhabilitatem perpetuam(vt quia mulieres)vel temporalem ad tutelam inhabiles sunt,in alijs enim impossibile est.item non ob.si dicatur ꝙ saltem debet excludi,quia ipse nō administrauit,neq; tutelā suscepit,vt debuit.ergo eadem ratione debet excludi à successione qua excluditur mater,propter tutorem nō petitum. nego enim rationem eandē,quia periculo tutoris legitimi nō suscipientis tutelam vel nō administrantis(vt debet) omnia sunt ex quo nullā excusationem proposuit si habeat:vel nullam etiam habeat sufficit enim legitimo,habere legitimum astrictū ad administrandi onus,licet aliter tutelam non subeat & eodē modo contra legitimum sufficiat hæc pœna,quæ ratio cessat in alio succedente ab intestato,cui tutela per.l.non defertur.est enim extra omne periculum non administratorū bonorum pupilli.& ideo lex eum arctauit ad tutorem petendum aliàs à successione eum priuauit.vt d.l.sciant.quam.l.non est nostrum extendere,nec ad aliū casum producere,maxime cum sit pœnalis.vt in.d.c.odia de reg.iur.li. vj.& ita consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Hæreditas quomodo diuidatur,si hæredes aliqui instituantur,& ipsis sine filijs decedentibus alij substituantur &c.*
2 *Copula & successiuè capitur,quādo inter personas affectione ordinata coniunctas reperitur.*
3 *Institutio secundum ordinem charitatis fieri præsumitur.*
4 *Patris & filiorum persona eadem censetur.*

QVidam Ioannes decessit condito testamento suo,in quo hæredes instituit Nicolaum & Leonardum nepotes suos ex filio. & in casu quo dicti Leonardus & Nicolaus decederent sine filijs,hæredes esse voluit Mucium fratrē carnalem dicti testatoris & Nicolaum seu Nicolam pronepotem suū æqualibus portionibus & ipsorum filios masculos.qui Nicolaus & Leonardus prędicti hæredes instituti:post mortem dicti testatoris tenuerunt,& vsufructauerunt hæreditaria bona per plura tempora.postea dicti Nicolaus & Leonardus post pupillarem etatem decesserunt sine filijs.primo tamen decessit dictus Mucius substitutus adhuc viuentibus dictis hæredibus institutis,relicto etiam superuiuente Angelo filio olim dicti Mucij superstite dicto Nicolao etiā substituto & Francisco eius Nicolæ filio. ¶ Quæritur. quomodo dicta hæreditas diuidi debeat inter eos, & quid & quantum cuilibet eorum debeat attribui,& asignari de iure.

1 AD declarationem prædictorum præmittendū est.ꝙ † dicti Mutius & Nico.licet sint substituti ipsi & eorū filij copulatiuè dicti Nico.& Leonar.filius dicti testatoris,non tamen ad dictā substitutionem simul vocantur,sed demū ordine successiuo, hoc est filij Mutij demum non existente Mutio & demū filij Nico.nō extante Nic.tempore mortis dictorū filiorum.vt.l.gallus·§·quidam re
2 ctè.ff.de li.& po.& quod ibi no.per gl.& do.ratio est † quia copula.& quādo cadit inter personas inter quas cadit affectio ordinata,intelligitur successiuè.dicitur enim ordinata affectio,quandocunq; sic erant successuri ab intestato.l.cum pater·§·pe.de leg. iij.Ex hoc infero quod ad dictorum Nic.& Leonar. substitutionem vocari videtur solummodo dictus Nicola,& Angel.dicti mutij, qui extant tempore dictorum filiorum dicti testatoris. Franciscus autem filius Nicolæ non quia non intelligitur vocatus extante nicola,& Ang.filius mutij ad substitutionem prædictam vocantur,& pro æqualibus portionibus.l.interdum de hære.insti.cū si.Ego Ioannes de ricus de Florentia.l.d. consularem vt superius scriptum est si quæstio mihi commissa foret ideoq; hic me subscripsi & sigillum apposui.

3 CVm institutio fit † de his inter quos cadit affectio ordinata per illū qui habet instituere necessario secundū ordinem charitatis,semper intelligitur facta de his in dubio prout instituendi successiue ordine necessitas incumbebat.sic intelligitur.l. gallus·§·quidam rectè.ff.de li.& po.idem similis incumbebat necessitas.facta tamen est institutio,vel substitutio sub conditione nominis collectiui:puta institutio est facta de liberis,vel de genere,vel de familia,sic intelligitur.ff.de le.ij.l.cū pater·§·à te peto & eo.ti.l.cum ita legatur·§·in fideicōmisso aliàs si signanter demonstrati sunt tam primi,quā secundi,vel vlteriores,vt puta, quia est institutus pater & filij,vel pater vnà cū filijs,aut etiam substituti directo.vel per fideicōmissum vniuersale vel particulare oēs tunc pariter.i. eodem tempore inuitantur.ff.de vsufru.accre.l.si mulieri cū liberis.C.de impu.& alijs sub.l.fi. siue prouisum sit patri & filijs.vt
4 d.l.cōiuncto.d.c.qui ibi hoc decidit expresse.† & quia persona patris,& filiorū vna censetur,& alia cū eis est admixta persona,sicut est in casu proposito.quia in persona cuiuslibet substitutorū per nomina propria est alius substitutus adiunctus:vna cū filijs eius adiuncti pater & filij in vnam portionem inuitati dicuntur non pater in vnam,& filius eius in alteram vt.d.l.fi.& ideo rectè consultū extimo per excellentissimū.l.d.dominū Io.prædictum, scilicet vt dictæ hęreditatis duæ tantummodo fiant partes,quarū vnam feret dictus mutius:alium feret dictus Nicola & filij.pro hoc etiam facit,quia omnes substituti testatori instituenti pariter attinebāt:&omnes illos quo testator pariter inuitauit,& ideo non sunt vocandi difformiter.& ita consulo & dico.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Instrumentum insinuari,differt ab eo quod est peti cassari.*
2 *Instrumentorum variatio,quando alteret substantiam rei.*
3 *Insinuatio vnius instrumenti si petita sit per viam agendi,an poßit peti cassatio alterius.*
4 *Sententia si confirmari vel infirmari petatur, reus ex aduerso non petet oppositum eius quod probat actor.*

VIsis instrumentis prout superius scriptum est:ac etiam in themate & quæstione
1 resultāte primo inquiri oportet,in † quo differat instrumentum insinuari pro parte Caroli domini Andreæ ab instrumento petito cassari & per Ioan.& dico quòd differt.primo quia dictum instrumentum productū & per dictum Carolum continet renunciationem exceptionibus factam per dominum Andream per illud verbum &c.importans de sui natura solum ea quæ erant de consuetudine notarij in talibus instrumentis.l. gallus·§·item credendum de li.& po.& hoc patet ibi dum dicit. renuncians exceptionibus &c.& promisit ei facere cōfessionem. instrumentum autem productū per dominum Io.continet renunciationem

nunciationem,& exceptionem factā per dictum.d.Andreā extense vt patet in dicto ver.renuncians exceptioni non factæ promissionis &c.vsq; ad ver. & habita dicta dote.qui ver. & habita est in quolibet instrumento.iam ergo in hac parte dicta instrumenta non variant inter se,prout variat instrumentū à protocollis sumptum extense,& instrumentum ipsius imbreuiaturæ seu
2 protocolli non extensi.† hæc quidem variatio non mutat facti substantiam nec variat:nisi poneremus de consuetudine notarij non fuisse ante illa instrumenta tam pinguiter renunciationem extendere.variant ꝙ dicta instrumenta inter se,quia in instrumēto producto per Carolū apparet ꝙ dictus Andreas animo donandi fuit stipulatus dimidiam dictæ dotis præsente,volente,& consentiente,dicta domina Iacoba,animo donandi in certæ conditionis euentum.in instrumento aūt producto per dictū Ioannem apparet ꝙ dictus Io.promisit dictæ dominæ Iac.eius vxori facere instrumentum refutationis dictæ dotis,habita dicta dote eidem dominæ Iacobæ vel alteri pro eodem domino Andrea & suis hæredibus in euentū conditionis prædictæ,præsente,volente,& consentiente,dicta domina Io.animo donandi dictam medietatem dictæ dotis.hæc quidem variatio similiter non alterat facti substantiam,quia in eiusdem cōditionis euentum cantat instrumentum dictam dominā Iacobam voluisse.d. An.ex causa donationis lucrari dimidiā dictę dotis.nec dicta instrumenta inter se per plus & minus,imo sunt paria & parem acquisitionem importātia tam in actionis acquisitionem eidem domino And. & suis hæredibus facta quā in acquisitionem portionis dotis apparet,quia siue dictus Andreas stipulatus fuerit,acquisita fuit sibi directa,siue mulier vel alius pro dicto domino Andrea.idem attenta forma statuti perusini disponentis,ꝙ ex stipulatione recepta per vnū pro alio,illi alteri omnia iura ipso iure quærantur penes portionem apparet identitas.quia in quolibet dictorū instrumentorū dicto Andreæ solū de dimidia est prouisum, quia igitur dicta instrumenta concordant in substantia & in effectu, solum aūt in formatione verborū & eorum imagini varietas apparet,& nulla contrarietas possibilis est.cū actus contrahendi sit reiterabilis per dies,horas,& momēta & coram eisdem testibus & loco.ff.de ver.ob.l.qui bis idem.& licet vnum dictorū instrumentorum formaliter appareat redactū in protocollis, & aliud non,non propterea alterius instrumenti fidei detrahitur.cum vt dixi diuersa sint solū in sono seu figura conceptionis verborum cum forma aūt in effectu & vtrunq; interuenire fuit possibile.& quodcunq; præsumamus fuisse secundū in ordine conficiendi & contrahendi nulla est facta nouatio:ex quo vnum non continet plusquā aliud,&ex quolibet agi pōt ex facta satisfactione de vno super altero.obstaret exceptio,& eodem modo sententia absolutoria vt.l.qui bis idem.& ibi per Bar.licet quidā contradicentes
5 tantum ex parte actionem oriri.vt Bar.ibi dicit † videndū igitur restat:ex quo in effectu,& in substantia,dicta instrumenta concordant,cū ex quo est petita prima insinuatio vnius per viā agendi,peti possit cassatio alterius:per eius cassationem euacuaretur & aliud cuius insinuatio est petita, sicut est in casu proposito,& hic dico ꝙ nō.quia aut dicimus dictas petitiones mutuas esse inuicem præiudiciales:quod prima fronte verū videtur.ꝙ vna cassata,cassatur & alia cum sint de eodem.& vna insinuata, attribuitur robur & alteri.eadem ratione necessariò dicendū est:non est procedendum in secunda,ex quo causæ pares sunt & paris potentiæ & præiudiciales ad inuicem:& ambæ principaliter intentantur.vt.ff.de iudi.l.prior.licet secus,vbi vna esset præiudicialis ad alteram tantum:quia procedetur super præiudiciali.insti. de acti·§·præiudiciales de peti. hære.l.si quis libertatem.de lib.ca.l. ordinata. & idem si sunt præiudiciales vicissim tantū: quia vna est maior altera: quia tunc super maiori proceditur, & hoc inducit maioritatis ratio.vt.l.j.C.qui accu.non pos. vbi autem secunda non proponitur per modū agendi excipiendi & est præiudicialis ad primam,tunc non est ordo inter eas quādo proponitur per modum peremptoriæ ad materiā causę,& sic venit examinanda vt incidens:imo tunc vtraq; poterit vna sententia terminari.vt.l.j.C.de ordi.iudi.secundū verum intellectum.ibi aūt proponeretur per modū emergentis ad processum tantū ex quo est præiudicialis ad primam,ipsa primitus discutienda est,& in ea ferenda sententia expresse, vel saltem tacitè:per processum ad vlteriora vel per processum ad vlteriora super prima.vt.l.j.C. de or.cog.&.l.quoniā Alex.C.de adul.& hoc fuit de mente Iac.bu. &.d.l.qui accu.non pos.& in.d.l.quoniam Alexandrum . Si aūt dicimus sententiam cassatione vel insinuatione non præiudicare nec prodesse in altera,tunc quæstio est sopita de plano. quia proceditur tunc super vtraq;,& sententia lata in vna,nō pariet præiudicium in alia neq; cōmodum.Concludo igitur ex pręmissis causam insinuationis primo tractandā & examinandam: vt ex eius euentu apparebit si dicimus eas præiudiciales vicissim, quod est verius in causa cassationis non est vlterius vllatenus procedendū quia aut pronunciabitur donationem insinuandā,& atributum est ei robur perpetuū non subiacens cassationi ex forma statuti. aut pronunciabitur eā insinuandam non esse:& ex tunc donatio non habet effectū:vnde processus ad vlteriora super cassatione su
4 peruacuus est,& ideo reijciendū. ¶ † Pro hoc optimè facit.quia vbi petitur sententia confirmari vel infirmari ex aduerso:reus nō potest petere per libellū oppositū eius quod probat actor, quia sufficit prima instantia in qua expediri pōt secundi agentis intentio.secundū Inn.in.c.cum contigat.de offi.dele.Nec ob.prędictis si dicatur insinuationem fieri aut cassationem dictorū instrumētorum non posse,quasi dubium sit de veritate vtriusq; instrumenti propter diuersitatem instrumentorum,cum eodem die,loco & testibus facta appareant & diuersa producantur.C.de fide instru.l.in exercendis.C.de edict.di.adria.tol.l.fi.in gl.quia illa iura loquuntur quando dicta instrumenta sunt contraria inter se. ita quòd ad positionem vnius sequitur remotio alterius, sed ista nedum contraria imo nec diuersa in effectu in sola verborum cōpagine.Ex prædictis apparet nō oportere discuti,an dicti secundi instrumenti petiti cassari ad insinuandum tempora cesserint dicto Carolo.nisi eo casu quo apparet dictum instrumentum petitum insinuari falsum esse.quod in themate non proponitur.& ita vt superius scriptum est consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM XL.

REperitur inter libros rogitos,& protocolla,ser Raynaldi petri dudum de perusio notarij defuncti,in quodam folio manu.suprà dicti Rayn.scripto,notato,& publicato:quoddam testamētum sub infrascripta forma. videlicet.Mccclxxxiij.in dictione.vj.die. x.mensis Septembris actum perusij in domo habitationis infrascripti testatoris præsentibus testibus rogatis.ser Franciscus ser domini per gratiam iesu christi mente sanus & sensu,suum testamentum condidit nuncupatiuum in hunc modum. videlicet in primis quidem elegit sui corporis sepulturam apud ecclesiam sancti Francisci de perusio.item reliquit iure institutionis dominæ Magiæ filiæ suæ pro dote sua.cc.flori.auri computata.in pręsenti legato dote dominæ Stephanæ matris olim dictæ dominæ Magiæ:& vxoris olim dicti testatoris,de bonis auiæ dictæ Magiæ & in his eam hæredem instituit.Item reliquit iure institutionis dominæ Brigidæ filiæ suæ pro dote sua:flor. cc.auri:& in his eam hæredem instituit.in omnibus autem alijs suis mobilibus, & immobilibus,& actionibus,& nominibus debitorum.Bartholomeum suum filium,& quemcunq; alium contigerit eum habere legitimum hæredes vniuersales instituit:& eos inuicem vulgariter,pupillariter,& per fideicommissarium substituit. & si dictus Bar.vel alius filius quicunq; ex eo legitimus nascetur,decederet in pupillari etate nullo alio filio legitimo ipsius testatoris superstite voluit,iussit, & reliquit dictis suis filiabus & filijs earum(si ipse non viuerent)vltra legata prædicta:quinquaginta florenos pro qualibet earum.residuum vero omnium suorum bonorum reliquit Hospitali sanctæ Mariæ de perusio. & hæc est sua vltima voluntas,quam valere voluit iure testamenti: & si iure testamenti non valuerit,saltem valeat & valere voluit iure codicillorum,& cuiuscunq; alterius vltimæ voluntatis.demum decessit dictus. Bartho.viuente dicto testatore in pupillari etate

per plures annos.nunc mortuus est testator. demum per Paulinum cecoli & dominum.d. Pe.rei.priores dicti hospitalis corã prioribus iudicum & consortij notariorum extitit productum dictum testamentum,in dicto folio scriptum, & petitum per dictos priores comparationem fieri,& facta fuit comparatio in forma valida,& pronunciatum dictum testamentum fore scriptũ manu dicti ser Ray.& publicatum fore &pro publico haberi & teneri.modo quæritur.vtrum hospitale admittatur ad successionem virtute substitutionis directæ. & si non admittitur virtute directæ,an admittatur ex fideicommissaria propter clausulã codicillarem:& pro quanta portione.

CONSILIVM XLI.

1 *Substitutio facta impuberi,& ventri nascituro,an dicatur pupillaris,compendiosa,vel fideicommissaria.*
2 *Pupillo tanquam inestabili ex testamento suo non potest succedi.*
3 *Substitutio pupillaris pupillo mortuo,& patre viuente,funditus euanescit.*
4 *Substitutio fideicommissaria dicitur,si à testatore verbum relinquo apponatur.*

RVnctus de quo quæritur mihi satis est dubius propter varietatem opinionum vt infra succinctè referam. ¶ † Ad ipsius tamen decisionem primum inuestigare oportet,an substitutio facta impuberi & ventri nascituro sit pupillaris,an compendiosa,an fideicommissaria vulgaris enim expressa esse non potest,quoniam verbis negatiuis cõcepta non est.q̃ autem sit pupillaris expressa patet ex serie testamenti in quo substitutio est formata specifice,si Bartho.vel venter in pupillari etate decesserit.nec fuit necesse exprimi illa verba si hæres erit.de quibus fit mentio in.l.j.ff. de vul.& pup.insti.de pup.sub.§.non solũ.C.de leg.cum.q.ff.ad.l.fal.l. qui fundum.§.qui filios.quinimo & interdũ prærerito.secundũ Bar. ff.de li.& post.l.gallus.§.& quid si tantũ.exemplum patet in nepote in potestate,& filio emancipato præterito,cui est facta pupillaris substitutio filio instituto.& idemtenuit in cõtractu substitutionis in materia pupillari,& q̃ dicta verba non sint de substantia tenet Cy.in.l.precibus.C.de impu.& Bar.in.l.ij.ff. de vul. & pup.in articulo pupillaris substitutionis.in.iiij.q.quę incipit. Sed de vno dubitari põt.Cum igitur signanter fuerit facta mentio pupillaris etatis:& omnia alia simul concurrant ad eius substãtiam necessaria vt patet in themate:ergo dicta substitutio fuit pupillaris.si sic ergo euanuit substitutio prædicta:quoniam decesit pupillus in statu in quo alia ratione quã etatis inestabilis erat.vnde nihil est q̃ de tabulis eius quæri potest.ff. de capti. & postli. l.quod si filius& ibi no.gl.aut cui substitutus pupillus succedere vult expressa pupillari & hoc impossibile. illa enim requirit agnationem instituti verã,aut saltem representatam per existentiam suitatis.vt.d.l.ij.in versi.adeo. coniuncta.l. pater. in prin.de priui.cred.probatur in.l.si filius qui patri.ff.de vul.&pu. & in.l.apud Iul.ff.ad trebel. Aut succedere vult ex vulgari tacita in pupillari cõprehensa ex dispositione iuris.vt.l.iam hoc iure. de vul.& pu.Similiter & hoc impossibile:quia ad eius confirmationem necesse est vt adeatur hæreditas ex paterno:vel habeatur pro adita per existentiam suitatis vt dixi.neutrum aũt horum esse potuit patre pupilli viuente.vt.l.neminem.&.l.qui hæreditatem.ff.de acqui.hære.nec etiam eo mortuo quem filius prędecesserat.pro hoc,quia substitutio vulgaris tacita:habet in se expressam pupillarem vt quid tacitum re & verbo.vnde expirato expresso,expirat & tacitum veniens solum in consequentiam expressi:& sic in actionis modum. vt.ff.de serui.ru.præ.l. item qui habet.C.si reus vel accu.mor.fue.l.fin.C.si pen.ap. mors interue. lege si his.pro hoc induco rationem viuam & necessariam cui nullum responsum congruit prima fronte.pupillaris enim substitutio testamentum pupilli est,sed non quantum ad ordinationem.vt.l.patris & filij.ff.de vulg.& pupil.de inoffi.test.l.papinianus.§.sed nec impuberis & siue succedatur ex pupillari expressa siue ex vulgari tacita,semper succeditur ex testamento pupilli, sed ex pupillari:pupillo ex vulgari tacita ipsi patri.vt.d.lege.ij.& 2 alijs iuribus superius allegatis.† Quis autem dicet,aut quis imaginabitur ex testamento pupilli in potestate succedi ipsi pupillo cum ipse intestabilis sit tẽpore mortis suæ:tum ratione defectus etatis:tum quia in alterius potestate aduersus quem defectũ pater prouidere non potest,licet aduersus primum sic.quia more lacedemoniorum inuentum est.vt.d.l.ij.de vul.& pup.sicut igitur nihil quæri potest de tabulis pupillaribus factis pupillo in potestate alterius recasuro.vt.d.l.ij.&.ff.de test.mili.l.cũ filius. sic nec quicquã quærendum est factis tabulis non recasuro qui moritur patre viuente,propter eandem omnino rationem & q̃ expiret dicta vulgaris tacita,tenuit Ia.de are.vt refert Cy. in.d.l. precibus.in articulo vulgaris substitutionis.in.j.q̃. & idem tenuit Dyn.secundum eum sub dubio forte.idem tenuit Francis. Accur.idem etiam tenuit Cyn.in.d.quæstione.nisi eo casu quo substitutio vulgaris tacita potius esset appellanda præsumpta, propter præsuptam voluntatem testantis.non enim tunc expirat.vt.l.ij.§.si extiterit.ff. de vulgari & pupillari.glo.tamen in.l. lex cor.eo.ti.& in.l.si pater captus.dicunt nõ euacuari tacitã vulgarẽ,sed ex ea succedi.idem dicit gl.instituto ventre vacuo,quia non nato posthumo locũ habet vulgaris tacita.ff.de ven.inspi.l. qui ventri.Sed dixerunt prædicti doc.gl.prædictas falsas, excepto Cy.qui in vno casu tantũ dixit eas saluari.cũ substitutio vulgaris in pupillari comprehensa,potius est presumpta quã tacita. Ray.aũt saluat eas in alio casu.scilicet cũ pupillus habuit cohęredem per cuius additum potuit substitutio cõfirmari,& substitutus fuit fratri impuberis.allegat pro hoc.l.si pater filiũ.ff. de vul. & pup.Sed illa.l.nihil facit.quoniã ibi posthumus prẽteritus substitutus fratri impuberi instituto ex vniuerso nõ ex vulgari nec ex pupillari succedit,imo ab intestato insolidũ patri suo hæres est.quoniã eius natiuitate ruptũ fuit testamentũ.allegat etiam.l. si filius qui patri.eo.tit.Sed illa similiter nihil facit.quia ibi pupillus decesit patre mortuo hæreditatem nõ agnita & habebat cohęredem fratrẽ in potestate.vnde per existentiã eorũ tabulæ fuerunt cõfirmatæ,& ex eis adiri potuit hæreditas.nunquã potuit agnosci:quia viuo patre decesit:nec etiã ipsius pupilli:vt testati hæreditas agnosci potuit ex aliquo capite,cũ in potestate decesserit,& sic intestabilis.& ideo saluatio glossarum facta per Ray. in casu prædicto,cũ est substitutus frater impuberis non est vera.Bar.autem saluat gl.in alio casu.scilicet cũ testator mortuo filio naturaliter testamentũ mutare non potuit,forsan morte præuentus,vel quia ignorauit mortẽ impuberis.subuenit enim tũc lex sibi,ex quo testator sibijpsi prouidere nõ potuit.pro hoc dicitur esse casum.ff.de testa.mili.l.neq; enim.§.fi.cũ.l.seq.vbi fidei commissarium relictũ ab instituto & substituto vulgari seruo testatoris vtrisq; mortuis testatore viuo,ex duplici fauore libertatis & militiæ ad institutionem directã trahitur,sed secus est in testamento pagani,qui testamentum mutare potuit & non fecit aliàs idem in pagano quod in milite.Sed certè illa.l.iudicio meo licet multũ faciat prima fronte,tamen non vrget.quia in casu illius.l.nulla resultat impossibilitas.trahit enim verba obliqua ad directa.vt ibi trahuntur fauore libertatis testatoris qui testamentum mutare nõ potuit nec impossibile nec iniquũ.sicut econuerso verba directa trahuntur ad obliqua.vt no.in.l. Centurio.& in l.verbis ciuilibus.ff.de vul.& pup.& etiam verba vno modo directa trahantur in alia,alio modo directa.C.de hære.insti.l.fi.sed succedi pupillo velut testato ex pupillari:vel succedi ex eis cum tabulis ex vulgari tacita in ea cõprehensa:est impossibile.ex quo potestas patria reddebat eum funditus intestabilem,non aũt solius etatis defunctus.vt.l.qui in potestate.ff.de test.ergo siue potuerit pater mutare,siue non ius ciuile non potuit prouidere super conseruantia tabularum. ¶ Vnde licet opinio Bar. in lectionum discursu mihi aliàs placuerit,ad præsens forte mihi non placet:motus solum ratione impossibilitatis prædictæ.inherendo autem opinioni suæ cum hic fuerit institutus quilibet posthumus nasciturus: & sic non de vno posthumo sensit:sed de omni posthumo nascituro admittetur hospitale ex hoc capite. si spes natiuitatis omnis posthumi non deficit longe ante mortem testatoris:sed post mortem solum, vel modicum ante

mortem

mortem,vt ipse dicit in.l.j.ff. de vulg.& pup. in.q̃. quæincipit. 3 ité quæro quid si substitutio pupillaris.† Concludẽdum igitur ex præmissis videtur pupillarem substitutionẽ pupillo mortuo patre viuo funditus euanescere,siue dicamus substitutũ fratrem impuberis,siue dicamus eam tacitè à iure subintellectã,siue testatore non potuisse facere testamentum prout dixit Bar.per.d.l.qđ si filius.ex quo nec testator paganus,nec ius cõe habilitare põt: in aduentitijs,vel profectitijs filium in potestate esse testabilẽ. & hoc intelligo verũ virtute dictarum tabularum,vt ex eis succedatur vt.d.l.quod si filius.Sic intelligo opi.La.de ra.Dy.& sequacium,sed licet ex secundis tabulis non succedatur ex vulgari tacita:tamẽ succeditur vigore testamenti primi nec enim tabulæ pupillares sunt adeo testamentũ filij:quod nõ patris & filij. Quatenus autem succeditur ex vulgari tacita cõprehensa euacuata modo prædicto:dico succedit vt ex patruo & ipsi patri,non pupillo cum per vulgarẽ tacitã non expressam(secũdum veram opi.) non succedatur pupillo sed patri.hoc modo sustineo glo. prædictas & doc.illas tenentes,dicentes succedi ex vulgari tacita,hectamen non sunt clara nec possunt sine dubietate trãsiri:propter varietatem opi.(vt dixi)q̃ autem dicta substitutio sit cõpendiosa & per consequẽs vulgaris in ea cõtẽta:sit vera & expressa licet nõ verbis specificis & sic non expiret pupillo mortuo viuo patre.vt in. §.pro secundo.C.de ca.tol l.gallus.§.i.de lib.& po.&.l.si pater filium.de vul.& pup.probatur quia cõpendiosa substitutio est illa quæ sub verborum compendio plura cõprehendit tempora vt.d.l.Centurio.&.l.precibus.Sed testator substituẽdo pupillo, si in pupillari etate decederet non adijciendo illud verbũ si hæres erit sub dicto verborũ cõpendio sic absolute prolato:vtrunque tempus ante agnitam,& post agnitam hæreditatem completur,ergo est cõpendiosa.Sed non placet,quia(vt dixi)illa verba si hæres erit non sunt de substantia pupillaris:qua hodie vtiq̃ totus mundus non differt à compendiosa:imo semper compendiosa esset cum nunquam illa verba si hæres erit ponãtur.arguo igitur ab eo quod fieri cõsueuit.ff.de spon.l.sufficit.C.de iudi.l. certi iuris.ff.de legibus.l.non est nouũ:& te.x.est opti.ff.de vsufr. 4 l.si quis donaturus.in fi.† Quòd autẽ dicta substitutio sit fideicõmissaria ad tempus pupillaris etatis coarctata,videtur probari,quia testator vsus fuit verbo relinquit de sui natura importante fideicommissum & non institutionem insti.de codi.in fi.& l. ij.C.de co di.coniuncta.l.cum quis decedens.§.seia.de leg.ij.& .ff. ad treb.l.sceuola & eo.ti.l.cogi.§.& generaliter & ibi per Dy.sed hoc non placet quia sequendo sententiam vltramõ.(quibus semper inhesi) considerandũ est q̃ verbum relinquo appositũ in codicillis ad fideicommissum trahitur vt dictis iuribus ascriptum in testamento requirẽte institutionem nullo alio instituto,vt.ff. de hæred.insti l.his verbis.& idem si est alius verisimiliter institutus:dũtamẽ de necessitate debuerit institui cui relinquitur,ar. de hære.& fal.§.j.&.§.si vero.& ibi gl.de ecclesia.titulis.§.si quis autem pro redemptione.coll.ix.coniuncto.§.ceterum. vt cũ de ap.cogno.Sed si ascribitur dictũ verbũ ei qui de necessitate non debet instituı:& adijcitur rei certæ,importat legatum,vt.d.l. cogi.§.&generaliter.per dy.Sed si vniuersitati adijciat,importat fideicommissum vniuersale:vt.l.lucius.§.filiã.ff.ad trebel.cum igitur substitutio pupillaris quæ testamentum pupilli est, non teneat:nisi quis pupillo directè possit hæres consistere: & verbum relinquo sit adiectum vniuersitati bonorum,erit substõ pupillaris directa,non autẽ fideicõmissaria expirauit:tamẽ & euacuata fuit funditus in persona Bartholomei præmortui,non ob .quod habuit cohæredem sororem eius institutã ex re certa:quæ ius habuit accrescendi.Nã per existentiam suæ suitatis nõ poterunt dictæ tabulæ confirmari:ex quo decesit patre viuo.licet autem dictis tabulis nihil quærendum esset:quo ad hoc vt debeatur ex eis:& per cõsequens virtute clausulę codicillaris vt ex secundis tabulis nihil deberi possit,ex quo,pupillus decesit intestabilis ratione patriæ potestatis:propter quam nec testari,nec codicillari potuit,tamẽ illa causula operatur vt per fideicommissum debeat hęreditas hospitali nõ ascendentibus abintestato ipsi pupillo, veluti grauatus ab eo qui intestabilis fuit:sed ascendentibus abintestato ipsi testatori euacuato testamento, cum nullus agnouerit nec agnoscere potuerit hęreditatem testantis: nisi soror pupilli ex re certa instituta per ius accrescendi:& licet agnouisset aut sui hæres esset non propterea cõfirmatæ essent dictæ tabulæ:quæ eua catæ sunt funditus:ex eo quia pupillus patre viuo decesit, licet si mortuus fuisset suffecissent postea sola existentia suitatis q̃ agnitio facta per alium quantũcunq; extraneum vt prædixi.certum est enim testatorem ad substitutum pupillo tam suam ,quã sui pupilli hæreditatem voluisse decurrere:& alia vniuersa sua bona impuberis:vt.d.l.centurio.&.l.in pupillari.eo. tit. multo igitur fortius videtur voluisse decurrere hæreditatem sui testatoris tantum.qui enim vult vtrunq;:vult & alterum:vt.d.l tractabat.¶Nõ ergo dico substitutionem pupillarem in fideicommissariam cõuerti:vt sit fideicõmissariũ vt ex secundis tabulis debeatur vt dixi,sed ex tabulis paternis quæ quãtum ad pupillarem substitutionem euacuatæ sunt.eo quod Bart.viuo patre decesit.siue igitur dicamus dictam substitutionem pupillarem prout euẽtu facta est non euacuari quãtum ad speciem tacitæ vult. sufficit hospitali vt eam habeat iure directo.spes natituitatis alicuius posthumi non defuit dudum ante mortem testãtis secundum Barto. siue dicamus non euacuari tacitam vulgarem comprehensam in pupillari facta Bartholomeo prout dicunt glo.& sequaces earũ similiter sufficit hospitali,vt habeat iure directo siue dicamus ꝓpter clausulam codicillarem hospitale substitutũ impuberi per fideicommissum à patre relictum hæreditatem habiturum non est vis:cum secundum veram opi.approbatã de relictis ad pias causas:trebel.& falci.non detrahitur.vt no.in auf.si mulier.& in auf.sed cum testator.C.ad.l.fal.per cano.vero de testa c.Raynutius.concludendo igitur dico dictum hospitale substitutum ad dictam hæreditatem inuitari:& ex quocunq; capite inuitetur nõ est vis:cum ex quolibet capite sit hæreditatem insolidum habiturus.Et ita vt superius scriptum est dico & consulo ego Angelus de Perusio vtriusq; iuris doc.

CONSILIVM XLII.

1 *Arbitri in quos compromissum est vt laudent quem esse hæredem,vel nõ vltra id ipsum nil laudare possint.*
2 *Arbitri super pœna non laudabunt de qua non fuit compromissum.*
3 *Arbitrator super vna reassumptus:potest pronunciare super pluribus.*
4 *Arbitrator,conditionaliter arbitrari potest:& arbitramentum pure fieri & sub conditione.*
5 *Hæres semel si quis sit:hæres esse non desinit.*

PRorecta fuit quædam petitio,videlicet corã vobis nobili,& sapiẽti viro domino Iacobo iudice causarũ ciuilũ cõis perusij, in & pro porta sancti Angeli specialiter deputato per præsentem dominum potestatem ciuitatis Perusij:agit narrat,& in iure proponit Vannes colli de perusio dictę portæ sancti fortunati actor, nominæ vanitelli de porta sancti Angeli & portę sancti fortunati curatoris nominę Magdalenæ filiæ legitimę & naturalis ac etiam hæredis seu successoris quõdam Ioannis Antonij blasij de perusio dictæ portæ & portæ sancti Martini de viridario,contra & aduersus Philippum Antonij blasij prædicti,quæ se dicit hæredem dicti Ioan.& contra omnem personam pro dicto Philippo coram vobis legitime interuenientem,necnon contra omnẽ aliam personam quæ se vellet hæredem dicere dicti Ioan. vel pro eius hærede respondere,dicens dictus vannes dicto nomine quòd dicta domina Magdalena fuit,& est filia ac etiam hæres abintestato dicti olim Io.patris sui quare petit dictus vãnes actorio nomine quo.s̃.per vos l & vestrum officiũ pronunciari decerni & declarari dictam dominã Magdalenã fuisse,& hæredẽ esse siue successorem dicti quondam Io.patris sui:& hæreditatẽ dicti quondam Ioan.sui patris,ad eam pertinere & pertinuisse tanquam ad hæredem dicti Ioannis sui patris legitimi & naturalis, & prędicta per vos sibi dicto nomine fieri petit, omni modo via iure & forma qbus melius fieri põt,& in prędictis di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum Philippū & omnē aliam personā in hoc iudicio interuenientem, & interuenire volentem per vos, & vestrā sniam dictæ pupillæ, & dicto curatori & dicto actori, dictis nominibus: per vos & vestrā sentētiā finaliter condēnari. cum dānis expensis factis & faciēdis vsq; ad finem causæ saluo eidem nomine quo .s. iure addēdi & minuēdi vsq; ad fi. causæ. & quòd de & super contentis in dicta petitione solūmodo & duntaxat fuit factum compromissum infrascriptos arbitros videlicet Lau. & Guli. qui arbitri tulerunt laudū & laudauerunt dictā dominam Magdalenam nō fuisse, nec esse hæredem nec successorem dicti olim Ioā. sui patris: & hæreditatem dicti quōdam Io. sui patris ad eam nō pertinuisse, nec pertinere, obstante statuto & ordinamēto cōmunis perusij & testamento olim Antonij aui paterni contra dictæ dominæ Magdalenæ, & dictum Philippum absolui à dicta petitione & consequentis in ea. ¶ Et prædicta laudauerunt, & dixerunt si & inquantū dictus Philippus dederit & soluerit dictæ dominæ Magdalenæ centum, & si & inquantum dictus Philippus soluere cessauerit & nō solueret quantitatē prædictam (prout superius est expressum) ex tunc, prout ex nunc, & ex nunc, prout ex tunc laudauerūt, & sententiauerūt dictam dominam Magdalenā fuisse & esse hæredem seu successorem dicti olim Ioā. sui patris ad eam pertinere & pertinuisse tanquā hæredē olim dicti Io. sui patris legitimi & naturalis secundū formam dictæ petionis. ¶ Modò quæritur nunquid dicti arbitri potuerunt laudare prout continetur in dicto laudo: & nunquid dictū laudū valeat quo ad omnia, quæ cōtinentur in eo. & si nō valet quo ad omnia quæritur quo ad quæ valet, & dubium fecit inter alia: quia arbitri videntur functi eorū officio: dū priuant dictā dominam successione prędicta & ideo dū in alia parte laudi sub modo, seu cū cōditione declarārūt ipsam esse hæredem & sic nunquid ex præ dictis, vel alijs rationibus dictum laudum possit infringi, vel iuribus subsistat.

PRout patet in themate cōpromissum factū in arbitros, & arbitratores fuit limitatū, & factū solū super libello producto, in quo concludebatur solū pronunciari dictā Magdalenā fore sui patris hæredem. † & hoc solum vertebatur in lite, an esset hæres, vel nō & super hoc tantum arbitri fuerunt assumpti: nō autem super dependentibus cohærentibus, connexis, aut penitus extraneis. solū ergo dicti arbitri pronunciare potuerunt, scilicet ipsam Magdalenā esse, vel non esse hæredem. extra id autē nihil .§. de arbi, l. non distinguemus .§. de officio. & .§. fi. ibi nihil extra compromissum facere potest &c. Vnde nec super pœna arbitri statuunt, vt l. quid tamē .§. fi. eo. tit. extra eo. c. cum dilectus. & hæc fuit sententia papę vt refert Spec. e. tit. §. sequitur. ver. sed an de pœna vel interesse per Io. an. plenè in. d. c. cū dilectus. super gl. ij. Non igit videntur potuisse arbitrari quicquā, vel laudare de soluendo pecuniam dictæ Magdalenæ, quia hoc non erat in lite, & hoc tenuerunt quidā, vt infra dicā, pro hoc quia dicti arbitri laudarunt dictam Magdalenā nō fuisse, nec esse hæredem patris eius. Omissis igitur verbis prædictis immediatè adeo sunt eorum officio functi, ꝙ nihil post illa verba addere possunt, nec detrahere sicut nec iudices ordinarij, aut delegati, post illud verbū condēno, vel absoluo, vel æquipollens quicquā dicere, aut detrahere possunt, etiā in modificationis modū, vt no. Bar. ff. de re iu. l. iudex postea. & per eūdē. ff. de pœnis. l. moris. in fi. & in. l. j. ff. ad turpil. Pro hoc, quia eoipso ꝙ arbitri declarant dictam Magdalenā nō fuisse, nec esse hæredē, necessariò pronunciauerunt aliū esse, si esse poterat: licet nō hūc, vel illum. vt. ff. de iureiur. l. sed & si possessori. in princi. cōiun. §. fi. quēcunq; ergo dicamus hæredem, in perpetuum hęres est, vt. l. si fine .§. sed quod papi. ff. de mino. vnde per sententiā alius effici hæres, nō pōt, & ille desinere, quia nō lege. xij. tab. nec ex testamēto quod iure factū appareat, ergo &c. ff. de peti. hæred. l. j. nec inuenio aliū hæredem esse posse Magdalena remota, nisi eius aduersarium litigantem, ad quem ex testamento hæreditas confluebat. ¶ Coadiuuātur prædicta, quia dicta Magdalena per laudum arbitratorū primò priuata est hæreditate paterna: & per cōsequens tacitè aduersario applicata: quia se dicit hæredem ex testō prędicto. Si igitur ex cōtumacia eiusdem non soluentis in termino pecunias in laudo declarata eidē hæreditas auferrēt: & in ipsam dominā Magdalenā iā priuatā transferr. iftud nō est nisi in cōtumaciā pœnę inductę per dictū laudū arbitratorū. C. de his quę pœnę no. l. vna. ¶ † Sed super pœna de qua nō extitit cōpromissum in eos laudare nō potuerūt (vt dixi) ergo talis pœnalis adiectio est nullius momēti. ¶ Pro hac etiā parte facit, quia dicti arbitri laudātes reduxerūt, & reducere voluerūt extremū tēpus more in cessatione solutiōis cōmissę ad tēpus retro lati laudi, & ante ipsum laudū: hoc autē nō potuerunt secundū necessitatē, ex quo primitus priuauerūt dictā Magdalenā, secundū aūt fictionē tēporis translatiuā nō videtur, quin potuerint, quia fictio nē non inducit homo: sed lex ciuilis, aut ius gē. & siue sit fictio inductiua, siue trāslatiua: causari debet ab aliqua ęquitate sufficienti. vt. ff. de cap. & postliminio. l. postliminiū. in princi. vnde cessante ę quitate: cessat & fictio. ff. de sta. ho. l. qui in vtero. quę equitas autē hic versari potuit, esto ꝙ posit per eorū laudū fictionē inducere ꝙ illa quę priuata est hæreditate primitus solum ob cōtumaciā nō soluēdo, efficiat hæres, & retro: certè nulla videt substistere, & si retro eā non fingimus: sed solū in puncto cessationis, & morę in soluēdo cōtractę: hoc est impossibile: qa aliū inuenit hæredē: vt. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. cōmo. ¶ Et sic rōne impossibilitatis in dicta parte videt laudum nullū. ¶ † In cōtrariū ꝙ dictum laudū teneat probatur: quia arbitrator assumptus super vna re, quā actor ad se pertinere dicit, nō solū sup vna re pronunciare pōt imo & super danda pecunia occasione, rei dūmodo cōditionaliter pronunciet, vt rectè fuit in themate. Valet ergo arbitramentū arbitratoris assumpti super controuersia petitoris: in quo declarauit rem petitoris fore, & eidē restituēdā esse: soluta prius per eū certa pecuniæ quantitate, vel sub cōditione si soluerit. & hæc fuit determinatio Specu. in tit. de arbi. §. excipitur. versi, sed pone quod litigantes, licet quidam cōtradixerint vt ibi no. per eū, cuius opi. tacitè inheret ibidē Io. an. in addi. suis. ¶ Modò restat respondere formaliter ad obiecta, & primò ad id quod dicitur arbitrum extra cōpromissum nihil facere posse, quia concedo nisi aliquid faciat, seu statuat super his, quę veniūt in consequētiam eorū, quæ in cōpromisso deducta sunt, vel quæ saltem venirēt in iudicio de illo solo cōtrouersia mota si in hoc iudicio esset petitū officio iudicis deseruienti actioni propositę. vnde diē statuit solutioni de fructibus perceptis pendente iudicio similiter arbitratur, & declarat vt in. d. §. de offi. in glo. & eo. tit. l. quid tamen .§. solutione. Similiter defert sacramētū in litem in arbitrarijs: vt l. nō ex omnibus. eo. tit. extra cōpromissum igit nihil agit, qā penitus sit extraneū: sed penitus super re compromissa arbitrari pōt purè, in diē, vel cōditionaliter: & extraneū nō est, qm̄ hę partes pars sunt ipsius rei cōpromissæ, vt. ff. de ver. obli. l. nulla. &. ff. de eden. l. j. §. edictiones. dies enim, cōditio, & modus sunt cōiter dispositionis, & actus, & secūdum illa omnis dispositio regulāt. de reg. iur. l. actus legitimi. instit. de verb. obli. §. ex cōditionali. &. ff. de verbo. obli. l. interdum. &. l. ita stipulatus de actio. & oblig. l. obligationum ferè §. conditio. cum similibus. arbitrator igitur assumptus super libello, vel super hæreditate (vt fuit in proposito) videbit hæreditatem restitui, vel non restitui aliquo dato in vim conditionis, vt dixit Specu. licet separatim, & dispositiuè non potest arbitrando per diuersa capitula, vt putà, si pronunciaret librum, vel hæreditatem restitui, aut librum, vel hæreditatē petitoris esse, vel non esse, & denuo in alio distincto capitulo vincētem condemnaret ad dandum succumbenti pecuniam, aut rem quoniam ita arbitrando directo arbitratur extra rem compromissam. ¶ Sed in proposito arbitratores dictam Magdalenam declarauerunt non esse, vel fuisse hæredem patris, si & inquantum eidem certę quantitates pecuniarum, & in certis terminis soluerentur directè: ergo hæc declaratio primitiua in effectu conditionaliter est concepta: vt patet per dictionē si, quę principaliter de sui natura conditionem inducit. ff. de verbo. obligatio. l. si titius. & eodem titulo. l. fi. x. cum petiero. in gl. Nihil igitur extra compromissum arbitrator egit. putauit enim veluti bonus vir commodè inter partes non posse litem sopiri: nisi solutis dictis pecunijs, & † potuit arbitrator sic conditio

conditionaliter arbitrari: cum arbitramentum sit quædā transactio, quę purè, & sub cōditione fieri pōt, exemplo cæterorū contractuum, vt in alijs consilijs est probatum. Item non obst. quòd emisso verbo primitiuo & declaratiuo, dicti arbitratores eorum officio functi videntur, intantum ꝙ post illud nihil possunt addere, vel detrahere de statutis: vt dixit Bar. qui cautelā adhibuit, vt detractio, & adiectio pœnarum in principio sententiarum ponantur. & aliter illa verba quibus assessores vti solent, saluo, & reseruato &c. nihil operentur. hoc enim nunquā verum putaui, & hodie minus existimo, concludens, quòd tantum operantur in fine sententię, quantum in principio, & econtrariò, pro hoc vide gl. ordinaria, quā ipse nec ibi allegauit. ff. fami. her. l. idem labeo. in ver. purè. pro hoc facit, quia in quacunq; parte dispositionis apponatur cōditio: conditionalis redditur dispositio. vt. l. lecta. ver. dicebā. ff. si cer. peta. cum enim in eadē verborum compagine apposita est conditio, aut aliud vt nō pareat: nunquā attē dimus ordinem scripturę, sed potius intentionis: vt. ff. de vul. & pup. l. ij. §. prius. &. l. talē. ff. de hæredi. instī. vbi igitur iudex cōdi tionaliter pronunciare intendit eo quod suæ pronunciationi cō ditionem adijcit, vt hic fecerunt arbitratores qui declarauerunt illam non hæredem fuisse vel esse si pecuniæ soluerentur, non est dubiū ꝙ conditionalis dispositio est. sed vbi purè pronūciare intendit sed propter aliquod extrinsecum: ad quod forsitan velut incertus animum non applicat vult dispositionem resolui, & in melius reformari, tunc dispositio est pura, quia pure prolata. Sed an inducatur resolutio, ex quo verba sunt eodē contextu prolata: sub iudice lis est. nā Iac. de bel. tenuit ꝙ non gl. videtur in cōtrarium in. d. l. idem labeo. pro Iac. facit, quia nō est in potestate iudicis condēnatoriam resoluere, pro gl. facit quia resoluendo statuit cōtrarium per ius statutorū sub contraria conditione: vnde habetur perinde ac si primitus statuta non essent vt. ff. de adi. leg. l. cum centum. &. l. legata inutiliter. hoc patet etiam in pacto. l. commissoriæ. & adiectionis in diē reducentē omnia ad pristinū statum. C. de pac. inter. emp. l. cōmissoriæ. cū si pro hoc quia quotidie homines damnantur in pecunia: & si non soluerint ad terminum luat in corpus. valet enim sententia & resoluitur pœnapecuniaria per impositionē corporalis, vnde arguo ab eo quod cōiter fieri consueuit. vt. ff. de spon. l. sufficit. de le. j. l. si quis bonorū. ff. si cer. pet. l. certi cōdictio. §. si nūmos. ff. de vsufru. l. si donaturus in fi. pro hoc quia donec iudex in actu pronūciandi cōsistit: non est pronūciatio perfecta sicut nec aliqua alia dispositio antequā à disponente habeatur pro absoluta. C. de fide instru. l. cōtractus. ff. de testi. l. si is qui. de leg. iij. l. fideicōmissaria. §. j. & ideo tantum operantur illa verba in prin. quātum in fi. quia aut conditionalē sententiam faciunt: aut resolutiuam in cōditionis euētū, & quod libet ipsorum videtur sufficere, vt patet ex prædictis. facit. C. de instī. & substī. l. si testamentum. ¶ Nō obst. iura Bar. quia omnia loquūtur late sententiæ & perfectæ: eo quod fuit à iudice actus pronūciandi totaliter absolutus, & cōsummatus, in casu tamen nostro non expedit hoc intrare: quia ex verbis arbitramenti apparet ꝙ declaratio fuit conditionalis nō autē resolutiua. Itē non ob. † obiectio ꝙ qui semel est hæres nunquā definit esse hæres qa pendente illa conditione nullus fuit hæres, non filia, nō aduersarius, cui arbitratores in conditionis existentiam voluerunt hæreditatem cōcedere. defecta igitur conditione filia hæres est, & retro hæres fuit ex iuris dispositione, & si arbitri nō dixissent, vt. ff. de acqui. hære. l. hæres qncunq; per hoc patet rñsum ad obiectionē fictiōis, qa nō introducūt eā arbitri, imo lex & arbitri etiā introducere potuerūt quoadiuuante lege: quā inducere voluerūt: vt patet per illa verba, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, per quæ extrema vnius tēporis, ad alia referūtur, secūdum Iacob. but. qui his verbis vtitur. in. l. ea lege. ff. de cōdi. ob cau. facit optimè. ff. de ver. obl. l. hmōi stipulatio interposita. & eo. tit. l. stipulatus. de his etiā verbis gl. fecit mētionem in. l. j. C. de cōd. in ver. iudiciū vt in cle. j. de iure pat. circa prin, cōiuncta glossella Io. an. in verbo ex tūc. & hęc fictio in magna æquitate fundata est, in cōtumaciā odiū: qui nedum filię suā munusculā intra triduū soluere: imo in eius necessaria alimenta legauit. C. de inoffi. test. l. si quis seruum cōiuncta. l. necare. ff. ad. l. aquil. &. ff. de re iudi. l. si victū aut stratum. ¶ Cōcludo igit ex p̄missis tam iure rigoroso quam gratioso dictā Magdalenā fuisse, & esse patris hæredē potis simè cum descendētibus parentum hæreditas debeatur occasione voti naturæ simul atque parentum. ff. vnde li. l. scripto. in fi. Et ita consulo Ego Agelus de perusio &c.

CONSILIVM XLIII.

1 *Sindicus ad vendendum constitutus, si secundo vendiderit cōtra primi emptoris voluntatem, incidit in falsum.*

2 *Venditio secunda eiusdem rei, non nocet primo emptori.*

ERatres seruorū sanctæ mariæ de aretio ad capitulū in forma debita cōgregati: fecerunt eorū & dicti capituli syndicū & procuratorem fratrē Petrū dicti ordinis, ad vendendū & tradēdum domino Nicolao de saxolis duas partes de tribus partibus hæreditatis Iacobi Hieronymi, pertinentes ad dictū capitulum pro indiuiso cū alia tertia parte pertinēte ad dictū priorē ordinis calmodinis, qui syndicus vigore mandati prædicti vēdidit & tradidit dicto dño Nicolao: dictas duas partes dictę hæreditatis pro precio. v. florenorū de auro, qđ p̄ciū fuit cōfessus se habuisse, & recepisse à dicto dño Nicolao: de qua venditione apparet publicum instrumētū manu ser Ioānis sergori. Itē apparet manu dicti notarij statim & immediate post dictā venditionē: qualiter dictus dñs Nicolaus nō obstāte cōfessiōe de p̄cio ꝑmisit dicto syndico supra dicto ꝑ dicto capitulo & cōuentu: dare dicto nomine florenos .v. p̄dictos tandiu elapso & curare sic & taliter ꝙ dña Nerria eius vxor se ad dictū debitum obligaret hinc ad. xv. dies sub pœna dupli stip. prę missa. Itē apparet post prædicta ꝑ plures mēses: qualiter dictus syndicus syndicatorio nomine capituli supradi. vendidit dñæ Nerriæ vxori dicti Nicolai dictas duas partes dictæ hæreditatis pro pretio. x. florenorū, & fuit cōfessus se dictū pretium recepisse à dicta emptrice, mortui sunt dicti dñi Nicolai, & dña Nerria, superstite Andrea filio & hęrede dictorū domini Nicolai & dominę Nerrię, à quo Andra fratres p̄dicti petūt. v. flo. Resp̄detur per dictū Adreā ꝙ nō pōt peti dictū debitū: pro eo ꝙ dictæ partes hæreditatis vēditę fuerūt dñæ Nerrię per dictū syndicū: & pretiū confessus fuit habuisse. Respondetur per dictos fratres ꝙ dictus syndicus non habuit in mādatis ad vēdendū dominę Nerrię, quia in primo mādato nō fuit cōmissa sibi autoritas vēdēdi dictas duas partes dictę hęreditatis: ita qđ facta dicta vēditione functus fuit suo officio, & expirauit eius mādatum. ¶ Queritur quid iuris, & nunquid dicta pœna posit peti, quia nō fecit dictam dominā Nerriā obligari in termino nec post. Itē quæritur nunquid p̄scriptio decēnalis statutaria, posita negligentibus in petendo debitum suum, posit nocere dictis fratribus in repetendo dictum debitum.

SYndicus præfatus † venden do secundo loco contra volūtatem primi emptoris: incidit in falsum. ff. de fal. l. q duob⁹. no. C. de rei vē. l. quoties. istud igitur delictum quod in generali suo syndicatu non venit. vt. ff. de condi. inde. l. fi procurator. cum simi. ibi al. soli syndico nocet: non domino, vt. l. iubemus .§. sane. C. de sacr. sanc. ecle. qui .§. proprie loquitur in dolo administratoris commisso in contrahendo: qui domino nunquam nocet, nisi habeat speciale mandatum, aut locupletior factus sit quo vltimo casu tenetur quatenus locupletior factus est. ff. quando ex fac. tut. l. ob dolum, & l. si tutor. ff. de tribu. l. sed si pupill⁹. §. j. In proposito autem, nec mandauit ecclesia talem secundam venditionem fieri in genere, nec in specie, nec inde in aliquo locupletior factus apparet, quin imo qui vendidit, administrator nō erat ecclesię in vēditione secunda si spāle mandatū habuit ad vendendū res vēditas qm̄ per primam venditionē functus, & perfunctus fuit officio suo syndicus: & de prima sensit ecclesia: nō de alijs. ff. de ver. sig. l. boues. §. hoc sermone. de tributor. l. quod in hæredem. §. eligere. de lega. j. l. seruj electus. de ver. ob. l. eum qui. §. fi, & ibi per Dy. tenuit eā

Universidad de Deusto
Biblioteca

venditio prima:quę vt credo interuenientibus solẽnitatibus debitis facta fuit,idẽ videmus in iudice delegato postquã executus est mandatũ iudicãdo bene vel malè.vt.l.iudex postea .ff. de rei vẽ.&.l.si vt proponis.C.quomodo & quando. obligatio ergo ecclesiæ acquisita contra dominum Nicolaũ ex promissione facta per eũ syndico prædicto.nec tollitur,nec alteratur,quia alteri per alterum iniqua conditio non affertur,& ius nostrũ ignorãtibus nobis aut inuitis similiter nõ'aufertur:absque facto nostro
2 vt patet in regula iuris. ¶ † Concludo igitur ex præmissis dictã secundam venditionem in nullo nocere:nec quo ad alicuius pœnæ cõmissionem,nec quo ad extinctionem obligationis quæsitę ecclesiæ ex cõmissione prædicta contra emptorem & eius hæredem:nec dicant hæredes emptoris se ad pretiũ non teneri quasi venditio nulla fuerit,cum syndicus habuit fidem de pretio,& debuit præsenti pecunia vendere,vt refrrt Cy.in.l.in ciuile.C.de rei ven.Guil.de cu.ff.de instito.l.cuicunq;,quasi minori pretio vendiderit:si ad vendendum pro certo pretio habuit speciale mandatum:vel si ob causam fiebat venditio : cuius implemento fides habita de pretio resistebat:vt.ff.de re iu.l.à diuo pio.§. sed si em-
2 ptor.& ibi per Bar.& per eundẽ succinctè.ff.de iure fisci.l.si procurator.quia non credo aliquod ex dictis impedimentis subesse & licet ambo'vel alterum subessent nihil ad rem,ex quo ecclesia ratum habet quod potest,cum suo nomine gestum sit,& retrotrahitur,vt in.c.ratihabitionem.de reg.iur.in.vj.& in.l.fina.C.ad mace.aliàs retorqueretur in domini lesionem:quod eius fauore introductum est,si in præiudicium domini non teneat venditio prædicta facta bona fide & habita fide de pretio.l.non eo minus &.l.quod fauore.de legi.Super articulo pœnæ dicendum est sine dubio pœnam cõmissam quoniã adiecta est facto & nõ in fraudem vsurarum:& nec sunt obseruata promissa per emptorem primum aut hæredem eius intra terminum.qninimo quia apposita est dies non admittitur more purgatio. vt.C.de contrahen. empt.l.magnam.plenè per doct.in.l.si insulam.ff.de verbo.obli. &.l.si post tres.ff.si quis cau.verũ,quia ecclesia est quæ petit pœnã quatenus cum interesse concurrit:etiam in foro cõscientiæ potere põt vltra non:sed de rigore secus secundum Inn. & Ioan.an. de arbi.dilecti.ad fi.loquor si emptori tradita fuit primo iuxta formam contractus.ff.de actio.emp.l.iul.§. offerri. &.l.qui pendentem vindemiam.Et ita vt superius scriptum est consulo ego Angellus &c.

CONSILIVM XLIIII.

1 *Emancipatio à patre per procuratorem de filio facta:an valeat.*
2 *Emancipatio partium præsentium non requirit.*

PAter quidam suum filium per procuratorẽ emancipauit & ei certum quid donauit.modò quæritur an donatio & emancipatio teneat.

SI emancipatio tenet sine dubio tenet donatio. perficitur enim nudo consensu inter præsentes & absentes interueniente nũcio vel epistola,multo magis interueniente stip.per procuratorẽ habentẽ speciale mãdatũ facta,vt fuit in themate.vt patet ex cõiunctione.l.nec ambigi.l.quis argẽtum. &.l.si quid per epistolam.C.de dona.&.C.de eman.libe.l.fi.ff.de dona.l.iiij.&.l.absenti. Si autẽ emancipatio non tenuit:sine dubio donatio nulla est impediente patria,seu auita ptãte,sed morte donantis confirmaret si interuenisset traditio:aut illud quod loco traditionis haberet vt reseruatio vsusfructus,cõstitutio precarij,vel si:vt.l.donatione.C.de dona.inter vi.& vxo.coniuncta.l.ij.C.de do.cau.&.fl. de dona.
1 inter vir.& vxo.l.papi. ¶ † Solum igitur restat videre an emancipatio teneat& videtur q nõ:quia requiri videtur psentia vtriusq; s.emãcipati & emãcipãtis,vt no.Azo in summa.ff.de emã.li.Itẽ quia pater debet per manũ suã capere:& eũ à manu sua liberum facere.insti.de emã.li.§.nostra.aut pro hac opinione videt casus. in.l.pe.C.de emã.libe.vbi inter absentes emãcipatio nõ fit , nec hoc modo impetret à principe: & deinde absens tali emãcipationi acquiescat.In cõtrariũ est veritas q emancipatio tenet: & per cõsequens donatio vt dictum est,hoc probo per generalẽ regulã affirmatiuã quę est q oĩa quęcunq; quis expedire põt:& per se põt,& ea per procuratorẽ,vt.l.j.§.vsus.ff.de procura.licet hoc fallat in actibus quibusdã:tã in actibus iudicialibus quã extraiudicialibus vt ibi no.per gl.plenius in Spe.eo.ti.§.rõne aũt cõstituentis probatur.ff.de ꝓcur.l.mutus.§.j.Spec.in.d.§.rõne.ver.itẽ breuiter.inter casus autẽ prohibitionis expediri per procuratorẽ nõ inuenio istũ:remanet aũt sub regula affirmatiua:pro hoc potissimè facit,quia in dicto procuratorio mandato qui cõstitutus est prosurator:fuit etiã constitutus nuncius,& qui emãcipauit:emãcipauit omni modo quo potuit:& sic si non potuisset vt procurator:saltem potuisset vt nũcius,qui est merus pica & organum domini sui.ff. de consti.pecu.l.& licet.nec tunc ipse manumittit imo dominus suus manumittit tex.est de manu.vin.l. pater ex prouincia.nec tunc ipse per manum capit emãcipatum Sed ipse alius emancipãs cui attribuuntur omnes actus.vt.d.l.pater.&.d.
2 l.licet. † Nõ ob.dictũ Azo.qui dixit requiri vtriusq; præsentiã: quia satis interuenit in proposito.Nam emancipati fuerunt præsentes:& emancipata persona representata est in nuncio & procuratore,qui emancipati vice fungitur:vt dictũ est.Non obst. quia emancipans capere debet per manũ emancipandum:quia & sine hoc fieri põt.vt.d.§.nostra,nõ obst.l.pe,C.de emã.libe.quæ allegatur pro casu:quia nihil facit.illa enim loquit qñ quis vult suppositum emancipare suæ potestati absentem & ignorantẽ non representatum per procuratorem & nunciũ,quo casu non procedit emãcipatio:nisi emanente rescripto.& ratio est in prõptu, qa in emancipatione requiritur vtriusque cõsensus:simul & decretum iudicis,quod decretum nõ recipit suspensionem nec condi tionem nec diẽ.vnde si consensus vtriusq; simul non interuenit emãcipatio nulla,est nec pt ex cõsensu sequẽti cõfirmari:ex quo decretum fuit nullũ,vt.ff.de auto.tut.l.& si conditionalis.hoc autem fallit in casu.d.l.pe.sed qñ impetratur à principe per patrem vt filiũ absentẽ & ignorãtem emancipare possit per procuratorẽ quo casu velet emancipatio:dũmodo emãcipatus postea cõsentiat emancipationi de se factæ.cũ igitur à principio cõsenserit siue per nunciũ siue procuratorẽ:nihil repugnat quin emãcipatio teneat,& idem vbi ille qui emancipat hoc facit per procuratorẽ vel nuntium,vt superius est probatum.Et ita vt superius scriptũ est consulo ego Angelus de perusio &c.

CONSILIVM XLV.

1 *Capitulum ecclesia vacante per mortem superioris concorditer elegit vnũ ex ipsis in vicarium durãte vacatione: vtrum talis vicarius possit per maiorem partem reuocari.*
2 *Gesta per capitulum quando valeant.*

MAcante abbatissa cuiusdam monasterij monialiũ per mortem vltimæ abbatissæ:moniales omnes dicti monasterij professæ nulla obstãte absente:concorditer omnes elegerũt vnam ex eis vicariã ad gerẽdũ & gubernãdũ monasteriũ ante dictũ vacatione durã te:donec tñ huiusmodi vicaria capitulariter p capitulũ dicti mo sterij reuocaret.postea tres ex dictis monialibꝰ quæ omnes moniales dicti monasterij vt totũ erant.v.absentibus dicta vicaria & quadã mõiali alia deliberauerũt fieri capitulũ & moniales cõuocari & coadunari,& fecerũt vocari,& citari dictas alias duas moniales:& demũ ipse tres moniales alijs duabus vocatis & nõ venientibus reuocauerunt dictã dominã vicariã:& fecerunt syndicũ & alia acta.dicitur pro parte dictæ dñæ vicariæ & aliæ moniales p dictę quę in dicto capitulo ab actibus prędictis nõ interfuerũt.quę tñ in dicto monasterio morã habeãt q dicta reuocatio, syndici cõstitutio,& alia acta per dictas tres moniales non valere.ex eo qa nõ fuit facta vocatio p superiorẽ vel maiorẽ, & licet vna ex dictis tribus & dicta vicaria essent antiqores : tñ vocatio capituli nõ spectabat ad eas dẽ tres vel aliquã earũ, nec numerus trium monialiũ ordinatarũ ad capitulum erat vel fuit sufficiens: ad dictam reuocationem,& syndici constitutionem faciendam.

ex ad

ex aduerso dicitur dictam vicariam nõ habere ius superioritatis vel vocationis ad capitulum ad ipsas tres moniales potuisse vocare alias ad capitulum.& ipsis nõ venientibus ad capitulm posse omnia facere:& ipsas non venientes sic vocatas impedire non posse alias,quin possent agere quæ ad capitulũ spectant. ¶ Quæritur quid iuris de prædictis:videlicet an ipse tres vocatis alijs & non venientibus quomodocũq; eas vocent:ipse potuerint reuocare dictam vicariam:& syndicum constituere.

2 QVod sufficiat reuocatio † facta per illas tres moniales probatur,quia omnis potestas translata in vicariã originẽ trahit à capitulo: & ab ipso dependet potestas dictæ vicariæ:sicut igitur dictũ capitulũ reuocare põt tã de iure quãcetiã ex reseruatiõe quã sibi fecit de possendo:ita & maior pars capituli hoc põt,qñ qd põt to tũ capitulũ illud & maior ps.ff.ad muni.l.qd maior.C.de decu. l.nouationũ.li.x.ff.qd cuiusq; vni.no.l nulli.ff.de re.iu.l.aliud.§.
2 refert.sed dictę tres moniales faciũt maiorẽ partẽ:ergo q quid facta est ab alia parte valere debet. † In cõtrarium & hæc est veritas:quia vt gesta per capitulum valeant:duo specialiter requiruntur quorũ vnũ respicit substãtiã:alterũ vero formã.de substãtia est quod duæ partes sint psentes vt.d.l.quod maior.&.l.nouationum.&.l.nulli.& q maior pars dictarũ duarum partiũ cõsentiat capitulariter secundũ veram opi. Azo.cõiter approbatã, licet quidam(& malè)dixerint semper requiri partem maiorẽ totius ordinis suæ curiæ, vnde si duæ partes nõ congregantur: non dicitur capitulũ congregatum quantũcunq: more solito sint requisiti absentes.vnde non tenet quod est factũ,vnde sallit hoc in materia electionis prælati:in qua singularia statuta sunt propter magnũ periculũ quod imminet ecclesiæ viduate pastore.de electi.quia propter.De forma autem quòd capitulũ conuocetur,& vota existentiũ in capitulo exquirantur prout natura causæ quæ tractatur expostulat & reqrit.in.d.c.quia propter.&.C.de decu. l.ij.lib.x.vbi est tex.optimus.hæc autẽ solẽnitas congregationis & conuersationis circa duo versatur.primò q fiat de mandato superioris tex.est in.d.l.ij.secũdò q fiat more solito vt ibi.& hoc Bar.& ibi ponit.ff.de decu.l.nõ tamẽ.cũ concor.ibi alle.nunc ad propositum si bene inspiciatur actus reuocatiõis peccauit in substantia,&.in forma:ergo reuocatio funditus nulla est,in substantia peccauit,quia non fuerunt duæ partes:vnde non fuit facta in capitulo'quia in illis tribus nõ cõsistebat vis neq; potestas capituli.Item deficit in forma,quia non fuit capitulum cõuocatum de mandato superioris scilicet ipsius vicariæ quæ prælati instar obtinet:& in quibusdã fungitur eius vice,vt in.c.j. de offic.vica.& C.deoffi.eius qui vi.al.ge.l.suggerentes.&.C.de app.l.ꝑcipimus. sibi vicarius &c.non ob.quòd vna de tribus est de antiquioribus de collegio,quia nõ præsumit q ipsa sola sit antiquior, vnde ipsi soli non cõpetebat ptãs reuocandi.& licet illa sola fuisset antiqui
2 or,nihil ad rem quia antiquior nõ est ipso iure superior nisi in defectũ vacãte proximo & immediato superiore,quod hic non est,cũ esset vicaria probatur.in.l.j.de al.scri.& in.l.j.C.de consu li.Cõfiteor tamen q vbicunq; totum capitulum congregatum est:qualitercũq; cõgregatũ fuerit etiam nõ seruato antiquo more sufficit:quia tũc nullus de capitulo est conuentus secundum Bart.in.d.l.ij.per cano.in.c.ij.de maio.& obedi.ex prædictis apparet respõsum ad illa quæ dicta sunt q quicquid põt capitulũ:illud põt & maior pars,quia concedo,quãdo in nulla parte residet potestas totius capituli quodhic non fuit : propter defectum substantiæ & formæ,vt superius liquido est probatum. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM XLVI.

1 *Appellari an possit à sententia,qua pronunciatum est immissionem bonorum respectu vsusfructus per tertiũ,contra quem lata est.*
2 *Immissus in tenutã autoritate curatoris iure crediti:lucratur fructus.*
3 *Appellari potest à qualibet sententia diffinitiua.*
4 *Appellari non potest à sententia super possessorio retinendæ lata.*
5 *Appellari an possit à quolibet grauamine.*

STatuto ciuitatis floren. cauetur q instrumenta garentigiæ executioni mandẽ
1 tur per dominum ptãtem ciuitatis Florẽtiæ & eius iudicẽ col.ad † voluntatem creditoris & recipere debentis, pronunciando,& dando tenutam in bonis debitorum & omnia faciendo quæ creditor voluerit,vt patet in statutis loquentibus de guar.& de cogendo debitores ad soluendum. alio statuto cauetur q legata & fideicõmissa executioni mandentur,sicut publica instrumenta guar. ¶ Nõ ob.q hæreditas nõ sit adita vel apprehẽsa alio statuto posito sub rubr.de disgonberando tenutam cauetur quòd dictus ptãs,& iudices causarũ ciuilium teneãtur & debeant fieri facere præceptum de disgõberando:ad petitiones cuiuslibet cui data esset tenuta in bonis:& date licentiam fieri facere dicta præcepta de disgõberando talia bona, & q ille cui data fuerit tenuta à curia communis Florẽtię super bonis & in bonis sui debitoris:fructus ipsorum bonorũ lucretur pro dãnis expensis,& interesse:videlicet in libris quinq; pro cẽtenario pro quolibet anno.& si excederent fructus debeat debitor in sortem debiti computare:prout hæc & alia in dicto statuto plenius continentur. ¶ Hoc præmisso quidẽ Antonius articulani de balbiano suũ sine scriptis cõdidit testamentum in quo inter alia reliquit dominæ Nicodemæ nepti suæ vsumfructum quorundam bonorũ suorum positorũ in cõtrata sancti Leonini:per eorum loca, vocabula,& cõfinia,postea decessit dictus testator.demũ iudex catasarum ciuilium domini potestatis viso testamento prædicto : & visa satisdatione & cautione præstita per dictã dominam Nicodemam:& habita fide de morte testatoris per iuramentũ procuratoris dictæ dominæ secũdũ cõsuetudinem dictæ ciuitatis: pronunciauit dandã esse, & dari debere, & eã dedit dominæ & eius procuratori præsenti & petẽti in bonis & super bonis prædictis, de quibus in testamẽto prædicto fit mentio pro vsufructu prædictorũ,& immissus fuit in tenutã dictorũ bonorũ procu.dictæ dominæ per nuntiũ cõmunis Florentiæ,secundũ formam dictæ pronunciationis & cõmissionis,deinde secundũ formã ordinis cõmunis prædictis loquentis de præcepto de disgonberãdo: fuit factũ præceptũ de disgõberando laboratoribus dictarum terrarum.demũ infra mẽsem laboratores prædicti cõparuerũt in iudicio:& cõtradixerunt immissioni & præcepto & nominauerũt dominos & possessores quosdã, qui nominati cõparauerunt etiã in causa:contradixerunt pronunciationi,& immissioni,& præcepto & allegantes se possidere,& tandẽ fuit lata sententia secundũ formam cõsilij redditi per sapientes electos de partium voluntate. in qua pronunciatum fuit tenutam,& immissionem,& præceptũ valuisse,& reuocari nõ debere.Sed parendum esse præcepto,& dictos laborãtes & alios nominatos disgomberare debere. ¶ Demũ pro parte nominatorũ in iudicio p laboratores q nõ fuerũt à prin.nec vocati in iudicio:fuit appellatũ ad iudicẽ appel
2 latiõis à dicta snĩa pronũtiatiõe & cõtẽtis in ea ¶ † Modò quæritur an dicta snĩa sup dicta tenuta,& possessiõe,& pcepto de disgõberãdo potuerit,& possit de iure & secũdũ formã ordinũ cõmunis Florẽtię appellari,maxime q a licet ille q immittit in tenutã autoritate curatoris ,p iure crediti lucret fructus ad rõnẽ.iv .p cẽtenario,tñ ista dña nõ lucrat fructus aliter quã lucraret si immissa nõ esset,maximè cũ nõ immittat ,p aliqua quãtitate pecunię:sed pro vsufr.sibi relicto in bonis prædictis:& quid iuris omniũ prædictorũ. ¶ Viso puncto ꝓdicto & statutis & ordinatiõibus ꝓdictis & alijs statutis & iurib⁹ ad hoc faciẽtibus:attẽto etiã q succũbenti in tali causa:seruatur ius in ordinario iudicio &c.

VIso puncto prædicto & his de qb⁹ in eo fit mẽtio. & q ab ista ,pnũtiatiõe possit appellari,pbat rõnib⁹ & autoritate. † Primò ,pbat q rõnẽ gnalẽ q est q à qualibet snĩa diffinitiua possit appellari , & hoc solũ facit ĩ casibus à iure expssis q ponunt in ti.de ap.re.ff.&. C.& ibi p Azo.in sũma,& inter quos iste nõ reperit:ergo remanet sub regula pmissiua,q aũt ista sit snĩa diffinitiua apparet qa inter hũc tertiũ cõtradictorẽ,& imissum nulla alia sperat fieri sentẽtia vñ hęc diffinitiua ẽ,licet qdã cõtra & male,vt no.ĩ.l.j.C.fide

Universidad de Deusto
Biblioteca

momen pos. Nō ob. quod super hoc summatim proceditur. vt l. à diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. Nam ex sententia lata in quacunq; summaria causa principaliter intētata (vt est hic) diffinitiua est, vt in cle. sæpe. de verb. sig. vbi est casus ad literam. secūdo q̄ hoc facit ratio specialis, quia ex forma statuti immissus lucratur fructus, vnde eorum respectu infertur præiudicium, non solum in possessione, sed in proprietate, ergo appellari potest ratione talis præiudicij irreparabilis, sicut dicimus cum appellatur à sententia lata in possessorio trahente ad se causam proprietatis vt no. glo. & Cy. in. d. l. j. Tertio, quia de iure canonico ab omni grauamine appellatur. de ap. c. super eo. & c. ad aures. per glo. in. l. j. §. si quis. ff. à qui. app. non licet. sed per dictam pronunciationem est illatū grauamen. ergo &c. Per autoritatem probatur quia per hanc quæstionem decidit Iac. bu. in. l. ante sententiam. C. quorum app. nō reci. Contrarium est veritas. nā per dictā pronunciationē tertius cōtradictor nō leditur, nisi in detentatione, quæ minus est quā possessio. vt in. l. iij. §. fi. ff. de acqui. pos. cōiūcta. l. non solum. §. quod vulgo. ff. de vsur. † Sed à sententia lata super possessorio retinendæ sicut est in casu proposito: quia tertius contradictor nititur sibi retinere & reseruare possessionem quā asserit se habere: non appellatur secundū omnes, vt no. gl. in. d. l. j. ergo &c. à sententia primi decreti vel eius cōfirmatoria sicut est hic: non appellatur, vt plenè prosequitur Dy. in materia primi decreti in. l. si finita. §. iul. & per Bar. eo. ti. l. si forte. nūc rñdeo ad obiecta ad id quod dicitur de regula permissiua ab illa excipitur iste casus momentaneæ possessionis seu detētationis. Nō obst. statutū loquens de lucro fructuum. quorū respectu, appellatio permittitur, vt no. Bar. expresse in. l. ante sententiā. C. quo. app. non reci. quia illud est verum, quando decretum operatur ipsum lucrū: sed hic non operatur, quicquam decretū: sed ipsum esse fructuarium, nā sicut fructus sequuntur dominū iure dominii: sic vsus fructus, iure vsus fructus. ff. de vsufru. l. si fur. decesserit licet in fructuario hoc requiratur quod suo nomine, saltem recollecti vt. d. l. si fur. &. l. si fructuarius messem. Decretum igitur & sententia confirmatoria dicti decreti: nullum affert præiudicium in fructibus nec in eorum proprietate, nō ob dictum Ia. quia non decidit sed arguendo dicit & mouetur mala ratione. scilicet quod no potest appellare tertius: quia hæc sententia respectu tertij est diffinitiua, fateor enim hoc vt supra dixi: sed nō sequitur est diffinitiua: ergo potest appellare. Nā à sententia lata in possessorio simplici nō appellatur cū est retinenda secundū omnes: & tamē illa sententia diffinitiua est (vt iam dixi) nō ob. q̄ de iure canonico à quolibet grauamine appellatur. quia illud est seruandum in foro ecclesiastico, & etiam in ciuili in terris ecclesiæ in quibus habet tēporalem iurisdictionē ecclesia: in alijs autem ius ciuile: vt no. Io. an. in. c. possessor. de reg. iur. li. vj.

¶ † Præterea. & de iure canōico illa regula ita generalis q̄à quo libet grauamine appellatur: recipit hāc limitationē: vt nō appellatur in iudicio momētaneæ possessionis, & sic. d. l. j. C. si de mo mē. possē. potest dici canonizata. vt no. Inn. in. c. pe. de ope. nouun. & hoc tenet glo. expresse. ij. q. vj. §. licet aūs. licet aūt non posit appellari à sententia diffinitiua in possessorio: tamē pōt appellari à qualibet interlocutoria lata in dicto possessorio ante dictā diffinitiuā. ratio est quia grauamen illatum per dictam interlocutoriam nō est reparabile per appellationem à diffinitiua; cum sit prohibitū appellari ab ea quod est not. dignū & hoc voluit Inn. in. c. significauerunt. in ver. appellasse. de testi. concludo igitur ex premissis à dicta sententia qua pronunciatum est nō esse reuocandam tenutam, vel præceptum: sed valuisse & tenuisse: & ipsis præceptis parendum esse, appellari nō potuisse neque posse. & predicta intelligo vera si tertius contradictor solum iure possessoris aut detentoris contradicendo tenutę petijt illam reuocari. ita q̄ in causa reuocationis nō est de proprietatę quæsitum ita quod per cognitionem ipsius possit in proprietate præiudicium generari. & hoc modo substentari potest opi. Iac. but. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM XLVII.

1 *Statutum quòd declinantibus iurisdictionē non reddatur ius: an habeat locum in presbytero qui de manibus potestatis liberatus aliū vult detineri.*
2 *Declinans iurisdictionem in nullo iure suo auditur.*
3 *Clericis idē ius redditur in foro seculari: quod laicis in foro ecclesiastico.*

STatuto ciuitatis Florentiæ cauetur quòd † si quis per se, vel p alium declinauerit iurisdictionem cōis florentię &c. vt in dicto statuto nobis transmisso latius continetur. accidit quòd quidam presbyter pro quodā excessu detentus est per dominum ptātem florētię. vicarius domini episcopi sentiēs hoc dicto domino ptāti & suę curię mittit literas inhibitorias dicens quòd punitio dicti presbyteri pertinet ad ipsum: precipiendo sub excōicationis pœna quod ad eum remittatur dictus presbyter puniendus qui dominus ptās auditis prędictis pronuntiauit dictum pbyterū esse remittendū dicto domino episcopo & describendum esse in libro declinātium iurisdictionem communis florentię. nunc ad instantiam dicti presbyteri: captus est quidam vigore sententię latę per dominos consules artis lane ciuitatis florentiæ pro certo debito. dicitur pro parte dicti capituli quòd ad instantiam dicti presbyteri capi nō debuit nec potest de iure: cum declinauerit &c. pro parte dicti presbyteri dicitur quòd potuit ipse detineri & quòd ipse non declinauit iurisdictionem cōmunis florētię nec declinasse potest dici vigore pronuntionis factę per dictum dñm potestatem siue per eius iudicem. Nunc quæritur visis dictis statutis, & infra dicta pronūtiatione & actis, & actitatis. in dicta causa & dicta & allegata per dictas partes quę sint partes officialis in prędictis.

ISta quæstionon reuocando in dubium destatuentium ptāte quam pono & affero pro cōstāti nullā dubitationē habet. quia sic lex municipalis scripta est: vt † siue quis detinet siuealius pro eo, ille in libro detinantiū scribendus est: & nō postea audiri in aliquo iure suo ciuiliter, vel criminaliter, siue ergo hęc lex municipalis sit æqua vel iniqua, ei stādū est, vt. ff. q. & à qb. l. prospexit. ppter qd cōcludovisis statutis loquētibus de materia: dictū captum relaxādū, eo quod capi nō potuit ad petitionē dicti sacerdotis vel sui procuratoris: quoniam sic lex scripta est. C. de fur. l. ancillæ. † Item & si Florētię viget statutū quod illud ius reddatur clericis in curia seculari quod laicis in ecclesiacō sidera to q̄ nec secundum canones aut iura ciuilia, sententia diffinitiua potest executioni mandari per personalem capturā, cū alius sit exequendi ordo. vt. ff. de re iudi. l. à diuo pio. §. exequantur & captura vltimo loco fiat & euitetur per cessionē bonorū, vt. C. qui bo. ced. pos. l. j. cum ordo fuerit peruersus in exequēdo: rescindi debet captura: & restitui debet captus pristinę libertati, nec dicat quis q̄ iste nō declinauit: sed episcopus eū repetierit: quoniā hæc repetitio ad eius instantiā facta proponitur. vt patet ex literis epi, & saltem ratihabitæ sint per illū, quia vsus est illarū bene ficio: quoniā earū vigore passus est se relaxari: vnde si declinare nolebat debuit contradicere relaxationi. quod non fecit. Et ita consulo ego Angelus.

CONSILIVM XLVIII.

1 *Donatio quomodo cognoscatur simulata, vel in fraudē creditorum facta.*
2 *Fraus præsumitur ex coniunctione personarū: inter quas fit donatio.*
3 *Statutum disponens quòd quis rem suam vendere non possit, an valeat*

QVidam Franciscus de Florentia mercator Florentinus & habens apothecam seu fundum perusij: in quo quidem fundo Bardus de florētia erat factor dicti Franciſci, & libros dictæ apothecæ tenebat, & super illos scribebat debentes dare, & inde recipere vt mos est factorum, reperitur in libro dictę apothecæ seu fundi tā manu ipsius Frāciſci quā ipsius Bardi ipsum Bardū fuisse & esse debitorem

debitorem dicti Frāciſci tēpore quo erat factor dicti Frāciſci in dicta apotheca in libris cētum, videlicet in anno domini milesimo tricēteſimo ſeptuageſimo tertio, poſtea verò in anno domini milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo quarto de menſe octobris. reperitur ſcriptum in dicto libro quædam ſocietas facta, & compillata per ſupraſcriptos Franciſcū, & Bardum ſupra ſcripta manu ipſorum amborū quæ ſic dicit. Ioan. Franciſcus ſono contento à la ſupraſcripta dicta compania &c. Ioā. Bardo ſon contento à la ſupraſcripta compagnia: poſtea vero reperitur ſcriptum manu dicti Bardi ad pedes ſupraſcriptarum ſcripturarum dictæ ſocietatis, rimanemo di concordia Franciſco & Io. bardo che eſſe Franciſco: me prouideſe de ſalario de quæſto anno, & che io non foſſe tenuto à la dicta compagnia. ¶ Reperitur poſtea in dicto libro de menſe nouēbris milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimoſexto: Bardū prædictū eſſe debitorē p̄dicti Franciſci in libris ducentis. ¶ Poſtea vero ad pedes in dicto folio eſſe ſcriptū manu dicti Bardi dictis anno & mēſe. Franciſco medi dare per mio ſalario ſeruito de mille trecēto ſetātaquatro de octobre in fine adi. xviij. de nouēbre mille trecento ſetantaſexe. & nō dicit quātitatem. poſtea in illo ver. iuxta ſupradictā partitam in eodem folio ſeu charta reperitur ſcriptum manu dicti Franciſci ſiamo rimanſi dacordio Bardo & Io. in finoquæſto diſt. Mcccl xxvj. chio Franciſco gliaſſigno per ſuo ſalario liuere. cc. ita q̄ videtur Franciſco eſſe ſolutum de dictis libris. cc. de quibus ipſe Bart. faciebat ſe debitorē Franciſci in anno Mcccl xxiij. & in anno. Mcccl xxiiij. vſq; ad annū. Mcccl xxvj. reperitur poſtea: quod in anno. Mcccl xxv. de menſe februarij ſupraſcripti Franciſcus & Bardus cum quodā alio contraxerūt & fecerunt quādam ſocietatem mercantiæ: per quam reperitur dictum Bardum fuiſſe & eſſe debitorem dicti Franciſci in lib. mille, & hodie ſimiliter eſt debitor in magna ſumma, & vltra dictas mille libras (vt patet de manu dicti Bardi & de hoc non fit quæſtio) quod propter dictam ſocietatē dictus Bardus non ſit debitor dicti Franciſci in magna quantitate pecuniæ: & ſic ſucceſsiuè dictus Bardus fuit & eſt debitor dicti Franciſci vſq; in hodiernam diem de floren. mille & vltra, moritur ſupradictus Bardus primo per annum videlicet. Mcccl xxiij. condito teſtamento, in quo quidem ſic dicitur laſiamo hærede Pedro padre del dicto Franciſco per pani & denari auuti da loro & quali de bemo à loro dare. Accidit quòd dict⁹ Frāciſcus tanquā retro ſoci⁹ & creditor dicti Bardi: & ipſo Bardo defuncto acceſsit ad curiā vniuerſitatis mercātię ciuitatis florētię, & oſtenſo officiali dictę vniuerſitatis qualiter dictus Bardus fuerat eius ſocius & q̄ erat debitor ſibi vt patet manu ipſius bardi. dictus officialis procedens ſecundū ordinamēta dictæ vniuerſitatis conceſsit tenutā dicto Franciſco ſup certis bon[illegible] q̄ dicebantur fuiſſe & ſpectare ad dictū Bardū. & fuerūt citati ſeu requiſiti ſoleniter poſſeſſores dictorū bonorū ſuper quibus data fuit tenuta. cōparuit q̄dā Bernardus preſbyter, & frater carnalis dicti Bardi & allegauit & dixit: bona prędicta fore ſua ex hoc quod dictus Bardus ſibi donauerat: & p̄duxerat inſtrumentum donatiōis quæ donatio facta fuit in anno domini. Mcccl xiiij. de menſe. ¶ Reſpōdetur per dictū Franciſcum eſſe nullam & fictitiam. & poteſt & debet de iure iudicari fictitia per dictū officialē mercātię maximè q̄ iſte Bardus tpe donatiōis nihil aliud habeat in bonis, nec in mūdo etiā q̄ tpe donationis erat debitor dicti Frāciſci dictus Bardus videlicet in Mcccl xxvj. & i. Mcccl xxiiij. quāuis reperiat ſcriptū in dicto lib. quòd in anno dñi. Mcccl xxv. de menſe nouembris dictus Franciſcus narrauerat ſibi ſolutū fuiſſe de lib. cc. per ſalariū debitū ſiue debendū dicto Bardo vt ſuperius narratur, & etiā dicit dictus Franciſcus quòd de iure cōi dictum inſtrm donationis eſt iudicandū fictitiū: q̄ eſt factū in fraudē &c. Itē productū & allegatū fuit per Frāciſcū p̄dictū vel ſeu ſer Nofrium fratrē dicti Franciſci & procuratorē ipſius corā dicto officiali mercātiæ & eius curiæ: quoddā ſtatutū cōis poſitū in tertio libro dñi poteſtatis de pena vendentis rē alicui qui non faciat factiones: cuius tenor talis eſt. Nullus de ciuitate, comitatu, vel diſtrictu florētie audeat vel preſumat vendere, p̄mutare donare, obligare, vel alio modo cōcedere aut tit. donationis transferre, ſeu darevel cōcedere, ad ficta pro tpe. x. annorū vel emphyteoſim aliquas domos terras, vel vineas, molēdina, colonos, ſeruitia, vel aliquas poſſeſsiones vel aliqua immobilia iura, vel actiōes alicui: qui non ſit de diſtrictu iuriſdictione & territorio cōis florētię: vel alicui vel aliquibus qui non ſubeant functiones & onera & nō ſoluerint cū hominibus cōis florentię. & nullus notarius faciat inſtrumentū & nullus interſit ibi pro teſte vel pro iudice legiſta. alienator autē cōtrafaciēs puniatur pro qualibet vice in libris mille. notarius in libris. c. teſtes in lib. xxv. & inſuper talis cōtractus, & alienatio non valeat. & talis res ſic alienata vel conceſſa ſemper ſit & remaneat obligata cōmuni florentię: & teneat pro libris &c. & hoc locū habeat ab anno. Mcccv. caleñ. Iannarij in antea. & q̄ nullus de ciuitate florētię vel diſtrictu vendat, vel alienet, vel aliquo titulo transferat in aliquem clericū, vel aliquā eccleſiaſticā perſonam: etiā in laico pro clerico faciente vel reci piēte aliqua bona vel iura ſupradicta: ſub illa pœna & pœnis & ceſſatione contractus, put ſuperius continetur. & hoc capitulū locum habeat in omnibns ſuis partibus &c. & poteſtas poſsit & debeat facere condemnationem & exigere non obſtante temporis curſu. Modò quæritur vtrū dicta donatio debeat iudicari fictitia in fraudem creditorum facta & per conſequens debeat reuocari necne. Itē verum dictum ſtatutum ſupra proximè ſcriptū ſit contra libertatem eccleſiæ in totum ſiue in aliqua eius parte conſulatur quid iuris.

IN dicto themate duo dubia eliciuntur. primò an dicta donatio præſumatur ficta vel in fraudem futurorum creditorū facta: & potiſsimè dicti Frāciſci cuius debitū nō negatur. Secundò an attento dicto ſtatuto circūſcripta ſimulatione & fraude donatio valuerit. ſuper primo † reſpondeo quòd poſt donationem donator poſſedit pro ſe eo quòd fructus redditus & prouentus dictorum bonorum percepit nulla cauſa iuſta ſubſiſtente propter quam dictus donator eos percipere debuerit: ob quod præſumitur ſimulata. arg. l. ſicut §. ſuperuacuum. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Bar. ff. de donationibus. l. poſt cōtractū. ver. iij. præſumitur ſi poſt donationem quātum autem tēpus requiratur vt ſibi donator poſſeſsionem continuet hoc totum iudicantis arbitrio permittitur. vt Bar. ibi ponit & bene. ſi ergo hæc donatio eſt nulla ipſo iure, nec ex ea transfertur poſſeſsio. tex. eſt ſingularis. ff. de aqua plu. arcē. l. emptor. vñ hoc caſu non eſt neceſſe eā reuocari etiā quoad poſſeſsionē ex quo poſſeſsio tranſlata non eſt. facit. ff. de reg. iur. l. imaginaria. C. plus vale. quod agitur. per totum. Si autē donatā rem poſſedit donatarius & pro ſe tunc circunſcripto dicto ſtatuto ſi aliud canonicum non obſiſtit quam forma thematis ſupradicti ſine dubio donatio valet. Sed andebeat reuocari tanquam facta in fraudem dicti Franciſci, & aliorum creditorum ſi qui ſunt dicunt quòd ſic. Nam Fraus ita poteſt committi aduerſus futuros creditores ſicut aduerſus præſentes. Sufficit enim habere conſilium fraudandi: vt donatio dicatur fraudulenta conſilio. C. de dona. ante nup. auf. ſed iam neceſſe. Quòd autem hic præſumatur facta in fraudem colligitur ex pluribus cōiecturis. Primò quia donauit omnia ſua bona vt patet in themate: & hoc ſolum ſufficit ad fraudem preſumēdam ſecundū Dyn. ff. que in frau. credi. l. omnes. §. lucius. Idē Ber. in. d. l. poſt contractū. & idē ſi non omnia donaſſet. Sed meliora ſecundum Barto. qui me audiente dicebat eſſe caſum in. l. ſumma, cum ratiō e. in principio. ff. de pecu. licet difficulter ex illo tex. trahat. ¶ Secundò quia incōtinenti quaſi poſt donationē debitā contraxit contrahendo ſocietatem cum Franciſco: & illo alio tertio, vnde ex vicinitate contractuum ſimiliter fraudem preſumo. ar. in. l. ventri. §. in bonis. ff. de priuil. credi. † Tertiò q̄ donatio facta fuit fratri carnali. vnde ex cōiunctione perſonarum hoc caſu præſumitur fraus. vt. C. de dona. le. lata. &. C. de bo. que libe. l. penul. circa principium que non eſt ad hoc. Quartò quia poteſt quodammodo dici quòd fuerat facta donatio in occultō ſi. ccccc. aureos excedebat: & inſinuata nō fuit. C. de his qui expu. ca. l. ij. lib. x. & ibi gl. facit de predijs curiali. l. j. eod. lib. ſi autē nō egebat inſinuatione non diceret occultæ: ex quo chartula pu

Universidad de Deusto
Biblioteca

blica apparebat:nec coram nimis domesticis contrahentium facta fuit vt.l.non intelligitur·§·tacitè.de iure fisci.facit de ritu nup. l.palam.ff.de acquiren.pos.l.clam possidere.Quintò. si post donationem appareret & nullo tempore donatarij dixisse bona donata donatoris esse nec enim est verisimile ipsum dixisse : quod verum non fuisset potissimè de his quæ sibi afferre poterant præiudicium.& maxime si in libro suarũ rationum quantuncunq; parte absente dixissent.ff.de suppel.leg.l.labeo·§·idem labeo con inuictis his quæ no.per Bar.ff.de dona.l.nuda.Sextò.si ante donationem dictus donator dixisset se velle facere donationẽ de bonis suis,ne possit ex aliquo siniſtro sibi cõtingẽte inquietari aut perdere illa bona.ff.qui.ex cau.l.fulcinius·§·quid sit latitare.in gl. &.ff.de doli ex c.l.apud celsum·§·j.in gl.quia igitur quasi omnes dictæ præsumptiones concurrunt in themate:attentis etiam certis scripturis priuatis quas vidi. concludo dictam donationem vt in fraudem dicti Francisci factam,penitus reuocandam,si donatarius possedit aliàs si nunquã possedit ipsam esse nullã:vt imaginariam & fictitiam & hoc circunscripto statuto.De secũdo potest dubitari an valeat statutum:& Ia bu.tenet expresse quòd sic. quia non disponit directè clericos sed in subditos ne vendãt. vt.l. assiduis.C.qui po.in pigno.hab.Pro hoc facit quia dictum statutum non videtur cõtra libertatem ecclesiæ:quia illa statuta sunt contra libertatem ecclesiæ,quæ auferunt priuilegia vniuersaliter concessa ecclesiæ,vel ecclesiasticis personis per imperatorem aut per summos pontifices,vt no.Inno.de sen.ex cõ.c.nouerit.& ibidem Io.an.in nouella.Sed posse emere nõ est priuilegium.similiter posse vendere cuiuscunque bona sterilia:non est priuilegiũ sed ius cõmune. ¶ † Et ideo dicit lex statutũ iniquum disponẽs, quòd quis rem suam non possit vendere cui vult:sed solum cõsortibus.C.de contrahen.emp.l.dudum.Bar.determinauit cõtrarium in.l.fi.C.de sac.san.eccle.motus illa ratione,quia ex titulo donationis transfertur illud dominium rectavia in ecclesiam:vnde per tale statutum tollitur priuilegium ecclesiæ concessum:ergo est contra libertatem ecclesiæ ex hoc capite.Item vbicunque personę ecclesiasticæ efficiuntur timidiores vt.l.j.·§·honorãdę.ff. qua.re.act.non.da.pro hac opin. videtur casus in.c.fi.de immu. eccl.lib.vj.licet Bar.non alleget hoc disputauit Old.Bar.refert i. d.l.fi.& in.d.l.dudum.Intrare hoc dubium non est sine periculo animę.& ideo quicquid dicam allegando potius quam dicẽdo dicam reseruans hoc determinationi sanctæ matris ecclesiæ. Et considero quandocunq; statutũ seculare potestatis emanat in genere.Interdicendo generaliter subditis omne commerciũ cum clericis & tunc directo istud statutũ est contra libertatem ecclesiæ & ecclesiasticarum personarũ & non tenet & statuentes incidunt in canonem latæ sententiæ ipso iure.vt.d.c.fi.vbi est casus.Quandoq; statutũ interdicit commercium certarum suarũ rerũ suis subditis in ecclesias vel ecclesiasticas personas sicut est hic.quia interdicitur omnis alienatio rerum stabilium aliàs sterilium,& tunc similiter statutũ est cõtra libertatẽ ecclesiæ si alienatio fiat aut prelato nomine ecclesiæ recipiẽti ita quòd acquisitio ecclesiæ sit fienda.nam sublata emendi potestate tollitur priuilegium iurisdictionis dñij in ecclesiam ergo statutum est contra ecclesiasticã libertatẽ sed si ecclesię nõ debet acqri sicut est cũ donatur clerico seculari sicut est in themate præassumpto p germanũ huius clerici,& sic consanguinitatis intuitu,vt.C .de epis. & cle.auf.licentiam.tunc non transfertur dominium in talẽ clericum recta via,quia lex illa hoc non disponit,& sic nullum tollitur priuilegium:vnde valet dictum statutum respectu dictorũ clericorum,quia nec timidiores efficiuntur nec aliquod priuilegium eis concessum principaliter vel in consequentiam tollitur. ¶ Huic tamen ob.quia res emptas haberent sine onere collectarum.Sed illud non ex contractu nascitur nec ex contractu proficiscitur:sed ex eo quia cũ collectæ imponuntur nõ afficiunt clericos tunc exemptos,& seculari potestati tempore iurisditionis nullo modo suppositos,vt in cle.j.de immu.eccle.si tamen statutum hoc non prosit sufficiunt præcedentia quæ in primo pũcto discussa sunt persuadeo tamen iudici vt super valore statuti non disputet : quoniam scriptum est nolite plus sapere quàm oportet. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Angelus de perusio &c.

CONSILIVM XLIX.

1 *Gabella de quibus solui debeat.*
2 *Gabella de quibus mutuis soluatur.*

REperitur inter alia ordinamenta gabellę quoddã capitulum infra scriptæ. cõtinentię & tenores, videlicet quòd de quodam aliàs de quolibet mutuo soluãtur quędam gabellæ &c.in libro tertio.Simon ser Michaelis de sancto geminiano debet recipere à dña Francisca casinni vxore olim Maneti dicti loci,& à Domi nico maneti sancti dicti loci vigore præcepti facti per dominum Francisci instit.de vulter.iudicẽ & assessorẽ potestatis dicti castri inde ad vnum mensem proxime futurũ florenos.lx.auri ex causa mutui vt asseruerunt dictę partes,& confesse fuerunt .simi liter Philippus Stephani dicti loci debet recipere arbitrio domi ni Bartholomei dicti loci:& aliàs vigore præcepti per dictum iudicem facti,inde ad vnũ mensem termini minoris flor.xxx.saltem patefis de sancto geminiano debet recipere à bricio Ioãnis dicti loci cã mutui vigore ꝓcepti libras.xxviij.mõ visis ꝓdictis & visis ordinamẽtis gabellę cõtractũ cõis florentię & maximè capitulo.vij.statutorũ dictę gabellæ Queritur quare an ex dictis præceptis seu cõfessis debeatur gabella communis florentię. quam questionem de iure commiserunt in egregium legũ doc. do. Angelum de vbaldis de perusio iudicẽ & aduocatũ florẽtiæ.

DE dictis præceptis † de quibus nõ apparet confesio:sine dubio nulla debet solui gabella: nisi appareret ꝙ in fraudẽ gabellę facta essent nõ enim licet taliafraudare cũ ciuitas florẽtię possit indicere pedagia, & gabellas vt vult ex Cesaria ptãte sibi attributa. ff. de pub.l.fraudati.&.l.commissa.&.l.fi. e.tit. de præceptis autem in quibus continetur confesio potest dubitari . & videtur primò ꝙ nõ quia statutũ requirit duo copulatiua.s. mutuũ fieri,& de ipso cõfectũ esse instrumẽtũ.sed hic.j.fróte vtrũq; videt defi cere.s.mutuũ:quia nõ apparet mutuũ sed simplex cõfessio, quæ mutuũ nõ inducit: sed mutuum factum probat.hic autem differunt inter se,scilicet mutuum factum:& probatio mutui.ff. de posi.l.publica.Item non est confectũ instrumentũ quod apparet.quia verba statuti sunt accipienda propriè & strictè:& potissimè in materia odiosa:non impropriè.vt.l.iij.·§·hæc verba.de nego.gest.&.l.j.si is q nauem.de exerci.de verb.obli.l.quicquid astringiẽde.ff.ad municipa.l.cõstitutióibus.sed propriè chartula continens dictum præceptum non est instrumentũ.Sed vocant acta:vnde nõ est recedẽdũ à cõmuni vsu loquendi.vt.l.labeo.de sup.le·§·idem tubero.&.l.aniculus.de ver.sig.hoc patet ex forma quia instrumentũ de sua natura substantiali requirit testes , vt in auf.si quis vult caute deponere.C.qui potio.in pig.& in cor.vnde sumitur.& in auf.de tabe.circa mediũ.&.ff.de pac.l.iuris gẽ. ·§·quod ferè.in glo.& in cor.cum allegatis in ea sed ista præcepta quæ appellantur & sunt acta voluntarię iurisdictionis non exigunt testium præsentiam.vt.l.illud·§·in donationibus.C. de dona.ergo &c.† Contrariũ credo verũ & dico quòd hic cõcurrit vtrunq; mutuum.scilicet ciuile quod inducitur ex cõfessiõe vt l.fi ex cautione.C.de nõ nume.pecu.& insti.de lit.ob. in princi. al.fi dicta allegatio esset vera sequeretur absurditas quòd de nullo publico instrumento in quo sola mutui cõfessio cõtineretur solueretur gabella:sed solum de mutuo naturali,quo est falsum quia statutũ vtitur verbo ciuili scilicet mutui:vnde verificatur i eo:& ideo dicit Specu.in tit.de teste·§·j.versi.sed pone egi contra te ad.x.quòd si quis agit ex mutuo simpliciter:vincit probando de mutuo cõfessato: secus si agit ex numeratiõe. dico etiã ꝙ interuenit instrumentum scilicet instrumentũ quod appellatur instrumẽtũ actorũ.alludit eñ significato vocabuli:qa acta causam instruũt,& hęc allusio habet locũ in proposito:sed non é necessaria:qa mutuũ nõ negat hoc etiã respectu testes & scripturæ priuatę & alia indicia,& argumẽta dicunt instrumẽta.Casus est i.l.j.de fide instr.vbi dicit testimonia esse instra:licet in crimina libus non opitulentur,vt.l.iij.·§·idem diuus.ff.de test. itẽ instrumentum dicitur cautio:cõtinẽs debitũ per quã quis reddit se cautũ & securũ,super probatione debiti sui,vt no.gl.in.d.l.j.&.ff.de verb.sig.l.notioné·§·instrumentorum. & sic in quocunq; significato accipiamus verificatur verbũ instrumentũ in actis publicis & maximè per ea quis redditur cautus & securus super debito suo:& licet hæc instrumenta appellantur acta:tñ etiam appellantur instrumenta actorum,& quia causam instruũt & in notoriũ deducũt:quod cõtinetur in eis:vt.ff.de acti.emp.l.emptorem. in prin. de re iu.l.gesta.facit|optimè ad prædicta ꝙ acta sunt instrumenta.de prob.c.quoniã cõtra falsam.& hoc intelligo verum:ni si per longum tẽporis interuallũ ante dictũ præceptũ & cõfessionem prædictã mutuũ factũ probaretur aliter|quã per publicum instrumentũ,quia inspicienda est origo tẽporis obligationis cõtractæ,secundũ quod,& in quo nulla de obligatione est contracta scriptura,vt in regula iuris initium spectandum:vt.ff.de minorib.l.iij.·§·minor.Nam à primordio tituli posterior formatur euentus vt.l.ij.& prima.C.de imponenda lucratiua descri.vnde cum de mutuo tunc debuerit solui gabella licet postea per iudicem fiat præceptum in confitẽtem:nõ debet solui gabella: quoniã quodãmodo creditor sui debiti necessitate consequendi cõpulsus fecisse videtur illud præceptum fieri,vt dicit gl.magna in l.j.C.de iudi.& consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM L.

1 *Mater quando possit esse tutrix & bona assignare seu diuidere.*
2 *Mater administrans vel negotia gerens filiorum quando eis prosit vel noceat.*
3 *Assignatio bonorum filiorum,citra eorum consensum fieri potest.*
4 *Consentiens distrahere dicitur dum liberat eum cui consentit.*

TEstator quidam tres filios habens impuberes scilicet Ioãné Andreã , & Petrũ eos æqualibus portionibus hæredes instituit,& eos inuicẽ pupillariter substituit.item vxorẽ suam matrem dictorũ filiorum dñam & potentem vsufructuariã esse voluit tutricẽ & curatricẽ,euenit quòd cum Ioannes esset etatis.xxv.an.mater dictorum filiorum dicto Io.& vxori de bonis testatoris qui tunc tẽporis habebat.lx.in bonis dedit & assignauit Io.maiori pro parte sua hæreditatis paternæ.xxv.prędentibus Andrea & Petro nõ cõtradicẽtibus,& iurauerũt nõ contrauenire qui quidẽ Andreas erat.xxv.an.Petrus verò.xv.annorũ.succesiuè Petrus fuit ad studium missus durante tpe studij & stante in studio:dictus Petrus cõstituit & ordinauit cum libera generalẽ procuratricẽ matrem suam,quæ mater dicto Andreæ intra modicum tẽpus dedit vxorem,& pro parte bonorũ & paternorum dedit & assignauit sibi.xxv.dicto Petro ignorante & nesciente.Post hoc mater decesit: & solum in bonis parternis.x.supersunt:nunc dictus Petrus videns se non habere æqualem partem cum fratribus:vult agere contra istas diuisiones seu assignationes quas mater fecit dicto Io.& Andreæ.Et quæritur an possit,primo cõtra Io.non obstãte sacramento &c.de isto modicum curandũ secundo cõtra Andream non obstante procuratorio facto cum generali mandato & libera.Item cũ dictus Andreas de istis.xxv.quę à matre fuerũt assignata sibi fecerit mercantias & fructus, annuales receperit. quæritur, an dictus Petrus pro fructibus tam naturalibus & ciuilibus quã industriosis:possit cõtra dictum Andream agere.Et est sciendum ꝙ nunquàm dictus Petrus istas diuisiones approbauit nec confirmauit: verum ab illa die in hanc transiuerunt octo anni.

1 IN themate nihil deducitur quòd † administratio tutelæ matri dum durare potuit fuerit decreta.durante igitur toto tẽpore pupillaris etatis nil ad tutelã attinẽs,attingere potuit:nisi pupillis suis fauorabilia tempore peritura.C.de tu.qui satis non dedit.l.fi.cõiuncta glo.l.tutores.C .de admi.tu.in ver.publicarũ.nec etiam liquet ex puncto:quòd dicta mater tutelã susceperit prout debet ita quod vti posset administrandi potestate:& mater ad quãplurimum copulatiue concursus requiritur.scilicet persone habilitas,inuentarij confectio,decreti interpositio,singularis promissio,rem pu.sal.fo.& defendendo sine vlla cõtentione,vt patet ex coniunctione.l.ff.de admini.tu.l.tutor qui repertorium.C.eo.l. fi.·§·defensionem.&.l.tutores.puto enim pro constanti quod mater tutrix fuerit & habuerit administrandi potestatem : & nunquam fuit vel esse potuit filiorum curatrixex testamento:sed solum datiua:si filij petierunt quod in themate non est dictũ,vt infit.de cur.·§·item inuiti.verba igitur testamenti quibus testator disposuit matrem curatricem nihil operantur circa collationẽ tituli administrationis legitimæ:sed solũ conferũt exercitiũ meri facti,quod in nudo vsu administrationis consistit.ff.de neg.gest. l.qui in aliena·§·quãquã.ff.de leg.ij.l.cũ pater·§·curatoris.

2 Quicquid ergo post excessum pupillaris etatis prædictorum filiorum mater egisset filijs non prodest , aut nocet ratihabitione non subsecuta. C.de rei ven.l.mater.cũ cõcordãtibus ibi alle. Sed curatrix postea ad instantiã filiorũ decreta non est.Nunc ad prositum redeundo,mater prædicta quæ Io.prædicto partem assignauit ad libitum voluntatis suæ de bonis cõibus filiorũ: per assignationem dictus Andreas & Petrus nullũ habere potuerũt, attulit præiudicium,tamẽ ratione defectus potestatis suæ quia nõ præsupponitur eã fuisse curatricẽ:tamẽ ratione defectus solẽnitatis & causæ quia mobilia & immobilia quæ seruando seruantur non alienantur sine decreto.nec etiam diuiduntur si communia sunt ff.de admi.tut.lex quæ tutores.ff.de reb . eo l.magis puto.·§·ne passim cõiũc.l.j.&.ij.C.si aduer.trã.s.& diui.& alias cõcor.ibi alle.¶ † Nec ob.ꝙ Petrus & Andr.nõ cõtradixerũt: quoniam & citra eorũ consensum licet non in eorũ præiudicium assignatio fieri potuit:vnde taciturnitas eorum non obstet vt plenè habetur.ff.de pig.act.l.gaius.solum igitur videre restat quantum attinet ad istum articulũ:ꝙ dicti And.& Pet. iurauerunt nõ contrauenire,an iuramentum eis obstat & videtur ꝙ non: quia simplex consensus non inducit contractum nec quasi:neque distractum.ergo non habet locũ sacramẽtum:cuius verba ad sacra
4 mentum restricta videntur.† Contrariũ credo vnde quoniã qui consentit distrahit,dũ liberat eum cui consentit & se ad non molestandum obligat:& etiam in distractu iuramentum ligauit minorem.ff.de contra . iu.tu.l.quid ergo·§·j.& in tit.de pace tenẽ. in vsi.feud.in.x.col.·§·item sacramenta.in glo.& per Cy.& Bart. in d.auf.sacramenta.C.si aduer.vendi.& hoc patet.quia nullus distractus est qui in se non habeat admixtum contractum propter obligationem:qua ad nõ petendum astringitur pacisc̃ens.C . de pac.l.pacta quæ contra.in gl.ff.de pactis.l.fi vnus·§·pactus.C. de transl.l.vbi pactum.in gl.magna.& quia per dictum iuramentũ fictio representat maiorem qui minor est ,& seruari põt sine dispendio salutis eternę: vnde in eius præstatione nõ peccatur nec in eius obseruantia peccatũ nutritur nec in eius obseruantia peccatũ nutritur,igitur necessario obseruandũ.de iureiur.ad nostrã &.c.& si Christus.& hæc sufficiãt quãtũ ad articulum cõcessionis factę Io.super secundo de cõcessione facta per matrẽ dicto Andreę de bonis cõmunibus Andreę & Pe.nulla est dubitatio nõ obstãte procuratorio mandato plenissimo dicti petri:qui iuste etatis non erat sicut enim minor.xxv.annis per se alienare nõ põt immobilia,vel alia quę seruari possunt sine decreto , & sine iusta causa:vt in.d.·§·ne passim.&.d.l.lex quæ tutores.C.de prædi.mino.l.ij.&.l.non solum.&.l.prediorum.&.l.fi quidem.qua si per totum nec per procuratorem: quoniam procuratori imposibile est ꝙ fit attributa plenior potestas:quã fit illa quæ inhe ret ossibus dñi à cuius voluntate & potestate regulatur mãdatũ & fines mandati.ff.man.l.diligenter.coniunc.l.j.ff.de pact.concludo igitur ex præmissis,ꝙ si Petrus non iurauit rata tenere gerenda per matrem suam:omnia eius gesta sunt nulla quatenus sapiunt alienationem immobilium aut eorũ quæ seruari possunt, nisi dictus Pe.maior factus habuisset ratum tacitè vel expresè. C.si maior fac.l.j.&.fi.& per totum.non igitur est necesse ꝙ agatur ad rescisionẽ gestorum nisi quatenus processerint. de facto de iniusto rup.irri.que testamento.l.nam si sub conditione·§·defectum,agatur igitur rei ven.ad bona si extant.C.de prædi. mi.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

consolum. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ange. de perusio &c.

CONSILIVM LI.

1 *Testator instituens ventrem si pariat masculum: si non esset grauida, vel contingeret partum mori ante legitimam ætatem: eo casu instituit eccle siam, vtrum venter nato testatore viuente & mortuo eidem testatori succedat ex testamento venter non natus, sed de corpore exciſus.*
2 *Esset verbum an comprahendat futurum.*
3 *Dispositio quæ potest in præsenti verificari adcertũ terminum relata: vltra eundem suas vires non extender.*
4 *Clausula codicillaris in testamento adiecta: quid operetur.*
5 *Substitutio facta in vno casu, non posit ad similem porrigi.*

SImon notarius corpore & mente sanus: iam sunt anni. v. condidit suum testamentum vxore sua existente prægnante, in quo qui dem testamento inter cetera sic dixit in omnibus autẽ bonis alijs suis mobilibus, & immobilibus iuribus, & actionibus quibuscũ que de auctis dictis suis iudicijs & legatis sibi suum hæredẽ fecit, & instituit ventrem dictæ do. Ioã. vxoris suæ (si grauida esset) & filium masculũ pareret vnũ vel plures ipsos æqualibus portionibus hæredes ibi instituit, verũ si grauida vel prægnans non esset, vel peperit & pareret vt prefertur, vt contingeret eos mori ante ætatem legitimam testandi & ad secundã etatem nõ peruenerint: in eo casu iuducauit, & reliquit residuum omniũ aliorum suorũ bonorũ operi sancti Michaelis in foro, post hoc vxor eius prægnans (vt dictum est) peperit vnam filiam fœminam viuo te statore, iterum viuẽte dicto Simone dicta eius vxor facta est prẽ gnãs qua prægnante mortuus est dictus Simon. sequẽti vero die mortua est, vxor eius iã pgnans. viij. mẽsium & vltra, ex cuius vẽ tre sectus seu secatus est filius vn⁹ masculus & baptizatus: qui su peruixit per vnã horam, modò succedẽtes ab intestato huic filio vendicant hæreditatem dicti simonis tanquã transmissam tã iure cõmuni & iure municipali: dicentes testamentum nullũ, tũ quia non sunt verificatæ conditiones super quibus vocatur opera sancti Michaelis: tum etiam quia etiã si verificatæ essent: testamentũ natiuitate posthumi dicitur ruptum: in contrarium allegant operarij hunc posthumum fuisse institutum: & per consequẽs suis se verificatam conditionem sub qua dicta opera vocatur, quare quid iuris.

EX facto proposito tria dubia eliciuntur. ¶ † Primũ est, an omnis posthumus natus ex quocunq; vxoris amplexu sit institutus. ¶ Secundum an vẽter posterior vt institutus vocetur licet testator de eo mentionem non fecerit. ¶ Tertium an vigore generalis clausulæ res deducatur ad causam intestabilẽ: q ex treb. sena. consul. operarij ab hæredibus posthumi possunt petere sibi hæreditatem restitui. ¶ † Super primo dubitari põt propter verbũ esset positum in litera testamenti, quod verbũ an cõprehendat futurũ hesitatio, & iurgium fuit, & adhuc sub iudice lis est, non recito quia ex. j. dicendis apparebit quod sentio. ¶ Et præmitto q verbum esset, & sequentia si in ratione cõcupiscibilium ponitur temporis præsentis est cum præterito imperfecto optatiui modi. ¶ Exemplum, cum dico vtinam esset princeps papa, vel imperator. Si autem in alia oratione: tunc esset verbum, est presentis tẽporis cũ præterito imperfecto subiunctiui, & ita dialectici dicunt propter quod concludo q cũ ipsum verbum principaliter sit præsentis tẽporis quatenus trahit à præsenti: nõ includit futurum. ff. de verborum obliga. l. cũ stipulamur. & l. si à colono. de auro & argen. lega. l. si ita. ¶ Sed quatenus trahit substantiam, & effectũ ab imperfecto: potest ad futurũ referri, imo refertur, prout infra dicã. ratio quoniam omne imperfectũ de sui natura perfectionẽ desiderat ad quã aduci non põt: nisi per successum futuri tẽporis, & ideo futurũ cõprehendit: sed nõ indifferenter, propter ea cõcludẽdo dico q qnq; dictũ enunciatiuè in oratione, pfertur propter se, aut etiã propter aliud: tũc nõ cõprehẽdit futurum, qd non enunciatur nec enunciari potest: nisi per diuinationis medũ repugnantem humanæ naturæ: nisi attribuatur sibi ex reuelatione diuina vel diabolica secundũ Gregoriũ in prima omelia sup ezechielẽ de qua. ff. mã. si fideiussor. §. nõ malè. Bar. ff. de ope. no. nũ. l. j. & ideo necessariò aut præsens aut præteritũ designat, quia quę futura sunt nõ euacuant vt dixi. probatur hoc expresse ff. de le. iij. l. fideicõmissaria §. cum esset. & d. l. si ita. in quibus ponuntur exẽpla sue autẽ dictũ verbũ ponatur in oratione dispositiuè, conditionaliter, vel modaliter, tunc cõprehendit futurũ. ff. de auro & ar. leg. l. Quintus. §. idem scribit. & hoc indistincte verum est: vbi dispositio esset aliàs inutilis, nisi ad futurum refertur relatio, siue sit dispositio bonæfidei siue stricti iuris. ff. de verb. ob. l. cũ stipulamur & ibi Bar. † vbi aũt dispositio in præsenti verificari potest, si ad certũ terminum est relata: vltra terminum nunquam suas vires extendit, quia non fuit intentio disponẽtis. sic intelligitur. ff. de vino tritico oleoque le. l. cum certus. qñ limitata dispositio limitatum sortitur effectũ. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. vnde si dictũ verbũ sui natura extensiuũ determinat id quod est de præsenti tẽpore significat, si de futuro tẽpus futurũ, si vtrũ que cõprehendit vtrunque. Nam actus agentium, non operantur vltra intentionẽ ipsorum, in quibus fundatur actiua actio, & actiuus intentus. ff. si cer. pe. l. non oĩs. licet qñque operentur præter intentionẽ. ff. de cõmo. l. si is. §. si is. &. §. si libero. facit. ff. de verbo. ob. l. qui romæ. §. augerius. vbi verbum plusquam perfecti sicut est verbum constituisset in vim conditionis positum & iam futurum cõprehendit: eo vel quod aliàs actus erit inutilis: eo qđ tẽpore stipulationis interpositę nihil cõstabat. Nũc ad propositũ verbũ esset relatum ad certum terminũ scilicet ad ventrẽ vxoris de qua in cõditionis modũ testator mentionẽ fecerit: & si vẽter fuisset vacuus: ad futurum fieret relatio, sed quia plenus erat ad illũ ventrẽ refertur. hoc probatur primò, quia etiã si de futuro vẽtre sensisset aut instituisset ventrẽ simpliciter: quo casu omnis vẽter se reperit institutũ de li. & po. l. placet. aut instituisset oẽs post humos nascituros: hic etiã instituit ventrẽ si prægnãs esset vnde ad præsentẽ se retulit quo potuit dispositio verificari: ne habeat necesse dicere si prægnans esset si de omni ventre sensisset cũ solum ex vẽtre pleno posthumus nasci posit, nõ ex vacuo, de acquir. hære. l. ventre. ff. de li. & posth. l. j. de peti. hære. l. antiqui. cũ si. non operãtur igitur aliquid dicta verba si pgnãs esset, nisi ad ventrẽ præsentẽ fieret relatio, & verba in vanũ nõ debent intelligi, vt. l. si qñ. de le. j. præterea illa verba si prægnãs esset, cõditiona liter prolata sunt vnde ad primũ est faciẽda relatio p cuius ortũ est purificata cõditio, vt. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. cũ si. ibi alle Cõcludo igit hic, certũ posthumũ demonstratũ, & verbũ illud si esset &c. esse demõstratiuũ certi vẽtris. vnde alius venter omissus est cuius natiuitate ruptũ est testamẽtũ, qa hic nõ est ille posthumus de quo sensit testator. ff. de li. & post. l. cõmodissimè. vnde eius natiuitate ruptũ est testamentũ: & reductũ ad casum intestati. vt. l. j. C. de ordi. iudi. l. posthumus. de iniusto te. cũ si. & hęc de primo sufficiãt. cõcludo igitur ex pmissis posthumũ masculũ secũdo loco natũ fuisse pteritũ: ex quo testator de eo nõ sensit vt. s. quinimo & vẽter primus ex quo nata ex fœmina fuit præteritus: qm fuit istitutus vẽter qui masculũ pareret, ex ipso autẽ ventre nata fuit fœmina de qua testator nõ sensit: ergo illa fuit præterita. vt. ff. de li. & posth. l. cõmodissimè per natiuitatem ergo dictæ fœminę ruptum est testamentũ. vt. l. j. C. de ordi. iudicio. Sed quia dicta fœmina decesit testatore viuo: cõfirmatum est testamentũ solũ de equitate prætoria: ideo ex illo testamento nemo põt esse hęres de iure ciuili sed solum de iure prætorio. & ideo inquãtũ substitutus veniret: nõ põt nisi de iure prætorio venire per bo. pos. vt. ff. de iniusto testõ. l. posthumus. & iste est hodie vnus de casibus in quibus bonorũ possessio necessaria est, vt ibi no. &. l. certũ. C. vnde cogn. & si intra centũ dies substitutus extraneus non peteret: esset exclusus: nisi beneficio restitutionis implorato & obtẽto, vt iura sunt vulgaria natiuitas secundi posthumi preteriti rumpit testamentũ quod confirmatũ erat solũ de equitate prętoria: licet fuerit exceptus de vtero matris, vt. l. qđ dicitur. ff. de li. & post. nã omnis dispositio locũ habens in posthumo edito: habet locũ in posthumo excepto de ventre vt ibi, licet pro

cet prouisio facta matri aut instituto sub conditione si posthumus editus fuerit. tunc locũ non habet qñ non est editus qui est exceptus fetus de ventre mortuo vt. l. anniculus. §. fi. ff. de verbo. signi. quod autem dixi hunc posthumum rũpere testamentũ prædictũ confirmatum æquitate prætoria: intelligo verum si ad nullũ tendebat monstrum aut prodigium. C. de post. hære. instit. l. fi. nec curatur quòd per solam vnã horam vixit: quinimo & sufficeret vixisse attimo. vel momento: vt. l. vxoris ab ortu. C. de posth. hęred. nunc igitur restat videre ex quo eius natiuitate testamentum est ruptum: an hæreditas patris eius debeat succedentibus sibi abintestato an vero debeatur proximioribus patri eius & ista quæstio egeret decisione cęsarea, si dictus infans non habuit tutorem propter tex. l. fi infanti. C. de iure deli. qui dicit q oẽs hæreditates hoc casu delatæ non agnitæ habeãtur perinde ac si delatæ nõ essent ei glo. ibi expresse tenet etiam hoc ad hæreditatem paternã referri, finaliter propter suitatis beneficium quod operatur transmissionẽ hæreditatis non agnitæ: vt. C. de suis & leg. l. apud hæredes. de castr. pecu. l. hæreditas. §. filius. docto. dicunt etiã talẽ infantem trãsmittere & ita pluries consului: & hoc verũ est
4 vnde in hoc vlterius me nõ extendo. † Solum igitur restat videre an clausula codicillaris adiecta in testamẽto si dictũ testamẽtum valere non potest iure testamenti, valeat iure codicillorum aliquid operetur: vt sic substitutio facta de opera si eam iudicamus pupillarem directã in causam fideicõmissarij conuertatur, & si fuit obliqua, conseruetur autentica ex cã, & ista duo sunt subtilissima & variatum est in quolibet ipsorum, per nostros maiores vt plenè no. per Cy. & Bar. & Ia. bu. in. d. auf. ex causa. vbi etiã glo. ponit vnde cõsulere nõ est sine periculo. tandem aliàs consultius tenui opi. Bar. q. d. autẽ. & dicta clausula, vẽdicet sibi locum etiam rupto testamento ex causa præteritiõis posthumi de quo testator nõ cogitauit, & etiam cũ est nullum ex causa prętheritionis iam nati quem testator mortuum esse putabat: si verisimile est q testator idem disposuisset, etiam si de tali posthumo cogitasset vel si scisset filium natum præteritũ viuere per. l. ne. ff. de iure codi. vbi est casus directò rectè intuenti, sed in casu proposito verisimile est testatorem illud disposuisse de hoc secũdo ventre præterito: q disposuit de primo quem masculũ instituit: & si decesserit antequã peruenerit ad ætatem in qua testabilis esset: & sic impubertate substituit operam. ¶ Concludo igitur dictam substitutionem quam interpretor pupillarẽ: eo quod per verbũ cõmune, relinquit, est facta in fideicõmissariã cõuerti: virtutæ dictæ clausulæ codicillaris. & ideo opera detracta legitima ex sena. con. petere potuisset sibi hæreditatem restitui à succedentib⁹ abintestato pupillo: inquãtũ dictus secũdus posthumus edi tus fuisset. Sed qa nõ fuit edit⁹ sectus de vẽtre tali vẽtri opera substituta nõ fuit: ergo non opera vocatur iur. directo, quia directa pupillaris euanuit rupto testamẽto eius secundi posthumi agnatione nõ vocatur iur. fideicommissi quia opera nõ fuit substituta nisi in casu in quo vxor non esset grauida, & in casu in quo vxor testatoris pareret. Quodcũq; igitur capiamus apparet: operam non posse vocari nec iure directo nec fideicõmissi quia nõ est purificata conditio sub qua fuit tm̃ substituta vt dixi in duobus casibus tantũ. Primus est, si vxor prægnans non esset: ista autem erat prægnãs tẽpore testamenti ergo ex hoc capite nec directo nec fideicommissariè venit. ¶ Secundo fuit substituta si prægnans esset, & filium masculũ pareret qui decederet ante quã testabilis esset sed ille venter primus non peperit filium masculum sed fœminam. ergo ex hoc capite similiter nõ vocatur opera nec iure directo nec fideicõmissario, quia vt cõditionalis dispositio locum habeat oportet q purificetur formaliter. vt. l. meuius. &. l. qui hæredi. de conditi. & demonstr. cũ igitur dictũ testamentum cõfir matũ sola equitate ptoria ruptum sit agnitione noui posthumi cęsi de ventre matris: dicendum est vniuersam hæreditatẽ ipsius testatoris & ipsius posthumi ad successores eius pertinere: cum nullus casus exiuerit in quẽ substitutio de opera facta
5 fuit. ¶ † Et si dicatur substitutio facta in vnum casum porrigit ad alium similẽ, vt. l. Gallus. de lib. & posthu. & ideo substitutio facta in casu posthumi nati porrigenda est ex præsumpta voluntate defuncti ad casum in quo posthumus est cæsus de vẽtre: quasi testator voluerit vtrunq; idem esse: cum nulla sit ratio differentiæ. & verisimile est testatorem qui mutauit operam posthumo non nato & etiam eo nato & mortuo mutasse in posthumum cę sum de ventre. Concludo enim hoc in substitutione vulgari quæ plenissime est & comprehendit casum in quo quis non hæres, quia non vult, vel quia nõ potest, aut suo ministerio alium facit hæredem, vt. l. pater fa. de hære. instit. & l. cũ proponas. C. de hær. instit. & in proposito nostro fuit facta vna vulgaris expressa concepta in casu si venter non esset prægnans tẽpore testamenti: & iõ omnino ista euanuit, quia prægnans erat, & hanc expressam vulgarem ad nullum aliũ casum præsentem possibile est extendere per similitudinẽ. Itẽ fuit facta alia pupillaris q. f.⁹ si vẽter pśens qui erat tẽpore testamẽti nasceretur: in pupillari ætate decederet, ex isto autem vẽtre præsenti nullus natus fuit masculus sed sola fœmina quę fuit pterita: & nulla ei substitutio facta fuit, ista ergo pupillaris est verificata, nec in ista vulgari tacita pupillaris cõtinet cũ de vulgari in vnũ casum fuerit expsse, puisum. f. si vẽter fuisset vacu⁹, vt. l. iã hoc iure. de vul. & pu. nec ob. dictis si secũdus vẽter produxit masculũ q fuit cæsus de vtero matris suæ: & de isto vẽtre testator nõ sensit (vt dixi) sed solũ de primo. vñ ei ventri secũdo nõ substituit nec vulgariter, nec pupillariter. Ego Ange. &c.

CONSILIVM LII.

1 *Refutatio facta per filiam patri tempore dotationis quando valeat.*
2 *Hæreditas matris per alium adita, desinit esse materna.*

DOminus Ziglius & domina Buseligia fuerunt consortes legitimi: ex quibus Franciscus Iacobus lucia & furlanna nati sunt.

1 † quæ quidem Furlanna refutauit dictis suis parentibus ac etiã dictis suis fratribus prout inferius continetur. videlicet domina Furlãa filia nobilis viri zigli de capitibus vace: vxor nobilis viri Federici de vigentia cognoscens & sciens fore dotatam esse legitimè per ipsum ziglium eius patrẽ secundũ facultatẽ ipsius domini zigli: presente dicto Federico eius marito volente, & cõsentiente & in omnibus singulis infrascriptis licentiã, & parabolã ei dẽ dãte & præsente dicto ziglio, Frãcisco, Iacobo, & Lucia fratribus, & filijs dicti zigli, eius fratres & dña Hũfelice eius mater cõtenta fuit ac finẽ & refutationẽ fecit dicti ziglo & dñe Hũfelicæ eius parẽtibus pro se & suis hæredibus recipiẽtibus: de omni hæreditate & bonis dicti zigli & Hunfelicę eius matris præsentib⁹ & futuris eidem competentibus & competituris, & hoc pro dote & alijs bonis receptis à dicto eius patre. vt de bonis ipsorum zigli & dominę Hunfelicis: quę dos fuit & est de libris mille. lxx. prout continetur in instrumento dotis scripto per me notarium infrascriptũ. & fecit per se & suos hęredes persolennem dicto ziglio & dñę Hunfelicę ibi presentibus pro se suisq; hęredibus ac recipientibus: ex Francisco Iacobo & Lucia eius fratribus. similiter pro se & eius hęredibus recipientibus finem, & remissionem, promissionẽ, & pactum, de plus nõ petendo deinceps de bõis patris & matris suę. si bona verò dictę dominę Hũfelicis quacunq; ratione vel causa contingant ad dictum ziglium peruenire. & de non molestando dictum ziglium patrem suum de bonis dictę dominę Hunfelicis eius matris & ratione alicuius successionis eidem competentu & competiturę ex testamento, vel ab intestato, vel quacunq; ratione, vel causa. fecit quoq; pactum solenni stipulatione vallatum dictis Francisco & Iacobo & hęredibus eorum ob dictam causam dotis & aliorum in cosanis suis datorum per dictos patrem & matrem suam. de nõ molestando dictos Iacob. Franc. & Luciam & eorum hęredes, fratres suos occasione alicuius portionis sibi competituręex testamento vel ab intestato in bonis & hęreditate dictorum zigli & dominę Hunfelicis. & hic volentibus, præsentibus, & consentientibus ac expresse dictum pactum laudãtibus & approbantibus dictis ziglio & dominę Hunfelicę eius parentibus. & per solennem stipulationem occasione predicta: promisit dicta domina Furlana volentibus & consentientibus dictis ziglio & domina Hunfelice eius parentibus. Quòd si quid de hęreditate ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

testamento, vel abintestato de bonis cuiuscunq; dictorum zigli & dominæ Hũfelicis quacunque rõne vel causa peruenit ad manus dictæ domine Furlẽne,id & totũ id restituat dictis Franci. Iaco.& Luciæ & eorũ hæredibus,& si dicta dos & alia dona per ipsam dñam Furlannã habita nõ ascenderẽt ad legitimã summã eius supplemento renũciauit spãliter & expresse perpactũ,quàm quidẽ remissionem & promissionẽ promisit dicta domina Furlãna per se & suos hæredes pdictis ziglo & dñe Hũfelici eius parentibus & Frãcisco Iacobo & Luciæ fratribus suis,& hæredibus eorũ ibi psentibus stipulantibus & recipientibus pro se & suis hæredibus perpetuo:firmum & ratũ habere,tenere,& obseruare & adimplere & non cõtrafacere,vel venire aliqua rõne vel cã de iure vel de facto:sub pœna ducatorũ centum auri soleni stipulatione præmissa:toties cõmittenda & cum effectu exigenda quoties contra factum fuerit pœna soluta vel nõ nihilominus cõtractus in sua remaneat roboris firmitate:& attẽdere & obseruare teneatur:insuper,dicta domina Furlanna iurauit corporaliter ad sancta dei euangelia tactis euangelicis scripturis certiorata prius de c.quãuis & eius tenore &c.post hoc decessit dicta Lucia superuiuentibus sibi dictis parẽtibus,& fratribus & Furlãna prædicta deinde decessit dictus Ia.deinde decessit.dictus Franciscus qui de cõsensu dicti domini zigli causa mortis donauit domino Bartholomeo eius patruo hæreditatẽ & bona dudum dictæ domi næ Hũfeliciæ eius matris deinde idẽ do. Bartholomeus donauit dictam hæreditatem & bona sibi donata eidem domino ziglo, post hæc decessit dictus.d. ziglus superstite dicta domina Furlãna eius filia.ad ipsius igit dñi zigli hæreditẽ cõfluũt cõcurrũt dictus Bartholomeus germanus & dicti zigli & dicta Furlanna eiusdem dñi zigli filia:quoniã quilibet eorum hæreditatẽ dicti domini zigli ad se pertinere dicit,Furlãna dicit ad se pertinere quia filia.& dictus dominus Bartholomeus ad se pertinere dicit quia germanus dicti domini zigli & in gradu proximior exclusa furlãna pacto & iuramento prædictis.Queriẽ igitur de hereditate dictorũ parentũ qd sit habitura.Pro cuius decisiõe quæsiti prẽmitto.q dicta Furlãna quittauit & refutauit successioni dictorũ perentum:non autem dictorũ fratris & fororis.vt.§.cantat expresse quia igit lucia primo decessit:si in eius hereditate aliqd inuẽtum est:illud viriliter diuidẽdũ inter parentes eius franciscũ Iacobũ & Furlãnam:& sic dicta furlãna pro quinta parte successisset si quid in bonis dictę lucię inuentum est tempore mortis eius.in auf. cessante & in corpore vnde sumitur.item qa postmodum decessit dicta Hũfelicia mater superstitibus dicto Francis.& Iac.& furlãno ad ipsius hæreditatẽ fraciscus & Iacob⁹ vocati sunt exclusa dicta furlãna pacto & iuramẽto predictis. item quia dictus la.hęres pro dimidia dictę dominę Hunfelicę si eius hæreditatem agnouit decessit superuenientibus domino ziglio Francisco & furlanno.patet q eius hereditas in qua inuenitur dimidia hæreditatis maternę si agnita fuit per eum vt dixi in tres partes diuidit,quarum vnam ferre debet dictus dominus ziglus pater.aliam dictus Frãciscus. aliam Furlanna que non refutauit hæreditatẽ fratrũ.Nec † obst .q renunciauit hæreditati maternę.quia postquã matris hereditas per Iacobum & alios fuit agnita:desijt esse hereditas materna:& incipit esse proprium patrimonium dicti Iacobi pro dicta dimidia:& dicti Francisci pro alia dimidia.vt.l.sed si plures.§.si filio.de vul. & pu.&.l.fi.ff. de inoffi.testamento.Item quòd dictus franciscus de speciali cõsensu dicti zigli donauit partem hæreditatis maternæ sibi deuolutam dicto domino Bartholomeo.patet quòd dimidia dictæ hæreditatis maternæ eidem domino Bartholomeo deuoluta est ex donatione prędicta.verum quia dictus Bartholomeus dictã hereditatem sibi donatã donauit:postea domino ziglo apparet euidenter.quòd ex donatiõe facta eidẽ domino ziglo in heredi tate eiusdem domini zigli reperitur portio dictæ hæreditatis dictę dominę Hunfelicię dudum ipsius cõsortis sui igitur ad hereditatem ipsius inuitetur:hoc solum est quòd quæritur.Super quo dei noie & suæ matris virginis glorioseq nominib⁹ inuocatis vt. s. dico indubitanter ad solidam hereditatẽ dicti zigli dictã furlãnã inuitari.excluso prorsus dicto Bartholomeo prædicto: quia proxima causa successionis ab intestato descendẽtium est. Postremo autem vocantur parentes vna cum fratribus defuncti vtrinq; coniunctis.vt in dicta autẽtica cessante. & autentica post fratres & in cor.vnde sumitur. Nec obstat quia ratio facta p furlannam:quoniam ipse quictauit parentibus stipulantibus pro se & eorum hęredibus.vnde si dictus ziglius alios instituisset hæredes aut aliquis ex suis descendentibus superuiueret vt quorũ gratia & intuitu furlanna quictauit vt euidentissimè patet ex dictæ quæstionis tenore sine dubio furlãnã esse excluſam. ¶ Sed in the mate nostro,nullus alius descendẽs supereſt ex domino ziglio nec ipse dominus ziglius alium hęredem instituit:qui posit dictam Furlãnam excludere.ipsa igitur inuitatur ad intestati patris succesionem nullo alio instituto.qm̃ natura,& cõe votum parentum est hęreditatem ipsorum ad filios cõfluere.ff.vnde li. l.scripto in fine.facit.ff.de inoffi.testa.l.nam & si parentibus.nec est verisimile dictos parentes decedentes intestatos nullis alijs descendentibus superstitibus voluisse,aut cogitasse,alienam succesionem pręponere dictę furlãnę.C.de insti.& sub.l.generaliter.&.C.de fideicõmiss.l. cũ acutissimi.Concludo igitur dictã Furlannam dicto intestato patri defuncto insolidum hęredem fore,ex quo ex eodem patre nulli alij hæredes supersunt de linea descendentium.& ita ego Angelus &c.

CONSILIVM LIII.

1 *Legislator statuere potest vt vnus actus & vna dispositio in locum alterius succedat.*
2 *Creditores non obstante quittatione contra debitores qui ad pinguiorem fortunam peruenerunt agere possunt.*
3 *Lex potest actionem ineffacem validare.*
4 *Cõsuetudo si inducatur consensus expressus & tacitus:requiritur eius cui per eam præiudicatur.*
5 *Lex odiosa dicitur per quam obligatio noua inducitur.*

IN quæstione præposita dubium facit ordinamẽtum factum per syndicos supradictos vltimo loco datos:qui reduxerunt summam.xv.solido.pro qualibet libra ad summam.xij.sol. & den. x.qui statuerunt ex potestate sufficienti eis attributa.quòd solutio dictę summę.xij.sol.& den.x.pro qualibet libra succedit loco vere legitimę ac naturalis successionis.vt patet in.c quòd incipit. Item si aliqui vel aliquis ver.& quòd huiusmodi solutiones & pagę &c.& quo ad hoc vt potiantur priuilegijs & immunitatibus & beneficijs quę habeant,vel habeãtur,ac si veraciter manualiter & realiter soluissent.vt patet in eodem.c.in ver.probantur aliàs potiantur & habeant. cum igitur dicti syndici habẽtes potestatem statuendi:statuerunt dictas solutiones & pagas succedere in locũ verę manualis & naturalis soltuionis:sicut igitur per solutionem integram debiti funditus tollitur omnis oblig. vt insti.qui.mo. tollitur ob.in principio,sic & per dictum ordinamentum tolli videtur,ex quo voluit particularem pagam in locum intregre succedere;& per consequens dictũ eius effectum fortitur.ff.si quis cau.l.si eum.§.qui iniuriarum.& insti.qui.mo. to.ob.in prin.ff.de iureiur.l.iusiurandum.& lege eũ cum si.licitũ † est enim lagislatori statuere:vt vnus actus & vna dispositio succedat in locum alterius,vt ibidem,& etiam fingere vnum actum esse alium,& illud fictum operari idem quod verum,dum modo in suo genere non contradicat,vt patet in fictione corneliæ,& postliminij & in fictione ventris:habeatur pro nato:& in dote non stipulata.ff.de capti.quasi pet totum.ff.de sta.ho.l.qui in vtero. C.rem alie.l.vna.Si igitur per illam particularem solutionem omnis obligatio est extincta:illa resuscitari non potest. ff.de solu.l.qui res.§.aream.pro hoc quia statuentes voluerũt creditores stare contentos illi compositioni & concordiæ:& quòd non possent contrauenire,vnde licet aliqua obligatio aut etiam actio remansisset;: tamen sufficit quod eam creditores intentare nõ possunt.ex hoc quia,phibiti sunt cõtrauenire.vnde in effectu paria sunt actione carere,vel ipsa habere,sed in iudicium deduci non posse,vt.l.j.in fin.quando di.le.ce.de ver.sig.l. cedere diẽ cũ si. pro hac parte facit.quia tutrix ratificauit dictã cõcordiam, transactionẽ & pactum,& hoc facere potuit cũ fuerit in bona fide vt.l.pactum.C.de pac.&.l. præsens.C.de transac.& maximè cum hoc fecerit quadam necessitate cõpulsiua inducta,& statuto præ dicto.vnde nihil sibi potuit imputarisi paruit imperio magistratus.de reg.iur.l.non videtur.§.qui iussu.c.quod quis mãdato.de reg.iur.lib.vj.& ibi per dy.ff.de mino.l.ait prætor.§. permittitur vbi concordãtiæ bonæ allegantur per ipsam igitur ratificationẽ & quittationẽ dictis socijs ius quæsitũ est quod lege ciuitatis tol li non potest.ff.si serui.ven.l.venditor.§.cõstat per quã.l.notanter dixit Cy.de consuetudine.c.j.in.j.col.q cum cõsuetudo præiudicat iuri singularium personarum non præiudicat illis nisi eos cõsensisse consuetudini manifestè probetur.sic ergo cõsuetudo non nocet quæ maioris autoritatis est:quam statutum vt.C. quæ sit lõg.consuet.l.j.ita nec ipsum statutum quod minus põt:cum nõ recipiat extensionem ad casum simílem,& cõsuetudo sic,vt. d.l. j.in glo.magna pro hoc etiam facit,quia ius nobis quæsitum abs que nostro facto à nobis auferri non potest,de regulis iuris. l. id quod nostrum à principio tit. ¶ Contrarium credo verum q ex quo illi de societate ad pinguiorem fortunam redacti sunt non obstante statuto & quittatione prædictis:possunt creditores contra ipsos socios habere recursum vsque ad integram satisfactionẽ deducto ne egeant. Et primò moueor ęqtate,secundò moueor iuris rigore.mouet me equitas,quia statutum prędictũ & quittationes creditorũ factę pro particulari solutione nõ recepta integra sorte:factæ fuerunt propter euidentẽ & notoriam paupertatẽ sociorum & societas paupertatis notoria fuit nedum causa impulsiua legis condendæ & quictationis fiendæ imo causa finalis qua cessante equũ est vtrãq; dispositionem tam legis quã partium deficere,vt.ff.de pac.l.quod dictũ.C.de epi.& cle.l.generaliter & cum concor.ibi allegatis in glo.& hanc æquitatem considerans legislator,vt qui propter inopiam exigi non possunt vltra quæ facere possint:nec dari possunt creditoribus lacerãdi, immediate cũ ad pinguiorem fortunam reducuntur, exigi possunt supra deducto ne egeant.vt.ff.de cessio.bo.l.iiij.&.l.qui bonis & l.si debitor.C.de bo.aut.iu.pos.l ex cõtractu.&.C.qui bonis ce. pos.l.pe.&eo.ti.in gl.ff.de re.iu.l.non tm̃ pluribus.&.l.seq . Dixi secundo,q moueor ex rigore quia rigor in hoc consistit, quia solutio debiti nõ est facta verè,sed fingitur facta ex exdispositione statututi,quæ fictio est necessariò veritati contraria . forsitan tamẽ non minus operatur quã vera sicut in acceptilatione dicimus quę est imaginaria solutio:& illud idem operatur ad omnẽ obligationẽ tollẽdã:qđ operatur vera solutio vt insti.q.mo . tol. ob.in.§.præterea.ideo aũt dico forsitan:quia in acceptilatione cõcurrit consensus liberãtis.vnde nimirum si tollitur naturalis . vt l.stichũ.§.naturalis.ff.de sol.at in.l.condendanon cõfluit neq; cõ currit cõsensus creditoris in singulari:licet in cõi sicut vnius de populo,sed quicquid sit de hoc:q ois obligatio sit sublata sic & nouã inducere põt,aut antiquã factam viuificare : & in eum spiritũ vitæ inflare iusta & rationabili causa suggerente equitate: nõ prout hic suadet.Quod aut statutũ & lex posit nouã obligationẽ inducere & nouã actionẽ,patet in omnibus casibus in q bus actio cõpetens est datiua & vbicunq; quis obligatur.& vbicunq; sola ex.l.actio cõpetit non subsistẽte sufficienti materia ex qua actio posit oriri.vt patet ex cõiunc.l.ff.de actio.& obliga.l. obligamur.§.lege de condi.ex.l.vnica.C.de nego.gest.l.curatoris cum ibi not.per Cy.&.ff.si cer.pe.l.si me & titiũ. ¶ † Quod aũt insufflare posit spiritũ vitæ in actionẽ iã inefficacẽ effectu,pbat de iure fi l.deferre.§.fi.cum.l.seq.quinimo põt lex per suum auxilium actum sui natura sterilẽ ad productionem actionis facere efficacẽ ad parturiẽdã illã , & istud patet in omni pacto nudo ex quo oritur actio.ff.de pac.l.legitima.&.l.iuris gẽtium.§. quin imo in gl.siue igitur dicamus per dictũ statutũ syndicorũ actionem primã extinctã funditus:siue dicamus eã factã inutilem exceptionis ope nõ est ius:quia dictũ vltimũ statutũ annullãs quictationes,transactiones,pacta,& ordinamenta,in illis qui ad pinguiorem fortunam deducuntur.habentur quictationes refutationes pacta & ordinamenta pro non editis , quoniam sic placuit conditori:vnde aliud nõ inquirimus.ff.qui &à quibus.l. prospexit. ¶ Non obst.quòd actio extincta non remanserit.vt in.d.§. areã.quia licet nõ reuiuiscat tñ noua competit & est datiua(vt dixi)in quãtum primã funditus ponamus extinctam,nõ ob.quòd ius nostrũ statuto non tollitur:quia illud concedo,nisi iusta causa suadẽte.ff.de polici.l.toties.& ibi Bart.ff.de capti.l.si quis bello de priui.cre.l.antiocensium cõi.prædi.l.venditor.§.ij. constat per Inno.de iniu.& dã.da.c.in nostra.vbi notabilia verba ponit. & ita est in proposito,quia voluit debitores ad pinguiorem fortunam reductos locupletari cũ aliena iactura:quod nõ est natu
4 tali ęquitati cõsonum.ff.de condi.in.l.nam natura. ¶ †Nõ obst. quod in consuetudinem inducendam quantum tangit præiudiciũ certæ personę:illius cõsensus requiritur tacitus & expressus quia in consuetudine loquitur: vos autem in statuto. Concludo igitur ex præmissis,dictum statutũ quod voluit in eo disposita trahi ad pterita & futura operari:vt dicti debitores ad pinguiorẽ fortunam reducti inquietari possint:deducto ne egeãt,non obstantibus quictationibus & ordinamentis primis,quibus est specialiter derogatũ:& quibus potuit derogari.ff.quod quisq; iuris l.j.C.de preci.imp.l.quoties.&.l.damnosa.cõiuncta gl.fi.C.sen. rescin.non posquæ optima est ad hoc per Inn.in.c.quæ in eccle siarum de consti.per do.in.l.si quis in prin.testa.ff.de leg.iij.Præ dictæ autem decisioni obstant plura.Primò q lex noua quantũ cunq; disponens & continens trahatur ad præterita nõ trahitur ad illa quæ sunt trãsactione decisa,aut sententia,vt.C.de sac. san. ecc.l.j.&.fi.&in cor.in medio litis &c.§.super hoc &.C. ad vel.l. iubemus etiã si de transactione vel pacto fiat mentio specialis:vt C.de trãs.l.causas vbi casus .& in auf.de iureiur.à mo.pstit.§.fi.& de liti.§.fi. & in cor.vt spõ.lar.§.fi.in ꝓposito autẽ nedũ trãsactio ne sed etiam lege imaginaria solutione:negotium est sopitum.
5 ¶ Secundò obst.q ista lex est odiosa:cum obligationem nouam inducat aut saltem antiquam viuificet.lex autem syndicorum est fauorabilis & pia,ad liberandum inducta.ff.de act.& ob.l.arrianus.nõ est igitur ad pterita iã decisa trahẽda .l.fi.in fi.de cura. fur.¶ Tertiò ob.quia lex syndicorũ diu viguit, & sic diuturnita tis tẽporis corroborata est.nõ igit.l. noua tollenda sunt in ipsa.l. dispositã.ff.de rit.nup.l.qua in prouincia.§.diuus marcus. & in corpore de non alie.§.alienationes.& in cor.de armis.§.hæc oĩa cui consonat regula iuris quòd in rebus nouis constituendis eui dens vtilitas esse debet. ¶ Quartò ob.quia vbi ex.l. antiqua aliquod ius acquisitum est illud per nouã nõ tollitur:in cor. vt deter.sit numerus cle.§.sancimus.&.§ hoc & in cor.quomodo oportet episcop.§.sed neque & de mensu.ordi.§.j.&.C.de sacrosan. ec cle.l.nõ plures. ¶ Quintò,quia vbicunq; insurgit iniquitas:si lex noua trahitur ad præterita:ad illa non porrigitur vt in autentico hæc constitutio interpretatur &c.§.j. Sed omnibus pdictis vrã responsum sufficit,videlicet q lex noua simpliciter annullando præterita:porrigitur ad præterita:quia sic disposuit. ¶ Fallit si pterita sint sententia vel translatione decisa, vt.d.l.pe.& fi.C.de sacrosan.eccle. ¶ Secundò fallit,si illa præterita sunt diuturnitate temporis approbata,vt.d.§.diuus Marcus cum suis concor.superius al. ¶ Tertiò fallit,qñ ex annullatione sequitur iniquitas,nec emendari potest nec æquitas seruari,nec regulis subijici,aliàs lex noua esset iniqua & iniusta: si ad talia pdicta porrigeretur,& lex debet esse iusta & sancta.iiij.dist.erit autem lex.& q ad talia præterita non trahitur,probatur extra de insti.cognoscentes.C.de sacro.san.eccle.l.fi.C.de testa.l.fi. ¶ Sed iste non est casus noster,qa hæc vltima prouisio sigillatim ,puidet,indecisis trãsacto pacto, sententia,aut lege.nõ aũt dicit simpliciter hanc.l.ad præterita tra hi:imo sigillatim & expresse annullat respectu debitorum cessantium:aut cessarent,aut quæ in futurum omnes trãsactiones & pacta & omnes prouisiones editas & edẽdas, quousq; satisfacerent creditoribus,& habet in se clausulam derogatoriam tã iuris communis quã iuris municipalis:vt patet ibi nõ obstante aliquo iure quod referatur ad ius cõmune,& sequẽtia verba vel capitulo seu ordinamento cõis florẽtiæ ad ius municipale,huius communis, aliàs esset verborum inculcatio,quæ sordescit in ore legislatoris, vt.l.gallus.de li.& post.& verba debent aliquid operari cum possunt,ne intelligãtur superflua.ff.de vsuris.l.si stipulatus.&.ff. de leg.j.l.si quã quæ clausula non obstante &c.operatur.trãsactiones sint nullæ,& prouisiones,& sententiæ,text.est & glo.(vt iam di-

xi)in.d.l.causas.& not.per gl.in.d.l.vlti.C.sen.rescin.non posse. ¶ Et propter hæc apparet responsio ad omnia iura & omnes rationes superius allegatas quoniam omnia loquuntur quādo lex noua generalis est:& statuit simpliciter ad præterita trahi,quo casu non porrigitur nisi prout superius est expressum. ¶ Puta vt dixi,hæc.l.nullam iniquitatem cōtinet: imo conformis est iuri naturæ,propter quod concludo,vt superius est cōclusum,& potissimè,quia in fine dictę prouisiōis nouæ statuitur:quòd potestas precisè teneatur hoc facere obseruari,ꝙ verbum precisè,est remotiuum omnis obstaculi,sicut dicimus in obligationibus dandi, per respectum ad obligationes faciendi:in quibus regulariter nō tenetur quis ad factum precisè.vt.l.stipulationes nō diuiduntur cōiuncta.l.vbi autem non apparet.§.fi.de verbo.obli.&.ff. de re iudi.l.si quis ab alio in fi.in vltima gl.Et ita,vt superius scriptum est consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM LIIII.

1 *Successio ex testamento quomodo deferatur:& qualiter inter plures diuidatur.*

Viuentibus Gulielmo & domina Francisca eius vxore,& quondam filia Mezei iuntini,& Ioanne,Ero,Iūcta,& piero fratribus & filijs prædictorū Gulielmi & dominæ Franciscæ,necnon hæredibus ipsis quatuor fratribus vna cū dicta domina Francisca eorū matre,videlicet eorum quilibet pro quinta parte suprascripti quondam Mezei iuntini prænominati,dicta domina Francisca & eius filij prædicti de omnibus bonis mobilibus & immobilibus hæreditarijs dicti quondam Mezei ad diuisionem venerunt & ipsa bona cōmuniter inter se de consensu dicti Gulielmi diuiserunt,ponētes pro certa parte:primo certa bona quæ dictus Erus pro sua parte elegit.& pro secunda parte,quædam alia bona quæ dictus Ioannes pro sua parte elegit.tertia vero parte quæ pro tribus partibus cōputatur,& quæ deuenit in partem dictis dominæ Franciscæ iunctæ & Piero insimul:& ipsa bona pro tribus dictis partibus, dictus Gulielmus recipiens pro dicta domina Francisca iuncta & Piero,vt patet publico instrumento diuisionis prædictæ rogato manu publici notarij de anno.Mccclxxxv.Postea verò tēpore magnę pestis decesserunt dicti Gulie.& domina Frācisca intestati superstitibus dictis eorū supra nominatis iiij.filijs videlicet Ioāne Ero Iuncta & Piero.postea verò decessit Io.nullo cōdito testō,remanētib' ex eo duobus filijs.videlicet Ia. ætatis.xvj.annorū,& Mesa ętatis.iiij.an.Postea vero mortuo dicto Ioanne & mortalitate durante:suprascripti Erus Iuncta & Pierus germani.s̄.nominati:qui vna simul & in eodē cōtextu fecerunt eorum testamentum manu publici notarij,in quo testamento factis quiquidā legatis in omnibus alij eorū bonis instituerunt sibi hæredes Nicolaum filiū dicti Iunctę,Thomeum filium dicti Pieri,Franciscū filium dicti Eri,& Iacobum filium ser Ioannis eorū germani & etiā præmortui.Si venerint ad ætatem.xiiij.annorum:aliàs volunt si solum vnus superuiuit,ꝙ ipse superuiuens omnium sit hæres &c.vt in dicto testō per ipsius testamenti verba cōstat clarius,deinde post dictū conditum testamentum decessit vnus ex eius dictis fratribus testantibus superstite sibi nominato Francisco eius filio:& superuiuētibus. dictis Iuncta & Piero eiusdem Eri germanis:& dictis Thomeno Nicolao Iacobo & Mesa nepotibus suis.deinde decessit dictus Iacobus quondā filius ser Io.in ętate.xvj.an.remanente Mesa eius sorore carnali,& superuiuētibus dictis Iūcta & Piero eius patruis, & dictis Thomeno Nicolao & Francisco eius cōsobrinis deinde postea post mortem dicti Eri & Ia.decessit dictus Nicolaus, filius dicti iunctæ in infantili ętate superuiuentibus sibi dictis iuncta eius patre Piero eius patruo Thomeno Francisco & Mesa eius consobrinis.postea vero post mortē dictorū Eri Ia.& Nicolai decessit dictus Pierus vnus ex testatoribus suprascriptis superstite sibi dicto Thomeno eius filio & superuiuētibus eidem dicto iūcta eius Germano Francisco & Mesa eius nepotibus.

¶ Postea verò post mortem dicti Pieri decessit dictus Thomenus ipsius Pieri filius in etate infantili,superuiuentibus eidem dicto Iuncta eius patruo & dictis Francisco & Mesa eius consobrinis:deinde postea post mortem omnium prædictorum eodē quasi tempore,decessit supra nominata Mesa quondam filia ser Ioannis primo mortui intestati & olim soror Iacobi Ioannis,& superuiuentibus sibi solum & duntaxat supra nominato iuncta suo patruo & dicto Francisco eius consobrino , qui Franciscus semper demens fuit &c.dicto Iūcta,postea post mortem omniū supradictorum continuè possidente omnia bona mobilia & immobilia quæ remanserunt in hæreditate omnium prædictorum secum continuo retinente dicto Francisco eius nepote demente prædicto,postea verò post mortem omnium nominatorū per spacium.xxv.an.decessit dictus Iuncta sine filio vel filijs suo cōdito testamento rogato manu publici notarij : superuiuente eidem dicto Francisco demente quōdam filio dicti Eri eius nepote,in quo testamento factis quam pluribus legatis tam dicto Frācisco eius nepoti quam alijs sibi hæredem vniuersalem instituit: Michaelem chelis eius nepotem ex latere materno. ¶ Quæritur ergo viso testamento condito per supradictos Erum Iunctā & Pierum germanos prædictos præsupposito,dictum testamentū vires habere,quid,& inquantum ex hæreditate dictorum supra nominatorum Io.primò mortui intestati & Eri Pieri & iunctæ testantium prędictorum spectet & pertineat ad dictum Michaelem hæredem institutum per dictū Iunctam,& quid & quantū ad dictum Franciscum suprascripta forma hæredem institutum per ꝑdictos,nunquid bona omnia quomodolibet acquisita per dictum quondam Iuncta vltimo loco mortuum per mortem dictorum supradictorum suorum germanorum spectent ad dictum Michaelem eius hæredem prædictum : & non ad dictum Franciscum eiusdem Iunctæ nepotem prædictum,& vtrum veniant diuidenda cum alijs bonis hæreditarijs suprascriptis.

Facti narratio est multum prolixa:ideo sigillatim perquiram & diuidā vt clarus intellectus habeatur.
1 † Considero primo ꝙ Ioā. Gul.& domina Francisca fuit hæres pro quarta parte dictorum suorū parentū scilicet Gul.& dominæ Franciscę.& illā quæ fuit Gul.secundum veram opi.trāsmisit ad quoscunque.vt.C.de suis & le.l.apud hostes.cū si.maternam autem ad suos filios ex beneficio.l.vnicæ.C.de his qui ante aper.tab.vnde fuit expediens:ꝙ filij dicti Io.si non agnouit dictus Ioan.hæreditatem matris suæ: quòd ipsi agnouerint tēpore eorū vitæ ex beneficio dictæ.l.vnicæ ꝙ Ia.filius dicti Io.decessit intestatus:& portio sua delata est dictæ Mesæ sorori suæ reliquis exclusis,vt in autentica cessante & in autē.post fratres.C.de le.hæredi.& quia dicta domina Mesa decessit postea intestata superstite Iuncta eius patruo & Francisco eius consobrino:apparet quod dictę dominę Mesę solum dictus iuncta succedit, vt dictis iuribus & sic in hæreditate iūctę inuenitur primo quarta portio totius hęreditatis dictorum Gul. & dominæ Frācisce ex persona sua:alia quarta inuenitur ex persona dictorum Iac.& Mes.vnde cum dictus Iuncta in dicto suo vltimo testamento instituerit hęredem dictum Michaelem: concludo quòd de hęreditate dicti Gul.& dominæ Frācisce, dictus Michael debet habere integrā dimidiā, quartam autē portionē dictarū hęreditatum delatarum . Ero habere debet Franciscus mentecaptus:ex persona dicti Eri patris sui qui fuit hæres pro quarta parte dictorum Guil.& dominæ Franciscæ, solum ergo restat videre de alia quarta portione delata Piero filio dictorum Guil.& dominę Franciscę.s.ad quē pertineat an ad.d.Micha. an ad dictū Franciscū,an pariter ad vtranq; hic autē Pierus vt patet ex themate instituit sibi quatuor hęredes scilicet Thomenū scilicet filium infantē.Nicolaū,iuntę filiū,Franciscū filiū Eri mentecaptū,Iacobū filiū dicti Io.an ꝑmortui si venirēt ad ętatē . xiiij. annorū,& si solus vnus vixerit ipsum superuiuētē instituit,dictū ergo testamētū dicti Pieri est nullū,quia in eo apparet institutus Thomenus eius filius infans vna,cū fratribus sobrinis dicti Thomeni:si ad ętatē.xiiij.annorū venirēt.vnde ante conditionis existentiā dictus Thomenus inuenit se pręteritū;& sic testamentū est nullū secundū veram opi.vt in.l.si pater.C.de inst.& sub. sub condi.factis licet Bart.contra sequendo opi.quorundā gl.& do. vt ibi no.per eum & in.l.suus quoq;.ff.de hære.insti.& in.l.sancimus.§.cū autem.ff.de inof.testa.¶ Rationes autē omitto:tū quia alias consului:tum propter nuncij festinantiā.Et sicut testamentum dicti Pieri est nullū ratione prædicta:sic & testamenta prædicta suorū fratrum,dicta ratione sunt nulla,quia quilibet inuenitur suū filiū instituisse prætereundo eum si perueniret ad ætatem xvj.annorum,vnà cum alijs suis fratribus sobrinis quia igitur dictus Thomenus inuenitur vltimo loco decessisse, superuiuente dicto Iuncta suo patruo:qui sibi tertio gradu ipse iuncta ad hæreditatem dicti Thomeni inuitatur,nō autem dictus Frāciscus licet peruenerit ad dictā ętatem.xiiij.annorū,& non alij,quia dictum testm̄ dicti Pieri est nullū ratione prędicta.¶ Vnde cōcludo dictū Michaelem de hæreditate dictorū parentum.s. Guil.& Franciscę tres partes habere de hæreditate si dictas hæreditates ꝑdictorū defunctorū dictus Iūcta agnouit,eo modo quo potuit & debuit,& etiam ipsum Michaelē habere debere omnia vndecunq; quæsita per ipsum iunctā:quia dictū Michaelē instituit,reliquam vero partem hæreditatis prædictorū primorum parentum habere debet Franciscus ex persona sui:qui dictis suis primis parentibus succesit,vt l.fi.C. de cur.fu.Et hoc dico si nō est apposita clausula codicillaris in testamentis illorū fratrum:aliàs si apposita esset, & sic institutio deuolueretur in clausulam codicillarem de portione Pieri vltimo decedentis.dimidiā haberet iuncta frater Pieri abintestato aliā dimidiā Frāciscus alterius fratris filius,vt in authentica cessante,& dictus iūcta ex causa fideicōmissi restituere deberet dicto Francisco tres partes dictæ partis dicti Pieri,& quartam sibi retinere,ex sequentis cōsilio, vnde hoc ad rectū calculū reducendo,diuidi deberet hæreditas dictorum primorū parētum in partes quatuor:quarum duas ferre debet Michael hęres ex testamento ex iure dicti iunctę:aliam quartā partē ferre debet dictus Franciscus mētecaptus hęres pro quarta parte dictorum suorum aui,& auiæ.s.Guil.etiā dominę Francisce,de alia quarta quę contingit dicto Piero & succesiuè dicto Thomeno deberent fieri quatuor partes,quarum vnam ferre debet dictus Michael:aliam dictus mētecaptus,& sic si est apposita clausula codicillaris:dictus Michael debet habere dimidiam totius dictarum hæredi.dictorum primorum parētum:& sexdecimā portionē dictarum hæreditatum,residuū partiū ad mente captum.Si autē dicta clausula apposita non est, dictus Michael debet habere tres partes integras dictarum hæreditatū:& quartā solā ferret dictus Franciscus,& hoc dico saluo errore calculi.sed vidi testamentum in quo dictā clausulā non inueni,& ideo tres partes dictorū primorū parentum inferre debet dictus Michael, quartam partē dictus Franciscus.Et ita superius dictum est consulo ego Ange.de peru.l.do.

CONSILIVM LV.

1 *Pactum de reuedendo stipulatione vallato:quando impleri debeat.*
2 *Actio cum effectum competit ante obiectionem,etiam si exactio fieri nequeat.*
3 *Iuri agendi an præscribatur ex stipulatione qua pactum firmatur.*

Gulielmus & Franciscus vēdiderunt Bonifacio certum fundū pretio boñ.boni Iañ.& promiserunt defendere &c.Et si dictus fundus plus valet dicto pretio:illud quod supra valet dicto Bonifacio donauerunt &c.postmodum dictus Bonifacius & Georgius eius filius promiserunt dicto Gulielmo & Francisco reuendere dictū fundū quotiescunq; eidem solueret boñ.boni Iañ.& cessare donationem prædictam.& iurauerūt &c.¶ Modò quæritur nūquid isti Guil.& Francis. possint retinere dictum fundum: & nunquid isti Bonifacius & Georgius possint se tueri præscriptione iure offerendi spacio.xxx.vel.xl.annorum. Item si præscriptione se tueri non possint: vtrum dicti Guiliel. & Franciscus possint computari eidem Bonifacio & Georgio redditus in sortem.

1 Ex pacto de reuendendo† stipulatione(vt credo)vallato ex stip.prædicta, quoniam reuendere facti est,de cur.fur.l.consilio.& ob facti,punctum cōtinet,vnde agendū est ex stipulat. quæ cōpetit ad incerta.vt insti.de verbo.obl.in.§.j.sin autem stipula.nō interuenisset:esset pactum nudum,aut pollicitatio simplex, prout designasset verborū series & figura,ex neutro autem ipsorum ageretur cum ex interuallo fuisset factum pactum & sic nō esset vestitum aliquo vestimento.vt.l.iur.gen.§ quinimo.ver.igitur nuda pactio.cum simi.Ius autem agendi ad reuēdendum incontinenti cōpetijt:quoniā obligatio fuit pura nullam diem vel conditionem habens:vnde ex tunc incepit pręscriptio contra dictā actionem ex stipulatu,cui cū personalis sit non præscribitur minori spacio.xxx.annorū sed eis decurs.vltima nō viuit:quoniā. xxx. an.est.silentio sopita.C.de præscrip.xxx.an.l.si quis.§.j.&.l. vnica.de anna.excep.& ineptum est quęrere an iuri auferendi præscribatur:quoniam tunc de illo tractandum est cum actio nō nascitur nisi fiat ob.vt in pignoratitia dicimus quæ nō nascitur nisi debito soluto aut aliter satisfacto,& vbi creditor solutionē recipere nō vult:tūc orit̄ cū offert̄.ff.de pig.ac.l.si rē.§.omnis.cōiuncto §.fi.eiusdem.l. de isto iure offerendi quod est in mera facultate. loquitur gl.l.cum notissimi.C.de præscrip.xxx.anno.in ver.proponere.& glo.l.vnicæ de anna.except.in ver.pro socio, videlicet
2 ex quo ergo tempore.&.ff.de vsuca.l.pignori. ¶ † Hic autem actio ante obiectionem cōpetit cū effectu:licet exactio fieri non possit,nisi pretium offeratur,vt.ff.de ac.emp.l.Iul.§ offerri. & .l. qui pendentē vindemiam.& licet ad præsens de hoc iure discutere nō sit nostrū:tamen concludo iuri offerendi pręscribendum non obstā.quod consistit in mera facultate quia & ius adeundi in mera facultate consistit:& solo animo explicatur , & tamen præscribitur. C.de iure deli.l.licet.huius autē ratio,quia per explicationem dictorum actuū:quia nouum ius,& noua actio & exēplo prout suadet ratio subiectæ materie.vnde potentię acquirēdi per iura prędicta ita est ęquū pręscribi:sicut ipsis iuribus iā quęsitis.porro ver.explicanti actum:nullum ius nulla actio,nulla exceptio:quando pōt,sed solum insurgit explicatio eius ꝙ in libero explicantis arbitrio consistebat,sicut est ire ad ecclesiam ad sanctum Iacobū.& si tunc illi libertati arbitrij non pręscribitur.ff.de via.pu.l.man.publicā.Quod autem dixi de libero arbitrio cum explicat̄ nouum ius & noua actio:vendicat sibi locum nisi ex pręscrip.resultaret iniquitas,vt quia inuitus teneretur quis in cōmunione:ad quā & in qua regulariter nemo inuitus detinetur vt.ff.de condi.inde.l.si non sortem.§.si centum &.C.cōi diui. l.fi.& ideo licet.xl.vel centum annis duo in societate mansissent aut in cōione alicuius rei cōiter possedissent:nō esset prescriptū potētię renūciandi societati & petendi diuisionē vt no.gl. in .l.j. C.de annali exce.in ver.pro socio.ver.Itē si potuit renūciare,licet gl.sentiat cōtrariū & nō bene in.d.§.si cētum.in ver.ad cōionē.& ibi per bar.in reprobationibus suis,vnū tñ cōfiteor,ꝙ si in rē cōmunē vnus insolidū lōgissimo tēpore possedisset:ꝙ alter nō posset ad diuisionē prouocare,quoniā iuri agendi petitorio & diuisorio est pręscriptū.sic intelligitur glossa.d.l.fi.& ibi per Cyn.& Bar.nec mirū in dictis casibus non præscribitur,quia præscriptio bono publico introducta est.ff.de vsuca.l.j.malum aut bonū publicum esse potest:vbi in actus exercitio mala fides cōmittitur: & nutritur iniquitas.ff.quod quisq; iuris.l.si quis iniquū.C . de
3 preci.impera.offe.l.j.&.iij.&.l.rescrip.¶ † Hic tamē insurgit dubium an sit pręscriptum iuri agendi ex stipu.cum quotiescunq; pretiū redderetur:promissio de reddendo facta fuerit,& sic vidētur partes voluisse per illud verbum quotiescunque,quod omni tempore reuenditio possit peti:quasi tacitè renunciauerint promissores exceptioni præscriptionis.¶ Super hoc dico,ꝙ etiam si expresse hoc dictum fuisset.scilicet omni tempore:& nulla præscriptio renunciari nō potest,scilicet quòd nulla currat:licet possit,per.l.& per pactum statuti quod longior requiratur,vt no.gl. C.de sa.san.eccle.auf.quas actiones.iuramentum autē nō ob.principali.ff.de ope.li.l.libertus ita.iurauit.cū ergo promissio de vendēdo habeat vitā solum annorū.xxx.& ei tacite insit hæc condi-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio si fuerit petita:& intra annos.xxx. petita:ita iuramentū. ¶ Super secundo nō expedit disputare:ex quo præscriptū est,sed non licet esset præscriptum nō haberemus tractare quicquā de fructibus:quoniā percepti sunt per emptorē dominū existētē:vnde eū sequuntur iure dominii, vt.l.hærennius modesti.ff.de vsur.nec fit resolutio primæ vēdi.ita retrotrahatur vt dicimus in pacto.l.cōmissarię & adiectionis in diem vt.l.si res.§.fi.cum.l.seq.princ.sequentis.ff.de in diem adiec.sed noua venditio fit.ff.de contrahē. emp.l.pacta conuenta.ff.de pac.l.si vnus.§.pactus. vnde omnes fructus percepti ante lit.contesta.super premiſ. de reuendendo sunt emptoris nec cōputarentur in pretio de actio.em.l.Iul.§.fructibus.& de iure fiſ.l.valerianus. Et ita dico & consulo ego Angelus de vbal.de Perusio &c.

vnico fideiussore aut approbatore contentum non fuit:vnde saltem duo fideiussores & duo approbatores requirūtur:vt.d.l.vbi numerus. ¶ Nec obst.quod dicitur de mente legislatoris qui nō cōsiderauit aliud nisi vt accusato cautū esset:concedo enim: sed legislator nō considerauit solum esse cautum:sed etiam bene cautum.cōstat enim nobis bene cautū esse potius ex pluralitate reorum:quā ex promisione vnius quantūcunq; existentis bene soluendo.ff.de lib.le.l.iiij.§.fi.vbi est casus,& approbatores tenentur vt fideiussores.ff.de fideiuſ.tu.l.cum oſtēdimus. ¶ Concludo ergo ex præmiſsis, dictam accusationem recipi non potuisse:& omnem processum super eo factum nullius fore momenti. Et vt superius scriptum est, consulo ego Angelus de vbaldis legum doctor.

CONSILIVM LVI.

1 *Accusare non potest,qui iurisdictioni non subditur,*
2 *Conditio dispositioni adiecta debet impleri in forma.*
3 *Fideiussor vnicus quando sufficiat: si statutum plures requirat.*

QVidam non suppositus iurisdictioni cōmunis Florentiæ, accusauit quemdā de quibusdam delictis,ex quibus potest puniri arbitrio iudicis de iure communi si esset personalis pœna,& præstitit fideiussorem vnum tantum de ducentis libris & plus arbitrio iudicis,qui fideiussor fuit approbatus per vnum approbatorem communis Florentiæ,cum tamen approbatores sint multi. ¶ Queritur nunquid sit satisfactum reformationi editę in.Mccc xlv. die. xxviij. mensis Nouembris, visa dicta reformatione &c.

QVæ reformatio communis Florentiæ prohibet & negat accusatis admitti:nisi accusator per fideiussores idoneus approbatos per approbatores cōmunis Florentiæ satisdet de his de quibus reforma
1 tio disponit:& aliter factum annullat. † Et patet expresè,q̄ nō suppositus nō admittit̄ ad accusandū suppositum iuramēti cōis Florentiæ:nisi cōditionaliter satisdet & in forma tradita à statutis seu reformatione:quæ resistit receptioni accusationis & processui super ea propter q̄ apparet q̄ importatur conditio,cuius natura est vt primitus impleatur.ff.de condi.insti.l.si quis ita hęreditatis, licet modus & causa aliud sit:quoniā hæc duo sufficit ex postfacto impleri.l.qui diebus.§.terminus.de condi.& demō.cō
2 iuncto eo quod dicitur.ff.&.C.de cōdi.ob.cau.si † ergo nō suppositus ad accusandum sub conditione admittitur si satisdet, oportet q̄ satisdetur in forma:quoniam cōditio formaliter est implenda.l.meuius.&.l.qui hæredi.de condi.& demon. hic autem satisdationis cōditio nō est impleta formaliter duobus respectibus.† Primò q̄ vnicus fideiussor datus est:& hoc nō sufficit quia
3 statutū loquitur in plurali.Itē ille fideiussor non fuit approbatus nisi per vnum ex approbatoribus:& statutū exigit approbari per approbatores:& sic similiter est pluralis locutio:quæ vnico indiuiduo cōtenta nō est.Nā vnus nō est numerus,sed principiū numeri,vnde si statutum vel reformatio requirens numerum non verificatur in vno.ff.de testi.l.vbi numerus ibi casus.Nec obstat, si dicatur mentē legislatoris intuendā:quę solū considerauit accusato fore consultum,& ita consuluit cū vnus fideiussor intercedit sicut idoneus & cōplures:quoniā tam fideiussor quā approbator soluēdi sunt,vnde licet verba reformationis in plurali sint prolata:in singulari videntur sufficere.ff.de excusa.tu.l. scire oportet.§.qui autē.ver.sed & si maximè & potiſsimè cum officiū approbatoribus & cuilibet eorū insolidū:attributū.ff.de ne.gest. l.cū alicui tutorum & curatorum exēplo quorū quilibet habet administrationem insolidum:nisi diuisa sit administrandi potentia à lege,testatore,iudice,aut ab ipsis,aut nisi accusatis interposito ad finiendum administrantium potētia ordinetur.ff.de auctoto.l.& si pluribus coniuncta.l.fin.C.e.ti. quia illud ideo sic legislator potestatem concesit. ¶ Porro statutum in casu proposito in plurali loquens:tā respectu approbatorum quā fideiussorum

CONSILIVM LVII.

1 *Legatum mortuo legatario,an efficiatur caducum:an vero in filios legatarij transeat.*
2 *Verba generalia accessorie posita,quomodo intelligi debeant.*
3 *Conditio qualiter in dispositione sit intelligenda.*
4 *Prohibitio alienationis de voluntaria,& non necessaria intelligitur.*
5 *Transmissio ad hæredem non prohibetur alienatione prohibita.*

DOmina Andrea suum condidit testamentum,& suum hæredem fecit quoddā hospitale:in quo inter alia reliquit & legauit Thomasio quædam bona:cum his tamen conditionibus,vel quod dictus Thomasius vel sui hæredes vel descēdentes vsq; in quartum gradum non possint neque eis aliquo modo liceat dicta bona vendere,alienare permittere,pignorare,vel quouis alio titulo in alium transferre,quod si secus fecerit seu fecerint:tunc & eo casu ipsa bona deuenire voluit ad istū ipsius testatricis hæredem, ac etiam si euenerit q̄ dictus thomasius vel eius filij seu nepotes vel descendentes vsq; ad quartum gradum decesserint quādocunq; sine filijs legitimis & naturalibus:tunc in eo casu voluit ipsa talia bona deuenire ad ipsius dominæ testatricis hęredes,dictus Thomasius moritur,ante mortem dictæ testatricis ex eo filijs existētibus,visis prædictis ius erit,si dictū legatum debetur nec ne: & quid iuris &c.

AD declarationem præsentis dubij præmittendum est tria in themate prædicto fieri.primò nāque,ponitur legatū quod fit Thomasio:& cōditio adiecta ipsi legato. Secūdò verò ibi, q̄ si secus, ponitur testatricis dispositio in euētum conditionis prædictæ in fauorem hæredis. Tertiò ibi,ac etiam si euenerit,ponitur alia cōditio & dispositio in fauorem hæredis differens à prima, quia in ista vltima parte dispositio respicit bona:conditio verò solū personas & est casualis, in præcedentibus autem & conditio & dispositio etiam bona respicit,non solum personas,& est conditio potestatiua:vt ex forma testamenti supra narrati apparet:videndum est ergo,de qualibet dictarū partium de perse: & cuiusli-
1 bet earum virtute.† Et incipiendo à persona dicat mihi quærens, si dicta prima pars in qua ponitur, an legatū quod fit Thomasio & cōditio ipsi legato adiecta pōt facere q̄ dictū legatū factū thomasio eo moriēte viua testatrice,nō sit in eius psona caducū.Et certè non,quia casus est in.l.j.§.& cum lex.de cad.tol.in versic.& cum triplici.&.l.celsus.de leg.secundo cum simi.& nemo potest facere quin leges in suo testamento locum habent quo ad iuris effectum .l.nemo potest de lega.primo.Si dicis fateor in persona Thomasij:quia non potest in eius persona legatum Thomasio datum valere, quia tempore dandi hoc est morte testatricis dantis in rerum natura non fuit,vt dicit text.notab.in.l. si homo liber.§.si ita.in fi.de hæredi.insti.sed in persona hæredum vel descendentis Thomasij non est caducum:quia extant tempore dandi:hoc non est morte testatricis. Respondeo licet extēt tempore dandi: tamen eis per hanc partem non est datum:vnde in eorum persona non est caducum,quinimo eis nullo modo datum:quia testatrix in hac parte soli Thomasio;non autē hæredibus

redibus vel descendentibus legatum ergo ad eos nō porrigitur. quia dispositio facta de vna persona:non porrigitur ad alia. l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pac. Frustra ergo quæritur.an ex persona hæredum vel descendentiū Thomasij dictū legatum debeatur,cum non sit eis factū.& hæredibus descendentibus legatarij non pōt legatum deberi:cum non debeatur ex persona legatarij hoc est in eius persona vires assumatur.vt.C.de cadu.tol.l. vnica §.inautem.& inst.de verb.obl.§.ex conditionali. Quod aūt non sit eis legatum factum patet.quia verba legandi non dicunt de eis:sed solum de Thomasio igitur &c.vt.d.§.ante omnia. &.l.cū prætor.de iud.quia legatum factum vni:non intelligitur factum eius hæredibus,licet hæredes ex persona legatarij legatū consequantur.l.legatarius.de le.j.& quia si hæc voluisset testatrix:nulla erat ei difficultas dicere lego Thomasio & hæredibus vel descendentibus eius cum conditione &c.l.vnica.§.inautem ad deficiētis.C.de ca.tol.verū quia solū Thomasio affectionem habuit & ipsius Thomasij affectio ad legandū ei solum mouit: ei solū legauit & eum honorauit cū conditione non alienandi,nec ipse
3 nec eius hæredes vel descendentes.ad quos ex persona Thomasij & ipso mediante bona ei legata deuenire putauit.non aūt q̄ eis legaret vel legare vellet:quia circa eos nō versabatur affectio: nisi mediāte persona Thomasij ergo &c.l.nec adie.ff.pro socio. in legando ergo solū Thomasium nominauit:quia ei soli legare voluit.sed in apponendo conditionē nominauit etiam hęredem & descendentes:quia non voluit eos facultatē alienandi habere, qua priuauit Thomasiū quem prædilexit & cui legauit.imo vltimo magis eam voluit & hæredibus & descendentibus denegare.l.publius.§.j.de cōdi.& demon.facit quod notabiliter tenet dici per gl.& doc.q̄ verba pupillaris substitutio:vel aliàs fauorem continentia,non porriguntur ad eos qui non sunt in testamento nominati,etiā si ad eos contingat esse testatoris affectio.secus in verbis cōtinentibus onus:quia si illud voluit testatrix in nominatis:multo magis & nō nominatis seu non dilectis.& ista probantur & scribuntur in.l.cum filio.&.l.qui liberis.§.hæc verba. &.l. ex duobus.§.j.de vul.& pup.&.l si plures.de leg.iij. Et si dicis licet verba legandi solū de Thomasio loquantur tamen verba cōdit.dicunt etiā de hæredibus & descendentibus Thomasij:ergo per hoc eis etiā legare videtur. respondeo hoc nō sequitur:quia verba cōditionis nō inducunt dispositionē: sed inductā qualificant.l.si quis sub cōditione.si quis omissa cau.te.l.j.§.si quis simpliciter.de ver.ob.probatur in.l.ex facto.el primo.ff.de hęred.instit.ver.si dic.test.si seius mihi hæres nō erit titius hæres sit,ergo si seius non reperitur:alius instituitur per hæc verba cōditionaliter posita nō videtur institutus.probatur etiam in.l.lucius quod ibi no.ff.de hære.inst.vbi per verba cōditionaliter posita de hæredibus vel filijs,nō videtur reliqui filijs vel hæredibus quibus nihil nominatim relinquitur.vt scribit Bar.in.l. Cēturio.de vul. & pup.ibi quæro vlterius quid si testis &c.l.si sic.de le.iij. &. d.l. lucius.& probatur in.l.si quis ita hæres.eo.tit. ¶ Per predicta autem verba clarū est:q̄ nil relinquit hæredibus vel descēdentibus Thomasij:nec ab aliquo ergo &c. Item quia dicta verba cōditionis debent intelligi & suū effectū sortiri valente legato per testatricē Thomasio facto:vt testatrix putauit.ergo in illo casu exau
2 denda sunt verba:non in alio tacito vel præsumpto.l.loco. ff.de hære.instituendis.de vul.& pup.l.cū ex filio.§.j. ¶ † Et maximè quia verba quantuncunq; generalia accessoriè posita:intelliguntur secundū primam dispositionē cui accedunt sortiri effectum. non aliàs.l.prædijs.in prin.de le.iij.Itē quia dicta verba cū conditionibus &c.non ponuntur ad extendendā dispositionem factā in personā Thomasij ad alios seu in alios:sed solū ad qualificandum ipsam dispositionē in personam Thomasij factam:ergo in personam alterius nouam dispositionem nō inducit:nec faciunt alijs vel plus deberi legatū.sed qualiter debeatur Thomasio & ex eius persona hæredibus vel descendentibus vsq; in quartū gradum demonstrant.l.titius.in fi.ad treb.l.j.§.si quis ita sub conditione.si quis omi.cau.te.&.l.si legati serui.de le.j. Item verba cōditionaliter prolata quādo possunt quoquo modo vel aliàs sorti effectum nō inducunt dispositionem.l deniq;.§.interdū.de pecu.le.l.qui hæredi.§.fin.de condi.& demon.l.ex hac scriptura.de dona.cum fi.hic aūt possunt(vt prædixi)ergo &c. Item quia dicta conditionis verba ad plures,hoc est ad Thomasiū & ad hæredes & descendentes relata debent intelligi in casu in quo pariformiter in persona omniū possunt sortiri effectum:& sic legato in personam Thomasij valente.l.iam hoc iure.de vul.& pup.ff. &.l.hæreditatis.&.l.quāuis.C.eo. Item quia dicta verba cōditionis:videlicet q̄ dictus Thomasius vel sui hæredes vel descendentes &c.necessario conformiter intelliguntur post tempus legati. l.nā & fi.de iniusto te.l.decem.de verb.ob.l.si stichū.§.si quis ita. ff.de leg.j.ergo legatario:hoc est Thomasio decedente ante tempus legati quarti:quoniā non sortiuntur effectum. quia in illud tempus non porriguntur.l.in tempus.de hære.inst. Item quia dicta conditionis verba Thomasij ita & hæredes descendentiū intelligantur relata vt ad eos,qui aliàs hoc est ista conditione non apposita alio non dato possent alienare.vt probat tex.in.l.si quā do.in prin.de leg.j.vbi confirmatio donationū porrigitur ad illas:quæ confirmatione apposita nō valerent.l.de his.C.de do.in
3 ter virum & vxo.hoc etiā probatur † quia cōditio debet intelligi circa illud in quo & quorū respectu conditione nō apposita: vt late posit se habere ad esse & nō esse.l.si ita scriptū.§.j.de leg.iij.nam aliter intelligendo nō esset conditio.l.cum ad præsens.sicer.pet s̄.l.quo insecundo.de iniu.te. Item q̄ dicta conditionis verba sicut de Thomasio,ita de suis hæredibus vel descendentibus intelliguntur.scilicet ipso Thomasio legatum consequente: non aūt legato deficiente.casus est notabi.in.l.lucius.de fideicōlib.&.l.cū proponas.C.eo.titu.& sic intelliguntur de hæredibus vel descendentibus Thomasij legatarii:non aliàs.ergo per dicta verba siue sit solū alienationis cōditio,siue etiam prohibitio,hoc est cum cōditione q̄ dictus Tho.vel eius hæredes vel descendentes alienare nō possunt nec alienent(vt suadent verba sequentia ibi q̄ si secus fecerint &c.) non videtur legari hæredibus vel descendētibus Thomasij.sed dispositioni q̄ legata Thomasio quæ eius hęres vel descendens in eius hæreditate inueniet alienare nō posset,sicut nec ipse Thomasius poterat.vt sic ad eius hæredem vel descendentem transeat cū eodem onere.scilicet nō alienandi transeant.dico ex persona Thomasij & in eius hæreditate inueniant,non aūt q̄ eis legare videatur.vt probatur notabiliter in.l. qui duos.de vul.& pup.& sic alienationis cōditio vel prohibitio porriguntur in tempus legati quarti Thomasio.& ad illud qualificandum veniunt non ad nouum legatum in personam hæredis vel descen.Thomasij inducendum:vt in præcedenti est probatum. Et si dicis.quis est ergo sensus dictorum verborum,quia dictus Thomasius vel sui hæredes vel descendentes vsq; ad quartum gradum &c. Si illa verba vel sui hæredes intelligis de suis hæredibus ratione suitatis iuxta.l.gallus.§.etiam.versi. & bene &.§. videndum.& in.§.ille casus & quod ibi scribit Bart.quia illa disiunctiua vel descendentes cadit inter genus & speciem.nam qui libet suus hæres est descendens:sed non econuerso. vt.d.l.gallus. vnde resoluitur in expositiuam.ideſt vel eius hæredes descendentes vsq; ad quartum gradum.& c.vt.C.de transac.l. vbi pactum. & quod ibi no.in.ij.glo.vel stat propriè.quæstione dicta sui hæredes vel descendentes:licet non sui vsq; ad quartum gradum &c. Et sic in vtroq; sensu comprehendat descendentes:non hæredes quia illa dictio hæredes in medio posita:determinat vtrunq; verbum:videlicet sui & descendentes.l.iij.§.j.de li.& post.l.si legatarius.§.j.de leg.iij.& quia dicta conditionis verba non referuntur nisi ad eos qui aliàs conditione non apposita alienare possent,vt superius probatum est,si verò dicta verba vel sui hæredis intellecta generaliter de quibuscunq; vt sic exponantur:vel sui hęredes ideſt eius hæredes iuxta.l.in annalibus.C.de lega.de ver.sig.l.sciendum.etiam verba sequentia vel descendentes simul cum præcedentibus intelliguntur.q̄ dictus Thomasius vel eius hæredes. scilicet non descendentes vsq; ad quartum gradum & c.scilicet coniunctionis quicunq; sic cōiuncti licet non descendentes:sed forte ascendentes vel collaterales.& sic solum ad hæredes coniunctos vsq; ad quartum gradū testatrix prouidit.de remotioribus non vel nullo modo cōiunctis hæredibus nō curauit dicta testatrix prouidere:vel si vis,potes intelligere etiā de hæredibus nullo modo cōiunctis:& sic hæredes descēdentes cōprehendet vsq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quartum gradū coniunctionis hæredes. aut nullo modo coniunctos cōprehendit vsq; ad quartum gradū successionis de iure ciuili cōputando iuxta l. vel singulis. de. vul. & pu. & sic non pōt secundū aliquem sensum cōprehendere descendentes nō hęredes: quia de illis testatrix nō sentit, sed solū de descendeñ. hęredibus ad quos dicta bona Thomasio legata ex persona Thomasij deuenire putauit. non aūt q̄ eis per prædicta condi. verba legauerit nec legare voluerit: vt ex precedentibus probatū est. Sequitur ergo videre de secunda parte: videlicet ibi quod si secū fecerit &c. in qua vt dixi ponitur testatricis dispositio. mouentur conditionis prædictæ in fauorem facta: & ex ista certo certius est non legari hæredibus vel descendentibus Thomasij, quinimo legatum quod ad eos ex persona Thomasij peruenisset sub condi tione auferri videtur: & hospitali hæredi concedi. Et pro huius partis intellectu primo videndū est, quid si dictus Tho. viuens prædictum legatū repudiaret. & ex prædictis patet clare. q̄ non quia cum non admittatur nisi ex persona Thomasij Thomasio repudiante nihil petere possunt. l. j. de his qui ante aper. tab. Secū dò videndū est, quid si dictus Tho. viuens legatum agnouisset & decedens instituisset hæredem extraneū (hoc est non coniunctū) an per hoc dictum legatū deueniret ad hospitale. Circa quod aduertendum. q̄ hæc bona prædicta legantur hospitali hoc est hæredi, sub conditione si dictus Tho. vel sui hæredes vel descendentes secus fecerint: ergo sua cōtraria conditione. hoc est si secus nō fecerint videntur legata Thomasio. l. aliquādo. de condi. & demon. quia ergo istud legatū est conditionale sub cōditione non alienādi simpliciter posita: vt probatur in. l. iij. §. si quis ita. de adi. le. non refert licet præceptū, vel conditio, vel prohibitio alienandi sit nudum: vel simplicis cōditionis existentia vel non existentia, legatum debetur vel non debetur. l. meuius. de condi. & demon. & l. qui hæredi. in prin. in fi. eo. tit. solum ergo videndū est, an conditio dicatur existere hoc est q̄ Tho. secus fecerit instituē
4 do hæredem extraneum: & dicendū est q̄ non. quia † cōditio & prohibitio alienationis & legatū factum si secus fecerint, intelligitur de alienatione voluntaria non necessaria: ergo ad hæredem institutum non porriguntur. l. j. ff. de fundo dotali. & est tex. no. in. l. ex hoc dicto. §. sed hærede. de ali. iudi. mutan. cā facta. Probatur. quia non est quid imputetur dicto Thomasio legatario, si instituit hæredem quem vult. nam libera debet esse testandi facultas & institutio nō per metum pœne, sed omissionis lucri. l. ille autem. de hære inst. l. stipulatio hoc modo. de ver. obl. vnde etiā si testatrix voluisset legatū factum Thomasio ei vel eius hæredibus adimere in istum casum scilicet institutionis hæredis nō valeret. quia fideicōmissum relictum in defectū conditionis quæ à iure reijcitur vel reprobatur: nō debetur. l. quoties. de condi. & demon. l. j. C. de hts quæ pe. no. vnde si expresè dixisset testatrix lego Tho. si non instituerit sibi hæredem extraneū, & si instituerit lego Hospitali: nō valeret legatū sic factum Hospitali, sed deberet Thomasius habere legatū etiam si extraneum instituerit. vt dictis legibus. ergo concludo simpliciter de nō alienando posita per hæredis inst. non impletur. hoc est quod notabiliter scri-
5 bit Bar. in. l. peto. §. fratre. de leg. ij. q̄ † vbi prohibitio alienationis est facta simpliciter (vt in proposito) nō intelligitur prohibita trasmissio ad hæredem testamentariū vel legatarium. siue loquamur in prohibitione alienationis, siue inter cōtrahentes, siue in vltima voluntate. licet simpliciter alienationis prohibitio nō congruat in vltima voluntate: quia non valet. vt. l. filius. §. diui. de lega. ij. quādo stat in finibus simplicis prohibitionis. vt in. d. §. fratre per eū vt probatur in iuribus ibi alleg. sed vbi nō stat ur in finibus simplicis prohibitionis sed in casu alienationis, inferatur legatum alteri. vt in proposito. licet vt simpliciter prohibitio nō valeret: & per cōsequens non esset de eius effectu quærendum. tū quādo vltimo testator procedit in casum alienationis legando alteri: valet vt legatum sub illa cōditione factum. vt dicta. l. iij. §. si quis ita. de adimen. le. & hoc est quod no. dicere voluit text. & gl. in. d. §. diui. q̄ si prohibitio alienationis est simplex, hoc est nō limitata respectu certarū personarum in quas posit alienari: nihilominus est seruanda, si voluit ad certā personam legatū transire, si fiat contra. vt ibi in gl. super ver. respectu. ideo tūc est recurrendum ad doctrinam prædictā. q̄ instituendo non videtur facere cōtra prohibitionem: ideo nō dicitur existere conditio legati facti in casu si alienauerit, vt superius est probatū, secus vbi prohibitio alienationis non esset simpliciter facta, sed respectu certarum personarū in quas permittit alienari: & vltra illas prohibet generaliter. & ita loquitur. §. fratre. & l. pater. §. fundū. à contrario sensu. ratio diuersitatis patet rectè in spicienti. ¶ Vlterius pro huius tertiæ partis declaratione viso quid iuris. si Tho. viuens repudiasset, & quid si viuens agnouisset, & extraneū instituisset. videndum est si viuus alienaret ipse, vel hæredes sui, vel descendentes. quia vult testatrix eo casu deuenire ad dictū suum hæredem, quo videtur aliud fideicommissum in hoc casu relictum à thomasio, vel suis hæredibus, vel descendentibus: nisi aliud exprimeretur, videtur esse relictum sub duplici cōditione, si alienet ipse, vel sui hæredes, vel descendentes. vt no. scribit Bar. in. l. codicillis. de vsufruc. le. & l. qui duos. de vul. & pup. l. marcellus. §. fi. tit. eo. & in. l. Centurio. vbi idem sentit: ergo per hanc partem non pōt dici videri legatum hæredibus vel descendentibus Thomasij. quia ipsi nō sunt grauati: sed ipse Thomasius (vt dixi.) Item si essent grauati forent grauati in casu si secus fieret, qui nō euenit. ergo in istum non videtur eis relictū. quia si grauamen factū de hæredibus facit videri eis esset relictū. quia aliàs grauamen stare non pōt. vt. l. de nigę. §. interdū. ergo in casu in quo locū non habet nec habere potest grauamen, nec legatū locum habet. vt. d. §. interdū. & probatur in simili in. l. sed si restituatur. §. sed si dies. ff. de iud. Item absonum est q̄ per istam partem hæredibus vel descendentibus Thomasij videatur esse legatum, cum non posit legatū inducere quę inductum adimeret. l. titio cum moritur. de vsufru. & l. vsusfructus de vsufru. leg. ¶ Venio ad vltimam partem. ibi ac si euenerit &c. Et differt hæc vltima à sua proxima. quia hic ponitur alia conditio non recipiens bona sed personas: licet dispositio bona ipsa respiciat. Item supra est conditio potestatiua, hic autem casualis & sic differunt in facto quo ad iuris effectum. ideoq; de supra proxima particula dixi. & in ista locū habent, maxime quia licet filij in conditione ponantur si decesserint sine filijs &c. non propterea videtur eis legare. vt. d. l. lucius. cum alijs. suprà allega. Item quia nec per verba sequentia in quibus continetur dispositio, nec tunc voluit dicta bona deuenire ad hæredem prædictum & c. in casibus in quibus. suprà & licet dicat hic de filijs nepotibus vel descendentibus, intelligo de illis & de quibus & prout. suprà l. iij. de fun. instru. le. l. sed seruus. §. fi. de leg. j. cum si. Et ex prædictis concluditur indubitanter dictum legatum per mortem dicti Thomasij viua testatrice prædicta, fore caducum: & per consequens filijs vel descendentibus dicti Tho. non deberi. quia ad eos nō pertinet nisi ex persona Thomasij pertinere ergo non potest sine persona Thomasij: vnde deficit quia caducum, & sic ipsi in illa nullum ius habent: vt patet clarissime ex supradictis. Et ita consulo ego Io. de Ric. de floren. Item. d. Nic. de canonibus de prato. Item etiam consuluit dominus Thomas de canonibus de floren. & c.

CONSILIVM LVIII.

1 *Dilatio solutioni apposita quid operetur.*
2 *Ius quod non habet nemo transferre potest.*

COmmune florentiæ erat debitor Monaldi ex contractu. vt patet ex electione & acceptatione sui, vltimā tamen pagam sui salarij seu
1 mercedis demum finito officio debeat recipere. hic ergo † dilatio solutioni adiecta oblationem conditionalem non facit: sed solum exactionem differt. C. quando di. le. ce. l. ex his verbis per Bar. plenè. ff. de le. j. l. si cui. vnde in dicta sua terzaria & vltima paga potuit dictus Monaldus dictum Florentiæ suis creditoribus delegare. expectaturis eo modo & forma quibus ipsam pagam creditor delegans expectare debebat. † quoniam non potuit pinguius ius transferre quam habuit. ff. de pigno. lege lex vectigalis & ideo resoluto iure monaldi: resolutum esset ius illorum

ius illorū quibus delegatio facta fuit. tex. est ibi vbi. ff. cōi. præ. l. is cui. §. j. cum concor. ibi alleg. Solū ergo restat videre, an ius monaldi sit adeo resolutū vt nec ipse delegationem nō fecisset possit petere à Caserio vt sibi sua paga soluereture. Et super hoc sine dubio dicendū est q̄ non. pluribus de causis. ¶ Primò. q̄ omnes illi creditores vt mihi asserit tempore syndicatus dicti Monaldi corā suis syndicatoribus querelas exposuerunt contra dictū Monaldū, & syndicatores dictum Monaldū non absoluerunt nec cōdemnauerunt. propter quod ex forma statuti florentiæ ipso iure intelligitur absolutus. sicut ergo si verè fuisset absolutus amplius nō posset ab eo inquietari Monaldus. nec causam habens ab eo. quia rei iudicatæ exceptio in rem est, & sic transit in eum cui delegatio facta est, ita absolutoria ex. l. latæ sententiæ quoniā non minus operatur lex seu canon latę sententię quā sententia hominis. ff. de cap. di. l. amissione. §. qui deficiunt. vbi est gl. no. legistis. canoniste aūt abundant in hoc, ideo nō allego. Secundò. quia cōe quod est debitor Monaldi, non pōt à creditoribus Monaldi vexari directo. C. quando si. vel priua. quasi per totum. vnde licuit Cassario repræsentanti in hac parte cōe soluere Monaldo, & cui monaldus mandauit. Monaldus aūt mandauit soluere rogando vt illis solueretur: quoniā rogatus loco mandati est. ff. man. l. j. insti. de ob. quæ ex quasi cōtra. in prin. ff. de negg est. l. si seruū. vbi est opi. gl. licet non semper hoc verū sit in casibus quibusdam loquor qui thema nostrū non cōtingit vt no. plenè. ff. de infami. l. ob hæc verba. quæ gl. singularis est. Cōcludo ergo ex præmiss. Cassariū rectè soluere potuisse, quicquid soluerit cū soluerit de mandato Monaldi. nec alij creditores dictā solutionem potuissent impedire, cū contra cōe Florentiæ vt prædixi recta via. alij creditores Monaldi nō potuerint habere recursum & per consequens non contra Cassariū. quinimo & si Monaldus per seipsum de dicta vltima paga soluisset, rectè soluisset & liberatus esset. Sed tunc esset videndū. an illi creditores quibus solutum esset pecuniam debitam per eos receptā, teneatur alijs creditoribus cōferre, vt sic pro rata cuiuslibet debiti possit vnusquisq; consequi quod sibi debetur. de hoc autem puncto non sum consultus: & ideo non respondeo. sed iura de isto puncto loquentia eum decidunt, quod dicta solutio fieri potuit rationibus de quibus Iaco. de are. & Bar. post eum loquitur plenè. ff. de his quæ in frau. cre. l. pupillus. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ange. de perusio. ll. doc.

CONSILIVM LIX.

1 *Pater an possit bona parafernalia à matre relicta filiæ, sine eius consensu alienare.*
2 *Falcidia vel trebellianica non detrahitur de relictis ad pias causas.*
3 *Hypocritæ à deo damnantur quod cor eorum manibus sit difforme.*

1 QVidam pater familias † habens duas fœminas & vnū masculum ex eadem vxore & eodem matrimonio. quæ vxor eademq; mater dictorum filiorum habens certa bona immobilia parafernalia & fundos dotales in suo testamento (quod nobis transmittitur) instituit dictos filios suos. & eos adinuicem substituit prout patet ex forma testamenti prædicti. & mortua dicta matre, prædictus pater tradidit nuptui dictas suas filias. & prædictis suis filiabus existentibus nuptis & ętatis. xij. annorū cum dimidio, nec per eas adhuc agnita vel adita hæreditate dictæ earū matris prædictus pater fecit emancipationē, & cum prædictis filiabus, fecit transactionem eodem loco & tempore & corā eisdem testibus cū iuramento vallatam, prout patet ex tenore instrumenti manu publici notarij quod nobis transmittitur. & post dictos cōtractus dictus pater vendidit dicta bona immobilia parafernalia cuidā extraneo dictis filiabus & filio masculo existentibus minoribus, & prædictæ venditioni non cōsentientibus. demum dictus pater in suo testamento instituit filiū masculum prædictū hæredem, cui filio post mortem substituit quandā ecclesiam. demum filius dictus adita hæreditate patris cū beneficio inuentarij, fecit testamētum in quo dictas suas sorores sibi vniuersaliter hæredes instituit. & mortuo dicto filio dictæ filię feminæ nuptę pro parte sua vellent vendicare dicta bona parafernalia materna vendita per patrem ab illo extraneo emptore. nō obstantibus prædictis emancipationibus, transactionibus, & quittationibus factis inter ipsas & patrem ipsarū. dicentes dictos contractus ini quos, & se ad prædicta bona non extendere, nec de prædictis bonis in dictis quittationibus fuisse cogitatū. nec tunc temporis cognouisse verba testamenti matris ipsarū cui in dicto testamento fuerunt institutæ & ad inuicem substitutę de quibus nō fuerunt certificatæ prout iure decet. & inquātum dictæ filiæ fœminę possent non obstantibus prædictis vendicare vel prætendere aliqua iura in prædictis bonis parafernalibus venditis per patrem. vel etiam secundum testantem & conscientiam quo ad forū animæ & excusationem dicti testatoris defuncti. dicti administratores & economi dictæ ecclesiæ substitutæ: volūt & sunt parati satisfacere de bonis patris testatoris & ad ipsos peruentis prædictis filiabus: vsq; ad quantitatem pretij quam recepit pater de prædictis bonis parafernalibus per ipsum venditorem venditis. & quę rit consilium iustum in prædictis.

2 QVia filio fuit ecclesia substituta: & filius sine prole decesit, patet q̄ solam legitimam suā est filius assecutus. † cū de relictis ad pias causas secundum verā opi. & cōiter approbatam nec falc. nec trebel. detrahatur. vt no. C. ad. l. fal. auth. similiter. per Bar. plenè in. l. marcellus. §. quod aūt ad trebel. & sic super hoc amplius non insisto. cū igitur hic filius solam legitimā inueniat se habere pro parte sua: bona materna ab emptore filiæ quæ sunt hæredes filij prædicti ex persona dicti filij, sine dubio poterunt aduocare ex quo filius inuentariū confecit legitime & hæreditas est soluendo. ita q̄ super bonis reliquis vltra legitimam in hæreditate viuentis, emptor de emptione potest habere recursum. vt no. in. l. fin. §. in computatione. in gl. magna. C. de iure delib. & ibi per Cyn. Iaco. de bel. & Bar. Restat igitur videre quid iuris de portionibus quę filiæ contingebant: cōsideratis quittationibus supradictis & quia in consultatione quæritur quid iuris quo ad forum conscientiæ. dico quòd si pater filias dotauit in plusquā dotasset propter bona prædicta dudum vxoris suæ quæ à filiabus cōsequi spectabantur: quod eatenus quatenus dotauit in plus, filiæ non possunt super bonis paternis habere recursum. quoniam sibi inueniunt satisfactum in dotem: & natura non patitur vt his idem exigatur. vnde nec deus qui est prima causa causarum & est natura naturans secundum phylosophum & gl. insti. de iure natura. in fin. j. gl. & clarius insti. de ver. ob. §. conditiones. in ver. naturam. si autem pater ob dicta bona filias pinguius & opulentius non dotauit, tunc cum officium paternum fuerit & sit dotare filias: vt. l. vlti. C. de do. promis. Dico quòd in foro conscientiæ vsq; ad summam veri pretij per patrem percepti super bonis ipsius patris, filiæ possunt habere recursum. quoniam eatenus se damnificatas inueniunt: & ecclesia substituta sub filiarum iactura se inuenit locupletiorem. cum pater ex pretio illo locupletior factus fuerit hic similiter natura non patitur quem locupletari cum aliena iactura. ff. de condi. inde. l. nam natura. ¶ Nec ob. si dicatur nō fuisse patrem locupletem cum filiarum iactura, ex quo filiæ quittarunt patrem. quia arbitror filias quittasse cultu reuerentiæ paternalis: nec enim est verisimile omnia bona donasse. ff. de do. inter virum & vxo. l. si stipulatum. potissimè cum nemo donare, & iactare suum in dubio præsumatur. ff. de probatio. l. cum de indebito. ¶ Nec obst. si dicatur non fuisse donationem. quia in quittatione dicitur q̄ dictæ filiæ confitentur eis solutū & satisfactum. nam ex puncto apparet quòd hæc quittandi causa fuit falsa: vnde fuit color iste quæsitus. ff. de dona. inter virum & vxorem. l. si mulier. qui color quæsitus veritatis subsstantiam non immutat: nec intuendus est vt ibi. C. plus valere quod agitur † per totum. & maximè quo ad deum qui solum ad cor respicit: non ad manum nec exteriores actus secundum Ang. vnde damnat hypocritas & eorum opera: & illum qui veniunt in vestimentis ouium intus autem sunt lupi rapaces. vt legitur transumptiuè per Accursium. ff. de officio præsidis. lege. iij. §. illicita misteria. & hoc arbitor verum esse quo ad conscientiæ forum. Salua semper sententia theologorum: quorum hæc messis est. Super

secundè quid iuris sit de rigore:sub cuius autoritate cū de bono & æquo tractatur plerunq; erratur,vt.ff.de ver.ob.l.si seruū·§·sequitur.Dico considerandū an re vera solutū fuerit filiabus quittantibus quod debebatur per patrem,prout ipse in instrumento quittationis cōfessæ sunt:& tūc nullū ad bona prædicta possunt habere recursum,cū cesserint eidem patri omnia iura quæ in hæreditate matris habebant.per quā cessionem cōfirmatū est ius in persona emptoris dictorum bonorū hæreditatis prædictæ.vt.l.apud.Cælsum·§·si à titio.de excep.rei vend.& de do.exce.l.apud Cælsum·§·si à titio.Non ob.quod in cessione pacto,& quittatione prædictis nō fuerit dictū,ꝙ dictæ filiæ viderunt & legerunt testamētū maternū.nam ex narratis in quittatione prædicta apparet ꝙ filię habebant sententiā testamenti:& istud sufficit.ff.de le.l.scire leges.per Bar.ff.de transf.l.de his.sinautem reuera dictis filiabus solutū non fuit quod debebatur à patre:nec in totū nec in patrem ꝙ sic esse apparet ex puncto.quia pater ante quittationē bona materna vendiderat,& tradiderat:neq; apparet in alio dictis filiabus esse aliter satisfactū:nisi quia confesse sunt satisfactū eis esse,quæ cōfessio alia satisfactione manuali nō apparente ad satisfactionem solius voluntatis earū necessariò restringitur,ac etiā coarctatur:vt.l.si rem·§·omnis ver.satisfactū.ff.de pig.ac.tūc dicta quittatio:non valet vt trāsactio.quoniā nullo dato vel retēto facta.vt.C.de trāsac.l.transactio,sed licet nō valeat vt transactio valet vt pactū gratuitū.quia sic cōtrahentes voluerunt & maximè quia iuramentū interuenit,per quod valet quittatio omni modo quo pōt vt.l.cum pater·§·filius matrē.ff.de leg.ij.hoc ergo pactū liberatoriū iuramento firmatū vsq; ad.ccccc.aureos tenet. C.de don.l.sancimus ab inde.s̃.est nullū.quia donationem sapit & liberatio gratuita à.ccccc.aureis.scilicet ita eget insinuatione, sicut alia quælibet donatio.vt.ff.de reg.iur.l.si quis oblatione.in gl.quæ sententia firmatur per Bar.ff.de dona.l.Modestinus.Nec dicat quis filios quittātes ratione iuramenti cōtrauenire nō posse,per.l.C.de transac.si quis maior quoniā.l.resistit donandi potentiæ vltra.ccccc.aureos.vnde illius.l. beneficio renuntiari non pōt.secundum Bart.in.d.l.Modestinus.& potissimè quia actus insinuandi ad solennizandā donationē inductus.& quæcūq; ad solennitatem inducta nō relaxantur cōsensu partiū.ff. de post.l. quos prohibet plenè per glo.in.l.filius·§·veterani ff.de procu.C. de pac.l.si quis in cōscribendo per Bar.& plenè ff.de fideius.l.si quis pro eo.inducta enim ad solennitatem sunt bono publico introducta.cui bono publico & iuri prohibitiuo nec renunciatur pacto,nec id iuramento firmatur:velut cōtra bonos mores interposito.vt in.c.ij.de maio.& obe.&.c.nō est obligatoriū. de reg. iur.li.vj.per Bar.in.l.si quis pro eo.Pro hoc.quia qui insinuationis defectū obijcit,non venit cōtra pactū suum.sed nō insinuantis negligentiam solā allegat.Et hæc differunt inter se.& hāc partem.scilicet ꝙ donans possit impugnare donationem iuramento firmatā ex insinuationis defectu,consuluit germanus noster dominus Bal.in ciuitate castelli cuius cōsilio tunc adhesi: & nūc vehemens insisto,tanquā iuramento,quia ex forma statuti pistorij nō valet à.lxx.libris.s̃.vbi quis donat omnia bona sua,sicut mulier hæc fecit,quia nulla alia habebat nisi bona matris: & illa bona omnia corporalia:vnde vltra libras.lxx.dicta donatio non tenebit:ob solennitatem omissam.nec replicare expedit nunc propter prædictas annotationes & iura,sint mobilia vel immobilia an tertia species est enim hæc quæstio vulgaris,& ita vt superius scriptum est consulo ego Ang.l.doc.

CONSILIVM LX.

1 *Fratres si societatem omnium bonorum contrahant,quomodo inter eos diuidatur lucrum vno eorum moriente relicto filio pupillo.*

2 *Infans consentire non potest.*

3 *Nepos ex fratre omne interesse recuperabit à patruis,qui bona communia in proprios vsus conuerterunt.*

4 *Patruus alimenta nepoti imputabit,si eius negotia gesserit.*

1 MOrte dicti filii aliorum filiorum cōfratris dissoluta fuit societas† quo ad descendentes & eius hæredes in quos societas nō transit:ne impediatur libera factio testamenti.ff.pro soc.l.cū duobus·§·idē respondit societatis hæres.ibi nec in tutela nec in societate succedit.ff.de infa.l.furti·§·mandati.ver.non tamen.ff.pro so.l.actione·§·societas.& eo.tit.l.nemo pōt.nec societas de nouo inter pa-
2 truos & nepotē tacitè intelligitur renouata,propter duo.¶ †Primò.propter infamiā nepotis qui cōsentiendi potestatem nō habuit.vt.l.j.C.de fal.mo.C.de iure deli.l.potuit. & sic deficit in eo cōsensus:qui est potissima pars ad contrahendū societatē & contractus reliquos.vt.ff.de pac.l.j.& de actio.& ob.l.consensu.nec enim contrahitur societas cū infante:qui consentire & obligare non pōt.de ac.& ob.l.j.§.furiosum.&.ff.de ver.ob.in prin.¶ Secundò.quia patrui mortuo eorū fratre,vt in puncto premittitur omnia gesserunt nomine proprio,nō nomine nepotis cōiter,vnde ex huiusmodi abfuit non solū consensus infantis,imo & patruorum maiorū:quoniā omnia eorū nomine empta sunt,licet si socij essent:ad cōicandū compellerentur tutores.ff.pro so.l.si quis societatē cōtraxerit:sed in proposito,inter patruos & nepotem nulla societas est vt dixi.vñ cōcludo oīa empta & omnia acquisita per dictos patruos quātuncūq; alentes,& gubernantes,& secū in eadē familia retinentes:eorū nepotē infantem ipsorū patruorū esse nec eos nepoti cōicare compelli.ex quo nulla societas cōtracta fuit nec contrahi potuit inter patruos & nepotē,nec ad cōicandū contracta cōpellentur,ex hoc ꝙ hereditatis bona tenuerunt indiuisa.vt.l.cū duobus·§·cū duo.&·§·si fratris.ff.pro so. Bar.ff.de iti.actuq; priua.l.j.si quis hoc interdicto.vnde sup primo puncto dico.oīa iura & omnes quæstus per dictos patruos nullo modo esse cōicandos seu cōicanda nepoti seu nepti.hoc intelligo nisi acquisitū sit feudū per patruos.in eo enim hæc specialitas est:vt si acquirens de suo proprio acquisiuit,suū sit.si de cōi pecunia insimul habitant nec simul habitant proprietas aūt feudi acquirentis sit:nisi dominus sciuerit pecunia cōi emptum quo casu etiā est cōe.vt in.c.ij.de duobus fratribus de eodē bene-
3 ficio inuest.in.iiij.col.& hæc de primo sufficiant.¶ †Super secūdo dico.ꝙ si patrui in vsus proprios cōuerterant pecunias cōes, & mercantias:ꝙ nepos omne interesse damni emergentis ab illis recuperet:quoniā verū interesse est,& propriè. sed nō vsura quæ est omni iure interdicta.de vsuris.salubriter.&.c.nauiganti.&.c. de vsur.alleg.& auth.ad hæc.licet secus sit in arbitraria,ratione loci in qua habetur ratio propter locū tam lucri quod fecisset in loco quā damni.vt.ff.de eo qđ cer.lo.l.ij·§ nunc de officio. in gl. in ver.solebat.per doc.in.l.vna.C.de sen.quæ pro eo.hoc intelligo, nisi cū pecunia cōi lucrati essent.nā tunc lucra cōicanda sunt nepoti.vt plenè no.Spe.in tit.de iud.iiij.parte·§· sequitur ver. quid si vnus ex fratribus.tantū aūt ferent plus patrui,quātū ascribendū est labori personarū ipsorū.secundū Bar.C.de bo.quæ lib.l.cum oportet.& hoc in lucro licito.illicitū aūt (vt vsura) non cōicatur.cū ad restitutionē solus fenerator teneatur.secundū Bar.ibi facit.ff.pro socio.l.quod si ex furto.licet videatur alia cōtra.ff.pro soc.l.si onus·§·j.sed loquitur eo iure quo erant vsuræ permissę.& an in dubio cū pecunia cōi vel propria præsumatur quęstus fecis-
4 se,ibi Bar.ponit & Spe.in.d·§·vnde non refero.¶ †Super tertio. dico imputari posse nepoti alimenta si eius gerebat negotia quæ gessisse mihi satis constare videatur ex puncto,cū simul habitaret.& bona teneret communia.nam gestorio nomine expendisse videntur,non animo donandi.C.de nego.gest.l.alimenta.&.l. quod in vxo.&.ff.de nego.gest.l. Nesennius. Similiter imputabunt sumptus funeris:quoniam facti sunt post societatem solutam finitam.vnde pertinerent ad filios qui de hæreditate eius nihil attingunt.ff.de reli.l.at si quis·§·hæc actio. ver.igitur estimandum erit per Cy.C.de neg.gest.l.j.¶ Super eo aūt quod quæritur.an dicti patrui possint de parte nepoti cōtingente detrahere quicquid soluerunt de eorū pecunia pro restituenda dote matris nepoti:potest probabiliter dubitari,cum fuerint socij fratris defuncti omniū bonorum.& in hoc articulo considero.ꝙ vbi matrimoniū soluitur societate durante, si dos cedit lucro mariti:illa inter socios est cōis & si cōmuni lucro cedit.& ita econuerso. si eius lucro non cedit:sed eam parti mulieri reddi necesse est oportet de communi restitui.vt.l.actione·§·fin.cum.l.se.ff.pro so. quādoq; societas dissoluitur constante matrimonio:& tunc dos viro reddenda est,similiter de cōi retinenda per eū constāte matrimonio,quā debet maritus.ꝙ si suo lucro cedet.cōicabit illam cū effectu.vt.d.l.actione·§·fi.cū.l.se.quandoq; societas & matrimonium simul dissoluerunt:vt est in casu nostro quia morte socij est distractum matrimonium & societas:& tunc idem quod in quolibet casuum prædictorum.nam dotis onus ex quo socij erant omniū bonorum:est effectum cōmune omniū sociorum. vt.l.iij.ff.pro soc.vnde quādocunq; cedet dies restituendæ dotis illud pertinet cōiter ad omnes.vt.l.est es alienū.ff.pro socio.Concludo ergo dotem matris nepotis fuisse de communi soluenda, non de sola parte nepotis.Et ita dico & consulo ego Ange.

CONSILIVM LXI.

1 *Debitor citatus si non comparens soluat,non punitur tanquam contumax.*

2 *Statuta odiosa & pœnalia restringi debent.*

3 *Copulatiua quando resoluatur in disiunctiuam.*

4 *Citatus comparere non dicitur,nisi actum explicet propter quem citatur.*

5 *Citatus comparens si satisfactionem non dederit,in iure suo non audiet.*

6 *Factum non dicitur quod vitiose efficitur.*

7 *Iudices omnes in executione sententiarum consulum æqualem habet potestatem.*

Visis prædictis statutis & ordinamentis communis Florentiæ & dictæ vniuersitatis mercantiæ ciuitatis Flerentiæ loquentibus de quibus supra fit mentio.

Visis statutis & ordinamentis communis Florentiæ & vniuersitatis mercantiæ ciuitatis Florentiæ loquentibus ve cessantibus,& fugitiuis cum rebus & pecunia alienis.Quæritur vtrum dictus dominus collatis possit pro executione dictæ sententiæ pronunciare cessantem & fugitiuū dictum Iacobum,& si potest:vtrum necessario requiratur præsentia & consensus consiliariorum vniuersitatis mercantiæ.

QVæritur.& quæstio per statuta prædicta satis dubia dici pōt.inuestigemus ergo ipsorū statutorū mentem,& verba:vt sic recta cō-
1 prehendatur decisio.& cōsidero ꝙ† quādoq; debitor ex sententia consulū citatus non cōparet tamen soluit:& contra istū nullū remediū tediale inuentū est,quoniam ea solutione omnis tollitur obligatio.vt insti.qui.mo.tol.ob·§·j.imo omnia remedia tedialia illata propter cōtumaciā.in non soluendo retractantur.ff. vt in pos.leg.l.si pecuniæ.sufficit enim soluere quod debetur.vt ff.de procu.l.si reus paratus.ff.iud.sol.l.iudicatū solui. quādoq; debitor non cōparet neq; soluit:& tunc pronunciari pōt cessans & fugitiuus. & huius vigore statuti vniuersitatis mercatorum quod prouidet solū contra non cōparentes,& nō soluentes,& nō obseruantes præcepta fienda per iudicem, attribuit potestatem hanc officiali pronunciandi debitorem damnatū cessantem & fugitiuū.nisi duobus concurrentibus.scilicet cōtumacia in non cōparendo & in non obseruando precepta seu nō soluendo.& hoc patet ex copula,quæ copulatorū concursum requirit.vt.l.si hæredi plures.de condic.insti.cum concor.ibi alleg.in gl. & quod hæc fuerit mens dicti statuti, colligitur ex verbis suis & primo. in·§·& si huiusmodi.ver. debet officialis sic citatos & requisitos ibi & non cōparentes.&c.Vnde solum contra nō comparentes prouidit.& in eo·§·ver.& quod ipsi non comparentes. adhuc ergo verbum non cōparentes repetijt legis lator, nō contentus vnica locutione,vt clare daret intelligi.ꝙ solum contra non cōparentes voluit prouidere.& hic est verus & sanus intellectus quis est cōparentem iudicare posse cessantem & fugitiuum,cū compare-
2 re cessare & fugere sint contradictoria.¶ †Coarctare ergo statutum prædictum tam odiosum & pœnale iuri communi.istud est æquum & consonum rationi.C.de nox.l.si serui nostri.secundum autem ius cōmune,non latitat,non cessat,nec fugit qui pręsens est & coram iudice copiā sui facit:vt iste fecit de quo quæritur.ff.quæ in frau.cre.l. fulcinius·§·quid sit latitare. Nec ob. hoc quod soluere detractans inopia & mole debitorum oppressus, cessans & fugiens aut latitans est:cum tali impotenti & debitum confitenti beneficium cessionis iura concedunt. vt patet in toto titu.de ces.bo.C.&.ff.nec dicat quis.ꝙ vbi oratio negatiua concipitur copulatiue,resoluitur in disiunctam.vt in hoc exemplo.si promitto sub pœna non facere hoc.igitur illud.quia quandocunque eorum non fecero pœna incurritur.vt.l.si is quis ducenta·§·vtrum.ff.de re.du.loquitur enim in eo qui promittit copulatiuè duo non facere:& si cōtra fecerit promittit pœnam:vnde quia vtrunq; inobedientiæ est:merito cuicunq; parti obligationis satis non faciat, verū est ipsum promissorem quod in obligatione deduxit nō impleuisse:vnde non immerito pœna cōmittitur cōtra eum vt ibi.porro in casu præmisso non sunt verba ad debitorem relata,sed ad iudicem cui hæc species meri & mixti imperij quæ consistit in pronunciando cessantes & fugitiuos concessa est contra debitores non cōparentes & non soluentes.quodcunq; igitur istorū deficiat:nō est ei attributa potestas.sicut dicimus alibi in conseruatoribus:quibus contra malefactores notorios:est attributa potestas.nō enim sufficit cōmissum fore,nisi ad illud notorium sit,nec posse cognoscere nisi in loco vel ciuitate insigni,in quo possit haberi copia peritorū,non igitur cognoscitur in ciuitate nō insigni:in quo non pōt copia peritorum haberi.pro hoc, quia vbi duo copulantur ad eundem finem siue affirmatiuè,siue negatiuè,necessario requiritur copulatorū concursus.vnde mutus & surdus à natura nō testantur.vnde quantū ad effectum impossibilitatis testandi,ambę hę qualitates desiderantur,& vna nō sufficit vt.l.discretis.C.qui testa.fa.pos.& ita est rectè cōsideran-
3 ti.† Pręterea quādo copula ponitur in oratione negatiua,tunc si copulantur duo substantiua,resoluitur in disiunctā in casu quo dixi in.d·§·vtrū.sed si copulantur,concursus vt patet in posthumo præterito qui sui natiuitate rumpit testamentū,si ad nullum tendit monstrū & prodigium.certe requiritur ꝙ ad nullū horum tendat vt rumpat.l.si.de post.C.Ita in proposito.si debitor citatus non comparuit,pronunciari pōt cessans & fugitiuus. istæ ergo duæ qualitates sic copulate ad vnū finem tendentes, per quas ad hunc solum finem non satisfactionis est exitus,concurrere debent simul.& hęc videtur mihi veritas potissimè quia in casu in quo debitor cōparuit & non soluit,aliud statutū expressè prouidit ꝙ post mensem tantū à die capturæ & carcerationis ipsorum pronunciari debeant cessans & fugitiuus.ergo patet ꝙ aliud statutum de non comparente loquitur,qui pronunciari pōt cessans & fugitiuus non expectando lapsum mensis.& iste est casus noster quia debitor cōparuit:& si fuisset positus in carceribus post mensem à die incarcerationis posset dictum remedium exerceri ante non.quia est casus omissus à statuto & remanet in disposi-
4 tione iuris cōmunis.de libe.& post.l.cōmodissimè. ¶ †Nec ob. ꝙ citatus ad solutionem vel alterius actus explicationem,nō dicitur apparere nisi actū explicet,cū duo p̄cepta sint.ff.de fideicō. lib.l.non tantū·§·Artificulano. vbi videtur tex.& facit de arbi.l. Celsus. quia cōcedo ꝙ non cōparet,ex quo actum non explicat. sed bene cōparet ad tribunal.quod statutū considerauit quod apparet:quia per aliud statutū disponitur contra comparentem & non soluentem vnde concludo in hoc tertio casu,cum debitor comparet & non carceratur.nam ante lapsum mensis ad carcera-
5 tionem pronunciari non potest cessans & fugitiuus.¶ †Nec ob. si dicatur si fuit petita satisdatio & cum comparuit eandem tenet non pręstitit:vnde in nullo suo iure debeat audiri.vt patet in statuto communis Florentiæ sub rubrica ꝙ debitores requisiti &c. vnde cum non debuerit audiri:eius comparatio pro non cōparitione haberi debeat,quasi non cōparuit legitimè.& citatus debet semper legitimè comparere.aliàs contumax reputatur.C. de his qui ad eccle.confu.l.præsenti·§·cum autem.C.de procu.l.fin. per Inn.de elec.quia propter.in gl.super hoc·§·vnde non dicitur sistere iuri,qui non stat vt stare debet,vel quanto tempore stare debet.ff.si quis cau.l.si quis quoddā.cum prin.l.se.sic nō dicitur defendere,qui nō rectè defendit.vt.ff.de procuratori.l.sed hoc defendere.ff.qui.ex cau.in pos.ea.l.hoc aūt·§·rectè defendi.cum ergo hic debitor sine fideiussore audiri non debuit neq; stetit,neq; defendit.vnde idem de eo iudicari debet:quod de non compa-
6 rente & penitus contumace.¶ †Pro hoc etiam facit totum illud generale,quòd non videtur factum:quoties vitiose fit aliquid.ff. qui satisda.cog.l.quoties.cum concor.ibi allegatis.quia concedo hoc,si citatus eo tempore quo ad iudicium vocabatur, & tenebatur fuisset requisitus vt satisdaret: & cessasset vel recusasset.illa enim verba quòd non audiatur nisi satisdet, intelligun-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur q̃ satisdatio sit petita, aliter autem hæc pœna audientiæ denegandæ, non incurritur nisi postuletur: vt. ff. de dam. infec. l. iiij. §. hoc autem iudicium. & est casus in hac iudiciali cautione prestãda: quæ non prestita audientia denegatur. ff. de procur. l. mutus. §. pœna. coniuncta. l. Pomp. §. rati. cũ gl. ff. de procura. At in puncto non apparet q̃ petita fuerit in prima cõparatione quã fecit ad citationem, qua continebatur vt solueret. sed ex interuallo cõtra suam comparitionem obiectũ inuenio, q̃ non sufficit cõparitio, quia non soluit. maximè cum secundũ statutum cõis Florentiæ, non auditur debitor si non satisdat. debuit enim formaliter obijci q̃ non erat audiendus, & debuit satisdatio peti (vt dictum est) vnde cum ineptè replicatũ fuerit q̃ non debebat audiri satisdatione non prestita patet, q̃ ratione ineptitudinis replicationis prædictæ, illa replicatio est nullius momenti: quoniã verba exceptionis semper sunt formaliter conçipiẽda, aliter nil operatur obiectio. ff. de flumi. l. j. §. labeo. & in cle. vltima de ap. vbi optimus tex. facit. ff. de procura. l itaq; vbi etiã est tex. bonus per Iac. de are. de leg. j. l. titiæ textores. Quid vltra, q̃ non possit pronunciari cessans fugitiuus: nisi per officialem cũ consilio & consensu consulum patet apertè. quia hic est modus exequendi sententias. sed hoc remedium pronunciationis cessationis & fugæ per statuta adinuentum: vt celerius & habilius possit fieri sententiarum executio, attributũ est officiali consulum. vnde alijs officialibus intelligitur denegatũ. vt. ff. de iud. l. cum prætor. &. C. de offi. præsi. in. l. vna. secundũ vnum intellectum. C. de epi. & cle. l.
7 consulta diualia. &. C. de epi. & cle. l. repetita. ¶ †Nec ob. q̃ potestas cuiuslibet iudicis quãtum attinet ad executionem sententiarum consulum, adæquatur in omnibus & per omnia potestati officialis. vnde si officialis pót pronunciare quem cessantem & fugitiuum, ita q̃ quilibet alius iudex hoc operetur hæc adæquatio facta per illa verba in omnibus & per omnia: vt probatur. ff. de leg. j. l. j. &. C. cõia de leg. l. ij. quia illud de plano concederem, si pronunciationis potestas soli officiali cõpeteret: sed non competit sibi soli. sed vna cum cõsulibus: ergo hæc non pót officialis quia illud dicitur quis posse: quod sine adiuncto põt, sed q̃ sine alio non põt illud non dicitur posse. vnde dicimus pupillum hæreditatem non posse adire quia non pót solus: sed cum autoritate tutoris. similiter dicimus tutorem nõ posse: quia nec solus potest. C. de iure deli. l. potuit. &. ff. de acqui. hære. l. minor. &. l. pup. & inst. de auth. tu. §. neq; vnde concludo. q̃ omnia remedia executiua in quibus non requiritur pronunciatio & sententia: quia illa potest officialis quicunq; communis Florentiæ iurisdictionem habens quæ aũt solus officialis non potest sine consulibus, sicut est pronunciare diffinitiuè, & interlocutorie, illud non dicitur officialis posse sicut dicimus in his quæ prælatus administrare non pót sine consensu capituli. nam dicimus prælatum posse imo non posse. ex quo solus non pót. vt in. c. j. de re. ec. non alie. sic dicimus in minore, quia sicut licet alienare possit prædium cum decreto & autoritate tutoris & curatoris, tamen quia solus non potest dicitur non posse. C. de prædi. mi. l. non solum &. l. si quidem. C. de admi. tuto. l. lex quæ tutores. pro hoc optimè. quia potestas hæc pronunciandi plurium est, & cõpetit eis sub nomine dignitatis. vnde nullius dicitur: sed omnium. vt. l. in tantum. §. vniuersitatis. de re. diui. per Dyn. in regu. iur. de re communi per Bar. de leg. j. l. ij. in gl. cum igitur executio potestatis aliorum iudicium sit ad potestatem officiali attributa, dico quòd quicquid plus officialis solus sine alio potest quã officialis alij illud plus eum aditum potestati ipsorum. q̃ autem solus non potest illud non est cæteris officialibus attributum. Ad corroborationem etiam conclusionis prædicti facti quia asseritur non fore probatum eum mercatorem fuisse (vt exigit statutũ) & potissimè tempore citationis. quo tempore forsitan hæc qualitas adesse vtilis erat pro actore. ff. de noxa. l. in delictis. §. fin. &. ff. quorum leg. l. prima plenè Bar. in. l. prima. ff. de vul. & pupilla. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ange.

CONSILIVM LXII.

1 *Vxor an acquirat viro suo.*
2 *Maritus an lucretur vsumfructum bonorum quæ vxori obueniunt.*
3 *Bona vxori obuenta, quando maritus lucretur, & quando eis fruatur.*
4 *Vxor an transferat vsumfructũ bonorum quæ sibi obueniunt in maritũ.*
5 *Maritus quando possit vti frui bonis per vxorem quæsitis.*
6 *Fructus percepti ex bonis vxori obuentis cedunt lucro mariti.*

TItius de florentia habens vxorem Florentinã cõstante matrimonio ad ipsam mulierem peruenerunt duæ domus de bonis hæreditarijs quondam matris dictæ eius vxoris, dictus verò Titius cõstante dicto matrimonio percepit & habuit, pensiones & red
1 ditus dictarum duarum domorũ. † Reperitur inter ordinamenta & statuta cõis florentiæ quoddam statutum positum in secundo libro voluminis domini potestatis, sub rubrica de eo quod vxor acquisierit viuente viro, istius continentiæ & tenoris, videlicet si vxor alicuius acquisierit, vel ex quocunq; iure ad eam deuenerit, vel venisset viuente viro suo legitimo, ipse vir ea volente vel inuita, possit & valeat donec vixerit vti ipso tali acquisito vel ad eam deuento, & exigere tam tale acquisitum vel deuentũ quam eius fructus ab omni detentore & possessore, & eis vti vel frui sicut ipsa vxor, non obstante aliquo capitulo statuti. nisi vir eius expulerit vel reliquerit aut male tractauerit eam, vel nisi esset lusor vel male tractaret negocia sua, & hæc extendantur ad præterita & ad futura, ita tamen q̃ sit mulieris proprietas, & eius hæredis, saluo eo quod dicitur. ff. eo. li. in statutis positis sub rubrica qualiter succedatur in dotem, & in bonis vel vxo. præmortuæ, & si quid ad eam peruenerit de bonis patris vel matris, aut alicuius ex linea paterna vel materna, vel ab aliquo iusto iure vel titulo, quod illud prefatum vxo. sit, & esse intelligatur, & ad eam pertineat pleno iure & non intelligantur esse viri, & bona deuenta ad aliquam mulierem (viuente viro) alicuius successionis, possit ea ipsa mulier defendere contra omnes creditores viri, ab omni persona, & occasione viri. Et prædicta locum habeant nisi essent relicta, data, vel concessa mulieri prædicte sub conditione, vt eorum vsusfru. non pertineat ad virum, quo casu dictus vsuf. nõ peruenia tur ad virum, sed sit ipsius mulieris. Modò visis prædictis Quæritur an dictus Titius fuerit lucratus dictos redditus, an vero hæredes dicti Titij ad præsens defuncti, cogi possint ad restituendum dictos redditus dictæ mulieri.

DIctum statutum per directũ
2 videtur sibi contrarium. † nam in prin. dicit deuentum ad vxo. constante matrimonio virum posse vti & frui, sicut vxor. ij. q. in ver. & si quid dicere videtur oppositum, dum dicit acquisita de bonis patris vel matris, aut alicuius ex linea materna, vel paterna, vel ab alio, iusto iure vel titulo, q̃ illud totum sit præfate vxo. ad eam pertineat pleno iure, & sic finis corrigere videtur principium propter repugnantiam: vt lege non cogendũ. in prin. coniuncto ver. Sabinus. ff. de procu. de le. j. si mihi & tibi. §. in legatis. de condi. & demon. l. quod traditis. C. de pac. l. pactanouissima. ff. de iur. om. iud. l. si idem. §. fi. & secũ dum hoc sensus est, quòd nihil viro quæritur. vnde erit iuri communi statutum conforme. sed non credo statuentem voluisse seruire de vento, de quo sine dubio seruiret, cum hoc sit dispositum à iure ciuili, quòd bona parafernalia nec quo ad vsum, vel vsum fru. viri sint, nec credo tam cito in eadem oratione & verborum compagine, voluisse statuentem seipsum corrigere. ff. de condi. & demon. l. nam ad ea. est ergo dictum statutum sub distinctione iuuandum, vt tanta repugnantia euitetur. ff. de peti. hære. lege item videndũ extra de testi. cum tu fili. per Iaco. de Are. in. l. insulam. solu. matri. per Cy. in. l. in exercendis. C. de fi. inst. videamus ergo qualiter principium intelligatur, & qualiter dictus ver. & si
3 quid, & dico quòd multos intellectus habere potest. ¶ † Primus est de quæsitis per vxo. titulo & iniusto iure. sed non puto hoc sensisse legislatorem, quia non est verisimile statuentem de iniuste quæsitis, voluisse aliquem fore participem. vt. ff. pro so. l. cum duobus. §. fi. cum. l. seq. ¶ † Secundò potest intelligi, vt principiũ loquatur de genere, tradendo regulam generalem, quòd de omnibus quæsitis per vxo. vnde cũq;, vir possit vti & frui, sicut vxor nõ distincto an bona prouenerint, an ab extraneo. an à patre, vel paterna linea, vel quia hæc verba, & eis vti & frui poterant esse dubia

dubia, an per ea statutũ iuris concederet simpliciter vsum facti & fruitionem, quæ in facto consistit sicut vxor habet, ideo statutum declarans seipsum in dicto versi. & si quid disponit, q̃ licet concedat hanc potestatem viro vtendi & fruendi sicut pót vxor. non tamen vult q̃ vir sit fructuarius & sic habeat vsumfr. prout est seruitus imo simpliciter prout sonat in factũ propriè sicut in vxore est ipsa aũt proprietas & vsufr. causalis sit vxor, & sic voluit pleno iure apud vxorẽ esse. scilicet quo ad proprietatem &
4 vsumf. † Et si diceremus mulierem vsumfructũ solum quæsiuisse, vel vsum, certè si diceremus illũ in virum transferre iam apud vxorem nihil remaneret. sentit ergo principiũ de vsufr. prout in mero facto cõsistit, non aũt prout seruitutes sunt, & secundũ istũ intellectum qui in meã mentem cadit. Dico quod omnibus quę
5 sitis vti & frui pót, non attento à quo bona processerint ipsum autem acquisitum pleno iure vxori. † Patitur istud statutum & aliũ intellectum. scilicet q̃ principium tradat regulã vt quæsitis per vxo. vir possit vti & frui, in ver. nisi ponatur exceptio, q̃ nullo ac quisito possit vti si vir eã expulerit. vel reliquerit, aut malè tractauerit vir aut esset lusor, aut malè vteretur sua substantia in ver. & si quid ponatur alia exceptio à regula supradicta, scilicet q̃ vir nõ possit vti quæsitis per vxorem de bonis paternis vel maternis, vel alicuius ex linea paterna vel materna, vel ab aliquo alio, iusto titulo vel iure. scilicet de bonis patris vel matris, vel eorum linea. vnde in hoc ver. solũ consideraui statuens an quæsitum sit de bonis patris vel matris, vel eorum linea, & maritus vti nõ possit, siue mulier illud quęsierit à patre vel matre, vel aliquo de eorum linea. siue ab alio qui de linea non fuerit, & ista interpretatio est multum benigna, quoniã lucra ex tali linea peruenictia omnia quodammodo luctuosa sunt, vnde noluit statutum vxori afflictæ ex morte parentum aliam afflictionem addere. ff. de offi. præsi. diuus vt sicut vxor funestata est suis parentibus, vel eorũ prole, ita & post hanc afflictionem bonis eorũ quo ad vsu. priue tur contra. l. ff. de inoffi. test. l. nam & si parentibus. &. C. de col. l. fi. & istam arbitror mentẽ statuentium fuisse ob rationem prædictam non finalem, sed potius impulsiuam. Posset aũt huic intellectui obijci, quia si bona sunt patris vel matris, vel alterius de eadem linea, ergo ab alio quã ab eius vxo non possunt acquiri. sed respondeo imo possunt finge bona paterna vsuf. vel alterius extranei esse & solũ vsumfructum filiæ acquisitis, porro hoc ex bonis tantũ patris est. Item finge bona patris iusto tit. in extraneum
6 translata quo ad vsucapiendi conditionem, nempe bona patris sunt, vsucapiendi cõditio possessoris, & ius percipiendi fructus similiter possessoris bonefidei esse, certè si hæc bona patris sunt tamen est vsucapiendi cõditio filiæ & ius percipiendi fructus ratione tituli & bonefidei, horũ ergo bonorum filia iure vtendi & fruendi non carebit. ¶ † Cõcludo ergo ex prædictis fructus perceptos ex bonis prædictis per dictum virũ eius lucro cessisse. vt ff. de vsufr. l. defuncta. ideo ad eius hæredes pertinere nec illos restituendos esse ex quo per maritum, aut eius mandato percepti sunt. Hoc intelligo si bona non fuissent materna, sed quia presupponitur in puncto materna fuisse, vir lucratus non fuit fructũ dictorum bonorum vigore dicti statuti. Illud aũt non omitto q̃ eo casu quo vir pôt vti & frui, nõ concluditur quin & vxor eisdẽ bonis possit similiter vti & frui & hoc patet ex verbis illis sicut ipsa vxor. Diuidetur ergo cõmodita- inter eos ex econuerso. ff. de vsufr. accresc. l. si mulieri. quia ergo nec fructuarius nec vsuarius est maritus, sed solius commoditatis particeps vbi bona nõ peruenerunt à patre, matre, vel eorum linea, secundũ vnum intellectum, vel etiam vbi peruenerunt secundũ alium intellectũ dico vtroq; casu vxorẽ bona quæsita vendere, & locare posse, absq; consensu mariti: & cum eo participante commoditatis vsus & fruitionem quãta ex ipsis rebus quæsitis percipi potuisset obuentionis tempore tex. est no. ff. de vsufr. leg. l. fundi trebatiani. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ange.

CONSILIVM LXIII.

1 *Cognati & agnati condemnatorii, an puniantur ex inobedientia eorum.*
2 *Executio pœnalis in damnatos fienda, an possit fieri in descendentes &*
agnatos.
3 *Consuetudo municipij quando iura tollat singularium personarum.*
4 *Metus pœnarum tam bonos quam malos arcere dicitur.*
5 *Statutum ad bonum publicum interpretari debet.*
6 *Delicta suos sequuntur autores.*

NObilis miles dominus Raymundus de tholomeis de senis, vna cum quibusdã alijs fuerunt condemnati per dominũ senatorem ciuitatis senarum in ære & persona, pro subuersione seu turbatione status dictæ ciuitatis senarũ, prout in condemnatione facta de
1 eis plenius cõtinetur. † Demum per opportuna cõsilia dictæ ciuitatis Senarum fuit solenniter reformatum, q̃ domini anciani dictæ ciuitatis tenerentur & deberent per seipsos seu per vnũ rectorem & officialem ciuitatis prædictæ. cui in his in totũ vel in partem eorum vices cõmiserint prouidere, disponere, & ordinare, quod omnes & singuli condemnati dicti communis ad mortem, & quilibet ipsorum vadant, stent & morentur in locis & ad loca distantia & à ciuitate Senarum vltra centum miliaria, & prouidere & disponere & ordinare de tempore & temporibus, quibus & per quæ dicti banniti vadant ad loca distantia & quanto tempore morentur, & obseruent confine & de modo forma tempore reputationis, & de alijs obseruantijs, & de mansione, & de reputatione ipsorum in strumentorũ, ac etiam disponere, prouidere, & ordinare, de pœnis præiudicijs, & grauaminibus, etiam quantumcunq; grauibus & grauissimis, contra prędictos in quã libet ipsorum quæ eis iniuncta vel per prædicta aut eorum prætextu, aut actione quomodolibet ordinata non obseruarent. & quod pro prædictis & circa prædicta, & quodlibet seu aliquod prædictorum & eorum occasione & prætextu & pro eorum cuiusq; obseruantia & effectu ac etiam executione. & de & super istis posint (vt dictum est) per se seu illum rectorem, & officialem dictæ ciuitatis cui commiserunt, & ipse officialis cui in totũ vel in parte commiserint, posint (vt præfertur) prouidere, disponere, & ordinare, & prouisionem & ordinamenta etiam quantuncunq; grauia & pœnalia facere quæ & de quibus, prout, & quemadmodum viderint expedire semel & pluries, non obstantibus prædictis vel aliquo prædictorum aliquibus legibus, statutis, & ordinamentis prouisis aut reformatione cõsiliorum populis & communis senarum obstaculis seu repugnantijs quibuscunq; etiam quãtuncunq; derogatorijs pœnalibus vel precisis, vel etiam si de eis, vel ipsorum aliquo debuisset fieri specialis mẽtio, & expressa quibus omnibus intelligatur esse & si nominatã expresse specialiter & generaliter derogatum. Postea dicti domini anciani prouiderunt, vt omnes & singuli condemnati & exbanniti tenerentur, & deberent sub certis pœnis se representare in aliquo certo loco, distan. à dicta ciuitate per centum miliaria infra certum terminum & de dicta representatione confici faceret instrumentum, seu instrumenta: & ipsum instrumentum presentare coram dictis dominis ancianis intra certum terminum & ad dictos confines stare in certo termino. Item q̃ omnes & singuli præfati exbanniti tenerentur & deberent ad dictos cõfines stare, & prædicta omnia integrè obseruare sub illis pœnis, tam personalibus quã pecuniarijs, quas dictus senator dictę ciuitatis duxerit eis seu eorum cuilibet in genere vel in specie seu eorum cuiusq;, vel alterius ipsorum agnatis seu cognatis seu cõiunctis, in quocunq; gradu per lineam masculinã imponendum, seu infligendum, seu quomodolibet declarandum, quas pœnas ipse dominus senator teneatur & debeat imponere & declarare, sine aliqua causæ cognitione, summarie & de plano & sine strepitu & figura iudicij, sub pœna librarum coniunctarum. & quicquid fuerit per ipsum circa hæc pro prædictis vel prædictorum occasione factis impositum, seu inflictum, seu declaratum valeat, & teneat ipso iure, tanquam si factum foret per dictos dominos ancianos seu per totum populum, & commune ciuitatis Senarum contradictione aliqua non obstante deinde dictus dominus Senator vigore, & virtute, supradictæ commissionis in eum factæ, & omni via, modo iure quibus melius potuit, ordinauit decreuit & statuit, quod omnes & singuli dicti condẽnati infra certũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminum deberent se præsentare in aliquo certo loco, distante à ciuitate Senarum per centũ miliaria: & instrumentum suæ præsentationis transmittere intra certum terminum pœna mille florenorũ, & se singulis diebus præsentare, & confici facere instrumentum sub dicta pœna, quæ toties cõmittatur ipso iure, & autoritate dictæ constitutionis sine aliquo facto vel ministerio hominis, quoties prædicta nõ fuerint obseruata. Item q dictæ pœnæ pecuniariæ, & quælibet ipsarum cõmittantur non solũ contra prædictos condemnatos, vel aliquem ex eis: sed & effectualiter & autoritate dictæ cõstitutionis contra ipsorũ condemnatorum coniunctos per lineã masculinam vsq; ad quartũ gradum secundum iura canonica: & quod executio dictarum pœnarum & cuiuslibet earũ fiat. & fieri debeat per quemcunq; rectorem & officialem cõmunis Senarũ de facto, absq; processu ciuitatis banno vel condemnatione & omnibus solennitatibus, seu subsãtialibus iuris communis & municipalis penitus remotis, & reiectis contra personã vel personas dictorum coniunctorum, & in bonis ipsorum cuiusq; eorum, cõtra quem vel quos aliqua ex dictis pœnis occasionibus prædictis, vel aliqua earum esset qualitercunq; cõmissa non obstãte in prædictis aliquibus legibus, statutis, ordi. vel consti. quibuscunq; loquentibus tam iuris cõmunis quã municipalis, quomodocunq; & qualitercunq; in contrarium loquentibus, derogatorijs in prædictis, quibus quidẽ omnibus prædictis, & singulis ex certa scientia perinde ac si de eisdem facta esset mentio specialis autoritate dictæ legis & constitutionis, specialiter & expresè derogauit & derogatũ esse voluit. Qui dominus Raymundus, & quidam alij non obseruauerunt dicta confinia & ordinamenta secundũ formam prouision. & ordin. prædictarum propter quę dictus do. Ray. fuit condemnatus per dominum potestatem dictæ ciuitatis Senarũ in Flo. auri mille propter inobseruantiam prædictorũ. Demum do. Raymundus mortuus est & decessit relictis legitimis tribus filijs masculis qui tempore dictarũ ordiñ, & prouisiõñ. factarum per dictũ dominum Senatorem erant ætatis. xij. an. seu minores. ¶ Modò quæritur vtrum executio dictarum pœnarum vel alicuius earũ fuerit commissa contra dictos filios do. Raymundi & alios eius agnatos. ¶ Et an executio dictarum pœnarum de iure fieri possit contra dictos descendẽtes vel agnatos dicti do. Raymundi & aliorũ non obstañ. dictis ordiñ. Et quid iuris oĩm prædictorũ: viso pũcto prædicto, & visis dictis reformationibus & ordinamẽtis de quibus supra fit mentio, & alijs iuribus ad prædicta facientibus,

2 SI prouisio facta contra agnatos † & cognatos condemnatorum non obseruantium confin. fuisset facta per opportuna cõsilia non dubitarem q dicta prouisio esset seruanda: quoniam opportuna consilia. Itẽ possunt de iure quod totus populus. C. quæ sit long. consue. in gl. rubricæ & non est alibi. Pro hoc optime quod not. gl. de dolo. l. sed ex dolo. §. sed an municeps. vbi apertè decidit q illud videtur per omnes fieri quod fit per consiliũ ciuitatis, aut maiorem partem. ¶ Facit quod not. ff. quod me. cã. l. metum. §.
3 animaduertendum. in gl. &. ff. de reg. iu. l. aliud. §. refertur. † Nec obst. q lex aut consuetudo municipij iura singularium personarum non tollit nec in eorum præiudiciũ suo statuto vel consuetudine quicquã inducit, nisi priuati illi consentiant expresè vel tacitè. vt. ff. com. pre. l. venditor. §. si constat. per Inno. expresè. de consue. c. j. in. ij. col. versi. & si specialibus personis &c. Pro cuius opi. videtur casus. ff. de appel. l. si constat. ff. de polli. l. toties. &. ff. qui & à quib. l. si priuatus. vbi est optimus maximè cum iura cõtra singulas personas statuenda non sint per Cy. in. l. ij. de his qui sunt sui vel alie. iu. quæ omnia dicta iura intelligantur nisi talis consuetudo, aut municipalis statuti hoc inducat ad bonum publicum. nam tunc etiã iuri singularium personarum præiudicari potest, & contra illas singulares personas statuto & consuetudine disponi põt. ff. de v suf. l. ũ pẽdentes. §. si quid cloacarij. C. de iu. fis. l. certa forma per Inn. plenè no. de iniur. & dam. da. c. in nostra. & ibi etiã per Io. an. in nouella. statutũ aũt quod est cõtra coniunctos pœnarũ incurrendarũ ex transgressione mandatorum ipsis condemnatis iniunctorũ suadet bonũ publicum quod cõsistit in magistratibus. f. creandis & in obedientia & reuerentia ipsis adhibenda. ff. de iust. & iur. l. j. §. publicũ. coniuncta. l. j. in prin. ff. de post. &. c. ij. de ma. & obe. vbi nõ obediens principi morte debet
4 mori. ¶ † Constat aũt metu pœnarum nedũ bonis: imo pranos arceri. C. de trãsac. si quis maior. C. ad. l. iul. repe. l. j. vnde oderunt peccare mali formidine pœnæ. vt. l. j. circa princ. coniuncta gl. de iust. & iu. Et non solũ formidat quis delinquere metu pœnæ in eũ infligendæ, vt ibidem, imo si infligi debent in coniunctũ. vt. ff. de cõdi. & demon. l. hæres meus. §. fi. ff. de in ius voc. vt. ea. l. j. ij. & iij. Nec mirũ quia nemo vnquã carnem suam odio habuit. vt no. gl. in. d. l. j. in gl. ma. circa fi. Potissimè versatur hoc bonum publi cum vt relegati obseruent confinia. vt. d. lege certa forma. & ideo transgressores acriter puniuntur. ff. de pœn. l. relegati. ¶ Conclu do ergo ex præmissis. per. l municipalẽ editam à generali cõcilio populi posse induci, vt coniuncti teneãtur ad pœnas pecuniarias quæ relegatis infliguntur ex transgressione mandatorum. ¶ Pro hoc optime facit quòd coniuncti per lineam masculinã descendentes de sanguine suspecti sunt, vnde etiam eis ob hanc causam licet nulla in eis sit culpa Cæsar penam inducit ex peccato parentũ in Cæsarem cõmisso. vt. l. quisquis. C. ad. l. Iul. ma. ¶ Restat solũ videre an officiales deputati per opportuna cõsilia cum potestate, per se & alios prouidendi & disponendi & ordinandi & prouisiones & ordinamenta & quantuncũq; grauia & pœnalia faciendi & c. prout superius apparet in puncto, potuerit per se & alios ex transgressione mandatorũ & confiniũ in obseruantiã statuere in coniunctos ipsorũ transgressorũ. qui sint coniuncti per lineam descendentẽ siue ascendentẽ siue transuersalem, & videtur q sic propter duo. Primò quia concedentes potestatẽ hoc potuerunt, ergo & illi quibus talis potestas est attributa. nam illorum vice funguntur & perinde est ac si illa ordinamenta facta essent per ipsa opportuna consilia. vt. ff. quod quisq; vniuer. no. l.
5 item eorũ. §. fi decuriones. per Inn. de ele. in causis. in prin. ¶ † Secundò quia ita statuit ad bonum publicũ partium vt est dictũ. ergo ratione boni publici debet valere statutũ, & sic videtur interpretanda eorũ potestas: quoniã videtur benigna ex quo expedit reipublicæ. ff. de cõdi. & demon. hoc modo. In contrarium, q nõ valeat statutũ factũ per commissarios cõtra coniunctos per aliquã ex lineis supradictis ostenditur pluribus modis. Primò ex limitata potestate per opportuna cõsilia de prouidendo de pœnis etiam grauissimis, cũ contra condemnatos attributa sit potentia prouidendi, ergo contra oẽs alios est deneganda. ff. de iud. l. cum prætor. Et pro hoc est casus in. c. fi. de offi. dele li. vj. vbi plenissima potestas conseruatoribus attributa, in malefatores notorios, & nonnullos alios malefactores extenditur, nedum q extẽdatur ad penitus innocentes. Nec ob. si dicatur in eadem reformatione cõtinetur q eorum prætextu vel occasione &c. quæ quidẽ verba omnem cãm remotissimam cõplectuntur. C. de fur. l. fi. §. sed cũ in secunda. C. vt omnis cã tam ciuilis quã criminalis infra certum tem. terminetur. l. fi. quia cõcedo, dummodo per hanc occasionem non fiat prouisio contra alios quã contra damnatos, potuerunt enim excedere formas pœnarum impositarũ relegatis transgressoribus, sed nõ potuerunt nec poterunt cõtra non damnatos, quia statuentes restrinxerunt arbitrium contra dãnatos vt dictum est. Quinimò & licet nõ fuissent adiecta illa verba cõtra prædictos & quemlibet prædictorũ subaudiri deberent, quoniam in nulla potestate quantumcunq; plenissima, venit illicitũ. vt. l. creditor. §. lucius man. ff. de condi. inde. l. procurari. ff. de pac.
6 l. si vnus. §. illud nulla per Bar. † Illicitum aũt est tam iure diuino quã canonico & ciuili ex maleficijs puniri alios quã autores. C. de pœnis. l. sancimus. de iureiu. c j. li. vj. xxiiij. q. iij. si hæres. l. dis. iiij. iudex vnde nõ portat filius iniquitatem patris. xxiiij. q. ij. his ita loquor de pœna temporalis, nam pœnam diuinam quãdoq; sustinet pro ascendente descendens. vnde in diuina scriptura, patres comederunt vuas acerbas & dentes filiorũ obstupescunt. de quo trãsumptiuè per gl. iur. ciuilis in cor. vt omnes obe. iudi. pro uin. circa prin. ver. secuto. In crimine hæresis, & læsæ maiestatis hoc est speciale, vt & filij portent iniquitatem patris. & hoc est statutũ ecclesiæ & Cesaris qui habet vtrunq; gladium, & legibus sunt soluti, & per offensam in Cæsarem destrui posset machina

mundialis

mundialis. & per offensam hæreticæ prauitatis horũ animæ perderentur, quæ sunt corpori præferendæ. vt. l. vlt. C. de sa. san. eccl. Vnde placuit Cęsari, & ecclesiæ. propter immanitatẽ criminis cõcernentis vniuersum: ita iura constitui. Sic & propter vniuersale peccatũ Christus innocẽs passus est, quia aliter expurgari nõ poterat nisi vniuersum pateretur. ideo opportuit christum pati: qui vniuersum erat. Statutũ aũt prædictũ de quo quæritur, factũ fuit à carentibus potestate, vt superius est ostensum. Concludo ergo ex præmissis. dicta ordinamenta quatenus concernunt filios & cõiunctos cõdemnatorum prædictorũ nullius fore momenti. & ideo in eos nõ fore cõmissam dictã pœnam: nec in eos fieri posse executionem dictarũ pœnarum. Et ad prædicta etiã sic dicenda multũ me mouet pietatis intuitus: qui in personis pupillorũ potissimè est habendus: quoniã in nullo peccarunt. & si aliquid peccassent lex quandoq; propter miserationẽ etatis aut pœnas mitigat: aut indulget ex toto. C. de fal. mo. l. vna. de mino. l. auxiliũ. §. in delictis. C. de infa. l. & si senior. no. ff. de insa. l. quid ergo. §. pœna grauior. Potissimè cũ delictum negligendo cõmittitur. vt. C. si aduer. deli. l. ij. C. de his qui. vt indi. l. minoribus. Et solã negligentiam puniri credentes (vt arbitror) timore pœnę ipsos cõiunctos semper stare solicitos & attentos in exhortando & persuadendo: vt eorũ coniuncti relegati pereant mandatis pœnę, quæ negligentia in exhortando & curando prædicta propter imbecillitatem ætatis in pupillos non cadit. qui nesciunt exhortari, & eorũ consilia vel recordia imbecillia spernuntur ab homine & à iure. vnde vocem non habent in electionibus prælatorum vel officialium publicorũ, etiam si consuetudo contraria sit, secũdum Inn. de æta. & qua. ex ratione facit optimè. ff. de decu. l. non tantũ. j. respon. ff. de mu. & ho. l. ad rem publicam. ff. de vac. mu. l. sextũ decimum. facit. C. de testa. mili. fi. ff. de test. l. qua ætate. C. de legi. tu. l. fi. de sup. negli. præla. grandi. de æta. & qua. c. indecorum. Et ita consulo ego Ang. de vbaldis do cto. &c.

CONSILIVM LXIIII.

1 *Voluntates decedentium debent executioni mandari.*
2 *Executores testamenti an priuentur officio, si infra tempus debitum non fuerint executi.*
3 *Executore testamenti negligente, an deuoluatur executio ad episcopum.*

1 QVoniam nihil est quod magis hominibus debeatur. † quã vt suppremæ voluntatis postquã aliud velle nõ possunt, liber sit stilus, & licitum q iterũ non redit arbitrium decens est celeriter exequi testamentũ, & vltimas voluntates quæ pro legibus sunt seruandæ. Ideoq; statuimus q quicunq; hactenus deputatus fuerit executor vltimæ voluntatis, vel in posterũ deputabitur, si executionem sibi cõmissam intra annũ computandũ ab obitu testatoris non fecerit, vel non faciet in futurũ, cũ ex hoc manifeste eius
2 negligentia deprehendatur: ipsa executio per diocesanum episcopum fiat cõtradictione aliqua nõ obst. ¶ † Nũc quæritur. an executores deputati si eorũ officij notitiã habuerunt nõ exequendo intra q tempora hac cõstitutione statuta: sint priuati officio exequendi. ita q executio ad diocesanũ deuoluta sit. ¶ Secundò quæritur. an hæredes scripti: possint deducere quod eis debetur, & funeris impensam, ex quo fuerunt grauati de restituendo hæreditatem alteri sub cõditione, & conditio purificata ita sit: q locus sit fideicom. vniuersali ex suprascripti testamẽti figura. ¶ Super primo videtur de iure dicendũ per cursum temporis in cõstitutione præfixi: executores priuatos fore, qui habuerunt scientiã testamenti & ex scientie tempore terminus est elapsus. põt enim diocesanus in pertinentibus ad spiritualẽ vel dependentibus ab eisdem statutũ facere quo ligantur, nõ solum clerici. imo laici. & etiã in temporalibus inter clericos. vt in. c. vt animarum. j. respon. &. §. statuto. de const. li. vj. & de maio. & obe. c. quod super his. & iste est casus noster. nã relicta pro anima, & ad pias causas in redemptione animarũ debẽtur: & per eorũ præstationem animarũ periculis obuiatur. vt. d. c. vt animarũ. &. ff. de le. ij. l. si quis titio. Et executores deputati nõ exequendo peccant. vnde per tale statutum obuiatur periculo animarũ testatorum relinquentium & ipsorũ executorum. vnde obuiare tali periculo recte ad diocesanum pertinet. vt in. d. c. vt animarũ. & est text. expressus. C. de epis. & cle. auth. licet. & in corpore vnde sumitur. vbi tex. expresè dicit. q si iussus per testatorẽ implere suũ pium propositũ illud non implet monitus per diocesanũ: q priuatur omni commodo sibi relicto: & potestas implendi ad diocesanũ deuoluitur at in proposito quilibet executor monitus est per constitutionẽ synodalem, quæ nõ minus operatur, quod monitio per nunciũ aut epistolam vel voce propria. vt. C. de contrahen. stipu. l. magnam. Fortior est enim legis virtus q sit monitio iudicis: quoniã à. l. non appellatur, sed à sẽtẽtia iudicis sic. de ver. sig. l. si qua pœna. & mora cõtracta ex canone latæ sententiæ non purgatur: sed cõtracta per sententiam est purgabilis. vt no. Io. an. de elec. cupiẽtes. in ver. expectati. li. vj. ¶ Huic aũt dicto meo multũ repugnat dictum Bar. in. l. executore. C. de exec. rei iudi. & in. l. fin. §. si quis optione. C. cõmu. de leg. scilicet q lapsus temporis in cõstitutione præfixit: non deuoluat ad diocesanũ distribuendi potentiam eo quod secundũ eum illi dicuntur executores, qui legata incertis personis relicta solũ habent exequi. illi aũt ad quos spectat electio personarum pauperũ vel aliorum: nõ dicuntur nec sunt executores nec eorũ potestas anno finitur. vt. d. §. sed si quis. coniuncta. d. l. executore. ¶ Sed ad hoc respondeo: q hic non sola & simplex electio pauperum & priorũ locorum est commissa: imo electio est distributio inter eos. vnde executores sunt qui eligunt & inter electos distribuunt verbaliter & realiter. quinimo & agendi habẽt potestatem. vnde nõ sumus in casu Bar. Præterea & si sola electio cõmissa esset, etiam dico q lapsu temporis in cõstitutione præfixi: priuati essent eligendi potestate. nam quantum ad hunc tractatũ omnis habens aliquid implere vel expedire ex iussu testatoris (maxime ad pietatem respiciens) executor appellatur. vt apparet ex tex. in cor. præalle. & Spec. hoc tenet & Ioã. an. post eum. in titu. de instr. edi. §. nunc aliqua. in prin. vnde siue habeat expedire solum electionẽ siue aliud quicquã: executor est. & ideo non obst. l. executorem. quia alius tractatus est & tractatum diuersitas tollit contrarium: & ex vno nõ infertur in alium propter diuersitatem naturæ. vnde in hoc passu cũ Bart. nunquã fui. Super secundo dico. q si instituti inuentarium confecerunt: non est dubiũ q omnia eis debita detrahunt, & cũ alijs creditoribus cõcurrunt. vt. l. fi. §. in computatione. C. de iure delibe. Si aũt inuentariũ non fecerunt: adhuc idem: quia grauatus de restituendo hæreditatem (vt est in proposito) deducit contra fideicõ. non solum debitũ ciuiliter & naturaliter: imo & solũ debitum naturale, & hoc casu: hæreditatis aditio pro solutione cedit. ff. de fol. l. stichum. §. aditio. ibi casus & iura noua coarctantia hæredem cõficere inuentarium: hoc nihil immutant de iure antiquo. sed solum prouident cõtra hæredem quando vult vti falcidia cõtra legatarios singulares: aut eum recusat soluere hæreditarijs creditoribus integre sub prętextu inopis hæredis: vt patet in cor. de hære. & fal. §. si vero nõ fecerit. & in. l. fi. §. & si prefatam. C. de iure deli. iste aũt nõ est casus noster. Cõcludo ergo ex premissis: ad diocesanum distribuendi potestatẽ deuolutam & in restitutione fideicom. considerationem habendã de omni eo quod debeatur hæredibus vt illud veniat retinendum: etiam si naturale debitũ solum esset. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM LXV.

1 *Prouisio seu statutum contra non soluentes præstantias sibi impositas, quomodo intelligatur.*

PEr habentem potestatem opportunis consilijs fuit prouisum & ordinatum. q quilibet deberet soluere infra certũ terminum præstantias sibi inductas. & q aliqui ex dictis debentibus & non soluentibus in termino prædicto non audiantur: nec audiri possit vel debeant, in aliqua curia seu per aliquem rectorem vel officialem communis, vel ciuitatis florentiæ in aliqua causa ciuili, in agendo aut se defendendo, vsq; ad annum elapsi termini secutorum. & quicquid contra fieret intelligatur esse & sit irritum & inane. & hoc intelligatur etiam pro causis & quæstionibus inceptis seu dependentibus. Modò quæritur. vtrum dicta prouisio locum habeat in causis appellationum: pendentibus & inceptis

Universidad de Deusto Biblioteca

ante tempus dictæ factæ prouisionis. Item quæritur. nũquid carceratus pro debito instinctis communis Florentiæ personaliter citatus ad sententiam audiendam peremptoriè: non comparens per se nec per eius procuratorem, dicatur vere contumax: adeo ꝙ à sententia contra eum lata ad quam audiendam (vt prædicitur) personaliter fuit citatus: appellare posſit. præsupposito etiam ꝙ iudex sciuerit ipsum esse carceratum tempore quo ipsum ad dictam sententiam citari fecerit.

Dictum statutum seu ordinamentum punitiuum † est & pœnale nõ soluentibus præstantias: vnde prima fronte non videtur extendi ad pendentia per appellationẽ ex quo nominatim non cauetur. in.l.municipali.vt in auth.vt cũ de appel.cog. in prin.vbi casus, & ibi plene per Ia.de bel.in quæstione quã ibi interserit & asserit se disputasse ¶ Contrariũ verum credo.si post.l.latam litigator soluere detractauit: & sic appellatione pendente deliquit.nõ debet enim tale facinus seu delictum impunitũ relinqui. ¶ Pro hoc adduco tex.in cor.de incest. nup.§. & hoc quidem.vbi lex noua punitiua,& pœnarũ illatiua ad præterita iam cõsummata porrigitur, si post.l.latã delinquitur & peccatur. Nec mirum. quia quocunq; tempore peccetur: non debet peccatum inultum relinqui. ad.l.aquil.ita vulneratus.cum si.ibi alle. Vbi aũt post.l.latam nullum peccatum seu delictũ incurritur: tunc procedit obiectio.probatur. C.de test.l.sancimus.facit quod no.Cy.C.de leg.l. leges.& tex.in cor.vt cum.de ap.cog.in prin.nõ loquitur in.l.noua punitiua & pœnali: sed in.l.noua solũ formam dante processui vel sententiæ.vt dicit idem Ia.in quæstione prædicta. Et hæc duo, scilicet in solutione cessare: & nõ audiri de futuro sunt. Super secundo nunquã consulere attentaui. propter varietates enim opi. quæstio supradicta egeret decisione Cæsarea. vnde qui iurisdictioni præest in quãcunq; sententiam inclinet: non peccat, vt dicit Inn. in alia materia.extra de cõsti.ne innitaris.& facit quod no.C.sol. mat.l.dos à patre.nec curo ꝙ contra carceratũ agatur pro debito non soluto: & sic ratione suæ moræ: vnde erat absens ex cã necessaria nõ probabili debuit ergo mittere procuratorem si habiliter potuit, aliàs ita cõtumax est sicut si in vinculis non fuisset ex quo personaliter præsentari non erat necesse: vt no. Bar.in.l.j.de diuer.& temp.præscrip.Cy.C.de resti. mili.l.j. Et ita vt superius scriptum est, consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM LXVI.

1 *Compromissum factum in arbitrum quando valeat.*
2 *Compromissa regulantur secundum iudicia.*
3 *Arbitramentum transactio quædam dicitur.*
4 *Compromissum inter duos fratres maiores quando teneat.*
5 *Testamenti factio aliquo casu prohiberi potest.*
6 *Clausula ad aliquid proposita, eius oppositum operari debet.*

Comes Robertus de battifole quondam comitis Simonis de battifole condidit solenne & validũ de iure testamentũ, in quo inter alia sibi hæredem instituit Simonem Guidonem Antonium & Io.eius filios: & eos adinuicem substituit vulgariter & pupillariter per fideicom. postea decessit dictus comes Robertus superstitibus dictis Simone Gui.& Ioã. Postea dictus comes Simon quondam domini comitis Roberti de battifole ex parte vna,& Guido adultus maior.xvj.an.eius frater ex parte alia: & comitissa Bartholomea vxor quondã domini comitis Roberti tutrix testamentaria Io.comitis filij sui & dicti quondam comitis Roberti. qui Ioannes tunc erat maior infante & proximus pubertati tutorio nomine prædicto.& dictus Ioan.cum consensu autoritate & licentia dictæ comitissæ Bartholomeæ eius matris & tutricis ex alia. volentes venire ad diuisionem ipsorum bonorum cõmunium fecerunt generale cõpromissum de iure & de facto in nobilem virum Masium olim luce dealbitis de Florentia tanquam in ipsarum partium arbitrum,& arbitratorem,& amicabilem compositorem.& dederunt & concesserunt dicto arbitro & arbitratori pleñ. licentiam & liberam potestatem & arbitriũ laudandi & sententiandi & adiudicandi de iure & de facto inter partes prædictas. & de rebus & castris terris & villis & posses.& in alium transferendi & adiudicandi &c. & cum potestate ꝙ de omni & toto eo de quo & super quo laudatum, sententiatum & arbitratum fuerit semel, & pluries: intelligatur litem & causam fuisse & esse inter partes prædictas & eam venisse & venire nominatim & expresse, ac si de eo & eis in dicto compromisso facta foret specialis mentio & expressa.& promiserunt stare, parere,& obedire omni laudo & sententiæ arbitro & arbitramento & contra non facere vel venire de iure vel de facto: sub pœna.x. flor.auri solenni stipulatione præmissa.& renunciauerunt beneficijs eis cõpetentibus: & iurauerunt ad sancta Dei euangelia manu scripta tacta prædicta omnia obseruare & contra non facere vel euenire ratione minoris ætatis seu modici vel enormis damni. ¶ Quod promissum factũ fuit de Mccclxxx. de mẽse Ianuarij. Postea verò dictus arbiter & arbitrator laudauit & sententiauit & arbitratus fuit inter partes prædictas: inter alia assignauit cuilibet dictorum fratrum partem suam omnium bonorũ ipsorum in dicto laudo scriptorũ. ¶ Postea in fine laudi posuit vnũ capitulum hoc modo videlicet. item laudamus sententiamus præcipimus & mandamus. vt suprà ꝙ si quis dictorum fratrum decederet sine liberis seu sine filijs legitimis & naturalibus, ꝙ alij & alius superuiuens & seu superuiuentes succedat alteri seu alijs sine liberis (vt dictum est) decedentibus, & ꝙ vltra vel aliter seu in contrarium testari codicillari mortis cã donare non possit aliquis ipsorum, de dominio seu iure omni & custodia suorũ bonorum prædictorum.& ꝙ eo casu in quo contrarium testaretur vel disponeret seu aliquid faceret aliquis ex eisdem fratribus: illud quod in contrarium fieret nõ valeat & non teneat vno modo vel haberi debet pro infecto.ex nũc ad maiorem cautelam & firmitatem omnium præmissorum si contrafieret in prædictis, per aliquem ex dictis fratribus, ꝙ tunc in eo casu & hodie prout ex tunc intelligatur talis iurisdictio & dominiũ & merum & mixtum imperium donatum purè merè liberè simpliciter ex causa donationis puræ meræ liberæ simplicis & irreuocabilis inter viuos præsenti die facta.& sub conditione prædicta cedere & transferre,& cessisse & translata fuisse & esse alteri superuiuenti ex eis in capita,& æquis portionibus: quę donatio nõ possit vel debeat aliquo iure modo vel cã retractari. quod quidem laudum latum & datum fuit præsentibus dictis partibus ratificantibus & approbantibus omnia in dicto laudo contenta. ¶ Postea de anno domini. Mccclxxxj. de mẽse martij dicti comites Simon & Guido & dicta domina comitissa Bartholomea tutrix & tutorio nomine dicti comitis Io.& ipse Io.cum consensu & autoritate dictæ suæ tutricis. fecerunt generale compromissum de iure vel de facto in comitem Charolũ de batifolle tanquã in arbitrum & arbitratorem dictarum partium cum dicta bailia potestate, pactis & modis pœñ. adiectis,& obligatione bonorum & renunc. & præceptis guarentigiatis & cum iuramentis præstitis de quibus supra fit mentio. Postea de dicto anno & mense Augusti: dictus comes arbiter & arbitrator prædictus diuidendo bona inter eos assignauit partem cuilibet eorum cõtingentem de bonis prædictis. Item laudauit sententiauit & arbitratus fuit ꝙ capitulum quod pertinet in dicto primo laudo lato per dictũ Masiũ quod incipit Item laudamus &c.& finit vel causa retractari, sit & esse intelligatur & debeat in omnibus suis partibus. firmum & obseruetur & obseruari debeat per & inter dictos fratres secũdum ipsius capituli continentiã & tenorem. Et postea dictæ partes dictis nominibus habẽtes notitiã de dicto laudo & cõtentis in eo, lapsum laudum & sententiam ratificauerunt & approbauerunt, & inter se stipulatione solenni firmum & ratum habere promiserunt, sub pœna in compromisso contenta. demum de anno domini. Mccclxxx. dictus comes Simon suum condidit testamentum, in quo inter alia sibi hæredem vniuersalem instituit dictũ comitem Ioan. fratrem suum. dictus comes Simon mortuus est & decessit nullo relicto filio vel descendente ipsius superuiuente dicto comite Guidone. Modò quæritur an dictum laudum & sententia

sententia lata per dictos arbitros & arbitratores valeat de iure: & an bona dicti Simonis eidem comiti Simoni vigore dicti laudi data & assignata pertineant ad dictum comitem Io. tanquam ad hæredem ipsius comitis dicti Simonis in solidum & in totum non obstan. dicta prohibitione facta in dicto laudo lato per dictum Masium luce arbitrum & arbitratorem prædictũ. Et etiã dicta confirmatione facta in dicto laudo per dictum comitem Charolũ de dicto capitulo dicti laudi & eius approbationibus factis per dictas partes. quid iuris sit omnium prædictorum. viso prædicto puncto & viso compromisso & laudo & ratificationibus prædictis & alijs de quibus supra fit mentio.

Visis dictis cõpromissis prorogatione & emologatione laudi lati per Masium & de albisis. ac etiam viso testamento domini Comitis Roberti patris dictorum fratrum cõpromittentium.& testamento dicti comitis Simonis in quo hæredem vniuersalem instituit dictum comitem Io. super dictis quæsitis plura dubia pos
1 sunt oriri. pro quorum decisione. † Primò videndum est de viribus compromissi inter fratres prædictos facti. Circa quod cõsidero ꝙ dictum compromissum factum fuit per Masium vt arbitrũ & arbitratorem vt patet de eo. Quatenus igitur compromissum est factũ vt in arbitrum pro parte pupilli valet. si verũ est ꝙ prouocatus fuerit ad diuisionem vt asseritur in compromisso prędicto sicut enim pupillus cũ tutore litigat coram iudice: ita coram arbitro. Sed quia cõpromittendo in arbitrium leditur. etiam alio non probato restitui põt, si tempora suffragantur. quoniam eius sententiæ stari oportet, etiam si iniqua sit, metu pœnæ.ff. de arbi. l.diem.§.stari. probantur hæc etiam. de mino.l.si minor.§.minores. coniuncta gl.& coniuncta.l.si pupillus.ff. de arbi.& eo.tit.l.
2 iij.in prin. ¶ † Si aũt reuera non fuisset ad diuisionem prouocatus ipso iure cõpromissum esset nullũ: quia regulatur secundum iudicia. vt.ff. de arbi.l.j. quoniam sine autoritate iudicis minor non prouocat ad diuisionem immobiliũ.ff.de reb.eorũ.l. si pupillorum in prin. cum aũt prouocatur loco decreti est sententia iudicis diuidentis. est enim alienatio necessaria quæ nec minoribus nec ecclesijs interdicitur vt ibidẽ.&.C.de sac.san.eccle. auth. hoc ius porrectum.C.si aduer.diui.l.j.&.ij.& ibi per Cy. quia ergo prouocatio de minore facta ad diuisionem est causa & fundamentum intentionis maioris: eidem maiori incumbit onus probandi minorem fuisse prouocatum (si hoc minor negat) vt patet ex generali doctrina tradita.ff.de probat.l.ei qui dicit. & licet in cõpromisso tutrix & pupillus asserant se prouocatos, non stabo tali assertioni nisi prouocationis veritas liquido probetur. non enim statur voluntariæ cõfessioni tutoris cõtra pupillum.ff.de cõfes.l.certum.§.sed an ipsos. aliàs de facili põt circumueniri lex & via malignitatis aperiri: quæ omni ingenio est truncanda.ff. manda.l.j.in procemio fforum.§.illud verò. facit.C.de lati.li.l.fi. §.pe. Et licet sententia arbitri (si vt arbiter iudicasset) sit per tutricem & pupillum approbata non releuat: quoniam eodem morbo laborat approbatio quo compromissum. nõ enim pacto alienat pupillus cum tutore immobilia etiam iusta causa subsistente: imo decretum superioris requiritur.C.de præd.mino.l. si prædium.C.de administr.tuto.l.lex quę tutores.ff.de rebus.eo.l.magis puto.§.nec passim. ¶ Concludo ergo ex præmissis. ꝙ inquantum compromissum factũ est per dominum comitẽ Io. pupillũ vt in arbitrum super rebus immobilibus est nullum ipso iure: nisi doceatur eum ad diuisionem prouocatum fore. & licet doceatur prouocatio facta de eo & per consequens compromissum sit validum: tamen eo ipso ꝙ compromisit lesus est: vnde restitui potest si tempora suffragantur. Et ex hoc sequitur alterius puncti decisio. videlicet ꝙ cum patet dictorum trium fratrum suum vltimum condiderit testamentum: in quo eos sibi hæredes instituit,& eos substituit inuicem, etiam per fideicom. ꝙ quicquid de dictis bonis vigore dicti fideicommi. debeat sibi comiti Ioã. restitui per fratrem præmortuum qui ipsum Io. hæredem instituit: indubitanter pertinet ad ipsum comitem Ioã. non obstante compromisso vt in arbitrum facto & emologatione prædictis. porro quia dictum compromissum factum fuit in dictũ Masiũ vt in arbitratorem: & vt arbitrator etiam laudauit est videndum an saltem laudum dicti Masij valeat vt arbitramentum in præiu
3 dicium dicti pupilli. ¶ † Et dico ꝙ non, quia arbitramentum est quædam transactio.C.de iud.auth.si vero contigerit.& in corpore vnde sumitur. licet nõ omni respectu: quia transactio non valet nullo dato vel retento vel promissio.C. de trãsa.l. transactio. sed arbitramentum sic. potest enim arbitrator reum in totũ absoluere. vt.ff.pro so.l.si societatem.§.arbitratorum. & ibi Bart. si ergo est transactio: ergo funditus nulla est ipso iure quantum super rebus immobilibus emanauit: & similiter emologatio nulla est ratione præmissa, quoniã decretum iudicis non interuenit vt superius est ostensum. ¶ Quare concludendũ est quantum attinet ad dicti pupilli personam dictũ laudum nullius fore momẽti, siue arbitratus fuerit vt arbiter, siue vt arbitrator, siue vtranq; viam assumpserit, si pupillus reuera prouocatus non fuerit. si aũt prouocatus fuisset valeret vt sententia arbitri: sed locum haberet restitutio. vnde tutum puto fore: vt pupillus petat declarari compromissi laudum emologationem nullius fore momenti.& inquantum valeret petatur aduersus illa se restitui ex cã minoris ætatis. põt enim sic formari libellus. de in integ.rest.c.constitutis & ibi per gl.Inn.& Ioã.an.post eum.& hæc de primo sufficiant
4 cum tangit personam Io.pupilli minoris. ¶ † Videndum est ergo. an compromissum tenuit inter duos fratres maiores.& sine dubio tenuit licet fuerit nullũ in persona minorum. nam quilibet compromittentium cõpromittit cum duobus fratribus & cum quolibet ipsorũ. vnde nihil repugnat cum vno non tenere: & cum alio esse aliquod.ff.de contrahen.emp.l.fundus ille.de iudi.l.si petitor.& eo.tit.l.nõ idcirco.ex quo est causa diuidua faceret.ff.de minori.l.etiam.§.ex causa.& facit optimè.ff.de arb.l.diẽ §.in gl.vbi morte vnius compromittentium non soluitur compromissum: cum plures vicissim compromittunt & cã est diuidua. licet aũt valeat non animaduerto quomodolis interdictas personas esse aut esse speratur, quã etiam vt vicissim vnus alteri debet succedere,& sic quilibet eorum inuitus post mortem suã alium directo haberet hæredem: vnde in hac parte quantum arbiter laudauit vnum alteri successerum: laudum nullũ est. quoniã lis nulla erat, aut esse poterat probabiliter inter partes. ¶ Et licet in compromisso dictum sit ꝙ intelligatur lis esse super eo de quo laudatum fuerit: nõ tamen illa verba operantur quicquã vbi lis verè non est aut ex probabili cã non speratur, aliàs de facili posset lex circunueniri.ff.de transac.l.cũ hi.§.si cum lis. vbi lis debet esse vera non ficta, nec sufficit solũ litem fore assertam per partes eo casu quo lex transigi vetat. vt ibi & eo.tit.l.post.in glo.& hoc sufficit quo ad primam partem laudi continentis vnum alterum successiuũ: nec se restringit ad bona in laudo contenta. ¶ Quatenus aũt dictum laudum prohibet quemlibet cõpromittentium vltra vel aliter seu contrariũ testari, codicillari.& mortis cã donare de dominio iurisdictione seu custodia suorum bonorũ prædictorum: & pœnam adiecit si contrafieret: videndum an in dicta parte seu partibus valeat dictũ laudum. Et prima fronte videtur ꝙ sic. quia per hoc non impeditur libera factio testamenti in omnibus bonis sed in certa parte bonorum vnde circa aliam habebit vnusquisq; liberam testandi potestatem.& sic videtur valere laudum emologatum à partibus, sicut valeret pactũ per quod omnia præsentia bona quis donat post mortem. vt.C.de pac.l. fi.in gl.& ibi per Cy.& Bar. Pro hoc etiam facit. quia emologatio & compromissum & prorogatio compromissi sunt vnifor-
5 mia. vt in.c.j.de pac.lib.vj. † Pro hoc etiam facit. quia si quis prohibetur rem aliquam alienare in certum vel extra certum genus hominum in contractu vel in vltima voluntate: rem non alienauit in alium testando vel codicillando. vt no. suprà de verb.ob.in l.si ita quis.§.ea.l.&.ff.de le.j.l.filiusfa.§.diui.& ibi Bar. ergo videtur quòd in vna re licitum sit alicui interdicere liberam testamẽti factionem, quia si potest per indirectum ergo nec directo. sicut econuerso dum nõ potest directò, nec per obliquum.ff.pro soc. l.cum duobus.§.idem respondit socie.& sic sit contrariorum eadem disciplina. His non obstantibus contrariũ credo verum. scilicet quòd dictum laudum & dicta emologatio nullius momenti sunt. Hoc probo ex verbis laudi: in quibus ex vniuerso arbiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluit vnum esse alterius sine liberis descendentis successorem. vnde vt ad hæredem bona in laudo reperta, & reliqua alia quæ haberet præmortiens sine liberis voluerunt tam arbiter quã partes successionis iure ad superuiuentes alios deuenire. hoc ergo laudum sic emologatum directò inducit vicisim votum captandę mortis: ergo velut contra bonos mores est reprobatum, præterquam inter milites in expeditione degẽtes. tex est in l. licet inter priuatos. C. de pac. coniuncta l. pactũ quod dotali. C. de pac. & in l. fi. co. tit. & l. pactum. C. de colle. & l. stipulatio hoc modo. de ver. ob. & d. § idem respondit. ¶ Dicta verba quæ sequuntur in laudo ibi & q̃ vltra vel aliter & c. veniunt Ampliando vt patet ex copula & quæ adijcit. vt l. ea tamen adiectio. de leg. iij. adijcit autem sigillatim & singulariter de bonis in laudo descriptis: vt de illis aliter vel alio modo testari non possit & c. vnde illa adiectio nõ est apta nata diminuere, sed addere sigillatim ad fortius impediendum liberam testamenti factionem dum in specie prohibet quod suprà prohibuerat in genere. † Clausula enim ad augendum apposita: non operatur eius oppositum, sicut nec apposita ad diminuendum operatur augmẽtum: quod est eius oppositum. ff. de adimẽ. leg. l. legata inutiliter. pœnalis autem adiectio quòd ex causa donationis bona intelligantur translata, similiter nulla est. vt. d. l. stipulatio hoc modo. quinimo & si prima particula laudi continens vicisitudinariam seu reciprocam successionem, non referetur ad totum patrimonium premorientis sine liberis: quod est falsum vt patet ex verbis laudi. Adhuc dico quòd per illa verba quòd aliter de dictis bonis testari non possit & c. Impeditur libera factio testamenti: & dicta dispositio nulla est, vt contra bonos mores exposita, & confecta. nam directè super potentia testandi laudum emanauit: quam homo auferre nõ potest. licet possit lex & iudex ex causa: puta delicti vel bonis inter dicendo. quoniam directo disponere super ademptione potestatis testandi: nullus homo potest per arbitrium etiam super vna re singulariter. tex. est. ff. de le. iij. si quis in prin. testamenti. vbi testator ad quem solum pactum testandi ponitur, non potest sibi legem imponere: vel legatum reuocet aut plus non leget. & hoc ideo, quia per illam voluntatem aufert sibi liberam testandi factionem. cuius libertatis potestas non à nobis, sed à lege dependet. sicut ergo quis non potest directo disponere testando super habilitate & inhabilitate sui. ita nec & contrahendo. aliàs posset lex de facili circunueniri: & ei fraus fieri. vnde dixit Bart. ibi non posse cautelam adhiberi: etiam per viam contractus vt impedia tur hæc libertas licet Dy. fuerit in opinione contraria & non bene. ¶ Non ob. no. per Dy. in. d. l. si ita quis. § ea. l. quia ibi prohibitio alienationis trahitur ad testamentum ex legis dispositione: lex autem inhibere potest: sed non homo. ¶ Item multa valent tacitè & conceduntur in consequentiam quæ non principaliter & expressè. vt. l. nonnunquam. de condi. & dem. nec ob. contrariorum est eadem disciplina. & sic videbatur, quòd sic in re vna per consequentiam potest prohiberi directo: nec in consequentiam, quia illa regula fallit: vbi contrariorum non est eadem ratio. & sic est in proposito, quia vbi prohibetur expressè illud facit homo cui non est attributa hæc potestas: sed vbi in consequentiam illud facit lex. vel solue quòd contraria loquuntur quando in transactione rei sue quis. l. apponit: vt ille in quem res illa trãsfertur super ea testari non possit. licet enim transferenti talem legem apponere. ff. de pac. l. traditionibus. cum sua materia, sed in proposito, interdicta est testandi potentia in rebus proprijs inter dicti quod est omnino prohibitũ: vt superius dictum est. Item non obstan. c. ij. de pac. quia pactum de succedendo iuramento firmatur. vt ibi no. & Bar. in. d. l. stipulatio hoc modo. & ita vt superius scriptum est. Ego Angelus de Perusio legum doc. consulo & c.

CONSILIVM LXVII.

1 *Statutum permittens bannitos impune occidi, quomodo intelligatur. & an includat mulieres exbannitas.*
2 *Vindicta mortis paternæ ad filias non pertinet.*
3 *Statutum loquens de præsentibus, ad futuros non debet extendi;*

MVnicipali lege siue decreto sic cauetur. In nomine domini & suæ matris virginis gloriose amen. Anno dñi eiusdem. Mcccl xxxvij. indictio. x. die. vij. mensis Iunij. conuocato & cõgregato maiori & generali concilio populi & communis populi lucani per dominum vex. iustitiæ. fuit propositum inter cætera in hac forma videlicet. Item videtur clarè & aperte quòd banniti huiusmodi conuersantur assiduè per territorium cõmittendo multa mala, quod non contingeret si contra eos fieret id quod in omni bono obseruatur. videlicet q̃ quicunq; bannitus in persona siue pecunia duntamen non sit rebellis, qui occidit vel tradit in fortiam communis lucani alium bannitum in personam: nam ipso facto mortuo vel tradito dicto bannito in fortia communis Luca. intelligatur. & sic bannitus ab omni suo banno tam personali quã pecuniario, & vltra hoc habeat illam quantitatem pecuniæ à cõmuni, quæ appareat consilio & si talis qui occiderit, vel traderet in fortiam communis dictum bannitum in personam non esset bannitus à communi, sibi liceat posse trahere de banno & rebannire vnum bãnitum cõmuni personaliter vel peculiariter prout sibi placuerit, dum tamen non sit rebellis. & vltra hoc habeat à cõmuni luca. quantitatem pecuniæ quæ appareat consilio. & sic faciendo banniti non confident alteri de altero & sic facient cõgregationem sine capo grosso: & nostrum territorium erit multum securius. pro tanto vobis placeat cõsulere super propositione sic proposita prout creditur fore bonum & honor cõmunis. ¶ Super prædictis cõsuluerunt quòd præsenti autoritate fiat & exequatur. & sic obseruetur decætero temporibus successiuis prout & sicut suprà latius cõtinetur libere & sine aliqua solutione exequi debeat per notarios & custodes librorum cameræ Lucani communis & alios officiales Luc. communis. ad quos spectat vel in futurum spectabit, & vt clarum fit præmium & deliberatum his qui exequentur contenta in dictis propositis à communi lucano. quicunq; bannitum in persona occiderit libras centũ: & quicunq; bannitum in persona præsentauerit in fortia Lucani communis libras centum quinquaginta. de quibus summis & quantitate domini per se possint mandatoria facere prout fuerit opportunum, ac etiam prouisum fuit autoritate dicti consilij quòd prædicta extendantur ad omnes & singulos officiales & ciues, siue forenses quocunq; nomine censeantur, siue ad eos ex natura officij bannitorum captura. siue executio siue interfectio talium bannitorum per tales officiales facienda intra lucanum territorium fiat: nec extra liceat quoquo modo. & ita obtentum fuit. Pactio & stipulatio sic dicit. & cum emolumento quòd de quolibet bannito in persona quem vos capietis, & in fortiam cõmunis præsentauerit: habebitis à camera nostri communis libras centum quinquaginta. & de quolibet bannito in persona quem occideritis, libras centum. & in quolibet dictorum casuum positis alium bannitum rebanniri. Modò contingit. quòd quidam officialis luca. communis cepit quandam mulierem exbannitã, non tempore pacti & reformationis, sed tempore capturæ. Quæritur nunquid dictus officialis mereri debet præmium aliquod virtute pacti vel legis municipalis prædictæ.

EX themate prædicto duo elicĩuntur dubia. ¶ Primum est. an dispositio statutaria etiam conuentionalis de qua superius dictum est: comprehendat etiam mulieres exbannitas. Secundum est. an comprehendat non exbannitos in dictis temporibus: sed qui post legem & pactum inuenirentur exbanniti tempore capturæ, siue sint masculi siue femellæ. De primo dicendum videtur, non comprehendit mulieres ex bannitas. † Ad hoc dicendum moueor, quia causa moués ad præmiandum est, ex eo q̃ exbanniti facerent in comittatu & territorio lucano caput grossum, in coadiuuando seipsos in vnum: & in offendendo territorium luca. & eorum ciues & incolas, aut ipsorum territoria transeuntes. vt patet ex propositis factis in dicto consilio in versicu. faciendo cõ si lisbanniti non si federano &c. per quam præfationem siue propositum colligitur intentio & mens legislatoris. vt. ff. de verbo-

ob. l. titia. § idem respondit. ff. de act. emp. l. si tibi. de rescin. ven. l. fi. ff. de con. inst. lege cum seruus. ff. de seruitu. vr. pre. l. binarum. & ff. de leg. j. l. j. l. cum si. constat autem mulieres in tanta audacia iuris præsumptione non ascendere propter sexum fœmineũ. quia eadem præsumptio iuris in. l. est in tabulis est remissa quoniam insultus vltiones & iniquæ factiones contra Cæsarem aut propriam personam solum iuri conueniunt, & hic descendit q̃ dannato patre de crimine maiestatis: damnati intelliguntur filij velut ex sanguine reprobato ad vindictam paternam prompti. prompti autem non intelliguntur damnati filie. vt. C. ad. l. iul.
2 maie. l. quisquis. & ibi per Cy. & Ia. de are. ¶ † Hinc etiam descendit q̃ onus vindictæ paterne ad filias non pertinet: quoniam ipse eleuare non possunt sardam. idest inimicitiam: sed hoc solum ad masculum pertinet. vt no. gl. fin. & non est alibi in. x. col. qui feuda pos. c. j. § hoc autem notandum. in fi. gl. magnæ. cum in mulieribus cesset ratio delationis præmij ordinata per statutum, & etiã per pactũ quod est lex. ff. de publica. l. Cæsar. patet q̃ esset ipsum præmium & legis dispositio. vt. ff. de pac. l. quod dictum. & de iure pa. l. adigere. § quãuis. non igitur moueor ea ratione qua masculinum de sui natura ex proprio significato non concipiat fœmininum: quando dispositioni adijcitur expresè vel tacite terminus communis: vt est hoc sicut hic. sed moueor ratione prædicta. quia hic terminus homo propter naturam subiectæ materię congruentis solum viro & non mulieri: comprehendit solum virum & non mulierem. & sic sumus extra casum Bart. & aliorum doc. ff. de ver. sig. l. j. De secũdo an dictum statutum comprehendat exbannitos solum tempore legis edite, ac etiã exbanniendos & loquor de iure, quia de mulieribus non dubito. vt supra dictũ est. & dico q̃ non propter duo. primo. quia vt dixi ex præfationibus legum colligitur intentio legislatoris: sed in dicta lege municipali in dicta præfatione fit mentio solũ de exbannitis tempore legis: vt patet ex eiusdem præfationis principio dum dicit. Anchora se vede cheramente che lisbanditi de quæsto cõ vsano & cõuersano & c. qui quidẽ vsus & cõuersatio de presenti non cõuenit exbanniendis vllatenus: quando verbum præsens nõ comprehendit de sui natura futurum. de ver. ob. l. cum ita stipulatus.
3 & l. si à colono de au. & ar. le. l. si quis ita. ¶ † Pro hoc. quia dispositio loquens de exbannito: ad exbanniendos non porrigitur. vn de statutum disponens q̃ quilibet exbannitus soluendo. x. possit se facere cancellari de banno: refertur ad exbannitos tempore legis non exbanniendos in futurum. secundum Cyn. C. de leg. l. leges. Pro hoc etiam facit: quia vbicunq; verba stipulatione vallata quæ propter eorum ambiguitatem seu obscuritatem ad plures sensus sunt trahibilia: semper intelliguntur in dubio vt obligent quam minus possunt: & imputatur stipulatori qui potuit. l. apertius dicere. ff. de pac. l. veteribus. cum concor. ibi alleg. coniuncta. l. quicquid astringendæ. de ver. obli. & de re. iu. l. semper in stip. & his quæ no. per Dyn. de reg. iur. c. in obscuris. c. inspicimus. Cum ergo verba pacti possint referri ad exbannitos tempore capturæ, accipiendo verbum principale orationis quod est capientis vt sit suppositum: & verba illa quolibet bannito sit appositum: & etiam possint intelligi solum de bannito tempore pacti. vt sic idem verbum capientis sit appositum & verbum bannitum sit suppositum. sicut dicimus in oratione hac, aio te eacidem romanos vincere posse: quoniam intelligi possunt accipiendo per appositum vel suppositum illud eacidem vt ipse eacides possit vincere romanos: & romani eundem. vt dicit gl. in. d. l. veteribus. sic & hoc casu propter ambiguitatem & obscuritatem prædictam accipiendo bannitum ex parte suppositi: cum hic intellectus sit minus obligatorius lucañ. accipiam verbum illud ex bannitum tempore pacti non autem tempore capturæ tantum, & hæc ratio solum pactum concernit. vnde concludo ex prædictis dictum officialem primum non mereri quod conceditur capientibus exbannitos virtute reformationis & pacti. Et ita consulo ego Ang. & c.

CONSILIVM LXVIII.

1 *Mater an succedat filiæ ab intestato.*
2 *Sermonis qualitas ad eius casum restringi debet.*
3 *Ius matris non restringitur contemplatione amitæ.*
4 *Vtilitas publica deposcit vt ad agnatos bona & facultates deferantur.*
5 *Mens testatoris & contrahentium quibus cognoscatur indicijs.*
6 *Matri fauetur à iure, in obtinenda filij luctuosa successione.*

MArtinus Ioannes de florentia decesit ab intestato superstite & relicta Ioanna eius filia infante legitima & naturali, & superstite domina Venta matre dictæ infantis, & vxore quondam Martini. Postea dicta Ioan. in infantili ætate decesit superstite matre sua & remanente domina Sande amita dictæ infantis. Modò quæritur visa forma iur. & statuti & ordiñ. communis Florentiæ quis
1 succedat dictę infanti, an dicta amita. † Et dicitur pro parte dictę matris q̃ ipsa succedat & succedere debet in totum dictæ suæ filiæ infanti, repulsa penitus & omnino amita à successione prædicta. Pro parte verò dictæ amitte dicitur q̃ dicta mater succedit solum in quarta non excedente summam librarum quingentarũ: quid iuris sit de prædictis, & in prædictis, & quolibet prædictorum quæritur. In qua quæstione puto dicendũ secundum intellectum sanum dicti statuti amitam non facere partem matri: sed matrem ei absolutè præferri: non obstante generalitate verborũ dicti statuti. quia licet nobis offendere verba legis vt deseruiamus menti. C. de legi. l. non dubium. de excu. tut. l. scire oportet. § aliud. de cond. & demon. l. pater seuerinam. in prin. & § condi-
tio. Ratiõ igitur & mens legis sunt idem. ff. fo. ma. l. cum mulier. & no. in. l. cum tale. § cum falsa. de condi. & demon. & per Dy. in c. fi. extra de re. iu. li. vj. & ideo vbicunq; pót de ratione. l. constare per eandem. l. vel aliam: possumus & debemus absolutè verba legis restringere ad id tantum ad quod ratio se extendit. & hoc est infallibile. vt in prælegatis iuribus. vt no. in. d. l. non dubium. super ver. amplexus. sed vbi de ratione legis non apparet per. l. expressam, sed apparet coniecturatiuè: tunc possumus & debemus generaliter legem restringere ad coniecturã omnem, in duobus casibus. videlicet ne aliquis ledatur indebitè. & ne per aliquam ad lucrũ perueniatur indebitè, seu coniectura iuris alieni. ita loquuntur iura. ff. de iure pa. l. adigere. § quamuis. nam nisi fieret restrictio amitteretur ius patronatus indebitè. sic etiam loquitur. l. ij. C. de nox. nam nisi ibi fieret restrictio ex coniecturata mente stantis, teneretur dominus pro delicto serui insolidum quod esset iniquum. quia ex delicto rerum nostrarum nõ debemus obligari: vltra amissionem earum rerum. ff. de dam. infe. l. prætor ait. § hoc edictum. & sic etiam loquitur. l. j. & § j, & § § sunt munera. & l. vt gradatim. § sed si. l. de mu. & hono. nam nisi ibi fieret restrictio: fiscus ibi admitteretur ad lucrum indebitè. Ideo cõiectu ratiuè restringitur generalitas iuris municipalis: vt per interpretationem & coniecturatam mentem euitetur iniquitas ex generalitate verborum statuti præcedentis, quæ quidem iniquitas & iur. alieni sublatio non videtur in dubio comprehendi sub generalitate sermonis: nisi quatenus non potest interpretatione iusta iuuari. vt. d. l. scire oportet. § illud. & de mi. te. l. in fraudem. § fi. & l. cum filius. & l. ij. § merito & § § si quis à principe. ne quid in lo. pub. & de vulg. & pup. l. ex facto. sic in propositis ergo terminis pót & debet congruentibus dari restrictio in secundo responso dicti statuti. vt per agnatas mater non intelligitur excludi in totum vel in partem, à luctuosa sui filij successione: quia non intelligitur esse de mente dicti statuti, quãuis fuerit sic effuso sermone
2 loquutum. C. de dot. promis. l. fi. & inferius ostendetur. † quia debet huiusmodi sermonis qualitas restringi ad eius rationem & causam rationabiliter coniecturatam: secundum quam non porrigatur ad sexum muliebrem in dicto responso secundo quo ad personas excludentes matrem. nõ enim debemus intelligere matrem fore exclusam in totum vel in partem sui odio, cum non sit digna odio sed fauore. ff. de inoffi. test. l. si quis in suo. § vlti. cõiuncta. l. in testamento. in fi. de milite. & l. si. de inst. & substi. sub condi. fac. sed gratia alterius. ideest vt alius admittatur ipsa remota seu ad minusculam aliàs sequeretur absurdus intellectus. quod deberemus euitare. vt dictum est si excludi vel ius eius diminui non debet: nisi vt admitteretur alius & quatenus ille cuius respectu ius matris restringitur sit successurus. & non aliàs. ff. admi. l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

j.§.liberum.& de iu.pat.l.siue.§.vlt.& de bo.li.l.fi.ex modica.§.filius.& de contrata.l.j.§.filius.de testa.tu.l.sub conditione.ibi nā
2 vt idcirco abijt vt alijs detur.de col.bo.l.ij.§.si duo. ¶ †Nec debemus intelligere ꝙ ius matris restringatur contemplatione amitæ vel alterius cuiuscunq; agnatæ & remotioris gradus:quia de mẽte statuti fuit prouidere agnatis masculini sexus excepta sorore: quod expressit in principio statuti:& hæc coniecturatiuè sumitur & causa & ratione quæ mouit verisimiliter statuentem. Primò quidem ratione cuiusdam rationabilis recõpensationis sumpta ex quadam consuetudine communi modernorum temporũ ex qua consuetudine probabiliter sumitur coniectura mentis & ratio statuentis.l.si seruus plurium.§.vlt.de le.j.& de fun.instru.l. cum delanionis.§.asinam.& de sup.le.l.iij.& l.labeo. cum si.est enim consuetudo moderna ꝙ superstites agnationis succedãt in oneribus defunctorum quãtum ad propulsationem iniuriarum actiuè & passiuè:& quo ad similia multa onera & incommoda. est ergo æquum vt ibi collocentur commoda prouenientia ex agnatione:vbi collocantur incommoda.ff. de aqua plu.arc.l.j.§.
4 fi.& de reg.iur.l.secundum naturam. ¶ †Secundò ratione cuiusdam publicæ vtilitatis quæ expoſcit facultates suas singulis agnationibus conseruari,vt familiarum salua sit dignitas & honestas, quæ absq; diuitijs non conseruatur.de leg.j.l.ab omnibus. circa prin.de vent.inspi.l.j.§.seruus.in auth.de test.§.sancimus.de suspe. tuto.l.pietatis.de priui.credi.l.creditores.quia honores & munera publica potioribus.& C.ẽo.l.ad subsunda.quia interest reipublicæ per digniores & ditiores regi:& non pauperes & abiectos in cor.de defen.ciui. in princi.& §.j. &.d.l.honores. & in cor.vt omnes obe.iudi.prouin.circa principiũ.igitur reipublicæ interest facultatibus suos abũdare subiectos.in cor.vt iudi.sine quo. suf.§.cogitatio.honores aũt & onera publicorum gerendorum officiorum constat solum ad virilem sexum pertinere.ff.de re.iu.l. ij.ff.de mu.& ho.l.iij.§.corporalia. cum si.& hæc fuit ratio mouens coniecturatiuè modernos iuriũ latores.& insuper quia per agnatos vniuersalis sensus contingit secundum communiter accidentia perpetuari & conseruari memoriam agnationis:non finiri.ff.de ver.sig.l.pronunciatio.§.familiæ.&.l.liberorum.in fin. eo.tit.qui.mo.ius pa.po.sol.§.j. ¶ Nec ob.ꝙ quidam sunt agnati masculini in quibus hæc ratio non verificatur:videlicet perpetuationis & cõseruationis nominis agnationis,quę conseruatur per productionem prolis,quæ quandoq; in aliquibus deficit ratione vitij naturalis, & quandoq; ratione alicuius accidentis vel voti continentiæ:quia debet attendi communis natura hominum & alicuius speciale vitium.& huic communi nature adherent legislatores absq; exceptione vitij singulorũ.ff.de lib.& post.l.si quis posthumus.in prin.&.ff.de vsuca.l.iusto.§.non mutat.&in auth. vt debi.& credi.matres.§.quia vero.ff.de legibus.nam ad ea.& his rationibus fundatur communis opi.doc.tenentium mentem statuentium extendi,ad personas mares agnatorum,in quibus operatur effectus dicti statuti tam publicæ vtilitatis augmenti quã commune tam morientium,quã viuentium votum quã etiam debitam & rationalem oneris & emolumentis cõpensationem. ex quibus rationabiliter sumitur coniectura rationis & mentis statuentis:licet in statuto non inueniatur expressa.quia in dationẽ rationis legis extra expresionem in.l.procedi potest coniecturatiuè multipliciter.Videlicet per viam euitandæ absurditatis.vt d.l.scire oportet.§.aliud.de reg.iur.l.in ambigua. Nec non ratione mouende iniquitatis.ff.de leg l. benignius. & de iure patro.l. adigere.§.quamuis.&.C.de noxa.l.ij.&.d.l.vt gradatim.§.sed si lege.Item ratione suadentis iniquitatis. ff.de aqua plu.arcen.l.ij.§. item varus.de excusa.tuto.l.scire oportet. Et ratione communis vsus loquendi, vel vtendi. delega.iij.l.liberorum.§.quod tamen Cassius.& ibi no.& de fun.instr.l.cum delanionis.§.asinam.præ
5 alleg.& de sup.leg.l.iij.&.l.labeo.† Item præcedentia & sequentia,& per id quod à lege excipitur,& omnes modos per quos cõiecturamus mentem testatoris vel contrahentium.qui habentur in.l.seruus plurium.§.fi.& in infinitis legibus.quia de dispositione & interpretatione verborum prolatorum à testatore & legislatore:recte arguimus.ff.de manu.test.l.labeo.ad trebel.l.qui filiũ. in fi.C.de ver.sig.l.cum quidam.in authen.de nup.§ disponat.Et quòd talis mens fuerit statuentis,in propositis terminis declarat etiam maxime exceptio posita in dicto statuto:dum dicit prẽter quam in domibus & casamentis,quę exceptio fauorem propriũ concernit agnationis:& propriè masculorum consistentis.quibus grauissimũ & iniuriosissimum esse dignoscitur domus progenitorum suorum forte & situs, in quibus antiquata est forte agnationis fama,ius & nomen videre ad extraneos deuolutas,& imagines maiorum suorum hoc est arma sua & insignia videre euulsa.argu.C.de admi.tuto.l.lex quæ tutores.Igitur huiusmodi exemplo fauore agnationis retinentis & conseruantis famam & nomen agnationis absq; dubio videtur adiecta:quia fauorem eius principaliter concernit.ar.ff.de contrahen.emp.l. si in emp. in prin.& quod no.in.l.veteribus.ff.de pac.in gl.vt extra.&.d.l. ij.§.si duo.de co.bo. Similiter igitur & præcedens dispositionis pars restringens ius successionis maternæ ad certam quotam:at tribuenda est fauori agnatorum masculini sexus & prolis.quia eandem dispositionẽ non oportet narratiue accipi,&diuerso iure censeri.ff.de vsuc.l.rerum mixtura.§.eum qui edes.& cui determinationi seu generi subijcitur etiam regula.de re.iur.l.j.Et quia quando vnus partis dispositionis est certior intellectus:declarat & dat intelligere alium cuius intellectus est magis obscurus,si pars clarior sit prolata exceptiuè.ff.de vsufru.le.l.generali.§.vxori.& de pen.le.l.nam quod liquide.§.vlti.siue exceptiue.ff. de pe. vtrum.C.fami.erci.l.quoties.de leg.j l.si seruus plurium.§.fi.&.l. qui filiabus.cum si.declarat etiam mens statuentis quo ad dictũ responsum.secundum deinde statutũ quod ius matris ad certam quotam per dicta in præcedenti dicto dicti statuti cui dicta secũda pars continuatur:quia in parte prima exprimuntur nominatim certæ personæ agnatorum masculini sexus tantum:excepta sorore defuncti.igitur fauore agnatorum marium, excepta persona sororis defuncti:constat partem primam dicti statuti fuisse prolatam.igitur per dictam regulam sumi potest coniectura rationabilis:vt fauore personarum eiusdem sexus & lineæ(licet vlteriorisgradus)intelligatur processisse secunda pars dicti statuti:quæ non deberet à prima nisi secundum totam partem,quia sequentia & præcedentia quibus continuantur congrue declarantur cũ obscurè proferuntur.vt.d.lege si seruus plurium.§.vltimo. &.d. l.quoties.sed non est dubium quòd dicta secunda pars statuti est obscura quantum ad personas quarum intuitu mater intelligitur esse reducta ad minusculam,& constat quòd intellexit legislator fauore alterius, si propterea ad successionem admittendi fuisset locus.vt cesset absurditas de qua est suprà tactum.videlicet ne mater videretur exclusa solum sibi odio vtiq; irrationabili:nec declarantur personæ quarum respectu dicta restitutio iuris matris emanauit.igitur dicta pars velut obscura rationem debet sumere ex præcedenti clausula.videlicet ex personis agnatorum sexus masculini vt ad personas similes:licet vlterioris gradus videatur legislator transitum fecisse cum diminutione fauoris.vt cum personæ agnatorum masculorum sint indifferentes quam ad modum pen. rationem inducendæ dispositionis. de quibus rationibus superius tactum est.& in habentibus similitudinem:facilis est datio consequentiæ.l.j.C.de interdi.nec potest eodem modo dari consequentia:ex sororis persona ad fœminas vlterioris gradus,quia inter dissimilia non potest dari cõsequentia similitudinaria.ff.de calum.l.fi.& de acquir.pos.l. naturaliter §.nihil.C.de condi.l.fi.sed ius sororis commode matris iuris.C. ad tertul.authen.defuncto.ex cuius persona tantò mater minus afficitur:quantò digniori & potentiori in successione prerogatiue præfertur.& tanto magis ius commune offenditur: & tantò maior est iniquitas:quãtò magis ab æquitate discrepat.C.de procu.l.exigendi.Igitur de minus iniquo ad magis iniquum:non datur rationabilis consequentia. Alia ratione etiam non potest fieri dicta consequentia ex persona sororis ratione sui sexus:quasi dictum statutum matrem expellens sit minus rationabile quam in persona marium: quia in eius persona cessant rationes superius declaratæ.vnde non debet inde consequentia sumi.quia ad vnum inconueniens in singulari iure:non debet dari aliud nisi necessariò,& inseparabiliter sequatur ex eo.vt no.ff.de re iud.l.à duo pio.in prin.in ma.gl.& probatur.ff.de legi.l.quod vero. &.l.

ad ea

6 ad ea quæ & in.l.in his.&.l.quod non ratione. ¶ †Confirmatur etiam iste intellectus qui matrem iuuat summa iur.equitate,matri ratione pia & æqua consulitur in obtinenda luctuosa filij successione:pro qua ius in dubio præsumit:& omnem presumptionem contrariam & quemlibet tacitum intellectum similem facit.C.de mili.te.l.in testa.§.vl.& de insti.& substi.sub condi.fac.l. fi.de impu.& alijs sub.l.precibus superius alleg.Nec repugnant prædictæ regulæ & iura his quæ dicta sunt suprà de coniecturatiuis rationibus & intellectum mentis tacitæ dicti:quia in fauorem tendunt materni iur. & nõ in odium restringendi effectum dicti statuti ad fauorem masculorum tantum: quibus deficientibus cessat dispositio dicti statuti,attendo ex mente & ex rationecessante.& succedit dispositio iur.communis quæ pro matre facit:cui hæreditas filij est tanquam debita iure naturali(licet ordine turbato.)ff.vnde lib.l.scripto.in fi.de inoffi.l. nam & si parentibus.& in auth.de trien.& semis.§.j.& quia extra casus in statutis cõprehensos remanet in pristina iuris forma.C.de ap.l. præcipimus.in fi.& in auth.de administrã.offi.§.fi.col.iij.nam quod per innouantem dispositionem non transfertur:iure pristino reseruatur.ff.de vsufr.l.si stipulatus.in fi.& de adimen.le.l.alumnæ. §.qui filiæ.Et ego &c.Bal.

CONSILIVM LXIX.

1 *Mater an excludat fratrem vterinum & agnatum,à successione filij.*
2 *Mater ad hæreditatem filij admittitur alijs exclusis.*

SVbtiliter & diffuse per germanum meum.d.Bal.prædictum consultum est suprà ꝙ agnatæ non excludunt matrem defuncti nisi solum vno casu.scilicet cum supereſt ex defuncto soror carnalis defuncti.& eius sententiæ totaliter inhereo rationibus per eum
1 allegatis.† Quæstio autem nostra differt:quia hic agnatus masculus & masculorum fauore emanauit statutũ:per quos dignitas & familiarum honor conseruatur in eum.vt in præcedenti cõsilio dictum est.& hoc expresè ex verbis eiusdem statuti,in quã pluribus locis loquentibus solum de masculis agnatis:vnde videtur solum Lambertum agnatum quinto gradu,ad dictę infantis hę reditatem vocari exclusa matre &fratre vterino ad successionem vniuersalem.statutum enim prædictum in sui principio vsq; ad ver.si tamen talis persona:excludit matrem in totum: existentibus ex defuncto filio nepote vel pronepote legitimo & naturali: vel patre,auo paterno,vel patruo,vel fratre aut sorore,aut nepote fratre carnali.hic aũt non est casus noster:quia nullus eorum supereſt.sed dictus ver.si tamen illud.casum ponit:cũ nullus prædictorum supereſt.& tunc inuitat matrem non ad successionem vniuersi,sed ad successionem sexcentarum librarũ, quas non potest habere in domibus vel casamentis defuncti.cũ ergo agnatorum masculorum fauore (vt dictum est) emanauerit statutũ,& hic supersit agnatus masculus quinti gradus,& successibilis, non videtur dubium hunc agnatũ admitti exclusa matre. quoniam sic visum fuit statuenti iura constituit:vt hæreditates plerunq; ad masculos confluerentur.quod etiam iam sanxit antiqua legum vetustas.vt insti.de le.agna.suc.§.ꝙ ad fœminas.in fin.vnde olim
1 iure vetustissimo non succedebant mater,& filius vicissim,licet postea superuenerint senatusconsulta orificianum & tertullianũ per quæ vicissim succedunt.scilicet filius matri per orficianum
2 mater filio per tertul. ¶ †Cõtrarium credo verum.scilicet quòd excludatur dictus agnatus quinti gradus:sola aũt mater ad hæredi.solidam inuitetur. & hoc probatur per dictum statutum excludens matrem ad successionem:quia sunditus non excludit eã, nisi existente aliquo agnato masculo coniuncto vsq; ad tertium gradum incluſiuè.vt patet ex principio. Item non excludit matrem vt non veniat ad successionem,nisi in sexcentis libris:nisi in vno tantum.scilicet cum supereſt agnatus masculus vsq; in quartum gradum.quia hoc casu prætulit dictum agnatum masculum.vn de non ideo prætulit omnis gradus masculum matri:sed solùm illum qui saltem gradu quarto esset. & sic intelligitur & limitatur ver.si tamen præcedens præferens agnatos matri sine graduũ distinctione.limitantur enim & declarantur præcedentia per sequentia:potissimè cum limitatio est pietati consentiens.sicut hic ne excludatur mater à luctuosa hæreditate filij:cui matri pie relinqui debet,licet turbato mortalitatis ordine.ff. de inoffi.testa. l.nam & si paren.excluso igitur agnato quinto gradu,de quo statutum non loquitur inclusiuè,sed exclusiuè ex regula tradita. ff. de iud.l.cum prætor.cum concor.ibi alle.Remanet ergo solum inter matrem & vterinum quæstio quis præferatur.& ista nullũ habet dubium.nam de iure communi sola mater vocatur. C.ad tertu.auth.defuncto.&.C.de legitimis hæredi.auth. cessante. ex dispositione autem dicti statuti nõ præfertur vterinus matri nec concurrit cum ea:quoniam in successione sola agnatorum.Sola inter se & in successione agnatorum inter se statutum prædictũ voluit semper saluum esse gradus prærogatiuam.Concludo igitur ex præmissis dictum statutum non prouidere in prælatione successionis:nisi agnatos masculos:non fœminas excepta sorore consanguinea defuncti.vt patet in principio statuti.nec etiam prouidisse omnibus agnatis masculis an præferantur cognatis priori vel eodem gradu constitutis:sed solum illis agnatis masculis qui defuncti erant saltem gradu quarto. vel etiam induxit aliquam prælationem inter agnatos similiter inter se contendentes:imo voluit gradus prærogatiuam seruari secundum ius commune. ¶ Ex quibus concludo omnibus exclusis,matrem solam ad successionem integram inuitari,prout ius commune inuitat. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ang.de vbal.&c.

CONSILIVM LXX.

1 *Testator debitum sibi ab aliquo,fabrice ecclesiæ legare potest.*

IOannes olim Bartholomei Frãcisci lampitontis & de pistorio.sanus mente(per dei gratiã)sensu & intellectu:licet corpore lãguens. diuinum timens iudicium & intestatus decedere nolens: quid de se suisq; bonis post eius obitum fieri velit,per hũc suum nuncupatiuum testameutum.quod dicitur sine scriptis,in hunc modum facere procurauit.in primis.cum mori contingeret animã suam omnipotenti deo & beate marie &c.Item eligit sui corporis sepulturam apud ecclesiam &c.Item reliquit pro vno opere capellæ beati Iacobi apostoli de pistorio:situate in dicta ecclesia pistorien.iura quæ habet contra Philippum olim Ioan. lapitontis de pistorio:pro flo.c.quinquaginta auri.ad quos florenos dictus philippus obligatus est dicto testatori:ex instrumento scripto manu notarij vt dicit ser Lazari de pistorio. Item dictus testator confirmauit relictum factum &c.in omnibus autem suis bonis mobilibus iuribus & actionibus tam præsentibus quàm futuris.

DE valore dicti legati dicti
1 norninis nulla est dubitatio:quoniam nullum† absurdum nullumq; incõueniens resultat:licet solum legetur nomen fideiussoris,à principio enim verum est,ꝙ obligatio principalis non potest in vnius persona consistere: & alterius obligare fideiussoria.vt.l. fideiussor obligari.ff.de fideiuss.in prin.ex postfacto autem cedi potest fideiussoria sola: quoniam per cessionem non facit omnino transitum in cessionarium,cũ directa remaneat apud cedentem.vt.ff. de pec.l.quis ergo casus. ff.pro soc.l.iij.C.de noua.l.iij.vnde semper apud eundem hoc casu inuenitur principalis & accessoria fideiussoris in hypotheca non plus dubitari potest:an sine principali cedatur. quia illa est in rem:& iura realia non ita nostris ossibus sunt infixa. imo per cessionem in cessionarium totaliter trãsferuntur.vt.C.de pac.l. traditionibus.& not.gl.in.d.l.iij . pro soc.&.ff.de pec.l.si sticho. sed an dicta hypotheca sine personali cedatur,ad præsens non di

Universidad de Deusto
Biblioteca

co,quia de hoc non quæritur ad præsens.¶ Hoc præmisso venia mus ad acta propter quæ pronunciari oportet.de primo consi dero petitionis formam:per quod duo narrantur.scilicet legatũ nominis,& promisio succesiue facta stipulatione de eadẽ sum ma per eundem Philippum dictis operarijs de soluendo dictam quantitatem,& adprobationem dictę petitionis productum est instrumentum testamenti Ioã.& instrumentum mutui:& libri operatoriũ in quo apparet dicta promisio. Et quia per ipsam promisionem nil additur in effectu primitiue: nisi quia hæc se cunda est fortior propter directas quas habent operarij,forsan non potest dici prima nouata,sed ꝙ ambę obligationes ad idem contractæ subsistunt.& ex quacunq; fuit exactio,sequatur libera tio ex vtraq;.vt.ff.de ver.ob.l. qui bis idem. & si nihil esset obiectum,sine dubio dictus philippus esset condemnatus:non obstã tibus obiectis,si contra exceptiones replicatum fuisset quòd dicta promisio facta esset animo nouandi.quia tunc exceptio sa tisfactionis factæ domino stoldus ob hanc causam esset inepta: quia per illam promisionem factus esset debitor dictæ fabricæ & ex sua persona.vnde non potest dici ꝙ huiusmodi obligatio nis respectu hic Phil.sit debitor debitoris:quoniam hæc sua obli gatio ex sua promisione descendens quo ad operam:nunquam fuit acquisita Io.vel suis hæredibus:sed soli operæ,vt ergo dictus Phi.à dicta sua promissione liber esset & absolutus:debuisset solu ere opere vel creditoribus opere,non autem creditori Io.cuius Ioan.dominus Stoldus creditor fuit compulsus sua culpa: quo niam non allegauit coram officialibus mercantiæ se dictam pro misionem feciſe dictæ opere,quã debuit allegare & probare.ff. man.si fideiussor.in prin.de se igitur quæri debet.vt ibi in regula iuris damnum.Et hæc dico vera inquantum libro opere standũ sit quo ad probationem plenam dictæ promisionis.Sed an stan dum sit vel non:hoc ignoro quia libros non vidi:sed solum vidi ꝙ dicti libri fuerint producti.sed nescio an dicti libri sint autentici nec ne,& an dicta promisio contineatur in eis prout est in li bello deducta:& hoc de mero rigore loquor.attẽta autem æqui tate quam opera sequi debet tanquã dei ministra.sic non esset de tanta subtilitate tractandum.Considerato,ꝙ ex eadem debiti cã dicta promisio traxit originem.& sic eam vt primordialiter se quenda:quam sequi debemus in multis.ff.de peti.hære.l.si à pa tre.&.ff.de do.causa mortis.l.qui id quod. sine dubio exceptio oppositа dictæ operę habet obstare.quoniam dictus Philippus asserit dictos centum quinquaginta flor.soluisse domino stoldo vt creditori quidem creditoris olim bartholomei francisci defun cti patris dudum dicti Io.& cui Bartholomeo dictus Io.succes sit:& cui Io.successerunt postea suæ sorores eiusdem Io.vnde gra datim calculo computato constat ipsa ipsum Philippum soluisse creditori Io.legantis & suorum hæredũ.de quibus creditis per sententias & acta patet iudicio:contra quas sententias de nullita te nec de iniquitate obiectum nõ inuenio.Constat autem quòd 2
debitor soluẽs creditori creditoris sui liberatur ipso iure,si ipso inuito.idem quando ex eadem causa debitor obligatur,aliàs ex ceptionis ope.vt.l.si opera.ff.de do.exce.coniuncta.l.si liber.in fi. de.neg.gest.& de pig.ac.l.solutum.§. solutum.¶ Concludo ergo ex præmissis, quòd cum constet per acta dominum Stoldum fuisse creditorem Locheti:& dictum Lochetum fuisse creditorẽ Bartholomei,& dicto Bartholomeo succesisse sorores eius,& di ctum Philippum soluisse domino Stoldo,quòd solutio fuit fa cta creditori creditoris,& per eam dictus Philippus liberatus est (saltem exceptionis ope)ex quo opera nec partem debiti recepit à Bartholomeo,nec cum eo lis fuit contra. per dictam operam, nec sibi denunciatum per eam:vt dictus Philippus solueret hære dibus dicti Ioan.aut eorum creditoribus.vt.d.l.iij.C.de noua.& hæc duo vera rebus sic se habentibus.cum dictæ nouationis ex ceptio seu replicatio non sit opposita:siue de rigore siue de æqui tate loquamur. propter quæ obstantibus obiectis dico, dictum Philippum absoluendum à petitis.de exce.cedendarum ad præ sens non curo:quoniam illa in casu nostro dilatorio est:vt opera posit agere contra hæredes vt cedant.& hoc modo posit conse qui beneficium exactionis.si promisio secunda facta est,& so lum ex legato nominis vteretur.Ang.de Perusio legum do.cita consuluit vt superius.

CONSILIVM LXXI.

1 *Arbitro disponente inter duos fratres vt vnus det alteri quolibet anno centum,& centum filijs masculis legitimis,an legitimati ante laudum possint petere centum.*
2 *Legitimatus ad supplicationem patris,non differt à legitimis.*
3 *Legitimatio facta de absente an teneat.*

ARbiter & arbitrator plena ria potestate suffultus laudauit, quòd Leuius toto tempore vitæ suæ quolibet anno daret & solueret Gelfo fratri suo seu filijs eius masculis legitimis & naturalibus, flo.centum.tempore autem dicti Laudi dictus Gelfus quosdam filios masculos legitimatos habebat per comitem palatinum & natalibus plenarie restitutos: habentem potestatem plenissimã à Cæsarea maiestate.dicti tamen filij non apparet quòd dictam legitimationem de eis factam ratam habuerint temporevite Gel fi,per publicum instrumentum ratificauerunt & approbauerunt ipsam.asserentes se etiam ratificasse in vita Gelfi,licet de ratifica tione primeua non appareat aliquod instrumentum.nunc dicti filij hęredes dicti Gelfi petunt dictos centum florenos pro anno vite Gelfi.quæritur an possint &c.

PRo parte negatiua quòd di- 1
cti filij non possint petere facit.quia† Laudum de fi lijs legitimis & naturalibus loquitur:isti autem sunt legitimati vnde non comprehenduntur sub verbis laudi obliga torij,quæ stricte accipienda sunt propriè,non autem impropriè vel extensiue.vt.ff.de arbi.l.de his rebus.&.C. si plures vna sen tentia.l.j.¶ Secundò quia appellatio filiorum:de suo proprio si gnificato non comprehendit legitimatum & legitimato non cõ gruit filij diffinitio.cum ille sit qui ex iustis nuptijs procreatus est.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.l. filium diffinimus. Hinc est quòd legitimatus quandoq; substitutum non excludit.vt notat Bar.ff.de libe.& posthu.l.gallus.§. & quid si tantum.plenius au tem dixit in quadam sua disputatione dominus Ioan. zerre de pepul.& suit.xxiiij.quæstione sua.¶ Tertio quia dicta legitima tio videtur nulla:cum enim non consenserit filij tempore legiti mationis:nec post tali tempore quo potuerit legitimatio de no uo fieri. scilicet viuente patre certe eius ratihabitio nulla est.ff. rem ra.habe.l.bonorum.& constat ibi legitimationem require re consensum legitimati:cum per ipsam subijciatur patriæ pote stati cui inuitus nemo subijcitur.vt habetur in cor.quibus mo dis naturales effici.sui.collegi.vij.§.primus.& cum verb.obligationis autem modus. ¶ † In contrarium facit.quòd imo petere possint:quia legitimatus & restitutus natalibus postulante geni tore,in nullo differt à legitimo.vt no.in eodem cor.§.si quis igi tur filios legitimos.& in cor.quib.mo.nat.effi.le.§.licet igitur sic ut diximus.¶ Cum igitur in nullo differat sed per omnia exe quatio facta est:igitur quicquid statutum inuenitur in legitimo attribuitur legitimato.ff.de leg.j.&.l.j.& ibi Bar.&.C. communia dele.l.ij.& insti.de leg.§.nostra.&.C.de rei vxo. actio.princi. ¶ Secundò quia dicti filij sunt hæredes patris quibus pater legi timus obligatus erat per laudum ad dandum:licet solutio potue rit fieri filijs adiectis.non enim per obligationem potuerunt ap poni cum ipsi non compromiserint:sed solus pater eorum.ff.de arbi.lege non distinguemus.§.de officio. & sic sustinere posse mus quod nedum ad solutionem sed ad obligationem essent ap positi:adhuc idem esset.non autem dicimus hos legitimos com prehendi sub verbis laudi: quod est verum.nam dicta dispositto aliter intellecta esset inutilis & nugatoria:ex quo nullos alios filios dictus Gelfus habebat.ff.de hære. insti.l.si mihi mevia:& necessario ad filios nascituros referri non poterat:quia solis filijs iam natis prouidit arbitrator.nusquã autem dispositio sic intel ligenda est,vt sit inanis & fruſtratoria:cum potest esse vtilis salua ratione recti sermonis.ff.de le.j.l.si quando.ff.de mili.te.l.iij.aut non

non comprehenduntur sub verbis:& tunc supereſt.filij inuitati per laudum:vnde dicta dispositio laudi obligatiua legitimi ad annuum relictum pertinet insolidum ad ipsum Gelfum:cũ non habeat in ea aliquẽ concurrentem qui possit iure aliquo vocari, & ideo dicti filij qui nullo iure stricto,vel equo inuitantur ad hanc obligationẽ non faciunt partem,imo solidum dicta prouisio dicti Gelfi:& per consequens suorum hæredum.C. de cadu. tol.in.l.j.coniuncta gl.in ver.ad substitutos.no.ff.de le.j.l.huius modi.§.si titio & de leg.ij.l.si titio.facit,quod notatur.ff.de ver bo.obli.l.si mihi & titio.&.ff.de contrahen.emp.l.fundus ille si ue igitur cõprehendantur sub verbis siue non est curandum , cũ saltem illa centum annua dictis filijs(vt patris hæredibus) debeã 3
tur.¶ † Si quis autem dicat eos hæredes nõ fore:quia nõ tenuit legitimatio:eo quod non fuerunt præsentes & consentientes(vt superius dictum est)potest de facili responderi quia legitimatio facta modo prædicto nõ requirit legitimati præsentiam,vel con sensum,dummodo expresè non dissentiat.vnde nec tacita contradictio impediret.tex.est cum glo.singulari in.d.§.licet.in verbo neque.in fi.& videtur casus in.§.generaliter in cor.qui .mod. na.effi.sui col.vij.Nec ob.dictus.§.seruis itaque &c.quia loquitur in legitimatione quæ fit per rescriptum principis vel per haben tem potestatẽ ab eo.vt est in proposito.Nõ ob.ꝙ legitimatio nõ congruit diffinitio filij:quia licet non cõueniat:tamẽ sufficit adę quatio,vt est dictum.Item non ob.quòd legitimatus non exclu dit quandoque substitutũ:quia illud non est nisi ratione præsum pte voluntatis substituentis:quæ causatur ex pluribus quæ non refero.quæ præsumptio cesset in proposito ,cum(vt dixi) non potuerit,arbiter de alij sentire , ex quo ad filios iam natos se re tulit vt.l. qui filiabus de leg.j.& nulli alij si supererant , nisi solũ prædicti.¶ Concludo ex prædictis filijs saltem(vt patris hæredi bus) dicta centum annua deberi quousque legitimus vixit,quo niam(vt dixi)more legitimi finitur annua obligatio : sed non morte Gelfi:imo transit ad hæredes eius . vt institu. de perpe. & tempo.actio. Et ita vt suprascriptum est consulo ego An ge.de perusio.

CONSILIVM LXXII.

1 *Statutum vetus,an tollatur per nouum sibi oppositum.*
2 *Casus omissus ad iuris communis regulam est reducendus.*
3 *Negligentia in non soluendo,dicitur offensa facti.*

STatuto antiquo commu- nis florentiæ cauetur ꝙ in omnibus offensionibus exceptuentur à pœna hæ personę,si pater vel mater filio offensari fecerrit:vel vir vxori.domina vel dominus vasal lo vel famulo,magister discipulo,vel frater carnalis vel patrue lis fratri carnali vel patrueli,vel sorori,vel patruus vel auũculus nepoti,vel ecõuerso.prædicta verò nõ habebãt locũ si fuit com missum aliquod graue maleficiũ inter prædictos,quãdo aliquis prædictorũ occupauerit vel per violẽtiã intrauerit domum vel possessionẽ vel habitationem alicuius domus.postea propter plu ra ordinamenta dicti cõmunis extrauagantia:facta fuit noua cõ pilatio in volumine statutorũ cõmunis Florentiæ in qua noua cõpilatione fuit positum dictum statutũ:omisis seu detractis illis verbis suprascriptis vel econuerso.¶ Postmodum per com mune Florẽtiæ fuit statutum & ordinatum,quòd dicta noua cõ pilatio seu statuta & omnia & singula capitula quorũlibet statu torum positorum in dicta noua compilatione:intelligerentur es se & sint valida & firma,& vera statuta & ordinamenta cõis Flo rentiæ obseruentur & obseruari posint & debeant per quemcũ que rectorẽ & officialem populi Florẽtiæ,& per quãcunque aliã personam & in quibuscũq; causis non obstañ.ꝙ essent vel esse di cerentur vel apparent quomodocũq; cõtraria quibuscunq; statu tis & ordinamentis dicti cõis editis ante dictam nouam compi lationem:vel etiam quacunq; alia ratione inualida.Et omnia & singula ordinamenta dicti cõis ante dictam compilationẽ edi ta:inquantum essent contraria vel repugnantia dictis statutis & capitulis in dicta noua compilatione positis & descriptis: vel alicui eorum intelligantur esse & sint nullius efficaciæ, vel mo menti:nec allegari valeant nec admitti cõtra aliquod capitulum contentum in dicta noua compilatione,quinimo quo ad ea habeantur & sint ipsa vera statuta pro casis & vanis &c.non obstã tibus &c.¶ Modò contingit,quòd auunculus accusat nepotem pro eo quod cessauit ipse nepos debitori id quod erat obligatus ipsi auunculo restituere:quem petit puniri in solidis duobus pro libra vigore statuti dictanctis.quòd quilibet obligatus ad aliqd debitum restituendum per publicum instrumentum:si non resti tuerit puniatur dicta pœna . Quæritur an dictus nepos à dicta pœna solidorum duorum pro libra exceptuetur: priuilegio seu dispositione dicti statuti nec ne &c.

PRo parte negatiua quòd 1
nõ excusaret nepos:faciũt duo principaliter.¶ † Pri mum quia compillatio noua statutorũ de eo nõ fa cit mentionem:vnde statutum antiquũ videtur abolitum, tãquã huic nouo contrariũ, vt in prima cõstitutione codicis,quia si cõ tinetur nepos sub nouo:ergo necessario venit puniendus,nõ ob stante nouo statuto antiqui impunitatem tribuens,quoniam pu niri,& non puniri,sunt directo contraria,& non contradictoria sicut affirmare,& negare simul.& hoc clarum est apud dia.& iu ristas.¶ Secũdò quia statutum nouum loquitur solum de offen sa quæ cõmittitur faciendo vt patet ibi offensam fecerit, vnde nõ illam quæ cõmittitur negligendo nisi ex interpretatione extensi ua,& significato improprio:quæ in statutis locum non habẽt.l. iij.§.hæc verba.de neg.gest.l.eum qui vectigal.&.l.vt alseus. & .l. tigurij.de verbo.sig.de exerci.l.j.§.si is qui nauẽ.l.licet enim ver bum offensionis simpliciter & absolutè prolatum, latissimã : ha bebat significationem:vt comprehendat tam factum quàm negle ctum,& dictum & non dictũ:per quod quis instè ad iracundiã prouocetur secundum Bar.ff.de publica.l.licitatio.§.quod illici te.Inn.de sen.excõ.sacro.vbi notabilia verba dicit. probatur.ff. de manu.te.l.testamento Centurio.in fi.&.C.de inof. test.l.filia. attñ cum iungitur verbo significato facti(vt in proposito)nõ cõ prehendi.de significato proprio:dictum neq; neglectum,sed so lum ex improprio.ff.de re.iu.l.qui nõ facit , ibi noster &c.& .ff. qui in frau.cre.l.in fraudẽ.&.ff.de ver.sig.l.aliud est fraus,facit ex tra de homi.sicut dignũ.de reg.iu.l.culpa caret.in glo.Contrariũ credo verũ & hoc probat pluribus rationibus.† Primò,quia sta 2
tutum antiquum impunitatem concedit nepoti:nec statutũ no uum de nepote non loquens contradicit antiquo.nam nouum hunc casum nepotis omittit vt de omisso iudicaretur secundum ius commune,de libe.& posthu.l.commodissime.sed quia sta tutum vetus prouidet , indicatur secundum vetus,aliud est er go casum omittere: aliud de eo contrarium prouidere,de cõ diction.ob causam.si extraneus soluto matrimo .l. post dotem. cum similib.& istud est clarum.vnde non obst.prima obiectio. Secundò.quia statutum nouum loquitur non solum de offensa facti:imo de offensa per neglectum.vt patet ibi dum exceptuat occupantes possessionem & contradicentes habentibus,vt bona & contraria sit exceptio debet esse de regula,licet in casu excepto falsa fiat vt plene nota.dyn.de regu.iuris.in rubrica. constat au tem occupari possessionem negligendo : si colonus in animo suo destinat interuertere possessionem, & dominum reuerten tem admittere negligit,de vi & vi arma.l.cum fundum.&.l. co lonus.hoc etiam committendo violentiã interdicitur,de vi & vi arma.l.vim facit. Tertiò quia negligentia de qua quæritur facti est:nec stat in puris finibus negligentiæ,& super hoc do ctrinam per quam omnium legum loquentium materia intelli gitur . apparet igitur quòd vbicunque negligentia ordinatur principaliter ad competendum certum , vt iudicis aut partis illa negligentia propter contemptum quæ habet ad mixtum factum non est simplex neglectum . Probatur hoc expresè in concernentibus iudicem . ff. de interrogata actione . l. de ætate.§. qui tacuit. coniuncta glossa.facit.ff.de arbitri.l. Celsus. pro batur in concernentibus partem non soluendo vel solutionẽ nõ recipiẽdo.ff.de consti.pe.l.licet si alia.cõiuncta gl. Pro hoc quia vbicũq; casum fictum lex æquiparat & adæquat casui vero ibi:in

Universidad de Deusto
Biblioteca

casu vero semper porrigitur ad fictū.tex. est ibi de rei vxo.ac.in prin. Constat aūt q̄ omni astricto legi, vel pacto ad non negligē dum: negligendo par est delinquenti. vnde dominus astrictus legi ad non negligendū seruum suū delinquentem: si tamen prohiberi pōt & non prohibet facienti: per omnia par est & tenetur noxæ deditione detracta. ff. de noxa. l. ij. sic qui pōt homicidiū faciliter impedire nō impediendo deum offendit: & occisum, & occisori, par est. vt. d. c. sicut dignū. & casus in. d. l. culpa caret per locum à contrario. Sic in seruo qui tenetur dominum nō relinquere: vnde negligēdo, occisori par est. ff. ad Silla. l. j. sic in eo qui præpositum suum habet similiter nō tenetur relinquere indefensum nā negligendo occisori par est. ff. de re. mili. l. omna delictum. §. pe. & fi. cum autē quis non est ad nō negligendum astrictus: tūc negligens & faciens non sunt pares. In proposito autem tenetur debitor non negligere tā lege quam pacto, vnde hunc negligentem faciendi equiparabimus ex toto. ¶ Quartò quia statutum prædictū veniam pene concedens & impunitati tribuens: tribuit impunitatem delicti quod est grauius, scilicet illius quod faciendo cōmittitur. vnde multo fortius & illius quod cōmittitur negligendo, vnde ex vi attractiua delictū negligentiæ quod est minus graue absq; aliqua interpretatione sub hoc statuto cōprehēditur: casus est rotūdus. ff. de adulter. l. nec in ea. vnde statutum permittens occidi bānitum præstat immunitatem: multo magis offendendi, vt ibi & ita est in proposito, quod autem grauius sit de lictū facti quā negligētia probat. ff. de minor. l. minor etiā si quis cōtumax est. l. minoribus. C. de his qui. vt indi. & l. ij. C. si aduer. delictū. cōiuncta. l. auxilium. ff. de mino. & eod. tit. l. si ex causa. §. nunc videndum & ad istam rationem non potest respōderi hic quia statutum impunitatū tribuēs gratiosum est: & gratia rationabilis. vt. C. de tu. propo. l. vna. vnde est interpretandū latissimè vt. ff. de consti. prin. l. fi. cum agatur hic de præiudicio concedentis, scilicet vt pœna non applicetur cōmuni florentiæ. ¶ † Sextò q̄ negligentia quæ committitur in non soluendo sit offensa facti probatur liquidissimè: quia si ponamus debitorem per annū cessare in solutione: hoc ipso spoliat creditorem quasi possessione illius iure. & tenetur interdicto vnde vi: saltem vtili eo quòd hi annui redditus loco immobilium sunt, vt in. c. querelam. de elect. & ibi per Inno. & Bar. quo in interdicto impossibile est teneri solum modo negligentem: cum hic interdictum vim expulsiuā requirat. Nec obstat si dicis hic nō est debitor annuus: vnde creditori non competit interdictū. vt. l. ij. ff. quo leg. per Cyn. & alios in. l. si certis annis. C. de pac. quia concedo sed ex hoc non sequitur destructio dictæ propositiōis, quæ est quòd sola cessatio in soluendo non semper stat in finibus puris negligentiæ: quinimo ex eo factum verū, & violentia vera resultat, vt patet in dicto debitore soluere detractante. Et ita vt superius scriptū est consulo ego Angelus de vbaldis legum doctor.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Notarius an possit stipulando alij querere.*
2 *Contrariorum eadem est disciplina.*
3 *Vtilis sine cessione quæritur ex notarij stipulatione.*

QN statuto Florentino caue tur quòd ex stipulatione notarij quæratur ius, & actio solū illi cuius nomine stipulatus fuerit: & absque alia cessione. ¶ Contingit q̄ florentinus notarius in territorio florētinorum stipulatus est pro perusino absente à quo nullū mandatum stipulandi habebat: quæritur an ex tali stipulatione actio sine cessione quæratur &c.

1 QVod dicta actio & ius sine cessione quæratur facit: quia dicta prouisio statutaria per modū beneficij & gratiæ emanauit. † prouidet enim istis quorum nomine stipulatio recipitur. vt eisdē sine cessione quæratur: sicut prouidet ius cōe in quibusdam casibus in quibus alteri per alterum quēritur vtilis sine cessione, cū tamē stipulatur tutor aut notarius rem pupilli saluā fore. aut aliquod aliud ad officium suū spectans, aut syndicus, vel actor vniuersitatis vt patet ex coniunctione. ff. de cōsti. pecu. l. eū qui. §. fi actori. ff. de adop. l. non aliter &. l. his verbis. constat autē beneficiū & gratiā absenti & ignoranti fieri posse: licet non inuito regulariter. vt l. Labeo. ff. de iureiu. nota. in regula iuris beneficiū. & ibi per dy. Pro hoc facit secūda ratio: quia ex stipulatione notarij vtilis sine cessione indistinctè quæri videtur: quoniam seruus publicus est, vt. l. generali. C. de tab. lib. x. vnde sicut nobis per seruos nostros quæritur sine cessione: & etiā inuitis: de verb. obl. l. seruus. vetante, ita etiam per seruus publicos, saltem acquiri debet nobis postea ratum habentibus: saltē vtilis & sine cessione. Cōtrarium est verum. & ad hoc dicendum moueor solū vnica rōne. s. quòd nullā legalis prouisio actiua vel passiua directo agit in non subditū nihil agentem per se aut per alium intra territoriū legem condētis. de passiua constat apud lippos & tonsores. ff. de iuridi. om. iu. l. fi. C. de sum. tri. l. j. ff. de iusti. & iur. l. omnes populi. De actiua probatur. ff. de offi. præsi. l. iij. vbi in non subiectū non exercetur iurisdictio. quod quidem exercitium & in actiua & passiua significatione accipitur, extra de constit. c. ecclesia sanctæ Mariæ. per Inn. cui enim iurisdictionaliter competit potestas ligandi: eidem cōpetit. etiam absoluēdi: & econuerso. ff. de reg. iur. l. qui cō demnare. sed statuta non ligant forenses nihil agentes intra territorium: ergo nec prosunt, aliās similiter intra territorium nihil agentibus. Pro hoc casus est in terminis. ff. de tu. da. ab his. l. j. & l. ius dandi. vbi iudex non dat tutorem pupillo sibi. non subdito & tamen datio tutoris solum ad pupilli fauorem ordinata est. vt l. j. ff. de tute. Et hoc solum est, quia actus iurisditionalis quantūcunque proficuit: non possunt exercere in nō subditum nihil agentē. Pro hoc facit. C. si à nō compe. iudi. per totum in rubro & nigro. pro hoc quia acquisitio directa ex stipulatione resultās directo cōcernit personam & animā eius: sicut quidam character. ff. de pecu. l. quis ergo casus quis autem dicit hunc acquisitionis actum ita concernentem personam & animā imprimi in nō subditum & extra territorū: certè nullus. vt in. c. vt animarū. §. statuto. de consti. lib. vj. † Pro hoc, quia contrariorum eandem rationē habentium: eadem est disciplina: sicut ergo statutum nō ligat non subditū: ita directo agēdo in eū non prodest edictū. §. fi. Pro hoc quia quod operatur propositū: in ꝓposito illud operatur op positum in oppositō. ff. de vul. & pup. l. si cōtra. §. j. sicut ergo non esse subditum operatur, vt statuto non subditus nō ligetur: ita & sibi non prosit & econuerso: vt subdito noceat & prosit. Non obst. q̄ gratia fit absenti & ignoranti, quia concedo: dommodo rata habeatur. vt no. glo. in. d. l. Labeo. nos autem loquimur an sine cessiōe & absque ratihabitione quæratur ex statuto prædicto & sic nihil agente eo cuius est nomine stipulatio recepta. † Item non ob. q̄ ex stipulatione notarij quæritur vtilis cuicūq; sine cessione, quia hoc falsissimū est, nisi stipuletur aliquid quod ad suū officium pertineat. vt. d. l. non aliter. &. l. his verbis. coniuncta autē. generaliter. C. de epi. & cle. & est casus de vsu. c. quāquam. li. vj. vbi ex stipulatione notarij non quæritur sine cessione: nisi cū ad officiū stipulandi deputatus est, officiū aūt tabelliōis simplex non est stipulari: sed rogationes suas in modum redigere, in corpore de tabellionibus. in prin. Et ita vt superius scriptum est consulo ego Ange. de vbaldis.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Scripturæ diuersæ super eodē facto, si reperiantur cui potius credatur.*

REperitur per manus cuiusdam notarij publicatum esse quoddam testamentum eiusdem testatoris cū testibus descriptis in dictis foliis supradictis, quēritur nunquid instrumentum dictum publicum debeat corrigi tanquam erroneum: & reduci ad formā in dictis foliis donotatum.

1 DIcta quæstio si non fallor satis est clara: † qm̄ prima scriptura, & si tota appareret notarij scripta vel subnotata: tn̄ qa non apparet quòd

quòd corā testib⁹ lecta & recitata fuerit, nec notarius, attestatur implicitè vel explicitè se fuisse rogatum: nō valet dicta prima scriptura. ff. de leg. iij. l. fideicō. §. j. & non est al. bi secundum Dy. non enim sufficit exēplū testamenti parare: nisi & illud paratū coram testibus legatur & recitetur, quā lecturā & recitationē factā fuisse in themate nō præsupponitur, imo q̄ testator sua manu notauit dispositionē quā facere intendebat: non aūt dicit eam fecerit vnde licet fuerit de mense maij vnius propositi tamen & eodem mense & eadē die potuit aliud velle & mutare propositū, nedū de mense Iunij quo apparet scripturam testamēti in publicā formam relatā: vnde non est bona illa illatio. nam iam diu ante sic voluit ergo & tunc cū disposuit voluit illud idē. C. de pact. l. pacta nouissima. & ibi per Bar. plenè. &. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. ff. de contrahen. emp. l. pacta cōuenta. per Inn. de arbi. c. innotuit. ¶ Itē ex quo scriptura notarij non attestatur se fuisse rogatū nec tota eius manu scripta est, nullum dubium quod nō tenet quoniā non præsumitur rogatus: cum factum sit & solēnitas extrinseca vt no. spe. de instru. edi. §. j. Inn. de fide instru. c. ij. Bar. de ver. obl. l. sciendū. licet gl. contrarium tenuit & non bene: in corpore. de tabel. §. j. standum est igitur secundæ scripturæ publicæ & cōpletæ in omnibus quę continet ipsa scriptura: nisi probetur falsitas aut error, aut ex persona notarij, vel figura scripturæ vituperatæ forsitan aliud præsumamus. C. de proba. l. fi. per Inn. de rescrip. pastoralis. ver. forsitan. per Iaco. bu. C. de test. l. si vnus facit. C. de edic. diui adria. tol. l. fi. & ita vt superius scriptum est consulo ego Ange. de Vbaldis.

CONSILIVM LXXV

1 *Illegitimi an possint testari: & an possit eis in testamento relinqui.*

REr reformationem populi & cōmunis Florētiæ prouisum & ordinatum fuit. † quòd Iulianus filius Dardani Nicolai de guisi ordinis ciuis Floren. non legitimus, non obstante illegitimate ipsius Iuliani seu quòd ipse Iulianus ex quocunq; coitu quantūcunque dānato sit natus: ipse Dardanus possit & ei liceat, semel & pluries, & quantuncunq; & quotiescunq;, tam inter viuos quā in quacunque vltima voluntate: & tam per viā institutionis: quā alio quouismodo seu titulo, dare, donare, concedere, legare, & relinquere sua & de suis bonis rebus & iuribus. Iuliano prædicto, & quòd in omnibus quo ad omnia & omnes & per omnes: ipse Iulianus habeatur & censeatur esse, & sit capax quocunq; titulo & modo recipiēdi bona de rebus bonis, & iuribus ante dictis ac tam ex testamento quam abintestato succedendi ipsi Dardano & eius hæreditatem & bona petēdi vt eius filius legitimus & naturalis, prout prædicta & alia plura, sic vel aliter constat & apparent in publico instrumento reformatis. Postea dictus Dardanus suum vltimum condidit testamētū. in quo inter alia quæ disposuit, legauit, & reliquit Nāni Nicolai riconeri certa bona cum onere conditione & grauamine, quia dictus Nannes teneatur & debeat secum habere & tenere Catharinam filiam dicti testatoris impuberem legitimam & naturalem, & eidem dare & tradere alimenta victum & vestitū, donec ipsa Catharina erit ætatis. xiiij. annorū vel xv. Et tunc dictus Nānes vel sui filij vel hæredes teneantur & debeant ipsam maritare & dotare: & dare soluere & pagare de ipsius propria pecunia & habere pro eius dotib⁹ quingentos flor. auri, ipse testator dictam Catharinam sibi hæredem instituit, dictus Nānes vel eius filij & hæredes dictam Catharinā non alimentauerint, & ipsam in dicta quantitate nō dotauerint & omnia & singula suprascripta & quodlibet eorum nō seruauerint dictū legatum & omnia in eo cōtenta. dictam Catharinam voluit pleno iure deuenire. Et si dicta Catharina infra dictam etatem dictorum. xiiij. annorum. vel. xv. decesserit, voluit dictus testator quòd de dicta quantitate dictorum quingentorū florenorū auri: dictus Nannes vel sui filij dent & soluant Ioanni &c.
¶ Et prædicta legata & quodlibet eorū dictus testator voluit valere & locum habere: si & in quantum Nicolaus filius legitimus & naturalis dicti testatoris hæres vniuersalis infrascriptus in minori ętate. xiiij. annorum decesserit: & non aliter nullo modo. In omnibus autem bonis sibi hæredem instituit vniuersalem Nicolaum eius filium impuberem legitimum & naturalem. Et si dictus Nicolaus ante obitum dicti testatoris vel postea in pupillari ætate decesserit, sibi instituit & substituit Iulianū prædictum eius filium legitimum prout prædicta & alia plenè cōstant & appareāt in publico instrumento testamenti publico scripti manu publici notarij: dictus Nicolaus filius legitimus & naturalis dicti testatoris mortuus est in ætate. xiiij. annorum. reuera ante nō est verum imo post dictum conditum testamentū. de cuius morte idem testator certitudinem habebat: sed eius mortem ignorabat. ¶ Posteà verò post dictum conditum testamentū indead plures dies dictus testator habens notitiā de morte dicti Nicolai tanto tempore quòd verisimiliter mutare non poterat si voluisset suos condidit codicillos in quibus certa legata facta in dicto testamento ademit: & in omnibus alijs suis partibus & capitulis dictum testamentum plenè confirmauit. Posteà verò dictus testator decesit superstite dicto Iuliano eius filio legitimo & dicta Catharina eius filia legitima: nullisque alijs relictis vel superstitibus filijs vel descendentibus superstite fratre carnali dicti testatoris. Modò visis prædictis, & viso statuto posito in secundo volumine dñi potestatis sub rubrica qualiter abintestato mulier succedat: & maximè considerata vltima particula dicti statuti, quæritur ad quem pertineat hæreditas dicti Dardani, an ad dictam Catharinam: an vero ad dictum Iulianum & pro qua parte, & si dicta Catharina non admittitur ad hæreditatem: an ipsa possit petere dotari secundum facultatem patrimonij dicti testatoris, & si in dicta dote debet computari id quod legatum est eidem Cathari. cum onera & grauamine adiecto dicto legato facto domino Nāni de quo. s. fit mentio: & quid iuris sit visis prædictis & his de quibus. s. fit mentio, & præsuppositio licet ignoremus q̄ dictus Iul. fuerit legitimatus per habentem plenam autoritatem ab imperiali culmine.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Statutum quòd maritus lucretur tertiam dotis partem: an intelligatur de dote promissa.*

STatutum loquitur simpliciter † quòd maritus lucretur tertiam partem dotis soluto matrimonio morte mulieris liberis non extantibus: non autem dicit dotis traditæ, vtrum intelligatur de promissa & non tradita: vel de tradita. Et dico quòd istud statutū refertur ad promissam & traditam: quia de propria significatione vocabuli dotis appellatione: cōtinetur promissum & datum nomine dotis. vt. ff. de iure dot. l. si pater mulieris. & l. dotis promissio. vt l. cū post. §. patruo. & nuptura. & l. si mulier. & l. siue generaliter. eo. ti. cum infinitis concordantijs. Non enim traditio facit dotem: sed constitutio interueniente matrimonio. vt. l. iij. ff. de iure dot. & eo. ti. l. tali. in prin. imo quādoq; dicitur dos spe. vt no. gl. in. l. dotale prædium. cuius vir. ff. de fun. do. l. iiij. iuncta. gl. &. ff. de priu. cre. l. q̄situ. §. fi. l. fe. & no. ff. de iure do. l. si spōsa dotē.
¶ Cōcludo dotē esse ante traditionē per dicta iura, vnde traditio ne ampliat lex obligationē dotalē: quod nō esset nisi dos esset. vt ff. de pact. dota. l. erit ergo. licet tamē dos sit ante traditionē, tn̄ nō est fundus dotalis, qa in viri dominiū nō trāsiuit. tex. est in. l. dotale. §. dotale. ff. de fun. dota. Nec etiā vir fructus illius fundi lucrāt ante traditionē. vt. l. diuisione. ff. sol. mat. nisi mora contracta per vxorē. vt ibi no. & in. l. dotis fructus. ff. de iure do. imputet enim sibi vir qui fundum sibi tradi non fecit. vt no. gl. in. d. l. de diuisione. Et quia fructus pertinent ad dñm vel ad bonefidei possessorē vel fructuarium rei, vir aūt nō fuit dominus: quia res sibi tradita nō fuit, nec bonæfidei possessor, nec fructuarius: vnde fructus: nō sunt sui. Itē verbū promissionis in statuto positum potest referri ad verbum dotis salua ratione recti sermonis: ergo ad dotem fiat relatio. ff. de vulg. & pup. l. iam hoc iure. &. l. in testamento. C. de testa. mili. & ideo lucrabitur maritus tertiam partem dotis: licet dos non fuerit soluta vel tradita. Et ita vt superius scriptum est

Universidad de Deusto Biblioteca

consulo ego Ange. de Vbal.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Legitimatus an possit institui: sicut & filius legitimus & naturalis.*
2 *Testamentum annullatur si filius in eo prætereatur.*
3 *Legata & fideicommissa, an conseruentur nato posthumo.*

Posita pro constanti legitimantium potestate, videndum est an dictũ testamẽtum sit nullum, quia legitimatus à primo gradu inuenit se præteritum, quo discusso alia insurgunt dubia quæ sigil-
1 latim per ordinem discurremus. † Dico autem ad consultationẽ prædictã primum gradũ nullum: propter preteritionem legitimati: qui ad instar legitimi vocaẽ in nullo differens ab ipso legitimo ex nuptijs procreato, æquiparando legitimationem prædictam legitimationi Cæsareæ. vt in cor. quib. mo. nat. effi. leg. §. licet igitur. ver. sic igitur licentia patri, ibi nihil à legitimis filijs differant. constat autem per preteritionem legitimi iam nati gradum à quo præteritus est nullum fore. l. j. & l. filio præterito. de iniusto test. cum si. eodem igitur modo præteritione dicti legitimati: gradus prædictus est nullus, & incipiet dictum testamentũ à secundo gradu, à quo dictus legitimatus se inuenit substitutũ non solum pupillariter sed vulgariter. cum legitimatus substitutus fuerit legitimo decedente ante testatorem: quo casu de tabulis pupillaribus nihil quæri potest. ff. de cap. l. si pater. & de vulga. & pupil. l. lege cor. cũ autẽ gradus institutionis est nullus propter præteritionem iam nati: incip. testamentum à secundo gradu substitutorũ vulgariter. & iste est casus noster. ff. de li. & posthu. l. iij. §. fi. & eo. ti. l. posthumo. & l. si posthumus. Hoc pmisso, alia dubia transgrediamur. ¶ Et primo, an substitutio facta de legitimato: locum habeat in proposito. ¶ Secundo si locũ habet: quid est habitura filia legitima & naturalis. ¶ Tertiò, si vxor testatoris est prægnans & pareret filum aut filiã cui vel quibus hæ-
2 reditas debeatur & quid erit de legatis. † Ad primum respõdeo quòd prima fronte videtur substitutionẽ de legitimo factam nõ habere locum: & per cõsequens legitimatus se inuenit præteritũ & sic totum testamentum quo ad institutionem & substitutionem directam est nullum, & per cõsequens solum videre habebemus quis testatori abintestato succedat: ex quo res deducta est ad viam intestati. Ad hoc dicendum moueor, quia testator substituit legitimatũ sub conditione si decesserit legitimus ante mortem testatoris: vel post in pupillari ætate, quæ conditio erat impossibilis de natura cum ante testamentum decessisset legitimus & sic dispositio substitutionis nulla concepta sub cõditione impossibili nõ reiterabili quã testator possibilẽ reputabat. ff. de cõdi. inde. l. seruo manumisso & ibi per Guli. & nõ est alibi illa lex, secus si conditio fuisset reiterabilis, quia tunc ad futuram testator se retulit. de condi. & demon. l. si iam facta. de le. j. l. si ita scriptum §. fi. vel si testator sciuisset aut scire debuisset eam impossibilem quo casu reijcitur cõditio, & dispositio vltima remanet firma. l. j. ff. de condi. instit. cum sua materia. & ff. de hære. insti. l. si mihi meuia & vegidia. Contrarium vero credo veriorem partẽ: quia licet testator ab initio ignorauerit: sciuit hoc ex postfacto, scilicet tempore codicillorum, vnde confirmatur dispositio prima: in qua maximè continetur confirmatio omniũ in testamẽto cõtentorum. ¶ Nec obst. regula catoniana quæ ad institutiones & legata vel fideicom. conditionaliter nõ pertinet. vt. l. j. ff. de re. ca. qm̃ ita. §. si alienũ. & §. extraneus. ff. de hæ. insti. & insti. de hæ. qua & differẽ. §. in extraneis. Concludo ergo ex præmissis, ꝙ testator saltem codicillorum tẽpore habuit notitiam mortis legitimi & quòd dictum legitimatum ex testamẽto, in totum succedere voluit: in dubio præsumitur scientia mortis. & nisi probetur cõtrarium. l. octaui. ff. vnde cogn. nisi sint aliæ coniecturæ excludentes dictam præsumptionem scientiæ, forsan quia testator in longinquo moram trahebat, aut in villa, & modicum ante filius eius decesserat: ita quod nõ potuisset suę mortis verisimiliter habere notitiã. ff. de libe. & posthu. l. Titius. §. lucius. vel quia rumor erat & fama eum fore viuentem. & l. pacumeuius. de hæredi. insti. de acqui. hæred. l. cum quidam. §. quod dicitur. vel aliquid aliud verisimile dictæ præsumptioni obsistẽs, hoc ergo quasi dictus substitutus ex vulgari habet totam hæreditatem. filia autem fœmina in re certa instituta: habet quod sibi relictum est, si non stabit relicto contenta si est minus legitima: imo aget ad supplementum si quid deest incor. vt cum de ap. co. §. aliud quoq; capitulũ. versi. certũ si qui hæredes fuerint nominati. ¶ Et ita nec obstat iubens filiam relicto fore contentam: quia illud loquitur superstite filio legitimo & naturali & ex iustis nuptijs pcreato, quia hic non superest: vnde cessat dispositio dicti statuti. solu. mat. l. si vero. §. de viro. & ff. de iure pa. l. adigere. §. quamuis. ¶ Venio ad tertium si venter esset plenus & perueniret ad lucem: quid iuris esset de hæreditate prædicta, super quo rñdeo, eius agnatione rumpi testamentum. vt. l. j. C. de ordi. iud. dũmodo non tendat ad aliquod monstrum vel prodigium. l. fi. C. de posthu. Et si quidem venter erit fœmineus: succedet pariter cum legitima nõ obstante statuto prædicto excludente fœminam superstite masculo ex legitimo matrimonio procreato: quia hic non superest (vt est dictum) & dicta filia fœmina similiter agit ad supplementum, quoniam ei fœmina quæ nascitur non obsistit: nec dictus masculus legitimatus si autem partus erat masculus, tũc adhuc abintestato concurret dicto legitimato, sed filia fœmina non ageret tunc ad supplementum: sed esset suo relicto contenta per superessentia dicti partus masculi ex legitimo matrimonio pcrea-
3 ti, vt patet in dicto statuto. ¶ † Sed tũc videre oportet nato posthumo, an conseruentur legata aut fideicom. per auf. ex causa. & hic intramus illas duas principales quæstiones, an illa authẽ. habebat locum in præteritione paterna: secundò an habebat locum in præteritione posthumi, & quia etiam adiecta est in testamento illa clausula codicillaris, quid operetur rupto testamento præteritione posthumi. Et quia in dictis quæstionibus iam cõsului plura ac etiam legendo dictam auf. interpretationibus sub me factis diffusè locutus sum super quolibet dictorum punctorum idcirco ad præsens solum concludam, quod aliàs tenui legendo & consulendo. Primò de primo quòd illa auf. habet locũ in præteritione paterna iam nati, casus est in. l. thais. §. splĩdoforus. ff. de fideicom. libertate. ¶ Secundò de secundo quòd habet locũ præteritio posthumi facta à sciente vt ibi: quia est eadem ratio quę in iam nato. sed si ex facta ab ignorante secus est: nisi quo ad legata & fideicom. quæ testator fuisset verisimiliter relicturus, etiam si sciuisset posthumum nasciturum per. l. pen. ff. de iure codicil.

¶ De tertio veritas est quòd clausula nihil operatur, quia si legata conseruantur in ea parte testamentum tenet: & sic clausula nõ habet locum quatenus legata nõ tenerent propter ignorantiam testatoris, similiter clausula non operatur: quia non est verisimile testatorem repetisse legata à filio præterito ignoranter, quæ nõ reliquisset si sciuisset sibi posthumum nasciturũ, de quibus per Dy. & Cy. & Bart. in autẽ. dicta. & in. l. j. ff. de iure codicil. legata autẽ filię iã nate facta; pure in legitimam cõputãtur. l. omni modo. & l. quoniã de inof. test. nouella. sed conditionalia extimanda prout sunt & quantum valẽt cum cõditionis onere. ff. de dona. cau. mortis. l. mortis cã. ibi per Cy. & si filia vult legatũ cũ cõditione nõ posset illud repudiare, vt de pñti habeat suam legitimã de testatoris substantia sine onere. vt. l. quoniam in prioribus. cõiũcta l. posthumus. §. repletionem. C. de inoff. testa. Et fiat ęstimatio dicti legati cõditionalis: aut per iudicẽ aut per arbitros à partibus electos. C. de secun. nup. l. hac editali. §. his illud. Et ita dico & cõsulo ego Ange. &c.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Creditoribus concordantibus in eligendo aliquem in curatorem hæreditatis, vtrum defuncto curatore agere possunt noc obstante concordia.*
2 *Conuentiones seruari debent quæ à iure non respuuntur.*
3 *Actus agentium non operantur contra intentionem eorum.*

Plures creditores vnius hæreditatis faciunt simul cõcordiã infrascriptã. noi creditor de Titio remagnamo in quæsta cõcordia de elegere

de elegere, vn curatore ala hæredita del dicto Titio, el qualesia, Seio, & che nõ si possa procedere in nesuno modo cõtra Sempronio per vno lodo dato traldito Titio & Sempronio. Datus fuit postea ille Seius curator prædictæ hæreditati qui nihil egit & mortuus est, nunc isti creditores dicũt ꝙ volunt stare isti cõcordię postquã Seius est mortuus: nec volunt alium eligere curatorem, sed volunt agere contra Sempronium vigore istius laudi quod habet Titius contra ipsum: Non obstante supradicta concordia. Sempronius se defendit & dicit quòd debet cõcordia seruari. Creditores replicauerunt, ꝙ illa concordia euanuit in totũ nec ei debet stari: quoniã mortuus est Seius curator cuius industria fuit electa per illa verba: el quale seia Seio. Et quòd illa verba quæ dicunt: che non si possa procedere nesuno modo contra Sempronio, debent intelligi per ipsum Seium curatorem, & iste Sempronius sublato hoc laudo dicebat se in aliquo hæreditatis dicti tertij creditorem & prædictæ concordiæ interuenit. Quæritur nunquid posint compelli isti creditores ad dandum aliũ curatorem vigore supradictæ concordiæ: & nunquid posit agi per dictos creditores cõtra Sempronium: vigore laudi quod habet Titius contra ipsum: non obstante supradicta concordia. respondeatur quid iuris &c.

1 Super primo pũcto nullum est dubiũ ꝙ † nullus eorũ copelli põt ad consentiẽdũ vt alius curator detur vigore dictæ concordiæ, per quam de curatore vno constituendo inter se pacti sunt, cum fuerint plenè executioni mandata, & dictæ concordiæ plenariæ satisfactum, & omnis obligatio si qua inter eos vicissim super hoc contracta fuisset renasci non potest, ex quo pro satisfactione est extincta. insti. qui. mo. tol. ob. in princ. & ff. de cõtrahen. emp. l. cum fundum. in glo. in versi. tradat. & ff. de pac. l. ab emptione. in gl. magna. dũ. s. alle. vnde tenet in. l. iij. §. vñ vi. de vi, & vi ar. Idẽ in auten. sacramẽta. in. ij. gl. magne: coniuncta. l. qui res. §. areã. ff. de solu. actus enim constitutionis curatoris momẽto perficitur & completur perfectione totali: ergo satisfactum est perfectis sine conuentione: vnde de ea amplius non est sermo. de iure autẽ cõmuni similiter nullum est dubium quod nõ possunt creditores ad id cõpelli: nedum omnes imo nec aliquis principaliter cõstituitur, talis curator creditorum fauore, ideo ad eorũ instantiã etiam vnus ex eis dari potest, vnde ipsorum est electio: prætoris autem est cõstituere. vt. ff. de cura. bo. l. ij. & l. fi. eo. tit. coniuncta gl. si igitur volunt aut non curant, nõ possunt vllo ingenio ad id compelli, quoniam beneficium nõ confertur in inuitum, vt in regula iuris patet. Nunc transeamus ad secundũ, in quo cõsistit virtus totius litis, scilicet an curator nouus si dabitur, aut hæres si quis inuenietur: posit virtute laudi inquietare dictum debitorẽ. Et præmitto, ꝙ dispositio vltime voluntatis vel inter viuos de nõ procedendo contra obligatum: idem importat ꝙ absolutio.
2 ff. de lib. le. l. petitor. & l. aurelio. §. Gaius. eo. tit. ¶ † Hoc præmisso arguo pro parte negatiua quòd inquietari non posit, quia cõuentiones vel pacta quibus ius aut natura non respuit, seruanda sunt, & illa lex appellaẽ. C. de pa. l. legẽ. C. de pa. cõuẽ. l. legẽ. ff. de pos. l. j. §. si cõuenit, & nihil tã fidei humanę cõgruit: quã pacta seruari: q̃ nullo statuto sint reprobata. ff. de pa. l. j. & l. iuregẽ. §. ptor ait. & C. de pactis. pacta q̃ cõtra. & potisimè cũ sint liberatoria. ff. de ac. & ob. arrian⁹. & maximè si inita sint inter mercatores inter quos vt plurimũ iudicari solet ex bono & ęquo & nõ de rigore, in quo sub autoritate iuris scientię nõ debet errari, licet errẽt plerunq;. ff. de verb. obli. l. si seruũ. §. sequitur. dicta enim verba & che nõ si possa procedere nesuno modo inserta in cõcordia prædicta sunt in rẽ scripta & ad nullã certam personam relata, vnde cuicunq; petere volẽti tenor cõcordiæ quæ in rem est cõtradicit vnde nullus audiendus videtur contra cõcordiam veniens. ff. de pact. l. qui in futurum. §. si ex altera. quinimo & si nominata sigillatim est persona prohibita nõ petere vetatur pactum in rem est: nisi sit actum vt sit in personam, vt ibi no. Bar. probatur. ff. de pi. act. l. si necessarius. §. de vendendo. & ꝙ illa verba omnem petentem cõprehendat, videtur textus optimus. ff. de lib. leg. l. si quis in testamento. Contrarium est verum, & hoc probatur à sufficienti partium enumeratione. aut enim creditores ita concordantes vt non posit contra dictum debitorem procedi de seipsis senserunt: aut de hærede tutoris, aut de curatore bonorum.

¶ Si senserunt de ipsis cogitauerunt inuanum & fuisset talis pactio frustratoria: quoniam non erat eorum exigere, cum ille non est debitor eorum, sed si hæreditarius & ad exigendum nullũ mandatũ haberent. ff. de sol. l. qui hominẽ. §. si nullo. ff. de neg. ge. l. si pupilli. §. j. & de petitio. hęre. l. si q̃d possessor. vnde velut derisoria & frustratoria est omnino spernẽda. ff. de pa. l. iure gẽtiũ. §. sed si fraudandi. & licet ius petẽdi postea deuolueretur ad nos cũ dicta pactio ab initio nulla & frustratoria: quantumcunq; ad liberandum ordinata non prodesset debitori: cum non potuerunt creditores ab initio prodesse. tex. est. ff. de pac. l. si tibi. x. millia. §. si pactus. facit. de reg. iu. c. non firmatur. nec ob. si dicatur ꝙ illud verbum se posse est extensiuum: vnde ad ius superueniens trahitur secundum Bar. ff. de ver. obli. l. qui romæ. §. duo fratres. quia illud cõcedo in oratione ita composita renuncio iuri quod habeo vel habere possem. nã aliquid operaẽ in iure de futuro trahẽte originem à causa de præterito. at in proposito nõ sunt similes quæstiones, qui enim voluerunt posse procedi ex causa laudi: de processu futuro sine dubio cogitarunt nõ de iure quod in eis futurũ contingeret: sed rebus sic se habẽtibus noluerũt procedi. vt. ff. de cond. ob causam. l. quod seruius. ff. de trans. l. qui cum tutoribus. in princ. ff. de condi. inde. l. fi. §. idem quæsijt. de le. iij. l. Paulo calimaco. §. Pompo. erimnus. & ideo quictatio vel alia absolutio, iura de nouo superuenientia non tollit: nisi aliud actum sit. vt. ff. de exception. rei iudicatæ. l. cum quæritur. & l. si à te. in princi. de iureiur. l. qui iurasse. §. pater. Nec ob. etiam si dicatur ꝙ ius superueniẽs actori confirmat ius in persona acceptoris. vt. ff. de rei ven. l. si à titio. vnde ex quo ius talis debiti ex laudo descendentis translatum est in creditores, videtur dicta liberatio confirmari, quia vt dixi hæc liberatio fuit nulla fundit⁹ à prin. vnde nõ cõfirmatur ex postfacto. iura aũt cõtraria loquuntur, cũ dispositio tenuit, sed per eã non fuerat translatum ius in acceptorem eo quod deficiebat in persona autoris: merito si postea superuenit confirmatur. Si aũt nõ cogitassent de seipsis sed de hærede futuro iungeretur, adhuc esse dicta pactio derisoria propter duo. ¶ Primò quia simplex abnutiũ siue abnegatiuũ promisissent. s. alium non processurum contra Sempronium occasione laudi, igitur &c. vt. l. inter stipulantem. in prin. & l. stipulatio ista. in princ. ff. de ver. ob. Nec ob. si dicatur quòd in dubio qui; promittit alium facturum, vel non facturum præsumitur promittere se curaturum. vt no. glo. eod. tit. l. qui autem. in princ. quia illud verũ: cũ promissor ad illud, firmatiuũ vel negatiuũ erat obligatus aliàs secus. vt no. gl. & Bar. in. d. l. inter stipulantẽ. ¶ Secundò, qa dicta pactio si de hac causa non esset inutilis: eo quod intelligerẽtur pacti de faciendo & curando q̃d nõ petatur à Sempronio, attñ esset nulla: quia nuda cũ sit principaliter ordinata ad obligandũ paciscentes: ad faciendũ & curandũ ne procedatur. nam non est efficax ad agendum. l. iure gentium. §. quinimo. ver. igitur nuda pactio. cũ concor. suis. ff. de pac. Et ita (vt dicitur) sufficit ad excipiẽdũ iure, non ad exceptionẽ fuit ordinata, cũ in eorũ potestate nõ fuit ius excipiendi inducere: sed solum ad obligandum ipsos eo modo quo. s. vnde effectum exceptionis non inducit, quoniam si nõ valuit vt actum est, nõ valuit vt valere potuit quia peccauit in forma: q̃d peccatũ est potẽtius quã sit peccatũ in re. ff. de acceptil. l. an inutilis. coniuncta. l. si vnus. §. hæc acceptilatio. ff. de pac.
3 † Et quia actus agentium non operatur cõtra vel præter propositũ vt. l. nõ oẽs. si cer. pe. cõiuncta. l. legata inutiliter. ff. de adimẽ. leg. aut senserũt & cogitauerũt de curatore bonorũ vt nullo mõ procedere posset: q̃d puto verissimũ, cũ in eorũ potestate fuerit facere per iudicẽ ampliari & angustari potestatẽ illius. vt. d. l. fin. ff. de cura. bo. & tunc restricta intelligitur illa cõcordia & conuẽtio creditorũ in persona prædicti curatoris de quo cogitarũt: nõ in alijs si q̃ cõstituerẽtur, cũ solũ de vno cogitauerint nõ de pluribus, vt patet ex forma dictæ cõcordię & ratio verba quãtũcũq; gñralissima cũ posint restringi ad psonã curatoris pdicti de quo spãliter cõcordabãt (salua rõne recti sermõis) ita restrĩgẽda sunt. nõ pinguiter & large intelligẽda. vt. C. de trãsa. si de cer. & ibi per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bar. &.ff.de solu.l.si ex pluribus.licet secus sit vbi non potest fieri talis restrictio (salua ratione recti sermonis).ff.de accept.l.pluribus. ¶ Præterea & si dicimus,quod verba dictæ cõcordiæ sint prohibilia propter eorũ prægnantiã ad plus & ad minus.s.ad non procedendum imperpetuum sed ad tempus tantũ.s.durante officio curatoris prædicti in dubio ad id per quod minus intelligatur concessum interpretanda sunt maximè cum nemo præsumatur in dubio iactare suum.ff.de proba.l.cum indebito.probatur expresse.ff.de verb.obli.l.si ita stipulatus fuero.&.ff.de fideiuss.l.inter eos.in prin.concludo igitur ex premissis,dictos creditores si ad eos ius ad dictum debitum ex laudo deductũ est posse libere illud exigere non obstante dicta concordia,addens q̃ si dicta concordia ius agendi & exigendi impediret q̃ cum per eam inducatur donatio mera:& contractus excederet aureos quingentos esset nulla,quia pactio liberatoria insinuatione eget.l.si quis ex obligatione.ff.de regu.iur.in glo.& ibi per Dyn.&.ff.quibus modis pigno.vel hypo.solu.l.prima.Et ita dico & consulo ego Agelus.

CONSILIVM LXXVII'I.

1 *Legatum à patruo nepti in testamento relictum,& postea à patre in vltima voluntate repetitum,tacitè idem imputetur in legitimam.*

2 *Affectio ad incognitum nulla.*

IOannes philippi suum condidit testamentum,in Mccclxx.de mẽse decembris in quo inter alia sibi hæredem instituit Franciscum filium suum.Item postea in anno domini. Mccclxxii. de mense Iunij:suos condidit codicillos in quibus declarando suam intentionem disposuit q̃ si dictus Franciscus haberet filias fœminas legitimas & naturales,& nõ haberet filios masculos vnũ vel plures,& decedens,ipsam fœminam vel filias dotari voluit in summa aureorum mille pro qualibet: & in dictis codicillis & in casu nostro quo Franciscus eius filius filios non haberet masculos & decederet,mandauit fieri quoddam hospitale;quod hospitale hæredem instituit.Itẽ postea dictus Ioannes obijt relicto Francisco eius filio hærede & adita fuit per eum hæreditas per instrumentũ dicti Ioã.eius patris.Item postea in anno domini. Mccclxxiij. de mense Iulij,dictus Franciscus Io.suum condidit testamentum.in quo inter alia iur.institutionionis legauit & reliquit Liliæ filię sue flore.mille auri:quos habere voluit cum nupserit & non ante vel aliter.In quibus florenis auri mille:dictus Io.pater ipsius Frãcisci inidictis codicillis dotari iussit quãlibet filiam legitimã & naturalem quã contingeret dictum Franciscum habere & decere nullo relicto filio masculo legitimo & naturali & vltra prędictos florenos auri mille iur.institutionis reliquit eidẽ Liliæ omnes pannos & robas ad vsum dominæ Agricole eiusdẽ Francisci vxoris:exceptis vna roba drappi quam reliquit conuẽtui fratrum sancti Spiritus,& est verum quod postea decessit dictus Franciscus sine filijs masculis superstitibus, dicta lilia vult & petit legitimam iur.naturę in bonis dicti Francisci, & etiam dictum legatum floreno. auri mille dicens dictos florenos auri per dictum Io.ei legatos,& postea per dictum Franciscum in suo testamẽto repetios non debere computari sibi in legitimam sibi debitam in hæreditate & bonis dicti Francisci eius patris.

¶ Quæritur an dictum legatum flore.auri mille factum per dictũ Io.Philippi dicte Lilie:& postea in testamento dicti Francisci repetitur,computetur in legitima à iure naturæ debita dictæ Lilię in bonis & hæreditate dicti Francisci.

ADistud dubiũ est aliud huius antecedens.videlicet an dicta quãtitas flore.mille in qua dictus Io.voluit filias Francisci dotari,repetita postea & legata dictæ Liliæ per dictum Frãciscum in suo testamento:dicatur dos profectitia vel non.Et videtur quod non quia videtur tex.in.l.auus.in princip.de iur.do. ¶ Secundò, quia dicta quantitas est dictæ Lilię debita in testamẽto Io.& sic quo ad Franciscum eius patrem. est vti ęs alienũ ab eo debitum dictę Lilię non vt legatum ex testamento Francisci.l.j.C.de bo.auc.iu. po.l.ratione.§.quod vulgo.ff.ad.l.falsi.ergo dicta dos dicitur de bonis ipsius Lilię & de substantia Lilię processisse: nõ Francisci. ¶ Tertiò quia si debitor mulieris dat in dotẽ mulieri:quod eidẽ debetur non dicitur dos à debitore procedere:sed ab ipsa mulier cuius erat debitor.l.iij.§.fi.de dona.inter vi.& vxor.l.promittẽdo.§.si à debitore.&.l.debitor mulieris.ff.de iur.do.si cer.pe,l,singularia. ¶ Quartò.quia quod nepos quærit ab auo:dicitur aduẽtitium non profectitium.vt no.gl.in.l.quæsitum.in prin.de leg.j.&.l.is qui in aliena.§.interdum.de acquir.hære.Contrarium dico verum,videlicet q̃ dicta dos dicitur profectitia tex.in.l.profectitia.in prin.s.de iu.do.& est casus.ff.de col.bo.l.dedit dotẽ probatur per rationem,quia id dicitur à patre profectum quod datum est à patre vel auo cõtemplatione patris.l.sed si plures.§.si in arrogato.de vul.& pup.&.d.l.profectitia:in prin.q̃ autem dicta quantitas fuerit à dicto auo nepti,contẽplatione patris & Francisci relicta apparet. ¶ † Primò ex natura seu qualitate prædicti relicti,quia Io.auus voluit & reliquit filiam Francisci vocari & sic à debito seu officio dotandi neptem: voluit patrem eundemque filium hæredem & se cui per patrem & id officium seu debitum incumbebat liberare, quia in dubio videtur relictum animo compensandi indebitum necessarium:& ab illo suum filium & hæredem, & se per cõsequens etiam liberãdi.l.si cum dote.§ si pater.so.ma.Debitum autem necessarium & paternũ & auitum. propter paternum erat neptem dotari,text.in.l.qui liberos de ritu nuptia.& nota.gloss.& Iaco.de are.in.l.si stichum. in princip. solu.matrimo.&.l.obligamur.de actio.& ob.Barto.in.l.si mulier.§.fina.ad tertu.Secundo probatur ex forma,quia nõ Liliam nec aliquam nominatim.sed filias ex Francisco nascituras nolit dotari,& sic non contemplatione certæ & determinatæ personæ: sed solum filiabus ex francisco nascituris reliquit: & sic Francisci contemplatione non filiarũ quas notas nõ habuit,& quæ nõ dum natę erant.&.l.cum aliquis.C.de iure delibe.l.qui filiabus. de lega.primo.vnde magis patri eidemque filio quàm nepti dicitur esse relictum.l.filio.de condictio.& demon.dicta.l.sed & si plures.§.in arrogato.de vulga.& pupil.Non ob.d.l.auus.in princip.de iure do.quia ibi quando contemplatione neptis auus dedit dotem:ideo à patre tunc nil dicitur habere, ideo non dicitur profectitia sed aduentitia vt ibi,& ita intelligitur quod not.glos. in dicta l.quæsitum.de lega.primo.&.l.is qui in aliena.§.interdũ de acqui.hæredi.secus si contemplatione patris:vel dubitaretur, quia tunc præsumitur contemplatione patris eiusdem filij non neptis.& maximè quam notam non habebat.hic est casus notabilis in.d.l.dedit dotem.& ibi hic sentit glo.in secunda.sol.quam ponit ad.d.l.auus.ff.de pac.dotali. ¶ † Et quod ad incognitum nulla habeatur affectio,& per consequens eius contemplatione nullum beneficium dicatur collatum,patet in querela quę olim non conpetebat nec competit filio emancipato exheredato, vt.l. Pap.§.primo.de inofficioso testamento. C.de inofficioso testa. ij.Ego Angelus.Non ob.secunda ratio quòd ista quantitas est debita ex testamento Ioan.Francisci:quia fateor: tamen contemplatione patris.vt dicta.l.dedit dotem.&.l.& si plures.§.in arrogatore id est profectitia dicitur. vt dicta lege profectitia. Non obstat tertia ratio,quia procedit in alio debitore mulieri, non patris contemplatione quæsitum:quod ab ipso nomine filia processisse videtur,vt in iur.superius alle.ideo licet soli filię debeatur:vel etiam iam ex filia sit exacta profectitia dicitur,ideo confertur.l.dos.C.de codicillis.quod non esset si aduentitia diceretur l.finali.C.colla. ¶ Non obstat quarta ratio,quia ad eam suprà est responsum,& quia illud posset procedere in alijs simpliciter ab auo nepti quæritis: sed in eo quod sibi quæritur vt dotetur, dicitur in dubio non neptis sed filij eiusdem patris contemplatione quæsitum, propter rationem maximè quam ponit text. in.d.l.dedit ideo in iur.quod habet auus post eius mortem succedit filius eidemque pater & non hæres vt ibi: & propter alias etiam rationes quæ superius tactę sunt: verum est ergo in proposito, dictam quantitatem florenorum mille in quibus auus hoc est dictus Ioan.voluit filias quæ nascerentur de Francisco filio suo dotari: dici dotem profectitiam & patris contemplatio templatione relictã,vt ex predictis apparet,ex isto antecedẽti habetur & veritas cõsequẽtis.i.solutio propriæ nostræ quæstionis. videlicet q̃ imputatur dictæ Lilie in legitima in successione dicti Francisci patris sui ista cõsequẽtia probatur in tex.C.de inof. testa.l.quoniã nouella.facit quod scribit Barto.in.l.in quarta.circa fi.ff.ad.l.falci.Ego Io.de ricijs.l.doctor dico iure essevt scriptũ est sicq; consulerem si mihi commissa esset &c.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Dos data filiæ quando ei imputetur in legitimam.*

SVbtiliter & optime allegatum est per excellentissimũ legum do.dñm Io. prędictũ. † Et cõcludo quod ipse cõclusit s.q̃ dos prędicta in dictã legitimã computatur. Audiui tamẽ quosdã dicentes q̃ nedum ipsam imo nec dotẽ datam à patre in filię legitima imputari.Moti hac ratione,quia in vita patris accessit de paterna substantia.l.fi.de coll.do.vnde cum patre vnũ suum patrimonium fuit.vt.l.Pompo.filadelphus.fa.ercisc.l.iij.§.sed verũ.ff. de mino.non videtur iudicandum de dote vt de profectitio, cuius plenum dominiũ & olim & hodie patris & solũ mortuo patre aut transfertur aut cõtinuatur in filium.ff.si quis à pa.fue ma.l.j. in prin.quinimo & si filiæ extraneus pro dote reliquit:nihil quæritur patri, vnde nec aduentitiorum naturam dos sapit:cum natura eorum nedum in hoc diffformis,imo cõtraria,quoniam aduẽtitiorum quæritur regulariter vsusfructus patri.vt.C.de bo.quę li.l.cũ oportet.& ideo si horũ opi. vera esset frustra tractaremus & in vanum,an dicta dos dicatur profectitia vel non secundum istos nõ debeat in legitimã cõputari sed horũ op.arbitror falsam esse.per.l.omnino.&.l.quoniam in nouella.s.in consilijs allegatis potissime autem ad istud adduco.C.de collatio.l.illam. quæ loquitur secundum tẽpora secundum quæ sufficiebat qualitercũque habere filius legitimam,non autem excluderet si in legitimam non imputaretur,pro hoc etiam adduco quod no.in.l.mulier.§.cum proponeretur.ff.ad tre.Et ita vt superius scriptum addens ad dubia remota:consulo & concludo ego Ange.de Vbaldis legum doctor &c.

CONSILIVM LXXX.

1 *Substitutio facta cum conditione si decesserit sine liberis:an locum habeat si institutus ordinem mendicantium intrauerit.*

2 *Monasterium quando loco filij sit habendum.*

3 *Fratres minores, nec in communi nec in proprio, aliquid habere possunt.*

4 *Expressa aliqua nocent:quæ tacita non nocerent.*

5 *Fideicommissum quando euertatur per religionis ingressum.*

IOannes suum condidit testamentum, in quo inter cætera sic|disposuit:in omnibus autem bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & actiõibus,psentibus & futuris,sibi vniuersales hæredes instituit, reliquit,fecit,& esse voluit,atque dimisit Philippũ & Petrum filios suos legitimos & naturales,& posthumum seu posthumos masculos aut medio tẽpore natos,& nascituros ex se,& domina Margareta vxor sua æqualibus portionibus. & ipsos in uicem substituit vulgarirer & pupillariter & per fideicom.& in casu quo prædicti Philippus & Petrus & alij quicunque filij masculi dicti testatoris decederent absque filijs legitimis & naturalibus:In casu prædicto dictus testator sibi vniuersales hæredes instituit,fecit, & esse voluit & dimisitBonacursium fratrem suum & eiusdem Bonacursij filios masculos legitimos & naturales tantum pro vna dimidia.& Talentum alium fratrem suum & eiusdem Talenti masculos filios legitimos,& naturales tantum pro alia dimidia:ipsos inuicem substituit & instituit in stirpes & nõ in capita,& in dicto casu certa legata fecit,& in fine dicti testamenti adiecit clausulam quòd si iure testamenti nõ valuerit nec valebit aut valere non posset:valere tamen posit,& valeat iur.codicillorum & iur.cuiuslibet & cuiuscunque vltimæ voluntatis quo magis & melius & efficacius valere potest & poterit|obtinere.Deinde decessit dictus testator: superstitibus dicto Philippo & Petro & domina Margareta eorum matre.& domina Nesia filia dicti testatoris nupta,cui dictus testator in dicto testamẽto nihil pure reliquit:sed solum sibi reliquit in casu viduitatis redditum & habitationem in domo ipsius testatoris:& victum vestitum ex facultatibus ipsius testatoris quandiu vixerit & vidua steterit in domibus prædictis ac etiam eidem filiæ quædam bona reliquit in casu in quo ex dicto testatore non remanerent alij filij masculi legitimi & naturales. demũ dictus Petrus post mortem dicti testatoris intrauit religionem fratrum minorum beati sancti Francisci & professionem fecit.Primo per eum condito testamento,in quo sibi hæredem vniuersalem instituit|dictam Margaretam matrem suam.Demum decessit dictus Philippus in legitima ætate cõstitutus intestatus,superstitibus dicto Petro fratre minore & dicta domina Margareta eius matre,& domina Nesia eius sorore prædicta:superstitibus dicis Bonacursio & talento substitutis prædictis.Modo quæritur an dicti substituti vigore substitutionis prædictæ admittantur pro aliqua parte ad hæreditatem dicti testatoris.Item quæritur,an & pro qua parte ad hæreditatem dicti testatoris & dicti Philippi admittatur dicta domina Nesia:attenta dispositione iuris & statutis ciuitatis florentiæ,videlicet statutum positum sub rubrica successio.abintestato &c.

HAec quæstio subtilis est & dubia vt.j.patebit:& ideo est in summo digito & alto stilo inuestiganda. potissimè cum toto die possit occurrere.Et ostendo pluribus rationibus conditionem adiectam in testamento venisse:& ideo fideicom.locum fore. † Primò quia testator substituit si filius decesserit sine filijs legitimis & naturalibus:vnde ad naturalitatem se retulit sigillatim,cui inerat|legitimorum qualitas,vnde tali filio legitimo & naturali nõ debet monasterium adęquari:quoniam & si monasterium loco filij habet : vt extra de proba.in præsentia.non tamẽ est filius naturalis sed potius ciuilis,quã ciuilitatem testator non considerauit imo repulit & abiecit,quantũ clarius potuit,dum de naturalibus sigillatim expresit.ff.de le.ij.l.si ita.§.fi.ff.de capi.di.l. telas.ver.ex nouis autem. cõiuncta gl.in verbo naturaliter,sunt enim immutabilia nomina sigillatim naturalitatis significantia: nec iure agnationis ciuilis verificantur vt ibi facit.ff.de pact.l.ius agnationis.&.ff. ad municip.l.assumptio.in princi. vnde si dicemus mona.excludere substitutos:nedum veniret ad defuncti hæreditatem preter propositum:imo contra testatoris propositum.hoc autem plerunq; ridiculum.ff.de adi.le.quasi per totum. &.ff.de his qui.vt indi.l.hæreditas.est enim seruãda testatoris intentio sicut lex,vt in auten. de nup.§.disponat.col.iiij. quoniam eius iterum non redit arbitrium supplendi vel declarandi:aut eodem modo vel aliter disponendi.C.de sac.san.eccle.l.j. Pro hoc quia ex quo de naturalibus dixit:ergo exclusit illos qui iuris artificio reputantur filij.ff.de solu.l.inter artifices,coniuncto.§. neautẽ.C.de cad.tol.licet.ergo mona.reputetur,vt filius nõ est per naturam,licet potius,vt ita dixerim,quodam iuris artificio :ergo non sufficeret. ¶ † Pro hoc quia substituens filio si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus : necessario finit de natis ex corpore filij:aliter enim naturalis non est.mona. autem licet loco filij habeatur:non tamen est filius natus ex filio: & sic non ille de quo sensit testator, vnde non excluditur substitutus. est enim voluntas certa vel quasi certa:saltem quòd de monasterio non sensit: ergo non æquatur filio de quo testator prouidit, vt patet in corpore de sanc.epi.§.sed hoc præsenti monasterio.insti. aqrogato aut alia conuersio in pios vsus de hæreditate non excludit substitutum.Pro hoc quia conditio debet impleri in forma.ff.de condict.& demon.l.Meuius.&.l.qui hæredi.quia hoc impossibile non est ergo &c.eodem.tit.l.pater seuerinã.§. cõditionũ verba.&.C.de fideicõ.l.voluntas.Pro hoc,quia nõ est re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedendum à verbis maximè cum verba consensu concurrant, q̃ sensus semper præponderat. C. de lib. præte. l. iij. de condi. & demon. l. in condi. de leg. iij. l. vnũ ex familia. §. fi. & de leg. iij. l. liberorum. §. quod tamẽ caĩsius. si enim nõ reducitur in dubio. vt. ff. de leg. iij. l. non aliter ergo non est recedendũ in casu certo. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. Pro hoc, quia verba debent aliquid operari cum possunt. ff. de legatis. j. l. si quando. ff. de vsur. l. si stipulatus quid aũt operatur naturalitatis adiectio: si mona. loco filij naturalis haberetur ex dispositiõe iuris ciuilis & canonici æq parẽtis & exequẽtis in casu in quo fit substitutio: si institutus decesserit sine liberis: quorũ liberorũ appellatio ãpla est. vt. ff. dever. sig. l. liberorum. Quod autem statutũ iuris canonici & ciuilis loquatur de successione dúmodo concepta: probatur. de proba. c. In præsentia. & in cor. de san. epi. §. sed hoc præsenti. vnde sumpta est auf. nisi rogati. ad treb. Pro hoc quia substitutio facta filio si decesserit sine filijs ad naturales refertur, non ad legitimos tantũ vt. d. l. si ita. §. j. licet igitur per statuta iuris canõici & ciuilis post subsequentia illa. l. antiqua limitetur vt fallat: vt cum quis ingreditur mona. non extendam nisi ad casum de quo sigillatim prouidẽt iura noua. s. cum substitutio fit alicui. s. decesserit sine filijs. sic enim verba tex. sonãt nisi ad aliũ casum trahamus ex identitate rõnis: inducatur correctio legis. C. de app. præcipimus. in fi. &. C. de sac. san. eccl. auf. quas actio. & in cor. de adi. &c. in princ. Et hanc partẽ inuenio tenuisse Iac. de bel. in dicto §. Idem tenuit Host. idẽ Bal. germanus meus in suis reprobationibus in dicta. l. si ita. §. ij. Bar. in auf. nisi rogatus. pollicitus fuit se dicturũ in. d. §. fi. sed in lectu. mea non habeo Io. and. in. c. in pũtia. tãgit & remittit ad no. per eũ in. c. Raynaldus, ibi refert opin. & nihil decidit.

3 ¶ † Secundò ostenditur principaliter. q̃ in quæstione præposita substitutio locum habeat quia filius institutus ingressus est religionem fratrum minorũ: quia secundũ instituta regulæ beatissimi confessoris sunt in tam alta paupertate fundata: quod nihil habere pñt in proprio vel cõi. vt in cle. exiui. de paradiso. de ver. sig. voluit enim ille confessor exinanire seipsum & in totũ sequi Christi vestigia, non igitur in eo locum habet statutum iuris canonici loquens ingredientẽ mona. similiter capas & cui bona ingredientis acquiruntur, quia dedicauit se & sua, & de ingrediente secularẽ ecclesiam qui se solũ dedicauit vt perpetuo esset clericus sua autoritate retinuit penes se quo casu eo mortuo sunt dicta bona in pios vsus conuertenda, vt hoc patet aperte ex tex. dicti. c. in præsentia. & dicti. §. sed hoc præsenti. nõ enim est nostrũ dictas leges extendere ad casum nullo modo prouisum. Confirmat hoc argumẽto fortissimo, quia sibi subtiliter intuetur mens & ratio legislatoris fuit in. d. §. vt deficeret fideicõ. cõditio per ingressum mona. vel ecclesiæ: ne puniretur ingressus & laudabile ingredientis propositum: qui vitã actiuam deposuit, & contemplatiuam laudabiliorem elegit: ideo vt solatiũ sui haberet ingressus: statuit quod bonis suis solus gauderet in vita: cum ecclesiam secularẽ ingreditur, ita quod sua non dedicasset, vel gauderet vna cum alijs in monasterio existentibus: nisi ipsum intrasset cũ dedicatione bonorum. Hæc autem pœna nõ cadit in intrantẽ religionem prædictã: qui tanto Christi ardet amore quòd omnia reliquit vt eum sequatur abijciendo omnia temporalia sicut fecerunt apostoli cum Christum secuti fuerint. ¶ Non igitur potest solus dictis temporalibus gaudere: quia abiecit ea nec cũ alijs fratribus qui sunt penitus incapaces vt dixi. cum igitur ei nulla inferatur iniuria: si fideicom. locus est, cur ergo locum non habeat prima fronte non videtur. ¶ Confirmatur hoc quia aut dicimus mona. seu ecclesiã haberi loco filij ad euersionem fideicõ. prout communiter omnes dicunt: & illud non procedit ex alio, quia sicut ex cõi voto parentum & vere hæreditas confluit & decurrit ad filium. vt. l. scripto. ff. vnde lib. sic ex voto ingredientis bona vniuersa in mona. transferuntur. aut dicimus ideo fideicõ. euertit quia ecclesia loco hæredis habetur vt dixerunt aduocati in dicto c. in præsentia. & ibi per Bar. & Io. an. & istud non esset ex alio nisi quia sicut hæres in ius vniuersum defuncti succedit: sic & mona. cui ingrediens obtulit se & sua. Quodcunq; autem istorum assumis, aptari & conuenire non potest ingredi religionem præ dictam cum dictus ordo nullarum hæreditatum sit capax (vt dixi) vnde cum esset ratio & mens legis: cessare debet dispositio, de iure pat. l. adigere. §. quamuis. ff. de pac. l. quod dictum quinimo mens adeo intuenda est: quòd licet verba aliud sonẽt, tamen mẽs sequenda est. vt. ff. de excu. tu. l. scire oportet. versi. & si maxime. His autem nõ obst. credo per dictum religionis ingressum fideicom. euerti: ac si filius legitimus & naturalis decessisset hoc pro bo quia testator substituẽdo in filiorũ defectũ filiũ institutum incitat & inuitat, quoniam potest ad matrimonium temporale ad sobolem procreandam. nec mirum, quia est rationabile votũ parentum, vt eorum memoria in liberis & per liberos conseruetur in eum. ff. ad treb. l. mulier. §. cum proponetur. &. ff. de vẽt. inspi. l. j. §. denunciare. ff. de inoffi. testa. l. nam & si parentibus. & de bo. dã. l. cum ratio. in prin. ff. vnde libe. l. scripto. in fi. cui toti est etiam natura cõformis: quæ semper conatur & studet ad cõseruationem sui (vt secundũ phylosophũ) & sic toto posse ipsum inuitat ad matrimonium temporale, ita per consequentiã necessariam tacitè cõtradicit matrimonio spirituali: & vitæ cõtemplatiuæ, cuius obseruantia cõtradicit directo propagationi sobolis: & ideo sicut conditio priuatiua hæreditatis vel legati inquantũ legatarius vel institutus religionẽ ingreditur: reijcitur velut turpis extra de fimo. veniens. & per gl. & Io. and. post eum in. d. c. in pñtia. apparet aũt turpitudo, q̃a per eũ inducit viduitas matrimonij spiritualis qđ est facilius & beatius matrimonio tẽporali: qđ tẽporale in virgine prohiberi non potest in. l. ij. de indi. vid. tol. vnde multominus spirituale in cor. de nup. §. quæ vero. extra de condi. appo. c. j. sic & reijcitur conditio dicta si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus inquantũ tacitè impedit vitã contẽplatiuã. † Nec obst. si dicatur non impedit expresè sed tacitè, & multa expressa nocent, quæ non expressa non nocent. ff. de condi. & demon. l. non putabã. est enim conditio viduitatẽ inducẽs, aliàs naturæ vt semper reijciatur de medio qualitercunq; inducatur tacitè vel expresè, directè vel per obliquũ. vt. ff. de condic. & demon. l. hoc modo. &. l. hæres meus. in fi. vbi sunt text. optimi. non est igitur ratio quare ecclesia substi. excludat, quia habeatur loco filij vel hæredis, quod oportet, quia habet locum dictus. §. sed hoc punit ingredientes capellam secularem, cui nihil de suo patrimonio applicatur secundum omnes, & sic eo casu non potest dici hæres aut filius qui in multis differt monasteriũ ab vtroque vt not. Io. and. & benè in. d. c. in præsentia. Nec ob. tex. d. c. dũ dicit q̃ sine hærede non dicitur decedere. id est sine filio qui monasterium ingreditur quia hoc non dicit ibi papa. nisi referendo allegationes aduocatorum partis, non autem tenẽdo & decidendo. benè tamen cõsidero quòd loco hæredis est, cum bona monasterio applicantur, non autem dico quod sit hæres sed vniuersalis successor. Arrogatoris exemplo in quo vniuersa iura arrogati transeunt. ff. de adop. l. si adoptauero. Et exẽplo fisci occupãtis bona dãnati. l. ij. C. ad. l. Iu. de vi. Et exẽplo patris occupãtis bona filij iure peculij. l. ij. de castr. pecu. ff. de iud. latã ex contractibus. Et ex prædictis apparet quòd si fideicom. euertitur per ingressum mona. per quem ingressum non priuatur ingrediens potentia vtendi bonis (saltem in communi) multo fortius cũ arctiorem regulam profitetur, scilicet mendicantium per quam plus meretur. Et per hoc, lucidè apparet responsum ad omnia argumenta in contrarium allegata in primo discursu, prout naturaliter respexit testator, quia concedo q̃ mona. vel religio, non est filius de quo sensit testator & fateor de planò q̃ existat conditio, de qua testator intellexit scilicet quòd decesset sine filijs, & maximè legitimis & naturalibus, sed licet extiterit dicta conditio, voluit legislator hoc casu substitutum inuitari ne per hoc indicatur indirecto viduitas matrimonij spiritualis per hoc etiam patet responsum ad allegata in secundo discursu tangenti intellectũ d. c. in præsentia. &. d. §. sed hoc præsenti, cõcedo enim bene quòd legislator voluit ingredientem priuari vsu bonorum scilicet cũ vt potest, quia non cõtradicit religio. sed vbi cõtradicit seipsum priuauit vnde non vt etiam, quia voluit ingrediendo illam. Nec dicat quis quòd tunc igredienti nulla infertur iniuria (vt allegãdo dixi) quia imò infertur si ponas ingredientem de bonis dispo fuisse ante religionis ingressum & euertetur dispo sua propter hoc quia locus esset fideicom. Coadiuuo autem ea quæ dixi dicendo

cendo per autoritatem doc. scilicet. Bagarroti. qui sic de concordia satis colla. bosi. respondit cum hæc quæstio occurrisset de facto scilicet cũ substitutio facta erat per dicta verba naturaliter solum sapientia & idem tenuit Dy. in. d. l. fi. idem reperio tenuisse Ray. sed non per rationes prædictas quæ sunt viuæ & necessariæ. solum enim moti fuerunt ea ratione quia ecclesia habetur loco filij, secundum quosdam, & loco hæredis secundum alios, quæ ratio est falsissima (vt postensum est) in ecclesia seculari in qua ingrediens nihil obtulit quod statutum patet tam iure canonico quã ciuili locum habeat, & cum quis religionem fratrum minorum ingreditur & tene. & Ioan. and. post eum in. d. c. in præsentia. dũ quærunt ad quos transeunt bona, hoc casu ex quo fideicom. euertitur, & religio non est capax, super hoc autem nihil dico, quia dictus ingrediens de bonis suis ante ingressum disposuit eius dispositio salua est ex quo relictum ex fideicom. locũ non haberet. Sed quomodo remaneret si non disposuisset: de hoc autem consultus non sum, & nihil ad præsens dico, sed ipsam indiscussam
5 relinquo prout eam reliquit Ioan. and. in dicto. c. in præsentia.
† Quod autem dixi fideicõ. euerti per religionis ingressum intelligo verũ nisi ingrediens tempore sui ingressus fuisset bigamus, quoniam de bigamorum vita ecclesia propter præcedentia veneris de incontinentia suspicatur. & ideo de eorum matrimonio ecclesia nõ curauit vt extra de bigamis de rubro & nigro & quia sicut viduitatis conditio non reijcitur in iam nupta vt in auf. cui
2 relictam. C. de indic. vidui. tol. sic nec conditio viduitatis matrimonij spiritualis in bigamis forsitan interdicta non est: equiparando matrimoniũ spirituale carnali & hoc casu procedere posset dictũ Iac. de bal. & sequacium hoc tamen assertiue pro hoc tactum non consideratum. ¶ Super eo autem quod quæritur, an dicta substitutio vendicet sibi locum in persona Petri vltimi moriẽtis sine filijs, dico secundum testamenti verba ipsam non habere locum: quia testator in substitutione aliquã copulam adiecit cum adiectione nominis collectiui dum dixit si dicti Philippus & Petrus & alij quicumque filii masculi &c. & nõ potuit igitur testator quàm apertius loqui in demonstrando se velle omnes mori sine filijs vt substitutio locum haberet, nisi sigillatim hic expressisset quòd volebat eam locum habere in personam etiam vltimi morientis sine filijs vt. l. hæredes mei. §. cum ita. ad tre. & potissimè cum supereesset filia quam non excludit ab hæreditate sua pater relicto sibi facto nisi vno casu scilicet cum ex testatore nulli filij remanerent. at in quæstione proposita filij non remanserunt licet decesserint ex postfacto. hoc etiam patet quia testator quemlibet substitutorum ad integram dimidiam inuitat: ergo non aliter inuitasse videtur nisi cum omni substitutorum persona fideicom. conditio euenisset. ff. de vulg. & pup. l. quidam in testamento. & ibi Bart. & per eundem. ff. eo. tit. l. Centurio. in. q̃. quæ incipit tertio principaliter quæro. versi. vel quid si testator dicat vsque ad ver. secus si dicat. Et ita ego Angelus.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Dos matris an transeat in filium absque additione ipsius dotis.*
2 *Res singularis, velut dos & similia, sine agnitione quæri possunt.*
3 *Iura conferentia priuilegium, sunt sic reducenda, vt neminem ledant.*
4 *Filij ad dotem maternam ex priulegio admittuntur.*

Domina Maria de bastariis contraxit matrimonium cum Vberto Girardi de Guiothis, & sibi dedit in dotem florenos auri quingentos, deinde decesit dicta domina Maria: iã sunt. lx. anni & vltra superstitibus dicto vberto & Monecto filio dicti Vberti & dictæ dominæ Mariæ, & superstite Philippo de bastarijs fratre consanguineo dictę dominę Marię. deinde decesit dictus Vbertus superstite dicto Monecto eius filio, deinde dictus Monectus repudiata hæreditate dicti Vberti patris sui decesit iã sunt. xij. anni, non adita, nec repudiata hæreditate dictæ dominæ Mariæ matris suæ, superstite Vberto filio legitimo & naturali dicti Monecti, demum decesit dictus Vbertus iam sunt duo anni, nõ adita nec repudiata hæreditate dictæ dominæ Mariæ & suum fecit testamentum in quo sibi hæredem instituit Cæsarem Ioã. & Iac. de Guiothis. ¶ Modò dictus Philippus frater dictæ Marię dicit hæreditatem & dotẽ dictæ dominæ Mariæ sororis suæ adse spectare cum dicta hæreditas per Monectum & Vbertum prædictum non fuerit adita & maximè cum elapsum sit tempus. xxx. annorum, infra quod potuit dicta hæreditas adiri per dictũ Monectum & Vbertum, ideo dicit dictam hæreditatem ad se deuolutam esse tanquam ad proximiorem dictæ dominæ Mariæ.
¶ Pro parte verò dictorum Cæsaris Iacobæ & Io. hæredum dicti Vberti Monecti dicitur, dictã dotem ad eos spectare virtute statuti communis Florentiæ conferentis filio dotem matris, tãquam singulare lucrum, in quo non requiritur aditio. vnde dicũt dictos Monectum & Vbertum transmisisse dictã dotem ad eorum hæredes, etiam, nulla aditione vel agnitione interueniente.
1 ¶ † Quæritur quid iuris in quęstione prædicta: solũmodo reuocando in dubium nunquid per statutum communis Flor. dos filio acquiratur, & per ipsum ad hæredes transmittatur absque aditione hæreditatis matris vel dotis suæ, siue sit hæres, siue non, an vero ita demum sibi quæritur si hæres sit matris & aliàs non, ad veritatem inquirendam est ad vtranque partem arguendũ deinde veritas eligenda. Et primò ad partem affirmatiuã arguo quinque rationibus. ¶ † Primò ex natura rei de cuius successione & acquisitione tractatur. nam cum res singularis sit, vt videtur quęri absque agnitione, & transmitti, sicut & legatum. l. cum pater. §. furdo. de leg. ij. à titio. ff. de fur. cum si. ¶ Secundò ex natura verbi positi in dicto statuto, ibi succedat in dote &c. quòd est verbũ cõmune, & non directum. l. non tantum. in prin. de fideicom. li. l. restituta. §. fi. cum. l. seq. ad treb. C. eo. tit. l. si sine. extra de testa. c. Ray. & no. Ioan. an extra. de testi. c. ij. lib. vj. & Bar. ff. de vulg. & pup. l. Centurio. de natura autem verbi cõmunis est vt si iungatur rei singulari vel certæ quãtitati non denotet acquisitionẽ directam, seu tituli vel iuris hæreditarij. ff. ad treb. l. cogi. §. generaliter. &. §. sed & si miles. &. l. mulier. §. fi. eo. tit & quod not. in. l. his verbis. in prin. de hęre. instì. in gl. & per do. & Bar. in. l. Centurio. de vulg. & pup. facit in auf. vt cum de ap. cog. §. ceterum igitur in proposito, cum dictum verbũ cõe iungatur rei, seu iuri singulari. Importat singulare lucrum rei singularis, non iuris hæreditarij absq; agnitiõe. ¶ Tertiò ex natura dispositionis super hoc statuentis, quia lex est. ff. de iusti. & iur. l. omnes populi. &. l. ius ciuile. de natura autem legis lucrum conferentis est regulariter vt illud acquirat etiam ignoranti & absque agnitione, licet secus sit in legibus deferentibus hæreditates. ff. de iure fis. l. edicto. §. extat. & eo. ti. l. j. §. cui bona. & ibi per Dy. & Bar. ff. de pub. l. cõmis. Igit in ppositocũ illud sit lucrũ qđ defert ex dispositiõe legis nõ sub nomine hæreditario, videtur quæri & transmitti absq; agnitione & probatur in dictis iuribus. ¶ Quartò ex virtute seu significato nominis sub quo dictum lucrum confertur. nam cõfertur sub nomine filij, ibi si vero filius & filia &c. Et ibi ipse filius vel filia &c. quod est nomen appellatiuum naturale quod filio competit, siue sit hæres siue non. ff. de cap. di. l. tutelas. de lega. j. l. filiusfa. §. quis. cum simi. Igitur cum prædictus Monectus fuerit talis in quo verificatum fuerit dictũ appellatiuum filius, competit sibi dictum commodum sub dicto nomine collatũ. d. l. tutelas. & de reb. dub. l. si cognatis. hoc ex declaratione verborum dicti statuti sumpta ex alijs verbis sequentibus in dicto statuto. §. in alijs vero bonis in tertia parte &c. per quæ verba manifestè ostendit quòd superius dum tractauit de successione dotis, non intellexit aliquid tractare de successiõe vniuersalis patrimonij, seu quæ fit ex titulo hæreditario, in contrarium pro parte negatiua arguitur. vij. rationibus. Primò quia dos est ius vniuersale seu ius vniuersitatis. ff. de impen. l. quod dicitur. &. ibi nota. plenè per Bart. in rubrica soluto matrimo. & ideo ista successio videtur in ius vniuersum, non in rem singularem, & maximè cum secundum & communiter accidentia mulieres non habeant nisi dotem, propter quod ista censetur esse successio in toto patrimonio in effectu: ergo illud verbum commune iunctum huic iur. vniuersitati denotat successionẽ directã seu hæreditariũ titulum, nam verbũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

commune tenens medium inter duo extrema declaratur ratione adiuncti & melius adaptatur,de leg.i.l.si seruus plurium.§.fi. de sta.homi.l.quæritur hermofroditus de tributoria.l.j.§.scientiã & quod no.Dy.in.c.qui tacet,de reg.iur.Secundò argumento à simili,de debito iur.nature quod nõ est quota iur.vniuersalis hereditatis,& filius in eo videtur singularis successor,quia non succedit in quota hæreditatis sed bonorum:vt in.l.pap.§.quoniã autem quarta.de inofficio.testa.& tamen non debetur filio,nisi hæreditatem sibi delatam agnoscat:vt scripsit Cy.in.l.hære.C.de impu.& alijs substi.& Ia.de are.& Bar.in.l.quia poterat.ad tre.ergo nec filijs hoc lucrũ quod defertur filio quasi debitum iur.naturali.l.cum ratio.de bo.dã. ¶ Tertiò quia ista prouisio fit potius filio vt hæredi,quã,vt filio,& ita est interpretandum quia fit post mortem matris & per viam successionis & quia in dubio pater expresè post mortem in filio conferendo, videtur velle sibi vt hæredi quæri.ff.de pact.l.si tibi.x.si pactus.& ibi no.in gl.& per docto.& ita in hac acquisitione quæ videtur fieri ex tacito consensu matris.l.conficiuntur.in prin.de iur.co. ¶ † Quartò quia
3 iura commodum seu priuilegiũ alicui conferentia,sunt reducenda quantum possunt ad minorẽ lesionem iur.alterius,& vt absurditas euitetur quantum potest.ff.nequid in flu.l.ij.§.merito.&.§. si quis à principe.de vulg.& pup.l.ex facto.de testa.mil.l.ij.& .l. dotem.& l.in fraudem.in prin.& l.filius cum eo tit.de excu. tu. scire oportet.§.aliud.de legi.l.in ambigua.sed intelligendo quod dictum commodum quæreretur filio tali iure,quod per ipsum transmitteretur absq; agnitione,magis lederentur alij quos tangit ius successionis.Item magis grauaretur mater quia sic nõ posset de dote disponere,si esset talis acquisitio & sic etiam sequeretur absurditas.Item quia nõ cõputaretur filio in legitimam portionem debitam iure naturæ,quia illam debet habere titulo hæreditario in auf.vt cum de appel.cog.§.certum hoc.quia pro qua parte defertur hæreditas.pro ea parte non tenet singularis lucri ex bonis hæreditatis legatis ad eum.ff.de leg.ij.l.miles.§.pro parte.sed certum est quòd filius est successor vniuersalis matris suæ de iure,igitur id quod ei in specie attribuitur,vt singulare relictũ non trãsmittit,si decedit hæreditate non adita,nec repudiata,nisi pro ea parte pro qua non est vniuersalis successor.pro parte cohæredis si cohæredem haberet in.d.§.pro parte & est ratio, quia quatenus quis est vniuersalis,non potest esse singularis,quia sibi à seipso hoc singulare abdicari ab vniuersali,& vt species applicari nõ potest, quia ratio correllatiuorum non patitur vt idem sit à quo abdicatur,& cui applicatur.l.legatũ.§.j.de leg.j.& eo.tit. l.plane.§.si duobus.& de hære.insti.l.si sub conditione.§.fi.videtur ergo q̃ quando hoc lucrum confertur filio simul cum hæreditate q̃ non separatur ab ea.& ideo sicut non transmittitur hæreditas ita nec hoc lucrũ quod ipse non percepit de per se, sed si hæreditatem agnoscet,ergo si decedat non agnita neque repudiata nõ trãsmittat. ¶ Sextò qa cũ aliq̃ specialiter cõferi filio vltra hæreditatẽ,certè vel vtrũq; debet agnoscere:vel vtrũque relinquere.x.col.an agnatus vel filius defunc.repu.posit he.c.j.vbi vi
4 detur casus de proposita.q. ¶ † Septimò qa filij admittũtur ad dotem prædictam ex beneficio dicti statuti,cõtra dispositionẽ iuris communis ex quodam priuilegio,exclusis filijs primi matrimonij vt patet ex verbis dicti statuti volẽtis priuilegiare filios secũdi matrimonij,admittẽdo ipsos ad dotẽ exclusis filijs primi matrimonij etiã si extarẽt alij filij,seu filius vel filia ex alio matrimonio &c.Sed id qd̃ q̃s habet ex priuilegio nõ trãsmittit in hæredẽ ergo dicti filij nõ trãsmittũt in hæredẽ istã successionẽ dotis quã habuit ex priuilegio & virtute legis municipalis cõtrariæ cõi,& ista pars videtur humanior & verior ac iuri & æqtati cõsona & minus deuians à dispositione iuris communis,non obst. rationibus in contrarium allegatis. ¶ Primo quidem non ob.ratio prima sumpta à natura rei de cuius successione tractatur &c.Vltimo dictæ rationes in contrarium allegate in propositis terminis nullo modo vigent,nam proponitur dictum Monectum filium dominæ Mariæ renunciasse hæreditati Alberti patris sui vnde posito quòd dictum ius dotis sibi quæreretur absque hæreditate dictæ dominæ Mariæ,tamen debuit dictam dotem petere ab hæredibus dicti Alberti patris sui,seu super eius hereditate & cum hoc non fecerit nec ipse Monectus nec eius heredes dictum ius amiserunt(saltem spatio.xxx.annorum).l.omnes.&.l. sicut.C.de præscrip.xxx.anno.vnde dictum ius dotis simul cum hereditate dominę Marię,seu in ipsa hereditate existens devolutum est ad dictum Philippum tanquam ad proximiorem dictæ dominę Marię,cui nulla obstat prescriptio,quia iacente hereditate dominę Marię non incip.prescriptio contra eam currere. C.de temp.in integ.resti.l.eaque,in fi.& quod ibi no.Et si dicatur si dictum ius transit ad filium ipso iure vigore statuti,quomodo extat in hereditate matris.Item si est sopitum per lapsum temporis,quomodo est devolutum ad Philippum tanquam proximiorem,respondetur quòd directa actio semper remansit in hæreditate dominę Marię,& vtilis transiuit in filium.C.de leg.l.ex legato nominis.cum si.que directa habet effectum nisi intercedat alterum de tribus positis.l.iij.de noua. nec est dicta directa actio extincta per lapsum temporis,quia hæreditate domine Marię iacente non incipit contra eam currere prescriptio.vt.d.l.ea.de tẽpo in integ.resti.& ibi quod no.ergo nunc dictus Philippus potest dictam directam intentare tanquam heres dictæ dominę Marię.constat autem in filium solam vtilem trãsire virtute dicti statuti sequendo dictam opi.pro qua primo est allegatum.nam sicut per dispositionem testatoris sola vtilis transit vt.d.l.ex legato ita per dispositionem legalem,cũ æquiparentur in auten.de nup.§.disponat cum si.Item sicut per expressam dispositionem iuris cõmunis defuncti sola vtilis transit vt.d.l.ex legato.ita per tacitã vt.l.conficiuntur.in prin.de iure codicil.l.cum quid.si cert.peta. directa enim actio ossibus hominum inherens nunquam à persona separatur.l.quis ergo casus.C.de pecul.nec transit in singularem successorem etiam per dispositionẽ legalem.ff.ad trebel.l. j.§.j.& ibi per Bar.Angelus de Perusio.

CONSILIVM LXXXII.

1 *Dos matris quo iure filio deferatur.*
2 *Iuri tertij per beneficia,seu priuilegia,non debet derahi.*

1 Vic parti inhereo veluti rationabiliori † videlicet q̃ filio ex dispositione dicti statuti deferatur dos matris iure hereditario, & nõ iure cõtrario,qd̃ sic ostẽdo sensum iur.cõi corruptum,vel ab ipso exorbitantibus non debemus dære,nisi quatenus cõtrarieta tem aliter defendere & euitare non possumus:vt no.in.l.stipulatio.§.si is qui edes.ff.de dã.infect.sed dissonũ est q̃ filius bona parentis vt successor accipiat nisi hereditario iur.& titulo, prætquã eatenus quatenus parens permittat alijs cõferẽdo ius vniuersalis successionis & filio iure successionis singularis cõferendo debitum sibi iur.nature in certa re pro legitima & alteri ius vniuersalis. nam nisi filius (cui parentis defertur hereditas) velit esse heres priuatur successione,nisi quatenus eum peniteat,& eã velit infra permissum tẽpus de here.inst.l.iam dubitari.C.de repu. heredi.l.sicut.&.l.fi.& hinc est q̃ si instituatur sub cõditione potestatiua,non potest aliter quam impleta conditione ad hereditatem admitti,ergo alio iure quam hereditario.neque ad heredi tatem,neque ad debitum iure naturę filius qui potest adeundo istud acquirere nõ debet admitti,vt dictis iuribus.& scribit Bar. ff.ad treb.quia poterat:intellectus ergo & statutũ ab hoc deuiãs, & filiũ ad bona parentis defuncti circa ius & nomẽ eius heredis admittens:exorbitat à iure cõi.& ei cõtradicũt:igitur intellectus talis non debet assumi,sed debet sumi intellectus imitãtis dispositionem iuris communis.C.de inofficio.do.l.j.debes ergo statutũ intelligere sanè,si filius velit matris heres existere simile subaudit gl.C.de inof.test.l.sancimus.in princ.& de iniust.rup.& irritest.l.filio præterito.Secunda ratione debet euitari iste intellectus tãquam vitiosus,quia per eum matris vtilitas impugnatur: quia non habebit heredem.quem aliàs esset habitura.ff.de acquirẽda. heredi.l.Iul.& heredem habere nostra interest.vt.d.l.Iul.instit. de pu.substi.§.igit.similiter quia impugnatur ex hoc vtilitas creditorũ,quorũ interest defunctos sine herede nõ decedere.vt. habeant,

beant,quem conuenire valeant.ff.de pac.l.& suum.§.fi.& ibi not.
2 glo.† Et beneficia quibuscunq; concessa,sic sunt exaudienda, vt iuri alterius non detrahatur,vel vt minus ledant.ff.de vulga.& pupil.ex facto & de mili.test.l.j.coniuncta.l.cum milies.& .l. in fraudem.Iste igitur intellectus q̃ iure hereditario non capiat tã quam magis captiosus & magis iur.alterius fraudatorius debet euitari.ff.de le.benignius &.l.in ambigua.& ista ratio proculdubio debet adherere menti sanæ.Tertiò ratione,quia non poterit dari singularis successor absq; vniuersali.l.j.§.si ex fundo.de here. insti.&.C.eo.ti.l.quoties.& ideo singularis trahit ad se vniuersalem,vt dictis iuribus.quia non potest pro parte habere hæredem & pro parte non,& statuta recipiunt interpretationem declaratiuam secundum ius cõe:& debent intelligi ad similitudinem iuris cõis.ff.de mune.& hon.l.j.§.j.&.l.ij.§.sunt munera igitur &c. casum similem habemus,in successione fratrum cum concurrit vterinus tantum aut consanguineus tantum:quo casu in paternis bonis succedit vterinus,in paternis vero succedit consanguineus,in aliunde quæsitis succedunt equaliter,& tamen vtriq; iure hæreditario si adeant,& non aliter.C.de legi.hære.l.de emancipatis.§.exceptis & cõia de succes.auf.itaque.& ibi no.Et si non concurrunt huiusmodi fratres: sed extet alter tantum vel vnus nolit agnoscere nõ potest superstes acquirere singularem successionem absq; vniuersali.d.l.de emancipatis.& cũ concurrunt qui libet vtrãq; succes. recipit,vt hæres vt dictis iuribus & nisi essent hæredes,seu si quis eorum recusaret hæreditatem,seu si non adiret,nemo diceret q̃ aliquid inde haberet sed in hæreditate remaneret vt.d.l.de emancipatis.quia tanquam prærogatiuam successionis ea recipiunt cum sint hæredes,& non aliàs.Ita in proposito aliàs non intelligantur percipi quia sic sequi posset incõueniẽs q̃ aliquis esset hæres pro parte,seu certarum rerũ & non haberet alium hæredem contra.l.j.§.si ex fundo.vel q̃ esset dare hæredem vniuersalem exceptis quibusdam rebus & sic haberet in quibusdam rebus hæredem,in quibusdam non & quod de vniuersitate iuris fieret deductis rebus quod esset impossibile.de hære.instit. l.si quis ita hæres in institutus erit excepto.Probatur etiã quartò q̃ statutum non ponat ius distinctum in successione dotis, ab alijs bonis mulieris cum extant filij vterini bene & hoc colligitur ex tenore verborum statuti:quia ista oratio non est de per se posita sed respectiue & auerlatiue ad præcedentia quia. s. dixerat quòd iure lucretur dotẽ vxo.mortuæ in matrimonio sine filijs,& post ea subdit. si vero filius vel filia existẽte ipsi succedãt in dote quasi dicat isto casu non lucretur dotẽ vir.non ponit ius distinctum successiõis dotis ab alijs bonis.& hoc importat dictio nisi aduersatiua,cuius sensus est negare præcedentia habere locũ in sequentibus.& vt hanc differentiam designet apponitur,& sic aduersando potius debet intelligi quod potest in sequenti ius cõe: videlicet in filijs:quamuis singulare & difforme,dicta.l.vnica de inof. do.nisi quãdo extarent filij ex diuersis matrimonijs & tũc est verum quod succedant filij vterini in ea per viam perceptionis.(vt s. proxima ratione est dictũ)& hoc dicere vix est eo casu sed quãdo extant filij eiusdẽ matrimonij,tunc non est necesse dicere q̃ accipiant dotẽ per modum perceptionis vt singularis successor. ideo non debemus dicere recessum esse à iure communi eo casu, quianon debemus dicere id mutatum,quod stare põt.ff.de vsuris.l.si stipulatus.in fi.Ex quibus satis est rationabilius concludẽdum q̃ filij eiusdem matrimonij cũ non concurrũt cum alijs filijs:succedant matri de iure cõi, potius quam de iure municipali,saltem q̃ iuris communis formam habeat immutare hoc casu quia ea ad ius singulare reducenda non sunt.& posito q̃ lucrum dotis seu successio in ea posset esse ab hæreditate distinctum,saltem ab ea non distinguitur:nisi per electionem & repudiationẽ hæreditatis.de leg.ij.mulier.§.j.& tactum est per primum allegãtem.Et per hęc & alia pro hac parte allegata apparet esse clarere ponsum ad iura & rationes in contrariũ allegatas,maxime quia non est dare in hoc casu successionem iuris certam ab vniuersitate discretam,& quam filius capere posset spreta hæreditate præsertim,quia cum filio alterius matrimonij non concurrit,seu nõ dicitur cõcurrisse.Et ego Franciscus de albergotis de aretio præ dicta iuridice dicta puto.Ego Nicolaus de rabata de florẽtia puto prædicta vera esse.Ego donatus richi de aldigerijs de florẽ. idem de iure puto esse.

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Dos materna ex causa successionis filio applicatur.*
2 *Succedant verbum quid importat.*
3 *Verbum tenens medium inter duo extrema: vtri atribuatur.*

Subtiliter & eleganter dictũ allegatum & consultum est:per primos egregios cõsultores,quorum & si originalis consilia prima frõte inter se videantur cõtraria tamen ad cõcordiam possunt reduci & ad consonantiã luculẽtam. ¶ † Circa quod considero dotẽ
1 maternam filio applicari ex causa successionis:quã filius in ipsa dote facit matri præmortuę.& hoc patet ex verbis statuti dicentis quòd filius succedat in dotem.Succedentium autẽ defunctis directo vel per fideicom.duo tãtum sunt genera.scilicet vniuersalium & ex re certa.de hæredi. instit.l.ff.ex facto.&.l.quoties.§. si duo.&.l.j.§.si ex fundo.eo.ti.in vniuersalibus directè succedentibus nulla est dubitatio:quia requiritur agnitio:aliter vero non fit transmissio.vt.l.j.§.in nouissimo.C.de ca.tol.ad quam agnitionem sufficit sola & nuda voluntas:etiã abstracta à facto,secundũ quosdam aliquid factũ requiritur ipsius volũtatis & animi ostẽsiuum,vt no.in.l.gerit.ff.de acqui.hære.&.C.de iure delib.l.potuit. ¶ Solum autẽ hoc fallit in suis:qui propter suitatis beneficiũ transmittunt hæreditatem(secundũ veram opin.)ad quoscunq; C.de suis & le.l.apud hostes.cũ si.Et in descendentibus quantũcunq; non suis:quia transmittunt eam ad posteros ex beneficio. l.vni. C.de his qui ante aper.tabu.Et etiam potest dici quòd fallat in extraneis quibuscunque descendentibus intra tempus deliberandi:qui potentiam adeundi transmittãt similiter ad quoscũque:dummodo per succedentes eiusdem hereditatis agnoscãtur durante tẽpore deliberationis prædictę,vt.l.cum antiquioribus. C.de iu.delibe.In successionibus autem ex re certa cõclusio vera est quòd si idem successores nullum à principio habent cohæredem vniuersalem:tunc detracta mentione rei certæ in qua fiebat successio:tales succedẽtes vniuersales hęredes sunt dicto.§.si duo habent enim ius accrescendi propter quod successio singularis in vniuersalem conuertitur,& hoc ideo quia nec ex testamento nec ab intest.pagano succeditur pro parte rerum vel temporũ. vt.l.miles ita hæredem.§.& quia diximus.ff.de mili.test.sicut igitur succedentes ex vniuerso ab ipso initio hæreditatem non agnitam non transmittunt(vt superius dictum est)ita nec succedentes ab initio in re certa:cum ex postfacto efficiuntur vniuersales. non enim est separabile vniuersum à dicta re certa,nec ipsa res à dicto vniuerso;nec illud inconueniẽs incurratur:propter quod statuit legislator detracta rei certa mentione tales effici successores vniuersales.vt.d.§.si duo.cum autem tales successores cohæredem habeant agnoscentem refiduũ vniuersum. loco legatariorum habentur.vt.d.l.quoties.vnde sicut legatarij legatum non agnitum transmittunt:vt.l.cum pater.§.furdo.de leg.ij.cũ concor.ibi allegatis in glo.sic & talis successio ex re certa.& hoc fuit de mente Bart.recte intelligendo in.d.l.ex facto.& in.d.l.quoties.& ideo filius institutus in legitima aut in alia re certa nullo dato cohæredẽ:vel dato sed repudiante:non poterit amplecti legitimam & repudiare vniuersum:quoniam vnum non est ab altero separabile vt no.Cy.in.l.hæres insti.C.de impu.& alij.substi.Iaco. de are.& Bart.in.l.quia poterat ad treb.assumit enim & tunc talis particularis successio nomen vniuersalis & sic deponit nomen singulare:& trãsit in vniuersale.ff.de le.ij.l.cũ patronus.&.l.si infanti.quę notabiles sunt ad hoc cũ ergo filius nullũ cohęredẽ habet de iure succedentẽ:verũ fit cõsiliũ egregij,do.& bonę memorię dñi Frãcisci & sequaciũ cũ vero cohęredẽ habeat adeũtẽ vniuersum:vera sit opi.egregij leg.do.dñi Ioannis de richijs ex prędictis appareat clarè responsum ad rationes prudenter allegatas per dominũ Io.Et primo,dũ cõcluditur ipsum imitari vt filium non vt hęrede quòd apparet,quia licet non sit hæres tamẽ dotem habet tũc, concedo enim q̃ nõ vocat vt hæres alio existẽte hęrede. Sed vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullus alius extitit: & tũc propter impossibilitatem separationis (de qua superius dictum est) totum necessarium habet vt hęres. ſ. dotem & patrimoniũ reliquum. ex quo per ſtatutũ per successionis diem & modum: dos filio applicatur. Nec etiã obſt. ꝙ filius ſub nomine naturalitatis vocatur, non reſpectu iur. hæreditarij: quia concedo niſi cohæredem habet, vt ſuprà. Item non obſtat. quòd ſtatutum in nulla ſui parte facit mentionem de hærede: quia imo facit dum filium inuitat ad ſucceſsionem rei certę: quæ inuitatio purificatur mutationi teſtantis. Conſtat autem ſuccedentem in re certa ex diſpoſitione defuncti eſſe ſucceſſorẽ vniuerſalem: cum nullus alius eſt vniuerſalis hęres, vt ſuperius dictum eſt. quinimo vbi nullus cohæres eſt: deficit diſpoſitio ſtatutaria propter impoſsibilitatem ſeparationis prædictæ: & nihil conſequitur tunc filius ex beneficio ſtatuti quoniam caperet à ſeipſo ex quo ipſe ſolus hæres eſt: hoc aũt impoſsibile, de hæ. inſt. l. ſi ſeruus. § qui fideicõ. & l. qui ſub cõditione. § fi. & l. legatũ. § j. &
2 l. planè. § ſi duobus. de leg. j. ¶ † Non ob. ꝙ verbũ ſuccedant eſt obliquum vnde adiectũ rei certæ ius hæreditarium non importat, vt l. cogi. § & generaliter. & ibi per Cy. ad treb. eo. ti. l. marcellus. § quidam de hære. inſt. l. his verbis. quia iſtud eſt verum cum profertur ab homine ſecus ſi profertur à lege: quia ſemper in dubio ſucceſsionem directam importat nõ obliquam, vt in. x. col. an agnatus vel filius defun. repu. poſsit hæredi. c. j. quinimo nullo dato cohæredi ſi teſtator iuſsiſſet aliquem ſuum ſucceſſorem eſſe in re certa: non video quid repugnet, quin per ius accreſcendi totum habeat, quoniam nemo videtur eligere viã ad impugnandum ſua iudicia. ff. de teſta. mil. l. iij. ſed ſi dictam diſpoſitionem intelligamus taliter quod nullum ius hæreditarium intelligatur collatum: ex toto dicta diſpoſitio eſt facta repetitio à veniẽtibus abinteſtato: & ex teſtamento nullus poteſt exiſtere: quia nullus ſcriptus eſt hæres, & ita in propoſita ꝙſtiõe, cũ nullus alius extiterit qui matri in iure vniuerſo ſuccedere potuerit: vnde deberi non pót dicta ſucceſsio, de reg. iu. l. ſi nemo. de teſt. tu. l. ſi nemo. Non ob. ꝙ lucra iuris diſpoſitionis filij primi matrimonij reſeruantur ſiue ſint hæredes ſiue non: de secũdis nup. auf. hæc res. vn de licitum eſt filijs repudiare hæreditatẽ binubi, & lucra illa amplecti: quoniam illa lucra in pœnam ſecundo nubentis filijs reſeruantur, & non iure ſucceſsionis. quod apparet quia immediate contracto ſecundo matrimonio, ꝓprietas filiorum eſt, ſolũ autem vſumfructũ habet binubus in diẽ vitæ ſuæ, & ſi filios mori contigerit ad ipſum binubum reuertitur proprietas, in cor. de nup. § ſi vero expectet Cy. C. de ſecun. nup. l. fœminæ. At in propoſito per ſtatutũ vt ſucceſſoribus filijs dos ſeruatur, vt patet ex verbo ſuccedat non obſtante. ꝙ inſtitutio ex re certa illam transmittit: licet non agnitam, ſecundum Bar. in. d. l. ex facto. Quia cõcedo cum talis inſtitutus in illa ſola ſuccedit: non autem cum facta eſt vniuerſalis ſucceſsio: & ſic non pót fieri diuiſio patrimonij vt ſuperius dictum eſt. ¶ Pro hac parte videlicet quòd dos filijs deferatur hæreditario iure patet ex verbis ſequentibus in ſtatuto, ibi in alijs vero bonis &c. quod verbum alijs implicatiuũ eſt de ſui natura. ſed alia bona ſine dubio iure hæreditario deferũtur: ergo & ipſa dos. Ex prædictis cõſtat ꝙ nõ obſt. ſuprascriptæ rationes ad vnũ finẽ tendentes. ſ. ꝙ filij ſint ſingulares ſucceſſores
3 in dote. † Et primo quia verbũ tenens medium inter duo extrema attribuitur alteri extremorum cui magis congruit, vt. l. quæritur hermofroditum. ff. de ſta. ho. & ideo verbũ ſuccedit adiunctũ rei certæ: potius ſignificat delationem iuris ſingularis quã hæreditarij. Itẽ ꝙ tales filij ſuccedẽtes in dotẽ nõ poſſunt agere vel conuenire. Itẽ ꝙ quantum lex poteſt vnum patrimonium diuidere, & facere diuerſo iure cenſeri licet hoc non poſsit teſtator, de teſta. mi. quærebatur. Item quòd filius in hac dote ſuccedere poſsit citra ius & nomen hæredis, omnia enim prædicta ſunt vera: vbi in ſola dote ſuccedunt vel cum alio cohæredẽ in alio vniuerſo, ſed vbi aliud vniuerſum ſoli filio applicatur, cui dos etiam applicanda eſt ex forma ſtatuti, tunc neceſsario ipſam dotem cũ toto reſiduo habebit titulo vniuerſali, nõ ſingulari inſeparabiliter. Nec ob. quòd lex poteſt diuidere patrimonium, quia concedo cõcurrente diſpoſitione teſtantis: ſicut facit. l. permittẽte qui pro parte rerum & temporis decedere poteſt teſtatus, & ſic poteſſet etiam de hoc iure diuidere, alios faciẽdo ſucceſſores in reſiquos: & filios in ſola dote: ſed non concurrente voluntate teſtantis non fit talis diuiſio. vnde ſi miles inteſtatus decedat: non fit diuiſio ſui patrimonij: ſed totum decurrit ad illum qui ſibi ab inteſtato ſuccedere poteſt. Concludo igitur ex præmiſsis ꝙ ex quo hæreditas non fuit agnita per filium quæ ſibi inſolidum eſt delata nec deſcendentẽ vllum reliquit: quòd eam nõ tranſmiſit ad hæredes ſuos, ſed quia miles minor erat in puncto mortis inuenit ſe leſum & ſic ad hæredes beneficium reſtitutionis ſolum tranſmiſit. vt. l. j. C. de teſta. mili. & l. Põpo. de acquiren. hær. ſecũdum veram opi. ſi igitur hęredes dicti minoris beneficiũ reſtitutionis poſtulârunt infra tempora ordinata & eam conſecuti ſunt: non eſt dubium ꝙ talis hæreditas in qua dos inuenitur pertinet ad eos aliàs partinet ad dictos baſtardos & dominam ſcotam virtute edicti ſucceſſorij. vt. d. l. j. de ſucceſ. edicto. Angelus.

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Compromiſſum factum per rectorẽ eccleſiæ de rebus prophanis ad ipſam pertinentibus: quando valeat.*
2 *Petitioni hæreditatis præſcribitur ſpacio longi temporis.*

IN cauſa prædicta plura in dubium reuocantur. ¶ Primò an cõpromiſſum tenuerit factum per rectorẽ eccleſiæ de rebus prophanis: quæ tamẽ ad eccleſiam ſpectare dicuntur. ¶ Secundo, an teneat compromiſſum attento ꝙ factum fuit in duos laicos hoc adiecto, ꝙ ſi eſſent diſcordes cauſa ꝑdicta decidi deberet per dominum epiſcopum fauentinum. ¶ Tertiò an teſtamentũ Bonagute qui dicitur auus maternus dnæ Antoniæ qui de dña Antonia nullã fecit mentionem in teſtamento prædicto: ſit nullũ ipſo iure ex cauſa præteritionis prædictæ: an vero querelæ ſubiaceat.
¶ Quartò an ſi teſtametum ſit nullũ: ſit præſcriptũ præteritioni huiuſmodi per eccleſiam & rectorẽ qui tenuit bona corporalia ex teſtamento prædicto per. x. annos. ¶ Ac etiã vltimo quæ bona veniant reſtituẽda dictę dñę Antoniæ poſito qđ cõtra eã ſcriptũ nõ ſit. ¶ † Super primo an tenet compromiſſum dicendum
1 eſt ꝙ ſic, quia de re penitus profana factũ & cũ autoritate dioceſani: vñ valet, de arbi. c. dilecti. per In. & Io. an. e. ti. c. cõtingit. Nec ob. quod fuit factũ in duos: & ſi diſſentirent dñs epiſcopus eſſet tertius: cuius ſolius autoritati pareretur: quia nõ vitiatur cõpromiſſum ex hoc ex quo de certo tertio partes cõſenſerunt: & ſic in tertio per partes aſſumẽdo inter arbitros nulla potuit eſſe diſcordia. ff. de arbi. l. Item ſi vnus. § itẽ ſi in duos. & hoc de primo & ſecundo dubio. ¶ De tertio dubio an ſit teſtamentum nullum, dico ꝙ eſt nullũ ipſo iure, quia hodie de iure nouiſsimo præteritio facta à matre vel materna linea ſine cauſa: ipſo iure reddit teſtamẽtũ nullũ. vt in. § aliud quoq; capitulũ. & in cor. vt cũ de appel. cogni. coll. viij. licet olim talis præteritio pro exhæredatione habebatur & debebat per querelã reſcindi. vt inſti. de exhæ. libero. § mater. ¶ Nec ob. ſi dicatur ꝙ nõ eſt probatũ dñam Antoniam fuiſſe nepotẽ Bonagutę: quia imo eſt probatum per teſtes ꝙ ipſa fuit filia legitima & naturalis dicti Bonagutæ & per conſequens neptis ſua. Itẽ probatum eſt per confeſsionem aduerſarij: ꝙ dña Nina mater dominæ Antoniæ deceſsit ante mortem Bonagutę: vnde debuit inſtitui, aut ex iuſta cauſa exhæredari: vt teſtamentum Bonagute teneret quod cum factum non fuerit teſtamentum eſt nullum ipſo iure. l. gallus. de li. & poſt. in prin. & C. de li. præ. l. j. & quaſi per totum. ¶ Nec etiam ob. ꝙ inſtituta eſt eccleſia: quia non debet inſtitui deus & filius exhæredari vel ſine cauſa preteriri ſecundum pauli dictũ de quo per glo. C. ſi vt ab hære
2 ditate abſti. auf. ſi oẽs. ¶ † De quarto dicendũ eſt ꝙ petitioni hæreditatis per quã res immobilis aduocatur: præſcribitur cũ titulo ſpacio longi temporis: & cũ petuntur mobilia præſcribitur ſpacio triẽnali: cũ vero incorporalia vt iura & actiones ſpacioloſsimo. nã cũ petitio hæreditatis non detur cõtra titulo poſsidentes regulariter & in hoc ſuos terminos non excedat: ideo excedẽs à terminis nõ ſuis. cũ datur cõtra titulo poſsidentẽ: vt. ſ. præſcribatur

batur contra ipſam logõ tempore quãtuncunq; ipſa ſit actio perſonalis. vt. l. hæreditatem. C. de peti. hæ. tunc ergo præſcribitur cõtra eã longo tempore, cũ datur contra titulo poſsidentẽ: quia ſicut excedit ſuos terminos in hoc quod datur contra titulo poſsidenti contra eius naturã: ſic excedetur à non ſuis terminis vt tẽpore lõgo tollatur vt dixi & ita decidit gl. & bene. C. de edi. di. adri. l. ſi. in vltima gl. In propoſita aũt quæſtione non eſt intentata contra titulo poſsidentem. ſed contra illum qui pro hærede poſsidet vnde non excedit ſuam naturam in aliquo: & ideo ſolum tẽpore longiſsimo contra dictam neptem eſſe præſcriptum. conſiderato potiſsimè ꝙ teſtamẽtum eſt nullum: & ſic titulus pro non titulo habendus eſt. vt. l. nec vllam. de peti. hęre. vbi datur ſecundum ſuos terminos contra poſsidentem titulo putatiuo, vt ibidem. & ideo retinet propriam naturam actionibus perſonalibus inhærẽtem: quæ eſt vt non præſcribatur eis niſi longiſsimo tẽpore: licet ergo cum igitur realiquæ de ſui natura datur contra titulo poſsidentẽ. titulus putatiuus ſufficiat iuſto errore interueniẽte ad inducendũ præſcriptionem ex illo titulo. ff. pro ſuo. l. j. coniunctis his quæ habentur. ff. de vſucap. l. Celſus. & ibi per Bar. tamẽ cum agitur petitione hæreditatis contra habentem titulũ qui habetur pro non titulo: non ſufficit longi temporis curſus vt dictum eſt. Concludo igitur ex præmiſsis rectorẽ dictæ eccleſiæ condẽnandum dictæ dominæ Antonię ad reſtituendũ res confeſſatas per partem aduerſam remanſiſſe in bonis & hæreditate dicti Bonagute, ab omnibus autem alijs dictum rectorem abſolui debere, quia nil aliud apparet probatum in dicta hæreditate remanſiſſe, & ſimiliter eum abſoluendum à fructibus: quoniam bonafide poſsedit: vnde conſumptos ſuos fecit: & nulli reperiuntur extantes ergo &c. C. de rei vendicatione. l. certum. Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM LXXXV.

1 *Pater habens plures filios, ſi aliquibus ex eis dederit pecunias ad mercandum: an lucra mortuo patre communicari debeant filio non mercatori.*
2 *Subditi non debent à prælatis grauari.*
3 *Pater filios compellere poteſt ad habitandum ſecum.*

PAter habens plures filios, ad mercaturam & ad negotiationes diligentes & aptos. certas quantitates pecuniæ dictis filijs tribuit & conceſsit: vt cum eis mercari deberẽt in partibus vltra & citra marinis, ipſi aũtẽ filij obedientes mãdato paterno ita mercati ſunt & auxiliãte fortuna ex dictis mercaturis negotiationibus quam plurima ſunt lucrati continuo ſubijcientes ſe periculo fortunæ tam maris quã terræ, ſi omnes quæſtus & lucra quę patre viuente fecerũt ad cõputũ & rationẽ paterni noſis poſuerunt & in arca patris recondiderunt & deinde patre mortuo ſimiliter quã plurima ſunt lucrati: & exiſtens in eadem familia cũ alio eorũ fratre non mercatore pubere nõ & ad mercãtiam apto: & omnibus eorũ bonis & lucris communiter & promiſcuè vſi ſunt. ¶ Nunc autem diuiſionis tempore dictus frater pubes non mercator, de lucro & quęſtu tam ante mortem quam poſt mortem patris de quæſitis petit ſuam virilem. Quæritur an habere debeat, vel non.

EX themate prædicto eliciũ tur tria dubia. Primũ quid iuris ſit de primis lucris factis per filios ſupradictos cũ pecunia paterna. Secundũ, quid iuris erit de lucris quæ lucra obuẽtiones induſtrialeſ ſint. Tertiũ, qđ iuris ſit de lucris & quęſtu quę poſt mortẽ pa
1 tris dicti filij inſimul habitãtes fecerũt. † De iſtis fratribus ſimul ſtantibus quorũ vnus lucratur cũ pecunia cõi vel cum pecunia redacta ex venditione rerũ cõmunium: vide omnino Bartol. C. cõmunia vtriuſque iudicij. l. ſi patruus. Reuertor ad primũ. & ꝙ dicta lucra dictorũ filiorũ lucrantium ſint ex toto, nec cõmunicãda ſint dicto puberi probatur primo autoritate apoſtoli & ſic lege diuina qua ſcriptũ eſt: ꝙ filij non debẽt theſaurizare parẽtibus: ſed potius econuerſo de quo tranſumptiue in can. x. q. j. præ
2 ¶ † Quartò principaliter in hãc partem inclinare debemus propter pietatem, cuius fundamentũ conſiſtit in hoc, vt ſubditi per ꝑpoſitos non grauentur: vt paterna pietas ſemper pro filijs ſalubre cõſilium ſapiat. ff. de adul. l. nec in ea coniuncto. § dicto prohibemus. non autẽ caperet pater ſalubre conſilium ſi veſtiri vellet ex toto filiorum labore: imo eos ſeduceret ad mercantiam, cuius oppoſitum reddit eos ſolicitos & attẽtos ad laudabilia exercitia ex quibus fieri poſſunt prouentus liciti & honeſti ex hoc etiam ſequeretur filiorum preſſura inſupportabilis: ſi filij tantum laborantes viderent ſe fraudatos eorum labore. Hoc principaliter probatur: propter euidentem ordinis conuerſionem ad ſaluandũ cõe votum parentũ, quod principaliter conſiſtit: vt bona ipſorum parentum ad ipſos filios cõfluãt & decurrant: nõ autẽ econuerſo. ff. de inof. teſta. l. ſi nã & ſi parentibus. ff. vnde li. l. ſcripto. ff. de bo. dã. l. cũ ratio. in fi. Sed ſi diceremus hæc lucra patri quæſita quantum ad proprietatem: inſurgeret ratione dicta conuerſio & etiam videretur contra dictum cõe votum parentũ. In cõtrariũ ꝙ omnia lucra dicta ad partem pertineant pleno iure: oſtẽditur per vnicã rationem viuam cui non eſt dare reſponſum. in themate enim præſupponitur dictos filios cũ patris pecunia de patris te mãdato volũtate atq; licentia negotiatos fuiſſe, dicti ergo filij in re patris fuerũt miniſtri & ſiue dicamus ipſos ꝓcuratores patris ſiue inſtitutores fuiſſe q̃ſtio eſt ſopita, qm̃ omne dãnũ, omne lucrum, & omnis quæſtus & obuentio patris fuiſſet. ff. de procu. l. qui proprio. § procura. &. ff. de neg geſt. l. ij. &. l. ſi negotia. eo. ti tu. &. ff. cõi diui. l. ſi quis putans. § ſiue autem. &. ff. de inſtit. l. j. cũ quatuor ſe. vſq; ad. § ſed & ſi immenſum & eo. tit. l. ſi cũ milite. & l. pe. in fi. &. l. fi. ¶ Pro hoc facit optime. quia dicti filij (vt in themate præſupponitur) omnes quæſtus & lucra ad computum & rationes patris ponebant: & in eius arcam recondebant. non igitur mercabãtur eis, nec ad eorum vtilitatem negotiationes exercebãt: ſed patris ſolũ. ff. de leg. ij. l. lucius. el grande in prin. & eo. tit l. lucius titius in teſtamento. in glo. in. x. voluiſſe. &. l. cũ pater. § filij. ¶ Nec poſſunt dicti filij petere ſalaria eorum laborum: tũ quia mandatum ſolet eſſe gratuitũ: in non aſſueto operas eorũ locare: vt l. j. in fi. ff. mãdati. tum quia filij ex debito reuerẽtiæ aſtricti fuerũt obedire licitis & honeſtis mãdatis patris. potuit enim pater exercere ius patrię poteſtatis in eos: quod conſiſtit in obe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diendo parantibus sicut patriæ.de iusti.& iure.l.veluti.in cor.de nup.§.si vero expectet,insti.de pa.po.in prin.& tenentur filij operari existentes in domo patris sicut & libertus in domo patroni: & vxor in domo viri.ff.de operis lib.l.si cuius patronus. sufficit enim q̃ pater secundum stimulũ naturalem filios in domo degẽtes alere cogitur:& eorũ onera & etiã vxoris supportare.ff.de excu.tuto.l.admissione.§.fi.ff.de lib.agn.l.si quis à liberis.§.si vel parens.quæ quidẽ onera dictus pater(vt in puncto præmittitur) in
3 solidum supportabat.¶ † Hinc descendit q̃ pater pro exercẽdo ius patriæ potestatis cõpellere potest filios ad habitandum secũ nisi patris voluntati resistant propter eius seuitiã:vel quia matrimonium suum bene concordatum ex tali habitatione forsan turbaretur,vt.ff.de lib.exhi.l.j.in fi.cõiuncta.l.iij.§. etiã si maximè eo.ti. Iam igitur non est q̃ secundo dubio.s.cuius sunt lucra: lucra enim omnia patris sunt: siue dicat eos fuisse procuratores siue institores simplices: & hoc sine dubio verum est posito pro cõstanti(prout in puncto præsupponitur)quod negotiationes & mercaturas exercuerint de mãdato & iussu paterno.Et per hoc respondetur ad omnia iura & rationes in contrariũ allegatas omnia enim loquuntur quo casu filij laborant sibi ipsis:nõ autẽ solius patris dicti filij laborabãt.Sinaũt de volũtate & mãdato patris cõstare non posset cuius tunc sint dicta lucra: an patris vel filiorum.Satis pro filijs allegatum est:sed contra facit autoritas gl.dicentis q̃ quæstus & lucra obuenientia propter paternã pecuniam:profectitia inducantur.& sic patris sunt pleno iure:cũ in profectitijs nihil sit immutatũ de iure antiquo:sed omnia hodie(vt olim) patri pleno iure quæruntur.vt.l.j.§.j.si quis à pa.fuerma.Et quod dicta lucra sint profectitia decidit gl.in.d.l.illud.& fuit originaliter opi.Iac.Bal.recitata in Spec.de iudi.quam opin. sequitur Bar.quantũ ad partem quæstus,qui attribuendus est soli pecuniæ.sed quo ad partem quæstus qui attribuendus est labori & industriæ personarũ:hoc totũ aduẽtitium iudicatur:& ideo filiorum est,nec est cõicandum hæredibus,vt.d.l.illud & in.l.fi. C.de coll.coniuncta.l.cum oportet.quãtum attribui debeat labori personarum & quantum & pecuniæ:in hoc attendenda est consuetudo regionis:secundũ quam variantur pretia operarum & valor pecuniarum:cũ quibus mercimonię exercẽtur.ff.de eo. quod certo loco.l.ij.§.fi.cũ.l.seq.&.l.centũ capuę.cõiuncta.l.precia rerũ.ff.ad le.fal. Ex prędictis apparet decisio secundi dubij q̃d debeat esse de lucrorũ lucris:quia omnia sunt eodem modo diudenda.quatenus enim lucra quæsita sunt patri:patet omnia prouenisse à paterno secunda.quatenus filijs acquisita veluti aduentitia omnia emolumenta ipsorum lucrorum subsequẽtia & singulis diebus annis vel mensibus aucta:veluti obuẽtiones vel reditus aduentitiorum ad patrem pertinuerunt pleno iure,sic & vsusfructus bonorũ mobilium & immobiliũ aduentitiorum ad patrẽ pertinet pleno iure,vt in.l.j.&.ij.C.de bonis quæ li.&.d. l. cum oportet. De tertio dicendũ est quòd cum dicti fratres patre mortuo simul steterint:& lucra & quęstus in communi arca posuerunt:ex hoc solo intelligitur societas contracta,quæ contrahitur nudo consensu expresso vel tacito,& potissime inter fratres simul habitates.vt.s. vt in.l.cum in duobus.§.si fratres.ff.pro soc. Specu.in.d.tit.de iud.§.sequitur.ver.quid si aliter.& versi. quid si vnus.attendẽdum tamen quòd non circa aliud nec in alio intelligitur societas cõtracta quam in eo & circa id in quo apparet dictus vsus promiscuus & socialis,si enim sola lucra ex vno artificio venientia communicabant:circa id solum intelligitur contracta societas:non circa aliud secundum Old.de quo per Bartol. in l.j.§.si quis hoc interdicto.ff.de iti.actuque priua.per Bald.in.l.j. C.qui testa.fa.po.no.etiam in.c.si duo fratres.in communi causa post mortem patris remanserunt in.x.coll.duobus fratribus de eodem beneficio inuesti.Hinc descenditquòd si vnus ex fratribus sic socialiter & simul viuentibus:de fructibus sui patrimonij in domo posuit & consumpti sunt:non repetũtur ab eo,quoniam iure societatis intelliguntur consumpti,vt no.in.d.c.

¶ Concludendum est ergo si vera sint quæ proponũtur omnia lucra & quæstus dictorum fratrum & mercantia facta viuente patre patri quæsita fuisse:& inter filios omnes æqualiter diuidenda,similiter quæstus & lucra facta per eosdem præmortuo patre æqualiter diuidi debere iure societatis inter fratres tacitè cõtractę,inquãtum autem dicti actus sociales patre mortuo nõ in tercesissent:tunc omnia lucra sunt ipsorum fratrũ lucrantium:si facta sunt ex mercibus vel pecunijs ipsorum lucrantium.vt.d.§. si fratres. Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Hæreditas materna:an veniat ad filium excluso patre & auo.*
2 *Auus an posit hæreditatem nepotis infantis amplecti,& repudiare maternam.*
3 *Hæreditas materna an deueniat ad proximiores matris,an ad proximiores infantis.*

HAereditas materna infanti filio est delata,superuiuentibus patre & auo infantis & pluribus agnatis dictę matris defunctę post hoc decesit infans superstitibus dictis patre & auo in cuius aui potestate tam infans quam pater eius consistebant:deinde decesit pater infantis:& successiue decesit auus:qui dicti infantis hæreditatem agnouit: & hæreditatem matris dicti infantis repudiauit expresse.Nunc quæritur an ad hæreditatem dictæ matris vocentur agnati matris prædictæ an vero agnati patris& aui,posito pro constanti quòd omnia restitutionum tempora sint elapsa inquãtum diceremus hęredes infantis posse restitui,de quo adhuc sub iudice lis est &c.

RRo decisione puncti prædicti plura discuti possent.Primo an ad dictã hæreditatem maternam dicto infanti delatam & eius nomine non agnitam,inuitatus fuit pater infantis qui primum gradum tenebat:an verò auus.¶ Secundò,si auus solus vel post partem auus ex beneficio successorio vel iure potestatis quam habebat in infantem:potuerit auus infantis hæreditatem amplecti & repudiare bona materna.¶ Tertio si potuerit repudiare bona materna,an succedentes in gradu post auum vocentur ad dictã hæreditatem matris ex beneficio successorio:vt proximiores in gradu an vero proximiores in gradu dictæ matri defunctæ, & his visis apparebit clare quid iuris in proposita quæstione.

1 ¶ † Reuertor ad primum super quo bar.dubitauit in.l.si infanti.de iure deli.& dixit quod in dicta causa iam consuluit,& suæ consultationis recordium nõ habebat:& ideo dictam quæstionem indiscussam reliquit.olim enim nulla erat dubitatio q̃ solus auus inuitabatur:quoniam omnia occupabat iur. peculij, eo q̃ descendens in potestate constitutus non habebat hæredem : & velut hæredes patri & alij succedentes succedant eorũ descendentibus in potestate cõstitutis.vt in cor.de hę.ab inte.circa princip. non immerito dubitatur,si parens in cuius potestate erat descendens defunctus in gradu præceditur ab alio sic est in proposito, quia auum præcedebat pater nepotis an dictus parens vel quã auus à dicto patre excludatur in totum,& similiter vbi existeret auia,an auus & auia ad eandem hæreditatem cõcurrant.Inuenio autem Nicolaum de matarelli, super.d.l.si infanti.tenuisse,quòd cum hæreditas matris nũquam fuerit infanti quæsita:eo quod nũ quam agnita infantis nomine:& ad acquisitionem hereditatis requiratur agnitio.ff.de acqui.hęre.l.gerit.C.de cad.tol.§.in nouissimo.quam agnitionẽ operam appellamus.ff.de acquir.re.do.liber homo.C.de pe.hęre.l.si putas.in fi.glo.ma.licet in legato sit secus:quia quęritur ignoranti.ff.de lega.ij.l.cum pater.§.surdo.& hęreditas non agnita non transmittitur:quoniam non inuenitur in bonis defuncti cui sit delata quo ad dictam hęreditatem iur. patrio:& sic iur.singulari parens in eius potestate infans existit vocatur solus ex beneficio dictę.l. si infanti. non autem potest alius vocari:cum realiter dicta hęreditas materna nunquam fuerit infanti prędicto quęsita solum fauore patris iur.patrio habeatur pro quęsita,vnde cum iste fauor certam & determinatã personam respiciat,ad alios non porrigitur: vt patet in regula iur. priuilegium personale & ibi per Dy.Quòd autẽ dicta hęreditas

fauore

fauore infantillis ætatis vel aliorũ nunquam fuerit infanti quæsita patet quia nunquam fuit agnita infantis nomine:& citra agnitionem non posset acquiri,vt superius dictum est,pater ergo vel alius habens infantem in potestate non acquirit dictam hæreditatem delatam infanti ex hoc capite:quia sit infanti quæsita:sed acquirit eam iur.patrio quasi quæsitam infanti,vt.d.l.si infanti. Ex hoc monosyllaba quasi improprietatis est vere licet quandoque sit veritatis expressiua propter rationem subiectæ materiæ.ff.de condi.ob.causam.l.iij.§.si quis quasi.&.ff.de pig.ac.l.si quis quasi.de fideicom.lib.l.cum quasi. In proposita autem quæstione nõ potest dici veritatis expressiua:quoniam veritati repugnat, cum infancti verè quæsitum non sit vt dictum est,ad dictam hæreditatem maternam solus auus inuitatus fuit iure patrio excluso patre nepotis,qui pater si superuixisset nepoti ad reliquam nepotis bona inuitaretur vt hæres,excluso auo.Nec ob.quod glo.dicit in dicta.l.si infanti. patrem inuitari:vt hæredem infantis ad dictam hæreditatem infanti delatam non agnitam, quia hoc concedo, cum infanti hæres existere potest solus,vel vna cum alio, puta quia infans aliam forsan hæreditatem habebat eius nomine agnitam.sed vbi hæres infantis esse non potest: quia alius in gradu eum præcedit:tũc necesse est dicere quòd dicta bona iure patrio deseruntur:non vt hæredi.¶ Nec mirum si sit diuisio patrimonij modo prædicto.nam multos casus habemus in quibus ad hæreditatem defuncti quidã inuitantur,vt hæredes ad certa bona eiusdem hæreditatis inuitantur alij:siue hæredes existãt siue non .C. de se.nup.auf.hæres.& in cor.vnde sumitur.¶ Concludo igitur ex prædictis inherendo opin.Nico.prædicti quòd ad dicta bona prædicta materna dictus auus solus fuit iure patrio inuitatus: excluso patre infantis & alijs attinentibus per quãcunque lineã. vt.d.l.si infanti. Inuenio tamen quosdam modernos legentes tenere:ad dictã maternam hæreditatem non solum inuitari parentes in cuius potestate infans erat:sed etiam omnes alios qui ad hęreditatem huius infantis similiter inuitarentur. sed falsum est, quia licet alij inuitentur vna cum dicto parente ad bona quæ vere infantis fuerunt cum vixit:nulla tamẽ lege cautum inuenitur quod inuitentur ad bona infanti non quæsita:sicut est in proposito,quia quæsita non fuerunt infanti bona materna:licet pro quæsitis infanti habeatur fauore iuris patrij,vt superius dictum est.
¶ Nec obst.si dicatur,ex quo dicta bona pro quęsitis habẽtur: ergo idem debet iudicari de his quod de vere quęsitis.vt sic illud idem operetur fictio quòd veritas.C.rem in præsenti.l.vnica.Nego enim hoc quia ista acquisitio ficta inducta est fauore certi & determinati iuris,scilicet iur.patrij concernentis solum parentẽ habentem infantem in potestate & nullum alium:vnde ad alios non extendam.Et per hoc apparet responsum ad omnia iura dicentia:quòd paria sunt quãdoque aliquid esse verum : vel haberi pro vero,vt patet in fictióe legis corneliæ & postliminij, de quo per Barto.in.l.si is qui pro emptore.in quæstione quæ incipit quę rendum est etiam vtrum ista fingat.vsque ad quartam principalem quæstionem,quòd istud verbum fictio fingit simpliciter: secus vbi limitate,quia tunc non egreditur suos terminos,& ita est
2 in casu proposito.¶ † De secundo an dictus auus potuerit dicti infantis hæreditatẽ amplecti, & repudiare dictam hęreditatem maternam:nulla videtur dubitatio, duæ enim sunt hæreditates vna infantis:& illa primo fuit delata patri infantis ,& quia pater nõ agnouit ex beneficio successorio:auus eam agnoscere potuit. Alia est hæreditas matris infantis quæ nunquam fuit infanti quęsita:sed eam agnoscere potuit auus iure patrio.vnde si non agnouit sed repudiauit illam:nullum dubium est quòd repudiatio tenet ex quo patrimonium patris & matris nunquam fuit vnitum cum patrimonio infantis,sicut dicimus cum quis decedit intra tempus deliberandi.nam hæres eius hæreditatem deliberantis potest amplecti:& aliam repudiare tacite & expresse.vt.l. cum antiquioribus.C.de iure delibe.sic ergo potuit auus iste hæreditatem infantis amplecti:& maternam repudiare,quæ infantis patrimonio nunquam fuit vnita.si enim proponeremus eam fuisse vnitam:talis separatio non potuisset fieri per auum,de acquiren. hæreditate.l.si tu ex parte.potest ergo fieri diuisio hæreditatum sed non eiusdem patrimonij.C.de iure delibe.l.quidam elogio.
3 de acquirenda hæredita.l.Iul.cum simi.¶ † De tertio,scilicet an ad hæreditatem dictę matris vocentur proximiores in gradu matri:an proximiores in gradu infanti post auum. Ex prædictis patet clare responsum,quia ex auo dictus infans hæreditatem nõ agnitam non transmisit:& nullus restitutionis tempora suffragãtur: perinde est ac si dicta hæreditas matris tanquam fuisset ei delata vt dicta.l.si infanti. Constat autẽ quòd si infanti nõ fuisset delata quia non fuisset in rerum natura:quod ad dicta bona & ad bona materna inuitaretur proximor matri decedenti de cuius hæreditate tractatur:non autem venirent penitus extranei dictã matrem nullatenus contingentes.vt in authentica defuncto.C.ad tertulia.& in cor.vnde sumitur.¶ Post hoc autem nouiter sum consultus,an dicta repudiatio teneat,cum nõ fuerit facta eius notificatio in consilio secundum formam statuti floren.sub rubrica de modo & forma conueniendi hæredes.quòd statutum procedens vltra disponit,quòd nisi notificatio facta sit præsumatur simulata,& fictitia,& in fraudem creditorum facta.

¶ Et super hoc dico dictam repudiationem tenere propter plura.Primò quia dictum statutum loquitur,quando ille qui sic repudiauit creditoribus hæreditarijs conuenitur:& cũ ipse aliquid hæreditarium attingit se ex mera repudiatione defendit:vnde nõ opitulatur repudiatio hoc casu:quia si notificatio facta est(vt in proposito mihi asseritur)nihil hæreditariũ attingit dictus auus.
¶ Secundo quia dicta fictio & simulatio solum fauore creditorum & legatariorum emanauit & inducta est. Porro(vt mihi asseritur)nulli creditores sunt in dicta hæreditate materna: legatarij autem non sunt necesse possunt:cum ille fuit infans. vt.l. quæ tate,ff. de testi.cum igitur cesset ex toto causa finalis inductiua dictæ fictionis & simulationis absque dubio cessat disp̃ositio.vt l.adigere.§.quamuis.ff.de iur.pa.de pac.l.quod dictum.
¶ Tertiò quia dictum statutum loquitur.cum hęreditas defertur ex testamento vel abintestato:ita quòd causa testati vel intestati est proxima causa delationis.sed hic defertur immediate à lege iur.patrio.ita quod ius patrium est immediata causa delationis. argumentum tamen est contra huic vltimæ responsioni. ff, de petitione hęreditatis.l.tertia.Ego Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Spurius naturalis seu bastardus qui se legitimari fecit quam legitimationem pater ratificauit:an succedat cum alijs,*
2 *Restitutio natalium impetrari debet præsentibus his:qui ex tali restitutione ledi possunt.*
3 *Legitimatio non impeditur per superexistentiam coniugis.*

SPurius naturalis seu bastardus secundum communem vsum loquendi:viuo patre coniugato cum filijs superstitibus absente dicto patre legitimari se petiit:& reduci ad primeuum ius naturæ coram comite palatino plenariam autoritatem habente autoritate Cæsare alegitimãdi spurios naturales & etiam incestuosos& ex quocũque coitu nefario natos:& ita legitimatus extitit per comitem supradictum.post hoc pater dictã legitimationem ratificauit ad cautelam abundantem asserendo quòd dicta legitimatio petita & obtenta,fuerat de expressa voluntate,consensu,& licentia,& mandato ipsius patris. Demum decesit dictus pater in testatus superstite dicto filio legitimato(vt superius dictum est) ac etiam superstite filio legitimo & naturali ex dicto legitimato genito:superstitibus etiam quibusdam agnatis transuersalibus dicti patris. ¶ Nunc quæritur ad successionem dicti patris intestati: an dictus filius legitimatus succedat an vero nepos dicti aui legitimus & naturalis:an vxor,an vero agnati dicti patris eiusdem que aui per lineam transuersalem conjuncti.

1 PRo decisione puncti prædicti inquiramus. ¶ † Primò si dicta legitimatio tenuit necne.si enim tenuit, omnia sunt sopita, quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam per eam legitimatus est plenè restitutus natalibus & reductus ad dictum primeuum ius genituræ : & omnis macula naturalitatis & spurialitate funditus est abolita,adeo quòd à legitimis in nullo differre videtur,in cor.qui. mo.na.eff.sui.§.si quis vero filios.col.vij.& in cor.qui.mo.na.effi.le.§.si quis vero non habens.versi.licet sic illud diximus vsq; ad versi.si vero solummodo naturalium.col.vj.& per consequens ipse solus ad successionem vocetur tanquã tenens primum locum & gradum in succedendi potentia,omnibus alijs præfertur ascendentibus & ex latere, vt in cor.de hære.ab inte.§.si quis igitur descendentium.

¶ Sed an dicta legitimatio teneat:non improbabiliter dubitatur propter plura.Primò propter patris absentiam. ¶ Secundo propter absentiam agnatorũ. ¶ Tertiò propter superexistentiam
2 dictæ coniugis. † Primum & secundum probantur ex eo quia omnis cupiens natalibus restitui:illud impetrare debet præsentibus his q ex tali restitutiõe lædi possunt:aut saltẽ eis,citatis quinimo & prima fronte nec citatio,neque presentia videtur sufficere: nisi interueniat consensus eius de cuius præiudicio agitur. ff. de na.resti.l.ij.in fi.&.l.pe.in fi.eo.ti.sed per dictam legitimationẽ generabatur præiudicium patri & omnibus patris agnatis,quoniam si teneret non solum patri sed agnatis patris incipit agnosci & iura agnatorum consequi,non solum quoad succedendi potẽtiam:imò quoad reliqua iura agnatorum,ex quo omnis natiuitatis sordes penitus est abolita.Confirmatur hoc,quia si consensus patris aut eius præsentia vera vel representata propter citationem est de substantia:& per consequens est de ordine formali,& ideo eius omissio ipsam legitimationem ipso iure reddit inanẽ, ff.de transac.l.cum hi.§.si prætor. C.de sen.& interlo.l.prolatam. C.de li.conte.aut.offeratur.de eden.l.j.§.edere.fami.ercis.l.hæredes.§.an ea.Potentissimũ enim est ad destructionẽ cuiuscunque actus peccatum forme.ff.de accep.l.an inutilis.no.in.l.si vnus.§.si acceptilatio.ff.de pact.Secundò quia legitimatio fit per rescriptũ principis seu cõmitis palatini,forma tradita est in iuribus allegatis vt patres ipsi postulent filijs cõsentientibus, vel successiue ratum habentibus:hic autem non postulauit pater sed filius . Tertiò probat̃,quia superexistentia cõiugis sicut impedit adoptationem quę est imaginaria filiatio.vt.l.cum adoptatio.&.l.qui vxorem.ff.de adoptio.ita videatur impedire legitimationẽ: quę per quandam imaginationem dictæ sordis funditus extersiua . Pro hoc etiam facit,quia spurij vulgo quæsiti patrem demõstrare nõ possunt licet eorum mater certa sit.vt.§.vulgo.inst. de succes.co, quoniam omnes nati ex muliere in domo propria non retenta ad quam multi habere possunt accessum:vt contingit in meretricibus quæ publice vel quasi publice sui corporis quæstum faciunt.Et etiam in istis fantolastris quæ per domos diuersorum currunt(vt videmus fieri quotidie)cum igitur demonstratio naturalitatis fieri non possit:non potest fieri conuersio vt transeat quod naturaliter demonstrari noc potest in nomen iuris : & sic nomen naturalitatis & iuris possit habere.est enim hoc impossibile secundũ naturam vt quod nihil est:existẽtiã capiat iuris & facti.In contrarium quòd dicta legitimatio valeat probatur apertè,quia cupiens legitimari & natalibus restitui: ita potest per seipsum impetrare hoc à Cæsare & ab alio potestatem habente sicut põt & pater ipsius.vt.d.l.ij.in fi.de natu. re.& in cor.qui.mo.na.effi.sui.§.si quis igitur fuerit naturalium filiorũ pater. verficulo.si vero ipse quispiam.Nec obstant iura in contrarium allegata.quæ dicunt patrem postulare debere:& tradunt postulandi formam:quia licet patri hoc concedant tamen non denegant filio: quoniam ipsi filij possint hæc similiter postulare.

¶ Nec etiam obst.quod pater legitimationis tempore non fuit præsens neque citatus:& sic videtur legitimatio nulla ex quo de patris præiudicio principaliter agebatur,vt dicta.l.ij.&.l.fin. & ff.de adoptio.l.nam ita diuus &.ff.de mi.l.in causæ.§.causa cognita.quia dictus pater(vt apparet ex puncto)confessus est præsente dicto filio quòd de eius mandato licentia,& assensu:ipse se legitimari fecit.vnde standum est omnino dictis verbis enũciatiuis tanquam veris ex quo de solius patris præiudicio agitatur:vt.C. de contrahen.& commit.stipu.l.optimam.& ibi casus,& ibidem per.Ia.bu.per Inno.de censib.cum olim.facit quod not.C.de iure delib.l.cum aliquis.& ibi Barto.per eundem.ff.de castren.pecu.l.si forte.statur enim confessioni contra confitentem : ex quo non agitur de præiudicio tertij.C.de non nu.pecu.l. generaliter. &.l.fi.si ex cautione.vt.ff.de interro.act.in gl.rubricæ præsuppo sito quòd etiam dicta confessio fit enũciatiua emanãs non probaret præcessisse mandatum paternum & eius licentiã & assensum:tamen sufficit dicta ratihabitio quoniã nulla lege cautum est quòd desideretur præsentia eius de cuius præiudicio agitur: sed quod requiritur consensus,vnde potest præcedere & sequi, vt.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.acqui.hære.coniuncta.l.fi.C.ad macedo.&.c.ratihabitio.de reg.iur.in.vj.& quòd sufficit ratihabitio est postfacto,est casus in dicta auc.quib.mod.na.effi. sui.§. generaliter.& ibi per Iac.de bel.sicut enim non requiritur præsentia filij:neque eius consensus ab initio.sed sufficit quod interueniat ex postfacto cũ pater petit eum per rescriptum legitimari:ita nec etiam econuerso cum filius petit & pater abest.est enim eadem ratio rigoris & æquitatis:ergo eadem dispositio.ff.ad.l.aquil.l.illud.ff.de fonte.l.j.§.interdictum¶ Nec obst.si dicis quòd agnati &cognatiꝑ patris nec cõsenserũt nec requisiti fuerũt,quia nõ requiritur eorũ consensus,cum hoc pertineat ad patrem per modum antedictum & de eorum præiudicio non tractatur.& ideo cũ legitimatio fit patri viuo:nulli posteriores vocãdi sunt,vt not. Bar. de li.& posthu.l.gallus.§.& quid si tantũ.& videtur casus.ff.
3 de adoptio.cum adoptio.¶ † Non ob.super existentia coniugis quia nulla.l. cautum inuenitur quòd per eius superexistentiam legitimatio impediri soleat per superexistentiã legitimorum, vt in.d.colum.vij.§.si quis ergo filios,& in dicta coll.vj.si quis vero non habens versi.licet igitur sicut diximus.¶ Non ob.quòd consensus est de forma:quia non est verum.nihil enim est de forma actus quod potest expediri post actum licet possit esse de substãtia ita quòd actus sit nullus inquantum istud nõ fiat vt.in.c. quã quã.de vsur.lib.vj.&.C. de preci.impera.offe.l.vniuersa. sed dictus consensus interuenire potest ex postfacto vt dictum est ergo &c. ¶ Concludo ergo quòd est de substantia non de forma. Non obst.quòd adoptatio fieri non potest per coniugatũ. vt.l. cum adoptio.&.l.qui in adoptionem.ff.de adoptio.quia si hoc esset verum non esset ob aliud nisi quia non debet habere locum imago:vbi veritas est aut subsistere potest.vt.l.filio quẽ pater .ff. de libe.& posthu.sed & hoc falsum est vt.d.l.& qui vxorem.adoptare eñ põt vxorẽ habẽs licet habens filios nõ adoptet,ne dimi nua legitima spes obsequio eis parata.ff.de adop.l.nec ei.§. & primum.Item non obstat.quòd vulgo quæsitus patrem demonstrare non potest:& ideo non videtur in eo cadere legitimatio & eius effectus,quia licet non possit demonstrare patrem verè tamen potest demonstrare præsumptiue.hæc autem presumptio causatur ex quasi possessione filiationis.quia mutuo & vicissim se inuicem vt pater & filius se tenebant & tractabant & sic communiter à cognoscentibus eos tenebantur tractabãtur & vocabãtur,per quam quasi possessionem onus probandi oppositum incũbit neganti filiationem .C.de de probatio.l.non nudis & .l.nõ epistolis &.l.neque natales.¶ In alijs autem modus probationis filiatiõis facilior est:& de hoc nihil ad presens sufficiat remittere ad not.per canonistas in.c.Michael extra de fil. presby. per legistas in.l.si vicinis.C.de nupt.& in.l.filium diffinimus . C.de his qui sunt sui vel alie.iur.&.C.quorum bonorum.l.j.

¶ Concludo ergo ex premissis dictam legitimationem tenere & de iure subsistere ipsumque legitimatum ad dicti patris successionem vocari , licet decesserit intestatus. Angelus de perusio legum doctor.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Vxor an possit testari absque præsentia mariti & an vidua absente nepote.*
2 *Solennitas testandi quæ sit & quo iure introducta.*
3 *Statuta confirmari debent vt valere possint.*

Item

ITem statuimus & ordina-
1 mus quòd † nulla mulier virum vel filios habens, possit testari,vel aliquo modo pro anima disponere vel ordinare,vel etiã alienare de bonis suis,sine requisitione vel præsentia mariti:si maritum habet:alioquin sine præsentia filiorum vel filiarum:& si secus fecerit quicquid factum fuerit per eandem de prædictis:sit nullius valoris & ipso iure & facto deueniat in filios & maritum.&c. ¶ Facti contingentia sic se habet ꝙ domina Paula vidua existens & auia materna Io.vannis de esculo.condidit testamentum.in quo multa legata fecit ad pias causas:& etiam alia & alijs personis & dicto Io. suo nepoti reliquit centum florenos:& in ipsis hæredem instituit & ab alijs suis bonis excluſit ipsum:& quendam extraneum hæredem suum vniuersalem instituit.qui Io.non fuit præsens ad dicti testamenti factionem secundum formam supradicti statuti:nec etiam fuit requisitus secundum formam in dicto statuto traditam qui Ioan. erat maior.xvj.&.xvij.annis mortua est testatrix.Io.adiuit hæreditatem eius tanquam proximior:& dicit testamentum non valere:quia facit contra formam statuti.sed qui institutus erat dicit quod valet.¶ Quæritur quid iuris.& maximè præsuppositoꝙ dictum statutum semper fuit practicatum in esculo:quando facta extiterunt testamẽta à viduis in quibus & ad quæ semper fuerunt præsentes vel requisiti filij. & idem etiam obseruatum fuit in alienationibus factis à dictis viduis & in omnibus contractibus factis ab eis &c.

RÆmitto primò quòd solẽ
2 nitas testandi † est solũ positiua de iure ciuili. quod apparet:quia non est vniformis in testamentis vniuersorum. Alia enim requiruntur in testamentis militum militantium. Alia in testamentis veteranorum. Alia in militibus existẽtibus in bello ¶ Alia cum domi sub papilione testantur vt probatur ex coniunctione.C.de testa.mili.l.pe. &.l.milites. &.ff. de test.mi.l.lucius.&.l.diuus.Item alia requiritur in testamentis paganorum testantium inter exteros.¶ Alia inter liberos.vt.l.hac consultissima.C.de test.Item alia in testamento ceci,surdi & muti testantium.¶ Alia in illis qui nec aliquo morbo laborant.C. qui te.face.pos.l.hac consultissima.&.l.discretis. Et quia hæc solennitas est iure publico introducta:ideo priuatorũ pactis eius forma non leditur.vt.ff.de test.l.ij.¶ Item ex hoc sequitur quòd statuta eius formam mutare possunt.quia sicut solo iur.ciuili introducta est forma testandi:ita eius forma alterari potest:vt.ff. de sepul.vio.l.iij.§.quid si lex municipij.licet iac.de are.in hoc cõtrarium dixerit & non bene secundum Ant.de pis.Cy.& Bar.ff. de test.l.j.seruanda enim sunt in locis statuta ipsorum quantumcunq; iure cõmuni contraria ipsa lex improbet, vt.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.&.l.cunctos populos.C.de summa tri.& fide catholi.coniuncta authen.cassa.C.de sacrosan.eccle.& auth. omnes perigrini.C.communia de succesi.cum suis concor. Ex hoc infero.quòd cum testari sine præsentia filiorum vel mariti solam solennitatem concernat valet statutum prædictum,licet à iur.communi exorbitet.quia cum dictum statutum est autoritate apostolica confirmatum:igitur de eo iudicandum.vt de le-
3 ge Cæsarea,seu apostolica. ¶ † Pro eo etiam quia in marchia viget constitutio.quòd statuta non teneant nisi confirmata sint:vn de capiunt originalem virtutem à confirmatione.l.&. quia. de iurisd.om.iudi.& ibi Gul.& Iaco.but.& Bart.Nemo intret igitur hanc statutorum quæstionem:cum statuta sint specialiter comprobata:quę ex singulari approbatione iura ciuilia facta sunt seu canonica:vt.l.j.C.de consti.prin.facit.C.de testa.l.testandi. &.l.si non speciali.Nemo enim frustra inquirat:an dictum statutum sit odiosum cum nullum odium continet quod solum tradidit formam testandi,sicut nec dicimus odiosam dispositionem iuris ciuilis:quæ versatur in donatione causa mortis quę est species vltimæ voluntatis:vt.l.fin.C. de condi.&.l.fin.C.de dona.causa mor.& si fiat à filio in potestate tenet: nisi accedente consensu patris.ff.de do.causa mor.l.tam his. Quinimò cum meram solennitatem formalem in testamentis mulierum inducat:dico statutum fauorabile non odiosum:quæcũq; enim ad solennitatem formalem actus introducta sunt:illa sunt bono publico introducta:& ideo solennitati tali introductæ per legem velut bonum publicum continenti,nõ derogatur pacto.vt.ff.de posth.l. quos prohibet.&.d.l.j.ff.de test.per Cyn.& alios.C.de pac.l.si quis in conscribendo.¶ Secundò præmitto. quòd licet hæc solennitas præsentiæ filiorum sit fauore publico introducta:eo quòd solennitas est. tamen quatenus respicit filios eo quòd respicit pariter ipsorum filiorum fauorem,ne propter sexus fragilitatem & aliorum blandimentis aut minis seu terroribus : possent filij fraudari hæreditate materna:propter eorum absentiam: quibus quoddam modo iure debetur.vt.l.iij.C.de iur.& fac.igno.in gl. C.de codicil.l.fi.commune enim votum parentum & naturæ est vt hæreditates ad descendentes confluant & decurrant. vt. l.scripto.ff.vnde lib.l.ratio.ff.de bo.dam. ¶ Et quia istud statutum quod appello potius ius canonicum licet locale, propter confirmationem prædictam,sicut & alia multa iura canonica & ciuilia localia inuenimus quæ lector curiosus per seipsum poterit inuenire sic introductum æque principalis in fauorem filiorum & vt reipublicæ patet quia statutum voluit bona mulieris decedentis & testantis filio non præsente,nec requisito ipsi filio applicari solum:ergo ad filios ipsum statutum afficitur: & ipsorum filiorum fauorem respicit & tuetur.¶ Tertiò præmitto quòd hic fit mentio de filijs in dispositione legali non principaliter disponendo de eis circa alios.sed disponit de eis per modum cuiusdã conditionis ad sustentandum actum tertij scilicet mulieris,quæ testari vult.cui testandi potentia est concessa,sub hac conditione si solennitatem adhibeat.scilicet præsentiæ filiorum: & hoc casu apostolo filij nepotes comprehendit atq; amplectitur. vt.ff.ad tertul.l.ij.§.si mater.& ver.filius autem Barto.in.l. liberorum.de ver.sig.non idem dicam de alijs posterioribus.quia quanto remotiores sunt:tanto remotior est parentum affectio. sed filiorũ & nepotum nomina dulcia sunt.nec possunt dulciora inueniri vt.l.liberorum.¶ Nec dicam dictum statutum introductum fauore mulieris quod apparet.quia punitur si dictam solẽnitatem non seruat:quia earum bona eis inuitis filijs applicantur.vnde si verè aduertamus,præsentia filiorum requiritur solo fauore filiorum & reipublicæ:non autem mulieris.vnde qua ratione in strictissimo significato filij nõ requisiti impugnant testamenta matrum:eadem ratione nepotes. & eadem æquitate seu æquitatis fonte.& ideo vera est decisio egregij legum doctoris domini Ciassuti prædicti.Ego Angelus &c.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Mutuans qua actione agere possit contra eum qui mutuo recepit.*
2 *Cessionarius per cessionem procurator efficitur in rem suam.*

QVidam titius filius Gaii in
eius existẽs potestate mutuauit mille:quatuor debitoribus insolidum se obligantibus. Deinde Gaius pater,cessit iura cuidam sempronio sibi competentia,vigore dicti instrumenti sui nomine,& dicti filij pro quo de rato promisit pro quingentis duc.ex titulo venditionis contra vnum ex dictis debitoribus tantum.& instrumentum de mille tradidit cessionario:qui cessionarius egit contra debitorem & exegit.nunc cedens pater vult agere contra cessionarium vt sibi reddat seu re-
1 stituat instrumentum quo vti possit pro residuo.¶ † Quæritur nunquid possit ipse agere, & qua actione. Et in hac quæstione dubitatur.quia cessionarius incœpit dicere quòd instrumentum non habet de præsenti,nec illud possidet. ¶ Nam si cessionarius confitetur se possidere instrumentum forte tunc competeret cõdictio sine causa ad possessionem reddendam per no.in.l. dissolutæ.C.de con.ex.l.& pro hoc.l.ij.ff.de tritica.cum ibi no.in glo. ad idem.l.indebiti.§.sed si nummi.de condi.inde.sed si negat se non possidere dubium magis posset esse:cum actor non possit probare eum dolo desijsse possidere. videtur tamen licet non possideat nec habeat facultatem reddendi possessionem, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

teneatur.quia possessio cõdicitur & sic debet possessio retro dare ergo cũ conuentus teneatur ad dandũ fit condemnatio:licet non possideat.l.si seruũ.§.effectus.de ver.ob. Dubitari pót de condi. ex.l.si me & titij.si cer.pe.quæ nõ videtur cõpetere hoc casu per ibi no. An aũt actio ex vendito haberet locum,vel quæ sit tutior via,& de remedio & modo circa prædicta: placeat dominationi cõsultoris consiliũ scribere: & non in conclusione inserere verba quæ in actione competenti comprehendant mediũ concludendi. Item dubitatur in casu quo cessionarius non exegisset; an cedens possit petere instrumentum vt possit eo vti pro quingentis offerens se paratum semper restituere cessionario: & hoc maximè quia cessionarius tenuit bene per annum instrumentum.

2 Essionarius per cessionem † factus est procur.in rem suam.l.fi insolutum.C.de ac.& ob.l.ij.&.iij.eo.tit.&.C.de hær.ven.l.emptor. cum si.Instrumenta ergo sibi tradita ob exercenda iuravtilia vel directa ratione sui officij cõseruare tenetur, & ea diligenter custodire.exemplo creditoris qui rem obligatam custodire tenetur ne fugiat.C.de pig.acti.l.fi creditor.& exemplo bonefidei possessoris,qui seruũ custodiendum eo quod erat de fuga suspectus similiter tenetur custodire.vt.l.si à bonefidei de rei ven. & si non custoditur actionibus suis cedit aut interesse soluit vt ibi.Et exẽplo vsurarij & hæredis eius,qui libros rationũ custodire tenetur vt in clemen.j.de vsur.in gl.ij.per gl.Ioã.an.fic & procur.cui instrumenta traduntur ea domino reddere: & restituere tenetur. ¶ Quinimò & omnia quæ ad eius manus occasione mãdati per uenerint.ff.man.l.ex mandato.&.l.procur.qui.&.l.idemq;.§.j.ij. &.iij.&.ff.de procur.l.qui proprio.§.vt in cæteris.potest ergo cedens ea instrumẽta repetere actione mandati:cũ ea vt procur.cõcesserit vel actione cõmodati:si ea commodauerit vt possit actionibus vtilibus experiri. Item pót illa instrumenta vendicare & ad exhibendum agere:ex quo dominus eorũ erat tradens.vt.l.iij.§. interdũ.ff.ad exhi.Ex his apparet qua actione cedens contra cessionarium debeat experiri pro restitutione instrumẽtorũ.debet enim agere mandati si vt procuratori tradidit:vel commodati si cõmodauit,vel rei vendicatione,vel ad exhibendũ,& siue vt procuratori,siue vt commodatario,assignauerit.patet quod obligatus est cessionarius ex cõtractu & iur. actionis illa instrumenta restituere: & ea etiam custodire vnde cõtra eum non restituentẽ iurabitur in litem:nisi probet plene se perditas se & casu fortuito ex quo ad ipsorum custodiam tenebatur.vt no.Ioã.an.in.d.cle.j. Bar.hoc tenet expressè.ff.de eden.l.si quis ex argentarijs.§.prætor ait.per Cy.in.d.l.si creditor.Et ex prædictis apparet q cum commodatarius ad custodiam fortius obligetur quam procurat. vt ff.commo.l.in rebus.quod tutius est actionem commodati intentare.incumbet enim tunc conuento onus probandi quòd casu fortuito perdidit instrumenta.Angelus &c.

CONSILIVM XC.

1 *Statutum vel consuetudo an possit inducere vel permittere exercitium vsurariæ prauitatis.*
2 *Administrator pecunias domini in suum vsum conuertere non debet.*
3 *Pœna conuentionalis quadruplum excedere potest.*

1 PRo decisione quæsitorum præmitto.† q iure antiquo ciuili.ff.&.C.tutores & curatores compellebantur cum cõmodè poterant pupillorum pecunias fœnerare:aut in emptionem prædiorum conuertere prout ijdem administratores de eorum pecuniis prædictorum alterum fecissent.& cum non poterant commodè,debeant ipsas pecunias collocare in tuto.C.de vsu.pupi.l. iij.&. C. de admi.tu.l.nisi.hodie autem iure autenticorum sola fœnerandi necessitas est remissa.vt no.in cor.vt hi qui obligatas.§.quoniã autem videmus.col.vj si ergo fœnerare volunt:possunt secundũ Cy.C.de admi.tu.auth.nouissime.& ideo secundũ eum non procedit quæstio cuius sit lucrum:an ipsorum administratorum:an dominorum quia dominorum est ex quo fœnerare possunt,& similiter periculũ casus fortuiti ad eosdem spectat.licet gl.de prę dictis dubitauerit.in.d.auth.& in cor.De iure canonico lucrum vsurariæ prauitatis est administratorum:cum ad restitutionem vsurarum ipsi fœnerantes teneantur.& similiter eorũ est periculum,cũ fœnerare non debuerunt nec potuerunt obstante iure cæ nonico & diuino.& hoc tenet expresè Iac.de bel.in.§. quinimo. & attento iure ciuili quicquid dicat Cy.& lucrorũ periculum ho die ipsorum administratorũ est:quoniã de iure ciuili:hodie sunt vsuræ interdictæ propter approbationem quatuor cõciliorum factam à iustiniano.in cor.de ec.tit.§.j.& in concilio niceno fuerunt vsuræ interdictę.xlvij.dist.quoniã.& hoc tenet gl.C.de vsu ris.l.cum allegas.& auth.ad hæc.in gl.magna.eo.tit.Et prædicta sunt vera:si administrator fenerauit pecuniã nomine proprio.si aũt nomine domini feneraſſet tunc ad dominũ pertineret vsura si dominus ratũ habeat fœnus exercitũ nomine suo.quoniã tunc ad restitutionem vsurarũ esset astrictus soluentibus.ff.de cõdi.in d.l.si procur.&.ff.pro socio.l.quis aũt.cum.l.seq.Et per hoc patet decisio.q neq; per statutũ neq; consuetudinem induci pót exercitium vsurariæ prauitatis super eis præstandis.nec tenet stipulatio pignus aut iuramentum in effectu.vt no.gl.in.d.auth.ad hoc.

2 ¶ † Secũdò præmitto quod omni iur.prohibitũ est administratoribus in eorum vsum conuertere pecunias dominorũ. & ideo cõuertentes puniuntur.sunt enim necessariò per vsum aut in dolo,aut in culpa.vt.C.de vsu.pu.l j.&.ff.de admi.tu.l.tutor qui retortorium.§.qui aũt.& eo.tit.l.nõ existimo.&.ff.de neg.ge.l.qui sine,administratores aũt publici pecuniã publicam conuertentes in vsum eorũ grauissimis pœnis subijciuntur.vt.C.de his qui ex pu.rationem.per totũ.&.ff.ad.l.iul.pe.l.j.&.ij. ¶ Tertiò præmitto.q lucra & quæstus percepti per administratores ex negotiatione licita facta cũ pecunia dominorum ipsorum dominorũ sunt.& similiter periculũ casus fortuiti spectat ad eos qñ negotiatio non est noua nec insolita,sed à dñis cõsueta.vt.ff.de neg.ge. l.si negotia.&.ff.de procu.l.qui proprio.§.vt in cæteris. & ideo vsuræ quæ iure antiquo ciuili erant permissæ, debebant restitui per administratores.C.de vsu.l.si iure.&. ff.man.l.idemq;.§.i.ibi plene no.

3 ¶ † Quarto præmitto,q pœna cõuentionalis potest ex cedere quadruplũ:quando non imponitur per nomina multiplicatiua,nec apponitur in fraudem vsurarũ.vt inst.de ac.§ tripli.C. de sent.quæ pro eo.& ibi per Bar.& Cy.pœna aũt legalis trãscendere pót quadruplum ad libitũ statuentis:quoniam pœnarũ impositio in arbitrio legislatoris est.ff.ad turpi.l.j.§. calũniatoribus. in fi.&.ff.ad muni.l.ordine.in fi.cũ concor.ibi allegatis.in gl.non enim est nostrũ inquirere de seueritate legis.vt qui.&à qui.l.pro spexit.Hoc & vltimo præmitto.q negotiatores habentes negotiandi peritiam in dubio præsumuntur lucrari ex negotiatione ad instar aliorum negotiatorũ paris peritiæ,nisi intra annum pro testentur de damno & probent verisimilitudines indicia & argumenta,ex quibus coniecturari possit damnũ secundum Bar.in.l. ij.C.de naufra.lib.xj.quã.l.ipse ad hoc signanter alleg. ¶ His sic præmissis descendo sigillatim ad ea quæ proponuntur ex thema te. Et primo ad primum videlicet vtrum dictum interesse videa tur vsura:& dico quòd non.quia imo aut erit pœna administratoris conuertentis in suum vsum proprium pecunias pupillares: aut erit proprium interesse pupillorum, aut erit quæstus & lucrum perceptum ex pecunia pupillari.Erit autem pœna eo casu quo tutor in vsum suum conuerterit:puta quia non inueniebantur prædia quæ possent comparari secure:nec poterant pecuniæ in negotiationem tutam conuerti, propter cladem guerrarum aut diffortunium epidimiæ vel quid simile.& apud tutorem ita pecuniæ erant in tuto.sicut si apud mensam numularij vel campsoris fuissent depositæ.Erit autem interesse si potuerunt pecuniæ in comparationem prædiorum securè expendi seu inuestiri ex quibus prædijs fructus & obuentiones percipi potuissent ad vtilitatem pupilli.ipse autem tutor in nullo locupletior factus est:& quòd tunc vt interesse debeatur.no.Cy.in dicta authen.no uissimè. ¶ Erit autem non pœna,non interesse,sed quæstus seu ciuilis obuentio: cum tutor ex pecunia est lucratus. vt dicta.l.si negotia.&.d.§.vt in cęteris.¶ De secundo dico quòd licet per statutum non possit induci exercitium vsurariæ prauitatis,quia contradicit

contradicit iuri diuino (vt in euidentialibus dictum est) tamen per statutum bene potest induci q administrator conuertens in vsum suum pecuniam dominicam certũ quid vltra sortem soluere teneatur.quoniam illud quod sortem excedit.aut erit pœna,aut interesse domini,aut quæstus factus ex vsu,& ab ipso statuto præsumptus.& superius dictũ est.¶ Super tertio'& vltimo patet responsum clarè ex iam dictis in euidentialibus.scilicet q licet excederetur quadruplum nõ tamen dictus excessus est prohibitus:quia per.l.imponitur dicta pœna eo casu quo pœna est. & vbi non est pœna sed interesse vel lucrum perceptũ ex vsu:quã tumcunq; sit quantitas nõ curatur.vt.d.l.vna.de sen.quæ pro eo. coniuncta.l.si negotia.&.§.vt in cæteris.superius alleg.in proposito autem themate nullatenus arbitror pœnam esse:sed potius quæstum & lucrũ perceptum ex vsu ex præsumptione statuti.cõsideratis potissimè in mercatoribus,& alijs negotiatoribus quatenus pót esse quæstus annuus vsus pecuniæ.¶ Ex quibus cõcludo.q cum dicti arbitratores in minori summa quã dictum statutũ disponat pro dictis lucro & quæstu,à dicto statuto præsumpt. condemnauerit dictos tutores,q de iniustitia laudi nullam habent materiam querelandi.Et ita consului ego.Ang.de vbaldis.

CONSILIVM XCI.

1 *Mendicantes nil proprium nec in communi,nec in particulari habere possunt.*
2 *Monachi sunt seruis æquiparandi.*
3 *Testator ius accrescendi prohibere potest.*
4 *Fructuarius cautionem fructuariam præstare debet.*
5 *Cautio fructuaria non est de substantia vsusfructus.*

SAncta carmelitarum religio fundata est sub regula mendicantium prohibente.nec habere possint propriũ,in particulari aut com

1 muni.† Si igitur dictus conuentus ciuitatis lucañ.sub eadem regula viuit vt habere non possit propriũ(vt prædixi)quæstio prima nullam habet dubitationẽ.q nec eo volente,nec eo inuito hæreditas põt adiri.quoniam resistit tam cõuentui quã dicto Francisco barthiz.anguille inhabilitas:quæ reddit eos funditus incapaces deportatorũ exemplo.C.de hær.insti.l.j. & insti.de hæredum qua.& dif.§.in extraneis.Sinautem dictus cõuentus sub ea dem regula non viuit:sed põt habere propriũ ex dispẽsatione apostolica tũc magis est dubitatio,si dictus Franciscus hæreditatem agnoscere nõ vult: an abbas & cõuentus eo inuito hæreditatem agnoscere possint. ¶ Super hoc variauerũt nostri maiores.a.eñ de are.& Ric.malumb.dixerunt q nõ exemplo domini qui hæreditatem seruo delatã non adit.vt.C.de hære.insti.l.cũ proponas.C.de episco.&.cle.l.deo nobis.& tenuit spec.in ti.de test.mo.

2 ver.octauo quare. ¶ † Pro quibus facit quia omnia iura loquentia de seruis habẽt locũ in monachis.vnde monachalis subiectio quodammodo per omnia cadẽ est & valde similis potestati dominicæ secundũ Inn.& Io.an.post eũ de periculis.c.cũ olim.alij æquiparant subiectionem monastica subiectioni filiali:& ideo si cut pater filio recusante põt hæreditatem agnoscere.vt.l.fi.§.finautem in secunda.de bonis quę liberis.ita abbas monacho recusante hæreditatẽ eidem delatam potest agnoscere.& hoc tenuit aret.xvj.q.j.t.j.Hoc etiã tenuit sed non firmat Ioã.an.in nouella extra de proba.c.in præsentia.Et hanc partẽ velut æquiorem tenuit Bar.in materia vulgaris.ff.de vul.& pup.l.j.in prin.in.q.quę incipit.Item potest dubitari quia seruo instituto &c.sed vbi hæc æquitas scripta sit:ignoro.licet enim in pluribus differat monachus à patre:& seruus à monacho.vt patet in exemplis positis per Bar.in quæstione prędicta.tamen in valde pluribus:subiectiones Potestates prædictæ sunt persimiles.vnde nisi inueniamus dissimilitudinem æquiparare debemus in dubio monachum seruo: ex quo in pluribus est persimilis.ff.de sta.mo.l.quęritur&.C.de dona.l.sancimus.§.ne aũt.de acqui.re.do.l.quicquid.§.cum partes.de aur.& ar.le.l.& si non sint.§ fi.Prætereà iure antiquo digestorũ filius institutus debebat hæreditatem agnoscere iussu patris:& tũc eam agnoscendo patri quærebat,& non aliter.vt.ff.de acqui.hære.l.si quis mihi bona.§ iussum. postea emanauit ad dicti iuris correctionem lex iustiniani posita in.d.§.sinautem.in.secunda per quam filio prouidetur:vt possit hæreditatem agnoscere recusante patre,& ecõuerso pater filio recusante.vnde dictam contestationem emanãtem ad dicti iuris antiqui correctionem extendere non possumus ad alium casum vel ad alias personas ex identitate rationis,vt.C.de appel.l.præcipimus.in fin.&.C.de sacro.sanc.eccle.authen quas actiones.Cum igitur statutum iuris antiqui loquens de seruo instituto vt adire debeat iussu domini;vt d.l. cum proponas. & quòd monachus ipse hæreditatem agnoscat:vt.d.l.cum proponas.&.d.l. deo nobis.siue æquiparemus eum filio siue seruo,cum non inueniam correctionem neq; immutatum non extendam statutum nouum loquens solum de filio ad monachum. & huic rationi non video posse dari responsum.vnde applicando opi.Iac.de are. & sequacium.scilicet quòd monasterium monacho recusante nõ potest agnoscere hæreditatem:eo autem absente & nó recusante nullum est dubium secundum omnes.quòd monasterium non potest adire.&.d.l. non loquitur,nisi in filio recusante.vnde ad casum absentie non extendam ratione prædicta.& ideo dixerunt Ray.& Cy.post eũ in.d.l.fi.de bo.quæ lib.& etiam Bar.post eos in.d.l.j.de vulga.& pu.quòd filio mortuo pater non adit:nisi filius fuisset infans.vt.l. si infanti.de iur.deli.¶ Licet autem opi.Areti.& sequacium esset vera.tamen quantum attinet ad propositum quæstionem absq; dubio dictum mona.inuito dicto monacho non posset dictam hæreditatem agnoscere.quoniam mona.in themate nostro præter voluntatem defuncti ad ipsam hæreditatem inuitaretur.cum tempore hæreditatis delatæ dictus Franciscus vitam monasticã non seruaret:sed verus laicus esset cui dati sunt substituti ordine succesiuo. ¶ Primò cohæredes.qui quodammodo locum substitutorum tenent:& per ius accrescendi portionem eis deficientem ex præsumpta voluntate defuncti accipiunt & vsurpant.C. de cad.tol.§ hoc ita tam varie. ff.de vsufruc.l.dominus fructua-

3 rio.coniuncta gl.quæ † dicit testatorem prohibere posse ius accrescendi:ergo à contrario vbi nõ prohibet propter vnitatem seruitutis omnes cohæredes in vnum corpus intelliguntur redacti: & partem cohæredum deficientem præoccupant quasi suam.vt d.§.hoc ita.per Cyn.& alio.C.quando peten.par.l.vni. per Bart. ff.de leg.iij.l.re coniuncti.ipsum'autem mona.per accidens inuitaretur:non autem ex iudicio testatoris.vt.ff.de vul.& pup.§.qui liberis.§.hæc verba.Secundò.habet substitutos expressè.constat autem & in filio instituto hæreditatem recusante,ad eandem hæreditatem potius inuitari illos qui venire cupiunt. Ex voluntate defuncti quam patrem.secundum Gul.de cu. & Gul. de suza. Mouentur eadem ratione.quia prouisio testatoris expressa:debet tollere prouisionem legalem.de vulg.& pup.l. cum ex filio. §.j.&.l.ex facto eo.titu.Hæc tamen ratio me non mouet:sed sola præcedens,scilicet quòd statutum dictæ legis vltimæ in filio solum loquitur,in quo hoc specialiter est inductum:vt etiam si habeat cohæredem vel substitutum vulgarem,præferatur nihilominus pater.vt dicta gl.in.l.fi.§.j.& ibi per Cyn & Rav.idem tenet Bar.ibi & bene eo quod repudiatio filij patri obesse non potest.vt patet ibi in litera & in.§. similiq; modo.ea.l.vbi expressè litera dicit quòd habetur perinde ac si pater fuisset institutus ab initio.& hæc de primo sufficiant.¶ Secũdò dicendum est quòd illa conditio si decesserint sine filijs,euanescit & expiret per ingressum monasterij.cum mona.habere potest proprium:nisi ad aliud monaste.ecclesiam vel alium pium locum sit hæreditas deuoluenda.vt in;auten.nisi rogati.& in cor.vnde sumitur.sed vbi proprium habere non potest: quia viuit sub regula mendicantium:variæ sunt opin.sed hanc quæstionem pridie publice disputaui cum bononi.legerem & finaliter concluſi dictam conditionem defectam,sed quia dicta hæreditas non potest monasterio applicari propter sui incapacitatem:bona debent distribui inter pauperes per diocesanum.per textũ.in corpore.de sanctis episcopis.§.sed hoc præsenti.ibi ad pia opera extendant aut relinquant.vnde sumpta est auten.nisi rogati.C. ad trebellia.& hanc quæstionem tractauit Ioan.and.in.c.in præsentia.sed nihil deci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit.Bar.etiam aliquid tetigit in.l.si ita quis in testato.§.fi.ff. de lega.ij.si igitur dictus cõuentus viuit sub dicta regula mendicantium:accedeat ipse vel diocesanus disputatione prædicta perquirat. Et cum hæc quæstio hoc anno mihi occurrisset floren. illud idem cõsului:cuius copiam tradere possum postulanti De tertio dicendum est.q̃ si dictus monachus exemptus à potestate abbatis & mona.forsan ex priuilegio apostolico habere pót propriũ, vel quo ad proprietatem plenariam,vel saltem quo ad vtendi & fruendi potentiam.vt habent capellani summi pontificis secundum mihi relata in curia,sine dubio pót hæreditatem agnoscere cuius habebit proprietatem plenam vel vsumfructum vel vsum duntaxat.iuxta formam & seriem priuilegij apostolici.ex quo enim hæreditas agnosci non pót per conuentum ordinis supradicti:& licet potuerit agnosci secundũ quosdam:agnita tamen non est.&tempore agnitionis dictus monachus inuenit se exemptum:absq; dubio hæreditas est illius modo prædicto. sicut dicimus in seruo instituto,qui tempore agnitionis inuenit se liberũ, sibi hæreditatem acquirit nõ domino in cuius potestate iam fuit quoniam media tempora nõ curantur. vt.d.§.in extraneis.& de hære.insti.l.sed & si.§.solemus.&.l.si alienũ.§.j.& est expressum. insti.de hære.inst.§.alienis.ver.at si manumissus.& hoc de tertio. ¶ Super quarto abundanter responsum est per dicta in præcedenti discursu.& ideo amplius non insisto. ¶ Super quinto insistendum videtur.quia plura in eo simul quæruntur. sed in effectu vnum est quæsitum ex cuius decisione alia deciduntur.vt in sra patebit.vnde videndum est. ¶ Primo an vt subsitutioni factæ dictis Melinæ,Francisco bartheno Francisco Nicolai de prędictis Io.& Ioan.necesse sit q̃ prædicti Melina Franciscus Bart. & Franci.Nicolai omnes decedant sine liberis: an vero vendicet sibi locum in persona cuiuslibet eorum sine liberis morientis.Et inquantũ dicta Melina vltimo loco decederet,sine dubio substitutio locũ haberet.vt.ff.ad treb.l.hæredes mei.§.cum ita.vbi casus ad literam.etiam si fuisset facta institutio cum adiectione nominis collectiui.si autem dicta Melina vltimo loco non decederet sed superesset alius ex cohæredibus sibi datis:tunc potest dubitari,an admittantur substituti aut cohæres superueniens per ius accrescendi.cum dicta substitutio sit fideicom.contenta sub cõpendiosa.q̃ virtute substitutionis substituti vocantur non cohæredes superuiuentes.probatur.ff.ad trebel.l.lucius.§.gaio.&.ff.de leg.ij.l.fi.§.filium. & hoc tenet Bar.expresse in.d.§.cum ita.in distinctione sua.quoniam hic non supersit filius aut frater testatoris:aut alia persona quæ ex præsumpta voluntate defuncti substitutum excludat:tunc enim secus esset vt.C.de fideicom.l.cum acutissimi.C.de insti.& substi.generaliter.&.C.de impub.& ali. sub.l.pe.¶ Nec obstat si dicatur.q̃ imo supersit:cum instituti in primo gradu prædilecti fuerint substituti.in secundo,concedo enim in parte eis assignata:sed nõ in parte defecta.imo in ea substitutus dicitur prædilectus quod apparet:quia cohæredem excludit.vt.C.de cadu.tol.l.vni.§.pro secundo.&.§.in nouissimo. ¶ Et ex prædictis apparet.q̃ siue dictus frater Franciscus viuat tempore mortis dictæ Meline,siue prædecesserit ipsam melinã; in quolibet ipsorum casuũ inuitantur ambo dicti Ioã.& hoc de quinto. ¶ De sexto dicendũ est. q̃ dicta Melina nullam cautionem præstare debet dicto fratri francisco vel conuentui.eo quòd neutri ipsorum est dicta hæreditas peruentura:sed ad substitutos eidem,inquantum sine liberis ipsa decedat.vnde nõ debet interponi cautio:quæ nullo modo cõmitti pót.vt.l.non cogendũ. §.fi.de procura.substituti verò bene possent cautionem petere. & si Melina idonee cauere non posset:staretur in hoc iuratoriæ cautioni.vt legatorum no.caue.l.j.coniuncta.l.cum nõ facilè.&
4 l.si cui plusquã per.l.falci.& hoc de sexto. ¶ †Similiter septimò & vltimo considero q̃ si dictus monachus siue frater ordinis supradicti hæreditatem adire recusat:frustra quæritur an cautionẽ fructuariam præstare cogatur.cũ fructuarius non sit.& propter eius recusationem portio sibi delata ad dictum conuentum non confluat neq; decurrat.vt superius dictum est.si aũt hereditatem agnoscit & gaudet priuilegio apostolico si quidem habere potest ex priuilegio hæreditatem plenariam:tunc cum fructuarius non sit: cautionem fructuariam præstare non potest.vt.ff. vsuf. quemad.caue.in rubro & nigro.sed si sibi solus eius vsusfructus vel vsus deberetur:proprietas autem esset cõuentus,eo q̃ ex priuilegio apostolico dictæ hæreditatis sit capax: tunc cautionem fructuariam præstare tenetur.hoc est enim generale in omnibus fructuarijs & vsurarijs.vt in dicto tit.sed si eam præstare non potest:an sufficiat adhuc cautio iuratoria: adhuc sub iudice lis est. Quidam enim dixerũt sufficere iuratoriã cautionem. Alij dixerunt rem sequestrandam. Alij locũ fructum certum quid annuũ fore præstandum.accur. aũt tenuit vsumfructum non teneri. & hoc plene no.in gl.l.vsufructu.C. de vsufru.Pe.aũt Cy. & Ricar. tenent primam opi.q̃ sufficiat cautio iuratoria.per auth.cui relictum.C.de indi.vid.tol.&.ff.si cui plusquã per.l.fal.l.cum non facile.Nisi fructuarius sit persona suspecta.quo casu ad sequestrũ recurritur.vt.l.si fideicom.ff.qui sa.da.cog. ¶ †Pro quibus facit. quia cautio fructuaria non est de substantia vsusfructus: & ista pars est multũ æqua.potissimè in religiosis in quibus cessat omnis maligna suspicio.xiij.q.j.c. absit. opi. tamen accur.sequitur Iac.but.in.d.l.vsufructu.Gu.aũt de cug. sequitur opi. tenentium q̃ aliquod annuum secundum quantitatem reddituũ sit præstandum:eo q̃ difficultas fructuarium non excusat. Aduertendum autem est.quia si priuilegium apostolicum non faceret capellanos fructuarios vel vsuarios sed simpliciter cederet eis vsum facti tunc simpliciter dicerentur potius conniuentibus oculis summi pontificis & eorum prælati fructus percipere & tenere.quã fructuarij & vsuarij esse.& tũc dicta cautio nõ esset præstanda,quæ solos fructuarios concernit.& arctat(vt superius dictum)& ideo verba priuilegij diligenter aduertenda & ponderanda sunt:cuius verba non vidi.& ideo nõ præcise,sed cũ distinctione locutus sum.Et ita consului ego Ang.de vbaldis vtriusq; iur.doctor.

CONSILIVM XCII.

1 *Tutoribus testamentarijs decedentibus,an sit locus legitimæ an datiuæ tutelæ.*
2 *Casus omissus remanet iure communi disponendus.*
3 *Consensus verus sponsorum perficit matrimonium.*

1 SVper primo quæsito an sit locus tutelæ legitimæ,vel datiuæ.† Absq; dubio tenendum est de iure ciuili q̃ in locũ prædictorum tutorum mortuorũ succedat tutela legitima nõ aũt datiua: ex quo mortui erant tutores testamẽtarij vt præmittitur.vt.ff.de test.tu. l.si quis sub cõditione.§.quid si tutor.& hoc verũ, quando nullus alius testamentarius supereſt(vt in themate nostro)in locum mortuorũ succedunt datiui.vt.ea.l.§.plane.De iure vero municipali ciuitatis lucañ.sub rubri.de adiungendis tutel.&c nulla est enim dubitatio:q̃ locũ habet tutela datiua nõ legitima.sic enim d.l.municipalis prouidet & disponit.in locũ aũt dictorum tutorum absentium prouidendũ est de tutoribus seu curatoribus.vt ff.de tutel.& ratio distrah.l.si tutor reipu.&.ff.de excu.tut.l.non solũ.§.si libertus.hoc enim generaliter obseruatur vbicũq; tutor vel alius administrator gerere impeditur vt prouideatur pupillo de tutore seu curatore:& adulto similiter de alio curatore. Et alijs administratoribus de quibus re.extra de sup.ne.pre.c.grandi. li.vj.& ibi per Inn.& Io.duntamen quãdo prouidetur de alio tutore seu curatore potestas integra & insolidũ est aliorũ tutorum superuiuẽtium & administrare volentiũ.licet enim in locũ mortuorũ vel ab initio possint alij surrogari:tamen ex quo alij super sunt qui administrare pñt & administrationi præsufficiũt:iudex alios dare nõ cogitur.vt.d.l.sub cõditione.§.plane.& hoc de primo. ¶ De secundo:an tutores,si quos dari cõtingat in locũ tutorum mortuorũ seu ab initio,teneãtur requirere cõsensum & cõsilium dominarũ Agnetis & Catharinæ in testamento nominatarum,iuxta formam & seriem testamenti. ¶ Prima fronte videtur quòd non;quia testator non disposuit de dicto consilio requirendo:nisi solum.in personis tutorum nominatorum in testamento:vnde eius prouisio ad tutores alios extendi non videtur.quoniã prouisio concernens certã & determinatam personã ad aliã personã aut casum seu rem nõ extenditur.vt.ff.de pac.l.si
2 vnus.§.ante omnia.cũ si.ibi alleg.in gl. ¶ †Secũdò.quia casus de quo quæritur fuit omissus in testõ:vnde remanet in dispositione iur.communis.ff.de lib.& post.l.cómodissimè.de iure aũt communi nullũ est dubium q̃ administrandi potentia apud quemlibet administratorẽ est:nisi tutela sit diuisa à testatore iudice,vel à se ipsis.nisi factũ sit tale:quod ipsam tutelã dissoluat.C. si ex plu. tu.l.j.&.ij.coniuncta.l.vlti.C.de auto.pre. Contrarium est verũ. quia quilibet tutor surrogandus surrogabitur in officio tutelæ, non autem est surrogatio simpliciter in persona.nã nullus surrogatus vti pót ampliori potestate & potestatis exercitio:quam habuit & exercuerit & exercere potuerit ille in cuius locum surrogatus est.vt.C.de offi.eius qui vicem al.ge.l. suggerente.&.ff.de offi.eius cui man.est iu.l.j.C.de ap.l.precipimus.§.officijs.C.quo modo & quando in.l.si præses.cõiuncta gl.quæ propriè de coadiutore loquitur.& no.in.d.c.grãdi.& extra de offi.vica.c.j.saluo nisi iudex ex vera & iusta rationabili cã in surrogatione vtilitatẽ pupilli cõcernente alteri potestatẽ administrandi cõcesserit.l.vtilitatem.ff.de cõfir.tut.&.C.de diui.tu.l.j.cõiuncta gl.licet aũt dicti tutores teneantur requirere consiliũ dictarum dominarũ, tamen nõ tenentur illud exequi ex quo periculũ gestionis tutelarũ eas non respicit.ff.de admi.tu.l.titiũ & meuiũ.& ibi per dy.Ia.de are.& Bart. ¶ De tertio dicendũ est q̃ immediate q̃ reuertuntur administrare possunt tutelã iuxta testatoris votũ contutorũ consitione nõ obstante.& immediate ipsis reuertentibus & tutelam administrare volentibus finitur potestas & tutela secuta surrogatorũ in locum ipsorũ ab initio.vt.d.§.si libertus.&.d.l.si tutor rei publice.De quarto satis dictũ est.s̃.Super secundo quæsito.videlicet q̃ tutores dandi in locũ defunctorum seu matris nõ acceptantis tutelã vel excluse ab ea nõ plus possunt neq; potuerunt:quã potuerunt tutores vel materni quorũ locum alios surrogari cõtingeret:hoc ponderandũ est semper(vt iam dixi)vt ex quo alij tutores supersunt sufficientes & apti ad dictã tutelam ẽgerendam:nec in locum matris,nec in locũ defunctorũ sunt alij necessario surrogandi.cõsolidatur enim in superuiuentes omnis potestas executorum,exemplo.ff.de fidei.lib.l.si legatario.in prin. &.ff.de exerci.l.j.&.ff.de admi.tu.l.decreto.& de testa.c.fi.cũ gl. ibi posita.lib.vj. ¶ Iussus ergo testatoris disponentis,vt tres extu toribus debeant esse cõcordes in tutelaribus actibus exercendis, durat quatenus tres ex tutoribus supersunt.cũ aũt supersunt pauciores,& sic cõcordiam triũ est impossibile adhiberi solũ in superstites concordia triũ transfertur.vt patet in iuribus allegatis. ¶ De quinto dicendũ est q̃ super sponsalibus & matrimonijs quæ merè spiritualia sunt:nec testator,nec statutũ iure ciuili aut municipali quicquã disponere pót ad ipsa impedienda:eo casu quo cõtrahuntur de iure canonico.vnde secũdũ ius ciuile requiruntur instrumenta dotalia ad essentiam matrimonij,illa non attenduntur de iure canonico tam quia matrimoniũ quã sponsalia contrahuntur.sic & de iure ciuili inter seruos nõ contrahitur matrimonium:sed cõtubernium.& tamen de iure canonico,matrimonium verũ est.C.de incest.nup.cũ ancillæ.in gl.quæ incipit bona ratio.&.ff.de ritu nup.l.matrimoniũ.ff.de diuor.l.fi. & in-
3 sti.de nup.§.si aduersus. ¶ †Concludo igitur.q̃ si puella sponsalibus vere consensit:sponsalia contrahunt: nam de esse & substantia matrimonij & sponsaliorum:nil aliud est,nisi verus cõsensus sponsorum:non aũt matrimonium nõ contrahentiũ.ff.de re.iur. nuptias.ff.de spon.l.sufficit.ff.de ri.nup.l.ij.cũ si.licet aũt sponsalia contrahantur etiã spreta voluntate defuncti & statuti prædicti:tamen tutores sponsalibus cõsentientes contra formã statuti punirentur pœna in dictis statutis inserta. & si pupilla etiam ad sponsalia nondũ apta alicui assignatur per tutores secundũ formam statuti:ille cui assignatio prædicta facta fuerit:poterit petere & exigere omnia quæ pupillæ sunt & ei debentur: & de ipsis tenetur reddere rationem,& facere inuentarium. fructus autem bonorum pupillæ cedunt lucro suo.quia sic statutum disponit, vnde aliud non inquirimus.C.de fur.l.ancillæ.ff.qui &.a.quib. l.prospexit.ff.de consti.princi.l.vnica. ¶ De sexto dicendũ est q̃ inspecto solo iure ciuili:puella disponsari non pót filio tutoris interdictum est enim connubium inter tales.vt.C.de interdic.ma. l.j.&.l.si tutor.imo infamis est tutor,& dos data cõdicitur,& velut de administratione conuictus condemnatur,siue administra uerit,siue administrare neglexerit.quoniam hæc duo veniunt in

ratione reddenda.de tu.& ra.dist.l.j.& quasi per totum. licet autem tales pœnę tutori infligantur,tamen sponsalia cõtrahuntur. & sic successione,matrimonium postea contractum teneret.per iura superius allegata. ¶ Super septimo & vltimo dicendum est q̃ facta desponsatione nõ finitur tutela neq; præsentium neq; ab initio tutorum:quia hic non est modus finiendi tutelam.vt inst. qui.mo.tu.fi.& hoc iure ciuili & communi:sed ex forma statu. lucañ.finitur.vnde standum est statuto.l.iij.§.quid si lex municipij.ff.de sepul.vio.l.omnes populi.&.l.cunctos populos. quælibet enim ciuitas suo sensu habundat.de sepul.certificari.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM XCIII.

1 *Emancipatio,quæ ad sui validitatem requirat.*
2 *Emancipatio coram magistratu fieri debet.*
3 *Iurisdictio iudicum chartulariorum prorogari potest.*
4 *Doctor allegans se lesum iuris imperitia,non auditur.*
5 *Institui non potest qui adire nequit.*

1 VIsis inspectis omnibus supradictis ad quæsita sigillatim descendam prout necessariũ fore puto.& ante omnia inquiramus de viribus emancipationis an tenuerit.quo viso satis apparebit discussum de iuribus arrogationis seu adoptionis. †Quod autem dicta emancipatio tenuerit probatur. quia auus paternus in cuius potestate erant nepotes ipsos volentes & consentientes à sua potestate absoluit & liberauit coram iudice ordinario: qui super ea autoritatem & decretum interposuit:&in loco non turpi habuit igitur omnia essentialia sua.tex.est institu.quibus mo.ius pa.po. sol.§.nostra.aut potuit enim de iure illos emancipare filio in potestate retento.vt.eod.titu.§.admonendi. quòd autem interponens autoritatem fuerit iudex ordinarius apparet.quia erat tabellio creatus auente Cæsarea.tales autem tabelliones appellantur iudices chartularij:eo quod iurisdictionem ordinariam habent.nam posse instrumenta cõficere iurisdictionale est:& quòd tabelliones sint iudices ordinarij chartularij vt no.gl.ff. de iud.l. j.in ver.pro tribunali &.C.de iud.rem nõ nouam.in ver.facultates.& vbi & apud quos.l.fi.ver.non habent.in prin. & de hoc gl. alle.non habemus nisi quod posse instrumenta conficere:iur.magistratus non competit:ideo talis potestas non delagatur.in cor. de tabel.§.non autem.col.iij.in gl.in ver.ipsis. Si igitur dictus tabellio tunc iudex ordinarius erat.ergo autoritatem interponere potuit de consensu partium:& coram ipso prædicta emancipatio fieri non solum ordinarius sed extraordinarius.est autem extraordinarius,omnis ille qui in solos consentientes iurisdictionem exerceret.tex.est in dicto.§.nostra.cõiuncta gl.ibi posita in ver.magistratus. Quod autem consentiri possit in tabellionem & hunc actum iurisdictionalem voluntariam exercere possit in ter consentientes,tenet gl.prædicta in.d.l.j.de iud.dum dicit iurisdictionem iudicum chartulariorum prorogari posse.hoc etiã videtur tenere Ioan.an.in.c.cum causam.de in inte.resti. & illud idem Host.ibi hoc etiam tenuit Bart.& Bald.post eum.in.d.l.j. Hoc etiam tenet Cy.in.l.si qui ex consensu.in vltima.q.C.de epi.
2 au.dum remittit ad no.per gl.in.d.l.j. ff.de iudi. ¶ †In contrarium.quòd dicta emancipatio sit nulla apparet euidenter.quia vt teneat oportet illam coram magistratu fieri.dictus autem tabellio magistratus non erat:nec in possessione vel quasi magistratus,aut alterius ordinariæ iudicaturæ.quòd non fuerit magistratus apparet.quia comes palatinus fecit & creauit cum autoritate Cæsarea simpliciter tabellionem:& solum ei contulit potestatem instrumenta conficiendi in forma infrascripto priuilegio denotata:non ergo fecit eum iudicem ordinarium. vel quia forsan non potuit:quia autoritate carebat.vel quia noluit:vel quia forte non cogitauit.talis ergo tabellio se intitulare non potest iudicem ordinarium.vt faciunt cõmuniter alij qui ideo sic se intitulant.quia cõiter cum creantur tabelliones creatur etiã iudices ordinarij per dictos comites palatinos,vt in infinitis priuilegijs

Universidad de Deusto Biblioteca

ego vidi.nisi ergo adiecta sint illa verba iudices ordinarios&c.in
priuilegijs eorum male faciunt se intitulare iudices & notarios:
& qui contra faciunt si dolo versatur: falsitatem incurrunt. ff.de
fal.l.eos.& ibi casus & in cor.de man.prin.§.fin.col.iij. non ergo
potuit actum iurisdictionalem exercere: etiam inter consentien
tes qui iurisdictionem non habet:vt.C.de iur.dic.c.in.l.priuato-
rum.Et ꝙ simplex notarius non possit super emancipatione au-
toritatem interponere nec fieri:emancipatio nec adoptio coram
eo vt valeat.tenet hoc expressè Io.an.in addi.Spec.in tit.de instr.
edi.§.restat.ver.quid de his quæ fiunt ab episcopo adhærens di-
cto Gul.de cu.hoc idem tenentis expressè.C.de epis.& cle.l.repe
tita.fundat se per casum legis hoc expressè dicētis.C.de adoptio.
l.adoptio non tabulis.facit optimè. C.de eman.liber.l.non nu-
do.Et quia officium sibi commissum solum in scribendo instru
menta consistit non ergo metas illius debet excedere:& officia
alijs attributa sibi vsurpare:imo taliter vsurpando punitur. C.de
epis.& cle.l.repetita.&.C.de testa.l.consulta diualia.C.de decur.
l.vtrum.lib.x.C.de mu.& actu.l.in prouincia.lib.xij.& de exe-
cu.l.ij.eo.li.C.de dona.l.secundum diui.C.de spor.l.ij.vnde dicit
Accur.quòd quæ expedienda sunt per iudices non possunt per
notarios expediri de iur.fi.l.ij.li.x.& quia tabellionatus est merū
& nudum officium:vt.d.l.consulta.& extra ne cle.vel mo.c.cleri
cus.Ergo frustra in eo de prorogatione tractamus.cum non ca-
dit prorogatio:nisi solum in personis illorum qui iurisdictione
funguntur.vt.l.j.C.de iur.om.iud.& dicta.l.inter conuenientes.
&.l.j.&.ij.ff.de iud.& tenet Io.an.& Gul.in locis superius allega
tis.Et licet posse instrumenta conficere sit quid iurisdictionale
secundum quosdam(& forte non male)tamen cum solum in hac
iurisdictionis specie sibi sit attributa potestas:nō potest fieri pro
rogatio iurisdictionis alterius speciei quantuncunq; voluntariæ.
vt enim prorogatio fieri possit:semper oportet quòd id de quo
fit prorogatio sit eiusdem speciei cuius est iurisdictio proroga-
ta.aliter prorogatio nulla est.secundum Cy.& Iaco.de are.C.de
iur.om.iud.l.j.hinc descendit.quòd in habentibus merum impe
rium non procedit prorogatio quo ad causas ciuiles,vel econ-
uerso,vt nota.in dicta.l.&.ff.de iud.l.j.in gl.vnde si qua proroga
tio fieri potest illius officij:illa prorogatio solum circa confectio
nem instrumentorum consisteret,quæ tamen an fieri posset:non
est nostrum discutere.sed variæ opiniones fuerunt & sunt:& ad-
huc sub iudice lis est.quas opi. Spe. refert per ordinem in dicto
3 ver.superius allegato. ¶ †Nec ob.huic decisioni quod dixi in
prin.Io.an.Host.Cy.Bar.& Bal. tenere posse prorogari iurisdi-
ctionem iudicum chartulariorum:vt expedire possint inter con
sentientes actus voluntariæ iurisdictionis.quia concedo. cum iu
dices facti sunt ita quod habent dignitatem vel administratio.&
ita intelligitur opi. supradicta. solum ergo tunc per consensum
partium administratio confertur. & in hoc eorum iurisdictio
prorogatur. In proposito autem dictus tabellio iudex factus
non fuit. vt superius est probatum. quòd autem dicta eman-
cipatio non tenuerit probatur apertius & efficacius & viua ra-
tione. aut dicimus enim eam tenere eo quòd coram tabellione
facta:& istud est falsum.casus est in.d.§.nostra. vbi coram magi-
stratu fieri eam oportet.Constat autem nudum tabellionem nec
esse magistratum,nec magistrunculum. vt. d. l. adoptio.& hoc
patet ex diuersitate titulorum. habemus enim titulum de magi-
stra.conueni.& alium de tabel. Item quòd tabelliones non sint
iudices nec magistratus.do casum.C.de sac.san. eccle.l.iubemus.
§.his tabellionibus coniuncto ver.se.coniuncto.§.in versi.iudici-
bus.& in verbo gestorum.vbi iudices & tabelliones ponuntur vt
species & numero differentes.Hoc etiam patet ex cor.de iudi.cō
iuncto.tex.in cor.de tabel.Hoc patet ex vi nominum.C.de codi.
l.si idem.Aut dicimus eam tenere ex vi prorogationis:& hoc fal
sissimum.Primò secundum Io.an.& Gul.tenentes ꝙ est nudum
officium cuius non est possibilis prorogatio.etiam concurrenti
bus omnibus alijs ad prorogationem necessarijs.& secundū Iac.
de are.& Cy.tenentes non habere locum prorogationem in alia
iurisdictionis specie.quod est verum.& etiam secundum omnes.
vbi per errorem aditus sit alius pro alio.talis enim error siue am
barum partium, siue vnius tantum impedit prorogationem &
omnem eius effectum.ff.de iur.om.iud.l.si per errorem. ff. de iu
di.l.j.&.ij.In proposita aūt quæstione auus & nepotes adiuerunt
dictum tabellionem vt iudicem competentem,quod apparet.
quia dictus notarius(velut iudex)autoritatem interposuit & de
cretum,vnde non potest dici iurisdictio prorogata.vt dictis iu-
ribus & in dubio præsumitur per errorem sic aditus:nisi probe-
tur contrarium,vt.d.l.j.C.de iurisdi.om.iud.no.Cy.C.de excep.
l.si.in addi.accedat illud generale in dubio eorum præsumi. ff.de
prob.l.verius.Corroboratur hæc opi.quia dicto tabellioni fuit
facta licentia cōficiendi instrumenta,nisi solum per Romanum
imperium.Ferraria autem est ecclesiæ:non de imperio romano
rum tenendo opi.illam quod voluerit donatio cōstantini & per
consequens successorum quā ad præsens omitto:quia decisio nō
est nostra.Et ei inherendo dico succinctè quòd instrumenta per
eum confecta ratione communis erroris & vtilitatis publice su-
stentantur.vt.l.barbarius.cum sua materia.sed nunc errore dete-
cto,instrumenta conficienda per eum non valebunt, nisi solum
in terris imperij:& nullo modo in terris ecclesiæ. Idem si partes
consentirent scienter quod scriberet instrumenta secundum opi.
dicentium quòd non potest dictum officium progari,& sic fal-
tem secundum omnes si adhiberetur per ignorantes:cum nō pos
set nisi in terris imperij instrumenta conficere:vt not.Spec.in.d.
ver.& seq.huic etiam accedit.quia de loco ad locum non fit pro
rogatio tacitè,sed expressè.do casum non ponderatum à nostris
maioribus de rescrip.c.statutum.§.in nullo quoq;.lib.vj. ibi nisi
ad id expressos accesserit eorundem assensus.licet in hac proroga
tionis specie idem quod in alijs cōiter censeatur.vt no.Cy.in.d.
l.si qui ex cōsensu.Bar.& alij.ff.de sol.l.quæro.quæ quidem pro
rogatio expressa hic expressè facta non est:imo quod deterius est
nec præsumitur tacita.ex iam dictis.¶ Concludendo igitur di-
co,dictam emancipationem suo necessario essentiali carere.scili
cet iudicis competentia,& per consequens eam funditus esse nul
lam.vt.d.l.adoptio.&.d.§.nostra.& ex prædictis(vt dixi)euidens
apparet decisio.quòd non tenuit adoptio,nec vt adoptio prædi-
ctum defectum,nec vt arrogatio,quæ non congruit nisi homini
sui iur.vt insti.de adop.§.j.& licet tenuisset emancipatio:non ta-
men teneret arrogatio.non enim vt adoptio quæ non congruit
nisi adoptato aliene potestati supposito:non vt arrogato, etiam
si fuisset sui iuris.quia illa citra rescriptum principis fieri non po
test.ff.de adoptio.lege secunda etiam vacante imperio vt no.in-
stitutio.de adoptio.circa principi. coniuncta glo. ¶ Et quia fit
per stipulationis ordinem.scilicet per præcedentem interroga-
tionem,& secutam responsionem.non sufficit nudus consensus
aliter non declaratus.vt in dictis iuribus proximè allega. Si au-
tem bene aduertatur & inspiciatur dicta arrogationis forma:nul
la interrogatio apparet facta à dictis nepotibus:nec responsio eo
rum,sed solum quòd consenserunt.qualiter autem consenserint
non apparet:vnde potuit esse citra solennitatem prædictam,quę
extrinseca est:& ideo non præsumenda.ff.de publi.quæcunq; de
verborum obliga.lege sciendum.& ibi per Barto. & alios.Dicen
do nunc ad principale dubium in quo vis quæstionis consistit.
an teneat institutio facta de dictis.a.&.b.per dictum testatorem
filios legitimos nuncupantem.& duplici ratione quòd dicta in
stitutio valeat:non constat de corpore institutorum:vnde falsa
demonstratio adiecta dispositionem non vitiat.ff.de conditio.&
demonstra.l.demonstratio.Secundo.quia arrogans erat legum
doctor excellens:vnde videtur potius eos filios nominasse:quia
ipsos diligebat affectu paterno quam filios extimaret non enim
est credendum talem & tantum legum doctorem imperitia iu-
4 ris lapsum.¶ † Hinc descendit quòd doctor(licet minoris æta-
tis)allegans se lesum iuris imperitia:non auditur.quasi suam tur-
pitudinem detegat allegando.C.de in inte.rest.mi.l.professio.&
ibi per glo.&.C.qui & aduersus quos lege prima.& ibi per Cy-
num si igitur præsumitur sciuisse non tenere emancipationem
nec adoptionem: illa falsa demonstratio non vitiat institutio-
nem.ff.de hæredibus instituendis.lege nemo.§.primo vbi casus.
Contrarium dico.scilicet quòd dicta institutio est nulla ipso iu-
re.de hoc dicendo moueor.quia dictus testator in duobus testa-
mentis & in pluribus partibus ipsorū dictos.a.&.b.suos filios le
gitimos

gitimos nominauit(vt euidenter patet ex serie ipsorum)putauit
ergo eos fore legitimos,ex quo sic asseruit. de sup.leg.l. labeo.§.
idem tubero.ff.ex qui.cau.in pos.ea.l.fulcinius.§.quid sit latita-
re.in gl.ff.ex qui.ca.ma.l.antepe.in glo.Iudicium enim humanū
causatur ex verbis.xij.q.v.non tamen.nō tamen credas ex verbis
solis:sed etiam à signis & actibus demōstratis,aliter quā per ver
ba.ff.de acqui.hære.l.pro hærede.&.l.gerit.ff.de religio.l. sed si
quis.§.pleriq; de priuile.cre.l.ventri in bonis. de peculio.l. sum-
ma cū ratione.qui tex.sumitur.C.de dolo.l.dolum.verè enim ho
minis intentio nulli nota est nisi deo.& ei de cuius intentione tra
ctatur.no.gl.inst.de actio.§.aliæ.circa mediū gl.magnæ vnde di
xit Inn.de iud.nouit.ad fi.probare quē contra scientiā agere es-
set difficile.quoniā ipsius conscientiæ solus deus est perscrutator
& vbi aliquid relinquitur simpliciter alicuius conscientiæ:nemo
debet de ea referre quæstionem:quoniā ecclesia nō iudicat de oc
cultis.verba sunt Io.de rescrip.statutū.§.insuper in ver.relinqua
tur.prouerbiorum.xxvij.c.sic inquit qūo in aqua resplendet vul
tus prospicientium:sic corda hominū manifesta sunt prudenti-
bus:sed illud intelligo per aliqua exteriora. Hinc descendit ꝙ in
criminalibus præsidentes astuti,in conspectu suo volunt diffama
tos de crimine,vt intelligunt, qua constantia qua trepidatione,
quo vultu pallare loquātur.hæc enim signa enarrant quid in cor
de latet.ff.de quæstionibus.l.de minore.§.tormenta.Vnde ex his
concludo dictum testatorem errasse in iure. & ideo institutionē
nullam.vt.C.de fideicom.l.eam quā.C.de hære.inst.l. nec apud.
& idem si erat in facto.vt.l.si pater. eo.tit. & in dubio dictus er-
ror præsumitur,propter verba.vt tenet gl.in.d.l.nemo.ibi Bart.
idem ibi & in.d.l.si pacti. & idem Cynus.¶ Non ob.ꝙ falsa de-
monstratio non vitiat dispositionē vltimæ voluntatis.quia istud
verum:nisi illa falsitas cōcernat charitatem vel coniunctionem,
quoniam illa est cā inductiua largitatis.C.de leg.l.cum alienum
qua remota non est verisimile disponentem sic fuisse largitum.
Nec ob.ꝙ erat legum doc.quia ex hoc non insurgit nisi præsum
ptio quod non errauerit.hoc aūt tollitur per aliam fortiorē præ-
sumptionem causatam ex verbis suis & sic ex iudicio humanæ
naturæ.pro quo satis facit,ꝙ toties eos filios appellauit.C.ad vel
le.l.si mulier.Et quia sic iam erat præteritus & hoc sciuit:cum in
dictis testamentis aut ipsorum altero hoc nō propalauit per ver
ba expressa vel idē importantia.nec miretur quis si errauit,quia
errauit in facto quod peritissimos fallit adeundo illam pro iudi
ce competenti:credendo ordinarium cum non esset.nec etiam in
quasi possessione etiam si errasset in iure. nam & vertices legum
decisę sunt etiam in decisione iuris notorij.ff.de test.l.Domicius
sic & derisus fuit nerua filius.ff.in qui.ca.pi.ta.contra.l.est dicta.
infinitas aūt alias leges habemus in quibus apparet iur.cōsultos
fuisse reprehensos.sic dictas.ll.vt singulares. & istud solum alle-
go.si tamen probaretur ꝙ dum testator in humanis agebat:dixit
dictos.a.&.b.diligo paterno affectu & vt filios legitimos:licet nō
esset propter adoptionis defectum vel alia verba equipollentia:
institutio de eis facta sine dubio esset valida.vt.d.l.nemo. hoc ta
men in puncto non præsupponitur.¶ Nunc descendamus ad ter
tium cui dicta hæreditas debeatur,ex quo institutio de.a.&.b.fa
cta est nulla.& videtur ꝙ sit sempronij instituti in primo testa-
mento.quia ex hoc vltimo non potuit adiri per scriptos hæredi
tas de iure ciuili:vnde testamentum primum non est infirmum.
vt.ff.de iniust.te.l.cum in secundo.de vulg.& pup.l. si quis eum.
Contrarium est verum ꝙ imo testamentum vltimum substulit
5 secundum,& secundum primum.vt in.§.posteriore.¶ †Non ob.
quod institutio de.a.&.b. est nulla, quia ipsi adire hæreditatem
non possunt.nam in hoc vltimo sunt instituti posthumi nascitu
ri.vnde si conditio extitisset:adiri potuisset hæreditas de iure ci-
uili.vnde hoc sufficit ad rupturam testamenti prioris, licet post
humus nullus nascatur.casus est in.d.l.cum in secundo.coniun-
cta gl.j. quia ergo vltimum tollit secundum: & secundum pri-
mum:quia ex quolibet ipsorum possibile fuit hæreditatem adi-
ri de iure ciuili. Discutiamus vigore vltimi testamenti dicti ad
quem decurrit hæreditas. & vt ex iam dictis apparet, hæreditas
prædicta non pertinet ad a.vel.b. quia filij legitimi non erant.
quos testator legitimos esse putauit:vt euidenter apparet ex ver-
bis huius vltimi testamenti.& maximè in versi.& in casu quo di-
ctus testator ibi nati &c. quod est præsentis temporis: nullum
autem natum habebat:nisi illos duos quos habere putabat. sci-
licet. a.&.b. Item nec pertinet dicta hæreditas ad posthumos
mares vel fœminas testatoris.quia nulli nati sunt vt patet ex the
mate.inquiratur ergo de substitutis an inuitentur:& hoc diligen
ter attendendum.nam in casu in quo aliqua posthuma nascere-
tur & superuiueret nullis existentibus masculis dicto testatori
non legitimis & naturalibus vel saltem legitimis: dictus testator
ad hæreditatem dimidiam, posthumam vnam vel plures:& ad
aliam dimidiam inuitauit sempronium.& si dictus sempronius
tunc non viueret aut eius filij:ad dimidiam dictæ dimidiæ,pau-
peres christi inuitauit. G. nepotem ipsius testatoris. Sed casus
ipsius substitutionis non contingit:quia nulla posthuma nata
est.vnde ex hoc capite substitutionis,non potest inuitari sempro
nius qui descriptus reperitur solum in casu in quo posthuma na
scatur vna vel plures,in hoc autem casu distincto cum nulli ma
sculi legitimi & naturales,& legitimi aut ipsorum descendentes
superessent tempore mortis dicti testatoris.cum nulla posthu-
ma nasceretur vel non nasceretur,& non semper viueret:ex serie
scripturæ non inuenio inuitatum aliquem nisi pauperes christi
pro dimidia parte hæreditatis dicti testatoris.de alia autem dimi
dia hæreditatis testator nihil disposuit sed eā vacantem reliquit
& in hoc fortiter errauit dictus testator.qui in dicto casu nō dis
posuit plenè de suo.vnde in hoc casu non potest dici substitutio
nis vigore:dictum sempronium vllatenus inuitari.ff.de liber. &
post.l.commodissimè.de con.& de.l.pater seuerinam.§.condi-
tionum verba. Attento igitur mero iuris rigore dictus sempro-
nius vt non inuitatus in casu predicto:in totum excluditur:pau-
peres autem christi expressè ad dictam dimidiam inuitari, iure
substitutionis directæ importatæ per illa verba iussit vendi, &
distribui inter pauperes &c.secundum Bar.ff.de vulg.& pupil.l.
Centurio.in quæstione quæ incipit quid si dixit volo quod bona
&c.& quæstio.se. Ad aliam autem dimidiam dicti pauperes in
uitantur per ius accrescēdi. vt.l.vna quando non per partes de ac
qui.hære.l.si tu.ex parte cum si. Huic autem decisioni etiam de
rigore fortiter obstat.quia dicta substitutio vulgaris etiā in vnū
casum concepta:porrigitur in alium sibi similem.vt.l.gallus.§.&
quid si tantum.vbi est casus.ff.de libe.& post.& hoc tenet Ray.
& Bar.in.l.j.de vulg.& pup.in.ij.principali.q. Sed iste casus ne-
dum quòd sit similis,imo videtur maior.& in pleniore æquita-
te fundatus.sed responde quòd illud verum: quando exprimi-
tur vnus de casibus in vulgari contentis de sui natura,puta si in-
stitutus hæres esse noluerit: nam comprehenditur & alius.scili-
cet si esse non potest.secus si non comprehendatur de natura sui
scilicet non nascetur institutus.nam non comprehendit casum,si
nascitur & non addit.vt no.gl.in.l.Iam hoc iure.§.j.de vul.& pu.
& ita fuit in proposito.quia sempronius fuit substitutus vulgari
ter si posthuma nasceretur.vnde non extenditur ad casum dissi-
milem cum non nascitur.& hoc est satis no.dignum.licet autem
hoc rigorosum existimen propter seriem testamenti plus non
importantem.æquitas tamen & vermis conscientiæ ne remor-
dent dictum sempronium excludi à toto nulla posthuma nata:
quem testator nata vna vel pluribus posthumis ad dimidiam in
uitauit.nam verisimile est testatorem dictam dimidiam noluis-
se confluere atq; decurrere ad dictum sempronium,si nulla nata
posthuma nasceretur.& tamen in casu natiuitatis posthumæ in-
uitauit eundem:vnde intentio testatoris quæ cōditiones regit &
regulat:videtur potius intuenda ex quo de condi.& de.l.in cōdi
tionibus tenuit primum locū.& nusquā verborū rigor melior
sensu debet existere.vt.l.iij.C.de lib.præte.quā ob rem arbitror
æquū fore secundū conscientię puritatē:fideius.testamenti inquā
tum dicti.a.&.b.& dictus sempronius pauperes existāt ad quos
testatoris affectio in quolibet testō est directa,& perpensius incli
nata in distributione precij dictorū bonorū maximā considera-
tionē habere debere:prout eorū æqua discretio arbitrata fuerit
ita quod testatoris saluetur intentio.¶ Ex prædictis apparet su-
per alijs quæsitis non esse vlterius disceptandū:quia vt curiosus
lector inueniet,omnia sunt sopita.Et ita consulo ego Angelus

de perusio le.doc.actu regens ordinariam sedem iuris ciuilis in studio Paduano anno domini.Mccclxxxviij.&c.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Soror an posit contrauenire transactioni quam fecit cum fratre.*
2 *Gabella de quibus rebus sit soluenda.*
3 *Transactio facta odio litium est seruanda.*
4 *Iuramentum vt virtutis magnæ seruari debet.*
5 *Disiunctiua vel dubitationem affert.*
6 *Filij legitimi ab intestato,ad successionem paternam inuitantur.*
7 *Quictatio seu iurium remissio quando valeat vt transactio, & quando vt pactum.*
8 *Pactum de non petendo quando insinuatione egeat.*

1 QVum lis & quæstio† seu controuersia verteretur & esset,& in futurum verti & esse fortius speraretur, inter dominam Rosam filiam quondam Sabbati hebrei de boñ.& vxore abrahæ Aliuncij hebrei de ferraria ex parte vna:& Bonauenturam eiusdem dominę fratrem,& filium quondã dicti Sabbati ex altera nomine hæreditatis,& bonorum hæreditatis dicti quondam eorũ patris:& quæ in eius hæreditate remanserunt tempore mortis suæ. super eo ꝙ pro parte dictæ dominæ Rosę asserebatur hæreditatẽ dicti quondam sui patris pro tertia parte ad eam ab intestato deuolutã fuisse & esse:& ad eam pertinere,& eam hæredem esse pro dicta parte dicti quondam sui patris.& prædictam hæreditatem & bona eius per prædictum Bonauenturam eius fratrem fuisse & esse in totum habita & indebite occupata. Asserens etiam dictum eius fratrem:dictam tertiam partem bonorum dictæ hæreditatis eidam dominæ teneri restituere & libere assignare.¶ Quę pro parte dicti Bonauenturæ negabãtur vera esse & fieri debere.asserens dictam hæreditatem fuisse & esse ad ipsum insolidum deuolutã: & nullũ ius eidem dominæ in aliqua ratione vel cã competijsse vel cõpetere:nisi duntaxat in habendo & consequendo certo legato sibi facto per dictum quondã suum patrem ascendentẽ ad quantitatem centũ ducatorum auri vel circa.& hoc maximè vigore testamenti & vltimæ voluntatis quod & quam per dictum quondam eorũ patrem cõditũ fuisse dicębat.asserens etiã ipsam dominã Rosam de prædicto legato ei facto remansisse tacitã & contentam.quodq; post mortẽ dicti eorum patris conuenisse & promisisse dicto Bonauenturæ stipulanti de bonis prædictis:aliquid non petere vel exigere quomodolibet & quantũcunq;ei cõsecutio vel petitio cõpetijsset vel cõpetere appareret aliqua ratione vel cã.& sic ex his rationibus & causis & alijs pluribus ab eis depẽdentibus & cõnexis:lites,quęstiones discordiæ erant vertebantur,& verti fortius sperabantur inter ipsas partes:prout etiã prædicta domina Rosa ex parte vna:in præsentia & ad petitionem Helie abrahæ hebrei & mei notarij infrascripti tanquã publicæ personæ ibidem præsentium & stip.& instrumentum vice & nomine prædicti Bonauenturæ.& dictus helias vice & nomine dicti Bonauenturæ pro quo ipse promisit de rato & ratum habiturum,sub obligatione bonorum ipsorum præsentium & futurorum in præsentia & ad petitionem dictæ dominæ Rose ibidem præsentis & stip.ex altera parte:sponte coram testibus suprascriptis & me notario infrascripto.dixerunt & cõfessi fuerunt lites præsentes & discordias prædictas ex causis supradictis & alijs pluribus inter partes prædictas fuisse & esse & verti sperari vt dictũ est.Et volentes dictę partes scilicet dicta domina Rosa ex parte vna:& dictus Helias dicto nomine pro quo de rato promisit vt supra,ex altera parte.prædictis litibus,& discordijs,finẽ imponere & sumptibus iudiciorum parcere,& iudiciorum strepitus euitare,inde &.s̃.prædictis litibus, & quæstionibus discordijs,& alijs quibuscunq; quæ inter eos verti vel esse possent ex causis vel dependentibus ab eis:ad talem & infrascriptam peruenerunt transactionem compositionem & concordiam. nam prædicta domina Rosa sponte ex certa scientia, & animo deliberato,præsente dicto Abraham marito suo,volente & consentientę & sibi dictæ dominæ de his omnibus & singulis in præsenti instrumento insertis parabolam dante.per se & suos hęredes ex cã præsentis transactionis pro sibi faciendis vt infra.volens sequi viã veritatis & bone fidei:in præsentia & ad petitionem & instantiã dicti Heliæ præsentis & stipulantis vice & nomine dicti Bonauenture eius nomine fratris & pro suis hæredibus:& etiam instãtiam & petitionem mei notarij infrascripti tanquã publicæ personæ stipu.& recipienti vice & nomine dictæ Bonauenturæ.dixit & asseruit & confessa fuit: dictum quondã Sabbatum eorum patrem suum condidisse testamentũ & vltimam voluntatem.& in eo & ea dictũ Bonauenturam sibi hæredem instituisse,& certum legatum eidem dominæ Rose fecisse & reliquisse, ascendens ad quantitatem centum ducatorum auri vel circa.& dictũ Bonauenturam eiusdem dominæ fratrem de natura fuisse & esse debere dicti quondam Sabbati hæredem vniuersalem. & ipsam de dicto testamento & vltima voluntate consciam esse & non ignarã & nihilominus prædicta domina rosa ex causa præsentis concordiæ renunciauit expresse omni & cuicunq; iuri,& actioni sibi quomodolibet competenti in hæreditate dicti quondam sui patris.tam ex testamento quã ab intestato.& tam vigore vel occasione cuiuscunq; legitimæ vel supplementi:quæ vel quod eidem dominæ deberi diceretur in bonis & hæreditate prædicta iure naturæ vel vigore cuiuscunq; legati facti vel relicti in quauis vltima voluntate dicti quondam sui patris,seu aliàs quouis modo,quã alia quauis ratione vel cã.cum scriptura siue publica vel priuata illud queuis & aliud quodlibet dicto Heliæ & mihi notario vt s̃.stip.& recipienti nomine & vice bonauenturæ prædicti expresse remittens.Præterea etiam prædicta domina rosa solẽni stipul. promisit:per se & suos hæredes dicto Heliæ & mihi notario infrascripto personæ publice stip.& recipientis vice & nomine dicti bonauenturæ fratris sui & pro eius hæredibus.de prędictis rebus & bonis dicte hæreditatis aut alter eorũ nullam quouis tempore per se vel alium aliqua ratione vel cã sibi dari vel assignari petere portionem hęreditatis prædictæ.vltra vel aliter quã in prę senti instrumento contineatur.nec litem vel quæstionem inferri vel referre dicto eius fratri vel suis hæredibus:nec inferenti consentire.sed ipsam hæreditatem,& bona eius defendere & disbrigare quantum est tantũ pro eius dato contractu vel obligatione. ita quod in alijs casibus ad aliquid dandum vel faciendum dicto eius fratri vel suis hæredibus nullatenus teneatur.quodq; etiam ipsum bonauenturam licet absentem,& dictũ Heliam & me notarium infrascriptum vt suprà eius nomine stipu.& reci.& ex cã præsentis transac.absoluit & liberauit ab omni tempore & portione sibi competenti:& quã quouis modo petere posset in bonis & hæreditate prædicta.& ab omni eo toto quod ab ipso petere posset:tam ex causis supradictis,quã vigore cuiuscunq; legati sibi facti vel relicti per dictum quondam suũ patrem,in quauis vltima voluntate ab eo condita.volens talia legata & omne aliud faciens in eius fauorem occasionibus prædictis penitus carere viribus & effectu.Et hęc omnia ideo fecit dicta domina Rosa.quia Helias dicto nomine ex causa præsentis,concordiæ numerauit, dedit soluit,& tradidit dictę dominę Rosæ prę senti & recipienti ibidem centum ducatos auri boni & iusti ponderis: de proprijs denarijs & pecunia dicti Bonauenturæ prout ipse Helias sponte asseruit.Et in pręsentia testium pręedictorum & mei notarij infrascripti dicente & cõfitente dicta domina Rosa ac asserente:tantam fuisse dictorum ducatorum quantitatem sibi datam & traditam:& ipsam à dicto Helia dicto nomine dante ac stip.integraliter recepisse:& dicta de causa verè recepit & habuit.& sic prędictis omnibus & singulis dictę partes modis & nominibus quibus suprà expręsse & per pactum inuicem conuenerunt. Quam transactionem & omnia & singula suprascripta:promiserunt dictæ partes sibijnuicem & vna pars alteri & altera alteri solennibus stip. hincinde interuenientibus per se & eorum hęredes & nominibus quibus suprà perpetuo firma,& rata habere,& tenere attendere,& obseruare,& adimplęre & in aliquo non contrafacere per se vel alium vel alios aliqua ratione causa vel ingenio, iure vel de facto,sub pœna mille duc.auri solenni stipu.sibijnuicem promissa:in singulis & pro singulis partibus & capitulis prę

sentis

sentis instrumenti.Qua pœna soluta vel non præsens instrumentum firmum maneat. Et quæ pœna toties committatur & peti & exigi possit cum effectu: quoties in præmissis vel aliquo præmissorum fuerit contra factum: cum refectione damnorum & expensarum litis & extra.Et pro prædictis omnibus obseruandis & adimplendis:dictæ partes obligauerunt sibijnuicem omnia eorum mobilia & immobilia præsentia & futura.Renunciãtes dictæ partes & quælibet earum:exceptioni non numeratæ pecuniæ & non sic celebrati contractus,& exceptioni doli mali, quod metus causa,conditione indebiti,& sine causa,vel ex iniusta causa,& in factum actioni,omniq; alij exceptioni suo iuri & legum auxilio sibi competenti,& competituro. Et ad maiorem firmitatem omnium prædictorum prædicta domina Rosa corporaliter manu tactis scripturis & literis hebraicis sponte iurauit per deum viuum & verum:& per legem datam Moysi in monte sinai:prædicta omnia & singula firma & rata perpetuo habere & tenere attendere,obseruare adimplere,& in aliquo non contra facere,vel venire per se vel alium aliqua ratione, causa vel ingenio de iure vel de facto,quæ dici vel excogitari possit.Ego imperiali autoritate notarius &c.quòd instrumenta demonstrentur gabellatis antedictis modis & forma inferius declaratis. ¶ Item quòd quælibet persona quę teneretur per modum supradictum ad dictam gabellam soluendam (vt dictum est) si quidem cõtractus vel instrumentum seu scriptura publica de contractu facta vel factum fuerit in ciuitate ferrariensi vel burgis ipsius ciuitatis teneatur denunciare gabellato seu officiali deputato ad gabellã dicta instrumenta contractus & scripturas infra.viij. dies tunc proximè sequentes à die celebrationis ipsius instrumenti. Si vero contractus instrumentum vel scriptura celebratus celebratũ vel celebrata fuerint:in aliqua villarum districtus ferrariæ: tunc teneatur denunciare intra.xv.dies proxime sequentes à die celebrationis contractus vel scripturæ.Si vero instrumentum contractus vel scriptura celebratum celebratus vel celebrata fuerit extra districtum ferrariæ de re vel rebus posita vel positis in ciuitate Ferrariæ vel districtu eius:tunc intra.x.dies proximè sequentes à die celebrationis ipsius instrumenti contractus vel scripturę denunciare teneatur:sub pœna dupli gabellæ prædictæ. & nihilominus contractus instrumentum vel scriptura sit & sint inefficax,& inefficaces,& nullius valoris,nec ex eis vel ex eo possit ius agendi vel excipiendi competere contrahentis.ita tamen quòd si de instrumentis prędictis contractibus vel scripturis facta fuerit denunciatio prædicta infra suum terminum superius limitatum per aliquam personam,quòd dicta instrumenta contractus vel
2 scriptura in sui roboris firmitate perdurent.¶ †Quòd soluatur gabella de quibuscunq; rebus tam mobilibus quam immobilibus,de quibus factum fuerit instrumentum vel scriptura publica.Item pro quo quibus rebus tam mobilibus quam immobilibus contentis & infrascriptis promissis & capitulis de quibus fuerit factum instrumentum vel publica scriptura: teneatur soluere pro libra.secundum vnum bonon.facta estimatione per ipsum secundum quod ipse donator iurauerit de valore & idem in totidem donatarius.Et idem seruetur in rebus mobilibus & immobilibus supradictis,de quibus non fuerit factum instrumentum vel publica scriptura si res mobilis excesserit.xl.sol.bonon.¶ Si vero res mobilis non excesserit.lx. sol. bonon. quantitatem:quæ est donata,de ipsa non debeat solui gabella & similiter fiat & locum habeat in cambijs & permutationibus ipsarum rerum cuiuscunq; sint valoris:etiam si de dictis permutationibus non fuerit factum instrumentum de quibus rebus permutatis tam mobilibus quam immobilibus soluantur tantum.xij.deñ.pro libra pro vnoquoq; contrahentium. scilicet pro vna ex dictis rebus permutatis:scilicet pro illa quæ plus fuerit estimata &c.

PRo parte negatiua quod nõ auditur dicta soror volens de hæreditate paterna aliquid aduocare,vigore alicuius successionis hæreditatis vniuersalis vel particularis quã prætenderet in bonis vel hæ
3 reditate dicti patris sui.vij.allegantur.¶ †Primò trãsactionis obstaculum:à quo odio litium etiam re integra resilire non licet.C. de transanct.l.quanuis. & multofortius re non integra:sicut in quæstione proposita.Impleuit enim frater trãsigens ex parte sua plenariè soluendo centum in pacto transactionis cõuenta:quinimo dictæ transactionis exceptio veluti rei finitæ impediuit litis ingressum.C.de transac.l.fratris.ff.de condi. inde.l. & eleganter.§.si quid post.de litis conte.c.j.lib.vj. ¶ Secundò.æquitas naturalis soli homini conueniens:quia statutum est nihil humanæ fidei tam congruum quam pacta seruari.ff.de pac.l. j.in princi. ¶ Tertiò.sui iuris remissio.licuit enim dictæ sorori renunciare hæreditati paternæ de iure prætorio.quo concessum est beneficium abstinendi.insti.de hære.quali.& dif.§.sui.ver. sed his permittit prætor.Et si hæreditatem adijsset licuit eidem vt infratrẽ. quinimo vt in omnem extraneum capacem iura hæreditaria sibi competentia transferre.ff.&.C.de hære.vel actio.vendita.quasi per totum.¶ Quartò.promissio de non veniendo contra prædicta in instrumento prædicto contenta vel aliquod prædictorum.ff.de ver.ob.qui romæ.§.duo fratres.sicut totum illud ge-
4 nerale de quo habetur.ff.de adoptio.l.post mortem. ¶ †Quintò.iuramentum principaliter præstitum de non veniendo contra,est confirmatorium omnium prædictorum.quod quidem iuramentũ tante videtur virtutis & efficacie vt si non valet quod est actum vt actum est substentari debet saltem omnimodo quo valere potest.ff.de leg.ij.l. cum pater.§. filius matrem. Et contra dictum iuramentum confirmatorium transactionis & pacti ausu temerario venire præsumens pœnis varijs punietur.de quibus habetur.C.de transac.si quis maior.est enim iuramentum interpositum super licito.scilicet de non habendo recursum ad hæreditatem paternam.vt.d.§.duo fratres &.c.quanuis. de pactis.lib. vj.vnde obseruandum.ex quo seruari potest nedum sine interitu salutis eternæ & animæ periculo: vt in.c.ad nostram &.c.& si christus.de iureiuran.nam super licito præstiti iuramenti religio iurantem ad obseruantiam necessitas astringit sub intermi natione pœnarum(vt iam superius est ostẽsum.) ¶ Sexto dictę sororis spontanea confessio:qua asseruit fratrem suum insolidũ esse communis patris hæredem quam confessionem in scriptis emanatam & iuramento vallatam non videtur infringere posse: aut si poterit non potest nisi per aliquam scripturam.C.de non nu.pecu.l.generaliter.¶ Septimò & vltimo.casus legis exprèssè dicentis quòd si soror cum fratre transigit super hæreditate paterna:obstat sibi transactionis exceptio.vt.d.l.fratris.& eo.tit.l.ij.In contrarium pro sorore.quòd dictum instrumentum quictationis & iurium remissionis possit impugnare de iure: & aduocare virilem hæreditatis prædicte non obstante instrumento prædicto ostenditur euidenter.quia aut dicimus dictam quictationẽ & iurium remissionem valere: vt transactionem aut vt pactum simplex.Si vt transactionem quam dictæ partes prima fronte videntur facere voluisse.vt patet ex præfationibus instrumenti:in quibus describitur lites præsentes existere ac etiam timere futuras.Per quas præfationes disponentium intentio ambigua declaratur.vt.l.si seruus plurium.§.fi.de le.j.& in eis dicta, intelliguntur in sequẽtibus repetita regulariter.vt.l.titia.§.idem respondit. ff.de ver.obli.& ibi per Dy.& Bar.ponentes fallentias dictę regulæ,& etiam ponentes medium concludendi ad titulum & causam transactionis specialiter restrictum.vt patet ibi.per quę verba specialia generalia præcedentia & sequentia restringuntur:& ad dictam causam coarctantur, & secundum ipsam regulantur & modificantur.vt.ff.de suspec.tu.l.hæc enim.ff.de re.mili.l.milites.§.missionum.ff.de infa.l.ij.§.ignominie.C.de iudi.l. properandum.§.illo in gl.de excep.rei iudi.l. cum quæritur. &.l.si mater.§.si quis autem.&.l.si quis.C.ad exhiben.l.neq;.& ibi per Cy. & hoc est falsum dicta transactio peccat in forma.fuit enim facta super litibus quæ ex testamento patris communis profecte dicuntur.super quibus non potuit transigi,nec veritas aliter exquiri:nisi inspectis & cognitis verbis dicti testamenti.vt.ff.de trãsactionibus.l.de his.&.ff.quemad.testa.aper.l.j.ver. ratio autem. sed in proposita quæstione non fuerunt verba testamenti cognita per sororem(vt probabo)ergo concluditur necessario transactionem nullam.Quòd autem non cognouerit verba testamenti nec quantum ad factum nec quantum ad ius:constat ex verbis

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

quí ctationis prædictæ.in qua asseritur dictum patrem legasse dictæ suæ filie centum duc.vel circa ignorauit ergo quantum punctaliter re vera sibi legatum fuerit & hoc designat dictio illa vel circa:quæ ad modicum & ad satis potest referri:licet ad modicū in dubio referatur.de ver.sig.l.hæc adiectio. ff.qui.ex cau.ma.l. ab hostibus.§.sed quod simpliciter in.j.glo.magna versi. summe
3 duo facit.ff.de in litem iur.l.cum furti. ¶ † Illa enim alternativa seu disiunctiua:vel ambiguiatem & obscuritatem inducit. vt. ff. de iniur.l.prætor edixit.§.quod autem.de ver.obl. l.vbi autem.§. quid illud insti.de ac.§.curare.in gl per Bar.ff.de ver.ob.l.stipulationes non diuiduntur.in vlti.qō.Constat autem ambigui dubitantis,& errantis seu penitus ignorantis,parem esse conscientiam vt.C.de condic.in.l.fi.&.C.de iure delib.l.fi.§.sinautem dubius. sed errans,dubitans, aut ignorans verba testamenti:non est dubium quòd non transigit. & transigendo præiudicium sibi non parit(vt superius dictum est)ergo dicta transactio propter facti dubietatem est nulla. ¶ Dico secundo quòd & si certitudinem dicti legati habuisset:adhuc non teneret dicta transactio.quia licet sciuerit factum.scilicet testamentum factum in quo asseritur fratrem ex vniuerso institutum à se legatarium in centum:non tamen dicitur cognouisse testamētum,ex quo inefficaciam & nullitatem testamenti ignorauit.non enim stat cognitio in sola verborum scientia: sed in intelligentia virtutis & potestatis. ff. de legi.l.scire leges.ff.de adop.lega.l.ciphi. vnde dicit Philosophus in principio physicorum.quod tunc arbitramur agnoscere vnūquodq; cum causas cognouimus: prima etiam principia prima vsq; ad elementa. ¶ Hæc autem mulier nedum quòd hoc ignorauerit:imo funditus omnia ignorauerit.nam ex serie dicti instrumenti apparet quòd pater eam præterijt in testamento prædicto:cum centum sibi legauerit nec instituerit eandem. in cor. vt cum de app.cog.§.aliud quoq; capitulum.& sic funditus testamentum erat nullum.vt ibi.&.ff.de iniusto testa.l. filio præterito.C.de lib.præ.l.maximum.&.ff de lib.& posthu.l.inter cetera. qua nullitate supposita:inuitabatur ad hæreditatem ab intestato; pariter & cum illo.C.de suis & le.authen.in successione.& in corpore vnde sumitur de hæredi.ab intestato.§.j. & ipsa credens & estimans validum testamentum:quod funditus erat nullum:ex eodem testamento confessa est fratrem suum esse hæredem insolidum.vt patet in instrumento prædicto. & sic dicti testamenti virtutem & potentiam penitus ignorauit.vnde cum eius substantiam ignorauerit:dicta transactio peccauit in forma: & ideo fuit nulla.& quòd non sufficiat videre nec inspicere verba testamenti,nisi cognoscatur & intelligatur ipsorum potentia.tenet Bar.ff. de ver.ob.qui romæ.§.duo fratres. & probatur aperte ex iuribus superius allegatis.maximè autem nō tenebat hoc casu transactio quia verba testamenti non fuerunt etiam inspecta: & requiritur verba inspici & cognosci.vt.d.l.j.&.d.l. de his. non tamen nego quòd si verba fuissent cognita & intellecta licet nullo modo oculis visa fuissent ꝙ non valeat transactio.vt.d.l.j.& fin.&.d.l. scire leges.coniuncta.l.in ciuile.eo.tit.quod tenet Bar.expresè in.d.l. de his.&.d.§.duo fratres.sed in proposita quæstione non fuerunt inspecta nec cognita.& sic vtrunq; deficit. ¶ Nec ob.quod in dicto instrumento dicta mulier asseruit se de dicto testamento cōscientiam habere & non ignaram:vnde sumitur & videtur standum assertioni suæ.vt.l.optimam.C.de contrahen.stip.&.l.generaliter.superius allegatis.quia istud faterer de plano in dubio.sed ex alijs assertis in instrumento euidenter colligitur. quòd ipsa non cognouit dictum testamētum.nec quo ad factum nec quo ad ius. Quòd non habuerit plenam facti notitiam superius est ostensum.quia quantum fuit sibi relictum, punctaliter sibi non constabat. Quòd non habuerit iuris notitiam vltra iam dicta ostenditur euidentius.hæc enim mulier asserebat fratrem suum ante quictationem & quictationis tempore fuisse & esse hæredē insolidum patris sui:tunc quo ab intestato aut ex testamento.ab intest.non:quia ipsa ad hæreditatem intestati concurrit cum illo. ¶ Ex testamento non. quia non de iure ciuili cum testamentū per præteritionem illius sit ipso iur.nullum.etiam antequam dicatur nullum secundum veram opi.licet per taciturnitatem continuam conualescat.vt dictis iur.& no. plenè in.l.filio præterito. ff.de iniusto test.de iur.prætorio nō primo.quia prætor nō facit hæredem:sed bonorum possessorem.vt inst.de bo.pos.§.quos autem.nec etiam facit bonorum possessorem:nisi qui succedere potest bonorum possessionem agnoscat coram iudice,vt.C.qui admit.ad bo.pos.po.l.fi. ¶ Hanc autem bonorum possessionem filius masculus nunquam agnouit: vnde apparet euidenter falsitas dictæ confessionis,qua dicta mulier asseruit illum hæredem insolidum:& dicta falsitas ex eodem instrumento probatur: vn de nocet.vt.ff.de inter.actio.l.de ætate.§.qui iusto. respuit enim si bi ius & factum.ergo &c.C.de confes.l.vnica in gl.magna.de au. & ar.le.l.ornamentorum.de iur.ca.l.j.§.sed quia.in glo. ma.falsæ enim confessio veritatis apparentis substantiam non mutat. C. de iur.& fac.ignor.l.cum falsa.ff.fa.ercis.l.cum putarem.&. ff.ad muni.assumptio in princi potest etiam forsitan dicta transactio impugnari,tanquam inualida ex alio capite:quia de substantiali forma transactionis est:vt aliquo dato promisso vel retento fiat transactio:aliàs ipso iur.est nulla.C.de transac.l.trāsactio. Si quis autem rectè intueatur pro quictatione facta de successione & de supplemento legitimæ:nihil datum aut promissum mulieri reperiretur.nec ob.dictam causam per ipsam mulierem retentum.nā dicta quictatio est generalissima tam de legato quam de supplemēto legitimæ.quod de omni successiōe (vt patet ex verbis eius) & est facta pro centis duc.illi autem centum ducati ex legato debebant:etiam secundum assertionem dicti fratris transigentis de illis.& de illis centum duc.nulla erat quæstio inter partes.cedunt ergo illa centum in causam legati de necessitate: & sic quictatio & remissio de toto residuo:reperitur facta nullo dato retēto aut promisso.vnde & ob hanc causam dicta transactio viribus vacua
6 tur.† Pro hac parte quòd dicta transactio sit nulla: aut ipso iure aut in effectu:saltem probatur euidenter.quia cum notorium sit ab intestato filios legitimos ad paternam successionem pariter inuitari:& condito testamento legitimam eis auferri non posse sine causa:quam testator debet exprimere:& per institutos probari.vt.C.de inoffi.te.l.omnino.& hoc si de successione intestati quæratur:aut de successione testati,quia diceremus testamentū tenere,supplenentum legitime non posset negari.vt.l.quoniam in prioribus.C.de inof.test.ex quo nulla cā allegata vel assignata per patrē proponitur:propter quā dicta filia possit excludi.negari non potest quòd dictus filius omnem controuersiam quam sorori litigando aut litigare volendo inferebat. vt eam penitus excluderet à successione paterna & à beneficio suæ legitimæ dolum & calumniam committebat & commisit: & sic aut dicta transactio est nulla vt dixit Ric.ff.de condi.inde.l.in summa. & C.de transac.l.ij.&.l. sub prætextu.aut saltem in effectu ex quo calumnia fuit in resistendo commissa: & dixerunt vltramon.in d.l.sub prætextu.vbi Iaco.butri.tenet in lec.noua quod valet:sed resciditur.& ipsam opi.secutus est Barto.in.d.l.in summa.& in d.l.sub prætextu.sed gl.in.l.post rem.ff.de transac.sequendo opi. quorundam quos non nominat. videtur inclinare quòd etiam talis cum calumnia committitur actori ex parte rei transactio nulla est.& miror multum quia ver.illa gl.non inuenio pondera ta.nam vbiq; reprobatur glossat opi.ru.in reo mihi autem eius opi.amplam dare videtur:vnde super hoc puncto audeo attemptare.quòd quandoq; reus est in euidenti & notoria calumnia, ex eo quia controuersiam facit de eo quod est ita notorium contra se quod non potest vllo modo per disputationem quantuncunq; solicitam in dubium reuocari,sicut est in quæstione proposita rebus sic se habentibus.vt in dicto instrumento inscribuntur.nam hic filius fatebatur illam fore sororem,& per patrem defunctum,asserebat se institutum: & filiæ centum legata negabat eam ad successionem venire, negabat ei debere supplementum.& ad eam excludendum nil aliud alterabat:nisi dictum testamentum.hæc allegatio euidenter & notoriè est calumniosa: cum testamentum præteritione filiæ sit nullum:& ipsa ab intesta to vocetur vna cū ipso.& hoc apparet per casus legum superius allegatos.per quos apparet iuris notorietas & omnis dubietatis remotio.vt.l.ancillæ.C.de fur.talis.ergo calumnia ita euidens & ita notoria,facit transactionem nullam.quia transactio non cadit nisi super lite dubia & incerta.vt.l.j.ff.de transac.non ergo suf
ficit

ficit sola controuersia facti:aliàs etiam post rem iudicatam posset transigi indistincte: quod est falsum. vt.d.l. post rem.& hoc voluit dicere illius.l.gl.dum dicit per talem negationem non fieri rem dubiam.& hac ratione mota.dixit transactionem nullius fore momenti. vnde colligitur ratio quare lata sententia non transigitur.non enim ea.sola ratio est, quia iam lis decisa quia si hæc ratio esset sufficiens: quocunq; alio modo esset decisa, non posset transigi:quod est falsum.sed ea ratione,quia lata sententia ius illius pro quo est lata:transiuit in notorii iuris.ff.de ac.emp. l.emptorem.vnde ammodo non potest res esse dubia. vbi ergo
7 potest dictum notorium iuris per aliquam disputationem solicitam velari & in dubium reuocari: valet.vt ibi not.cum autem calumnia & dolus non est euidens neq; notorius: & tunc secundum Ru.videtur idem: vt semper sit nulla transactio siue committatur ex parte actoris,siue rei:sed secundum gl. distinguitur. quia si ex parte actoris: transactio est nulla ipso iure.si ex parte rei valet sed succurritur actori aduersus reum.& hanc opinio.firmat Dy.in.d.l.ij.C.de transac.& in.d.l.sub prætextu.in ver. exercere.in quibus loquitur expresè,cum dolus solum in litigando committitur.Et hanc glossatoris sententiam sequuntur Iac.but. in lec.noua. & Bart.post eum in.d.l.sub prætex.sed ego(vt dixi) nullam vim facio inter actorem & reum:sed solum in hoc an calumnia sit notoria & euidens: vt in themate præassumpto. Et ꝙ tunc nulla sit transactio quia res non erat dubia.& ita credo sensisse Rub.aut calumnia non erat euidens & notoria:& tunc semper valet.sed aduersus talem calumniam lesionem passo,succurri tur.vt.d.l.sub prætextu.quæ loquitur tam in actore quam in reo combinando lec.ibi positas.quancunque opin. tamen teneas dicta transactio(ex quo apparet de dolo filij transigentis saltem in effectu)viribus vacuatur: & hoc ex solo capite doli. ¶ Diceret quis.non apparet de dolo:quia in isto instrumento fit mentio ꝙ dicta filia promiserat suo fratri aliquid non petere de prædictis bonis:& quòd ipsa remansit tacita & contenta.& c.Quia omnia hæc & si vera fuissent:ius petendi legitimam sibi non auferrent. ex quo de ipsa specialiter non petenda,mentionem non fecit.vt C.de inoffi.testa.l.si quando.§.fi.ibi nisi hoc specialiter & c.vbi autem dolus committitur non in litigando sed in transacto extorquendo:adhuc gl.eodem modo distinguit in.l.in summa. Vltramon.autē non distingunt sed indistincte dicunt transactionem valere:sed aduersus eam succurri.& hoc tenet Cy. in.d.l. sub prætextu.& idem Iaco.but.in.d.l.sub prætextu.videlicet vt nulla sit hoc casu differentia inter actorem & reum.& idem tenet Bar.vt non sit inter eos dicit tamen quòd transactio fiebat super actione bone fidei.quòd tunc dolus dans causam transactioni:reddit eā inutilem ipso iure.per glo.l.de tutela.C.de in inte.resti.mi.sed si fuerit transactum super actione stricti iuris:tunc rescinditur. & hæc opi.placet:tamen de tali dolo hic non apparet: sed solum de primo in litigando commisso.¶ Concludo ergo ex præmissis illam transactionem nullam & ea non obstante ad hæreditatem paternam dictam filiam posse habere recursum. ¶ Nec obstat si dicatur.dicta filia in dicto instrumento multis exceptionibus renunciauit in specie:deinde de genere subijciendo clausulam generalem sub qua comprehenduntur omnes exceptionum species ff.si quis cautio .l. sed & si quis.§.quæsitum. & sic renunciatū videtur.l.de his.&.l.transactio.quia & si specialiter renūciatum foret.illa renunciatio non teneret. nam ipsa renunciatione non tam transigit quàm deciperet.ff.de transactio.l.qui cū tutoribus. Et quia.l.illa de his.&.l.transactio.sunt.ll.prohibitiuę quibus nō renunciatur pacto.l.j.&.ij.C. ne fideiusso.do.dentur. in glo. & quia inspici & cognosci verba testamenti est inductum principaliter in odium occultantium testā.ad hoc vt pro modico transigeretur & in fauorem publicum & secundario in fauorem legatariorū secundum Iacob.But.& Bart.in.d.l.de his.vnde non est renunciari possibile.ff.ad macedo.l.tam & si.Et quia sic transigi est de forma solennitati aut formali, non renunciatur pacto.ff. de testa.l.testamenti factio.de leg.j.l.nemo potest.licet gl.teneat contrarium & male.in.d.l.de his secundum Ia.de bel.Iaco.de bu. & Barto.Et ideo consuluit Barto.in.d.§.duo fratres.&.d.l.de his quòd in instrumentis transactionum continuè apponantur illa
verba:visis inspectis & cognitis verbis testamenti. Hic autem nedum quòd dicta verba fuerint apposita : imo fuerunt apposita omnia verba designantia totius appositi:vnde parum probe se habuit qui talem quictationem dictauit. Dicet quis si inspectio & cognitio requiruntur:igitur cecus mulier aut idiota non trāsigent qui sunt penitus iuris & literarum ignari.sed solue quòd imo transigent: quia inspicient & cognoscent per prudentes. quorum inspectione & consilio anima prædictorum reduci poterat in veram conscientiam.ff.de bo.pos.l.in bonorum.§.scientiam. ¶ † Restat igitur videre,an dicta quictatio & iurium remissio si non valet vt transactio:saltem valet vt pactum gratuitum. an aliquo alio iure substentetur & valeat cum vt dixi in primo discursu per appositionem iuramenti corporaliter præstiti: partes videtur egisse:vt dicta quictatio & omnia in ea cōtēta valeāt omni modo quo possunt:vt.d.§.filius matrē.& ibi per Bar.& per eundē in.d.l.si quis maior.Et ad inuestigationē primi scilicet an valeat vt pactū gratuitū inuestigemus primo an pactum gratuitum sit donatio, vt sic possumus subintrare latenter tria dubia quotidiana.¶ Primò an debuerit assignari dicta quictatio gabellotis & solui de dicto pacto gabella.& ita assignatio non facta,& gabella non soluta,quictatio sit nulla:ex forma statutorū prædictorum. ¶ Secundò. an dictum pactum gratuitum insinuatione non facta sit nullum,quatenus quingentos aureos excedit.¶ Tertiò & vltimo.de insinuationis forma.omnes enim sciunt donationem. ccccc. aureos excedentem insinuari debere autem formam insinuandi,inuenio quam plurimos ignorasse. Reuertor ad primum an pactum gratuitum sit donatio. & casus videtur quòd sic.C.de pac.l.pactum curatoris.ff.de noua.l.si quis delegauerit. & videtur casus expressus. ff.de transl.j. facit de transac.l.præses.Cy.hoc tenet expresè.C.de pac.l pacta quæ contra in.j.q.ver.Item est alius effectus qui fundat se per legem hoc expresè dicentem.ff.de do.l.in edibus nisi principij.In contrarium quòd non sit donatio sed potius deliberatio sine causa, quæ liberationis fauore subsistit.videtur casus .ff.de pac.l.tale pactum.in princi.coniuncta gl.sua,quam tenuit ibi expresè Iacobutr.& idem videtur tenere gl.in.l.contra iur.§ filius. eo.titu. in ver.amplius.Quid dicemus.videtur mihi non sine dubio pertransiri:attamen super hoc puncto considero. ¶ Quòd quando que pactum de non petendo gratuitum: fit animo donandi:& constat.&tunc est donatio.vt.d.l.in edibus.vbi casus.&.d.l.j.de trāsan.vbi casus.& in.d.l.j.si quis delegauerit.quia vbicunq; aliquid conceditur nullo cogente imperio:per id inducitur donatio.ff.de reg.iur.donari.ff.de dona. l.j.quandoq; non fit animo donandi:& similiter constat,& tunc non est donatio.quia deficit consensus datoris:per cuius defectum impossibile est donationem iuri:cum in ea ineunda requiratur donatoris & donatarij consensus.ff.de noua.l nuda.ff.de pac.l.j.C.de dona.si quis argentum. Quandoq; dubitatur. an animo donandi emanauerit dictum pactum:& tunc est magna vis an pactum de non petendo fiat directo:an per verba ex quibus pactum resultet in consequentiam.si fit per verba directa hoc importātia:vt quia pacisci tur quis non petere:tunc istud pactum ex quo est gratuitum est donatio:nisi subsint aliquæ coniecturæ huic præsumpto animo donandi residentes puta quia pacisens de iure suo diffisus:videns suas probationes in promptu non habere:pactus est.sic est intelligenda gl.d.§.fi filius.cum enim aliam causam quam donationis præsumere possumus.nunquam est donatio præsumenda ff.de sol.l.si cum aurum,de pig.ac.le.eleganter.§. qui reprobos. per Cy.C.de cōdi.inde.l.si cum ea.Si autem pactum non fit per verba directa,sed per enunciatiua in consequentiam importantia pactum.exemplum.cum quis profitetur alium sibi non teneri:tunc non est donatio,sed liberatio sine causa.& sic intelligo
8 d.l.tale pactum.& Iac.but. ¶ † Hoc igitur articulo sic discusso alium subintremus.videlicet an pactum de nō petendo insinuatione egeat.Circa quod dic.si quidem animo donandi vero vel saltem præsumpto emanauit,insinuatione egeat. sic intelligitur gl.l.si quis obligatis.ff.de reg.iur.& quod no.ff.qui.mo. pig.vel hypo.sol.l.j. Si autem non apparet de donatione vera vel præsumpta; vt quia pactum emanauit per verba enunciatiua sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa & insinuatione non eget secundum Iac.but.in.d.l.tale. vel quia pacisces directe de suo iure diffisus pactus est.vt.d.§.fi filius in gl.ex quo enim remouetur donatio:remouetur insinuationis necessitas.aliàs tamen pla.in.d.l.j.ff.de trãſ.tenuit expresse dictũ pactum insinuatione non egere.motus ea ratione.quia in re pro pria quilibet est moderator & arbiter.vt.l.in re mandata.C.man dati.& quia magna est differentia inter donationem directam & obliquam.ff. de solutio. l. solutione de nego. gest.l. soluendo.C. de appel.l.fi.ff.de 'autho.tu.l.j.de li.lega.l.si quis duos. cui adhesisse videtur Io.an.in titu.de instru.edi.§.porro.versic. Item no.quòd donationes in addi.magna. quæ incipit præallega.l.si quis.circa medium allega.cum apostolica.de his quæ fi.à præla. nullus autem horum meminit dicte gl.si quis ob.& forte non mi rum:quia illa est singularis in iure:quam ibi tenet Barto.de ray. idem tenet Gul.de cu.qui illam gl.alleg.ff.de con.ob causam.l.si mulier.sed in contrarium allegatis non respondet.ff.de condi.& demon.l.Iul.sed tu responde.quòd lex illa in ficta donatione loquitur,quæ insinuatione non eget:nos autem in vera,quæ inniti tur pacisendo gratuitè.¶ Nec ob.iura allegata de directo obliquo.quia(vt dixi)pacisendo vero vel præsumpto modo non di co fictoꝫdirecta innititur donatio & non per obliquum. vt.d.l.j. de transf.vbi est casus.&.d.l.in edibus.in fi.prin. Videndum igitur restat.ao casu quo dictum pactum est donatio, si non fuit as signatũ gabellotis nec soluta gabella an teneat. Et videtur quòd sic.quia pactum de non petendo est distractus: statutum autem arctat contrahentes ad gabellam soluendã:vnde de alio casu loquitur.ff.sol.matri.l.si vero.§.de viro. Contrarium credo verum quia de donatione statutum expresse prouidit:& pacisendo donatio est inita & signatur quictatio supradicta:ponendo pro cõstanti quòd dicta quictatio valeat:vt per actum gratuitum in q. proposita incontinenti videbimus.Supereſt igitur videre.ex quo pactum gratuitum animo donandi factum est donatio & eget insinuatione.qualiter fiat insinuatio donationis. & quia in proximo sequenti discursu tenebo dictam quictationem non valere vt pactum gratuitum:nec etiam alio iure posse eam subsistere.super hoc puncto per remissionem procedo ad dicta Ioan.and.in d.§.porro.in vltima addi.qui ad saturitatem ponit opin.omnium doct.de dicto puncto loquentium.subdens etiam in eadem an le gibus de insinuatione loquentibus posit renunciari per partes. & si renunciatio partium sit iuramento firmata.& dic vt ibi plenè per eum.qui concludit illis.ll.renunciari non posse. sed si donatio est iuramento firmata, & in ea promissum non contrauenire,iuramentum repellere donantem venientem contra prætextum insinuationis non factæ.videamus igitur dictum secundũ dubium principale.an dicta quictatio ex quo non valet vt transactio valeat vt pactum gratuitum:& dico quòd non. quia istud pactum esset pariter interpositum super lite proficiscentis ex testamento eo non inspecto nec cognito:vt superius est probatum qua igitur ratione non tenet transactio:non inspecto nec cognito testamento:eadem ratione nulla tenet pactio.& hoc tenet glo. in.d.l.de his.&.d.ver.item nunquid.quam tenet Odo.Iaco.but. & Barto. Pro hoc optimè facit.C.de transf.l.si causa.vbi est casus quando transactio quæ non valet vt transactio. non valet vt pactum per hoc apparet dictam quictationem non valere:etiam vt liberationem sine causa. quia liberatio sine causa pactum est:vt dicta lege tale ac nullum pactum super cõtrouersijs ex testamento proficiscentibus tenet verbis eius non inspectis nec cognitis,si cut fuit in themate præassumpto.¶ Ex quibus omnibus concludo dictam remissionem & iurium rationem ipso iure nullam, & ipsam filiam quictantem quictatione non obstante prædictã portionem sibi continentem secundum numerum liberorum aduocare posse:vt hæredeab intestato. Vltimo restat respondere ad allegata in contrarium pro fratre contra sororem. Et primo allegatur contra eam transactionis obstaculum:quæ(vt dixi)impedit litis ingressum. Ad istud facilis est responsio.quia concedo de plano,cum transactio est valida sed vbi est nulla sicut fuit hic non meretur effectum.¶ Ad secundum quòd æquitas naturalis qua statutum est nil tam fidei humanæ congruum, quàm pacta seruari. Respondetur eodem modo.quando pacta sunt valida: secus si funditus nulla sunt.vt patet in verbis edicti.ff.de pac.l.iure gen.§.prætor ait.¶ Ad tertium.scilicet quòd licuit mulieri renunciare suo iuri:& in alium hæreditaria iura transferre:similiter eodem modo respondendo quòd licitum est seruata debita forma iuris & non aliter:hic autem seruata non est. vt.d.l de his. ¶ Ad quartum quòd promisit non contrauenire & sic suum factum impugnare non potest. respondetur similiter eodem modo.quia istud verbum cum suum factum de iure subsistit.secus si ratione formæ est improbatum à iure:aliàs nunquam contractus vel actus nullus per celebrantem ipsum posset allegari nullus prout dicit gl.C.de seruo pignori dato.l.si creditoribus.specialis est casus.casus autem noster non est de exceptio.cum vt dixi superius leges prohibitiuę loquuntur:vnde non est illis renunciari possibile.vt.d.l.j.&.ij.ne fide.do.den.¶ Ad quintum de iuramento respondetur,quòd istud iuramentum non est obligatorium.quia cum lex transigi prohibeat nisi certa forma seruata qui aliter transigit transgressor legis est.de ma.& obedi.c.ij. & ideo iuramentum tanquam contra bonos mores interpositum: non ligat.C.de legi.non dubium. vbi casus. ¶ Item transigere enim & pacisci super litibus ex testamento prouenientibus inspectis & cognitis verbis testamenti aliquo dato promisso vel retento est de forma,quæ autem sunt de forma actus ad publicam vtilitatem inducta dicuntur.& ideo pacto priuatorum etiam iuramento firmato non alterantur nec mutantur.vt.d.l.iij.de testa: & similiter iuramẽtum super tali alteratione nil operatur. vt plene discutit Barto.ff.de fideiusl.si quis pro eo. ¶ Nec obst.quòd saltem valere debet occasione dicti iuramenti omni modo quo potest: quia nullum modum excogito quo valere possit. non enim vt transactio(vt dictum est)non vt pactum gratuitum,non vt liberatio sine causa cum nulla pactio valuerit non inspectis & cognitis verbis testamenti. Et quia transactionis species contradicit pacto gratuito & liberationi sine causa:vnde ex quo partes intenderunt transigere eorum propositum nõ est in oppositum conuertendum.quia caret ex toto consensu contrahentium:ergo dispositio nulla.ff.de pac.lege.j.§ adeo. de ac.& ob.l. consensu. licet ergo actus contrahentium quandoq; propter eius naturam quandoq; propter consensum eorum præter propositum operetur.ff.si cer.pet.l.non omnis.tamẽ nunquam inuenies quòd operetur contra propositum.per rationem superius assignatam. ¶ Ad sextum dum dicitur quòd dicta soror asseruit fratrem suũ hæredẽ insolidum.Respondetur quòd dicta confessio euidenter & notoriè patet falsa:vnde per eam non immutatur veritatis substantia:nec nocet confitenti vt dictum est suprà in secundo principali discursu. ¶ Ad septimum dum dicitur quòd casus est in l.fratris.C.de transac.quòd frater cum fratre transigens de successione paterna:non auditur de cætero. Respondetur: illud verum cum transactio de iure subsistit.at trãsactio supra dicta nulla fundit⁹ est.vt superius est ostensum.Et ita vt superius scriptum est consulo ego Angelus &c.Mcccl xxxvij.

CONSILIVM XCV.

1 *Actio iniuriarum intentatur contra diffamantem.*
2 *Iniuria qualiter æstimanda sit.*

Videam nomine caualerius quandam accusationem instituit contra quendam Andream de ciuitate belluni tanquam contra aggressorem stratarum in qua continetur quòd dictus Andreas insultauit & aggressus fuit dictum Caualerium. & eum percussit animo & intentione derobandi eum de ducentis ducatis quos ipse habebat in quadam valisia: quam tunc quidam eius famulus deferebat super quendam equum. & super dicta accusatione ad vlteriora fuit processum tandem dictus.a.accusatus comparuit in iudicio.& confessus fuit percussionem & vulnera.negauit aũt, ꝙ animo & intentione robariam cõmittendi cõmiserit contenta in accusatione prædicta. & fuit de dictis vulneribus condemnatus:& absolutus ab illa parte qua continebatur quòd animo & intentione robariam prædictam faciendi &c. Quia.a. sic accusatus & absolutus reputans se ditissimum & legalem & hominem bonæ opinionis & famę:existimans quòd ad grauem iniuriam & suggillationem sui pudoris sic in iudicio diffamatũ & ex tali causa interpellatum, voluit iniuriarum ciuiliter agere contra dictum Caualerium. ¶ Quæritur igitur,an possit secundo si potest,qualiter est extimatio iniurię facienda & probanda. ¶ Tertio qualiter est concipiendus libellus.

1 Super puncto primo dico agi posse † iniuriarum ex tali diffamatione.text.est ff. de iniurijs.l.iniuriarum.§. si quis per iniuriam.vbi generaliter traditur regula quòd quilibet interpellatus iniuste ad finem vt vexetur:iniuriarum tenetur.hic autem.a.iniuste fuit interpellatus quo ad propositum robarie. & indebite diffamatus. quod apparet.quia absolutus est:ergo talis diffamans iniuriarũ tenetur.vt ibi. ¶ Hoc etiam probatur apertius in.l. Item apud labeonem.§.si quis libello.ff.de iniur.vbi textus dicit aperte quòd si quis libellum obtulit principi aut alij famam alienam insectando:iniuria cum tenetur.sed dictus k.obtulit libellum iudici apud tribunal:& famam dicti a.est grauiter insectatus,cum eum diffamauerit de proposito roborarie: ergo iniuriarum tenetur. Sed an possit cõueniri ciuiliter dubitatur. criminaliter enim nõ est dubium.quia casus est in.l.lex cor.§.fi.eo.ti.tamen dico quòd etiam ciuiliter agi potest.vt.l.prætor.§.posse &.ff.de iniur. vbi casus est.eo.tit.l.constitutionibus.¶ Hoc etiam probatur ex generali regula quæ traditur.C.de falci.l.qui nomine.vbi tex. probat quod pro omni delicto pro quo potest agi criminaliter: agi potest ciuiliter:sed pro iniuria agi potest criminaliter:igitur ciuiliter.¶ † Super secundo qualiter sit extimatio iniuriæ facienda,respondeo.quòd in extimatione iniuriæ facienda,est habenda consideratio inferentis iniuriam,& patientis illam,& loci,& temporis,& qualitatis iniuriæ.ff.de iniur.l.prætor edixit.§.fin.cum.l.se. & in prin.l.se.& insti.de iniur.§.atrox.habita igitur consideratione omnium prædictorum: extimatio poterit esse grauis & leuis secundum arbitrium boni viri. Videamus igitur.per quem sit extimatio dictæ iniuriæ facienda,& quãdo sit probanda.¶ Ad primum dico.quòd cũ pro ista iniuria non possit agi cornelia quæ competit solum ex tribus capitibus:vt.ff.de iniurijs.l. lex cor.in prin.sed agatur in illis casibus extra illos tres casus in omnibus alijs casibus,in quibus aduersus bonos mores aliquid factum dicitur:vt.ff.de iniur.l.item apud labeonem.§.ait prætor.fieri debet extimatio dictæ iniuriæ per passum iniuriã qui iurauit,quòd voluisset prius tantum de suo perdere quã talem iniuriam pati. & hoc modo fit extimatio.& probatur vt not.gl.ff. de iniurijs.l. iniuriarum extimatio.Si tamen extimatio quæ sit per partes videretur iudici immoderata:est ad equitatem reducenda secundũ Pet.& Cyn.C.de iniur.l.si non conuitij in.ix.&. x.quæstione.sic enim fieri oportet,vbicunq; probatio quantitatis relinquitur iuramento partis.ff.de in litem iur.l.videamus.ff. de rei vendi.l.qui restituere.coniuncta glo.C.de iudi.authen.nouo iure.cum simi. Et quòd hęc extimatio fiat per iuramentum agentis quando prętoria igitur.tenet gl.in fi.ff.de iniurijs.l.lex cor.Idem tenet rof.in tit.de actio.iniur.in prin.& gl.insti.de iniur.§.pœna.vel secundũ Azo.in summa instit.de iniu.vbi datur actio iniuriarum in tantum.siue agatur prætoria(vt est in proposito)siue ciuili. text.cor. extimatio iniuriæ debet fieri per partem modo prædicto:& dein de iudex debet dictam extimationem taxare,ne in infinitum iuretur:& taxatione facta secundum illam debet iuramentum præstari per partem.casus est.ff.de iniur.l.vnius.§.seruus meus.vbi agebatur prætoria.coniuncta.l.cõstitutionibus.§.j.ff.de iniur.vbi agebatur ciuili.& hæc opinio placet Bart.& mihi per.d.§.seruus meus. Ex prædictis apparet qualiter sit concipiendus libellus. nam passus iniuriam debet dicere, quòd suam iniuriam tantum extimat.& quòd prius voluisset perdere tantum de suo quam dictam iniuriam pati.& hocmodo certum dixit.& debet concludere in libello reum sibi condemnari legitima taxatione iudicis precedente.& hanc libelli formam tanquam magis tutam approbant Pet.& Cyn.in dicta.l.si non conuitij in.x.quæstione. Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM XCVI.

1 *Tutor tutela pendente,an possit rem minoris emere.*
2 *Tutor palam & publicè & bona fide potest emere suo nomine.*

1 Oannes imperialis tutor † existens filiorum & hæredũ Petri racanellis vnà cum alijs cõtutoribus suis.emit pendente tutela dicto suo proprio nomine à dictis minoribus seu pupillis seu contutoribus suis palã publicè & bona fide:ita ꝙ contractus tenet cãtaria duo masticorum grossorũ de cipro.annuatim & quolibet anno pro certo precio vsq; ad annos tres recipiendo in Calendis Ianuarij.Mcccl xiij.& finiendis in Calendis Ia.de. Mcccl xvj.pactis modis & conditionibus infrascriptis.videlicet,quia dicti tutores dictis nominibus promiserunt dicto Ioanni suo proprio nomine per se vel per alium annuatim & quolibet anno pro supradictis tribus annis incipiendis & finiendis vt.s.dicta cantaria masticorum grossorum de cipro nitida & cribellata dare & consignare in Alex.partiũ egyti.vsq; ad ripam viarum proprijs sumptibus & expensis rifico & periculo dictorum pupillorũ.& hoc sub certa pœna:prout apparebit de prędictis publico instrumento rogato manu vberti solieti notarij.¶ Modò dicti tutores non adimpleuerunt seu obseruauerunt dictum contractũ dicto Ioanni:quia non consignauerunt sibi mastica sua dictis temporibus:propter quod dictus Ioannes contra eos protestatus fuit de pœna in quã inciderunt dicti minores propter ipsorum in obseruantiam & ex hoc casu dictus Ioannes agat contra dictos minores & petit & requirit sibi fieri consignationem dictorũ masticorum in dicto loco Alex.vel ex dicto contractu petit pœnã commissam per dictos minores propter inobseruantiã dicti contractus.& hanc pœnam petit vigore cuiusdam statuti ciuitatis ianuen̄.positi sub rubri.de sen.& instr.cuius copia nobis trãsmitti tur. Et contra dictã executionem opponitur.quòd dictus Io.nõ potest agere ex dicto contractu emptionis pendente tutela:nec pendente tutela potest dictum instrumentũ:exec. mandari. quia tutor non potest exercere actionem contra pupillum sibi datum pendente tutela. Ex aduerso dicit dictus Ioã.ꝙ imo potest agere pendente dicta tutela ex dicto contractu. & ꝙ illa non est de illis actis de quibus est cautum tutorem nõ posse agere contra pupillum. Item posito ꝙ de iure communi non possit agere:potest tamen agere vigore iuris municipalis seu statuti in quo est cautũ ꝙ contra executionem nulla possit opponi exceptio: nullitatis falsitatis solutionis vel remissionis, vel quæcunq; alia quæ dici vel excogitari possit. ¶ Modò quæritur quid iuris visis statutis quæ infra patebunt.videlicet. Si quis confecutus fuerit sententiã cuius temporis non sit annorum.xxx.completum:ex die quo venit tempus petendi vigore dicte sententie:& ipse vel habens causam ab eo vel representantes personam ipsorum. postulauerunt dictam sententiam exe.mãdari contra personam contra quã dicta sententia data fuit:seu eius successorem vniuersalem seu curatorem datum bonis & hæreditate iacenti:vel latitanti:seu curatorem datum liti ipsius contra quem dicta sententia data fuit.vel representantem personam condemnati seu eius fideicommissariũ vel executorem generalem in testamento.siue sit lata sententia contra ipsum fideicommi. siue contra tutorem vel curatorem minoris:citetur per magistratum persona cõtra quam dicta executio postulabitur. Et si postuletur contra vniuersitatem vel syndicum eius:citetur eius syndicus personaliter vel ad domum. si fuerit in Ian̄.vel districtu.quod semper præsumitur: nisi probetur contrarium.saltem per publicam vocem & famam. & quod dictum est in sententijs,in omnibus & per omnia habeat locum in instrumentis quantuncunq; quantitatem pecunie debitã continentibus,postquam dies cesserit & venerit ex inspectione dicti instrumenti. Exhibitiones autem instrumentorum possunt fieri causa non expedita ideſt ante sententiam.& si fuerit exhibitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium XCVII.

instrumentum vel apodissa banci de capeto solutionis vel vltimæ quittationis eius sententie postulare exequi vel instrumentum sententie inciſum quod petitum fuerit executioni mandari non expediatur dicta executio ſi dictum inſtrumentum ſententie inciſum non erit commune actoris & rei aliàs autem non obſtantibus exceptionibus nullitatis, falſitatis, remiſsionis ſolutionis, vel quittationis. vt. ſ. vel aliqua alia quæ dici vel excogitari poſſit, expediatur dicta executio dummodo perſonæ ſint legitimæ.

EX facto propoſito tria elicio dubia: quæ examinanda ſunt. ¶ Primum eſt. an tutor tutela pendente poſsit rem ipſius emere: aut aliud quod comparari lege non prohibetur, ſicut in propoſito factum fuit. Secundò. ſi poteſt: an tutela pendente agi poſsit ad obſeruantiam promiſſorum. Tertio & vltimo. an hæc exceptio quæ contra tutorem opponitur quòd agere nõ poteſt contra pupillum pendente tutela, ita perſonam ſolam agentis concernat: quod per eam actor dicatur non habere perſonam legitimam.

2 ¶ † De primo indubitanter dicendum eſt. q; palam & publice & bona fide tutor emere poteſt ſuo nomine: & quilibet de ſua familia. C. de contrahen. emp. l. cum ipſe. vbi caſus. & ibi per Cy. & ff. de admi. tuto. l. tutor rerum. ff. de autho. tuto. l. pupillus. & vbi emit autorante conductor (vt fuit in propoſito) nullum eſt dubium emptionem tenere: ex quo facta eſt palã: & bona fide. vbi autem emeret mala fide emptio nulla eſt. Et vbi emeret ſeipſo autore ab ipſo pupillo: tunc eſt dubium q; emptio non teneat: cũ ſibijpſi autor ſit. ſed hic non eſt punctus noſter: ideo in hoc nil dico. ſufficiat remiſsio ad glo. l. ſi in emp. §. fi. de contrahen. emp. &. d. §. pupillus. & ad no. per Cy. in. d. l. cum ipſe. &. C. quod me. l. ſi per impreſsionem. licet autem emptio teneat: tamen ſi pupillus inuenit ſe deceptũ, ſine dubio poteſt reſtitui. C. ſi aduer. vendi. in rubro & nigro. &. C. ſi tu. vel cu. inter. l. etiam. & hoc de primo.

3 ¶ † De ſecundo. an agere poſsit dictus tutor ad obſeruantiã prędictorum tutela durante de iure cõmuni: videtur prima fronte quòd ſic. quia vbi pendente tutela ex alia cauſa quam tutele inter tutorem & pupillum naſcitur obligatio (vt fuit in propoſito) quia tutor non emit vt tutor: ſed vt priuatus tutelæ officio circũſcripto: viciſsim agi poteſt nec expedit expectari tutelam finiri. & idem in obligatione ante aſſumptam tutelam contracta tutori nata contra pupillum. & loquor eo caſu quo ea non obſtante tutelam aſſumere poteſt. vt inſti. de auth. tuto. §. fi. coniuncta gl. magna ibi poſita. &. ff. de tutel. l. qui habet. §. ſi pupillus. ff. de teſt. tu. l. ſi plures. C. de excu. tut. l. neq;. &. l. quod res. ¶ Contrarium eſt verum. pro cuius declaratione conſiderandum. quòd aut actio quæ durante tutela intenditur: habet cauſam vetuſtiorem tutela: & tunc etiam ea durante intenditur. ſic intelliguntur leges ſuperius alleg. inſti. de auth. tut. §. fi. &. d. §. ſi pupillus. &. d. l. ſi plures &. l. neq;. &. l. quod res. ¶ Quinimo ſi à patre pupilli emiſſet & poſſeſsionem non accepiſſet tutela durante: non poteſt facere pupillum deſinere poſsidere: & ipſi poſſeſsionem apprehendere. ff. de contrahen. emp. l. fiſtulas. §. fundum. per Bar. in. l. ij. in fin. ff. de ſtip. ſeruo. Si vero non habet cauſam vetuſtiorem tutela: tunc actio tutele non intenditur ea durante. quia nec directa nec contraria naſcitur: vnde nec intentatur. vt. l, ſi tutor cauſa reipublicæ §. fi. &. l. niſi finita. de tut. & ra. diſtra. Cætere autem actiones ex alia cauſa quam tutele deſcendentes: vt furti, iniuriarum, certi cõdictio, ex mutuo, vel alio contractu: ille bene naſcuntur, ſed non intentantur pendente tutela. ſic intelligitur. l. ſed non datur. ff. de tu. & ra. diſt. & de illis actionibus loquitur. l. ij. C. de admi. tut. & hoc tenet ibi gl. mag. quam probat ibi Cy. & Bar. eum ſequendo dum dicit quòd gloſſ. illa ſuppletione non eget. hoc etiam tenet Azo in ſumma illius titu. Idem tenet ibi Odof. ¶ Ex hoc ergo concludo. quòd licet ex cõtractu actio nata ſit in quæſtione poſita: tamen tutela pendente intendi non poteſt. ſed licet nõ poſſit intendi poteſt tutor ſoluere ſibijpſi: ſi inuenit id de quo ſibi ſoluere poſsit ſecundum quoſdam. vt. d. l. fiſtulas. §. j. de contrahen. emp. Sed illa loquitur in debito habẽte cauſam vetuſtiorem vnde ſecus videtur in poſt tutelam contracto. quia cum non poſsit exigere tutor obſtante tutelæ pendentia: ergo nec ſibi ſoluere poteſt. & hoc eſt de mente Azo. in ſumma de admini. tuto. §. ſicut autem ſoluere debet tutor. & quia dicta actio iam nata eſt affecta vt non poſsit intendi tutela durante: forſitan & ſi tutor eã cederet, & ceſsionarius etiam vel vtiles ſuo nomine intentaret: obſtaret ſibi exceptio, quæ obſtat tutori cedenti: quoniam tranſit cum ſua cauſa. vt. ff. de contrahen. emp. l. alienatio. cum concor. ibi alleg. in gl. & per Dy. in. c. ſi quis in ius. de reg. iur. lib. vj. Spe. in titu. de ceſ. actio. §. nunc videndum. ver. ad illud. Bar. in. l. apud celſum. §. ſed cum legitima de do. ex. & hoc ſcire eſt vtile & neceſsarium propter ea quæ ſtatim dicam in ſequenti diſcurſu.

4 ¶ † Super tertio. ſine dubio videtur dicendum quòd ex quo ſtatutum de executione loquens hanc exceptionem repellit: & omnem aliam quæ dici vel excogitari poteſt: dummodo perſonæ ſint legitimæ, quòd hæc exceptio non reddit perſonam agentis minus legitimam: quia non concernit perſonam ſed actionem. vt dixi in præcedenti diſcurſu in fi. illa enim ex hoc concernit legitimitatem perſonæ: qua exiſtente vera: agens nomine ſuo vel alieno inhabilis redditur ad agendum. cauſatur autem inhabilitas, quandoq; à natura, vt contingit in muto & ſurdo & perpetuo furioſo, & carentibus iudicio. ff. de poſtu. l. j. §. pueritiam. ff. de iudi. l. cum prætor. §. non autem. Quandoq; cauſatur à caſu. vt in excoiatis. vt. d. l. j. §. propter caſum. quandoq; cauſatur à iure. vt in excommunicatis qui non ſunt habiles ad agendum. In minoribus annis. xxv. qui ſine curatore in iudicio eſſe non poſſunt vt in. l. clarum de authen. præſtan. C. & generaliter vbicunq; exceptio concernit ſolum habilitatem vel inhabilitatem perſonæ: & illa opponitur contra perſonam: & tunc dicitur quæri de perſone legitimitate. ff. de teſta. l. ſi quæramus. C. qui legitimam perſo. in rubro & nigro. no. Spec. de actio. §. j. verſi. Item opponitur contra actorem cum pluribus ver. ſe. ſed iſta exceptio non concernit habilitatem vel inhabilitatem perſone agentis: eo quòd dicatur inhabilis ad agendum: imo habilitas perſone ineſſe præſupponitur. quia nihil canonicum ſuæ perſonæ obſiſtit, quo minus in iudicio agere poſsit pro ſeipſo. vt. d. l. j. de poſt. ſed ſolum obijcitur, quòd actio quæ proponitur, cum ſit nata pendente tutela non poteſt in iudicium deduci tutela durante, vnde concernit actionem nõ perſonam. ¶ Concludo igitur. quòd ſi ita eſt quòd petitioni executionis non obſtet hæc exceptio niſi per eam quæratur: an perſona agentis ſit legitima: quod de hoc per obiectum dictæ exceptionis non quæritur: & ideo executioni locus eſt. Et ita vt ſuperius ſcriptum eſt conſulo ego Ange.

CONSILIVM XCVII.

1 *Vxor teſtatoris relicta maſſaria & vſufructuaria, quid conſequatur.*
2 *Teſtamentum quando valeat.*
3 *Subſtitutio facta filijs quando valeat.*

MIuianus de monte pollicia-
1 no, † ſuum condidit teſtamentum in quo vxorem ſuam reliquit dominam maſſariam & vſufructuariam omnium bonorum ſuorum: & ſtationem & habitationem ſuæ domus vna cum infraſcriptis ſuis filijs donec caſte & honeſtè vixerit, & fructus dotium ſuarum dictis ſuis filijs communi cauerit. ¶ Item reliquit Catherinæ & Bartholomeæ ſuis filiabus de bonis ſuis: illam quantitatem pecuniæ ſeu illam portionem bonorum quæ videbitur & placebit ſuis fideicommiſſarijs in teſtamento relictis. & quòd plus de bonis ſuis petere non poſsint. In omnibus autem alijs bonis ſuis Mannum & Ioannem ſuos filios & poſthumũ vel poſthumos naſciturum vel naſcituros ſibi hæredes vniuerſales inſtituit: & eos adinuicẽ ſubſtituit. ſi aliquis ipſorum deceſſerit ſine filijs, bona ſua iuſsit dari in dicto caſu amore dei: illis miſerabilibus perſonis vel locis de quibus videbitur, & placuerit dictis fideicom. mortuo dicto teſtatore, deceſſerunt omnes filij & etiam poſthumus natus qui natus fuit ſine filijs & in pupillari ætate deceſsit ſuperſtitibus dictis filiabus & vxo. quæritur ergo quid habere debeat dicta vxor: & quid pau-
2 peres: & quanta portio debeatur epiſcopo de prædictis. ¶ † Super quibus

per quibus examinandis videri primum oportet. an dictum teſtamentum valeat. videtur enim non tenere: quia ſaltabus relictum factum eſt incertum: vnde ratione incertitudinis videbatur vitiari. ff. de lega. primo. l. ſi ſic. §. j. de fal. cauſa adiec. leg. l. ſi non deſignata. ¶ Item quia fuit notaliter in voluntate tertij. & ſic videtur voluntas captatoria ideo nulla. ff. de leg. j. l. captatorię C. de teſta. mili. lege captatorias. Item quia dictum relictum videtur conditionale. vt. ff. de lega. ſecundo. l. j. vnde filiæ videntur ante conditionis euentum preteritæ: & ſic teſtementum nullum cum non ſint in defectum eiuſdem exhæredate. vt. C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. ſi pater. &. ff. de hære. inſti. l. ſuus quoq;. ¶ Contrarium tamen dico. quòd imo illa inſtitutio valet: nec quantitas dicitur incerta. legari enim & relinqui poteſt quantitate non deſignata alterius arbitrio. vt. d. l. j. de leg. ij. vbi & cum ita eſt factũ tale relictũ pro modo patrimonij modificari debet. vt ibi duntamen in caſu noſtro legitima non minuatur. ¶ Hanc enim etiã ſi filij fuiſſent ingrati: ex quo in teſtamento de ingratitudine non eſt facta mentio ſine omni onere debent habere. vt. l. omnimodo. &. l quoniam in prioribus. C. de inoffi. te. Nec intelligitur dicta voluntas captatoria: quia legati ſubſtantia in abſolutum voluntatem tertij non eſt collata: imo nullo modo collata. teſtator enim inſtituit, & in teſtamento firma eſt: ſola igitur quantitas ſeu rerum declaratio commiſſa eſt eorum arbitrio vnde tenet. vt d. l. j. verba enim illa videbitur & placebit: deſignant arbitrium boni viri in quo nulla captio eſt. vt. d. l. j. probatur. ff. de leg. iij. l. fideicommiſ. §. quanquam. coniuncta gloſſ. l. thais. §. ſororem. & ff. de ſtatu. lib. l. Labeo. Item nec eſt conditionalis inſtitutio. non enim ſunt inſtitutæ ſub conditione ſed pure: licet quantitas veniat declaranda, & licet moralis ſit in petendi potentia vſq; quo declaratum fuerit. vt dicta. l. j. tamen de legitima tollitur. vt dicta. l. quoniam in prioribus. Plus videtur. quòd licet inſtitutio eſſet conditionalis: tamen remoueretur de medio hodie conditio vſq; ad legitimam: & ab inde ſuprà videtur conditio expectanda: & ſic hodie teſtamentum non eſſet nullum vt dicit gl. in. d. l. ſuus. &. d. l ſi pater. in gloſſ. ma. quam opin. tenet Barto. in. l. ſanctimus. §. repletionem. C. de inoffi. teſta. vbi dicit omnem caſum. licet Gul. de cu. & Ray. dicant oppoſitum: & non corrigi dictam legem ſi pater. &. l. quoniam in prioribus. quia dicunt eam loqui ſolum in exhæredatis, qui ad querelam vocantur. &. §. repletionem ſecundum Ray. non in inſtitutione, ſed in fideicommi. loquatur & hæc de primo. ¶ † Secundo oportet videre. an dicta
3 ſubſtitutio facta filijs valeat necne: cum ſit facta de miſerabilibus ſeu locis eligendis. Videtur ſimiliter captatoria & inualida: ſed ſecus eſt: quia ſola perſonarum electio fideicommiſſarijs eſt commiſſa. vt no. per Dyn. in. d. l. captatoriæ. & per Cyn. in. d. l. captatorias. & licet eſſet captatoria nil ad rem. quia ad pias cauſas permiſſum eſt ita diſponere extra de teſta. cum tibi. licet autem valeat ſubſtitutio: eſt videndum an ſit pupillaris infra tempora pubertatis. quia ſi ita eſſet abſque detractione legitimæ ſubſtituit pupillariter. ideſt miſerabiles ſeu loca pia caperent vniuerſum vt lege Centurio de vulgari & pupillari. C. de impubl. & alijs ſubſti. l. precibus. & de teſtamẽ. in capitulo ſi pater. lib. vj. ſed videtur dictam ſubſtitutionem fore omni tempore fideicommiſſariam. quia facta iam ſub conditione ſi deceſſerit ſine filijs, & ſi ne adiectione alicuius diſtributiui eſt mater in medio. vnde fauore matris omni tempore fideicommiſ. iudicatur. ſic intelligo gloſſ. quæ eſt in dicta. l. precibus. &. C. de inofficio. teſtamẽ. l. ex tribus. Et pro hoc facit. ff. de vſufru. leg. lege ſundi trebatiani. vbi patet verbum dari ſore merè obliquum & obliquum ſemper de manu alterius relictum accipiendum eſſe. ita igitur in propoſito iuſsit teſtator dari bona per fideicommiſſariam, iſta ſubſtitutio erit obliqua. contrarium videtur verum quòd imo dicta ſubſtitutio ſit pupillaris directa infra tempora pupillaris ętatis: quia in dicta ſubſtitutione ſubintelligitur verbum accipiant. erit ergo ſenſus, vt poſt mortem filiorum fideicommiſſarij de manu ſua accipiant bona, & dent illis quibus eis videbitur & placebit. vt. l. alio in fi. prima gl. de ali. & ci. leg. & probatur in. §. ſi quis autem pro redemptione. de eccle. titu. col. ix. Si igitur ſubintelligitur in tali ſubſtitutione verbum accipiant: & iſtud verbum eſt directũ vt no. in dicta. l. alio in fin. j. gloſſ. & no. ff. de leg. ij. lege titia. §. lucius. ergo dicta ſubſtitutio tãquam facta per verba directa infra tempora pupillaris etatis erit directa vt in capitulo ſi pater. de teſta. libro. vj. Et pro hoc facit. quia nullo alio inſtituto tales fideicommiſ. tenent locum hæredum. extra de teſta cum tibi. & hoc tenet expreſsè Roma. in ſuis libellis in titu. ſi alicui relinquitur fideicommiſſaria vel legata petat illa actione ex teſtamento. §. item quid erit. item Specu in titu. de inſtrumen. edi. §. nunc vero aliqua. verſic. item pone. idem Inno. in dicto capitulo cum tibi. idem Cyn. in. l. id quod pauperibus. C. de epiſcop. & clericis. licet non ita clare. cum igitur poſt mortem filiorum teſtator prædictus alios hæredes non fecerit, niſi quia diſtributores ſuorum bonorum cõſtituit adueniente caſu ipſi intelliguntur ſubſtituti directo & pupillariter. ¶ Nec ob. ſi teſtator dixit ſine filijs. quia illa verba non faciunt propterea verba directa obliquari. text. eſt in dicto. c. ſi pater. & eſt caſus rectè intelligendo. ff. de vulg. & pupilla. l. Centurio. & iſtam opin. tenet Dyn. & moderni communiter licet glo. in. d. lege precibus. videatur dicere oppoſitum. & Inno. in capitulo raynutius. & etiam tenuit Iaco. de bel. quaſi illa verba ſint ad maiorem relata: qui liberos poteſt habere: non ad pupillum qui propter naturæ impotentiam eos habere non poteſt. & ſic fit ſubſtitutio fideicommiſ. ſicut dicimus de inteſtato qui potuit teſtari: & non eſt teſtatus. vt. ff. de ſuis & legiti. l. j. Nam iſtud eſt de ſtricta rigoroſitate: ſed communis vſus loquẽ di aliter interpretatur. ſcilicet hominem eſſe inteſtatum, qui ſine teſtamento decedit vnde ad hoc non eſt recedendum. vt lege cũ delanionis. §. aſinam. de fundo inſtructo. & lege liberorum. §. quod tamen caſsius. de lega. tertio. ff. de verborum ſign. anniculus. Prætereà de hoc eſt caſus in dicta. c. ſi pater. Item non obſtat. quòd hic mater eſt in medio iſtud quia habet locum cum ſubſtituitur filijs per verba communia ſic intelligitur gloſ. lege precibus. & lege ex tribus. ſed hic fuit facta per verba directa (vt probaui) ergo &c. vt dicto. c. ſi pater. &. d. lege precibus Item non obſtat. quòd tacita pupillaris non admittitur contra matrẽ vt dicta lege precibus. quia verum eſt de tacita de qua teſtator non cogitauit: ſed ius præſumit. ſed illa tacita quæ venit ex præſumpta voluntate defuncti bene eam excludit vt dicta. l. precibus in gl. magna verſi. omnino. & lege in teſtamento. C. de teſta. mili. Concludo igitur ex præmiſsis dictam ſubſtitutionem contra temporã pubertatis directam, ſi omnes filij erant impuberes tempore teſtamenti aliàs eſſet fideicommi. omni tempore propter diſparitatem perſonarum ad hoc vt vniformiter eis ſuccedatur. vt dicta lege in teſtamento. &. ff. de vulga. & pupil. l. iam hoc iure. quia igitur eſt directa in themate noſtro: mater penitus eſt excluſa, & ſubſtituti totum capient iur. communi. vt. d. c. ſi pater. &. l. Centurio Reſtat igitur videre, quid habere debeat dicta vxor poſt mortẽ filiorum eius. Eis enim viuentibus ſecundum communem conſuetudinem interpretamur tale legatum factum vxori eſſe alimẽ torum. vt no. in. l. j. C. ſi ſecundo nup. mulier. per Iacob. de are. de publica. in. l. ſi cum exhibuiſſent. Sed an mortuis filijs ampliatur vt habeat vſumfructum plenarium poteſt dubitari: dico tamen quòd ſic. quia dictum legatum factum fuit vxori donec caſtè & honeſtè vixerit & ſic eſt conditionale: & non eſt vnum imo ſunt plura. nec ſemel cedit legati prædicti dies: ſed pluries, ſcilicet in principio cuiuſlibet anni. nam pro primo anno eſt purum, pro ſequentibus cõditionale. vt eſt legatum 'annuum. vt. l. legatum. C. de annuis. leg. Mortuis igitur filijs incipi à ſubſtitutis deberi quod nunquam debitum fuit à filijs. de lega. primo. l. ſi fundum §. ſi pater. vnde ſecũdum tempora variatur propter diuerſitatem perſonarum in quibus non eſt vniformis condition: nec fauor. ff. de annu. lega. cum in annos ceſſante ergo fauore filiorum propter quos tales interpretatio eſt aſſumpta: ceſſabit etiam interpretatio prædicta & ſecundum proprium ſignificatum verborum, intelligetur legatum prędictum. ſcilicet vt habeat vſumfructum plenum. vt. ff. de pac. l. quod dictum. de calumnia. lege hæc actio. ceſſante enim cauſa fauoris, ceſſat & fauor. vt lege hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. & authen. hæc inter liberos. etiam ſi executores eligerent monaſteria, quæ aliàs habentur loco filij ingredientis monaſterium. vt in. §. ſed hoc præſentis de ſanctis epiſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

&.C.ad treb.authen.nisi rogati.iste autem non est casus noster.
¶ Restat igitur vltimo videre, quid habere debeat diaconus.& dico quòd suam canonicam obtinebit de tota hereditate.quia relictum prædictum factum ad pias causas:non est deputatũ vsui liberorum à dicta canonica portione.vt in.c.vlti.de testa. vt not. co.ti.c.officij.&.c.requisisti.Et ita ego Angelus.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Procurator si in iudicio litiget & contra dominum sit lata sententia, vtrũ sententia sit vera ex hoc solo quod verba sententiæ contra dominum sunt figurata.*
2 *Actus initium in persona procuratoris non sumens, quando valeat.*

PRocurator in iudicio litigá
1 uit:† & sententia lata fuit contra dominum quæritur an ex hoc solo sit irrita.quia contra dominum figurata sunt verba sententiæ,& non contra procuratorem. Super quo videtur de iure dicendum.quòd de iure ciuili sententia nulla est.casus est.C.de sen.& interlo.omni.iud.l.j.nedum enim in procuratorem imo in defensorem verba sententiæ sunt formanda.ff.de nego.gest.l.liberto.§. lite in iudicium. per Innocen. qui filij sint leg.c.causam.maximè & venit ad defendendum animo nouandi ipse enim tunc condemnatur:& in eum fit executio.ff.de procu.l.Plau.ff. de solu.lege solutionem. & facit.ff. de neg.gest.lege soluendo & loquor de defensore qui venit ad defensionem plenariam:non ad vnum articulum.& ad allegãdum causas absentiæ.vt dicta lege liberto.in fin.nec curo an ante lit. contesta.an vero post interuenerit procur.dummodo reperiatur tempore sententiæ causas agitare.vt.C.de procur.l.nihil arbitramur.&.ff.de procura.l.licet.§.si plures.&.l.si quis cum procuratorio in princip.&.l.qui proprio.in princip.eod.titu. & ista fuit opin.Ioan.de bul.recita.in dicta.l.j.de senten.sed Azo ibi distinguit quòd aut dominus litem est cõtestatus:& dominus est damnandus.vt.l.furti.§.qui alieno.ff.de procura. &.d.l.j.à contrario sensu.ibi enim dicit sententiam latam contra dominum non tenere:quia nunquam in iudicio fuit:& sic à contrario. & si fuisset, ipse deberet condemnari.veritas tamen est præcedens opinio.& hoc probatur per rationem. quia in iudicio quasi trahitur per sententiam.vt.l.secunda.§.idem scribit.ff. de pecul.Sed cõtractus vel quasi contractus inter absentes non intercedente aliquo organo repræsentante personam absentis:est nullus.vt.l. consensu de.ac. & ob.& ibi per gloss.igitur & talis sententia nulla.¶ Nec ob.quòd procura.est præsens:vnde eius præsentia videtur sufficere,quia nego.cum in eius persona actus & verba obligationis inductiua initium non sumpserint:ergo sententia & alius actus nullus & nulla.vt.ff.de actio.& obli.l.quæcunq; gerimus.¶ Nec obst.quòd quasi contractus non requirit partis vtriusq; præsentiam.vt.l.apud Iuli.in fin.ff.quib.ex caus.in posses.ea.vbi dicitur hæredem adeuntem quasi contrahere cum creditoribus & legatarijs.& constat additionem fieri omnibus his absentibus.quia illas quasi contractus perfectio ex sola voluntate adeuntis dependet:vt.ff.de acquiren.hæredi.lege garit.&.l.paulus.&.l.pro hærede.ideo alterius præsentia in nullo desideratur.¶ Concludo igitur ex prædictis,de iure ciuili sententiam fore nullam ratione prædicta.vbi igitur cessaret ratio prædicta:valeret sententia.quod cõtingit vbi dominus esset præsens & etiam procur. tenere sententiæ quia initium sumere possunt verba contractus initi per procuratorem tunc in personam domini.ff. de verbo.obli.l.si procura.præsentis ergo & sententia pari ratione.si vero esset præsens dominus non autem procur.tunc si dominus nunquam fuit in iudicio,& sic non habet ius aliquod in instantia.nec habere vult quia hoc dicit forsan expresse protestando ad tribunal iudicis:& tunc similiter dico sententiam fore nullam.quia hic ad dominũ qui nullum habet ius in instantia:dicitur lata sententia absq; instantia:& sic sententia nulla.vt.C.de senten.& interlo.omni.iud. l.prolatam.si vero præsens dominus existendo apud tribunal in 1
instantia habet ius.vt quia fuit lis contest.vel dicit se velle litigare:& in instantia ius habere:quod potest diuersimode.scilicet nomine suo:repetẽdo omnia acta facta per procuratorem in suam personam.vt.ff.de procurato.l.quæ omnia quo casu suo nomine efficitur dominus instantiæ directo. vt dicta.l. quæ omnia.& lege mutari.vel persona procuratoris faciendo sibi per procuratorem cedi ius instantiæ.vt.ff.de procur.l.in causę.§.si ex parte.quo casu etiam sibi quæritur directum ius instantiæ: vel vtiliter nomine suo ex capite illo:quia ex actis iudicialibus domino vtile quæritur sine cessione.vt.l.in omnibus.ff.de præto.stip. &.d.l.in causæ & tunc sententia lata in dominum valet.& tenet: quia cessat ratio prædicta.sic potest saluari opin.azo.qua dicitur dominum condemnandum cum fuerit lis contesta. quia intelligo cum est presens: & cum per contest. ius in instantiam acquisiuit. aut aliquo ex modis prædictis absque cõtestatione. potest etiam contingere cessare dictam rationem in procuratore seu syndico mona.qui potest dirigendo verba contractus in dominum quærere domino.vt.ff. de consti.pe.l. eum qui.§. si actori.no. institu. de inuti.stip.§.si quis alij.de verb. obliga.l. stipulatio ista.§. alteri. et ideo hoc casu si procura. est præsens: licet dominus absit in personam domini concipi possent verba sententiæ extra de probationibus.c.licet causam.& de in integrum restitutione.§. suscitata.In alijs autem casibus quàm prædictis sententia nulla est, si verba sententiæ possunt ita formari in procuratorem sicut in dominum secus si in eum non caderent.sic intelligitur.l. vltima.C.
2 de iniur.¶ †Nec obst.si dicatur ergo tunc veniturin absurditatem illam,quòd actus valebit,qui in persona procuratoris non sumpsit initium,contra legẽ quæcunq;:quia ista absurditas toleratur propter impossibilem conceptionem verborum in procuratoris personam. ¶ Restat igitur videre. an dicta subtilitas vendicet sibi locum de iure canonico.& si non vendicet sibi locum:quid obseruabitur an ius canonicum,an ciuile.Respondeo igitur ad primum.& gloss.dubitauit fortiter in capitulo querelam.de elec.vnde dixit.ibi vltimo loco illud quod actis.in.d. lege prima.scilicet quòd tutus est.vt omniũ saluetur opinio.quòd condemnetur procu.& dominus Innoc.ibi dicit valere sententiam.&idem tenet in.c.causam.qui filij sint legi.& de proba.c.licet causam.idem etiam tenet Ioan an.in.d.c.querelam. idem videtur tenere Ber.licet nõ figat bene pedes in.d.c.licet causam.& de resti.in inte.c.suscitata.vbi gl.dicit quòd de tali subtilitate nõ curat ecclesia:& ideo ex quo non curat:nec etiam curo. Valet ergo sententia de iure canonico lata in personam domini.si quis tamen intueretur iura & capitula ex quibus gl.& Inn.& Io.and.sefundant:omnia loquuntur lite agitata per procuratorem & syndicum capituli.quo casu etiam de iure ciuili substitueretur sententia:& ideo non potest sine dubio pertransiri. Restat igitur videre de tertio an obseruari debeat ius ciuile vel canonicum ex quo in hoc inuicem contradicunt.¶ Super quo dico in terris ecclesiæ romanæ suppositis quo ad temporalem iurisdictionẽ:vendicare locum ius canonicum:& istud fore seruandum.vt no. Ioan.in.c.ij.de reg iur.li.vj.nec enim tũc leges dedignantur sacros canones imitari.vt in authen.vt clerici apud proprios episcopos circa prin.Et ita consulo ego Ange.

CONSILIVM XCVI.

1 *Testatore decedente tribus filijs ex primo matrimonio,& vno ex secundo institutis & substituto post factum testamentum nascitur aliter, quomodo succedant.*
2 *Testamentum agnatione posthumi incipitur.*
3 *Mater an admittatur ad successionem filij præteriti,in pupillari ætate decedentis.*
4 *Agnati sunt cognatis præferendi.*
5 *Intestatus quis dicatur.*
6 *Frater fratrem præterire potest.*

PEtrus de vrbe veteri suum
1 †condidit testamentũ. in quo Colã Leonardũ, & Bartolo.suos filios ex primo matrimonio hæredes instituit

instituit,& etiam seuerum ex secundo matrimonio natum æqualiter:& eos inuicem substituit pupillariter & per fideicommissa. & quasdam filias dotauit in testamento.nec in dotibus eas instituit condito,secundo ex matrimonio nascitur sibi alius filius nomine Ioannes,qui in dicto testamento fuit præteritus, tandem post natiuitatem eius:superuixit testator lõgo tempore,& sciuit posthumum sibi natum:tamen testamentum quo nõ mutauit: post decessit Leonardus pubes abintestato,deinde Bartolomeus pubes condito testamento,in quo dictum Colam sibi vniuersalem hæredem instituit.Deinde decedit dictus seuerus pupillus superstitibus matre & dicto Ioanne eius fratre vtrinque coniuncto:& dicto Cola suo fratre cõsanguineo.vnde quæritur, igitur ad hæreditatem dicti Io.quis vocaretur.si in pupillari ætate decederet,& quid,& quantum debeatur dicto Io.de hæreditate dicti Petri testatoris,visis quibusdam statutis dictæ ciuitatis.quorum vnum disponit quòd si quis intestatus decesserit sine alijs q̃ ad hæreditatem vocentur agnati in patrimonio:& cognati in matrimonio:ita tamen quòd masculi præferantur,& aliud dicit, q̃ instituit & substituti debeant habere integram hæreditatem relictam:& nulla trebellianica detrahatur,& ad aliud dicit quòd filia dotata non succedat:super quibus petitur consilium sanum exhiberi.

MIso themate prædicto dico
2 sine dubio † testamentum prędictum ruptum esse posthumi agnatione.vt.C.de or.iu.l.j.C.de contrab.l.posthumo.C.de posthu.hæred.instit.l.j.ff.de libe.& post.l. Gallus. imo potest multum dubitari an dictum testamentũ fuerit validum ab initio præteritione filiarum fœminarum:quibus dos fuit relicta:& non fuit dic relicta iure institutionis.& si statutum prædictum loquens de filia dotata non repugnaret:sine dubio testamentum esset nullum.quia iur. institutionis debuit relinqui:saltem vnus nummus,vt in cor.vt cum de ap.co.§ aliud quoque capitulum.no.glo.C.de inoffi.te.auf.nouissima.Nec obstat. quòd verbum relinquo solet aptari ad institutionem vt.l.his verbis.ff.de hære.inst.quia istud est verum:cum adijcitur parti quotæ:non rei singulari,vt.ff.ad tre.l.cogi.§.& generaliter.& ibi per Dyn.not.glo.in autẽ.de hære.& fal.§.si vero nulla tamen quia statutum filiam dotatam à successione excludit,& dotata etiam intelligitur cum sibi dos in testamento assignatur:vt.C.de secund. nup.l.si quis prioribus.§.certum.&.ff.de condi.& demon.l. titio centum.§.titio genero.& ibi planè per Barto.non fuit necessario instituenda:ex quo ad successionem non vocabitur:sic nec necesse esset institui filium incapacem ratione deportationis,vt.l.si necesse. &.l. si deportatus.de bo. lib. vel ratione religionis, vt quia erat de ordine minorum qui est penitus incapax per cle.exiui de paradiso.& ita tenet Guliel de cu.in.d.auf.nouissima.
¶ Concludo ergo primo,dictum testamẽtum fore ruptum post humi agnatione & omnes filij masculitam instituti quam præteriti ad hæreditatem vocantur æqualiter ex quo enim reducta est ad causam intestati:viriliter vocantur filij supradicti,vt in auf.de hære.abinte.§.j.&.ff.de contrab.lege si duobus.Et hoc sine dubio verum est visa figura dicti testamenti, in quo non est illa clausula si non valet & cætera. Si autem esset illaclausula,si non valeret, vel si non valebit iure testamenti, valeat saltem iure codicillorum, vt tuncilla clausula aliquid operetur rupto testamento ex causa præteritionis est magna dissentio:& fuit quæstio antiqua gloss.enim tenet quòd non auhentica. ex causa. idem tenet in.l.ex filio.§.j.de leg.iij.& istam opi.tenuit Iaco.de are.in.d. authentic.ex causa.Et etiam eam tenuit Guliel. de cu.& Ray. de forli. & multi alij,& omnes mouẽtur ista ratione,quia à præterito non legatur neque fideicom.relinquitur,vt.d.l. ex filio idem etiam sensit glo.in.l.si patroni.§.vltimo.ff.ad tre.secundum vnũ intellectũ,sed hic tenuit contrariũ,& est casus in.d.§. vlt.secundũ vnã lectu.istud idẽ tenuit Dy.in.d.l.ex filio.Item tenet Bar.in.d. auf.ex causa.& in.l.j.de iure codi.hoc etiã tenuit disputãdo Iac. de bel.& allegando pro casu l.generaliter.§.ex testamento.ff.defideicom.lib.& ista opi.videtur verior, & ita pluries hoc anno val
de diffuse allegando consului , & ita nunc cum ista quæstio de facto occurisset perusis.Iudicatum fuit de consilio quasi omn: ũ docto.ciuium & forensi. nunc perusis commemorantium. Et respondent ad rationem.l.ex filio.quia verum est quod præterito non legatur vel fideicommittitur nominatim:quia non est nominatim honoratus:sed in genere bene grauatur:quia in genere honoratus fuit.& inuitatus ad successionẽ vna cum alijs:per illam clausulam si nõ valet &c.quæ clausula idem operatur quod specifica repetitio relictorum in testamento à venientibus ab intestato,vt.C.de manu.test.l.si vir.not.gloss.in.l.conficiuntur . de iur.codi.& eodem.tit.l.si quis cum nullum.& ideo plus me præsentialiter,nõ extendo.Si igitur esset prædicta clausula filius præteritus solam suam trebellianicam & legitimam obtinebit, reliquum vero restituet fratribus institutis,quia potest detrahere trebellianicam,non obstante statuto.ꝰ posito.quod prohibet substitutos trebellianicam deducere,quia præteriti non habent residuum:quasi sint præteriti substituti,sed quia præteritus videtur grauatus de restituendo residuum,vnde sumus extra casum statuti:legitimam sine dubio(vt dixi)retinet,quia in ea non potest grauari etiam infra pupillarem etatem, vt.C. de inofficio. testamento scilicet ex testibus. & facit eodem titulo .l. quoniam in prioribus &.l. quoniam in nouella.
3 ¶ † Restat igitur videre ad successionẽ dicti filij præteriti: si in pupillari ætate decederet quis admittatur:an mater an vero cognati.Et de iure ciuili non est dubiũ matrem admittendam: nisi excludatur propter non petitum tutorem:aut aliam rationabilẽ causam,vt in auf.defuncto.& in corpore vnde sumitur.
¶ Videamus ergo an statutum eam excludat & videtur quòd non,quia statutum loquitur in decente abintestato sine filijs, vnde videtur solum sentire de his,qui testari possunt.ille enim prope dicitur intestatus qui nullo condito testamento decedit, vel habet aliter exitum intestati & habebat testandi potentiam sibi iure attributam,vt.ff.de suis & le.l.j.& infra dicam.Cum igitur pupillus non sit habilis ad testandum.vt.ff.de testa.l.qua ætate.cum si ergo in eo non vendicant sibi locum ver. statuti,quæ sunt accipienda propriè non impropriè,de exercitoria.l.j.§.si is qui nauem.de verb.significa.l.eum qui vectigal.& maximè cum dictũ statutum sit odiosum,& iuri communi directo contrarium.vnde propriè & strictè debemus intelligere non autẽ largè vel impropriè vt.l.quod verò ff.de legi.de verbo.obligatio. l.quicquid astringendæ,ad municip.l.constitutionibus per docto.in.l. omnes populi & in.l.cunctos populos.In contrarium quòd imo dictum statutum vendicet sibi locum:etiam vbi tractantur de successione pupilli.nam pupillus etiam dicitur testatus, scilicet cũ pater sibi fecit testamentum:vt.l.Pap.§.nec impuberis.ff. de inof. testamento.&.ff.& de vulgari & pupilla.l.patris & filij. & instit. de pupi.substi.in principio.& .l.moribus.in principio.ff.de vulga.& pu.si igitur pupilli,quibus pater substituit pupillariter sunt testati:ergo alij intestati,verificatur:ergo in pupillo significatum huius adiectiui intestatus.Hoc etiã probatur, quia omnis hæreditas aut nobis est testamẽto,aut abintestato defertur: vt.l.j.ff.de petitio.hæredi sed hæreditas pupilli nobis non defertur ex testamento:quia non est habilis ad testandum:ergo necessario abintestato,quia pupillum intestatum appellamus. Preterea communis vsus est appellare intestatum omnem illum, qui absque testamento decedit.vnde ex vulgi opinio.significatum huius adiectiui,porrigitur ad pupillum.ff.de verbo.significatio.l. anniculus. de lega.tertio.l.liberorum.§. quod tamen casius. de fundo instructo. l. cum delanionis.§. afinam.si tamen talis vulgi opinio negaretur in iudicio : prudenter faciet volens excludere cognatos pupilli si de hoc facit articulum & probationes inducit vt omnium contrariorum videtur amaritudo. Præterea quòd contrahatur sub illis verbis pupillus, probatur ex mente statuti(quæ est ipsa lex, & ipsum statutum) vt infra probabo & etiã ex inductione absurditatis:quæ sequeret si aliud diceremus.
4 ¶ † Ex mente statuti probatur,quia intentio legis fuit cognatis agnatos præponere:per quos familiaris dignitas conseruatur,de ven.inspici.l.j.§.antepenulti.ibi publicè enim interest &c.& ob

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc post l.xij ta.media iur. prudentia nedum q̄ agnatos præponeret:imo solos masculos inuitabat, quia tunc commodius videbatur ita iura constituiː vt ad masculos hæreditates confluerent.vt institu.de legi. agna.suc.§.quod ad fœminas. imo etiam per ius prætorium præponebatur cognatis ordo agnatorum, si tab.testa.nullæ exta.l. prima.in princip.Senatus ergo consul.tertulianum & orficianum inuicem vocāt matrem & filios:ad suc. vt.ff.& C.ad tertul.& or.& fin.sed ista non vendicant sibi locum solū in pupillo:sicut in alijs.vñ ex mēte statuti pupillus cōprehēditur. & ideo videt sufficere,licet verba deficiāt.vt.ff.de iurepa.l. adigere.§.quāuis &.ff.de pu.de ꝓcio.in rōne sui.&.ff.de adi. leg.l. iiij.§.cōditio,& facit.C.de lib. præte .l.iij.de condi.& demonst.l. in conditionibus.&.ff.de iureiu.l.sed si possessori.§.sed si rerū.ff. de re iudi.l.in summa.& ideo non licet mentē legis offendere: siue idem sit contextus verborum siue non,vt.C.de legi.l.non dubium.in glossa.ij.Sequimur ergo mentem ex absurditate,quæ aliàs sequeretur:si aliud diceremus,probatur,quia si illud verbum intestatatus comprehendit solum illos qui possunt condere testamentum:ergo furioso decedenti non succedunt proximiores agnati:nec etiam damnato de crimine famoso:ex quo intestabilis est effectus,sed illud est valde absurdum: quòd homini sane mentis proximiores agnati succedant:non autem furioso vel aliter intestabili,cum in omnibus pariter mens statuentium vendi
5 cet sibi locum. ¶ †Nec obst.quòd propriè ille dicitur intestatus: qui existens habilis ad testandum exitum intestati facit,vt ff. de suis & le.l.j.& insti.de hære.abinte in princip.& de verb. signifi. l.intestatus &.ff.de iniusto testamen.l.j.quia concedo in simpli ci successione:sed hic intētio legislatoris quę fit præponere ordinem agnatorum sicut olim prætulit.l.xij.ta.& etiam ius prætorium operatur:vt pinguius significatsi istius adiectiui sumatur. scilicet pro omni faciente exitum intestati.

¶ Concludo igitur in casu proposito:etiam cum tractatur de successione pupilli præferri ordinem agnatorum.Sed videamus an præferatur matri volenti venire ad successionem defuncti.

¶ Et credo quòd non,quia si prędictum statutum bene aduertatur videtur loqui,quando de successione defuncti ab intestato est contentio inter agnatos vltra matrē ex altera parte:quod placet,quia dicit quòd proximiores agnati succedāt in patrimonio: & proximiores cognati in matrimonio.vnde habuit respectum qñ patre & matre defūctis inter agnatos & cognatos defuncti de hæreditate qd agitat̄,& ista interpretatio est humanior,vt mater non excludatur à successione luctuosa filij ideo in dubio excipienda est. ff. de his quæ in testa.delen.l.proxime versiculo. sed in re dubia.& de regu.iur.l.ea quæ.§ inte.de reb.dub.l. quoti. in actionibus.&.C.de fideicom.lib.l,cum inter veteres in fine. saluo nisi aliter dictum statutum interpretatum fuerit in ciuitate vrbe ventana temporibus retro actis scilicet vt dictum statutum etiam matrem excludat.tunc enim à tali interpretatione non est recedendum,vt.ff.de legi.l.minimè.Concludo igitur ex prædictis matrem vocari ad successionem talis filij præteriti pupilli: etiā si decedert in pupillari ętate ceteris agnatis exclusis nisi de alia interpretatione dicti statuti constaret verum,quia dictus Iohannes nunc viuit :ideo de eius successione inique tractatur, ad præsens.Restat igitur modo videre quis succedat seuero in pupillari ætate defuncto:cui fuit facta substitutio pupillaris:& si testamentum nō esset ruptum:posthumi agnatione sine dubio vocaretur substituti matre penitus exclusa,vt.l.precibus.C. de impube.& alijs substi.& de vulg.& pup.l.Centurio.Sed quia testamentum est ruptum agnatione posthumi est videndum an dicta pupillaris substutitio conseruetur per auten.ex causa. & glo. videtur tenere quòd sic.ff.de vulga.pupil.l.j.in fin.& pro ea facit quia imperator in authentica.vt cum de ap.co.§.aliud quoque capitulum:non intendit irritare nisi solum modum per quem prohibetur abintestato suc.vnde intentio principis fuit solam prætēritionis & exheredationis iniuriam abolere.cum igitur in successione pupilli nulla prætēritionis iniuria inferatur:& per eam succedatur pupillo defuncto,patet quòd cōseruatur. Et pro ista parte facit ad trebel.l.nam quod.§.si quis compulsus.& de vul. & pupil.l.ij.§.planè.Pro hoc etiam facit optimè tex.auten.ex causa. qui dicit,quòd sola institututio infirmatur seu euacuatur: cætera autem firma manent.& hanc opi.tenet Barto.in.d.l.j. & in.d. auten.ex causa.Dyn.tenet in.d.l.j.de vulga.& pupi. oppositum, dicens quòd non conseruatur per illam auf. nisi solum ea quæ possunt valere nullo condito testamento sicut sunt legata & fidei commissa non ergo conseruabitur substitutio pupillaris:quæ nō potest subsistere nisi condito testamento vt.d.l.pri.na.§.fina. sed ista ratio non est bona quia igitur conseruatur dicta substitutio pupillaris:dico ad successionem talis impuberis matrē penitus excludi,& ad successionem dicti seueri vocari substitutos:secūdum formam dicti testamenti, quia autem substitutorum nemo viuit nisi Cola ex primo matrimonio natus,ad eius hæreditatem solus Cola ex latere paterno coniunctus vocabitur.& Ioā. repelletur in totum,quia est coniunctus ex vtroq; parente. cum enim Ioan tunc non esset in rerum natura:& fuerit à patre prætēritus & alij masculi fuerint vniuersaliter instituti & inuicem substituti tam pupillariter quam per fideicom.vj. dictæ substitutionis non vocantur nisi instituti tantum.non autem Ioannes, de quo testator non cogitauit.Et si dicatur resultabit magna iniquitas:vt frater ex vno latere tantum coniunctus admittatur, & cōiunctus ex vtroque latere excludatur:cum de iur. cōmuni sit totum econtra,vt in authen.de consangui.& vteri.fratri.in princ.
6 ¶ †Respondetur quòd tolleratur ista iniquitas,quia testamentum pupilli est,vnde potuit suum fratrem preterire:non institutā turpi persona.l.vt.fratres.C.de inofficio.testa.Item non obst. si dicis quoniam si testator de posthumo cogitasset:etiam substituisset posthumum quia talis obiectio tollitur ex forma puncti ex q̄o pater superuixit & sciuit posthumū sibi natum:& in nullo testamentum mutauit.videtur enim voluisse cum eadem voluntate decedere.ff.de testamen.mili.l. tractabatur.

¶ Nunc ergo videamus ad successionem Leonardi quis vocetur ex quo intestatus decesit.&.xiiij.annis maior(vt.s.dixi)dico,quòd si in testamento est illa clausula,si non valet &c. seruantur fideicom.vniuersalia,etiam relicta prætērito in genere, sed cum Leonardus fuit institutus non prætēritus fideicom. relictū ab eo conseruatur:per auten.ex causa.secundum opini. communem licet quidam teneant contrarium,vt nota.in.dicta autenti. ex causa & potissimè ibi per Barto. ¶ Dico igitur in legitima, non potuit Leonardus grauari:vt dicta.l.quoniam in prioribus. vnde legitimam habet cola frater eius coniunctus ex vtroque parente:exclusoIoan.fratre consanguineo tantum:& exclusis etiam sororibus vtrinque coniunctis dicti Leonardi ex forma statuti supradicti positi sub rubrica de successio. abintesta.quod præfert in successione agnatorum decedentium fine prole masculos fratris:residuum vero totius partis Leonardi diuiditur in duas partes:& vnā habet ex vi institutionis,dictus Cola:aliam habere debuit dictus seuer⁹ qui superuixit dicto Leonardo, nec potuit de residuo dictus cola ex persona dicti Leonardi detrahere trebel. ex forma statuti supradicti positi sub rubrica quòd institutus & substitutus integrā habent hæreditatē. quia vt ante dictū est dictus seuerus in pupillari ętate decesit.& vi substitutiōis dictus Cola vocatur ad solidam hæreditatē Seueri : patet quòd totam partem delatam dicto Leonardo habere debet dictus Cola ex persona sua & dicti seueri:cuius est hæres,viso de hæreditatibus dicti seueri & Leonardi:videamns de hæreditate dicti Bar. qui decesit condito testamento cui deferatur,& istud est clarū, quòd præfertur,& sine dubio totaliter deuoluta est ad dictum Colam:tam vi institutionis factæ de eo per Bartholemeum:quā vi substitutionis ex persona sua, & dicti seueri, non enim potest ad hæreditatem vocari in aliqua perte Ioannes, ex latere paterno frater : quia excluditur à successione propter testamentum,& quia dictus cola erat coniunctus ex vtroque latere : nec potest vocari ad eius hæreditatem vi testamenti paterni cum nō fuerit substitutus in eo.Et ex omnibus supradicti(salua tū sentētia saniori)dico q̄ de hæreditate dicti Petri debent fieri quinque partes:

partes:& quatuor partes habet cola pro persona sua & fratrum præmortuorum,quintam verò habet dictus Ioan.vltimò est videndum quis succedat dominæ Ioannæ sorori carnali ex vtroque parente prædictorum Cole Bartol. & Leonardi. Et dico q̄ ex quo abintestato decesit:succedet totaliter dictus Cola:exclusis penitus alijs fratribus,& sororibus consanguineis:vt.d.auf.de consan.& vteri.fratri.Et ita dico & consulo ego Angelus de perusio &c.

CONSILIVM C.

1 *Vsurarius recipiens à debitore decem nomine vsurarum:& ipsum absoluens ab vsuris:an non obstante tali absolutione possit repetere.*
2 *Vsurarius cautione de vsuris restituendis præstita:quittationem extortorum potest recipere.*
3 *Refutatio vsurarum an prestet impedimentum repetitioni earum.*

1 SEr ioannes mutuauit Franciſco † centum sub vsuris,de quibus centum : vsuras à dicto Francisco habuit & recepit videlicet. x. deinde dictus Io.absoluit dictum Franciscum à dictis centū mutuatis eidem per dictum ser Ioan.& eodem die loco & testibus dictus Franciscus absoluit & liberauit dictum ser Ioan. à dictis x.receptis nomine vsurarum ad animam & corpus confitētis de dictis vsuris sibi esse per dictum ser Ioā.plenarie satisfactum.Modò quæritur vtrum dictus Franciscus possit repetere ab hæreditibus dicti ser Ioan.dicta.x.nomine vsurarum necne obstante dicta absolutione quæ nobis consultori trāsmittitur plenius vt videbitis.Item quæritur vtrum verba ista aliquid operantur in dicta absolutione:videlicet confitens sibi plene satisfactum liberās eum per aquil.stip.& acceptila. &c.

2 PRæmitto quòd de iure cōmuni † vsurarius potest cautione non præstita de restituendis vsuris recipere quittationem extortorū per vsurariam prauitatem.sola enim testamenti factio absq; cautione vsurario interdicitur dum viuit & post mortem interdicitur suo cadaueri ecclesiastica sepultura:nisi restituerit quæ extorserit per vsurariam prauitatem eius.etiam oblationes nō recipiūtur ab ecclesia cū est vsurarius manifestus nec auditur super vsuris quas alteri soluisset,querela interdicitur etiam sibi altaris cōmunio,& hæc omnia habentur ex coniunctione.c. quamquam. de vsur.lib.vj.&.c.cum tu.&.c.quia in omnibus.&.c.quia de vsuris.in antiquis & post mentionem,aliter acrius punitur,vt in.c. præterea.eo.tit.Cum igitur solum in testamento requiritur cautio:& sit illa decretalis edita in pœnam:nō extendā ad cōtractus vel distratus:q̄a non est nostrū legem extēdere:& quia odia sunt restringenda:pœne verò moliendę,in.c.odia.&.c.in pœnis,de regu.iu.in.vj.&.l.interpreta.ff.de pe. Verba enim gesserunt & cōtraxerūt ad ius testandi non pertinent,vt.l.verba gesserūt, de ver.sig. Et ideo illa decre.nō vendicat sibi locum,nisi solum in testamento,& istam partem tenuit disputando Fede.de scal.do.egregius.
3 ¶ †Hoc ergo præmisso videamus an refutatio vsurarū præstet impedimentum repetitionii,& videtur quòd non,extra de iureiur.ad nostram.ij.vbi iurans non petere vsuras non solutas non obstante iuramento:repetit eas. Pro hoc etiā facit:quia nō remittitur peccatum:nisi malè ablatum restituatur.vt in regula iur.peccatum.de reg.iur.in.vj.Veritas mihi videtur quod quandoq; debitor ante solutionem vsurarum promittit vsuras soluere & eas solutas non repetere:& tunc in effectu non ligat̄ pacto etiam iurato,nec soluere compellitur,& solutionem repetit extra de vsuris.tuis.& de iureiuran.c.debitores.Quandoque post vsuras solutas debitor qui soluit pacisćitur in casu nostro:& tunc aut paciscendo remittit vsuras gratis:aut non remittit gratuito:sed solum se arctat ad non repetendum per pactum. Si remittit sicut est in themate nostro:quia absoluit,& liberat, & confitetur sibi plenariè satisfactum:& tunc in foro iudiciali sublata est omnis obligatio,quia aquiliana stipulatio & acceptil.interuenit,vt institut.qui.mo.tol.ob.§.item per acceptil.&.§.ex prædictis. & quia confessus fuit sibi plenè satisfactum:qualitercunq; ei satisfiat nō est vis.de pigno.actio.l.si rem.§.satisfacere.qui.mo. pig. vel hypo.sol.l.item liberatur.in princi. Contra hanc ergo confessionem nō veniet:nisi legitimè probato cōtrario.C.de non nu.pe.l.generaliter.&.l.in contractibus.§.super cœteris.& facit.ff.de po.l. publia.in fi.In foro verò conscientiæ & sic quantum ad deum, aut debitor remittit:liberaliter vsuras:& sufficit si erat res restitutioni parata quasi primo tradita.deindebreui manu donata.ff.si certum pe.l.singularia.de do.inter virum & vxor.l.iiij.de rei vend.l. hæc si res.de iur.do.mater ab eo,dum tamen in mentem gesserit creditor restituere vsuras,etiam gratuita remissione non facta aliàs nō sufficeret:licet liberalis remissio vsurarum subsequatur vt no.Io.an.in.dicto.c.peccatum in nouella.& ibi limitat dictum Dy.in eadem regula dicentis quòd sufficit in foro conscientiæ liberalis remisio si res erat restitutioni parata. vbi vero non fit vsurarum remissio liberaliter:tunc non prodest,vt in.d. regula per Io.& Dy.Si.vero debitor q̄ soluit vsuras nō remittit eas : sed solum modo se astringit iuramento vel pacto ad non petendum: & tunc non obstante pacto seu iuramento facta prius absolutione possunt vsurę repeti:maximè si noua causa superuenit post iuramentum. sic intelligitur dicto capitu.ad nostram. coniuncta glossa.ibi super versicul.omnibus.in fine.Et ita dico ego Angelus &c.

CONSILIVM CI.

1 *Substitutio directa inducitur per verbum hæres.*
2 *Legitima non complectitur:quod ex substitutione capitur.*

1 COonsiderandum est quòd substitutio facta Accuribonæ fuit pupillaris expressa:& similiter substitutio facta Margaretę & Catharinæ.Et hoc probatur ex illo versi.test.& ex nunc dictum Nicolaum & dictos eius filios & hæredes dictis Accuribonæ,Margarete Catharinæ † substituit.verbum enim hæredes directumest: & ideo infra pupillarem ætatem inducit substitutionem directā. C.de hære.instit.l.fi.de vulg.subst.l.verbis ciuilibus.& ita potest intelligi glo.insti.de pup.substi.§.qua ratione. Si autem detracto verbo hærede fieret substitutio per verbum commune substitutio:tunc esset fideicom.omni tempore:vt.l.precibus.&.l. Centurio.& insti.eo.§.extraneo.Item testator qui dicit substituo hæredes filijs meis:manifestè loquitur de directa quia per fideicom. non succeditur eis directo nec in effectu,sed solum testatori, vt l.cohæredi.§.cū filiæ.ver.nec in fideic.Ex istis infertur,q̄ Accuri bonę succedit Nicolaus in totū exclusis omnibus alijs vt.l.pap.§. sed nec impuberis.& in.c.j.de test.in.vj.li.Sequitur videre de Catha.& dico q̄ omne ius relictū.Catharinę ptinet ad dictū substi. vt l.sed plures.§.ad substitutos.de vul.& pup.ne pupillus decedat pro parte testatus & pro parte intestatus.vt.l.coheredi.in fin. de vul.& pu.facit.eo.ti.l.Centurio.Diceret aliquis pupillaris nō habet locum:nisi omnibus mortuis in pupillari ætate.C.de impub. & alijs substi.l.pe.Ratio ista seu obiectio nō procedit:nisi in Accuribone.nam ei soli & per se fuit facta substitutio vnius eius filij,vt in authen.de iudi.§.consideratum.de vul.sub.l.vel singulis. Item non procedit in Catharina,quia non fuit facta substitutio pupillaris omnibus & per omnes id est post mortem omnium sed simpliciter : vnde cuilibet decedentium in pupillari ætate succedit pupillariter substitutus:ad treb.l.lucius.§.Gaio.nō enim hic superest persona magis testatori dilecta quàm dictus Nicolaus quem testator filiabus fratri prædilexit : cum sibi vniuersalem titulum successionis contulerit. sequenda enim est testatoris contemplatio : & eiusdem dilectionis ordo. de conditione, & demonstratione.l. pupillus.§.primo.Sequitur videre de Margareta,& ista decesit adulta,& considerandum est q̄ huic adultæ,debebatur legitima & non trebellianica,quia nō fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuersaliter instituta,vt.ff.ad treb.l.j.§.inde Neratius.nam certa quãtitas non restituitur ex trebelliano sed iure legati,ideo nõ defalcatur trebel.ff.ad legem fal.l.ex falcidia.§.nunquam. In ista itaq; falcidia succedit auus & auia cum fructibus: quia legitima supereſt cũ fructibus:vnde non consistit in nuda proprietate sed in plena,vt no.inaut.nouissima.C.de inoff.te.&.l.vxori.ff.de vsu fru.lega.facit.C.de inoffi.te.l.sancimus.§.repletionem.vel dic.q interdum legitima est in dominio reorum corporalium:& sic in specie certa & determinata:& tunc fructus veniunt iure dominij. Interdum consistit in relicto quantitatis vel supplemento: tunc non debentur nisi à die petitionis seu|more ideo quia natura rea lium præstationum trahit secum fructus iure dominij.de vsur.l. Herennius modestinus.fol.ma.l.si mora.nam natura personaliũ præstationũ requirit moram veram vel interpretatiuã,de vsur.l. fideicom.l.videamus.§.si actionem.de lega.j.si quis bonorum. à maiori enim minori fit mora re ipsa.de leg.ij.l.titia.§.vsuras. sed à minori forte secus;& ideo requiritur interpellatio,vt.l.si cui legati causa cum.l.seq.ff.de verb.obli.In casu ergo nostro à die vere moræ veniunt fructus legitimæ & non ante. ¶ † Sequitur videre de centum flo.an computentur in legitimam,& dico quòd non quia quod ex substitutione capitur:non computatur in legitima.C.de inoffi.te.l.scimus.ratio,quia legitima.C.de inoffi.te.l. scimus.ratio,quia legitima prius ipso iure detrahitur: sed isti cẽtum floreni videntur includi in substitutione facta Margaretæ. ff.ad treb.l.marcellus.§.quidem liberis sicut includitur in substitutione pupillari:etiam omne id quod est.s. legitimam vndecũque quæsitum.vt dictum est.¶ Vltimò sequitur videre de dote Nesucię,& sine dubio dos matris non includitur in fideicom. paterno.de vulga.sub.l.cohæredi.§.cum filiæ.sed in pupillari bene includitur,quid ergo erit in casu nostro,concurrit vtraq; species substitutionis:licet respectu diuersarum personarum. Respõdeo si quidẽ hæreditas Nesucię fuit adita legitimènomine filiorum; tunc duæ partes dictæ dotis essent dicti Nicolai substituti ex persona duorum impuberũ vi pupillaris substitutionis, sed tertia pars esset dicti aui & auiæ ex persona Margaretæ adultæ. Si autẽ hæreditas Nesucie non fuit adita:tũc tota dos reuersa esset ad dotantem iure cõsolidationis.nam.l.dos à patre,habet locum quod retinetur dos pro liberis tanquam heredibus matris.si autem nõ sunt hæredes:tunc non obstante auo redit dos ad suam naturam vt.d.l.dos à patre.facit de inoffic.test.l.pater filium.Posset etiam dici quod dicta Margareta dictam hæreditatem maternam transmisit ad auiam superstitem secundum gl.quæ in.l. apud hostes. de suis & legiti.sed illam gl.pauci tenent.& ideo præcedens opinio verior est.Et ita dico & consulo ego Ang.de vbaldis &c.

no.si ex causa.§.nunc videndum. Aut non fuit dolosa sed culpabilis,aut temeraris:tunc potius est imputanda fatuitas defuncti, qui imbecillitati gubernacula commisit:quam ipsi administratori.de inst.l.sed si quis.§.vltimo . administrator enim vel ipso iure tutus est:quia obligatio actus & exercitium sub nomine officij impossibilis non vendicat sibi locum in eo:vel quia per testatorem scrupulosa inquisitione liberatus est.de li.leg.l. Aurelio.§. si.& ibi plenè vel saltem ope restitutionis ei consulitur.ff.de pro cur.l.minor.xxv.annis de neg.gest.l.iij.§.pupillus in vltima glo. aut administratio non fuit dolosa nec temeraria sed fortuita,tũc non imputatur administratori de nego.gest.sed an vltro.§.si. C. eo.l.tutori.cum simi.aut est dubium an fuerit dolosa vel temeraria aut fortuita:& tunc ex actuum qualitate perpendã.& si enim certioratus dimisit res in loco periculoso:est dolus,si non certificatus est culpa,si autem dimisit secundum quod alij faciebant cõmuniter tunc est casus fortuitus facit quod no.Cy.C.de epis.audien.l.ij.de equo dimisso in pascuis per glo.in.l.si negotia. de negog.gest. † Item si per effecturam latronum aliquid cõtingit:prę sumitur casu contingere:quia custodia aduersus vim parum proficit de actio.emp.l.si ea res,non tamen debet casus fingi vbi non est,sed debet probari ad quod probandum sufficiunt coniecturę propter difficultatem probationis:nam quòd liquide probari non potest probatur per coniecturas de re mili.l.non omnes.§.à barbaris.C.de naufra.l.de submersis de secun. ta.l.qui ex liberis cum ergo exhibitus sit latro:culpa ab exhibente abesse præsumitur,de conditi.ob cau.l.pe.de publica.l.si cum exhibuissent.C.de fur.i nciuile.Et per tormenta latronis & alia indicia probabitur qualitas & quantitas rerum ablatarum.C.vnde vi.l.si quando.de edi.edic.l.quæro.§.fin.De rebus autem quæ ad suas manus peruenient:dico quòd tenetur reddere rationem de neg.gest.l.qui sine de liberatio.lega.l. si quis rationes præsumitur extare: nisi probetur consumptio quæ facti est:vndenõ præsumitur nisi probetur.ff.si cer.pet.nã & si fur.&.l.in libel'o.§.factæ.ff. de captiuis. Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis.

2 *Testator si relinquat tutorem adultum minorem vigintique annis, & cũ absoluat eum à necessitate rationis reddẽdæ,an teneatur rationem reddere,si ante ætatem perfectam administrauit.*

2 *Latronum incursus dicitur casus fortuitus.*

TEstator adultum minorem xxv.annis tutorem suo filio relinquit eum absoluit à necessitate reddendæ rationi qui administrauit velut tutor ante ætatem perfectam.¶ Quæritur.an de prædictis rationem reddere teneatur.super quo dico quòd ante dictum etatem non fuit tutor legitimus.C.de tu.l.fi. administrauit tamen de facto bona pupilli voluntate patris.Modò videre oportet an tutor liberatus per testatorem à ratione reddenda:videatur liberatus ab eo quod imperitia lapsus gesit,antequã tutor esse posset:& videtur quod non.cũ in eo non cadat officium iniunctum ideo non cadit liberatio à ratione officij reddẽda.de cõdi.& demon.l.titio vsufructus.Item quia si qua oblatio contracta est & infra tempora restitutionis in integrum:potest petere se restitui, quia imperitia lapsus,& sua facilitate læsus est.de mino.l.verum §.pe.solutio aut dolo dissipauit,vel gesit:& tunc ætas vel testamentum non patrocinatur:imo præcise tenetur de hoc reddere rationem. de leg.j.l.si seruus vetitus mã.creditor.§.lucius.de mi-

CONSILIVM CII.

1 *Curator quando detur bonis absentis, & quæ requirantur in ipsa datione.*

2 *Curator bonis defuncti ex officio potest dari.*

3 *Curator bonorum,in quibus differat à curatore nemorum.*

DAtus fuit curator bonis absentis,inserta causa in instrumento quòd iudici fuit facta fides de absentia,aliter tamen de absentia nõ cõstat probatum,qui cura.fecit inuentarium in illo tamen instrumento non apparet quòd iudex dederit sibi licentiam. Item ille cura.fuit datus ad instantiam cuiusdam mulieris agnatæ dicti absentis:nec promisit dictus curator absentem & eius bona defendere sine vlla representatione.Egit autem in iudicio dictus curator:& intentauit actiones non perituras tempore:quæritur igitur an dictus curator sit legitimè ordinatus & dictas actiones possit de iure in iudicio intimare.

1 PRæmitto quòd bonis absentis † curator dari potest:vt.ff.de neg.gest.l. debitor ex qui.cau.ma.l.ab hostibus.§.j.C.de cap.l.iij. ff. de cura.bo.dã.l.ij.& eo.tit.in gl.rubricæ:vnde restat videre ex quo dari potest de iure an sic creatus possit dici creatus legitimè: & de eius potestate licet esset legitimè constitutus,& quòd non sit legitime creatus ostenditur ex pluribus.Primò ex defectu absentiæ iudici non probatæ:quæ est causa constitutionis talis curatoris:vnde debuit iudici esse liquida,& constare vt iudici.vt.l. hoc autem.§.non defendi.qui.ex cau.in pos.ea.&.ff.de confir.tu.l. tutores à patruo.¶ Nec ob.si dicatur in dicto instrumẽto,q iudex fidem susceperit de absentia eius,cuius bonis curatorem constituit talibus enim verbis enunciatiuis nõ statur:nisi quatenus ex actis apparet.vt no.plenè per Inn.in.c.quoniam contra.de proba.

Secundò

¶ Secundò ex defectu iur.seu possibile talem curatorem petentis nam cur.bonis viuentis constituitur absenti ad postulationẽ creditorũ:&ex consensu maioris partis ipsorum.vt.d.l.ij.Mulier autem prædicta quæ petijt:in nullo creditrix erat.sed hæc ratio non valet:quia erat filia:& sic sua intererat, propter spem successionis quod|videtur sufficere,vt.l.si quis instituatur.§.si conditioni.ff.de hære.insti.& de ven.in pos.mit.l.j.§.quoties.& licet 1
ille leges loquantur de curatore mortui:tamen idem sentit gloss. in curatore bonorum viuentis,in.d.l.ij.in.j.glo. An autem dari possit per inquisitorem ex mero officio:est opinio & magnum dubium gloss.enim in.d.l.ij.sub dubio forte dicit quòd sic. Contrarium videtur tenere glo.in.l.ij.&.l.hæc autem, in principio. qui.ex cau.in pos.ea.vbi dicit speciale in furiosis,& prodigis:,vt
2 eis ex officio possit dari cura.¶ † Veritas est quòd cura.bonis defuncti ex officio,potest dari.l.j.de cura.bon.dan.& ibi per gloss. in versiculo.conditio in solutione contrarij & in verbo constituendum erit.Bonis autem absentis,& latitantis non dabitur: sed eius bona vendentur,vt.d.l.j.sic potest intelligi gloss.l.hæc autẽ. Si vero non latitat,tũc ex officio dari poterit si absens est absq; culpa.nam in eo est eadem ratio quæ in furioso: qui loco absentis semper habet.vnde sicut furiosus, qui reputat absens dari potest ex mero officio:ita etiam bonis absentis absque culpa sic intelligitur gloss.dicta.l.hæc autem.¶ Tertiò,ex defectu solennitatis:quia dictus curator non promisit defendere absentem sine vlla 1
citatione,quæ promissio tam in tutore quam in curatore requiritur siue sit cur.minoris siue alterius,vt.C.de admi.tu.l.fi.§.omnẽ autem.omissio ergo huius solennitatis vitiat curam vt ibi,& facit.ff.de transl.cum hi.§.si prætor.¶ Nunc videamus de tertio,an licet fuerit legitimè constitutus possit hic curator agere, & dico quòd non quia|non sufficit, quòd sit constitutus cur.sed administrationem accipere debuit per decretum,quia iudex postquam eum curatorem constituit debuit sibi dare licentiam administrãdi.ita enim fieri oportet in tutoribus & curatoribus minorum, vt no.ff.de legi.tu.l.legitimos.C.de arbi.tu.l.fina.& ff.de auc.tuto.l.iiij.ff.de postu.l.cui eorum.C.de tu.& cu.illustri. perso.l.j. C.qñ mu.offi.tu.fun.põt.l.fi.auc.vt hi qui obligatas.§.fi.qui text. loquit generaliter in omni curatore.|vnde generaliter intelligã: vt.l.j.§.& gñaliter de lega.prest.&.ff.de publ.l.de pcio.& quia est eadẽ ratio in curatore dato bonis & curatore minoris:cũ per tale decretũ ponatur in quasi possessione administrationis per iudi- 3
cem.† Pro hoc etiam facit optimè,de magi.conueni.l fi.& quod no.glo.in.d.l.ij.de cu.bo.dan . vbi ponit omnes differentias quæ sunt inter curatorem bonorum,& curatorem minorum.& hanc no.ponit & in omnibus glo.illa litera dicit præterquam in eo, quod dicit curatorem bonorum non iurare: quia falsum est & contra text.d.§.vltimo.in auc.vt hi qui obligatas.dum generaliter loquitur.&.C.de epis.audi.l.de creationibus . quod autem dixi omnem tutorem debere res accipere per decretum vt administrare possit:intelligo,verum de tutore legitimo & datiuo & etiã testamentario:nisi testator hoc ei remisisset.vt quia sibi autoritatem administrandi concesit:quod potest,sicut & legatario potest concedere licentiam accipiẽdi legatum authoritate propria. ff.de le.ij.l.titia.§.j.¶ Posito autem pro constanti quòd iudex dedisset sibi administrandi licentiam est videndum an potuerit intentare actiones actiuè nec tempore perituras:& in hoc est dubium:quia Azo dixit quòd tantum perituras intentat:alij idem de non perituris,vt not.glo.in.l.creditore.ff.de bo. authori.iu . posopinio Azo.est vera:in curatore bonorum viuentis,vt.l. prætor. §.his verbis.de bo.auto.iud.pos.& palsiuas forte intentat:nisi ex magna causa.vt lege fulcinius.§.adeo.qui.ex cau.in pos.ea.
¶ In curatore vero dato bonis defuncti procedit aliorum opinio. vt intentet actiones perituras & non perituras . sic intelligitur l.secunda.C.de cu. bo. dan. Et ita dico & consulo ego Angel. de vbaldis &c.

CONSILIVM CIIII.

1 *Statutum excludens matrem à successione filij abintestato defuncti, an valeat.*

2 *Statutum excludens matrem à successione filie,an habeat locum vbi agitur de successione filij.*

3 *Intestatus quis dicatur secundum vulgi opinionem.*

STatuto cõmunis burgi cauetur quòd † mater & coniuncti ex latere materno filij vel filiæ abintestato defunctis, superstitibus fratre vel sorore personæ defunctæ. Nunc contingit de facto q in burgo decesit quidam.a.pupillus:& sic intestatus superstitibus matre & sororibus,inter quas vertitur quæstio de hæreditate dicti pupilli pro eo quia ipsa mater dicit dictum statutum in præsenti casu non habere locum:cum dictus.a.pupillus decesserit in testabilis:non proprie intestatus.Pro parte dictarum sororũ dicitur quòd qualitercunque intestatus decesserit.ipsæ excludunt matrem vigore statuti præfati & sensu eius, & mente omnibus consideratis in ipso statuto comprehensis:modo quæritur quid iuris.

HIc videnda sunt duo,an valeat dictum statutum matrem excludens.Secundò si valet an vendicet sibi locum:cum tractatur de succedendo pupillo,aut etiam alij de iure intestabili.

1 ¶ † Circa primum dico,quòd statutum valet.nam per ipsum reducitur ad.l.xij.tabu.quæ suo tempore viguit.non enim est contra ius naturale,vt insti.ad tertul.in princip.senatus enim consultum & constitutiones nouę que matrem vocant ad successionẽ filij:sunt iura positiua & potest eis derogari per statutum.consuetudo enim seu statutum generale iuri positiuo contrarium:generaliter legem vincit,& specialiter vincit legem specialem.ff.de legi.l.de quibus.§.inueterata.communi predi.l.venditor.§.si constat.quod vniuersalitas no.l.itẽ.§.ij.de decur.l.non tantum.& de decur.l.ij.lib.x.ideo scriptum est quòd vnaqueque ciuitas in suo sensu abundat de sepul.certificari.facit de consti.c.j.lib.vj.& qđ not.per doct.in.l.omnes populi & in.l.cunctos populos . vnde lex.xij.ta.athenienſium ,statutum erat & validum,institu.de iur. natura.§.antepe.&.ff.de ori.iur.l.ij.§.postea ne diutius. Nec enim legitima parentum est adeo debita:quod matri nõ possit per statutum agnatus præferri.nam & ipse prætor olim ordinem agnatorum omnibus cognatis prætulit.ff.si ta.te.nul.exta.l.j.in princ. magna enim ratio pro agnatis facit:per quos familiaris dignitas conseruatur.de ven.inspi.l.j.§.antepe. ibi publicè enim interest &c.facit quod no.Cy.C.de adul.l.j.De legitima autem descendentium an possit in totum tolli vel minui,potest plus dubitari.Sed ad præsens non dico,quia non est casus noster.remitto ad no.per Cy.de nup.l.sancimus.vbi refert opi.Dy.succinctè tamen loquendo dico,quòd etiam in liberis statutum potest inducere prælationem ratione sexus:vt præferat masculos fœminis propter bonum publicum:ad conseruandum dignitatem familiarũ & quia ista legitima de iure ciuili habet metam & formam:vt.C. de inoffic.testa.auten.nouissima.& in cor.vnde sumitur . vnde ius ciuile non minus in ea potest quam ius gentium:imo videtur potentius ex quo dat formam.ff.de accep.l.an inutil.de iusti. & iur.l.ius ciuile.Item statutum circa legitimam potest disponere modificatiue,vt extra de testa.Ray. vnde aliter olim quã hodie erat legitima ordinata.& facit quod nota.per Dyn.in.c.in dultum.de regu.iur.lib.vj.Hoc igitur viso & extimato quòd statutũ valeat.† Venio ad secundũ,an habeat locũ cum tractatur de 2
successione pupilli,& dico q sic,quia statutum nõ loquitur in ea forma in qua punctus est formatus,nã istud verbũ abintestato: non est relatum in dicto statuto ad personam decedentis:sed ad personam volentem succedere.Dicit enim dictum statutum, q mater & coniuncti ex latere materno, non possint abintestato venire ad successionem filij vel filiæ,vel eorum descendentium: si manserit filius vel frater vel soror personæ mortuę: nec repetit ab intestato decedentis. Cum igitur omnes illi qui volunt ad hanc successionem venire : non possunt venire nisi abintestato. habeo propositum, quòd etiam in successione pupilli vendicet sibi locum.omnis enim hæreditas ex testamento va

Universidad de Deusto
Biblioteca

abintestato defertur, vt infra dicam, Sed posito pro constanti, q̃ statutum se refert ad personam eius de cuius successione tractatur: puta quia diceret ad successionem filij intestati mater nõ vocetur sed proximiores agnati, videamus an dictum statutum venidicaret sibi locum in persona pupilli defuncti. Et videtur quòd nõ quia verba sunt accipiẽda propriè, nõ improprie: cũ discrepãt seu exorbitãt à iure cõmuni, sicut est in casu proposito, vt. ff. de ex er. l. j. §. si is qui nauem. & de verb. sig. l. eum qui vectigal. Itẽ sunt accipienda strictè, de legi. l. quod verò. de verbo. oblig. quicquid astringendo. ad muni. l. constitutionibus. per doct. in. d. l. cunctos populos. & l. omnes populi. sed de propria & stricta significatione ille dicitur intestatus: qui facit exitum intestati: cum tamẽ de iure potentiam haberet testandi, vt. ff. de suis & le. l. j. insti. de hære. abintest. in prin. ff. de verbo. signifi. l. intestatus, & ff. de iniu. testa. l. j. cum igitur pupillus propter imbecillitatem non habeat testandi potentiam: vt. ff. de testa. l. qua ætate. ergo non dicitur intestatus, deficiunt ergo verba statuti, & per consequens dispositio. Præterea istud statutum quatenus priuat matrem potentia succedendi, & sic à lutuosa hæreditate filij: est iniquum & directo iuri contrarium: cum ad eam cessante successione lineæ descendentis successio deuoluatur, vt. C. ad tertul. auten. defuncto. &. C. de le. hære. auf. cessante. & ideo restringendum, vt in. c. odia.

¶ In contrarium quòd habeat locum etiam cum tractatur successiue de successione pupilli, probatur, quòd licet pupillus sit inhabilis ad testandum: mori tamen dicitur iam quandoque mori tur testatus, scilicet cum pater sibi substituit pupillariter: vt. l. Papi. §. sed nec impuberis. de inoffi. testa. l. patris & filij. ff. de vulg. & pupi. & instit. de pup. sub. in prin. & l. moribus. de vulg. & pu. ergo patet quòd in alijs casibus dicitur intestatus, nam nõ dicitur quis intestatatus nisi per respectum ad illũ qui est intestatus, veri ficari igitur videtur in pupillo significatum huius adiectiui intestatus. Præterea omnis hæreditas aut nobis ex testamento: aut ab intestato defertur vt. l. j. ff. de peti hæredi. sed hæreditas pupillorũ quibus non est facta per potestatem habentem substitutio pupillaris: ad nos deuoluitur abintestato. ergo & pupilli morientes dicuntur intestati. Præterea quòd dictum statutum habeat locum in pupillo probatur ex mente dicti statuti, quæ est ipsa lex, vnde sufficit licet verba deficiant, de iure pa. l. adigere. §. quãuis. de public. l. de precio. in ratione sui. de adimen. lega. l. iiij. §. conditio facit de libe. præte. l. iij. de condi. & demon. l. in conditionibus primum locum. de iureiur. sed & si possessori. §. sed si rerum. ff. de re iudi. l. in summa. vnde ibi deficiunt verba legis si tñ mens adest: competit tunc vtilis, quæ est datiua respectu legis in qua verba deficiunt, vt. ff. si quadru. pau. fe. di. l. pe. cum enim manifesta est legis intentio: nusquam verborũ interpretatio melior sensu existit: vt. d. l. iij. de li. præte. vnde non licet offendere mentem legis: siue idem sit sensus verborum siue non, vt nota. per glo. C. de legi. l. non dubium. in glo. ij. in versi. sic ergo mentis, sed mens huius statuti si bene inspiciatur fuit cognatis agnatos præponere: per quos (vt dixi) familiaris dignitas conseruatur, & ob hoc lex. xij. tab. & media iuris prudentia nedum quod agnatos præponeret sed solum masculos inuitabat, quia tunc commodius videbatur ita iura constituit: vt hæreditates ad masculos confluerent in sti. de le. agna. suc. §. quod adfœminas. imo per jus prætoriũ quod totum innititur æquitati: cognatis præponebatur ordo agnatorũ vt. ff. si tab. te. nul. exta. l. j. in prin. Senatus igitur consulta vocant inuicem matrem & filios: tamen dictæ leges in pupillis & alijs vt antedicta senatus consulta suas vires habebant. ¶ Præterea magna sequeretur absurditas: quòd dictum statutum non haberet locum in successione pupilli. quia eadem ratione nec furiosi, vel intestabilis ex crimine famoso: quod videtur absurdum, vt ab hæreditate horum mater & alij cognati vocentur exclusis agnatis: quibus non sine causa statutum voluit prouidere.

¶ † Præterea communis vulgi opinio seu vsus loquendi videtur appellare omnem intestatum: illum qui qualitercunque facit exitum intestati, vnde si ita est: non recedamus ab hoc vt. l. anniculus. de verbo. signifi. & de fun. instruc. l. cũ delanionis. §. asinam & de le. iij. l. liberorũ. §. qd tñ Cassius. de sup. le. l. Labeo. §. idẽ Tubero de re. iur. l. semper in stipulationibus. facit qd no. gl. de test. tu. l. si quod nepotes. & si hæc vulgi opinio negetur, aut de ea aliquid dubitatur: super hoc fiat articulus & iudicantur probationes, quibus factis sine dubio verum erit quod dico, & ista pars videtur tutior vt omnium saluetur opinio. Non ob. quod propriè & strictè ille dicitur intestabilis qui est habilis ad testandum: & facit exitum intestati quia concedo in simplici assumptione: sed facta relatione ad causam, & rationem, seu mentem dicti statuti: largior fieri debet interpretatio: potissimè si communis vsus loquendi cum tali interpretatione concurrit. ¶ Concludo igitur ex præditis matrem excludi: & sororem agnatam inuitari ad hæreditatem eandem. Et ita dico & consulo ego Ang. de perusio.

CONSILIVM CV.

1 *Ordo succedendi in hæreditatibus decedentium abintestato qualis sit.*
2 *Mater quando agere possit ad supplementum legitimæ.*
3 *Mater non semper præfertur aliis in successione filij*
4 *Legitima parentum quanta.*

STatuto cauetur quòd si aliquis decesserit † abintestato vere, vel iuris fictione: quòd primo succedant descendẽtes masculi & fœminæ non nuptæ quibus non extantibus succedant ascendentes ex parte patri tantum quibus non extantibus succedant collaterales. videlicet primo fratres & sorores vtrinque coniuncti, exclusa matre: quibus non extantibus succedant fratres & sorores ex vno parente coniuncti cum patruis in stirpem dummodo patrui vnus vel plures succedant immediate. sic & prædicti fratres & sorores ex vno parente coniuncti. quibus patruis non extantibus succedant filij patrui in locum & personam eorum quibus non extantibus succedãt mater filiæ, neptes & proneptes neptæ: quibus non extantibus: succedãt alij proximiores: vt iura volunt. ¶ Contingit ergo quòd filius habens matrem legitimam & naturalem & fratres ex latere materno coniunctos eidem matri legitimam reliquit de qua & sit eã esse contentam: non tamẽ reliquit sibi legitimam integram. In residuo verò instituit sibi hæredes vniuersales dictos fratres vterinos vel alios &c. † Quæritur ergo, an dicta mater possit agere ad supplementum legitimæ, & de iure cõmuni non est dubium quòd sic non obstante quòd in testamento adiecta sint illa verba, quod plus petere non possit. tex. est in cor. vt cum de appella. cogno. §. aliud quoq; capitulum versi. cæterũ si qui hæredes fuerint nominati. dubium ergo hoc casu facit statutum videamus igitur Primò. an dictum statutum valeat quia si non valet: quæstio est sopita. vt ex prædictis apparet si autem est validum: tunc disputationi locus est. Quòd autẽ valeat ostendo quia dictum statutũ quatenus in successione præferri vult matri ordinem agnatorum reducitur ad legem. xij. tabu. quæ suis temporibus viguit: quia non est contra ius naturale. institu. ad tertu. in principio. Senatus enim consultum, & constitutiones nouæ, quæ matrem inuitãt ad filij successionem: sunt iura positiua: & potest eis derogari per statutum. nam & lex. x. tabul. athenienſium: statutum erat validum, instit. de iur. na. §. antepe. de ori iur. l. ij. §. ne diutius. potest enim statutũ & consuetudo legem vincere, & si est consuetudo generalis: generaliter eam vincit, si specialis specialiter eam tollit: vt. ff. de legi. l. de quibus. §. inueterata. communia predio. l. venditor. §. si constat. quod cuiusque vniuer. not. l. item eorum. ij. nota. glo. in. l. iij. §. diuus. de sepul. vio. & incipit quidam hoc intelligunt nota. per doct. in. l. omnes populi. & in. l. cunctos populos. & facit quod habetur in c. j. de constit. lib. vj. ¶ † Nec enim legitima parentum est adeo de iure naturali: quòd matri per statutũ alij nõ possint præferri. nam & olim de iure ciuili cognati præponebantur (vt dixi) imo & per ius prætorium cognatis: præponebantur agnati. si tate. nul. exta. l. j. magna enim ratio facit pro agnatis per quos familiaris dignitatis conseruatur. vt. ff. de ven. inspi. l. prima. §. antepenultimo. ibi publicè enim interest &c. & pro hoc facit quod nota. Cynus. C. de adul. l. prima. de legitima autem descendentium maior est quæstio. de qua plenè no. per Cy. C. de nup. l. sancimus.

cimus. & ibi refert opi. Dy. & Ray. tamen veritas est, quòd etiam in liberis statutum potest inducere prælationem ratiõe sexus, vt præferat masculos fœminis: per bonum publicum conseruandũ dignitatis familiaris. Et quia ista legitima habet de iure ciuili formam, & metã, quod apparet, quia aliter olim, & aliter hodie statuitur. vt. C. de inoffi. testa. auten. nouissima. vnde ius ciuile in ea videtur potentius iuregẽtium: ex quo ius ciuile tribuit formam ar. ff. de accep. l. an inutilis. & ff. de pa. l. si vnus. §. si accep. de iusti. & iur. l. ius ciuile. Idem statutum. contra legitimam potest dispone re mò dificatiuè, extra de testa. ray. & forsan etiam exclusiuè. sicut enim multis ex causis ius ciuile descendentes priuat legitima vt in. d. §. aliud quoque capitulum. ita etiam & statutum poterit. vnaquęq; enim ciuitas abundat in sensu suo, extra de sepul. c. certificari, & facit quod no. per Dy. in. c. indultum. de reg. iur. lib. vj. Restat igitur videre an vigore dicti statuti excludatur mater prę dicta à iure petendi dictum supplementum & quòd non excludatur videtur ex verbis statuti probari quod loquitur solum de decedentibus abintestato: hic autem filius testatus decesit: ergo verba statuti deficiunt, & per cõsequens dispositio. vt. l. si vero. §. de viro. solu. matri. nec enim est recedendum à verbis. vt. l. non aliter. de leg. iij. & maximè in casu proposito, cum dictum statutum sit odiosum, & iuri cõmuni directo contrarium: & sic strictè interpretandum & nullatenus trahendum ad aliquam consequẽtiam vt. ff. de leg. l. quod vero. & in. c. odia. de reg. iur. in. vj. de ver. ob. quicquid astringende. & l. cõstitutionibus. ad muni. per doct. in. d. l. omnes populi & l. cunctos populos. imò nedum q̃ sit trahendum ad consequentiam: sed eius verba accipienda sunt strictè & propriè. vt. ff. de exerci. l. j. §. si is qui nauem. de ver. signi. l. eũ qui vectigal. Cum igitur hic filius testamẽtum fecit sumus extra casum & dispositionem statuti: & sic tanquam casus omissus remanet in dispositione iuris communis. vt. ff. de lib. & post. l. cõmodissimè. † Contrarium videtur de iure dicendum, q̃ hic mater non habeat ius petendi supplementum quia legitima parentum est tertia portio eius quod habituri fuissent abintestato, vt in cor. de trien. & semis. §. j. no. per gl. in. d. autẽ. nouissima. sed hæc mater abintestato nil erat habitura propter existentiam fratrũ. ergo apparet quod nihil est sua legitima. vnde in ea nõ cadit supplemẽtũ legitimę: ex quo ponim' priuationẽ totius legitimę. Prẽterea quis dixerit filiũ insuccesibilẽ petere posse legitimã: certe nullus. & ideo nec supplementum: quia nullam legitimã debet habere. & ideo dixit Gul. q̃ vbi filius cui aleg. de iur. debetur legitima, insuccesibilis est, vt quia deportatus, vel de ordine fratrum minorum qui est hæreditatis incapax. per cle. exiui de paradiso. q̃ aliorũ fratrum legitima augetur: & talis filius pro mortuo iudicatur quo ad potentiam in aliquo succedendi: vt ipse ponit in dicta auf. nouissima. & idẽ tenet Bart. in. l. j. §. si pater. ff. de cõiung. cũ eman. libe. Et ideo si statutũ disponeret quòd filia dotata nõ succedat superstitibus masculis: nemo dicit eam posse petere supplementum legitimę: ex quo excluditur à potentia succedendi. vnde totum residuum erit masculorum, per nota. per Guli. in. d. auf. nouissima. ita igitur in ꝓposito, mater erit exclusa: quia nõ debetur legitima ei qui non potest ab intestato succedere, vt dictũ est. Et ita dico & consulo ego Ange. &c.

CONSILIVM CVI.

1 *Donatio generalis de omnibus bonis præsentibus & futuris an valeat.*
2 *Donatio an dicatur simulata: si donator postea bona donata possideat.*

VAdam mulier donauit inter viuos cuidã omnia iura & actiões, quæ & quas habebat in bonis sui filij: & generaliter omnia alia sua bona præsentia & futura: & iurauit non venire contra, & ipsa bona constituit se precario nomine donatarij possidere, & tempore cõstitutionis dicti precarij: dicta domina possidebat dicta bona dicti olim filij sui, deinde dicta bona dicti sui filij alijs vendidit vel alio modo distraxit. Quæritur ergo, quis eorum in dictis bonis sit potentior.

SVper dicto facto dubitatur de duobus. ¶ † Primò an illa donatio facta generaliter de omnibus præsentibus bonis, & futuris, vale at quo ad futura. quidam enim dicunt quòd non quia per eam impeditur libera factio testamenti: & sic reprobata à iure, vt not. in. l. vlt. C. de pac. Ego sum solitus legendo tenere oppositũ: quia non est verũ quòd impediatur libera factio testamenti si bene adu ertatur, quia hęc nõ est, ergo non impedit. declaro. non enim tractamus de futuris: sed solum de bonis præsentibus quæ mulier possidebat tempore donationis de quibus donatio valuit ni si alia ratio infirmandi eam subsistat. Cum enim bona præsentia sint à futuris realiter & essentialiter separata: licet non valeret in futuris: valet tamen in præsentibus, sicut dicimus in donatione quæ fit vltra modum legitimum, quia valet vsque ad. ccccc. solidos solum tenet in reliquo vitiatur, vt. l. sancimus. C. de dona. nec enim vitiatur vtile per inutile, cum vnum ab alio separatum est, vel separari potest, vt. ff. de cõsti. pe. sed si. x. &. l. pecuniæ. &. l. vsuras. de iur. do. siue generalis. & de ver. ob. l. quæ extrinsecus. & eo. tit. l. j. §. sed & si mihi. de reg. iur. c. vtile lib. vj. & ibi plenè per Dy.

¶ † Secundò potest dubitari. an dicta donatio præsumatur simulata seu facta in fraudẽ, ex hoc q̃ donatrix postea per plura tempora dicta bona possedit. Et videtur q̃ sic in. d. l. sicut. §. si superuacuum. ff. qui. mo. pi. vel hypo. sol. de acqui. hære. l. is qui & l. si quis. in ff. C. de natura. li. & per Cy. C. de repu. hære. l. ij. Sed cõtrarium est verum quia simplex possessio venditoris vel donatoris post contractum nullo alio concurrente: non inducit simulationem: nec fraudis præsumptionem, vbi tractatur solum de præiudicio concedentis. vel etiam tertij priuati hominis. vt. ff. si quis à pa. fuer. ma. l. nõ vsq;. & hoc tenet Bart. ff. de dona l. post cõtractum in vlt. q. ¶ Nec ob. §. supuacuum. qui videtur dicere totum oppositum, quia ibi cum possessione continua decurrebat aliud scilicet cessatio solutionis debiti facta per debitorem, secundum veram lecturam: quia debitor pignus venderet & satisdaret creditori de precio. vnde si debitor asserit se vendidisse, ex quo se reperit in possessione pignoris: & creditori non satisfecit præsumitur venditio simulata, quia non est verisimile quod si vẽdidisset precium recepisset: & creditori satisfecisset. quia igitur creditori non satisfecit est verisimile quòd pretium non recepit: & sic non vendidit. & idem no. C. de remis. pig. l. fi. Item non obst. C. de distrac. pigno. l. & qui sub imagine. vbi si creditor qui vendidisset dicit se pignus per suppositam imaginariam personam, post contractum venditionis possedit: præsumitur venditio simulata, quia ibi hoc inducit suspicio, quæ oritur ex submissione tertiæ personæ, quæ pro creditore possedit, tunc enim dicitur possidere latenter: ideo fraus præsumitur, de admi. tu. l. non existimo & probatur expresse. ff. de auc. tu. l. pupillus. §. pupillus. versicu. sed si per interpositam. & facit optimè quod me. causa. l. si per impere sionem, in fi. &. C. de cõtra. iud. tu. l. j. in fi. Posset etiã responderi q̃ oẽs dictæ leges loquuntur in prohibitis rem tenere velut sibi concessam si vero non tractaretur de præiudicio tertij priuati sed fisci: tunc longa possessio donantis vel vendentis post contractum: fraudis induceret præsumptionem. sic intelligo quod nota. ff. de dona. l. post contractum. ibi per Barto.

¶ Cõcludo igitur ex præmissis, dictam donationem valere quo ad bona filij, & alia bona præsentia. & ideo quia in donatarium possessio est translata per constitutionem precarij: vt. l. quod in eo. ff. de acquirenda possess. est translatum & dominium quod pene donantem erat, vt. l. traditionibus. C. de pact. & ideo eius causa est potentior, quam illius cui secundo loco bonorum distratio facta est, vt cum ab eodem ambo causam habeant. ff. de publ. l. siue autem. §. si duobus. & ibi plene not. Ego Angel. de vbaldis legum doct., &c.

CONSILIVM CVII.

1 *Appellari quando possit à sequestro à iudice facto.*
2 *Possessio rei sequestratæ perditur per sequestrum generale.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sententia diffinitiua nulla fertur: nisi prius libellus offeratur.

IAcobellus & lucas Ioannis fuerunt in iudicio inuicem protestati: vt nullus auderet turbare alterũ in tenuta,& possessione cuiusdam rei quã vnusquisq; ad se pertinere & possidere iusto titulo contendebat: deinde sine alia oblatione libelli iudex (vt ita dixerim) leuato capite vtriq; statuit terminum ad probandum de iure suo. Deinde dictus iudex ad petitionẽ dicti Iacobelli fructus dictæ rei sequestrari facit: necnon ex suo officio aduersario dicti Iacobelli nullo modo citato: asserẽs dictus iudex in dicto sequestro se illud facere iusta,& rationabili causa,& æquitatæ motus: ne dictæ partes ad rixam veniant & ad armaquo sequestro pro parte Lucę extitit appellatũ: & de nullitate dictũ. Quæritur igit an hoc de iure poterit fieri: attenta quadam constitutione Reuerẽdi in christo patris & domini nostri abbatis &c. maioris moñ. tunc disponente: vt nemini liceat appellare ab aliqua interlocutoria, decreto, vel mandato vel aliquo alio actu tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis: nisi à diffinitiuis sententijs vel habẽtibus vim diffinitiuæ, vel ab alijs quæ non possint in diffinitiuis sententijs reparari.

1 DIcta constitutio directa est † contra ius canonicum, & partium contra ius ciuile rite intellecta. nã de iure canonico ab omni grauamine est licitũ appellare: licet reparabile sit extra de appell. c. vt debitus. C. quorũ appel. nõ reci. l. ante sentẽtiæ. & ibiper Cy. & ff. de appel. reci. l. ante sentẽtię. qa igit dicta cõstitutio est directè cõtraria iuri canonico: strictè interpretãda est, & ad casum similem non porrigitur, vt. ff. de verb. ob. l. quicquid astringendæ. ad munic. l. constitutionibus per doct. in. l. omnes populi. & in. l. cũctos populos. cum igitur dicta cõstitutio prohibeat solum appellare: non prohibet ius dicendi sentẽtiam nullam: quia hoc est ius diuersum, vt. l. nã & si sub condi. § rumpendo. de iniusto testa. de appel. l. si expresim. sed dictum sequstrum sine dubio nullũ est. ¶ Primo. quia parte non citata emanauit sequestrum vbi fit causa cognitionem desiderat: ergo partis præsentiam veram vel fictam. de mino. l. in causæ. § causa cognita. de offi. procõ. & leg. l. nec quicquàm. § de plano de iudi. de qua re. C. si per vim vel alio modo. l. j. & . l. fi. ff. de adop. l. nam ita diuus. cum toto generali in
2 de sumpto. † Hoc etiam probatur apertius, quia per sequestrum generale perditur rei sequæstratę possessio in dubio, ne custodiæ causa appareat iudicem in mente gessisse, & fecisse sequestrum: non vt possessio perderetur, vt no. glo. in. c. j. de sequestra. pos. & fru. in ver. sequestrari. &. C. de prohibita sequest. pecuniæ. l. vnica licet aliter Iac. de are. & bar. sentire videantur. ff. de acqui. pos. l. in tereſſe puto. Sed fundãt se ex. l. iij. § fi. eo. tit. quæ nil facit: imo potius pro quia loquitur de immissione. s. ex primo decreto.

¶ Constat autem interlocutoriam iudicis vt rescriptum imperiale aut pape esse nullã, propter quã parte nõ citata alij possit auferri possessio, vel alius in possessione turbari primum patet. C. vnde vi. l. meminerint. secundum probatur in. d. l. fi. C. si per vim vel alio modo. imo magistratus auferens, punitur, vt no. glo. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. Itẽ est nullum: eo quia ex officio factum est, iudex enim ex suo officio moueri nõ debuit, vt in. d. c. j. cõiũcta gl. ibi posita in ver. ꝓ suo arbitrio. Sed videamus si possit appellari etiam si pars citata esset & videtur ꝙ non: quia reparabilis etiam est effectus, & sequestratio resultans à diffinitiua.

3 ¶ Contrarium videtur verum de iure. nam dicta constitutio requirit posse reparari grauamina, sed in proposito nulla diffinitiua potest proferri rebus sic se habentibus: cum ibi nulla contestatio nullusq; libellus oblatus sit ergo &c. vt. l. prolatam. C. de sen. & de lit. contest. auten. offeratur. & licet ad diffinitiuã nullus posset venire, quid ad rem cum per sequestrũ perdatur possessio (vt est dictum) ergo appellatur, sicut quando immissio ex secundo decreto, quia appelatur de iure ciuili vt no. Dy. in. l. si finita. § iul. de dam. infec. & Bar. in. d. l. ante sententiæ. ff. de appel. reci. licet à sententia primi decreti non appelletur: propter modicum præiudicium quod infertur, vt in dictis iuribus no. per doctores præ dictos. Item quia commodum potest esse valde magnum, vt insti. de interdict. § commodum. quod commodum medio tempore. id est post sequestrum ante diffinitiuam ablatum: reparari est impossibile. de cap. & postli. reuer. in bello. §. factæ. Item vbi omittitur ordo petitorij & possessorij: licite appellat, vt. C. de appel. l. j. cum ergo in casu isto indebitè & iniustè possessio auferatur: etiã de ciuili non est dare rationem. & hoc tenet Bar. in. d. l. ante sententiæ in. iij. q. ¶ Nec ob. ꝙ ista est sententia interlocutoria & modici præiudicij, cum possessio sit penes sequestrum modico tempore duratura: vnde non videtur posse nullo modo appellari: sub mota quæstione etiã de iure ciuili. vt. C. si de momẽ. pos. fu. ap. l. j. quia dico non esse modici præiudicij propter commodum quod aufertur (vt dixi) & licet sit modici, non sequitur ergo nõ appellat sicut nec à sentẽtia lata in momẽtanea possessione: qa imo appellari potest nec illa lex dicit oppositum, sed quòd non obstante appellatione sententia sortitur effectum: nam appellatio à diffinitiua tollit effectum sententiæ: vt. l. j. in fine. ad tertul. ff. de insa. l. furti, sed nõ appellatur ab interlocutoria, nisi vsquequo sequatur victoria. ¶ Concludo igitur ex præmissis, dictam sentẽtiam sequestri fore nullam & causam nullitatis sine scrupulo agi posse: & hæc via & plana & tuta est. Item posse à dicta sentẽtia sequestri appellari. hoc suadet equitas & contradicit sequestro certis casibus exceptis, vt. l. vnica de prohi. sequestra. pec. & cle. j. de sequestra. pos. & fruc. per arguendi, plenissime vltra omnes. xj. q. j. quia res, & inter casus permissos est: cũ duo possidere se contendunt, & ob hoc scandalum de leui potest insurgere. ff. de vsufru. l. æquissimum. per glo. & Innocen. in. c. j. de sequestra. pos. & fru. & in. d. c. quia res per arguendi, quia summatim saltem de hoc debet constare iudici quòd scandalum possit insurgere, & subsit timor armorum, & in hoc discutiendo, requiritur partis præsentia cum de eius præiudicio tractetur vt dictum est, nec creditur verbis iudicis asserentis ita esse: nisi quatenus constat ex actis, vt extra de proba. c. quoniam contra falsam. Et ita consulo ego Ange. de vbaldis &c.

CONSILIVM CVIII.

1 *Clausula si non valet &c. an habeat locum etiam rupto testamento prætheritione filij*
2 *Clausula si non valet iure testamenti &c. quid operetur.*
3 *Testamentum quando infirmetur facto testatoris & qualiter.*

ISta quæstio principaliter habet duo pũcta. ¶ Primum est, an illa clausula habeat locum rupto testamento præteritione filij. Secundus est. an habeat locum rupto testamẽto præteritione post humi: de quo testator nullatenus cogitauit sicut fuit hic. Tertius punctus est. an habeat locum rupto testamẽto præteritione post humi: de quo testator non cogitauit à principio: sed posteaquam natus est posthumus: per tot annos post natiuitatem posthumi superuixit, quòd potuit testamentum mutare, & non mutauit: sicut fuit in quæstione proposita. ¶ † Nunc ad primum reuertor, an illa clausula vendicet sibi locum rupto testamento præteritione filij, & ista est quæstio valde antiqua inter glo. nostros. Cy. tenet quòd non in auten. ex causa. C. de libe. præte. in fi. idem tenet in. l. ex filio. de leg. iij. vbi dicitur casus. cũ enim filius præteritus in aliquo non sit honoratus: ergo nõ potest ab eo fideicommiss. relinqui. C. de fideicommiss. l. ab eo. C. cõi. de leg. l. j. in fin. de leg. iij. l. sed & si sit. in fi. de le. j. l. plane. ij. in fi. & hanc opinio. tenuit la co. de are. quia testamentum in aliquo valet, scilicet quo ad legata ergo deficit illa conditio si non valet &c. valet enim testamentum in parte vnde sufficit vt non dicatur existere conditio de re. dub. l. si is qui. cc. §. vtrum. hanc etiam opinio. tenuit Ray. de for. & Gul. de cu. Dy. vero & Cy. & Bart. tenent oppositum. fundat se Dy. quia omia relicta in defectum testamenti: videtur relicta à venientibus abintestato: & datur hæreditas per fideicõmissum hęredi scripto. nam illud operatur illa clausula, quòd repetitio à venientibus abintestato. ff. de testa. l. ex ea scriptura. & ibi not. ff. de iur.

de iur. codi. l si quis cum nullum. &. l. conficiuntur. in princ. & ibi per glo. Et pro casu huius quęstionis allegat Dy. l. codicillis. §. fi. de leg. ij. & pro ista opi. est etiam casus secũdum vnam lec. ff. ad. l. si patroni. §. fi. & hanc etiam opi. tenuit Iac. de belui. in publica disputatione. per. l. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicommiss. lib. vbi est vere casus in terminis pro illa opinione cuilibet rectè intuẽti. Non obstat quòd à filio præterito non potest legari, vel fideicommitti. vt. l. ex filio. cũ non sit in aliquo honoratus: vt. l. ab eo. quia concedo quòd non potest ab eo in specie relinqui. sic loquitur. d. l. ex filio. sed in genere sic. & ita procedit quæstio nostra. Ratio differentiæ est quia in specie filius in nullo honoratus est: ergo in nullo grauatur, sed in genere virtute illius clausule bene est honoratus: nam per illã clausulã omnes venientes abintestato: videtur ad dictã hæreditatem inuitati per testatorem in defectũ testamenti: vt. d. l. si quis cum nullum. inter quos est ipse filius. vnde non mirum si tanquã inuitatus in genere vnà cum alijs ad fideicommiss. pariter tenent. & istã partem ego semper tenui legendo & etiã consulendo pluries, & cũ hoc anno occurrisset mihi de facto perusij ita iudicaui, de consilio quamplurium eximiorum doc. Non obstat ratio Ia. ꝙ nõ est purificata conditio: quia testamentum valuit & valet saltem quo ad legata & multa alia. vt in auf. ex causa. quia non valet etiam quo ad legata reliqua: sed ea quæ valent sunt valida autoritate dictæ autenticæ. secundum Cy. qui ita respondet in. d. auf. sed si hæc responsio esset vera: iam non peterentur legata actione ex testamento: sed conditione ex illa auf. quod videtur falsum, vt ibi no. quare respondeas quòd illa clausula si non valet &c. exponitur id est quatenus non valet: vt. ff. de leg. j. l. stichum qui meus erit. & ibi per Bar. & per eundem in. l. j. ff. de iur. codic. & in auf. ex causa prædicta, cum ergo institutio sit nulla: in causam fideicommi conuertitur. & hæc de primo puncto sufficiãt. ¶ Venio ad secundum an dicta clausula operetur rupto testamento agnatione posthumi, de qua testator non cogitauit: & dicendũ est quòd non. sicut nec habet locum authen. ex causa. nõ est enim verisimile testatorem voluisse suos filios successione priuare: si eosdem cogitasset habere, & ideo omnia quæ testator verisimiliter non reliquisset nec disposuisset si sciuisset sibi filias nascituras irrita. ff. de testa. mili. l. militis codicil. §. j. &. ff. de li. & posth. l. titius. in prin. C. de testa. mili. l. sicut &. l. si cũ vel in vtero & est casus in terminis de relictis factis in codi. in. l. pe. in prin. §. fi. ff. de iur. codic. & e. ti. l. fiq. s in graui. & ꝙ hac parte facit. ꝙ no. C. de fideicommiss. l. cũ acutissimi. &. C. de insti. & substi. l. generaliter. ¶ Venio ad tertium quod inuestigare est, inuenio determinatum in suis proprijs terminis per nostros maiores: & videtur prima fronte dictam clausulam etiam hoc casu nil operari, nam testamentum valuit totaliter ab initio cũ posthumus nullus esset tempore testamenti: & eius natiuitate incontinenti ruptum est testamentum: vt. l. j. C. de ori. iu. &. l. j. C. de posthu. nec illa clausula in puncto natiuitatis potest dici ꝙ aliquid operetur: ex quo preteritio fuit facta ab ignoráte: vt superius est probatum. si quis dicit testamentum iam ruptum recõualescere: interrogo eum quis insufflat vitæ spiritum in tale testamentũ iam ruptum. certè nullus: & ideo si testator sciuerit postea sibi filiũ natum, & potuit testamentum mutare licet non mutauerit: ex hoc solo non potest dici testamentum reconualescere: quod totaliter ruptum est. In contrarium est casus, coniuncta gl. ij. ff. de testa. mili. tractabatur. vbi dicitur ꝙ testator qui superuicit & potuit testamentũ mutare & non mutauit: videtur velle in prima volũtate decedere: & ipsum firmare. si ergo videtur ipsum firmare ergo de posthumo de quo non cogitauit nõ videtur curasse. sed vbi testator non curat de posthumo quem sibi nasciturum ignorauit. & istud constat. idem iuris est, quo ad obseruãtiam & valorem testamenti & codicillorum testamenti ꝙ in filio iam nato à sciente præterito. tex. est sing. in. l. qui iure. ff. de testa. mili. Quid dicimus, difficile est: & altius exordior istũ passum. & dico ꝙ aut testamentũ validũ ab initio testa toris facto infirmatur: aut absque facto testatoris. ¶ † Primo casu quando infirmatur facto testatoris: aut infirmatur exceptionis ope: vt testator se dedit ad rogandum: & tunc posteriore voluntate testatoris declarante primum testamentũ velle valere: facit istud testamentũ reddidisse integrum: tam quo ad agendum: quam quo ad excipiendum. confirmatur enim tale testamentum per omnia sic ruptum illatũ: voluntas declaratoria debet saltẽ quin que testes habere, vt. ff. de secun. tabul. l. qui ex liberis. §. testamento. j. respon. cõiuncta glo. in ver. alijs literis. Si vero testamentũ ipso iure ruptum est nullum: quia testator fecit post primum testamentũ secundũ: tunc nõ confirmatur primũ ex posteriori voluntate: sed tantummodo paratur exceptio contra institutos in secundo volentes hæreditatem aduocare. vt. d. l. qui ex liberis. secundo respondeo. Secundo casu principali. quãdo testamentũ rũpitur ipso iure absque facto testatoris, quod contingit eũ: rumpitur agnatione posthumi. vel cum ante testatorẽ moritur scriptus hæres: & tunc si per aliqua indicia constare potest ꝙ testator voluit cũ eodem testamento decedere. vt quia dixi vt iam sed ci tale testamentũ quod volo valere. vel alia verba æquipollẽtia protulit: recõualescit testamentũ ruptum agnatione posthumi: de quo testator nõ cogitauit. tex. est in. l. iij. &. l. idẽ fiet. ff. de testamen. mili. & si dictis. ergo nuda voluntate cõficitur testamẽtum contra. l. hac consultissima. quæ nuditas solẽnitatem requirit. Respondeo. non est mirum quia non confiscitur de nouo: sed iam confectum & infirmatũ validatur: quod facilius fieri potest: vt. d. §. testamento. Si autẽ dicta indicia non apparent. sed solum allegatur ꝙ testator potuisset mutare testamentum si voluisset non sufficit nec recõualescit. imo potius videtur testator eum dicta voluntate prima velle decedere tex. est rectè & sane intellectus vt. d. l. tractabatur. & ita intelligo quod alias cõsului in simili casu scilicet quod testamentum agnatione posthumi preteriti ruptum reconualescit: ex quo testator tanto tempore superuixit: & hæc de tertio sufficiant: & omnia prædicta sunt subtilia & notanda. In facto tamen asseritur mihi: ꝙ dicti tres filij vltimi nati ex tertia vxore decesserũt in pupillari ætate: & oẽs superuixerunt post plures annos à tempore mortis patris: superstire matre & auo materno, qui nunquam assumpserunt tutelam nec alium tutorem ordinare potuerunt dictis filijs pupillis, & quòd primus filius ex prima vxore natus tenet & possidet bona illorũ. vnde si ita potest dictus filius primus tam matrem quæ infra annum nõ suscepit tutelam: nec tutorem alium petijt ordinari à petitione hæreditatis ipsorũ excludere. vt. l. ij. §. confestini. ad tertul. quã etiã auũ: qui elapso primo anno ad successionem ipsorũ inuitabitur propter matrẽ excluſam: & infra sequentem proximũ annũ nec ipsam tutelã assumpsit: vt. l. sciãt C. de le. hære. Et si dicis quẽ tutorem potuit petere ordinari eisdem. cum ipse tutor esset legitimus: & legitima tutela omnẽ excludit preter testamentariã. Respondeo potuit petere ordinari matrẽ, quæ eũ prẽcedebat in gradu, vt in autẽ. matri & auiæ. C. quãdo mulier tu. offi. fungi potest. & si nutrix esse nolebat, ipse tutelã debebat assũmere & facere inuentariũ quia ergo nõ fecit excluſus est: vt. d. l. sciant. Nec ob. ꝙ matre nõ petente tutorẽ, succesio defertur proximioribus in gradu: vt. l. ij. §. fin. ad tertul. & auus est proximior ergo ipse debet succedere, quia cõcedo: nisi in gradu proximior in sequenti annuali negligentia cõuincatur sicut fuit in proposito auus iste. & hoc tenet Bar. qui pe. tu. l. nepotibus. Et ita consulo ego Ang. de vbal. &c.

CONSILIVM CIX.

1 *Institutio si facta sit de duobus filijs, & si alter decesserit in pupillari ætate: alter ei substituitur, an vno decedente alter possit de omnibus testari.*
2 *Substitutio facta de ecclesia: dicitur compendiosa.*
3 *Vxor dicitur socia diuinæ & humanæ domus.*

QVidam patronus vannis habẽs duos filios. s. Angelum & Ioannem. Item habens quatuor sorores. s. Checã. Vannam, luciam, & Angelelã. Item habens matrẽ nomine Claram. veniẽs ad mortẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

fecit testamẽtum.in quo dictos filios suos hæredes instituit vniuersales,& si aliquis ipsorum filiorũ & hæredũ moreretur in pupillari ætate sine liberis hæredibus de suo corpore descendentibus superuiuentẽ instituit,vt superuiuens hæres sit,& si omnes decesserint in pupillari ætate sine liberis de eorum corpore descendentibus,instituit suos fideicommissarios & suos executores hæredes.& iussit voluit & mandauit ꝙ omnia bona dicti testatoris vendantur per dictos suos executores:& dentur pro anima ipsius testatoris,adiecitq; ꝙ Clara eius mater,Checa, Vana, Lucia.& Angesela,quæ sunt sorores prædictæ inter se omnes medietatem dictorum bonorum habeant.& si dicti Ang.& Io. hæredes dicti testatoris morerentur sine liberis de eorum corpore descendentibus quandocunque,tunc reliquit vnam ecclesiam edificandam cum certis possessionibus. Tractu temporis decesit vnus ex filijs prædictis Angelus in pupillari ætate, deinde alter scilicet Io.qui veniens ad mortem fecit testamentũ:in quo certo modo disposuit de omnib⁹ suis bõis olim sui patris. ¶ Quæritur de iuribus testamenti.nunquid in omnibus dictis bonis libere testari potuerit:presertim quia primus testator scilicet pater secundi testatoris reliquit suam matrem scilicet Claram dominam & massariam domus dicti testatoris: & etiam omnium suorũ bonorũ in vita:donec castè & honestè vixerit.

1 IN dicto testamento continetur. ¶ † Primo subsstitutio pupillaris reciproca facta filijs pupillis de seipsis adinuicem:& hæc expirauit in persona Io.per pubertatem Io.vt insti.de pu.sub.in fin. prin.§.igitur in pupillari.sed in persona angeli qui primo decessit in ætate pupillari vendicauit sibi locum substitutio.& ius cuius vigore dictus Ioan.ad solidam hæreditatẽ dicti Angeli est vocatus,velit,nolit:ex quo agnouit hæreditatem paternam:de acqui.hære.l.qui patri.C.de iur. delib.l.quidam eulogio. & excludit dictus substitutus impuberi matrem impuberis:quo fuit substitutus expresè pupillariter:vt.C.de impu.& alijs substitutio.l.precibus.de testa.si pater.lib.vj de inof.te.l.§.Pap.sed nec impuberis.& capit taliter:substitutus non solũ bona impuberis à dicto testatore acquisita:verum etiam omnia alia vndecunq; quæsita:vt.ff.de vulg.& pu.l.Cẽturio. ¶ Secũdo cõtinetur in dicto testamẽto alia substitutio pupillaris expresè facta de fidei cõmissarijs executoribus dicti pupilli:si omnes in pupillari ęta te decesserint:& hæc expirauit quia non est purificata: quoniã non decesserunt omnes in pupillari ætate:quod est necesse:quia 3
quãdo fit substitutio cum subiectione dicti nominis collectiui non habet locum pupillaris nec fideicommissaria: nisi existat cõditio in personam vtriusque:vt.l.pe.C.de impu.&.alijs substi.aut saltem in persona vltimi decedentis:vt ff.ad trebelli.l.hæredes mei.§.cum ita.secundum verum intellectum. quia igitur persona Ioan.hic vltimo loco decedentis emanauit substitutio pupillaris per pubertatem dicti Ioan.(vt dictum est) frustra de
2 hac secunda substitutione tractatur. ¶ † Tertio in dicto testamento continetur substitutio ex se certa facta:de ecclesia ædificanda cui relictæ sunt certæ possessiones:& illa est compendiosa:nec coarctata ad tempus certæ ætatis.quia igitur sine filijs decesserunt:& sic euenit dictæ substitutionis conditio:ecclesia edificanda consequetur relictum dictarum possessionum:licet verba testamenti prædicti in dicta parte multum sint ineptè concepta,quæ ineptitudo causatur ab ignorantia scriptoris. Sed hanc fuisse mentem testatoris quilibet sani capitis interpretaretur.stãdum est ergo menti & voluntati testatoris:non obstante inepta aut vitiosa scriptura.vt.ff.de hære.instit.l.j.§. finautem.C. de testa.erro.& facit de condi.&demonst.l.in conditionibus primũ locum sic dicta ecclesia poterit tanquem substituta capere vniuersum:quia fuit substituta ex re certa per verbũ relinquo:quod est obliquum,vt.ff.de hære.l.ex his verbis no.in cor.de hære.& fal.§. si vero nulla,& substitutio facta ex re certa per verbum obliquum nunquam ad vniuersum porrigitur:vt.ff.ad trebelli. l.cogi.§.& generaliter & ibi per Dynum.& Barto.in.d.l.Centurio.Restat igitur quòd exceptis dictis legatis in dicto testamento factis:tota hæreditas dicti testatoris primi pertinet ad Ioan.potuit ergo dictus Ioan.de ea testari pro libito voluntatis:tanqum de rebus suis.dummodo dictæ Claræ legitimam reliquerit quæ est tertia tertiæ:qua priuare non potuit eam nisi ex causa:vt in.§.aliud quoque capitulum.in cor.vt cum de appellatio.cogna.Restat igitur nunc videre, quid sit habitura dicta mater de bonis dicti primi testatoris:quæ vocatur Clara.virtute relicti primi sibi facti per filium qui eam reliquit dominam & massariam domus suæ,& omnium bonorum suorum in vita sua,dum castè & honestè vixerit,& istud est valde dubium in relicto facto matri licet in relicto facto vxori hodie secundum consuetudinem scriptam in curia vul.viuentibus filijs institutis interpretamur solum alimenta deberi: & hoc filiorum fauore:vt not.in authen.quòd locum.C.de secun. nup. & hanc quæstionem tetigit Barto.sed non soluit.ff. de lega.iij.l.titia.in fin.credo idem quòd in relicto facto vxo.quia illam præeminentiam habet mater testatoris in domo quam vxor, & longe maiorem ratione reuerentiæ quam filius habet erga matrem:vt ff.de obse.l.honor.& ratione obedientiæ:quam filij parentibus exhibere tenentur.ff.de iusti.& iur.l.veluti de nupt.§.si vero expectet. columna quarta.vnde ex eo quod reliquit eam dominam de hac dominatione videtur sensisse id est præeminentia quadam quam in vita filij habebat.sicut & cum maritus suam vxorem reliquit dominam: de hac dominatione intelligitur: nec adijcit verbum illud & fructuariam quia de illa præeminentia intellexisse videtur.vt not.Specu.in titu.qui si.sint legi.§. primo.versi.quid si vir.Barto.in.d §.titia.& ex eo quòd reliquit eam fructuariam fauore filiorum:interpretamur tale relictum non importare plenum vsumfructum sed alimenta: quia non est verisimile suos filios quos vniuersales instituit hæredes: & predilexit singularibus legatarijs:voluisse habere nudam proprietatem,& singulares legatarios vsumfructum,qui multoties ex fructu longeui temporis extimatio,nudæ propietatis ascendit,sicut nec intuendo voluntatem defuncti & eius contemplationem secundum ordinem dilectionis:quem semper sequi debemus:vt.l.publius.§.primo.de condi.& demonstra.cõsuetudo interpretatur in vxore fauore filiorũ solum ad relictum alimẽtorum viuentibus filijs:tale legatum extendi.ita etiam dicam in matre propter identitatem rationis.ff.de legi.l. non possunt: de fonte.l.j.§.hoc interdictum,& nedum quòd in matre sit eadem ratio imo fortior:quia magis quis ad vxorem quam ad patrem vel matrem afficitur.vnde scriptum est quòd relinquet homo patrem & matrem & adherebit vxori suæ. † Item vxor socia est diuine & humanæ domus.C.de cri.expi.hæ.l. aduersus. ff.de ri.nupt.l.j.C.de iudeis.l.nequis.C.ad muni.l.fin.§.secudo. quòd in matre non reperitur.si igitur in vxore:hoc est ergo & in matre multo fortius.vt.C.de sacrosan. eccle. authen. multomagis.& hæc vendicant sibi locum filijs viuentibus. sed an eis non viuentibus amplietur legatum:vt sic dicta mater plenum habeat vsumfructum.dico quòd sic:quia dictum legatum fuit factum dictæ dominę Clarę donec castè & honestè vixerit.& sic est conditionale,non autem est vnum:nec semel cedit dies dicti legati:sed plures scilicet in principio cuiuslibet anni.nam pro primo anno est purum : pro sequentibus conditionale : & est legatum annuum.ff.de annu.leg.l.cum in annos. ¶ Mortuis ergo filijs incipit deberi ab hæredibus filiorum qui sunt & fuerunt extranei quo ad primum testatorem:& nunquam fuit debitum à filijs prædictis:illud quod debetur ab hæredibus filiorum de leg.j.l.si fundum.§.si pater.vnde secũdum tempora variatur propter diuersitatem personarum:in quibus non est vniformis cõditio neque fauor.ff.de annu.le.l cum in annos.cessante igitur fauore filiorũ propter quem talis restrictiua interpretatio est assumpta:cessabit & fauor,& interpretatio predicta: & secũdũ significatũ propriũ verborũ dictum legatũ debebitur.s. vt plenũ habeat dicta Clara vsumfructũ.ff.de pac.l. quod dictũ de test.l.hac consultissima.§.ex imperfecto & auten. hoc inter. ¶ Cõcludo igitur ex predictis,dictã clarã debere habere pleno iure tertiã partẽ dictorũ bonorũ pro legitima debita iure naturę nisi alia iusta ratio eã excludat,quia fuerit ingrata,vel alius eam pręcedat in gradu,& de residuo bonorũ debere habere vsumfructum

fructum:dum viuat castè & honestè reliquum vero relinquere potuit dictus Ioan.cui voluit:exceptis rebus relictis per patrẽ eius in suo solenni testamento:vbi vero dictę Clare nulla legitima deberetur dum viuit castè & honestè:debet habere vsumfructum integrum omnium bonorum olim dicti primi testatoris.Et ita dico & consulo ego Ange.

CONSILIVM CX.

1 *Frater an succedat sorori in feudalibus:quæ ei ex linea paterna obuenerũt*
2 *Successio in feudis vnde orium habuerit.*
3 *Successio in feudis quem habeat ordinem.*
4 *Feudum ad descendentes deriuatur:sed nõ in transuersales transmittitur.*
5 *Frater an succedat fratri in feudo.*
6 *Feudum agnationis communis an transmittatur ad fratrem vterinum.*
7 *Decedere non dicitur sine hærede qui fratrem habet.*

SAnctissima & illustrissima Regina super puncto mihi transmisso per vestram inclytam maiestatem,quid de iure sentio declarabo:non audacter loquens:sed saluo semper consilio iudicij sanioris.ff.qui.po.in pig.ha.l.Claudius fœlix & salua ratione recti sermonis de au.& ar.leg.l.Plaucius & præcipuè salua ratione sanctitatis supremæ iusticiæ cui(teste Aristotele) non potest vespertina vel matutina stellarum claritas comparari:cui me humiliter submitto & intime recommendo.casus ergo talis proponitur:soror solo fratre vterino superstite decesit. † Quæritur vtrum in feudalibus quæ sorori ex paterna & non ex materna peruenerunt.dictus frater succedat an vero reuertatur ad propriam domum,seu fiscum.& antequam veniam ad conclusionem:quædam euidentialia præmitto,quia reprehensibile est loquenti si vocem propriam ignoret:& prius determinare, quã terminos intelligere quæstionis.ff.de testa.l.domicius.C.de trãs act.vt respondeam. & ideo bene est priusquam ad dubij solutionem veniamus:pauca de significatione verborum loqui.ff.si cer.pet.l.j.principia igitur artis oportet scire aliàs & principiata processus ignorare necesse est.ff.de iu.l.j.in princ.de ori.iur.l.j. cum similibus.Dico igitur,quòd feuda cũ nascerentur in vsum inceperunt deduci:& non habebant certam soliditatem nec vllus successorius ordo in feudis erat manu aliaerant beneficia.nã conferebatur,manu adimebatur libera potestas erat dominorum feudatarios deuestire:manu omnia hæc à dominis gubernantur id est propriæ voluntatis potestatis & imperio.sic in simili loquitur lex.ff.de ori.iur.l.ij.de iust.& iu.l.manumissiones vestigium huius rei est hoc modo in peculio:cui voluntas domini dat principium: imponitque finem. de pecu.l. peculium nascitur.&.l.non statim,& in præcario:quia ex quo contractu non transit ius in recipientem:facilis est reuocatio.ff.dona.l.lucius.de precario.l.ij.§.hoc interdictum.&.l.cũ precario. postea ad vitam fidelis procedebat:cuius similitudo remanet in vsufru.vt insti.de vsufruc.§.finitur & in personalibus beneficijs.de regulis iuris.l.in omnibus causis & id obseruatur.ff.de rit.nup. l.non solum.§.si puellæ.&.ff. de cura.furio.l. cuius bonis. & in prece.& paribus ciuilibus.extra de preben.dilecto.C. de anno. ciui.l.j.lib.xj.Et generaliter in omnibus quæ personis personaliter sunt concessa.vt.ff.de priui.le.l pater filiæ.& hoc patet in quibusdam nobilibus & non quæstuarijs militibus:quæ numeratorum procedunt intuitu.& non de familiari nempe personis coherent.vt l.j.§.sed ad id quod.de colla. bo.ff.de mino.l.iij.§. si quid filiæ.militi verò quæ informam patrimonij transeunt:trãsmittentur.C.de collat.l.fi.de le.iij.l.his verbis.de leg ij.l.lucius. &.C.de inof.test.l.omnino.§.fi.in authen.de exhi.re.§.fi. colum. v.Porrò quædam personalia sunt ex ipsius rei persona quæ substantiuantur in persona.vt.ff.de stip.ser.l.vsufructus quem ex l.dicta ex pacto.nam quod temporale est:ex ordinatione partium ad perpetuitatem trahi non potest.ff.de pac.l. emptor.§.fi. sicque voluntas atque potestas finem facit.C. de ne.gest.l.tutori.nimirum quæ obtenta non est is instantaneę sed successiuæ probatis ratione:quidam concedunt semper nasci videntur.de vsufru.act.l.j.in fin.& eo mortuo non habet amplius nascendi causam.& ideo tanquã finiti & non remota recipiunt transmissionem:sed in seipsis proprium habent terminum & extinctionẽ ei suo vero periodo:vt accedat quod plenè legitur de execu. mu.l.fordidorum.exuberauit gratia dominorũ digně& rationabiliter:quoniam merces eximij laboris exhibenda est.de donat.l.aquilius.&.l.si pater.quis enim non debet subditos prosequi fauoribus:cum ipsi mercibus fideliter se exponant.ar.in ratione.C.qui po.in pign.ha.l. afsiduis.§.fi.& de testa.mil.l.j. inst. ad tertu.§.j.ver.& ideo diuinæ memoriæ Constantinus aiebat: veteranis meis beatitudinem augere debeo:non minuere.C. de vetera.l.j.li.xij.Merito igitur progenitorum feuda ceperũt esse successorum:pullulauitque in posteriores gratia,& fœlix radix suã virtutẽ extendit in palmites. ex radice quoque factũ est, ꝙ sola virtute erat genitus,& merito sic habũdauit gratia vbi abũdauit virtutis gloria progenitorum.maior gloria lumem ex posteris:& nobilitas est laus progenitorum quãquã enim tenacius inhereat quod propria virtus peperit.ff.de capti.l.si quid,cũ diu turnius & transmissibilius habetur:id quod à capite in membra trãsmitti cœpit.vt.ff.de lega.iij.l.pater.§. xv.Item præmitto ad euidentiam ꝙ si quæritur an appellatione hæredũ soli proprij descendentes contineantur:an vero etiã extranei hæredes:quod aut disponens ad aliud procedit declarando de quibus sentit:& stamus sue declarationi de leg.ij. cum ita.§.fi.de pac. Auus aut simpliciter loquitur,& tunc refert aut nomen hęreditas ponitur per modum conditionis,vel priuatiuè:& tunc soli liberi continentur ad treb.§.ex facto.l.fi.aut ponitur nomen hęredis dispositiuè,seu positiuè,vt dicendo do tibi & tuis hęredibus: & tunc subdistingue,aut loquimur in tali actu in quo principalis act⁹ & transmissio erat contra ius cõmune:& tunc soli descẽdentes continentur.vt in cor.de non alie.§.emphyteosim. de ope.lib.l. si operatum iudicio.ad treb.l. si patroni filius.in prin.& .l.quia perinde.& quod ibi not.ff.de cõdi.inde.l.si non sortẽ.§.libertus aut dictus actus principaliter non est contra ius commune:sed transmissio solum,& tunc ratione alicuius specialitatis inspicitur persona cum qua quæritur actus:& tunc solũ filij id est descendentes masculi continentur: & non fœmine.vt in.x.colũ. ti.j.§.& quia.de succe feud.c ij.in fi.§.j.Ratio autem quare transmittit ad filium est:quia postquã persona patris est fidelis:per cõsequẽs reputant idem iuris in persona filij.ar.l.quod si nollit § qui mancipia.de edi.edic.& de ali.le.l.cum bonis. in princ.& sic prosunt sibi suorum maiorum exempla,aut non cõcernitur persona principaliter:tamen quia actus geritur propter aliquã specialitatem,& tunc cõtinentur hęredes extranei.C de leg l.in annalibus & hoc nisi absurditas sequeretur.C.de vsufruc.l.antiquitas.Si autem actus & trãsmissio fuit secundum ius commune:tunc etiam extranei includũtur.ff. de proba l.si pactum.cũ simi.hanc interpretationem faciunt verba legis relata.ff.de peti. hęredi.l.Item veniũt§.prętor.Verba legis id est consuetudinis scriptæ & prescriptę.in vsi.feu.ti.j.hęc sunt formaliter.Cum verò Conradus romam proficisceretur : petitum est à fidelibus quis in eius seruitijs erant:vt leges ab eo promulgatę hoc est ad nepotes ex filio produceretur.& vt frater fratri sine legitimo hęrede defuncto in feudum quod eorum patris fuit succedat.Si autem vnus ex fratribus à domino feudũ accepit : eo defuncto sine legitimo hęrede frater eius in feudum non succedat,hic est text.ad literam.hic tex.prędilutius est,ex quo tria sunt notã.a.
3 † Primo,quòd in feudo succedant descendẽtes si habiles & apti sunt ad feudum: omnis enim lex recipit interpretationem de habilitate personę & aptitudine.quia actus aptitudinem requirit:& sine ea esse non potest de iure communi.l.quidam refert. & de muner.& hono.l.vt gradatim.§.& si lege.Hinc est quòd de generali iure feudorum inhabiles ad seruitia : non vocantur ad feudum.vt.x.columna.de vasal.mil.qui arma belli.de po.c.j.ibi dum dicit,nec pertinet ad eum beneficium:qui non debet gere officium,& hoc plene no.ff.de legi.l.de quibus in glos.ordi. in correlatiuis enim,altero extremorum deficiente,deficit vtrũque quia omnis relatio requirit duo extrema.vt.ff.de except l.si fundum.aute.n habet inter se correlationem id est seruitium:&

Universidad de Deusto Biblioteca

refertur beneficio:& vnum ſine altero non ſubſiſtit, perempto
vno capite perimit vtrũque:per correlatiuorem naturam.nimi-
rum autem ſi feudum deſcendit in poſteros.nam in hoc cõcur-
rit lex naturæ.ff.de bo.dam.l.cum ratio.lex gratię quia princeps
facit gratiam vt vult quia poteſt ſuæ rei legem imponere pro li
bito voluntatis.C.de pac.l.traditionibus &.l.pé.Et quem tamẽ
modum eſſe beneficij ſui vellet ipſe habet extimare.ff.de re.iur.
l.neratius vel ſuis ſaltẽ imponit.C.de noxa.l.ſi ſerui veſtri. vnuſ
quiſque enim nedum antonomatico,ſed etiã rei ſuæ eſt modera
tor & arbiter vt in.l.in re mandata.C.man.qui enim eſt auctor
originis:dictus eſt etiam auctor modi & formæ.Nempe quic-
quid quærimus liberis:ex voto paramus.de bo.lib.l.nihil.§.faci
lior.C.de legi.hæ l.de emancipatione.ardet namque paternum
deſiderium in liberis:in bonis tranſmittendis.de leg.iij.l.Paulo
calimaco.§.Pomp.ermippus.in glo.ibi nam vt ait Rog.& pro-
pterea lex dicit concurrere ſimul naturæ & parentũ votum cõ-
mune.ff.vnde liber.l.ſcri.ſi quis ob cau.teſta.l.Iul. de inof.teſt.
l.nam & ſi parentibus.Et hoc ſequitur talis concluſio.quòd ra-
dix portat feudum ad poſteros ſuos:velut ad palmites proprios
& ſicut fons ad riuulos.de verb.ſigni.l.pronunciatio.§.Item ap-
pellatur ibi dum dicit quaſi à fonte quodam memoriæ. Secũdo
eſt notandum quòd feudum deficiente vno poſterorum:redit
ad ſuperſtitem ex poſteris primi genitoris:& non proprietatẽ,
quia paternum adhuc dicitur cuius eſſe ſonat de vaſal.decre.eta.
c.j.Reliquæ enim primæ materiæ hoc faciunt in illo caſu nota
bili.Et hoc triplici ratione.Primò:quia licet in vno poſterorũ
feudum ſit actu & adminiſtratione:tamen propter legem pro-
priæ naturæ aptitudo eſt in omnibus liberis: merito ergo ad
eos reuertitur.de aſsina.libero.l.vtrum portio.ſecundò quia res
facilius redit ad ſuam naturam: quam aſſumat extraneam.ff.de
pac.l.ſi vnus.§.partus ver.quod & in ſpecie.de lib.& poſthu.l.fi-
lio.tertia ratio eſt principis conſtitutio,quæ in principe pote-
ſtas eſt:ſed in re conſtituta eſt natura rei:ſicut ſol in ſeipſo eſt,&
in pomo pomum,ſic & homo tranſit in hominis naturam:quę
eſt ordina.& generalis ſtatus rei:ſiue de naturali intentione tra-
ctemus:ſiue de naturæ cognoſcentis motibus. vt ait Ariſtote.
in.j.politicorum:quale vnunquodque eſt generatione perfecta:
hanc dicimus eſſe naturam:& triplici natura:ſcilicet rei, conſue
tudinis & conuentionis.habemus de aqua plu.arcend.l.j.§.deni
que:& in.l.in ſumma in princi.ſed non eſt naturale,nec conſue
tum.de annu.le.l.ſeio id.l.quod eſt de forma ex accidenti.de
contrahen.empti.l.pacta conuenta & de natura feud.c.j.in.x.
colla.Eſt ergo natura rei conſtitutæ per prius ſtatus attributus
4 ſpeciei ipſius actus:ſub intentione conſtituentis.† Tertio eſt
notandum quòd feudum non vadit per ſaltum id eſt de fratre
in fratrem:quia frater non generat fratrem:ſed pater. vbi ergo
ratione ſtipitis ſunt coniuncti in feudo: ſubrogatur vnus loco
alterius:quia repreſentat ſtipitem:quia communis ſtipes influit
in vtrunque ipſorum de coniugendis cum eman.li.l.j.§.ſi quis
ex nepotibus.Sed vbi ratione ſtipitis non ſunt cõnexi: quia eſt
feudum nouum ſumens à fratre principium:ibi ſtipes pro nihi
lo eſt:imo ſunt diſiuncti & ſeparati,& licet etiam in ſucceſsio-
nibus allodiorum:ideo frater ſuccedit fratri : quia conſideratur
inter eos coniunctio naturalis per ſtipitem.nam in ſecundo gra
du(ciuili modo loquendo) ſunt fratres vt inſti.de gradi. poſt
prin.non ergo feudum ſaltat in ſecundum gradum: niſi virtute
primi & immediati gradus,ſi autem illa deficit ſucceſsio Porro
omnis vigor incipit à corde loco cordis eſt ſtipes:duo autẽ fra-
tres non ſunt in vno ſpiritu:nihil influit vnus in altero:niſi me-
diante patre communi.de condi.inde.l.frater à fratre.C.de hæ-
re.inſtit.l.nec apud.Liquet ergo,quòd de generali iure feudorũ
ſucceſsio feudi niſi in ſtipite feudari non poteſt.Et hoc etiã effi-
caciſsimis rationibus feudari poteſt.Primo,ex nominis impo-
ſitione.feudum enim quod eſt aptum tranſmiſsioni:vocatur pa
ternum:vt in titulo an maritus ſuccedat vxori in beneficio.cap.
j.columna.x.paternum,& auitum,& proauitum,& ſurſum vo
co.vt in tit.de ſucceſ.feud.c.primo.x.columna. Fundatur autẽ
ergo vocis ſignificatio & affectio in votum aſcendentis, non
tranſuerſali lineæ:& à quo remouetur ſignificatio : remouetur

effectus rei,de ſup.le.l.labeo §.idem tubero.ſecundo oſtenditur
ex formæ feudalis inſpectione, nempe hæc forma etiam conſue
uit tali & hæredibus eius,vt not.in.l.ex facto.§.fi. ad treb.quod
verbum in feudis pro liberis accipit vt in.c.j.§. & ſi clientulus.
de ali.feu.in.x.col.& no C.de ope.li.l.liberti liberteque.perſona
ergo fratris vel ſororis extrinſecus non eſt intelligenda.de verb.
oblig.l.ita ſtipulatus.§.griſogonus. verſi. ſequens ſtipulatio. de
ſerui.leg.l.pater filij.in fi.Et ſi de forma non conſtaret:ad gene-
ralem & ſolitam recurrendum eſt.C.de fideiuſ.l.fi.Tertio pro-
batur ex mente concedentis debita conſideratione:nõ enim de-
bet habere vaſallum de quo non cogitauit,vt in ti.de fra.de no.
benefi.inue.c.j.x.columna.vbi text.hanc rationem aſsignat arg.
eſt quòd de adoptiuo dicitur.nã & nemo iure adoptions igno-
ranti agnaſcitur.de adop.l.cum nepos,& ita eſt de generali con
ſuetudine feudorum.eſt autem conſuetudo actus pręteritus qui
diſtat à theorica ſpeculatione:ſicut diſtat tactus à viſu intelle-
ctuali:nempe per theoricam videmus:ſed per practicam guſta-
mus digeſtos rerum exitus:idque magis infunditur:quod ſenti
mus.inſti.de gradi.§.ſed cum magis adeo quòd quærere ratio-
nem in his de quibus habemus ſenſum : eſt infirmitas intelle-
ctus,teſte principe phyloſophorum ariſtotele,experientia eſt ſi-
cut lapis quo probatur aurum,teſte principe medicorum Ga-
leno.Capitulum autem quod habet inclyta regina decus orbis,
& vnica lux Italiæ ſic inquit, ex collaterali linea venientes.vt
fratres ſiue de vtroque parente,ſiue ex altero tantum:& ſorores
in capitulo excluſæ,etiam communi patre ſuperſtite omnino
ſuccedant.coniugatæ autem,& dotatæ, à fratrum ſucceſsioni-
bus expelluntur,filij autem fratrum in his quæ communis pa-
tris fuerunt ſcilicet aui eorum idem ius habeant:quod pater eo-
rum habuit.Ecce forma text.qui text.eſt obſcurus & inuolutus
videtur multipliciter à ſapientibus exponitur:eius veritas igno
ratur.& Inno.dicit quòd vbi ſunt diuerſe ſententiæ præcepto-
rum:neutra ſententia ſapit hæreſim.de cõſti.ne innitaris.per In-
noc.iuſtius enim & æquius eſt illi ſententiæ inherere:quæ melio
ribus rationibus fulcitur.etiam ſi imperator ſit in opin. contra-
ria.ff.de mino.l.Aemilius.Si autem princeps redderet meliores
ratione:tunc principi eſt credendum tanquàm maiori autorita-
te & re.ad treb.l.qui filium.in fi.Error tamen principis vtentiũ
conſuetudine approbatus facit ius,de ſup.le.l.ij.in fi.Ad tex.re-
deo.imperator in ſuperiori dilatauerat ſucceſsionem feudi ad
ſexum femineum ſub ordine duplici gallico præferatur primo
genitus:nunc in iſto.§.ex collaterali dilatat imperator ſucceſsio
nem reſpectu lineæ:& vnum facit.quia fauet lineæ tranuerſali
eam includendo.Secundò obijcitur aſcẽdentis lineę excludẽdo
vt ſit ſenſus quòd frater ſuccedit fratri in feudo paterno Item in
feudo acquiſito.Item ſit ſenſus quòd frater ex vno latere exclu
dat parentes à feudo:& non excludatur à parente.licet in ſucceſ
ſionem burgem ſatici eſſet totum contrarium,in auten.de hæ-
re.quæ ad inte.deſe.§.j.& eſt ratio quia feudum non reſpicit li-
neam aſcendentem:nec habet oculos retro:ſicut nec dignitas:vt
in.c.j.de ſuc.feud.natura. col x.ff. de ſen.l.j.honor enim patris
honor eſt filij:ſed non econuerſo.ff.ſi quis omiſ.ca.te.l.Iulianus
& quòd iſte ſit ſenſus literæ,quòd frater ſuccedat fratri in feu-
do acquiſito:ſubtiliter probatur:per verbum ex collaterali li-
nea deſcendentes,non enim dicit ex collaterali:ergo linea colla
teralis eſt tali cauſa immediata:& per ſe:non ſtipes.ſi enim ſti-
pes eſſet:cauſa iſta non veniret ex collaterali linea:ſed ex aſcen
denti linea veniens videretur.dictio autẽ ex,immediatam cau-
ſam atque extremitatem notare conſueuit.ff.de incen.& rui.l.j.
5 §.ex incendio.¶ † Cõcluſio hæc eſt,quòd in feudo fratris quod
non fuit agnationis communis ſuccedat frater vtrinque con-
iunctus.Item frater conſanguineus tantum. Item frater vteri-
nus tantum,& hoc ex noua clauſula.j.ex iſto.§. verbum eſt le-
gis.ff.de coniun.cum eman.lib.l.qui duos filios.& ſic eſt in re-
gno propria lex vnicuique:& quęlibet prouincia in ſuo ſenſu
abundat,& conſuetudo eius altera natura.& iſte non eſt articu-
lus noſter:quia non quærimus de feudo quod à patre procedit
ſed de feudo antiquo,nempe frater animi ſui iudicium in fra-
trem ceſſantibus liberis dirigere conſueuit.ff.de pact.l.tale pa-
ctum

ctum.§.fi. de hære.inſti.l.lucius.& aptatur conſuetudo:ad id
quod aptatur tacitum pactum commune omnium vel maxi-
mè ſapientum.ff.de legi.l.ſed ea.Videamus de feudo commu-
nis agnationis.pater meus viuo auo meo acquiſiuit feudũ: de-
ceſsit me & altero filio ex eadem vel altera vxore relictis.Dein-
de ego ſine hærede obeo.frater meus nõ auus meus & ſuus qui
apud feudorum vſus pater communis vocatur:ſuccedit in feu-
dum.nam in materia feudorũ in pari linea:minor eſt digreſsio:
quam in linea ſuperiori,hic ſermo lineam ſuperiorem excludit:
non ſecundũ quid:ſed ſimpliciter.nempe ſermo qui ordinatur
ad adiuuandum:tacitam vim conferendi nunquam habet.ff.de
hære.inſti.l.ex facto.etiam agnita.& adhuc iſte non eſt caſus no
ſter.Muniamur ergo rationum hincinde vrgentium:armis ma-
nus porrigamus ad bellum : adducamus in mediam arbitram
ipſam rerum naturam id eſt diſcretam & naturalem rationem:
ad quam argumentis deficientibus recurrendum eſt, quoniam
per hanc homo eſt homo.ff.de excu.tu. ſcire oportet.§.ſufficit.
& vt cicero ait præſtantiſsimum eſt appetitum obtẽperare ratio
ni.li.j.de off.& Sene.xxvij.epiſt.ad Lucillũ ſi vis omnes ſubiice
re ſubijce rationi multos reges ſi ratio te rexerit.& hoc de natu-
turali.Nihilominus muniamur ciuilibus munimentis ſeu fo-
mentis;totanque rem ad iudicem id eſt bonum virum remitta-
mus.de verbo.oblig.l.continuus.§.cum ita.Sit ex manu dexte-
ra fiſcus loco deficientis agnationis munitus rigore in dextera
eius.ignea tamen ſit lex deute.xxiij.ex ſiniſtra manu ſit cogna-
tionis genus:clipeo(vt credit)æquitatis prorectis armis cũ ſint
rationes pro & cõtra efficaciter includentes,in torneamẽto hęc
confligant rationes dicit fiſcus,hæc eſt mea,ego vacantibus bo
nis ſuccedo:& caducis adſum.C.de bo.ma.l.fi.de pe.hære.Item
veniũt.§.pridie ego ex dilecto augeor & indignorum iura mihi
cõfiſco & incorporo.C.ad.l.Iul.de vi pu.vel priua.l.ij.de inoff.
te.l.Pap.§.meminiſſe.de iur.fiſ.l.j.§.an bona.&.l. ſtatius florus
§.Cornelio.ego mea feuda non ſucceſsionis vitæ ſed proprieta
tis natura repoſco.ff.de pign.l.lex vectigali.& ſubdit ego feudũ
generi dedi:deficit genus:non tranſit in alterum genus, meum
eſt quod peto,quod generi dedi finitur cum genere.Quod ſpe-
ciei dedi,finitur cum ſpecie.de le.ij.l.cũ ita.§.libertus.& de iur.
immu.l.j.§.perſonis.Vt frater fratri in dignitate ſuccedat:neceſſe
eſt vt à maioribus ſuccedentibus procedat.ff.de interdic.& re-
le.l.ſecunda.Et vterinæ frater,princeps feudi nõ eſt maior tuus
& pro ſe all.argu.de ſer.ru.pre.l.certo generi.Item ait fiſcus:à te
frater vterinæ nulla dubitatio eſt:nec vlla antecedentia,vel ſequẽ
tia feudi à te trahunt,porrò quod agnationi dedi, finitur agna-
tione,quod naturali nomini dedi,finitur cum nomine naturali.
ff.de capi.di.l.tutelas.de re.du.l.ſi cognatis.& ſubdit aduocatus
fiſci.in dubio pro fiſco nouam ſententiam introduxerunt de iu
re fiſ.l.Valerius.§.Pap.emeſsius. nam fiſcus habet intentionem
ſuam ex proprietate fundatam:& ſuum defendit:& potẽtior eſt
eo,qui nullum ius oſtendit.ff.de proba.l.circa eum. & in.c.ad
decimas.de reſti.ſpo.lib.vj.fiſcum hic accipio dominam reginã
cuius eſt fiſcus:& quæ eſt in fiſco repreſentatiuè.C.de quadrien.
præſcrip.bene à zenone.Fiſcus enim non eſt Cæſar:ſed Cæſaris,
aptius loquendo.In contrarium ſurgit contra ius athleta : frater
inquit fratri:ſuccedit hæc generalis determinatio eſt & indiſtin-
cta,tu qui diſtinguis:poteſtatem habes diſputandi:ſed non au-
thoritatem interpretandi vel gloſſandi.quam vt ſit publica ne-
mo habet ingenio:ſed debet per ſuperiorem concedi,de or.iu.l.
ij.§.pe.ergo non debemus diſtinguere vel gloſſare.de teſta.mili.
l.in fraudem.§.fi.certe ſola regina habet poteſtatem interpretan
di:cuius eſt dominium ſtatuẽdi.C.de leg.l.fi.ver.ſi enim.nemo
enim hoc negare poteſt niſi inſanus ſit ſcilicet apud regem ius
interpretandi eſſe.ſed inquit legiſlator euenire ſolet:vt interpre-
tatio deſideret prudentium autoritatem neceſſarianque diſpu-
tatione fori.Iccirco principis autoritas circunſcribitur,legi latæ
locus ſit nempe.Ideo princeps ſuſcipit imperium:vt ſecundum
leges iudicet,vt no.in auten.in medio litis non fieri ſacras iuſ-
ſiones.§.fi.in vltima gloſ.porrò ſtatutum iterum ſtatuere non
eſt æquitatem in medium proponere:ſed pręteritis calumniam
inuenire.C.de decur.l.pe.li.x.Fatetur fiſcus & ad contraria pa-

troni fiſci:pro parte fiſci dupliciter reſponderur:& primo ꝙ ge
neralis determinatio legis:ſecundum naturam contractus de-
bet intelligi.de damno infect.l.damni.§.eo.in ſtip.& ſecundum
ipſius rei naturam:vt ff.de vſufru.leg.l.ij.de verborũ obligatio.
l.ita ſtipulatus.ibi idq; vtilitatis cauſa receptũ:ob defuncti volũ
tatẽ & ipſius rei naturã.lex enim eſt pedagoga naturæ de adop.
l.nam adoptio.& iura ciuilia naturalibus iũcta potiora ſunt.C.
de adop.l.cum adoptiuis.Sed dominus dando feudum generi:
obligatur illi generi:nõ vero alij.nam quo ad aliud genus id eſt
prolem:liberas edes habet.ff.ſi ſerui.ven.l loci corpus.§.compe-
tit.quod enim certo generi conceditur:ad aliud non pretendi-
tur.de religi.l.familiaria.&.d.§.libertus.cum ſimilibus. ¶ Secũ-
dò reſpondetur,quòd in feudo fraterno eſt generalis determina
tio:ſed in feudo communis agnationis eſt limitata quo ad trãſ
miſsionem,vt per illa verba de communi patre,& per inferiora
verba cõmunis patris,de vino leg.l.fi.§.cui dulcia.de penu leg.
l.nam quod liquide.§.ſi cui penus.de verborũ ſignificatio.l.cũ
7 fundus.de pe.here.l.vtrum.¶ Concluſio eſt iſta quòd feudum
agnationis communis non tranſmittitur ad fratrem vterinum:
qui non eſt de illa progenie,qui ſcilicet non pendet ab eodem
ſtipite.& in hoc confluunt rationes ſcilicet ratio intentionis ex
mente concedentis.de conditio.& demonſtra.l.fideicom. ratio
ordinis ex mente legum fluere enim certo ordine & capite cœ-
pit ſucceſsio:nec abſoluto ordine migrare debet.ar.C.de vſu &
habitatio.l.j.& ratio termini terminat actum id eſt finis genera
tionis.ar.in auten.de non alie.§.in emphyteoſim de verbo.ſigni-
ficatio.l ſciendum.& ratio intentionis ex mente primi acquirẽ
tis.non enim votum habuit hoc acquirendi:non progenitus ex
ſeipſo:vel nõ attinentibus ſibi,vt in.c.ſi duo fratres de fra.de no.
benefi.inue.& in tit.de duo.fra.à capita.inueſti.c.j. verſi. vnuſ-
quiſque enim.ea columna.ſed in feudis antiquis non venit quis
tãquam ex linea collaterali:ſed ex natura primi principij id eſt
ſtipitis.Et confirmatus:quia eſſet ſucceſſorium edictum in feu-
dis de ſtipite in ſtipitem.nam noua proles etiam in prin.ſui ſti-
pes ſui generis: & raro rediret ad proprietatem multiplicatis
ſucceſſoribus:quod irrationabile eſt.ff.de vſuf.lega.an vſuf.Et
ideo concludo cum Martino gloſſatore huius conſtitutionis in
hac parte,videlicet,quòd in dicto feudo non ſuccedat dictus
frater vterinus tantum:quia de eo non fuit à principio cogitatũ
à quo quidem principio poſterior formatus euentus.C. de im-
po.lucra.l.j.lib.x.& ex perſona poſtea ſuccedẽtium:ſtatus,con-
tractus,ſeu tituli mutari non poſſunt.l ij.§.j.de verborum obli
gatio.& in authen.de alie.& emphy.§.j.omnia enim ad id refe-
runtur:vnde vim capiunt,& formam & originem.ad legem fal
cidiã.in ratione.§.ſi filio ver.vt cum opes patris cauſa enim pri-
ma ſemper intuenda eſt:& cauſa ſecunda ſemper operatur:quã-
tum ſibi à prima influitur & non vltra.ff.de lega.ij.prætor.§.pre
dium.ff.loca.l.ſi quis domum.§.huic de pericu.& commo.rei
vendi.l.neceſſario.§.fin.&.ff.de aſsig.li.l.ſi ex duobus.in gloſſ.or.
nam vt ait auctor.de cauſis cauſa prima magis influit in cauſa-
tam:quàm cauſa ſecunda.Et ideo cauſæ ſecundæ tanquã ſubal-
ternæ:pluſquam cauſæ primæ concedi non debent, de condi-
tio.& demonſtratio.l.publius.§.j.&.C.de bon.mat.l.ſi viua ma-
tre.verſi.nam licet.de interdic.& rele.l ij.in prin.enim ſit funda-
mentum in quo rei ſtatus totus reclauditur.ff.de dona.l.qui id
quod ſicut Adã quia totam naturam proſtrauit, qui firmatur
& in ſeminaria ratione totam incluſit:in cuſpide virtus genera-
tionis clauditur.Reſtat modò reſpondere ad rationes quæ fa-
ciunt in contrarium per And.de yſernia.nam non reſpondere
videretur:aut ambitioſum, aut ignorantiæ tenebris conuolu-
tum.Nec quiſquam putet me audere contra An.loqui.quia mã
ximus,An.doc.fuit,vel non de quo quid ad rumbum ſolum-
modò veritatis cauſa loquor(vt credo)an cui ſuccedit frater frã
tri in feudo fratris:concedo in acquiſito : ſed non in antiquo:
quod habet legem tranſmiſsionis ab origine antiquata : & ideo
non mutat legem tranſmiſsionis ex accidenti.de verborũ obli-
gatio.l.inſulam intra biennium.ver.neque enim in feudo ,ego
ſemper originem conſidero:quia & ſi per mille manus ambulet
ſemper vltimus primi ſucceſſoris ab eo habet cauſam:à quo ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

betra licem.vt in.x.columnā.an agnatus vel filius.c.j.ff.de seruis export.an.l.titius.C.de rei vendi.mater.&.C.de publi.l.iij.Et in hoc conueniunt etiā scientię naturalis.nā omnis processio est ex principio eius vt ait Aristoteles primo de cœlo.& Galenus in de crisi.viij.c.Et fortifico hoc.nam si vterinus succedit in feudo & acquisiui feudum:& me mortuo filius meus repudiat: vadit ad vterinum sicut iret per mortem filij mei.sed istud est impossibile:quia sequeretur:q priuignus succederet vterino:quod est falsum.C.communi.de suc.l.victrico. Amplius frater vterinus nō attinet:nisi per matrē mater autē est inhabile medium in feudo:porrò inhabilitas medij impedit extrema coniungi. de seruit.rust pre.l.tria predia.& in.x.col.ti.j.§.hōc autem not.&.C. de natu.li.l.fi.Item aut iste frater vterinus non includitur: habeō propositum si includitur:ergo ego in filium fratris vterini possem alienare.C.de fideicom.l.voluntas.quod falsum est scilicet q alienare possim in ipsum quia à me prorsus extraneus est.nihil enim cum illo remaneo:ergo in conclusione mea contra fratrem vterinum ex generali natura feudorū inhereo.& in.x.col. de gradi.suc.in feu.c.j.§.his vero.ver.quod ita.non enim inuenio correctum:& in dubiò correctio est vitanda.vt in authen. de admini.offi.§.fi.&.C.de inof.do.l.j.de sacr.san.eccl.authen. quas actiones.in glo.or.Item ait regem sic pronunciasse:& sic ius esse.C. de legi.l.iij.Respondeo à sententia principis supplicatur.vnde si est erronea non est lex quia contra.ll.non supplicatur:nam ll.inexorabiles sunt.l.fi.C. de tabel.lib.x.nisi expresse velit quod sit lex:sed errorem enteceſſoris non debet sequi domina regina.de testa.tu.l.iure nostro.Item ait tex.indistincte loqui.sed per illa verba mater & communis patris quæ nōn sunt posita frustra:sed cum ministerio:quia nullum verbum in legibus debet esse sine intellectu & ministerio,vt in prima constitutione.C.§.quibus. ¶ Item non obst.q̄ in feudum dicitur succedi ad exemplū:quo iure romano succeditur in patrimonialibus & liberis bonis.vt not.in ti.de gradi.suc.in feu.quia strenuus legisperitus 'scit vbi casus emerserit:qui consuetudinem feudi nō sit comprehensus:absque culpa vti poterit lege scripta.vt in.c.obertus.de feu.cog.col.x.sed vbi cō'suetudo feud.determinat: reddit rationem ius consuetudini.& ita est hic:quia secundum consuetudinem feudi quæ appellatur natura feudi non procedit' successorum edictum.Itē non obstat quòd fiscus est postremus successor qui excluditur per quamlibet lineam: quia illud verum quando fiscus vult succedere in proprietate tanquā in bonis vacantibus,sed si'propriam vocem nō ignoramus in feudo: fiscus non est successor sed auctor & aperta sibi via venit iure proprio non iure transmisso.ff.de publica.l.vectigal.& ideo iura loquen
7 tia de fisco succedente,casum nostrum nō attingūt.¶ †Item nō ob.quod nō dicitur sine hærede decedere qui fratrem relinquit: secundum constitutionem serenissimi Regis Caroli secundi. vt in Lombardam.de succe.c.fi quis siue.quia progenitor qui feudo principium dedit & naturam ad quem habetur relatio: cum tot' suo genere reperitur extinctus.vnde non est verum dicere quòd ipse non habet hæredem:neque in extinctis ius & nomen heredis fundari potest.vt.ff.de operis libertorū.qui libertinus.§. posthumus.Item,non ob.quòd feudum fisco apertum non est: nam hoc est quod queritur. & ego dico quòd est apertum: quia fiscus non habet modo obijcere sed liberam viam.vt.l.loci corpus.§.competit.Item non ob.arg.de militia:quia feudum non assimilatur militiæ tali,quæ vendi potest: & in quanlibet transmitti,in'feudi vero transmissione habetur delectio personarum.vt suprà patuit.Item non ob.quòd ista constitutio loquitur de fratribus indistinctè:quia hoc nego. vt suprà declaraui. Præterea capitulum honorij pape quod seruatur in regno.iuxta not.xviij.quæstione secunda.c. monasterijs.dicit si decedentis feudum ab aliquo ex parentibus si & fratribus communibus peruenit à defunctis &c.Et ista conditio debet esse vera: ad hoc vt successio sit:quia qui apponit conditionē: vult eā existere.vt C.de conditio.infer.l.cum patrem in gloss'fina.ff.de ma.te.l.si quis locuplex ad trebellia.l.sed si ante.condi.inde.l. qui promisit.& non est vera conditio, non habet locum dispositio legis conditionaliter disponentis.sed contraria à contrario sensu,de offi.eius cui man.est iur.l.j.§.eius rei.de pact.do.l.inter.§.cum inter de test.l.qui testamenta.§.mulier.C.de fur.l.apud antiquos argumentum enim à contrario sensu dicitur ex lege.Per hoc puto ad omnia contraria nunc satis respons'.In liberis autem bonis, & allodijs non est dubium dictum fratrem vterinum succedere.vt in authen.post fratres.& numeri.xxvj.Iustam rem postulant filiæ salphaad dare eis possessionem inter cognatos patris sui & eis hæreditate succedant:ad filios autem Israel loquēs hic homo cum mortuus fuerit absque filio:ad filiam eius transibit hæreditas,si filiam non habeat,habebit successores.& si fratres non fuerint dabitur fratribus patris. si autem nec patruos habuerit dabitur hæreditas his qui proximi sunt.eritq; filijs Israel sancta lex perpetua.sicut præcepit dominus Moysi.de honestate tamen,si domina regina alteri non contulerit:congrueret illi fratri conferri ex mera gratia non ex iustitia quia si conferretur est gratia.ff.de aqua quotidia.l.j.§.permittitur.Et ita dico & con Iusto ego Angelus de vbaldis &c.Idem ego Bal.ante eum licet non per tantas rationes nec cum tanta altitudine intellectus &c.

CONSILIVM. CXI.

1 *Ordo consuetudinis ac temporis in dignitatibus seruari debet.*
2 *Officium alterius nemo sibi vsurpare debet.*

1 ORdo consuetudinis ac tēporis † seruandus est in dignitatibus.C. de di.or.ser. l.prima & secūda.& .ff.de muneribus & honoribus. l.& qui originem.§. præses.& l. honor.§. gerundorum. de albo scriben.lib.in prębendis & beneficijs vt in capitulo cum aliquibus.de rescript. libro sexto. vnde beneficium quod ex ordine præcedenti canonico debetur:si alij confertur prepostera collatio non valet.vt not.Innocen.extra de constit.cum.M. in glossa magna.nam non licet cum sit posterior tempore locum præcedentis ambire id est per ambitionem vsurpare. & præsumitur ambitio.vt.C.de proxi.sacro scrinii.l. vnicuique. & vnusquisque contentus suo, rem iur.alieni non expetet.C.fi.regun.l.si constiterit.Et si quis non suo,sed alteri deputato tempore bonorum possessionem agnoscit inaniter facit.C.qui admit.ad bo
2 norum possess.possunt.l.fi.Et de officio & beneficio alterius: alter se intromittere non debet.C.de exac.& excu.l.quicunque.l. xi. Nec error ebdomade nocet deputate alterius ius habenti. Nec prepostera tio in vno nocet in alio.ff.qui po.in pigno.ha. l.Claudius felix.Ex quibus sentio pro illo:cui secundum formam consuetudinis debeat de beneficio prouideri: nec suum silentium sibi obesse puto. non quòd præsumatur in eo error circa consuetudinem: sed circa mandatum domini cardinalis cum alienum sit factum:cuius probabilis error est.ff.pro suo.l. fin.depositi.l.siquis inficiatus. Idem si diceremus eum siluisse: quia forsan dubitat de mandati inefficatia:quia similiter & hoc casu silentium sibi nocet.C.de fur.l.manifestissimi.l.finautē.si enim sciuisset præsumendum est quòd voluisset pro seipso. vt C.de testa.mi.l.fin.in fin.magnæ gloss.facit de probatio.l. cum de indebito.&.C.de serui.l.alicuius. Præterea designatio facta de alio fuit erronea:& error in omnibus interessentibus: vnde non valet quod per errorem factum est.ff.de inofficio. testamē. l.mater decedens.§.præterea.&.l.nihil §.si cum filius.de acquirend.hære.l.Clodianus:nec debemus presumere quòd quis voluerit perdere ius suum:vbi potest cadere alia coniectura.ff. de sol.si cum aurum.& videtur ad hoc per canonicos processum esse potius errore: quàm malitia ar.de his qui si.asscribunt.l. quod adhibitis.& ideo nōn conualescit quod processit erronee ar.de actionibus & obligatio.l. obligationum. Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM. CXII.

1 *Patre cum filio'ac nepote simul habitantibus & bona communia habentibus an empta per filium debeant nepoti.*
2 *Communę efficitur quod per vnum ex socijs emitur.*

Vannucius

VAnnucius & Antonius eius filius per multos ānos steterūt simul:& in eadem familia cum quodam nomine Luca fratre cōsobrino dicti Antonij filij olim fratris carnalis dicti Vannucij & vniuersa bona olim communia inter dictum Vannucium & fratrem olim suum patrēque dicti Antonij & omnia communiter agebant,bonisque eorum promiscue tanquā communibus vtebantur.fructus simul colligebant,datia & collectas simul soluebant.cum tempore ita durante dictus Antonius filius dicti Vānucij quędam bona emit pro seipso tāntum. Queritur igitur.an sint cōmunia vel cōmunicanda saltem cum dicto Luca & pro qua parte,& quid de fructibus perceptis ex bonis quæ reperiuntur extare eo tempore quo ad diuisionem veniunt.

1 BOna acquisita post mortē Stephani † si sint empta communiter:sunt diuidenda prout empta sunt per Antonium eius nomine, prout mihi in facto asseritur ipsi Antonio integrè sunt quesita quo ad proprietatem: & Vannucio eius patri quo ad vsumfructum.C.de bo.quæ li.l.cum oportet non ob.societate inter eū & patrem contracta:& lucam ex altera.nam quod vnus sociorum suo nomine emit sibi soli acquirit.sed societatis iudicio:illud communicare cogitur:vt.l.si quis societatem contraxerit. ff.pro socio.& per Azo.in summa.C. pro soci.in.v. columna. Sed hic videndum superest,an inter prædictos vannuciū Anto.& Lucam intelligatur societas fore contracta: & super quo, dico quòd societas contrahitur dupliciter.vno modo expresse: & tunc super eo est contracta quod verborum rigor designat. est enim quandoque vniuersorum bonorum,quandoque vnius rei vel vnius negotiationis,& quandoq; simplex:prout cōtrahentibus placuerit: vt.ff.pro so.l.v. Alio modo contrahitur tacitè, per nudum consensum declaratum forsan verbis simplicibus: aut factis.vt.ff.pro so.l.iiij.& hoc casu est vnius rei,aut vniuersorum bonorum,siue vnius negotiationis.secundum quod per extrinsecos actus sociorum voluntas ostenditur:per quos intētio ipsa comprobatur.vt.l.Labeo.§.idem Tubero de sup.leg. qui.ex cau.in pos.ea.l.Fulcinius.§.quid sit latitare.in glos.not.& ff.qui.ex cau.ma.l.antepe.in glo.aliter enim de bonis intentione constare non potest:quæ soli Deo est no.vt notat glos.insti. de actio §.aliæ.In proposito igitur.quia isti in hæreditate communi communiter remanserunt fructus omnes in cōmuni posuerunt.omnia communiter consummarunt,lucra, & quæstus simul participarunt,& etiam onera tam datarum, quam collectarum communiter sustinuerunt,& etiam rebus emptis communiter vsi sunt(vt satis in puncto colligitur)& hoc mihi est affirmatum oraculo viuæ vocis.societas nōn simpliciter,sed vniuersorum bonorum intelligitur cōtracta fore,cuius quidem societatis natura est:vt intelligatur esse vniuersorum bonorum cō tracta quæ ex quæstu,vel aliunde venit.vnde bona quæsita per alterum eorum exemptione conductione,vel alio cōtractu,cōmunicanda sunt inter eos.& etiam legata hæreditates,vel donationes causa mortis:quæ vt plurimum ob præcedens meritum: aut ratione agnationis,vel cognationis acquiruntur.ff.pro so.l. coiri,vsque ad.l.si conueniret inter socios coniuncta.l.iij §.j.eiusdem ti.¶ Si autem ita large & promiscue rebus & lucris & quęstibus vsi non fuissent:sed tantummodo hæreditatem cōmunē retinuissent:vt emolumētum ac damnum in ea contingens communiter sentirent,& quod aliunde quæsierunt aut damnū sensit in cōmuni:non redigeretur non intelligeretur societas contracta:nisi illius hæreditatis vt.ff.pro so.l.cum duobus.§.si fratres aliàs est.l.per Azo.in summa prædicta in.vj.col.ver.in tertio gradu cum societas.¶ †Concludendum est igitur. q̄ dicta
2 bona empta per vnum ex socijs supradictis quantuncunque nomine eius tantum:ponenda sunt in cōmuni & cōmunicanda si post emptionem omnes vsi sint rebus emptis cōmuniter:& tanquam cōmunibus & sicut alijs vtebantur quæ dudum fuerant cōmunia inter eos.Sed videamus an de dictis bonis debeāt fieri tres partes.quarum vnam habeat dictus lucas aliam vannucius tertiam vero dictus Antonius. An vero solūmodo fieri debeant duæ partes:quarum vnam ferat lucas solus aliam vannucius & filius eius.Et videtur q̄ duæ tantum partes fieri debeant: quasi persona patris & filij vnica reputetur.vt.C.de impu. & ali.sub. l.fi.&.C.de agri.& cen.l.cum scimus.li.xj.& insti.de inuti.stip. §.ei qui.ver si ei.vnde vox patris vox filij vt ibi.& si aliud dicere
1 mus sequeretur inter patrem & filium societatem hic fore cōtractam:etiam super professicijs:quod videtur impossibile: cū filio pater nequeat obligari.ff.de condi.inde.l.frater à fratre.In contrarium facit quia cum ex actibus supradictis intelligatur contracta societas vniuersorum bonorum:in qua lucra,& quæstus ex negotiatione & aliunde prouenientes includuntur:iniquum esset filium lucrantem & negotiantem ex sua persona sibi non quærere.vt.d.l.cum oportet.vt plurimū veniunt opera precij & pecuniæ velamentum sunt:vt.ff.pro so.l.nam & ita coiri. &.l.cum duobus.§.in commune nuda.Quid dicemus:certè hęc est quæstio satis disceptabilis.finaliter dico q̄ aut lucra quæ filius acquisiuit descenderunt & à paterna substantia principaliter sunt quæsita.vt.d.l.cū oportet.in hoc casu talium lucrorum fient duæ partes:quia hoc respectu persona patris & filij vnica est censenda. Si vero non est paterna substantia sed filij.tunc,filius suo lucro fraudari non debet: & sui lucri emolumentum reportabit.& hoc casu sicut sunt tres personę numero:ita intelligantur tres in substantia ne absurditas sequatur & iniquitas supradicta:vt filius qui negotiatur & ex sua industria lucra quærit sibi non quærat,sed alij.vt.d.l.cum oportet.Si autem dubitatur vnde quæsierit:tunc in dubio ex paterna substantia præsumitur fore quæsitum:nisi ratio industrię filij aliud persuedeat & aliam præsumptionem inducat.vt not.glo.in.d.l.cum oportet.& ibi per Cy.Nec obst.l.frater à fatre.quia intelligo filium esse socium Lucæ sui fratris consobrini:non patris:vnde Lucas socius erit duorum scilicet vannucij & Antonij sui filij,ipse autem Antonius solius Lucæ erit socius.& eodem modo vannucius erit socius dicti Lucæ:non autem Antonij sui filij. ¶ Ex prædictis igitur patet responsio ad tria quæsita. ¶ Primo an id quod quæritur an bona empta per Antonium sunt communicanda.licet ea tenuerit pro se solo quia communicanda sunt. Et ex quo ita inter eos societas fuit contracta:patet responsio pro parte sit faciēda cōmunio dictorum bonorum dicti Lucæ:quia si bona sunt empta ex substantia paterna:vel dubitatur vnde sunt empta: & sua industria non est tanta & talis quòd ex ea quærere potuerit dimidietatem dictorum bonorum emptorum: habebit Lucas aliam dimidiam pater dicti Antonij.Si vero constat quòd Antonius ex sua industria acquisiuit vel de sua substantia:tunc fiāt tres partes vnam habebit Lucas:quia tantundem haberet Antonius si Lucas aliquid quæsiuisset:vt sic in societate prædicta partes reperiantur æquales.vt.ff pro soc.l.si non fuerint. Aliæ duæ partes remanent penes ipsum antonium:quod ad proprietatem & eius patri quæsitus est solus vsusfructus cum(vt supra dixerim)inter patrem & filium non intelligatur societas contracta, & eodem modo si bona essent per vannucium empta:ipse vannucius duas partes habebit & tertiā dictus Lucas. ¶ Super eo verò quo quæritur de legato.an communicandum veniat satis respōsum est:quòd communicari debet vt.ff.pro soc.l iij.§.j. Solum ergo restat videre de fructibus qui non reperiuntur extare: qualiter inter eos sit facienda diuisio(& vt dixi Antonius & Vānucius cum Luca societatem vniuersorum bonorum contraxisse videntur:fructus percepti igitur iure societatis immediate sunt communes.vt.l.iij.§.j.ff.pro so.de fructibus igitur bonorum vannucij lucas similiter habebit tertiam:& vannucius tanquam pater & legitimus administrator:habebit duas partes.de fructibus verò bonorum ipsius Lucæ ipse Lucas habebit aliam tertiam quo ad proprietatem:sed ipsorum fructuum vsumfructum iure patris dictus vannucius habebit.vt.d.l.cum oportet. & ita dico & consulo ego Ang.de vbal.

CONSILIVM CXIII.

1 *Fratres duo sistent in communione si vnus procreauerit filium,an talis censeatur societatem contraxisse cum patruo.*

Consilia Angeli de Perusio. h iiij

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 QVid autem si fratres in cõ munione† steterunt & in ipsa communione stantibus: vnus eorum filium procreauit: & vna cũ dicto filio per. xxx. annos simul in communione perseuerauerũt an cum filio patruus intelligatur societatem contraxisse: vt sic nepos prædictus ex sua persona acquisitorum partem ferre possit. Consului quòd non in ciuitate assisij: quia non contrahit per se solam societatem sed (vt ita dixerim) quodãmodo velut vnus de familia fociorum: societati accedere dicitur: & licet dictus nepos vtatur promiscue bonis & rebus patris & patrui communibus inter eos: non præsumitur vti tanquam socius: sed iure quodam familiaritatis. vt. ff. de acqui. poss. l. qui iure. Et si aliud dicere mus: sequeretur. quòd quicunque famulus vel minister alicuius dictorum fratrum ex sua persona similiter partem ferret vt socius: quod est falsum. familia enim alterius sociorũ de societate non est. arg. ff. pro so. actione. §. fi. &. l. de illo. §. fi. eum. l. se. sicut nec vllus de familia cauponis vel stabularij: caupo aut stabularius appellatur. & nullus de familia exercitoris aut magistri: exercitor aut magister est. vt. ff. nau. cau. l. j. §. qui sunt igitur &. §. caupones. ver. certum. ibi casus. & eo. ti. l. & ita. §. si filius. & ff. de exerci. l. j. §. magistrum. &. §. exercitorem. sed quia opera vel amentum pecunię est (vt dixi) & partes in societate debent esse æquales vbi æqualiter pæcuniæ & opere collatio facta est per fratres. vbi vero dispariter, quisque pro rata collatorum plus & minus feret, & detrahet: nisi aliud dictum sit. ff. pro soci. l. si nõ fuerint. cõiuncta glo. j. eiusdem. l. Ideo patet dicti nepotis quatenus plus in societate de opera posuit propter filium suum: ea tenus de bonis communibus societatis plus feret vt. d. l. si non fuerint. Et ita dico & consulo ego Ang. de vbaldis &c.

CONSILIVM CXIIII.

1 *Iudex non obstan. exceptionibus oppositis pronuncians instrumenti executione petiam esse faciendam: an possit eam pestea suspendere.*
2 *Pronunciatio quando dicatur diffinitiua vel interlocutoria.*
3 *Pronunciatio de exequendo: interlocutoria dicitur.*
4 *Sententia diffinitiua dicitur: per quam principalis quæstio deciditur.*
5 *Sententia interlocutoria reuocari potest cognita causa.*

QVidam petiit executionẽ cuiusdam instrumenti confessionati cõram iudice & fecit citari partem. sunt oppositæ certæ exceptiones. demum iudex pronunciauit non obstantibus exceptionibus fore & esse instrumentum executioni mãdandum & post pronunciationem factam per magnum spatium antequam recederent à banco: mandauit q̃ suspenderetur supradicta pronũciatio: & ipsam suspendi pronunciationem quousque notario aliud diceret. Modò quæritur vtrum potuerit dictã pronunciationem suspendere nec ne, vide infra consilium sequens.

DIctus punctus est pulcher & valde quotidianus. vbicunque viget statutum q̃ instrumenta confessionata executioni mandentur: & ideo diligenter est attendendum. ¶ † Et hic primum iniquiri oportet. an dicta pronunciatio sit diffinitiua vel interlocutoria: an vero vtriusque naturam sapiat tanquam quoddam mixtum. Et primo videtur quòd sit diffinitiua propter effectum finalem: quia finem controuersiæ principaliter motæ imponit: vt est propria natura diffinitiuæ. vt. ff. de re iu. l. j. in princi. Item ab ea appellatur sicut à diffinitiua. vt no. dicit glos. quorũ app. non reci. l. ab executore. in ver. excedat, & etiam in prima glos. c. l. Item quia continet condemnationem quodammodo: licet non directo sed per æquipollentia verba. hoc autem sufficit ad veritatem diffinitionis diffinitiuæ sententiæ. vt. C. quomodo & quando iud. l. iij. C. de arbi. l. quid tamen. ff. de re iud. l. in summa. & pro hac parte videtur casus de verb. sign. sæpe. in cle. vbi in causa in qua omisso iuris ordine proceditur: diffinitiuè pronunciatur. Pro hoc etiam facit quod not. Cy. ff. de offi. proconsu. l. nec quicquam. § vbi decretum. Quod autem sit interlocutoria patet ex ordine per quem venitur ad eam. nam iudicium ordo quasi totaliter peruertitur: ergo non est diffinitiua. vt C. de sent. ex peri. reci. l. j. & per totum per Specu. in tit. de sen. & re iu. in prin. Quòd autem non sit propriè diffinitiua, nec interlocutoria, nec anomala pronunciatio sapiens vtriusque naturam apparet satis ex prædictis. etenim magnum est dubium: an possit reuocari. quia si eam diffinitiuam iudicamus: irreuocabilis est. ff. de re iudica. l. quod iussit. Si autem iudicemus eã 3 anomalam: non recodor me legisse an reuocari possit. ¶ † Finaliter concludendo videtur mihi dicendum quod pronunciatio de exequendo sit interlocutoria: hoc probo primo per rationem superius allegatam quia ad eam peruenitur sine solennitatibus quæ requiruntur in diffinitiua. hoc probatur ex glos. doc. l. ab executioni. quæ hanc vocem iudicantis appellat pronuntiationem. & caute ita dicit glo. non autem dixit sententiã: quia nomen illud non verificatur nisi solum in diffinitiua: & propriè sumptum ad diffinitiuam refertur. ff. de re iudi. l. j. not. glo. C. de re. cre. l. generaliter. in prin. licet impropriè ad vtranque vt in cor. de liti. §. ad excludendas. vbi singularis glo. dicit q̃ omnis vox iudicis ad causam faciens: saltem est interlocutoria sed vox verba sunt intelligenda strictè & propriè: non impropriè. vt. l. j. §. fi is qui nauẽ. de exer. l. eum qui vectigal. ff. de versig. & debent intelligi per prius non autem per posterius. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. § in bestijs. ¶ Non ob. quòd imponit finẽ controuersiæ principaliter motæ: ergo videtur diffinitiua. consequentia est falsa: multa enim diffiniuntur principaliter in iudicium reducta per sententiam: quam lex interlocutoriam appellat. vt patet exemplum. ff. qui satisda. cog. l. ab arbitro. &. ff. à qui. ap. non li. l. fi. ff. de mino. l. intra vtile. &. ff. de præto. stip. l. j. §. fi. ¶ Item non ob. quod videtur diffinitiua: quia appellari potest de iure communi (vt dictum est) quia hæc allegatio ex premissis non infertur. nam ab omni interlocutoria appellatur: postquam alia non speratur: vel si speratur grauamen quod infertur irreparabile est per appellationem à diffinitiua. vt in exẽplo legis ante sententiæ. ff. de ap. recei. &. C. de ap. l. si quis prouocatis per glo. & doc. &. d. l. ante sententiæ. & in. l. pe. C. quorum ap. non re. ¶ † Non ob. decre. sæpe. quæ videtur decidere velut 4 ius nouissimum quòd omnis sententia per quam deciditur quam principalis: licet feratur solennitate iudiciorum prætermissa: tamen sit diffinitiua. & illi iuri tanquam nouissimo videtur standum. vt. l. sed & posteriores. C. de legi. licet enim ius ciuile dicat oppositum seruari debet ius canonicum in eo in quo contradicit: preterquam in terris imperij. vt no. Ioan. andr. in. c. j. de re. iu. li. vi. quia ibi causa erat ordinaria de sui natura: & diffinitiuam sententiam de sui natura requirebat: tamen speciali priuilegio solennitas & strepitus iudicialis solum est relaxatus & relaxata. & ideo illa relaxatio contra ius commune indulta: sententiæ nomen non alterat nec inuitat: cum suum effectum non possit ostendere. vt. l. quod verò. ff. de legi. porrò vbi causa est summaria de sui natura: dico sententiam causam illam terminantem fore interlocutoriam: non autem diffinitiuam: cum in ea non concurant, ea quæ sunt de substantia ad proprium esse diffinitiuæ. vt. d. l. j. &. ij. de sen. ex peri. re. &. d. l. arbitro. &. l. ab abitro. &. d. l. j. in fi. de præ. sti. &. l. fi. à qui. ap. non li. Item in dicto. c. sæpe mandauit in scriptis & per seipsum iudicem ferre sententiam diffinitiuam: præterea iussit proferri & in scriptis & per seipsum: quæ sunt duæ ex proprietatibus diffinitiuæ, vt. d. l. j. &. ij. In interlocutoria enim non expedit quod feratur in scriptis. Item potest proferri per alium. ff. de arbitri. l. sed interpellatus. §. j. &. l. diem proferre in prin. Nec ob. quod diuersis respectibus potest dici diffinitiua & interlocutoria (vt est dictum) ergo videtur anomala. sicut dicimus in exceptione quæ sui natura potest esse dilat. & perempt. vt. ff. de except. l. iij. in glo. fi. & si anomala est ergo non poterit reuocari: quia non reperitur. l. cautum & contrarium reperitur expressum quia postquam iudex vel alius functus est potestate sibi attributa: se amplius de negotio non intromittere debet. vt. d. l. iudex. &. ff. de ar. l. quid tamen. &. d. l. in summa. & de elect. cõpromissarius. li. vj. & extra. de elect. c. quod sicut. &. c. quia propter. cum si. quia nego talem sen-

tentiam anomalam isto enim nomine legislator nullam sententiam baptizauit & licet respectu alicuius effectus habeat vim diffinitiuæ (quia finem cõtrouersiæ imponit) attamen quia forma sententiæ & forma processus omnino discrepant à forma diffitiuæ sententiæ: potius propter formam iudicare debemus eam interlocutoriam quã diffinitiuam: quia vbicũque eius effectus & forma discrepant inter se in ratione formæ: tanquam potentior actus suum nomen assumit forma tex. ff. de accep. an 3 inutil. &. ff. de iusti. & iu. l. ius ciuile. ¶ † Ex prædictis concludo dictam sententiam tanquam interlocutoriam reuocari posse: causa tamen cognita. vt. d. l. j. in fi. de præto. stipu. Ad hoc autẽ dicendum quòd sit interlocutoria & sic sit reuocabilis est generalis regula tradita in. l. quod iussit. dotissime me mouet statutum positum sub rubrica de executione instrumentorum confessionatorum, vbi dicitur quòd instrumenta confessionata habeantur pro confessione in iudicio legitimè facta: & tanquam confessio in iudicio facta in omnibus habeatur. Hoc autẽ quod dicit in omnibus valde ponderandum est quòd confitenti in iudicio non oblato libello sit simplex præceptum quod est interlocutoria non diffinitiua sententia. ff. de iudic. l. si debitori. Ita ergo pronuniatio de exequendo præceptum appellari debet in substantia: licet nomine differant, vnde essent sinonyma. certè in puncto non presupponitur quòd sit facta reuocatio: sed solum suspensio: quam non puto posse fieri: quia acta iudicij non possunt petere. vt. ff. de iudi. l. non quemadmodum. licet tamen hoc de iure fieri non possit: tamen stilus curiæ pecuniæ aliter se habere videtur. multas enim vidi tempore meo suspendi & sententia & libellus possunt firmari secundum stilum curiæ. tex. est de iniu. l. fi. facit optimè quod no. per Inn. de of. ordi. dilectus. vbi dicit libellum secundum consuetudinem formari si tamen stilus non esset: forsan dicta suspensio nõ teneret ratione prædicta maximè si non interuenit causæ cognitio, quæ necessaria est (vt superius est probatum) licet autem post pronunciationem iudex ad banchum sederit: non propterea illa sententia nulla est: quasi infra terminum lata si per congruum spatium iudex sedit: & sedendo partem expectauit. ff. de in integ. restitu. l. diuus. & ita cõsulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CXV.

1 *Sententia qua instrumentum executioni mandandum pronunciatur: an diffinitiua vel interlocutoria dicatur.*
2 *Sententia continens rem restituj quando diffinitiua dicatur.*

1 RImo inquiramus visis predictis. † an pronunciatio dicti iudicis super executione dicti instrumenti sit diffinitiua seu interlocutoria. quòd autem dicta pronunciatio sit diffinitiua probatur à finali effectu: quia controuersiæ principaliter mote finem imponit. quod est proprium sententiæ diffinitiuæ. ff. de re iud. l. j. Itẽ ab ea appellatur sicut à diffinitiua. secundum Cy. C. quorũ app. non rec. l. ab executore in. j. q. & in glo. super ver. accedat in fi. Item continet condemnationem: non per verbum condemno, sed æquipollẽs. & istud sufficit ad veritatem diffinitionis diffinitiuæ sententię. C. quomodo & quã do. iu. l. iij. ff. de arbit. l. quid tamen. ff. de re iudic. l. in summa. ¶ Pro hac etiam parte videtur casus. de verb. sig. c. sæpe in cle. vbi sententia quæ fertur in causa principaliter mota quantuncunque feratur (etiam iuris ciuilis ordine pretermisso & non obseruata diligentia iuris ciuilis) est diffinitiua. facit quod not Cy. in addi. suis. de offi. procõsulis & leg. ff. l. nec quicquam. §. vbi decretum. & videtur casus. C. de sen. ex peri. rec. authen. nisi breuiores. vbi in causis breuioribus cum episcopus cognoscit inter clericos fertur diffinitiua. non tamen vt in scriptis nec descripti recitatione, vt in clemen. dispendiosam. de iudic. ¶ Quòd autem sit interlocutoria patet ex ordine per quem venitur ad eam. iudiciarius enim ordo qui requiritur vt ad sententiam deueniatur diffinitiuam: quasi totaliter præter mittitur de quo ordine habetur. C. de sen. & inter. om. iudi. l prolatam. C. de lit. contest. authen. offeratur. Item ordo seu solennitas quæ requiritur in diffinitiuæ sententiæ prolatione: simpliciter prætermittitur. non enim fertur in scriptis nec descripti recitatione & pro triennali. ergo &c. C. de sen. ex peri. reci. in rubro & nigro per totum & Specu. not titu. de sent. & re iudi. in prin. ¶ Quòd autem non sit diffinitiua nec interlocutoria patet ex prædictis: quia ex quo anomalam habet naturam, potius esse anomalam quàm diffinitiuam, & quam interlocutoriam, appellare debemus. sicut dicimus in exceptione quæ sapit naturam peremptoriæ & dilatoriæ: quia anomala appellatur. l. exceptiones autem perpetuę. in glos. magna. ff. de except. sed non memini me legisse vllam sententiam anomalam appellari. vnde necessarium est alterum prædictorum eligendum scilicet quod sit diffinitiua vel interlocutoria &' dico eam interlocutoriam quia glossator appellat vocem iudicis emanantem super executione fiendam pronunciationem. vt dicta. l. ab executione. & caute ita dixit. non autem dixit sententiam: quia hoc verbum proprie ad diffinitiuam refertur & ei cõuenit. C. de re. cre. l. generaliter in princi. ff. de re. iu. l. j. licet large & minus proprie comprehendat & verificatur etiam interlocutoria quod apparet: quia omnis vox iudicis causam faciens sententia appellatur. vt not. glos. in cor. de lit. §. ad excludendas. vnde etiam præceptum quod fit necessario de citando sententia appellatur. C. de priui. schola. l. quoties. libro xij. in ver. prolata sententia. C. de epis. & cle. l. omnes. §. si vero apparitor. quia igitur dicta pronunciatio de exequendo instrumentum in sui forma degenerat à diffinitiua: & in processu per quem peruenitur ad eam similiter discrepat. dico dictam pronunciationem fore & esse interlocutoriam, non diffinitiuam. determinat enim contra confessum virtute confessionis factæ per tabellionem: qui iudex ordinarius est. ff. de iudi. l. j. in glos. sed præceptum emanans in confessum non oblato libello: interlocutoria est. ff. de iud. l. si debitori. Item ex forma dictorum statutorum datur iurisdictio notario faciẽdi præceptum partibus vt obseruent promissa: & præceptum illud idem operatur quod præceptum iudicis. vt patet in dictis statutis. sed si peteretur executio præcepti iudicis: nulla est dubitatio quòd pronuntiatio de exequendo vel non exequendo non est diffinitiua. vt. l. ij. C. de except. rei iudic. hoc tenet Barto. expressè in. d. l. ab executore in princi. vbi dicit quòd à tali præcepto seu denunciatione de exequendo sententia appellatur tũc cum modus excediturr. & ideo cum excessus fit in appellatione: hoc inferi oportet eo quòd appellatur tunc ab interlocutoria. si enim diffinitiuam diceremus: super eodẽ ferretur duplex diffinitiua contra not. in. l. C. quoniam prouo. non est ne. & audacter dico interlocutoriam esse. eo quod sententia lata quæ super executione processit: non sit diffinitiua, licet summarie petatur aliquid fieri. non tamen per modum executiuum possibile sit sententiam super hoc latam esse diffinitiuam: vt in dicta clementina. sæpe. ¶ Nec ob. quod habet effectum diffinitiue: quia finem controuersiæ principaliter motæ imponit: quia vbi idem ens habet effectum vnius subiecti & formam alterius: denominare illud debemus à subiecto formali tanquam à dignio ri & potentiori. ff. de accepti. l. an inutil. ff. de iusti. & iu. l ius ciuile. ¶ Nec etiam ob. cle. sæpe. quia ibi propterea iussit sententiam diffinitiuam ferri iuris ordine prætermisso. vnde non est mirum, si diffinitiua est: vnde ibi causa erat ordinaria de sui natura & diffinitiuam requirebat: & solitum iuris ordinem: quem licet propterea ex plenitudine potestatis relaxet: non propterea alterat nomen sententię. Item ibi omnes exceptiones etiam quę requirunt altiorem indaginem: possunt proponi quod est contra naturam iudicij (tamen summarij) sicut illud erat: vt. l. secũda. C. de edict. di. adri. to. ff. ad exhi. l. tertia. §. ibidem. &. l. thesaurus. Item non obstat quòd imponitur finis controuersiæ motæ: quia non sequitur ergo est diffinitiua: vt patet. ff. qui satisdare cogantur. l. arbitro. &. ab arbitro. ff. de prætoria stipulatio. l. prima. §. fi. ff. à quibus appel. non li. l. fin. ff. de minoribus. l. intra vtile, &. l. ait prætor. §. permittitur. ¶ Nec etiam ob. quod ab ea appelatur: quia non sequitur ergo est diffinitiua. nam ab intelocuto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria appellatur lata super iurisdi.vt no.in authen.habita per Inn. de rescriptis.pastoralis.Item ab interlocutoria lata super legitimatione personarum.vt.l.ait prætor.§.permittitur.ff. de mino. Item vbi non expectat aliá sententiá post se vel grauamen quod per eam infertur:est irreparabile per appellationem à diffinitiua.vt.l.ante sententiæ.ff.quorum ap.non reci.C.de app.l.siquis prouocatione.Item non ob.auten.nisi breuiores.& cle.dispendiosam,quia nego illam legem dicere diffinitiuam esse illá sententiam quæ ita fertur.bene enim concedo q vim diffinitiuæ habeat:sed non quòd habeat nomen diffinitiuæ: cum nec in eius prolatione nec in processu interueniát illa solennia quæ faciunt sententiam diffinitiuam esse.Item non ob.quòd illa dicitur diffinitiua esse quę fertur propositis peremptorijs:& de eis plenè discutio.extra de ordi.iudi.c.j.quia istud verum. vbi exceptiones proponuntur ad aliud quàm ad executionẽ.aliàs sequeretur q si peteretur sententiæ executio,& contra hoc exceptio peremptoria proponeretur propter quam pronuncietur sententiam exequendam non esse quòd illa pronũciatio esset diffinitiua :quod est falsum:quia sicut pronunciatio de exequendo est interlocutoria:ita eius contraria de non exequẽdo.de ap.c.fi.in cle.& hęc
3 specialiter per.c.cupientes.de ele.lib.vj. ¶ † Item non ob. quòd sententia quæ continet rem restitui,vel resignari est diffinitiua: vt.l.meminerint.C.vnde vi.&.C.si de momẽ.pos.l. vnica. quia concedo.cum principaliter ad istud intenditur:sed vbi principaliter petitur executio,& super executione fertur:illa est interlocutoria(vt est dictum)& similiter illud quod in ea agitur vel additur de resignanione tenutæ quoniam venit per modum appẽdic.vnde iudicatur de illa particula,quod de principali & eodem modo sit de diffinitiua si aliquid prẽceptum fieret:illud nó esset interlocutoria:sed pars diffinitiuæ.tex.est coniuncta glos. in.l.qui agnitis.ff.de excep.in ver.ex præcepto. Item non ob.q sententia dicta lata fuit in scriptis & pro tribunali sedẽdo:quia hoc non erat necesse facere & sententiam esse diffinitiuá vel interlocutoriam:non est in arbitrio iudicis:sed hoc totum ex legis potestate pendet,& ideo verba iudicis aut ordo per eam in sententiando seruatus:non facit sententiam esse diffinitiuam vel interlocutoriam.sed natura causæ per quam iudicatur.ff.ad tur pil.l.j.§.j.in fi.&.ff.ad munic.l.ordine.in fi.prin. vnde est interlocutoria diffinitiuo modo prolata.& hoc ponit Bart.in terminis in.l.titia.de accu.in.q.quæ incipit quæro de duabus.q. Item non obs.q sententia lata super emergentibus post sententiam videtur diffinitiua.l.j.C.de iur.& fac.igno.per Bart.ff.de accu.l.titia.quia possum hoc audacter negare non enim ibi dicit sententiam esse interlocutoriam vel diffinitiuam:sed q lata sentẽtia miles vti defensionibus suis potest.Præterea tbi non agebatur via executiua:sed actione in factum:vt ibi dicit glo.super qua libel lus offertur lis contest.& sententia fertur.vt plenè not Bartol.ff. de re iud.l.inter duos.nec est verum q Bar.in.d.l.titia.hoc dicat & si diceret intelligi debet sane eius dictum scilicet cum proponitur actio in factum seu iudicati:non autem cũ super exactione solum iudicis officium imploratur.& q non sit diffinitiua & sic quæstio nostra sit decisa:videtur casus in.d.l quoties.in fi. de priuile.schola. Ex prædictis apparet.an reuocari possit an non.Concludo igitur eam interlocutoriam sed habet vim sententiæ diffinitiuæ:plus autem quàm certus sum non esse meram diffinitiuam:quia illud est verum:quando nullum alterius subiecti vel entis sapit naturam:vnde dicimus merum & non mixtũ imperium.& est:quia debet merá & abstractá naturá à mixto,& à iurisdictione simplici:sicut est animaduertere in sacinorosos homines.ff.de iurisdi.om.iu.l.imperium.&.ff.de ver.obl. l.v.in prin.vnde dixit Bar.ff.de accu.l.titia.q absolutoria ab obseruatione iudicij lata ex causa imponente finem controuersiæ ratione ordinis est interlocutoria:ratione effectus diffinitiua.cũ ergo sapiat naturam subiectorum patet q non potest dici nec intelligi interlocutoria nec mere diffinitiua.ar.eorum quæ no. glo.magna insti.de actio.§.quædam.& ibi per Dy.Et ex prædictis apparet decisio omnium quæsitorũ:quia ex quo dicta pronunciatio non est diffinitiua sententia(& maximè mera) quòd verba statuti de remissione loquenti non vendicant sibi locũ:& sic nec dispo.ff.so.ma.l.si vero.§.de viro.Et ita cõsulo ego Ang.

CONSILIVM CXVI.

1 *Monasterio certa possessione priuato:an debeat possessor ad restitutionem condemnari.*

DIcimus quòd libellus in quo
1 continetur † petitio restitutionis possessionis,eo q monasterium cecidit à possessione prædicta: multum generalis fuit,& potest sub eius forma venire omne remedium quod competere potest à possessione cadenti.& si probatum esset de violentia compulsiua illata monasterio seu laboratoribus:si per manus mille dicta possessio ambulasset,etiã si successor nouissimus malam fidem non haberet: deberet possessor ad restitutionem possessionis condemnari:vt.ff.quod me.causa.l.si cum excep.§.ij.sufficit enim rem per metum ablatam fuisse:vt competat contra possessorem actio quod me.causa.vt ibi no.sicut intelligitur decre.reintegrãda.iij.q.ij.vt no.Inn.de rest. spo.c.sæpe.in fi.vbi autem de violentia compulsiua non probatur:tunc aut possessio ad possidentẽ bona fide peruenit,nec causam haberet ab eo ad quem primo loco cum vitio peruenit possessio:& nullum remedium competit cõtra talem possessorem ei qui à possessione cecidit ratione solius possessiõis:quia in causa pari melior est conditio possidentis: vt in regula iur.&.ff.de publi.l.fiue autem.§.si duobus.ver.quod si aduersus.si autẽ causam habuit à raptore,vel fure:aut alio qui vitiosè dictã rem primo occupauerat tunc succurritur ei qui cecidit à possessione cõtra talem possessorem:quasi in vitium sui actoris succedentem multipliciter.potest enim successor aliàs possessor cõueniri.Triticaria.ff.de tritica.l.j.Potest conueniri ex.l.coloni.C.de agr.& censi.lib.xj potest conueniri conditione ex decre.sæpe.de restispo.& hoc fuit de mente glos.C.de fur.l.in ciuile.in ver.à dominis.& eo.ti.l.si.§.sed cum in.ij.in ver.furtiuam. siue hic vlterius possessor sciuerit vitium rapinæ vel furtiuitatis:siue non.Si autem causam non habuit à dicto vitioso possessor:tunc si sciuit vel scire debuit vitium possessionis:tunc cõueniri potest.ex decre.sepæ. ¶ Si autem ignorauit,tunc nullo modo conueniri potest.sic dicit Inno.in.d.c sæpe.& hoc etiam videtur tenere Bart. in.d.§.sed cum in secunda. ¶ Nunc ad propositum descẽdamus: & dico quòd à dictis attestationibus testium inductorum pro parte monasterij liquidè apparet:quòd de dimidietate fructuũ dictę terrę dominę Minę fuit responsum de mandato Frãcisci Iudonis:quo constat ex actis prædictis habuisse in dicta possessione vitiosum ingressum,& sic illa pro dimidia ipsa habuit causam ab inuasore:& ad dimidiam prædictam sine dubio venit condemnanda per rationes & iura superius allegata.In alia vero dimidia apparet ex prædictis: quòd non habuit causam ab eodem:cum post mortem dicti Francisci totaliter dicta domina incœpit possidere:& sic ab alia dimidia videtur quòd veniat absoluenda:cum non sit deductum, vel probatum : quòd ipsa sciuerit vel scire debuerit dictam possessionem vitiosam esse.In contrarium facit:quia lipollus pater laborator dicti tenementi terræ dicit: quod ipse existens laborator eius pro dicto monasterio:recepit in mandatis à dicto Francisco vt responderet eidem de fructibus dictæ terræ:& non dicto monasterio. & eodem modo madauit cuidam Cresti laboratori similiter dictæ terræ:& quod tunc laboratores prædicti timentes potestatem dicti Francisci:responderunt eidem de fructibus prædictis & non dicto monasterio:& sic compulsi fructus per vim reddiderunt:vnde per viam compulsiuam dictus Franciscus dictam possessionem videtur adeptus.& idem probauit soror Magia & Creste prędictus.Ista opi.esset vera si probatum esset de tali motu,qui actionem quod metus causa produceret:sed non est articulatum,nec deductum,nec probatum:quòd metus illatus laboratoribus cadere potuerit in constantem virum: quod necessariũ est ad ortũ actionis prædictæ:vt.C.de transac.l. interpositas. potius igitur ex colonorũ ꝓductione dictũ monasteriũ potuit dici priuatũ sua possessiõe.vt.C.de acqui.poss.l.ex liberis. ¶ Cõcludo igitur,ex quo non est probatum de violentia compulsiua tali quæ pariat actionem quod metus causa:q sub generalitate dicti libelli facta relatione ad ꝓcessum:nó potest dici actio q metus causa intẽtata,& ꝓpterea quia dicta domina Mina immedietate dictę terræ apparuit q habuit causam à Frãcisco:quo ad illã dimidiam venit condẽnãda ab alia vero dimidia in qua habuit causam à seipsa post mortẽ Frãcisci:nec apparet q sciuerit vel scire debuerit dictã possessionẽ vitiosam:debet absolui.& qa hoc vterq; pariter vincit & perdit:hincinde fieri debet cõpẽsatio expẽsarũ.Et ita dico & consulo ego Ang.de vbaldis &c.

CONSILIVM CXVII.

1 *Relictum factum fauore captiuorum valet.*
2 *Canonica portio de quibus rebus episcopo debeatur.*
3 *Quarta an debeatur de relictis hospitali.*

AN canonica portio episco-
1 po debeatur. ¶ Præmitto ad euidentiam quod tria sunt iura. † Primum est ius iustinianum quod statuit q fauore captiuorum & pauperum valeat relictum factum in certis personis:& q episcopus,vel alius executor deberet facere executionẽ integraliter absque illa defalcatione vt.C.de episco.& cleri.l.si quis ad declinandam.§.fi.nam cum episcopus capiat fauore pauperum & restituere pauperibus:nec pro se nec in suum fauorem tenetur integraliter restituere.sicut pater qui capit pro filio.& idem statuit Iustinianus de relicto certis pauperibus vel certo loco:prout patet in.d.l.si quis ad declinandã. §.sinantẽ in personã.nã locus,& persona,paribus passibus ambulant.ff.de fideiusso.l.mortuo.& idem probatur in cor.de eo.tit.
2 §.si autẽ hæres ibi quicquid inuenit &c.nil ergo excipit. † Postea superuenit ius canonicum & concessit episcopis canonicam portionem de eo quod relinquitur ecclesijs vel pijs locis pro anima.nisi sit relictũ ad perpetuum cultum diuinũ,quo casu canonica portio non debetur.de off.ordi.c.conquerẽte extra.de test. c.officij &.c.requisisti &.c.fi. ¶ Vltimo superuenit ius cle.quod si relinquatur fratribus minoribus vel prædicatoribus qui sunt mendicantes:& paupertatẽ quã confitentur præceteris debẽt diligere.C.de mune.pa.l.professio.licet ad pios vsus debeatur canonica portio.extra de sepul.dudum.ver.& loquitur ibi de canonica parochiali & de illa cle.non est curandum ad præsens. de eo autẽ quod non relinquitur locis sed pauperibus personis nullo iure cauetur:q canonica debeatur,& est glo.or.q nõ debetur canonica in.c.ij.extra de sepul.licet ibi loquitur de canonica parochiali,tamen idem debet de canonica episcopali: quia parificantur in iure & in priuilegio.in.d.c.vlti.de testa.vnde idẽ est iudicium de vtriusque.vt.l.j.C.de diuer.rescrip.Præterea.l.si quis ad declinandã.non reperitur in hoc correcta ergo &c.de ap.l.præcipimus.Præterea ista canonica pertinet.ad.l. diocesanam.vt not.in.c.dilectus filius.de offi.ordi.quæ lex respicit loca non personas.nam diocesi.locus est & locũ significat & glebæ inheret.vnde etiam lex diocesana à diocesi nomẽ assumpsit: quia inter fines diocesi.concluditur ita vt omnes pauperes sint de diocesanis:licet vndecũque.vnde lex diocesana in rem est nõ in personã:vt dicimus de iurisditione:quæ ideo dicitur solo cohærere:quia realis est & in omnes personas.C.vbi & apud quos l.fi.vnde videtur q de relicto pauperibus certis vel certificandis per executores:nõ debeatur episcopo canonica portio. Qui vero dicit deberi,alleget legem vel decretum hoc dicẽtem.C.de colla.l.illã.aut nulla decretalis vel.l.hoc dicit & Ioan.and.licet tenet q de relicto pauperibus in genere:non debeatur quarta epi
3 scopo sed de relicto pauperibus certi hospitalis sic:quia videtur relictũ loco,& loci contemplatione,de conuer.coniuga.c.j. vbi no. † Quæritur de vno vtrum debeatur quarta de eo quod relinquitur hospitalibus iure institutionis,& videtur q non:quia decre.dicit de his quæ legantur.extra de test.c.fi.sed aliud est legare,aliud hæredem instituere.extra de testa.c.raynutius in glos. istud verbum. ¶ Sed contrarium est verũ:quia.c.officij. loquitur generaliter de omnibus relictis & nomine relicti,omnis vltima voluntas siue institutionis siue legati continetur.de tabu exhi.l.j.in fi.no.de hære.insti.l.his verbis. Item verbum lego interdum ad institutionem arctatur.de verb.signi.l.verbis legis.in cor.de nup.§.disponat.col.iiij. ¶ Sed dubitari potest:si esset hospitale in quo episcopus non haberet institutionem nec destitutionem:quia nec esset fundatum nec confirmatũ autoritate episcopi:& sic non esset domus sacra sed profana:quia quod sacrũ est perpetuum debet esse non temporale.de ver.obli.l.inter stip. §.sacram.vnde an de tali relicto debetur quarta videtur quòd non:quia est locus pius licet ibi pauperes non reperiantur, de facto facit de reli.domi.quia contingit.in glo.quæ incipit talia hospitalia,valet tamen relictum potius ratione pauperũ quàm ratione pij loci.Nec ob.xxiij.q.viij.sancimus.vbi dicitur q hospitalia pertinent ad ordinationem episcopi:& sunt sub episcopo lege diocesana tanquã sacræ & religiosæ domus:quia loquitur de hospitalibus constructis legitimè cum autoritate pontificali.instit.de re di.§.j.in cor.de ec.tit.§.si quis ędificicium.de testa.nos quidem.in ver.tecum.Et eodem modo respondetur ad cle.quia contingit.in prin.de reli. do.& ad not.in Spe.de instru.edi.§.nũc aliqua.ver.& scias: quia non est diuini iuris,sed humani,hospitale quod non est de autoritate episcopi constructum:nec est sanctum sanctorum dei in qua laici habẽt proprietatem & manus iniectionem,hoc enim in sacro loco non contingere potest vt no.Inno.de so.compe.c. verum & ideo si relinquatur hospitale de colle.quod est nunc proprietatis communis perusij:episcopus non haberet canonicam portionem.Quidam tamen contradicunt q eoipso quod est hospitale pertinet ad curam episcopi,per.d.c.quia cõtigit. & de reli.do.c.de senodochijs.& in authen.de ec.ti.§.si quis ædificium.sed ibi testator voluerat constitui hospitale:vnde eius testamentum est seruandum cura & solicitudine episcopi : quia perpetuo hæredes ad hoc fuerunt obligati.vnde ille §.non obst. ad capitulum de senodochijs respondetur:per.c.ad hæc eo.ti.ibi autoritate pontificis &c. ¶ Vltimo restat quærere, quid si relictum sit hospitalibus vel pauperibus prout commissarijs: videbitur an debeatur canonica.Respondeo.hoc electio declarat, si eligantur loca pia:debetur quarta si certæ personæ pauperum non debetur de iure communi:quia paria sunt testatorem nominasse per seipsum:vel commisisse executionem quod not.& de leg.ij.l.vnum ex familia.§.fi de falcidia.de reb.du.vtrum.§ dedo.præle.l.Teopompus.quia testator est causa sufficiens: executor sicut pica & organum,quo ad exercitium nudi ministerij. de testa.tu.l.tutores.vnde actus à testatore nominatur : non ab hærede vt ibi aperte dicitur.& sic ex post facto aliquid in preteritum declaratur.de vsufr.le.l.sed si qui.§ interdictum.cum si.Et ita dico & consulo ego Angel.&c.

CONSILIVM CXVIII.

1 *Quia neptem dotans si stipulata dotem sibi reddi si matrimonium soluatur vnica superuiuente filia:quis admittatur ad successionem pupilli.*
2 *Mater & auia duplici ratione tenetur tutorem petere.*

AVia pro nepte dedit dotẽ
& stipulata est eam sibi restitui matrimonio sine filijs dissoluto. matrimonium morte neptis solutũ est vnica filia superstite. Deinde mater decedens,hanc proneptẽ auiæ filiam verò suam sibi vniuersalem hæredem instituit, & sibi substituit pupillariter & per fideicommis. Pater proneptis postea decedit & proneptem auiæ filiam vero suam sibi instituit hæredem:& pupillariter substituit:nec tutorem ei reliquit in testamento & infra annũ: quia predicta nõ petijt huic puellę ordinarij tutorem nec etiam substitutus pupillariter. Quæritur igitur ad quẽ successio dictæ puellæ pupillę pertineat: & ad quę pertineant bona dotalia dictæ neptis per auiam designata &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVper puncto prædicto bo-
1 na† dotalia prædicta dicũt integrè spectare ad hęre
dem dictę proneptis.nam auia quæ dotem dedit in
vnum casum tãtum:stipulatã est sibi restitui:scilicet quo matri-
moniũ sine filijs dirimatur:sed hic non est sine filijs distractum
ex quo filia vnica remansit.ff.de ver.sig.l.non est sine liberis.con
iuncta.l.j.C.de cõdi.inser.&.C.ad treb.l.iubemus.§.finautẽ. illa
ergo dos cedit lucro talis filiæ ex matrimonio procreatæ: vigo-
re taciti pacti inter auiã dotantẽ & maritũ suæ neptis.ff.de pac.
do.l.inter socerũ.§.cum inter.& hoc videtur terminasse Iaco.de
bel.per illum.§.in quadã sua disputatione.vnde dicta bona non
veniunt in fideicõ.quo grauata fuit dicta pupilla per matrẽ suã.
ff.de vulg.& pup.l.cohæredi.§.cum filiæ.nec valuit substitutio
pupillaris ei facta per matrem:imo in causam fideicõ.conuerti-
tur.ff.ad treb.l.Scæuola.nec enim substituit pupillariter pupil-
lo:nisi qui pupillum habet in potestate.ff.de vulg.& pupi.l.j.&
insti.de pu.sub.in prin.Mater autem aut mulier filios in pote-
state nõ habet.inst.de nup.§.fœminæ.insti.de hære.qua.& dif.§.
in extraneis.ff.de cõtrata.l.illud.§.ad testamẽta.reliqua autẽ bo
na ad filiam deuoluta ex materna substãtia pro dimidia: perti-
nent ad hæredes dictæ pupillæ pro sua legitima & trebellianica:
quã detrahere potuit:& hanc detrahẽdi potestatem trãsmisit ad
suos hæredes.C.ad.l.fal.l.quãquã.de inoffi.test.l.Papi.§.quarta.
aliã vero dimidia pertinet ad substitutos in testamẽto materno.
Sed videamus ad quos deuoluatur hæreditas dictæ puellæ: cui
infra annum non fuit tutor petitus,& nõ est dubiũ ꝙ substituti
in testamento paterno priuãtur: vt.l.sciant.C.de legit.hære.Et
eodẽ modo videtur priuari auia.vt.l.matris pietas.C.qui pet.tu
2 to.ad tertu.l.matres.† Astringi enim videtur ad tutorẽ peten-
dum mater & auia:duplici ratione.Primo ratione pietatis.vt.d.
l.matris pietas.Secundo ratione successionis ad quã vocari po-
test:vt.d.l.sciãt licet ergo cesset hæc ratio secũda: propter ratio-
nem substitutorũ:ramanet tamẽ prima scilicet pietatis ratio. Et
hæc sola legis ratio est sufficiens:ad excludendã eam successio-
ne,eò quòd contra pietatis officium sit versata,& licet alia ratio
non subsistat videtur sufficere insti.de nup.§.affinitatis.ver.nam
si adhuc.per Bar.ff.de verb.obli.l.ita stipulatus.in secundo con-
trario quartæ partis.¶ Contrariũ tamen credo in auia, quæ per
vnũ gradum remotior est quàm mater.non enim inuenio.l.cau
tum necessitudine pietatis auiã astringi ad petendum tutorem:
licet secus sit in matre,solũ ergo astringitur vbi successio ad eam
spectare potest ad quam hic non poterat spectare cum haberet
pupillariter substitutos:& ideo non excluditur:& licet dulcio-
ra nomina filiorũ & nepotum appellare nõ possumus.de verb.
signi.l.liberorũ.tamen nõ tanta dulcedo versatur in nepotibus:
quanta in filijs nobis appropinquantibus. Magis molienda est
igitur pœna matribus introducta quã extendatur ad auiã ex re
gula generali:quia pœnæ sunt molliendæ & odia restringenda.
Concludo igitur auiam inuitatã ad successionẽ excluso substi-
tuto:propter nõ petitum tutorem,nisi hic minor ætas substitu-
ti eum iuuaret.C.si aduer.deli.l.fi.ff.qui pe.tu.l.ij.in prin.no.gl.
in.d.l.matres.Et ita consulo ego Ange.de vbaldis.

CONSILIVM CXIX.

1 *Successio quem ordinem habeat in hæreditatibus intestato decedentium.*
2 *Masculi præferuntur fœminis in successionibus abintestato.*
3 *Frater vterinus præfertur coniuncto cognationis & agnationis vinculo.*

STatuto tudertinæ ciuitatis
1 cauetur sic,videlicet ꝙ † si qua persona de ciuitate
vel cõmunitate tuderti abintestato decesserit sine li
beris superstitibus hæredibus, seu superstite sibi aliquibus seu
aliqua persona vsque ad tertium gradũ suæ agnationis inclusi-
uè succedat sibi proximior de dicta sua agnatione hoc intelle-
cto & declarato quòd in dicta successione non habeatur vel ha
beri debeat distinctio vel consideratio seu respectus: an talis
proximior coniungebatur tali defunctæ personæ ex vtroque pa
rente,siue lineã vtriusque parentis,siue ex vno vel vnius tantũ:
dummodo ex parte ipsius defunctæ personæ seu ex eius pater-
na linea,saltem coniunctis extiterit,& primò volumus ꝙ nepo
tes ex fratre carnali quondam talis defunctæ personæ in stirpes
& non in capita.Mater vero ipsius quõdã defunctæ personæ in
dicto casu in sola octaua parte bonorũ quondã ipsius filij seu fi-
liæ succedat & succedere possit eidem,& ipsa octaua parte di-
cta mater in dicto casu contenta sit & esse debeat adeo ꝙ nihil
amplius iure successionis petere vel habere possit in hæreditate
prædicta.Mater verò non extãte succedat auia sua paterna in
octaua prædicta, & ipsi matre.Et matre auia non extantibus
succedat proauia paterna simili modo.Auia verò vel proauia
materna seu alia persona de cognatis prole quondam defunctę
personæ siue patris eiusdem:in dicto casu ad successionẽ dictã
nullatenus admittatur:ita tamen ꝙ in dicta agnatitia prole:non
intelligatur includi aliqua fœmina excepta sorore carnali siue
nepte defunctæ personæ quæ solę scilicet neptis & amita in di-
cta prole agnatitia & in eius numero comprehendãtur & com
prehendi valeant in casu prædicto,si & inquantũ in eo casu tali
defunctæ non superuiuat aliquis quidam eius frater carnalis le-
gitimus & naturalis,neque ex fratre carnali quondam talis de-
functæ personæ.¶ Contingit modò quòd quidam nomine Cia
saglia eius frater vterinus tantum:& domina Francisca & Iaco-
ba amitæ carnales dicti Collegocij supersunt ¶ Queritur viso
dicto statuto: an Ciasaglia frater vterinus dicti Collegocij:an
amitæ supradictę succedant.

VIso pũcto prædicto sine du-
bio videtur dicendum Ciasagliam ad hæreditatẽ
Collegocij inuitari.& hoc probatur:quia in succe.
abinte. cũ cesset linea ascendentium: vel descẽdentiũ prima cau
sa succes.est fratris defuncti ex vtroque,vel altero latere coniũ-
ctorum:cum quibus pariter in stirpem filij alterius fratris præ-
mortui vocantur.C.de leg.hære.authen.cessante.& authen. post
fratres.procul pulsis omnibus alijs etiam agnatis vel cognatis
in gradu remotiori positis : sola naturali causa inspecta & sub-
lata omni illa differentia agnationis,vel cognationis & sexus.
cum igitur dictus Ciasaglia de iure communi ad successionem
sui fratris vterini inuitetur exclusis auũculis& amitis quibuscũ
que:qui & quæ in gradu remotiori sunt : defertur ei successio:
nisi statutum auferat.quod autem statutum non auferat imo
eidem concedit euidenter ostenditur.nam primo statutum præ
tulit agnatos cognatis:sicut & antiquitus per.l.xij.ta.fuit indu
ctum & introduxit inter masculos agnatos pręferri cui placuit.
sic & commodius visum fuit iura constitui,vt hæreditas moriẽ
tium ad agnatos masculos conflueret:vt insti.de le.agna.suc.in
prin.coniuncto.§.item si quis.ver. quod omnino ita constitutũ
erat,& in hac agnationis prole cognatorum etiã proximiorum
exclusiua:tantum tres fœminas voluit contineri,scilicet sororẽ
carnalem,& filiam fratris carnalis,& amitam personæ defunctæ,
dummodo personę defunctę non supersit aliquis eius fràter car
nalis legitimus & naruralis,siue nepos legitimus & naturalis nã
tus ex fratre carnali quondam talis defunctę personę.Cum igi-
tur dicto Collegocio supersit dictus Ciasaglia eius frater carna-
lis,apparet quod etiam ex forma dicti statuti sibi talis defertur
successio:& amitę excluduntur.nam & fràter vterinus frater est
sicut & frater consanguineus vel ex latere vtroque coniunctus
licet vno tantum vinculo.scilicet cognationis allegatus.vt dicta
authenti.post fratres.& in cor.de consangui.& vterini. fratri.Illi
enim agnati vocantur qui per ligneam masculinam coniun-
guntur:qui vero per fœminam coniunguntur cognati nuncu-
pantur:vt institu.de leg.agna.succe.in princ.cum ergo statutum
non distinguat inter consanguineum & vterinum fratrem : &
vterque sit frater(vt dixi)ad successionem prædictam ipse vi-
detur inuitari:quia ex quo statutum non distinguit:nec nos di
stinguere debemus.ff.de publiciana.l.precio. & maximè quã-
do statutũ non distinctum:sed iuri communi simpliciter intel-
lectum concordat ad quam concordiam cum loquitur simpli-
ter continuo est accedendum:cum talis reductio possibilis est,
vt.C.de

vt.C.de noxa.l.serui vestri per Inno.de cõsue.c.cum dilectus.&
2 de rescrip.c.cũ causam.¶ † Contrarium de iure videtur esse ve-
rũ:& hoc ostenditur sic,statutum prędictũ vt dixi in sųcceden-
do pretulit ordinem agnatorum masculorum non fœminarũ:
nisi sint aut sorores,aut nepotes ex fratre carnali, aut amite, &
eas in vno casu tantũ prætulit:scilicet cũ non superest defuncto
frater carnalis,aut fratris prædicti filius,& licet de iure cõmuni
frater vterinus:& frater sit.tamen de tali fratre statutũ prædictũ
non sensit:imo ad fratrẽ consanguineum se retulit.& hoc proba
tur:quia supradictũ statutũ loquendo de fratre carnali & nepte
filio fratris:de consanguineo similiter intellexit.s.in §.præterea
vbi dicit ꝙ si quis moritur superstite fratre,& filio matris,& su-
perstite matre,ꝙ mater in sola octaua parte succedat:frater ve-
ro & filius alterius fratris in residuo vnde sentit de fratre con-
sanguineo.non enim prætulisset statutũ fratrem vterinum aut fi
lium veterinũ fratris matri:cui luctuosa filij defertur successio:
& ordine perturbato:vt.l.nam & si parentibus.de inoffi.te. non
enim inter dictos cognatos posuit ordinem prælationis;sed tã
tum inter lineã agnatorum:qua prædilexit. & lineã cognatorũ
ad successionem in defectum agnatorũ vocauit.quia igitur hęc
mens,sententia,& intẽtio statuti:ipsi adherere debemus, de lib.
& posthu.l.gallus.§.& quid si tantum ibi sed ex sententia.l.vell.
&c.C.de legi.l.non dubiũ nunquam enim figura verborum po
tentior certo sensu existit.C.de libe.præte l.si quis filium. tunc
autem sensus ex pręcedẽtibus colligitur.ff.de leg.j.si seruus plu
riũ.§.fi.& ex præfationibus quãdoq;.ff.de orig.iuris.l.j.& ꝙ iste
sit sensus & intẽtio statuti probo per euidẽtẽ rationẽ,esset enim
absurdum si aliud diceremus & traheremus statutum prædi-
ctum ad fratrem vterinum.nam dictum statutum in qualibet
parte sui prædilexit prolẽ agnatorũ:& dictæ prolis fauore ema-
nauit dictum statutum:nõ autem in fauorem agnatorum, qui
quidem fauor in lesionem agnatorum aliquoties redundaret.s.
vbi ex fratre mortuo superesset frater vterinus & soror cõsangui
nea tantum:vel etiam ex vtroque latere coniuncta:quia ipsa ex
cluderetur quæ est agnata tantum vel agnata & cognata simul:
ipse autem frater vterinus ad successionem admitteretur,sed est
dicere contra mentem dicti statuti:& sic magna & duplex ab-
surditas sequeretur.prima:quia plus faueretur cognatæ vel agna
tæ cuius contrarium fuit de expressa statuentium intẽtione: nec
mirum quia & prætor nedum ius.l.xij.tab.& media iuris pru-
dentia in succedendo omnibus cognatis:prætulit ordinẽ agna-
torum.ff.si tab.test.nul.exta.l.j.in princ. magna enim ratio pro
agnatis facit:per quos familiaris dignitas conseruatur.ff.de ven.
inspi.l.j.§.antepe.ibi publice enim interest &c.facit quod nota.
3 Cyn.C.de adul.l.j.† Secunda absurditas est:quia frater vterinus
cognatus tantum præfertur coniuncto vtriusque vinculo agna
tionis,& cognationis:quia nunquam hoc est auditum neque re
latum:vt dicto titulo no.de cõsangui.& vteri.fratribus.Ex qui-
bus cõcludo quòd dictum statutum in ver.si & inquãtum &c.
loquens de fratre carnali ad consanguineum fratrem se retu-
lit. non autem ad vterinum. & ideo cum dictæ amitæ inclu-
dãtur in numero agnatorum exclndentium cognatos:dico di-
ctas amitas admittendas:excluso fratre vterino prorsus. Et ita
dico & consulo ego Angelus de vbaldis legum doc.

CONSILIVM CXX.

1 *Testamentum an valeat in quo mater filiabus decem relinquens eas hæredes instituit in illis:& in alijs bonis suis alium sibi vniuersalem hæredem instituit.*
2 *Testamentum annulatur in quo filiabus minus legitima relinquitur.*
3 *Conditio apposita quando vitiat actum non impleta.*
4 *Filius institui potest in aliquo pure:& in residuo sub conditione.*

DOmina Antonia quõdam
1 blasij Iacobelij de tuderto in vltimis cõstituta† fe
cit testamẽtũ in quo inter cætera reliquit Angelæ
& Margaritæ eius filiabus libras.x.deñ.pro qualibet: & in his
eas & quãlibet earum sibi hęredem instituit,& quod plus de bo
nis suis petere vel habere nõ possint vel valeãt occasione legiti-
mę trebellianicę iure naturę vel alia dicta,& ꝙ dictę eius filiæ
nõ possint petere dictas.x.nisi ipse vel aliqua ipsarũ nuptæ es-
sent.In omnibus autem alijs suis bonis sibi hæredem vniuersalẽ
instituit Titium.quæritur ergo an valeat testamentum vel ne.

OStendo dictum testamen-
tum valere:quia si vallatũ est alijs solennitatibus quę
in testamentis requiruntur:de quibus habetur.C.de
test.l.hac consultissima.trãsumptiue per glo.ff.de test.l.si quæra
2 mus.† Nulla alia ratione potest dictum testamẽtum impugna-
ri:nisi quia minus legitima filiabus sit relicta:& eo relicto iussæ
sunt esse contentæ:vel quia dictæ filię sub conditione nõ potesta
tiua sed mixta se reperiant institutas:ante eius cõditionis & exi
stẽtiã inueniunt se non exheredatas sed præteritas:ideo testamẽ
tum videtur nullum.C.de insti.& substi.l.si pater.ff.de condi.
insti.l.fi.ff.de lib.& post.l.filius à patre.Hac ratione quia minus
legitima sit relictum:non est testamentum expugnabile.sufficit
enim etiã iure institutionis denarium vnum relinqui. Et verba
adiecta quod plus peti non possit irritãtur:sed petitioni supple
menti legitimæ locus est in cor.vt cum de ap.cog.§.aliud quoq;
capitulum.versic.cæterum si qui hæredes fuerint nominati. &
ibi casus expressus.& ibi per Iac.de bel.facit.C.de ac.hæ.l.fi.Itẽ
hac ratione ꝙ filiæ supradictæ fuerint institutæ sub conditione
non potestatiua sed mixta.similiter non videtur testamentum
fore nullum:quia hodie omnis conditio videtur esse medio ex-
pulsa : & institutio videtur pura : vt.l. quoniam in prioribus.
C.de inoff.test.hoc videtur tenere glos.in.l.suus.ff.de hęred.in-
sti.in ver.constat.vbi glo.dicit expressę ꝙ omne grauamen de
medio tollitur quo ad legitimam:& in parte institutio pura in
residuo conditionalis remanet.& hoc etiam ponit glo.licet nõ
firmet in.d.l.si pater hãc opi.tenet Bar.C.de inoff.test.l.scimus.§.
cum autem.nã ibi filio per fideicõ.relictũ fuit.& sub conditio-
ne:cum hæres institutus moreretur vel post certum tempus:&
tamen ibi omnis dilatio & omnis mora de medio subtrahitur:
& legitima filio debetur.Preterea conditio nõ est apposita huic
dispositioni:sed solum petitioni seu executioni.Primò enim te-
statrix purè reliquit.x.postea exigi vetuit nisi matrimonio con
tracto.hoc autem scilicet conditionem apponi dispositioni vel
executioni differunt inter se effectualiter essentialiter & qualita
tiue.Primo enim casu dispositio conditionalis est:secundo pu-
ra:licet eius executio differatur,vt.C.quãdo di.le.ce.l.ex his ver
bis.& facit.ff.de leg.j.l.si mihi & tibi.§.si quis seruos.&.ff.de con
di.& demonstra.l.quibus diebus.§.j.¶ Contrarium credo verũ,
quod dicta institutio sit nulla:quia filiæ reperiunt se præteritas
sine causa.ex quo in defectum conditionis non potestatiuæ ex-
heredatæ non fuerunt vt.d.l.si pater.&.l.fi.de condi.insti.& l.si
3 filius à patre.¶ † Nec ob.quod dicitur quod conditio non est
apposita substantiæ institutionis.voluit enim testator relictum
filias petere vel habere non posse:nisi cum nuptæ essent. vnde
nec actu nec habitu,aut conditionis existentia, voluit testator
filias legatum percipere.Actum demonstrat verbum petere:vt
l.amplius.rem ra.ha.de verborũ obligatione.si.x.cum petiero
&.d.l.ex his.cum suis concor.Habitum significat illud verbum
habere.vt.ff.de verborum significatio.l.id apud.&.l.habere de
verborum obligationibus.l.stipulatio ista.de aequi.re.do.l.re-
rum in bonis:& licet esset apposita soli præstationi sed in tem-
pus incertum scilicet nuptiarum.tempus autem incertum præ-
stationi adiectum:etiam post perfectam dispẽsationem reddit
conditionalem ipsam dispositionẽ:vt.d.l.quibus diebus.§.qui-
dam titio.& hoc tenet glos.ad trebel.l.Seius saturninus.hoc etiã
tenet Bartol.de lega.primo.l.si cui.§.hoc autem legatum. Non
ob.quod dixi:per.l.quoniam in prioribus.quòd cõditio remo
uetur saltẽ in bonorum subsidio:quia istud est falsum:cũ cõdi-
tio talis est:ꝙ per eius appositionem filius inuenit se pręteritũ.et
hoc tenet bar.& Ia.de are.& Cy.in.d.l.si pater.& Ray.de for.as
signãt ipsi rationẽ:qa ꝙ cõditio de qua loquit.l.quoniã in priori
bus.habeatur pro nõ apposita:introductũ est in fauorem filiorũ
vt litera ibi dicit aperte.sed quãdo statutũ redditur nullum per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CXXI.

appositionē cōditionis:quod illa subduceretur de medio:esset ad otiū filij qui insolidū succederet patri ab intestato,vbi aliàs haberet nisi legitimā:vnde talis retorcutio cōtra eū fieri nō potest.C.de legi.quod fauore intelligitur ergo.d.l.quādo est apposita conditio quę testamentū nullum nō reddit alias.sed inducit quandam dilationem per quam potest legitima dici diminuta, & sic poterat olim intentare querelā ad eam igitur remouendū voluit legislator tolli conditionē,quæ grauamen inducit.sed cōditio causalis vel mixta in cuius defectum exhæredatus non est nullum inducit grauamen cuius causa remota filius præteritus in testamento patri succedat.ergo de hac conditione non loquitur illa lex.Non ob.l.scimus.§.repletionem.quia ibi loquitur secundum iura antiqua secundū quæ sufficiebat relinqui legitimā quoquo relicti titu.conuertebatur ratione præteritionis.tūc testamentum ideo vsque ad legitimā conditio de medio reijcitur quia testamentum illud nō erat expugnabile.Itē non ob.glos.l. suus quia recte intellecta ideo se refert ad cōditionem casualem vel mixtā sed potestatiuā secundū Cy.Item ob.l.si pater.C.de insti.& sub.quia non dicit veritatē secundū Pe.Ia.de are.& Cyn.

4 †Cōcludo igitur ex præmiss.q̄ quandoque filius instituitur in aliquo pure:& in residuo sub cōditione aliqua:& tūc habet locum.l.quoniā in prioribus.qualiscunque fuerit illa conditio: quia ex quo saltem in vno nūmo inuenit sponte seu in institutum:testamentum non est expugnabile sed suppletur sibi legitima quā pure habere debet absq; vllo grauamine:vt in.d.§. aliud quoque capitulū cōiuncta.d.l quoniā &.l.omnino.eo.ti.aut instituitur solū sub cōditione casuali:& tunc cū hodie legitimam suā iure institutionis habere debeat:testamentū erit nullum,nisi in conditionis defectum exhæredatū se inueniat:vt dictis iuribus.Sed habito respectu ad iura secundū quæ quoquo relicti titulo sufficiebat legitimam relinqui:& omne datū & relictū excludebat querelam,sed agebatur ad supplementū:vt.l.omnimodo.eo.ti.eò quòd filius inueniebat sibi relictū quicquam:nō poterat euertere testamentum,merito cōditio casualis vel mixta, tollebatur de medio & in legitima remanebat pura: & in residuo expectabatur conditionis euentus.vt.d.§. cū autem. Cum igitur in proposito dictæ filiæ in nullo fuerunt institutæ purè sed in.x.libris tantum sub cōditione simpliciter antequā nubāt inueniunt se præteritas & testamentū dicere possunt nullū,si tamē in testamēto esset illa clausula si nō valet iure testamēti quę in testamētis cōmuniter solet apponi:an aliquid operetur ex quo testamētū ex causa preteritionis euacuatur,sunt varię opiniones nō dico nūc:quia nō sum de hac re consultus ego Ang.de vbal.

CONSILIVM CXXI.

1 *Executio quando possit retardari ratione satisdationis non præstitæ.*
2 *Debitum quot modis purum dicatur.*
3 *Ingressus monasterij an vitietur reseruatione vitiata.*

NIcolaus vendidit Francisco vnam domū pretio ducētarū librarum:pro quibus illico soluit centum libras.& reliquas centū libras promisit soluere tunc ad quatuor menses pro parte capituli hospitalis sancti spiritus. Mouetur quęstio dicto Francisco emptori de dicta domo:quam dicit pertinere ad hospitale iure dominij vel quasi:qui Nicolaus ad mādatū iudicis offert se defensorē dictæ causæ(tamē sine satisdatione)demū dictus Nicolaus petit executionē dictarū centū librarum secundū formam statuti legis nouæ ciuitatis eugubij cōtra dictū Franciscum,qui Frāciscus emptor obiecit q̄ dicta executio fieri non debet:& q̄ prędictus Nicolaus nō potest petere dictū pretiū nisi primò datis idoneis fideiussoribus euictionis.Itē dicit q̄ dictū statutum non vendicat sibi locum pro non subiectis,& ad probandū prę dictas exceptiones producit litem motā de dicta domo:& produxit instrumentū cōfessionis dicti Nicolai:qualiter obtulit se & sua dicto hospitali.Modò quæritur visis prædictis:& viso statuto legis nouæ predicte:nunquid dicta executio debeat retardari:& nunquid dictus Nicolaus teneatur dare dictos fideiussores:& qua forma,non obstante statuto prædicto.

ARguo primo ad primum q̄ † dicta executio nullatenus retardetur pretextu 1
& causa exceptionis prædictæ.nam dictum statutū seu lex noua debitori per publicum instrumentū:denegat potestatem proponendi aliquā exceptionē tribus exceptis exceptionibus quittationis,solutionis & prorogatiōis termini:vnde cū dicta exceptio nō sit de numero prædictarū quantūcūq; posit dici similis vel ejusdum virtutis cum aliqua de præmis.nō tamē potest opponi licet secus esset in alia exceptione simili quæ clausa esset in corpore statutorū:vt not.C.de adul.l.ita nobis pudor, & ibi per Cy.& glos.& Bar.ff.quod vi aut clam.l.j.§.j. contrariū est verum q̄ dicta exceptio retardatur.& hoc probatur duabus rationibus. Prima est quia dictum statutum loquitur solum in debitis puris & liquidis:in quibus dictæ tantum tres exceptiones permittuntur opponi.In alijs autem stamus dispositioni iuris communis.ff.de liber.& posthu.l.commodosimè &.l.filius à patre.§.sed si quis ex certa.eod.titu.de ven.in pos.mitten.l.ij. §. sed si quis ventren.de vul.& pup.l.si pater filio impuberi.Cōstat autem de iure communi hanc exceptionem opponi posse, scilicet quòd euictio imminet in limine contractus.ff.de euic.l. post perfectam.nec curo an de tali debito constet per publicū instrumentū vel non:quia de iure cōmuni instrumentū non ad esse sed rei gestæ memoriam perpetuo retinendam:& actus gesti probationem confisitur.ff.de proba.per totum.&.ff.de pig. l.cōrahere.&.l.ij.in fi.de cōtrahen.emp.nisi hoc per partes ageretur:vt nō aliter valeat nisi inde scriptura fieret.tunc enim esset contractus in scriptis.& totam scripturam perfici oporteret: vt ibidem in glos.insunt,de contrahen.empt.§.j.C.de fide instru.l.

2 contractus † Sed hoc debitum non est purum:ex quo imminet euictio in limine contractus.imo habet in re ex natura contractus tacitam dilationem annexam vt non ante exigatur : quàm idonee emptori de euictiōe caueatur:vt.d.l.post perfectā. Quędam enim debita non sunt pura propter expressam diem vel cōditionem annexam. Quædam propter dilationem necessario inhærentem ex natura rei in contractu deductæ:vt cum promittitur fructus nascituri.Quædam propter conditionem tacite inherentem ex natura contractus:vt cum dos pure promittitur. Nā prima fronte obligatio pura est:& tamen habet cōditionē si matrimoniū sequatur siue cōtrahatur.ff.de iure do.l.tali.licet ergo dicta promissio pretij sit pura:ex natura tamen contractus dictā dilationē sapit:vt non ante exigatur quā caueatur idonee: ex quo imminet euictio in limine contractus:vt.d.l.post perfectā ergo patet q̄ dictū debitū nō est purum.Sic & vbicūque stipulatio pura ex re ipsa dilationem capitur:vt inde in exēplis suprapositis & in allijs quæ ponuntur.ff.de ver.oblig.l.interdum. Cū igitur astrictus sit vēditor ad cauēdū:nō ante cōsequitur residuū pretij,quā ex sua parte impleat id ad quod de natura contractus tenetur.ff.de ac.emp l.Iul.§.offerri.tūc ergo dictū debitū cōditionale cui in obligatiōe cōstituēda cōditio inserit:nō cui post obligationem perfectam:vt.l.obligationum ferè.§.cōditio. de ac.& oblig.& quando eius dies nondum cessit nec venit:vt.l. cedere diem de verb.signifi.Sed in proposito,dies cessit sed non venit ante quam caueatur (licet tamen conditionale non sit)habet tamen dilationem annexam:vnde non est purum:vt.d.l.cedere diem.ver.nisi pure si non purum:& statutum tantū loquitur de puro.ergo cesset dicta dispositio statutaria: quia deficiūt eius verba.l.si vero.§.de viro.ff.so.ma.Secunda ratio me mouēs est:quia dictum statutum in fi.disponit q̄ non subiecti cōmuni ciuitatis,eugubij nō gaudeant beneficio dicti statuti. Sed dictis non subiecti seruentur statuta & ordinamenta de ipsis loquentia:Constat autem dictum venditorē nō fore subiectū dicto cōmuni ex quo obtulit se & promisit obedientiā reuerentiā & stabilitatem.Ex quo enim obedientiam promisit etiam promisit regulam hospitalis seruare & constitutionem eius.xij.q.prima non dicatis per Innocen.de conuer.coniuga.c.dudum. in glos. quæ incipit.hoc verum erat. Ipsius autem hospitalis regulę institutæ sunt:intrantes dictum hospitale castē & viuere sub obedięt̄ia, & sine proprio:quia ergo tā vēditor quā vxor dictū hospitale

Consilium CXXII. 64

hospitale simul intrauerunt,& se dictæ obedientiæ obligauerūt & per consequens ad obseruationē dictę regulę solennizauerūt votū eorum,renunciauerunt proprio nec sunt amplius sub secu lari foro:vt not.per Inno.in.d.c.dudū.in glo.quæ incipit: quidā dicunt.& facit quod no.per eundē de regula porrectum.& extra qui cle.vel vo.c. insinuante.no.etiā glo.j.C.de sa.san.ecc.authen.ingressi.& ibi per Cy.& in corpore de monachis.§.illud. & ibi per Iac.de Bel.Quinimo etiam heremitæ qui propriū habere possunt:effugiunt iurisditionem iudicis secularis:vt not.gl. in.l.ij. in prin.de in ius vo.sunt enim ecclesiasticæ personæ:& iu rare debent continentiā.xxvij.q.ij.§.ecce.per Inno.de electi.cū mona.nec quicquā operatur reseruatio bonorum ex quo est cōtra substātiam regulæ:imo vitiatur & tenet ingressus:vt in.d.§.

3 illud no.glo.& in.d.authen.ingressi. ¶ † Idem Io.and.in.c. vlti mo de condi.appo.licet Pau.de leaz.tenuerit ingressum vitiari. primum tenet in.d.§.illud vbi sentit Iaco.de Bel.cum dubitatur:an in omnem euentum voluerit esse conuersus & oblatus: scilicet quòd valet ingressus sed reseruatio vitiatur.licet glo.aliter distinguat in.l.per seruū.§.j.de vsu & ha.scilicet quòd aut reseruatio fit incontinenti & in ipso ingressu:& vitiatur ingressus: aut ex interuallo & reseruatio vitiatur quæ distinctio nō est vera secundum Bar.in.d.authen.ingressi.imo dicit.q̄ aut reseruatio sit simpliciter de bonis:& tenet semper quia nō intelligitur facta de dominio.sed potius de quadam administratione facti vt sic verba secundum naturam contractus intelligantur.ff. loca l.si vnus.in principio.de dā.infec.l.dāni infecti.in prin. quā quidem administrationem monachus & oblatus conniuentibus oculis sui superioris & de eius permissu habere potest:vt in c.ij.de sta.mo.sicut & seruus de promissione domini:vt l.iiij. de manumis.vin.Sed vbi reseruatio est de dominio & proprietate:quod contra substantiam monachatus vel regulæ:tunc aut ingrediens ingredietur sub conditione si bona sibi reseruētur.& non tenet ingressus,& quia deficit eius consensus.apparet enim ex appositione conditionis:q̄ nolebat interueniri nisi proprietas bonorū sibi reseruaretur:ergo vitiatur ingressus.ff. de actio. & oblig.l.in omnibus.& ita intelligatur glos. quæ est in.d.c.ij. sed ibi ingressus non fuit sub conditione sed simpliciter:cum reseruatione bonorum:tūc vitiatur reseruatio.sic intelligatur opi. glo.authen.ingressi.&.§.illud.in corpore de mona. ¶ Quæ distinctio in effectu in idem cecidit cum opinione Iaco.de belui. quæ est ipsa veritas.& hoc facit.ff.de preca.l.cum precario. Cū igitur dictus ingressus nullam habuit cōditionem annexam:tenet ingressus.& reseruatio contra substantiam regulæ est in forma.hoc satis tenet Inn.in.d.c.dudū.in dicta glo.quæ incipit hoc verum.ex quibus concludo dictum oblatum non gaudere beneficio dicti statuti. Et ideo nec via executiua sed via ordinaria est agendum secūdum formam iuris,vt in authen.offeratur.C. de litis contesta.Instrumenta enim publica cōfessionata vel guarentigię:non habēt de iure communi executionem parata:vt.l. minor.xxv.annis cui fideicō.ff.de mi.facit.C.de exec.rei iudi.l. nimis propere.dico autem procedendum secundum formā iuris communis:si nulla statuta vel constitutiones vigent tradentes formam in processibus non subiectorum.Si autē vigent nō est recedendum à forma.l.ij.C.quemadmo.te.aperi. in.l.cūctos populos.C.de summa tri.& fide catho.&.C.quæ sit lon.consue. l.j.Ad secundum dico,cautionem idoneam fore præstandam: non solum respectu causæ motę sed euictionis cuiuscunque,vt not.doc.in.d.l.post perfectam.licet glo.ibi non firmet.Et ita dico & consulo ego Ange.

CONSILIVM CXXII.

1 *Actor sequitur forum rei.*
2 *Repręsalias iniuste impetrantibus denegatur iustitia.*

VIa debitum non est contractum tuderti,nec Marianus ciuitatis tudertinæ est ciuis vel incola,aut aliter domicilium ibi habet, nec de foro tudertino,aliqua de causa ipsum Marianū esse proponitur,non est dubiū quòd dictus Marianus ibi de iure cōmuni conueniri non potest: † quia actor sequitur forū rei ex cōtractu vel quasi obligati,de fo.cōpe.c.cū sit generale.C.vbi in rem actio.l.ij.C.vbi de cri.agi.oportet authen.qua in prouincia & in corpore vnde sumitur.verū quia mihi allegatur & in facto proponitur.q̄ in ciuitate fulginī.omnibus tudertinis:iustitia denegatur ad instantiam dicti Mariani,qui in fulginio habet represalias contra tudertinos quæ vt plurimū solent ininste cōcedi,& de iure cūmuni regulariter sint prohibitæ nisi per cōmune contra causam cōtra quā represaliæ cōceduntur: iustitia denegatur ei qui represalias obtinuit,vt not.in cor.vt nō fient pignoratio.

2 col.v.& ibi plenè per Ia.de bel.& Bar.in libello represaliarū † videtur de iure dicendū,q̄ ex quo p dictas represalias & inquantū fuerint iniustè concessæ:iustitia denegatur omnibus tudertinis q̄ ratione talis iustitiæ denegatę posit agi in tuderto contra dictū Marianū per dictum Masium vt posit petere satisfacere guaruellis prædictis dicti mariani in tuderto existentibus. si enim propter inopiam iudicis nō habitā debitorem suspectū autoritate propria quis capere potest:vt ad iudiciū ducat:quando cum re creditoris ausugit:vt.l.interdum.§.qui furē.ff.de furtis.in cor.de man.prin.§.necessitatis in glo.insti.de ac.in prin.in glo.in.x.col.de pac.iur.fir.§.si vero quis,quantomagis permittere debet conuentionē corā iudice aliàs incōpetenti.si enim pars est executor & iudex in causa tali lege permittente (quod alias iure negatur)vt.C.de iudeis.l.nullus.C.vbi quis de cu.l.j.C.ne quis in sua causa ius fi.di.Multomagis cognitor esse debet : qui alias est iudex competens. Præterea Marianus iniquū ius in fulgineo impetrauit.impetrauit enim represalias cōtra tudertinos adiuit ergo iudicem suimet cōtra illos qui non erant suppositi represalias cōcedentis.fieri ergo potest cōtra eundē retorcutio dicti iuris iniqui:vt tudertini in tuderto agere possint contra ipsum.vt.ff.quod quisque iuris.l.j.& hoc suadet multum æquitas.Iniquissimū est enim dicere q̄ dictus Marianus alterum pro altero exegerit.& q̄ ipse adeat iudicem suimet & consequatur quod appetit in fulgineo contra tudertinos fulginate iurisdictio.nullo modo suppositos,& ipse declinet iurisditionem iudicis tudertini vt non soluat id ad quod de iur.tenetur soluere. concludo igitur de æquitate,dictū tudertinum esse iudicem cōpetentē contra dictū marianum,& ideo probato q̄ guaruelli dicti blasij peruenerunt ad manus ipsius mariani:ad ipsorum restitutionem poterit condemnari.& si non satisfaciat:poterit fieri sententiæ executio ad petitionem dicti Masij in dictis guaruelis existentibus in tuderto.Debet enim sequi iudex æquitatem omisso scripto iur.rigore.potest autem semper cum æquitas est scripta vt.l.j.C. de legi.& hæc æquitas extorcutionis iuris iniqui scripta est.Et ita de æquitate dico & consulo Ego Ange. de vbal.leg.doc.&c.

CONSILIVM CXXIII.

1 *Emens cum pacto de reuendendo an possit coqi ad reuendendum.*
2 *Promissum ad certum terminum:non potest peti ante ipsum terminum.*

VIso libello in causa prædicta oblato, in quo actor asseruit sibi fuisse promissum 1
† de reuēdēdo ad suā petitionem & terminum,& visis probationibus prædictis per quas est clarè & plenè probatum,q̄ reus conuentus ad petitionē actoris promisit reuendere post triēnium ad eius petitionē dico prima facie nō videre deberi iudicē de causa cognoscentē condēnare debere reū actori ad petita.& hoc probatur sic:promissio pura,& ad diē,& post diē,differūt inter se formaliter & essentialiter,& in effectu.ff.de actio.& obli.l.obligationū fere in prin.insti.de ver.ob.§.omnis. ff.de leg.ij.l.talis scriptura differunt ergo inter se dictæ stipulationes.Hinc descendit quod ad aliud est simpliciter promittere:aliud cum insertione qualitatis modi vel causæ.ff. de verbo. obli.l.j.§.si quis simpliciter.Si ergo specie differunt: qui agit in vna & non probat in ea:licet probet de alia debet succūbere.nā

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CXXIIII.

deductum non probat: & probatum non deduxit. Qui enim in libello ad certam causam seu rem suam intētionem restringit: si non probat succūbit. vt. ff. de insti. l. habebat. de re iudi. diuus. & ibi probatur notabiliter per gl. Inno. de proba. licet causam facit de excep. rei iudic. l. si mater. §. si quis fundum. & l. an eandem. §. actiones. de re iudi. in. c. abbas. sane. lib. vj. Sed hic agens deduxit simpliciter promissionē & probauit de promisione facta post diem: ergo vnā deduxit & aliam probauit: & sic sequi debet absolutio. ¶ † Cōtrarium est verum: quia actor deduxit promissionem factā ad eius petitionē, & ita probauit cum modificatione: tamen quòd detenti potestas non sumat originem nisi elapso termino, quæ videlicet modificatio aliam promissionem non induc it: sicut nec cum petitur summa centum ex promisione, & probatur promissio ducētum. vtroq; enim casu sequi debet in probatione cōdemnatio. quia quod deductum est probatum est: licet vno casu habeat per modū pluris: alio per modū minoris. & hoc tenet Bar. expressè. ff. de ver. obl. l. scire debemus in quæstione quæ incipit: Reuoco in dubiū. sic & in casu proposito est minus probatū quam sit deductum: quia adiectio tēporis triennalis facit rem minus re. vt insti. de act. §. plus. Non obst. quod cum agitur ex vna causa, & illa non probatur: licet alia probetur non sequitur cōdēnatio, quia fateor istud de plano: sed cōsequētiam nego: quòd hic non sit probatum cum modificatione quadam temporis: qua nō inducitur aliud promissum: sed idem si de alio modo seu forma quæ ipsum quod promittitur facit esse minus deductum in libello. Sed arguendo de re ad tempus quod est licitum. vt. l. miles ita hæredi. §. quia diximus. & l. in fraudem. §. penul. de testa. mili. sicut qui petit plus re quā in iudicio petet: succumbit in non probato: si probet vincit. vt dictum est. & C. si adu er. rem iudi. l j. sic qui petit plus tēpore: quia dicit sibi promissum simpliciter: & probat quòd post diem: si agit post diem lapsum dicit sibi plus promissum tēpore quàm fuerit, oportet eadem ratione maximè quia actor asseruit vnicam tantū promissionem interuenisse: & reus negat illam promisionē factam. vnde non potest dici hic quòd alia fuerit promissio: tum propter assertionem actoris: tum propter negotiationē rei: tum propter facti naturam. quia promissio facti est. & non præsumitur nisi quatenus probetur. vt. l. in libello. §. factæ. Ex quibus concludo. quòd si triēnium est elapsum tempore oblati libelli: actor debet pro se sententiam reportare. Et ita dico & consulo ego Angel. de Perusio vtriusque iuris doctor.

CONSILIVM CXXIIII.

1 *Testamentum quid requirat: vt ipsum valeat.*
2 *Hæreditas non adita: non transmittitur.*
3 *Legatum vt conditionale censeatur: quæ verba apponuntur.*
4 *Legatum filiæ factum à patre: purum censetur.*
5 *Legatū ab extraneo relictū certæ aut incertæ mulieri: cōditionale dicitur.*

1 Olus domini dalmacii de tuderto suum condidit testamentū, in quo reliquit Catharinæ eius filiæ legitimæ, & naturali pro suis dotibus. cccc. libras den. in quibus eam sibi hæredem instituit. Idem voluit & mandauit quod si dicta Catharina decederet in pupillari ætate vel postea quandocunque sine filijs legitimis ex se natis, quòd rusticutius filius dicti Ioli testatoris succederet in dicto legato &c. Et in omnibus alijs suis bonis dictum Rusticutium eius filium legitimum & naturalem sibi vniuersalem hæredem instituit. Et si in pupillari ætate vel postea quandocunq; decederet sine filijs legitimis ex se natis Mannē domini Nerij si viueret. & si non viueret filios masculos dicti Manni & eorū filij pro æquis partibus in stirpes, & non in capita substituit. vt patet in testamento prædicto. Dicto testamento condito: dictus Iolus decessit superstitibus sibi dicto Rusticutio eius filio, & hærede vniuersali & dicta Catharina eius filia, & prædicto Mēne domini Nerij. Deinde decessit. d. Catharina eius filia maior. xij. annis (tamen non nupta) superstite dicto Rusticutio eiusdem Catharinæ fratre carnali. Postea decessit dictus Mannes, demū decessit dictus Rusticutius in adulta ætate non adita hęreditate prędictæ Catharinæ eius sororis: vel aliter agnito prædicto legato. cccc. librarum eidem Catharinæ relictarū superstitibus Conte & Francisco filijs Nerij Mannis domini Nerij prædicti. condito tamen per dictum Rusticutium testamēto in quo hæredes vniuersales instituit Masium mancioli & fratres dicti Masij & quosdā alios. qui Masius, & alij sui hæredes hæreditatē dicti Rusticutij adiuerunt. Post hæc verò in Mcccl xv. dicti Conte & Franciscus & filius dicti Nerij Manni dicti Nerij, vt hæredes dicto Rusticutio substituti in dicto testamento prædicti Ioli egerunt in curia Tudertina, & petierunt se poni, & immitti in possessionē bonorum hæreditatis dicti olim Ioli: vigore dicti testamēti & dictæ substitutionis in eo factæ. Et contra dictam petitionem fuerūt pro parte dicti Masij in dicto Mcccl xv. factæ certę exceptiões & in hoc iudicio modum siluit. Modò quæritur. viso facto prædicto & viso dicto testamēto dicti Ioli, & prædicta petitione facta pro parte dictorum Conte & Francisci de bonis & hæreditate Ioli vigore dictæ substitutionis, & exceptis pro parte dicti Masij contra ipsam petitionem oppositis. ac etiam viso statuto communis Tuderti sub rubrica quod filiæ fœminæ superstite masculo non succedant de infrascriptis videlicet. Et primo prę supposito prout in facto proponitur, quia dominus Rusticutius non adiuerit hæreditatem dictæ Catharinæ suæ sororis, quæ decessit in adulta ætate: & non aliter agnouit dictam legatum. cccc. librarum factum dictæ Catharinę ad quem fuerit deuolutum seu deuoluatur dictum legatum. An ad proximiores, & consanguineos ipsius Catharine: an ad dictos Contem, & Franciscum vigore dictę substitutionis, & testamenti dicti Ioli: vel ad quos, & pro quanta parte. ¶ Secundò, quę sit seu quanta pars hęreditatis dicti Ioli: vel ad quos deferatur dicto Masio, & alijs suis cohęredibus ex persona dicti Rusticutij qui decessit in adulta ętate. & quid de dicta parte debeat computari. ¶ Tertiò, an fructus percepti per dictū Rusticutium post mortem dicti Ioli sui patris de bonis hęreditatis dicti Ioli: computentur in legitima & Trebellianica, & quomodo. ¶ Quartò. si dictum legatum. cccc. librarum factum dictę Catharinę fuerit deuolutum Rusticutium adeo ꝙ ipsum transmiserit ad hęredes suos sine alia aditione vel cognitione: nūquid cōputatur in legitima dicti Rusticutij. ¶ Quintò, quęro ex quo dicti Conte, & Frācisci post dictam eorum petitionem factam in Mcccl xxv. tacuerunt per. xiij. annos & vltra: & nihil fecerūt. nunquid obstat eis aliqua præscriptio temporis: adeo quòd sit eis præclusa via agendi.

1 Visis prædictis sigillatim respondeo ad quæsita. † Et dico ad primum, quòd ex quo Rusticutius hæreditatem suæ sororis non adiit ipsam non agnitam non transmisit, ex regula generali disponente, quòd hæreditas non agnita non transmittitur. C. de caducis tollen. l. j. §. in nouissimo. & est casus in terminis. quòd frater hæreditatem fratris aut sororis non agnitam: non transmittit. C. de iure deliberan. l. quoniam sororem. Igitur, qui nunc proximior inuenitur dictæ Catharinæ defunctæ ad eius hæreditatem solidam admittitur: quam Rusticutius non transmisit. licet tamen transmisit legatum prædictum. cccc. librarum. scilicet eatenus quatenus dicta Catharina grauari potuit in eo per viam fideicōmiss. quod est in toto: in quo dictum legatum ascendit suam legitimam. licet enim hæreditas non agnita non trāsmittatur tamen legatum & fideicommiss. quantumcunque non agnitum transmittitur: si eius dies cesserat tēpore mortis legatarij vel fideicōmissarij. vt. ff. de legatis secundo. cum pater. §. furdo. & ff. de testamentis. l. qui in domini testamento. quatenus verò capiebat legitimam dictæ Catharinæ de dicto relicto, quinque centum librarum: eatenus dicta Catharina grauari non potuit, nō solum post pupillarem ætatem: vt. l. quoniam in prioribus. C. de inofficioso testamento. sed etiam intra pupillarem ætatem. vt. l. ex tribus. eodem titulo. & ideo dicta summa in qua grauamen non tenuit: remansit in sua hæreditate, quæ pertinet (vt dixi) ad eum qui in gradu sibi proximior reperitur tempore mortis Rusticutij: qui non agnouit hęreditatem eandem. Nec obstat, Tudertinum statutum

tutum disponens quòd mulier in vltima voluntate dotata dote sit contenta & quod nihil vltra quantitatem ipsa in hæreditate vel de hæreditate possit petere vel habere: nisi secundum expressam dispositionem talium personarum, & sic videtur quòd in legitima potuerit grauari, vt no. plenè per Dy. in. c. indultum de regu. iur. lib. vj. c. raynutius. de testa. Concedo enim quòd grauari potest: si sibi per parentem minus legitima assignatur ita quod vltra relictum petere non potest sed illud quod sibi relinquitur potest acceptare & dicere se esse relicto contentam, & si onere fideicom. grauatur: illud reijcit: quia vltra relictum non competit secundum Iac. but. qui ita tenet in. d. l. quoniam in prioribus. fuit autem legitima dictæ Catharinæ sexta portio totius hæreditatis Ioli ære alieno deducto. C. de inof. test. auf. nouissima. & in corpore vnde sumitur. coniuncta. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoff. te. & p̄dicta decisio procedit si dicta Catharina nupsisset. sed quia non nupsit & legatum fuit relictum pro dote: est videndum an sit purum, an modale, vel conditionale per text. in. l. titio cētum in. §. titio genero. de condi. & demon. in ver. sed cum ante videtur expressum quòd dictum legatum sit purum, & idem gl. ibi format in solutione contrarij. l. tali de iure do. & addit. quòd nonsolum legatum est purum imo & promissio: quando fit per alium quam per mulierem licet in stipulationibus. Alij dicunt contra, quia imo semper tacita videtur conditio: scilicet si matrimoniū subsequatur. vt. d. l. tali. Et pro hac parte quòd legatum sit purum facit. quia causa dotis adiecta legato fauorē legatariæ respicit: nō defuncti: vnde illa causa non consideratur: imo ea abolita legatū debetur: licet etiam esset in stipulatiōe deductum, vt. d. l. in prin. de dona. inter vi. & vxo. l. sed si mors. §. fi not. ff. de leg. ij. l. si tibi le gatum. vt. ff. de cōdi. ob causam. l. de di. §. si quis quasi. causa enim respiciens fauorem solum stipulatoris aut legatarij: in dubio p rę sumitur impulsiua. vt. l. ij. in fi. de dona. & in. d. l. sed si mors, defectus autem causæ impulsiuæ non vitiat dispositionem nec etiam facit cessare, vt. l. j. §. origo. ff. de postu. C. de iure do. l. fi mulier do
3 tis. ff. de neg ge. l. j. † In contrarium autem quod dictum legatū sit conditionale videtur tex. in. d. ver. ante nup. vbi tex. in. d. versi. ante nup. vbi tex. expresse dicit quòd mulieri, aut viro defuncto ante matrimonium: legatum pro dote relictū euanescit: & apud hæredem manet, sed si legatū esset purū nō euanesceret imo ad hę redē legatarij transmitteretur: etiā si legataria ignorasset legatum ff. de leg. ij. l. cum pater. §. furdo. ff. quādo dies le. ce. l. fi. de leg. j. l. si fundo. § titius. ff. quemadmodum ser. amit. l. si patrem. §. j. Sed si legatū fuisset modale ad hæredem mulieris legatariæ transiret viro defuncto: aut ea ante matrimoniū defuncta, quia quando modus causæ deficit: non propterea modalis dispositio expirat, vt. l. si fundum per fideicom. §. j. ff. de lega. iij. l. patri filium. §. tusculanus quod tamen ibi negatur. ergo dictum legatum est conditionale, nō purum, nec modale, pro hac opi. etiam videtur cassus. ff. quando dies leg. ce. l. quod filie vbi dies talis legati non cedit: nisi ex tempore nuptiarum de iure contractarum eo quòd non sufficit eas de facto contractas: licet ex malitia ætate supplente pupilla sit viripotens. Item pro hac opi. videtur casus in. d. l. tali. arguē do de contractibus ad vltimas voluntates. si etiam stipulatio do
4 tis habet in se tacitam conditionem si matrimonium sequatur cur non & legatum, cum dos nūquam sine matrimonio esse possit. ff. de iur. do. l. iij. pro hoc etiam videtur tex. ff. de pac. l. itēquia §. huius rei. &. ff. de iur. do. l. plerunque. § si ante & no. ff. de cōdi. ob. causam. l. quod seruius. & videtur casus. C. ad treb. auf. nisi rogati. & in corpore vnde sumitur vbi litera parificat datū causa dotis: & datum sub conditione si nupserit, ergo legatū est conditionali gl. aliter intelligat. § hoc presenti in cor. de san. epi. col. ix. hoc etiam videtur tenere glo. in. l. in testamento. ij. ff. de condi. & demon. dum ibi glo. magna allegat. § ante nuptias. & sic tenet quòd in casu illius versiculi legatum sit cōditionale. Et hanc partem firmant moderniores, scilicet quòd legatum est conditionale: & ꝙ ante nuptias muliere defuncta legatum extinguitur: & ad hæredes non transit. Dy. vero dicit quòd tale legatum est purum per dictum versi. ante nuptias. sed quia relictum est contemplatione certę causæ finalis: ea deficiente egatum expirat, vt. l. libertis. § ab hæredibus de lib. le. Sed ille. § potius dicit oppositum, nā ibi fuit legatum relictum seruo manumittendo post certam ætatem hæredi præstandum si non reliquerit hæredem dictus manumissus & tūc mortuo hærede ante tempus: legatum illud debetur. differtur tamen solutio in tempus à testatore præfixū, vnde deficit causa propter quā relictum est factum: & in legatum non deficit, sic C. de le. l. j. & de ali. le. l. illis liberis. Præterea in. d. §. tusculanus. & in. d. l. fi fundum. §. j. illud quod debebat impleri per legatarium tendebat ad commodum tertij, & sic erat causa finalis legandi, & tamen deficiat casu: non perit legatū in persona primi legatarij. & facit optimè. C. de cadu. tol. § pro secūdo. Pe. autem dicit quòd siue iudicemus hoc legatum modale, siue cōditionale: idem est vt matrimonio non secuto legatum deficiat quasi nulla sit differentia inter conditionem & modum scilicet vt deffectus vtriusq; etiam casu contingens faciat legatum deficere: sed hoc est falsum quia imo differentia est (vt supra ostensum est) Rayn. autem de forliuio dixit hoc casu licet dispositio sit modalis: ideo legatum deficere si modus non impletur per casum: quia modus coheret legato de necessitate, ideo modo perempto & ipsum legatum cui inherebit necesse est pure, licet sit secus in alio modo non cohere te. Sed illa opinio est falsa, quia licet matrimonium inhereat doti necessario, cum aliter dos dici non possit: tamen legato pecuniæ non inheret matrimonium: cum sine eo legatum possit subsistere, & econtra, verior ergo videtur modernorum opi. scilicet ꝙ dictum legatum sit conditionale. ¶ Nō ob. dictus versiculus ante, quia ibi iur. consultus mutat casum, scilicet quando legatum est relictum pure & constat hoc, & iste casus & verus intellectus illius versicul. Sed adhuc huius puncti non est facta plenè decisio. Ideo ego sum istius opi. videlicet quòd aut mulieri relinquitur si nupserit: & est conditionale, & ea mortua ante nuptias legatum expirat, propter conditionis defectum secus si nupserit tali, & ista vult nubere: illa non. nam tunc habetur conditio pro impleta: & legatum non deficit, tex. est. ff. de cond. & demonstra. l in testamento. ij. Idem si fuerit relictum legatum dum nupserit vel cum nupserit: vel quando nubet, ante nuptias enim de iure cō muni legatum non debetur, tex. est in. d. l. quod pupillæ. ff. quando di. le. ce. aliàs dictio dum, & cum, solent modum, non conditionem importare. ff. de ver. obli. fi. x. cum petiero. Si autem legatum mulieri relinquitur vt nubat: vel itavt nubat: tunc legatū est modale, & hoc importat dictio vt, & ita vt. l. libertas. § j. ff. de manu. te. prædicta vera in casu dubij. vbi enim constat de mente testatoris quòd voluerit legatum esse purum modale vel conditionale: stamus certo spreta omnium verborū significatione, vt not. glo. C. qñ di. leg. ce l. ex his verbis. Si autem legatum relinquitur pro dote, vel ob causam dotis, vel dotis nomine. Tunc aut incertum certificandum arbitrio boni viri, vt puta dicit testator tali mulieri dotem relinquo: & tunc antequam sit matrimonium nō est dos, ergo deficit legati substātia ideo conditionale est, vt. l. si filiæ meæ. de leg. iij. Facit optimè de condi. & demon. l. cum tale. §. si falsam. Sinautem certum est quid legatur, & sic legati substā tia non deficit ab initio ante matrimonium: sed adijciuntur illa verba pro dote, vel causa dotis, vel ob eam dotādam, vel dotis no
4 mine, vel alia similia verba sunt. ¶ † Destinguo iam, aut tale relictum est factum ab eo qui habet necesse relinquere, vt per patrē filiæ, & tunc legatum est purum vsque ad legitimam. Nam & si cōditionale esset (saltem vsque ad id) reijceretur conditio de medio. vt. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. l. scimus. § cum autem eodem titul, abinte. vero supra: idem est quod in alijs vt infrà dicam. Et nota. tale legatum relinquitur in testamento ab alio: qui non habet necesse relinquere in testamento. Tunc autem habet necesse dotare: puta frater qui tenetur dotare sororem eodem patre natam, vt. l. non omni. C. de inofficioso testa. sed non tenetur ei quicquam in testamento relinquere honestis personis scriptis hæredibus, vel etiam est alius qui tenetur dotare necessario vnam mulierm formosam amore dei ex dispositione testatoris, scilicet cui succesit, & tunc dictum legatum sit cōditionale. Cū enim testator ob hoc teneretur: videtur voluisse omnino adimpleri, vt. l. fundi. ff. de acqui. posse. non relicturus. aliàs nisi impleretur hoc vnde ex præsumpta mente testā tis reputabo hoc legatum conditionale, vt sic conditione etiam

defecta per casum:legatū penitus extinguatur.& sic forsan potest intelligi authē.nisi rogati.& in cor.de sanc. epi. §. sed & hoc præsenti. ¶ Si autem testator relinquens non habebat dotare ne cesse:tunc legatum est purum,quia nulla verba cōditionem aut modū importantia sunt adiecta:& illa verba,p'dote & similia de notāt causam legādi.vt.d.§.si quis quasi.&.d.l.sed si mors &.l.ij. de dona. An ergo defectus & finis cansæ faciat legatum deficere, cōsiderari oportet,an causa legandi sit impulsiua vel finalis. Circa quod considero,quòd aut mulierem nubere interest solum ipsius mulieris:puta mulieri diuiti legatur castrū pro dote, per quendam extraneum:& hæc causa dicitur impulsiua vt superius est ostensum,& ideo nō expectatur vt nubat aut interest legātis: qa forsan volens animæ suæ consulere pietatis intuitu & pro anima sua pauperi mulieri legauit cētū pro dote:& tūc defectus matrimonij facit deficere legatū,quia cum eam nubere tenderet ad commodum animæ testatoris:ergo hæc causa fuit finalis:de annu.leg.l.quintus mutius.§.de autore.&.l.liberto.eo.ti.de peti.hære.l.hæredis ad fi.&.l.ciuitatibus.& de leg j. Est enim dos causa pia.ff.de cond.inde.l.cum his.§.si mulier. Idem si alia causa interat testatoris eam dotare(quia eam forsan indotatem esse)pertineret ad dedecus testatoris aut progeniei secundum morē & cōsuetudinem ciuitatis:satis magnum interesse est hoc modo singulari pudorē pponere domus suę.ff.de lib.cā.l.iiij.&.ff.de adul. l. miles .§. socer. Idē si interesset tertij,puta legauit testator mulieri fundum pro dote suа:quia nubere debet titio. Interest enim tij inquantū ducas dictā mulierē dictā dotē habere. vt. l. si extraneus de iure dot.& ideo causa dotis dicitur finalis:ergo finalicessante cessat legatum & alia dispositio(vt superius ostensum est)& l.j.§.si parendi.&.l.si pecuniā.de cond.ob causam. & quasi per totum tit. de condi. ob causam.C.&.ff.nec ob.l. si fundum.§.j.&.§. tusculanus.quia ibi causa non fuit impleta per casum contingentem in personam eius cui debebatur impleta. ideo habetur pro impleta,vt.d.l.j.C.de leg.&.d.l.illis libertis,secus autem est cum deficit:& per casum contingentem in persona debentis implere sicut in proposito,cum mulier moritur ante nuptias.vt.d.l.in testamento.&.d.l.si pecuniam. Et pro hac opi.facit,quod no. Cy. in.l.si quis pro redemptiōe.C.de do.nec ob.auf. nisi rogati &.§. sed hoc præsenti.vbi legatū pro dote, & legaū si nupserit: parificiantur:quia illā paritatē inducit natura oneris iniuncti mulieri post legatum sibi factum: de alteri restituendo legatum si non nupserit & ita glo.ponit casum in.d.auf.nisi rogari. prædicta autem vera sunt,quando legatum relinquitur mulieri pro dote aut etiam promittitur:quia inter hoc non facio differentiam.

5 ¶ † Cæterum si per extraneū relinquitur certæ aut incertę mulieri seu vxori futuræ:tunc tale legatum semper conditionale est non em̄ sibi pōt deberi pro dote vxoris nisi matrimonio secuto & contracto.sic intelligitur verficul.ante nuptias &.l. tali. cum alijs concor. superius allegatis. de hac autem quæstione tangit Cy.C.de nup.l.scimus Bart.in.d.§.titio genero. Concludo ergo in proposito dictum relictum pro dote vsque ad legitimā esse purum:abinde supra conditionale quod deficit propter conditionis defectum,quia non nupsit:vnde māsit abinde supra apud dictum institutum,vt in.§.sui autem sub cōditione.C.de cadu. tollendis. dicta verò legitima pertinet ad proximiorem prædictum de quo superius dictum est. ¶ Ad secundum dico quòd filius grauatus de restituendo hæreditatem si decesserit sine filijs (sicut fuit in casu proposito) aut in alterius conditionis euentum:detrahit duas quartas,quæ faciunt dimidiam quā ad suos hæredes transmittit.vt.l.quanquam.C.ad.l.falcidiam.& ibi per gloss.& Cyn.& not.in.d.§.quarta. Instituti ergo per rusticutium debent habere dimidiam totius hæreditatis Ioli: quæ peruenit ad dictum rusticutium ex testamento dicti Ioli.¶ Ad tertium respondeo quòd fructus prædicti non computantur in legitima nec in trebellianica.C.ad treb.l.iubemus.& est speciale in fructibus,vt non computantur in quarta vt ibi patet. ¶ Ad quartum respondeo quòd ex quo dictus Rusticutius non agnouit hæreditatem dictæ suæ sororis: & grauamen adiectum in dicto legato.cccc librarum vsque ad legitimam fuit nullum.quòd dictum legatū dictus Rusticutius nō transmisit.non enim tanquā hæres dominæ catharinæ, ex quo suam hæreditatem non adiuit (vt dixi)non vt substitutis in dicto particulari legato:quia dicta substitutio nulla vsque ad concurrentem legitimam.

¶ Ad quintum respondeo quòd licet agentes tacuerunt per annos.xiij.vel vltra,non nocet quo ad instantiam quæ durat perpetuo de iure canonico,de iud.cum venerabili.&. c. signicantibus not.glo.C.de iud.l.properandum in verb.triennij in fi.nec quo ad dictam.perpetuatum enim est ius agentium contesta.vel qua fi.C.de præscriptione triginta vel quadraginta annorum.l.si quis emptionis &.l.fin.eo.ti.C.de annali excep.l.j. Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CXXV.

1 *Substitutio breuiloca dicitur in qua filij tam nati quam nascituri instituuntur.*

2 *Substitutio facta per verbum substituo:que vel qualis dicatur.*

3 *Verbum dubium qualiter sumi debeat.*

4 *Verba quando intelligi debeant:secundum conditionem personæ ad quam referuntur.*

5 *Excipere nil dicitur,qui totum exprimere nititur.*

HOc est testamentum Petri quondam Bartholomei de villa boczza arcellarū communitatis vrbini. ¶ In omnibus autē suis bonis mobilibus, & immobilibus, & iuribus & actionibus tam præsentibus quam futuris, sibi hæredem vniuersalem instituit. Ioan.suum filium, & si dicta sua vxor prægnans esset vt pareret vnum filium vel plures:relinquit eos in hæreditate sua & æqualibus partibus cum dicto filio suo Ioan. Et si pareret vnam filiā vel plures:reliquit sibi de suis bonis iure institutionis.xxv. flor. auri fini & iusti ponderis pro qualibet ipsarum:& in ipsis sibi eā vel eas hæredem vel hæredes instituit. Et voluit ipsam vel ipsas esse tacitas & contentas pro parte & falcidia omnium suorum bonorum.& pars premorientium insuperuiuentes deueniat masculos in capita & non in stirpes. ¶ Et si omnes supradicti filij fuit tam nati quàm nascituri decesserint quandocunque sine filijs reliquit de suis bonis Angelinę suę sorori vnum flor. fini auri & iusti ponderis. Et in omnibus alijs suis bonis sibi vniuersalem hæredem substituit Lucam suum fratrem. Hoc est testamentum Lucæ contra Bartholomeum de villa montis arcellarum communitatis vrbini. In omnibus autem alijs suis bonis mobilibus & immobilibus tam præsentibus quàm futuris:sibi hæredē vniuersalem instituit Nicolucium suum filium. Et si dicta sua vxor esset pregnans & pareret vnum filium vel plures reliquit ipsum vel ipsos in sua hæreditate in æqualibus partibus cū alio suo filio & pars premorientis deueniat in superuiuentes masculos. Et si pareret vnam filiam vel plures:relinquit de bonis suis iure institutionis.xxv.flor.auri iusti ponderis pro qualibet ipsarum:& in his sibi eam vel eas instituit hæredem vel hæredes, & voluit ipsam vel ipsas esse tacitas & contentas pro parte:& falcidia omnium suorū bonorum. Et si decesserit sine filijs hęredem substituit ventrem vxoris petri sui fratris:si ex eo nasceretur filius masculus vnus vel plures. Et si omnes dicti instituti & substituti decesserint sine filijs:reliquit de suis bonis & iure legatis Angelutiæ mathioli & Catharinæ suis sororibus centū pro qualibet ipsarum.& in omnibus alijs suis bonis sibi heredes instituit Ioannellum & Stephanum ceroli de dicta villa montis arcellarum pleno iure. Præsuppositis istis & posito quòd dictus Petrus decesit superstite Ioāne suo filio impubere,qui paulopost mortem patris decesit superstite supradicto Luca secundo testatore,qui post mortem dicti Ioan. vniuersa bona supra dictorum Petri.& Io.habuit tenuit & possedit. Deinde decesit dictus Lucas superstite dicto Nicolutio eius filio impubere & in potestate patris tempore mortis:& dicto lucæ succedenti ex dicto testaméto in bonis & hæreditate suа, & deinde decesit dictus Nicolutius in pupillari ætate superstitibus dicto Ioannello & Stephano substitutis & superstite domina Nuta auia dicti Nicolutij nullis

tij nullis filijs natis ex ventre vxoris supradicti petri. ¶ Modò quæritur cuiusmodi fuerit,& sit supradicta substitutio facta per dominum dictum Lucam de dictis Ioannello & Stephano: an directa vel fideicō.& cuiusmodi fuerit substitutio facta per dictum Petrum dicto Ioan.filio suo præsuppositio quod superuixerit dictus Ioannellus.

SVbstitutiones dictorum testatorū si bene inspiciantur sunt bimębres. ¶ † Primo enim testatores instituerunt filios eorū iam'natos:& nascituros,& eos inuicem substituerunt,& sic breuiloca, vt.l.in testamento.C.de testamen.mi. deinde si omnes decederent sine filijs substituerunt sibi alios in dictis eorum testamentis nominatos. De prima substitutionis specie nihil dici debet: quia nulli alij filij nati fuerunt,vnde dictarum substitutionum species totaliter expirauit:propter communem defectum. Restat igitur videre de secunda specie:an infra tempora pupillaris ætatis sit directa postea autem fideicom. ¶ Et præmitto quòd dicta substitutio facta p dictos testatores in casu in quo omnes filij sine filijs morerentur:est compendiosa,quia sub verborum compendio plura tempora forsan plures substitutiones continet(vt infra patebit)ideo compendiosa est vt.l.precibus.C. de impuber.& alijs substi.& de leg.ij.l.meuius.§.duobus. Nunc redeo ad quæsitū an infra tempora pupillaris ætatis sit pupillaris:
2 vel omni tempore fideicom.quia in hoc sunt variæ opi. ¶ † Considerabo,quòd fuit facta per verbum substituo,quod est cōmune,vt.d.l.precibus vt.ff.de vulga.& pupilla.iam hoc iure.gl.in.l. precibus & in.l.Centurio.tenet quòd omni tempore sit fideicō. assignat glo.rationem in.d.l.Centurio,quia hoc verbum substitutio, ad fideicommiss.trahi potest.C.de insti.& substi.l generaliter.& ideo ad hoc quod quolibet tempore fieri potest trahendū est.d.l.precibus vt.l.Cēturio.& eodem titu.l.j.&.ij.ergo nec etiā tempore pupillaris ætatis,quia dicta substitutio pro omni tempore vna est & quòd sit fideicommiss.substitutio cum in pupilla ri ætate constitutus filios habere non possit. Hanc eandem opi. tenuit Azo.in summa.C.de impu.& alijs substitu.§. quid si paganus ver.si vero quis ita substituat. Idem tenet glo.antiqua extra de testamen.c. raynutius, quæ incipit ex hoc videtur vbi dicit quòd etiam substitutio cōpendiosa facta per verba mere directa vt quandocunque decesserit ille sit hæres fideicom.est. Et hæc fuit etiam sententia glo.& Azo.in dicta.l.Centurio.& in dicta. l.precibus,ex eo quia verba directa ad fideicommiss.trahuntur vt substitutio valeat.ff.ad treb.l.Sceuola.hoc etiam tenet Ia.Bald.in dicta.l.precibus.idem tenuit Ioan.an.in.c.si pater.in glo.de test. lib.vj.quæ incipit hic decidit quæstionem. Idem tenuit Dy.ray. marcillen.& Gul.de cu.& multi alij legum professores.sed gloss. insti.de vul.& pup.substi.in fine magne gl. tenet gl. oppositum dicens quòd aut substitutio compendiosa à pagano facta fit per verba mere directa vt te hæredem facio.vel talis hæres esto si talis alie institutus quandocunque decesserit aut non videlicet, aut per verbum commune substituo,& tunc infra tempora pubertatis valet iure directo,postea vero iure fideicommiss. Idem hodie tenet Io.and.in.d.c.si pater.& pro hac opi.facit quia illud quod determinatur secūdum cursum temporis:variatur ex mutatione temporum.C.de proba.l.cum in te minorem. &.ff.ad.l. falcidiam.l.pretia rerum &.l.titia seio.§.usuras de legat.ij.C.de usur.l.penulti.Cum igitur hæc compendiosa substitutio plura respicit tempora secundum vnumquodque terminabitur:ita vt conueniat tempori & sic.ꝫ.tempora pupillaris ætatis erit directa postea fideicom.vt sic ex distinctione temporum fiat cōcordantia scriptura.ff.de neg.gest.l.Pompo. in negotijs.de conditionibus & demonstrationibus.l pater seuerinam.§. conditionum verba, & in.d.c.si pater.de testamē.lib.vj.infra tempora pubertatis illa substitutio est directa. ¶ Præterea in.l. Centurio fit digressio vnius substitutionis ad alteram. Ita ergo in proposito fiat talis digressio ex temporum mutatione ex quo enim verbum prolatum secundum sui naturam potest assumere ex conditione personæ ad quam refertur interpretationem directi directum interpretamur non obliquum,quia verbum prolatum in dubio debet accipi propriè&per prius:& nō per posterius,& per id quod est dignius.ff.de exerci.l j.§.si qui nauem.de verbo. significa.l. eum qui vectigal.ff.si ager vecti.pe.l.j.§.qui imperpetuum. Hinc descendit quòd substitutionem dubiam interpretamur directā. C.de heredi.instituen.l.fina.&.l.verbis ciuilibus. de vulgari, & pupillari substi. Et est hæc substitutio dignior & plenior & illa substitutio seruanda est. quæ plenior est,vt.ff.de hæredi.institu. l.si te solum. Sed contra istam determinationem facit quòd sit omni tempore fideicom. ratio assignatur in gloss.d.l.centurio scilicet quod dicta substitutio est vna:ergo vniformiter determinatur secundum omne tempus:vt. d.l.iam hoc iure.cum enim vnum determinabile sequitur plura determinabilia: omnia determinantur pariter & eodem modo,vt ibi.&.l. quamuis.C.de impub.& alijs substitu.d.l.in testamento. Cum igitur verbum substituo in tali testamento prolatum plura tempora determinat.scilicet pupillaris ætatis & pubertatis:omnia pariter determinare debet. Item debet fieri eiusdem voluntatis diuisio,vt.l. eum qui in fi.de his qui.vt in dig.& semper debet esse consonantia voluntatis & actus dispositiui.ff. de arbi.l. diem proferre.§. vnde quæritur. Preterea si ista dispositio est vna àprincipio: valet iure directo,& sic assumit sibi naturam directæ.quòd ad contrariam naturam reducatur:istud videtur impossibile.considerato quòd vnica voluntas fuit cuius naturam considerare debemus: secundum extremum mortis testamenti & aditæ hæreditatis,vt.l. si alienum.§.in extraneis de hære.insti.& insti.de hære. qua. & dif. §.in extraneis.& hanc opi.scilicet quòd sit fideicom.omni tempore indistinctè reperio consuluisse fratrem meum.d. Bald.iur. vtriusque professorem. ¶ Non ob.l. Centurio . vbi fit digressio vnius directæ ad aliam directam.vnde quia symbolum id est similitudinem habent:de facili fit transitus,in.l.iij.in fine.cum.l. sequenti de bonorum possess.l.si acceptolatum. de accep.& l.in rem.§.quæcunque.ff.de rei vendi.sed in proposito nedum quòd sit similitudo imo est contrarietas. Conuerti autem vnum & idē in oppositum nullo facto interueniente & extrinsecus accedente contra naturam est. ¶ Item non ob.quòd conditionum verba &c.quia ibi erat duplex dispositio.scilicet tutelæ & curæ hic autem erat vnus actus tantum:ergo eodem tempore vniformis. Item nō ob.quòd illud quod determinatur secundū cursum tēporis variatur ex tempore,quia cōcedo cū variatio est possibilis ex eo quia tempore eius assumit sibi naturam aut qualitatē alicuius accidentis vt.d.l.cum te minorem.&.d.l.pretia rerum in cor.de instru.cau.& fide circa princip.ff.de condi.indeb.l.si non sortē.§.libertus.&.d.§.usuras.&.d.l. pe.ac etiam variatio non est possibilis fieret hic enim de vno esse in contrariū esse:& nō esset variatio accidentis sed substantiæ:quæ ex tempore non variatur aut extinguitur.ff.de actio. & ob.l.obligationum fere.§. placet nec ex tempore sumit esse:sed ex voluntate testantis & verborū serie.vt.l.in conditionibus primum locum de condi.& demō.C. de liber.præte.l.iij.ff.de le.iij.l.non aliter. ¶ † Nec etiam obstat
3 quòd verbum in dubio debet accipi propriè,& per prius non improprie:& prout dignius est Concedo enim cum potest assumi, sed ibi non potest:quia vitiatur dispositio.accipere oportet pro ut accipi potest, quia nemo præsumitur eligere viam ad impugnādum sua iudicia.vt.l.si miles de testa.mili. sed si à principio intelligeretur iure directo esset nulla,cum post pubertatem non possit directe substitui,vt.d.l.Centurio.& testator voluerit omni tempore substitutum inuitari instituto sine filijs moriente.

¶ Item non ob.c.si pater quia ibi fuit appositum verbum mere directum,scilicet moriatur.& de hoc est casus singulariter in cor corpore de incep.nup.§.dubitatis,ibi legitimus pater &c. Cōstat autem filios patris esse directos successores.in cor.do hæ.abinte.§. j.Merito ibi valet iure directo infra tempora pubertatis. Sed an valeret post pubertatem:tex.ille non aperit,sed dicendum est ꝙ non quia non potest relinquere primordialem suam naturam: quam efficaciter assumpsit.sic intelligitur glo.institu.de vul.sub. §.qua ratione. ¶ † Nec ob.quòd verba directa obliquantur:vt sic post pubertatem valeant iure fideicom.vt.l.Sceuola.ad treb.quia illud valet,quando verba directa nunquam valuerunt iure directo:& sic à principio assumpserunt sibi naturam obliquam. sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CXXV.

Inceperunt iure directo valere quòd assumant naturam contrariam illud videtur impossibile. Præterea si ex solo cursu tẽporis substitutio directa in fideicommissariam conuerteretur: ergo tẽpus solum esset causa inducendæ obligationis, quod est falsum, vt l. obligationum ferè §. placet. de actio. & obliga. astringeretur enim institutus ad restituendam hæreditatem ex treb. Inhærendo igitur huic opi. quòd dicta substitutio sit omni tempore fidei com. quam sequi nec ridiculum aut punibile esset: cõsideratis potissimè autoritatibus & rationibus antiquorum superius allegatis, apparet decisio quæsitorum quòd pupilli instituti debent habere dimidiam bonorum paternorum pro trebellianica & falcidia debita iure naturæ: quam ad suos hæredes trãsmittũt, vt. d. c. raynutius, vt no. in glo. in. l. quanquam. C. ad. l. falcidiam. ff. de inoffici. testa. l. Pap. §. iiij. per Iacobum de are. quam sequitur. & dicit se consuluisse (vt refert ipse) in. l. precibus, & dicit quod aut in substitutione est appositum verbum diffinitiuum quandocũque: & tunc intelligantur duę substitutiones vna infra tempora pupillaris ætatis: & sic pupillaris directa alia post pubertatem: & sic obliquam. nam distributio non cadit nisi inter plura, vt. l. hoc articulo & . l. interdum de hære. instit. & sic procedit opi. gl. insti. de vulg. substi. & omnium sequentium propter distributiuum, vt. l. si cum in annos. qui. mo. v susfru. amitta. & quia illud opera tur vniuersalis dispositio in vniuerso quod operatur singularis in singulari, vt. l. si communis. de leg. iij. & . l. omnes. C. de præscri. xxx. anno. Et quia finis quis dirigitur ad personam: debet intelligi secundum conditionem personæ. vt. l. plenum. §. equitij. de vsu & ha. vbi vero non est adiectum distributiuũ: tunc vera sit opin. glo. in. l. Centurio. & . l. precibus quod omni tempore sit fideicõ. Sed ista opi. non est vera, quia licet verbum quandocunque sit distributiuum: tamen distribuit tempora vniformiter. vt. d. l. cũ in annos. Item distributiuum temporis non inducit pluralitatẽ nisi fiat enumeratio temporum, vt. l. stichum. §. stipulatio. & . l. pluribus. §. j. ff. de verb. ob. Sed hic non est facta temporum enumeratio: vnde vna est dispositio. Item non potest dici plures dispositiones ex pluralitate effectuũ, vnus enim effectus ex hac substitutione potest tantum insurgere, quia aut institutus decedit in pupillari ætate. aut etiam post, & in quocunque tempore succedat vnica est successio, & propterea opi. Iaco. de are. sustineri nõ
4 potest. ¶ † Nec ob. quòd verba debẽt intelligi secundum conditionem personæ ad quam referuntur. fateor enim hoc si pupillis ita conuenire potest substitutio fideicom. & directa. Et ideo si fideicom. omni tempore iudicatur vt sit vniformis, quare Bar. l. Centurio (sub dubio tamen) in submittendo se opinioni cuiuslibet melius sentientis dixit quòd aut ex verbis testatoris apparere potest: quòd voluit dictam substitutionem valere iure directo: & ita valebit, vt. l. titia. §. j. secundum primam lecturam. ff. de leg. ij. Exemplum, si in aliqua parte testamenti verbum cõmune accepit pro directo. vt. l. si seruus plurium. de leg. j. vt quia testator dixit quòd accipiat sua manu. non enim libere acciperet si quis potest sibi vim inferre, de vi & vi ar. l. vim facit, quorum leg. l. j. §. rediguntur. vt. C. de legi. l. non dubium. vel etiam si testator dixerit quod volebat totam hæreditatem ad substitutum peruenire. Certè hoc nõ potest esse nisi ex directa pupillari cum ex fideicom. sit detrahenda falcidia ac trebellianica, vel etiam si dixit quòd nolebat omnia bona sua ad substitutum peruenire. qui enim omne dixit nihil excludit: vt. l. Iul. de lega. iij. & si vult bona sua ad substitutum deuenire sine diminutione: hoc non potest cõtingere nisi virtute pupillaris, vt dictum est. Et his casibus autem etiam si mater sit in medio excludetur, quia non est pupillaris tacita', non à iure subintellecta: sed ex presumpta voluntate defuncti apparente ex verbis testamenti, vt nota. glossa. in. dicta. l. precibus. sed vbi talia verba vel eius similia non sunt prolata: aut mater est in medio vel alia persona, contra quam nõ admittitur tacita pupillaris in expressa vulgari comprehensa: & illius fauore in benigniorem partem accipitur, & sic omni tempore fideicom. vt. l. qui duos. de reb dub. Si vero mater nõ est in medio nec aliquis prædictorum: tunc istud verbum cõmune infra pupillarem ætatem sit directum: & post pupillarem etatem per fideicommi. Mouetur illa ratione: quia verbum quod potest se habere ad plura tempora: in dubio videtur prolatum ab initio vt ostendat & comprehẽdat omnes futuros euentus, vt. l. j. in fi. de adi. leg. & . l. hæc conditio. in fi. de condi. & demõ. & . l. qui rem post prin. de solutio. vnde semper videtur hæc substitutio vniformis infra vnum tempus vno modo concepta. & post illud alio modo. Quid igitur concludemus: dubium est tractare talẽ profunditatem propter tam varias opi. glossatorum & doc. Sed examinemus super aliquibus opi. & an opi. Bart. sit vera in quolibet suo membro. Nã ipse dicit si apparere potest quòd testator verbũ commune voluit pro directo valere, quòd vt directum recipiẽdum est, & in hoc sto cum eo licet enim aliud sit significatũ verbi: tamen propter volũtatem defuncti à proprietate sit recessum vt. d. l. non aliter. & de aur. & arg. lega. l. pedicul. §. labeo. & de cõdi. & demon. l. pupillus. §. j. similiter credo vera exempla suacum dicit si testator dixit quòd totam integram hæreditatẽ volebat ad substitutum peruenire, quia illud verbum inducit prohibitionem cuiuslibet defalcationis. text. est singu. quem ipse non allegauit. de fideicom. liber. l. decem. in fin. hoc autem esse non potest: habito respectu ad legitimam in qua etiam pupillus non potest per fideicom. grauari. vt. l. ex tribus. C. de inoffi. testa. nisi hæc sit substitutio pupillorum. Exemplum autem quod ponit de testatore: qui dixit omnia mea bona: nõ videtur verum. nã & fine dicta adiectione substitutus vel institutus simpliciter omnia capit ff. de hære. inst. l. quoties. §. hæred. cum se. & . l. Item quòd sabinus. vnde testator substituendo in vniuerso, exprimit illud quod tacitè inhereat per eundẽ modum. vnde talis expresio nihil operatur vt. l. hæc versi. de leg. j. Et si illud diceremus, sequeretur quòd rogatus de restituendo mihi omnia bona testatoris, prout hodie communiter contingit in omnibus testamentis, quòd hæres videretur prohibitus trebellianica detrahere: & nulla trebellianica detracta hæreditatem restituere, quod est falsum. ff. ad trebel. l. nam quod. §. fi. cum. l. se. facit. C. ad . l. fal. auten. sed cum testator. Nec obst. quòd qui omne dicit: nihil excludit vel excipit quia vel hic aliqua fuit exceptio: quia substitutus est in vniuerso. de quo vniuerso patitur detractionem: quia non disponit testator quòd cum effectu bona omnia ad substitutum perueniant: sed bene in vniuerso substituit. quod patet. quia si hæres vult seruare fidem potest restituere vniuersum nulla retenta trebellianica, & vniuersa iura actiua & passiua: tunc transeunt in fideicommis. vt. l. §. j. & . l. quamquam. & . l. quia poterat. ad trebel. quæ non transirent si non fieret restitutio: vt testator iussit. vt. l. si ante. eodem
5 titulo. ¶ † Præterea qui omne dicit nihil excipit, nisi natura negotij cui addicitur istud: omnem exceptionem patiatur. vt. ff. qui satis. cogan. l. inter omnes. per Dyn. in titu. de regulis iuris. in rubrica. libr. vj. & . ff. de vsufru. accre. l. prima. §. fina. Item dicit quòd quando mater est in medio quòd infra tempora pupillaris ętatis sit directa & postea obliquatur, nõ video quomodo possit procedere: quòd substitutio directa in fideicommissariam cõuertatur. & quòd solum tempus sit modus inducendæ obliquationis, quia substitutio restringeretur ad præstationem fideicommi. (vt superius est dictum.) Et ad rationem Bart. superius est responsum: quare non recederem ab op. Azo. & glossatorum antiquorum & aliorum antiquorum doctorum, quòd omni tempore sit fideicom. nisi ex aliquibus coniecturis apparet quòd testator voluerit valere iure directo. Nunc igitur ad propositum redeundo, dico quòd substitutio facta per Lucam infra tempora pupillaris ætatis fuit directa pupillaris: & sic matrem excludet & alios vniuersos: & soli substituti insolidum vocabuntur. vt. l. precibus. & . l. Centurio. & . l. si plures. §. ad substitutos. eod. tit. Ratio est quia in omnibus suis bonis dictus lucas substituit pleno iure. sed fideicom. non habet ius plenum: quia non habet iura directa sed vtilia tantum. vt. l. j. ad treb. Item non habet ius plenum, quia non accepit de manu sua, sed alterius ad trebel. l. restituta. cum enim iura deficiunt: non dicuntur plenum ius habere. vt. l. Iul. in fi. de rei vendi. ff. qui & à quibus. l. generaliter. C. de reuo. dona. l. j. C. de sacro. san. eccle. auten. hæc vsus præstatio. de ali. leg. l. quæro de bonis quæ libe. l. si §. finautem. insti de acqui. per arrog. §. j. & . ff. de vsu. l. pecudum. non ergo in pleno iure potest vocari nisi veniãt iure directo. non cũ plura iura obliquavt superius dictũ est. Et

est. Et ideo substituti in testamento dicti Lucæ ad solidam hæreditatem dicti pupilli vocãtur, & verbum ibi in dicta substitutione appositum, non facit quominus dicta substitutio trahatur ad vniuersa bona impuberis. vt. ff. de vul. & pupi. l. j. §. j. in gl. in versi. nihil. & est casus in. l. sed ita. §. qui filio. ff. de secun. tabu. substitutio verò facta per Petrum fuit omni tempore fideicom. & ideo substituti pupillo habebunt dimidiam pro trebel. & fal. iure naturæ. Succedentes autem ab intestato habebunt aliam dimidiam vt. d. l. quamquam. & . d. cap. Raynutius. d. §. quarta. Et ita dico, & consulo Ego Ange. de vbal. vtriusq; iuris doct. &c.

CONSILIVM CXXVI.

1 *Testamentum posse facere conceditur communi iure.*
2 *Mulier testari nequit absque consanguineorum consensu.*
3 *Mulier dotata excluditur à successione dotantis.*

1 Testamenti factio publici iuris est. ff. de testamen l. j. & solẽnitas † testamentaria quam legum diligentiam appellamus. vt. l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. ij. similiter à iure ciuili introducta est, vt ibi &. C. de testa. l. hac consultissima. hinc descendit quòd qui busdã ius ciuile interdicit omnino testãdi potestatẽ. vt. C. qui test. face. possunt. l. furiosum. & . l. seruum. & . l. discretis. & . l. hac consultissima, & insti. qui. non est permiss. fa. te. quibusdam aũt nõ tradidit totaliter nisi certa forma seruata. vt. l. discretis. hinc descẽdit quod donationem causa mortis quæ est vltima voluntas. vt. l. fin. C. de dona. causa mor. lex fieri vult per filium in potestate cum consensu paterno, quia igitur solẽnitates in testando introductæ & ipsa testandi potestas sunt iuris ciuilis & introductæ à iur. ciuili patet: quòd sunt iuris positiui. & ideo possunt derogari. & abrogari, augeri, vel minui per statutum & consuetudinem. Pro hoc facit optimè. C. quẽ admo. testa. aperi. l. ij. vnde tam de iur. personæ quam de iure formę: statutum potest disponere & hoc tenet
2 Cyn. Angelus. de pis. & Bartol. ff. de testa. l. si quæramus. & ideo † valet dictum statutum, quod mulier non possit testari sine cõsensu cõsanguineorũ, ius enim municipale arrogatin municipio dispositioni iuris ciuil. vt. l. cunctos populos. & . l. omnes populi. ff. de sepul. viol. l. iij. §. quid tamen si lex municipij. & per. l. vendi tor. §. si constat. ff. communia prædiorum. &. ff. quod cuiusq; vni. l. item eorum. §. ij. Et si est cõsuetudo generalis, generaliter. l. vincit. ff. de legi. l. de quibus. §. inueterata. vnaquæq; enim ciuitas suo censu abundat: de sepul. certificari. licet Iac. de are. in. d. l. testamẽ
3 ti factio dicat, & male, per prædallegatam rationem, quòd statutũ vel consuetudo inducta super solẽnitatibus testamenti non valet quia statutum & consuetudo est quædam pactio, de legibus. l. sed ea. & cõmunitates loco priuatorum sunt & forma testandi pactis priuatorum non leditur. sed certe, nõ sunt loco priuatorũ in. l. condenda: vt. d. l. cunctos populos. & . l. omnes populi & . d. l. de quibus. &. d. §. quid tamen sit lex. & ideo quia dicta solennitas in dicto testamento non interuenit, dictum testamentum est nullum, vt. d. l. si quæramus. & . l. hac consultissima. § ex imperfecto. ff. de transac. l. cum hi. §. fi prætor. Nunc restat videre, an dicta filia ad successionem matris admittatur: ex quo fuit à patre dotata. † Et dico quòd sic: quia statutum excludit mulierem dotatam à successione dotantis: & hoc apparet ex verbis eiusdẽ statuti dicentis quòd non possit vltra dotes sibi constitutas promissas vel datas aliquid petere: vel ad successionem abintestato venire: refert ergo se statutum ad dantem & ad dotantes: non autem ad alium qui non dotauit, & hoc importat dictio vltra, de dote præleg. qui ita. Non enim petit vltra dotem: quæ dotem non habuit ab illo contra quẽ seu cuius hæredes agit Cõsiderauit enim statutum sufficientem esse portionem mulieris cupientis succedere dotem suam, vnde hæc dos in locum suæ portionis succedit quæ successio est quodammodo impossibilis respectu non dotantis. & si aliter intelligeremus magna resultaret iniquitas, scilicet quod statutum filiam excluderet à successione paterna: quæ sibi debita est, vt. l. si. C. de iur. & fac. igno. de lib. & posth. l. in suis & absque alia causa, & absque eo quod aliquid haberet de bonis paternis: dummodo ab aliquo dotato, vt mater vel frater hãc igitur iniquitatem & absurditatem euitare debemus ex toto. C. de lib. prẽte. l. maximum. Et ita dico & consulo ego Ange. de vbal. legum doctor &c.

CONSILIVM CXXVII.

1 *Testes quomodo probent aliquid datum fuisse.*
2 *Prope dictio quid significet: & ad quid referatur in oratione posita.*

Missis petitione & responsione suprascriptis: & depositionibus testium & cæteris actitatis quæ sunt partes iudic. non attento aliquo defectu solennitatis omissæ in petendo vel procedendo: sed solũ considerata rei veritate & efficacia probationis.

1 Testes in dicta causa examinati † probant, quòd circa. xx. centenaria robiæ fuerunt tradita & ponderata dicto Petro per dictum ser Paulum & sunt contestes in loco & tempore, vnde rei excipientis in parte intentio est fundata. sufficit enim dictorum testimonium, cum sint omni exceptione maiores: nec debitum est contractum in scriptis. C. de testibus. l. testium. ff. de testib. l. vbi numerus. & quia non dixerunt. xx. centenaria tradita & ponderata: sed adiecerunt dictionem circa: non probant de tota quantitate sed de minore, quid igitur sit minus disputari potest. Sed veritas est quòd ad modicam summam refertur: vt in corpore quomodo opportet episcopos. §. quanta igitur, coniun
2 cta. l. nulla. C. de episc. & cle. † Et idem in dictione prope, quæ si militer ad modum refertur, in corpore de monachis. §. si vero inter triennij ibi prope vigesimum & centesimum &c. ff. de origine iur. l. ij. §. exactis, ibi idque prope. xx. annos &c. Hãc ergo quã titatem extimabit & statuet habita consideratione ponderis ballarum, quo ballæ fieri consueuerunt: licet enim quandoque minores fiunt: tum in dubio debemus præsumere illud quod communiter fieri consueuit, vt. l. si fundum. ff. de euict. ff. de edil. edi. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de le. l. nam ad ea. contemnunt enim legislatores quæ semel aut bis accidunt. eo. tit. l. quod enim semel. Et prædicta procedunt inquãtum iudex testibus adhibitis fidem adhibeat: quibus an sit adhibenda ipse magis scire potest. ff. de testi. l. iij. §. idem diuus. Ego autem eos vehementer suspicor propter tria. ¶ Primo, quia dicunt dictam rubiam fuisse circa. xx. centenaria: & dicunt fuisse in faccatam in. viij. ballis, vt autem à mercatoribus audio, quælibet balla esse consueuit communiter ponderis. ccl. librarum. Et si ita est nedum. xx. centenaria imo plus fuisset ponderatum & traditum emptori quam recipere debuerit quod non est verisimile. ff. de proba. l. cum de indebito. ¶ Secũdo propter emptoris prolixitatem. Miror autem quo modo tam paruæ rei per tãtum tempus dicti testes ita punctualiter memoriam tenuerunt: potissimè cum factum alienum sit, quodammodo enim ex prolixitate temporis præsumitur obliuio. ff. de vsuca. l. quod autem. & facit. l. si minor. solu. mat.
¶ Tertio, quia secundum eorum attestationes facta fuit solutio dictæ robiæ, per ser Paulum debitorem ante tempus: per quam donasset medij temporis interusurium: quod similiter nõ est verisimile, vt. d. l. cum de indebito. Et ita dico & consulo ego Angelus de perusio le. doct.

CONSILIVM CXXVIII.

1 *Testamentum factum cum clausula codicillari & coram sex testibus quorum vnus est socer hæredis, & alter matris, an valeat.*

1 IN facto proponitur quod Bellaflore quondam lupi petri suum condidit testamentum. † quod iure testamenti, & codicillorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluit valere, in quo instituit Vánuciam suam hæredem præsentibus: vj. testibus inter quos est socer dictæ vannutiæ & vir eius. Quæritur an dicta voluntas sufficienter sit probata vt dicatur testamentum. Et certe non, quia adesse debuerũt. vij. testes vt. l. hac consultissima. C. de testa. Item non est sufficienter probata volũtas codicillaris, quia in ea requiruntur. v. testes omni exceptione maiores, vt. C. de condict. alleg. l. fin. constat autem virum vxori non esse testem idoneum, vt not. glossa. C. de testament. l. etiam in Specu. de teste. §. primo. versicul. sed nunquid agnati. licet possit scribere vt tabellio instrumentum ad vxoris commodum. ff. de fal. vxori, similiter socer nõ est idoneus nurui seu genero: sunt enim domestici inter se vnde omnino repelluntur. fol. matri. l. rei iudi. in fi. C. de verb. signi. l. fi. quod tenet Specu. in. d. §. j. ver. nunquid ergo socer. quia ergo duo ex dictis. vj. testibus adhiberi nõ possunt ad testificandum ex causis prædictis pro dicta Vannutia, apparet quòd dicta voluntas non potest probari nisi solum per quatuor testes, qui ad probationem non sufficiunt vllo modo. vt superius dictum est. ergo deficit ius seu probatio. ff. de testa. tu. l. duo sunt titij. Et ita consulo ego Ange &c.

CONSILIVM CXXIX.

1 *Legatum siue relictum omnium bonorum factum ad hospitale construendum quando valeat.*

BOna dicti testatoris omnia sunt hospitali construendo relicta: valet igitur relictum prædictum. Relinqui enim potest templo cõstructo vt. l. annua. §. à titia de annu. lega. & in auten. de eccle. tit. §. si quis in nomine dei magister. & etiam templo construendo de eccle. tit. §. si quis edificatus & de testa. c. nos quidem. Item iussus testatoris prædicti de hospitali fiendo valet, & adimpleri debet ipsum testatoris propositum notat Spec. in terminis in tit. de instru. edi. §. nunc aliqua ver. quid si testator vult facere pontem vel hospitale. & est casus in. d. c. nos quidem. & de eccle. titu. §. si quis ædificationem est tamen verum quod sine licentia diocesani nõ poterit ædificari vt sit locus ecclesiasticus siue sacer vt. d. tit. de eccle. ti. §. si quis autem voluerit fabricare & in cor. vt in prima domi. §. j. & ij. Quia igitur dicta dispositio non est nulla & executioni mandanda executores & fideicõmissarij, quia aliquod emolumentum sunt consecuturi non dicuntur meri ministri & executores vt no. in. l. si quis titio in gl. de leg. ij. Et no. Spe. in. d. §. nũc aliqua ver. & scias qd executores, si igitur bona hereditatis hospitali construendo relicta per aliquem detinentur, ipsa potest executor fideicommissarius eius intentatis actionibus competentibus aduocare à quolibet possessore tam coram episcopo. quam etiam coram iudice laico si possessores sunt laici. C. de episco. & cle. l. si quis ad declinandam. versi. vbi autem. & l. nulli. circa prin, &. ff. de religiosis. l. si quis sepulcrorum. §. funeris & in decre. extrauagante Io. de testa. not. spe. in. d. §. nunc aliqua versi. & scias & versicu. sed coram quo aget executor quas autem actiones intentet dic vt no. Spe. in. d. §. nunc aliqua ver. sed pone quod aliquis cõsequentis: Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis legum doctor.

CONSILIVM CXXX.

1 *Appellatio coram quo interponi debeat: & infra quantum tẽpus debeat appellans eam prosequi.*

AIsis omnibus dictis actis, dico de iure dictam appellationem non procedere. ¶ † Primo. quia non fuit interposita coram illis qui grauamen intulisse dicuntur, & appellatio debet interponi corã grauante: cum eius copia potest haberi: sine metu appellare volẽtis. ff. quando app. fit. l. j. §. fi quis ipsius. C. de his qui per me. iudi. non appel. l. cum quidam. & in cle. j. de appel. quæ fit à grauamine illato per iudicem: dicti enim calculatores quia secundum formam statutorum eliguntur iudices sunt. C. de iudic. apertissimi. &. ff. qui satis. co. l. arbitrio &. l. ab arbitro. A quorũ sentẽtia oportet appellari in scriptis: & in ea sigillatim cause grauaminum debent exprimi. aliàs appellatio nulla est de appellatio. appellanti. in cle. quòd in dicta appellatione factum nõ fuit quia nullæ causæ grauaminum fuerint insertæ. Item mihi præsupponitur appellationis prædictæ. j. annum: nullam prosecutionẽ factam, vnde deserta est appellatio: nisi iusta causa interuenerit: propter quam executio fieri non potuerit: vt in auẽ. ei qui. C. de tempo. appel. & ideo dictæ declarationis executio peti potest coram iudice tudertino: secũdum formam statuti dictæ ciuitatis, & si opponeretur de appellatione: replicetur quòd appellatio ipso iure fuit & est nulla, quia non fuit aperte interposita: nec coram eo, nec corã quo, debuit interponi. Et quòd dicta appellatio etiã si talibus vitijs non esset submixta: tamen esset deserta, lapsis enim fatalibus absque pronunciatione, quæ fit per iudicem ad quem appellatur potest primus iudex adiri & suam sententiam exequi: ac pronũciare suam sententiam exequendam: & exequi propter lapsum talium textus est in. l. si contra maiores. C. de appel. quæ per Bar. singulariter alleg. ad hoc facit. l. ij. §. quod si ab arbitro. & auẽ. ei qui. de tempo. appellatio. & melius eodem. titul. l. fina. §. quod si per eum steterit &. C. de appel. l. quoniam. ibi mox debitũ exigatur &. C. de appelat. l. eos, in principio. & ita dico & consulo ego Ange. de vbaldis leg. &c.

CONSILIVM CXXXI.

1 *Filius institutus quando possit legitimam de legantis particularibus detrahere.*

2 *Filius quando agere possit ad legitimæ supplementum.*

AD decisionem huius dubii † Videamus, an filius institutus de legatis particularibus possit detrahere legitimam, siue sit grauatus fideicommisso vniuersali: siue non & videtur quòd sic quia quarta diminuit quamlibet patrimonij rem equaliter: vt. l. plautius & l. linea margaritarũ ad. l. fal. &. l. ij. C. ad. l. fal. si ergo diminuit quãlibet rem: ergo de qualibet re est legitima detrahẽda. Nam in quacunque re filius habebit tertiã, vel dimidiam: prout legitimam capit numero liberorum attento vt in autẽ. nouissima. C. de inoff. te. & in corpore vnde sumitur. item legitima quæ filio debet de vniuerso patrimonio detrahitur, non de rebus certis tex. est. ff. de bonis liber. l. si ex bonis. in prin. † Et hinc descẽdit quòd filius cui non est relicta integra legitima agit ad supplementum: non solũ contra institutum: sed etiam contra legatarios, secundum Ray. de for. qui ita tenet per. d. l. si ex patronis idẽ tenere videtur Gul. de cu. C. de inoffi. testa. l. j. idem tenet Bart. ff. ad. l. fal. l. in quarta in vltima quæstione. Contrarium est verũ ꝙ de dicto legato nihil detrahitur per legitimam, ex quo residuum in quo est filius institutus ad tantam portionem ascendit quod legitima & etiam trebellianica: inde sumi potest. Nam primò & ante omnia cum de detractione legitimæ quæritur, imputatur in ea quicquid, ex testatoris substantia & eius patrimonio. non propter imputationem redditũ capitur testatoris iudicio: siue hæreditario iure, siue legati, vel vi conditionis, aut alio modo capiatur. C. de inoffi. test. l. quoniam nouella. &. l. omnimodo. §. fi. cum igitur hic filius ex vniuerso sit institutus: & sit ei totum residuum assignatum in re hæreditario, & hæreditati se immiscuit: hoc totum sibi assignatum primo legitima computatur, & si non sufficeret etiam ad rẽ legatam manus potest extendi. Et est enim onus realevniuersum respiciens patrimonium. Sed quia sufficit de tali fideicom. legitima. quæ non per singulas patrimonij res detrahenda est: ne totũ patrimonium corrumpatur. l. ij. C. quando & qui. quar. pars de. Et etiam detrahetur ex eodem trebel. ex quo sub conditione vniuersale fideicom. subiacet restitutioni, vt not. in. l. quamquam. C. ad. l. fal. &. ff. de inoffi. test. l. Pap. §. quarta. ex prædictis apparet quòd etiam si reus conuentus aliquid opposuisset vel allegasset ante

ante conclusionem in causa: tamen ad præstationem solidi legati esset vrgendus. vnde frustra tractatur: an iudex ex officio mero facere possit qd etiã facere nõ posset parte petente. Cum autẽ minus legitima filio assignatur: tunc quia onus reale est respiciẽs res singulares patrimonij procedũt cõtraria. nec hic est casus noster, ad præsens non dico. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CXXXII.

1 *Compensatio an possit opponi de appodissa ad quantitatem instrumenti cũ guarentigia &c.*

2 *Apodissa vti volens: an teneatur stare scripturæ in vtroque latere positæ.*

3 *Statutorum verba sunt propriè intelligenda.*

4 *Instrumentum debiti apud creditorem repertum præsumitur eius voluntate scriptum vel cancellatum.*

1 QVidam nicolaus confessus fuit habuisse & recepisse à magistro Petro marescalco de tuderta. cc. florenos auri in arte guarnellorum: & de hoc dictus Nicolaus fecit sibi apodissam manu ipsius cuius tenor vobis trãsmittitur. Quæ apodissa scripta est ex alio latere in ea forma, quo vobis transmittitur de solutione. clxxx. florẽ. de summa. cc. florẽ. Deinde dictus Nicolaus post dictum debitum dictæ apodissæ contrarium & post solutionem dictæ quãtitatis quæ apparet ex alio latere dictæ apodissæ: vendidit dicto magistro Petro certas suas possessiones: & pro residuo dictarum possessionũ dictus magister petrus promisit eidẽ Nico. lxxxv. flo auri vt patet per publicum instrumentum cum guarentigijs, post mortem dicti magistri Petri dictus Nicolaus agit contra filium & hæredem dicti magistri ad repetitionem dictorũ. lxxxv. flore. & habuit executio. guarentig. cõtra filium & hæredem magistri Petri, qui cum esset tractus & palatio detentus opposuit, facta concessione literæ apodisse prædictæ per dictum Nicolaũ, quod debeat fieri compensatio de tota quantitate dictæ appodissæ, vsque in concurrentem quantitatem petitam per dictum Nico. tanquam de debito liquido ad liquidum.

¶ Pro parte Nicolai dico compensationem fieri non debere: maximè obstante forma statuti guaren. quia statutum non admittit nisi exceptionem solut. & quia debitum non est liquidum nisi de. ccxx. flor. tantum: cum ex alio latere apodissæ apparet de solutione centum &. lxxx. flor. Et quia dictus hæres magistri Petri non debet audiri nisi solutione salarij & in ordinario iudicio cum litis contesta. & alijs solennitatibus iur. & statuti communis tuderti. Quæritur primo an compensatio locum habeat visis statutis de guar. de salarijs effectus qui facit ad causam vobis trãsmittitur: & viso tenore apodissæ, ex vtroque latere scriptæ, præsuppositio quòd nunquam apodissa prędicta fuerit nisi apud dictum magistrum Petrum vel apud alium tertium ad eius petitionem: & visis actis & actitatis in causa.

2 ¶ † Secundo quæritur an dictus hæres magistri petri qui visus est & vult vti dicta apodissa: debeat stare scripture ex vtroque latere: vel habeat dictus Nicolaus necesse aliud probare ad corobationẽ scripturæ dictæ solutionis, cum non sint ibi testes & millesimum prout ex alio latere apodissæ debiti dictorum. cc. flore.

¶ Vltimo quæritur visis & consideratis omnibus supradictis quæ sunt in prædictis partes iudicis de causa cognoscentis & cetera.

VIsis dictis dubiis & statutis guar. communis tuderti disponentis, quòd iudex causarũ tenetur viso instrumento continente guar. ad petitionem creditoris capi & cogi facere debitorem ad soluendum: & omnem executionem realem & personalem facere contra eum & eius bona, prout de creditoris processit voluntate & nulla possit exceptio opponi: nisi solutionis tantum, quæ solutio debeat probari infra tres dies facto primo depositio quantitatis prædictæ penes idoneum mercatorem per instrumentum cancellatum. seu per publicum instrumentum quittationis, videre oportet an lata sententia secundum formam & exigentiam dicto rum statutorum: exceptio compensationis possit obijci de iure communi. secundo an possit obijci attenta dictorum statutorũ forma. Ad primum respondeo, quòd semoto statuto obijci potest. tex. est. ff. de cõpẽ. l. si cum multi. §. j. nec mirum licet peremptoria quæ non solet obijci post sententiam. vt. l. peremptorias. C. senten. rescin. non posse. C. de iur. & fac. igno. l. j. quia illud verum, quando exceptio obijcitur contra sententiam: non contra executionem (sicut est in proposito) per. l. Modestinus. §. fi. de iudi. &. l. fideiusi. §. idem respondit de fideiusi. &. l. ex diuerso. §. fin. ff. sol. matri. sed an attento statuto possit obijci, dubium est, quia acceptum ferre, est propriè soluere. ff. de condi. & demon. l. Iul.

3 ¶ † Sed verba statuti sunt accipienda propriè, non impropriè, de exerci. l. j. §. si is qui nauem de verb. significe. cum qui vectigal. nec est recedendum à verbis, de leg. iij. l. non aliter. Maximè in statutis quæ sunt stricti iuris, in quibus est stricta interpretatio facienda. ff. ad municipa. l. constitutionibus. de verb. obliga. l. quicquid astringendæ. no. per doc. in. l. cunctos populos. & in. l. omnes populi. ¶ Contrarium tamen credo, quia qui compensare vult aduersario in compensatis reducere illud quod petitur cõpensari videtur recusare & recusat ne sibi soluatur, vt. d. l. Iul.

¶ Constat autem quòd debitor qui non soluit si soluere est paratus: & creditor recusat: iudicium suscipere non cogitur nec aliã molestiam debet pati. ff. de procur. l. fi reus paratus, & debet officio iudicis absolui: licet tempore accepti iudicij debuerit condẽnari, insti. de perpe. & tempo. act. in fi. per bar. de verb. oblig. l. ita stipulatus circa finem, verum licet possit opponi talis exceptio per cuius obiectum nulla solutio fit eius quod debetur. vt. ff. rem ra. ha. l. amplius non peti. attñ in proposito de eo quod in dicta apodissa ergo subditur: & apparet non est exceptio admittenda propter duo. ¶ Primò quia quicquid ab intra seu in parte interiori apodisse apparet scriptum deberi nõ est aliquid. nec potest subito liquidari ex quo per partem aduersam totum negatur deberi: non ergo eius admittitur compensatio ex quo super debito instrumenti guar. tam est lata sententia: & super alio non vt. d. l. j. si cum militi. §. j. ¶ Secundò, quia qui produxit apodissam in iudicio, & ea est vsus omnia, in ea contenta asserere videtur vera esse. C. de fide instrumen. auf. ad hæc per Inno. de censi. cum olim & de excep. cum venerabilis, per eundem etiam si scriptura quæ producitur non sit solennis, vt ibi no. per eum, facit in corpore de his qui ingre. ad appel. §. illud. ver sancimus sic dicimus in illo qui producit libellum accusationis vel exercitationis. nam ei stare tenetur. l. cũ precius. C. de li. causa &. l. rura de omni agro deser. li. xij. quicquid ergo à tergo scriptũ esse reperit fore satisfactũ, probatur satisfactũ esse ex tacita essertione vtentis dicta apodissa. ¶ † Præterea in puncto præsupponitur dictã scripturã cõtinuo apud creditorem stetisse: quo inuito non est verisimile ibidem quicquam scriptum fuisse. de sui ergo voluntate hoc præsumam scriptum pacifice cancellatum solutione. C. de sol. l. inductum. Sed cum instrumentum debiti apud creditorem cancellatum reperitur præsumitur eius volũtate factum & debitori quittatio facta. ff. de proba. l. si chirographum. & ibi glo. not. ff. de pa. l. Labeo & per Cyn. C. de probatio. l. de possessione. Ex quibus omnibus concludo, dictam exceptionem compensationis quatenus sumat quãtitatem quæ à tergo dictæ apodissæ dicitur soluta opponi non posse, tamen quia non est debitum, tum, etiam quia si debita alijs probationibus potest ostendi: tale debitum non esse liquidum: vnde de eo lata sententia contra talem opponentem non potest opponi compensatio. vt est dictum & ideo partes iudi. sunt vt secundum formam statuti compellat talem obligatũ est instrumento guar. realiter & personaliter ad soluendum: non obstante exceptione compensatiõis oppositæ de eo quod in apodissa continetur vsque ad concurrentem quantitatem quæ à tergo dictæ apodissæ apparet soluta abinde supra. Aequitatis ratio suadet, vt talis possit opponi exceptio, & etiam rigore iuris non obstante. quod ita præcise statutum loquatur de exceptione solutionis, & hoc per. d. l. Iulianus. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CXXXIII.

1 *Bona patrimonialia vel alia ante monachatum, vel post monacho acquisita: an spectant ad monasterium.*
2 *Filius emancipatus hæreditatem patris non agnitam: quandoque transmittit.*
3 *Abbas bona immobilia ecclesiæ vendere nequit.*

SVper primo puncto dico de iur.† bona patrimonialia & alia quecunque monacho acquisita ante monachatū vel post: nulla existente prole legitima aut ascendentē ad mona. pertinere. nam in ipso ingressu dedicat se & sua. vt in auf. ingressi. C. de sac. san. ecc. & in cor. vnde vsumitur. Et quicquid post manachatū quæritur: similiter monasterio quæritur. ipse enim proprium habere non potest: cum sit cōtra substantiam monachatus, in corpore de mona. in prin. & probatur. xix q. fin. quia ingredientibus. &. c. si qua mulier. &. C. de sac. san. ec. auten. si qua mulier. Et quia dominiū rerum habere non potest: ideo nō testatur. vt. d. autē. ingressi. aliorum vero clericorū bona qui proprium habere possunt: pertinēt ad agnatos & cognatos quibus nō existētibus succedit ecclesia ab intestato, vt in auten. licentia. C. de epi. & cleri. vt in cor. vnde sumitur. xij. q. fi, sed si episcopus. ¶ Super secundo puncto dico, qđ hæreditates dictorum trium fratrum pariter diuiduntur inter priorem & alium fratrem laicū. Non enim ex eo quòd quis monasticam vitam elegerit à successione agnatorum vel cognatorū vel ascendentium excluditur, imo ita ad successionem vocatur: sicut si dictam vitam nō elegisset, sed in seculo remansisset. C. de epis. & cle. l. deo nobis. §. hoc etiam cognitū. & in cor. de sanc. epi. §. nullam verò. ad fi. tit. no. gl. in cor. de mo. in prin. & est tex. xix. q. fi. in fin. ¶ Super tertio puncto dico q̄ mōnasterium ex persona dicti prioris petere potest dimidietatem dictarum hæreditatum dictorum fratrum defunctorum: tanquam hæres ipsorum ex persona dicti prioris loquor de monasterio, id est de ecclesia cuius ille prior jerat gubernator l& rector, ei enim acquiruntur dictæ hæreditates. sicut ergo seruus vel filius adeundo faciunt hæredem patrem & dominum: vt. ff. de acqui. hære. l. qui in aliena. §. interdum. &. l. placet. &. C. de hæred. insti. l. cum proponas. &. ff. de hære. insti. l. fi. pater. sic & monachus suum monasteriū facit hæredem: licet ipsius monachi monasterium per ingressum non efficiatur hæres, vt no. gl. in. d. auf. ingressi in vltima gl. magna. si tamen prior dictas hæreditates nō agnouit: mona. nihil petit. nam hæreditas ipsorum non adita non transmittitur. C. de iure deli. l. quoniam sororem. C. de cadu. tol. §. in nouissimo. & monasterio nō acquirūtur hæreditates delatæ monacho: nisi per monachum hæreditas adeatur, sicut nec domino per seruum. vt. d. l. cum proponas. nec patri per filium vt. l. cum non solum. Et quòd filius morte patris nō excludatur cū sit infans. casus est. C. de iure deli. l. si infanti. not. Bart. de acqu. hære. l. qui hæres. §. neque filius. Eodem modo ergo non excluditur monasterium excluso monacho per mortem. Super quarto puncto dico, quod si prior adiuit hæreditates prædictas: non ob. ecclesiæ minor præscriptio. xl. annorum, vt in auten. quas actiones vt & in corpore vnde sumitur. C. de sac. san. eccle. Si autem non agnouit, frustra de tanti temporis præscriptioptione tractatur: cum ecclesia exclusa sit ab hæreditate dictorum trium fratrum morte prioris. Nó dico idem de illo monacho, cum patri successit. nā portionem sibi delatam (licet nó agnitam) transmittit ad monasterium vt in suum hæredē. C. de suis & legi. apud hostes. ff. de acqui. hære. l. si quis filium. §. j. not. Bart. de libe. & posthu. l. gallus. §. & quid si tantum † dum de filio emancipato loquitur: qui hæreditatem patris non agnitam transmittit ad alium, inspecta causa sola vera. C. de his qui ante aper. tabu. l. vnica. transmittit enim sine dubio ad descendentes vt ibi, & monasterium loco descendentium habetur. C. ad trebel. auten. nisi regati. & in corpore vnde sumitur, super hoc quemadmodum monasterium facere debeat in petendo dictam hæreditatem prædictorum fratrum defunctorum quæ pro dimidia de lata fuit illi priori & similiter quid agere debeat monasteriū pro petēdo bona patrimonialia dicti monachi olim professi, dico q̄ syndicus mon. cum sufficienti mandato & procuratore ecclesiæ cuius ille fuit prior: debēt in iudicio interrogare possessorem an te omnia si possidet dicta bona, quæ olim fuerunt talium personarum, & pro quanta parte. quia si antequam responderet sepossidere: dirigeretur libellus contra eum, & negaret se possidere, pendente iudicio succumberet actor: nisi de mendacio respondens conuinceretur de rei vendica. l. final. Cum autem possessor asserit se possidere, dirigatur per syndicum monasterij probationibus patrimonialibus illius monachi, & per procuratorem ecclesiæ cuius ille fuit prior: vel per ipsum priorem libellus contra talem possessorem: fundatus super rei vendicatione in forma debita: non autem agatur petitione hæreditatis, quia non competeret contra possessorem si aliquo titulo possideret: & sic succumberet hæres, vt. l. hæreditatis petionem. C. de peti. hæred. Et in libello agens petat monasterium seu ecclesiam dominam declarari dictarum rerum: & possessorem cogi ad restituendum dicta bona cum fructibus perceptis & omni causa. nam ad omnia hæc restituenda possessor tenetur, si fuit malę fidei. C. de rei vend. l. iiij. quod met. causa si cum exceptione. §. quadruplatur. &. l. sed & partus. in princip. &. l. Iul. facit. ff. de rei. vend. l. prima. Si autē nō fuisset malefidei, nō teneretur ad fructus cōsumptos restituendos, vt not. in dicta. l. cōtractum. nisi actor probaret quòd reus eos in suam vtilitatem conuertisset, quia tunc cōdemnari deberet eatenus quatenus locupletior factus est, ex æquitate legis si & me & titium. si certū petatur. secundum Inno. qui ita singulariter not. de restitu. spolia. in literis. quod autem in fine libelli sit concludendum: vt mon. siue ecclesia dominus seu domina rerum declaretur, probatur de rei vendica. ex diuerso. §. petitor. si serui. vē di. l. sicuti. §. si quæratur. Ex prædictis apparet decisio quæsitorum in. vj puncto. Ad septimum & octauum punctum.

¶ † Respōdeo quòd nec prior nec abbas possunt vendere dicta bona & hæreditatem. sunt enim bona immobilia ad ecclesiam & mon. pertinentia quæ prælatus alienare nō potest: licet debito subsistente vel ob reparationem ecclesiæ. & pro victu & vestitu clericorum bene potest seruata solennitate, quæ habetur. xij. quę stione secunda. sine excep. Si tamen talis abbas præstitisset iuramentum de nó alienando incōsulto pōtifice (sicut multi faciunt) etiam ex causis prædictis non alienaret, sed bene potest accipere mutuo pecuniam secure vt dicta bona recuperet à possessoribus accepit enim eam ad euidentem ecclesiæ vtilitatem ob quam accipere potest. vt in authen. hoc ius porrectum. per Innocen. de fideiusso. capitul. quod quibusdam. & de depo. capitul. primo. & bonis recuperatis si aliunde de mobilibus satisfieri nō potuerit, veniet ad venditonem ipsorum bonorum ecclesiæ, vel aliorum pro satisfactione talis debiti. Cōsulo ergo, quòd vbi recuperatio sine sumptu fieri nō potest: & mon. sine ecclesia non est potens ad sumptus faciēdos, quòd etiam ecclesia accipiat pecuniam mutuo & eam cōuertat in recuperatione dictorum bonorum, quibus recuperatis ad venditionem eorum (dommodo bona fide fiat) procedi poterit pro satisfactione talis debiti seruata solēnitate, quæ ponitur in dicto. c. sine exceptis. Ex prædictis apparet decisio dictorum punctorum, & omnium aliorum quæ in sequentibus punctis quæruntur. Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM CXXXIIII.

1 *Ornamenta data mulieri à viro ad quem spectant mortuo viro.*

QVidam nomine Matheus de tuderto, accepit in vxorem quandam nomine Giliam: demum dictus Mattheus accesit ad domum dictæ vxoris suæ: & eidem portauit vnum schaiale & vnā coronā de argen. deauratā. Deinde eā duxit ad domū suā (vt moris est) & postea eidē fecit quędā vestimēta, deinde decessit dict⁹ Matteus cōdito testō, in quo eidē suæ vxo. reliquit. xxv. flo. auri. de dictis

de dictis autem vestibus & ornamentis in dicto testamento nullam fecit mentionem. deinde eo mortuo dicta. d. exiuit de domo habitationis olim dicti sui viri: & secum portauit dicta vestimenta & etiam ornamenta. Quæritur igitur. an dictæ vestes & ornamenta ad eam pertinent: an vero ad hæredes dicti testatoris in testamento descriptos &c.

1 ASta quæstio est antiqua an ornamenta & vestimenta pretiosa tradita per maritum mulieri ad hæredem viri pertineant eo mortuo an ad vxorem. & fuerūt tres opiniones. ¶ † Prima fuit. quòd mulier lucretur: quasi maritus tradendo videatur ei donasse: & donatio sit morte confirmata. vt. l. cum hic status. §. j. de do. inter vi. & vxo. l. si filij. eo. titu. ff. fami. ercif. l. si filiæ. & idem tenuit Dyn. in vestibus pręciosis non in vestimentis quotidianis. quia cum teneatur vir alere vxorem vt. l. si cum dotem. §. finautem in seuissimo. sol. mat. de relig. & sump. fu. l. quod si nulla & verbo victus vestimenta continentur vt. l. verbo victus. de ver. sig. & l. fi. de alimentis leg. non intelligitur taliumvestimentorum facta donatio quorum prestatio ex necesitate fit vt. l. rem legatam. de adi. le. & facit optime. ff. de do. inter vir. & vxo. l. mortis. ¶ Tertia opi. fuit quòd vestes quas maritus vxori dare tenetur (vt quotidianas) incontinenti cum vxo. sunt tradite efficiuntur eius. & ideo viuo & mortuo viro sunt eius vestimenta aut verum pretium. Et alia ornamenta quę vxori tradunt vt magis honorificè incedat: illa sunt viri: nec videtur eas tradere animo donandi. vt. l. mortis suę causa. ff. de do. inter vi. & vxo. & hoc videtur dicere gl. in. l. vsufru. ad l. fal. vnde talia ornamenta lucro vxoris non cedunt: nisi specialiter sibi legentur. vt. l. hoc legatum. cum. l. se. de lega. iij. & d. ornamentorum. de au. & arg. le. Et hanc opi. tenebat Bart. sol. mat. in his. §. seruus vxore. & est ista veritas. Non ob. l. cum hic status. §. j. suprà alle. quia ibi constabat de animo mariti. scilicet quòd donauit. ideo morte confirmatur: ex quo à traditione cœpit: licet aliàs secus esset. eo. tit pap. no. C. l. ij. de do. cau. mor. Non ob. l. filiæ. quia vestimenta seu ornamenta tradita fuerunt filiæ per patrem: ad quam animus paternus & cui verisimile est patrem donare velle, maximè considerato quòd quodammodo etiam viuo patre: domina dicitur bonorum paternorum de li. & posth. l. in suis. non obst. l. si filij. quia ibi vxoris nomine comparuit: & nomen eius instrumento apponi fecit. & erat maritus, & res empta erat modica. vt gl. ibi dicit. vnde omnibus ex dictis coniecturis præsumitur animo donandi fecisse: quarum coniecturarum cumulatio hic cessat. Ex quibus concludo dicta ornamenta ad hæredes viri integre pertinere. Et ita consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CXXXV.

1 *Testamentum in quo instituitur hospitale construendum, an valeat si opponatur de furore testantis tempore testamenti.*
2 *Exceptio furoris reseruatur in iudicio petitorio.*

1 PAucius Massiuoli de assisio suum condidit testamentum. in † quo sibi hæredem vniuersalem instituit hospitale in suis domibus construēdum per fideicō. in dicto testamento descripto. Quod hospitale vocari voluit hospitale sancti saluatoris ordinis crucifferorum. & subesse voluit hospitali parietum pleno iure. & ante dictum hospitale constructum prior hospitalis parietum comparet coram iudice: & petit se mitti in possessionem bonorum, quæ possidebantur per defunctum tempore suæ mortis. & ex beneficio vel edicto, de edic. diui adri. tol. comparent possessores & dicunt defunctum furiosum fuisse seu amentem tempore testamenti. & tunc priorem non esse personam legitimam ad petendum modo prædicto. Quæritur quid iuris. Super quo quidē puncto primo considerato. q̄ templo futuro licitè relinqui potest: & valet relictum. de annuis leg. l. annua. §. j. & de eccle. titu. §. si quis in nomine magni dei &. §. fi quis edificationem & extra de test. c. nos quidem. & Spec. ponit in terminis. de instr. edi. §. nunc aliqua. versi. quid si testator vult fieri pontem vel hospitale, non tamen poterit ædificari ille locus vt sit sacer: sine licentia diocesani. in cor. de eccle. tit. §. fi quis autem voluerit fabricare. & in cor. vt in priuatis domi. §. j. &. ij. De valore huius institutionis dubitari non oportet: si testator fuit habilis ad testandum. Solum ergo in disputationem poni oportet. An agens sit persona legitima. & si est: an exceptio furoris aut dementiæ testatoris in hoc iudicio admittatur. Ad primum videtur de iure dicendum dictum priorem non fore personam legitimam ad istud possessorium in tentandum. Competit enim hæredi scripto. vt in. d. l. edicto. sed hospitale parietum non est scriptus hæres: licet hospitale construendum postquam constructum erit subesse debeat hospitali parietum: sicut subest membrum capiti seu ecclesiæ principali. & ante constructionem non subest vllo modo. quia impossibile est habitum ponere in non habente: sic impossibile est ponere priuationem. ff. de ver. si. l. dedisse. si cert. pet. l. fi. Duo ergo tempora consideranda sunt. vnum quando ante constructionem: & tunc non subest ei quia non est. vnde nec hæres dictum hospitale parietum. quia non est scriptus hæres: nec est gubernator, aut protector. quia solicitudo, gubernatio, & cura loci, quæ in rerum natura nō est: impossibile est quòd ad alium pertineat vllo modo ad constructionem ergo dicti loci ad hospitale prędictum potestas aduocandi bona hæreditaria nullo modo competit: quia non vt hæredi. cum non ita hæres scriptus: sed hospitale construendum. & illud beneficium soli hæredi competit (vt gubernatori) ex quo hospitale nondum cōstructum est: non vt fideicommiss. quia hic prior fideicommissārius deputatus non est hæres, nec loco hæredis habetur: cum alius sit scriptus. scilicet hospitale ad construendum. Et quòd non sit hæres vel loco hæredis habeatur: ex quo alius est scriptus no. Spe. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. versi. sed si sit loco hæredis distributio. vnde dictum beneficium dictæ. l. edicto (vt dixi) solum scripto competit hæredi: aliàs ergo actiones & remedia debuit intentare pro dictis possessionibus auocandis: quia possessorium prædictum sibi non competit. Quod autem remedium habeat, sub iudice lis est. vt no. in Spec. in. d. §. nunc aliqua. versi. quo iure petentur. veritas est quòd sibi competit officium iudicis ad cuius officium spectat: vt fiat executio pij propositi testatoris. ff. de peti. hæredi. l. hæreditas. & de testa. vos quidem. & capitulo tua. potest etiam dici, quòd actio in factum posit intentari. competit enim vbicunq; deficit. aliàs vel melius potest dici: quòd competit sibi conditio ex. l. nulli. C. de episc. & cle. & ista fuit ibi sententia Azo. & Accur. scilicet quod agatur officio iudicis, vel conditione ex lege. nam cum illa lex tribuit potestatem talibus fideicommiss. qui locum hæredis non tenent agendi: ad hoc vt exequi possint piam voluntatem defuncti nec certam speciem actionis denominat condictione ex illa lege agendum est per regulam. l. j. ff. de condi. ex. l. Quando autem fideicommissarius loco hæredis haberetur: illa remedia sibi competerent quæ competunt hæredi vero. & no. Specu. in. d. §. sed pone quod aliquis non instituit. & ideo tunc sicut scriptus posset dictum possessorium intentare, ita & talis fideicommissaria.

2 ¶ † Super secundo dico. quòd exceptio furoris & dementiæ requirit altiorem indaginem de sui natura. vnde in iudicio petitorio reseruatur: nisi eam obijciens vellet incontinenti probare & obstat, tunc exceptio dolo facis agenti tali possessorio quod est adipiscendæ. vt no. gloss. & Barto. in lege quanuis. C. de edi. diui adri. tole. Et sit bene cautus in articulando. vt tempus testamenti includat. illo enim tunc furor desideratur seu amentia: ad impugnandum eius iudicium: non furor antecedens vel sequens. C. de cura. fu. l. cum aliquis. &. C. qui testa. fac. pos. l. furiosum. & instit. eo. §. furiosi. Item quod articuletur actus, & verba per quos & quæ possit argui furor ipse de quibus verbis & actibus gloss. ponit in lege si cum dotem. §. finautem in seuissimo. ff. soluto matrimonio & text. ff. de ædilitio edicto. lege ob quæ vitia. & facit quòd habetur. ff. de conditione instituenda. l. quidamin suo. Sed frustra in hoc iudicio de tali exceptione furoris tractatur: ex quo agenti non competit tale beneficium (vt est dictum) agat ergo petitorio si vult vincere: nisi de furore incontinenti probetur tūc Et ita consulo ego Ange. &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CXXXVI.

1 *Hæredis appellatione quis veniat.*
2 *Confessio ex causa erroris reuocari potest.*
3 *Creditas ad probationem non sufficit.*
4 *Obiecta quæ & quando intentionem agentis eneruent.*
5 *Testamentum nullum, an possit firmari longeua taciturnitate.*

IN quæstione vertente inter ser Benedictum olim terenne de colle. asserentem se hęredem ab inte. pro dimidia Vellini carbonis de colle. ex persona dominæ Floris olim matris dicti ser Benedicti. necnon filiæ olim dicti Vellini ex vna parte agentem, contra Carbontinum filium olim dicti Vellini ex altera parte defendentē. Hæc quidem quæstio principaliter agitatur coram præsenti domino potestate dictæ terræ collis: mihi per ipsum dominum potestatem consulenda commissa (vt asseritur de partium voluntate) pluravidenda sunt. ¶ Primò quidem inuestigari oportet, qua actione actū sit. ¶ Secūdò. an agentis intentio sit probata. ¶ Tertiò. si est probata an ex obiectis per. d. vngliam dictæ probationis effectus effectuetur. ¶ Quartò. de viribus statutorū in dicta causa productorū: an opitulentur dominæ supradictæ, & in quo. Quibus visis & discussis apparebit quæ sint partes iudicis de causa cognoscentis: & omnia reducentur in cōsonantiam luculentā.

1 ¶ † Super primo puncto dico. q̄ dictus ser Benedictus egit directa petitione hæreditatis. dixit enim narrando se hæredem esse, cuius significatio proprie congruit ei qui est uæres directo: licet lato sumpto vocabulo comprehendat bonorum possessorem: & eum cui ex treb. est hæreditas restituta: aut alicuius effectu tantū est hæres: vt patet ex coniunctione. l. si filius. ff. quod cū eo. insti. de bo. pos. §. quos aūt. ff. ad treb. l. j. §. bonorum. ff. de ver. sig. l. hæredis app. hoc etiam probatur ex diuersitate titulorum. de hære. quali. dif. §. pro hærede. Et in conclusione petit se hæredem declarari. vnde tā ex narratis quā etiam ex conclusionis forma apparet euidenter. quòd hæreditatis petitio intentatur & inseritur in libellis medium excludendi vt no. in. l. j. in glo. mag. ff. de eden. & per Inn. de iudi. examinata. & illa actio intelligitur intentata: quæ cōgruit secundum verba negotij de quo quæritur. ne aliàs dicatur inepte proposita. vt. l. ij. si mensor fal. mo. dixerit. & eam semper in dubio nedum in casu certo (prout sumus) intelligitur quis ponere de iudicijs, si quis intentione. quia non est verisimile eum eligere ad impugnādum sua iudicia. ff. de test. mili. l. si miles ita. Sed incidenter nos videre oportet, an hæc hæreditatis petitio potuerit intentari contra dictam dominam: & hæc ratio est. prima enim vice cum interrogata fuit si possidebat pro hærede vel pro possessore respondit quod sic. & hac responsione attentata sine dubio poterit conueniri tali actione quæ proponitur contra possidentem pro hærede vel pro possessore. l. hęreditatis petitionem.

2 C. de peti. hæredita. † Postea autem dicta mulier mutato proposito seu consilio dictam responsionem reuocauit tanquam erroneam: & dixit se possidere vigore donationis vsusfructus sibi factæ per dominam meam & filiam & hæredem Carbontini prædicti: & possidere pro dicta domina mea. Potuit ergo reuocare dictam confessionem ex causa erroris. vt. l. error. C. de iur. & fac. igno. vt no. in. l. vnica. C. de confes. per gl. & doc. ff. de condi. indebi. quasi per totum. & ff. de proba. l. cum de indebito. probatur autem dictus error: eo ipso quod probatur aliter rem se habere quā quod confessa fuerit. C. de iur. & fac. igno. l. si post diuisionē. & ibi tex. secundum Bar. no. gl. in. d. l. error. in prima gl. ff. de confes. l. non fatetur. hic enim fuisset erratum circa præparatoria iudicij: quo casu error iudicialis & circa factum proprium cōsistens probatur, probando rem aliter se habere sicut in extraiudicialibus. vt no. Bar. in. d. l. non fatetur. in quæstione quæ incipit. Sed quæro qualiter probabitur error. allegat de inter. ac. l. de etate. §. qui iusto. Si igitur dicta mulier probasset vsumfructum dictorū bonorum in petitione contentorū sibi donatum fuisse, probasset errorem, quo probato procedi non potest cōtra eam super libello petitionis hæreditatis, quæ non datur contra tit. possidentem & hæc mulier possidet cum dicto tit. nā & si vsufructuarius possidet naturaliter. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. nec cōuenitur hæc mulier vt fructuaria: & sic vt procuratrix in rem suam. sicut est ff. de operis no. nun. l. j. in fi. quo casu inspiceremus. an qui vsumfructum possederit pro hærede: vel pro possessore possideret nec ne, sed cōuenitur vt simplex possessor: vnde omne ius ex eius mulieris persona metimur. vt. ff. de re iud. l. nesennius. §. fundum. Sed per actitata in dicta causa mihi transmissa quæ potuit percuncta ri seu rimari: non inuenio hanc mulierem probasse de aliquo titulo. quia instrumentum dictæ donationis continet. quòd domina mea donauit vsumfructum bonorum hæreditatis dicti Carbontini. De istis autem bonis in libello qui deducitur: signanter nulla fit mentio. nec inuenio articulatum & probatum: quòd dicta bona in libello contenta remanserunt in bonis & hæreditate dicti Carbontini. quia ergo dicta mulier titulum non probauit: & primo asseruit se possidere pro possessore lite postea contesta: ex quo de errore nō probauit standū est eius cōfessioni. vt. d. l. vnica. de cōfes. C. de lib. causa in. l. cum pretor. C. de omni agro deser. l. vna. lib. xij. Ex quibus concludo dictam dominam potuisse conueniri petitione hæreditatis, tanquam pro possessore possidentem. ¶ † Super secundo autem principali puncto. an dicti ser Benedicti intentio sit probata. dico super mobilibus in libello productis non esse probatum. quia quod de eis aut eorum parte remanserint in hæreditate dicti Vellini: non est probatum de veritate sed de credulitate. & istud non sufficit. vt. l. testiū. quia probatio debet concludere necessario. de proba. c. in presentia. & ideo eundo ad merita causę non ad ambages fruſtratorias: in hac parte ser Benedictus sine dubio deberet succumbere: & in expensis condemnari. Videamus igitur de immobilibus quid iur. sit & certè licet pro parte dominæ multa sint negata: tamen vt curiosus lector inuenire potest: probatum est per testes numero sufficientes. quòd bona immobilia prædicta remanserunt in hæreditate Vellini per confessionem dominæ supradictæ quòd possit dicta domina etiā per testes de morte Vellini probare quòd ipse fuit pater legitimus & naturalis dominæ Floris & dicti Carbontini. Et quòd dictus Carbontinus & domina Flos superuixerūt dicto Vellino & quòd dicta domina Flos fuit mater legitima & naturalis dicti ser Benedicti. & quòd dicta domina Flos decessit & mors dictorum probata est per testes de visu, filiationes autem prædictę sunt probatę per probationem quasi possessionis: quod sufficit: nisi per aduersarium contrarium probetur. vt. l. j. C. quorum bonorum. C. de proba. l. non nudis. & l. non epistolis. & l. neq; natales. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. filium diffinimus. & C. de nup. l. si diutinis. de fil. presbyte. capitulo Michael. & ibi per glos. & Barto. & Ioannes. andre. cum masculorum igitur & fœminarum in succendendo sit conditio exequata: dicta domina flos sine dubio ab intestato successisset matri simul cum dicto Carbontino: & partem sibi delatam etiam si patrem mortuū ignorasset: ad ser benedictum transmisisset. C. de suis & legi. lege apud hostes ibi casus. de acquirenda hæreditate. l. si quis filium. & de testamen. mili. lege ex militari. de castrensi pecu. lege hæreditatem. C. de his qui ante apert. tabul. lege vnica. C. de iure delibe. lege si infanti. & ideo eius intentio plenè probata videtur. Et ex quo mulier prædicta possidet (si aliud non obstaret ad rationem dictarum rerum pro dimidia cum fructibus perceptis & qui percipi potuerunt: omnino debent condemnari vt lege secūda. C. de peti. hære. Videamus ergo an ei canonicum quid obstat: & sic ad tertium punctum principale est descendendum.

¶ Super tertio igitur puncto quo quæritur: an obiecta actitata pro parte dominæ vngliæ eneruent & euacuent intentionis substantiam agentis. videndum est de obiectis.

4 ¶ † Et primo. dictum obiectum fuit eum audiendum non esse: nisi solueret gabellam dictæ hæreditatis, attenta forma statutorum dictæ terræ de materia loquentium hæc exceptio non obstat quia in dicto statuto non exceptuantur filij & filiæ, ad quos parentum deuenit hæreditas: quibus dictę hęreditates sunt delatę. vt lege cum ratio. de bo. damna. & lege fina. §. primo de cura. furio. de iur. & fac. igno. lege. iij. C. de lib. & posth. l. in suis inst. de hęre. quali. & dif. §. sui. Et ob hanc causam etiam de iure communi

muni exceptæ sunt ab onere siliquorum. vt. C. de impo. lucrati. descrip. l. j. li. x. Si tamen sunt dotatæ: arctari videntur eodem statuto. quod aūt dicta domina flos fuerit dotata non est probatū q̄ in actis inueniatur. & licet esset probatum vsq; ad sententiam soluendo sufficeret tex. est no. ff. de pig. act. l. si rem. in fi. ¶ Secundum est obiectum de petitione consilij: quo non præstito, per iudicem quicquid postea agitatur: est nullum ipso iure. vnde si postea omnia actitata sunt nulla: non potest adhuc ad sententiā definitiua deueniri. quia iudici non liquet de causa: si probationes & alia acta postea facta non tenent. C. de iud. l. properandum §. j. C. de senten. & interlo. l. prolatam. Sed hæc obiectio non obstat. loquor de prima petitione consilij: quia eo petito post spontę procu. qui consiliū petijt litem contest. est vnde per hunc actū ad quem nō debebat veniri: recessum est tacitè à dicti consilij petitione. cum enim per talem petitionem iudicis iurisdictio suspēdatur: postea litigando sub eo tacite exceptioni renunciat. idem dicimus in appellante ab interlocutoria: qui post interiectam cōpareret coram iudice, à quo super eo ad quod compatere non debet nec potest: qui tacite appella. renunciat sponte coram eo in causa principali procedendo. de offi. dele. c. gratum. de testi. cum venisset. de appel. si à iudice lib. vj. in gl. ma. Verum inuenio aliàs forte petitum. scilicet die. xiiij. de mane vt concedatur consilium sapientis. & q̄ ad nullum actū interim in causa procedatur: nec etiam ad iuramenta testium. & post multa acta facta reperio hoc vnde videntur nulla obstante dicto statuto. Non ob. quòd dicta petitio est calumnioſa: ex quo dicto consilio habendo renunciatum fuit. non ergo intellexit statutum de petitione consilij: quæ euidenter iudici notoriè calumnioſa apparet: & causa litis differendæ. quia iam aperiret viam calumnijs: quę sunt omni ingenio restringendæ. & aperiret viam dilationibus & subterfugijs quarum materia est funditus præcidenda. C. de appel. l. j. C. de fal. l. atis apertè. C. de dila. l. j. facit de appel. cum appel. li. vj. aliàs super somni actu posset peti cōsilium sapientis: & lites efficerentur immortales. contra. l. properandum. quas solerti cura statutum dictæ terræ præfigendo minus tempus: tempore legali voluit terminari. & si contra fieret resultaret magna absurditas: quæ in quibuscunq; actibus euitatur. Item obstare videtur. appel. interposita: postquam interpositam & inhibitoriam transmissam: allegantur acta facta per iudicem à quo esse nulla. non ob. licet esset ita: quia pronunciatum est bene appellatum & male iudicatum. & inhibitoria quæ fuit transmissa canonice: cum emanauerat antequam iudici cōstaret negotium fuisse ad eum per appel. deuolutam: vnde omnia subsistentantur. de appel. non solum. &. c. romana. li. vj. Item ob. videtur præscriptionis exceptio. nam obiecta est, quæ si probata esset obstaret stante statuto de materia loquē te. Sed non inuenio eam probatam. non enim per testes: quia nullos examinatos inuenio pro parte dominæ Migliæ. non per confessionem ser Benedicti. quia positioni prę scriptionis non respondit. Et si dicis quòd habetur dicta positio pro confessata propter monitionem iudicis ei factam vt responderet: negatur. quia non inuenio in actis quòd dictæ positiones fuerūt lectæ dicto ser Benedicto. quod est de substantia. vt in. c. si post præstitum. de confes. lib. vj. Item fuisset necessaria interlocutoria: qua iudex declarasset quòd eas pro confessatis habebat. vt not. Bar. de iure fisc. l. eius qui delatorem. ista autem non reperio in actis, & in causa est conclusum de partium voluntate. Item obiectum est quod domina Flos non potuit esse hæres Vellini: quia Vellinus condito testamento decessit: in quo Carbontinū suum hæredem vniuersalem instituit. & productum est instrumentum testamenti. Est verum quòd allegatur hoc testamentum nullum. Est igitur videre quid iuris. & secundum veram opi. testamentum à principio fuit nullum: præteritione dominæ Floris iam natæ, & si non allegaretur nullum. vt no. in. l. filio pręterito. de iniusto testamento &. l. ij. de ex. rei iudi. Quia igitur nullum est de iure ciuili: licet voluntate filij tacita vel expressa potuerit de iure prætorio confirmari. vt dictis iuribus no. per gl. & doc. Apparet quòd ab intestato dictæ dominæ flori hæreditatis portio est delata: quam ad

5 suos hæredes trāsmisit vt dictum est. † Nec dicat aliquis longeua taciturnitate dictæ dominæ Floris & ser Benedicti dictum testamentum confirmatum: quia non apparet dictum testamentū vnquam ante litem motam peruenisse in notitiā alicuius eorum: vnde non pōt dici eos confirmasse quod ignorauerunt. verum in dicto testamento fuit appositа clausula si non valet iur. testamenti. &c. quæ vendicat sibi locum secundū veram opi. etiam cū testamentum deficit ex causa præteritionis iam nati: aut posthumi à sciente preteriti. vt plenè no. Bar. in. l. j. ff. de iure codi. Et ideo reducendo dictum testamentū ad causam codicillarem: dicta domina Flos & dictus ser Benedictus ex eius persona cōsecutus est suam legitimam solā: quæ est nona portio dictorū bonorum immobilium ære alieno deducto. cum res fuerint filij. scilicet Carbontinus. d. Flos. &. d. Andrea. vt patet in instrumēto producto per se Benedictum scriptū manu Naldi ser Io. trebellianicam aūt dicta Flos nunquā potuit deducere sub cōditione de futuro: sed de præsenti scilicet si testamentū non valeret iure testamenti: quę conditio non suspendit. vt. l. cum ad tempus. si cer. pe. & ideo sola legitima detrahitur: & reliquum debet dicto Carbontino & per consequens hæredi suo ex trebelliano restitui. vt. l. quanquā C. ad. l. falcid. &. l. pap. §. quarta. de inof. testa. Sed antequam dicta Flos vel hæres eius ex treb. restituat dictum residuum dicto ser Benedicto: dicta Flos & dictus ser Benedictus ex eius persona hęres est pro tertia parte dicti Vellini: & illam tertiam partem pōt aduocare à dicta Miglia. quia ante restitutionem omnes actiones act iuæ & passiuę hæredi competunt. l. j. &. l. restituta. ad treb. Ex quibus concludo dictam dominam Migliam damnari debere ad restituendam tertiam partem dictorum bonorum immobilium dicto ser Benedicto cum fructibus: qui percipi potuerunt tanquam hæredi dicti Vellini pro tertia parte tantū. Sed licet ita pronuncietur: non potuerit in tanta parte fieri executio obstante protestatione hæredis dicti Carbontini, si se possidere probabit ad quod probandum debet admitti. l. à diuo pio. §. si super rebus. de re iud. de test. veniens. per Inn. objicit enim q̄ possidet & q̄ ser Benedictus dolo facit: q̄ petit integram tertiam dictorū bonorum: cum sola noua portio occasione legitimæ sibi debetur: & reliquum sibi debeat restitui per eum ex treb. se. consulto. quæ exceptio in petitorijs obstat. vt patet in regula dolo facis. à reliquis rea conuenta debet absolui. Et quia vnusquisq; vincit & perdit hinc inde: debet fieri compensatio expensarum: quæ ratione victorię faciendæ sunt. Si tamen fuisset ostensum in dicto iudicio aut etiam in causa appel. ostendetur: q̄ dicta domina Flos fuisset à patre dotata: & statutum dictæ terrę disponeret q̄ filia dotata non succederet (sicut est cōmune per Italiam) dictū testamentum non esset nullum ex cā præteritionis. quia non debet necessario institui qui contra voluntatem testantis non est successurus de contrata. l. post mortem in fi. de li. & post. l. gallus. §. in omnibus. in fi. de offi. test. l. pater filium. no. de mino. l. iij. §. sed vtrū. in gl. mag. sed hic non inuenio deductum vel allegatum, cum sit ex inaduertentia, vel quia prædicta in facto nō semper sunt. Qui litigat istud intelligat. Ang. leg. doc.

CONSILIVM CXXXVII.

1 *Hæreditates defunctorum ab intestato, ad quos deuoluantur.*
2 *Prohibitio testatoris de non vendendo rem ipsam, non eximit à nostro commercio.*
3 *Confessio facta parte præsente probat: nisi de contrario appareat.*

QVidam Hugutius falso bonis decessit intestatus. superstitibus sibi Antonio Ioanne. & Bartholomeo suis filijs & Catharina sua filia & domina Clara vxore dicti Hugutij & matre dictorū filiorum post hęc decessit Bartholomeus maior. xiiij. an. & intestatus Deinde post multū tempus decessit dictus Antonius sine liberis condito testamento. in quo sibi multa legata fecit: & sibi hęredē vniuersalem instituit dominā Claram. post mortem dictę Clarę suæ matris dicta bona & hæreditas pro dimidietate deuenirent in ecclesiam cathedralem iure substitutionis, recta via sine diminutione aliqua, seu deductione alicuius trebellianice seu falcidię

Universidad de Deusto
Biblioteca

expendendam & distribuendam in muro dictæ ecclesiæ & non alibi,per priores fratrum sancte Mariæ qui nũc erant & pro tempore futuro erunt,& non per alios.Reliquam vero medietatem dictæ hæreditatis suorum bonorum voluit & iusit deuenire in dominam Catharinam suam sororem,&vxorem Io.gegli.dicto iure substitutionis.& hanc asseruit &c.Deinde dictus Ant.quosdam condidit codicillos:in quibus inter cætera voluit & iusit ꝙ illa legata per eum relicta dictæ Catharinæ: & illa hæreditatis medietas in qua domina Catharina substituta est: nõ possit vẽdi nec alienari in totum vel in partem aliquo tempore vel pignorari per ipsam dominam Catharinam & filios vel filiorũ suorum filios.voluit & iusit supradicta legata & medietatem hæreditatis in qua dicta domina Catharina substituta est: deueniat in supradictam ecclesiam cathedralem expendendam(vt supra in dicto suo testamento dispositum & ordinatum est post hoc præfata domina Catharina titulo venditionis vendidit, tradidit cessit,atq; concesit dominæ Claræ prædictæ suæ matri præsenti & recipienti omnes & singulas res sibi in testamento dicti Antonij legatas seu relictas,pure sub quacunq; conditione futura,vel quę extiterit,omnem partem hæreditatis prædicti Ant.sibi debitam seu quæ in futurum deberi posset vigore cuiuslibet substitutionis seu fideicommissi facti in dicto testamento. Et hæc fecit præ dicta domina Catharina pro pretio flo.l. auri:quos confessa fuit se habuisse & recepisse à prædicta domina Clara. Item prefata domina Clara cũ sciret se non posse grauari in testamento dicti Anto.vigore substitutionis sibi factæ per ipsum Anto. de legitima portione de treb.sibi debita in hæreditate dicti Ant.Cum etiam sciret se habere tertiam partem in bonis possessis per ipsum Anto.tempore mortis ipsius Ant. propter hæreditatem sibi delatã à Io.& Bar.suisq; filijs & filijs quondam dicti Huguti.Idcirco præfata domina Clara volens liberaliter inter viuos ex cã donationis dedit cesit & mandauit dictis legatarijs & substitutis omne ius omnem actionem realem & quã habebat dicta domina Clara in bonis ei relictis per dictum Anto.in dicto testamento ratione legitimæ partis & trebellianicę sibi debitę in bonis dicti Anto.& ratione partium sibi debitarum ex hæreditate dictorũ Io.& Bar.prout apparet in publico instrumento inde confecto. Postremo dicta domina Catharina sua filia.Item præfata domina Clara cum fuit tradita nuptui per dictum Ant.dedit sibi certas dotes:& ipsa domina quittauit sibi omnia iura quæ habebat in bonis patris & fratrũ.vt patet in publico instrumento inde cõfecto.Modò rebus sic se habentibus quęritur.cum sit quęstio orta inter capitulum dictæ ecclesiæ ex vna parte: & dictam dominam Catharinam ex altera parte de dicta hæreditate & bonis dicti antonij & dominæ Claræ prædictæ:tam occasione bonorũ dicti Anto.quã etiam occasione bonorum dictorum quondã Io.& Ber.Primo vtrum dicta.d.Catharina de dictis bonis dictæ Claræ suę matris visis codicillis predictis &viso instrumento dictæ venditionis.& vtrum valuerit dicta venditio seu cesio. quia non apparet in instrumento ꝙ fuerit numeratũ pretium sed confesionatum:& posito ꝙ non valuerit dicta alienatio quãtum ad contrahentes. vtrum valeat quantum ad hoc.ꝙ dicta Catharina 2
sit priuata dicta succesione & legatis sibi factis:quia venit contra præceptũ testatoris.Et vtrum valuerit dicta vẽditio:quia fuit facta de futura succesione.¶ Secundò quæritur.cum dicta domina Clara decesserit intestata:vtrum præfata Catharina sua filia succedat sibi in illis bonis q ue dicta domina Catharina dicit se habere vigore legitimæ portionis & trebellianicæ in hæreditate dicti Antonij:& in partibus sibi debitis ex succesione Io.& Bar. filiorum.vel sit priuata propter donationem quã fecit dicta domina Clara legatarijs & substitutis,vt patet in publico instrumẽto. Tertio quæritur. vtrũ viso instrumento quittationis dictæ domine Catharinæ factæ ipsi Antoniæ ipsius Antonij, ipsa sit priuata à succesione dicti sui patris & Io.& Bar. suorum fratrum. Item quæritur.an dicta Clara constituta coram notario & testibus:& etiam prior dictæ ecclesiæ,confessa fuerit ꝙ omnia credita tam rerum quã cuiuscunq; quantitatis quæ sibi deberentur ab aliquo quacunq; de causa fuerunt & erant de bonis & hæreditate dicti Antonij:& illud de his bonis fieri volebat(prout fieri debebat)post mortem suam de bonis dicti Antonij. & vtrum dicta ecclesia vigore dictæ confessionis posit contra debitores agere:cuius quidem copia nobis transmittitur. Item quæritur.cum capitulum dictæ ecclesiæ fuerit immissum in possessionem ex autoritate domini episcopi:de bonis dictę hereditatis dicti quondam Anto.Viso testamento codicillis & instrumentis prædictis cancellatis &c.qualiter formetur petitio & pronunciatio prædicta:de immittendo in possessionem.quia seruata fuit forma.l.fi. C.de edic.di.adri.tol. Secundò quæritur. coram quo iudice ecclesiastico vel seculari debet talis quæstio ventilari.quia vterq; dicit se posidere,licet capitulum prædictum præuenerit in capiendo possessionem:& formari petitionem de modo extrahendi ad uersarium de possessione postea apprehensa.

PRæmitto ad euidentiam visis & discusis omnibus supradictis quòd † hæredi 1
tates Bar.& Io. intestatorum & defunctorum absq; prole viriliter diuidendæ fuerunt inter matrem Antonium & Catharinam:ex quo fratres erant vtrinq; coniuncti:aliàs sola mater vocata fuisset.C.ad tertu.auth.de functo & in corpore vnde sumitur.hoc præmisso descendo ad puncta.Et primo ad primum. pro cuius decisione videda sunt principaliter duo.¶ Primò.quãdo testator prohibet hæredem vel legatarium seu fideicom.rem in testamento relictam alienare vel vendere. an talis prohibitio teneat.¶ Secundò si venditur ante conditionis fideicom.existentiam:an dicatur contra fecisse. ¶ Ad primum respondeo.ꝙ dicta prohibitio tenet:cum testator iusit & confirmat rem legatã seu relictam in alium transferri.aliàs dicta prohibitio nihil operatur.quia nudum præceptum testatoris est.ff.de leg.j.l. filiusfa. §.diui.de le.ij.l.peto.§.fratre.&.l.cum pater.§. libertus. & hoc casu scilicet cum vult testator,si contra fiat, bona relicta in alium deuenire.eo contra faciente ad eum confluunt & decurrunt bona cui testator voluit applicari.vt dictis iuribus patet.Sed an rei tunc sic alienatæ in emptorem transferatur dominium:ad præsens disputare non oportet.¶ Venio ergo ad secũdum.an dicta domina Catharina quæ tempore dictæ venditionis habebat notitiam dicti testamenti(vt ex forma dictæ cesionis & venditionis apparet)vendendo & cedendo prout fecit ante diem fideicõ. cedentis sit mater fideicom.priuata.& videtur quòd nõ.quia ante diem nullũ ius habebat in illa dimidia sibi relicta:vnde si decesisset ante dictã dominam Clarã ad suos hæredes de facto fideicom.nihil transmisisset.ff.quãdo di.le.ce.l.si cum hæres.de cõdi.& demon.l.hæres meus.de leg.ij.l.si pecuniã.§.j.nõ videtur ergo vendidisse dimidietatem sibi relictam:ex quo dies legati non dum cesserat.Sed contrarium est verum ꝙ directo fecit cõtra prohibitionem testatoris:qui prohibuit eam & suos filios dictã partem vllo tempore alienare,vendere,vel impignorare, vnde & ante diem & post diẽ prohibuit.quia vniuersalis oratio omne tempus comprehendit.l.si is qui.§.vtrum de re.du. & maximè.quia existente postea conditione fideicõ. & sic superueniente iure in persona ipsius Catharinæ venditricis, confirmari oportet ius in persona acceptionis.de doli.exce.l.apud celsum.§.si à titio.† Ad illud aũt quod quæritur.an tenuerit dicta venditio.dico ꝙ tenuit in præiudicium ipsius:nõ in præiudicium ecclesiæ ad quã bona debent deuolui.quia prohibitio testatoris de non vendendo: nõ eximit rem à nostro commertio.vt.d.§. diui.&.C.eo. de leg.l.fi. §.si autem sub conditione. Nec ob. quòd non apparet pretium numerum sed solum cõfessãtum:& sic cesio præsumitur simulata.vt.l.per diuersas.l.ab Anastasione.quia illud in cesione vnius contra alium.Sed hic domino hæredi & hæreditatem posidenti fuerunt cessa iura quæ competebant & competere poterant cedenti contra cesionarium,& sic non sumus in casu legis per diuersas.Concludo ergo ex prædictis dictam dominam Catharinam ex dicta venditione esse suo iure priuatam:& dictam dimidiam sibi relictam secundum codicillorum figuram ad dictam ecclesiam pertinere.Super secundo dico donationem factam per dictam dominam Claram de omni iure sibi competẽti in rebus relictis dictæ ecclesię, & dicto meo nomine, & occasione cuiuscũq; legitimę debiti iure naturę & tre.& occasione cuiuscũq; sue cesionis

tesionis quam fecit ab intestato prædictis Bar.& Ioã.de futuro valere.vt.d.l.per diuersas.&.l.ab anastasio.& ideo quia totaliter dicta bona exiuerunt de patrimonio dictæ dominæ Claræ prætextu alicuius iuris prędicti quod habuisset dicta domina Catharina,nullum potest ad ea bona eo prætextu habere recursum. & si minus legitima haberet.vt no.gl.de rei vend.l. cum à matre.& posset dicto casu(scilicet si minus haberet legitimã) reuocari donatio vt inofficiosa per eam.vt.l.j.&.ij.C.de inoffi.dona. Super tertio puncto dico.quòd dicta Catharina potuit refutare dicto Antonio fratri suo de omni iure quòd habebat in bonis possessis per dictum Antonium,tam paternis quam fratrum suorũ. licitum est enim super hęreditate defunctorũ iam delata transigere & pacisci.l.tres fratres.de pac.C.de transl.ij.&.l.de fideicom. Et ideo ad dicta bona nullum põt habere recursum,nisi ex iure nouiter acquisito post renunciationem si quod acquisiuit.illi enim renunciatum non fuit:vnde non excluditur ad illud ius de futuro.l.qui romæ.§.duo fratres.secundum veram lecturam. ff. de verb.obl. ¶ Super quinto puncto dico.quòd per dictam con 3
fesionem quantum renunciat.ꝙ omnia & singula bona vel credita quæ tenentur: reciperentur à quocunq; quacunq; de causa, & omnia instrumenta in eius personam confecta fuerunt & sunt de bonis & hæreditate dicti Antonij.probatur sic esse vt confessionatum est,nisi probetur oppositũ.† Est enim dicta confessio facta parte præsente & discreta:vnde probat:nisi dilucidis probationibus contrarium appareat vt.C.de non nu.pec.l.generaliter. ff.de pactis.l.tale pactũ.in prin.depositi.l.publia.in fin.C.de iur. & fac.igno.l.cũ falsa.C.de contrahen.stip.l.optimam.C.de confes.l.vnica.ff.de interro. acti.l.j. quatenus verò disponit ꝙ dicta domina Clara de omnibus prædictis voluit fieri distributionẽ: vt Antonius voluit fieri De alijs suis bonis apparet mentem mulieris hanc fuisse:quòd voluit dimidietatem dictorum creditorum qui recipere tenebãtur à quocunq; ad dictam cathedralem ecclesiam pertinere.in qua sine alia cesione transierunt: sicut ex causa donationis transit dominium sine traditione. vt.l. vltima. C.de sacrosan.eccle. Tutius tamen est quòd dicta ecclesia facta sibi restitutione ex trebel.per hæredes dictæ dominæ Claræ de hereditate dicti Antonij quòd agat vtilibus contra debitores:& ad probationem.quòd credita prædicta fuerint de bonis dicti Antonij inducat dictũ instrumentum. ¶ Super hoc videndum est primo,an beneficium dictæ legis edicto competat dictę ecclesię cui per fideicom.hæreditas debet restitui. Et gl.ibi dicit quòd nõ pro qua videtur casus in.l.fi.C. de codi. veritas est ꝙ vbi fuit facta restitutio dictæ hæreditatis verbo & non re:est aliquis de casibus in quibus vtiles ex trebel.transeunt sine cesione: qui casus ponuntur.C.ad trebel.l.iubemus,quod si competit illud beneficium vel non secundum Bar.similiter Iac.but.&Bar.& tunc non sufficit ostendere testamentum:sed necesse est quod ostendatur etiam restitutio facta verbo:vel sit casus in quo non est necessaria restitutio.vt ibi refert Bar.si igitur dicta verbalis restitutio facta fuit:compareat syndicus ecclesiæ & ostendat iudici testamentũ Antonij non cancellatum,non abolitum, non vituperatum, sed in prima sui figura omni suspitione carens.&alleget dictam Clarã instítutam defunctam & dictæ ecclesiæ facte restitutione verbo per hæredes dictæ dominæ Clarę.& petat se nomine dictę ecclesiæ viso dicto instrumento & restitutione prædictæ:ex beneficio dictæ legis immitti & introduci in tenutam & possessionẽ bonorum omnium quæ possidebantur per ipsum Antoniũ tempore suæ mortis.& vocatis qui ledi possunt.Et potest fieri dicta petitio,tam coram iudice seculari(si citati sunt seculares) vt in.c. cum generale.de fo.compe.quã etiam coram ecclesiastico: quia petitur res ecclesiæ.ergo &c.de iud. nouit. & quia executio relictorum ad pias causas etiam pertinet ad ecclesiasticum.vt ibidẽ. & per Inno.&.C.de episco.& cle.l.nulli.&.l. si quis ad declinandam. Erit autem forma sententiæ &c. Super sexto clarum est responsum.nam si ecclesia primo dictorum bonorum possessionem occupauit:& alius eam expulit.oportet agi possessorio recuperandæ.vt patet in titu.de vi & vi ar.& in titu.vti poss.ff.&.C. forma autem libelli super possessorio recuperandæ talis est:vide licet coram nobis &c.

CONSILIVM CXXXVIII.

1 *Citatio per edictum facta à delegato,quando & quos arctare possit.*
2 *Mandati fines non sunt extendendi.*

VIsis omnibus supradictis in dubium reuocatur.an dicta commissio & dicta citatio per edictum facta:arctet nobiles viros comites dominos de Marsiano,quibus & eorum terræ & omnibus fidelibus & vasallis fuit concessum:vt ab omni onere vice comitatus & ab omni datio & collecta decetero essent liberi:sicut alij ciues assidui dictæ ciuitatis.& videtur dicendum vigore dictæ cõmissionis dictos nobiles arctari non posse nec sub ea includi: & per consequens ad edictum citatorium ipsos nobiles aut eorum homines vasallos aut fideles non astringi ad comparendum coram dicto cõmissario.Nam dicta commissio facta est super immunitatibus & executionibus concesis aliquibus nobilibus de vrbe veteri per sedem apostolicã:aut aliquem cardinalem. & maxime dominum Egidium dudum cardinalem hyspanum. & super concesionibus quæ factæ essent per quoscunq;,de quibuscũque castris & locis comitatus vrbis veteris,vel in quibus ipsa ciuitas iurisdictionem haberet.non est igitur extendenda ad alias causas exemptiones seu immunitates, de quarum valore forsitã in iudicio hesitari potest.limitata enim iurisdictio commissã limitatum habet effectum.siue sit limitatio circa personas,siue circa eos,siue circa locũ,siue circa tempus,siue circa causas,aut qualitates,aut quantitates ipsarum causarum.vt patet ex coniuncto ne.l.ff.de iud.l.solemus.§. latrunculator.eo.titu.l.prætor. &.l.de qua re.§ j.&.l.ij.§.sed & iudex.ff.ad muni.l. inter conuenientes. ff.de sol.l.quomodo.C.de offi. præfe. vigil.l.j.C. quando impe. inter pup.& vid.l.vnica.&.ff.de iuri.om.iud.l.solet prætor. &.l. 2
prætor.ita † enim oportet custodiri fines mandati vt nullatenus excedantur.ff.man.l.diligenter & maximè cum man.iurisdictio. vt dictis iuribus & hinc descendit quod dicit Inn.de offi. dele.c. venerabilis.quòd nisi seruetur forma mandati & iurisdictionis: omnino processus est nullus.& idem dicit de rescriptis cum dicta.hinc etiam fundatur opi.eiusdem Inno.de rescri.super literis in gl.& in cõmuni forma.quòd processus iudicis delegati oportet quòd fundetur verbis rescripti.quia si est impetratus iudex super mutuo:non cognoscit de depósito. & super iniuria facta super possessione per rapinam:nõ cognoscit de facta per fraudem. hinc etiam descendit quod ipse dicit de rescriptis eam te.quòd si impetratum est rescriptũ contra aliquem possessorem licet mutetur possessio virtute literarum:non poterit nouus possessor cõueniri.cum igitur dicti nobiles nulla castra teneant in comitatu vrbis veteris ex aliqua gratiosa concesione.Sed quia sunt de eorum patrimonio proprio & empta eorum pecunijs:ex hoc capite non arctantur.nec ex capite immunitatis eis aut eorum hominibus vasallis seu fidelibus concesse per aliquem summum pontificem aut cardinalem.sed omnis immunitas concessa prædictis: fuit concessa per commune vrbis veteris.cum certi de dictis nobilibus fuerunt assumpti in ciues dictæ ciuitatis.quæ exceptio in quasi contractum transiuit.nam ita demum ad ciuitatem assumpti sunt:siue fuerunt cum dictis immunitatibus &exceptionibus (si prius iuramentum & casamentum in vrbe veteri verè & non simulatè emerent.) Et prædicta per prædictos fuerunt impleta. vnde dictæ immunitatis concesio:in quasi contractum transiuit vt habetur & no.per Bar.in.l.cunctos populos.&.l. omnes populi.C.de ac.& ob.l.sicut.& ideo irreuocabilis est.vt ibi plenè not. per eum.& potuit dicta immunitas cõcedi prædictis per dictam communitatem in eius præiudicium: non in præiudicium superioris.vt no.gl.de decu.l.vacuatis.li.x.Et ita dico & consulo ego Ange.de vbal.de per.

CONSILIVM CXXXIX.

1 *Ordinamentum quando ad pacem vel guerram fieri possit, & per quos.*
2 *Ordinamentum arbitrariorum quando valeat,& per quæ vitietur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Dominio rei suæ nemo priuari debet absque delicto.*

MIsis omnibus & statutis & reformationibus,seu ordinamentis:de quibus in facti narratione fit mentio.ac etiam condemnatione lata per dictum dominum potestatē contra inquisitos per eum,& citatione & mandato dictis inquisitis ex parte dicti domini potestatis per penachium bailium cōmunis Eugubij. ¶ † Pro decisione supradictorū punctorum eorū (ordine prætermisso) primum inuestigari oportet.an ordinamentū factum per dictos arbitrarios contra Philippū & Cecum vecli & Fredum quondam cheti & Leliū puciolum Federicū & Franciscum quondam Petri q̄ debeant dare & tradere & assignare cōmuni ciuitatis Eugubij & ponere & mittere in fortiam cōmunis Eugubij & cuiuslibet eorum liberam & expeditam ad petitionem & mandatū dominorum potestatis & capitanei cōmunis Eugubij:& cuiuslibet eorum:intra terminū quinq; dierum proximè futurorū post notificationem fiendā de prædictis domino potestati vel domino capitaneo.castrū seu fortiliciū colle.attectionis & palatium seufortilicium vallis fenerarie valeat necne.si enim nō valet:de alijs punctis veritas de se patet. Si aūt valet vlterius quærendum esset.quòd aūt dictum ordinamentum valeat probatur sic.genera le conciliū autoritatem habens à toto populo Eugubij:dictis arbitrarijs dedit & contulit plenam & liberā potestatem,pacem & guerram faciendi seu mouendi.semel & pluries faciendi, prouidendi,ordinandi,& disponendi,omnia & singula quæ in quibusdam literis & in proposita in dicto arbitrio cōtenta continebantur.& super his quæ quocunq; modo possent vel viderentur dependere vel emergere à dicta proposita.& quantū in ea responsis in proposita & in literis supradictis effectualiter continetur,& ita salubri remedio prouideatur q̄ nullus ciuis cōmunitatiuus aut districtualis Eu.aut alter de dicta ciuitate comitatu vel territorio Eugubino, per sui audaciam vel temeraritatem possit aliquid enorme tractare vel illicite cōmittere: vnde possit guerra fieri vel moueri ciuitati aut territorio Eug. attenta potissimè serie dictarum literarū in quibus continebatur.q̄ dicti nobiles de vbaldis in dictis literis nominati: enormia damna sustinuerant ab illis de castro are.& sibi inferri suspicabantur.q̄ si in futurum contingeret:oporteret ipsos nobiles etiam per guerram Eugubi. damna inferre.& maximè si dictis nobilibus nō fieret restitutio dicti castri Are.& ad se in dictis literis pertinere dicebant. Prouidere igitur & reformare,vt habentes talia fortilitia seu castra ea ponant in manibus & fortia cōmunis Eugubij. directè pertinet ad pacem & quietem communis prædicti.& per hanc prouisionem directo obuiatur:vt illi contra quos ordinamentum est factum nihil facere possint.propter quod cōmuni prædicto:possit guerra fieri vel moueri.prohibentur enim talia ædificia nobilibus:maximè quorum animus vt plurimum est clarus ad materiam seditionis.vnde ea facere vel facta tenere:non videtur licitū vt.ff.de ope.pub.l.opus no.gl.C.de edifi.priua.l.per prouincias. &.C.de met.in rub.li.xij.vnde scriptum est Exodi.castramenta ti sunt filij Israel.Hinc est q̄ Inn.dicit de resti. spo.pisanis,ad fi.& ad destructionem dictorum locorū quilibet agere potest.& allegat dictam legem.l.opus.&.l.j.C.de fun.limitro.Præterea statutum est.l.Cæsarea q̄ suspectis eorum propria habitacula auferantur:& in alia terra ponantur.& illi appellantur metroici.C.de iure fisca.l.certa forma.lib.x. ¶ Si igitur prædicti contra quos dictum ordinamentum factum fuit erant suspecti de talibus factionibus:aut ipsa fortilicia ad emulationem tenebant. Nullum videtur dubium dictum ordinamentum tenere:quia factum est directè super eo super quo statuentes habebant arbitratum.quāuis igitur dictum ordinamentum dictorum arbitrariorum etiā durum esset:tamen ex quo latum est sic:seruandum est.ff.qui & à quibus.l.prospexit.nullam aūt duritiam aut asperitatem continere videtur:si dicti inquisiti erāt suspecti vt dictum est aut ipsa loca notoriè ad emulationem Eugubinorum tenebant. Nec dicat quis ordinamentum dictum ea ratione inualidum.quia non est verisimile:& lex debet esse generalis.ff.de legi.l. iura nō in singulas.quia etiam specialis esse potest.ff.de consti.princi.l.j. C.de decurio.l.neq; doroteum.lib.x.&.C. de episco.& cle.l.quoniam venerabilis.ff.communia prædio.l.venditor.§.si constat. not.dicta iura in gl.Puta licitum est,vt quis populo detur &. ff.de vsufru.l.si pendentis.§. quid cloacarij. Sed in ordinamento dictorū arbitrariorū continetur expresè pacem & concordiam esse nō posse inter dictum commune Eugubij ex parte vna:& commune castelli & nobiles de vbaldis de altera.quorum arbitrariorū præsationibus standum,cum verisima interpretatione ponuntur.& quę ad negotium proposita aptari possunt. Secus si aptari non possent seu trahi ad illud quod disponitur per eos secundum Bar.ff.de decre.ab ordina.fa.ambitiosa.vbi autem trahi potest:sed probabitur contrarium eius quod in præfatione dicitur. quo probato fieri potest tunc ordinamentum (vt ambitiosum) rescindatur.vt ibidem per eum.qui sic intelligit dictam.l.ambitiosam.Ex prædictis videtur debere concludi,quòd omnia statuta per dictos arbitrarios valeant. & sic condemnari ex contumacia appellare nō possunt:attenta forma statuti: de hoc loquentis.Nec videtur obstare si allegetur,quòd non fuit forma seruata citationum secundum exigentiam statutorum.quia hanc non tenebatur seruare potestas:cum sine strepitu & figura iudicij & omni solennitate iuris & statutorum omissa: ad pœnam æris & personæ eosdem condemnare fuit astrictus.& per quæ verba fuit citationum tanta solennitas relaxat:vt habetur in cle.sæpe.de ver borum signi. ¶ † In contrarium quòd dictum ordinamentum dictorum arbitrariorum non teneat probatur sic. dictum ordinamentum continet plura.primò quòd prædicti nominati dicta loca dent,tradant,& assignent libera, & expedita communi Eugubij.secundò quia vbi requisiti per potestatem vel capitaneum hoc non faciunt intra terminum in ordinamento contentum,quòd inlære & persona debeant condemnari. Tertiò,quòd ad dictam condemnationem potestas & capitaneus postquam requisiti fuerunt: sine strepitu & figura iudicij procedere debeant. Quartò imponit dictis officialibus negligentibus certam pœnam. Prima quidem particula ipso iure nulla est. continet enim abdicationem dominij.& hoc patet ex verbo dare. quod est accipientis facere.vt.l.vbi autem non apparet in fin. de verb. obliga.& ex verbis libera & expedita,quæ important vt nullius alterius sit nec alteri obligata.C.de transac.l.fin.coniuncta glo.in verbo liberum.Cōstat autem vigore arbitrij alicui concessi: nunquam dictum arbitrium posse liberè & precise ius integrum alteri auferre.quoniam videtur concessum sine alterius iniuria & iactura.vt.ff.ne quid in loco publico.§.merito.&.§. si quis à principe.& hoc tenet Barto.in dicta.l.ambitiosa.Nec obst.quòd ipse idem dictus Barto.dicit in eadem.l.versi.quæro quid si ex prædictis & circa prædicta.vbi dicit.quòd etiam ex virtute dicti arbitrij possunt autoritatem habentes auferre ius alterius præcedente negligentia eius:contra quem statuitur.Exemplum fit per eos statutum.vt quicunq; non petierit debitum intra.x.ann postea non audiatur.quia in casu proposito non aufertur dominium & possessio dictis nominatis in euentum alicuius negligentie. imo pure & simpliciter & inquantum tali oblationi non pareatur,inflicta est pœna æris & personæ.de qua pœna habemus solum in vno loco.scilicet in corpore de quæstore in glo.vnde remanemus in terminis primis.quòd dictum arbitrium ad hoc se non extendat vllo modo vt dominio & possessione dictorum locorum potuerint ipsos nominatos priuare simpliciter: vnde nec quæstio decisa est. plus dico quòd nec totus populus hoc possет. † Nec enim potest ciuitas aut princeps:non interuenientе delicto vel quasi delicto priuare subditum suum dominio rei suæ q̄ expeditæ & simpliciter. Hinc est quòd glosſ.dicit principem non esse dominum mei libri. C. de quadrien. præscriptio. lege bene à zenone.no.in lege deprecatio. ff.ad lege rhodiam de iactu.Nec obstat.§.si constat. &.§ si quid cloacari. quia concedo quòd cum reipublicæ expedit per statutum populi auferre potest res priuato:& applicari rei publicæ dummodo in recompensationem eius quod auferetur aliquid tribuatur.& ita loquantur illa iura; & hoc fuit de mente Innocentij. de consuetudine capitulo primo.in.ij.col.facit.C.de precib.impe. offeren.l.quoties.Præterea auferre mihi meum pro nulla causa:est mihi iustiam denegare.lex autem vel rescriptum continens vt mihi iustitia denegetur si habet clausulam derogatoriam non ob.l. aliqua non tenet tanquam contra ius naturale.vt no.Inn.de const.cum ecclesiarum.Nec ob.quòd imperator restituit natalibus etiam in præiudicium legitimorum.vt no.de natali resti.l. quæris.&.l. gallus.§.& quid si tantum.Quod faciendo absq; aliqua cā aufert ius legitimis.quia restitutio retrotrahitur & fingit duo.scilicet restitutionem factam fuisse natalibus legitimè & legitimo modo ab initio tanquā per prius pars sua sibi fuisset quæsita & sic fingitur nihil fuisse ablatum.Porrò cum ius meum mihi aufertur simpliciter,nulla interuenit fictio & sic non ob.Item non ob. de priuil.cre.l.antiocensium.quia ibi non loquitur de l.priuata ex toto iure alterius:sed potius de prerogatiua quadam. Item nō ob. l.certa forma.vbi ex cā suspitionis proprium habitaculum alicui aufertur:& ad habitandum alibi transfertur.quia ibi in recō pensatione alia bona per principem fuerunt assignata:hic nulla. & quia hic dictorum nominatorū nulla apparet suspitio allegata vel probata.Item non ob.quòd non licet talia castra aut fortilicia facere:nec facta tenere. imo ad demolitionē quilibet agere potest.quia concedo:cum ad emulationem fuit facta:aut facta tenetur,aliàs secus.tex. est in.d.l. prouincias. Hæc aūt emulatio in dicto ordinamento allegata:nec deducta est:vnde eam non præsumo.quia non præsumitur quis delinquere vel delinquere velle.& quilibet præsumitur bonus:nisi probetur malus.ff. de proba.l.quoties.§.qui dolo.de reiu.c.semel malus.de leg.ij.l.cū quidam.no gl.qui satisf.cog.l.si verò.§.qui pro rei.Item secūda particula in qua continetur.q̄ nisi prædicti restituant dent & assignent cōmuni eugubij (vt dictum est)procedatur ad condemnationem æris & personæ.summariè sine strepitu & figura iudicij &c.similiter nulla est.Nam cum per formam statutorum factorum appellatio in quibuscunq; delictis (etiam rem publicam cōcernentibus) certa solennitas & certus modus procedendi sit traditus virtute talis arbitrij:non potuerunt dicti arbitri prouidere contra ea quæ sunt à toto populo statuta:ex quo nulla noua prouisionis causa emersit.vt no.Bar.in.d.l.ambitiosa.Ex quibus omnibus concludo de iur. rigore. dictum arbitramentum dictorū arbitrorum nullum esse si nulla est pœna ei adiecta. & similiter nulla est:& per consequens est condemnatio lata contra illos nominatos.tum quia non fuit obseruata citationum forma tradita à statuto:tum quia non continet inquisitio delictum:ex quo ordinamentum non continet. Prēterea & hic attendatur diligenter etiam si dictum ordinamentū valuisset de iure(quod est falsum vt dictum est) tamen virtute citationis non tenebantur citati cō parere.quia causa prædicta est commissa potestati & capitaneo: non vt ordinario,sed vt delegato. Si enim vt ordinario commissa esset oporteret eum seruare formam iurisdictionis ordinarie, secundum quam alie citationes requirebātur,sed quia commissa est vt delegato,vt apparet ex illis verbis summarie & sine strepitu & figura iudicij &c.vt no.Inn.de offi.ord.licet in corrigendis debuit potestas,cum illos citauit in citatorio copiam sue delegationis transmittere:quod non fecit.vnde citati non debuerunt necessario comparere.ex quo per formam citationis nō apparebat fundata iurisdictio potestatis.quoniam in eo non asserit sibi causam delegatam:sed commissam.& dixit se vigore reformationis procedere.vt no.Inno.de offi.dele.prudentiam.circa prin.si igitur citatio eos non arctauit non comparendo,non sunt contumaces.vnde tanquā contumaces condemnari non potuerunt. vt.ff. de fer.l.j. Et ideo ex prædictis concludendum dictam sententiā condemnatoriam nullam esse.quia ergo dicta sententia est nulla non est necesse appellari. Sed si appellatum est:cum in dicta causa veniat etiam causa nullitatis.vt.l.j. quando prouo.non est ne. ff.de iure pa.l.Carmelia pia.pronunciandum erit superuacuo appellatum:& sententiam fore nullam.vt dicunt Iac. & Cyn. in.l. eos.in prin.C.de app.fami.ercis.l.quædam mulier.&.d.l. Carmelia.sed ne appellando prædicti detrudantur in carcerem ex forma statutorum de appel. loquentium:tutius est vt principaliter dicant sententiam fore nullam:quod facere possunt tam coram ipso iudice quàm coram iudice appel.ex quo primi iudicis sordes nulla allegatur.vt.l.iiij.C.de accu.licet secus esset:vbi allegare

tur sordes primi.quia tunc tantum coram superiore.l.j.§.j.in fin. quæ senten.fine appel.re.vel cum est interlocutoria de qua solus primus cognoscit.cum eius sordes non allegatur:ne causæ continentia dividatur.l.j.&.ij.de quibus rebus ad eum iud.ea.&.l.vbi cœptum.ff.de iudi. Et ex prædictis omnia dubia sunt sopita. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CXL.

1 *Appellationes interlocutoriæ intra.x.dies sunt terminandæ.*
2 *Statutum quod priores ad quos appellatur causam committere debeant sub certa pœna,tacitam habet conditionem.*
3 *Iudex personam procuratoris legitimam pronunciare potest, & ad vlteriora procedere appellatione non obstante.*
4 *Scriptura in archiuo publico reperta fidem facit.*

QVidam Mattheus produxit contra Baldum de castello coram iudice in iudicio quoddam suum instrumentum suæ procuratio nis.contra quod mandatum fuerunt oppositæ certę exceptiones datus fuit terminus.vj.dierum ad probandum dictas exceptiones per iudicem,à quo termino pars diuersa appellauit propter breuitatem ad dominos priores.qui † domini priores debent cō muniter dictam app.vni iudici dictę ciuitatis(neutri parti suspecto)intra tres dies secundum formam statuti ciuitatis castelli cō mittere.Qui iudex tenetur cognoscere & terminare dictas app. interlocutorias intra.x.dies à die commissionis sibi factæ secundum formam statutorum ciuitatis prædictæ.Qui domini priores nunquam commiserunt appel.dictam: eo quia non fuerunt solicitati à partibus:vt dicta causa appel.committeretur modo prædicto.Item transiuerat terminus.x.dierum:quo iudex appel. debuit cognoscere & terminare dictam appel.secundum formā statutorum dictæ ciuitatis Castelli.& sic nunquam fuit prosecutum in causa appel.prædictæ. Modò quæritur.visis statutis prædictis,& visa interpretatione appel.coram dominis prioribus facta:vtrum dicta appel.sit deserta necne.& maximè quia non fuit commissa per dictos dominos priores ex defectu partium non solicitantium dominos priores. In super dictus Mattheus post elapsum supradictorum trium dierum & aliorum.x.dierum infra quos domini priores debebant committere causam appel. & iudex appel.cognoscere & terminare appel.prædictam Compa ruit in iudicio & petijt per iudicem se legitimare secundum formam sui mandati.cum appel.fuerit deserta modo infrascripto. Qui iudex audita petitione dicti Matthei legitimauit. oppositū fuit per partem aduersam cum adhuc penderet per appel.Modò quæritur vtrum dictus Mattheus sit legitimus procurator necne & super executione instrumenti guar. producti contra dominum Bal.quæ sint partes iudicis visis statutis communis flo.& dicto instrumento.

STatutum prædictum dispo nens,† quòd priores teneantur dictam causam cōmittere sub certa pœna:tacitam habet cōditionem scilicet si postulatum sit apertè vt commissio fiat.ff.de ma.conue.l.j.§.hoc autem iudicium.debuerunt enim requiri per appellantem vt causam committerent. & debuit dicta requisitio fieri cum importunitate: sicut dicimus in iudice qui requiritur, vt det apostolos.vt lege prima de libel.dimis.quibus assimilatur talis commissio. nam sicut per apostolos appellans dimittitur & relaxatur à iurisdictione iudicis à quo: & transmittitur ad iudicem ad quem:sic &† per hanc commissionem appellantis dimittitur à iurisdictione priorum: & submittitur iurisdictioni iudicis cui fit commissio.vnde debet appella.esse assidua. facit.ff. de pigno.lege tertia & in cor.vt diffe.iudi.§. primo.deserta est igitur dicta appella.attenta forma dicti statuti: disponentis quòd si non fuerit intra decendium terminata:quòd rata maneat sententia. Ex quo igitur est deserta:iudex primæ causæ potuit ad vlteriora procedere, licet iudex appella. nullam sententiam super

Universidad de Deusto Biblioteca

desertione tulerit tex.est singularis not.qui ad hoc allegatur per Bar.C.de appel.l.si contra maiorem.facit.l.ij.§.q̃ si arbitro. & authen.ei qui.C.de temp.ap.l.fi.§.pe.ver.si per eum.eo.ti.C.de app. l.quoniam,ibi maximè debitum exigitur. Idem no. gl.eo.titu.l.
3 eos.in gl.in prin.gl.magnæ.† Potuit ergo dictus iudex pronunciare personam procuratoris agentis fore legitimam.& licet à tali pronunciatione appellatum sit: tamen iudex primæ causæ ea non obstante: debet ad vlteriora procedere in causa, quia dicta appellatio euidenter apparet frustratoria: vnde ei non est differendum vllo modo.vt in.c.cum appellationibus.de ap.li.vj.Nó enim potest iustificari:nisi ex actis primæ causæ.vt in.c.appellanti.de appel.in cle.Sed ex actis primi iustificari eam impossibile est.Nam contra mandatum oppositum fuerunt tria. primo q̃ qui procu.constituit:erat excommunicatus & minor.xxv.ann.& q̃ erat in mandatis reuocatus contra scripturam procuratori oppositum fuerunt duo.scilicet quòd scribens nó habuit autoritatem scribendi:& quòd carebat substantialibus. Exceptio quidem ex communicationis non obst.quia ineptè fuit opposita:imo ex tali ineptitudine pars,maximè quia eam non probauit:in expensis debet condemnari.vt.c.pia.de exce.li.vj.Exceptio minoris ætatis & exceptio reuocationis obstabant sed debuerunt probari intra terminum assignatum per iudicem ad probandum,quæ probatio facta non est cum à tali termino fuerit appellatum: & appellatio sit deserta.Exceptio q̃ scribens nó habuerit autoritatem scribendi similiter ob.Sed inuenio plusquam probatum ipsum habuisse autoritatẽ scribendi primo ex multitudine scripturarũ productarũ in iudicio,in forma publica secundũ Ian.qui talem formã probandi dat.in.c.j.de fide instru.secundo ex matricula producta & tracta ex archiuo in quo continetur nomen talis notarij:per quã matriculam probatur q̃ erat in possessione est vel
4 quasi possessione notariatus.C.de asser.l.nemo.C.de offic.præfe. vrb.l.primicerius.facit.C.de sac.sanc.eccle.l.sub prætextu.† Et scripturæ existenti in archiuo publico.etiam si non sit publica, dummodo archiuus bene custoditur: fides plenaria adhibetur. vt.C.de fi.instr.auth.ad hæc.& in cor. vnde sumitur. Concludo igitur ex prædictis primam ap.fore desertam. & iudex qui postea legitimauit personam procuratoris recte & rite pronunciasse & app.interpositam à dicta legitimatione personæ fore friuolam &iniustam notoriè,vt patet ex actis prædictis & ideo ei per iudicem primæ causæ daferendum non esse.vnde ea non obst.ad execu.instrumenti guar.debet procedere secũdum formam statuti communis castelli.ad quam agens videtur se retulisse secundum formam statuti Florentiæ, quibus reus se submisit in contractu.per quæ statuta pinguius & celerius creditoribus subuenitur: quibus quicquam debetur per instrumentum guar. ¶ Et ideo si secundum formam statuti dictæ ciuitatis Florentiæ executio nouiter peteretur:fieri debet secundum ipsorum figuram cum se dictus Bal.per solennem stip.astrinxit. Et ita dico & consulo ego Ang.de perusio legum doc.

CONSILIVM CXLI.

1 *Mulier emens aliquid matrimonio soluto per mortem viri, vt dicatur empta res de bonis viri.*

2 *Vxor de bonis viri quærere præsumitur: vt suspitio turpis quæstus euitetur.*

3 SVper primo puncto dico quòd bona empta † sunt vxoris ex quacunq; pecunia empta sint non solum matrimonio dissoluto: sed eo constante:ex quo suo nomine emit:& per traditionem recepit.quando enim interuenit contractus iustus cum traditione transfertur in emptorem dominium.C. de pac.l. traditionibus. & de hoc est casus.C. de dona. inter vi.& vxorem.l. sed & si de tua.& lege si filij.&.C.si quis alteri vel sibi.lege cum re propria. & lege multum. Super secundo potest dubitari, & videtur quod de suo mulier soluisse præsumatur.Qui enim soluit pecuniam de suo proprio:soluere intelligitur etiam si sit socius omnium bonorũ alicuius.tex.est pro suo.l.ij.facit.ff.de ma.l.is qui. C.arbi.tu.l.si defunctus.Idem ergo dicam in vxore,licet iuri socia fuerit diuinæ & humanæ vitæ.ff.re.amo.l j.ff.de cri.expil.hære.l.aduersus.C.de fur.l.quãuis.¶ † In contrarium facit.quia obvitandam suspitionem turpis quæstus:quicquid querit vxor præsumitur de bonis viri quæsitum.ff.de don.inter vi.& vx.l. etiam vxor.in fi.no gl.vij.q.j.sicut manifestè. Quid dicemus.dubium est considerato q̃ in casu proposito mortuo viro infra trimestre tempus,emptio facta fuit & sic eo tempore quo turpis quæstus suspitio videtur locum non habere.Breuiter circa istum articulum considero q̃ interdum mulier emit constante matrimonio interdum eo dissoluto per mortem viri,antequã alium virum assumat.interdum post contractum & sequens matrimonium.In terdum autem emit matrimonio dissoluto diuortio. Primo casu cum emit constante matrimonio, non apparet vnde pecuniã habere potuit:nisi ex bonis viri.& de eius bonis præsumitur quę fuisse:gratia vitandæ suspitionis turpis quæstus.vt.d.l. quintus. sic dicimus in prælato,qui prælatura durante patrimonium acquisiuit præsumitur enim de bonis ecclesiæ,si aliunde commode non apparet quod acquirere potuerit.C.de epi.& cle. auth.licentiam.no.gl.in.d.c.sicut manifeste.& in.d.l.etiam.Secundo casu,cum emit mortuo viro ante matrimonium contractum cum secundo viro potest plus dubitari.& inuenio Iac.de are. variasse. Iac.enim dicta adhuc idem præsumi. Accur.dicit oppositum.in d.l.quintus.veritas videtur q̃ aut vxor emit intra annum à tempore mortis viri.& sic intra tempus luctus. quo tempore in primo matrimonio dicitur esse:cum nubere non posit. in corpore de nup.§.soluta.ff.de repu.l.fi.no.gl.C.de rei vxo.ac.§ exactio.in gl.super ver.restituendis.& præsumitur de bonis viri quę siuisse. Cum ergo eadem castitas intra tempora luctus in muliere desideretur per legem:quæ desideratur constante matrimonio.vt in cor.de resti.& ea quæ parit in rubro & nigro.sicut matrimonio constante ne talis castitas denigretur,præsumitur omne quæsitũ de bonis viri:si non apparet vnde quæri ex alio potuerit. Sic & quæsitum intra tempora luctus.& hoc casu vera sit opi.Iac. Vnde in proposito,dicam de bonis viri præsumi pecuniam acquisi tam:nisi aliud doceatur per eam.maximè quia tam breui tempore emptio facta fuit.ex vicinitate enim in propinquitate temporis:istud estimamus.vt de priui.cre.l.fi neutri.§. in bonis.vbi est bona litera ad hoc.Et facit etiam quod ibi no. per Bart.& alios. pro hoc etiam facit.C.ad mace.l.fin. Elapso autem tempore luctus:quo non ita castitatẽ lex seruari voluit(quod apparet)quia nubendi dedit licentiam:nec videtur in primo matrimonio ita esse.tunc esset vera opi. Accur.vt de suo emisse præsumatur:aliàs nulla mulier posset quicquam tutè querere:nisi ostenderet vnde originem pecunia habuit.quod est falsum.quod intelligo verum nisi mortuo viro remanserit in administratione bonorum viri forsan cum filijs suis pupillis, per præsumptionem enim huius lucri nec mulier in delictis incurrit: nec delicto excusatur. Ideo ad hanc coniecturam recurritur.q̃ si non potuit aliunde lucrari ex bonis viri vel filiorum acquisiuisse præsumitur.Sicut dicimus in filio qui non est industrioſus: nec apparet vnde quærere potuerit de bonis patris quæsiuisse.vt.l.cum oportet. & ibi glo.& Bar.qui hanc rationem assignat.Et idem in prælato.vt.d.auth.licentiam. Tertio casu cum emit post tempora luctus,& post secũdum matrimonium contractum.non reperio istum articulum fore tactum.considero ergo quòd ex coniecturis iudicandũ est q̃ si possint aliqua indicia seu coniecturæ sufficientes apparere, ex quibus iudicare possumus ex cuius bonis citius & leuius potuerit acquirere.vt quia vnus maritorum ditior erat altero:vnus mercabatur alter non,vnus in domo continuo pecuniam retinebat:alter non vnus prædiligebat eam & eius gubernationi pecuniam & totum patrimonium committebat:& alter non. & ex bonis illius præsumam quæsitum. Si autem omnia pariter in vtroq; concurrunt:ita quod nulla præsumptio in vno est vehementior quam in altero:tunc eligam viam mediam.vt ex bonis vtriusq; præsumatur quæsitum. Ex quo enim præsumptiones sunt:pariter iudicamus.ff.ad trebel.l.titius rogatus.insti. qui manu.non pos.§.cum ergo peti hęre.sed & si in.l.§ quòd autem.&.§. adeo.

adeo.& per gl.in.l.nesennius.de ne.gest.ff.licet secus.vbi vna est potentior altera.quo casu minus potens: succumbit potentiori. vt.ff.ad sil.excipiuntur.vbi est casus.Quarto & vltimo casu cum matrimonium est solutum diuortio.similiter ex bonis viri præsumitur quæsitum:vt no.gl.in.d.l.quintus.Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CXLII.

1 *Vxori defuncti,an debeat ab hæredibus aliquid alimentorum nomine præstari.*

2 *Venditio facta inter tutorem & pupillum,quando valeat.*

VTor pupilli qui ad restitutionem dotis maternæ tenebatur: cum non haberet vnde posset integraliter dictæ matri pupilli de dotibus satisfacere eidem certis annis:quid satis competens vsurarũ seu alimentorum nomine persoluit vtrum potius soluisse videatur de suo,quã de patrimonio pupilli. ¶ Item vxori quondam patris pupilli cui dictus pupillus ad restitutionem dotium tenebatur:cum non haberet vnde posset integre soluere dictas dotes certis annis vxori præfatæ certum quid satis competens vsurarũ seu alimentorum dictarum dotium nomine, quæ sic vulgo appellamus,persoluit.Quæritur igitur an culpæ tutoris solutio adnumeretur.vt sic de suo in effectu potius soluisse videatur quam de patrimonio pupilli. ¶ Secundo.succesiue dictus tutor cum potuit interuenientibus subhastationibus secundum formam & exigentiam statuti,ac etiam iudicis interueniente decreto:immobilia quædam ad dictum pupillum spectantia plus offerenti distraxit.quæ maioris pretij quam vendita fuerint esse dicuntur. Nunc quæritur.an quod plus valebant:dictus tutor resarcire à iudice compellatur.

1 SVper primo inquirendum est.an † mulieri quicquam vsurarum vel alimentorum nomine:viro mortuo ab eius hęredibus sit præstandum.Si enim est aliquid præstandum,nihil potest imputari tutori:qui debitum pupillare satisfecit.si autem nihil præstare debuit:indebite soluit.vnde sibi imputet,qui perperam & male soluit.ff.de sol.l.qui hominem.§.si nullo.ff.si cer.pet.l.cum fundum §.seruum tuum.&.l.eius qui in prouincia.&.ff.de condi. inde.l. si vrbana.&.l.si non sortem.§. qui filio.veritas est. quòd autem mulier habet vnde se alere possit,tunc nil ei alimentorum nomine est præstandum.aut non habet vnde se alat.& tunc intra annũ luctus sunt ei alimenta præstanda.si ad aliud matrimonium nó conuolauit.Nam intra illum annum:in primo matrimonio intelligitur perdurare:nec dotem exigere potest,nec imputari sibi potest,cur dotem non petijt.In domo tamen viri operari debet si ibi(salua honestate matrimoniali)stare potest. ff.de oper.lib.l. sicut patronus.aliàs nõ tenetur ibi operari.quia non dicitur posse:quod honestè ipsa nõ potuit.ff.de condi.insti.l.si filius.de hoc no.C.de rei vxo.ac.§ exactio.& ibi per Cy.& per Spec.in tit.qui fi.sint le.gl.no.in.l.pe.vt in pos.le.l.diuortio.sol.mat.in gl. super ver.facto.& est secunda gl.Sed quid si vidua remansit cũ hęredibus & fuit alimentata:an hæredes lucrantur fructus dotis.Dy. in d.l.diuortio.dicit quòd non quia immobilia statim debent restitui.Bar.dicit.quòd vsq; ad cõcurrentem quantitatem fit compensatio cũ alimẽtis.de peti.hære.l.fi.sol.ma.l.si insulam.§.fi.Et hoc verum vbi alimenta non sunt legata vxori:nec vxor est prægnãs aliàs si sunt legata:veniunt iure legati. & si est prægnans iure ventris non facta fructum deductio.de ven.in pos.mit.l. curator. de ali.le.l.libertis.§.fi.An aũt tenetur habitare cum eis quando petit alimẽta miserationis causa,dic q̃ sic.si voluerit & potest honestè viuere.vt no.Spe.in.d.ti.facit de ver.sig.l.nepos proculo.de vsu. & habi.l.iiij.&.v.& tenetur operari eis.vt.d.l.fi.& si non fuit operata tanto minus habet:quantum est pretium operarum.sol. ma. l.si maritus.Post annũ etiam petet alimenta,si interpellati dotem non soluunt.ff. sol.mat.l. si mora. Et donec mulier vidua est:in seruitio viri esse videtur.C.de bo.mat.l.fi. Post annum verò nil perceptura est alimentorum nomine. imputatur enim sibi cum dotem nó exigit,cum potuit.deuentre in possessione mittendo. l.extraneo.no.glo.de rei vxo.ac.§.exactio.& hoc patet quia mulier in possessione missa pro dote non lucratur fructus:imo fructus percepti dotem extenuant.ff.de solu.l.titia. Patet igitur ex prædictis solutio quæstionis propositę,quia primi anni licite alimenta soluit:si mulier non habuit ex alio se alere:& operata fuit in domo viri si honeste potuit.& hoc casu pup.in rationibus imputatur solutum:sicut satisfactio aliorum debitorum vrgentiũ. Si vero soluit alimenta post annum: vel intra annũ cum mulier potest se alere aliunde:hoc est tutoris rationibus imputandum. verum in puncto præsumitur:q̃ ideo soluit tales vsuras.quia nõ potuit sortem soluere:& circa hoc ideo considerandum est q̃ sic ideo nõ potuit.quia nulla mobilia supererant quæ vendi possent & ex quibus satisfieri posset. Nec etiam immobilia inueniebantur:vel si inueniebantur non offerebatur iustum pretium verè cõpetens:ita q̃ melius & vtilius erat in pupil.aliquid soluere vsurarum nomine,quã prædia distrahere,quæ longioris fructus erant quã esset grauitas vsurarum solutarũ,& nihil imputandum est tutori sed pup.viuo.collaudandus est tutor, qui vtiliorem partem elegit pro pupillo.C.de admi:tut.l.lex quæ tutores.Curare enim debet tutor vt res pupilli & tam mobilia quam immobilia iusto pretio vendantur.C.de admi.tu.l.scimus.in fin.de rebus eorum. l.magis puto.§.non passim. Si autem vtilius erat pupillo prædia vendi quã premi mole debite vsurarij: culpæ tutoris imputandũ
2 est ideo sibi imputatur cum de culpa teneatur. ¶ † Super secundo dico.q̃ si non potest liquide doceri de dolo vel fraude tutoris venditio non rescinditur.ff.de mino.l.si sine.§.idem faciunt no. gl.j.in.d.l.scimus.in fi.in dubio autem nó præsumitur.primo ex regula generali iure de proba.l.quoties.§.qui dolo.secundo cum decretum iudicis interuenit:& subhastatio solennis,non potest dicere venditor se deceptum quantumcunq; necessitate strangulatus vendiderit.tex.est melior qui sit in iure & imo sin.C.de prę di.cu.l.j.lib.x.facit.C.de fide instr.& iure hastę fi.l.tempora. eo. li.ar.contra.de rescin.ven.l.si quos.Sed ibi loquitur cum ob debitum publicum fit distractio.Et ita dico & consulo ego Ange.de perusio legum doc.&c.

CONSILIVM CXLIII.

1 *Minor quando procuratorem constituere possit.*

2 *Mulieres non fraudari consanguineorum interest.*

1 IRia videntur impugnare testamentum mulieris. ¶ † Primo eius minor ætas, quia non videtur posse procu.constituere.C. de procura.l.neq;.C.si aduersus rem iudi.l.cum & minore.Contrarium tamen verum.quia illum actum quem minor expedire pót per se potest etiam per procu.suum à se ordinatum.vt not.gl.in. l.cũ minor.ff.rem ra.ha.not.ff.qui pe.tu.l.diuus.§.j. vbi eo casu quo aspectus corporis minoris desideratur:minor procu.non constituit. vt iuuenis ætatis quam per procu.minor non petit:sed per seipsum.vt.l.omnes.C.de his qui ve.æta.impe.Sed hanc notificationem minor per seipsum facere potest:ergo & per procu.Secũdo videtur obstare.quia statutum prædictum viri requirit præsentiam:vbi mulier virum habet.non ergo videtur præsentia viri sufficere:vbi de acquisitione sibi fienda tractatur.& pro hoc vide tur casus.ff.de au.tut.l.j.in fi.per quem dicunt Moderni & Bart. ibi q̃ cum per Italiam sunt statuta quòd mulieres & minores nó possunt contrahere sine consanguineorum consensu aut proximiorũ quod non potuerunt proximiores eis præstare cõsensum in eo quod directo dictis proximioribus sit quærendũ. Ita ergo in proposito videtur.sed ego aliàs de causa ista cõsultus consului oppositum.licet non sit res absq; discrimine: quia dico q̃ est casus in.l.j.C.de impo.lucra.descri.li.x.vbi filius non donat causa mortis nisi consentiente patre ff.de do.l.filius.§ qua ratione.& tamen donat ibi cã mortis pat. Præterea in fauorem consanguineo
2 rum & mulieris statutum emanauit. † Interest enim consangui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CXLIIII.

rorum mulieres ita vinculo necessitudinis coniunctas non decipi.&c.vnde mulieris fauor non debet in eorũ læsionem retorqueri.C.de legi.l.quod fauore.C.de procu.l.eo minus.Nec ob.l.j.ff.de au.tu.quia ibi de autoritate loquitur: quæ ex causa officij præstatur.Nos vero in simplici consensu seu præsentia.& ideo hæc ratio non videtur obstare. Tertiò & vltimo huic testamento obstare videtur:quia mulier non requisiuit consanguineos suos personaliter nisi semel.& statutum videtur exigere(saltem) binã requisitionem.dicit enim statutum q̃ mulier debet requirere bis diuersis diebus per diuersos Bar.ad certa & determinata tempora consanguineos:quorũ præsentia requiritur seu per se vel eius procura.notificare personaliter supradictis.vnde dicta notificatio videtur q̃ debeat esse legitima citatio quæ fieret per bailium personaliter vel ad domũ.quia ante visis seu si ipsa mulier &c.in dicto statuto positum oratio de citatione loquens non est perfecta:sed ex verbo principali determinatione cõpletur oratio.Sed cum vnum determinabile sequitur plura determinabilia: omnia determinãtur pariter & eodem modo quo potest.de vul.& pu.l.iam hoc iure.&.C.de testa.mi.l.in testamento. Et istud est verũ de rigore q̃ si nõ fuit facta nisi vnica requisitio per mulierem:testamentum est nullum.Si tamen statutum prædictum aliam interpretationem ex consuetudine habuisset:standum est interpretationi ex consuetudine introducte.vt.ff.de leg.l.minime. Et ita dico & consulo ego Ang.de perusio legum doc.

CONSILIVM CXLIIII.

1 *Vxor quid consequi dicatur, si domina & massaria à viro instituatur.*
2 *Mulier quæ bona pupilli administrauit, à tutore rationem reddere poterit compelli.*

REuocatur in dubium viso testamento prædicto quid intelligatur relictum vxori,quę relicta est domina & massaria quo ad præeminentiam domus, & administrationem bonorum mobilium & fructuum perceptorum & percipiendorũ ex bonis ipsis sine reditione rationis.de quibus & eorũ administratione stare voluit conscientiæ dictæ dominæ vsq; ad pubertatem filij instituti. Secũdo dubitatur.an possit testator in testamento remittere inuentarij confectionem tutori.Tertio an dicta mulier possit cogi ad confectionem inuentarij bonorũ mobilium &fructuũ quos percipiet seu perceperit durante tempore suæ administrationis &c.

AD primum dico quòd si testator vim & efficaciam dictorum verborũ non limitasset nec declarasset ex quo filius est institutus: dicta mulier ex cõsuetudine obseruata in curia.Mulieres debent habere alimenta duntaxat:& vti in domo illa vera præeminentia qua in vita viri vtebatur no.C.si secundo nup.mulier.l.j. hoc enim importat illud verbum dominum de annu.leg.l. Titia.§. qui marco.rerum amo.l.ij.ad sil.l.j.§ sivir.ff.de pub.l.si exhibuisset.§.j.hoc tenet Spe.in tit.qui fi.sint le.§.j.ver. quid si vir. & facit de le.iij.in.l.videtur.in prin.de auro,& ar.leg.l.medico.§.vxori. vxores enim nostras dominas domus appellamus propter eminentiam quã eis in domo concedimus.vnde de hoc dominio testator in dubio intelligitur sensisse:non de dominio ipsorum bonorum aliàs inuanum instituisset filium hæredem. nec enim est verisimile:quòd vxorem plus filio dilexerit.C.de insti. & sub.l. generaliter.C.de fideicom.l.cum acutissimi.Et hoc est verum:cũ omnium bonorum domina est relicta. Si aũt certorum non haberet si vellet.vel vsufru.sit adiectum esset illud verbum fructuariam:prout communiter apponi consueuit.de vsufru.le.l.si titio fundus.per Bar.de le.ij.l.titia.§.titio.porrò in.q.proposita deficit verbum fructuaria.& sunt verba dominã & massariam.Et quid per ea voluerit importari expresit in testamento.vnde de huius modi significato non est vlterius amplius disputandum recederetur enim à proprio significato verbi:propter voluntatem testatoris expressam.de le.iij.l.non alter.Nusquã enim verborũ significatum potentius iussu testatoris existit.C.de li.præte.l.iij. facit de condi. & demon. no.in.l.in conditionibus primum locum. Habebit ergo dicta mulier virtute dicti relicti præeminentiam domus:vt habebat in vita viri:quia ita disposuit.Item habebit alimenta:quia virtute talis præeminentię dum vir in humanis agebat:ex bonis viri se alebat,dotem tamen retinebat viro viuente. quia non aliter præsse potest quã præfuit tempore vite viri.vt dicit Bar.in.d.§.titia.Et administrabit immobilia & fructus ipsorum:quia testator disposuit.Sed videndum est licet habeat administrãdi potestatem:an teneatur reddere rationem de his quæ administrabit:& videtur quòd nõ:quia testator vetuit & posuit in conscientia eius:ergo suæ conscientiæ standum est.vt.l. Theopompus.de dote præle.In contrarium est veritas.quia reddet rationem doli,fraudis & latæ culpæ non leuis.hoc enim solum importat prohibitio reddditionis rationum:vt scrupulosa inquisitio non fiat.de leg.j.l.si seruus vetitus.de condi.& demon.l. cum tale.§.j.de ne.gest.l.Pomp.vnde & reliqua quę apud eã remanserũt ex fructibus &bonis mobilibus restituere compellitur.de admitu.l.quidam decedens.&.l.Aurelius.§.Gaius.de lib.le.Qui ergo vult administratorem de eo quod in futurum administrauerit liberare:vt ad rationem reliquorũ in effectu non teneatur,grauare debet hæredem de restituendo administratori, id quod ab eo exegerit vt.d.l.si quis rationes.secũdo responso.Quinimo quod doli vel fraudis futuræ intelligatur facta remissio:quæ fieri non potest:vt.l.si vnus.§.illud nulla.de pac.sed si ei qui iam ab administratione liberatio est relicta:non porrigitur ad ea.vt.l.non solum.§.si hæres.eo.tit.Maximè autem hoc ita dicendũ.quia testator hoc conscientiæ mulieris remisit:quæ regulatur secundũ arbitrium boni viri:non aũt est absoluta voluntas.de leg.ij.l.j.&in cle.exiui.vbi papa conscientias fratrum onerat propter quod ad rectam & ad conscientiam nostram fit relatio: non ad polutã dolo vel fraude vel machinatione quadam.vel dicendum est & melius cum relinquitur ei qui in præteritũ administrauit & ad reddendam rationem erat astrictus.quod autem relinquitur parti, intelligitur liberatio à toto relinqui.de libe.leg.l. Aurelius.§.Titius.aut extraneo:& tunc aut testator liberat per seipsum:vt quia liberationem administrationis relinquit.& nõ videtur remissus dolus nec liberatio:à reliquorum præstatione videtur relicta.vt d.l. Aurelius.§.Gaius.aut non liberat per seipsum sed grauat hæredem:& tunc aut grauat hæredem vt liberet:& tunc à dolo & reliquis liberasse videtur. Sic intelligitur.l. si quis rationes. Ratio est,quia cum hęres liberet & simpliciter:hæc est liberatio inter vi uos,quæ in dubio refertur ad totum,si liberans hoc sciuit.vt no. gl.in.d.l.Pompo.licet secus vbi hoc ignorauit:& ex dolo liberato aliquid adest.vt.l.lucius. &.l. tres fratres.de pact.si vero non grauauit eum vt liberet:sed solum vt non agat hoc legatum non est ita plenum.& ideo non videtur legata liberatio à dolo &fraude.vt.d.l.non solum.§.si hæres. In proposita autem quæstione, quia administrationis futuræ tantum vetita est redditio rationis & vxoris conscientia onerata est .dico solum scrupulosam non doli non fraudis aut latæ culpæ:quæ similis dolo est.vt.l.quòd nerua.ff.depositi.nec redditio reliquorum. † Quæritur igitur.rationem eam reddere oportet:& inuentarium caput est omnium rationum vt.l.tutor qui repertorium.ad inuentarij cõfectionem vrgeri poterit tutore pupilli petẽte:nam & administratores simplices tale inuentarium facere compelluntur.C.de epis.& cleri.l. nulli.& sic apparet tertium duorum fore solutum. De secundo autem.an possit remitti confectio inuentarij,dico quòd potest tex.est in.l.vlti.C.arbi.tu.Si tamen tutor suspectus videatur & aliqua iusta causa (testatore personam tutoris forsitan ignorante) moueat iudicem ad compellendum inuentarium facere recedit ur à voluntate testatoris: & vtilitatem pupilli iudex consequitur.ff.de confir.tuto.l.vtilitatem.&.l.in confirmando.&.d.l. quidam decedens.&.l.pap,scribit.Et hoc tenuit Mar. Et ita dico & consulo ego Ange.

CONSILIVM CXLV.

1 *Gener confitens dotem sibi solutam, si socer ei promittat mille nomine dotis an præiudicet mulieri.*

Filia

2 *Filia dotem petere non debet, quæ suo patri est hæres.*
3 *Confessio numeratæ dotis facta à viro prætextu promissionis, non præiudicat vxori.*

GEner à socero confessus fuit se habuisse dotem.& non obstante dicta confessione dictus socer promisit dicto genero mille nomine dotis. Deinde dictus gener veniens ad mortem vxori suæ dotem reliquit nulla declarata quãtitate dotis in testamento nec per se,nec per relationem ad aliud.Modò queritur.an dictum legatum valeat,nec ne posito pro constanti quòd de solutione dictæ dotis facta genero aliter non apparet,nisi vt superius est expressum.

1 IN primis inquirendum est ad decisionem dictorum † dubiorum.an promissio facta per socerum genero de solutione dotis,nõ obstante confessione præambula, qua asseruit & dixit maritus idemq; gener sibi dotem fore solutam,mulieri in aliquo præiudicet:si mulieri nullo modo generet præiudicium sopita est quæstio nostra.tantum enim mulier habet in dotem:quantum maritus se recepisse pro dote confessus est:hoc ergo iure esset dos eius & tantum esset in legato. Secundò inuestigari oportet (posito pro constanti) quod talis promisio mulieri noceat:an nihilominus legatum dotis debeatur:de qua dote seu eius quantitate,licet in testamento non constet, tamen probetur per instrumentum confessionis de recepto. ¶ Super primo puncto inuenio Iaco.de are.dixisse.quòd ex quo maritus confessus est se recepisse dotem per dictam confessionem plenè in dote mulieri quęsitum est ius ita quòd hæres mariti ad dotis restitutionem tenetur.nec liberatur,cedendo actionem quam habet contra hęredes soceri vel contra ipsum socerum:ex promissione dotis postea subsequente.ita tenet.ff.sol.matri.l.in his.§.si viri.& idem tenet Bar.si maritus cepit alium promissorem.quia tunc videtur nomen eius promissionis accepisse in dotem pro extimato:pro illa quantitate quã primo restare fecerat alle.C.de rescin. vendi.l.pretij. Pro opin. Iaco.facit.quia immediate cum pater aut extraneus dotem promittit:nisi incontinenti stipuletur eam sibi restitui: ius repetendę dotis perfecte cõpetit mulieri perfectæ. Dico cum extraneus promittit mulieri vt solius mulieris actio sit,cum pater promittit,vt actio sit communis patris & filiæ vt. C.de rei vxo. actio.l. vnica.§.accedit.coniuncta.l.quoties.ff. solu.matri. Sic igitur nec pater,nec extraneus possunt mulieris conditionem deteriorem facere.vt dictis legibus &.l.non solum.ff.sol.matri.ergo cum ex confessione mariti de recepto incontinenti sit mulieri ius ad repetitionem dotis perfectè quæsitum:quicquid agant postea maritus & socer iuri mulieris quæsito non faciunt præiudicium vllum.Cum enim maritus confessus est se dotem recepisse: illico liberauit promissorem: & perinde est ac si dotem recepisset.vnde eius periculo incipit esse dos.ff.de iur.do.l. nec ab eo. Promissio ergo subsequens de dote soluenda non obstante confessione:animo nouãdi promissionem primam facta videtur idcirco viri periculo ex tunc esse videtur.& mulieri perfecte contra patrem viri ius exigendi dotem videtur competere.ff.de iure dotium. l.dos à patre. In contrarium facit.quia dotem constituit numeratio: non sola confessio. C.de dote cau.in rubro & nigro. C. de dotis promis.l.j.Cum igitur dos soluta nõ sit:ad eius exactionem mulier frustra laborat Item licet officium paternum sit dotare filiã vt.l.vltima.C.de dotis promis. tamen cum filia dotem percipit à patre:lucrum ab eo sentire videtur.vt.l.si.ff.quæ in frau.cre.vn de factum patris à quo causam habet in dotem videtur præstare debere.vt sicut patri agenti ad repetitionem dotis obstaret exceptio propter promissionem postea factam,sic & filiæ sit etiam obstitura.vt.l.apud Celsum.§.de autore.ff.de excep.doli. facit illud generale. Ex qua persona lucrum quis sentit.ff.de reg.iu.l.ex qua persona.&.ff.sol.mat.l.meuia.§.j.vnde videtur.quòd vir conuentus ad restitutionem dotis seu eius hæres mulieri:liberetur cedendo actionem quàm ex promissione habet contra socerum olim suum. Ideo enim obligatus est, qui actionem habet vnde eam cedendo liberatur.ff.de peculio.l.quod debetur. Et pro hac
2 opi.videtur casus.ff.sol.matri.l.si socer.§.lucius. † Quid dicendũ dubium est:& hic punctus satis est quotidianus & vtilis.& finaliter concludendo dico considerandum esse:an hæc mulier patri suo hæres existat vel nõ primo casu cum ei hæres est insolidum: nulla est dubitatio quòd dotem petere non debet ab hæredibus viri.obstaret enim sibi hæredi vniuersali:illa exceptio quæ obstitisset patri eius:si dictam dotem exigere voluisset.Si autem extitisset hæres pro parte quatenus hæres esset: similiter sibi obstaret exceptio.vt.l.si socer.§.lucius.ff.solu.matri.in residuo autem illud idem videtur esse:vbi pro nulla parte hæres est.Quo casu distinguendum est.Aut enim socer primo dotem promisit generi: & post promissionem emanauit confessio de soluta dote. idest post dictam confessionem socer de nouo dotem dare promisit aut nulla præcedente obligatione de dote danda vir confessus est se dotem recepisse: & post confessionem socer vel extraneus dotem dare promisit. primo casu.aut constat quòd nulla confessio emanauit animo nouandi primam obligationem:vtrũ in sequenti transunderetur.aut constat quòd nouare voluerunt: aut dubitatur primo casu cum constat quod animo nouandi,cõfessio emanauit:merito intelligitur satisfactum incontinenti cũ socerum liberauit.vnde obligatio sequens mulieri non præiudicat vllo modo. & hæres viri mulieri dotem restituere tenetur: nec liberatur actionem cedendo. quoniam nouatione facta totum cœpit esse viri periculo.tex.est in lege dotem à patre. Secundo casu & tertio.cum constat quòd non emanauit animo nouandi:vel etiam dubitatur quo animo emanauit.dic idem per omnia quòd dicam in sequenti membro.cum nulla præcedente obligatione de dote danda:maritus fuit confessus se dotem recepisse & non obstante confessione socer vel extraneus dotem dare promittit:sicut est in casu proposito quo casu dico.quòd aut confessio de soluta dote & promissio de ea soluenda:non obstante cõfessione emanat eodem contextu aut ex interuallo.si emanat eodem contextu:tunc illa confessio intelligitur emanasse sub spe futuræ promissionis & futuræ numerationis.ita enim quotidie facimus & facere solemus.vnde hoc probatur ex argumẽto hoc ff.de sponsa.lege sufficit.C.de iudi.lege certi iuris. Item ratione eiusdem contextus:ambo isti actus iudicari debent vnus actus: & de eis (vt de vnico actu) debemus disponere. C. de test.lege cum antiquitas & lege test. ff. de testato. lege hæredes palam.§. vno contextu. vnde propter hanc contextualitatem & actuum vicinitatem:illud quod actui vni inest:alij conceditur inesse.ff. de vulgari & pupillari. l.patris & filij.ff. de verborum obligatione.l.titia.§.idem respondit.ff.de edendo.l.si quis ex argẽtarijs. §.si initium tabularum.facit optimè.ff.de priuilegi. cre.l.si ventri.§.in bonis.nisi enim hac de causa dicamus confessionem emanasse.iam sequeretur quòd socer vel extraneus duplici onere præstationis dotis se astrinxisset.quod non est verisimile.cum nemo in dubio suas præsumatur iactare pecunias.ff.de probatio.lege cum de indebito.circa princip.& facit ad prædicta.ff.de pactis. l.item quia.§.iulianus.Secundo casu cum ex interuallo post confessionem emanauit promissio de dote soluenda subdistinguo. quia aut tẽpore quo emanauit promissio de dote soluẽda:superat de tempore opponendi exceptionem nõ numeratæ dotis: & dico idem quod in præcedenti casu.ex quo enim in instrumento non continebatur confessio nisi simplex de recepto:adhuc per fectè mulieri ad dotis exactionem ius non erat quæsitum. cum repelli potuisset exceptione non numeratæ dotis. vt.l.ij. & vltima & auth.quod locum. C. de dote cau. non numerata. Satis enim constat.quòd animo seu prætextu futuræ promissionis, & numerationis talis confessio ab initio emanauit.ex quo post confessionem infra dicta tempora emanauit promissio.quia dos non fuit soluta marito:sed tantummodo confessata,quia non est verisimile(vt est dictum)quòd si socer dotem vel extraneus soluisset:quòd iterum eam soluere promisisset.his ergo duobus casibus maritus vel eius hæredes ad restitutionem dotis per mulierem vrgeri non possunt sed solum ad cedendum actiones quas habet contra dotis promissorem.sic intelligitur dictus.§. lucius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec obstat.quòd socer,vel extraneus in dote mulieri præiudicare non possunt.quia concedo cum ius est mulieri quæsitum.

3 † Sed per dictam confessionem,quam vir fecit prætextu futuræ promissionis,& numerationis nullum ius est quæsitum mulieri contra viri hæredes perfectè: ante lapsum temporis præfati ad opponendum querelam non numeratæ dotis:nisi solum vt sibi cedantur actiones. in hoc enim bene fateor mulieri in aliquo non posse præiudicari,si verò dicta contentio emanauit post dicta tempora elapsa ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis:tunc quocunque animo,& quacunq; intentione emanauerit confessio:non est ius mulieri perfectè quæsitum contra virum & eius hæredes.vnde suo facto non potest promissor circa mulieris voluntatem actionem quæsitam tollere vt dicta lege non solum in dicta lege quoties.soluto matrimonio. Sed tunc dubium insurgere potest si eodem prætextu emanauit confessio & promissio.& contra confessionem non potest obijci exceptio sicut est communiter per italiam.an tunc promissio mulieri præiudicabit:vt contra hæredes viri non agat ad exact.obstante illa promissione videtur quod non:quia immediate cum confessio emanauit ad dotis exactionem: fuit illi mulieri ius perfecte quæsitum.ex quo exceptio non numeratæ dotis opponi non potest.quod credo verum sicut enim patri dotis à quo maritus fuit confessus se recepisse: non posset opponi dicta exceptio:ita nec mulieri quæ in patris locum quodammodo succedit.posset ergo tunc dotem exigere.quia non suppetit potestas opponendi exceptionem prædictam: nec potest ei opponi exceptio compensationis cum mulier nihil debeat.licet talis exceptio posset opponi patri si ageret.Et prædicta procedunt quando post confessionem de dote soluta illa idem promittit à quo maritus confessus est recepisse.cæterum si alius promittit sine dubio illud no men videtur maritus accepisse:& nouatio esset inducta & tenere tur mulieri dotem reddere.sic loquitur opinio.Barto.in quæstio ne ergo proposita quia sumus in terminis iuris communis omni statuto circunscripto concludo quòd cum confessio & promissio emanauerint vno contextu. quòd non intelligitur dos dicto libello soluta:vt sic mulieri contra hæredes viri exactio dictę dotis,& virtute confessionis competat ius exigendi mulieri:vel eius hæredi.Restat ergo solum videre an competat legati virtute. & videtur quod sic.quia quanta fuerit dos per instrumentum declaratur.ff.de hæredi.institu.lege asse toto.de conditione & demonstratione lege si ita scripsero.C.de sententijs quæ sine cer. quantita.lege hæc sententia. ¶ Contrarium est verum.quia quando maritus non designata certa quantitate specifice in testamento per se,vel per relationem ad aliud simpliciter dotem legat:videtur solum dotem sibi legare cuius mulieri exactio sibi competit, textus est.C.de falsa causa adiecta leg.lege refert largitas. Sed in proposito.non ostenditur dotem fuisse solutam:nec eius exactionem patri mulieris competere contra ipsum legantem vel eius hæredem:ergo legatum ratione incertitudinis nullum.vnde iustè & æque laudauerunt arbitri: qui sententiauerunt arbitrati fuerunt eam exigendam non esse. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CXLVI.

1 *Sententia annullatur in qua forma debita non seruatur.*
2 *Verum esse differt ab eo,quod est verisimile esse.*
3 *Cicatrix differt à signo vituperabili.*

TRia sunt statuta in terra burgi.primo disponitur quòd accusatus vel inquisitus de crimine pro persona citata habeat terminum triũ dierum à die citationis ad se defendendum & excusandum.deinde vice secunda citetur apud domum suæ solitæ habitationis per præconem communis sono tubæ præmisso:& sibi terminus assignetur & habeat aliorum trium dierum terminum à die citationis.Et si persona sic citata fuerit & non comparuerit in termi nis supradictis posit & debeat iudex malefectorem ipsum face re exbanniri per preconem communis:in quo banno sibi assignatur terminus.v.dierum. Et si citatus ad citationem minime comparebit nec contumaciam purgabit: habeatur pro confesso & conuicto de maleficio seu de excessu de quo contra ipsum procedetur. Alio statuto cauetur.quòd si ex percussione in facie facta remaneret cicatrix,siue imago apparens cum signo vitupera bili & manifesto condemnetur percutiens in libris.ccccc. Et si in dubium reuocaretur vtrum cicatrix imago,vel signum vitupera bile ex percussione sit remansurum vel non stetur & credatur declarationi medicorum terræ burgi. Alio quidem statuto disponitur quòd si quis filius in potestate vel emancipatus cum patre habitans, commiserit aliquod malefficium ex quo esset in aliqua pœna pecuniaria condemnatus: nec haberet vnde talem condemnationem solueret:cogatur pater eius ad soluendum talem condemnationem factam de filio,etiam cum quarto pluri, si in pœnam quarti pluris incurrisset,vsq; ad legitimam portionem filio debitam iure naturæ. Contingit,quòd vicarius terræ prædicte quãdam inquisitionem formauit contra Ambrosium bertoli.eo quod loco & tempore in ipsa inquisitione contentis dictus Ambrosius noctis tempore cum vno lapide quem tenebat in manu percussit Anniprętum quondam agnarelli:vna percussione in facie eius cum sanguinis effusione.ex qua percussione cicatrix verisimiliter remansura est & remanebit.& supradicta inquisitione facit eum citari semel,& bis secundum formam dicti statuti de citato loquentis. Tandem pendente termino secundę citationis:fecit eum in banno poni & eidem terminum.v. dierum ad comparendum assignauit & elapso termino bannitum ipsum vt contumacem & habitum pro confesso in libris mille condemnauit duplicata sibi pœna ratione noctis ex forma cuiusdam alterius statuti nulla facta declaratione per medicos an esset remansura cicatrix. Nunc quæritur an dicta sententialis iusta,vel iniqua vel nulla. Et an pater dicti Ambrosij condemnati pro suo interesse posit à dicta sententia appellare: & ipsam nullam dicere. vel etiam aduersus ipsum petere beneficium restitutionis ex causa minoris ætatis dicti Ambrosij sui filij.

1 SVper primo dico dictam sententiam † fore nullam:Moueor quia forma procedendi tradita à statuto punctaliter est seruanda. ff. de transactione.lege cum hi.§.si prętor.C.de sententia & interlocutoria.l.prolatam. Sed in duobus hic non est seruata forma igitur sententia nulla.Iubet enim statutum accusatum vel inquisitum his citari,cum assignatione trium dierum pro quolibet termino. Deinde cum exbanniri cum assignatione termini.v. dierum.Si igitur pendente termino dilationis primæ positus fuerit in banno:tale bannum ipso iure non tenuit.quiescere enim debebat officium iudicis inquirentis:secunda dilatione pendente. C. de dilatio.lege siue pars.licet enim de iure communi à principio possint inculcari plures dilationes quarum vna sumat initium post finem alterius.ff.de iudicijs.lege nonnunquam.no.C. quomodo & quãdo iud.lege tres denunciationes. tamen si cõcedatur vna dilatio ea pendente super eodem:alia non conceditur. Sed anno iudicis officium conquiescit.vt dixi ibi nisi causa dilationis esset finita.vt lege filia.§.alumno.ad trebellia.quod hic nõ erat & licet super alia re similiter non conquiesceret.vt lege generaliter.§.nullo ex hoc.C.de rebus credi.Sed hic non est casus noster.Quia igitur dictus Ambrosius inquisitus non fuit ex more statuti conuentus,sententia lata contra eum firmitatem rei iudicatæ non obtinet. text.est. C. quomodo & quando iud.lege eaquæ.Sed hic fuit & est prætermissa forma tradita à statuto super declaratione cicatricis.Circa quod aduertendum.nam statutum prædictum de cicatrice loquens:duo habet membra vnum cum certum est cicatricem remansuram aut imaginem eum signo vituperabili: & hoc casu non requiritur declaratio medicorum proceditur enim tunc quasi super quodam notorio & iste est casus noster vt infra ostendam. Alius est casus quando in dubium vertitur an sit remansura:& tunc ad eorum declarationem statutum

tutum recurri voluit.& in hoc dictum statutum est conforme iuri communi:quod voluit in casu dubij ad iudicium medicorũ recurri,& aliorum qui sunt experti in arte,seu scientia aut exercitio,de cuius veritate inquiritur.vt.C.de re mili.l.semel.lib.xij.& in corpo.de non alie.§.quòd autem.sed in casu proposito ex forma inquisitionis apparet.quòd erat dubium an cicatrix erat remansura vel non:quia iudex inquirens non asseruit cicatricem penitus remansuram, sed verisimiliter & sic dubitatiuè locutus
2 est.† Multa enim sunt verisimilia,quæ non sunt vera.differunt enim hæc inter se rationabiliter & essentialiter.nec inuicem conuertuntur.ff.quod met.cau.lege non est verisimile.de præsumpt. capitulo non est:standum est ergo assertioni iudicis inquirentis contra eum.scilicet quòd sit dubium de remansura cicatrice,sicut statur libello agentis vel accusantis.C. de libe.cau.lege cum precum.C. de omni agro.lege rura libro.xij. Debuit ergo fieri declaratio per medicos.quia igitur facta non est sententia hoc respectu est iniqua nonnulla: quia declaratio medicorum non est de forma percussionis:sed est de essentia probationis super cicatrice.Nec contumacia partis in hoc quicquam operatur.quia cõtumax habetur pro confitente factum non qualitatem facti:cuius essentia ab eius facto vel eius confessione non pendet.ff.de auro & argen.leg.lege ornamentorum.not.gl.C. de confessione. lege vnica.& de iura.calumnie.l.secunda.§.quod obseruari.in gl. magna. Expectari ergo debuit declaratio medicorum.

3 ¶ † Sed hic videndum insurgit.quia statutum loquitur de cicatrice & imagine,cum signo vituperabili: quando debent medici iudicare esse cicatricem:quia est differentia inter cicatricem & 2 signum vituperabile.vt sicut videre possumus in quibus locum habet statutum. Et dico quòd cicatrix est etiam vbi vituperabile signum est in aspectu videntium remansurum: dummodo pars corporis percussa remaneat deformata. vt.l. locum.§. primo.de vsufr.ibi cicatrix deforme &c.& .ff.si quadru. pau.feci.dica lege ex lege.ibi ne difformitatis ratio habeatur &c. Signum autem vituperabile similiter est cicatrix: vnde specie non differunt inter se:sed quantitate vel qualitate.ff.de euic.l.Stafaz.quia vna maior alia minor. vna periculosior altera. vna euidens,& alia non. Et hoc est quod dicit tex.fing.qui alibi in iure non habet.ff.de edil. edic.lege quæritur.§.fi. & hæc de primo. ¶ Super secundo dico sine dubio patrem pro suo interesse appellare posse. interest autem sua dupliciter vno modo pecuniariter.eo quod in eum potest fieri executio sententie:alio modo propter affectionem quã pater habet ad filij defensionem.ff.de libe.causa.lege.iij.ff.de appella.lege non tantum.C. de episco.audienda.l.aditos.C.de appel.lege aditos.&.ff.quando appella.sit.l.j.§.in propria.& quia ad iudicem appel.cum à diffinitiua appellatur spectat sententiam in 3 melius etiam reformare:ex nouiter actitatis coram eo:vt. C. de appel.l. eos.posset iudex appel.habita declaratione medicorum ipsam sententiam in melius reformare.& reformando à cicatrice absoluere vel etiam condemnare: iuxta & secundum ipsorum medicorum declarationem.Et ita dico & consulo ego Ange.de vbal.legum doctor &c.

CONSILIVM CXLVII.

1 *Agnati an præferantur cognatis in successione intestati.*
2 *Mens legis est præferenda verbis.*
3 *Mater in luctuosa filij hæreditate patruis est præferenda.*

VIso themate & quæstione resultante ex themate videre oportet de intentione latorum legis municipalis:ex qua resultat decisio prædictæ quæstionis.† Et dico. quòd ex verbis dicti statuti 1 euidenter ostenditur,quòd intentio conditoris fuit præferre in successione intestati lineam agnatorum quãtuncunq; proximio ri & propinquiori cognato,& masculos agnatos fœminis etiam de dicta linea agnatorum quod apparet. quia dictum statutum in successione ascendentium prætulit descendentes masculos fœminis dotatis vel non dotatis:dummodo masculi eas dotare velint. Ac etiam disposuit dictum statutum. quòd si descendentes fine descendente decesserint superstitibus ascendentibus. quòd succedant ascendentes per lineam cum fratribus defuncti:& filijs fratrum masculis sororibus exclusis.& hæc ponuntur in dicto statuto vsq; ad.§.dicti statuti. Quod incipit si verò fuerit frater vel soror in.d.§.vero.statutum determinat & disponit quòd qui ab intestato decesserit non superuiuentibus ascentibus vel descendentibus volentibus succedere (sicut superius dictum est) succedantibi tali descendenti fratres masculi,& filij masculi fratrum vtrinq; coniuncti si sunt:& si non sunt,succedant fratres masculi & filij masculi dictorum fratrum cõsanguineorum tantum:prætulit ergo dictum statutum masculos agnatos fœminis agnatis: & agnatos cognatis.vt ex verbis dicti statuti colligitur euidenter & istud statutum est conforme legi.xij.tabu.& mediæ iuris prudentiæ.de iure enim.xij. tabul. cognatis præponebantur agnati per quos familiares diuitiæ conseruantur.vt.l.j.§. antepe. de ven. inspi.ibi enim publicè interest.Media autem iuris prudentia vltra statuit.scilicet ad hæreditatem decedẽtis filios masculos agnatos inuitauit quia sic commodius visum fuit tunc iura constituit: vt hæreditates ad masculos confluerent vt insti.de legi. agna.succes.§. quòd fœminas.imo etiam olim per ius prætorium præponebatur cognatis ordo agnatorum.vt.ff.si tabu.testa. nullæ exta. l.j.in princip. Et quia cognati inuicem non succedebant superstitibus agnatis:inuentum fuit senatus consul. orficianum & senatus consul.tertul.per quod mater & filius inuicem successerunt exclusis agnatis: quod non erat per.l.xij.tabul. nec per mediam iuris prudentiam.† Cum igitur in proposito intentio statuentis fuerit agnatos masculos,agnatis fœminis præferre:& agnatos,cognatis.nec licet mentem legis offendere nec ab ipsa mente recedere.C.delegi.l. non dubium . & si non sit idem sensus verborum vt ibi no.in glo.in ver. amplexus sic ergo mentem.sufficit enim mentem legis habere licet verba deficiant.ff.de legi.l.fraus.de iure.patro.l.adigere.§.quanuis de publicia.de pretio.in ratione sui. de adimen.lega.l.iij.§.conditio.C.de libe.præ.l.iij.ff.de re mili.l. milites.circa princip.ff.qui pe.tu.circa prin.l.cedendum. de excu.tu.l.scire oportet.§.aliud.per Dyn.in.c.fin.de regu.iur.lib. vj. De hoc ergo priuilegio prælationis non est disputandum nisi in duobus casibus. Primus est.cum agnati masculi descendentes vel etiam ascendentes cum agnatis fœminis de successione contendunt quo casu masculi præferuntur cognatis. Secundus casus est cum inter cognatos masculos & fœminas:de successione cognati prædefuncti est contentio. Et iste est casus noster. Et hic casus non est à dicto statuto decisus.vnde remanet in dispositione iuris communis:cum sit casus omissus.ff.de libe.& posth.l.com modissimè.† In hoc ergo casu dico matrem tractantem de luctuosa hæreditate filij anteferri patruis de ordine cognatorum tantum & filijs talium patruorum:quia ipsius matris est proxima causa successionis.vt.C.ad tertul.auth.defuncto.nec est enim verisimile quòd statutum voluerit matrem excludere à successione luctuosa filij:cum matri pie relinqui debet.ff.de inoffi.testamen.l.nam & si parentibus.& præferre patruos aut filios patruorum de ordine cognatorum tantum,per quos non est possibile conseruari ordinem & dignitatem familiæ defuncti: cum de eadem agnatione non sint. Ex quibus concludo ad dictam hereditatem matrem insolidum inuitari:exclusis penitus filijs talis patrui cognatis tantum. Nec ob.si diceretur quòd iste casus est directo à statuto prędicto decisus:dum dicit quòd si non supersint fratres masculi consanguineorum:tantum succedant patrui & filij masculi patruorum:exclusis sororibus & matre & auo paterno & auia paterna:& hic supereſt filius patrui & generaliter statutum loquitur de patruo & filijs patruorum:ergo generaliter debet intelligi de publi.de pretio.de leg.tertio.l. non aliter.quia dico quòd statutum se retulit ad patruos & filios patruorum cõsanguineorum qui sunt de ordine agnatorum: quos statutum prætulit agnatis fœminis & cognatis quibuscunque. Et de hoc apparet manifeste ex verbis eiusdem statuti in versi. sequentibus disponentibus.quòd dicti patrui & filij patruorum exclusis omnibus attinentibus decedentis ex latere matris:in successione prę ferantur.vnde non obstat.l.de pretio.nec.l.non aliter.quia non

Universidad de Deusto Biblioteca

receditur hic à verbis & à verborũ ſententijs & diſponentis mente:imo potius mens & ſententia legiſlatoris adiuuatur.&ita dico & conſulo ego Angelus.

CONSILIVM CXLVIII.

1 *Filij nati & naſcituri inſtituti, & filiæ naſcituræ pro dotibus in certa quãtitate inſtitutæ, quomodo ſuccedant.*
2 *Inſtitutus directo in re certa hæres inſolidum efficitur, ſi nullus alius vniuerſaliter inſtituatur.*
3 *Cauſa inteſtati trahitur ad cauſam teſtati.*
4 *Subſtitutio directa an inducatur per verbum ſuccedant.*
5 *Inſtitutus in re certa per verbum relinquo: vniuerſum patrimonium relinquentis non conſequitur.*

DOminus quiricus domini
1 Caroli de ciuitate marinæ ſuum condidit † teſtamentum vltimum in quo inter cætera ſuos hæredes vtiles inſtituit Iacobum & Rencium eius dilectos filios & ventrem ſuum poſthumum naſciturum ex ipſo & domina Balnina eius vxore quocunq; tempore:ſi maſculus naſceretur vnus vel plures & ad lucem peruenerint & in æquali portione. Si verò prægnans non eſſet ſeu aliquo tempore non pareret & non peruenerit ad lucem inſtituit ſibi hæredes vniuerſales Iacobum & Rencium æquis portionibus, ſi verò pareret filiam fœminam vnam vel plures, & ad lucem peruenerint:quamlibet inſtituit ſibi hæredem in octingentis libris, & mobilibus dotalibus decedentibus inter ipſarum pares. Et inter dictos Iacobum & Renciũ eius filios & poſthumum ſeu poſthumos, maſculum ſeu maſculos naſciturum ſeu naſcituros ex ipſa domina Balnina, & ipſo quocunq; tempore vt ſupradictum eſt talem fecit ſucceſsionem & ſubſtitutionem videlicet.quòd ſi aliqui prædictorum Iacobi & Rencij & poſthumi ſeu poſthumorum prædictorum naſcituri ſeu naſciturorum vt dictum eſt deceſſerint in pupillari ętate inſtituit ſibi hæredem ſeu hæredes alium ſuum filium ſeu filios, maſculum ſeu maſculos legitimos & naturales ſuperuiuentem ſeu ſuperuiuentes ex prædictis ſuis filijs hæredibus vniuerſalibus inſtitutis proximè dictis:vel eius vel eorum filium ſeu filios maſculos legitimum & naturalem ſeu legitimos & naturales. Si verò poſt pupillarem ætatem aliquis prædictorum Iacobi & Rencij & poſthumi ſeu poſthumorum maſculi ſeu maſculorũ (vt dictum eſt)deceſſerit ſine filijs maſculis legitimis & naturalibus:& inteſtatus:ſibi hæredes inſtituit alium ſeu alios ſuum vel ſuos filios, maſculum ſeu maſculos, ſuperuiuentem ſeu ſuperuiuentes ex prædictis ſuis filijs hæredibus vniuerſaliter inſtitutis vel eius vel eorum filium vel filios, maſculum ſeu maſculos legitimum & naturalem ſeu legitimos & naturales. Si verò aliquis prædictorum Iacobi & Rencij ſeu poſthumi vel poſthumorũ maſculi ſeu maſculorum prædictorum naſcituri ſeu naſciturorum(vt dictum eſt)deceſſerit cum filijs fœminis vna vel pluribus:quanlibet earum ſibi hæredem inſtituit in. Dcc. libris. Item dictæ poſthumæ ſeu poſthumis fœminæ vni vel pluribus naſcituræ ſeu naſcituris ex ipſo & dicta domina Balnina eius vxore quocũq; tempore ſi ad lucem peruenerint: talem fecit ſucceſsio. & ſubſti.quòd ſi qua ipſarum deceſſerit in pupillari ætate vel poſtea quandocunq; ſine filijs vel cum filijs non peruenientibus ad ætatem.xxv.annorum ſine filijs:in eo caſu ſuccedant dicti Iacobus & Rencius & poſthumus ſeu poſthumi maſculus ſeu maſculi inſtitutis ſeu inſtituti prædicti: vel eorum & cuiuſlibet ipſorũ filij maſculi legitimi & naturales in æquali portione.Item dictis Iacobo & Rencio & poſthumo ſeu poſthumis naſcituro ſeu naſcituris prædictis:talem fecit ſucceſsionem & ſubſtitutio. videlicet quòd ſi dictus Iacobus & Rencius & poſthumus ſeu poſthumi maſculus ſeu maſculi naſcituri prædicti (vt dictum eſt) deceſſerint in pupillari ætate vel poſtea quandocunq; ſine filijs legitimis maſculis& naturalibus inteſtatis inſtituit ſibi hęredes dictas Caduciam & Eliſabettam eius filias & poſthumam ſeu poſthumas naſcituram ex ipſo & dicta domina Balnina, quocunq; tempore ſi ad lucem peruenerit quanlibet earum in mille torcon.ſupra dotem eius & cuilibet earum relictas: & in quibus eas inſtituit(vt ſupra patet) & dictam Catharinam cum filiabus ſuis in centum libris denariorum & dictam Cubellam & andream & Bernabeum eius filios ipſa non exiſtente in centum libris.& dictas conceſſam marchiellam & Rencium eius filios ſi ipſa conceſſa tunc non extaret in centum libris.Item dicto caſu aduenien te voluit.quòd ſi ſuccederet victorius quirichetis & valerianus ſui nepotes in domum & terris ipſius teſtatoris poſitis in noctis contra animam cum medietate molendini communis pro indiuiſo cum hæredibus Ludouici in nauali poſitis iuxta quoſcunque confines quos aſſeruit eis tetigiſſe in partem: de hæreditate & bonis patris ipſius domini quirici.& dicta domina Balnina ipſa exiſtente in caſu viduali.Et ſi ad ſecunda vota tranſierit ſeu tranſiuerit: ſuccedant in domum & omnibus bonis quæ habet ipſe teſtator in caſtro luguole & eius pertinentijs in quibuſcunque vocabulis:& iuxta quoſcunq; confines & in domum & habitationem domus ipſius teſtatoris & omnibus maſſarcijs & ſuppellectilibus quæ ipſe teſtator habet:& quę erunt in dicta domo poſitis in parochia ſanctæ Mariæ minoribus iuxta rem filiorum Thomaxelli à duobus lateribus: & iuxta palatium ſanctæ Mariæ alias domos aſsignatas domino Ioan.ſuo filio cum parte etiam caſalis exiſtente iuxta ipſam domum. videlicet domina Balnina ſuccedat in vſufructu dictorum bonorum tantum ipſa exhibente vt dictum eſt.Proponitur igitur in facto prędictos Iacob.& Rencium vniuerſaliter inſtitutos deceſsiſſe in pupillari ętate:& nullum poſthumum nec poſthumam natum vel natam eſſe.Quæritur igitur ad hæreditatem ipſorum quis vocetur.an eorum mater & ſorores vtrinq; coniunctæ:an prędicti victorine quirichus & valerianus.an omnes ſimul:vel neuter & pro quanta parte iuxta dicti teſtamenti particulam. Et videtur matrem & ſorores vtrinq; coniunctas naturaliter admittendas.Hic enim eſt ſuccedendi ordo à lege traditus:ex quo ceſſat deſcendentium proles vt.C.ad tertul.authen.defuncto. & in cor.vnde ſumitur.

¶ Contrarium enim videtur veritas quia imo omnes pupillariter ſubſtituti licet ex re certa dictis pupillis matre etiam incluſa quæ inſtituta eſt in vſufructu certarum rerum cum dictione taxatiua tantum:ad dictorum pupillorum hæreditatem virtute di
2 cte pupillaris ſubſtitutionis vocantur viriliter.† Et hoc probatur ſic inſtitutus directo in re certa nullo alio vniuerſaliter inſtituto:eſt hæres inſolidum.vt.l.j.§.ſi ex fundo.de hæredi.inſtitu.& eo.titu.l.ex facto.lagrande.&.l.ſi alterius.C.de hære.inſti.l.quoties.& ibi no.ſaluo niſi talis inſtitutus ex re certa ſit prohibitus non petere ſecundum Bar.quia videtur ius accreſcendi prohibitum à teſtatore:& ideo illa inſtitutio ad vniuerſum non trahitur vt.l.pe.ff.de iniuſto teſt.Et ita ipſe ibi tenet & in.d.§.ſi ex fundo.&.d.l.quotiens.Poteſt enim teſtator in ſuo teſtamento prohibere ius accreſcendi.vt.l.dominus fructuario.ff.de vſufr. & ibi per gl.hoc tenet pro nunc non approbo nec reprobo ſed ſub dubio relinquo:ex eo quia gloſſ.in.d.l quotiens. relata ad tex.illius legis:videtur ſentire contrarium.ibi enim quis fuit inſtitutus ex re certa:& iuſſus re illa eſſe contentus qui iuſſus importat vt plus per inſtitutum peti non poſsit.vt in corpo.vt cum de appel.cog.§.aliud quoq;. ver.cæterum ſi qui hæredes fuerint nominati. & tamen gloſſ.illa tenet quòd ille inſtitutus nullo alio vniuerſaliter inſtituto vocatur ad ſolidum. Pro hac etiam opi.videtur caſus:ff.ad trebel.l.ſi quis priore.vbi inſtitutus in ſecũdo teſtamento ex re certa:capit totum non obſtante quòd in eo ſit confirmatum teſtamentum primum in quo erat alius vniuerſaliter inſtitutus.Ex qua confirmatione apparet inſtitutum ex ſecundo teſtamento prohibitum plus petere:& tamen nihilominus petit totum,& capit totum. Præterea in milite eſt ſpeciale:vt inſtitutus in re certa non capiat totum, quando miles teſtator noluit eum plus capere.vt lege certarum.de teſtamento mili.coniuncta lege ſi miles vnum ex fundo.eo.titu.cum gloſſ.ſuis.Si igitur in eo eſt ſpeciale:igitur in contrarium eſt ius commune. Pro hoc etiam facit optimè.ff.de hæredi.inſtitu.lege ſi ita quis hæres.vbi inſtitutus ex vniuerſo excepto fundo:non obſtante prohibitione teſtatoris

toris fundum habebit.ita videtur in propoſito.ex quo natura inſtitutionis ex re certa eſt:vt trahatur ad totum:& ad vniuerſum erit tradenda:non obſtante prohibitione teſtantis. vnde dici poteſt & forte non male per dictam legem ſi quis priore.quòd hoc caſu talis inſtitutus ex re certa tantum: capit totum.ſed contentus re ſibi relicta:reſiduum reſtituit venientibus ab inteſtato alia trebellianica non detracta cum videatur per teſtatorem prohibita quæ prohiberi poteſt:vt in authen.ſed cum teſtator.C.ad legẽ falci.olim vero trebelliani . detraxiſſet, ſi non ſuffeciſſet res illa ad quartam.vt dicta.l.ſi quis priore.& eo.titu.l.prima.§.ſi hæres. Nec obſt.quòd cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati.vt dicta lege pen.de iniuſto teſt.de qua lege Barto.facit magnum feſtum ibi enim gradus ſubſtitutorum:per quem ingrediebatur ius ac-
3 creſcendi.vt.l.prima.§.primo.C.de cadu.tollen.rumpitur prętere ritione poſthumi:& ſic eius fauore.† Merito cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati:aliàs quod fauore poſthumi eſſet introductum reuolueretur & retorqueretur in eius leſionem contra regulam quod fauore. C.de legiti.& eadem teſtamenti ruptura induceret duos effectus contrarios & incompaſsibiles.ſcilicet impugnationem teſtamẽti:& confirmationẽ:quod eſt impoſsibile. vt.l.vbi repugnantia.ff.de regu.iur.Et videtur obſtare.ff.de here. inſtit.l.quotiens.§.ſi duo.vbi duo inſtituti ex re certa:rem illam capiunt vt prælegatam æqualiter:in reſiduo autem ſuccedunt velut ſine partibus inſtituti,niſi teſtatoris voluntas manifeſte refragetur:quia voluntate refragante:ibi refero ad æqualem portionẽ non ad ſuccedendi poteſtatem.vnde eſt ſcriptum.quòd quaſi ſine parte ſcripti ſuccedunt æqualiter in reſiduo:niſi manifeſta teſtatoris voluntas appareat quòd noluit eos ſuccedere æqualiter. tunc enim in reſiduo ſuccederent inequaliter:vt teſtator voluit. Item non obſtante quòd teſtator poteſt probibere ius accreſcendi.vt no.glo. in.d lege dominus teſtamento.quia concedo niſi ex tali prohibitione cauſa teſtati traheretur ad cauſam inteſtati. tunc enim teſtamenti fauore videretur inductum:vt talis prohibitio non teneat.vt.d.lege ſi quis priore.& facit.ff.de ſecun.tab. lege.j.§.ſi duo . de vulgari & pupillari. l. quidam teſtamento. Ideo autem dixi:inſtitutus directo ex re certa.quia fideicommiſſum particulare non trahitur ad vniuerſum. vt.l. cogi.§.& generaliter.ff.ad trebellia. & ibi per Dyn. &.l.nam quod.§. fin.&. l.ſi mulier.§.fi.&.l.ſi patroni.§.ſed & ſi.eodem tit.&.ff.ſi quis omiſ. cauſa teſta.l.ſi quis.Sed dominus Quirichus in dicto teſtamento ſubſtituẽdo pupillariter dictis pupillis:fecit eis teſtamentum. nam ſubſtitutio pupillaris eſt teſtamentum pupilli:&per ipſum pupillo directè ſucceditur:non autem teſtatori.de inoffi. teſta.lege papi.§.ſed nec impuberis.& de ſecun.tab.l.ſi ita.§.qui filio.inſtitu.de pupilla.ſubſti.in princi.de hęredi.inſtitu.lege pater filio. de vulga.& pupil.l. Centurio.licet enim teſtamentum patris in quo eſt ſubſtitutio pupilla.vnum ſit numero: propter vnitatem perſonæ realiter teſtantis:& propter veritatem ſolennitatis circa vtrunq;.ſcilicet paternum & pupillare.vt.l.ij.§.prius. de vulga.& pupil.& in capitulo ſi pater.de teſta.libro.vj.tamen reſpectu effectuum qui ſequuntur,& qui ſequi poſſunt:& reſpectu hæreditatum quæ diuerſæ ſunt:dicantur duo teſtamenta, & duæ hæreditates.vt.d.§.ſed nec impuberis.de vulga.& pupillari.&.l.patris & filij.& ibi per gl.dicti ergo pupilli ſubſtituti pupillariter quia vigore dictæ ſubſtitutionis directæ pupil.directè ſuccedunt:dicuntur per ipſos pupillos inſtituti:vt ex prædictis apparet.Si igitur intelliguntur inſtituti directo à pupillis:conſequentia eſt neceſſaria.ſcilicet quòd ex quo ſunt inſtituti ex re certa:nullo alio vniuerſaliter inſtituto in reſiduo: quòd omnes dicti ſubſtituti directo in re certa quaſi ſine partibus ſcripti:ad reſiduum vocentur viriliter.ſunt autem illi ſubſtituti nouem ſi bene computentur.videlicet domina Balnina victorius, Quirichus, Valerianus Caducia, Eliſabetta, Cubella, Catharina cum ſuis filiabus,& San
4 drella.† Reſtat igitur ſolum videre an per illud verbum ſuccedant adiectum in ſubſtitutione facta de filijs dicti domini Ioan. inducatur ſubſtitutio directa:an fideicommiſſa.ſeu obliqua quę eſt totum oppoſitum.vt dicto.§.& generaliter cum concor.ſuis allega.ſuprà quòd autem verbum ſuccedat:ſit obliquum apparet.quia ſuccedere dicitur qui per fideicommiſ. ad hæreditatem vocatur. vt ff.ad trebellia.reſtituta.§. ſi.cum lege ſequen.&.ff.de fideicommiſ.lib.lege non tantum.in principio.Sed contrarium eſt verum.quia imo verbum ſuccedat eſt cõmune.aptatur enim ad vtrunque ſenſum ideſt ad ſucceſsionem directam & obliquã. de obliqua patet in lege alle. de directa probatur in lege.j. & ſecunda.C.communia de ſucceſsio.&.l.ſi adducta.C.de furt.& lege ſi in perſonam.C.de fideicom.C.ad.l.falcidiam.l.quanquam. C.de pactis.l.pacto ſucceſſorum in corpore de hæredi.ab inteſt. §.conſequens extra.de teſta.capitulo Raynutius.cum igitur ſit commune interpretabor hoc caſu directum non obliquum.primò propter verba teſtamenti.ſecundo propter benignam interpretationem ex verbis teſtamenti apparet:quia teſtator eos ſubſtituit pupillariter infra tempora pubertatis: per fideicommiſ. poſt tempora pubertatis cum tunc non potuerit ſubſtituere directe.vt.l.Centurio.Et hoc conſtat ex eo.quia cum ſpecifica temporum diſtinctione teſtator ſubſtituit.vnde videtur voluiſſe ſubſtituere directo infra dicta tempora pubertatis: & per fideicommiſ.poſt pubertatem.vt lege precibus.C.de impube.& alijs ſubſtitu.ſi enim dictus teſtator voluiſſet ſubſtitutionem prędictam eſſe ſemper fideicommiſ. & obliquam omni tempore:iam dicta tempora non diſtinxiſſet ſpecifice.vt d.lege precibus. Et benigniori interpretatione probatur.quia ſi aliter intelligimus dicti pupilli inſtituti deceſsiſſe dicuntur teſtati. Et eorum intereſt deceſsiſſe teſtatos.vnde more lacedemoniorum introductũ eſt pupillis in poteſtate teſtantium conſtitutis non recaſuris in poteſtate alterius,poſsit directo ſubſtitui pupillariter.vt inſtitu.de pupilla.ſubſtitu.in princip.&.ff.de vulgari & pupillari ſub.l.ij. Cum igitur hæc interpretatio ſit benignior:ergo ratione benignitatis ſequẽda.ff.de re.du.l.quoties in actionibus. ad trebel.lege ex facto.§.ſequitur.de regu.iuris.l.quoties idem ſermo.& lege in obſcuris.& capitulo in obſcuris.&.c.inſpicimus.de regulis iuris. libro.vj.& ibi per Dyn.& facit.ff.de legibus.l.benignius.cum ſi. Nec obſt.quod quidam dicunt quòd verbum commune adiectum rei ſingulari ſeu quantitati & non quote:importet reſtitutionem, ſed per fideicommiſ. & per conſequens ad vniuerſum non trahitur.vt.l.his verbis.in princip.de hæredi.inſtit.Et dicunt etiam hanc opin.eſſe Dyn.per.d.§.& generaliter.quia non eſt verum hoc.& pro huius intelligentia conſidero.quòd quædã ſunt verba obliqua non primordialiter & originaliter de ſui natura: ſed ex præſumpta voluntate defuncti:& ſic per accidens trahi poſſunt ad directam, ſicut eſt verbum relinquo: & alia verba quæ ponuntur in.l.nam quod.§.fin.&.l.ſeq.vſq; ad.§.& generaliter.incluſiuè.& iſta verba adiecta rei ſingulari ſeu quantitati:non trahunt ad vniuerſum nec ad inſtitutionem.quia non eſt veriſimile quòd hæc fuerit teſtatoris intentio.& ita loquitur.§. & generaliter.& ita eum intellexit Dyn.in ſuo ſummario intellectu & in-
5 ductione in argumentum.† Ipſe enim ibi in ſummando literam dixit ſemper verba de ſui natura obliqua adiecta rebus ſingularibus non extenduntur ad vniuerſitatem. Et ex hoc ipſe infert. quòd ſi per verbum relinquo certa ſpecies relinquitur in teſtamento.quòd ille cui eſt factum relictum non conſequatur patrimonium vniuerſum:licet nullus alius vniuerſaliter ſit inſtitutus. interpretatur ergo Dy.verbum relinquo merè obliquum.& hoc ſentit gl.in.d.l.his verbis.in princip.dum dicit.quòd verbum relinquo etiam adiectum quote alio vniuerſaliter inſtituto.nõ importat inſtitutionem pro cuius opi.videtur caſus.ff.de leg.j. lege non amplius.§.bonorum & facit.ff.ad trebel.l.mulier.§. ſi.de legat.ij.l.ſi quis ſeruum.§.ſi.&.l.cum ex filio.in prin.de vul.& pupilla.Quędam ſunt verba mere directa ſicut eſt verbum inſtituo & hæres eſto.& tunc ſine dubio talis inſtitutio trahitur ad vniuerſum.vt.d.§.ſi ex fundo.cum ſi.Quædam vero ſunt verba cõmunia ſicut eſt verbum ſuccedat.& ſi.Et tunc dico.quòd illa verba adiecta rei ſingulari aptantur ad inſtitutionem:vt non poſsit apparere teſtatorem ſic voluiſſe.ſicut in propoſito vbi eſt facta ſpecifice ſubſtitutio pupillaris:& infra tempora pubertatis.Si igitur aptatur ad inſtitutionem:ergo trahitur talis inſtitutio ad totum:quia cauſa teſtati tanquam potentior trahit ad ſe cauſam inteſtati(vt ſuperius eſt oſtenſum.) Attendendum eſt tamen in eo quod dixi in verbo relinquo.quia licet gl.in.d.l.his verbis.di

Universidad de Deusto Biblioteca

cat quòd illud verbum adiectum vniuersitati trahitur ad institutionem.vt Dyn.dicit tamen adiectum certæ rei non trahitur ad institutionem:sed importat fideicommissum.tamen vltramon. moderniores aliter dicūt.scilicet quòd aut verbum relinquo adijcitur in codicillis: & tunc nullo casu importet institutionem sed fideicommiss.vt.l. Sceuola.ad trebel.& institu.de codicil. in fi.&.l.j.de condi.coniuncta.l.cum quis decedens.§.seia. de lega. iij.Si vero adijcitur in testamento: tunc operatur institutionem nullo alio vniuersaliter instituto vt.l.his verbis. Sed alio instituto vniuersaliter:disting.quòd aut ascribitur ei qui de necessitate debebat institui: & importat institutionem.arg.de hære. & falcid.§.j.&.§.si vero nulla de eccle.titu.§.si quis autem coniuncto. §.cæterum.vt cum de appel.cog. Si verò ascribitur extraneo.& tunc aut rei certæ:& non operatur institutionem.vt in.§.& generaliter.aut vniuersitati:& porrigitur ad solidum per viam fideicommissam.non institutionis directæ.vt.l.lucius.§.filium ad trebellianum. Quarum autem opin in hoc passu ad præsens vera sit omitto:quia non est decisio de substantia nostri quæsiti.

¶ Concludo igitur ex præmissis dictos.ix.substitutos pupillariter scilicet dominam Balninam,Quirichum, Victorium, Valerianum,Caduciam,Elisabettam,Cubellam & Catharinam,debere habere res in quibus institute fuerunt:tanquam prælegatas, secundum formam & seriem dicti testamenti.in residuo autem bonorum dictorum pupillorū dicti substituti: succedunt æqualiter seu viriliter cum singulariter sint demonstrati.C. de impub. & alijs sub.l.fin.&.l.v.&.vij.&.l.si communis seruus stipuletur seruorum veluti siue partibus scripti:per iura superius allega. Et maximè ad hoc dicendum induco.quia testator dictis Iacobo & Rentio substituendo:vsus est his verbis videlicet talem fecit sue cessionem & substitutionem &c.vnde inuitauit substitutos.non vt simplices legatarios: sed vt successores & hæredes dictorum pupillorum quæ verba communiter sunt relata ad omnes substitutos vt apparet ex serie testamenti.& sic in forma substituendi inter personas substitutorum: nulla sit difformitas. Secundo dubitatur.quantum vltra relicta specifice dictæ dominæ Balninæ consequi possit de bonis olim dicti domini Quirici dicta domina Balnina.posito pro constanti.quòd mortuis dictis pupil. scilicet.Iacobo & Rencio decesserit dicta Caducia filia dicti domini olim Quirici & domine Balnine. Et super hoc potest facilius responderi:quia dicta domina potest habere primo nonam partem dicti residui.de quo superius dictum est.Item debet habere medietatem omnium bonorum dictæ pupillæ defunctę ab intestato. Aliam verò dimidiam debet habere domina Elisabetta soror dictæ pupillæ defunctæ ex vtroq; latere coniuncta: cæteris exclusis pupillariter substitutis dictis filiabus propter mortem substitutorum qui filias ipsas prædecesserunt. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CXLIX.

1 *Expensæ factæ pro custodia palatij:an repeti poßint ab his quibus commune est.*

2 *Socius ad partem expensarum tenetur factarum pro custodia rerum societatis.*

QVædam domina & quidam nobiles, habebant commune palatium pro cuius custodia dicti nobiles fecerunt expensas. Quæritur an dictas expensas possint repetere à dicta domina pro parte eius contingente.

SVper puncto prædicto di-
1 stinguendum est.† quia aut propter custodiam partis dictæ dominæ & defensionem partis illius aliquid vltra erogatum est per consortes & socios eius in dicto palatio:& repeti potest quicquid vltra erogatum est. & etiam ipsi mulieri & causam habenti ab ea doli exceptio opponi potest per quam opponentes potuerunt partem dicti palatij dudum ad dictam dominam spectantem nunc ad emptorem eius retinere quousque de dictis sumptibus necessario factis ad dictam custodiam & defensam eius integre sufficiat.casus est.ff.fal.hære.l. ex
2 parte.in princip.† Cum enim inter plures res communis est: & eam defendi oportet:& defensio indiuidua est sumptus per alterum sociorum ob defensam facti recuperantur. tam excipiendo quam defendendo & proponitur tunc actio communi diuidendo.vt.ff. de nego. gest. lege si communes ædes.in ratione sui.& ff.communi diui.lege si quis putans.§.primo.versic. cæterum.& §.si damni.Nec obst.de nego.gest.lege qui in aliena.§.fin.vbi defensio indiuidua erat:& tamen pro sumptibus in defensionem factis agitur nego.gesto.quia ibi desierat res esse communis.vt ibi not.glo. & hoc approbauit Azo in summa. C. communi diui. Similiter nō obst.ff.communi diui.l.arbor.§.si per eundem.vbi similiter agitur negotiorum gest.& tamen sumptus pro parte fieri non potuerunt.quia ibi sumptus fuit factus in corp.non communi,pro quo seruitus pluribus debebatur.vnde quia nec in re vel seruitute communi quicquam inuenitur impensum: nec corpus in quo impensa est inuenitur commune.merito ibi sumptū nulla potest communio dici. ideo cessat communi diuidundo iudicium:& habet locum nego. gesto.actio. si vero sumptus facti in custodia propter dictam partem ad mulierem spectantem maiores non fuerunt quam fuissent sumptus aliarum partium, pars prædicta circunscripta non videtur: quòd tunc habeat locum repetitio nec retentio.vt.d.lege ex parte.Et ita consulo ego Ange.de perusio &c.

CONSILIVM CL.

1 *Legatum vsusfructus certæ possessionis factum quibusdam mulieribus sub conditione,si non poßint cum aliquo habitare quando eis debeatur.*

2 *Quo ad,quousque, quandiu,donec,& similes conditiones sunt inductiuæ.*

3 *Mater relicta domina & vsufructuaria, plenum consequetur vsumfructum.*

4 *Dominus dictio directum dominium in dubio significat.*

DOnatus floriani petronis suum condidit testamentum & codicillos,in quibus testamento & codicillis plura legata fecit.inter quæ dominæ Masiliæ venturelæ vxori dicti testatoris:& dominę vannæ Georgij vxori Petronijs filij dicti Donati testatoris.vsumfructum certarum possessionum & bonorum dicti testatoris legauit.Item legauit Leuolæ Franceschæ Iacobæ Philippæ & Angelinæ filiabus dicti petronis filij dicti testatoris: & filiabus dictæ dominę Vannę vxo.dicti Petronis dotes cuilibet ipsarum:& substitutionem fecit:prout patet in dictis testamentis & codicillis. Item reliquit suum hæredem Nicolaum filium dicti petronis Donati nepotem carnalem eiusdem Donati testatoris: & filium dictæ dominæ Vannæ vxoris dicti Petronis prout patet in dicto testamento:& codicillis.Proponitur etiam sic in facto.videlicet quòd petronus filius dicti Donati:& pater dictorum Nicolai Leuolæ Franceschæ Iacobæ Philippæ & Angelæ decessit in.Mccclxix.de mense nouembris superstite sibi dicto Donato suo patre:& supradictis eius filijs.Item quòd in.Mccclxxiij. decessit dictus Donatus testator superuiuente dicto Nico.& dictis alijs filijs dicti petronis & dictæ dominæ vannæ & nepotibus carnalibus dicti Donati testatoris.Item ꝙ in.Mccclxxiiij.decessit Nicolaus filius dicti petronis & hæres dicti testatoris in pupillari ætate:superstitibus sibi dicta domina vanna eius matre, & supradictis eius sororibus.Itē in.Mccclxxvj. decessit Iacoba filia ipsius Petronis & dominæ vanne,& neptis dicti testatoris Donati in pupillari ætate superstite sibi dicta domina vanna eius matre & supradictis eius sororibus.Item in Mccclxxix. decessit Angela filia dictorum Petroni,& dominæ vannæ, & neptis dicti Donati testatoris in pupillari ætate superuiuente sibi dicta domina vanna eius matre,& supradictis Leuola,Francisca,& Philippa sororibus

roribus carnalibus dictæ Angelæ.Itē dicitur ꝙ post mortē dicti Petronis & Donati testatoris,dicta dña Massella & dicta dña vanna continuo steterūt cum suprascriptis Nicolao,leuola,& Francischa.Iacoba,Philippa & Angela, donec qui mortui sunt vixerunt,& nunc cū viuentibus morantur in domo dicti testatoris, & obseruauit vitam vidualem:dictæ verò domina Vanna & Masella post mortē prædictorum Petronis,Donati,& Nicolai,traxerūt dotes earum de bonis dicti testatoris modo quæritur, vtrū prædictæ domina Vanna & Masella potuerint & possit recolligere fructus & percipere de podere eius:legato per dictum Donatum tastatorem prædictum in suo testamēto & codicillis prædictis.Item quæritur,vtrum dicta domina vanna vxor prędicti Petronis:& mater supradictorum Nicolai leuolæ Franciscæ Iacobæ Philippæ & Angele:succedant in bonis prædictorum Nicolai.Iacobæ & Angelæ,supradictorum suorum filiorū defunctorum ex dicta domina vanna eorum matre: & in cuius bonis uccedit & pro quaquantitate &c.

VIso Themate,& quæstionibus resultātibus ex themate,ac etiā testamēto dicti Donati Floriani diligenter inspecto scripto & publicato manu Raynaldi petri de perusio no.Videtur de iure di-
1 cendum.† Ad primā quæstionē dictas dominas Vannas & massollam posse,& debere percipere vsumfructum poderis positi in villa pileis legatū.Ratio est quia vsusfructus dicti poderis æqualiter est eis relictus sub conditione si non possent stare pacifice cū Nicolao nepte instituto:donec castè & honestè vixerint& vitā vidualem seruauerint,& dotes earū non receperint.Cum igitur Nicolaus mortuus sit purificicata est conditio si stare nō potuerūt cū dicto Nicolao.si ergo volunt legatum prædictum ex hoc capite:quia dicit stare non posse cum eo:hahere debent tale legatū, donec vitam vidualem seruant & honeste,& caste viuant,& dotes earum non repetant.Si autē dictum legatum nollent:sed alia legata alimentorum quousque cū eis steterunt:similiter & illa cōsequi possent.Nā stare videntur cum eo:ex quo per eas non stat quominus talem impleant conditionem.Sed per mortem Nicolai cui conditio talis debebat impleri:vt.l.j.de le.C.&.ff.de annu. le.l.in annua.in princi.ff.de condi.& demon.l.illis libertis.Attendendum est circa hoc vltimum.quia non est multum clarū propter opi.varietatem inductam ex legibus decidētibus quòd quā do ista conditio deficit casu deficit dispositio:& sic legatū nō debetur.C.de condi.inser.l.legatum.C.de insti.& substi.l.j.in glo. magna.ff.de condi.& demon.l.in testamento ita erat scriptum. vnde eū hoc casu mortalitatis defecerit habitandi conditio ,non videtur legatū prestari debere.quod est factum dominabus quo ad cum Nicolao habitauerint.Quare Pet.de bellaperti. distinxit inter conditionem quæ momēto impletur:& illa si casu deficit: facit dispositionem deficere sic intelligantur prædicta iura in cōtrariū allegata:& illam quæ habet causam successiuā,sicut est hæc conditio quo ad eum alibi legatarius mortuus fuerit:& tunc sic casu deficit:non deficit legatum sed dispositio, sic intelligitur.l. j.cū concor.suis.C.de lega.Alij vero dixerunt,quòd aut ille cui conditio est apposita iā incœpit eā implere,vt quia incœpit morari , & tunc licet postea non possit implemento durare propter casum,& non deficit dispositio,sic intelligantur iura contraria & ista opinio recitatur & reprobatur in glo.ff.de annu.lega.l.seyo. Alij verò dicunt quòd semper deficit dispositio cū deficit conditio prædicta per casum,vt dicta.l.j.C.de leg.cū concor . quia de modo loquitur,non de conditione.& ista opinio recitatur in gl.
2 dicta.l.j.C.de lega.† Sed hęc opinio falsa est,quia dictiones iste quo ad,quousque,quandiu,donec,& si conditiones inducunt:& non modum.ff.de condi.& demonstra.l.pater seuerinam.§.fina. nota.ff.de ser.l.iij.ff.de excu.tu.l.de.ff.de cond.& demon.l.j.Alij vero dixerunt(& ista est vera opi.)quòd quandoque legatur cū hac conditione quoad legatarius cum hærede moratus fuerit:fit solum gratia hæredis ad hoc vt ei legatarius operas subministret vel negotia sua gerat.& hoc casu si dicta conditio deficit per casum contingentem in personam hæredis:quia moritur legatum expirat,vt.d.l.illis libertis.ij.responso. & dicta.l.seio.in princip. aut dictum legatum sit gratia legatarij tantum:& tunc aut est alimentorum & eorum fauore non expirat,sic intelligatur.l.j.C.de lega.cum suis si.&.d.l.illis libertis,in primo respon. Aliud vero legatum quam alimentorum bene expirat.Quandoque vero dubitatur cuius gratia factum sit legatum,& in dubio præsumitur gratia legatarij factum,quasi commodius possit alimenta percipere donec stat apud hæredē.Et ideo legatū hoc tertio casu non perit.text.est.ff.de annu.leg.l.annuam pecuniam.&.l. annua in principio.eo.tit.Et hæc distinctio est ipsa veritas,quam gloss.ponit in.d.l.j.C.de lega.& eam tenet Bartol.Dyn.verò. in capitul. imputari.de regu.iur.libro.vj.non approbat:imo dicit nullam esse differentiam inter legatum alimentorum:& alia legata.Sed dicit debere distingui,an conditio ista apponatur gratia hæredis, & hoc casu expiret legatum an gratia legatarij, tunc secus,an vero sit dubium,& idem.Sed eius dictum in duobus non procedit primo in eo quod dicit nullam esse differentiam inter legatum alimentorum,& alia legata.nam alia legata expirant per mortem hæredis.text.est in.l.qui concubinam.§.vxore.de leg. tertio. Secundò non procedit in eo quod dicit,quòd conditio apponitur in fauorem legatarij.Istud enim est impossibile dicere, semper enim fauore hæredis apponitur:cum facilius sit præstare hæredi alimenta in domo,quam extra domum.vt.l.iiij.in fin.de alimen.leg.&.l.ij.cum.l.sequen.ff.de in diem adie.Item testator nō grauat hæredem ad retinēdū legatarium in domo sua.sed hoc in cōditione ponit.quæ si nō impletur legatū deficit:ergo hoc totū respicit eius fauorē.Ex quibus cōcludo quo ad quæsitū propositū,ꝙ cū dictis dominabus sint alimenta relicta quousque cū Nicolao hærede habitauerint,quòd si volūt consequi istud legatum eis factum fauore eorum,non autem fauore hæredis cum administrandum ei quicquam nullatenus essent adstrictæ, consequi possunt.sicut si dictus Nicolaus viueret & cum eo habitaret, per d.l.j.C.de leg.cum si.Si autem dicunt se stare non posse, & ideo quia non possunt,ex hoc capite petunt legatum relictum in casu in quo habitare non possent priuentur legato alimētorum:& cōsequi debent aliud legatum in hunc casum relictum , purificata est enim illa conditio si habitare non potuerunt.Nec dicat quisquam non esse purificatā,quasi testator senserit cum habitare nō possent Nicolao viuente cum testator adiecerit verbum pacificè quod venit per modum qualitatis ad habitationem.vnde remoto subiecto seu substantia,id est habitandi potentia,necessario sequitur remotio omnis qualitatis,& sic habitationiis pacifice. Ex quo em̄ propter mortē nicolai habitare est impossibile cū eo ergo est impossibile etiā habitare qualificatis.s.pacifice nec alio modo cū eo habitare posse:ergo est purificata cōditio ꝑdicta & sic legatū vsusfructus dicti poderis ex capite prędicto eis debet.Est ergo eorum electio,quòd legatum alimentorum petant,an ex capite illo quia per eas non stat quo minus habitent:an legatū vsusfructus ex capite illo quia habitare non possunt. Cæterum quia in facto proponitur quòd dotes earum retraxerunt:expirat vtrūque legatum si ita est.Super secunda quæstione considerandum est,quòd dictus testator primæ nepti decedenti in pupillari ętate vel postea quandocunque substituit alias neptes superuiuentes. Alias verò postea decedentibus substituit Nicolaum prefatum quia igitur in themate pręsupponitur quòd Iacoba in pupillari ętate decessit:ad eius hęreditatem inuitate fuerunt alię suę sorores tantum:matre exclusa,vt.l.precibus.C.de impube.& alijs substitutioni.in cuius hęreditate reperiuntur,Dc.flore.scilicet. cccc. sibi per auum relicti eidē facti,si nicolaus predictus predecederet sine filijs quandocunque,qui eam prędecessit in pupillari ętate,vt in puncto pręsupponitur,dicti ergo.Dc.flore . & alia eius bona(si habebat) sunt viriliter diuidenda inter dictas eius sorores pupillariter substitutas : hereditas verò Angelę quę secundo loco decessit post dictam Iacobam viriliter debet diuidi inter alias eius sorores supestites,& matrem succedētes ei ab intestato.vt in aut.defuncto.C.ad tertul.Nam ei non fuit facta substitutio de Nicolao tantum,sed Nicolaus ante ipsam decessit: vnde euanuit oīs substō facta ei.& ideo ad eius hereditē vocant mater

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sorores(vt dictum est) viriliter. inuenitur autem in hereditate dictæ Angelæ:primo quantitas. Dc. flore. auri. & tertia virilis quæ eam tangebat de hæreditate dictæ Iacobæ.restat ergo solum videre de hæreditate dicti donati delata dicto nicolao in pupillari etate defuncto:cui est facta substitutio pupillaris,quantũ percipere debeant prædictæ dominæ Masella & Vanna, & hoc est fortiter dubitandum.nam testator in casu prædicto vbi dictus Nicolaus decederet sine filijs in pupillari ætate vel postea quandocunque,primo prælegauit cuilibet dictarum neptum.ccc.flore.auri totius residui reliquit dictas dominas massarias & vsufructuarias in vita sua donec honestè,& castè vixerint:& vitam seruauerint vidualem.Et post mortem dictarum dominarum Vãnæ & Masellæ totum podere positum in dicto plano pillæ, voluit ad hospitale misericordiæ peruenire cum certo onere(vt in dicto testamento latius continetur)& totum residuum dictæ hereditatis voluit.& iusit,quòd diuidat.in.viij.partes,quarũ quinque reliquit dictis neptibus superuiuentibus:vt vnam partem dominæ Meæ filiæ testatoris:aliam partem Magiolæ nepotibus dicti testatoris,& filijs & filiabus si tunc nõ viueret,omnia ergo ista relicta capiũtur ab impubere:ex quo pupillari ætate decesisit non ab ipso Donato testamẽti ordinatore:vt l.Pap.§ sed nec imberis.ff.de inoff.te.de vulg.& pupil.l. patris & filij ad legem falsi.l.qui fundum.§.qui filium.& in.l.in ratione.§.quod vulgo.& §.quæsitum.quia ergo hæc relicta ab impubere capiũtur, sumus in casu hoc,scilicet quando filius extraneum hæredem instituit, matrem autem,& auiam,reliquit dominas,massarias,& vsufructuarias,quid virtute talis relicti mater & auia cõsecuturæ sunt. Et istum casum determinatum non habemus in iure, sed per cõsuetudinem obtentam in curia bulg.ipse enim solum articulum illum descripsit:quando vir vxo.reliquit dominam & massariã & vsufructuariam suorum bonorum:& fauore liberorum institutorum solum alimenta sit habitura.vbi autem extranei sunt instituti:debet habere vsumfructum plenarium.vt not.in .l. prima.C.si secundo nup.muli.Hanc tamen quæstionem posuit Bartol.& non soluit de lega.secundo l.titia &c.Sed cum sunt institu
3 ti collaterales.† Mater autem relicta domina & vsufructuaria sicut directo est in casu nostro: licet ipse nihil dicat mihi videtur quòd debeant habere plenum vsumfructum.nam si fauore filij instituti inductum est,vt ista verba solum contineant relictum alimentorum:non fiet extensio priuilegij ad extraneũ.C.qui po. in pigno.ha.l.assiduis de manumiss.testa.l.si ita scriptum.&.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.C.famil.herciscl.final. ff.soluto matrimo.l.maritum.cum.l.seq.puto ex quo contra regulam iuris ciuilis fauore filiorum talis fit interpretatio:hancnõ extendam ad vllam consequentiam.ff.de le.l.quod no. de regul. iur.c.in argumẽtis.libro.vj.& ibi per Dyn. Nec enim par ratio extraneorum quantumcunque collateralium & filiorum & institutorum est,filijs enim parentum debetur hæreditas. de bon. dam.l.cum ratio.C.de cur.furi.l.finali.de libe.& posthumis.l.in suis.C.de his qui ante aper.tabu.l.vnica.non autem collateralibus,quos exheredare & præterire quis potest nisi turpibus personis institutis.vt.C.de inofficio. testamento.l.j.&.l.ij.Maximè autem in casu proposito,quia mater & auia sunt relictæ dominę massariæ,& vsufructuarie.quibus pie relinqui debet:& turbato mortalitatis ordine non minus liberorum parentibus quàm parentum liberis debetur hæreditas.ff.de inoffici.testamen.l.nam & si parentibus.in cor.vt cum de ap.cog.§.aliud quoq; capitulum. C.ad tertul.auf.non liceat not.ff.vnde libe.scripto.vnde verisimile est,quòd in vita matris propter gradus propinquitatem prædilexit testator eam collateralibus argumen.de fideicom.l.cum acutissimi.C.de institu.& substitu.l.generaliter. de lega.ij.l.cum ita ligatur.§.in fideicom.Et quòd hęc fuerit testatoris voluntas apparet quia demum post mortem dictarum dominarum Vannę & Masellę substitutos inuitatuit,vt clare patet ex verbis testamenti.ante ergo mortem earum substituti dictis dominabus infesti esse non possunt.quia igitur integre vsufructus omnium bonorum virtute dicti relicti ad dictas dominas pertinet, propter mortem Nicolai prædicti apparet quòd licet dictę dominę ex eo quod dotes earum retraxerunt:fuerunt priuatæ vsufructu dicti poderis eis dudum debito virtute relicti eis facti primo loco.Tamen cum dictos vsusfructus proprietatis bonorum hereditariorum,dictę mulieres virtute vltimi relicti prædicti eis facti in casu quo dictus Nicolaus in pupillari ætate decederet sint habituræ quòd etiam illius poderis positi in plano pillę dũ viuit vsumfructum habebunt,post mortem vero eorum ad hospitale pertinebit:si adimpleat conditionem sibi in testamento iniunctam. An autem si volunt de proprietate bonorum hæreditatis sint ali quid habituræ.Similiter dubitari potest non modicum: & prima facie & fronte dicet vnusquisque eas nihil posse percipere vel habere,quia ista verba dominam massariam & vsufructuariam (vt dictum est)non institutis filijs important relictum vsumfructum non proprietatem(vt dictum est)Contrarium est verum, & hic diligenter aduertendum.Testator enim ibi hoc casu videlicet si nicolaus eius nepos in pupillari ætate decesserit relinquit dictis suis neptibus.cc.flore.auri pro qualibet earum & totius residui suorum bonorum & hæreditatis ipsius testatoris relinquit dominas massarias & vsufructuarias prædictas dominas Massellam,& Vannam in earum vita donec castè & honeste vixerint: & vitam vidualem seruauerint,post mortem dictarum dominarũ Vannę & Massellæ de perusio dictũ podere positũ in strictu pillæ: & residuũ dictę hereditatis voluit & iusit diuidi in.viij. partes quarũ quinq; ptes voluit deuenire ad dictas suas neptes:& alias suas partes in quoscũq; alios in dicto testamẽto latius cõtinetur.viuentibus igitur dictis dominabus Massella & vanna nihil hæreditarium dictis substitutis relictum est,sed demum post mortem.ipse autem dominæ Massella & Vanna Nicolao in pupillari ætate decedente totius hæreditatis relictæ:sunt dominę
4 massarię,& vsufructuariæ,† Cum igitur significatum proprij verbi dominus importet dominium directum in dubio.vt.l j.§. qui imperpetuum.si ager vec.pe.ff.ad fil.l.j.§.diuus.& de vsufru. l.dominus fructuario.&.ff.de condi.l.dominus testamento. de lega.iij.l.si quis suos de acquiren.hæ.l.si quis mihi bona.in prin. de iureiuran.Item apud labeonem.§.si vsufru.Significatum proprium huius verbi vsufructuarius:importat vsumfructum.vt.ff. &.C.de vsufru.&.ff.vsufru.quemadmo.ca.in rubro & nigro.apparet quòd nõ recedo à proprio significatu verborũ,à quo in dubio non debemus recedere.de le.iij.l.nõ aliter.q̃ totius hæreditatis eis relicta sit proprietas,ac etiã vsusfructus.& quia proprietas & vsufr. formalis in eadẽ persona nõ possunt concurrere,tales domine habent optandi potestatem,an velint proprietatẽ,an velint vsumfructum.Et si proprietatem eligunt,non nudam proprietatem,sed plenam habere debent.text.est.ff.de vsufru. lega.l.si titia fundus.electa autem proprietate:hoc casu ex quo non reperitur quis eis viuentibus sit ipsum vsumfructum proprietati necesse dici oportet.text.est.ff.quib. modis vsufruc. amit.sub conditione. Quia igitur totius hæreditatis eis plenum dominium est relictũ inquantum optare velint dominium:apparet euidenter quod dicto pupillo sunt pupillariter substitute,quia verbum reliquit in dicta substitutione, adiectum est quotæ & vniuersitati hereditatis,trahitur ad directam substitutionem & institutionem. vt de hęredib.instituẽdis.l.his verbis nota glossa.in corpo.de heredi.& falsidi.§ si vero nulla.per Dyn. ad trebellianicam.l. cogi.§. & generaliter.& ideo ad propriam reducendo institutionem & substitutionem pupillarem,sicut institutus in parte non dato cohęrede vniuersam capit,ita pupillariter substitutus in parte quota ad vniuersam hęreditatem impuberis inuitatur.vt.ff. de vulgari & pupillari.l. cohęredi.§. finali. & ibi casus. Dico ergo dictas dominas vigore substitutionis prędictę dum viuunt, directo esse vniuersales hęredes dicti Nicolai in pupillari ętate defuncti.Nec obstat.quod dicitur dicta verba dominas massaris & vsufructuarias &c.In testamento prolata solum relictũ vsumfructum importare solere,cum non sint filij instituti quia illud concedo de plano,cum de aliquo est facta institutio pure. Si enim aliud diceremus:deriso ria esset institutio, & in vanum cogitasset testator hęredem talem instituendo, quia nihil esset percepturus si talia verba aliud quàm legatum vsufructus. importa

portarent.Sed in proposito,testator nullũ voluit esse hęredẽ viuentibus dominabus:imo eas prædilexit neptibus & omnibus a lijs substitutis.& ideo plenã proprietatem habebunt directè,taquam hæredes dicti pupilli ex substitutione pupillari. Sed tunc dicet solers inuestigator:ergo eis mortuis etiam substituti frauda ti erunt hæreditate dicti pupilli,quia si dictæ mulieres sunt hæredes dicti pupilli directò & substitutione pupillari:ergo nunquã possunt desinere esse hæredes.l.& si sine.§.sed quod pap.ff.de mino.hæreditas enim ad diem certum & incertum dari nõ potest: licet ex die incerto: & sic non ex certo: vt.l. hæreditas ex die. fl.de hære. insti.dico enim non fraudari substitutos,quia cũ testator quosdam in eorum vita instituit,post autem mortem eorũ a lios fecit hæredes:ita ista secunda institutio in causam fideicom. conuertitur:ne aliter intelligendo inuanum videatur cogitasse testator qui ad tempus hæredes non facit,& ita legendo & consulẽdo pluries tenuit frater meus dominus Bald.vt ipse refert in. d l. hæreditas ex die.licet Gulie.de cu.in.l.extraneum.C.de hæredi. insti.videatur tenere quòd imo inuitati post mortem iure directo venirent.Sed hoc impossibile est,per rationem superius allegatam. Quantum tamen pertinet ad propositum,non expedit nos hanc subtilitatem intrare:quia non fuerunt dicti substituti inuitati directo & per verbum directum ad dictam hæreditatẽ post mortem dominarum:imo per verbum obliquum & sic nõ directum quod importat fideicom.vbi directam institutionem importare non potest,sicut est in proposito.vt.d.l.his verbis.Nõ dico ergo quòd dictæ mulieres tanquam hæredes dicti pupilli: videantur post earum mortem rogatę restituere hæreditatem dicti pupilli.Restitueret ergo eam salua legitima & trebellianica matri pupilli contingente,quæ legitima(vt dixi)est tertia portio hęreditatis dicti pupilli:& trebellianica est quarta portio alterius tertiæ partis.Et has partes iure prædicta deducẽt vt.C.ad.l. fal.l. quãquam in gl.C.de inof.te.l.Pap.§ quarta. quæ autem nullam debet habere legitimam: detrahet solam quartam tertiæ partis iure trebelliani.l. senatusconsulti.Et ita dico & consulo ego Ange.

CONSILIVM CLI.

1 *Institutio & substitutio reciproca facta personis imparibus vel paribus quam habeant naturam.*

2 *Substitutio infra pupillarem ætatem an dicatur pupillaris.*

QVidam Nicolaus suum vltimum condidit testamentum,& hæredum institutionem fecit his verbis, videlicet in omnibus autem alijs suis bonis mobilibus & immobilibus iuribus & actionibus præsentibus & futuris:vbicunq; sint,& reperiri possunt.sibi hæredes vniuersales pro æquali parte instituit, & fecit,& reliquit dominam Ioannam eius matrem:& Franciscum ipsius testatoris filium. Et si aliquis prædictorum dominæ Ioannæ & Francisci hæredum & posthumorum decesserit quandoque sine filijs legitimis,voluit q̃ vnus succedat alteri:& alter alteri,& sic ipsos institutis posthumis adinuicem decedentibus sine filijs legitimis substituit. Item reliquit dictam dominam Ioan.eius matrem: dicto Francisco eius filio & posthumo hæredi tutricem & curatricem &c. Post mortem vero dicti testatoris remanserunt prædicti domina Ioan.& Franciscus hæredes prædicti. Et demum mortuus fuit dictus Franciscus impubes:& etiam in infantili ætate: & superstitibus sibi domina Ioan. & domina Antonia matre ipsius Francisci & vxore quõdam dicti testatoris Nicolai.an eidem antonie ex persona dicti Francisci sui filij aliquid de iure debetur: & quid.Et si ad dictam Antoniam pertinet & debetur trebellianica & legitima in bonis dicti Francisci sui filij &c.

DIctus punctus iudicio meo est arduus & subtilis:nec inuenio eum decisum ,nã dicta substitutio est reciproca facta personis impari
1 bus super verborum compendio. ¶ † Cuius igitur sit naturæ:nõ memini legisse.vbi autem sit sine verborum compendio:vt quia duo puberes,vel vnus pubes,& alter impubes,instituũtur:& simpliciter substituuntur inuicem vel etiam duo impuberes:quorũ alter in potestate testantis est,alter nonnullam aliam substitutionem continent dicta verba,nisi solam vulgarem.ff.de vulga. & pup.l.iam hoc iure.& eo.tit.l.lucius.&.C.de mil.te.l.in testamẽto.vbi autem sit duobus impuberibus in potestate:tunc continetur vulg.pup.in persona vtriusque vt dicta.l.iam hoc iure.Nulla ergo substitutio fideic.sed solum illa quæ directa est:sub substitutione reciproca continetur.& hoc tenuit Dy.ff.de vulga.& pupil a.l.qui duos.& ita Bart. iudicauit de facto:vt ipse refert.in.l.hæredibus.C.de impu.& alijs sub.quia igitur continetur vulgaris:sine dubio si tutor pupilli hæreditatem patris repudiauit:sola mater testatoris ad hæreditatem pupillo delatam vocaretur:exclusa prorsus matre pupilli:quia de bonis mariti eius dudum, non de bonis impuberis certatur,vt no.glo.C.de institu.& substitu.l. fina.Si autem tutor nõ agnouit nec repudiauit an sufficiat ad excludendum matrem substituto sola existentia sui hæredis,sub iudice lis est,quia dicta vulgaris substitutio, quam continet dicta reciproca:est expressa verbis generalibus,secundum Bartol. qui ita tenet in.l.precibus.& in dicta.l.lucius.Sic intelligit glossa. in d.l.lucius.& aliam consimilem quę est in.l.precibus licet non sit expressa verbis singularibus:sic intelligit illam glo.quæ est in. d. l.precibus quæ dicit,quòd substitutiones contente in reciproca: sunt tacite institu.de pupil.substi.in glo.magna. Quia igitur dicta vulgaris est expressa per additionem dicti substituti vulgaris cessat effectus existentiæ suitatis,de libe.& posthu.l.si filius hæres licet quidam dicant contrarium:& male.Et ideo si tutor non agnouit nec repudiauit:similiter locũ habet substitutio vulgaris. text.in.d.l.si filius hæres. An tũc transmittit ius deliberandi.Bar. dicit quòd sic per.l.cum antiquioribus.C.de iure delibe.quia aliũ suo beneficio tunc facit hæredem:& ideo tunc vulgaris expirat. si hæres pupilli beneficio iuris deliberandi in eum transmisso:tũc agnosceret hæreditatẽ paternam.Sed ego semper fui in opinione contraria quia liber homo cui est datus substitutus vulgaris:nunquam substitutum repellit faciendo alium hæredem suo beneficio:nisi cum conditio eius mutatur. text. est in.l.pater fami.testamento.ff.de hæredib.instituendis. Sed in proposito non mutatur conditio pupilli instituti cui datus est substitutus vulgaris. Sed dissoluitur.vt in cor. de nuptijs.§. disponat. si autem tutor agnouit nomine infantis paternam hæreditatem: quòd potuit, vt.l.potuit.C.de iure delibe. & sic expirauit substitutio vulgaris an saltem locum habeat fideicommis.prout dixi potest probabiliter dubitari,quia hunc casum non inuenio,Item potest dubitari ,quia licet hæc reciproca sit facta personis disparibus: & sic vulgarem continet in vtroque,tamen in pupillo hæc vulgaris expressa continet in se etiam tacitam pupillarem.vt not.glos. in dicta.l.iam hoc iure ergo mater testatoris substituta:non potest venire ex vulgari quæ expirauit per additionem hæreditatis vt.l.post aditam.C.de impuberũ.. & al.substitutionib.tamen veniret ex tacita pupillari comprehensa in dicta vulgari per quam pupillo succeditur & trahitur ad bona impuberis vniuersa vt .l. Centurio. de vulgari & pupillari subst.Finaliter super hoc mihi videtur de iure dicendum,quòd dicta substitutio post aditam hæreditatem contineat fideicommis. Et ideo mater cuius proxima causa est successionis ab intestato: huic pupillo succedit, & hæreditatem prædictam virtute fideicommis. restituere cogitur, detracta trebellianica & legitima, quia ambarum detractio locum habet:ex quo sub conditione fuit pupillus rogatus restituere hæreditatem.vt.C.ad legem falsidiam quamquã in glossa.&.ff.de inofficio. testamento.l.Pap.§ quarta. Ad hoc dicendum moueor. quia dicta substitutio reciproca est facta cum verborum compendio. vnde non tantum reciproca: sed etiam compendiosa est, vel reciproca habens naturam reciprocæ & cõpendiosæ cõsiderato quod nõ est simplex sed cõcepta verbis quibus fit cõpendiosa.& sic tãquã mixta sapere debet naturã suorũ simpliciũ,insti.de ac.§.ita mixta.in corpore de nu.§.& quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

constat aut quòd compendiosa continet non solum vulgarem: imo & fideicom.vt.d.l.precibus.in tex.& glo.&.l. Centurio. & no.gl.instit.u. de pupil.substi.in prin. ¶ † Nec est hic disputandũ an infra tempora pupillaris ætatis sit pupillaris directa:cum sit facta per verba cõmunia,scilicet,per verbum substituit quod est commune.vt.d.l.iam hoc iure.& per verbum succedat: quod similiter est commune vt.l.non tantum.de fideicõ.liber.ad trebel. l.restituta.§.fi.cum.l.seq.& de testa.c.raynutius.propter duo primo quia hæc substitutio fuit reciproca quæ non continet vllo tẽpore pupillarem expressam:cum est facta disparibns. vt dictum est,secundo quia etiam si esset vere compendiosa: considerato q mater est in medio,& est facta per verbum commune necne:nec est substitutus frater impu.nec aliasunt indicia ex quibus colligi posit:quòd testator voluerit dictam substitutionem esse pupillarem infra tempora pubertatis; & omni tempore iudicatur fideicom.vt nota.in.l.precibus.& insti.de pu.sub.in gl.magna & in.l.centurio.& ibi per Bar.Nec etiam obstat quòd in dicta vulgari continetur tacita pup.& sic saltem ex tacita pupillari mater testatoris debet admitti,quia tacita pupillaris non admittitur cõtra matrem:fratre impuberis non substituto.vt.d.l.precibus. Et si dicta pup.quę cõtinetur in reciproca est expressa vt.d.l.lucius. concedo,quando in ea continetur pupillaris per se:vt quia est facta duobus impuberibus in potestate constitutis.Sed quando est facta disparibus: non cõtinetur à principio pupillaris: nisi solũ tacita quæ comprehenditur in vulgari,vt no.in.d.l.iam hoc jure. quæ tacita pupillaris non admittitur cõtra matrem(vt dixi)quia non est verisimile quòd testator voluerit matrem à successione filij luctuosa excludere. Ex quibus concludo,dictam matrem pupilli dimidiam dicte hæreditatis habituram:& aliam dimidiam ex fideicom.dictam matrem testatoris percepturam.& sunt hæc de appicibus iuris.Et ita dico & consulo ego Ange.de perusio legum doc.

CONSILIVM CLII.

1 *Arbitris à partibus electis eligentibus tertium,qui postea diuersimode sententias protulerunt: vtrum tales sententiæ teneant.*

ARbitri electi à partibus elegerunt tertium:& in sententiando cum non essent concordes quilibet tulit per se sententiam discordãtem a sententia alterius arbitri.Modò quæritur an tales sententiæ teneant.

IN puncto præsupponitur, quod tertius fuit electus ab arbitris primis.

¶ † Sed an ex prouisione iuris communis:an prouisione compromissi non declaratur,ideo super hoc puncto videtur de iure dicendum quòd nisi statutum municipale disposuerit aliud; nullius sententia teneat, aut enim tertius fuit electus à primis propter eorum discodiam compellente prætore ad partis instantiam:& sic non est arbiter: sed potius concordator quidam,nec ipse habet sententiam ferre.Sed alij duo compelluntur concordare:secundum autoritatem huius tertij ita assumpti sic intelligitur.ff.de arbi.l.item si vnus.§.fi.ibi cuius autoritati preatur,& in glo.exponitur quòd solius eius autoritati parendũ est,non enim ipse iudicat:sed alij eius autoritati parere coguntur quoniam non est arbiter.vt dictum est.& hoc Barto.tenet expresse.ff.de fur.l.si dominium. Et pro hoc optimè facit eodem titul. l.si de meis.§.recepisse.Si autem fuit electus ex virtute cõpromissi:tunc arbiter est,sic intelligitur dictum Dyn.in.d.l.si dominiũ. quia partes elegisse dicuntur.vt dicta.l.si vnus.§.si in duos.& hoc casu eius autoritati seu sententiæ non paretur.sed sententiæ plurium est standum:quæ tamen alijs præsentibus lata sit.vt.l.si intres.eod.tit.Quia igitur omnes sententiæ prædictę discrepant ad invicem & non fuerunt latæ coniunctim per ipsos tres,sed seorsum vnus ab altero iudicauit:nullius sententiat enuit,vt dictum est in.d.l.si intres.& l.sicut.Et quia non tulerunt sententiam pro ut arbitrium receperunt:sententia per eos,& quẽlibet eorum lata (quia nulla)nõ facit eos functos esse officio.vt.l. quid tamen in prin.eo.tit.facit ad prædicta de arbi.innotuit.per Inn. si autẽ ius municipale aliter disponeret:ei standum est.Et ita dico & consulo ego Ang.de vbaldis &c.

CONSILIVM CLIII.

1 *Vsusfructus certæ rei relictus duobus:an expiret per mortem alterius.*
2 *Vsusfructus est seruitus personalis personæ:non portioni accrescens.*

RVsticus quõdam Chitaue angularij de tuderto: suum cõdidit testamentum, in quo inter alia reliquit domino Bernardo ceroli gentulacij de collatione,& fratri Nicolæ lipi de sancto Laurẽtio toto tempore quoũbi stabunt erunt & morabuntur in seruitio moñ.sancti Francisci:quod vocatur moñ.sancti Angeli & ad seruiendum dicto monasterio circa diuinum officiũ celebrandũ fructus & vsusfructus certarum petiarum terrarũ.Qui legatarij mortuo testatore steterunt in dicto monasterio: & ibidem moram traxerunt per.x.annos.& vsusfructum eisdẽ relictũ per dictum tempus perceperunt,postea mortuus est & decessit dictus frater Bernardus.Quæritur ergo de duobus,primo an vsusfructus sit extinctus in personis amborum legatariorum per mortẽ dicti fratris Bernardi,an cum proprietate consolidetur:& sic reuertatur ad hæredes vniuersales dicti testatoris,an vero accrescat dicto fratri Nicolæ adhuc moranti & seruienti in dicto monasterio:prout testator disposuit.

AD primum videtur de iure dicendum q̃ totaliter sit vsusfructus extinctus in personis amborum.¶ † Quia conditionalis dispositio semper expirat: nisi cõditio adimpleatur formaliter,de cõdi. inst.l.si quis ita hæreditatẽ de condi.& demon.l.meuius.&.l. qui hæredi,sed relictum dicti vsusfructus fuit factum pro toto tempore quo ipsi stabunt erũt & morabuntur in seruitijs dicti monasterij:& ad seruiendum dicto monasterio circa diuinumofficiũ. Sed istud relatiuum,quo iunctum verbo futuri temporis(vt hic fuit)importat conditionem,vt.l. sticum qui meus erit.de lega.j. Sed mortuo fratre Bernardo,non stant nec morãtur ambo ad dictum seruitium; ergo expirat relictum. Contrarium est veritas quia hic seruiendi & moram trahendi onus:non est vna conditio diuidua,sed indiuidua personis amborum adiecta, sed sunt conditiones due & diuerse singulariter cuilibet ipsorum conuenientes. aliud enim est seruitium:& mora vnius,& alius alterius ff.de solu.l.inter artifices de condi.inde.l.si nõ sortem.§.libertus. de duobus reis.l.nemo est qui nesciat.Sufficit ergo cuilibet ipsorum ad obtinendum relictum pro parte sibi contingente : operas suas præstare & in monasterio moram trahere.ff.de manu.testa.l.si fuerint.C.de condi.inser.l.pe.Et non ob.contrarium, quia conditio est impleta & formaliter in persona huius fratris Nicole viuentis,& istud est implementum (vt superius dictum est.)

¶ Super secundo similiter videtur dicendum ius accrescendi nõ habere propter duo,primò quia post legata vel relicta quæsita illis quibus relicta sunt non habet locum ius accrescendi.vt.l.j.§.fi.& ibi gl.de vsufr.accre.no.gl.de re iudi.l.ex contractu. nisi cũ portio perit & deficit, ita q̃ fingitur nunquam fuisse quęsita: saltem quo ad effectũ.vt in casu.§.si quis autẽ non implẽs.in cor. de hęre.& fal.j.col.&.d.l ex cõtractu.Sed in proposito, portio quæ deficit:nunquam fingitur fuisse non quæsita : ergo ius accrescendi cessat quia dictus vsusfructus fuit relictus cuilibet legatario rum predictorũ sub conditione coherente personę cuiuslibet eorum. Sicut est conditio moram trahendi in monasterio : & seruiendi ad diuinum officiũ. ff.de ma.test.l.titia.vnde per aliũ impleri non potest.& sic in eo ius accrescendi non habet locum, quia conditio non potest impleri adiecta persona domini Bernardi defuncti: & relictum non debetur nisi conditio impleatur formaliter: vt dictum est. ¶ † Contrarium est verum, quia

quia in vsufructu ita coniuncti re & verbis relicta portio deficit semel quæsita,& est speciale in vsufructu:quia seruitus personalis est,& accrescrit personæ non portioni.ff.de vsufru.accre.l.j.§. fin.versi.nam & admittendæ.aliàs est sub.l.idem neratius. coniũcta.l.interdum.in fi.eod.ti.& ideo non obstat.quod dictum est perire ius accrescendi post portionem acquisitam quia: aliud in relicto proprietatis est,quo casu accrescit portio portioni, non personæ.Nec obstat. quòd est legatum sub conditione quæ cohe ret personæ legatarij:& sic legatum non potest deberi nisi condi tio impleatur in forma,quia verum est quòd non debetur ipsi legatario:nisi impleat conditionem appositam.Sed bene debet cõ socio & coniuncto cui accrescit sine onere prædicto:ex quo per rerum naturam per eum impleri non potest.text.est.C.de cadu. tol.§.si aut aliquid sub conditione.versi.si vero talis est verborũ conceptio.Quod autem dixi²accrescendi ius habere locũ in vsu fructu:& deficiente portione iam quæsita non habet locum : nisi vsusfructus ad certum & determinatũ vsum pluribus sit relictus. vt.ff.de vsu.l.dominus fructuario.§.fi.vel nisi pluribus sit relicta commoditas,non autem vsusfructus.vt no.ibi glo. Quia autem in proprofito,relictus est vsusfructus non ad certum vsum consummandum:& est relictum pluribus coniunctis re & verbis: & perit vsusfructus morte huius:& conditio adiecta ei nõ potest impleri per alium:accrescit eius portio coniuncto absque onere aliquo,vt dicto ver.si vero talis est conceptio verborum. Et ita dico & consulo ego Ang.de peru.&c.

CONSILIVM CLIIII.

1 *Testatore instituente hospitale in tota hæreditate cum conditione quòd bona ei relicta non possint vendi an priuetur talibus si per rectorem alienentur.*

ANdreas Petri monaldi de castro plebis suum condidit testamentum,in quo sibi hæredẽ vtilẽ instituit hospitale misericordiæ de perusio:cum hac conditione,quòd dicta bona dicto hospitali relicta non possint aliquo modo vel aliqua causa per rectorem dicti hospitalis siue per aliquam personam vendi:alienari permutari vel donari,quod si contrafecerit cadat dictum hospitale à dictis legatis & quolibet eorum, mortuo dicto testatore rector dicti hospitalis vendidit quædam bona dictæ hæreditatis.Quęritur an dictum hospitale sit dicta hęreditate priuatum:& sic possit dictus emptor vexari in bonis prædictis &c.

SVper quo pũcto videtur de iure dicendum,dictum † hospitale non cecidisse ab hæreditate prædicta:quia testator non designauit personam cui applicari vel si contra fieret. vnde istud est nudum preceptum non ligans hæredem licet secus esset, si personam demonstrasset.tunc enim non esset preceptum nudum : & applicarentur bona ei quem designasset testator.ff. de lega. primo.l.filiusfa.§.diui seuerus secundo.Et illa verba cum hac conditione non faciunt conditionem, ex quo institutio à principio fuit pure per testatorem concepta,de manu. testamen.l. meuia. Et si diceremus hospitale priuari descenderet ad venientes ab intestato:& eam ab intestato haberent cum instituti non sint,& sic pro parte tẽporis testatordecederet pro parte testatus:& pro parte intestatus:quod est impossibile.vt.ff.de testamen.mili.l.miles ita hærede.§.& quia diximus.Concludo igitur hospitale quod se mel fuit hæres:non priuari hæreditate nec eum definere hæredem.ff.de minoribus.l.& fine.§.sed quod Pap.& per consequẽs emptorem molestari non posse.Et ita dico & cõsulo ego Ang. de perusio legum do.&c.

CONSILIVM CLV.

1 *Hæres non dicitur,cui hæreditas non defertur.*
2 *Testes an possint de nouo produci super eisdem articulis.*

IN quæstione vertente inter dominũ Micheletũ cionis de boycijs & fratres eius ex parte vna agẽtes, & Iacobum magi ex altera parte defendentem coram iudice appellationis ciuitatis castelli: super quadam appellatione interposita pro parte dicti dominij Micheleti & fratrum suorum,à quadam sententia lata cõtra eos per dominum Petrum mei de monte polliciano:scripta & publicata originaliter manu quondam ser Nicolai gregorij de ciuitate castelli:visis omnibus actis in causa principali & in dicta causa appllationis,ac etiam visis omnibus actis & actitatis dictæ causę quæ iam peremta est.Quæritur,quæ sint partes iudicis appellationis in sententiando in causa supradicta &c.

IN hac quæstione sunt plura videnda.Primò an dicti domini Micheletus & fratres probauerint se fore hæredes Alamani & Fráciscifratrũ & aliorum olim Benedicti germani dudum domini Micheleti.Secũdo an sit probata datio,assignatio,& numeratio. clxxx.flore.auri.quæ dicitur facta per benedictum prædictum in libello:anno præcedenti nouiter fuit in ciuitate castelli de mẽse iulij dicti anni.¶ Tertio,an sit probatũ, quòd guatum quod dicitur fuisse emptum per dominum Iacobum pro prædicto Benedicto fuerit dicto Iacobo derobatum nec ne. Et his ruminatis & visis lucidè apparebit quæstionis decisio.

¶ Super primo dico minime fore probatũ dictum dominũ Micheletum & fratres fore hæredes dictorum Fráciscifrancisci & Alamani.

¶ † Ratio est,quia licet velint esse hæredes : non possunt, cum hæreditas nunquam fuerit eis delata.sed domine Marcie eorum auiæ cui de iure defertur hæreditas:patruis prædictis exclusis.C. ad tertul.authenti.defuncto. quæ auia hæreditatem prædictam adiuit:vt patet publico instrumento originaliter scripto manu. N.in iudicio producto vnde si hæreditas alij est delata & adita: iam isti hæredes non sunt nec esse possunt,de acquiren.hæredita. l.is potest.Nec obstat.quòd in iudicio appellationis per plures testes est probatum quòd dicta auia dictam hæreditatem repudiauit:& hæc repudiatio dicitur fore facta antequã illa se postea gereret pro hærede,quia dicta probatio non est facta per instrumẽ ta sed per testes qui in causa appella.super dicto articulo repudiationis examinari non potuerunt,pro eo,quia ille articulus repudiationis prædictæ coram iudice causæ principalis:fuit exhibitus &testes iurauerunt super eo dicere veritatem:eo quòd iurauerunt super tota causa.vnde licet non fuerint examinati:tunc sufficit quòd iurauerunt quantum ad hoc vt ipsi vel alij super eodẽ examinarj non possint in causa appel.& hoc ponit singulariter Innocen.in.c.fraternitatis.de testi. versiculo. Item dicunt si testes iurauerunt. Et quia per Iacobum in prima instantia fuit productus articulus aditionis directo contrarius,etiam in causa appellatio.post didicita testificata:non admittuntur testes. Et est ratio, quia subest tunc subornationis timor. Et prædicta sunt vera de iure canonico quòd seruandum est in terris ecclesiæ cum iuri ciuili contradicit:vt nota.Ioannes andras.in capitul primo de regulis iuris libro.vj. ¶ † De iure enim ciuili constat quòd in causa appellatio.etiam super eisdem articulis super quibus in causa principali fuissent examinati testes:& eorum dicta publicata, possent de nouo testes produci . C. de appellation. l. per hanc in text.& glossa & ibi per Cyn.& Barto.& sic patet quòd Iacobus debet absolui super secundo an sit probata datio & numeratio dictorum florenorum,dico quòd Franciscus & Ciolæ nituntur eam probare:probando quòd dominus Iacobus fuit confessus præsente parte in domo domini syndici anno præcedenti nouitatem castelli se habuisse à dicto benedicto dictam quantitatem floreno.alios testes nõ inuenio quicquam effectuale dicere. Et de iure isti probãt istam confessionem.ex qua insurgit datiõis ,pbatio & cõsignatiõis.vt.l.Publia.§.fi.ff.depositi,licet secus esset in eo q̃ ageret ex mutuo naturali, asserẽdo se numerasse pecuniã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non probaret per simplicem confessionem rei de recepto,& sic si probaret de mutuo ciuili non sufficeret sibi quia agit ex naturali & probant ciuile.vt not.Spe.in ti.de teste.§.j.versi.sed pone egi contra te.Sed licet ita probare nitantur:in effectu eorum dictum non releuat vnum denarium . Ratio est:quia in libello deducitur numeratio facta de anno ante nouitatem de mense Iulij dicti anni.vnde ex ea numeratione agit.sed dicti testes non probant:quod Iacobus fuerit confessus se habuisse de dicto mense Iulij.Quia ergo agentes se constrinxerunt ad numerationem factam certo & determinato tẽpore:illam probare debuerunt.tex.est.ff.de nego.gest.l.eum actum facit. C.de proba.l.matrem tuã:& optimè etiam facit.ff.de insti.l.habebat.ff. de re.iur. 1
l.diuus.vi bonorum rap.l.prætor.§.decedere.de adulte.l. denunciasse.§.quid tamen.Ex quo concludo quòd quia non probant numerationem in libello deductã quòd absolutio sequi debeat.
¶ Super tertio dico quòd parum prudenter in prima instantia quæ iam perijt cuius acta merita causæ respicientia sunt:attestationes & confessiones in alia instantia fidem faciunt.vt not.plenè Barto.ff.iudi.sol.l.cum lite mortua,fecerunt actores articulari.in.xxviij.c.quod incipit.Item quod publicum & notorium est,&c.Quod nicolaus nescit tempore dictæ nouitatis derobauit dictum Iacobum:de tanta quantitate guati, quantam quantitatem guati ipse Iacobus emerit pro beneficio prædicto,& nomine ipsius benedicti:pecunia habita ad mercandum mercantiã Guati. Et insipienter etiam dictus Iacobus hoc negare quia debuit confiteri.vnde negando non potuit postea se niti ex positione negata vt no.Spec.in tit.de po.quia in libello,cuius assertioni debet stari contra agentem vt .C.de lib.causa.l.cum precum . & C.de omni agro deser.l.rura.lib.xj.Continetur quomodo inter dictum benedictum & Iacobum,actum & conuentũ fuit quòd lucrum & damnum ex mercantia proueniẽs:est etiam solius Benedicti.vnde si robaria fuit facta dicto Iacobo de guato : periculũ dicti benedicti est.Non enim tenetur Iacobus de vi maiori: qui est casus fortuitus cui resisti non potest.ff.loca.l.si merces .§. vis maior.nisi sibi illata fuisset ob eius inimicitias,vt ea .l.§. culpæ. quod in dubio non præsumitur dolũ cõmittere aut culpã,& qui dolũ aut culpam allegat:ipsam probare debet vt.l. quoties.§.qui dolo.coniuncta glo.sua.ff.de proba.quæ culpa hic non probata vllo modo licet:tamen non posit se niti ex dicta positione negata:tamen si probatur dicta positio per testes agentium:probationibus testium Iacobus vti potest. Satis autem testes dicti domini Micheleti dictam robariam probare nituntur. Et etiam iudex ad instantiam Iacobi interrogare eos potest:si contenta in dicto capitulo.xxviij.vera sunt vt.l.ampliorem.C.de app.in glo.super verbo adimplere.de fide instr.cum Ioannes hæremita.& ibi per Inno.Et responderunt vera esse:quia aliud dicere nõ possint ex quo ita articulati sunt & eorum articulos per iuramentum de calumnia firmauerunt.de infami.l.ictus fustium,in glossa.& de testi.c.sicut immediate dictus Iacobus poterat vti dicta confessione:per quam euidenter constabit Iacobum absoluendum , cũ periculum dictæ robariæ ad dictum Iacobum non pertineat,ex quibus omnibus concludo,partes dicti iudicis esse in pronunciãdo malè appellatum:& bene iudicatum. Et ita dico & consulo ego Ang.de vbal.legum doc.&c.

CONSILIVM CLVI.

1 *Confitens recepisse ducenta nomine precij domus quæ eidem restituere promisit:si venditio nulla esset,quando ei restituere teneatur.*
2 *Æquitas canonica in terris ecclesiæ seruari debet.*

DOmina Angelina olim Angelucij de medicis de tuderto,promisit & conuenit pacto Monalducij vendere domos suas & olim Iacobutij sui pro.cc.flo.quos confessa fuit ab eodem habuisse & recepisse,& dicta domina in causa quam habet cũ filijs guidoncij succũberet : ita quòd non posset vendere dictam domũ promisit restituere dictos.cc.flore.Modo cõtingit quòd eas vendere non potest, petuntur ab ea.cc.flore. Opponitur per dictam dominam quòd ad ipsorum solutionem non tenetur, quia nunquam ei numerati vel traditi fuerunt.& probat per testes quòd tempore confessionis de recepto nullæ pecuniæ numeratio interuenit.Et hoc obijcitur per dictam dominam elapsis temporibus de iure ciuili introductis:ad proponendum querelam nõ numeratæ pecuniæ.Quæritur igitur,an solutio vel cõdemnatio sequi debeat &c.

VIdetur prima frõte dictam dominam Angelam cõdẽnandam in dictis.cc.flor. 1
¶ † Primo, quia tempus proponendi dictam querelam est lapsum,quo elapso non auditur accipiens, de non numerato.l.in contractibus.& auten. hanc auten.querelam. C.de donatio.causa mort.l. vltima.& auten. ibi posita.
¶ Secundò,quia dicta confessio fuit in scriptura redacta : vnde oppositum eius quod est in confessione deductum:non potest probari nisi per scripturam.C.de non nu.pe.l.generaliter.
¶ Tertiò,quia in pœnam videtur adiectum,vnde si habuerit pecuniam,siue non,& siue eius interfit,siue non.eam rem sibi vendi pœna peti potest,quia in contractibus cum pœna inseritur:nõ inspicitur,an interfit.de verbo.obli.l.stipulatio ista.§.alteri.si quis cau.l.si seruus.§.si plurimum.de verbo.oblig.l.ij.§.item si in facto in glo.¶ † Quartò,quia licet testes probent quòd tempore confessionis nulla fuerit numerata pecunia:tamen non videtur sufficiens probatio:licet enim non receperit:tunc potuit antea recepisse, & hoc videtur importare plusquàm perfectum tempus in confessione deductum,scilicet illa verba habuisse, & recepisse:quæ verba tempus plusquam perfectum significant & demonstrant.In contrium facit,quia cum exceptio non numeratæ pecuniæ obijcitur illi qui dicit pecuniam numerasse obijci potest perpetuo,quia tunc obijcitur sibi de dolo in quo versatur,cũ scire se debeat non numerasse pecuniam:ex quo de sua numeratione agitur,de qua non potest prætendere rationabiliter ignorantiam.ff.pro suo.l.fi.& hoc de æquitate canonica:licet secus , vbi non opponeretur ei qui numerasse negatur.Sed alteri qui potest numerationem de qua quæritur probabiliter ignorasse:quia tunc in nullo dolo versatur,quia dicta exceptio non causatur tunc à dolo petentis,& ideo contra eum canonica æquitas nõ versatur. Sic intelligo notabiliter Dy.dictum de regu.iur.locupletari . & dictum Innocen.de immu.eccle.quia plerique.& quòd no.argumentũ de sol.c.vltimo.lib.vj.& hoc dicere voluit glo.ff. mandati.l.si fideiussor.§.in omnibus quòd lata sententia dolo petentis solutionem indebiti prætextu sententie repetit.& hoc etiam senserunt Ia.de ra.Pe.bel.& Cy.vt ipse refert.C.de condi.inde.l.j.
¶ † Æquitas ergo ista canonica in terris ecclesiæ in quas habet temporalem iurisditionem seruanda est,not. Ioan.and .in.c.j.de regu.iu.libr.vj.Nec ob.quòd probatio sit per testes,vnde non videtur sufficere:quia imo sufficit,cum confessio non emanauerit in scriptis,licet enim in scriptura fuerit redacta confessio: nõ tamen in scriptis dicitur emanasse quia tunc dicitur actus celebratus in scriptis.cum hoc agitur vt non aliter valeat:nisi inde scriptura fiat.C.de fide instrumen.l.contractus.in text.& glo. in verbo.in scriptis.hæc enim scriptura ad rei gestæ probationem confecta est:vt dicatur in scriptis emanasse.ff.de pignorib. contrahitur. Item non obst.tertium,quòd pœna exigitur licet non interfit:concedo enim licet semper verum non sit. Sed in proposito non est per modum pœnæ:sed videtur interesse damni contingẽtis:quod prætenderet potius si soluisset pro pretio vẽditionis futuræ dictarum rerum dictam pecuniam . & ideo leges in contrium allegatæ non obstant,quia alius casus est,vt patet in.l.in cõtractibus.de eo qui promisit soluere pecuniam sicut & hic fecit: abijci ergo potest exceptio prædicta.Item nõ obstat quarta obiectio , quia ad tempus confessionis verba illa habuisse & recepisse referuntur., & nisi fieret talis relatio non posset dixi quòd magis ad vnum tempus : quàm ad aliud referuntur . Et si dicta negatiua non esset eo arctata loco vel tempore : vnde per naturam quasi impossibilis esset eius probatio.C. de probationibus lege actor . & quòd ad tempus confessionis fiat relatio, est casus secundũ Bar.ff.de ver.ob.l.si ita sti.§.grisogonus.Ex quibus concludo,q̃ si probationes prædictæ factæ sunt vt superius dictum est:quòd dicta domina venit absoluenda.Et ita dico & consulo ego Ang.de perusio &c.

CONSILIVM CLVII.

1 *Interdictum possessorium:an possit intentari contra illum qui non spoliauit,vel causam non habuit à spoliatore.*
2 *Iudicium agitatum per non habentem potestatem:nullum est.*

IN prædicta quæstione vertente inter cõmune castri catalij ex parte vno agẽs & dominam Eglientem ex parte altera defendentem tria puncta iuris examinanda sunt. ¶ Primò,an iudiciũ possessorium quod intentatur in libello dicti communis:potuit intentari contra dominam Eglientem : quæ ex forma libelli non spoliauit dictũ cõmune possessione domus in libello contentæ & confinatæ,nec causam habent ab illo qui primo loco dicitur spoliasse. ¶ Secundò posito quòd dictum iudicium potuerit intentari cõtra eã:an sit factũ per personã legitimã tã ex parte acto ris quã dictæ dominæ cõuentæ. ¶ Tertiò, posito pro constanti, quòd personæ litigantes sint legitimæ vel etiam quia per principales:acta ratificentur quod fieri potest,vt.ff.de iud.l.licet. Quæ sint partes iudicis de causa cognoscentis in sẽtẽtiando diffinitiuè. Super primo cõsidero, q̃ quando agitur contra possidentẽ, qui non spoliauit interdicto vnde vi:si tunc iudicium nõ proce 1
dit licet possessor in vitium succesierit,quoniam contra singularem possessorem nõ competit etiam à deiectore causam prætendentem.ff.de vi & vi.ar.cum à te.† Et si illud interdictum non proponitur(quia hanc habet naturam)vt nõ detur nisi contra deiectorem:ita nec etiam contra talem successorem in factũ actio succedẽs in loco dicti interdicti proponi potuit:licet quidam dixerint contra,& malè,vt refert Inn.de restitu.spo.cum ad sedem in gl.quæ incipit nec etiam fuit spoliator.circa princ.dictæ glo. Quandoque agitur cõtra talem singularem successorem & malefidei possessorem:& in vitium succedentem condictione ex canone.sæpe de restitutione spolia. & hoc casu potest cõueniri sue cessor singularis si habuit immediatè causam à successore , sed si non habuit causam immediate sed mediate : tunc conueniri nõ potest ex illa decretali.Sed si aliquis ex medijs successoris habuit bonam fidem:fuit purgatũ vitiũ malefidei in persona illius possessoris qui possesionem adeptus est bonafide. Sed si omnes medij possessores sunt malefidei,& similiter qui nunc reperitur possidere:cõtra quem agitur est malefidei,competit cõdictio ex decretali illa contra hunc possessorem vltimum,etiam si antequã ad eum possesio peruenisset per mille manus malefidei possessorum ambulasset.Et ita tenet Inno.in.d.c,sæpe.in glossi.magna in versicul.& videtur posse dici & generaliter.coniuncto versi. seq. quæ incipit:si autem vnus de medijs possessoribus. Quandoque vero agitur contra singularem successorem:non tanquam in vitium succedentem.Et tunc non porrigitur ad eum condictio ex illa decretali.vt ibi patet in litera.Alio ergo tunc remedio opus est.Sed quod sit illud in dubium:potest reuocari.Quidam enim dixerunt quòd in rebus ecclesiæ habet locum remedium canonis.vij.quæstione.j.reintegranda.Sed hæc opin.reprobatur:quia nihil specialitatis est in rebus ecclesiæ quo ad hoc vt intẽtari possit:plusquam si res ad alium quam ad ecclesiam pertineret.vt no. Innocen.in dicto.c.cum ad sedem.in glossa prædicta.vnde veritas est, si quis spoliatus est ab aliquo solo dolo interueniente vel metu:& per hoc cõueniri potest actione quod metus causa.quæ est in rem scripta & concomitatur possessorem: vel etiam actio ne de dolo quòd tunc cõueniri potest ex canone illo.Et his duobus casibus locum habet remedium illud,vt not.Innocen.in .d. c.cum ad sedem,in gl.prdicta in versicul.Sed nos hic non dicimus:idem tenet in.d.capitul.sæpe.in fine.Extra hos casus non habet locũ nec inuenio remediũ simp.possessori contra talẽ singulam possessorem bonam fidem habentem.Esset ergo tunc agendum petitorio.Porro si malam fidem haberet:etiam si spoliatus non potest probare de sua iusta possessione:tamen sibi ad eam recuperandum prodita sunt remedia,scilicet condictio ex.l.si colonni.C.de agri.& censi.& officium iudicis, & condictio triticaria, & conditio incerti.vt not.glossa.C.de furt.l.fina.§.sed cum in secundam.in versicul.furtiuam.& eodẽ.titul.l.in ciuile.in glo.quæ incipit.Sed quid si erat. In pposito autẽ nostro:asserit in libello commune spoliatum.nec dicit per vim ablatiuam vel compulsiuam.vnde est generalis & sub verborum generalitate comprehendi posset actio quod metus causa.tamen in processu nihil est articulatum nec deductum de metu:sed spoliatione simplici. Et asseritur quòd imo contra dictam dominam proponi poterat dictum possessorium iudicium de iure canonico scilicet.c.sæpe. & canoñ.reintegranda.& ad hęc iura se retulit:ex quo ita declaratur.ff.de iudi.l.si quis intentione ambigua. Ex quibus concludo quòd cum actum sit contra eam vt mala fide possidentem & in vitium succedentem:quòd propositum intelligitur remedium illius decret.sæpe.quæ in hũc casum directo prouidit,& maximè quia declarauit & etiam in fin.libelli actor concluſit,quòd prædicta sibi fieri petebat omni modo:& iure quibus melius fieri poterat. ¶ Super secundo dico,dictum iudici fore non ordinatũ legitimè:prout ex actis mihi constare potest.Nã inuenio negatũ a gẽtem pro parte cõmunis esse syndicũ cõmunis:& de mandato non constat:per ea quæ videbimus. Ex hoc exemplo falsi procuratoris reddit iudium nullum retro. C.de procu.l.licet.ff.de iud. l.licet.Item inuenio quòd ser Ludouicus cechi tanquam procu. substitutus Laurentij Philippi proposuit actionem:& lis contestata est,nec apparet de mãdato primo,nec de substitutiõe:an facta sit & an fieri potuerit.Et deinde inuenio quòd ser Lucius syndicus nomine dicti communis:obtulit in iudicio positiones cõtra dictam dominam:& contra Vannucium carucie eius curatorem.Ex quo apparet quòd dictus syndicus asseruit eglientem esse & fuisse retro minorem xxv.anno.cuius assertioni stari debet contra se,vt.l.cum precum. C.de li.causa.&.l.tuta.C.de omni agro.de ser.li.xj.Et deinde inuenio positiones productas per dictum ser Ludouicum nomine dominæ & eius procuratoris,volente & consentiente dicto Vannucio. Si igitur dicta domina fuit & est minor,iudicium agitatum vsque ad contest a. inclusiue per procuratorem est nullum,vt lege clarum. C.de auto. præstan.&.l.cum & minores.C.si aduer.rem iudi. & omnia acta facta postea successiue per dictum procuratorem absque cõsensu dicti procuratoris:similiter nulla sunt:nisi procu.prædictus fuisset per dictam dominam constitutus volente & autorante procuratore suo:cuius cura esset ad hæc sufficiens, vt nota. glossa.C. de procu.l.neque tutores.† quia igitur iudicium est nullum cũ sit agitatũ per non habentem potestatẽ seu mandatũ à communi:& per nõ legitimã personã ex parte agẽtis,apparet q̃ partes iudicis sunt in pronunciando omnia acta & actitata in dicta causa fore nulla adiecta causa: quia per personas non legitimas acta sunt.Si tamen de dictis mandatis constare posset per quæ fraudari posset dictum iudicium tanquam rite factum,vel etiam ratificarentur acta per dominos principales,quod etiam fieri potest vt dixi,tunc videri oportet de dicto tertio puncto: quæ sunt partes iudicis in absoluendo vel condemnando diffinitiuè, pro cuius vltimi puncti decisione præmitto quòd is qui agit possessorio,non habet necesse se adstringere, nec etiam declarare cogitur quod possessorium in specie intentaticum si declaret imputet sibi:& si ineptam proponit succumbit,vt nota.Innocen.in dicto capitul.ad sedem in glossa.prædicta in versicul . nec est contra . de iudi.dilecti.¶ Nunc ad propositum descendo & dico quòd actor declarauit , positione causæ se agere ex canone reintegranda. Et illud non competit ex decre.sæpe.& illud dicto competit attento tenore libelli ,in quo agitur contra eam vt malefidei possessorem vt in vitium succedentem.debuit ergo probari primo spoliatio facta per Chærellum de sancta seuerina: & Margaretam eius concubinam , vt in libello asseritur . Deinde debuit probari, quòd medij possessores fue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt malæ fidei: & etiam quòd dicta domina Egliente fuit: & sit malæ fidei, vt not. in d.c. fæpe. Et attẽdendum, quia nõ sufficit eos possedisse mala fide hac ratione tantum, quia sciebant aut saltem scire debebant rem esse cõis: sed debet esse mala fides in hoc, quia sciebant cõmune spoliatum esse vt aperte ostenditur recte intuenti, in. d.c. fæpe. Sed neutrum prędictorum inuenio probatum. nõ enim est probatio prædictorum cotherelli & Margaretę nisi per vxorem Menegucij de cõtractu examinatam super. xij. articulo dictã spoliationẽ deducẽte: quæ spoliationẽ non probat, sed solũ introitum in dictam domum. solus autem introitus spoliationẽ necessario non infert: etiam si fiat contra domini voluntatẽ qui potuit intrare ex alia causa: quàm spoliandi. ff. de acqui. re. do. l. iij. de iniur. l. j. iniuriarum. §. si quis me. alij verò testes pro parte communis examinati super. xj. articulo dictã spoliationem nullo modo probant. Item non est probata mala fides omnium possessorum, & potissimè huius dominæ Eglientis per aliquem testem, ex eo quod non est deductũ nec articulatũ quòd medij possessores & dicta domina egliente sciuerũt, vel saltem scire debuerunt spoliationem factam de dicta domo, quod est necesse (vt superius dictum est) sed simpliciter articulatum est de mala fide: & quòd successerunt. etiam iniustam debitam possesionem, spoliationem, priuationem occupationem & possesionem domus occupauerunt & detinuerunt mala fide indebitè, & sine aliquo iusto titulo: & contra voluntatem communis: vnde hæc omnia incompatibilia sunt, scilicet quòd medij possessores possederunt indebitè, & iniustè, mala fide, & sine titulo, & contra voluntatem communis, non tamen erant malę fidei ex hac causa, quia scirent commune spoliatum, poterant enim scire rem esse communis: & ignorare spoliationem. Item quia dicta domina Egliente probauit per plures testes de bonafide & de titulo suo, quia hæres patris est, licet hic titulus pro hærede in suo non sufficens quo ad vsucapionem, vt. l. prima. ff. pro hærede. Ac etiam probatur quòd pater dictæ Eglientis eam tenuit. titu. pro dote: & sic in dubio prę sumitur bona fide possedisse. Ex quibus cõcludo ponendo pro cõstanti quòd fuerit iudicium agitatum per personas legitimas ex istis rationibus, potissimè ex defectu quarundam aliarum probationum, quem defectum nõ refero: quia non expedit, sed partes iudicis esse debent, quòd debet diffinitiuè absoluere dictam dominam Eglientem à petitis: & victum victori in expensis legitimis condemnare. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

lucratus tertiam partem dotis & mobilium promissorum. Non ob. quòd termini appositi in instrumento dotali, nõ essent elapsi & quid iuris. Viso dicto instrumento dotali est verum, quòd nostra cõsuetudine. xl. an. & citra & ante tẽpus & tẽpora dicti statuti: & postea sunt cõsueta fieri & fiunt, q promittẽs dotem & mobilia dotalia promittit tertiam partem dotis cum omnibus mobilibus soluere in die nuptiali, scilicet quando maritus eam pro sua vxo. duc. ad domum suã pro sua vxore. Aliam tertiam partem dictæ dotis promittit dare vsque ad vnnũ annum inchoandum à dicta die nuptiali: & reliquam tertiam partem ex tunc ad alium annum secuturum. Ita quòd dicta dos soluatur intra duos annos à dicto die nuptiali: & dicti termini fuerunt appositi in dicto instrumento dotis & mobilium: de quibus est sermo &c.

CONSILIVM CLVIII.

1 *Pater dans filiam nuptui & pro dote mille promittens soluenda infra quinque annos: an per hoc mar. lucretur partem dotis mortua vxore ante perfectam solutionem.*

2 *Statutum lucrum concedens, directè iuri communi contrariatur.*

QVòd si aliquod matrimonium fuerit solutũ morte mulieris sine filijs q maritus lucretur tertiã partem dotis & mobilium. Itẽ statuimus si aliquod matrimonium fuerit vel fuit solutum morte mulieris liberis non extantibus: ita q dos veniat: & in casu restitutionis q maritus lucretur tertiã partem quam restituere nõ teneatur. & nullus pro dicta tertia parte in aliqua curia ciuitatis vrñ. audiatur: nõ obstante promissione facta de restitutione dictę dotis nec alia causa vel testamento & nõ obstante aliquo supra, & infrascripto & alio iure canonico vel ciuili.

1 QVidam nomine. P. filiam suam † maritauit cuidã nomine. B. pro cuius dote & mobilibus, promisit mille: & mobilia dotalia, fuit cõtractũ matrimoniũ inter prædictos per verba de præsenti & carnali copula cõsummatũ: & steterunt adinuicem per. vj. menses. Et est verũ quòd ante promisionem factã de dote & mobili actum fuit quòd nõ peteretur ex tunc ad certos annos: nõ obstante promisione quę fiet. demũ fuit disolutum matrimonium mortæ mulieris sine filijs. Modò quæritur, nunquid maritus fuit

2 Iso puncto prædicto videtur de iure dicendũ, partem dotis lucro viri nõ cedere: sed solum partem mobiliũ dotalium promissorum. † Ratio est quia dictũ statutum tãtum lucrum viro cõcedens, est directè contra ius commune, vt. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. & l. dos à patre profecta. C. sol ma. quasi per totũ. stricte ergo & proprie intelligẽdum est, vt. l. cõstitutionibus. ad muni. & l. quicquid astringendæ de ver. ob. per doct. in l. omnes populi. & in. l. cunctos populos & extra casum suum: & in eo statutum nõ est trahendum ad aliquam consequentiam, vt. ff. de leg. l. quod verò. ff. de reg. iur. lib. vj c. quæ à iure. ¶ Sed statutum non cõcedit lucrum viro in dote: nisi in eo casu in quo dos esset in casu restitutionis, quo casu solum sibi tribuit exceptionem: & vult quòd ipsa tertia parte vexari non possit. Cum ergo dos hic nõ fit nec vnquam fuerit in casu restitutiõis: statuti verba deficiũt: & sic eius dispositio. sol. ma. l. si vero. Nõ ergo cõsuluit statutum viro super dotis parte petenda: sed solum super tradita nõ restituenda, & sic cum sit casus omissus remanet dispositioni iuris cõmunis. de libe. & posthu. l. commodissimè. Sed de iure cõmuni constat maritum de dote nihil lucrari: cum nõ est appositum preciũ de dote lucrãda (vt superius dictum est) ergo tale lucrum ad virũ hoc casu nõ pertinet. lucrum autem mobilium dotalium, non est dubium quòd habere debet, sic enim lex lata est: vnde seruanda, qui & à qui. l. prospexit. C. de fur. ancillæ, & illud preciũ huic rei impedimento nõ est. Et ita dico & cõsulo ego Ang. de perusio leg. doct. &c.

CONSILIVM CLIX.

1 *Hæres si decapitetur: ad quem deueniant eius bona stante testamento patris &c.*

2 *Grauatus de restituendo in alicuius conditionis euentum si alienauerit aliquid de bonis restitutioni subiacentibus, quando possit alienationem impugnare.*

3 *Substitutio facta alicui si liber non susceperit: cito expirat liberis susceptis.*

4 *Relictum factum alicui si monasterium ingressus fuerit: an ei debeatur si statim post ingressum exiuerit.*

5 *Substitutio directa facta puberi filio in codicillis, non obligatur.*

1 Onradus alberti de pisis, duos habens filios Franciscum & Guidonem suum † cõdidit testamentum solenniter, in quo testamẽto quibusdam bonis suis inter ipsos filios suos diuisis. ipsos Franciscum & Guidonem suos filios æquis partibus sibi hæredes instituit, deinde in dicto testamento dictis suis filijs substituit in hunc modum, videlicet. Item reliquit voluit & mandauit, quòd si alter ex dictis suis filijs moreretur in pupillari ætate substituit morienti superuiuentem, & sic ipsos adinuicem substituit. Item voluit & mandauit quòd si dicti sui filij ambo morerentur sine filijs ex eis descendentibus legitime, vel filij eorum non obst. alijs filijs vel nepotibus prædictorum franciſci vel guidonis, vel non facerent testamentum valiturum in sanitate corporis q

ris quòd medietas prædictorum eorum bonorum deueniat & deuenire debeat in dictis casibus. videlicet quãdo nullus de prędictis Francisco & guidonis, nec de eorum filijs supereſſet. vel quando nullus supereſſet & non faceret testamentum in sanitate corporis, vel etiam & si facerent quando paterentur in infirmitate & commode & de domo exire non possent: deueniat & deuenire debeat ad hospitale mercatorum de pisis. & alia medietas deueniat, & deuenire debeat ad hospitale artis lanæ de pisis. Et voluit & intellexit quòd infirmitas prædicta quando testarentur in infirmitate intelligatur quòd essent ita grauati quòd de domo exire non possent. Post hoc decesit dictus guido in pupillari ætate nullis ex eo existentibus filijs superuiuente sibi dicto Conrado testatore prædicto suo patre, & superuiuente dicto Francisco suo fratre. Post hoc autem dictus Conradus suos condidit codicillos. inter cætera in hunc modum videlicet. Item reuocauit & annullauit legatum supradictis hæredibus factum in dicto testamento. & sibi hæredem vniuersalem instituit Franciscum eius filium. Et si dictus Franciscus decesserit sine filijs: substituit hospitale mercatorum: & hospitale artis lanæ de pisis. Item fecit & elegit & nominauit vnà cum alijs fideicõmissarijs relictis in dicto testamento Antonium & Ioannem præsentem: cui dedit plenam licentiam &c. Et prædictum testamentum confirmauit & ratificauit in omnibus alijs in dicto testamento contentis. Actum pisis in domo supradicti Conradi: præsentibus Stephano petij Paulo luce Ioan. Bart. gul. angeli testibus rogatis & vocatis à dicto Cõrado. ego Lapus Ioannis de pisis autoritate imperiali notarius &c. Post prædicta decesit dictus Conradus superuiuente ei Francisco eius filio & hærede Conradi prædicti. qui Franciscus post mortem ipsius Conradi apprehendit hæredi. & gesit se pro hærede Conradi prædicti. & multa hæreditaria bona distraxit. Multaq; emit. quas distractiones, & emptiones rectores dictorum hospitalium ratificãt, & ratas habere volunt. Qui Franciscus in sanitate corporis suũ condidit testamentum: & certos sibi hæredes instituit. Deinde dictus Franciscus propter certum delictum per eum commissum extitit condemnatus in amputatione capitis: & omnia sua bona fuerunt communi pisarum publicata. & incontinenti lata sententia capitali contra Franciscum prædictum facta fuit executio sententiæ. & dictus Franciscus extitit capite amputatus & mortuus fuit nullis existentibus filijs, vel nepotibus, vel alijs descẽdentibus ex Francisco prædicto. modò quæritur visis prædictis, ad quem bona quæ fuerunt dicti Conradi, & remanserunt in eius hæreditate, & peruenerunt ad dictum Franciscum filiũ & hæredem Conradi prædicti debeant peruenire & pertinere. videlicet vtrum ad commune pisarum: vel dicta hospitalia substituta in dicto testamento: & dictis codicillis dicti Conradi. & pro qua parte debeant ad ipsum cõmune pertinere. & pro qua parte ad dicta hospitalia. Et quid iuris in prædictis, visis puncto prędicto & alle. vtriusque partis &c.

2 EX hoc igitur themate plura dubia oriuntur. ¶ Primò. an bona distracta in suam legitimam cõputẽtur. ¶ Secundò. an ex quo sine filijs est defunctus virtute substitutiõis: hospitalia ad dictas hæreditates vocentur. ¶ Tertiò si vocantur. an dicta hospitalia patiantur detractionem legitimæ trebellianicæ: circunscriptis codicillis vel etiam testamento. ¶ † Circa primum est attendẽdum, quòd quandoque grauatus de restituendo in alicuius conditionis euentum, ante eius essentiam alienat aliquid ex bonis restitutioni subiacentibus: & demum exeũte conditione fideicom. no vult alienationem ratam habere sed eam impugnat. qui autem alienauit vult eam validam esse: & dicit bona alienata debere in suam portionem imputari. Et tunc quid iuris sit glos. variauerunt. vt plenè no. in. l. Marcellus. §. res quæ ab treb. C. ad treb. authen. contra rogatus. C. communia de leg. l. fi. & authen. res quæ. in cor. de restit. & ea quæ parit. §. quam ob rem. & quia iste non est casus noster: ideo circa huiusmodi articuli decisionem non insistam. Quandoque fideicom. non impugnat: sed vult alienata imputari in portionem alienantis contingentem. & hoc casu nulla est opi. sed secundum omnes fit talis imputatio. vt no. glo. in. d. §. res & iste est casus noster. quia rectores hospitalium hoc volunt. De secundo. an sit substitutioni locus: potest in dubium reuocari. & arguo primo quòd non. Testator enim substituit sub duabus conditionibus copulatiue scilicet si nullus supereſſet & non faceret testamentum: requiritur ergo cõcursus dictarum conditionum. Nec videtur sufficere alterã impleri. ff. de condi. insti. l. si hæredi plures. de cond. & demon. l. si pu. de hære. insti. l. si te solum. in fi. de re. du. l. si is qui. §. vtrũ. debet enim conditio impleri in forma. vt. l. meuius &. l. qui hæredi. de cõditi. & demõ. coniuncta. l. si quis ita. de condi. insti. Sed hic non est impleta cõditio sub qua facta est substituto. Ex quo Franciscus condidit testamẽtum: ex quo euacuauit substitutio. nec videtur huic opi. obstare quòd dictum testamentum factũ est irritum secuta capitali sententia. vt. ff. de iniu. te. l. si quis exhe redato. §. irritum. de pœnis. l. quidam sunt serui. & insti. quibus modis. te. infir. §. alio autem modo. licet enim efficiatur irritum tamen à prin. fuit aliquod: & habuit testamenti diffinitionẽ aliàs impossibile esset quòd constitueretur irritum: nisi à prin. tenuisset. vt. l. nam & si sub conditione. §. post defectum. ff. de iniu. testa. Sifficit ergo testamentum esse factum: licet factum non duret. quia testator ad initium se retulit. ex quo in conditione posuit si non facerent testamentum: ergo sufficit factum esse: licet non duret factum. C. de insti. & substi. l. si quis hæredem. vbi videtur. ¶ Pro hac parte facit. ff. loc. l. si maritus. &. l. si quis domum. † Idem videmus in substitutione facta alicui si liberos non susceperit: subsecutis enim filijs substitutio euanescit: licet postea moriantur. C. quando dies leg. ce. l. cum vxori. & facit. ff. ad treb. l. hæreditatibus. in prin. ff. de insta. l. quid ergo. in fi. prin. ibi ad initium nuptiarum se retulit &c. igitur in proposito. Ex quo testator in conditione priuatiua & substitutionis impeditiua inspexit. & desinauit solam testamenti factionem: sufficere videtur ad impediendum substitutionem prædictam: quòd valuerit testamentum tempore quo factum fuit: licet postea irritetur. sicut videmus in simili primum testamentum tolli per secundum: ex quo adiri potest hæreditas de iure ciuili. sufficit certe testamentum validum cum fit. & illo tempore posse hę reditatem adiri, si poneremus testatorem tunc mortuum: licet postea irritetur: vt. ff. de iniu. testa. l. cum iusto. vbi etiam videtur casus in hac parte. Testamentũ enim primum videtur habere hanc conditionem: vt demum valeat si non fiat secundum sufficit ergo tale testamentum fieri: quod saltem valeat per momentũ. vt ibi. Ita igitur in proposito videtur sufficere: ex quo valuit per momentum temporis. & facit ad idem insti. qui. mo. te. infir §. posteriore. ff. ad trebel. l. si quis priore. Et quia ex quo conditio priuatiua seu substitutionis impeditiua est ipsum facere testamentum, solum factum videtur denotari. nõ autem aliquod iuris ministerium. vt. l. quid ergo. § quod autem. ff. de insa. Idem videmus in instituto sub conditione si aliquam duxerit in vxorem: sufficit enim duxisse licet diuertat. vt. l. si quis hæredem. Per quam etiam videtur posse dici, quòd institutus sub conditione si intrauerit mon. purificet conditionem intrando: licet postea de monasterio exeat. In contrarium videtur: & ista est veritas. quòd hospitalia ad dictam hæreditatem vocantur. quia conditio est impleta sub qua substitutio de hospitalibus facta est. ambo enim sine filijs decesserunt. & nullus eorum testamẽtum fecisse videtur. guido non: & similiter Franciscus quia non fecit testamentum de quo pater eius senserit. Sensit enim testator de testamento per quod hæreditas peruenireat ad illos: ad quos secundum rectam & puram & veram intentionem dictus Frãciscus deuenire vellet. Et sic non cõsiderauit testator hoc solum quod fieret testamentum: sed quòd secundum eius testamentum ad institutos in eo hæreditas cõflueret: secundum eius veram & propriam intentionem. Et hoc colligitur manifestè: dum apponit quòd volebat eum testari cum esset sanus. ita quòd commode & de domo eius exire posset. Considerans, quòd cum commode non posset de domo exire: eius voluntas non esset libera & absoluta in testando & instituendo: sed potius ordinata secũdum ordinationem & voluntatem sibi astantiam. quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandoq; egrotantes testari libere nõ permittitur. vt titu. si quis aliquem test. prohi. ff. &. C. arguo ergo ab eo quod aliquãdo fieri consueuit. ff. de spon. l. sufficit cum igitur dictum testamentũ nullum sortiatur effectũ tũ propter sententiã capitalẽ: tum propter aliud testamentũ quod in carcere fecit (quod facere potuit) vt. ff. de testamen. l. si quis post apparet quòd substitutioni locus est attenta mente testantis quæ semper efficacior verbis existit. C. de libe. præte. lege. iij. Quæ quidẽ intentio ex cõiecturis colligitur: & ex præcedentibus & sequẽtibus. ff. de le. j. l. licet imper. ator. & l. si seruus plurium. § fi. de verborum obligationibus. l. titia. § idem respondit. Prædilexit ergo testator institutos à filijs, secundum suam absolutam voluntatem hospitalibus. Et hospitalia prædilexit omnibus venientibus ab intestato vt omnibus alijs institutis à filio: non ex absoluta voluntate. Cum igitur in proposito primo instituti hæreditatem non possint consequi. & dictus Franciscus voluntatem paternã motu proprio postea confirmauerit: & institutionẽ primam irritauerit apparet quòd ad ipsa hospitalia pertinet hæreditas prædicta, attenta intentione primi testantis, qui voluit hæreditatẽ confluere ad illos: in quos filius suam voluntatẽ diriget. Non ergo considerauit testator solam testamenti ordinationem: sed effectũ testamenti & voluntatem filij, & ab hac consideratione non est recedendũ, vt dixi, facit. ff. de legat. j. si mihi & tibi. § fin. &. ff. de condi. & demon. l. in conditionibus primũ locum. Et ideo non ob. cõtrariũ de initio supra formatum. Nec etiã obstat quòd sufficit conditionem impleri: licet impleta non duret. vt. d. l. si quis hæredẽ. que fortiter videtur obstare: & hic diligẽter attendendum. Quandoq; enim constat quòd testator non curauit ipsam durare: & tunc non requiritur quod impleta duret: à voluntate enim defuncti non receditur vllo modo. Quandoque dubitatur: & tũc aut in conditione ponitur ille casus qui cõsummatus nullũ iur. fortitur effectum, sicut est reliquias in mari proijcere vel aliud simplex factũ explicare, quod est abstractũ ab omni effectu iuris, & omni cõmodo: & tunc sufficit conditionem semel impletam: licet impleta non duret. de condi. institu. l. quidam in suo. &. d. l. cũ vxori. Quandoque in conditione ponitur factum quod iur. fortitur effectum puta si fecerit testamentũ si titius vel consul, vel prætor vel si matrimonium contraxerit, vel si monasteriũ intrauerit, vel si titio. x. dederit, vel ei rem talẽ tradiderit. Et tunc aut conditio non durat impleta facto implentis & debentis implere: & dicitur non implere. tex. est. ff. de arbi. l. inter castellianum. vbi condemnatis rem tradere non implet præceptum rem tradẽdo: nisi res tradita duret. vnde si res ad eum reuertitur restituere tenetur vt. ff. de sol. l. qui sic soluit. vbi non dicitur soluere qui soluit: & incontinenti recuperat. pro hoc etiam est casus à contrario sensu. C. de institu. & substitu. l. reprehendenda. vbi instituta sub cõditione si à viro diuertat diuertendo & postea de nouo matrimonium copulando non procedit relictum, eo quod conditio turpis, erat. vnde à contrario si non fuisset conditio turpis: nõ diceretur impleta conditio: ex quo eius facto nõ durauit impleta. facit etiam. ff. quod cuiusque vniuer. l. itẽ eorũ. § quod si actor. Si autem absque eius facto impleta non durat: tunc sufficit semel impletã. sic intelligitur. d. l. si quis hęredẽ. &. ff. loca. l. si qs domũ. & hæc sunt de gl. d. § versum. &. d. l. marcius. In proposito igitur. q dictũ testamẽtũ factũ sit irritũ facto Francisci delinquẽtis: qui delinquẽdo ad pœnã se intelligitur obligasse: vt. ff. de postulãdo. l. j. § bestias apparet quòd eius facto cõditio nõ durauit impleta: & ideo pro nõ impleta habetur. † Et ideo ex his apparet solutio questionis prædictę, de eo qui monasterium intrauit & exiuit, an consequi debeat relictum sub conditione si intrauerit monasterium quia si facto suo exiuit: non dicitur conditionem impleuisse, sed priuatus relictis aliàs secus vt. d. l. si quis hæredem licet Barto. super hoc dubitauerit: & solum quæsuerit & quæstionẽ indiscussam dimiserit, vt. d. l. si quis hæredẽ. & facit pro hac parte scilicet quòd non sufficiat testamentum facere nisi factũ duret. ff. solu. matrimo. l. si seruus. vbi non sufficit quoquo modo conditionem impletam: sed est necesse taliter impleri vt ex implemento iuris insurgat commoditas, vnde ex quo irritatur testamentum: ergo de tali testamento non dicitur testator sensisse, pro hoc etiam facit. ff. de suis & leg. l. j. C. de insti. & substi. l. generaliter. in gl. j. &. ff. de condi. insti. l. lucius. ad fi. & eodem ti. l. cũ iii. responso. cum suis concor. quia lex expresse vltra procedendo disponit, quòd si fit testamentum ex quo possibile sit momẽto hæreditatem adiri de iure ciuili: quòd tollatur primum. Item non ob. § quod autem. quia ibi lex not. factum: quod non potest sortiri iur. effectum scilicet quòd ille qui eodem tempore bina sponsalia aut binas nuptias contraxerit: quarum vltimæ solum de facto contrahi possunt: & ideo etiam nuptiæ factæ comprehenduntur in edicto prætoris. Sed vbi factum potest de iure subsistere: intelligitur de facto habente iur. subsistẽtiam. ff. de condi. & demon. l. hoc edicto. Ex quibus concludi videtur conditionẽ dicti testamenti venisse & dictam hæreditatem dictis hospitalibus deberi, solum inspecto testamento. verũ quia etiam codicilli facti proponuntur per dictũ testantem: tenoris & continentię suprascripte nulli dubitationi locus est. quòd substituit enim simpliciter dicto Francisco in casu in quo ipse sine filijs decederet hospitalia supradicta nec repetijt cõditionem si non faceret testamentũ &c. Vi ergo codicillorũ ex fideicom. prædictis hospitalibus dicta hæreditas debetur si etiã testator voluit, est eius voluntas iusta & facta iure vt lex seruanda est in authen. de nup. § disponat. C. de sac. san. eccl. j. nec dicat quis in codicillis hæreditatem hanc quę in testamento data non est dari non posse concedo enim directo: sed per fideicom. fic. vt. l. hæreditatem. C. de codici. C. de necessarijs seruis. l. quidam. § j. &. ff. de iure codi. l. ij. § fi. &. l. quod per manus. &. C. de his qui vt indi. l. hæreditas. datur autem directo: cum verbis merè directis conceditur aut admittitur de vulga. & pup. l. verbis ciuilibus. Cum autem verbis obliquis clarum est (vt dictum est) aut cum verbis communibus: sicut est verbum substó. de vulg. & pup. l. iam hoc iure. cum ergo testator verbo communi fuerit vsus: dicitur quòd ad directum vel obliquum adaptatur prout melius dispositio potest subsistere: ne videatur elegisse viam ad impugnandum suum iudicium. de test. mil. si miles facit. C. de impu. & al sub. in gl. magna. & de vsur. l. si stipulatus de verb. ob. l. quoti. de re. du. l. quoties de re. iur. semper stipulationẽ. imo & cum filio pupillo substituitur per verba mere directa: que in codicillis obliquãtur interpretatione benigna. ff. ad tre. l. Sceuola. quæ benignitas respicit hoc casu filij pupilli fauorem & prouisionem quæ testari vel codicillari non potuit. de test. qua ætate. vnde licet aliàs fideicõ. sit grauamen. C. de inoff. test. ex tribus. hoc casu reputatur favor: quia credidit testator hæredem pupillo facere, & quia non potuit in codicillis, & sic propter defectum merè directa substitutio obliquatur: nec durat tunc nisi durante tempore pupillaris ætatis. de leg. j. l. quòd per fideicõ. & ibi per Dy. & ita etiã nõ duraret in casu proposito, si mere per verba directa esset facta. Sed quia facta fuit per verba communia: licet dictus Fran. post pupillarem ætatem decesserit: non finitur hęc substitutio pubertate quia natura substitutionis fiendæ vel factæ per verba cõmunia est: vt pubertate non extinguatur: sed solum directa quæ fit hæredi scripto. de vulg. & pupil. l. ij. coniuncta. l. precibus. prædicta &. ff. ad trebel. quasi per totum. C. de fideicom. l. post mortem. † Ex quibus sub dubio forte loquens dico substitutionem directam factam filio puberi in codicillis: nullatenus obliquari quia cessat interpretatio benigna (de qua supra dixi.) & hoc est quod dicit tex. in codicillis directo hæreditatem non posse tribui. intelligo ibi de extraneo & non de patre testãte. verũ in proposito concludendum est, dictæ substitutionis casum euenisse vt dictis hospitalibus duas partes: communi autem tertiam partę dictæ hæreditatis deberi, quam non habet vt hæres matris. Sed vt vniuersalis successor, qui loco tantum hæredis est de fideicõ. l. inter eos. § fi. C. ad. l. iul. de vi. l. tutoris. ¶ Super vltimo an possit trebellianica detrahi. quæstio est antiqua. & referre opiniones laboriosum esset: potius quam subtile. & Bart. refert omnes, & finaliter determinat ipsam cessare in relictis ad pias causas. & ita pluries ipse consuluit, vt refert. ff. ad trebel. l. Marcellus. § quod autem. & eius opi. directo probatur. C. de episcopis & clericis. l. si quis ad declinandum. § penultimo ibi nulla falcidia &c. Comprehendit ergo trebel. aliàs ineptè diceretur nulla vt in corpore. de eccle.

tit. § si autẽ hæres, ibi omni falcidia &c. Et sic etiam de omni trebel. dicit. alias male diceret omni, vt. d. l. si is qui. ce. § vtrum. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM. CLX.

1 *Venditio facta à muliere minore cũ protestatione quòd inuita vel coacta venderet: quando valeat.*
2 *Contractus facti à minore: an comprehendantur in statuto de venditionibus ad cridas ponendis disponente.*
3 *Venditio facta à minore iuramento firmata: quando valeat.*
4 *Etatem minorum an possit quis probare aliter quam per instrumenta.*
5 *Maiorem se dolose asserens: non gaudet priuilegio statuti.*

1 DOmina Catharina adulta † minor tamen. xx. annis carens patre & matre: nullumque habens curatorẽ. Sed auiã maternã & materteram maiores annis .xxv. habebat Franciscum eius priuignum, qui eius dominæ Catharinæ bona sibi infanti delata abintestato cuiusdam eius Patris ser Oliuantis gubernauerat: & fruges perceperat. xv. an. dum volebat vir dictæ domine Catharinæ cuius Francisci vxor huic Francisco finem fecerat: & quittatio. manu publici notarij scriptam in. Mccclxviij. indi. vj. die sabbati. x. mensis Iunii. Et pro administratione prædicta & gubernatione. Deinde hic Franciscus intendens dictam dominam Catharinam bona habere prædicta (de quo tamen non cõstat). Supponit dictum Bartholomeum specialem qui emit bona prędicta: quæ dicta domina se vendere alicui nolle protestata fuit. tamen post dictam protestationem dicens Iuuita vendere & coacta. Et de hoc fides fieri potest per duos testes. tamen successiuè volens vendidit dum eius sponsus. d. B. fuisset locutus in qua venditione facta precio trium milium &. ccc. librarum: cũ esset valoris duorum millium ducatorum & vltra fuerunt seu interuenerunt dunt taxat. ea quæ continentur in instrumento vẽditionis factæ per dictam dominam Catharinã dicto Bartholomeo in M. ccclxviij. indi. vj. die sabbati. xvij. mensis Iunij. post hoc dictus Bartholomeus fecit poni dictam venditionem ad cridas: secundum formam statutorum communis paduæ, demũ completa omni solennitate quæ ex dicto statuto venditionum requiritur & declaratur dictus Bartholomeus vendidit dicta bona dicto Francisco. qui tenuit annis .xj. dicta bona dictæ Catharinæ: nunc annorũ .xxvij. &. vx. dicti domini. B. ipsis domina Catharina Francisco & Bartholomeo prædicto continuo commorãtibus. Nunc vult ista domina Catharina dicta bona à dicto Frãcisco repetere seu vendicare: ac fructus & redditus. xxvj. annorũ quibus dictus Franciscus percepit partim nomine dictæ dominæ catharinæ & partim suo scilicet à. xvj. annis. & circa hoc annullare dictas quittationes & venditionem allegans quòd minor erat tempore quo fecit quittationem & venditionem: nec in eis fiendis interuenit solennitas statuti, quod incipit. Item statuimus quòd si quis vel si qua sui iur. &c. vt ex eius serie & exinstrumentis dictæ finis venditionis apparet euidenter. Et maximè quia non interuenerunt proximiores dictæ domine Catharinæ dictę quittationi & venditioni. vt. s. patet. Sicque irritæ fuerunt & nullæ, & dispositio statuti venditionum de quo supra non vendicat sibi locum. Item se iuuat dicta domina Catharina ex protestatione prædicta. Item ex sua minori ætate: & ex decęptione vltra dimidiam iusti precij, & ex administratione iniquissimè reddita, nec præsentibus personis idoneis ex proximioribus. Ex prædictis quæritur quid iuris.

PRo decisione quæsitorum plura discutienda sunt. ¶ Primò. vtrum contractus facti à minore comprehendantur in statuto disponente: de venditionibus ponendis ad cridas. ¶ Secundò. si non comprehenduntur. an saltem dicta venditio comprehendatur quasi in ea nulla specialis solennitas requiratur: ex eo quòd facta fuit occasione matrimonij. ¶ Tertiò. posito quòd nec ista comprehenditur: an saltem sit firmata. ¶ Quartò si est iuramento firmata: an saltem dicta mulier in foro ecclesiæ posit compelli ad obseruãtiam iuramẽti. ¶ Quintò cum dicta domina se asseruit sua confessione maiorem: nunc se minorem dicit, an hoc probare posit per testes: an vero solum per scripturam. ¶ Sextò. de dicte protestationis effectibus. ¶ Septimo. quid iuris de fructibus

2 per emptorem perceptis. ¶ † De primo sine dubio dicendum est dictum statutum non porrigi ad minores vendentes circa solennitatẽ statuti disponentis de cõtractibus per minores ineũdis. quia cum certa forma in contractibus minorum sit tradita: illa tenaciter obseruanda est & generalis prouisio de contractibus: ad minores non porrigitur in quorum fauorem aliud statutum aliam certam & limitatam formam statuit, vnde cõtractus quidam verbis quidam literis quidam nudo consensu quidam re contrahuntur de act. & obli. l. consensu. &. l. obligamur. nempe quidem generale statutum iuris ciuilis est: venditionem firmari solo nostro consensu de contrahenda emptione. l. j. Nullus quidem dixit hoc trahi ad minores: vt solo consensu re & verbis obligentur & vendant. C. de in integ. resti. mino. l. si cum hæres. C. de administra tu. l. lex quæ tutores. C. de rebus eorum l. magis puto. § non passim. de acquirenda hæreditate. l. impuberes. de regul. iur. l. pupillum. delib l. potuit. Nec etiam ad ecclesiam, rem publicam, aut fiscum: in quorum contractibus est de certa forma prouisum. C. de sacro sanctis ecclesijs. l. iubemus. & auten. hoc ius porrectum. de offi. procu. Cæsa. l. j. C. de vend. rerum fiscalium cum priua. communi. l. j. libro decimo. C. de fide instrumentorum. & fide aste fisca. l. j. &. ij. &. l. si tempora. eo. lib. C. de rescin. ven. l. si quos. de prædi. curia. l. j. Porro hic speciales prouisiones derogant generalibus & non solum hoc in legibus: imo in vltimis voluntatibus, contractibus, & rescriptis, vendicant sibi locum, de regu. iuris generi per speciem & ibi per Dy. iura satis vulgaria non allego. Item statutum de crida refertur ad habiles. de sacro sanctis ecclesijs. ff. de mu. & ho. l. vt gradatim §. & si lege. ¶ De secundo dubio etiam mihi videtur dicendum dictã venditionem quantumcunque causam matrimonij factam dicto statuto non claudi: quia dictum statutum dans formam contractibus minorum in verbis. saluo: exceptuat alienationes, & iur. cessiones, & obligationes: quæ fierent causa matrimonij inter certas personas. Cum ergo contrahentes non sint de illis: non comprehenduntur sub exceptuatione solu. matrimo. l. si vero. vnde remanet regula prohibitiua firma. de regu. iur. lib. vj. in

3 rubrica & ibi per Dy. ¶ † Super tertio videtur posse probabiliter dubitari: & videtur quòd dicta venditio iuramento firmata sit. sicut enim dictum statutum prohibet venditionem à minore fieri nisi certa forma seruata: sic etiam ius commune. C. de prædijs mino. l. non solum. &. l. si quidem. &. l. si prædium. &. ff. de rebus eorum. l. j. in princip. & tamen tales minorum vẽditiones sponte factæ iuramento firmantur, vt in auten. sacramenta puberum. Sic etiam videmus prohibitam alienationem fundi dotalis aũt sed quamuis §. & cum lex. C. de rei vxo. act. & de fund. dota. l. j. ff. &. C. Et tamen de iure canonico iuramento firmatur. vt in. c. licet mulieres. de iureiurando libro sexto. Idem videmus in pacto de non succedendo: quod reprobatur à iure: & tamen iuramẽto firmatur de pac. c. quamuis libro sexto. licet, in his duobus exemplis de iure ciuili gloss. aliud dicant. C. de colla. l. pactum. & in dicto §. & cum lex. Nec ob. videtur: si dicatur quòd statutum prædictum annullat contractum: etiam si iuratum sit quia cum iuramentum sit quid spirituale: non potest quatenus spiritualitatem contingit statutorum laicorum effectum vim & potestatem restringere, quoniam spiritualium dispositio nõ est secularium. de iudi. nouit. de sententia excommunicationis si iudex laicus. qui fil. sint leg. c. per venerabilem: &. c. lator. de or di. cog. c. tuam. Ideo autem dixi quatenus spiritualitatem contingit: quia quatenus eius vis & effectus respiceret dispositionem temporaliũ: augeri & minui posset eius virtus à principe: & per consequens à statuto. ff. de iureiurando. l. j. &. l. sed possessori. § item si iuramento. &. C. de iureiurando. l. j. ¶ Contrarium dico quòd dicta venditio non firmatur iuramẽto: ratio est, quia verba statuti prohibitiua relata sunt ad ipsum minorem: vt ipse nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

posſit alienare,nec obligare,nec iura ſua cedere,niſi certa forma ſeruata.non ſolum ergo ſtatutũ alienationi reſiſtitimo ipſi alienanti.Cum igitur minor contrahat lege ipſum contrahere prohibente:ex iſto contractu nulla oritur obligatio ciuilis,vel naturalis.de fideiuſ.l.cum lex.C.de legi.l.non dubium.de lega.j.l.ſi quis inquilinos.§.fi.de reg.iur. qui contra iura.lib.vj. Si igitur dictus contractus eſt nullus ipſo iure omni reſpectu: fruſtra de cõfirmatione fienda per iuramentum tractatur.Eſt enim impoſsibilis confirmatio:niſi præſupponamus aliquod ſubiectum confirmabile dicit tamen Inno.quòd cum actus eſt omni reſpectu nullus:non confirmatur de offic.deleg.prudentiã,niſi actus à ſola voluntate confirmantis dependeat. de adop.l.adop.ſi iu, facta.& hoc tenet Inno.de elec,cum dilecti.Plenitudo enim poteſtatis tunc actum illum confirmat ſecundum eundem in .d.c. prudentiam.Præterea ex quo contraxit lege prohibente contra bonos mores contraxit. qui enim legem contemnit: moribus abuitur religione proteſtata de iuſtitia & iure.l.veluti.&.l. iuſtitia.§.iuris præcepta.Hinc deſcendit q̃ nõ obediens principi:peccat mortaliter.de maio.& obien.c.ij.ergo tale iuramentum tam quàm reprobatum non eſt ſeruandum, & diſpoſitionem non confirmat.vt.c.non eſt obligatorium.de regu.iur.lib.vj. Et hoc tenuit vir recolendæ memorię dominus Bart. ff. de fideiuſ.l. ſi quis pro eodem. ¶ Non obſtant iura in contrarium allegata. Senatus enim conſultum quòd probat venditionem à minore factam : reſiſtit ſolum effectui vt non teneat alienatio, non autem reſiſtit actui contrahendi:quia ſi reſiſteret: iuramẽtum non firmaret actum ratione prædicta.oratio autẽ diui Seueri:quę reſiſtit contractui:verba dirigit in tutorem & curatorem:non minorem vt clare patet in.d.l.j.de re,eorum. ¶ Similiter lex iulia fundi dotalis reſiſtit alienationi & ſic effectui.& nõ actui mulieris vendentis. Similiter in pacto de non ſuccedendo verba reprobantia pactum in rem ſcripta ſunt:vt pactũ non valeat. non autem in perſona paciſcentis,dirigitur prohibitio. Ex prædictis apparet deciſio quarti dubij. An ſaltem poſsit hæc mulier vrgeri in foro eccleſię ad obſeruantiam iuramẽti.Et dico quòd nõ: quia non poteſt ſeruari ſine præiudicio animę.Et hoc oſtendo ſic.minor contrahendo contra prohibitionem ſtatuti ſine dubio peccauit:quia ſuo principi non obediuit.perſeuerantia ergo in actu reprobato & contra legum precepta:inuita eſt & nutritiua peccati iam commiſsi ergo patet quod ad eius obſeruantiã quis non poteſt vrgeri licet vbi poteſt ſeruari ſine periculo ſalutis æternæ ſit ſeruandum vt in.c.cum cõtingat.de iureiur. Dicet quis,quid differt iuramento contractum firmari:vel quem poſſe compelli ad obſeruantiam iuramenti.certè differentia eſt maxima:& effectus infinitus.vbi enim contractus iuramento firmatur licet quis abſoluatur à iuramento:non propterea veniet contra actum,quia actus eſt validus de per ſe propter iuramenti interpoſitionem.& abſolutio hæc ſolũ operatur:vt contraueniens non incidat in periurium,non autem annullat cõtractum.vnde nullus dicat quòd minor qui iurauit ſuper cõtractu:aut maior qui iurauit ſuper cõtractu & eſt deceptus vltra dimidiam iuſti precij,ſi abſoluitur per ſuperiorem à iuramẽto:poſsit propterea venire contra contractum:quia contractus eſt aliquis & irreuocabilis,ſed vbi actus non confirmatur iuramento:ſed ſolum iurans aſtringitur ad non veniendum contra iuramentũ, quia qui eſt abſolutus à ſuperiore:eſt abſolutus à iuramento non contractu:quia nullus.vnde qui iurauit ſe ſoluturum vſuras aut non venire contra contractum pignoratitium factum in forma venditionis immediate cum eſt abſolutus proſequi poteſt ius ſuũ: quia tale iuramentum non firmauit promiſsionem: ſed ſolum obligauit eum ad non veniendum contra.Et hæc etiam ſunt de mente doc.recte eorum verba intelligendo in.d.l.ſi quis pro eo. Non ergo eſt neceſſaria in propoſito abſolutio à iuramento.ſi tamen petatur tutius eſt vt omnium ſaluetur opi. Nũc reſtat videre de quanto qualiter mulier ſe minorem probabit:que iurauit ſe maiorem fore aut etiam in inſtrumento contẽta vera eſſe
4 quod communiter fieri conſueuit. † Tamen in inſtrumento dictæ venditionis non reperio,nam audiretur volens probare minorem ætatem:aliter quàm per inſtrumẽta.C.ſi minor ſe maio-

dixerit.l.ſi alterius.quid ergo erit nunc dubitari poteſt,quia aſſeruit ſe maiorem in ſcriptis ergo eius contrarium per ſolam ſcripturam probauit.C.de non numerata pecunia.l.generaliter hoc tenuit Nicol.mate.in ſuis reportationibus ibi.Maximè autem hoc videtur debere dici,quia iſte contractus non poteſt fieri:niſi coram iudice factus fuerit. vnde actum videtur quòd ſit celebratus in ſcriptis.ex quo de ſui natura actus iudicialis ſcriptura deſiderat.vt.c.quoniã.cõtra falſam extrà de probatio.Et ibi per Innocentiũ, & clarius per eundem de libel.obla.c.ſecundo in fine notat.C.de hęredi.quoniam.ff.de iudicijs.l.ſi prętor.§. marcellus.C.de ſenten ex peri.reci.authentica niſi breuiores.per locum à ſpeciali.Contrarium quòd lex generaliter non habet locum licet in confeſsione quę in ſcriptis.cum hoc agitur vt inde ſcriptura fiat:& aliter nõ valeat,vt.l.contractus.C.de fide inſtrumentorum ibi caſus.& inſtitu.de literarum ob.in glo.quod hic non fuit.& ita tenet glo.in.l.generaliter.prędicta. hoc tenet Dy.Bartolus,& communiter omnes.aliàs ita difficilis eſſet probatio quòd nunquam quaſi ad probationem contrarij poſſet effectualiter deueniri cum ſcriptura de contrario fieri nõ ſoleat. Vnde arguo ab eo quod communiter fieri conſueuit.ff.de ſpon. l.iij.Nec hic actus non requirit neceſſario ſcripturam.Eſt enim voluntariæ iuriſdictionis,vnde quocunque loco expeditur:idoneo tamẽ de adop.legata.l.emancipari. nec alius actus iudicis requiritur.Solum enim ſufficit fieri coram iudice:ipſum autem quicquam agere non oportet:quia ſtatutum nõ diſponit, vnde cum non explicetur in forma iudicij,ſcriptura non eſt de ſubſtantia:ſed approbationem rei geſtæ conficitur.de pig.l. cõtrahitur.Vel licet actus iudicis requiratur:quod eſt verius cum fieri debeat coram iudice interueniente cauſæ cognitione.& ſic perconſequens etiam videtur quòd requiritur ſcriptura.C.de teſta. l.conſulta diualia.C.de epiſcopis & clericis repetita.C.de donal.in donationibus.C.quando mu.tu.offi.ſun. poteſt.in authenmatri & auiæ.tamen non ob.tunc enim actus iſte in ſcriptis celebratur:cum ſolennia ad actum interueniunt:& ſic actus eſt aliquis.& tunc ſcriptura eſt de ſubſtantia:& non poteſt probari cõtrarium:niſi per aliam ſcripturam.quia in ſcriptis celebratus eſt actus. Sed quia hæc venditio fuit nulla:eo quod conſanguinei vel affines non interuenerunt:contractus non dicitur celebratus in ſcriptis. & ideo contrarium eius quod aſſeruit dudum affirmauit ſe maiorem,etiam per teſtes probant. Et etiam ex re-
5 gula:quia inſtrumentorum & teſtium par eſt virtus.C.de fide inſtrumen.l.in exercendis.ff.de fide inſtrumen.l.j.† Attendendum tamen eſt:quia ſi dolo aſſeruit ſe maiorem & de dolo cõſtaret vt emptorem deciperet:non gauderet beneficio ſtatuti.nõ enim ſuccurrere voluit dolioſis:ſed deceptis imbecilitate conſilij propter ætatis lubricum.C.ſi minor ſe ma.dix.l.iij.ff.ad velleianum.l.ij.§.verba.&.l.ſi decipiendi. Statutum enim prędictũ ſimpliciter loquens minoribus prouidendo regulatur ſecundũ iuris ciuilis diſpoſitionem.C.de noxali.l.ſi ſerui veſtri.In dubio autem non præſumam ipſam in dolo fuiſſe.ff.de probationes.l. quoties.§.qui dolo & maximè ſi de præſtatione prędicta probari poſſet.Item eſt attendendũ,quod ſi coniuncti vſque in tertiũ gradum ſuperſunt nõ ſunt proximiores vocandi:ſed ſufficit vocari aliquos ex attinentibus vſque in caſum prędictũ.non enim de proximioribus ſtatutum loquitur:ergo ſi erunt coniuncti in ſecundo & coniuncti in tertio ſufficit.Indiſtincte enim prouiſio ſtatuti eos habilitat:& pariter de eis confidit ergo &c.de publi. l.de precio.do caſum de re.eorum.l. magis puto.§.in primis. verſicu.requirat igitur.Si verò nulli ſunt vſque in tertium gradum ſunt remotiores:tunc ſunt proximiores vocandi. ſic enim lex lata eſt:vnde ſeruãda nedum quia æquaſimo etſi iniqua eſſet. ff.qui & à quibus.l.proſpexit.Quid ergo erit in hoc caſu: ſi ponamus virum affinem qui princip.affinitatis eſt.de conditione. ob.cauſam.l.quod ſeruius.in gloſſa.C.de hęredibus inſtituendis.l.non ideo.de gradi.affi.l.non facile.§.j.&.ij.cõſentiſſe prout conſentit:& alium etiam coniunctum vltra tertium gradum,cũ nemo de tertio gradu caſu exiſteret:an erit ſatisfactum ſtatuto dubito:quia ſtatutum loquens per copulatiuam ſeu: non plus confidit de cõiunctis vltra tertium gradum:quàm de affinibus.

veritas

veritas tamen videtur.quòd aut affines aut duo coniuncti inter uenire non debent:& hoc colligitur ex verbis ſtatuti dicentis & ſi non ſunt præſentes duo ex proximioribus ſeu affinibus:duos ergo in gradu coniunctionis:vel duos in affinitate voluit interęſſe.non ergo ſufficit vnus de numero coniunctorum:& vnus de numero affinium,cum duo haberi poſſunt:pariter de vtroque. de arbit.l.ſicut.&.l.ſi in tres.de re iudica.l.duo ex tribus facit illud generale quòd ad veritatem copulatiue: requiratur copulatorum concurſus,de condition. inſtitu.l.ſi hęredi plures. cum ſi.vulgaribus.licet tamen mulier (vt fert) habebat tamẽ auiam 1
& materteram:& ſic coniunctos in ſecundo in tertio gradu:& ipſorum conſenſus interuenire debuit.non enim de ſanguineis ſed de coniunctis loquitur.& mater eſt coniuncta.Reſtat ergo videre de vi.in cuius examinatione plura pulchra dubia oriuntur.Sed quia ex prædictis apparet quæſtionem eſſe deciſam ſcilicet quod dicta venditio eſt nulla ipſo iure.& quòd exeat nulla actio & nulla obligatio nata eſt.& quòd dicta mulier ad vendicationem dictorum bonorum debet admitti ex ſtatuto. Verum de fructibus dubitatur.& ſi quidem conſtare poteſt eum fore malęfidei:ad reſtitutionem tenetur.vt.l.certum .C. de rei vendica.Conſtare autem poteſt ſi in vicina erat fama hanc tem pore contractus fuiſſe minorem.xx.annis.nam & ipſe ſcire potuit.C.de percu.tutorum.l.ſi tutor in gloſſ.& inſtitutio. de excuſatio.tutorum.§.qui autem.in gloſſ. & facit. C.de nuptijs.l. ſi vicinis.per Bartolum de vſucapionibus.l. Celſus.vel etiam ſi cõfeſſus eſt quòd ſciebat tũc minorem, de ſupp. legata.l. Labeo.§. idem tubero.ff.qui.ex cau.in.poſſeſsionẽ ea .l. Fulcinius.§.quid ſit latitare.in gloſſa.ff.ex quibus cauſis mat.l.antepe.vel eius aſpectus notoriè ſic omnibus apparebat quod erat minor.de mino. l.minor ex aſpectu.& argu.notat per Bartolum.ff.de minori.de ætate.aliàs cum conſcientia hominis ſoli deo innoteſcat,vt not. gloſſ.inſtitutio.de actionibus.§.aliæ. quis eam probabit:nõ video,ſed altero prædictorum probatum ſufficit, quia ſciuit aut ſaltem ignorare non debuit ſe contra iura mercari ergo &c.vt dicto capitulo qui contra.facit ſi certum petatur.l.quod teſt.ff. de fideiuſſoribus.l.ſi titius & ſeia.Idem ſi emptor eius adminiſtrator fuiſſet:aut etiam coniunctus,præſumitur enim ſuam ętatem ſciuiſſe.C.de in integrum reſtitutio.l.tutela. facit vnde cognati.l.optaui.Si autem mala fides probari non poteſt extantes: reſtituit ſine dubio conſumptos: non, vt plenè notat in dicta.l. certum.vnum tamen eſt ſingulariter attendendum.quia ſi conſumpti ſunt & ex eis locupletior factus eſt:ita eos reſtituit ſicut extantes.Nec oberit titulus reſtitutioni fructuum:cum pro nõ titulo habeatur,& eos reſtitui ex æquitate .l. ſi me & titium.ſi certum petatur quod eſt quotidianum & vtile,vt notat. Innocentius de reſtitutione ſpoliatorũ in literis.ergo cautus ſiſt aduocatus vt in omnem euentum fructus recuperet: ſiue probetur malafides ſiue non.deducat & probet emptorem ex pluribus locupletiorem factum & ſpecię locupletionis deducat.non enim ſufficeret deducere & probare quòd in ſuos vſus conuertit:quia non ſequitur ergo locupletior factus eſt.Quid enim ſi in vſus ſuos & ſuæ familiæ conuertit ſplendidius videndo:certè non eſt locupletior.de pe.hære.l.ſed ſi lege.§.ſi qui re ſua.& ita dico & conſulo ego Ang.

CONSILIVM CLXI.

1 *Petitio hæreditatis quomodo intentetur in libello: & præſcribatur & contra quos.*

2 *Probationes quando fieri debent ante litis conteſtationem: & quãdo poſt.*

VIſo puncto prædicto & viſa petitione prędicta,contra dictas pupillas & dominam antoniam eorum matrem & exceptionibus contra eam productis & replicationibus productis contra exceptiones dictas.Necnon viſis ſtatutis ciuitatis, vrbis veteris:de quibus ſupra ſigillatim fit mentio: videnda ſunt plura. Primò, quæ actio in dicta petitione probatur. ¶ Secundò.an tempore. xxx.vel.xl.annorum actioni in libello propoſito ſit præſcriptum.¶ Tertiò ſi non eſt præſcriptum : an poſsit intentari eas titulo poſsidentes:an verò alleg.tituli fieri non poſsit: obſtante eis reſponſione earum facta:in qua fuit aſſertum quòd vt hæredes domini bonifacij poſsidebant. ¶ Quartò an Agnes repellatur virtute ceſsionis,& conceſsionis quam fecit dudum de bonis in libello deſcriptis:tanquam hæres domini Gualterij nobili dictæ dominæ Conſtantiæ recipienti pro dicto.d. bonifacio. ¶ Quintò & vltimò eſt videndum,quæ ſint partes iudicis de dicta cauſa cognoſcentis in ſententiando vel procedendo.¶ † Venio ad primum,& dico quòd in dicto libello proponitur directa hæreditatis petitio,quoniam Agnes ſe aſſerit hęredem domini Gualterij:& vt hæres eius petit bona in libello deſcripta: tanquam bona hæreditaria ipſius domini Gualterij, & petit ſe pronuntiari hæredem:& vt ad hæredem prædictum pertinere, vnde ex narratis & ex concluſione directo oſtenditur, quòd hę reditatis petitio intentatur.de petitio.hæredita.l.licet minimam. C.de petitione hæreditatis.l.j.&.l.finali.¶ De ſecũdo dico.quòd licet petitioni hæreditatis nõ præſcribatur longo tempore: præſcribitur tamen longiſsimo tempore & ſic.xxx.annis.ſi minori tempore non eſt dominium acquiſitum, vt quia poſsidebatur bonafide cum titulo:tunc & breuiori tempore tollitur,vt ceſsio hæreditatis.C.in quibus cauſis præſcript. longi temporis . & .l. hæreditatem.C.de petitione hęreditatis facit.C.de conſti. pecu. l.ij.C.de præſcriptio.xxx. annorum ſicut in rem aut ergo pupillæ:computato tempore earum:& earum authorum poſſederunt longo tempore pacifice,& cum titulo:& vexari non poſſunt:aut longiſsimo ſine titulo:bona fide tamen,& ſimiliter nõ poſſunt vexari,quia cum abſque titulo interueniente bona fide dominium acquiratur:vt.l.ſi quis emptionis.§.j.de præſcriptio. xxx.annorum.hæc dominij exceptio ſemper excludit agentem à tali actione,vt in dictis iuribus vt notat.C.de edicto diui.adriani.tol.l.finali.¶ Super tertio dico,quòd regulariter non intentatur contra titulo poſsidentem.de petitione hereditatis.l.regulariter.&.d.l.hæreditatis.Et eſt ratio,quia cum titulus allegatur habilis ad tranſlationem dominij:ipſa allegatione & tituli oſtẽſione apparet eſſe potentius ius rei, qui ſe fundat ex dominio: quanquam ſit ius actoris,qui dominium non alleget:ſed quaſi dominium.Sed vult rem aduocare ex hoc ſolo:quòd res in hæreditate remanſit.ff.de petitione hæreditatis.l.& non tantũ,vincit ergo reus:quia ius fortius & potentius eſt,vt.d.l.edicto. circa medium ſecundum Guilielmum de cuneo.qui ita not.in.d.l. hæreditatis.Cum ergo hic pro parte pupillorum oſtendatur de titulo habito,& ab agente in rebus in libello deſcriptis,& etiam de titulo habito à domino ego habeo propoſitum quòd talis libellus contra eas titulo poſsidentes proponi non poteſt: verum dubitari poteſt de titulo habito à domino ligo: quia ipſe ſolum conceſsit iura quæ in dictis bonis habebat,vnde niſi oſtendatur quæ iura dictus Ligus habuerit:nihil neceſſario eſt tranſlatum: & ſic dicta ceſsio nullum titulum probet.ff.de hæredi.vel actio. vendita .l. quod ſi in venditione.Sed illud obſtat, quia in puncto præſupponitur quòd in margine libri cuiuſdam notarij publici reperitur emptio facta per procuratorem domini Ligi cõſtitutum ad emendum certa bona in dicto libello deſcripta. Et etiam reperitur in dicto libro tenuta accepta de dictis bonis per procuratorem dicti dnmini Ligi.¶ Et quod probari poteſt per teſtes quòd dictus dominus Ligus dicta bona poſsidebat tempore quo ceſsit iura dicto domino Bonifacio.vnde ſi ita eſt:eui denter patet quòd dictus dominus Ligus magnum ius in dictis bonis habebat,nam habebat ius detinendi:& fructus lucrandi, tanquam bone fidei poſſeſſor,cum titulo.C.de rei vẽdicatione. l.certum cum materia ſua ſde vſuris,quid ſcit.§ præterea. & habebat poteſtatem vſucapiendi longo tempore, vt.l.longi.&.l. cum in longi.C.de præſcrip. longi temporis.&.l. penultima.§. qui non ob.preſcriptio lõgi temporis.& ſi cecidiſſet à poſſeſsione per publicianam:potuiſſet auocare à quolibet extraneo poſſeſſore:non domino ante vſucapionem completam.ff.de publi.l.j. ij.&.iij.Non ob.quòd emptio reperitur in margine libri,quia ſi dicta ſcriptura habet alia ſua eſſentialia,non minus ei creditur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

quanã si esset in corpore libri.ff.de his quæ in testamen. delen.l. cancellauerant.&.l.j§.j. eodem titulo.C.de testa.l.si vnus. Non enim particula membrana vel papyri autorizat scripturam notarij:sed ipsius notarij autoritas interuenientibus solennitatibus debitis,vt in corpore de tabel.circa princip.nõ enim refert an in quo loco &an in alia parte scripta sit scriptura notarij. Ex prædictis ergo concludo quòd cum dictæ pupillæ titulum habeant quo tueri se poterant:& dictus Bonifacius aduersum pe. hære. scilicet ab agente:& domino Ligo,& etiam exceptionem præscriptionis annorum.xxx.vincere debẽt in hoc iudicio petitio. hæredi.Nec ob.quòd in replicationibus allegatur quòd dictæ pupillæ non possunt allegare de titulo:eo quòd asseruerunt se possidere pro hærede,quia ista allegatio vendicaret sibi locum: si dixissent ipse vel alius pro eis quòd possidebant vt hæredes domini Gualterij,cuius agens asserit se heredem:sed non eius,sed domini Bonifacij hæredes se asserunt,& vt eius hęredes se possidere dixerunt,& ita verũ est. vnde nõ variant:imo in earũ respõsione persistũt,quia vt eius hęredes se asserũt possidere,& earum possessionẽ iuuãt ex titulis cõcessis domino Bonifacio qui tituli sicut adminiculabantur domino Bonifacio:& ita successoribus eius,vt.l.apud celsum.§.de autoris.de diuer.& tẽp. præsci.l.fi.& l.de accessionibus.&.l.an vitium.&.C.de acquirenda possessione.vitiat. ¶ Venio ad vltimũ,quæ sunt partes iudicis de causa cognoscentis,super quo dico quòd considerato quòd titulus allegatus ex persona domini Ligi:requirit aliquam probationem extrinsecam ab instrumentis & titulis allegatis ex persona agentis:& replicationibus dicitur extinctus per remissionem factã, vt dicitur per ipsum dominum Bonifacium domino Nicoleo agenti.non apparet hucusque ex his quæ mihi transmissa sunt liquido de titulo fore probatum tamen exceptio de possessione intitulatã:est impeditiua litis ingressus,vt.d.l hæreditatem .&.l. regulariter.& etiam exceptio præscriptionis cum sit exceptio rei finitæ.&.C.de præscriptio.longi temporis.l.emptor.& in.c. j.de lite.contesta.libro sexto,in glosſ.magna.nam in casu proposito cum allegatur præscriptio allegatum dominium & titulus est expulsiuum huius iudicij (vt superius dictum est)vnde de istis ante litẽ cõtest.ex quo opponitur ad impediẽdũ processum discutiendũ est.† Nec ob.quòd probationes fieri debent lite cõtest.quia verum est regulariter,& super eo quod principaliter in iudiciũ deducitur.Sed super emergentibus ante litem contest. fieri possunt probationes,vt plenè ponit Innocentius exempla multa in.c.quoniam frequenter.vt lit.non contest.in dicta causa iudex vtrique patri debet statuere terminum ad probandum: quatenus incumbit scilicet excipienti super titulo & præscriptione:& agenti super reuocatione tituli.& si agens non probabit titulum quem concesit reuocatum: alia probatio reo necessaria non est.facit enim eam pro ostensione instrumenti producti parte præsente,& tunc partes iudicis erunt in pronunciando super libello procedendum non esse: obstante exceptione tituli pro parte pupillarum allegati.Si autem reuocatio probaretur: vel etiam pars pupillarum ne probentur inducat probationes super possessione longisima.(vt in puncto proponitur)& etiã producat instrumentum cessionis factæ per dominum Ligum: & instrumentum procurationis eiusdem:& instrumentum cessionis factæ per eundem procuratorem domini Ligi.& instrumentum acceptæ tenutę & etiam inducant testes ad probandũ: quomodo dominus Ligus possidebat:cum iura cesit domino Bonifacio,& si dictam prescriptionem probabit:vel etiam de titulo supradicto eadem erit forma pronunciandi scilicet obstãte prescriptione vel exceptione tituli prædicti:super dicto libello ad vlteriora procedendum non esse.Dubitatur autem(vt apparet ex puncto)quia instrumentum renunciationi & iuris cessionis factum fuit domine Gestantiæ:quę recepit pro domino Bonifacio an sit necesse quòd per ipsam dominam aliqua iura cedantur hæredibus domini Bonifacij.Et vbi tractaremus de actionibus personalibus nulla est dubitatio:quòd per procuratorem vel negotiorum gestorem domino non quæritur sine cessione,sed iura realia bene quęruntur,vnde dominium & possessio per procuratorem ignoranti quæritur.C.per quas personas no.acqui.l.j. Per negotiorum verò gestorem ratihabitione secuta,vt.ff.de nego.gest.l.si ego no.insti.de inutili stipu.§ si quis alij.aut ergo domina Gestantia erat procuratrix domini Bonifacij:& sufficit,aut nullum mandatum hab:bat:& tũc cum gessit nomine dicti domini Bonifacij: ipse potuit ratum habere. Ratum autem habuit tenendo &possidendo ex contractu prædicto:si eum sciuit initum fuisse.Et ideo hoc articulandũ & probandum esset.Si autẽ dictæ pupillæ hæredes domini Bonifacij dubitant:an possit probare de ratihabitione tacita vel expressa: ratificet tutor earum ipsarum nomine.potest enim hæres ratificare quod factum est nomine defuncti:si sua natura est transitorium ad hæredem,vt.l.si me.§ si procurator.rem ratam habere licet secus:vbi ius non esset transitorium.de bonorum possessio. l.iij.§.acquirere.in fi.&.l.si is qui.&.l.bonorum rem ratam habere per Dy.in.c.cum ratum.de regulis iuris.libro.vj.in penultima questione. Et hæc ratihabitio in omnem euentum dictis pupillis fauorabilis est. ¶ Viso quid iuris super libello proposito in petitione hęreditatis contra dictas pupillas,videamus quid iuris super libello contra dictas pupillas proposito in rei vendicatione.Et ex serie puncti apparet quòd venditio facta fuit per asserẽtem se procuratorem:Hæbrei,& quod dominus Bonifacius tenuit per.x.annos:& per plures continuò pacificè,& quietè,sibi ergo & suis hæredibus obstante statuto:de eadem re,lis, vel controuersia moueri non potest.Sic enim lex lata est:cui stãdum est.ff.qui & à quibus.l.prospexit.Nec ob.quòd agens asseritur clericus,quia non agit vt clericus:& non constat.& posito quòd constaret:& statutorum laicorum non posit ligare clericum:in quem nulla est laicis attributa potestas,de sententia excommunicationis.si iudex laicus,tamen in pertinentibus ad ordinationem iudicij:expectatur etiam respectu illorum qui aliàs non possunt consuetudine prædicta ligari,vt.l.ij.C.quę sit longa consuetudo.& ibi per Cy.& Barto.in.l.omnes populi & in.l.cũctos populos. Sed deinde statutum denegat audientiam querelantis post tempus.x.annorum.ita & impedit ingressum iudicij & iudici suo seculari in quem omnimodam iurisdictionem denegat & admittit iurisdictionem de causa cognoscendi.C.de le. ij. circa finem per Bartolum. plenè de fideiussori.l.si quis pro eo.nec expedit quòd probet quòd tempore venditionis: venditor possidebat:sed onus vel ius docendi negatiuam hanc:incumbit dicenti venditorem non possedisse. ¶ Intentio cum agentis de prescriptione:est fundata probato titulo,& continua possessione pacifica ex forma statuti. ¶ Qui ergo dicit venditionem haberi pro irrita etiã casu ex quo venditor nõ possidebat:hanc negatiuã quę est causa & fundamẽtum intentionis negantis:probare debet,vt notat.C.de probatio.l.actor.C.de codicillis.l.nec codicillos qui satisdare cogãtur.l.si vero.§ qui pro rei.Ad aliud autẽ quòd quæritur quòd de procuratorio nõ apparet vt omnis tollatur opin.tutum est quòd hęredes Hebrei ratificent illum contractum.possent enim(vt superius est ostensum)& hæc ratihabitio retrotrahitur.C.ad macedo.l.finali.& similiter tutum est:vt tutor pupillarum cõtractum factum nomine dicti domini Bonifacij similter ratificet:& nihilominus studeat probare quantum potest quòd dominus Bonifacius contractum prædictum ratum habuit. ¶ Super eo autem quod quæritur an agens si est clericus debeat satisdare de parendo laico.non insisto dubitans ne tale statutum esset contra ecclesiasticam libertatem. Considerato quòd si etiam vellet coram laico litigare non posset. ¶ Similiter non respondeo an dictus agens pœnam incurrit:veniendo contra pacta iuramento firmata.nullum enim dubium habet:sed sufficit pupillis obtinere in causa principali:& actorẽ in expẽsis condẽnari.Et ita dico & cõsulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CLXII.

1 *Sententia appellationis continens plus, vel aliud quam prima an possit mitti executioni non coram primo iudice.*

2 *Prorogatio de re ad rem,de persona ad personam,quando fiat.*

REtita Fuit parte monasterii sancti siluestri contra ser Andream & magnum. Reassignatio cuiusdam tenutę assignatæ in quodã instrumento asserti debiti:& executio ipsius instrumenti:coram domino Benedicto iudice potestatis,& lata fuit sententia tenutam non deberi assignari.& instrumentum nõ debere executioni mandari,&absolutoria à petitione dicti monasterij per dictũ iudicem potestatis:à quo fuit appellatum ad dominum Antonium iudicem appellationum.& per ipsum sententiatum fuit bene appellatum & male iudicatum,& instrumentum executioni mandari debere.& tenutam reassignari & commissa Beroarijs executio sententie à qua fuit querelatũ,& petita reuideri cõsilio sapientũ secundum formam cuiuslibet cõstitutionis de materia loquentis.Quibus peractis. pro parte monaste.fuit petita executio domini Antonij prædicti,coram iudice potestatis: vt patet in citatione facta de dictis magno & ser Andrea. qui infra primo scribitur,& facte fuerunt exceptiones & replicationes.& datus terminus ad probandum excepta & replicata,& factę fuerunt certæ probationes.quibus sic pendentibus & dimissis: pro parte monasterij fuit petita executio dictæ sententiæ dicti domini Antonij corã iudice appellationis,cuius petitionis copia infra sequitur & scribitur.Oppositę fuerunt pro parte ser Andreę & magni multe exceptiones,& inter cæteras:q procedi non debet super ea quę pendebat lis & quęstio super petitiõe executionis eiusdem sententię primo facta coram iudice potestatis:pro parte monasterij,contra quẽ nihil fuit oppositum de incompetentia:imo litigatum sponte corã eo.Modò quęritur an pendente lite super petitione facta corã iudice potestatis:debeat procedi super petitione executionis.Secundò quæritur.an iudex potestatis sit competens iudex super ipsa petitione facta coram eo pro parte monasterij ex quo non fuit oppositum de incompetẽtia:sed per partes litigatũ &c.

1 STententia lata per iudicem † appellationis quatenus cõtinet plusquam prima vel aliud:nõ potest peti mandari executioni corã iudice primo:quia eam nõ tulit.vnde super petitione illa dictæ executionis est penitus iudex incompetens secundum Inno.de offi.deleg.pastoralis in glosſ.quæ incipit Lau.dixit.ex secunda enim non ex prima:tũc actio oritur.ne admi.tu.l. chirographis. §.fi.ff.de insa.furti.C.de tẽp.app.l.per hãc.impossibile enim est oriri actionẽ ex prima sententia:super eo quod in prima sententia nõ est deductũ.multo ergo minus oritur in nostro casu, quia nedũ quod contineat aliud:imo continet directo oppositũ eius quod prima,quia prima absolutoria:hæc sentẽtia in causa appellationis condẽnatoria fuit.Nõ ergo prima sententia operari voluit effectũ contrariũ eius:quod fuit in causa deductũ.de exe.rei iu.l euidẽter.sicut nec alia dispõ.de adi.leg.l.legata inutiliter.C. de legi.l.quod fauore.C.de procurato.l.nõ cominus.ff.de solutio.l.qui hominem.§ fin.Si igitur hoc casu solum ex secunda sententia possibile est actionem oriri:ergo eius executio nõ potest fieri per iudicẽ à quo:quia inferior est certũ vbi secũda sententia continet idẽ quod prima:vel etiam prima est confirmata lapsu fatalium aut cõsensu partiũ:quis exequatur:an iudex appellationis,an primus an vterque,non refero nũc opi.doctorum:sed remitto ad no.per Bar.in.l.à diuo pio.de re iudica. quia ibi refert opi.Spe.Dy.& Guil.de cug.licet tamen primus iudex in casu proposito sit competens ex prorogatione expressa partũ,aut tacita,quæ inducitur ex negligentia exceptionis declaratorię non propositę,de re iudicata inter monaste.&.ff.de iudi.l.sed si suscepit.&.l.j.&.ij.eod.tit.de re iud.l.quidam consulebat.C.de ꝓba.l.exceptionem per Innocen.de offic. delega. prudentiam.in glo.quæ incipit duo bene habẽt.Si enim error partium prorogationem non impedit fieri potest in eodẽ genere causarum:de re ad rẽ de persona ad personam,de tempore ad tempus,vt not. l.j.&.ij.ff.de iud.& in.d.c.prudentiã. in glo. magna.quæ incipit vobis videtur:& potest fieri prorogatio iurisdictionis ordinarię in cognoscendo & exequendo. Delegatæ in cognoscendo tantum:non in exequendo,secundum Inno.de arbi.innotuit. & nõ solum prorogatur iurisdictio eius qui eã habet pure:sed & eius qui habet eam conditionaliter.secundum Innoc.de app.cordi. imo & si dubitetur an quis iurisdictionem habeat in casu huius dubij potest iurisdictio prorogari:licet alius primo esset iudex,sed vbi esset certum quòd non haberet quis iurisdictionem esset impossibilis prorogatio, secundum Innocen. de rescrip.c. pastoralis. quinimo solus vsus iurisdictionis prorogatur per ignorantes nec talem prorogationem impedit error,secundum Innocen.in.d.c.prudentiam.In causis quę non solent per sui excellentiam delegari,vt in exemplo.l.placet.C.de pedane.iud. nõ procedit prorogatio secundum eundem de offic.deleg.de causis.Et prædicta in temporalibus procedunt laicis prorogãtibus: secus si est in spiritualibus.In spiritualibus enim quo ad excommunicandi potestatem aut iniungendi penitentiã:non est prorogationi locus,vt notat per eum in.d.c.de causis.& eodem tit. c.penul.vbi videtur dicere:quòd etiam quo ad potestatem excommunicandi iurisdictio ordinaria prorogatur:licet non delegata.& facit de pe.&re.c.omnis.De prorogatione autem clericorum non dico:remitto ad not.in.c.significasti.&.c.si diligenti.de for.competen.quia igitur nullum impedimentum inuenio prorogationem impediens:dico iurisdictionem primi iudicis ex litigio spõte facto coram eo:prorogatam esse,vt superius est ostensum,vere ergo pendet lis & quæstio super executiõne sententiæ coram ipso,de qua pendentia infra tempora opponendi: dicitur esse oppositum,& probatum corã iudice appellationis coram quo nouiter petitur executio,& ideo illa exceptio impedit omnino processum in secunda petitione executionis:si factũ est vt proponitur.ff.de except.fundi.&.l. fundum.ff. de iudic.l. de qua re.imo quia reus hic vexatur pro eodem coram diuersis iudicibus:potest non improbabiliter dubitari.an suo iure priuetur:per.l.j.in fi.§.de assẽs.tol.& de re mili.l. tam collatores .libro.xij.relinquo sub dubio:quia opiniones sunt,nec sum de hac re consultus.

CONSILIVM CLXIII.

1 *Dispositio quando modalis vel conditionalis dicatur.*

2 *Cautio de modo implendo quando sufficiat.*

DVo videri oportet. Primũ est,an dicta dispositio sit modalis an conditionalis. Secunda.si modalis est:an sufficiat præstari cautionem de modo implendo. ¶ † Circa primum considero quòd quandoque illud quod est implendũ impleri debet de necessitate per debentem implere:& tunc dispositio est modalis,quia tũc dispositioné perfici necesse est.vbi verò ad implementum quis compelli non potest:hæc dispositio conditionalis videtur,& ad hanc distinctionem reducitur quod not.glo.in.c.non potest.libro.vj.de preben.Et prædicta sunt vera, quando id quod debet impleri est implendũ propter aliud:ob solennitatẽ substantiam dispositionis:tunc quãdo cõditio est.ff.de procur.l. dummodo. Nunc ad propositũ,rector scholariũ eo ipso quod assumpsit officium:astrinxit se ad expediendũ omnia ex natura officij veniẽtia:& omnia incũbentia solicitudini officij rectoratus:& hoc facere suo iuramento promisit,& ad simile iuramentũ omnis administrationis singulũ assumentes adstringuntur,vt in corp.iusiuran.quod præstatur ab his. Cũ ergo doctores in studio actu legentes:cũ salario ex forma statuti & etiam pactorũ initiorũ cũ cõmuni:multa facere teneantur ad cuius curã & solertẽ diligentiam pertinet inuestigare:si qui ex doctoribus contra faciunt: vt sic reipublicæ possit esse cõsultum in denegatione præstationis salarij.pertinet enim ad curã habentis imperiũ inquirere delinquentes.ff.de off.præsi.l.cõgruit.in corpore vt nulli iud,in prin. de offi.prefect.vigilum.l.nam salute.§ sciendum.cum ergo hanc inquisitionem necessario facere teneatur & magis assidue & frequentius quã statutũ disponat: apparet euidenter, quòd in nostro proposito dicta dictio dũmodo:reddit hãc dispositionem modalem,quod verius est,aut importabit admonitionem quãdam:igitur modalis est. ¶ † Videamus de secũdo scilicet an sufficiat idonea cautio de modo implendo:& in vltimis voluntatibus nõ est dubiũ,quod sic de condi.& demõ,l.quibus diebus. §. terminus.&.l.titio in prin.aliquando tamẽ dicta cautio rela-

Universidad de Deusto
Biblioteca

atur sicuti est in libertate. vt.l.libertas.§.j.&.l.meuia. de manu. test. & cum debens implere nō est nudus minister, vt.l.diuus sicuti plusquā per.l.falc.& cū plerunque non ediderit nisi ad cōmodum ipsius implentis, vt.d.l.titio. In dispositionibus autē inter viuos postquā hæres impletare percepit quod sibi non debetur: non arctatur ad cauendū: de condict. ob cau. l. dedi. in princ. sed si vult consequi id quod sub modo sibi debetur: an sufficiat cauere de modo implendo dico cautionem sufficere: si implementum modi sumptum requirit, tex. est sing. ff. loc. l. insula. in fine. Secus si non requirit sumptū arg. ff. de ac. emp. l. Iul. §. offerri. & l. qui pendentis vindemiā &. ff. de edi. edic. l. ediles. §. vlti. debet enim tunc implere ex parte sua: & postea cōsequetur quod petit nisi ille cui implet reperiatur pauper. quo casu ne implens fraudari posset, sufficit quòcaueat de implendo: si sibi infra certū tēpus solutum fuerit. tex. est singularis in. l. videamus. de edi. edic. vel nisi implens fraudari timeat; quia aduersarius suspectus est: & de eo ex aliqua probabili causa non cōfidit. ¶ Nā tunc absq; eo quod impleat ei: est aduersarius sibi dānandus facto deposito apud bonum virū cui debet præstari. ff. de sol. l. si soluturus. in fi. glo. tamen. C. de act. emp. l. si traditio. videtur dicere hoc casu esse necessariam obligationem: sed dictę terminationi obstat. d. l. videamus. Hæc pro nunc relinquo sub dubio. Sed in quæstione prædicta siue proposita, dico dictū salariū persoluendum domino rectori: præstita cautione idonea de implendo modum prædictum. Cum sine sumptu notariorū inquisitionē scribentium atramenti & chartarum & labore personæ inquisitiones prædictę fieri non possint commodè. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CLXIIII.

1 *Notarius testamentium possit cogi ad edendum particulam testamenti,*

DOminus Vitalis de castro plebis suū condidit testamentum, in quo quidem inter cætera indicauit mandauit & reliquit quòd in domo sua partes debeant retineri per infrascriptū hæredē quatuor lecti ad obsequiū pauperū. Et reliquit Andriuciæ filiæ suæ certa bona in dicto testamento descripta, & in his eam heredem instituit. In omnibus aliis suis bonis Vannuciā suū heredē vniuersalē instituit: dicta filia petit à notario edi copiam dictæ particulæ: per quā hæres fuit grauatus de retinendo dictos lectos in dicta domo. Quærit igitur an dictæ particulæ copia sit facienda.

SVper puncto præfato arguo primo. ⊤ q̄ copia prædicta per notariū est facienda dictę Andriucie. Nā omnibus desiderantibus tabulas testamenti inspicere & describere: iudex addituit tribuit potestatem. ff. quē ad. te. aperi. l. j. pinguius igitur succurritur habenti testamentorum copiā: aut aliorū ad causam testamēti pertinentiū: quam petentibus copiam aliorū instrumentorū. Nam non omnibus copia est edenda, vt. l. j. §. edenda. ff. de edē. &. C. eo. ti. l. j. &. l. fin. Item cū sola petitur editio: sufficit sacramēto petētis: quod sua interfit, vt. l. thesaurus. &. l. iij. §. ibidem. ad exhib. Si ergo dicta filia iurat sua interesse: videtur etiam audiri debere: & notarium compellendū esse ad exhibitionem. Cōtrarium est veritas, quia sibi editio fieri non debet: nisi aliter quam per iuramentum doceat de suo interesse pecuniario. Et hoc probatur sic. ille solus cuius interest pecuniariter copiam testamenti sibi fieri petit: vnde cum dubitatur an interfit interim non editur, vt. l. ij. §. si dubitatur. quemadmo. testa. ape. Similiter cum certum est petentis non interesse, vt. l. pupillares. eod. titu. &. C. quemadmo. testa. ape. l. iij. Et ideo solent desiderare tabulas exhiberi qui in eis aliquid scriptum habent. ff. de tab. exhiben. l. locum. §. solent. Frustra igitur exigeretur iuramentum: si absque interesse quilibet posset petere copiam, quod necessario exquirendum est, vt. d. l. iij. & not. glo. & Dy. in. d. l. j. ff. quemadmodū testa. aperi. Nec ob. tex. d. l. j. qui dicit omnibus. nam intellig tur scilicet quorū interest & habilis est ad petendū. C. de iac. san. ecc. l. j. de mu. & hon. l. vt gradatim. §. & si lege. & dē no. ope. nuncia. l. j. §. item nunciatio. Nec ob. quòd hæc filia iurat sua interesse: vnde videtur sufficere, quia istud concederē de plano si non constaret de sua videnti calumnia. nullo enim alio extrinsecus allegato: nisi quòd filia est & instituta in certa re, euidenter appareret illam particulam penes se habere, sua non interesse: quia dictorū relictorum nullum dependet ab altero: nec vnum firmat aut infirmat aliud, ne locus sit iuri accrescendi. Apparente ergo calūnia nil operatur iuramentū præfatum. ff. de eden. l. argentarius. §. edi. not. Barto. expresse in. l. j. quemadmo. testa. aperiun. circa fin. princip. facit optimè quo not. Ia. de ra. in. l. qui bona. §. cum inter. de dam. infect. Debet ergo hæc mulier habere copiam sui relicti: & institutionis hæredis quæ est fundamentum, & caput testamenti & legatorum vt institu. de leg. §. ante hæredis Nec ob. quòd hæc filia instituta loco vniuersalis hæredis est, & hæredi vniuersali totius testamenti copia edenda est, quia totū ad eum pertinet. nō enim habetur loco hæredis: nisi quo ad ius accrescendi, & vt excludatur à querela, vt not. glo. in. l. ii quis priore. ad trebel. vt no. in. §. aliud quoque capitulum in cor. vt cum de appel. cogn. per doct. C. de hęre. insti. l. quoties. &. ff. de hęre. insti. l. j. §. si ex fundo. Et ita dico & consulo Angellus &c.

1

CONSILIVM CLXV.

1 *Vniuersitas quæ tota præsens fuit homicidio commisso per vnum eius dem an punatur tota pro eodem.*
2 *Vniuersitas delinquere nequit.*

CVm multitudo quorundā errorum seu peregrinorum transitū faceret per territorium, seu distractum villæ planicarpensis cōmunitatis per stratam publicā: quidā malè condicionis homines, dictos erros, seu peregrinos insultauerunt: & iusultu leuato, & rumore tam per ipsos erros, quā etiam per ipsos insultantes, coadunata & congregata fuit ad sonū tubæ cōmunis vniuersitatis dictę villæ. in qua cōgregatione interfuerunt & mares & fœminæ pro maiori parte vniuersitatis dictæ villæ. & ita congregati descenderūt ad dictam stratam, & vnus de vniuersitate prędicta, nomine scilicet Franciscus Bartoli plani carpani prædicti: vnum ex dictis erris occidit, astantibus secum aliis de vniuersitate prædicta: vnà cum eis post homicidium recessit. Quæritur, an dicta vniuersitas vel saltem omnes qui interfuerunt in loco de homicidio teneantur.

SVper hoc potest dubitari dupliciter. ¶ Primò an teneatur dicta vniuersitas. Secundò si non vt vniuersitas: an qui interfuerunt teneantur de cōsilio, seu auxilio, & fauore. ⊤ Super primo fuit opi. Inno. dicit enim vniuersitatem accusari nō posse: quasi non delinquere possit. de seruis non ord. c. de famulis. allegat. xxiiij. questione. ij. si habeas. & hoc videtur probari. ff. de dolo. l. sed an municipes. vbi litera dicit, quòd municipes dolum committere non possunt. alibi dicit, quòd non potest accusari criminaliter: sed bene potest ciuiliter conueniri, de eo quod ad eam peruenit. de solu. dilectus. ij. de senten. excom. c. grauē. vnde quidam glossatores antiqui dixerunt, quòd vniuersitas non potest delinquere per se: & ideo ex eius delicto teneri non potest, sed bene potest teneri ex delicto serui sui. Alij verò dixerunt: quod non potest vniuersitas delinquere tota nō enim possunt delinquere infantes, aut furiosi: sed bene potest delinquere maior pars. Alij verò dixerunt quòd imò delinquit: sed actione ex delicto descendente, non tenetur nisi solum qui vniuersitatem regūt. ff. ad municipa. l. lucius. §. imper. & hæc opin. recitatur per gloss. ff. quod met. causa. l. metum. §. animaduertandum. alia verò opin. fuit & ista est veritas, quòd imo delinquere potest: & ex delicto etiam puniri criminaliter, vt in. x. col. de pace iura. fir. §. j. vnde Henricus impera. tulit sententiam contra ciuitatem Tusciæ rebellem, & eam damnauit ad uratrum, sic fecit Bonifacius octauus. nam propter

propter delictum quorundam templariorum totum collegiū illud destruxerat. delinquit ergo: sed non facilè. sic dixit glos. in. d. §. animaduertendum. & in. d. §. sed an municipes. & delinquit pulsata campana, & vniuersitate ad hoc congregata, vt not. gloss. in. l. aliud. §. refertur. de reg. iur. In modo autem puniendi, & pœnam inferendi est differentia, quia sibi imponitur pœna quæ cadit in vniuersitatem: ita quòd non in singulos: vt quia aliqua res vniuersitatis publicanda est vt. l. iubemus nullam nauem. C. de sac. sanc. eccle. Si verò æque cadit in vniuersitatem & singulos, vt quia est pœna pecuniaria, tūc aut est vniuersitas parua & senatorum: vt vniuersitas & collegium priorum vel simile: & tunc puniuntur solum qui deliquerunt: non alij. ff. de magi. conue. l. j. Si verò est collegium magnum: in quo sunt insensati. vt infantes, & furiosi: & facilè discerni non possunt delinquentes, à non delinquēte. & tunc tota vniuersitas punitur. C de hęreti. autem. Item nulla communitas. & in. d. §. j. de pace iur. fir. Sed si delictū
2 propriè in vniuersitate non cadit: sicut est homicidium. † Nam vniuersitas, vt vniuersitas impossibile est homi. idium cōmittere, vt est in casu nostro, & tunc punitur more priuatorum: ex quo pœna ita potest cadere in vniuersitatē: sicut in singulos: vt in. d. §. animaduertendum. & d. §. sed an municipes. & ita erit in proposito, cum pro dicto homicidio pœna. ccc. librarū tantum imponitur. Si verò pœna non cadit in vniuersitatem (vt in singulos) sicut est pœna decapitationis: tunc alteratur pœna & imponitur pœna pecuniaria. arg. l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis. de insta. l. qui. d ergo. §. pœna grauior. C. de ser. fug. auten. sed nouo iure. sed si necesse esset imponi collectā singularibus: quia vniuersitas non habet pecuniam, vniuersi de vniuersitate: non conferrent, vt qui fuerunt habitantes & non deliquerunt. Sic intellige opinio. Innocē. qui dixit vniuersitatem non puniri. ne hoc inconueniēs eueniat, quia puniantur innocentes. Hoc casu statuit dictus imperator Henricus in sua sententia quadam diffinitiua, vt refert Barto. in. d. l. aut facta. §. fi. Concludo igitur ex prædictis, quòd cum vniuersitas sono tubæ fuerit congregata, li stratam aggressa fuerit. & in aggressura fuerit ille erres occisus: quòd de dicto homicidio debet puniri. Et si nō habet bona, quæ sint ipsius vniuersitatis: necesse est ad collectam veniri. Et illi soli tenentur qui interfecerunt non alij. possent etiam inquiri & accusari, vt singuli qui opem prestitisent: & tunc cuilibet infertur pœna. ccc. librarum dena. que ad magnam summam ascenderet. & ideo vtilius est quod contra eam vt contra vniuersitatem inquiratur: quia tunc vna pœna. ccc. librarum imponitur. vt ergo euadere possint ne etiam duplici pœna afficiantur: vna quæ imponetur Fráciſco. Alia quæ imponetur vniuersitati: credo tutius esse, vt ipsa vniuersitas contribuat ad solutionem pœnæ Francisci: ne ipse vel dilatione pœne rursus contra ipsam vniuersitatem, inquisitionem promoueat. Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis de perusio.

CONSILIVM. CLXVI.

1 *Legatarius tutelam filij legantis renuens: an perdat legatum.*

SI testator legat & legatarium tutorem filij sui pupil. reliquit: quatuor sunt casus. ¶ † Primus. quando tutelam assumit: & hoc casu nulla est dubitatio quòd legatum consequitur. Secundus. quando tutelam renuit. & hic est animaduertendum. nam aut legatum relinquitur hac contemplatione vt tutelam assumat: quod est vbi testator hoc exprimit: vel legatur ei cui testator verisimiliter nō esset citra assumptionem tutelæ legaturus, aut legatur ei cui citra assumptionem tutelæ testator aliàs legaturus esset, primo casu legatarius repellitur à legato: & remanet penes hæredem pupillum, cui testator voluit prouidere. C. de leg. l. penultima. &. l. administratione. eodem titulo de his qui. vt indig. l. post legatum. §. admittere. ff. de iure patronatus. l. li quis tutor. de excusatio. tuto. l. legatarius. Fallit in milite: & in omni alio qui tutor esse non potest. Nam tunc conditio assumendæ tutelæ de iure impossibilis est: & ideo remittitur. vt. dicta lege administratione. Tertius casus est quando tutelam non assumit non tamen renuit sed dum assumere potest pupil. decedit & tunc quid iuris sit non recordor expresse determinatum hoc ergo casu dico, quòd aut mora, vel negligentia potest legatario imputari: quia tantum transiuit de tempore quòd potuit tutelā commodè assumere: & non assumpsit. Et idem dico in eo quòd in renunciante. debet enim legetarius cum primum potest conditionem in faciendo consistentem implere. ff. de conditio. & demonstra. l. hæc conditio si in capitolium. plenè per Guliel. & Ray. in. l. dedi. de conditio. ob causam. & maximè cum conditio debet impleri pupillo cui committitur irregularis mora. C. in qubi. causis restitutio; non est ne. l. in minorem. & facit ad prædicta. ff. ad tertul. l. ij. §. confestim. ff. de solu. l. ratum. si vero nihil potest sibi imputari ad moram vel negligentiam hoc casu allegato non excluditur, quia tutelam non renuit, nec in mora eam assumendi fuit. Quartus casus est quando legatarius offert se paratum tutelam assumere: sed tanquam minus idoneus non admittitur: hoc casu legatum non perdit. de leg. ij. l. cum filius. §. nō videtur, not. gloss. in. dicta. l. penultima de leg. ij. & in. d. §. admittere. vbi verò legatur ei cui testator erat alias relicturus. etiam citra assumptionem tutelæ: tunc legatum non perditur, licet tutela non assumatur: aut etiam remittatur. text. est de excusatio. tuto. l. sed hoc. &. l. nesennius. & de adminastra. tuto. l. qui tutelam. In quæstione ergo proposita dico, dictam mulierem legatum non perdere. nam ex quo legataria vxor erat, præsumendū est quòd testator erat ei alias relicturus: nisi ex verbis testamenti aliud apparet. text. est expressus in. l. cum alienam. C. de leg. Super secundo autem dubio an dicta mater priuatur successione dicti filij sui impuberis defuncti: cuius tutelam non assumpsit, videtur de iure dicendum eam non priuari. mater enim nullo iure compellitur ad assumendam tutelam. an autem matri, & auiæ. C. quando mu. tuto. offi. fungi potest. sed si vult ad filij successionem posse aspirare: alterum de duobus facere tenetur. aut tutelam assumere cum potest: aut filio tutorem infra annum facere ordinari vt. l. sciant. C. de leg. hære. nunc ad propositum aut dicis dictam mulierem hac successione filij quasi priuatam: quia tutelam non assumpsit, & hoc est falsum. quia nullo iure cautum reperitur quòd astringatur ad tutelā assumendam. vt dictum est. aut dicis eam priuatā quia tutorem nō petijt: & hoc est similiter falsum propter tria. Primò quia pupillus plures tutores testamētarios habebat: vnde non poterat petere alium sibi ordinari. cum testamentarius omnem aliū excludit, & cum habenti tutorem tutor dari nō possit. secundum iura vulgaria, & no. glo. expresse. C. ad tertul. mater. ¶ Secundò quia non transierat annus. mater autē habet annū vt. d. l. sciant. licet Bart. contra & malè. in. d. §. cōfestim. Nec ob. d. §. quia de iure fororū. loquitur: hodie verò omnes illi qui necessitate petendi tutorem annum habēt: si infra annū nō petierint puniuntur: vt probatur in. d. l. sciant. ¶ Tertiò quia alius eā preuenit ex quo illi tutores assumpserūt: vnde non est quid imputetur ei, vt no. glo. in. d. l. matre. Super eo autē quòd reuocatur in dubium qualiter succedat: dico ipsam mulierem succedere vna cum fratribus pupilli defuncti vtrinque coniunctis: exclusis penitus fratribus consanguineis tantū. vt in authen. de consangui. & vteri. fra. in prin. ad tertul. autē. & cum solis. & autē. defuncto coniuncta authen. cessante. Super eo autē quod quæritur de restitutionibus factis de alimentis prædictis, dico nō porrigi nec extēdi ad ea quæ dicta domina petere potest ex alia causa. Refutatio enim de certa re facta aliam non cōprehendit. C. de transac. l. si de certa. & licet asseruerit eum hæredē pro medietate: talis erronea assertio veritatis substentia non immutat. C. de iur. & fac. igno. l. cum falsa. nisi super hoc esset lata sententia. ff. fami. herc. l. cum putarem. vbi est casus. Et ita dico & consulo ego Ang. de perusio &c.

CONSILIVM CLXVII.

1 *Ineptitudo belli an vitiet processum.*
2 *Interd. ctum adipiscendæ cui & quando detur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

VIso dicto libello & visis exceptionibus† cõtra ipsum productis,in quibus cõtinetur libellum non procedere ratione ambiguitatis,incertitudinis,ineptitudinis,& cõtrarietatis. videtur sine dubio dicendum dictum libellum non procedere;& reum absoluendum ab instantia & ab obseruatione iudicij. nam agens in narrando est directo sibi cõtrarius. dicit enim suo defuncto possessionẽ eodem tẽpore auferri vi,& auferri vi & clam ,qđ est impossibile. Hę enim sunt qualitates contrariæ quę in eadem obligatione,& in eadem re,& respectu earundẽ personarum est:impossibile quòd concurrant.ff. de acquiren.pos.clam possidere. in prin.&c.§.qui ad nũdinas.ideo legislator ponit ti.quòd vi aut clam.vt designaret q̃ aliud est vi accipere seu facere:aut clã.vtrũque enim vim designat:aliud clam quod designat rẽ abstractam à violentia.ff. quod vi aut clã.in rubro & nigro & maximè in.l.j.§.quid sibi.&c.§.clam facere. Deinde si militer in narrando primæ narratiõi cõtrarius est.primo enim videtur vi & clã: deinde subiungit vi vel clam.primo ergo copulat:deinde subdisiungit. dictio enim &,copulat de le.iij.l.ea tamen adiectio.de verb.ob. l.si quis ita stipulatus fuerit.x.aureos. de cõdi.insti l.si hęredi plures.dictio autem vel, disiungit. Copulatiua autem: disiunctiuæ contraria est,quia ad veritatem copulatiuæ requiritur concursus omnium copulatorum,vt in.d.l.si hæredi.&.d.l.si quis ita. Et ad veritatem disiunctiuæ:sufficit alterum vt.l.is qui.cc.§.vtrũ 1
de reb.dub.licet quãdoque disiuncta pro cõiuncta ponatur.C. de ver.sig.l.cum quidã.Itẽ est contrarius agens in conclusione. nam & hic proponitur officium iudi.& interdictũ.officiũ autẽ competit,vbi nulla actio(etiã si sit subsidiaria,vt in factũ) competit:& nullã præsupponit obligationẽ.de annu. leg.l. quintus. de act.emp.l.qui per conclusionẽ.spoliato autẽ competit interdictum:quod est actio personalis in rem scripta.ff.de interdict. l.j.§.pe.Item competit triticaria.vt.l.j.ff.de triti.non ergo competit officium.Itẽ est sibi cõtrarius:quia proponit ad hoc interdictum recuperandæ:& interdictũ apprehẽdẽdę possessionis i. de nouo adipiscendę. Ad aliud enim hoc verbũ apprehendi:arctari non potest. Sed interdictũ recuperandæ datur spoliato.ff. de vi & vi ar.per totũ.de restit.spo,c.fæpe.C.vnde vi l.si quis in tantam.interdictũ verò adipiscẽdæ datur ei qui nunquã in possessione fuit sed ad eum pertinet.ff. de interdic.l.j.§. adipiscendæ.cõiuncto.§.recuperandæ ea.l.quia igitur agens est sibi in agẽdo contrarius.cõtrarias actiones proponẽdo:nõ est audiendus. l.j.C.de fur.&.C.de codicillis.l.fi.de trib.l.quod in hæredẽ §.eligere.Ex his infero reũ absoluendũ ab obseruatione iudicij, vt dictis iuribus.facit.si mensor fal.mo.di.l.j.de offi.assessl.j. in glos. C.de formul.l.ij.Et licet lis sit conte.nõ refert;quia exceptio ineptitudinis reddit iudiciũ nullũ retro.de iureiur.l.si patronus libertam vbi Gul.de cu.dicit esse casum.ergo &c.de iudi.licet.& C.de procu.l.licet.¶ Secundò si dubitatur super causa proprietatis.proponitur enim in facto quòd tenimentum terræ in dicta petitione contentũ.per eundẽ fuit primò venditũ dicto Vannarello perucij.Et in dicta venditione dictus venditor qui tempore dictæ venditionis possidebat:constituit se pręcario nomine dicti Vannarelli possidere.deinde ipse vendidit secũdo loco dicto Collæ Martini.Qui Colla Martini corporalẽ postea est possessionem adeptus.vnde vertitur in dubium ad quem dominiũ pertineat dicti tenimenti terræ:an ad dominũ Vannarellũ primum emptorem:an ad dictum Collam & eius hæredes. super quo sine dubio etiam videtur de iure dicendum dominium dicti tenimenti terræ esse & spectare ad dictum primum emptorem.quia quando vnus & idem vendidit eandem rem duobus: ille potior est:qui prius est possessionem adeptus .ff. de public. l.si autẽ.§.si duobus.non enim sufficit solus titulus ad acquisitionem dominij.C.de pactis.l.traditionibus.Sed primo emptori prius possessio est translata, vt.ff.de acquirenda possessione.l. quod meo.& hoc si venditor dicto tempore possidebat:aliàs nihil operaretur dicti precarij constitutio.vt.ff.de acquirẽda possessione.l.quamuis.§.si conductor.in glos.in versi.retinet.sic dico & consulo ego Ange &c.

CONSILIVM. CLXVIII.

1 *Alienatio facta per rectorem hospitalis de bonis sibi relictis cum prohibitione alienationis:quando valeat.*
2 *Hospitale iure suo priuatur:si res sibi relicta alienari prohibita per rectorem alienetur.*
3 *Hæres institutus:an possit hæreditate priuari.*
4 *Hæres quibus casibus hæreditate priuari possit.*
5 *Præceptum testatoris de non vendendo:quando valeat.*

TEstator in omnibus suis bonis mobilibus,iuribus,& actionibus,vbicunq; sunt & inueniri poterunt:hospitale sancti Iacobi de castro plebis sibi hæredẽ instituit cũ hac cõditione, q̃ dicta bona dicto hospitali relicta:nõ possint aliquo modo,vel aliqua causa,per rectores dicti hospitalis,siue per aliã personam,vẽdi,alienari,& permutari,vel donari.& si contra facerent cadat dictum hospitale à dictis legatis & quolibet eorũ.& hãc esse voluit suã vltimam volũtatem & præceptum.priores hospitalis quædam alienauerunt seu vendiderunt Et ideo dubitatur,an hospitale cadat à relictis sibi factis per dictum testatorem.

EX isto dubio plures quæstiones insurgũt.¶ † Prima est an alienatio prioris nocere possit hospitali.¶ Secũda si nocet.an alienatio seu venditio facta de vna re:priuet hospitale omnibus relictis ob solam rem alienatam. ¶ Tertia de instituto.an potest hæreditate priuari:veniendo contra iussum testantis cum semel fuerit hęres.¶ Quarta si potest ad quem bona decurrerent. Quinta.si hospitale priuatur:an priuetur hæreditate:an verò solum legatis particularibus sibi factis in testamento. Et hoc quintum dependet à secundo si quis rectè inspexerit &.ꝯ. patebit.† Ad primũ arguitur,quòd alienatio prioris non noceat hospitali,quia delictum priuati nõ nocet ecclesiæ.C.vnde vi.l.meminerint.de reg. iur.l.neque interdicto.C.de fal.mo.l.j.extra vt lit.non contesta. c.j.ad fi per Cy.C.de sac.sanc.eccle.l.iubemus nullam natim. Contrarium est verũ,quia testator rem suam legando:hanc conditionem apposuit quã apponere potuit:vt aliam quamlibet.de leg j.filius.§.diui seuerus.de le.ij.l.cum pater.§.libertis.&.l. peto. §.fratre. Omnis enim dispositio testatoris non repugnãs legi: vt lex obseruanda est.in authen.de nup.§.disponat.& voluntas testatoris gubernat, & regit conditiones testamenti,& codicillorum vt de conditione & demonstratione.l.in conditionibus primum locum.licet enim concepta sint verba legis.xij. tabularũ. vt vti quisque rei suæ legassit:ita ius esset.ff.de verbo.signi.l.verbis legis.& insti.ad.l.fal.in princ. Item cum pœna ex delicto priuati inferenda non potest cadere in prælatum: sed solum in ecclesiam.sicut est in casu proposito,quia non potest priuari dominio relictorum prior:sed hospitale hospitali ergo hęc pœna irroganda est.vt.d.l.iubemus nullam.& ibi per Cy.verumtamen ecclesia potest contra prælatum habere recursum ad sua dãna & interesse;& ita poterit hoc casu hospitale contra suum priorem, qui alienauit seu vendidit contra voluntatem testatoris,& si tẽpora præstituta ad implorandum restitutionem in integrum lapsa sint quæ quadriennio cõtinuo clauduntur.vt.l.petenæ.C. de tem.restitu.in integ.aduersus tales alienationes posset hospitale restituisi non potest sibi plenè esse consultum contra priorem,vt no.Cy.referendo dicta Pe.in.d.l.iubemus nullã. & hoc de primo.† Venio ad secundum scilicet an re alienata hospitale cadat à toto:& videtur quod non, quia delictum commissum circa rem:non egreditur ipsa.ff.de his qui.vt indig. l.reperitum.&.l.hęres qui tacitã.Ideo dixerit quidã, q̃ hæres qui non rite conficiens inuentarium ex eo quia rem vnam surripit quam in inuentario non potuit:non priuatur nisi illa re tantum,vt refert Cy.C.ad.l.fal.authen.sed cũ testator licet gl.aliud dicat in.§. si verò non fecerint.in cor.de hære.& falci.quam sequitur Iaco. de bel.Sed contrarium videtur verũ scilicet,vt hospitale cadat à toto:si prior eius aliquam rem hæreditariam in qua hospitale tale

tale successit vt hæres alienauit.Ratio me mouens.quia testator post legata in omnibus suis bonis instituit hospitale cũ hac conditione.quòd dicta bona dicto hospitali relicta non possint vendi &c.& si secus fieret per hospitalis priorem:quòd hospitale cadat in omnem euentum scilicet si bona alienabuntur:& sub contraria conditione institutio facta intelligatur scilicet si dicta bona alienabuntur.ff.de adimen le.l.legatum pure.imo rectè inspiciendo verba testamenti:non resultat ex ademptione, conditionalis institutio.imò primordialiter est sub conditione concepta:si non alienauerit,seu vendiderit &c. Vnde quandocunque contra fiat retro apparet institutum hæredem non fuisse: vnde cum fructibus res vendicatur.C.de indicta vidui.authenti.cui relictum.in fine.Debuit ergo hæc negatiua conditio in forma impleri,de conditione,& demonstratione.l.menius.&.l. qui hęredi.Quocunque ergo res vendatur non est impleta conditio institutionis formaliter:nec enim sufficit eam impleri pro parte:cum conditio non scindatur,de conditione & demonstratione.l.cui fundum.ff.fami.erciscun.l.hæredes.§.an illi.ff.de verborum obligationibus.l.ij.§.ex his.de contrahenda emptione.l.fistulas.§.qui per fundum.ff.de lega.iij. l.vxorem.§.agrippa.Sed prædictis fortiter obstat.quia hęc alienatio,& cõditio de nõ alienando cum sit negatiua:aliter impleri non potest quam per cautionem.quia igitur hospitale solum fuit institutum: nec habuit cohæredem vel substitutũ:cui caueri possit.videtur hæc cõditio impossibilis:& ideo remouenda institutio manet pura. text.est in.l.iiij.§.finali.de condi.insti.Sed respondeo,quod imo habuit cohæredem scilicet filiam institutam ex certa re.quæ pro hæredevniuersali habetur quo ad quid:licet nõ quo ad omnia, vt.ꝯ. dicam. Et si diceremus hospitale tale non priuari:certè hæreditatem haberet contra voluntatem defuncti:quod esset iniquum de dona.except.l.apud Celsum.§.præterea. de auro & argento legato.l.quintus.§.idem scribit §.de his qui.vt indig. l.hæreditas. de regulis iuris.l.qui cum alio.§.j &hæc de secundo.¶ † Super tertio verò quo quæritur.an institu.possit hæreditate priuari,cũ semel hæres extiterit.ostendo quòd non.primò.quia omnis priuatio est exhæredatio,quæ est in extraneo res incepta, vt.l. quidam cum filium. de verborum obligationibus.secundo. quia qui semel est hæres:nunquam desinit esse hæres.ff.de minori.l. sed etsi sine §. sed quod Papiniano contrarium videtur verum vt enim dixi,quia hospitale fuit institutum sub conditione negatiua si non vendiderit alienauerit &c. facta ergo venditione apparet conditionis defectus:vnde nunquam fuisse hæres intelligitur.de conditione & demonstratione.l.mutianæ.vnde caue re debuit hospitale de non vendẽdo scilicet si erat aliquis cui caueri posset,& caueri deberet,vt.d.l.mutianæ.cum aliter dicta cõditio negatiua impleri non potest.& sic non ob. quod dicitur, quòd qui semel est hæres nunquam desinit. Fateor enim in eo qui pure potuit hæres esse & hæreditatem adiuit,sed qui est institutus sub conditione negatiua: nunquam quousque potest contra fieri incommutabiliter hæres est, sed sub conditione si non contrauenerit vt.d.l.mutianæ.& ita est,proposito,quia hospitale nunquam fuit hæres ex quo non cauit. non enim potuit hæres esse:nisi primo impleat conditionem,de conditione insti. l.si quis hæreditate.de conditione,& demonstratione.l.qui hæredi.in fi.& hanc conditionem implere non potuit nec potest; nisi per cautionem.Cum igitur contra fecerit:apparet conditionem institutionis esse defectam:& hospitale nunquam fuisse vel esse posse hæredem.Porro & si non fuisset conditionalis institutio:sed pura.adeptio autem sub conditionę facta per testatorem adhuc istud sufficeret:& desineret esse hæres,textus est in.l. vnica.C.de his quæ pœne nomine.Nec ob, exceptio qui hæres est semel:non desinit esse hęres. Concedo enim ex dispositione iuris prætorij:quod non facit quem esse:vel desinere esse hæredem.Sed ex dispositione iuris ciuilis tantum,potest desinere,vt notat glossa de hęre.& falci.§.in omnibus.in verbo fieri hæredes & est textus de testamento militis .l. miles in hæredem.§.& quia diximus.&.C.de fideicõmissis lib.authentica hoc amplius. Bartolus ponit in lege secunda.ff.ad tertullia.Sed hospitale hic desineret esse hæres ex dispositione iuris ciuilis firmante voluntatem defuncti ita conceptam,vt.dicta lege cum pater.§.libertis.&.l.peto.§.fratre.& dicto.§.diui.& est casus in terminis in dicta lege vnica.de his quæ pœnæ nomine. Hinc descendit. quòd miles ad tempus hæredem instituit:quia eius voluntati assistit lex ciuilis:& paganorum voluntatibus ita conceptis non assistit.sed vult institutum ad tempus certum vel incertum esse hæredem perpetuo:sublato vitio temporis.vt.ff.de hæredi.institu. l.hæreditas ex die. Ex prædictis etiam apparet responsum taciturnitatis obiectionis,quam quis facere potest.Nam hęreditas ad diem certum vel incertum dari non potest: licet ex die incertum sit: non ex certo,vt dicta lege hæreditas ex die.illud enim procedit nisi testator per existentiam conditionis priuet institutum: tanquam demeritum seu mandatorum eius contemptorem, vt dicta.l.vnica.vt.ff.de adimen.lega.l.iij.§.si quis ita legauerit. Ex quibus concludo,quòd etiam directo non per fideicommissis. alius post dictæ conditionis euentum inciperet hæres esse:& ille desineret.Non igitur obstat quòd non exhæredetur extraneus. concedo enim:nisi sit institutus:tunc enim potest illa institutione priuari.de hęredi.instituen.l.paterfamilias testamento.& de testamento militis.l.si certarum.§.si ex eodem.Item hic non est exhæredatio:sed conditionalis iustitutio. vt dictum est. Super quarto cum quæritur,ad quem bona decurrunt.arguo quòd ad fiscũ.priuari enim videtur institutus vt indignus:ergo fisco bona deferuntur.C.de his qui.vt indig.l.hæreditatem. & ibi plenè notat per glossam.& Cy. † Contrarium est veritas,cum hæreditas aufertur instituto eo quòd iussui testatoris non paret.Et applicatur personis enumeratis in.d.authẽtica hoc amplius.& in cor.vnde sumitur.Prima igitur successionis causa:est substituto 4
rum,hi enim vt à testatore prædilecti anteponuntur.Secũda cohæredum qui inter se habent ius accrescendi. Tertia legatariorum.Quarta,seruorum libertati donatorum. Fisci autem vltima.cum ergo nemo hospitali substitutus fuerit: ad hanc hæreditatem vocatur filia quæ instituta in re certa fuit.Et licet institutus in re certa loco legatarij sit habẽdus.ff.de hæredibus instituendis.l.j.§. si ex fundo.tamen filius non est simpliciter legatarius:imo vice hæredis fungitur,habet enim ius accrescẽdi:quod non vendicat sibi locum inter hæredes & legatarium: & excluditur à querela.in corpo.vt cum de appellatio.cognoscẽ.§.aliud quoque capitulum.& notat.ff.ad trebellianum.l.si quis priore. nec obstat.si dicatur.iussa est plus non petere.vnde ius accrescẽdi non vendicat sibi locum:quia ex iure superueniente post testamentum petit cui non dicitur via præclusa,vt dicta authentica hoc amplius.&.l.qui romæ.§.duo fratres.de verborũ obligationibus.de conditio.ob causam.l.quod seruius.ff. de execu. rei iudicatę l.si rem meam .&.l.si ãte.in princip.&.l. si quis.ad exhiben.& est casus in.l.is qui hæres.eodem titulo.nec potest iura accrescendi.Sed vt hæres abintestato vocatus ex.l. dispositione: & ex tacito voto testantis,quod votum tacitum hæreditatis ex testamento nõ defert:sed solum abintestato.l.si quis instituatur in prima charta.ff.de hęredi.instituendis. Prædictus autẽ ordo succedendi seruatur:cum post aditam hæreditatem hæres priuatur,eo quod iussui testatoris non paruit infra annum: post monitionem à iudice factam. At in proposito,frustra de tali ordine tractamus.nam hospitale(vt dixi)nunquam fuit hæres: quia non cauit.& sic non potest esse hæres propter conditionis defectum.vnde cum successio ex testamento locum habere nõ possit:continuo inuitantur vẽientes abintestato. Et ideo vocatur filia cuius est proxima causa successionis.vt in authentica de hæredita.abintestato in principio.† Forsitan autem dicet quis,tale præceptum testatoris de non vendendo:nudum esse & non valere.vt dicto.§.diui.sed non obligatur quia illud procedit cum simpliciter vetat alienari.sed vbi vetat alienari,& vetando prius 5
at:valet præceptum.dicta lege vnica.de his quæ pœnæ nomine. Maximè in casu nostro. in quo videtur institutio conditionaliter facta:si nõ vendiderit &c. Rursus enim dicet quis, ineptè fore testatorem locutum.priuauit enim testator hospitale post alienationẽ:quo tempore priuare nõ potuit iam in alio translato dominio & pactũ de nõ alienãdo non impedit trãslationẽ dominij.de ver.ob.l.si ita quis.§.ea lege,not.glo.de acquir,

Universidad de Deusto Biblioteca

possessione.l.qui absenti.Non ergo videtur agendum ad res descriptas:sed contra distrahentem ad interesse,de manu. testamẽ. l.fichus seruus.vnde odof.dixit semper pactum ita componendum:vt legatarius vel emptor alienare nõ possit & inquantum alienare tentarequòd reuertatur ad concedentem:vel ad alium, vt refert hoc Bar.in.d.l.qui absenti.Et pro hoc dicit quòd est casus de fideicom.lib.l.quidam in testamento.hæc quidem vera, vbi alienatio reuocabilis est,cæterum vbi irreuocabilis est conuentio de nõ alienando impedit dominij traslationẽ.vt.l.ea quidem.C.si manci.ita fuerit alie.Idem si paciscens sibi in re ius aliquod reseruauit.vt quia saltem pro pactorum obseruantia:rem sibi voluit esse obligatam.de distra.pig.l.si creditor.sed nõ obstat talis obiectio in rebus nondum alienatis per hospitale: quia alienatæ non sunt:nec etiam in alienatis,quia restitutioni subiacent si alienarentur seu venderentur,vnde quia ex vltima voluntate subiacent restitutioni:retransfertur dominiũ recta via perinde ac si nunquam alienatio facta esset.l.ij.C.communia de le. vnde verum est,quod hic non est de dominij translatione tractã dum:cum hospitale hæreditatis dominium nunquam habuerit, ex quo nunquã fuit hæres:nec esse potest.& sic iura in contrariũ allegata non faciunt ad propositum. loquuntur enim de eo in quem erat translatum dominium:qui postea per suum contractum in alium transferebat. At hic, hospitale fuit institutũ sub conditione:vnde ante eius existentiam non est in ipsum translatum dominium. vt superius dictum est. probatur.ff.de solu.l. sub conditione,&.d.l.qui absenti. Quamobrem dico concludendo hospitale priuatum toto,& ipsum habere recursum contra priorem:& etiam posse restitui si tempora patiantur,vt superius dictum est.Nec ob.quòd testator priuauit ipsum legatis: vnde ad legata,non ad hæreditatem videtur fieri relatio,quia legatorum particularium singulariter facta est ademptio. vnde clausula & ademptio sequẽs:non refertur ad specificata de verb, obligatione.l.doli clausula.& etiam verbum legandi: institutionem comprehendit,vt.d.l.verbis.& de verborum significatione.& hoc de quinta & vlti.quẽstione.Et ita dico & consulo ego Ang.de perusio &c.

CONSILIVM. CLXIX.

1 *Institutio facta de vxore & filijs:& substitutio in casu quo hæredes instituti bona vendi prohibita alienauerint.*

2 *Onus quod per testatorem onerato apponitur:pro quo tempore apponi dicatur.*

SVper puncto suprascripto breuitatis causa omissis allegationibus,pro,& contra:venio ad quodlibet quæsitũ per se,& primò ad
1 primum. ¶ † Super primo mihi videtur de iure dicendũ. quòd per dictũ contractũ(etiam si verus contractus fuisset)dicta domina Catharina & eius filij non priuantur,nec priuari debẽt de iure dicta hæreditate & q̃ locus est dictæ substitutioni factæ de dicta ecclesia:ex dispositione dicti codicilli. Et ad hoc dicendũ me mouent plurimæ rationes. quarum aliquas inseruisse contẽtus ero. Et prima ratio est.quia iura volunt in prohibitione de non vendendo,vel alienãdo rem aliquam à testatore facta:quòd debeat attendi ratio,& mens quæ ipsum testatorem mouit, seu induxit ad ipsam prohibitionem faciendam:vt sic per ipsam rationem & mentem ipsa prohibitio limitetur. Adeo quòd licet fiat contra verba prohibitiua:si tamen ipsa ratio & mens non offenditur,sed effectum sortiri potest:nõ intelligatur esse factum contra dictam prohibitionem:nec in pœnam ipsi prohibitioni adiectam incidant.vt.l.filiusfamilias.§.diui.de le.j.l. peto.§. frãtre.&.l.cum potest.§.libertis .de leg.ij.&.l.pater.in princi.§.j. iij. iiij.&.v.de legatis.iij.&.l.voluntas.&.l.quot.de fideicommi. cum si.Sed in casu proposito,ratio & mens dicti codicillatoris quæ eum mouit seu induxit ad faciendum dictam prohibitionem de non vendendo vel alienando dictam hæreditatem, seu portionem hæreditatis,fuit hæc,videlicet quòd dicta hæreditas, seu portio hæreditatis non perueniret ad extraneos sed maneret apud personam vel personas grauatas de ea restituenda.& adueniente casu restitutionis hæreditatis seu portionis fiendæ dictæ ecclesiæ secundum dispositionem factã in dicto codicillo, posset ipsa restitutio eidem ecclesiæ per personam,siue personas grauatas de facili fieri,vt patet ex verbis.& ex serie dicti codicilli,& probatur iuribus prælle. Quæ restitutio fieri non potest: si aduenient casu ipsius restitutionis fiendæ dicta hæreditas seu portio dictæ hereditatis non reperitur esse apud istam personam, quę grauata fuit de ea restituenda dictæ ecclesiæ. sed reperitur per venditionem vel alienationem in extraneum fuisse translatam.modo in dicto casu prędicto,licet dicta domina Catharina dictum contractum venditionis fecisset,tamen quia in puncto prędicto presupponitur,quòd dicta domina Catharina succesisset dictæ dominę Claræ.cui dicta domina Catharina ipsam venditionem fecit:ipsius dominę Clarę bona hæreditaria apprehendit:& sic apud ipsam dominam Catharinam est. Et adueniente casu dictæ restitutionis fiendæ apud eam esse reperitur dicta hæreditas seu portio hæreditatis restituenda:& sic per personam seu personas prædictas grauatas potest dictæ ecclesiæ restitui: secundum dispositionem dicti codicilli. Et sic licet per dictã dominam Catharinam prædicta venditio facta fuisset contra dicta verba prohibitiua in dicto codicillo appositatamen dicta ratio,& mens quæ dictum codicillatorem mouit, seu induxit ad prædictam prohibitionem faciendam,nõ esset offensa:sed suum effectum sortiri potest,vt patet ex prædictis.non potest dici vel intelligi fuisse factum contra dictam Catharinam ergo &c. Ratio est quia certum est quòd quando in aliqua dispositione,& in fauorem alicuius tertij aliqua persona prohibetur rem aliquam alienare vel vendere:tunc si illa persona prohibita rem illam vendit vel alienat:& antequam dictus tertius ex dicta vẽditione vel alienatione ledatur dicta persona prohibita,quæ illam rem vendidit vel alienauit:ipsam rem redimit vel alio modo eam recuperat,seu ipsa res ad eũ reuertitur:non intelligitur contra ipsam prohibitionem fecisse:nec in pœnam aliquam incidere:vel dici potest incidisse saltem effectualiter.vt.l. ex hoc edicto.§. si quis alienauerit.ff. de aliena. iudi. mu. cau. fa.&.l. sequitur.§. idem labeo. de vsucapionibus. Et est casus ad literam cum glossa sua in c.si quis presbyterorum.extra de re .eccle.non alie. Notat. Spec. in titulo de loc.§.nunc aliqua.ver.xcvj.sed in casu proposito,licet dicta domina Catharina vendidisset dictam hæreditatem seu portionem hæreditatis dictæ dominę Clarę:tamen antequã eueniret casus ipsius hęreditatis dictę ecclesię restituendæ, ipsa domina Clara emptrix decesit:& eidem domina Catharina succesit.& sic ipsa domina Catharina dictam hęreditatem,seu portionem recuperauit:antequam dicta ecclesia ex dicta venditione in aliquo læderetur.cum non posit dici in aliquo lædi: vel in aliquo fuisse vel esse læsa: antequam veniret casus dictæ restitutionis sibi fiendę,secundum dispositionem dicti codicilli. ergo &c. Nõ ob. huic rationi in decima columna in titulo quid iuris sit si vasallus post aliena. feu. recuperan. & quod not glosſ. infra eadem col. in titu. de prohi. feud. alien. per Fe. c. imperialem. in principio. & in.l. rogo. ff. de fideicommissis liber. & Gulielmus de cuneo. in. l. tertia §. Item si locum . ff. de alienatione iudicij mutanda causa facta. & in. lege si quis libellos. C. de appellationibus. & Bartolus in dicta. l. sequitur. §. idem labeo. de vsucapionibus,quia loquuntur in casu in quo per talem alienationem vel venditionem rei factam contra prohibitionem:ius fuit statim acquisitum in re illa:vel in eius fauorem dicta prohibitio erat facta. & ideo licet postea dictus venditor vel alienator rem illam venditam vel alienatam recuperat;non potest per talem recuperationem dictum ius acquisitum auferri ei cui acquisitum fuit:vt.lege finali.ff. de pactis & lege quod nostrum. de regulis iuris cum si. at in casu proposito per dictam vendicationem factam per ipsam dominam Catharinam non fuit aliquod ius quæsitum ipsi ecclesiæ in dicta hæreditate seu portione hęreditatis venditæ: cum nondum venisset testamento casus restitutionis ipsius fiendæ. & sic per dictam recuperationem non quæritur de auferendo dictę ecclesiæ aliquod ius sibi quæsitum.ergo &c.& in hoc casu procedit & loquitur dicta mea ratio. Tertia ratio est quia dicta venditio (si verum est quòd facta fuerit iper dictam dominam Catharinam dictæ dominæ Claræ) fuit facta licitè,& personæ permissæ,& personæ cui de iure fieri potuit,& sic in nullam pœnam per dictam venditionem dicta domina catharina incidit vel incidere potuit quòd probo.quoniam dictus testator qui insolidum vniuersalem hæredem sibi instituit dictam dominam Claram: voluit & disposuit expresse q̃ dicta hæreditas tota esset ipsius dictæ dominæ Claræ:& ad ipsam pertineret,& spectaret toto tempore vitæ eiusdem dominæ Claræ pleno iure.& quòd demum post mortem dictæ dominæ claræ dicta hæreditas seu portio hæreditatis ex substitutione fideicó. deueniret ad dictam dominam Catharinam. vnde dicta domina Catharina vendendo dictam hæreditatem seu portionẽ hęreditatis dictę dominę Clare:non fecit contra prohibitionẽ dicti testatoris seu codicillatoris: sed eius voluntatem & dispositionem amplexa & secuta fuit. quia ipsa domina Catharina per venditionem prędictã fecit vt voluit & disposuit testator seu codicillator prætatus. scilicet q̃ dicta hæreditas seu portio hęreditatis esset dictę dominę Claræ.& ad eam pleno iure pertineret & spectaret. Item etiã ex serie codicilli manifestè deprehẽditur. quòd dictus testator seu codicillator in dicta hęreditate seu portione hæreditatis:prædilexit & prætulit dictam dominam Clarã si viueret:quàm ipsam ecclesiã,quia possibile erat dictã dominam Catharinã decedere sine filijs &c. ante mortem dictæ dominæ Clarę. Et sic dicta hæreditas seu portio hæreditatis debuisset remanere seu deuenire incõmutabiliter ad ipsam dominã Claram,& eius hæredes. non autẽ debuisset deuenire ad dictam ecclesiã. Et licet verba codicilli in aliquo sint superflua,seu nugatoria,vel modici effectus:pur tamẽ ex eis depræhenditur dicta mens & voluntas ipsius codicillatoris. At iura dicunt,quòd quando ille qui est prohibitus rem aliquam vendere vel alienare:vendit vel alienat rem illi personę ad quam testator voluit illã rem deuenire seu remanere: dicitur licitè & personæ permissæ vendere vel alienare:& non contra prohibitionem facere sibi factam.& sic in pœnã ipsi prohibitioni adiectã non incidit,vt.l.pater.§.quindecim.de leg.iij.l.voluntas.C.de fideicom.ergo &c. Si tamen domina Catharina superuiuẽs esset: & non succesisset dictæ dominæ Claræ:tunc forte aliud esset dicendum,sed quia ei succesit:stat ratio prædicta firma, per ea quę in his alij rationibus supradixi. ¶ Quarta ratio est.quia codicillator prædictus censendus est dictam prohibitionem per eam factam contulisse:demũ in id tempus in quo dicta hæreditas seu portio hæreditatis vendi vel alienari prohibita deuenisset ad dictam dominam Catharinam.& sic demum post mortem dictę dominę Clarę & non ante cũ demũ post mortẽ ipsius dominæ Clarę & non ante ipsi dictę Catharinæ debeatur. & istud
2 probatur maximè ex duobus. † Et primò.quia onus per testatorem veł codicillatorẽ per eum alicui honerato appositum:intelligitur apppsitum & collatum.demũ in illud tempus in quo est oneratus & non ante.vt.l.filiusfa.§.apud marcellum.ff.de le.j.in ver.sed vis est.& pro hoc etiã faciunt omnia illa iura vulgaria dicentia,quòd testator nõ potest in plus aliquẽ grauare,quã eum honorauerit.& plus dicitur nõ solum re:sed etiã tempore, vt instituta.de act.§.plus autẽ.Secũdò,quia codicillator prædictus prohibendo dictã venditionẽ vel alienationem per dictam dominam Catharinam fieri:debet intelligi cogitasse de iure,& effectu ipsius venditionis vel alienationis.& de venditione vel alienatione ex qua potuit oriri obligatio inter vendentem & emẽtem & læsio seu prærudicium generari dictæ ecclesiæ (vt patet ex his quæ dixi) & maximè in.ij.&.iij.ratione quam supra feci. Et pro batur in simili in.l.ea quidem.§.j. si manci.ita fue.alie.&.l.licet. vt leg.no.caue. At dicta venditio facta per dominam Catharinã nõ fuit talis q̃ ex ea orta fuerit,vel oriri potuerit aliqua obligatio vel iuris effectus:inter eam & dominam Claram cum dicta hæreditas seu portio hæreditatis vendita fuerit tẽpore ipsius venditionis:& ante mortis euentũ dictæ dominæ Claræ & non dictæ dominæ Catharinæ,vt.l.vnica.§.finaute.C. de cadu.tol.& l.j.§.ferui.ff.ad silleia.&.l.non ideo minus.ff.de rei ven.& sic nõ tenuit dicta venditio rei suæ sibi facta,vt.l.suæ rei.ff.de cõtrah. empt.l.cum res.C.eo.ti.&.l.debitor.in prin.ff.de pig.actio.&.l. seq.Item ex dicta venditione ecclesia prædicta nullam læsionẽ seu prærudicium passa fuit,vel pati potest (vt patet ex dictis suprà) & maximè in dicta prima & secũda ratione igitur &c. Nõ ob.l.existimo.ff.de cõtrahen.emp.& ven.l.cętera.ver.sed si sub conditione.de le.j.cum si.quæ volunt.q̃ si res mea super qua cõtraho:potest in aliquẽ euentum desinere esse mea:valet talis contractus:& ex eo potest oriri obligatio & iuris effectus. Sed sic videtur fuisse in casu proposito:quia adueniente casu mortis dictę dominæ Clarę:dicta hæreditas seu portio hæreditatis debebat discedere à dicta domina:& desinere esse sua:& debebat transferri & transire ad dictam dominã Catharinã. Et sic obligatio & iuris effectus debebat incipere in persona hæredũ dictæ dominæ Claræ,quod fieri potuisset.vt.l.vnica.C.vt ac.ab hære. & contra hęredes in princ.quia dico q̃ illud forte potuisset esse verum.si quidẽ alius,& nõ dicta domina Catharina succesisset dictæ dominę Clarę. At cum dicta domina Catharina & non alius succesierit & fuerit & sit hæres dictę dominæ Claræ: & sic in eam transierit & translata fuit dicta hęreditas seu portio hęreditatis:nec in ipsius dominæ Catharinæ persona incipere potuerit ex dicta venditione aliqua obligatio vel iuris effectus. cum non potuerit nec possit incipere & esse obligata patet q̃ non obstat obiectio prædicta ex prędictis rationibus. super primo. quęsito ad presens sum contentus. Venio ad secundum quęsitũ,& super eo non est necesse multũ insistere. quia ex his quę diffuse dicta sunt:suprà apparet totalis decisio quæstionis præfatę. verũ ne illotis manibus super dicto quęsito pertrãseã ad id quod in dicto puncto presupponitur. q̃ vnus ex duobus testibus descriptis in dicto instrumento de quo in dicto puncto fit mentio. ipsi instrumento contradixit. dico q̃ ex quo duo tantũ testes in dicto instrumẽto reperiuntur fuisse adhibiti seu dispositi:& vnus ex dictis testibus eidem testamento cõtradicit. Dico indubitanter. q̃ dictum instrumentũ redditur suspectum:nec ei est standum. vt l.j.§.fi.& ibi no.per glo.& Bart.ff.quẽad.stat.aper.& no.per Ia. de are.& Iaco.ba.& Cy.in.l.in exercendis. C. de fi.instru. & per Spe.in ti.de instru.edit.§.restat.ver.quid si tantũ. Nec obstant ad testationes in contrariũ factæ per fratrẽ & sororẽ dicti asserti notarij:quæ de dicto instrumẽto dicitur fuisse rogatus. quia non sunt de testibus in dicto instrumento descriptis:& sic dictũ instrumentum à dicta suspicione non releuant. Itẽ quia cum vt in puncto præsupponitur dicti testes fuerunt & sunt frater & soror dicti asserti notarij: & de cuius ignominia,& prærudicio quæri, & tractari posset (si vires dicti instrumenti in iudicium crimina le deducerentur) quę ignominia redundaret seu redundare posset ad ignominiam ipsorum. vnde non sunt idonei testes:& non sufficiunt dictæ eorum attestationes ad dictam suspicionem removendam. iuxta no. per glo. & Cy. in. l. parentes. C. de testa. & Spe. in ti. de teste. §. j. ver. sed nunquid frater. & per Barto. in. l. lecta. in prin. ff. si cer. pe. Item quia dicti testes deposuerunt extra dictum articulum super quo inducti fuerunt,quoniam in.vij.articulo in quo de dicta venditione fit mentio non dicitur neque continetur. quòd de dicta venditione fuerit confectum aliquod instrumentum per aliquẽ notarium: vel aliquis notarius rogatus,& testes prædicti à seipsis & de hoc non interrogati: dixerũt seu deposuerunt super dicto articulo. q̃ de dicta venditione fuit rogatus dictus marcus. & sic talem depositionem fecerunt super dicto articulo non iurati:igitur dicta eorum deponentium nõ valuerunt nec valent:& eis non fuit nec est standum. vt.in.c. de testibus.extra de testi.l.iuri iurandi.C.eodem.ti. & q̃ quod not. per glosſ. & docto. in. l. vltima. C. qui leg. perio. & in. l. si quis libertatem. in fine. ff. de petitione. hære. in. l. si duo §. idem iul. de iureiurando. & Spe. de teste. §. j. versiculo. Item quod deposuit super alio. Vnde ex prædictis & alijs quæ in dicto quæsito narrantur. quę breuitatis causa aliter non declaro. Et ex actis dictæ causæ,& ex alijs (etiam quæ super primo dicta sunt quæsito) supra, euidenter apparet. quòd dicta sententia bene rectè & iuste lata fuit. Et ita de iure dico & consulo ego Nicolaus domini Francisci de cambionibus de prato. Et ego Ioannes

Universidad de Deusto
Biblioteca

de richij de florentia legũ doc. dico iuris esse in prædictis prout superius scriptum est & cõsultũ per excellẽtissimũ legum doc. dominũ Nicolaum de prato ea potissimũ ratione quia dicta domina Clara cũ sit hæres instituta & alienãti post mortẽ subsituta ex mente testatoris prædicti: non videtur esse de his ad quos venditionis seu alienationis dicta prohibitio extendatur. sicut nec extenderetur ad coniunctos in legatis seu fideicom. prædictis cum fortiori iur. & magis testatoris voluntate inuitatur substitutus quam coniunctus vt in l. si titio & lucio. l. fi. in fi. de le. ij. l. ij. §. si duo bonorum pos. secũdũ tab. & quòd not. in. l. miles. §. fi. de le. iij. cõiuncta. l. pater. §. quindecim. de leg. ij. ad qd facit. l. non solũ. §. j. de ri. nup. & ad prædictorũ fidẽ me subscripsi &c.

SI non est probatum dictam dominam Catherinam habuisse scientiam pœnalis adiectionis testamenti: per quam tam hæreditatis, quàm legatorum ei factorum voluit per alienationem testator translationem fieri in alium: sine dubio non est priuata. Et ideo idem tunc quod præfati egregij legum doc. dico & consulo ego Angel. de vbal. leg. doc. &c.

CONSILIVM CLXX.

1 *Donatio facta à muliere sine consensu proximiorum quando valeat.*

ITem statuimus quòd si quis contraxerit matrimonium vel sponsalia cum aliqua muliere patrem habẽte, vel auum, vel aliquem ascẽdentem, sine præsentia patris sui, vel alterius ascendentis. Et si prædictos non habuerit, vel aliquem prædictorum: & habuerit matrem vel fratrẽ vel fratres carnales sine præsentia matris vel fratris carnalis. Et si prædictos non habuit: sed patruo, vel auunculos, sine præsentia ipsorum vel alterius ipsorum. & si ipsos vel aliquem ex eis non habuit sine presentia & consensu aliorũ suorum, vel aliquorum consanguineorum matris (si habuerit) condẽnetur nomine pœnæ tã mulier, quã homo: huiusmodi matrimonium vel sponsalia contrahens modo prędicto non seruato in. cccc. lib. denũ. Et notarius qui contra prædicta contractum scripserit, seu rogauerit: condemnetur nomine pœnæ in. c. lib. denũ. & nullus contrahat cum aliqua muliere habente aliquẽ ex dictis consanguineis sine præsentia duorum ex eis ad penam. c. libra. dena. Et notarius qui scripserit huiusmodi contractũ vel aliquod factum cum aliquo filiosa. vel minore, vel muliere de nocte: non seruatis formis prædictis & infrascriptis, condemnetur in. xxv. libris dena. & quilibet qui interfuit pro teste tantundem. & nulla persona tam terrigena, quã forensis: audeat vel præsumat inire aliquem contractum stipulationẽ, vel obligationẽ seu cõtrahat cũ aliquo minore. xxv. annis sine præsentia ptãtis, vel vicarij ipsius, vel iudicis communis, & duorum consanguineorum ipsius minoris contrabentis: vel cum aliquo filiosa. detractis spõsalitijs & matrimonijs in quibus seruetur modus prędictus, vel dotis promissione. & si contra prædicta vel aliquod prædictorum fieret: volumus quòd contractus celebratus præter formam superius expressam: sit ipso iure nullus. nec contrahenti ex ipso contractu ius vel actio acquiratur: non obstante aliquo iuramento corporaliter, vel verbotenus præstito. & nihilominus teneatur soluere nomine bãni prout est valor seu estimatio rei seu quantitatis quæ in ipso contractu continetur. hoc saluo quòd si filius fami. vel minores mercatores publici vel artifices essent quòd possent libere contrahere & contractum eorum valeat & teneat: non obstante aliqua exceptione volumus tunc quod in omnibus supradictis contractibus: mulier aliqua non possit interesse pro consanguineo, nec consensum, vel præsentiam præstare. Et hoc sta. sit præcisum: & contra hoc non possit cõsilio vel à treuga deliberari: & habeat locũ in futurum.

REuocatur in dubium an donatio † facta per aliquam mulierẽ statuẽtium iurisdictioni subiectã absque consensu duorum suorum proximiorũ cõsanguineorũ valeat pro consti. posito quòd consensus duorũ interuenerit non tamen proximiorũ. & videtur q sic duabus rationibus. Primò quia statutũ non annullat contractum: sed cõtrahentibus pœnam imponit. vnde ex hac adiectione pœnali non resultat nullitas contractus: qui aliàs non est probatus iure. ff. de diuor. l. quòd ait. per Inno. de eleet: cũ dilecti. in glo. in ver. confirmauit circa fi. vbi dicit. q̃ sola pœnæ insertio nunquam eiusdem dispositionis actum reddit inutilem. Secundo. quia dictũ statutũ punit ineuntẽ contractum factũ à muliere: alium à matrimonio: vel sponsalibus sine cõsensu dictorum duorum consanguineorũ, de quibus in prin. dicti statuti fit mẽtio nec dicit proximiorũ: vnde videtur sufficere quòd consanguinei sint. non autẽ quòd sint proximiores. satisfactũ est ergo statuto per duorũ consanguineorũ presentiã. & maximè cum sit contra dispositionẽ iuris disponentis mulierẽ posse contrahere etiã sine consensu filiorũ consanguineorum vel cognatorũ. C. de reuo. do. l. velles. In cõtrariũ quòd dicta donatio non valeat arguo ex mente statuti: quã solam pluspuã verba debemus inspicere: vbi est certũ de mente. C. de legi. l. non dubiũ. mens enim legis nil aliud est, quã ratio quę mouit legislatorẽ. & ideo ad illũ casum porrigitur: ad quẽ porrigitur ipsa ratio. de iure pa. l. adigere. §. quãuis. de re mili. l. milites. circa prin. vnde licet tunc verba offendere, mentẽ seruando. ff. quipe. tu. l. credendum. & l. scire oportet. §. aliud. vnde effectus verborũ semper trahitur ad limitationẽ rõnis: non econuerso deleg. ij. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. iij. l. nomẽ. §. fi. In proposito autẽ legislator considerauit fragilitatẽ sexus: & imbecillitatẽ cõsilij mulieris. ff. ad velle. l. ij. §. verba. & . C. de iur. & fact. igno. l. fi. vnde statutũ volẽs muliẽri imprudẽti cõsilio prouidere: statuit quòd dũ nubit vel spõsalia contrahit: q̃ certarum gradatim exquiratur cosensus: & sem per præferri proximiores in gradu: tanquã legaliores in cõsilio. ff. de accu. l. si plures. deinde subnectit de his cõtractibus: & disponit non fieri sine cõsensu duorũ consanguineorũ prædictorum. intelligitur ergo secundũ ordinẽ graduũ obseruatũ (vt superius est expressum). aliàs leuius imò quasi nullius vtilitatis esset statuti cõsiliũ: si quilibet in gradu remotissimo posset præbere consensum. habetur enim de facili (vt nos docet experientia) nouellæ malitiæ & calcatæ fidei: in nõ valde propinquis. Sic que audio fore dictũ statutũ inrerpretatũ, vt semper proximiores interueniãt. non igitur ab interpretatione recedã. ff. de legi. l. minime. Nec ob. quòd sola pœnalis adiectio non inducit actus nullitatẽ hoc enim de plano confiteor in nõ prohibitis aliàs de iure: sed vbi procedit dispositio negatiua. eo quod prohibet ne actus fiat sicut est in proposito. Intercidit enim statutum cuilibet contrahere volenti cũ muliere sine cõsensu proximiorũ duorum consanguineorũ. deinde sequitur pœnæ impositio hoc casu actus est nullus: & pœna incurritur. vt. d. l. nõ dubium. & l. iubemus. §. sane. &. C. de sacrosan. eccl. l. nemo martyres. &. ff. de fideiuss. l. cũ lex. & ista pars s. quod ista donatio de iure non teneat attenta forma statuti & eius interpretatione, videtur vera de iure. Et ita dico & consulo ego Ange. de Perusio &c.

CONSILIVM CLXXI.

1 *Testamentum in quo concubina instituitur: & fratri aliquid iure legati relinquitur quando valeat.*
2 *Præteritio quando pro exheredatione habeatur.*

PEtrus capobranci de aqua pẽdẽte suũ cõdidit testũ, in quo Vannutiã filiã Cabuci olim suã concubinã & amasiã sibi hęredẽ instituit. Menecucio vero fratri suo germano quædã iur. legati reliquit. & asseruit quòd voluit testamẽtũ prædictũ valere iure testamenti: & si iur. testamẽti non valeret, voluit ipsum valere iure codicillorũ. & cuiuslibet alterius vltimę voluntatis. Quęritur ergo an viribus dictum testamentum subsistat.

SVper puncto prædicto pro eius decisiõe videre oportet. † An cõcubine vel meretrici donari, aut legari, vel fideicommitti possit. si enim non põt: quæstio est sopita. Secundò, si potest an dicantur turpes personæ ita q̃ fratre consanguineo exhæredato sit locus querelæ. Tertiò. vbi non est exheredatio sed præteritio (vt est in proposito

proposito) quid iuris de testamento. Quartò de virtute illius clausulæ si non valeret iu. testamenti &c. De primo concubinæ & meretrici dico donari legari, & fideicom. posse. de dona. l. affectionis. & l. donationes in concubina. coniuncta. l. miles. §. miles. ergo potest paganus. Et sicut militi armatæ militię hoc interdicitur. Vt. d. §. miles. ergo alij permittitur. & hoc sentit ibi glos. & est casus dele. iij. l. qui cõcubinã. in prin. & . l. item legato. §. parui. Inter dicitur etiam militi celestis militiæ. vnde clerici seculares qui habent testandi potestatem: eorum meretricibus non relinquunt. ff. de re. iur. l. plures. no. Bar. ff. de dona. l. affectionis. De secundo dico concubinam, & meretrices turpes personas. sunt enim eorum vitæ prodigæ & luxuriæ deditæ de ritu nup. l. palam. de condi. ob tur. cau. l. ij. §. sed quòd meretrici licet cõcubinatus à iure nomen assumpserit. ff. de concubi. l. j. coniunctis fidẽ. l. ij. eiusdẽ ti. quoniã ergo sunt turpes personæ certè ipsis institutis, & fratribus consanguineis exhæredatis locus est querelæ. C. de inof. test. l. fratres. † De tertio dico. quòd preteritio ab alio quam à patre facta (in cuius parentis potestate esset prætritus, pro legitima exhęredatione habetur. instit. de exhereda. libe. §. mater. licet hodie sit mutatum in matre, & eius linea. vt in §. aliud quoque capitulum. in cor. vt cũ de appel. cog. Sed in alijs non inuenio istud correctum. vnde iura antiqua sunt firma. C. de appel. l. precipimus. in fi. C. de ss. sanc. ec. authen. quas actiones. & ideo dictum testamentum querelæ subiacet, & valet vt codicillus vt. l. pe. C. de codicillis. ff. de iure codicil. l. j. & . l. conficiũtur. & . l. pe. Codicillus autem nec querelæ nec iuridicendi nullum subiacet. eo quod non fuerit institutus qui in testamento debet institui. de iure codi. l. si quis cum nullũ. &. d. l. conficiũtur. Ex hoc patet decisio quarti dubij. scilicet quod virtute clausulæ testamentum ad causam codicillarem reducitur eo rupto per querelam, & sic frater haberet quartam trebellianicam: mater verò restituere tres partes concubinæ institute ex senatusconsulto. vt dictis iuribus si autem querela non intentatur. ỹ. quinquennium. testamentum valeret: & cõcubina totum haberet. C. de inof. l. si quis filium. in fin. Et ita dico & cõsulo ego Ang. de Perusio legum doc. &c.

CONSILIVM CLXXII.

1 *Laudum arbitratoris etiam seruari debet.*
2 *Dolo futuro renunciari non potest.*

LVdouicus ex vna parte, & Bondus ex altera parte compromiserunt in Richetum arbitrum & arbitratorem super omni lite, & questione quæ esset, & esse posset inter dictas partes. & promiserunt id quod erit sententiatũ, laudatum, & pronunciatum, non petere reduci ad arbitrium boni viri: nec appellare, nec dicere vel allegare iniquũ, vel iniustum sed ipsum approbare vt ęquũ, & emologare. Et ex nunc prout ex tunc emologant & approbant &c. Et iuraueruntnon contrauenire contra prædicta. qui arbiter & arbitrator sententiam seu laudum tulit. Modo quæritur nunquid dictum laudum possit peti reduci ad arbitriũ boni viri: si laudum latum per dictum arbitrum sit iniquũ vel iniustum, non obstante dicta renunciatione, & emologatione & iuramento partium prædictarum, & non obstante statuto ciuitatis castelli quo cauetur. quod laudum quòd fuerit qualitercũque & quomodocunque latum per arbitrum & arbitratorem, per dominum potestatem, vel eius officiales: de facto executioni mandentur, sicut in laudo continetur nulla contradictione obstante, & non statuto de guar. Modò quæritur quid iuris.

1 LAudum arbitratoris quantumcunque iniquum est † aliquod est quòd apparet quia de iure communi ratione sue iniquitatis potest peti reductio. & sic agitur ad rescindendũ: ad quod agi non posset, si esset nullũ de iniusto test. l. nam & si sub conditione. §. post defectũ. coniuncta. l. si societatem. § arbitrorum. & . l. vnde si neue. pro socio. Quia igitur laudũ est aliquod: executionem meretur nulla contraditione obstante (vt statutũ dixit) sic enim verba statuti loquuntur vnde seruandum est: siue æquum siue iniquum. ff. qui. l. prosexit. Simile vult lex in sententia arbitri. ff. de arbitris. l. diem. §. stari. & in sententia illorum à quibus appellare non licet. ff. à qui. appel. non licet per totum. licet autem executionem mereatur nulla contradictione obstante: tamen potest peti reductio ratione nimiæ iniquitatis, & insuportabilis damni: non obstantibus verbis prædictis in dicto compromisso insertis. & non obstante iuramento, quia non extenditur iuramentum ad non cogitata. & habet in se conditionem si æque arbitratus fuerit. de op. leg. l. si libertus. de iureiur. c. quintauallis per Dy. de reg. iur. c. scienti. & Spe. in ti. de arb § sequitur. ver. Itẽ si compromissum. Attendendum tamen est, quia non ratione omnis iniquitatis habet locum reductio, ex quo partes non iniquum dicere vel allegare promiserunt ac etiam iurauerunt non petere reductionem ad arbitrium boni viri: sed ratione iniquitatis immodicæ quoniam de hac non est verisimile contrahentes sensisse. de prob. cum de indebito. vnde ad nõ cogitata nõ extẽditur renunciatio. de inof. test. l. mater decedens. C. de transac. l. si ex falsis. si quis cau. l. si quis. §. fi. Cy. de rescin. vend. l. ij. † Idem dico si probari potest de dolo arbitratorum quoniam dolo futuro renunciari non potest: nec potest pacto remitti. ff. de pact. l. si vnus. §. illud nulla. mand. l. creditor. §. lucius. de verb. ob. l. generaliter. & . l. si plagij. Si autem nec dolo nec immodice laudatum est: reductioni nõ est locus. operari enim debent aliquid illa verba de non petendo reductionẽ: & nõ allegãdo iniquitatẽ. de vsuris. si stipulatus. Requiritur ergo grandius grauamen quã requireretur illis verbis non appositis. & sic intelligitur opinio illorum qui dicunt hãc pactionẽ reductionem ad arbitrium boni viri impedire. de qua habetur in iuribus allegatis. Et sic in mea publica disputatione tenui in perusio: ad cuius verba me refero. Dicet quis. quid proderit petere reductionem si laudũ executioni mandatum est. sero enim videtur hæc reductio peti. sed certè non est: quia lata sententia super reductione eatenus quatenus est facta reductio quanquã sine causa solutum non est tamẽ satis sine causa apparet solutũ: cum sit causa redacta ad non causam. vnde condictione sine causa repetetur. sic dicimus. cum petitur restitutio aduersus sententiam: eo casu quo sententiæ executio non impeditur. Fiet enim executio: & tandẽ agitatur causa restitutionis, & victoria in ea obtenta repetitur quod est datum. & super hoc per petentem executionem sententiæ cautio pręstatur. extra de in integ. rest. c. suscitata. Et ita dico & consulo ego Ang.

CONSILIVM CLXXIII.

1 *Relinquens in vltima voluntate aliquid de hæreditate sibi delata: an per hoc eam dicatur adire.*

DVo fratres fuerũt videlicet Cõradus & Bartholomeus filij Petri miotucij de tũderto. & in cõione omnium bonorum erant qui cõradus decesit intestatus sine filijs: superstite sibi dicto Bartholomeo suo fratre carnali qui Bartholomeus superuixit post mortẽ dicti cõradi forte per. xvij. annos, vel circa. & cõdidit testamẽtũ in quo plura legata fecit. inter alia reliquit quàm plura bona quę cõia fuerũt inter dictũ conradum & Bartolomeum. & etiam remansit dictus Bar. in possessione tã domus quã aliorum bonorũ cõmunium ipsius & dicti olim conradi. nec apparet quòd dictus Bar. vnquã adiuerit hæreditatẽ dicti cõradi. Modò quæritur viso puncto prędicto & viso testamẽto dicti bartholomei: nunquid hęreditas dicti conradi dicatur fuisse adita per dictum Bartholomeum.

1 QVi reliquit in vltima volũtata † aliquid hęreditatis ad eũ deuolutę: eoipso videtur adire. C. de iure deli. l. si auia. Sed in proposito non apparet. quòd quicquam de dicta hæreditate adieum deuoluta reliquerit relinquendo simpliciter rem communem: cũ videatur solum ius quod habeat in rebus relinquere. vt. l. si domus. §. fina. de le. j. &. l. non quocunque. §. j. &. l. senatus. § fina. eodem ti. Cũ igitur talis dispositio necessario se non refert nec trahat se ad partem iure hæreditario deuolutam non potest dici

Universidad de Deusto Biblioteca

ex hoc videri hæreditatem adiuisse.C.vnde cog.l.non hoc.& de proba.l.non nudis.&.l.non epistolis.&.l.neque natales.& licet remanserit in possessione rerum cōmunium: similiter non inducta est hæreditatis aditio:potuit enim suo iure vti re cōmuni.ff.pro socio.l.merito.de vsufru.l.arboribus.§.nauis. nisi vsus esset vt dominus totius.de acqui.hære.l.duo fratres.facit eo.ti.l.pro hærede.§.j.Et ita dico & consulo ego Ange.de Perusio.

CONSILIVM CLXXIIII.

1 *Legatum liberationis quando extendatur ad condemnationem.*
2 *Emens nomine proprio sibi quærit;etiam si de pecunia communi emat.*

GIllius iugonis de cortonio suum condidit testamentū.in quo Ioannem fratrē suum carnalem tutorem suorū filiorum reliquit: & ei remisit confectionem inuentarij.& voluit ꝙ si ratione redditionis administrationis eū contingeret condemnari:ex nunc prout ex tunc legauit & reliquit sibi omne id & totum in quo fuerit condemnatus.Quæritur igitur an dictum legatum liberationis extendatur ad condemnationem quæ fieret in eo ratione doli vel reliquorum. Secundus pūctus est talis.dicti gillius & Ioannes dum vixerunt,& steterunt cōmuniter in eadem domo more fratrum:& dum sic steterunt dictus gillius qui erat artista:emit suo proprio nomine,& per traditionem recepit quasdam possessiones quibus post empotionem ambo fratres vtebantur promiscuè.Et post dicta instrumenta emptionū dictus Io finiuit & refutauit dicto gillio per publicū instrumentū:ab omni eo & toto quod ab eo exigere,vel petere potest,cū charta vel sine,quoquo modo,iure,vel causa,vsq; ad dictā diē. Modò quæritur.an dictæ possessiones emptæ per dictū gilliū pertineatur in totum ad eum:& per cōsequens ad filios & hæredes suos.

CIrca primum punctum videtur
1 de iure dicendum:ꝙ † tale legatum se nō extendat ad condēnationem,quæ fieret ratione doli vel reliquorum.Sed solum ad condemnationem,quæ fieret ratione culpæ suæ administrationis.Quia aut dicimus tale legatū liberationis esse ab administratione futura:& non porrigitur ad administrationem quę dolo fit.nec ad restitutionem reliquorū, tex.est in.l.quidam decedens.ff.de admi.tut.aut dicimus liberationem relinqui ab administratione iam facta:cōsiderato quòd post condemnationē legatur illud quod in condēnatione deducitur:& similiter ad dictos duos casus non porrigitur:ex quo testator simpliciter liberationem reliquit.tex.est in.l.aurelio.§.j.ff. de lib.leg.& ibi per bar.plenè:possunt enim reliqua vendicari. Et generaliter liberatio non porrigitur ad ea quæ vendicari possunt.vt.l.Aurelius.§.meuia.de lib.leg.& eo.tit.l.creditor.§.titia. Secus si grauaret hæredem specifice.vt ab eo quod in condēnatione deduceretur:deberet eum liberare.sic intelligitur lex notabilis,ff.de lib.le,l.si quis rationē.Et idem si patri tale legatū liberationis ab administratione iam facta;fieret.nā cōprehenderet liberationē à dolo.& restitutione reliquorū.vt.l.Aurelius.§.titius,de lib.leg.Circa secundū videtur de iure dicendum,dictas possessiones & bona insolidū ad gilliū & eius filios pertinere.
2 †Nam ex quo nomine suo emit,& per traditionem recepit:ad eū pertinent.C.si quis alteri vel sibi.l.multū.etiā si emisset de pecunia cōmuni vel fratris sui tantum.vt.l.cū propria.&.l.qui aliena.&.l.mihi.eo.ti.vnde si dicti fratres inuicē societatē non contraxerunt:sine dubio,dicta bona ad eū pertinent.vt iur.alleg. Si verò societatē contraxerunt:tenebatur gillius possessiones emptas cōmunicare fratri suo per actionem pro socio.sed ab ista obligatione qua erat astrictus ad cōmunicādū;liberatus est per dictā refutationē quæ generalissima est & omnia cōprehēdit.ff. de pac.l.emptor.l.lucius.de trās.l.qui cum tutoribus no.C.de trās.l.si de certa.in gl.& ibi per Cy.Nec ob.ꝙ vsus est Ioānes possessionibus illis post refutationē,sicut gillius.quia vsus intelligitur familiaritatis iure:ex quo constabat bona illa ad gilliū pertinere.ff.de acquirē.pos.l.qui iure.Et ita dico & cōsulo ego Ang. &c.¶ Ego Frāciscus de albergotis de aretio legū doc.cōsulo vt supra cōsultū est.Et ita dico cōsulo ego Petr' de perusio vtriusque iur.doc.Ego donatus richi de aldigerijs de florētia.dico & consulo idem ego Io.de ligna iur. vtriusque doc.idem credo verum esse de iure quod supradicti doctores consuluerūt. Ego Antonius de presbyteris de bononia.ll.doct. prout scriptum est supra consulo &c.

CONSILIVM CLXXV.

1 *Tutor quem testator liberata reddenda ratione,& inuentarij confectione:an teneatur.*
2 *Tutor immobilia pupilli sine causa distrahens:tenetur de dolo.*

ITem quodam statuto ciuitatis cortonij cauetur inter alia sic.videlicet in quadā sua particula si dimissa ipsi tutori vel curatori inuentarij confectio fuerit:siue administrationis reddere teneatur rationem tutele vel curæ ipsi pupillo vel adulto vicinis seu consanguineis eorum:nihilominus tamen ipsi tutores,& curatores teneantur rationē administrationis reddere:& inuentariū facere:prout postulat ordo iur.prout superius dictū est in præsenti cap.

VIso dicto statuto & maximè quadā eius particula manu signata quæ incipit.& si dimissa ipsi tutori &c.hoc solū in dubium reuocatur an per dictum statutū sit in aliquo derogatum iuri cōmuni,quo ad redditionē rationis,& inuētarij confectionē:si te
1 statur ei rationē administrationis dimisit & relaxauit.† Et videtur prima fronte ꝙ nō:quia loquitur solū in casu in quo tutor se tutorem negaret.vnde solum in hoc derogare videtur:non si se tutorē fuisse fatetur,& hæc importare videtur intimatio sermonis.super enim negāte se tutorē statutū disponit. Contrariū videtur verū,ꝙ siue fatetur:eadē sit iuris dispositio,vt inuētariū facere:& rationē neget siue reddere teneatur. Et hoc colligitur euidenter ex verbis statuti. disponētibus & mandantibus inuentariū fieri(vt postulat ordo iuris)Cōstat autē secundū iur.ordinē inuentariū fieri debere per eū qui tutor est:antequā sit tutela finita:& cū primū fieri potest.vt.l. tutor qui repertoriū.Cū ergo negatio tutelæ fiat vt plurimū tutela finita:& rationes reddātur ea finita & nō ante vt.l.vbi finita. de tute. & ra dist. patet ꝙ statutū se retulit ad omnē tutorē vt inuētariū faciat:& rationē suæ villicationis reddat,nō autē ad tutorē quondā qui se negat tutorē fuisse.talis enim tunc nō potest inuentariū conficere secundū formā iuris,cōsiderato ꝙ forma iuris est,vt tutor existēs tutor,inuētariū cōficiat & finita tutela rationem reddat. hoc etiā probatur ex copula & posita in principio dictæ particulæ:quæ cadit inter diuersa.l.ea tamē adiectio.de le.iij.Si igitur supra disposuerit statutū de tutore negāte non copulando: videtur disponere de omni tutore etiā nō negāte hoc statutum iuri cōmuni repugnās,in loco vbi viget: deroget iuri cōmuni. de sepul.vio.l.iij.§.quid tamē.si lex cōmuni præd.l.si vēditor.§.si cōstat.quod cuiusque vni.l.itē eorū.§.ij.de legi.l.de quibus.§.inueterata.p Cy.C.de testi.l.si.p canonistas.in.c.j.de cōsti.li.vj.per gl.C.quæ sit lon.consue.l.ij.Verū in facto presupponitur,ꝙ testator nō solū hoc voluit:imo & si cōtingeret tutorē cōdēnari legauit tali tutori omne id ad ꝙ cōdēnatus existeret.vnde fratri hoc statutū nō prouidit.Est igitur dicendū hic secundū ius ciuile.super quo aliàs super hoc eodē facto consultus extensè cōsului.ꝙ tale legatū nō porrigitur ad peruēta ad manus tutoris:nec ad dolo facta.vnde nō repeto.dico autē ꝙ si inuētariū nō cōfecit:cōsiderato quod ex forma huius statuti facere tenebatur: est in dolo:vt.d.l.tutor.& cōtra eū iurari potest in litē ratione talis doli.l.j.§.officio.de tu.&ra.distra.&.l.j.C.de in litē iurā.&.l.j.&
2 fi.eo.ti.† Itē si immobilia pupilli nō subsistēte causa distraxit: similiter fuit in dolo etiam si testator eidē vendēdi licentiā generaliter concessisset.debuit enim vendere causa subsistente absq; causa autē aut minoris,vēdēdo:cū plus vendere potest dolo facit;& pupillū spoliat de ali.le. alie.per Bart.causa autē subsistēte potest sine decreto.Excusat enim volūtas testantis.sic intelligitur tex.& gl.l.iij.quādo decre.opus non est.Similiter si quid ad eius manus peruenit & non restituit.non restituendo , in dolo versatur

versatur maximè cum negat ad suas manus peruenisse.C.de rei vend.l.qui restituere coniuncta.l.fi.eo.tit.facit quod non in cor. de tu.& se.§.& quod sæpe.vnde est assumpta auf.contra qui propriam.C.de nō nu.pe.&.d.l.j.C.de in litē iur.vbi contra non exhibentem quod est minus quā restituere nolle,iuratur in litē . & sic in dolo versatur,de his igitur omnibus rationnem villicationis reddere tenetur non obstante testamento prædicto. Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CLXXVI.

De facto verbum hoc quid significet.
2 *Iniuria dupliciter fieri potest.*

1 PRæmittendum est ad euidentiam † ꝙ verbum de facto,quandoque exponitur pro eo quod est contra ius quādoq; pro eo qđ est prēter ius quandoq; factū,non excludit essentialia sua.Primo modo ponitur.C.de trās.l.vbi pactum,& no.in.l.siue apud acta. Secundo modo ponitur in.l.stipulatio ista.§.alteri.de verbo.obl. ff.de ser.l.j.Tertio modo ponitur de cur.fu.ff.l.consilio.§.fin.Itē est præmittendum ꝙ verba illa de iure & de facto:quandoq; referuntur ad qualitatem promissionis:vt quando quis promittit defendere aliquē de iure & de facto,& qualiter hoc intelligitur, no.per Cy.C.de act.emp.l.fi.quādoq; referuntur ad qualitatem euictionis,vt quia venditor se obligat de euictione siue de iure,siue de facto euincatur,siue per iniuriam,siue quocunque modo.
2 † Et considerandū est ꝙ dupliciter sit iniuria,vno modo,vt connumeretur casui fortuito:quādo omni ordine prætermisso iudex procedit de facto.vt extra de pig.ex literis.alio modo. vt connumeretur culpæ,vt si fiat per iudicem iniuria:per errorē iuris vel facti. Iste enim casus sæpe accidit secundū naturam iudiciorum ff.de pecu.eo tēpore.&.l.quod debetur.& ideo non est casus insolitus euenire:cum contingat frequēter & facilè.Si quis ergo suscipit in se periculum futuræ iniuriæ;non intelligitur casum prorsus insolidum ; & de incogitabili fortuna in se suscipere.Sed de cogitabili fortuna;quæ nō est in vsu iudiciorum.ar.ff.de cōtrah. emp.l.si stulas.§.si frumenta.&qđ no.ff.si quis cau.l.sed & si quis. §.quæsitum.&.C.cōmo.l.j.per Cy.& ideo prætextu dicti casus inopinati:cautio nō cōmittet.ff.de pi.act.l.ti.ff.de peri.& cō. rei vē.l.lectos. Præterea iste casus est nouiter ortus:& nouiter post contractum & noui casus non pertinent ad venditio.ff.de euict. l.lucius,& verè dictus iudex processit ad instar priuati:quia non incipit ab in ius vocando.C.vnde vi meminerint.C.si per vim vel alio modo.l.fi.C.de iure fis.l.prohibitum.& no.in.l.vt vim.ff.de iusti.& iu.Et vis illa est potius inquietatiua,quā impulsiua,quia non valet talis comparatio,C,de bo.vacan.l.n.lib.x.ff.de re iu.l. si cum nulla.Et si emptor amisit possessionē(quia suspicatus est se posse repelli)per hoc non committitur euictio:quia est in culpa.C.de acqui.pos.l.fin.ff.loca.Item quæritur.§.exercitu. Et ideo dico malè petitum,& facit.C.de pact.Si pacto quo pœnam.in fi. &.ff.pro socio.l.cum duobus.§.finali. & ita assertiuè consulo ego Ang.de vbald.&c.

CONSILIVM CLXXVII.

1 *Remissio denunciationis quid operetur.*
2 *Remittere verbum liberationis est inductiuum.*
3 *Dominus quando de iniuria per seruum commissa teneatur.*

INfacto proponitur quòd Baldasari nō fuit facta denunciatio:& quòd nō est remissum ius denūciandi in instrumēto.Et si ita esset:hæc quæstio esset in expedito.Sed inuenio in cōtractu ius de
1 nūciandi remissum.† Vidēdū est igitur,an talis remissio operatur & videtur dicēdū de iure ꝙ nō.Sed ꝙ dicta remissio porrigat solum ad denunciationem inquietudinis iudiciariæ,& quia iudiciario modo est astrictus ad denunciandū venditori inquietudinem facti si de euictiōe agere vult.Et hoc quia licet denunciaret de tali inquietudine:non tenetur venditor.C.de ac.emp.l.vi pulsos.cum ergo denunciandi necessitas sit remissa:de ea intelligendum est,ad quam faciendam:emptor est astrictus,ad nullam autem est astrictus nisi cum emptori iudiciario:modo lis infertur, quo casu venditori denunciandum est:vt liti assistat,vt.C.de euictio.l.empti.ac.& vt causam defendat,eo.tit.l.si plures.&.l.emptor.l.autore laudato.& debet fieri cōgruo loco & tēpore:vt sic autori patere possit copiā defensionis.ff.de euic.l.si rē.§.fi.cōiun-
2 cto eo quod no.Inn.in.c.in literis.in fi.de ele.† Et hoc clare importat verbum remisit,quod nō arctat cum sit liberationis inductiuum,nisi ad casum subsistentis obligationis.ff.de ver.ob.l.decem.&.ff.si cer.pe.l.fin.Et esto quòd dicta remissio etiam hunc casum cōprehenderet:quia aduersus inquietudinem facti ad euictionē quæ de facto fere fieret:venditor se astrinxisse videtur. tū stipulatio duplæ non videtur commissa:si dictā inquietudinē vēditor ignorauit.& pro hoc videtur casus.ff.ad sille.l.j.§.occisorū. vbi serui tenentur dominū defendere aduersus inquietudinem facti:licet nō incitentur vt defendāt,nec eorū auxilium per aliquē postuletur.& si nō defendunt puniuntur:& tamē in pœnam nō incidunt:si ignorauerunt,ita in proposito,venditor emptorē tenetur defendere ab inquietudine iuris & facti: & de euictione facta de iure & de facto,etiam si sibi nō denuncietur:dūmodo sciat litem inferri.Pro hoc etiā facit optimè.ff.de noxa.l.in delictis.in prin.& ad.l.aqui.sciētiam.in princi.ff.si quadru.pau.fecis. di.l.ij.
3 † Tenetur enim dominus de iniuria facta per seruū, si eā cōmitti non prohibuit:noxæ de dictione detracta,nec requiritur vt incidetur ad prohibendum.& sic per neminem denunciatio est facienda:& tamē si prohibere nō potuit (quia nesciuit) nō tenetur eo modo.Præterea cū appareat ex actis sententiā nullam ipso iure,non debuit emptor possessionē relinquere,& si reliquit,sua voluntate,uidetur euicta ergo de euictione causata à voluntate emptoris venditor non tenetur,vt.l.si dictum.§. si compromisso.ff. de euic.Et ꝙ causetur ab eius voluntate patet,quia qui potest reclamare à sententia:& nō reclamat, suo consensu eam cōfirmat. C.de ap.l.hi qui ad ciuilia.&.ff.quando ap.sit.l.fin. maximè si soluit,sicut hic emptor fecit possessionem cedendo.C.de re iud.l.ad solutionem.coniuncta.l.fi.C.de acqui.pos.& facit de vi & vi arma.l.iij.§.si quis visis armatis.Nec obstat ꝙ in instrumēto per pactum est remissum ius denunciandi,& appellandi.& appellationē prosequādi,quia non inuenio,quòd sit remissum ius querelādi de nullitate: quia iniquitati contradicit:& ab ea differt effectualiter & essentialiter: licet incidenter nullitas sub appellatione cōprehendatur:quæ ob iniquitatem fit,vt.C.quando prouo.nō est necess.l.j.in gl.&.ff.fami.her.l.quædā mulier.ff.de iure pat.l.Carmelia pia . vnde dicta remissio causam nullitatis nō cōprehendit de ver.ob.quicquid astringendę.&.ff.de appel.l.si expressim . & nedum ꝙ dicere potuit sententiā nullam:imo de facto iudici exequenti potuisset resistere,vt.l.prohibitum.de iure fis.li. x. de periculo & cō.rei ven.l.lectos.& de pig.ac.l.pignori.§.fi.Nec ob.ꝙ ex forma statuti ciuitatis florentiæ nō pōt dici nec allegari de nullitate sententię dicti officialis,quia non de omni nullitate loquitur sed de ea solū quę causaretur à rigore & regula iur.ciuilis quibus statutum derogare & abrogare potest,de sepul.vio.l.iij.§ quid tamen si lex municipij.& ibi per Bar.& per Cy.C.de test.l.fi.& per cano.in.c.j.de cōsti.li.vj.nō autem illam nullitatē statutum se refert:quæ causatur à iure naturali:quæ statuto non derogat,nec arrogat, non solum tacitè imo nec expressè,cum immutabile sit, vt.§.sed naturalia.insti.de iure na.gen.& ci.& ita est in proposito quia dicta sententia est nulla propter defectum citationum nullo modo factarum,& propter defectum probationum nullatenus inductarum.si enim ad has solennitates fieret relatio:ergo dictum statutum aufert defensionis facultatem:quę per nullum statutum totaliter & per nullius arbitri concessionem:sublata videtur.ff.de testa.mili.l.j.& ibi per Bart.ex quibus omnibus & alijs elegantissimè dictis,per egregium vtriusque iur.doc. dominum Bald . prefatum:idem dicendum est quod & consultum est per eum.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CLXXVIII.

1 *Condemnatio an possit sequi ad inquisitionem ineptè formatam.*
2 *Condemnatio an possit fieri ex confessione semper contentis in inquisitione facta.*
3 *Sententia diffinitiua non fertur nisi præcedente processu.*

VIsis actis prædictis, duo examinanda sunt. Primò an inquisitio sit aptè cõcepta. Secundo, posito quòd sit inepta: an ex confessione
1 facta super ea possit condẽnatio sequi. ¶ † Ad primum arguo q̃ sit apta quia solẽnia accusationis in inquisitione: nõ videnter requiri. insti. de pu. iudi. in prin. in gl. in verbo restituendis. sed illa glo. se refert rectè intellecta: ad sollẽnia quæ requiruntur ex parte personæ accusatoris: sicut est inscriptio. Ad hanc enim iudex non arctatur in locum accusatoris ipse nõ est: sed fama succedit de accu. c. inquisitionis. & c. qualiter. & c. cum oporteat. Solẽnia verò quæ requiruntur in libello accusationis. secundum Iac. but. ibi. ita enim libellus est inquisitio sicut actio. cum igitur de esse & substantia libelli. inter cætera sit locus & tempus maleficij cõmissi, vt. l. libellorum. de accu. dico quòd dicta inquisitio est inepta, quia non continet locum & tempus fauoris, & auxilij præstiti, sicut dicimus cum accusatur quis de mandato vel tractatu. locus enim consummati criminis, debet poni in libello, quia tũc perfectè incipit ex maleficio obligari, sic in auxilio & fauore, nã seruiẽs tunc obligatur perfectè cum maleficium consummetur. aliàs impossibile est quẽ teneri de auxilio & fauore, vt. l. si is qui rem. §. si cui. de furt. ff. rerũ amo. l. si mulier. §. si seruus. nec præbet quis opem, & consilium capere non potest, de fur. l. fullo. §. j. & l. impuberem. in fi. & quòd locus & tempus ipsius delicti cõsummati necessario sit ponendus, not. Bar. ff. de iniur. l. non solum. §. si mandato. allegat vi bo. rap. l prætor ait. §. hoc autem edicto.
2 ¶ † Venio igitur ad secundum, an condẽnari possit ex confessione facta super contentis in inquisitione prædicta. glo. ordinaria tenet quod non. C. de lib. cau. l si filium. Inno. videtur tenere contrarium de accu. qualiter & quando. sed in. c. per inquisitionem. de ele. videtur velle, quòd ex cõfessione sola potest veniri ad pœnam extraordinariam. & facit quod no. per eam in. c. ij. de cõfes. Io. an. videtur tenere, quòd ex quolibet in ordinato processu side maleficio constat per confessionem: imponi potest quæcunque pœna grauior. Bar. in. l. si confessus. de custo. reo. videtur tenere q̃ aut confessio emanat extra iudicium, & ex ea non sequitur condemnatio, de infamibus. l. ictus fustiũ in gl. de adul. capite quinto. virtute tamen illius confessionis bene potest in iudicio vrgeri ad confitendum, secundum Inno. de testa. c. sicut, & hoc satis videtur de mente gl. l. ictus fustium. In hoc tamẽ videtur ista opinio erronea, per. l. diuus. de custo. reo. vbi confessio criminis facta coram tyranno non præiudicat, ideo de nouo interrogandus est: & veritas exquirenda. Si autem confessio fiat in iudicio & coram iudice competenti, dixit Bart. quòd aut fatetur quis crimen principaliter, aut per consequentiam. & ita intelligitur gl. d. l. filium. pro hoc facit, quia in confessum nullæ sunt partes iudicis, nisi in condemnando vt. l. proinde. §. notandum. ad. l. aquil. facit. d. l. si cõfessus. † Sed contra istam determinationem facit: quia diffinitiua
3 sententia non potest fieri nullo præcedente processu quantumcunque emanet confessio, & si procedatur, vt super quodã notorio, in causa ciuili, quæ non est tanti põderis nec præiudicij: imò venitur ad præceptum. vt. l. si debitori. de iud. no. glo. decreti. in c. nos quemquam. ij. q. j. ergo idem dico in criminali, quia idem est modus procedendi super vtrisque causis, vt. l. ablentem. ff. de pœnis. sed in casu in quo libellus est ineptus: quicquid sequitur est nullum ipso iure. & ideo dicit Gul. de cu. per. l. si patronus libertum. ff. de iureiuran. quòd exceptio ineptitudinis reddit iudicium nullum retro, etiam post sententiam potest opponi. si ergo propter ineptitudinem nullus processus intelligitur factus habetur perinde ac si sine processu confessio remansisset, in quo casu impossibile videtur diffinitiuam vt in auf. offe. & in ti. de sen. ex peri. re. si quam ergo pœnam inferre vult iudex: extra ordinẽ imponere posset, non autẽ extra ordinẽ procedendo, imponere debeat ordinariam. quia ordo processus repugnauit. vnde tutior est via quòd absoluatur reus ab obseruatione iudicij: propter libelli ineptitudinem. Et iterum procedi poterit: si tempora patiũtur. de adul. l. accusaturus. & si ego consulerem hanc partem eligerem: vt fugerem syndicatorum retia, & licet iudici in tam dubijs eligere: potissimè partem securiorem. vt. l. dos à patre profecta. C. sol. ma. Nec enim iudicando à sententia glossatorum quis recedit securè, maxime cum nullus inueniatur autor, qui iudicẽ compellat ad condemnatoriam ferendam: licet quidem dicant q̃ ferri potest, vt superius dictũ est. Et ita de facto iam obtinui peruisij, de syndicatu domini Raynerij lãtranchi de pisis olim potestatis Rusij, qui non obstante inquisitione, inquisitos absoluit propter ineptitudinem libelli, & de nouo inquisitionem formauit. Et ita dico & consulo ego Ang. de perusio &c.

CONSILIVM CLXXIX.

1 *Promissio omnium bonorum præsentium & futurorum facta inter fratres, an valeat.*
2 *Donatio seu concessio mutuum votum mortis alterius captande continens reprobatur.*
3 *Rei suæ moderator & arbiter quilibet esse potest.*
4 *Institutus lucrum ex hæreditate delata non sperans: eam adire non tenetur.*
5 *Concessio mutua omnium bonorum testamenti factionem non impediens, est valida.*
6 *Donatio transiens in contractum stipulationis, non dicitur causa mortis, etiam si in ea mortis mentio fuerit.*
7 *Conuentio quæ in stipulationem deducitur, insinuari debet.*

MIsis prædictis instrumentis de rerum valore in dubium reuocatum est, quia de pœnis cõtentis in dictis instrumentis præambulis, cõtinentibus mutuã concessionem bonorũ factã inter dictos fratres post mortẽ cuiuslibet nõ videtur curari per quærentem contra filium ideo non insisto. Sed vnum concludens circa hoc dico. q̃ omne eorum propositum vicissim renasciturum, cuiuscũq; odij & rancoris, quæ solent inter fratres quãdoq; ex leuibus causis generari: & vt plurium ex inuidia. gen. xxxvij. Illud est piũ & approbatum iure diuino & humano, tam canonico quàm ciuili. C. de nup. imperialem in principio. ff. de insa. l. furti. §. pactus. in gl. quæ ibi allegat de seruo nequã cui omnia debita sunt dimissa, vt legitur in euãgelio, hac ratione patet, vt ibi gl. dicit. vnde legẽ condere vtnemo possit de suo disponere: hoc impium & iniquũ est vt ibidem. similiter & pactũ initum inter eos de bene & fideliter fraternizando, & de amouendo quoscunque seminatores zizaniæ inter eos: deo, & mundo multipariã est acceptum. detestatur enim deus seminatores zizaniæ, ac etiam susurrationes, vnde Ecclesiastici. v. Nõ appelleris susurro in vita tua: & in lingua tua nõ capiaris & cõfundaris. in susurratore enim & seminatore zizaniæ, est lingua fallax, veritatẽ nõ amãs, & os lubricũ incessanter cooperans ruinas. & talibus credendũ nõ est: imo repellendi. sic & isti boni fratres vicissim promiserunt (sequentes mandata dei) in hoc viuere, prouerbio. vigesimosexto verba susurronos quam simplicia & ipsa proueniunt ad intima cordis quomodo si argento sordido ornare velis vas ficti, sic labia cum pessimo corde tumentia siue sociata labijs suis intelligitur inimicus cum. in corde tractauerit dolos quando subiũxit vocem suam ne credideris eis quoniã. vij. nequitiæ sunt in corde illius. & ita releuabitur malitia eius in consilio. Quæcunque igitur pertinentia in dictis præambulis ad vnitatem, pacem, concordiam, & mutuã bonam fraternitatem inter eos seruandam: illa iusta, sancta, & honesta, & commendabilis: & sic seruanda, tam iure diuino quam humano, extra de pactis. & ff. & C. de pact. & de pact. & treub. & de pac. iura. fir. quasi per totum. Si quid autem inhonesti ac turpe comprehendi posset ex eis aut aliqua parte: nullius essent momẽti de pac. l. si vnus ex. §. illud nulla &. §. generaliter. de verbo. obli. l. generaliter &. l. si plagij. Descendamus igitur ad secũdũ scilicet ad con

cessionem mutuã bonorum. & hic discutienda sunt principaliter tria. Primo, an dicta concessio tenuerit. Secũdo si tenuit an sit nominata vel innominata: & quod erit nomen illius si nominata est. Tertio, & vltimo, an infinuatione egeat.
1 ¶ † De primo nõ est dubitandum, si solũ bonorum præsentium concessio facta esset quòd valeret. gl. est vulgata. C. de pact. l. fin. Et idem no. gl. expressa. C. de pac. conuen. l. hæreditas. in glo. pen. Et tunc incipit actio cõtra hæredem promissoris, nec hoc nouũ. C. vt act. ab hære. l. vna idem tenet gl. j. ff. de testa. l. j. Item tenet. P. Ia. Cy. & Bart. & doc. communiter omnes, in. d. l. fi. de pa. Simiter non est dubitandum, si esset facta concessio simpliciter omnium bonorum, nam sola præsentia continet simplex & diffinitiua cõcessio cũ de magno præiudicio agitur. ff. de leg. ij. l. fi. §. j. de auro & arg. leg. l. si ita &. l. plautius. ff. man. l. si mandauero. §. is cuius bona. de condi. & demon. l. nam ad ea. de nego. gest. l. nam & seruius. §. si meuio. no. gl. C. quæ res pig. obli. possunt. l. fina. licet secus sit vbi agitur de præiudicio modico vt in exemplo. d. l. fin. Sed quia dictæ mutuæ concessiones fuerunt factæ de bonis præsentibus & futuris probabiliter tunc dubitatur an valeant, & videtur prima facie quòd non: quia pactum per quod impeditur libera facti testamenti: tanquam contra bonos mores est reprobatum, de verb. obli. stipulatio hoc modo. C. de pac. l. pactũ. sed per talem concessionem impediri videtur dupliciter libera factio testamenti scilicet directè & indirectè, ergo nulla directè, quia per talem concessionem collatam post mortem concedens inuenit se non esse dominum rerum aliquarum: ergo non testatur. C. de fac. san. ec. auf. ingressi. & in cor. vnde sumitur. & ff. de iure codi. l. conficiuntur. §. si post versi. licet enim si is testamentum. & hoc formatgl. in verbo testatus. in fin. hoc etiam tenet. ç. qui test. fa. poss. l. j. in glo. & ibi dicitur aperte quòd qui non habent propriũ non testantur. & pro hac parte videtur casus. ff. de test. l. obsides coniuncta. l. diuus. ff. de iur. fis. in quibus dicitur quòd obses non testatur. & gl. dicit q̃ ideo qui bona ante obsidatum quæsita perdidit. ea autem quæ in obsidatu acquisiuit iunt nisi & non obsidis licet non sint capite diminuti, & quicquid acquirunt sibi testari de eis prohibentur, quia tamen post mortem bona eorum sunt fisci: sic etiam in proposito, cum post mortem alterius esse debeant, impedita videtur libera factio testamenti, & per cõsequens dictorum bonorum præsentium & futurorum cõcessio nulla. Itẽ directè videtur sibi auferri libera testamenti factio quia cum in eius hæreditate nihil inueniatur tempore mortis suæ non inuenietur quis velit suus hæres esse, vt insti. ad. l. fal. in prin. cõsũcta. l. quod de bonis. §. fi. ad. l. fal. sicut igitur directè est prohibitum pacisci: taliter q̃ impediatur libera factio testamenti, vt. d. l. stipulatio. ita etiam indirectè, quia non licet facere fraudem legi. ff. de legi. l. contra legem. &. l. fraus. de iure pa. l. si libertus minorem. quæ notabilis est ad hoc. C. si quid in frau. pa. l. j. in gl. & facit totum illud generale: cum quid vna via prohibetur: & omne
2 illud per quod peruenitur ad illud. ¶ † Secũdò, ista concessio videtur reprobari, quia continet mutuum votũ captandæ mortis alterius. cum enim quilibet eorum videat & imaginetur se debere post mortem alterius firmiter possidere vniuersa bona concedentis: & econuerso si prædecedat: alterum suum patrimoniũ vniuersum habiturum vicissim vnusquisque alterius mortem ipse-
3 tabit & optabit, ac etiam verisimile est, vnumquẽque alteri insidiaturum in vitę perniciem. & sic tanquam legibus & moribus reprobata videtur nulla. vt. d. l. fi. C. de pac. &. C. de pac. conuen. l. hæreditas. C. de transac. l. cum donationis. de concei. præbend. ne captandæ li. vj. & eo. tit. in antiqui. c. cum in cunctis. ¶ Tertiò, quia ex quo de bonis tam præsentibus quam futuris est facta cõcessio: non videtur differre à pacto de succedẽdo. sic enim in vniuersali successione omnia clauduntur. vt. ff. de verb. sig. l. nihil aliud. & de re. iu. l. hæreditas. nã hæreditas nihil aliud est quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuit, ita in hoc pacto seu cõcessione factis de bonis præsentibus & futuris: omnis clauduntur bona mobilia, & immobilia, actiones, & iura: sed pactũ de succedendo est nullũ, & bonis moribus reprobatur: ideo quòd aufert liberam testamenti factionem vt. d. l. fi. C. de pact. & l. pactum eo. tit. C. de inof. test. l. si quando. Eodem igitur modo talis cõcessio tanquam continens pactum de succedẽdo debet esse irrita ipso iure. & hanc partem q̃ nulla sit secutus fuit petrus & Cy. referendo eam in. d. l. fi. C. de pac. Ita etiam consuluit Cy. ductus illa ratione solum: quia saltem per indirectum auferatur cõdenti libera factio testamenti: qua ratione quoque Petrus etiam suum fundauit intentum: idem secutus est Bart. in. d. l. fi. & in. d. l. stipulatio hoc modo. qui ergo cõtrariũ diceret, posset dicere se ab omnibus vno ore dãnatum: & eius opinionem in sensum reprobum cecidisse, huthicetis exemplo, qui similem damnationis sententiã passus est. C. de epis. & cleri. l. quoniam venerabilis. quia tamen legendo continuo sum solitus opi. cõtrariã defensare, ita & nunc consulendo defensare conabor, quòd credo & existimo verum esse: cum distinctione tamen prout inferius cõtinetur dicam. Et pro huiusmodi introductione præmitto, q̃ dicti strẽnui, & magnifici milites, atque germani prudentes vicissim vt ipsorum altero sine prole præmortuo omnia præcedentis bona ad alium ac etiam eius posteros confluerent: imaginati sunt nolle eorum patrimonium dominia & iurisdictiões corrupte, in alienas transferri familias posse: sed in agnatos decurrere: per quos familiaris dignitas conseruetur. ff. de libe. agno. l. j. §. denũciare. quos etiam le. xij. ta. prætulit omni ordini cognatorum ex eo quod sic visum fuit constitui. institu. de legit. ag. suc. §. quod ad fœminas ver. quod ideo vnde ius ciuile. l. xij. tab. succedẽdi potestatem angustauit: nullos cognatos sed agnatos cognoscentes, licet ipsum ius dictis finibus angustatum prætor sua equitate motus & naturalem causam solum præmeditans dilatauerit, vt instit. de bono. poss. §. quos autem. vnde eorum propositum iuri. xij. tab. cõforme, tanquam iustũ & sanctum ad iurandũ est omni extensione & interpretatione possibili. ff. de condi. & demon. l. hoc modo. nam & iure diuino statutum fuit: vt homine mortuo sine filijs: in fratres eius decurrit hæreditas, numeri. xxvij. c. & etiam iure ciuili olim statutum erat. vt militum militantium ad fratres eorum hæreditas deuolueretur: non autem ad parentes, vt instit. quibus nõ est permis. fa. te. §. j. ver. si vero intestati decesserint. &. C. de testa. mi. l. si à fratre. licet hodie in hac parte exequata sit cõditio paganorum & militum: vt parentes & fratres simul vt no. glo. in. d. ver. his ita præmissis. † Venio ad decisionẽ quarti & dico quòd mutuæ concessiones valuerunt quia inter viuos: ac etiam in vltima voluntate vnusquisq; sue rei est moderator & arbiter atq; dispositor est. C. man. l. in re mãdata. vnde licitũ est vnicuiq; patrimoniũ suũ offendere, nisi. l. aliqua prohibeatur: & per ipsum totum suis donationibus elargiri. C. de inof. do. l. precibus. &. l. si totum. &. l. si mater tua. C. de re. do. l. vnquam. C. de do. sancimus. vnde intentio donantis fundata est de iure communi: secundum quod omnia quæ non sunt de genere prohibitorum præsumuntur concessa si nõ reperiuntur lege prohibita. ff. qui. ex cau. ma. l. necnõ. §. quod eis. &. ff. de accusa. l. accusare. in prin. ff. de testib. l. quæsitum &. l. ij. §. Sabino. &. l. j. eo. tit. de proba. l. ab ea parte. ff. de procu. l. mutus. §. cum quæritur. C. de reli. l. statuas. & si isti fuissent milites & militantes nulla dubitatio esset quòd omnia prædicta pacta valerent. C. de pac. licet. sed isti non sunt de militibus nostri temporis qui prærogatiuam hanc non habent. ff. ex quib. cau. ma. l. pe. in gl. C. de testa. mili. l pe. nunc restat respondere ad rationes & leges per quas videtur esse prohibitiua talis cõcessio de præsentibus & futuris. Et ipsa figillatim respondeo multum clerè iudicio meo. Et primo, ad illud quod dicitur quòd impeditur directo libera factio testamenti: cum non dominus rerum non testatur. dico enim quòd quidam non sunt domini nec actu nec habitu seu potestate, sicut sunt monachi & alij qui de religionibus approbantur professentes. quorũ quidam nec in singulari nec in communi proprium habere possunt, sicut sunt omnes mẽdicantes: qui certas possessiones vel redditus habere nõ possunt. Sed per quæstum publicum dietim præstat incerta mendicitas, extra de reli. domi. c. j. lib. vj. de elect. quam sit. §. volentes &. c. ij. de pact. Quidam verò possunt in communi, non tamen in singulari) sicut sunt omnes regulares non mendicantes, inter quos sunt omnes monachi: extra de sta. mo. quod dei timorem. & isti non possunt condere testamentum: quia domini rerum nõ sunt actu nec habitu. Sic loquitur auf. ingressi. & in cor. vnde sumitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

&c.§.1 cõficiuntur.§.si post. Ibi enim loquitur in filio arrogato secundũ illa iura vnde si in arrogatione existens cõficit codicillos, velut de alieno disponens nihil agit codicillando: nisi in suam potestatem mittatur, quo casu vt ex noua voluntate rerũ dominus existens confirmare potest eosdem. vt ibi no. Sic intelligo glo. l. j. C. qui te. fa. pos. vbi dicit quòd nõ dominus nõ testatur. Nam intelligo de eo qui non est, nec esse potest. Et eodem modo non obstat lex quæ fortiter obstare videtur. ff. de test. l. obsides cõiuncta. l diuus. Nam licet obses in obsidatu acquirere possit, tamen omnia quæsita in fiscum transeunt ipso iure, sine apprehensione vt. ff. de publi. l. commissa. C. de iure fisci. l. facultas. li. x. ff. de jure fis. l. j. §. in bona &. l. imperator. de ince. nup. §. ij. col. iij. vnde non est dominus acquirens ex quo alteri quærit ipso facto, sicut dicimus de jure antiquo in filio, & olim & hodie, in seruo, quia nec momento quæsita remanerent apud eos, sed eis quæruntur quorum sunt potestati subiecti. ff. de acqui. hær. l. placet. de le. j. l. cum filio. Sed in quæstione proposita & hic est diligenter aduertendum, licet quærenda sint danda & tradenda per concedentem donatario. Attamen dominium ipsum est apud cõcedentem & eius hæredem, antequam tradat. & hoc dicit gl. expresse in. d. l. pa. C. fi. C. de pa. cõ. in fi. gl. ij. & hoc tenet gl. singularis expresse in. l. j. §. si vniuerse ibi si nõ audeo primũ dicere & p dictis gl. facit. qa absq; traditioe rerũ dominia regulariter nõ quæritur. C. de pa. l. traditionibus. Cum igitur per talem concessionẽ non sit translatum dominium si veniat transferendum: tantummodo hoc solũ non impedit testamẽti factionem. & ita sensit Azo, cuilibet subtiliter intuenti. C. de sacrosan. eccle. auf. si qua mulier. in verbo diuidetur. vbi dicit q̃ in. l. fœminæ erat mater: licet haberet necesse filio relinquere. vnde opinionem meam fundo per singulare dictum Azo. qui tenuit, quòd qui dominus est, licet alij sint bona concedenda post mortem testari potest. Hoc etiam tenet Cy. in d. l. fœminæ dum dicit quòd omnis testibilis potest condere testamentum de alienis non in præiudicium domini. l. cũ alienam. C. de leg. bene tamen cõcedo quòd nõ potest testari in præiudicium illius cui bona sunt assignata post mortem: nisi lege permittente. Permittit aũt lex in casu dictæ autẽ. si qua mulier. vbi post ingressum diuidit ingrediens bona quæ sui dominium exiuerũt & in casu. l. fœminæ, vbi mulier secundis nuptijs funestata quæsita ex successione filij: reseruare tenetur alijs filijs: & tamen testari potest in aliquem filiorum in præiudicium aliorum: licet in extraneos conferri nõ possit, nõ est ergo bona cõsequẽtia nõ est dominus: ergo nõ testatur. sed antecedens est falsum: quia imo est nõ dominus: & similiter & consequens vt. C. de leg. l. cũ alienam cum materia sua, ideo glo. in dicta authẽ. ingressi dixit quòd dicta ratio non est necessaria, hoc probatur, quia si poneremus aliquem nihil in bonis habere, incontinenti sequeretur hæc conclusio quòd nõ esset habilis ad testandum: imo eidem interdictae set potestas, quod est falsum. ff. de hæred. instit. l. qui soluendo nõ erat. &. l. his qui soluendo. vnde & tam ex testamento, quam abintestato videmus & olim & hodie inuentario non confecto agnoscentes creditoribus insolidum teneri. ff. ad trebel. l. j. §. penul. coniuncta. l. fi. §. & si præfatam. C. de iure deli. & in cor. de hæredi. & falsi. §. si verò non fecerit. vnde hæreditas est etiam, quę soluendo nõ est. nam est nomen iuris, vt in iuribus supra allegatis, & de acquirẽ. rerum. domi. l. hæreditas. Fingamus etiam quendã nihil habere in mundo nisi quantum creditoribus suis actione personali est astrictus: dicemus ne illum intestabilem fore: quia nullorum bonorum est dominus. absit à seculo: alias omnes cedẽtes bonis qui vsque ad petram dimittunt. ff. de cessio. bo. l. pe. secundum opi. glo. essent intestabiles: & in numero intestabilium, non est relatus ille, qui nudus est, vt. ff. de testa. l. si quęramus. Dico ergo eũ posse testari: cũ nulla lex eũ prohibeat, vt ibi no. & qui contradicit legẽ ponat. C. de colla. l. illã. Itẽ donator posset donatarium instituere: & institutus ex testamento capere illud quod actione ex contractu descendente eum oportebat aduocare, nec video quid repugnet, vt. ff. de lega. iij. l. si mulier. § ũ rem & deportari. §. fi. eo. titu. Item non obstat secunda ratio, in qua Pe. Cy. & Barto. faciunt fundamentum scilicet quòd indirectè auferetur libera factio testamenti, quia nullus vellet testantus hæred. adire: cũ

se viderit omnimodo destitutum ex tali donatione: quia hæc ratio non est vera, nec bona, nec concludens, quia non sequitur faciat exitũ intestati propter hæreditatẽ non aditã: ergo ipsi interdicta est factio libera testamenti, aliud enim est auferre testandi potestatem vt. l. si quæramus in glo. & exemplis eius. Aliud hæreditatem non adiri propter hæredi. inopiam: aut aliam causam. nam hęc causa non inducit ad causam intestati: ergo voluit testamentum. ff. de test. tu. l. si nemo. &. l. si nemo de re. iur. † Præterea hic multum consideramus ipsi dicunt quòd ideo per indirectum aufertur libera factio testamenti: quia institutus videndo se nõ posse lucrum consequi: nõ adibit. Certè si hæc ratio esset vera: lequeretur quòd cõstitutus in mortis articulo, de cuius salute apud expertos nulla est spes salutis quod esse potest. C. de re. mili. l. semel lib. xij. non posset promittere omnia sua bona post mortem suã quia indirecte auferetur sibi libera factio testamenti: cum non sit verisimile eum alia bona acquirere posse quantũcunque sit possibile: in his quæ absque opera quærerentur sibi, puta per seruos vel filios aut per legata: quæ ignorantibus acquiruntur. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. surdo. & tamen omnes tenent dictã donationem valere solum hac ratione quia verisimile est donantem alia quæsiturum. institu. qui. ex cau. manu. non licet. § in fraudem. Cum ergo esset hic similitudo non videtur valere: quod tamen nemo dixit nec hoc dicunt docto. præfati. Præterea testator potest hodie prohibere falcidiam: vt in authẽ. sed cum testator. C. ad l. fal. nec potest cogi institutus ad petitionem legatariorum hæreditatem adire: vt. l. cogi. §. & generaliter. ad treb. quam prohibere non posset, si hæc consideratio esset habenda, quòd institutus desperatus de lucro non adibit hæreditatem: & sic per hoc ausert sibi liberam testandi facultatem: saltem indirecte, quia ex testamento non haberet hæreditatem quam nemo sibi auferre potest nec inter viuos nec in vltima voluntate, vt. l. si quis in princip. testamẽti. ff. de lega. secũdo. & ista est ratio directe cõfundens rationem eorũ in contrarium allegatam. Nec ob. tertia ratio, quod per talem cessionem inducitur votum reciprocum captandæ mortis alterius: & sic videtur nulla vt dicta. l. fi. C. de pactis. quia non in dubium modo prohibito, cum vicissim votum capiatur: & hoc non prohibetur, vt ibi. si enim esset prohibitum: eadem ratione esset prohibita donatio bonorum præsentium post mortem donãtis, quod est falsum, vt dictum est. Similiter esset prohibita omnis dispositio irreuocabilis, cuius effectus conferretur post mortem disponentis: ita quòd actio contra hæredem incipiat: quòd similiter est falsum. vt. dicta. l. vnica. C. vt actio. ab hæredib. & cõtra hæredes. Dicet quis, si ita est, ergo eadem ratione tenere debet p̃ missio qua quis se obligat ad aliũ faciendũ hæredẽ: q̃ tũ est falsum sed dic q̃sta argumẽtation nõ cõcludit, nã illa p̃missio eã rõne est nulla, quia per eã impedit libera factio tastamẽti: nõ ex eo quod inducatur votum captandæ mortis: quia istud solum reprobatur: cum sit præter cõscientiam eius de cuius morte agitur vt est dictum. Præterea in themate præsumpto, nõ est verisimile aliquem prædictorum fratrum desiderare mortem alterius in interitum sui sanguinis cuius conseruatio est totius generis conseruatiua, & econuerso corruptio. ff. de liber. causa. l. necũdã. C. de senatusconsulto claudi. l. vnica. ff. de accusa. l. prima & secũda. &. l. qui iudicio. &. l. hi cum omnes. C. ad turpi. l. fœmina. maximè autem in dictis fratribus talis cõsideratio est habẽda, quòd vnus non cõsideraret mortem alterius: quia iurauerunt vicissim bene fraternizare (vt instrumẽto apparet) vnde credẽdum quòd iuramentum seruabunt, cum nullus efficiatur immemor salutis æternæ: & quilibet præsumat in mente quod exprimit verbo, de sup. le. l. Labeo. §. idẽ tubero. qui. ex cau. ma. l. penulti. quib. ex cau. in posses. ea. l. fulcinius. §. quid sit latitare. Non obstat. tertia ratio quòd concessio de bonis præsentibus & futuris: non videtur differre à pacto de succedendo: quia nego istud, nam per pactum de succedendo directo, tollitur libera testandi facultas: cũ pacisces sit successurus, & repræsentaturus defunctum ex causa successionis, ergo nullus est successurus & repræsentaturus eundem: pro illa portione vel insolidum pro quo vel prout hic successurus: repræsentaturus esset. ff. commo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum coniuncta glo. quę est de præto. stipu. l. secunda. §. si

post

post medium glo. magnæ. at qui solum ex concessione inter viuos facta: possessurus est vniuersitatem bonorum præsentium & futurorũ non representabit defunctũ ęre alieno deducto de leg. j. l. si quis bonorum. l. nõ amplius. §. cum bonorum, & de ver. sig. l. cum bona. &. l. bonorum. Appellatur ergo re vniuersalis successor bonorũ tantum. de iure dotium. l. mulier bona de præca. l.
5 fiadoptauero. † Concludo igitur ex præmissis, dictam concessionem mutuam omnium bonorum præsentium, & futurorũ, valida esse quia per eam non impeditur libera factio testamenti dicte: cum dominium bonorum non transferatur ex illa generali concessione ante traditionem veram vel fictam, vt dictum est, nec etiam per eã impediatur libera factio testamenti, scilicet indirecte, licet per alienationem nõ possit reduci ad causam intestati, nec etiam per talem cõcessionem inducatur reprobatum votum captãdæ mortis: nec etiam per eam inducatur pactum de futura successione. Vbi autem interuenisset precarij cõstitutio, tam certa præsentia quã futura bona, vel iurium actionũ quæ quæri possent actiuè vel passiuè cessio quæ loco traditionis in incorporalibus est habenda, vt. C. quando fis. vel pri. l. fin. C. de do. l. ad eum. Sto cum prædictis doc. quia tunc verũ est quòd quę sita sunt: quæ quidem momento non resident penes eum sicut dicimus in seruo quærente, vel in filio, secundum antiqua iura vel etiã noua de profectitijs. ff. de acqui. hæ. placet. ff. si quis à pa. fuerman. l. j. vnde tunc verum est quòd per talem concessionem impeditur libera factio testamenti directe, quia concedens non est dominus actu nec potestate rerum: & ideo velut non dominus non testatur. vt dicta authentica. ingressi. Et licet id quod teneo, non sit absque magno dubio propter autoritatem doctorũ conformem, tamen cum distinctione prædicta, videtur mihi vtrunque posse saluari, & licet authoritates tantorum sufficientes sint: tamen ratio vrgens vincit propter pugnam, vt dicit Ioan. an. aug. allegans. de reg. iu. super rubrica in nouella libro. vj. Et ex prædictis infero exordiens altius istum passum, quòd si concessio talis facta esset ciuitati, vel etiam pio loco, quòd esset nulla cum dominium incontinenti transierit in ciuitate: aut in pium locũ absq; traditione: ad eos quòd penes donantem momento non residet, vt. C. de sacro. san. eccle. l. fina. licet Barto. in. d. l. fi. dicat oppositũ in donantibus pijs locis. Mouetur illa ratione, quasi sicut quis potest suam personam vouere: ita & matrimoniũ: licet hoc ponat sub dubio forte. sed certè hæc ratio non vrget. Nam religionem profiteri: quid honestum, sanctum, & pium, & legibus & moribus approbatum est, nam per religionis ingressum quis ad statũ cessiorem deducitur, deponendo vitam actiuam, & insudando continue circa contẽplatiuam, quia per eã purificatur & ab omni peccati macula abstergitur, & mundatur & per ipsum ingressum pollet quis virtutibus, & corporis operationibus, & semper
6 bene agentibus gratia dei fioret, in corpore de mona. in prin. cõiuncto. §. illud versi. si vero inter triennij. Cum igitur per talem ingressum coniunctis bonis actionibus, ipsorum ingredientium animæ diuino conspectui præsententur. Ad hoc etiã omnes sancti patres & etiam Cæsares catholici indefesso studio, & vigilanti sollicitudine quoslibet exhortando, impẽderint operam efficacem. Non mirum si licitum est moñ. se dedicare hic de patrimonio non curauit ecclesia, imo ipsum in mendicantibus reprobauit: & omnis regula mendicantium (vt superius est ostensum) vnde non est congruens argumentio: de persona ad patrimoniũ persona in seculo remanente imo plus est abhorrenda turpitudo & inhonestas in clericis, & in ecclesiasticis personis: quàm in alijs in cor. de mona. §. cogitandum versicul. si mendicantes. Sed pactio per quam impeditur libera factio testamenti: est legibus & moribus reprobata apud laicos: ergo multo fortius apud ecclesia sticas personas: quæ non tẽporalibus sed diuinis vacare debent secundum canonicas sanctiones, & ipsorum profitentiũ regulas approbatas. facit de verbo. significatio. exiui de paradiso. in clemen. Præsupposito autem sine præiudicio quòd donatio præsentium & futurorum bonorũ non teneret tanquam impediens libertam testamenti factionem, videndum est necessario an tota donatio sit irrita: an vero respiciens solum bona futura. Bart. dubitans hoc indiscussum reliquit in. dicta. l. fina. C. de pact. & videtur, quòd sola adiectio futurorũ vitietur, sicut propter infinuationẽ non factã, solum superfluũ vitiatur. C. de dona. l. sancimus §. si quid autẽ. s. Itẽ quia cũ de pluribus cõtrahitur: sed super quibusdam disponi potest vtiliter, & vtile potest ab inutili separari, sicut est in casu proposito, valet dispositio in ea parte qua potest, & in alia vitiatur. ff. de iure patro. l. si libertus minorẽ. §. fi. & in fi. Prætereabona futura in dicta donatione veniunt per modũ augmenti. & hoc patet ex copula. &. ff. de lega. iij. ea tamen adiectio sed inutilis adiectio nõ vitiat principale & priuatiuam dispositionem quæ vtilis esse potest, & separabilis est ab augmento. ff. de verbo. obliga. l. j. §. sed si mihi de consti. pecu. l. sed si. x. & l. pecul. in princip. &. l. vsuras. de iure doc. l. siue generalis. Et pro hac opi. videtur quasi casus. ff. de hæred. instit. l. qui soluendo non erat seruum primo loco. &. l. si vero lex elisscentia. j. & fi. & facit de fidei cõ. liber. l. generaliter. §. quid ergo. vbi in personis primo nominatis, dispositio tenet cum non in omnibus tenere potest, & sic attenditur ordo scripturæ ita & in proposito: attendatur vt valeat donatio quo ad præsentia: & sola adiectio futurorum sit reijcienda. Contrarium credo verum, quia causa propter quam donatio irritatur: vniformiter respicit præsentia & futura. Nam si facta esset solum de præsentibus valeret, & sic solum de futuris teneret. vnde cum bonorum separatio non sit hoc casu possibilis propter, vnitatem actus: sola dispositio hoc casu istã partem tenẽdo redderetur inutilis. Et pro hoc videtur casus. ff. de iure patro. l. si libertus minorem. §. final. j. respondo. facit de in diẽ adiec. l. vnó. Non enim est inuenire causam quare magis vitietur in vna parte quam in alia, cũ vtrium ex coniũctione insurgit: & ideo totũ erit inutile. facit de aqua quotidi. l. j. §. j. item quare. Non ob. l. qui soluendo quia ibi loquimur in personas circa quas cadit affectio ordinata: ideo sequimur ordinem scripturæ: in rebus est secus, non ob. quòd adiectio futurorum venit per modum augmenti, quia concedo, sed non per modũ accessorij, imo principaliter in dispositione deducti. & ita sufficiant ista pro examinatione primi quæsiti nunc descendo ad secundum principale de quo quæritur scilicet an dicta cõcessio sit nominata vel innominata. Et in hoc multũ insisto, quia cũ omnia hinc inde promissa sint in stipulatione deducta: non est dubium quòd dicta conuentio nominata est, & contractus mutuæ donationis conditionalis post mortẽ collatæ in stipulatum deductæ insti. de verb. oblig. in princip. Et quòd donatio in stipulatum deducta: si contractus nominatus est casus. ff. de pact. l. j. in fi. licet quando nudo consensu perficitur sit dubitandum: & dubitatum à nostris maioribus: an sit olim & hodie cõtractus nominatus vel innominatus. quos refert Bart. ff. de dona. l. in ædibus. Concludens finaliter & bene, quòd nominatus est. † Ex hoc sequitur decisio quòd ista non erit donatio causa mortis, licet sit facta mentio mortis: ex quo in contractum stipulationis transiuit: & partes eam irreuocabilem esse voluerunt, imo erit contractus donationis ob causam inter viuos, ex quo irreuocabilis est, licet sortiatur effectũ post mortem donantis, vt. ff. de dona. causa mortis. l. vbi ita donatur & in. l. si alienam. §. final. & ibi no. &. l. senatus. §. mortis causa non appositio pacto irreuocabili, in dubio intelligitur donatio causa mortis. ff. de dote prę. l. seia. vnde nec de falcidia nec de reuoca. quærendum est, quæ duo potentialiter in donatione causa mortis concurrunt istud sufficit de secũdo. Venio ad tertiũ principale, ex quo istado natio, in stipulatum deducta & excedit (vt in facto proponitur) quingentos aureos: an egeat in finuatione, vel nõ. Et si donatio esset simplex non esset dubium quòd egeret. C. de donatio. l. si quis argentũ. Sed in themate proposito est duplex donatio, quarum quęlibet est causa finalis alterius, & istud apparet ex figura instrumẽtorum, in quibus continetur quòd vnus cõcedit alteri, quia alter concedit alteri. nam vna concessio, causa est alterius, prout notabiliter dixit textus. ff. de loca, & hæc distinctio. §. fi. in simili casu. vnde videre oportet an sit hoc casu necessaria, necne. gl. in. l. Aquilius in verbo nõ morã. ff. de do. tenet apertè, q̃ donatio ob causam illam quæ fit remuneratiuè: nõ requirit insinuationem. Hanc etiam tenet Bart. ibi istud tenet Guli. de sac. sanc.

Universidad de Deusto Biblioteca

eodē.illud,idem tenuit Ioā.an.in addi.Spec.in ti.de instru.edi. §.porro.versi.fi.& dicit sic fuisse determinatū cum quæstio ista vētilaretur de facto pro hac opi.facit ratio,quia donatio proprie sumpta est illa quę simplex est,& tunc simplex est, qñ nulla alia causa donationis assignari pōt,nisi liberalitas,vt.ff.de do.l.j. cū igitur leges de insinuatione loquētes,loquātur de donatione: intelligendæ,& interpretandæ sunt de vera donatione:non de illa quæ nō stat per se sine adiuncto, siue penè donatio ob causam. Nā verba simpliciter prolata:semper debēt intelligi (cū possunt) secūdum proprium significatū:nō autem secundū impropriū vt.ff.de verb.signi.l.eum qui vectigal.de exercito.l.j.§ fi is qui nauem.Pro hoc facit,quia quātantū sperat recipere quantū cōcedere t,habito respectu ad speciem,nihil plus in vna specie quam in alia habent:licet postea euentus declaret quæ spes vana fuerit:sicut & qui tantum dat quantum recipit,nihil dare aut recipere videtur.ff.de leg.j.l.à tutoribus.& ita videtur in istis fratribus,quorum erant patrimonialia æqualia.In contrariū quòd istæ donationes ambæ debuerunt insinuari probo sic donatio propter nuptias quæ olim ante nuptias vocabatur fiebat:& fit in recōpensatione dotis:& potissimè cū pacta de lucrādo interuenerunt hinc inde, ita q̄ vna donatio erat causa finalis alterius; & quælibet cōferebatur post mortem ipsius donantis,sicut & hic.vnde directè sumus in terminis nostri thematis,& olim agebat insinuatione:& nō poterat insinuari,nisi ante matrimonium,& si secus fiebat:donatio erat nulla,postea superuenit iustinianus & statuit: dictam donationem insinuari posse etiam constante matrimonio,vt probatur.ff.de dona.ante nup.l.fi.§.similique modo.Exciebatur enim sola minor vt.l.minoribus eo.tit.Postea superuenit ius autenticorum in corpore,vt spō.largi.in prin.& illud statuit q̄ nō egeret insinuatione.Postea superuenit aliud ius autenticorum,in corpore vt fratrum filij.§.illud.col.ix. vnde sumpta est auf.decursum.C.de do.ante nup.& statuit quòd quo ad partem vxoris,insinuatione nō egeat.Sed quo ad partem viri sic, vt si eam insinuari non facit,pacta lucrorum dotis nō vendicēt sibi locum in eo:ergo patet quòd excepta tertia iuris prudentia, quæ ex toto subtulit necessitatem insinuationis,quod alia iura voluerunt & volunt quòd debeat,licet dicta tertia iuris prudentia mulierum fauore imbecillitati sui secus ad insinuandum eam nō arctet.vnde illæ probant apertè,quòd quado vna donatio est causa alterius donationis:quòd eget insinuatione, & sic speciale est in muliere vt nō teneatur:ergo in cōtrarium est ius cōmune. Prætera quando donatio prima præcedit,& alia fit remuneratio nis loco ista secunda nō fit de mera liberalitate, nec libero arbitrio,sed quia donans erat ad antidora obligatus.vt.ff.de pe.hær.l. sed & si.l.§.cōsuluit.Sed quando duo sponte ineunt duplicem cōtractum donationis(vt fuit in proposito hic)ad sic contrahendū nihil aliud fuit nisi mera voluntas.vt.C.de act.& ob.l.sicut causata & ordinata ex cōsimili donatione.vnde lex aquilius quę allegatur ad hoc thema:pro eius decisiōe nō facit.pro hoc optimè.ff.de
7 do.l.si pater. † Quid dicemus,dico dictam conuentionem in stipulationem deductam,insinuandam esse per iura rationes & autoritates superius allegatas.Non ob.quod dixi donatione propter nup.quæ pro certo turbare debet spiritum tenentium [hanc opini.quia speciale est in ea:vt & alia plura nec quòd statutum est in ea,ad alias donationes est trahendum.audiui tamen quosdam allegantes illas leges pro fundamento : quòd donatio ob causam insinuatione nō egeat:sed qui sic allegant non intelligūt. Ex prædictis apparet nō obstare.quòd sponte paciscentes ad paciscendum venerunt nullo cogente imperio:quia cōcedo de plano,sed quia causa donādi nō fuit sola mera liberalitas sed donatarij:correlatiua donatio patet,quod non cōgruit sibi proprium & strictum significatum donationis;& sic non habent locum leges insinuationem exigentes,& hoc de tertio.Sed incidenter videnda sunt duo necessaria,posito quòd donatio ob causam insinuatione nō egeat,an ab hac necessitudine releuantur coniuncti in quos donationes celebrantur:dico quòd non imo omnium æqualis est conditio,C.de dona.l.data.& ideo licet veri sint aut fuerint fratres:nulli eorum est remissa necessitas insinuationis; quia casus est ibi,nec iuramentum interpositum super ea aliquid operatur,quia insinuatio est de voluntate substantiali inuentaet per donationes non possunt excogitari machinationes in perniciem aliorum,vt.d.l.data.Et ideo eas in publicum statuit legislator esse prodendas,& certos iudices deputauit ad quos deberet esse recursus pro insinuationibus faciendis & regratiādis in actis & imposuit pœnam adeuntibus alios iudices,ac etiam ipsis iudicibus dictas donationes in actis permittentibus regratiari: cū ad eorum iurisdictionem nō petineant,vt de dona.l. secundum. Quia igitur solennitas substantialis ad actum maxime ad probādum inuenta fuit in vtilitatem reipub.principaliter introducta, nec ei renunciatur,nec renunciatio iuramento firmatur.ff.de pa.l.ius publicum.ff.de testibus.l.ij.no.Bart.ff.de fideiusso.l.si quis pro eodem. Secundò est videndum, an solennitas insinuationis contextualis esse debeat: an vero possit fieri ex interuallo,& si ex interuallo fieri possit,quanto tempore durabit hæc potestas & an debeat fieri insinuatio per vtrunque,an verò sufficit quòd donatarius eam insinuet. De primo dic.quòd solennitas est contextualis.text.est in.l.hac sacratissima.C. de donatio. & in dicta l.fi.§.similique modo.C.de dona.ante nup & ex hoc videtur decidi,secundum quod cum potestas insinuationis sit actus meræ facultatis & voluntariæ iurisdictionis,quòd duret perpetuo: sicut dicimus iure adeundi.C.de iure deli l.sicut.& in iure offerendi.C.de præscrip.xxx.an l.cum notissimi.in gl.in versi.præpone re.& de annali exce.l.j.in glo.in verbo pro socio.Si tamen donatio dicitur nulla propter insinuationem omissam,forsan nō poterit ad remedium insinuationis recurri,argu.optimum in.d.§ illud & in.d.authē.eo decursum.vbi si eo tempore quo de lucro dotis tractatur maritus nō reperitur insinuationem donationis fecisse.nihil ex pacto de lucrādo cōsequitur,quod est notabile.& facit optimè.C.de iure do.l.fi Ad vltimum verò non credo fore dubium,donatarium posse solum insinuare aliàs in potestate donatoris esset donationem suam euertere:quòd esset iniquum .C. de reuo.dona.l.perfecta.hoc probatur aperte in donatione propter nuptias:quæ insinuata per mulierem donatariam sibi prodest:licet vir eam insinuari nō fecerit,& tūc debebit donator aut eius hæres citari:eum de eius præiudicio agatur ex generali regula.ff.de adopt.l.nam ita diuus.Adigitur omne dubium removendum tutum esset,vt frater donatarius qui remansit, dictam donationem coram iudice competente animo insinuandi produceret:& inter gesta monumentorum faceret registrari: citatis & vocatis illis quorum interesse potest,Ex præmissis igitur inferendo concludo,quòd donatio prædicta facta de præsentibus & futuris valuit,cū præcarij cōstitutio respectu futurorū nullatenus interuenerit tēpore donatiōis perfectæ collatę in tēpus quo donans inciperet possidere.Secundò cōcludo,quòd dicta cōuentio est donatio ob causam & nō simplex in stipulationem deducta,& sic est cōtractus innominatus,& irreuocabilis,insinuatiōe non egens,nec falcidiæ subiacens.Hoc autem mihi nunc ita placuit discussisse,quia ad decisionem dictorum punctorum, quæ mihi de facto sæpius occurrere alias possunt plenum intentum non potui. Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis.&cętera.

CONSILIVM CLXXX.

1 *Maritus an lucretur partem dotis promissæ non solutæ statuto statute &c.*

2 *Diffinitio dotis, an conueniat dotipromissæ.*

1 PRæmitto ad euidentiam, quòd dictum statutum de lucro disponens, repugnat iuri ciuili.quòd virp,aut eius patri,per vxoris obitum nihil cōcedit citra pacta lucrorum , imo ipla dos integra mulieri & eius patri, restitui debet matrimonio dissoluto. C.sol.ma.l.dos à patre. &.l.fi.eod.ti.C.rem in præsenti.§ ex act. vnde strictè & propriè verba dicti statuti debent intelligi prout

iacent,nō autem trahi ad aliquam cōsequētiam ff.de leg.l.quod vero.& de re.iu.c.odia.& c.quę à iure cōmuni.lib.vj.Si igitur statum prædictum loqueretur de dote data,non haberet locum in promissa.C.qui po.in pi.ha.l afsiduis.& si de promissa:nō haberet locum in data,quia sic lex lata esset vnde nō esset recedendū à verbis,de leg.iiij.l.non aliter.fo.ma.l.fi verò.§ de viro.ff.qui & à qui.l.prospexit.nam sic est in vltimis volūtibus:in quibus interpretatio fit benigna,vt.l.in testamentis.de re iud.vt nō extendantur ad casum nō comprehensum prægocitatum.ff.de libe.& posthu.l.gallus.§.j. Videamus igitur,an dictum statutum loquatur de dote data,vel promissi,inuenio enim appellari dotem solum illam quæ data est tex.est in.l.j.ff.de dote cau.& nō nu. vn de aliam dicit cautam & promissam:& aliam numeratam,tamē quamlibet dotem appellat sic in.d.l.afsiduis.in glo.dum dicit illus legis priuilegia locum habere in dote data:non in confessata nō data.Pro hoc quia etiam dotem appellamus illam:quæ in testamento assignata est.C.de secū.nup.l.si quis priorum.§ j. &.ff. de priui.cre.l.quæsitum.§ fi.cum.l.se.vbi dos appellatur etiam illa:quæ pro sponsa tradita est,quæ nondum vxor esse poterat, vn de dicunt doct.quòd si subiacentia restitutioni quæ possunt alie
2 nari & obligari pro dote,sunt alienata pro dote promissa in testamento constituta per ipsum grauatum, quod sufficit vt notat Bart in auf.res quæ.C.cōmunia de leg.& in.d.l.quæsitum.& tamen constat quòd illa authē.venit ad correctionem iur. antiqui disponentis,quòd quæ subiecta sunt oneri restitutionis nō alienantur,nisi pro dote aut donatione propter nuptias hoc ergo nomen dotis,sine dubio verificatur in dote data , vt dicta.l.j.verificatur etiam in dote promissa vel pollicita,vt in.d.rub.&. C. de dotis promis.in rub.&.l.j.ij.&.iij.&.l.ad exactionem.verificatur etiam in dote cōfessata.C.de dotis promis.l.si voluntate.ff.de verborum obli.l.si ista stipulatus fuero.§ possum . verificatur etiam quo ad quid.in dote data pro sponsa,vt.d.l.quæsitum.in fin.cum l.sed licet ita videatur etiā prima fronte:tamen in proposita quæstione videntur verba statuti requirere dotem datā esse: dum ibi dicit,& aliā dimidiam restituere teneantur. Non autem cadit restitutio nisi cū dos data est vt probat expressè in.d.l.fi.C.sol.ma. in.ij.gl.hoc etiā probari videtur ex eodē statuto in ver.siverò ma ritus,ibi integrā dotem percipiat & sic de dote soluta loquitur:alias enim propriè nō perciperet,sed retineret.Quid dicemus, cer tè sublisto licet forsan aliquibus hæc quæstio clara videatur,nam dotis promissæ non conuenit diffinitio dotis posita per Azo. in summa.C.de iure do.qui dicit,quòd dos est id quod à muliere vel eius patre marito vel eius patri propter onera matrimonij data tur,vt perpetuo sit penes eum:tenendo quòd sua diffinitio vera sit quia hic est nihil datum:sed solum dari promissum.Item non conuenit sibi diffinitio Bar.posita solu.ma.in rub.qui dicit q̄ est ius quoddam in se continens:quòd à muliere & eius patre,marito vel eius patri traditum est,vel pro tradito habitum propter onera matrimonij supportanda,quia similiter nihil traditum est, aut pro tradito habitum est,sed solum promissum.Et prædictū statutum simpliciter & absolute in principio de dote loquitur, vt patet ibi si mulier dotata &c.cōiunctis verbis sequētibus , ibi dotis prædictæ &c.vnde verbum illud dotis ita absolutè prolatum sine adiūcto:debet intelligi propriè,de exercito.l.j.§ si is qui nauem.de verb.sig.l.eum qui vectigal.& sic in illa dote cui verè & propriè cōgruit diffinitio dotis, sed secundū prædicta nō congruit sibi dicta diffinitio:ergo cessare videtur ratio statuti & potissimè coadiuuando ex verbis illis restituere teneatur &c. quæ quidem verba nō adaptātur nisi doti datę,quia illa restituenda est,nō promissæ,quæ nō debet restitui:sed solūmodo restringi, vt superius dictum est. His non obstant.inclino in opi.contrariā quòd dictum statutum vendicet sibi locum,& quòd maritus lucrari debeat dictam dimidiam dictę dotis.ad hoc probandū moueant me leges primo loco allegatę,probātes aperte dotem illam esse,etiam quæ solum promissa aut pollicita est,allego ad hoc.C. de col.dotis.l.j.C.de colla.l.filię dotem.& in authē.quod locum & corpore vnde sumitur in quibus dicitur quòd filia ad successionem veniens vna cum fratribus ex dispositione iuris quod primitus introduxit filiam dotem debere conferre:non tantum debet conferre dotem datam,sed etiam promissam.quia statutum prædictum est in recompensationem onerum matrimonij.quæ quodammodo insupportabilia sunt,vt.C.de iure do.l.pro oneribus.ff.de iure do.l.dotis fructus.ff.famil.ercis.l.si filia &.l.si maritus. Et ratio ita congruit doti promissæ sicut datæ,imò plus:cū quis dotem promiserit & non soluerit.Et si aliud diceremus,se queretur magna absurditas,quòd si pēdente iudicio super dote promissa vxor decederet in matrimonio:tunc vir nihil lucraretur & sic promissor ex sua mora & negligentia commodum reportaret contra regulam traditam de regul.iuris.l.non fraudantur.§.nemo ex suo delicto.Cum igitur ratio legis & eius mens: ita in dote promissa habeat locum sicut in data in vtroque casu habeat locum ipsius legis statutaria dispositio. ff. de iure patronatus.l adigere.§ quamuis.ff.de pactis.l. quod dictum. Et ad hoc allego potissimè.ff.de condi.& demon.l. cum tale.§ falsam causam.vbi dicit,quòd adeo iuberet ratio legi,vt semper ea cessante,cesset lex similiter:& econuerso,vbi non cessat habeat locum lex:vt sit eadem contrariorum disciplina.l.nihil tam naturale.Nunc respondeo ad allegata in contrarium.† Et primo ad id quod dicitur quòd doti promissæ non conuenit diffinitio tradite per Azo.nec tradita per Barto.quia salua semper eorum reuerentia nulla dictarum diffinitionum est perfecta,prout se ad tra ditum restringunt,quia etiam nō facta traditione nec habita sed sola promissione dos est,vt superius est clarissimè probatum, & probatur.ff.quòd metus causa.l.si mulier.§ si dos.vnde dos est quoddam ius continens in se datum,traditum,vel promissum, à muliere vel eius patre viro vel eius patri ob causam matrimonij vt sit dos.Nec curo ante sit datum vel promissum ob matrimonij onera supportanda,vel non,sed hoc solum:an sit datū vel promissum ob causam matrimonij vt sit dos.& est falsa eorum diffinitio dum dicunt:propter onera matrimonij supportanda, nam dari & promitti potest dos per mulierem vel eius patre eius marito,vel eius patri cū pacto vt vir non supportet onera matrimonij & tamen negari non potest dotem esse.tex.est.ff.de pa.dot.in fi.l.iiij.&.ff.de dona.inter virum & vxo.l.si quis pro vxore.c.fin. quæ lex directo confundit diffinitionem eorum,vnde diffinitio est vt prædixi defectiua . Et ex eis patet vulitas in inuestigando diffinitionem dotis. Non obst. verba statuti,ibi restituere teneatur aliam dimidiam &c.quia primò dispositio præcedit absolutè de lucro dotis,vnde illa verba intelligo quòd fiat restitutio dotis dimidię:quando contingeret dotem esse datam. Et ita intelligendo venirent implicatiuè.& facerent pro nō contra.Possumus etiam intelligere quòd habet locum restitutio obligationis per pactum seu per acceptilationem,sicut dicimus in omnibus illis quibus liberatio legatur.arguunt enim vt liberentur : & hoc modo restituitur eis promissum.ff.de condi.ob causam.l.si quis accepto.de lib.leg.l.quod nihil. &.l.iij.§ nunc de effectu eo. tit.Non ob.quòd maritus puellam duxit in domum absque patris consensu, quia ex quo pater consensit matrimonio, cuius consensus de honestate requiritur non de iure,in executione matrimonij quæ fit per carnalem copulam,est eius cōsensus necessario requirendus.ff.de mi.l.iij.§. sed vtrum in glos.notabili quæ dicit.quòd si pater consenserit filio agenti:non est necesse quòd in executione sententiæ nouum præstet consensum. Idem tenet in.l.cum non solum.§.necessitatem in glo.magna,dum allegat illum.§.Nō ob.quòd modico tēpore vixit puella:quia casus mortis repentinus non tollit de medio tale lucrum. C.de lega .l. non tantum.vbi est tex.bonus.Item non obstat.l.j.C.de dote cau.quæ dicit,quòd dotem numeratio sola facit:concedo enim , vt repeti possit.Non autem concessio spe future numerationis: aliàs si fit concessio vt faciunt qui ignobiles vxores accipiunt,tūc esset dos absque numeratione,vt dicto.§ possum.& dicta.l.si voluntate non tamen haberet priuilegium dotis,quo ad tacitam hypothecam & beneficium prælationis vt.d.l.afsiduis.Cōcludo igitur ex præmissis dictum virum lucrari debere eam dimidiam dictæ dotis. Et ita consulo ego Agelus de Vbaldis &c. Mcclxxxv. paduæ legens.

Consilia Angeli de Perusio. m iiij

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CLXXXI.

1 *Legatum dotis factum vxori caducum efficitur ipsa præcedente.*
2 *Hæres vniuersalis molestari nequit, si de dote data per instrumentum non constiterit.*
3 *Conscientiam suam quilibet sequi debet.*

A.fecit testamentum in quo inter legata, quæ in dicto testamento reliquit: fecit seu reliquit legatum infrascripti tenoris, videlicet, reliquit dictus. A. testator iu. institutionis dominæ. B. eius vxori filiæ quõdam Petri dotes suas, quæ fuerunt & sunt. cccl xv. librarum aquilinorum, & de ipsis debet apparere instrumentum dotale scriptũ per .B.no. Et si dictũ instrumẽtũ nõ reperitur: nihilominus ipse testator voluit dictã dominã. B. habere debere dictas cccl xv. libras aquilinorũ ex causa p̃dicta quas tñ habuit pro dote p̃dicta: prout ipse confessus fuit &c. Post prædictũ testm̃ dictus A. vixit aliquãdiu: & dicta dña vxor prædicta mortua & superstite dicto. A. testatore prædicto cũ tribus filiabus natis ex dicto A. & domina. B. post hoc dictus. A. fecit aliud testamentum in quo iu. institutionis reliquit dictis filiabus certas quãtitates pro dotibus & fulcimenta condecentia, & vltra quam legitima sit dictarum filiarum, in quo vltimo testamento nullam fecit mentionem de dicto primo legato relicto dictæ primæ vxori, quia tempus istius vltimi testamenti acceperat aliam vxorem secundã, in quo vltimo testamento reuocauit primũ, de quo supra est facta mentio. Modo quæritur, an dictis filiabus cõpetat aliquod ius cõtra hæredẽ vniuersalem dicti. A. scripti in dicto vltimo testamento vigore, & occasione dicti legati, seu dictorum verborum contentorum in dicto primo testamento & legato prædicto, vel nõ & si aliquid, quale, & ad quid, &c.

SVper hoc pũcto videamus primò quid iuris in foro iudiciali & cõtentioso. Secundò, quid iuris in foro cõscientiæ, quia de hoc cõsultus fum per epistolarum paginam, licet hæc scriptura non desygnet. Super primo dico, q̃ si de dote data marito, vel eius patri nõ potest constare legatum dotis vxori legatum seu factum non debetur, quia ex quo prædecesit vxor legatum, in causam caduci deductum est, vnde remanet apud grauatum, & sic apud hæredem. C. de cadu. tol. §. pro secundo. & ibi q̃ casus & hoc non condicionalio testamento. Sed vbi secundũ testamentum est conditum per quod primum est cassatum (vt in themate nostro) nihil de quasi caduco tractandum est: imo omnia relicta in testamento primo, ad causam irriti deducuntur, ex quo potest de iure ciuili adiri hæreditas ex secundo testamento. ff. de iniu. test. l. j. insti. quibus mo. testa. infir. §. posteriore, nisi in secundo testamento confirmata sint, quæ erant in primo dispositа, ad treb. l. si quis priore quæ confirmatio in themate nostro nõ fuit. Nec obstat si dicatur satis de dote data cõstat: ex quo testator sibi asseruit causam esse. Nego enim hoc text. est. ff. de libe. leg. l. Aurelius. §. fi. & ff. de leg. ij. l. lucius. §. quisquis. C. de fal. causa adiect. leg. l. j coniuncta glos sella secundo saluo, nisi testator iurasset ita dotem recepisse. quia tunc standum esset confessioni suæ per iuramẽtum. ff. de leg iij. l. eum quis decedens. §. codicil per Inn. de suc. ab intesta. c. fina. per Cy. C. de non nu. pecu. l. generaliter, & ibi de istis confessionibus in testamento emanatis. Nec credo hoc casu dictam confessionẽ in casu prædicto præiudicialã esse: etiã si emanasset vxore præsente. quia confessio nuda emanans inter prohibitos: semper præsumitur in fraudem emanare, nisi aliud appareat de veritate facti in confessione deducti. ff. de proba. l. si testamentum. C. de colla. l. si donatio. & ibi per glo. & Cyn. Si verò datam dotem fuisse dicto marito leganti constare potest per instrumentum de quo in testamẽto fit mentio: vel per alias probationes legitimas tũc debetur filiabus matris dotate vt eius hæredibus: vnde tanquam æs alienum dictis filiabus debetur. ac etiam debetur eis quod relictum fuit à patre earum pro dotibus earum. C. ad legem fal. l. imponenda. & l. irritum. nisi testator animo compensandi reliquit, quia tunc fit compensatio vsque ad concurrentem quantitatem eius quòd relictum eis est vltra legitimam. ff. ad. l. fal. l. si debitor. & ff. de leg. ij. l. cum pater. §. titio. C. de hære. inst. l. si compẽsandi. C. de rei vxo. act. §. sciendum. Et satis credo animo compensandi relictum: si testator legans filiabus dotes iussit eas tacitas & contentas, & quod plus de bonis suis petere non possent (vt moris est in testamento apponi) licet prælens thema nihil designet, istud tamen vltimum pro constanti non pono, quia sub iudice magna lis est in proprijs terminis. Bart. refert se consuluisse contrarium, scilicet quòd filia dotata & iussa esse contenta, ita quòd de bonis patris amplius petere nõ possit: nihilominus petere possit dotem maternam. ff. de ope. lib. l. vt iur. iur. §. fina. ideo autem hunc articulum non decido: quia non sum super eo consultus vt
2 patet in themate. † Concludo igitur ex prædictis in foro iudiciali & contentioso: quòd si de dote data aliter cõstare non potest quã per verba testamẽti, q̃ hæres vniuersalis molestari nõ potest tum quia legatum deductum fuit in causam caduci: tum quia effectum est irritum, reuocato primo testamento per secundum postea factum sed si de dote cõstare potest per probationes legitimas: tunc illa dos dictis filiabus debetur: vt hæredibus matris earum saluo nisi appareat quòd dotes essent vltra earum legitimam assignatæ animo compensendi, quia tunc fieret compensatio vsque ad concurrentem quantitatem (vt dixi) sed an intelligatur relictum animo compensandi per verba prædicta, ita q̃ de bonis suis plus petere non possint &c. non decido ad præsens. Descendo igitur ad secundum discursum, scilicet in foro conscientiæ quid tenendum, & licet ad me talis decisio non pertinet aliàs non spectet, sed potius ad sanctos theologos: qui potius per fidẽ quàm per scientiam capiunt regnum dei. tamen quantum est mihi possibile attingere dico, quòd qui cõsuluit iuris peritos quid
3 iuris, in viam conscientiæ iuste facit pro animo & iusto mouetur proposito & intentione sancta. † Et super hoc dico, quòd si in hoc habet suam cõscientiam remordentem (eo quia credit) vel credere debet ex aliquibus iuribus vel legitimis coniecturis dotem illam datam fuisse, quòd ad solutionem eius tenetur: quia conscientia remordens semper seruanda est, de sen. exc. inquisitionem. & de simo. c. per tuas. ij. per Ioan. an. & c. possel. de regiur. lib. vj. Et qui contra conscientiam facit gehennam ædificat. xxxiij. quæstione. j. §. ex his. no. Innoc. de electio. per inquisitionẽ in glo. in versicu. credens. dico tamen quòd conscientia eum remordere non debet: si posita sunt illa verba quod de bonis suis petere non possint. nisi enim ita intelligamus, frustratoria essent illa verba ex quo enim capite filia vltra petere potest: ex quo suam legitimã & vltra, nisi petat ex eo quod sibi debetur ex dote materna. verba autem cum possunt: debent aliquid operari. ff. de vsur. l. si stipulatus. & de leg. j. l. si quando. & licet strictissime bona dicuntur ære alieno deducto: vt l. subsignatum. §. j. & l. bonorum de verbo. sig. tamen vbi agimus de hærede liberando. ff. de actio. & ob. l. arrianus. illud idem importat verbum hæreditas. vnde instituens vel iussus bona restituere: ita cõpellitur hæreditatem adire & restituere sicut si rogatus esset restituere hæreditatem. nam testator bona sua hæredi. appel. ff. ad treb. l. nam quòd. §. fi. Concludo igitur ex præmissis in foro conscientiæ, nisi hæres aliam conscientiam remordentem habeat, cui tunc standum est, quòd si de dote data non appareat: molestari non potest considerato quòd in vltimo testamento de illa dote nulla mẽtio facta est. Sed si de dote data potest constare: tunc soluere tenetur, nisi apposita sint illa verba ita quod de bonis suis &c. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CLXXXII.

1 *Commissionẽ specialẽ se habere dicens: eam in scriptis monstrare tenetur.*
2 *Dispensandi potestas à principe in commodum subditorum conceditur.*

MAndatum principis prima fronte scripturam videtur requirere C. de mã. prin. l. vnica. C. de iure fis. l. prohibitum libro. x. ibi cum literis nostris &c. & de collatio. §. eo autem qui in prouincijs col. ix. & de exac. tribu. l. missi opinatores. eo. lib. ibi cum delegatorijs &c. vbi mandatum principis est insinuandum in prouincia: cũ aliquis sub illo prætextu aliquid facere conatur. Pro hoc optimè in corpore de man. prin. §. fi quis autem cui tali. vbi nullus asserens se habere mandatum per aliquos est suscipiendus: nisi per pragmaticam formam ostendat. & ibi Azo in summa ponit aperte. quòd nulli venienti de curia principis causa legationis est credẽdum: nisi ostendat literas suæ legationis hoc etiam tenere videtur gl. iuris canonici. xxiiij. q. ij. c. institutionis. In contrariũ facit. quia dominus Agapitus erat tempore suæ vitæ princeps romanus nobilissimus genere: nec non cardinalis & sic legatus de latere: nec non cognitus in prouincia. vnde cum asserat se commissionem specialem habere: licet instrumentum suæ commissionis non ostendat: nisi illud intimet in prouincia legationis tamen ratione nobilitatis suę credendum est simplici verbo suo. xcvij. dist. nobilissimus. vbi de hoc in gl. & hoc assertiuè videtur tenere Ioan. an. in. c. ad apostolice. de reiudi. lib. vj. in verbo proponi. iura tamen in contrarium facientia non allegat: nec ad ea respondet. vnde non potest super hoc puncto sine dubio pertransiri: & decretiste sic & indiscusse procedunt. Finaliter credo. quòd quandoq; legatis quantuncunq; de latere: vel quis alius quocunque alio pollens honore aut dignitatis fulgore: asserit se habere mandatum principis aut papę super his quę directo concernunt præiudicium alienum: tunc nullo modo creditur sine programmate suæ legationis. Sic intelliguntur in contrarium allegata si bene inspiciantur. Quandoq; asserit se habere mandatum super eo quod principaliter non ordinatur: nec tendit ad præiudicium alienum. Sed ad commodum papę vel principis & ad commodum aliorum absq; alieno dispendio. vt est in casu nostro, scilicet quòd dispẽsare possit super his de quibus asserit se specialem commissionem habere. & tunc sine literis creditur. Non autem creditur sibi si esset inferior. & est ratio. quia satis est verisimile quòd hanc commissionem habeat: ex quo asserit. Sic intelligitur glo. dicit capitulo nobilissimus. & sic intelligo dictum Inno. de officio deleg. capitulo cum in iure peritus. in princip. qui simili ter idem tenet. Sed vbi asserit aliquid quod nullatenus verisimile esset: tunc similiter absq; literis non esset credendum. tex. est in
2 d. c. nobilissimus in ratione sui. † Concludo igitur ex præmissis. cum talis dispensandi potestas nemini sit nociua. q̃ præsumitur attributa in commodum subditorum. & verisimile est dominũ papam dictam commissionem fecisse: cum dominus Agapitus prædictus fuerit nobilis ac etiã carnalis & in prouincijs no. quia standum est verbis suis. & q̃ dicta dispensatio autoritate apostolica facta esset de iure facit. ff. de man. vindi. l. pater ex prouincia. ibi cæterum ipse manumittit. & ff. quod cuiusq; vniuersi. l. item eorum. §. j. per Inno. de offic. deleg. in causis. in fin. princi. de alijs autem non est dubium. quia non est dispensatio localis nec temporalis. vnde velut non coartata tempore: vbiq; & omni tempore suum habet vigorem. cũ quo ad spiritualia omnia loca etiam principi subdita aut alijs subsint papæ: & beneficia sunt interpretanda largissime. vt in. c. beneficium. & c. de consti. prin. l. vnica. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CLXXXIII.

1 *Mulier in testamento virum, & auum instituit æquis portionibus cũ clausula &c. postea secundum fecit testamentum in quo vnum pro dimidia instituens pauperes ei substituit, in alia dimidia alium instituens, auum præterijt, ad quem deuoluatur portio viri.*
2 *Aditio hæreditatis vxoris facta per virum: quando valeat.*
3 *Hæres semel nullo actu desinit esse hæres.*
4 *Legata & fideicommissa, an conseruentur per auth. ex causa,*

BErta habens virum ibidem
1 præsentem, † & auum maternum eos in suo testamento solenniter condito æquis portionibus hæredes instituit: & adiecit quod ipsum valere voluit iure testamenti & vltimæ voluntatis. Et si non potest vel poterit valere iure testamenti & vltimæ voluntatis, quod valeat iure codicillorum: vel quod valeat nomine donationis causa mortis: & omni alio modo quo melius valere & tenere potest. Deinde aliud condidit testamentum, in quo dictum virum pro dimidia hæredem instituit. & dixit q̃ post mortem sui viri prædicti omnia bona quæ ad dictum suum virum peruenerint: debeant distribui inter pauperes per certos gastaldos in dicto testamento nominatos. & in dicto secũdo testamento dicta Berta præterijt dictum auũ mortuaq; dicta testatrice dictus vir eius habens dictorum testamentorum plenam notitiam: & maximè quia interfuit confectioni dictorum testamentorum hæreditatem dictę dominę Bertę apprehendit, & adiuit hanc præfationem faciendo: videlicet cũ hoc quod in dubium reuocatur & non sit immerito in dubium reuocandum inter omnes sapientes vtrum ex primo testamento prædicto: an ex secundo hereditas debet adiri: & de ipsa inuentarium fieri. & quòd dictus vir propter certas causas non potest plenè deliberare: quomodo, & qualiter teneatur, & debeat adire hæreditatem dictæ suæ vxoris pro iure sibi competenti: an ex primo: an ex secundo testamento, & vtrum in toto, an in parte: & de ipsa hæreditate & bonis inuentarium facere, nisi prius super prædictis, & connexis, & dependentibus ab eisdem habeat plenã securam & liberam deliberationem. ne aliquod damnum vel præiudicium sibi generetur. protestans quòd si per suprascripta, vel infrascripta, vel aliquod prædictorum, vel per aliquem actum, factum, vel quem fieri contigerit: nullum sibi præiudicium generetur. ne per aliquam apprehensionem hæreditatis, vel inuentarium quod fieri contingeret super bonis, & hæreditate dictæ suę vxoris: nullum præiudicium generetur eidem. Sed saluum & reseruatum sit & esse debeat omne & quodlibet suum ius in dictis testamentis: primo & secundo & vltimis voluntatibus tam iure testamenti, quã iure codicillorum, quã iure donationis cã mortis, quã quocunq; iure vel causa. Quibus omnibus & singulis nõ renunciare intendit tacite vel expresse: per aliquem actum factũ vel quemlibet fieri contingeret. Et prædicta dixit & exposuit & protestatus fuit: omni modo iure & forma quibus melius potuit: & si & inquantum sibi prosunt & expediunt & nõ aliter. Et ad cautelam omnibus & singulis sic præmissis volens reseruare & conseruare sibi beneficium inuentarij: petijt per iudicem commissa fieri: & super dicto inuentario dictę hęreditatis secundũ formam suę terrę, seu ciuitatis ad eius petitionẽ dicens & asserens: se velle esse hæredem dictæ suę vxoris cum beneficio inuentarij & non aliter. Subsequenter autem cum eidem fieret conditio tempore quo volebat conficere inuentarium: quòd dicta aditio erat obscura quod declarat ex quo testamento hęres esse volebat: an ex primo, an secundo dixit quòd volebat esse hæres ex secundo, reseruando sibi omne ius competens ex primo sibi omni iure & forma, quibus & melius poterat deinde decesit dictus vir. nunc inter hęredes viri ex vna parte: & dictum auum ex altera quæstio agitatur pro dicta dimidietate dictę hæreditatis, in qua fuit instituta dictus vir in primo testamento & etiam in secundo. quia dictus auus dictam dimidiam dicit ad se pertinere iure accrescendi ex primo testamento. eo quòd vir decesit hęreditate non adita & non agnita de iure. dicti autem hæredes dicti viri hęreditatem prædictam dicunt fuisse de iure agnitam & apprehensam ad se pertinere. & quòd licet testamentum secundum sit nullum ex causa præteritionis aui materni: tamen fideicommiss. vniuersale quo dictus vir fuit grauatus per authen. ex causa conseruatur eisdem. Quæritur igitur ad quem pertineat dicta medietas hęreditatis Bertę prædictę. an ad hęredes dicti viri: an ad dictũ auum maternum: an vero ad pauperes suprądictos.

EX themate prædicto elicio tria dubia principaliter. Primò an dicta aditio valeat necne, sic in nube facta considerata declaratione sequenti. Secundò. si non an saltem per fideicom. hæredibus dicti viri debeat per alium restitui dicta dimidia virtute clausulæ codicillaris appositæ in primo testamento: vel ad eos hæredes pertineat dictæ virtute clausulæ donationis causa mortis. Tertiò & vltimò an dictum fideicom. vniuersale quo fuit grauatus, scili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet vir in testamento secundo conseruetur per authen.ex causa.
2 ¶ † De primo prima fronte videtur dicendum quòd dicta aditio nõ tenuerit propter duo principaliter.Primò quia dictus vir dubitauit de viribus dicti testamenti:vt patet in præfatione sua quam fecit:cum hæreditatem agnouit.Constat autem quòd dubitans de viribus testamenti:non potest hæreditatem agnoscere. vt.l.hæres institutus.§.fi.ff.de acqui.hære.&.l.is potest in gl.magna.eo.titu. ¶ Secundò.quia postea suum animum declarauit q̃ volebat esse hæres ex secundo: quæ declaratio trahitur retro ad tempus aditionis.l.hæredes palam.§.sed si notam ff.de testa. Ex secundo autem testamento hæreditas non fuit delata: quia erat nullum ex præteritione aui materni vt in.§.aliud quoq; capitulũ ver.& hæc quidem de parentum.& ver. finautem hæc non fuerint obseruata.& sic dicta aditio fuit nulla tanquam facta ex capite inepto ex quo hæreditas non erat delata.C.de codici.l.fin.ff. de inoffi.testa.l.mater decedens.& est casus in terminis.ff.de acqui.hære.l.Claudius.vbi si institutus in primo testamento vtili: in secũdo inutili adijt ex testamento secundo, reddit testatorem intestatum secundum Papi.cuius sententia approbatur. vnde necessariò concluditur.quòd ex quo aditio fuit nulla q̃ dictus vir dictã portionem hæreditatis velut non agnitam:non transmisit ad hęredes suos:vt.d.l.Claudius.& hoc ex generali clausula,quæ est,q̃ hæreditas non agnita non transmittitur.vt. C.de cad. tol.§. in nouissimo. Accrescit ergo auo materno instituto pro alia dimidia.vt eo.ti.§.his ita diffinitis.& C.quoniam non pe.par.l.vnica. Ex hoc prima fronte videtur decidi q̃ dicta portio nõ pertineat ad auum in effectu imo ad pauperes.quia si accrescit auo,.c crescat cum onere iniuncto viro.vt.d.§.his ita.&.d.§.vbi autem legatarij.ff.de leg.ij.l. Celsus. Sed isto onere fuit grauatus vir in secundo testamento:quod onus conseruari videtur per auth.ex causa.ergo &c.In contrarium:& ista est veritas dicta aditio tenet.quia dictus vir habens dictorum testamentorum notitiam adiuit omni modo quo de iure melius potuit prima vice:vnde in animo suo gessit omnino velle hæres esse:& ex eo testamento ex quo poterat,& pro omni parte pro qua poterat hæres esse: & ad acquisitionem hæreditatis delatæ sufficit:q̃ qui potest esse hæres in animo suo qualitercunq; declarato:proponat velle hæres esse.vt.ff.de acqui.hære.l.gerit.C.de iure deli.l.potuit,&.l.si auia. Non ob.quòd ipse dubitauit de viribus vtriusq; testamenti,scilicet quod ipsorum testamentorum prævaleret:& sic non videtur quòd valuerit aditio.quia quandoq; quis dubitando de viribus testamenti dubitat an hæreditas sibi sit delata:& tũc procedit obiectio:quòd non tenet aditio.vt si dubitat an testator potuerit testari:vel an defunctus sit.Sic loquitur.l.hæres institutus.vel dubitat an testamentum sit verum vel falsum ab alio fabricatum. ff.de acqui.hære.l.cum falsum.qui enim ignorat hæreditatem sibi delatã:sine dubio adire non potest. & idem cum quis dubitat an sit delatã ex testamento vel ab intestato. quia cum sint species succedendi oppositæ:dubitans ex quo capite hæreditas sit data: similiter non agnoscit.Sic loquitur.ff.de acquiren.hæredi.l.si is ad quem. Nam & talis dubitans similiter dubitat de viribus testamenti:quia sibi delata est ex testamento.ff.de acquiren. hæredi.l.quandiu.C.communia de suc.l.antequam. Sed in proposita quæstione non dubitauit vir an hæreditas esset sibi delata:nec dubitauit an ex testamento vel ab intestato:imo certus erat quòd ex testamento.quia in vtroq; testamento erat institutus:& ex alio capite quã ex testamento non poterat hæres esse.vnde sine testamento non poterat hæres esse:vnde sive ex testamento primo esset delata,sive ex secundo:verum erat hæreditatem sibi delatã ex testamento:vnde licet dubitet an ex primo,an ex secundo nõ habet talem deliberationem officere:cum dubitatio inter duo extrema quorum quodlibet est eiusdem naturæ nihil operetur:& nullum impedimentum producat.ff.de acqui. hæredi. l.quod si dubitet de lib.& posth.l.gallus.§.si eius.vnde licet ex quolibet testamento non deferatur hæreditas:sed ex vno:tamen ex altero eorum infallibiliter est delata.Quia ergo hæreditas est delata & iuris est quod adire posset hæreditatem ex testamento: & ipse sciuerit ex testamento delatam. Concludo quod tenuit aditio supradicta.Non obstat ratio secunda.quòd declarauit se ex testa-
3 mento secundo velle esse hæredem propter duo. † Primo quia ex quo propter primam aditionem semel hæres factus est(vt supra probatum est)per nullum actum potest desinere hæres.vt lege & si sine.§.sed quod Papi.ff.de mino.C.de repu.hæredi.l.sicut maior.Secundo.quia cum adiuit,primo omni modo quo potuit fuit protestatus:quòd nollebat illi sui aditioni præiudicare per aliquem actum quem faceret:& futurum quominus teneret dictæ hæreditatis aditio.& quominus omnia iura sua sibi cõpetentia ex dictis testamentis & quolibet ipsorũ sibi salua essent.quæ protestatio eneruat vires omnes præiudicij quod generari potest ex declaratione prædicta.ff.de acquirenda hæredita.l.qui in aliena.§.fin.& ibi casus per Inno notabiliter quod me.cau. capitulo prælatum.& sic non obst.de acquirenda hæreditate.l. eum qui duobus.vbi ex neutro adit quoniam concedo,nisi adit ex vno:& per consequens non ex altero: & de viribus eius dubitat: an hæreditas sit sibi ex eo delata.sed in proposita quæstione non adiuit ex altero:imo ex quolibet eorum omni modo quo melius potuit:& sic saltem in confuso adiuit ex testamento sibi deferente:& non dubitauit quòd ex vno erat delata. Vnde concludo ex præmissis dictam dimidiam pertinere virtute dictæ aditionis ad hæredes viri:non autem ad auum maternum vigore iuris accrescendi. quia non habet locum nisi in portione delecta. hæc autem non deficit. Quid plura.& hic est aduertendum quia licet aditio non tenuisset:tamen hæredes viri illam dimidiam consequi debent vigore donationis causa mortis.ratio in promptu. Si aditio non tenuit:ergo testamentum ex postfacto deficit quo ad personam ipsius viri:quod apparet quia eius portio efficitur caduca:& tanquam caduca cohæredi est applicanda.vt.C.de caducu.tol.§.in nouissimo.Item nõ valet iure codicillorum:quia dies fideicommissi importati per illam clausulam secundum not.in lege prima de iure codicil.non cessit viuo viro:qui potuit adire ex testamento vsq; ad vltimum vitæ spiritum.vt lege vltima. ff.de conditione instituenda quousq; ergo potuit vt testamentum valere:non potuit valere vt codicillus quia testator noluit:cum autem non potuit quo ad eum valere vt testamentum.quod fuit demum mortuo viro hæreditate non agnita per eum:impossibile fuit valere vt codicillum:ex quo in eius vita dies fideicommissi. non cessit.vt.C.de caduc.tol.§.finautem sub cõditione.ergo oportet quòd valeat iure donationis causa mortis:ex quo testator ita disposuit & eo iure valere potest:quia tempore primi testamenti maritus fuit præsens,& intelligens:& in dubio præsumitur esse consentiens.vt l.tale pactum.ff.de pac.& donatio causa mortis hodie perficitur nudo pacto.ff.de legatis secundo.lege cum pater.§.meuio in glo.singulari,quæ est ibi cui do sociam.C. de iure dona.lege secunda in fin.glo.magne ibi.& sit inualida iure veteri. Et ex prædictis apparet quòd quo ad auum hæredes mariti
4 habent in dicta dimidia meliora & efficaciora iura.† Restat igitur videre de tertio principali puncto scilicet an onus fideicommissi conseruetur per authen.ex causa.vt sic hæredes mariti teneantur pauperibus restituere illam dimidiam. Et iste casus est mihi nouus:& de facto nunquam plus vidi.nec doc.aut glossi.mentionem faciunt.in authen.ex causa si primum testamentum factum non esset:sine dubio tale fideicommissi.esset saluum per dictam authen.ex causa.secundum omnes.quia sola præteritionis iniuria auferentur.legata verò & fideicommissi.parucularia conseruantur vt ibi.& in corpore. Sed quia testamentum primum solenne factum est:resultat magna dubitatio. an conseruetur:& dubitatio consistit in hoc.an legata & fideicommissi quæ conseruantur:petantur conditione ex illa autenti.actione ex testamento.quia si petuntur condictione ex illa.l.secundum quod tenuerunt Hug.& Cy.in.d.auth.nihil repugnat:quin dictum fideicõmissi.conseruetur si autem petuntur per actionem ex testamento secundum quod tenuerunt Iaco.de raue.& Bar.in.d.auth quorũ opi.est vera.quia tex.in corpore dicit tanquam non relictum obtineat testamentũ:& sic apparet.q̃ ipsum testamentum est validũ quo ad legata & fideicom.licet sit nullum quo ad institutiones, sicut & alibi.ff.de hæredi.insti.l.fi.vbi institutio tota est nulla:& quo ad reliqua testamentũ est aliquod:vnde potuit agi per actionem ex testõ roborato per.l.sicut videmus in pactis l.roboratis. ff.de

ff.de pac.lege legitima.& agitur ex pacto.lege roboratis non cõditione ex lege.vnde impossibile est hoc casu dictum fideicommiss.pauperibus relictum confirmari.quia si dicimus vel illa cõfirmari: ergo dicimus actione ex illo testamento peti:sed quod illud testamentum secundum quo ad aliquid sit validum vt testamentum:est impossibile propter primum validum: inueniretur enim paganus cum duobus testamentis validis decessisse cum primo vtili quo ad institutiones: & cum secundo quo ad fideicommiss. istud autem est impossibile in pagano vt prædixi. Ex quo concludo authen.eo casu non habere locum, vbi duo testamenta facta essent:primum vtile secũdum inualidum ex causa præteritionis vel exhæredationis.imò tunc dico nihil de relictis in dicto secundo testamento conseruari per rationem prædictam.Ex prædictis nunc aperitur vtilitas resultans in cognoscendo:an legata & fideicommiss. petantur condictione ex lege illa:an actione ex testamento.Ex quibus omnibus concludo:neque auum neq; pauperes antedictos fouere iustitiam: sed solum hæredes dicti mariti.pro prima enim opinione quòd conseruentur legata per dictam authen.ex causa.facit tamen optimè dicta lege fin.de hæredi.institu.& ex secundo licet inutile debentur legata,velut conseruata ex dispositione illius legis.& sic quodammodo cum duobus testamentis videtur paganus ibi decedere.& hanc partem multum succincte videtur tenere Bar. & nihil allegat.ff.de leg.iij.l.si iure.in prima quæstione.tamen hoc non obstante concludo,quod concluſi in quæstione proposita.quando secundum testamentum est nullũ ratione præteritionis:quia hoc casu subest duplex impedimentum: vt legata non debeantur de iure antiquo.primum est præteritio: & illud impedimentum removetur per auth.ex causa.secũdum est nullitas ipsius testamenti causata ex primo solenni quod remanet validum: propter illud quòd impossibile est valere secundum.& istud obstaculum per illam auth.non removetur:sed solum obstaculum præteritionis vt in.§.aliud quoq; capitulum.ibi enim sola est nostræ serenitatis intentio à parentibus & liberis iniuriam præteritionis auferre.&c.vnde non extendam ad casum alium maximè quia venit correctiue ad iura antiqua.vt.l.præcipimus.in fi.C.de appel. &.C.de sac.san.eccl.auth.quas actiones.hoc etiam probo noua ratione & viua.quia tex.in.d.§.aliud dicit.quòd relicta quę conseruantur præstari debent per successores ab intestato.in versi.si autem hęc obseruata non fuerint.ij. ibi.sed rescisso testamento eis qui ab intestato ad hæreditatem desuncti vocantur res eius dari disponimus &c.per quem tex.euidenter concludo.quòd ille.§.non habet locum nisi rescisso testamento ex causa præteritionis res ad causam intestati reducatur.sed in casu nostro res nõ reducitur ad causam intestati:quia instituti in primo testamento vocantur.& ad istud non video responsum.Non obst.dicta.l. vltima. imò facit pro ista parte subtiliter intuenti per locum à speciali.nam speciale est ibi secundum omnes: quòd conseruentur ibi legata nullo casu: vnde in contrarium est ius commune. Item non debentur ibi vt ex testamento cum sit inutile:vt ibi gl. dicit:& idem no.in.l.eam quam.C.de fideicommiss.Nec ob.litera quę dicit ex testamento secundo deberi.quia istud subiectum scilicet testamenti destruitur per eius obiectum.scilicet nullitatis.sic.C.de fur.l.falsus.C.de hæredi.l.omnes.de pig.ac.l. elegan-
ter.§.qui reprobos.vnde necessario dicendum est illa legata deberi vt ex vltima voluntate in casu illius legis. & hoc tenet pater meus.d.Bal.in.l.fi.prędicta.& hęc sunt subtilia & vtilia & notanda &c.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CLXXXIIII.

1 *Masculi an præferantur fœminis in locatione facta pro se & filijs.*
2 *Filius succedere potest in feudo patris;licet eius hæres non sit.*
3 *Concessio ad libellum,quæ dicatur.*

EX forma & serie dictorum instrumentorum apparet,q̃ quælibet concessio fuit facta ad libellum pro tempore.xxix.annorũ prædictis superius nominatis stipulantibus pro se & suis masculis & vna fœmina tantum:ad renouandum vnum ex eis. Vnde ex themate elicio principaliter tria dubia. Primum est.an extantibus masculis & etiam vna fœmina,illa admittatur vna cum masculis:an solum masculis nõ extantibus ante inuestitis. Secundò.posito quòd admittatur dicta vnica fœmina cum masculis ex verbis instrumenti:an excludatur si soli masculi inuestitio succedũt in vniuersum. Filia verò solum in certa parte,prout in themate proposito. Tertiò.quid important illa verba ad renouandũ &c.
1 & de eorum effectu. ¶ † Redeo ad primum & dico.q̃ illa verba pro se & filijs suis masculis legitimis & vna fœmina sunt dubia: possunt enim interpretari vt primo masculi inuitentur:cum primo sint nominati:& sic ex ordine vocationis.vt.ff.de vsufructu. l.quoties.duobus.ff.de hæredi.insti.l.qui soluendo non erit.ff.de fideicommiss.lib.l.generaliter.§. quis ergo.ff. qui & à quibus.lege si quis habens. ¶ Secundò ex feruentiori dilectione per contrahentes simul demonstrata erga masculos in quocunq; numero inuitatos,quã erga fœminas quarum numerus vna clauditur & finitur ex stipu.forma. Tertiò.ex præsumpta stipulantis voluntate:qui curauit pinguius stipulari masculis quam fœminis.nec mirum.quia per masculos ascendentium memoria conseruatur: & dignitas familiaris,& genus augetur. ff.de ven.inspi.l.j.§. denunciare.non autem conseruatur per fœminas se in alienam familiam transeuntes. Et ideo visum fuit à principio ita iura constituisse vt plerunq; hæreditas ad masculos confluaret.insti.de legi. agna.succe.§.quod ad fœminas.ver.sed ideo.Et in feudo hoc est clarum.quòd ista verba intelliguntur ordine successiuo. & hoc propter eius naturam quæ est:vt similiter non succedat in feudo extantibus masculis.in.x.col.episcopũ vel abba.&c.c.j.§. filia verò.In contratium facit quia stipulator stipulando pariter prouidit fœminis & masculis eas in stipulatio.forma pariter deducendo:licet nõ vniformiter.quia filijs masculis omnibus,& quomodocunq; fœminis nõ omnibus:nec quomodocunq; sed vni solę. Cum ergo casus existat q̃ vna sit sola dicam eam inuitari pariter cum masculis.ff.de vsufru.accre.l.si mulieri.pariter enim in stipulatione aut alia dispositione descripti:pariter sunt vocandi. ff. de duo.re.l.eos.§.cum ta.§.si plures vna sen.l.ij.de leg.ij.l.si pluribus.de leg.j.l.si quis testamento. nam pariter in eodem termino dispositi pariter ad eundem terminum reducuntur.l. iam hoc iure.ff.de vulg.& pup.&.l.quãuis.C.de impu.& alijs substitu.&.l. in testamento.C.de test.mil.& hoc credo verũ. Non obst.rationes in contrarium allegatæ,quia per sua siue sunt non necessarię. Non ob.arg.de fundo.quia ibi est ius singulare propter eius singularem naturam:ideo nõ est trahendum ad consequentiam.vt ff.de legi.l.quod verò.&.l.ius singulare per Iaco. de bel.in. d.c.j. episcopũ vel abbatem &c. Vnde in dubio non est recedendum à verbis:nec à proprio eorũ significato.vt.ff.de leg.iij.l.non aliter. Pariter ergo succedunt.vt.l.maximum vitium.C.de lib.præt. Si tamen de consuetudine in talibus concessionibus in eo foro esset vt primitus inuitentur masculi quã vnica fœmina:standum est consuetudini quæ verba interpretantur vt.ff.de legi.l.si de interpretatione.C.quæ sit lon.consue.l.ij.facit etiam.ff.de ver.si.lanniculus.& quod no.ff.de re iu.l.semper in stipu. Idem si per alias liquidas coniecturas apparere posset, q̃ ista fuit contrahentium intentio quia nec in vltima voluntate nec in contractibus: verba meliora sensu existunt.C.de lib præte.l.iij.C.quæ res pig.ob.pol.fi.facit.ff.si cer.pet.l.non omnis.de leg.j.l.si seruus plurium.§.fi. ff.de vsufru.l.plenum.§.equitij.Idem est si ex forma statuti ferrariæ fœmine non succedunt extantibus masculis.quia licet in oratione stipulantis copuletur,tamen in sensu subalternantur:vt dicatur eis successiuo ordine prouisum,scilicet primo masculis:deinde fœminis.vt.l.gallus.§.quidã rectè.de lib.& post.per hoc dictum Bar.tenet in.l.iure.§ si liberti.q̃ statutum de prælatione masculorum in materia successionum extare videtur in fœmina.vt patet ex themate propter quod potissimè infra cõcludam dictã filiam exclusam.descendo ad secundũ,an ista filia fœmina quæ instituta fuit ex re certa:ad hæc bona vocetur.an verò repellatur ex hoc quòd pater eius petrum eius filium & Bertum eius nepotem in omnibus bonis suis hæredes vniuersales instituit.posito

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam pro constanti.q; stipulationis forma eum comprehendat vna cum masculis simul & semel omni statuto & consuetudine circunscripta:dubium facit. quia non videtur stipulatus dictus dominus Iaco.filijs vt hæredibus.sed tantum vt filijs.vnde ius quæsitum per patrem ex stipulatione non videtur ei auferendū: licet eidem non existant hæredes.quòd autem non videatur stipulatus vt hæredibus probatur.quia vbi pater stipulatur filio in dubio præsumitur stipulari vt filio:si stipuletur illud quod sui natura non est transitorium in omnem hæredem: sed solum in filium:vt in emphyteosi, quæ non transit in omnem hæredem. vt in cor.de non alie.§.est in emphyteosim naturæ.& ita no.in lege si tibi decem.§.si pactus.ff.de pac.si igitur ita ista cõsequentia videtur necessaria quòd ius quæsitum eis per patrem non posit tolli per eundem absq; eorum consensu.vt.C. rem in præsenti.§. videamus.C. de iure doti.lege auia.quoniam non est pœnitentiæ locus.C.de donatione.lege siue emancipatus.facit totum illud generale ius nostrum Azo in suis brocardis pet text.§.optimum in corpore de exhiben.re.col.v.vnde sumpta est authenti. quod obtinet.C.de pig.facit.C.de secundis nupt.authen. hæres. ff.de ope.liber.lege si operarum iudicio.ff.de iure patr.l.filij.ff. de relig.lege quæ pater. † Et hanc opin.sequitur Iac.de bel.in.x. col.an agnatus vel filius defuncti repudiata hæreditate succedat in feudum.vbi tenet quòd filius succedet in feudo paterno:licet eius hæres non sit.idem tenet Barto.in emphyteosi quam pater pro se & filijs suis est stipulatus in.d.§.si pactus præal. In feudo non distinxit inter feudum paternum & antiquum:vt primo casu qui non est hæres:non veniat ad feudum.secundo sic vt ibidé refert Iaco.de bel.& pro eo facit de omni agro deser.l.hæredes libro.xj.vbi repudians hæreditatem eius qui concesit sibi feudum tributarium perdit fundum.vt.C.de iure deli.lege quidam eulogio vbi repudians paternam:perdit munificentiam pupilla rem.& in cor.quibus modis na.effi.sui.§.& casu. col.vij. vbi qui legitimatur per oblationem curiæ:si repudiat hereditatem patris perdit munificentiam eius. Sic ergo per locum à simili. quia nõ habet hereditatem patris feudatarij vel emphyteote:nec feudum aut emphyteosim retinebit:quæ quærenda erat ex prouisione paterna:quasi repudiando hæreditatem patri iniuriam afferat.institu.qui ma.non pos.§.primo.&.§.quos autem.de bono.pos.de suc.edic.lege prima in princip.ff.de interro.ac.lege & quia.ideo tanquam indignus munificentia paterna priuetur.Et Spec. tenet expresè quòd filius qui patri hæres non est:nec emphyteosim habebit in spec.in titu.de loc.§.nunc aliqua.versicu.vij.qui moue tur ex eo.quòd non soluendo canonem eos priuaret:vel alienando domino inconsulto.& quia pater potest talia iura vni ex filijs assignare.C.de secun.nup.lege generaliter. ff.de assigna. lib. lege prima.lege assignare.Dic quòd quandoq; filius non est hæres qui repudiat:& tunc vera est opin.Iaco.de bel.quòd non succedit in feudum & in emphyteosim per iura pro ista parte allegata. non obst.lege quidam eulogio,& similes ad oppositum allegatæ.quia diuersi casus sunt: qui hanc propriam sortiuntur naturam.vt non habes hæreditatem patris:non habeat munificentiam eidem quæsitam per eum regulariter enim secus est. vt in.l.si patri tuo.C.de do.dicit tamen idem Iacob.de bel.in.§.emphyteosim.quòd si quis recepit emphyteosim pro se, & suis descendentibus masculis,& fœminis natis ex emphy.non vocantur nisi sint hæredes.& dicit fuisse opin. Azo.in brocardis in rubrica qui repudiat hæreditatem quandoq; non est hæres:quia ex hæredatur.& tunc nec ad illa vocatur:cum sibi sit post mortem patris querenda.vt dicta lege si operarum.& dicta authen.hæres &.d.§.optimum.licet secus sit in iure sepeliendi se & suam posteritatem:nisi specialiter esset prohibitum. & hoc solum humanitatis intuitu.vt dicta lege vel quæ pater.quandoque non succedit filius ex vniuerso: & tunc succederet in emphyteosim & in feudo:quia non petit illud vt hæres:sed vt filius.vnde instrumento ex modico eum non priuat.vt videmus in filio ex modico in stituto qui petit iura libertorum:si non sunt alij assignata expresse.vt lege iurisurandi.§.si liberi de ope.facit de bonis liberto.lege si ex modica.nam etiam qui hæres instituitur ex re certa:hæres est & patri succedit:licet ex re certa.vt.C. de hæredi. institu. lege quo.Saluo nisi iura emphyteotica,aut feudalia alteri filio prælegasset:aut alteri specialiter assignasset concedendo tantum de bonis suis vltra legitimam filio quem priuauit:quantum importet dictum grauamen.ff.de assigna. liber. lege prima.§.assignari eo. titu.coniuncta.l.si cum dotem.§.si pater.soluto matrimonio vbi pater diminuit ius filiæ ex prima promissione tantundem eidem filiæ concedendo:quantum grauauit.& hoc casu vera sit opini. Specu.quam tenet & Barto.in dicta lege.§.si liberi. in themate tamen nostro dicta specialis assignatio facta filijs institutis ex vniuerso non proponitur facta.vnde concludo. quòd ex hoc solo quòd dicta domina Lasia sit instituta ex re certa:non excluditur à dictis bonis emphyteoticis:sed venit excludenda propter concessionem primo factam Girardo de aldigerijs de Florentia: & propter transcursum dictorum.xxix. annorum.quibus elapsis dicta emphyteosis fi finita fuit tempore.vt dicta.§.emphyteosis. sicut & alia iura realia ad tempus certum vel incertum concessa: adueniente tempore finiuntur.vt de in diem adiect.lege si res.§. sed & marcellus.& lege cum vterum.C.de donatione.ante nup. C.de legatis.lege fina.licet secus sit in iuribus personalibus:quæ nostris ossibus sunt impressa ad exemplũ characteris,quæ ipso iure non finitur ex tempore:licet per temporis lapsum non pare tur exceptio.vt lege obligationum ferè.§.placet.de ac.& ob.vnde nec in persona domini Iacobi nec alicuius suorum filiorum durabit plus emphyteosis:ex concessione facta dicto domino Iacob.aut igitur dicta domina Lasia prætendit se ius habere in dictis bonis ex concessione facta patri suo:& hoc falsum:quia tempus erat elapsum.aut ex concessione facta de nouo: & hoc magis falsum.quia ante dictam confessionem abbas concesserat Girardo de aldigerijs de Florentia:& eum in possessionem induxerat.& sic dicto Girardo erat ius ex concessione sibi facta.plenè quæsitum:tam in proprietate quam in possessione.vnde secunda concessio facta dictæ dominæ Lasiæ nullius fuit momenti:quo ad præiudicium dicti Girardi.vt lege eum qui.§.si duobus.ff.de publi.& ibi casus. Et si dicatur,abbas tenebatur dictæ dominæ Lasiæ confirmare.Respondeo.quòd non obst.vt infra dicam in sequenti discursu.& maximè non præiudicat dicto Girardo dicta concessio facta dictæ dominæ Lasiæ sub conditione si bona dictæ dominæ Lasiæ concessa minime detineantur ab alio iustè: sed tempore dictæ concessionis sibi factæ Girardus detinebat iustè.vt patet ergo &c. Superest vt videamus de tertio principali puncto quid important verba illa ad renouandum &c.& de eorum effectu.& antequam descendam ad hoc,præmitto quòd abbas concesit iure libelli in forma prædicta per.xxix.annos ad renouandum:& de ista forma non recordor me legisse aliquem doctorem summæ auto.loquentem:nisi Azo. qui directo punctaliter & formaliter ponit de concedendo ad libellum pro tempore.xxix.annorum ad renouandum:vt fuit in themate.in.x.col. in summa in titu.quibus modis feud.alie.§. Item alienauit vasallus.† & ita dicit quòd ista est concessio propria ad libellum.eo quòd conceditur res pro certo precio,& ad certum tempus: puta annorum.xxix.sub certa mercede. & quòd solet addici in dicto contractu ad renouandum:& ibi videtur sentire quòd iste contractus differat à contractu emphyteotico:quia ille non confertur in forma prædicta.hoc tangit Cyn.de iure emphyteotico lege prima.Sed propriè & strictè illud quod datur à vasallo perpetuo sub modica pensione dicitur libellus.in.x.columna qualiter poterat feudo alienari capitulo primo.& de prohibitione feudorum per Iotha.capitulo primo. in fine. Nec est propriè emphyteosis.quia concedens non est dominus:nec concedit vt dominus abutimur tamen hodie istis vocabulis vtendo promiscuè:& vnum ponendo pro alio.& ideo licet in modo concipiendi non sit forma eadem:tamen in effectu non differunt libellus & emphyteosis.vt in.x.columna.qualiter olim feudum potest alienari capitulo primo.hoc tenet Bar.C.de iure emphyteo. lege prima.in.iij.q.Ex quo concludo quæcunq; dixi in emphyteosi vendicare locum:quòd habebunt locum in primo contractu libellario.de quo contractu libellario gl.facit mentionem.ff.de damnifec.l.si finita.§.fi de vectigalibus.& in auth ingressi.C.de sacro sanctis.eccle. Et illa verba ad renouandum:operantur solum vt dicta

dicta fœmina possit agere contra abbatem,vt renouet.ita quòd solum ius personale quęsitum est sibi ex illa promissione contra abbatem qui renouare promisit:& non renouauit.non autem est quæsitum aliquod ius in re seu in bonis illis,sicut nec cui illi facta est promissio de vendendo: cui nullum ius ea promissione quæritur in re,sed solum ius personę: seu actio in personam.per quam talem promissionem agitur ad interesse.textus est in lege sterilis.§.si tibi fundum.ff.de actio.empti.&.ff.de contrahen.empti.lege qui fundum.ita & hic abbas ad interesse dictæ dominæ Lasiæ tunc tenetur.Et bona pertinent ad ipsum Girardum de aldigerijs.an autem virtute dictorum verborum agi possit ad sæpius renouandum:nõ discutio ad præsens.Sed vnum dico.quòd non reuocando iniuria fit per Barto.ff.de aqua quotidia.lege prima.§.permittitur.Cõcludo igitur ex præmissis propter duo principaliter. iura dicti Girardi esse potiora:& dicta bona ad eum pertinere.primo quia dicta cõcessio facta à dicto domino Iacobo non comprehendit dictam dominam Lasiam:nisi ordine succesiuo.scilicet filijs non extantibus ex quo ferrariæ viget statutum,quòd fœmina masculis extantibus nõ succedat.vnde cum per existentiam masculorum fuit semel exclusa, in perpetuum excluditur:ex quo statutum nõ excludit temporaliter ad vitam masculorum:quia non dicit quo ad, vel quousque,vel donec, masculi semper viuunt:sed simpliciter excluditur non extantibus masculis.secundum do.& Barto.ff.ad tertul.lege fin.Secundo.quia.xxix.an. sunt completi vnde filia non habuit ius ad renouationem petendum ab abbate & contra ipsum abbatem: & ante renouationem Girardi fuit perfectè quæsitum per inuestituram sibi factam per corporalem possessionem ad præsentia. Agat igitur dicta domina Lasia contra abbatem ad suum interesse si quæ iura se habere prætendit. quia concesio sibi facta in præiudicium Girardi non tenet:vt dictum est. & eidem conditionaliter facta fuit si dicta bona à nemine detinebantur iustè.& tunc Girardus detinebat vt superius est expressum.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CLXXXV.

1 *Hæredes testatoris quando condemnationem tutorum remittere debeant ad tussum testatoris.*
2 *Turbatus mortis cogitatione,quando quis dicatur.*

BRunellus notarius de tridento,suum solenne condidit testamentum in quo sibi vniuersalem hæredem instituit Iolum suum filium sibique tutores reliquit venerabilem virum Iacobum & Lancolatum fratres & filios domini Henrici liberans & absoluens eos à ratione administrationis reddẽda.ac etiam mandans suis hæredibus: quòd si occasione reddendarum rationum dictos tutores,aut aliquem eorum contigerit condemnari per dictos hæredes:debeant gratis eis restituere. Nunc quæritur.an si occasione doli, vel culpæ condemnantur:aut ratione reliquorũ hæredes dicti testatoris,& dicti pupilli tunc defuncti: teneantur gratis remittere ipsis tutoribus condemnatis &c.

1 SVper hoc puncto nulla est dubitatio,quòd sic † quatenus condemnantur ratione culpæ,sed quatenus cõdemnantur ob dolum propter reliqua:votum testatoris non videtur in hoc seruandum quasi præbens occasionem & materiam fraudandi & delinquendi ergo &c.vt in lege iuregentium.§.sed si fraudandi.&.§.illud nulla.ff.de pactis,& hoc quidam asserunt esse verum.vt refert Iacobus de are.in lege quidam decedens.de administra.tuto.Veritas est quandoque reliquitur liberatio ab administratione prætenta:& iste non est casus noster. Sed si veritas est,quòd si relinquitur patri est plena;quia propter naturalem affectionem omnia videntur concessa: nisi aliud testatorem sensisse probetur.vt lege Aurelius.§.titius testamento.ff.de liberis leg. Sed si relinqui tur extraneo:tunc non videntur remissa ea quæ existunt apud legatarium.ita quòd possunt ab eo tanquam à possessore simplici per rei vendicationem aduocari. vt dicta lege Aurelius.§. Meuia.& ideo in generali quittatione vt sit plenissima, legislator formam tradendo dispositi:vt fiat specialis mentio de his quæ vendicari possunt. aliàs non comprehenditur sub generalitate sermonis.ff.de acce.lege & vno.§.eius rei. Idem dixit Bartol. si non possunt vendicari quomodo testator liberat per seipsum: quòd illa liberatio non porrigitur ad obligationes contractas dolo,aut occasione reliquorum per dictum.§.titius. Idem dixit si grauasset hæredem liberare debitorem ex administratione iam facta:vt hæres liberare teneatur ab obligatione contracta ratione doli & reliquorum.vt lege si quis rationes.de liberis leg.in fin.vbi dicit esse casum. Assignat rationem differentiæ.quia quando testator liberat:non videtur de dolo aut de reliquis sensisse aut cogitasse quasi mortis cogitatione turbatus:sed quando damnat hęredem liberare:vult liberationem fieri inter viuos,quæ liberatio inter viuos porrigitur ad dolo contracta: & etiam ad reliqua.vt lege actione in glo.secunda.C.de transactione.Et ita ipse decidit in lege Aurelius.§ gaius.ff.de liberis legatis.Sed licet hic articulus in quæstione temporalita non sit necessariò declarandus, tamen vt ipsum intelligas (salua sententia præceptoris mei) opinio ista non placet. Et primo impugno dictum:secundo impugno rationem.dicit ipse cum testator liberat:liberatio non est plena.Idem si iubet hæredem non agere prout fuit in dicto.§ gaius.sed vbi iubet per hæredem liberari:tunc porrigitur ad prædicta.quia voluit liberationem fieri inter viuos.Certe hoc apparet expresse falsum. quia aut testator iubendo hæredem liberare: cogitauit de dolo & reliquis:aut non.si cogitauit ergo dictum Barto. falsum. quia dicit quod præsumitur non cogitasse:si non cogitauit.ergo ista non veniunt in legato:& per consequens hæres liberare non tenetur in plus quam testator iusserit. Præterea licet liberatio fiat per hæredem inter viuos: tamen illa regula modificatur, secundum propositum testatoris: vt in eo debent venire, & non venire,quæ testator venire noluit.reputatur enim factum hæredis:factum ipsius testatoris.vt lege vxori.§ agri plagam qui not. est ad hoc scienti eum inducere. & quod ibi not.per Dyn. ff. de lega.secundo.Ratio enim eius similiter non est bona.quia non est vniuersalis. † Finge enim testantem sanum mente, & corpore 2 iuuenem,& robustum:hic non potest dici quòd sit mortis cogitatione turbatus. Hæc enim cogitatio non est omni tempore: sed tempore egritudinis(maximè morbi sontici) vt lege hac consultissima.§ at cum humana fragilitas. Ex quibus concludo liberationem testatoris porrigi ad dolo gesta & ad reliqua: quæ vendicari non possunt si dolus & reliqua non latebant testanti:scius si eum latebant.quia liberatio non porrigitur ad incognita. vt lege lucius.de liberis legatis & lege tres fratres.ff. de pactis.& loquor de dolo per quẽ leganti aliquid abest:& legatario adest. alias bene intelligeretur dolus remissus in contractu. vt dicta lege actione non obst.lege si quis rationes allegatis per Bartolus. quia alio casu loquitur.vt patebit infra in sequenti discursu.Nũc descendo ad propositum quæstionis:super qua dico.quòd quandoque liberatio ab administratione futura simpliciter relinquitur & non porrigitur ad dolo gesta:etiam si hoc esset expressum cum dolus futurus non potest remitti nec porrigitur ad reliqua nec detur occasio fraudandi vt superius dictum est. Sic intelligitur lege quidam decedens.de administratione tutoris.Quandoque testator vltra procedit damnando hæredem vt gratis administratorem absoluat ab eo,in quo eum contigerit condemnari occasione administrationis tutelæ: & tunc non remittit dolum nec reliqua:sed debitum futurum postquam in certitudine erit deductum:& sic obligationem insurgentem ex dolo iam præterito vel ex reliquis:& tunc lata sententia hæres liberare tenetur. non autem impeditur experiri ante sententiam vt videantur rationes:& disputentur tam ratione doli quam reliquorum, quæ vendicari non possunt tex.est singularis qui non est alibi secundum doc.in.l.si quis rationes.de lib.le.& hæc ibi sentiunt Dy. & Iac.de are.& hanc opi.tenet ibi Ray.de forli.dicens. quod vbi legatum illud exactionę illa exactũ fuerit,sicut est in casu propo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sto quòd tunc legatum intelligitur omne id quod fuerit propter dolum exactum:& tenet legatū per.d.l.si quis rationes.non tamen nego quin hæc quæstio valde sit dubitabilis.quia illā.l.glo. ibi videtur intelligere in liberatione relicta ab administratione præterita.Et ita dico & consulo ego Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM CLXXXVI.

1 *Contumax verus quis dicatur.*
2 *Forma à lege actui concessa seruari debet.*
3 *Sententia ferre non dicitur à quo sententia nulla fertur.*
4 *Iudex contumax qualiter puniendus.*

STatuto ciuitatis ferrariæ ca
uetur sic:statuimus quòd si citatus fuit aliquis ad dā dum confidentes prædictos ante tertias posit ipsos dari, post nonas. Et si fuerit post nonas posit sequenti die ante tertias ipsos dare.ꝙ si dictis terminis dictus citatus fuit contumax ipsos confidentes non dando:eo casu posit iudex assumere sapientem qui sit de confidentibus alterius partis instantijs qui sapiens assumatur & qui sit de collegio iudicum ciuitatis Ferrariæ.& quicquid contra factum fuerit tam de assumptione prædicta:quàm in sententia de tali consilio lata non valeat ipso iure in actis curiæ reperitur scriptum sic die.xv.mensis septembris ante tertias ad banchum asser retulit falchi preco cōmunis Ferrariæ, se præcepisse dicto Bonacursio dictis nominibus ad domū habitationis ipsius quia(vt dixi)non reperi eū in palatio:quòd statim coram dicto domino vicario debeat comparere ad dandū confidentes suos:& ad videndū assumi sapientem.& hoc ad petitionem dicti Ioannis griffi dicto nomine eodem die post nonas ad banchū asser.in fi.pro emptori coram dicto domino vicario comparuit dominus Ioannes griffi dicto nomine:& accusauit contumaciam dicti Bonacursij dictis nominibus qui non comparuit ad dandū confidentes suos:& ad videndum assumi sapientem in præsenti causa(vt sibi præceptum fuit)qui Ioannes dicto nomine contumaciam dicti Bonacursij dictis nominibus dedit infrascriptos suos confidentes & suspectos.videlicet confidentes dicti Io griffi dicto nomine sunt infrascripti.do.Io.de casali.dominus Thomas de tertona & do.Ioa.de calcona suspecti dicti Io.dicto nomine sunt infrascripti.do.Ant.mazoni de conradis do.Fran.de calationibus & do.Simon de vicentia.die. xvj. mensis septembris ante tertias ad banchū asser coram dicto domino vicario cōparuit dictus Ioā.dicto nomine:& petijt per dictum dominū vicarium assumi debere sapientem ad consulendum in præsenti causa de numero confidentium:ipsius Io.dicto nomine,secundū formam statuti Ferrariæ eisdem die hora, & loca assumptus fuit & est per dictum dominū vicarium de numero confidentium dicti Io.dicto nomine ad soluendum in præsenti causa super omnibus suprascriptis toto processu & diffinitiua sententia sapiens & discretus vir dominus Io. de calbona legum doctor:& hoc præsente Ioāne griffi dicto nomine & instante & absente dicto Bonacursio dicto nomine tamen citato vt supra eisdem die,hora & loco & coram dicto vicario cōparuit dictus Bonacursius dictis nominibus occasione eius quòd ad sui aures peruenit:dictum dominum vicarium assumpsisse dominū Io.de calbona ad consulendum in præsenti causa de numero cōfidentium dicti Io.griffi dicto nomine.& petijt per ipsum dominum vicarium reuocari debere dictam assumptionem factam de dicto domino Io.ad consulendum.eo quòd assumi non debuit cum sit generalis aduocatus Georgij de marmetis patris dicti Galeoti.& ideo suspectus parti dicti Bonacursij,qua reuocatione facta petijt per dominum vicarium assumi debere sapientem de confidentibus vtriusq; partis.& hoc præsente dicto Ioan. griffi dicto nomine & negante dictam reuocationem fieri debere:cum neget dictum Ioan. esse aduocatum dicti Galeoti in dicta causa. Aliud statutum teneatur aut consultor assumptus consilium tradere dicto officiali infra.xv dies:postea acta sibi assignata & depositionem saluari inchoando post eius consilij inchoationem & traditionem.teneatur idem officialis pronunciare eadem die vel sequenti prout in dicto consilio continetur.

VIsis igitur supradictis quæritur.an assumptio dicti consultoris, scilicet dicti domini Ioan.sit aliquam causam iudicare & consilium sapientis assumpti secundum formam statuti Ferrariæ sed
1 quòd non debeat probatur pluribus rationibus. † Primò quia statutum prædictum vult quòd si citatus fuerit contumax in dictis terminis quòd tunc posit procedi ad electionem dicti consultoris.loquitur ergo de vero cōtumace quia verba statuti semper debent accipi proprie & non improprie.vt lege prima.§ si is qui nauem.de exercito.de verborum significatione. l. eum qui vectigal.& lege si alsenus.& lege tigni.& maximè quando statutum est odiosum:sicut in casu proposito.quia contingere potest quòd assumeretur odiosus citato:& nil tam graue est quam sub suspecto litigare.lege apertissimi.ff.de iudi.litigat sub suspecto qui litigat coram consultore suspecto:cuius consilium est causæ decisiuum:cum illud iudex cause sequitur.vnde non minus ex causa suspicionis potest recusari consultor:quam iudex.argu. ff. de arbitra.lege non distinguemus.§ cum quidam de officio delega.capitulo insinuante.j.quæstio.v.quia suspecti.Specu.in titu. de requisitione consilij.§ primo versicu.sed nunquid huiusmodi consiliarij sed procu.fuit ad domum citatus & quòd incontinenti comparere deberet.Citatio autem ad domum eo maxime modo concepta in vera contumacia:citatum non constituit. & maxime cum non constet illius citationis dictum procuratorem incontinenti notitiam habuisse. vt.ff.de appella.l.ex consensu.§ fin.ibi cognouit &c.ff.de in integ.restitu.l.diuus ibi parum exaudita voce preconis &c. Et licet quadruplex opin.sit quis verus sit contumax.quis fictus contumax omnes tamen concordant in hoc quòd nunquam est verus contumax;nisi ille in cuius notitiam peruenit citatio.& hoc plenè discutit Ioan. and.in cle. j. de dolo & contu.cuius opinioni adhæret Bar.in.lege ex confessu.& est glo.ordi.in citato ad domum in.l.prima in fin.ff.quando appel.sit in glo.magna.oportet ergo probare quòd procurator habuit dictæ citationis notitiam infra terminum comparendi. quia illa etiam notitia est causa & fundamentum intentionis allegantis:vnde allegans debet probare.ff.de proba.lege ei qui dicit. & lege si pactum.&.l.verius.eod.titu.&.C.qui manu.non posse. l.super seruis.lib.xij.Non ob.quòd denunciatione facta ad domum præsumptio est quòd illi de familia citationem ad notitiā citati deducant.vt.l.vt perfectius.C.de anna.except.&.C.de episcop.audi.l.& si legibus.ff.de dam.infecto.l.inj.§ j.quia concedo intermisso legitimo spacio infra quod verisimile sit citatum habere notitiam eorum quæ domi geruntur:aliàs secus. casus est de liber.& posthumis.l.titius.§. lucius.de isto autem spacio non constat:& difficile esset constare. ¶ Secundò probatur.quia preco retulit dicta die.xv. septembris. sed in ea non continetur quo die citauerit:an illa vel alia:nec apparet quo die fuerit facta commissio:vnde vera est relatio nuncij vel preconis etiam si per.x. dies vel ante citasset:quia ipse citauit in dicta forma:vt statim coram iudice compareret.cum igitur ex forma relationis non appareat qua die preco citauit:non conuincitur in contumacia citatus:quia potuit esse illa die relationis:& alia precedenti etiam per multos dies ante.& vbi tempus est de substantia ad victoriam reportandam:illud punctaliter oportet probari.C.de proba.lege matrem tuam.ff.de neg.ge.l.cum actum.de ope.no.nuncia.lege non solum.§.sed vt probari. & quia probatio debet esse necessario concludens de proba.in præsentia.

2 ¶ † Tertio.quia quando lex dat formam actui:non est recedendum à forma de transac.l.cum hi.§ li prætor. & trangressio vitiat actum.C.de sen.l.prolatam.facit man.l.diligenter.sed dictum statutum dicit.ꝙ si citatio fuerit ante tertias posit cōparere post nonas:& si fuerit post nonas posit comparere in die sequenti. aut ergo illud verbum ante tertias determinat verbum citatus:aut determinat aduerbium illud dandum si determinat verbum citatus:est sensus quòd quando citatio sit ante tertias:debet esse sine termino eo ꝙ statutum præfigit terminum cōparendi vlq; post nonas

nouas.vnde noluit statutum aliū terminum exprimi.sed in proposito est angustata potestas comparendi & dandi confidentes. nam assignatus est terminus quòd incontinenti. & statutū vult quòd habeat vsq; ad nonas:& sic non est seruata forma:quia abreuiatus est terminus statuto comprehensus.aut dicimus quòd determinat illud aduerbium dandum:& tunc est sensus quòd citetur vt valeat ante tertias ad dandum confidentes.sed in proposito non fuit citatus vt compareat ante tertias ad ipsos confidentes dandum:sed fuit requisitus quòd incontinenti:ergo non est seruata forma:& per consequens non habet locum dispositio dicti statuti(vt iam dixi.) His autem tribus rationibus respondeat qui potest.& valde miror quòd in hoc articulo vidi diuersorum doctorum excellentium consilia: & tamen has viuas & euidentes rationes non tetigerunt:sed se ad alia retulerunt:quòd requiritur contumacia in duobus terminis ante tertias & post nonas.& solum contumacia fuit in vltimo:vnde non fuit satisfactum statuto. Et hæc ratio prima fronte videtur vrgens & vera:sed in ea non insisto.quia licet termini sint duo:tamen sunt termini infra quos nō in quibus:& in quolibet eorum sufficit aduersarium citatum in vltimo comparuisse.vt plenè no. Bart.in.l.eum qui calendis.de verb.obl.& in hoc vlterius me non extendo. Ex prædictis igitur concludo.quòd cum dicta assumptio fuerit nulla ex dictis tribus rationibus & ex alia: quia tempore assumptionis non fuit citatus ille cuius intererat dictam assumptionem nō fieri.vt.d.l.ea quæ,C.quomodo & quando iudex.&.l. si præses.eo. titu.coniuncta.l.j.§ item ex dicto.quæ sen.sine ap.rescin.& .l.nāta diuus.ff.de adopt.&.ff.de minor.in causæ.§ causa cognita.ꝙ vigore dicti consilij non potest ferri sententia. & si ferretur esset ipso iure nulla:obstante dicto statuto.& quòd egregij viri dominus Anton.de Bantis &.d.Nasipace de nigris recte cōsuluerunt affirmando dictam assumptionem non tenere:licet dictis rationibus moti non fuerint.quia igitur consuluerunt iustè: iudex de
3 ea cognoscens attenta forma statuti ferrariæ:dictum consilium sequitur,& pronunciare debet dictam assumptionem nullam. & successiuè reuocari dictam pronunciationem:ex eo quia nulla.vnde non tenetur iterum pronunciare l.boues.§ hoc sermone de ver.sig.dico quòd satisfecit statuto. nam statutum disponit. quòd iudex iudicet secundum consiliū sapientis assumpti. † Nō autem iudicat,nec sententiam fert,qui fert sententiam nullam:vt l.iiij.§ cōdemnatum.ff.de re iud.& ideo iterum sententiare compellitur: ita quòd sententia de iure teneat ex quo ordinatus est: nec sordes eius alleg.C.quomodo & quando iu.l.si vt proponis in eo.tit.&.C.de accu.l.absentem.iuste enim pronunciauit iudex declarando dictam pronunciationem nullam: cum lata fuerit vtraq; parte absente:& in ciuilibus vtroq; litigatorum absente impossibile sit ferre sententiam.vt no.in.l.properandum.§ & si qui dem in gl.magna.C.de iudi.licet hoc fallat in causa appellationis deuolutæ ad papam in causa electionis.& vbicunq; potest iudex ex officio mero procedere:& sententiam ferre licet gl.ibi hoc nō dicat:sed probatur ex dictis Ioan.an.de elect.cupientes.§ quòd si per.xx.in ver.opponentes.de elect.lib.vj. Consilium ergo est,& nunc extrico in paucis verbis:dictam causam quam inuenio ex supplicationibus, ex diuersis consilijs, ex inordinato processu, multipliciter inuolutam:quòd compareat ille pro quo consiliū prædictorum doctorū emanauit coram iudice de causa cognoscente:& eum instanter requirat:vt sequendo consilia dictorum consultorum concorditer electorum pronunciet secundum quā formam pronunciare tenetur attenta forma dicti statuti hoc disponentis expresse:& maximè cum consilium sit iustissimum,vt ex prædictis apparet. Nec intro nunc illum articulum.an iudex teneatur sequi(si non esset iustum tamen sententia lata secūdum consilium non esset iniusta imo iniustissima)ex quo iudex legem comparente necessitatur ad illud. Et super hoc de præsenti me vlterius non extendo:ne forsan videar contraire dictis quorundam tenentium oppositum.quòd iudex non tenetur sequi si crediderit illud iniustum. Iudex ergo requisitus attēta forma dicti statuti sequendo dicta consilia:pronunciare tenetur.iterum præsentibus partibus,vel legitimè citatis dictam assumptionem nullam:eo quod non emanauit secundum formam statutorum. Si
1 autem iudex sic requisitus hoc facere detractaret:tunc ratione negligentiæ faceret litem suam sic pronūciando iniquè:licet ad hoc conueniri non possit:ex ea parte iuris quæ punit iudices iudicantes inique vt no.Bar.in.l.si iudex.de var.& extraordi. cogn.licet quidam contra per.l.si quis in conscribendo.C.de pac.in fi.&.C. de testi.l.si quando.Sed non ob.quia nego ex eadem parte iuris.
4 † Nam inuenio iudices negligentes puniri diuersimode.C.de seruis fugiti.l.mancipia.C.de anno.& trib.l.iudices.li.x.C.de fusce. archi.l.j.eo.li.de col.fun.patri.l.placuit.C.de offi.præfe.præto.l. si quos.pœna autem iudicum male iudicantium vniformis est: habita differentia.an dolo,an per imperitiam, vt.d.l.si iudex.& insti.de ob.quæ ex quasi deli.§ si iudex.Et si dictus iudex pertinax perseueret in nolendo sequi consilia:tunc recurrere potest ille pro quo consilia data sunt ad illustrem dominū Marchionem & eidem supplicare:vt eum compellat remedijs opportunis iustitiam ministrandi in corpore vt dic.iudices in rubro & nigro. Non ergo sequitur quòd obtinuit:quòd dicta consilia pro parte sua via supplicationis,quā obtulit domino marchioni.quia per eam causa intricatur:non autem expeditur(maximè in sui fauorem)cum vt dixi dicta pronunciatio per quā ipse pronunciando declarauit dictam assumptionem nullam:fuit nulla ipso iure.eo quod vtraque parte absente lata. vnde iudex postea iudicauit ipsam pronunciationem nullam. Dicet quis dictum statutū disponit quòd die traditi consilij vel sequenti iudex pronunciare debeat prout in dicto consilio continetur. Cum ergo dictorum dierum terminus sit elapsus:amplius pronunciare non potest.vt C quando prouo.non est necesse.l.cum non eo.Sed huic obiectioni respondeo.quòd illa lex loquitur in legato ad tempus:& sic est iurisdictioni præfixa.& sic non iudicatur post tempus:nisi prorogatio temporis intercedat.vt.l.ij.§ si & iudex.de iudi. Et idem etiam est,si statueretur tempus & meta iurisdictioni ordinariæ. ff.de offi.procon.l.meminisse. ff.de offic. præse.l.si forte.Item si tempus præfigatur instantiæ.vt.C.vt infra certum tempus.l.vnica.Item si præfigatur instantiæ & parti.sic intelligitur quod no. laco.de are.in.l.scire oportet.§ consequens.de excu. tuto.&.l.per emptorias.C. senten.rescin.non poss.&.l.excep.C. de proba.& C.de excep.l.fi.ff.de procur.l.Pompo.§ rati. C.vt nemo inuitus vt gl.C.de inge.ma.l.diffamari.C.qui accu.non pos l.si ea.Et idē si statuatur iudici & iurisdictioni.ff.de arbi.l.fi.cum dies.§ si intra.&.d.§ si & iudex.Secus si soli iudici relatam præfigitur vt.C. vt omnis causa tam ciuilis.l.vna. & in proposito: quia verba ad solum iudicem sunt relata.vnde duo sunt statuti præcepta.primum.quòd iudicetur prout in consilio continetur.secundum. quòd eodem die vel sequenti iudicet: tamen nunc iudicare tenetur.ff.de arb.l.Celsus.§ idem ait. Et ita dico & consulo ego Ang.

CONSILIVM CLXXXVII.

1 *Renunciare iuri dicendi sententiam nullam quando quis possit.*
2 *Appellandi vsus censetur necessarius.*
3 *Appellandi potestas quare inducta fuerit.*
4 *Pactum de non appellando quando valeat.*

A.&.B.cōtraxerunt,& de hoc contractu factum fuit publicum instrumentum:& in eodem instrumento promiserunt reciprocè non se appellare ab aliqua sententia quæ lata foret cōtra aliquam partium per quemcunq; iudicem:neq; dicere sententiam nullam.& si appellauerint vel sententiam nullam dixerint renunciabunt tali appellationi & nullitati &c. Modo contingit quòd post ista prædictæ partes hinc ad annum egerunt in iudicio: tandem lata fuit sententia in parte contra. A.& in alia parte cōtra.B.qui petebat separata vna partium sed appellauit.opponitur quòd nō potest appellare nec de nullitate opponere: obstante priori pacto apposito in instrumento cū iuramento.Mō quæritur quid iuris.

Ilc punctus prima fronte.videtur clarus:quia casus est.C. quorum ap.non re.l. fi.† vbi appellationi renunciatur pacto & interue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niente scriptura: sicut in proposito fuit, imò & sine scriptura. secundũ gl. ibi pro qua facit: quia de esse pacti non est scriptura. C. de pac. l. pactum quod bona fide. & ibi accidentiam facti notat: non iuris ministeriũ scriptura enim regulariter non est de actus substantia: sed ad memoriam perhennem rei gestæ conficitur. ff. de pig. l. contrahitur. licet & illa regula in multis casibus patiatur exceptionem vt ibi no. in gl. Pro hac opinione quòd valeat dicta renunciatio pacto firmata est casus. ff. à qui. app. non licet. l. j. §. si quis ante sententiam. hoc tenet gl. in corpore de iudi. §. nostra autem colũ. vj. vbi enumerat casus in quibus appellare non licet. Et inter eos istum describit. hoc tenet Gul. de cu. in. l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pac. Idem tenet Odof. in. d. §. fi. vbi concludendo decidit extra iudiciũ: & sic ante tempus ferendæ sententiæ, quòd requiritur scriptura. vt ibi: aliàs non. vt. d. §. si quis. & in §. fi. tenet expresse hanc renũciationem pacto vallatam tenere. Mouere autem potuit legislatorem duplex ratio prima. quia pacta seruari congruit & est æquum vt. l. j. ff. de pac. & extra de pac. c. j. secunda fauor diminuendarum litium. C. de iudi. l. properandum. nam ex litium ciuilium truncatione præciditur materia criminalium vt ibidem & parcitur sumptibus & laboribus subiectorum. vt in. c. cordi. de appel. li. vj. In contrarium autem ꝙ non teneat dictum pactum quantuncunq; scriptura vallatum: & etiam in scripturam redactum: probatur legibus, & rationibus legibus probatur. ff. iud. sol. cum apud. vbi qui promisit soluere quod iudicabitur contra sempronium: ab eius sententia appellat licitè: & non committitur stipulatio iudicatũ solui contra fideiussorem: damnato reo per iudicẽ appellationis. † Per rationes probatur. quia appellandi vsus frequens & necessarius est: cum per eum quandoque corrigatur iniquitas: quandoq; iudicantis error. ff. de appel. l. j. vnde patet quòd fauore publico est inductum: igitur illi legi renunciari non potest: nec renunciatione simplici, nec pacto ff. de pac. do. l. de die. sicut nec renunciatur iuri statuto ob publicam vtilitatem directè. vt. ff. de pac. l. ius publicum. l. pactum inter hæredem & legatarium. eo. ti. C. de posth. l. quos prohibet. ff. de procu. l. filius. §. veterani no. C. de pac. l. si quis in cõscribendo. & ibi per Cy. Secundò. quia istud pactum videtur à re priuata remotum: ex quo appellandi potentia est fauore publico introducta: licet non sit introducta principaliter ob vtilitatem publicam ergo pactio nulla. vt. d. l. si vnus. §. pacta quæ turpem. versi. & in summa. Tertiò quia qui appellat à sententia: obtinet partes actoris si reus erat in prima instantia, vt in. l. hi qui ad ciuilia. C. de appella. & ibi plenè per gl. & doc. vt omnis appellans conuolet ad eam, vt ad remedium innocentiæ: per quod expugnatur tam iniquitas, quam error iudicantis. de appel. ad nostram. &. c. cum speciali. & per Io. an. de appel. & super gl. ij. nulli aũt est denegandũ remedium innocentiæ. ff. de quæstionibus. l. j. §. fin ff. de appel. l. non tantum. C. de appel. l. aditos. C. de episc. audi. l. additos. ff. de interro. ac. l. confessionibus. Quartò. quia renunciando appellationi, renunciat quis defensioni futuræ, quæ iure naturæ introducta est. vt. l. j. §. cum arietes. ff. si quadru. pau. fe. dic. cui renunciari non potest pacto. vt. d. l. si vnus. §. pacta quæ turpem. & ibi per Gul. C. de iure fis. l. facultas. lib. x. ff. de publi. iud. l. custodias. con iuncta. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & ideo lex semper vult esse dãdam dilationem: antequã quis damnetur vt se defendat. ff. de remi. l. iij. §. si ad diem. Quintò. quia per hoc pactum iudices videntur induci ad delinquendũ; & lic pactio nulla veluti contra bonos mores. vt. l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pac. Sextò. æquiparando arbitramentum sententiæ. nam non renunciatur reductioni ad arbitrium boni viri; ratione prædicta vt not. Gul. in. d. §. illud nulla. Dy. in. l. quidam cum filium. ff. de ver. ob. & in. c. scienti. de re. iur. lib. vj. Spe. in tit. de arbitro. canonistæ in. c. quintauallis. extra de iureiur. no. in. l. si operarum. de ope. li. per Bar. & alios in. l. si societatem. §. arbitrorum. Septimò probatur per glo. quæ circa articulum istum dubitauit. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. de pac. vbi signando contrarium de dicta. l. cum apud. non respondet ad illam. l. & eodem modo dubitatiuè procedit in. d. §. si quis ante. ex his. vij. allegationibus videtur talem pactionem non obstare: quin appellari possit si sententia est iniqua. Quid igitur dicemus, cum pro prima parte habeamus casum legis: vnde nulla videtur dubitatio. C. de furt. l. ancillæ. Pro alia parte habeamus dictas rationes: quibus satis est difficile respondere. Finaliter salua saniori deliberatione mihi videtur, quòd pactũ per quod renunciatur appellationi interponendæ ab aliqua sententia ferenda sub certa causa iam mota, vel moueri sperata: valet & obseruanda est quia casus est in. d. §. fi. & in. §. si quis ante. quibus non põt responderi. Nunc respondeo ad obiectiones. & primo ad. l. cum apud. quia ibi non appellauit: qui promisit soluere iudicatum. Sed appellauit actor: vnde videtur non obstare: imo nihil facit. nec tamen nego: quin reus qui ita promisit: victus possit appellare. ff. de transac. l. & post rem. §. j. nam promissio iudicatum solui est prætoria, & à iure prætorio introducta: & secundum mentẽ prætoris interpretatur. vt. l. si. de præto. stip. per quã noluit prætor beneficium appellandi tollere: aliàs reus condemnatus raro audiret appellans: quod esset iniquum. promissio aũt de non appellando non est inuenta à prætore: imo est conuentionalis: vnde nõ est recedendũ ab eius forma. ff. de ver. ob. l. in conuentionalibus. Et per hoc patet responsum ad dictas gl. quæ tenuerunt de directo contrarium. Non ob. ꝙ vsus appellandi est fauore publico introductus ob fauorem subiectorum: ne per iniquos iudices opprimantur. Et vt declarem meipsum: considero ꝙ quandoq; lex statuit aliquid directo concernens vtilitatem publicam, sicut est vectigal, & tributa solui de hoc non est dubitatio ꝙ illi legi non renunciatur vt. d. l. ideo publicam. Quandoque statuit si pro eo quod directo cõcernit vtilitatem subiectorum: quæ vtilitas postquã subiectis adest: immediate insurgit fauor publicus. Exemplum dotes mulieribus cõseruari directo pertinent ad vtilitatem subiectorum: non autem rei publicæ sed postquã conseruatur in hoc reipublicæ multũ fauetur. quia ciuitas repletur liberis: & illi legi non renunciatur. vt. d. l. de die. aliàs nisi ita intelligamus quãdo dicatur versari reipublicæ fauor. nunquã posset alicui quantũcunq; fauorabili renunciari: quia semper in quadam consequentia fauor publicus versatur. saltem hoc respectu. quia prouidet subiectis quod est ridiculũ. vt. d. l. si quis in conscribendo. † Nũc ad propositum. posse appellare est inductum principaliter ob vtilitatem subiectorum: & postquã est appellatum & sententia per appellationem rescissa: ex illa sententia rescindente: solum appellanti fauetur non aũt reipublicæ. Non ob. tertium. ꝙ istud pactũ est à re priuata remotũ: quia falsum est. Illud enim à re priuata remotum est: quod vertitur super eo quod publicam vtilitatem cõcernit. vt no. per gl. in cõtrario. Non obstat quartum. ꝙ non licet renunciari defensioni quæ de iure naturæ est inducta. quia consdero ꝙ quandoq; quis vult renunciare defensioni aduersus illicitam oppressionem: & non potest. vt. d. l. si vnus. § pacta quæ turpem. & ibi per Gul. quandoq; quis vult renunciare defensioni aduersus licitam, & honestam, & à iure permissam: & huic renunciari potest: vt in proposita quæstione. Oppressio enim quæ fit per sententiam est licita cum dicta, vel data sit à superioribus potentia totaliter opprimendi. & licet id quod cõtinet sententia sit injustum; tamen modus oppressionis est iustus. & ideo aduersus hanc oppressionem potest quis sibimet præcludere viam renunciando appellationi: cum iste modus sit inductus à iure ideo similiter põt tolli per alios modos à iure inductos. vnde possunt litigatores concludere in cã, post quã conclusionem omnis defensionis copia est adempta: cum nec de iure nec de facto quicquã allegare possit. vt dicit Inn. de cã pos. pastoralis in ver. conclusum. & per eum de testi. cum venissent facit optimè de fide instr. c. cum Io. hæremi. & quod no. per glo. in cor. de testi. § quia vero in verbo concluserat. Præterea sicut per legem ex causa denegatur quibusdam defensio; vt. C. quando licet se sine iudi. vin. C. de his qui ad eccle. confu. l. si seruus. ita etiam licitum est hoc per pactũ. vbi iusta causa suadet sicut est in proposito: cum quis appellationi renunciat præsumitur enim pro iudice ꝙ sententiam iuste tulerit. ff. de cuictio. l. hære. vnde qui appellat in dubio presumitur habere malam causam. vnde non mirum si tali defensioni est licitũ renunciare. Item post sententiam: sine dubio hoc licet expresse & tacite. vt. d. §. fi. in. l. fi. C. de temp. appel. quod fieri non posset si dicta ratio esset vrgens. non obstat quartum, quod fuit quartum in ordine arguendi. scilicet quòd appellatio est remedium innocentiæ

centiæ: quia cõcedo. quòd ab hoc introducta fuit appellandi potestas, sed ad istud remedium (vt plurimum) conuolant vincentes. vt. d. l. j. de appel. & . d. §. ne temere. C. de appel. &. c. cum à pluribus. de appel. li. vj. Et clarius de elec. quam sit. eo. libro. Et ideo non mirum. si huic remedio renunciari potest. non ob. quod per dictum pactum iudices videntur ad delinquendum induci. nego enim cum officium habeant à publico: & iurent & ius & iustitiam facere tenentur sub magna indeterminatione pœnarum. vt in corpoce iusiurandum quod præstatur ab his. & nemo præsumitur immemor salutis æternę: nec velle esse periurus: & incurrere pœnas periurij. C. ad. l. iul. repe. l. fin. Non obstat sexta ratio de arbitratore. quia arbitrator non iurat vnde: non est congrua æquiparatio. vt dicit Gul. in. d. §. illud nulla. &c. quia iudex in nullo lædere potest: sed arbitrator sic: cum sit quidam compositor. vt in. §. j. in corpore vt diffe. iud. vnde si renunciatio reductionis ad arbitrium boni viri esset permissa: iam posset lædere immensum: quod esset iniquum. vt. l. dicta si societatis. § arbitrorum. nõ ob. septima ratio scilicet quòd gl. dubitauit: per legem cum apud sempronium prout superius est responsum. licet autem appellari non possit (prout superius dictum est) tamen si sententia dolo victoris obtenta esset: aduersus illam potest restitutio postulari. vt. l. seruo inuito. §. cum prætor. ff. ad trebel. Et etiam posset dici nulla: tunc si lata fuisset contra absentem. ff. de iudi. l. si prætor. §. Marcellus. & potest nullitas dicta allegari. non obst. supra dicta pactio quia non porrigitur ad nullitatem causa tam dolo partis. vt. ff. de pac. l. tres fratres. quinimo solutum prætextu talis sententię per dolum extortę potest repeti. etiam si fuisset lata vtroq; cõsentiente: ex quo consensus non excusat à dolo secundum Inno. de posi. grauis. quod est notandum. Plus etiam dico. quòd fuisset obtenta dicta sententia per dolum obtinentis: eo quod falsam allegationem fecisset: tamen si victor petendo executionem sententiæ est in dolo: & ideo repelli potest per exceptionẽ doli euidentis, & verum quando certus est quòd sententia pro eo lata est iniusta: nec potest ipsius iniustitiæ prętendere ignorantiam: quia de facto suo agitur. Exemplũ si sententiam obtinuit suprà. x. sibi dandis quæ numerauerat: & re vera ante sentẽtiam fuerat eidem solutum. & hoc tenet Iaco. de ra. Pet. & Cy. in. l. j. C. de condi. indebi. imo & solutum repetitur: non per cõdictionem indebiti propter autoritatem sententię quę impedit repetitionem. vt. l. si fideiussor. § in omnibus. ff. man. sed bene potest repeti per condictionem sine iusta causa. vt ibi no. glo. Si autem victor de dolo vero non potest redargui: eo quòd de iniustitia sententiæ veram certitudinem non habet: tunc non habet locũ repetitio nec exceptio. sic intelligitur. C. de re iud. l. sub spec. & prędicta probantur aperte. ff. de dolo. l. si legatarius in gl. magna eo. tit. in. l. cum ãte. Si verò partes pacisçantur non appellare à sententia inter eos ferenda lite non mota: nec ad certam litis speciem se referunt pacisçendo prout partum videtur fuisse in proposita quęstione. quia lis forte mota non erat tempore pactorum: tunc non valet pactio secundum opin. Spec. vt ipse no. in titu. de ap. §. fi. ver. & no. quòd cum fit & videtur satis quia hæc pactio nimis generalis est. & per consequens nimis captiosa. & ideo tali formæ pacisçendi restitit legislator. ff. de transac. l. cum aquiliana. vltimo responso. & hoc secundum eum pro quo facit. ff. si quis cautio. l. sed si quis. § quæsitum. vbi generalis renunciatio casus fortuiti non valet. ¶ In cõtrarium facit quia minor generaliter iurando non venire contra aliquem cõtractum quem fecerit: iuramento ligatur contrahens secum sine dubio: licet nõ ligetur contrahentibus sine opinione. & quia Cyn. post multa tenet quòd not. Bart. ibi quòd sic. super quo non insisto. quia non pertinet ad propositum. † Ex quibus concludo. quòd attento rigore valet dicta pactio de non appellando: licet non sit relata neq; restricta ad certam litis speciem: super qua contingit ferri sententiam. maximè si est iuramento firmata: cum possit tale iuramentum seruari sine periculo salutis æternæ. de iureiurand. c. ad nostram. &. c. & si christus. de pac. c. j. lib. vj. de iureiur. c. sicut mulieres. eo. li. de iud. nouit. Moueor ex d. §. si qui generaliter. ff. de publi. l. de pretio. & de leg. præstan. l. j. §. & generaliter. & quia quod est licitum fieri per pactum. ff. de pac. l. non impossibile. sed per legem potest statui vt non appelletur: dummodo statutum in derogationem iurisdictionis superioris non fiat. vt. l. j. à qui. appel. non licet. &. C. quorum appella. non reci. per totum. ergo & per pactum. Non obst. l. sed si quis. quia casus specialis est regulariter enim contra. vt ibi no. non ob. l. cum aquiliana. quia ibi non dicit quittationem generalem non valere: imo dicit oppositũ. sed quia dicta quittatio generalis quæ fit per aquil. ff. ip. & accep. quittanti potest esse captiosa. eo quòd ratione suæ generalitatis potest dici sublatam obligationem: de qua accepto ferens non cogitauit à viris prudentibus talis interpretatio tanquã captiosa est sublata. non obst. dictum Spe. quia non probatur lege: & licet eius autoritas maxima sit, & multum me pungat: tamen hoc affirmando non dicit: imo opin. refert. & licet appellari non possit: habent locum remedia alia de quibus in alio discursu specialiter sum locutus. Omnia enim quæ dixi: ad causas ciuiles restringo. In criminali autem an possit renũciari potentiæ appellandi: ad præsens discutere non est nostrum. Licet autem pacto renunciari posset appellandi potentię (vt est dictum) tamen non potest renunciare minor vel episcopus beneficio restitutionis nondum competenti: sed competituro: quoniã lædituר eo ipso: licet beneficio restitutionis obtente possit nõ vti si sibi videtur. vt. l. si iudex circunuento. ff. de mino. nisi dicta renunciatio sit iuramento firmata (vt fuit in proposito) quia iuramentum repræsentat eum maiorem. vt in authen. sacramenta. & ibi no. C. si aduersus vendi. Maior autem sine dubio renunciat beneficio restitutionis (etiam obtinende) vt. l. Papi. § fi. cum. l. seq. ff. de mino. An autem possit dici nulla: cum iuri dicendi nullam, similiter fit renunciatum pacto. dicendum est quòd aut nullitas sententiæ causatur à dolo aduersarij solius vel participantis (forsan cũ iudice corrupto pecunia) & dici potest nulla (vt superius est ostensum) nec enim de tali nullitate in dubio consensum dare videtur. ff. de pac. l. tres fratres cũ si. ibi allegatis. Si autem causatur à defectu iurisdictionis iudicãtis: similiter est idem: quia ad talem nullitatem non porrigitur: nec lex nec conuentionalis promissio impediens sententiam dici nullam. vt in cle. j. de sequest. pos. & fruc. in gl. iiij. & non est alibi secundum cañ. Idem si nullitas causatur à perplexitate & repugnantia: quia etiam legislator actum repugnantem non potest in esse producere: imo nec etiã summus deus. vt. ff. de regu. iur. l. vbi repugnantia. cũ simi. Idem si nullitas causetur ab expresso iuris errore: quia nec specialiter partes agunt: vt ea cui ius resistit possint vllo modo subsistere: vel effectum sortiri. C. de confes. l. vnica in gl. de aur. & ar. le. l. ornamentorum. Si autem causetur à solo solennitatis defectu: non potest dici nulla: obstante pacto: maximè si esset iuramento firmatum: cum seruari possit sine interitu salutis ęternę. vt extra de iureiurando. c. ad nostram. &. c. & si christus. nec ob. quòd partes eorum consensu non remittant solennitates substantiales inductas à iur. quia concedo de plano. quo ad hoc vt actus valeat non seruata solennitate: sed licet non valeat: tamen non potest dicta nullitas allegari. quia multa sunt quę sunt nulla: & tamen nõ possunt allegari nulla. vt dicit gl. in. l. fi à creditoribus. C. de seruo pigno. da. quæ regula fundatur per. l. post mortem. ff. de adop. Et ita dico & consulo ego Ange. de Perusio legum doctor.

CONSILIVM CLXXXVIII.

1 *Appellare à sententia quando possit is, qui se non appellare ante promisit.*
2 *Appellatio à sententia ferenda an valeat.*
3 *Appellatio non facta in forma censetur nulla.*

SEd nunc videndum restat. an qui promisit non appellare vel de nullitate non dicere: possit ante sententiam ab ipsa ferenda sententia appellare. & videtur quòd non duabus rationibus. ¶ † Prima. quia à grauamine non illato, non comminato, non appellatur extra de appel. consuluit. ij. &. c. ex parte. j. &. c. vt debitus. & c. cum cessante. &. c. delicto. § fi. Suadet hæc ratio propter quam appellatio est introducta scilicet vt occurratur, & succurratur,

Consilia Angeli de perusio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra iniquitates, & errores iudicum. vt dixi in primo discursu. Hic autem cessat omnis iniquitas tam re, quam cõsilio: ergo appellari non potest. Secunda quia iure ciuili appellari regulariter non potest ante sententiam. C. quorum appel. non reci. l. ante sententiæ. ff. de appel reci. l. ante sententiam. vnde dixit Spec. in titu. de appel. §. qualiter. ver. Item quòd faciant iudicem &c. quòd vbi cunq; quis vult ante grauamen illatum realiter appellare: debet suam exceptionem, seu intentionem proponere, & facere iudicẽ interloqui super ea; vtrum velit eam admittere, quoniam aliàs non possit per eundem iudicem appellatio. dicere se ex hac causa grauatum: nisi ostendat iudicem per suam interlocutoriam denegasse. vt. d. c. dilecto. & ibi etiam per Io. an. in nouella. vel saltẽ ea neglecta in causa processisse. in eo. titu. ex parte. vnde secundũ eum appellans in hac forma: peto tale quid fieri, & si non feceris appello: ineptè appellat nec tenet appellatio. vnde debet dicere peto reuocari grauamen & nisi reuocetis appello: quia tunc appellatur à grauamine iam illato non comminato. In contrarium quòd potuerit à ferenda sententia appellare quantuncunq; non comminata probatur. quia lata sententia nõ poterat ab ea appellari propter conuentiones & pacta. Constat autem quòd si non potest à sententia diffinitiua appellari: potest appellari ab omni grauamine ante diffinitiuam illato. secundum Inn. de testi. significauerunt. in gl. quæ incipit no. quod ab interlocutoria idem tenet de ope. no. nunc. c. significantibus in glo. quæ incipit. Sed nec erat ver. Sed tamẽ si quis &c. Et hoc satis rationabile est. quia vbi cunq; per appellationem à diffinitiua non potest reparari grauamen q̃ ante diffinitiuam infertur: ibi appellari potest ante ipsam. Exemplum cum iudex comminatur aliquem torquendum. vt d. l. ante sententiæ. de app. reci. vbi est casus. quoniam tortura per appellationem non tollitur. vt l. si quis prouocatione in gl. C. de appel. ¶ Pro hac parte facit. quia cum non possit appellari à sententia excommunicationis: licitum est appellare ante, ne feratur & si appellatur non tenet excommunicatio. de ap. pastoralis. Sic etiam appellari potest ante interdictum. vt no. Inno. de appel. dilecto. ita igitur in proposito ab hac sententia antequam feratur appellari potest. Et hoc sub dubio ponit Bal. germanus meus sanguine: pater autem, sententia & ętate in lege fi. C. si reus vel actor mor. fue. ¶ Nec ob. pactum de non appel. quia illud relatuum est solutum ad casum cum appel. à sententia lata nõ comprehendit illum qui non continetur ex verbis, scilicet cum appel. à sententia ferenda. vt. ff. de verb. obli. l. quicquid astringendæ. cum si.

2 ¶ † In contrarium quòd non possit à dicta sententia ferenda appellari: & si appellat non teneat appellatio probatur. quia grauamen ex sententia diffinitiua secutum non erat tempore appellationis illatum nec comminatum: ergo appellatio interdicta (vt superius est ostensum.) non obstat quòd vbi non potest appellari diffinitiua potest appellari ante ipsam latam, Considero quòd à sententia quandoq; appellari non potest propter naturam causæ. vt quia est causa momentaneæ possessionis, vel alia in qua nõ est licitum appellare: quæ multæ sunt, & tunc concedo quia appellari potest ante illam. sic loquitur dictum Inn. quandoq; non potest appellari propter reuerentiam iudicantis: de cuius iniquitate lex noluit inquiri. Exemplum in præfecto prætorio & senatu: & tunc nec ante prouocari licebit: quia semper de eius iniquitate quæretur. nunc ad propositum. in casu nostro non potest appellari, nõ propter naturam causæ, sed propter reuerentiam quã partes pacisc endo ad iudicem habuerunt de eius cõsequentia plenam gerentes fiduciam. vnde sicut voluerunt partes à diffinitiua quem nullo modo querelari posse: ita videntur voluisse nec posse querelari de eo quod ante fieret per eum. pro hoc quia quando appellat à sententia ferenda: solum ab ipsa sententia appellatur & per hanc appellationem ad effectum retractationis ipsius venitur postquam lata erit: sicut appellatur post eam latam. cluforium igitur erit pactum cum semper pars hoc modo possit sententiam infringere cum lata erit: aut per hanc appellationem negotium ad superiorem deuoluere, & eius effugere cognitionem, Constat autem pacta licita eluforia esse non debere: nec per fraudem vel malitiam ea euerti: cum nil tam fidei humanæ conueniat quam honesta pacta seruari. ff. de pac. l. j & quia non debet licere per viam captatam, & obliquam permitti: quòd per aliam prohibetur. vt in regula iur. Cum quid vna via. & ibi per Dyn. nec debet via malitijs aperiri. ff. de rei ven. l. in fundo. nec obstat quòd ante sententiam appellatur: vbi appellatio à diffinitiua tollere non potest grauamen. quia concedo. dummodo illud grauamen sit illatũ aut comminatum. sic loquitur. l. ante sententię sic etiam locutus est Inn. in dictis capitulis. hic autem nec grauamẽ illatum nec comminatum fuit. nec ob. quòd dicimus debet sententia excommunicationis & interdicti: quia multa specialia in tali sententia sunt. Item non ob. autoritas Bar. quia arguendo nõ determinando dicit. vnde non concludo dictam appellationem à ferenda sententia nullatenus tenuisse: sed cautius fuisset requirere iudicem an vellet dare consilium sapientis: & à dicto consilio denegato appellare. quia tunc appellabit à grauamine iam illato si quod sibi inferebatur per denegationem consilij. sed an sibi inferatur videndum est. & videtur prima fronte q̃ sic quia statutũ inferendis diffinitiuis, indistinte permittit consilium sapientis, quod non videtur esse remotum per pactum in aliqua sui parte. Contrarium credo verum. quoniam partes inuicem pactæ sunt: vt obseruatis certis solennitatibus quæ partes obseruare voluerunt pro dictis in procedendo: idem vicarius sententiam ferre deberet secundum quod sibi videretur. si igitur vicarius fuisset arctatus ad concedendum consilium secundum formã statuti: necessitatus etiam fuisset ad sequendum consilium. & sic non tulisset sententiam prout sibi fuisset visum (vt voluerunt partes) imo vt fuisset visum consultori. hæc autem sunt contraria inter se: per illud igitur pactum reducimus ad terminos iuris communis: secũdum quos iudex iudicare debet prout sibi æquum & iustum videtur. vt in cor. iusurã. quod præsta. ab his. Et ideo non tenentur iudices inquirere consilium sapientis nec requisitum tenentur illud sequi: licet benefaciant ferre sententiam de consilio sapientis. vt. l. ij. C. de se. ex pericu. reci. coniuncto eo quod no. Spe. in titu. de requisi. consilij. ver, quid si iudex. vide consilium & coniuncto eo quod no. Io. an. in addi. suis. Spec. in. d. titu. de requisi. consilij. ver. vt autem causa. quæ addictio incipit, datũ vel loquitur de dando &c. vbi referendo Lau. Ray. & Gul. de tuza. tenuit quòd si consultor sit functus suo officio: quòd iudex non teneatur sequi consilium sapientis vt valeat sententia lata non requisito cõsilio: etiam si statutũ dicat quòd sententiæ ferantur per iudicem de consilio sapientis. &c Et ita refert ambos publice disputasse maxime autem in quæstione proposita hoc est verum. quia si cõsideramus formam additioni factæ ad statutum: illa addictio in fine concedit iudici potestatem causam committendi consilio sapienti: non autem iudices ad illud necessitat. ¶ † Ex prædictis puto responsum ad plura ex dubijs supradictis. & primo ad illud. an dicta appellatio tenuerit: & dico quòd non maximẽ. quia non fuit appellatum in forma. nec ab actu à quo debuisset appellari si potuisset appellatio interponi: quia fuit interposita à sententia ferenda: quod fieri non potuit. sed si appellatio potuisset emanare: debuisset emanasse à consilio denegato. item & à denegato consilio non fuit appellatum: vt ex serie appellationis patet. Item apparet solutio secundi dubij dependentis ex primo. scilicet q̃ facta dicta appellatione non potest procedi. Item super tertio q̃ non tenuit petitio consilij sapientis. & licet tenuerit: tamen iudex ea spreta potuit diffinitiuam ferre sententiam. Item patet solutio quinti dubij. quòd sententia absolutoria non est nulla: eo quòd sit lata spreta petitione consilij & appellatione pendente: cum dicta appellatio nulla sit: petitio consilij nõ arctauerit iudicem ad sequendum consilium sapientis. ad quintum autem: an sententia sic ferri debuerit habito respectu ad ius litigatoris: dico quòd si probata sunt indicia & cõiecturæ de quibus do. Philippus in fine consilij sui dixit: sententia nõ esset lata iuste per vicarium. & ideo tunc litem suã fecisset ex regula iur. tradita in l. si iudex de var. & extraor. cog. ff. de ac. & ob. l. ex maleficijs. §. si iudex & insti. de obli. quæ ex quasi delic. §. si iudex. nec pactũ de non querelando contra sententiam opitulatur iudici. sicut nec in sententia his cõfirmata per iudicem appellationis opitulatur primo iudici quin faciat litem suã, si iudicauit iniustè vt no. Inn. de of. dele. pastoralis in gl. nec ex cã. Eodẽ modo videtur si appellauit quis, & appellatio

3

appellationem deseruit: recurrere põt contra iudicem qui iudicauit iniquè. vt ipse no. de appel. sæpe. in gl. & peremptorie. multo ergo fortius quãdo quis appellare non posset. vt hic. Sic etiam vidimus in arbitro & in arbitratore à quorũ sententijs non appellatur: & tamen faciunt litem suam. C. de pac. l. si quis in conscribendo in fi. & per Cy. C. de arbi. auth. decernimus. Si aũt potuisset victus appellare & non appellauit: forsitan tũc contra iudicẽ tunc iudicantem iniquè non poterit haberi recursus: quia nõ appellando confirmat quis sententiã suo consensu. vt. C. de app. l. hi qui ad ciuilia. & turpitudo sententiæ expurgatur per appellationem non emissam. secundũ Inn. de offi. dele. cũ olim. Ideo autem dixi si probata sunt quæ dominus Philippus in suo consilio declarauit: quia illæ præsumptiones & indicia necessaria forent: vt illa domina Simona in cã vincere possit prout pronunciatum fuit per iudicem: qui secundũ consilium eius iudicauit. Si aũt essent necessariæ probationes, vel non subsistentibus dictis instrumentis emptionum factarũ nomine pupillorũ: & vt asseritur de pecunia pupillorũ & subsistente dicto inuentario: in quo merces & suppellectilia diuersæ species argenteæ in bonis pupillorũ sunt inuentæ & non apparente aliquo alio: vnde dictæ pecunię haberi potuerint: nisi ex bonis paternis de quibus inuentariũ est confectum. nec refrico. in dubiũ. quia decisa res est cum iudicatum sit & transiuit in rem iudicatam dicta declaratio. vnde concludo. q̃ si dicta domina Simona probauit (vt probare tenetur secundum formam dicti cõsilij & sententię superinde secute) q̃ iudex qui iudicauit: litem suã fecit non alle. an aũt probauerit necne: probationes non vidi. ideo iudicare affirmatiuè vel negatiuè non possum. Super vi patet responsum ex prædictis. quia licet nõ possit per appellationis remediũ rescindi dicta sententia: tamen põt rescindi si causaretur iniquitas ex aliqua causarũ, quas assignanter expressit in primo principali discursu. aliàs nullũ est remedium cõtra vicarium qui non tulit sententiam: inquantũ ex actis appareat, iniquitas aut imperitia iudicantis. & ita dico & consulo ego Ange. de peru. &c. Super dubijs prædictis de restitu. in integ. & de appellatione à ferenda sententia: & de consilio petito quæ venerunt mihi consulenda de Saona: ideo ea addidi post primum cõsilium redditum Ianuæ: & hoc fuit transmissum Saonæ.

CONSILIVM CLXXXIX.

1 *Quittatio seu liberatio facta debitori de toto quod ab eo exigi poterat: an porrigatur ad obligationes sub conditione contractas quæ nondum extiterunt vel existere possunt in futurum.*

2 *Obligationis conditionalis substantia: ex futuro pendet euentu.*

ANno ab eius incarnatione Mccclxxj. indictione. x. die. xxvij. mensis octobris. actũ florentiæ in populo romuli, præsentibus testibus ad hoc vocatis habitis & rogatis ser Georgio azonis notario florẽtino & Thomasio Iacobi populi sancti Petri de florentia. Marchion olim Francisci populi sancti Ambrosij pro seipso & vt procura. & procuratorio nomine Io. salimbene. vt dixi constare manu ser manni Iugij flo. ad infrascripta legitimè constitutis: omni via & iur. quo & quibus melius potuit per se & suos hęredes & procuratorio nomine dicti Io. fecit finem, quittationẽ liberationem, & absolutionem tranlactionem, & perpetuum pactum de vlterius non petendo dominico olim Iugij populi sanctæ Mariæ nouellæ de flo. præsenti, stipulanti & recipienti pro se & suis hæredibus. generaliter de omni & toto eo quod eidem dominico vel suis hæredibus petere, aut exigere põt vsq; in præsentem diem cũ scriptura vel sine publica vel priuata, vel alia quacũque ratione. & modo iure vel aliquo alio modo qui dici vel excogitari posset vsq; in præsentem diem. cũ scriptura vel sine & de omni & toto eo ad quod dictus dominicus teneretur vel obligatus esset pro defensione quoruncũq; bonorũ vel alia causa dicto Marchioni & Ioanni vel alteri eorũ. & generaliter de omnibus & singulis promissionibus obligationibus & scripturis publicis priuatis quocunq; vel qualitercũq; dicto marchioni & Io. vel alteri eorũ factis per dictũ dominicũ. Et hoc ideo fecit dictus marchion suo nomine & vt procurator & procuratorio nomine dicti Io. salimbene. quia fuit cõtentus confessus & sibi fore integrè & plenariè satisfactũ de prædictis, & quolibet prædictorũ: & de omni & toto eo in quo eisdem Marchioni & Io. vel alteri eorum tenetur & obligatus esset: liberãs & absoluens dictus Marchion suo nomine & vt procurator supradicti Io. dictũ dominicum & eius hæredes & bona per aquilianam stipulationẽ præcedentem & acceptilationem sequentem legitimè interpositam. Quæ finẽ & omnia singula suprascripta & infrascripta promisit & conuenit dictus Marchion sub nomine & vt procur. vt. s. dicto dominico recipienti stipulañ. pro se & suis hæredibus perpetuo firmũ & ratũ habere, & tenere, & contra non facere, vel venire, nec fecisse, vel venisse per se vel per aliũ, aut alios aliqua ratione iure modo vel causa: in iudicio vel extra, sub pœna & ad penã dupli eius aliàs vnde q̃ pro tempore ageretur & insuper. c. librarũ per solennem stipula promisit cũ refectione damnorũ, & expensarũ, & interesse, &c. Pro qbus omnibus & singulis obligauit dictus Marchion omnia sua bona &c. Renũcians dictus Marchion nominibus quibus. s. exceptioni nõ factæ finis promissionis & obligationis, & non sic celebrati cõtractus, rei nõ sic gestæ: beneficio cõsti. etiã in integrũ rest. & exceptionis præscriptionis & omni alij legum & statu, auxilio, & legi dicenti generalem renunciationẽ non valere &c. cui Mar. præsenti volenti & confitenti & affirmãti nominibus quibus. s. ego dictus notarius infrascriptus prout mihi licuit & licet ex forma cuiuslibet capituli constitu. communis florentiæ iuramenti nomine præcepti quatenus per guarentis prædicta omnia & singula suprascripta adimpleta obseruet & executioni mandet ego Dominicus olim ser salui notarius &c.

1 Vlsa dicta quittatione reuocatur in dubium. † an porrigitur ad obligationes sub conditione contractas: quæ nondum existunt & potuerunt existere in obligationibus contractis sub obligatione si res non euincetur quittanti: & per quittatum dudũ ante erat vendita nõ tamen euicta. Et super hoc dico. q̃ cum dicta quittatio fuerit facta per stipulationem aquilianam præcedentem, & acceptilationem secutã: quatenus est facta procura. nomine non valet nisi habuerit speciale mandatũ: nec sufficit generale cum libera. ff. de acceptila. l. ij. coniuncta gl. & ibi Bar. Sed supposita potestate videamus quid iuris. & prima fronte etiã ad illas obligationes conditionales nõ extenditur dicta quittatio propter duo: primo quia expressè quittauit eum ab omni eo, & toto ad quod dominicus teneretur vel obligatus esset vsq; in præsentem diem pro defensione quoruncũq; bonorũ: ita q̃ de hoc specialiter est prouisum. Sed non est dubium q̃ tenebatur & obligatus erat tunc ex causa euictionis: licet sub cõditione. ergo &c. Item per clausulã generalem postea subsecutam, quæ generalissima est: nec est coartata ad aliquod tempus: vnde generaliter intelligenda est. l. aurelio. §. seius de libe. lega. ibi de hoc per Bar. plenè. Contrarium tamen credo verum. licet quæstio sit mihi dubia propter prægnantissima verba quittationis prędictæ. Ad hoc dicendum moueor propter duo. primo propter causam. quia quittans confitetur sibi plenariè satisfactũ: non aũt cadat satisfactio proprie cũ debitum est conditionale: imo tum indebitũ solui dicitur: vnde repetitioni locus est. ff. de condi. inde. l. sufficit. & l. sub conditione. vnde cum verba sint accipienda propriè, & secundũ subiectam materiam. vt patet ex cõiunctione legũ de dam. infe. l. damni. §. sabini. ff. locati. l. si vno. ff. de exer. l. j. §. si is qui nauẽ. ff. de verb. sig. l. cum

2 qui vectigal. ¶ † Et hęc proprietas nõ cadit in obligationibus cõditionalibus: quarũ substantia ex futuro pendet euentu. patet q̃ ad illas nõ debet fieri relatio propter formã. quia dictus quittãs quittauit de obligationibus contractis, ex cã euictionis ab omni eo, ad quod quittãs vsq; in diem quittationis existeret obligatus non aũt erat obligatus tũc: ex quo dies nõ cessarat, quod apparet, quia nec creditor quittans, nec quittatus debitor appellatur. Est ergo cõditionalis ob. abusiua nõ propria: cum sine effectu sit de ver. sig. l. creditores. Et illa verba vsq; in præsentem diem quittantis animum declarant, q̃ ad illas extendere noluit: quarũ dies non cesserat. nã si voluisset nõ adiecisset illa verba vsq; in præsentem

Universidad de Deusto
Biblioteca

diem sicut nec adiectæ stip.in sequenti clausula generali.vnde nō vltra extēditur quā fuerit quittantis animus.ff.de acceptila.l.pluribus. Et illa clausula generalis postea subsecuta non restricta ad tempus,vel causas:nō refertur ad cām euictionis de qua specialiter est prouisum cū coarctatione temporis.ff.de verb.obl.l.doli. clausula,ff.de alimen.leg.l.alimenta.§.Basilicæ.ff.de pœnis.l. sanctio legum.coadiuuatur aūt hæc opinio,q̄ ad obligationes conditionales ex cā euictionis nō fiat extensio: imo forsitan nec ad alias.quia ex quo dicta quittatio in aquilianā stipulationem,& acceptilationē est deducta:& vinculis eius firmata, fieri debuit secundū formam introductam à gallo aquilio.quæ forma deferbitur.ff.de accept.l.& vno.§.eius,per quā statutum apparet de obligationibus in diem & conditionalibus: quarum dies non cesserat mentionem fieri.vnde cū hic mentio facta non sit:ad cōditionales dicta acceptilatio nō videtur trahenda:cum nō sit recedendum à forma.ff.de transa.l.cū hi.§.si prætor cum si. Quinimo.si quis bene inspexerit.dicta quittatio repugnantiam cōtineri videtur.quia primò fit ex cā satisfactio, secundò ex cā acceptilatio. hæc autem inter se cōtraria sunt quem primū satisfactionem,secundum oppositum eius no.ex quo acceptilatio est solutio ficta & veritati cōtraria:& per satisfactionem omnis obli. tollitur:vnde acceptilatio sequens impossibilis & per cōsequens videtur nulla.arg l.vbi repugnantia.ff.de reg.iur.propter quæ concludo hoc saltem,scilicet ad obligationes contractas cōditionaliter ob causam euictionis non porrigi,si conditio nondum extiterat. Et ita dico & consulo ego Ange.de Perusio &c.

CONSILIVM CXC.

1 *Percussio si facta fuerit cum signo & cicatrice in supercilio oculi dextri, & percutiens per iudicem pisanum inquisitus condemnetur, & condemnationem soluat,an possit à pistorienſi iudice quia ipse pistorienſis est contra ipsum procedi.*

2 *Iudex æquus in maleficijs veritatem pro viribus inquirere debet.*

1 ITius fuit inquisitus per iudicem † Pisanum,q̄ percussit seium certo loco & tempore,cum signo & cicatrice in supercilio oculi dextri,& condemnauit inquisitum. & soluit inquisitus.deinde inquisitus quia pistorienſis est accusatur coram iudice pistorij: q̄ eisdem loco & tempore percusit dictū seium in supercilio oculi sinistri:opponitur q̄ non debet procedi.quia de hoc maleficio iam fuit inquisitus,& condemnatus,& soluit:quæritur quid iuris egregie miles,& doctor ac etiam frater carissime,malè me liberter intalibus intromitto,quia odiosa sunt.tamen quia vobis denegare non possum rescribo quid sentio,scilicet quod nō obstantibus obiectis debet ad vlteriora procedi:quia non deducitur idē delictum in accusatione Titij:quod fuit deductū in inquisitione potestatis piser.& hoc patet ad sensum.quia in inquisitione deducitur vulnus supercilij dextri:in accusatione oculi sinistri.supercilium aūt vnius oculi ab altero,differunt realiter & essentialiter:v tres à re, indiuiduum à diuiduo,membrum à membro,vt in auth.sed nouo iure.C.de ser.fu.vbi fit mentio de manu dextra & sinistra.De hoc ergo maleficio nō est processum:nec condemnatio nec satisfactio facta.vnde rei iudicate non ob.exceptio cū inſidem iudiciū secundum non deducitur quod fuit deductum in primo.Nam locorū diuersitas re ipsa,diuersitatem locorū delictorum inducit de ope.no.nun.l.de pupillo.§.si quis nūciatur. &.§.si inſpluribus.ff.de pœnis.l.aut facta.§.locus.de accusa.l.libel lorum.Bart.in.l.ſi gemina.arbo.fur.cesſ. Si igitur ita est:ergo rei iudicatæ non ob.exceptio.ff.de excep.rei iudi.l. cum quæritur. Ex prędictis apparet responsio quòd omnis interrogatio est impertinens de qua supra quæritur: & ideo non est facienda vt. C. de proba.l.j.&.ij.&.C.de iu[illegible].calum.l.ij.§.quod obseruari.in gl. & ibi per Cy.licet enim miles accusator fateatur,quòd solum in oculo sinistro iniuriam passus est:cum de hac iniuria non est cognitum:sed de vulnere illato in oculo dextro iniuriam passus est punitio fieri debet de vtroq; si in sinistro factū est vulnus:quare alterutrum non debet remanere impunitū.vt.l.quoniam multa facinora.C.ad.l.iul.de vi pu.vel priuata.& de priua.delic.l. nunquā plura.aut solum passus est in sinistro: non dextro:& idem. quia punitio facta de crimine non cōmisso aut per alium commisso non tollit quin debeat fieri punitio criminis re vera cōmissi.vt.ff.de.interrog.ac.l.qui seruum per glo.C.de condi.inde.l.ea quæ.& ibi per Cyn.in ſi.Si autem passus est re vera in dextro de quo est facta punitio,& non in sinistro de quo accusatio pendet adhuc procedi pōt.quia quantū ad hoc vt actor vel accusator admittatur in iudicio:semper præsumitur esse verum factum quod in iudicio deducitur. sed absolutio & condemnatio pendet ex probandis.& ſi probabit actor vel accusator suam intentionem obtinebit:aliàs succumbet.C.de edendo.l.qui accusare.& hęc est mea intentio.Post hæc aūt scripta informatus fui viuæ vocis oraculo,q̄ percusio re vera vnica fuit comprehendens vtrunque supercilium:licet plus inclinet in sinistrum quā in dexterum.& ſi punitio esset facta de vulnere supercilij vtriusq;: quia cum vnicus fuerit ictus & vnicus percutiendi actus:vulneris latitudo seu longitudo non inducit pluralitatem vulnerum. quando partes corporis à vulnere contractæ sunt contiguæ(vt in proposito) licet secus,si distincte essent.vt puta.quia vno ictu ambe manus essent percusse.vel plures digiti eiusdem manus:vel manus & brachium.hoc tenet Gul.in.l ſi gemina.† Quia igitur iudex bonus 2
debet veritatem inquirere toto posse in maleficijs: potiſsimè ad defensam.vt.ff.de pœnis.l.ſi non defendat.ff.de quæstio.l.j.§. fin. Exhiberi facere debet coram se accusatum & oculata fide inſpiciat:an dictum vulnus vtrunq; supercilium tangit.arg ff.de publica.l.ſi cum exhibuisse.&.ff.fin.regun[illegible].l.ſi irruptione. Et ſi hoc inuenerit verum esse:tunc equitas debet eum mouere ad interrogandū accusatorem.an scissura vtriusq; supercilij eodem ictu facta fuit:vel pluribus.ff.de interro.actio.l.vbicunq;.cōuenit enim accusatum certum reddi,vt suis defensionibus vti possit.ff.de accusa.l.libel.& de iniurijs.l.prætor edixit. & potiſsimè in nostro casu.quia non est æquum quem bis de eodem maleficio puniri. ff.de accusa.l.senatus & bis.vel pluries accusari.ff.nau.cau.ſtab.l. licet.§.ſi.& ſi reperit solum per vnicum ictum vtrunq; supercilium scidisse:hæc omnia scribi in actis faciat & sua interlocutoria hoc declaret,scilicet vno ictu vtrunq; superciliū fuisse percussum:loco & tempore in dicta quæstione,& accusatione contentis:& ideo vnum vulnus esse & fuisse. & ideo eum condemnatum & punitum fuisse per iudicem pisanum: & deinde eum absoluat diffinitiuè obstante eo quod fuit in condemnatione deductum.potest etiam eum absoluere ab instantia & ab obseruatione iudicij per suam interlocutoriam:quia pronunciat super dicta accusatione ad vlteriora procedendum nō esse.ex eo:quia de contentis in ea accusatione fuit iam inquisitus,& condemnatus, & soluit.Et ita dico & consulo ego Ang.de Peru.

CONSILIVM CXCI.

1 *Testatore prohibente alienationem certæ rei sine requisitione consanguineorum:an debeant fœminæ & bastardi ad hanc venditionem requiri.*

2 *Spurij seu bastardi nomine coniunctorum non censentur.*

3 *Masculinum an concipiat femininum in materia odiosa.*

4 *Bastardi seu spurij ad successionem non inuitantur.*

1 SVper puncto videtur prima fronte & facie de iure † dicendum consilium mulieris aut etiam bastardorum non debere requiri. De mulieribus patet quòd testator per pronomina masculini generis est locutus;vt ibi sine requisitione consortium & consanguineorum &c. Et etiam ibi consortes & consanguinei: & ibi maior pars secundarum partium hominum ætatis &c. constat autem mulierem ab homine,sexu differri.quam differentiam penes sexum apertissimè testator considerasse videtur.vt patet ex verbis prædictis.pro hoc.quia requirit cōsensum alterius in distractione rei suæ:vnde adiuuantur potius odio:quam fauori.quādo volens distrahere est ætatis perfectæ & sani consilij.C.de cōtrahen. emp.l.dudum.vnde quantum pertinet ad propositum:masculinum non concipit femininum.ff.de lib.& post.l. nominatim.& ff.de ven.in pos.mit.l.ſed quæritur.& ff.de iur.immu.l.j.§.ſi. hoc videtur suadere ratio quod dāmodo naturalis.quem propter fragilitatem sexus mulieris eius consilium & consensus reputantur infirma:& ideo propter imbecillitatem & infirmitatem consilij nonnullos lex eis impendit fauores.C.de iur.& fa. igno.l.j.in gl. magna.& potiſsimè senatus consultū velleianum.ff. ad velleia.l. ij.§.ſed ita.&ob dictam infirmitatem consilij quasi per totam Italiam mos inoleuit.quòd mulieribus interdicitur cōtrahendi potestas sine consensu munaldi.vt est Flo.vel proximiorum cōsan guineorum.vt vidi statuta in alijs terris Italiæ fœdiſsima: igitur esset conclusio ſi ad distractionem prædictā earum requiri deberet assessurus cum in rebus suis distrahendis:aliorum consilium requiratur.C.de legi.tu.l.ſi.de eta.& quali.c.inde eorum.vbi ad regimen nunquā debet assumi:qui alterius consilio regi debet.vt ibi est bonus tex.& hæc sufficiant allegasse ad fœminarum exclusionem. ¶ Nunc descendo ad articulū bastardorum. & ostendo similiter eos non debere requiri consortes & consanguineorum eius per lineam masculinam ipsius testatoris,& de domo.Si quidem igitur istorum copulatorum deficiat testatoris dispositio non vendicauit sibi locū.ff.de cōdi.& demon.l.ſi hæredi plures. Constat aūt illos quos bastardos appellamus,nō fore consanguineos:quoniam sunt vulgo concepti vel ex fantellis istis quæ quotidie per ciuitates,& vicos discurrunt:vel ex illis mulieribus vilibus quas casalingas appellamus.ad quas forte licet non publicè neq; palam:cum de facili saltem & in occulto habeatur accessus. vt videmus quotidie & palpamus nati.ergo ex talibus mulieribus ad quas per diuersos habetur accessus:sunt proprie illi quos appellamus vulgo quęsitos.ff.de sta.ho.l.vulgo.eo quod patrem certum demonstrare non possunt:propter diuersitatem virorum qui cum talibus mulieribus habuerunt potestatem commiscendi.& ſi dicatur sufficiat saltem quasi possessio filiationis:eo quòd eius pater assertus eū pro filio suo bastardo retinet.de fi.presby. c.Michael.C.quorū bo.l.j.C.de nup.l.ſi vicinis.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.filium diffinimus.C.de proba.l.non nudis.&.l. non epistolis.& lege neq; natales.quia prædictas.ll.intelligo in ſi 3
liatione iusta scilicet legitima & naturali:aut saltem naturali tantum approbata iure ciuili.aliàs inter naturales natos ex vnica cōcubina in domo retenta indubitato effectu coniunctos:& vulgo quæsitos,quantū ad demonstrationem certi patris nullam differentiam facio cum nulla filiatio quātumcunq; iusta & legitima quantū ad demonstrationem certi patris attinet: probari possit verè:sed tantummodo præsumptiuè per quasi possessionem prę dictam.Concludo igitur ex præmiſsis tales bastardos sic vulgo conceptos non contineri sub dispositione prædicta eo quòd do 2
cere non possunt se eodem sanguine natos:cum patrem(vt dixi) demonstrare non possunt.Et de istis bastardis loquitur glo. in l. vlt.C.de naturali.liberis.& q̄ † isti sic vulgo concepti & etiā spurij allegatione coniunctorum consortū non contineantur de iuris rigore tenet Inn.de referi.nonnulli.in gl.ſi.& ita per Ioan.an. in nouella.ſoli igitur legitimi & naturales proprie cōsortes sunt & ad istos restringenda est lex sed hęc.ff.de procur.&.ff.de libe. cau.l.iij.quæ notabilis est ad hoc.facit optimè.ff. vnde cogna.l. spurius.&.l.hac parte.Ex prędictis apparet decisum.an spurij bastardi & naturales intelligantur esse de domo & cōsortoria. quia de iuris rigore spurij & bastardi non sunt:sed naturales sic quoniam ipſi patrem demonstrare non possunt in materia fauorabili & etiam odiosa:odio rationabili nō irrationabili. vt notat Cy. in.l.libertinum.C.de interdic.matri.&.l.quisquis.C.ad.l.iul.maie.facit optimè ad hanc loquendi figuram.C.ſi quacunq; prę.po. l.vni.vbi sua suarumq; domo nostris temporibus inoleuit.mos communis etiam spurios appellat consortes & de domo.& nisi ipsorum ad vindictam domus multoties feruentius legitimis auolare.vbi ergo talis consuetudo viget:forsitan recedendum esset à dispositione iuris communis.vt l.liberorum.§.quod tamen cassius.ff.de lega.iij.ff.de verbo.signifi.l.anniculus. de suppel.le. l.Labeo.§.idem tubero.de fun.instructo.l cum delanionis.§.afinam.de quo per Cy.in.l.j.C.de rap.vir.Expedito igitur articulo bastardorum reuertor igitur ad articulum fœminarum & dico cōsensum ipsarum debere requiri.sic enim testator disposuit:vn de obseruandum est in auth.de nup.§.disponat.&.l.filiuſ.§.diui. de.leg.j.Et licet de fœminis mentio non fit:signanter tamen includuntur de significato nominis:non de fœmina in dicta dispositione testamentaria.eo quòd in ea appositus est terminus communis qui est homo.qui de suo proprio significato includit in se marem & feminam.de iur.personarum.in prin.insti.de sta.ho.l. ij.ita enim mulier est creaturarum dignissima sicutvir.sicq; ei de dit deus cœlum videre,& erectum ad sydera tollere vultum,sicut & viris sicq; eius origo cœlestis est:masculorum iuraq; sunt hodie mulieribus communicata.& tam mares quā fœminæ pari odio terminantur:eademq; succedendi potestas vtriusq; seruatur.vt iura sunt vulgaria:per quæ sublata est differentia sexus.ité in dicta oratione est adiectus terminus alius communis:qui est consors de alio sui significato comprehendit marem & seminā. C.de consor.eius litis in rubro & nigro. Et quia etiam sub dicto termino vocabuli masculini:adhuc comprehenderentur fœminę sub dispositione prædicta.ff.de leg.iij.l.qui duos mulos.ff.de leg.ij.l.ſi ita sit scriptum.ff.de verb.sig.l.j.† Nec ob.quòd in 3
materia odiosa masculinum non concipit femininum(vt superius dictum est) quia illud est verum quando est odiosa merè,sicut est exheredatio prætertio.sed vbi saltem est fauorabilis: tunc ius exemplum in eo qui filijs suis tutorem dat.nam & filiæ continentur.ff.de test.tut.l.ſi quis ita.& tamen tutela est onus respectu tutorum.l.tria onera.de excu.tuto. Respectu filiorum est fauor.sic & in themate præassumpto.licet requisitio consensus respectu grauati sit onus tamen respectu testatoris & consortum fauor est.vnde hac dispositione tanquam fauorabili iudicabimus sub qua comprehenderentur fœminæ.de leg.j.l. qui filiabus.§.ſi ita.de leg.iij l.ſi plures.ad tertul.l.fin.&.d.l.ſi ita.de lega.ij. Non obst.quod non debet exquiri consensus mulieris propter fœditatem confusionis:cum ipse sint imbecillis consilij.quia quandoq; sagaces & prudentiſsimæ.ff.ad velleia.l.iij.& approbatur earum consilium.vt patet in tutela & cura ad quam matres & auiæ admittuntur.vt in autenti.matri & auię.Et quia hic non requiritur consensus mulieris fauore alienare nolentis:qui non consilio sed ipsarum mulierum fauore quæ magnum possunt prætendere interesse ſi extra familiam dictę domus alienarentur:& in eas ad habitandum venirent exoſi eis vel alijs eorum consortibus potiſsimè ſi fieret alienatio in aliquem vicinorum seruum vel inhonestæ vitæ.ff.de vſu.& ha.l.non aliter.in gl.C.de sen.pa.l.ſi. Et quia testator ad requisitionem dicti consensus solum excluſit minores.xv.annis.vnde exceptio in prædictis confirmat regulam in casibus non exceptis.de regulis iuris lib.vj.in rubrica per Dy.Et hæc sufficiant ad articulum fœminarum. ¶ Ex quibus concludo earum consensum debere requiri:ſi maiores.xiij. annis sunt. ¶ Descendo igitur ad secundum principale quæsitum, scilicet ſi dictarum domorum translatio facta & attenta est contra formā dicti statuti:an ad eas fœminæ inuitentur & bastardi prædicti. 4
† Super quo dico bastardos aut spurios nullatenus inuitari de mero rigore.quia bastardi se consortes & consanguineos demonstrare non possunt:nec spurij (quātumcunq; patrem demonstrare possint)sunt consanguinei vel consortes nūcupandi:hęc enim sunt nomina iuris in tales spurios non cadentia:& omni beneficio sunt indigni.vnde nec ad agendum propinqui admittuntur sine iuramento:quia propinquorum nomine non gaudent.secūdum Inn.& Io.an.in.d.c.nonnuli &c.Concludo enim super hoc consuetudine circunscripta de qua supra feci mentionem.fœminæ autem proculdubio admittuntur:quoniam consortes & consanguineæ sunt:vt superius est ostensum. & sicut testator masculos à fœminis non distinxit:ita nec eos distinguere pos.ff.de publi.l.de pretio.& potiſsimè cum eas inuitare ad dictum legatum sit iure fauorabile.ergo &c.vt dicta lege ſi ita. & lege qui duos mulos.Nec obst.ſi dicatur, quòd non est verisimile testatorem voluisse fœminas inuitari:cum vetuerit domus alienari extra familiam consortum.& ſi translatio fieret in fœminas transeuntes in alienam familiam per consequentiam quandam & per indirectum alienatio fieret extra consortes.transeunt enim mulieres vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

plurimum in alienam familiam & eorum vitam & patrimoniũ viris concedunt. C. qui potio. in pigno. ha. l. ſi fortificatur. & hoc quia ratio legandi, ampliat & reſtringit legatum. de vino le. l. ſi. §. cum dulcia. cum ſeq. & teſtator motus fuit ad ita diſponendum ne mala vicinancia conſortibus fieri poſſet: ſed mulieribus in extraneam familiam tranſeuntibus ceſſat ratio vicinariæ malæ ergo &c. Præterea conſiderauit teſtator. quòd per agnatos maſculos familiaris dignitas conſeruatur. ff. de vent. inſpi. l. j. §. denunciare. ver. publicè enim intereſt. &. ff. de ver. ſig. l. pronunciatio. §. communi. Et propterea vetuſtatiſ viſum fuit ita iura conſtituì: vt hæreditas ad maſculos confluëret. inſtitu. de legi. agna. ſucceſ. §. quod ad fœminas & inſtitu. de hæredi. ab inteſta. §. item vetuſtas. Nec mirum, ſi ita placuit legi moſaicæ vnde. xxvij. capitulo vbi ſic inquit iuſtam rem poſtulant filiæ ſalphaad: homo cum mortuus fuerit abſq; filio: ad filiam eius tranſibit hæreditas ſi filiam non habuerit habebit ſucceſſores fratres ſuos. quòd ſi ei fratres non fuerint: dabitur hæreditas fratribus patris ſui. ſinautem non patruos habuit: dabitur hæreditas his qui eis proximi ſint. Eritq; filijs iſrael ſancta lex perpetua: quam præcepit dominus moiſi. Ad hoc autem omnia iura prædicta in ſucceſsione teſtati loquũtur: tunc maſculi præferebantur. ſed quia ſublata eſt hodie differentia ſexus: & quia nullo iure diuino canonico vel ciuili fœminas inuitari prohibitum eſt (imo omni iure conceſſum) cum ergo in dicta diſpoſitione propter verborum ipſius diſpoſitionis pregnatiam. tam mares quam fœminę inuitentur: vt ſuperius eſt oſtenſum in ſecundo diſcurſu non debemus ad coniecturas recurrere: quia refugium eſt intentionis ambiguæ. vt l. continuus. §. cum ita de verb. oblig. & vbi verba ſunt clara: non eſt recedendum ab eis. vt. l. non aliter. ff. de lega. iij. Nec obſt. quòd mulieres tranſeant in aliam vicinantiam, quia antequam tranſeant pluriſa riam intereſt ipſarum bonos habere vicinos: quam maſculorum habere interſit: propter pudicitiam ſexui congruentem. & multas vidi nunquã exire de domo patrum: ſicut ſunt ille quæ ſtant in habitu virginum multas vidi mulieres nubentes: ducentes maritos ad domum earum. de quibus. C. de dona. ante nup. l. cum vitæ. &. ff. de ritu nup. l. mulierem. multas etiam vidi per tempora longa ſtare: antequam nuptui tradantur. & ſic patet earum intereſſe vt maſculorum: & plus. Ex quibus concludo ad dictum legatum domorum fœminas inuitari, & ſi proximiores ſunt, cæteros conſortes excludit: quoniam ſic teſtator diſpoſuit. Et ita dico & conſulo ego Ange. de Peruſio &c.

CONSILIVM CXCII.

1 *Curator an poſsit dari bonis defuncti termino hæreditatis adeundæ de non aſsignato.*
2 *Curator datus bonis, quando compromittere poſsit.*
3 *Compromittere quid ſit,*

QVæritur an de iure poſsit dari cur. bonis mortui, non aſsignato termino vero hæredi ad adeundam hęreditatem. citato tamen hærede quòd veniat ad opponendum & contradicendum. & hæde non interueniente, nec aliquid opponente, nec vllam dilationem petente. Et videtur quod non. ff. de hæredi. inſtit. lege ſi quis inſtituatur. in contrarium videtur. nam certum eſt quòd procurator datur bonis eius: cui an hæres inſtitutus ſit incertum eſt. ff. de ferijs. lege ſecunda. verſi. vt curator. nemo enim dubitat cur. dari poſſe hæreditati iacenti, ſiue iudex dicat do curatorem bonis contra talem: ſiue dicat do curatorem hæreditati iacenti. ff. de negotio. geſt. l. debitor. tamen ſi hæres ſcriptus vel legitimus apparet & contradicit: debet ei dari dilatio ſecundum dictam legẽ. ſi quis inſtituatur petente ipſo hærede, vel creditoribus ſi autem hæres eſt contumax: non oportet ei præfigi terminum: quod tali argumento probatur ſi præfigitur terminus non dicitur hæreditas iacere: ſed bona vacare elapſo termino. ſed lex permittit dari hæreditati iacenti: ergo &c. d. l. debitor. Item hæreditas fingitur loco illius perſonæ quæ ſuis negotijs ſupereſſe non valet: vnde auxilio curatoris regi debet: vt carens anima: regatur ab anima: ſicut irrationabile: regitur à rationabili. ff. de poſtu. lege ſi cui eorum. §. fi. cum lege ſeq. ſi ergo hæres non veniat: præiudicatur ei alleg. ad quid citaretur glo. no. ff. ſi cui pluſquam per. l. fal. l. prima. §. cum dicitur. Nec enim monendus eſt vt terminum petat. quia nemo tenetur aduerſarium ſuum inſtruere. ff. de lib. agno. lege prima. §. denunciare. Ad hoc optimè facit. c. vlti. de ſupplen. neg. præla. li. vj. in ver. eo vocato. &. ff. de excu. tut. l. ſcire oportet. ff. de vent. inſpi. lege prima. §. denunciare. C. ſi vt ſe ab hæredi. abſti. ſi omnis. in authen. de hæredi. & fal. §. ſi verò. & ſic contradicere hæres vel approbare debuit: ſi ſibi datio diſplicebat. vt. C. ſi ſæpius in te. reſtitu. pe. l. j. Et vt dictum eſt citatio debet aliquid operari in tantum quod ſit eo citato cenſeatur factum eo præſente, & non contradicente quia cõtumacia citati: habetur pro præſentia. tex. eſt in authẽ. qua in prouincia. & in corpore vnde ſumitur & tex. eſt in legatis & licet notabilis. dico igitur dationem curatoris tenere bene tamen credo, quòd diſcretus iudex non debet feſtinare in iſta datione curatoris. vt. l. ſi diui. ff. qui. ex cauſis in poſ. ea. Et ſi comparet hæres, & peteret dilationem: non debet aſsignari minus ſpacium centum dierum. quod ſi faceret poteſt appare re. l. j. ff. de iure. delibe. vel ſecundum alios non tenet dilatio: hoc non expedit dicere in propoſito. ¶ † Secundo quæritur. an iſte curator poſsit compromittere. & ſi quidem vult compromittere in merum arbitrum ita vt ſtetur ſententię ſuę, ſiue æqua ſiue iniqua ſit. non poteſt arg. ff. quod quiſq; iuris. l. iij. §. ſi tamen tutor. Si autem compromittitur in arbitratorem ſub quittatio. ſpe: & bona fide & de re dubia: quia lites & ſtrepitus expectantur: tunc in primis videnda eſt forma ſuæ curationis: vtrum ſit vniuerſalis, vel ad certos actus dari poſſe arg. l. ab hoſtibus. in princip. quib. ex cau. ma. Et ſi vniuerſaliter vel indefinitè datur: tunc recurritur ad ius cõmune: quod eius officium deſcribit, & format, & ei naturam, &. l. dat. Et ſciendum eſt quòd iſte curator datur cauſa cognita neceſsitate preciſe, vel cauſatiuè, & conſeruationis bonorũ & vtilitatis. vt. d. l. debitor. &. ff. de ven. in poſ. mitten. l. j. §. ita igitur. in glo. notabiliter vtilitatis. hæc vocat conſeruatio. regimen eſſe cauſatiuam neceſsitatem. &. ff. de admi. tuto. l. inter bonorũ. in fi. ne igitur ius hæreditatis fiat deterius, vel res hæreditarie deteriorentur: adminiſtritionem habent. item actiones mouet. lege j. de cur. bo. dan. Item pro vtilitate bonorum tranſigere poſſe vidętur. C. de tranſac. l præſes. & quaſi tranſigere in compromittendo in bonum virum. nam ſi ei licitum eſt confiteri, & bonam fidem agnoſcere ergo compromittere vtiliter & bona fide: licet non cogitur per modum iuriſdictionis contentioſæ ſiue neceſſariæ. id ergo poteſt quod ex bona fide naſcitur non verò culpabile. ff. man. l. creditor. §. fi. facit quod no. in. l. fin. ff. ſi quis cau. quod omne ad cognitionem iudicis remittendum eſt. ff. de manu. te. l, qui filium. ff. de verb. ob. l. ſi ita quis. §. Seia. in dubio ſicut præſumitur pro laudorita præſumitur pro compromiſſo. quia laudum ex ipſo eſt. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. nunc de officio facit quod no. Dyn. in conſilio quod incipit Ptolomeus manentis. Item certum eſt. quòd ſauorabilior eſt pupillus: quàm hæreditas iacens. vt no. ff. de mino. l. etiam ei. ſi ergo curator pupilli bona fide tranſigere poteſt: ergo & curator generalis hæreditatis. de hoc tamen non habemus legem expreſſam. & multum etiam facit glo. in dicto verſi. ita igitur. & tex. directum notandum in. d. l. inter bonorum. & quia ſuper iure quod abſenti competit actu vel poſsibiliter: nemo debet poſſe ſine mandato eius compromittere vel paciſci. ff. de iur. & fac. igno. iniquiſsimũ. de pact. li vnus. §. & ante modo omnia. & quia † compromittere non eſt verè administrare: ſed quodam nouare, vel quaſi quandam formam mutare cur. hæreditarij: dum in poteſtate tertij ponitur: quod prius non erat in ipſius tertij poteſtate. & ſic noua forma daretur bonis: & in forma curæ hoc non continetur. nec in natura talis curationis venit tacite: niſi vilitas iuſsit & idem officiũ habet cur. datus bonis viuentis & mortui: ſed eſt officium cuſtodiæ vt res nõ pereant. vt. ff. de mu. & ho. l. prima & ibi glo. or. Illud tamen ſine dubio credo. quòd ſi eſſet compromiſſum neceſsarium ex forma ſtatuti: vel voluntarium ex forma ſtatuti: vel voluntarium ſubrogatum loco neceſſarij: ſcilicet ad quod. & ſi nollet compelleretur per iudicem

per iudicem preciſe quod hoc poteſt facere ex talis curationis natura: quia eſt ad neceſſarios actus prouocatus: non prouocans ad huius iuris diminutionem. item ſi laudum eſſet vtile hæreditati ſeu bonis ex effectu, ratum eſſet habendum quia bona conſeruat vel auget. ff. de pac. l. contra iur. §. fi. in fin. Nunquid autem per talle laudum purificetur cõditio litis deciſæ, quia verba ius ſapiunt ex iam dictis apparet & facit: quod no. ff. de pac. finaliter vt certũ loquar teneo quòd dictum compromiſſum facere bona fide de lite dubia valuerit: & laudo ſit laudum: præſertim ad purificationem dictæ conditionis: niſi euidenter appareat iniquum. & ita dico & conſulo ego Ange. &c.

CONSILIVM CXCIII.

1 *Curator ad inſtantiam creditorum hæreditariorum hæreditati vt iacenti datus, an poſsit compromittere.*
2 *Curatoris dati bonis poteſtas quæ ſit.*
3 *Curator datus bonis abſentis, in quo differat à curatore bonis defuncti dato.*
4 *Curator quando dicatur legitimè ordinatus.*

MOrtuo debitore qui varios creditores habebat: ſuperuiuentibus filijs in poteſtate, datus eſt cur. bonis & hæreditati eius velut iacenti: dictis filijs nominatim non citatis: neq; præſentibus, ſed tantummodo emanauerũt generalia proclamata: ſi erat aliquis qui vellet eſſe hæres debitoris præfati. poſt lapſumq; dictorum terminorum datus fuit curator prædictus ad creditorum inſtantiã deinde dictus curator ab alio ex dictis creditoribus conuentus comparuit in iudicio: & compromiſſum facit de iure & de facto ſecundum formam ſtatu. communis Flo. de compromiſsis loquentium. & arbitri in dicta cauſa electi viam arbitrorũ ſequentes laudauerunt: prout in ipſo laudo continetur.

RRo deciſione omniũ quæſtorum primò inueſtigandum eſt. an cur. datus fuerit cur. necne. quoniam ſi cur. non fuit aperta via eſt ad deciſionem omnium dubiorum. ¶ Pro deciſione igitur dicti principalis dubij: quatuor per ordinem diſcurramus. Primò in quot caſibus venire poteſt ad dationem curatoris bonorum. ¶ Secũdò. quo ordine. ¶ Tertiò. quid facere dictum curatorem oportet: vt habeat adminiſtrandi poteſtatem. ¶ Quartò & vltimo de poteſtate curatoris prædicti: cum eſt legitimè ordinatus. Reuertor ad primum, ſuper quo concluſiuè reſpondeo. quòd curator bonorum quandoq; datur bonis præſentis: quandoq; bonis abſentis: quandoq; bonis defuncti. bonis preſentis datur, cum filioſa. minori defertur hæreditas, aut legatum, quod vel quam poteſt pater agnoſcere: at adire recuſat. Suppetit enim tunc filio adeundi & cognoſcendi poteſtas. & propter neceſsitatem adire poterit tunc filius iudicem competentem vt curatorem: & per quem gubernatio dictorum bonorum procedat. C. de bonis quę lib. lege fin. §. primo. verſi. Si autem patre. in corpore vt li. ma. & auiæ. §. primo. Cuius autem curatoris poteſtas circa gubernationem bonorum extraiudicialiter conſiſtit. in iudicio enim actiuè & paſsiuè filius experitur: cum conſenſu curatoris ad litem dati. de iudicijs. lege ſi longius. §. ſi filius. in glo. magna. Nec deſideratur tunc conſenſus patris in tali iudicio ſecundum Ioan. and. & Inno. de procu. Dari etiam poteſt bonis præſentis qui bonis ceſſit. vt no. Specu. in titu. de cur. verſicu. Sed an in bonis præſentis. fundat ſe per legẽ fin. de cur. bo. & hoc ſatis congruit rationi. Expedit enim creditoribus acceptantibus ceſsionem debitoris bona vendi. & ideo prouidendum eſt de curatore bonorum, qui habeat dicta bona diſtrahere. & iſtius curatoris poteſtas non verſatur: niſi circa diſtractionem bonorum & omnia alia ſine quibus diſtractio fieri non poteſt. & hic curator non ſuſcipiet actionem: quia ad hoc non eſt ordinatus nec ad hunc finem tendit talis cur. vt not. in lege fi. Datur etiam curator bonis præſentis: qui bonis non ceſsit. & hoc ſolum in vno caſu cum debitor clarus eſt & bona eius venire debent: vnde eius poteſtas ſolum circa diſtrahenda bona verſatur. ff. de cura. furio. curato. nullum autem alium caſum inuenio vltra dictos tres in quo prouideant de curatore bonorum præſentis.

¶ Dixi ſecundo. quòd datur curator bonis abſentis. de hoc curatore loquitur. ff. quibus ex cauſis maiores. lege ab hoſtibus. §. primo. de priuilegijs creditorum lege idem priuilegium. de muneribus & honoribus. lege prima. §. fin. de nego. geſto. lege debitor. in hoc tamen attendendum eſt diligenter: quia non bonis cuiuſque abſentis dandus eſt curator. Si enim fingimus debitorem latitare fraudationis cã, non eſt ſuccurrendum de curatore bonis. C. de bonis autoritate iudi. poſsi. lege fulcinius. §. adeo. quibus ex cau. hoc determinant glo. in lege prima. ff. de curato. bonis dando in verſi. & conditio. ſed vbi non latitat ſed aliter abeſt (forſitan quia debitor ab hoſtibus captus eſt) tunc bene de dicto curatore prouidetur. de hoc tamen eſt vis. quoniam prouidetur bonis abſentis in eius fauorem tantum (forſitan nullis extantibus curatoribus) vt propter notoriam diſſipationem bonorũ ipſius. & iſte curator dari poteſt nemine petente: etiam ex mero iudi- 2
cantis officio vt no. in lege ſecunda in. j. gl. ff. de cu. bo. † Poteſtas ergo talis curatoris tunc ſolum conſiſtit & in hoc vigilanter inſudet non diſſipari bona. & ideo eius poteſtas vertebatur circa omnia per quæ contra diſſipationem occurritur. de iuriſdictio. omnium iudicium lege ſecunda. Sic intelligitur de hæredibus inſtituendis lege ſi quis ita inſtituatur. ſuſcipiet ergo actiones: aliàs diſſiparentur bona diſtracta tempore peritura: propter idem de dolo lege ſi oleum. C. de adminiſtratio. tutor. lege lex quæ tutores. diſtrahet etiam non peritura ſi vrgeat graue ęs alienum: quod ex pœna creſcat maxime publicum. Sic intellige dictam legem primam de curatore bono. ff. de admini. tuto. & curatoris. Alia autem per quæ non occurritur contra diſſipationem: eius poteſtas nullatenus ſe extendit. quia cum cauſa dandi curatorem ſit in diſſipatione fundata: eius poteſtas limitatur per cauſam. quandoq; autem datur curator bonis abſentis, nõ principali eius fauore: ſed tertij. puta ad inſtantiam creditorum: & tunc ſi poteſtas eius ſit limitata: vltra ſe non intromittet propter regulam generalem traditam. ff. man. lege diligenter. Et ideo ſi datus eſt bonis abſentis vendendis & diſtrahendis, ſolum vendet & diſtrahet ſed ſi eius poteſtas per dantem limitata non fuit: ſed fuit ſimpliciter datus curator: tunc quanta ſit eius poteſtas circa actiones exercendas actiuè & paſsiuè inuenio gloſſatores variantes. Azo enim dixit. quòd curator bonorum non intentat actiones: niſi tempore perituras. Accurſius dixit quòd intentat vniuerſales. vt no. per glo. in lege creditore. de bonis auto. iud. poſ. Idem tenet Accurſius in. d. l. ij. de cura. bo. in prin. glo. mag. dum remittit ad no. in dicta lege creditore. Et idem tenet in dicta lege idem priuilegiũ. Tertia fuit opin. Alga. diſtinguentis. an curator detur ad creditorum inſtantiam & iplorum commodum: vt eis celerius ſatisfiat: & iſte exercet omnes actiones actiuè & paſsiuè, perituras & non perituras. vt dicta lege ſecunda. de cura. bo. & etiam dicit quòd agit & ſuſcepit actiones: & rata ſunt quæque ab eo geſta in iudicio & extra. intereſt enim creditorum vt omnia hæc poſsit: vt velocius conſequi poſsit ſuum. ſinautem non datur curator ad creditorum inſtantiam: ſed ad inſtantiam alterius cuius bona interest conſeruari forſitan propter ſucceſsionem quam ſperat ex ſucceſsione vel alio modo. & tunc nõ intentat nec perituras: quia non intereſt illas intentari: ſed bene exercet paſsiue. quia hoc pertinet ad patrimonij conſeruationem. facit. ergo tranſitum albergа. de curatore bonorum abſentis: ad curatorem bonorum defuncti. & eorum poteſtatem determinat pari odio, circa exercitium actionum, ſcilicet vt quilibet ipſorum exerceat actiones paſſiuas. actiuas autem ſimiliter intentat quilibet tempore perituras. non perituras autem intentat curator datus ad creditorum inſtantiam: non ad inſtantiam ſubſtituti vel tertij cuius intereſt bona ex cauſa alia conſeruari. & hanc opinio. ſequitur Specu. in titu. de curatore. ver. Item curator ad litis &c. Et idem ibi firmat Ioan. andreas in addi. ſuis. Quarta fuit opin. Bar. qui non diſtinxit ad cuius petitionem fuerit datus curator. † Sed ſolum inter 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

curatorem datum bonis absentis:& curatorem datum bonis defuncti,& dixit quòd curator bonorum absentis indifferenter exercet actiones passiue perituras:solas autem perituras intentat actiue,curator autem datus bonis defuncti actiue & passiue exercet vniuersas.per.l.fi diu qui.ex.cau. in possessionem eatur. l.fi seruus. de bonis autorita. iud. poss.& per.l.ij. de curatore bono.Sed certè primæ duæ leges hoc non probant.item.l.ij. de curatore bono.facit contra.generaliter enim loquitur de curatore bonorum:& generaliter dicit facta gesta & acta per eum tenere. vnde non videtur.lege illa restringenda: nisi quatenus per alias leges &c.ff.de public. l. de pretio. In hoc ergo articulo multum mihi dubium videtur posse dici,quòd actiones passiue quilibet dictorum curatorum exercere possit indifferenter, & in hoc omnes concordant. Item actiue quando grande immineret æs alienum : aut propter aliud vrget necessitas intentari actiones etiam non perituras.Nam si alienare potest: hoc casu multofortius actiones intentare de iure debet.l.ait prætor.Hoc probatur expresse in dicta.l.fi diu.propter quod concludo, etiã actionem non perituram tempore de sui natura intentari posse per suum curatorem ad cuiuscunque instantiam datus sit: vbi in obligatione versatur id quòd naturaliter corrumpitur cursu temporis.& quia illam actionem intentari interest tam creditores contra cuiuscunque tertij prætendentis aliquod interesse: cum per eam ad conseruationem patrimonij annulletur, vbi autem nulla necessitas imminet:sto cum opinio. Alga.& specu. Ioannes andreas scilicet vt curator datus ad creditorum instantiam vniuersa intentet,quia eorum interest intentari:vt exacta per eos consequi posset & exacto sibi satisfacere. curator autem datus ad aliorum instantiam:intentet tantum tempore perituras. & hoc voluit forsitan Azo, qui dixit curatorẽ bonorum intentare non posse alias actiones quam tempore perituras, vt superius est dictum,restat igitur videre,quando bonis defuncti sit dandus curator.& hic considero,quòd quandoque bona defuncti nullum habent successorem vel nullus esse speratur: & tunc non venitur ad curatorem,quia non dicuntur bona defuncti nec hæreditas iacens:sed dicuntur bona iacentia, vt.lege.j.§. cui bona.ff.de iure fis.l.j.in princip.de succes.edict. administratio ergo dictorum bonorum pertinet ad procuratorem fisci, vt l.j.C.de offic.procura.Cæsar.& ideo de alio administratore prouidendum non est.quandoque dicta bona non habent successorem de præsenti : sed speratur successor de proximo : & idem quia non datur cur.bonis:sed ad instantiam eorum quorum interest prætor imitatur edictum statuendo tempus intra quod hæreditas adeatur: vt. l.fi quis instituatur.in princip.de heredi. institu.Quandoque dubitatur q̃ diu hæreditas iacere non debeat:tunc si dubietas oriat à facto & malitia eius qui futurus hæres esse potest : quia procrastinatur adire : & idem quia non datur tunc sed statuitur ei tempus ad adeundum vel repudiãdum. vt dicta.l.fi quis.versicu.sed si bonorum.&.l.j.de succes.edict. in princip. Sed si causatur aliunde : puta quia est institutus hæres sub conditione casuali cuius purificatio ab eius potestate non pendet:tunc ad creditorum instantiam pronuntiat prætor nisi infra certum diem hæreditas fuerit agnita suo iussu eum bona hæreditaria per creditores possidere.interim autem datur curator bonis & perituris distrahendis:& etiam non perituris: propter graue æs alienum vnde hoc casu limitata est talis curatoris potestas.& ideo licet datus sit ad creditorum instantiam : hoc casu non intentabit actiones non perituras prout dixit Bartol. qui indifferenter tenuit curatorem bonorum defuncti posse vniuersas actiones intentari.poterit ergo omnia facere sine quibus bona conseruari non possent.vt dixi in alio discursu.& hoc probatur expresse in dicta.l.fi quis.§.item si conditioni.&.§.sequenti.Quandoque hereditas non auditur:quia nemo est qui de præsenti velit adire ; vel qui primum gradum obtinet successionis dicit se non aditurum:tunc curator generaliter dandus est.vt dicta.l.j.de curato.bono.& ipsius tutoris potestas satis est ampla: quoniam habet administrationem legitimam. vt dicta.l.ij.de cura.bo.in fine.glos.magnæ.Et iste bene intentat actiones perituras & non perituras actiuè & passiuè.vt dicta.d.l.ij.ibi & ci actiones &c.& etiam distrahit peritura:si necessitas vrget.vt.d.l. ij.in glos.prædi. & iste est casus noster.& ideo si dictus curator fuisset legitimè ordinatus:& actiue & passiue potuisset actiones intentare:& compromissum facere secundum formam statuti:quia arbitri iudices sunt: & in locum primi iudicis sunt.C. de iudi.apertissimi.non ita dicerem de compromisso voluntario indistincte.Sed hunc articulũ non attingo:quia non expedit. Ex prædictis duo puncta apparent decisa,scilicet quatenus veniri potest ad curatorem bonorum:& de potestate curatoris prædicti quando est legitimè ordinatus. ¶† Videamus igitur.an 4
fuerit legitimè ordinatus nec ne.& super hoc conclusiue & indubitanter dico,quòd non:quia cum talis curator ordinatur ad creditorum instantiam: requiritur consensus maioris partis ipsorum:quod hic non fuit.secundò requiritur: quòd nominatim citentur illi quos proxima causa successionis contingit si volunt se hæredes vel non:aliter enim iudici constare non potest hæreditatem facere:vel diu iacere debere.vt.l j.§. denunciare de ven. inspicien. per Iacobum de areti. & Bartolum in.l.prima. ff.de cura bonorum.& per eundem in dicta lege si diu fecit quod nota glos.in lege prima.C.de success. edict. in rubri.nec sufficit generale proclama,ex quo tractatur de præiudicio singulorũ qui certi sunt in corpore.de hæreditate & falcidia.lege si verò adsunt. licet aliàs propter incertitudinem sufficiat.vt.l.fi eo tempore. C. de remissi. pignoris.C.si vt se ab hæreditate abstineat.authentica. si omnes.In proposito autem erant ipsi filij:ergo fuerunt sigillatim requirendi.Hoc etiam probatur.quia quando decretum tutelæ vel cure ex falsa causa interponitur:nullum est.vt lege Seiæ egressæ.& lege tutor petitus.de tutori.& curatori. datis ab his.facit.ff.de iure fisci. lege prima.§ hęc verba.& lege cum verò.§.sub uentum.de fideicommis.liber.Si dictum decretum fuit obrepti tium:ergo nullum probatur obreptio.quia fuit datus curator hę reditati iacenti,quæ non iacebat: quia certos habebat dominos scilicet filios olim in potestate qui erant sui absq; aliqua immixtione:& in quos erat continuatum dominium.vt lege 'prima.§. sunt qui in potestate.si quis omis.cau.testa.de liberis & posthumis lege in suis.& adeo sunt hæredes & ad eos continuatur dominium:quod inter mortis existentiam non est dare medium. vt dicto.§.& lege si post mortem.§. vsq; adeo.de lega.primo.vbi est tex.optimus no.in lege qui se patris.C.vnde libe.& ibi per gl. & Cyn.ante ostensionem:ergo sunt hæredes licet ante immixtionem non possint conueniri.vt hæredes.ff. soluto matrimonio.l. si cum dotem.§.transgrediamur.in glos.gesta ergo per talem curatorem falsum,sunt ipso iure nulla.ff.quod cum fal.tuto. lege prima.& quasi per totum. ¶ Concludo igitur ex præmissis dictum compromissum & laudum nullius esse momenti.& de tali nullitate posse in iudicio allegari:non obstante statuto communis Florentiæ disponentis, quod laudum nõ possit dici nullum: quia illud intelligitur nisi nullitas causetur à defectu potestatis iuxta iuris dictionis glo.singularis est quæ non est alibi secundum cau.in cle.j.de sequest.pos.& fruct.Superuacuum est igitur quæ rere & etiam respondere ad aliud quæsitum: scilicet quid debeat facere talis cur.vt administrare possit. Et ita dico & consulo ego Ang.de Peru.

CONSILIVM CXCIIII.

1 *Sententia con: damnatoria in causa principali,quando valeat.*
2 *Affinitas an faciat testem repelli a testimonio ferendo.*
3 *Nox quando sit:& quæ de nocte fieri dicantur.*
4 *Appellatio quando deserta dicatur.*

VIsis processibus causæ principalis & huius causæ appellationis: duo disputari oportet.Primò.an sententia lata in causa principali condemnatoria contra dominum in libris.cc. sit aliqua:vel nulla.Et si aliqua. an iusta, vel iniusta,vel iniqua.

¶ Secundo.posito quòd esset iniqua: an appellatio sit deserta:& sic non obstante iniquitate pronunciari oporteat iniquitatem fore desertam.† Reuertor ad primum.& omissis superfluis con 1
cludendo dico dictam sententiam condemnatoriam nullam fo
re moueor solum vna ratione. quia notarius rogatus de ea: est habitator continuus & de ciuitate vulterę:& hoc probatum est per tres testes super hoc deponentes:tam de habitatione quàm de origine,est enim satis probata per opi.communem quia sic habetur & reputatur cõmuniter.C.de nup.si vicinis.est probata,quia probatum est quòd se asserit & appellat,illius ciuitatis oriundus, vnde in hoc standum est assertioni suæ:non probato,quòd aliun de originem ducat & trahat C.de decur.l.si ille.lib.x. coniuncta l.assumptio.in prin.ad munici.quæ duæ leges simul iunctæ hoc probãt & satis probatum est de veritate per Putinum berta, quia dixit quòd dictus notarius ortus est in ciuitate vulteræ:licet posset quis dictum eius calumniari,quòd nõ dicit quòd audiuit ita quòd deponit simpliciter factum.non autem per sensum in quẽ cadit actum.Sed hæc calũnia satis euitari potest:per ea quæ dicit quòd vidit eum supportare onera & factiones,vt faciũt originari vulterani.Et quia dictus testis est vulteranus:qui eius notitiã de facili potest habere.& si deductum & articulatum esset matrẽ & patrem vulteranos:satis probatum esset de origine: tamẽ licet articulatum non sit:adhuc credo satis esse probatum sufficienter per supradicta,habitatio autem continua est probata per dictos testes deponentes de visu:vnde & si non ex capite originis, saltẽ ex capite habitationis continuæ:dictus notarius obstante statuto posito sub rubrica de deuoto officialium forensiũ,constat dictũ notariũ nõ potuisse dictũ officiũ notariatus exercere . Et oĩa acta scripta per eũ nullius fore momenti.Nec ob.q̃ est officio sustentatus:vnde fauore publicę vtilitatis videtur acta per eũ valere,vt l.Barbarius.de offic.præto.quia hic statutũ disponit expresse nõ valere gesta per eũ,vnde nõ est recedẽdũ ab eo,qui & à qui.l.pro spexit. de leg. ij.l.non aliter.Item nõ ob.quædã litera magnifico rum & excelsorum dominorum priorum ciuitatis florentiæ: cõtinens vnum enunciatiue,quòd dictus notarius est ciuis florentinus:aliud dispositive,quòd ipsi volunt quòd exercet officium, quia illa enunciatio non facit eum ciuem si non est,vt.d.l.assumptio.in principio.& licet verum sit quòd esset ciuis florentinus, non propterea excluditur:quòd non sit oriundus de ciuitate vulteræ,cũ ciuilitatis beneficiũ absq; origine acquiratur multis modis,vt.C.de incolis.l.ciues.li.x.Et quia licet esset ciuis florẽtinus ita quod non vulteranus:tamen non sufficeret,quia inhabilis fit propter habitationẽ continuam dicti notarij:attenta forma statuti prædicti,& præceptum duorum priorum non potest ad officia habilem reddere.qui inhabilis est,quoniã eorum potestas est à statuto communis florentiæ limitata.nec ad istũ casum porrigitur,igitur &c.ff.man.l.diligenter.&.ff.de arb.l.nõ distinguemus §.de officio.ex quibus concludo,dictam sententiam & omnia acta:nullam & nullius momenti,posito pro constanti quòd non reuocetur in dubium ciuitatem vulteræ non distare à terra collis per miliaria.xx.prout mihi asseritur,quòd non distat:imo est infra.x.miliaria.Nunc ad secundum posito quòd dicta sententia sit aliqua an sit æqua vel iniqua.Et ad iniquitatem sententiæ multa allegantur,quæ in effectu vera non sunt,q̃ testes qui pro parte producti sunt:quòd non iurauerunt parte præsente, quòd deposuerunt non moniti nec citati,quòd non infra terminum:omnia hæc veritate carẽt(vt vidi ex actis cõstare) allegatur etiã q̃ nõ est adhibenda fides dictis testibus & q̃ non probãt.ad probandum autem quòd non sit fides testibus accusatricis adhibenda, allegatur primo affinitas quædam per transuersalem lineam ipsius accusatricis,hæc quidem & si plenè probata est:non sufficit,quoniã affinitas repellens à testimonio & admittens ad agendum sine mandato:debet esse per lineam ascendentis vel descendentis:non autem sufficit affinitas transuersalis,secundum Inno.& Ioan.an. de rescrip.nõnulli.& ita intelligitur & limitatur.l.sed hæ.de procur.multum tamẽ dictis testibus accusatricis aduersari videtur quòd interrogati fuerunt an partibus attinerent.& dixerũt quòd non & probata est affinitas.vnde in hac parte falsum dixisse videntur, & testis dicens falsum in vno in reliquis falsum præsumitur dicere,nec eius dicto est adhibenda fides.ff.de testib.l.qui falsa vel varia.huic autem obiectioni dupliciter respondeo.

2 ¶† Primò quia affines esse poterant(vt est probatum)& tamen affinitatem ignorabant.vnde licet non dixerint se negãdo attinentes:non tamen dixerunt falsum:quia nõ dolo nec cum intentione fallendi.vt.l.quid sit falsum.Secundò, hæc ratio placet & est quotidina & notabilis,quia tunc testis coram iudice ponens in suo testimonio mentiendo:reddit testimonium suum nullum . quando mentitur super eo quod si exprimeret repelleret eum à testimonio aliàs dictum suum esset validum . Sed quia mentitur cum iuramento:tenetur crimine stellionatus.& est ita in proprijs terminis doctrina Iacob.butri. in eo qui attinentem negauit vt attinens.ff.de infami.l.lucius.Cum igitur dicta affinitas quantuncunque de tecta non repulisset eos à testimonio ferendo:licet in hoc ex certa scientia sint mentiti:non est testimonium eorum nullum,secundum eundem Iacob. quod est notadignum licet tamen eorum testimonium non repellatur totaliter:tamen non dubito quòd dicti testes propter hoc sunt forsitan omni exceptione maiores:loquor si affinitatem sciuissent:& satis eorum testium fidei detrahere, quia dixerunt maleficium commissum de nocte:& omnia asserunt se vidisse. qualiter autem videre potuerunt de nocte cum extaret lucis priuatio non animaduerto:nisi locus nocte factus oppacus alio lumine refulsisset:vt lune vel artificio & audiui iam Oldradum de laude in romana curia assidentem, testes deponentes se de nocte vidisse quod impossibile erat videri : tunc absque alio artificio aut lumine lunæ multos testes vt falsos damnasse : & merito, quoniam qui dicit se vidisse quod est impossibile videri per naturam absque alio auxilio:falsum dicit vt dicta.l.qui falsa. faciunt ergo me dicta dictorum testium fortiter suspicari.porro licet vera sint eorum testimonia & omni suspicione & omni exceptione maiora,inquiramus diligenter:an dicta sententia alia ratione sit iusta.Et hic attendendum,quia quod loquar non cadet forsitan in capite idiotę:sed solum illorum qui ratione ius intelligũt. & dico dictã sententiam fore iustam in pœna simplici centum librarum,quia maleficium est probatum per dictos testes:licet nõ omni suspicione carentes vt dixi,sed inquantum pœna est dupli cata ratione noctis:& ea ratione quia maleficium commissum fuit in domo dominæ accusantis:dicta sententia est iniqua. Et ad hoc dicendum moueor,quia statutum requirit ad duplicandam pœnam:maleficium esse commissum de nocte, vel in domo habitationis iniuriam passi,& sic tempore maleficij commissi altera dictarum qualitatum requiritur. Nam qualitas iuncta verbo, significat secundum tempus verbi .l. in delictis.§. si extraneus.de nox.ff.quo.lega.l.secunda.§.ait prætor.Bartol. plenè de vulgari substitio,l ex facto.in princi.sed tempore maleficij perpetrati per accusatum nõ est deductum neque probatum quòd domus in accusatione descripta esset habitatiõis dictæ dominæ,accusatio enim dicitur fuisse cõmissa contenta in accusatione in domo ipsius dominæ certis finibus de necessitate:nec dicit quòd tempore maleficij domus esset habitationis dictæ dominæ.vnde & si tempore accusationis erat domus suæ habitationis:sufficit ad veritatem accusationis. Et demũ testes deposuerũt maleficium cõmissum in domo habitationis dominæ dictæ dictis finibus demonstrare.vnde si tempore testimonij eorũ domus erat sue habitationis:sufficit vt testes dicant verum: sed non sufficit vt fiat condemnatio dupli:cum non reperiatur tempore cõmissi maleficij esse domum habitationis: & vbicunq; certum tempus determinatum est de substantia:illud tempus punctualiter liquido oporter deduci;& deductum probari.ff.de neg. ge. l.non solum.§.vt probari. vnde patet ex prædictis non potuisse pœnam duplicare propter habitationem.

¶ Videamus igitur,an potuerit duplicari propter noctem,circa hoc dico quòd non.¶† Nam statutum vult esse noctem post 3
tertium sonum campanæ quæ pulsatur pro die sequenti, antequam sit dies secundum naturam, siue pulsetur post ante pulsationem est nox : licet ante secundum naturam esset dies, vt quia dies est ortus eo quod sol super terram esset,vt.l prima.C. de priua.carce.siue pulsetur ante diem forte in medio noctis quę est immediate:est dies secundum statutum. licet non secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

natura quia igitur testes nō deposuerunt q̄ fuerit ante pulsationē campanæ quæ pulsatur pro die sequēti: licet deponant quòd fuerit post tertiū sonū, & q̄ fuit de nocte prout accipitur à statuto. Item possibile est quòd fuerit post tertium sonum campanę &c. post sonum campanæ quæ pulsatur pro die sequenti & sic tūc esset dies non nox, licet secundum naturam esset. debuerunt ergo testes deponere q̄ fuerit post tertiū sonum campanę & ante sonum campane quæ pulsatur pro die sequenti. Et tunc esset nox probata & ita etiam accusatio debuit formari & exhiberi in iudicio. vnde cōcludo, non fuisse deductum nec probatum noctem prout statutum loquitur. & per consequens nō potuerit fieri dulicatione noctis. in duplicatiōe ergo solū concludo sentētiam prædictā iniquā, posito pro cōstanti. q̄ esset aliqua & valida & ista sufficiant de secundo quæ aliquā subtilitatem habent. Sed quia dicta subtilitas est vtilis & quotidiana ideo ipsam intraui.

4 ¶ † Nunc descendo ad tertium posito q̄ dicta sentētia esset iniqua, an appellatio esset deserta eo q̄ & cōdēnatus appellās nō docuit intra fatalia de sententia cōtra se lata. hæc allegatio non est vera in facto, quia per acta mihi ostensa & transmissa, vidi dictā sententiam in publicam formam quæ mihi asseritur producta iudici appellationis, & licet non esset producta: non refert: quia syndicus terre collis in suis exceptionibus confessus est dictam sententiam latam fore: vt patet ex actis per eum factis die nona mēsis aprilis. Sicut ergo statur confessioni & assertioni factæ in libello. C. de libe. causa. l. cum precum. C. de omni agro deser. l. iura. sic & assertioni facte in exceptionibus. C. de fide instru. auten. ad hæc. C. de condi. ob causam tur. l. mercalem. Vnde puto quòd licet producta nō esset nec confessata: non esset appellatio deserta quinimo tenetur iudex appellationis interrogare an dicta sententia lata sit, & si confessus fuerit quòd sic sufficit, quia constat per confessionem esse sententiam. si autem negauerit, debet iudex super illa sententia imponere perpetuum silentium appellanti: si vnquam reperta fuerit, secundum Inn. & Io. an. ita notabiliter decidentes de fide instru. c. perpetuus. quia ergo hæc interrogatio per iudicem est super iniquitate fundata in qualibet parte iudicij fieri potest. ff. de interro. act. l. vbicunque. Cōcludo igitur quātum ad hunc tertium punctū appellationem in causa prædicta (licet sentētia non fuerit in appellatione ostensa) nō fore desertam: ex quo alia fatalia fuerint obseruata vt proponūtur. ¶ Venio igitur ad vltimum conclusiuum, scilicet quæ sint partes iudicis de appellatiōe cognoscentis in iudicēdo. Et dico q̄ nullo modo reuocatur in dubiū dictam ciuitatem vulterræ distare à dicto loco collis minus. xx. miliaria, quòd iudex debet pronunciare frustratoriè appellatum: & sententiam nullam fore, secundum Ia. Cy. & Iac. but. C. de app. l. eos. quia notarius qui scripsit sententiam & acta ex forma statuti, fuit inhabilis ad scribendum & officium exercendum. Si autem hoc vllo modo reuocaretur in dubium: q̄ in tantum distaret vel plus dico q̄ iudex debet pronunciare æquè & iustè pronunciatum in pœna primordiali centum librarum: sed inique & iniuste in duplicatione prædicta. ‡ Et ita dico & consuloe go Angelus & cætera.

CONSILIVM CXCV.

1 *Statutum dans potestatem antianis compellendi partes ad compromissum, quomodo intelligatur.*
2 *Causa an dicatur pendere per obiectionem incompetentiæ iudicis.*
3 *Appellari potest à sententia interlocutoria.*

DOmina Gulielma de florē tia matriculata in arte picicagnorolum: cōtra filios & hæredes titij in curia cōclusit & dictæ artis multas exposuit querimonias, cōtra quas hæredes conuenti opposue 2 runt, inter cætera exceptionem iudicum incompetentium ex variis causis, & ista querimonia ita pendente: dicti hæredes concurrunt ad dominos dictæ libertatis floren. & petunt super dictis querimonijs compromissum obijci eo quod non possunt partes ad compromissum compellere obstante quodam ordinamento facto in. Mcccl xxviij. In quo continetur, quòd domini dictæ libertis & nullus alius officialis ciuis vel forensis ciuitatis vel districtus florentiæ: cogat vel cogi faciat aliquem ad faciendum compromissum in genere vel in specie, de vel super aliqua re super qua penderet causa super aliquo consulatu alicuius artis. Ex aduerso replicatur, quòd dicta domina debet compelli ad cōpromissum virtute cuiusdam ordinamenti facti in. Mcccl xxxj. in quo continetur, quòd dicti domini dictæ libertatis in omnibus causis ciuilibus possunt compellere partes ad compromissum, eo tamen excepto & declarato, quòd per prædicta non intelligatur nec sit derogatum alicui statuto vel reformationi communis florētiæ, vetanti compromissum in aliquo casu aut super aut de aliqua re iuris alterius: seu quibuscunque personis. Quæritur igitur vtrum dicta domina Gulielma possit ad dictum compromissum vrgeri &c.

1 ORdinamentum factum † in Mcccl xxviij. die trigesima Ianuarij expresè prohibet dominos dictę libertatis, & alios officiales quoscunque ciues & forenses quoscunque: cogere aliquem ad compromittēdum in genere vel in specie. de vel super aliqua re, de qua seu super qua penderet causa coram aliquo consulatu. supradictum autem ordinamentum factū in Mcclxxxj. die. vij. februarij cōcedit potestatē eisdem dominis dictæ libertatis ad faciendum cōpromissum in quibuscunque causis ciuilibus prout eis videbitur conuenire: eo excepto quòd per hoc non intelligatur derogatum alicui statuto vel reformationi dicti communis vetantis compromissum fieri, ideo visa narratione prædicta: & diligēter consideratis dictis duobus ordinamentis: duo principaliter sunt videnda. Primò. an primū dictum ordinamentum vetet cōpromissum fieri quādo causa pendet coram consulatu. ¶ Secundo, si vetat: an dicatur in themate nostro cā pendere, cōsiderato quòd corā consulibus esset obiecta exceptio iudicis incompetentis ex causis in puncto narratis. reuertor ad primum & dico q̄ dictum primū ordinamentū non vetat compromissum fieri quod apparet, quia super hoc nō disponit, videlicet q̄ compromissum fieri non possit: sed solū prohibet offacialibus quibuscunque vt non compellant partes ad cōpromittendū eo casu quo causa pendet corā consulatu. Cum igitur citra cōpulsionem possit cōpromissum fieri: ergo nō vetat cōpromissum sed tantummodo cōpulsionem. Si igitur cōpromissum non est vetitū: patet q̄ dicti domini dictæ libertatis possunt virtute eorū arbitrij vltimo loco cōcessi partes ad cōpromittendū cōpellere. contrarium est verū, quia cū partes cōpromittere volūt ad compromissum non potest veniri, nisi remedio compulsionis: quòd infertur resistentibus & contumacibus. C. quomodo & quando iudex. l. consentaneum in authentica. qui semel. & in corpore vnde sumitur. de re iudi. l. contumacia. ff. si quis ius dicenti non obtempera. l. j. cum multis simi. Si igitur per dictum statutum præciditur via per quam ad cōpromissum venitur: ergo necessariò ipsum cōpromissum vetatur, quia negat vel vult antecedens: negat vel vult consequens. ff. de acqui. hære. l. illud. & paria sunt vetare, vel promittere, vel iubere. C. de senten. & interlocu. om. iudi. l. præses. de arbi. l. quid tamen. &. ff. de re iud. l. in summa. facit totum illud generale cum quid prohibetur vna via &c. ¶ Nec obstat, quòd compromissum citra coactionem potest fieri, quia cōcedo, sed non refertur statutum vetans compromissum ad illud quod partes facere vellēt sponte: sed ad compromissum necessarium quoniam non est verisimile statutum compromissum voluntarium vetare: quod ordinatur ad finem pacis & concordię: cuius autor debet esse quilibet legislator & præses. vt. l. j. de ope. no. nun. ff. de vsufru. l. equisimum. ¶ † Descendo 2 ad secundum. an causa dicatur pendere quando obijcitur incompetentia iudicis. & videtur quòd non propter duo, quia lis contestata non est, sed solum post contestationem in causa secundū Guliel. quod tenet gl. C. de transa. l. causas. & idem ibi tenet Iacobu. &

bu. & Odof. cōtrariū ibi tenet Cy. & Bar. ¶ Nam causa est genus & dicitur causa ante lit. contest. & post lit. conte. sed lis est solum post contestata & hanc partem tenebat Ray. & pro hac parte videt casus in auf. qui semel. C. quomodo & quādo iudex. & in. c. ex parte vestra. de ver. si. & ibi per Bar. & Io. an. do casum expressum de iur. ciui. C. de iur. cal. cū & iudices. §. fin. ver. sinaūt adhuc causæ pendētes. & ille text. est melior ad hoc qui sit de iure ciuili. ¶ Secundò quòd non pendeat allegatur quod dicitur dictos cōsules non esse iudices cōpetentes: vnde non potest dici causam pendere: ex quo processus est nullus. C si à non compe. iudi. per totū. & ista pars esset vera sine dubio, inquantum pro constanti ponetur dictos consules non esse iudices competentes: & per consequens tam oblationem quam reliquos actus subsecutos fore nullos, sed quia hic articulus iurisdictionis decisus est, & eius decisio spectat ad consules: coram quibus quæstio mota est, vt. l. si quis ex aliena. ff. de iud. & l. exquacunque. si, quis in ius vo. nō ie. & in auf. habita. C. ne fi. pro pa. per Inn. de verbo. sig. ex parte. no. ff. ad muni. l. de iure posibile erit hunc articulum iurisdictionis per consules affirmatiuè decidi, quia pronunciabunt se iudices competentes: & sic per hanc interlocutoriam retro pēdet omnem processum nullum: & per consequens causam pendere nullam: vel pependisse coram eis vel ex eo quòd actus nullus: nullum inducit effectum. exemplum patet in citatione nulla: & in libello nullo: quia forsan ineptus. & de contestatione patet: in auf. offeratur C. de lit. contesta. in. fine. de libello probatur. ff. de accusa. l. accusaturus. & ibi Barto. de citatione nulla in. l. j. §. item cum ex edicto. quæ sen. fine app. rescin. C. ne de sta. defun. l. si pater. Et super omnibus prædictis est generalis doctrina Inno. de procu. quere lam: iuxta fi. & etiam Io. an. de offic. deleg. l. cum plures. lib. vj. ante decisionem igitur dicti articuli iurisdictionis non potest cōstare dictis dominis dictæ libertatis super libertate, an eorum sit iurisdictio in compellendo partes ad dictum compromissum. Si igitur eis constare non potest, debent ad dictam compulsionem procedere, quia cum de iudi. iurisdictione contenditur, non debet ipse in causa vllo modo procedere antequam reddat se certū iurisdictionē habere secundum Innocen. ita dicētem de rescrip. cum contingat. in glossa. vel oportet quòd dicti domini dictæ libertatis differant in compellando partes ad compromissum & futurum euentum decisionis & articuli iurisdictionis consulum 1 eis viam aperire, & compellendi partes ad compromissum. Si enim consules pronunciabunt se iudices competentes: non compellentur partes ad compromittendum. Si autem pronunciabunt oppositum (scilicet se non esse iudices competentes) compellentur ad compromissum. denunciare igitur debent consules super dicto compromisso quo ad dictas causas quæ vertuntur coram dominis dictis consulibus supersedendum esse, quousq; per consules iurisdictionis articulus decidatur, caueant dicti cōsules ne se pronuncient iudices competentes si non sunt propter duo. ¶ Primo quia debent iustitiam administrare non iniquitatem: quia deo & mundo displicet.

3 ¶ † Secundò, quia potest à tali interlocutoria appellari: quantū cunque à sententijs consulum non possit appellari: vel de nullitate queri ex forma statuti. quia illud statutum intelligitur: nisi nullitas dicta causetur à defectu iurisdictiōis aliàs omnes causas mū di ad se trahere possent quòd esset in iniquum. quia per hanc viā obliquā absorta esset iurisdictio omniū aliorum iudicum communis florentiæ & pro hoc do gl ordinariam singularem in iure canonico in cle. j. de sequest. post. & fruc. posset etiam dici (& forte non male) quòd pendente dictæ iurisdictionis articulo dicti domini dictæ libertatis possent dictas partes ad compromissum compellere sub hac exceptione, si & quatenus per dictos consules pronunciabitur eos non fore iudices competentes dictarum litium. ff. de dolo. l. eleganter. §. si dolo. ff. de dā. infe. l. qui vias. §. j. Sed prima via sanior & securior. & ita dico & consulo ego Ang. de perusio legum doctor.

CONSILIVM CXCVI.

1 *Represaliæ sub qua forma sint concedendæ.*
2 *Probatio facta coram non habente potestatem: non valet.*
3 *Acta in iudicio nulla dicuntur: si forma substantialis omittatur.*
4 *Remedia tedialibus tanquam viribus vacuata: ad pristinum statum sunt reducenda.*

NAm sunt octuaginta anni & vltra q̄ quidā ianuēses cōtra cōmune Florentiæ & eius habitatores & incolas laudū represaliarum obtinuerunt: occasione cuiusdā literæ cābij de qua in actis fit mētio. Ex forma autē statutorum ianuæ aut concessione laudis: quā plurima sunt seruāda, & imprimis debet præcedere probatio debiti corā potestate ianuæ faciēda: ac etiā debet eligi vnus nūcius fidedignus oriundus de ianua vel districtu, vel qui in ianua habitauit vel districtu per decēniū: de cōsilio & assēsu tractatorū mercātię vel maioris partis iplorū & debet ille nuncius esse pśens in ianua vel districtu, quando represalias postulāt: & per illū debēt miti literæ illi contra quem represaliæ postulantur, quòd de debito quòd prætenditur fieri faciant satisfactionem creditori vel procu. eius vel saltem summariæ institiæ cōplementum. Nūc vero hæredes hæredum dictorum ianuēsium contra cōe flo. nouiter petunt executionē dicti laudi, respōdetur per cōe ad obseruationē veniri non posse, quia ille solēnitates non fuerunt seruatæ (vt patet ex actis) & quia de dicto laudo non constitit per originale: sed tantūmodo per exēplū non autēticatū in forma: debita, & quia processus factus in ianua contra quēdam Ia. in litera nominatū: fuit factus cōtra curatorē datū bonis & de cura. nō constat. & quia decursa est præscriptio plusquā lōgissimi temporis: licet Ianuēses hunc decursum dicāt eis nō obstare, quia dictæ represaliæ suspensæ fuerunt per dūm Ducē: licet de suspēsione nō cōstat & si constaret. tamen omnino non obesset. allegatur enim per commune florē. quòd nulla fuit denegata iustitia per cōmune, cū non fuerint præsentatę literæ communi sed potestati, si qua negligentia fuit commissa volunt purgare negligentiam: & facere neri summariæ iustitiæ cōplementum contra hæredes dictorum debitorū. Quæritur ergo, an debeat fieri executio dicti laudi visis omnibus supradictis &c.

HIc thema supradicto duo eliciuntur dubia. ¶ † Primò an dictę represaliæ sint ritè cōcessæ, potissimè attenta forma iuris municipalis Ianuæ. Secundò, posito pro constāti, q̄ concessio rite facta fuerit: an cōtra dictas represalias sit præscriptū: ex eo quia nec illi quibus facta fuit cōcessio nec hęredes eorū nunquā fuerint per tēpus. lxxx. an. & vltra contra Florētinos ciues vel districtuales quia post cōcessas represalias publicè & notoriè stationes fundatas & mēsas diuersarū negotiationū exercuerunt, ac etiā vt peregrini & aduenę trāseuntes per Ianuā suamq; fortiā & districtum nunquā fuerūt arrestati molestati vel inquietati verbo, facto, vel re personaliter, vel in bonis his duobus pūctis plenè discussis dilucidè apparebit: quales esse debeāt partes inclyti etiā Illustris domini dñi Ducis Ianuę cuius aures crebro pro decisiōe causę multifariā tediuntur. Venio ad primū & prēmitto, quod pignorationes quæ eluitione represalię nūcupantur velut grauissimę: & iuri diuino & equitate naturali cōtrarię sunt iuri ciuili & canonico interdictę, vt in corpore ne fiant pi. col. v. C. ne vxor pro mari. &. C. ne fil. pro pa. per totū. C. vt nullus ex iura. l. j. &. c. j. de iniur. & dāno dato. li. vj. quoniā sanctius est nocentē absoluere quā innocētē cōdēnare. vt. l. absentē. de pœnis. licet qñq; inueniamus aliquē puniri sine culpa. de re. iu. sine culpa. li. vj. & ibi per dñm Io. an. &. C. ad. l. iul. maie. l. j. vnde scriptū est q̄ patres comederūt vuas acerbas & dentes filiorū obstupuerūt: de quo per accur. trāsumptiuè in corpore vt oēs obe. iud. prouin. in verbo statuta. nec est inquirere cur diuina clemētia in filios peccatorū suā irā extendat, qm̄ rationē gestorū dei quāto plus inquiremus tātominus inueniemus. ipse enim solus nouit abscōdita prēsentia & futura: & ideo iuxta eam quam ignoramus: punit vnum pro alio tem poraliter: licet non ęternaliter prima quęstione. iij. §. quod objicitur. in fin. &. c. j. potest tamen contra denegatam iustitiam concedi contra ipsos denegantes: quoniā tunc ob delictū eorum cō-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedantur.vt not.Io an.in.d.c.vnō.per Iaco.de bel.in.d.tit.vt non fiāt pig.per Bar.in suo libello represaliarum.per Io.de lig.in suo tractatu de bello.Inno.de sen.ex com.grauem.hoc igitur præmisso descendo ad nostrum primū propositū.Et quantū ad primū: videtur indubitanter dicendū dictas represalias exequendas nō esse propter duo. primo propter peccatum formæ.secundo, propter defectum substantiæ probationis.peccatum autē formæ consistit in pluribus rite secundum formā statuti Ianuæ,ante cōcessionem debet fieri probatio propter quod represaliæ postulantur coram potestate Ianuæ,sed dicta probatio facta fuit corā notario qui sibi examinandi licentiam dicit fore concessum per vicarium potestatis,de cōmissione autem notarij non constat nisi per assertionem ipsius notarij:vnde non est sibi credendū,quoniā asserens mandatum aut aliam commissionem doceat. de procu.l.j.C de man.princi.l.j.C.de exact.trib.l.missi opinatores.libro.x.ibi cum delegationes eorum &c.& speciale est in delegato de latere,vt in delegatione aliquando sibi credatur.xcvij. dist. nobilissimus.vbi de hoc per Ioan.and.de regu.iu.ad apostolicę. libro.vj.in verbo proponi.ergo in contrarium est ius commune & hoc probatur expressè,de manda.principio.§.si quis autem cui tale.& ibi per azo.C. de iure fis.facultas.lib.x.C.de decurio.l.
2 quis de curio.e.l.&.C de colla.fundo fis.l.palatinos.li.x. † vnde dicta receptio testium,& probationes factę coram iurisdictione carente(scilicet coram ipso notario)nullę sunt ipso iure.nam quę expedienda sunt coram iudice:non possunt corā notario vel per notarium expediri,vt no gl.C.de iure fis.l.ij.li.x.C.de fide instru. aut.apud eloquentissimum.in corpore.de trien. & semis.§.quod sæpe.C.de lib.causa.in.l.iube.nus.in gl.quinimo.& si de commissione facta notario constaret:non putarem illam sufficere. nam satis signanter hoc potestati tribuit in priuilegium(vt maiorem magistratuum)vnde non est hoc delegabile maximè penes vicarium,vt.l.j.in prin.ff.de offi.eius cui est manda.iurisdictio.ideo autem dixi de iure ciuili:quia de iure canonico quicquid est cognoscibile:est delegabile.de rap.in archiepiscopatu.Secundò quia post dictam represaliarum concessionem post probationes factas super debito pro quo represaliæ postulantur.& istis probationibus ostensis & productis coram octo tractatoribus mercātiæ,debet eligi vnus nuncius fide dignus,oriundus de Ianua,vel qui in ianua vel districtu habituerit,de consilio & cōsensu tractatorum mercantiæ,vel maioris partis eorum,& debet ille nuncius esse præsens in ianuam vel districtu quando represaliæ postulantur,& per illum nuncium debet mitti illi communitati cōtra quam represaliæ postulantur,quòd de debito quod prætenditur:fieri faciat satisfactionem creditori vel procuratori eius: aut saltem iustitiæ complementum,si quis bene & diligenter totum processum præmeditetur, legat,& relegat:non inueniet inter dictas scripturas papyri nuncium electum cum consensu dictorum tractatorum mercantiæ,& maximè cum dictis qualitatibus originis,& habitationis:& dictæ præsentie tempore impetrationis dictarum represaliarū conueniant & cōcurrent. Quod cunque istorum defecerit, quia ibi requiritur copulatorū concursus.ideo sufficit copulatiuorum alterum non fore verum,ff.de cōdi.insti.l.si hæredi plures.& de reb.dub.l.si is qui-§.vtrum de verbo obli.l.si quis ita. de cōdi.& demon.cū pupillus.cū simi.quod autem dicit hanc electionem nuncij cum dictarum qualitatum confluentia & differentijs factam esse,doceat,quoniam non presumitur, cum penitus sint extrinseca.vt.ff.de publi.l. quæcunq; & no.ff.de verb.obli.l.sciendum.C.de fide instr.& iur.fis.l.j.li.x.

¶ Tertiò peccat dicta laus per nuncium supradictum electum in forma,quia communitas contra quam laus petitur: requirenda est.si quis autem totam dicti processus papyrum discurrat:nō inueniet communitatem florentiæ requisitam:sed solum potestatem florentiæ qui tunc regimen possidebat,vt ostenditur ex præsentatione literarum quę apparet registrata in dicto processu.Cōstat autem non sufficere requiri præsidem: vbi est psa vniuersitas requirenda,imo requirenda est in consilio:vel arengo. vt.l. aliud §.refertur.de re.iu.in gl.Est ergo & ipsa vniuersitas admonenda. ff.quod cuiusque vniuer.not.l.j.§.j in verbo admoniti. Qualiter autem admonita dicatur,sunt opinio.nam Cyn.ibi dicit sufficere syndicum admoneri & compelli per superiorem posse ad syndicum constituendum secundum Iac.de are.l.iij. de fideiuss. lib. idem Innoc.in c.romana in fin.de sen.excom. Et si syndicum non habent dixit Cyn.eam admonendam in consilio vel arengo. vt dixit glossator.Innocen.autem dixit,in factis vniuersitatis sufficere citari administratores eius:aut maiorem partem.In factis singulorum singulos esse citandos.de ma.& obedien.c. humilis. & antequam congregari possit:in contumacia non contincitur. de li.vniuer.l.vbi casus,& vbi vniuersitas est in locis diuersis per particulas distributa,sicut quando est vniuersitas canonicorum & scholarium quòd tunc omnes singulariter sunt citandi,secundum Innocen.bone.de elect.Ioan.an.autē indistinctè tenet:sufficere citari administratores & gubernatores ipsius:aliàs quasi impossibis quandoque esset citatio:& hoc placet,quia in ipsis repræsentatur vniuersitas:quę corpus quondam imaginarium est.ff.de fideiuss.l.mortuo.& hoc tenet Ioan.an.prædictus de concess. præbend.si apel.li.vj.In themate autem nostro secūdū ea quę vidi,solus potestas fuit requisitus, non autē citatū consilium quod potest totum illud: quod potest populus.C.quæ sit lon. consue. in rubrica.nec requisiti fuerunt administratores ciuitatis:& sic euidenter & clare patet ciuitatem florentiæ nunquam iustitiam denegasse cum pro ea ministranda non fuerit vllatenus requisita.

¶ Quartò peccat dicta laus represaliarum,quia fuit petitu p pro pter debitum contractum vt dicebatur per Iache.de societate magaleorum habitatorem Ianuæ tempore(vt dicitur)contracti debiti:& allegatum fuit dictum Iache.se absentasse à ciuitate Ianuę creditorum mole.vnde debuit de absentia inuestigari solenniter per inuestigationem solertem.ff.de verb.obli.l.hoc iure.aliàs enim nō potuit dari cur.bonis eius vt absentis & fugitiui,de qua absentia non fuit nec doctum nec ostensum vt euidenter constat ex actis, quòd vltra quod peius est nec apparet in actis quòd saluus Bladus qui fuisse dicitur curator bonorum datus Iache. fuerit cura.suum ergo mandatum non inuenio inter acta vnde omnis examinatio testium facta ad liquidationem debiti : facta inuenitur partibus absentibus quarum interest vel interesse potest vel poterat,non citatis vel monitis vel aliter requisitis : ergo examinatio nulla,vt l.ea quæ.C.quomodo & quando iud.C.de testib.l.testium.quoniam licet dictus saluus bladus præsens fuerit, de eius mandato non constat.

¶ Quintò peccat dicta laus quæ nūc producitur coram illustri. d.Duci ianuensi,quia exemplum est,non originale, per ea quæ vidi,non autenticatum secundum iuris formam (vt ex scriptura exempli prædicti euidenter apparet)vnde hanc laudem concessam fuisse,non probatur per acta prædicta.C.de eden.auf.si quis in aliquo virtute igitur & vigore dicti exempli non debet dux moueri,ad permittendum vti represaliis supradictis.

3 ¶ † Ex his igitur concludendum est propter quinque notabiles defectus formales: dictas represalias non opitulari allegantibus eas quoniam omnia agitata prætermissa substantiali forma radicitus nulla sunt:nullunque producunt effectum. C.de sen. & interlo.prolatam.ff.de transact.l.cum hi-§.si prætor, viso de pecca to formę & probationis:submittemus articulum defectus subest dictæ laudi, & dico etiam si rite dicta laus concessa fuisset: tamen ipsi laudi & contra ipsam fore præscriptum lapsu. lxxx. annorum vel circa, intra quod omnis pupillaris ætas includitur: & inclusa ad præscriptionis consummationem non obstat tanta temporis discursio(vtpatet ad sensum) quo cursu temporis omne ius tollitur,publicum & priuatum .C. de præscriptio. xxx.annorum l.sicut. &.l.omnes.licet hoc quandoque fallat, in l.comperit.eo.tit.& in alijs casibus notatis per Ioan.an.in.c.j. de regu.iur.libro.vj.per Inno.de præscriptio.c.causam. inter quos iste non est.Quia igitur omne ius tanto cursu temporis est subtum,defecit dicta laus in sui substantia. si quam vllo tempore habuisset.ff.rem ra.ha.l.final.de administra.tuto.l.si pupillus. al terum hanc etiam laudem & si ei non esset ritè & rectè concessa, dico indubitanter ad præsens exerceri non posse contra com commune florentiæ . Ratio me mouens , quia remedium represaliarum est remedium tediale introductum contra contumaces,iustitiam denegando:vt materiam habeant iustitiam ministrandi, sicut contra contumaces multa alia iuris remedia introducta sunt.ff.de regulis iur.l.contumacia. ¶ † Constat autem omnia remedia tedialia iuribus vacuari & ad pristinum statum reduci:cum eorum contumaciā purgant:& id facit propter quod dicta remedia sunt concessa.Ratio est,quia satisfaciūt debito ad quod sunt astricti,quod autem debitum satisfaciat illud liberatur.vt insti.qui.mo.tol.obli.§.j.cōitas autē florentina facit quicquid debet: ergo cessat dictum remedium tediale dictarū represaliarum. casus singularis est in l.si pecunie.ff.vt leg. no.ca. & ibi per Bar.per Cy.in.l.properandū.§.finautem reus.C.de iud. nec ad hanc contumaciam expurgandam certa tempora sunt præfixa,vt patet in eo qui missionē in reali passus est propter cōtumaciā suam:qui nō omni tempore excusat cōtumaciā supradictam offerendo se liti.vt.l.ij.C.vbi in rem act. coniun. quæ habentur in.l.consentaneum.C.quomodo & quando iudex.in.l.si quis emptionis.§.fi.C.de præscri.hoc si satisfacere velit contumax ea sola satisfactione quæ cōceditur de iure cōmuni.Secus si ea quę conceditur ex aliquo priuilegio,vt.l.de die.§.planè.ff.qui satisd. cog. quem ad hoc reputo singularem, vnde concludendum tam ex defectu formali quam naturali vel substantiali:his represaliis nō posse incipere,nec vti illis qui aut quorum autores iam est tantū tempus elapsum nunquam vsi fuerunt,quia in contrarium allegatur solum contra præscriptionis discursum,vt non obstet temporis tanti elapsus,tria in contrarium allegani.Primo quia præscriptio non currit nisi post quam dies cesserit & venit:quoniam ante:nondum dies experiundi venit,quia nullus florentinus ianuæ accesit,vnde represaliæ tacitam habent cōditionem si quis venerit & antequam purificata dies non cesserit neque venit.de verbo.signi.l.cedere diem.Secundò quia & si aliquis accessisset & etiam contra ipsum non fuisset facta executio dictæ laudis:solum contra illum esset decursa præscriptio,non contra omnes. Tertiò,quia represaliæ omnes dicuntur fuisse suspensæ per tantum tēpus quod tempore suspicionis detracto de medio:nondum currit dicta pscriptio.idcirco ad ista tria sigillatim oportet nos submittere responsum.Respondeo igitur ad primum dum dicit,q represaliæ tacitam conditionem habuerunt,scilicet si aliquis florentinus applicauerit ianuā vel districtum:& dico quod concedo de plano quòd antequam dies cedat & veniat:non currit præscriptio.Sed dies venit & cessit & venisse & cessisse debet licet reus secum agendi potestatem non faciat quo ad hoc vt incipiat cursus præscriptionis longissimæ.text.est in.l.sicut.C.de præscriptio.xxx.an.vbi currit contra absentem,contra militem, contra mulierē,& currit etiā ignorāti:licet locus sit restitutionis medio. vt ibi gl.dicit,& est casus in.l.j.&.l.ait prætor.ff.ex qui.cau. ma. Tunc ergo verum est quòd vbi reus secum agendi potestatem non facit,quando præscriptionis tēpus ab initio vtile est,vt.l.j.de diuersis & tempora.præscrip.Sed præscriptionis longissimæ tēpora sunt continua:& incipit cursus ex tunc cū actio nata est,nec quicquam aliud desideratur ad cursum,nisi sola actionis natiuitas vt.d.l.sicut ibi.Ex quo cōpetere non ceperunt.C.de anna. excep.l.j.ibi.sed ex quo ab initio competit& semel nata est.Et ità dico & consulo ego Ang.&c.

hominū, domum continguam illi domui titij deposuerunt causa incēdij arcēdi,quæ domus deposita,erat semproni.Et ex igne tota domus Titij fabri cōbusta fuit.modo dictus sempronius petit emandationē dictæ suæ domus & aliquarum suppellectilium quæ fuerunt cōbustę.Quæritur an possit.& à quo debeat petere scilicet vel à deponentibus,vel à Titio fabro,vel à vicinis,qui cōmodum videntur ex depositione suscepisse &c.

CONSILIVM CXCVII.

1 *Conductor an teneatur de incendio domus conductæ.*
2 *Culpam alterius allegans:illum probare debet,*
3 *Culpa & negligentia præsumitur in eo cuius domus comburitur.*

1 In quæstione proposita dubiū faciunt mihi plura. † Primo,quia si agens contra fabrum allegat culpam & sic intentionem suam fundat ex culpa:illam probare debet,si faber conuentus negat illam ex regula ei qui dicit &c.&.ff.de proba.l.quoties.§. qui dolo probatur expresse.C.de pig.act.l.si creditor. vbi probatio casum amissionis pignoris qui dicit amissionem factam, culpa debet probare culpam.& hoc tenuerunt Mar.& Io.& etiam Azo. & Accur.post eos licet Bul.fuerit in opi. cōtraria,quando debitor confitetur perditionem.Et propterea dicit glo.quòd sub iudicis est.Et pro hac parte quòd culpa sit probanda contra fabrum facit.quia incendiū potest oriri in domo cum culpa &.sine culpa:licet plerunque cum culpa.vt.ff.de offi.præfect.vigi.l.nā salutem.ver.& quia plerūq; cū igitur culpa possit adesse & abesse,& culpa sit causa & fundamentum intentionis agentis: allegās eam probare tenetur,quia ad victoriam reportandā probatio debet esse necessario concludens vt habetur.de proba.in præsentia. pro hoc quia est præsumptio.Ex suspicionibus autem hominis aut iuris,nemo damnandus est.C.si quis impera.maledixerit.l.j.ff.de pœnis.l.absentem.& euitatur suspicionis effectus per iuramentum purgationis.ff.rerum amo.l.marcellus.C.de iure deli.l. fin. §.licentia.de ædē.l.si quis ex argentarijs.§.prætor.C.de bonis aut. iu.posl.l.fi.C.de iure do.impe.C.de pœnis.in auf.nouo iure.C.de his qui ad eccl.confu.l.fi.C.de fide instru.l.fi.Nec mirum si suffi ciat iuramentum purgationis,quia solum præstatur ad expurgā dam conscientiam hominis,quæ soli deo, & illi de cuius conscientia tractatur,est nota.vt insti.de actio.§.alie. Et ideo cum aliter probari non possit alio non apparente(nisi forsan sola suspicione)sufficere videtur iuramentum purgationis vt dixi.

¶ Secundò facit dubium quòd illa domus dirupta fuit de mandato currulium,& sic iuste.vt.l.si alius.§ est & alia.ff.quod vi aut clam.Quoniam & autoritate propria illam potuissent dirimere ne ignis longius euolaret,quo ad hoc vt teneantur aquilia nec in factum.ff.ad.l.aquil.l.si quis fumo.§.j.& .l.quemadmodum.§. itē Labeo.iam igitur ad emendā damni non videtur agi posse,quia tunc solū agitur,cū dānū datur iniuria.l.nō videtur.ff.de re.iu.& ff.ad.l.aquil.sed quæcūque.§.iniuriā.¶ Tertiò,quia additur affli ctio scilicet fabro cuius domus combusta est, quæ verisimiliter est ex perditione substantiæ:seu vsque ad animam condolore:sicut fecit Iob.ff.de probationibus.l.cum de indebito.coniuncta.l. diuus Marcus.ff.de offi.præfi.¶ Quartò,quia meis temporibus multa incendia vidi:quibus domus vicinorum sunt combustæ, & quandoque pro remedio aliorum sunt dirupte : & nunquam vidi ad hoc remedium conuolari.

¶ Quintò facit dubium autoritas speculatoris.& Vberti de bobio qui ante eum fuit:qui expresse decidunt quòd si inimicitia mea domus vicini per alium inimicum mihi exusta est:non teneor.quia licet culpa mea sit causa mediata damni:non sufficiūt ex quo medium organum interuenit:quod damnum intulit. cū igitur potuit damnum ignis intulisse:licet culpa fabri præcesserit cum culpa eius non est causa immediata damni vicini cuius domus est dirupta,sed mediata.immediata est enim opera ipsorum dirumpentium, seu ipsorum ædilium currilium,& hoc tenet ex presbē Specu.in titul.de iniur.& damno dato.§ sequitur.verficul. sed pone inimicus tuus.His non obstātibus credo rectè consultum fore per excellentissimos legum doctores dominum Barde saly.& dominum Franci.de rampo.moueor,quia omnes domini domorum monentur à lege:vt sint solliciti & attenti ne in eorū domibus incendia oriantur sub indeterminatione.ff.de officio præfect.vigil.l. Imperator. Qui igitur non stat sollicitus & attentus : nedum reus fit culpæ: imo transgressor legis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſſt: quapropter poteſt morte mori, in .c.ij. de ma. & obe. † Et præſumitur in dubio negligentia & culpa cũ plerunq; culpa: accidãt incendia, vt. d. l. nã ſalutem. &. ff. de pericu. & cõ. rei ven. l. ſi vendita. nec dico quod ſit præſumptio, ſed ſuſpicio vehemens contra dominũ domorum, vt. d. l, imperator. & illa me mouet. Reliquæ autem allegatæ. ſ. in conſilio, ſi inſpiciantur omnes præſupponunt culpam, nunc reſpondeo ad obiecta, & primo ad id quod dicitur, quòd qui allegat culpam vel dolum ad ſuam intentionem fundandam: illam probat. Credo enim hoc ſed dico quòd culpa probatur eoipſo quod contrarium non probatur: quoniam contingit cauſa quæ citra culpam euenire non ſolet vt furtum, vt. ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. cum damna vel incendium, vt. d. l. ſi vendita. & maximè cum ad cuſtodiam quis lege aſtringitur qui libet dominus ædium, vt ædes ab igne cuſtodiantur, vel ſeruorũ cura qui ſoliti ſunt cuſtodiri vt. ff. de rei ven. l. ſi & bonæfidei. & ff. de admi. tuto. l. ſi res pupillaris. & .ff. loca. l. fundum. §. imperator. vel quia à publico alicui ſit commiſſa rei cuſtodia, vt. l. ſi. de cuſto. reo. ff. quod tenet Bar. ff. de æden. l. ſi quis argẽtarius. §. prohibet. Nõ ob. quòd domus fuit dirupta iuſtè, quia concedo, tamẽ quia propter factum vel non factum alterius extraneus iuſtè dãnum patitur, illud recuperat dante occaſionem damni. vnde ſi de licto tertij repreſaliæ conceduntur, captus recte ob repreſalias, recuperabit dãnum quod ſenſit occaſione capturæ. ff. de verb. obl. l. ij. ex his. ff. fam. er. & .l. heredes. §. in illa. Bar. in. d. §. & in libello de repreſaliarum. licet ſecus ſit ſi dãnũ fuiſſet paſſus iniuſtè puta propter delictum meum aliquis eſt carceratus & redemptus. ſic loquitur opi. Spec. Pro hoc quia iniuriam ſibi latam quilibet ſubſtinere debet eo animo æquo quo poteſt. C. de actio. em. l. expul ſos. ff. de euict. per imprudentiam, probatur expreſſe. ff. de negoget. l. nam & ſeruius. in glo. Non ob. tertium quod additur afflictio, quia non eſt addẽda ſine cauſa: ſed cum cauſa ſit: & ideo non torio malefactori additur afflictio. C. de epiſ. aud. l. ij. C. de ter. fugi. l. quicunque. & in terminis proprie habetur in. d. l. nam ſalutis. §. & quia plerunque. &. d. l. imperator. Nec obſt. quod veriſimile eſt eum cuius domus exuſta eſt vſque ad animam affligi, quia ſuæ afflictionis culpa ſua eſt, vnde ſibi imputet ſi perdidit quod abſtulit ſibi ignis, & ſic ad emendam dãnorum reliquorũ quæ vicinis contigerunt: ſimiliter ipſe tenetur. C. ad. l. iul. de vi. l. quoniam multa facinora. Non ob. quartum, quia licet non videtur vſitari: non propterea ſequitur vſitari non põt. Non ob. quintum. quia Specu. & Vber. loquuntur, quãdo vni damnum datur propter culpam vel delictum tertij: à quo nec damnificator habet cauſam, ſed hic datur iure à magiſtratu ob vtilitatem reipublicę & etiam ob vicinorum, & ideo ille qui eſt radix & cauſa dicti damni: ad eius emandationem tenetur, vt ſuperius dictum eſt in exemplo de repreſalijs: ideo autem dixit qui non habet cauſam à culpoſo, quia ſi in iure in qua paſſus eſt damnum (iuſtè tamen) haberet ab illo cuius culpa damnum datum eſſet: pertineret ad illum cuius culpa contigiſſet. ff. loca. l. ſi merces. §. culpæ. facit optime quod no. ff. de ſolu. l. creditore. & ibi per Barto. vnde concludendum videtur prout dicti domini doctores concludunt: ſcilicet in caſu dubij contra fabrum, & inſubſidium contra vicinos habendum recurſum, ſaluo niſi poſſet conſtare de perſona cuius culpa incendium aſſet factum: de cuius dolo vel culpa dominus domus non tenetur, quia tunc contra illum eſſet habendus recurſus: non contra culpa & dolo carentes, vt ſunt iura vulgaria dicentia, alium ex delicto vel culpa alterius non grauari. & ita dico & conſulo ego Agelus &c. florentiæ. Mcccl xxxviij. menſis auguſti.

CONSILIVM CXCVIII.

1 *Sententia à non habente poteſtatẽ lata, cenſetur nulla.*
2 *Laudum quando ex capite arbitrij & quando ex capite arbitramenti, poſſit ſubſtentari.*
3 *Compromiſſum non ſit in arbitratorem: nec tranſigitur ſententia lata.*

TEſtator quidam nomine Angelus cõmunis de ſaluetitijs de caſtro frãco, ſuũ vltimũ condidit teſtamentũ ſeu eulogiũ, in quo inter cætera ſic diſpoſuit. itẽ legauit & reliquit Ber. & Georgio fratribus ſuis filijs olim valorũ de ſoluetitijs: duas partes de tribus partibus dicti palatij & domorũ. ſ. cõfinatarum, quæ bona eos habere voluit: ſi & inquantum prædicti Bar. & Geor. & vterque eorum per publicum inſtrumentum manu publici notarij conficiendum vallãdum & roborandum omnibus & ſingulis cautelis & ſollennitatibus opportunis: & quæ in talibus requiruntur tam de conſuetudine quàm de iure pro ſeipſis & eorũ nomine, ac etiã vt hæredes & hæreditario nomine omnium & ſingulorũ fratrum ſuorũ dicti valoris de ſoluetitijs cõſentient & cõſenſum præſtent in omnibus & ſingulis in preſenti teſtamẽto diſpoſitis & renuncietur omni eorum & cuiuſlibet eorum iuri: quod haberent, vel habere poſſent in alijs bonis dicti Angeli, & in alijs bonis quondã Azonis patris ſui, & cuiuſlibet eorum quocunq; modo ratione iuris ſeu cauſa, aliàs dictum legatum voluit & mãdauit non valere. ex teſtamento apparet eſſe dictũ in. Mcccl x. de mum apparet quoddam laudũ latum per Nicolaum Petri de ſamoellis. in. Mcccl xij. in quo in effectu cauetur, qualiter omne ius quod habet vel habere poteſt dictus dominus Ber. cum tẽpore legati Ber, vigore dicti legati adiudicatur Georgio fratri ſuo inſerta cauſa: quia totum legatũ ad dictũ Georgiũ pertinebat & hoc non impleta cõditione actum fuit. Nec de cõpromiſſo aliter cõſtituto tamen in laudo dicitur partes ratificaſſe & emologaſſe dictum laudũ, poſt prædictus Georgius in. Mcccl xiij. diſpoſuit de dicto palatio, nondũ impleta cõditione legato appoſita. Poſtremò in. Mcccl xv. præfatus dominus Ber. dictum legatum acceptauit: & ratificauit & conditionem impleuit, & partem tertiam dicti palatij vendidit. Ex prædictis quæritur, an laudum ſuprà dictum obſit vel non &c.

PRo deciſione quæſitorum præmitto, quod † quãdo ſentẽtia fertur per iudicẽ iuriſdictione carentẽ & notione: & hoc cõſtat ſententia tũc eſt nulla: & arbitriũ quod capit à cõpromiſſo ſubſtãtiã de arbi. l. nõ diſtinguemus. §. officio. de ſen. om. iud. l. prolatã. & probatur. C. ſi à nõ cõpe. iud. per totum. Inn. notabilia verba ponit, in. c. j. de eo qui fur. or. ſuſce, & ibi per Io. an. in nouella. C. qui pro ſua iuriſdictione, l. vnica. C. de iuriſdi. om. iudi. l. j. Nec cõfirmatur dicta ſententia aut laudũ, cũ nullitas cauſatur à iuriſdictionis aut notionis defectu partiũ cõſenſu: quia omni reſpectu quo libet eorũ funditus ipſo iure eſt nullũ. Vnde ratihabitio nõ inuenit quod cõfirmet, per Inn. de offi. dele. prudentiã in gl. ſed quid ſi iudex. ¶ Secus ſi dicta ſententia trãſeat in cõtractũ per ratihabitionẽ, quo caſu cõfirmat, nõ vt ſententia: ſed valet vt cõtractus: in quẽ vt ſententia nulla trãſitũ fecit, vt. l. ij. C. cõia vtriuſq; iud. Sic intelligitur glo. quę illã allegat in. d. l. vna. C. qui pro ſua iuriſ. & ibi Cy. & Iaco. but. & Bal. in propoſita autẽ quæſtione: nõ tranſiuit in cõtractũ; vt ex ſententia laudi colligitur manifeſtè. ¶ Quando que cõſtat iudicantẽ carere iuriſdictione, & tũc nulli dubium q; ſententia eſt nulla ex iuriſdictionis defactu, cũ ſubſit. ¶ Quando dubitatur vtrum iudicans iuriſdictionem vel notionem habuerit (ſicut eſt in propoſito) & tunc ſi ſententia eſt lata parte abſente & conſentiente vel ſaltem non contradicente, valet, tanquam lata ab habẽte iuriſdictionem. vnde eleganter dicit Inn. & Ioan. an. poſt eum. de offi. dele. cum in iure. in glo. quæ incipit, hic videtur quod reſcriptum delegati ita cuſtodiendum eſt & reponendum in tuto ſicut ſententia præſumitur vera, licet ſecus ſit quando ſentẽtia eſt lata partibus abſentibus, quo caſu cũ de executiõe tractat oportet acta cauſę recuſare vt in. c. qm̃ cõtra falſam. de Apba. & ibi per Inn. Bar. & Io. an. quia igit dictũ laudũ fuit latũ partibus preſentibus nullitas, nõ põt allegari ex notiõis attributę defectu niſi probet defectus per allegãtes, nã pſumptio quę eſt contra eum transfert in eum onus probandi vt. l. minor. xxv. annis ex aſpectu. ff. de mino. cum ſimi. Videndum igitur reſtat, an dictum laudum poſsit ex illa cauſa nullum dici. † Et videtur de iure

iure dicendum. & in hoc aduertendum, quia vtile & ſubtile, qui laudum tuſit aſſerit ſe arbitrum & arbitratorẽ; & cũ nõ apparet de actis factis coram eo, nõ poſſumus diuinare: an laudum ſubſtãtiari poſsit ex capite arbitrij: an ex capite arbitramenti, licet vbi conſtaret de proceſſu. iudicaremus ex eo, vt no. in. l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſcau. Spe. in tit. de arbi. §. ſequ. verſi. ſed pone. cũ ſenunc ad propoſitum redeundo aut dicimus dictum laudum valere vt laudum arbitri, qui ad ſimilitudinẽ iudicis eſt redactus, vt. ff. de arbi. l. j. & hoc falſum, quoniam imo coram eo nulla tractata reperiuntur: vnde non põt dici arbitrium eius, vt ſententiã arbitri tenere: ad quam veniri nõ poteſt, niſi obſeruatis ſolennitatibus quæ ponuntur in auf. offeratur. & ſi ſecus lata eſt, nõ tenet. vt. l. prolatam. C. de ſen. Nec dicat quis cũ in arbitrum compromittitur: omnia illa ſolennia pacto compromittentium remittũtur, eo quod arbitri poteſtas pendet à cõpromiſſo, vt. l. non diſtinguemus. §. de officio. vnde ſicut princeps iuriſdictionem concedẽdo relaxare poteſt ſolennia vt. l. fin. C. de ſen. & inter. & in cle. ſæpe. de verbo. ſig. ſicut partes. quæ in hoc loco principis ſunt, hanc poteſtatẽ relaxãt. & ita quotidie fieri videmus, quod tenet etiam Bart. in. d. auf. offeratur. in vlt. q. & Spec. in ti. de arbi. §. nunc autẽ, ver. forma. & eo. tit. §. ſequitur. Ibi in forma autem cõpromiſſi. & ver. ſi. quia concedo ſi appareat arbitro hanc pateſtatem pronunciandi cõceſſam omnibus ſolennitatibus præter miſsis, hoc autẽ non apparet. vnde licet per præſentiam & ratificationem partiũ compromiſſum probetur per verba enunciatiua laudi, in quo, prout aſſerit ſe arbitrari & arbitratur, forma & qualitate poteſtatis ſibi attributæ, non probatur per laudum: quia de his nõ eſt in laudo facta mentio: nec diſpoſitiue nec enunciatiue. Nec ob. ratificatio, quia illa non plus operatur quã nuda præſentia ſine contradictione quantum ad probandum. ſed per dictam ſentẽtiam nõ probantur niſi enunciatiua in laudo: quæ aliàs non probarentur vt. d. c. cum in iure. ergo apparet quòd laudum non tenet, vt ſententia arbitri. Item quia ex quo non apparẽt acta facta coram eo, ergo nõ præſumitur quòd proceſſerit vt arbiter vt. ff. de arbi. l. j. ergo nec pronũciauit vt arbiter ſed vt arbitrator. aut dicimus dictum laudum valere vt arbitratoris arbitramentum, & hoc magis falſum. Nam arbitramentũ eſt quædã tranſactio. id eſt ipſum compromiſſum factum in arbitratorem eſt tranſactio: pro eo quod laudauerit arbitrator. in cor. de iudi. §. ſi verò. & in auf. ſi verò contigerit. C. de iudicijs. & ibi per Cy. & Bart. per eundem in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. &. §. pro ſocio. & hoc tenet Io. an. in tit. de arbi. §. j. in ver. eſt differentia. in addi. & idẽ eod. tit. §. finitur. verſi. ſed nunquid arbi. ideo dicit ſpe, quòd de quibus nõ poteſt tranſigi, nec cõpromitti vt in arbitratorem. vnde nõ poteſt de alimentis futuris in arbitratorẽ cõpromitti, vt no. Spec. in tit. de arbi. §. reſtat. verſi. ſed nunquid compromiſſum ſuper alimentis, cõiuncta addi. Io. an. ſuper dicto verſi. & idem ſentit. Bart. ff. de tran ſac. l. poſt rem. † vbi dixit quòd ſicut lata ſententia non tranſigitur nec in arbitratorem cõpromittitur. Sed dictum compromiſſum & laudum latum ſuper eis quæ ſimul vnita faciunt tranſactionem perfectam: non poterunt fieri ſuper dictis litibus ex teſtamento prædicto proficiſcentibus, nõ inſpectis & cognitis verbis teſtamenti, vt. l. de his. ff. de tranſac. l. j. ff. quẽ admo. teſt. aperi. Quæ quidem verba nõ apparent, quòd fuerint cognita per dictas partes: imo ex his quæ ponuntur apparent incognita, quia ſecundum formam teſtamenti apparent dicta legata ad legatariũ pertinere, arbiter declarauit ad aduerſarium ſpectare & eidem tanquam ad ipſum ſpectantia adiudicauit, ergo nõ cognouit dictus legatarius teſtamentum: etiam ſi verba inſpexiſſet, quia tunc arbitramur cognoſcere vnumquodque, cum cognoſcimus intrinſecus. Et primo prima vſque ad elementa ſecundum Ariſtotelem in primo phyſicorum. Et nemo aliquid ſcit niſi ſciat vim atque ſententiam prædicati. ff. de legi. l. ſcire leges. ideo dixit Bart, caute apponenda in tranſactione hęc. ver. vilis &c. Sicut igitur tranſactio facta non inſpectis & cognitis verbis teſtamenu non tenet ita nec dictum arbitramentum quod tranſactio nuncupatur. Dicit quis ſecundum prædicta: non tranſiget nec compromittit iuris imperitus aut cecus: qui ſententiam verborum non intelligit ſed obiectio de facili tollitur, quia ſufficit vim verborum vltimę voluntatis cognoſcere per habentem iuris peritiam. C. de bono. poſſ. l. in bonorum, aut dicimus dictũ Lau. tenere ex dictis capitibus ſimul iunctis: & hoc impoſsibile, quia contradictoria ſunt vnde non cõpatiuntur in eodem ſubiecto, vt. l. vbi repugnantia. de reg. iu. l. fi. C. de codicillis. &. ff. cõmo. l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculum. & quia cuilibet dictorum capitum de per ſe ſumpto & cõſiderato iur. rigore reſiſtit (vt ſuperius eſt probatum). vnde ſicut in aliquo ſuo ſimplici non valet: ita nec in compoſitione ex ſimplicibus prohibitis, aut dicemus dictum laudum valere vt a lium contractum in quem tranſiuit per aprobationem: ſicut dicimus in. l. ij. C. communia vtriuſq; iudi. Et iſtud falſum, primo quia forma laudi non patitur: & quia ſi per trãſactionem in contrarium tranſiuit, tranſiuit in illum, niſi in tranſactionem perfectam & conſummatã prima fronte: quia inualidam propter ſolẽnitatis defectum: cum verba teſtamenti non fuerunt cognita (vt prædixi). Ex quibus cõcludo dictum laudum non tenere: & per conſequens emptorem ius in bonis emptoris habere, & optime eſt conſultum per excellentiſsimos legum doctor. dominũ Philippum & Roxelũ ſuper ius conſulentes. Et ita dico & conſulo ego Ang. de peruſio florentiæ. Mcccl xxvij. &c.

CONSILIVM CXCIX.

1 *Emens rem cum pacto de reuendendo pro eodem pretio infra certum terminum: an ipſo termino lapſo poſſit cogi ad reuendendum.*
2 *Lex conuentionis ſeruari debet.*

TItius rem quam emit à Seio ex poſtfacto eidem reuendere promiſit pro eodem pretio infra certum terminum. Quæritur, an elapſo termino ad reuendendum poſsit vrgeri &c.

SVper puncto præmiſſo videtur prima facie dicendum; quòd † poſt terminũ ad reuendendum poſsit vrgeri, quia ſi ſe obligat ad dandũ vel faciendũ ad diẽ etiã poſt diẽ tenetur, niſi appareat diẽ adiectũ gratia limittandæ obligationis, quod in dubio nõ præſumitur, vbi in obligatione verſatur id quod expeditur momento ſufficiant allegata per Barto. in. l. qui. de verb. obli. Contrarium eſt verum ſine dubio & hic attendendum, quia Bartol. declarat. Sed ego declaro prædicta eſſe vera, quando dies adijcitur obligationi mero fauore debitoris, ita quòd creditor ex parte ſua nihil habet implere, ſed vbi debitor ſatisfaciat aliquid eſt per eum implendum: & aliter ſatisfacere non tenetur, nec tenetur hoc caſu niſi ſibi infra terminum ſatisfiat accipere non compellitur. Et per conſequens ipſe teneretur ad obſeruãtiã promiſſorum: quæ legem certam habuerunt ex forma contractus, cui legi ſatisfactũ non eſt, pro hoc do caſum in terminis thematis noſtri. C de pac. inter empt. l ſecunda. vbi ponitur caſus de eo qui promiſit reuendere quandocunque, vel infra tempus. † Nam lex conuentionis eſt penitus obſeruanda, vbi ergo promiſit reuẽdere quandocunque aſtringi poterit quãdocunque vbi ad certum terminum nõ poterit compelli poſt terminum. aliàs hic non differunt inter ſe eſſentialiter, quod eſt falſum pro hoc eſt idem caſus, eo. ti. l. com miſſoriæ. & obtimè facit de minoribus. l. Emilius largianus. puto ex verbis pacti nõ comprehendi. vnde nullo veſtimento veſtitur, vnde ex eo non agitur ex terris imperij coram iudice ſeculari, de pact. iure gentium. §. quinimo. de contrahenda emptione. l. pacta conuenta, cum alijs vulgaribus.

¶ Concludo igitur ex prædictis dictum promiſſorem poſt terminum vrgeri non poſſe ad vendendum: ſi non fuit conſtitutus in mora, eo quod ſibi inuito poſt terminum ſolutio pretij fieri non poteſt. ff. de lega. commiſ. l. ſi fundum. & facit quod nota. eodem titul. l. poſt diem. Et ita dico & conſulo ego Angelus &cætera.

CONSILIVM CC.

1 *Iudex appellationis competens eſſe cenſetur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Reductio ad arbitrium boni viri, coram quo iudice ponit peti.*
3 *Exceptio incompetentiæ, an dicatur repulsa si ea non obstante iudex ad vlteriora procedendum pronunciet.*
4 *Interlocutoria quæ & quando reuocari ponit.*
5 *Excommunicatio qualiter & per quæ probetur.*

IN ciuitate lucana compromissum fuit in quendam tanquã in arbitrum & arbitratorem. ille autem contra quem arbitratoris laudum latum fuit. petijt ipsum arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri coram iudice appellationis dictæ ciuitatis, contra quẽ principaliter est obiectum de incompetentia iudicis. iudex autem appellationis non obstante exceptione prędicta, pronunciauit se fore iudicem competentem causæ supradictæ, quam interlocutoriam cõuentus contrario petijt imperio reuocari infra decentium. Quæritur expræmissis. ¶ Primò an iudex appellationis sit iudex competens in causa reductionis prædictæ.

¶ Secundo, si non est, & per consequens dicta interlocutoria est iniqua, an ponit contrario imperio reuocari. ¶ Tertio, si reuocatur an iterum de nouo coram iudice ponit peti dicta reductio.

1 DE primo videtur dicẽdum, quòd † iudex appellationis sit competens, & hoc tenent communiter aduocati moti ea ratione, quia reductio ad arbitrium boni viri est appellatiõis species, vt l. non distinguemus. §. cum quidã. ff. de arbi. Cui ergo committitur genus, & generis exercitium expedire potest omnes species contẽtas sub genere, nisi specialem exigant cõmissionẽ. de pigno. act. l. vel vniuersorum. de procu. l. procurator tutorum. & l. mandato generali. ff. man. l. creditor. §. lucius titius. ff. de pign. oblig. l. generali. Sed species arbitramenti non desiderat specialem commissionem, quia nullo iure cauetur, ergo qui potest de appellatione cognoscere: de reductione conoscit. contrariũ est verum propter duo. ¶ Primò quia ex forma statutorum ciuitatis prædictæ, iudici appellationum est commissa iurisdictio in causis appellationũ quæ interponuntur seu interponerentur à sententijs officialium, ciuitatis lucanæ. est ergo restricta eius potestas respectu causarũ vnde in alijs iurisdictionem nullam habet. ff. de iurisd. om. iud. l. si idem cum eodem. §. j. eo. tit. l. si. potestas enim iudicum & arbitratorum: à forma concessionis dependet. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. de officio. Cum ergo dictus arbitrator non cognouerit, vt iudex ciuitatis lucanæ non fuerit, necessario infertur quòd dictæ
2 causæ dictus iudex non fuit competens. ¶ † Secundo quia reductio ad arbitrium boni viri siue petatur iur. actionis, siue petatur officio iudicis (prout dixit Spec. in ti. de arbi. §. sequitur. versi. quis iure petetur patet euidenter) quòd adiri debet iudex causæ principalis, qui iudex rei est si est petitũ respectu iniuriæ, quòd est quandoque vt dicit tex. in l. vnde si neruæ. vnde actor sequitur forum rei, & ille est iudex reductionis qui est iudex actionis siue petatur officio iudicis quod est in iudicijs stricti iuris, vt l. si libertis. de oper. liber. Similiter istud officium intentari debet coram eo: qui est iudex causę prjmitiuæ vt l. ij. C. vbi & apud quem in integ. resti. postu. pro hoc. ff. de transact. l. cum hi. §. transactio. Sed vbi trãsactio super alimentis fieret autoritate eius qui iudex est in causa alimentorum: vnde si alimenta petuntur à fisco per priuatum procur. Cæsaris actor erat, & sic in causa huius arbitramenti debet esse iudex in his, quæ sunt in arbitramento deducta. Et hanc partem tenet Barto. in l. si societatem. § arbitrorum. ff. de pro socio. in quæstione quæ incipit quomodo quis est iste iudex. Nec ob. si dicatur vbi agitur ad rescindendum sententiam per modum restitutionis adiri potest ipse idem, & superior. ff. de minori. l. præfecti. & l. in causæ. §. fi. & l. minor autẽ. ff. de minoribus. loquuntur enim in sententia in qua gradatim per modũ superioritatis ad superiorem eo, recurritur. Sed in causa reductionis aut restitutionis aduersus actum extraiudicalẽ: nõ est dare istos gradus, vnde necesse est tunc dicamus recurri ad superiorẽ partiũ vt. d. l. ij. & extra de arbi. c. exposita. vbi papa cognouit de arbitramento lato per Ducem venetiarum, qui papæ non suberat in tẽporalibus: sed tantũmodo partes erant suæ iurisdictioni subiectæ. ¶ † Super eo autem quod quæritur si obiecta exceptio-
3 ne iudicis incõpetentis, vna cum alijs pronunciat iudex: non obobiectis ad vlteriora procedendum, videatur propter hoc repulsa exceptio incompetentiæ: & processus postea factus valet necne, dico quòd cum dictus iudex sit competens dictæ causæ si de exceptione incompetentiæ non fuerit disputatum inter partes: omnis processus est nullus, quia iudex debuit primo cognoscere de iurisdictione: & ea cognita pronunciare secundum Inno. qui ita decidit de dila. in prin. in gl. in versi. sed tamen agnoscere. Si autem fuisset de hoc disputatum: sufficit pronunciatio supradita quia per processum ad vlteriora omnes exceptiones impeditiuę processus intelliguntur sublatæ per tacitam interlocutoriam, secundum Ioan. and. in cle. cum à repulsione. de app. facit optimè
4 † de compensa. l. quod in diem. §. si rationem. & ff. de neg. gest. l. si nauem. §. si quæcunq;. & in exceptione iurisdictionis, est casus coniuncta glos. ff. de iud. l. ij. §. si dubitetur. in verbo intueri.

5 ¶ † Ad secundũ an dicta interlocutoria ponit contrario imperio reuocari ex quo fuit instituta (vt ex prædictis apparet) dico quòd reuocari potest. Nam omnis interlocutoria qua lata iudicis officium non finitur, reuocabilis est, ex regula legis quod iusit. ff. de re iudi. Secus si finiretur officium, puta quia iudex delegatus pronunciasset se non esse iudicem competentem. ff. de arbi. l. dié. Eadẽ enim est tũc ratio in interlocutoria: quę in diffinitiua quã iudex reuocare nõ potest, eo quod functus & perfunctus est officio suo. ff. de re iudi. in. l. iudex postea. & l. Paulus. & hanc partẽ tenet expresè Barto. de re iudi. in. l. quod iusit. in quæstione quę incipit. Quæro de qua sententia. & ad eã reuocãdã pót cõpelli per superiorẽ in corpore vt differẽtes iudi. §. j. col. xj. Et hoc tenet Bart. in. d. l. quod iusit in quęstiõe quæ incipit, quærit Dy. & potest reuocare etiam post lapsum. x. dierum ex mero officio quia quantum ad iudicem: interlocutoria in rem iudicatam nõ transit: sed quo ad partem, sic nisi infra decendium sit petita reuocatio per eundem, secundum Ioan. an. in. c. romana in verbo interlocutoria. de foro compe. & hanc partem tenuit Bart licet nõ alleget Ioan. an. in. d. l. quod iusit. ver. quousque. Super tertio dico, ex quo corã iudice incõpetenti primittiua reductio est petita non perpetuantur tempora: quę ad eam petendam per statutum sunt inducta. & ideo si dicta tempora sunt elapsa, de nouo petinõ poterit coram iudice cõpetente. C. de lit cõte. auf. offeratur. in gl. quæ incipit nõ ergo, & est casus. ff. de adul. l. accusaturus. & l. mariti. §. quinquẽnium eo. ti. C. ne de statu defunc. l. si pater. vbi hoc probatur expresius per Inn. de procuratoribus. querelã circa finẽ. Deinde dubitatur super punctis infrascriptis, primum est quia dicto Lucanæ ciuitatis statuto cauetur, ꝙ instrumentis publicis vbicũq; cõfectis apponi sufficiat annos domini, mẽsem, in dictionẽ, diẽ, & locũ, cum præsentia testium opportuna, cum signo tabellionis, & eius subscriptione, nõ obstã. publicationibus cæteris quas ius cõmune exigit & requirit, an si instrumẽtum cõtinens omnia supradicta confectum auitionę. & caret nomine Papæ vel principalis, tali instrumento in ciuitate lucana in tribunal ciuitatis prædictæ: adhiberi fides debeat plenarie nec ne. Secundò quia ex forma alterius statuti ciuitatis prædictæ cauetur, quòd exceptio excõmunica. opponi debeat in forma traditapter canonicas sanctiones infra tres dies vtiles à die quo debuit in iudicio cõparere, & probari infra tres dies. quę si sic non fuit opposita vel probata intelligatur pars opponens dictę exceptioni renunciasse: & postea minime audiatur nec probari possit: nisi per publicam scripturam vel acta publica, & per vrbanum sextum lata sit sententia generalis in omnes adhęrentes antipapę, & obiectum sit contra agentem de excommunicatione incursa per eum ratione dictę adhęrentię: & iuraverunt testes infra dictum termi-
num, an possint post dictum triduum deponere.

¶ Super primo videtur de iure dicendum statutum nihil operari: quo ad instrumenta confecta extra territorium lucanum vt l. omnes populi. & l. cunctos populos. & ff. de iurisdictio. omnium iudi. l. extra territorium. ad trebe. ille à quo. § tempestiuum de arbi. l. nam & magistratus. Contrarium est verum. quia statutum non disponit de forma conficiendi instrumentum. super illa enim non potest disponere extra territorum: sed disponit super valore instrumenti cõfecti super quo disponere potest: quo ad instrumenta quæ in lucana curia producuntur, vt. l. ij. C. quẽ admodũ testa. ape. vbi testamenta vbicunque cõfecta aperiuntur & insinuantur: eis fides adhibetur secundũ morem locorum in quibus testamenta insinuari petuntur: pro hoc. ff. de test. l. ij. de euic. l. si fundus venerit, ꝓ ipsis enim quæ agũtur intra territoriũ ad iudicẽ territorij statuere, possunt scripta in subditos & alios litigantes: vt no. Bar. in. l. omnes populi. & Cy. in. d. l. cũctos populos. in quæstione quæ incipit quomodo ergo. & in alia quæstione quæ incipit pone bononiæ. licet ergo de iure communi, instrumentum careat solennitate inducta: tamen per consuetudinem potest induci: vt dictarum solennitatem defectus instrumentum non vitiet: nec ei minor fides debeat adhiberi, vt not. Spec. in tit. de instru. edi. §. compendiose. versicu. sed nunquid de consuetudine. ¶ Circa secundum verò reuocantur in dubium vires statuti prædicti, videtur primo adhærentiã non posse probari per testes: quia excommunicatio probari non potest nisi per instrumẽtum, vt patet ex statuto. ¶ Nec dicat quis iam probari per dictam sententiã sic vniuersaliter seu generaliter latam: contra omnes adhærentes. non enim constat illum cõtra quem objicitur adhærentem fuisse vel esse. de hoc enim crimine adhærentiæ primo debuit impelli, & de eodẽ crimine condemnari. ff. de iure fisci. l. qui delatorẽ. Ante ergo ꝙ cõstet de crimine adhærentiæ per sententiam non videtur posse exceptionem excõmunicationis opponi, quia non videtur natum ius excipiẽdi antequã super dicto crimine pronũcietur, vt. d. l. eius qui delatorẽ. sicut dicimus in simili, non posse objici de rescissoria antequam pronuncietur super officio rescindente. ff. de iureiur. l. nã & post ea. §. si minor. insti. de act. §. rursus. & ibi per Dy. ff. ex quibuscau-
5 ma. l. ab hostibus. §. sed quòd simpliciter. ¶ † Prętera prout dixi statutum vult excõmunicationẽ probari per scripturam: nõ autem probatur excommunicatio nisi probata adhærentia quæ liquidatur per sententiam. licet aliàs vbi ex forma statuti non admittitur probatio: nisi per instrumenta sufficiat factum principale per instrumenta probari coherentia: & reliqua liquidantia factum possunt probari per testes. & disputauit Iacobutri. in eo qui instrumentum conseruationis idennitatis produxit. sed quantitatem interesse probauit per testes, quòd etiam tenuit Barto. in. l. certi condictio. in princ. ff. si cert. peta. in versi. ad primam partem opponitur. notum autem est, quòd nisi quã titas interesse posset probari per testes instrumenta confectionis conseruationis idennitatis: raro sortiũtur effectum. cum vt plurimum à principio interesse per partes ad certam summam non deducatur, quæ ratio cessauit in themate præassumpto. cum posfit dicta adhærentia liquidari modo prædicto. Et præsuppolito quòd posit probari per testes: tamen ex quo non deposuerunt infra triduum: non videntur post triduum admittendi, quia terminus probationi præfixus à iure super exceptione excommunicationis propositæ: adeo est peremptorius, quòd post illũ nullo modo iudex debet omittere processum in causa: si signanter excõmunicatio probata non est. de excep. pia. & ibi per Archi. & alios Moder. ¶ Nec ob. si dicatur quòd sumus in terminis statuti disponentis punctualiter, quòd ius commune saluo quod abbreuiat terminum probatorium: vnde interpretandum est se cũdũ iuris communis regulas. C. de nox. l. si serui vestri. & extra de consue. cum dilectus, per Inno. de rescrip. causam. &. c. j. vt li. penden. per eundem maximè autem hoc procedit tenendo opi. Barto. posita in. l. damni. §. sabini. ff. de dam. infect. qui tenet iudicem interpellandum: vt testes examinet post iuramentum præstitum & delatum. coadiuuantur prædicta quia sentẽtia lata per Vrbanum est canon latæ sententiæ in omnes adhærentes, vnde effectus dicti canonis non habet locũ nisi crimine liquidato per sententiam (vt dictum est) licet ergo millies admitterentur testes ad dictam adhærẽtiam probandam si infra terminum deposuissent: tamen ex quo infra eundem terminum non pronunciatũ per iudicem de causa recognoscentem super adhærentia supradicta, non est probata excomunicatio, quia noua adhęrẽtia per

sententiam vt exigitur. & ista est ratio potissima me mouens, & est subtilis. & ita dico & consulto ego Angelus &c.

CONSILIVM. CCI.

1 *Dispositio captatoria quando approbetur: & quando reprobetur.*
2 *Voluntas captatoria quæ dicatur.*
3 *Voluntas testatoris est captatoria: si ipse non exprimat in quem vsum legatum conuerti velit.*
4 *Voluntas captatoria inutilis esse censetur.*

INter cætera quæ continentur in dicto testamento sunt infrascripta, super quibus petitur consilium, item dico & volo, quòd Gerardus grassulus de capella sancti mafri: habeat & habere possit & debeat de bonis meis florenos quingentos de quibus super animam suam, faciat illud quod sibi dixi. Et si dicta domina Ioanna ex dicto ventre prægnante &c. post dictum testamentum testator fecit codicillum. & intra alia sic dixit vt sequitur in primis. vbi in testamento suprascripto dixi, quod Gerardus suprascriptus habeat &c. vt supra patet. Nũc vero dico & volo. quod ipse Gerardus de dictis florenis quingentis faciat illud quod sibi dicet frater Paulus de castello de ipsis ordinis fratrum minorum. ita ꝙ conuentus dicti ordinis vel aliter pro dicto conuentu: aliquid & nihil de dictis florenis quingentis habeat & habere debeat. & hoc fit super animã dicti fratris Pauli. Item vbi dixi &c. dictus frater paulus post mortem dicti testatoris vixit aliquo tempore: & omnia alia legata facta in dicto testamento per dictum fratrem paulum fuerunt executioni mandata legatum verò suprascriptum quingẽtorum florenorũ: quia nonnunquã dixi Gerardo suprascripta. quòd aliquid faceret de pecunia supradicta. nisi quod. ſ. dicetur. & mortuus est dictus frater paulus: modo archiepiscopus dicit ꝙ illud legatum fuit factum ad pias causas. & ideo cum executio non fuerit facta: ipse eam facere vult. Ex opposito dicitur ꝙ non ad pias causas, & sic nihil habet se intromittere in facto constat per infrascripta quòd dictus Gerardus dicit quòd dictus testator sibi dixit, quòd dictus Gerardus dicit quòd dictus testator sibi dixit, quòd dictos quingentos florenos deberet dare vxori dicti testatoris inquantum vellet vidua stare: & non trãsiret ad secunda vota. item dicit Gerardus prædictus quòd dixit testatori ꝙ hoc non erat benefactũ & quòd volebat hoc facere. quia dicta vxor erat multum formõsa & valde iuuenis: vnde male staret vidua. Item nolebat quòd consanguinei testatoris imputarent sibi quòd esset causa quòd ipsa haberet illam pecuniam. item dicit quòd frater Paulus Gerardo dixit pluries scias quòd dicta vxor vellet vidua stare in quacunq; vita vellet. & nos dabimus sibi dictam pecuniã & dicta domina noluit prædictis assentire. Itẽ notarius qui scripsit testamentum dicit quòd frater Paulus sibi dixit. ego feci ꝙ in codicillis apponerentur verba suprascripta: quia conuentus crederet quòd ista pecunia deberet dari pro deo & à me peteret. item si quidam mercator qui est curator hæredis testatoris: qui dicit dum frater Paulus esset grauatus infirmitate iuit ad eum & petijt: an de dicto legato quingentorum florenorum deberet dari aliquid pro deo: qui respondit quòd nihil debet pro deo dari, sed remaneant illi cuius sunt: petitur nostrum consilium. Et primo. an solum inspectis verbis testamenti & codicilli: an dictum legatum sit factum ad pias causas vel non. & an archiepiscopus se habeat intromittere. iam an visis etiam supradictis attestationibus quid iuris sit &ç,

VIso themate supradicto pro
1 decisione prædictorum quæsitorum præmitto primo, quòd † licet dispositio captatoria reprobatur in vltimis voluntatibus. ff. de leg. j. l. captatoriæ. C. de testa. mil. l. captatorias, de hæredi. insti. l. illa institutio. & l. si quis sempronium. Tamen in his quæ pietatem respiciunt sustentatur fauore pietatis. de testa. c. cum tibi. per Dy. in. d. l. captatorias. Et hoc sua det etiam ratio: quia in relictis ad pias causas: voluntas habentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

disponere regulatur secundū deum, quia igitur id quod religioni congruit: certam & determinatā metā imponit, sicut ergo dispositio vltimæ voluntatis conferri potest in voluntatē alterius regulandam: & regulatur secundū arbitriū boni viri: vt in l. j. de lega. ij. de fideicom. liber. & l. tays. §. fōrōrem. multo fortius. vltima volūtas conferri potest in volūtate alterius regulā suscipiente: & metam, secundū præceptū diuinū, & sacrorum canonū
2 instituta. ¶ † Secundò præmitto, quòd tūc dicitur voluntas captatoria: quādo eiusdē voluntatis substantia in secretū committitur absolutū: & abstractum ab omni facto eiusdē quod est vbicunque necessitas dandi, vel faciendi, imponitur. Sed an dari vel fieri debeat: hoc totum in mera voluntate aliena consistit. text. est. ff. de reb. dub. l. vtrum §. cum quidam. ¶ Tertiò præmitto, q̄ nunquam dicitur volūtas captatoria: cū sola electio personarū quibus relictum debeatur: alteri est cōmissa. vt in. d. §. cum quidam. vt l. vnū ex familia. in prin. & l. pater. §. hereditatē. & §. filia. ff. de leg. ij. ratio est, quia legatū protestari necesse est: vnde relicti substantia à velle alterius nō dependet: sed cui præstandū veniat hoc solū cōmissum est liberæ voluntati alterius: quòd fieri potest, vt dictis iuribus. & l. cum quidā. de leg. ij. Nec est mirum quia illo non declarante nec arbitrāte cui relictum debetur siue præstetur ad omnes relictum inuitantur qui sunt in. d. l. cū quidam. Et hæc mutatio est impossibilis: quando relictum est factum certo generi personarū, puta vni ex liberis vel de familia: aut pauperibus, vt dictis iuribus vt no. in. l. id quod pauperibus C. de episco. & cleri. vbi autem nō est relictū certo generi personarum (vt est in themate nostro) qui testator voluit Gerardum de quingentis florenis faceret id quod sibi diceretur per fratrem Paulum: tunc quia ipso non dicēte nō apparet quis sit inuitatus grauamen injunctum dicto Gerardo viribus vacuatur: tanquā captatoriū, & hoc determinat Bart. in. d. l. illa institutio. in quēstione quæ incipit vltimo q̄ro. & est casus ibi, si quis enim instituit quōs titius voluerit: vel legat illis quos titius voluerit: (nullo personarū genere demonstrato) dispositio nulla est de iure ciuili, vt ibi patet. ¶ Tertiò præmitto, quòd ibi vltima voluntas confertur in voluntatē alterius velatam: puta si titius vel hæres ascenderit capitolium: nunquā dicta dispositio intelligitur captatoria, vt. d. l. iij. de leg. ij. de condi. & demon. l. nōnunquam assignat legislator rationē ibi: quòd expressa nocent: & nō expressa non nocēt: credo legislatorem substituisse rationem rationis: vnde eam assigno, quiavbi voluntas alterius nō est velata: dispositio testatoris nō est perfecta in substantia & in forma, nec potest ex alieno pendere arbitrio: cū consummatio vltimæ voluntatis in mera & absoluta voluntate ipsius disponentis consistat. Sed quando voluntas est velata: dispositionis substantia est perfecta: sed executio retardatur seu suspenditur in conditionis euētum: cuius implementum in alterius potestatem est collatum.
3 ¶ † His præmissis omnia ad propositū reducendo succincte cōcludens dico, quòd cum testator nō expresit cui dicta quingenta legauerit: nec in quem vsum voluerit dicta quingenta conuerti, quòd dicta voluntas est funditus captatoria (vt ex præmissis succinctè apparet) vt. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. tacita autem fideicom. vbi non apparet cui generi personarum fuerit factum relictum: & tamē sustentatur nec dicitur captatorium, saluo nisi sit factum in fraudem quod declarat euentus, in. d. l. non intelligitur. §. quando autē, quia in dictis iuribus quid voluisset testator: erat certum ipsi grauato cui testator suā intentionem expresserat in secreto. secundum quod quid expresit testator isti Gerardo dicitur in testamento. Sed quid voluerit in codicillis non apparet: & ideo nos oportet hanc voluntatem captatoriam dicere: & ideo nullā, nisi sustentetur ex capite hoc quòd dicatur ad piam causam onus adiectum: an autem hoc sit: non potest facile & sine dubio pertransiri. Prima enim frōte videtur quòd sic, quia distributio non est facta vt pertineat ad archiepiscopū, vt in. l. nulli. &. l. si quis ad declinandam. & in hoc videtur casus in. d. c. cum tibi. vbi cōmittens alteri dispositionem suorum bonorum: videtur ad piam causam reliquisse. & hoc idem tenuit Innocen. & Ioan. and. Et licet illa decre. loquatur in dispositione omnium bonorum. tamen idem puto & in particulari relicto. puta si testator centum' reliquit ad sensum titij eroganda argumen. de rei vendicatione. l. quæ de tota. & potissimè quia voluntates vltimæ defunctorum sunt tuendæ: non euertendæ: & maximè cum nemo intelligatur eligere viam: ad impugnandum sua iudicia. de testa. mili. l. si miles. impugnatur autem hoc
4 iudicium: vbi non interpretamur in piam causam. ¶ † In contrarium facit, quod not. Bart. in. d. q. iij. dum' concludendo dicit: prædictum intellectum bonum, quādo aliquid relinquitur simpliciter alterius arbitrio. Sed secus cum relinquitur ad voluntatem alterius, quia nisi fiat expressio piæ causæ: remanet regula q̄ eius voluntas est captatoria: & sic inutilis. Sed dictū in hac parte non placet, quia tex. in. d. c. cum tibi. nullam facit mentionem de arbitrio. Inter hæc igitur nō facio differentiā: imo siue relinquatur ad arbitrium tertij: siue ad voluntatem eius, in dubio præsumam relictum ad piam causam, ex quo non est relictum alicui certo generi personarum, vt sic dispositio sustentetur & non pereat, vt superius dictum est. Et ita in quæstione prædicta dicerē hoc præsumendum esse. sed quia in themate patet quòd testator stari voluit dicto fratris Pauli, dicam per dictum, & assertionem eius probari: quæ fuerit testatoris intētio, de dote prælega. l. Teopompus. hoc probo per glo. ordinariam dictę. l. non intelligitur. §. tacita. in verbo probationibus. vbi glo. expresse decidit per confessionem grauati de restituendo: probatur cui testator restitui voluerit: an capaci vel incapaci, sed dictus frater Paulus attestatur, quòd intentio dicti testatoris fuerat dicta quingenta venire ad munus vxoris: si vellet vidua remanere, & quod desuasit eidem. Ac etiam dum infirmitate graui præmeretur interrogatus, Si dicta pecunia debebat dari, pro deo rōspondit, quod non standum est ergo assertioni suæ: quia præsumitur voluntatem testatoris habuisse notam. arbitror enim accōmodatā testatori fidem in codicillis: sicut accōmodata fuit per ipsum in testamento. pro hoc faciunt not. ff. de iure fisci. l. statius, in prin. vbi revocato testamento primo in quo erat accōmodata fides: in sequenti voluntate eadem accōmodatio intelligitur repetita, quod est not. dignum. Ad hoc autē dicendū moueor potissimè, quia dictus testator voluit in piam causam dictā pecuniam conuerti, quia in codicillis disposuit de dicta pecunia nihil pertinere posse ad conuentum fratrū minorū: qui præ cæteris est dignior eleemosyna: cum respectu institutionis sit in altissima paupertate fundata, vt in cle. exiui de paradiso. Si igitur testator noluit eleemosynam impartiri de quantitate prædicta: ad quos suā deuotionem debuit ardenter inclinare: multominus & alij pauperes ex præsumpta volūtate defuncti sunt ad talē eleemosynam inuitandi. vt in authen. multomagis. C. de sac. san. eccle. Et propterea dico in quingentis flo. distribuendis: diocesanū nullum ius prætendere. Ad quem autem pertineat dicta quantitas ex quo dictus frater Paulus non declarauit: nec forsan declarare potuit: absque sui prælati licentia. vt in. c. ij. de testa. in. vij. Ad præsens non dico, quia non sum de hac re consultus. Erit enim controuersia inter legatarium & hæredem. Et ita dico & consulo ego Ang. de perusio.

CONSILIVM CCII.

1 *Actioni hypothecariæ quanto tempore præscribi possit.*
2 *Verba statutorum non extenduntur ad casum in eis non comprehensum.*
3 *Statuta quando interpretari debeant secundum dispositionem iuris ciuilis.*

IN quæstione Ioannis lanfredi solum duo reuocantur in dubium. primùm an † statutum dicens quòd nullis actionibus ciuilibus præscribitur nisi spacio annorum. xxx. habeat locum in hypothecaria. secundo an statutum disponēs quòd nulla præscriptio currat pupillis: habeat locū in casu quo cœpit vsucapio à maio-
2 re. † Super primo dico, quòd cum verba statuti ad casum non comprehensum: sub verbis non porrigantur. vt. l. j. §. si is qui naquem. ff. de exerci. de verborum significa. eum qui vectigal. quoniam omnia statuta sunt stricti iuris: vt patet ab effectu, quia nascitur

nascitur ex eis cōditio ex statuto, quę stricti iuris est. vt. ff. ad mu. l. constitutionibus. & quæ stricti iuris sunt, non recipiunt extensionem. vt. l. quicquid astringendæ. de verbo. obliga. Dico si hypotheca nudo pacto contracta esset: sine dubio statutum nō vendicaret sibi locum: quia hypothecam contrahi pacto nudo: hoc à solo prętore est inuentum. vt. l. si. tibi. §. de pignore. ff. de pact. de hypothecaria quæ quasi seruiana nuncupatur. loquitur tex. instituta de actione. §. item seruiana. quia igitur nullam substantiam capit ex dispositione iuris ciuilis disponētis actionem non nasci ex nudo pacto. vt. l. iur. gen. §. quinimo. apparet quòd est merè prætoria: & à solo prætore inducta: sed quoniam hypotheca contrahitur stipulatione vel pacto vestito: ius ciuile eidē assistit: & talem hypothecam roborat & confirmat. quod apparet, quia ante inuentionem iuris prætorij: contractus hypothecarum & pignorum iure gentium introducti sunt. vt. l. ex hoc iure. & successiuè ante inuentionem iuris prætorij ius ciuile cōfirmauit. vt patet in titu. de pigno. & per consequens actionem aliquā introduxit. quia licet cōtractus sint regulariter iur. gen. introducit: tamen obligatio quæ nascitur ex eis quæ dat experiundi potestatem cum naturali: iuncta est de iure ciuili. & ideo iur. vinculum appellatur. hinc descendit quòd actiones iure ciuili sunt introductæ. quia ante inuentionem iuris ciuilis non erant actiones prædictæ sed manu regia compellebantur homines ad obseruantiam promissorum: etiam nudo pacto. quoniam illo iure non erant cognita pacta vestita vel stipulationes. hodie autē per statuta iur. gen. cognitę sunt huiusmodi actiones & ideo ex isto statuto iur. gent. oriuntur actiones: & per consequens sunt de iure ciuili. vt instit. de actio. in prin. coniuncto quod habetur in. d. l. ex hoc iure. & insti. de iure naturali. cū igitur ius gentium instruxerit statutum hypotecę: & illi cōtractui ius ciuile robur dederit. cum interueniat stipulatio vel pactum vestitum, quis dicere potest actionem quæ oritur ex illo contractu non esse de iure ciuili. ex quo contractus est de iur. gen. & à iure ciuili approbatus ante inuentionem iuris prætorij. ego non video. & si dicis in arbore: Ioannes posuit hypothecariam introductam à prætore respōdeo. quod Ioan. consideravit illam prætoriam quę ab eius iurisdictione substātiam capit: non autem seretulit ad actionē quę oritur ex hypotheca contracta: etiā secundum dispositionem iuris ciuilis, quo casu nō oritur illa prætoria de qua mentionem facit. ff. de pig. Et si dicis quæ ergo actio oritur, tunc potest dici quòd oriatur saltem ex lege condictio: 1
aut in factum, ex quo nō apparet quòd ius ciuile imposuerit nomen actioni quæ nascitur ex contractu, vt. ff. de condi. ex. l. lege coniuncta gl. sua & cōiuncta. l. si postulauerit §. fi. cum. l. se. ff. de adul. quæ dicit, quòd nō solum si lege noua obligatio inducitur, sed etiam cum antiqua. Cum igitur lex antiqua iuris ciuilis approbauerit cōtractum pignorū: & cōpetere voluerit actionem nasci & obligationem induci, potest quòd si nulla actio nomina tim apparet inducta. q̄ autem conditio ex lege aut actio in factū locum habebit. ff. de præscri. ver. l. quoties. & de hac actione quæ rimus hoc casu in ista quęstione: & est illa quę est in hoc iudicio intentata: & ideo cum ciuilis sit: non præscribitur minori tēpore. xxx. an. ius autem prætorium fuit hoc casu introductum: ad extensionem iuris ciuilis, quia vbi ius ciuile nō introduxit ex pacto nudo actionē nasci in piguore & hypotheca ius prętorium introduxit. Vel si dicimus hanc hypothecariā esse & prętoriam, dico, quòd ista est hypotheca subrogata per prætorem iuris ciuilis autoritate: in locum actio ciuilis: quę oriebatur antiquitus de iure ciuili. & ideo sapit naturam ciuilis actionis: vt tanto tēpore viuat quanto viuebat ciuilis. ff. si cer. peta. l. certi conditio. si quis cautionibus. l. si eum. §. qui iniuriarum. per Gul. de iureiuran. l. eum qui. Et ista via videtur tutior, quoniam tunc hæc prætoria viua est vox iuris ciuilis. ff. de iusti. & iur. l. ius autem ciuile. in fin. cum. l. se. pro hoc quia vbicunque negotiū aliquod inuicem geritur cui assistit ius ciuile: prodita est actio de iure ciuili, quantumcunque super illo negotio prætor edictum instituat. tex. est in. l. in commodato. §. sicut. iuncta glo. commo. sed cum hypotheca contrahitur inter debitorem & creditorem negotiū geritur cui assistit ius ciuile, cum interueniat stipulatio aut pactum vestitū est ciuilis: non prætoria, sic. ff. si pars hære. pe. l. vbi etiam simile patet exemplum. ¶ De secundo, non videtur dubitā dum: quòd subducatur de medio totū tēpus pup illaris ætatis, ex quo statutum dicit nulla præscriptio: est enim vniuersalis negatiua: vnde omnes complectuntur, vt. l. is qui. cc. §. vtrum de reb. dub.
3 † Nec ob. quòd statutum interpretandum est secundum dispositionem iuris ciuilis, vt. l. si serui vestri. C. de noxa. quia istud verum est: quando disponit id quod commune. Nec tūc potius est ius commune: quā statutum, vt. l. j. ff. ad. l. fal. vbi Bar. plenè. Sed in proposito non disponit: idem imo diuersimode, quia dicit statutum quòd nulla præscriptio currat'. &c. Hæc autem verba iure ciuili prodita non sunt, vnde siue à minori siue à maiori: nō curo. sic enim generaliter lex lata est. ff. de testa. mi. l. in fraudem. §. fina. cū. l. seq. vbi est tex. optimus. facit. ff. de publi. l. de pretio. ¶ Præterea & si idem & per eadem verba disponeret: tamen idē esset in hoc casu, quia vbicunque lex noua emanat ad extentionē iuris iam introducti & concessi: oportet vt addat & comprehēdat casum: aliàs non comprehensum in. l. antiqua. vt plenè not. per Bar. in. l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nnn. & de eo quod certo lo. l. j. Cum ergo fauore pupilli hoc priuilegium sit indultum, vt nō currat præscriptio ergo statutū disponēs' quòd nulla currat: re fertur ad illam quæ aliàs minori currit. aliàs enim illud statutū nil operetur. & verba, & lex prętoris edita non debent esse ludibrio: nec de vento seruire, vt sunt iura vulgaria &c.

CONSILIVM CCIII.

1 *Laudum primum quando reprobetur & tollatur per secundum.*
2 *Pactum de non petendo nisi in conditionis euentum: quid operetur.*

ARbiter primus laudauit, & Titium condemnauit purè ad centum. Deinde iterum rite Titius compromittit super iam laudatis cum potestate plenissima arbitrio concessa. Qui arbiter secundus laudauit quòd dictus Titius non possit vti directò vel per obliquum dicto laudo: nisi fit & prout et quatenus iste declarat: qui non declarauit: & potestas declarandi finita est. Quæritur vtrum laudum primo posit executioni mādari & qualiter &c.

EX primo laudo orta 1 fuit obligatio pura: non habens diem vel conditionem annexā. nec prout respiceret dies vel cōditio obligationis ortū à natiuitate actionis: nec prout respicere posit executionem & exercitium actionis: per secundum autem laudum soli executioni modificatio est adiecta: vnde non est obligatio resoluta: nec actio extincta. C. quando dies le. ce. l. ex his verbis. cum concor. & ibi glossa aliàs igitur non facta declaratione per arbitrium quam facere non potest: nisi compromisso durāte: vt ff. de arbi. l. non distinguemus. §. de officio. & pe. & fi. Obligatio primitiua suis puris viribus prima fronte subsistit. C. de instit. & substitu. l. si testamentū. per Cy. de contrahen. em. stip. l. secundum responsum domicij. in. l. cū qui. §. iul. de consti. pec. Cōtrarium facit. quoniā istud secundū laudū: prohibet peti vsum primi laudi. in prin. & extra directo vel per obliquū. vñ hæc prohibitio videt ppetua: nisi sup ptāte petē di declaratio facta fit, sicut ecōuerso dispositio pmissiua habēs cōditiones, vel modificationes annexas indeterminatas declarandas & determinandas per ipsum. dispositione finita declarandi & determinādi potestate remanet simpliciter & perpetuò purè permissiua, vt. d. l. si tātū. debet enim contrariorum eadem esse disciplina. Pro hoc etiam videtur casus. ff. de condi. inde. l. sufficit. vbi hæc proportionabilia sunt ab initio sub conditione permittere: aut post puram permissionem pactum debitori fieri de non petendo: nisi in certæ conditionis euentum. Et ita videtur hic directò. quia prima obligatio fuit pura: deinde arbiter laudat id non peti, nisi in certæ conditionis euentum, scilicet in euentu declarationis per arbitrum fiendæ. declaratio autē nulla facta est, nec fieri potest ob lapsum temporis compromissi. ergo defecto conditionis euentu pote-

Universidad de Deusto Biblioteca

tis laudum primum executioni mandari, & hæc est pars tutior. vt.ff.ti cert pe.l pecuniam.licet istelcasus sit diuersus magistraliter intelligenti, quoniam in casu nostro est iussus de non petendo:vbi vna pura:alia cõditionalis obligatio,quo casu distinguitur:an secunda emanet animo nouandi vel non.vt ibi coniuncta.l.pure.de doli exce.in prin. secundum verum intellectum: quia tamen dictus arbiter sic laudauit dubiè & incertè:& dies sua culpa expirauit,quia laudũ suum incertum ad certitudinem non potest reduxi: si ambę partes sunt in concordia:est arbiter compellendus ad compromissum recipiendũ de nouo.ff.de arbit.l.quid tamen.§.pe.&.fi.& si non sint cõcordes:non credo recurrendum ad arbitriũ boni viri. Non ob. statuto impediente reductionem:& nullitatis & iniquitatis allegationem quæ non impugnat hic arbitrium latum iam: sed hic solum quæritur:an aliquo casu, vel aliquo modo, vel forma, vel ordine,vel in aliquo voluerit arbiter primum laudũ executioni mandari. & debenit iudex voluntatem suam sequi:quæ sibi soli nota fuit, nec alijs competit vel competere potest:declarandi potestas,vt.ff.de rei vendi.l.Pompo.scribit si frumentũ.coniuncta.l.inter stipulantem.de verb.obli.& coniunctis his quæ no.ff.eod tit.l.si quis arbitratu.vel possumusdicere,quod ex quo primitiua obligatio fuit pura: & laudum secundũ solam executionem suspenditl in declarationis euẽtum,quæ declaratio fieri potest per ipsum qui laudum tulit.nõ ob.quòd laudandi potestas finita sit,aut saltem per iudicem vt bonũ virum,quòd primi laudi executio possit fieri prætita cautione,quòd si contigerit primum laudum declarari non exequendũ vel aliter vel alio modo:quòd iuxta formam strictæ declarationis fiẽdæ quicquid fuerit exactum restitueretur:si quid fore restituendum mandabitur. Et hoc colligo ex decisione per Barto.in.l.Iul.ff.de condi.indeb. in fi. qui hunc
1 pallum ita determinare videtur. † Nec ob.obiectio de pacto de non petendo:nisi in conditionis euentũ,quod operatur idẽ quo ad impediendum agendi potentiam:sicut si à princ.obst. fuisset sub conditione contracta.Nam ibi ius excipiendi causatur à pacto:hic à sententia. Et licet factũ iudicis succedat & reputetur factum partis:vt. C.de euic.l.si ob causam.non tamen per omnia. vnde à suo facto nemo appellat,vt.ff.de appel.l à sententia.quia non creditur ita fieri,vel solue,quòd vbi tempus & forma petendi sunt collata,in potestate debitoris vel tertij:& illis non valentibus arbitrari forsan morte vel alio casu,remanet obligatio pura:vt in suis iuribus.text.est.ff.qui sine ma.ad libe.perue.l.Latinus.per glos.ff.de verbo.obli.l.si ita stip.versi.quod si ab initio. Concludo igitur,licet punctus sit dubius agi posse præstita,cautione,vt superius est ostensum.Et ita dico & consulo ego Angelus de perusio &c.

CONSILIVM CCIIII.

1 *Legitimatio an valeat in qua dicitur' ex ligato & soluta:si ambos apparеat fuisse ligatos.*

2 *Legitimatus an possit succedere eo casu quo:legitimatio inualida reperitur.*

QVidam Bartholomeus habuit filium spurium nomine Dominicum, quem legitimari fecit per habentem autoritatem à domino Imperatore.exposito quòd ipse Dominicus natus esset ex seligato & ipsa Iacoba soluta,appolita in ipso priuilegio legitimationis clausula non ob.§.fi.in authen.qui.mo.na.effi.sui,vel qualibet alia.l.edicto,vel constitutione,in cõtrarium faciente. Tandem ipse Bartho condidit testamentũ in quo inter cætera sic dicit.item iudico Io.filio dominę Tertiæ olim germanæ meæ nepoti meo.lib.l.dena pisa.& de his iubeo esse eum contentum, & eum nil aliud petere posse in bonis & hæreditate meis:cum omnia bona quæ habeo acquisierim ex industria personæ meæ. & ipsa domina Tertia habuit de bonis paternis & maternis vltra portiones sibi contingentes & sibi debitas secundũ formam pisa.consti.In omnibus autem alijs meis bonis mihi hæredem instituo Dominicum filium meum legitimatum per egregium virum dominum Petrum domini Albrici ciuem pisanum comitem sacri lateranen.palatij,& si dictus Dominicus quandocunque decesserit sine liberis:operã maioris ecclesiæ sanctæ maciuitatis pisa.hæredẽ instituo.Et demum in fin.dicti testamenti sic continetur,& dico & volo quòd hoc meum testamentum valeat iure testamenti.Et si non valet iure testamẽti saltem valeat iure codicillorum.& pisa.constitutionis,& omni alio iure,via,& modo,quibus melius valere potest,quia mihi sic placet & volo & talis est vltima voluntas mea.tandem moritur suprascriptus Bartholomeus testator,relicto suprascripto Dominico eius filio legitimato & instituto vt prædicitur.Et suprascripto filio suprascriptæ dominæ Tertię olim germanæ suprascripti testatoris eius proximiori cõiuncto post dictum Dominicum. Nunc suprascriptus Ioan.opponit & dicit, suprascriptam legitimationem non tenere,ex eo quia in rei veritate suprascriptus Dominicus fuit natus ex eo Bartholomeo ligato:& suprascripta Iacoba ligata,quæ in ipso legitimatiõis priuilegio dicitur soluta.Et per consequens dicit hæreditatẽ suprascripti Bartholomei ad se spectare,ex aduerso dicitur contrarium.modo supposito pro constanti sine præiudicio, quòd ipsa Iacoba fuisset ligata: quæ in priuilegio dicitur fuisse soluta. Quæritur.an suprascripta legitimatio sit valida de iure.Et supposito sine præiudicio quòd esset inualida dicta legitimatio.Quæritur an suprascriptus Ioan. posit & debeat habere & consequi hęreditatem & bona suprascripti Bartholomei defuncti necne,cum ipse Dominicus hęres institutus ipsam hæreditatem & bona possideat, ex aduerso dictus Ioan.petit eam:propterea quæritur qui iuris &c.

PRo primo ad primum dubium quo quæritur, † an dicta legitimatio & per consequens an dicta institutio facta de dicto Dominico valeat de iure.supposito pro cõstanti quòd ipse Dominicus natus fuerit ex ipsa Iacoba ligata. Et videtur primo dicendum quòd nõ valeat pluribus rationibus.prima.quia talis legitimatio sic facta per rescriptũ tanquam obreptitia fuit:& est nulla vel saltem annullanda.C.si contra ius vel vti.pu.l.ij.&.l.si legibus.fuit enim impetrata per mendacium tacita veritate: & expressa falsitate scilicet quod dicta Iacoba quæ dicebatur soluta erat ligata.ergo impetrans carere debet impetratis:quia concessio facta intelligitur:si preces veritate nitantur.l.fin.C.de diuer. rescri.& de rescri.c.super literis.& ibi & in.d.l.ij.plenè not. cum si.ibi alleg.Item secũda,quia decretum per obreptionem, cuius modi est suprascripta legitimatio,non tenet.ff. de rebus eorum l.magis.§.plane.de fideicommiss.li.l.cum verò.§.subuentum.ff. de tut.& cura.datis ab his.l.tutor si petitus.ff.de fal.l.ũ quis obrepserit.cum si. ¶ Tertia pro ista parte videtur quasi expressum C.si intra ius,vel vtili.publi.re.l.ij.& de iur.aur.an.l.ij.&.ff.de in ius vocand.l.sed si hac.§.patronum.secundum vnam lecturam. ¶ Ad idem facit quod not.per Ioan.and.in præal. c.super literis.de fil.presby.c.fi.In contrarium dicendum videtur,quod dicta legitimatio valeat primo talis legitimatio facta est de filio adulterino ab autoritate habẽte.& ipse filius adulterinus est:siue vnus ex adulteris sit ligatus siue ambo:ergo cum sit idem effectus in vtroque:merito non est curandum de modo, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat.C.de instit.& substi. sub cõdi.fact.l.ij.cum si.ibi allegatis.Et quia eodem modo gratia facta fuit ex quo legitimanti constitit per asserta dictum Dominicum fore spurium. ¶ Secundò hoc idem probatur à simili.nõ est dubium quòd quando manumisio sit ex causa non legitima,& non vera,& obreptitiè:talis manumisio tenet causa approbata siue vera siue falsa:& non irritatur.instituta.qui manunõ possunt.§.semel.ff.de manda.iudi.l.iusta causa.&.C.si aduer. lib.l.ij.&.l.quos retrahi.ista autem parificatio procedit, quia sicut in manumisione tractatur de statu alicuius: sic & in legitimatione.ff.de ritu nup.l.in prouinciam.§.diuus,qui per vtrumque redditur quis antiquis natalibus.¶ Et probatur expresse ista parificatio.per tex.in authenti.quibus modis natu effica.sui.§.j. &.§.si quis igitur.versicu.sicut enim. ¶ Tertio.pro hoc videtur quasi expressum,quia decretum obtẽtum tacita veritate in persona defuncti tãquã esset viuus: valet & tenet in persona hęredis ff.de fideicõ.liber.l.cum hæres.Et facit ad hoc quod le. & not.in glo.de acqui.pos.l.iustè.&.de ver.sig.l.Neratius. Ad idem. de in ius vocan.l.sed in hac.§.patronum.secundũ aliam lec.Et sic concludi videtur,dictam legitimationẽ non ob.obreptione prędicta:valere & tenere de iure. ¶ † Venio ad secundũ dubiũ. in quo
2 consistit ius & effectus totius quæstionis quo ad personam agẽtis,quod dubium est.nũquid supposito pro cõstanti:quòd dicta legitimatio esset inualida:an hoc casu suprascriptus Ioan posit, & debeat consequi hæreditatẽ & bona suprascripti Bartholomei defuncti necne.Et videtur primo dicendum q̃ sic,quia quãdo constituitur hæres incapax palã:hæreditas venit ad alios successores hęredes abinstestato,iuxta not.plenè.C.de hęre.instit.l.si pater.probatur.C.de inoff.nup.l.si quis incesti.& de na.li.l.j.& quod not.ff.de his qui.vt indi.l.si generat.iste Dominicus institutus non potest,nec debet admitti: quod natus ex incestuoso complexu.C.de na.li.authen.licet.& in corp.vnde sumitur ipse. authen.Ioã.est proximior.ergo &c. ¶ In contrariũ dico duplici ratione,quia suprascriptus Ioan.nullatenus potest admitti ad hę reditatem prædictã.prima,quia cũ testator relinquendo eidem quinquaginta:prohibuit q̃ ipse non posit plus petere in bonis suis & hæreditate.Meritò constat,quòd ipse Io.totaliter est exclusus etiam abinstestato:per clausulã additam in fi.testamenti, videlicet.& si non valet iure testamenti valeat saltẽ iur. codicillorum &c.Et pondero bene illa verba:quòd nil plus petere possit in bonis suis & hæreditate. Et potuit hoc testator facere: sic prohibendo.iuxta not.plenè.ff.de hære.instit.l.quoties.§. si duo. & ibi per Bart.&.C.de test.mili.l.j.& ibi per Cy. Secunda,quia non est dubium.supposito quòd hæres institutus eximeretur a gradu institutionis:nihilominus ipsum testamentum reduceretur ad causam intestati.Nam in dicto testamento fuit facta substitutio compendiosa:in qua fuit substituta opera sanctæ marię si dictus Dominicus quãdocũque decesserit sine liberis.quæ substitutio licet adita hæreditate per institutum contineat fideicõ. quando fit per verbũ cõmune,iuxta no.plenè in.l.precibus.&.l. Centurio.in casu quo talis hæreditas nõ adeatur per substitutũ: comprehenditur in ea vulgaris expressa vel tacita quæ est:si hæres non erit vel esse nõ poterit.C.de hęre.instit.l. cum proponas. & sic per cõsequens:hoc casu opera per tacitã vulgarẽ comprehensam in compendiosa admittetur, primo instituto non existente hærede,& hoc est expresse no.per Iaco.de are.& Cy.in.l. precibus.vbi videtur casus.C.de impuber.& alijs substit.& per Bar.in.l.Centurio.ff.de vul.& pup.ibi, quæro vtrum substitutio
1 compendiosa facta per verbũ commune &c. hanc etiam opinionem firmat & tenet egregius doc.do.meus.d.Bald.de perusio in scriptis suis:in prælleg.l.precibus.& sic per consequens cũ habebat locum causa testati quo ad ipsam operã:merito excluditur causa intestati,ff.de acqui.hære.l.quandiu. concludo igitur potissimè,ex his vltimis duabus rationibus ,suprascriptum Ioan. non posse nec debere admitti ad hæreditatem,& bona suprascripti Bartholomei testatoris:nisi ad suprascriptas.l.lib.sibi in testamẽto iudicatas &c.

Super eodem.

CONSILIVM. CCV.

CHarissime frater & egregie doc.eleganter copiose & subtiliter allegatũ est per vos.ita quòd mihi relaxatus est inuestigationis labor,& solum hac ratione motus,quia dicta substitutio cõtinet vulgarem:& locum habet in duobus casibus per vos dictis scilicet cum institutus esset heres nõ potest:aut non vult. dico dictũ Ioan.ad dictam hæreditatem nullatenus admittendum rebus sic se habentibus:quia aut institutus est capax quia tenuit legitimatio:& istud est clarum,aut non tenet, & vocatur vulgariter substitutus,vt probatur expresse in iuribus per illos allegatis. Et hanc partem tenet Gul.de cu.in.l.precibus.& in vltima quæ-

stione.idem etiam tenet Ray.& Ricar.de sal.vt habeo in repetitionibus eorum. Repudiante autem vel aliter excluso vulgariter substituto esset quærendum id de quo disputatur:an teneat legitimatio. Nunc autem quia non expedit dubium prędictum:indiscussum relinquo. Sufficit enim quòd agẽti ius agendi non cõpetit:licet possessor nullum ius habeat.C.de rei.ven.l.fi. cum fi. alleg. Et potissimè cum in pari causa:melior sit conditio possidentis vt in regula iur.patet. Et ita dico & consulo ego Angel. de vbal.&c.

CONSILIVM CCVI.

1 *Præstantiæ licitæ à ciuibus sunt extorquendæ.*

2 *Loca an posint compelli ad præstantias.*

3 *Distributio per singularem distributionem facta:ad tempus præstãtiarum impositarum trahitur.*

INter ordinamenta super præstantijs edita per excelsum & potentissimum commune flo.reperitur quoddam capitulum tenoris & continentiæ infra scripti.videlicet.Item quod distributio prædicta faciẽda vt præfertur postquam stridata fuerit:in & pro quolibet confalone scribantur simul & vno libro seu pluribus: prout deliberatũ fuerit per officium dictorum.xlviij.& sic scripta portentur & mittantur in camera actorum dictis communis.& quòd ipsa distributio duret & durare debeat.Et secundũ eandem indici præstan.ne debeant tribus annis proximè futuris & secuturis inchoandis:à die qua distributio & impositio in camera fuerit & in camera communis Florentiæ reducta & non vltra. Contingit,quòd iuxta dictum terminum post præstantiã primam impositam:& ante secundam & reliquas factas & distributas post:intra dictum terminum testator cui viuenti impositum erat onus dictarum præstantiarum pro dicto termino suum condidit testamentum. in quo certa loca pia & religiosa hæredes instituit.Filiæ autem suę iure institutionis reliquit certa bona dicti testatoris,quæ dicta filia confecuta est cum supplemento legitimæ:nulla habita cõsideratione dictorum onerum dictarum præstantiarum. Quæritur ergo,an præstantias distributas iuxta dictum terminum post mortem dicti testatoris soluere teneãtur dicta loca pia:an dicta filia,an vterque,an neuter.

PRo decisione huius puncti præmitto,† quòd præstantię licitæ à ciuibus extor
1 querentur.ff.de pignoratit.a actione.l.fi.ibi est casus in terminis facit de periculo & commo.rei ven.l.lectos.licet aliàs nemo inuitus mutuare & prestare compellitur.ff.commo. l.in commodato.§.sicut.authen.de ac.& obli.l.sicut.nec mirum quia ob necessitatem eandem compelli possunt subditi:ad res eorum vendendas pretio viliori.ff.de vsuf.l.si pẽdentes.§. si quis cloacarij. ¶ Possunt etiam ad eandem causam vrgeri ad deputandum eorum nemora aut molendina seu alia vsui publico recepta:competenti mercede.ff.commu.præd.l.venditor.§.si constat.facit de rei ven.l.item verberatum. possunt etiam compelli ad soluendum collectas:& alia onera tam realia quam personalia.vt.l.rescripto.§.fi.de mu.& ho.ff.quod cuiusque vni.no. in.§. quibus autem.in glo.in verbo proconsul,& in cor.qui. mo. nateffi.sui.§.si verò ciuis.ibi glos.optima Spe.in ti.de sen.§.sequitur. versic.quid si vniuersitas.Inno.de sen.excõ. grauem.Bar.ff.de reiu.l.iiij.§.prætor.quia ergo iste præstantiæ ab inuitis extorquentur propter necessitates publicas:loco æris alieni habẽtur.ex hoc insurgit,quòd cũ ciuitas Florentiæ authoritate Cęsarea omnia habeat regalia & omnia iura fiscalia,vt mihi assertum est,quòd pro prædictis præstantijs extorquendis bona illorũ quibus imponũtur sunt tacite hypothecata:sicut pro ære alieno fiscali.Hoc præmisso,videtur prima facie dicendum quòd nullus prædictorum ad dictas præstantias teneatur,quia pia loca laicis non sunt subdita nec eis possunt taleę imponi,imo contrariũ facientes & dantes ad id faciendũ consiliũ auxilium & fauorem ipso facto,

Universidad de Deusto
Biblioteca

incidunt in cano.cle.j.de immu.eccle. Item dicta filia quę ſolam legitimã conſecuta eſt non videtur poſſe grauari: quę non habet nomen hæredis, vt.C.ad.l.iul.maie.l. quiſquis.§.ad filias. nec ad onera hæreditaria poteſt vrgeri: quia illa tranſeunt in hæredem: non in ſingularem ſucceſſorẽ, vt.l.j.§ ſi hæres.ad treb. Et filius habens ſolam legitimam: ſingularis ſucceſſor eſt: quia loco legatarij eſt, vt.C.de hære.inſti.l.quoties.& ſolum loco heredis habetur quo ad hoc: vt non impugnet teſtamentũ tanquã pręteritus, & vt habet ius accreſcendi quod non habet locum: aliàs inter legatarium & hęredẽ: cum inter eos ceſſet omnis cõiunctio, vt no. ff.ad treb.l.ſi quis priore.in glo.coniuncto eo: quod habetur in cor.vt cum de app.cogno.§.aliud quoque capitulum.per Cy.in d.l.quoties. Et ſi adherentes opi.Bar. quòd nõ ſit hęres ex re certa: adhuc idem cõcludere nos oportet, quòd omnia commoda hæreditaria in eum nõ tranſeunt: ſed ſolum vniuerſitati inſtitutum vt not.Cy.& Bart.in.d.l.quoties. Nec mirum, quia ęs alienũ vniuerſaliter reſpicit facultates nõ patrimonium certi loci.vt.l. fideicom.§.j.ff.de iudic. † Ex quibus videtur concludi, qꝑ dictas præſtantias ſoluendas non poſſunt pia loca: nec filiæ aut filij inſtitui ex re certa compelli. & audio quod iam Florentiæ ſic cõſultum extitit. Sed neſcio ſi eſt verum, quòd ita conſultum ſit. Quicquid autem ſit mihi, videtur oppoſitũ quòd dictum hoſpitale aut quicunque alius locus religioſus qui hæres vniuerſalis ſit dicti teſtatoris: ad dictas præſtantias poſſit vrgeri de iure, & ſalua etiam conſcientia. Ad hoc autẽ dicendum moueor, quia bona obligata ad quencunque aut qualeſcunque manus ambulent vel decurrãt quocunque alienationis titulo, inter viuos, aut vltima voluntate: ſemper ambulant & diſcurrunt cum ſua cauſa. ff.de contrahen.emp.l.alienatio.ff.de pig.ac.l. ſi conuenerit.§. ſi fundus.de diſtra.pig.l.ſi debitor.ff.de pig.l. debitore.&.C. de euict.l.ſi prędium. loquor de cauſa quæ in iure conſiſtit, ſicut & iur.hopothecę & pignorũ. Non enim ambulant vel diſcurrunt cum cauſa ſubſiſtente in mero facto.l.in tradendis.§.ſi. commu. præ.& ibi habemus exempla. ¶ Sed dicta bona dicti teſtatoris ſunt pro dictis præſtantijs obligata. veluti pro ere alieno communis prædicti: ergo cum ſua cauſa ambulant, quòd autem ſint obligata pro prędictis præſtantijs diſtributis etiam poſt mortem teſtatoris oſtenditur euidenter. quia ad ipſas præſtantias in triennio diſtribuendas teſtator in vita ſua extitit obligatus ex forma dicti ordinamenti diſponentis expreſſe, quòd poſtquam diſtributio ſtricta fuerit: & miſſa in camera ſecũdum eandem diſtributionem duret: & durare debeat: & ſecundum præſtationem eãdem iudici præſtantie poſſunt & debeant tribus annis tunc proxime ſecuturis, in vita igitur teſtatoris in dicta eſt prędictia per triennium duratura: ſecundũ diſtributiones intra triennium fiendas per poteſtatem habentes incontinenti. igitur cũ præſtantiæ fuerint indicte per triennium licet inconſule fuerint: teſtator invita ſua illis præſtantiarũ oneribus deſtinatus ad illas cauſas eſt text. coniuncta glo.l.incola. muneribus deſtinatis.ff.ad muni. vbi ex preſſe dicitur, quòd non ſolum per impoſitionem communis: imo per deſcriptionem eſtimi quis dicitur oneri deſtinatus, pro hoc.C.de cenſitis & peræqua.l.j.li.x. In propoſito autem concurrit vtrunque, quia teſtator tẽpore ſuæ vitæ deſcri. & relatus fuerit in numero debentium ſoluere præſtantias ſecundũ eſtimum bonorum ſuorum. Item impoſitæ fuerunt præſtantiæ ante mortem eius. Nec ob. ſi dicatur quod imò fuerũt impoſitę poſt mortem. & ſic poſtquam bona in pia loca tranſiuerunt, & ſic ad illa loca dicta non videtur aſtringi. Nego enim hoc & hic diligenter aduertendum (quia vt iam dixi) pro triennio præſtatię ſunt impoſitæ in confuſo: & eo tempore teſtator viuebat: demũ durante triennio diſtribuitur ſigillatim: ſolutio declaratur quid & quantum ſolui debeat in quolibet termino durante dicto triennio. † Vnde hæc declaratio quę fit per ſingularem diſtributionem retrotrahitur ad tempus præſtantiarum impoſitarum in confuſo. vt.l.hæredes palam.§.ſed ſi notam.ff.de teſt.&.ff.de hęredi.inſti.l.aſſe toto.&.l.inſtitutio talis.de condi.& demon.l.ſi ita ſcripſero. in cor.de defen.ciui.§. interim.de re.in ciui.l.iij.§. etiam per Dy.& Bar.in.d.§.ſed ſi notam. licet ergo dies ſoluendę præſtantiæ nondum venerit teſtatore viuo: tamen ceſſerat quo ad omnes diſtributiones dies obligationis teſtatore viuẽte: propter dictam impoſitionem ſic factam in confuſo. C. quãdo dies lega.ce.l.ex his verbis. longa igitur differentia eſt inter hoc dié obligationis ceſſiſſe. quo caſu diſpoſitio velut pura in hæredes tranſit: licet dies ſoluendæ pecuniæ nondum venerit. vt.d.l.ex his verbis. Et obligationis ſubſtantiã teſtatore viuo nõ ſubeſſe. ff.de leg.j.l.ſi cui.& ibi plenè per Barto. Non ob. quòd tales non imponuntur pijs locis nec eccleſiaſticis perſonis, quia iſtud concedo de plano. Sed illę quæ ſunt impoſitę ſubditis laicis: tranſeũt in perſonas eccleſiaſticas hæredes vel ſucceſſores ipſorum laicorum vniuerſales. tenentur enim monaſteria & alia pia loca ad omnia debita contracta per illum cui ſuccedunt: vt heredes vel vniuerſales ſucceſſores ipſorum laicorum, vt in authẽtica. ſi qua mulier. C.de ſac.ſan.eccle.& in authentica cauſa quæ cum monacho. C.de epiſcopis, & clericis, & iſte eſt caſus noſter. Item nõ ob. quòd filia inſtituta in legitima non poteſt grauari ad debita defuncti: cum hæres non ſit, quia concedo iſtud de plano. Sed quia hoſpitale prædictum pro legitima ſoluit pluſquam debetur: quia non fuit habita conſideratio dicti oneris: & legitima intelligitur omni ære alieno detracto: & funeris impenſe, vt.l.Papinia.§ quarta.ff.de inoffi.teſta. dico quòd hoſpitale quantum plus ſoluit pro legitima quam ſoluere debuerit facta conſideratione dicti oneris: quòd detrahi debeat dicta legitima, poteſt hoſpitale prędictum contra dictam filiam vſque ad concurrentem ratam quæ eam tangeret: contra ipſam habere recurſum. Et vt omnis euitetur circuitus, arbitror fore melius: vt regulatores brachium eorum concedant hoſpitali prædicto. Concludo igitur ex præmiſſis ad omnes diſtributiones factas in dicto triennio hoſpitale teneri communi Florentino. & ipſam filiam teneri hoſpitali ad omne id quod ei vltra legitimam eſt ſolutum. eo quod dictorum onerum computatio facta non fuit: dum de quantitate dictæ legitimæ tractabatur. & propterea ſaltem de equitate & cauſa euitandi circuitus: domini regulatores eum brachium dicto hoſpitali impartiri debere, vt dicta filia ſoluat dictam ratam contingentem eandem. Et ita dico & conſulo ego Angel. de peruſio leg.doc.

CONSILIVM CCVII.

1 *Pecunia depoſita qua vtendi poteſtas datur in mutuum transfertur.*
2 *Mutuum dicitur quod de meo ſit tuum.*
3 *Societas quibus verbis contrahatur.*

Reperitur quædam ſcriptura tenoris & continentiæ infraſcriptæ. Notum ſit omnibus videntibus iſtam ſcripturam, quòd certum eſt quòd ego Antonius Ioan.capellæ parochię ſancti Andreæ de Florentia: ſum in hac conuentione & pacto cũ Roberto ſandri capellæ ſanctę Marię maioris, quòd in vna mea apotheca ſeu bacho mutuaui ad vſuras poſita iuxta ſanctã Mariam hugni de Florentia debeo dimittere de ſorte flo.tria milia auri: & dictos denarios ſibi liceat & poſsit mutuare & facere mutuari ſuper pignoribus, & ex dicta domo non trahere dictã quantitatem: & conſeruare & cuſtodire pro me Anto. dando mihi in Florentia primo die Maij proxime futuri pro lucro dictorum dena.flo.vj.auri. Item dare mihi tenetur pro pacto inter nos habito: flor.cccl.auri de lucro pignorum quæ ego ſibi conſignaui pro quantitate prędicta. & ſi appareret per aliquam ſcripturam manu ſua ſcripta quòd haberet maiorem quantitatẽ flor.trium milium auri: teneatur & debeat mihi reddere & reſtituere illud idem lucrum die ſupraſcripta. & dicti denarij debent tractari in dicta apotheca & loco per eum & garzones quos ei dedi: quos teneo pro factoribus in dicta apotheca. & omnis expenſa quę fieret in dicta apotheca intelligatur pertinere ad dictũ Robertum: excepta gabella quæ pro anno præſenti per me Anto. eſt ſoluta. ſi quantitas ſupradicta vel maior impediretur dicto Roberto per dictum Anto. eſſe damnum quod declaret is in quem compromittimus: dictus An. reſtituere teneat dicto Roberto abſq; aliqua

aliqua quæſtione. Item ſumus in hac concordia, quòd dictos flor.tria milia auri vel maiorem ſummam: dictus Rober. debeat tenere & eis vti à primo die Ianuarij. Mccclxxxj. vſque ad tres annos proximè venturos. ad rationem. xx. pro centenario: ad omnem expenſam dicti Roberti à dicta apotheca cum factoribus ſupradicti Anto. & quòd idem Robertus debeat & teneatur ſcribere per ordinem omnes expenſas & lucra ſicut factores viri ſupradicti, an & quando dictus Robertus dederit mihi dictum lucrum & omne reſiduum ſuum contentus quòd ſit ſuũ lucrum liberum & expeditum & in fine termini ſupradicti, Robertus mihi teneatur reddere dictos flo.ter mille vel maiorem ſummam prout ſcriptum appareret per manum dicti Roberti, & quòd lucrum. xx. pro centenario dictus Rober. dare teneatur dicto Anto. omni principio cuiuſlibet anni. Et quando prædicta vnus alteri non attenderet prout ſuperius ſcriptum eſt: dictus arbiter poſsit de iure & de facto condemnare, & facere reſtitui omne damnum quod ſibi appareret, quod ipſemet acciperet. Et inquantum quilibet attenderet ſupradicta: dictus arbiter nõ poſſit aliquod pronunciare quod valeat: & quòd dictus Robertus nõ poſsit obligare dictam apothecam & pecuniam pro aliquo debito, vel aliqua occaſione quod contraxiſſet: vel in futurum faceret. & quòd dictus Anto. poſsit & ſibi liceat ſtare in dicta apotheca cum omni dominio & ſignoria ſicut in rebus ſuis: & in illis alijs habendo vſum & lucrum. Et in ſi. dicti termini dictus Rob. debet dimittere dictam apothecam Anto. ſupra dicto deceſsit dictus Anto. & reliquit, quòd vſurę reſtituerentur. petitur per dominum Rober. dicto Ant. intereſſe dictorum denariorum ſibi datorum &c. Quid iuris.

4 *Locatio & conductio quibus verbis inducantur.*
5 *Mandatum gratuitum eſſe debet.*
6 *Filius fenerans cum pecunia matris quærit patri.*

Viſa dicta ſcriptura & particula dictæ vltimæ voluntatis: pro deciſione eius quid iuris quatuor ſunt videnda. ¶ Primò, quis cõtractus reſultet ex contentis in dicta ſcriptura. ¶ Secundò. an quæſtus factus ex dicta pecunia & eius trafico vſque ad dictam quantitatem. xx. pro quolibet centenario: ſit vſura. ¶ Tertiò. ſi eſt vſura an eſt reſtituenda: an hereditati dicti Cionis Guidoti: an vero illis qui prius ſoluerũt vſuras, an autẽ neutri. ¶ Quartò & vltimò, quo iure ſit dicta vſura repetenda. Reuertor ad primum, ſuper quo non improbabiliter dubitatur, quoniam verba dictæ ſcripturæ: ſunt tam pręgnantia tanquam lata quòd ad diuerſas cõtractuum ſpecies congrue coadaptantur, vt infra patebit: ergo neceſſario debẽt dubia reuocari re reb.dub.l.quoties. idem ſermo.de verb.oblig l.quoties. in ſtipul. Et oſtendo quòd contenta in dicta ſcriptura primo mutuum diſignent, data enim dicto Cioni ſunt poteſtas mutuandi & mutuari faciendi pecunias in dicta ſcriptura contentas. vt patet ibi & poſſe preſtare & facere preſtare ſupra pigno.&c. ſic ipſarum pecuniarũ dominiũ in ipſum Cionem videtur prima fronte tranſlatum. Non enim eſſet traſlatum niſi habuiſſet dictus Cione poteſtatem mutuandi, quia non dominus mutuare non poteſt: niſi recõcilietur mutuum conſumptione. ff. ſi certũ petatur. l.ij.§ appellata. &.l.nam & fur. Pro hoc videtur caſus in terminis eod.ti. certi condictio.§. fina. † vbi in pecunia deponitur & datur vtẽdi poteſtas, quia per conceſsionem vſus transfertur dominium: tranſit in mutuum vt ibi. ſed hic eſt data vtendi poteſtas. & dictus Cione ſe obligauit ad reſtituendum tantũdem: ergo & mutuum eſt contractum. Pro hoc quia decedens pecuniam alteri in dubio intelligitur mutuare ſecundum vnam opi.not. Azo.in.l.cum quid.eo.tit.depo ſi.l.die ſponſaliorum.§.fina.per Cy.in.l.incendium. C.ſi cer.pet. Et ſi ita eſt: quicquid ſolutum eſt vltra ſortem per dictum Cionem dicto Bonacurſo fuit vſura. & per conſequens eidem Cioni reſtituẽdum eſt. Quicquid enim ſorti accedit: vlura eſt: & ſoluenti debet reſtitui. de vſuris.c.ij. libro ſexto, cum ſi. ¶ † Contrariũm credo verũ quòd non ſit mutuum, quia vt ſit mutuum requiritur quòd de meo tuum fiat, & quòd mutuãs idem genus ſit recepturus. & quòd id quod mutuatur conſiſtat in pondere numero vel menſura. vt.d.l.ij. licet autem omnia alia concurrãt: tamen non concurrit tranſlatio dominij, & hoc apparet, quia dictus Cione promiſit dictas pecunias ſaluare & cuſtodire predicto Bonacurſo, quòd pactum directo eſt contra ſubſtantiã mutui. vt.d.l.incendium. Et licet diceremus dominium tranſlatum: non eſſe tranſlatum abſolute. Nam dictus Cione obligatus eſt per dictam ſcripturam dictas pecunias non extrahere de dicta domo in dicta ſcriptura cõtenta. natura autem mutui eſt, vt ille cui mutuum datur de ipſo diſponat ad libitum voluntatis: ex quo in eum tranſfertur dominium. C. mand.l.in re manda.

¶ Nec obſt. quòd ſibi eſt data poteſtas mutuandi & mutuari faciẽdi dictas pecunias. Non enim ſequitur: quòd propter hoc in dictum Cionem fuerit tranſlatum dominium, ſed quòd dictus Cionis deputatus fuerit inſtitor, vt infra patebit. & ſicut inſtitori fuit ſibi conceſſa poteſtas mutuandi: non autem nomine ſuo proprio. Mutuant enim inſtitores & procuratores pecunias domino rum: & transferunt dominium pecuniæ reſidens in dominis propter mandatum: non autem reſidens in ſeipſis. ff. ſi certũ petatur. l.is qui in prouinciam. ff.de inſti.l.quicunque.§ j.

¶ † Oſtendo ſecundo, quòd verba dictæ ſcripturæ ſocietatem contractam inter ipſum Bonacurſum & Cionem diſignent. Et hoc oſtẽditur ſiquidẽter, quia dictus Bonacurſus pro capitali ſuo ponit tria milia flor. in apothecam in qua debet exerceri fœnus. Et ex aduerſo dictus Cione ponit operã ſuæ perſonæ: cuius operę pretium attenditur vel emolumentum eſt, vt.l.ſocietas.ff. pro ſocio. quæ ſola ſufficit ad ſocietatis contractum, vt.l.ſi non fuerint. eodem titulo.&.l.j.C. pro ſocio potiſsime autem debet ſufficere in themate noſtro, quia dictus Cione vltra operas debebat facere certas expenſas: vt patet in dicta ſcriptura, per quam dicti paciſcentes voluerunt dicte pecunie lucrum inter eos fore commune in certa forma, videlicet dicti Bonacurſi. vſque ad. xx. pro quolibet centenario. & dicti Cionis totum reſiduum, communio igitur dicti queſtus ſocietatem ſaltem inducit in queſtu. & licet nihil ſit dictum de damno: tamen eadem erit æqualitas & iur.cenſura.ff. pro ſoc.l.ſi non fuerit. cum.l.ſequenti, vbi eſt tex. optimus. Dictus enim caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis. ff.de liberis & poſthumis. l. commodiſsimè. damni ergo ſi quod contigiſſet: eadem fuiſſet facta diuiſio, quòd autem fuerit ſocietas cõtracta apparet ex verbis dictæ ſcripturę. ibi glidebo vſiare de capitale &c. quod verbũ capitale: directo congruit contrahentibus ſocietatem. C. pro ſoc.l.j. in gl. Arguẽdum eſt ergo hoc caſu: ex eo quod communiter fieri conſueuit. ff.de ſpon.l.iij. C. de iud.l. certi iuris. &. ff.de leg. non eſt nouum. de vſufruct.l.ſi quis donaturus. in fine. vbi eſt bonus textus. Et ſi ſocietatem dicti contrahentes voluerunt inire: fuit dicta ſocietas nulla, quoniam ſuper quæſtu illicito de iure diuino & canonico fuiſſet contracta: & per conſequens vt rei illicitæ nulla eſſet. vt. ff. pro ſoc. nec prætermittendum. Contrarium tamen credo verum, quòd hic non ſit contracta aliqua ſocietas, quia vt infra oſtẽdam. dictus Cione fuit præpoſitus ad pecunias fenerandas tãquam inſtitor: appoſito pacto quòd lucrum percipiendum ex quæſtu vſque ad. xx. pro centenario eſſet Bonacurſij, ab inde ſupra eſſet prius Cionis, ſimplex autem propoſitio inſtitoris per ſe ſumpta: in ſocietatem nõ cadit: ſed in mandatum. Item pactum ſuper quæſtu ſimiliter non cadit in ſocietatem & hoc aduertatur, quia eſt ſubtile. Quandocunque enim paciſcentes volunt quæſtum eſſe communem, ex paribus vel ex diſparibus partibus quot. tunc contracta eſt ſocietas in quæſtu, licet vnus in ſocietate ponat capitale: & alter ponat operam. C. de pac. in.l.ſi paciſcenda. Sed vbi partes non deſignantur quote ſed quã te & determinate: tunc eſſet contractus innominatus ex quo vnus ponit operam alter capitale. pro hoc do caſum in terminis. ff.de prescriptione verb.l.ſi tibi rem. Ratio eſt, quia tunc nihil tanquam commune diuiditur ergo nec ſocietas contrahitur, cuius proprium eſt: aliquid commune diuidi. ff. pro ſoc.l.j. cum l.ſe. ſi quis autem bene conſiderat pacta prædicta quæſtus non eſt communis: nec eſt diuidendus in quotas. Nunc dictus Bo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nacursus sibi prouidit ex questu vsque ad summam.xx.pro cen
4 tenario.† Ostendo tertio,dicta verba aptari ad contractum loca
tionis & conductionis. Nam dictus Cione ad fenerandum ope-
ram suam posuit.& pro mercede opere:pactus est se inde habi-
turum omnem quæstum pecuniæ transcendentē summam.xx.
pro quolibet centenario.cum igitur ex vna parte sit opera: & ex
alia merces in pecunia numerata:ergo est locatio & conductio.
ff.loc.l.qui operas.pro hoc facit,quia dictus Cione promiserat
dictas pecunias saluare & custodire,& pro saluamento & custo
dia habiturus erat mercedem.ergo fuit custodia locatio.ff.loca.
l.qui mercedem.vbi videtur casus in terminis.contrarium cre-
do verum,quia quanta debeat esse merces non apparet.secundo
quia possibile erat nullam mercedem dictum Cionem sumptu
rum ex opera sua,si fingamus nullum quæstum factum:aut non
transcendisse.xx.pro centenario:aut dictum quæstum fuisse in
alio quam in pecunia,vt in fructibus,vnde non potest dici lo-
catio:cum in ea non interueniant quæ sunt necessaria ad substan
tiam locationis.vt instit.loc.& condu.in princi.&.§.j. Ostendo
quartò,quòd dicta verba aptentur ad contractum mandati, vt
probatur,quia dictus Bonacursius deputauit dictum Cionem
in factorem suum:vna cum alijs ad fœnerandum in dicta do.vt
patet ibi liquali tiem per fatore con elui inseme & ibi edebba
scriuere ordinamente spexe e gadagno si como vno factore.
Quæ quidem verba tanquam clarissima omnem aliam obscuri
tatem abstergunt.nec possumus ab eodem proprio significatu
recedere.ff de leg.iij.in.l.non aliter. Et per hæc verba declaratur
apertè,quòd nec est dominium ipsius pecuniæ: nec fuit transla-
tum in Cionem.Sed solum sibi tanquam institori fuit concessus
vsus pecuniæ & potestas fœnerandi sub pignoribus(& hoc po-
tissimè patet)quia dictus Cione promisit dictam pecuniam sal
uare & custodire pro ipso Antonio.Et si dicatur quomodo sal-
uat vel custodit fœnerādo,respondetur,quòd bene saluat atque
custodit fœnerando sub pignore bono:per quod fœnerans red-
ditur cautus & securus de constit.pecu.l.promissor.§.fi.de prẹto.
stip.l.j.& nisi ita intelligamus dictam pecuniam saluare & cu-
stodire,& pecunias fœnerare,esset repugnantia inter se. Ad eui-
tandum igitur amaritudinem repugnātiæ:intelligenda sunt ver
ba eo modo quo possunt.de proba.in præsentia vel imò ob hoc
trahuntur quandoque ad improprium intellectum. vt.l.si tam
augusti. ff. de serui.ff. de lega.iij.l.liberorum.§.quod tamen cas-
5 sius.de dam.infect.l.fluminum.in princ.¶ † Contrarium credo
tamen verum scilicet quod non resultet contractus mandati ex
contentis in dicta scriptura.ad hoc dicendum moueor vnica ra-
tione:quia mandatum de sui natura debet esse gratuitum:vt.d.l.
si sibi.&.l.se.de præscript.ver.&.l.si remunerandi mandati. Sed
mandatum hoc non fuit gratuitum . Nam dictus institor pro
opera sua lucrari debet omnem quæstum pecuniæ transcenden-
tem summam.xx. pro centenario: & si mandatum diceremus:
adhuc esset nullum veluti rei turpis.ff.man.l. si remunerand.§.
rei turpis. Quis ergo contractus erit hic,dico hunc esse contra-
ctum innominatum:quoniam præpositus fuit institor(vt supe-
rius dictum est)& quia institor gratis non suscepit mandatum:
nec quæstus illius debet sibi esse communis.Sed dictus bonacur
sius sibi & ante omnia certum quæstum excepit: & reliquum
voluit ad institorem pertinere.aliud negotiū inter eos gestum
quam mandati locationis vel societatis:& ideo est contractus
nominatus,casus est in.l.si ibi rem.¶ Descendo ad secundum an
dictus quæstus dictorum.xx. pro quolibet centenario sit vsura
& sine dubio vsura est: considerando ipsum quæstum absolu-
tè.Sed respectiuè non est vsura. respetu enim illorum qui pecu
nias sub mutuo quæsierunt: nulli dubium quod est vsura.respe-
ctum autem Cionis qui personæ quæstum fecit,& deinde quæ-
stum prædictum soluit dicto Bonacurso, non est vsura, imo
est quæstus ex pecunia ipsa factus opera & industria dicti Cio-
nis fœnerantis, casus est ff. de institutione.lege si cum villico.
Nunc descendo ad tertium,an debeat dictus quęstus dictorum
xx.pro centenario solutus per dictum Cionem dicto Bonacur-
so restitui.an dicto Cioni & hæredibus eius:an verò illis qui pri
mò vsuras soluerunt. Et ex dictis in præcedenti discursu appa-
ret solutio quòd restitutio debet fieri soluentibus. Non autem
Cioni vel eius hęredibus ad hoc dicendum moueor,quia dictus
Cione vsuras exercuit de mandato domini Bonacursij, tanquā
eius facto,licet ex illo mandato non resultauerit contractus mā
dati(vt dictum est propter mandatum ergo de fœnerando se-
cutum,fuit quæstum: ideo quæstus pertinuit ad Bonacursium,
sicut & cum procur. exigit indebitū: quia exactum pertinet ad
dominum:& eius ratione tenetur dominus ipsi soluēti.ff.de cō
di.inde.l.si procurator.in gl.in ver.repetendo, rem ra.ba.l.si in-
debitum &.l.si fine.de solu.l.qui hominem.ipsi autem procura
tori seu institori debitum exigenti ipse dominus nō tenetur, vt
6 dictis iuribus est expressum.¶ † Pro hoc adduco authoritatem
excelsi viri præceptoris mei domini Bart.tenentis expresse in.l.
cum oportet.C.de bonis quæ lib.quòd si filius fœneratur nolen
te patre cū materna pecunia:quæstus omnis est omnino patris.
Sed quia illicitus est de iure diuino & humano: ad restitutionē
talis quæstus tam pater quam filius obligati sunt eis qui solue-
runt vsuras: quoniam ambo deliquerunt ergo &c.vt.l.si quis
id quod.§.finali de iur.omnium.iudicum.l. non solum.si man-
dato.de iniurijs.Item pater filio nō tenetur:sicut inter duos reos
eiusdem pecunię qui sint duo rei propriè: quia quilibet sit obli-
gatus insolidum:vel impropriè quia cuilibet pro parte nulla est
contracta mutua obligatio.C.si certum petatur.l.si non singu-
li.coniuncta.l. Modestinus. de sol.cum sua materia.
¶ Concludo igitur ex præmissis dictas vsuras dictorū.xx.pro
quolibet centenario receptas per dominum Bonacursium non
debere restitui hæredibus dicti Cionis:sed illis qui soluerunt di-
ctas vsuras,pro hoc quia vsurarius aut hæres eius repetere non
potest vsuras ab eodem vsurario extortas. primo quia de dicto
crimine se purgauerit,vt in.c.quia frustra.&.c.michael.de vsur.
quòd non fecit dominus Cionus vsurarius manifestus:aut heres
eius.De quarto facile est respōsum.poterit enim repeti per sol-
uentes per condictionem indebiti:& etiam actione ex testamen
to directa si testamentum fuit:vel vtili:si fuit solum voluntas co
dicillaris.Et ita dico & consulo ego Ange.de perusio &c.

CONSILIVM CCVIII.

1 *Fideiussor promittens soluere iudicata per iudicem:an teneatur præstare pecuniam deponendam secundum arbitrorum sententiam.*
2 *Hypotheca per dominium superueniens extinguitur.*

Andreas signini in iudicio
constitutus promisit suo nomine.& vt procura-
tor Baldasaris post mortem & quolibet nomine,
dare & soluere domino Patino quicquid iudicatum fuerit per
consules artis calmialæ,& propterea obligauit domino Patino
seipsum Andream & hæredes eius & bona necnon bona dicti
domini Baldas.& filius dicti And.extitit fideiussor, postea lata
fuit sententia per dictos consules,in qua condemnauerunt hære
des hæreditatem & bona dicti domini Baldas. necnon dictum
Antonium procur.& procuratorio nomine dicti domini Bal-
dasa ad dandum & soluendum dicto domino Patino certam
quantitatem pecuniæ,& ad deponendum penes dictum domi-
num Patinum certam aliam quantitatem pro certo & specifica
to tempore.postea dictus dominus Patinus à Segnino filio di-
cti Anto.qui in dicta promissa quantitate persoluenda erat fi-
deiussor,recepit flo.auri mille.ccc.pro parte debiti.& cessit iura
dicto Segnino contra hæreditatem & bona dicti Balda.si pro di-
cta quantitate tantum:saluo quod iura petendi dictū depositum
fieri remaneant integra & illesa.

Viso dicto pūcto duo sunt
consideranda principaliter.Primo an fideiussor qui
promittit dare & soluere quicquid fuerit iudicatū
per iudicem:teneatur præstare pecuniam quæ deponenda est se
cundum

cundum sententiam arbitrorum.Et videtur prima facie quòd
non:quia qui deponit non dat:imo rei depositę proprietatem &
possessionem retinet:& nuda & asinina detentio est apud depo-
sitarium.ff.commo.l.rei commodatæ.in glos.& est tex.ff.depo-
siti.l.licet.§.rei deposite.Non videtur igitur extendenda dicta fi-
deiussio an causam depositi. de verborum obligatio.l.quicquid
astringendæ.Contrarium credo verum,quia si aduertatur fide-
iussionis forma:fideiussor duo promisit scilicet se daturum: & se
soluturum quicquid iudicatum fuerit.vnde promisit se daturū.
Item etiam promisit se soluturum: licet promittere dicatur fa-
ctum,vt.l.si ita stipulatus.§.possum.de verbo.obli.licet gl.aliter
intellexerit illum textum . secundum Petrum & non bene se-
cundum Dygnū.& Bartolum.Potissime autem hoc vendicat si
bi locum:quia promisit soluere quicquid iudicatum fuerit. hęc
autem stipulatio iudicatum solui,vel soluere quicquid iudica-
tum fuerit, non est dubium: quòd continet principaliter id
quod verbum sonat.siue igitur sententia contineat dari,siue fie-
ri,aut vtrunque,verba prædicta significāt:vt fideiussor teneatur.
ff.iudi.sol.l.iudicatum solui:coniuncta gl in ver.iudicata.Secun
dò dubitatur in exactione huius nominis:quis sit potior:an fide
iussor prædictus:an cedens:an vero simul debeant concurrere.
Et si debitor fuisset exactus:aut etiam sponte soluisset:esset re-
currendum ad doctrinam & distinctionem Dyn.& Barto.po-
sitam.ff.quæ in frau.credi l.pupillus.& ibi plenè distinctum,si-
ue discutitur quando sunt plures creditores solum hypotheca-
riam habentes:aut etiam personalem,siue priuilegiata sit perso-
nalis siue non,& vni creditori satisfit per viam gratificationis
vel de mandato iudicis, an alij possint super exactione habere
recursum.Sed quia iste non est casus noster: non insisto. nam
hic debitor non fuit exactus:sed tantummodo præceptum de
soluendo recepit illud in quo extiterat condemnatus alicui sinę
mandato principis.& istud prẹceptum emanauit ad petitionem
fideiussoris prædicti.vnde pro exactione fienda prædicta: con-
currunt fideiussor prædictus,& creditor,qui iura cessit fideius-
sori.¶ Contrarium puto. & hic punctus est mihi nouissimus,
nec recordor me vnquam plus vidisse de facto.Et super dicto
puncto considero,quòd nomen dicti debitoris condemnati di-
cto creditori:est obligatum ex generali obligatione primi rei:
qui obligauit sua bona & præsentia & futura: est obligatum
eidem pro dicta pecunia deponenda,similiter est obligatū fide-
iussori:occasione cessionis sibi factæ per dictum creditorem
pro pecunia per ipsum fideiussorem soluta. nam dictus cre-
ditor cessit omnia iura personalia & realia,quæ habebat con-
tra dictum reum pro dicta pecunia sibi soluta exigenda. &
sic dictum nomen dictis duobus creditoribus obligatum fuit
dicto creditori: & adhuc obligatum durat pro dicta pecunia
deponenda.similiter dictum nomen fuit obligatum dicto fi-
deiussori pro pecunia per ipsum soluta dicto creditori, & in
dicta hypotheca nullus est prior in tempore. quia hypothe-
ca quam habet fideiussor originem trahit à creditore prædi-
cto:qui hypothecam cessit & iura personalia. & si hypotheca
dicta fideiussoris duret,concurrere possent fideiussor pro sua
pecunia consequenda : & creditor pro suo deposito conse-
quendo, & fieret diuisio pro rata facta estimatione eius quod
creditoris interesset depositum prædictum fieri,quia cū ipsum
deponere sit facti:& institutio non constat cum diuisione tra-
ctatur: oportet ipsum factum estimari per iudicem. & sic vi-
deatur quantum ex dicta pecunia sumpturus sit creditor prę
dictus.ff.ad.l.falcidiam.l.j.fallitur.dicta.l.j.§.si vsusfructus.cum
se.eodem titu.vbi enim estimatio veniret cum de diuisione trā
ctatur: impossibilis esset diuisio,& ita veteres putauerunt vt
dicto.§.si vsusfructus cum se. videndum est igitur hoc casu:an
dictum nomen fideiussori obligatum sit hodie sicut olim:
& videtur prima facie quòd non. vnde non est de cursu vel
diuisione quęrendum.Ad hoc dicendum quis potest moueri
per aptam rationem,quia dictū nomen cuius proprietas erat pri
mi rei dictus fideiussor insolutum accepit , per dictam ergo
dationem insolutum coniuncta cessione quæ traditionis instar
obtinet:vt lege finali.C.quando fisco.vel piuatus in glossa trans-
iuit proprietas prædicta fideiussoris in cessionarium empto-
remque nominis supradicti . vt in lege prima . C. si antiquior
cre. & ibi Cy.hypotecha ergo quam fideiussor habebat in nomi
ne per dictā dationē insolutum,cōiuncta supradicta cessione pe
nitus videtur extincta,cū res sua nemini obligata esse possit.Et si
dominium ad creditorem peruenit copiose, extinguitur hypo-
theca cū peruenit ad casum à quo non possit incipere.ff. de regu-
2 lis iuris.l.neque pignus.¶ † Contrarium credo verum quòd hy
potheca quam fideius. habebat in nomine sibi insolutum dato
nullatenus sit extincta.tunc enim per superueniens dominiū cre
ditori extinguitur hypotheca, cum irreuocabiliter superuenit,
aliàs non, vt.ff.de exceptio.rei iudi.l.ex sextante.§.latinus.in fine.
&.l.debitor.ff.ad trebel.per Cyn.in.d.l.j .C. si antiquior credi.
Cum igitur istud nomen non possit per creditorem per hypote
cam aduocari superueniens dominium nominis fideiussori præ
dicto nō debet eum afficere damno vt sua hypotheca pareat qd
tenet Barto.expressè in.§.latinus.¶ Concludo igitur ex premis-
sis dictos creditores hypothecā habentes qui in tempore pares
sunt ad diuisionem dicti nominis concursuros reo propterea
non extante soluendo & fiet diuisio facta æstimatione prædicta
(vt superius dictū est) debitore extante soluendo potior erit cau
sa fideius.prędicti qui possidet dictum nomen.& contra tertium
possessorem non potest deuenire debitore non excusso aut noto
rie non extante soluendo.vt.C.de pig.act.aut hoc si debitor & in
corpore vnde sumitur,vnde si nomen prædictum nō possidere
tur per tertium posset excuti per creditorem discussione non fa
cta:vt no.Cy.in.l.nomen.C.quæ res pig.ob.pos.& Bar.de pign.
act.l.si conuenerit.Et ita consulo ego Ang.

CONSILIVM. CCIX.

1 *Dotare filiam ad patrem spectat.*
2 *Pater tempore dotis promissæ sibi non prouidens, sibi præiudicat.*

Petrus de saona ciuis Ia-
nuensis fuit confessus & contentus,ac in veritate re
cognouit,se habuisse recepisse ac sibi integrè datas
& numeratas fuisse à fratre Antonio mandatore ciue saonēsi or
dinis minorum sancti Francisci sororio suo libras septem centū
saonæ monetæ , in pecunia numerata eidem Petro per dictum
fratrem Antoniū promissas pro dotibus & patrimonio Theo-
doræ filiæ dicti fratris Antonij & vxoris dicti Petri,quæ lib.sao
nę septem centum solutæ fuerunt de dotibus quondam Anto-
niæ matris dictę Theodore,& vxoris dicti fratris Antonij ,eo
quia sic actum & conuentum fuit per dictas partes quòd dictas
libras septem centum ianuensium solui deberent de dotibus quō
dā dictæ Anto.matris dictę Theodoræ,prout dictę partes assere
bant.Item fuit confessus & contentus se recepisse pro eadem dote
quamdam domum in eodem instrumento contentam & confi-
natam:velut de bonis & de hæreditate quondā Francisci de pra
tis,prout de dicta cōfessione late patet de manu publici notarij:
cuius exēplum mihi super hoc puncto consulto copia per extē
sum transmissa est.præsupposito inter alia mihi pro constanti quòd
dictus frater Antonius tam tempore donationis quam tempo-
re mortis diues erat, & soluendo & de suo dotem dare pote-
rat . Deinde dictus frater Antonius est viam vniuersæ carnis in
gressus,prius condito testamento solenni. in quo dictam Theo
doram parte tertia sibi vniuersalem hæredem instituit : & in
residuo instituit quoddam hospitale . Nunc dicta Theodora
vult pro tertia parte hæreditatem dicti sui patris agnoscere . ac
etiam vult adire hæreditatem matris suæ , & super bonis pa-
ternis dictam dotem septem centum lib.ante partem tertiam à
patre habere vult sibi relictam creditrix patris sui. ¶ Quæritur
igitur vtrum possit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCX.

PRo decisione dicti puncti premitto duo.¶ †Primò,quòd officiū paternum est dotare filiam.l.fin.C.de dotis promil.C. de rei vxo act.authen.sed quāuis.& ad illud obligatur.ff. de ac.& ob. l.obligationum.§.j.& loquor de filia legitima & naturali.Naturalem enim tantum dotare non cogitur:licet posit.de leg.iij.l. vxorem.§.pater naturalis.¶ Secūdò premitto,quod cum pater dotem promittit pro filia etiam diuite & locuplete:præsumitur in dubio dotem illam promittere de suo,scilicet si ad ipsam dotandam est idoneus.vt.l.vlti.C.de do.promil.Si autem declarauit tempore promissionis de cuius bonis dotabat: tūc stabimus certo.vt.d.l.fi.pro hoc,quia contractus ex conuentione accepit legem,depositi.l.j.§.si conuenit.& lex apposita in contractu dotis obseruanda est.C.de pac.conuen.l.lege.Hoc præmisso ad dictum dubium patet respōsio prompta,quia si tempore promissionis non constat quòd pater declarauerit se dotem promittere de bonis maternis vel pecunia ex bonis maternis reddita:de suo intelligitur dotasse,vt superius dictum est, & instrumētum prædictum in quo apparet confessio de recepto ex promissione iam facta:in quo ambo contrahentes enunciant sic actum inter eos fuisse:vt de bonis maternis dicta dos solui deberet,non nocet filię, cui iam ius per promissionem patris simpliciter factam in bonis paternis extitit acquisitum.vt.C.de rei vxo.act.l.j.§.accedit coniuncta glo.in ver.fecerit.vbi expresse tenet Ioan.quòd tempus promissionis inspicitur,non autem tempus dationis seu solutionis ex interuallo factę.& pro hoc est casus.C.de pac.conuen.l.ex morte.in fine.dos enim ex promissione fit:vnde post dotem constitutam & ius filiæ acquisitum non potest filia de nouo grauari de condi.ob causam.l.si donaturus.† Et imputet sibi pater cum tempore dotis promissæ sibi non prouidit quòd eam promittebat soluendam de bonis maternis,inspicienda est igitur promissionis forma quæ præcessisse videtur cōfessionem prædictam,vt patet ex verbis cōfessionis prædicte ibi per dictū Antonium promissas.&c.quod est præteriti perfecti,& hoc fortificatur ex verbis inferioribus.ibi,eo quia sic actum & conuentum fuit inter dictas partes,vt dictæ partes asserunt:per quæ verba apparet euidenter quòd tunc emanauit promissio, sed sola confessio de recepto cantata præambula promissione. & si ex promissionis forma apparet quòd de bonis maternis pater dotare voluerit: excludenda est filia quæ vult dotem maternam quam iam consecuta est:quoniā natura non patitur:vt bis idem exigatur.Si autem hoc non constat:tunc filia supradicta creditrix est patris sui.si agnoscit hæreditatem maternam in tota dote,quoniam hæreditas matris ad eam solam decurrit:ex quo solam se inuenit,in cor.de hære.abinteſt.in princip.quia igitur succedit matri sue abintestato ipsa Theodora,merito tanquam hæres eius:insolidum est facta creditrix patris sui prædefuncti, veruntamē,quia ipsa Theodora est hæres instituta à patre suo pro tertia parte:& pro reliquis partibus dictum hospitale.& presupponitur pro partibus hospitalis:hæreditatem prędictam esse adtam.Et dicta Theodora pro illa sua tertia parte similiter adiuit seu se immiscuit in dicta hereditate paterna, certè creditum dictæ dotis maternæ pro illa tertia parte pro qua ipsa Theodora succesit patri suo qui erat debitor dotis maternæ: confusa est actio de dote,seu ex stipulatu pro dote prædicta,quia quotiescunque creditor succedit debitori:confunditur actio competēs creditori pro illa parte pro qua est eius factus hæres,vt in.l.fichum.§.aditio.ff.de solu.&.l.debitori tuo.C.de pac. ¶ Sed pro alijs duabus partibus pro quibus dictum hospitale est hæres dicti patris sui:durat actio dictæ Theodoręt tanquam hæredis matris suæ,quia pro illis duabus partibus censetur tanquam extranea:quo ad hoc vt non confundantur eius actiones,vt in.l. cum à matre.in fin.ibi pro qua portione &c.C. de rei vendi.Illud tamen quod dixi,quòd pro illa tertia parte confunditur actio sua: est verum nisi esset facta hæres patris sui cum beneficio inuentarij.nam non confunderetur actio sua:imo sibi salua remaneret, vt in.l.fina.§.& si præfatam.C.de iure deli. Nec dicat quispiam dictam Theodoram in dicta tertia parte hæreditatis maternæ posse illam tertiam partem præcipuā retinere pro legitima sua: de qua deducitur omne grauamen, vt in.l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.testa.quia legitima deducitur seu debetur deducto prius ære alieno:& sic deducta dote materna,vt in.l. Papinianus.§.quarta autem.ff.de inoffi.testa. ¶ Et sic cōcludo,quòd dicta Theodora non potest deducere ante omnia dotem maternā pro illa tertia parte pro qua est facta hæres patris sui, sed pro alijs duabus partibus sic.per prædicta,cum in illis duabus partibus tanquam hęres matris suæ insolidum sit creditrix dictæ hereditatis paternæ,cui dictum hospitale succesit.nam hospitale agnoscendo dictam hæreditatem pro illis duabus partibus:videtur quasi contrahere cum creditoribus & legatarijs,vt in.l.apud Iul.§.fin.ff.ex qui.causis in pos.eatur.Et ita dico & consulo ego Angel.de peru.&c.

CONSILIVM. CCX.

1 *Statuta excludentia feminas existentibus masculis:odiosa censentur.*
2 *Mater excludit patruos à successione filiorum.*
3 *Patrui an possint sorores excludere.*
4 *Sorores in successione sunt patruis præferendæ.*

STatutum supra dictū. Primò excludit fœminas dotatas à succesione ascendentium superstite masculo, vsque ibi nec etiam. Secundo,excludit fœminas à succesione transuersalium superstite masculo,vsque ibi,nec mater. Tertiò excludit matrē à succesione descendentium superstite masculo vel patruo, & hec tertia pars durat vsque in fi.† Pro veritate supradictorum inuenienda est præmittendum,quòd statuta quę priuant fœminas: existentibus masculis sunt odiosa vt not.Bart.in.l.cunctos populos.de sum.tri.probatur expresse,per.l.maximum vitium.C.de libe.præte.Quicquid enim disponitur contra naturā vel rationem naturalem:illud odiosum appellatur.hinc dicimus quòd exhęredatio,seu priuatio hęreditatis circa filios est odiosa dispositio,vt.l.cum quidā.de lib.& posth.Item est prœmittendū,quòd quādo statutū disponit contra ius cōmune:tale statutum nō extenditur etiā si supersit identitas rationis:sed strictissimè in suis puris terminis intelligitur,vt expresse no.Bar.in.l.si vero.§.de viro.ff.sol.ma.Item est præmittendum,q̄ quę iure speciali concedūtur:strictè intelliguntur & assumuntur.vt no.in.l. mulieri & titio.de condi.& demost.facit,quod not.glo.in.ē.fi super gratia.de offi.dele.lib.vj.& quod not.in.l.eius militis.ff.de testa. mi. His prœmissis in prædicto puncto sunt tria principaliter.Primo an isti patrui excludant matrem superuiuentem filio præmortuo:existentibus fororibus vt in puncto præmittitur.an ecōtra mater excludat istos patruos:& quòd patrui excludant matrem probatur ex verbis statuti.nam ista statuta dictam,scilicet quòd patrui extantes excludant matrem,a quibus verbis non est recedendum,vt in.§.fi is qui nauem.in.l.j.ff.de exercito.&.l.non' aliter.in prin.ff.de leg.iij.cum fi.¶ Præterea quando ille ad quem pertinet hæreditas primo loco est habilis & admitti potest:tūc alius sequens non potest esse admittendus:vt.l. iij.§.filium versi. planè.de contratab.&.l.illud.eo.ti.¶ Sed ad istos patruos pertinet hæreditas prędicta priori loco quam ipsi matri,vt ex forma statuti probatur,ergo ipsi exclusa matre sunt admittendi.nā quādo vnus admittitur per prius:& alius per posterius:qui per prius admittitur:est prœferendus,vt not in.l gallus.§.& quid si tantum per glos.& Barto.de liberis & posthumis. & per Cyn.in.l.liberi liberteque.C.de ope.lib Etiam si admittatur quis per prius potentialiter:& non habitu,vt.l.si necem.§. si deportatus de bonis liber.cum simi.ergo patrui qui per prius à statutis admittuntur ad hæreditatem prædictam:sunt matri præferendi.

2 ¶ †Contrarium est verum, scilicet quòd isti patrui excludantur à matre prædicta præferenda,quod sic probatur,tunc demum admittitur quis ad hæreditatem alicuius: quando potest ipsam

ipsam obtinere:& ex ea commodū sentire,probatur in.l.filium. ff.de contra.facit quod not.in.l.si pater filium.de inoffi.test.cum si.Sed isti patrui & si admitterentur ad dictam hęreditatem exclusa matre:nihilominus à sororibus defuncti filij excluderentur,vt probabitur infra in sequenti quæsito:ergo non debent admitti ad exclusionem matris,ius enim illos solum quorum interest consueuit admittere,vt.l.si suspecta.de inoffi.test.&.l. sæpe.de re iudi.cum si. ¶ Præterea statutum in eo casu tantum voluit matrem excludi à patruis.scilicet quando ipsa mater & patrui supererssent,sed hic supersunt sorores ipsius filij præmortui: ergo isto casu videtur statutum velle matrem admitti. argu.l. cum prætor.de iudici.&.l.statu liber.§.stichum. de lega.ij.&.l. quos prohibet.ff.de postulando.maximè,quia prouisio facta in vnum casum à statuto,dimittit alios casus omissos in dispositione iuris communis.vt.l.commodissime.ff.de liberis & posthu. & plenè per Bart.in.l.si cum dotem.soluto matrimonio,& specialiter hoc verum in his quæ exorbitant & contrariantur iuri communi,vt notat per.Bar.in.d.§.de viro etiam si in casu omisso subesset eadem ratio:quæ est in hoc expressa casu à statuto. vt ibidem notatur.Præterea odiosa & priuatiua sunt stricte & solum in casibus expresis seruanda.Præterea fauendum est matri: in luctuosa hereditate filij,vt.l.vl.Ex quibus concludo,quòd patrui non excludunt matrem:sed potius econtra:mater excludit eos:quia habet per alium q̄ per se habere nō potest,quia tūc patrui excludunt matrem:cum sunt apti ad succedendum, vt.l. si ingenua.§.sed si sint sui.ff.ad tertu.ad idē.l.si necem.§.si deportatus.ff.de bonis liber.&.l.j.§. filium.de contrata. ¶ †Secundò est videndum an patrui excludant sorores.& videtur quòd patrui excludant sorores:sic probatur.Durante causa.finali statuti:durare debet eius effectus, vt not. in.l.generaliter.ff. de epis.& cle.facit quod no.in.§.sexū,& quod no.in authē.cassa.Sed causa statuti fuit:vt domus ex stirpe masculina conseruaretur,vt ex statutis,patet.Et probatur in.l.maximū viiū.C.de lib.præte. Ergo cum duret causa:debet durare effectus.interest enim reipublicę vt stirpes & familie domorum conseruentur,vt.l.j §.publicę. de vent.insp. Præterea licet statutum excludat vnam personam:tamen comprehenditur alia.ita not. Barto.in.l.ij.§. videndum.ff. ad tertul.vbi dicit quòd si statutū dictat quòd extantibus agnatis masculis mater non succedat.excluditur etiam per istud statutum auus maternus,ergo in proposito,licet statutū excludat solum matrem extantibus patruis:tamen excludentur sorores istius filij defuncti.Propterea hoc videtur probari authoritate domini Cy.in.l.pubere.de adūl.vbi dicit quòd statutum excludens filias fœminas extantibus masculis:cōprehendit etiam nepotes masculos natos ex filia,eodē modo quoque videtur,quòd istud statutum excludens matrem: comprehendat sorores.

4 ¶ †Contrarium est verum scilicetquòd sorores excludunt patruos.& sic probatur.licitum est assūmere argu.à contrario sensu statuti,quia est litera.vt.l.apud antiquos.C.de fur.in glo.&.l. qui testamento.§.mulier.de test.Sed statutum in media parte sui excludit filias à succesione descendentium.demum existētibus masculis descendentibus ab aliquo ascendente dotante ipsas filias:ergo à contrario sensu nullo descendente masculo extante dictæ filiæ admittuntur ad hæreditatem descēdentium,cum isti patrui sint collaterales ipsius ascendentibus qui filias dotauerunt. Præterea quòd istud argumentum à contrario sensu in prędictis statutis admittatur:probatur ad literam per Cy.in quodam consilio quod dedit in ciuitate Florētiæ.Nam cum in pactis habeat locum arg.à contrario sensu:ergo & in statutis,arg.in.l.non impossibile.de pactis.&.l.nec ex prætorio.de reg.iur.cum si.Prætera iste casus quando extat mater & sorores filij defuncti:& patruus ipsius est omissus à statu.vt ex ipso patet,ergo iste casus omissus remanet in dispositione iu.communis.Nec debet extendi statutum.vt.l.illum.C.de collationibus.sed ius commune dictat:quòd mater & sorores admittantur exclusis patruis. vt in authentica.defuncto.ergo istę sorores patruos à succesione repellunt. Ius enim commune in quo tunc sumus:prælumit patrē vel fratrem voluisse præferre filios & proximiores in gradu cæteris vlterioribus vt.l.cum auus.&.l.publius.§.j.ff.de conditione & demonstratione.Non ob.primum argumentum, quia non est verum in statu,odiosis exclusiuis à iure communi exorbitantibus,vt supra dixi.Non ob.alia argumenta,quia hic per mediā partem stat.sumpto arg.è contrario sensu:prouidetur ipsis filiabus & sororibus dicti Nicolai,vel quia ibi loquitur in persona eius qui succedit loco exclusi,vt patet in auo materno, & in nepote,& in filia.Sed hic loquitur in sororibus:& sic cessat contrarium.Ex quibus concluditur quòd sorores excludunt patruos. Tertio est videndum.an sorores excludant matrem.& certe(vt predixi)cum casus noster sit omissus à statuto remanemus in dispositione iuris communis,sed de iure communi:mater & sorores pariter veniunt,vt in dicta authentica defuncto.cum si.quia cum statutum non loquatur:ius commune seruatur.vt in dicto.§.de viro.& de acquirenda hęreditate si seruum.§.non dixit & facit.l.æquissimum.ff.ad tertu.& quod notat.C.de natu.lib. authentica.licet.per Petrum & Cy.& per prędicta vera sunt per l.is.§.vt dicitur.ff.ad tertulianum.& de concessione prębende.c. ij.libro sexto.Et ita clare dicimus & concludimus:dictas sorores & matrem venire debere de iure ad hæreditatem dicti Nicolai illi iam defuncti.nos doctores & iudices venerabilis collegij iudicum ciuitatis perusij collegialiter consulēdo.Et ita videtur dicto collegio de iure dicendum:saluo semper consilio saniori & ad finem prædictorū sigillum dicti collegij apponi fecimus consuetum &c.

CONSILIVM. CCXI.

1 *Substitutio pupillaris in compendiosa comprehensa conseruatur per autenticam ex causa.testamento etiam rupto agnatione posthumi.*
2 *Substitutio fideicommissaria an conseruari possit per auten.ex causa.*
3 *Legata particularia an conseruentur per auten.ex causa.posthumo præterito.*
4 *Mater in quibus bonis filij succedat.*
5 *Hæreditates qualiter iure antiquo & qualiter iure nouo deferantur.*

PActum tale est.quidam nomine Petrus quondam Colle berardoli mercator de vrbe veteri & regione sancti Leonardi, habuit duas vxores videlicet dominā Mescoliatam primam vxorem: ex qua genuit quinque filios,videlicet Bartholomeum Colam Leonardum Ioannā & Luciam.Item mortua.d.domina Mescoliata,accepit secūdam vxorē nomine franciscam,ex qua genuit duos filios antequam instrumentum testamenti fecerat:videlicet Seuerum & Catharinam.post quę dictus Pe.suum condidit testamentum tenoris & continentiæ sicut vobis transmittitur,deinde dicto Pet.post dictum testamentū cōditum,natus est posthumus nomine Io.ex dicto secundo matrimonio viuente dicto Pe.& sciente,qui posthumus in dicto testamento fuit prēteritus à dicto testatore,& de dicto posthumo nullatenus cogitante: quia tempore testamenti secunda vxor nō erat pregnans. tandē decesit dictus testator iam sunt.xviij.menses:superstitibus sibi filijs & filiabus prędictis.Demum decesit Leonardus in adulta ætate & intestatus.Deinde decesit dicta Ioan.in adulta ętate & intestata.deinde decesit dominus Seuerus in pupillari ætate deinde decesit Bartholomeus in adulta ætate cōdito testamento:in quo sibi hæredem vniuersalem instituit dictum Colā eius fratrem ex vtroque parente.de cuius institutione apparet publi cum testamētū superstitibus dicto Cola & Lucia ex primo matrimonio:& Catharina ex secūdo matrimonio superstite etiam dicta Franciſca.inter quos & quasvertitur quomodo an,& quātum & qualiter inter ipsos Colā & Luciam volētes succedere in hereditate dicti Pe.& in parte dictorum Leonar.Ioan.& Seueri & Bartho.& ipsam dominam Francis.volentem succedere suo nomine:& partē dicti Seueri filij & vt tutricē & tutorio nomine de quā tutela constatyt vobis trāsmittitur Catha.& Io.filiorum ipsius domine Franciſcæ in hęreditate dicti Petri. & in parte & bonis dictorum Leonar.& Ioan.& Seueri & Bartholomei fratrum carnalium dicti Ioan.& Catharinæ & pro quāta parte di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctæ hæreditates veniunt diuidendæ,& an dicta Franciſca ſtans & morans in domo dicti Petri teſtatoris cũ ſuperuiuentibus filijs debeat habere vſumfructũ:prout in teſtamẽto dicti Pe.continetur,& quantum dicta.d.Franciſca debeat habere pro dicto vſufructu,præſuppoſito hincinde quod vtraque pars prędictorum &prædictarũ aſſerat & aſſerit eſſe hæredẽ dicti Pe.& prædictorum filiorũ dicti Pe.modo prædicto.Et ſic ſuppoſita additione hęreditatis ſupradictorũ Pe.& filiorum hincinde:inquãtum hæreditas potuerit adiri per eos & per eas,& quid iuris ſit ſuper omnibus ſupradictis clarum,& verũ conſilium exhibere petitur,viſis teſtamẽtis,prædictis & ſtatutis,& alij iuribus & inſtrumentis productis pro parte prædictorum Colæ & Luciæ & dictæ dominę Franiſcæ nominibus ſupradictis.

EX facto propoſito quinque eliciuntur dubia. ¶ Primò,an rupto teſtamento agnatione poſthumi conſeruetur ſubſtitutio pupillaris quę ſub compendioſa cõprehenditur. ¶ Secũdò an conſeruetur ſubſtitutio fideicõ.quę ſub compendioſa comprehenditur.¶ Tertiò an cõſeruentur legata particularia. ¶ Quartò,an per clauſulã teſtamenti ſi non valeret &c. Arctetur poſthumus præteritus ad reſtituendum fratribus inſtitutis aliquid de portione:quam vt præteritus aduocauit. ¶ Quintò an mater in aliquo ſuccedat in bonis eorũ de quibus quæritur. † Quo ad primum fuit opi.quòd pupillaris ſubſtitutio conſeruetur per authẽ. ex cauſa vt.l.j.de vulg.& pupil.facit authen.ex cauſa vbi inſtitutio infirmatur,de ſubſtitutione nil ſubdit:ergo ſi cætera confirmantur:confirmatur ſubſtitutio,præſertim quia authen.ex cauſa remouet principaliter inſtitutionem:quę ad iniuriã præteriti tẽdit.Secus in inſtitutione pupillari:quia filio ibi pro hoc pater teſtatur.in.l.j.in pupillari.de vul.& pup.facit.l.ij.ſ.planè de vulga.& pup.ad trebel.l.nam quòd.ſ.ſi quis cum pupi.ſed hoc probatur,quia iſtud teſtamentũ à principio validum: & ex poſtfacto natiuitate poſthumi rumpitur:& nuda voluntate teſtantis videtur reconualeſcere,quia pater de natiuitate poſthumi ſciuit,vt.l.ſi filiusfamilias miles.de mili.teſt. ¶ Nec ob.de bono. poſ. ſecũ. tab.l.qui ex liberis.ſ.teſtamento,quia ibi teſtamentum facto teſtantis deſtitutum:nuda voluntate nõ recõualeſcit. niſi quo ad excipiendũ ſed hic deſtitutũ præter voluntatẽ teſtantis qui ignoranter pręterijt,quod feciſſe nõ preſumitur ſi id ſciuiſſet.l.pe.de iure codi.l.iij.ff.de inoff.teſt.facit ratio,quia ſicut nuda voluntate rumpitur teſtamentũ.l.qui militari.de mi.teſta.&.C.de teſta.mili.l.ſi cũ vel in vtero.de teſta.ſcimus.ſic & nuda voluntate teſtamentum iam deſtitutũ reuiuiſcat.facit.ff.de mili.teſta.l. qui iur.&.l idem eſt.vbi ſi à patre poſthumus ignoranter præteritus viuo patre naſcitur:teſtamẽtum firmum remanet,ſi pater ſciuit quia ideo rumpitur teſtamentũ:eo quod in voluntate rumpendi permanſit.Nec ob.de mi.teſta.tribunus quia nuda voluntate non reconualeſcit teſtamentũ: quod à prin.erat inualidum. ſed hic à princ.erat validũ,vt.l.filio præterito.alia eſt opi.quòd per authen.ex cauſa nõ conſeruetur pupillaris ſubſtitutio. Et ſubſtitutio pupillaris facta inter filios rumpitur natiuitate poſthumi: de quo pater à principio non cogitauit,& hoc propter rationes. ¶ Primò,vt æqualitas ſit inter liberos,videtur.l.illud.de col. de leg.ij.cum pater.ſ.cuictis.&.l.ſi.communia vtriuſque iudic.

¶ Secundò,quia non præſumitur patris diſpar inter liberos affectio.de pact.l.tale pactum.in fi. ¶ Tertiò.propter æquitatem attendendam in æquali portione & conditione conferenda.l. iij.de inoffi.teſta. ¶ Quartò,quia improuiſus caſus omne rumpit.l.ſi vnquam.de reuo.do.¶ Quintò,propter abſurditatem vitandam:ne vterinus in ſucceſsione præteratur vtrinque coniuncto de vul.& pu. ex facto. ¶ Sextò,quia non præſumitur quòd pater voluerit auferre filij ius legitimarum hęreditatum ad.l.fal. l.pater filiã.ſ.duobus.Idcirco enim pupillariter pater ſubſtituit liberos inuicem:vt augeat non excludat filios.¶ Septimò,quia authen.ex cauſa non vult excludere filios:nec afficere iniuria excluſionis,vt patet in cor.vnde ſumitur.hancopi.tenet Dyn.in.l. j.de vulg.& pup.quia ſubſtitutio pupillaris ſic nõ pót fieri abinteſtato:vt valeat per ſe ita:nec ex teſtamento facta abinteſtato permanere.ff.de fideiuſ.l.vrãius.ſ.ſed cũ duo.hoc tenet gl.in.l. j.de poſt.hęre.inſti.& idem ibi Ia.qui hoc tenet.Bar.ibi.in.l.j.de iure co.Non ob.quod not.Cy.in authenti.ex cauſa.quia loquitur in alio caſu,vbi deficit ſolẽnitas:ſed non volũtas.Sed quãdo præteritio fit ab ignorãte:ibi deficit ſolẽnitas & voluntas. vnde nec iure ciuili nec iure gentiũ:teſtamentũ ſubſiſtit.Non ob.glo. in.l.j.de codicil.c.de mi.teſt.l.vxore.de fideicõ.lib.l.generaliter ſ.ex teſtamento. de capti.l.bona.de codicil.c.l.j quia loquuntur in ſingularibus relictis ſuuorabilius non in directa ſubſtitutione ſicut nec in directa inſtitutione nec in vulg.tacita quia illegloſſ.debent intelligi ſi pater cogitauit de poſthumo tẽpore teſtamenti:voluntas teſtamentorum ponderatur, & ex poſtfacto non creſcit nec decreſcit voluntas,vt.l.Aurelius.ſ.teſtamento.de libe.le.de mi.teſta.l.ſi filius.Non ob.l.ſi filius.de mi.teſta. quidã allegãt ad partẽ cõtrariã:quia imo ibi caſus pro iſta pãrte. Nam licet militare teſtamẽtum agnatione poſthumi ruptum reconualeſcit nuda voluntate teſtantis.non qp illa volũtas ſit teſtamentũ. Sed perinde reſuſcitat primũ teſtamentum ac ſi tunc fieret.cũ in pagano eſſet ſecus:vbi talis voluntas non ſuſcitaret teſtamentum ſic ruptũ,vt.d.l.ſi filius.ſ.ſed ſi quidẽ.& gl.tenet in.d.l.ſi filius.in prin.eodẽ modo loquitur.Idẽ eſt.de mil.teſt.ſi ergo voluntas nuda in pagano nõ ſuſcitatur tale teſtamentũ:ergo multo minus ſuſcitabitur,ſi teſtator nil expreſsit,ſed ſimpliciter tacuit: non cõcludendo aliud teſtamentum:quia non mutando quod ſciebat nõ valere;videtur velle decedere inteſtatus.arg.de act.& obl l.non ſolũ.ff.de condi.inſti.l.quia ratio nõ ob.quod dicitur quod authẽ.ex cauſa irritat inſtitutiones:non autẽ cęteraſicut eſt ſubſtitutio,quia de legatis loquitur:non de ſubſtõe pupillari: quæ eſt inſtõ.vt.l.in pupillari.&.l.patris & filij. Non ob.quod dicitur qp authen.ex cauſa remouet iniuriã quę venit rõne pręterit ionis:qua nõ afficitur cum pupillariter ſubſtituitur:quia in caſu propoſito,nõ loquimur de ſubſtitutione facta præterito:ſed facta alijs inſtitutis. Et ſic quo ad præteritũ nõ remouetur iniuria:imo iniuria afficitur tã per pręteritionem:quam etiã afficere tur ſi pupillaris ſubſtõ conſeruaretur:quia per hoc pręteritus ex cluderetur ab hęreditate fratris vtrinque cõiuncti:admiſsis veteris tantũ quod iuri repugnat.vt authen.poſt fratres.† Ex prędictis videtur ſolui quod ſecũdo loco quęritur:an fideicõmiſſaria ſubſtitutio quæ ſub cõpendioſa cõprehẽditur: conſeruetur per authẽ.ex cauſa.nõ videtur,quia ex quo natiuitate poſthumi rũpitur teſtm:quo ad ſubſtitutionẽ cõpendioſam patet,qp quẽadmodum tollitur pupillaris:ſic & fideicõ. quę ab ea depẽdet,cũ vtra que ſubſtõ ſub tali cõpẽdioſa cõprehendatur:ergo ſublata cõpẽdioſa tollitur vtraqp ſubſtõ in ea cõprehẽſa. † Quo ad tertiũ dubiũ an pręterito poſthumo per authẽ.ex cã cõſeruentur legata particularia,glo.tenet illa cõſeruari.ff.de captiuis.l.bona. de fideicom.lib.l.generaliter.ſ.ex teſtõ.de teſt.tu.l.j.de leg.ij.l.ſi quis teſtõ.C.de poſthu.hęre.inſti.&.l.j.de codi. Quo ad quartũ dubium,an per clauſulã dicti teſtamẽti ſi nõ valet iure codicillorũ arctetur præteritus ad reſtituẽdũ qp fratribus inſtitutis,portionẽ quam vt præteritus aduocat.gl.in authẽ.ex cauſa.dicit qp codicillaris clauſula nil operatur in caſu pręteritionis.vt.l.ex filio.de le. iij.vbi à pręterito nil põt relinqui.C.de fideicõ.l.quidã filiũ.pręteritus enim iniuria à teſtatore affectu :non cogitur pręſtare legata vel fideicõ.niſi certis perſonis.de leg.pręſtan.l.j. &.l.filiũ.ſ. quod ſi legata.imo filius pręteritus nulli præſtat,vt.l.is qui.eod. tit.Item ille qui nõ poteſt nominatim grauari,vt præteritus,nõ debet poſſe grauari generaliter,quia genus illis adaptat:in quos poteſt deſcendi per ſpecierum enumerationẽ:& adaptatur illis. ff.de pigno.l.obligatione.per Innoc.de iure patro. ex literis.ad hanc partem facit de leg.iij.patronus in fin.de le.j. ab hæreditate.C.de leg.l.cum quidam.de leg.ij.l.ſi quis teſtamento.ad treb. ſi patroni in fin.& videtur expreſsiũ.de inoffic.teſta.l. tutia.In contrarium ſic probatur ſi teſtator faceret codicilos & nõ teſtamentum:non vitiarentur legata vel fideicommiſ. propter pręteritionem.de iure.codicil.lege.ſi quis cum nullum. &.lege. in fine. Præteritio enim non vitiat codicillos factos abinteſtato, cum codicillans de inſtitutione & exhæredatione non poſſet ſi vellet diſponere,vt.l.quod per manus de iure codi. Sed vbi eſt dicta clauſula codicillaris:codicillis videntur facti abinteſtato. ſi inſtitutio eſt nulla.de le.ij.lucius.ſ. filiam.& ibi per Dy.&.C. de condi.l.ſi.ergo filius præteritus videtur:ex ipſis conſequenter rogatus reſtituere hæreditatem.ff.de iniuſto teſt.l.poſthumus. ſi Paganus ibi per Dy.facit ad treb.ſi patroni.in fi.Non ob.l. ex filio.quia ibi nominatim à præterito: hic generaliter & in rem ſimilem.de leg.iij.ſi fuerit.in fi.Non ob.l.j.&.l.patronus. præalle. quia ibi teſtamentum erat aliquod,& reſcindebatur per querelam:propter præſumptã dementiam teſtatoris.nam aliud eſt de conſilio galli vel vellei nõ perpendere aliud:naturales ergo liberos more ſani hominis non curare.Item ille leges ſunt correctę in ratione ſui,per autenti.ex cauſa.& hoc tenent doc.ibidem.& videtur caſus in.l.generaliter.ſ.ex teſtamẽto.de fideicom. lib.& iſta opi eſt vera in præterito à patre nõ errante: ſed ſciente ſe filium habere,verum quia in caſu propoſito pater à prin.id ignorauit:non teneretur præteritus ex vi clauſulæ ſuam portionem reſtituere inſtitutis.† Quo ad quintum,an mater in aliquo ſuccedat in bonis eorum de quibus in puncto:quia procedit dubitatio propter ſtatutũ quo diſponitur quòd ſi quis ſine filijs deceſſerit abinteſtato proximiores conſanguinei ex parte patris ſuccedant in patrimonio:& proximiores ex parte matris in matrimonio.Et præmittendum quòd hic ſolum quoad matrem agitur de portione Seueri ſui filij.nil enim ad eam portionibus aliorum primi matrimonij,quia nullo cõſanguinitatis gradu illos attingit.& de iure communi quæſtio nõ eſt dubita:quia matri & fratribus defuncti defertur ſucceſsio.vt authen. defuncto. ſed procedit dubitatio propter ſta.loquẽs de inteſtato.an inteſtatus dicatur qui propter defectum ætatis teſtari nequit quòd autem talis dicatur inteſtatus probatur.nam teſtatus decedit cum pupillariter ſibi ſubſtitutum erit.vt.l.Papi.ſ.ſed nec impuberis. de inoffi.teſta.&.l.patris & filij.de vulg.& pup.ergo ceſſante pupillari ſubſtitutiõe:inteſtatus eſt.Huic rationi reſpõdetur.quòd pupillaris ſubſtitutio teſtamentum eſt patris:vel pars teſtamenti.de teſtamentis ſi pater lib.vj.miniſterio quo patris & iuris diſpoſitione teſtamentum eius eſt.non ergo ſequitur quòd ceſſante pupillari:inteſtatus decedat.¶ Secundo ſic,omnis hæreditas aut ex teſtamento,aut abinteſtato defertur.vt patet in ti.de teſtamentis.& inſti.de ſucceſ. abinteſtato ſi hæreditas pupillariter, cum non poſsit ex teſtamento deferri,vt.l.qua ætate.abinteſtato neceſſario defertur.ſed hæc ratio nõ ſufficienter enumerat quãlibet ſpeciẽ delationis nã quãdoq; ex alio capite quod teſtati vel inteſtati defertur hæreditas.vt.l.ſi infanti.de iure delib.¶ Tertiò ſic non aliter operatur impedimentũ impediens teſtari propter defectum ætatis,quam propter alias cauſas ex quibus inteſtabilis redditur vt patet vt.l.in furioſo.&.l.furioſ.& in his qui mortem ſibi conſciuerunt.ſed illi inteſtati dicuntur.facit de vulga. & pup.ex facto.&.l.humanitatis.de impu.& alijs ſubſti.ergo & inſtit.Sed illa iura non probant iſtos inteſtatos. ¶ †Quartò ſicit mens ſtatuti relata ad ius antiquum:ſecundum quod legitimæ hæreditates aliter & alijs deferebantur iure antiquo ex.l.xij. tabularum.& aliter ex iure medio per interpretationem prudẽtium:& aliter iure nouo,& aliter nouiſsimo vt plene no.C. de legitimis hæredibus.facit in ratione ſui.l.j.ff.de ven.inſpi.In contrarium videtur,quia ſtatutum quòd excludit matrem à ſucceſſione inteſtati:tanquam irrationabile odioſum reputari quia ſi venit ad tollendum ius matris:non habet locum quando decedens eſt inteſtabilis ex defectu ætatis.quia inteſtatus & inteſtabilis differunt.nam nullus inteſtabilis dicitur inteſtatus proprie loquendo:ſed lex interpretatur illum inteſtatum.l.j.ſ.j.ff.de ſuis & leg.& ideo ſtatutum quod accipitur proprie & non improprie.vt.l.conſtitutionibus.&.l.quicquid aſtringendę talem caſum non comprehendat,& ſic tale ſtatutum reſtringatur ad eos qui teſtabiles exiſtentes inteſtati decedunt cum fecit in ratione ſui de li. & poſth.l.quidam.&.l.maximum vitium.de libe.præte.Nec ob.d.l.j.vbi habentur pro inteſtatis.nam aliud eſt eſſe tale:& aliud haberi pro tali.vt.l.merces.de verbo.ſig.cum in ſtatũ non ſufficit haberi pro tali:niſi ſit tale:quale ſtatutum requirit.de nego.geſt.l.iij.ſ. hæc verba.item ille ablatiuus abinteſtato poſitus in conditione ſignificat veram exiſtentiam termino rum:non fictam ſaltem in ſtatuto,& odijs,in quibus requiritur conditiones impleri formaliter.de conditione & demonſtratione.l.meuius.ideo caſus proprius non habet locum in ſtatuto. cum iſte dicatur impropriè inteſtatus & ſtatutum matris excluſiuum non vendicat ſibi locum:ſed ſtamus iuri communi, fatendum tamen eſt.ſi probaretur de conſuetudine vel de communi vſu loquendi, videlicet quòd inteſtatus vulgo diceretur omnis inteſtabilis:ſtandum eſſet conſuetudini ſeu communi vſui.de ſupel.lega.lege.Labeo.de fundo inſtructo cum'delanionis.ſ.j.Ex prędictis autem concluditur quòd Leonardo ſuccedat Bartholomeus & Cola,quia ſunt fratres vtrinque coniuncti,ſimiliter in dote Ioannes ſuccedant prædicti Bartholomei & Cola:excluſis Lucia & Catharina ex forma ſtatuti,& excluſis Seuero & Ioanne quia non ſunt vtrinque coniuncti. vt auten. defuncto.in portione Seueri qui deceſsit in pupillari etate:venit domina Franciſca mater Seueri & Ioannis eius frater vtrinque coniuncti:excluſa Catharina filia ſecundi matrimonij propter ſtatutum.Si tamen prædicta conſuetudo vel communis vſus loquendi probaretur:tunc ad portionem Seueri admitteretur Ioan.quia vterque coninnctus.in hæreditate autem Bartholo. ſuccedit ſolus Cola ab eo inſtitutus.Ex prædictis patet ad quos dictæ hæreditates deferantur.

CONSILIVM CCXII.

¶ Si ciuitas de ſtatu eccleſiæ ad ſtatutũ libertatis & ſententiæ tẽpore primo latæ fuerunt quæ tranſiuerũt in rem iudicatã: vtrũ tales ſententiæ per ordinarios ſtatutos populares potuerunt exe cutioni mandari.Factum ſit propoſitum per auditores & commiſſarios officialium romanæ eccleſiæ qui præſidebant regimini peruſiæ ciuitatis antequã ſe in libertate priſtina rediret:fuerũt multæ ſententiæ latæ quæ tranſiuerunt in rem iudicatam. Quæritur an illorum ſentẽtiarum executio poſit fieri per dominum poteſtatem& eius iudices:vel per dominum capitaneum & eius iudices qui pręſunt regimini dictę ciuitatis pro communi,& populo peruſino:& non pro eccleſia romana.

EXecutio ſentẽtiæ latæ per ordinarium apud quẽ non reperitur exequendi poteſtas:ne ſint caſſa iudicia,pertinet ad illũ ordinariũ penes quẽ reperitur autoritas exequendi.Et ideo ſententiæ latæ per dictos auditores qui tunc erãt ordinarij:& tunc receſſerunt ab aula ſententijs tamen in ſuo robore durãtibus:debent executioni mãdari per iudices cõpetentes apud quos reperitur autoritas exequendi,& ad hoc multa poſſunt allegari,de re iu.à diuo pio.ſ.jde tuto.& curato.vbi adlunt,de offi.conſul.l.j.cum ſi.tamen ſpecialiter ad hęc induco.l.epiſcopale,vel dicto & mag.& in ratione.C.de epi.au.& facit.ff.de iu.ſi pretor.in fin.cũ ſi.iudices autẽ cõpetentes ſunt iudices portarum ſecundũ ſtatuta communis peruſi:vnde illi qui facerent executionem inſtrumentorum confeſsionatorũ & illi qui facient executionẽ dictarum ſententiarum (ſuppoſito quod tales ſententiæ ſunt validæ & non nullæ)attẽta maximè forma ſecundi ſtatuti ſecũdi libri ſ.& qui libet.Et etiam dico & cõſulo ego Bal.de peruſio vtriuſque iur. doc.& ad fidem ſenſu & ſigno mei nominis ſignaui &c.

CONSILIVM. CCXIII.

1 *Creditorum due partes cum debitoribus paeiſci poſſunt ſuper quinquennali dilatione.*
2 *Statuta in rem omnem perſonam concernunt.*
3 *Debitor electionem habet an cedat,an verò dilationem capiat quinquennalem.*

SImon & Iacobus & eorum ſocij mercatores ſiue cãpſores de peruſio non ſunt ſufficienter ad ſoluendum integre eorum creditoribus:vnde ruperunt ſiue feſellerunt,propter qp aliquid ex dictis ſimo.& Ia.& eorũ ſocijs vſque in quinquẽniũ ad ſoluẽdũ eorũ creditoribꝰ delationẽ fecerut,aliqui vero ex dictis creditoribus

Universidad de Deusto Biblioteca

ad hoc non consentiunt:& aliqui expresse contradicunt,qui creditores aliqui habent instrumentū confessionatū:aliqui habent scriptum cum subscriptione:& aliqui habent scriptum sine subscriptione testiū,qui creditores quasi omnes habēt hypothecā; tam prorogantes quam nō prorogantes dictum terminum.Modo quęritur an in dubio maior pars dictorū creditorum possit dictum terminum non prorogando facere quòd non possint infra dictum quinquennium prædictos Simonē & Iacobum & eorum socios molestare:nec cōtra ipsos agere. Visis iuribus & statutis perusij. & maximè statuto quod loquitur de scriptis campsorum mercatorum &c.&.§.volumus insuper &c.in quo aperte cauetur quòd scripturæ mercatorum,vel cāpsorum mādentur executioni:quemadmodum instrumenta confessionata &c.Et etiam viso statuto cōmunis quod loquitur de executione instrumenti cōfessionati.Et etiam visis statutis artis cambij, quæ statuta videntur velle quòd duæ partes creditorum possint componere & pacisci cum eorum debitoribus:etiam in quo debitores non sint soluendo.Et omnibus alijs visis & consideratis in prædictis quæ videnda,& consideranda sunt &c.

Viso præfato puncto & visis ordinamentis cambij dicendum est de iure quòd † duæ partes creditorum possunt statuere,& pacisci cum dictis debitoribus super dilatione quinquennali: etiam cōtradicente minori parte creditorū.nec distinguitur,an minor pars creditorum contradicentium habeat solam personalē contra debitores:siue personalem & hypothecariam in bonis debitorum,vt.l.fi.C.qui bo.ce.pos.Illi autem cēsentur duplo maior pars creditorum habito respectu ad cumulum debiti,id est quæ plus debet recipere quam per cōtradicentes.vt.d.l.fina. Fortius ergo vbi est duplo maior numerus respectu personarum creditorum:& respectu maioritatis summarū:vt.l.fi.illi autem censentur creditores:qui sic paciscendo possunt alijs præiudicare, qui habent efficaciter obligatos tales debitores:& quibus creditoribus sic paciscentibus nulla obstat exceptio:quæ obligationē principalē perimat vel elidat.& qui creditores sic paciscēdo sint veri creditores,&ex veris cōtractibus:& obligationibus nō autē ex fictis simulatis vel imaginarijs,ita dicit Guil.de cunio.in.l.& suū.§.hodie.ff.de pac.Ius enim excipiendi ꝙ cōpeteret debitoribus contra creditores:transit beneficio iur.ad alios creditores: qui contradicerent creditoribus paciscentibus.vt dicit Guli.in d.§.hodie.fallit.C.de nō nu.pe.l.fi.ad validandū autē tale pactū super dilatione quinquennali:oportet omnes creditores in vnū locum conuenire.Et quòd tunc faciūt duæ partes valet.licet minor contradicat vel vocata interesse noluit,quod pactum oportet decreto superioris roborari,vt.d.§.hodie.nam siue agatur de pacto super remissione debiti ad illud validandum: requiritur decretum prætoris:vt per illud pactum præiudicetur alij creditoribus contradicentibus,vt.d.§.hodie.siue agatur de pacto super dilatione quinquennali requiritur talis prætoris decretum, vt.l.fi.qui bo.ce.pos.vbi officiū superioris super hoc imploratur,vt ibi dicit tex.in princi.superiores intelliguntur creditores cambij coram quibus agitur.de iudicijs.c.fi.lib.vj. Intelliguntur etiam superiores illi,qui iurisdictionem habent super creditores.tale igitur pactum super dilatione quinquennali factum à dicto duplo maioris partis: præiudicat minori parti: vt minor pars creditorum non possit infra dictum quinquennium agere contra dictos creditores,etiam si tales debitores sint obligati per instrumenta publica & onfessionata:vel scripturas habētes vim instrumentorum publicorum & confessionatorū,quoniam statutum quod prorogato termino inhibet executionem talium scripturarum:intelligitur de termino qui prorogatur ab eo qui potest,sicut est in casu nostro,cum statutū de prorogatione termini loquens:sit in rem & sit relatū ad personā creditoris:
2 cui principaliter debitor est obligatus.† Statuta autem quę sunt in rem:non respiciunt certam & determinatam personam: sed omnem personam comprehendunt.ff. de operis noui nun.l. de pupillo.§.si plurimum.de iureiuran.c.veritatis. Sed ad id quod dicitur duplo maiorem partem posse præiudicari minori parti in dilatione quinquennali:posset in dubium insurgere.cum per l.vlti.qui.bo.ce.po.alternatiuè prouideatur circa beneficiū cessionis vel dilationis quinquennalis:cui competat illius alterna-
3 tiue electio creditoribus vel debitoribus. ¶ † Dicunt quidā vt Cyn.in.d.l.fi.quòd est debitoris electio:an velit bonis cedere vel dilationem quinquennalem habere.Et secūdum istam opinio. sequeretur,quòd creditores nil possint disponere super dilatione quinquennali:& sic duplo maior pars in hoc non potest prę iudicari minori,quia ius commmune eligendi:competit debitoribus & non creditoribus.facit regula in alternatiuis.&.ff.de iu. do.l.plerunque.Sed contrarium quòd electio competat creditoribus,tenet ibi glos.quod probatur per casum illius legis sic inducendo.Nam ibi statur voluntati maioris partis: ergo electio competit creditoribus quorum est voluntas.Nam etsi electio competeret debitoribus non consideraretur creditorum voluntas:sed ipsius debitoris voluntas & electio.Et hoc non ponderauit Cy.qui contrarium scripsit in.d.l.fi.Item circa prædicta insurgit aliud dubium,quia.l.prædicta habet locum vbi habet locum beneficium cessionis:quo casu alternatiue prouidetur circa cessionem vel dilationē tēporalē.Sed in casu nostro consideratis statutis cōmunis perusij:non pōt debitor bonis cedere.& sic sumus extra terminos illius legis:ergo quòd maiori parti stetur habet locum vbi potest eligi via cessionis vel dilationis tēporalis.His ita respōdetur,ꝙ lex ita vult stari maiori parti:quæ in humaniorem declinat.¶ Sed cum de iure communi ex forma statuti debitor possit capi & carcerari,vt.l.qui bonis.&.l.fi. qui bo.ce.pos.humanior pars esset eligere viam dilationis:quam detrusionis in carcerem,cum per talē detrusionē affligatur corpus.C.de custodia reorum l.fi.de pœnis.c.quāuis.lib.vj.&.cle.j. de hære.ergo sic duplo maior pars potest eligere viam dilationis,quæ est humanior:quam cessionis.Item potest eligere viam dilationis quæ est humanior:quam carcerationis intrusio. & sic in ratione sui est ibi casus,& ita consuluimus nos doctores & aduocati collegij iudicum ciuitatis perusij :semper saluo consilio saniori.& ad fidem huius sigillū dicti collegij apponi fecimus consuetum,& infrascriptum Ioannem no.dicti collegij rogauimus:vt de prædictis publicum conficeret instrumentum &c.

CONSILIVM. CCXIIII.

1 *Delegati quando sint censendi hi:quibus aliqua causa terminanda committitur.*
2 *Prouisio generalis: ad specialiter prouisa non refertur.*
3 *Lex noua: an referatur ad lites pendentes.*

Rimò est vidēdum vtrum
1 † dicti quinque a prin.fuerint istius causæ ordinarij cognitores:an delegati.& videtur ꝙ delegati.vt ff.de offi.eius cui mā.est iurisdictio.l.& si prætor.In cōtrariū videtur aut prius ratione officij generalis habebāt super hoc iurisdictionem ordinariā,& eam retinetur,quia illa specialis commissio est excitatio,non delegatio.ff.de offic.præsi.l.sæpe. aut nō habebant prius ordinariam in illa causa:sed aliàs tunc prorogata est iurisdictio ordinaria ad casum specialiter commissum,sicut enim per hominem potest fieri prorogatio:ita per legem.ff. de iudic.l.j.&.l.de qua re.§.j.Nam quodlibet officiū potest prorogari,vt.ff.de solu.l.quæro.& ista est veritas.Non obstat lex & si prætor.quia ibi fuit cōmissio personæ non officio,vel ibi fuit facta commissio per eum qui poterat delegare: non prorogare ordinariam potestatem,vel ibi loquitur,vbi expresse dixit delego:hic vero verba sapere poterāt ordinariam iurisdictionem. quę licet in vna specie non consistat:sed quid vniuersale.C.vbi & apud quos.l.fi.tamen bene potest prorogari de vniuersitate ad vnā speciem.C.vbi de crimine agi oportet.lege prima, & quod notati extra de officio delegatis de causis,&.c.p.&.g. ¶ Secundò est videndum.vtrum duo adiuncti admittantur in causa
2 ista : in qua specialiter erat prouisum.† Et videtur quòd non: quia generalis prouisio non refertur ad ea de quibus specialiter est prouisum,vt.ff.de vulga.substitutione cohęredi.§.qui patrem

trem.de ali.leg.alimenta.§.Basilicę.&.l.stichus nutricis.in princi. & de lega.iij.vxorem.§.codicil.&.§.fęlicissimo.& de offic.dele. c.studuisti.&.C.de silentiarijs.l.iij.lib.xij.Cum ergo de ista causa specialiter esset prouisum de officio & numero trium.non videtur ei per generalem legem superuenientē in aliquo derogari, etiam si nō esset lis aduersario mota:sed esset res omnino integra. In contrarium probatur,quia iura quæ hoc dicunt fundant se in præsumptione,quia non presumitur per verba generalia quis velle mutare:quod specialiter ordinauit,sed vbi constat de mente contraria:tunc sequentia generalia:derogant præcedentibus specialibus:vt dicto.§.Basilicæ versic. nisi.sed hic apparet de mente per verba vniuersalia & distributiua,ibi dum dicit, vigore quorūcunque ordinamentorū,de hæredi.institu.hoc articulo,de alimētis leg libertis quos in princi.& quod ibi nota per Iac. de are. ibi dum dicit omnem & totam bailiam officium autoritatem & potestatem &c.Nam ab hoc sermone nihil detrahi, vel excipi potest.C.sine censu vel reliquis.l.omnes & not.C.mādati.l.à procur.Præterea quando in eadem.l.sunt verba specialia & generalia tunc species derogat generi,de pœnis.l.sanctio legum.Si autem diuersæ sunt leges & precedit lex specialis:& sequitur lex generalis,compatiuntur se in origine & effectu.& concurrunt quo ad vtrunque in origine non in effectu,& tunc concurrunt quo ad originem,non quo ad effectum,de actio.& obligatio.quoties .C. de sepul.viola.l.qui sepulcra.aut non compatiuntur se : & tunc aut dubitatur de mente legum & tunc species derogat generi. de legibus.l.sed & posteriores aut est certū quia verba sunt ita pręcisa quòd non recipiunt arctationem:vel quia generis & sepeciei est eadem ratio & conditio: ita quòd speciei non inest specialis ratio fauoris tunc vltimæ legi standum est,quasi à primo proposito legis videatur esse recessum,sicut tex.dicit alibi.ff.loc.cum in plures.§.locator horrei.Præterea posito quòd illa esset species: tamen accedit generi per modum prorogationis:& non naturam generis sequitur,& mutato genere,mutatur species quę non stat per se:sed in virtute generis habet substantiam vt.ff.de pact.do.l. inter socerum.§.cū inter patrem.& in multis per generalem formam à speciali receditur:quando ratio suadet,vt.ff. mandati.si hominem.ff.pro socio.l.actione.§.renunciare,cum simi.
3 ¶ † Tertiò dubitatur,an ad lites pendentes referatur noua lex & videtur quòd non.primò,quia causa cœpta coram primis iudicibus,ab eisdem debet decidi.l.j.ff. de officio consulis. Nam iurisdictionem suam perpetuauerunt.ff.de iurisd. om.iudic.l.& quia.item lite pendente,non valent quæ statuuntur:siue respiciāt actionem,siue modum procedendi.in auten.in me. li. non fieri sacras formas.§.j.colū.viij.Nec videtur legislator cogitasse de lite pendente,nisi nominatim fecisset mentionem,vt nota.in.l.qui auten.in princ.si quis cau.In contrarium,quia sicut iudicium soluitur vetante eo qui iudicare iussit,vt.ff.de iudi.l.iudicium soluitur.vnde vetante statuto iurisdictio nata ex statuto poterat tolli:ita & reformari,de in litem iur.videamus.§.pe.& possunt iudices adiungi lite pendente:nec est hoc prohibitū, imo permissum videtur in auten.in medio litis.§.super hoc.non ergo valuit factum à tribus quia non est factum à numero per nouam legem statuto.Et vbi deficit numerus iudicum prætestatus:ipso iure nō valet sententia.de arbitris.sicuti.&.l.pedius.§.j.& quod no.ff.de re iudic.l.duo ex tribus.Item quia officium & autoritas quinque,non est amodo in rerum natura,sed est translatum ad officiū septē virorū,vnde cū primi quinque non habeant potestatē nisi ratiōe officij:permutato officio, permutata est potestas & noua forma sequenda est non antiqua,argu.ff.loca.cum in plures.§. lege dicta.Nam sublato nomine officij,tollitur eius autoritas & effectus, vt legitur & nota.C.de frumento.Alex.diurnos.libro.xj, & facit extra de constitu.c.translato sacerdotio,ad hanc partem facit.C.de aduo.diu. iudiciorum.l.binos,vbi duo subrogati loco vnius:vtuntur eodem iure,vnde pluralis numerus subrogatus vel adiunctus:succedit in eodem officio & habet de causa inchoata cognoscere:& secundum sibi datam formam expedire, & à forma nullo modo recedere , vt.ff.de exerci.l.prima.§.si plures.& quod nota.ff.de acquirenda hæreditate si quis mihi bona. §.si coram.Non obstat.l.prima de offici.consul.vbi à primordio iudicij:posterior formatur processus,quia ibi eodem iure,& eadem potestate erant iudices.in prin.medio & fine,hic forma iurisdictionis erat mutata & translata autoritas de minori numero ad maiorem.Item non ob.in medio lit.quia ibi loquitur de lege speciali contraria iuri cōmuni,quę lite pendente fieri non potest.hic autem generalis bene extendit se ad litē pendentem: non quantū ad infringendū ius vel obligationem:nec quantum ad processum extinctum.Sed quantū ad reliquum processum futurum,vt.C.de iur.cal.l.fi.ante finem ibi dum dicit in primo post hanc legem ingressu.Item non ob.arg.de perpetuatione iurisdictionis,quia talis perpetuatio non operatur aliquid: quādo superior disponeret contrarium.d.l. iudicium soluitur. Ex quibus cōcluditur dictam sententiā de iure nullam fuisse, quia aut dicimus valere attento officio quinque:& istud est impossibile quia officium quinque est sublatum,vnde sub nomine illius officij nihil geri potest vt.ff.de fideius.l.Lucius.& argu. de leg.iij. pater.§.tusculanus. aut dicimus valere attento numero.vij. & istud impossibile:quia non interfuit numerus secundum illum numerum requisitus,istam etiā viam videntur elegisse tres associando sibi.quartum,vnde imperitè processerunt de offic. dele. cum super abbatia.Et ita clare dicimus & concludimus sententiam ipso iure nullam fuisse,nos doc.& iudices collegij iudicū ciuitatis perusij vnanimiter & concorditer. & ita videtur dicto collegio de iure dicendum saluo semper consilio saniori.& ad fidem huius sigillum dicti collegij apponi fecimus consuetum. & infrascriptis.Ioan.not.collegij rogauimus vt prædictis publicum conficeret instrumentum &c.

CONSILIVM CCXV.

1 *Transactio per metum facta:quando sit valida.*
2 *Inuoluntarium quot modis quid dicatur.*
3 *Metus quid sit,& quot modis contingere poßit.*
4 *Metus per minas mortis illatus:an sufficiat ad nullitatem actus.*

Reperitur in quadam charta ad formam publicā scripta,quòd nobilis vir Paulus andrielli,Mascus raynaldi, domina Vrsula domini Rigerij de alutio nobilis ciuis cum consensu & autoritate Simonelli fomatelli viri dictæ dominæ Vrsulæ ex parte vna. Et nobilis domina domina Thomasia filiola olim Felicelli sui olim fratris carnalis:cum consensu & autoritate Antonielli petruci de tarono sui viri,necnon cum consensu & voluntate Anto.nucij.Bartholomei,& Nigij nandei dominæ Philippæ consanguineorū dictę dn̄æ,Thomasię vt sibi attinentiū intra tertiū gradum secundū formā statuti narratam ex parte altera. de lite & quæstione seu controuersia quæ erat,& diu fuerat nomine & & occasione hæreditatis,& dictorum bonorum felicelli & ludouici volentes dictis controuersijs finem amicabilem imponere, spōte ex eorū certa scientia non vi,nec dolo inducti,dictę partes & quælibet ipsarum cum consensu & authoritate prædicta: ad talem compositionem pactum & transactionem deuenerunt. inspecto testamento dicti felicelli: & cognitis lectis, visisque ad hoc verbis testamenti in hunc modum,videlicet quòd dicta domina Thomasia habeat & habere debeat &c. quam transactionem domina Thomasia prædicta vellet infringere omni modo quo melius potest.pro eo quia fuit inducta ad ipsam faciendam fraude & metu (præcipue dicti Pauli) qui tempore fectæ transactionis prędictę erat potentior homo de castro prędicto & eius territorio,in quo quasi omnia bona dictę hęreditatis erant situata,ob cuius metū & adulationes bona hæreditatis prædictæ:laborator cessabat colere & laborare.& hoc posset probari.item ꝙ dictus Paulus:dictæ Thomasię metus & minas plurimas intulerit:vt eam induceret ad transactionem prædictam, qui & quousq; quaque nō possent perfactius peobari licet posset bene probari:quòd dictus Paulus erat potētior de castro in dicto territorio:& homo terribilis & pestilētiosus.& dictū ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

strum solitus rebellare:& guerram & violentias facere,& pro eo quæritur p dictus Paulus & alij cum quibus dictam transactionem fecit de hæredi.& bonis dictorum quondã Felicelli & Ludouici in ipsa hæreditate nullum ius habeant.Sed tota ipsa hæreditas abintestato spectat ad dictam dominã Thomasiam filiam quondam Felici sororem carnalem quondã ex vtroque parente dicti Ludouici,& pro eo quæritur de hæredi.& bonis prędictis: cum nulla lis seu quæstio fuerat inter dictas partes in iudicio nec extra:nisi per modum minarum;licet fuerit facta mentio in dicta scriptura de lite & quęstione seu controuersia, quæ fuerat inter dictas partes,sed ficticia facta fuit,& pro eo quæritur.cum secundũ verba dictæ transactionis videatur quæsita cuilibet prę dictorum cũ quibus transegit quarta pars hæredi. quondam dicti ludouici:in qua nullum ius habebat, vt supra dictum est, & sic videtur vitiari:cum exinde non fuerit soluta gabella per statutum communis,quòd videbatur,quæritur an possit,& quomodo, & si est necessaria absolutio à iuramẽto præstito per eam in trãsactione prædicta visa dicta facti narratione transactione sic dicti potest:& statuti communis &c.

Thema tale propositum includit duo dubia talia. ¶ Primũ quidẽ est dependens simpliciter à dispositione iur. communis, vt puta,an dicta transactio possit dici nulla vel saltẽ annulanda iure communi attento. ¶ Secundũ vero pendet ex dispositione iuris municipalis,an scilicet attenta forma dictæ tranſactionis & forma statuti communis vtriusque sub rubrica de rebus mobilibus non ven.&c.dicta transactio possit dici nulla. ¶ †Nũc ad primum,& ad partẽ affirmatiuam pro transactione arguitur infrascriptis mediis,quorũ occasio est forma ipsa transactionis.& primo,iure præsump.excludenda à suspitione metus ex interue tu consanguineorum & amicorũ.constat enim:quòd præsentia consanguineorum amicorum,& debitorũ vel interuentorũ contrahitur quædam præsumptio:quæ est exclusiua metus vt.C.de transactio.l.transactionẽ.& facit.ff.vbi pupillus educari debet. l.fi.ibi euocatis affinibus atque amicis &c.at cum dicta transactio facta fuit ex tenore instrumenti:apparet interfuisse præsentiam amicorum,& cõsanguineorũ ipsarum partium,ergo metus velamento:dicta transactio nõ videtur rescindenda, ¶ Secũdo arguitur,quòd qualitas metus qui exigitur,in rescisione trãsactionis coarctatur: cum vel in spem metus ad periculũ propriæ salutis:vel in speciem metus ad corporis cruciatum interuenit,vt.l interpositas.C.de transac.Sed in themate:in neutra specie metus concludi videtur,ergo &c.¶ Tertiò ad hoc arguitur ex ipso contrario intereuniente,puta à spontaneo cõsenſu:cuius attestatur ipsa scriptura trãsactionis in ea parte, sponte ex certa scientia non vi &c.ergo nunc conqueri de metu ad rescindendũ ea quæ cõsensu terminata sunt:nõ sufficit,vt in eadem.l.interpositas.¶ Quartò arguitur:à iuramento adiecto in transactione prædicta:ad ipsam firmandã & inuiolabiliter obseruãdam perpetuo,& in nullo contra facere vel venire,ergo volẽs de viribus dictæ transactionis agere:audiri nõ debet,imo subijcitur dispositioni & pœnis.l.fi quis maior.de transac.Econtra,& sic contra dictam trãsactionem arguitur ex pluribus:quorum occasio descendit à suppositis in themate. Et primò ex qualitate personæ dicti pauli,cum quo dicta trãsactio facta fuit.proponitur enim quòd erat potentior homo:aliquo de dicto castro & eius territorio,& ob eius metum laboratores cessauerant,& cessabant colere & laborare,bona hæred.prędictæ,quòd vtique asserit probari posse,& sic videtur quasi per quandam impressionẽ extorta metu transactio prædicta.ergo saltem officio iudicis dicta transactio venit rescindenda,vt.l.illicitas. in princ.ff. de officio præsi.C.quòd me.cau.l.si per impresionem.& argumẽtum in l.licitatio.§.quod illicite.de publicanis.¶ Secũdò,adhuc ex qualitate personę dicti pauli,proponitur enim quòd erat homo terribilis,& pestilentiosus ac tirannicus in dicto castro & eius territorio,ipsum castrum solitus rebellare & guerrã facere:& per cõsequens facilis est præsumptio metus & terribilis allegata, quasi cruciatu crudelitatis quis conterritus secum ad transactionem deuenit.vt.l.fulcinius.§.quid sit latitare quibusex causis in possessionem eatur.& argumentum in.l.succurritur.ex quibus causæ maiores.& facit.l.decernimus.C.de sa.san.ec.¶ Tertiò arguitur ex qualitate personæ dicti pauli,coniuncta cum qualitate minarum emanãtium ab eo.proponitur enim quòd mortem pluries minatus fuit dictæ dominæ & viro eius,quę habito respectu ad qualitatem dictæ dominæ & mariticonferri debet idonea ad metum ad periculum propriæ salutis vitãdum,vt.l. metum autem quòd met.causa.& facit quando notatur in.l licet.ff.de arbit.ergo huiusmodi metus causa dicta trãsactio videtur posse rescindi vt.l.interpositas.¶ Quartò idem adhuc arguitur ex iure inficiãdi causa dictæ transactionis,quia supponitur in ea,quod fuit facta per relationem ad litem,seu controuersiam quæ erat & diu fuerunt inter ipsas partes nomine & occasione hęreditatis & bonorum dictorũ Felicelli,& ludouici,& in themate supponitur pro vero hic,& quòd de dicta hæreditate & bonis lis nulla fuerat inter dictas partes.cũ tota ipsa hæreditas abintest. spectabat ad dictam dominã Thomasiam.ergo dicta transactio concludi tur fuisse facta contra vnum naturale transactionis,cõstat enim quòd de substantia transactionis est:quòd fiat super re dubia.& licet incerta:actualiter incerta vel sperata iustis rationibus,vt.l. j.ff.de transactionibus.& quod ibi no.Ex his videtur posse concludi contra dictam transactionem :sed quid dicendum. Ad euidentiam itaque futuræ conclusionis:quædam præmitto circunferen.ad propositum,in primis,quòd aliquid videtur inuoluntarium vel inuolũtariè fieri: pluribus modis. † Primo modo.quando volũtas facientis principaliter non mouetur à libero arbitrio.Sed ab imperio voluntatis alterius aut alicuius causę extrinsecæ:quodãmodo cogentis voluntatis ipsius agẽtis, hinc est quòd dicitur coacta voluntas secundum Phi. Alio modo dicitur inuoluntarium:puta per ignorantiam,scilicet quãdo quis agit aliquid cuius intelligentia nõ cadit nec cadere potest in eo: attenta qualitate egentis:& impressione repugnante, vt.l.sed si quencunque §.j.ad.l.aquiliam de rei vẽdi.l.quod infans. Adhuc alio modo dicitur inuoluntarium per ignorantiam. quando intelligen.eius quod agitur cadit & cadere potest in agente,sed aliqua impedimenta extrinsecus accidentia obuiant intellectui, vt l.j.ff.de legibus.cum ibi not.Et prædicta influunt ad propositũ, maximè quia in contractu dictę transactionis adijcitur:& ex certa scientia non videtur:nec dolo &c.& in themate præsupponitur econtra.¶ Item præmitto,quòd metus est passio animę meticulosi corporis:instantis periculi vel futuri mentem comprimens,ad trepidandum metu;hoc casu accepto in vi speciei seu generis subalterni,& ita loquitur diffinitio quę ponitur post verba edicti.ff.quod me.causa.l.ista.ita quasi per omnia accipitur metus causa. † Sed accipiendo in genere generalissimo:metus significatio latior est:& significat passionem in animam meticulosi cuiusque:per quandam significationẽ operationis futuræ, vt.ff.de edi.edic.l.j.in fi.Quandoque per erubescentiam ex timore expectationis coniugij:vel alicuius punitionis, vt.ff. de iusti. & iur.l.j.post prin. Quandoque per verecundiam ex metu in opere iam facto reprehensibiliter,vt ea.l.Quandoque per quandam admirationem ex incõsuetudine:& ex insolito,ex nostra imaginatione,vt.l.nõ sunt liberi.&.l.quæritur,de statu homi.de verbo.signi.l.ostensum cum simi.Quandoque per quandã agoniam,vt in cõtingentibus per casum vel infortunium.& hoc nõ prosequi vltra non transgrediar,huiusmodi igitur species metus vel timoris: præter primum non pertinent ad propositum. Et hoc etiam dicit.l.ad interpretationem edicti quod metus causa est accipiendum:nõ quemlibet timorem:sed maioris mali, &c. & in.l.metum.quod me.causa.Item præmitto,quòd metus est quædam passio relatiua ad aliquid extrinsecum agens:& quantum ad significationem metus purgabilis ex edicto quod metus causa: & alijs remedijs inuẽtis suppletiuè vel actiuè: requiritur ex parte agentis committentis metum passio actiue :& hoc ei insit

insit propositum violare aduersarium:& ab eo per violentiam extorquere intentũ suum,vt satis patet,in legibus interpretãtibus edictum quòd metus causa:& in tota materia.¶Item præmitto, quòd huiusmodi passio metus quantũ attinet ad vim vindicãdi: diuersificatur per diuersa remedia:& per diuersas appositiones denominatur. Vnde quandoque dicitur metus impressiuus: seu per impressionem & proprio iure vindicantis vt.C. quod me. causa.l.si per impressionem.Quandoque dicitur metus concussiuus seu per cõcussionẽ:de hoc loquitur.l.j.&.ij.ff.de cõcussionibus & modis vindicandi nota. in dictis legibus.Quandoque dicitur metus reuerentialis.& hic metus purgatur per.l.j.§. quæ honorandæ.ff.quarum rerum actio non datur.Quandoque dicitur metus compulsiuus:ex eo quod reuerberat de ipso patiente in alterum ex instinctu naturalis charitatis.& iste metus purgatur per.l.isti quidem.in fin.quòd me.causa.Quandoque dicitur metus compulsiuus:ex abusu rationis & iniustitiam inferentis ratione potentiæ & maioritatis . vt.l. vltima.§. si iusto . ff. quod metus causa.l.illicitas in principio.&.§.ne potentiores. de officio præsi.&.C.ne liceat potentioribus.l.j.& de his qui potentiora nomina.l.ista.Quandoque dicitur metus compulsiuus in quibusdam adinuentis machinationibus. Item non agendo aliquid violentiæ in corpus:& iste metus purgatur per dictam l.vltimam.§.fi fœnerator.&.§.se.& facit quod notat.in.l.in eadẽ. §. vltimo.ex quibus causis maiores.Quidam est metus compulsiuus per approximationem actus tendentis ad periculum meticulosi.in præsenti & in futuro non considerata aliter qualitate personarum.& ille metus propriè continetur & purgatur edicto quod me.causa.In omnibus his autem speciebus metus est diuersa ratio æquitatis quantum ad ius iudicandi:vt patere potest ex mente iurium de mentibus his disponentium:quod vult prosequi sustineo.Itẽ præmitto,quòd ius residendi trãsacta,iurata,confessata,& simili modo decisa,quo ad ius exequendi interpretandi:quamuis in plersique dicatur priuilegiatum. vt.l.j. in fine ad tertulianum.l.cum quærebatur.&.l.vir bonus.iudi. solu.& patet in multis legibus tamen semper recipit interpretationem restrictiuam & coarctatiuam ad omnia valida.vt.l. iiij. condemnatum.de re iudicata.facit.l.diuus.ff.de testamen. mili. §. Modo ad propositum dico,quòd quæstio nostra reducitur ad eam speciem metus quem appellaui metum compulsiuum ex abusu rationis & iniustitiam inferente ratione potentiæ & maioritatis.proponitur enim quòd dictus paulus erat potentior,& vir tyrannicus in dicto castro:& consuetus debellare dictum castrũ & guerras & molestias facere:nec supponitur quòd aliqua dignitate vel officio iusto fingeretur in castro:vnde extorta per eum non pertinẽt ad vindicandum legem si per impressionem,vt ibi patet. & not. in vltima.l.§.si iusto. supra allegata, Sed iudi.officio vindicari possent per dictum.§.si iusto.&.l.illicitas in principio.&.§.ne potentiores.Sed videndum circa transactionem de qua in themate concluditur.Et cum præsupponitur minas mortis præcessisse:& eundem Paulum fuisse maiorẽ & potentiorem hominem dicti castri:virunque tyrannicum & solitum violentiam committere:ipsumque inhibuisse culturam rerum dictæ hæreditatis.dico ex his dictam transactionem tanquam idoneo metu extortam:posse & debere rescindi. Nec aduertatur decisioni interuenientia amicorum consanguineorum, quia illud intelligendum est quando est consensus. Itẽque astantia amicorum & consanguineorum potest esse sufficiens ad resistendum violentiæ eius qui argueretur de violentia.Sed in proposito non est sic,quia fuit res gesta cum eo:qui pariter poterat esse causa metus amic.transigentium:& ipsis transigentibus, nec aduertatur insufficientia metus. nam adhuc debet interpositas intelligi inter partes quando distinguitur potentatu vel maioritate tenenda:maximè per abusum rationis & iustitiæ.

¶ † Præterea proponitur minas mortis illatas fuisse,ita quòd attentis circunstantijs personarum : satis est suscipiendum periculum propriæ salutis . ergo &c.vt dicta lege interpositas.adhuc non obsistit decisioni.quia proponitur in instrumento transactionis:quod spec. &c.quia per intentionem soluitur eadem ratio metus qui antecesit ipsum contractum,dicitur enim fuisse dũ contrahebatur,& dum dicta verba exprimebantur,ergo &c.vt.l.si mulier in prin.ad velleianũ.cũ simi Nec etiã aduersatur virtus nec autoritas iuramenti interpositi super dicta transactione,quia fateor illud verum, in trãsactione facta nullo cogente imperio,sed in libero arbitrio & voluntate posita transactio:ve rò huiusmodi nõ est sic cõcludo igitur pro vero,suppositis quæ in themate proponuntur,quòd dicta transactio potest & debet rescindi,saltem officio iudicis & quòd ad cautelam petẽda est absolutio ab obseruatione iuramenti.vt in.c.quoniam abbas quod me.causa.cum si.Et ex prædictis patet satis posse silentio transiri super secundo quæsito inquantum pendet ex dispositione iur. municipalis.nihilominus tamen dico,quòd dicta transactio inquantũ continet & includit alienationẽ, & transactionem rerũ & bonorum dictæ hæreditatis,potest dici nulla,non soluta primo loco gabella vigore primi statuti sub rubrica de rebus immobilibus,retinet enim potentiæ vendendi,alienandi,vel in aliquem transferendi rem immobilem,&c.nisi primo soluatur gabella:ergo nullam vim habet contractus,neque obligatio ciuilis vel naturalis orta est:vt.l si non sortem post princip.de condi.inde. de fideiu.l.cum lex.& ideo dico statutum obseruari in singularibus successionibus & venditoribus iurium &c.Quòd autem ex cõtractu venditionis dicatur ius,vel res hæreditaria transferri : non expedit extendere pro nunc.concludendo igitur quantum ad secundum quæsitum(vt supra dictum est). Ex omnibus autem cõcludo quòd libellus potest concipi præter narrationem gestorũ, vt declaretur transactio prædicta nulla,non expressus aliter causis vulgatis.& inquantum esset aliqua concluditur rescindi debere:tanquam metu extorta & præterea ad cautelam ad solu. iuramenti.

CONSILIVM CCXVI.

1 *Consultor assumptus in causa: quando possit vt suspectus reprobari.*
2 *Forma seruatur,quæ per legem actui datur.*
3 *Iudex iusta consilia sequi debet.*
4 *Iudex an statim die consilij traditi pronunciare debeat.*

Visis igitur supradictis,quæritur an † assumptio dicti consultoris.scilicet dicti domini Ioãnis de calaone sit aliqua aut nulla.& per consequens iudex qui habet in causa iudicare, & sequi consiliũ sapientis assumpti secundũ formã statuti ferrariæ:illud sequi nõ debeat quod probatur pluribus rationibus.¶ Primò,quia statutum prædictum vult,quòd si citatus fuerit contumax in dictis terminis:quòd tunc possit procedi ad electionẽ dicti consultoris.loquitur ergo de vero contumace quia verba statuti cum possunt semper debent accipi propriè, & non impropriè vt .l.j.§.si is qui naue de exerc.de ver.sig.l.eũ qui vectigal.&.l.vt alfenus.&.l. tigni.maximè qñ statutum est odiosum:sicut in casu proposito. quia cõtingere potest q assumeret odiosus citato,& nil tã graue est,quã sub suspecto litigare.l.apertissimi.C. de iudi. litigat autẽ sub suspecto:quoniãlitigat corã cõsultore suspecto:cuius cõsiliũ causæ decisiuũ,quando illud iudex causæ sequi tenetur;vnde nõ minus ex causa suspicionis potest recusari consultor,quã iudex. argu.ff.de arbi.l.non distinguemus.§.cũ quidã .de officio.deleg. insinuante.j.quæstione.v. quia suspecti.specu.in tit.de requisi.cõsilij.§.j.versi.sed nunquid huiusmodi consiliarij.Sed procur .ad domum citatus:eo maximè modo concepta citatione,fuit in vera contumacia,quia constat relatione illius citationis dictũ procuratorem incontinenti notitiam habuisse.vt.ff.de app.ex consensu.§.fin.ibi qui nouit &c.ff.de in inte.resti.l.diuus.ibi parũ audita voce precõis &c.& licet quadruplex opinio.sit qui sit verus cõtumax,& quis fictus contumax,omnes tamen in hoc concordãt quòd nunquã est verus contumax,in cuius notitiã non peruenit citatio vt hoc plenè discutit Io.an.in cle.j.de dolo & contu.cuius opi.adhæret Barto.in dicta.l.ex consensu.& est glo.ordinaria de

citato ad domum.in.l.j.in fi.ff.quando appel.sit in gl.mag.oportet erg o probari,quòd procur.habuit dictæ citationis notitiam interim.quia illa notitia est causa & fundamentum intētionis allegantis:vnde eam alegans debet probare.ff.de probationibus .l.ei qui dicit.& .l.si pactū. & .l.in exceptionibus .eo.ti.&.C.qui mi. non possunt super seruis.l.j.lib.xij.Nec ob.q denúciatione facta ad domū,præsumptio est quòd illi de familia:citationem ad notitiā citati deducant,vt.l.vt perfectius.C.de anna.excep.&.C.de epi.au.l.& si legibus.ff.de dam.infect.l.iiij.§.j.quia concedo:intermisso legitimo spacio infra quod verisimile sit citatum habere notitiam eorum quæ domi geruntur:aliàs secus.casus est.ff.de li be.& posthu.l.titius.§.lucius.de ist⁹ autem spacio nec constat & difficile esset constare.Secūdò probatur,quia preco retulit dicta die.xv.septemb.relatio ergo facta fuit.xj.septēbris,sed in ea nō cauetur quo die citauerit:an illa vel alia.nec apparet quo die fuit facta commissio:vnde vera est relatio nunciꝰ seu preconis etiam super x.dies vel die ante citasset quòd ipse citauit in dicta forma relationis non apparet qua die preco citauit:non conuincitur in contumacia citatus.quia potuisset esse illa die relationis : & alia precedenti,vel per multos dies ante,&ꝰvbi tēpus est de substantia ad victoriā reportandam:illud punctualiter probari oportet .C. de proba.l.matrem tuā.ff.de.neg.ge.l.eum actum.de ope.no.nū. l.nō solum.§.sed vt probari.& quia probatio debet necessariò cōcludere de proba.c.in præsentia. † Tertiò quia vbi lex dat formā actui non est recedendū à forma.de tran.l.cum hi.§.si prætor. & transgressio vitiat actū.C.de sen.l.prolatam.facit man.l.diligenter.Sed dictum statutum dicit q si citatio fuerit ante tertias citatus:possit cōparere post nonas.& si fuerit post nonas possit comparere in die seq.aut ergo illud verbū post tertias determinat verbū citatus:aut determinat aduerbiū illud dādū si determinat'verbū illud dādū citatus,est sensus q qñ citatio fit ante tertias , debet esse sine termino,eo quod statū prægit terminū cōparēdi vsq; ad nonas,vnde noluit statutum alium terminū exprimi.Sed in proposito,est angustata potestas comparendi & dandi confidentes nam assignatus est terminus quòd incontinenti,& statutum vult quòd habeat vsque post nonas, & sic non est seruata forma:quia abbreuiatus est terminus in statuto cōprehensus.aut dicimus illud quod determinat aduerbium dandū:& tunc est sensus,quòd citatus non vadat ante tertias ad dandum confidentes,sed in proposito,non fuit citatus vt compareat ante tertias ad ipsos confidētes dandum:sed fuit requisitus quòd incontinenti.ergo nō est seruata forma:& per consequens nō habet locum dispositio dicti statuti(vt iam dixi).His autem dictis tribus ratiōibus respōdeat qui potest:& valde miror quia in hoc articulo vidi diuersorum doctorū excellentiū cōsilia:& tamen has vias & euidentes rationes non tetigerunt: sed se ad alia retulerunt,q requiritur contumacia in duobus terminis, an tertias & post nonas,& solum cōtumacia fuit in vltimo:vnde non fuit satisfactum statuto Et hæc ratio prima fronte videtur vrgens & vera:sed in ea non insisto, quia licet termini sint duo:tamen sunt temini in quos,nō in quibus & quolibet eorum.vnde sufficit aduersarium citatum:in vltimo comparuisse.vt plenè not.Bar.in.l.qui ante calendas. de verbo.obli.& in hoc me vlterius nō extendo.Ex prædictis ego cōcludo,quòd cum dicta assumptio fuerit nulla ex dictis tribus rationibus & ex alia,quia tempore assumptionis nō fuit citatus ille cuius intererat dictam assumptionem nō fieri,vt.l.ea . quę.C. quomodo & quando iudex.l.præses.eodem titu.coniuncta.l.j.§. Item cum ex edicto.quæ sententie sine app.rescind.&.l.nam ita diuus.&.ff.de mi.l.in causæ.§.causa cognita.quòd vigore dicti consilij non potest ferri sententia:& si ferretur esset ipso iure nulla:obstante dicto statuto,& q egregij viri domini Anto . de bā. & dominus Nuncipace de nigris recte consuluerunt, affirmādo dictam assumptionem non tenere licet dictis rationibus motu non fuerint:quia igitur consuluerunt . iustè iudex de ea cognoscens, attenta forma statuti ferrariæ, dictum consilium iequi tenetur , & pronunciare debet dictam assumptionem nullam , & succesiue reuocauit pronunciationem prædictam , ex : eo quia nulla vnde non tenetur iterum pronunciare.l.boues.§.q hoc sermone.de verbo.signifi.dico quòd satisfecit statuto.nam statutum disponit quòd iudex iudicet secundū consilium sapientis assumpti.Non autem iudicat nec sententiam fert:quia fert sententiam nullam ipso iure,vt.l.iiij.§.condēnatum ff.de re iudica.& ideo iterum sententiare cōpellitur ita quòd sententia de iure teneat:ex quo ordinarius est nec sordes eius allegātur.C.quomodo & quando iudex.l.si vt proponis.coniucta .l.si vt proponis.la prima.eodem ti.&.C. de accusatio.l.absentem.iuste enim pronunciauit iudex declarando dictam pronunciationem nullam cū lata fuerit vtraque parte absente, & in ciuilibus vtroque litigatorum absente:impossibile sit ferre sententiam vt not.in.l.properandum.§.& si quidem.in glo.magna.C.de iudi.licet hoc fallat in causa appellationis deuolutæ ad papam in causa electionis,& vbicunque potest iudex ex officio mero procedere: & sententiam ferre licet glo.ibi hoc non dicat, sed probatur ex dictis Io.an.de elect.cupientes.§.quod si per.xx.in versi. opponentes.de elect.lib.vj.Consilium ergo est,& nunc extrico in paucis verbis dictam causam quam inuenio ex supplicationibus, ex diuersis consilijs,ex inordinato processu multipliciter inuolutam,quòd compareat ille pro quo consilium prędictorum doctorū emanauit corā iudice de causa cognoscente,& cum instantia requirat:vt sequendo consilia dictorum consultorum cōcorditer electorum prōnunciet secundum formam dictorum consiliorum:secundum quam formam pronunciare tenetur, attenta forma dicti statuti hoc disponentis expresse,& maximè,cū consilium sit iustissimū(vt ex prædictis apparet).Nec intro nunc illū articulū an iudex teneatur sequi si nō esset iustū:quia iustū est vt patet ex dictis in præcedentibus,& licet esset iniustū:tā sententia lata secundum consiliū non iniusta imo iustissima est ex:quo iudex lege imperāte necessitatur ad illud. † Et super hoc ad præsens me vlterius non extendo,ne forsan videar contraire dictis quorundam tenentium oppositū,quòd iudex non tenetur sequi: si crediderit illud iniustum.Iudex ergo requisitus attenta forma dicti statuti:sequendo dicta consilia pronunciare tenetur: iterū præsentibus partibus vel legitimè citatis dictā assumptionē nullam eo quod non emanauit secundum formam statutorum . Si autem iudex sic requisitus hoc facere detractaret:tunc rationene gligentie,& faceret litē suā sic pronunciando iniquè,licet ad hoc cōueniri nō possit ex ea parte iuris:q punit iudices iudicātes iniquè.vt no.Bar.in.l.si iudex.ff.de var.& extraordi.cogni.licet qui dam contra.per.l.si quis in conscribendo.C.de pac.in fi.&.C. de testi.l.si quando.Sed non ob.quia nego ex eadem parte iuris.Nā inuenio iudices negligentes puniri diuersimode.C. de seruis fu. l.mancipia.C.de anno.& tribu.l.iudices.libro decimo .C. de fusce.& arch.l.j.eo.lib.de col.fun.patri.l.placuit.C.de offic.præfec. præto.l.si quos.pœna autem iudicum male iudicantium vniformis nulla differentia:an dolo per an imperitiā,vt.d.l.si iudex.& de actio.& oblig.l ex malefic⁹.§.si iudex.institu.de obliga.quæ ex quasi delic.§.si iudex.Et si dictus iudex pertinax perseuerat in nollendo sequi cōsilia:tunc recurrere potest ille pro quo consilia data sunt ad illustrem dominū dominum Marchionem,& eidem supplicare quòd eum compellat remedijs oportunis ad iustitiam ministrandam.in corpore vt diff.iudices in rubro & nigro.Non ergo sequatur quod obtinuit:quòd dicta consilia pro parte sua secundum viam supplicationis quam obtulit domino marchioni,quia per eam causa intricatur , non autem expeditur maximè in sui fauorem.cum vt dixi,dicta pronunciatio per quā ipse pronunciando declarauit dictam assumptionē nullam fuerit nulla ipso iure eo quòd vtraque parte absente lata . vnde ritè postea iudicauit ipsam pronunciationem nullam.

¶ † Dicet quis , dictum statutum disponit, quòd die traditi consilij vel sequenti iudex pronūciare debeat prout in dicto cōsilio continetur. Cum ergo dictorum dierum terminus sit elapsus,amplius pronunciare non potest. argumentum . C . quando prouo.nō est necesse.l.cum nō eo.Sed huic obiectioni respondeꝰq illa lex loquitur in delegato ad tempus:& sic meta est iurisdictionis prefixa,merito non iudicatur post tempus,nisi prorogatio tēporis intercedat.l.ij.§.si & iudex.de iudi Et idem etiam est,si stare tur tempus & mera iurisdictioni ordinariæ.ff.de offic.procō.l.meminisse.ff.de off.præsi.l.si forte.Idē si tempus præfigatur instantiæ.

instantiæ.vt.C.de iudi.l.properandum.C.vt.j.certum tempus.l. vnica.Idem si præfigatur instantiæ & parti,sic⁊ intelligitur quod not.Iac.de are.in.l.scire oportet.§.consequens.de excusa.tut. &.l. peremptorias.C.sen.rescin.non pos.l.excep.C.de proba.& de excep.l.si.ff.de procura.l.pompo.§.rati.C.vt nemo inuitus.in gl.C. de inge.ma.l.diffamari.C.qui accu.non pos.l.si ea.Et idem si statuatur iudici & iurisdictioni.ff.de arbi.l.si cum dies.§.si intra . & d.§.si & iudex.Secus si soli iudici relatum præfigitur.vt.C.vt omnes causæ tam ciuiles.l.vna.& in proposito,quia verba ad solū iudicem sunt relata.vnde duo sunt statuti præcepta.primum quòd iudicetur sicut in consilio continetur.secundum quòd eodē die vel sequenti iudicet,licet ergo nō iudicauerit eodē die seq. tamen tunc iudicare tenetur.ff.de arbi.l. Celsus.§.idem ait.Et ita dico & consulo ego Ang.de Perusio legum doc.

CONSILIVM CCXVII.

1 Iudex competens non est ei,qui sibi non subest.
2 Legis vigorem habet:quod ipsi principi placet.
3 Iudex pronuncians se iudicem,se iudicem facit.
4 Crimen in loco incolatus & conuersationis puniri potest.
5 Maleficium quando probatum dicatur.
6 Condemnatio an sequi possit ad accusationem sufficienter probatam.
7 Maleficium de veneris perpetratum:grauius punitur.
8 Causa vel instantia non sopitur:si sententia annulletur.
9 Suspensio finitur morte suspendentis.
10 Sententia vnius iudicis ab alio executioni non potest mandari.
11 Pœnæ temperandæ debent temperari, si causa iusta possit inueniri.

IN causa accusatiōis produ
ctæ per Philippum filium, & hæredem cuiusdam Aloysij & Iechanis de laudæ contra Gerardinum de euschio de iure dicti Aloysij perpetrata per ipsum Gerardinum anno domini.Mccclxxx.coram magnifico & egregio viro domino Gulielmo Marchione palatino honorabili potestate,& capitaneo,ciuitatis laudæ,sapienti & iuris perito viro domino Petro de brocardis iudice tunc & assessore dicti domini potestatis de & super qua accusatione processum est coram dicto potestate & capitaneo & partim coram assessore prædicto partim coram egregio legū doctore domino Francisco de monte Catino syndicatore generali pro magnifico & excelso ac illustri domino.d. Comite virtutum domino Mediolani &c.virtute cuiusdam cōmissionis factæ per eundem dominum,dictis potestati,& domino Francisco,per quā iniunctum est ambobus:vt simul debeant audire,recipere, & diligenter examinare omnia producta & producenda contra dictum Gerardinum,& etiam omnes defensiones dicti Gerardini,quibus receptis & auditis debeant facere ius. & antequam executionem faciant de prædictis:rescribat eidem domino ordinatè quicquid deliberauerint velle facere in prædictis.¶ Visis igitur,& diligenter inspectis dicta commissione , & accusatione, & responsionibus duobus factis super ea,per ipsum Gerardinum,& omnibus obiectis,& allegatis,per ipsum, ad sui defensionem:& omnibus instrumentis & literis per eum in iudicio prædicto productis:ac etiam omnibus testibus & attestationibus ipsorum pro vtraque parte productis:tā ad offensam, quā ad defensam.& omnibus alijs actis,& actitatis in dicta causa, & etiam visis quibusdam allegationibus iure mihi transmissis : factis per aduocatos vtriusque partis de infrascriptis dubijs,principaliter est videndum. ¶ Primò an dicti potestas,& dominus Fracisscus sint in dicta causa iudices competentes.super hac enim declinatoria multum instat Gerardinus.vt euidenter apparet ex actis:& infra patebit.Secundò posito quòd sint iudices competentes: an dictum homicidium in dicta accusatione deductum sit sufficienter probatum.Tertiò,posito quòd sit sufficienter probatum,an dictus Gerardinus possit ex eo damnari:cōsideratis obiectis pro parte sua contra dictam accusationem.His autem plenè discussis liquidò apparebit, quæ sint partes dictorum iudicū

1 in condemnando vel absoluendo.¶ † Venio ad primum,& videtur quòd non sint iudices competentes,quòd dictus Gerardinus negat se subiectum iurisdictioni laudæ aliqua de causa,& dicit homicidium perpetratum fuisse in territorio Mediolani secūdum Gazara.Sed in non subiectum nulla est alicui attributa potestas,licet imperium vel iurisdictionem habeat alibi:vel in alios imo omnia per eum facta sunt nulla.C.si à nō cōpe.iudi. per totum.Cum ergo negauerit se subiectum sua intentio est ex negatione fundata.alleganti ergo subiectionem incumbet onus probandi,vt.ff.de probatio.l.ei qui.C.ad municip.l.de iure.

¶ Contrarium est verum,quia potestas,& dominus Franciscus cognoscunt de causa vt delegati,vt apparet quia commissum fuit eis:vt ambo simul deberent cognoscere.vbi aliter non potuisset si re vera subiectus esset iurisdictioni ciuitatis Laudæ.vnde quia per literas domini comitis ex alterata forma procedendi in hoc vt quia debent referre ante executionem:quam relationem ordinarius facere non tenetur,apparet euidēter,quod licet ambo imperium habeant iure ordinario:in hoc tamen articulo delegati sunt,vt.l.ius ciuile.ff.de iusti.& iur.& hoc tenet Inno.& Ioan.an. in.c.licet in corrigendis.de offi.or.Nec obst.si dicatur , ergo delegatio nulla:cū sit de mero imperio,cò quòd causa capitalis.vt.l.j. de officio eius cui manda.est iurisdictio.C.de peda.iudi.l.placet quia dominus comes in terris suis princeps est, & principis sūgitur potestate.¶ † Vnde sicut imperator omnem causam delegat ex plenitudine potestatis:eo q quicquid sibi placet est lex vt l.j.ff.de consti.prin.ita & dominus comes potest: sed dominus comes præest ciuitati Mediolani & eius territorio:de quo ipsemet accusatus se asserit oriundum.ergo est subditus ipsius domini comitis.Et sic dominus comes tanquam suarum terrarum princeps:potest hanc causam sui subditi ad libitum delegare vel committere.Secundò probatur.quòd dictus Gerardinus in qualibet eius cōparitiōe pertinaciter insistēdo:dixit & asseruit supra dictos iudices,esse iudices incompetentes:semper protestando q non intendebat per aliquem actum quem faceret,in eos consentire,velut in iudices incompetentes.vnde in qualibet comparitione(licet personaliter compareat) contumax reputatur . debet enim quilibet ita declinans addicere:quòd non cōsentit nisi qua tenus de iure tenetur,secundum Inno.de elect.cumana in glo.j. verficul.sed ecce.Et reputat fatuum aduocatum ita forum declinantem.& pro eius dicto est casus.de verbo.significa.ex parte.§. sed intelligentiam.qui enim ita declinat non vult stare iuri, sicut ergo nullatenus comparens iurisdictionem non declinat:vt.l.ex quacunque. ff.si quis in ius vo.Ita comparens & protestans simpliciter quod non intendit in iudicem consentire, & est notabile dicti.Ab hac ergo cōparendi forma caueant cōparentes , quod nō fecit Gerardinus.¶ † Tertio probatur quia dicti iudices pronūciauerūt se iudices cōpetentes ex actis,vnde dicta pronūciatio eos iudices fecit in isto dubio:licet alias re vera nō essent ex quo alias iurisdictionē habebant,vt.d.l.ex quacūq; &.d.l.de iure.vnde dicit Innocen. quòd postquam ita pronunciatum est , non est amplius de iurisdictione quærendum,de rescriptis super literis in glossa . quæ incipit supra capitulo ad aures. verficulo & si pronunciauerint suam iurisdictionem.facit.lxxi.distinct.proba. nacaupo.l.licet.§.final.& id nota.per eundem eodem titul. pastoralis.in glo.magna.verficul.sed nos dicimus vlterius hanc quæstionem audiendam .Non obst quòd à dicta sentētia interlocutoria eadem die per ipsum Gerardinum extitit appellatum, quia in ea non fuerunt expressæ causæ grauaminis : quas exprimi necessarium fuit,vt in cle.appellantis.de app.ergo nulla: & sic transcursu.x.dierum in rem iudicatam trantiuit,siue æqua siue iniqua:licet æqua fuerit,vt dixi in primo discursu.Et si dicis de iure ciuili non reperitur cautum.vt debeant exprimi causæ, imo & sine expressione potest appellari.vt.l.j.ff.de appellatio.& sic ius canonicum in terris imperij non est seruandum:in eo quod contradicit iuri ciuili:& pertinet ad solam temporalitatem, vt notat. Ioan.andre.in.c.ij.de regulis iuris lib.vj.concedo hoc de plano. Sed ius ciuile non dicit expressē ab interlocutoria posse appellari sine expressione causarum:sed dicit quòd potest appellari: licet causæ non exprimantur.vnde hoc ius canonicum limitat di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stinguendo,scilicet si appellatur à diffinitiua: secus ab interlocutoria.& licitum est iura distinguere:sicut ius ciuile distinguit ius
4 gentium & diuinum. ¶ † Quartò,quia de crimine cognosci potest in loco incolatus:& assiduæ conuersationis.l.j.C.vbi de criagi oportet.cõiuncta.l.ij.C.vbi sena.vel clarissimi. sed per testes apparet liquidò probatũ de incolatu laudæ: quia familiarem residentiam fecit per tempus.x.annorum continuorum in contrata sanctæ Marie in prata,hoc probat zaninus carialerius,hoc probat Perinus de gardelle qui dicit quòd vidit eum habitare in episcopatu laude per tempus annorum.xvj.Et idem dicit Perinus cazinus frater Viberti,idem Rolandus licet satis obijci possit dictis Perino cazinis & Rolãdo,quòd per eundem præmeditatum sermonem loquuntur,qui in ferendo testimonio dixerũt, diximus idem quod Perinus de gardella.vnde videtur eius fidei detrahendum.ff.de testi.l.iij.§.item diuus.sed non moueor ad detrahendũ eorum testimonio,quia est confirmatum publico instrumento dicti gerardini,qui propria voce dixit se per tempus .x.anno. & vltra in dicto castro sanctæ Mariæ habitasse,ex quo incolatus,& assidua conuersatio fine dubio est probatus:& cõtractio domicilij.C.de incol.l.ciues.libro.x.&.in d.l.ij.C.vbi sena.vel clarif. & ibi per Cy.Et si dicitur,non apparet quòd ibi maiorem partem suarum fortunarum habuerit:respondeo imo apparet,quia alibi habere aut transtulisse nõ presumitur:nisi quatenus probetur. ff.de proba.l.cum de lege.vbi casus.&.C.de iure delib.l.fi.§. licẽtia.vbi etiam casus facit,qui satisf.cog.l.fi vero.§.qui pro rei.qui enim dicit dictum Gerardinum in alio loco quicquam aliud habuisse,quam haberet in terra sanctæ Mariæ, illud probet vnde, apparet euidẽter probatum de incolatu,domicilio,& assidua cõuersatione:per cõfessionem & testes.Et si dicitur,reuocata est dicta confessio tanquam erronea,nõ est probatum de errore: imo est probatum oppositum,quia euidenter constat ex actis: quòd licet ob inimicitias quas dictus Gerardinus habebat cum dicto Aloysio iuerit ad standum & morandum in territorio Mediolani:tamen apparet quòd familia tota relicta fuit,apud dictum castrum sanctæ Mariæ,vnde nec incolatus desertus nec domicilium dicitur in territorio Mediolani translatum,text.est notabilis.C.de agri.& censi.l.cum scimus.ibi cum enim pars quodam modo corporis &c.libro.xj.¶ Quinto probatur,quia dicti iudices cõtinuo in dicta causa ad vlteriora processerunt:ad quod nõ potuissent procedere:si exceptio declinatoria obstitisset.vnde sic procedendo,videtur etiam super eorum iurisdictione continuo saltem tacitè pronunciasse iudex.qui enim opposita exceptione contra processum ea non ob.ad vlteriora procedit, eo tempore reijcit exceptionem quæ incompatibilis est processui,vt l.quod si in diem.§.si rationem.de compen.de ne gest.l.sinautem.§.quocunq; in declinatoria iurisdictionis,quòd intelligatur electa per processum ad vlteriora,ponit Ioan.an.in cle,cum à repulsione de appel.hoc tenet glossa singularis iur.ciuilis in.l. secunda.§. sed si dubitetur.in versi.statuere.de iudi. licet quidam ignorantes non credant:q; super iurisdictione per processum ad vlteriora pronunciatum intelligatur:nisi pronuncietur expresse,mouentes se ex dicto Inno.de dila.pra.in prima glossa.mag.versicul.sed pronunciatum,quòd sit.sed dictum eius intelligitur de pronunciatione tacita vel expressa(vt superius est probatum)vel quando de declinatoria nullatenus cognouisset. sic intelligitur quod not. Inn.de rescrip.cæterum.hic autem iudices plenariè cognouerũt. & ideo procedẽdo ad vlteriora:semper eorum sententiam super iurisdictione latam affirmauerunt.Nec obstat si dicatur ex quo fuit appellatum & appellationi delatum:non debuerunt iudices ad vlteriora procedere, quia eo ipso eorum manus intelliguntur ligatę.absque alia inhibitoria:etiam si ap.sit friuola.vnde videntur inde acta post app.interpositam & delationem eidem factam ipso iure nulla:cũ causa ad delegantẽ sit per talẽ delationẽ deuoluta.vt in c.cũ appellatio.de app.li.vj.quia cõcedo istud de plano, si appallationi fuisset delatũ simpliciter,sednon detulerũt simpliciter:sed eatenus quatenus tenebat,de iure. Sed de iure nõ tenebãtur.s. ex causis supradictis ergo ob.obiectio.Dicet quis imò obstat quia saltẽ appellatione pẽdete nil debuit innouari contra eũ appellantem.vnde aut sunt nulla,aut veniunt reuocanda per viã
6 attentati.ff.nil,no.app.pen.l.j.ff.de appel.si expressum.quia istud verum,cum appel.per ap.ab interlocutoria ante superioris inhibitionem non ligantur manus primi iudicis:sed per appellationẽ diffinitiua sic,quod est notandum.Sed hic fuit appellatum ab interlocutoria:vnde manus iudicantis non liganturante inhibitoriam sibi transmissam per superiorem,de appel.non solum libro.vj.hic autem non fuit inhibitum:ergo tenet totus processus. Expeditus est ergo primus articulus per quem clare cõcluditur, dictos iudices fore iudices competentes dictæ causæ.

5 ¶ † Nunc descendo ad secũdum,an dictum maleficium sit probatum,& ostendo quòd non est probatum, quia accusatio instituta dicit homicidium perpetratum super strata publica episcopatus Laudæ quæ est intra territorium loci de sancto zenone, & territorium de mariano & lazara hoc etiam est probatum per testes plurimos examinatos ad curiam informandam:vigore cartarum aliarum literarum eiusdem domini Comitis:dictum territorium de lazara esse de territorio Mediolanẽ.hoc etiam satis cõstat ex accusatione iam instituta per dictum Philippum coram potestate Mediolani:in qua ita asserunt esse,vnde probat in alia instantia contra eum ad eundem finem extra de elect.per inquisitionem.& per Inno.de ordi.cogni.c.cum dilectus. in glo.sic enim fertur sententia.& in glo.vltima.Nec enim potest quis negare vera esse,quæ iam in suo libello inseruit. C.de libe.causa.l.cũ precũ.C.de omni agro deser.l.rura.li.xi.Facit ad prædicta quod nota.Bart.in.l.ij.§.hoc edicto.vi bo.rap.Et sic nec in loco sigillatim mutato,nec etiam vniuersaliter probatum est dictum maleficium fore commissum,ex quo nõ fuit in episcopatu laude:sed in archiepiscopatu Mediolani:& non intra dicta territoria, imo in dicto territorio Mediolani. & ex solo hoc videtur inferri, absolutoriam subsequendam,quia si cõcomittantiæ loci & temporis non probantur:licet probetur factum,non debet sequi condemnatio vllo modo,quia variatio loci vel temporis:aliud male ficium quam deductum in accusatione designat.C.testib.l.testiũ de incendi.& rui.l.j.§.fi.hanc partem tenet expresse Bart.in homicidio deducto vno loco vel tempore.quòd si probatur de alio loco vel tempore ex eadem instantia:non sequitur condemnatio. ff.de adul.l.denunciasse.§.quid tamen.facit ad prædicta.vi bono.rap.l.j.§.docere per Iacob.de are.& Cy.C.de probatio.l.si de possessione per Gul.de cu.in.l.item exigit.ff.de dolo per Dy.in dicto.§.quid tamen.Cum enim homicidium non sit reiterabile, & probatur occisum mortuũ ex vulneribus alio loco commissis. ergo necessario sequitur accusationem falsam aut non veram, quodcunque istorum sit:accusator debet succumbere: cum non probet quod intendit .C.de eden.l.qui accusare. In contrarium, quia dictus Gerardinus confessus fuit se dictum maleficium cõmisisse:licet negauerit locum:& dixerit se ad sui defensionem fecisse.vnde cum per confessionem constet de facto: licet virtute processus non posset sequi aliàs condemnatio,tamen nunc sequi & inferri potest ex sola confessione omnis pœna grauissima, vt not.Inno.de accusa.qualiter.idem ibi tenet Ioan.an. in nouella. Idem Bartol. de custo.reorum.l.si cõfessus.dummodo confessio emanet in figura iudicij,sed in.c.per inquisitionem de elect.videtur tenere quod vigore talis confessionis sola pœna extraordinaria possit imponi,ordinaria nullo modo.facit.C.de testi.l.nullis. ¶ Pro hoc facit glossa decreti,in.c.nos in quem quam.vbi non fertur sententia ad præceptum.Quid ergo diximus in proposita quæstione, dubitari potest, tamen in fine determinat: quòd non potest puniri ex dicta accusatione nisi vt ordinarius procederet. Tamen antequam ad huius puncti decisionem me transferam:ad punctum tertium decurramus, posito pro constãti q maleficium esset plenè probatum:an absolutoria vel condemnatoria sit ferenda: attentis obiectis contra ipsam accusationem
6 per dictum Gerardinum ¶ † Descendo igitur ad tertium,posito quòd dicta accusatio sit probata sufficienter:an condemnatoria sequi possit.Et videtur prima fronte quòd nõ,quia dictus Gerardinus de dicto homicidio iam extitit exbannitus & condemnatus.vnde de eodem amplius non est quærendum.ff. naucau.sta.l.sed.§.final. ¶ Secundò, quia de eodẽ delicto fuit dictus Gerardinus accusatus coram potestate Mediolani: & absolutus, ergo

ergo &c.Tertiò,quia allegatur quòd seruiuit in exercitu eiusdẽ excelsi domini comitis,inquẽ communiter faciebat cum inclyto & fœlicis recordationis domino Barnabono &c.secundum formam eorum edictorum contra Ianuenses.vnde ab omni banno & condemnatione secutis occasione dicti homicidij:est, absolutus.Quartò quia bannum & condemnatio eiusdem Gerardini apparet per patentes literas suspensas ad beneplacitum dicti domini Barnabonis.Quintò,quia dictus Gerardinus dictum male ficium committendo,confessus fuit sed ad sui defensionem illud perpetrasse.His autem non obstantibus dico:dictum Gerardinũ posse de dicto homicidio puniri,præsupponendo quòd dictum homicidium sit probatũ prout ius exigit & requirit,& hoc probo quia homicidium est crimen atrocissimum perpetratum contra precepta noui & veteris testamenti:& contra mandata iuris canonici & ciuilis & hoc est notorium,ideo non allego.

7 ¶ † Et hoc detestabile aggrauat sancta dies Veneris,in qua fuit dictum maleficium perpetratum,in qua cum deberet sua peccata lugere, & recordium habere passionis Christi:ausu doloso & temerario homicidium committere non timuit. Nunc igitur respondeo oportet ad obiecta:quæ allegantur ad exclusionem punitionis.Et primo allegatur,quòd de homicidio prædicto.idem Gerardinus fuit condemnatus & bannitus:& quòd condemnari potuit in absentia secundum formam statuti Mediolani,hæc excep.non est bona:quia condemnatoria sine satisfactione:condẽnatio non parit exceptionem rei iudicatæ.ff.de excep.rei iudi.l. euidenter. Ad id quod allegatur secundò,quòd fuit iam per eundem Philippum accusatum coram potestate Mediolani absolutus per dominum Piolellum capitaneum Mediolanensem, & Iacobum de albanis vicarium, & dominum Dominicum de cetobellis iudicem maleficiorum & locumtenentem nobilis militis domini Andreę de pepolis potestatis Mediolani.Respondetur, quòd dominus capitaneus & eius vicarius in ea causa non erant iudices,eò quòd accusatio non erat porrecta coram eis:sed corã potestate Mediolani vt patet ex actis,ita quòd per potestatẽ non per eos debuit causa terminari.l.vbi cœptum.de iudi. Item quia idem dominus comes per suas literas dictam causam commisit potestati:vnde omnibus alijs negasse videtur.ff.de iudi.l.cũ prætor.& si quam commissionem in dictum capitaneum,& eius vicarium dicitur fuisse factam per dictum dominum comitem:oportet de ea doceri.C.de man.princip.l.vna. non enim creditur eorum assertioni, vel eorum literis testimonialibus,quas miserũt potestati laudæ,declarando se fuisse commissarios dictæ causæ. text.est.C.de exac.trib.l.missi opinatores.Inn.de priuile.cum olim.ad fin.Sententia verò lata per ipsum dominum Dominicũ, similiter fuit nulla,nõ ex ea parte quę allegatur quia nõ fuerit vicarius:nã dictus Philippus semel comparuit coram eo tanquam coram vicario,& locutenente dicti potestatis:& quandam protestationem fecit vt patet ex actis.vnde non potest nunc hoc negare per ea quæ dicta sunt.litigauit enim corã eo: tanquã corã iudice cõpetẽte & eũ cõpetẽtem allegauit,quicquid autẽ potuit protestas:potuit vicarius,vt patet in statuto Mediolani quod incipit vbicunque reperitur in statutis.Sed ideo est nulla dicta sententia:quia in loco maiorum lata non fuit,ergo &c.ff.de iusti.& iure.l.penẽ.Nec obstat.si dicatur potestas cognoscebat vt delegatus vnde non debuit obseruare locum maiorum,quia inquãtum delegatus nõ habet tribunal.vnde sibi locum eligere potest & eius locutenens,vt.l.cum sententiam.C.de sen.& interlo.om.iudic. quia si hoc non est,habet locum dictum statutũ loquens de vicario:vt habeat eandem iurisdictionem, quia hoc respectu non est vicarius potestatis. Et quia si potestas fuit deleg.ergo subdelegare non potuit dictam causam:maximè meri imperij, vt dicta.l. prima de officio eius.&.ff.de regulis iuris.l.nemo potest potestatem &c.Nec obstat si allegatur, quòd si causa meri imperij semel delegata est,quòd ex hoc assumpsit naturam subdeligalitatis vt nota.glossa in dicta.l.prima:quia concedo,quando est delegata per principem:quia tunc delegatus subdelegat,etiam si sit delegatus proconsul.dicta.l.prima.§.qui man. Sed re vera non fuit delegatus vt patet ex literis suæ commissionis,per quas nihil additur vel detrahitur imperio, quòd habebat ipse potestas ex potestate ordinaria,ergo &c.vt supra dixi in examinatione primi puncti,vnde concludendum est,quòd illa sententia fuit nulla:quia non lata in loco maiorum.& quia per ea quæ vidi,nõ apparet quòd fuerit obseruatus ordo iudiciarius in prolatione dictæ absolutorie,ergo nulla,vt.l.prolatam.C.de sen.

8 ¶ † Quia ergo sententia fuit nulla:adhuc durat instantia nec causa est sopita per ipsum potestatem.vnde caute fecisset Gerardinus si allegasset iurisdictionem præuẽtam per potestatem Mediolanẽ.inquantum sui vicarij sententia esset nulla,& quia de eodem homicidio coram diuersis tribunalibus eodem tempore nõ debeat vexari hæc enim exceptio fuisset iusta:si instantia non esset perẽpta ex forma statutorum,vt.l.vbi cœptum.Sed hoc nõ allegauit:vnde imputet sibi quia tenetur vtrique processui.& hoc tenet Innocen.expresse de accusa.capitu.cum oportet iuxta finem. Tertium autem quòd allegat Gerardinus se exceptum de banno qui seruiuit in exercitu:sibi non opitulatur,quia non constat quòd per idem seruiuerit exactis.imo per literas domini Barnabonis quas ipse idem Gerardinus produxit, apparet quòd non seruiuit & ita in dictis literis declarat idẽ dominus Bernabo. vnde ipsas producendo ipse idem asserit verum esse quòd in literis continetur.C.de fide instrumen. authenti. ad hoc ibi casus,de priuile.c.cum olim fecit.C.de libe.causa.l.cum precum.& quod not.glossa.C.de omni agro deser.l.rura.libro.xj.Non ergo consecutus est gratiam rebannimenti, cum conditionem seruitij non impleuerit. de condictio.& demonstrat. quasi per totum &.ff. de conditio.institu.per totum.&.C.de institutio. & substitutio. sub conditione factis. quasi per totum.

9 ¶ † Ad quartum quoque,cum allegatur de suspensione banni & sententiæ latæ contra eum dico quòd facilliter respondetur, quia illa suspensio facta fuit ad beneplacitum domini Barnabonis eius autem placitum est finitum morte:vnde dicta suspensio plus non durat, vt.ff.loca.l.iiij.de rescript. si gratioſe.libro.vj.& ibi per Ioan.an.& per eundem in.c.si delega. de officio deleg.lib. vj.& quia ex forma statuti Mediolani quod incip.suspensio banniti vel condemnati &c.suspensio non durat, nisi durante tempore suspensionis.Sed tempus in suspẽsione comprehensum est finitum:ergo sententia lata suum reassumit effectum ipso iure: & fingitur nunquã suspensa,sicut quãdo appellatur:& appellationi renũciatur tacite vel expresse vt in.l.prima in fine.ff.ad turpil.& ff.de insa.l.furti.&.l.si quis exhæredato.§.irritum. de iniusto testa.de administratio.tuto.l.chirographis.facit optimè.ff.de pact. l.si vnus.§.si cum reo.&.ff.quemadmo.serui amit.l.si quis ex fundo.&.l.locus.Et quia dominus comes per suas literas reuocauit omnem suspensionem &c. Ad quintum autem & vltimum quando allegatur:q; fecit ad sui defensionem , istud non est probatum & ei incumbit onus probandi,quia in sua vltima confessione purè confessus est homicidium.Dicit tamen ad sui defensionem se fecisse de homicidio:ergo constat per confessionem explicitam , & contra confitentem generatur præsumptio,quòd secerit dolo malo.vnde si vult euitare pœnam,eo quod non dolo debuit probare dolum abesse .C. qui æta.l.j.ibi casus.hoc autem probasset,probando quòd fecisset ad sui defensionem.

¶ Præterea Manfredus de luzago test.inductus per Gerardinum directo probat contra eum:quòd ipse insultauit Aloysium , & quòd Aloysius retrotrahendo passus & blandiendo eidem Gerardino fecit quicquid potuit vt Gerardus eum non percuteret, & quòd sic retrotrahendo passus cespitauit & cecidit, post eius casuram dictus Gerardinus eundem percussit dictis percussionibus ex quibus apparet quòd mortuus est,ex medicorum astãtium iudicio:quibus credendum est.C.de re mili.l. semel .libro. xij.vbi est casus quia post vulnera nunquam apparet, quòd super suum grabbatum ambulauerit.C.de emen.propinquorum. l.vna.& testes etiã attestatur,ex dictis vulneribus interemptũ. & idem quòd Manfredus scilicet de dolo & malitia & de insultu & aggressura facta per dictum Gerardinum probat zaninus carialerius testis inductus per dictum Philippum,satis probat domina Sania testis inducta examinata per curiam ex officio , ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

informationem loci criminis perpetrati. Et sic apparet quòd nulla ex dictis exceptionibus obstat quando dictus Gerardinus deberet puniri de dicto homicidio: si istud homicidium esset probatum vt probari oportet. Reuertor igitur ad punctum præcedentis quæstio. & hic singulariter attendendum, quia in hoc consistit tota vis quæstionis proposite, quantum ad præsentem instantiam. Et dico quòd dicta accusatio non est probata, quia non est probatum quòd dictum homicidium fuerit commissum in episcopatu laude, nec intra dicta duo territoria: imo directe est probatum quòd fuit commissum in territorio Mediolanensi. & ideo virtute accusationis nullo modo potest damnari per ea quę dicta sunt supra in discursu secundi puncti. Non obst. quòd maleficium est probatum per confes. vnde potest ad condemnationem veniri absque processu, quia concedo quòd iudex procedés ordinaria potestate hoc potest. nã tunc procedit super quodam notorio: sed dicti iudices procedunt ex potestate delegata & limitata: cuius virtute hoc solum possunt, scilicet audire, recipere, & diligenter examinare producta, & producenda per accusatorem & accusatum: & ius facere super eis. Philippus autem accusando: petijt Gerardinum virtute accusationis condemnari de homicidio prælibato commisso certo loco, & tempore in accusatione contento. vnde virtute dictæ commissionis: non possunt se vltra ex'officio intromittere. ff. man. l. diligenter. l. non distinguemus. § de officio. ff. de arbi. & C. quando prouo. non est necesse. l. cum non ego. Et sic dicatur, nonne enim dictus accusatus petijt bannum & sententiam condemnatoriam in Mediola no latam exequi contra eum: ergo saltem dicta executio debet fieri.

10 ¶ † Dico quòd non, quia sententiã vnius iudicis territorij: alter executioni non mandat, nisi ad literas iudicantis, vt. l. cum vnus. § finali. de bo. auf. iudi. pos. & l. à diuo pio. § sententiã rõne dictã de re iudi. C. de iudicio. l. properandũ. § j. & in criminalibus debet fieri remissio: nõ autem' executio. in corpore vt nulli. § si quis vero comprehensorum. vnde concludo, quòd virtute dictæ acusationis: dictus Gerardinus per dictos commissarios delegatos, & limitatam potestatem habentes: non potest condemnari.

¶ Non tamen nego: quando potestas laudæ ex eius officio, vt potestas non est delegatus ipsum Gerardinum suæ iurisdictioni supposítum ratione incolatus & domicilij & conuersationis assiduæ, de nouo possit procedere & punire repetita confessione prædicta quã repeti est necesse, cum non emanauerit coram eo nisi vt delegato, & ipsam confessionem iustè posset exigere per tormenta. secundum Inno. de testi. sicut nobis. facit optimè de a dul l. capite quinto, ab hoc autem consilio caueat potestas velut ab igne: nisi primo consultat excellsum dominum comitem cujus ampla benignitas & clementia (vt existimo) debet inclinari ad aliam pœnam: quàm vltimi supplicij, considerato quòd veritas sic existat: quòd idem Gerardinus in dicto exercitu seruiens fuit percussus & debilitatus: ita quòd integro tempore seruire nõ potuit, vt clare patet per testium probationes, nec minus nobis seruire dicũtur quos egros curamus, quam illi qui actualiter seruiunt. vt. ff. de statu libe. l. cum hæredes. § stichus. ff. loca. l. si vno. § item cum quidam. & cum hoc Ia. but. in. l. si. C. de condi. inser. & ff. de vsufru. l. arboribus. § de illo, per glo. ad quam dispensationem benignã si ità venitur: optimum temperamentum eligitur inter duo contraria, quia nec delictum impunitum: nec dictum seruitium in exercitu factum irremuneratum.

11 ¶ † Et vbi iusta causa suadet: æquum est pœnas temperari, & asperandas exasperari: vt. l. quid ergo. § pœna grauior. ff. de insa. & C. de insa. l. & si seuerior. l. & respiciendum. § delinquũt. & l. aut facta. de pœnis. Quædam tamen inuenio allegata ad exclusionẽ dicti seruitij, vt pẽnitus cẽnsendum sit mane, quibus non respondeo, quia euidenter calumnioſa sunt: & veritati contraria. debent ergo dicti delegati dictum Gerardinum absoluere ab instantia accusationis prædictæ adiecta causa. quia non fuit commissum dictum homicidium in territorio & loco in accusatione deductis. Reseruatio eidem potestati laude iure & potestate de dicto homicidio iterum procedendi, ad quem processum de nouo faciendum consulte & prudenter faciet attendere, nisi à domino comite alius habeat in mandatis. Congruit enim bono præsidi: malis hominibus prouinciam expurgare. ff. de officio præsi. l. congruit. Angelus.

CONSILIVM CCXVIII.

1 *Fratres tertij ordinis sancti francisci: an possint in laicum compromittere sine superioris licentia.*
2 *Compromissum an valeat: si in iudicem compromittentium fiat.*
3 *Compromissum annullatur: quando per metum compromittitur.*
4 *Impressio dolosa ex quibus coniecturari possit. & nu. seq.*
8 *Laudum seu arbitrium annullatur: si vltra id quod compromissum est laudetur.*
9 *Emptori nullo modo præiudicatur: in quem dominium rei emptæ translatum reperitur.*

MIsa narratione facti prædicti: ac etiam viso testamento dicti sectini & venditione facta per dictam dominã Carestinã Laurentio de tuscanis: de bonis in dicto cõtractu venditionis descriptis & sigillatim cõfirmatis: ac etiam cõpromisso postea facto super eisdem bonis & hæreditate dicti Sectini, vna cum marito suo ex parte vna: & fratre Francisco & Iacobello fratribus & filijs quondam Ioannis necnon germanus dictæ dominæ Carestinæ: & laudo lato per dominum Ioannem dezambellis, iudicem maleficiorum arbitratorem assumptum in dicta causa per partes prædictas. Descendo ad puncta quæsita: & ad alia necessaria ad inuestigationem iuris vtriusque partis prout inferius describitur.

1 ¶ † Et primò descendo ad id quod quæritur an frater Fräciscus qui est de tertio ordine fratrum minorum potuerit compromittere in laicum sine licentia superioris. Super hoc dico, quòd licet dicti fratres sint ecclesiasticæ personæ: sunt enim deo deuoti. xij. q. j. duo sunt genera. & sunt exemptã à iurisdictione iudicis secularis, vt ibi, non tamen sunt religiosi, quia nec proprio carent, nec vxoribus. & licet promittant obedientiam circa ea quæ ad famulatum fidei ortodoxæ consistunt: circa alia dicta promissio nulla tenus eos cogit. vnde possunt testando & contrahendo dispone re ad libitum voluntatis, quia super iuribus temporalibus habẽt velle & nolle liberum & absolutum vt meri laici, quoniã per promissionem solius obedientiæ non intelliguntur esse professi. dere gulari. porrectum. & ibi Inno. & Io. an. & per eũdem, qui cle. vel vo. c. consuluit. in nouella. Idem tenet Spe. in tit. de sta. mo. versi. xxxvij. hoc etiã est de mente eiusdem Io. in cle. j. de reli. do. Idem tenet Bart. expresè de iure immu. l. semper. § quibusdam. & ita ibi refert consuluisse Guido de baysio & di. de musello: & multos aduocatos de curia ro. Sicut ergo clerici non professi de eorũ proprio patrimonio inter viuos & vt in vltima volũtate cõtrahunt testantur ad libitum. C. de epi, & cleri. auf. licentiã. & in cor. vnde sumitur. de priuile. cum & plantare. § pe. &. c. fi. eo. tit. de cleri. coniunga. c. vno. li. vj. Et si talẽ obedientiã in fraudẽ promissi sent essent exempti à iurisdictiõe iudicis secularis: & grauari possunt per laicos ad tales taleas & collecta. vt no. glos. expresè in. l. cura. § fi. de mune. & hono. &. C. de sa. san. ec. l. qui sub prætextu. &. C. de decurioni. l. quidam ignauiæ li. x. Et si quæ iura reperiẽtur appellantia dictos fratres religiosos, sume tunc verbum illud largissimè prout sumitur in ecclesia sanctæ Mariæ de consti. vbi laicos religiosos appellat, & in. c. fina. de reb. ec. non alie. propriè enim & strictè illi sunt religiosi: qui substantialia regulæ sollenniter profitentur, scilicet obedientiam castitatem: & viuere sine proprio, vt. d. c. porrectum. & Specu. in. d. ver. Licet autem hac ratione, vbi potest dictũ compromissum impugnari. Videamus an alia de causa nullum sit: & quid iur. sit de laudo inde secuto.

2 ¶ † Et quòd dictum compromissum sit nullum: quia factũ in non iudicem comprommittentium, vt. l. sed si in seruum. § si quis iudex. ff. de arbi. Contrarium est verum, quòd hac ratione nõ est nullum: quia fuit compromissum in eum vt in arbitratorem: vn de tenet hoc respectu, vt ibi no. gl. Itẽ quia fuit factum iniudicem maleficiorum

maleficiorum: qui de re nũmaria non cognouit. vt. l. solemus. § la trunculator. ff. de iudi. vnde etiam arbiter assumi potest: quia tũc iurisdictione non abutitur, de iure autem canonico non est dubium: quòd etiam iudex ciuilis potest assumi in arbitrum nedũ in arbitratorem, vt no. de arbi. ex parte. & ibi per Ber. & eo. tit. cũ tempore. &. iiij. q. vij. c. cum contra patrẽ. § si quis iudex. & .ij. q. vj. c. à iudicibus. & in vtraque est bona gl. de dicta materia, verũ licet ex nulla dictarum causarum possit dictum compromissum impugnari: tamen subsistunt aliæ satis patentes. ¶ Præterea est quia in pũcto præsupponitur, verum esse dictum Socinum fuisse testatum: & dictam Carestinam & Iacobellum institutos: & dictum Iacobellũ fuisse sua portione priuatum per sententiam: quia voluntati defuncti non paruit. & dictam Carestinam soluisse legatum relictum dicto fratri Francisco: & ipsum fratrem Frãciscum eam absoluisse & quittasse iam inter eos. ergo non poterat esse quæstio de hæreditate prædicta: quia nec iudicatum, nec negabatur dictam quittationem factam. Cum igitur nulla lis inter dictas partes occasione dictæ hæreditatis inter partes sit aut esse possit attento testamento: sententia & refutatione prædictis dictum compromissum (vt in arbitratorem) non tenuit, sicut enim lata sententia quæ in rem iudicatam transiuit, quæ lata non negatur non potest fieri transactio vt. l. ij. post rẽ. ff. de trãsac. sic non potest in arbitratorem compromitti, vt not. Bart. Io. an. & Inno. de arbi. exposita. Nec ob. quod partes asserunt litem esse posse: quia talibus verbi standum non est vbi lex transactionem prohibet. semper enim lis fingi posset per talem assertionem & sic continuo posset transigi & in arbitratorem compromitti. quod est falsum. pro hoc do casum. ff. de transac. l. cum hi. § fi cũ lis. ¶ Præterea hic aduertendum, si qualis esse poterat inter partes oriri potuisset ex hac radice: quia diceretur Socinum decessisse intestatum. hoc autem allegari non potest per fratrem Franci scum qui agnouit legatum: nisi probaret fallsitatem testamenti, non potest hoc allegare Iacobellus: qui occasione dicti testamenti fuit per sententiã ipso iure priuatus. Si igitur in puncto narrata sunt vera, scilicet quòd dictus Socinus fecit testamentum: ex præmissis apparet dictum compromissum nullum, & maximè, quia cum hæc lis sit quæ fuerit ex testamento fuerit perfecta: super ea transigi vel paciscí non potuit: nisi inspectis & cognitis verbis testamenti. ff. de transac. l. de his. & l. non est ferendus. eod. tit. quemad. testa. ape. l. j. Et sicut non potuit transigi vel paciscí: ita nec in arbitrium compromitti: nisi dictis verbis inspectis, & Bar 3
to. dicit expresè in. d. l. de his. ¶ † Secundò probatur, quòd dictũ compromissum non valeat (saltem in effectu) quia in pũcto præ supponitur, quòd dictus tabellio filius dicti Franciscí operatus est cum dicto iudice maleficiorum: quòd dicta domina fecit in eum dictum compromissum: & sic per impressionem fuit inducta ad compromittendum per illum, qui eidem inferre poterat minacem terrorem, ergo nullum in effectu est compromissum quia saltem debet rescindi: conditione ex lege si per impressionẽ. C. quod me. causa. dicet quis. & vbi apparet de impressione: potuit enim induci blando sermone. respondeo hæc colligi ex euidentibus cõiecturis. primò quia compromissum fuit factum in iudicem maleficiorum. secundò quia modicum ante dicta domina Carestina venditionem fecerat de dictis bonis alteri, non est verisimile quòd post comprimisisset de ipsis: nisi quia dicti iudicis impressionem timebat. Fatuus enim est qui compromittit de eo de quo nõ potest aliquo modo vexari: sicut nec ista poterat, quæ ex testamento hæres erat. est enim tale cõpromissum: quædam donationis species in corpore vt nul. iudic. § j. nullus autem donare præsumitur. i. cum de indebito. de proba. in fi. maximè mulieres quarum genus est auarissimũ. ff. de do. inter vir. & vxo. l. si stipulata. Exactum enim vicinitate multa præsumus: aliàs non præsumenda. ff. de priuile. credi. l. si neutri. § in bonis. C. ad macedo. l. fi. ¶ Tertio. quia tempore compromissi dicta domina asseruit se per metũ & vim facere: quæ assertio multum aggrauat iudicem suprà dictum, & ita dicendo: non habet animum sc obligandi ex actu compromittendi, vt. ff. de acqui. hæredita. l. qui in aliena. § fin. Si ergo dicta protestatio fuit facta dictis fratribus Francisco & Iacobello & dicto iudice præsentibus: per dictam protestationẽ videtur dicta mulier dixisse quòd compromittebat: non tamen se animo obligandi effectualiter, & sic compromissum: aut esset hac ratione nullum quasi carens consensu: vt. ff. de pac. l. j. ff. de actio. & obligatio. l. obligationũ substãtia. § fina. & de regu. iur. l. vbi repugnantia. aut saltem deberet rescindi, quia consensus affuit licet coactus. ff. quod metus causa. l. si mulier. § si dos. Si autem dicta protestatio metus non fuisset facta tempore compromissi sed ante, aut fuisset facta clandestina ita q nec in notitiã partis aut iudicis fuisset deducta: tũc sola non sufficeret ad irritandũ dictũ cõpromissum: qa per cõpromissum sequẽs, est ab ea recessum, & quia voluntas cõtrahẽtis latẽs aduersario nõ parat præiudiciũ aduersario, vt hæc probantur ex cõiunctione legum. C. de condi. ob causam. l. si repetendi. de appella. solicitudinem. &. c. j. quod met. causa per Inno. de consti. cum accessissent facit quod not. per Barto. de ope. noui nuncia. l. non solum. § morte. versi. sed tunc quæro an talis protestatio, licet in quibusdam additionibus Dyn. inueniatur: quòd ista sit cautela sufficiẽs clam corã testibus protestari: quod per metum quis fecit. per dictã. l. qui in aliena. § fi. illa opinio. reprobatur per dicta iura. Nec obst. l. contraria, quia in additione loquitur: quæ dependet à mero & solo consensu ipsius adeuncti, vt ibi not. per Bartol. licet tamen non sufficiat: tamen coniecturã inducit: coniunctis aliis in- 4
dicijs iam expresis. † Quartò coniecturatur impresio ex tempore appositi in compromisso: quia partes voluerũt solum per vnum diẽ durare. Non autem video quomodo lites vnius hæreditatis ex vltima voluntate pendentes: possint tam celerrime tã instanter videri cognosci & terminari: & nullus sani capitis imaginari posset. quòd tam breue tempus fuisset appositum: imo tẽpus breuissimũ, nisi ex eo quod iudex in suo animo deliberauerat laudare: prout laudauit. ¶ † Quintò colligitur dicta dolosa impresio ex actu renunciationis hæreditatis: & falsæ assertionis quam dicta domina fecit immediate post compromissum, dicẽdo & affirmando Socinũ intestatum decessisse qui re vera testatus decesserat, vt patet publico instrumento, & quòd si testamentũ aliquod apparebat in quo esset institutа: renũciabat illi successioni ex testõ cũ iã ex testõ adisset: & eius vigore legatũ soluisset dicto fratri Francisco, ac etiam eius vigore priuari fecisset dictũ Iacobellum portione sibi delata. Nec tamen dicta assertio in aliquo obfuit dictæ dominæ, quia concesso quòd ille decesserit in testatus: non mutat substantiã veritatis: ex quo de testamento cõstat. l. cũ falsa. C. de iur. & fac. ignorã. l. confessionibus de interro. actio. l. non fatetur. ff. de confes. Item assertio q nunquã tenuerit hæreditatẽ ex testamento similiter non præiudicat quia euidenter falsa: cũ tanquam hæres ex testamento legatũ prædictũ soluerit. Item renunciatio dictæ hæreditatis similiter non obfuit, quia iam eã agnouit: vnde repudiare non potest. Et quia in assertione asseritur, quòd ipsa nescit an ille fecerit testamentũ: vnde non tenet repudiatio. vnde ex hoc capite quia nesciebat: an si esset ex testamento delata vel ne. l. in repudiata. &. l. his potest. ff. de acquirẽda hæreditate. ¶ † Sexto colligitur dicta dolosa impresio ex 6
forma arbitramenti, quia laudauit totã hæreditatẽ ad Iacobellũ & fratrem Franciscũ pertinere, quæ etiã nullo condito testamento pro tertia parte saltem ad dictã dominã Carestinã pertinebat de iure vnde nullus sani capitis extimare posset quòd saltẽ suæ portioni dcta domina voluisset renunciare tam inconsultè.

7 ¶ † Septimo colligitur, eo quod dictus arbitrator laudauit: q scriptor testamenti accusari non posset vllo modo criminaliter per dictos fratrẽ Franciscũ & Iacobellũ aut alium eius nomine vnde coniungendo hanc particulã laudi cũ iactatione quã fecit, iudex ponendo ad torturã dictũ scriptorẽ testamenti satis probatur impresio, vt Barto. ponit expresè in. dicta. l. si per impresio nẽ. Et si dicatur per hoc non inferebatur dictæ dominæ, dico q inferebatur marito fratri dicti scriptoris ad quẽ mulier debet assici: cũ sint duo in carne vna secundũ apostolũ. Nam illo scriptore damnato de falso vel torto ob causam falsitatis, magnum dedecus marito & doti domui obueniret. vt. ff. de libe. causa. l. j. secũda. &. iij. Et quia impresione facta marito ob causam concernentem ipsam dominã & super ipsam dominã: potuisset de facili veniri sumpto colore quòd erat praticeps falsitatis. Ex his ergo con

Universidad de Deusto Biblioteca

iectūris ſimul iunctis & imaginatis,ſatis,credo de impreſsiōe probatum,vbi enim non poteſt probari faciliter:ad coniecturas recurritur & ad argumenta,& illa dicuntur tunc dilucidæ probatione:.ff.de lega.j.l licet imperator.ff.de manu.teſta.l.ſi quis lucu
8 ples.¶ † Et hæc ſufficiunt ad impugnationem laudi:& circūſcripta impreſsione oſtendo euidenter,dictum laudum fore nullum eo quòd dictus arbiter & arbitrator extra ea quæ in compromiſſo venerunt:intelligitur laudaſſe:& ſic arbitrium nullum. l.non diſtinguemus.§.de officio.&.l.quid tamen.§.fin.de arbi.hoc probatur,ſi partes compromiſerunt de litibus motis vel mouendis ſi quæ moueri & oriri poſſent intra partes occaſione hære.& bonorum dicti Socini.Et voluerūt,quòd intelligatur compromiſſum factum ſpecialiter & generaliter de omni eo quod per dictū arbitrium fuerit laudatum,deinde dictus arbiter viam arbitratoris aſſumpſit,ita quòd dictum compromiſſum,eſt tranſactio quædam pro eo quod dictus arbitrator arbitratus fuerit,vt in dicto §.j.in corpore vt nul.iudic.Sed coram arbitratore non inuenio per aliquam partium prædictarum allegatum occaſione hæreditatis:aliquam litem ortā,vel oriri poſſe in aliqua ſpecie inter ipſos,nec aliquid per aliquam dictarum partium corā dicto arbitratore petitum fieri per eum occaſione dictę hæreditatis:& occaſione alicuius litis,quam ſimul facere vellent,vnde fatuus fuit dictus arbitrator ſic arbitrando ſuper non petitis:& ſuper his de quibus non conſtat quòd partes litigauerunt aut litigare vellent. C.de fideicom.li.l.ſi.ff.communi di.l.vt fundus.vnde ſi dictum arbitramentum eſt nullum & eo prætextu nullum:ratihabitio poſtea ſubſecuta per dictos fratrem Franciſcum & Iacobellum eſt nulla quia quod eſt omni reſpectu nullum:non confirmatur ex poſtfacto,quia deficit confirmabile,ſecundum docto.mo.de offi.deleg.prudentiam confirmatio autem Laurentij mariti dictæ dominæ:eidem dominę non nocet,quia nec vir vxori:nec vxor viro præiudicat.C.ne vxor pro ma.per totum.Nec obſt.prædictis,illa verba adiecta in compromiſſo,quod intelligatur cōpromiſſum de omni eo quod fuerit iudicatum,quia illa clauſula generalis reſtringenda eſt ad iudicata ſuper litibus exiſtentibus,vel que oriri poſſent,quia de his ſolum voluerunt & potuerunt cōpromittere nō autē de eo qđ non litigabāt nec litigari ſperabatur.vt.ff.de tranſ.l.j.C.de trāſa.l.ij.coniuncto quod no.in d.c.expoſita.de arbitris.Secundo dico,dictum laudum nullum ea ratione compromiſſum quia poſito quòd inter dictas partes appareat de certa lite:tota illa lis cauſatur à teſtamento condito per illum Socinū,de qua nō potuit tranſigi dictis verbis non viſis(vt ſuperius eſt expreſſum.)¶ Præterea & ſi diceremus fuiſſe petitū coram domino arbitratore per dictos fratrem Franciſcum & Iacobellum,adhuc & alia ratione,deinde arbitramentum eſt nullum,quia dicta lis mota de hæreditate fuiſſet eidem Careſtinæ per euidentem calumniam inſtituta:ſi verum eſt quòd ille Socinus deceſſerit teſtatus ſolenniter. ſciebat enim illum deceſsiſſe teſtatum:& totam hæreditatem ad ſororem pertinere fratri Franciſco. apparet quòd ſciuit,quia legatum percepit:& ſic teſtamentum agnouit.ff.de inoffi.teſta.l.ſi pars.§.ſi.&.l.nihil.ff.de his quibus vt indi.l.poſt legatum in princ.Iacobellus apparet ꝙ ſciuit, quia hæreditatē illius adiuit & deinde quia non paruit defuncti iudicio fuit hæreditate priuatus:ergo ratione dictæ euidentis calumniæ quæ fuit ex parte actoris:dictum arbitramentum quod eſt tranſactio nullum eſt.ff.de condictio.indebi.l. in ſumma.§.j. plene per Ia.but.ff.de traſact.l.j.& ibi etiam glo.tangit.Dico etiā quòd ſi deceſsiſſet inteſtatus apparet de eorum euidenti calumnia,cum ſaltem tertiam partem dictæ hæreditatis iur.inteſtati e-
9 rat habitura.¶ † Nunc deſcendo ad tertium punctum principale,an dictum compromiſſum noceat Laurentio tuſcano emptori dictorum bonorum,& iſte punctus eſt clarus quòd non nocet,quia in ipſum emptorem fuerat per conſtitu.precarij tranſlatum dominium,vt.l.quod verò.ff.de acquirēda poſ.vnde nullū pactum, nulla conuentio,nulla repudiatio,alicuius iuris poſt ea facta per venditorem nocet emptori. & de hoc eſt caſus expreſſus,in.l.ſi poſt.§.ſi per fundum.ff.quemad.ſerui.amit. Nullum enim ius apud venditricem in dictis bonis remanſit: licet aliud ſit in cedente iure,antequam iura directa apud eum remanentia effecta ſint prorſus inania,vt not.glo.ff.de pactis.l.ſi cum emptore.ſed Specu.dubitauerit in titul.de ceſ.actio.§.fina.verſi. ſed nunquid ſola.Ex prædictis apparet quòd dicta cōfeſsio quia illa Careſtina illum aſſeruit inteſtatum:& ſe ab inteſtato bona poſſediſſe non nocet quia eſt veritati contraria vt iam dixi.litigauit enim cum Iacobello vt hæres ex teſtamento:ex quo eius habebat notitiam:quia ab inteſtato non erat ſibi delata.de acquire. hæreditate.l.quandiu.de regu.iur.&.C.qui admit.ad bon.poſ.l. quandiu.Nunc deſcendo ad quartum quòd remedium intentare poteſt contra poſſeſſores dictus Laurentius.Et dico quòd prudēter faciet ſi intentabit reale iudicium,aſſerendo ad ſe bona pertinere iure dominij vel quaſi. admittet enim hic libellus cauſa prę cidendarum litium.inſtitu.de actio.§.aliæ.ſuper poſſeſsione mulieris quæ per ann.x.& vltra poſſedit iuſto titulo & bona fide:& ſic præſcripſerit,& ex præſcriptiōe vtile dominium ſibi fuit quęſitum.C.de bo.mater.authentica.niſi articuletur etiam & probet de poſſeſsione olim Socini:& de tempore quo ille poſſedit. nam coniunguntur tempora ipſorum ad vſucapionem: ſi vllus poſſedit in medio.ff.de vſucapio.l.poſſeſſo. & recuperabit poſſeſsionem dictorum bonorum,quia dominium mulieris per venditionem & traditionem factarum per conſtitutionem precarij in ipſum emptorem tranſiuit:à quo ſine eius facto non potuit auelli.ff.de regulis iuris.l. id quod noſtrū. & in regula iuris alteri per alterum iniqua conditio non poteſt afferri. Et eſt via ſecura & tuta:per quam euitantur omnes contrariorum amaritudines.dicta autem mulier aduocare dicta bona nō pōt cum ſua non ſunt,cum iam ea vendiderit & tradiderit,& ſic in emptorem dominium tranſtulerit.De quinto,an dicti frater Franciſcus & Iacobellus vincente domino Laurentio poſſunt agere de euictione dico quòd non,quia ex quo laudum non tenuit:non ſunt adiudicata bona illis per laudū.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudi. vnde ſi egerent contra eam excipiet de compromiſsi & laudi nullitate tanta ex rationibus allegatis in ſecundo principali diſcurſu.Et quia laudum eſt nullum:non eſt neceſſaria abſolutio à iuramento,ſed vt omnium abſoluetur opinio tutius,eſt quòd petatur.Nec obſtat ſi dicatur,iurauit dicere nullum:ergo nō poteſt contrauenire & allegare nullum,quia vbicunque nullitas cauſatur à defectu iuriſdictionis & poteſtatis arbitro atributæ, ſemper poteſt nullitas allegari.& hæc eſt gloſſa Ioan. andreæ in clamentina prima. de ſequeſtratio. poſſeſsionis & fruct. & non eſt alibi illa gloſſa ſecundū canoniſtas,ſed dictum laudū eſt nullum dicta de cauſa & ex alijs,ergo non obſt.obiectio.Et ita conſulo ego Ange.&c.

☞ CONSILIVM CCXIX.

1 *Veritas in duobus conſiſtere dicitur.*
2 *Venditor impeditus propter præceptum principis, pœnam non incurrit.*
3 *Venditor in contractu venditionis caſum exfortiamenti excipiens,an excuſetur,ſi vis,vel metus inferatur.*
4 *Obligatio nulla cenſetur, in qua impoßibile quidam reperitur.*
5 *Præceptum principis an dicatur caſus fortuitus.*
6 *Obligare ſe poteſt quis,ex ſolo conditionis euentu aut defectu.*
7 *Pœna non incurritur,quæ pacto nudo promittitur.*
8 *Pœna quando dicatur in fraudem vſurarum adiecta.*

PVnctus & caſus talis eſt. Arnaldus fierrier de barſolona, vendidit Matheo Antonij de Florentia,mercatori in ciuitate piſarū, certam quantitatem grani ciciliani,quòd promiſit eidem tradere infra certum tempus & inter alia pacta ſupraſcriptæ venditionis in ſcriptura dicti mercati fuit formaliter appoſitum tale capitulum:ex quo oritur dubitatio. Anchora chelo dito miſer Arnaldo ſia tenuto & debita in ogni modo condure,o fare in ſe dicta naue ſenza fare à mutare alchuno vigore viagio, tute el ditto chiarito de ditto grano per lo modo in quæ ſta ſcripta, e per lui niuna exceptione ſe poſſa ponere, o fare ponere per niuno modo, ne in niuno acto. Salue ſe per caſu fortuito de dio,o de lo mare eluiaglio periſſe,o vero che la dicta naue foſſe preſa da armata asforzatamente,como do aporella iſforzalle,laquale dio per la ſua pieta campi & guardi alora in queſti dui caſi ſolamento non ſia tenuto el ditto miſer Arnaldo à queſto mercato,ma in ogni altro caſo ſiniſtro,o fortuna di quale conditione ſia,o foſſe fatto el dici ſio como ſi voliſſe odi non eſſere tracta in cicilia,o vero altro caſo quale foſſe o poteſſe aſſer, ſia tenuto o debia obſeruare e attendere ad excutione mandare tutto el ditto mercato.Et deinde in ſcriptura dicti mercati,ſi contrauenient appoſita pœna & iuramentum interpoſitum per vtrāque partem de ſeruando promiſſa & non contraueniendo tamen contingit,quòd ſupraſcriptus Arnaldus venditor iuit cum dicta naui in inſulam ciciliæ ipſamq; onerauit grano & dum ſic onerata ſtaret in portu dicte inſule,quidam portarius domini ducis infantis maiorice habens duas literas ſigillatas,vnam videlicet vt dicitur baiuli generalis ipſius regni.per quam præcipiebat omnibus & ſingulis patronis & nautis,cuiuſcunq; conditionis.quatenus ad mandatum ipſius portarij latorum omnia nauigia cum grano debeant conducere & ire ad exonerandum ad portum barſolone,ex præcepto regis.cum in partibus illis maxima eſſet penuria,ſub pœna æris & perſonæ.alia erat litera conſulum ſiue conſiliariorum barſolone per quā notificabant omnibus patronis & nautis,voluntatem & præceptum regis, & ſupraſcripti eius baiuli(prout in priori litera continetur) hoc addito. quòd etiam ipſi referebant & nunciabant præceptum regis,& baiuli in ſuis præceptis in literis factum fore,non obſtantibus quibuſcunq; pactis,& literis promiſsionibus & obligationibus cōtractis initis:cum quibuſcunq; perſonis vel vniuerſitatibus,cum tamen in literis baiuli hoc non contineatur. Item deprecantur & requirunt omnes patronos & nautas:vt veniant ad exonerandum eorum nauigia in barſolona,ad hoc vt penam cōminatam non incurrant. Et ad hoc hortantur.& copia ipſarum literarum tranſmittitur vobis cum præſenti pacto, qui portarius cum his literis aſcendit nauem ſupraſcriptam abſente patrono exiſtente in terra.& fecit pręceptum nautis in naui exiſtentibus tandem patronus reuerſus expulit ipſum portarium. Et exinde ad certos dies velificauit cum naui.& dum eſſet in viagio & nauigatione: & ipſe portarius eſſet in alia naui exiſtente in conſeruatum prædicto noctis tempore:ipſe portarius deſcendens ex naui in gondulam,iuit ad ipſam nauem dicti venditoris & in ea ſolus aſcendit:& fecit præceptum ipſi patrono præſenti & nautis ipſius nauis vigore ipſarum literarum ſub pœna ęris & perſonæ:quòd debeant ire ad exonerandum in portu barſolone. Tunc nautæ ad præceptum tale reuocantes,vel quod verius licet hoc non conſtet fingentes, duxerunt nauem barſolonam. & ibi exonerauerunt non tradito grano emptori prædicto. Modò ille emptor ratione non ſeruati contractus & mercati: quia nunquam fuit granum traditum petit pœnam contra emptorem & eius fideiuſſorem, ſuppoſito pro conſtanti:quòd res ſe haberet:prout venditor allegat:vt ſupradictum eſt.Quæritur quid iuris. & hoc ſuper pacto mercati:tandem occurrit aliud dubium in proceſſu cauſe.licet in hoc non ſtet vis quæſtionis propter alia,quæ pro liquidatione facti clarè probata fuit:in cauſa occurrit dubietas, quia ſuper omnibus capitulis ipſius mercati facti per ſenſalem actor facit interrogationes & poſitiones ſuas:reus reſpondet ad illas hoc modo non credit:niſi caſus iuſti impedimenti accidat prout accidit & nihil ipſe reus probat de cauſa iuſti impedimenti.tandem actor producit ſcripturam dicti mercati in qua non reperitur deſcriptus caſus contingens,quæ ſcripta ſupraſcripta fuit facta per venditorem & fideiuſſores & ita fatentur. Modò quæritur.an ex iſta confeſsione ſic qualificata & conditionata,ſit facta probatio contra confitentem.ita quòd ſtetur contra ſe non pro ſe necne. quæritur quid iuris &c.

ARbitror dictam litem & cōtrouerſiam agitari coram tribunali mercatorum in quo tribunali potius ex æquo & bono procedendū eſt quam rigoroſe,quia domus eorum debet eſſe domus veritatis & æquitatis.potiſsimè,cum ad fidem eorum communiter decurratur. Veritas autem & æquitas in duobus cōſiſtit in honeſtè viuendo & alium non ledendo.l.iuſtitia.§.iur.præcepta.ff.de iuſti.& iur.in gl.& ideo primò & ante omnia videamus in hac cauſa,quid iuris ſit de veritate & æquitate:deinde quid iuris de rigore.in primo enim genere boni & equi ſub autoritate ſcientiæ iuris,pernicioſe ſolet errari.ff.de verb.obli.l.ſi ſeruum.§.ſequitur. Ne igitur talem incurramus errorem: inueſtigemus & inquiramus viam veritatis & equitatis. In cuius inueſtigatione dico.ꝙ nihil plus congruit humanæ fidei,quam pacta iuſta & honeſta ſeruari.ff.de pac.l.j.in prin.Et ſicut congruit illa ſeruari,cum ſeruari poſſunt.ita congruum eſt promiſſores releuari ab incurſis pœnarum,quando abſq; eorum culpa contingit:quòd ea obſeruari non poſsint. clementer enim & piè agendum eſt cum his, qui volentes obtemperare non poſſunt.vnde quibuſdam legiſlator conceſsit:vt non teneantur,niſi quatenus facere poſſunt.ff.de excep.l.exceptiones.ff.ſol.mat.l.maritum.cum ſe.Et indifferenter certa forma ſeruata:beneficium ceſsionis conceſsit.ff.&.C.de ceſsi.bonorum per totum.& in iudicialibus & prætorijs quibus verſatur æquitas ex clementia legiſlator pœnas relaxat, ſi per impedimenta iuſta quis implere non potuit quod promiſit.vt.ff.ſi quis cautio.l.iij.C.de fideiuſ.l.ſancimus.§.ſi.quia igitur in thema
2 te præſupponitur pro conſtanti,quòd † venditor fuit impeditus propter præceptum factum ſibi & alijs nautis.quod quidem præceptū dicitur emanaſſe,ſcilicet de voluntate regalis culminis cui habuit obtemperare neceſſe.ff.de reg.iur.l.non videtur.§.qui iuſſu.de minoribus.l.ait pretor.§.j. & in regula iuris quod quis mandato.lib.vj.& ibi per Dy.facit.ff.ad ſil.l.ſi quiſquam.& maxime habuit obedire neceſſe propter interminationem grauis pœne.ſcilicet æris & perſonæ de qua interminatione no.in corpore de armis in tex.coniuncta glo.& non eſt alibi in iure ciuili. Et quia in quibuſcunq; promiſ.etiam iuramento firmatis:autoritas ſuperioris intelligitur excepta.ff.ad municipales.l.ſi.in princip.de reſcrip.c.conſti.per Inno.de iureiuran.quemadmodum. vbi ſigillatim ponit omnes conditiones quæ in iuramento tacite intelliguntur.Præterea pro venditore prohibito nauigare: & granum deferre in termino conuento, eſt caſus in terminis, ꝙ non incurrit pœnam.ff.ad.l.rhodi.de iac.lege ſi vehenda.§. idemque iuris erit. iam ergo de quæſtione propoſita cum caſus ſit,legis nulla videtur dubitatio.C.de fur.l.ancillę.pro hoc facit,quia omnes pœne ſunt odioſæ. & ideo voluit legiſlator eas reſtringi: & ſemper fieri interpretationem benignam.vt.ff.de pœnis.l. interpretationem.& lege ſanctio legum.&.l.hodie. &.l. reſpiciendū. &.ff.de cura.l generaliter de pigno.l. in quorum omnia odioſa ſunt æque arguenda. vnde non videtur coram tribunali mercatorum peti aut exigi poſſe pœnas ex quo in eorum tribunali non ſolum in veritate ſed æquitate decidi debent cauſæ vniuerſæ.

¶ Et ad hoc rogito:vt bene ſuas aures aperiant mercatores, pro hoc quia portarius,& marinarij dictæ nauis patrono minati fuerunt:vnde ex hoc violentiam paſſus dicitur,ſiue illa violentia fuerit iuſta,ſiue iniuſta.ff.quod metus cauſa.lege tertia ibi caſus.& C.quod metus cauſa.lege ſi per impreſsionem. C.ſi quacunque prædicta poteſtate.lege vna.C.de iure fiſci.lege fiſtulas.libro.x. vbi eſt bonus tex.C.ſi rector prouinciæ.lege vna nil ergo imputari potuit dicto patrono:cum violentijs fiſcalibus non ſit poſſibile ſubditos obuiare.vt.ff.de euict.lege lucius.ff.de ſolu. lege creditor & ibi per Dyn.& Barto.ff.de legatis tertio.lege Paulo. §.Iulius ſeuerus.& ibi per glo.in fin.& de annuis lega.lege liberto.§.lucius.ff.locati.lege ſi merces.§.culpæ.

3 ¶ † Excuſatus eſt ergo venditor,quia in contractu venditionis caſum exfortiamenti excepit ſpecificè.vnde ſtandū eſt legi contractus.vt.ff.depoſi.l.j.§.ſi cōuenit.C.de pa.l.legem.ff.de publica. lege Cæſar.His autem non obſtantibus:videtur mihi de verita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te totam pœnam incursam.de equitate autem videtur mihi eam incursam quatenus cum interesse emptoris concurrit & non vltra,q̃ sit incursa in totum veritate attẽta apparet euidenter,quia venditor voluit ad dictam pœnam teneri etiam eo casu quo nõ est tracta in sicilia.vt patet ibi o de non esser tracta in sicilia. Consideravit ergo venditor hunc casum & nihilominus obueniente dicto casu ad pœnam voluit teneri. ergo veritas suadet ipsum teneri:& dictam pœnam in totum esse commissam prout committi voluit. † Dicet quis. licet sic voluerit velle non potuit,quia in dicto casu se ad impossibile obligasset:cum contrauenire non posset imperio regali.& sic dicta obligatio quo ad casum videt continere impossibile: & per consequens nulla ipso iure adeo quòd nec naturalis origitur obligatio;quia impossibilium nulla est obligatio,vt in regula iur.impossibilium. Ad hoc respondetur faciliter,quòd non continet impossibile:sed difficile, quia licet in sicilia non esset tracta grani vniuersaliter:potuisset vendi tor ex gratia quæsiuisse tractata etiam vnius nauilij. Considerauit ergo dictus venditor,quia licet vniuersalis tracta non esset in sicilia:tamen ex gratia dicti nauilij posse tractam acquirere.imputet ergo sibi venditor qui de gratia consequenda fuit confessus in casu in quo tracta non esset.& quòd hanc dispensationem consequi non dicatur impossibile sed difficile.vt no.glo.ff.de legatis primo lege apud iul.difficultas autem non impedit obligationem contrahi.vt lege continuus·§· cum ita.de verborum obligatione. Iterum dicet quis in sicilia fuit tracta. quia in sicilia nullus tractam interdixit. Non enim interdixit rex siciliæ;aut alius potestatem habens in sicilia huic autem obiectioni satis de facili respondeo,quòd imo in sicilia post dicta præcepta non fuit tracta subditis regi maioricæ:cum videant de alio loco trahere non possent alicubi transferendum: nisi solum ad barsolonam,pro hoc videtur casus.ff.ex quibus causis maio.in lege in eadem.vbi de loco non dicitur posse quis recedere, quando non potest ire quo vult.aut si potest non potest sine de decore vel periculo.facit optimè.ff.quod met.cau.lege fi.§.fi fenerator.& lege necnon. §.primo.ff.ex quibus causis ma.ergo patet,quòd inspecta veritate in totum est commissa pœna huic autem veritati feruenter applaudent alia verba in dicto contractu apposita per quæ apparet quòd solum in duobus casibus præstantibus impedimentum delationi frumenti no luit penam committi in omnibus aliis casibus sic.ibi allora in quæsti do casi solamente:quod verbũ solamente est verbum ponderandum est enim taxatiuum:& nullum aliud includit.C.de proba.lege rationes.& authentica quod obtinet glo.coniuncta &.C.de reuo.dona.lege his solis.& hoc tam legistis quam dialecticis clarum est.ff.de pactis.sed si tãtum & lege nisi hoc actum.& ibi o vero altera caso quale fosse o potesse essere &c.Quæ quidem verba generalia:omnes casus impedimenti comprehendunt siue sint casus fortuiti,siue non.non enim ad solos fortuitos se restrinxit (vt ex dictis verbis aperte patet)dicet,quis si quidem tam generale est dictorum verborũ sensus:ergo non tenuit renunciatio.vt lege sed & si quis ·§· quæsitum.si quis cautio.Sed huic respondeo quòd fuit facta enumeratio certorum casuum (vt patet in verbis) vnde tenet adiectio clausulæ generalis facta mentione casus fortuiti,secundum veram opinio.communiter approbatam.& super hęc vlterius non insisto per legẽ quæ fortuitis.C.de pig.act.quæ signanter allegatur ad hoc.&.C.loca.lege licet. † Præterea nec hoc præceptum reputo casum fortuitum, cum potuerit ei resisti non parendo: & per remedia opportuna iur. Solet enim plerunq; hoc edictum prohibitorii emanare:ne sit parua opulentia victualibus.& maximè cum guerra viget.ff. de vsufru.lege si pendentes·§·si quid cloacarij.C.de sacro sanctis ecclesijs.lege iubemus nullam.& lege neminem.aliàs omnis violentia magistratus quantuncunque iustissima diceretur casus fortuitus hoc autem ridiculum est.ff. de regulis.iur. lege contractus.ff.loca.lege si merces·§·vis maior. ff.de rei vendi.l.qui restituere.in dicta lege quæ fortuitis.&.C.loca.lege licet.ff.pro soc.l.cũ duobus.§.damna. Et quia si bene ponderantur verba prædicta primo præcesit generalis renunciatio ibi e per loui niuna exceptione se possa ponere o far ponere per niuno modo,ne in ni vno acto &c. Deinde sequitur exceptio duorum casuum tantum deinde,sequitur alia renunciatio non tantum generalis quantum prima patet ex tenore verborum ibi caso siniſtro o fortuna &ibi odi non esset tracta in sicilia &c.Ex quibus concluditur euidenter,quòd enumeratio dictorum casuum exceptorum,considerata generali renunciatione præambula,& etiam sequenti non stante in finibus tantæ generalitatis propter specialem expressionem alicuius casus operatur vt omnia quæcunq; fortuita vel siniſtra,scilicet quæ contingere solent (si impedimentum afferant) cedere periculo venditoris,ex quo sic sibi placuit.C.loca.l.legem.probatur.ff.de penu.leg.l. nam q̃ liquide·§·fi.& ibi per lac.de are.facit quòd no.per Dy.de reg.iur. in rubrica. Nunc respondeo ad obiecta & in contrarium allegata. Et primo non obstat quòd legislator non valentibus satisfacere,concesit beneficium cessionis,in quibusdam beneficium ne exigantur vltra quam facere possent,quia hic est casus inopię qui multum differt à nostro proposito,in quo nihil de inopia tractatur.Casuum ergo diuersitas tollit contrarium.Non obstat quòd fuit sibi,& alijs iniunctum vt irent ad exonerandum barsolonam sub pœna æris,& personæ:quia vt superius dictum est:dictus venditor optimè consideravit casum per quem impedirí posset de superioris mandato granum deferre: cum non curavit etiam si tracta in sicilia non esset:tamen in dicto casu voluit nihilominus ad pœnam teneri.Imputet ergo sibi cõmittitur enim hoc casu pœna,non ex contumacia vel ex negligentia:sed ex purificatione & euentu conditionis huius:quia granum est. † Constat autem quem se obligare posset ex solo conditionis euentu: aut defectu ad pœnam omni sua contumacia & negligentia circunscripta.ff.de verborum obliga.lege hoc iure.In stipulationibus enim conditionalibus hoc solum attenditur.an conditio sit impleta.ff.de conditio.& demonstra.lege multum. Non obstat quòd pœnæ omnes sunt odiosæ,quia nil repugnat pœnam exigi secundum veritatem ex quo sic placuit promissori,licet exactio sit odiosa,licet repugnet equitati:nisi quatenus dicta pœna loco intetesse succedet & cum interesse cõcurrit.vt dixi in primo discursu.& per hoc apparet responsum ad id quod dicitur quòd violentiæ nisi cali non est possibile subditis contrauenire,quia nec etiam violentiæ maiori potest resisti.vt lege si merces·§·vis maior.nec alij casui fortuito,cum prouideri non possit.vt dicta lege quæ fortuitis.& lege contractus.& tamen periculum vis maioris & cuiuscunq; casus fortuiti:quis in se suscipere potest.vt dicta.l.quæ fortuitis.vltimo responso.&.C.commo. lege prima.& dicta lege licet.C.loca.& ita in quęstione proposita factum fuit vnde non obstat,quòd creditor specialiter & expresè excepit casum exfortuamenti.quia nego.imo excipit solum exfortiamentum armatum in quo interueniret captura nauis.& quòd exfortiamentum esset tale,quod posset dicta nauis commode exfortiari.vt clare patet ex verbis.hoc autem ex fortiamentum nõ fuit in propośita quæstione.imò nauarcij ad mandatum vnius portarij nauigauit versus barsolonam cui portario nedum omnes nauarcij:imo solus patronus de facto resistere potuisset, quia ergo non est purificata conditio. exfortiamenti formaliter prout iacet:patet euidentet:quòd ab hoc non excusatur vigore dictę clausulæ exceptiuæ.Nam conditio debet impleri ex forma.vt.l. meuius &.l.qui hæredi plures. Viso quid iuris tam de æquitate quã de veritate in quæstione proposita:videamus quid iuris de mero rigore.& videtur prima facie dictam pœnam non deberi:quia omnis pœna præsumitur adiecta in fraudem vsurarum:cum excedebat modum vsurarium legitimum eatenus quatenus excedebat & hoc iure antiquo.ff.&.C.quo erant vsuræ permisse vt C.de vsuris.l.cum allegas.&.l. pecuniæ. ff.de vsu.&.ff.de accepiscopa.l.iul·§·idem Papi. Hodie cum sint prohibitæ nõ solum iure diuino,sed nostro.vt no.per glo.& docto. plenissimè. C.de vsur.authen.ad hæc pœna.in totum præsumitur adiecta in fraudem vsurarum.ergo in totum dicta pœnalis stipulatio nulla est quantuncunq; sit iuramento firmata.vt ibi no.in glo.

¶ † Pro hac etiam parte facit,quòd de rigore non sit dicta pœna commissa:quia non sunt promissa per stipulationem,imò pacto nudo:verba enim apposita in capitulo loquente de pœna,stipulationem nõ sapiunt:sed potius pactum nudum. Constat autem ex pacto

ex pacto nudo actionem non nasci.vt lege iurisgen.in princip.& §·quinimo.de pactis.ergo &c.Nec dicat quis illud de iure ciuili.sed de iure canonico secus.vt in capitulo primo.de pac. Quia contrarium concedo de plano in terris ecclesiæ in quibus habet temporalem iurisdictionem, sed in terris imperij (vt est ciuitas pisarum vbi quæstio agitur)seruandum est ius ciuile.vt in.c.possessor.de reg.iur.li.vj.& ibi per Io.an.in gl.sua. Quinimo & ipsi litigantes sunt de terris Cæsaris:& non Papæ.Pro hac etiam parte faciunt omnes rationes & iura quæ superius allegaui:ad ostendendum quòd de veritate non erat pœna commissa. ¶ In contrium autem quòd de mero rigore sit pœna commissa ostenditur euidenter:& hic bene aduertatur venditor promisit omnino granum deferre:& ista est vna promisio. Item promisit ad certum terminum deferre: & ista est alia promisio, & hoc probatur in capitulo dicti cõtractus quod incipit. Anchora chel dicto miser Arnaldo sia tenuto & debia in ogni modo condure & fare &c.Ponderemus enim verbum in ognimodo condure &c.

¶ Voluerunt igitur contrahentes omnino granum portari,sed granum non est portatum infra terminum nec post:vnde pœna saltem commissa est quia granum portatum non est cum potuerit deferri:licet nõ esset commissa,quia infra terminum delatum non est.vt.ff.de arbi.l.Celsus·§·fi. voluit enim emptor (vt patet ex forma pactorum) grano delato post terminum habere licentiam acceptandi mercatũ.& venditor voluit habere necesse:propter eodem mercato tradere. In hoc autem vertitur maximum interesse emptoris.& quòd sic voluerunt contrahentes,patet specifice in capitulo quod incipit. Anche se la dicta naue &c. quòd etiam dicta pœna sit commissa ostenditur multum clarè:si bene aduertuntur præcepta portarij & consiliariorum omnia loquuntur de discarcando granum carcatum.Istud patet ex vi verbi discarcando,quod præsupponit carcatum.vt.l.decem de ver.obli.&.l.fi.ff. fi cer.pet.Istud patet ex verbo incontinenti appośito in præcepto non enim incontinenti iri poterat barsolonam cum grano vel alijs victualibus: nisi præsupponeremus nauilia esse carcata. hoc enim est impossibile secundum naturam.vt.l. cum nauarcorũ cœtus.C.de nauicula.li.x.facit.ff.de ver.ob.l.cõtinuus·§·cum ita. ¶ Illud ergo præceptum non arctauit nisi solumin nauilijs carcatis.licet ergo illud nauilium tunc carcatum fuisset: & secundum mandatum debuisset barsolonam transferri tamen in sicilia aliud nauilium poterat surrogari:& grano totidem onerari non enim vendit venditor granum in specie illius nauilij sed in genere subalterno,scilicet de grano è Sicilia cũ dicto nauilio deferendo. Casus ergo contingens in dicto nauilio (licet carcato) non liberauit eum qui debitor generis existebat.C.si certum pętа.l.incendium.cum materia sua. ¶ Pro hac etiam parte faciunt rationes etiam infrascriptæ,quæ in quantum sunt in veritate fundatæ,iuste sunt secundum deum & mudum.vbi autem aliter veritas se haberet,iustæ sunt in foro contentioso & iudiciali,in quo iudicandum est secundum acta & probata.vt.l.illicitas·§· veritas. de offi.præsi.&.l.si irruptione.ff.regun.in cor.iusiurãdum quod præstatur ab his. ¶ Prima est.quia emanauit præceptum primũ pro parte bailitorum omnibus nauigantibus &c.sub pœna æris & personæ &c.hoc autem præceptum dicit se fecisse ex parte regis.Item ad requisitionem consiliariorum &c.& istud præceptum emanauit die.xxj.Ianuarij.Mccclxxxv.de reali autem cõmissione non apparet.& ideo nõ est sibi credendum.C.de man. prin.l.vnica.C.de exac.tri.l.missi opinatores.lib.x.ibi cum delegatorijs suis similiter de requisitione consiliariorum non apparet.quia illa requisitio apparet facta post nõ ante,scilicet die.xxvj.Ianuarij eiusdem anni.Non enim debuit credi dictis præceptis tam asperis,& seueris:nisi ostensa mandandi potentia.vt est dictum.probatur.ff.man.l.hominem.ff.de no.ope.nun. ¶ Secunda ratio.quia portator literarum duabus vicibus nauem ascendit(vt dicitur)& in prima per patronum eundemq; venditorem fuit expulsus deinde solus secunda vice reintrauit:& ad eius nutum naute existentes in naui cum patrono exceperunt iter cũ naui velificãdo versus barsolonam.vnde satis dictum impedimentum conijecturari potest per dictum venditorem affectatum.cõsiderato potissimè,quòd in literis continetur quòd omnes deferentes ad barsolonam habebunt vantagium in prerogatiua ipsorum.C.de dolo.l.dolum.probatur expresè.ff.eo.titu.l. quod si cum scires.in gl.j.allegat pro hoc eo.titu.seruus in fi.& maximè quòd in tam breui tempore,patronus videtur mutasse propositum.primo expellendo portarium deinde incontinenti parendo literis.ff.de priuile.credi.l.si ventri·§·in bonis.nec suorum nauarcorum seu nauigantium violentia prædicta patronum excusat:licet millies ipse contradixisset imputet enim sibi:qui talem eligit.ff.nau.cau.l.fi.in prin.ff.de neg.gest.l.nam & seruius·§·fi.ff.loca.l.cum in plures·§·seruum.ff. si mensor falsum modum dixerit.l.j·§·hæc actio.Nec enim violẽtia suorum intelligitur esse quo dammodo ipsius domini & in generali sermone non intelligitur persona loquentis. ¶ Tertia ratio est.quia non apparet quo tempore præceptum fuerit factum dicto patrono:licet tempus datæ literarum appareat:vnde non probatum est impedimentum. Et hic diligenter aduertatur.venditor debebat granum portare ad portum maris pisanum vel thalamonis per totum mensem Marcij.vnde non probaretur impedimentum per dicta præcepta quãtuncunq; fieri potuisset iuste saluo nisi probetur quòd dicta præcepta tali tempore facta intimata fuerunt dicto patrono,quòd si facta non fuissent potuissent dictum granum in termino detulisse.casus singularis est.ff. de re mili.l. qui commeatus.& ibi Bar.Nec est habenda consideratio quòd potuisset forsitan vti diplomate: ex prosperitate & fœlicitate ventorum aut alia.vt signanter no Io.an. de elec.cupientes·§· certum.in verbo octo dies.libro.vj. ¶ Quarta ratio est,quia nedum quod constet per acta de dicto impedimento principaliter,imò non constat vllatenus:cum non appareat dicto patrono dictas literas præsentatas. ¶ Quinta ratio est,quia literę baiuli & consiliariorũ erant generales directæ nauigantibus quibuscunq; vnde posito pro cõstanti quòd de regali aula emanassent.tamen dictæ literæ non astringunt nisi solum nauigantes in territorium regis non alios. casus est in terminis in.c.vt animarum.periculis de consti.lib.vj. Non ergo comprehendebantur in literis extra territorium nauigantes imputet ergo sibi patronus nauis qui paruit verbo simpliciter portarij,cum in mandatis illud nõ haberet & quòd in mandatis illud non haberet:ex dictis literis apparebat. ¶ Sexta ratio est.quia si dictæ literæ comprehẽderent nautas vniuersos (quòd est falsum vt superius est dictum) forsitan tamen allegari possent iniustæ ex pluribus rationibus & sic dictus patronus eis non debuit obedire sicut nec debent obedire prælati aut subditi falsis aut iniquis literis emanantibus de cancellaria pontificali aut Cęsarea.C.si contra ius vel vti.pub.l.iij.& de preci.impe offe.l.nec damnosa.secundo respondeo,imò & de facto potest resistu volentibus sub vmbram dictarum literarum aliquam committere impresionem non data prius copia reclamandi.C.de iure fis.l. defensionis facultas.li.x ibi casus tamen in hoc non insisto.quia qualiacunq; regum præcepta sint:subditos qui illis præceptis ligantur obedire oportet.subsisto ergo in præcedenti ratione,quæ videtur verisima scilicet quòd dicta præcepta dictum patronũ tunc in mari siciliæ nauigantem: nullatenus comprehendebant. & ex prædictis satis clarè apparet responsum ad quęsitum secundum scilicet quòd alleganti casum & impedimentum incumbit onus probandi vt.l. quæ fortuitis. superius allegatis.ff.de excu. tuto.l.scire oportet·§·consequens. & dicta lege qui commeatus. cum si.De obligatione enim cõstat per scripturas.Item per confessionem,quia ergo impedimentum in confessione deductum non inheret obligationi contrahende sed contractæ dissoluendæ idcirco ex ea confessione apparet facta probatio,nisi probetur impedimentum absorbens & extingens obligationis vinculum. C.de dona.ante nup.l.præsidi.C.de excep.l.si quidem. impedimentum enim non impedit commissionem stipulationis pœnalis.Sed aduersus pœnam commissam exceptionem pareat.vt.ff. si quis cau.l.ij·§·si quis in iudicio.Concludo igitur ex præmissis dictam pœnam fore commissam de necessitate & rigore insolidum,de æquitate autem quatenus cum interesse concurrit.vt no. gl.in.d.l.cum allegas.ipsum autem interesse per cõtrahentes videtur limitatum in contractu,qui voluerunt dictam pœnã addici in locum damnorũ & interesse. ¶ † Nũc respondeo ad obiecta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& primo ad id quòd dicitur q̃ pœna videtur apponi in fraudem vsurarum,quia illud verum:cũ addicitur in contractu mutui,vel dationi quantitatis & secundum quosdam est necessarium q̃ sit apposita per eum qui fuerit solitus fœnerari. Sed in proposito est apposita facto & ductioni facti,idest apportationi seu delationi frumenti. Nam dictus vẽditor erat obligatus ad dare,quia vendidit granum in genere,licet aliàs obligetur ad solum tradi: & si non tradidit succedit obligatio ad interesse.vt.d.l.j.de actio. emp.coniuncta.l.emptorem.in prin.eo.titu.& sic dicta obiectio in dicto casu non procedit(vt directè patet in iuribus in contrarium allegatis)& per Cy.in.d.l.cum allegas.Item non ob. quòd promissio pœne non fuerit stipulatione vallata:quia pactum de ea soluenda:fuit contractus cohærentia ac etiam traditione partis pretij vestitum.vnde sufficit.vt.d.§.quinimo & rescriptum.§.si pacto & .C.de pac.l.si pacto quo pœnam.Prædicta autem intelligo,si venditor ex parte sui obseruauit quæ debuit,aliàs nullo iure esset pœna commissa.ff de actio.emp.l.iur.§. offerri.& .l. qui pendentem vindemiam.Et ita dico & consulo ego Angelus.

CONSILIVM CCXX

1 *Imbreuiatura in qua non est dies, vel indictio, vel subscriptio, an possit in formam publicam reduci.*
2 *Scriptura quæ publica dicatur, & quæ non.*
3 *Scriptura notarij inualida censetur in qua notarius rogatus non asseritur. Punctus est talis, reperitur quædam imbreuiatura cuiusdam notarij de vulteris carens indictione, & sub notatione eius, qua asserat se esse rogatum & etiam loco vniuersali, scilicet ciuitatis lucaſtri habet tamen locum specialem, scilicet ecclesiam sancti Fracisci.caret etiam signo. & per reformationem dictæ ciuitatis concessum est hæredi dicti notarij iam defuncti, quòd possit eius imbreuiaturas in publicam formam redigere & extendere. Quæritur igitur, an dictam imbreuiaturam in quodam folio papyri sic repertam in publicam formam sic reducere possit. an non &c.*

AD hoc vt scriptura sit publica,† est necesse quòd sine adminiculo viue vocis (scilicet eius qui scripsit,aut testium fidem faciat,vt in cor.de fide inst.§.j. & appello publicam scripturam supradictam aliàs scriptura per se fidem non facit:etiam si constat scripturam manu dicti notarij. Et hoc ex eo.quia dictus notarius non subscripsit nec subnotauit se fuisse rogatum.& ideo eo mortuo (prout est) vel eo viuente & non recordante: dicta chartula nullius est efficacię vel momenti.hoc determinat Inn.in.d.c.j.circa finem.ver.item no.valde esse quòd tabellio.& Spec.in titu.de instr.ed.§.breuiter.ver.& no.quòd tabellio.per Io.an.in.d.c.j.& si dicatur præsumitur rogatus in dubio:vt dixerunt quidã quos ibidem Inn.refert.& Accur.hoc ponit in cor. de tabel.§.nos autem inverbo iniungantur in fi.quia illorum opi falla est eo quod notarium rogari est facti:& facta non præsumuntur.vt.l.in bello. §.factæ.ff.de captiuis.& est solennitas extrinseca quæ non præsumitur.de publi.l.quæcunq;.l.j.C.de fide instr.& iure hastę fiscalis.hoc tenet Specu.in.d.ver.item dicta chartula non tenet vt publica scriptura.eo quòd caret indictione; quæ est de substantia instrumenti in cor.vt præpo.nomen impera. Specu.in.d.§.in prin.ver.sunt autem nouem.& eo.tit.§ instrumentum.ver.item quod non est ibi inscriptus annus.& hoc sine dubio verum est, cum consuetudo est in loco indictionem apponi.aliàs si consuetudo non est:non vitiaretur instrumentum,secundum Ioã.an.in data sexti in nouella.item non tenet dicta chartula:quia non est appositus in ea locus eo modo quo ponendus est.poni enim debet nomen ciuitatis castri,aut villæ vel alterius oppidi in quo instrumentum rogatur:& locus specialis ipsius ciuitatis castri oppidi vel villę.vt no.Specu.in.d.§ breuiter.ver.post nomen etiam ciuitatis.Sed in dicta chartula,non est nomen ciuitatis castri vel villæ: ergo non habet sua solennia: & per consequens nulla est. Item dicta chartula defectiua videtur ex eodem.quia non habet signum notarij,quod videtur de substantia publici instrumenti secundum Specu.in.§ breuiter.ver.si.in fi.autem post omnia mouetur per legẽ fin.C.de assess.& per.§.oportet.in cor.de fide instr. Hanc opin.laudat Rolandinus tabellio bononiensis egregius, mouetur per autoritatem diuinæ scripturæ Hiere.xxxij.vbi sic inquit.agri pecunia emuntur & in libro scribentur.& imprimentur & signũ testamento adhibebitur Hoc autem approbat generalis consuetudo,quæ est optima legum interpres. Ioã.an.autem dixit signum non esse de substantia.in addi.Specu.in dicto ver. in fi.autem post omnia.† Concludendo dico,dictam chartulam nullius fore momenti ea ratione potissimè quia notarius nõ sub notauit se fuisse rogatum: nec locum continet in forma debita. & istud est clarum(vt superius est probatum) vnde sequitur necessariò, quòd in publicam formam redigi non potest per illum, cui est facta commissio:vt in formam publicam ipse posset recipere suas rogationes & imbreuiaturas.ad validas enim refertur: non ad inualidas.vt.l.iiij.§. condemnatum. ff.de re iudi.l legata inutiliter.de leg.j.Nec obst.quòd francisco in dicta commissione nominato data est potestas:in publicam formam reducendi dictas imbreuiaturas,quemadmodum poterat notarius tempore suæ vitæ.Non est dubium quòd potuisset.vt.C.de fal l.si quis decurio.& in corp.de instru cau.& fide.§.fi verò adnumerator. quia concedo si de ea fuisset rogatus, indubitanter.cum igitur ignoretur,an fuerit de eo rogatus,ignoratur per consequens an potuerit ipsam publicare.Et ideo huic Francisco non competit potentia publicandi talem scripturam,ex quo nulla est.hęc de iure sint vera.Si tamen hæres Thomæ habet suam cõscientiam informatam,quòd dictus notarius fuerit de dicta scriptura rogatus parum probè facit cõtradicere vlio modo considerato quòd relicta in dicta scriptura ad pias causas sunt relicta. in hoc ergo eius consciẽtia sit grauata. Et ita dico & consulo ego Ange.de perusio vtriusq; iuris doctor.

CONSILIVM CCXXI.

1 *Filia fratris, an excludat vel excludatur à patruis stante statuto &c.*
2 *Agnati masculi præferuntur, vt agnationes conseruentur.*
3 *Filia fratris ad hæreditatem cum filijs patrui, in stirpem inuitatur.*

IN volumine statutorum ciuitatis lucanæ sub rubrica de successionibus ab intestato continetur tale statutum,videlicet à successionibus ab intestato &c.Si verò descendentes legitimos & naturales non reliquerit, aut hæreditatem eis delatam ipsi descendentes habere noluerint succedant ascendentes per masculinam lineam salua gradus prioritate.Si verò prædictas personas(vt dictũ est) non reliquerit:aut hæreditatem habere noluerint succedat primo frater germanus siue sit ex vtroq; parente siue ex patre tantum,siue vnus siue plures fuerint.& filij masculi alicuius suprascriptorum fratrum præmortuorum, duntamen plures filijs tantis fratris præmortui non succedant per capita sed in stirpem.& tantum percipiant quantum perciperet pater eorum si viueret. Et prædictis non extantibus veniet soror germana: & filij masculi alterius germanæ præmortuæ dicta sorore extante. & non aliter & eius filijs masculis germanis non extantibus,vocentur filiæ fœminæ alterius germanæ præmortuæ,cum sorore germana prædicta in stirpem & non in capita dicta sorore extante & non aliter. & si prædicta soror non extaret: veniat patruus si extat.& si non extat:veniant filij ex germana præmortua cum alijs filijs patruorum si extant in stirpem & non in capita.& prædictis nõ extantibus &c.Nunc contingit,quòd Nicolaus anguilla decessit superstitibus sibi filiabus fœminis ex suo fratre germano & filijs masculis patruorum. Quæritur igitur,an dictæ filiæ fratris solæ ad dictam hæreditatem vocentur,an cum filijs patruorum vel simul &c.

CIrcunscripto dicto statuto hæc† qõ est sopita cum hodie sit sublata differentia agnationis & cognationis sexus,solaq; naturalis ea inspicienda sit in successionibus ab intestato.authen.cessante. C. de legiti. hæredi. & in corpore vnde sumitur.vnde attento iure communi,filiæ fratris superstitis quæ tertio gradu sunt: nedum quòd filios patruorum excluderent qui sunt gradu quarto: imo etiam excluderent ipsos fratres patruos decedentes.quia cum filij fratrum locum ipsorum fratrum obtineant sicut ipsi fratres defuncti:ita & filij ipsorum fratrum excludunt dictos patruos. vt.d.authen.cessante.& auten.post fratres ex vtroq; parente.verum quia in modo,& ordine succedendi ab intestato dictum statutum aliter disponit:ideo videamus quid iuris & attenta forma dicti statuti.& considero,quòd † dictum statutum cessante successione lineæ descendentis & ascendentis mortui.prætulit lineam agnatorum transuersalium eiusdem lineę masculinę.neq; mirum.quia etiam sic placuit vetustati preferre lineam agnatorum & masculos:vt ipsius lineæ dignitas conseruaretur, quæ conseruari commodè non potest:nisi bona & patrimonium agnatorum confluant & decurrant ad masculos, non autem ad fœminas in quibus finitur linea agnatorum.vt in.l.pronunciatio. ff.de verborum signi in fin.Nec etiam conseruari potest ipsius agnationis honor,& dignitas,nisi per affluentiam mundanorum.quoniam diuites soli & mundani affluentes assumuntur ad dignitates & honores mundanos,ipsiq; sibi supportant onera reipublicæ ciuitatis suæ,non autem viles,& abiecti in corpore. de defen.ciui.§. interim.&.§.iusiurandum.&.§.fi.cum si.& iam aliàs latius in hac parte consului.Hoc ergo prædictum statutum considerans,cessante dicta linea descendentium & ascendentium(vt est dictum) ad successionẽ defuncti ab intestato,vocauit primò fratrem germanum ex vtroq; parente:vel ex patre tantum.& filios masculos ipsius germani in stirpem,& non in capita.& sic patet,quòd prætulit hic lineam agnatorum 'cognatis & inter ipsos agnatos, prætulit masculos. nam germanus ex patre tantum excluderet vterinum: & excluderet germanam & sororem & filios alterius germani.deinde post germanum & germani filios masculos:prętulit germanam sororem & filios masculos alterius germanę prę mortuæ:venientes vna cum germana ipsorum masculorum amita.vnde si existerent masculi & fœminæ ex eadem germana: illi masculi excluderent ipsas fœminas:licet eodem gradu sint.& si nulli filij & germana prę mortua existerent,sed solę filię eiusdem germanæ prę mortuę:vocarentur tunc filiæ fœminę cum alia sorore germana superuiuente.vbi ergo alia soror germana non superuiueret:tunc dictæ filię fœminæ germanę sororis prę mortuæ nullatenus inuitantur.vt patet in dicto statuto in versi.& eis filijs masculis &c.vsq; ad ver.& si prędicta soror non extante aliquem prędictą sorore germana prout est in casu proposito dictũ statutum inuitat ipsius defuncti patruum.& sic patruo existente exclusæ essent filiæ & filij sororis germanæ ipseq; solus patruus ad dictam successionem veniret propter considerationem prædictam quam habuit dictum statutum ad perpetuitatem & conseruationem honoris & dignitatis familiæ agnatorum.vbi verò dictus patruus non existeret:sed filij patruorum:nec existeret soror germana:tũc statutum inuitauit ipsos filios patruorum vna cum filiabus ex alia germana præmortua.de filiabus autem alterius germani præmortui nihil disponit:sed hunc casum omisit. Et ille est casus noster super quo indubitanter tenendũ est.quòd filiæ dicti germani ad dictam hæreditatem inuitantur,vna cum filijs dicti patrui. Nam si dictum statutum prædiligens lineam agnatorum:&letiam prædiligens masculos de eadem linea, voluit excludere filias ex germana præmortua existentibus solis filijs patruorum:imò eas pariter cum dictis filijs inuitauit.multo minus est credendum quòd voluit excludere filios ex fratre germano præmortuo:quàm germanum superuenientem: quem super omnes alios prædilexit ex linea transuersali. † Concludo igitur dictas filias dicti germani præmortui: ad dictam hęreditatem inuitari vna cum filijs dicti patrui in stirpem & non in capita.sicut inuitarentur filiæ alterius germanę præmortuę, si quæ essent.Nec obst.huic decisioni si dicatur quòd de filiabus fœminis germani fratris prędefuncti: statutum nullam fecit mentionem.& gradatim alios masculos & fœminas inuitauit.vnde deseruiendum est verbis statuti in casu dubij.l.non aliter.de leg.iij. de exerci.l.j.§.si is qui nauem.cum simi. Nam licitum est verba legis offendere:vt seruiamus menti & rationi legis.C.de legibus. l.non dubium.quoniam nonnunquam tenor verborum potentior sensu existit.C.de lib.præte.l.ij.plenè per Dyn.in capitulo fi.de reg.iur.lib.vj.vbi per hęc elegantia verba probat. cum ergo hic constet de mente statuti propter rationem ipsius: quia ratio ab ipsa mente differt.meritò ad illum casum extenditur & restringitur dictum statutum: ad quem restringeretur & extenderetur ipsius statuti ratio.vt.ff.de iure patro.l. adigere.§. quanuis.de re mil lege milites.circa princi.de excu.tut.l.scire oportet.§. aliud. Effectus enim verborum semper trahendus est ad limitationem rationis:& non econtra.de leg.ij.l.cum pater.§.dulcissimis.de lega.iij.l.nomen.§.fin. Ex quo igitur habemus rationem statuti:& per consequens eius mentem prædiligens agnatos cognatis,& agnatos masculos agnatis fœminis lineæ transuersalis.& non obstante prædilectione prædicta in casu hoc cum existant soli filij patruorum defuncti:& solæ filiæ sororis germanæ eiusdem defuncti.nihilominus inuitantur dictæ filiæ dictæ sororis quanto fortius inuitari debent filię dicti fratris germani:quem statutum prędilexit sorore germana.nemo sani capitis oppositum dicere posset.Quinimo & grandis dubitatio posset oriri.an dictæ filiæ dicti fratris filios dicti patrui in totum excludant: cum de ipsis statutum mentionem non faciat.& sic videtur casus omissus: & sic determinandus secundum dispositionem iuris communis.vt l.commodissimè.de lib.& posthu.&.l.si verò.§.de viro.sol.mat. Sed ita decidendo,similiter offenderemus mentem,quia per dictas filias non potest dignitas dicta conseruari.Sed per dictos filios dicti patrui:qui masculi sunt. aliud autem dicerem si essent fœminę,præferrentur enim tunc filię fratris filiabus patrui,cum per neutras possit defuncti agnatio conseruari. ego Angelus de perusio &c.

CONSILIVM CCXXII.

1 *Substitutio reciproca de filijs & filiabus inuicem facta, quando impediat legata particularia.*
2 *Verbis standum est, vbi aliter de veritate constare non potest.*
3 *Conditio si sine liberis decesserit:non potest verificari ante tempus mortis.*

CAsus est. ser Nicolaus fecit testamentum:& in dicto testamento talem fecit institutionem. Item instituit sibi hæredes Bartholomeam,Isabetam,& Ioannam eius filias in ducentis l.bris bonon. pro qualibet earum:quas habere voluit dictus testator, quando nupserint. & quòd interim alimententur de bonis hæreditatis ipsius testatoris &c.Item talem fecit institutionem in omnibus autem alijs suis bonis &c.Petrum & Baptistam eius filios in pupillari ætate constitutos &c.sibi hæredes vniuersales instituit.& eos inuicem substituit.Si verò omnes dicti sui filij masculi & fœminę decederent quomodocunq; sine liberis:tunc & eo casu reliquit dictus testator dominæ Beatrici ipsius testatoris sorori, vel ipsius filijs.libr.centum bononi.& magistro beneuenuto de rambellis de imola vel suis filijs centum libr. bononi. & dictæ lucię &c.Residuum dictę suæ hereditatis voluit peruenire dicto casu adueniente:ad dictas eius filias vel earum filios descendentes quibus non extantibus:voluit peruenire ad ipsius testatoris proximiores ab intestato.moritur dictus ser Nicolaus condito testamento dicto.postea moriuntur dicti filij superstitibus dictis filiabus:& dictis domina Lucia,Beatrice & filijs dicti filij magistri beneuenuti,ista domina Beatricia,& dicti filij magistri beneuenuti petunt dicta legata eis facta in dicto testamento,dictę filię dicunt,quòd non debent habere:quia non sunt mortuę.dicti legatarij dicunt,quòd illa conditio si decesserit sine liberis non habet locum per verba sequentia in dicto testamento, quia dicunt residuum vero &c.quia contradicunt illi verbo superius & fœmine quęritur quid iuris &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BEne & egregie allegatū est pro certo multum commendabile.quòd † iudex veritatem inquirat qua inquisita secundum illam pronunciet.quoniam super omnia vincit veritas.ff.de proba.l.fi.& per Inn.de renun.c.nisi cum pridem in.iiij.col.vbi dicit.quòd veritas triplex est vna iustitię,altera vite,tertia disciplinę.Et primę duę non relinquuntur propter vitandum scandalum. Sed veritas disciplinæ bene relinquitur propter multitudinem peccantiū nisi illi multi suos errores vellent defendere.& potiſsimè in vltimis voluntatibus in quibus omnis postergatur verborum rigor & forma:vbi de mente constat. vt.l.in conditionibus. primum locum.&.l.pater seuerinam.§.conditionum verba. de condit. & demon.& in tantum fauetur menti testantium:quia iterum non reddit arbitrium.quod in eis nunquam verborum significatum quantuncunq; proprium exiſtit: sensu & mente testantis potentius.C.de libe.prę.l.iij.† Si autem aliter de veritate constare nó potest inherendum est verbis:eaq; sustentanda sunt omni modo quo sustentari possunt salua ratione recti sermonis de au.& argen.leg.l.plaucius. Nunc ad propositum descendamus & dico, quòd dicta prouisio testatoris facta legatarijs particularibus,scilicet dominæ Beatricæ,vel filijs eius & magistro Bonauenturæ de rambaldis de Imola vel filijs suis,& dominæ Luciæ, nullam perplexitatem continet: nullanq; repugnantiam.est enim eis & cuilibet eorum relictum in huius conditionis euentum scilicet si filij masculi,& fœminæ dicti testatoris decesserint omnes quo modocunq; sine filijs. hanc igitur conditionem possibilem & honestam sub qua dictus testator dictos legatarios inuitauit:impleri oportet formaliter,& copulatiue.l.in conditionibus primū locum.de condi.& demon.&.l.si hæredi plures.de condi.instit. vnde quo ad dictos legatorios particulares concludo sine dubio ipsos legatarios non posse legata petere:nisi mortuis filijs masculis,& fœminis testatoris sine liberis,sic enim placuit testatori cuius voluntas est lex.vnde aliud non inquirimus in cor.de nup.§. disponat.C.de sac.sun.eccle.l.j. videamus igitur de importantia substitutionis factę de vniuerso bonorum residuo:de filiabus & earum filijs. Et hic aduertendum:quia nulla repugnantia & nulla perplexitas est in substitutione facta de fœminis,quoniá ipsę non sunt substitutæ post mortem ipsarum.tunc enim substitutio non valeret:quia esset collata in defunctas quibus relinqui nó potest:imo esset substitutio pro non scripta.C.de cadu tollē.§.in primo.Sed sunt substitutæ sub duplici conditione si decesserint: hæc prima,& sine liberis.hæc secunda.prima si decesserint.est necessaria & non suspendit:quoniá necesse est hominem semel mori,vnde mortuis masculis sine filijs:incontinenti quo ad trāsmissionem cedit dies fideicommiſ.licet non quo ad petitionem.sed expectetur tempus mortis post quam hæredes eius fideicommi, peterent.ff.quando dies le.ce.l.si cum heres.de man.test l.quibus. §.hæc conditio.de leg.iij.si pecuniam.§.j.de condi.& demonſt.l. hæres meus.† Sed quia admixta est alia conditio scilicet si dictæ filiæ decesserint sine liberis:tempus mortis expectari oportet.& si sine liberis decedunt; exiſtit conditio in puncto mortis,& ex quo tunc purificatur illa conditio.vt.l.fi.de condi.insti.& in illo puncto cedit dies fideicommiſ.non ante cum ipsas decedere sine liberis nó sit necessarium:sed causale ergo &c.C.de ca.tol.§. finatem sub conditione.vnde concludo,quòd respectu dictarum filiarum dicta substitutio de eis facta si decesserint sine filijs, nullam perplexitatem continet:sed in puncto mortis ipsę inuitantur si sine liberis decedant.& tunc cedit dies fideicommiſ.ipsumque transmittitur ad hæredes eius respectu autem filiorum dictarum filiarum qui substituti sunt eo casu,quo filij masculi & fœminæ testatoris decederent sine liberis, dicta substitutio est perplexa & repugnantiam expressiuam cōtinens.quoniam sunt substituti filij filiarum in casu quo ex ipsis filiabus, filij non existant:vnde in hac parte substitutio nulla est.de reg.iur.l.vbi repugnantia.& si hoc non esset dicti filij vnà cum eorum matre inuitarentur siue per disiunctiuam vel vocati sunt siue per copulam fuissent substituti,quia disiunctiua posita inter honoratos,resoluitur in coniunctam vt.l.sancimus.C.de ver.sig.¶ Concludo igitur quòd valet substitutio facta de filiabus:quia nullá repugnantiam aut perplexitatē continet.& locus erit substitutioni de eius fratre in puncto mortis earum si ipse decesserint sine filijs,& non aliter.substitutio verò facta de filijs ipsarum est nulla.quoniam substituti sunt(si quis rectè inspexerit)in casu in quo nó sint,nec esse sperentur in rerum natura.Quibus autem debeatur hæreditas masculorum institutorum primo gradu ante ipsarum mortem:alius inuestiget:quoniam non de hac re consultus.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CCXXIII.

1 *Testamentum an irritetur per sententiam condemnatoriam memoriæ & confiscationis bonorum.*
2 *Memoria hominis in quibus possit condemnari casibus.*
3 *Testamenti factio pactis priuatorum non leditur.*

CAsus talis est. Fortiguerra quondam pagani de fortignerris quondam de luca, suum condidit testamentū solenne in quo sibi hæredem vniuersalem instituit Iannum suū filium naturalem.quando legitimabitur.de quo legitimando voluit procurari si & quādo videbitur suis fideicommiſsarijs: & inquantū eis videatur & non aliter.eo diligenter examinato prius & cognito:si ad beneficiendum & virtuose viuendum & operandū declinæ & non aliter. Item iure insti.& pro omni supplemento legitimæ reliquit dominæ Magdalenæ suæ filiæ quam antea nuptui tradiderat cū dote septingentorum florenorum auri florenos auri tria millia quingentos.& dictum relictum fecit dictæ dominæ magdalenæ præsenti,volenti,& acceptanti & expresse non recusanti in plus velle institui vel plus iure institutionis eidem vel alio modo debere relinqui.& corporaliter tactis scripturis iurauit perpetuo remanere tacitam & cōtentam de dicti is relictis pro omnibus quæ debentur sibi pro omni sua legitima. nec petere quòd etiam fiat aliquod aliud supplementum,sciens & informata de dictis relictis & de facultatibus dicti testatoris per pactum habitum inter eos omni alij suo iuri renunciauit:prout de prædictis late patet publico instrumento. Deinde dictus fortiguerra exorto rumore & lucanæ ciuitatis populo concitato: eo quòd dicebatur ipsum fortiguerram cum certis alijs in subuersionem populi ciuitatis prædictæ conspiraſſe interfectus est.& succesiue contra eius memoriam,per viam inquisitionis processum est velut contra proditorem suæ patriæ: & machinatorem status & libertatis ciuitatis prædictæ.& ita sua memoria extitit condemnata & bona eius omnia confiscata communi lucano commune autem ciuitatis prædictæ aliquam portionem bonorum suorum restituere vult ei cui de iure dicta hæreditas deberetur, dicta condemnatione non facta filia ex vna parte instat & dicit hereditatem sibi deberi (vel saltem suam legitimam)ex aduerso instat dictus filius naturalis:& dicit ex testamento prædicto hæreditatem eiusdem ad se pertinere.Quæritur quid iuris.

PRo decisione cōsultationis prædictę. ¶ † Primò videndum est,an dicta memoria dicti fortiguerre condemnari potuerit: & bona eius cōfiscari. Et videtur prima facie quòd sic.si verum est quòd subuersionem ciuitatis suæ anhelauerit ita conspirando prout in themate ponitur:& diffamatus erat quoniam in crimine læsæ maiestatis incidit:qui patriam suam oppugnat,atq; oppugnare procurat.C.de abolitio.lege fallaciter in glo.quæ ibi allegat verba Cathonis pugna pro patria. ¶ Pro hoc.quia patriam oppugnantes occidi possunt à liberis & parentibus.& parricidij,aut Cornelię nulla pœna incurritur,sed penitus euitatur.ff.de religio.lege nomine. Nec mirum.quia post deum, primò nascimur patriæ,deinde parentibus.ff. de ventre in possessionem admitten.lege prima.§.si eadem.de iustitia & iure.l.veluti.

¶ † Cōtrarium est verum.quia impossibile est hominis memoriam cōdemnari;nisi in certis casibus expressis in iure inter quos est crimen

est crimen læsæ maiestatis.solum in duobus capitibus siue capitulis,scilicet cum machinatio facta est contra ipsum Cæsarem: aut contra rem publicam romanorum.In omnibus autem alijs capitulis cesset dicta potestas memoriam condemnandi.vt.l.iij. ff.ad.l.iul.maie.vbi casus iste expresse deciditur. Concludo igitur dictam sententiam condemnatoriam memoriæ & confiscationis bonorum nullam funditus ipso iure tāquam latam in iam mortuum:& per iudicem mortis habentem notitiam.vt.ff.de re iud.l.in summa.§.fi.& facit eo.titu.l.quæsitum.Si tamen statutū in ciuitate lucana vigeret de memoria condemnanda:valeret isententia per statutum.sicut enim princeps dominus vniuersi,& omnium nationum:vt.l.bene à zenone.C. de quadri. præscrip.&.l. de precario.ff ad.l.rho.de iac.per Specu.plenè in titu.de appel.secunda parte.§.nunc tractemus.in princi.potuit in tota machina mundiali sibi suppositā statuere ius vniuersale in eadem machina seruaturum quòd posit hominis memoria condemnari in casibus certis qui specificantur per gl.in.l.ex iudiciorum.ff. de accusa.ita & ipsa ciuitas lucana:& quæcunq; alia quæ permissū Cæsareo statuta condere pōt ius municipale in suo territorio seruaturum cōdere potest:vt memoria damnari posit,nec extinguatur crimē mortalitate.ff.de sepu.vio.l.iij.§.quid si lex municipij. de iusti & iur.l.omnes populi.&.C.de sum.trini.l.cunctos populos.nec nulla.l.Cæsarea talia statuta reprobata sunt. Si enim reprobata essent:non tenerent.C.de sacrosanctis eccle.auth.cassa.& in corpore vnde sumitur.& in.c.j.de constitu.lib.vj. Cum igitur dicta sententia sit ipso iure nulla:si dictum statutum nonviget apparet manifestè dictum testamentum per prędictam sententiam nullum:suis viribus euacuatum non esse.nec ad causam irriti reductum. vt.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iud.de iniu.te.l.si quis exhæredato.§.irritum.cum omnibus temporibus dictus testator inuenit se habilem ad testandum non solum tempore testamentis,ed etiam tempore mortis & in omnibus intestinis dictorum temporum videamus igitur ex alio capite si dictum testamentū est nullum quantum ad institutionem vniuersalis hæredis & si est aliquod:an saltem filia non obstante pacto & renunciatione prædictis iuramento firmatis:petere possit supplementum suæ legitimæ.de primo prima fronte videtur dicendum quòd institutio facta de dicto filio naturali quatenus transcendit sextam partem hæreditatis dicti testatoris: sit nulla per existentiam filiæ legitimæ & naturalis.Nam sextam potuit eidem relinquere vna cum matre eius sortiendam loquor si est filius naturalis natus ex vnica concubina in domo retenta: & ex indubitato affectu conuncta.Si enim fuisset natus ex damnato coitu,qui posset accusari vt adulterinus nefarius vel incestuosus vel etiam ex coitu aliàs damnabili conquestus vulgo forsitan ex quadam fantolastra,in domo retenta sed quæ quotidie incessanter per vicos & per plateas discurrebat ita quòd nunc cum vno succesiuè cum altero forsitan ad sui libitum cōcubebat:aut saltem concubere poterat.ita quòd propter hoc infans natus certum patrem demonstrare nō poterat:institui non potuisset in aliquo.C.de natu.lib.authen.licet in corpore vnde sumitur.vnde consensus filiæ non posset naturalem incapacem solidi,vel spuriū nullo modo capacem reddere seu facere ipsum capacem:vel passiuè testabilem.† Nam testamenti factio & eius forma publici iuris est:& pactis priuatorum non lædit ur.vt.ff.de testi.lib.j. Pro hoc quia dicta institutio facta de filio videtur captatoria:& in voluntate fideicommissariorum dicti testantis posita & relicta eum ipsi habebant potentiam arbitrandi & declarandi bonitatem & malitiam: habitu &potentia,vitæ morum,& disciplinę dicti filij naturalis:ergo dicta institutio nulla.vt.l. captatorias.& captatoriæ. Contrarium est verum quòd imo dicta institutio dicti filij est aliqua,siue dicamus eum filium naturalem assumpta naturalitate secundum disciplinam & diligentiam iuris ciuilis:quia ex concubina natus fuerit siue quia fuerit vulgo conceptus:ita quòd patrem demonstrare non possit,siue quia natus fuerit ex damnato coitu:etiam si patrem demonstrare possit. Nam non fuit institutus pure sed cum legitimatus erit,& sic collata est institutio sua in tempus capacitatis,scilicet post legitimationem per quam omnis aboletur & abstergitur macula genituræ & legitimatus reducitur ad primeuum ius naturæ quo omnes liberi & legitimi nascebantur.in corpo.qui.mo.natu.effici.legiti.§.si quis verò legitimi.&.§.si quis verò non habens filios,versicu. licet igitur sic diximus colū.vj.& in cor.quib.mo.natu.effici.sui in princip.& .§.si quis ergo filios. col.vij. Constat autem penitus incapacem institui posse:cum capax erit.vt.ff.de hæredi.institu.l.tempus.in princip. vbi est casus Nec obst. quòd hæreditas ex die non datur.vt eo.titu.l.hæreditas ex die.& institu.de hæredi.institu.§.si hæres.quia in die certa loquuntur,hæc autem incerta est. Et dicitur institutio captatoria: cum eius substantia in absolutam expressam voluntatem alterius reponitur:non autem si in velatam.vt lege nonnunquam.de condītione & demonstra. vel expressam: sed non in absolutam, sed subiectam regulis & arbitrio boni viri.vt lege prima.ff.de legatis secundo.& de lega.iij.lege fideicommiſ.§ quanquam.vbi hoc plenè declaratur.vt no.in dicta lege captatorias.& dicta lege captatoriæ.In proposito autem si quis rectè consideret:nec inexpressam voluntatem eorum neque in absolutam collecta est. Et ideo in testamento facta de eo tenet inquantum dicti fideicommiſ.æque arbitrantes arbitrentur eum legitimari debere bene cognito & discusso de apitudine & potentia pueri prædicti de qua suprà locutus sum,ac etiam ipse per beneficium dictæ legitimationis obtineat à potestate habēte ita quod ad successionem reddatur capax,aut aptus & sine dubio est tenendum dictum puerum obtento legitimationis beneficio ex testamento prædicto non euacuato, nec irrito ad successionem solidam inuitari.& si commune lucanum vult(saltem de facto)dictam sententiam obseruari.sed aliquam partem dictorum bonorum restitui cui deberetur de iure circunscripta sententia eidem filio dicta portio assignanda veniret. Si autem dictus puer non legitimabitur vel legitimabitur non secundum testat.iudicium fortsitan quòd dictus puer est ineptæ naturæ,non capax prudentiæ vel doctrinæ, nec habitu,potens in opere, vel sermone, sicut & multos vidi: quos quodammodo vel frustra natura produxit veluti ægros stariles,vel infantes,quorum fructus vel operæ nullę sunt.hæc hæreditas sine dubio filiæ deberetur re reducta ad causam intestati: propter incapacitatem filij instituti. ¶ † Restat igitur nunc videre.an filia possit agere ad supplementum: si dictum relictum in dote prædicta sibi non sufficit ad legitimam. Et loquor filio declarato capace per legitimationem prædictam: & sine dubio dicendum est quòd non propter pactum & renunciationes prædictas iuramento firmatas.vt in.c.quanuis.de pactis libro.vj.vbi est casus in terminis.Pro hoc facit.quia &filia primo renuncians de legitima certa quantitate contenta: nunquam potest se dicere circunscriptam,aut se integram legitimam non habere, etiam si impugnata fuissent post renunciationem bona paterna.nam quocunq; casu fortuito substantia paterna aucta est ita contrario diffortunio multifariam causato potuisset diminui,secundum Iaco. butri C.de colla.l.pactum.vbi tenet expressè quòd etiam circunscripto iure canonico non pactum,sed perceptio quantitatis filię assignatæ ab impugnatione testamenti eam excludat à petitione supplementi legitimæ facit pro hoc.ff.de bonis libertorum.lege secunda.§.si debita vsq; ad.§.si patrono. Maximè autem hoc verum est,quia signanter & expressè filia noluit plus sibi relinqui. vnde sicut potuisset consentire se exhæredari,nec haberet tunc remedium querelæ.ff.de contratabu.lege non putauit.§ si quis sua manu. sic & filia quæ expressè consenserit plus sibi relinqui nolle.ad supplementum non aget. C. de inofficio. testamen.lege si quando.§.primo. Et ita dico & consulo ego Angelus de perusio leg.doctor.&c.

CONSILIVM CCXXIIII.

1 *Religiosi mendicantes an possint secundum simplicem testatoris voluntatem constituere ministros temporalium capaces.*
2 *Relictum in vno vsu non debet in alium conuerti.*
3 *Testator non censetur eligere viam,ad impugnandum suum iudicium.*

CAsus est Iacobus de vbercellis condidit testamentum. in quo.p. &.g. suos filios pupillos hæredes instituit: & ipsos adinuicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

substituit. Et si omnes decesserint in pupillari ætate tunc eo casu reliquit christophoro &c. rerum suæ verò hæreditatis reliquit idem testator, & dari voluit ac poni pro dote vnius altaris construendi ad honorem beatæ Mariæ virginis in ecclesia fratrum heremitarum de imola construendo prius dictum altare expensis dictæ suæ hæreditatis quod altare imperpetuum & in memoriam vocetur & debeat vocari: altare de vbercellis de imola. Mortuo testatore, & eius filijs in pupillari ætate commissarius deputatus in dicto testamento de voluntate & licentia dictorum fratrũ eorum ecclesia: vnum altare sub nomine beatæ Marię virginis & illorum de vbercellis de imola construxit: offerens se paratum solu. legat. & detracto ære alieno, restum dictæ hæreditatis dicto altari pro dote assignare. & quia dictus commissarius frater carnalis dicti testatoris & sacerdos est: vult per se dictum altare officiare & fructus dictæ dotis percipere: vel vnum rectorum eligere confirmandum per episcopum imolen. qui dictum altare officiet & fructus dictæ dotis percipiat. fratres cõtradicunt & dicunt per testamentum hereditatem & dotem dicti altaris ad eos spectare: & curam ipsius. non autem ad dictum commissarium, nec ad dominum episcopum imolen. nec etiam ad proximiores dicti testatoris: cum nullum ius patronatus per talia verba ipsi commissario vel alteri personæ faciendo talia sit quæsitum. Ex his quæritur quid iuris viso prius dicto testamento.

1 IN themate prædicto consi dero duo esse † relicta. vnum ad constructionem altaris in ecclesia heremitarum & istud relictum tenet veluti pium & ad merum cultum diuinum pertinens: & in honorẽ virginis, quæ mater & filia dei est. huic relicto omnia iura sauent: nec regula mendicantium cõtradicit in aliqua suæ parti. Solum igitur videndum est de secundo relicto quod est factũ ipsi altari sub nomine dotis de possessionibus immobilibus testatoris quarum heremitarij capaces non sunt sine dispensatione sedis apostolicæ. tam iure canonico prohibente: quam etiam eorum regulæ sanctę religiosis institutis de relig. domi. c. vnico. in fi. li. vj. vnde prima fronte videtur dictum relictum dotis inutile propter ipsorum fratrũ incapacitatem. Nec arbitretur quisquã dictum relictum in vsus alienos: siue alios conuertendum quia vbicunq; relictum est nullum propter incapacitatem ipsius causatam à prohibitione iuris resistentis potentiæ capiendi, & potentiæ relinquendi. † Illud relictum nũquam in aliquem vsum: quã tuncunq; licitissimum & approbatum debet conuerti. imo illud relictum funditus omnibus viribus vacuatur: & pro non scripto est. ff. de his quæ pro non scriptis habentur. l. j. & l. si in metallũ. Exemplum in deportatis & damnatis in metallum qui sunt sunditus incapaces. nam non conuerterentur in ipsorum alimenta: licet legati alimentorum sint capaces. nec mirum quia vbi dispositio ciuilis resistit: nullum sortitur effectum. C. de legi. l. non dubium. cum materia. Ita igitur videtur in casu proposito & ita esset pro certo: si dictum relictum dictis fratribus factum esset. Nec obst. ergo prædictis quod generaliter & vulgo traditur legata & relicta ad pium vsum deputata in alium conuertenda de autoritate pontificis si in vnum destinata, couersio non est possibilis aut apta: & semper ad vtilitatem legatarij esset flectendum quantum aptius & conformius tam voluntati testantis quam legatario esse potest de ope. publi. l. fi. de vsufru. leg. legatum. & ibi per Bar. de admi. re. ad ciui. perti. l. legatum. C. de expen. ludorũ. l. j. li. xj. spe. in tit. de instrumentorum edi. § nunc aliqua. ver. quid si testator vult. quia illud verum: quando legatarius capax est. & sic legatum non est iure prohibitum: sed solus vsus in quem debet fieri conuersio est interdictus aut forsan dictus vsus interdictus non est: sed impleri non potest vt est relictum cęterum cum relictum est reprobatum: non habet locum dicta conuersio. caueant igitur miseri mendicantes ne ad relicta bonorum immobilium nec aliarum rerum quarum incapaces existunt: tam per interdictum regulæ quam etiam per sacrorum canonum instituta: anhelent capere & sub colore & prętextu eleemosinę tanti sem per retinere quousq; vendiderint & ex pretio in victum quotidianum eis satisfecerint: quoniam non valent. vt dictum est. nisi testator signanter bona immobilia reliquisset vt venderentur: & precium conuerteretur in victum. verè enim tunc est eleemosyna quotidiani victus: quam licet capere possunt vt no. Io. an. in. d. c. vno. in ver. domum licet quidam contra. quòd imo relictum tenet: & debet fieri venditio, vel applicabitur ecclesiæ romanę. vt refert Cy. C. de episco. & cle. l. deo nobis. in fi. Sed non placet ratione prædicta remanere igitur videtur dictum altare sine dote, si cut & sunt reliqua altaria in ecclesijs mendicantium sine vlla dote consecrata & edificata: & habentia seruientes & ministros absque aliquibus temporalibus. Contrarium credo verum: quòd imo dictum relictum de iure subsistat. nam si tota series testamenti prædicti legatur dictum relictum totius residui bonorum testantis, non est factum fratribus neque ecclesiæ heremitarum: sed altari construendo in dicta ecclesia. vnde relictum puto factum deo immortali: representando in ministris & seruientibus dicto altari qui dictorum temporalium sunt & esse possunt capaces sicut sunt sacerdotes & clerici seculares: per quos potest dicto altari seruiri de dictorum fratrum assensu. & de talibus seruientibus arbitor testatorem sensisse: non autem de seruientibus heremitanis cum eis dicta dos deberi non posit (vt superius dictum est.) † Non enim videtur dictus testator elegisse viam ad impugnandum suum iudicium. vt. ff. de testa. mili. l. si miles. concludo igitur ex præmissis capitulum & conuentum ecclesiæ præfatæ instituere posse ministros & seruientes dicto altari: non de seipsis propter incapacitatem: sed alios idoneos & sufficiẽtes qui temporalium sunt capaces. & hoc modo ipsi mandent executioni dictum pium testatoris propositum: quod facere possunt: habita & obtenta licentia superioris eorum. Non obstan. quod sint de ordine mendicantium. vt in c. religiosus. de testa. lib. vj. Si autem eligere nolunt neq; deputare alios: tunc quia conuersio in dictum vium cultus diuinorum alteri prædicto fieri non potest propter impedimentum ipsorum qui de iure possunt reuertere, ne alij alterius religionis. intra eorum claustrum in diuinis minis strent. necessario dici oportet, quòd ex quo dicta bona relicta sunt de immortali qui capax est, quòd aut ecclesiæ romanæ sint: aut sint inter pauperes eroganda. vt. C. de episc. & cle. l. si quis ad declinandam. omnia enim quæcunq; templo, altari, aut sanctorũ imagini relinquuntur dei sunt, & deo immortali donata & relicta intelliguntur. vt. C. de fur. l. si mundum. ff. ad. l. iu. pen. l. iiij. in prin. & de donatione imaginum sanctorum quòd dei sunt patet. ff. de vsufru. l. statuæ. in gl. cum igitur dei vices in terris Papa teneat ¶ Cum ergo dicta relicta ad eum pertinent vt ad vicariũ Iesuchristi: aut saltem per diocesanum debent dicta bona inter pauperes distribui de commissione seu mandato speciali Papæ, aliàs secus vt extra de reli. do. c. vnico lib. vj. in gl. super verbo ordinarios. Angelus de vbal.

2

3

CONSILIVM CCXXV.

1 *Promittens non reuocare procuratorem perpetuo constitutum solenniter, an possit eum impune reuocare.*
2 *Pactum astringens quem à non discedendo à communione est nullum.*
3 *Ingerens se negotijs alienis suspectus habetur.*

PVnctus est talis Martinus de florentia suum procuratorem constituit Ioãnem irreuocabilem & perpetuo duraturum secundum morem florentinorum promittitq; stipulatione solenni notario stipulanti pro eo & omnibus quorum interesse posset: non reuocare dictum procuratorem sub certa pœna. Contingit quòd dictus constituens reuocauit eum: quæritur vtrum reuocatio teneat: & an pœna committatur.

SVper quo dubio dico sine dubio, † dictum pactum appositum quòd non liceat reuocari, in casu in quo aliàs de iure liceret esse nullum veluti substantiæ & naturæ mandati contrarium cum illud sit de sui natura duraturum & firmum ad solum beneplacitum mandatoris. & ideo talis conuentionis, & pacti nulla vis est ff. de precario. l. cũ precario. vnde nec nascitur naturalis: ex quo ipsius pacti nulla vis est. ff. de fideiusl. cum lex. Et quòd non nascatur naturalis patet, quia ex tali pacto nõ causatur exceptio vt ibidem: quæ causaretur si esset contracta naturalis, sicut dicimus in pacto nudo de pac. l. iuregentium. § quinimo ver. igitur nuda pactio. Quinimo cum omnis exceptio nitatur æquitate. vt lege æquitate. de doli excep. Ex quo ex tali pacto non paratur exceptio apparet euidenter quòd nec rigor, nec æquitas talem conuentionem admittit. ¶ Pro hoc, quia re integra libera facultas, liberunq; adest arbitrium constituendi, reuocandi procuratorem cõstitutum. vt. ff. de procur. l. ante litem. ergo hanc libertatem arbitrij sibi nemo auferre potest. ff. de leg. iij. l. si quis in princi. testamenti. Pro hoc, quia qui suarum rerum administrationem in alterum committit: secum participat & communicat administrandi potentiam. † Pactum autem per quod quis à non discedendo à communione se astrinxerit, est nullum. ff. communi diui. l. in hoc iudicio. § si conueniat. & adeo est nullum: quòd nullas vires habet (vt ibi patet) vnde ex eo non nascitur naturalis. Idem in societate dicimus vt pactum, quod renunciari societati non liceat est nullum: & frustra tale pactum addijcitur, quia intempestiuè frustra renunciatur, sed suadente causa societas ipsa dissoluitur. ff. pro socio. l. si conuenerit. coniuncta. l. si socius. in fin. ¶ Videamus autem quid potuit mouere legislatorem, ad statuendum vt pactum, quod non liceat reuocare mandatum: vt precarium est nullum. & dico quòd plures causas potuerunt eum mouere. primo quia officium procur. onus est & grauamen, & ideo illud assumptum sine causa procur. renunciare non potest ff. de procur. l. filius. § fi. cum. l. sequen. & in cle. j. de procur. vnde interest potius reuocari vt liberetur de nexu obligationis: qua domino est astrictus, quam non reuocari & in obligatione manere: ideo inuitus liberari potest. vt. ff. de solu. l. solutionem & iudicium. quoniam per reuocationis actum defertur ei liberationis commodũ quod sequi solemus inuiti. vt dicta. l. solutionem. licet regulariter alia beneficia nobis conferantur vt inuitis. Et si hæc ratio mouit legislatorem, pactum prędictum non esset contra legem: sed pręter. vnde posset iuramento & stipulatione pœnali vallari. vt. l. stipulatio ista. § alteri. de verb. obl. ff. de fideiusl. si quis pro eo cum materia ibi notata per Barto. Potuit enim mouere legislatorem: quia potentia reuocandi procur. est naturalis quædam facultas, non autem ius quod apparet, quia in actum deducta: nullum immediatum esset ius agendi in iudicio deducibile, sicut nec facultas eundi per vias publicas. & ideo nullo tempore, aut pacto tollitur. ff. de via publi. l. viam. Et si hoc considerauit legislator: tale pactum nedum quod sit præter legem ratione primò dicta, imò est contra legem, & ei restiſtit cum iura naturalia. nec pacto, nec tempore, nec statuto iuregentium, vel ciuili. mutabilia sint. ff. de pactis. l. ius agnationis. insti. de iure natur. § sed naturalia. Potuit enim legislatorem mouere: quia cum natura mãdati sit: quòd re integra libere reuocetur pactum huic libertati cõtrarium quod contradicit naturæ ordinatæ iuris dispositione, vnde qui vult nõ posse reuocare: vult vt leges in sua dispositione locum non habeant hoc autem nullo pacto fieri aut introduci potest. ff. de lega. j. l. nemo potest. ff. de test. l. ij. & similiter istud pactum nedum pręter legem: imò & contra legem & eius præceptum est. Potuit etiã mouere legislatorem fauor publicæ vtilitatis: qui consistit. vt sub diti imperio romanorum sint locupletes ad soluenda fiscalia. Si autem procu. reuocari non posset re integra: dominos eorum possent malè gerendo, in summam paupertatem deducere, quòd quidem directe repugnat vtilitati publicæ. & ideo si hoc considerauit lex dictum pactum velut fauori reipublicæ contrarium est nullum & improbatum. vt ff. de pac. l. ius publicum. & l. iuregentium. § si paciscar. ver. & in certis. † Considerare etiam potuit lex quòd nec bonis moribus, nec honestati aut iuri conuenit: vt quis alterius negotijs se ingerat: domino negotiorum inuito. Hinc descendit quòd se ingerens: eo ipso suspectus est. ff. de testa. tute. l. ex sententia. de iure immunitatis lege semper. § conductores in fi. C. qui mili. non pos. super seruit. l. cura. l. xij. ff. de fal. l. vxori. § qui sequen. per gl. ff. de procu. l. quæ omnia. Hinc etiam descendit, quòd ingerens se domino inuito: quantuncunq; domini negotia bene gerat & de suo expendat: nõ repetit. vt. C. de neg. gest. l. fi. ff. mandati. l. si pro te. licet gl. teneat contrarium: & male. ff. de neg gest. l. soluendo. de quo plene per Bart. ff. de noua. l. ftichum. § fin. & tangitur per eum in. d. l. solutum. Hinc etiam descendit, quòd eo quòd quis remouetur vt suspectus à procuratorio officio: amplius se non debet ingerere, licet remotus remoueatur eo tempore quo lex remoueri vetat. vt dicta. l. quę omnia. & si hanc rationem cõsiderauit similiter legislator: adhuc dictum pactum velut bonis moribus contrarium est nullum, & omnis pœnalis adiectio. quoniam pacta turpia, aut saltem exitum turpem habere possentia nulla sunt: & omnia quæ sequuntur ex illis vel obiter. ff. de pac. l. iuregentium. § prætor ait. & § & generaliter. & lege contra ius. eo. titu. & C. de pac. l. pacta quæ contra. ff. de fideiusl. lege cum hæres. C. de legi. l. non dubium. de reg. iur. non est obligatorium. tutum igitur credo esse dominum reuocantem ab omni pœnarum incursu, si procuratorem vt suspectum reuocauit: & aliqua suspitionis causa eum mouit, quæ multæ sunt. vt. ff. de procur. l. post litem. cum seq. &. ff. de solut. l. cum quis. in princi. ff. de excu. tuto. l. propter litis. & loquor, si reuocatio fieret eo tempore quo res desiisset esse integra. nam si res esset integra: & reuocatio fit ex causa suspicionis: nullum arbitror fore dubium, quòd reuocatio nedum teneat: imo liber erit dictus ab omni periculo quod propter reuocationem posset incurrere, rationibus suprà dictis. causæ enim occurrentes ad remotionem sufficientes, causa tæ à facto procuratoris, nunquam sub prohibitione continentur. ff. de ver. ob. l. qui seruum. & de leg. j. l. quid ergo. § fi hæres. & de edi. edic. l. quid sit fugitiuus. § fi. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. § fi. &. ff. de sol. l. qui sibi. § fi. eo. titu. l. cum quis. in prin. Et ita dico & consulo ego Ang. de vbal. vtriusq; iur. doc.

CONSILIVM CCXXVI.

1 *Prouisio de procurando liberationem captiui, quomodo intelligatur.*
2 *Limata causa limitatum producit effectum.*

PVnctus talis est. Ioannes domini raynaldi de glanfigliatis de florentia, in consilio comitis de armigerach & suarum gentium sibi dato per gentes domini comitis virtutum captiuatas, remansit captiuus Ioannes dentis anglici. qui Ioannes domini raynaldi in sua fidelitate, fide & legalitate promisit se facturum & curaturum, quòd Robinus combrie anglicus detentus in stichis communis florentiæ cura sua & opera relaxaretur de dictis stichis: & relaxatus præsentaretur eidem Ioanni denti per ipsum Ioannem domini raynaldi. vel alium eius nomine. Deinde idem Ioannes denti visa præsentatione sibi facta de dicto Robino, absoluit & liberauit ipsum Ioannem domini raynaldi asserendo ipsum Ioan. domini raynaldi bene & legaliter obseruasse dicta Ioanni denti fidem promissam, tanquam virum bonum, & legalem. & etiam fecisse & adimplesse quæ vt suprà promisit & conuenit. & propterea ipsum liberauit nomine suo & omnium quorum interest vel interesse poterat ab omni eo & toto quod petere posset à Ioanne domini raynaldi vigore dictæ promissionis sibi factæ per dictum Ioannem domini raynaldi. Modò visis præ dictis quæritur, nunquid de iure dictus Ioannes sit liberatus ab omni obligatione, qua tenebatur dicto Ioanni denti occasione dictæ captiuæ &c.

1 IN puncto præsupponitur dictum † Ioannem domini raynaldi fuisse captiuum dicti Ioannis dentis anglici, in conflictu dato contra comitem armigerach & suas gentes, per gentes domini comitis virtutum non quærendo igitur de viribus promissionis factę per Ioannem prædictum dicto Ioanni anglico. Sed ponendo pro constanti, quòd omnis promissio facta per ipsum Ioannem domini raynaldi valuerit, dico quòd quatenus dictus Ioannes domini raynaldi promisit se facturũ & curaturum, quòd dictus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCXXVII.

Robinus detentus in dictis carceribus ſtincharum communis Florentię libere relaxaretur,& ſucceſsiuè poſt relaxationem præſentaretur dicto Ioāni anglico.quòd dictus Ioannes domini raynaldi fuerit & ſit plenariè abſolutus & liberatus omniſq; obligatio tam naturalis quam ciuilis,propter ſatisfactionem.& ſi ſatisfactio facta non eſſet:ſublata eſſet naturalis,& ciuilis eliſa per pactum.vt l.ſtichum.§.naturalis.de ſol.ſi autem aliud promiſiſſet dictus Ioannes domini raynaldi dicto Ioanni anglico:nec abſolutus nec liberatus eſſet dictus Ioan.domini raynaldi per aliqua verba appoſita in abſolutione & liberatione prædicta, quoniam omnia ſunt reſtricta ad dictam promiſsionem faciendi.& curandi,&c.& præſentandi ipſum Robinum.vt patet ibi bene & legaliter obſeruaſſe dicto Ioanni denti fidem promiſſam &c.& ab omni eo toto &c.coniunctis verbis in ſequentibus vigore dictæ promiſsionis ſibi factæ &c.C.de tranſac.ſi de certa.de nulla autem fide,vel promiſsione in dicta ſuperius expreſſa.† limitata enim liberatio limitatum producit effectum,reſpectu rerum perſonarum.vt lege ſi vnus.§.ante omnia ff.de pac.Si autem quæratur,an dictus Ioannes domini Raynaldi teneatur de iure fidem obſeruare(ſi quam promiſit)dicto Ioāni anglico detinenti eum tempore promiſsionis:& maximè ſi idem Ioannes domini Raynaldi non militabat in armis: & etiam conſiderato quod ad ſe obligandum erat inhabilis ex forma ſtatutorum florentiæ,prohibentium filiumfamilias obligari,niſi ſub certa forma.ita dico ad præſens,quia non ſum de hac re conſultus.Ego Angelus de peruſio &c.

CONSILIVM CCXXVII.

1 *Vniuerſitas villæ an teneatur defendere à ſuperiore illum,quem per verum procuratorem à collectis liberauit.*

RVnctus talis eſt. commune & vniuerſitas villæ fundi diœceſis tridentinæ conſtituit & ordinauit ſuum verum, & legitimum ſindicum,& procuratorem,& nuntium communiter & concorditer ac etiam legitimũ reſponſorem,& generalem adminiſtratorem negotiorum ſuorum:& ſpecialiter quòd poſsit & valeat abſoluere Paulum dictum Paulinum quondam ſtabem de fidib. & eius hæredes imperpetuum,à collectis omnibus ſoluendis & ſolutis duabus vicibus per annum domino epiſcopo tridentino, & eius capitulo,& officialibus eius.videlicet vicario,& maſſario,& notarijs qui nunc ſunt,vel pro tempore erunt:& non ab alijs factionibus præſtandis dictæ communitati & hominum dictæ villæ fundi,qui ſindicus & procurator dictis nominibus,abſoluit & liberauit dictum Paulum ibidem præſentem, & eius hæredes ex ipſo deſcendentes.ac etiam ipſius Paulini bona quæ tunc habebat in territorio dictę villæ ſeu ipſe vel eius hæredes habebunt in futurum ab omnibus & ſingulis collectis publicis functionibus, quæ deberentur dicto domino epiſcopo & eius ſucce.¶ Et inſuper promiſit dictus ſyndicus dictum Paulinum & eius hæredes indemnes conſeruare ab omnibus prædictis.ac etiam in ſe dictis nominibus ſuſcepit onus omne & grauamen collectarum & aliarum publicarum functionum impoſitarumvel imponendarum vt ſuprà.Nunc quæritur,an vniuerſitas dictæ villæ pro dictis collectis quæ eidem ville imponuntur bis in anno per dictum epiſcopum tridẽtinum dictus Paulinus per ipſam villam & eius homines conſeruari debeat indemnes imperpetuum: & etiam ſui hæredes,vel non &c.

SEcundum præpoſita, & narrata † patet:quòd ſuperior dictæ villæ eſt epiſcopus tridentinus.Item ſecũdum propoſita apparet,quòd dictus ſyndicus habuit ſpeciale mandatum ad liberandum &ad ſoluendum dictum paulinum à dictis duabus collectis,quæ bis in anno ponuntur per dictum epiſcopum dictę villæ.Item ſecundum ea quæ ponuntur dictæ collectæ imponuntur villæ non ſingulis de villa,licet ipſa vniuerſitas dictas collectas diſtribuat inter homines dictę villę:vel pro modo poſſeſsionum(vt iuris eſt) vel perſonas,vel capita(vt forſitã eſt moris eorum)iuxta not.per Inno.de ſen.excommu.c.grauem per Bar.de re iudi.lege.iiij.§.ſi actor.Qualitercunq; autem inter eos fiat diſtributio,non curo. Sed hic ſolum animaduertendum eſt & ponderandum attentè, an dictæ collectæ imponantur per epiſcopum villæ (vt præmittitur)an verò imponantur ſingulis perſonis:vel ſingulis ſumentibus per ipſum epiſcopum.Si enim imponitur ipſi(vt thema demonſtrat)ſinguli homines de villa tenentur ville, quantum ad præiudicium dicti epiſcopi,ſi forſitan villa non eſſet ſufficiens ad ſoluendum ratam eidem paulino contingentem pro bonis ſuis. vt.C.de decurioni.l.vacuatis.li.x. vbi hæc quæſtio eſt deciſa per gl.Concludo igitur ex præmiſsis dictum paulinum & eius hæredes & bona per ipſam villam,fore conſeruandos indemnes à prędictis duabus collectis annualibus.Et per conſequens ſi qua ſententia contra ipſum paulinum,vel hæredes eius lata eſſet contraria,his quæ in præſenti conſilio deciduntur.aut eſſet nulla,aut ini qua.Quinimo & ſi dictus epiſcopus immunitati paulini conſenſiſſet legitime non poſſet dicta villa grauari per epiſcopum pro rata,quæ ipſum paulinum vel eius hæredes tangeret,ſi dicta immunitas eidem paulino conceſſa non eſſet.vt no.Spec.in titu.de cenſibus.§.quid ſi vniuerſitas.& idem per Io.an.in additionibus ſuis.Et ita conſulo ego Angel.&c.

CONSILIVM CCXXVIII.

1 *Magnates an poſsint habere iura contra aliquem virtute laudi ex compromiſſo voluntario ſtante ſtatuto &c.*

RVnctus talis eſt. ſtatuto florentiæ cauetur, quòd nullus de domo magnatum poſsit acquirere aliqua iura.vel actiones contra aliquem popularem ciuitatis florentię &c.Contingit quòd per laudum latum ex compromiſſo voluntario damnatus eſt popularis ad cedendum iura magnati qui ceſsit iura ſecundum formam laudi.¶ Quæritur,an dictus magnas ceſsionarius,poſsit virtute dictæ ceſsionis agere contra dictum popularem ſuper dicto puncto.Roſellus de aretio conſuluit quòd non nihil ad propoſitum iura & rationes allegatæ per eum. Ego autem ſuæ deciſioni aſſenſi,non per iura neq; rationes ſuas:ſed per rationem vnicam:vt inferius deſcribitur.

SI verba ſtatuti iacent vt proponitur,aſſentio deciſioni,† videlicet quòd ex prima ceſsione nullum ius eſt acquiſitum magnati: & per conſequens nec ex ſecunda propter defectum principij. Sed qui ceſsit de facto ceſsit & arbitrio ſatisfecit.moueor ea ſola ratione.quòd verba ſtatuti non ad creditorem cedentem:ſed ad acquirere volentem ſunt relata.& illa verba redduntincapacem acquiſitionis nobilem.Non ergo diſtinguimus cauſam.vt.C.de hęredibus inſtituendis.prima de his quæ pro non ſcriptis.l.ſi in mentallum.C.de natu.lib.authen.licet.C.de ſecund:nupt.l.j.cum multis ſi.& maximè concordat. C.non licere habitatoribus metro communie.l.vni.libro vndecimo.glo.ibi in contrariam ſententiam inclinet & non bene tamen illa glo. multum facit rem dubiam.Sed leges allegatæ per eam omnes loquuntur per verba relata ſolum ad alienantis ſeu credentis perſonam, vel ſaltua gloſſ. in vniverſali acquiſitione in qua interdum redditur capax,qui ſingulariter non eſt capax.ff.de acqui.re.domi.l. quædam.Sed prius dictum plus placet propter incapacitatis vitium de quo dixi.tamen & præcedens intellectus vitio caret, ſicut dicimus in claudo:cui militia curſoris relinquitur,ſi tamen verba ad acquirentem relata non eſſent:ſed ad cedentem poſſet eſſe dubium,ni hil dico:quia nó expedit.Sed tamen forte idem in themate,quia arbitror colorem quæſitum.C.de agrico.& cenſi.l.quemadmodum.libro.xj.quæ optima ad hoc eſt,nec forſan eſt ceſsio neceſſaria conſiderato princip.voluntario de euictio.lege ſi dictum. §.ſi compromiſero & à quo princip. formatur euentus poſterior.lege prima.C.de imponenda lucratiua deſcriptione.remaneat iſtud ſub dubio.& aſſero quod decidi.& ita dico & conſulo ego Angelus de vbaldis &c.

CONSILIVM CCXXIX.

1 *Libellus in quo petitio hæreditatis intentatur,qualiter formetur.*
2 *Petitio hæreditatis,quãdo intentari poſsit contra poſsidentem pro hærede.*
3 *Titulus,quando pro non titulo ſit habendus.*

EX themate ſupradicto ſeptẽ dubia ſunt aſſumpta,ad quæ omnia forſan reſpondere non expedit,vnde capiam quod mihi videtur pro deciſione prædictorum quãtum expedit:ad inſtantiam principaliter vrgentem coram iudice dictæ cauſæ.Et præmitto primò,quod in themate præſupponitur: vt aſsignanter apparet ex forma libelli plures in dicto libello fore conuentos velut poſſeſſores diuerſorum bonorum,videlicet dominum Petrum de renaldeſchis legum doctorem de per ſe:& ſer Ioannem ſer maffei de prato:& ſer Maffeum eius patrem ſimiliter de per ſe.eſt in vnica concluſione condemnari petitum &c.neſcio ũ hoc fuit oppoſitum:non poteſt condemnatio ſequi.quia plures ex diuerſis cauſis,& ad diuerſa eodem libello inuiti conueniri non poſſunt.vt no.Spec.in titu.de libel.concep.§.ſi.ver.ſed ponet rei vendic.contra quatuor.& ibi recitat opinio.Papę clementis per Inno.capitulo primo de libel.oblatio.licet ſecus quando obligationes diuerſorum ex eodem facto originem trahunt. Nam tunc etiam illi poſſunt in eodem libello ciuiliter conueniri.de procura.lege ſi quis cum procura.§.vnius litis.C.de duo.reis.authen.habita per Bartolum de aqua plu.arcenda.l.ſupra iter.§.Caſsius.& per eundem in.l.ij.de duo.reis.per Cyn.C.ſi certum petatur.l.eo quòd & hoc de primo. Super eo verò quod quæritur quòd iudicium ſit intentatum:reſpondeo, quòd triplex.ſcilicet fideicommiſſariam hæreditatis petitionem dum in libello concluditur,hæreditatem,& iura hæreditaria teſtatricis deueniſſe & deuenire ad pauperes dicti hoſpitalis.ff.de fideicommiſ. hæredi. pet.in rubro & nigro.& etiam rei vendicationem & publicianam ſimul,quæ licet ſint contrariæ,tamen ex conſuetudine ſimul proponuntur,& ſuſtentatur libellus.inſtitu.de actio.§.aliæ.& ibi per Dy.Nam concluditur in eodem libello declarari bona in dicto libello contenta & deſcripta ſpectare ad dictum hoſpitale & pauperes iure dominij vel quaſi:quæ concluſio aptatur directo ad rei vendicationem & publicianam.vt.l.ſicuti.§.ſed ſi quæritur.ff.ſi ſeruitus vendi.de rei vendi.l.ex diuerſo.§.ſi petitor.ſpe.in tit.de libe.concep. in princip.per Dyn. in.d.§.alie. Item intentatur in dicto libello officium iudicis:dum petitur declarari dictã venditionem nullam quoniam ius dicendi nullum officio nobili explicatur.ff.de ſerijs.l. prima.§.primo.Inno.de offi.iudi.c.fin.Bart.de appella.ſi expreſſum.in quæſtione quæ incipit.Quæro quo iure poſſet ſibi dici,quòd ſit intentata condictio.l.ſi.§.ſed quia.C.communia de leg.Nam illa lex venditionem nullam declarat:ius autem petendi non deſignat:vnde condictio ex lege forſan oritur.vt lege prima.ff.de condi.ex.l.coniuncta.l.ſtatuas de acqui.re.do. Et potuerunt omnia hoc iudicio cumulari, quia competunt ad diuerſa tamen ad vnum finem proponuntur: & nulla ſubeſt ratio cumulationem impediens,ſecundum doctrinam Cy.in.l. ædita. C.de eden.& Dy.in.c.nullus pluribus.& Bar.ſucceſsiuè latius in l.naturaliter.§.nihil commune.& potuit intentari fideicommiſſ. hæreditatis petitio, etiam ante reſtitutionem factam hoſpitali. Ex quo bona reperiuntur deſtructa.vt.d.l.fin.C. communia de leg.Licet autem potuerint omnia dicta iudicia intẽtari ſecundũ ea quæ proponuntur abſoluendi videntur dicti Ioannes & Maffeus à petitis. Nam non poſſunt condemnari virtute dictæ petitionis hæreditatis:quoniam neq; fideicom intentatur contra iuſto titulo poſsidentem.niſi in quibuſdam caſibus inter quos iſte non eſt.vt.C.de peti.hæredi.l.hæredi.ff.eo.tit.nec vllam.§.ſi quis ſciens.cum gl.earum.ſed Io.& pater eius poſsident iuſto & rationabili titulo.ſcilicet hæreditario titulo emptionis dictorum bonorum:ſed hęreditario qui titulus eſt ſufficiens ad translationem dominij:& cauſandam publicianam,vt in eo.titu.pro hæredę.ff.&.C. ¶ † Nec obſt.quòd petitio hæreditatis datur contra poſsidentem pro hærede,quia confiteor quando poſſeſſor dicit ſe hæredẽ eius cuius eiuſdem ſe dicit actorẽ eſſe.Nam tunc actoris intentio ſi eſt vera directò tendit ad conflictum intentionis rei,& eius allegationem falſam excludit.Sed quando actor dicit ſe hæredem alterius(vt eſt in themate) tunc hæc duo ſtant ſimul & inter ſe compatiuntur optimè & tũc ideo intentio & ius actoris non inuenitur potentius iure rei.Nam actor fundat intentionem ſuam ex poſſeſsione defuncti & ex ſuo titulo hęreditario iuſto & rationabili:& ſic in pari cauſa melior eſt ipſius rei conuenti conditio:ex quo iura,& potentiæ vtriuſq; pari modo terminãtur,vt in regula iuris patet.Cum enim duæ potentiæ pares nulla alteram ſuffocat nec perimit.ff.de fide.l.generaliter.in prin.cum concor.ibi notatis.vnde neceſsario dici oportet meliorem potiorem & fortiorem cauſam poſſeſſoris propter commodum poſſeſsionis.inſtitu.de interdi.§.commodum. Quatenus autem rei vendicatio,& publiciana ſimul intentatur,ſimiliter agens debet ſuccumbere,ſecundum ea quæ proponuntur, quoniam non eſt probatum dictam teſtatricem fuiſſe dominam.& ſic in rei vendicatione obtinere non poſſet:quia requiritur dominium ex parte agentis.vt lege vna.de alie.iudi.ſimiliter in publiciana,quia licet probatum ſit teſtatricem poſſediſſe:& agẽtem habere titulum tamen quia probatur reum conuentum poſsidere,& ſimiliter eum habere iuſtum titulum hæreditarium:vtriuſq; iura tam actoris quam rei reperiuntur eiuſdem potentiæ:& in pari cauſa vincere debet reus.Hæc quidem dico vera eſſe,ſi dicti rei conuenti ſolo hæreditario iure & titulo ſe defendunt autores eorum.cæterum ſi ſe defenderent ex titulo emptionis autoris eorum, qui autor emit bona quondam dictæ teſtatricis,tunc intelligeretur confiteri ipſius teſtatricis bona fuiſſe:& per conſequens ſemper duraſſe,quouſq; fuiſſent præſcripta,quæ præſcripta non ſunt in themate:cum ſubiacerent reſtitutioni.vt d.§.ſed quia. Nec obſt. quòd actor cuius Ioan.eſt hæres confeſſus fuit in inſtrumento illa bona teſtatricis,quia quantum attinet ad propoſitum noſtrum hic Ioannes non conuenitur vt hęres:nec contra eum concluditur vt hęredem,ſed contra ſimplicem iniuſtum poſſeſſorem dictorum bonorum(vt directè patet ex verbis dicti libelli.)Et ideo non eſt de dicta confeſsione quęrendum in hoc iudicio attenditur enim in libello,concluſio per eundem.de reſcrip.ſuper literis.& longiſſima differentia eſt,an quis vt hęres:aut vt ſimplex poſſeſſor conueniatur.vt ſic iura hæreditaria in prædicta inſtantia poſsint vel non poſsint reuolui.ff.de re iudi.l.neſennius.§.fundum.ff.ad exhiben.l.de re.§.fi.Ex prædictis apparet in officio iudicis ſimiliter agentem debere ſuccumbere.quoniam per prępoſita in dicta petitione hęreditatis,rei vendicationis & publicianæ,per quę agens ad bona aduocanda anhelat ipſa aduocare non poſſet & per conſequens ob dictam cauſam actoris nullatenus intereſſe dictam declaratoriam ſententiam ferri.Repellitur ergo ob hoc,quia ſua non intereſt.C.de tranſac.vbi pactum.in gloſſ.magna.de negoget.l.ſi pupili.§.videamus.cum concor.ſuis. Quinimo & ſi contra dictum Ioannem(vt hæredem)actum fuiſſet,& dictus Ioan. ſi ex inſtrumento venditionis prædictę ſe non defendat.Non tamen dicta confeſsio teſtatoris quæ per modum cuiuſdam enunciationis emanauit: & non principaliter propter ſe,ſed propter aliud,& ſuper eo cuius diſpoſitio & veritas eſſentia ab eius nutu & voluntate nullatenus dependebat, quantum ad tertium cum quo non contraxit ſibi aut ſucceſſoribns ſuis negantibus poſtea veram eſſe nunciationem prædictam dicta nunciatio habet obeſſe,ſecundum doctrinã Iac.but.C.de contrahen. ſtip.l.optimam. Bar.de dona.ex hac ſcriptura.pro hoc facit illud generale res inter alios &c.† Non igitur eſt curandũ,an dictus titulus habeatur pro non tit.quia concedo ꝙ habetur pro non titulo,ſi ex eodem titulo tueretur conuentus.nec dicat quis probatum fuiſſe dominium teſtatricis per teſtes qui dicant ſe vidiſſe,quoniã dominiũ non videtur,ſed bene videntur & ſenſu percipiuntur cauſæ productiuæ dominij per Inn.plenè de proba.cũ cauſam.de eo quod quæritur.an procu.à gubernatoribus conſt.tutus debuerit in ſua

Universidad de Deusto Biblioteca

prima comparitione secundum formam statuti produxisse mandatum eorum dico quòd sic, sicut & meri laici tenerentur & vere suppositi iurisdictioni potestatis florentiæ, quoniã in his quæ pertinent ad ordinationem iudicij, sicut est exhibitio mandatorum & legitimatio personarum. ff. de testa. l. si quæramus de iure codicillo. l. quidam referunt. § j. C. de peti. hære. l. li. de procur. l. Pomp. § rati. C. de procu. Ita demum sola consuetudo iudicij spectanda est. vt. l. ij. C. quemad. test. aperi. & ibi per Cy. in. l. cunctos populos per eundẽ. Et hoc dico vigore reformationis disponentis, quòd in prima cõparitione producantur omnia quæ faciunt ad legitimationem suæ personę. mandatum enim administratorum est de substantia: vt mandatum ipsius procuratoris à gubernatoribus constituti. statutum verò antiquum nihil facit quia loquitur solum de mandato comparentis alieno nomine, quod mandatum productum fuit. vnde frustra quæritur. an si non fuerunt misse cantatæ in dicta capella singulis diebus dicti fratres sint dictis bonis priuati. hoc dico quantum attinet ad præsentem instantiam. Si tamen erit necesse: dicam quod mihi videtur secundum verum iuris rigorem & conscientię puritatem, sed ad præsens non expedit. incoœperam tamen scribere: sed nolui consummare. Angelus de vbaldis legum doc.

CONSILIVM CCXXX.

1 *Pactum super re obseruãda ad pontium refectionem, an possit alienari vel inter aliquos diuidi &c.*

2 *Trebellianica vel falcidia non detrahitur de relictis ad pias causas.*

CAsus est. quidam dominus Bonauentura de gardellis de tridento recepit à comite ciuitatis tridenti & à procuratore domini episcopi tridentini certa bona, pro quibus per se & suos hęredes sub obligatione suorũ bonorum præsentium & futurorum se obligauit: & in perpetuum ad reparationem cuiusdam pontis acto intereos, quòd dictus bonauentura nullo modo possit per se, nec per eius hæredes vendere donare dicta bona, nec quouis modo in alium dominium transferre sine cõsensu domini episcopi tridentini & comitis prædicti. vt patet publico instrumento mortuo dicto domino bonauentura, relicto post se Dionysio eius filio & hærede vniuersali. qui dionysius suo etiam condito testamento, in quo sibi hæredem vniuersalem instituit Antonium eius filium: & in casu in quo sine liberis decederet quandocunq; voluit quòd bona sua dispensarentur inter pauperes christi per commissarios in ipso testamento descriptos mortuo dicto dionysio (sicut præmittitur) & post ipsum, mortuis dictis commissarijs, mortuus est Antonius prædictus suo condito testamento. in quo de bonis in quibus testari poterat & valet de debito iure naturæ & trebellianica sibi hæredem vniuersalem instituit dominam Franciscam, & quandocunq; eam mori contigerit, sibi substituit dominam Bonauenturam de calapinis, magistrum Iosiũ physicum, nicolaum, quondam domini Laurentij de castello consanguineos suos æquis portionibus. quæ domina Francisca hæres prædicta demum est mortua: relictis post se dictis substitutis. Et postea per prædicta apparet procuratorem domini episcopi prædicti legitimi distributoris bonorum prędicti quondam domini Dionysij ex parte vna: & dominum Bonauenturã de calapinis, Adelpetrum de bellis, donatarium (vt asseritur) dicti magistri Iosij physici substituti præmissi: & dominam Thodeschã matrem & tutricem hæredem Nicolai domini Laurentij de castello ex parte alia: venisse ad diuisionem bonorum hæreditatis prædictorum quondam dionysij & quondam Antonij eius filij. & quanlibet ipsarum nominibus præmissis acceptasse bona in partem prouentientia cum omni onere & honore. vt patet ex forma instrumenti diuisionis, qui Adelpetrus prædictus donatario nomine præmisso (de qua tamen donatione non constat) venditionis titulo vnà cum consortibus: videlicet domino Bonauentura de calapinis Thodesca dicto tutorio nomine hæredibus substitutis dicti quondã Antonij. dicitur alienasse de bonis hæreditatis valorem sexcentorum ducatorum & vltra. Appa ret etiam dictum Adelpetrum dicto donatario nomine subdiui sisse reliqua bona cum eius consortibus prædictis, & quæ peruenerunt eidem in partem possedit pluribus annis continuè: & post eum hæredes sui, qui etiam ad præsens possident. Et præterea idẽ Adelpetrus contribuit, & post eum hæredes sui contribuerunt ad reparationem pontis prædicti quando opus extitit: videlicet quinq; vel sex vicibus ad plus vsq; nunc cum eorum cõsortibus. Modò tnemate sic præmisso quęritur de istisquęstionibus. ¶ Primo vtrum potuerit dominium titulo donationis vel alterius alienationis titulo in prædictum Adelpetrum transferri efficaci ter ita quòd valuerit dicta donatio seu alienatio sine consensu episcopi Tridentini, & comitis prædicti nec ne, attenta prohibitione alienationis insertę in instrumento. Secundò non constante de aliqua donatione seu aliquo alio titulo facto in ipsum Adelpetrum. vtrum virtute diuisionis prædictę & acceptationis partis bonorum & possessionis & temporaneę contributionis reparationis prædictæ positis aliàs factæ per Adelpetrum & per eius hęredes cogantur & teneantur prędicti hęredes Adelpetri ad cõtribuendum in futurum maximè volentes relaxare & resignare omnia bona per quãdam rationem de receptis vsq; in præsentem diem. Et an quoquo modo ipsi hęredes possint iuuari seu defensari aduersus prędicta. ¶ Tertiò in casu quo prędicti hęredes Adelpetri non valeant iuridicè defensari. Quęritur, quia domina todescha mater & tanquã tutrix filiorum & hęredum quondam Nicolai de castello substitutorum alienauit & consumpsit omnia bona sua adeo quòd ipsa & filij suinõ sunt soluendo pro contribuendo ad reparationem pontis prędictam. vtrum onus prędictę partis transeat per ius accrescendi ad consubstitutos: videlicet ad hęredes pupillos quondam Adelpetri prędicti. an ad vtrosq; an verò ad emptores & possessores bonorum partis prędictę prędictorum. ¶ Vltimò an hęredes Magistri Iosij in casu quo apparet de donatione inualida facta per ipsum magistrum Iosium consubstitutum in Adelpetrum prędictum, possint cogi & compelli ad contribuendum ad reparationem dicti pontis relaxatis & relignatis omnibus bonis acceptatis per quondam Adelpetrum. & reddita plenariè ratione de receptis vsq; in præsentem diem. Non obstantibus diuisione acceptatione partis bonorum: & temporanea contributione reparationis aliàs factę & alijs in themate contentis.

INtricate & confuse multũ thema proponitur. sed ex infra dicendis extricabo iud. ¶ TPro decisione omnium considero, quòd pactum appositum de non vendendo de quo suprà fit mentio: est appositum in fine dictę institutionis: nec est adiecta pœna si cõtra fieret: nec in quem bona transferantur si contrafieret: vnde videnda sunt duo. ¶ Primò quia contra factum est ad quid committatur obligatio descendens ex pacto vestito contractus coherentia, & rei interuentu. ¶ Secundò. an per dictum pactum impediatur translatio dominij. De primò dicendum est quòd contra hęredes dicti domini Bonauenturę committitur stipulatio ad interesse. vt. l. stipulationes non diuidũtur. § Celsus. de verb. obli. Quod interesse (vt plurimum) solet ad minimã summam deduci. ff. de prętor. stip. l. fi. & hoc propter difficultatem probationis ipsius: vt patet ibi. de secundo dicendum est reiectis superfluis qp per dictum pactum impeditur translatio dominij: pro eo, quia concedentes bona in dicto puncto cõtenta reseruauerunt in eis pro obseruatione omnium contentorum in dicta cõcessione ius reale, quia voluerunt ipsa bona esse eis specialiter obligata: pro obseruatione supradicta. de distrac. pig l. fi creditor. § fi. prout est ibi litera nullam esse venditionem, quę est litera vera, vt apparet in libro pandectarum pisis. & hoc tenuit Barto. C. de condi. ob. causam. l. ea. l. de ver. obli. l. si ita quis. § ea lege per Cy. in. l. j. C. si antiquior creditor. Super secundo principali puncto decidendo & etiam alijs subsequentibus videndum est, cum Antonius prędictus decesserit sine prole, de quanto testari potuerit attenta forma testamẽti Dionisij sui patris, qui in talem euentum bona sua voluit dispensari inter pauperes christi, per commissarios suos.

Et dico

Et dico quòd solum de legitima potuit condere testamentum, quæ legitima est tertia portio dictorum bonorum & aliorum quæ pertinent ad dictum Antonium à dicto Dionisio: cum dio nisius succedit insolidum domino Bonauenturę de gradellis suo patri: idemq; auo dicti Antonij. ¶ Trebellianicam autem deducere non potuit, nec in ea testari cum effectu: quia de relictis ad pias causas secundum veram opi. quæ communiter practicatur & in iudicijs & in scholis non detrahitur falcidia neq; trebelliani ca. vt. C. de episco. & cle. l. si quis ad declinandam. § pen. ibi nulla falcidia &c. & in cor. de ecclesiasticis titulis. § finautem hæres. ibi omni falcidia vacan. col. ix. quod tenet Bar. precise in authen. Sed cum testator & in authen. similiter. & ego iam pluries consului reiecta opi. Io. an. qui tenet oppositum de testamentis capitulo Raynutius. ad pauperes ergo christi duæ partes dictorum bonorum pertinent ex causa fideicommissaria. Nec intelligitur dicta alienatio inter dicta per dictum pactum. Sed sola illa quæ fit inter duos considerato quòd bona fuerunt concessa dicto domino Bonauenture de gradellis pro se & suis hæredibus imperpetuum: & nemo viuit. Et quia specialiter fuit facta mentio de hæredibus permissiuè: vnde nullum est dubium, ad pauperes christi duas partes dictorum bonorum sine dubio pertinere: ex testamento dicti Dionisij patris Antonij supradicti eo quòd dictus Antonius sine liberis decesit. hoc præmisso considerandum est quòd cum dictus Antonius decesserit cõdito testamento in quo instituit dominam franciscam suam matrem: & eidem substituerit post mortem dominum Bonauenturam de calapinis, magistrum Iosium physicum, Nicolaum Laurentij de castello, quòd de dictis bonis & alijs quæ fuerunt hęreditaria dicti Antonij, in qua hæreditate Antonij (prout dixi) nõ inuenitur nisi tertia pars ipsorum bonorum, cuius tertiæ partis vnam dimidiam dicta mater est sumptura, vt hæres Antonij sui filij. aliam dimidiam tertiæ partis, vt prædicti habituri sunt ex fideicommisso dicti substituti. vnde rectè calculo computato de dictis bonis concessis fieri debent primò tres partes: quarum duas sumpturi sunt pauperes christi ex testamento Dionysij. reliqua tertia pars subdiuidenda est in duas partes: quarum vnam habituri sunt hæredes dominæ Franciscæ matris & hæredis Antonij: aliam debent habere dicti substituti. & sic ad cumulum reducendo dicti hæredes matris ex dictis bonis habent vnum sextantem, dicti substituti inter omnes alium sextantem. Et quia dicti substituti sunt tres: si in eorũ vita quo ad omnes cesit dies fideicom. ipsius sextantis: tres partes fieri debent. quarum vnam habuit magister Bonauentura de calapinis, aliam magister Iosius, aliam Nicolaus prædictus episcopus tridentinus fuit per mortem fideicommissariorum distributor dictorum bonorum pro pauperibus in duabus partibus. licet ipse per iuris errorem asseruerit ad dictos pauperes solã partem dimidiam pertinere: & ipsius dimidiæ se distributorem esse. (vt patet) de isto errore in instrumento diuisionis prædictæ hoc sic præmisso & discusso. venio ad diuisionẽ de qua in dicto puncto fit mentio, & dico quòd dicta diuisio cum fuerit facta per tutricem, & bona sint immobilia, & non interuenerit decretum iudicis nõ tenuit, quoniam nec diuidendo sponte, nec aliter disponendo: immobilia tutor non alienat sine decreto, & sine iusta causa vt. C. de prædijs minorum. l. non solum. & . C. si aduer. transac. l. j. in gl. & ibi per Cy. Posito autem pro constanti, quòd dicta diuisio tenuisset: quod est falsum, tamen diligenter attendendum: quòd non fuit diuisa hæreditas Antonij supradicti. Sed certa bona in ipsa diuisione contenta cum reseruatione diuisionis fiendę de reliquis non diuisis, in qua diuisione obseruatus fuit talis ordo, quia factæ fuerunt duæ partes: vna obuenit procuratori domini episcopi, alia obuenit dictæ tutrici & dicto donatario & dicto Bonauenturę & adiectum fuit pactum, qp ad vnumquemq; prædicta bona intelligerentur obuenire cum suo onere. onus autem ipsorum bonorum non est aliud, quam onus hypothecæ, quoniam hypothecata sunt omnia illa bona pro obseruantia cõcessionis prædictæ. factæ domino Bonauenture de gardellis. vn de virtute dictæ diuisionis & dicti oneris susceptionis non inueniunt diuidentes in aliquo se obligatos plusquam essent ante diuisionem prædictam. Ex quo concludo, quòd siue diuisio sit aliqua: & pactum in ea appositum sit aliquod siue sit nulla: & per consequens pactum nullum, quòd ad refectionem pontis & ad obseruationem eorum quæ in instrumento confessionis prædictæ continentur: omnes prædicti substituti non tenentur in plus quam pro vno sextante in effectu quo ad præstationem pœnę adiectæ & interesse, licet ad ipsum reficere. quando est indiuiduum quilibet possit insolidum conueniri. vt in. § Cato. l. iiij. de ver. ob. ipse autem sextans diuiditur inter dictos donatarium, pupillos & dominum Bonauenturam in tres partes pro reliquo sextante. tenetur hæres dictæ matris pro duabus partibus. tenetur dominus episcopus vt pater pauperum. Et si tempore vitę dicti domini Nicolai dictum fideicommi. non appareat acceptatum per dictam tutricem possunt pupilli restitui: si ex non acceptatione fel esos inueniunt. Nec obst. quòd de dictis bonis duæ partes factæ fuerunt, quòd (vt dixi) dicta diuisio in hac parte errorem continuit. Item continuit iniustitiam, quia dicta bona omnia fuerunt diuisa inter episcopũ ex parte vna: & dictos pupillos dominum bonauenturam & donatarium ex altera. Nec contingunt. d. bona pro dimidia eo: imo pertinent etiam ad hæredes dictæ matris, qui tantum ex bonis illis sunt punctualiter habituri: quantũ suprądicti pupilli, donatarius & dictus dominus bonauętura (vt superius est expressum) & licet ipse Adelpetrus per aliquod tempus (vt in themate dicitur) contribuerit ad refectionem pontis plus quam in partem eum contingentem secundum formam prædictam illa indebita præstatio etiam à sciente facta: non obligat eum vel hæredes eius in futurũ licet impediat repetitionem soluti indebite. C. de pact. l. si certis annis. & . ff. de vsuris. l. cum de in rem verso. Ad id autem quod quęritur, an hęredes dicti Adelpetri possunt bona relinquere, vt onus effugiant dico, quòd si donatio non apparet, sine dubio possunt, quia ad reficiendum obligati non sunt. Si apparet donatio est videndum an ipse Adelpetrus promisit refectionem & ad illam se astrinxerit: ita & taliter quod per commune & episcopum tridentinum compelli possint virtute dictę compromissionis. & multum sunt ponderanda verba, an donatori sit facta promisio recipienti pro communi: & episcopo an recipienti pro se & hęredibus suis, quia si donatori: ipse solus & hæres eius aget, si donatori recipienti pro episcopo & communi etiam episcopus & commune agent facta cessione non aliter, quoniam iste non est casus in quo vtilis sine cessione quæratur. insti. de inuti. stipu. § si quis alij. in gl. mag. C. ad exhiben. l. pen. in gl. Io. autem relaxando bona non auditur: cum se personaliter astrixerit. quia onus est personæ licet propter rem: vnde semel perfectè contractum non reuocatur ex penitentia. C. de actio. & obli. l. sicut. cum concor. Secus autem est in onere mere reali. & ita rei cohęrente & non personæ: vt est seruitus mere prędialis. Nam tunc relinquendo fundum seruientem: liberatur quis a seruitute per illum fundum alteri fundo debitum. ff. si seruitus vendi l. & si forte. § etiam. qui notabilis est ad hoc per Bart. satis plene de aqua plu. arcen. l. is cum quo. Spec. in titu. de loca. § nunc aliqua. ver. cxxviij. ¶ De tertio dicendum est sine dubio quòd licet dicta tutrix omnia dissipasset: tamen hæredes Adelpetri nullo modo ex hac calamitate tenentur plusquam primò. nam onus refectionis & manutentionis pontis & reliquorum, personale fuit, originem habens & trahens in personam domini Bonauenture de cardellis, quod onus transiuit in suos hæredes pro hæreditarijs portionibus & non vltra. C. si cer. peta. lege prima de hęredita. actio. l. pro hæreditarijs. & . C. de pact. l. pacto succesorum. Cum igitur Adelpetrus in effectu per fideicommiss. fuerit hæres antonij solum pro tertia parte sextantis, quæ tertia pars facit decimam octauam hæreditatis dictæ testatricis, pro dicta decimaoctaua parte totius hæreditatis dictæ testatricis ad refectionem dicti pontis & reliquorum promissorum per dictum dominum bonauenturam de cardellis tenentur hæredes dicti Adelpetri. In istis enim obligationibus quæ velut ipso iure diuise in hæredes transeunt: vt hęredes nullum ius accrescendi post hæreditatem aditam actiuum vel passiuum locum habent. vt lege. v. § cato. de ver. ob. facit. C. ne filius pro pa. in rubro & nigro. Non enim hi sunt ex officio publico vel priuato obligati: vt sic posimus de iure accrescendi & decrescendi quærere. Nec etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc ius harum obligationum ex vero causatur contractu: quo casu habet locum l.si mihi & titio.de verb.obli.& non est casus noster. ¶ Super vltimo non est dubium, quòd si dicta donatio apparet, vel est nulla non ligat dictos hæredes Magistri Iosij. Sed quia inueniuntur possidere bona obligata ex cõtractu inito per dictum dominum Bonaventuram cum episcopo tridentino & communi dictę terræ: illa bona cogitur vt hypothecata relaxare si hypothecaria conueniretur, per quam sola possessio auocatur: & possidens illam concedendo liberatur à præstatione debiti cum se non inuenit personaliter obligatum (vt esset in casu proposito.) ff.de euictio.l.si cum venditor.in fi.prin. Bona ergo distracta per dictam tutricem de bonis in dicta cõcessione descriptis velut hypothecata singulis possessoribus, poterunt auocari. ex quo contra hypothe.non inuenitur præscriptum: nec alio modo hypotheca inuenitur sublata. ego Ang.&c.

CONSILIVM CCXXXI.

1 *Laudum ex compromisso quando valeat.*

RVnctus talis est. duo compromiserunt in duos arbitros de omnibus litibus quas habent vel habituri erunt in forma communi dantes eis potestatem omnes dictas lites videndi, inde ad duos menses proximè futuros, & intra ipsum tempus & ipsum termi num pluries & quoties & quãtum voluerint prorogandi. & fuit factum dictum compromissum in.lxxxviij.die.xv.Februarij. di cti arbitri multas prorogationes fecerunt. Vltimo prorogauerunt dictum terminum in.lxxix. octobris per tempus sex mensium tunc proxime futurorum, & infra illud semestre laudum tulerunt aduersus quod cõtra obtinentem in certis pecuniarum quantitatibus fuit petita reductio ad arbitrium boni viri. & maximè contra fideiussores compromissi. Quæritur de virtutibus dicti laudi, an mereatur executionem: & an reductio de iure peti potuerit vel possit &c.

1 VIso themate & visis prorogationibus, † in quarum vltima laudum latum fuit dico sine dubio laudum prædictum funditus fore & esse ipso iure nullum: & per consequens nullam executionem mereri. & petitionem dictæ reductionis ad arbitrium boni viri nullum effectum sortiri: ex quo nullum est laudum, quoniam il la præsupponit laudum aliquod: sed iniquum. vt.l.si societatem. §.arbitrorum.ff.pro socio. cum lege sequen. Quod autem dictũ laudum sit nullum patet aperte, quia compromissum fuit factũ in.lxxxviij.die.xx.febru. & data potestas arbitris lites & quæstiones de quibus erat compromissum videndi, audiendi & terminandi, inde ad duos menses proxime venturos. & intra ipsum tẽpus & ipsum terminum semel & pluries, quoties quantum voluerint prorogandi. Vltima autem prorogatio facta fuit per dictos arbitros in.lxxxix.die.xxiij. mensis octobris vt constare vidi manu dicti ser Philippi lupardi de luca. & sic non fuit facta in fra ipsum tempus & infra ipsum terminum dictorum duorum mensium. imo post per magnum spacium & satis longum temporis interuallum. & in isto vltimo termino laudum latum fuit. & sic expirato funditus compromisso & eius virtute: & ideo nullum. vt.l.si cum dies.§.fi intra.ff. de arbi. & prorogatio prædicta vltima facta per dictos arbitros funditus fuit nulla: quoniam eis (vt dixi) fuit dicta potestas solum prorogandi infra dictum tempus & terminum dictorum duorum mensium. imo post per magnum spacium & satis longum temporis interuallum. & in isto vltimo termino laudum latum fuit: & sic expirato funditus cõpromisso & eius virtute: & ideo nullum. vt lege si cum dies.§.si intra.ff. de arbi. Et prorogatio prædicta vltimo facta per dictos arbitros funditus fuit nulla: quoniam eis (vt dixi) funditus fuit data potestas solum prorogandi infra dictum tempus & terminũ dictorum duorum mensium: vnde post ipsum tempus prorogare nullatenus potuerunt, quoniam arbitri nihil extra compromissum facere possunt, & maximè in proferenda die compromissi, & ideo eis impune non paretur. textus est. ff. de arbitr. l. non distinguemus. §. fi. vbi est casus dictæ quæstionis. vnde ex præmissis concludo dictum arbitrium nullum fore (vt in princ. dictum est) & per consequens petitionem reductionis finaliter, nullam esse. Ange. de vbaldis legum doctor.

CONSILIVM CCXXXII.

1 *Hypotheca ad quæ trahatur bona, & an porrigatur ad bona mariti, quæ ei non potuerant acquiri.*

RVnctus est talis. Ioannes lapi de pistorio vendidit Bandino de pancia tic. de pistorio recipienti pro se & Ioanne eius fratre vnum podere, qui Ioannes postea militauit: & vocatur dominus Ioannes. deinde Bandinus nomine suo, & dicti sui fratris reuẽdidit dictum podere eidem Ioanni lapi hoc modo: quia reuendidit cuidam ser Spade ementi pro dicto Ioanne lapi. postea dictus Ioannes lapi duxit vxorem cum certa dote: & sic bona sua obligauit omnia præsentia & futura. deinde idem Ioannes lapi reuendidit dictum podere dicto Luce ser spade suo nomine recipienti mor tuo dicto Ioanne lapi, domina Polonia vxor eius & pro dicta dote per hypothecariam dictum podere nititur auocare à dicto Luca ser spade. & super hoc sententia condemnatoria lata est contra dictum Lucam insolidum: vt dictum podere relaxet tanquam hypothecatum: vnde quæritur de iustitia dictæ sententiæ &c. quid sit &c.

1 RActum prædictum satis cõfusum † & intricatum est, vt pátet ex eius narratione & multitudine actorum mihi transmissorum tamen dilucidare conabor pro posse, vnde considero primam venditionem factam per Ioannem Lapi Bandino prædicto recipienti pro se & Ioanne eius fratre, qui Ioannes postea militauit: & nunc dicitur dominus Ioannes ex qua venditione etiam traditione secuta eidem Bandino, dominium quæsitum non est nisi pro parte dimidia, quia pro illa sola parte sibi quærere intendit, pro illa sola idem Ioannes lapi in eundem bandinum in effectu & in substantia remansurum: vterq; igitur voluit tam venditor. scilicet Ioan. lapi quam emptor, scilicet bandinus dominium & possessionem acquiri in substantia & in effectu eidem bandino pro dicta parte dimidia. & pro eadem parte in ipsum bandinum suo nomine proprio dominium & possessio sunt translata. si dictus bandinus dicti Ioannis tunc militis tempore dictę emptionis re vera procur. erat. vt.l.j.C. per quas personas nobis acquiritur. & lege possessio.§.fin.ff. de acquiren. possess. Etiam si idem Ioannes miles fuisset ignorans emptionis prædictæ, licet eidem militi ignoranti non fuisset quęsita vsucapiendi conditio. de qua quæri necessario oportet, si præsupponeremus dictum Ioannem lapi rerum venditarum dominum non fuisse: & per consequens nullum transtulisse dominium, sed solam vsucapiendi cõditionem. Si autem dictus Bandinus dictę venditionis tempore re vera procur. non erat, sed solum negotiorum gestor: tunc secundum veram doctrinam ipsi Bandino (vt gestori) dominium & possessio acquisita fuit, & apud eum durauit vsq; ad punctum ratihabitionis non autem dominium nullius est, & per aerem volat (vt quidam dixerunt) & malè. vt.ff. de nego.gest. lege si ego. In ipso puncto autem ratihabitionis immediate in ipsum Ioã. nunc militem translatum fuit dominium & possessio: si idem Ioan. lapi dominus erat: & si non vsucapiendi conditio translata est: quia quantum ad effectum acquisitionis quicquid operatur verum procuratorium à princ. illud idem operatur ratihabitio eiusdem Ioan. nunc militis. text. est in dicta lege si ego. hoc fundamento præmisso, de facili venitur ad decisionem quæsiti, quia si dictus Ioan. nunc miles tacitè vel expresè pro parte dimidia cum contingente ratificauit dictam emptionem, dominium dictæ partis inde translatum absq; voluntate eiusdem Io. lapi loco vltimo

eiusdem

eiusdem rei reemptorem in quem non est eiusdem partis dominium translatum: nec etiam vsucapiendi conditio quoniam scie bat dicta bona pro dicta parte dimidia ad ipsum Ioannem mili tem pertinere: cum eadem bona primo loco vendidisset eidem bandino, pro se & dicto Ioanne nunc milite, vnde nisi idem ioan nes nunc miles ratificauerit venditionem postea factam suo nomine per dictum bandinum suum fratrem dicto Lucæ ser spade recipienti pro dicto Ioan. lapi in ipsum. Ioannem lapi nõ est translatum dominium dictæ partis dimidie contingentis dicto Ioanni militi virtute dictę emptionis facte per dominum bandinum à dicto Ioan. lapi. Si idem Ioan. lapi dominus erat, & si non erat dominus, sed quasi dominus (quia vsucapiebat) non est translatum quasi dominium: nec vsucapiendi conditio in ipsum Ioannem cum habuerit in dicta parte dimidia scientiam rei alie næ eo quòd ipsam vendiderat primitus dicto bandino recipienti pro se & dicto Ioan. eius fratre: & sic nullam poterat prætende re ignorantiam. vt lege vltima. pro suo. & eodem modo non po terat prætendere ignorantiam dictus lucas ser Spade, qui emit à dicto bandino pro dicto Ioan. lapi eo quòd emit dicta bona ab eodem bandino venditore nomine suo proprio & dicti Ioan. sui fratris nunc militis. Et sic emit ipsa bona vt communia ipsius bandini & dicti Ioan. militis sui fratris tex est. C. de nego. gest. lege ab vno. & .C. familiæ erciscondæ lege in familiæ. & Barto. C. de rei vendicatio. lege mater. ¶ Cum igitur dictus lucas habuerit & habere debuerit per fratrem suum scientiam rei alienæ in dictis bonis pro dicta parte dimidia contingente dictum militem: apparet euidenter lucidè ipsum Ioannem lapi cum vendidit dicta bona integrè dicto luce: tempore venditionis non habuisse dominium dictorum bonorum integrum, sed pro dicta dimidia tantum. Nec etiam habuisse vsucapiendi conditionem propter suam malam fidem, & similiter dictum Lucam non habuisse dominium nisi solummodo dictæ partis quæ non erat apud dictum Ioannem militem, nec etiam ipsum lucam in dicta parte Ioan. militis habuisse vsucapiendi conditionem: cum sciuerit ipsam partem ad ipsum Ioan. militem pertinere, ex eo quòd vt procur. dicti Ioan. lapi pro ipso emit à dicto bandino nomine suo & dicti Ioan. militis. vt dicta lege fin. pro suo & .C. de contra henda stipulatione lege optimam.

¶ Ex quibus omnibus concludo, quòd licet dictus Ioannes lapi redemerit dicta bona à dicto bandino per dictum Lucam ser spade: tamen in dictum Ioã. lapi non est translatum dominium dictorum bonorum: nec vsucapiendi conditio illius partis, quæ pertinere cœpit & adhuc hodie pertinet ad dictum dominum Ioan. militem. Sed dictus dominus Ioannes miles non ratificauit emptionem suo nomine: nec approbauit venditionem dicto rum bonorum factam suo nomine. & per consequens vxor dicti Ioan. lapi defuncti non habet dicta bona obligata: nisi solum pro dicta parte dimidia, quæ fuit translata in ipsum Ioan. lapi post matrimonium contractum, in alia verò dimidia non habet ius hypothecæ, cum post contractum matrimonium nunquam fuit in bonis Ioan. lapi. quo ad dominium vel quasi dominium. vt. C. si res alie. pigno. da. sit lege prima. & ibi per Cyn. de pigno. lege quæ nondum. §. quo dicitur. Et ideo sententia lata contra possessorem vt restituat integre dicta bona: non est iusta nisi pro parte dimidia tãtum, quę in bonis dicti Ioannis lapi inuenitur fuisse ex emptione facta pro eo per dictum ser spadum, pro alia parte fuit & est iniusta, quoniam continuo reperitur inuenta in bonis dicti Ioannis militis. si emptionem factam de dictis bonis suo nomine pro dimidia parte non approbauit: & venditionem factam suo nomine dicto ser spade recipienti pro dicto Ioã. lapi non approbauit. inquantum autem dictus Ioannes miles dictam venditionem suo nomine factam approbasset, in totum dicta bona saltem iure quasi dominij fuissent in patrimonio dicti Ioanni lapi post dictum matrimonium contractum. & sic hoc casu tantum dicta sententia esset iusta. vt.ff. de pigno. lege si ab eo. & plenè in Spec. in titu. de obliga. & solutio. iiij. parte. §.j. ver. sed quid debet probare creditor cum seq. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCXXXIII.

1 *Examinatio testium quando peti possit ad perpetuam rei memoriam.*
2 *Statutum non vendicat sibi locum, extra territorium statuentis.*
3 *Testes de diuersis actibus deponentes, an dicantur singulares.*
4 *Testamentum validatur in quo pijs locis relinquitur.*
5 *Testamenta facta coram presbytero & tribus testibus, sunt valida.*

PVnctus est. quædam domina Margareta sana mente & intellectu: condidit testamentum solenne & vltimam voluntatem in quo certa legata fecit: & quendam nepotem suum hæredem vniuersalem instituit, scilicet quendam Paulum. & de hoc testamento & vltima voluntate rogatus fuit quidam notarius cum testibus secundum formam statuti. Sed deinde tractu temporis veniens ad mortem existens grauiter infirma in quodam monasterio quòd dicitur de lesperandie suum (vt dicitur proparte syndici & procur. dicti monasterij) condidit testamentum & vltimam voluntatem in quo & qua dispo suisse dicitur: vt in petitione infra patebit, per quam petijt quosdam testes examinari ad perpetuam rei memoriam in qua examinatione oppositę fuerunt exceptiones. tam contra processum quam etiam contra testes & eorum dicta & testes examinati sunt vt in copia actorum latius continetur & patet. Modò quæritur visis dictis actis & actitatis, qui foueat iustam causam, an dictum monasterium: an dictus Paulus. Et quæ sint partes iudicis, quia petitur pro parte dicti Pauli pronunciari inter alia: dictis earum attestationibus & testibus non esse fidem exhibendam, item vertit dubium, an per dictum testamentum posterius allegatum tollatur primum solenne, & in casu in quo tolleretur, an duo tãtum testes masculi quia tertius (vi delicet vannes) videtur omnino reprobatus: sufficiant tanquam testamentum sit ad pias causas. Item in casu in quo sufficerent, an dictæ moniales possint hæreditatem repudiare & accipere legatum: cum non appareat repetitum à venientibus ab intestato. Item quia videtur relictum à se ipso sibijpsi cum nullus alius sit vel dicatur hæres institutus in dicto secundo allegato testamento. & sic non videtur valere, vel an eouuerso dictus Paulus possit dictam hæreditatem adire non obstantibus dictis attestationibus tanquam friuolis & frustratorijs. Item in casu in quo nullus adiret hæreditatem nec ex testamento nec ab intestato dicta legata possint aliquo iure peti. vel non viso etiam quodam statuto ciuitatis senarum disponente, quòd testamentum factum coram tribus testibus masculis & pauperibus valeat & teneat.

IN causa prædicta posito pro constanti, quòd potuerit † & possit peti examinatio testium: & publicatio ad æternam rei memoriam, quod tamen an sit verum omitto: & sufficit remissio ad not. per Inn. extra vt lite non contest. quoniã frequenter per gl. & doc. in in.l.aqui.si deletum.ff. ad legem aqui. per Bar. C. de testi. authen. sed & si quis ab aliquo. Videtur prima facie pronunciandũ pro parte monasterij. scilicet contenta & petita fieri debere prout petuntur: & dictis attestationibus dictorum testium esse fidem per hennem & perpetuam adhibendam: & ipsa dicta & attestationes in publicam formam debere reduci, quoniam testamentum & vltima voluntas dictæ Margarete per omnes moniales productas in testes probata est loco, in quantum dictæ moniales deposuerunt de licentia & permissu earum abbatissæ, alias enim earũ vox esset frustra. C. qui accu. non pos. l. pen. Nec immerito, quia mortuorum loco habentur. C. de episco. & cle. l deo nobis. in authen. de mona. §. illud. & .§. fi quis autem. & .xvj.qõ.j. placuit & in q.xj. si quis & ea causa. q v. constituimus. Spec. in titu. de teste. §. opponitur. ver. item excipitur quod est monachus. & in hoc stãdum est decisioni canonistarum. & licet gl. iur. ciuilis in l.iij. ff. de testibus simpliciter teneat monachi testimonium valere eo q inuenitur prohibitum, tamen intelligamus illam cum limitatio ne prædicta, scilicet cum licẽtiam habet à superiore suo. tu alleg.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tex.in.c.j.in fi.de iur.calum.item probata videtur dicta voluntas per tres testes masculos & puberes videlicet per Paulum & aromatariam vanne contis.& magistrum nuncium pucij.& secundum formam statuti prædicti:in qualibet vltima voluntate sufficiunt tres testes masculi puberes etiam non rogati per quod statutum modificari potuit testandi solennitas inter subditos.secundum veram opi.licet Iaco.but.tenuerit contrarium in.l.iij.de test.cuius opinj.reprobarunt andreas de pisis.Cy.Bar.& Bal.& ita practicatur in iudicijs & in scholis.quoniam dicta solennitas testandi iuris positiui est.vnde lege municipali tolli,molificari.& ampliari potest de quo per eundem Bar.in.d.l.iij.& se.Pro hoc etiam quia facta fuit institutio de ecclesia cui quis relinquere potest quomodo vult & quomodo pót,ad instar militis militantis,quando in mortis articulo constitutus disponit(vt fuit in themate)secundum Barto.qui hanc lecturam & nouum intellectum dedit & posuit.l.j.C.de sacro san.ec.& licet non fuisset relictum ecclesiæ aut alteri sacro concilio,sed tantummodo ad piá causam & pios vsus:adhuc idem videtur esse, quoniam de iure canonico valet omne relictum coram duobus vel tribus abolita iuris ciuilis rigoro sitate,quæ quando q; per.vij.vt testamentum & indistincte saltem per.v.omnem aliam vltimam voluntatem exigit probari,præter quam in testamento militis & inter liberos.vt in.c.relatum.de testa.coniuncta.l.hac consultissima. C.de testa.& l.fi.C.de codicillis.nec curatur an sint masculi vel fœminæ.quoniam ad ius diuinum decretalis retulit se,secúdum quod in ore duorum vel trium stat omne verbum.vt.d.c.& eo.titul. cum esses.secundú quod ius diuinum maris & fœminæ est æqua conditio.ita quòd vbi masculi ad testimonium admittuntur:& ita etiam & femellæ.In causa ista malè libenter consulo,quia pia & vtriq; parti quantum possum persuadeo compositionem atq; concordiam,pugnat enim conscientia verbis cum rigore,cum rigor extoto resistit,vt infra dicam. Et capio primò statutum: quòd non opitulatur ad causam istam propter duo.

2 ¶ † Primo,quia statutum simpliciter loquens sub obseruantia solennitatis quam exigit & requirit in actu testandi vel inter viuos disponendi:non vendicat sibi locum:nisi cum dispositio celebratur in territorio disponentis:ita quod in eo loco disponens habeat ius statuendi.vt.l.cum vnus.§ pe.de bonis auto.iudi.pos. & ibi per Bar.& in.l.cunctos populos. per eundem. Nec obstat de consti.c.vt animarum.§.statuto.lib.vj.&.C. de epis.& cle.l.si quis in hoc genus,quia ibi statutum diocesanum speciaIiter prouidebat de actu & maleficio per subditum perpetrando extra diocesim statuentis,sic & in.d.l.si quis. Casus autem noster est:cú statutum disponit simpliciter,quo casu non ligat subditum disponentem vel delinquétem extra territorium disponentis.& ita

4 est in casu proposito,quia dictum testamentum & vltima voluntas licet confecta fuerint vltra fines territorij senarum:tamen in loco exempto à manu & à iurisdictione senensium,quoniam cósectum fuit dictum testamentum intra claustra dicti monasterij quod monasterium est exemptum & locus eius,& paria sunt locum extra territorium esse:vel intra fines:sed ipsum esse exemptum.vt.ff.de interdict.& releg.l.relegatorum.§ sicut autem.de priuilegijs.c.j.libro.vj.facit.ff.ad municipales.l.j.hoc tamen non potest sine magno dubio pertransiri. Et facit ad prædicta quod no.Barto.in repeti.lege omnes populi.& lege cunctos populos. ¶ Secundo non opitulatur dictum statutum: quia obiectum est contra personam dicti vannis,quòd fuit sollicitator & instigator dictæ causę pro dicto monasterio.& hoc articulatum fuit per partem aduersam,quòd fuerit instigator litis inducti fuerũt multi testes.inter quos Thomasius domini Guliermini super

5 ix.articulo satis probauit:& dixit dictum vannem pluribus vicibus venire ad curiam senatoris pro dicta causa,& soluere ser gregorio tunc notario ad banchum dictæ curiæ pro dicto monasterio:& pro actis quæ fiebant tunc in dicta causa pro dicto monasterio ire enim ad curiam pro causa & soluere notarius causæ, istud est propriæ instigationis & sollicitudinis.vt.ff.ad tur.l.j.§ incidit.ff.de infamibus.lege & ob hæc verba.in glo.de bonis liberto.l.qui cum maior.§ sed si non.& ser Gregorius ser recuperi qui dixit, quòd dictus vannes rogauit eundem dominum ser gregorium quòd reciperet iuramentum in dicta causa,à dictis monialibus in dicto articulo nominatis,sed ser christoforus qui super nono dicto articulo dixit,quòd vidit dictum vannem sollicitare.deinde ser Gregorium & Bartholomeum notarios dictę curiæ ac etiam eundem ser christoforum accopiatorem actorũ: vel scriberet copias & alia necessaria in dicta causa, & etiam aliquando soluit eidem ser christoforo pro scripturis, quas idem ser christoforus in dicta causa faciebat.ac etiam ser Bricius Pauli qui dixit,quòd dictus vannes requisiuit dictum testem quòd esset pro monasterio prædicto in curia domini senatoris:ad faciendum examinari testes super dicta vltima voluntate.Et quòd etiam ipse vannes dedit dicto testi vnum florenum pro parte dicti monasterij pro suo salario. & quòd pluribus vicibus dictus vannes associauit ipsum ser Bricium pro dicta causa accedentem ad dictam curiam senatoris. vnde per dictos testes plenè puto probatum:quod in nono articulo continetur.vnde dicto & attestationi dicti vannis velut instigatori & sollicitatori litis:nulla fides adhibenda est:ex quo contra personam & congruo tempore sunt exceptiones obiectę.in.q.v.conspiratores de accusa.cum oporteat de re iudi.cum.I.&.xij.à.q.j.coniurationum.& per Ioan.de iudi.exhibita.in gl.iiij.cum remissionibus suis. Spec.in.d.

3 §.opponitur ver.item quòd est conspirator. † Nec dicat quis eos singulares,eo quòd de diuersis actibus instigatum de notátibus deponunt.quia cum instigatio sit genus: & articuli denotantes instigationem sunt demonstratiui huius vniuersalis: non potest dici singularitas inter eos.ff.de testi.l.ob crimen.§.fi.in gl.per Inno.& Io.an.de accusatio.c.qualiter.Spec.in titu.de teste.§ iam de interrogatorijs ver.fiunt autem iuxta finem. Satis enim detrahitur fidei dicti vannis ex eo quia extra iudicium interrogatus de dicta vltima voluntate:dixit aliud quam in iudicio. Quinimo secundum Bart testimonium eius reprobatur vt falsum,vt ipse no.in.l.eos.ff.de falsis,licet hæc mihi non placuerit vnquam neq; placeat,quia prima examinatio extraiudicialis non rite facta nũ quam præiudicat,quia prima posteriori quæ rite & solenniter fit imo semper posteriori statur.in clemen.testibus.de testi.Spec.in d.§.ver.quid si idem testi.cum se.non obst.eodem l.eos.ff.de falsis.per quam ipse se fundat,quia ibi testimonium extraiudiciale erat aliquod propter naturam subiectæ materiæ:vnde non mirum si posteriorum examinatur solenniter & dicit contrarium: remouetur vt falsus.licet autem stetur dicto secundo(vt dictum est)tamen ob hoc solum:eius fidei aliqualiter detrahendum puto.Sed quia probatum est eum litis instigatorem & sollicitatorẽ eius dictum remouetur ex toto.tamen ad eum fortius remouendum multum operatur contrarietas prædictæ:de qua supra mentio facta est. ¶ † Concludo ergo quòd dictum statutum ad propositum nostrum non facit,cum dicta intentio probata non sit per tres testes:ex quo dictum vnius reijcitur. Nunc descendo ad dictũ Bar.qui nouã lecturam posuit in.d.l.j.dicendo.q vbicũq; relinquitur sacro collegio per aliquem laborantem in extremis: ibi dispositio quoquo modo facta tenet:& sicut militis testamentum,quia eius opi.reprobata est & in iudicijs & in scholis,& contra eum est casus dictorum capitulorum cum esses.& relatum simul coniungendo.Nam in.c.cum esses.expresse dicitur,quòd licet extrema voluntate defunctus constiterit,tamen secundum leges humanas testamentum illud non tenet:nisi septem testium habeat suprascriptiones:&alia voluntas presentiam habeat quinque testium.& in capitulo relatum quod continuatur ad præcedens fit mentio de eadem lege ciuili,etiam cum relinquitur sancto concilio.Ex quo concludo eius opin.falsam per dicta duo capitula rectè intellecta & simul coniuncta. † Differentia autem inter dictas decretales est hæc,quòd de iure canonico omnia testamenta etiam ad non pias causas confecta,coram presbytero testatoris & tribus alijs vel duabus personis masculis vel femellis valent non obstante lege humana contrarium disponente, quæ exigit præsentiam.vij.testium vel quinq;.vt superius est expressum.Capitulum verò relatum dicit,quòd non obstante lege ciuili cum relinquitur ecclesiæ, testamentum valet coram duobus vel tribus testibus.nec curo vtrum sint masculi vel femelle,vt superius dictũ est cũ dicta decretalis non distinguat masculos à femellis

mellis.Et attendendum diligenter,quia ambo dicta capitula loquuntur quando quæstio coram ecclesia agitatur,vt patet euidẽter ex litera.cùm autem quæstio agitatur coram iudice laico(vt est in casu proposito)& in terris imperij(vt est ciuitas senarum in qua summi pontifices nullam habent iurisdictionem temporalem)obseruandum est statutum iuris ciuilis quod generaliter disponit de solẽnitate.vij.testium masculorum & rogatorũ,quoniam in his quæ merè spiritualia non sunt:aut à spiritualibus nó dependent(vt sunt causæ vsuariæ)statutum iur.ciuis contra dicens iuri canonico obseruandum est in terris imperij,ius canoni cum in terris ecclesiæ in quibus habet temporalem iurisdictionẽ secundum Ioan.an.in.c.ij.de reg.iur.lib.vj.in prima glo.Concludo igitur ex premissis,partes iudicis de causa cognoscentis fore has quia pronunciare debet testibus & attestationibus dictorum testium fidem adhibendam nõ esse:nec ea publicari posse vel debere ad æternam rei memoriam.Nec obstat si dicatur periculũ animę vertitur,vnde quo ad vtrunque forum tolli videtur ius ciuile.secundum Io.an.in gl.prædicta.quia non de omni periculo animæ loquitur sed principaliter de periculo animæ quæritur.aliàs omnis causa deuolui posset ad forum ecclesiæ quod nõ fuit de intentione pontificis.extra de iudi.c.nouit.& ibi per eundem Ioan.Et si aliud diceremus extincta esset potestas Cęsarea & gladius temporalis in eo quod est falsum,vt plenè iam declaraui in mea repetitiõe quam feci apud bononia de.log.si certis annis.C. de pact.Moueor etiam ad prædicta dicenda,quia cùm emanauerit testamentum primum solẽne,conditum secundum iuris ciuilis disciplinam & regulas in quo instituti fuerant forsitan venientes abintestato:illud non tollitur per secundum minus solẽne etiã validum de iure speciali:nisi tãtummodo fauore militiæ vt.l.ij.ff.de iniusto testamento.Nullo autem fauore quam militiæ memini me legisse primum testamẽtum solenne in quo sunt instituti venientes abintestato:tolli per secundum minus solẽne in quo sint extranei penitus instituti.Et ita cõsulo ego Ang. de perusio &c.

CONSILIVM CCXXXIIII.

1 *Instrumentum guarentigiæ, quando mereatur executionem.*
2 *Verba statutorum sic temperantur, vt inde absurdum non sequatur.*
3 *Arræ loco pœnæ datæ,an eundem habeant effectum.*
4 *Confessio arrarum an interdicantur,& quid operetur.*
5 *Contractus redditur nullus,cui causam præstat dolus.*

PVnctus est.statuto cõmunis florentiæ cauetur,q̃ super debito & quibuscunque contractibus guarentigiam continentibus: per viam actionis vel exceptionis nihil posset opponi,vel dissimulatione,vel cõtractu,per vim,dolum,vel metũ,vel aliud vitij,obijci vel opponi & non obstante petitione vel exceptione quæ fieret de prædictis:iudex vel officialis coram quo peteretur vel oporet de prædictis:iudex vel officialis coram quo peteretur vel opponeretur præcisè teneatur & debeat executioni mandare debitum tale & contractum vsque ad integram satisfactionem,nisi o stẽderet scripturam debiti sibi vel alteri pro eo redditam,cancellatam,vel instrumentum solutionis,finis,vel cassationis. contingit quòd ascendentes mares & fœminæ vicissim promiserunt se facturos & curaturos: quòd filius vnius filij alterius recipiet in vxorem & econtra.Et quilibet ipsorum seorsum vnus ab altero licet in eodem instrumento confessus fuit se arrarum nomine recepisse florenos auri mille, quos promisit reddere duplicatos. Si prædicta omnia & singula non obseruauerit cum effectu, deinde postea contingit successiuè quòd vnus eorum prædicta nõ obseruat,alter autem obseruare vult & per eum non stat.Et petit qui obseruare vult dictas arras confessatas simplas & non duplas.Quæritur instrumentum guarẽtigię executionem meretur attenta forma dicti statuti &c.

2 MIsis statuto & contractu prædictis.prima facie videtur iinstrumentum † prædictum guarentigię nullam executionem mereri,pro eo quia dictus cõtractus bonis moribus cõtradicit,cum matrimonia tam contracta quam etiam cõtrahenda pœnæ vinculo astringi nõ deberent siue pœna sit promissa hincinde per cõiuges re vel spe,siue per parẽtum cõiuges.ff.de verb.oblig.titia.vbi est casus.cum igitur honestati bonisque moribus pactum repugnet:doli malisne dubio obstat exceptio,vt ibidem,quinimo & pacta omnia & cõuentiones bonis moribus & honestati cõtradictoriæ nullas vires habent:nullumque ius agendi,excipiendi,aut naturalem obligationem producunt.C.de pac.l.pacta quæ cõtra.ff.de pact.l. iure gentium.§.si ob maleficium &.§ prætor ait.Et ideo talia pacta iuramento nõ firmãtur,de re.iur.c. nõ est obligatorium.& ibi per Ioã.an.& Dy.Nec obst.videtur statutum prædictum, quoniam à princip.loquitur de pręcepto guarentigię facta de debito vel de re cõtenta in talibus scripturis.hoc autem constat non esse debitũ. † Et licet statutũ loquatur de re contracta in talibus scripturis tamen temperanda sunt verba & restringenda:ita & taliter q̃ nihil absurdum,nihil turpe,aut moribus bonis cõtrarium contineant.vt.ff.de bo.liber.l.nam absurdum.Si enim sic iudaicè tenaciter verba statuti ampleteremur,sequeretur quòd omnis pactio & omnis contractus quantumcunque turpissimus iniquus redactus in mundum si prœceptum guarentigiæ contineret, deberet executioni mandari,vnde & si quis ascendentes vel descendẽts promisisset sibi in matrimonio copulare:aut transuersalẽ in gradu prohibitio sub pœna:aut quis promisisset sacrilegium,homicidium,aut aliud detestabile perpetrare sub pœna: & recepisset præceptum guarentigie.eo nõ obstante pœna posset exigi. Hoc autem contradicit legi diuinæ & humanę tam canonicę quam ciuili:etiam si dictę pollicitationes vel pacta essent iuramento firmata.vt superius dictum est.Pro hac parte facit multũ, quia vbi lex de dispositione aliqua inter viuos vel vltimę voluntatis statuit:non prius ad dispositum in statuto recurritur:quàm constet dispositionem hominis inter viuos,vel in vltima voluntate valida.l.iij.§.condemnatum.de re iudi.&.l.diuus.ff.de test.mil.quę notabilis est ad hoc. Si autẽ vera sunt antecedẽtia,quia dicta pactio sit bonis moribus cõtradicens & honestatem inquinet,necessario sequitur conclusio ante dicta.Contrarium puto verum pro cuius inuestigatione considero.quòd omnem adiectionem pœnarum super obseruantia matrimonij iam contracti vel cõtrahẽdi:improbat lex canonica & ciuilis honestati & bonis moribus contrariam,vt.d.l.titia.in princip.& extra de spon. gemma. sed non arras.vt ibi per Inno.vnde & si arras pœnã dicere possumus

3 (prout voluit Bernardus in.d.c.gemma.) † Non tamen effectũ pœnę habent arrę per omnia,quia si per omnia sortirentur eundem effectum,sicut pœnę adiectio:bonis moribus contradicit in differenter & indistincte.sic & arrarum interiectio duplicata vel triplicata esset simpliciter interdicta:cum duplum, triplum, vel quadruplũ non sit dubiũ:quod est pœna respectu soluẽtis & etiã recipientis,ergo nec primordialis arra vel eius multiplicatio bonos mores indifferentes vel honestatem corrumpit,vel aliqualiter inquinat.Si enim hoc esset vtique statutum iuris canonici vel ciuilis non teneret,quia esset legi euangeliorum & dei directè opositum & contrarium:quoniam esset inductiuum & prouocatiuum peccati.Statuit ergo sanctio iuris ciuilis quod cum in cõtrahẽdis nuptijs potestas libera esse debeat,quod in arris datis ob matrimonium contrahendum si matrimonium non contrahitur nulla iusta causa subsistente, arrę duplicatę per recipientem restituuntur,si eius culpa dantis matrimonium non contrahitur sed date perduntur si culpa dantis matrimonium non contrahitur,vacante dispositione antiquę prudentię quę vsque ad quadruplum ipsas arras ascendere permittebat, vnde tam per antiquam iuris prudentiã,quã per noua iura matrimonialia nõ erãt libera ab omni metu pœnarũ.quia non à pœna quę incurrit per dationẽ arrarum: sed solum ab illa quę à prin.sub nudo nomine pœnę in dispositiõe intermittitur,vt patet aperté.l in arris.cõiuncta.l.fi. C.de spon.in qua ponitur & describitur noua iuris prudentia, q̃ si extra diffinitionem illius legis cautio pœnam instipulationem deductam contineat, ex nulla parte vires habebit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter liberam potestatem, quę in nuptijs contrahendis esse debet vt superius est ostensum. Non igitur bonis moribus contradicit aut honestati repugnat mutua arrarum promissio, sed solum euacuatur virtus, eò quòd arræ datæ non sunt. & euacuatur virtus maximè eius transgressu & excessu, cum olim vsq; ad quadruplum, hodie verò duplum non possunt transcendere.

4 ¶ † Cum igitur arrarum confessio nullo iure naturali canonico sit interdicta, sed solo statuto iuris ciuilis. vt. d. l. fi. hoc modo debet intelligi quia euacuatur virtus eius, non autem legis interdictũ resistit potentiæ consitendi arras, & ideo confiteri arras nõ est legibus neque moribus interdictum: sed solum euacuata virtus est confessionis: actui verò promittendi pœnam simplicem & primordialem sub pœnæ nomine nuncupata: lex resistit & cõtradicit. & ideo illa non iuramento firmatur. Nunc ad propositum reducendo dico dictas confessiones arrarũ nullas fore, quia extra diffinitionem dictæ legis vltimæ emanarunt, non obstante quòd dictæ confessiones seorsum sint factę. ex quo factæ sunt vno contextu. quia propter contestualitatis actum præsumere debemus eas mutuas. vt. l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. cre. ff. si certa. peta. l. lecta. §. dicebam. Sed licet sunt nullæ, de nullitate obijci nõ potest: ex quo præceptum guarentigiæ continetur in eis; contra quod non põt obijci de vi, dolo, vel metu, vel aliquid aliud dici, obijci vel opponi. vt patet in dicto statuto, super debito verò & quibuscunque contractibus. Nec mirũ quia multi sunt actus nulli funditus ipso iure: & tamen dici vel allegari non possunt nulli eo quòd statutum iur. ciuilis, vel municipalis os claudit volenti allegare nullitatem. vel quia iudici adimit potestatem omnem & iurisdictionem allegandi talem nullitatem. C. de seruo pig. da. manumisso. l. si creditoribus. & facit. C. de leg. l. ij. de minori. l. ait prætor. §. permittitur. Valet enim statutum vt aliquis non audiatur: licet non valeat sub hac forma vt alicui iustitia denegetur: quia tunc disponeret directo contra ius dei secundum Inno. de constitutionibus quæ in ecclesiarum facit ad prædita quod not. Ioan. an. de rescrip. c. statutum. lib. vj. in glo. in versi. nec audiatur Per hoc apparet respõsum ad ꝯa supradicta exẽpla, de pacto de coniungẽdo sibi in matrimonio descendentẽ vel ascendentẽ vel trãsuersalem in gradu prohibito vel etiam de cõmittendo maleficia, quoniam illis resistit lex diuina & humana. ac etiam naturalis vel quasi. vnde nullum pactum & nulla conuẽtio in contrariũ facta euacuatur ex postfacto: imò & initio resistitur potẽtiæ cõtrahendi. pro hoc notabiliter adduco, quia quædam sunt quæ moribus & honestati vniuersali & vniuersaliter contradicunt, vt est mœchari, occidere, furari, incestas nuptias committere & si, & super istis nullum pactum, nulla cõuentio fieri potest. & ita loquũtur exempla. quædam sunt quæ bonis moribus contradicunt solum propter statutum iur. ciuilis, nõ tamen sunt eodem statuto merè prohibita, velut bonis moribus contraria. Sed solum euacuatur omnis virtus eorum, vt quòd dolus in contractibus absit & tunc statutum iuris municipalis multum operari potest: & cõtrarium disponere. Exemplum. † dolus dans causam cõtractui bonefidei reddit contractum nullum ipso iure secũdum veram opinio. ff. de dolo. l. eleganter. & hoc solum inductum est statuto iure ciuili contractum annullante, cui ergo dubium erit quod contrario statuto in territorio statuentium contrarium obseruabitur: vt in statuto prædicto non permittente opponi de simulatione neque de dolo neque de metu: & tamen quod libet prædictorum bonis moribus contrarium reddere potest contractum nullum ipso iure, de simulatione constat. C. plus valere quod agitur. per totũ de dolo similiter constat in dicta. l. elegãter deme tu similiter constat in aliquibus casibus. vt. l. si mulier. §. si dos. ff. quod metus cau. Maxima ergo est differentia, an aliquid sit cõtra bonos mores solum secundum imaginationem & dispositionem iuris ciuilis, quo casu disponi potest oppositum per ius municipij. vt in. l. omnes populi. de iusti & iur. & l. tertia. §. quid tamen si lex. de sepulc. vio. an aliquid sit contra bonos mores in genere secundum ius diuinum vel gentium vel naturæ vel quasi naturæ patet exemplum in. l. secunda. C. de inius vocan. Et hoc casu neque statutum neque pactum quiquam operari possunt, etiam vbi vtriusque esset par conditio & natura, secundum not. in. l. vna. C. de decre. decurionũ. Concludo igitur ex præmissis attenta dispositione dicti statuti in dicto casu & super debito: dictum instrumentum executionem mereri in arris confessatis & earum simplo. Hoc autem audacter dico, si communis stilus & consuetudo notariorum ciuitatis Florẽtiæ rogatorum de similibus est instrumentis. est pactiones dictarum arrarũ in eadem forma reducere. tunc enim constat notorie iure ciuili tantum: per mores contrarios locales alteratos: & ideo dicto mori locali standum esse: & illum fore præcipuum in decisione causarum. C. quemad. te. ap. l. ij. C. quæ sit lon. consue. in rubro & nigro. per totum. ff. de euic. l. si fundus. C. de vsuris. l. eos. cum si. ¶ Pro hoc adduco fortiter, quia licet pœnæ aut arræ euitari possunt ante latam sententiam per exceptiones: obiectum tamen lata sententia in volentem frustra volẽs conqueritur. C. de reb. cre. l generaliter. post prin. C. de app. l. hij qui ad ciuilia. sed præceptũ guarentigiæ est sententia lata per iudicem chartularium in volentem & sponte recipiẽtem ex iurisdictione prorogata: quę prorogari potuit. ff. de iudi. l. j. in fin. glo. magnæ. Et ita dico & consulo ego Aug. de vbaldis leg. doc.

CONSILIVM CCXXXV.

1 *Religioso transeunte ad aliam religionem: an transeant eius bona priori monasterio quæsita.*

2 *Monasterium loco filij est habendum.*

PVnctus est. Albertus quõdam Nicolini vannis deprato, in. Mcccxlij. intrauit ordinem sancti Iacobi de alto passo dioc. Lucanæ: & ibidem professus fuit regulam sancti Augustini: & obtulit se & sua postea in. lxix. intrauit ordinem sanctæ Mariæ Magdalenæ de castro franco ordinis sancti Augustini, & obtulit se & sua professionem fecit. ¶ Petita autem licentia à superiori suo non tamẽ obtenta. Postea in. lxxiiij. recognouit se possidere pro monasterio & fratribus sancti Iacobi certa bona: ad vtendũ & fruẽdum toto tempore vitæ suæ & post mortem deberent esse dictæ ecclesiæ sancti Iacobi: saluis iuribus & portionibus cuiuscunq;. Ante autem dictũ ingressum per quędam sententiam arbitrorũ fuerunt sibi adiudicata certa bona aui sui paterni, cũ ipse Albertus esset spurius: & sic ad eum nullatenus pertinebant & adiectũ fuit in sententia, quòd si dictus Albertus decederet sine filijs legitimis & naturalibus: quòd dicta bona reuerterentur ad hæredes dicti aui, demum dictus albertus fecit vnum testamentũ: in quo dixit & asseruit dictum laudum fuisse iniquum: & eum semper tenuisse mala fide dicta bona. Quæritur, ad quẽ dicta bona pertineant cum dictus Albertus mortuus sit sine prole naturali, an ad hæredes dicti aui: an ad dictam ecclesiã sancti Iacobi: an ad dictam ecclesiam sanctæ marię Magdalenæ &c.

EX quo dictus Albertus ordinem † sancti Iacobi intrauit & obtulit se & sua: Beati Augustini regulam profitendo: absque alia apprehensione possessionis aut iurium cessione, omnia bona & iura dicti ingredientis prout apud ingredientem erant: ipso iure per ipsum ingressum dictæ ecclesiæ sancti Iacobi sunt quæsita. C. de sacro sanctis ecclesijs authentica ingressi. & plene per Innocen. de proba. in presentia. Nec potuit post dictum ingressum & professionem ad alium locum eiusdem religionis & regulæ: vel ad alium locum alterius regulæ se transferre non stricti orem & arctiorẽ nisi petita & obtenta licentia superioris aliàs suffecisset sola petitio: si modo humilitatis & puritatis causa conuolasset, vt in. c. licet. de regularibus in antiquis. bona tamen tũc remanent apud locum primum: ex quo non fuit obtenta, quod etiã in mobilibus obseruatur, secundum Io. an. sub dubio forte, vt in. c. j. de sta. re lib. vj. Quem zelum humilitatis & puritatis in dicto Alberto nullo modo præsumo potissimè cum in sua vltima volũtate (licet inualida) asseruerit semper mala fide tenuisse bona

bona quæ obtulerat ecclesię seu hospitali sancti Iacobi. de quo standum est assertioni suæ cum de eo excepto puritatem & conscientiam malitiæ nemo noscat nisi ipsemet, instituta de actio. §. aliæ. per glossam. ff. de appellationibus. l. ab executore. de doli exceptionib. l. apud Celsum in principio. quibus ex causis in possessio. eatur. l. fulcinius. §. quid sit latitare. in glossa. ipsaque bona continue tenuerit & in sui vsum conuerterit pro libito voluntatis: contra dictæ regulæ instituta. Quis ergo posset in eo bonam fidem aut bonam conscientiam, humilitatem, ac puritatem præsumere, non conspicio. pro hoc de regulis iuris. c. semel malus. cum concor. suis. Et dico dictæ confessioni standũ: quantumcunque emanauerit in dicta sua voluntate minus solẽni. eo quòd testari non potuit (vt pote nõ dominus rerum) vt. d. authenti. in ingressi. & non obst. quòd post ius quæsitum dicto hospitali seu ecclesiæ sancti Iacobi dicta confessio emanauerit. pro eo quia dicta confessio habet secum veritatem admixtam: cum dictus Albertus fuerit spurius, vnde ad successionem aui paterni: nec in totum nec in partem debebat vel poterat inuitari C. de naturali. li. l. fi. coniuncta glo. nisi forsan quantum sibi suffecisset ad victum quotidianum, vt in. ç. cum haberet. de eo qui duxit in ma. cam quam pol. per adul. vnde vere fuit malæfidei possessor & iniquæ conscientiæ, cum scire debuerit dicta bona sibi per laudum assignata, assignari sibi nõ debuisse. si certum peta. l. quod te, per hoc apparet respõsum ad omnia iura dicentia quòd confessio cedentis (extraiudicialis potissimè) non nocet cessionario. de pact. si cum emptore. de transact. l. fina. quemad. seruj. amit. l. si partem. §. fina. Spec. & Ioan. an. in additionibus plenè in ti. de cessione actionis. §. j. versi. Sed nunquid sola concessio, quia in illis non cõstabat an confessio vera esset, sicut constat hic, vnde hic præiudicat veritas declarata per confessionem, vnde negari non potest quòd dicta sententia non fuerit iniqua, & quòd ipsius iniquitatis dictus Albertus continuo conscientiam habuit, licet tamen fuerit iniqua: dominium dictorum bonorum per dictam sententiam à principio fuit in eum translatum, vt. ff. de publi. l. sunt & aliæ succesiue, cum eiusdem iniquitatis vinculo trãsusum in dicta ecclesia sancti Iaco. vnde dicta ecclesia cum puritate conscientiæ habere vel tenere non potest. Super eo quod quęritur, an dicta bona per dictam sententiam assignata dicto Alberto virtute eiusdem sententiæ: reuertantur ad nominata in dicta sententia & eorum hæredes ex clausula illa si dictus Albertus decesserit sine filijs, subsisto, & magnũ dubium mihi est, quia nõ videtur: defecisse conditio superexistentia liberorum, cum grauatus de restituendo in euentum conditionis prædictæ mona. ingreditur, vt perpetuo ibi sit, vt. C. ad trebel. auf. nisi rogati. & in cor. vnde sumitur extra de proba. c. in præsentia. & ibi per Ioan. an. in nouella. ¶ † Habetur emmonasteriũ loco filij, vt. d. c. in p- 2
sentia & quia nõ debet impediri religionis ingressus & perpetuo dño famulatus metu pœnæ sicut nec metu pœnę est libertas matrimonij temporalis auferenda. ff. de verbo oblig. l. si ita stip. ad princip. tit. & eod. ti. l. titia. Contrarium sub dubio, credo verum. nam verba sententiæ strictè intelligenda sunt & propriè, non autem trahenda sunt ad casum imaginarium & fictum. Non enim in sententijs habet locum fictio tanslatiua de re ad rem: vel de persona ad personam. C. si aduersus rem iudi. l. j. coniuncta glo. & ff. de re iudi. l. Paulus. nisi eo casu quo sententia non haberet effectum. exemplum. ff. de reb. du. l. a fuersus. C. de vsuris rei iudi. l. fin. Non obstant iura in contrarium allegata, quæ loquuntur in grauamine restitutionis admisso in liberalitate inter viuos, vel in vltima voluntate vnde verba ipsius liberalitatis & ipsius beneficij inductiua, largissimè interpretanda sunt vt. l. in testamẽtis. de regu. iur. cum concor. Non enim est verisimile donatorẽ qui ad corpus donatarij fuit affectus & affectu motus donauit plus dilexisse corpus donatarij quam animam: quæ est omnibus preferenda. vt. l hna C. de sacrosan. eccle. Sed non prædilexit si voluisset donationem reuocari per religionis ingressum, per cuius famulatum anima donatarij ad æternam beatitudinem deduci poterat: verisimiliter & debebat. Quæ consideratio non cadit in ferentem sententiam: qui solum considerat cultum iustitiæ. maximè autem moueor ad dicendum sic hoc casu, quia non video cum qua fronte, aut zelo puritatis & iustitiæ veræ: capitulum dictæ ecclesiæ sancti Iacobi possit dicta bona secundum deum petere vel habere considerata iniquitate dictæ sententię & mala cõscientia oblatoris, de doli exception. lege apud Celsum. §. de autore. quia tamen de mero rigore non clarus neque certus, nequaquam assero pro constanti, cor ditionem illam si decesserit sine filijs adiectam in sententia fore defectam per religionis ingressum vtrique parti: ex causa transactionis veluti super re dubia, est concordia per aduocatos vtriusque partis persuadenda. Et ta dico ego Angelus.

CONSILIVM CCXXXVI.

1 *Verba quæ temporanea sint & quæ perpetuitatem significant.*

PVnctus est in. Mcccl xxiii. de autoritate publica & valido mandato potestatem habentium fuerunt facta hæc in ciuitate bononiæ & publicè proclamatum in forma inscripta.

¶ In prima calcuna persona laquale volesse venire de nouo habitare in la cita de Bologna, à fare, o vero operare larte de la lana in la dita cita, o sui burghi, o sotto burghi, ouero laborare in alcuno membro de quella possa liberamẽte venire alla dita cita cum soa fameglia cose & massaricie, senza pagamento alcuno di datio, pedagio, o vero gabella. Si che quello che cosi vora venire prima se debia fare scriuere per mane de nodaro de iditi officiali in lo libro de editi officiali cum lo vero so nome prenome cognome e de qual terra a loco se sia e ten quale membro de la dita arte o membro de quella sera exempto e immune daldi che assera cosi scripto e vegnudo a operare la dita arte comenzara a dece anni proximi che segueno a da cascuna grauezza reale & personale lauorando elo continua mente alla dita arte o membro de quella secundo chello sauera fato scriuere in altro membro de quella e non possa esser molestato o inquietato per alcuno realmente & personale mente in iudicio o fora de iudicio per alcuna casone de alcuno debito contracto per lui che cosi come è dicto fosse scripto in la cita de Bologna so contado o destricto o vero in alta cita de terra o castello daldi dello auegnamento, adoi anni proximi & habia & auera quello che cosi sera scrito vegner a quella o simile prorogatiua ello exercitio de la dita arte o che contene la dita arte loquale hano oneramento li cittadini de Bologna liquali fosseno la dita arte liquali eno de la compagnia de la dita arte de lana gentil si veramenti cheli diti auegna diti e scriti como dito siano tegnuti de vbedire li officiali ordinamenti statuti e prouisione cheno fatte e che se ferano per li homini citadini de la dita compagnia per loro e per calcuno artifice e operario de alcune membro de quella e altramento non siano inteso onero non habiano tale prerogatiua quali ha li citadini de Bologna de quella arte per lo tempo che iglie abitasseno in la dita citade saluo e reseruato che le dite parole e cosse nõ habia no luogo in alcuno bandizado o rebello o vero confinado. Facta dicta proclamatione, quidam Nicolaus & Antonius fratres & filij quondam onnebenis de mantua, venerunt ad habitandũ in ciuitate bononiæ causa exercendi artem lanę, in. Mcccl xxx. die. xxxiij. aprilis. & fecerunt se scribi in libro officialium artis lanæ manu notarij dictorum officialium: cum vero suo nomine & prænomine &c. & in quo membro artis volebant operari, & sic steterunt vsque in præsentem diem. Mcccxciij. die prima septembris. & vsi sunt immunitatibus de quibus in dicta crida fit mentio, & fuerunt obedientes officialibus, statutis, ordinamẽtis & prouisionibus ciuitatis & postea vsque in præsentem diem factis per homines ciues ciuitatis Bononiæ, & etiam pro hominibus ciuibus dictæ societatis in facto etiam est, quòd ciues ciuitatis bononiæ qui sunt de societate artis lanæ gentilis soluunt ad gualterias, illi qui præest gualteris solidos quinque pro quolibet panno quem fecerunt gualteri: forenses verò soluunt solidos. x. pro quolibet panno, is qui præest ad præfens dictis gualteris, vult quòd dictus Antonius omnibus soluat pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCXXXVII.

quolibet panno quem fecit gualteri sol. x. dictus Antonius dicit quòd solum debet soluere quinque sicut soluunt ciues. Quæritur quid iuris.

RAdictæ decisioni videtur obstare † illud verbũ e abia,& auera quelo &c. quę duplicata literaest importare videtur illud, quod dictio hoc amplius cuius natura est repetere, primos terminos primunque subiectum repetione tacita omnium qualitatum. ff. de leg. iij. l. si purè tibi. de condi.& demon. l. auia. in princ. hæc est enim natura huius dictionis hoc amplius, vt patet in iuribus superius allegatis & in concor. allegatis in qualibet dictarum legum. quinimo secundum Hug.& si qualitas adicta in prima cõtradicit secundæ. Intelligitur prima dispositio repetita sub cõmemoratione secundæ,& prima qualitas est sublata. exemplum si debeo tibi. x. purè, & hoc amplius lego fundum sub cõditione. Nam puritas est sublata,& vtrunque legatum sub conditione. debetur,& ita ipse intellexit. d. l. si purè tibi. R. auté dixit propter dictam contrarietatem vitandam, vt non intelligatur disponẽtem cito se correxisse,quòd prima dispositio intelligatur repetita prout iacet,non autem qualitas, vnde prima erit pura & repetita secunda prouisio secundi legati conditionalis,sed cuius opinio prævaleat adhuc sub iudice lis est. non dico plus ad presens: quia non est punctus noster. Quinimo & si dicamus dictum duplicatum est importare illud quod importat dictio idem: adhuc est illa repetitiua præcedentium qualitatum & potiſsimè temporis. vt. l. in repetendis. de leg. iij. His autem non obstantibus: adhæreo decisioni præfactorum doctorum. quicquidenim de repetione dicimus,illud procedit nisi aliud appareat de intentione loquentis,quæ ex multis colligitur. l. si seruus plurium. § fin. ff. de lega. j. Hic autem satis constare videtur de intentione disponẽtis, quòd voluit prerogatiua ciuium in exercitio artis gaudere perpetuo. id est dum habitauerit in ciuitate bononiæ, vt patet ibi per gli tempi che habitaceno in la cita. Non autem dixisset per gli tẽpi che habitareno &c. si voluisset illam prerogatiuam durare biẽnio: de quibus duobus temporibus suprà signãter dixit. Pro hoc quia in. d. c. vſus est legiſlator verbo singularis numeri. dum dixit talis prærogatiua: non autem tales prærogatiue: & ideo cautè legiſlator illam prærogatiuam alteri oneri ſubiecit, voluit autem dictos aduenas ita demum illa prærogatiua gaudere: ſi fuerint obedientes &c. de qua obediẽtia ſuprà in præcedẽtibus nihil dixit. Pro hoc quia hæc immunitas continet vno reſpectu beneficium & alio reſpectu priuilegium. beneficium est quia conceditur. nõ ſubiectis vt habeant materiam veniendi. Poſtquam autem venerint cum ſint immunes ab his ad quę alij artifices ſunt aſtricti: ſine dubio est priuilegium: quòd tamen in contractum tranſiuit de publi. Cæſar not. in. l. omnes populi de iuſti. & iur. per Bar. ſed quandocunque dicamus eſſe interpretationem contra ipſum cõcedentem: de eius ſolius præiudicio tractatur & eſſe debet, vt in regula iuris beneficium. licet ſecus vbi tractaretur de præiudicio tertij. vt in. l. j. § merito &. § ſi quis à principe quid in loco publico. fuit enim in poteſtate legiſlatoris legem ipſam apertius dicere. vnde & ſi verba ſunt obſcura, cõtra ipſum in dubio interpretanda ſunt, arg. ff. de pac. l. veteribus. cum concord. ibi allega.

¶ Pro hoc, quia ſi dicimus hanc prærogatiuam aliquo tempore limitari, aut limitabitur decẽnio aut biennio: cum de vtroque ſupra mentio facta ſit. ad vtranque enim ſimul non eſt poſsibilis relatio propter perplexitatem. ſi ergo ad alterum limitatur ergo limitabitur biennio eum de biennio vltimo ſit locutus: & relatio in dubio fiat ad proxima: non ad remota vt. l. ſi idem cum. cod. § finali. de iuriſdi. omnium iudi. cum ſuis concor. Et ita dico & conſulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCXXXVII.

1 *Subſtituendi poteſtatem habens an teneatur pro ſubſtituto qui non eſt ſoluendo.*

2 *Notariatus officium quale ſit.*

PEr reformationem communis bononiæ conceſſa fuit ab habentibus poteſtatem ab ipſa reformatione. P.&. T. notarijs. vt ſcribere poſſent in officio quod appellabatur: tunc ſuper ſumentes omnes ſcripturas & acta ad dictum officium pertinentia,ac etiã ad dictas ſcripturas & acta ſcribendã & redigenda: deberent deputare duos notarios eorũ ſumptibus,& ita ipſi deputarũt ad eã dem vnum ex dictis notarijs deputatis per dictos. P.&. T. varias & infinitas quantitates pecuniarum percepit ab illis, qui ſecundum formam dictæ reformationis debebãt eximi à ſumentaria, quæ quantitates omnes ſoluebantur dicto notario recipienti pro communi,ex eo quia omnes qui volebant eximi à dicta ſumentaria certum quid dicto communi ſoluere tenebantur. Contingit quòd dictus notarius qui dictas pecunias exigit patientibus & ſcientibus officialibus primis, habentibus poteſtatem à dicta reformatione exigendi & exigi faciendi dictas ſummas eſt non ſoluendo: & ita erat tempore quo per dictos officiales paſſus ſunt dictas pecunias recipere: quæ eidem notario recipiẽti pro dicto communi ſoluebãtur. Quærebatur an periculum minis dicti notarij non ſoluendo exiſtentis, qui dictas pecunias recepit & eas non reſtituit cõmuni bononie. pertineat ad præ dictos P.&. T. qui dictum notarium ſubrogauerunt ad dictum tabellionatus officium exercendum.

1 EX. figura ſecundæ reformationis in. § & etiã † habeãt arbitriũ expreſsè cõprehenditur, quòd dicti officiales de quibus dicta reformatio tractat, habuerunt plenã poteſtatẽ exigendi & exigi faciendi & ad eas ſoluendas terminos & dilationes ſtatuendi. vn de ad hunc exactionẽ faciendã & ſolutiones recipiendas potuerunt deputare vnũ & plures, quia ſic placuit legiſlatori. vnde aliud nõ inquirimus, vt inſti. de vſu. § quod aũt demũ in. § ſcripturę auté. decidtur & declaratur qui ſint illi, qui habeant ſcribere ſcripturas & inſtrumẽta ſuper dictis exactionibus & liberationib. & alijs quibuſcũq; per dictos ſic eligendos fidẽlis & occurrẽdis, &c. Succeſsiue autẽ per habẽtes poteſtatẽ à dñis ancianis & collegijs in. lxxxix. die. xiiij. Februarij fuerunt electi dicti prædicti. P.&. T. in notarios & pro notarijs dicto officio ſumatũ. Et ſubdit quod ipſi. P.&. T. ad ipſum officium habere & tenere debeãt ſcribere acta & ſcripturas quaſlibet occaſione dicti officij occurrentes, quæ tũ ſcripturę ſubſcribi debeant per ipſos. P.&. T. vel alterum eorũ, ſi igitur. p.&. t. arbitrium cõceſserunt, nec egredi potuerunt. P.&. T. fines eorũ mãdati, vt. l. diligenter. ff. mandati. cũ ſua materia. nec eſt veriſimile etiam q̃ poteſtate eorũ voluerit abuti cũ nemo preſumatur delinquere, nec falcẽ immittere in alienam meſsem: ſed ſemper vti iure ſuo. ff. pro ſocio. l. merito. &. C. de epiſ.& cler. l. repetita. &. C. de teſtã. l. conſulta diualia. Si igitur notarij electi & deputati per. p.&. t. qui eis in officio notariatus ſubminiſtrabant in tabellionatus prædicti officio deliquerũt: nulla dubitatio eſt, quòd ipſi præponentes tenentur, vnde ſi falſas feciſſent ſcripturas aut parum probas, ac neglexiſſent ſcribere quæ debuerunt, aut non in bonis membranis vel bono atramento, aut fraudem in dicto officio commiſiſſent, ſine dubio tenerentur. vt. l. prima. § familię. de publicanis. ff. ſi fami. fur. feci. dicatur. l. prima. ff. nau. cau. l. prima. ¶ † Et maximè conſiderato quòd eſt officium publicum vtilitate & autoritate: in quo totus verſatur rigor, quod ſi ſubminiſtrales alieni in officio non eſſent deputati per eum: ſed à publico teneretur. principalis ex eo facto illorum miniſtratorum, quia licet non potuiſſet eos remouere, cùm non deputaſſet eos ſed res publica, tamen imputatur ei cur tales miniſtros ſuſpectos non fecit. vt. ff. de negotijs geſt. lege ex facto. vbi eſt calus notabilis. Si autem dictus notarius non deliquit in tabellionatus officio: ſed pecunias quas recepit à ſoluentibus non reſtituit communi bononiæ, cùm ad ipſum recipere ſolutiones & pagamenta non pertineret ad officium prædictorum. P.&. T. quorum officium eſt ſcribere, non ſolutionem recipere, cum in receptionibus non verſatur

tabellionatus

tabellionatus officium: ſed ſolum in conficiendo ſcripturas de quibus rogantur in corpore de tabel. per totum. Et ideo alio nomine tabelliones vocantur. vt ibi &. C. de tabel.&. l. generali lib. x. in glo. alio nomine exactores publicarum functionum, vt. l. miſsi opinatores. C. de exacto. tribu. eod. lib. Et quia eorum officia ſunt diſtincta: diſtinctos imperator titulos & eorũ officia inſtituit. vt patet in titulis ſuperius allegatis. Non igitur pertinebat ad ipſos. p.&. t. notarium prædictum ſubrogare ad recipiendum ſolutiones: cũ dicta poteſtate ipſi non fungerentur, vnde nec pertinebat ad eos ipſum notarium, ſuſpecta facere aut remouere. Sed ad illos qui habuerunt potentiam exigendi & exigi faciendi: & per conſequens exactores deputandi quos collegialiter deputare poterant expreſsè & etiam tacite, vnde concludo quòd licet dictus notarius ſubrogatus nullatenus in exactionibus & receptionibus pecuniarum ſubminiſtraret in officio dictorum. p.&. t. ꝙ nullum periculũ nullũque dãnum incurrunt aut incurrere poterunt vel poſsint dici. p.&. t. aut alterius eorum ex dolo vel fraude teneri: niſi fuiſſent ſue fraudis & doli conſcij & participes. ff. de parricidijs. l. vtrum. Et ita dico & cõſulo ego Ang. de peruſio vtriuſque iuris doctor.

CONSILIVM CCXXXVIII.

Onus probandi cui incumbat, an affirmatiuam tenenti an ei qui tenet negatiuam.

ANtonius de mutina conductor certarum gabellarum promiſit ſolẽniter Antonio de flacollis cõmunicare ipſas gabellas, niſi in prædicta die aſſociaretur ſibi Titius in eiſdem gabellis. Contingit quod ipſe conductor dicit quod dictus Titius dicta die aſſociatus eſt ſibi, dictus verò Antonius de flacollis hoc negat. Quæritur, cui incumbit onus probandi, an dicto conductori affirmatiuam, quòd dictus Titius aſſociatus eſt ſibi die prædicta, an dicto Antonio de flacollis negatiuam, quòd dicta aſſociatio facta non ſit de dicto titio, & an dictus conductor poſsit compelli ad communicationem prædictam.

1 DIctum punctum habet duo capita vt patet ex eo. † De primo cui incũbat onus probandi dicẽdum eſt ꝙ incumbit onus Antonio promiſſori. Nam promiſsio de aſſociando fuit pura reſoluenda in conditionis euentum: ſcilicet ſi dictus titius aſſotiaretur ei, vn de intentio Antonij de flacollis ſtipulatoris eſt fundata. Si verò dictus Antonius promiſſor dicit obligationẽ reſolutam per aſſociationem dicti Titij, ſibi incumbit onus probandi, cum aſſociatio facta de Titio ſit cauſa & fundamentum ſuæ intentionis. de proba. ei qui dicit. C. de exceptio. l. ſi quidem. in gloſſ. magna.& ibiper Cy. C. de dona. ante nup. l. ſi præſidi. & ꝙ dicta conditio non ſit obligationis inductiua ſed reſoluta: apparet ex deciſione nisi. quæ priuat ex quo præcedit oratio affirmatiua,& ita priuando reſoluit quod inuenit ſiue oratio præcedẽs ſit affirmatiua potentiæ, ſiue actus. C. de tranſa. l. actione. &. ff. de manu. teſt. l. titia. § vl. per Cyn. in. d. l. actione. Secus eſſet ſi verba contractus fuiſſent concepta, videlicet ꝙ dictus cõductor promiſiſſet cõmuni care ſub conditione ſi dictus titius eodẽ die non aſſociaretur ſibi. tunc ſtipulatio nõ eſt pura ſed conditionalis: & ideo ſtipulator qui agit debet probare cõditionẽ impletam: ſcilicet quia aſſociatio facta nõ eſt, cũ per dictam exiſtentiam cõditionis obligatio purificetur. Et ex tunc incipiat agendi poteſtas & non ante, vt. l. cedere diem de verbo. ſigni. &. § ex cõditionali. inſti de ver. ob. & quia per purificationem dictæ cõditionis nihil dicto ſtipulatori debeat impleri: ideo ſibi incumbit onus probandi: quod non ſufficit allegare dicti Titij lapſum. Sed neceſſe eſt ꝙ exploratio fiat an dicta aſſociatio facta ſit, vt patet ex doctrina Inn. extra de accu. ſuper his. per Cy. in. l. ij. C. de iure emphy. per Bart. clarè. ff. de ver. ob. l. in illa. & ibi tradit modum & formam exploratio-nis. De ſecundo dicendum eſt, ꝙ communicare dictas gabellas, ſicut ipſas vendere facti ſit & in facto conſiſtat, vt. l. conſilio. § fin. ff. de cura. furio. nõ poteſt dictus promiſſor præcisè compelli ad faciendum dictam communionem ſeu venditionem, ſed non faciendo contra eum: committitur ſtipulatio ad intereſſe vt. ff. de ver. ob. l. ſtipulationes non diuiduntur. verſi. Celſus. ſi quis cau. l. ſi eum. § iniuriarum coniuncta gloſſella ſuaſde actio. emp. l. ſi ſterilis. § ſi tibi. per Cy. in. d. l. actio. & ibi allegat dictum. § Et ita dico & conſulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CCXXXIX.

1 *Gabellis generaliter venditis cum certa reſeruatione ſcripturarũ in libris magiſtri ipſius gabellæ: an includãtur aliæ.*

2 *Exceptio in non exceptuatis regulam firmat.*

QVidam emptores multarum gabellarum ciuitatis mutinæ, vendiderunt omnes gabellas quas ipſi venditores poterant excutere & exigere, ſaluo quòd ſin dicta venditione non veniat aliqua gabella quæ eſſet ſcripta & aſſummata in libris magiſtri dictæ gabelle. cõtingit quòd facta ratione ipſarum gabellarum quæ ſunt diuerſe ſeundum quod repertum fuerit in ſummis dictorũ librorum, quæ quidem rationes poſitæ ſcriptæ fuerunt ſolenniter in quodam libro de per ſe: in quo nihil aliud continetur niſi rationes introitus lucri, perditi,& expenſarum ipſarum gabellarum. & in eodem libro ſcriptæ ſunt certæ pecuniarum quantitates ad poſtam introitus aliquarum gabellarum. quęquidem quantitates non ſunt ſcriptæ in libris in quibus & ſuper ipſę gabelle exigebantur & colligebantur. Quæritur, an ipſe quantitates ſic non deſcriptæ in libris: cedant ipſi emptori non obſtante quod ſint ſcriptæ in dicto libro facto de per ſe.

1 DIcta vẽditio generaliſsima eſt † omnium gabellarum nõ excuſſarum ſeu exactarum & ſoluere debentibus. vt patet expreſsè ex verbis contractus ibi ognitute gabelle quæ ſyllabę ognitute ſunt ſigna vniuerſalia & ſub eis omnes ſpecies numero differentes cõtinentur, nihilque exceptum intelligitur, niſi quatenus cõtrahentibus placuerit excipere. ff. de re. du. l. ſi is qui. cc. § vtrum. de regu. iur. l. omnis diffinitio &. l. omnia ferè &. l. omnia quęcunq;. & de act.& ob. l. omnes actiones plenè per Dy.& Io. an. de re. iur. in rubri. li. vj. † Et fortius omnia includit quæ nõ inueniũtur excepta cum aliqua excepta reperiũtur ꝙ exceptio cõfirmat regulam in omnibus caſibus nõ exceptis, vt plene dixit Dy. in. d. rubrica, cũ igitur in cõtractu ſolũ ſint exceptuatę gabellę deſcriptę in libris magiſtri gabellarũ (vt relatum eſt) mihi, ſine dubio illa gabella in dicto libro aſſummata nõ tamen ex toto excuſſa & exacta in dicta venditione cõprehenditur & ad emptorẽ ſpectat, ſi autẽ ille liber appellaretur & nominaretur minutiua ſecundum cõmunẽ vſum loquendi: liber magiſter gabellarum in venditiõe non veniret: propter exceptionem factam in cõtractu, an autem ſit liber magiſter vel nõ in hoc ſtandũ eſt cõmuni vſui loquendi qui eſt potentior proprio ſignificatu, de ſupel. leg. l. Labeo. § idem tubero. quoniã nihil aliud eſt quã norma loquendi, de le. iij. l. leg. § ſi. in gl. &. d. § idẽ tubero. in gl. concludo igitur ex prædicti is ꝙ ſi dictus liber non nuncupatur ſecundum vſum communem & normam loquendi liber Magiſter gabellarum, in dicta venditione gabellarum de qua quęritur: cedit emptori. Et ita conſulo ego Ang. de Peruſio. &c.

CONSILIVM CCXL.

1 *Inſtrumentum quando vim tranſactionis habeat.*

2 *Gabelli de quo contractu ſolui debeat.*

PVnctus est de quolibet & pro quolibet libro pretij cuiuſlibet venditionis rei cuiuſcunque immobilis, inſolutum dationis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

extra iudicium,& extimationis seu valoris omnium & singularum rerum immobilium,permutandarum,seu donãdarum,seu de & super quibus fierent transactiones & vendentes & ementes adinuicem permutantes & donantes & donationem recipientes soluisse debeat sex denarios.viso dicto modo gabellæ quæritur, an de transactione facta de re immobili:dicta gabella exigi possit. Secundò quæritur. viso dicto instrumento celebrato interdictos matis.hospitalis & dictos orium & romanum fratres de carce an ipsum instrumentum posset dici transactio necne.Et si dicatur,an ipsa gabella debeat exigi solum de quãtitate pecuniæ dat;an de æstimatione dictarum rerum super quibus fuit transactio facta &c.

1 INstrumentum de quo in puncto fit mentio necessario:† contractum transactionis designat in eo,quia continetur ꝙ inter partes lis & controuersia erat de rebus in dicto instrumento contentis,& subdit quòd propter dictas lites & controuersias præcidendas ad contractum transactionis deuenerunt, & sicad transactionem , cum concurrant omnia, quæ ad ipsum contractum interuenire debent, scilicet lis & litis timor de re aliqua:& aliquid datum & retentum , vt.C. de transactionibus .l. transactio coniuncta .l. j.ff.eodẽ.Illa autem verba pactum & concordiam &c.in eodem instrumento inserta sicut moris est,sunt verba generalissima non alterantia speciem illam in qua contractus proprie cadit:sic est transactio.vt.ff.de neg.gest.l.si pupilli.§ j.de institoria.l.eum in fi.primi responsi.& de hæred.inst.l.qui neque.C. de testa.l.testan.in fin.Item & hæc omnia stant similiter scilicet quòd vnus idem actus sit transactio.& sic species & pactum , & concordia,vt.ff.de pac.l.j.§ j.Concludo igitur quòd ex quo partes asserunt esse lites & controuersias:quarum assertioni stãdum est inter eas,vt.l.optimam.C.de contrahen.stip.& ibi per Iacob. bu.quòd dictum instrumentum continet trãsactionem:ex quo aliquo dato ex trãsactionis causa partes à litibus recedere voluerint.Videndum igitur:an de dicto contractu solui debeat gabellã,& prima fronte videtur quòd non,quia de trasactione seu trãsigentibus dictum statutum non repetit,sed solum de vẽdẽtibus permutantibus & donantibus,personæ igitur transigentium nõ intelliguntur repetitæ.ff.de verb.obli.si ita stipulatus.§ grisogonus.in fin.contrarium credo verum,quia cum in principio statuti de transactione statutum loquatur:nisi dicamus sub illis vẽdẽtes & ementes &c.contineri etiã transigentes alàs esset oratio imperfecta & nullius dispositionis significatiua quam tanquam turpem mero legislatoris consilio omnino euitare debemus de lib. & posthu.l.gallus.in prin.cum se.Est ergo supplenda dicta oratio ex adiecto illo transigens:quod defecit & omnis esset incongruitas & ineptitudo sermonis.de aur.& argen.l.g.l.plautius.& quòd oratio truncata & imperfecta ex parte appositi,vel suppositi,vel verbi principalis suppleri debeat:ex vno prædictorum tãtum deficiente quasi plus sit dictum & minus scriptum, probatur de leg.ij.l.cum imperfecta.de lega.j.l.si in testamento.de hæ.instit.l.j.si ex fundo versi.finautem sciebat.& l.quoties.§ sed si non.eo.tit.& de condi.& demon.l.cum auus. idem videmus in omnibus edictis prætorum:& legum aliarum quarum & quorũ particulas nobis ædidit legislator truncatas & imperfectas,quia perficiuntur à glossatoribus,vt eorũ sensus sit rectus.ff.ad.l.aquil. l.ij.de iudi.l.pars literarum.sic videmus etiam in decretalibus,in quibus vt plurimũ est illud verbum & infra.quando est truncatum:& suppletur ex sermonibus congruis,& pro hoc facit quod no.Bar.de ope.no.nũ.super rubrica. Ad hoc dicẽdum etiam moueor,quia emptionis verbum omnem alienationis actum complectitur causa absurditatis,cõtrarietatis aut ineptitudinis vitãdę. licet stricte sumptum non contineat,vt.l.statuti.à cæteris.§ fi. de statu libe.Nec quis hoc esse ex extensione quam non recipiunt statuta.vt.l.constitutionibus ad munici.imo est significatio verbi:propter mẽtem statuentium sumptam ex verbis.vt.l. nominis & rei.§ verbum ex legibus de verbo.signifi. Restat videre de quo sit gabella soluenda,an de extimatione & valore eorum siue rei ũ super quibus inita est trãsactio,an de pecunia data ex causa trãsactionis. Et dico quòd valore & extimatione rerum,quia sic stat utum disponit,vnde aliud non inquirimus,vt institu.de vsucapio.§ quod autem qui & à quibus.l.prospexit.¶ Et ita dico & cõsulo ego Ang.de vbaldis.

CONSILIVM CCXLI.

1 *Transm ßio hæreditatis non agnitæ,quando valeat.*
2 *Infans natus & mortuus absque tutore,bonorum possessionem non agnitam non transmittit.*

DOminus Bernardinus de saxis de metina decesit intestatus, superuiuentibus sibi domino Bertino,domino thomasino,& domina Iulia eius filijs ex eadem vxore natis .demum decesit dictus Bettinus superuiuentibus dictis thomasino & Iulia & Ioanna, eius Iuliæ filia.demum dictus thomasinus hæreditatẽ dicti Bettini sui fratris agnouit.dicta verò Iulia infra annũ à tẽpore mortis dicti Bettini intestata decesit: superuiuente dicta Ioanna sua filia & hærede sua.dubitatur an dicta Iulia hæreditatem dicti sui fratris agnouerit necne.demum decesit dictus Thomasinus testatus,superstite Galeoto suo filio legitimo & naturali, infante vniuersali hærede instituto rectè & rite:& superstite dicta Betta auia materna dicti Galeoti & dictæ Vrsulinę & dicta Io. sobrina dictorum infantium.demum decesit dictus Galeotus infans & tutore destitutus:superstitibus sibi dicta Betta auia,dicta Vrsulina eius germana,dicta Io.eius sorore sobrina nata ex dicta Iulia, deinde decesit dicta vrsulina infans.nunc quæritur de hæreditate domini Bernardini & successiue bettini & Thomasini quibus debeantur: & ad quos pertineant ,an ad dictam Bettam auiam : an ad dictam Ioannam filiam dictæ dominæ Iuliæ &cætera.

AD hæreditatẽ domini Bernardini fuerunt † pariter inuitati Bettinus, d. Thomasinus & iulia sublata differentia sexus,vt in auf. de hære.abinte.in prin.C.de legi.hære.l.meminimus. & si dicta do. Iulia suam portionem agnouit,sine dubio illam transmisit ad do.Ioã.suam filiam. Idem si non agnouit.&.j.xxx. annorũ. & sic infra tempus quo potuit agnoscere decesit,quo casu transmittit hereditatem paternam(licet non agnitam)secundũ omnes hoc casu,quia domina Ioanna descendens est,vt.l.si infanti.C.de iure deli.&.C.de suis & legi.l.apud hostes,coniuncta.l.vnica'.C. de his qui ante aper.ta.Oportet tñ ꝙ dicta domina Ioãa immiscuerit se,nã nõ acquiritur sibi nisi se immisceat:vnde immiscere debuit & potuit infra annum trigesimum à morte domini Bernardini computandum & scientiæ dictæ dominę Iuliæ. post verò nec dicta Iulia si viueret nec domina Io.ex persona dictæ Iuliæ posset se immiscere,secundum veram opi.quia iuri adeũdi & immiscendi præscribitur longissimo tempore scilicet annis.xxx. C.de iure delibe.l.licet.Nec obstat quòd merè facultati non præscribitur.vt.l.viam publicam.ff.de via publica,quia illud est verum quando mera facultas in actum deducta non producit nec parit aliquod ius immediate in iudicium deducibile:sicut est actus aditionis , quia parit adeunti & contra adeuntem actiones actiuas & passiuas,& sicut cum debitor offert,quia oblatio producit pignorãtiam.vnde iuri offerendi præscribitur.C.de præscriptione triginta annorum .l. cum notissimi . in glossa in verbo debitum , vtrum igitur dicta domina Ioanna debeat habere dictam tertiam partẽ dictę hęreditatis dicti domini Bernardini. à prędictis dependet: quia si domina Iulia aut ipsa ex persona dominę Iulię se immiscuerit infra annos tringinta , vti prędixi)sine dubio dicta hęreditas ad ipsam dominam , Ioannam pertinet pro tertia.aliàs autem non fit aditio & immissio multis modis , quos non refero sed remitto nota.plenè pe. Barto.l. gerit de acqui.hæredi.Nec ob.si dicatur.quòd imo domina Ioãna per successorium edictum exclusa matre per. xxx. annos in alijs.xxx.potest agnoscere,vnde illi.xxx.non incipiunt nisi elapsis illis.xxx.vt.l.j.de succes.edicto.quia non habet locum in hoc themate successẽsorium edictum,impeditur enim eius natiuitas propter existentiam filiorum cõfirmatã dominæ Iuliæ,qui hæreditatem patris agnouerunt quibus portio dictæ dominæ Iuliæ accreuit ipso iure:vt.d.l.meminimus.&de suis legitimis.l.ex pluribus ad hæreditatẽ domini bettini intestati vocati fuerunt pariter domina iulia & dominus Thomasinus sublata differentia sexus, vt supra dixi vt in auf. cessante & in cor.vnde sumit.Sed qa domina Iulia infra annũ à morte domini bettini computandum de cesit hæreditate dicti sui patris non agnita:portionem sibi debitam non transmisit.vt.l.si fratris.&.l.quoniam sororem.C.de iure deli.&.C.de cad.tol.§.in nouissimo.ius autẽ deliberandi transmisit,si sciuit fratrem mortuũ secus si ignorauit,vt.l.cũ antiquioribus.C.de iure deli.& si sciuit & vigore illius iuris deliberandi transmissi domina Ioanna hæreditatem domini Bettini agnouit sine dubio debet illius hæreditatis habere dimidiam.si non agnouit infra illum annũ nihil susceptura seu habitura est de hæreditate illius domini bettini vt dictis iuribus.Nõ obst.quòd dicta domina Ioanna tempore mortis matris erat minor.xxv.annis:vnde ius adeundi sibi delatum ex iure deliberationis ad eam transmissum toto tempore suæ minoris ætatis non currit,vt.l.vlti .C. in qui.cau.in inte.resti.non est necesse.quia imo concurrit,cùm illa præscrip.sit nouo iure introducta.scilicet per illam.l.cum antiquioribus.vnde.d.l.vlt.non vendicat sibi locum,vt ibi not.glo. & in cor.de hære.& fal.§.pupil.per glosl.ff.de mi.auxilium.&.C. de iudic l. properandum.§.pe.licet non cucurrerit,posset domina Ioãna restitui si esset minor.xviij.annis.Sed audio quòd est annorum.xl.vnde non amplius de restitutione tractandum .C. de tem.resti.in inte.l.ea quæ ad hæreditatem domini Thomasij, vigore prędicti statuti vocatus est solum Galeotus infans,quam transmisit licet non agnitam ad quoscunque(vt dictum est)infantia non obstante.Quoniam in hæreditate paterna aut ascendentium aliorum in quorum potestate infans prædictus consistit, non habet locum distinctio legis si infanti.& hãc opi. tenuit ibi Bart.secundum quam vidi consuluisse plures, doctores perusinos:& etiam collegium perusinum licet glo.in.d.l.si infanti resideat in opinione contraria,quòd lex habeat locum etiam in hæreditate paterna,quam opi.vidi approbatam in quodam consilio egregij le.docto.d.Thomæ de corsinis,& subscripto per egregium legum docto.dominum Richum de marano.

¶ † Pro quibus fortiter facit.ff.ad tert.l.ij.§.si quis ex lib. vbi infans natus & mortuus absque tutore bonorum possessionem nõ agnitam non transmittit ad matrem pupilli:ergo patet quòd infans hæreditatem paternam non agnitam non transmittit.sed sol cit litera in isto passu semper dubitauit,quia licet verum sit quòd filius suus & in potestate hæreditatem non agnitam transmittat ad quoscunque:siue sit sane mentis vt.d.l.apud hostes. cum alijs concor.per Barto.allegatis.siue sit furiosus.vt.l.si.§ j.C.de cur. furi.tamen in infante specialiter videtur prouisum vt non transmittat vt patet ex generalitate litere.d.l.si infanti.ibi omnes hæreditates &c. Nec ob.si dicis,ergo infans esse deterioris cõditionis quã furiosus cui æquiparatur,sed in hoc non est deterioris conditionis quam furiosus,nec mirum,quia in alio est melioris infans,vt patet in.d.l.si infanti.vnde si in alio releuatur,non est mirandum de tali grauamine.ff.de iureiu.l.eum qui.Sed pro certo ista quæstio est ita dubia,quòd egeret decisione Cæsarea. Tamen præcedens opinio.scilicet quòd illa lex non habeat locum in hæreditate paterna & aliorum ascendentium in quorum potestate infans consistit,mihi videtur humanior & ei semper adhæsi consulendo & legendo. Ex prædictis infertur,quòd hæreditas dicti galeoti infantis decursit ad auiam & sororem infantis vtrinque cõiunctam nomine vrsolinam,quarum quælibet decedenti infantuli secundo gradu constituta fuit,vt in authẽ.defuncto.& in authen.cessante & in corpore vnde sumit.Sed quia soror infans tutore destituta decesit hęreditate dicti sui fratris pro parte sibi delata non agnita:illam non transmisit:imo habetur ac si non fuisset delata vt.d.l.si infanti.vnde omnis hæreditas Galeoti ad auiam confluit & concurrit,& similiter hæreditas dictæ vrsolinę exclusis sobrinis infantium & reliquis in gradu remotioribus, vt.d.authen.defuncto.Et hoc intelligo verum:si auia dictorum infantiũ tutelam assumpsit:aut infra annum alium tutorẽ eis ordinari legitimè constituit,aliàs ipsis infantibus defunctis post annum cõputandum à tempore mortis patris:tũc ipsa auia esset dictorum infantium hæreditate priuata:& deuoluetur ad proximiorem in gradu ipsis infantibus,vt.l.sciant.C.de legiti. hæredibus.Et ita dico & consulo ego Ang.de perusio leg.doc.

CONSILIVM CCXLII.

1 *Pater an possit in vltima voluntate filiam legitimã priuare.*
2 *Fratris intestati portio ad fratres æqualiter deuoluitur.*

PRactus talis est. dominus comes Robertus filius olim domini comitis Simonis debattifole suum condidit testamẽtum,in quo instituit dominam comitissam gerardescã filiam suam vxorem comitis Ioannis de remena sibi hæredem in flo.cc.quos sibi dederat dotis nomine quando nupsit.Et insuper instituit eam in flo. cc.iubens eam de eis fore & esse contentam.Item Elisabet & Nouellam tunc etiam eius filias sibi hæredes instituit in certa quantitate,& in alijs suis bonis demũ hæredes vniuersales sibi instituit Simonem,Guidonem,Anto.& Io.filios suos,decesit. Item comes Robertus & post mortem dicti comitis Roberti moritur intestatus dictus Anto.& postea moritur dicta domina Gerardesca duobus annis post mortem dicti comitis Roberti, qui tẽpore suæ mortis erat ætatis.xxiij.anno.relicto ex se Roberto infante filio suo & dicti domini comitis Ioannis de remena,& viuentibus dictis simone guidone & Ioanne fratribus & filijs dicti comitis Roberti:præmortuo dicto Antonio eius fratre . & viuentibus etiam dictis Nouella & Elisabet sororibus suis . modo,cum dicta comitissa gerardesca instituta fuerit hæres à dicto suo patre in multo minori quantitate quam fuerit sua legitima. ¶ Queritur,nunquid Robertus eius filius prædictus qui ad huc est minor.x viij.annis:possit agere ad supplementum dictæ legitimæ tanquam hęres dictę suę matris:& pro quota parte,pũctus est talis,post mortem comitis Roberti prędicti remanserunt, Simon,Guido. Antoni. & Ioannes & comitis gerardesca & Nouella & Elisabet filijs & filiabus suis postea decesit An.vnus ex dictis fratribus nullo cõdito testamento deinde decesit dicta comitissa gerardesca superuiuente dicto roberto infante filio suo & vniuersali hęrede,deinde decesit dictus comes Simon condito testamento:in quo Io.fratrem suum sibi hęredem instituit, deinde decesit nullo cõdito testamento dictus Io.comes prędictus, superuiuẽtibus guidone comite eius fratre nouela & elisabet eius sororibus & Roberto eius nepote. Deinde decesit dictus comes Guido de quo ignoratur vtrũ fecerit testamentũ. Sed posito ꝙ fecisset petitur consilium de & super hęreditate dictorum Antonij & Ioannis,qui ab intestato decesserunt,nunquid pertineat ad dictum robertũ nepotẽ eorũ pro tertia vel quarta parte vna cũ alijs qui abintestato succedũt & ponitur pro constanti:vt in copia priuilegij videre poteritis ꝙ imperator donat bona comitibus pro se & eorum legitimis hęredibus descẽdentibus:nulla facta,mentione de masculino vel fœminino sexu. Sed castrum corzani in feudum datum fuit per Imperatorem non facta(vt superius est expressum) aliqua mentione filiorũ masculorum,magis quã fœminarum.

SVper primo puncto nullum est dubium', † quòd dicta filia non potuit à patre in vltima voluntate priuari legitima , quinimo nec in ea grauari directo , vel per obliquum , vt lege ex tribus . & lege quoniam in prioribus .C. de inofficioso testamento. sublata est enim hodie differentia sexus, vt.l.memini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus.C.de leg.hær.& aut.ceſſante & in corpore vnde ſumitur.Cũ igitur proponatur quòd non habuit legitimam integram:competijt ei ius agendi ad ſupplementum legitimæ ſine dubio, vt l. quoniam nouella.& l.quoniam in prioribus.C.de inofficio. teſtamento.licet pater in teſtamento iuſſerit eam fore & eſſe debere contentam relicto ſibi facto,in cor. vt cum de appellatio. cogn.§.aliud quoque capitulum.verſicu. certum ſi qui hæredes.& illud ius agẽdi,quia in bonis ſuis fuit tempore mortis:ad omnes ſuos hæredes tranſmiſit ſiue deſcendentes ſiue extraneos.C.ad l. fal.l.quamquam. ¶ Et quia ſeptem fuerunt filij dicti comitis ſcilicet quatuor maſculi & tres fœminæ,ſua legitima,ſcilicet l.d.domine ger.eſt dimidia eius quod abinteſtato fuiſſet habitura, vt in autentica nouiſsima.C. de inofficioſo teſtamento.& in corpore vnde ſumitur abinteſtato autem fuiſſet ſumptura. vij. partem hæreditatis. vnde legitima ſua eſt. xiiij. pars hæreditatis
2 dicti teſtatoris. & de hoc de primo. ¶ † Secundò dico quod portio Antonij inteſtati æqualiter deuoluitur ad fratres & ſorores eius(loquor de allodio)vt in autẽ.ceſſante,vnde domina gerardeſca.vij.partẽ hæreditatis dicti Antonij tranſmiſit ad robertum ſuum filiũ infantẽ ſi eam agnouit,& ſi non agnouit poteſt filius eius infans reſtitui ad adeundam,ex quo mater eius minor xxv.annis non adiuit,& ſic læſa fuit,vt.l.j.C.de reſti.mili.vt.l. pãtonius.ff.de acqui.her.ad hæreditatem comitis ſimonis defuncti teſtati ſolus comes Io.inuitatur inſtitutus ab eo ſi audiuit illã: & illam tranſmittit ad hæredes ſuos:alij omnes excludũtur ex quo frater eſt inſtitutus,& nulla perſona turpis.C.de inofficio.teſta.l. fratris & l.ff.eo.tit ad hæreditatem comitis Ioannis pariter inuitantur moladio comes Guido Nouella & Eliſabet eius ſoror:& robertus natus ex domina gerardeſca,vt in auten.ceſſante. C. de legi.hære. A ſucceſsione feudi excluditur domina Gerar.Nouella & Eliſabet,quoniam ad illud de natura feudi ſoli maſculi inuitantur, ex quo de fœminis mentio non eſt facta & maſculi ſuperſunt, qui poſſunt feudo ſeruire præbendo ſeruitia feudalia, caſtrum corezani inuenio datum in feudum. Reliqua ſunt ipſorum comitum confirmata autoritate Cæſarea: exceptis alpibus & montibus & eorum iuriſdictione & imperio.illa ſimpliciter dona imperialia ſunt autoritate Cæſarea nõ feuda.vnde æqualiter inter mares & fœminas diuidenda iure communi,vt in iuribus ſuperius allegatis.¶ Et ita conſulo ego Angel.de Peruſio legum doctor.

CONSILIVM CCXLIII.

1 *Translatio dominij per quid poſsit impediri.*
2 *Denunciationes quot fieri debeant, vt res in ſolutum adiudicari poſsit.*

Vlti conſortes de ciuitate lucana,habentes cõmunia,quẽdam caſamenta, ad quandam concordiam ſtipulatione mutua vallatã cum obligatione & hypotheca bonorũ & pœnarum adiectione per ſe,& eorũ hæres imperpetuum voluerunt q̃ dicta caſamenta extra conſortes nullo tempore poſſent alienari, vel aliquo titul. etiam dationis inſolutum in extraneos transferri contingit, quòd vnus dictorum conſortum oppreſſus mole debitorum contractorum poſt concordiam ſupradictam vellet particulam ſibi contingentem in ſolutum dare, quæritur an aliquod ſit remedium.

1 Actum adiectum in dicto contractu † & plenitudo dictæ concordiæ,& verborũ deſcriptorum in ea impedit tranſlationẽ dominij quocunque tit.etiam in conſortes.hoc ideo,quia quælibet pars ſtipulatione mutua quæſiuit ſibi in dictis domibus ius reale pignoris & hypothecæ cum conſtitutione precarij,vnde licet dicta prohibitio in contractu ſit facta:tamẽ dominij tranſlatio impeditur,vt ff.de diſtra.pig.l.ſi creditor,in fin.prout eſt ibi litera negatiua.ſ.nullam eſſe venditionem &c.quæ eſt vera litera, quia ita habetur in libro pãdectarum piſis,vt refert Bar.in.l.ſi ita quis §.ea lege de verborum obligatio. Nec poteſt inſolutũ dari per iudicẽ vt tranſeat dominium propter pactum prædictũ. loquor pro debitis contractis poſt dictam concordiam per ipſos contrahentes,aut contrahentiũ hæredes.ſed pro debitis contractis ante dictam cõcordiam:ſine dubio poſſent alienari,quia alienatio' tũc neceſſaria eſt,cum cauſam vetuſtiorem haberet pacto prædicto. ff.fami.herciſcun.l.alienationis.valuit igitur dictum pactum inter conſortes propter eorum intereſſe,ne dicta caſamenta de eorum familia exirent,ſed perpetuo apud eos tranſirent.vt.ff.de mino.l.ſi in emptione &.C.de adminiſtra.tuto.l.lex quæ tutores.ff. ſi quid in frau.patro.l.j.§.ſed ſi rem.&.de bonis liberto.l. libertis. Et ſi interpretatur glo.iſtud eſſe mirabile intereſſe,in.d.l.ſi in emptione.hoſpitale igitur non eſſet tantum tutum ex datione inſolutum:& ille qui pateretur dari:pœnam incurreret.Solum igitur vnum remedium video vt hoſpitali tutè ſuccurratur pro ſui debiti conſecutione,videlicet,quòd ille cuius eſt dictum caſamentum,aut caſamenti particula,trina denunciatione de mandato iudicis facta cum aſsignatione competentis termini: interpellet proximiorem ad quem dicta domus deberet reuerti ſi alienatio fieret quam domum ipſam ſeu eius particulam precio competẽti emat cum eam vendere ipſum oporteat pro ſatisfactione debitorũ,ad ea quæ dicto hoſpitali aſtrictus obſiſtit,nec habet aliud ex quo ſatisfacere poſsit.aut ille idem vendat ſuam particulam quam in dictis domibus habet.aut & ſi non habet:vendat omnia iura quæ habet & habere poteſt,& ſperat in hac domo:ſi extra cõ ſortes venderetur. Elapſis enim tribus terminis ſi ille interpellatus nec vult emere pro precio competenti, nec vendere ſua iura incontinenti poteſt interpellans ipſam domum ſeu ſuam particulam vendere:& alio quocunque titulo alienare abſq; alio præ iudicio,vt.l.qui romæ.§.cohæredes.de verborũ obli.vbi eſt caſus
2 & non eſt alibi. † Fiant ergo dictæ tres denunciationes bene & in forma(vt dixi)& eis elapſis pro ſatisfactione debiti iſta domus in ſolutũ detur hoſpitali:& ſine aliquo ſcrupulo corporis aut animæ res expeditur,& poterit rector hoſpitalis ex gratia paciſci cũ illo de vendendo rem illam ad ipſius petitionem pro eadem ſumma.nam ſi in conſcientia ſua ageret(vt re vera)eſſet pignus, licet contractus celebratur in forma dationis in ſolutum, tunc quicquid poſſeſſor ex domibus percipiet excomputari debet in ſorte alias eſſet vſura.In hoc ergo conſcientia ſua eſſet grauata,quoniã ſibi ſoli & deo nota.caueat etiã dictus rector vt non accipiat in ſolutum pro debito rem valentem vltra dimidiam dicti debiti: quia per pactum de vendendo:præſumeretur contractus vſurarius & in fraudem vſurarum celebratus & factus, de emptione & venditione.capitulo ad noſtram.& ibi per Io.and.& Inn.facit de pig.c. illo vos.& per hoc eſt reſponſum & ad omnia ſupradicta quæſita Ang.&c.

CONSILIVM CCXLIIII.

1 *Monaſterium quando ex facto prælati teneatur.*

Erater Apolinaris prior monaſterij ſancti Iacobi colleuallane & ſancti Laurentij in Cæſarea dioce.raueñ.in ſimili vnitorum locauit & affictauit quaſdam poſſeſsiones & valles dicti monaſterij ſancti Iacobi,de qua locatione apparet vnum inſtrumentum inſcripti tenoris.

Vm monaſteria ſancti Iacobi colleuallane & ſancti Laurẽtij in Cęſarea raueñ. & comaceñ.dio.† inſimul vnita multas & aſsiduas vacationes ipſorum:tum propter guerrarum diſcrimina,quæ ab octo annis circiter in diuerſis partibus italiæ & precipue in lõbardia tuſcia & marchia & romandiola hactenus extiterunt,& habundantius nunc exiſtunt, multas tulerunt fluctuationes, & tempeſtates,iacturas,& diſpendia innumeroſa,& depopulationes prędas & rapinas plurimas in bonis & rebus eorundem monaſterium,

naſteriorum.Tum etiam propter magnos ſumptus & præroga tiuas quos & quas ratione guerrarum & diſcriminum prędicto rum:dicta moñ.oportuit dudum & nũc etiam oportet facere & impendere laboratoribus pro faciẽdo coli poſſeſsiones & terras dictorũ moñ.quæ diu remanſerunt incultæ & laboribus deſtitutæ ex diſcriminibus ſupradictis,adeo quòd dicta moñ.ſunt depauperata & ad nihilum redacta & conſumpta,& etiam pro ſoluendo vacationibus debitum cameræ apoſtolicę,cõmune ſeruitium & ſumptus & expenſas factas in romana curia:tam propter promotionem venerabilis viri domini Guidonis de porcellinis de ſumptibus & expenſis per eum factis de pecunia ſua in curia romana,& pro promotione dicti dñi olim Guidonis prioris moñ. prædictorũ aſcendentibus in ſummam lib.cc.raueñ.prout prædicta omnia & ſingula in qualibet ſui parte fuiſſe & eſſe vera domino epiſcopo comacheñ.conſtat & legitimè liquet,tam per teſtimoniales relationes quam pluriũ fide dignorum habentium plenam & in dubiam notitiã de prædictis.quã per iuratorias aſſertiones dicti domini fratris apolinaris prioris prædicti,& fratris Laurentij ſca nonici moñ.prædictorum ibidẽ preſentium:& tãquam repreſentantium capitulum conuentũ ipſorum moñ.nunc & in præſenti ſponte & ex certa ſcientia,non per aliquẽ iuris vel facti errorẽ omni fictione & ſimulatione ceſſante confitentium & affirmantium,recognoſcentium & iurantium ita eſſe:corporali iuramento ad ſancta dei euangelia tactis ſcriptis in manibus dicti domini epiſcopi preſtito per eoſdem,præſentibus petentibus & inſtantibus priore & fratre Laurentio & conductoribus prædictis. & me notario infraſcripto & teſtibus infraſcriptis dixit & aſſeruit ſe omnia ſupraſcripta plenè & euidẽter cognoſcere &,cognouiſſe fide oculata.idcirco omnibus ſupradictis per præfatum dominum epiſcopum & præfatos dominum priorem & fratrẽ Laurentium ſæpe & ſepius deliberantes & matura deliberatione diſcuſ.vt dicta debita perſoluantur,& iſtorum monaſteriorum inopiæ & neceſsitatibus ſuccurratur.iple dominus frater apolinaris prior & frater Laurentius canonicus coram domino.d.epiſcopo conſtituti,tanquam capitulum & conuentus ipſorum monaſteriorum ſimul & concorditer agentes:cum in eiſdem monaſterijs non ſunt præſentes plures canonici reſidẽtes:qui ad hoc debeant rationabiliter euocari, per ſuoſque ſucceſſores in dictis monaſterijs ſuccedentes, & ipſe dominus prior tanquam ſyndicus & procura.& ſyndicario & procuratorio nomine capitu li & conuentus eorum monaſterij ſufficiens habens mandatum ad omnia & ſingula infraſcripta,vt continetur publico inſtrumento &cætera. Et de voluntate conſenſu & aſſenſu præſati domini epiſcopi ibidem præſentis & conſentientis & autorizantis eiſdem in omnibus & ſingulis ſupraſcriptis & infraſcriptis, conceſſerunt, & locauerunt ad affictum vſque ad.v. annos proximè futuros inchoandos &cætera. guidoni & Gulielmo &c.pro ſe & ſuis hæredibus ſtipulantibus & recipientibus &c.omnes & ſingulas poſſeſsiones & valles & terras &c. cum ſuis adhærentijs &c.poſitas in tali villa &c.ſpectãtes & pertinentes ad dictum monaſteriũ ſancti Iacobi pro affictibus & nomine affictuum infraſcriptis.Quas quidem cõceſsionem & locationem dominus prior & frater Laurentius prædicti & ſu pradictis nominibus:per ſe ſuoſque ſucceſſores in dictis monaſterijs ſuccedẽtes vſque ad terminum ſupraſcriptum, & dictam conceſsionem & locationem,has dictas res conceſſas & locatas & quamlibet earum,dictis conductoribus promiſerũt,defendere diſbrigare&c.& ab omni perſona,parte & collegio,omnibus ipſorum monaſte.periculis & expenſis &c.Et hoc ideo fecerunt,quia pro dictis debitis perſoluendis & neceſsitatibus dictorum monaſte.ſupportandis:dicti Guido & Gulielmus conductores &c.Et ſoluerunt & dederunt, ac realiter conſignauerunt eiſdem domino priori & fratri Laurentio pro dictis monaſterijs ſuccedentibus ſine diminutione aliqua vel defectu: pro affictibus & nomine affictuum dictarum rerum locatarũ pro toto tempore dictorũ quinque ann. Mcccl.xix.libras & ſer.x.rauen.iam cõuerſas & ſolutas in eorundẽ mo.debitis ſupradictis & alijs neceſsitatibus & vtilitatibus mo.prædictorũ, prout ipſe dominus prior & frater Laurentius prædicti,ſponte & ex certa ſcientia & non per aliquem iuris vel facti errorem,per ſe ſuoſq; ſucceſſores,& ipſe dominus prior ſyndicario & procuratorio nomine antedicto præſentibus dictis guidone & Guliel mo:& ad eorum petitionem inſtantiam ſtipulantes & recipientes confeſsi & contenti fuerunt & recognouerunt & renuntiauerunt ſolenniter & expreſsè exceptioni ſibi non date,non ſolutæ, non numeratæ dictę quantitatis &c.ex cauſa dictorum affictuũ aut nõ cõuerſę in dictis debitis neceſsitatibus &in vtilitatibus dictorum mona.aut non datis & ipſi domino priori & fratri laurentio non datarum,ex cã mutui non numeratarum, pro ipſius domini prioris promotione dictarũ.cccclxix. librarum rauen. &.xxxv.duc.auri vt ſuperius expreſſum eſt. Et exceptioni non ſecutorum prædictorũ damnorum & intereſſe &c.ac exceptioni doli mali condictionis indebiti & ſine cauſa vel ex iniuſta cauſa &c.Et omni iuri tam canonico quam ciuili &c.Et omni iuri municipali & omnibus priuilegijs papalibus & legatorum apoſtolicæ ſedis &c.quæ poſſent dictam locationem,vel aliqua in præſenti inſtrumento contenta aliqualiter impedire &c.quę omnia & ſingula promiſerunt ſibi inuicem prædictæ partes &c.& ambæ dictæ partes iurauerunt corporaliter ad ſancta dei euangelia tactis ſcripturis in manibus dicti domini epiſcopi firma rata habere obſeruare &c. ſub pœna lib.mille rauen.& c.toties committenda &c.Quibus omnibus & ſingulis per actis per dominum epiſcopum antedictis & cognitis diligenter & matura deliberatione penſatis.idem dominus epiſcopus pro tribunali ſedens &c.Omnibus & ſingulis ſupradictis ſuum aſſenſum præſtans ſuam & epiſcopalis curiæ comaclenſis autoritatem interpoſuit & decretum &c.acta relata &c.Nunc autem coram vicario domini cardinalis adminiſtratoris ęccleſiæ ſanctę raueñ.comparauerunt,procuratores dictorum conductorum ſiue ſuorum ſucceſſorum contra fratrem dictum petrum nunc priorem & capitulum & conuentum dictorum mona. tales querimonias expoſuerunt coram vicario ſupradicto:quarum vtaque eſt infraſcripti tenoris, coram vobis reuerendo viro &c. Nos Petrus de zambaronibus & Nerinus & quilibet noſtrum procuratores & procuratorio nomine nobilium virorum &c. conquerimur,dicimus & proponimus contra & aduerſus reuerendum virum dominum fratrem Petrum priorem canonicum, capitulum,&conuentum mo.ſancti Iacobi &c.quòd olim reuerendus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCXLV.

Vir dominus frater apolinaris tunc prior dictorum mona.cum consensu & voluntate fratris Laurentij dictorum mona.canoni ci professi tunc facientis & repræsentantes totũ capitulum &c. accedente etiam cõsensu & auctoritate.r.p.domini Gulfi dudum episcopi comaclẽsis dio.præfati prioris & suam episcopalis curiæ comaclensis autoritatem & decretum expresse iudicialiter interponentis,ex certis causis rationabilibus pro utilitate dictorũ monasteriorum in.Mcccl xj.&c.locauit & affictauit ad pensionem & affictum nomine dictorũ monasteriorũ capituli & conuentus eorum guidoni & gul.&c.infrascriptas res possessiones & valles &c.quæ sunt dicti monasterij sancti Iacobi vsque ad triennium &c.ad habendum tenendũ &c.vnde cum infrascripti successores dicti fratris Apolinaris tunc prioris,videlicet frater Antonius de ferraria,qui eidem fratri Apolinari in dictis monasterijs immediate succesit:& dictorum monaste.fuit prior, & idem frater Laurentius canonicus supradictus per se & suos familiares dictorum monaste.Et postea subsequenter dictus frater benedictus postea prior dictorũ mona.& dicti fratris anto. immediate successor,& dictus frater Laurentius facientes totum capitulum &c.dictam patientiam seu commoditatem dictis conductoribus & eorum hæredibus non præstiterunt,agimus dictis nominibus contra dictos dominum fratrem petrum nũc priorem dictorum monasteriorum &c.& petimus nominibus antedictis,ipsos priorem & conuentum nomine dictorum monasteriorum dictis nostris principalibus &c.& nobis eorũ nominibus supradictis condemnari,& condemnatos compelli ad restitutionem dictæ pecuniæ, saluo iure addẽdi minuendi &c. modò quæritur viso instrumẽto dictę locationis,& visis etiam dictis petitionibus porrectis contra priorem& monasterium supradictum.In cuius fauorem veniat sententia iudice proferenda &ç.

CONSILIVM. CCXLV.

1 *Locatio facta à prælato,seruari debet à successore.*
2 *Prælatus & monasterium locans aliquam possessionem:an teneantur in ea manutenere conducentem.*
3 *Delictum prælati:quando noceat ecclesiæ*
4 *Mutuum factum prælato pro soluendis expensis suæ promotionis:an liget monasterium.*
5 *Officium suum nemini præiudicare debet.*
6 *Successor prælati:quando teneatur stare locationi defuncti.*
7 *Prælatus si res ecclesiæ lo. uerit ad certum tempus:& pro toto eodẽ pensionem receperit:an moriens præiudicet successori.*
8 *Confessio prælati quando noceat successori.*
9 *Successor quando teneatur stare contractui prædecessoris.*

QVia omne datum optimũ & omne donũ perfectum,testãte beato Iacobo apostolo,desursum est:descendens à patre luminum,à quo bonæ voluntatis donũ accepit:qui facto deliberationis articulo gratis ei seruire disponit.j.q ij.quam pio & no.in l.ij.ff. de leg.Ideo inuocato nomine redẽptoris nostri altissimi iesu christi,eiusque matris virginis gloriose.Super casu præmisso considerato instrumento locationis & iuribus vtriusque partis diligenter inspectis,consulam quid iuris erit (saluo superi iudicio meliori). † Et primo videtur.q in fauorem dictorum agentium 1
contra priorem capitulum & conuentum monasteriorum in simul vnitorum sancti Iacobi colleualane coma.dio.& sancti laurentij in Cæsarea dio.rauen.sententia sit purè ferenda,quia locatio facta per fratrem apolinarẽ tunc priorem & capitulum siue conuentus dictorum mona.fuit valida,cum sit licitum abbati & conuẽtui locare bona mona.ad modicum tempus.extra de loca.c.ij ne præla.vi.suas.querelam,de rebus eccle.non alie.ad audientiam.& ex speciali concessione episcopi.maximè pro solue dis debitis bona.pensionem pro toto tempore locationis recipere.arg.de censi.præterea.&.c.significauit & per Io.and.d.c.querelam.Quinimo ex causa prædicta posset abbas cum.c. seruata solennitate iuris locationem vel alienationem perpetuam facere facit.x.q.ij.hoc ius porrectum.xij.q.ij.sine excep.de reb.eccnon alie.ad nostram.& no.eo.titu.nulli.&.C.de sacrosan.eccle. authen.hoc ius porrectum.& prędictæ tenebatur stare successor:quia prælatus dicitur vniuersaliter succedere.C.locati.l. viã. extra de testamen.relatum.ij.& not.in præalle.c.querelam. licet successor singularis non teneatur stare locationi sui'autoris.C.locati.l.emptorem.nisi conductori fuisset facta locatio cum obligatione omnium bonorum ipsius locatoris,vt not.Bar.ff. solu. matrimo.l.si filio.§.si vir.debet enim prælatus fauorabiliter prosequi:quos nouit suo prędecessori fideliter paruisse.xij.qó.ij.hoc huiusmodi.Et sicut filius debita patris tenetur soluere:ita prælatus gesta sui prædecessoris pro ecclesiæ necessitate facta:tenetur agnoscere extra de solu.c.j.cum sit tanquam hæres ipsius.xij.c. fi.xxiij.q.vj.conuenior.Et ideo quia passus non est cõductores prędictas commoditates habere secundum formam locationis in rebus locatis:ad restitutionem pensionis solutæ tenetur:& ad interesse vel pœnam conductoribus supradictis.C.loca.l. si de fundo.ff.eo.l.si fundus.§.fin.& de actio.emp.l.j. Sed quãuis prę missa partem actorum defendere videantur:tamen pro exquisitione veritatis sunt aliqua dubia que ex instrumento locatio- 2
nis inde surgunt:principaliter declaranda. ¶ † Et primò est videndum,an si prælatus cum conuentu locauerit aliquas possessiones alicui:quæ post modum per aliquem tertiũ occupantur in damnum & præiudiciũ conductoris:pro facto dicti prælati & ex eius negligentia & defectu monasterij ad restitutionem damnorum ipsis conductoribus teneatur.Et videtur quòd sic: quia propter negligentiam prælati nauis ecclesiæ confiscatur.C. de sacrosan eccle.l.iubemus nullam.Item propter negligentiam prælati non repetentis rem ecclesiasticam præiudicatur ecclesię xvij.placuit.ij.de rescrip.c.j.C.de sac.san.eccle.l.fi.Item propter delictum prælati præiudicatur honori ecclesiæ.xxv.q.ij.ita nos. præterea violẽtia & dolus abbatis nocet ecclesiæ.de ordi.cogni. c.cum dilectus.præterea prælatus æquiparatur tutori:cuius negligentia nocet pupillo.C.de iudi.l.properandũ.§.fi.item equiparatur marito.de transla.prela.inter corporalia,cuius negligentia nocet vxori vt no.ff.sol.ma.l.si constante.§.si maritus. Econtra videtur quòd non.xvj.q.iij.licet.extra de excep.cum venerabilis.C.de sac.san.eccle.l.iubemus nulli.§.sanè.quia delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet,de regu.iur.delictum.lib.vj.sive sit in faciendo.xvj.qó.vj.si episcopum,sive in omittendo.de resti.in inte auditis.Sicut delictum tutoris pupilo præiudicare non debet.ff.de tabu.exhi.l.penul.& de regulis iuris.l.neque interdicto.Et delictum procuratoris nocere domino non debet.ff.quod quisque iuris.l.iij.§.j.& si quis ius dicnó obtemperauit.l.vna.§.si procur.Et delictum viri non obest vxori.ff.solu.matri.l.in his.in prin.& de iure do.l.in rebus.Secundò, si quæratur an delictum prælati noceat ecclesiæ dico, quòd aut prælatus vult præiudicare ecclesiæ contrahendo.& hoc non potest nisi seruata forma iur.x.q.ij.sive ius.xij.qó.sive excep. C.de sac.san.ecc.l.iubemus nulli.§.sanè & autẽ.hoc ius porrectum.extra de re.eccle.non alie.l.nulli.& ibi nota.aut negligendo: & tũc aut abbas cum toto capitulo delinquit negligendo:& talis negligentia nocet ecclesie.C.de sac.san.eccle.l.iubemus nullam.& ibi not.aut solus prælatus sine capitulo:& tunc aut ista negligentia est iudicialis & fauore iudiciorum nocet ecclesiæ, licet ecclesia restituatur.de resti.in inte.auditis.C. de iudi.l.properandum.§. fi.aut est extraiudicialis:& nocet ecclesie.xvj.q.iij.placuit.de rescrip.c.j.aut aliter delinquendo:& tunc aut delinquit cum consensu totius capituli:& præiudicat ecclesiæ.in authen.de sanctiss. episco.§.si quisrapuerit.extra de ordi.cogni.cum dilectus.& ibi not.secundum Iaco.but.quod est verum in acquirendis: non in acquisitis.ad quod facit quòd not.C.vndevi.l.si quis in tantam. secundum Guliel.de cur.io.aut deliquit solus prælatus, & tunc secundum omnes non præiudicat ecclesiæ.ff.de re iudi.l.neque interdicto.& eodem titu.delictum.lib.vj.Sed tamen potest subdistingui secundum Bald.in.l iubemus nullam.quòd aut loquimur de præiudicio personali:& tunc administrator nunquam præiudicat domino.ff.de mag.conue.l.j.§.j.post princip.nisi do-

minus concurrati n eodem delicto tacitè vel expresse.C.de eromili.anno.l.si.libr.xij.& ibi no.& per Inno.c.j.vt lite non contestata.authentica loquimur de præiudicio reali:& tunc aut est merum & apertum delictum:& non præiudicat administrator domino.C.vnde vi.l.meminerint.nisi quatenus dominus est locupletior.vt no.in.d.l.neque interdicto.aut non est merum de lictum sed velatum & inclusum seu coniunctum cum administratione;& tunc præiudicat:tamen dominus habet regressum contra administratorem,& quãuis administrator sit non soluendo:sufficit quòd dominis cedat actionem.C de his quib.vt indig.l.polla.& quod ibi not.Et quibus apparet,q si soli prælato defectus seu negligentia asscribatur:monasterium ad restitutionem damnorum ipsis conductoribus non tenetur:vt non ecclesiæ:sed in prælato sua negligentia seu defectus officiat.l.iij. di.si seruus. Tertiò est videndum an per mutuum factum prælato ¡monasteriũ obligetur.& videtur q non, quia non sufficit consensus prælati:nisi accedat etiam consensus capituli.extra de fideiu.c.quod quibusdam. Præterea ex deposito facto apud prælatum 'non tenetur ecclesia.extra de deposito grauis.Sed dicendum est ad hoc vt monasterium obligetur ex mutuo:duo requiruntur,scilicet numeratio:& cõuersio in vtilitatem ecclesiæ. vt.d.c.quod quibusdam.&.ff.si cer.pe.l.ciuitas.&.C.si aduersus cre.l.j.&.ij.æquiparando ciuitatem & minorem ecclesie.C.de sa.san.ec.l.fi. Et ideo exceptio non nu.pecuniæ perpetuò competit ecclesiæ,quia non est propriè exceptio:sed est nullitas ipso iure vt no.Bald.C.de sac.san.ec.auten.hoc ius porrectum.& plenius per Inno.in.c.fi.de solu.Et si mutuum non sit conuersum in vtilitatem ecclesiæ:non tenetur ecclesia:sed ipse sacerdos.sicno.per Inno.extra de pig.ex præsentium.& per hosti.& Io.an. in.c.pe.de fideius.& per Bal.in.d.aut.hoc ius.& ipse creditor habet necesse probare dictum mutuum esse conuersum in vtilitatem mon.vt no.in.d.c.quod quibusdam .quod est speciale sicut in alijs duobus casibus.scilicet in deposito facto apud prælatum:vt in.c.j.de deposito.Et quando res mobilis ecclesię venditur pro debito.vt in authẽ.hoc ius porrectũ.secus in alijs creditoribus vt no.Pe.in authẽ.hoc ius.Sed idẽ est in quolibet creditore innuẽte contractum cum prælato:fauore ipsius creditorisvel alterius quàm ecclesiæ.vt no.Innocen.& post eum Io.anin.c.grauis.de depos.& Io.de lig.in.d.c.quòd quibusdam. Et si mutuum fuit contractum cum prælato suo:monasterium est ipso iure tutum.Si autem cum prælato & conuentu,& tunc monasterium ope restitutionis iuuabitur.C.de sa.san.eccl.l.iubemus nulli.& si aduersus cre.l.j.&.ij.Si dubitatur si confessio prę lati releuet creditorem ab onere probandi numerationem & conuersionem:& videtur quòd non.quia prælatus contrahendo:non potest præiudicare ecclesiæ.ergo nec confitendo.cum confessio habeat vim contractus:vt.C.de confes.l.vna.& no.extra de confes.ex parte.Sed dicendum est secundum Ia.de ra. & Pe.quòd aut prælatus & totum capitulum confitentur mutuũ fuisse conuersum in vtilitatem mona.& tunc talis confessio prę iudicabit monasterio. aut solus prælatus confitetur mutuum fuisse conuersum in'vtilitatem mona.& tunc talis cõfessio mona.præiudicat.quod probatur.quia ecclesia æquiparatur minori:& prælatus tutori.in authẽ.de ec.ti.§.fi.Sed cõfessio tutoris & pupilli pupillo præiudicat:solius autem tutoris aut pupilli nõ. ff.de confes.l.certum.§.si quis absente.ergo &c. Item probatur: quia sicut solum prælatus non potest facere præiudicium ecclesiæ contrahendo:ita nec confitendo.ne prohibitum vna via per mittatur alia.ff.de spon.l.oratio.& de reg.iur.cum quid vna via lib.vj.Si tamen ex tali confessione facta per capitulum & prælatum monasterium sit læsum:iuuabitur beneficio restitutiõis aduersus confessionem.ff.de confes.l.certum.§.minorem.tenetur ergo creditor vtrunque probare.scilicet numerationem & conuersionem.nec sufficit prælatum fuisse virum diligentem & solicitum.ff.de in rem verso.l.ij.§.pe.& quia hoc probatur:nõ ¡pterea præsumitur pro creditore:quando soli prælato mutuũ est factum.vt not.per Cy.in.d.auten.hoc ius.secus si prælato & capitulo:vel prælato de consensu capituli.de fideiu.c.pe.Et debet probare creditor mutuum in fauorem ecclesiæ vere fuisse conuersum.Non autem per coniecturas.vt no. per Inno.in.c.j. de deposito.& Guli.de cu.& Ray.& Bar.in.l.ciuitas.ff si cer.pe. licet Ia.de are.& Cy.in auten.hoc ius.dicant quòd sufficit probare per coniecturas:puta quia tempore contracti mutui ecclesia indigebat.ff.de exerci.l.fi.quia illa lex debet intelligi in eo qui habuit mandatum recipiendi mutuum à personis non priuilegiatis:secus si à personis priuilegiatis:puta ab ecclesia vel ci 4
uitate.ar.ff.de in rem verso.l.iij.§.fi.& si sic.¶ † Quarto est videndum,an mutuum factum priori pro soluendis expensis factis in curia domini papæ occasione suæ promotionis, vel suorum prædecessorum,obliget monasterium quasi dictum mutuum in vtilitatem ipsius mona.debet dici fuisse conuersum. Et videtur quod sic:quia expensæ fiendę pro negotio electionis promouendi,vel pro electione prælati confirmanda: debẽt fieri de bonis ipsius prælaturæ.extra de elec.vt præteritæ. Sunt enim tales expense necessariæ duntamen modum probabilem non excedant.ff.de dam.infec.l.inter quos.§.fi.&.l.seq.quia sine ipsis negotium expediri non potest.ff de impen.l.j.&.ff.so.ma. &.l.diuortio §.impendia.& de verbo.sig.l.impensæ.& ideo qui tales expensas fecerunt aut pro ipsis faciendis mutuauerunt: sibi obligauit prælaturam,quæ dictas expensas sibi restituere compellitur:cum dignum sit vt qui vtilitatem ecclesiæ taliter procurauerint:suum debitum consequantur.xij.q.iiij.quicunq;.quia negotium ecclesiæ vtiliter per eos dicitur gestum.ff.de negogest.l.Pompo.in fin.&.l.sed in vltimo.nec de suo prædicti creditores tales expensas facere tenebantur:cum nemo de suo cogatur inuitus facere beneficium.x.q.ij.præcarie.C. de iure delib.l.nec emere.xxix.q.j.iam diu.& no.in.l.donari ff. de reg.iuris.Quin imo interest mona.tales expensas factas esse:ne pro defectu pastoris gregem Dominicũ lupus rapax inuadat:aut in facultatibus suis ecclesia viduata graue dispendium patiatur.extra de ele.ne pro defectu,quia quanto magis mora prouidendi est prolixa:tãto magis ecclesijs viduatis solet esse nociua.de elec. cum inter vniuersas.Et ideo sufficit quòd ille qui tales expensas fecit,credidit expedire:licet non expediuerit.ff.de bonis autho. iudi.post.l.prætor.§.quod ait.Item pro hac parte facit.ff.mand.l. Idemque.§.idem Labeo.versicu.eod.sed ad vecturas & pro socio.l.cũ duobus.§.si quis ex socijs,& de petio. hæredi.l.sed & si lege.§.quod autem.& loca.l.quod si domus.& de leg.iij.l.pen.§. fina.Econtra videtur quod nõ,quia prior recepit tale mutuum pro suo negotio ad suum fauorem & commodum:vnde ad restitutionem talium expensarum mona.non tenetur.de proc.cum pro sua causa.de dolo & cõtu.cũ dilecti,de eo qui mit.in posses. cum venissent.Et quia huiusmodi expensæ quæ videntur respicere commodum mona. respiciunt principaliter commodum impetrantis:non potest dici monasterium obligari.ff.de ne.ge. l.si pupilli.§.si quis negotia.de vsufru.ea.re.quæ vsu consu.l.tribus.Negotium enim ad illum dicitur pertinere:cuius principaliter interest:non autem ad illũm cuius interesse in viam consequentiæ prætenditur.alioquin legatarius ad testamentum non reciperetur:nec monachus in causa monasterij. C.de test.l.omnibus.ff.eo.l.nullus.quod tamen est falsum.ff.de test.l.qui in testamento.in princ.insti.co.§.legatarijs.extra de testa.insuper. & eodem titulo.c.cum nuncius.Præterea licet prædictum mutuum non solum in vtilitatem prioris sed etiam monasterij diceretur esse conuersum:tamen cum dictum commodum vtriusque indiuidum sit:prædictus prior recipiendo dictum mutuum propter indiuiduitatem:suum negotium gessisse videtur.ff qui pot. in pigno.ha.l.si prior.§.sciendum.Secus si commune negotium esset diuiduum.ff.de neg.gest.l.si comes.C.eodem titu.l.si pro fratre.& not.ff.de dam.infec.l.in stipulatione.aut si negotiũ prædio vel rei accederet,non personæ.ff.de neg gest.l.si aliena.§ fin. Item pro hac parte facit.ff.de fideiusl.stipulatus es opus.& quod ibi not.per doct,&.ff.de pig act.l.vel vniuersorum.& de vsu.l. qui semisses.& de in rem verso.l.iij.§.regulariter.& melius facit. l.si in rem.eodem titu.&.ff.de impen.l.neque stipendium. & devsufru.lega.l.quæro.&.l generali.§.fi.Sol.dicẽdum est quòd aut electus aut postulatus prosequitur suam electionem vel confirmationem seu postulationem:& tunc sumptus facti propter ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem causam(duntamen sint moderati)imputantur ecclesię. extra.de elect.vt preterite de procu.cum pro causa.& facit ad hoc quod de instructore dicitur & de teste.de elect.cū non deceat.& de rescri.statutum.in fi.lib.vj.Et quod dicitur de aduocato qui iturus est ad ferendū patrocinium extra prouinciam,vt habetur per Barto.brix.in quęstione venerabili.xx.quę incipit canonicus quidam.& per Inno.in.c.de seque.pos.Nam legata militia, videntur esse legate impēse ad introitum militię necessarię .ff.de leg iij.l.penul.§.fi.& facit de clerico mi.c.j.cum concor.Preterea quia tenetur aduersario ministrare expensas contra se ex causa inopię ad prosecutionem vtilitatis ecclesię.& ad hoc sufficit .ff. de inof.test.l.si instituta.§.de inoffi.C.de ordi.cog.l.fin.& de car
5 bo.edic.l.vlt.† Preterea non debet 'officium alicuius sibi esse damnosum.ff.quemadmo.testa.aperi.l.si quis ex signatoribus. nec per elec.de seipso factam aut postulationem tāquam circun scriptus aut deceptus:debet pati damnum seu dispendium expensarum.ff.quod quisq; iur.l.fi.Et si dicatur quòd dubius est euentus litis de frigidis.c.fraternitatis.& in cle.si duobus.§.si verò alter.vt lit.pen.facit.de ele.si forte li.vj.&.ff. de pecu.l.quod debetur.quia potest responderi,quòd sicut filio nato vel etiam nascituro & de quo lis est an sit filius: & ventri propter partum nasciturum ex causa inopiæ ministrantur expensæ.ff.de ven.in pos.mit.l.j.post prin.&.l.extraneo & de carbo.edicto.l.sed & si is.§.an autem.ita in prælato futuro non obstante dubio euentu sunt ministrandæ expensæ maximè cū illi dubio dederunt principium electores,seu etiam postulantes.xxiij.q.iij. displicet.ff. de eo per quem factum erit l.j.§.fi reus.Item si dicatur quòd eligentibus vel postulantibus donare non licet de dona.c.ij.de his quæ fiunt à præla.c.j.potest responderi quòd illud non est dona re:sed rem necessariam agere.ff.de dona.inter virum & vxorem. l.si quis pro vxore,quia non donat:qui necessarijs oneribus succurrit.ff.de adi.leg.l.rem legatam.extra de dona. per tuas, sicut non dicitur donare maritus:qui parat vxori expensas itineris.ff. de pac.do.l.inter socerum.§.conuenit.& præmissa habent locū in secularibus:fortius in monachis & alijs regularibus qui non habent proprium,de accu.c.penulti.Et de istis electis & postulatis loquitur Berto.Inno.& Hosti.in.c.vt præteritæ de elect.& Ioannes andreas eodem titulo cupientes in glo.vlti.lib.vj.& isto casu dicendum est quòd dictum mutuum quasi conuersum in vtilitatem monasteri. duntamen & moderatum obligaret monasteri.de fideiuss.quod quibusdam, deposito grauis ,&.C.si aduersus cre.l.j.&.ij.cum suis similibus. Et hæc vera:quando fuit electus vel postulatus solus in concordia,sed quid iuris sit:si plures sunt electi,plenè not.per eosdem in iuribus prælleg. Aut nō fuit electus aut postulatus:sed impetrauit prælaturam à papa:& in prosequēda sua impetratione facit expensas:& tūc tales expēsæ non sunt imputādæ monaste.quia non gessit negotium suū proprium:licet in consequentiam possit dici ecclesiæ,ne diu viduata remaneat.C.de neg gest.l.j.nā illud quando quis facit sua propria contemplatione,etiam si illud sit alteri profuturum:nō reperitur ab illo.ff.mand.l.credito.§.ad eum.Et ille casus est notabilis ad hoc.Præterea ille qui vadit ad curiam vt principaliter negotium suum tractet.licet secundario tractet negotium eccle sie:nō propterea repetet expensas,nisi quatenus plus expendisset propter negotium ecclesiæ,vt notat hosti.de elec.vt præteritæ,facit ad hoc.ff.de neg.gest.l.si communes.& fami.ercis.l. ex parte circa princip.extra de procura.cum pro causa.de eo qui mit.in poss.cum venisset de dolo & contumacia cum dilecti.Præterea si duo electi sunt in discordia & expensas faciunt:non potuerunt eas repetere ab ecclesia,quia eas videntur facere principaliter in suum fauorem,vt notat are.lxiij.di.si forte.& Ioan.de lig.in.c. vt præteritæ.de quo tamen remitto ad ea quæ ibi notat per Ber. & host.& plenius per Ioan.andre.in.c.cupientes.in fine de elect. libro sexto.Præterea impetrans prælaturam videtur potius facere expensas contra mandatum ecclesiæ:quam de mandato suo cum sibi auferat facultatem & commodum eligendi. Præterea semper videtur etiam vetare.ff. de fur.l.qui vas.§.vetare. de consecra.distinctione quarta.cum pro paruul.& notat per Bern. de præsump.nonne.& per Innocē.de elect.in genesi,ergo tales expensas non repetet ab ecclesia.C.de neg.gest.l.finali.ff.eodem.l. qui aliena.§.libertos & mandati.l.si pro te.Præterea ista prælatura in cuius impetratione fecit expensas,fuit affectata & sic gessit negotium affectatum:& ideo perdit priuilegium repetendi expensas.ff.de excu.tut.l.spadonem.§.fi.insti.eodem titulo.§.item tria.Nam consequi non debet quis priuilegium ex onere quod libenter assumit:imo priuilegium perdit.ff.ex quibus causis mal.idem hi.& ibi notat.&.l.se.&.ff.si quis cau.l.ij.§.finali.& ita debent intelligi omnes rationes & iura que pro vtraque parte superius allegaui.¶ Quintò est videndum,an res immobiles monasterij poterunt locari per priorem & capitulum suum, & videtur quòd nō:quia prohibitus alienare videtur esse prohibitus locare.extra de re.ec.non alie.nulli sed veritas est.quòd regulares possunt locare ad modicum tempus,de rebus eccle.non alie. c.j.in cle.Et quod dicitur modicum tempus ibi notat in glossa vltima,& eodem titulo hoc consultissimo.libro.vj.in glosſ.ad modicum.sed communiter dicitur quòd vsque ad tempus.x.annorum.dicitur esse modicum tempus vt not.in l. fina.ff.si aget vectig. Alij tamen dicunt quòd est vsque ad septennium,ne prę la.vi.suas.c.fi.Sed imperpetuū locare non possunt,vt in.d.c.nulli.Non enim prohibetur locare ad modicum tēpus:qui est prohibitus alienare,imo potest etiam cōductoribus obligare:& delegare creditoribus.ff.de leg.ij.l.codicil.§.instituto.& loca.l.nō solet & notat in prælle.cle.de reb.eccle.non alie. quinimo non possunt stringi per statutum episcopi ad locandum certis personis.extra de loca.c.ij.Et si monaste.in tali locatione læsum esset poterit petere restitu in integ de in integ.resti.c.j.Præterea prælatus parificatur vsuario de testa. quia nos.xij.qō.j.clericus qui &.c.duo &.x.quęstiōe ij.episcopus,sed vsuarius & vsufructuarius locat:quia qui locat vtitur ergo &c.ff.de vsufruc.l. arboribus.§.vsufructuarius & ibi not.¶ † Sextò est videndum,an successor prælati teneatur stare locationi defuncti.& in successore singulari succedente in plenum ius rei:clarum est quod non.C. loca.l emptorem.& not.ff.de actio.empt.l. iulia.§. si fructibus sed creditor sic,quia non habet dominium rei,sed ius pignoris tantum.ff.de bo.auto.iudi.pos.l.in venditione.§.j. Fallit tamen in successore fisci:qui tenetur stare locationi eius.ff.de iure fisc. l.si tutelæ.Et locationi mariti vxor stare tenetur.ff.soluto matrimonio.l.si filio.§.fi.& de dot.præle.l.ij.ad fi.Item locationi defuncti tenetur stare hæres:qui fingitur eadem persona cum defuncto.in authenti.de iureiur.à mo.præsti.in princip.Sed de prę lato dubitatur & videtur quòd non,quia prælatus equiparatur vsuario extra.de pecu.cle.c.finali.& ibi notat.de officio ordinarij præsenti libro sexto.Sed vsuarius aliàs vsufructuarius vitra vitam suam non locat.ff.de locati.l.si quis domum.§.j.ergo &c. Præterea emptor nō tenetur stare colono:quia colonus nullum ius habet in re:sed habet obligatam personam locatoris.Sed illa obligatio personalis non tenet emptorem meritò emptor non tenetur stare colono.Cum obligatio personalis qua tenetur locator conductori:non sequatur fundum locatū.ff.loca.l.si merces.§.qui fundum.Sed si ponatur colonū habere ius in re.vt quia conduxit ad non modicum tempus:tunc emptor tenetur stare colono,quia cum habeat ius in re & sic actionem:multo fortius exceptionem.ff.de superficiebus .l.j.§ cui damus,de regul .iuris. qui ad agendum libro sexto.Et ideo quando instrumentum fit de locatione & in eo se obligant partes hincinde & omnia sua bona pro obseruatione prædictorum:potest dicere colonus vel inquilinus ego habeo ius hypothecæ in re:& sic nolo inde discedere donec mihi satisfiet de pœna vel de interesse meo:cū hæc res sit iam mihi obligata notat Bartolus qui refert sic pluries cōsuluisse.C loca.l.emptorem &.ff.soluto matrimonio.l.si filio.§. finali.Sed ille qui conduxit à prælato non potest habere ius in rem conductam:quia prælatus illud constituere sibi non potest de rebus ecclesiæ non alie.nulli eodem titulo monasteriorum. in cle.igitur successor eius nō tenetur stare colono.Item pro hoc facit multum bene.ff.loca.l.qui fundum de lega.j.l.mihil proponitur §.finali.& quod ibi notat vbi locationi quam fecit defunctus ad tempus:non tenetur stare legatarius.quinimo locationi defuncti

defuncti non tenetur stare vsufructuarius.ff.de vsufru.l.arbores §.quicquid.& notat in.l.si pendentes.§.fi.eodē titulo. Sed his rationibus non obstantibus quæ loquuntur in successore singulari:tamen vsufructuarius & legatarius licet succedant in re:nō tamen succedunt in ius defuncti,vt not.in l.qui fundum. Est dicendum quòd successor prælati seu eius qui habet administrationem tenetur stare colono,cum sit vniuersalis successor& fauorabiliter prosequi debeat:quos suo prędecessori nouerit effectualiter paruisse.xij.q.ij.hæc huiusmodi,& hoc tenet Inno.in.c.fin. ne præla.vi.suas.& Cy.in.l.iubemus nullam C.de sac.san.eccle. & in.l.emptorem.C.loc.& secūdum Innocen.in hoc differt habens administrationem à canonico præbendario qui nunquam vltra suæ vitæ tempus præbendam suam locare potest: licet super illo agat & defendat vt legitimus administrator, de proba. ex literis quod fatetur Hosti.nisi ex causa rationabili hoc faceret de autoritate episcopi:quam potest episcopus præstare in sibi subiectis ecclesijs,de censi.præterea & significauit.& si autoritas episcopi sine causa rationabili foret interposita, non valeret.ff. de auto.tutorum.l.nulla differentia.facit.ff.qui satisdare cogantur.l.quoties.de interro.ac.l.de ætate.§. nihil. Quinimo permissum est abbatibus prioribus & cæteris regularibus locare ad modicum tempus de reb.eccle.non alie.monasteriorum in cle.ergo si pendente locatione moritur locator: successor eius tenebitur per totum tempus locationis stare locationi,ne his qui contraxit inueniat se deceptum à canone.C.de his qui ve.æta.impetra. l.j.& ne suis contractibus etiam fraudem adhibeat.extra de donatio.per tuas in fin.nisi monaste.per talem locationem lederetur:quia tunc restitui deberet in integ.restitu.de restitu.in integ. c.j.Et quāuis prælatus censeatur vsuarius quo ad hoc:vt nō possit bona ecclesiæ testando vel alienando pro libito dissipare. de testa.cum in officijs &.c.relatum.cum debeat solo victu & vestitu esse contentus:& totum superfluum pauperibus erogare.xij. quæstione.j.nulli episcoporum.&.c.si priuatum.tamen sibi tanquam legitimo administratori permissum est locare ad modicū
8 tempus.vt probant iura prædicta. Etenim prælatus procurator ecclesiæ.xiiij.quęstione.j.§.quia ergo.& in hoc casu generalem & liberam administrationem videtur habere,ar.xvj. quæstione j.& temporis &.c.postquam.xij.q.j.præcipimus.& de hac materia plenè tractatur per Inno.Hosti.& Ioan.andre.in.c.querelam ne præla.vi.suas.& per Cyn.in.l. emptorem.C.locati.

9 ¶ † Septimò est videndum:an si prælatus locat res ecclesiæ ad certum tempus:& pro toto tempore locationis recipiat pensionem:si interim non finita locatione moritur:hoc noceat successori videtur quod non,quia aut parificamus prælatum marito: & tunc non debet lucrari pensionem nisi pro illa parte temporis qua durauit matrimonium inter ipsum & ecclesiam:pro alia quā vero parte debet solui pensio successori.ff.soluto matrimonio.l.diuortio.in principio.&.§.quod in anno.aut parificamus prælatum vsufructuario: & tunc non debet habere pensionem nisi illius anni quo defunctus est:dumtamen ante mortem suam fructus fundi locati fuerint à colono percepti,pro residuo temporis est pensio soluenda ecclesiæ.ff.de vsufr.l.de finita in prin. Aut parificamus prælatum vasallo:& tunc si decesserit ante mē sem Marcij,spectabit tota pensio illius anni ad prælatum defunctum & sequentium ad ecclesiam.Si verò post calendas Marcij vsque ad augustum decesserit:tunc tota pensio illius anni spectabit ad defunctum,sed pensio sequentium annorum spectabit ad ecclesiam,dicunt tamen quidam quocunque tempore anni decedat vasallus:quòd pensio totius anni ad dominum pertinebit.x. col.hic finitur lex. Deinde incipiunt consuetudines regni.c. domino guerram §.his consequenter.In contrarium videtur, quia successor tenetur habere ratos contractus testatoris,de soluti.c. j.Etenim successor quasi hæres prælati defuncti.xxiij.quęstione viij.conuenior.xij.quęstione.ij.c.vltimo. Etideo in probando factum defuncti:videtur venire contra factum proprium.C.de rei vendi.l.cum à matre.cum si.so.dicendum est,quòd non debet nocere successori.de pecul.clericorum.c.finali.Et videtur casus esse.ff.loca.l.si quis domum.§.j.& hoc tenet Hosti.& ber.& Ioan.andre.in.c.fin.ne præla.vi.suas.quorum opiniones hac ratione cōfirmo studentes in thelogia,qui sunt priuilegiati & per quinquennium integre recipient prouentus præbendarum & beneficiorum suorum non obstante aliqua contraria consuetudine vel statuto de magistris super spe.& de pręben.licet nō possunt recipiendo pensionem pro toto quinquēnio successoribus preiudicare,vt notat Host.& Ioan.andre.in.d.c.super spe.Multominus alij qui non sunt priuilegiati præiudicabunt successoribus suis.vj.q.j.imitare.viij.quęstione.j.si ergo.xxxij. quęstione quinta si pallus.Præterea speciale est in cruce signatis: quòd percipiant triennio beneficia sua:& quòd possunt si fuerit necesse creditoribus obligare,extra.de iudeis ad liberandum.si quod vigesimam pro hoc subsidio deputatam possint secum ferre;de voto.c.fi.Et quòd si interim moriantur,creditores possint à beneficio retinere:& per cōsequens suis successoribus prejudicare possunt,quia super hoc per papam specialiter est prouisum,vt in.d.c.ad liberandum in parte decisa,& notat in specu. de hęre. in fine:ergo in alijs contrarium erit ius commune,vt in præiudicium successorum suorum non possint pro toto tempore recipere pensiones.ff.de leg.i.ius singulare, & ad munici.l.j.in fine. quinimo dicit Host.in.d.c.finali ne prælati vices suas & Guliel. & spec.de here.ad fi.quòd si hoc in priuilegio non continentur. deberent sibi imputare coloni qui pensionem totius temporis soluissent:& etiam creditores qui pecuniam credidissent.ff.loca.l.si quis domum.§.j.Dicit tamen gof.in.dicto.c.fina.ne præla.vi.suas quòd si hæres defuncti est soluendo:ipse tenebitur successori.C.de hæredi.tuto.l.finali.Si ante non est soluendo: tunc tenebitur ipse conductor:cuius culpam sibi ipse imputet.l.di.spe.de homicidio. capitulo finali,quia cum aliquid est ordinatum ad casum debet sibi imputare:qui non inspexit quod potest euenire,vt notat.ff. de verborum obligation .l.inter stipulantem.§.sacram.& præmissa vera sunt:nisi talis contractus siue solutio defendatur ex speciali autoritate episcopi interposita: qui hoc posset ex causa rationabili alias non.ff.de aut.tut.l.nulla differentia,extra de cen.c.præterea.&.c.significauit.& no.per Ioā. and.extra ne præla.vi.suas.c.fin. ¶ † Oct.auò est videndū,an prę supponendo pro vero quòd prælatus qui locauit possessionem ecclesię ad tempus: possit in præiudicium successoris recipere pensionem totius temporis,vel si talis receptio ex causa rationabili cum autoritate episcopi facta fuit:an si dicta solutio non apparet manualiter seu realiter facta:sed solum apparet confessio prælati & capituli confitentis se habuisse & recepisse dictam pensionem.talis confessio nocebit successori seu ecclesie.sicut sibi noceret vera solutio,& videtur quòd non,quia confessio prælati preiudicialis ecclesiæ non recipitur in præiudicium ecclesie vel successoris,vt not.de elec.dudum.ij Item videtur casus ęqui parando prælatum tutori,in.l.certum.§.si quis absente.ff.de confes.& pro hac parte facit.ff de inter.ac.l.si defensor.& l.ti fine.§.si defensor.& ff.ad.l.aqui.l proinde .ij.§.si procu.Ité ex facti oprælati non debet oriri præiudicium ecclesiæ vel successori.xvj.qō. vj.si episcopum de re.iu.delictum lib.vj.Nec etiam ex sua assertione vel confessione.xxv.q.ij.postea quā econtra videtur quòd sic,quia sententia & confessio pariter iudicatur.ff.de re iu.post rem de confes.l.j.extra de transac.præterea & not.de confes.c.fi. Sed sententia lata contra prælatum nocet ecclesie,de re iud.cum inter nos.sicut sententia lata contra tutorem prejudicat pupillo ff.de re iu.l.iiij.§.tutor.igitur & cōfessio.ex.de postulatio.prælato.c.j.& de capel.mo.dilectus.præterea videtur casus extra vi hit. non conte.c.j.de re iu.suborta.Sol.dicendum est quod ista confessio non præiudicat ecclesiæ nec successori:licet ipsi prælato cōfitenti præiudicet pro rata temporis quo vixit,quia siue parificemus prælatū procuratori.xij.q.j.c.fi.& de do.c. fraternitatē vel tutori,vt in authē.de ecclesiastī.ti.§.fi.siue vsurario.de offi. ordi. præsenti.libro.vj.Et tunc cum ista confessio facta fuerit per modum voluntarię iurisdictionis coram episcopo vt apparet in instrumento locationis:& tunc talis confessio non nocet ecclesiæ vel successoribus.& ita debet intelligi glo.ff.de confes.l.certū.§. sed an & ipsos,dicens quòd idē est in prælatis:quòd est in alijs legitimis administratoribus:cum etiam æquiparentur minori. de resti.in inte.c.j.Si autē talis confessio facta esset per modū con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCXLV.

tentiosæ iurisdictionis:tũc bene prejudicaret.ff.de re iudi.l.iiij.§. tutor.& ita intelligitur.c.j.vt lit.non conte.&.c.suborta.de re iudi.Et ita intelligit Cy.dicta iura in.l.j.C.de confessis quẽ videtur sequi Ioan.andre.in nouo opere Specul.in tit.de confe.§.postremo ver.si vero fit per procuratores.Et est ratio differentiæ secundum eos,quia proc.vel eius administrator non potest donare.ff.de pac.l.contra iur.§.si filius. Sed confitendo per modum voluntariæ iurisdictionis videtur donare.ff.de dona.l.donari.in prin.ergo &c.Sed qui confitetur per modum contentiosæ iurisdictionis.quæ redditur in inuitum.ff.de ver.obli.l.inter stipulãtem.§.sistichum.non videtur donare:quia non prohibetur cognoscere bonam fidẽ ergo &c.de admi.tu.l. quoties.§.sicut. Sed videtur obstare in casu nostro prædicta glo.quę est in.d.§.sed an ipsos.que dicit quòd confessio prælati facta præsente collegio præiudicat ecclesiæ,aliàs non præiudicat.C.de iur.deli.l.potuit quod videtur tenere Cy.in.l.j.C.de confes.in.xvj.q.dicens,quòd confessio prælati cum capitulo præiudicat ecclesiæ,sed tunc ecsia debet restitui ad instar minoris.ff.de confes.l.certum.§.minorem ergo ista confessio de qua in casu nostro dubitatur:cum fuerit facta per capitulum & prelatum præiudicat ecclesiæ.Sed respondeo,quòd si causa propter quam confessio facta fuit fuisset causa obligatoria mona.puta,quia cõfessus est prælatus cum capitulo se pro pensione dictę locationis habuisse & recepisse tantam pecuniam,siue pecuniæ quantitatem expeditam & conuersam in vtilitatem ecclesiæ &c.adijciendo talem causam ex qua dictis soluentibus ecclesia sit obligata:& tunc valet confessio prelati cum capitulo facta per modum voluntariæ iuridictionis coram episcopo & ita intelligitur.l.certum.§.sed an ipsos.& quod ibi no.Et isto casu etiam deberet restitui:si probaret se ex tali cõfessione læsam,vt.d.l certum.§.minorem.Si verò causa propter quam confessio facta fuit:non fuisset causa obligatoria mona.vt quia fuit confessus prælatus cum capitulo propter negligẽtiam ipsius prælati,& propter mutua ex causa recepta suæ impetratio nis promouendæ se teneri ad tantam pecuniæ quantitatem,quã conuersam & solutam in casibus prædictis confitetur dictus prelatus cum capitulo pro pensione dictæ locationis se habuisse & recepisse &c. Et tunc confessio non præiudicat ecclesiæ, quia cum causa non sit obligatoria mona.(vt dixi in duobus præcedentibus)videtur talis confessio facta esse gratia donandi: quod non est prælato etiam cum capitulo permissum in isto casu,de dona.c.ij.&.c. cæterum.de test.ad hoc &.c.relatum.§.licet. Ex quo certus est casus prędictas non esse obligatorias,cum sint expresse,non est recurrendum ad alias coniecturas.quæ ex generalitate verborũ ipsorũ in simili capi possent.ff.de verb.obli.l.continuus.§.cum ita.& de lega.iij.l.ille aut ille.§.cũ verbis. quinimo si ista pensio percipienda post mortem ipsius prælati confitentis fuisset vere recepta ab ipso prælato & capitulo:& vere soluta ex causis prædictis : nedum per compensationem confusa posset ante successorem repeti tanquam indebite soluta,extra de solu.c.fi.ff.de condi.inde.l.si procu.§.fin.&.l.cum indebitum.in princi.& not.in.c.stichus.§.tutor.eodem.titu.Et quamuis maior soluens, debeat probare se soluisse indebitum, cùm præsumatur soluisse debitum: quia non est verisimile quòd aliquis diligens suum iacter.ff.de proba.l.de indebito.§.j.tamen ecclesia non tenebitur probare se soluisse indebitum : imò aduersarius debebit probare id quod fuit solutum fuisse debitum, sicut dicitur in minore muliere ,& alijs personis priuilegiatis.ff. de proba.l. cum de indebito.§. sinautem & not.in.d.c.de solut. quibus parificatur ecclesia,vt nota.in.l.rem publicam.C.de iure rei public. libro vndecimo.&.ff.de re iudicata. l. miles in princ.Quinimo licet diceretur dictam confessionem præiudicare dicto monasterio quia facta fuit per capitulum & prælatum:vt.d.l.certum.§.sed an ipsos.& quod ibi nota.tamen negari non posset monasterium debere restitui contra dictam confessionem ad instar minoris,vt.dicta.l. certum.§.fi.& notatur per Cynum.in.l.vna.C.de confessis.in.xvj.q.Et licet ecclesia volens consequi restitutionem aduersus confellionem teneretur probare se læsam:probando contrarium suæ læsionis.ff.de iureiu.l.nã & postea.§.si minor.& de admi.tuto.l.quoties.§.sicut autem. extra de in integ.resti.c.vno in clemen.& quòd not. per Cy.in.d.l. vna.C.de confe.licet alij tenent ibi quòd ecclesia non habet probare læsionem per dictam.l.certum.§.minorem.quæ indistincte dicit restitutionem dandam esse minori aduersus confessionem. ff.de pub.l.de pretio & de le.præ.l.j.§.generaliter.xix.dist. .si romanorum de conse dist.iiij.vt ostenderem.extra de coniugio le proso.quoniam,& ibi nota.tamen ex tali confessione in casu nostro euidẽter apparet læsa,cũ causæ propter quas cõfessio solutæ pensionis facta fuerit non sunt tales causæ ex quibus ecclesia dictis conductoribus tenetur,vt in præcedentibus articulis dictũ est.& ideo instrumentum locationis lesionem manifestat,quam aliter probari non expedit cum iudici ex inspectione instrumenti & ex iur.dispositiõe quæ certa est,possit fieri notoria dicta lę sio.ff.de iur.& fac.igno.l.ij.& de auro & argen.lega.l. ornamentorum.Quinimo gesta per hominem negligentem & desidem, gesta inutiliter præsumuntur, vt.dicta. l.cum de indebito.§. sinautem extra.de præsumptio.scribam.& optimè facit.ff.de accusat.l.si cui.§.hisdẽ.& de re militari .l.nõ omnes.§. à barbaris. xxv. distinctio.primũ itaq; xxv.quæstione.v. paruulum.sed constat fratrem apolinarem fuisse negligentem & desidem per eius confesionem,& eius negligentia bona monasterij fuisse occupata in damnum mona.& in prejudicium creditorum,de qua confessio ne apparet in instrumento locationis.& hæc confessio facta fuit coram episcopo in modum volũtariæ iurisditionis præsente aduersa parte,& dictam confessionem in sui fauorem acceptante. & hæc omnia in instrumento ipsius locationis seriosius continentur.Cum ergo dictam confessionem acceptauerit:non potest dici quòd dictæ confessioni quam pro se recepit,stare non debeat contra se.xix.distinctio.romanorum.iiij.quæstione.iij.si quis testibus.C.de testi.l.si quis testibus.& not.extra de testibus præsentium,cũ nemo debeat improbare,quod semel approbauit . ff. de nego.gest.l.Pompo.& de adulter.in.l.si vxor.§.fina.de fur.l.j.Et illius prauos mores reprobare,quibus semel eum appareat consensisse.ff.solu.matrimo.l.cum mulier,imo etiam producens instrumentum pro se non potest postea illud contra se reprobare, nota.Cynus in.dicta.l.si quis testibus.in vltima quæstione.C.de transactionibus.l.si ex falsis,ne postea reprobet quod quis vocedilucida comprobauit.C.de non nume. pecu.l. generaliter cum similibus.Et quia in hoc vltimo concluditur quasi totum ius omnium præcedentium,ideo adhuc insistendo distingui potest secũdum Iac.cal.in.c.querelam ne prela.vi.suas quia aut prælatus cõtraxit noie ecclesię,aut nomine proprio.¶ Secũdo casu subdistinguit,quod nõ prosequor,quia impertinens est,cũ cõtractus fuerit celebratus nomine mona.¶ † Nono autem casu subdistingue quòd aut pro vtilitate mona.quod intelligo ita quòd apparet: & tunc tenetur successor stare contractui. xij. quęstione. ij hoc huius placiti.&.c.quicunq; & de sol.c.j.Aut non pro vtilitate:& tunc aut fuit seruata solennitas,quæ debet in perpetuis alienationibus obseruari:& tunc mero iure tenet contractus: sed poterit rescindi beneficio restitutionis de resti.in inte.c.j. Aut non fuit obseruata,& tunc successor cõtractum reuocabit.intelligo enim sine restitutione.de reb.eccl non al.e.episcopi de precario.c.ij de rerum permu.c.ij.Sed in contractu prædicto non fuit obseruata solennitas quæ debet obseruari in perpetuis.de qua.xij.q.ij. sine excep.& de re.eccl.non alie.si quis presbyterorũ.& eo.tit.c.j.lib. vj.quare successor non tenetur etiã citra restitutionẽ ei stare:cum in prejudiciũ eius sit nulla.de rest.in integ.constitutis.de his quę fi.à ma.par.ca.c.j.& no.in.d.c.si quis presbyterorũ.posset etiã circa renunciationes,quę in instrumẽto locationis factę fuerũt:quã etiã circa qrimonia partis aduersæ quæ male videtur petere petẽdo quòd petijt formare aliqua dubia,que lógis distinctionibus indigent sed putaui præmissa sufficere:ne videar vulgaribus in fauorem ecclesie cauillare.Ex quibus omnibus concludendum apparet quòd cum negligẽtia dicti prioris nõ obliget monaste. cum sibi soli negligentia sit ascripta(vt supra in primo articulo clare deduxi)& cum mutuum factum dicto priori absque cõsensu capituli non obliget monaste.nisi creditor probauerit in vtilitatem monaste.fuisse conuersum,vt supra,in secundo articulo declaraui & tunc mutuũ factum dicto priori siue capitulo in

9

Consilium CCXLVI. 132

in expensis factis pro sua impetratione promouenda non potest dici in vtilitatem monaste. conuersum: vt ex eo monasterium obligetur,vt in tertio articulo est conclusum.& quamuis regula res valeant bona immobilia mona.ad modicum tempus locare, vt supra in quarto dubio est ostensum,& successor prælati tenea tur stare locationi defuncti:nisi ex tali locatione ecclesiam grauiter læsam contigerit deberet restitui, vt supra.in v.arti.plenè probaui,tamen quia prælatus qui locauit ad tempus non potest nisi ex causa rationabili cum autoritate superioris recipere pensionem pro toto tempore locationis in prejudicium successoris vt.s.in.vj.arti.euidenter ostendo. Et præsupponendo pro vero quòd dictus prior potuerit ex causa dicti mutui persoluendi:& ex causa damni propter dictam negligentiam contingentis similiter persoluendi tanquam ex causa rationabili:pro toto tempore locationis cum autoritate superioris recipere pensionem: tamen quia ista solutio seu repetitio pensionis non fuit realis:sed confessionata in modum voluntariæ iurisdictionis coram episcopo,imo & si facta foret cum consensu capituli, quia tamen facta est ex causis supradictis,quæ non sunt obligatorię monaste. dicta confessio non præiudicabit mona.vel etiam successori.vt s.in.vij.dubio dictum est,& vbi omnia alia remedia sufficerent vt quia seruata fuissent solennitas requisita in perpetuis alienationibus:quæ seruata non fuit saltem petita restitutione nomine monaste.grauiter læsi,vt.s.in vltimo articulo declaraui sententiam in fauorem domini fratris petri nunc prioris siue conuenti cijs dictorum monaste.& contra partem aduersam esse per iudicem præferendam,& quia consanguinei & amici prælatorum propter expensas quas faciunt in promotionibus eorum exquirunt contractus gratuitos ab eis: & simulando causas quandoque legitimas:faciunt instrumenta contractuum formari solenniter.& cõtractum talem huiusmodi fuisse non dubito, hortor iudicem vt in fauorem mona.in tuitionem veritatis & iustitiæ conscientiam suam reformet , mentem præparet , & oculos diligenter aperiat,& huiusmodi contractus,qui sunt imaginarij & simulati.& ideo pro nullis penitus reputandi.ff.de contrahend. emp.l.nuda.de re.iu.l.imaginaria gerens in fauorem ecclesiarum quæ hodie per laicos sub specie boni & sub veritatis inuolucro deuoluantur iustitiæ stateram in manibus,de re iu.cum æternũ. lib.vj.sine timore commutet euertere,& videat quęstionem quã formatin simili.d.Ioan.andre.in nouo opere speculi super rub. de re.eccle.non alie.qui valde inuehit contra illos:qui tales contractus non titubant exercere in suarum præiudicium animarũ, occasionem pro causa sumere non pauescunt,de ma.& obe.soli te & ad leg.iul.ma.l.famosi.

Ad idem.

CONSILIVM. CCXLVI.

1 *Restitutio mercedis rei locatæ quando & qualiter sit fiends.*
2 *Conuentus & capitulum an teneantur ex delicto antecessorum.*

CONsilium collegij paduani per me dominum Io. louisium de lambertatijs doctorem paduanum confirmatum & subscriptũ per dominos Lau.de pinu.d.Gasparẽ caldarinum doctores decretorum, Fran.de ramponibus & Bartholomeũ & Saly.& per me Ange.de perusio prout infra describitur.

1 MIsis & discussis consilijs omnium prædictorum excellentissimorũ doctorũ finaliter in eadem sententias inclinantium:tam per rationes primi egregij consultoris quã per alios diuersos tramites & rationes † pro parte rei conuenti à petitis absoluendi sunt omnia dicta & allegata considerandum puto , quòd primitiua obligatione:quæ dictis conductoribus dicitur acquisita tam ex causa mutui quàm ex causa refectionis damnorum & interesse, quæ contracta dicantur tam ex facto diocesani quàm ex facto & negligentia fratris Apolinaris prioris capituli dictarum ecclesiarum:secundum assertionem ipsius prioris & fratris Laurẽtij repræsentantium,vt dicitur,totum capitulum frustra superuacuè & inuanum quantum attinet ad præsentem instantiam huius litis discutitur,quoniam & si propter dicta damna & interesse: & propter dictum mutuum,& etiam propter expensas factas in promotionibus de quibus in themate fit mentio. attamen de illis non est quærendum ad præsens:quoniam & si aliter & cum effectu ad omnia prædicta & quodlibet prædictorum obligatio contracta contra dictum capitulum priorem & prioratum successores ad præsens illa non est refricandum:quoniam illa ex tincta esset & est per integralem solutionem factam conductoribus antedictis.institu.qui.mo.tolli.obliga. in princi.Nec potest iam extincta funditus radicitus renasci:aut in eam insufflari spiritus vitæ,de so.l.qui res.§.ream cum si.ibi quod aut dicta obligatio si contracta fuerit dissoluta sit per integram solutionẽ omnium debitorum contractorum, vt asseritur,ex causis dictorum mutui & expensarum prædictarũ ostenditur clarè & apertè ex forma instrumentorum dictarum locationum factarum pro quatuor annis,& successiuè per quinque per quas constat mercedem dictorum.ix.annorum solutam capitulo & conuentui ac dictarum ecclesiarum priori in vtilitate dictarum ecclesiarum conuersa & in earum necessitatibus, inter quas signanter descriptæ sunt obligationes prædictæ ex omnibus dictis causis causatę,& sic ex serie dictorum contractuum constat:quo dicti conductores in vna manu soluerunt dictam mercedem dicto capitulo & priori,& in alio illico receperunt illam & eandem mercedem à prædictis capitulo & priore,hac saltem breui mandationem & receptionem debemus intelligere factam fore,& sic propter celeritatem actionum id est actuum dicamus vnum verum & alterum occultatum.ff.si certum petatur.l. singularia.de donatio.inter virum & vxorem.l iij.§.si debitorem.Barto.de solu.l.cum quis.§.sed si debitorem.& standum est assertioni partium prædictarum inter ipsas:licet enunciatiuè inter ipsos contrahentes emanent,vt.l.optimam.C.de contrahen.stipula.& ibi per Iaco.de butrio. Inuestigatio ergo dictorum consiliorum & punctorum descriptorum in eis vtilis & necessaria foret:si dictum monaste.ageret condictione indebiti contra dictos conductores ad dictam mercedem saltem breui manu restitutam dictis conductoribus:hoc autem ad presens non quæritur, vt prędixi.Superest igitur videre quia secundum petita pro parte dictorum conductorum post dictas locationes dictorum .ix. annorum agentes dicunt se fuisse impeditos per antecessores præsentis prioris conuenti:& per fratrem Laurentium repręsentantes capitulum ecclesiarum prędictarum:eo quod non fuerunt pasi per tempora in eorum libello contenta dictos conductores bonis locatis vti & frui,presuppositio pro constanti quòd libellus antedictus concludat ad restitutionem mercedis:& quòd probetur,quòd antecessores prioris nunc conuenti & etiam frater Laurentius,qui priores & quilibet eorũ in suo tempore vna cum fratre Laurentio,faciebant totum capitulum dictarum ecclesiarũ:nõ permiserũt dictos cõductores & hæredes eorũ vti & frui bonis prædictis.antedictus prior vel capitulum singulariter & distincti vnus ab altero vel cõmuniter ad petita debeant condemnari alio probato vel docto pro parte dictorum agentium. Et super hoc breuiter me expedio,quòd partes iudicis de dicta causa cognoscentis sine dubio sunt in absoluendo capitulum & priorem. † Ad hoc dicẽdum moueor solum vnica ratione, quia in libello prædicto non narratur quòd antecessores dicti prioris,aut aliquis eorum vna cum dicto fratre Laurentio collegialiter & capitulariter impediuerint conductores vti vel frui, vnde potuit frater Laurentius seorsum à priore existente pro tempore:& prior existens pro tempore seorsum à fratre laurentio impedire,& sic nõ fuisset impedimentum capituli:sed singulorum, constat autem capitulum vt capitulum non teneri ex delicto: quod in committendo contrahitur,nisi illud delictum capitulariter committatur:imo tũc solos committentes & delinquentes astringi.ff. de magi.conue l.j.per glos.in.l.sicut.in.§.j.ff.quod cuiuscũ. vniuer.nomine.licet ibi se bene non firmet. Sed hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmat & decidit in.l.si ex dolo.§.sed an in municipes.ff. de dolo.tangitur.l.aliud.§.refertur.ff.de regu.iuris in gl. magna.&.ff. quòd metus causa.l.metum.§.animaduertẽdum.in glossa. Aut ergo dicemus capitulum & priorem teneri ex delicto anteceſſorum:&istud est falsum,& hoc plenè discussum est in consilio domini Ioan.andre.in hac parte nihil addo.aut dicemus priorẽ & capitulum teneri ex impedimento præstito per fratrem Laurentium & priorem,tunc pro tempore existentem:& istud similiter est falsum:quia licet prior pro tempore & frater Laurẽtius facerent totum collegium:& per consequens in eis tota vis collegij resideret:vt.d.l.sicut.§.fin.quod cuiusque vniuer.tamẽ quia ex libello & eius forma,alio non ducto,neque probato, neque constat, neque apparet neque deductum est: quòd idem frater Laurentius & prior qui erat pro tempore capitulariter & collegialiter dicta impedimenta præstiterint conductoribus supradictis euidenter apparet,quòd non constat neque apparet de contradictione collegij & capituli per quas poſſet ipsum capitulũ & collegium obligari:aut successores in prælatura.¶ Vnde concludo secundum ea quæ proponuntur:dictum capitulũ & priorem præsentem dictarum ecclesiarum à petitis absoluendos fore &c.Et ita dico & consulo ego Ange.de perusio.

CONSILIVM CXLVII.

1 *Incorporatio plurium membrorum facta vni ecclesiæ:quid operetur.*

PVnctus,Papa vniuit & incorporauit mona.sancti Ponciani prope lucã cum omnibus membrisuis,monasterio de monte oliue lucane diocesis.¶ Dictum verò mona.sancti Ponciani sub se habebat vnum de membris quod consueuerat regi ante dictam vnionem per clericum secularem, postea abbas monasterij de monte olueto contulit dictum membrum vni ex monachis dicti mona.¶ Post hoc dominus An.de luca dictum membrum seu ecclesiam impetrauit tanquam vacantem, per vltimum rectorem ecclesiæ supradictæ de dicta vnione & incorporatione nulla facta mentione:nec de collatione facta per dictum abbatem monacho supradicto.¶ Quæritur de viribus impetrationis prædictæ,& an dicta ecclesia sit regenda per monachos:an verò per clericos seculares prout regi consueuerat ante &c.

1 VItorum vna & eadẽ est natura† quoniam de vnitis iudicatur vt de incremento, quod per viam alluuionis contingit.ff.de vsufruct.l.itẽ si fundi.§.huic vicinus est tractatus.ff.de publicia.l.si ego.§.idẽ ait.versũ.quod tamen. vbi est textus optimus quoniam quæ separata sunt si in vnũ corpus postea redigantur non possunt ex tũc diuerso iure censeri,vt.ff.de vulgari,& pupillari.l.iam hoc iure.&.C.eodem titulo.l.hæredi.&.l. quamuis. tanta est enim incorporationis potestas,quæ per alluuionem,aut alluuionis similitudinẽ inducitur per verba gratię supradictę: quòd quicquid substantiæ aut qualitatis existit in corpore ante incorporationem:fit illud idem incorporato,& per omnia ipsum incorporatum sequitur,vt.§.de alluuio.& palu.&.l.ij.& fin.ff.de pigno.actio.l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pig.l.si fundus.in princip.ff.de iure do.l.iiij.de aqua quoti.& ẽsti.l.hoc iure.§.sed si alluuione.ff.de contrahenda emptione.l.vtilia polla.Pro hac parte facit,quia verba gratiæ directa sunt ad mo.montis olueti lucanę diocesis,quòd sua membra de suo corpore existentia regit atque gubernat per suos monachos.vnde aliam ecclesiam papa vniendo & incorporando intelligitur in dubio vnire & incorporare,vt in habitu vita,moribus,& eiusdem mona.regulæ institutis,& consuetudinibus suis plenariè se conformet,vt.ff.devsu,& ha.l.plenum.§.equitij.ampliatur enim gratia propter naturã eius qui confert:cum conferens non habebat eam ignotã,de fundo instructo. l.cum delanionis.§.afinam.de conditione, & demonstratione.l.pater seuerinam.§.conditionum verba.In contrarium facit quia cum mẽbrum dicti monasterij.scilicet ponciani de quo loquimur fuerit consuetum regi per clericum secularem:dicta vnio videtur facta per papam vt transeat dictum mona.cum membris suis & sua & suis regulis institutis & consuetudinibus.ff.de pig.ac.l.si conuenerit.§.si fundus pignoratus. vbi quasi hæc quæstio videtur decisa per Gul.dicentem,quòd si comitatus vnitur regno:intelligitur vnitus secundum statuta sua,non secundum statuta regni.& eius opin.est vera: quando vniretur solum quo ad gubernationem & protectionẽ, sed vbi fit vnio per incorporationem,quia comitatus incorporatur regno:tunc efficitur pars regni & ampliatur regnum:vt quadam alluuione sic & mona.per quandam incorporationem aliarum ecclesiarum ampliatur.ita quòd ille ecclesiæ vt pars monasterij quòd recipit augmentum & diminutionem vt grex, hæreditas, & peculium communitatus regni,& baronia ex dicta incorporatione recipit incrementum.& ideo abolita omni consuetudine primitiua,regendum est per monachos,vt alia membra dicti monasterij de monte oliueto,vt in.c.j.ne se.va.& ita Barto.simi tauit & intellexit scripta Gul.secundum quod habetur in.x.col. l.imperialem.§.præterea ducatus.Ex quibus concludo, dictam literam gratiosam ad dictum Antonium directã surreptitiam & viribus carere,per iura suaſin præcedenti consilio allegata.facit C.si contra ius vel vti.pub.l.præscriptione.& ideo pro parte dicti monasterij fuit & est legitime appellatum :dummodo sit appellatum infra tempora & rite.Quare consilium prædicti excellentissimi legum doc. & militis domini Gasparis prædicti confirmo.Et ita dico & consulo ego Angel.&c.

CONSILIVM CCXLVIII.

1 *Compromissum an expiret morte eius: propter quem compromittitur.*
2 *Compromissa tot sunt quot compromittentes vbi causa est diuidua.*
3 *Verba dispositionum regulantur secundum mentem statuentium.*

PVnctus est. exorta fuit inimicitia inter duas consortarias de carmignano cõmunitatis Florentiæ:occasione quorundam vulnerum illatorum per vnum de vna consortaria in alterum de altera consortaria,propter quæ amicorum communium interuentu,vnus de vna consortaria pro omnibus de eadem consortaria facta omniũ nominũ expressione,licet non sub nomine cõsortariæ,pro quibus de rato promisit cõpromissum generale fecerũt & plenissimũ:de omnibus brigis & inimicitijs hinc inde & cõtrouersijs &c.In forma plenissima,cum adiectione clausulę secundum morem florẽtinorum quòd intelligeretur esse lis & quæstio inter dictos compromittentes de omni eo super quo existeret lata datum.Contingit,quòd durante termino compromissi vnus ex prædictis,pro quibus est de rato promissum decedit, & subsequẽter arbiter & arbitrator assumptus laudat & arbitratur.Quæritur,an per mortem supradicti pro quo fuit promissum de rato & compromissum ratificauit expirauit compromissum prædictum:& per consequens laudum latum nullius sit momenti &c.

1 IN splendidissima ciuitate florentiæ† antiquis retroactis temporibus mos viguit hac etiam propter ampliatam hominum seuitiam qui viri sanguinum facti sunt vltantius frequentatur, quòd effuso cruore vnius consortium scelere & delicto cuius quam de alia consortaria quæ ciuili vocabulo agnatio nuncupatur:incontinenti nascitur & insurgit vniuersalis briga,inimicitia,& odium,inter dictas consortarias vnde consortes ex parte offensoris armigeruli immediate arma sumere timentes, quilibet in seipso fieri vindictam sceleris perpetrati per eorum consortem,quæ vindicta secundum morem prædictum fieri consueuit & fit:nedum in eum qui fuit fons & origo dictarum inimicitiarum & brigæ vniuersalis:imo & in anno tabelliorem de

reuelate facta dicitur apud eos,& licet dictus mos sit impius & iniquus: & pœnã sustineat innocens quã culpabilis & nocẽs. portare debebat,vt.C.de pœnis.l.sancimus.cũ suis concor. attamen quantum attinet ad propositum sic sufficit, vsitari:non habita consideratione statere iustitiæ & iniustitiæ.C.de iudi.certi.ff. de spon.l.sufficit.si cer.peta.l.certis.§.si nũmos.ff.de vsufru.l.si quis donaturus.in fin.vbi est tex.bonus sicut quę arma sumunt prędicti consortes offensoris timore vindictæ prædictæ:sic etiam arma sumunt consortes offensi anhelantes ad vindictam, nec hoc vltimum mirum est:quia etiam tẽpore.ff.non sine rubore transibant agnati:agnatorum iniuriam relinquentes mulctam.ff.de adul.l.miles.§.socer.vbi est tex.optimus.facit.ff.de lib.cau.l.j.in fin.cum.l se.& principio.l.si inter.& quod not.per Inno. de reseri.nonnulli.de his quidem inimicitijs & vindictis sensit Cy. C.de rap.virg.l.vni.Hunc morem secuti fuerunt dicti compromittentes:quia vnus de consortaria offensa nomine suo & aliorum suorum cõsortum pro quibus de rato promisit compromissum fecit,& econuerso alius de alia cõsortaria ex parte offendentis,simile compromissum fecit,& licet non sub nomine cõsortum compromissum factum fuerit nihil ad rem:ex quo rei veritas sic extitit:secundum mihi relata viuæ vocis oraculo.ff.de liberis & posthumis.l.j.ij.&.iij.&.ff.de condi.& demon. nominatim.Et vt arbitror,ad dictum compromissum dictæ consortariæ venerunt:vt eorum calamitatibus & successiuis futuris periculis que ex brigis & discordiis solent contingere:vt.l. properandum.in princ.C.de iudi.&.C.de caducis tollendis in princi. finem imponerent opera arbitratoris quem amicabiliter assumpserunt,pro cuius interuentu discordiæ solent sedari, quandoque pacis interuẽtu quandoque per sufferentias seu treugas: quę communiter solent esse tuba, & pacis futuræ preconium,vt.ff. de capti.l.postliminium.§.inducię.&.ff.de pœnis.l.j.&.l conuẽtionum.eod.titu. Ex prędictis igitur infero,quòd ex quo vniuersalis inimicitia & briga inter consortes prædictos vtriusque agnationis insurrexit:quòd hæc inimicitia & briga propter vniuersalitatẽ sui intelligitur indiuidua:& vt indiuidua iudicatur, quia postquam inter dictas consortarias inimicitia sumpta est vniuersaliter ex delicto vnius de dicta briga:& inimicitia honesta potest exire & se collocare in tuto de aliorum cõsortum permissu:quinimo aliter exeundo suam famam latescit & sine rubore & decore non pertransit,vt.d.§.socer.&.ff.si quis ob. causa testa.l.iulianus.quinimo etiam audacter dicerem, cum veluti si dei transgressorem suæ partialitatis consortariæ debere prodito rem meritò appellari:cum inimicorũ fecerit se amicum & trãsfugerit à consortibus, arg.ff.de sica.l.iij.§.transfugas.& dicta.l. postliminium.& trãsfugę.Pro hoc potissimè facit,quia ad quẽcunque consortum de briga & inimicitia remanẽtem securitas & tutela in eadem causa & eodem statu non manet:& quanto plures exirent tanto remanentium deterioraretur securitas & tutela:& aduersarij redderentur audaciores contra remanentes in briga:ergo necessario dictam inimicitiam indiuiduam reputamus:ex quo defensio sola alterius consortum esset reliquorum suorum cõsortum offensa.C.si vnus ex pluribus appellauerit.l. j.C.si vnus ex pluribus hæredibus cre.l.j.&.ff.de neg.gest.l. qui aliena.§.fi.ff.si quis cau.l.si quis quendam.cum principio.l.seq. &.ff.de sol.l.cum quis in principio.vnde non putarem arbitrato rem assumptum iudicare posse vnum vel plures de vna consortaria:ab inimicitia abstinere debere actiue & passiue,quoniam diuidere conaretur arbitrator:quod sui natura est indiuiduũ, vt prædixi,& quia tale laudum animaretur vehementius aliã consortariam:ad irruendum in inimicos debiliores factos. His igitur sic breuiter introductis:pro decisione consultationis prædictę dicendum videtur de iure, quòd si dictum compromissum emanauit ex causa dictę brigæ originem trahentis ex vulneribus & delictis de quibus in dicto laudo fit mentio, & hoc potest in iudicio liquidari:quòd dictum compromissum finitum ex morte vnius ex ratum habentibus,& hoc solum propter indiuiditatem causæ:secus si decessisset vnus ex his pro quibus de rato promissum est ante ratihabitionem secutam: quia tunc non solueretur compromissum eius mortẽ, quoniam nondum compromisit,nec laudij promulgati ante ratihabitionem contra eum aut eius hæredes executio fuisset possibilis,& quia pro hac decisione text.deficiunt,scilicet quando vnus compromittentium decedit cum sint plures:vel etiam quando vnus solus compromittit nomine suo & aliorum pro quibus de rato promittit,sicut est in proposito,& decedit vnus ex ratum habentibus vel non habentibus vt punctualiter est in themate,recurro ad autoritatem nostrorum maiorum,quæ probabilis est & vera,scilicet quòd vbi est causa indiuidua soluitur cõpromissum: aliàs non.& hoc tenuit Albertus galeoti in proprijs terminis.in tit.de arbi.cuius sententiam approbat Ioan.and. iuris vtriusque lucerna.in.§.finitur.ver.Item morte arbitri.in Spe.de arbi.additio.suis.† Mouentur autem autores,quia vbi causa est diuidua: tot intelliguntur esse compromissa quot sunt compromittentes. C.commu.diui.l.ad officium.ff.de verborum obli.l.scire debemus.in princip.ff.de iniur.l.si plures.ponunt exemplum cũ plures compromittunt & quilibet litigat pro parte sua:tunc enim euidenter constat & patet rem fore diuiduam. Sed quando id quod in compromisso versatur indiuiduum est,vt seruitus vel aliud quoddam,tunc propter personam vnius morientis tantũ, in quem & cuius respectu compromissum finitur: necessario in omnibus alijs finiri oportet:& omnium aliorũ respectu ex quo exercitium dictæ litis diuisionem non recipit.ff. quemad. serui. amit.l.si communem.ff.si serui.ven.l.loci corpus.§.si fundus. ff. fami.ercis.l.hæredes.ff.de verborum obligatione.l. titia.C.de diuer.rup.l.j.facit quod not.Cyn.C.si vnus ex pluribus appella.l.j. per Bar.C.si in communi eademque causa in inte.resti.postula. l.vni.vbi loquitur satis pulchrè.Huic autem decisioni duo videntur obstare.Primò,si negatur indiuiduitas dictæ brigæ considerato quòd quilibet per se exire potest de briga: vel faciendo pacem cum tota alia parte vel aliter pacisscendo. Secundò, quia paria sunt non esse,vel non apparere:& sic non posse id,quod in iudicio liquidari non potest.ff.de testa.tut.l.duo sunt titij. Sed impossibile videtur hoc casu hoc liquidari in iudicio posse: seu solum ex causa dictæ brigę inter dictas consortarias exortę ex maleficijs supradictis dictę partes compromiserint.cum verba dicti compromissi latissime pateant aptanata includere omnes quascunque discordias,vndecunque ortum habentes,vt.ff.de arbi.l.si cum dies.§.plenum.& potissime propter adiectionem illius notabilis clausulæ qua communiter vtuntur notarij florentini videlicet quòd intelligatur lis & quęstio esse compromissum de omni eo,super quo extiterit iudicatum.Sed his non obstantibus concludo quòd superius dictum est.Non ob. obiectio prima,quia licet negari non posset:quòd qui decessit potuisset solus exire de inimicitia & briga dum in humanis agebat pacisce do,vel per aliam viam transuersam,vt superius dictum est,tamẽ hoc non potuisset honeste,vt patet ex iuribus allegatis, vnde nõ dicitur potuisse,quia illud dicimur posse: q̃ de iure & honeste possumus,& quod nõ aliter:vt.ff. de condi. insti.l.si filius.Non ob.secunda obiectio.Nego enim prædicta non posse coram iudice liquidari,quia possunt clarè & apertè in lucem deduci per mediatores & tractatores dicti compromissi inter dictas consortarias,declarantes & deponentes quòd solum ex causa dictæ brigæ per eos de voluntate partium dictarum ordinatum & tractatum fuit:vt fieret dictum compromissum in forma plenissima.& sic eius vigore omnes radices dictę brigę & inimicitię per dictum arbitrium tolli possent.hoc enim tractatu ita probato: probata est ipsorum compromittentium intentio,vt not. Inno in.c.innotuit.& de arbi.voluntas enim declarata antequam res deducatur in actu operatur vt verba dispositionis prægnantia & ad multos varioſque sensus trahibilia:semper limitetur & restringatur secundũ causam & per causam antea declaratã.vt.ff. de his quę in testa.delen.l.cancellauerat.in eo.tit.in ver. non videtur.Regulatur enim factũ secundũ mentẽ,vt ibi non secundũ verba:quę nusquã meliora aut potẽtiora sensu existũt.C. de lib. prętę.l.iij,&.C.de fideicõ.l.cum virũ.in gl.propterea dicit glossator semper inspiciendã causam propter quam dispositio ordinatur.ff.de adimẽ.le.l.legata inutiliter.& ibi allegat omnes leges ad hoc probandum facientes. Virtus ergo illius clausulæ, de

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ supra dixi, ad ignorata & non cogitata nullatenus se extendit, vt.d.ver.non videtur.ff.de pac.l. tres fratres. † Pro hoc, quia verba quantumcunque generalia in quauis dispositione inserta semper intelliguntur & regulantur ad causam, & secundum causam de qua agunt & cogitant disponêtes. C.de transac.si de certa.ff.de pact.l.emptor.in-§.lucius.per Inno.de offi.ordi. cõquerente, & potissimè in transactione cõtra, vt not.gl.in.d-§. lucius. & ibi per Gul.& Ia.de but.& plenè per bar.de lib.le.l. Aurelio-§. Caius. Verba enim intentionem de qua constat non ampliant: licet secus vbi non constat: quia tunc verba important quantum possunt secundum eorũ rectum significatũ, de leg.iij.nõ aliter. de sup.leg.l.Labeo-§.idem tubero. ¶ Tertiò signanter dixi testimonium tractatorum & mediatorum compromissi esse debere vt concludat, quòd ex causa dictæ brigæ in arbitrium fieret compromissum plenissimũ, quia tunc regulatur plenitudo per dictã causam dictæ Brigæ vt iam dixi, aliàs si per tractatores & mediatores fuisset tractatum de compromisso speciali brigę: ex quo postea ex interuallo apparet compromissum in forma plenissima: nec præcedens tractatus fuisset derogatorius plenitudinis, intelligeretur recessum per partes à dicto tractatu qui nouam formã dedisset contractui, vt plene not.per Bart.in.l. pacta nouissima.C.de pact. ¶ Concludendo igitur ex præmissis dictam clausulam nunquam aliquid operari vbi liquidari in iudicio potest: de qua lite partes senserũt: cum extitit cõpromissum si extra id aliter laudaret: aliàs si dictam clausulam ita ruditer interpretemur compromissa quæ fiunt: vt præcidantur contentiones & lites: de facili possent esse occasiones pullulandarum aliarum litium, & sic compromissum non operaretur secundũ intentionem partium neque prætermo contra propositum hoc autem impossibile, vt.l.legata inutiliter.ff.de adi.leg. ¶ Vltimo dubitari potest, quia dictum compromissum fuit factum in arbitratorem: & per ipsum contractus transactionis initur, vt in authen. si verò contigerit.C.de iudi.& in cor.vnde sumitur. Et contractus non finiuntur morte contrahentium regulariter. Sed finiatur dictum compromissum super hoc non iniusto, quia quæstio est vulgaris quòd finitur, ex quo assumptus est super dispositione totaliter imperfecta, sufficiat remissio ad no.per Bar. in.l. si quis arbitratu.circa fi.ff.de verb.obli. Ex prædictis necessario infertur dictum laudum nullum, ex quo compromissum est finitum: non obstante prædicto statuto loquente de executione laudorum, quia loquitur de laudis arbitrorum & arbitratorum. Sed qui laudauit nec arbitrer nec arbitrator: ex quo expirauerat cõpromissum, vt.l.non distinguemus-§.cõpromissum.ff.de arbi-

litate opponi.

Svper primo quæsito nihil respondeo: quia ex sequentibus apparebit decisio. venio ergo ad secundum, & dubium huius secundi oritur ex duobus. † Primò, ex generalitate compromissi facti inter dictas partes in dictos arbitros & arbitratores, de omnibus & singulis litibus, causis quæstionibus, & differẽtijs, inter dictas partes quacunque ratione vertentibus: tam ortis quam oriũdis, quacunque ratione, modo, vel causa excogitabili, & tam presentibus quã futuris. ¶ Secundò, propter clausulam interiectam in dicto compromisso, continentẽ quòd de omnibus & singulis, seu desuper: quo vel quibus dicti arbitratores laudauerint, sentẽtiauerint, iudicauerint, præceperint, & mãdauerint, iusserint. aut quomodolibet arbitrati fuerint vigore præsentis compromissi & contentorum in eo: intelligatur fuisse & esse lis, causa, quæstio, & controuersia inter dictas partes & quẽlibet earũ: prout in tali laudo & arbitramento continebitur & perinde haberi & esse: ac si de eo & eis & quolibet eorum in præsenti cõpromisso facta foret mentio specialis, quę clausula tam preciſa dictã consultationem sine dubio reddit ambiguam & obscurã, deinde redditur obscurã dicta consultatio propter supradictum statutum, disponens à sententijs arbitrorum appellari non posse: neque de nullitate opponi. tandem superfluis resecatis mihi videtur de iure dicendum, non venisse in dicto cõpromisso ab ipso principio sententiata per consules supradictos, quæ confirmata fuerunt successiue, postea per tres sententias, quarum .iiij. sententiarum quinimo & trium tanta virtus existit: q̃ammodo de & super contentis in eis lis quæstio, vel controuersia esse non potest, iniquitatis vel nullitatis prætextu, quòniam de altero prædictorum litigare volenti audiẽtia denegatur: donec huiusmodi sententię fuerint plenarię executioni mãdatæ. tex.est in cle.j.de sen. & re iudi. Saluo nisi quęstio nullitatis originem trahat à defectu iurisdictionis pronunciantiũ, vt not.glol.sententiarum in cle.j. de se.pos.& fruct.& not.Barto.in.l.j.ff.quod vi aut clam. Cum igitur dictum compromissum factum sit de quęstionibus & differentijs inter dictas partes quacunque ratione vertentibus & tã ortis quàm oriundis: & ex causa dictarum sentẽtiarum. nõ dicã contenta in dictis sententijs venisse in dicto generali cõpromisso. Nec ob.si dicatur in futurum, saltem potuit esse quæstio de facto, quia hæc consideratio nõ est sufficiens: cum tali quæstioni & controuersię tanquã penitus calúniosæ apertæ lex resistat expresse. cum enim iudicatum negari non possit ex quo ipsarũ sententiarum probationes in promptu existunt: non potest dici rem esse dubiam vel incertam, vt.ff.de transact.l.post rem. coniuncta gl.sua: quæ vltra omnes alias notabilis est ad hoc. & ideo idem dixit Barto. quòd sicut post latam sententiam non potest transigi: eò quod res non est dubia potest: ita non potest etiam vt in arbitratorem de ea compromitti: cum arbitramentum sit quędã trãsactio, vt in authẽ. Siverò contigerit. de iudi. & in cor. vnde sumitur. Solũ ergo est res dubia post sentẽtiam: cũ ab ea appellari potest, aut cum potest negari iudicatũ: aut cũ ex defectu iurisdictionis pốt de iure dubitari de validitate & nullitate sententiæ. Neutrum autem horum in præsenti consultatione reuoluitur, quia nec appellationis remedio locus est: nec est locus nullitatis remedio propter dictã cle.j.de re iudi. & propter statutum prædictũ, disponens q̃ contra dictas sententias etiam de nullitate quæri nõ potest: nec propter defectũ iurisdictionis dictorum consulũ, iudicantiũ: & aliorũ successiuè qui dictã sententiã confirmauerũt, vt ex themate satis euidẽter apparet. † Pro hoc optime facit, quia nulla dispositio est ad prętérita se reducens: aut vires suas extendẽs porrigitur ad prętérita iam decisa sententia aut amicabili cõpositione trãsacta seu finita. ff. de ver. sig. l. transact. cũ l.se.&.C.de sacrosan.ec.l.pe.& fin.& per Cy.in.l.leges & cõstitutiones.-§.de legi.& ita tenuit disputando. Iac.de bel.in cor. vt cum de appel.cog.in princip.col.viij. & sufficit dicta remissio si ita est in dispositione legali: vt nulla verba quantumcunque prægnantia, generalia, & derogatoria extendantur ad prætérita iam decisa: multo fortius hoc dicendũ in dispositione conuentionali

CONSILIVM. CCXLIX.

1 *Compromissum generale an extendatur ad præteritas lites & sententias.&c.*
2 *Dispositiones siue statuta non extenduntur ad præterita.*
3 *Laudum annullatur, si super eo de quo non est compromissum feratur.*

PHilippus ciuis de florentia mercator sirici habuit quatuor sentẽtias pro se à consulibus artis suæ contra Ioan.de florentia, cõtra quas sententias neque de nullitate, neque de iniquitate opponi potest secundum formam statuti florentiæ, post quas idem Philip.& Ioan.generale compromissum fecerunt in quosdam amicos cõmunes, veluti in eorũ arbitros, & arbitratores de omnibus litibus & differẽtijs inter dictas partes quacũque ratione vel causa excogitabili vertentibus. & tam præsentibus quam futuris adiecta etiam clausula quòd intelligatur fuisse & esse lis, causa, quæstio & controuersia inter dictas partes, prout in laudo & arbitramento ferendo continetur, & omnia in præsenti compromisso venisse & venire, & perinde haberi ac esse: ac si de eo & eis & quolibet eorum in præsenti compromisso facta foret mẽtio specialis, dictique arbitri laudauerunt postea super decisis per dictas sententias. Quæritur, an dictum laudum sit nullum: & an dici possit nullum attenta forma statuti florentiæ disponentis: quòd à sententijs arbitrorum appellari non possit: neque de nullitate opponi.

uentionali: quæ minoris autoritatis & potentię est: licet quãdoque procedant à pari. C.de decre.decurio.in rubri. C.de pac.l.legem .ff.depositi.l.j.-§.si conueuerit. C.de pac.conuen.l.legem.ff. de publica.l.Cæsar. Siue ergo dicamus hanc conuentionem cõpromissi debiliorem: quæ æqualem dispositioni legali idem de bet esse iudicium. Pro hac parte adduco signanter, quia nulla dispositio tam generalis est siue referenda sit ad ea, de quibus non est verisimile disponentem nullatenus cogitasse. & hoc potissimum est in mãdato de quo quæritur: aut simili. Nunquid enim intelligitur quis per concessionẽ generalem sermonis mandasse quod non est verisimile eum fuisse in specie concessurum. ff.de pig.act.l.solum-§.si.cum.l.seq.ff.de do.l.filiusfa.ff.de pecu.l. qui peculium. de of.vic.l.cũ in generali. de procu.qui ad agendũ. li. vj. per Dy.in c.generali. de reg.iur.eo.lib. Sed non est verisimile dictum Philippum, qui pro se sententias quatuor meruit ordine successiuo cum magno pecuniarum dispendio, & labore personæ compromisisse de eo, quod nõ potest in dubio nullatenus reuocari, & potissimè, cum dictum compromissum sit quædam transactio (vt iam dixi) quod etiam non sit verisimile ostenditur euidẽter. nam lex stultum reputat illũ qui litigauit & dicit postquam sententia in rem iudicatam transiuit: si executionem sententiæ non petit. Sed potius iterum recurrit ad remedium ordinarium: in quo opponi possunt excep. dilatoriæ & peremptoriæ sicut poterant in primo iudicio. vt no.glo.j.ff.de excep.rei iudi. l.si à te-§.si quis fundum. hanc ergo stultitiam non præsumam in dicto Philippo: quem proponitur strictè mercatorem & sic industriosum. ff.de proba.l.cũ de indebito. Non ob.clausula supradicta propter quam potest vehementissimè dubitari, quia illa restringenda est: ad ea quæ de sui natura possunt intransactionem deduci. nec enim potest fingi lis ad finem, vt transigi possit secundũ naturam cautæ q̃ non potest. Est enim transactio inter dicta. ff. de transact.l. cum hi-§.si cum lis. vbi est casus inter dicta est autem transactio vbicunque non est lis nec speratur vel sperari potest de iure: licet sperari potest de facto propter litigantis calumniam. deficit enim subiectum super quo & de quo transigatur. C. de transa.l.j. ¶ † Concludo ergo ex premissis, dictum laudum (prout concernit dictas sentẽtias) fore nullum, veluti latum super eo, de quo non extitit compromissum: & ad quod natura compromissi non potuit adaptari. Hoc autem puto verũ, nisi dicti arbitri pronunciassent dicta lauda nulla fore: propter iurisdictionis defectum, quoniam tunc cum de dicta nullitate potuit sperari quæstio in futurum: teneret bene laudum: quia in verbis compromissi veniret, de alia autem iniquitate vel nullitate nõ potuissent vigore dicti compromissi dicti arbitri laudare: ex quo de nullo prædictorum poterat dubitari. Nec ob. decisioni prædictæ verba illa in compromisso appolita, igitur perinde haberi & esse: ac si de eo & eis & quolibet eorum in præsenti cõpromisso facta foret mentio specialis. Hæc enim verba referenda sunt solum ad laudanda & arbitranda vigore compromissi: vt patet post & ante §.ratificantes. ibi, vigore præsentis compromissi, quæ verba determinant omnia præcedẽtia & hunc sensum habent quòd omnia laudanda, quæ includuntur in compromisso illa sint rata & firma: ac si de illa esset facta mentio specialis. Si enim ad aliam clausulam prædictam diceremus referri: non esset relatio specialis ac simplex: quę semper in dubio reprobatur nisi causa absurditatis vitandæ. ff. de ha re. insti. l. Iul. in prin. Nec mirum, quia & sine his idem esset intellectus: cum omnis potestas arbitrorum à forma compromissi dependeat. ff. de arbi l. non distinguemus-§.de offi. Sed super iam decisis per tot sententias: vt præmittitur, non est verisimile fuisse attributam potestatem per dictum Philippum, nec super eisdem potuisse litẽ moueri, nisi de facto cuius facti contingentiam non consideravit legislator: nec voluit propter id solum posse transigi aut compromissum fieri: quòd vim transactionis obtineat, ergo dictum laudum in dicta parte fuit, & est nullum ipso iure: propter defectũ potestatis quæ ad prædicta se non extendi vllo modo rebus sic se habentibus, & alio non ostenso, nisi (vt prædixi) laudum contineret dictas sententias nullas fore: ex defectu iurisdictionis (vt dixi.) ¶ Super vltimo an dictum laudum possit dici nullum in dicta particula: clare dicendum est quòd sic, non obstante statuto prędicto (loquor rebus sic se habentibus) & alio non ostenso. Et quòd dictum laudum non contineat declarationem dictarum sententiarum propter defectum iurisdictionis prædictæ. Moueor ad sic dicendum, quia dictum statutum tam in rubro quam nigro prohibet appellari: & de nullitate opponi cõtra sententias arbitratorũ. Sed quantum attinet ad dictam particulam prædicti arbitri: ex quo dicta particula in compromisso non venit. vnde deficiunt verba statuti: & per consequens eius dispositio. ff. de testa. mili. l. diuus, vbi est casus bonus. facit. ff. sol. mat. l. si vero-§. de viro. C. de colla. l. illa. Nec ob. quòd non possit opponi exceptio nullitatis, quia concedo, nisi dicta nullitas causetur à defectu radicis, potestatis, & notionis arbitro attributæ, vt in dicta cle.j.de seque.pos.& fruc. hoc enim oportet subsistere. scilicet laudãtem esse arbitrum, vt.d.l.diuus.&.C.de pe. he.l. liber: ff. de testa. l. si queramus. ff. de iure codicil. l. quædam non referuntur. & l. quædam referunt quod nõ est in themate nostro. vnde non obstat prouisio statutaria. Et sic dico & cõsulo ego Ange. de peru. &c.

CONSILIVM. CCL.

1 *Libellus accusatorius an dicatur ineptus: si in eo qualitas iniuriæ non exprimatur.*
2 *Iniuriarum actione conuenietur: qui iniuriose alium in iudicium traxit.*
3 *Maleficium semel vindicari sufficit.*
4 *Sententia confirmatoria quando iniqua dicatur.*

DOmina Liberina de mantua accusauit quendam notarium de confectione falsi instrumenti, suum prosequens interesse, & in dicta accusatione succubuit & fuit condemnata in libris cẽtum secundum formã statuti, eo quòd dictam accusationẽ non probauit. deinde dictus notarius absolutus egit contra dictam dominam Liberinam actione iniuriarum ciuiliter, ad vindictã, & petijt ipsam condemnari in duc.mille eo quòd prius voluisset perdere de suo mille ducatos, quam iniuriam tantam pati. & ita iuratuit. deinde dicta causa fuit commissa consulendã. & consultores consuluerunt ipsam condemnandam in libris centum. iudex autem incontinenti aperto consilio dixit. & ita ego pronuncio in omnibus & per omnia prout in dicto consilio cõtinetur. Et illa verba pronuncio &c. non fuerunt antescripta. Nunc quæritur an dicta sententia sit nulla. & si est aliqua an sit iuris communis. ab ea enim extitit appellatum & de nullitate dictum, & iudex appellationis dictam sententiam confirmauit incerta causa, quia dicta appellatio non fuit iustificata. j. fatalia statuti: nec fuit productus libellus appellatorius. Ex aduerso autem replicatur apud nota. causæ primæ appellationis apparẽt deposita omnia monumenta causæ & libellus appellatorius & dictus notarius scripsit exhibita dicta monumenta causæ deposita & relaxata. ¶ Quæritur igitur, quæ sunt partes iudicis in pronunciando in dicta secunda causa appellationis &c.

PRimò videndum est, an accusatio producta contra dominam liberinam sit aptè concepta. Secundò. esto quòd fuerit aptè concepta: an condemnatoria contra eam lata per iudicem de causa cognoscentem iuste fuerit lata. Tertiò esto quòd habeat secum admixtam iustitiam respicientem merita causæ tantũ: an sit nulla vel aliqua. Super primo potest dupliciter dubitari.

¶ † Primò quia in dicta accusatione in nulla parte proponitur: quòd dicta domina Liberina diffamauerit accusando de fallo nomine ipsius dominæ Liberinæ vnde cum ipsum accusare sit quoddam factum indifferens ad vtrunque videlicet ad iniuriã & non iniuriam: debuit exprimi in libello quòd dicta diffamatio iniuriãdi animo facta fuit, secundũ Iaco.de are.& Pe.quos secutus est Cy.in proprijs terminis. C.de iniur.l.si non conuicij in vij.quęstione. Contrarium videtur verum propter cõclusionem dicti libelli, in quo petitur dictam dominam de iniuria diffama

Universidad de Deusto
Biblioteca

toria condemnari, in flore, mille, vnde tacite videtur ponere omnia, quæ sunt necessaria ad subſtantiam dictæ ſententiæ condemnatoriæ. ff. de acquirēda hæreditate. l nec his. § j. &. l. pro hērede. &. l. illud. & in cor. quib. mo. na. effi. § quoniam. ex ſequentibus enim determinatis colligitur intellectus precedentiū ſimpliciter prolatorum. ff. de teſta. l. hæredes palam. § ſed ſi notam. de leg. j. l. ſi ſeruus plurium § fina. ¶ Ex concluſione iudicatur præcedens petitio, de libe. lega. l. Aurelius. §. ſticho. ff. de pœ. l. ſi præſes. Et ſufficit libellum præſumptiue concludere: ex vbicunque facti narratione reſultat præſumptio iuris, vt. l. omnes. §. lucius. ff. quæ in frau. cre. Et quia non inſpicimus in libellis quid narretur: ſed tantum quid concludatur. de iud. examinata. & ibi per Inno. & Ioannē andreā. vnde cum ſit concluſum ad condemnatoriā, quæ ſoli actioni iniuriarum conuenit propoſitæ ad videndum, ſatis videtur expreſſum: quòd dicta domina Liberina animo iniuriandi diffamauerat. & hæc pars mihi videtur tutior potiſsimè ſi in proceſſu cauſæ in poſitionibus vel articulis hoc fuiſſet declaratum. poſſunt enim verba libelli dubij & ambigui declarari in intermedijs[1]: & ſtatur in hoc aſſertioni proferētis. ff. de iudi. l. ſi quis intentione. per Cy. & alios. C. de eden. l. edicta. licet non ſic ſtaretur in fi. cauſæ poſt concluſionem, quoniam in princi. fauemus actori, vt in dubio admittatur, in medio pariter vtrique: vt veritas indagetur, in fi. fauemus reo, vt in dubio abſoluatur, ſecundum Azo. in ſumma pādectarum de rebus dubijs. Et quòd propter vindictæ concluſionem procedat libellus: allego potiſsimè notata per Cy. C. de falſis. l. nec exemplum. Secundò poteſt probabiliter dubitari iuxta ineptitudinis articulū, quia accuſans dominam Liberinam agit iniuriarum ciuiliter ad vin
dictam, vt patet ex forma dicti libelli. ff. de iniur. l. iniuriarum 3
extimatio. coniuncta glo. ſua & l. conſtitutionibus. § j. eo. titu. & l. prætor. § poſſe hodie. & inſti. eo. ti. § ſed ex lege. & . § . in ſumma. & ſiue pro iniuria poſsit agi cornelia, ſiue ſolum prætoria: ſemper dicta ciuilis ad vindictam proponi poteſt (vt in dictis iuribus) ſed quia ipſo libello concluditur pœnam applicari ipſi agēti poteſt nō improbabiliter dubitari: vtrum ſit rectè cōcluſum. & dubium conſiſtit, quia quidam dixerunt quòd pœna venit applicanda fiſco. Mouentur ex eo, pœna quæ hodie imponitur ſuccedit in locum pœnæ quę imponebatur olim ex iniuria per legem. xij tab. quę erat membrū pro membro, & per os fratrum vel aliam iniuriam: erat pœna pecuniaria & applicabatur fiſco, vt inſti. de iniu. §. pœna. ergo & eodem modo pœna pecuniaria quæ hodie imponitur: fiſco debet applicari, & ſic hæc pœna hodierna ſuccedens in locū antiquæ: eandem ſortiatur naturam, vt l. ſi eum. § qui iniuriam. ff. ſi quis cau. vnde videtur ineptè cōcluſum. Contrarium huius determinat glo. inſti. de iniur. § in ſumma. in ver. pœna. vbi dicit quòd applicatur parti, & nihil allegat. hoc tenet Specu. in ti. de iniur. in prin. Et pro iſta quæſtione facit, quia actio eſt ius proſequēdi in iudicio quod nobis debetur: non autem quod debetur fiſco. Hæc tamen ratio non multum vrget. nam interdum ad vtilitatem fiſci agit ciuiliter priuatus: vt patet in actione deſcendente ex edicto de elect. & effu. Et huic parti, quòd ſit bene & apte concluſum inhęreo propter autoritatem gloſſam. & Specu. licet nō poſsit iſte punctus ſine dubio pertranſiri. ¶ Deſcendo igitur ad ſecundum ex quo dictus libellus apte concludit, an ſententia condemnatoria habito reſpectu ſolum ad merita cauſæ ſit iuſta vel non. ¶ † Pro cuius deciſione, 2
quòd iniurioſe vocans alium in iudicio: poteſt conueniri iniuriarum actiōe ad vindictam, vt. ff. de iniur. l. iniuriarum actio. §. ſi quis per iniuriam, & etiam iniuriarum ciuiliter ad conſecutionem damnorum & intereſſe, ſed cum agitur ad vindictam: fit extimatio iniuriæ per agentem ſecundum quod regulabit iudex ſde ipſa cognoſcet. vt dicto. § pœna. & . l. ſi vnus. § ſeruus meus. de iniur. Cum verò agitur ſimpliciter ad emendam damni, & reſtitutionem intereſſe: illa non proponitur ad vindictam: & de illa loqui poteſt. C. de iniu. l. dominum. in themate noſtro non eſt actum hac ſecunda ciuili: ſed prima, vt ſuperius eſt oſtenſum, licet & in prima in conſequentiam veniat refectio damnorum & intereſſe. Sed principaliter agatur ad extimationem iniurie fiendam & regulandam ſecundum iudicātis arb. trium (vt prædixi) præſtito iuramento ipſius agenti. Secundò præmitto, quòd pœna quæ imponitur per ſtatutum accuſanti & nō probanti: ſuccedit in locum pœnæ ſimilitudinis ſupplicij: quæ tam iure digeſtorum, quam etiam iure nouo & nouiſsimo imponitur accuſantibus non probantibus & non proſequentibus, vt. ff. de accu. l. ſi. cum igitur calumnia vere detecta vel præſumpta ex probatione accuſationis non facta ex forma ſtatuti punita ſit: amplius de dicta calumnia quæri non poteſt. l. aliqua. quoniam ſufficit crimen ſemel fore punitum vna. l. vt. ff. de accu. l. ſenatus cenſuit. quinimo & cum crimen extra ordinem eſt punitū: amplius etiam ad pœnam ordinariam imponendam agi non poteſt ſecundum quoſdā, quos refert Cy. C. de ſepul. vio. l. qui ſepulchri. &. C. de falſis. l. vbi. in fine. licet Pe. fuerit in opinione contraria, vt. d. l. vbi. Et hoc modo limitat & declarat. l. interdum. § qui furem. ff. de furtis qui. § peregrinus eſt. dicit enim quòd ibi agi nō poteſt aliqua alia via ciuili ſed criminali ſic. quę autem ſtarum opi. ſit vera ad præſens non dico, quia nō expedit, quoniam dicta domina Liberina pœna ordinaria per ſtatutū impoſita fuit punita: ergo &c. vt. l. licet. in fin. nau. cau. ſta. &. d. l. ſenatus. Nec ob. quòd punitus criminaliter prout fuit dicta domina Liberina, adhuc poteſt conueniri ciuiliter ex eodem delicto. vt. l. vna quādo ciuilis actio, quia illud procedit quādo agitur mere ciuili ad reſtitutionē damnorū vel intereſſe, & ad hoc principaliter agitur, ſed vbi agitur principaliter ad vindictam prout eſt neceſſarium in propoſito: ſecus eſt, quia vna propoſita, ac condemnatoria ſecuta: & exactione facta alia agi non poteſt: ſiue prius actū fuerit criminaliter: & deinde poſtea agatur ciuiliter ad vindictā ſiue econuerſo. tex. eſt in. l. prætor edix. §. ſi dicatur. ff. de iniu. no. per Cy. in. d. l. vna. quado ciuilis actio. † Ratio autē eſt in promptu, quia ſufficit ſemel maleficium vindicari: & pœnam ad vindictam imponi, ſiue pœna ſit applicata parti, ſiue fiſco. vt. d. § ſi dicatur. pro hoc, quia aut dicemus dictam dominā Liberinam per calumniā accuſaſe: quod in dubio preſumitur: ſi nihil probauit quod habeat eā excuſare ſaltem à præſumpta calumnia, vt in. l j. C. de aduo. diuer. iudi. &. C. de calū. l ij. coniuncta glo. ſua & co. titu. l. qui non probaſſe, & dicta calumnia eſt punita: vnde de ea amplius queri nō poteſt, aut dicimus eam no fuiſſe in calumnia vera neque præſumpta, puta quia aliquid probauit propter quod releuatur à præſuppoſita calūnia: vt dictum eſt. Et ſimiliter non potuit iniuriarū cōueniri, nec puniri: cum iniuriam non commiſerit exequendo ius ſuum, vt. ff. de iniur. l. iniuriarū actio. § j. non enim debuit ius ſuum relinquere indiſcuſſum hoc timore perterrita: quia forſan acculatione non probabit, vt. ff. de pe. hæ. l. illud. Et hęc ſufficiant ad oſtendendum iniquitatem dictæ ſententiæ primę condēnatoriæ latę contra dictam dominā Liberinā virtute libelli in actione iniuriarū formati. Nec ob. deciſioni prædictę, quòd vexans aliū in iudicio iniuſte poteſt iniuriarum conueniri (vt patet in iuribus ſuperius allegatis) quia illud eſt verū quando calumnioſa vocatio non eſt punita: ſed hic fuit punita ſi calumniam commiſſam dicimus verè, vel præſumptiuè, ſi autem calumnia non eſt cōmiſſa: dicimus verè, vel præſumptiuè non eſt nata iniuriarū actio. Nunc deſcendo ad articulum nullitatis dictæ ſententiæ iniquę: an valeat nec ne, & ſecundum ea quę proponūtur, dico dictam ſententiam nullam fore, moueor ſolum illa ratione, quia ſecundū propoſita non fuit lata in ſcriptis nec de ſcripti recitatione: ergo nō tenuit, vt. l. j. &. ij. C. de ſen. ex periculo recitādis. licet enim conſilium conſultorum fuerit ſcriptum & pro tribunali recitatum: & iudex ſecutus dictum conſilium pronunciauerit & ſententiauerit in omnibus & per omnia prout in dicto conſilio cōtinetur, quia tamē non apparet in ſcriptura ſententię q̄ iudex pronūciauerit in ſcripti: ſententia nulla eſt. nō enim ſufficit ſentētiam ſcriptā eſſe inter acta: niſi in ſcriptis lata ſit per iudicem iudicantem diffinitiue, aut de ſcripti recitatione facta per aliū, vt igitur diffinitiua valeat. primo oportet ſententiam ſcribi: deinde per iudicem debet legi: & tunc dicitur lata in ſcriptis & valet, licet iudex nō adijciat in his ſcriptis abſoluo vel condemno: ſecundum veram opin. quam tenuit Spe. in titu. de ſententia. §. iſta. verſicu. nouum. & eam affirmauit albertus Galeoti, & Ioannes andreas. vt ibi patet per eum in

in addi. licet quidam contra. tutius tamen eſt vt illa verba in his ſcriptis ſemper apponantur. vbi per iudicem non legitur ſed per alium de mādato iudicis habentis imperium, ipſe autem poſtea verbo dicit prout ſcriptum eſt ita abſoluo vel condemno: aut aliud equipollens, tunc ſententia dicitur lata de ſcripti recitatione: & ſimiliter ſufficit: licet non dicat in his ſcriptis, quoniam iſta ſunt paria, primo ſententiam ſcribere: & deinde ipſam legere per ſeipſum, aut ipſam primo ſcribere aut ſcribi facere: & illam ſic ſcriptam recitare per alium, & recitationem factā dicere & ita vt ſcriptum eſt pronuncio, vt in. c. vltimo de re iud. lib. vj. coniuncta glo. in. d. l. ij. C. de ſen. ex peri. reci. ipſam ergo ſententiā ſcriptam eſſe, primo quòd legatur per iudicem met, aut per alium recitetur eſt neceſſarium: & aliter lata ſententia non tenet, in. d. c. fi. &. d. l. ij. Conſilium autem ſupradictum licet ſit aperte recitatum: tamen illud non eſt ſententia: imo differt ab ea in nomine, in ſubſtantia, & natura, ergo non eſt idem, vt. l. naturaliter. § nihil commune per Dy. in. c. ſine poſſeſsione. ver. primo duæ poſsidē di qualitates &c. Cum igitur illa verba pronuncio prout in conſilio continetur ante ſententiam. id eſt antequam ex ore iudicis emanauerint non fuerint ſcripta: non potuerunt in ſcriptis nec deſcripti recitatione proferri ſecundum eum, & in illis conſiſtit totum pondus ſententię, vt dicit Spe. in. d. § iuxta. Si igitur ita eſt quod ſtatim aperto & lecto cōſilio iudex verba ſolum dixit & ita pronuncio vt in conſilio continetur: nec illa verba anteſcripta fuiſſe apparet, vnde non præſumeretur in dubio ſententia lata in ſcriptis: ex quo illa verba in prima perſona concepta ſunt vt ibi patet in ſe. ſuperius alleg. Non autem moueor ad dicendū dictam ſententiam nullam ex eo capite, quia conſultores dixerunt dominam liberinam condemnandam pronunciaſſe, prout dixit Bar. in. l. j. C. ſi aduer. lib. quia opinio Bartoli non eſt vera: niſi eo caſu quo iudex condemnare vel abſoluere non poteſt. Sed vbi poteſt: hæc ſunt paria pronuncio condemnandum: vel condemno prout dixerunt Iacobus de peruſio, & Cinus in dicta. l. j. concludo igitur dictam ſententiam condemnatoriam ſu
per accuſatione iniuriarum: non ſolum iniquam, nullam, ea ra-
tione qua dixi (non alia) ideo aſſeſſores cauti poſt conſiliū ſemper faciunt ſcribi, & ita condemno vel abſoluo, & poſt faciunt recitari conſilium cum illis verbis additis abſoluo vel cōdemno vel pronuncio vt conſultum eſt, aut exprimunt illa verba in his 4
ſcriptis. ¶ † Deſcendo igitur ad ſententiam confirmationis latā in cauſa appellationis interpoſitæ aduerſus dictam ſententiam condemnatoriam, & de iure communi non eſt dubium, quòd confirmatio eſt iniqua, ex quo prima ſententia erat & nihil eſt ſubſtantiæ in cauſa: propter quod iudex reformando dictā ſententiam nullam potuerit iudicare vt iudicauit primus, ſecundum quod eſt in propoſito. Item eſt iniqua dicta ſententia confirmatoria de iure communi: quia lata ex falſa cauſa, dixit enim iudex quia libellus appellationis non fuit productus. nam de iure communi ſufficit appellare: nec requiritur quòd coram iudice ad quem libellus aliquis proponatur: ſed ſufficit appellationem producere: & reliqua acta prime cauſe. & illam proſequi infra fatalia, vt plene notat in ſpec. de libellorum concep. § nunc dicendum. ver. ſed nunquid in cauſa appellationis. vnde niſi ſtatutum mantuanum aut ſtilus, aut conſuetudo curiæ aliud diſpo
riat ex hoc capite: dicta ſententia ſine dubio eſt iniqua, ſi autem ſtatutum diſponeret libellum debere produci infra certum fatale: tunc illo non producto ſine dubio appellatio eſſet deſerta. Quia enim non ſeruat fatalia dicit appellationem deſertam vt in authentica ei qui. C. de tempore appellationis. Sed quia ſtatutum non vidi: non poſſum reſpondere præciſe, niſi ergo ſtatutū obſtet, & re vera libellus non fuerit productus: iudex de ſecunda appellatione cognoſcens: debet pronunciare bene appellatū & male pronuniatum per iudic. confirmantem.
¶ Si autem ſtatutum obſiſtit, & re vera libellus productus non apparet infra fatale: pronunciare debet appellationem deſertam quod itelligo ſi fatalia ſunt præfixa: tam iniquitati cauſæ, quam etiam nullitati, aliàs ſi ſoli iniquitati. tunc cum ſententia confirmatoria primæ idem importet quòd pronunciaſſe primam appellationem deſertam: poſſet iudex de hac ſecunda appellatione cognoſcere: ſcilicet pronunciare primā ſententiam nullam, & ita fruſtratorię appellatum, & ita pronunciando pronunciat etiam ſuper ſecūda ſi quis diligenter inſpexerit. ſed quia in facto mihi præſupponitur, quòd notarius cauſæ ſcripſit appellationem & monumenta cauſæ producta fuiſſe & apud eū depoſita: ſtādum eſt inſtrumento: donec probetur contrarium vt. C. de probati. l. cum precibus. & potuerunt dicta acta & monumenta rite & recte notario cauſe exhiberi & produci: & apud eum relaxari. vt C. de appel. l. eos. § ſuper his. & ibi per Barto. & Inno. de proba. c. quoniam contra fallam. & ita eſt communis conſuetudo mundi: quæ eſt optima legum interpres. videat ergo iudex appellationis prædictæ acta prædicta: & ſic ſummarie ſe informet ex actis quæ rem notoriam ſibi faciunt, vt. C. de tranſactioni. l. vbi pactū in glo. magna. an dicta prima appel. fuerit iuſtificata ſecundum exiſtentiam ſtatutorum, ſi iuſtificata foret: apparet quòd ſententia confirmatoria lata fuit ex cauſa falſa: vnde partes eius ſunt in pronunciando bene appellatum & malè iudicatum, vt ſupra. & aliàs cum dicta prima appellatio fuerit deſerta per iuſtificationem non factam: pronunciare debet malè & perperam appellatum: cum prima appel. deſerta fuerit ex iuſtificatione non facta: ſecundum exigentiam ſtatutorum. Et hoc ſi fatalia præfixa ſunt tam iniquitati cauſæ, quam etiam nullitati, aliàs qualis ſit forma pronunciandi, ex prædictis apparet & probatur. ff. de ap. ſi expreſsim. coniuncta glo. ſua. Et ita conſulo ego Angel. &c.

CONSILIVM. CCLI

1 *Conuentione facta de matrimonio contrahendo inter duos impotentes cum fuerint legitimæ ætatis: an interpellatus ab altero qui nondum eſt ætatis legitimæ illum conſtituat in mora.*

2 *Sponſus & vir, dictiones idem ſignificant.*

DOmina maſsina cum licē tia ſui legiimi mundualdi † promiſit & conuenit Euſepio præſenti &c. ſeipſam facturam & cura. & facere & curare ita, & taliter &c. quod Sera filia dictæ dominæ Maſsinę cum fuerit ætatis duodecim annorum completa: quam ætatem dixit quòd habebit cōpletam in anno domini. Mcccxc. de menſe Februarij. ſtatim dicto menſe completo conſentiret in Pelegrinum filium dicti Euſepij tanquam in ſuum ſponſum & virum legitimum: & ab eodem annullos maritales, huc matrimoniales reciperet, & cum eo contrahet legitimum matrimonium, & ſeipſam dominam Maſsinam daturam & ſoluturam eidem Pelegrino in dotem & pro dote & dotis nomine dictæ Seræ illam quanti. flo. auri & pecuniæ ſeu rerum illius temporibus & modo & forma, & quòd prædicta fient per ipſas Seram & dominam Maſsinam illis tēporibus & modo & forma, quādo, prout & ſicut & quemadmodum, dicent & declarabunt prudentes & diſcreti viri Antonij. & Lau. & econuerſo, dictus Euſepius pater dicti Pelegrini promiſit & conuenit dictæ dominæ Maſsinæ præſenti &c. pro dicta Sera filia ſua ſe facturum & curaturum & facere & curare ita & taliter omni iur. & facti exceptione remota, quòd dictus Pelegrinus eius filius cum fuerit ætatis completorum quatuordecim annorum quā ætatē dixit quòd habebit in Mcccxcj. ab incar. de menſe Maij ſtatim completo dicto menſe: conſentient in dictam Seram &c. Adde hic prout conſultum fuit ſcilicet in conſilio. xxv. quod incipit viſis ſtatuto & contractu prædictis. Prout igitur in puncto prædicto conſuluit: ſic iterum & de nouo omnia in prædicto conſilio contenta approbo & affirmo tanquam iuridica & iuſte cōſulta. verum in facto de quo præſentialiter ſum conſultus additur. quòd arbitri nihil laudauerunt de tempore ſponſaliorum & matrimonij contrahendi: nec laudare poſſunt ad præſens, eo quòd alter arbitrorum deceſsit: & ſic dictum compromiſſum expirauit. Et quòd elapſo menſe Februarij anni domini. Mcccxc. dictus Pelegrinus nō erat annorū quatuordecim ſed eos cōplere debebat

Universidad de Deusto Biblioteca

immediate poſt completum & finitum menſem Maij.anno domini.Mccccxcj.& ſic recte calculo computato dictus pelegrinus poſt finitum dictum menſem Februarij inuenit ſe eſſe.xij.annorum & x.menſium,quo tempore niſi malitia ſuppleſſet ætatem vt dixi,patet quòd interpellatio facta per eum immediate poſt dictum menſem Februarij conſtituit dictam mulierem interpellatam in mora quoniam qui tenetur ad dandum vel faciendum ex contractu correlatiuo,& vltro citroque obligatorio non poteſt agere neque cõuentum in mora conſtituere:niſi primo impleat ex parte ſua:quòd implere tenetur de act.emp.l.Iul.§.offerri.l.qui pendentem vindemiam:ſed dictus Pelegrinus impediẽte ætate atque natura matrimonium contrahere non poterat cũ puella:ergo oblatio de implendo deriſoria fuit.Nec ob.ſi dicatur ſaltem poterat contrahere ſponſalia.vnde quia ſponſalia non fuerunt contracta ſaltem ex hoc capite non contractorum ſponſaliorum videtur mulier interpellata in mora conſtituta:& per conſequens dictæ arrę reddi debent duplicatę.Nego enim hoc: cum conuentio fuerit concepta in hac forma, videlicet quòd dicta puella conſentiet in dictum Pelegrinum tanquam in ſuum ſponſum & virum legitimum ab eodem annulos matrimoniales recipiet & cũ eo contrahet legitimũ matrimonium vnde verba illa ſponſum virum pro eodem ponuntur ſicut moris eſt. Tu ſcorum mulieres ſubbarrantium per annullum in digitos annullares:quia tunc inuicem & mutuo conſentientes & vnus in alterum,& econuerſo deſponſans conſentit in deſponſatam vt in ſuam ſponſam & vxorem legitimam.Et ita vt in ſponſum & virum ſicque per mediatores verba dicentes(vt moris eſt) interrogatur deſponſanda ſi conſentit in talem vt ſuum ſponſum & virum:& vir ſimiliter interrogatur ſi conſentit in illam vt in ſuam ſponſam & legitimam vxorem:& ambo reſpondent quòd ſic. Non igitur dicti contrahentes vt ſeorſum fierent ſponſalia & ſucceſsiue matrimonium.Sed quod vno contextu expedirẽtur omnia:quia expediri non poterant:non fuit mora contracta.

2 †Pro hoc facit,quòd dicta verba ſponſum & virum idem ſignificet & importét,quia prolata ſunt per mulierem iuris ignaram apud quam talis dicendi veritas non cadit.ff. de teſtamen.tute. l.quid ſi nepotes.in gloſſ.& verba in dubio ſemper intelligenda & interpretanda ſunt:ſecundum vſum communem loquendi. aliàs alteratur ſignificatum proprium nominum verborum & rerum vt.l.labeo.verſiculo.nec mirum.de ſup.lega.Pro hac parte fortiſsime facit,quia(ſi non fallor,) non eſt verum quòd per interpellationem factam incontinenti de dicto menſe Februarij pro parte dicti pelegrini,vel per interpellationem,quæ fuiſſet facta pro parte dictæ puellæ immediate poſt menſem maij: fuiſſet mora contracta:niſi primitus laudum emanaſſet de matrimonio contrahendo,quoniam dictæ partes tempus matrimoni contrahendi, & quantitatem dotis & formam obligationis de recipiendo dotem:videntur repoſuiſſe in voluntate arbitrorum communiter electorum,de quibus vtraque pars plenã confidentiam gerebat:& hoc oſtenditur vt omnis euitetur abſurditas,omniſque impoſsibilitas,quæ ex verbis dicti contractus reſultat.ſi verba dicti contractus aliter intelligantur quam dixerim,reſultat enim impoſsibilitas de natu.niſi iuuetur adiecta malitia.quòd dictum matrimonium contraheretur immediate poſt menſem Febr.Cum dictus pelegrinus tunc eſſet impubes & à pubertate diſtans per tempus.xiiij.menſium:reſultat abſurditas.quia ſi immediate dicto menſe completo matrimoniũ deberet contrahi ſaltem de facto:& poſtea ſucceſsiue poſt menſem Maij de iure eſſet iterum contrahendum.cum enim matrimonium ſit nomen iuris:& de matrimonio partes conuenerint intelligendum eſt de valido & ſubſiſtente de iure,cum verba ciuilia ſunt intelligenda ciuiliter.non de facto,vt.l.iij.§.hæc verba. quod quiſque iur.C.ſi manci.ita fuerit aliena.l.ea quidem. cum concordan.ibi allegatis,impoſsibilia igitur & abſurda cum de omni diſpoſitione quarum poſsibile eſt debeant admoneri.de bonis libertorum.l.nam abſurdum de regulis iuris.l. ſemper in ſtipulatio.de verborum obligationibus.l.quoties.ff.de rebus dubijs.l.quoties.idem ſermo non debemus ſermones dicti contractus ita intelligere:quòd primo contrahatur matrimonium de facto ſecundo de iure,argumen.pro hoc de verborũ ſignificatione.l.boues.§.hoc ſermone.Hoc etiam eſſe verum declarat ſeries inſtrumenti ſi ratione conſtruatur:& ſermo ſemper conſtruendus eſt ita quod ſaluetur ratio directa dicti ſermonis.C.de fideiuſſori.l.eam quam.ff.de auro & argento legato.l. Plautius. Rectus autem conſtructus verborum in dicto inſtrumento cõtentorum eſt hic,videlicet punctetur poſt illa verba de menſe Februarij ſtatim dicto menſe completo,& verbũ habebit quod eſt ſupra determinet illud completo.Et eſt ſenſus,quòd domina Sera erit duodecim annorum completorũ de menſe Februarij ſtatim menſe completo.Non autem illud participium completo,determinat verbum conſentiet:quod immediate ſequitur, imo illud verbum conſentiet determinat omnia ſubſequentia verba ad ver.Et econuerſo dictus Euſepius.ſequẽtia autem plura ſunt.Primò contrahere matrimonium. ¶ Secundò , dare,& ſoluere dotem prout & ſicut dicent & declarabunt dicti arbitri, & quòd fiat relatio ad matrimonium:apparet ex illis verbis.Et quòd prædicta fient per ipſas Seram & dominam Maſsinam illis temporibus &c.Quod verbum prædicta,eſt indiffinitum & pluralis numeri,vnde niſi fiat relatio etiam ad matrimonium non congruè poneretur,importatur enim per illud verbum prędicta clauſula generalis quę in fine poſita refertur ad omnia prędecedentia:cum eſt eadem cauſa relationis,vt.l.iij.§. filius.de liberis & poſthumis.Si igitur tempus matrimonij contrahendi dotis ſoluendæ & quantitatis dotis & forma prædictorum in ſimplici voluntate arbitrorum collata ſunt ante declarationem factam per arbitros de tempore & dote,mora,nulla forma poteſt contrahi,vel incurri rebus ſic ſe habentibus:prout proponũtur. ¶ Concludo moram non eſſe contractam ex parte dictę puellæ per interpellationem factam incontinenti poſt menſem Februarij,moueor dictis duabus rationibus,videlicet quia dictus pelegrinus incontinenti matrimonium ex parte ſua non poterat cõſummare impediente iur.niſi tunc à malitia iuuaretur, vt ſuperius dixi. ¶ Secundo,quia tempus matrimonij contrahendi non fuit per arbitros declaratum,quia prout dixi participium illud completo:non determinatur à verbo contrahet, vt ſic ſit ſenſus ipſa contrahet matrimonium immediate illo menſe Februarij completo,imo determinatur vt dixi à dicto verbo erit. & ſic ſit rectus verborum conſtructus modo prædicto, videlicet quòd dicta domina erit completo dicto menſe Februarij ætatis annorum.xij.quaſi dicat & non ante ipſum menſem completum.Et ſic conſtruendo & intelligendo,omnis ceſſat abſurditas:per aliã verò conſtructionem in euidentem abſurditatem incurrimus. Et ita conſulo ego Ang.&c.

CONSILIVM. CCLII.

1 *Mater concurrens cum agnato & ſorore defuncti ex vno latere tantum, an ſuccedat.*
2 *Soror patruo præfertur.*
3 *Mater & agnatus,quo ordine veniant ad ſucceſsionem.*

STatuto bononię. cauetur, quòd ad ſucceſsionem defuncti,agnatus vſque in in quartum gradum incluſiuè maſculus concurrẽs vnà cum matre defuncti in proprietate ſolus ſuccedat:& dicta mater in vſufructu.Si autem mater vnà cum filia ex vno latere tantum coniuncta concurrit:nihil diſponit ſimiliter,& ſi coniunctus in tertio vel quarto gradu concurrat vnà cum dicta ſorore,nihil diſponit.Contingit autem tertius caſus, quòd coniunctus in gradu tertio puta patruus defuncti concurrit cum matre eiuſdem defuncti ex paterno latere tantum coniuncta.ad ſucceſsionẽ igitur huiuſmodi defuncti cõcurrunt ſimul & pariter mater patruus abſque ſorore, quia quilibet eorum hæreditatem prædictam ad ſe pertinere aſſerit. Quæritur ergo quid iuris.

Pro

1 PRo filia facit quòd ſolidã hereditatem obtineat, quia † vbi concurrit ſoror & patruus:ſoror vincit patruum de iure communi quia ipſa eſt in ſecundo & patruus in tertio:vnde ſtamus diſpoſitioni iuris communis ex quo ſtatutum in caſu iſto non diſponit.de libe.& poſthu.commodiſsimè.& fortius ſtandum eſſet ſi ſtatutum diſponeret ſororem patruo anteferri,quia tũc ſic:diſponeret municipalis cenſura,vnde nec de ratione vel alio eſſet vlterius inquirendum.vi inſti.de viuca.§.quod autem.Pro hoc facit illud generale brocardum ſi vinco vincentem te,ergo vinco te.ſi ſoror vincit patruum in ſucceſsione:ergo vincere debet matrẽ ipſius ſororis,quę à patruo vincitur ex ſtatuto,vt.l.Claudius.ff. qui po.in pig.ha.cum ibi concordantibus in hac parte affirmatiua,in contrarium quòd mater ſit inſolidum habitura probatur quia mater hic concurrit cum filia & patruo.vnde licet excludatur à proprietate quando cum patruo ſolo concurrit vt ſolum vſumfructum ſit habitura:tamen quando concurrit cum patruo & filia nihil in ſtatuto diſponitur,vnde ſtatutum propter ſuperexiſtentiam filiæ patrui tui excludentis iuuari videtur ab ea,& ſic conſequatur per illam quod conſequi nõ poterat per ipſam, & conſequatur per poſterius:quod non poterat conſequi per prius.ff.de hære.inſti.l.ei qui ſoluendo a i ti.ti.&.ff.de in ius vo.
2 l.quęſitum.per Dy.in.c.quòd alicui.de reg.iur.li.vj.† Pro agnato facit,quia ſuperexiſtentia matris filiã eius excludit de iure cõmuni,vnde contentio remanet inter matrem & agnatum. & ſic videtur quòd agnatus ad proprietatem vocetur mater autem in vſufructu:attenta forma ſtatuti & hoc credo verum non obſtat allegatio facta pro matre,quæ dicit ſe ad ſolidum inuitari eo ꝙ excludit filiam & filia excludit patruum,vnde ſicut vincit filiam & filia excludit patruum ita debet vincere patruũ:quia ipſa vincit filiam de iure communi, eo quòd eſt in primo gradu:filio prædefuncto.Soror autem in ſecundo & ex vno latere tantũ cõiuncta:ipſa autem mater excluditur à patruo ex ſola municipali cenſura,quæ voluit agnatos matri præferri in proprietate eius quia propter agnatos & eorum patrimonij opulantiam, ſolet familiarum & agnotionis dignitas in æuum conſeruari.ff.de vẽ. inſpici .l.j.§.denunciare. igitur verſiculo.publice enim intereſt. quæ quidem dignitas non conſeruatur in fœminis neque per fœminas,ſed finitur & terminatur in eis: cum tranſeant in aliena familiam.vt inſtitutio.de pa.po.in fine.& inſtitutio. de legi.agna.tu.§ primo.Non eſt igitur eadem ratio in matre vincendi patruum defuncti,quæ eſt vincendi ſororem defuncti ex vno latere tantum coniunctã ſororem excludit propter prioritatem gradus vt dixi.nec curauit ſtatutum de prælatione: niſi quatenus conſiderauit ius commune,cũ per neutram ipſarum agnatio cõſeruetur.ipſa autem mater excluditur a patruo propter rationẽ conſeruationis prædictæ.vnde cum non ſit eadem ratio excluſionis vtriuſque:non eſt bona concluſio illius viæ brocardicæ ꝙ qui vincit vnum vincet & alium qui vincitur ab alio vt nota.in dicta.l.Claudius.& per Cynũ.in authentica.licet.C. de nat.libe. Item non obſtat obiectio filiæ dictæ matris eiuſdem ſororis dicti defuncti,quia licet ipſa concurrens cum patruo excludat patruũ . eſt verum quando nullus alius eidem obſiſtit,niſi patruus,ſed in propoſito mater eius ipſam impedit inuitari quantumcunque,cum mater non ſuccedat,vt dicta authentica.licet. & in cor.vnde ſumitur.&.ff.ad trebel.l.ſecunda.obijcitur.vnde in ſucceſsionibus non curatur quis ſuccedat,ſed an hæreditatem petẽti ſucceſsio deferatur.de teſta.mili.l.militis codicil.§. veteranus. de cõtratabu.l.qui ex liberis.§.teſtamento.Sed ſuperſtite matre dictæ filię non defertur ſucceſsio,ſed ſolummodo matri eius,vt in authentica . ceſſante. C. de legitimis hæredibus. Iudicandum eſt igitur perinde ac ſi dicta filia in rerum natura non exiſtente vt l.prima.§.fina.de gradibus.ex quo ipſa ad hæreditatem nullatenus inuitatur.Nec obſtat . cum dicta filia excludit patruum: ergo debet excludere matrem ex via eadem brocardica,cum patruus excludat matrem à proprietate : quia non eſt eadem ratio excluſionis . Soror enim excludit patruum de iure communi : quia ſoror in ſecundo: patruus in tertio . Sed non poteſt eadem ratione vincere matrem:cum mater ſit in primo: & ipſe ſit in ſecundo.Diſcurrit ergo ſucceſsionis controuerſia: ſolummodo inter ipſam matrem & patruum,inter quos nõ eſt ſopita ex forma dicti ſtatuti,quia patruus ad proprietatẽ:& mater ad vſumfructũ vocantur.& hæc eſt interpretatio benignior: & iuri antiquiſsimo conſentanea: ſecundum quod viſum fuit ſexum virilem præferri.inſti.de hęre.abinte.§ item vetuſtas.iuncto.§.quod ad fœminas.inſti.de legi.agna.ſucceſsione.facit.ff.de condi.& demon.hoc modo.Concludo igitur ex præmiſsis,proprietatem dictæ hæreditatis ad agnatum maſculum pertinere: vſumfructum verò ad matrem excluſa filia: quæ excluditur de iure communi & cui nulla infertur iniuria:licet patruus ad hæreditatem vocetur. Et ita dico & conſulo ego Angelus de peruſio &c.

CONSILIVM CCLIII.

1 *Miſsio in tenutam ſuper hæreditate iacente,an valeat.*
2 *Curator datur bonis:& hæreditati iacenti,creditoribus credita repoſcentibus.*
3 *Statutum de inſtrumento guarentigie loquens:qualiter intelligendum ſit.*

VIſis ſtatutis & ordinamentis communis florentiæ loquentibus de inſtrumentorum editione guarentigie,& de immiſsis in poſſeſsionem & de præcepto de diſgombrando & quodam inſtrumento promiſsionis matrimonij contrahendi incontinẽti poſtquàm illi debebant eſſe conſortes,& apti eſſent ad matrimoniũ contrahendum.Et viſa datione tenute facta pro conſecutione pœnæ quia per alterum coniugum dicitur remanſiſſe:ne matrimonium contraheretur in contradictionibus factis contra
1 dictam tenutam & præceptum de diſgombrando. † Reuocatur in dubium vtrum tenuta data debeat reuocari:& ſimiliter præceptum de diſgombrando:quatenus de facto proceſſerunt. Super quo videtur de iure dicendum , dictam tenutam nullam : ſimiliter & præceptum : ſi vera ſunt quæ proponuntur. nam in facto proponitur hæreditatem matris dominæ Cere iacuiſſe tempore datæ tenutæ & præcepti.Cõſtat aũt contra hæreditatem iacentem non procedere immiſsionem nec reliqua iudicia ordinaria vel ſummaria cum nullus ſit reus contra quẽ iudicium ordinetur:& iudicium conſtat ex tribus
2 perſonis vbi eſt iudicium.eſt mere ciuile.† Et iõ lex prouidit de curatore dando bonis,& hæreditati iacenti.cùm creditores volunt conſequi quod eis debetur.ff.de cur . bon.dan .l.j.&.ij. & per totum.quinimo & ſi ſcriptus hæres non poſſet hæreditatem agnoſcere:forſitan ſub conditione delata.cuius implementum ab eius poteſtate non pendet:agnoſcenda eſt bonorũ poſſeſsio per eundem:vt actiones ſuſcipiat. quam quidam dicunt eſſe iuris:quidam facti:quidam iur.& facti.plenè no.in.l.ſi quis inſtituatur.ff.de hære.inſt.& ibi plenè per bar.ſuccinctè & in.l. ſi diu Si autem hæreditas prædicta non iacuiſſet:nihil videtur obſiſtere dictæ tenutæ & præcepto.eò quòd emanauerũt in minorem.Nam miſsionem ex primo decreto patitur etiam pup. vt.l.hæc autem.quibus ex cauſis in poſ.ea.&.l.ſi minor.de bo. auto.iud.poſ.& eo.ti.l.ſi non expedierit. Contrarium credo in caſu noſtro.quia ex primo decreto immiſſus lucratur fructus vſque ad quinque pro centenario:ſecundum formam dictorũ ſtatutorum.vnde dicta miſsio non eſt ſimpliciter tedialis:imo ſapit nuturam proprietatis bonorum vt.l.fulcinius.§ ſi.quibus. ex cau.in poſ.ea.& eius natura exorbitat à cauſa poſſeſſoria.appellatur enim ab ea:ſicut à ſententia lata in petitorio.ſecundum Ia.bu.in.l.ante ſententiam.C.quo.app.non recip.per alios ſcri-
3 bentes in.l.vni.C.ſi de momen.poſ.fue.appel.† Moueor ad dicendum dictam tenutam nullam ex alio : quia ſtatutum loquẽs de inſtrumento guaretigie ad volũtatẽ creditoris & miſsionis & ꝑcepti:loquitur eo caſu quo in inſtrumẽto guarẽtigiã cotinẽte adiectus eſt certus terminus pręſtationi ſed dictũ inſtrumẽtum nullũ terminũ habet inſertũ pręſtationi pœnę:vnde licet ipſ certum & determinatum eſſet inſertũ matrimonio contrahen-

do, quia hic nō agitur de matrimonio contrahēdo: sed de pœna exigenda, matrimonium non cōtractū. cuius pœnæ præstationē nullus terminus certus vel incertus est appositus, nulli dubium quòd hic casus non cōprehenditur sub statuto, vt. l. commodissimè. de lib. & posthu. & per consequēs deficit eius dispositio. l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio. Quinimo nec in matrimonio contrahendo præfixus fuit certus terminus. tunc enim terminus est certus quādo non est variabilis propter accidētia, vt. l. certū. si cer. pe. de libe. & posthumis. l. ij. & iij. de cōdi. & demon. nominatim. & l. quid sit nominatim. vnde & alternatio parit obscuritatem & incertitudinem. ff. de iniur. l prætor edixit. §. pe. de verb. ob. vbi autem non apparet, hæc autem alternatio & obscuritas est in casu proposito. nam quidā sunt apti ad matrimonium contrahendum propter malitiā existentē in pup. vnde habemus de puero nouē annorū qui impregnauit nutricē qui sunt apti punctualiter in introitu pubertatis, quidam autē tempus requirunt prolixius & super hoc dari non potest certa doctrina, quoniam hoc totum à natura quæ est dicta summus artifex. pro hoc facit, quia in dicto instrumento non est appositus dies, in quo vel infra quem matrimoniū deberet contrahi: & sic non potest dici adiectus terminus præstationi; sed solum est appositus dies ad quem matrimonium est contrahendum, qui dies secundum accidentia est variabilis (vt superius est dictum). Et etiam si alia accidentia concurrent (vt egritudines) & sic ex toto deficit dispositio statutaria. ¶ Cōcludo igitur secundum ea quæ proponuntur, tenutam nullam & præceptum: & ideo de facto reuocari debere: dum pro parte dictæ dominę Serę probata sint quæ probanda sunt ad reuocationem tenutæ & præceptī, secundum formam reformationum prædictarum loquentium, de hoc reuocationis articulo. Et ita consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM. CCLIIII.

1 *Donatio omnium bonorum facta à matre filio, vt post mortem vires acciat & cum pacto de non reuocando: an sit inter viuos.*
2 *Donatio causa mortis quæ dicatur,*
3 *Donatio inter viuos quæ dicatur,*
4 *Donatio causa mortis quando reuocari possit.*
5 *Reuocare quid sit,*

DOmina antonia de florentia donauit suo filio omnia bona dotium suarum, & etiam omnia bona ad ea pertinētia ex causa successionis quam fecerat suo viro: nec adiecit inter viuos vel causa mortis: nihilquæ de bonis tradidit verè vel fictè: saltem per constitutionem precarij, & in dicta donatione adiecta sunt hęc verba, videlicet quam donationē dicta donatrix voluit valere & vires habere post mortem ipsius: & statim eius morte secuta, & nō prius vel aliter vel alio modo. Et deinde scripta sunt hęc verba, quæ omnia promisit dicta donatrix attendere & obseruare & perpetuo firmare, & contra ea vel eorū aliquod non dedisse, nec facisse, nec dare, vel facere in futurum, per se vel alium, vel alios, aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto, in iudicio, vel extra & fuit facta dicta donatio coram duobus testibus. Quęritur, an dicta donatio sit causa mortis vel inter viuos, & an ex post potest reuocari.

1 HAec quæstio multū est mihi dubia propter eius verba perplexitatem quodāmodo continentia. † & quia vertitur inter matrem & filios: amicabili compositione persuadeo eam decidi, quia in quamcunque sententiam inclinetur: iudicantem seu consulentē nimirum errare non arbitror, veruntamen quid sentiam infra patebit. Et ostendo primo dictam donationem nullam: si dicimus causa mortis fore. quia non est vallata præsentia quinque testium. C. dona. cau. mor. l. fi. &. C. de codi. l. fi. quòd autem sit donatio causa mortis apparet, quia in ea facta est mentio mortis: & sic in dubio præsumitur mortis causa. ff. de dona. cau. mor. l. senatus. §. j. &. eo. ti. l. seia. & de dote præle. l. seia per Cy. C. de iure do. l. ij. pro hoc, quia in dicta donatione adiecta fuerunt illa verba, quam donationem præfata domina Antonia voluit valere, & vires habere post mortem ipsius dominæ Antoniæ statim eius morte secuta. & nō primo vel aliter, seu alio modo. vnde non solum qualitates & accidentia, quę significantur per illa verba vel aliter seu alio modo: imò effectus & substantia & ipsū principiū & fons & origo & contractus collata sunt post mortē ipsius donatricis, & hęc omnia hæc testatrix incipere voluit ab hærede. Si igitur omnia hæc collata sunt post mortem vt clarè apparet ex verbis, quis dicet hāc donationem inter viuos fore cuius initiū inter viuos est secundum proprietatem suæ naturæ: licet effectus executionem concernens posset differri post mortē, vt post quē
2 libet diem alium certum vel incertum. † Pro hoc facit fortissime, quia donatio causa mortis proprie est illa cum quis ita donat vt magis se habere velit, quam donatarium: & magis donatarium, quā heredem donantis. ff. de dona. cau. mor. l. j. eo. ti. l. senatus. §. j. insti. de donatio. & ita fuit in proposito, vt directe patet ex verbis, & bene considerauit hęc donatrix rectum ordinē charitatis: quæ semper incipit à seipso, & qui contrariū facit: peccat contra ordinem charitatis. C. de serui. l. præses. cum concordantijs Iuis. &. C. de natu. lib. l. j. Prædilexit enim hęc mulier primo seipsam, non per verba dubia, implicita, vel communia, aut obscuritatem aliquam continentia: sed per verba singularia & specifica signanter hæc importantia de quibus superius dictum est. vnde non potest dici quòd per ambiguitatem dictorum verborum voluntatis dictæ donantis quæstio relinquatur. ff. de vulg. & pup. l. iam hoc iure. circa fi. Et cum verba aliquid signanter important: neque per ea importetur passio mentis non est recedendum ab eis, & talis intelligitur esse mens: qualem verba demonstrant. ff. de sup. le. l. Labeo. § tubero. conjuncta. l. non aliter. de leg. iij. donatio autem inter viuos directo est naturæ oppositæ & contrariæ, quia donans in liberalitate exercendalarden exi stit præposterato ordine charitatis seipso prædiligit donatariū. in. d. §. j. Quod mulier hæc non fecit: imo quantū potuit mētem
3 suam expressit & declarauit per illa verba supra signata. † In cōtrarium autem quòd dicta donatio dicatur inter viuos ostenditur, quia illa donatio dicitur inter viuos, quæ nullo cogente imperio de mera liberalitate procedit: & nullo casu ad donationē est reuersura secundum ipsius donantis propositum, & ob nullam aliam causam fit: nisi vt liberalitas & munificentia exerceatur, vt. ff. de dona. l. j. coniunctis glo. suis. hæc autem omnia concurrere videntur in proposito. Primò liberalitas mera, & maximè quia mater est donatrix cuius votum & effectū secundum proprietatem naturæ est: vt bona eius ad suos descendentes decurrant. ff. vnde lib. l. scripto. ff. de bo. dam. l. cū ratio. Irrationabilitas autem & non reuocandi propositum manifeste ostendi videtur ex verbis donationis prædictæ, ibi promisit dictam donationem perpetuo firmam. & ratā habere, & ibi in futurum cōtra nō facere per se, vel alium, aliqua ratione causa, de iure vel de facto quorum verborū significatū vere proprie & stricte scriptū aliud importare non possunt: nisi sublatione potentiæ reuocandi donationem prædictā, vt. l. si alienam. §. fi. coniuncta gl. in verbo nullo casu. de dona. cau. mor. ,,ppter quòd ibi dixit Dy. in ad di. dictæ glo. dictam donationem tunc reuocari non posse: quia potētia sublata necessariò infertur quòd est donatio inter viuos cum donatio causa mortis possit ex pœnitentia reuocari. Pro hoc, quia & si diceremus quòd verba primo loco descripta important donationem causa mortis: de cuius natura est quòd reuocari possit ad libitum donatoris: tum hoc pactum sequens per quod est promissum cōtra non facere vel venire &c. quod est directo contrarium & repugnans: subest donationis causa mortis, videtur factus transitus in donationem inter viuos: ex quo verborum significatum patitur. vt. l. vbi ita donatur. ff. de dona. vbi videtur casus in terminis, licet vbi transitus non est possibilis saluo significato verborum: tunc pactio nulla sit. ff. de precario. l. cum precario. & vbi pactum non esset contra substantiam contractus sed contra naturā rei in contractu deductæ: si aliter

distinguendum

distinguendum, vt. ff. de vsu & habi. l. per seruum. §. j. Sed hic articulus nostrū negotium non contingit: igitur vlterius non me extendo. Pro hac parte quòd attendatur solum potentia huius pacti importantis irreuocabilitatē facit, quia donatio causa mortis habet quandā suam propriam naturam & abstractā ab alijs
4 separatā. † Nam non ob quòd donatio causa mortis sit talis naturæ & substantię, quòd reuocari possit ad libitum donatoris, tamen per pactum potest recedi à substantia & natura: & nihilo minus remanebit donatio quæ mortis causa nuncupatur. ff. de dona. cau. mor. l. si alienam. §. fi. vbi pactū appositum in donatione prædicta: quod non licet reuocare videlicet, vnde erit res donata apud donatorem dum viuit: & eo mortuo in persona donatarij effectuale habebit prin. cuius intuitu potest hęc donatio causa mortis appellari. Iste punctus (vt dixi) est mihi valde dubius, ad dubitandū autem fortius me: adducit gl. quæ est in. d. l. si alienā. §. fi. in verbo acceperit. quę expresse decidit, quòd vbi est factum pactū denon reuocādo: subintelligitur nisi totius voluntatis primæ pœniteat, nisi illam glo. reprobaret Ia. de are. dicens quòd imo non est reuocationi locus ex pœnitentia, saluo nisi donatio esset facta in testamēto vel codicil. quo casu saperet quo ad reuocabilitatem naturā ipsorum. ff. de contratabu. l. sub conditione. de bo. lib. l. in seruitutem. § sed & si quis. Bar. autem non approbat nec impugnat dictam gl. per scripta eius quę viderim. Sed bene improbat notificationem Iacobi & bene quia cum donatio causa mortis sit in testamento vel codicil. & sic de testādo vel codicillando, illa non differt in substantia vel natura à mera vltima voluntate: in qua nullum pactū de nō petendo validum potest apponi, cum per illud impediretur libera factio testamēti, vt. l. si quis in princ. testamenti. de le. iij. Si igitur glo. prædicta est vera: quod in pacto de non reuocando tacitè inlit de sui natura (nisi donatorem pœniteat) totius primæ voluntatis quæstio est sopita. scilicet quòd dicta donatio per dicta pacta nō propter ea transeat in contractū donationis inter viuos: sed stat in sua prima specie donationis causa mor. & dicta pacta hanc habeant efficaciam & virtutem: vt rebus sic se habentibus & pœnitentia non pacta totius voluntatis primæ dictæ donatricis nullo alio casu excogitabili liceat aut possit conuenire, & inuenio dominum Ray. dictam glo. tenuisse in. d. §. fi. pro quo facit, quia quātum ad potentiam reuocandi: donatio causa mortis redacta est ad exemplum legatorum, vt. l. Marcel. §. Paulus. de do. cau. mor.
1 eo. ti. si debitor. in fin. &. l. illud. Sicut igitur legata non obstante quocunque pacto possunt per pœnitentiā reuocari vt dictū est: sic & donatio causa mor. omnes ergo leges loquentes de pacto de non reuocando sed obseruando: modificationem recipiunt: nisi fiat reuocatio ex pœnitentia totius voluntatis. † Dicet autē quis quid est reuocare nisi pœnitere, vnde ex quo lex interdicit potentiā reuocandi, ergo interdicit potētiā pœnitendi, sed respō deo, non de hac pœnitentia loquuta est glosl. sed solum de illa per quam donatorem pœnitet totius voluntatis, vbi autem non totius: tunc pactum stat firmum exemplum, si donator adiecit pactum vt non liceret reuocare nisi in vno casu vel sub certa forma. & postea vult addicere alium casum & illum detrahere vel alium cumulare quia non poterit. & huic opi inhęreo in quæstione proposita tanquam humaniori propter duo.
¶ Primo, quia dicta mulier quantum in se fuit, expresit: quam signantius potuit, quod mortis causa donare volebat per verba primo loco signata, quæ verba & in eam & in quemlibet idiotam cadebant & cadunt, sequentia autem verba pactorum quid importent: non pertinet ad sensualitatem mulieris nec alterius imperiti: cum eorum effectus in iure consistat. argumen. de testa. tut. l. quid si nepotes. & arbitror: quia illa pacta de non veniendo contra & c. nedū in ciuitate florentie imo quasi vbiq; per Italiam in quolibet contractu tam temporali quam perpetuo apponi solent per notarios: qui substantiam ipsorum verborum ignorant quod fuerint posita potius ex errore & imperitia notarij: quam ex voluntate & scientia mulieris ignorantis substantiam, significatum, & essentiam dictorum verborum. Moueor secundò, quia dicta mulier mater est, quā nō est verisimile in filij dispendiū quicquam agere per pietatem sibi naturaliter inhęrentem. C. qui petunt tutores. l. matris pietas. nisi forsan moueretur ex reprobata ingratitudine & irreuerentia. filij autem amore nouelli coniugij: propter quem solent filij à matribus spoliari. ff. de do. inter vi. & vxo. l. j. prout tamen dixi, consulo & persuadeo valde concordiam: prout suggerit dicta æquitas, & qđ mater nullo modo voluerit esse donationem, nisi tantummodo causa mortis: quia nihil tradidit verè vel fictæ saltē per cōstitutionem precarij: quod vere indicat mentem eius vt noluerit filio aliquid acquiri: nisi demū post mortē & propter mortē. Et si dicere mus dictā donationē inter viuos, sed quingentos aureos trāscenderet, esset nulla, in toto transcensu, si insinuata non est. C. de dona. l. sancimus. &. l. si quis argentum. & si dicimus eam stare in finibus dona. causa mor. quod credo per verba prædicta tam signanter expressa, de dictis pœnis nullatenus est curandum, eo quòd donatio fuit nulla: & per consequens, pacta nulla, cum nō fuerit vallata sufficienti numero testium (vt dictum est in primo discursu) &c.

CONSILIVM CCLV.

1 *Captura requirens duplicem consensum alicuius autoritates laudi quo casu teneat.*

LAudum fuit latum continens quòd pro cōstructione cuiusdā capellæ soluantur fratribus & conuentui ecclesiæ sanctæ Mariæ de monte catino floreni aurei centū, ita tamē quòd ad eorum manus non perueniat: nisi intercedente consensu & licentia Thomasij vgij, postquam dictus Thomasius concesit licentiam & consensum suum per publicam scripturam quòd dicti fratres & capitulum possint petere & exigere dictam quantitatem à dicto Gerardo. & q̄ det & soluat dictis fratribus capitulo & conuentui. Ita tamen quòd dicti fratres & capitulū & conuentus non possint habere vel recipere sine eiusdem Thomasij licentia vel cōsensu postquam iudex secularis ad petitionē procuratoris & syndici dictorum fratrum capituli & conuentus visa dicta licentia fecit capi dictum Gerardum & detineri, qui Gerardus petit se relaxari tanquam non debitè captum. post hoc dicti fratres fecerunt syndicos seculares ad recipiendum dictam pecuniam, quibus dictus Thomasius consensit & dedit licentiā recipiendi & habendi. Quæritur, an dicta captura debeat reuocari vel non &c.

1 SVper prædictis videtur de iure dicendum, dictam † capturam reuocari non debere secundum ea que proponūtur: si seruata fuit forma statutorū de captura loquentium, quæ statuta non vidi. nam ad dictam capturam deuentum fuit concurrētibus reliquis quæ oportet concurrere. nam fuit facta ad petionē syndici dicto rū fratrū & cōuentus. & pro dicta executione fieda fuit aditus iudex secularis, qui competens est, vt in. c. cū sit generale. de fo. competen. & coram dicto iudice ostensum fuit laudum ante capturā & licet dictis syndicis, qui fecerunt eū capi, vel capitulo & conuē tui non posset solui dicta pecunia absque licentia & consensu dicti Thomasij: tamen dictus Thomasius cōsensit dictis fratribus & capitulo q̄ ipsi possint petere & exigere dictam quātitatem à dicto gerardo: & quòd possint facere cogi ipsum gerardū vt quā titatem prædictam det & soluat ipsis fratribus & conuentui: non tamen aliàs aliter quam ad manus eius peruenias, & sic interpretanda sunt verba dictæ licentiæ primo loco datę: aliàs dicta licentia esset perplexa dum primo consensit dari & solui fratribus, & demum denegauit eos posse percipere & habere dictam quantitatem sine eiusdem Thomasij licentia & consensu. sensus ergo dictorum verborum est, vt nulla incurratur perplexitas: quòd fratres possint compellere dictum Gerardum ad soluendum: licet ipsi manualiter non possint solutionem recipere vigore dictæ licentiæ, & per cōsequēs captura ergo est licita. Ex quo dictus thomasius dedit licentiam agendi & exigendi, & quia postea succes

Universidad de Deusto Biblioteca

siue (vt apparet in themate) dictus Thomasius de nouo dedit licẽtiam & consensum iudicis de nouo recipiendi pecuniam: patet quòd ipsi sindici dictam pecuniam recipere possunt. Vnde concludo primam licentiam datam per dictum Thomasium suffecisse ad agendum & petendũ dictam pecuniam: & faciendum cõpelli dictum Gerardum vt pecuniam dictam solueret fratribus & capitulo & conuentui: intercedente tamen nouo consensu dicti Thomasij. Cum igitur consensus interuenerit & superuenerit fratribus & capitulo ius recipiendi solutionem prędictam ex causa de præterito meritò sufficit licet eam à principio non haberet. textus est in .l. si alienam .§. final. de pignori. actio. Si tamen dictus Gerardus à dictis fratribus & capitulo peteret cautionem de dicta capella construenda exaudiri & audiri deberet vt in .l. quibus diebus .§. terminus. ff. de conditio. & demonstratio. ego Angelus &c.

CONSILIVM CCLVI.

1 *Restitutus à banno propter homicidium, quando possit impune offendi.*
2 *Vindicta an post satisfactionem condemnationi factam permitti possit.*
3 *Restitutionis inintegrum natura quæ sit.*
4 *Declaratio facti ambigui ad iudicem spectat.*

GVido rainerii de comitatu florentiæ cõmisit homicidiũ in persona Ioannis forensis de florentia in ciuitate florentiæ in millesimo.ccclxxij. de mense Iunij, pro quo homicidio dictus Guido fuit condẽnatus & exbannitus per cõtumaciam in ære & persona per dominum capitaneum populi ciuitatis florentiæ, & subsequenter descriptus in libro malabiatorum secundum formã ordinamentorum de quibus. ĩ. fit mentio, postea in . Mccclxxviij. per bailiã à populo & communi Florentiæ fuerãt in dicta ciuitate facta quædam ordinamenta in fauorem condemnatorum & exbannitorum communis Florentiæ de eorum restitutione & rebannitione, & aliàs circa prædicta de quibus infra fit mentio, quorum vigore dictus Guido fuit actualiter cancellatus de dicta condẽnatione & banno lato pro homicidio dicto. Et est verum quòd in volumine communis Florentiæ erant tẽpore dicti homicidij: & ante postea & nunc sunt inter alia statuta seu capitula primò capitulũ positũ sub rub. de pœna percutientis &c. & istud capitulum inter cætera disponit, quòd si quis cõmiserit vulnera cum cicatrice, vel mẽbri debilitatiõe puniatur in libris mille pro quolibet tali vulnere, & si is qui aliquod ex dictis maleficijs cõmiserit vel cõmitti fecerit cõdẽnatus fuerit, posit offẽdi impunè personaliter per huiusmodi iniuriã passum: & etiã per omnes de domo sua sibi cõiunctos vsque in quartum gradum. & per quẽlibet eorum de quacunque etiã grauissima offensione tanquam exbannitis cõmunis Florẽtiæ pro maleficio ad prædictam offensam pro tali vindicta recipiendam, non obstante quòd non reperiretur in libris exbannitorum communis Florentiæ, & non obstante quòd condemnationem propterea de eo factam soluisset vel solueret communi prædicto. Secundò erat &c. & sequitur in dicto volumine statutorum, aliud capitulum positum sub rubrica de maleficijs, pro quibus quis malabiatus teneatur. quod disponit inter cætera: ꝙ quicunque de ciuitate comitatu vel districtu florẽtiæ offenderit aliquã personã ciuitatis vel comitatus districtus florentiæ occidẽdo vel mẽbrũ ascindẽdo, posit impune offẽdi ab offenso & eius coniunctis per lineam masculinã vsq; in quartum gradum secundum iura ciuilia: si deinde pax facta non fuerit, non obstante, quòd condemnationem soluerit de se factã, vel alio modo de dicta condemnatione vel banno exemptus aut liberatus sit, & quòd tales malefactores debent describi in quodam libro, qui vocatur liber malabiatorum: qui retineri debet in camera dicti communis. In quo libro notarius in introitu cameræ scribere teneatur tales malefactores: & etiam pro assassinatu condemnato, ponendo & scribendo in ipso libro nomen, & prẽnomẽ ipsius malefactoris, & populũ seu locũ de quo scriptus fuerit in ipsa condemnatione, & cuius tempore, & causam: quare fuerit condemnatus infra tertiam diem post notificationem sibi per quẽcunque fiendam per illum rectorem qui ipsum condemnauit: sed aliquem de sua familia, quam condemnationem rector qui eum condemnauit facere teneatur infra tertiam diem, & nihilominus rector qui sic condemnaret: teneatur ipsa condemnatione exprimere dictum talem haberi debere pro malabiato. & nihilominus per condemnationem factam etiam per contumaciã de tali sic offendente: dictus talis sic offendens, quo ad sui præiudicium & grauamen & pœnas suprascriptas habeatur & reputetur in omnibus & quo ad omnia: ac si descriptus esset in libro prædicto. Insuper, non posit ipsa persona sic offendens seu propter a condemnata esse, stare, vel morari in ciuitate, comitatu, vel districtu florentiæ, donec pacem habuerit &c. Hoc etiam addito quòd in quolibet prædictorum casuum ille qui fuit condemnatus occasionibus prædictis vel aliqua earum: ex tempore talis condemnationis habeatur quò ad eum & quoscunque alios pro delinquente: secundum quod in tali condemnatione continebitur, etiam si per contumaciam fuerit condemnatus. subsequenter reperitur & sequitur in eodem volumine, aliud capitulum sub rubrica de pœna, facientis vindictam: nisi in principalem personã. quod capitulum inter cætera disponit. quòd quæcunque persona ciuitatis vel comitatus florentiæ occidendo, vel membrum debilitando posit impunè offendi à primo offenso & eius cõiunctis per lineam masculinam à quocunque alio existente. cum primo offenso prædicto vel eius consorte vel coniuncto per lineam masculinam: non obstante quòd condemnationem soluerit de se factam vel alio modo de condemnatione vel banno exemptus aut liberatus fuerit. Et quòd tales sic offendentes ponãtur & scribantur per notarios cameræ in quodam libro, qui appelletur liber malabeatorum. Reformationes & ordinamenta prædicta facta in. Mccclxxviij fauorem condemnatorum & exbannitorum disponunt in effectu, quòd omnes & singuli qui hactenus quomodocũq;, & qualitercũq; & quacunq; ratione, occasione, iure, modo, vel causa, exbanniti, vel cõdẽnati fuerint: seu ex banniti tãtũ, vel cõdemnati tantũ, communi Florentiæ pro quocunque delicto, maleficio, culpa, vel excessu, per quemcunque rectorem populi vel communis flo. sub quacunque forma modo, vel tenore, intelligantur esse, & sint ab omnibus, & singulis bannis, condẽnationibus & mulctis descriptis & registratis & qualibet earum, & ab omnibus singulis in ipsis, & qualibet vel aliqua ipsarum cõtinens, rebanniti, absoluti, exempti, & plenissimè liberati. Alia verò dictarum reformationum disponit in hoc effectu videlicet quòd omnes & singuli exbanniti & condemnati pro quocunque delicto, maleficio, culpa, vel excessu per aliquem rectorẽ ciuitatis vel communis florentiæ quacunque de causa, & inquacunque forma vel pacto sint, & esse intelligantur ab omnibus & singulis eorũ bannis, & cõdẽnationibus, pœnis, mulctis registrationibus, & descriptiõibus, seu grauaminibus, primationibus seu inhabitationibus quantũcunque pœnalibus, cõtra eos vel aliquẽ ipsorum vel alios, seu alium eorum, vel alicuius eorum occasione quorumcunque, illatis, datis, secutis, vel impositis, seu quæ vel qui inferri, vel imponi quomodocunque possint, occasione eorũ vel alicuius eorum, de quibus superius continetur. penitus liberi vel absoluti, & in omnibus & singulis & quo ad omnes & singulos & omnia singula in integrum restituti, ita quòd ipsorum vigore vel prætextu de iure, vel de facto, nullo tempore posit grauari, compelli, vel quomodolibet molestari, per aliquem rectorem vel officialẽ, & quòd debeant cancellari de quibuscunque bannis, condemnationibus, & descriptionibus per notarios ad hoc deputatos, & quod taliter concellati intelligantur esse & sint ab ipsis bannis, condemnationibus, registrationibus, & descriptis actis, pœnis, priuationibus, grauaminibus, & inhabitationibus, & ab omnibus & singulis exinde secutis. & in integrũ & per omnia restitui. & quælibet dictarum reformationum habet clausulam in hac forma seu effectusque valet, non obstan. in prædictis, vel aliquo prædictorum aliquibus statutis ordinamentis, prouisionibus, reformationibus, vel deuetis communis florentiæ, etiam si de ipsis esset fienda mentio specialis, quibus sit generaliter & specialiter detractum & derogatum. Ex quibus sic narratis ipsis diligenter examinatis & visis: etiam tenoribus dictorum statutorum ordi. & reformationum & restitutionum. Quæritur an de iure dictus Guido posit impunè offendi à coniunctis dicti quondam Ioan. Item quęritur, an secundum formam dictorum ordinum & reformatio. restituentium, exbannitos, & condemnatos, dictus guido fuerit & sit restitutus aduersus homicidium & aduersus ea, quæ contra eum disposita erant, secũdum formã dictorũ statutorũ videlicet quo posset impunè offẽdi. Itẽ quęrit an secũdũ formã dictorũ statutorũ permittẽtiũ vindictã propria autoritate: requiratur condemnationem antequam vindicta fieri posset latam fore super crimine contra ipsum, in quem talis vindicta fiet. Item quæritur, an ius dictę vindictæ propria autoritate vigore dictorum statutorum etiam si competeret in dicto casu tollatur tempore .xx. annorum, sicut tollitur ius vindicandi per viam accusationis.

1 SEcundum ea quæ proponuntur, dictus Guido fuit pro homicidio † condẽnatus in ære & persona: & exbãnitus & in libro malabiatorum descriptus, secundum formam ordinamentorum ciuitatis florentiæ: in eo ergo non vendicat sibi locum dictum capitulum primum positum sub rubrica de pœna percutiẽtis &c. Sed vendicat sibi locum aliud capitulum positum rubrica de maleficijs: pro quibus quis malabiatus censeatur. & ideo ipsum capitulum prosequatur. Et ostendo prima fronte propria autoritate posse sumi vindictam contra dictum Guidonem per cõiunctos quondam dicti Io. interfecti in quartum gradum in dictis statutis descriptis: ex quo pax facta non fuit. Ad hoc dicendum moueor solum vnica ratione, quia sic fieri posse vindictã statutum permittit: vnde aliud non debemus inquirere. ff. qui & à quibus l. prospexit. insti. de vsucap. §. quod autem. Non ob. quòd condemnatio & bannum sunt cancellata & cassa: & ab ipsis cõdemnatione & banno dictus Guido est liberatus & exemptus ab eo, quia dictum statutum dictam vindictam permittit & concedit, non obstante quòd exbannitus & condemnatus condemnationem soluerit de se factã: vel alio modo à dicta condẽnatione vel bãno dictus bannitus vel condemnatus sit exemptus, vel liberandus: vt patet in dicto .c. ibi. non ob. quòd condemnationem soluerit de se factam, vel alio modo de dicta condemnatione, vel ban-
2 no exemptus aut liberatus fuerit. ¶ † Si igitur permittitur dicta vindicta postquam condemnatio est soluta: per quam solutionem omnis obligatio est sublata. & instit. qui. mod. tol. ob. in prin. ergo multò fortius cũ non est condẽnationi satisfactum, sed alio modo quis est liberatus vel exemptus. & hoc etiam important verba statuti, ibi alio modo &c. quæ quidem verba sunt generalia comprehendentia omnem speciem liberationis & exemptionis: vnde generalissime intelligenda & accipienda sunt vt plenè probatum est supra in præcedenti consilio: quod dedi iã sunt plures anni paduæ cum ibi regerem cathedram ordinariam iuris ciuilis. Contrariũ est veritas, ꝙ dictũ statutũ non prouidet nisi qñ quis eximit vel liberatur à condẽnatione. sed qñ quis liberatur à delicto & à pœnis delicti: statutum nõ prouidet, & est casus omissus: vnde ramanet in dispositione iuris cõmunis. ff. de libe. & posthumi. l. commodissimè. de condi. ob causam, si extraneus. soluto matrimonio. l. si cum dotem. in principio. Constat autem ꝙ ille qui restituitur aduersus delictum: reponitur in loco in quo erat ante delictum perpetratũ: ita quòd de ipsius delicti pœna quęri amplius non oportet. quicquid enim induxit delictum: restitutio tollit. C. si aduersus delictum. l. prima & secunda.
3 ¶ † Hæc enim est natura restitutionis in integrum. vt semper restitutus sit repositus in locum, gradum & casum, in quibus restitutus erat ante actum aduersus quem restitutio est concessa, vt l. videamus. §. in fauiana. ff. de vsur. C. de sen. pas. l. prima. in fine. & l. final. eodem titulo. Recuperat ergo quis per restitutionem: in omnibus & per omnia statum pristinum, vt institu. qui. mod. ius pat. po. soluitur. §. pari ratione. vbi signanter gloss. dicit quod restitutus intelligitur per omnia restitu. & in pristinum statum per omnia repositus, etiam si restitutione non fuerit adiectum illud verbum per omnia, quòd autem dictus Guido sit restitutus aduersus ipsum delictum, & per consequens repositus in eo statu in quo erat ante homicidium. patet ex verbis primæ reformationis eximentis & plenissimè liberantis & restituentis eundem: & alios exbannitos in integrum aduersus condemnationes, mulctas, & banna, descriptiones, registrationes, & quamlibet earum & ab omnibus & singulis in ipsis & qualibet ipsarum contentis, & ex verbis liberantis eximentis & restituentis eum: & alios exbannitos aduersus omnes pœnas, grauamina, priuationes, & inhibitiones quantumcunque pœnales & pœnalia: & quo ad omnes & singulos & omnia & singula. Cum igitur in integrum restitutus sit aduersus omnia & singula contenta in bannis condemnationibus & registrationibus prædictis: & delictũ homicidij supradicti in condemnatione banno & registratione sit contentum. apparet quòd nedum ipse homicida sit restitutus aduersus condemnationem banni & registrationem: imo sit restitutus aduersus ipsum delictum & directè positus in locum & casum ac si nunquam deliquisset, vt dictis iuribus & argu. optimum. ff. de nat. resti. l. quæris. & in cor. qui. mod. na. effi. legi. §. discretis. ij. colum. ff. de minorib. l. quod si minor. §. restitutio. Fingit ergo dictum statutum homicidam non deliquisse, sed si non deliquisset, non posset offendi impune, ergo nec iste restitutus offendi poterit. Pro hac parte facit, quia statutũ puniens homicidam non liberat eum plene per solutionẽ vel aliam satisfactionem, quod patet quia permittit eum posse offendi impunè. Cum ergo dicta prima reformatio liberet ipsum plenissime à prædictis condemnationibus & bannis & registrationibus, cum clausula derogatoria plenissima (de qua in puncto fit mentio) ergo patet ꝙ dicta reformatio in hac parte corrigit dictum statutum: etiam si intelligeremus illa verba vel alio modo &c. referri aut comprehendere restitutionis casum, & sic ei debet stari: vel vt vltime: ex quo plenissimam liberationem concedit. Nulla autem liberatio est plenissima: nisi cum de nullo obstaculo potest quæstio refricari. C. si aduer. sol. l. j. & .ij. coniuncta glo. & ibi per Cy. Pro hoc quia verba dicti statuti liberant ipsos bannitos non solum à condemnationibus & bannis: sed etiam à pœnis grauaminibus & priuationibus quibuscũque, sed magna pœna, magnumque grauamen est posse offendi impunè: & vnicuique licere in bannitũ manus imponere violentas vsque ad mortem inclusiuè. C. quando licet se sine iudice vin. l. j & .ij. C. de his qui ad eccl. cõfu. l. si seruus, in fi. C. vt nemo priuat vela regia. l. j. vnde & vbi imponitur talis pœna: adhuc hodie dubitatur vtrum posit interuenire procura. l. penul. §. ad crimen. de pub. iudi. quod ad præsens non examino. Pro hoc, quia dictum statutum disponit: quòd vigore vel prætextu ipsorum de iure vel de facto dicti exbanniti non possint vltimo tempore grauari vel molestari per aliquẽ rectorem vel officialẽ: & quòd ab omnibus & singulis exinde secutis sint in integrum & per omnia restituti, sed ex ipsis delictis bannis & condemnationibus non est dubium: quòd ante dictam restitutionem dicti exbanniti vis cõdemnationis & banni sequela sublata est. Ex quibus concludo, quòd cum dominus Guido nõ solum sit restitutus aduersus sententiam & bannum descriptionẽ & registrationem: sed aduersus ipsum delictum. per illa verba & in omnibus & singulis in ipsis & qualibet earum &c. Et etiam aduersus omnes pœnas mulctas grauamina & priuationes, & si exemptus absolutus & plenissimè liberatus, & per illa verba exẽpti & plenissime liberati & in integrum per omnia restituti, vt patet ibi in integrum & per omnia restituti, quòd dictus Guido nullo modo potest offendi impunè: non obstante statuto prędicto, quia ad casum restitutionis se non refert quando restitutio est plenissima, vel si se refert: per illa verba vel alio modo quòd dicta reformatio sit dicto statuto in hoc expresse contraria, nulli dubium quòd hæc reformatio tollit statutum prius in ordine maxime per dictam clausulam derogatoriam, quę est multum prægnans & latissima, & quia vt dixi, dictum statutum non prouidet: nisi cum quis absoluitur & liberatur à cõdẽnationibus vel

bannis:sed cum liberatur à delicto pœnis & grauaminibus: de hoc statutum non prouidit.vnde remanet dispositioni iuris cõmunis:eo modo quo superius dictum est. ¶ Ex prædictis apparet quòd non est quærendum cuius vindictę competat. Et prædicta intellige vera si bannum cancellatum fuit de mense maij: secundum formam reformationis editæ die.xxiiij. nouembris. Mccclxxiij. non lata sententia contra delinquentem,quia hic lata fuit nec etiam est necesse discutere an iuri vindicandi de facto præscribitur.xx.annis,sicut iuri accusandi vel iuri inquirẽdi per xx.secundum doctrinã traditã in.l.querela.C.de fal. Ostendo tamen,quòd competat ius vindictæ,quia lex notat factum ergo &c.de ritu nup.l.palam.§.quæ in adulterio.ff.de insti.l.j.co. titu.l. genero.incidisse igitur ipso facto videtur in canonem seu legem latæ sententiæ homicida quo ad hoc,vt impunè possit offendi. vn de non videtur necessarium adiri iudicem pro hac offendendi licentia impetranda.ff.de capi. dimi.l.amissione.§ qui deficiunt in glo.ff.de publica.l.cõmissa.ff.de ope.no.nũ.l.ne,pup.§. & habet. &.ff.de condi.insti.l.quæ sub conditione.§.fina.

4 ¶ † Contrarium facit.ff.de iure fisci.eum quidelatorem, facti enim ambigui & incerti declaratio ad iudicem spectat: nec ante fieri debet executio crimininis quam constet per sententiam de delicto,vt ibi.ff.ad turpil.l.j.§.j,ad municip.l.ordine.§.j. Nec plus videtur permittendum parti:quam iudici,ergo &c.vt.l.hoc autem.§.nõ defendi.ff.qui.ex cau.in posse.ea. super secundo arguo quòd non præscribantur,quia illud ius vindicandi in mera facultate consistit:cui non præscribitur,sicut nec iuri eundi per viam publicam.In contrarium,quia iuri eundi præscribitur: & quod sola voluntate consistit:& iuri offerendi:quod similiter in mera facultate consistit.Non decido ad præsens quia non expedit,fingamus etiam nunquam coniunctis occisi potuisse de facto deficiente licentia vindicandi,pro & contra:iura sunt clara:me nunc vlterius non intromitto.Cum autem expediet dicam suo loco & tempore quid sentiã.Sed ex prædictis satis apparet, quod super prædictis sentiri oporteat.ego Ang. &c.

CONSILIVM CCLVII.

1 *Instantia quando peremptа dicatur,*
2 *Forma petendi consideratur penes medium concludendi,*
3 *Rescissio sententiarum spectat ad iudicem maleficiorum,*
4 *Forejtati qui dicantur.*
5 *Sequaces qui dicantur: & qui adherentes,*
6 *Iurantes falsum qualiter puniendi.*

INter capitula pacis editæ illustrem principem dominũ comittem virtutum &c.ex parte vna & cõmune Florentiæ & Bononiæ & ex parte altera,inter cætera duo capitula continentur.

¶ Primũ quòd omnes exiticij & foresтati occasione dictę guerræ restituantad eorũ bona existentia mobilia.& eorum condemnationes & banna cassentur,prout plenius in.c.continetur.

¶ Secundũ quòd omnes depicti à tẽpore ligæ factæ pisis inter dictas partes citra & omnes scripturæ factę in opprobriũ alterius partiũ sequaciũ subditorum vel adhęrentium alterius partis:cassentur,cancellentur & aboleantur,demum emanauit quædam reformatio edita in communi Florentiæ,quòd dicta duo capitula executioni mandentur prout iacent.& quòd dictę scripturę quæ per formam dictorũ capitulorum cassandę & abolendæ veniunt:pro cassis & cancellatis habeantur.Durãteque dicta guerra,quidam paulus domini Lapi de castigliocho ciuis florẽtinus fuit inquisitus & condẽnatus vt proditor suæ patriæ:ex eo quia reuelabat omnia secreta & consilia communis Florentiæ per interpositas personas domino comitti virtutum, & in dicta condemnatione & processu dictus dominus comes velut inimicus & maliuolus communis Florentiæ nominatus est. Item in cõmuni Florentię vigent duę reformationes,quarum vna fuit edita.in.lxxj.& illa tradit formã indifferenter in omnibus causis modum & formam procedẽdi per quoscunq; officiales forenses vel ciues,scilicet quòd procedi possit summariè & de facto,& quòd iudex dictarum causarum habeat tres menses ad ipsas decidendas. Alia reformatio fuit facta postea,quæ incipit ad abbreuiandum,& illa disponit quòd omnes causæ ciuiles sunt summariæ: & tradit simpliciter modum & formam procedendi.& in dictis causis,quælibet præfigit terminum instantie.lx.dierum vtilium. Item viget vna alia reformatio dudum edita ante guerram disponens,quòd sententiæ officialium in criminibus latæ non possint dici vel allegari nullę:& quòd cuilibet officiali forensi cõmunis Florentię super hoc fit adẽpta iurisdictio.Nũc procur.dicti Pauli qui in dicta sententia fuit pecunialiter condemnatus & etiam ad perpetuum carcerem,& quòd etiam depingeretur in muro domus conductæ communis Florentiæ multum opprobriosè, quæ quidem picturæ deletę & abrasè fuerunt de mandato dicti communis . pro executione dictorum capitulorum petitur declarari dictum Paulum velut adhærentem & sequacem dicti domini comitis, gaudere beneficio dictæ pacis , & eum intercludi in dictis capituli ::& dictas scripturas condẽnationes & alias omnes inde secutas occasione eorum velut intercluſas in dictis capitulis cassari & cancellari:& pro cassis & cancellatis haberi secundum formã dictæ reformationis,ac & ipsum Paulum de dictis carceribus relaxari,& reponi pristinæ libertati.Per syndicum vero cõmunis Florentiæ opponitur,quod prædicta fieri non debent tribus de causis.Primò,quia potestas ciuitatis cõmunis Florentiæ non est iudex cõpetens,imo est adempta sibi omnis iurisditio secundum formam dictæ reformationis.Secundò. quia licet esset iudex cõpetentes:tamen instantia dictę causæ est perempta per lapsum.lx.dierum vtilium.Tertio.quia dictus paulus nõ fuit,nec est de sequacibus vel adhærentibus dicti comitis:nec fuit datus per ipsum dominum'comitem pro sequace vel adherente in tempus in capitulis cõtentum:sed postea,& licet esset de sequacibus:tamen scripturæ condemnationũ non debent cãcellari,sed solum scripturæ apparentes in albo:vna cum pictura facta de dicto paulo.Quærit ergo visis & cõsideratis omnibus supradictis quæ & quales debeant esse partes domini potestatis in pronũciando in causa predicta &c.

QVia consultatio multum generalis existit, eo quòd quęritur quæ sint partes iudicis & domini potestatis in pronunciando in causa predicta, & an petita per procuratorem dicti Pauli fieri pronunciari & sententiari possint & debeant:per dictum dominum potestatem . ¶ Visis omnibus & singulis supradictis secundũ formam consultationis prędictę sententiam conformari libello oportet.vt.l.vt fundus.cõmuni di.&.C.de fideicom.lib.l. fi.Idcirco videndum est primo quid petatur pro parte dicti Pauli:vt sic possit sentẽtia dicti domini potestatis & sui iudicis cõformari petitis:siue pro eo siue cõtra ipsum Paulũ sententiã ferri oporteat super hoc respõsum patet clare.Concluditur ẽm & petit in libello decerni & declarari:condẽnationẽ latã cõtra dictũ Paulum & omnes aliàs scripturas vigore seu prætextu vel occasione dictę condemnationis contra dictũ Paulum,seu in eius prejudicium factas,comprehendi sub dispositione capitulorum dictę pacis & reformationis factę per cõmune florentię & pro executione dictorum capitulorum locum habere & obseruari debere & posse,& per consequens omnes scripturas facta à tempore ligę in pisis citra in opprobium dicti Pauli sequacis dicti domini comitis virtutem,& maximè dictã condemnationẽ & omnem descriptionem & registrationem exinde contra dictum Paulum secutas & factas & recõmendationem factam de dicto Paulo penes superstites carcerum & extinctarũ cõmunis florentię fuisse & esse cassas & deletas,& pro cassis deletis, censeri & haberi debere.Secũdò petitur principaliter dictũ Paulũ declarari fuisse & esse liberũ & absolutũ à dicta condẽnatione & recõmendatione: & à contentis in eis. Tertio petitur declarari dictũ Paulum detractandũ grauandũ vel quomodolibet molestandũ nõ esse:sed potius

tius libertati pristinę reponendũ.Quartò petit dictã condẽnationẽ & recõmendationẽ & scripturas prædictas cassandas & delendas esse:& cassari debere & delere.Quintò petit declarari ipsum Paulum gaudere & debere & ad eum pertinuisse & pertinere & spectare beneficium dictæ pacis & reformationis prædictæ, & ipsam pacem & reformationem locum habere & intelligi debere & posse in personam dicti Pauli,& in dicta condẽnatione & recommendatione & scripturis prædictis.Sextò petitur præcipi & mandari notarijs deputatis seu deputandis ad cancellandũ cõdemnationes prædictas : ac etiam notarijs dictarum stincarum quatenus dictam condemnationem & dictam recõmendationẽ factam superstitibus & apud superstites dictorum carcerum cassent & deleant de quibuscunque libris & actis communis Florentie & dictorum carcerum.Septimò & vltimò petitur præcipi & mãdari superstitibus dictorum carcerum,quatenus dictum Paulum relaxent, & liberant à captura & à prædatione prædicta: & pristinæ libertati reponant.Contra quam petitionẽ pro parte curiæ plura inuenio opposita.primo,quòd ipsi nõ sunt nec esse possunt cogitores dictæ litis,obstante statuto dicti communis posito sub rubrica quod non admittatur petitio de cancellando bannitos vel condemnandos &c.per quod statutũ admittitur iurisditio cuilibet officiali forensi cognoscendi:certis solẽnitatibus obseruatis.Secundò quòd liceat ad eos spectaret cognitio,tamen instantia est dictæ causæ perẽpta.Tertio,quòd licet instantia dictę causę peremptа non esset:tamen non debent fieri petita per paulum veluti non inclusum sub verbis capituli dictæ pacis neque reformationis prædictæ.Et super hoc tertio super quo tota vis totumque pondus quæstionis consistit,inuenio pro parte dictæ curiæ copiosè eleganter & subtiliter allegatum,quæ infra recensebo succinctè prout expedit:ad reducendum consultationẽ præ dictã in rectã viam iustitię,& omnia opportuna in consonantia luculenta. ¶ Venio ad primũ & super hoc debet modicum hæsitari quòd dicto statuto adimenti iurisdictionem est derogatum per vltimã reformationẽ:arbitor factã fore per habentem potestatem approbandi dictam pacem & eius capitula:& per consequens statuendi ordinandi & reformandi quòd dicta pax & capitula & in eis contenta executioni mandentur,sine qua executione omnis approbatio inanis esset & frustratoria.

¶ Super secundo potest fortius dubitari quia siue dicamus dictã causam ciuilem & instantiã esse perẽptam cursu.lx.dierũ,vt in reformatione ad abreuiandũ,siue dicamus causam criminalẽ simplicẽ esse peremptam vt patet in statuto cõmunis florentiæ loquente de instantia causarum criminalium,siue dicamus ipsam mixtam prout allegat curia applicare debemus eius substantiam & naturam alteri extremorum.cuicũque autem applicemus idẽ est iudiciũ.vnde non curatur ex quo capite hoc contingit,de lib. & posthu.l gallus.§.si eius . & quia vbicunque mixtum sapit de natura cuiuslibet simplicium seu extraneorum si vnum ab altero inseparabile est,iudicamus de illo quod potẽtius agit in mixtum.ff.de statuto homi.l.quæritur. Sed ita est in proposito quia id quod versatur in causa huius relaxationis petitæ & cassationis abolitionis & cancellationis condemnationis prędictæ, & aliarum scripturarum sic connexę,se habet quòd vnum non potest ab altero seperari, sed ad positionem vnius necessario infertur & aliud & vno remoto:necessario remouetur & aliud . Hoc tamen non obstante dico, dictam instantiam non fore peremptam:veluti non comprehensam sub aliquo dictorum simpliciũ attento rigore quem solum intueri debemus in statutis quæ stricti iuris sunt.vt.l.constitutionibus.ad munici.quando statuta ex orbitant à iure communi,sicut est in proposito casu.C. de iudic. properandum,coniuncta.l.si ita fit scriptum.de lib.& posth.pro ducit enim dispositionem factam de simplicibus admixta vel ad ea quæ annomala sunt,non est nisi per viam interpretationis extẽsiuę:ex quo verborum rigor repugnat,vt .d.l si ita.causatur autẽ dicta interpretatio extensiua,à coniectura volũtate disponentis.Et in hoc casu talẽ productionẽ fieri suggerit ęquitas & benignitas,quę versatur intuendo volũtatẽ disponẽtis,quẽ est veri simile idẽ disposuisse in casu mixto si cogitasset,interdũ causatur ab expressa dispositione legislatoris producentis dispositum de simplicibus produci ad mixtum dispositiõis capita cõiugendo. vt dicta.l.gallus.§.si eius.versi.quod quærendũ.Interdũ causatur propter remotionẽ euidẽtis iniqtatis, & absurditatis. vt.l.ij.ff.de verbo. obli.at in themate proposito,nulla dictarum causarũ sub est propter quam dicta productio ad casum mixtum possit fieri .Non enim æquitas vel benignitas: nõ enim est ęquũ aut benignum instantiam causarum breui tempore perire,per tex.in.d.l. properandum.Itẽ nulla insurgit æquitas vel absurditas:si nõ fiat hæc productio.Item nec statutum vltra procedit specifice producẽdo ad causam mixtam.vnde remanet hic casus in dispositione iuris cõmunis,velut omissus.l.cõmodissimè.de lib.& posth. &.l.si verò.§.de viro.solu.matri.& ad hanc concor.reducantur .l. vim passam.§.præscriptione.ff.de adul.instit.de act.§.item mixta. & in cor.de non eligen.secũdo nubẽ.§.si verò mixte.pro hoc specialiter adduco,quia vbicunq; lex loquens de mixto: attribuit ei dẽ naturã distinctã à quolibet simpliciũ terminorũ, ibi nunquã mixtũ continetur sub simplici:propter attributionẽ distinctę naturæ quæcũq; autẽ differũt in substãtia & natura,illa nõ cẽsent ea dẽ nec eiusdẽ speciei quoniã esse idẽin specie nõ est aliud quã esse idẽ in substatia & natura,vt plenè no.Dy.in.l.sine possessione.in. iij.col.ver.præterea duę possidendi qualitates &c.de re.iur.li.vj. Sed causis mixtis quantum ad modum & ordinem causandi:lex attribuit propriã & distinctam naturam disconuenientẽ cuilibet simpliciũ & extremorum.vt in.c.tuæ.extra de procur.ergo patet quòd statutũ disponens de tẽpore instantię causarum ciuiliũ de per se,& criminaliũ de per se non producitur ad causas , quæ sunt mixtæ,ex quo sunt natura distinctæ.Et per hoc patet respõsum ad omnia iura dicentia sub simplicibus contineri mixtum, quoniã illud nũquã cõtingit nisi in altero triũ casuũ(vt superius dictũ est)quorum nullus versatur in themate. Pro hoc adduco potissimè quia reformatio antiqua loquens de instantia causarum:corrigitur per dictã reformationem ad abbreuiandũ in causis ciuilibus,vnde non potest vllo modo trahi ad aliquã cõsequẽtiam dicta particula correctiua,nedum ex idẽtitate rationis:imo nec etiã ex potẽtiori & longe magis vrgente.C.de sa.san.ecc.auf. quas actiones.C.de app.l.præcipimus.in fi.cũ igitur dicta reformatio solum de causa ciuili loquẽs(vt dixi)veniat correctiuẽ:nullo modo trahenda est ad causam istam,quę realiter & essentialiter differt in substantia & natura & etiam penes nomina.C.de codicillis.l.non codicillum.Et per hoc multum clarè patet respõsum ad allegatiões prudentissimè factas per curiam,& maximè de idẽtitate rationis,quæ versatur in mixtis vt abbreuientur lites & causę:ad hoc vt parcatur sumptibus & expensis,sed adhoc fortissimè obstat decisioni pdictæ,quia si dicimus dictã cãm mixtã differre in substãtia & natura & etiã in noie à mere simplici ciuili & à merè simplici criminali:ipsamq; causam stare in noie & substãtia:neutri ergo male & inepte videt processum in causa supra dicta,quia ex quo statuta deficiunt:ergo & in ea debuit procedi ordinarie(vt postulat ordo iur.vt.C.de iu.l.iudices.C.de litis cõte.auf.offeratur.& in cor.vnde sumitur.sed respõsum patet: quia si bene attendatur reformatio prima edita.in.lxxj.modis:& forma procedendi in omnibus & singulis causis , quæstionibus & controuersijs quarum cognitio & determinatio pertineret ad aliquem officialem forensem vel consules alicuius artis:est summaria & de facto.vnde sublatæ sunt omnes solẽnitates solo iure ciuili introductę sicut est libelli oblatio lit.conte.& similia. vt notat Bar.in extrauaganti ad reprimendũ.Et eadẽ reformatione statuitur terminus iudici ad causam decidendã triũ mensium . & per consequens tribus mensibus saltẽ instantia durare debet . nã si ante periret instantia:iudex illã terminare nõ posset postea superueniret secunda reformatio quę instãtiæ causarum ciuiliũ metam prefixit.lx.dierum & in his causis ciuilibus quo ad metam prædictam precedentem reformationem correxit:& ad terminũ.lx.dierum vtilium reduxit. Sed adhuc obstat iã dictis fortissimè,quòd imo instantia dictæ causę sit peremptа,eo quòd non sit criminalis vel mixta:imo mere ciuilis.& hoc probatur tripliciter.

2 ¶ Primò ex forma petendi,quæ attenditur penes mediũ concludendi,non attento quid narretur secundum Inno.de iudi.examinata.agitur enim in forma ciuili quę sine solẽnitate legis libello-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum procedit & concluditur vt in ciuili: scilicet vt agẽti aliquid fiat per cõmune Florentiæ, quod obtinet locũ rei scilicet vt petẽtem relaxet à carcere: & vt scripturas & condẽnationes quæ emanarunt pro communi contra Paulum cessẽt & cancellet.

¶ Secundò, propter naturam eius quod petitur differens ex toto & causa criminali: cum illa dicatur causa criminalis in qua cõcluditur ad pœnã applicandam fisco. de termino mo. l. agraria.

¶ Tertiò, propter ius prosequendi quod in iudicio intentatur. nam aut agitur præscriptis verbis, vel ex stipulatu insurgentibus ex transactione inducta per arbitramentum. vt in aut. si verò contigerit. in cor. vnde sumitur. aut agitur condictione ex lege municipali: quæ nullã aliã actionem introduxit. l. vna. de condi. ex lege. quæ condictio est actio personalis & in ea concluditur: vt nobis detur vel fiat, quod dari vel fieri oportet scilicet vt relaxetur: & scripturæ cancellentur, hec omnia fieri in obligatione versantur: ergo causa est mere ciuilis. vt institu. de actio. in princi. Istud contrarium est difficille, cũ quæcunque iur. actiones explicãtur: nõ sint de imperio mero vel mixto, sed de iurisdictione simplici & earũ exercitatio sit mere ciuilis. vt. l. imperium. in fin. ff. de iur. om. iud. Sed his non obstantibus dico & cõcludo, dictã causam nec fore vel esse mere ciuilem nec criminalẽ: sed mixtã, eo quòd participat de natura cuiuslibet extremorũ. De natura ciuilis: participat propter formam: quoniam inscriptiõis pagina necessaria non est, nec alia solennitas quæ exigitur in criminali libello vt locus aut tempus & similia. ¶ Secundo propter mediũ concludendi, quia concluditur vt patenti fiat, quod fieri oportet ex natura obligationis ortæ ex lege municipali: & ex arbitramento. Participat autem in criminali in iurisdictionis exercitio in hoc, videlicet quia petita per Paulum non possunt expediri per iudicẽ causarum ciuilium: nec etiam coram iudice causarum criminalium qui minor esset iudice sententiam proferente. Sed cũ per formam dictæ reformationis & capitulorũ pœnæ perpetui carceris Paulo prædicto infligẽdæ relaxatio facta sit: solus iudex qui iudicauit: aut eius in tribunali successor, seu alius iudex maius imperiũ habens dicti decreti id est sententiæ condẽnatoriæ gratiã facere potest. vt. l. j. §. fi. ff. de quæstionibus. Cum igitur hæc causa expediri non possit nisi corã latrunculatore patet hanc causam non fore merè ciuilem: quia si esset merè ciuilis: latrunculator non posset cognoscere de ea. vt. l. solemus. §. latrunculator. ff. de iudic. Participat etiã de causa criminali quòd in hoc multũ aduertatur: quia in examinatione petitorum per Paulum, ventilatur cognitio impunitatis criminũ in processu & sententia deductorum, quæ sententia quod ad pœnam carceris perpetui: per singula momenta temporum executioni traditur. Non autem expeditur momento. ff. de condi. ob causam. l. iij. in princi. de vsufru. l. iij. in §. dare petendo. igitur se relaxari, & condẽnationes & scripturas cassari necessario sẽ abstinuit in futurum ex delictis puniri non posse, sed illa delicta pro futuro tempore impunibilia esse: tam ex forma arbitramenti, quam ex forma legis municipalis, constat autem quòd vbicunque agitur de impunitate criminis quod in iudicio criminali fuit propositum & deductum sicut fuit hic (vt patet ex processu & sententia) ibi illa quæstio impunitatis siue veniat per modum incidentis quæstionis siue principalis dicitur criminalis non potest examinari nisi coram iudice criminalium causarum coram quo quæstio criminis vertitur quia tendit ad examinationem & decessionem criminis, vnde licet seorsum examinari posit à crimine (cum de eo constet) tamẽ quæstio criminalis censetur: nec interuenit procur. & ita in quæstione de rauagese fuit decisum. vt no. Bart. in §. ad crimen. iuxta fi. & ideo si crimen est capitale: ad illam exercendam non admittitur procura. quantumcunque delictũ constet fuisse cõmissum ex quo de impunitate quæritur. vnde qui peteret declarari se potuisse Titium occidisse impune (quia erat bannitus) vel etiam cũ accusatur, aut inquiritur de homicidio incidenter dicit se occidisse. sed ipsum occidere potuisse propter bannũ: ad hanc quæstionẽ non interuenit procur. quia non est ciuilis articulus, quantumcũque examinabilis sit seorsum à crimine liquidato: ex quo per cognitionẽ illius, decidit ur quæstio criminis. & ideo in quæstione propositã, si Paulus in carceribus non existeret ex quo concludit per petita crimen impunibile declarari pro futuro tẽpore, & hoc modo causam criminis decidit, vt non possit interuenire procu. vnde audacter dico, dictã quæstionẽ non mere ciuilẽ sed mixtã. Et per hoc patet responsum ad subtiliter allegata per curiam, q causa retractationis sententie est ciuilis. iij. q. vj. hoc quippe. quia hoc est intelligendum: cum prima causa erat ciuilis: aliàs male ceret. vt. l. j. ff. an per alium causæ appel. &c. Et quia ibi agitur ad distrahendum obligationem inductam ex dispositione præambula: eiusdem naturæ est causa in qua quæritur de distrahẽdo cuius est eius opposita. vt. C. de in integ. resti. l. de tutel. de pactis. ab emptiõe. l. j. de his qui sunt sui vel alie. iuris. Sed eius opposita est criminalis. ergo & hæc de eius natura in aliquo participat: licet non in totum vt superius est expressum. Similiter patet responsum ad id quod dicit quod executio sententiarum criminalium est actus ciuilis: quod apparet, quia expeditur coram procuratore Cæsareo, quia illud quò ad bona quę ad fiscũ pertinẽt quorum incorporatio est illis officialibus attributa. C. de iure fisci. l. facultas. lib. x. Sed executiones personales (sicut est in casu proposito) sunt de mero imperio magno, nec possunt per alios exerceri regulariter. vt. l. j. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. & l. imperium.

3 ¶ † Præterea (vt prædixi) quod est præ omnibus ponderandũ hic non quæritur: nisi solũ de impunitate criminũ principaliter pro futuro tempore: tam ex prouisione arbitramẽti quam legis municipalis: in cuius impunitatis sequalem ex quadam vi attractiua rescindi oportet sententiam, cuius rescisio ad iudicẽ maleficiorũ spectat. vt. l. j. §. fi. ff. de quæstionibus. Et ista sufficiũt pro examinatione dictorũ dubiorũque merita & iustitia causę non contingit: sed primum cõcernit solum iurisdictionis articulum, scilicet an potestas sit iudex competens nec ne. Secundũ autem concernit solum metum instantiæ. ¶ Descẽdo igitur ad tertium, in quo (vt dixi) residet totum pondus consultationis prædictę, videlicet posito qd potestas sit iudex cõpetens & instantia non sit perẽptã an fieri debeant petita per Paulum. Et ostendi videtur clare prima fronte quòd fieri non debeant. & hoc probo à sufficienti partium enumeratione. nam aut Paulus dicit se in dictis capitulis in clusum exititius & forestatus: & hoc est falsum, quia Paulus nunquam fuit eiectus, sed in carceribus stincharũ pro dictis maleficijs intercluſus. Item nunquam fuit forestatus.

4 ¶ † Forestati enim illi sunt quos forestare ex aliqua causa oportet: arguendo ab ethymologia vocabuli quòd argumentũ est validum: vbi de significato verbi aliud nõ imponitur, aut diffinitio nõ cõtradicit ei. vt. l. ij. §. appellata. si cer. pera. & ibi no. Forestant autẽ quidam banno dato suis culpis & demeritis suadentibus: & hos bannitos temporis nostri appellamus, quorum quidam diffidantur & eis bellum indicitur quidam non, & de his habetur. institu. qui. mod. ius pa. po. solu. §. relegati. &. C. de episco. & cle. auf. item nulla communitas. &. ff. de requi. reis. l. j. in glossa. Quidam autem forestantur banno non dato: & hic proprie relegati dicũtur, qui similiter relegari solent ex culpis & delictis. de his loquitur lex relegatorum. & quasi totus titulus. de interdictis, & relegatis. Quidam autem forestantur ex iniuria fortunę. de qua loquitur lex in lege prima. C. quando imperator inter pupillos & viduas. & hi sunt morbo contagioso laborantes, de quibus in. l. prima. C. de mendicantibus validis. l. vni. libro decimo. Quidam autem forestantur timore seu suspitione potentatus aut astutę prudentię, de quibus timere solent regimini presidentes. & isti forestati appellantur metroci, de quibus loquitur lex certa forma. C. de iure fis. libro. x. hic autem Paulus non est de numero alicuius prædictorum: vnde in eo deficiunt verba capituli: & per consequens dispositio. vt. d. §. de viro. & l. adigere. §. quamuis de iure patro. &. ff. de pact. l. si vnus. §. ante omnia. aut Paulus prædictus dicit se intercluſum in alio capitulo quod loquitur de pictis & similiter: hoc videtur falsum, quia illud capitulum non loquitur de pictura: & huic parti est satisfactum: quia fuit abrasus de albo & prout loquitur de scripturis: videtur intelligendum de illis quæ similiter ponũtur in albo: vt sic bona & congruens & apta continuatio sit. l. item veniunt. §. aptanda. de petitio. hæ. & similiter huic particulæ satisfactum est: quia omnia quæ erant in albo illa deleta sunt. Ad scripturas

pturas autem condemnationum non videtur fienda digressio: quasi vitiosa & inepta. ff. de hære. institu. l. iam dubitari & maxime, quia facile potuissent arbitratores de illis exprimere si voluissent quod non fecerunt: ergo &c. iam hoc iure. de vulg. & pup. C. de furt. l. fi. versi. sed ne varietas &c. & hac arguendi forma: in infinitis locis inueni Ioã. an. vsum fuisse. Pro hac etiam parte facit quia dictæ condẽnationes non videntur factæ in opprobriũ, sed in pœnam delicti atrocissimi: quod incurrit dictus Paulus suam patriam procedendo & oppugnare studẽdo. ff. de reli. l. mineme. C. de abolitio. l. fallaciter. in glo. Tantúque est dictum scelus quòd memoria eorum, vt eorum perduellionis damnatur. institu. de hære. abinte. §. per contrarium. loquor cũ contra rem publicã quis molitur: aut Cæsaream maiestatem. Necnon & tales impune occidi possunt à liberis & parentibus. vt dicta. l. minime. vnde propter immanitatem criminis & si alij depicti includerentur in capitulis: isti videntur excludi: cum pro eis interuenire etiam per porrectionem precum non liceat, vt. C. ad. l. Iul. maiest. l. quisquis facit. ff. de fal. l. athletas. pro hac parte facit fortissimè, quia si dictus Paulus vult intercludi in dictis capitulis tanquam adhærens & sequax domini comitis: debuit declarari infra tẽpus ibi in laudo contentũ, quæ declaratio facta nõ fuit: & ratihabitio facta per dominum comitem fuit post temporis lapsum: vnde nõ videtur posse retrotrahi. quia vbicũque lapsus temporis tacitam iuris sui renunciationem inducit: vbicunque ratihabitio facta post illud tempus retrotrahitur. vt no. glo. ff. de neg. gest. l. si ego. & per Dy. in. c. ratihabitionem. de reg. iur. lib. vj. Et ista est huiusmodi, quia lapso tempore declarandi, videtur dominus comes renunciasse omni potentiæ quã habebat declarandi sequaces complices & ad hærentes. Pro hac etiam parte facit. quia secundum formã dicti capituli non debent deleri nisi scripturæ tendentes ad opprobriũ alterius partis vel sequacium partis eiusdem, sed dicta cõdemnatio & scripturæ eius occasione secutæ non emanarunt in opprobrium dicti comitis principaliter, nec in opprobrium Pauli sed in pœnam sui delicti ergo &c. vt. l. iniuriarum. §. j. ff. de iniurijs. cũ

5 suis concordantijs ibi allegatis. ¶ † His non obstantibus audacter tenẽdum est, dictas scripturas & dictum Paulum subj dictis verbis sententiæ contineri, quoniam dictus Paulus erat ex sequacibus & adhærentibus dicti comitis. & quia dicta condẽnatio & reliquæ scripturæ pertinent ad infamiam & opprobrium tã domini comitis quam ipsius Pauli: & factę fuerunt post tempus factæ pisis, quòd autem sit de suis adhærentibus & sequacibus patet quòd illi dicuntur adhærentes & sequaces alterius: qui intentioni & operibus illius adhærent & eam sequuntur. Et quòd tales dicuntur sequaces, est text. in epistola inter claras. de sum. trini. & fide. &. C. de rap. vir. l. j. §. finautem ingenuam. Et quòd hi dicantur etiam adhærentes probatur. C. de discor. l. ne in casu. li. x. per Inno. de re iudi. ad apostolice. cauſatur ex eo quod debet esse delectio principis erga adhærentes suos: & quod sine illis non debet facere pacem nisi primo eos reddat tutos atque securos. casus est in. d. c. ad apostolicę. hi etiam sequaces & adherentes cõplices nuncupatur. de fo. compe. ex parte, quomodo autẽ ponit dictus Paulus intẽtiones & opera domini comitis feruẽtius sequi, & suę intentioni ardentius inhærere, quam suam patriã oppugnare stu

6 dendo per secretorum reuelationem, & consiliorum renunciatio nem, per quam crimen proditionis incurritur: ac etiam falsitatis. ff. de re mili. l. omne delictũ. §. exploratores. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. j. &. §. si quis instrumentũ. & facit. C. de aduo. diuer. iudi. l. j. &. C. de commer. & mer. l. j. &. ff. de præuari. l. iij. & in. x. colum. quib. mod. feu. amit. §. si capitanei. Et quòd tales proditores ex aduersa parte consistant & per consequens ipso facto sint partes aduersæ adhærentes atque sequaces probatur. vt. ff. de insa. l. athletas. §. item præuaricator. quia in hostium numero se contulit dictus Paulus opere & sermone: vt patet ex processu & sententia. ff. de re mili. proditores. &. C. de delato. l. fi. lib. x. ff. de capti. l. post biennium. §. transfuge. & in. x. col. quib. mod. feu. amit. §. itẽ si fratres. in glos. & in ea col. de eo qui interfecit fratrem domini sui. c. j. ibi litera loquitur de traditore. & facit. ff. de quæstio. l. j. §. cum quis. de istis etiam proditoribus tangit Barto. de pœ. l. respiciendum. §. delinquunt. de his etiam habetur in diuina scriptura Iudicum. iiij. c. Sic & Iudas adhærens erat & sequax inimicorum Christi, & tamen cum eo corpore consistebat. & ideo scriptum est, quòd nulla peior pestis ad nocendum, quàm familiaris inimicus. Huncautẽ Paulum fuisse reuelatorem consiliorum ciuitatis Flo. ac etiam renunciatorem secretorũ parti inimicæ, constat ex processu & ex sententia & confessione dicti Pauli: quæ notorium saltem iuris inducunt. vt. l. emptore. in princip. ff. de actio. emp. Nec hæc diffiteri potest per commune Florentie, cum in fauorem cõmunis fuerit lata sententia condemnatoria contra Paulum. cuius pro parte executio facta est, vnde an modo communi non licet contendere de adhærentia supradicta, quia non posset contendere quando sententiam pro se latam impugnaret velut iniustam & ex falsa causa latam: quod non potest, vt. l. si seruus plurium. §. si hæreditatis iudex. de leg. j. & per hoc patet responsum ad obiectionem factam quòd non est facta declaratio infra terminum de ipso vt adherente, quia declaratio cadit in re dubia & circa illos de quibus dubitari potest an fuerint adhærentes domini comitis: nõ autem de illis quorum adhærentia apud cõmune Florentię est habita notoria. de verbo. obl. l. quicquid astringendæ. coniuncta gl. & eo. ti. l. continuus. §. cum quis. & maxime ex quo per commune dictus Paulus est abrasus ex albo cũ omnibus ibi depictis: & sic in ea parte facta est executio laudi & approbata declaratio domini comitis: licet post terminũ per satisfactionem prædictam. arg. optimum in. l. ad solutionem. C. de re iudi. Et quia in reformatione prædicta expresse declaratum est qp omnes gaudentes beneficio dictę pacis sint: & esse intelligantur dicti domini comitis adhærentes. Cum igitur sit depictus & depingi deburint absque sua adhærentia: non est vlterius disputandũ, quia est declaratum in reformatione prædicta, quòd autem dicte scripture tendant ad infamiã domini comitis nedum secũdario: imò principaliter apparet, quia processu & cõdemnatione prædictus dominus comes est notorie nominatus & descriptus, & nomen in libro dictę condẽnationis est descriptum turpissime non in bonum, sed in malum velut inimicus & maliuolus cõmunis Florentie, & etiam vt autor & princeps dictæ factionis quæ per Paulũ tã proditorio modo fiebat. Quis igitur negare potest nominationem prædictam ad ipsius comitis opprobrium pertinere principaliter propter se, ac etiã secundario propter adhærentiã dicti Pauli, quẽ adherentẽ & sequacẽ vna cũ alijs adhærẽtibus & sequacibꝰ facere tutũ & securũ debuit: tã aduersus infamiã quã tum possibile est, quã etiã quo ad tutelã bonorũ & corporis, vt. c. apostolicę. qp aũt dictę scripturę tẽdãt ad opprobriũ ipsius pauli nõ obstãte qp in pœnã delicti oĩa emanauerint, do casum in termi nis, in. l. opprobriũ. ff. de ver. sig. vbi sentẽtia iustissima opprobriũ generet condẽnato. & alibi expresse deducitur, qp cũ iudex cauſa cognita aliquẽ proditorẽ in sua sentẽtia attestatur, vt fuit in proposito, illa verba opprobriosa sunt & infamiã iuris significant & important. C. de inſa. l. verbũ precibus. Præterea nonne omnes illi qui mitrantur secundum morẽ modernum in pœnã delicti tã turpiter iudicantur: similiter & illi qui ad locũ iustitiæ ducuntur turpiter vltra solitũ. & illi qui ad teneſtrã ligantur aut adcathenã in pœnã criminis patiuntur, nõ est dubiũ, qui autem dixerit hoc falsi ad opprobriũ & infamiã excelsiuam nõ pertinere, malè & imperitè diceret. † Pro hoc do casum cõiuncta gl. in. l. si duo patroni. §. fi. ff. de iure fisc. vbi contra importune. id est falsum iurãtes super eorum capita debet superindici: nolui oportune iurare sic per impositionem chartulæ tegentis cum subscriptione prædicta, debeę eius fama lata sciri; ac etiã opprobriosè inquinari. vnde infamia & opprobriũ incurritur; qñq; ipso facto, qñq; per sniam quãdoque ex genere pœnæ, vt not. gl. C. de insa. l. nullã facit optime ad prædicta. ff. de fur. l. interdum. §. qui furem. &. ff. de infami. Lictus fustium. Non obst quòd iuris executio non habeat iniuriam, quia concedo quo ad hoc vt minister iustitię non teneatur iniuriarũ: sed quòd in ministrãda iustitia nõ versetur opprobriũ condemnati: quandoque condemnatio opprobriosa ipsam pœnam continet istud est falsum. & contra capitulum dictę legis probram, & dictam glos. l. verbum. & dicta. l. si duo patroni. §. final. Item quia hic non fuit facta executio iuris & iustitiæ: imò iniquitatis & iniquæ sententiæ, prout continet pœnam per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

petuę dānationis ad carceres.vt infra dicā in fine cōsilij.Non obstat.de scripturis condēnationum non est facta mētio:quia imo est facta non verbis specificis:sed generalibus tantūdem importātibus,vt dicimus in materia reciprocæ:quæ omnes species substitutionum quas continet,illas continet vt expressas, licet non verbis specificis:vt no.in.l.lucius.de vul.& pup.Et idē incōpendiosa.vt.l.Centurio.vt no.in.l. precibus. Nec ob. quòd verbum scripturæ est referendum ad illa quæ sunt in albo descripæ,quia istud est falsum.generalis enim est hæc determinatio scripturarū & ideo generaliter intelligenda est.l.in fraudem.§.fi.de testa. mili.Continet ergo omnem scripturam,siue in mēbranis,siue in papyro,siue in lapide,aut tabulis,vel pugillaribus scripta est .ff. de secū.tabu.l.charte.&.ff.de testa.mili.l.milites.§.fi.Ex quibus cōcludo dictas condemnationes & sententias & scripturas:cancellādas vigore dictorum capitulorum de scripturis indeterminatè& indefinitè loquentium,cuius indefinitè significatum est,vt comprehendat singula indiuidua,quæ possunt sub illa comprehendi quando ipsorum indiuiduorum est eadē ratio & conditio.l legi timos.de legi.tu.l.obligari.§.tutor.de aut.tu.plene per Dy.de reg. iur.li.vj.in rub.Et ita in proposito,cum omnes scripturæ prædictæ pariter ad infamiam tendant:licet vna magis notorie quam altera.Superest autem videre an licet cancelletur dictus Paulus, sit de carcere extrahendus.& videtur quòd non:quia de liberatione à cacere dictum capitulū non loquitur vllo modo. ergo ad illud non extendendum.cum verba velut stricti iuris,non importent aliud,quam tenor verborum designet, vt.l.j.C.si plures vna sententia.Contrarium dico verum,quia nullus esset cancellationis effectus quo ad pœnā carceris nisi extraheretur.de eo. cōstat autem sententiam continentem vnum ex vi attractiua indistincte produci ad aliud, sine quo illud vnū super quo sententia lata est non posset sortiri effectum.C.de usur.rei iudi.l.fin.ff.de arbi. l.aduersus.&.l.si duo.&.ff.de verbo.oblig.l.si quis ita stipulatus fuerit.Cum igitur per dictum capitulum debeat sententia cācellari & deleri per cancellationem & delectionem : ita consulto factam postquam facta & euacuata erit omnis virtus,& sententia producta & extincta:omnis obligatio qua Paulus erat astrictus ad standum in carcere.hæc est enim natura virtutis & potētia cancellationis consulto factæ,per habentem autoritatem cancellandi.ff.de his quæ in test.delen.l.j.&.l cancellauerat.ff.de probation .l. chirographū.Et idē si ad actū cācellādi nō veniē de facto,quando habens cancellandi potentiā vult pro cancellato haberi,vt.l.emptor.§.lucius.ff.de pact.vbi est tex.optimus.vnde cōcludo,quòd sub verbis dicti.c.virtualiter continetur de relaxatione fienda:licet imago scripturæ hoc specifice non importet, potiſsimè quia ad honorem & debitum dicti illustri principis spectabat hunc Paulum suū sequacem & adherentem in cōponenda pace tutum facere & securū.Qua autem tutela aut securitate potiatur, si in carcere eum mori oporteat notoria experientia nocet.

¶ Concluditur igitur ex præmissis,partes iudicum de causa cognoscentium fore istas,videlicet vt pronuncient dictum paulum velut adherentem & sequacem domini comitis includi sub dictis capitulis: & ipsum gaudere debere vt adhærentem & sequacem beneficio dictæ pacis,dictaſque scripturas sententiæ & condemnationis prædictæ & aliàs inde secutas in opprobrium dicti Pauli cassandas esse per officiales ad hoc deputatos: & notarios carcerum,quatenus cancellandi potestas dictis notarijs attributa est,ac etiam vigore reformationis eas haberi pro cancellatis & cassis: prout & sicut in ipsa reformatione continetur,ac etiam ipsum Paulum fore & esse de dictis carceribus libere relaxādum & pro relaxatione prædicta iuberi & mandari commentariensi carcerum vt eum libere relaxet: & occasione condemnationis prædictę & contentorum in ea de cętero nō retineat . Et hæc sententiandi forma ac interpretatio est benignior:cum pro libertate fit:quæ & multas alias benigniores & interpretationes & sententias recipit.ff.ad legem falsidiam .l.pœnales.§.finali. & maximè in quæstione proposita,quoniam dicta sententia damnationis ad perpetuum carcerem fuit nulla & iniqua,& reprobata est à iure ciuili,vt.l.incredibile.C.de pecu.cum simi.sibi.Et ideo magistratus qui eam tulit,potuit iniuriarum conueniri . quoniam sic sententiando,sententiam non exercuit sed iniquitatem. ff. de iniur.l.nec magistratibus.coniucta glo.

¶ Nec obstat quòd ex forma statuti florentiæ,capitaneus in talibus delictis plenum habeat arbitrium , quia sub nullo arbitrio quantumcunque latissimo , non venit illicitum,& illud quod est omnino reprobatum à iure . ff. de conditione indebiti.l.si procurator cum suis similib. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCLVIII.

1 *Testamentum secundum factum à muto,an tollat primum in sana mente factum.*

Estator fecit testamētum solenne,in quo operam sancti Iacobi de pistorio sibi hæredem instituit. cætera in dicto testamēto disposuit.demum tractu temporis factus est mutus,& quandā schedulam cum esset literarum edoctus manu suapropria scripsit,& eam per notarium coram testibus rogatis nutu & etiam notorie publicauit,annuente testatore prædicto cuius tenor schedulę sequitur in hunc modum,videlicet cassare & annullare ogne altro testamento o vero codicillo facto arietro,voglio che Iacomo,Albico e Francesco scieno mie herede,e si de loro venisse meno,per uenga a labiglia mia sorella,& si morta labiglie o vero filioglie senza filioglie o passa e venga si aherede Giouanni de meser Marcho de tuta la heredita mia,ne elli ne soi filiogli ne posseno vendere,alinare, ne testamentare anze peruenga alopera de san Iacomo del duomo per vno picte &cætera.

¶ Et plenius & latius habetur in ipsa scriptura in forma testamenti reducta manu dicti ser Andree,postea decesit dictus Landinus supestitibus dictis eius filijs in pupillari ætate existētibus. pro quorum parte per tutorem fuit adita hæreditas dicti Landini nomine dictorum pupillorum,& postea decesserunt dictus Iacobus & Franciscus in pupillari ętate sine filijs,superstite dicto Albico.Postquam dictus Albicus adiuit dictam hæreditatem dicti Landini & dictorum suorum fratrum vigore dispositionis secundo loco factæ per ipsum Landinum,& demum decesit in pupillari ætate dictus Albigus sine filijs:superstite dicto Ioanne domini Marchi.Et mortua dicta domina Biglia.quia Ioannes vigore dictæ substitutionis de eo factæ in dicto secundo testamento & dispositione dicti Landini hæreditatē dicti Landini adiuit & tenuit , demum ipse Ioannes decesit superstite quondam filio masculo legitimo & naturali dicti Ioānis nomine Bonacursius.Modo quæritur, an dicta hæreditas pertineat ad operam sancti Iacobi,an ne..

Secundum ea quæ proponuntur,dictus † testator aures habebat apertas:linguam autem morbo præpeditam:& erat literarum edoctus . vnde chartulam sua manu scriptam legendam tradidit per notarium,qui eam coram testibus in testatoris præsentia constitutus approbante testatore nutu approbauit , vnde sufficit ad essentiam testamenti,maximè inter liberos:inter quos etiam non solēniter est testari permissum.vt in.l.hac cōsult. §. ex imperfecto cōiuncta.l.discretus.C.de test.Nec ob.quòd nutu etiam pater inter liberos non testatur:cum nec miles possit, qui latiores habet habenas in .l.fraudem. in pricincipio . de testamento militis.coniuncta glossa sua,quia illud verum in eo qui loqui potest, sed vbi non potest ex accidenti(vt in themate) tunc potest, non dico nutu solum:sed si est literarum edoctus & suam intentionem in scriptis designet:vt fecit hic testator.vt dicta.l. discretis . Quia igitur hoc secundum testamentum valet etiam si non fuisset apposita illa clausula cessare & annullare &c. tamen primū intelligitur casum:& euacuat ex quo ex secūdo possibile est adiri hæreditatem de iure ciuili,etiam si nō fuisset agnita.vt.l. pater filio.ff.de hære.instī.& de vul.& pup.l.si quis eum.&.ff.de in iu.testa.l.cum in secundo.nedū quod hic fuit agnita &apprehen

sa per omnes filios institutos.vt patet ex themate.vt instit.quib. mo.test.infir.§.posteriore.vnde cū in isto non dixerit testator se confirmare.primū per quod fieret reductio primi ad causam codicillarem.vt.l.si quis priore.ad tre.&de test.mili.l quęrebatur. nulli dubium,q de primo testamento nō habemus quicquā tractare,etiam si in eo fuisset adiecta solita clausula codicillaris &c. quia illa clausula nihil operatur cum testamentū primum tollitur per secundū.Nam tunc per secundum tollitur dicta clausula &omnia alia in primo testamento descripta.vt.l.si iure.de le.iij. Bar.de iure codicil.l.j.in.xv.q.&.ff si cui plusquā per.l.fal. nisi.§. item si ipse.& non solum in testamento pagani:sed etiam in testamilitis de eodem patrimonio testantis hoc inductum est. vt per secundum testamentū intelligatur reuocatum primum quo ad omnia:nisi signanter miles aliud declarauit.vt.d.l.quęrebatur.& l.militis codicil.§.fi.eo.tit.Cum igitur in hoc secundo testamento nihil opere sancti Iacobi sit relictum:nisi in casu in quo Ioannes aut eius filij alienarent vel testarentur,& iste casus nō extitit: quia nec Io.alienauit nec filius qui remānsit ex eo.ergo opera sancti Iacobi in hæreditate prædicta rebus sic se habentibus nullum ius habet.Si autem filius Io.decederet cum filijs aut sine filijs ex quo de dicta hæreditate sunt testari prohibiti,an veniant dicta bona ad hospitale.responsum colligitur ex.l.qui filiū,ad trebel. qui casus suus est,sed iste nondum venit.nam testator prætulit opere Ioannem & filios eius,sed de filijs filiorum non dixit. vnde quæstio esse potest.Sed nihil dico, quia non expedit. sufficiat autem allegasse dictam.l.qui filium.quæ solennis est ad hoc. Cōcludo igitur ex premissis secundum ea quæ proponuntur rebus in hoc statu durantibus operam sancti Iacobi in dicta hæreditate nullum ius habere. Et ita consulo ego Ange &c.

CONSILIVM CCLIX.

1 *Debitor an possit vti exceptione compensationis contra cessionarium creditoris.*

2 *Cessio si fiat ex necessitate,an possit debitor contra cessionarium vti compensationis exceptione.*

3 *Cedens an possit recipere,compensare,transigere, vel pacisci si cessionarius in loco ponatur cedentis.*

Qvædam domina Antonia fecit generale compromissum cum forma consueta pro certo tempore,& post etiam prorogauit ipsum compromissum cum dictis suis filijs pro certo alio tempore.postea post dictā prorogationem dicta domina Antonia fecit generale compromissum cō piro,sed Guidonis ser Richi pro certo tempore. postea dictū cōpromissum primū & eius prorogatione iterato prorogauit pro certo tempore.intra tempus dictæ secundæ & vltimæ prorogationis laudatū fuit inter dictam dominam Antoniam & dictos eius filios:quod dicta domina Antonia teneretur dare dictis suis filijs florenos auri trecentos. postea latum fuit laudum inter dictam dominam Antoniam & dictum Petrum,in quo arbiter & arbitrator cesit ius florenorum auri.cccxxx.dotis ipsius dominę Antonię in dictum Petrum,& laudauit q ipsa domina Antonia deberet ipsa iura dotis cedere dicto Petro,& quæ domina pro obseruatione laudi ipsa iura cessit.postea dictus Petrus notificauit dictum laudum & cessionem dictis filijs dictæ dominæ Antoniæ hæredibus eius de iure obligatis ad dictam dotem,die verò dictæ notificationis & protestationis dicti filij dictæ dominæ Antoniæ extra iudicium: & dictis domina Antonia & Petro absentibus compromiserunt dictum debitum florenorum auri trecentorum cum dicta dote. Modò quæritur,nunquid de iure licuerit aut liceat dictis filijs dictæ dominæ Antoniæ,compensare dictum debitum trecentorū cum dicta dote.Et nunquid tali compensatione non obstante,Petrus possit dictam dotem petere &c.

In isto themate plura dubia oriuntur.¶ Primò,an exceptione cōpensationis qua vti pōt debitor cōtra creditorem:possit vti cōtra cessionarium creditoris. ¶ Secundò si pōt,an locum habeat hoc,cum cessio non sit ex voluntate sed ex necessitate causata à sentētia iudicis,aut arbitri.sicut est in proposito. ¶ Tertiò, quid iuris cum cessio non sit per creditorem sed per iudicem vt arbitrum, & deinde per creditorem eadem cessio reuocatur prout etiam est in themate.¶ Quartò,quid iuris si cedens ex voluntate seu necessitate cessionarium posuit in locū suum,prout credo fuisse in themate:tam in cessione facta per arbitrum:quā in facta successiue per ipsum creditorem, ideſt per matrem dictorū filiorum creditricem ipsorum ex causa dotis. ¶ Quintò,an dicta denunciatio vt non soluatur.auferat denunciatis potestatem compensandi.Sextò,an compensare potuerint dicti filij debitores & creditores sic extra iudicium absente dicta matre creditrice similiter & debitrice. ¶ † Super primo dubitauit glossator:qa quæsiuit & non soluit.ff.de procu.l.si quis in rem suam,sed eam decidit Dy.dicens quo d rei coheret.Et ideo illud excipiendi ius etiam contra singularem successorem & ex cā onerosa transeat: & quòd rei cohæreat exceptio patet:quia illa vtitur fideiussor vt reus: vt lege si quid.ff.de compen.Constat autem exceptiones rei cohærentes exerceri posse contra singularem successorem: vt lege in hoc iudicio.communini di.l.fin.ff.de excep.rei iudi.& pro socio.l.idemq;.§.scio.Item tenet Spec.in titu.de procura.§.fi.verſicu.sed nunquid.idem Cyn.C.de compen.lege eius.Bart.dubitat uit in dicta lege si quis in rem.dicens quòd quæstio erat dubia. &quòd marsil.tenuit oppositum,vt sicut procura in rem suam ex causa non lucratiua & non in fraudem factus dominum defendere non tenetur in causa reconuentionis: ita nec sibi objici potest exceptio compensationis cuius sententie forsitan simpliciter adhærerem:nisi propter reuerentiam tenentium contrarium quibus non audeo contraire. Moueor vna ratione quæ de apicibus iuris est:& hanc credo imaginatum fuisse glossatorem:non autem ipsum dubitasse.ob hoc an sit exceptio in rem,vel in personam:vt dixit Dyn. Concedo enim in rem esse & ipsam actionem concernere,non autem personam eius contra quem opponitur.Respondeo igitur,quòd meo iudicio glossatorem mouit: quòd exceptio compensationis non ante oritur quam opponatur,tunc autem oritur cum opponitur quod apparet,quia fauorabilis est & perpetua:tamen soluens non repetit vt indebitum, licet posset se compensatione tueri:sed compensatio ipso iure non fit nisi interueniat factum.vt lege qui inuicem.ff. de condi. indebi.coniuncta gloss.sua.&.ff.de impen.lege quod dicitur.§. fi.Ratio est,quia cessat æquitas naturalis repetitionem inducens cum recipiens locupletior in nullo factus sit: & ad solutionem eius quod debet sua via vrgeri possit Ius ergo compensandi antequam deducatur in actum: est in solo habitu & potentia qui habitus & potentia in actum nō deducta:non afficit nec affecit actionem cessam,transiuit ergo actio vtilis in cessionarium libera non affecta:vnde ex postfacto debitoris nec affici nec inquinari potest in præiudicium cessionarij. sicut enim debitori simplex potentia soluendi creditori suo auferri potest interueniente altero trium quæ habentur.C.de noua.lege tertia.sic & potentia compensandi (quæ solutionis instar habet) etiam quo ad effectum implementi conditionis cuius natura est vt impleatur formaliter:vt lege meuius.& lege qui hæreditate.de conditione & demonstratione coniuncta lege.Iul.ff.de conditio.& demonstra,&.ff.de leg.j.l.si fundum sub conditione.§.titio fundum.vnde non video quare magis possit debitori contra quem est facta cessio per alterum ex tribus modis prædictis præcidi via soluendi creditori suo quam via compensandi,nisi forsan quis diceret, quia interest potius eius non soluere,quàm solutum repetere,seu ad sui debiti cōsecutionem fatigari.vt.ff.de compen.l.ij.Sed hęc ratio non sufficit,nam & multum interesse potest debitoris posse soluere suo creditori primo,qui forte sibi gratior erit & termi nos forsitan prorogabit,nec erit ita onerosus vt est cessionarius tantunq; est hoc interesse quòd ob hoc quod solutio potest fieri diuersis, consistit obligatio alternatiua summarum maioris & minoris.ff.de nouatio.lege si is cui.& de solutio.lege qui res.§. mihi.x.&.§.sequenti. Quare audacter attento dicere vt saluem opinio. marsil. & reliquorum autorum sibi in hac quæstione

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubitabili contradicentium: vt quælibet opi. vera sit in casu suo. Et ideo dico, q̃ si debitor contra quem cessio facta est prævenit cessionarium cõpensando: eo q̃ deductam sui notitiã cessione an tequã sibi per quemquã cessionarij nomine denuncietur: debitũ compensat vera sit opi. Spe. Dy. & sequacium. Sed si denunciatione facta, aut secum lite conte. aut postquã debiti partem solue rit vult compensatione vti: non potest. Sic intelligo opi. Marsil. quia cum ex quolibet prædictorũ actuum sit sibi soluendi potentia interdicta: sic & compensandi licẽtia quæ solutionis instar habet. Ex prædictis apparet clare responsum ad rationem Dy. quæ huic decisioni videtur cõtraria: quia vt dixi concedo q̃ quando actio est affecta exceptione iam nata & inesse producta, q̃ cum illa transit. Sed exceptio cõpensationis antequã deducatur in actũ est in simplici potentia: quæ potentia ita tolli potest per alterum ex prædictis: sicut & simplex soluendi potentia. Hæc quidem de apicibus iuris sunt & in incapaces aures non intrabunt: & est dictum meũ. Nec ob. huic decisioni opi. tenentium q̃ eo ipso quòd in notitiã debitoris cessio est deducta absq; eo q̃ ipsi denuncietur interdicta est soluendi potentia: ergo eadem ratione potentia compẽsandi. vt no. gl. ff. de transa. l. fi. quod tenuit Cy. in. l. iij. C. de noua. quia illa opi. non est vera: quando apud cedentem aliquid remanet. vt no. Bar. ad trebel. l. facta. § si hæres. sic est intelligenda gl. quæ dicit denunciationem necessariam. in. l. nomen. C. qui res pig. ob. pos. & q̃ sit necessaria denunciatio non obstante scientia: tenet Iac. but. in. l. emptor. ff. de euic. At hic apud cedentem remansit ius directum. vnde simplex scientia nõ abstulit potentiam compensandi neq; soluendi. si autem poneremus nihil remansisse: tunc incontinenti & cõpensandi & soluendi esset interdicta potentia: eo quòd apud cedentem nullũ ius debiti actiue efficax inuenitur extinguibile per exceptionis obiectum. Cũ igitur secundum proposita denunciatio cõpensationis actum præuenerit ea facta sicut fuit, interdicta est dictis filijs simplex potentia soluendi eorum matri creditrici. Sic & eadem ratione interdicta videtur potentia compensandi. Quod ergo dicitur cõpensationem obijci posse cessionario vt cedenti: est de plano fatendum: quousq; durat debitori cõuento potentia soluendi non potest. vnde si ante dictam licentiam soluendi interdictam debitor vsus fuerit compensationis præsidio, si successiue postea conueniatur: exceptionem compensationis iam factæ debitor obijcere poterit, quæ non est exceptio proprie cum ad actionis conflictum non tendat, sed potius est exceptio facti & intentionis: cum debitum ipso iure & omnis obligatio post remedium compensationis deductum in actum funditus fuit extincta. Maximè autẽ hoc dico in quæstione proposita cum incontinenti eadem die post denunciationem compensatio facta fuerit: quoniam ex vicinitate actus præsumo potius in fraudem compensationem factam matri simul & filiorum conjunctione pensata. ff. quæ in frau. cre. l. si ventri. § in bonis. coniuncta. l. data. C. de dona. & l. penulti. C. de bonis quæ lib. Bar. de dona. l. post contractum. Et etiam quia tempore prorogationis secundæ compromissi prædicti factę inter matrem & filios: iam factum extiterat compromissum inter matrem & pierum: vnde videtur ius Pieri potentius & est verũ quòd est potẽtius: si de sola nominis hypotheca tractaremus: sed de potentia soluendi & compensandi hæc ratio (nisi persuasiue) non vrget. Nam constat quòd debitor multos creditores habens soluere potest posteriori in tempore vigilanti: vt sibi soluatur, & sicut soluere potest: ita etiam compensare. licet post illud solutũ reuocari potest per creditores hypothecarios anteriorem hypothecam prætendentes: si non est aliud de quo dictis creditoribus possit solui. vt plene no. per Iaco. de are. & successiue per Bart. ff. quæ in frau. cre. l. pupillus. & hæc de primo principali quesito sufficiant. ¶ † Venio ad secundum posito pro constanti, quòd debitor vti possit contra cessionarium exceptione compensationis: an hoc locum habeat eo casu quo cessio fit ex necessitate sicut est in casu proposito, quia ex necessitate præcedentis laudi dicta mater cessit iura sua piero prędicto. & licet istum punctum non recordet factum: attamen idem credo, quòd cum sit ex mera voluntate propter duo. Primò, quia huic necessitati cedens causam præbuit compromittendo voluntatẽ. vnde potius illam dicam voluntariam cessionem quam necessariam: propter compromissum quod voluntarium fuit. vt. ff. ad trebel. l. cum hæreditas. Secundo, quia siue necessaria siue volũtaria sit cessio: oportet quòd necessario actio in cessionarium transeat liberaue affecta prout est apud cedentem, qui nihil plus iuris transferre potest, aut aliter, quam in eo sit. vt in reg. iur. nemo plus iur. & c. C. de distract. pig, lege si debitor. transit enim res & actio in singularem successorem cum sua causa. vt ibi no. & ff. de pigno. actio. debitorem. & C. de pigno. lege debitorem. & C. de remiss. pigno. l. res. & ff. de pigno. l. debitorem. cum si. Hoc tamen non est mihi multum clarum. quia qui est ad cedendum astrictus: cedendo liberatur plenè. ff. de peculio. l. quod debetur. de contrahen. emp. lege quod sæpe. § si res, de petitio. hæredita. lege quod si in diem. § iul. coniuncta gl. quæ liberatio forte non esset plena si apud cedentem aliquid remaneret: cum posset solutum recipiendo aut compensando cessionarium eludere: vnde in hoc est non immerito cogitandum. ¶ De tertio dico, quòd si iudex aut arbiter in quo non residet ius obligationis & actionis actiuè cedat: non est possibile quòd cedat, vel cedendo transferat nomen debitoris in alium: nisi forte interueniente ipsius debitoris consensu. vt lege prima. C. de præto. pigno. quæ tradit formam dationis in solutum nominis debitoris: quæ hic seruata non fuit: & forma per glo. tradita est à doctoribus approbata. vt no. Bart. ff. de re iudi. à diuo. § hoc quoq;.

3 ¶ † De quarto quid iuris, cum cessionarius ponitur in locum cedentis: vtrum tunc cedens possit solutum recipere, compensare, transigere, vel pacisci. audiui quosdam tenentes quòd sic per legẽ qui. cccc. ff. ad trebellia. vbi est melior tex. qui sit in iure. Contrarium est verum, quia illa verba operantur solum cum ex senatusconsulto hæres fideicommissarium in locum suum constituit, quoniam ex verbis eiusdem senatusconsulti inutiles omnes & funditus remanent actiones; quatenus cessæ sunt apud hæredem. In alijs autem casibus illa verba nihil operantur. & hoc tenet glo. not. ff. de pac. lege si cum emptore. Pro prima tamen opinio. facit quia qui cedit vtiles & exercitium differentiarum mandat: non videtur mandatum reuocare posse. vt. C. de dona. lege illam. Sed solue, quòd non reuocat reuocatione simplici: sed reuocat solutionem recipiendo aut etiam compensando: nisi postquam sibi compensandi & soluendi est licentia interdicta, quæ licentia in quæstione proposita interdicta fuit per denunciationem prædictam (vt superius est ostensum.) De quinto, an dicta denunciatio sicut aufert potestatem soluendi: ita auferat potestatem compensandi. Responsum est in primo discursu, quia aufert: licet ante denunciationem sicut potest solui: ita & potest compensari: & sic hæc duo posse vel non posse compensari procedunt pariter ratione paritatis potentiæ: & identitatis rationis, ff. ad. l. aquil. lege illud. ff. de fonte. lege prima.

¶ De sexto & vltimo, an possit fieri compensatio extra iudiciũ absente creditore: non curo multum ad præsens discutere, sed remitto ad no. per Iacob. de butri. C. de compen. lege eius. ideo autem non curo: quia licet non tenuisset, tunc iterum & de nouo compensatio posset obijci: si dictum Dy. simpliciter verum esset: quòd possit exceptio compensationis eodem modo opponi cessionario vt cedenti. Et ita consulo ego Ange. &c.

CONSILIVM CCLX.

1 *Sententia interlocutoria inualida, quando excludat damnatum ab officijs.*
2 *Citatio facultatem defensionis citato aperit.*
3 *Interlocutoria pœnam nimis grauem inferens, omni iure reprobatur.*
4 *Interlocutoria an possit contrario imperio reuocari, & per quem.*

PVnctus est. per dominum Obisocium de alidorijs olim capitaneum custodiæ communis & populi ciuitatis Florentiæ, nullo præcedente processu lata fuit quędã pronunciatio seu sententia infrascripti tenoris. Qui dominus obiso habebat arbitriũ & iurisdictionem ordinariã super maleficijs & delictis. ita tamen q̃ de eis quæ

quæ gerebat & faciebat, non poterat syndicari nisi de furto & barataria, pro dicto Chiaro fuit dicta condemnatio pecuniaria soluta: & per eum fuit paritũ dictis confinibus. Modo visis prædictis & quadam reformatione edita per cõmune Florentiæ cuius tenor intra describitur. Et præsupposito q̃ dicta pronunciatio seu sententia emanauit de facto nullo præcedente processu vel citatione, quæritur nunquid de iure dictus Chiarus possit habere officia cõmunis florentie: & si extraheretur sit habilis ad officiũ ad quod extraheretur. Et nunquid cancellarius florentinus debeat dictum Chiarum vel schedulam continentem nomen eius dilaniare. Cuius quidem reformationis tenor talis est: videlicet q̃ decetero aliquis rector vel officialis forensis cõmunis seu ciuitatis florentiæ non possit nec debeat proprio motu aut ad petitionem requisitionem aut instantiã alicuius vel alio quocunq; modo cognoscere vel procedere super nullitate aut annullatione alicuius condemnationis hactenus latæ seu factæ seu quæ in futurũ facta fuerit per aliquem rectorem vel officialem forensem dictæ ciuitatis seu cõmunis Florentiæ pro aliquo vel occasione alicuius delicti, maleficij, vel excessus seu de nullitate alicuius banni, vel regiſtrationis alicuius talis cõdemnationis exinde secute. nec 2 possit aut debeat declarare, pronunciare, sententiare, decernere, iudicare, vel determinare aliquam talem condemnationem vel bannum latũ, vel factum, seu factam aut ferendum, vel ferendam aut eius descriptionem vel regiſtrationem fuisse vel esse in totũ vel aliqua eius parte nullam & nullum. aut non valuisse, vel non tenuisse, aut non valere, vel non tenere, aut fuisse vel esse modo aliquo, seu aliqualiter contra seu præter formam iuris, seu ordinis, vel statutorum communis Flo. aut quoquo modo indebitè, seu iniustè, vel non legitime datum, seu factũ, aut quod executionem non mereatur, vel habere non debeat seu possit, nec aliqualiter condemnationem, vel bannum suspendere, vel aliqualiter in totum, vel in partem rumpere, tollere, cassare, irritare, vel annullare, etiam si proponeretur, vel decerneretur talem condemnationem, vel bannum, aut nomen condemnationis, vel banni, non interesse, vel mereri: aut quiduis aliud qualitercunq; proponeretur vel obijceretur, & quòd aliqua condemnatio vel bãnum (vt præfertur) latum, vel factum seu quæ, vel quod in futurum fieret per aliquem rectorem, vel officialem forensem dicti communis (vt præfertur) nõ possit, nec debeat cancellari, cassari, vel aboleri, aut annullari vigore alicuius sententiæ quæ deinceps data fuit per aliquem rectorem seu officialem forensem dicti communis aut ciuitatis prædictæ non possit etiam per aliquem actũ quoquo modo in iudicio faciendum: annullare, cassare irritare, vel suspẽdere, aliquem ex dictis condemnatis seu bannis datis seu dandis seu eius executis. Nisi quatenus alicui tali rectori vel officiali de præ dictis, aut super prædictis, aut aliquo prædictorum concederetur de nouo autoritas & potestas per reformationem seu prouisionem consiliorum populi communis Florentiæ de cætero faciendam, obseruatis solennitatibus & substantialibus opportunis & habitis & interuenientibus numeris fabarum requisitis secundũ ordinem dicti communis maximè in deliberatione reformationis seu prouisionis demum proponendæ in consilijs prædictis: super nullitate seu cassatione vel cancellatione condemnationis, sanè & secundum differentiam cõdemnationis & quòd quilibet qui contra prædicta per præsentem legem disposita vel aliquod ipsorum fecerit seu venerit quoquo modo directè vel indirectè: intelligatur incurrere & incurrat dicto communi pro vice qualibet in pœnam lib. M. in qua pœna possit & debeat condemnari summarie & de plano, & nihilominus quicquid contra prædicta fuerit intelligatur esse & si irritum & inane: & executionem aliquam nõ mereatur nec habere possit. & etiam quo ad fauorem cuiuscunq; habeatur & haberi & censeri possit & debeat pro infecto eo declarato addito & prouiso: quòd prędicta in nullo præiudicent alicui sententie nullitatis: hactenus ante præsentem legem late: nec eius executioni &c.

DIcta interlocutoria vere est † diuini euangeliorum canon. & iuri naturæ contraria, ac etiam in tuscia cũ in non citatum in non cõfessum nullisq; probationibus separatũ: nulli pateat condemnandi potentia. vt in. c. nos in quenquã potissimè in cã criminali, in qua probationes clariores & exuberantiores requiruntur. C. de probat. l. sciãt. quinimo necessariè potestati permittitur, in absentem non confessum nec conuictũ (maximè citatione non facta) ferre sententiam. vt in cle. pasto. de re iud. præcideretur enim per omissionem citationis defensionis facultas, quæ iure naturali introducta est. vt. l. j. § cum aũt. si quadru. paup. fecit. dica. & . l. vt vim. de iusti. & iu. vt. C. vnde vi. l. j. ad. l. aqui. l. scientiam. § qui cum aliter. vnde iure ciuili aut municipali tolli non potest. vt insti. de iure naturali. § sed naturalia. Quæ enim introducta sunt iure naturæ non alio modo quã diuina prouidentia sunt inducta, vt ibi. diuini autem iudicis nullus iudex est par vel superior. ergo illius iuris nullius esse potest irritator aut destructor. vt. ff. de mino. l. minor autem magistratus. & . ff. de appel. l. j. § fi quis ad trebel. l. ille à quo. § tempestiuũ. de arbi. l. nam magistratus. hinc causatur omnes sententias alicuius iudicij illatiuas ferri oportere citatis, quorum interesse potest. ff. de adopt. nam ita diuus. ff. de mino. l. in causæ. § causa cognita. C. quomodo & quãdo iu. l. ea quæ. C. de iure fis. l. facultas. lib. x. † Et hoc ideo, quia per citationem aperitur citato causa defensionis & facultas quæ (vt dixi) nemini auferenda est sine causa. subsistente aũt causa legitima bene potest. vt l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confu. & . l. j. & . ij. C, quando licet sine iudi. vindi. nec per hoc dicitur tolli vel irritari ius dei aut naturæ: quod est immutabile (vt prædixi) sed potius limitari & distingui quod fieri permittitur vt patet in exemplis gl. dicti. § sed naturalia. & in hoc exemplo (quia iure diuino) in ore duorũ &c. Et tamen multi sunt casus in quibus hoc non sufficit ex ordinatione iuris ciuilis. vt habetur. C. de testi. l. testium. & sic ex causa defensionis facultas auferatur, quod est vbicunq; licite permittitur offensionis potestas: sic ex cã peruerti pôt facultas defensionis: vt posterius referetur (quod est vbicunq;) præiudiciũ quod paratur ex defensione nõ facta recuperabile seu reparabile ex defensione premissa ex postfacto. exemplum patet, vbi ex fuga pôt incipi à captura: aut pro executione instrumentorũ guarentigie secundũ formã statuti Italie. vt. C. de serijs. l. dies festos. ff. quæ in frau. cre. l. ait prætor § si debitorẽ. in cor. vt iud. sine quoquo suffragio. § necessitatem. inst. de actio. in prin. in gl. x. col. de pace. § si quis hominẽ. patet in exemplũ vbicunq; in summarijs opponitur exemplo requirens altiorẽ indaginem. nã in alio iudicio talis defensio referatur. ad treb. ille à quo. § testamento. C. de edic. diui adria. tollen. l. ij. &. C. de compen. l. fi. † Concludo igitur ex præmissis dictam interlocutoriã tam grauem pœnã interentem omni iure diuino, humano, canonico & ciuili funditus nullã fore. Nec dicam eã confirmatam, eo q̃ condemnati fuerint propter duo, quia ex forma statuti florentini nõ licuit appellare, secundo quia & si millies licuisset: tamen dicta sententia nõ est nulla ratione solius defectus cõsensus damnati, sed quia ex lata iur. solenni 3 tate omissa, cui solennitati cũ sit iure publico introducta, pacto renunciari non pôt, nec eius forma mutari. vt. ff. de test. l. testamẽti factio. de pac. l. ius publicũ no. in. l. si quis in cõscribendo. C. de pact. &. C. de lit. conte. auth. offeratur. C. de iura. cal. l. ij. § sed quia in gl. tunc enim sententia nulla alia ratione quã defectus cõsensus: ex superuenienti consensu confirmatur cũ per ipsum transitur in contractum nõ aliter. vt. C. commu. vtri. iud. l. ij. & ibi per Cy. Quia ergo dicta interlocutoria nullius momenti est: non obstante satisfactione pœnæ pecuniariæ & stalli ad confinia seu forestationis dico dictum damnatum non esse inhabilem ad officia, si ei aliud canonicum impedimentum non obsistat. vt. l. iiij. § condemnatum. ff. de reg iu. & quia dicta sententia tam patenter & tam notoriè nulla est: non expedit nullam declarari: ex quo enim de hac nullitate tam euidenti & notoria est diuino & humano iure prouisum non expedit pro nullitatis effectu consequendo iudicem adiri: vt cassetur quatenus de facto processit aut actum nullum declaret. ff. de conditio. institu. lege quæ sub conditione. § fin. vbi est text. optimus. facit. ff. qui satisda. cog. l. qui iuramento. extra de iureiur. c. si verò. vnde & ordinarius qui sententiam nullã tulit absq; eo quod illam nullam declararet: iterũ iudicat. vt. C. quomodo & quãdo. iu. l. fi quis præses. sufficit enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic esse,scilicet sententiam esse nullam.& ideo cum eis petitur executio,sufficeret nullitatis conceptio absq; eo quòd ante sit pronunciatum sententiam nullam fore,ideo tex.signanter dicit sententiam in absentem non citatum latam:nullius esse momenti.ff. quando ap.sit.l.j.§.item cum ex edicto.si igitur nullius momenti est & nullum produceit effectum:ad quid expedit adiri prætorem(nisi ex abundanti)vt sententiam nullam declaret.non video cum semper damnatus,si vexabitur,possit de nullitate dicere opponendo quòd ius est perpetuum & tempore non tollitur.vt l. pure.in fi.de doli excep.Notarius igitur siue cancellarius domi norum priorum artium ciuitatis Elorentiæ dictum talem(si de bursa seu saculo extrahi contingeret)nullo modo dilaniare debet nomen & breue talis extractiꝰ:virtute aut vigore dictę sententi e nullius effectus productiuę:nisi statutum cõmunis florentie ipsum cancellarium ad dilaniandum stringeret cuius statuti copiam non vidi:nec quale quantuncunq; sit arbitrium cancellari in dilaniando vel conseruando,vnde super hoc iudicium verum dare non possim,sed rebus se sic habentibus & alio non præsupposito secundũ ea quæ proponuntur:dico non posse nec debere ob dictam sententiam aut eius occasione dictũ talem extractum vel cum extraheretur dilaniari:quia dilaniatio inhabilitatem no tat ipse autem nullatenus per illam sententiã inhabilis factus est, vt olim autem telorum vitetur amaritudo:puto tutius fore:vt di cta sententia nulla declaretur:vt sic null.tatis probatio sit in promptu,hæc quidem theoricè dico.sed qualiter deducatur in practicam hæc theorica attenta dicta reformatione cuius verba sunt valde prægnantia & præcisa,hic labor & difficultas est. nam dicta reformatio præcidere videtur omnem potestatem cognitionis nullitatis,vnde licet sententia sit nulla:non tamen potest allegari nulla,quia omnibus officialibus forẽsibus iurisdictio adempta est & constat iudicem iudicare non posse:super eo quod sibi est specialiter interdictum.est enim eius causa respectu omnino incompetens ergo sua sententia nulla.vt.C.si à non compe. iudi. in rubro & nigro. Super hoc tamen omissis multis quæ pro & contra possent dici:conclusiue dico,ꝙ talis damnatus supplicet regiminibus communis Florentiæ:quòd cum ipse intendat petere declarari dictam sententiam nullam fore:nullunq; contra eũ quo ad priuationem officiorum effectum produxisse,ꝙ ipsam causam committant cum omnibus dependentibus & connexis &c.& ista via est tutissima & secura & omnibus scrobibus munda,quoniam hæc via,ex eadem reformatione introducta est. Si autem damnatus dubitat & tenet non obtinere commissionem secundum formam prædictam:vel ex difficultate cõgregationis regiminum:vel quia timet de concordia,quæ inter plurimos cũ difficultate magna habetur propter naturalem facilitatem hominum ad dissensum ordinatam potiusquã ad cõcordiam.vt.ff.de arbi.l.item si vnus.§.principaliter.coniuncta.l.j.§.fin.in glo.ff.de acqui, possessio.vbi populus difficulter congregatur atq; consentit.& institu.de iur.natu.§. senatusconsultum.& .ff.de orig. iur. l. ij.§.cum esset. Remedium est quòd syndicus communis florentiæ agat coram potestate vel capitaneo prout quis eorum idonior.& iurisdictione superior inuenitur,& petat declarari illum inhabilem;aut petat dictam interlocutoriam confirmari, vtrum que enim potest peti.vt in.c.de confirmationibus.de confir.vti. vel inuti & ibi per Inn.& Io.an.& tunc ille compareat:& se defendendo dicat se habilem,& dictam sententiam nullã,quã nullam se defendendo vi exceptionis declarari petat.& tunc iudex de cã cognoscens licet aliàs nullã iurisdictionem habeat in cognoscendo de nullitate,scilicet principaliter,tamen in modum defensionis cognoscere poterit & pronunciare super ea:ex quo talis iurisdictionis est capax.vt de iudi.l. quot.permittitur enim incidenter iudi.i cognoscere de eo super quo non potest principaliter: dummodo sit capax vt ibi,quinimo & de eo iudicat arbiter qui nullam habet iurisdictionem:sed simplicem notionem secundũ Inn.qui decidit incidenter arbitrum de causa status cognoscere. de in integ.resti.c.pe.no.gl.de iureiuran.l.cũ proponas.& tamen quæstio status supremis iudicibus reseruatur.C. de pedaiudi.l. placet.sic & in proposito.licet hæc nullitatis quæstio regimini ciuitatis sit seruata:istud intelligendum est cum dicta causa principaliter agitur non autem cũ incidenter.aliàs via defensionis esset obtusa,quæ defensio auferri non potest (vt dictum est in præcedenti discursu.) Si autem iudex corã quo objicitur exceptio ad defensam non est capax iurisdictionis.vt quia defensio spiritualis,iudex aũt laicus tunc ad spiritualem remittitur se defendens. vt in.c.lator.qui fi.sint legi.&.c.tuam.de ord.cog.Si autem syndicus cõmunis agere nolet:tunc si præcedit diffamatio syndici asserentis dictum talem inhabilem ad officia,ratione diffamationis incontinenti oritur ius diffamato:prętendenti vt diffamãti silentium imponatur.& huius quæstionis iudex est potestas, quoniam hæc causa ciuilis est quã & inuocari ex.l.diffamari.expedit aut saltem diceremus eam de mixto imperio:cũ officio nobili expediatur ad vtilitatem priuatam quę in sola habilitate consistit,licet exercitatio officiorum subsequenter conseruat rem publicam,& tunc si opponeret per syndicum de inhabilitate propter sententiam cassatam replicabitur de nullitate,nã in replicando actor sustinet partes rei,licet non probationum respectu.& sic incidenter de dicta nullitate pronunciabit:ne causę continentia diuidatur.pertinet enim ad iudicem decisio omnium emergentium,& incidentium causarum.C.de ordi.iudi.l j. & dicta.l. quoties.& per quamlibet dictarum viarum amaritudo dictæ reformationis vitatur. ¶ † Moueo autem dubium,an posset peti quòd dicta interlocutoria contrario imperio reuocetur per successorem capitis:& sic reformatio non obst.ita potest reuocare successor,sicut qui tollit.vt no.in.l.quod ius sit.& Inn.de offi de leg.prudentiam.nec credat quis parti hoc casu viam præclusam per lapsum.x.dierum,cum non potuerit appellare.Nã non transit in rem iudicatam hoc casu quo ad partem,sicut nec quo ad iudicem potisimè quia in rem iudicatam transire non potest propter vitium nullitatis:forsitan dicta reformatio est ad diffinitiuam condemnationem restringenda.ad præsens super hoc non dico:quia aliæ viæ sunt.tamen sic florentiæ me aduocante fuit iudicatum in quæstione bes.de maga loitis qui mulctatus fuit per varias interlocutorias per dominum Ludouicũ de firmo tunc capitaneum,qui reuocauit illas contrario imperio (si bene recordor)vnum aũt ad recordium adduco:vt videatur qualiter capitaneo est attributa iurisdictio per statuta.Nam si sibi esset interdicta iurisdictio & potestas condemnandi & procedendi de crimine nisi certa forma seruata tunc sine dubio etiam principaliter posset rector forens.de nullitate cognoscere,quia sententia esset lata à iudice in competenti.vnde non esset lata per rectorem forensem:ex quo in illa causa sibi iurisdictio erat adempta,nisi forma certa seruata.vnde cũ non conueniant verba legis loquentis de sententijs latis per rectores & officiales forenses:non conuenit dispositioni legis.l.si verò.§.de viro.solu.matrimonio conIuncta glos.singulari quæ est in cle.illa.de sequestra.pos.& fruc. Et hæc quæstio aliàs in florentia est decisa per multa consilia:vn de amplius non insisto. In hac ergo vltima via diligenter sunt ponderanda verba statutitan adimant capitaneo iurisdictionẽ: an vero primò iurisdictionem concedat:deinde procedẽdo det formam.hæc enim inter se differunt & nihil habent commune. ego Ange.&c.

CONSILIVM CCLXI.

1 *Rebelles & forestati alicuius loci,an comprehendantur facti post tempus confectæ conuentionis.*

2 *Verba verbo iuncta,secundum tempus verbi sunt intelligenda.*

3 *Tempus breue quod sit.*

4 *Pactio de rebellibus & forestatis,quomodo intelligi debeat.*

5 *Dispositio legalis quæ per verba præsentia fertur,ad futura etiã extẽditur.*

PVnctus est.in anno domini. Mccc.indictio.xij.vij.calendas augusti.facta fuit concordia per syndicos plenam potestatem habentes vtriusq; communis Ianuæ & pisarum tunc inuicem guerram magnam habentium,duraturam per annos.xxv.& vltra post duos annos incipiendos.ex quo dicta communia vel alterum iplorum cum denunciatione mandauerint completo dicto termino xxv.annorum,se nolle seruare dictam treugam & cõcordiã,qui duo

duo anni incipient à die dictæ denunciationis(vt suprà) vulgariter appellantur de contra mando in qua treuga & concordia inter cætera continetur,quod cõmune pisarum faciet & curabit,ꝙ rebelles & forestati cõmunis ianuæ,vel aliqui qui facerent vel facere vellent aliquas offensiones ipsi communi Ianuæ vel homini bus vel terris ipsius communis qui habitabunt neq; receptabuntur in ciuitate pisarum seu eius districtu,& prædicti rebelles vel forestati seu qui offenderent vel'offendere vellent dictum commune Ianuæ vel homines ipsius communis:non habitabunt nec recuperabunt aliquod refricamentum nec aliqua necessaria. Cõtingit nunc,quòd in anno domini. M.cccxcij. vel.iij. facti sunt noui rebelles & forestati. Quæritur igitur, cum rebelles non essent neq; forestati tempore dictæ factæ cõcordiæ,an comprehendantur sub dictis capitulis ita quod habitare non possunt. neq; receptari in ciuitate pisarum,neq; in eius comitatu vel districtu: absq; metu pœnarum adiectarum in dicta concordia &c.

THema prædictum est dubium,† propter formã conceptæ stipulationis,quæ est apta nata cõprehendere rebelles & forestatos cõmunis ianuæ,qui tunc erant rebelles vel forestati:& qui durante tempore dictæ concordiæ post fierent & rebelles vel forestati in uenirentur tempore habitationis & receptionis quæ fieret de illis in ciuitate pisarũ,vt patet ex verbis illis. Qui rebelles & forestati &c.iunctis verbis illis non habitabunt nec receptabuntur &c. & ibi prædicti rebelles & forestati &c. Et deinde sequitur. nec recuperabunt aliquod refricamentum &c. A diectiua igitur prædicta rebelles & forestati,quæ nominatiui casus sunt iuncta futuro tempori de quo superius est expressum:verificãtur in omnibus qui receptionis & habitationis tempore rebelles vel forestati inueniuntur,licet ante non fuerunt.C.de ser.fugi.l. quicunque eo.tit.l.pe.&.l.mancipa.ff.de recepta.l.j.&.ij.C.de hære.authen. credentes.in quibus aperte decidit,ꝙ astricti ex dispositione legali ad non fauendum aut receptandum alicuius generis seu conditionis homines,non solũ astringuntur ad non fauendum vel non receptandum illos,qui tempore legis edictæ dictæ conditionis erant:sed etiam illos qui post legem sunt eadem macula irretiti. Sic & econuerso,si lex vel statutum iubet receptari aut faueri certæ conditionis hominibus sic omnes illos ad receptandũ homines illius conditionis factos post legem.ff.furti aduer.nau.l.j. §.fi.C.communia de succes.authen.oẽs peregrini.C.de sac.sanc. eccle.l.iubemus nullam.per Gul.in.l.j.ff.nau.caupo.pro hoc facit optimè,ꝙ esse rebellem aut forestatum est qualitas inhærens subiecto,quod est homo.Cõstat autem qualitatem iunctam verbo participio vel aduerbio:significare semper secũdum tempus importatum per alterum ex prædictis.ff.de noxa.l.in delictis.§. fi extraneus.Bar.ff.de vulg.& pupil.l.ex facto.in princ.Sufficere ergo videtur prædictos nũc.esse rebelles communis ianuæ,cum de eorum habitatione tractatur,licet retro non fuerunt, & maximè cum pacta inita dictæ cõcordię inter dictos ianuenses & pisanos:vim legis habere intelligantur:cũ vtrunq; cõe leges conde re possit,vt.l.omnes populi.&.l. cunctos populos coniuncta.l. Cæsar.ff.de publicanis.Pro hac parte signanter allego. ff. de au. & ar.le.l.filiam.vbi tempus præsens cuius effectus in futurũ differtur iudicatur secundũ futurum. ¶ † Cum igitur dicta verba rebelles & forestati,quæ sunt præsentis temporis determinentur per futuram receptionem:iudicari videntur secundũ tempus receptionis.Coadiuuatur autem dicta opi.quia etiam in dispositionibus inter viuos quæ strictè accipiuntur indefinita locutio per verba præsentis temporis formata & concepta, loco vniuersalis habetur,& non solũ entia de præsenti:sed de futuro comprehendit.ff.de ser.vr.præ.l.si seruitus.& licet lex illa loquatur de rebus tamen idem debet esse de tempore,personis & loco:quoniã hinc inde reciprocè argumentatio licita est de vno ad alterum,vt patet ex coniunctione legum.ff.de testa.mili.l.miles ita hæredem.§. & quia diximus.& lege qui plures.in prin.de vulg.& pup.si certa pet.l.vinũ.de in litem iuran.l.videamus §.pe.ff.de tranlac.l.fi.pro hoc facit etiam,quia indefinita æquipollet vniuersali quando eadem ratio est & conditio omniũ particularium indefinitè comprehensorum.ff.de legi.tu.l.legitimos.de auto.tut.l.obligari.§ tutor plenè per Dy.de reg.iur.li.vj.in rubrica. Sed eadem ratio est in rebellibus & forestatis de nouo post pactavt non receptentur nec faueatur eis:quę est in forestatis &rebellibus ante peccata.vo luit enim cõe ianuæ aduersus excogitatas factiones rebelliũ suæ securitati consulere:ne dictum cõe pisarum tũc guerram faciens ianuensibus receptare, aut recipere possit rebelles & forestatos ipsius.vnde causa consilij securitatis prædictæ ita habet locum in rebellibus nouis:vt in antiquis maximè propter humanã malitiam excrescentem & multiplicantem,quæ in reuolutione tantorum temporum(vt experientia notorie docet)seruentius pullulauit,pro hac parte facit.quia & merè in dispositionibus stricti iur.indefinita locutio ad certum genus hominum relata(siue tractemus de odio siue de fauore)ad omnes illius generis porrigenda est etiam ad illos qui tempore dispositionis generis illius non erant,vnde qui promittit per se suosq; familiares alterum non offendere eiusdem stipulationis virtute ligatur,& pro noua familiaria non offendere:& econuerso qui stipulatur sibi suisq; familiaribus, etiam ad futuros familiares nouos victus stipulationis extenditur:& probatur vtrunq; de vsu & habi.l. cæterum.§ fi. cũ duobus seq.& facit.de ver.obli.l.si stipulatus fuero pro test.hoc etiam probatur in priuilegijs.Nam si episcopo vel abbati in modum priuilegij permittitur:vt admittere possit tempore interdicti ad diuina officia familiares suos:etiam ad nouos post priuilegium ad famulatum introductos vel etiam prioribus familiaribus aggregatos:virtus priuilegii se extendit,secundum Io.an. in mercurialibus in re.iur.qui consentit.de re.iu.li.vj.licet Cy. perpendens vltramontanorum contrarietatem in hoc puncto musaueri:&ipsum indiscussum reliquerit successoribus decidendũ. C.de sac.san.eccle.l.priuilegia.pro hac parte finaliter concluſiuè videtur casus.ff.de re.du.l.fi cognatis.vbi relictum cognatis non solum comprehendit cognatos tempore testamenti. Sed & illos qui tempore testamenti non erant,si tamen erant cognati eo tempore quo dispositio sortitur effectũ,scilicet tempore mortis. Sic igitur in proposito concludendũ videtur dispositionem prædictam trahi ad nouos rebelles & forestatos: quoniam eo tempore de dictæ dispositionis effectu quæritur:& non ante. ¶ Contrariũ credo verum tenor enim stipulationis præfatę per verba præsentia est formatus:vt patet ibi rebelli & forestate. & ibi rebelles & forestati.omnia enim hæc præsentis tẽporis sunt: & præsens tempus significant,qui enim stipulationis tempore rebeiles vel forestati non erant:tũc neq; rebelles neq; forestati dicebantur vel dici poterant:nec sub vi nec potentia dicti vocabuli poterant contineri.Sed sub vi & potentia rebellandorum & forestandorũ,quoniã tempus præsens sui natura non cõprehẽdit futurũ.ff.de ver. oblig.l.cum stipulamur.& lege si colono.igitur dicta dispositio, quæ stricti iur.est:nec ad rebellandos nec ad forestandos trahenda est,& maximè vt obligationis multiplicandę vitetur infinitas quæ vitari debet omnino,cum possit vbicunq; per infinitam nouellam grande grauamen generatur in quãtitate,numero.vel personis.vt.ff.de dam.infec.l. damni.§.fi.de leg.iij.l.fideicom.l.si quis x.loquor vbicunq; non est verisimile obligantem de infinitate sensisse:prout arbitror in casu proposito. Concordia enim facta fuit pro tempore.xxv.an.pro duobus vltra incipiendis à tempore confirmandi. non est igitur verisimile post renouationem vtriusq; populi,quæ incertorum annorum diluculo interuenit. ff.de iudi.l.proponebatur.&.ff.qui. mo. vsusfru.amit.l.si vsusfr. parte stipulante vel promittente de rebellibus post dictam nouationem populorum factis sensisse cum tam breue tempus respectu temporis succesiui quod transcendit centum nonaginta: nullo modo sensisse videtur.ar.de ver.ob.l.stipulatio ista.in prin cip.coniuncta.l.inter stipulantem.in prin.eo.titu. † Qui enim de breui tempore loquitur non intelligitur imaginari de longissimo & maximè quòd eius initij memoria exittat.ff.de suppel.le. l.Labeo.§.tubero.quib.ex cau.in pos.ea.l.Fulcinius.§ quid sit latitare. coniuncta l.si seruus plurium.§.fin.ff.de leg.primo,& de ver.ob.l.titia.§.idem respondit.ff.de in litem iurando.l.cum furti.C.de senten.quę pro eo quod interest profe.l.vni.licet aliàs vbi non viget talis præsumptio,toleretur infinitas,quę a casu aut for

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia procedit secundum doc.& Bar.in.l. damni.§.fin. super quo nec vlterius non extendo:quia non expedit.& maximè quia verba dicti contractus non sunt propriè infinita:sed præsentia, quæ trahi non possunt ad futurum,& hoc probatur ex natura genitiui:ibi quod rebelles & forestati communis ianuæ.&c.qui genitiuus hoc casu dici potest quod regatur ex natura causę efficientis; eo quod commune Ianuæ ipsos rebelles fecit.de verb.obli.lege quoties.in stipulationibus.de reb.dubijs.l.quoties.idem sermo. de lega.iij.liberorum.§.j.vel ex natura possessionis seu domicij, ex eo quia ipsi rebelles & forestati sub dominio ianuensium fuerunt:& ipios cõmune ianuæ ante rebellionem & forestationem possedit & tenuit,vt & eo modo quo ciuitas tenet & possidet ciuem suum.ff.ad munici.de iur.§.j.de rei ven.l.j.§.per hanc.Ille ergo genitiuus cõmunis ianuæ idem directo importat,quòd pronomen possessiuum meum,tuum,& suum, quæ omnia tempus præsens significant,non futurum.de leg.iij.l.vxorem.§.testamento.&.l.his verbis.& lege Aurelius.§ testamento.& de libe.leg,& de auro & argen.leg.l.ii ita.licet hoc fallat quandoq; alicuius ratione dictionis vel verbi adiuncti dicto pronomini possessiuo, sicut est verbum futuri temporis in vltima voluntate eius fauore.vt.l.filiam.de auro & argen.leg.& sicut est dictio tunc,quæ extremitatem temporis not.ff.de testa.tutella.l.tutoribus. Et sicut est verbum potest,quod de sui natura est extensiuum.ff. de lega. j.l.si ita quis.in prin.vel nisi sit dispositio talis,quæ sui natura licet postea facta ad præsens trahatur exemplum.de leg.ij.l.cũ pater.§.fidei tuæ.vel nisi productio ad tempus futurum sit nullius: aut minimi præiudicij.C.quæ res pig.ob.pos.l.fi.vel nisi id quod in futuro contingit:in eodem subiecto contingat:de quo est dispositum in præsenti:super quo futuro disponens potuerit verisimiliter prouidere.nam & tunc presens futurum comprehendit. vt.l.si seruitus.de serui.vrb.prædi. ¶ † Pro hac opi.facit,quia negari non potest quòd dicta pactio de rebellibus & forestatis loquens propter sui prægnantiam quòd nõ dicatur ambigua.cum intelligi possit de rebellibus & forestatis tunc, & de rebellandis & forestandis in posterum,qui tamen habitationis & receptationis tempore in numero rebellium & forestatorum essent relati. vnde cum ad plures sensus dicta stipulatio trahi posset & se habere ad plus & ad minus si porrigatur tantummodo ad rebelles præsentes.ergo in dubio interpretari debemus in illam quæ minus est obligatoria & maximè quando cum illo minori verisimilitudo concurrit:nec oblatio inutilis redditur. Imputet enim sibi commune ianuæ,cum verba stipulationis pro eius parte recepte apertius non protulit.ff.de reg.iur.l.in obscuris.& de verb. obl.l.eum qui ita stipulatus.in prin.ff.de pac.l.veteribus.de verb. obli.l.quicquid astringendæ.&.l.si quis in pluribus.&.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus. Ordo igitur secundum intellectum scripturarum talis est,quia primò sequimur voluntatem disponentium si potest aliqualiter apparere.ff.de condi.& demon.l.pater seuerinam.in princip.&.§.conditionum verba.&.ff.de re.du. in ambiguo.C.de lib.prete.l.iij.si verò de voluntate apparere nõ potest:tunc assumendum est id quod est potius verisimile.de re. iur.semper in stipulationibus.de re.du.l.cum testamẽto.de leg. j.l.cum res.ij.responso.Ipsa autem verisimilitudo ex multis percipitur secundum naturam subiectæ materiæ exemplum in vendition & locatione ambigua secundum consideratione pretij de re.du.l.j.& vtrum.§.cum quidam.quandoq; ex vicinitate scripturarum.vt.l.si seruus plurium.in fi.de leg.j.aliquando ex.præfationibus.vt.l.titia.§ idem respondeo de ver.obli. aliquando ex dignitate & conditione personarum:ad quas verba diriguntur. de vsu & ha.l.plenũ.§.equitij.de auro,& arg.leg.l.titia seio.de ali. leg.l.cum alimenta. Interdũ ex charitate & necessitudine personarum.vt.d.l.si seruus.in.§.fi. Interdũ ex consuetudine regionis:aut ex vsu loquendi seu loquentis.vt lege vniuersorum.de pig.ac conuncta regula inspicimus in obscuris.de re.iur.li.vj.& dicta lege si seruus plurium.§.fin. Ex multis etiam alijs præsumere possumus verisimilitudines & coniecturas intentionis disponentium prout suadet ratio subiectæ materiæ.vt patẽt exempla plurima in his,quæ similiter facta creduntur:aut in fraudem creditorum vel fisci.ff.quæ in frau.credi.quasi per totum.C.plus valere quod agitur per totum.ff.de do.post contractum. Sinautem nullæ coniecturæ aut verisimilitudines ex indicijs vel arg.possunt sumi ex quibus comprehendi possit,quæ qualis,vel quanta fuerit intentio disponentis:tunc ad meram significationem verborum recurrimus.ff.de leg.iij.non aliter.Et si significatum verborum nõ est certum:necessario sequi oportet quod est minimum.vt in.c. in obscuris.de reg.iur.in.vj.&.d.l.semper in stipulationibus.& de leg.primo si ita scriptum.de leg.iij.l nummis.& lege qui concubinam.§.cum ita.& vbi minimum non appareret:tunc dispositio velut omnino incerta funditus vitiatur.ff.de ma.test.l.cum ex pluribus.de test.tu.duo sunt titij.ff.de rebus dubijs.l.si fuerit. Nuncad propositum reducendo omnia supradicta(prout dixi) verba dictæ stipulationis trahi possunt ad rebelles presentes & futuros.& in quolibet sensu in quo dispositio verificari potest, sed si trahatur ad futuros velut prægnantior:continebit plus,si refertur ad solos præsentes tanquam strictior,continebit minus.& ista pars est verior. Primò propter verisimilitudinem causatam ex prolixitate temporum de quo contrahentes non videntur cogitasse considerata breuitate temporis primi, ex eo quòd populus ianuensis soli populo qui tunc erat consuluisse videtur non autem populo renouando per lapsum centum annorum. Secundò,quia cum dicta communia guerram tunc facerent inter se; est verisimile propter inimicitias tũc vigentes quòd summo studio vtrunque vigilabat obligari minus quam poterat. Hæc est enim inimicitiarum natura.vt.ff.de adi leg.l.iij.§ fi. cum lege se. & concor.suis. Tertiò,quia est credendum commune pisarum in infinitum tempus se obligare noluisse:ad non receptandum ianuenses,qui post pacta forsitan nascerentur: ad quos & contra quos nulla affectio,aut odium haberi poterat per aliquam partium prædictarum sicut non est verisimile patrem filios exhæredantem de posthumis sensisse:in quos tunc nulla ingratitudinis causa cadere poterat licet etiam eo viuo committi posset postea in futurum.ff.de lib.& posthu.l.ij.& facit.ff.de lega.j.l.cum filiabus.cum concor.ibi allegatis in gl. ¶ Et prædicta intelligo vera secundum ea quæ in propriis terminis proponũtur:quia solum commune pisarum se communi ianuæ obligauit ad non receptandum rebelles ianuensium.Si autem obligatio fuisset mutua & reciproca,prout esse consueuit communiter inter se facientes ligas & confederationes adinuicem:apposito pacto quod nullus confederatorum rebelles alterius debeat receptare,aut eis presta reconsilium & fauorem:tunc contrarium arbitrarer:quoniam productio dictæ obligationis ad futuros rebelles non affert plus odij damni aut discriminis:quam afferat aut afferre posit commodi & fauoris.vnde dicta verba quantuncunq; presentia & idẽ importantia quòd nomina possessiua:ad futurum trahuntur.ff. pro soc.l.iij.quod videtur fuisse etiam de mente Bart.in.d.l.si ita. de au.& arg.le Concludo igitur ex præmissis & secundũ proposita rebelles & forestatos cõmunis ianuę natos post dictã concordiam non contineri sub dictis capitulis,& in ciuitate pisarum dummodo non offendat nec offendere velint dictum cõmune ianuæ, aut dominos ipsius. Et maximè si dicti rebelles sumpto colore facti essent rebelles,non ex aliqua iusta cã & ratione nota per Io.an.in.d.c.qui sentit. ¶ Nunc respondeo ad obiecta.& primo ad.l.quicunq;.& ad auth.credentes.cũ alijs similib.s.alle. ¶ † Omnes enim loquuntur in dispositione legali,quæ regulariter licet lata sit per verba præsentia:tamẽ extenditur ad futura,eo quòd semper loquitur lex.C.de hære.arriani,licet interdũ regula illa fallit.vt no.per Cy.in.l.leges.C.de legi.per Bar. plenius in repeti.l.omnes populi.Sed dicta pacta & stipulationes dictorũ communium ianuæ & pisarum licet obseruentur pro lege: sicut & obseruantur pacta priuatorum inter se.vt.l.legem.C. de pact. &.l.j.§.si conuenerit.depos.non sunt tamen.ll. cum nullũ commune in alterum habuerit vel habeat potestatem legem condendi.& licet esset lex quod est falsum, tamen ex quo lex transit in contractu iudicatur de ea vt de contractu & de lege,vt patet quia non põt ad libitũ reuocari,etiã si sit lex Cæsaris.vt.d.l.Cæsar.Secundò nõ ob.q; qualitas iuncta verbo:significat secũdũ tps verbi quia concedo de plano.& ideo si tpe habitationis & receptionis Ianuenses nõ essent rebelles:non cõmitteretur stipulatio pœnalis opor

lis.oportet.ergo quòd sint rebelles tempore receptionis:& fuerint rebelles tempore initæ dictæ concordiæ. ¶ Tertiò non ob. l.filiam.de auro,& argento legato,quia ibi præsens iungebatur cum futuro in vltima voluntate fauorabili & benigna:& interpretanda latius.de regu.iur.in testamẽti.In proposito autem est dispositio inter viuos & mere stricti iuris:vnde strictissimè interpretanda est odio obligationis & pœnæ.vt.l. interpretatione.de pœnis.& in.c.odia de reg.iur.libro.vj. ¶ Quartò non ob. quòd indefinita locutio æquipollet vniuersali:etiam in obligatione inducenda & augenda.vt.l.si seruitutis.quia ibi fiebat augmetum circa idem subiectum:& de eo quòd disponens è princ. potuit cogitare,quæ cogitatio in proposito nec in eodem subiecto neque verisimilis:cum rebelles de quibus quæritur elapsis cẽ tum annis post concordiam concepti & nati fuerint.de iniu. testa.l.si quis filio.§.sed hodie ita.ff.vnde cog.l.j.§.si quis proximus de suis & le.l.titius.&.l.seq. ¶ Quintò non ob.quod subest eadẽ causa propter quam fuerunt inita pacta in rebellibus nouis:quæ fuberat in antiquis. Nego enim primò propter renouatũ genius hominum.secundo,quia de antiquis commune pisarum notitiã habere poterat:vnde non mirum si obligauit se ad non receptandum illos,sedde conceptis & natis post est impossibile. nam si fuit incertum natura:multofortius apud nos.ff.si pars hære. pe. l.antiqui. ¶ Sexto.non ob.l.certum.§.fi.cum.l.se.de vsu,& habi. cum alijs concor.superius alleg.quia loquuntur in familia.vnde subrogati censentur ijdem cum illis: in quorum locum subrogati sunt eodem modo aggregari asque fraude & malitia quantum ad hæc vt percipiatur commodum:sicut & per eos sentitur onus,& hoc respectu procedit doctrina Ioan.an.in.d.c.qui sentit. ¶ Septimò.non ob.ff.de reb.dub. si cognatis.imò facit pro, quia ibi casus specialis est.& non solum præsentes sed futuri cognati in dispositione formata per verba præsentia cõprehendun tur,fauore vltimæ voluntatis & sanguinis testetoris.vt Barto.ibi sentit & bene.vnde si ibi est speciale in materia fauorabili: ergo in contrarium ius commune.vnde rediens ad conclusionem prę dictam,dico de iure omnes rebelles & forestatos communis ianuæ factos nouiter:iustè vel iniustè astutè & sub colore quæsito aut eorum demeritis suadentibus aut forsitan ex causa suspicationis,recipi & habitare posse secure in dicta ciuitate pisarum, prout superius est expressum. Pulchrũ autem dubium adiungo & nõ soluo. Si reperiantur aliqui dono & gratia dei,qui fuissent viuentes tempore dictæ concordiæ & qui erant rebelles & domum reducti fuissent ad gratiam communis ianuæ:nunc de nouo iterum fierent rebelles vtrum comprehẽderentur sub lege pactorum. Et videtur prima fronte quòd nõ,cum semel exiuerant & pro hac parte videtur casus in.l.solita prouidentia,quæ lex singularis est & non est alibi.ego Ang.&c.

CONSILIVM CCLXII.

1 *Actio pro socio quid requirat: vt sententia diffinitiua sequi possit.*
2 *Testes de loco discordantes non dicuntur contestes.* 3

Ioannes de Imola egit actione pro socio cõtra Mattheum de imola petens eum condemnari ad assignandum & consignandum eidem Io.quartã partem lucri contingentis,seu damni superadditi ex datio macinæ empto per dictum Mattheũ à communi Imolę pro pretio.iij.millium trecentarum quinquaginta li. bonon. Et ad probandum societatem prædictam inducit testem idem Ioã. quendam nomine Rinus consocium dicti Matthei in datio supradicto:& cognatum dicti Io.habentem in vxorem carnalem sororem dicti Rini.& quia Rinus ante suum testimonium & iuramentum minatus fuit eidem Mattheo suo socio in dicto datio defendendo oculum dicto Mattheo,qui Rinus in suo testimonio dixit.quòd ipse Io.conuenit & pactum fecit cum dicto Matheo & Rino tunc insimul existentibus,quòd si alteruter eorum conduceret vel emeret datium(maximè cõmunis Imolæ) quòd ipse emat & emere intelligatur cõmuniter pro ipsis tribus,videlicet Ioan.mattheo & Rino.hoc modo q; dictus Rinus pro se & Iaco.nepote dicti Rini habet dimidiam dicti datij: & dicti Mattheus & Ioannes haberent aliam dimidiam,& quòd hoc fuit sub porticu domus conradi. Item induxit ad probandum dictã conuentionem quendam Iacobum assũptum postea in consortiũ dicti Matthei:& nepotem dicti Rini in dicto datio,qui Iacobus dixit quòd audiuit dictum Ioannem conquerentem se de dicto Mattheo in domo dictæ macinæ quòd eum deceperat,& quòd dictus Mattheus dixit quo modo non habeo ius, nonne fuimus concordes sub pocticu Ture,quis nostrum trium emeret datiũ macinæ quòd medietas esset Rini & Iacobi nepotis sui altera vero medietas esset mei Ioan.& tui Matthei,& quòd dictus Matthus tunc respondit bene verum est:sed tu Ioan.postea remisisti & renunciasti sub porticu Petri.& tunc dictus Io.dixit non è vero.& hoc dixit præsentibus dicto teste & Io:prędicto Mattheo, Bartolo,& Antonio.dictus vero Anto.fic datus in contestem dixit se tantum scire quod audiuit & præsens fuit:quando dictus Ioãnes dixit erga Mattheum Mattheæ nonne fuimus nos in conuentione,tu Rinus & ego de emendo datium macinę & insimul & tu.& ego pro dimidia:& Rinus pro se & nepote pro alia dimidia.& tunc dictus Mattheus dixit quòd sic, sed tu mihi illud renunciasti,& tunc dixit dictus Ioan.o.me video bene quòd ego sum proditus: & hoc prodimentum procedit à Rino prædicto. dictus vero Bartolus verosimiliter allegatus in testem per dictũ Rinum dixit se audiuisse dictũ Io protulisse dicto Mattheo verba infrascripta. Mattheę tu me decepisti quia tu alienasti datium & me exclusisti:quia tu bene scis quòd ego debebã habere quartam partem de dicto datio.& q; tunc Mattheus respondit si.sed quando eram sub porticu domus Pet. expectans eum tu dixisti mihi q; nihil volebas habere & facere in dicto dauo,eo quòd nimium pretium obtuleram.& Io.dixit hoc non est verum.& anno mense & testibus recte respondit dictus verò Mattheus pro se vnum testem omni exceptione maiore induxit,qui deposuit quòd dictus Mattheus dum esset sub porticu domus Petriboni de imola dixit dicto Io.se emisse datium macinæ pro quatuor millibus trecentis quinquaginta libris bonon.pro vno anno.& dictus Ioan.dixit dicto mattheo nimio precio emisti illud: ego nolo habere partem aliquam:quia ego nolo esse cõsumptus propter molendinum nuperrimè constructum in terra masse lombardorum,quod molendinum molendinis imolensibus damnũ magnum erit allaturum.& tunc Mattheus dixit,si tu non vis habere partem in ipso datio ego dabo volentibus: aut pro me retinendo. Et publicatis attestationibus,obiectum est contra attestationem dicti Rini,quòd non debet adhiberi fides:tum propter inimicitiam,quæ probata est:tum quia est cognatus dicti Ioan. Quæritur igitur,quæ sint partes in iudicando:visis & consideratis omnibus supradictis &c.

Onderãdũ est primo quòd est actũ actione pro socio(vt patet ex themate.) † vn de oportet inquirere an societas sit probata:vt condemnatoria posit sequi de dicto Mattheo, licet enim ex alio capite,aut ex alia cã pars dicti datij ad Io.pertineret,si tamen non apparet doctum neq; probatum quòd ex causa societatis pertineat:absolutoria sine dubio sequi debet.ff.de institoria.l.qui habebat.nam in libello non inspicitur quid narretur:sed quid concludatur &ex qua causa de rescriptis.c.super literis.per Inn.in gl. super verbo in communi forma iuxta fi.& per eundem.de offi. deleg.cum contingat in.ij.col.facit.ff.de re iudi.in.l.diuus. ff. vibo.rap.l.prętor.§.docere.de adul.l.denunciasse.§.qui tamen.cum si. ¶ Secundò præsuppositio q; societas esset probata,an probatio facta per vnum testem pro parte dicti Matthei(cum habeat reuelare de primo)dicendum est,quòd non est probata dicta societas primò,quia non per dictum Rinum:quia dictum eius ratione affinitatis non affert fidem plenariam,secundo propter probationem inimicitiarum ortarum ex minis.vnde dicto eius detrahitur dupliciter propter affinitatem: & etiam propter minas. ff. de testi.lege.iij. in princip. in corpore. de testibus in.§ si verò quis dicat.vnde sumpta est authenti.si dicatur.C. de testib.ff.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

arbit.l.licet in gl.ver.capitales.vbi decidit propter minas probari inimicitiam capitalem. circunscribendum est igitur dictum testimonium dicti Rini. Nunc vento ad attestationem dicti Iacobi & dico ipsum Iacobum non probare intentionem agentis propter duo.primò quia non apparet de quo datio interrogauerit Ioannes dictum Mattheum, vtrum ciuitatis imolæ an alterius loci: vnde non concludit necessario de datio macine imolæ. & probatio debet necessario concludere ad victoriam reportandam.vt in c.in præsentia.de proba.Secundò.quia non habet contestem sed singularis est in dicto suo:in ea parte dum dixit:quod medietas esset Rini & Iacobi sui nepotis: & alia esset Ioannis & Matthei.non enim habet cõtestem dictum Rinum propter duo. primò testimonium dicti Rini circunscriptum(vt est dictum.)

8 ¶ †Secundò dictus Rinus deponit de vno loco & iste deponit de altero vt apparet ex dicto eius. vnde differentia loci inducit diuersitatem testimonij.v.t.ff.de testi.l.iij.§.idem diuus.nec etiam habet locum Antonius,quia dictus Antonius nihil dicit quòd datium esset commune sed quòd ipse Ioannes & Mattheus fuerunt in conuentione de emendo datium macinæ insimul.videlicet dictus Ioan.& Mattheus pro dimidia. Rinus pro se & nepote.vnde hæc sunt inter se diuersa.aliud est enim conuenire de emendo datium communiter:aliud conuenire quòd datium emptum sit commune.vnde & si probata esset conuentio de qua dicit' Antonius.non tamen esset agendum pro socio,sed vt conuinceretur datium de quo communiter emendo insimul conuenerunt:& ipso communicato,tunc esset agendum & petendum & quòd lucrum & damnum diuideretur iuxta conuentionis formam similiter claudicat dictum testimonium Anto.quia se non refert ad macinam imolensem,de qua credo in petitione dicti Ioannis fore factam specialem inuentionem.Similiter dictus Iacobus non habet contestem dictum Bartolum,imo Pinis testimonium differt à quolibet prædictorum. nam dictus Barto. dicit q Ioan.dixit.tu bene scis quòd ego debeam habere quartam partem de dicto datio:& quòd dictus Matheus respondit si,nec dicit ex qua causa deberet habere quartam de dicto datio,potest autem esse hoc ex multis causis:vel ex causa societatis contractæ in datio,vel quia societatem fecerant de emendo communiter datium:vel quia idem Io.promiserat sibi vendere quartam partem & donare ex causa permutationis,quoniam multæ causæ excogitari possunt.& quòd per tales ex quibus agi non posset ex pacto nudo.& eodem etiam morbo laborat:quia non dicit de datio imolensi,vnde cum dicta probatio non concludat (vt est dictum)& ex causis supradictis constat intentionem actoris non esse probatam:& per cõsequens dictum Mattheum absoluendum à petitis,& ita per iudicem de causa cognoscentem pronunciari debere.Super secundo,an probatio facta per vnum testem per dictum Mattheum releuet eum posito pro constanti quòd societas esset probata pro parte dicti agentis:dico quod releuat eum si aliud canonicum impedimentum nõ obsistat.nam cum intentio actoris plenè probatur,conreo excipienti semiplenè probanti:deferri debet sacramentum in defectum probationis, nisi aliqua iusta causa subsit quæ in animo iudicis sedeat propter quam iudex in defectum probationis nolit deferre,sic intelligo opi.Petri quam Cyn.refert.C.de iureiur.l.in bonæ fidei.in fin.& ita est in proposito.nam potest esse vera actoris intentio, scilicet quòd super dicto datio societas fuerit contracta.& etiam quòd dicta societas contracta distracta & dissoluta fuerit nouo consensu dictorum sociorum,hæc enim stant simul societatem primò contrahi:& demum contrario dissensu dissolui,vbi autem exceptio rei non est compassabilis cum intentione actoris:quia sunt contradictorie inter se.Exemplum cum actor probat plenè certo loco,& tempore,pecuniam numerasse, vel societatem contraxisse & econuerso per reum probat semiplenè dictam societatem dictis loco & tempore dictam pecuniam non fuisse numeratam: vel dictam societatem non fuisse contractam,vel directo si directa probatio cadit in hac negata,vel saltem per obliquũ:de quo non est dubium apud omnes.vt.l. optimam. C.de contrahen.& commit.stip.tunc est vera opi.aliorum tenentium,quòd probatio plena non eliditur per semiplenam in qua opin.canonistarũ concurrunt.vt no.Cy.in.d.l.in bonæ fidei.in.qõ.vlti. Concludo igitur ex præmissis vt superius dictum est. Mattheum à petitis absoluendum. & maximè si in probationis defectum petitum est tempore dicto Mattheo deferri iuramentum de renunciatio ne societatis prædictæ:de qua societate in libello dicti agentis fit mentio.Ego Ange.& c.

CONSILIVM CCLXIII.

1 *Executio testamenti super vnare,an possit peti contra tertium possessorem,causam ab hærede remotissimam habentem.*
2 *Statutum iuri communi contrarium,strictissimè est interpretandum.*
3 *Alienari non debent,quæ restitutioni subiacent.*

STatuto pistoriensi cauetur, quòd omnia legata,& maximè pijs locis facta executioni mandentur contra quoscunq; ipsa legata detinentes,& contra quoscunq; possidentes,vel detinentes ipsa legata sine iusto titulo, vel causa contigit quòd filius institutus & sub conditione grauatus ad dandum quandam rem ipsius testatoris vendit ipsam rem conditione pendente:& deinde per plures manus discurrit successiuè postea extitit conditio dicti legati, & cõtra possessorem pro emptore possidentem,petita est executio dicti testamẽti in dicta re legata.Quæritur,an bene sit actum vel ne &c.

DIctum statutum quatenus
1 concedit viam † executiuam testamenti contra omnem possessorem ex testamento non obligatum directè contradicit iuri communi,quia cõtra non obligatum executio testamenti,vel sententiæ,vel alterius instar,non est de iure possibilis,quoniam instrumentum non iuuat nisi nominatim ab eo,aut habentem causam ab eodem,nec nocet nisi tantummodo nominato,& succedentibus in locum eius.vt. C. de proba.l. ad probationem vtilis dominij.&.l.ad probationem seruitutis coniuncto illo generali,res inter alios acta &c.Quinimo & quatenus etiam dictum statutum permittit incipi ab executione cõtra ipsum obligatum ex testamento,contradicit iuri communi. tex.est in.l.minor.xxv. an. cui fideicommissum ff.de mino. per Inno.in.c.innotuit.de arbi.via enim executiua inter dicta est:nisi lata sententia cuius executio est permissa.vt.C.de execu.rei iudi.
2 in.l.j.&eo.titu.l.ordo. ¶ † Et ideo cum dictum statutum in qua libet sui parte contradicat iuri communi,strictissimè eum interpretari debemus.de ver.obli.l.quiquid astringendæ.ff.ad muni. l.institutionibus.Summo enim studio,sunt omnia statuta coaptanda iuri communi quantum possunt.C.de noxa.l.si seruus fur. Cum igitur dictum statutum non permittat dictam viam executiuam contra possidentem iusto titulo,aut causa:& dictus conuentus possideat titulo pro emptore:apparet quòd possidet titulo iusto:ex quo rem suo pretio comparauit. Nec obst. quòd si res subiacens restitutioni ex testamento venditur;q licet vendi tio teneat,& emptor suos fructus faciat vsq; in conditionis existentiam,secundum veram opi. sed conditione existente, causa in irritum reuocetur. & sic intelligenda est,quasi nec scripta,nec penitus celebrata addendo quòd nec vsucapio,nec longi tempo ris præscriptio contra legatarium vel fideicommissarium procedit.vt.C.communia de leg l.fi.§.sinautem auaritiæ. & sic titulus præambulus,ad non titulum reducatur. & paria sint possidere absq; titulo,vel cum titulo,quia pro non titulo habeatur quod apparet,quia contra quemlibet prædictorum hæreditatis petitio intentatur quæ tamen nõ datur contra titulo possidentem regulariter.ff.de peti.hære.l.nec vllã.§.j.& maximè hoc videtur verũ sed opi.Guar.qui in auth.res quæ.C.cõmunia de leg.potuit vltra quã esset in corpore.q † res subiacentes restitutioni,prohibẽ
3 tur alienari.si enim lex prohibet & alienationis actũ interdicit: ergo resistit potentiæ ineundi contractũ aptum natũ ad dominij translationem,& per consequens talis cõtractus non probet titulum.ff.de fideiuss.l.cũ lex.C.de legi l.non dubiũ.quia licet dictus contractus habeatur penitus pro nõ facto & non scripto in præiudicium

iudicium legatarij,vt eidem non obstet vsucapio,aut longi temporis præscriptio,tamen titulus non pót negari collatus in emptorem,quin respectu suimet & etiã respectu aliorũ dicatur iustè possidere.Hinc descendit secũdũ Iac.de but.in.d.§.sinautem. q cõtra talem emptorem nõ intentatur hæreditatis petitio,secũdum opi.cõem,licet non inueniam quorũ fuerit originaliter.Cũ igitur tam sui respectu quia emit,quã etiam respectu extraneorum dictus possessor possideat cũ titulo & cã iusta, eo q nemo prædo est,qui pretiũ numerauit,& statutũ prædictum generaliter stet contentũ,vt contra possidentem cũ titulo, vel iusta causa nõ possit agi via executiua:nec contra eũ habeat locũ beneficiũ statuti intelligam ipsam large & generaliter prout iacet: ex quo generalis est determinatio.vt.ff.de test.mil.l.in fraudem.§.fi.cum l.seq.potissimè aũt ad hoc dicendũ inclinor, quia per hanc interpretationem & intelligendi formã,dictum statutũ in casu prædicto ad ius cõe reducimus,statuens q via ordinaria cõtra possessorem agatur.Remedium ergo est, vt dictus legatarius agat reali iudicio,quo niã dictæ rei legatæ quæ testatoris fuit etiã nulla restitutione facta:immediate recta via transit dominiũ. vt.d.§.sin autem. Et sit cautus legatarius vt articuletur & probet rem fuisse in dominio testatoris.& etiam dictũ filium habuisse notitiam testamenti.nam si ignoranter vendidisset incommutabiliter dominiũ esset emptoris:vt.l.fi.§.fi.de leg.ij.per Cy.in.d.§.sinautem. & erit legatarius securus & victoriam reportabit:non obstante aliqua præscriptione lon.temporis:vt.d.§.sinautem.Nec ob.opi. Gua.propter duo,primò quia ille tex.non est in corpore,secundo quia etiam licet alienatio,& sic dominij translatio esset prohibita tamen non est interdictum cõmercium,sicuti nec fundi dotalis interdictum est,secundum veram opi.ff.de test.mili.l. dotalem.& ibi per Bar.& alios:& quia non est interdictum commercium,tenet contractus super fundo dotali,& super dicta re subiacente restitutioni:& præbet emptori iustã causam possidẽdi &c.

CONSILIVM CCLXIIII.

1 *Dispensatio naturalium facta hac forma, quòd possint liberè & licitè succedere in bonis parentum &c.quomodo intelligatur.*
2 *Naturalis filius quando absque dispensatione possit ab intestato patri succedere.*
3 *Dispensatio quare inutilis,& quare frustratoria dicatur.*

DOminus papa cũ duobus filijs cuidam masculo & fœmina naturalibus tantũ dispensauit:vt succedere possint in bonis parentum & consanguineorũ per hęc verba. Tecum qui de terris immediate in temporalibus subiectis oriundus existis: vt in bonis parentum & consanguineorum tuorũ absq; tamen præiudicio illorũ, qui in eisdem bonis,si parentes vel consanguinei huiusmodi ab intestato decederent,succedere deberent liberè & licitè valerent: prædicto defectu constitutionibus, actis & legibus imperialibus,nec non statutis municipalibus, & consuetudinibus quibuscunq; nequaquã obstan.tenore præsentiũ de speciali dono gratię dispensamus.Pater istorum post talem dispensationem moritur intestatus istis superstitibus,& duobus germanis suis & vxore eius legitima,fratres defuncti dicunt se debere succedere exclusis illis filijs naturalibus cum quibus est dispensatum. dicti verò filij cõtradicunt,asserentes se debere præferri vigore dictæ dispensationis quæritur quid iuris.

MIso puncto de literis gratio
1 sæ dispensationis factæ bonifacio supradicto, per summũ pontificem Bonifaciũ nonum. † Quæstio finaliter residet super intẽtione summi pontificis,quid sentire voluerit in illis verbis,sine præiudicio tamẽ illorũ qui ab intestato succedere possent &c.nã sunt ad multos sensus trahibilia:vt infra patebit.Potuit enim pontifex sensisse de præiudicio venientium ab intestato,quibus iam ius succedendi erat quæsitũ alicuius defuncti tpe datæ literarũ,in quo iure quęsito papa noluit in aliquo præiudicare venientibus ab intestato,& si ita sensisset iusta ratio ne sensisset,quoniã principũ beneficia semper sine aliena iniuria respectu iuris quæsiti solent intelligi:vt euitetur omnis amaritudo.vt.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§. merito.&.§. si quis à principe.Si aũt intellexisset de iure quod in hæreditatibus & successionibus posset deferri post datã literarum ex cã de præterito,adhuc iustè sensisset,& iusta esset hæc interpretatio,puta si venientes ab intesset de venientibus ad fideic.cuius dies non cesserat tpe datæ in aliquo substituti nõ excluderentur à iure fideicommissi per legitimationẽ prædictã,à quo excludi nõ esset iustum,cũ saltem per speciem in fideic.fundatã tempore datæ literarũ succesio debere tur.vt.l.post emancipationẽ.ff.de libe.leg.C. de dona.l.spem.de ver.obli.l.qui romæ.§. duo fratres.si aũt papa sensisset omnio de iure futurarũ successionum penitus ortũ habentium post datam literarũ:aut si sensisset de successione ab intestato:talis gratia nullum sortiretur effectũ nec sortiri posset.quia quatenus legitimatus absq; dispensatione posset admitti vt ad hæreditatem maternam & maternæ lineæ:vt.ff.vnde cog.l.spurius.&.l.hac parte.& ff.de inof.test.l.suspecta.plene per Cy.C.cõia.de succes.auth.itaque.Hæc gratia est inutilis superflua & nihil importans.& similiter nihil importaret in bonis patris:quia in illis nullis existentibus legitimis in qualibet parte succedit.vt in auth.licet.C.de nat.
2 lib.ablq; dispensatione.† In eo verò quod absq; dispẽsationis beneficio succedere ab intestato non posset,nunquã in illo vocabitur:quia si dicamus eũvocari,semper erit cũ prejudicio potentiũ ab intestato venire agnatorũ cognatorũ transuersalium aut ascendentium vel descendentiũ & vltimo fisci:qui potuit ab intestato succedere.similiter si sensisset de successione ex testamento dictæ literæ nihil important,quia quatenus ex testamento capere pót sine dispensatione:gratia est eidem inutilis. Quatenus verò absq; dispensatione non pót capere,non pót esse frustratoria:quia illa capere non pót secundum formã literarũ:quin præiudicaretur eis qui ab intestato caperent cum illo non capiente,saltem fiscus illam hæreditatem haberent ablatã ei velut indigno.C. de hære. inst.l.si pater.& .l.nec apud per Bar.plene in.l.fi.ff.de his quib.vt
3 indig.† vnde semper hoc casu si quis rectè cõsiderat dicta gratia aut erat inutilis,aut frustratoria:inutilis respectu hæreditatis totius vel partis,quã capere potest absq; dispensatione,frustratoria respectu eius qui sine dispensatione non pót capere cum nullus casus excogitari possit:in quo nõ præiudicetur (saltem fisco)qui ab intestato succedere posset.Si aũt sensit de successionibus contra testamentum:dicta gratia pót aliquid operari in hoc themate,videlicet cum alij in testamento essent instituti de venientibus ab intestato:& dictus filius legitimatus esset præteritus vel exheredatus.nã nec expugnabitur testamentum per contrata.nec per querelam,nec per ius dicendi nullũ,vnde potuit papa sensisse:q sint successibiles ex testamento & abintestato,sed non cõtra testamentum cũ præiudicio illorũ quæ abintestato venissent testamento nõ condito si inuenirent se instituti. Et iste sensus & interpretatio literarũ est satis iuri & æquitati consonus & cõsentaneus,& tunc multũ operatur dispensatio:quia reddit eũ habilem & successibilem ex testamẽto indifferenter:& abintestato in forma & in quota in qua succederet quilibet verè secundũ naturam legitimus ex quò papa eũ ad primũ ius genituræ restituit: & masculam originis aboleuit:saltẽ quo ad succedendi potentiã,cum ergo in quæstione proposita dictus filius nullũ alium legitimũ descendentem inueniat,ipse solus ad hæreditatem vocatur, quia in primo gradu est:& descendentiũ est prima cã succesionis.vt in auth.de hære.ab intest.in prin.omissis transuersalibus prædictis & alijs quibuscunq; qui nõ sint de numero descendentium, quoniã non est verisimile summũ pontificem,qui per gratiosas literas ad quæcunq; eũ habilitauit abolendo oẽm maculam genituræ quò ad succedendi potentiã: quod inutiliter aut superuacue gratiã succedere voluerit.Et verba gratiæ semper operari debent cũ possint & idem est in qualibet dispositione alia.C.de inof. te. l.si quando.ff.de vsur.l.si stipulatus.ff.loc.l.si vno.de dam. infe.l. damni.§.sabini.& hoc intelligo verũ quod alij excluduntur si dicta legitimatio facta fuit,vt in puncto præsupponitur,scilicet q pater eũ fecerat legitimari de cuius præiudicio principaliter tractabatur,aut q pater eã ratam habuerit:vel de cuius conscientia

fuit facta impetratio supradicta.hæc enim literæ nõ attestantur. Si enim præter patris conscientiam gratia emanasset:ad præsens non dico,cum thema dicat oppositum. Item dico hunc legitimatum ad dictam hereditatem inuitari:nisi papa declarasset aliã fuisse intentionem suam cuius declaratio si faciliter põt haberi, requiratur conscientia sua,quę sibi soli,& deo nota est.Si autem haberi non potest sine difficultate:dicta decisio vera est vt ipse solus ad hanc hæreditatem patris exclusis ceteris ab intestato vocetur. Angelus de Perusio.

CONSILIVM CCLXV.

1 *Gratia facti his verbis succedere posis in bonis parentũ.quid importet.*
2 *Hæ res an debeatur transuersalibus abintestato.*

VErba autem succedere valeas in bonis parentũ & consanguineorum tuorum absq; præiudicio illorũ qui in eisdem bonis, scilicet parentes & consanguinei huiusmodi abintestato decederẽt:succedere deberent licitè & liberè.† Quæritur quæ gratia est ista. & dico.q̃ est quædam dispensatio:non legitimatio,quia nõ est restitutus naturæ & legitimationi antiquæ.sed solummodo habilitati ad succedendũ.nec hoc simpliciter sed cũ modificatione vi delicet:absq; præiudicio illorũ qui abinte.deberent succedere.vn de cum nõ sit legitimatus sed solum habilitatus:nõ habetur loco posthumi,nec sui hæredis,vt ex hoc debeat anteferri no.per Modernos in.l.gallus.ff.de lib.& post.videamus igitur quem intelle
1 ctum habeant hæc verba absq; præiudicio succedere abintestato
2 debentium.† Et quæro super illo verbo debentium vtrũ propriè loquendo transuersalibus debeatur hæreditas abintestato: & videtur q̃ non:nisi solis fratribus.vt in auth.de hære.& fal.§.j.imo videtur q̃ sit debita vsq; ad quartum gradũ agnatorum:& tertiũ cognatorum & non vltra.C.de codi.l.si quis agens.§.pe. Et exponitur enim debita.l.quasi debita:vt not.C.de iur.& fac.igno.l.cũ emancipata imò videtur q̃ nulli transuersalium propriè hæreditas debeatur:vel quasi debeatur.vt.C.de impo.lucra.descrip.l.j. ver.æterum verò. Ego credo q̃ istud verbum latè ponitur:quasi dicat sine alicuius iuris prejudicio.C.de eman.li.nec auus.ff.de vulg.& pup.ex facto.C.de impu. & alijs substi.l.humanitatis.l. ij.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico.de auto. & vsupa.c.ex tuarum. Est ergo sensus indulgentiæ iste videlicet,q̃ si non sint vel succedere nolunt legitimi successores:iste bastardus posit in totum succedere aliàs non.ac si dixisset si legitimus hęres esse non posit,aut nolit.ff.de hære.insti.l.si quis ita hæres fuerit sit legitimus.Concluditur,quòd fratres testatoris carnales vel etiam patrueles succedunt abintestato secũdum ius commune. C.de na.lib.auth.licet. & hoc importante illa verba absq; tamen præiudicio.& ita sentio de hoc puncto, vxor sola vel fiscus vel etiam remotiores vltra quartum gradum,hunc non excluderent à gratia papæ.Bal.de Perusio.

CONSILIVM CCLXVI.

1 *Legatum sub conditione relictum,quando valeat.*
2 *Pluralitas in singularitates non resoluitur,quando vnitas termini & effectus reperitur.*

RVnctus talis est. Domina Lippa de senis cõdidit testamentũ tunc infirma corpore,in quo quinq; filios legitimos & naturales sibi hæredes instituit,& tale legatũ fecit,q̃ si aduenerit casus q̃ ipsa & eius filij decederent sine hæredibus,remaneant Bartholomeo & suis filijs & nepotibus suis & filijs eorũ.cc.flo.& si aduenerit casus q̃ dictus Bartholomeus & eius filij & nepotes decederent & non remanerent filij masculi:non habeat aliquid, mortua testatrice omnes filij decesserunt sine filijs:excepto quodam nomine Io.pubere qui penul.loco decesit: & dictus posthumus immediate post triduũ.Quæritur,an dictum legatum debeatur dicto Bartholomeo viuenti.Secundò quæritur,statuto eiusdem ciuitatis Senarũ disponitur,q̃ vbi petitur aliquod legatũ vel relictum in quacunq; vltima voluntate cõtra hæredes defuncti vel legantis fieri debeat executio sicut contra obligatum ex instrumento guarrentigiæ, ad petitionem legitimi vel singularis successoris postquam probatum fuerit hæredem esse omni appellatione remota.Quæritur igitur,an si sententia lata est,qua sit pronunciatum dictum legatum.cc.flo.ad petitionem dicti Barth.exequendum fore vtrum posit à dicta sententia appellari.

DIctum legatum relictum est† sub conditione,si testatrix & eius filij decederent sine hęredibus:vnde attendendo solũ corticem scripturæ:videtur testatrix cogitasse si omnes eius filij præcederent.aliter enim ipsa fœcunditate prolis abundans sine hæredibus(id est filijs)decedere non poterat,& si ita sensit vt verba sonant:nulli dubium legatum prædictũ non deberi,quia ad veritatem copulatiuæ omnium copulatorũ concursus requiritur,de conditio.insti.l.si hæredi plures cum concordan.ibi alleg.in glo. Sed non credo hanc fuisse testatricis mentem:cum fuit tempore testamenti enormiter corporea infirmitate grauata.vnde non est verisimile ipsam de tam infœlici & peruerso ordine mortalitatis sensisse.de inoffi.testamento.l. nam & si parentibus.de verborũ obli.l.inter stipulantem.in.§.sacram.Interpretanda sunt igitur testatricis verba,vt nulli sint humanæ cogitationi contraria,vt sit sensus q̃ illa verba testatricis quod si aduenerit casus quod ipsa (subaudi primo loco) & eius filij,subaudi ordine successiuo,decederent sine hæredibus,id est sine filijs:quia ita interpretandum est illud verbum hæredibus.vt.l.ex facto.§.si quis rogatus.ad trebellianum.& in.x.colla.de eo qui sibi hęredibusq; suis mascu.& fœminis. c.primo.in vsibus feudo.Cum legatum dictorum.cc. flore.auri debeatur Bartholomeo & suis filijs,& nepotibus & eorum filijs. Cum igitur in themate præsupponitur filiũ vnicum: scilicet Ioan.decessisse penultimo loco relicta vxore prægnante quæ filiũ peperit,qui peruenit ad lucem & nullũ declinans monstrum siue prodigium solum quæstio fuit in hoc,an ex quo dictus vnicus filius cum hęrede(id est filio) decesit,an dictum legatum debeatur vel non.dubium aũt facit,quia dicta testatrix non fuit vsa aliquo nomine collectiuo & vniuersali,puta si omnes filij decederent sine hæredibus:sed simpliciter dixit q̃ ipsa & eius filij decederent sine hæredibus:vnde hæc oratio velut indefinita geminare videtur singularitatem in quolibet filiorum,vt sit sensus quòd quicunq; dictorum filiorum sine hęrede decederet:partem legati sibi contingentem præstaret, aut saltem vltimo decedens in cuius persona extitit conditio non existentium hæredũ: sufficit pro nunc ob festinantiam allegare,quod no.Bar.in distinctione sua alios referendo.in.l. hæredes mei.§. cum ita.ad trebel.

¶ Contrarium est verum,quia hic legatum est vnum & de vnico effectu tractatur: scilicet de præstatione vnici legati: licet inter ipsos filios proportionabiliter diuidendi secundum hæreditatis
2 ratam.† Et ideo propter vnitatem termini & vnitatem effectus secuti ex mortalitate filiorum:pluralis sermo ad filios reiectus in singularitates non resoluitur,nec in persona cuiuslibet sortitur effectum:in quo effectus est vnus.Sed concurrentia mortalitatis omnium sine hęrede requiritur:sicut cum vulgare ad vnam hæreditatem vnici morientis vnicus vel plures inuitantur,sub cõditione si plures decesserint. C. de impube. & alijs substitutio.l. quãuis.& in hoc fuit doctrina Iaco.de but.Et ideo non ob.quod habetur in.l.falsa.§.fi.cum suis cõcor.& de condi.& demon. quia ibi pluralis sermo relatus ad plures in persona cuiuslibet:cum distinctum & consummatum sortiebatur effectũ,merito ille pluralis sermo in singularitates resoluitur. Sic & cum pluribus per fideicom.substituitur cum adiectione alicuius vniuersalis nomi nis collectiui.quia signanter cuilibet per fideicom.substitutio facta est:& in persona cuiuslibet locus est fideicom.nisi super existentia grauatorum secundũ intentionem testantis:habeat excludere substitutũ.vt no.in.d.§.cum ita.Et hæc de primo sufficiant. ad secundum,an à sententia lata super præstatione dicti legati. cc.flo.auri posit appellari non est dubium quòd potest,quia vt statutum appellationem interdicens vendicet sibi locum:primo constare

constare oportet legatum esse.ff.de testa.mili.l. diuus. & tunc si super eius præstatione sententia lata(est licet aliàs de iure cõmuni præpter aliud grauamen posset à dicta sententia appellari) tamen hoc casu appellatio est interdicta per statutum,sed in casu nostro non est legatum:cũ sit sub conditione relictũ:quæ purificata non est,imò defecit,& sic statuta de legato loquentia omnino deficiunt.vt.d.l.diuus.& hoc maximè constat in verbis dicti statuti dicentis,q̃ executio ad legati petitionem legatarij,vel sui hæredis & successoris fieri debeat,quemadmodum fit cõtra obligatum ex instrumento guarentigiæ si Bartholomeus non est legatarius:ex quo conditio legati purificata non est.Item hæres testatricis mediante persona filiorum obligatus non est:ergo verba deficiunt.Quibus deficientibus eius dispositio locum habere non potest,sol.mat.l.si vero.cum suis concor.Quod autem non sit legatum propter conditionis defectum,apparet ex iam dictis & ex eo quia nulla cõditionalis dispositio ortum habet:nisi post eius implementum.ff.de condi.insti.l.si quis ita hæreditatem.& ff.de condi.& demon.in gl.rubricæ.ego Angel.&c.

CONSILIVM CCLXVII.

1 *Appellatio facta cum insertione plurium causarum scilicet nullitatis & iniquitatis,quando valeat.*
2 *Sententia nulla fertur in casu ciuili,nullam spiritualitatem annexam habente.*
3 *Terminus ad probandum nemini denegatur.*

CONstitutio sanctæ romanæ ecclesiæ dicat,q̃ executio instrumenti liquidi posit peti contra obligatum & eius hæredem. Alia disponit,q̃ in omnibus causis appellationum prætermissa cum appellatur à mera diffinitiua:debeat fieri prosecutio infra octo dies à die interpositæ appellationis numerandos,& posit in eis procedi solennitatibus & iuris ordinibus non seruatis.Contigit,q̃ domina Riga de castro durante petijt executionem sui instrumenti dotalis contra dominam Bartholomeam vt hæredem sui patris:qui etiam dotem restituere promisit in omnem casum restituendæ dotis,& petijt interrogari eam si hæres erat patris sui,saltem per mediam personam quondam ser.m.similiter defuncti.Et iudex de causa cognoscens producto instrumento:dedit dictæ dominę Bartholomeæ terminum.viij.dierum ad probãdum de iure suo, secundum formam dictæ constitutionis loquẽtis de executione instrumentorum guarentigię.& infra dictum terminum respon
2 det se non esse hæredem patris: nec alicuius qui patris diceret se hæredem,ipsis autem diebus elapsis,dicta domina Riga petijt à iudice sibi statui terminum ad probandum de iure suo:cum nullum ante terminum sibi præfixum habuisset.iudex autem ambabus partibus præsentibus dictum terminum denegauit: & dicta dominam Bartholomeam absoluit non apparet in actis quòd dicta sententia fuerit data ad petitionem alicuius partiũ prædictarum,à dicta autem sententia viua voce fuit appellatum,cum insertione certarum causarum grauaminis. Quæritur igitur, quæ sunt partes iudicis de dicta causa appellationis cognoscentis in pronunciando super causa suprадicta.

MVltorum actorum prolixitas,† & assiduarum lectionum quotidiana pressura ac etiam salarij breuitas,ac etiam consiliorũ varietas animum meum mouebant ad non videndum neq; quicquid scribendum,sed mandato magnificorum dominorum meorum Petri Franciſci & gentile de brantaleonibus de durante hoc stringit ad ponendum ad calamum manum & succintè loquens prętermitto,quòd sententia lata per potestatem qua duo pronunciauit,scilicet terminum denegandum actrici ad probandum de iure suo
3 & ream absoluendam à petitis non est mera diffinitiua:cum non sit lata li.conte.& obseruatis alijs,quæ requiruntur ad diffinitiuam sententiam proferendam.C.de senten.l.prolatam.C.de sententia.ex peri.reci.lege prima.&.ij.licet tamen non sit mera diffinitiua:tamen vim diffinitiuæ habet,quinimo & diffinitiua est,licet non mera,quoniam absolutionem continet:& pro tribunali lata est sicut & diffinitiua est,licet non mera omnis sententia quæ fertur in cã summaria in qua proceditur de plano & sine strepitu & iudicij figura,vt in cle.sępe.de ver.sig.Et ideo attenta forma constitutionis loquentis qualiter procedatur in causis appellationũ: prosecutio fieri debuit secundum formam cõstitutionis.j°. octo dies à die interiectæ appellationis,vnde inspiciendũ est primo,an dicta prosecutio facta fuerit,quia si nõ est facta:partes iudicũ de causa cognoscentiũ sunt in pronunciando dictã appellationem fore desertam per cuius desertionem etiam nullitatis instantia intelligitur deserta ex eadem constitutione:licet de iure communi sit secus.ff.de appel.l.si expressum.Hoc præmisso videndum est:an dicta appellatio de iure subsistat.Secundò,si subsistit quæ sint partes dominorum de causa cognoscentium. Super primo omissis superfluis dico appellationẽ de iure tenere. ¶ Non ob. quòd etiam copulatiuè causa iniquitatis & nullitatis esset proposita,quia dicta constitutio nedum quod cumulationem permittat:imò præcipit illam fieri ad euitandum litium circuitum, vt euidenter patet ex ea.vnde aliud non inquiramus:nisi quòd sic placuit statuenti.vt insti.de vsuc.§ quod autem.&.ff.de cõsti. prin.l.vni facit.C.de fur.ancillæ.¶ Nec obst.si dicatur appellationem nullam,quia facta fuit illico viua voce nõ scriptis prout oportet:cũ ab interlocutoria appellatur.vt in cle.appellãti.de appropter duo primò,quia nõ est interlocutoria sed diffinitiua:nõ tamen mera,vnde illa cle.forte hoc casu locum non haberet. Secundò quia dicta constitutio voluit in dictis causis procedi solennitatibus & iuris ordinibus non seruatis,vnde & cum ipsum appellare in scriptis & cum expresione causarum grauaminis sit de ordine iuris ciuilis positiuo, remotus est ordo qui remoueri potuit per constitutionem prædictam.vt.l.iij.§ quid sit lex municipij.de sepul.viol.&.l. omnes populi.&.l.cunctos populos. Item non cumulauit appellans iniquitatem & nullitatem: imo simpliciter appellauit,vt vidi in appellatione suprascripta. vnde causa iniquitatis est principalis.nullitas aũt includitur ex natura li causa.ff.fa.erci.l.quædam mulier.de iure pa.l.Carmelia pia.& C.quãdo prouo.non est nec.l.j. Videndũ igitur restat posito pro constanti,q̃ prosecutio facta sit intra tempora ordinata de secundo principali,scilicet quales debeant esse partes dominorũ de cã cognoscentiũ. Et ideo qui debent pronunciare dictã sententiam nullam & frustratoriè appellatum.hæc est igitur pronunciandi forma quãdo sententia lata est,secundum Iac.de are.& Cyn.C.de appel.l.eos.per.d.l.Carmelia.& per.d.l.quædã mulier.q̃ autem dicta sententia fuerit & sit nulla,patet q̃ non inuenio q̃ ad petitionem alicuius lata sit:nec appellanti.† Constat aũt in casu ciuili & temporali nullam habente spiritualitatem annexam:nõ posse sententiam ferri nisi ad partis petitionem.& ideo iudex cautus semper in actis debet facere redigi:ad cuius petitionem actus iudicialis geritur,vt no gl.C.ad treb.l.fancimus.in verbo per cõtumaciam.facit optimè.ff.de iud l.ad peremptorium nec ob.quòd vbi partes sunt præsentes(prout fuerunt)tempore latæ dictæ sententiæ potest ferri sententia etiam absq; citatione vel monitione secundum omnes.vt no.C. de iud.l properandum.in prin.in prima gl.mag.quia illud est verum dummodo petatur sententia ferri:q̃ hoc petitum non inuenio per aliquam partium prędictarũ. Attendendum tamen,quia si sententia ferretur pro actore valeret:licet tunc fertur cum nõ appareat q̃ actor petierit sententiam ferri:quia sufficit semel petisse,scilicet in libello,sed si fertur pro reo(vt est in proposito)qui nunquã petijt sententiã ferri:tunc sententia est nulla,quia nullo petente lata.Hoc etiam fallit in appellationibus deuolutis ad papam super articulo electionis prælatorum ecclesiarum:ne diu sint viduate pastore,& vbicũq; iudex ex mero officio absente parte procedere potest.vt no.Ioã.an.de elec.cupientes.lib.vj.§ quòd si per viginti.in verbo opponentes.
3 † Quid vltra,& si sententia esset aliqua:est iniqua,quoniam terminus ad probandum non debuit sibi negari,potissimè in causa dotis:quæ semper & vbiq; fauorabilis est.vt.l.j.fol.mat. Nec obquod non potuit peti ex forma constitutionis executio instrumenti non liquidi:quia concedo:nisi liquidatione facta,sed in cã

facta super liquidato:eo modo proceditur quo à principio super liquido.vt.l.ij.&.l.sed cũ.C. de edi. diui adri. tol. coniunctis potissimè dictis per Bar. vnde licet domina Bartholomea nõ sit nominata signanter, tamen nominati sunt sub nomine appellatiuo:& per nomen appellatiuũ omnes hæredes promissoris, vnde liquidato ꝙ domina Bartholomea sit hæres vel per se, vel per interpositam personam, in idem recidit. vt.l.vlti.C. de hære.insti.& ibi per Cy.& Bar. decidens, ꝙ etiam si simpliciter agatur contra aliquem in hæredem Titij, nec sit hæres eius nisi per interpositã personam, quia procedit libellus & sufficit. vt ibi no. Item ex forma constitutionis contra hæredem obligati, potest peti executio contra quem non est possibile à principio esse liquidum instrumentum, vnde dari debuit terminus ad probandum ꝙ domina Bartholomea sit hæres patris vel immediatè vel mediatè. nec ob. ꝙ lapsus sit terminus. viij. dierum datorum dominæ Bartholomeæ, quia licet beneficio illius termini domina Riga potuerit 2
etiam gaudere. vt.l. petendę. C. de temp. in integ. restit. tamen per illum terminum iudex non constrinxit dominam Rigam, cum verba dilationis ad illam non dixerit. non ergo pót dici via præclusa probandi, cum actor quãdo probare debeat licet sibi non detur terminus ad probandũ, tamen quantumcunq; & sine termino probare possit, secundũ Cy. C. de iudi. properandum.§.& si quidem.& dico ꝙ ille terminus non debuit assignari dominæ Bartholomeæ, nisi post liquidatam intentionem actoris, & ita sensit constitutio. Concludo igitur ex præmissis, partes domino rum esse in pronunciando dictam sententiam nullam:& frustra toriè appellatum & dictã causam principalem ad suam iurisdictionem reducendo: debent statuere dominæ Bartholomeæ terminum competentem ad probandum de iure suo,& secundum quod post probabit in cã, ita ferre debent in futurum super causa principali absolutionem vel condemnationem iuri, æquitati & moribus consonantem. vt.C. de iudi.l iudices. Hæc est enim via tutior & securior iuri & æquitati cõsentanea potissimè cum domina Bartholomea inquantum re vera hæres esse probetur: certet de lucro captando cum magna iniuria dictæ dominæ Rigæ suam dotem competentem repetentis.& cũ iurauit dicta dilatione durante non potuerit in cã plus facere quã fecerit cuius assertioni & dicto standum cum appareat, ꝙ continuè iudex infestauerit vt compelleret patrem dominæ Bartholomeæ explicitè respondere, an esset hæres fratris sui, qui dicebatur patri communi succesiuè. vnde cum super hoc instetit: nõ fuit in mora. vt.C. de inoffici. testa. l. eum qui.&.l. contra maiores. Et ita cõsulo ego Ange. de Perusio legum doc.&c.

CONSILIVM CCLXVIII.

1 *Hæreditas ad quos deueniat descendentibus deficientibus.*
2 *Parentela quid significet.*

STatutum dalmatiæ disponit, ꝙ nullus masculus ante ætatem. xiiij. an. aut fœmina ante ętatem. xij. possit testari: vel de suis bonis aliquid ordinare,& ꝙ talis decedentis bona deueniant ad propinquiores.& intelligantur propinquiores omnes illi qui fuerunt ex linea parẽtelæ, vnde exiuerunt dicta bona defuncti, saluis semper ordinamentis, siue testamentis & obligationibus factis per antecessores: quorum dicta bona fuerunt contigit, ꝙ ser Iunius guendenales genuit Lau.& Margaretã suos filios, qui Lau. fuit hæres vniuersalis dicti Iunij sui patris. Deinde idem Lau. genuit Clementem & ex Nicoleta sua vxore. Deinde Clemens genuit Laurentium iuniorem, qui Laurentius iunior datis sibi tutoribus post modicum tempus defunctus est in ętate puerili superuiuente dicta Nicoleta sua auia paterna,& superuiuente Ioanne filio legitimo & naturali dictæ Margaretę, quæ Margareta fuit amita magna dicti Lau. iunioris, nunc de bonis quæ fuerunt dicti Iunij patris quondam Laur. senioris: & dictę Margaretę contenditur inter dictam Nicoletam ex parte vna, alterentem dicta bona ad se spectare velut ad auiam maternam dicti Laurẽ. iunioris,& dictum Io. filium dictæ Margaretæ ex aliena similiter allerentem dicta bona dicti Iunij ad se spectare. Quæritur quid iuris sit &c.

HAereditas dicti Laurẽtij iunioris sine dubio † pertinet ad Nicoletã eius auiam paternam, ex quo nulla supereſt proles descendentium: nec supersunt fratres vtrinq; coniuncti dicti Laurentij iunioris, exclusis omnibus alijs remotioribus. vt.C. ad tertul. auth. defuncto.&.C. de legi. hære. auth. cessante.& in cor. vnde sumitur. Sed licet hæreditas pertineat ad dictã auiam: tamen de dicta hæreditate detrahitur: velut quoddam ęs alienũ totum & vniuersum patrimonium dicti Iunij. ex eo quia sic statutum disponit, vnde aliud non inquirimus, siue æquum, siue iniquum sit ex quo sic placuit conditori. vt insti. de vsuc.§ quod aũt.&.ff. de consti. prin.l.j. coniuncta.l. prospexit. ff. qui & à quib. ꝙ † autem statutum sic voluerit: apparet ex verbis illis ibi qui fuerint ex illa vide licet linea parentelæ, vnde exiuerunt dicta bona defuncti, quod verbum parentelæ: vtriusq; parentis sexum designat. ff. de in ius voc. l. iiij.§ parentes.& in infinitum parentes dicuntur hoc enim honestati congruit. vt ibidem. de ver. sig. l. libellorũ appellatio.& l. cognoscere.§ liberorum.& de leg. præstan. l. j.§ generaliter. licet secundum proprium significatũ vocabuli vsq; ad tritauum dicãtur parentes de gradibus. l. iure consultus. abinde supra appellantur maiores:& ideo dico, quòd in hac materia exorbitante à iure communi istud verbum parentelæ deriuatur à verbo parentes: accipiendum est strictè & propriè. vt.l. cõstitutionibus. ff. ad municipales. l. coniuncto.§ si is qui nauem. de exer. & de nego. gest. l. iij.§ hæc verba. de ver. sig. l. eum qui vectigal. vnde si bona traxissent originem & exiuissent de aliqua linea alicuius: vltra tritauum non haberet locum diſpositio huius statuti, imò bona deferentur illis quos inuitat iuris censura secundum ordinem descriptum in cor. de hære. abintesta. quoniam illa bona non sunt propriè:& secundum propriũ significatum stricti vocabuli ex linea parentelæ, sed ex linea maiorũ. Verum in quæstione de qua quæritur sumus directo in linea parentelæ maternæ. fuerunt enim bona aui materni Io. vnde si forte aliquis supereſſet ex vero sanguine dicti Iunij per directam lineam masculinam: ille præferretur exclusis auia & Io. prædictis, quoniam ex ipso Iunio bona traxerunt originem, sed quia nullus supereſt ex dicti Iunij parentela per dictam lineam masculinam: accipienda est parentela per dictam lineam fœmineam & ideo cum Margareta fuerit filia dicti Iunij:& dictus Iunius fuerit auus maternus dicti Ioan. ad ipsum Io. licet plus distantem in gradu quã dicta Nicoleta: bona dicti Iunij pertinent & spectant virtute dicti statuti: volẽtis ipsa bona decurrere ad propinquiorem ex linea parentelę vnde bona defuncti exiuerũt, ad initium enim exitionis (vt ita dixerim) statutum se refert. ar. in cle. exiui de paradiſo. solum ergo initiũ spectandum est. ff. de minõ. l. iij.§ scio. quoniam ad ipsum initium statutum se retulit. ff. de insu. l. quid ergo. in prin.& quòd se retulerit ad initium patet primò ex verbo exiuerit posito in statuto. Secundo ex eo quia soluet ordinationes & testamenta antecessorum, quia ordinationes saluæ non essent nisi in bonis profectis ab eorum substantia. vt.l. filiusfa.§ vt quis hæredem. de lega.j. de vulg.& pup.l. coheredi.§ cum filiæ.&.l. sed si plures.§ ad substitutos. co. titu. Concludo ergo ex præmissis bona dicti Iunij aui materni dicti Io. virtute dicti statuti ad ipsum Io pertunere hæreditatem autem ipsius Io dictis bonis exceptis pertinere ad ipsam dominam Nicoletam auiam Lau. iunioris. Concludo etiam diſpositionem dicti statuti nõ habere locum in bonis defuncti qui vltra tritauum descendenti fuisset attinens vel coniunctus saluo nisi dictum statutum aliter interpretatum fuisset in dicta ciuitate dalmatiæ. ff. de legibus. l. si de interpretatione. Ego Angel.

CONSILIVM CCLXIX.

1 *Receptio in ligam, an possit fieri à maiori parte collegiatorum absentibus quibusdam ignorantibus & non contradicentibus.*
2 *Vniuersitatis vel collegij pars maior, nihil potest cæteris irrequisitis.*

Punctus

PVnctus est. anno domini Mcclxxxix. commune Anchone, ciuitas firmana, dominus Gentilis de camarino, dominus Guido de Fabriano, dominus Franciscus de mathelica inierunt, fecerunt, celebrauerunt, contraxerunt,& firmauerunt, vnionem, confederationem,& ligam, ordinationem, & prouisionem ad se inuicem non offerendorum &c. cum certis capitulis prout in contractu apparet.& inter cætera tale firmauerunt capitulũ videlicet. Item quòd si aliquis dominus vel aliqua communitas vellet venire ad 2
presentem ligam: possit & admittatur si procedat de beneplacito dictorum colligatorum vel maioris partis eorum & non aliter, cum modis pactis & legibus in hoc ligæ cõtractu descriptis. Et alijs prout videbitur & placuerit, conuenire colligatis prædictis, vel maiori parte eorũ. Deinde post aliqua capitula subditur aliud in hac forma. Item quòd omnia & singula suprascripta intelligantur puro & bono animo & bona fide & secundũ ianum intellectum: cauillationibus, dolo, fraude, machinationibus,& qualibet malitia,& extranea interpretatione, cessantibus contigit, ꝙ ciuitas anchonitana & firmana & do. Gentilis cum eis: post aliquod tempus considerauerunt ꝙ vtile foret ad ligam acceptare nobiles de monte bodio: constituerunt procuratorem in forma infrascripta. Qui procuratores fecerunt contractum cum dictis nobilibus hac forma: videlicet in effectũ. Qui nomine dictorum constituentium maiorem partem colligatorum ligæ & vnionis iure & celebrare inter dictos constituentes: & do. Guidonem de fabriano & Franciscum de mathelica & agentes omnino, infrascripta tam pro dictis eorum constitutionibus: quam pro dictis alijs colligatis considerantes bonam amicitiam quã diu habuerunt cum nobilibus de monte bodio. ad dictam eorum confederationem & vnionem pro dictis constituentibus & alijs eorum colligatis & omnibus in dicta liga comprehensis: receperunt & admiserunt cum pactis modis & capitulis in dicto contractu ligæ descriptis: & alijs qui infra sequũtur. In primis quòd præsens vnio & confederatio duret & durare debeat per annos tres. Item quòd dicti colligati à die dicti celebrati contractus in antea durante tempore considerantes strenuitatem personarum & locũ periculosum: teneantur & debeant quolibet mense eisdem nobilibus dare & soluere ducatos quinquaginta. Item promiserunt &c.& aliqua alia sunt capitula. Deinde subditur clausula generalis quæ omnia &c.

NOtandum est quod ciuitas anchonitana firmana,& do. Gentilis † maiorem partem faciunt & cõstituunt dictæ ligæ: vt patet ad sensum, quia colligati sunt quinq; & nedum quòd faciant maiorem partem ligę & societatis initę quo ad numerũ: quinimo & quo ad potentiam: vt patet notoriè, ꝙ multum prodest pro eo ꝙ infra subnectam. vt. ff. de pac. l. maiorem.&. ff. de priui. cre. l. j.& de vsufru. l. sed & si quid.§. j. Hoc præmisso sub breui compendio. venio ad decisionem quæsiti & dico, quòd si nobiles de monte bodio non sunt domini nec domini nuncupantur: receptio facta de eis, ad ligam & confederationem nullius momenti est: quantum ad præiudicium eorum qui non consenserunt ligæ & receptioni ad ligam factæ de dictis nobilibus per procuratores & syndicos ad hoc speciale mãdatum habentes dictarum ciuitatũ anchoñe & firmi:& dicti magnifici domini domini Gẽtilis, quoniam maior pars dictæ confederationis & ligę ex forma capitulorum eius: habuit potestatem recipiendi ad confederationem & ligam dominos vel communitates. Si ergo illi de monte bodio non sint domini, cum non sint communitas euidenter patet ꝙ per maiorem partem non potuerunt recipi ad ligam dictam. vt ff. pro soc. l. qui admittitur. cum lege seq.& de reg. in. l. consilij.§. fi.& de verbo. sig. l. Modestinus. Arbitror autem ipsos esse dominos eo quòd credo ipsos habere dominium temporale montis bodij cũ mero & mixto imperio. Et omnes tali potestate fruentes domini appellantur: vt. C. de hæred. authen. si vero dominus temporalis posito ergo pro constanti, quòd dicti nobiles dominium habeant dictæ terræ montis bodio solum videndum est. an receptio facta de dictis nobilibus ad dictam ligam & confederationem tenuerit, cum magnifici domini. d. Guido de fabriano & dominus Franciscus de mathelica ad receptionem dictorum nobilium non fuerunt aliqualiter requisiti Et prima fronte videtur quod non, quia licet parti maiori dictæ ligæ & confederationis licitũ fuerit dominos & communitates ad confederationem recipere: tamen illa verba videntur intelligenda & interpretanda sanè, scilicet requisitis alijs qui forte maiorem partem ligę in contrariam transissent sententiam arg. optimum ff. de arbi. l. si intres. de arbi. capitulo. ij. libro. vj. ¶ † Pro hoc, quia dicti colligati constituunt vnum corpus. Constat autem maiorem partem alicuius corporis vniuersitatis vel collegij nihil posse: nisi requisitis cæteris qui de facili potuerunt requiri. ff. ad muni. l. quod maior. C. de decu. lege. ij. libro. x. Et hoc congruit bonæ fidei & sano intellectui: ne alteri per alterum iniqua offeratur condition: vt patet in regula iuris, hic enim intellectus est omnis doli, machinationis, cauillationis,& fraudis exclusiuus: ad hoc vt ignorãtibus non requisitis præiudicium non possit inferri. ff. de adop. l. nam ita diuus. cum si. alleg. Illa autem verba apposita in pactis ligæ quòd si aliquis dominus vel communitas vellet venire ad dictam ligam admittatur, si procedat de beneplacito dictorum colligatorum vel maioris partis ipsorum: prout de maiori parte loquuntur captanda sunt iure communi, vt maior pars possit alijs, scilicet requisitis,& pro hac parte facit, quia dictis nobilibus data est prærogatiua quinquaginta ducatorum in mense. Societatum autem norma esse consueuit æqualis. vt. ff. pro so. lege si non fuerint.& lege sequenti. vnde illud pactum non videtur regulatum secundum arbitrium boni viri.& per consequens licet colligatio teneret, pactum illud videretur remouendum. Contrarium credo verum, quòd colligatio teneat licet dicti domini Guido & Franciscus non fuerint requisiti ad dictam receptionem dictorum nobilium. Ratio me mouens est vnica, quia ipsum corpus societatis & ligæ quo ad potentiam recipiendi dominos vel communitates in colligatos præposuit maiorem partem, vnde maior pars societatis velut præposita & magistra societatis totius: potest reliquis colligatis præiudicare. ff. de pac. lege item magistri. per hoc apparet esse responsum. ad. l. quod maior. cum suis concordan. ad municipales, loquuntur enim in ipsis quæ fiunt per maiorem partem.& hoc casu de plano fatendum est alios de societate & corpore requirendos. Sed cum maior pars non facit simpliciter vt maior pars: sed ex eo quia est præposita & magistra ipsius societatis per pactum prout est in casu proposito: tũc factum à maiori parte præiudicat reliquis etiam non vocatis. vt dicta. l. item magistri. per quam deciditur ista quæstio potissime autem inhereo huic opinioni. si dictis dominis. d. Guidoni & Francisco fuit dicta receptio intimata per literas prædictarũ ciuitatum Anchonæ firmanæ & dicti magnifici domi. Gentilis vel alterius eorum: nec fuit reclamatum per ipsos domi. Guidonem & Franciscum, nam eoipso ratificasse & consensisse videntur receptioni prædictæ. ff. ad macedo. l. si filiusfa. absente patre. vbi est casus notabilis. Pro hoc etiam facit optimè. ff. rem rahabe. l. quo enim in gl. Rub. quæ incipit & in summa non improbare ratihabitione par est. pactum autem quòd dicti nobiles habere debeant quinquaginta flo. in mense in illa societate iniquitatem detegit: si forsan prorogari toti colligationi erit expediens. vel propter eorum industriam aut personalem operam: aut onera grauia quæ ipsos nobiles oportebat sufferre, quæ non potuissent sufferri sine subsidio. vt. d. l. si non fuerint. coniuncta. l. societatis.& lege cum duobus.§. si in coëunda. co. titu. Ad ipsos autem quinquaginta ducatos dicti colligati viriliter astringuntur: nisi in pactis aliud sit assumptum. Ange. de Perusio.

CONSILIVM CCLXX.

1 *Absens à ciuitate, an dicatur is qui cum familia continuo triennio absunt licet sæpe solus aliquibus diebus rediret.*

STatuto ciuitatis cauetur, quòd si quis steterit absens à ciuitate cum familia per tres annos continuos: possit recipi in nouum ci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uem. Et gaudere beneficio nouorum ciuiũ. Aliquis absens fuit per tres annos cum tota familia: licet quandoq; ipse ad ciuitatem interim venerit per vnum vel duos dies vt quilibet forensis: non tamen duxit familiam suam. nunc vult recipi in nouum ciuem. obijcitur quòd non fuit absens per tres annos continuos: quia quandoq; fuit præsens. In contrarium inducitur, quia per talem præsentiam non desinit esse annus continuus. Quæritur quid iuris.

1 SEcundum ea quæ proponuntur arbitror † statutum prædictum emanasse: aut per aëris intemperiem aut malitiã: propter quã à ciuitate ob vitam cõseruandam plurimi se absentant: cum proposito nullatenus redeundi, vnde statuentes volendo inuitare veros ciues vagos & profugos à ciuitate prædicta ad redeundum & habitandum in illam ob fauorem reipublicæ, qui versatur in replenda hominibus liberis ciuitate. ff. soluto matrimonio. l. primo decreuerunt speciali censura, quòd illi qui steterint absentes à ciuitate cum eorum familijs per annos tres continuos: recipiantur vt ciues noui. & gaudeant priuilegio nouorum ciuium, qui ad illam ciuitatem colendam nouiter attrahuntur. Et ideo in casu præmisso illũ reputo fuisse absentem à ciuitate, qui retro actis temporibus ciuis erat: & ea derelicta ciusq; territorio & districtu aliam inquisiuit, se ad aliud domicilium transferendo. ff. de damno infec. lege. iiij. §. abesse. ver. quòd si nec habitationem conuncta glossella quæ incipit & fuit hic vagabundus. & horum numero omnes sunt qui ciuitate propria derelicta alibi larem, rerumq; ac fortunarum suarum summam constituerunt inde non diceſſuri, & hic immediate profecti peregrinari dicuntur immediate: cum redeunt animo standi. peregrinari desistunt. tex. est. C. de incol. l. ciues. solus ergo reditus non animo ibi standi, sed vt rediens tantisper stet more forensium peregrinari, à ciuitate sua 2 non desinit. vt dicta lege ciues. coniuncta. l. fin. & ff. ad municipales. l. municipes. §. miles. & eo. titu. l. labeo. & c. l. si quis instructus. Non enim videtur se absentasse à loco, qui in locum familiam & filios suos manentes reliquit: qui pars corporis sui sunt. C. de agricol. & censi. lege cum scimus. circa fin. lib. xj. Sic nec dicitur esse in loco, qui ad illum peregit subito recessurus. ff. de hæredi. instit. l. ex facto circa medium. versicu. veruntamen. ff. de iect. & effu. l. j. §. habitare. de iniur. l. lex cornelia. §. domum. per Ioan. an. in cle. causam. de ele. in versicu. communiter. ff. de iudic. lege hæres absens. §. j. accipiam ergo absentiam in hac materia (prout dixi) in eo qui ciuitate derelicta peregrinari cœpit ad ea cum sua familia stando alibi per tres annos continuos, quæ peregrinatio (prout dixi) non desinit per momentaneam reuersionem, vt supra est expressum. Concludo igitur ex præmissis prædictum de quo quæritur velut absentem in nouum ciuem recipi debere & gaudere priuilegio nouorum ciuium. Accipitur etiam absentia aliter & aliter in alijs tractatibus prout suadet ratio subiectæ materiæ. vt plene not. in corpore. de fideiusso. §. si quis igitur. in glos. l. in versi. præsentes. & no. ff. de procura. lege præsens. & lege & qui mortis. &. ff. de verborum significatione lege absentem. & hanc interpretationem de qua dixi patitur statutum: non obstante, quòd sit stricti iur. quia interpretatio declaratiua est. Et ita cõsulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCLXXI.

1 *Prouisiones duæ in eandem sententiam concurrentes, sunt validæ.*
2 *Additio vel detractio qualitatis, an constituat nouam rem.*
3 *Diminutio locum non habet in totali mutatione.*

1 VIsis & examinatis omnibus supradictis concluſiuè dico, † quòd quatenus ambæ dictæ prouisiones sunt consonantes & concurrentes in eandem sententiam, sine dubio tenent, & non olim ex dispositione statuti, sed etiam iuris ciuilis censura disponente: vt illud possit generale concilium quod potest ciuitas vniuersa. C. quæ sit lon. cousue. in glo. rubrica quæ notabilis est ad hoc. Huic tamen decisioni fortiter obstant. primò quia quatenus impunitatem vindictæ super insonantes concedunt: continent turpe dupliciter. primò quia ad delinquendum inuitant: quod nulla ratione fieri potest. vt lege si vnus. §. illud nulla. de pac. Secundò, quia permittunt vindictam contra alium quã contra autorem, quod similiter est iniquum & turpe. vt lege sancimus. C. de pœnis. & ff. de pœn. l. crimen primum. Secundò principaliter obstat, quia contra singularem personam statutum non tenet firmatum solum à maiori parte concilij. vt no. glo. secundum Ioan. in. l. ij. C. quæ sit lon. consue. in ver. Sed Ioan. dicit leges ergo dicentes contra singularem personam posse fieri statutum: vendicat sibi locũ cum omnes de consilio sunt concordes, sic intelligatur. l. venditor. §. si consta. commu. prædi. vnde dicit Innoc. de consue. c. j. in ij. col. quòd vbi consuetudo derogatiuri solum singularium personarum: illorum consensum tacitum vel expressum interuenire oportet, sic etiam intelligitur quod ipse no. de iniu. & dam. da. in nostra. & no. ff. de cap. l. si quid in bello. Sed ad obiecta respõdeo, quòd non curatur an dictæ prouisiones valeant nec ne: attenta eorum scelerata duritie aut qualitate eorum quæ sunt in ipsis dispositа. Sed solum, an dispositа in illis sint nulla propter diffor mitatem insurgentem ex modificationibus & limitationibus attento statuto disponente, quòd obtenta in concilio populi: valeant si post obtineantur & firmentur in consilio communis senarum, & nisi esset reformatio edicta ante prædictas prouisiones (de qua supra fit mentio) quæstio esset multum dubia circa multa prouisa in consilio communis, in quibus esset dissonantia & difformitas propter quæ non idem sed aliud in concilio communis videtur obtentum. ff. de iusti. & iure. l. ius ciuile. vbi additio & detractio sit penes materiam: siue penes formã, siue penes potestatem, siue penes substantiam: vt ponuntur exempla in gl. dicta lege quinimo. † Et additio & detractio qualitatis nouã rem interdum constituit. vt lege in delictis. §. si detracta. de noxa. ff. de insti. l. habebat. de adul. l. denunciasse. §. quid tamen. vi bonorap. l. prætor. §. docere solent notarij. C. de eden. l. edita. & in prœmi. C. &. ff. de accu. l. liberorum. Verum, quia dicta reformatio præcedente deliberatione dominorum priorum & vexilliferi & gonfaloneriorum. &. xij. bonorum virorum & c. celebrato scrutinio & ad fabas &c. permittit detractionem, adiectionem, mutationem, & diminutionem, quæ non fiat in augmentum: sed in diminutionem promissionis factę in concilio populi & fauoris contenti in aliqua petitione in concilio populi. Iccirco sine dubio concludendum est vigore duntaxat reformationis prædictę quòd licet mutatio sit de eo quod stabilitum fuit in concilio populi: quòd valet id quod stabilitum est in concilio cõmunis per illam mutationem, seu prouisionem sub quocunq; vocabulo baptizetur prouisam in concilio populi non recipiunt augmentũ: sed diminutionem statutorum in primo cõcilio. appello autem diminutum quantum attinet ad hanc subiectam materiam, omne id per quod grauitas pœnarum impositarum in prouisione prima alleuiata est: siue sit alleuiata per alterationem pœnę quia forsan in personam erat statuta corporalis grauissima: vt vltimi supplicij. vt. ff. de pœnis. l. capitalium. &. l. aut facta. §. locus. ibi pro minori suplicio. & eo. tit. l. quædam mulier. & quædã. & in l. seruorum. §. fin. siue diminuta strictè & propriè non simpliciter sed respectiuè à primo impositam: vt prima cũ esset de centum illa eadem diminuta sit ad quinquaginta forte reducta in consilio cõmunis, hæc enim est legis intentio: vt minus sit in secunda quã in prima, licet illud minus non se habeat per modũ proprię & veræ diminutionis: prout verbũ diminutionis sonat cuius significatum est demere de iam dato. vt. l. deperditum. de peti. hære. &. ff. de dam. infe. l. iij. quòd aũt statutum & reformatio non considerauerit diminutionem sic strictè sumptã prout est de pretio prioris depositi apparet, quia permittit mutationem totalem: ibi additio mutatio &c. † In totali aũt mutatione non est inuenire diminutionem: imò differunt in substãtia & natura, vt patet in constitutione. C. considerauit ergo dicta reformatio, an stabilitum in consilio communis habeat se respectu statutorum in consilio populi per plus & minus simpliciter: non dico comparatiuè. vt si habeat

si habeat se per plus, non teneat velut continens augmentum, si per minus valeat quasi diminutionem continens: vnde cum clare pateat ex verbis hanc fuisse statuentium mentem: illi inhęrere debemus, quæ mens nihil est aliud, quã ratio monens legislatorem. & ideo semper extenditur ad casum: ad quem extenditur ratio de iure patro. l. adigere. §. quãuis. de re mi. l. milites. circa prin. Et semper mens potentior verbis existit. l. iij. C. de lib. præte. de condi. & demon. l. pater seuerinam. §. conditionum verba. Mens autem statuentium in reformatione prædicta ex verbis eis colligitur: quæ fuit in fauores alicui impensos in prouisione populi, non amplientur nec augeantur postea succesiuè: vt patet ibi & sui fauoris in petitionem contracti. Cum igitur dictæ prouisiones factæ in consilio populi, omnes emanauerint cum fauore hęredum occisi & suorum consortum: & in pœnam meram illorum de sarracinis non potuisset fauor impensus per dictam primam prouisionem dictis hæredibus & consortibus occisi augeri vel ampliari, sed bene potuerunt in consilio communis demi, & modificari pœnę impositę de domo de sarracinis, quia per deprehensionem & modificationem dictarum pœnarum diminuitur in fauore impenso dictis hæredibus & consortibus: vnde sumus rectè in casu reformationis permittentis diminutionem fauoris. Nec obst. si dicatur augetur in consilio communis fauor illorũ de sarracinis, quia nego: nullus enim est fauor sed sola mitigatio pœnarum. Emanauit enim principaliter prima prouisio 2 in consilio populi in meras pœnas grauissimas ipsorum de sarracinis: & mero fauore dictorum hæredum, secunda prouisio in consilio communis similiter emanauit in pœnam dictorum de sarracinis: cum detractione austeritatis & seueritatis pœnarum contractarum in prima. Per primam detractionem solum mitigatur dolor & seueritas: non autem fauor impenditur eis. Nunc ad propositum concludendo, si omnes modificationes signanter discutimus, quæ factę fuerant in consilio communis: ille emanauerunt ad mitigationem pœnarum & detractionem & diminutionem seueritatis ipsarum: per quam fit diminutio dicti fauoris & dispositorum in dicto primo consilio, ergo patet quòd vigore dictæ reformationis valent dictæ mitigationes, & per consequens statuta in primo consilio cum limitationibus & modificationibus supradictis duntaxat: & non aliter vllo modo. Ad secũdam autem quando quæritur, quia procedere debet deliberatio, satis per alios consulentes est dictum. non enim dicta reformatio requirit quanto tempore autem debeat precedere deliberatio sed stat contenta quòd deliberatio præcedat. vnde sufficit, & si vno contentu deliberatio primo fiat: immediate post obtineatur in consilio. vj. l. ij. §. prius. ff. de vulg. & pup. quod autem præcesserint notarius attestatur cui standum est: licet verbis enunciatiuis loquatur: ex quo illo tunc interuenire potuit secundum Innoc. de proba. capitulo quoniam contra falsam. Et ita consulo ego Ange. de Perusio &c.

CONSILIVM CCLXXII.

1 *Compromissum vt arbitrio tertij & religiosi assumptus sententiam ferat an valeat.*
2 *Religiosi conscientiæ & puritatis principes putantur.*
3 *Transactiones & pacta ad arbitrium tertij possunt modificari.*
4 *Compromissum à pacto separatur, & alterum ab altero vitiatur.*
5 *Mendicantes, nec arbitri, nec arbitratores esse possunt.*
6
7 *Arbiter malè iudicans facit litem suam.*

PRimus punctus † est an valeat compromissum prædictũ in quo appositа sunt illa verba. q̃ arbiter assumptus iudicare non possit sine expresso consilio: & secundũ consequentiam dicti fratris Pauli de ordine mendicantium, satis est dubius propter varietatem opinionum. gl. no. in. l. illa institutio de hære. insti. arguendo tenere videtur q̃ sic. hæc etiam fuit opinio Hugoli. in suis dissolubilibus quam tenebat Ray. in. d. l. illa institutio. Hanc eandem opinionem tenuit Ho. in iudice delegato sub forma: vt sententiã ferat prout tertio placuerit. vel secundum consilium alicuius periti: quoniã ipse delegans sicut formare per se potest sententiam prout placet de cõsti. cum omnes §. fi. &. c. cũ accessisset &. c. cum. M. ferrarien sis. & de sepul. in nostra. Ita alij possunt eam formam committere. de offi. dele. pastoralis. §. præterea. in fin. Et ideo solent delegantes cum timent ne delegati errent in ferendis sententijs prouidere eisdem delegatis modo prædicto. de consan. & affi. c. j. de offi. dele. si pro debilitate. & ibi per Inn. & Ioã. an. & ad hoc fuit inuentum officiũ assessorum. vt per eorum peritiam succurrerent habentibus ordinariam vel delegatam iurisdictionem legũ ignaris: vt patet in toto titulo de offic. assess. ff. &. C. ff. quod quisq; iur. ideſt hoc edicto. no. in. l. ij. C. de sen. ex peri. reci. pro hac parte facit, quia & imperiti debent eorum conscientiam iuxta periti consilium informare. de sen. excom. c. inquisitioni. Nec est turpe, q̃ imperitus quærat & sequatur consiliũ periti. C. de inge. manu. l. si auiam. de officio dele. prudentiam. &. C. ne de stat. defuncto. l. j. Quinimo imputatur ei qui nõ est ad plenum edoctus, si doctiores non consulit: & eorum consilium non sequitur. vt. ff. de bon. pos. l. bonorũ facit. de rescrip. c. statutum. §. assessorem autem. lib. vj. Credendum est ergo peritis in arte. C. de re mili. l. semel. li. x. in cor. de non alie. §. quod aũt. ff. si men. fal. mo. di. l. j. ff. de ven. inspi. l. j. circa prin. C. de fi. instr. l. comparationes. Si igitur sequi consilium peritorum nedum honestum, sed necessarium reputatur: cur non teneat cõpromissum cum modificatione prædicta. † Nã videtur consonum rationi, & maximè cum religiosi conscientia exquirenda est. solent enim religiosi Deo dediti esse principes cõscientiæ & puritatis, & maximè imitantibus regulam beatissimi confessoris, qui volens Dei vestigia imitari seipsum exinaniuit: & 2 suæ regulæ instituta omnia in altissima paupertate fundauit. vt in clemen. exiui de para. & in extrauagãti. Exijt qui seminat, quã puritatem cõscientiæ nedum iudices sequi tenentur: vt in corpore vt iudices sine quoquo suf. in cor. iusiuran. quod præstatur ab his, imò etiam & arbiter, quoniam arbitria sunt ad instar iudiciorum redacta. vt. l. j. ff. de arbi. & malè iudicantes ita faciunt litem suam: vt iudices. vt. C. de pact. l. si quis in conscribendo. ad fi. Et multum est fauendum ita committentibus in hac parte, qui omisso iuris rigore sub quo multoties vehementer erratur. vt. ff. de ver. ob. l. si feruum stichum. §. sequitur. ver. si celsus adolescens scribit. per hanc enim puritatem conscientiæ animarum saluti succurritur: circa quarũ salutem nedum summi pontifices: imò romanorum Cæsares summo studio intenderunt, vt patet in tit. de mona. circa prin. & in pluribus. §. illius tituli. & in titu. de sanepisco. & in cor. fenicas non solum &c. Et in eo. titu. iusiur. quod præstatur ab his. ¶ Pro hac opi. adduco dictum Ioan. an. in addi. spe. in tit. de arbi. §. sequitur. ver. sed quid si dicatur. vbi expresse dicit, quòd vbi consuetudo approbat talia compromissa valere, quòd pronuncietur per arbitrum, prout certus vel incertus iuris peritus consuleret. Hæc etiam fuit opi. Guido. de suza. in. l. item si vnus. §. idem pompo. de arbi. pro hoc facit potissimè, quia dictũ compromissum non fuit factum in dictum dominum Cyprianum electum simpliciter vt in arbitrum. imò etiam & vt in arbitratorem & bonum virum, quod quidem compromissum vim transactionis obtinet pro eo quod per ipsum laudabitur in corpore vt differentes iudices. §. si verò contigerit. † Constat autem 3 transactiones & pacta regulari & modificari posse ad arbitrium tertij. C. de contrahen. emp. l. fin. de ver. obl. l. cum stipulatus sim mihi aut proculo. ff. loc. l. si merces. in prin. & insti. de contrahen. empt. §. j. pro hoc facit, quia arbiter (postergato rigore) viam veritatis & æquitatis assumendo, gloria & honore dignus est. vt. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro sol. non autem iudicare qui magis æque potest, quã puram conscientiam imitando, contra quã omnis ædificans ingehennam ædificat. xxviij. qõ. j. §. ex his. cuius conscientiæ solus deus est perscrutator & qua scientia declarata, nemo referre potest quæstionem, secundum Io. an. in. d. c. statutum. §. insuper. in ver. relinquatur. Licet prouerbiorum xxviij. c. scriptum sit, quòd quomodo in aqua respleudeat vultus respicientium, sic & corda hominum manifesta sunt prudentibus. In contrarium, quòd non teneat dictum compromissum in quo assumptus in arbitrium, scilicet alienum consilium & conscientiã cogitur iudicare probatur ratione, lege & autoritatibus. lege pro

batur.in.d.l.item si vnus.§.Pomp.ver.& puto.vbi expresse litera dicit tale arbitrium non tenere per rationes probatur, quia natura arbitrij hæc est,quòd libera arbitri sit facultas:quâ sententiam ferre velit,vt patet in.d.ver.hic autem nullâ habet liberam facultatem,imò est hic totum oppositum, cum ad certam ferendam sententiam partes eũ astringere voluerint. Hinc descendit quòd ad prætorem non pertinet arbitrum compellere qualem sententiam ipse ferat:sed vt feratur.hinc etiam descendit,quòd in arbitrum compromitti non potest:vt arbiter certam ferat sententiã, imò tunc compromissum est nullum:nec sententiam ferre cogendus est ex quo nullum habet arbitrium aut facultatem pronunciãdi hoc vel illud.tex.est.ff.de arbi.l.qualem. probatur ratione fortissima,quia si dicimus arbitrium tenere:ergo necessariò dicimus eum iudicare compelli. Et si dicimus eum compelli: ergo compellendus erit illam ferre sententiam quam tertius declarauit,& secundum ipsius conscientiam quã contingere poterit esse directo oppositam & contrariã conscientiæ arbitri:quæ forsitan erit melior & iustior & sic cõpelleretur arbiter delinquere contra suam conscientiam iudicando.talis enim adiectio directo bonis moribus contradicit,si quis rectè consideret. Et pro hoc apparet esse ad rationes responsum prędictas in conscientiæ puritate fundatas,pro hoc,quia talis pactio est directè contra substantiam:vt dictum est.ff.de vsu & ha.l. per seruum.§. in coniuncta gl.in ver.no.hic mirabile vbi tenet sequendo opi.Io.quòd si quis religionem ingreditur cum pacto reseruationis bonorũ:eodem contextu facto q̃ vitiatur ingressus eo quòd de substantia regulę professitentium est carere proprio.vnde hæc carentia est potentissima pars principalis fundamenti regulę.& ideo cum contineat talis ingressus repugnantiam circa id in quo principale fundamentum regulæ consistit:vitiatur ingressus.& hanc opi.tenent quidã canonistę de sta.mo.c.ij.in gl.& ibi per Ioã.an.& de condi.ap.c. vlt.& extra qui cle.vel vouen.c.fi. huic tamen decisioni quòd vitietur reseruatio non autem ingressus:& eodem modo hic vitietur pactum appositum quod iudicetur secundũ conscientiã tertij:compromissum autem teneat, sicut si pactum non fuisset appositum,& sicut tenet sine pacto tenuit expresse Io.an.de ingress.in.c.insinuante.qui cle.vel vouen.Idem tenuerunt Vinc. Gof. & Host idem Cy.C.de sacrosan.eccl. auten. ingressi. vbi gl.etiã idem videtur sentire,quòd vitietur pactũ & non ingressus, & eadem ratione hic vitietur pactum.compromissum aũt vt dictum est:teneat simpliciter sine pacto pro hoc vt.ff.de hære.instit.l.si ita quis hæres vltima charta.vbi voluntas testatoris non impedit testamentũ:licet quo ad aliquid voluerit decedere intestatus.valet
4 igitur testamentũ:& reseruatio vitiatur.pro hoc ☞ quia pactũ & cõpromissum sunt separabilia:cũ stare possit cõpromissum sine pacto.vndevnũ non debet alterũ vitiare.vt in.c.vtile per inutile. de reg.iur.lib.vj.& ibi per Dyn.& est hæc via brocardica: & per consequens non insisto in ea,quia non oportet illam decidi:cum quãtum attinet ad propositum quæstio inueniatur decisa,scilicet q̃ per annexionem pacti prædicti contractus sit nullus, & vbicunq; contrahitur & per contractum nõ obligatur quis deo,sed solum homini contrahenti:pactum appositũ contra contractus substantiam vitiat illum: si transire non potest in aliam speciem contractus,sicut est in proposito.ff.de præcario.l. cum precario. Secus autem vbi talis transitus non est possibilis.quia tunc transfertur in illum contractum,cui magis transitus adaptatur. vt.ff. de dona.causa mor.l.vbi ita donator.& ibi per Bart. Cum igitur substantiale(vt in compromisso)à quo tota potestas arbitri ordinatur & fundatur habeat liberas in pronunciando habenas:si cõtrarium actum est inter partes: compromissum est nullum:velut in substantialibus suis peccans.Et istam partem ex presse Bar.tenuit in.l.j.§.si plures.ff.de exerci.in.vj.qõ.Et hæc est veritas cum oporteat secundum formam compromissi arbitrũ omnino sequi conscientiam tertij,equam vel iniquã.ex quo post dictam conscientiam patefactam nulla querelandi occasio relin
5 quitur vt est dictum.& facit.ff.de do.prę.leg.l.theopompus.☞ Moueor autem in themate,quia recursum fuit ad cõscientiam illius qui est de ordine mendicantium,qui nec arbiter nec arbitrator esse potest,nec executor merus absq; sui superioris licentia.de testamentis.religiosis lib.vj. Nec vllum participium habet aut habere potest circa temporalia:etiam secum habentia pietatem admixtam.vt dicto capitulo religiosus.& in cle.exiui de paradiso. §.superfluitas autem.ibi vel quæcunq; vbi curiositas in his seu alijs quibuscunq; non potest eorum professioni,vel statui conuenire.vnde dixit Barto.in dicta.§.si plures.quòd sicut executor esse non potest,ita nec executoris consultor.& de hoc debent multum aduertere fratres minores,quòd saltem consultores executorum testatorum esse non possunt. Cum igitur etiam consultor, aut suæ conscientiæ declarator esse non possit,& conscientiam declarare partes noluerunt:omnino apparet compromissum nullum:ex quo alter eorum qui declarare habet,non est capax compromissi.ff.de arbitri.lege sed si in seruum.in princip. Nunc respondeo ad quædam obiecta in contrariũ.& primò ad legem illã institutio.quia non dicit verum. Item non decidendo,sed arguendo dicit.Item non obst.ff.de re iudi.l.si conuenerit.quia in iudice loquitur qui non tantum largas habet habenas in iudicando:quantum habet arbiter cuius sententiæ,siue æque,siue iniquæ parere oportet.Item non obst. quòd dominus Cyprianus fuit etiam arbitrator:& in arbitratore iura pro hac parte allegata non loquuntur:nec aliqui ex autoribus supradictis,quia licet non loquantur in arbitratore:tamen eadem est ratio,quæ in arbitro,vn de idem ius:ex quo diuersitatis ratio reddi nõ potest.ad legem aquil.l illud.ff.de fonte.l.j.§ hoc interdictum.sed de substantia arbitramenti est: vt arbitratores largiores habenas,quòd arbiter qui iudicare potest æquè & iniquè:dummodo æquitas non sit immoderata.vt lege si societatem.§ arbitrorum. pro socio de iureiurando.capitulo quintaullis.de operis liber.l.si libertus.☞ arbiter autem qui locũ iudicis tenet iudicare potest,nec debet iniquè,imò facit litem suam (vt dixi) licet iudicando iniquè:partes metu pœnæ sententiæ parere debent.vt dicta.§. stari.si igitur vitiatur compromissum in arbitrum:quia in pronunciando non habet tam largas habenas:quãtofortius videtur compromissum factum in arbitratorem certe nullus dubitare debet.Non obst. quòd ipsum compromissum est transactio super eo quod arbitrator laudabit.concedo enim hoc,sed non obstan.hoc sequitur vel infertur,quòd arbitrator posit assumi:vt conscientiam alienam omnino iudicare compellatur.Non obst.opin.Hosti.& sequacium,quia in iudice loquitur:non in arbitro vel arbitratore cuius potestas non est tam ampla:cum solum sententiam ferre debeat,legibus consonantem.C. de iudi.lege iudices. vnde non mirum si astringi potest iudex vt secundum consilium assessoris sententiam formet.ff.de re iudi.l.si conuenerit. Non obst.quòd minus edocti doctiorum sequi debent conscientiam: aliàs sunt in culpa propter duo.primo quia dominus Cyprianus est notoriè tantæ intelligentiæ quòd æquum ab iniquo discernit: & bonam conscientiam à praua intelligit & perfectè. vnde propter hoc solum non puto eum habere necesse alienam conscientiam perscrutari, & licet in discernendo bonam à praua non tantam haberet notitiam,quantam haberet dictus consultor electus,non tamen assumi potuit vt præcise illam sequatur, sicut fuit in themate.voluerunt enim partes q̃ si non sequeretur illam laudũ esset nullum:cõpromissum haberetur pro non facto,quæ compromittendi forma iuris ciuilis est penitus interdicta,vt superius est ostensum.Contraria verò loquuntur in his quæ volunt se prætextu & colore ignorantiæ vel imprudentię excusare:qui nõ possunt si habuerunt potentiam consulendi peritiores:aut se asserue runt edoctos.vt.d.l.hoc edicto.&.ff.loca.l.marcius.& ita nõ excusaretur arbiter iudex vel arbitrator,si diceret omnia bona fide gessisse,& proinde secundũ suam peritiã redargueretur, q̃ malè & perperam iudicasset.vnde hic est casus diuersus non aduersus aut oppositus vel cõtrarius.Concludendũ est igitur ex præmissis tale cõpromissum(de quo supra dictũ est)nullius fore momenti si tamen cõsuetudo florentiæ esset admittere talia cõpromissa.forsan cõsuetudini standũ esset hoc.a.u,cum ad religionis consuetudinem est recursum.Si aũt religiosus nõ esset sine dubio obtineret consuetudo.l.j.&.ij.C.quę sit lon.cõsue.In religioso asseruuè non loquor,quia ius ciuile eũ non potest facere capacem eorum quorum ipse incapax est secũdũ canonum statuta,in quibus lat-

corum

corum constitutio,vel consuetudo contraria non tenetur. & est non consuetudo sed iudicatur abusus.Ego Ang.&c.

CONSILIVM CCLXXIII.

1 *Priuilegium loquens de mutuo,an ad alios contractus trahi possit.*

VNc præsupponitur thema. quidã Petrus de vrbino mutauit Maynardo xvij.duca.de quibus seu pro quibus ipse Maynardus sibi Petro instrumentum exponens obligauit omnia sua bona,habebat enim in bonis tunc ipse Maynardus vnã vineã de qua inde ad annũ fecit instrumentũ venditionis & traditionis in forma cõi,Isaiæ hebręo pro certo pretio inter eos conuento.Nũc di ctus Petrus agit cõtra dictũ Isaiam possidentẽ dictã vineã hypothecaria.dictus vero Isaias habens in priuilegium,quòd in rebus & pro rebus sibi hypothecatis,pro quantitatibus quas mutuaret præferatur creditoribus anterioribus tẽpore excipit,quod re vera quãuis Maynardus fecerit sibi instrumentum venditionis de dicta re,tamen re vera non fuit venditio sed pignus. nam asserit se mutuo dedisse.xv.flore,sub vsuris dicto Maynardo,& ipsam vineam fuisse sibi Isaiæ pro ipsa quantite per dictum Maynardũ obligatam.præsuponitur nãque dictus Isaias respondens interrogationi talis tenoris respõdit isto modo.videlicet quia dictus Petrus volens agere hypothecaria contra dictum Isaiã possiden tem petijt ipsum Isaiam interrogari,an possideret dictã vineam quam emerat à dicto Maynardo,respondit quòd sic possidebat. Item quòd præsupponitur quòd dictus Isaias in iudicio respondens cuidam positioni dicti Petri talis tenoris videlicet.Itẽ ponit quòd dicta vinea fuit in bonis dicti Maynardi donec dictus maynardus eam vendidit dicto Isaie,respondit se credere dictã positionem, quæ responsio secundum formã legis municipalis dictæ ciuitatis habetur pro confessione. dictus autẽ Isaias in dicta causa produxit capitula & testes,quorum dicta mittuntur ad probationem dicti mutui per eũ asserti:& hypothecæ quam asserit sibi factam de dicta vinea per dictum Maynardum. Modò quæritur an etiã præsuppositoquòd dictũ priuilegiũ sibi fuerit cõcessum & valeat de iure,dictus Petrus,vel dictus Isaias debet obtinere in dicta causa.

QVoniam dictum priuilegium multiphariã iuri communi contradicit. Primo,cum dat priulegiũ prælationis.Secundò, quòd fauet homini alterius legis de quo sapiens in suis parabolis dixit, non confidendũ in æternum.Tertiò,cum fauet vsuris ad quas hebręi naturaliter inducuntur:& quę omni iure diuino , canonico & ciuili prohibitæ sunt per approbationẽ quatuor conciliorũ. vt plenè habetur.C.de vsu.l.cum allegas.in glo.vnde posset non immerito dubitari,an valeret,sed præsuppositoquòd valeret,strictissimè interpretandum est. vnde cum loquatur de mutuo ad nullũ alium contractũ extenditur,vt.l.si verò.§.de viro.Ex præmissis autem patet instrumentum cantare in forma venditionis quæ venditio ex lectura instrumenti probatur contra hebreum & in eius præiudiciũ per plura.primò,quia ipse instrumentũ venditionis produxit in iudico.vnde eo ipso videtur confiteri & confessus esse oĩa in instrumento contenta vera esse & fuisse,nõ simulata vel falsa.C.de fide instru.aut.ad hæc.& de censib. cũ olim.& ibi per Inn.& Io.an.Itẽ ex responsionibus prędictis satis apparet de venditione.in ipsis articulis mentio facta est.vnde ad enunciua non videtur plenè responsum.in tit.depositi.§.vij.ver.xj.cõsiderandũ, idminiculator ergo licet non plenè probet talis responsio venditionẽ non inducit.vnde sto in eo quod dixi ex sola productione instrumẽti,probatur venditio nec potest dicere ad sui fauorẽ instrumentũ simulatum,& in fraudẽ vsurarum & loco pignorum factũ,qui turpitudinẽ suam allegat, quod non potest, contra tertium cũ quo non participauit fraudem,quinimo contra ipsum secũ contra habentem talẽ turpitudinem allegando ad sui fauorẽ audiri non debet,C.de transa.l. transf.matris.& licet esset probatũ per testes,quòd ante initum contractum partes tractassent de pignore:illa probatio non esset sufficiens ad probationem pignoris nisi probaretur quòd tempore initi instrumenti inter ipsas partes fuisset actum de pignore.ff.loca.l.si in lege.§.colonus.Barto.ponit in terminis expresse.C.de pact.l.pacta nouissima.Item nulla confessio venditoris post acceptum mutuum apparet,quæ posset eidem nocere vt.ff.de pact.l.si cum emptore.& l.fi.eod.titu.&.ff.si serui.ven.l.si partes.§.si per fundum. Nec ob. quod mihi asseritur,quòd post instrumentum venditionis Maynardus aliquo tẽpore possedit,quia non possedit semper,& quia precario possedit.Nec ob.l.sicut.§.superuacuum.ff.quib.mod.pign.vel hypo.solu.vbi ex possessione sequenti:probatur simulatio quia ibi constabat de simulatione,secundũ Ia.bu.l.& qui sub imagine.de distr.pig.& quia ibi semper possedit,de quo per Bar. ff.de do.post contractum.Et ita consulo ego Angel.de perusio vtriusque iuris doct.

CONSILIVM CCLXXIIII.

1 *Præbendam vel prioratum, an possit tenere bona episcopalia adeptus.*
2 *Assertioni summi pontificis,an sit semper standum.*
3 *Electus ad episcopatum,non potest tenere prioratum.*
4 *Dispensationes vt odiosæ interpretantur stricte.*

BOnifacius episcopus seruus seruorum dei dilecto filio petro de Ferraria electo mutinensi salutem & apostolicã benedictionem. Tuę deuotionis ingentibus meritis inducimur in his, quæ tibi opportuna fore conspicimus,quantum cum deo possumus in fauorem beneuolum impendamus.cũ itaque sicut petitio pro parte tua nobis exhibita continebatur ecclesiæ mutinen. Cui hodie te vacan.de persona tua prouidimus in redditibus & bonis suis adeo tenuis & exilis sit,quòd tu de eiusdem ecclesiæ redditibus iuxta statũ episcopalis decentię,&onera super ratione dictæ ecclesiæ incũbentia sub opportunis cõpetens.Nos tibi super hoc de alicuius subuentionis auxilio prouidere gratiãque facere specialem volentes tuisque in hac parte supplicationibus inclinati. vt canonicatum & præbendam ferrarien.& prioratum seculare & collegij sancti Angeli ferrariæ ecclesiarum,quo tempore promotionis huius obtinebas prout obtines,& omnibus iuribus & pertinentijs eorundẽ quoulq; ad aliam ecclesiã trãsferens, vna cũ episcopatu mutinensi etiam post munus consecrationis à te suscipiendũ,ac autem postquam tẽpus de consecrandis episcopis à canonibus diffinitum lapsum fuerit retinere,& eorũ fructus redditus & prouẽtus percipere licite valeas lateranen.cõsilij & quibuscunq; aliis cõstitutioibus apostolicis nec nõ statutis & cõsuetudinibus earũ ecclesiarũ cõtrarijs iuramẽto cõfirmatione apostolica vel quacũq; firmitate aliàs roboratis nequaquã obstantibus deuotioni tuę autoritate apostolica tenore pręsentiũ cõcedimus de gratia speciali.Prouiso q̃ canonicatus & prębẽ.ac prioratus pdicti debitis interim obsequijs nõ fraudẽtur.& etiã animarum cura in dicto prioratu si qua illi iminet:nullatenus negligat. Nulli ergo oĩno hominũ liceat hãc paginã nostrę cõcessionis & voluntatis infringere,vel ei ausu temerario cõtraire,si quis autẽ hoc attemptare pręsumpserit,indignationẽ omnipotẽtis dei & beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.datũ Rome apud sanctum Petrum.vj.idus Octobris,pontificatus nostri anno primo &c.Bonifacius episcopus &c.ad futuram rei memoriam dudũ videlicet.vj.idus Octobris pontificatus nostri anno primo, de persona dilecti filij Petri electi mutin.ecclesiæ tunc pastore carentis autoritate apostolica duximus prouidẽdum.pręficiendũque ipsum eidem ecclesię in episcopum & pastorẽ.& deinde eadem die.s.vj.idus Octobris pręfato Petro electo cõcessimus gratiosè,quòd prioratum secularem & collegialiter ecclesię sancti Angeli de ferraria:& aliàs ecclesiasticum beneficium quę pro tempore prouisionis & pręfectionis huiusmodi & etiã tunc obtinebat,etiam postquam munus cõsecrationis succepisset vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempus de cõsecrandis episcopis à canonibus diffinitũ lapsum foret quousque pacificam possessionem administrationis bonorũ ad mensam episcopalẽ mutinẽn. spectan. vel maioris partis eorũ foret assecutus, possessionẽ liberè ac licitè retinere. Et deinde videlicet in non. nouembris eiusdẽ anni prædicti, tacito de gratia cõcessa prædicta de huiusmodi prioratu: cum illum per easdem prouisiones & præfectionẽ & munus cõsecrationis eidẽ Petro electo impedendo aut ipsum tẽporis huiusmodi vel aliàs quouis modo præterquam per ipsius Petri obitũ vacare contigerit, dilecto filio Philippo de parma clerico ferrarien. per nostras literas mandamus prouideri, prout in diuersis nostris literis inde confectis plenissimè continetur. Cum autem sicut accepimus à nonnullis vertatur in dubium, an per mandatum nostrum huiusmodi prę dictæ concessionis gratiæ prædicto Petro electo, vt præfertur, facta intendimus derogare. & an idem electus dictum prioratũ post assecutionẽ huiusmodi ad aliquod tempus retinere valeat. Nos huiusmodi ambiguitatis tollendum dubium autoritate apostolica tenore præsentium declaramus, nostræ intentionis fuisse & esse quòd dicta concessio gratiæ dicto electo (vt præmittitur) factæ siue sub prædicta siue sub alia quauis forma vel concessione, verborum concessio ipsa facta appareat: & siue prædictũ mandatum nostrum huiusmodi concessionis gratiam præcesserit siue illa secuta fuerit vel eodem contextu facta censeatur, per nostrum mandatum prædictum de prouidendo eidem Philippo penitus derogetur, & quòd concessa prædicta ei Petro electo facta huiusmodi mandato de prouidendo dicto Philippo a liquatenus prouidere, præiudicare non debeat neque possit. Et quòd idem electus præfatum prioratum duntaxat quousque posset huiusmodi administrationis bonorum prædictorum ad dictã mensam spectantiũ vel maioris partis ipsorum esset assecutus & nõ vlterius aliquas retinere valleat. nullum est dubium, quòd post essecutionem dictæ possessionis administrationis bonorũ prædictorum ad dictam mensam spectantium vel maioris partis ipsorum dictorum prioratum retinere nõ potest, sicut enim ad summũ pontificem spectat & spectauit dispensatio facta cũ dicto electo super dicto prioratu obtinendo, quẽ non potuisset nec posset nec põt citra dispensationẽ obtinere. & nisi prout & cõtra dispensatũ appareat & non aliter vllo modo de concessione præbendæ proposuit. de præben. cũ iã dudũ per Inn. de elect. dum el secũdo. in Spe. de le. §. videndũ restat ver. illud autẽ per Ioan. an. de rescri. gratia li. vj. Sic ad eundẽ pontificẽ spectat eiusdẽ dispensationis & alterius gratię cuiuscunque aut dispensationis ambiguæ vel obscuræ vel quæ esset ambigua, vel obscura dubitaretur interpretatio & omnimoda declaratio necnõ reformatio, cassatio, & modificatio. de concess. præben. c. quoniã ex cõstitutione lib. vj. siue igitur dicimus dictam literam gratiosæ dispensationis dicti electi fore dubiam vel obscuram eius interpretatio & declaratio facta est per pontificem, qui clarè & apertè rescribendo suam intentionem fuisse & esse, vt dictus dictum prioratum non teneret per dictam possessionem adeptam. vnde standũ est ei. in. d. cap. pro hoc illud generale est eius interpretari, cuius est condere. siue dicamus dictam gratiosam dispensationem nullã ambiguitatem continere: quod verum puto. Tamen quia papa attestatur in literis de sua intentione quòd voluit electum vltra illud tẽpus seu post tẽpus dictæ possessionis adeptæ dictũ prioratum tenere, standum est assertioni suæ. quoniã eius intentio sibi soli & deo nota est, qui solus est intentionis hominum perscrutator. vt. l. ij. de interro. actio. in cle. exiui de paradi. de ver. sig. in fi. de actio. §. aliæ. in gl. Ioã. an. in c. statutũ. §. insuper in verbo relinquatur de rescript. lib. vj. de rei ven. l. Pompo. scribit si frumentum & de ver. oblig. l. inter stipulantem. §. j. vbi ius & potestas declarandi & interpretandi ambiguam intentionem adeo personæ proferentis cohæret, quòd ad hæredem non transit. vnde non immerito dixit Ioan. an. in d. § insuper. quòd cum conscientię alicuius aliquid relinquit, ea patefacta per ipsum nulla reclamãdi occasio datur: & per consequẽs circa id nulla cadere potest obiectio. & † quòd omnino sit credendum assertioni pontificis, in his quæ à suo facto aut à sua intentione dependent, est casus de proba. literas in cle. not. de priui. si papa lib. vj. ij. q. v. hoc quippe viij. dist. ducit. & licet millies hęc sua tunc non fuerit intentio, tamen nemo dicere potest oppositum, quoniam pręcepit neminẽ ausu temerario contraire. Quinimo & si contrarii possit, scilicet quòd à principio sua fuisset intentio, quòd electus dictum prioratum retinere potuisset vsque quo ad aliam ecclesiã esset translatus, tamen per literam secundam esset dicta prima gratia modificata & restricta vsque ad tempus duntaxat dictæ possessionis adeptę, quam modificare potuit & ex toto tollere & cassare, vt superius dictum est. Nec obstat si diceretur non opitulari dictam declarationem & interpretationem dicto philippo prouiso de dicto prioratu, eo quòd in dicta declaratione pontificis non sunt in secunda punctualiter verba dictę literę gratiosę dispẽsationis quę emanauit in fauorem electi: sed aliqua est verborũ dissonãtia, vnde ad illam de qua non videtur propter difformitatem facta mentio specialis non videtur trahenda aut porrigenda interpretatio & declaratio dicti summi pontificis, quia cũ hęc vnica sola litera dispensationis appareat & non alia: & nulla alia allegetur vel præsumat, cũ factorũ pluralitas nõ sit vltra tenus præsumẽda de ca. l. in bello. §. factę ad alia relatio nõ est possibilis. Pro hoc, qa verba literę declaratiuę & interpretatiõis dicũt, siue litera dispẽsatiõis dictę sub dicta forma aut quauis alia aut sub quacũq; cõceptiõe verborũ appareat: & inteotio sua fuit & est vt idẽ electus ipsũ prioratũ vltra tẽpus illud non valeat retinere, quę verba sunt ita prægnantia quòd comprehendunt omnẽ dispensationem & dispensationis gratiã per literas eiusdẽ summi pontificis emanatã sub data prędicta: de qua in literis prędictis fit mentio & per illa verba sub quauis &cętera. Omnia verba quę continentur in literis dispensatorijs, intelliguntur sigillatim apposita in dictis literis interpretatiuis vt. ff. de condictio. & demonstratione. l. si ita scripsero. & de hę. instit. l. asse toto. ¶ † Ex quibus cõcludo dictũ electũ dictum prioratum tenere non posse post tẽpus contentũ in dictis literis interpretatiuis, & ipsum beneficium velut vacans per promotionem electi concessum dicto Philippo prouiso per literas gratiosas summi pontificis ad ipsum prouisum spectare post tempus aliud, si eidem aliud canonicum non obsisteret. Secundò quęritur circa prędictas duas literas, agitur per dictum Philippum ad obtinendum possessionem dicti prioratus: opponitur per electum mutinensem prælibatum possessorem, dicti prioratum de dicta gratia, seu literara sibi

On est dubium quòd electus † ad episcopatum mutiñ. etiã post munus cõsecrationis adeptum, & etiam post lapsum temporis ad consecrandum episcopos sacris canonibus diffiniti: inspecta sola imagine & figura dictæ literæ gratiosæ eidem episcopo concessæ. vj. idus Octobris, vt prefertur, retinere possit canonicatum præbendem & prioratum supradictos in dicta litera gratiosa contentos atque descriptos, quoniam sic placuisse videtur summo pontifici, & verba dictæ gratiosæ literæ manifestissimè ostendunt atque declarant. vnde aliud alio mãdato nõ dato nihil debemus neque possumus inquirere, nisi quia sic placuit summo põtifici. ff. de cõsti. pecu. in. l. j. verum, quia in secunda litera summi pontificis de qua supra fit mentio data. ix. calend. Februa. Pontificatus eiusdẽ anno tertio declaratur per eundem summum põtificem quòd eius intentionis fuit & erat tempore dictæ datæ, quòd idem electus præfatum prioratũ duntaxat, quoſque possessionem administrationis bonorum prædictorum, ad dictam mensam spectantium vel maioris partis ipsorum esset assecutus & nõ vlterius aliquas retinere valleat. nullum est dubium, quòd post essecutionem dictæ possessionis administrationis bonorũ prædictorum ad dictam mensam spectantium vel maioris partis ipsorum dictorum prioratum retinere nõ potest, sicut enim ad summũ pontificem spectat & spectauit dispensatio facta cũ dicto electo super dicto prioratu obtinendo, quẽ non potuisset nec posset nec põt citra dispensationẽ obtinere. & nisi prout & cõtra dispensatũ appareat & non aliter vllo modo de concessione præbendæ proposuit. de præben. cũ iã dudũ per Inn. de elect. du

ra sibi cõcessa. vj. idus octobris. Replicatur per dictum Philippum cõtra dictam exceptionem possessoris, de ipsius literę surreptione, ex eo quia falsum narratũ est papæ in eo qd dixit ipsam mutinẽn. ecclesiam in bonis suis adeo fore tenuem & exilem, qp & de eiusdem ecclesiæ fructibus nõ posset commode sustentari iuxta episcopalis status decentiam &c. Modò quæritur, cui incũbat onus probandi: an dicto mutinẽn. possessori & impetranti qp sit talis qualem domino papæ expressit: an ipsi Philippo petitori & opponenti quòd non sit talis, & sic possessori impetrãti hoc onus incumbat, quando dicitur id probasse seu quid oportet eũ probare. Super secundo dubio de quo nouiter fuit consultus in dubitanter tenendum est, quòd dicto promoto ad episcopatum incumbit onus probandi, siue agat vt obtineat beneficia forsan per prouisum possessa: siue conueniatur. nam intentio prouisi est fundata per vacationem super quibus obtinendis dicit episcopus secum per sedem apostolicam dispensatum, vnde cum dicta dispensatio iuri cõmuni cõtradicat, nõ causa dispensationis quæ in clade patrimonij episcopalis asserta fundatur, cõtra quã assertionem degenerat iuris præsumptio. quoniam nunquam præsumitur patrimonium diminutum, nec tempestate, nec clade guerrarum, nec aliquo tali vitio aut casu fortuito: nisi probetur per alle gantem ipsam cladem, vt. C. de rei vxo. actio. authẽ. sed quamuis C. de iure do. l. vbi adhuc. solu. ma. si cõstante. Adduco specialiter ad hoc casum expressum in corpore, de æquali. dotis. §. quia verò iam legẽ. ibi & probetur à patre fortuita diminutio. col. vij.

¶ † Et maximè hoc credo verum in hoc dispensationis capitulo qui velut odiosus & iuri communi contrarius strictissimè est interprætandus, de consan. & affi. quod dictum & ibi per Inno. ille ergo. §. decidit quæstionem. nam in patre cõuento loquitur quòd valebat se ex clade tueri. Accedit illud totum generale, qui casum dicit: illũ probet. Nec ob. quod super diuitijs aut paupertate, quæ facti sunt lex non præsumit. vnde qui diuitias asserit ad suam intẽtionẽ fundandam prout asserit prouisus de beneficio, illud probare debet ad exclusionem promoti: cui fauent literæ dispẽsationis. vt. ff. de excusa. tu. l. paupertas. &. ff. qui satisd. cogã. l. si verò. §. quilpro rei. coniuncta glo. sua. Illud enim de plano concedo. Sed positis primo diuitijs pro cõstanti, vt etiam præsupponit promotus in sua supplicatione, si dicit ex postfacto superuenisse cladem & patrimonij diminutionẽ, illam probare debet vt dixi, ex quo contra ipsum degenerat præsumptio translatiua oneris probandi in eum. ff. de mino. l. minor. ex aspectu, cum suis cõcor. Ang. de vbal. de perusio.

CONSILIVM CCLXXV.

1 *Scriptura partim manu facta testatoris & partim notarij: an possit reuocari per commissarium dicti notarij. & nu. 5.*
2 *Notarius quando rogatus esse præsumatur.*
3 *Solennitas testamenti sufficienter per duos testes probatur.*
4 *Testis potest esse rogatus, & tamen in instrumento non describi.*
6 *Legatarij & fideicommissarij possunt esse testes testamenti.*
7 *Testis dicens testes rogatos ante publicationem: an sit contrarius ei qui dicit post.*
8 *Testis de testamento deponens & eius formam nesciens, an probet.*

Hema super quo consiliũ petitur tale est, vertitur cauta, quæstio & controuersia inter filios quondam Marci de caprellis seu comparentes pro eis ex parte vna, & dominam Tarsiam olim vxorẽ dicti Marci seu eius procuratores ex alia, super releuatione cuiusdam chartulæ partim scriptæ manu dicti Marci, partim Viti notarij & signum notarij continẽtis absque tamẽ subscriptione eiusdem, & absque eo quòd appareat ex eadem chartula contenta in dicta chartula fuisse electa & publicata corã testibus, in dicta chartula descriptis de mãdato dicti Marci: vel alterius, in qua chartula dicitur contineri testamentum & vltimam volũtatẽ dicti Marci. ad quã chartulã petitur pro parte dictorũ filiorum releuari, & in publicã autenticam formam reduci, secundum laudabilẽ consuetudinem notariorũ ciuitatis Vincẽtiæ. Visis omnibus actis & actitatis in dicta causa inter dictas partes, & maximè visis atte stationibus infrascriptorum trium testium videlicet Centurionis Vincentij nascibenæ, & exceptionibus factis contra eorum dicta & testimonia coram nobili viro Bindatio potestate Vincẽtiæ. Quæritur quæ sunt partes iudicis de dicta causa cognoscẽtis.

EX themate ex actis patente principaliter reuocatur in dubium, an † dicta scriptura partim scripta manu tabellionis: partim manu testatoris posit per illum cui rogationes & prothocolla dicti notarij sunt cõmissa releuari: & velut autentica in publicã formã reduci, & videtur qp non. quia hic pẽdet quæstio volũtatis testantis, ac etiã sollẽnitatis. s. testamẽti. ac etiã instrumẽti. Quoniã pro parte rei negatur voluntatem conditam & etiam solennitatem conditam, negatur & notarium fuisse rogatũ: & ipsam chartulã fuisse vnquam coram testibus lectam. Constat autem secundum omnes, qp vbi est quæstio de voluntate testantis per. vij. testes probanda est. qui necessarij sunt ad ipsam concedendã, & totidem secundum quosdam, cum est quæstio solennitatis quia non potest esse quæstio de solennitate, quin sit de voluntate, vt not. in. l. ij. C. de secun. tabu. & ibi per Cy. & Barto. in. l. fin. C. de fideiuſ. Mouentur hoc tenẽtes quasi nascituri posit, an qui disposuit habuit voluntatem disponendi vere & realiter: ex quo non solennizauit actum in proposito vt patet ex actis, nec est probata voluntas nec solennitas. ergo non debẽt dicta scripta sic reperta per successorẽ notarij releuari, quia nec forte notarius ille si viueret posset in publicam formam redigere. primò, quia dicta scriptura caret substãtialibus, quæ requiruntur ad esse publicæ scripturæ propter plura. primo, quia ibi non est nomen notarij nec pronomen, nec cuius autoritate notarius sit, quæ requiruntur ad essentiam instrumenti esse descripta. & in eo. Spe. de instru. edi. §. breuiter ver. post testes autem ponitur nomen tabellionis &c. Secundò, quia aperte ex figura dictæ scripturæ tabellio. esse rogatum non cõstat: de quo rogatu debuit facere mentionẽ in hac forma, qp de mandato testatoris scripsit & in publicam formam redigit, vt no. per eundem in. §. breuiter. ver. forma. Ego Iac. tudini de podio bonitì &c. licet quidã tenuerint notarium in dubio præsumi rogatũ, vt no. gl. in cor. de tabellio. §. nos autem. per Specu in ti. de instru. edi. §. postquam ver. sed nunquid est necessarius iussus. ¶ † Contrariũ tamẽ notat & bene. s. quòd rogatus non præsumitur in. §. j. eo. ti. versi. & no. quod tabellio. quod tenet Barto. cum hæc solennitas sit extrinseca in. l. sciendũ. de ver. ob. & huic opi. sum solitus adhęrere, licet forte posset dici & nõ male, qp vbi notarius asserit in instrumẽto se scripsisse & publicasse licet nõ dicat rogatus, præsumat fuisse rogatus: vt excludatur delictũ notarij: quia nõ rogatus in publicã formã nõ debet nec põt reducere aliquod instrumẽtũ in cor. de ta. §. nos aũt. & ita procedat op. gl. ibi posita & sequaciũ. sed vbi deficit saltẽ publicatio notarij & in autẽticã formã redactio maximè sicut est in casu proposito, quia deficit attestatio sua qp ipse scripsit: & re vera nõ scripsit, nisi solũ primã particulã, aut etiã autẽticatio ipsius notarij solita, tũc propter tãtos cumulatos defectus nõ præsumitur fuisse rogatus, sed de rogatu probari oportet. & ita procedat opi. cõtraria. Hinc causatur, qp si moriẽ notarius qui in instrumento quolibet nõ scripsit se fuisse rogatũ: illud instrumentũ est nullũ propter mortẽ: sicut esset nullũ si viueret: & nõ recordaretur de eo, vt eo. §. ver. & no. qd tabellio. Tertiò quia ex figura illius chartulę nõ apparet, qp cõtenta in ea fuerint corã testibus in ea descripta & recitata. vñ & si notarius fuisset rogatus si tũ nõ recitasset & legisset corã testibus de mãdato testantis, adhuc instrumẽtũ esset nullũ. & per cõsequens non posset in publicam formam reduci, vt. l. fideicom. §. j. de lega. iij. ipsum enim fuisse rogatum à testatore, est de solennitate instrumenti. ipsum autẽ recitasse est de solennitate vtriusque, scilicet testamenti & etiam instrumenti, vnde cum nec de rogitu, nec de recitatione appareat ex ipsius chartulę figura: concludendum videtur descripta in dicta chartula releuari non posse. In contrarium, quòd dicta scriptura sit releuanda per dictum commissarium, & successorem, tabellionis prædicti, ostenditur euidenter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

notarius de instrumento rogatus ad instantiam rogantis & alterius cuius interest, tenetur instrumentum in publicam formam redigere, siue actus gestus à rogante valeat, siue sit nullus, propter defectum forsan solennitatis actus, vnde si testator coram duobus testibus suum confiteatur instrumentum, & notarium rogatum acceptat: tenetur dictum testamentum sic corã duobus testibus factum in publicam formã redigere: prout extitit rogatus licet enim notarius prudens & peritus non debeat permittere se rogari de actu minus solenniter celebrato, tamen sufficit rogitũ esse solẽnem, licet actus de quo rogatur minus soleniter inueniatur, quoniam postquam rogatus est, non spectat ad eum inquirere, decidere, vel discutere, an actus fuerit solẽnis aut non, sed solũ spectat ad ipsum in mundũ reducere id de quo fuit rogatus: & put & sicut rogat' fuit cõpetãti sibi oblata mercede. & .ff. de edẽ. l. argẽtarius in prin. cõiũcta gl. in verbo ideo nõ asimiles. spe. in d. ti. § videndũ restat. ver. & no. quod tabellio cogendus est &c. vnde dixit Nic. de matarelis antequã instrumenta redigantur in mundum, non facere fidem licet appareant protocolla. per. l con tractus in princi. C. de fide instru. quod tenuit Ioã. an. post eum in addi. Specu. in. d. § & not. quod tabellio dicens quòd illa. l. con tractus ita locum habet in contractu sine scriptis sicut in scriptis quo ad probationis substantiam, vt non ante probet quam notarius in mundum reducat. ad hanc autem reductionem compelli tur eoipso quod apparet de rogitu solenniter facto & aliud modò inquirimus (vt prædixi) & hoc est de mente textus in corpore de tabellio. § nos autem. coniuncta glosla in verbo iniunga tur & glosla sequenti. de valore autem actus postea iudicabitur per iudicem, coram quo causa disceptabitur. Et si aliud diceremus, facile esset tabellionibus instructionem instrumentorũ vitiare asserendo hoc solum quòd actus de quo fuit rogatus, non fuit solenniter agitatus. & hoc modo fallerentur rogantes ab eis quod esset iniquum. sic videmus in argentarijs. Nam eorum rationes edere coguntur siue per eas probetur siue non illud quod in rationibus cõtinetur sufficit enim sic scriptum esse, sed scriptura illud non probaret sufficienter. vt. d. l. argentarius, in princi. cõiuncta. l. quædam. § nummularios. eod. tit. & l. j. C. de eden. & ita obseruat communis consuetudo. & probato rogitu notarij rogarij rogati instrumentum in mundum redactum, recepta mercede redigere compellitur, quæ est optima legum interpretatio: & ideo vbique generaliter obseruanda. l. de quibus. non enim interest notarijs opponere de nullitate actus, ex quo constat de rogitu solenniter facto vnde non debet audiri si excipiat de nullitate actus, ex quo sua non interest. ad trebel. ille à quo. § si de testamento. vbi autem de rogitu non apparet, negatur rogitus. sufficit enim rogitum probare per testes. vt no. Spec. in. d. § breuiter ver. & not. quò tabellio. ibi. Et si notarius negetur fuisse rogatus &c. Ad hunc autem rogitum probandum sufficiant duo testes, arg. optimum. ff. de testa. mili. l. lucius. & ex regula generali. ff. de testi. l. vbi numerus. Certi enim casus speciales sunt, in quibus requiruntur plures, qui no. C. de testi. l. testium. in gloss. inter quos casus iste non est. Nec ob. quòd in testamento requiruntur regulariter. vij. quia rogitus non est de substantia testamenti sed de substantia instrumenti quod conficitur ad fidem rei perennem, vt de pigno. l. contrahitur. Omnes ergo istos defectus quos dixi pati dictam scripturam, scilicet nominis dicti notarij subscriptionis & lectur̃e seu publicationis coram testibus de mandato testantis, ex quo rogitus probatur supplere poterit ipse successor si cut posset notarius si viueret: ex quo probatur eum fuisse rogatum, & illam scripturam prout iacebat publicaret quoties opus & testibus legeret. vt not Speculator eodem ut. § ostenso ver. hic. Quod si abbreuiatura sic inueniatur &c.

¶ Pro hoc quia hæc scriptura continet voluntatem inter liberos vnde quantum ad institutionem eorum & substitutionem pupillarem pertinentem solum ad commodum filiorum, tam voluntas quam solennitas sufficienter per duos testes probatur, etiam non rogatos, vt. l. hac consultissima. § ex imperfecto & auten. ibi posita. & in corpore vnde sumitur. & per hoc apparet respõsum ad difficillem obiectionem, scilicet quòd hic de voluntate & solennitate quæstio est, quia etiam si in petitorio & cõtradictorio iudicio hoc principaliter verteretur in dubium, sufficeret duorum testium probatio, & quo ad reliqua dispositio esset nulla. vt dicto. § ex imperfecto. verum, quia posset & potest in dubium reuocari, an dictus rogitus sit probatus, & quod notarius & contenta in dicta chartula de mandato testatoris coram testibus in illa descriptis: publicauerit loco & tempore in eo descriptis. Ideo ad illud inuestigandum descendo & dico, quòd rogitus solennis de actu solenni quo ad filios tantum, est probatus. Primò per Cẽturionem qui est de numero descriptorum in chartula qui omnia probat de visu tam circa voluntatem quam circa solennitatem circa locum tempus, & testes in ea descriptos & de rogitu notarij & publicatione chartulæ coram testibus. Secũ do per Vincentium idem dicentem, nec suæ fidei detrahitur in aliquo, ex eo quia super primo capitulo addit illa verba & etiam alia, quæ propter lapsum temporis non posset mentetenus dicere, quasi videatur sibi contrarius propter præcedentia, quæ dicit se vidisse & audisse & recordium se habere, quia non dicit in dictis verbis se non habere recordium. Sed solum dicit se nescire dicere mentetenus. Hæc autem stant simul scire vnum negotium habens multa capitula: & tamen illud nescire dicere menti & hoc cõtingit in doctoribus sacerdotibus & alijs peritis, qui multa sciunt multorunque habent recordium, & talia menti nesciũt. Nam & ẽgo qui nunc scribo scio quæ scribo: & tamen propter multitudinem scriptorum nescirem quæ egomet scribo menti referre, vnde sufficit quòd fiat relatio ad illam chartulam & contenta in ea, intelligantur sub quodam generali compendio conti neri in testimonio prædicto. ff. de hæredib. instituen. l. illa institutio. & l. asse toto. de condition. & demonstratio. l. si ita scripsero. facit de carbo. edicto. l. tertia. § duæ causæ. potissimè autem est verum in testimonio dicti testamenti. qui in dicto. capitu. dixit quòd cognoscit quòd illa est eadem scriptura illa quam tũc scribi vidit per dictum vitum, sicut dixit dictus Centurio & Nascimbene. & super secundo capitulo dixit quòd vidit ponere signũ notarij, & super tertio dixit quòd vidit scribere ipsum Marcum. & postea super. xvij. articulo prædicto confirmat: vnde per dictos duos testes in dicta chartula scriptos videlicet Centurionẽ & Vincentiũ qui in omnibus sunt contestes in substantia, licet a liqua sit verborũ diuersitas. vnde per dictos duos testes ꝓbata est volũtas & solẽnitas, q̃ requiritur inter liberos, nec cõtra eos aliqd est obiectũ: quod de iure subsistat, vt infra patebit. Probatus est rogitus, qui solus sufficit vt instrumentum reducatur in mundum: licet voluntas de se esset minus solennis vt superius est ostẽ sum. Et idem est probatũ per dictum Nascimbene: licet in suo dicto aliqua sit obscuritas vt infra patebit. nec in aliquo detrahitur fidei & probationi dictorum testium: qui in omnibus sunt contestes per attestationes Ioanis notarij, qui satis etiam probat de voluntate & solennitate dicti testamenti: & rogitus dicti notarij, licet non ita punctualiter vt prædixi ex eo quia non recordatur tempore publicationis testamenti: nec de serie chartulæ vt ipse dicit super primo capitu. ex eo quia dixit nullos alios testes fuisse rogatos tempore publicationis: nisi solum illos quos in testimonio nominat, & illi duos testes deponunt de alijs testibus: vnde videtur contradicere illis primis: & cum numero descriptorum, quia in hoc dicto est solus: vnde sibi in hac parte non creditur, quia non habet contestem, vt. l. iureiurando. C. de testibus, & quia astruit negatiuam cui nõ statur, cum sunt alij & maximè plures asserentes negatiuam, quæ directo cadit in sensum testis. ff. de arbitris. l. diem proferre. § si plures in gloss. magna. Et hoc dixit testes fuisse rogatos à notario, & dicti duo testes dicũt quòd fuerunt rogati à testatore, quia per hoc nõ cõtradicit alijs cũ possibile sit ꝙ rogati fuerunt à notario vt dicit dominus Ioã. & etiam à testatore. vt dicũt dicti duo testes, & euã potuisset rogari ab extraneo vno vel pluribus. & cũ illis duobus testibus cõcordat etiã Tagunius, similiter vnus ex testibus de scriptis in. d. chartula, licet nõ ita plenè, vt dicti duos testes dixerũt, cũ dixerit se literas ignorare & dictã chartulã nõcognoscere propter imperitiam literarum: nisi quia audiuit dici tempore publicationis ꝙ erat testamẽtum dicti Viti. ¶ Nec etiã obstat ꝙ dictus Vincẽtius non est de numero descriptorum: & quia licet nõ sit descriptus potuit rogari vt esset testis. h ec enim stant simul testem fuisse rogatum vna cum alijs: & non fuisse in instrumento descriptum, quia forsan notarius stetit contentus numero descriptorũ, sicut quotidie accidit, & rogitus suijpsius & aliorũ est probatus per se & Centurionem: cum in omnibus sint concordes vt dixi. Et licet nunquam fuerit rogatus quantum ad releuandam dictam chartulam, vt publicam non curatur ex quo de rogitu notarij & de publicatione coram testibus constat plenè. post quam dicta chartula erit in mundum reducta, sine dubio probabili voluntatem & solennitatem inter alios videtur omnino prima fronte ꝙ non per iam dicta in primo discursu. In contrarium facit fortisimè, quia licet voluntas solennis probari non possit inter alios per minorem numerum septem testium: istud est verum: quando testes deponunt directo super ipsa voluntate & solennitate. vnde prout dicti duo testes directe deponunt se vidisse & audisse loco & tempore &c. testatorem disposuisse, quæ in dicta chartula continentur concedo de plano, quòd nõ probatur per illos solos dicta volũtas quo ad extraneas personas, vt dixi. sed prout attestantur se vidisse & audiuisse notarium rogatum à testatore vt legeret & publicaret dictam chartulam, cum hæc probatio sit plenaria quo ad hoc (vt iam dixi) per quandam necessariam consequentiam, probat eorum testimonium quic quid probaret illa chartula si autenticata esset cum omnibus solennitatibus suis, ex quo probatur chartula & rogitus & lectio corã testibus plus quam plene, nec mirum si per consequentiã probatur illud quod non probatur directo per eos: qui dicunt se vidisse aliquem dominum: & tamen probatur in consequentiam, probatis his quæ in sensum cadunt & solent causare dominiũ de test. c. causam q;. & ibi plene per Inno. Sic in negatiua videmus, quæ non probatur directo: sed in consequentiam alicuius affirmatiuæ probatę oppositæ illi negatiuæ, vt no. C. de proba. l. actor. C. de fica. l. j. l. non codicillum. C. de codicillis. l. j. C. de errore aduoca. C. de proba. l. cum de ætate. ff. de mino. l. de ætate. coniuncta gl. cum si. per Inn. de causa pos. cum ecclesia sutrina. Quid tamen sit, non expedit nunc de cidere quid probet dicta chartula, hoc enim in dicto iudicio non est decidẽdũ: cum hoc nõ quæritur, vt. ff. cõmuni di. l. fundus. & C. de fideicõ. liber. l. fi. † Concludo igitur ex præmissis per successorem prædictũ: etiam chartulã reducẽdam in publicã formã cum suppletionibus faciẽdis per ipsum successorem de mandato iudicis: de dicta facta cognoscẽtis, ac fore in hac forma deberi, videlicet ꝙ visis attestationibus testium in dicta causa inductorum, scilicet Centurionis & Vincentij plenè probãtium quod dictus vitus rogatus fuit à dicto testatore: vt dictam chartulam & in ea contenta coram testibus in ea descriptis publicaret, & legeret, & in publicam formã redigeret: ipse mandet & iubeat dicto notario successori &c. quòd ipsam chartulã & in ea contenta coram testibus in ea descriptis publicaret & legeret & in publicam formam reduceret: secundum laudabilem consuetudinem notariorum ciuitatis Vicentiæ, ex forma enim sententiæ apparebit, quid quãtum & qualiter, tunc illa scriptura & sic releuata probet, maximè autem est hæc scriptura releuanda, quia est inter imbreuiaturas & notas dicti notarij, vnde ex quo fuit dispositio nũcupatiua & nõ in scriptis, potest sup pleri de mandato iudicis (vt iam dixi) de fide instru. c. cum tabellio. Nec obst. quòd Vincentius super. iij. capitulo dicit nullis alijs, vnde videt abnegare præsentiam aliorum quoruncũque, & Nascimbene dicit se interfuisse & vidisse scribere dictum Vitum, propter quæ videntur sibi cõtrariari: cum de Nascimbene non attestetur Vincẽtius, ergo &c. l. qui falsa propter duo. Primò quia contrarietatẽ inter eos ex præ dictis dicimus resultare, ad concordiã reducenda est per subaudi tum intellectum, non dico vt probent, sed vt falsitas euitetur. de testibus cum tu fili. Intelligendus est ergo sermo dicti Vicẽtij dũ dixit: nullis alijs. s. quos ipse viderit, & ita est verisimile eum sensisse: cum non posit in visum testis cadere neminem in loco esse. vnde dixit. Iaco. de are. & Barto. sequendo eum difficile esse probari Titium in tali loco non fuisse tali tempore, per testes asserentes hanc negatiuam quod non fuit in loco: cum potuit tunc fuisse in quadã caretta ita coopertus quod nõ poterat videri, vt ipsi notant in. l. j. § in hoc interdicto. ff. de iti. actuque priua. licet glo. in. § si verò absunt in cor. de hære. & fal. Multum eis resultat. Secũ dò quia in hoc non consistit virtus quæsiti scilicet an plures testes fuerint vel non vnde licet aliquis ipsorum in hac parte deuiasset à vero: non per hoc fides eius vacillat, extra de testibus. Albericus. & plene per Specu. & Ioan. an. post eum in addi. in titul. de testib. § j. ver. Item quod de suo aliquid adidit Iaco. bu. ff. de insa. l. lucius. Nunc descendamus sigillatim ad obiecta contra dictos testes per partem aduersam, & primò obijcitur contra Centurionem quòd non deponat clare & distinctè vt patet in prima exceptione. hæc exceptio non est vera in facto: imò non potest magis distinctè loqui (vt patet) maximè sub illo capitulo in ver. interrogatus quid sit & c. vbi signanter dicit de quibuldam & de inde loquens de testamẽto, se refert ad omnia & singula in dicta charta sibi ostensa & lecta & per eum recognita, vnde sub compendio verborum non obscurè neque confusè se refert, ex quo chartula loquens omnia signanter clarè & apertè significat. vt dicta. l. asse toto cum suis concor. superius allegatis vt. l. si testamentum. C. de institutionibus & substitutionibus.

¶ Non ob. secunda obiectio in qua dicit, quòd dictus Centurio non respondit omnia & singula narrando: quia multa narauit signanter vt patet in eius testimonio. & licet non omnia ex quo se retulit ad illam chartulam & omnia & singula in ea contenta, sufficit & dico quòd non debuit sic interrogari ex quo omnia & singula in chartula erant descripta, & tetti lecta, & vulgarizata, nec testis apparet suspectus vt dicit Speculator expresè in dicto. § ostenso versiculo. sed nunquid fiet. Nec obstat quod allegatur, quòd testis examinatus de testamento nuncupatiuo debet dicere de tenore. C. de testi. l. hac cõsultissima. quia valde abũ dãter de tenore dicit hic testis q̃ dixit fuisse lecta & publicata omnia & singula in dicta chartula contenta. repetit enim testis omnia verba chartulæ eidem lectæ & vulugari sermone forsan expositæ. Itẽ non obstat alia exceptio. vj. in ordine in qua inter alia cõtinetur quòd dictus Centurio contradicit vincẽtio in hoc quod dicit & præsentibus alijs, scilicet qui interfuerunt dictæ publicationi, qui non recesserunt, & sic videtur contradicere attestationi Vicentij qui dixit, quòd interfuit scripturæ dicti Vitũ: vna cum certis quos nominat. & quod alij recesserant. nõ enim sunt cõtrarij imò verè contestes: quia quilibet de congregatiuis aliquos recessisse dicit quia dictus vincẽtius nominat quatuor. & quòd alij recesserunt Centurio nominat tres, & alios qui nõ recesserunt dicit interfuisse. Sic igitur vnus alius remansit qui non recessit & de præsentia illius attestatur, & sic sunt cõtestes, nõ autẽ in alio quo cõtrarij. Itẽ nõ ob. ꝙ in eadẽ exceptione dicitur de illis verbis nullis alijs &c. quia respõsum est. s. in præcedẽti discursu. Itẽ non ob. exceptio in ordine. x. quia. s. respõsum est, & quia Nascimbene dixit ꝙ testes rogati fuerũt à vito & à Marco, vbi quilibet versũ dixit, nec est in aliquo contrarietas, de reliquis exceptionibus nõ est curandum: quoniam deriforiæ sunt inspectis attestationibus eorum. ¶ Nunc venio ad exceptiones obictas cõtra Vincẽtium & ad omnes respõsiones vsque ad. vj. in ordine super quarto capitulo. nam dicit contrarietatem esse inter Centurionem. & vincẽtium, eò quòd dictus vincentius dixit quòd per quatuor dies ante publicationem scriptura fuit scripta per Marcum, Centurio verò per duos. Quia nulla est cõtrarietas, quia si fuit per quatuor dies ante, bene fuit per duos dies ante, cum in maiori summa affirmatiuè probata necessario insit minor. l. diem. § si plures de arbitrio. cum concord. Item non obstat. xj. exceptio in ordine in qua dicit dictum Vincentium contrarium eò quòd deponit dictum Vitum fuisse rogatum post vt suprà dixi. ante, quia nulla est contrarietas, nam centies rogari potuit & ante, & post, & in medio nulla rogatio irritat alteram: imo confirmat & coadiuuat. Item non obstat. exceptio vltima in ordine, quòd non fuerit descriptus in chartula, quia suprà respõsum est. Item quòd germanus consanguineus testatoris quia nihil ad rem, nec ibi prohibiti inueniuntur. Item non obstat. quòd cita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus: quia sola citatio nõ arguit cõpulsionẽ, sed pignorũ captio & reliqua remedia (qd apparet) quia citatio vel monitio testis est necessaria ad excludendum omnem suspicionem ingestionis spontaneæ, vt l. presbyteri. C. de episco. & cleri. Bart. o. in l. post legatũ de his qui, vt indig. Itẽ non ob. quòd allegatur substitutio in dicta schedula propter plura. ¶ † Primo, quia non de substitutione cõtenditur: sed de viribus testamenti, vnde licet in cõsequentiam posset aliquo tempore cõmodum cõsequi: non repellitur quin potuerit esse in testamento testis instit. de testa. §. legatarijs. vbi legatarij & fideicommissarij particulares & vniuersales in testamẽto possunt esse testes & maximè hoc casu si verũ est qd fidei cõ. cõditio defecerit, vel quod soleniter fuerit remissum ius fidei cõ. ante iuramentũ, quia remissione facta nullũ cõmodũ est suscepturus vnde cessat causa propter quam poterat reconueniri: si fuit ante sufficiens, quod est falsum, vt videmus in domestico: nõ in fraudẽ à seruitio remoto, qui post remotionem testificatur, & in eo qui iura sua in alium transtulit, si in aliquo iura sufficientia non essent, quia admittitur ad testimonium super substantia de bitis post cessionem non factam in fraudẽ cũ nullũ commodum ex testimonio sit sumpturus. Spec. in tit. de teste. §. opponitur. versicu. quid si olim fuit: & quid si tempore quo tulit cõiuncto eo q̃ dicit idẽ Specul. in venditore. & Io. an. post eũ eodẽ. §. versũ. quid de vendĩtore, & ibi allegat decisionẽ gl. accur. per Cynum de testi. l. omnibus. Nunc venio ad exceptionem cõtra Io. faene. Respondeo per ea quæ superius scripta sunt. Ex quibus apparet dictas exceptiones eorundẽ contrariorũ repetitiuas nõ obstare.

7 ¶ † Nunc venio ad depositionẽ Nascimbene. & prima exceptio circa finẽ in qua dicit quod videtur cõtradicere Vincẽtio, in eo q̃ Vincẽtius dicit qnod testes fuerunt rogati ante publicationẽ, hic post, & sic nõ videntur cõtrarij propter duo primo. quia rogari potuit ante & post in medio, & non solum semel: sed pluries, vnde quilibet verũ dicit: ex quo actus reiterabilis est, secundo, quia possumus intelligere post publicationẽ. s. inchoatã & non finitã & ante publicationẽ. s. consummatã, vt sic nulla resultet cõtradictio, sicut dicimus in testibus quorũ vnus deponit ante nuptias alius post nuptias, vnus ante guerram, alter post guerrã, vnus ante calendas, & alter post calen. vt plenè notãt doc. in l. ij. si cer. pe. & in. l. qui ante calẽ. de ver. ob. Non obst. quod dicit de die certa. quia hic tempus limitatũ nõ est de substantia actus: sed solum est de substantia actum fuisse celebratum eodem contextu soleniter vt. l. hæredes palam. §. & vno cõtextu de testa. vnde licet affirmatiuè nõ dicat de die: nihil ad rem, licet secus: vbi certum & limitatũ tempus esset de substantia. C. de proba l. matrẽ tuã. &. ff. de neg.

8 gest. l. ęum actũ. † Itẽ nõ ob. q̃ excipitur q̃ dictus testis nescit in qua forma cõtineatur testamentũ in dicta scriptura: & sic per cõsequẽs nõ potest scire testa mẽtũ: quia est falsum. nã possibile est habere notiã substãtię (vt alicuius domus vel libri) & nescire formam, sic potest sciri substãtia testamenti: & ignorari forma verborũ in ordine descriptionis, vt patet ad sensum. & eodẽ modo respõdetur ad id dum dicit q̃ fuit præsens publicationi, & audiuit eum legentem scripturam, tamen nescit sub qua forma. nam & hic simul stãt similiter: vt patet naturaliter exemplum in schola audiente lectionem, quia reportauit & recordatur de substantia lectionis auditę, tamen nescit referre formam verborum doctoris: vt hæc omnia patent ad sensum. vnde quærere aliam legem vel rationẽ secundum phylosophum, nihil est aliud quã infirmitas intellectus. Itẽ nõ ob. iiij. &. v. exceptiones in ordine in quibus dicitur quòd dictus testis est sibi cõtrarius: ex eo quia primò dixit quòd vidit dictum vitum scribere dictam scripturam: & post dicit quòd ignorat si testes fuerunt omnes descripti. & deinde dicit quòd recognoscit illam scripturam esse illam eandem, & sic affirmat & dicit, quòd supra per credulitatem dixit de die: & sic in hoc videtur sibi contrarius: & talis contrarietas est, quia nõ affirmat de his qui scripti sunt in testes: cũ supra dixisset se ignorare si oẽs essent descripti, & si omnes descripti erant: qa licet primò dixerit se credere, & deinde se affirmare dicit: nõ est cõtrarietas imo cõpatibilitas, quia eo. mẽto potest quis credere nõ habens pro tũc plenũ recordium: & subdito plenè recordari (vt naturaliter oĩbus cõtingit) Itẽ excluditur illa cõtrarietas quæ videtur induci per illud verbum ignorat hoc modo, videlicet qs ignorat vel nõ recordatur s. cut scripsit oẽs testes. causatur enim ignorantia à nõ recordio: & nõ recordari est propiè ignorare cũ debuerit recordari eorum quæ vidit & fecit. vt in. l. magnam. ij. de contrahen. & commit. stip. no. gl. ff. de iur. & fa. ig. in rubrica. Sed tunc reuisa scriptura non ignorat imo scit & recordatur omnes fuisse descriptos: ex quo habet plenum recordium quod est in illa eadem scriptura: & nulla apparet ipsorũ descriptio. sic eñ est hic testis sub diuisione iuuandus, nec cõtrarietatem incurrat, ex quo talis sub diuisio, tamen testimonio se cõpatitur & est verisimilis. Ang. de peruso legum doctor &c.

CONSILIVM CCLXXVI.

1 *Sententia restitutionis vsurarum lata contra hæredes alicuius per vicariũ episcopi, an possit mitti executioni vel peti annullari tanquam lata cõtra pupillos indefensos, & nu. seq.*
2 *Episcopus præside ciuitatis maior esse censetur.*
3 *Præses illiteratus esse potest.*
4 *Potestas ecclesiastica seculari est præferenda.*
5 *Iudex auxiliũ non præbebit executioni sententiæ iudicis alterius tribunalis.*
6 *Sententia euidenter nulla nullam sortiri debet executionem.*

1 PVnctus est talis. statuto ciuitatis Florentiæ fauetur, quòd dictus potestas ciuitatis Florentiæ & eius iudex teneantur cogere debitorem ex sententia, quæ nullo remedio possit infringi ad soluendum & inde facere ad voluntatẽ creditoris vsq; ad satisfactionẽ. Itẽ ex forma ordinamentorũ cõis Florẽtiæ prouisum fuit, q̃ oẽs causæ ciuiles intelligant esse summarię & in eis procedatur breuiter & summariè & de plano & sine strepitu & figura iudicij. Modo cõtingit q̃ lata est sententia per dominũ vicariũ epi Florẽtini cõtra filios & hæredes Bernardi de iã bollaribus, in qua pro restitutione vsurarũ cõdẽnauit dictos filios & hæredes Bernardi ad soluendũ & restituẽdũ cuidã anibaldo certã quãtitatem pecuniæ. postea verò facta fuit executio vigore dictæ sententiæ corã iudice seculari. postea verò corã dño potestate ciuitatis Florẽtię, exhibitus est libellus: in quo proponitur & petitur dictã sententiam declarari nullã & executionẽ factã reuocari: quia lata cõtra iacẽtem hę reditatem, & cõtra minores indefensos. Et si qua est. petũntur rescindi remedio restitutionis in integrũ. Et cõtra istam causam opponitur, q̃ dominus potestas nõ est iudex cõpetens, quia nõ potest opponi de nullitate sententiæ corã minori iudice, & q̃ dominus potestas est minor iudex episcopo Florentino: qui dictã sententiã tulit. Cõtra hoc replicatur q̃ dominus potestas est par. Itẽ quia cũ sit iudex in exequendo quæcunque sententias: potest coram eo de nullitate opponi ne fiat executio, & q̃ ille cui competit exceptio per quam potest impediri executio, potest ante executionem coram iudice ad quẽ spectaret executio comparere: & petere declarari executionem fiendam non esse. Modò visis prędictis quæ fienda fuerunt quæritur, quid iuris sit in prædictis.

2 NVlla dubitatio est quòd episcopus † maior est p̃side vnius ciuitatis, primò ex parte causæ efficientis, quia episcopos solus papa constituit, vnius verò ciuitatis præsidem. & ipse populus qui tribunos & suũ ipsius præsides ac superiores constituit: quinimo & regem. Nec mirum quoniam ex iuregentium regna sunt condita, vt. l. ex hoc iuregen. cõiuncta gl. in verbo regna cõdita. ff. de iusti. & iur. Hac potestate populus Romanus Cæsarẽ elegit in quẽ lege regia omnis potestas trãslata est. instit. de iure natu. §. sed quod principi. vnde imperialis potestas à deo data est, reliquę autẽ temporales ab homine solo, vt in. c. nouit. de iudi. &. d. c. cum non ab homine. Ex parte autem causæ formalis, quia de electione & succesiue in confirmatione grandis solennitas requiritur. vt canonistis est notum. Ex parte causæ materialis quia episcopi nec illiterati vel spuiri, sine dispensatione spurietatis: nec minor natu, vt patet in tit. de æta. & qua. † Præsides autem illiterati esse

esse possunt: quoniam per alios possunt eorũ sententias recitare & eorũ officialiũ consilio regi. C. de sen. ex pericu. reci. l. j. &. ij. coniuncta gl. Nec requiritur quòd sint ætatis tantũ grauis & maturę vt. ff. de iudi. l. cum prætor. &. ff. de re iudi. l. quidam consulebat. Ex parte causæ finalis, quia episcopi similes sunt præfectis, vnde illustres sunt. ff. de offi. præfect. præto. l. j. in gl. in verbo iudicatu rus. preses autẽ clarissimus est, etiam si sit autoritate Cæsarea in tota vna prouincia constitutus. Et est præses inferioris gradus exceptis minimis, qui nec nomen habent speciale sed stant sub simplici nomine magistratuum & plenè notatur hoc in corpore vt ordinarie præfect. duc. in glo. mag. col. v. Item ipsi iurisdictionẽ in spiritualibus habent: & in temporalibus interdum, iudices autem seculares iurisditionis spiritualis non sunt capaces: nec directo nec per viam prorogationis, de iudi. c. v. de foro compe. si diligenti. &. c. cũ nõ ab homine, &. c. ac si clerici. Item episcopi iudices seculares per censuram ecclesiasticam compellunt iustitiam ministrare: ac etiã ipsorum episcoporũ exequi sententias & præcepta multa. vt. d. c. nouit. &. C. de episcopali audi. l. episcopale &. xxiij. q. v. administratores. de iur. in nostra. &. eo. tit. &. c. mulieres li. vj. de excep. c. fi. eo. lib. & de sen. excommuni. decreuimus. eo. lib.

4 ¶ † Et quòd potestas ecclesiastica sit maior seculari probatur. de maio. & obe. solite qui fi. sint le. c. per venerabilem gl. iuris ciuilis hoc decidit. ff. de postu. l. ex ea. Io. an. in. d. c. licet mulieres. Licet tamen potestas ecclesiastica sit maior tamen quantum attinet ad executionem sententiarum, de potestate sunt pares, quia sicut iudices seculares auxiliari tenentur ecclesiasticis in eorum sententijs exequendis: sic & ecclesiastici secularibus, vt plenè no. per Inno. & Io. an. in. c. j. de offi. ordi. Et si sententia est aliqua: nullus prædictorum cuius auxilium imploratur de iustitia occulta aut iniustitia habet cognoscere vel inquirere vt ibidem, bene autem potest cognoscere de nullitate, quia si est nulla ipso iure, tunc non est sententia, vt. l. iiij. §. condemnatũ. de re iudi. vnde tunc datur potius auxilium actui extraiudiciali: quod fieri non debet quando actus extraiudicialis, iniustus, vt ibi no. per eos. Nunc ad propositũ, statutum disponit quod potestas teneatur exequi sententias quæ nullo modo possunt infringi: sed si ita est quòd dicta sententia sit nulla lata contra hæreditatem iacentem vel cõtra minores penitus indefensos: sententia est nulla ipso iure vt. l. cum minores. C. si aduer. rem iudi. &. C. quomodo & quando iu. l. si præses. coniuncta. l. j. &. ij. C. de cura. bo. dã. ff. de neg. gest. l. debitor. non enim hæreditati iacenti datur curator: nisi vt actiones intentet atque suspiciat: cum hæreditas iacens non possit expediri agẽdo vel excipiendo, eo quod ipsum experiri facti est & in facto consistit, quòd in hæreditate nõ cadit, vt. ff. de stip. ser. l. vsufr. vt ff. si quis test. lib. esse iussus. l. j. §. sceuola. Non igitur dicta executio facta per potestatem substentatur virtute statuti: quoniam illud (vt dixi) solum prouidet cum sententia est aliqua: quod nullo remedio potest infringi. Item iure cõmuni simpliciter dicta executio est nulla de iure: & quantũ de facto processit, est aliqua sed iniqua est cõtrario imperio reuocãda per ipsum, duabus de causis. ¶ Primò quia nõ credo ad literas domini episcopi dictã sen

5 tẽtiam executioni mandatã, quoniã in puncto de hoc nulla mentio fit. ¶ † Constat autem vnum iudicem auxilium non debere præstare ad executionem sententiæ alterius iudicis alterius tribu 1 nalis: nisi ad literas iudicantis quando ad eum non spectat executio dictæ sententiæ de iure municipali vel communi: sicut est in proposito. C. de iud. l. properandum. §. finautem reus de fo. compe. c. romana. §. contrahentes. Cyn. in. l. j. in. x. q. C. de confes. ff. de re iu. l. à diuo pio. §. sententiam & ibi per Bartol. licet illa sententia agit posit actione in factum, vbique condemnatus domicilium seu forum fortitur vt ibi per Bartolum.

6 ¶ Secundo, quia ex quo sententia tam euidenter est nulla, nullã executionem meretur. Vnde concludo, quòd si potestas dictam sententiam ipso iure nullam exequitur: non potest se tueri ex statuto, quia hic casus nõ comprehenditur sub eo, nec de iure cõmuni, propter nullitatem notoriam. & quia non fuit à iudice episcopalis curiæ requisitus. quicũque igitur sit iudex secularis qui talẽ executionem fecerit, requirendus est vt illam de facto retractet: sicut de facto processit. ff. de euic. l. minor. in prin. & nisi faciat & retractet, facit litem suam, ita enim facit iudex litem suam iniqua exequendo, sicut inique iudicando, & tanto fortius quanto præiudicium quod infert est grauius, cũ realiter inferatur & per iniquam sententiam solum verbaliter. Potest etiam corã eodem implorari officium iudicis quo declaretur executio nulla & reuocari, sicut de facto processit. ff. de offi. c. j. iuxta finem per Innoc. & Spec. in tit. de offi. §. iud. off. ver. sed an in eisdẽ. Proponi ergo potest nullitas coram eo cum iurisdictionem habeat: & coram superiore suo si eam executionem fecit non requisitus per literas episcopi. Sed si per literas fuisset potestas requisitus, tũc si fuisset executus exercendo actum iurisdictionem, adhuc ipse idem esset cognitor suæ nullitatis, si nõ allegatur sorde eius, vt. l. absentẽ. C. de accu. l. & si præses. C. quomodo & quando iud. & similiter posset adiri superior potestatis. sed si solum ad literas iudicãtis fecit executionem meri facti & in mero facto consistentem, tũc superior esset ille qui est superior episcopo, non qui est superior potestate quoniam actus illius executionis attribuendus est episcopo scribenti, vnde ex quo coram superiore episcopi non autem potestatis. vndenotanter dicit Bar. in. d. §. sententiam in quæstione quę incipit. Quæro si tunc in exequendo, ego Ang. &c.

CONSILIVM CCLXXVII.

1 *Libellus vt valeat, qualiter formari debeat.*
2 *Procuratoris contumacia nolentis in litem iurare: quando præiudicet domino.*
3 *Pœnæ legales non sunt extendendæ.*
4 *Pœna fictæ confessioni debita sequetur autorem.*
5 *Legatum liberationis: an comprehendat remissionem doli.*
6 *Gestor negotiorum dolus præsumitur, à quo liber rationum non cõficitur.*

1 IVtor alimentauit pupillũ, quo defuncto ab hærede eius petit alimenta in hũc modum, quia petit declarari se alimenta præstitisse & hæredem condemnatũ cogi & compelli ad soluendum, petens in prædictis sibi fieri iustitiam. Quæritur, an libellus sit aptè conceptus. Secundò quæritur, gestor voluntarius non consecit librum rationum, an cõtra eum possit iurari in litem. Tertiò, ille cuius negotia gesta sunt & de gestione debitor factus est legat in testamento gestori, quæritur an legasse videatur animo cõpẽsandi. Quartò, si ille qui spõte gesit negotia principis & ipsum aluit: possit repetere alimenta si probatur quòd alius erat gesturus & alimenta præstitisse gratis. Quintò si procurator iussus litẽ cõtestari & iurare de calũnia noluit: & aduersarius iurauit & quãtum in eo fuit lit. contest. est. an illa contumacia procuratoris affliciat dominum damno litis. & an dominus possit purgare contumaciam procuratoris.

2 PVncta sunt multa. capiam succinctè quod credã iuris esse, quia diurnis lectionibus factigatus: ac alijs agibilibus, necnon ex importuna nuncij festinationem, non possum amplius me extendere quam infra appareat. † Venio ad primum & dico quòd licet libellus aptius potuisset formari: tamen sustentari potest quoniam agens in eo asserit conuentum debitorem ex causa alimẽtorum. & deinde petijt iudicẽ declarare alimẽta pstita fore, & deinde eũ condẽnatũ cogi ad soluendũ. deinde petit sibi iustitiã ministrare in fine libelli. vnde cũ petit per iudicẽ declarari alimẽta tãte quantitatis pstita fuisse petit illũ reum condẽnari per illa verba declaratoria. licet enim iudex sententiãdo nõ dicat condẽno reũ vt det, Sed dicat declaro reũ debere dare, tamen sua sententia tenet & cõdẽnationem cõtinet, quoniã illud verbũ declaro, idẽ importat qd cõdẽno. glo. est in. l. diẽ proferre. §. si plures in verbo vnde quæritur, versiculo vel ita est. Et est casus in. l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbitrio. Nec mirum, quia sufficit quòd sententia contineat absolutionem condemnationem vel æquipollens. C. de sen. & interlo. om. iud. l. præses. ff. de re iu. l. in summa. Et ideo bene subiũgũtur in libello illa verba. & cõdẽnatũ cogi & cõpelli, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& intelligũtur condẽ.natũ.scilicet per dicta verba declaratiua per iudicem proferenda.q̃ alimenta sint præstita:& debeãtur per cõuentum. ¶ Item in eodem libello(vt dixi)adiecta sunt illa verba iustitiam fieri omnimodo &c.per quæ sola sustentatur libellus, licet non esset tunc sapiens iudex qui libellum tam generalem reciperet de or.cog.c.cum dilectus.ibi casus.

2 ¶ † De secundo,an contumacia procuratoris nolentis iurare de calumnia dominũ afficiat dãno litis,indubitanter tenendum est quòd nõ. si procurator fuit specialiter cõstitutus in dicta lite cõtra dictum ferentem ad defendendum reum: & iurandum de calumnia,quia ex quo constitutus in hac lite specialiter voluit se defendere & ad hoc specialiter procuratorem constituit cum mandato iurandi de calũnia:si non iurat facit contra mandatum:nõ secundum mandatũ:& ideo non nocet domino,vt.l.si procu. de condi inde.&.l.diligenter.ff.manda.Si autem fuit procu.ad lites & causas generaliter constitutus:tunc an talis cõtumacia procuratoris afficiat dominũ modo'prędicto potest dubitari, quoniã contumacia procuratoris dicitur contumacia domini,vt.l. eum qui.C.de procura.Imputatur enim domino qui talem procuratorem constituit.vt.l.procura.§.si tutores.ff.mand.vnde licet verba legis loquantur de principali recusante iurare,vt.l.ij.§.finaute res & auf. principales,tamen satis recusat principalis:si proc.constitutus iurare nõ vult pro hoc.ff.si quis ius di.non obtẽ.l.j.si procu.Pro hoc quia sicut proc.potest cõfiteri iudicio verè:& illa cõfessio præiudicat domino vt.l.certũm.§.sed an ipsos, sic videtur præiudicare ficta confessio inducta per contumaciã,vt sic idem operetur fictio:vt veritas vt.l.is qui pro emptore.de vsuca.&.l. vnica.in prin.C.rem in præsenti. Contrarium est verum quia verba legis in persona scripta sunt,scilicet cum reus nõ iurat,vt in.d. §.inautem reus & in dicta auf. principales. in fi.vnde non comprehendũt procurarorem,vt no.Barto.plenè.ff.de adul.l.hæc verba.vt no.ff. qđ vi aut clã.l.aut'qui aliter.§.fi.&.ff.de vi & vi ar.l.j.

3 §.deiecisse. † Nec est nostrum pœnalem legẽ extendere,cũ pœnæ sint moliendæ:non autem extendendæ,pro hoc,quia pœna illarum legum habet locum cum lite cõtest.quis iurare non vult vt no.gl.in.d.§.finautem super verbo pro confesso.sed vbi lis nõ est contestata,& quis iubetur litem contestari & iurare, & forsitan subest iusta causa propter quam quis litem cõtestari nõ vult (prout erat in proposito)quia erant obiectæ exceptiones ad impediendum litis contest.quæ adhuc per iudicẽ non erant decisæ, propter cuius dubiũ patet,si rite aut saltem probabiliter recusauit contestationem, q̃ nulla pœna incurritur: quinimo & vbi iusta causa recusandi subest iurare & lite contest.non incurritur illa pœna:etiã si recusans sit principalis.vt no.in gl.in verbo qualitas.Quia igitur in proposito tempore præcepti non erat lis cõte.nec pro contestata habita:& mandatũ fuit vt fieret cõtestatio: quæ poterat ex iam dictis probabiliter recusari:non dubito nullã

4 pœnam incursam. † Pro hoc,quia pœna resultans ex ficta cõtestatione,nunquam egreditur fictè confessum.l.eius qui delatorem. de iure fisci.& ibi per Bar.& per eundem in.l.cũ filius.§.j.de verbo.obli.licet ergo procu.haberetur pro confesso ex eo quia nollet iurare:tamen pœna resultans ex hac ficta confessione quæ cadere potest in procuratore cum sit pecuniaria:non afficit dominum.Et quòd pœna illarum legum non habeat locum cum ad ministratores sunt contumaces in iurando: euidenter probatur ex tex.dictæ auten.principales.vbi primo dicit principalem affici damno litis.Deinde dicit ad tutores procuratores &c. iurare, & nihil repetit de dicta pœna,cum ipsi iurare recusant.Et hoc credo verisimum si dominus voluit & vult purgare contumaciam procuratoris iurando,eo tempore quo ius aduersarij circa substãtiam debiti non sit effectũ deterius,vt.ff.quando ap.fit.l.j.§.fi.vbi procur.erat verus contumax,& tamen dominus appellat,dũmodo appellet infra tempus infra quod posset appellasse procu. si verus contumax non fuisset.

5 ¶ † De tertio dicendũ est,q̃ per legatũ liberationis in forma prædicta non venit remissio doli: nec reliquorum ex quo liberauit eum nisi à gestis & administratis,vnde intelligitur de administratis culpa,non dolo,nec de his quæ continentur sub nomine reliquorum:ex quo damnauit hæredem liberare,vt plenè infert Barto.in.l.Aurelio.§.Gaius de libe.leg.& istud sufficiat nunc allegasse sine alijs legibus.Ex quo ser.b.agens negotia dicti alterius.b.gesit.& hoc probari potest quòd gesit, nec liberatus est à dolo vel reliquis,si verba legati cõcepta sunt (vt in themate proponitur)tenetur reddere rationem de prædictis,& si librum & codicem rationum non composuit de his quę peruenerũt ad manus suas:sicut composuit in sui fauorem de expensis,in dolo præsumpto est,ad instar tutoris qui inuentarium non confecit, vt.l. tutor qui repertorium.ff.de admi.tut.hoc enim est generale omnium gerentium aliena negotia,qui tenentur reddere rationes, quoniam rationes reddere impossibile est nisi ostendatur volumen librorum in quibus accepta data & introitus & exitus sint descripta, vnde oportet ipsas rationes eum librorum volumine offerre legendas primum,deinde computandas'vt explorari possint imputationes probè,an improbè referantur accepta & data, an non rectè.ff.de condi.& demonst.l.cum seruus.vbi est text.optimus.&.ff.de manu.testa.l.si ita sit.&.l.ita fuerit.&.l.non solũ. l.si quis rationes.ff.de libe.lega.Cum enim rationem edi à capite sit necesse,vt.ff.de eden.l.argentarius.§.edi.quomodo caput medium aut finis rationibus non compositis & reductis in codicem poterit quicquam sciri:certè non poterit.

6 ¶ † Ideo in culpa est gestor si librum nõ composuit:imò in dolo præsumpto(vt dixi) & ideo probato & liquidato quòd dictus ser.B.negotia illius gesserit : & fructus bonorũ suorum percepit per se vel per suos factores:& sic per hoc constet aliqua esse reliqua:non appareat quantum ad hoc,in litem iurari poterit cõtra gestorem taxationem per iudicem facienda,cõsiderata patrimonij quantitate & qualitate illius cuius negotia gesta sunt,vt .l.qui restituere coniuncta glo.de rei vendi.&.d.l.tutor qui repertorium. In hoc ergo studeat hæres eius cuius negotia gesta sunt probare quòd fructus bonorum ad manus suas vel suorum fratrum de eius voluntate peruenerit: vt per hoc probetur in reliquis quicquam esse legatum, legatum autem præsumitur factum fore forsitan per pupillum olim animo compensandi:quia cum præter eius voluntatem ex ipsa gestione facta sit debitor ex dispositione legali:relictum factum ab eo animo compensandi factum vi detur.vt in auten.præterea.vltimo responso.C.vnde vir & vxor. C.de inoffi.test.l.quoniam nouella.solu.matrimo.l.si cum dotẽ. §.si pater.& ibi per Iaco.de are.& Barto.licet alios debitor volũtarius legando creditori,non intelligatur legasse animo compẽsandi nisi probetur.C.de hære.institu.l.si compensandi.& de lega.ij.l.cum pater.§.à titio.C.de hære.actio.l.si adulta.Non autem lic esset econuerso si gestor factus debitor est gestione legatum reliquisset,illi cuius negotia gesit.quia seipsum voluntarie obligauit gerendo,vnde non intelligeretur legasse animo compensandi.vt.C.de nego.gest.l si ab eo.Super reliquis punctis non expedit quòd laborem,quia prædicta sufficiunt & reliqua quæsita sunt multum confusa & confuse scripta. Solum autem redeo ad illud quod si probari potest quòd alius alimentasset pupillũ gratis:non possunt peti alimenta. casus est.C. de nego.gestis.l. secunda. casus in quibus similiter non repeteretur ,quos glossa enumerat in.l. Nensennius.ff. de negotijs gestis in glossa finali . Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCLXXVIII.

1 *Legatum vel iussus factus hæredibus de exequendo voluntatem testatoris an contineat nudum officium,an vero effectum solutionis.*

2 *Legans executionem voluntatis alienæ,quid legare censeatur.*

PVnctus est.Ioannes de Florentia filium instituit,filiæ iure institutionis.ccccc. reliquit pro dote executorem testamenti Daldum suum fratrem reliquit.Deinde Daldus veniens ad mortem,fecit testamentum in quo filios sibi instituit,& in hęc verba disposuit. Item legauit iusśit & voluit quòd sui hæredes teneantur exequi & executioni mãdare dictum testamentum Ioannis. Quæritur,an hæredes dicti Daldi teneantur soluere dictam dotem &c.

Ponderan

CONSILIVM CCLXXIX.

1 *Donatio semel reprobata quando per sequentem assensum confirmari possit.*

2 *Dispositio conditionalis in primo actu existentiæ purificari censetur.*

3 *Cessiones reprobantur:quæ ratione officij impotentiores inueniuntur.*

4 *Donatio perfici potest nudo pacto.*

5 *Stipulatio rem ratam haberi ad solum committenda interesse.*

PVnctus talis est.In consilijs opportunis cõis Florẽtię extitit reformatũ pro vtilitate dicti communis,quòd quilibet possit donare iura vel bona sua rationerijs dictæ communis seu dicto cõi,cũ pactis & cõuentionibus de quibus& cũ quibus cũ donatore in cõcordia fuerint,cum hac modificatione,videlicet quòd donationes fiẽdæ intelligantur duntaxat valere & executionem habere:postquam cõfirmata & approbata fuerint per dominos priores artium dictæ ciuitatis & eorum collegia.post hoc facta fuit quædam donatio dictis rationerijs recipientibus pro communi Florentiæ:cum certis pactis insertis in ea.Deinde domini priores & collegia post dictã reprobationem ratificauerunt & approbauerunt dictam donationem,quæ antea extiterat reprobata:super generalitate verborum reformationis reprobantis omnes donationes antea factas non confirmatas.Nunc quęritur an ex hac noua cõfirmatione dicta donatio antea reprobata more prædicto de iure sortiatur effectum non obstante reprobatione prædicta &c.

EX themate colligitur , an officium rationeriorum vigeat necne,nec etiam liquet mihi esto quòd vigeat,an potestas simpliciter rationerijs fuerit concessa:an verò rationerijs certi & determinati temporis, & si rationerijs simpliciter: & confirmationi quæ fit nouiter per dominos priores consaloneriorum & collegia &;duodecim bonos viros consentiant & annuant rationerijs

1 nunc vigentes vel contradicant. † An etiam consentiat vel contradicat donator:obscura est igitur hæc consultatio. sed omnes articulos signanter iurabo. & sic ad omnia adveritatẽ reducam: & ad consonantiam luculentam.Et pro parte negatiua quòd cõfirmatio nouiter facta aut si fieret:non valet:ostenditur.quia semel dicta donatio extitit infirmata:per illos qui potestatem cõfirmandi & infirmandi habebant.vnde ratificatio sequens nil videtur operari posse,quia cum effectus donationis ex ratihabitione pendeat de primo actu ratihabitionis:ad eam cõfirmandam. Et de primo actu infirmationis ad eam infirmandam, dicta prouisio signata per.a,se retulisse videtur.vt.ff.de verborum sign.ifi. l.boues.§.hoc sermone.& in ratihabitione est expressum.ff. rem ratam habere.l.quæcunque.§.iul.& maximè coniuncta glosso.ibi posita in ver.accipiendum,quæ allegat dictum § hoc sermone& suas cõcor.Pro hoc:quia verba illa modificatiua de ratihabitione loquentia:notant primo tempus,vt patet ibi postquam facta seu prouisa &c.Et secundario conditionem.scilicet si confirmata fuerit,& maximè cum certum tempus confirmandi vel infirmandi non fuerit expressum in ea.Vnde ille die incertus pro conditione habetur:vt.ff.de condi.& demonst.l.dies incertus.

2 † Constat autem quod dispositio cõditionalis principaliter vel secundario purificatur & deficit in primo actu existentiæ & defectus,quicquid autem post contingit,non curatur ex quo primò deficit aut primo purificata est notabiliter:& impleta perfectè omni sua perfectione,vt.ff.de verborum obligã.l.si ita quis stipuletur.ff.iud.sol.l.cum quærebatur.&.ff.de arb.l.si duo.Pro hoc:quia cum dominis prioribus & collegijs sit attributa potestas eligendi alterum de his duobus scilicet confirmationis vel infirmationis:per primum electionis actum consummata est eorum potestas:ita quod non videtur locus variationi.vt ff.de leg.j.l.huiusmodi.§.stichum de leg.ij.l.statuliberũ.in fi.de optione lega.l.apud aufidium.in fi.&.l.si quis stipulatus fuerit stichũ aut pamphilum.de verb. obli.&.C.de codicil.l.fi.& de confir.

Universidad de Deusto Biblioteca

tuto.l.in confirmando cum.l.ſeq.&.c.nulli licere de elec. lib.vj.
& maximè,cum præſtatur ad confirmandum actum alterius,vt
eſt in propoſito.ff.de aqua plu.arcen.l.in diem.de diuer.& tem-
po.præſcrip.l.de acceſsionibus.reprobatur enim inconſtantia.
C.de mo.mul.l.fina.in fi.de bo. lib.l.non abſurdum deleg.j.l.ex
toto.ff.de inſti.l.ſed ſi pupillus §ſi plures.ff.de procu.l.in cauſæ,
&.l.poſt litem.&.ff.de dam.infec.l.prætor·§·vnde quæritur.Pro
hoc,quia domini priores,& collegia iudices aut ſaltẽ arbitrato-
res quodãmodo facti ſunt in diſcernendo,iudicando, & arbitrã
do,an expediat contractũ confirmari vel infirmari:& prout ar-
bitrati fuerunt ita valeat & executionẽ mereatur & non merea-
tur,vnde ſemel declaratione facta:expirat arbitrandi & decla-
randi poteſtas.ff.de re iudi.l.iudex poſtea.&.l.cum querebatur.
eo.ti.&.ff.de pœnis.l.diui fratres.ff.de arbi.l.dicere·§·fi.Pro hoc
etiam facit,& pro hac parte videtur caſus expreſſus.ff.de ſol.l.diſ
penſatorem. vbi actum geſtoris ſemel reprobatum non poteſt
pœnitendo approbare.& idem tenet Spec.in ti. de defenſore·§·j.
verſi.ſed pone egiſti.item Inno.de reſcri.ex parte decani.vbi no
tabilia verba dicit idem Bar.ff.de neg.geſt.l.Pompo.ſcribit ſi ne
gotium.Pro hac deciſiõe faciunt illa duo generalia:quod ſemel
placuit &c. Et mutare conſilium &c.de quibus per Dy.in.d.c.
mutare.& plenius in.c.qđ ſemel.de reg.iu.lib.vj.Pro hac opi. fa-
cit,quia ceſsio iurium ſuorum nõ eſt facienda regimini ciuitatis
cum poſsit minacem inferre ſeruorẽ:& etiam eſſe terribilis illis
contra quos ceſsio facta eſt ratione eorum officij, vt.C.ne liceat
potentio.l.j.hæc enim donatio non eſt facta alio prætextu: niſi
vt creditor in parte reſtituenda eidẽ ſecundũ pactum & in toto
eligendo auxiliũ & patrocinium ipſorum dominorũ eidem do
nanti & ſua iura cedenti preſtetur,& hanc arbitror fuiſſe ratio-
nem & cauſam quare in conſilio primo deliberatum fuit & de
potentia donationis recipiendæ,& de modificatione prædicta.
In contrarium quòd imo poſsit confirmari poſt dictã reforma-
tionem oſtenditur,quia ad exceptionem parandã:etiam ſemel
reprobatũ approbari poteſt.ff.rẽ ra.hab.l.procu . ad exhi·§·j.&
l.quo enim §·iul.eo.tit.Bar.in.d.l.Põponius.vnde ſi commune
Florentię exigit dictum debitũ per priores & collegia quę repre
ſentant ipſum cõmune ratificant contractum prædictũ.ex ra-
tihabitione paratur communi Florentię exceptio tam aduerſus
cedentem quam aduerſus ſolutionẽ:vt non poſsit à dicto com-
muni repetere,vt indebite ipſe ſoluens.Pro hac parte facit,quia
verba primæ dictæ reformationis & modificationis loquentia:
ita ſcripta ſunt quæ poſtquã facta ſeu promiſſa fuerint confirma
ta ſunt & approbata.Quę verba indefinita quantum ad tempus
approbationis & improbationis,quæ tempus ſignificãt:vt.ff.de
verb.oblig.l.v·§·ſi ſortem.de verb.ſigni.l.verbum erit.de iure co-
dicil.l.Plociana.facit optime.ff.de pe.l.fin.C.de poſt.l.j.ante ap-
probationem igitur ceſſat effectus:ſed non perijt poſt approba
tionem ſed incipit eius effectus ſic.ff.de verborum oblig.l. inter
3 ſtipulantem·§·ſacrã.† Quid dicẽdum,hæc quæſtio mihi ſolum
eſt dubia:quia ceſsiones in potentiores ratione officij reproban-
tur,vt dictum eſt,verũ:quia aduerſus hanc reprobationẽ eſt oc-
curſum per reformationem prędictam diſponentem ſpecialiter
ſuper hoc de cuius viribus nõ eſt diſputandũ:maxime cum ciui
tas Florentina ſibi ipſi ſit fiſcus:omniaque regalia habeat ex ſpe-
ciali conceſsione Cæſarea.Statuere igitur potuerunt quo ad eos
& inter eos quod eis placuit:etiã exorbitans à iure communi:vt
l.iij·§·quid ſit lex municipij.de ſepul.viola.&.l.omnes populi.
&.l.cunctos populos.Nunc deſcendo ad ſolutionẽ quæſtionis
propoſitæ:& dico multũ eſſe.Primo ponderanda verba dictę re
formationis donationis permiſsiua:tã reſpectu cauſæ propter
quam emanauit,ſcilicet vtilitatis reipublicæ Flor.quę tunc for-
ſitan egebat pecunijs,vt.C.de cadu.tollen.l.vnica.in prin.quam
perſonarum quibus fieri poteſt dicta donatio.Nam nedũ ratio
nerijs & cuiuſlibet eorum fieri poteſt:imo & ipſi communi:vt
patet ibi communi Florentiæ ſeu dictis rationerijs. cuicunque
ergo fiat ſtipulãti pro ipſo cõmuni,intelligatur facta ipſi com-
muni,maxime attenta forma ſtatutorum cõmuni Florentiæ di-
ſponentium:quòd ex dicta ſtipulatione alterius,alteri actio ipſo
iure quæratur:& ipſi ſtipulatori nihil.Hoc præmiſſo,deſcendo
ad quæſitũ.& dico φ cum officium rationeriorũ adhuc vigeat
in ciuitate Florẽtię:& donator conſentiat ratificationi duorum
priorum & collegiorũ quęſtio nullum habet dubiũ:quia cum
donatio nedũ ſtipulatione ſed pacto etiam nudo perficiatur:vt
l.ſi quis argentũ.renouato dicto conſenſu rationeriorũ & dona
toris,renouatur contractus:& noua initur donatio confirmanda
per dominos priores & collegia:non ob.dicta alia reformatio-
ne ſignata per dominũ,quoniã illa reformatio,vt ex ſui ſerie pa-
tet,non ocurrit contra donationes fiendas in futurum cõmuni
Florentiæ aut rationerijs:ſed ſolũ prouidet pro factis ante refor
mationem:& non per dominos & collegia approbatis.Cum igi
tur non cõprehendunt niſi ſolũ præteritas:ergo hęc donatio nõ
continetur ſub illa:cum propter renouationẽ cõſenſus dicatur.
& ſic noua donatio valet vt ex nunc,nõ retro,vnde prodeſt rati-
habitio dominorũ & collegiorum ad nouum contractum:non
autem ad antiquum ſublatũ.tex.eſt.ff.de pac.l.ſi vnus·§·pactus.
verſi.idem dicemus in bonæ fidei.Reformatur ergo cõtractus
ex renouato conſenſu:quod ſine dubio fieri poteſt:cũ adhibitus
ſit conſenſus per omnes illos qui cõtractum potuerunt inire &
iam factum tollere,& per conſequens reformare,vt in.d.ver.Ex
renouatione igitur volũtatis cõſiſtit ſequens donatio:cum prius
ex reprobatione funditus ſublata fuerit:ſicut & ſi nulla præceſsiſ
ſet,tex.eſt de reſcin.ven.l.ſi quam.&.ff.de contrahen. emp.l.pa-
cta conuenta.Concludo igitur,quòd ſi omniũ cõſenſus renoua-
tur ſcilicet rationeriorum ſi ſunt,quia officiũ vigeat & de dono
fiat confirmatio per collegia:ſine dubio ex nouello conſenſu do
natio reformatur:& executionẽ meretur.Sin autem donator nõ
conſentiret ratificationi quã de nouo faciũt priores & collegia:
tunc dicta ratificatio dominorũ nullius eſſet momenti propter
reprobationem primã:vt.d.l. diſpenſatorem.etiã ad exceptio-
nem parandã hoc caſu cõmuni Florentię: ſi pecuniam forſitan
exegiſſent aliqui officiales cõmunis ante approbationem factam
per dominos & collegia:quia cum ſequens approbatio ipſam
donationem funditus euacuauerit:vt.d.l.ſi quã. nunquam fuit il
la pecunia in obligatione ciuili vel naturali.Nam nulla æquitas
cauſatur ex ratificatione ſequenti:ex qua doli exceptio produca
tur ſicut cõtingit:vt.de.l. procu·§·j. vbi pecunia ante debebatur
ciuiliter & naturaliter:ſed ciuilis per ſententiam abſolutoriam
eſſet ſublata & naturaliter permãſerit,quæ ſola ſufficit ad dictã
doli exceptionem producendã.Iſte eſt verus intellectus legis il-
lius.Et ſicut contingit in.l.quo enim·§·iulia.eo'.ti.& quia ibi per
ratihabitionem ſecutam euaneſcit omne intereſſe aduerſarij cau
ſatum reprobatione,cum debitor qui iam ſoluerat procuratori
4 falſo ex ratihabitiõe ſequuta inueniat plene liberatum.† Vnde
non mirũ ſi ibi non cõmittitur ſtipulatio rem ratam haberi:quę
ad ſolum intereſſe cõmittitur.vt.l.ſi commiſſa.eod.tit.& intereſ
ſe quod iam cœpit deſijt.Sin autẽ donator conſentit ratificatio-
ni dominorũ collegiorum.Sed nõ cõſentiũt rationerij qui erãt
tempore attributę poteſtatis:quibus forſan dicta poteſtas ſignã
ter data fuit non ſub nomine officij:ita quod trãſeat ad ſucceſſo
res eorum,adhuc dico idẽ quod ſufficit:quia cum ipſa collegia
pro communi habeant poteſtatẽ donationem recipiendi,vt pa-
tet ex verbis dictæ primæ reformationis ibi communi Flo. &c.
Et habebãt etiam poteſtatem confirmandi & infirmandi dona-
tiones quę alijs fierent:vt patet in eadem reformatione.vt·§·hoc
in prædictis.Saluo cõfirmando donationem primam antea in-
firmandi,recẽti & nouo donatoris accedente conſenſu,ipſa con
firmatione & confirmationis actu ipſi domini priores & colle-
gia donationem recipiant pro cõmuni:ipſamque vno & eodem
actu & momento confirmant:dicimus in omnibus habentibus
poteſtatem concedendi & conceſsionẽ alienã confirmandi:quia
in actu confirmatorio duo fecerunt ſcilicet dationis & donatio-
nis confirmationem:vt in cor.de defen.ciui·§·iuſiurandum.ver.
non habente cõiuncta glo.in verbo datur.in corpore quib.mo.
na.effi.leg·§· liceat. not.de ver.ſigni.l.lege obuenire pluris.ff.de
iur.om.iu.l.& quia.& ibi per Guli.Iaco.&Bar.facit.ff.de ſecun.
tab.l.qui liberis §·teſtamẽto.Plus dico,φ ſi conſtare poſſet domi
nos priores & collegia cum reprobauerint ita in genere dona-
tiones ambas præambulas nõ ratificatas ignoraſſe donationem
prædictam

prædictam:talis probatio extẽderetur ad illã,vnde ſequẽs proba
tio dominorũ & collegiorum ſufficeret,etiã ſi nullo alio eſſet ad
miniculo ſuffulta & adiuta.vt.l.cum nihil·§·fi.ff.de ſolu. Et hoc
vltimum intelligo verum,niſi ante hanc ratihabitionem iura di-
recto donatori competentia in tertiã perſonã tranſitum feciſſent
quia tunc ſequens ratihabitio nihil operetur,ſi conſenſus omniũ
prædictorum intercederet:non conſentiente illo tertio cui in di-
ctis iuribus eſſet perfectiſsimè ius quæſitum,vt.l.ſi partem·§·ſi nõ
fundum.ff.queadmodum ſerui.ami.&.ff.rem ra.ha.l.ſi indebitũ.
§·fina.in gloſſa ſecundum primum intellectum & verum prout
ibi concludit,ratihabitionem retro non trahi.& ibi per Bartol.re
ferentem aliorum verba.& per eundem.in.l.bonorum.eod.titu.
Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCLXXX

1 *Officialis poſt tempus electionis autoritate ſpecialis ſtatuti artis ſubiectæ illi,an poſsit confirmari generali prouiſione populi non obſtante.*
2 *Officium defenſorum ciuitatis quod ſit:& quanto duret tempore.*

1 STatutum eſt artis lanæ Bo
noñ.quòd per ipſos dominos & collegia vel maio-
rẽ partem ipſorum & ſic ſucceſsiuè per eorum ſuc-
ceſſores,eligatur,aſſumatur & nominetur ac eligi aſſumi & no-
minari debeat ſingulis ſex menſibus vnus rector & officialis fo-
renſ.qui vocetur rector & officialis ſuper arte lanæ dictæ ciuita
tis,qui ſit iuris peritus ætatis ad minus.xxx.annnorum,cuius of-
ficium durat per ſex mẽſes inchoandos die quo ſit electus. & iu
rabit de eius officio bene & legaliter exercendo:& etiã vltra durã
te poſsit dictũ officiũ ſi proceſſerit de voluntate dictorũ domi-
norum & collegiorũ vel maioris partis eo . ¶ Itẽ eſt reformatio
cõmunis Boñ.quòd aliquis officialis cõmunis Boñ.forenſis, de
cætero nõ poſsit nec debeat ad aliquod officiũ in ciuitate,comita
tu,vel diſtrictu boñ.vltra tempus ſeu primæ electiõis & qui per
formam ſtatutorum communis Boñ.ab ipſis vacet officijs:pro-
hibitus eligi,deputari , vel quoquo modo reformari , ſub pœ-
na &cætera.

1 PRæmitto ad euidentiam,
quòd † defenſores ciuitatũ quorum officiũ ſecundũ
antiquam iuris prouidentiã durabat quinquẽnio,ho
die & biẽnio.in cor.de defen.ciui·§·interi.nõ poterãt neq; poſunt
refirmari in officio vllo modo,niſi omnes de populo ad quoſpe
ctaret electio deſẽſoris nullo reluctãte cõmuniter & cõcorditer
eſſent in reformatione cõcordes.vt in eo.ti·§·fi.ibi releuet aũt nul
lo &c.& nõ eſt alibi tex.ille.Cæterum reliquę vniuerſitates arti
ficiũ eligere poſſunt & refirmare eorũ rectorem ad libitũ, quo-
niam in eis nulla meta per legẽ ſtatuta eſt,modulus ergo eorũ vo
luntatis & arbitrij tẽperat,modificat,& coartat & ampliat iuriſdi
ctionẽ,& tẽpus eorũ.C.de iuriſ.om.iu.l.fi.& iſte eſt caſus noſter.
Secũdò prẽmitto,φ licet dictus rector artis lanę ex quo eligit ex
poteſtate cõceſſa artificibus à ſtatuto cõis Boñ.dictus rector eſt
officialis cõis boñ.vt.l item eorũ·§·ſi decuriones.ff.quod cuiuſcũ
que vniuer.His præmiſsis deſcendo ad quæſitũ.& prima facie vi
detur φ non poſsit refirmari.quia ſtatutũ cõis prohibet refirmatio
nem officialium indiſtinctè. Item prohibet aſſumptionẽ & ele-
ctionem nouam illorum qui ad officia prohibentur aſſumi,forſi
tan ratione vacationis vel quia ex alia cauſa tali eligendo vel aſ-
ſumendo eſſet officium interdictum,forſitan ratione inhabilita
tis cauſatæ ab infamia:vel alio defectu patente.vt.C.de digni.le-
ge.prima.libro.x.aut ergo artifices dictæ artis volunt refirmare
& dicta refirmatio indiſtinctè eſt ſimpliciter interdicta:ergo ſim
pliciter & indiſtinctè intelligenda eſt.ff.de public.l.de pretio de
teſtamento mili.l.in fraudem·§·fina.vbi eſt textus optimus. aut
volunt eidem officiali prouidere per modum nouę electionis,
& non poterunt , cum dictus officialis officio finito vacare de-
beat per aliquod tempus ex forma ſtatuti communis Bono.ſu-
per hac materia diſponentium ſi qua ſunt, & ſi non ſunt aliqua
ſtatuta de vacatione loquentia, de iure communi vacare debet
ab eodem officio per tempus quinquennij.C.de mune. & hono.
non contumandis inter patrem & filium.l.ij. Contrarium eſt ve
ritas.Nam ſtatutum artis lanę licet approbatum à ſtatutis cõis
bono non tamen eſt inter ſtatuta dicti communis.Sed eſt ſtatu-
tum ſingulare artis prædictæ.Cum igitur dictum ſtatutum ar-
tis lanæ ſignanter & expreſſe concedat dictum officium dicti re
ctoris poſſe vltra durare quam ſit dicta electio primitiua:dum-
modo procedat de voluntate dominorum & collegiorum.Per
dictum ſtatutum communis quod eſt generale ius ipſorum Bo
nonien.non intelligitur derogari vel derogatũ ſtatutis alicuius
populi vel collegij:niſi ipſis derogauerit papa & principes ex-
preſſe,vt in.c.j.de conſtitu.lib.vj per quod.c.decidetur iſta quę-
ſtio.Quinimo & ſic dictum ſtatutum artis lanæ in eodem vo-
lumine ſtatutum eſſet relatum.Idem dicendum eſt:quia cũ duo
ſtatura emanant, vnum ſingulare permiſsiuum:aliud generale
prohibitiuum:vt eſt in themate noſtro,vel etiam econuerſo.pri
mum ſpeciale prohibitiuum eſt,generale permiſsiuũ: nunquam
illa generalis diſpoſitio ad ſpecialem ſibi contrariam refertur:
ſed ſemper intelligitur exẽpta de genere.ff.de pœnis.l.ſanctio le
gum.de reg.iur.c.generi per ſpeciem.lib.vj.& ibi per Dy. & Io.
and.¶ Concludo igitur ex præmiſsis ſine dubio dictum recto-
rem refirmari poſſe ſeruata forma tradita.in.d.c.ſtatutis artis la-
nę.Et ita dico & conſulo ego Ange.de peruſio legũ doctor &c.

CONSILIVM CXLXXXI.

1 *Mater an præferatur amitæ in ſucceſsione filiæ.*
2 *Generalitas legis ad coniecturatam rationem quandoque reſtringitur.*
3 *Mater non odio ſed digna fauore non excluditur à filiæ ſucceſsione.*
4 *Agnati ſuperſtites an ſuccedant in oneribus defunctorum.*
5 *Intellectus obſcurior partis diſpoſitionis:declaratur per alterius partis intellectum clariorem.*
6 *Mater in obtinenda filij luctuoſa ſucceſsione inuitatur.*

MArtinus Ioan.de florentia
deceſsit ab inteſtato:ſuperſtite & relicta Ioanna in-
fante eius filia legitima & naturali & ſuperſtite do-
mina Nente matre dictę infantis & vxo.quondam dicti marti-
ni.Poſteà dicta Ioanna in infantili ętate deceſsit ſuperſtite dicta
matre ſua.& remanente domina Sanora amita dictæ infantis,
modò quæritur: Viſa forma iuris ſtatuti & ordinamentorum
communis florentiæ quis ſuccedat dicto infanti:an dicta mater
1 an dicta amita.† Et dicitur pro parte dictę matris:quòd ipſa ſuc
cedat & ſuccedere debet in totũ dictę quondã ſuæ filiæ infanti:
repulſa penitus & omnino amita à ſucceſsiõe prædicta.Pro par
te verò dictæ amitæ dicitur,quòd dicta mater ſuccedit ſolũ mo-
do in quarta:non excedente ſummam librarum quingẽtarum.
Quid iuris ſit de prædictis & in prędictis & quolibet prædicto
rum quæritur in qua quæſtione & puncto dicendum ſecundũ
intellectũ ſanũ dicti ſtatuti amitã non facere partem matri :ſed
matrem abſolute pręferri nõ obſtante generalitate verborũ di-
cti ſtatuti.quia licet nobis offendere verba legis:vt deſeruiamus
menti.C.de legi.lege non dubium.de excu.tuto.l. ſcire oportet.
§·aliud.de condi.& demonſtratio.l.pater ſeuerinam. in prin. &
§·conditionum verba.Mens autem legis colligitur ex ratione le
gis:quia ratio legis,& mens legis,ſunt idem.ff.ſol.mat.l.cum mu
lier.& nota.in.l.cum tale·§·cum falſa.de condi.& demon.& per
Dy.in.c.fi.extra de re.iur.lib.vj.Et ideo vbicunq; poteſt de ratio
ne legis conſtare per eandem legem vel aliam poſſumus & debe
mus abſolutè verba legis aſtringere ad id tantum ad quod ratio
ſe extendit & hoc eſt infallibile(vt in præallegatis iuribus)& no.
2 in.d.l.non dubium.ſuper verbo amplexus.† Sed vbi de ratione
legis non apparet per legem expreſſam ſed apparet coniectura-
tiuè tunc poſſumus & debemus generalitatem legis reſtringere
ad coniecturatam rationem in duobus caſibus,videlicet ne ali-
quis ledatur indebitè,& ne per aliquem ad lucrum perueniatur
indebitè ſeu cum iactura iuris alieni.ita loquuntur iura.ff.de iu-
re pat.l.adigere·§·quanuis.nam niſi ibi fieret reſtrictio,amittere-
tur ius patronatus indebite,ſicut etiam loquitur.l.ij. C. de nox.
Nam niſi ibi fieret reſtrictio ad coniecturatam mentem ſtatuen-
tis teneretur dominus pro delicto ſerui inſolidum,quod eſſet ini

Universidad de Deusto
Biblioteca

quum.quia ex delicto rerum nostrarum non debemus obligari vltra amissionem earū.ff.de dā.infec.l.prætor ait.§.hoc edictū.& sic etiam loquitur.l.j.§.j.&.§.sunt munera.&.l.de mu.&ho.Nam si ibi fieret restrictio fiscus ibi ad lucrū indebitè vocaretur coniecturatiuè.restringit enim generalitas iuris municipalis:vt per interpretationem & coniecturatā mentē euitetur iniquitas ex generalitate verborum statuti præcedentis,quæ quidem iniquitas & iuris alieni sublatio:non videtur in dubio comprehēdi sub generalitate sermonis:nisi quatenus non potest interpretatione iusta iuuari:vt.d.l.scire oportet §.aliud.& de mili testa.l.in fraudem.§.fi.&.l.cum filius.&.l.ij.§.merito.&.§.si quis à principe.ne quid in loco publico.de vulg.& pup.l.ex facto.sic in propositis igitur terminis,potest & debet congruenter dari restrictio in secundo statuto dicti statuti:& per agnatos mater excludi non intelligatur in totum,vel in partem à luctuosa sui filij successione. quia non intelligitur esse de mente dicti statuti:quāuis sic fuerit effuso sermone locutus.C.de dotis promis.l.fi.& inferius ostenditur:quia debet huius sermonis qualitas restringi ad eius rationem & causam rationabiliter coniecturatam: secundum quam non porrigitur ad sexū muliebrem in.d.secundo responso quò
3 ad personas excludentes matrem.† Non enim debemus intelligere matrem fore exclusam in totum vel in partem sui odio:cū non sit digna odio:sed fauore.C.de inoffi.testa.l.si quis in suo.§.vltimo. coniuncta.l.in testa.in fin.de mili.test.&.l.fi.de instit.& substi.sub condictione factis.sed gratia alterius,id est: vt alius admittatur est remota seu ad minusculam aliàs sequeretur absurdus intellectus,quem debemus euitare,vt dictum est,si dicerem excludi vel ius eius diminui,nisi vt admitteretur alius:& quatenus ille cuius respectu ius matris restringitur:sit successurus & non aliàs.ff.ad tertul.l.ij.§.liberi.& de iure patro.l.suis.§.vlti.& de bo.lib.l.si ex modica.§.filius.& de contratabu.l.j.§.filium.de testa.tute.l.sub conditione,ibi. nam iccirco abijt vt alius detur. de colla.bo.l.ij.§.si duo.nec debemus intelligere:quòd iusmatris restringatur contemplatione amitæ: vel alterius cuiuscunque agnatæ & cuiuscunque remotioris gradus,quia de mente statuētium fuit prouidere agnatis masculini sexus excepta sorore:de qua expresit in principio statuti. Et hæc mens coniecturatiue sumitur ex causa & ratione quę mouit verisimiliter statuentem. primò quidem ratione cuiusdam rationabilis compensationis sumpta ex quadam consuetudine communi modernorū temporum:ex qua consuetudine probabiliter sumitur coniecturata mens:& ratio statuentis.l.si seruus plurium.§.vlti.& de leg.j.&
4 de fun.instru.l.cum delanionis.§.afinam.& de suppel. lega.l.iij. &.l.labeo.cum simi.† Est enim consuetudo moderna quòd superstites agnationis succedant in oneribus defunctorū, quātum ad propulsionem iniuriarum actiue & passiue: & quo ad similia multa onera & incommoda.Est igitur æquum:vt collocentur commoda prouenientia ex agnatione:vbi collocantur incōmoda.vt.ff.de aqua plu.ar.l.j.§.fi. de reg.iur.l.secundū naturam. Secundò,ratione cuiusdā publicæ vtilitatis, quæ exposcit facultates suas singulis agnationibus conseruari: vt familiarū salua sit dignitas& honestas:quę absque diuitijs nō cōseruatur.de leg.j.l. ab omnibus.circa prin.de ven.inspi.l.j.§.si seruus autē.de testi §. sanci.C.de suspe.tut.l.pietas.de priui.cre.l.si creditores.quia honores & cōmoda publica,siue munera,potioribus & honestioribus inducenda sunt.ff.de decu.l.honores.&.C.eo.l. subeunda. quæ interest rei publicæ per digniores & ditiores regi:& nō per
5 pauperes & abiectos in cor.de defen.ciui.in princip.&.§.j.&.d.l. honores.in cor.vt omnes obe.iudi.prouin.circa prin.Igitur reipublicę interest facultatibus suos abūdare subiectos,vt in cor.vt iudi.sine quoquo.suffra.§.cogni.ratio.honores autem & onera publicorum gerendorum officiorū:constat solū ad virilē sexū peruenire de iudi.l.ij.ff.de mune.& ho.l.iij.§.corporalia.cū si.Et hæc fuit ratio mouens coniecturatiue modernos iurisiatores,& insuper,quia per agnatos virilis sexus cōtingit:secūdū cōiter,accidētia perpetuari & cōseruari memoriā agnatiōis & agnatorū. Quod optat quisq; naturaliter in se fieri,& hęc fit per personas agnatorū virilis sexus,& nō vir feminas,quiam eis nō est apta perpetuari memoria agnationis:sed finiri.ff.de ver.signi.l.pronūtiatio.§.fina.cum.l.seq.quia fit per personas agnatorū masculini sexus vt d.l.pronuntiatio.§.familię.&.l.liberorum in fi.eo.ti.& insti.quib.mo.ius pa.po.sol.§.j.Nec ob. quòd quidam sunt agnati masculi in quibus hęc ratio non verificatur,videlicet perpetuationis & conseruationis nominis agnationis:quæ conseruatur per productionem,quæ quādoque in aliquibus deficit ratione vitij naturalis: & quandoque ratione alterius accidentis vel voti continentiæ:quia debet attendi cōmunis natura hominū: nō alicuius speciale vitiū.& huic cōi naturæ adherēt legislatores absque exceptione vitij singulorū.ff.de li. & po.l.sipostbumos. in prin.& de vsuc.l.iusto.§.non mutat.in autē.vt debi.&cre.matres.§.quia vero. ff.de legi.l.nā ad ea.Ex his rationibus fundatur communis opi.doctorū tenentiū mentē statuentium extēdi ad personas mares agnatorū:in quibus operatur effectus dicti statuti:tam publicę vtilit. is augmentum quam cōmune tam morientium quam viuentium:quam etiam debitam & rationabilē oneris & emoluméti compensationis.Ex quibus rationabiliter sumitur coniectura rationis & mentis statuentis licet in statuto non inueniatur expressa:quia in datione rationis legis extra expressionē in.l.procedi potest coniecturatiuè multipliciter.s. per viam euitandæ absurditatis.vt.d.l.oportet §.aliud.& de regulis iuris.l. in ambigua.nec non ratione remouendæ iniquitatis.ff. de verborum significatione.l. veneni .& de iure patronatus. l.adigere.§.quamuis.&.C.de noxa.l.ij.&.d.l.vt gradatim.§.sed si lege. Item ratione suadendæ iniquitatis. ff.de aqua plu. ar.l.ij.§. idē varus. & de excu.tu.l.scire oportet.§.oportet & ratione cōis vsus loquendi vel vtendi.de lega.iij.l.liberorum.§. quod tamen cassius. & ibi no. & de fun. instru.le. cum delationis.§.afinam prælallega. & de sup.leg.l.iij.&.l.labeo. Item per precedentia & sequentia, & per id quod à lege accipitur & per omnes modos per quos coniecturamus mentem testatorū vel contrahentium, qui habentur in.l.si seruus plurium.§.fi.& in infinitis legibus. quia de dispositione & interpretatione verborum prolatorum à testatore & legislatore rectè arguimus. ff.de man.te. l.si ita fuerit seruus.§.iij.de statu.lib.l.labeo. ad treb.l.qui filiū.in fi. C.de verb. sig.l. cum quidam.in auten.de nuptijs.§.disponat.& quòd talis mens fuerit statuentis: in propositis terminis declarat etiam maximè exceptio posita in dicto statuto:vndedicit præterquàm in domibus cāsamentis:quæ exceptio fauorem propriè concernit agnationis in prole masculorum consistentis:quibus grauissimum,& iniuriosissimorū esse dignoscitur domum progenitorum forte suorū & situs in quibus antiquata est forte agnationis fama & retinere consueuerunt agnationis nomen, videre ad extraneos deuolutas:& imagines maiorum suorum,hoc est arma sua & signa videre renulsa.arg.C. de admini.tuto.l.lex quæ tutores.igitur exceptio huiusmodi fauore agnationis retinentis & conseruantis famam & nomen agnationis absque dubio videtur adiecta:quia fauorem eius principaliter concernit.argu. ff.de contrahen.emptione.l.si emptione.in princip.& quod no. in.l.veteribus.ff.de pactis.in glo.& extra &.d.l.ij.§.si duo de collatio,bono.similiter ergo & precedens dispositionis pars restringens ius successionis maternæ:ad certam quotam attribuenda est fauori agnatorum masculini sexus & prolis: quia eadem dispositio non debet variatiue accipi & diuerso iure censeri.ff. de de vsuca.l.rerum mixtura.imo.l.cum qui ædes cui determinationi seu generi subijcitur,etiam regula.ff.de regulis iuris.l.j.
5 † Et quia vbi vnius partis dispositionis est certior intellectus: declarat & dat intelligere alium eiusque intellectum qui est magis obscurus:siue pars clarior sit prolata exceptiue.ff. de vsufru. legat.l.generaliter.§.vxori.& de pecu.legato.l.nam quod liquidē.§.vltimo siue dispositiue.ff. de petione hæreditatis.l. vtrum. C.familiæ erciscundæ.l. quæstione de lega.j.l.si seruus plurium §.j.&.l.qui filiabus.cum simi. Declaratur etiam mens statuentis quò ad dictum responsum dicti statuti,quod ius matris restringit ad certam quotam per dicta in præcedenti parte dicti statuti,cui dicta secunda pars continuatur, quia in parte prima exprimuntur nominatim certæ personæ agnatorum masculini sexus tantum excepta sorore defuncti:igitur fauore agnatorum maritum excepta persona sororis defuncti: constat primā partem

tem statuti prædicti fuisse perfectam:igitur per dictā regulam sumi potest coniectura rationabilis:vt fauore personarum eiusdem sexus lineæ licet alterius gradus intelligatur procedisse.secunda pars dicti statuti quæ non differt à prima: nisi secundum totum in partem,quia sequentia per præcedentia quibus continuantur congrue declarantur:cum obscure proferuntur,vt. d.l. si seruus plurium.§.vlti.&.d.l quoties.Sed nō est dubium quòd dicta secunda pars statuti est obscura quantum ad personas: quarum intuitu mater intelligatur esse reducta ad minusculum. & constat quòd intellexit legislator fauore alterius propterea ad successionem admittendi & ita fuisset locutus vt cesset absurditas:de qua supra est tactum:videlicet ne mater videretur exclusa solum sui odio vtique irrationabili,nec declarantur personę quarum respectu dicta restrictio iuris matris emanauerit igitur dicta pars,velut obscura,rationem debet sumere ex præcedenti clara videlicet ex personis agnatorum sexus masculini:vt ad personas similes vlterioris gradus videatur legislator transitū fuisse cum diminutione fauoris,& cum personæ agnatorum masculorum sint indifferentes:quemadmodum pœnæ ratione inducendæ dispositionis de quibus rationibus supra tactum est.Et in habentibus similitudinem facilis est datio consequentiæ,vt.l.j. C.de interdict.Nec potest eodem modo dari consequentia simi litudinaria.ff.de calum.l.fi.& de acqui.pos.l.naturaliter.§.nihil. C.de cod.l.fin.Sed ius sororis est commodum par iuri matris. C.ad tertul.auten.defuncto. Ex cuius persona tanto matrivnus
2 afficitur:quanto digniori & potiori in successione prærogatiuę confertur,& tantò magis ab æquitate discrepat.C.de proc.l.exigendi Igitur de minus iniquo ad maius iniquum:non datur rationabilis consequentia. Alia ratione non potest sumi consequē tia ex persona sororis,videlicet cum in persona sororis ratione sui sexus dictum statutum matrem expellens sit minus rationabile quam in persona marium:quia in eius persona cessarent rationes superius allegatę seu declaratę,non debet inde consequentia sumi:quia ad vnum inconueniens in singulari iustum non debet dari aliud: nisi necessario & inseparabiliter sequatur ex eo vt notat.ff.de re iudicata.l.à diuo pio.in principio.in magna glosl.
6 & probatur.ff.de legatis.l.quod verò &.l.ad ea quæ in.l.in his. & probatur.ff.de legatis.l.quod non ratione.† Confirmatur etiam iste intellectus qui matrē iuuat summa iuris æquitate qua matri ratione pia ;;& qua consulitur in obtinenda filij luctuosa successione, pro qua ius, in dubio præsumitur & omnem præsumptionem contrariam & quēlibet tacitum intellectum tollit.facit.C.de mil.test.l.in testamento.§.vltimo.& de insti.& substi.sub conditione factis.l. fi.& de impu.& alijs substi.l.precibus superius allega.Nec repugnant prædictæ regulæ magistri his quæ dicta sunt suprà de cōiecturatiuis rationibus & intellectu mentis tacitæ dicti statuti: quia in fauorem tendunt matrem iure non in odium,& ideo restringendum effectum dicti statuti ad fauorem masculorū tantum:quibus deficientibus cessat dispositio dicti statuti arguen-
3 do ex mēte & ex ratione cessante.& succedit dispositio iuris cōmunis quòd pro matre facit cui hæreditas filij est tanquam debita iure naturali:licet in ordine turbato.ff. vnde lib.l.scripto.in fin.de inoffi.testa.l.nā & si parentibus,& in authen.de trien.& semis.§.j.& quę extra casus in statutis cōprehensos remanēt in pristina iuris forma.C.de ap.l.præcipimus.in fi.& in authen.de administra.officiorū.§.fi.col.iij.Na n quòd in nouā dispositionē non transfertur,iuri pristino reseruatur.ff.de vsufruct.l.si stipulatus.in fi.& de adimen.leg.l.alunnæ.§.qui filiæ.Bal.

CONSILIVM CCLXXXII.

1 *Mater quo casu ab agnatis defuncti excludatur.*
2 *Mater non excludetur à succes.one:nisi per agnatum vsque ad tertium*
5 *gradum coniunctum.*
Agnatus quinti gradus matre admissa excluditur.

1 Vbtiliter & diffuse per Germanū meū dominum Bal.prædictum dictum & consultū est,scilicet quòd † agnati nō excludūt matrem defuncti,nisi solum in vno casu scilicet cum supersit ex defuncto soror carnalis defuncti.& eius sententiæ totaliter inhęreo rationibus per eum allegatis,quæstio autē nostra differt:quia hic agnatus est masculus:& masculorum fauore emanauit statutum per quos dignitas & familiaris honor conseruatur in eum. in præcedenti cōsilio dictum est & probatur expresse ex verbis eiusdem dicti statuti in quam pluribus:& ex pluribus locis loquendo solum de masculis agnatis.vnde videtur dictū Lamber tum agnatum quinto gradu ad dictæ infantis hæredem vocari: exclusis matre & fratre vterino à successione vniuersali.Statutū enim prædictum in sui prin.vsque ad versi.si tamen,talis persona excludit matrē in totū existentibus:& defuncto filio nepote vel pronepote legitimo & naturali:vel patre auo paterno,vel patruo vel fratre,aut sorore,vel nepote ex fratre carnali,hic autē nō est casus noster:quia nullus eorum supereſt.Sed dictus versi.si tamen alium casum ponit:cum nullus prędictorum supereſt,& tunc inuitat matrem non ad successionem vniuersalem sed ad sexcētenarū librarū summā quas nō pōt habere in domibus vel casamentis defuncti.Cum igitur agnatorum masculorum fauore,vt dictū est,emanauerit statutum & hic superſit agnatus masculus quinti gradus successibilis,non dicitur dubiū hunc agnatum admitti exclusa matre:quoniam sic visum fuit statuenti iura constitui vt hæreditates plerunque ad masculos confluerent, quod etiam iam sanxit antiqua legum vetustas:vt instit.de legit.agna.suc.§.quod ad fœminas.in fi.vnde olim iure vetustissimo non succedebant mater & filius vicissim:licet postea superuenerint senatus consulta orficianum & tertulianum per quæ vicissim succedunt.scilicet filius matri per orficianum:mater filio
2 per tertulia.¶ † Contrarium credo verum scilicet quòd excludatur dictus agnatus quinti gradus.sola autem mater ad hæreditatem solidam inuitetur & hoc probatur: quia dictum statutū excludens matrem à successione:funditus nō excludit eam nisi existente aliquo agnato masculo coniuncto vsque ad tertium gradum inclusiue,vt patet ex principio .Item non excludit matrem vt non veniat ad successionem:nisi in sexcentis libris, nisi in vno casu tantum,nisi cum supereſt agnatus masculus vsque in quartum gradum inclusiue:vt patet ex.§.fratres autem vterini,vbi fratres vterini & alij vlterioris gradus cognati attinentes solum per lineam fœminā non succedunt coniunctis per eandem lineam superstite aliquo agnato masculo vsque ad quartū gradum.& hoc casu prætulit dictū agnatum masculum matri. Non ergo prætulit omnis gradus masculum matri:sed solum illum qui saltē gradu quarto esset, & sic intelligitur & limitatur versic.si tamen præcedēs præferens agnatos matri siue graduum distinctione.limitantur enim & declarātur præcedentia per sequentia potissime cum limitatio est pietati consentiens:sicut hic nec excludatur mater à luctuosa hæreditate filij, cui matri piæ relinqui debet turbato mortalitatis ordine.ff.de inoffi.testa.l.nā
3 & si.† Excluditur igitur agnatus quinti gradus de quo statutum non loquitur inclusiue:sed exclusiue ex regula tradita.ff.de iud. l.cum prætor.cum concor. ibi alleg. Remanet quæstio solum inter matrem & vterinum quis præferatur.& istud habet dubiū. Nam de iure communi sola mater vocatur.C.ad tertul.authen. defuncto.&.C.de legi.hære.authen.cessante.ex dispositione autem dicti statuti non præfertur vterinus matri nec concurrit cū ea:quoniam in successione sola cognatorum inter se & in successione agnatorum inter se:statutum prædictum voluit semper saluam esse gradus prærogatiuam.Concludo igitur ex præmissis dictum statutum non prouidere in prælatione successionis, nisi agnatos masculos non fœminas:excepta sorore consanguinea defuncti,vt patet in principio statuti, nec etiam prouidisse omnibus agnatis masculi:vt præferantur cognatis priori vel eodem gradu constitutis.Sed solum illis agnatis masculis qui defuncto erant proximiores saltem gradu quarto:nec etiam induxit aliquam prælationem inter cognatos de successione contendentes:imo voluit gradus prærogatiuam seruare secundum ius commune.Ex quibus concludo omnibus exclusis:matrē solam ad successionem integram inuitari,prout ius commune eam inuitauit.ego Angelus de vbaldis &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CCLXXXIII.

1 *Mater an præferatur fratri vterino defuncti: & agnato quinti gradus.*
2 *Masculi agnati fœminis præferuntur: vt dignitates familiarũ conseruẽtur.*
3 *Statutorum verbis statur: vbi de mente ipsorum dubitatur nume. 5.*
4 *Pater dicitur truncbus stipes & fons originis suorum descendentium masculorum per certam lineam.*

Naduertentia statuentium apparet multas pullulare discordias vt infra patebit. Et diuido: quia primò loquitur dictum statutũ de successione matris fienda vel non fienda filio vel filiæ, & illud extendit ad auiam: & durat vsque ad versiculũ, & etiam à Millesimo tricentesimo quinquagesimo primo &c. Ibi autẽ extendit statutum in matre & auia & ad omnes attinentes per lineã fœmininam: vt si volũt alicui defuncto succedere qui sit tantum de numero cognatorum existente aliquo ex illis qui habet matrem excludere, quod similiter non succedant quoniam voluit dare cognatis potentiã succedendi illis quibus etiam mater non posset succedere si extarent. Sunt autem personæ excludẽtes matrem: pariter & vniuersos cognatos qui excogitari possunt. Primò descendẽtes ex persona defuncti: & istud iuri & naturæ consentaneum: cum eorum sit prima & proxima causa successiõis: vt in cor. de hære. abintesta. in princip. Secundò pater defuncti superuiuens. Tertiò, auus paternus defuncti: similiter superuiuens, quoniam & eis turbato mortalitatis ordine debetur hæreditas: vt. l. nã & si parentibus. ff. de inoffi. testa. Quartò patruus eiusdem defuncti superuiuens: qui decedenti tertio gradu fuit, quid si ergo extat patruus magnus qui quarto gradu est. Quintò, frater aut soror: nihil autem dicit de amita aut filijs malculis amitæ. Sertò, nepos ex fratre carnali: nihil de pronepote dicit. Multis ergo glossatoribus hæc agnatio odiosa ageret cum videatur prima facie odiosa: & sufficiant dicta dubia tetigisse. alia etiã plura sunt, durat autem hęc secũda particula vsque ad ver. salua gradus prærogatiua, qui intricatus est. Sed rectè intuenti sensus est eius, quòd nisi ad successionem defuncti plures solum de linea agnatorum quidam de linea cognatorum: qui nõ sunt exclusi potẽtia succedẽdi. ille præferatur qui est in gradu proximiori siue ille proximior sit agnatus siue cognatus. vnde cognatus non excluſus à succedendi potentia per formam huius statuti, si proximior est, excludet non solum cognatos remotioris gradus: imò & agnatos. Non ergo contradicit hic ver. præcedẽtibus: vt quidam putabant. Et similiter hæc particula est iuri communi consentiens & conformis: vt in authen. defuncto. & authen. cessante. & in cor. vnde sumitur. durat autem dictus versicu. vsque ad versi. ¶ † Et nulla mulier ibi ponitur de successione proxima fratrum mulieribus interdicta, & etiam ipsarum mulierum filijs si ex fratre mortuo descendentes eius supersint, aut etiam superest frater premortui aut filius masculus ex fratre premortuo. Et hic insurgit dubium, si frater superstes erat vterinus tantum, soror autem superstes erat consanguinea: an excludetur. Nam si statutum solum voluit prouidere sexui virili non autẽ lineę nec lineę fauore: sine dubio excludetur. Si autem fauere voluit lineę agnatorum: quod videtur verius per ea quæ infra dicam: non excludetur, iniquum enim esset sororem vtrinque coniunctam excludi per fratrem vterinum tantum. vnde non esset talis interpretatio faciẽda: quæ naturæ & iuri cõmuni & omni humanitati contradicit. in cor. de consan. & vteri. fratribus. in principio.

† Pro certo enim statutum prædictũ, vt infra patebit, solum cõsulere voluit lineæ agnatorum, per quos familiarũ dignitas conseruatur, vt patet in præcedenti consilio. & quod nõ excludatur soror consanguinea imò excludat vterinum apparet: quia excludit matrem. vt in prin. statuti. & hęc particula durat vsque ad & nulla mulier posit. hic subingreditur articulum successionis parentum agnatorum: quam denegat mulieribus & earum filijs & alijs natis ex mulieribus prędictis: superstitibus aliquibus masculis ex ascendente præmortuo descendentibus per lineam masculinam antedictam, superstitibus dicto parenti agnato defuncto fratre carnali eiusdem ascendentis, defuncti autem superstite filio eiusdẽ fratris carnalis, vnde potest hic dubitari quid erit si supereſt soror agnata defuncti: cum statutum dicat de fratre, & quid si frater non erat tempore mortis natus: sed solum conceptus. Et quid si nec erat conceptus, de omnibus istis dubitari potest: sed ad præsens examinanda non sunt: quia nõ expedit illud solum ex hac particula, notandum est: quia in ea præferuntur agnati masculi descendentes in infinitum: & etiã agnati masculi transuersales defuncti: sed non omnes, sed solum frater defuncti, & filius fratris germani agnatis fœminis, scilicet cum tractatur de succedendo parentibus masculinis: qui sunt de directa linea agnatorum, debent tamen dotari si non essent conuenienter dotatæ aliàs debent stare dote contẽtæ, & hoc dicit vsque ad §. si verò. vbi videtur contradicere supradictis, dum dicit filiam debere habere vsumfructum omniũ bonorum: cum dotata nõ est. hic autem dicit eam conuenienter dotari: & interim alimenta percipere, vnde reuocari potest in dubium, an dictus §. si verò. corrigat istum, an verò filię dat electionem vtrũ velit dotari & interim alimentari: an velit vsumfructum omnium bonorum. Sed hunc intellectum puto in hac parte statutum habere, scilicet quòd vbi est filia non dotata & aliquis descendens masculus ex ascendente masculo agnato præmortuo: quòd tunc filia est dotanda: & alimenta debet percipere interim, vbi autem nullus masculus descendens ex præmortuo est, sed frater carnalis præmortui: aut filius ex eodẽ fratre: tunc dicta filia non debet dotari: sed vsumfructum omnium bonorum in sua vita debet percipere, ex isto etiam versic. aliud dubium causatur, si ex fratre carnali non supereſt filius sed nepos vel pronepos: an excludet filiã. & similiter hic punctus examinãdus non venit. Durat enim ista particula vsque ad §. fratres verò exterius. Hic subtractatur alius articulus in quo deciditur, quòd fratres vterini vel nati ex linea fœminea: non possunt succedere fratribus extãtibus ex paterno latere aliquo agnato cõiuncto præmorienti vsque in quartum gradum. & durat vsque ad ver. quòd ipse cõiunctus. vbi ponit vnam regulã generalẽ, quòd coniunctus ex latere patris vsque in quartum gradũ prædictum: est potior matre defuncta & fratribus vterinis defunctis: & quibuscunque alijs natis ex linea fœminea, & sic omnino declaratur mẽs & intentio statuentis: quę fuit præferre lineã agnatorum, & eis concurrentibus ad successionem prætulit masculos ex eadem linea omnibus fœminis lineæ supradictæ. Nã vidimus exclusas filias per masculos descendẽtes in infinitum: & per fratrẽ & fratris filium. durat autem hæc particula vsque, ad §. & quod quilibet, & ibi decidit de successione lineæ ascendentis fœminæ quòd fœminæ excludantur: si masculi superuiuunt. & durat vsque ad §. si verò testatus. ibi subintrat articulum decedentis cum testamento: & de illo non curo. ¶ Visis igitur & diligenter consideratis omnibus supradictis articulis: descendo ad nostrum quæsitum scilicet an ad hæreditatem prædictam vocetur mater an frater patris defunctæ personæ: qui dicto patri defuncto coniunctus erat per vterinum, ipsi autem decedenti de cuius hæreditate tractatur patruus est tex. est de gradibus. l. iuris cõsultus. § iij. gradu. ver. & ipse dupliciter. vbi dicit patruum esse fratrem fratris: & hoc dupliciter. vel quia sit frater patris ex patre: vel quia sit frater patris ex matre. ¶ Cũ igitur statutum decedenti abintestato præferat patruum decedentis ipsius matris defuncti: nulla dubitatio prima fiõte videtur, quasi sit per casum legis decisa. C. de furtis. l. ancillæ. coadiuuatur hoc fortissimè per §. fratres verò vterini. vbi expresse decidit, quòd coniuncti decedenti ex latere patris decedentis præferuntur matri. Negari autem nõ potest: quòd dictus patruus dictum nepotẽ mortuum solũ patrem ipsius mortui contingebat, & ex cuius latere erat coniunctus: non autẽ per matrem. ergo ipse debet matrem excludere: sic enim placuit legislatori, vnde aliud nõ inquirimus. ff. de consti. prin. l. j. vnde in legislatore qui decidere potest, sicvolo sic iubeo sit pro ratione voluntas. vbi alia assignari non potest: vt notat glossa insti. de vsucap. § quod autem. & hoc patet in tota materia præscriptionum. vt. ff. de legi. l. non omnium. facit ff. qui & à quibus. l. prospexit. & pro certo dictus §. fratres fortissime pungit pluspuam superius. arg. de patruo. ¶ † Pro hac parte

parte facit: quia in dubio non est recedendum à verbis, vt. l. non aliter. de lega. iij. & sufficit casum comprehendi sub verbis, vt. l. si in fraudem. § fi. ff. de testa. mili. vbi est tex. optimus, facit illud generale, vbi lex illud non distinguit & c. ff. de publi. l. de pretio. cum concor. In contrarium: quia mater non excludatur: sed patruum prædictũ excludat. facit quia vt ex diuisione statuti prædicti apparet eũdẽter dictũ statutũ, & mens eius ad nihil aliud studuit & vacauit nisi vt prouideret lineæ agnatorum vsque ad quartum gradũ inclusiue in successionibus transuersaliũ per alterum coniunctorum obtinendis: cõtra vniuersalem lineam cognatorum cuiuscunque gradus anterioris & cuiuscunque sexus vt patet in §. fratres verò vterini. Quinimo & primi gradus, qp apparet: quia & matrem excluſit à luctuosa filij successione: & etiam eidem lineæ agnatorum prouidit in semetipsa: vt masculi eiusdem lineæ in successione agnatorũ præferrentur al's agnatis fœminini sexus. Et videtur per dictam diuisionem ostendi, siue tractemus de successione passiua ascendentium fienda per ipsos ascendentes & descẽdentes: prouisum fuit solum agnatis masculis de linea ascendẽtium attinentibus: vt est patruus, vel de linea transuersali: vt est frater vel nepos ex fratre carnali. Vnicam autẽ solam fœmininã inuitauit: scilicet sororem, & ei soli prouidit, vt patet in princip. statuti, siue tractemus de successione trasuersalium agnatorum: agnati masculi præferuntur. & mulieres & earum filij excluduntur, vt patet in §. Et nulla mulier vel eius filij, siue tractemus de successione actiua descẽdentiũ fiẽda per ipsos descendentes ascendẽtibus agnatis: vt patri & auo paterno super stitibus masculis ex præmortuo: aut fratribus aut nepotibus ex fratre carnali: ipsę mulieres admittantur. vnde necessario videndum est quæ fuit ratio legislatoris eum inducens ad impediendum tantũ fauorẽ in omni successione agnatis masculis, & nulla alia ratio reddi potest nisi illa quã considerauit antiquitas, scilicet quia per masculos agnatos conseruantur familiæ & dignitates eorum, vt dictum est in præcedenti consilio, & illa conseruatio attenditur in multis & per multa. & probatum est per elegantia verba consilij domini Baldi, cui nil addo, quæ conseruatio non cadit in agnatis fœminis: quoniam transeunt in aliã familiam & aliam agnationem: licet & quandoque in eadem nubant, sed rarò. vnde nõ est actus sexus fœmineus ad conseruationem sui generis: sed potius solet esse finis & terminus nullo masculo remanente: vt. l. pronuntiatio, in fin. cum. l. sequen. ff. de verborum significa. Nec etiam cadit conseruatio supradicta in linea agnatorum à qua non procedit trunchus aut stipes alicuius generis. † Procedit enim à matre cognatio, agnatio à patre qui fons est originis suorum descẽdentium masculorũ per rectam lineã: vt in stitu. de succes. cog. § vulgo quæsitos. vt. ff. vnde cogna. l. j. in princ. Nec mirũ, licet non possit agnatio saluari per fœminã: tamen soror ad hæreditatem defuncti fratris inuitatur: quia sic similiter fuit antiquo iure statutũ de sola sorore: & non filijs eius: vt instit. de legi. agnatorum succes. § quod ad fœminas. Sola ergo intuitus conseruationis & perpetuationis generis fuit ratio tantæ dilectionis legislatoris: vt instit. de hære. abintesta. § item vetustas. remota igitur hac ratione fin. remouetur & mẽs legislatoris, & per consequens necessariò remouetur ipsius legis dispositio. Nunc ad propositum cõcludo statutũ excluſit matrem à successione filij non sui odio, cum sit digna fauore vt dictũ est, licet solum fauore sui filij & sui generis ideſt suę agnationis: & possit melius pinguius & fertilius conseruari per copiosam affluentiã mundanorum. Hęc autem reseruatio non cadit in patruo ex latere matris: cũ sit penitus de aliena familia & extranea, vnde non est verisimile de tali patruo sensisse legislatorem. Sed solum de patruo paterno, ideſt per lineam paternam cũiuncto, per quem potest dici agnatio conseruari. Pro hoc facit fortissimè dictum principium statuti dictam matrem excludens noluit eam excludere nisi per patrem auũ paternum fratres carnales agnatos & filios masculos ipsorum fratrum. illi enim carnales sunt: quoniã ex eodem sanguine & carne creati, & de illis intellexit statutum solum considerans conseruationem prædictam posse fieri per eos, nec voluit excludi: sed solum per filias fratris: quia considerauit quòd per eas nõ potest conseruari agnatio, nec voluit excludi per vterinos: quia illi non sunt carnales ea carnalitate qua sensit statutum: vt patet in. d. § fratres. licet apud idiotas hæc varietas loquendi nõ cadit: quoniam apud eos tam germanus quã vterinus frater carnalis appellatur, vnde si soluit per omnem fratrem qui in gradu secundo est: matrem excludit, sed solum per carnalem in quo cadit conseruatio supradicta nec per omnem auum: sed tantũmodo per paternũ: in quo eadem conseruatio cadit quãtominus debet magis excludi per patruum defuncti qui de agnatione defuncti non est & est, gradu tertio constitutus: nulli credo fore dubium. Ex prædictis apparet clara respõsio ad obiecta. ¶ † Primò ad id quod dicitur nõ esse recedendũ à verbis: quia concedo si patiatur & mens, vt in consilio Bar. & in eo patet. Item concedo, quando significatũ verbi est vnum: sed quando est multiplex & ad multa trahibile sermo est ambiguus & obsurus: vt. l. quoties. de verb. oblig. & l. quot. idem sermo. de re. du. & hoc casu propter dubietatẽ secundum illud significatum debemus interpretari sermonem aut verbũ vnicum quod magis aptatur menti disponentis: & secundũ quòd magis est verisimile disponentẽ sensisse, & ita est in hoc casu proposito: quia hoc nomen patruus dupliciter sumitur ex patre & ex matre: vnde intelligam & interpretabor de patruo ex patre nõ ex matre: in hac materia in qua considerauit & noluit legislator matrem excludi per illos qui possunt conseruare memoriam defuncti & totam agnationem: & per solã sororem licet ad dictam conseruationẽ non sit apta: vnde ob. quod dicta quæstio videtur decisa per casum. Cũ iste sit patruus: quia licet patruus sit: non est ille patruus de quo sensit statutum. Itẽ non obst. § fratres. vbi traditur regula quòd attinentes per patrem vsque ad quartum gradum inclusiue excludũt etiam descendẽtes ex matre. Nam intelligo de illis attinentibus in quibus sit' possibilis perpetuatio & conseruatio supradicta: quæ in patruo prædicto non cadit. Concludo igitur ex præmissis attenta ratione & mente legislatoris qui voluit patrimonia agnatorum in agnatione cõseruari: & non trãsferri in aliam familiam, vbi est possibile quòd hoc casu: quia per inuitationem talis patrui conseruatio prædicta non resultat, imo mater à tali patruo non excluditur, quòd ipsa excludit eum. Et quia hęc ratio perpetuitatis & cõseruationis generis est causa finalis dicti statuti: & fuit hoc solum de mente legislatoris. Forsitan dici potest quòd vbi agnatus masculus qui tamen ad cõseruationem generis naturaliter est ineptus: & sui generis finis est vel forte per accidens, vt quia monasterium intrauit non excludet matrem nec sibi hoc iniuriosum reputet: cũ possit cum ea concurrere filius licet defuncti vtrinque coniunctus. & si non est similiter sibi non infertur iniuria, si ille beneficio non vtitur contrà matrem, exemplo feudatarij qui succedit in feudum vt seruiat, & ideo vbi monachus est vel religiosus qui seruire non potest ad feudum non admittitur.

CONSILIVM CCLXXXIIII.

1 *Tabellionatus officium quale sit.*
2 *Spurius est capax officij tabellionatus.*
3 *Spurius legitimari debet qui tabellionatum exercet.*

Præmitto ad euidentiam † quòd tabellionatus officium nõ est dignitas: imò est officium satis vile. Et ideo propter vilitatem officij serui publici appellãtur: vt. ff. de adop. l. nõ enim. nõ quia serui sint: sed quia in dicto officio publice seruire tenẽtur. Hinc descendit quod decuriones officio decurionatus pendente: debent à tabellionatus officio abstinere: vt. C. de decurio. l. vniuersos. lib. x. sicut & abstinere se debẽt ab officio procurationis propter vilitatẽ ipsius, quod si non faciant, deponunt honorem, vt ibidem not. in glo. &. C. de tab. l. ij. eodem. lib. x. Hinc etiam descendit: quòd aduocati aduocationis officium fedare non debent, tabellionatus officium exercendo, licet Mediolani male seruetur: quia promiscuè vtuntur. vt. l. generali. C. de tabel. libro. x

Universidad de Deusto Biblioteca

coniuncta glo.sua.Secūdò præmitto quòd spurij quia nihil in
seipsis patiuntur:non sunt horū merè laicis congruentiū incapa
ces:licet ad eos assumi nō debeant inde factū legitimorum, vt.l.
2 generaliter §.spurios.&.l.spurij.ff.de decurio.† Vnde concludo
spurium capacem officij tabellionatus & ipsum posse instrumē
ta conficere.Et si virtutibus pollet & fama:suis instrumētis fides
adhiberi debet plenarie.vt.d.§.spurios.ver.si.cessantibus. Si autē
fama denigrata est aliter quàm per natiuitatis ortum: tunc licet
instrumenta ab eo confecta subsistant:non tamen eis est fides in
dubio adhibenda.Sed veritas instrumentorum eius in dubium
reuocatur,vt not.Spec.in tit.de procu.§.ratione autē formæ. ver.
Item quòd non sunt factæ per manum publicā.nam cum nota-
rius vilis & abiectus reputetur: vacillat fides instrumentorum
ipsius rei in dubium reuocata.ff.de eden.l.si quis ex argētarijs.§.
cogētur.ver.qui enim si humilis & deploratus locutus hoc sum
in confectione simplici instrumentorū non habente secū digni-
3 tatem admixtam.† Cautius agēt omnes spurij volentes tabellio
natus officiū exercere etiam cū dignitatis mixtura: vt faciant se
legitimari per potestatem habentem à Cæsare:aut summo pon
tifice quoniā tunc natalibus restitui:nihil differēt à legitimis, in
cor.qui.mo.na.effi.le.§.licet igitur ibi nihil à legitimis filijs diffe
rentes &c.col.vj.Quoniam dignitates & honores nō sunt spu-
rijs concedēdi:nisi in subsidiū.vt.d.l.spurij.habent autem hono-
rem secum admixtum cum tabelliones ad publica tabellionatus
officia assumuntur,vt sunt ancianorum Bonoñ.notarij & simi-
les his.Si tamen assumpti fuerint & in officio tolerati fauore pu
blicæ vtilitatis;substentabuntur gesta per eos.vt.l.Barbarius. Et
ita dico & consulo ego Angel.de vbal.&c.

CONSILIVM CCLXXXV.

1 *Pater si cum filijs instituatur in quota:quisque vocari intelligatur.*
2 *Lucra mulieri à primo viro quæsita filiorum sunt ipsius primi viri.*
3 *Mulier cum bonis viri sibi quærere censetur: vt suspitio turpis quæstus euitetur.*

RVnctus talis est. domina
Iacoba de pensauro ex Thadeo primò viro suo su
scepit Odonem & Raynerium.Mortuoque dicto
Thadeo nupsit Ioan.de pēsauro,& ex eo quinque filios procrea
uit,veniensque ad mortem suū condidit testamētum in quo in-
stituit dictos filios primi viri.in.xxv.lib.pro quolibet:vniuersa
lem verò institutionem fecit per hæc verba Ioannem suum ma-
ritum & omnes suos filios & filias ex dicto Ioanne habitos sibi
hæredes vniuersales instituit,& hæc domina dum agebat in hu-
manis constante dicto secundo matrimonio quædā bona emit:
& per traditionem recepit:nec apparet vnde pecuniam pro pre-
tio solutam habuit.Queritur ergo de quatuor.Primò in quota
parte hæreditatis intelligatur dictus Ioan.institutus:& in quota
eius filij.Secundò de ista quota ipsius Ioānis quid fieri oportet.
Tertiò cuius sunt bona empta:& quid iuris de pretio supradi-
cto. Quartò & vltimò reperitur, quòd dicta domina Iacoba
vnà cum viro suo tenuit quædā bona,quæ præsentialiter tenen-
tur & possidentur per virum secundum & filios eius,& ipsa bo
na dicti filij primi viri à dicto vitrico & eius filij auocare nitun-
tur,an debent obtinere in petitorio.

SVper primo puncto omis
sis superfluis† respondeo,quòd dictus maritus in-
telligitur institutus in dimidia:& omnes filij & fi-
liæ dictę dominę ex dicto Ioanne procreati in alia dimidia,quo
niam nominati sunt adiectione nominis appellatiui & collecti-
ui.vnde omnes dicti filij loco vnius habētur:& vnicā solam par-
tem faciūt.ex quo nullum distributiuum appositum est:aut ali-
quod æquipollens:aut aliquod iudiciū vehemens per quod cō-
iecturare possumus testatricē viriliter inuitasse,vt.ff.de vsufruc.
accre.l.si quis titio.j.responso.de hære.insti.l.interdū.vbi autem
est adiectum quòd intelligatur quilibet similiter inuitatus,pro-
batur in.l.vltima C.de impu.& alijs substi.Et idem vbi apparet
vehemens iudicium:sic intelligitur.l.lucius.§.lucius.de lega.ij.
secundū Oldra.Dy.Bar.& cōmuniter omnes.In themate autem
nullum prædictorum apparet positum: vnde remanet quòd
omnes filij in vnam dimidiā vocantur,vt dictū est,per dictam.l.
interdū.&.l.si quis titium superius allega.licet si fuisset institutus
Ioānes vnà cū filijs suis tanquā vocati ad vnū assem, ipsum assē
diuidere deberēt viriliter inter se,vt.l.fi.in fi.C.de imp.& ali.sub.
2 &.ff.de vsufru.accre.l.si mulieri.† Descendo nunc ad secundū
super quo dico quòd omnia lucra acquisita mulieri à primo vi-
ro:ipsorum filiorū primi viri sunt absque aliqua deductione:vt.
C.de secun.nup.l.fœminæ.Quicquid autem extra lucrata ipsa
mulier est:illud ad ipsam mulierē pertinuit pleno iure,& de eo
potuisset disponere in vltima voluntate salua legitima filiorum
ad suum arbitrium.vt.C.de secundis nupt.l.fœminæ cū alijs,nō
conferendo ipsorum bonorū munificentiam in virum secundū
conferendo in eū:prout contulit hic mulier,quatenus est collatū
in eum vltra summam relictā vni ex filijs primi viri:illud appli-
catur eisdem filijs solis exclusis filijs secundi matrimonij ex toto
per nouissimam iuris prudentiam.text.est in cor.de nupt.§ opti
mè.ver.ex hoc decernens ibi.Sed ex priori matrimonio &c.col.
iiij.& ibi per Iac.de bel.Fiat applicatio prædicta in hunc modū
quia computatis dictis quinquaginta libris tantum : auferetur
de dicta dimidia dicto viro quòd in substantia quilibet dictorū
filiorum primi viri inueniat se tantum habere quātum ipse vir
non vltra,vnde de dictis quinquaginta libris & dicta dimidia
fiēt tres partes,quarum vnam feret maritus:& reliquas duas di
cti filij primi viri.licet & quidam dixerint,& non bene,quòd di
cti filij primi viri sunt eorū legitimam primo sumpturi:& de-
mum debet fieri diuisio de residuo modo prædicto, secundum
Iaco.de are.& Cyn.& bene,in.l.hac edictali.C.de secun.nup.in
ij.q.licet gloss.videatur tenere contrarium,& male, in.d.§. opti-
mè.& quod dicta diuisio fiat modo prædicto:tenet gloss.in.d.l.
hac edictali.in principio.in gl.in verbo diuidi & ibi Cy.in.iiij.
3 quæstione.& eo.tit.authen.ad eos.in glo.¶ † Venio ad tertium
cui respondeo & dico quòd ex quo non apparet de cuius patri-
monio precium sit solutū:de bonis viri & eius substantia acqui-
sitū videtur:vt euitetur suspicio turpis questus vxoris,vt.l. quin-
tus.ff.de dona.inter virum & vxorem.ipsa autem bona empta.
mulieris sunt,& in eius hæreditate manserunt.Sed maritus con-
tra hæredes ipsius mulieris agere potest ad repetitionem ipsius
pecuniæ.C.de dona.inter virum & vxor.l.quod autē.§. si mari-
tus.Sin igitur cauti filij dicti Ioannis qui inueniunt se heredes in
solidum:cū portio viro aissignata:sit pro non scripta,vt.d.§ opti
mè.&.d.l.hac edictali.§.si verò plusquam.quòd dictam hæredita
tem matris agnoscant cum beneficio inuentarij:ne onus dictę re
stituendæ pecunię eos solos respiciat,sed solum ipsius mulieris
patrimonium vniuersum.De quarto & vltimo sine dubio dicē
dum est,dictos filios primi viri in petitorio succumbere:quoniā
de titulo non probauerunt,præmittitur nec etiam matrem eorū
dicta bona præscripsisse: & sic de dominio matris non constat:
& per consequens de dominio eorum causato à matre quinimo
nec in possessorio possent obtinere:si nunquam ipsi possederunt
licet mater possedisset:quia non sunt hæredes matris, vnde nec
vt eius hæredes petere possent se in possessione admitti: aut eis
possessionem maternam restitui,quasi sint illa priuati:quoniam
ad filios secundi matrimonij pertineret:& ad virum secundum
pro rata ipsum virum cum effectu tangente.Et ita dico & con-
sulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCLXXXVI.

1 *Datia à domino suo habentes quomodo qualiter & inquantum teneatur.*
2 *Residuum quid sit.*
3 *Administratores societatis rationes reddere compelli possunt.*

QVoniam in facto assertum
1 est mihi,quòd † ex dictis socijs quidā soluerunt to
tam ratam eis cōtingentē:quidam vltra ratam:qui-
dam minus rata:quidam eorum nihil Et omnes illi qui solue-
rant administrauerūt gabellam seu datium: qui autē soluerunt
nihil administrauerūt:& nihil ad manus eorū peruenit. Videa-
mus igitur quid fieri oportet tam de iure quam ex bono & ex
æquo inter socios,præcipuè considerando vt sic omnis extirpe-
tur iniquitas omnis fraus omnis circuitus: & omnium indem-
nitati salubriter consulatur.Et super hoc dico,per illustrem do-
minum.d.Marchionē duas vias posse teneri,quarū vni solus ri-
gor assistit.sub quo cōsueuit perniciose errari,vt.l. si seruū.§. se-
quitur ver.celsus.& de verb.obli.Alia est via iura habētis secum
humanitatem & omniū mansuetudinē admixtā. Via rigoris est
quòd quilibet sociorum qui non soluit aut minus soluit quam
persoluere sit astrictus secundū formā promissionis suę:compel
litur ad soluendum vsque ad integrā satisfactionem eius quod
promisit:& ad idem sui fideiussores similiter compelli possunt.
illi enim qui soluerunt ex quo non declarauerunt pro quo solue
runt:intelliguntur in dubio soluisse pro seipsis:nō autem pro to
to corpore societatis:vt.l.& magis.de solu.Qui autem soluerūt
vltra cum essent administratores datij:totum illud intelliguntur
soluisse pro toto corpore,vnde totū illud quod est vltra detra-
hitur de rata secundum ratā tangentem quēlibet prædictorum
qui nihil soluerūt aut non soluerūt integre:& istis sic exactis sic
illustri.domi.marchioni erit satisfactum integre de illis mille
quingentis libris:aliud ipse quærere non debet.Si autem aliquid
restaret eidem ad soluendū de dicta summa millequingentis li.
totum residuum quod defuerit debet solui per omnes socios se
cundum ratam quēlibet tangentem,secundum figuram obliga
tionis eorum.quia illud est in perdita socij,vnde ad illam perdi
tam omnes contribuere debent per solidum & libram contin-
gentem quodlibet caput societatis prædictæ:vt.ff.pro socio.l.cū
duobus.§.damna.&.l.si nō fuerint. & instit.pro soc.in princip.
Sed hæc via est multū iniqua,quòd cogantur ad soluendum illi
qui ex datio nihil perceperunt plusquam illi qui perceperunt &
lucrati sunt & de præda certant.Secunda via recta secūdum deū
& ius commune est,ꝙ omnes illi qui in administratione datij se
immiscuerūt ratione dictæ administrationis & societatis domi-
no.d.Marchione dictas.M.quingentas libras soluant:verisimili
ter si cōmuniter & permiscue datiū exigebant,sed si administra-
tio fuisset inter eos diuisa:quia forte vnus ꝓ tertia,alter pro quar
ta,vel vnus ad vnam gabellam sub datio vniuersali contentam
alter ad alteram,& sic de singulis:tunc quilibet esset exigendus
pro parte administrationis diuisæ.C.de diuiden.tutel.l.ij. cum
concor.ibi alleg.Certum enim est semper primo gerētes exigi:
& deinde ad non gerentes veniri:vt plene not.in glo.d.l.ij. Et si
inter dictos gerentes esset cōtentio:quia quilibet eorum diceret
in administratione consortē suum plus exegisse inter ipsos con-
tendant & litigent:non in præiudicium Marchionis.nam vnicui
que contra alterum promptū est remedium actionis reddendæ
rationis cum vnusquisque ipsorū administrātiū intelligatur esse
institor administratorum.& omnes ipsi intelliguntur præpositi
societatis totius:vt.l.j.§.si plures.ff.de exerci.& vnusquisque po-
terit compelli vt ostendat volumina librorum:& reliqua soluat
& ponat in corpore societatis.vt.ff.de condi.& demonstra.l.cū
seruus.& ibi volumina librorū ostenduntur videnda examinan
da:& distinguenda:an probe vel improbe & quid & qualiter ad
ministratum sit,& quid & quantum ad manus cuiusque perue-
nerit:aliter non diceretur ex fide reddi ratio,vt dicta lege cū ser-
uus.Quinimo & si quis diceret se non composuisse libros ratio-
num:ipse in dolo cōuincitur:quoniam nulla ratio gestionis vni
uersalis multa varia & diuersa continentis recte vel probe red-
di.videri.aut etiam inspici potest:nisi per ostensionem librorū:
vt.l.tutor qui repertorium de administra.tuto.&.d.l.cū seruus.
&.ff.de eden.l.argentarius in prin.&.§.j.& posset cōtra talem in
litem iurari ratione talis doli.vt dicta.l.tutor qui repertorium.
& vbi sunt plures gerētes simul:ita quod vnus actus separari ab
altero non potest propter minimam commixtionem: quilibet
tenetur insolidum de ipsis gerētibus,& ita est hic si isti ita com-
muniter ita promiscue gesserunt,quòd actus vnius ab alio sepa
rari posset,vnde pro integris illis quingenti libris recurrere pos-

set idem dominus Marchio:contra quemlibet ipsorū admini-
strantium,vt.l.si quis ita.§.fiduo.ff.de statu libe.vbi est casus con
currente in hoc voluntate non gerentium:qui cōtra ipsos geren-
tes & agere possunt modo prædicto.Et per hāc viam succurritur
immediate indemnitati illustris domini domini Marchionis:&
indemnitati non gerentiū,& occurritur caliditati gerentis & ad
quorum manus tota pecunia exacta peruenit:cum super lucro
& aduersus ipsam caliditatem occurrendū est:cū publicani sint
vt l.ij.ff.de publica.maxime considerato quod sunt de præda so
liciti.ff.de administra.tu.l.si minoris actus.& nullus rigor iure
trahendus est ad iniquum compendiū.C.de pecul.l.fina. & hoc
sufficeret tam de mero rigore quam de rigore æquitati cōmix-
to.vnde hanc vltimam partem in via iuris,& optimæ conscien-
tiæ puto conseruādam:per quam omnibus plene succurritur &
omnis fraus abstergitur actiue& passiue.Verum quia consultus
sum de importantia fideiussionis prædictæ : scilicet factæ pro
Thomasino.idem ad ipsam descendo& considero quòd dictus
thomasinus fuit emptor datij & ex ea ad solidum pretiū obliga
tus fuerit:vnde licet soluerit vltra nonagintas libras de quibus in
dicta particula fit mētio:nō ꝓpterea extitit liberatus:quia dicta
promissio nonagintarum librarum satisdatiōe firmata est de mi
nori summa:vnde non intelligitur facta nouatio nec iure anti-
quo:nec hodie.ff.de verbo.obligatio.l.qui vsumfructum.tamen
licet non sit liberatus ab obligatione primitiua soluendo nona-
ginta & vltra:liberauit fideiussores suos ab illis nonagētis:quia
videtur in dubio soluisse pro hac obligatione pro qua sunt fide
iussores astricti:vt.l.in his.ff.de sol.vnde pro illa summa fideius
sores prædicti quorum quilibet se obligauit ad residuum: nullo
modo tenetur pro illis nonagentis:quia non se obligauit ad illas
sed solum ad residuum.vnde ad totum residuum obligatum se
2 inuenit.† Est autem residuum omne id quod inuenitur de pecu
nia ex datio exacta ad manus Thomasini peruenisse:& ad ean-
dem summam & residuum inueniuntur alij predicti tres fide-
iussores obligati: quorum quilibet se obligauit vsque ad sum-
mam quingentarum librarum:& intantum voluerunt teneri &
non vltra.Et considerauerunt quòd illa summa residui, quæ po
terit peruenire ad manus dicti Thomasini ex dicto datio:ad mi-
nus grandem quantitatem ascenderet.ideo limitate se obligare
voluerunt,volentes non posse in plus molestari,quam in dictis
quingentis pro quolibet.vnde si nō inuenitur& probatur ad ma
nus dicti Thomasini plus venisse quam sit summa quā ipse do-
minus Thomasinus soluit domino Marchioni:summa est sopi
ta:quia non potest compelli ad soluendum vnum denarium di
ctus Franciscus de pregnando,quia fideiussor pro residuo, & in
residuo nihil inuenitur:nec etiam potest cōpelli aliquis ex alijs
fideiussori.nec etiam notarius vel alius officialis:quasi fideiusso-
res soluendo non sint:cum nihil plus inueniatur ad illius Tho-
masij manus peruenisse: quam soluerit domino Marchioni:&
per consequens fideiussores in nullo tenentur.Non pro illa sum
ma nonagentarum librarum,cum sit soluta,non pro residuo
quod peruenisset ad manus Thomasini:ex quo totus prouentus
ad eius manus reperitur solutus officialibus Marchionis.& si
aliud diceremus:sequeretur quòd dicti fideiussores essent i plus
obligati quam principalis:quod esse non potest.de fideiussori.l.
græcę.§.illud &.l.hi qui accessiones.eodem titulo. Nec obstat si
dicatur non inueniuntur obligati in plus:cōsiderato quod Tho
masinus ad solidum obligatus erat emptionis vigore:quia non
habuerunt fideiusso.respectum ad illum:sed solum ad obliga-
tionem particularem factam per ipsum Thomasinum de nona
gentis libris.vnde non potuerunt fideiussores obligari vltra il-
lam summam nonagentarum librarum,& residuum quod esset
in pecunijs quæ ex datio ad manus dicti Thomasini peruenis-
sent.si autem probaretur & cōstaret,quòd ad manus dicti Tho-
masini plusquam ad quod soluit domino Marchioni venisset:
tunc ad illud plus quod est residuum.& appellatione residui cō
tinetur quilibet dictorum quatuor fideiussorum tenetur:scilicet
dictus Franciscus insolidum:etiam si essent centum milia duca.
& solus potest exigi,& quantū solueret repetere posset facta sibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessione à domino marchione contra fideiuss. à confideiussoribus pro eorũ parte virili dũmodo à nullo exigeret vltra dictã summam quingentarũ librarum pro quolibet. & similiter quicunque dictorum aliorum trium fideiussorum solueret qinquaginta: forsan quia solũ quingentæ libræ essent in dicto residuo facta eidẽ cessione à domino marchione cõtra fideiussores posset habere recursum pro sua virili: vt l. fideiussoribus. & l. cum his. ff. de fideiuss. notat. ff. de solu. l. modestinus. & ff. man. l. Pap. sine cessione non, vt. l. cum alter. C. de fideiuss. Ex prædictis apparent conclusiones decisiuæ ad omnia quæsita. Et prima cõclusio est quòd nisi probetur, quòd Thomasinus prædictus percepit ex pecunia datij supradicti vltra quam sit illud quod apparet eum solui esse officialibus domini Marchionis: quòd fideiussores dicti Thomasini nullo modo inquietari possunt: nec tenetur etiã notarius qui dictum fideiussorum recepit: siue dicti fideiussores fuerint & sint soluendo siue nõ. Si autem probaretur dictum Thomasinum aliquid plus recepisse ex pecunia dicti datij quam soluit, hoc casu in illo pluri continentur dicti quatuor fideiusso. scilicet Franciscus deprægnano in solidum: & quilibet aliorũ trium in quingentis libris in quolibet & non vltra. Et illud plus debet diuidiviriliter inter dictos fideiusso. Et si dicti fideiussores soluẽdo non erãt tempore prẽsitæ fideiussionis posit haberi regressus contra notarium, si vera est consuetudo prædicta, & prout & sicut forma consuetudinis se haberet & non aliter. cum dicta consuetudo directè sit iuri cõmuni contraria. Secunda conclusio est quòd licet dictus Thomasinus promiserit nonagentas libras cum satisfactione premissa: tamen nihilominus ipse Thomasinus obligatus est ad totum residuũ precij dicti datij: quia per dictam promissionẽ nonagentarum librarum: non est facta nouatio primitiuæ obligationis de summa maiori. Tertia conclusio est & decisiua, quòd officiales domini Marchionis pro exactione. Mcccc. librarum quę restãt soluendę de precio dicti datij: possunt duas vias tenere. prima est, quòd illi qui non reperiuntur soluisse ratam quam promiserunt totum vel in partem: possunt compelli ipsi & fideiussores eorum non soluentium vt soluant totum id quod facere promiserunt & solutũ non apparet pro eis & nomine eorum, & si de dictis summis satisfit domino Marchioni sufficit. si autem nõ satisfit in totũ de dictis. M. quingentis libris, quicquid restat: debet solui per omnes obligatos secundum capita & ratas illos contingentia & hæc via est rigorosa. Secũda via est quòd ad dictas. M. quingentas libras soluẽdas compellantur omnes prædicti obligati principaliter, qui administrauerunt promiscuè & cõmuniter. ita quod vna administratio non possit cõmode ab altera separari. quilibet eorum tenetur in solidũ ad dictas. M. quingẽtas libras. Ex quo vltra ipsas multum plus exactũ proponitur per dictos administratores. Sed si
3 administratio fuisset inter ipsos diuisa quilibet eorum teneretur pro rata administrationis suæ. † Quarta conclusio decisiua est quòd quilibet dictorũ administratorum ad petitionem totius societatis & cuiuslibet de societate: potest compelli ad reddẽdum rationem dictæ administrationis & reliqua. Et quòd contra nõ ostendẽtes libros rationum potest iurari in litem: & ipsa reliqua ponẽda sunt in corpore dictæ societatis: & nullus dictorum administrartorum potuit sibi super lucrum appropriare: & ante partem detrahere: cum omnia sint ponenda & conferenda in cõmuni: & demum postea inter socios diuidenda secũdum ratam societatis. Ego Angelus de Perusio &c.

CONSILIVM CCLXXXVII.

1 *Hæreditas adita transmitti potest ad quoscunque.*
2 *Legitima cuiuslibet ex quinque filijs: quanta sit.*
3 *Legitima filiorum detrahitur ex fideicommisso conditionali.*
4 *Diuisio quare fiat à venientibus ab intestato.*
5 *Diuisio super quibus rebus cadat: & an tantum super communibus.*
6 *Clausula generalis apposita transactioni super specie certa interposita ad ipsam rem, est restringenda.*
7 *Allodium quid sit: & qualiter in allodio succedatur.*
8 *Feudorum successio quo ordine captatur. & ad quos deuoluatur.*
9 *Possessoris conditio in causa pari melior censetur.*
10 *Extraneus non succedit in feudo.*
11 *Feuda non diuiduntur.*

PActum super quo consiliũ postulatur est tale: magnificus miles do. Guliel. Petrus lascarus Bononi. comes vnitini. anno domini. Mcclviij. die. vij. mensis Aprilis suum solẽne condidit testamẽtum: scriptũ & publicatum manu Bartholomei Frãcisci notarij, in quo testamento sibi hæredes vniuersales instituit Antonium Gulielmũ Pet. Bal. & Ludoui. suos filios legitimos & naturales. & si alter eorũ decederet sine filijs à se legitime procreatis alij succedant ei: & sic de gradu in gradum. demũ deceesit dictus testator superstitibus dictis quinque suis filijs institutis quorũ duo decesserunt intestati agnita vel nõ agnita hęreditate paterna & sine filijs remanẽtibus & superstitibus, alijs eorum tribus fratribus, videlicet Gulielmo Pet. Bald. & Ludo. qui tres fratres superstites hæreditatem tam paternam quã dictorum duorum fratrũ agnouerunt: & dictas hęreditates inter se diuiserũt in tres partes. & in instrumento diuisionis appolita fuerunt hęc verba, videlicet quòd renunciabant omnia iura omnesque actiones, tam reales quam personales, vtiles, & directas, mixtas, & rei persecutorias: quæ ante dictam diuisionem habebant, & sic vicissim fecerunt ac etiam promiserunt vicissim prædicta perpetuo rata, & firma tenere, & obseruare, & nullo contrafacere, vel venire, directe vel indirecte, aliqua ratiõe vel causa de iure vel de facto, sub refectione damnorum expensarũ & interesse prout in dicto instrumẽto diuisionis sic in effectu substantialiter contineri vidit: qua diuisione facta contingit quòd dictus Gulielmus Petrus iunior natus quondã bonæ memoriæ dicti testatoris domini Guielmi Petri sine prole decedens: suum condidit testamentum: in quo sub certis conditionibus suam consortem sibi hæredem instituit. quibus defectis aut nõ impletis: instituit sibi hæredẽ vniuersalem Gulielmum Petrum natum dicti Petri Bal. ipsiusque Gulielmi Petri testatoris nouissimi nepotis. Defectis igitur conditionibus institutionis factæ de se dicit vniuersalem hęreditatem dicti testatoris nouissimi ad se pertinere, ex aduerso dictus Lũdoui. vigore testamenti dicti domini Gulielmi Petri senioris & aui dudum huius Gulielmi Petri viuentis: dicit ad se spectare pro parte dimidia. in ipsa autem hæreditate inueniuntur tam feudum comitatus nobile vnitilj: quã etiam allodia. Quæritur ergo quid iuris. visis testamentis diuisione prædicta.

PRo clariori decisione thematis videamus primo quid iuris de allodio, secundo, quid iuris de dicto feudo redeo ad primũ. & hic præmitto. † Primò quòd si duo ex dictis fratribus primis præmortui intestati immiscuerunt se hæreditati paternę: nullum est dubium quòd eam transmiserunt ad hæredes quoscunque quia est commune suorum & extraneorum. Si autem nõ immiscuerunt se non tamen repudiauerunt: adhuc secundum opinionem communem, ipsam transmiserunt ad quoscunque non agnitam: cum oneribus & commodis incumbentibus in eadem: vt. C. de suis & legiti. l. apud hostes, vbi casus. & C. de cura. furio. l. fi. § fin autem perpetuus. ff. de testa. mili. l. ex militari. § fina. cum. l. seq. de stipul. seruorum. l. liber homo. § j. de iur. fis. l. lucius. de castrẽ. pecul. l. hæreditatis. § filius. de rebus dubijs. l. qui duos. § cum in bello. ff. ad tertullianum. l. ij. § si quis adita. & hoc tenet glossa. C. de iure deliberandi. l. penultima. & bene: quia eam transmitti pertinet solum ad fauorem filij: qui contemplantione talis hęreditas forsitan hæredem habebit: quem aliàs habiturus non fuisset, nullum autem detrimentum afferre potest eius hæredi futuro: cum in potestate sua sit talem hæreditatem non agnoscere, si eam putauerit fore damnosam. ff. de acquirenda hæreditate. l. fi quis filium. vnde beneficium abstinendi à prætore concessum: mere in filiorũ fauorem in nullo retorquetur cõtra eos, imo vbi
remanet

remanet solus fauorius antiquũ quos suos faciebat necessarios remanet incõcussum. ff. de vulga. & pupilla. l. si filius qui in prin. glo. tamen in. l. si infanti. videtur tenere contrariũ: mota ex text. illius. l. Sed non obst. quia ad alias hæreditates non ad paternam tex. ille refertur: vt patet ibi ex verbo deuolutas, nã paterna proprie non deuoluitur sed cõtinuatur. ff. de libe. & posth. l. in suis. Hanc partem legendo & consulendo tenebat Barto. & ita pluries cõsului ac etiam iudicaui reiectis multis varietatibus plurimorum. ¶ † Secundo præmitto, quòd ex quo dicti filij fuerunt
2 quinque legitima cuiuslibet est dimidia portio totius hæreditatis dicti domini Gulielmi petri senioris. C. de inoffi. testa. authẽ. nouissima, & in corpore vnde sumitur. ¶ Tertiò præmitto q dicta substitutio reciproca facta dictis filijs per eundem dominum Gulielmum petrum fuit fideicom. nam fuit facta pauperibus & per verbum succedat: quod est commune quia est aptum natum significare substitutionem directam vbi potest, & vbi nõ potest: fideicom. primum probatur. C. cõmunia de succesio. in rubrica. & in. l. j. & ij. eiusdem tit. C. ad. l. falci. l. quenquam. & de furt. l. si adducta. C. de pac. l. pacto successorũ secundum pro. ff. de fideicom. liber. l. non tantum. & ff. ad trebel. l. restituta. § fina. cum. l. sequẽ. Quia ergo dicta substitutio propter excessum pupillaris ætatis non potest aptari ad sensum directum & fideicõ. hoc enim est de natura breuilocæ: vt vbi potest: fideicom. contineat inter cæteras, vt habetur plenè. ff. de vulgari & pupillari. l.
3 lucius. ¶ † Quartò præmitto, quòd ex quo dictum fideicom. non fuit purum sed cõditionale, quòd quilibet filiorum primò detrahit suam legitimam quam capit in puncto cum hæres est: quam habet præcipuam deducto ære alieno & absque vllo grauamine. C. de inoffic. testamen. l. quoniam in prioribus. deinde existente conditione restitutionis fideicom. de residuo super legitima capit quartam ex trebelliano senatusconsulto. quoniam illud solum residuũ erat in restitutione. ideo illud solũ venit defalcandum. secundũ veram opinio. approbatam in iudicijs & in scholis, de qua habetur. ff. de inoffi. testa. l. Papi. § quarta. C. ad. l. falci. l. quãquam. per canonistas. de testamẽ. raynucius. Et in hac trebellianica filio debita: non imputantur fructus, vt. l. iubemus. C. ad trebellia. vnde detrahit eam de corpore: subest nec fructus percepti in dictam quartã vllatenus imputantur. vt dictum est. ¶ Quintò præmitto quòd filius de restituẽdo grauatus dictam legitimam in qua grauari non potuit: & dictam trebellianicam quam habet ex legis beneficio: ad omnẽ suum hæredem trãsmittit ita: quòd si ipse non deduxit neque detraxit: hæres eius deducit & detrahit à fideicom. tex. est in. d. l. quanquã. Ex his præmissis descendo ad decisionem & dico quòd dicti duo fratres prælmortui intestati eorum legitimã, quæ fuit decima pars totius hę reditatis pro quolibet eorum, ac etiã eorũ trebellianicã, quæ fuit quarta alterius decimæ, similiter pro quolibet eorum transmiserunt ad dictos tres fratres superstites & hærades eorum ab intestato. resi duũ autem peruenit ad eos iure fideicom ex dicto testamento domini Gulielmi senioris. Et vt rem deducam in cõ sonantiam luculentã fingamus allodium Gulielmi senioris valuisse denarios quí quaginta, legitima cuilibet sunt denarij quinquaginta: trebellianica cuilibet sunt denarij duodecim cum dimidio vnius denarij: ita quòd quilibet ipsorum recto calculo cõputato testari & disponere potuit ad libitum voluntatis suæ de lxij. dena. cũ dimidio dena. & in hac testari potuit dictus dominus Gulielmus Petrus iunior filius dicti domini senioris. Et vltra hoc potuit testari ad libitũ suum de tota portione quam cõsecutus fuit de legitima & trebellianica confratrum prælmortuorum qui fuerunt tanquam ipsorum hæres abintestato pro tertiarum qui fuerunt tanquam ipsorum hæres abintestato pro tertia parte. Et hæc portio quæ deuenit ad eum vt hæredem ab intestato: capit in summa ad dictã rationem in vna manu denarios triginta: & vnum tertiũ denarium. & in alia manu denarios octo: & vnum tertiũ vnius denarij: quia legitima & trebellianica dictorum duorũ fratrum prælmortuorũ recte calculando capit in summa denarios centũ. xxv. de quibus dictus dominus Guliel-
mus iunior debet habere, vt hæres abintestato, tertiam partem. Terita autẽ pars dictorũ centum vigintiqninque denariorum est quadraginta vnius denariorum, & duorum tertiorum vnius denarij. & sic in totum testari potuit dicto valore de sexaginta-duobus dena. cum dimidio in vna manu, & in alia de quadraginta vno denarijs & duobus tertijs vnius denarij. Istã ergo partem debet habere Gulielmus Petrus nouellus filius Petri Baldi, quoniam fratres prælmortui in testamẽto dicti domini Gulielmi senioris: non possunt eius testamentum expugnare cum nõ fuerit instituta turpis persona: imo nobilissima & de eorum generosa prosapia ac tribu. vt. C. de inofficio testamento. l. fratres. Potuit etiam testari dictus dominus Gulielmus iunior: de omnibus bonis quæ non fuissent profecta à paterna substantia ex eius vltima voluntate. illa enim in fideicommiss. non veniunt: vt. l. cohæredi. § cum filiæ. ff. de vulgari & pupillari. totum autem residuum quod peruenit ad dictum dominum Gulielmum Petri de bonis patris eius: tam ex persona sua quam etiam ex personis dictorũ confratrum exceptis denarijs ex supradictis venit in fideicommiss. restitutione, ad quod fideicommiss. pariter succedunt & inuitantur dicti Petri, Baldi & Ludouici. vnde dicti allodij exceptis prædictis quæ debent extrahi ante partem & pertinent ad dictum Gulielmum nouellum: dictus Ludouicus debet habere dimidiam: & dictus Petrus baldus aliam dimidiam. ¶ Nec obstat instrumentum diuisionis prædictæ: quia in eo ius fideicommiss. non apparet remissum: & potissime potest cum non appareat quod habuerũt notitiam testamenti & fideicom. vnde ad ius ignoratum in genere: & in spem non extẽditur quietatio. vt. l. mater decedens. ff. de inoffic. testam. C. de transactio. l. sub prætextu specierum. & ibi per Cyn. ff. de pactis. l. tres fratres. & maxime quando istud ius ex testamento aut vltima voluntate depẽdet. Requiritur enim in talibus iuribus exacta sciẽtia: vt. ff. quemadmodum. testa. aper. l. ij. ff. de transactio. l. qui cũ tutoribus. § ei qui. & l. de his. vnde dixit Bartolus fanum esse cõsilium quòd semper apponantur illa verba visis inspectis & cognitis verbis testamenti cum probare scientiam quandoque sit difficile: & præsumatur in suis ignorantia. ff. si certum petatur. l. eius qui in prouincia. per Bartolum plene in. d. § duo fratres. in iij. quæstione puta ex verbis refutationis & remissionis apparet quòd non intendebant ius fideicommissa. remittere: quia restrinxerunt se ad iura, quæ eis ante diuisionem competebant.

¶ Sed cum dies fideicommiss. non cessisset: nullum ius ante habebant in eo, de verborum significatiõe. l. cedere diem. C. de caduc. tollend. § finautem sub condictione. de lega. ij. l. cum pater. § hæred. C. de fideicom. l. si in personam. & C. de his qui ante apert. tabu. l. vni. licet gl. in. l. is cui sub conditione. ff. de actio. & obligatio. Dicat contrarium: dum dicit transmitti legata conditionalia, quæ gloss. est vnica sola & ab omnibus reprobata. Restricta est ergo quietatio ad iura præsentia: vnde non extenditur ad futura: vt. l. cũ stipulamur. & l. si à colono. de verb. oblig. de auro & argento. lega. l. si quis ita. pactum enim personale & ad certam rem coarctatum non personam nec rem egreditur. vt. ff. de pactis. l. si vnus. § ante omnia. C. de trãsactio. l. si de certa. & illa verba perpetuo tenere & c. quæ adiecta sunt per modum generalis clausulæ restringuntur & referuntur ad ipsa iura refutata: & ista sunt solum præsentia. Non enim potest fieri relatio ad non refutata: salua ratione recti sermonis, ergo & c. l. item veniunt. § atten denda. ff. de peti. hære. & c. l. plautius. de auro & argen. legato. per Cy. in. d. l. sub prętextu. in. ij. quęstione. & ex his liquet manifeste quòd nõ expedit intrare illum subtilem articulum cũ fit diuisio inter fratres: & promittitur nihil se contra diuisionẽ facturos, an videatur ius fideicõ. remissum: in quo dicit Dyn. quòd sic tenendo opinio. illam quòd bene iudicatum fuerit in § duo fratres. Alij verò contra, quorum opinio communiter approbatur illa quæstio procedit quãdo simpliciter fit diuisio: & illa verba adijciũtur quæ referri possunt ad iura præsentia & futura. Sed in the mate presupposito fuit facta restrictio ad iura præsentia. vnde impossibile est eam porrigi ad iura futura, & quia etiã non constat de fideicom. scientia: licet tamen non expediat, quantũ pertinet ad propositũ altius exordiar tantũ, vt meipsum intelligã, & vt alijs doctoribus præbeam materiam cogitandi, in § duo fratres. legendo, licet nunquã cõsulerim solitus sum tenere opi. Rugerij Gulielmi & Dy. tenentium: quòd ibi fuit bene iudicatum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo quòd ius fideicommiſ.erat in diuiſione remiſſum.& nixus ſum concordare ipſos & alios directo tenentes oppoſitum hoc modo videlicet:quia quãdoque fideicommiſ. eſt reciprocum & tunc ſi diuidentes habent notitiam fideicommiſ.diuidendo & promittendo contra diuiſionem ſe nihil facturos:videtur ius fideicommiſ.remiſſum viciſsim:vt ibi quia nullus ex tali remiſſione poteſt prætendere ſe grauatum:cũ tantum remittat vnuſquiſque:quantum ſibi remittitur etiam ſi vnus eorum altero eſſet iunior.text.eſt ſingularis.C.de tranſactio.l. de fideicommiſ. Sed vni ſoli diuidentium fideicommiſ.debetur.Nõ intelligitur
4 tunc tale ius fideicommiſ.† remiſſum, venientes enim ad diuiſionem ideo diuidunt:vt vnuſquiſque capiat pro diuiſo quod ſibi contingit,nec eſt alicuius diuidentium intentio:de ſuo velle largiri,non enim diuidunt vt inuicem largiantur:ſed vt quilibet capiat diſtincte quod eſt ſuum:& vt præcidant omnes lites quas ſolet communionis materia excitare.ff.de legatis ſecũdo.l. cum pater.§.dulciſsimis.& l.lucius.in principio eodem titulo.& vt nulla partium corrumpatur:quam corrumpi parti ſolent ſocij: dum inuident parti alienæ.C.quando & quibus quarta pars debea.l.j.libro, x.Et hoc potiſsime vendicat ſibi locum in fratribus diuidentibus hæreditatem paternam:qui ex inuidia cauſata à forma ſpecifica prius ſolent contentari:quòd extraneus etiam inimicus habeat de hæreditate paterna quam alter eorum: plus altero vnum iota:vt.C.de bonis quæ liberis.l.cum oportet.§.j.ff. de legatis ſecundo.l. cum pater.§.euictis.&.C. de colla.l.illud. Sed ſi diceremus ius fideicommiſ.remiſſum competens alteri ex diuidentibus per talem diuiſionem fore remiſſum in hoc iure: ſaltem eſſet largitio liberalitas atque donum:quod in dubio nõ præſumitur,& maxime in tali contractu in quo vnuſquiſque certat punctualiter conſequi:quod ſuum eſt.ſic intelligo opin. hoc tenentium,ſic loquuntur iura pro hac parte affirmatiua loquentia.ff.de tranſactio.l.qui cum tutoribus.in princip. Et iſta opin.videtur mihi multum æqua:& etiam iuris rigori conformis,quoniam nõ debemus præſumere iudicem male iudicaſſe: ſed bene.& iſta eſt opinio.mea & noua quã legẽdo teneo:vt eſt dictum,ad iura autem & rationes Bartoli indiſtincte tenentis oppoſitum in dicto.§.duo fratres reſpõdeo ſigillatim.Et primò ad.l.cum pater.§.hære.vbi dicit eſſe caſum: quia nil facit. non enim fuit fideicommiſ.reciprocum inter diuidentes:imò ipſi diuidentes poſt eorum mortem erant de reſtituendo grauati cuidam tertio,dicta ergo diuiſio non extinguit ius fideicom.in prę iudicium tertij. Nec etiam per eam aliquis ipſorum aſtringitur periculo nominum per delegationem alteri contingentium:aut periculo rerum corporalium ſimiliter obuenientium in partem
5 & ita ipſum intelligit ibi gloſſ.& Dyn.† Nec obſt.quod ipſe dicit quòd in diuiſione non veniunt niſi communia, quæ enim communia non ſunt:non diuiduntur:vt.ff. communi diuidun. &.ff.famil.erciſcun.l.j.&.ij.& ius fideicommiſ.non eſt commune:ſed cuiuſlibet proprium.& hoc in diuiſione non venit ſecundum eum:quia falſum eſt.nam & non communia diuidũtur:& in ipſo diuiſionis actu communicantur. ff.familię erciſcundę.l. cum putarem vbi caſus. Item ratio Bartoli eſſet vera, ſcilicet quod ideo non venit fideicommiſ.quia proprium eſt cuiuſlibet ergo in diuiſione nunquam venirent mere perſonales præſtationes:quia illę ſunt proprię cuiuſlibet diuidentium,hoc autem eſt falſiſsimum:vt. ff. famil.herciſcundę. l.item labeo.§.penul.& fi. vnde licet non diuiduntur:tamen in diuiſione veniũt,ſic in propoſito,licet fideicommiſ.ad quæ quilibet obligatur actione perſonali,in conditionis euentum non diuidantur: quia cuiuſlibet propria ſunt,tamen cum hæreditas diuiditur:ipſa fideicom.bene poſſunt in ipſa diuiſione venire,exemplo perſonalium præſtationum.Prætereà ſi ratio Barto.eſſet vera quia ideo ius fideicommiſ.non veniret quia non eſt commune:ergo etiam ſi ageretur hoc expreſſe non poſſet venire:propter defectum ſubiecti quod non eſt actum recipere impreſsionem huiuſmodi.ff. de acceptil.l.an inutilis.in princip.ff.de vſufruct.l.qui vſumfruct.in gloſſa.ff.de ſeruitu.l.vt pomum.&.l.ſeruitutes.§.pro parte. &.l. quoſ.&.l.finali eodem titulo.hoc autem dicere eſt relictũ quod expreſſe non poſsit de fideicom.diſponi in diuiſione hæreditatis ſecundum omnes,& ipſe etiam non diffitetur:imò concedit.Ité non ob.quòd ſtipulatio generalis & indefinita,limitatur ſecundum naturam præcedentis contractus:vt.ff.de vſuris.l.ſi ſtipulatus.de verborum obligatione.ſtipulatio iſta in princip.&.l.inter ſtipulantem.in prin.&.ff.de damno infecto.l.dãni infec.quidã.Sed ex natura præcedentis contractus diuiſionis non venit fideicommiſ.remiſsio:ergo illa:verba generalia & indefinita nil ſe contra diuiſionem facturos non referuntur ad ea quæ non veniunt.Nego enim iſtud,quãdo eſt fideicom.mutuum,& reciprocum:& ſic hinc inde eſt mutua conditionalis fideicom. præſtatio:quia caſus eſt ad literam in.d.§.duo fratres.Non enim diuiſio firma maneret perpetuò ex cauſa fidei ſed poſſet poſtea impugnari.Item non obſt.ff.de condi.indebit.l.fin.§.Item quæſijt. vbi dicit ſimiliter eſſe caſum,quòd dicta verba nõ porrigantur ad fideicommiſ.pendens & futuro euentu:quia ibi qui ſoluebat indebitum & promittebat nullam controuerſiam ſe moturum ignorabat ſibi competere condictionem indebiti,eò quòd debitum credebat ſe ſoluere.vnde non mirum ſi non intelligitur cõditioni indebiti renũciatũ quam ignorabat ſibi competere, vt d. l.mater decedẽs.ſinautem illud ſciuiſſet,obſtaret ſibi ſine dubio dicta pactio,quoniam etiam ea non interuenien te non potuiſſet repetere.ff.de regu.iur.l.cuius per errorem.&.ff.de conditio. indebi.l.j.vltimo reſponſo.Ex quo concludo, quòd illa pactio nullam controuerſiam ſe moturum cum indebitum ſoluitur: nihil operatur ſiue ſolutio ſit facta ſcienter: cum abſque ea non potuiſſet repeti,ſiue ignoranter: cum ad ipſam condictionem indebiti ignoratam non extendatur, vt dixi. Item non obſtat. C. de tranſactione.ſi de certa. † vbi etiam dicit eſſe caſum:vt clauſula generalis adiecta in tranſactione interpoſita ſuper ſpecie certa reſtringatur ad ipſam rem,ſic & illa verba nil cõtra diuiſionem ſe facturos,reſtringuntur ad ea quæ diuiduntur: non autem ad fideicom.quod in diuiſione de ſui natura non cadit ſecundum eum:cum ſit proprium cuiuſcunque, nihil enim facit lex illa pro caſu allegata ad hanc queſtionem,quia ibi quęritur an tranſactio facta ſuper re vna habens clauſulam generalem annexã porrigatur ad alias res:& non porrigitur:quia de his non erat controuerſia: nec cogitabatur in genere nec in ſpecie. Quæſtio autem noſtra eſt:an hæc clauſula generalis porrigat effectum ſuum in eiſdem bonis & rebus ſuper quibus contrahitur,vt iam dixi,ſicut porrigeretur tranſactio ſuper eam ſpeciem ad quamcunque cauſam quæ poſſet ſub dicta generalitate comprehendi,vt ibidem dicit gloſſa.referendo opini. Hugo.quæ eſt veriſsima:quando non fuit ex certa ſpeciali & determinata cauſa,quia tunc,quod eſt iuris de rebus vt ad alias per clauſulam generalem non fiat extenſio:idem iuris eſt de cauſis vt non extendatur ad alias,vt.l.& an eadem.§.actiones.de excep. rei iud.&.l. ſi ita quis.§.fina.de verbo.obliga.Nunc ad propoſitum,quando diuiſio ſit:res permutantur adinuicem:& iura veriſimiliter apud vnum conſtituta in alium transferuntur, & non magis neque minus ex vna cauſa,quam ex alia,vt.d.§ hære. Igitur illa verba generalia nil cõtra dictam diuiſionem facturos,ſimiliter omnẽ cauſam cõprehendãt:ex qua poſſet cõtra fieri:& quæ poteſt ſub dicta generalitate comprehendi.& ſic patet reſponſum ad iura & rationes.per Barto.alleg. Dicet quis,ſi ita eſt q̃ dicta clauſula comprehendat cauſas vniuerſas:cur non eodem modo cõprehẽdit:quando vni ſoli diuidentium fideicom.debetur.Dico quòd reſultaret iniquitas,& quia eſſet directo contra intentionem diuidentis,qui res permutando cum ſocio non intendit plus dare quam recipiat:vt eſt dictum.Hic autem plus de ſuo concederet: quam ſibi & aduerſo tribueretur.Et iſta ita examinata ſufficiant ad intellectum dicti.§.duo fratres.Item non obſtat.ff. de leg.iij. l.Paulo calimaco.§.Põpo.hermippus.vbi verba generalia quietationis hæreditatis non referuntur ad iura fideicommiſ.conditionalis:ſed ſolum ad iura præſentia,quia ibi humanitatis gratia fit illa interpretatio:tam filiorum fauore: quam fauore patris qui ardenti deſiderio cupit ſuam hæreditatem ad deſcendentes ſuos decurrere: vt ibi gloſſa dicit: quam Dynus approbat. aliud autem eſt in fratribus diuidentibus,qui à nexu fideicommiſſi cupiunt liberari:& oneri fideicommiſſ. non eſſe ſuppoſiti.vnde

7 ſiti.vnde recte intuentibus,ille.§.facit pro non contra.¶ † Viſo de allodio,reſtat videre de feudo nobili comitatus domini Guilielmi ſenioris.Quòd quidem fuit antiquum,& à Cæſarea maieſtate conceſſum,& hic conſidero,ſi in feudis paſsim ſuccederetur,vt in allodio,non eſſet de hoc vlterius diſputandum,quia
9 apparet deciſio ex iam dictis in præcedenti diſcurſu.Sed non eodem modo ſucceditur:imò habent ſingularem ſuccedẽdi formam atque naturam.antiquiſsimo enim tempore omnia feuda erant manualia,eo quòd domini concedentes pro libito voluntatis poterant auferre.deinde ſtatutum fuit:vt non auferantur ad libitum,ſed durent vſque ad vitam fidelis.deinde ſtatutum fuit: vt non finiantur vita fidelium,ſed fiat progreſſus in filios,quibus vellet dominus confirmare,vnde non habebant filij ex ſucceſsione quicquam,ſed ex noua domini confirmatione ad ſuum libitum habita.deinde ſtabilitum fuit:vt ad omnes filios feuda æqualiter pertinerent per Corradum proficiſcentem Romam. ad inſtantiam ſuorum fidelium tunc in ſuo ſeruitio exiſtentiũ. extitit ſtabilitum vt nedum filij in feudo ſuccederent: ſed etiam nepotes ex filio & quòd etiam frater fratri ſine legitimo hęrede defuncto ſuccederet in feudo,quod eorum patris fuerit. Sed ſi feudum fuiſſet proprium ipſius decedentis,eo quòd ipſe ſolus fuiſſet de feudo inueſtitus,aut etiã fuiſſet commune inter ipſos fratres:quia fuiſſent pariter inueſtiti,tunc in eo frater fratri non ſuccedebat vllo modo niſi in feudali conceſsione hoc fuiſſet expreſſum.& in quibuſdam caſibus qui notantur in.c.vno.de beneficio fratris & qualiter frater fratri ſucce. &c.vbi eſt caſus. Et iſta fuerunt feudorum initia & progreſſus:vt patet in.x.colum.
8 qui feu.da poſ.c.j.§.& quia vidimus.&.§.hoc autem notandum habet à fratribus.vnus alteri non ſuccedit niſi hoc fuerit expreſſum.ea.col.c.vno.§.fi.& de fra.de no.bene inue.c.j.&.ij.vt not. in.d.c.j.de beneficio fratris. † Prædicta autem quæ dixi circa feudi ſucceſsionem,vendicant ſibi locum in feudis non habentibus dignitatem annexam regalem,& quæ non ſit feudum marchiæ duca.vel comitatus,in illis ſecundum rectam conſuetudinem feudorum non eſt ſucceſsio:ſed finiuntur cum vita fidelis, niſi in conceſsione aliud dictum ſit:vt ea.col.de feudo marchi. &c.c.de marchia.Quoniã in huiuſmodi dignitatibus & officijs ordinarijs videtur electa induſtria fidelis inueſtiti de feudo.de offic.deleg.quoniam Abbas.& de offi.lega.c.vltimo.§. his autem.ff.de conſti.princi.l.j.vnde meritò non egrediuntur inueſtiti perſonam:vt argu.C.de epiſcopis & clericis.l.ad ſimilitudinem.& ibi per Cyn.licet autem ita ſit,vt in talibus dignitatibus & officijs non ſit ſucceſsio,niſi dictum ſit:tamen hodie contraria conſuetudine vſurpatum aſt.vt.c.j.in fine de aliena.feu.not. gloſſ.ij.in.d.c.de marchia. Quinimo & in talibus dignitatibus & officijs,licet ex forma conceſsionis ſuccedatur in eis,attamen non ſuccedunt filij vniuerſi quantumcunque maſculi & legitimi ne dictæ dignitates & officia per diuiſionem corrumpantur:vt ea col.c.imperialem.§.præterea ducatus.& idem eſt in regno,illud enim non diuiditur,ſed de ordine genituræ transfertur,de voto.c.licet,in fine.ſic eſt conſuetudo regni francorum:vt in regno,& etiam in alijs feudis, primogenitus ſemper ſuccedat.& hæc per fideles præſtanda diuidantur, & illa conſuetudo, in agris vectigalibus ſe iuri communi conformat eadem ratione, ne dicti vectigalis præſtatio corrumpatur.ff. communi diui.l. communi diui. Alia autem feuda quæ dignitates non ſunt ſecun
10 dum conſuetudinem Italiæ diuiduntur.vt.d.§.prætereà.& aliter deferuntur:vt ſuperius eſt expreſſum.Concludo igitur & ex præmiſsis dico,quòd ſi ex forma conceſsionis factæ de feudo,domino Gulielmo ſenſori & aſcendentibus eius per lineam maſculinam,apparere poteſt ad quòd dictum feudum tranſmittatur, ſtandum eſt conceſsionis formæ:nec eſt recedendum ab ea:vt in dicto.§.& quia vidimus.Et idem dico circa diuiſionem feudi ſupradicti.Nam ſi eſt data vel denegata licentia diuidendi,ſtamus ei:ſi autem ex forma conceſsionis non apparet,tunc attenta recta conſuetudine feudorum in tali dignitate: deſcendentes domini Gulielmi non ſucceſſerunt in feudo:imo eſt ad concedentem reuerſum,& tunc hac cõſideratione habita,melior eſſet conditio poſſeſſoris:quia licet poſſeſſor nullum ius habeat, ſed dominus qui concedit:tamen ſufficit poſſeſſori quòd nec agens habeat ius.C.de rei vendicatione.l.finali.ff.familiæ herciſcundę l.his conſequenter in principio.C.de petitione hæreditatis.l.cogi.de liberali cauſa.l.non idcirco.C.de actione & obligatione.l. negãtes.† Pro hoc totum illud generale,in pari cauſa melior eſt conditio poſſeſſoris.de regulis iuris ,libro ſexto.& ibi per Dy. Si autem attendimus vſurpationem quæ videtur potẽtior, ſicut in alia materia dicit Ac.quòd lombardi habẽt imperium ex pace conſtantiæ reliqui per vſurpationẽ obſeruari perpendo: quia iam omnes fratres præmortui & viuentes dictum feudum poſſederunt:vt hæredes domini Gulielmi ſenioris:& ipſum feudũ diuiſerunt inter ſe:vnà cum alijs bonis hæreditarijs.Si ergo viget hæc diuiſionis conſuetudo ac ſuccedendi potentia apud ianuam in talibus dignitatibus,non recedam ab ea.ipſa enim optima eſt legum interpres.ff.de legi.l.ſi de interpretatione.& maxime in feudis,in quibus multa diffformiter obſeruãtur,propter varias locorũ conſuetudines.de capitulis Corradi capitulo primo.ea.col. Si ergo vel conceſsionis forma.vel ex conſuetudine ianuenſi, in talibus dignitatibus ſucceditur per deſcendentes fidelis,& per conſequens diuidantur:quoniam aliàs non ſuccederent deſcendentes maſculi:ſed ſemper vno ordine ſucceſsiuo ſecundum ordinem genituræ:vt ſuperius eſt expreſſum, & probatur apertè in ſumma vſum feudorum,in titulo de gradibus ſucceſsionis in feudum.dico quòd in portione dicti Gulielmi iunioris ſuccedunt ambo fratres ſuperſtites:ex quo ſine prole legitima & maſculina deceſsit omnibus alijs excluſis: quia dictum fuit paternum:eo quòd fuit domini Gulielmi ſenioris:qui fuit pater communis omnium dictorum fratrum.textus eſt in dicta decima columna.de gradibus ſuccedendi in feudum.c.j.§.his verò deficientibus.& ibi per Iacobum de belui.& An.de iſer.& in.d.c.de marchia.c.j. Et diſpoſitio dicti Gulielmi iunioris.qui nepotem ideſt filium fratris inſtituit:quo ad dictum feudum funditus inutilis,nec præiudicare potuit Ludouico,nec etiam primi dicti Gulielmi.caſus eſt expreſſus in eadem col.de ſucceſ.feu.c.j.§. ibi nulla ordinatione defuncti &c. Nunc reſtat videre poſito pro conſtanti,quòd dicta diuiſio ad ius fideicommiſ. pendentis ex euentu futuro extenderetur:an extendatur ad feuda. Et iſtud eſt clarum,quòd non illa enim in fideicommiſ.non veniũt,cum ad grauatum decurrant, velut ad proprium patrimonium ipſius grauati:vt in.c.vnico.an agnatus vel filius defuncti &c.ita quod nulla grauantis diſpoſitio poteſt eidem officere: vel naturã propriam feudi alterare:vt in dicto capitulo primo.de ſucceſ.feudi. vbi caſus,& proprium etiam patrimonium ipſius grauati, licet allodium ſit in fideicommiſ.non venit:vt.d.§.cum filiæ.& quòd in dicta diuiſione & iuris remiſsione fienda non veniat. eſt caſus in capitulo primo de eo qui fecit finem agnato paterno. & ibi per Iacobum de beluiſio. Quinimò etiam ſi ſpecialiter de feudo fuiſſet facta remiſsio,tamen illo ſine hærede maſculo defuncto non noceret dicta remiſsio,quominus ad reſtantem & remittentem feudum reuertatur.caſus eſt ſingularis in.c.titius cum ſempronio.in titulo ſi de feudo defuncti fuerit controuerſia.eadem columna.horum autem ratio prompta eſt:quia pactũ perſonale non egreditur perſonam, ſed cum perſona finitur.l. qui in futurum.§.ſi ex altera.de pactis.&.l.ſi vnus.§.ante omnia. eodem titulo.Sed qui reſtationem facit de feudo alicui, facit
10 eam eidem recipienti pro ſe & ſuis hæredibus. † Conſtat autem in feudis hæredes fidelis non eſſe niſi deſcendentes, & nõ extraneos:& hanc rationem aſsignat gloſſa in dicto capitulo vno.de eo qui finem fecit agnato. & ideo ſi conſtaret quòd pactum eſſet reale non ad certas perſonas coarctatum,hoc caſu bene noceret renunciatio ſpecialis facta de feudo:vt dicto capitulo vnico in textu.& gloſſa.quod intelligo verum quando conſtat quòd omnino noluit remittens carere feudo: vel noluit illud vllo modo ad ſe pertinere ſine noua inueſtitura,quam forſitan renuncians ſperabat vtiliorem antiqua. & ita intelligitur dicto capitulo vnicum.de eo qui finem fecit &c.Porro ſi alterum ex his duobus aut vtrunque non appareat: quantumcũque pactum refutationis quietationis & remiſsionis feudi in rem conceptum ſit,limitatur & regulatur:vt nõ vendicet ſibi locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortuo sine hærede masculo,illo cui remissio facta est. text.est in eo.c.vnico vbi probatur expresse,quòd refutatio fuit facta alteri ex fidelibus recipiẽti pro se & suis hæredibus;& cui iura sua cõcesserit.vnde illa verba necessario faciunt pactum:& in dubio pactum intelligitur semper reale non personale,li :et persona sit nunc in eo expressa,nisi specialiter actum sit,vt sit personale:vt. d.§.si ex altera.secundum Barto.ibi & plene licet glosſ.aliter intel
11 ligat.¶ † Vnde ex præmissis concludo, dictam diuisionem & refutationem & remissionem nullo modo ad feuda porrigi, ex quo Gulielmus iunior sine descendente decesit: quantũcunque aliàs de diuisionis natura contineretur fideicommiſ. remiſſio.sane quia superius in primo discursu dixi concludendo, dictum Gulielmum iuniorem potuisse testari non solum de sua legitima,sed etiam de trebellianica,quam detrahere potuit iure suo,ac etiam de legitima & trebellianica sibi quæsita ex successione intestati quã fecit duobus suis fratribus intestatis premortuis,ac etiam de quocunque alio patrimonio suo à paterna substantia non profecto:videndum occurrit ex quibuldam allegationibus mihi transmissis,an dictus Gulielmus nouellus trebellianica sit priuatus,eo quòd interpellatus à Ludouico non restituit fideicommiſ.non quòd restituere ipsum oportebat ex vigore testamenti Gulielmi senioris dudum aui eiusdem Gulielmi nouelli nunc viuentis,& videtur prima fronte quòd sic,vt in authen.hoc amplius.C.de fideicommiſ.& in corpore vnde sumitur.¶ In contrarium est verum,primò quia non fuit admonitus per iudicem competentem:quod lex illa requirit:nec est nostrũ eam extendere:potiſsime cum sit odiosa & pœnalis:& pœnæ & odia sunt restringenda: vt in.c.odia.de regu.iuris.lib.vj.& ibi per Dy.&.de pœ.l.interpretatione.¶ Nec ob.quòd in loco interpellationis interpellans & interpellatus sunt domini dicti loci.nil enim refert cum sint ianuẽses:& poterit ille adire iudicem competentem.scilicet ianuensem.ff.ad municipa.l.qui ex vico, &.ff.de iudi.l.insulæ. & quia illa auten. & tex.in corpore loquuntur,quando ille qui grauatus est detrectat per annum implere defuncti iudicium post admonitionem,sed nõ fuit de aliquo grauatus Gulielmus nouellus ad dandum vel restituẽdum Ludouico per testamentum Gulielmi senioris nec per testamẽtum Gulielmi iunioris;vt patet ex testamẽtorum serie,ergo dispositio illius authenti.& tex.in corpore non vendicant sibi locum.ff.soluto matrimo.l.si verò.§.de viro.Et ita dico & consulo ego Angelus de Vbald.vtriusque iuris doctor &c.Paduæ anno domini.Mcccl.xxxvj.mensis decembris die verò.xij.

CONSILIVM CCLXXXVIII.

1 *Malabiatus descriptus in libro malabiatorum quando sit cancellandus.*
2 *Obligatio quæcunque tollitur satisfactione.*
3 *Occasio dicitur,causam denotat remotissimam.*
4 *Malabiatus quis sit: & quare sic vocetur.*
5 *Offensus ius habet offendendi à statuto.*
6 *Malabiato cancellando & ante cancellationem offenso, quando offendens puniatur.*
7 *Descriptus in libro malabiatorum si quis reperiatur, de eorum numero esse censetur.*
8 *Scriptura nõ cãcellata suos effectus habere debet;nisi reuocata probetur.*
9 *Malabiatiquibus casibus possint impune offendi.*
10 *Scriptura quando iustam credulitatem causare dicatur.*
11 *Iuris peritus,iuris ignorantiam allegare non potest.*
12 *Malabiatus quando de iure occidi possit.*

VIso themate supradicto & scripturis prædictis tria principaliter sunt quærenda.¶ Primò,an dictus descriptus in libro malabiatorum cancellandus sit de libro prædicto vigore reformationis prædictæ.¶ Secũdò,si cancellandus est,& ante cancellationem offenditur an offendens puniri debeat:si offensus est ille qui fuit offensus,aut sibi coniunctus vsque in quartum gradum secũdum formam statuti communis Senarum.¶ Tertiò.quid iuris tunc fauentibus & auxiliantibus:qui nõn esset de numero coniunctorum.¶ Quartò qua pœna offendens debeat puniri. loquor de offenso offendente:vel de coniunctis in gradu prædicto.¶ Quintò & vltimò an dictus malabiatus inquantum possit offendi,an possit occidi:cum statutum dicat eum offendi posse quacunque offensa grauissima:& aliud statutum dicat,quòd malabiati possint offendi,quemadmodum & banniti,& in eodem statuto simpliciter permittatur bannitorum offensa.adiecta clausula quòd dictum statutũ debeat intelligi simpliciter prout iacet:nec vllam interpretationem aut glosſationem recipiatur. Et sunt dicta puncta subtilia & decora ac vtilitate plena,sic ideo si gillatim descendam ad ea.† Et ad primũ punctum an debeat cancellari de libro malabiatorum videtur prima fronte quod non.hoc probatur ex text.statuti quod incipit.Quæcunque persona positi sub rubrica de maleficijs, pro quibus quis malabiatus censeatur in quo expresse disponitur,quòd malabiatus ante pacem sibi factam non obstante quòd condemnationem soluerit de se factam,vel alio modo de dicta condemnatione,vel banno fuerit exemptus aut liberatus impune potest offendi per offensum,& sibi coniunctos per lineam masculinã vsque in quartum gradum,intelligendo gradum secũdum iura ciuilia.voluit ergo legislator hanc durare pœnam malabiatis:licet exempti absoluti sint à banno & condemnatione & qualitercunque sint liberati vel exempti.& hoc patet ex verbis illis vel aliter exempti aut absoluti quę verba sunt vniuersalia aut saltem indefinita vniuersalibus æquipollentia,vbi est eadem ratio & conditio indiui duorum seu particularium sub vniuersali comprehensorum,sine indefinita proferatur affirmatiue quo casu æquipollet affirmatiuæ:vt in proposito,siue proferatur negatiue primum proba tur.ff.de legatis secundo.l.si pluribus,&.l.si ita relictum.in principio & de legatis tertio.l.si plures gradus. secundum ff. de rebus dubijs.l.si is qui.cc.§.vtrum.in fine.licet secus sit,quando nõ est eadem ratio omnium particularium sub vniuersali comprehensorum:vt.l.quæsitum.§.illud fortasse.de legatis.iij.& l. serui. in principio.Et hanc doctrinam tradit Ioannes Andreas in.j. glosſa magna de electio.libro sexto.& Dynus.de regulis iuris in rubrica.& hæc doctrina trahitur recte intelligenti ex textu notabili.C.de liber.præteri.l.j.ibi nulla ratio reddi potest &c. Cum igitur in proposita quæstione nulla ratio reddi possit,qua re pœna malabiatis imposita tollatur eis restitutis aduersus bannum vel sententiam,aut vtrunque copulatiue:quam vbi per solutionem condemnationis & banni sunt à banno & à sententia liberati.ergo etiam casus restitutionis includitur ratione prædicta,sic etiam verba legislatoris concepta sunt:ideo sic late intelligenda.ff.de publicis.l.de precio.de lega.præstandis.l.j.§. & generaliter.ff.de carboniano edicto.l.j.§.quod verò. versiculo quod non puto.&.ff.de vi & vi arma.l.j.§.quod autem ait prætor.generalis est enim huius statuti de absolutione & executione loquentis determinatio:vnde generaliter intelligenda est.ff.de testamẽto militis.l.in fraude.§.finali ibi bonus textus.Et in dubio non est credendum à verbis.ff.de legatis tertio.l.non aliter.cum similibus,quantumcumque verba seueritatem aut austeritatem contineant.ff qui & à quibus.l.prospexit.imo nedum quòd sit eadem ratio includendi casum restitutionis in integrum. † Sed
2 est fortior & potentior & longe maior:quia per solutionem & satisfactionem omnis tollitur obligatio tam naturalis quàm ciuilis,vt institutio.quibus modis tolli.oblig.in princip.quod nemo dicit tolli per restitutionem quæ fiat per legem latæ sententiæ cum ius ciuile iura naturalia non corrumpat,vt institu.de iure naturali.§ fi.Nec etiam si fiat per sententiam iudicis iudicatis. ff.de condi.inde.l.iulia.Sed solum tollitur ciuilis:secundũ Iaco. butri.qui hoc tenet expresse in sententia restitutionis concessæ per iudicem.ff.de procur.l. minor.licet.Pe. cuius opi.sibi non placet,dicat per eam non tolli naturalem neque ciuilem:sed solum eximi ab obligatione restitutum:sicut eximitur capite minutus.ff.de duo.reis.l.fina.Cuius opi.originaliter fuit glosſatoris.ff.de mino.l.in causæ.la prima.in glo.inverbo erit,dum dicit ciuilem vulnerari & elidi.naturalem autem nõ tolli quod etiam sensit glosſ.in.l.iij.§.sed vtrum.eodem tit.in verbo,& non puto in fi.

in fin.dum dicit per restitutionem obligationem non tolli,sed solam exceptionem parari.Cui opin.etiam Cyn.adhæret in.d.l. in causæ in additionibus.ea ratione motus,quia ius prætorium non tollit ciuile.Sed in hoc ad præsens non insisto,sufficit enim quòd omnes in hoc concordant quòd non tollitur naturalis per restitutionem,sed per solutionem sic.Contrarium mihi videtur de iure,quòd dictus malabiatus possit petere se cancellari de libro prædicto tanquam liberatus & absolutus vigore restitutionis prædictę factæ in dicto consilio de exbannitis.Ad hoc dicẽdum moueor,quia ex verbis dictæ reformationis apparet,quòd dicti exbanniti sunt in integrũ restituti aduersus descriptiones & registrationes quascunque,quod quidem verbum quascunque,cum sit duplex distributiuum, aptum natum verificari in vno solo particulari seu indiuiduo:& aptum natum comprehẽdere omnia particularia & indiuidua,quæ possunt ad dictam di
4 stributionem aptari secũdum dialecticos.& probatur.C.de seruis fugitiuis.l.quicunque.de lega.j.l.non quocunque.C. de appari.præfect.vrb.l.quicunque.C.de agen.in rebus.l. quicunque la prima & secunda eodem lib.C.de iudæis.l. quicunque ponit Barto.expresse de hæredi.institu.l.hoc articulo.in solutione contrarij.l.si necessarijs.§. si annua.ergo quotcunque descriptiones seu registrationes de dictis exbannitis & cõdemnatis factę continetur.Non enim steterunt statuentes continenti sola cancellatione banni vel sententiæ aut vtriusque:sed voluerunt vniuersas registrationes aboleri & cãcellari,& aduersus omnes in integrũ restituerunt dictos exbannitos;& hoc importatur ex proprio significato dicti verbi quascunque,istud etiam probatur ex verbis illis plenissimè restituti.non enim esset restitutio plenissima si offendi per aliquẽ posset impune: quia adhuc obligat & subiacet legi contra malabiatos loquenti.constat autem nullam esse liberationem plenissimã,quæ non continet dissolutionẽ omnis vinculi:quoad obligatus astringitur.C.si aduer.solu.l.ij.in glosſ. ff.de mino.l.ait prætor.§.permittitur.in glosſ.facit optimè.ff.de offic.procon.& lega.l.si in aliquam.& cum plenissimam. Hoc etiam probatur ex verbis eiusdem reformationis,seu ordinamẽ tis postea sub sequentibus ibi,& habeantur & censeantur & haberi & censeri possint in omnibus,& quo ad omnia, & per omnia,& per omnes & quò ad omnes & singulos,ac si prædicti, & quilibet ipsorum de dictis condemnationibus & bannis & de omnibus descriptionibus ac registris quibuscunque, propterea vel occasione prædictorum quoquomodo factis vel insertis ex nunc essent verè propriè & realiter cancellati.Cum enim dicit de omnibus descriptionibus ac registris, indubitanter apparet ex dicto signo vniuersali, omnibus quòd qualescunque descriptiones & quotcunque & quęcunque registrationes de eis fa ctæ cancellandæ sunt,& pro cãcellatis habẽtur aliàs si sola vnica remaneret,falsa esset dicta vniuersalis oratio:vt.l.si his qui.cc. §.vtrum.superius alleg.Item valde ponderanda sunt illa verba & per omnes,& quo ad omnes &c. quæ quidem verba respiciunt vniuersos:etiam quorum respectu quisquam excogitaret dictos bannitos non cancellandos nec pro cancellatis habẽdos: sicut sunt cancellati,non per solutionem vel exemptionem aut liberationem à banno vel sententia,qui non habeatur pro cãcellatis quo ad offensos:nec quo ad eius consortes vsque in quartũ gradum,includuntur ergo sub his verbis dicti tales aliàs nõ essent cancellati,& pro cancellatishabiti quo ad omnes:sed quo ad certos sic,quo ad certos non.hoc autem expresse repugnat verbis & intentioni dictæ reformationis:& maximè dum subijciũ
3 tur illa verba propterea vel occasione prędictorum quoquo modo factis.† Illud enim verbum occasione,denotat causam etiam remotissimã:vt.C.de furtis.l.finali.§.fin.sed cum in secunda.ibi occasione rei suæ.ff.ad.l.aquil. qui occidit.§.pe.&.l.qua actione §.seruus.sine ergo descriptio in libro malabiatorũ fiat: quia sententia diffinitiua vel sententia banni hoc fieri debere disponat:sine quia occasione sententiæ & banni fiat talis descriptio: super verbis dictæ reformatiõis inducitur.Hoc etiam coadiuuatur ex illis verbis quouis modo,denotãtibus ex significato verborum omnem descriptionis formã:non ergo vnam formam,sed quascunque formas & modos excogitabiles,vt notat.ff.de ne. gest. l.si pupilli.& idem ait in glo.in verbo ipso gestũ.versi.sit autem aliquo modo comprehendant:ergo dicta verba descriptionem & registrationes condemnatorum,quæ vno modo fiunt registra bannitorum,quæ alio modo fiunt registra malabiatorum, quæ alio modo fiunt & generaliter quotcunque aliæ & sub quo cunque modo factæ:figuratę reperirẽtur: quia lex sic generaliter lata est:vt dicta lege in fraudem.in fine.dicta ergo verba propter eorum prægnantiam comprehendunt.singula generum & genera singulorum.Nunc respondeo ad obiectionem factam in contrarium,quæ prima fronte est multũ difficilis:scilicet quòd statutum superius alleg.voluit tolli potentiam vindicandi: nec tolli scripturam malabiatorum etiam solutione condemnationis facta:vel aliter bannito & condemnato absoluto à sententia seu banno,quæ quidem verba latissima etiam per restitutionis speciem liberatum remanere volunt malabiatum, & verè congruit eis hoc vocabulum arguẽdo ab ethimologia.† Ideo enim
4 dicitur malabiatus:quia malabiatus est male,cum adhuc possit puniri per modum vindictæ,prout in dicto statuto describitur, at in proposito,ex dictæ reformationis vigore restitutus est:nõ solum aduersus condemnationes & banna,sed aduersus quascũ que descriptiões & registrationes quouis modo factas:propterea vel ea occasione ita quod restitutio intelligatur esse plenissima.in hoc ergo casu non prouidit statutum,vnde est casus omissus:vnde remanet dispositioni iuris communis.ff.de liberis,& posthum.l.commodissime.de iure communi est notum, quòd restitutus aduersus actum,incontinenti reponitur in eodem statu in quo erat ante actum:vt.ff.de vsu.l.videamus.ij.§.infauiana. ff.de mino.l.quod si minor.§.restitutio.sed si dicti exbanniti & condemnati non fuissent,exbanniti nec condemnati in numero malabiatorum descripti, sine dubio non possent offendi.vt.C. de iudæis.nullus ergo necnon cũ reponantur in eo statu in quo erant ante descriptiones prædictas.Prętereà in dicta reformatio ne est ei apposita clausula derogatoria omnium quoruncunque statutorum & ordinamentorum:quæ dictæ liberationi plenissimæ habent in aliquo obuiare,etiam si de eis esset facienda mentio specialis:quibus voluit dicta reformatio esse generalis ac nominatim & expresse derogatum. Et inquantum dictum statutum obstaret,quod re vera non obstat, cum vt dixi, non comprehendat nisi solum vnum casum,quando quis est liberatus vel exemptus aliquo modo à sententia vel banno:aut ab vtroque,non cum est liberatus & exemptus à descriptionibus vniuersis.Et maximè cum aduersus eas est plenissimè restitutus,vt superius est expressum,tamen illi statuto derogatum esset per reformationem prædictam:quæ habuit potentiam derogandi. ff.de legatis tertio.si quis in princip.testamenti.siue dicamus generalem derogationem ad illud statutum sufficere:cum sit generaliter facta,siue requiratur specialis:cum etiam specialem derogationem cõtineat.licet non sit verbis sigillatim statutum illud demonstrantibus.textus est.C.de præscriptio.xxx.annorum.l. omnes.&.ff.de iure eodicillorum.l.diui.§.licet.facit quod notat glosſa.C.de naturali liberis.in glosſa in.l.prima in glosſ.tertia. C. sententi.rescindi non posse.l.finali vbi per clausulam derogatoriam,in rescripto contentam, imperator tollit ius alteri quæsitum ex sententia:quod est ponderandum in quæstione proposita.† Confirmatur,quia ius offendendi est quæsitum offenso
5 ex statuto:vnde contrario statuto tolli potest,notat glosſa & Cynus . C.de precibus imperatori offerendis.l.quoties.facit quod notat glosſa in authentica hoc inter liberos. C.de testamẽtis. & facit optime quod not.Innoc.in.c.in nostra.de iniu.& dam.da. vbi ponitur notabile,& quotidianum exemplũ.lex enim sequẽs derogat præcedenti & eam corrigit:licet sigillatim de ea mentionem non facit,vt.ff.de legibus.sed & posteriores cum multis similibus.do glosſ.ordinariam hæc ponentem in corpore,de non eligendo secundo nub.§.cũ igitur in versicu.firme.concludo igitur ex premissis dictum exbannitum & condemnatum & alios vniuersos qui sub dicta reformatione comprehenduntur: qui in numero malabiatorum & de alijs libris descriptionibus quibuscunque:si quæ alie apparent,& hoc multum ponderẽt & aduertant,banniti prædicti in dicto numero descripti, quia per

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc redduntur incolumes,& saluatur status eorũ.Et hoc de primo puncto ad plenum volui tetigisse:quia aperitur & abbreuia
6 tur via decisionis aliorum punctorum. ¶ † Nunc descendo ad secundum.an si ante cancellationẽ de libro malabiatorum offensus est ad vindictam per offensum aut eius consortem vsque in in quartum gradũ,an sit talis offensa punibilis. Et videtur quòd non.primò propter figuram malabiatorum durantẽ:quæ offensorẽ excusat.ff.de interro.act.l.de ætate.ibi sed scriptura ductus &c.Quæ quidem scriptura in casu proppsito siue præmisso videtur sufficere:attento prædicto statuto dicente quòd scripti in libro malabiatorum offendi possint impunè ad vindictam, per personas in statuto descriptas.Sufficit ergo satisfactũ esse verbis statuti,qui & à quibus.l.prolpexit.de lega.iij.l.nõ aliter. & qui contrarium diceret,offenderet verba legis:quod non licet.C.de lega.l.non dubium.& quia inspicienda est prima figura:& secũdum illam iudicandum per aduersarium:alio nõ ostenso, vt.C.
7 de edicto diui adri.l.fi. † Et quia cum reperiatur inscriptus in numero malabiatorum,in dubio malabiatus censendus est sicut descriptus in numero militum vel tironum,vt aduocatus matriculę,aut albo decurionum.C.qui testa.facere possunt.l. antepe. &.l.ex eo.ff.de mili.testa.de excu.tuto.l.fi duas.§. docet autem. versi.& vtique.ff.de albo scriben.l j.& ij. C.de aduo.diuer.iudi, l.per hãc.præterea sicut ad probationem debiti fiscalis sufficit quem esse relatum in numero debitorum.C.de fide instrumentorum.l.illatæ.C.de eden.l.iustum est desiderium.sic ad probandum quem malabiatum vel bannitum.sufficit quod inter acta fiscalia in tali numero sit relatus. Præterea per hanc descriptionem in publicis regiſtris repertam,in quasi possessione malabiatorum videtur existere:sicuti descripti numero fabricensiũ aut aliorum curiæ asscriptorum sola descriptione videtur esse in quasi possessionem,vt sic si liberos à tali nexu se dicant,eis incũbat onus probandi, vt.C.de fabricen.l. stigmata.libro decimo coniuncta.l.vis eius.C.de proba.&.ff.de prob.l.circa.&.ff.de libera.causa.l. liberis.§. fi.& talis quis esse præsumitur, qualis est habitus in quo inuenitur.ff.de iniur.l.apud labeonem.§.si quis virgines.&.ff.loca.l.si quis ignorans. & in.c.si iudex laicus.de
9 senten.excommu.lib.vj.Præterea ex prædicta descriptione ita reperta,non est dubium quòd causatur quædam iusta credulitas extimandi verum esse:quod ita reperitur scriptum.C.de proba. l cum precibus.C.de reli.l.monumentorum.de contra.stipul.l. optimam.C.de iur.delibe.l.cum aliquis.vnde cum quæstio finiũ agitatur,statur veteribus scripturis.ff.fi.regun.l.in finalibus. Siue agatur terra singularium personarum:vt ibi,siue diocesi & territoria,vt plene not.per Inno.& Ioan.and.de proba.ex literis.Sicut ergo quanta sint territoria,diocesis,& terræ probatur per scripturas enunciantes:sic quanti & qui sint malabiati & bãniti,probatur per publica documenta istud denotãtia:& ipsum in dubio est credendum.Si ergo causatur iusta credulitas,ergo probabiliter ignoratur talem descriptum à descriptione absolutum,debebat eum de absolutione per scripturam constare:vt sic omnibus patens esset,vt.ff.de instito.l.sed si pup.§.proscribere. &.C.de sauf.l.vni.de procu.c.fi. lib.vj.ff. de contrahen.emp.l.j. in fin.si certum peta.l.eum qui in prouincia.excusatur ergo offendens à pœna offensionis,quæ infertur ratione doli:cum ab eo dolus absit.ad.l.aqui.si putator.& à pœna culpæ:cum nullã culpã prætendere videatur qui iusta ratione motus in eam prorumpit.imò.& si ratio esset iniusta à pœna quæ infertur ratione doli excusari videtur offendens:quia illa ratio dolum excludit.C.de plagiarijs.l.plagij.C.de sica.l.¶ Et pro hac parte directo videtur casus in terminis.ff.de libe.causa.l.igitur. vbi seruus qui est in libertate moratus prætextu scripturæ quæ erat ipso iure nulla,omnino excusatur à dolo:siue dictam scripturam crediderit aliqua iusta ratione motus,siue iniusta, præterea sicut fideiussori,qui soluit creditori,cui iam debitor soluerat,non imputatur si non perquisiuit an esset eidem ante solutum,vt.ff.mandati.l.si fideiussor.§.si cum debitor.sic non est imputandum offendenti, si nõ perquisiuit an descriptus esset liberatus à descriptione illa.
Pro hoc etiam facit optimè.ff.de adulte.l.penul.vbi scriptura repudij inutiliter missi,à pœna adulterij releuat nuptias cõtrahentem.facit eam etiam eodem titulo.l.si adulterium.§.idem Polioni.† Præterea quod reperitur descriptum adhuc præsumitur
8 durare quo ad omnes effectus tali descriptioni ab initio attributos:nisi appareat reuocatio, vnde constitutus procur.iam diu, adhuc durare præsumitur:nisi de reuocatione appareat.ff.mandati.l.qui iniuriam.§.non ideo.sic descriptus in libro malabiatorum,quousque descriptus apparet,præsumitur non reuocatus. Et hanc partem reperio tenuisse Iacobus de bel. & Iacobus butrigarius in quodam eorum consilio,& in reportationibus Iacobus butri.hoc tangitur,in dicto.§.ex causa.In contrarium q offensa facta in personam dicti scripti in numero malabiatorũ veniat punienda probatur,quòd vires eius funditus sunt sublatę per restitutionem,vt supra probatum est in primo discursu.Nõ est ergo cãcellatio attendenda,ex quo vires scripturæ ad irritum quo ad omnia funditus sunt reductę.C.de conditio.sine causa. l.dissolutæ.C.de solutio. inductum.ff.de action.& obligatio.l. non figura.probatur & aliter.quia si à principio fuisset inutiliter descriptus,non posset offendi.vt.l.iiij.§.condemnatum.de re iudi.Idem ergo si ex post facto efficiatur inutilis scriptura:quia paria sunt à princi.intelligitur descriptum,aut vtiliter & vires scripturæ totaliter extinctas;vt dictis iuribus:maximè cum per viã restitutionis hoc contingit:quæ omnem maculam abstergit: & reducit quem ad esse primæ naturæ nullo modo corruptæ,vt.ff. de na.resti.l.ij.&.l.quæris.C.de nup.l.imperialis.§. itaque.&.C. de crimine sacrilegij.l.sacrilegij.vnde iuris fictiõe per restitutionem obtentum perinde habetur:ac si nunquam fuisset descriptus non possit offendi.ergo nec tunc.vt tantum operetur fictio quãtum veritas,vt patet in toto titulo de cãpti.&.ff. de vsuca.&.l.si is qui pro emptore.imò quo ad quid potentior est.quia non recipit probationem in contrarium: cum semper disponat super falso.vnde omnis probatio esset frustratoria.Præterea exinanitis viribus scripturæ: sola imago scripturæ remanet, quæ nihil operatur,vt.l.j.in princip C.de lati.lib.tollen.C.de inoffic.do.l. ij.ibi& mane nomen hæredum reliquisset &c.de regu.iur.l.imaginaria &.C.ad.l.viscelliam.l.vna ibi imaginem non statũ &c.
9 &.C.de iure annulorũ aureorum.l.ij.† Præterea ad hoc vt malabiati possint offendi impune,copulatiuè duo requiruntur scilicet quòd quis sit condemnatus.Item quòd sit in libro malabiatorum descriptus:licet in aliquo casu quis habeatur pro malabiato:licet non sit descriptus in libro, vt patet in dicto statuto quod incipit.quæcunque persona.versi.& quòd quicunque condẽnatus inter quos casus non cõputatur iste de quo disceptatur ad præsens.Quòd autẽ regulariter necessaria sit descriptio in libro,apparet:quia non pót fieri indistinctè:sed oportet q exprimatur cãex qua condẽnatus est & dies:vt patet ex verbis statuti. vnde ante cõdẽnationẽ,descriptio nõ est possibilis. Condemnatio aũt reducta est ad non esse:& annullatus est omnis eius effectus per restitutionẽ:sicut annullatur p appellationẽ.ff. de infa. l.fur.ff.de iniust.te.l.si quis exhæredato.§ irritũ.ff.ad turpil.l.j.§ fi. coniuncta.l.cum & minores.&.l.fi.C.si aduer.rem iudi.& de liberis & posthumis.l.gallus.§. & quid si tantum.C.de sen.pas.l.j. &.l.fi.& hoc credo verisimum.Nunc respondeo ad obiecta & ad autoritates doctorum.& primò non obstat quod dicitur de scriptos posse offendi,& iste descriptus est,quia non ruditer sunt accipienda verba:sed intelligenda sunt in descriptione efficaci & vtili:non autem penitus inutili & nulla.vt dicto.§. condemnatum,& ista est interpretatio declaratiua,quam omnia statuta recipiunt secundum omnes scribentes in materia interpretationis statutorum,de qua per Ray.& Bartol.in.l.omnes populi.& l. cunctos populos.Dicta autem descriptio omni efficacia caret per restitutionem:imò quod plus est fingitur non facta,& nedũ quòd fingatur non facta,imò fingitur cancellata, vnde est cancellatio latæ sententiæ quæ non minus operatur: quam sententia iudicis.ff.de capi.dimi.l.amissione.§.qui deficiunt in glos.C. de hære.authen.gazaros.& auten.credentes.& in corpore vnde sumitur.Sed si cancellatio verè esset facta, nulla esset dubitatio ergo &c.Item non obli.quòd contrarium dicens offendit verba legis:quia non curatur de offensa verborum:si saluatur legis intentio.C.de legiti.l.non dubium.& ibi per Cyn.Non obstat quòd

quòd descriptus in numero,de eodem numero esse præsumitur: quia concedo,donec appareat remotio à numero.Sed hic appareat de remotione per dictam reformationem.Non obstat quòd reperitur in quasi possessione malabiatorum per descriptionem quia nego ex quo scriptura euacuata est ipso iure:sicut est in proposita quæstione.Non obstat,quòd quis præsumitur talis in qua li habitu inuenitur:quia concedo per nõ habentes notitiam personarum.vt in contrarijs,quæ in ignorantibus loquuntur: vnde à contrario in scientibus secus.
10 ¶ † Non obstat,quòd ex scriptura causatur iusta credulitas(sicut est in proposito)quia contrarium erat in ciuitate senarum dictam reformationem emanasse:cum apud nostra ciuium posita sunt & vniuersis patefacta,vnde nullius reformationis potuit aut potest prætendere ignorantiam,in corpore,vt.l.actæ nouæ constitutiones.&.ff.de ori.iur.l.ij.§ ex actis in glo.in verbo pro nostris. per Ioan.And.in data.vj.Si ergo offensor ignorauit, ignorantia eius fuit supina:cuius ignorantiæ consideratio non habetur.ff. de iur.& fact.ignor.l.nec supina.Summa enim negligentia obijcitur ei qui ignorat id quod omnes intelligunt,ita quod in ignorãtia solus est,vt.l.regula.§.sed cum facti.&.l.plurimum.eodem titulo nota.glossa.C.de periculo tu.l.tutor.Non obstat,quòd stando est scripturis etiam antiquis,& potissimè in regiſtro repertis,quia concedo,donec probatur contrarium. Et ita omnia illa iura loquuntur.Sed hic contrarium probatur aperte quòd non est de numero malabiatorum cum sit in integrum plenissimè restitutus.vt supra.Non obstat,etiam quòd iniusta ratio, nedum iusta quem excusat à dolo,quia hoc concedo de plano ponendo pro constanti quòd quis ignorauit:sed quando ratio est iniusta, non præsumitur quis ignorasse quod se ignorasse allegat, aliàs vnusquisque de facili pœnam grauissimã euitare posset aliquam causam allegando ignorantiæ quantumcunq; iniustam. Et ideo in hoc casu notanter dixit Iaco.butriga.alleganti talem ignorantiam incumbere onus probandi,quia degenerat præsumptio sententiæ contra eum in dicta.l.plagij. sic etiam dixit Innocen. de constitu.capitul.cognoscentes.quòd constitutio publicè diuulgata ligat ignorantes,nisi dè eorum ignorantia sint parati probare dilucidè. ¶ Nunc ad propositum reducendo,quia dicta reformatio erat publicè diuulgata,non præsumitur offensor eius ignorantiam habuisse,& sic in facto errasse,quòd notoriè omnibus apparebat.Et hoc tenet Dyn.expressè.de regulis iuris capitul. ignorantia.Sed si allegat se errasse in iure id est an dicta scriptura & regiſtratio malabiatorum communis dictæ reformationis haberi deberet pro cancellata & cancellari deberet, & an aduersus eam esset dictæ reformationis vigore in integrum restitutus,bene crederetur sibi præstito purgationis iuramento.C.de his qui ad eccle.confu l.presenti.§.penul.C.de iure deliberan.l.fina.§.in computatione.in glo.§.rerum amotarum.l.marcellus.in glossa de re mili.l.non omnes.§.à barbaris.
11 ¶ † Vt enim ipsa ignorantia sit iuris idiotis annexa,vnde secus existimo si offensor erat iureperitus.non enim ignorantiam iur. allegare potest,quę suæ professioni contradicit ex toto.C.de mune.patrimo.l.professio.libro decimo qui & aduersus quos.l.prima.& ibi per Cyn.licet autem idiotæ sacramento credatur allegãtis se credidisse potuisse vindictam impunè facere,& per hoc excusatur à pœna quæ imponitur ratione doli iuris vel præsumpti, non tamen excusatur à pœna quæ imponitur ratione latæ culpæ quæ committitur eo quòd non consuluit peritiores quos consulere potuit,cum in loco insigni consisteret,in quo est copia peritorum,& etiam in locis circunstantibus & vicinis.vt.ff.de bono. posl.in bonorum.de relcriptis.ca.statutum.& si probaret quòd eos consuluisset & quòd consulti dixissent dictum malabiatum pro malabiato haberi debere, nõ obstãte reformatione prædicta ab omni pœna puto offensorem exemptum,quoniam nec in dolo fuit nec in aliqua culpa,ex quo peritiores cõsulit quorum consilio standum est,vt.C.de re militari.l.semel libro.xij.ff. de vent. inspi.l.j. si mens.falsum modum dixerit.l.prima in titul.de non alie.§.quia verò leonis.Non obst.autoritas dictorum scilicet Iacob.bu.quia ambo loquuntur cùm banna,sententia condemnatoria,causa cancellantur,vel pro cancellatis habentur per actum solutionis eius quod in sententia continetur,quæ fit in loco priuato,cuius solutionis probabilius prætenditur ignorantia, vt.l. final.pro suo de iur.& fac.ignor.l.plurimum. Item loquũtur simpliciter per solutionem.In proposito autem talis condemnatus & bãnitus est liberatus & exemptus per actum notorium in omnibus publicè apparentem,cuius nulla ignorãtia allegari potest. Item per restitutionem aduersus sententiam & bannum, & aduersus descriptiones quascunque cum introductæ cuiusdem fictionis mirabilis omnem maculam & descriptionem penitus abolentis. vnde casus dictorum autorum est penitus diuersus, non autem contrarius vel aduersus.& ista sufficiant de secundo. Superest igitur vt de tertio videamus scilicet quid iuris de auxiliatoribus & fauentibus exteris, nõ coniunctis offendentibus ad vindictam,vel coniunctis sed non infra quartum gradum.Et in hoc breuiter me expedio,quia si poneremus simpliciter offẽsam se vindicantis,non cadere in nomen delicti,& per ipsum delictũ non contrahi nec etiã auxiliantes & alij assessorij cõtraherent vel essent vllatenus puniendi.ff.de furt.l.si his qui rem.§.fi cum tutũ. ibi casus sed vbi dictum committitur(sicut est in casu proposito)sed principali datur impunitas per aliquam causam non concurrentem in personam fauentis(sicut est in exemplo præmisso) tunc punitur accedens delicto:licet principalis nullam pœnam incurrat.vt.l.qui seruo.ff.de furt.& ibi per Barto.vnde qui gladium posuit in manu furentis de homicidio inde secuto punitur,licet furiosus nullatenus puniatur,ad legem aquil. qua actione.§. Celsus.ibi casus.&.l.qui occidit.§.penultimo.ff.de sica.l. nihil. in glossa coniuncta glosse.ff.de officio.præsi.diuus marcus. Hæc autem dico si staremus in terminis iuris communis,sed per formã statuti positi sub rubrica de pœna facientis vindictã,quod incipit nulla persona etiam associantibus datur immunitas:vt patet in versiculo.quod quæcunque persona,non tamen conceditur si associantes essent forenses,vt patet in sequenti versicul.qui incipit.& quod prædicta dum dicit omnia & singula &c.per quem versicu.modificantur omnia præcedentia,& ad ciues restringuntur.De quarto.scilicet qua pœna veniet puniendus dictus offendens ad vindictam:similiter succinctè pertranseo: quia apparet decisio ex iam dictis in secundo principali puncto.Et concludo quòd aut offendens ad vindictam cui alias licita erat offensio ex forma statuti est in dolo vero vel præsumpto quòd quando sit ex prædictis apparet:& puniri debet in pœnis in statuus contentis,aut non fuit in dolo sed in culpa:& tunc excusatur ab omni pœna dolum requirente(vt iam dictum est in dicto secũdo discursu)& solũ puniendus veniet ratione culpæ:vnde erit arbitraria pœna.ff.de pœnis.l.hodie.dũ tamen nulla pœna capitalis sibi imponatur.Dicit enim Bartolus nullam causam reperiri,in quo ex culpa etiam lata pœna capitalis posit imponi ff.de sica.l. in lege.& verum dicit,dum concludit latam culpam non æquiparari dolo in pœnis capitalibus imponendis.Sed dum infert nullũ reperiri casum in quo lata est culpa quis capitaliter puniatur, in hoc non videtur vera eius opi.probatur.C.de priua.carce.l vna. C.ad.l.iul.de vi.l.fi.C.nemini licere signum saluatoris in rub.vbi ex sola negligentia in latam culpam cadentem,officialis punitur ad mortem & bona eius confiscantur.
12 ¶ † De quinto & vltimo,an malabiatus posit occidi de iure attenta forma statuti punctus est pulcher,& dubium hic facit,quia statutum dicit quòd offendi potest,quacũque offensa etiam grauissima,quam glossa sub dubio forte ad mortem extendit.C.nemini licere signum salua.l.prima allega.ff.de pœnis.l.vltima. Et pro hoc quia in dicto statuto disponitur,quòd offendi possit quẽ admodum exbanniti,& aliud statutum de exbannitis loquens, dicit exbannitum offendi posse,& quòd illud statutum simpliciter intelligatur, & nullam glossationem aut interpretationem contineat. Quid tamen sit de iure ad præsens non discutio, cum supra decisum sit & appareat supradictum offendi posse, & punctus est subtilis & dubius, & me excuset importuna infestatio consilium, expectantis. Angelus de perusio &cætera.

Consilia Angeli de Perusio. x

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CCLXXXIX.

1 *Citatio facta de vno agnatorum citandorum ad accusationem occisoris, quando sufficiat stante statuto &c.*
2 *Proclama generale quando sufficiat ad citationem alicuius.*

VIso facto & statutis prædictis considerandum & inuestigandum est. primò † an dicta interlocutoria qua pronunciatum est maleficium non esse punibile & potuisse impunè committi, fuerit rectè & iustè lata vel non. Si enim rectè lata fuerit (licet non ritè) frustra tractatur an de nouo accusatio ponit institui. esset enim frustratoria. si autem non fuit rectè & iustè lata, imò ex falsa causa, quia dictus occisus impune occidi non potuit, tunc est respondendum ad quæsitum super quo dico, quòd cũ statutũ desideret citari proximiores agnatos occisi. Non ergo sufficit vnum citari sed omnes proximiores ad accusandum habiles, citandi sunt. sic enim intelligenda est dicta oratio inde finita. ff. quibus ex cau. in posca. l. hoc autem. §. non defendi versicul. sinautem nó habet tutores. Nec distinguit statutum ad mares & fœminas: vnde ita cõprehenduntur hoc casu mulieres vt masculi. de lega. tertio. l. qui duos mulos. comprehẽdit enim masculinum de sui significato, regulariter fœmininum. ff. de verbo. signific. l. prima. imò notanter dixit Ioan. an. quòd quando profertur à lege sicut in quæstione proposita, semper continetur fœmininum: nisi in. l. contrariũ cauetur de elect. c. fina. libro. vj. in prima glossa. Et masculinum hoc casu comprehendere fœmininum est vtile reipublicæ, cuius interest puniri maleficia maximè particularia, sicut est homicidium. ad legẽ aqui. ita vulneratus. Adiuuandum est ergo dictũ statutum omni interpretatione ad hunc fauorem tendente. ff. de condit. & demon. hoc modo. Nec dicat quis, non contineri fœminas hoc casu, eò quòd fœminæ non possunt leuare faydam vel etiam inimicitiam, vt no. glossa sententiarum quam alibi non in ueni in decima columna qui feu. da. pos. capitu. j. in glossa in versicul. hoc autem. in fine. Pro qua videtur casus. ff. qui pe. tuto. l. fi. §. vltimo. quia intelligo de inimicitia, per quam ad extraiudicialem vindictam veniendum sit. hoc enim virile non autem mulibre. vt dicta glossa. Vindicta autem iudicialis bene spectat ad mulieres si volunt quando suorum iniuriam prosequũtur. C. ad tur pil. l. fi fœmina. C. qui accu. non pos. l. non ignorabat. insti. de supect. tu. §. consequens. & in sorore propriè est casus. C. de his qui. vt indig. l. sororem. & prosequitur tunc soror dolorem proprium vt infrà incontinenti subnectam.

2 ¶ † Superest vt videamus, an satisfactum sit statuto per generale proclama, videtur quòd sic ne alias dicamus rem posse in infinitum abire, quod esset absurdum: cum infinitas sit vitanda, & pro hac parte videtur glo. ordinaria in. d. l. hoc autem. §. nõ defendi in. d. versicu. sinautem. Et hoc tenet Bar. ibi dicẽs, quòd ita obseruat consuetudo. C. de remiss. pig. l. si eo tempore.

¶ Contrarium credo verum, ex quo cõstabat & erat notoriũ dictas sorores viuere, & ambas esse interrriorio requirẽtis, pro hoc videtur casus. ff. de ven. inspi. l. j. §. de inspiciendo ibi his ad quos ea res pertinet procuratoribus eorũ ve. & eadem. l. §. denunciari. qui hoc probat apertius. vbi negotium tangit aliquos singulariter nominatim sunt citandi: non per generale proclama, vt dictis iuribus probatur. ff. de serui. ru. prædio. l. per fundum. extra de cõstitu. c. cognoscentes. Istas autem sorores tangit ius accusandi singulariter & iure proprio: quoniam dolorẽ proprium prosequuntur ex cẽde fratris earum: per quam non solum ipsis, sed toti generi interfecti iniuria atrocissima est illata. ff. de libe. causa. l. lecũda ibi ad dolorem nostrum & iniuriam nostram porrigitur. & in. l. sequenti dicitur, quòd ad dictam iniuriam propulsandam mater & sorores etiam admittuntur. Nonobstat, quòd quæstio sit simul: ad cuius defensam non debent mulieres admitti. vt. l. fœminis. ff. de procura. &. C. de procura. alienan. facit optimè ad prædicta. C. de senatusconsul. claudiano. l. vij. ibi, & sit pessimũ dedecus cognationis suæ. Pro hac parte quòd non sufficiat generale proclama, satis probatur in cor. de hæred. & fal. §. hinc nobis: vbi cum hæres metuens legatarios & creditores conficit inuentarium sigillatim, debet facere citari eosdem, vt ibi probatur, coniuncta glossa in versicul. sed qualiter. Hoc etiam tenerem vt glo. apertissimè. C. si vt se ab hæredi. absti. auten. si omnes ibi cum aduersus additionis actum petitur restitutio, omnes creditores qui ex actu lædi possunt, citandi sunt & glossa exponit ibi: saltem ad domum, per. l. vt perfectius. C. de annali exceptio. Ita igitur in proposito, cum absorbetur ius accusandi facta inquisitione & citatione, quòd vbi sororibus competit iure proprio, nominatim citandæ fuerunt: aliàs si non requiritur citatio nominatim de his, cur de alijs non proximioribus facta est, & cur (etiam vt audio) obseruatur semper nominatim citationem fieri in talibus de his ad quos principaliter pertinet, non video rationem quare, aut enim dictæ sorores non includunt sub verbis statuti: & tunc nec nominatim nec proclama. Aut includunt & citari debent nominatim vt citantur, & alij: cum ratio diuersitatis reddi non possit quòd autem includantur, superius est expressum. Non obstat, glossa. §. non defendi. quia ibi illi qui vocabantur nullum ius nec interesse prætendebant, nec eis ius defensionis iure proprio competebat, sed lex solum voluit amicos & alios citari: quos ex charitatis affectu est verisimile conẽptum similiter non relinquere in discussum. Non obstat. l. si eo tempore. quia illa. l. multis modis intelligitur. vno modo quòd ibi citabantur per generale l. proclama: quia eorum nomina ignorabantur vnde non erat possibilis citatio specialis, meritò venitur ad illam, quia necessitas soluta est omni lege: in proposito autem notorium erat dictas sorores superesse. Secundo modo intelligitur, quòd ibi sit casus specialis. & ita intelligit ibi Iacobus butrigarius in lec. Et si ita est, facit tunc pro, non contra, cum necessariò sit in contrarium ius commune. Tertiò quòd ibi fuit factum proclama generale, non tamen generalissimum, sine vlla specificatione personarum creditorum: imò in eodem omnes nominati fuerunt, aliàs tale proclama non præiudicaret eis de quorum præiudicio agitur. Et hanc opinio. tenuit Alber. galeotti & doctores. Ioannes Andre. in addi. secutus fuit idem dicens, quòd si in platea vel vicinia fuit publicè præconizatum, quòd si aliquis in bonis eius contra quẽ delideratur missio ex secundo decreto aliquòd ius haberet vel illa bona defendere vellet, infra certum diem veniret & non venit, tamen creditor habens iura potiora illo qui missus est, audiẽdus est, cum petit reuocari illud secundum decretum: quia forma citationis à iure data seruanda est. l. iiij. §. prætor. de dam. infect. de qua forma etiam habetur de dolo, & contu. c. causam. in glosl. iij. & de eo qui mittitur in possessionem. c. fina. vnde non licet ab ea recedere. ff. mandati. l. diligenter. ff. de transac. l. cum hi. §. si prætor C. de sen. l. prolatam. vox enim præconia paucis innotescit. vt. l. consentaneam. & auten. qui semel. C. quomodo & quando iud. & ita tenet Ioan. prædictus in Specu. in primo & secundo decre. §. nunc dicamus. ver. sed pone quod vnus. in add. Ex quibus concludo, dictas sorores in statuto includi, & eas à potẽtia accusandi per illã solã citationem generalẽ de qua superius dictũ est, nõ fore excluſas, nisi dictũ statutum contrariam interpretationẽ in loco habuit continuo, quia tũc non est recedendũ à stilo & interpretatione continua, vt. l. si de interpretatione. &. ff. de legibus. & C. de iniur. l. fi. Restat videre an corã alio doctore suppetat accusandi potentia, cum dupliciter hæc iurisditio sit præuenta per inquisitionis processum, & per personalẽ captũram. quòd nõ solum sufficit ex forma statuti, imo de iure cõmuni, vt de captura no. Io. an. in. c. j. de obli. ad ratiocinia. Et dico q̃ non obstat dicta præuentio, quin possit in alia curia accusari. Ratio, quia instantia inchoata per inquirentem, etiam terminata & finita per pronunciationem quam fecit & per relationem homicidæ. ff. de accu. l. cũ titia. de re iudi. l. acta. Cũ ergo processus sit circunductus pereunt vires eius vt l. & post edictũ. §. circunducto. ff. de iudi. nam perẽpta instantia, pereunt omnia acta iudicij respicientia meram ordinationem vt no. in. l. properandũ. §. & si quidẽ. & ibi per Bar. plenius iudi. sol. l. cum lite mortua. &. C. de eden. l. is apud quem. vnde in nouo iudicio omnes dilatoriæ & declinatoriæ possunt opponi:

opponi, ac si nunquam primum iudicium inchoatum fuisset: vt dictis iuribus probatur. vnde concludo etiã coram alio rectore accusationem fieri posse. Et ita dico ego Ang. &c.

CONSILIVM CC XC.

1 *Ianuenses, an possint bona fide nauigare in gulfo venetorum.*
2 *Nauigare qui possint libere, & qui non.*
3 *Confessio enunciatiua, præiudicat confitenti.*
4 *Ianuenses, an prohiberi possint nauigare per gulfum venetorum.*
5 *Duntamen dicto, quantæ sit virtutis.*
6 *Licentia seu permissio simplex, quid operetur.*
7 *Vsufructu concesso, omnia conceduntur sine quibus vtendi potestas non habetur.*
8 *Pactum super vna re interpositum, an possit ad aliam trahi.*
9 *Emere vel consequi aliquid nullus dicitur posse, nisi iusto interueniente pretio.*

THema est tale, inter cætera capitula pacis initæ inter dominos ianuẽses ex parte vna, & dominos venetos ex alia infrascriptũ capitulum tenoris & cõtinentiæ infrascriptæ reperitur. Itẽ conuenerũt vt supra, q̃ cõmune ianuæ seu aliqui fideles vel subditi sui nõ ibũt cum galeis seu nauigijs armatis inter gulfum domini ducis & cõmunis venetiarũ, in fauorem vel dãnum alicuius personę de mundo, saluo si essent nauigia quæ irent purè vel bona fide cõmercationibus vel in actu vel occatione mercandi: duntamen ipsa nauigia non possint præstare aliquod auxilium vel fauorem publicè vel occultè directè vel indirectè aliquibus inimicis vel rebellibus dicti domini ducis & cõmunis venetiarum inter dictum gulfum. Et ecõtra ipse dominus dux et commune venetiarum seu aliqui eius fideles vel subditi, non ibunt cum nauigijs armatis à portu pisano vsque in afiliam, in fauorem vel dãnum alicuius personæ de mundo, per modum superius dictum de ianuensibus inter gulfum venetiarum. ¶ Primũ dubium est, an inuitis & prohibẽtibus venetis, possint ianuenses eorũque subditi & fideles, bona fide ex causa mercantiæ nauigare inter dictũ gulfum. ¶ Secundò an ianuenses cum suis nauibus non armatis, sed ad mercantiã paratis, possint applicare ad portus domini ducis quod communis venetiarũ existens inter gulfum adeo quòd dictus dominus dux & commune venetiarum non possit impedire applicationem ipsarum nauium, ad dictos portus.

¶ Tertiò, an præsupposito quod possint ianuenses cum suis nauibus non armatis applicare ad dictos portus, possit tamen dux & commune venetiarum datia introitus & ingressus in dictis portibus vltra solitum per modum statuti vel alterius dispositionis.

1 CIrcunscripta pactorũ serie primitus inquiramus, † an ianuenſibus aut alijs nauigandi potẽtia, inter gulfum posit per venetos iuridicè interdici: & super hoc considero nauarcorum seu nauigantiũ triplex genus. † Quidam enim sunt nauigantes exercentes piraticã prauitatẽ, aut principis, aut Christiani generis inimici. Et istis nedum q̃ possit nauigandi licentia interdici, imo autoritate propria capi & spoliari possunt. C. de furt. auf. nauigia. & in corpore vnde sumitur. Istorũ enim nauigantiũ, iniquissimum & pessimum genus est. vt ibi. &. ff. de pac. l. postliminiũ. §. à piratis. Qui dã sunt nauigantes ex causa necessaria, sicuti sunt nauarci species annonarias deferentes, ad rem publicam principis aut etiã romanorum. Et istis nedum quòd possit nauigandi potentia interdici, imò debent omni securitate potiri, nec debent aliquas cõmissiones pati aut genus nocendi. sed venientes & remeantes debent ab omni inquietudine ab omnique molestia esse securi. vnde neque grauedine nauigij sub vocabulo aut forma datij: aut introitus quouis nomine molestari. Et contrarium facientes. x. libras auri pœnam substinenti, fisci iuribus applicandam. C. de nauicula. l. j. lib. xj. Quinimò nedum quòd aliquam inquietudinem pati possent per quam venientes aut remeantes plenissima nauigandi libertate fruantur: imò iudices vniuersi quarumcũque diœcesum ad nauigationem continuandam tales nauarcos debet vrgere cum prosperior flatus inuitat cum hyemis prætextu sunt in nauigãdo remissi. vt. l. fi. C. de nauicularijs. lib. xj. De istis autem duobus generibus nauigantium seu nauarcorum, ad præsens nõ quæritur. Tertiũ autem nauarcorum genus est, qui mercatoris & alijs licitis & honestis per mare discurrũt, & de his quærit pũctus & thema præfatum, & in hoc genere nauigantium considerandum est. Primò an eis possit de iure cõmuni nauigatio interdici. Secundò, quid iuris ex forma pactorum. Super primo prima fronte videtur non posse ianuensibus aut alijs interdici, quoniam mare & maris litora aut aer & aqua profluens, omnibus sunt cõmunia non solum iure naturali primeuo, imò etiã iure gentium. Et ideo nemo per mare aut ad maris litus iure accedere prohibetur instit. de re. di. l. quædam. Quinimo & flumina perennia & perpetua quę neuigabilia sunt & portus ipsorum, publica sunt. vnde ius nauigandi & piscandi competit vniuersis. eo. titu. § flumina. & ibi glossa ponit exemplum de flumine Padi & Reni. accedere licet ergo ad portus litora atque ripas. vt dicto. §. riparum. &. §. litorum. eod. titu. &. ff. de rerum diui. l. riparũ. imò quòd fortius est interdicentes vti piscationibus & nauigijs in mari aut in fluminibus prędictis, iniuriarum tenentur. ff. de iniu. l. iniuriarum. §. si quis me. Sopita igitur videtur quæstio prima, sci licet quòd eitam circunscripta pactorum figura ianuenses, imo nec alij, prohiberi possunt cum eorum nauigijs ad mercaturam intrare gulfum prædictum. ¶ † In contrarium quia ianuẽses cõfitentur, licet per verba enunciatiua, gulfum venetorum esse. vnde præiudicat eis dicta confessio, licet ita enunciatiuè emanet. C. de contrahen. stip. l. optimam. de lega. iij. l. prædijs. § & balneus. in verbo emptionis. dum allegat. l. optimam. &. C. de iur. delibe. l. cum aliquis. & ibi per Cy. Et licet hoc ianuẽses nõ asseruissent, tamen negari non pót, q̃ per tẽpora lõgissima Veneti & eorũ signoria fuerũt & sunt in quasi possessione dicti gulfi. vnde ratione possessionis longissimæ in qua fuerunt & sunt, circunscripta forma pactorum possent Veneti ianuensibus & alijs quibuscunque interdicere potẽtiam nauigandi, nauigare volentibus per eorũ gulfum. ff. de iniur. l. sanè. ibi casus secũdum Ray. de forliuio. qui expresse exẽplũ ponit de gulfo venetorum. Nec ob. si dicantur mare & loca publica, quæ in vsu publico sunt, vt hæc & si nullo præscribuntur tẽpore, vt. ff. de vsuc. &. ff. de via publica. l. viam publicã. quoniam quæ publica sunt & in vsu publico, illa iuregentiũ cõmunia sunt, in quibus nulla cadit vsucapio, vt. l. fi. ff. de vsuca. quia cõcedo illud de plano, si ex hac longissima possessione dominiũ acquirere velimus, eorum quæ nobis iuregentiũ sunt communia. Sed per ipsam possessionem bene acquirimus ius quoddam excipiendi, vt de possessione nõ expellamur, cuius possessionis effectus est duplex. Primò quia si turbamur in ea agere possumus contra turbantẽ, vt. d. l. sanè. ibi casus secundus, quia antequam expellamur, prohibere possumus ne quis intret locum à nobis possessum nobis inuitis, vnde prohibere possumus ratiõe possessionis nauigationem & piscationẽ maris & fluminis, quæ nobis sunt communia iuregentium. tex est secundum opinio. approbatam & veram. ff. de diuor. & tẽp. præscrip. l. si quisquã hoc idem glo. tenet insti. de rerum diui. §. flumina. in verbo omnibus hanc etiam Barto. approbauit. in. d. l. fina. de vsucap. Et hac considerationẽ quasi possessionis attenta, rectè dicunt veneti gulfum & portus suos esse: sicut & fundũ colente ratione culturę, & vsus dicunt fundum suũ esse suus. ff. de ori. iur. l. ij. circa princip. quæ incipit no. arg. & non est alibi illa glosl. facit ad prædicta. ff. de acqui. re. do. l. iij. vbi aucupari volentes, possumus prohibere ne intrent loca à nobis possessa: vnde ex præmissis concludo, quòd nõ iure dominij sed possessionis quam habent Veneti, dicti gulfi nauigãtes impedire & prohibere possunt, donec in possessione sunt exceptis nauicularijs delegãtis species transferentibus ad principẽ aut rem publicã romanorum qui nullam inquietudinẽ pati possunt. vt. d. l. cum nauicularijs. & hoc concludo, solùm attento & inspecto iure cõmuni pactorum prædictorum forma fanditus

Universidad de Deusto
Biblioteca

circunscripta. ¶ † Sepereſt igitur vt videamus an Ianuenſes nauigare volentes per dictum gulfum cũ dictis nauibus ad mercandum, poſsint iur. licito prohiberi Et prima fronte videtur quòd ſic, quia per formam dictorum pactorum nõ apparet, quòd Veneti aſtrinxerint ſe ianuenſibus, vt ipſi per eorum gulfum nauigia non poſſent ducere, imo ianuenſes venetis promiſerunt non ducere niſi certo modo & forma in themate denotatis. Cũ ergo tenor & forma pactorum ad nihil venetos aſtringat, ergo vi pactorum veneti non aſtringuntur, ſicut nec iur. cõmuni etiã ſunt aſtricti. pacta enim & ſtipulationes non obligant promittentes vltra vel ad aliud, quam tenor verborum deſignet. ff. de verb. obliga. l. quicquid aſtringendæ. Sunt enim obligationes odioſæ, ideo reſtringendæ ex hac cauſa cum ad minimum reducuntur in dubijs. vt. l. ſemper in ſtipulationibus. de reg. iur. cum concord. ibi allega. ¶ In contrarium quòd Ianuenſes & eorum ſubditi obſtantes pacto prædicto, non poſſunt à Venetis prohiberi nauigare inter dictum gulfum. oſtenditur euidenter dictum capitulum in themate deſcriptũ vſque ad ver. Et econuerſo, habet tres partes & ita tria continet, prima pars eſt indifferẽter nauigatiõis prohibitiua: cũ nauigaret cũ armatis nauigijs in fauorem vel dãnum alicuius perſonæ de mundo, quod iſtud fieri non liceat, & iſta pars durat vſque ibi ſaluo ſi eſſent nauigia, ibi eſt ſecunda pars dicti capituli in qua prædicta nauigandi denegata licentia cum armatis nauigijs modificatur, vt non vendicet ſibi locum cum contingeret nauigia principaliter non ire in fauorem vel dãnum alicuius perſonæ ſed irent purè & bona fide cum mercationibus vel in actu mercandi. ergo caſu iſto negari non poteſt permiſſum eſſe ianuenſibus & eorum ſubditis & fidelibus nauigandi licentia. & hoc importat dictio illa ſaluo, quæ eſt cõtinuo præcedentium modificatiua, vt. ff. fa. herciſ. l. item labeo. circa finem principij in gloſſella quæ incipit pure. & finit quia non dixit ſaluo quod infra dicam. Quinimo tanta eſt virtus modificationis prædictæ, quòd vbi non inuenit' quid modificet, orationem præcedentem extinguit: & ad negationem reſoluit. ff. de legatis. j. l. ſi quis à filio. § primo in gloſſa. Pro hoc optimè. quibus modis pign. vel hypo. ſolu. l. ſicut. § primo in text. coniuncta gloſſa in verbo ſaluo, eſt igitur virtus huius modificationis inductæ per illud ſaluo &c. vt ſicut præcedens orationis particula prohibitionem nauigandi cum armatis nauigijs in damnum vel fauorem alicuius perſonæ ſignificat & demonſtrat: ita in hoc caſu cum nauigari contingit principaliter cauſa mercantiæ ſiue mercaturæ & bona fide: licita ſit nauigatio & permiſſa ianuenſibus & eorum ſubditis, & iſta permiſsio eſt indiſcreta & vniuerſalis nullam limitationem in ſe continens, niſi vnam quæ ſequitur in verſicul. dumtamẽ ipſa nauigia, in quo verſiculo ponitur tertia pars dicti capituli reſtringens modificationẽ prædictam, ſcilicet quòd etiã cauſa mercaturæ. non ſit licitum nauigare præſtando auxilium vel fauorem publice vel occultè directè vel indirectè aliquibus inimicis vel rebellibus domini ducis venetiarum: & communis venetiarum. vnde coniunctis his duabus vltimis partibus dicti capituli, colligitur manifeſte, quòd contrahentes voluerunt eſſe licitam nauigationem cauſa mercaturæ & fide ſimpliciter & indiſtincte: dũmodo nauigantes abſtineant in prohibendo auxilium vel fauorem inimicis aut rebellibus dicti ducis & cõmunis
5 Venetiarum. ¶ † Illa ergo dictio dumtam:en, quæ exceptiua, falſificat regulam, & generalem potentiam, & licentiam nauigandi cauſa mercaturę, ſolum in caſu prædicto, cum præſtaretur dictum auxilium aut fauor. in omnibus ergo illis caſibus regula manet firma, & illibata nauigandi licentia, cauſa mercaturæ. Virtus enim exceptionis eſt, ſolum in caſu excepto, falſificare regulam. In caſibus autem non exceptis, fortificare & illam confirmare in cor. de non alie. § vt auten. & ff. de teſtamento militis. l. tribunus. § finali. plene per Dyn. de regulis iuris libro. vj. in rubri. in vltima quæſtione. Si igitur & omni alio caſu nauigandi licentia inter gulfum prædictum cauſa mercaturæ & bona fide eſt permiſſa, ergo non poteſt eiſdem talis licentia per Venetos denegari quia ſeries prima facientis licitam nauigationem repugnat: quoniam ad illicitam traheretur, ſi diceremus interdictionem nauigandi eſſe iuridicã: & eam poſſe fieri etiam de iure. Et hoc etiam probatur efficaci ratione, quia cum ex pacti tenore dicta nauigatio ſit licita: neceſſariò opportet intelligi vt verba pacti aliquid operentur quòd ſit licitum venetis etiam prohibentibus, aliàs ad quid de licentia nauigandi bona fide & ex cauſa mercaturæ erat neceſſe in pactum deducere. Cum iuregentium & ciuili vnicuiq; pateat talis potentia nauigandi (vt ſuperius eſt expreſſum in primo principali diſcurſu) debent autem verba cũ poſſunt, aliquid operari. ff. de legatis primo. l. ſi quando. ff. de vſur. l. ſtipulatus. & ff. ad municip. l. prima in fine. nec enim pacta in fraudem aut ſuperuacuo ſunt ineunda. l. iuregen. § ſed ſi fraudandi. ff. de pactis. Hoc autem ſuperuacuum foret omnino, niſi trahamus ad caſum iſtum: vt ſit licentia nauigandi etiam Venetis prohibentibus, & quia fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur, vt. l. vna. C. de theſau. libro decimo. facit optimè ad prædicta quod not. C. de inofficio. teſtamento. l. ſi quando. Præterea hic ad nertatur bene cum alicui conceditur licentia intrandi per alienũ incontinenti eam concedens obligatur ad pati. ff. de ſeruitu. l. vt pomum. licet enim nõ conſtituatur ſeruitus prædialis, nec perſonalis, tamen ad ipſum pati bene contrahitur obligatio ex ſimplici licentia. vt ibi de ſerui. ruſti. prædio. l, veluti. coniuncta gloſſa. & facit eo. titulo. l. pecoris. in fi. gloſſe magnæ. de vſufruct. l. damnas. & l. fundi. quòd autem Ianuẽſes & eorum ſubditi & fideles de voluntate dictorum Venetorum habeant licentiam nauigandi inter gulfum ipſorum bona fide & cauſa mercantiæ, tenor dicti pacti deſignat. nõ ergo poteſt dicta licentia reuocari ex pœnitentia. C. de actionib. & obligatio. l. ſicut. Nec obſtat, quod Veneti exfigura verborum, non videntur ianuenſibus aliquid permiſiſſe, quia nego, imò in verbis dicti capituli continetur obligatio vtriuſque ſcilicet ianuẽſium expreſsè quòd nõ ibant cum armatis nauigijs inter gulfum, in damnum vel fauorem alicuius perſonę, vt patet in prima parte capituli & obligatio Venetorum tacitè reſultans ex ſecunda parte dicti capituli ex licentia nauigãdi cauſa mercaturæ de venetorum voluntate ianuenſibuus competente: vnde inter iſtas obligationes non refert, ſcilicet expreſſas verbis: & reſultantes ex verbis & eorum conceptione, vt. ff. ſi cer. peta. l. tamen quid. ff. de ſer. l. ſi cui. & ff. de ritu nupt. l. quamquam de iure dotis. l. res verò. de reg. iur. l. actus. ¶ † Pro hoc e-
6 tiam facit optimè, quia ſimplex licentia & permiſsio, illud operatur quod promiſsio quo ad obligandũ licentiã concedentes. ff. de præſ. ver. l. permiſiſti. j. reſponſo. & eadem l. § permiſiſti. vbi videtur quaſi caſus ad literam iſtius quæſtionis. Facit etiam quòd nota. ff. de dona. l. aquilius regulus. ibi permitto habitare in cœnacula &c & &. ff. de inius vocan. l. quicquam. § prætor ait. ibi ſine permiſſũ mero &c. Concludo igitur ex premiſsis, dictam ſecundã particulam capituli dicti ſignificare, permiſſum eſſe venetos ianuenſibus & eorum ſubditis & fidelibus licentiam nauigãdi cauſa mercaturæ & bona fide inter gulfum prędictum ex qua permiſsione reſultat obligatio venetorum. qua aſtringũtur ad pati eos nauigare modo prædicto. & ideo eis de iure non ſuppetit potentia interdicendi dictam nauigandi formam, licet aliàs interdicere potuiſſent de iure, ratione dictę quaſi poſſeſsiõis pactis prædictis penitus circunſcriptis, & hæc ſufficiant de ſecundo pũcto quod ad plenum examinare curaui, quia in eo vis quæſtionis conſiſtit. Deſcendamus igitur ad tertium, an ex quo non poteſt eis nauigandi iam permiſſa licentia interdici, an ſaltem eis interdici, poſsit, vt non applicent ſe ad portus Venetorum. Et videtur hoc clarum quòd poteſt iuridicè interdici, quia portus ſunt venetorum (vt gulfum) vnde donec in poſſeſsione ſunt omnibus interdicere poſſunt ne ad dictos portus appellẽt, vt. d. l. ſi quiſquã nec tenor pactorum dictam licentiam interdicendi tollit eidẽ, cum de portu in dicto capitulo nulla mentio fiat. vnde pactum ſuper vna re factum, ad aliam non extenditur. vt. ff. de pactis. l. ſi vnus. § ante omnia. Contrarium eſt verum, quia cum ſit permiſſa licentia nauigandi, neceſſariò & vnumquodque permiſſum eſt, quòd eſt eius ſequela, ſine quo modicum aut nihil, importat dicta permiſsio, imò potius redderetur inutilis, ſi nauigantes ad portus non poſſent appellere in quibus reciperent, vt. l. riparum. § fin. ff. de re. diui. Pro hoc optimè. ſi vſufr. peta. l. prima. § i. vbi
7 † concello vſufructu in contractu vel vltima voluntate, omnia intelliguntur

intelliguntur conceſſa ſine quibus aliàs vtendi & fruendi licẽtia eſſet inutilis ſic. ff. de vſufruct. l. ſi is qui binas. & facit. ff. de ſerui. vrba. prædio. l. olimpico. Et eſt caſus eodem titul. l. maurus. aliàs incipit binas ædes. Et pro hac parte videtur caſus in terminis. in l. prima. C. de nauicularijs. vbi habentes licentiam nauigandi cũdo & remanendo plena debent ſecuritate potiri. & nulla incõmoda debent eis afferri. Si autem app. nõ poſſent ad portus, nedum quod afficeretur incommodis, aut non eſſent plenè ſecuri, imò mortis periculo eſſent ſubiecti: maximè inter contumaces maris procellas, vt. ff. ſi quis cautio. l. ſecũda. § & quod diximus. ideo dicunt docto. quòd ſi alicui eſt conceſſa licentia veniendi ad locum: intelligitur conceſſa licentia ſtandi ac etiam recedendi, quia aliàs nihil cõmoditatis afferret, imo incommodum & grauamen. ff. de ſepul. vio. vtimur. & ibi per Bartol. Hinc etiam cauſatur quod dicimus non multum à ſeruitute differre, cum quis ſine periculo non poteſt ſecurè & liberè habere receſſum & manſionem in eodem vt. ff. de libe. ho. exhibendis. l. ſecunda. Quinimò quod fortius eſt, nec dicitur libertate potiri, qui ſine dedecore in pub. comparere nõ poteſt. licet poſsit abſque alio diſpendio perſonæ vel fortunarum ſuarum. ff. quib. ex cau. ma. l. in eadem. con iuncta gl. & facit eo. ti. l. ſuccurritur. & l. necnon. § j.

8 ¶ † Et iſta ſufficiant de tertio. Ex prædictis apparet reſponſum ad obiectionis formam, quòd pactum ſuper vna re interpoſitũ, ad aliam non porrigitur, quia verum eſt omnino aliam, ſed bene porrigitur ad ſequelã, vt in iuribus allegatis facit. ff. de de iuri. omnium iudi. l. ſecunda. C. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. per Bartol. & canoniſtas in capitul. penultimo. de officio delega. Supereſt igitur vt videamus de quarto, ſcilicet an Veneti poſsint augere datia & introitus ſolitos exigi à nauigantibus in dictis portibus, per quod augmentum grauantur ianuenſes aut eorum ſubditi aut fideles nauigantes inter dictum gulfum & ad dictos portus Venetorum appellentes. & videtur quòd non: quia nedum quòd eis competat augendi potentia: imo nullo
9 modo eis competit ius indicendi vectigalia, quia talis poteſtas ſolius Cæſaris eſt, vt. C. de noua. vectigali. in rubro & nigro. Super hoc indubitanter tenendum eſt, quòd ſi habent à Cæſare poteſtatem indicendi vectigalia & gabellas: quòd ea licite poſſent indicere, vt patet in iuribus ſuprà proximo alleg. & in decima colum. que ſint regalia. cap. primo. Aliàs nõ tamen hæc cõtraria cõſuetudine vſurpatum eſt per ciuitates & dominos tẽporales, qui in ciuitatibus eorum omnia exercent regalia: & hac vſurpatione vtuntur omnes communiter, exceptis lombardis qui ex pace cõſtantiæ habent regalia & merum & mixtum imperium, in corpore de defen. ciuita. § iuſiurandum. in fin. gloſſe magnæ quæ incipit hoc generale, ex qua multi doctores concludunt ex conſuetudine præſcribi merum imperium: & regalia vniuerſa, de quo ibi per Iacob. de bel. & per Inn. & Ioã. an de poſtu. bone. Bart. C. de ſerui. l. vi. l. j. Quicquid autem ſit de iure & conſuetudine, contrarium obſeruetur, quòd omnes domini temporales & ciuitates per ſe ipſas regentes, imponant vectigalia datia & gabellas, & iſtud obſeruetur de facto de iure non diſputemus vlterius: ne noſtra diſputatio veniat in deriſum. Solum igitur reſtat prævidere præſuppoſito quòd venetis de iure competat potentia inducendi vectigalia, & ꝙ illã habeant ex vſurpatione vel autoritate Cęſarea, an in præiudicium Ianuenſiũ & eorũ ſubditorũ vel fidelium nauigantium inter gulfum & apellentium ad portus venetorum: poſsit per ipſos Venetos dicta vectigalia augeri. Et videtur quòd ſic quia ſicut habent potentiam indicendi: ita etiam aũgendi. quicquid enim iure in principali ſtatuto inuenitur, illud ad eius augmentum porrigitur. vnde priuilegia voti cõceſſa ad eius augmenta, totaliter excluduntur vt. C. de iure doti. l. etiam ſi non dotis. ff. de pactis dotalibus. l. inter ſocerum. § cum inter. C. de donat. ante nup. auten. ſed iam neceſſe. & clarius in corpore de æqua li. doti. columna. vij. § aliud verſiculo. Qui autem poſtea additũ & iſtud ſine dubio verum eſt inſpecto ſolo iuris rigore, quòd ſicut ſuppetit Venetis potentia vectigalia imponendi de iure ex autoritate Cæſarea, aut ſaltem ex vſurpatione. ita etiam ſuppetit potentia augendi. ¶ Sed quatenus per augmentum grauantur ianuenſes & eorum fideles & ſubditi, diſcurramus an condeſcendendum ſit apetitui Venetorum. & ſuper hoc concludendo videtur mihi de iure dicendum, quòd quatenus augmentum in fraudem ianuenſium tendat: quia ex augmento premũtur iniquis vectigalibus & inſolitis extra morem: timore cuius preſſuræ veriſimiliter ianuenſes & ſuprà, eorum ſubditi & fideles potius vellent à nauigando inter gulfum deſiſtere quam inter illud nauigare, eò quod iniqua ſtatera & menſura vectigaliũ, eſſet nauigantibus ita euidenter damnoſa, quòd potius aliud aut nullũ nauigendi iter arriperent, & tunc eo modo & forma non poſſunt vectigalia augeri. quoniam per tale augmentum indirectè ianuenſibus clauderetur via & nauigandi appetitus, & hoc ſolũ operatur iniquitas vectigalium: quod fieri nõ poteſt: ex quo eſt conceſſa licentia nauigandi, vt. d. l. j. de nauicularijs. dum dicit quòd non debent perpeti aliquod genus incommodi habentes licentiam nauigandi. Hoc etiam probatur: quia ex forma pactorum, ianuenſibus patet licentia nauigandi cauſa mercaturæ & bona fide: nihil obliquum inferendum eſt eis per quod non pateat abſoluta licentia prędicta, aliàs non dicerẽtur nauigare poſſe cum ea dicamur poſſe, quæ commode poſſumus & honeſte, vt. ff. de verborum ſignificatione. l. nepos proculo. coniuncta. l. filius. ff. de conditione inſtituenda. Et quòd per nimiam preſſurã exſoluendæ peceniæ dicatur, interdictus acceſſus & receſſus ad locũ & de loco, do gl. ſingularẽ. ff. quod me. cauſa. l. fin. § ſi fœnerator. quæ incipit non recedes à me niſi prius debitum reddas, & vltra, tic ne dictis nauigantibus ſuppeteret de portibus potentia recedendi: niſi prius debitum ſolueret ſcilicet vectigalia conſueta & indebitum. ſcilicet nouella ſuperaddicta ad perniciem Ianuenſium. vnde ibi videtur glo. ordinaria noſtri quæſtu. Et ſi aliud diceremus, aperta eſſet via calumnijs & malitijs ad pactorum in obſeruantiam quæ quidem obſeruari non ſolum iuris rigori dictat: ſed æquitas naturalis. ff. de pac. l. j. Et præcidenda eſt via malitijs: non autem aliquo ingenio aperienda: vt ſunt iura vulgaria. ¶ † Pro hoc etiam facit optimè, quia non dicitur quia non dicitur quis poſſe quicquam conſequi, niſi iuſto pretio ſoluto. vt. ff. de legatis tertio. l. non dubium. in fin. inſtit. de leg. b. §. non ſolum. not. gloſſ. C. de lega. l. cum alienam. ſicut hæc ſunt paria, nullo modo poſſe emere, vel poſſe cum immoderato pretio vt dictis iuribus patet, ſi hæc duo æquipollent nullo modo poſſe ad portum appelliere: aut poſſe ſoluendo vectigalia grauiſſima & inſolita. & quæ dixi de Ianuenſibus nauigare volentibus, dico econuerſo de venetis: quatenus dictum capitulum vicißitudinaliter fraternizat. potiſsime autem prædicta procedunt ſi appoſita eſt in contractu pacis illa ſolita clauſula de obſeruãtia præmiſſorum bona fide & ſine fraude. quoniam omnis fraus conſilio bonæ fidei eſt excluſiua. ff. quæ in fraud. credi. per totum. ſi quid in frau. patroni per totum. ff. &. C. de tranſac. l. cum aquilia na. &. C. de tranſactionibus. ſi quis maior.

¶ Videndum reſtat, qui dicuntur inimici quibus etiam per viã mercaturæ nõ põt præſtari auxiliũ nec fauor. & potiſsime eſſet quærendum de illis qui pacem fecerũt cum Venetis. inter quos feruentior latens rancor animorum conſiſtit quam ante inita capitula pacis. Sed quia conſultus non ſum, ad hoc non reſpondeo, ſi conſultus ero, reſpondebo quod ſentio ego Angelus & cætera.

CONSILIVM CCXCI.

1 *Sententia quando dicatur vitè & rectè lata.*
2 *Ius canonicum grauatis ſubuenire ſolet.*
3 *Sententia abſolutoria, quando dicatur iniuſta.*
4 *Teſtis deponens de præſentia, an contrarietur deponenti de abſentia.*
5 *Lætare ſuum nemo præſumitur.*

MIſa petitione dicti Federici & omnibus actitatis ſuper ea, de quibus ſuprà fit mẽtio, ac Tetiam ſentẽtia diffinitiua ſuper dicta pe

titione lata & appel.l.ab ea interposita, posito pro constanti ꝙ dicta sententia sit aliqua eo quòd rectè lata, videndum hoc solũ restat,an sit latarectè & dicta sententia habet tres partes. Vna est condemnatoria sortis debitæ propter vsum. Alia absolutoria: à pœna,quæ dicitur commissa propter cassationẽ solutionis eius quod debeatur ex vsu. Tertia condemnatoria expensarum ipsius actoris.eo quòd in pœna succubuit. Quarta autem tacitè continetur,scilcet absolutoria ab expensis recipientibus ipsum, quatenus ad satisfactionem sortis extitit cõdemnatus. vnde sigillatim singula discurramus,& quatenus dicta sententia sortis condemnationem continet:non est dubium quòd est recta,quia obligatio sortis est probata plenissimè per instrumentũ,nec reus obligatus illam diffitetur,mò confitetur.vt patet ex actis,in hoc igitur non insisto. Ex hoc apparet decisio alterius dubij tacitè insurgentis an quatenus succubuit,damnari debuerit in expensis actori vicenti. Et similiter non est dubium quòd debuit condemnari ad id quòd debitur ratione victoriæ.vt.l.properãdum.§. finautem.C.de iudic. Nec vllam reus iustam habuit causam litigandi super sorte,ita quòd ratiõe iustæ causæ dicere possimus,reum relevandum à condemnatoria expensarum.vt ibi not in glossa. & ibi per Cyn.Iaco.but.& Barto.in cor.de iudi.§.oportet.nota. ff. de leg.secundo.§.qui solidum. §. etiam. quia igitur ista condemnatoria expensarum est omissa,quæri oportet an ab omissione hac liceat appellare. prout appellatum est, & videtur quòd non: quia casus legis est .C. quando prouoca. non est necesse. l. omnem honorem, quoniam satis videtur esse consultum victori in principali pro expensis possẽ: contra iudicem omittentem condemnatoriam expensarum habere recursum, vt dicto.§. finautem alterutra. Et hoc videtur sensisse Hug. in. dict alege. omnem honorem.in glo.quæ incipit duo, dico contrarium esse verum, quòd imò potest app.à tali omissione,quia per eam grauatus est qui vicit in causa principali & à grauamine quodlibet appel.potest de iure ciuili: quando non est aliter reparabile etiam si inferatur ante diffinitiuam.vt l.ante finem.C.quorum app. nõ reci.&.l.ante sententiæ.de appel.recipi.

2 ¶ † Et multo fortius de iure canonico,quòd plenius & exuberantius subuenit grauatis à quolibet grauamine,habeant potentiam appellandi,vt nota.ibi glosſ. & de app.cordi.libro.vj.& eodem. titu.c. appellanti.in clemen.& secunda quæstione. v. non ita. Non obstat.l.omnem honorem.quia loquitur cùm victus appellauit.quo casu vincenti potest succurri super dictis expensis, remedio app.interpositæ per victum. Sed in proposito non app. victus in sorte,vnde vincens à dicta omissione bene potuit appel. Et hoc tenet Specu.in titu.de appel.§ in quibus.versicul.quid si victus.idem tenet Cyn.in.d.l.omnem.& ibi etiam Bartol.hoc firmat,& pro hac parte videtur casus.C.de vsur.l. in bonæfidei.

3 in secundo responso. ¶ † Descendo igitur ad partem in qua dicta sententia cõtinet,absolutionẽ à pœna,& dico,quòd dicta sententia fuit iniusta. Nam primò ex forma statutorũ apparet dictã pœnam fore commissam:ex hoc tamen capite non est actũ:vnde statuti consideratio habenda non est.ff.vi bo.rap.l.prætor.§.docere.de adulte.l.denunciasse.§ quid tamen de insti.l.habebat. Semper enim attendenda est libelli forma secundum Io.an.& Inno. de elect.dudum ecclesia in quarta quæstione. Secundò apparet dictam pœnam fore commissam ex pacto per diei lapsum: qui pro homine ita efficaciter interpellat quod non est locus purgationi moræ.vt.l.magnam.C.de contrahen.& commit.stipu.no. si quis cau.l & si post tres de ver.ob.l.si insulam.& ibi per Dy.& Bar. Huic autem decisioni duo videtur obstare. primum,quia in dicto instrumento concessionis vsus non fuit appolita clausula, rato manente pacto. vnde aut sorte,aut pœna, debet actor esse contentus.ff.de pact.l.rescriptis.§.si pacto.ff.de transact.l.qui fidem.non autem peti potest vtrũque. Secundò,quia opposita fuit exceptio pacti de non petendo pœnam,& ista exceptio satis videtur probata per testes. vnde obstan. pacto non videtur de dicta pœna amplius disputãdum.ff.si quis cautio.l.ij.in principio. Et ista pro modo sufficiant. Sed respondeo decisionem prædictam veram. Ad obiecta respondeo & dico quòd si aduertatur libellus nõ est petita sors & pœna quòd istud sit verum apparet; quia vt apparet ex serie instrumenti,in duobus terminis debebãt solui actori quadraginta,scilicet.cc.in quolibet termino,sub pœna dupli quantitatis non solutæ,quia ergo in vno termino nõ fuerunt soluta.cc.incursa est pœna dupli,in quo duplo cõputatur ipsum simplum quod est sors. Sed si inspiciatur libellus,in eo,non sunt petita nisi quadringenta,& sic nõ est petita sors & pœna,sed pœna tantum,quę partim debetur vt sors,quatenus cõtinetur in pœna,& partim in mera pœna:prout & quatenus sortem transcendit. Si enim petijsset actor duplum,& vltra duplum petijsset sortem quæ est.cc.optimè procederet obiectio:quòd non deberetur vtrunque,ex quo non fuit adiecta clausula,& si ita fuisset actum essent petita sexcenta non autẽ quadringenta. Hic autem nõ improbabiliter dubitatur,an dictus Federicus potuerit aliàs posse petere ducatos.c.pro pœna,&.cc.libras pro sorte vigore promissionis factæ in eodem instrumento in fi.in quo cõtinetur,quòd omnia & singula in instrumento cõtenta dictæ partes sibi inuicẽ promisserunt obseruare sub pœna.c.ducatorum:& ipsa pœna soluta,cõtractus esset firmus,sed quia ex isto capite nõ est actum nec fuit super hoc consultus:tali quæstio responsum nõ præbeo. Ad secundum de pacto de non petendo respondetur, quod non est probatum. Et hic bene attẽdatur,quia super dicto pacto probando inuenio examinatos infrascriptos testes videlicet dominicum ser Ioan. nicolaum de verona Antonium de macerata, & Petrum de pincernis,& sic in totum ad dictum pactum probandum.iij.testes inducti sunt.dictus quidem dominicus super quarto articulo continente pactum de non petẽdo,probat aperte,quòd Federicus voluit propter oblationem sortis sibi factam per Matteum restare de pœna nec de ea,quittationẽ facere, sed solum de sorte,sed quòd licet nolet quittare de dicta pœna,tamẽ sibi Mattheo promittebat tam pro se quã sibi stipulanti & recipienti pro Bartholomeo,dictum mattheum & Bartholomeũ pro dicta pœna non grauare,& de dicto duplo nunquam aliquid recipere,sed nolebat tenere baculum super caput domini Batholomei,& dicit quòd dicta promissio sine stipulatiõe vallata,fuit facta in statione cambij antonij de macerata cãpsoris,præsentibus dictis Federico Mattheo & Antonio de macerata campsore, & Petro de pincernis & Ioanne filio bartholomei. Dictus autem antonius allegatus in contestem super dicto quarto capitulo nõ dicit vnam promissionem fuisse factam per Federicũ Mattheo: imò dicit quòd dum Mattheus esset absens à dicta statione, dominus Petrus de brutolinis ad dictum Federicum hæc verba dixerit sedericse,quare non facis confessionem absoluentem dictis bartolomeo & mattheo simplici & duplici vsus de quo in dicta petitione fit mentio, ego enim scio quod tu nunquam acciperes aliquid dictis matheo & bartholomeo de duplo dicti vsus,& tũc dictus federicus dixit,vos dicitis veritatẽ,quia nunquã acciperẽ aliquid de dicto duplo. Sed volo semper habere istũ baculũ super caput apparet ergo primò ꝙ hictestis contradicit primo qui deposuit de psentia,& isti deposit de absentia Itẽ deponit primus de promisione stipulatione vallata facta ipsi Mattheo, iste Antonius de verbis quibusdã emanantibus prolatis ad interrogationem dicti domini Petri,quæ quidem verba nec exceptionem pacti nec dolum inducunt,cùm dictus dominus petrus sit quidam tertius cuius nullo modo intererat,obligationem dissolui .ff. de pactis.l.si tibi.§.si pactus.& §.cum possessor.&.l. si vnus.§. quòd si fine. ¶ † Et hoc tenet expresè in l.idẽ in duobus.gl. in verbo

4 sed quamuis.nec dicat quis istos testes non esse inuicem contrarios,quatenus vnus de absentia:alter de præsentia matthei deponit,& quatenus vnus deponit de promisione facta mattheo:& alter de verbis enunciatiuis,considerato quòd isti sunt actus reiterabiles:& sic quodlibet eorum potuit esse verum,quia si bene aduertitur dictum dicti antonij:eius testimoniũ abnegat promissionem factam fuisse eo præsente ipsi Mattheo quia interrogatus super dicto capitulo dixit se hoc tantum scire de cõtentis de eo, quæ dictio tantũ,est taxatiua & exclusiua omnium aliorum nõ contentorum in eius testimonio, vt.C.de proba.l.rationes.& auten.quod obtinet,ibi posita. & cum dicta attestatione Antonij concordat Nicolaus de verona.vnde(vt dixi)dicta verba enunciatiua sunt,imò & si dispositiua essent:quia pactum de non petendo

tendo fuisset factum dicto domino Petro pro dictis Bartholomeo & Mattheo: nec exceptionem pacti aut doli parerent, vt est dictum. Petrus autem de pincernis contestis similiter allegatus per ipsum dominicũ,discrepat à dicto dicti dominici multum in substantia. Nam dominicus(vt prædixi)libere deponit de pacto de non petendo stipulatione vallato. Dictus autem petrus dicit,quòd volebat sibi facere restitutionem & confessionẽ de dicto duplo,sed quòd nũquàm acciperet aliquid à dicto Bartholomeo de dicto duplo & pœna vsus dicti,& quòd volebat habere baculum in manibus,quæcunque petendi dictum duplum in casu in quo dictus Mattheus non attenderet dicto Federico quæ promiserat,per istam ergo dispositionem apparet quòd promissio fuit facta Mattheo pro Bartholomeo tantũ,depositio dominici est,ꝙ fuit facta Mattheo pro se & Bartholomeo, & sic cõtrariantur,vt cum dixit etiam hic Petrus super dicto articulo,di

1 xit se tantum scire de contentis in dicto capitulo. Item dictus dominicus dicit de stipulatione,petrus de simplici promissiõe quę ad stipulationem nõ refertur in teste,vt notatur institu.de inutili stipula.§.si scriptum.C.de vsur.l.prima.de ędili.edic.l. sciendũ. §.dictum.facit de proba.in præsentia. Item petrus deponit ꝙ Federicus volebat semper habere potestatem petendi duplum,si ei dem nõ seruarentur promissa per Mattheum. Dominicus autẽ attestatur simpliciter de pacto de non petendo pure facto. Non ergo habet contestem dictus dominicus,vnde sibi nõ creditur.C. de testi.l.iureiuran. Item habet alios testes,vt patet ex prædictis sibi cõtradicentes,qui plures sunt numero, & verisimiliorem di-

5 cunt. ¶ † Non enim est verisimile quem velle suas iactare pecunias,vt.l.cum de indebito.ff.de proba. Item omnes testes concordant,ꝙ Federicus voluit habere baculũ super caput obligatorũ, quem autem baculum habuisset,si sua fuisset intentio liberandi à duplo certe nullum imaginor.ergo dictum Petri de pincernis pro certo aptius est.& idem si iudicare haberem, fidem potius ad hiberem. ¶ Ex quibus concludo mero iuris rigore inspecto,pœnam fuisse commissam,& peti posse. & ideo dictam sententiam absolutoriam à pœna iniustam fore. Sed quia per omnes testes cõstat de intentione dicti Federici quòd non erat propositi,velle cum exactionis effectu pœnam cõsequi,sed volebat solum consequi posse,vt rei obligatæ pœnæ timore perterriti obseruarent promissa,quòd legaliter aget,si pœnam remittet,inquãtum promissa sibi seruarentur,vt in hoc eius cõscientia sit grauata. iudex igitur de appel.cognoscens,pronũciare debet bene appel.& male iudicatum in partibus illis à quibus extitit appellatum. Maximè autem sic pronunciare debebit si dictus Federicus declarat, ꝙ quadringenta quæ petijt,ipse petijt vt consequatur duplũ sibi debitum ex stipulatione pœnali,in quo duplo est dicta sors ducentorum debita,ratione vsus prædicti,quam declarationem facere potest propter aliqualem ambiguitatem verborum dicti libelli.ff.de iudi.l.si quis intentione. Ego Ang.&c.

CONSILIVM CCXCII.

1 *Instrumentum mandati carens nomine principis,an valeat.*
2 *Iudex appellationis sententiam confirmare vel infirmare potest.*
3 *Gesta à procuratore quando valeant.*
4 *Ratihabitio validat gesta per falsum procuratorem.*
5 *Libellus quando aptè,& quando ineptè concipi dicatur.*
6 *Sententia quando dicatur aliqua vel nulla, & quando iusta vel iniusta.*

MIsis omnibus actis & actitatis prædictis factis inter dictum Ang ser Simonis de ancona & eius procur.ex parte vna agentes.& dictum Nanné de pacis de florentia & eius procur.ex altera parte defendentes, videnda & examinanda sunt plura.

¶ Primò,an instrumẽtum mandati facti per Milianum iacomelli de Mediolano habitatorem paduę sub annis dñi. Mcclxxxv. die.xx.mensis decembris dicti anni rescriptis per manum Petri notarij de Padua carẽs nomine papæ & imperatoris,sit aliquod aut nullum. ¶ Secundò,præsuppositio quòd sit nullum, an acta & gesta per talẽ procu.valent:& potissime ex quo ratificata sunt per dominum Milianum per publicũ instrumentum solẽne,scriptum & publicatum manu eiusdem petri sub annis domini. Mccclxxxvij. die pe.mensis Ianuarij. ¶ Tertiò an libellus productus contra dictum Nannem sit aptè conceptus: & an sententia condemnatoria lata contra dictum Nannem per egregium legum doctorem do.Ioa.de pistorio collateralem potestatis an conæ,per quam condemnauit ipsum Nannem ad restituendum dicto Angello.ccc.ducatis & in expensis sit aliqua vel nulla. Etsi est aliqua,an sit iusta,vel iniqua,quibus ruminatis & visis apparebit quæ sunt partes iudicis appel. ad quem appellatum est pro parte di Nannis à dicta sententia condemnatoria.

1 ¶ † Reuertor ad primum, & dico quòd dictum instrumentum dicti mandati carens dicto nomine papę & imperatoris est nullum,vt habetur in corpore vt præpo.nomen imperatoris, vt no.glo.ff.de pact.l.iuregen.§.quòd ferè.Spe.& Ioan an.post eum titu.de instru.edi.§.instrumentum.versi.Itẽ quod non est ibi scriptus annus.& ibi alle.omnes concor.& opi.quorundam tenentiũ quòd instrumentum non vitiatur propter talem defectum: nisi eo casu quo scriptura est de substantia actus qui geritur.quæ opinon est vera,quia tex.in cor.indistinctè loquitur de omni instrumento,vnde indistinctè intelligi debet de publi.l.de pretio.cum si.hoc autem verum est:nisi consuetudo loci vbi instrumentum cõficitur iuri cõmuni repugnet,sicut audio vigere in ciuitate paduæ,in qua de more est,non poni nomẽ Papæ vel principis.tunc enim ratione cõsuetudinis sustentatur instrumẽtum tale,vt not. Ioan.And.in data sexti nouella.Nec mirum. quia sicut iure cõmuni Romanorum introducta est hæc solennitas, sic consuetudine & statuto locali tolli potest, ex quo imperator non reprobat statutum vel consuetudinem contrariam,vt.ff.de sepul.vio. l.iij.§.quid si lex municipij.l.de quibus.ff.de legi.C. quẽad. test. aperi.l.ij.de iusti.& iu.l.omnes populi.C.de sum.trini.l. cũctos populos.quinimò,& si talis consuetudo nõ vigeret sed notarius per errorem omisisset,cum ad eius officium pertineat,in instrumentis hanc solennitatem apponere:non ad partem, potest talẽ errorem corrigere ante restitutum instrumentum, prout est in quæstione proposita,& corrigere potest autoritate iudicis,siue iudice autorante,secũdum Io.an.in dicta data. & Bar.Si librarius de reg. iur.& in.l.Imperator de sta.ho. vnde si talis error corrigitur per notarium:aut de consuetudine iudici appel.sit fideles latis esset:nec quidquam aliud discuti est necesse.

2 ¶ † Nec ob.quòd si allegetur quòd hoc debuit cõstare iudici pri mæ causæ:quia licet non constiterit sibi, sufficit constare iudici causæ ap.qui etiam ex nouis actis & ex nouiter alleg.potest sententiam confirmare & infirmare,cũ fuerit diffinitiua.vt.l.per hãc C.de temp.appellatio. licet secus sit in mera interlocutoria: quæ solum iustificatur vt impugnatur ex præmissis,vt in clemen. apde app.Et hæc primò sufficiant. ¶ † Super secundo,an gesta per talem procura.sint aliqua vel nulla posito quòd dictũ instrumentum sit nullum,dico quòd quicquid actum & gestum fuit per illum etiam nulla ratihabitione secuta valeat & tenet,quatenus fines mandati patiuntur & se extendunt. licet enim instrumentum mandati sit nullum propter solennitatis prædictæ defectum: tamen mandatum non est nullum.quia dicta solennitas non respicit mandatum:sed solum respicit instrumentum,nec de mandati substantia est scriptura:cum valeat sine scriptura & probari possit etiam per testes.vt not.gl.C.de procura.l.maritus.& est casus. ff.de procu.l.j.vbi constituatur per nuntium & epistolam, hoc etiam tenet Iac.de ra.vt refert Cy.C.de procu.l.j.in.vj.q.& idem Bar.ibi licet Pe.de bella pertica contra, & malè motus solũ ea ratione,quia probatio quę fieret per procu.nõ noceret domino,ꝙ Barto.reprobat,& bene,quia in casu huius dubij an sit procu. vel non probatio facta per eum nocet domino sicut ratione dubij. Iudex super iurisdictione pronũcians tacit iurisditionem suam esse.ff.de iudi.l.si quis ex aliena Cum igitur in quæstione proposita non allegatur dictum Nanné nunquam habuisse mandatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed illegitimũ,ea ratione quia instrũmentũ caret solennitate prædicta,patet euidenter solum negari, per tale instrumentum probari mandatum non autẽ mandatũ nõ posset. Et hoc ostẽdo euidenter quia Angelus per suũ procura.in iudicio bis producit instrumentum dicti primi mandati dicti miliani:& in productionis forma apparet,quòd ipse confitetur mandatum factum dicto Nanni per dictum Milianum & illegitimũ:& allegatio nullitatis non respicit mandati substantiam:sed solius instrumenti, standum est igitur confessioni suæ contra se.C.de liberali causa.l.cũ precũ.de communi agro defer.l.rura.libro.xj.C.de confes.l. vni. &de custo.reorum.l.si confessus. Porrò longe fortius hoc dicendum est,ex quo subsecuta est ratihabitio Miliani prædicti.

4 ¶ † Nam hæc ratihabitio negotiũ suum fecit,etiam si ille feciſſet procura.falsisimus, siue ratificarentur acta iudicialia facta per procura.falsum.vt.ff.de iudic.l.licet.C.de procurato.l.licet. siue ratificentur acta extraiudicialia.ff.de negotijs gestis.l.tertia.§.itẽ quæritur. Et hæc ratihabitio retrotrahitur ad tẽpus gestionis.vt l.finali.C.ad macedonia.& in regula iuris ratihabitio. libro .vj. Posito igitur millies pro constati,quòd dictus Nannes fuisset à principio procura.falsisimus,qui nunquam nullũ habuisset mãdatum:tamen ex quo solutiones sibi factæ vt procura.sunt Miliani. & reliqua gesta per ipsum vt procur.eius ratificata per ipsum Milianũ sufficit vt acta valeant,& vt liberatus sit soluens ab ipso Miliano.ff.de negotijs gestis.l.si ego.vbi est casus in terminis . & ff.de solu.l.vero in fine.& dicto.§.si titius.Et potuit hæc fieri ratihabitio per ipsum Milianum inuito soluente & inontinenti ratihabitione secuta vt dictum est,dictus Angelus fuit à dicto Miliano plenariè liberatus,& dominium pecuniæ solutæ acquisitũ fuit ipsi Miliano.vt text.ibi dicit apertè.Et hoc dico si diceremus dictũ Mannem fuisse procurat.falsum sed quia non fuit(vt superius est probatũ non fuit dicta ratihabitio necessaria,sed ad abundantiam emanauit.vt not glossa.ff.de procura.l.si procu . absentis.in verbo ratum.&.ff.rem ratam haberi.l.si siue.§.cum autem. Et ideo continua solutionne facta procuratori prædicto, soluẽs liberatus fuit & dominium & possessio dictæ pecuniæ acquisita fuerunt dicto Miliano.vt.C.per quas personas nobis acquiritur. l.prima.institu.eodem titulo.§.ex his.&.C.de acquirenda possessione.l.procura.& hæc sufficiant de secundo.

5 ¶ † Descendo ad tertiũ, scilicet an libellus contra Nannem productus sit aptè conceptus:& dico quòd ineptitudo dicti libelli apparet notoriè.Nam agens dicit quòd dominium pecunię transtulit in dictum Nannem procura.assertum dicti Miliani,& deinde subdit quòd dictus Nannes fuit commiſ.Si enim dominium translatum fuisset in Nannem,impossibile esset dictæ pecuniæper ipsum Nannem posse in futurum committi.C.de conditione indebit.l.creditores.&.l.si cut procurat. falso. de conditio. ob causam.Repugnat enim tunc diffinitio furti,quæ exigit rem alienam contractari domino inuito.ff.de furtis.l.prima. Et deinde concludit ex predictis dictum Nannem condemnari ad restitutionem pecuniæ(vt in dicto libello latius continetur) quia igitur dictus Angelus narrat furtum factum per Nannẽ:& ideo eum cõdemnari petit ex serie quòd actionem furti proponit ad fortem:licet eam non proponat ad pœnã.sed actio furti sibi non competit:quia furtum excluditur ex narratis:cum dicatur in eũ translatum fuisse dominium dictæ pecuniæ:quia vbi non infertur conclusio ex præmissis,notoria est libelli ineptitudo . ff. de eden.l prima. in glossa.C.de formul.in.l.secunda.ff. si men . falsi. mo.dixe.l.prima.per glossam. C.vt quę desunt aduocatis partiũ. l.vni. Cæterum & si quis auderet dicere furtum commissum ponendo quòd fuisset procura.falsus tamen ab oblatione & actione illico liberatur ratihabitione secuta per Milianum,vt.ff.de furtis.l.si vendidero.§.si titius.& dicta .l.si procuratori.in fin.no.in l.falsus.C.de fur.in principio.glosſ.magnæ.Rursus & si quis dicat conditionẽ indebiti intentatam,& quod falsus procurator erat,& dominium pecuniæ translatum simpliciter in Nannem,eo quòd soluens credidit se illico liberatum:prout dicit text.in dicta.l.creditoris.vel dicat intentatã conditionem ob causam:eo q̃ tradita fuerit pecunia dicto Nanni:vt ipse faceret soluentem liberari à dicto Miliano,vt dicit dicta.l.si procu.falso.& per conse-

6 ¶ † Nunc descendo ad quartum an sententia lata per dominum Ioannẽ sit nulla vel aliqua:& si aliqua,an iusta vel iniqua.& mihi videtur per prædictã sententiam fore nullã propter ineptitudinẽ quæ ineptitudo reddit iudicium nullum retro.vt.l.si patronus libertam.C.de iureiuran.quam Guli.de cu.alleg.ad hoc pro casu. ineptitudo autem comprehenditur notoriè ex allegatis in præcedenti discursu.Si autem inclinare vellemus in aliam sententiam, scilicet quòd libellus sit aptè conceptus,dico dictam sententiam latã per dictum dominum Ioan.fore & esse iniquam & iniustã. moueor,quia re vera dictus Nannes erat in princip.procur.& solum allegatur quòd instrumentũ mandati non probat illud propter solennitatis defectum,sed licet non probetur per dictum instrumentum : probatur per confessionem procuratoris Angeli qui bis in iudicio dictũ mandatũ produxit asserendo factum sed minus soleniter.vnde nunquã fuit procur.falsus:imò verus. moueor ex ratihabitione secuta etiam si mandatum nullum præcessisset.vt plenè probatum est in secundo discursu.Moueor ex noviter etiam agitandis si agitabũtur,scilicet si coram iudice appellationis de nouo producatur primum mandatum in forma solẽni: aut etiã de consuetudine prædicta corã dicto iudice fiat fides. Ex prædictis omnia apparent reducta ad consonantiam luculentam.Et quid iudex appellationis pronunciare habeat . quia si inhæret opinioni quòd libellus sit malè conceptus:debet pronunciare frustratoriè appellatum,& sententiam domini Ioã.propter libelli ineptitudinẽ nullã fore. Qui autẽ inclinat in opinione q̃ libellus posit saluari quasi alia actio quam furti instituta fuerit debet pronunciare bene appellatum:& iniquè & malè pronunciatum per dominũ Ioan.& hæ pronunciandi formę ponuntur in.l. eos.C.de app:&.C.quando prouo.non est necess.l.j.Specu. & Io. an.post eũ in add.in ti.de sententia.§.vt ante. ver.in iudice autem appellationis not.triplex.& versicu.seq.Et ita dico ego Ang.de perusio.

CONSILIVM CCXCIII.

1 *Declaratio voluntatis an transeat adihæredem declarare debentis.*
2 *Legatum hac forma factum,si titio placuerit,an sit conditionale.*
3 *Legatarius decedens,ad hæredem nil transmittit.*

RVnctus est, ser Stephanus ser Feralupi de prato suũ condidit testamentum, in quo quædã legata vxori suæ legauit,& deinde codicillos fecit,in quibus quædã bona dictæ suæ vxoris legata, cuidã Feralupo suo nepoti reliquit hoc modo.si placebit eidem vxori suę vel dicto Feralupo.deinde dictus Feralupus decessit nulla facta declaratione suæ cõplacentiæ per eũ, nec per dictã vxorem, & nulla mora in declarando contracta per vxorẽ prędictam,deinde hæres dicti Feralupi declarat dictum legatum sibi placere & Feralupo etiam placuisse, quæritur igitur,cui legatũ prædictum debeatur &c.

IN facto proponitur Feralupum decessisse antequam declarareter an legatũ illud dictarum possessionum sibi placeret & etiã antequã declararet idem domina Chiaratina nulla per eam mora in declarando contracta . ¶ † Quæritur ergo, an hæredi Feralupi decla-

declaranti hoc sibi placere,debeatur dictum legatum super quo videtur de iure dicendum eidem legatum prædictum dictarum possessionũ nullo modo deberi:quia dictum legatum fuit cõditionale:vt patet ex illa monosyllaba si,quæ principaliter conditionem importat.vt.ff.de verbo.obliga.l.si titius.glos.j. ponit
2 eo.titu.l.si decem cum petiero.† Et quòd legatum hoc modo,si titio placuerit,vel si arbitratus fuerit,sit conditionale est casus in l.j.ff.de lega ij.coniuncta secunda.in prin.& cõiuncta gl in verbo voluit,quoties ergo dictum legatum est conditionaliter collatum in complacentiam legatarij,est conditionale, licet secus in institutione hæredis,vt plenè habetur in lege si ita legatum.§.si illa volet.de leg.ij.si militer quatenus est collatum in complacentiam Chiaratinæ per modum conditionis (vt superius dictum est) legatum prædictum est conditionale, quæ conditio regulatur secundum arbitrium boni viri, & hoc importat illud verbũ placebit.vt lege Thays.§.sororem.de fideicommiſ.liber.& lege si deicommiſ.libertas.eo.titu.&.l.fideicommiſ.§.si sic. Ante igitur quàm per alterum prædictorum fiat declaratio complacentię legati dies non cessit.sic enim est in quolibet legato conditionali.
3 l.vna.§.sinautem sub conditione.C.de cad.tol.† Et ideo legatarius interim decedens nihil transmittit,vt ibi & in concor.ibi alleg. Fallit in casibus ibi notatis in glo.inter quos non est casus noster:nec potestas declarandi ad hæredem transmittitur propter duo.primò quia legatario mortuo ante conditionem impletam & ante omnem moram contractam,expiraret omnino legatum & dicto.§.sinautem.C.de fideicommiſ.si in personam.secundò, quia voluntatis defuncti declaratio ad hæredem non spectat.vt lege inter stipulantem.§.primo.in glo.in verbo actori. ff.de lver. oblig.&.ff.de rei vendi.l.idem Pompo.scribit si frumentum.& ibi etiam bona gl.facit.ff.loca.l.iiij.Nec obst.quòd voluntatibus vltimis receditur à persona arbitrari debentis,quia cõcedo viuente legatario cui possit deberi legatum,si alius arbitratur.sic intelligitur dicta.l.j.de lega.ij.Quia igitur dictum legatum conditionale fuit,& conditio deficit,apparet quòd dictæ possessiones debentur dictæ dominæ Chiaratinæ virtute eorundem codicillorum.nam cum in testamento dictæ possessiones fuerint legatæ dictę Chiaratinæ,& in codicillis sub cõditione fuerint ademptæ intelligitur sub contraria conditione eidem Chiaratinæ legatæ. vt.ff.de adimen.leg.l.legata inutiliter. ibi casus. Et ita dico ego Angelus de Perusio excel.

CONSILIVM CCXCIIII.

1 *Intentio disponentis in vltimis voluntatibus attenditur in primis.*
2 *Copula &,in vltimis voluntatibus sensum facit varium.& nu.4.*
3 *Legatum virginitatem indicens reprobatur.*
5 *Legatum in testamento factum,quando dicatur in codicillis repetitum.*
6 *Conditio in testamento apposita,quando in codicillis censeatur repetita,& numero.8.*
7 *Vltra dictio in codicillis posita,quid importet.*

QVoniam in vltimis voluntatibus principatum † obtinet disponentis intentio ff.de condi.& demonstratio.l.in condi.primum locum.adeo quod nunquam verborum series siue figura potentior ipsã intentione constet.C.de libe.præte.l.iij.& licitum quod iterum non reddit arbitrium.C.de sacrosan.eccle.l. prima. Ideo videamus posito pro constanti,quòd testamentum sit aliquod, nec sit nullum præteritione filiarum quas non inuenio institutas,quid virtute testamenti dictis filiabus debetur.Super hoc autem considero primum relictum de.Dc.flore.factum cuilibet filiarum cum tradentur nuptui,& legatum alimentorum interim & de isto modo non est disputandum:quia clarum quid & quando debeatur. Secundò considero legatum secundum relictum Philippæ & cuilibet filiæ nasciturę in ver. Item reliquit & legauit,& ipsius legati verba quicunq; dixerit esse clara mihi videntur ambigua.causatur autem ambiguitas ex ver.sequenti qui incipit.& si vnica tantum filia,quòd versi.duplicem patitur intelle-
2 ctum:vt infra subnectam.† Primus est,quòd copula illa &,copulet conditiones & tunc erit sensus,& testator reliquit cuilibet filiæ fœminæ.ccc.flore.vltra dictos sexcentos & in casu duarum existentium conditionum.prima si nullus filius masculus remanserit post mortem testatoris,aut remanserit & in pupillari ætate decesserit.Secunda conditio est si vnica filia tantum post mortem dicti testatoris nupserit.Et si ita intelligamus,nisi concursus dictarum conditionum intercesserit legatum de.ccc.flo.nulli filiæ deberetur.& hoc ex regula generali disponente,quòd vbi ad dispositionis substantiam requiritur plurium copulatorum cõcursus,ibi defectus vnius ex copulatis dispositionem vitiat, permit & annullat.ff.de condi.institu.l.si hæredi plures.oratio enim plurium conditionum copulatiuè prolata,requirit concursum omnium,vt ibi & de re.du.l.si quis ita.iudi.sol.l. cum quærebatur.de condi.& demon.l.publius.licet autem hunc intellectum dicta scriptura patitur:non tamen arbitror hanc fuisse mentẽ testantis:quia voto parentum repugnat, quod ordinatur ad nuptias filiarum,ad sobolem procreandum ad trebel.l.mulier.§. cũ proponeretur ibi casus.In proposito autem totum esset oppositum considerato,quòd attenta verborum figura secundum intellectum prædictum dictum legatum.ccc.flore.non poteſt deberi alicui filiarum:nisi in casu in quo vnica tantum nubat.vnde si plures nuberent nulli deberetur relictum,nec nubenti nec non nubenti.& si vna tantum nubit,quotcunq; sint filiæ omnibus relictum deberetur.vnde imaginari non possum quid potuerit testatorem mouere,quòd vnica sola nubente & ipsi nubenti & aliis non nubentibus voluerit dictum legatum.ccc.flore. præstari.vt apparet & nubentibus omnibus aut pluribus noluerit præstari alicui ipsarum.vt ex dictione tantum apposita in testamento apparet,quæ taxatiua est.C.de proba.lege rationes.& authen. quod obtinet.C.de prædijs mino.l.ob æs.de reg.iur.l.quæ propter necessitatem.per Bar.de vsuc.serui.emp. ¶ † Præterea bene
3 sanè & rectè intelligendo si quis bene considerat,dictus intellectus inducit viduitatem in virgine. Nam testator videtur reliquisse cuilibet filiæ.ccc.si sola vna nupserit. & sic solam vnicam inuitat ad nuptias,& tam ipsa quam aliæ consequentur legatum & tacitè omnibus alijs vna nubente matrimonium interdicit: vt legatum consequatur. Constat autem dictum legatum virginis viduitatem indicens esse improbatumquo ad obseruantiã conditionis secundum veram opi.vt no.gl.& authen.cui relictum. C.de indic.vidui.& ibi per Cyn.& Bart. Non igitur est credendum hunc testatorem per dictam copulam,elegisse viam adimpugnandum suum iudicium.ff.de mil.testa.l.si miles.nec etiam elegisse viam contradictoriam cõmuni appetitui parentum,qui semper labitur in nuptias filiarum vt.d.§ cũ proponeretur. Nec expedit quærere rationem quoniã habemus sensum.vnde rationem quærere,non est aliud,nisi infirmitas intellectus,secundum
4 philosophum.† Secundus intellectus est:vt dicta copula &,non copulet legata sub alterius tamen conditionis euentu. & iste est verus intellectus dictorum verborũ,sicq; arbitrari debemus testatorem sensisse.dico ergo quòd in ver.prædicto. Item reliquit vsq; ad dictam copulã &,oratio est perfecta,hoc significans,q̃ si nullus masculus post mortem testatoris remaneret,sed in pupillari ætate decederet,quòd quotquot filiæ fœminæ essent, quælibet earum deberet habere vltra.dcc.flo.trecentos flo.auri.voluit enim testator filias oẽs habere opulenta legata in defectũ masculorum(sicut moris est.)Pro hoc.C.de fideicom.l.cũ acutissimi. C.de insti.l.generaliter.& in.d.ver.& si & inquantũ &c.non repetit quicquã de morte filiorum masculorum,vel de non natiuitate,vnde nõ intelligam repetitionem dictæ conditionis factam vt.l.si ita stipulatus.§ Grisogonus.de ver.obli.Sensit igitur & voluit dictus testator,quòd quantuncunq; filij masculi superessent & etiam non decedent in pupillari ætate,quòd vnica filia fœmina,tantum,quæ post eius mortem nuberet deberet habere trecenta. Considerauit etiam testator, quòd filius masculi facilè erat vnicæ filiæ nubenti soluere trecenta. Sed non erat eis facilè pluribus soluere filiabus,vnde voluit relinquere pluribus si plures essent ne masculos grauaret multiplici præstatione.argumentum.de legatis secundo. lege Titia.§ qui in vita.sed solum

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluit relinquere vni,si vnica tantum nuberet,& filij superessent masculi.Et quòd sic testator intellexerit satis probatur ex codicillis in quibus testator perpendit mortuis filijs omnibus,substi tutum nimis grauasse:quòd quælibet filia fœmina haberet trecenta vltra dcc.& in omnem euentum siue nuberet, siue non nuberet,& ideo se restrinxit in codicillis:& voluit quòd solum nubentes aut religiosæ haberent & non omnes,sed duę aut tres vel vna,prout in codicillis apparet,quicquid tamen senserit testator non est vis quo ad decisionem quæsitorum,vt infra patebit.Viso de intellectu testamenti ad codicillarem causam descendamus:& hic videnda sunt tria. ¶ Primò,an legatum dictorum trecentorum florenorum factum cuilibet filiarum dictarum, intelligatur in codicillis repetitum.¶ Secundò,si intelligitur repetitum an intelligatur repetitum cum conditione in testamento adiecta.¶ Tertiò,an in legato trecentorum flor.facto in codicillis,similiter intelligatur repetita dicta conditio adiecta in prædicto testamento. ¶ † Descendo ad primum & dico,quòd legatũ factum in testamẽto tam de septingentis florenis in vna manu, quàm etiam de trecentis in alia manu cuilibet filiarum in codicillis intelligitur de nouo concessum.Et hoc propter illa verba vltra omne relictum &c.Nam illa dictio vltra est implicatiua omnium præcedentium.C.de fideiuſ.l.fi vltra.Et quòd omnia prima legata includantur,determinat in terminis & expresè Iaco. de are.ff.de dote prælega.l.qui ita.idem ibi Ray.& Bar.& idem si testator dixit super omne legatum:vel propter omne legatum vt ibidem per doctores præfatos allegantes iura hoc probantia & tanta est potentia inclusionis prædictæ,quòd licet prima scriptura seu dispositio sit inutilis,hæc secunda est vtilis & ex ea peteretur:non ex prima.ff.de leg.).l.legata inutiliter.ibi casus & ibi per Dy.licet autem dictæ dictiones includant in vltimis voluntatibus quæ sunt interpretandæ latissimè:vt in.l.testamentis.de reg.iur.non tamen includent in dispositionibus,quę sunt restringendæ vnde si papa dispensat quòd præter obtenta possit impetrans habere aliud beneficium curatum,non habebit impetrans iam obtentum.& ita obtinuit lugd.contra præpositum argentineñ.quia in iam obtentis non extitit dispensatum,vt no.Ioan. and.& Inno.ante eum,de elec.dudum ecclesia. circa finem in gl.
6 quæ incipit non intendebamus. ¶ † Venio ad secundum,an intelligatur repetita conditio in testamento adiecta. Et videtur q̃ sic,quia ex quo dictio vltra,est præcedentium repetitiua,ergo inducitur repetitio qualitatum & conditionum:non enim ad vnũ magis quam ad reliquum repetitio adaptatur pro hoc videtur casus.ff.de lega.iij.l,in repetentis coniuncta gl.magna,in princi. quæ hoc dicere videtur expresè. Contrarium est verum,quòd non intelligatur facta repetitio qualitatum & conditionum,ratio est,quia in hac volũtate nouissima codicillari quicquid erat in testamento legatum.legatur sub aliꝭ conditionibus,videlicet si nullus filius masculus remaneret,& in pupillari ætate decederet,& duæ filiæ legitimæ & naturales nuberent,seu monacharentur aut pizocarentur vnde per nouarum conditionum adiectio nem,ab omnibus primitiuis conditionibus intelligitur esse recessum.ff.de leg.j.l.si mihi & tibi §.in legatis.de adi.leg.l,translatio. in fin.de condi.& demon.l.quod traditur.de test.tutela.l.tutor datus.cum igitur hæ nouæ conditiones adiectæ in codicillis,si duæ nuberent,& si filius in pupillari decederet extiterint formaliter, quælibet dictarũ filiarũ debebit habere flore.auri Mccc.sci licet Dc.vigore testamenti in codicillis & vigore codicillorum
7 tantum debet habere sexcentos.† Dicet autem quis hanc conclusionem esse falsissimam,quia licet dictio vltra,in codicillis apposita includat,tamen non plus includit quam in præcedenti dispositione inueniatur expressum,sed in præcedenti dispositione testamentaria,nõ inuenitur relictum duabus filiabus nubentibus vllo modo,ergo cum duę nubunt non possunt habere legatum ex vi repetitionis codicillorum cum nõ inueniatur in testamento descriptum,sed ad istud respondetur de facili,quia licet duabus nubentibus nihil inueniatur relictum,tamen nedum duabus imò omnibus filiabus quotcunq; fuerint pro qualibet earum factum est in testamento relictum trecentorum sub duplici conditione(quam vt dixi in primo discursu)prima fronte patitur scriptura,scilicet si nullus filius superuixerit mortuo testatore: vel in pupillari ætate decesserit & vnica tãtum filia nupsit,vnde quia negari nõ potest omnibus filiabus relictum sub conditione prædicta,si vna tantum nupserit.ab hac autem conditione si vna nupserit est recessum per appositionem nouæ conditionis,si duę nupserint: vt est dictum. Constat apertè & aliquo casu filiabus duabus reperiretur relictum,quia si omnibus(vt iam dixi) ergo duabus intelligendo autem dictam scripturam secũdum alium intellectum qui fuit secundus in ordine dicta obiectio non obstat cum dixerim omnibus filiabus fore relicta.Dc.&.ccc.in casu quo nullus masculus superesset,vel in pupillari ætate decederet absq; euentu alterius conditionis, quòd vnica tantum nuberet de tempore petendi nullum est dubium expectandum tempus nuptiarum,quia relictum est conditionaliter factum si nubent (vt patet ex themate) vnde est purificanda conditio. C. de nup.lege sancimus.vbi plenè per Cy. Ego iam examinaui latius in quæstione quam paduæ disputaui,quæ incipit.Quidam baro amplam possidens baroniam.Quatenus tamen capit earum legitima incontinenti peti potest.vt.l.quoniam in prioribus.C.de inoffic.testa. Non obst. alimentorum relictum quoniam legitimam debent habere ex ipsa testatoris substantia,vt lege sancimus §.repletionem.C.de inoffi.testamen.† Restat videre de ter
8 tio & vltimo.vtrum in isto legato trecentorum facto in codicillis vltra omnia legata facta in testamento,intelligatur repetita illa eadem conditio,quæ in legato trecentorum facto in testamento erat adiecta.Et videtur quod sic,quia casus est in.d.l.in repetendis coniuncta glo.& in dicta.l.legata inutiliter. Contrarium est verum propter duo.Primò,quia ab ista conditione in testamento inserta recessum est per nouam conditionem adiectam in codicillis(vt dictum est in proximo præcedenti discursu.) Si igitur recessum est ab ea,ergo non potest dici repetita. Secundò, quia conditionis prædictæ repetitio vitiaret legatum nouiter in codicillis relictum duabus puellis nubentibus, & in testamento non est relictum nisi vnica tantum nupserit, meritò nihil est de repetitione conditionis tractandum.de leg.iij.l.si quis à filio.primo & secundo responso.no.glo.in.d.l.repetendis. Et ita consulo Ego Ange,de perusio.&c.

CONSILIVM CCXCV.

1 *Legata in testamento facta,primò hospitali,secundò hæredi tertiò hæredi & cuidam alij,quam virtutem & ordinem habeant.*
2 *Legare sibipsi nemo potest.*
3 *Legatum hæredi & tertio factum,soli tertio debetur.& nu.5.*
4 *Coniuncti re qui dicantur.*
6 *Hæres legata & onera hæreditaria soluere tenetur.*

PVnctus testator solum tium hæredem instituit hospitali sanctæ Mariæ nouellæ de florentia iure legati.ccc.reliquit quæ habere voluit super certis bonis in dicto testamento descriptis & confinatis,pro quibus ipsa bona voluit esse obligata. & donec dicta ccc.soluerentur voluit ipsum hospitale integrũ percipere vsumfructum.Demum dicto hęredi suo vnam domum legauit signãter & specificè intra dicta confinia existentem.deinde in eodem testamento dicto hæredi suo & cuidam tertio dicta bona legauit superius confinata in eodem structu verborum per hæc verba.Item legauit & reliquit marobotino suo hæredi & manenti, domum in qua habitat & poterat talia infra certos confines descripta exceptis suprãdictis legatis factis dicto marobotino & hospitali,quibus noluit in aliquo præiudicari per dictum legatum,in reliquis autem alijs suis bonis eundem marobotinum sibi hæredem instituit. ¶ Nunc quæritur,an dictum hospitale & à quo possit dicta.ccc.percipere & habere. ¶ Secundò,an dicta domus legata signanter dicto marobotino ad eum pertineat ¶ Tertiò,an dictum legatum factum communiter dictis marobotino & manenti,sit integrum dicti marobotini,an verò dicti manentis,an verò communiter pertineat ad vtrunq;.

Noua

NOua testandi seu relinquẽ di forma fuit hæc,& vt arbitror causata à mera imperitia tabellionis à qua multoties causari,vidi infinitos errores & maximè in vltimis voluntatibus quorum iterũ nõ reddit arbitrium.Vtinam igitur hæc in numero illarum non
1 sit.† Primò enim dicta testatrix reliquit trecenta hospitali, quæ voluit ipsum hospitale posse percipere & habere super bonis in dicto testamento descriptis & cõfinatis.& de hoc legato non dubito,quia si hospitale vult potest habere suum legatum trecento
3 rum in dictis bonis:quia si testator depositum,vnde trecenta sunt in legato.dicta autem bona sunt in solutione si hospitale vult,sed si non vult non compellitur,tamen nec hæres compellitur.compellitur forsitan soluere quousq; vult pati hospitale vti & frui dictis bonis superius confinatis,& hoc sine dubio verum esse in primum legatum trecentorum & diceretur notatum & transfusum in legatum vsus fructus ex mora non soluendi trecenta. vt.l.j.§. item si ita.ad l.falci.&.l.j.de penu lega.&.l.si penus.quando dies leg.ce.sed quia testator nouare noluit.apparet quòd voluit hospitale retinere fructus durante mora hæredis in soluendo,& ipsa bona pro ipso legato semper esse voluit obligata,omisso pignore & hypotheca poterit hospitale creditor existentes conuenire & compellere hæredem ad soluendum:ex quo idem hęres pignora possidet.l.persecutione coniuncta.l.autem.hoc ita.C.de pig. &.C.de acti.& oblig.l.fi.Non apposuit testator illa verba quòd hærede cessante in solutione trecentorum vsus fructus bonorum legatarij esset:vt sic hæres posit in solutione cessare,quousq; solvere vellet vsumfructum bonorum, imò loco interusurij seu pęnæ propter moram hæredis voluit testator legatarium fructus bonorum percipere nõ autem esset hæres in mora,si dilationem hæres haberet ad soluendum quousq; pati vellet hospitale fructus percipere sic dicimus in vsuris permissis per tempora & pro temporibus quibus fuit in solutione sortis cessatum,quasi ex contumacia debeantur,non impediunt petitionem sortis.vt.ff.si certa peta.l.lecta.&.ff.de vsur.l.pecuniæ.§.j. Secus etiam si stipulationis aut legati sermo esset ita conceptus,quòd sors peti aut legatũ exigi non posset,quousq; hæres aut promissor vsuras aut fructus soluere vellet:& idem si futuri temporis vsuras creditor recepis-
2 set.ff.de doli excep.l.ij.§.non malè.&.ff.de pac.l.qui in futurum. in prin.Concludo igitur ex præmissis hospita.super dictis bonis & in eis sibi soluere posset si vult:quoniam illa bona in solutione sunt,si in hoc eligat hospitale facit.ff.de sol.l.si quis stipula
5 tus fuerit.x.in melle.&.l.j.ff.de leg.j.l.codicil.§.instituto. ¶ † Descendo nunc ad legata facta manenti & marobotino, super quo dico legata prædicta facta inutilia,cum solus sit institutus & legari non potuerit sibipsi à seipso ne inueniatur debitor & creditor suijpsius, vt de lega.j.l.legatum.§. primo ibi casus.in legato autem facto manenti nõ includitur domus signanter legata marobotino,non ex eo quòd legatum factum marobotino valuerit ratione prædicta,sed quia in generali legato facto manenti & marobotino simul,voluit testator comprehendi domum illam maximè propter specificam exceptionem seu expresionem in dicto testamento comprehensam sub illis verbis saluis & prius detractis legatis suprascriptis &c. Et hæc idem sunt illa verba si nõ essent apposita.idem esset si illa domus specialiter legata marobotino continetur intra bona generaliter legata dictis manenti & marobotino,quia cum vni legatur genus alteri species de genere intelligitur excepta illa species siue præcedat legatum generis siue sequatur.vt lege vxorem.§. fœliciſsimo.de leg.tertio.coniuncta lege quæsitum.§.fina.de fun.instruc.& lege seruis vrbanis.§. iulia.de leg.tertio.&.ff.de pecu.lege manumisso.&licet legatum speciei sit nullum:non propterea augetur legatum generis in specie illa de qua testator non sensit nec sentire voluit,& in vltimis voluntatibus sola testatoris intentio attenditur,quę vltra alia prędominatur.vt lege in conditionibus primum locum.de condi. & demonstra.cum similibus allegatis. Vnde concludo ad dictũ manentem dictam domum dicto marobotino legatam non pertinere:quia in dicto legato facto dictis manenti & marobotino testator expresè per illa verba expresit excep.&c.nec voluit intercludi.Restat igitur videre quid de reliquis bonis legatis eisdẽ manenti & marobotino,an sint ipsius manentis tantum, & videtur quòd sic.nam dictum legatum eis communiter factum est, adeo quòd re & verbis coniuncti fuerunt, vnde cum legatum in personam dicti marobotini sit nullum,& ipsi legatarij sint coniuncti,integrum legatum ad ipsum manentem pertinere videtur iure non decrescendi, ex quo marobotinus nullo iure ad suam partem (vt legatarius) inuitari potest.C.de cadu.tol.§.his itaq;.& pro hoc videtur in terminis.ff.de leg.j.l.planè.§.si duo-
3 bus.† vbi relictum iure legati hæredi qui solus est institutus & tertio,soli tertio debetur,& ideo vniuersum ad collegatariũ pertinet,considerato quòd nullo iure in persona hæredis legatum tenuit,& hæc est veritas:si hæc corpora legata testatricis erant,ita quod eorum dominium recta via potuerit in manentem legatarium transire.Nam tunc in persona marobotini nullo iure potuit legatum valere.non enim iure legati,quia nullum non iure hæreditario:quia per legatum illa corpora de hęreditate fuerunt exempta,ex quo transiuit dominium recta via,& sic nullo iure ciuili,neq; prætorio,nec æquo,nec iure actionis, vel officio, aut retentionis modo,potuit aut potest dictum legatum in persona marobotini tantum modo instituti consistere & ideo quia nullo iure inuitatur ad partem,non facit sibi partem non collegatarius ad partem solum dicitur inuitatus,imò ad solidum & ipsum solidum iure non decrescendi habebit, & hoc Barto.tenet expresè & in proprijs terminis.ff.de legib.l.homini.§. si titio. & ibidem consuluit,quòd legatarius non agat personali ex testamento,sed rei vendi.quia tunc verè apparet quòd nullo iure hæredi,idemq; collegatario,nullo iure consuli potest:vt partem aliquam consequatur:vt sic ab illa possit collegatarium agentem excludere,si enim ageret manente actione ex testamento iniqua, non est necesse docere de dominio testatoris, tunc saltem retentionis iure subueniretur eidem marobotino:vt ex eadem instantia non cõdemnaretur ad solidi præstationem.Et prædicta decisio sine dubio vera est inquantum ponamus prædictos manentem & marobotinum in dicto legato communiter eis facto coniunctos re.quia tunc(vt dixi)quilibet est ad solidum inuitatus,vnde iure non decrescendi ad solidum suo iure inuitatur dictus manente,& ideo quia marobotinus nullo iure inuitatur ad partem nec
4 inuitari speratur nullam faciat partem.† Vnde videndum est necessario,an fuerint re coniuncti,& super hæc fuerunt opi.Pet.de bellaperti.qui dixit quòd non,quia illi demũ re coniuncti sunt quorum cuilibet res insolidum assignatur.vt cum testator dicit titio fundum & seio eundem fundũ lego. Sed cum testator vsus est hoc sermone, titio & seio fundum lego (vt fuit in themate) tunc testator quemlibet intelligitur æqualiter & viriliter inuitasse,vnde sunt coniuncti verbis propter vnitatem sermonis,sed re dicuntur disiuncti. sicut si testator adiecisset verba illa pro æquis portionibus,quo casu sine dubio essent re disiuncti.vt lege re coniuncti.de lega.tertio.sic intelligit.l.idem quod Iabinus. §.primo.ff.de hęredibus instit̃u.Refert Cyn.in dicto.§.his itaq;. sed ille.§.modicum.facit, imò nihil,quia loquitur cum plures vno prouotio scripti sunt sine partibus asse distributo. Tamen pro eius opinio.videtur casus.ff.de lega.primo. lege plane.§.si cõiunctim. vbi quando pluribus corpus vnum legatur ab initio partes sunt.Si igitur ab initio partes intelliguntur assignatæ:ergo non potest dici inter tales collegatarios esse coniunctionem realem,licet sit verbalis.Pro hoc etiam facit institu.de lega.§.si quidem. Pro eo etiam facit, quia quando tractamus de pluribus obligandis, siue vt pluribus obligatio quæratur:vt dominium seu honor aut aliud quicquam diuisibile actiuè & passiuè,quilibet grauatus & quilibet honoratus à principio intelligitur, nisi aliud actum sit.vt C.si plures vna sententa.lege prima. &.ff.de duobus reis.l.reos.§.cum tabel.licet in interclusoribus fallat,quoniam pro alio obligantur.instituio. de fideiusso.§. plures.&. C. de fideiusso.lege non recte.

¶ Contrarium autem huius quòd dicti collegatarij intelligantur tam re quam verbis conjuncti decidit glosſ.expresè de vsufru. accresen.l. prima.§. interdum.in verbicu.separatim.& illam glosſ.tenebat Iacobus butri,in dicto.§.his itaque.& in dicto.§.

interdum.hanc opi.tenebat Ray.& eum sequuntur vltramontani inter quos est Bar.in.d.l.re coniuncti in.iij.qó prin.de leg.iij. Et huic opinioni inhereo tanquam veræ quoniam sermo testatoris eos nullo modo disiungit:ergo &c.&.ff.de verbo.signi l.triplici.Non ob.§.si coniunctim.&.§.si eadem.quia concedo,quòd si ambo legatarij ad legatum actualiter concurrunt,quam quilibet ad suam solam virilem retro fingitur inuitatus, sed si hæc tollamus de medio quòd non veniant omnes, imò vnus excludatur omni iure per ius non decrescendi collegatarijs applicatur quasi in principio ad illam portionem deficientis inuitati.

5 ¶ † Concludo igitur ex premissis in dicto puncto satis difficili ad dictum legatum inuitari solum dictum manentem, excluso prorsus dicto marobotino insolidum instituto.in cuius personam nullo iure legatum consistere potuit,ponendo pro constanti, quòd dicta bona hæreditaria erant. Et hoc iuris esset si in testamento non est apposita clausula codicillaris si non valet &c.cum adiectione illorum verborum,omnimodo quo valere potest. Si autem apposita esset,dictum testamentum non valet in persona dicti marobotini,quo ad legatum sed an illa verba omnimodo quo valere potest,inducant repetitionem dicti legati, non dico à venientibus abintestato,sed ab ipso manente: quasi sit rogatus restituere dimidiam dicto marobotino,cui dicta dimidia inutiliter est legata:posset sub iudice diu litigari.hanc enim quæstionem non memini tactam esse.† De vltimo, quis debeat soluere
6 legatum trecentorum nó est dubium quòd hæres ad quem onus legatorum spectat & debitum hereditarium vniuersum,non tantum ad legatarium.vt.l.quoties.cum alijs iuribus vulgaribus.& hoc si hospitale vult sibi solui in pecunia,sed si eligat solui super bonis illis.primò habebit hospitale in illis bonis trecenta,residuú erit manentis habere.tamé debet marobotinus suam legitimam iure naturæ,nisi ab ea per aliud canonicum excludatur. hæc autem vera sunt,si marobotinus hæreditatem agnouit. Si enim repudiasset & legatorum à venientibus abintestato repetitio facta esset tunc posset omnia legata ei facta communiter & distincte valere.

CONSILIVM CCXCVI.

1 *Socius quando possit testificari pro socio.*
2 *Eideiussor soluere non cogitur,si principalis soluendo reperiatur.*
3 *Suspicio in homine,quando attendi debeat.*
4 *Iudex inquirere potest etiam in causa conclusione facta.*

VIsis attestationibus testium prædictorum,acviso iuramento præstito per Ioannem vnum ex testibus dictis præsente Henrico procuratore Nicolai litigantis & aduersarij dicti Bartholomei:contra cuius personam idem procurator nihil opposuit nec; protestatus fuit aliquas exceptiones sibi saluas fore,& in contra personam dicti Io.testis. ¶ Viso etiam publicato & aperto processu: & publicatis & apertis attestationibus testium prædictorú contra ipsos testes,nihil inuenio appositum & contra personas testium prędictorum nihil obiectum apparet apud acta:prout mihi affirmatum extitit & assertum per dictum Bartholomeum. videndum est quæ sint partes iudicis de causa cognoscentis. Super quo considero,quòd contra personam dicti Ioan.duo obijci
1 possunt. ¶ † Primò,quia dictus Ioan.attestatur se socium producentis prouno capite ascendente ad summam.M.quingentarum librarum den.& vsq; ad illam & pro illa non est testis idoneus sine dubio.ff.de testibus.l.nullus.C.de testibus.l.omnibus in re propria pro residuo autem testificari potest,quia dicti residui nullum commodum aut incommodum reportaturus est secundum Inn.de testi.quoniam.& idem tenet Spec.in titu.de test.§.iuer.sed nunquid socius admitteretur.& idem Ioan.Aod.in addi. ibi si rectè intelligatur.nam cum capita societatis hic ponantur distincta:& vnunquodq; contineat certam summam, quicqu.d vltra summam illam est commune non est, sed vt iuscuiusq; prium est vnum caput:& illius solius est commodum & incom
2 modum:ergo non commune. † Secdo obstat eidem testi, quia fuit fideiussor pro toto corpore societatis (vt in eius testimonio euidenter apparet)vnde ad eum potest propter fideiussionis causam onus & sarcina cuiuslibet detrimenti & damni emergentis in corpore societatis esse particeps,& similiter hoc respectu videtur esse causa propria,quia licet non sit commodum sumpturus tamen damnum potest subire,& hoc videtur sufficere.vt.ff. quãdo appel.sit.l.iij.in fine.vnde(ratione qua supra)non est testis sufficiens nec idoneus,& si non aliud damnum posset subire,saltem subire potest damnum & incommodum vexationis expensarú & sumptuum:quos constat multoties esse graues.vt.ff.de mino. l.minor.xxv.an.de liber.leg.l.si quis decedens §.nunc de effectu. Et hæc tenuit Io.an.in additionibus suis in.d.§.j.ver.quid de fideiussore.contrarium tamen tenuit Spec.in.d.ver.vbi reus principaliter soluendo est.nam tunc nullum subire potest in effectu damnum fideiussor.ff.de furtis.l.ita qui fullo opinio. Ion.puto veram,quando potest probabiliter dubitari de incommodo & detrimento vexationis,sufficit enim hoc contingere posse.vt supràde conditi.indebiti.l.sufficit.sed iudici constaret oppositum per notabiles & verisimiles coniecturas,quod nec etiam fideiussor verisimiliter vllum detrimentum vexationis subire potest puta:quia debitor est campsor vel mercator fidelissimus ad cuius fidem vt plurimum solet recurri,qui non permitteret fideiussorem vexari.vt glo.dicit in simili.ff.de solu.lege tertia.in glo.magna.ver.nam & si rem suam &c.vbi in leuiorem causam solueret &c.Et docto.exponunt:vt quia sit debitor,homo nobilis qui timens ne sui fideiussores grauentur eligit potius soluere debitum non vsurarium pro quo ipse solus astrictus est,non aũt fideiussor aliquis cui optimè có cordat.C.de pig.act.l.pignus in bonis. ff.de admi.tuto.l.si res pupillarum.vbi est bonus tex.&.ff. commo.l.argentum.& eo.titu.l.eum qui.§.fi.cum.l.seq.Ex quo enim fideiussor tã plenè securus est mõ prędicto,vel etiã quia debitor pecuniam deposuit pro qua extitit fideiussor:vt sic fideiussor timere non possit verisimiliter aliquam vexationem,vel quia forsan debitor non mercator fecit dictum fideiussorem ita cautum & securum per cautionem indẽnitatis cum alijs fideiussoribus diuitibus approbatæ opinionis & famæ:& quos verisimile est similiter nõ permissorú dictum fideiussorem vllatenus molestari; quis dicet hunc fideiussorem à testimonio repellendum propter suspicionem futuri periculi cum nullum sit:vel verisimiliter esse debeat,nullus certe sani capitis hoc diceret:& esset timor vanus non considerandus.C.de transac.interpositas.ff.quod metu.l.metum autem non vani hominis.ff.de regulis iuris l.vani.&.ff.de re iud,l.si quis ab alio.an † ergo talis suspicio consi-3 deranda sit necne:cum facti sit,& à facto dependeat:& secũdum actuetia & conditiones personarú & causæ quantitatẽ & qualitatem varietur:nulla dari potest certa doctrina.vnde hoc totum remittendum est iudicis arbitrio.ff.de testi.l.iij.§ item diuus.& §.eiusdem quoque principis.cum si.Et ideo hoc casu cum cessare debet verisimiliter dicta suspicio futuri periculi:dico quòd teneo dictum Specu.& hoc modo ipsorum opi.reduco in consonantiam luculentam,verum quia in proposita quæstione tempore dicti iuramenti & attestationis dicti Io.non inuenio protestatum,quòd saluæ sint exceptiones contra eius personam: sine dubio dictus Io.apparet esse testis idoneus & omni exceptione maior,extra de test.c.præsentium.lib.vj & ibi per Io.an.in nouella.etiam Ioã.probet & dico quòd probat sine dubio societatem contractam pro quatuor capitibus mille quingentarú librarum pro quolibet capite,quoniã sic attestatur & dicit:& interrogatus de causa scientiæ dicit quod vidit & præsens fuit. Deponit etiã de loco & tẽpore concludentibus ante emptionẽ dictarum gabellarũ;in quo etiam apparet de pretio, quod similiter est in summa de qua idẽ Nicolaus & Bartholomeus fuerũt cõcordes tempore societatis,quæ cõtrahitur nudo consensu & etiam initur,vt.l.iij ff.por.so.Similiter probat dictam societatem Benencius secũdus testis in ordine:sed non deponit de tẽpore sigillatim quod est de substantia in casu proposito,sed quia de tẽpore aliquo deponit,ambiguus est eius sermo de quo tpe intellexerit,re petere poterit ex mero officio iudex dictũ testẽ:vt tẽpus de quo intellexerit

declaret.vt no.glo.in corpore.de testi.§ quia verò.& non est alibi canonistę habent.de testi.cum tu.Spe.& Io.an.post
4 eum in.d.§.ver.† Item quod testis obscurè.& licet sit conclusum in causa:adhuc potest iudex ex officio mero vt veritas inquiratur ad quam summo studio debet conari. vt.l.illicitas.§.veritas. de offi.præsi.de quæstionibus.l.j.§.fi.in corpore.iusiurandũ quod præstatur ab his.C.de iudi l.iudices. & eo.titu.l.placuit.cum si. & quòd non obstat conclusio in causa probatur in.c.consuluit. de offi.deleg,& ibi per Iono.& Ioan.and.& est ratio:quia iudici nunquam in causa concluditur,sed semper vniformiter eius officium viget vsq; ad sententiam incluſiuè post non:quia inuenit se functum & perfunctum suo officio.ff.de re iudi.lege iudex.postea facit.c.cum Ioannes heremita.de fide instru. Si igitur iudex eum repetere voluerit(quod potest,imò si bonus est,consideran do iustitiam & æquitatem facere tenetur.vt.l.vbicunq;.ff.de interro.actio.& maximè in hac causa eidem commissa:vt sola veritate inspecta causam debeat terminare.cuius commissionis formam vidi scripto consilio propter quam formam omni tempore ad causam inuestigandam tenetur omisso iuris rigore, quem Illustris dominus marchio voluit considerari,& si in tempore concors erit cum dicto Ioan. nullo vlterius exquisito iudex de causa cognoscens contra reum conuentum pro agente sententiã ferre debet.Si autem dictus iudex dictum testem repetere noluerit:tunc quia intentio agentis non probata nisi per dictum Ioan.plenariè,& per dictum testem secundum in ordine vehementissimè adminiculantem,& per alios testes adminiculantes in articulo sollicitationis deferendum est agenti iuramentum in desectum probationis,saluo nisi causa esset tam grauis & tam ardua: vel persona agentis ita suspecta,quòd per vtrunq; vel alterum prædictorum iustè sedere debeat in animo iusti iudicis denegare sacramentum prædictum.C.de rebus credi.l.in bone fidei.có iuncta glo.magna.& si actor iurauerit pro eo sententiam iudex ferat.Si autem iurare recusauerit, reum absoluat à petitione: & actorem in expensis condemnet.& has dico fore & esse debere partes iudicis de dicta causa cognoscentis.Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCXCVII.

1 *Destructor muri,an debeat condemnari,etiam si in libello non fiat mentio de tempore destructionis.*
2 *Reus absoluitur,si ab actore in probatione deficiatur.*
3 *Tempus certum,quando sit de substantia probationis.*

MIsis actis prædictis reuocatur in dubium,an † dictus Franciscus debeat condemnari secundum formam libelli.an verò à petitis ablolui.Et inuenio probatum per testem confessum, quòd dictus Angelus.tenuit & possedit & possidet campum in libello descriptum.& hoc est probatum per testes nõ per confessionem. Et sic prima fronte posito pro cõstanti quòd agi potuerit eo modo quo actum est:& quòd iudex aditus fuerit & sit competens dictæ causæ de quibus duobus ad præsens non scribo,quia non expedit dictum Franciscum cõdemnatum fore, sed contrarium videtur de iure dicendum: & hoc probatur si dictus Angelus agit contra Franciscum & socios & contra destructores muri qui existebat in campo prædicto:nec deducit in libello vel articulis tempus destructionis. Nec etiam testes interrogati de tempore destructionis deponunt.vnde posibile est quòd dicta destructio fuit facta antequam dictus Angelus dictum campum incœpit possidere & ipsum emere de cuius emptionis tempore in eius articulis liquidè fit mentio,& etiam cõstat per instrumentum emptionis suorum,& si ante emptionem & possessionrm adeptam fuisset facta dicta destructio, sibi non competeret aliquod ius agendi,sed venditoribus tãtum.vt.ff.quod vi aut clam.
2 l.his qui in puteum.§.si postea.vbi casus.& facit de petitio.hæredi.l.at vbi.† Cum ergo ex deductis & probatis necessariò non concludit agenti ius agendi cõpetere:patet euidenter reum contentum absoluendum esse.de re iudica. capitulo abbate.in glos. libro.vj.de proba.capitulo in præsentia. vbicunq; enim tempus est de substantia probationis pro victoria reportanda: illud liquidò & præsentialiter debet deduci:& deductum probari.C.de proba.lege matrem tuam.&.ff. de nego.gest.lege eum actum.& ff.de noui oper.nun lege non solum.§ sed vbi probari. & ibi per Bar.facit optimè.ff.de adul.l.denunciasse.§ quid tamen.ff.vi bo.
3 rapt.lege prætor.§ dicere.† Sed tempus certum in proposito est de substantia,scilicet quòd post venditionem fuit facta destructio.hoc autem tempus probatum non est (vt superius dictum est)ergo sequi debet absolutio. Item per testes rei inuenio probatum,quòd hac semita omnes vsi sunt: per tempus.xl. annorum pro libito voluntatis,vnde hęc via dicitur via priuata,quę in fundo priuato constituta est non seruitutis iure:sed ex vsu quodam licito vti volẽtium.ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.priuato.quicquid operis factum est ad præiudicium destruentis: potest quis manu propria tollere.ff.de acquir.posse.d.l.quanuis. coniuncta l.quemadmodum.ad.l.aquil.& ex prædictis apparet excommunicationis sententiam non ligasse eum: quia lata in absentem ad petitionem eius non interfuit & afferuit sua interesse.ad Trebellianum lege prima.de fideicommissarijs liber.lege cum verò.§. subuentum.ff.ne vis fiat ei. l. prima.§.hæc verba.de tutoribus,& curatoribus datis ab his.l.seiæ egressæ.& lege tutor petitus. Ego Angelus de Perusio.

CONSILIVM CCXCIII.

1 *Inquisitio quando aptè & quando inepiè concipi dicatur.*
2 *Condemnatio quando sequi possit ex confessione facta in inquisitione.*
3 *Sententia diffinitiua ferri non potest,processu non præcedente.*

PRo prædictis duo examinanda sunt. ¶ Primò, an inquisitio sit aptè concepta. ¶ Secundò posito quòd sit inepta, an ex confessione facta super ea,possit condemnatio sequi.

1 ¶ † Ad primum arguo sic apertè, quia solennia accusationis in inquisitione nó videantur requiri.instituta de publicis iudicijs. in principio gl.in verbo instituendis.sed illa glossa se refert rectè intellecta ad solennia quæ requiruntur ex parte personæ accusatoris,sicut est inscriptio.ad hanc enim iudex non arctatur, quia in locum accusatoris ipse non est, sed fama succedit.de accusa. capitulo inquisitionis.& capitulo qualiter.& capitulo cum oportet.Solennia verò quæ requiruntur in libello accusationis: bene requiruntur in libello inquisitionis,secundum Iacobum de butrio ibi.ita enim libellus est inquisitio sicut accusatio.cum igitur de esse & substantia libelli inter cætera sit locus & tempus maleficij commissi.vt lege libellorum.de accusatione dico, quòd dicta inquisitio est inepta:quia non continet locum & tempus homicidij perpetrati,licet contineat locum & tempus fauoris & auxilij prædicti,sicut dicimus cum accusatur quis de mandato seu tractatu,locus enim criminis consummati debet poni in libello quia tunc perfectè incipit maleficio.obligari, sic in auxilio & fauore.nam fauens tunc obligatur perfectè cum maleficium consummatur,nisi maleficium consummetur.impossibile est enim quem teneri de auxilio & fauore.vt lege si is qui rem.§ si tu titiũ, de furtis.ff.re.amo.lege si mulier.§ si seruus.Sic nec præbet quis opem vel consilium ad maleficium:cuius ipse consilium capere non posset.ff.de furtis.lege fullo.§ primo & lege impuberem.in fin.& quòd locus & tempus ipsius delicti consummati necessariò sit ponendum.no.Bartolus.ff.de iniurijs.lege non solum.ff. si man.&.ff.vi.bonorum raptorum.l.prætor ait.§ hoc autem edicto. † Venio ad secundum an condemnari possit ex facta confes-2 sione super contentis in dicta inquisitione glo. ordi.tenet quod nó.C.de lib.cã.l.si filium.sed Inn.videtur tenere contrariũ.de accu.qualiter & quando.sed in.c.per inquisitionem.de ele. videtur vello quod ex confessione sola possit veniri ad pœnã ordinariã. & facit quod no.per eum in.c.ij.de confes.Ioã.an.videtur tenere q ex quocunq; inordinato processu si de maleficio constat per

Universidad de Deusto
Biblioteca

confessionem imponi potest quæcunq; pœna grauior. Barto. in l. si confessus. de cust. reo. videtur tenere, quòd aut confessio emanat extra iudicium & ex ea non sequitur condemnatio de infamibus. ictus fustium. in glo. de adulte. l. capite. versi. tamen virtute illius confessionis bene potest in iudicio vrgeri ad confitendum secundum Inno. de testi. c. sicut. & hoc satis videtur de mente gl. in. l. ictus fustium. in hoc tamen videtur ista opinio errare. per. l. diuus. de cust. reo. vbi confessio criminis facta coram tyranno non præiudicat, ideo de nouo interrogandus est & veritas exquirenda, si autem confessio fiat in iudicio & coram iudice competenti, dixit Bart. quòd aut quis fatetur crimen principaliter aut per consequentiam, si principaliter potest condemnari ex eo si per consequentiam non. & ita intelligit glo. dicta. l. filium. Pro hoc facit. quia in confessum nullæ sunt partes iudicis, nisi in condenando. vt. l. proinde. §. notandum. ad. l. aquil. facit. d. l. si confessus. † Sed contra istam determinationem facit, quia diffinitiua
3 sententia non potest ferri nullo præcedente processu quantuncunq; emanet confessio: & sic procedatur vt super quodam notorio & in causa ciuili quæ non est tanti ponderis nec præiudicij: imò venitur ad præceptum. vt. l. si debitori. ff. de iudi. no. glo. decreti. in capitulo nos in quemquam. ij. qó. j. idem ergo dicam in criminali, quia idem est modus procedendi super vtrisq; causis vt. l. absentem. ff. de pen. Sed in casu nostro ipse libellus est inptus: ergo quicquid sequitur est nullum ipso iure. & ideo dixit Guliel. de cu. per. l. si patronus liberta. ff. de iureiur. quòd exceptio ineptitudinis quę reddit iudicium nullum retro: etiam post sententiam potest opponi. Si ergo propter ineptitudinem nullus processus intelligitur factus habetur perinde ac si sine processu confessio emanasset, quo casu impossibile videtur ferri diffinitiuam: vt in authenti. offeratur. & in titu. de senten. ex peri. reci. Si quam ergo pœnam inferre vult iudex, extra ordinem imponere posset, non autem procedendo extra ordinem imponere debet ordinariam, quia ordo processus repugnat, vnde tutior via est quòd absoluatur reus ab obseruatione iudicij, propter libelli ineptitudinem & iterum poterit inquiri si tempora patiuntur. de adulte. l. si accusaturus. & si ego assiderem hanc partem eligerem vt fugerem syndicatorum retia, & licet iudici in tam dubijs eligere potissime partem seueriorem. vt. l. dos à patre profecta. C. sol. mat. Nec enim in iudicando à sententia glossatorum quis recidat securè maximè cum nullus inueniatur auctor qui iudicem compellat ad condemnationem ferendam, licet quidam dicant quòd ferri potest vt superius dictum est. & iam de facto obtinui perusij in syndicatu domini Rayneri de Lanfranchis de pisis olim potestatis perusij qui nō obstat, nec confessione inquisitos absoluit propter ineptitudinem libelli: & de nouo inquisitionem formauit. Et ita dico ego Angelus de perusio.

CONSILIVM CCXCIX.

1 *Legatorum præstandorum, quando ius per hæredem possit præscribi.*
2 *Hæres legata non soluens, in malafide censetur.*

QVidam Cicolus cōdidit testamentum, in quo instituit sibi hæredem mathiolum filium suum hac conditione, quòd si moreretur sine filijs legitimis, ꝙ sua bona deuenirent in Nellum suum fratrem carnalem: & in Andriolum nepotem, & in fratres dicti Andrioli. mortuus est Cicolus: & subsequenter mortuus est Mathiolus filius eius sine filijs legitimis, & fecit hæredes Nellum & nepotes vt pater fecit & fecerat multa legata per quæ fuit quęstio inter hæredes per illos quibus facta fuerūt legata sunt elapsi qua
1 si. l. anni. ex quo quæstio facta fuit, & quia hæredes dicebāt quòd legitima & ea de quibus poterat disponere vendiderat dictus Mathiolus in vita sua, quæstio remanūt à dicto tempore. l. anno rum citra. Nunc quidem frater Nicolaus vnus de supradictis hæredibus est effectus monachus: & obtulit se & bona sua monasterio. Et quidam Benedictus vnus de descendentibus illorum quibus legata facta fuerunt: vult petere à monasterio legatum relictum per dictum Mathiolū. Quæritur modo. si monasterium potest legitimè se defendere de non soluendo. ¶ Viso puncto prædicto considerandа sunt duo. ¶ Primò, an de iure ciuili sit præscriptum tanto temporis spacio contra legatarios & eorum hæredes: attento quòd tam legata relicta per Mathiolum fuerunt ab eius hæredibus petita. ¶ Secundò, quid iuris est de iure canonico. † Ad primum respondeo, quòd siue legata petere voluerint hæredes legatariorum actione in rem, siue personali ex testa
1 mēto de rigore iuris ciuilis, obstat exceptio prescriptionis quin quagenariæ. litis enim motio non perpetuauit actionem etiam si lis conte. fuit nō solum in annos. xl. non autem in tempus prolixius. vt no. in l. cum notissimi. C. de præscrip. xxxx. an. in prin. in glo. in ver. solam. & est casus. eo. tit. l. fin. sola autem executoris missio eam perpetuat in annos. xxx. vt in gl. prædicta.

2 ¶ † Venio ad secundum quid iuris de iure canonico, & non est dubium quòd hæredes dicti Mathioli non soluendo legata per ipsum Mathiolum relicta peccant: & peccando & relicta retinendo sunt in mala fide, nec præscriberent res legatas si in spem consisterent. etiam per spacium centum annorum repugnante mala fide, quæ fuit ab initio & etiam ex post facto similiter non præscriberent obstante mala fide prædictæ etiam actioni personali. ita quòd per talem præscriptionem nec quærunt dominium rerum: nec in his ius excipiendi. vt no. Dyn. in c. possessor malæ fidei. de reg. iur. in. vj. verum in facto proponitur, quòd dictus Mathiolus onere fideicom. grauatus à Cicolo patre suo si decederet sine liberis, in vita sua tantum de bonis paternis quæ subiacebant restitutioni distraxit: quod exhausit legitimam & trebellianicam suam & suos hæredes quos instituit, quibus debebat restituere bona paterna ex testamento dicti Cicoli grauare non potuit in aliquo, imò actiones quas hæredes Mathioli habebant cōtra Mathiolum pro restitutione fideicōmiss. sunt saluæ. vt. l. fi. § in computatione. versi. si verò. & ipse. C. de iure delibe. & si ita est iuuat hæredes dicti Mathioli præscriptio: quia habent bonam fidem & conscientiam non polutam, iuuat etiam eos quia ad solutionem legatorum dicti Mathioli nullatenus tenentur cum debeant ex fideicommiss. paterno habere bona Cicoli, quæ remanserunt præcipua, licet non confecerint inuentarium dicti hæredes: vnde ad solutionem legatorum tenentur: vt in cor. de hære. & falci. § si verò non fecerit. C. de iure delibe. l. fi. §. & si præfatam. sed Bernardus dicit, quòd istud est de rigore iuris ciuilis, cui retsitit æquitas naturalis seu canonica, quæ non potuit conscientiam dictorum hæredum, nec eos in mala fide constituit: vt nota. in dicto. c. possessor. ¶ Equidem concludo, quòd rebus sic se habentibus (vt præmittitur) dicti hæredes sunt securi à præstatione dictorū legatorum. & per consequens monasterium cui vnus dictorum hæredum se obtulit pro dictis legatis: de iure inquietari non potest. Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCC.

1 *Legitima si computetur, an filiorum exclusorum ratio habeatur.*
2 *Dos filiæ datur loco legitimæ.*
3 *Prouisio detrahens iuri fœminarum, debet augere ius masculorum.*
4 *Filia reputatur mortua in succedendi po. enitis.*

PVnctus talis est. statuto ciuitatis Cortonæ cauetur, quòd filia dotata non succedat: & intelligitur dotata etiam si in testamento fuerit sibi dos assignata. ¶ Contingit testatorem habere tres filias & duos masculos, quorum vnum hæredem vniuersalem instituit: alijs autem certum quid iure institutionis reliquit. qui institutus ex re certa asserens se integram legitimam non habere: agit ad
1 supplementum legitimæ. † Quæritur ergo quanta sit legitima, an tertia dimidiæ totius hæreditatis, an dimidia quartæ partis, hic passus est pulcher, & quotidianus & delectabilis, ideo inuestigandus subtiliter. Et respondeo dimidiam dictæ quintæ partis fore eius legitimam habita consideratione numeri personarum dictarum filiarum, filiæ enim dotatæ licet non succedant, non tamen penitus excluduntur, sed ideo quia dotatę sunt, dotes ergo succedunt

dunt in locum legitimæ per Cynum. C. de nupt. l. sancimus. ergo earum consideratio est habenda, sicut & olim. tamen sufficiebat relinqui legitimā quoquo relicti. tit. filius cui relinquebatur aliter quā iure institutionis à succedendi potentia excludebatur, tamen connumerabitur in numero filiorum, & ita iudicabitur de eo respectu legitimæ aliorum, sicut si succedere potuisset. tex. est in. l. cum quæritur & in auth. nouissima. C. de inofficio. test. licet ergo hæ filiæ dote debeant esse contente, quo forsan minor est legitima quę defertur de iure ciuili tamen integram legitimam habere dicuntur, potest enim minui & augeri per statutum no. Dy. de reg. iur. indultum. & not. de testa. Ray. legitima de iure ciuili habet metam & formam: vnde non minus in ea potest ius ciuile quā gentium, imò & potentius ex quo formam statuit. ff. de accep. l. an inutilis. de pact. l. si vnus. §. si acceptilatio. & ideo hodie ad aliam metam reducta est. vt. d. auth. nouissima. Non igitur minus, si consuetudo vel statutum ei derogare potest: maximè modificatiuè vt dictum est. ff. de legi. l. de quibus. ff. communia prædio. l. venditor. §. si constat. quod cuiusq; vniuer. l item eorum. §. ij. de decur. l. non tantum. C. de decur. l. ij. li. x. & l. iij. § si quid lex municipij. de sepul. vio. & l. omnes populi. & l. cūctos populos. ideo scriptū est, ꝙ vnaquęq; ciuitas suo sensu abundat. de sepul. certificari. facit quod habetur in. c. j. de consti. li. vj. Et sic ex prædictis videtur debere concludi, ꝙ licet alia sit legitima filiarum, alia legitima filiorum: tamen quia omnes ad legitimam inuitantur, in computatione omnium tam masculorum quā fœminarum ratio est habenda. & pro hac parte optimè videtur facere. C. de libe. præteri. l. maxi. vbi secundum mediam iur. prudentiam alia erat legitima filiarum præteritarum, quæ ius accrescendi appellabitur & appellabatur sexcuncia, cum se inueniebat legatis & fideicom. oneratam. Ex hæreditate autem erat quarta: & tamē nemo dixerit, ꝙ si vtraq; ad hęreditatem confluit, ꝙ vtriusq; nōn habeatur consideratio: licet diuersimodè inuitentur. nec ob. quòd legitima ex hæreditate efficiatur fertilior propter mediam vnciam quæ præteritæ tollebatur. Præterea hę filiæ dotatę non sunt sublatæ de medio nec sunt penitus insuccessibiles nec habentur pro mortuis, cum ergo inuitētur ad partem faciant partem, imò & qui inuitari sperantur. de leg. j. l. planè. § si coniunctim. & l. si duobus. in principio. & §. fin. & l. si titio. & ei qui capere non potest. de lega. ij. in gl. magna. facit de acqui. hære. l. cum quidam. §. quod dicitur. & ff. si pars hæreditatis pe. l. ij. In contrarium, quòd legitima dicta sit tertiæ dimidia probatur sic, cum de imponenda ratione legitimæ tractatur hæc cōsideratio sola fit: si quartam portionem hæreditatis petens legitimam fuisset abintestato latus: tunc eius legitima sit tertia pars dictæ portionis. Si verò minus quarta fuisset laturus, tunc eius legitima sit dimidia dictę portionis. vt. d. auth. nouissima. Quia igitur in proposito, parte intestato mortuo fuisset hic filius laturus dimidiā totius hæreditatis: ergo eius legitima erit tertia dictæ dimidiæ. † Præterea dos succedit in locum dictæ legitimæ (vt est dictum) tamen consideratō quòd filia dotata excluditur in successione fauore & cōtemplatione masculorum: per quos agnatitia proles & familiarum dignitas conseruatur. vt. l. j. §. antepenul. de ven. inspi. ibi publicè interest & c. facit quod no. Cy. C. de adul. l. j. & quicquid eis auferatur. impugnare debet masculorum portionem aliàs nullus versaretur fauor eorum quibus statutum voluit prouidere insti. de hę re. abintest. §. item vetustas. sic enim determinat statutum vt persistente masculo non inuitaretur ad successionem filia, sed ad sui sustentationem aliquid concedebatur, & idem habetur numeri vigesimosexto capitulo. vbi sic inquit homo cum mortuus fuerit absq; filio: ad filiam eius transibit hæreditas, si filiam non habebit, succedent fratres & c. † Debet enim prouisio detractiua, iuri fœminarum fauere. & contemplatione masculorum inducta masculis prodesse. ff. de pactis. lege quod dictum. de legatis. iij. l. fideicommiss. §. interdum. quod mihi aufertur propter te, tuum esse debet: vt patet in tota alluuionis materia & c. de reuo. dona. l. si vnquam. &. C. de inoffic. dona. lege prima. nec sit hæc impinguatio per ius accrescendi, quia hoc casu non potest vendicare sibi locum cum nihil fœminis deficiat, quod possit decrescere, habent enim (vt dixi) integram legitimam. Fit ergo autoritate & beneficio statuti quod eorum statutorum portionem voluit impinguare: & quòd illud sit verum do casum in terminis coniuncta glo. ordi. de inoffi. testa. l. pap §. si conditioni. versicu. vnde si quis. in verbo sextans. de relictis dicit secundum intellectum glo. quòd si filius & nepos ex filia quæ olim succedebat cum diminutione tertiæ partis. vt ibi. C. de colle. lege illam. §. fina. quòd legitima sibi tanquam impinguata ex eo quòd nepos ex filia non vocatur ad tantum ad quantum vocatur filius: erit quarta portio octo vnciarum, quæ impinguatio si non fieret, esset quarta solummodo sex vnciarum. & ille tex. cum dicta glossi. credo quòd
4 sit singularis in iure ciuili. † Præterea quantum ad succedendi potentiam filia habetur pro mortua: licet non quo ad alia, ergo de ea iudicandum est in materia successionis: vt de mortuo. ff. de cō tratabu. lege prima. §. fin. facit quod no. Dyn. de legatis primo lege planè. §. si coniunctim & Iaco. de bel. in cor. de trien. & semiss. §. primo. circa finem. Et hanc partem tenui in repetitione quam feci in alma vrbe. de leg. pater filium. de inofficio. testamen. cum ibi sedem regerem ordinariam. Nec obstat quod olim sufficiebat eum habere legitimam quoquo relicti titulo, si vni assignabatur legitima, non præterea totius residui erat legitima alterius qui poterat ad successionem reuocari in imponenda ratione legis fal. habebatur consideratio personæ filij: cui legitima erat relicta alio iure quam institutionis, quia hoc casu filius non erat insuccessibilis, licet non inuitaretur ad hæreditatem ex paterno iudicio, sed in proposito statutum reddit filiam dotatam inhabilem ad succedendum: ergo suæ personæ consideratio nullatenus est habenda. vt dicta lege prima. §. fina. de contratabu. Concludo igitur ex premissis legitimam dicti filij querelantis esse tertiam dimidiæ totius. Non obstat. lege maxime. quia nihil facit ad propositum, quoniā ibi non dicit quanta sit legitima vtriusq;. Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCI.

1 *Testamentum an rumpatur, si posthumus prætereatur.*
2 *Substitutio facta de fraternit. ste, an valeat & qualis dicatur si filij instituti viuo testatore moriantur.*
3 *Legatum an debeatur, si conditio adiecta impossibilis reperiatur.*
4 *Vxor si domina à testatore relinquatur, quid per hoc consequatur.*

IN Actū tale legitur. paganus herculani pagani suum condidit testamentum in quo herculanum filium suum & posthumum nasciturum ex vxore sua sibi hæredes vniuersales instituit. & si fœminam pareret instituit eam in certa quantitate pecuniæ. Et si dicti sui hæredes decesserint sine filijs substituit vulgariter, pupillariter & per fideicommissam fraternitatem sanctæ Mariæ de marg. de cortono. item reliquit quòd si dicta domina Imiglia vxor post mortem dicti testatoris vellet stare in domo cum filijs suis & vitam vidualem, & honestatem obseruare: quòd habeat stallum & habitationem & sit domina vsufructuaria & massaria omnium suorum filiorum & bonorum, inquantum dotes suas non peteret contingit, quòd condito testamento natus est posthumus post cuius natuitatem dictus herculanus & posthumus decesserunt viuo testatore prædicto, nata est sibi posthuma quæ post mortem dicti testatoris decesit. Quæritur igitur quid habitura sit dicta domina Imiglia virtute dicti relicti & legati sibi facti. Ex hoc facto plura dubia oriuntur.

1 ¶ † Primò, an testamentum dicti pagani ruptum sit natiuitate posthumi & posthumæ. ipse enim instituit eam ex re certa. vnde cum in quæstione proposita sit natus vterque alter eorum necessario est prætertus, & sic testamentum nullum, & hoc de rigore mero procedit, sed ex æquitate & humanitatis suggerentia sustentatur statutum: quia verisimile est testatorem vtriq; prouidisse, si vtrunq; nasci credidisset, sed alternatim prouidit. vnum solum existimans nasciturum. ff. de liberis, & posthumis. l. si ita scriptum sit. de iniusto testa. lege si ita facta sit exheredatio. prouisio enim facta duobus casibus separatim vendicat sibi locum

Universidad de Deusto Biblioteca

vtroq; simul concurrente: vt ibi no. secundum Iacobum de aretio. & facit de hęre. institu. l. Clemens patronus. Concludo igitur testamentum prædictum dictorum posthumorum natiuitate non rumpi. ¶ † Secũdò ex hoc themate insurgit dubium, quòd dicti filij instituti viuo testatore decesserunt, an substitutio facta de fraternitate prædicta vendicet sibi locum: & si fuisset sola substitutio pupillaris, posset magis dubitari an haberet locum tacita vulgaritas in expressa pupillari comprehensa, quod hic non examino: quia frustratorium esset, substituit enim hic testator vulgariter, constat autem hic substitutionem vulgarem expressam locum habere. etiam cum institutus viuo testatore decedit. C. de caducis tollen. § pro secundo. & l. Thays. § splendoforus. de fideicommiss. libe. Concludo igitur ex prædictis virtute dictæ substitutionis dictam fraternitatem ad hæreditatem vocari.

3 ¶ † Tertiò insurgit dubium ex themate prælibato: an dicta domina quicquam sit habitura considerato quòd potestas implendi conditionem scilicet morandi cum liberis. casu mortalitatis in filios contingente impleri non potest: & hic dic legatum mulieri non perire, sufficit quòd per eam non stat: & quòd dicat se velle cum filijs habitare si posset: non enim filiorum intuitu hæc cõditio fuit apposita. C. de leg. l. j. de annuis lega. l. annua. in principio. de condition. & demonstration. l. publius. Secus autem si apparet filiorum intuitu factum esse, vt quia voluisset testator per legatariam eius negotia geri. de conditio. inser. l. si ea. de annu. leg. l. stipul. in princip. ¶ Quartum dubium quod insurgit est. quantum seu quid hæc mulier habitura sit ex quo istud legatum morte filiorum non perit: & hoc dubium satis vulgare est. Si enim tempore quo cessit dies legati in humanis egissent: & sic legatum incœpisset deberi ab eis illa verba dominam massariam & vsufructuariam &c. fauore liberorum interpretantur: vt solũ

4 alimenta percipiat. vt. l. j. C. de secundis nuptijs. † Illud enim verbum dominam, ad solitam prœeminentiam quam mulier habebat in domo restringitur: & aliud in dubio non comprehendit de publica. l. si cum exhibuissent. & ibi per Iacobum de are. ff. re. amota. l. ij. ad Sillania. l. j. § vir. de legatis. iij. l. vxorem. in principio. de auro & argen. lega. l. medico. § i. Specula. in vtu. qui filij sint legitimi. § j. versi. quid si vir. Nec enim est verisimile quòd testator voluerit filios vniuersaliter institutos esse hæredes in vanum: & eos suorum bonorum proprietate priuasse, vbi verò extraneus est insti. debet mulier habere vsumfructum plenum deducta falcidia & proprietate nuda: quia vltra non valet de vsufru. lega. l. vxori meæ. & l. omnium. ff. de vsufru. per doc. in. d. l. & per Bar. in. l. titia. de lega. ij. Cum igitur in proposito istud legatum relictum vxori nunquam incœperit deberi à filijs: sed solum à substituto scilicet à fraternitate prædicta, quæ succedit ex substitutione vulgari vt dictum est. Quæ quidem fraternitas extranea est, vt in. § extraneum. C. de rei vxo. act. cessat enim ratio consuetudinis in persona talis substituti. vt. l. qui fundum. § qui filios. ff. ad. l. falci. Et hoc Bar. tenet expresse in. d. § titia. in quæstione quæ incipit ponamus quod filius est institutus & extraneus sibi substitutus. Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCII.

1 *Statutum dans formam certam debitu ex consensu vel voluntate vltima an possit intelligi de debitis descendentibus ex sententia.*
2 *Debitum ex sententia prouenies, ex quasi contractu esse dicitur.*
3 *Eorma petendi & excipiendi, in omnibus debet attendi.*
4 *Tempus appellandi non currit, nisi à tempore scientiæ.*

MIsis & diligenter inspectis omnibus actis prædictis: ac etiam statuto terræ fabriani super rubrica de præcepto faciendo quod incipit potestas iudicis &c. de duobus principaliter dicti statuti videre oportet. ¶ Et primò. an dictum statutum vendicet sibi locum in debitis descendentibus ex sententia de quibus apparet publicum instrumentum. ¶ Secundò præsupposito, quòd vendicet sibi locum: an dictum præceptum rite & rectè emanauerit

1 attentis actis prædictis, & in petitionis forma. ¶ † Super primò videtur prima fronte dicendum, quòd dictum statutum vendicet sibi locum in debitis descendẽtibus à sententia. nam si voluit incipi à præcepto in debitis descendentibus ex contractu vel vltima voluntate cum de eis apparent publica documenta, à quo præcepto de iure communi incipi non potest. vt. l. minor. xxv. annis cui fideicommissum. ff. de mino. Multo fortius idem debet statui in debitis ex sententia descendentibus. considerato q de iure communi ab executione earum incipitur à præcepto, cũ executio petitur officio iudicis. ff. de execut. rei iudi. l. j. & l. fin. & l. ij. eo. titu. & quasi per totum. ff. de re iudi. l. sed cum nulla. Hoc etiam suadet magna fauoris ratio. statuentes enim voluerunt posse incipi à præcepto: vt lites citius dirimantur cum de debito ita liquide constat, scilicet per publicum instrumentum: quod quodammodo debitum facit ei notorium. vnde adiuuari debet hoc statutum interpretatione benigna. ff. de condi. & demon. l. hoc modo. & facit. C. de furtis. l. fi quis seruo. Contrarium est verum scilicet quòd virtute illius statuti non potest incipi à præcepto in debito ex sententia descendente. quia dictum statutum directe contradicit iuri communi cum ante sententiam latam nullo modo possit incipi ab executione. vt in. d. l. sed cum nulla. & d. l. j. C. de execu. rei iudi. & d. l. minoribus. vnde nullo modo ad ali

2 quam consequentiam ex indennitate rationis vel maioris rationis potentia trahi potest. ff. de legi. l. quod verò. sunt enim statuta stricti iuris interpretationem extensiuam non recipientia: maximè cum exorbitant à iure communi. l. constitutionibus. ad municipales. & l. quicquid astringendæ. de verb. obligatio. & l. omnes populi. & l. cunctos populos. Sed statutum prædictum concedens potestatem faciendi dicta præcepta limitate, loquitur in debitis ex contractu vel ex vltima voluntate: vt patet ex verbis illis in dicto statuto positis. Et hoc locum habeat in contractibus testamentis, codicillis, & alijs vltimis voluntatibus in publicam formam reductis, quæ quidem verba limitant & restringunt præcedentem dispositionem statuti generalem. † Constat autem debitum descendens ex sententia non esse ex contratu, sed ex quasi contractu. vt. l. ij. § idem scribit. de peculio. quasi contractus autem differunt, à contractu nomine & effectu: vt patet ex diuersitate titulorum. insti. de obliga. ex contractu. & de oblig. ex quasi contractu. & ff. de act. & obli. l. ex maleficijs. § j. Ad hunc ergo casum scilicet quando debitum est ex quasi contractu statutum non extenditur: quia de eo non loquitur. fol. matri. l. si verò. § de viro. vnde tanquam casus omissus remanet in dispositione iuris communis. vt. l. commodissime. de libe. & posthu. Videamus igitur de secundo posito, quòd statutum prædictum ad dictum casum porrigeretur an dictum præceptum emanauerit rite & rectè, & videtur prima fronte quòd sic, quia statutum ita disponit: vnde nó est recedendum ab eo. vt. l prospexit. ff. qui & à quibus. Cõtrarium credo verum & ad hoc dicendum moueor: quia sententiam taxationis expensarum latam in. Decci. libris actor petijt executioni mandari vigore ratificationis factę per Lennium (vt apparet ex his actis) sed ex virtute ratificationis, non potuit peti vt fieret dictum præceptum: quia dicta sententia taxationis nunquam fuit ratificata per Lennium, sed solum sententia diffinitiua lata in causa principali, & hoc probatur euidenter: quia dicta cassatio fuit facta anno domini. Mccclxxxj. idibus nouembris post mortem dicti Lẽnij. vnde ad eam ratihabitio suprascripta referri non potest nec potuit: quia non cadit ratihabitio super eo quod non est, vnde dixit Innocenti. de officio delega. prudentiam. quod vbi ratihabitio non inuenit quid confirmet: nil operatur. Item non cogitauit ratum habens de ea sententia quæ non erat. quinimo dico, quòd illa ratihabitio omni respectu est nulla, quoniam ad nullam sententiam se refert. solum enim dicitur quòd ratificauit sententiam latam, & omnia & singula in ea comprehensa. nec dicit quam sententiam: vnde ratione omnimodæ incertitudinis talis dispositio & ratificatura est nulla: vt iura

2 sunt nota. hoc dico si literarum notam latam significant. Sinautem significant subscriptam, tunc dico quòd dicta ratio non esset bona: quia ad certam sententiam fieret relatio: & ideo sufficeret licet aduersarius non fuisset præsens. Sed licet dicta ratio non obstaret

obstaret obstat alia: scilicet quòd in casu præmisso statutum non vendicat sibi locum vt dictum est, & ibi describitur. cum igitur agens restrinxerit se quòd illud præceptum fuit virtute ratificationis: & eius virtute apparet quòd in iudicium deduxit ius sibi non competens ideo malè petijt. vt. ff. de institu. lege habebat. de adul. l. denunciasse. § quid tamen. & vi bono. rap. l. prætor. § doce-

3 re. † Semper enim probanda & attendenda est petendi & excipiendi forma: & ex quo capite actor agendo vel reus excipiendo se fundat. C. de transa. l. age. de excep. rei iudi. l. si mater. § eadem. per Inno. de offi. delega. cum contingat. de rescriptis. c. super literis. per eundem in gl. super verbo in communi forma. & de foro competen. conquestus. in fi. per eundem. de elect. dudum. in gl. quæ incipit super processu, vbi dicitur attendi debere modum agendi & excipiendi, dico etiam quòd licet actor tantum se non arctasset in petitione sua, sed simpliciter petijsset fieri præceptum ex dicta sententia taxationis nõ tamen recte dictum præceptum emanasset quoniam per dictam sententiam taxationis non constitit de debito, quia solum instrumentum sententię fuit productum, non autem fuerunt producta acta quæ dictam taxationem precedere debuerunt. constat autem petentem executionem sententiæ non obtinere, nisi recenseat acta causæ respicientia ordinẽ

1 iudicij: licet postquam sententia transiuisset in rem iudicatam sicut transiuit à modo. de iusti. vel iniquitate non est tractandum. vt no. Inno. de proba. quoniam cõtra falsam. & de elec. bonæ me

4 morię maguntino. in gl. quæ incipit etiam de renun. † Fuit enim illa taxatio absente parte, nec apparet quòd in eius notitiam peruenit. & sic in rem iudicatam transiuerit, cum tempora appellandi non currant nisi à tempore scientiæ. C. de appel. auth. hodie. vn de ostendi debuerunt iudici acta causæ, licet si sententia fuisset lata contra præsentem, non fuisset necesse. vt no. Inn. in. d. c. cum iure peritus. quia igitur ostensa non fuerunt apparet quòd dictum præceptum non emanauit recte. Et ex prædictis concludo dictum præceptum nullum: tanquam minus rite & rectè emanans causis & rationibus suprascriptis. Si igitur vult actor obtinere, & executionem taxationis petere non intentet condictionem ex statuto, quia non vendicat sibi locum hoc casu nec fundet se in ratificatione: sed officium iudicis implorando petat dictam taxationem executioni mandari, & producat instrumentum taxationis & acta iudicij ordinem respicientia, & de iure communi iudex incipere poterit à præcepto: & executionem facere in bonis. vt. l. j. & l. ordo. C. de execu. rei iudi. & etiam personæ capturam. vt. l. j. C. qui bonis cede. pos. Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCIII.

1 *Refutatio maternarum dotium per filiam facta quando valeat.*
2 *Alienare non valens absq; alterius assensu, etiam illi non alienabit cuius requiritur assensus.*

PActum tale est: filia refutauit † patri de omni iure sibi competenti vigore dotium suæ matris contra patrẽ & bona paterna. Quæritur, an refutatio teneat nec ne. ¶ Visis refutationibus supradictis de iure dicendum videtur, dictas filias refutantes super dotibus earum matris pro portionibus eis contingentibus nullum posse habere recursum. Constat enim filium creditorem patris, pacto gratuito absoluere patrem posse, quia non prohibetur filius patri donare id quod suum est, vel ad se pertinet quoquomodo aduentitio. Non enim alienant filij in potestate positi contra voluntatem patris. l. cum non solum. § filius autem. C. de bo. quę liber. hic autem adfuit voluntas paterna: vnde cessat legis prohibitio, & hic videtur casus. C. de imponen. lucr. descript. l. j. § ęquè ex diuerso. coniuncto versi. lucratiuas. vbi descendens ascendenti largitur tam inter viuos quã etiam causa mortis, & licet largiens sit curialis & curiæ sit adscriptus & ascendens, non autem donatarius, non grauatur onere filiorum quoniam per hanc donationem quoddam debitum naturale persoluitur. Huic tamen satis obstare videtur, quod no. ff. de auto. tut. l. j. † vbi, qui non potest alienare sine autoritate alterius, non potest alienare illi cuius autoritas requiritur, ita in proposito, non videtur quòd filius aduentitia alienare possit ipsi patri. Sed non obst. quia ibi requiritur autoritas: vnde inter illum autorantem, & illum cui per autoritatem fauetur, & illum cuius persona per autoritatem formatur, debet esse distinctio personalis, vt ibi. sed in alienatione aduentitiorum non requiritur autoritas paterna. nec consensus, sed sufficit quòd non fiat contra voluntatem patris. vt. d. § filius. & est casus in. c. ij. de pac. lib. vj. & gl. in. l. pactum. de col. Concludo igitur dictas refutationes valere, & contra eas veniri non posse. maximè cum sint iur. firmatæ. C. de transactio. l. si quis maior. & l. vbi pactum. Angelus &c.

CONSILIVM CCCIIII.

1 *Scripturam an possit quis partim approbare & partim reprobare.*
2 *Scriptura partim approbari & partim reprobari nequit.*

VIsa dicta scriptura videtur de iure dicendum, prædictos filios ea † vti non posse quo ad particulam, solutionem per patrem eorũ, & non quo ad particulam receptorum per eundem. Ad hoc dicendum moueor: quia dicta scriptura continet solutiones & pagamenta facta dicto mercatori per patrem prædictum, nomine ser Ange. & causas ipsarum solutionum & pagamentorum. Primò enim in dicta scriptura apparet pannorum receptio & quantitatis pecuniæ per ser Ang. debebatur occasione dictorum pannorum emptorum per eundem, deinde sequitur dictum ser Ange. de quantitate dicti pretij soluisse certas summas, & apparet ex serie dictæ scripturæ dum semper in sermone vulgari dicit. Annæ dato &c. Per quæ varba, annę dato & c. probatur solutio & solutionis causa. vnde non est semper habilis causa à solutione est enim totum vnum capitulum, scilicet solutio, & solutionis causa. † Et ideo pro parte approbari, & pro parte improbari non po-

2 test. ff. de mino. l. etiam. § ex causa. & l. tutor. eo. tit. § j. facit fa. er. Lin hoc iudicio. de edil. edic. l. cum eiusdem. C. de appella. l. ampliorem. § j. & ff. de in diem adiec. l. quod si vno. & est casus notabilis. ff. de oper. lib. l. si ita scripsero. in fi. Quinimo etiam vbi capitula essent distincta & separata, non posset vnũ acceptari, aliud reprobari. quando loco vnius haberentur, propter vnitatem forsan officij, necessitudinem compositionum rationis. tex. est. ff. de admi. tuto. l. cum quæritur. Non igitur obstat glossella. l. publia. in fi. depositi, quia ibi erant capitula distincta & separata, se inuicem nullatenus contingentia: & pro distinctis & separatis habebantur ideo non creditur super his, quæ ad scribentis spectant fauorem. C. de probatio. l. rationes. & l. exemplo. & ibi per Cyn. Ange. leg. doct. ita dixit &c. De materia vide etiam in capitu. cum olim. extra de censibus.

CONSILIVM CCCV.

1 *Iudicium diuisorum, quando & propter quæ locum habeat.*
2 *Diuisio bonorum, quando fieri debeat.*
3 *Legata in testamento postea reuocato, non debentur.*

IN quæstione vertente inter Antonium luce filij pucij de pergula. ex parte vna agentem, & Iacobum Andreæ Ioannis de dicto loco ex altera, se defendentem coram prouidis viris Stephano cambucij & Baldutio berti de pergula arbitris electis inter dictas partes. ¶ Visis omnibus actis & actitatis in dicta causa mihi trãsmissis per dictos arbitros, scriptis publica manu Christofori benedicti notarij dictæ causæ considero quòd dictus Antonius

1 tria petit. † Primò diuidit quædam bona in prima parte petitionis suæ descripta, cum certis massaritijs existentibus in vna domo in dicta petitione descripta & confinata, tanquam communia inter eum & dictum Iacobum velut hæredes domine Catha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rinæ auiæ maternæ dicti Antonij & matris dudum Iacobi prædicti,& ad dictam communionem probandam pro parte dicti Antonij,productum apparet quoddam instrumentū dotis dudum dictæ dominæ Catharinæ centum quinquaginta librarum, & instrumentum augmenti dotis suæ.cccc.librarum. & instrumentum donationis factæ dominæ Catharinæ per dominam Nesem eius matrem,de lib.cccc.& instrumentum permutationis dotis factum per Andream maritum dominæ Catharinæ in certis possessionibus constante matrimonio occasione assumpta quia dictus Andreas ad inopiam vergebat: & malè sua substantia vtebatur.Secundò petit dictus Antonius nomine suo & sui patris,quædam legata relicta eis per dominum Andreā;in quodam testamento olim condito per dictum Andream ad probationem huius producit testamentum dicti Andreæ.Tertiò dictus Antonius petit hanc petitionem fructuum,opposuit contra vltimum testamentum conditum per dictum Andream,in quo testamento dicta legata non fuerunt repetita. ¶ Visis igitur & consideratis omnibus supradictis est videndum,an ad diuisionem dictorum bonorū debeat veniri.& an dicta legata sint præ
2 standa: & an dicto Antonio sit per dictos arbitros faciendum
2 supplementum. ¶ † Venio ad primum,scilicet an debeat ad diuisionem dictorum bonorum veniri,& dico de rigore mero non posse virtute actitatorum coram arbitris ad dictam diuisionem veniri.nam iudicium diuisorium,aut ratione cōmunis proprietatis,aut ratione communis possessionis,aut ratione possessionis & dominij simul,vendicat sibi locum vbi enim cessat communio cessat diuisio.ff.communi diui.l.j.in fi. Sed in quæstione propositanon inuenio probatum de communione do minij,nec de communione possessionis,nā semper per instrumentum permutationis non probatur quòd res in dicto instrumento contente fuerint domine Catharinę:nec quòd ei traditæ fuerint. Nec ob.quòd in dicto instrumento cōtinentur illa verba dedit & tradidit &c.quia per ea non probatur traditio: sed tradendi voluntas.ff.de acqui.pos.l.predia.cum fi. Item non obst. quòd in dicto instrumento continetur cōstitutio precarij,per quam inducitur translatio possessionis.vt.ff.de acquiren.posse.l.quod meo,quia illud fateor quando tempore constitutionis precarij,ille qui constituit se precario nomine alterius possidere possidet:aliàs non. vt no.gl.ff.de acqui.pos.l.quamuis.§.fi conductor.sed nec deductum nec probatum est de possesione dicti Andreæ,nec de possesione dictæ dominæ Catharinæ. Item non est in dicta causa probatum quòd dictus Antonius possideat dicta bona cum dicto Iacobo:ergo nec communio possessionis,nec communio dominij arbitris apparet probata: & per consequens ad dictam diuisionem solo rigore iuris inspecto veniri nō potest, & maximè quia communio est negata.vnde cum de communione non constet,prius debuit agi reali iudicio deinde iudicio diuisorio.ff.famil.ercis.l.j.in gl.veruntamen.licet ita sit de rigore conliderato quòd dicta quæstio vertitur coram arbitris qui sequi habent potius æquitatem:dico quod si constat eis in foro(saltem conscientiæ)dicta bona fuisse dicti Andreæ & à dicto Andrea possessa, dominium ipsorum bonorum translatum fuit vigore dicti contractus in dictam dominam Catharinam,ita quòd cōstante matrimonio dos in pecunia consistens:permutari potest in speciebus.maximè cum dotis conditio melior efficitur.tex.est.ff.de iure do.l.ita constante.& tunc efficitur res dotalis.vt in eadem.l.cū l.seq.Non ergo tunc sit dotis restitutio:sed permutatio quæ est licita.Nec obst.quòd loco dotis fuit factum in pecunia,quod fieri non potest,cum maritus creditoris habetur vt in auth.sed iam necesse.C.de nupt. Concedo enim in prætudicium creditorum futurorum & præsentium vt ibi,sed in prætudicium sumet,sicut
1 in dicta auth.habetur rectè intelligendo.Item non ob.quod allegatur quòd augmentum fuit factum de.cccc. libris quæ dicuntur donatæ dictæ dominę Catharinæ per dominam Nesem eius matrem,& quòd dicta domina Nese fuit pauper tempore suæ vitæ,ita quod donare non potuisset tantam pecuniam:vnde verisimile est quod illę.cccc.librę peruenerunt ad manus dictæ dominę Catharinę de patrimonio & bonis Andreę sui viri:quia nō est probatum quòd fuerit pauper tempore dictæ donationis.vn de paupertas præcedens vel sequens non inferunt probationem huius præscriptionis,de negotijs gestis.l.eum actū.&.C.de probationi.l.matrem tuam. variantur enim hominū facultates multoties in temporis tractu.C.arbi.tut.l.fi defunctus.& institu.qui manu.non pos.in princi.&.ff.qui satisf.cog.l.arbitro.§.j. de excu. tuto.l.paupertas.de solutio.l.cum quis.in princi. Et ita videmus quotidie de facto contingere.feruent ergo arbitri quod volunt, aut rigorem aut æquitatem quam æquitatem sequendo dicti arbitri adiudicare debent dicto Antonio tertiam partem dictorum bonorum,quia non pro maiori parte pertinent ad dictum Antonium considerato quòd dicta domina catharina decesit superstitibus quatuor filijs: quorum duo decesserunt Andrea viuente,vnde illorum portio pro tertia parte pertinuit ad Andreā pro alia ad dominam Nesem matrem dicti Antonij,pro alia ad dictum Iacobum.& sic ad dictum Iacobum rectè calculo posito pertinens duæ partes dictorum bonorum. Refutatio autem facta per dominam Nesem non nocet,quia non fuit facta de succesione futura:vt ostendunt verba eius.&.c.l.cum stipulamur.& 2 l.si colono.de verborum obligationi. ¶ † Super secundo,scilicet an dicta legata præstanda sint,dico quòd non:quia per posterius testamentum,reuocatum fuit primum,non solum tacitè,imo expresè:quia dictus Andreas in vltimo testamento dixit quod cassabat & irritabat aliud testamentum &vltimam voluntatem hactenus factum vel factam per eum.vnde cū legata relicta in primo,non sunt repetita in secundo,apparet euidenter ex forma ademptionis expresè legata prædicta non deberi. ff.de adi.legat. per totum.Nec obst.quòd prothocollum nō est adhibitum in iudicio ad'instantiam dicti Antonij,qui dixit velle redarguere de falso,quia non per hoc attenuatur fides publici instrumenti prima fronte suspicione carentis,quod est originale.si enim falsum putat instrumentum productum reductum redarguat illud:& illo redarguto erit redargutum etiam prothocollum,quia licet chartulæ sint plures,tamen dispositio in eis contenta est vna.vt ff.de testamentis.l.vnum.de secund tabu. l.j.§.si quis in duobus, instit.de testamentis.§.fin.de aur.& argē.leg.l.pedicul.§.labeo.& istud debent arbitri facere,tam de rigore quā de æquitate.ad prothocollum enim recurritur,quando plura originalia apparent, & inter ea esset diuersitas aut cōtrarietas.vt in corpore de tabel.§. fi.in gl.ma.Iste autem non est casus noster. ¶ Super tertio, scilicet an debeat fieri dicto Antonio supplementum legitimæ considerato,quòd Andreas eius auus maternus legitimam plenam ei non reliquit.dico,quòd de mero rigore arbitri non possunt, quia nō est deductum,nec articulatum,nec probatum.quid fuerit in bonis Andreæ, & sic quantum sit supplementum, & ipsi non possunt ferre sententiam incertam, & si ferrent non valeret vt institu.de actio.§.curare.& de senten.quæ sine cer.quantita.per totum.Sed inhęrendo æquitati quam arbitri sequi debent,inspicere debent quantum re vera debet esse sua legitima,& illam supplere.Ego Angelus de perusio leg.doct.

CONSILIVM CCCVI.

1 *Hæredis ad homine prolati appellatione,an veniat hæres extraneus.*
2 *Viuens hæredem habere nequit.*
3 *Interpretatio iniqua censetur,si intentioni disponentis contrarietur.*
4 *Testator legans vxori,& filiabus eam præponit.*

Harissime frater & egregie leg doc.super puncto per vos mihi transmisso de † legato facto vxori per maritum, qui voluit illud ad suas filias reuerti institutas & eorum hæredes post mortem vxoris,an reuerti debeat ad hæredes extraneos alicuius filiarum superuiuente vna filia plura possent allegari.& ista quæstio est communis satis & vulgaris,an hæredis appel.comprehendat descendentes & extraneos. Et si extraneos,an solum primum hæredem:& an venientes ex testamento,an abintestato. & licet alij in hoc puncto diffuse loquantur,semper ego ad hanc consonantiam reduxi,quòd in materia indifferenti,omnino hæredis appellationem omnem hęredem complectitur:tam suum quam extraneū tam ex testamento quam abintestato, tam primum quam reliquos in infinitum.ff.de ver.sig.l.hæredis significatio.&.l. hæredis appel.&.C.de hære.insti.l.fi.& non solum continet succedentes de iure ciuili:sed etiam de iure prætorio. vt.l. hæredis appel. Et licet strictissimè ille appelletur bonorum possessor,cum prætor hæredem non faciat:vt institu.de bo.pos.§.quos autem.in materia autem differenti non continetur omnis hęres:sed solum ille cui secūdum subiectam materiam talis appellatio congruit. Est aūt materia differens,vbicunq; nō est eadem aut vniformisq; ratio comprehendit omnem hæredem in infinitum aut hæredem qualitercunq; suum aut extraneum,vt quia resultaret absurditas vel impossibile vel iniquum,vel quia natura rei super qua dispo
2 nit omni tali interpretationi repugnat: vel etiam ipsius dispositionis natura. Resultat autem absurditas:cum hæredis appel.refertur ad rem quę de sui natura non transit ad hęredem,vt vsum fructus ideo talis appel.coarctatur in primo hærede:& ad vlteriores non extenditur,aliàs resultat absurdum,quòd vna proprietas esset inutilis.C.de vsufru.l.j.† Antiquitas dubitabat quòd resultat impossibilitas vbicunq; talis appel.refertur ad hæredes viuentes:quia cum impossibile sit viuentem habere hæredem.vt.l. j.ff.de hære.vendi.talis appel.coarctatur ad descendentes tenentes primum locum & gradum.vt.l.si quis Titio.secundū vnam
3 exceptionem.ff.de vsufru.accrescendo cum.l.sequen.† Resultat iniquitas,vbicunq; talis interpretatio cōtradiceret intentioni disponentis.vnde qui substituit pupillariter filio suo,quisquis sibi hæres erit,hic nō intelligitur substituere,nisi scriptum à se,quia hanc substitutionem fecit ductus affectione quam non dixerit nisi solum ad scriptos,ideo ad illos coarctatur nō autem ad alios extenditur. Iniquum enim esset vt illi ad hæreditatem pupil.vocarentur,tanquā vocati,de quibus testator non sensit.sic intelligitur.l.qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg.& pupil.Repugnat autem natura rei super qua disponitur, cum de sui natura res non transit ad hæredem extraneum. vnde tunc coarctatur ad suum: non ad omnem suū,sed masculum. Exemplum in feudo alicui concesso & suis hęredibus.vt.c.j.de succes.feu.col.x.coniuncto. c.j.§.fi.de alie.feu.ea.col.Sed in emphyteosi concessa per ecclesiā alicui & suis hæredibus,quia non transibit in fiscum:quia ecclesia,concedendo,non videtur de fisco sensisse,vt in corpore de nō alie.§.emphyteosim. Nec etiam de alia ecclesia instituta, nec de alio cuius conuentio non sit expedita,forte propter potentiam suam vt no.Spec.de iure emphy.§.nunc aliqua.versi.cxv. Repugnat autem dispositionis natura,vbicunq; cum ampla esset hæ
4 dis appel.quasi nunquā dispositio esset inutilis. Exemplum,cum substituit alicui sub conditione si decesit sine hęrede.Non intelligitur de descendentibus,aliàs substitutio esset inanis.ad trebel. ex facto.§.fi quis rogatus.&ibi per Dy.& Cy.in.l.liberti.de oper. liber. † Circa quæstionem considero, quòd in legato relicto vxori,testator vxore viuēte:prædilexit vxorem filiabus: & post mortem eius prædilexit filias hæredibus vxo.quia ad eas noluit reuer
3 ti legatum,& prædilexit filias hæredibus filiarum,quia primò in uitauit,vnde primo nominati intelliguntur prædilecti maximè cum sint nominati in specie hæredes,non in genere.de lega.ij.l. cum ita legatur.§.in fideicom.ff.de vsufru.l.quoties duobus.ff. de hære.insti.qui soluendo. de fideicom.lib. l.generaliter.§.quis ergo casus.C.de fideicommis.authen.hoc amplius.& in corpore vnde sumitur, propter quod satis videtur æquum & consentaneum voluntati defuncti,quòd superuiuente vna filia, alia sola ad legatum admittatur.imaginando scilicet vt testator noluerit in totum nec in partem extraneos suis filiabus & hæredibus anteferri.C.de fideicommis.cum accutisimi.de insti.& substi.l.generaliter.vnde hoc casu hæredis appel.coarctatur causa iniquitatis vitandæ,quæ resultaret si extraneus admitteretur prius quam filia.Item fingamus hæredem vxori extraneum succesisse & vni filiarum dicā, ne apud illum remaneret legatum quem testator excludere voluit propter superexistentiam filiarum certe nō.vbi autem nullus de succesione descendentium supereſt de plano concederem.concedo ad omnem hæredem quantuncunq; extraneum debere porrigi dicta verba, quia tunc nihil repugnat. Et ita dico & consulo ego Angelus de Perusio.

CONSILIVM CCCVII.

1 *Substitutio facta hac forma,alij in hæreditate mortuorum coheredum succedant de gradu in gradum,qualis censeatur.*
2 *Substitutio per verbum succedat facta,dicitur reciproca.*
3 *Substitutio an sit pupillaris,si inter institutos & inuicem substitutos, sint quidam puberes & quidam impuberes.*
4 *Substitutio reciproca personis facta disparibus,vulgarem tantum cōtinet.*

Testator de verona habens plures filios & nepotes ex filijs masculis in potestate quosdam impuberes,necnon posthumum in ventre vxoris omnes hæredes instituit hoc pacto,quòd si aliquis dictorum suorum hæredum decederet sine filijs,quòd alij in dicta hæreditate succedant de gradu in gradum de legitimo matrimonio
1 nati, & aliter non. ¶ † Nunc quæritur de viribus substitutionis prædictæ an sit directa vel obliqua,an directa & obliqua simul. antequam ad probationem descendam videnda primò sunt dubia infrascripta. ¶ Primò an substitutio facta per testatorē hæredibus institutis reciprocè de seipsis,sit directa an fideicom.Nam si directa expirauit per excessum pupil.ętatis.cum prius à pagano non posit directò substitui.ff.de vul.& pup.l.ij.&.l.verbis ciuilibus.&.l.centurio.& insti.de pupil.substi.§.masculo. ¶ Secundò est videndum si est fideicommiss.quid venit in restitutione,an vniuersum quod habuit insti.qui decesit in cuius persona extitit fideicommis.conditio.an verò de illa portione tali instituto delata poterit detrahere hæres eius duas quartas,scilicet legitimā & Trebellianicam. ¶ Tertiò & vltimò descendamus. quales debeant esse partes iudicis in iudicando si opus erit. ¶ Visis actis
2 dictæ causæ mihi transmissis.† Redeo ad primum, & dico sine dubio dictam substitutionem fore reciprocam & factam per verbum commune scilicet succedat, quod adaptatur ad vtrunq; significatum directum. vt.C. communia de succes.per totum.C. de fur.l.si abducta.& ad obliquum ad Trebel.restituta.§.fi.cum l.seq.ff.de fideicommis.liber.l.non tantum.in princi.vbi tex. dicit quòd restitutio est succesio. Et quòd sit commune est casus in.c.Ray.de testa.cum autem substitutio reciproca fit per verbū commune personis imparibus (sicut fuit in quæstione proposita)continet vulgarem & sic directam ante aditam hæreditatem: & hanc continet sine dubio.vt.l.Lucius.ff. de vulg.& pupil. Sed pupillarem non continet.& hoc operatur institutorum dispari tas,quibus nō conuenit substitutio pupillaris.vt.l.iam hoc iure. de vulga.& pupil.&.C.de testa.mili.l.in testamento.&.C.de im pub.& alli.substit.l.ij.quia vnum determinabile sequens plura determinabilia omnia determinat pariter & eodem modo.vt dictis iuribus.&.l.quamuis.C.de insti.& substi.&.l.cum iudex. C. de senten.& interlo.† Si tamen inter dictos institutos sic inuicem substitutos essent quidam puberes,& quidam impuberes,an saltem inter dictos impuberes contineatur substitutio pupillaris est magna quæstio.Gul.dixit quòd sic.Bart.contra in.d.l.lucius.in quæstione quæ incipit quæro. pone quòd testator habebat opi. Bar.est vera,quando ad hęreditatem impuberis pubes debet vna cum impubere admitti ex præsumpta voluntate defuncti (sicut in themate) quia nō est verisimile testantem de insti.vnum plus alio dilexisse:cum omnes fuerint aut filij aut nepotes.& sic non possunt dulciori nomine appellari.ff.de verb. sign.l. liberorum. sed si pubes ad hæreditatem impuberis non esset pariter successurus,& ex præsumpta voluntate defuncti(vt quia extraneus) ambo autem impuberes erant filij, tunc pupillaris bene contineretur inter eos & sit vera opinio Gul.ff.de lega.iij.l.Paulo calimaco.§.j.in ratione sui.de lib.leg l.aurelius.§.titius testamento. Et ita legendo opinio.prædictorum doct.sum semper solitus concordare:& cuilibet sani capitis hæc opinio debet esse conformis. Continet etiam substitutio reciproca fideicommis.vnde institutus hæreditatem agnitam per fideicom.restituere tenetur.hanc autem fideicommis continet,quando est facta substitutio insti-

tutis quandocũq; decesserint:vt sic cõprehendat omne tempus substitutionis formula,vt no.in.d.l.lucius.per Bart.in.q.quæ incipit.Tertio principaliter de effectu &c.† Porro cum substitutio reciproca fit simpliciter personis disparibus (sicut fuit in themate nostro vt concipio ex serie libelli) eo casu dicta substitutio non continet nisi vulgarem,quantuncunq; sit facta per verba cõmunia.vt.d.l.ij.C.de impub.& alijs substi.& ita de facto Bar.iudicauit vt ipse refert.hoc idem tenet Gul.de cu.in materia substitutio.idem tenet Dy.& id postea confirmat Bar.in.d.l.lucius.in q.quę incipit.vtrum substitutio breuiloqua.Concludo igitur ex præmissis,quòd aut hæredes defuncti sine filijs repudiauerunt hæreditatem testantis, tunc reliqui substituti venientes ad illas portiones defectas in substitutione vulgari, sine dubio inuitantur.Si autem hæreditatem agnouerunt:expirauit substitutio vulgaris per agnitionem.vt.l.post aditam.C.de impu.& alijs subst. fideicommiss.autem non vendicat sibi locum in quæstione proposita propter quod tota portio talibus institutis defunctis dela ta ad hæredes ipsorum pertinet:non autem ad substitutos. Et ex prædictis apparet aliorum punctorum decisio,quoniam frustra disputamus de Trebellianica vel legitima:cum nihil restituendũ veniat,si hæreditas fuit agnita. & si fuit repudiata similiter sine aliqua detractione ad substitutos pertineat.liquet igitur iudici qualem debet ferre sententiam:prout sibi de agnatione vel repudiatione institutorum cõstat ex actis.Et inquantum diceremus dictam substitutionem fideicom.continere,tunc hæredes institutorum in quorũ personam existit fideicõ.conditio detrahere potest de portione dictis instit.delata legitimã & trebellianicam secundum veram opinio.approbatam.l.quanquam.C.ad.l.fal.per glo.& doct.& de iure canonico.non est dubium,quia casus est in capitulo si pater.de testa.in.vj.& ibi per Ioan.andr. & illa potentia detrahendi ita conceditur hæredi grauati,sicut ipsi grauato.tex.est in dicta.l quanquam.& dicta trebellianica & legitima faciunt dimidiam punctaliter dictæ portionis eis delatę & in dicto fideicommiss.non veniunt bona per dictos grauatos aliunde quæsita,quam à substantia ipsius grauantis vt.l.cohæredi.§ cum filiæ.de vulga.& pupil.ego Angelus.

CONSILIVM CCCVIII.

1 *Transmissio hæreditatis,quando & ad quos fieri possit.*
2 *Iuramento asserentis talem tot administrasse,quando credatur.*

RORtio hæreditatis paternæ abintestato † delatę Terisio agnita per eundem,sine dubio autem non agnita(secundum veram opinionem)ad omnem eius hæredem decurrit.vt.l.si hæreditas.§.filius.de castren.pecu.C.de suis & legi.l.apud hostes.& ibi casus hæres autem dicti Terisij est Helena eius soror:nullo ascendente aut descendente dicti Terisij superueniente.C.de legi.hęre.authen.cessante.& in cor.vnde sumitur. Ex prædictis apparet decisio primi dubij siue quæsiti,quòd hæredes domini Ioan.tenentur dictæ Helenæ restituere omnia bona ad manus eius peruenta quondam patris helenæ partium suarũ. quia successit fratri suo (vt superius dictum est)& sicut eidem restituenda sunt bona,ita fructus & obuentiones,quoniam ea sequuntur iure dominij.vt l.in pecudum.ff.de vsu.& non solum veniunt fructus percepti, sed qui percipi poterũt,ex quo administrator qui eius bona possedit fuit malefidei,præsumit enim lex eum habuisse notitiam omnium. C,de in integ.resti.l. de tute.coniuncta.l. octaui gradus.ff.vnde cogna.& intelligo de fructibus qui percipi potuerunt per ipsum administrantem: vel per Helenam cuius negotia gerebantur(prout deterius est) dicto malefidei possessori.C.de rei ven.l.domum.& ibi per Bar.† Super alio,an credatur sacramento Helenę de fructibus & bonis quę occupata dicuntur per talem administratorem dicendum videtur, quòd siue dominus Ioan.gesserit tanquam tutor siue tanquam eius pupillæ negotiorum gestor dolo eius,vero vel præsumpto,non iuratur in litem contra hæredem,sed solum ex dolo hæredis in faciendo aut negligendo expresse.vt.l.in actionibus.&.l.aliàs. C.de in litem iuran.& eo.titu.l.fin. Nec mirum si quis contra dolosum interesse probatur per iuramentum in litem.vt.l.semper.§ in hoc interdicto.quod vi aut clam.vbi bona gl.quæ bonas concordantias allegat,& vltra allego notabilia verba Innoc.not.extra quod me. cau.c.super eo.& licet mala fides defuncti vniuersalem hęredem transcendat quo ad vsucapionem impediendam.vt.l. apud celsum.§.de autoris.&.l.cum hæres.&.l.an vitium.de diuer.& tempo.præscrip.& capitulo si quis iniu.de reg.iur.lib.vj.tamen non nocet quo ad hoc vt eadem species probationis degeneret contra hæredem,& contra defunctum sicut est illa quæ fit per iuramentum in litem (vt superius est probatum.)ceterum si non ex dolo sed si ex culpa quæ non cadat in dolum verum,aut à iura. præsumptione quis incidat:plenè est probandum de fructibus acsetiam interesse insti.de ver.obli.§.fi.si verò non caderet in dolum aut in latam culpam non tenetur hæres talis vel administrator,nisi in casibus duobus.C.de hæredi.tut.l.j.no.C.de neg. gest. l.curator.in gl.pe.scilicet lit.contest.cũ defuncto super culpa per eundem cõmissa,aut quatenusęst factus locupletior ratione talis culpę.ff.de actio.& ob.l.ex depositi.Ang.vtriusq; iuris doctor.

CONSILIVM CCCIX.

1 *Accusatio criminalis qualiter probetur,& quando probata dicatur.*
2 *Forma bona vel mala alicuius quomodo probetur.*
3 *Qualitas verbo iuncta,secundum tempus verbi est intelligenda.*
4 *Fama & conditio bona in dubio est præsumenda.*
5 *Confessio extraiudicialis,an eneruet confessionem iudicialem prius factã.*
6 *Contumacia & confessio ficta testis,an tollat effectum suæ attestationis.*

PActum est tale. Christoforus petri conductor datij vini ad grossum ciuitatis vicentie accusauit coram iudice dictæ terræ Iacobum notarium quondã Antonij,quòd loco & tempore in ipsa accusatione contentis,tractum vini contra formam statuti datij de loco ad locum portauit seu portari fecit,super qua accusatione Gulielmus fuit productus in testem,& iuratus,super dicta accusatione deposuit: prout in attestationibus continetur contra personam obijcitur quod non est bonæ conditionis & famæ, & super hoc deposuerunt certi testes,& etiam deposuerunt quidam alij ad probandum quòd est bonę conditionis & famæ.dictus testis constitutus in presentia accusati dixit cõtrarium eius quod testificatus est,& asserit se deposuisse falsum.de hoc fuit rogatus quidam notarius & illud instrumentum in iudicio primo est deductum.demum ille testis accusatur de falso coram illo iudice per dictum Iacobum,qui testis non comparet:& sic per formam statutorum habetur pro confesso,& tanquam confessus debet condemnari.quid ergo an visis dictis attestationibus & omnibus actitatis in causa,& statutis communis vicentiæ dictus Iacobus possit de contentis in accusatione contra eum instituta iuridicè cõdemnari Insurgunt autem ex themate plura dubia. primò an accusatio sit probata per Gulielmum.Secundò,an sit probata mala fama & conditio dicti Gulielmi,an bona. Tertiò,ad istud quod dixit extra iudicium dicendo se deposuisse falsum an eneruet effectum primitiuæ suæ probationis iudicialis.Quartò,an eius contumacia & ficta confessio tollat effectum suæ attestationis,& noceat accusanti.† Sigillatim ad puncta descendens dico accusationem fore probatam contra Iacobum per Christoforum petri accusatorem conductorem datij vini ad grossum in ciuitate vincentiæ,quia dictus testis directè deponit de facto in accusatione contento cũ circunstantijs loci & temporis in accusatione deductis:& reddit causam per sensum corporis in quę cadit factũ:de quo testificatur.dicit enim ea se vidisse & eum fuisse præsentem:vnde sine dubio probat.C.de testi.l.testiũ.de probatio.c.in præsentia.& ex forma statuti Vincentiæ sufficit vnus testis cum iuramento de aliquo:vnde constat clare probatã esse accusationem prædictam:& ex ea condemnatorium sequi debere,si nihil aliud esset in causa.verũ ad eneruandam probationem dicti

dicti testis obijcitur,q̃ non est bone conditionis & famæ cũ statuta hoc requirant ad hoc vt vnius dicto credatur.† Et super hoc inuenio examinatos plures testes ad probandũ malam famam & malam conditionem ipsius,qui quatenus possunt probare iuantur:& inuenio similiter examinatos testes in oppositũ ad probandum bonam famam & bonã conditionem testis,qui similiter studentad eam probandam quatenus possunt,& sunt plures numero,qui autem sunt digniores ignoro.Sed ponderando attestationes diligenter singulorũ testium deponentium de fama & mala conditione,nullus in probatione solo mero rigore iuris inspecto probat:quia ex forma statuti requiritur,q̃ tempore testimonij sit bonæ famæ vel malæ:vt eius dicto credatur vel non credatur,dicit enim statutum q̃ credatur conductori datorum cum sacramento suo & cum vno teste bonæ conditionis & famæ,quia nullam habeat partem in dictis datijs.† Ista ergo qualitas bonæ famæ est iuncta illis verbis cum vno teste:vnde significat secundũ tempus importatũ à verbo.vt l.in delictis.§.si extraneus.de nox.quorum lega.l.ij.§.quod ait.per Bar.ff. de vul.& pupil.l.ex facto.in principio.non probatur aũt ex illis verbis de tempore quo testis testificatur:vnde secundũ illud post exiguã famam malã sic etiam de iure,quia cõditio testis inspicitur secũdum tempus sui testimonij.& licet in deterius primo alia fuerit quã sit tempore testimonij,solũ tempus testificationis inspicitur de test.l.j.& no.gl.ff.de testi.l.cũ lege.& est casus de test.l.testium. §.conditionem.Sed nullus testis in reductione causæ punctaliter ad tempus testimonij se reducit dum de fama mala testificatur,sed simpliciter aut de auditu loquuntur qui nó probãt.vt.l. testiũ.præal.aut dicunt q̃ fuit & est.Istud fuit & potuit esse modi cum ante testimoniũ illius qui de fama mala deponit:& istud est significat tempus presens,scilicet tunc cũ deponit non aũt se refert ad tempus quo disposuit testimoniũ de eius malignitate vel bonitate citra:vnde nó probant,quiavbi certũ tempus est de substantia,propter illud semper necessario deduci & deductũ probari oportet.vt.d.c.in presentia.&. ff.de neg.gest.l.cũ actum.& C.de proba.l.matrem tuam.de adul.l.denunciasse.§.quid tamen. Bar.ff.de ope.no.nun.l.non solũ.§.sed vt probari.& sicut illi famam malã de mero & de stricto iuris rigore nó probant,ita nec testes examinati super bona cõditione & fama cõcludunt necessariò super bona,sed tantũmodò in dubio quilibet præsumitur bonus.C.de inof.test.l.omnino.de leg.ij.l.cum quidã.&.l.cũ pater.§.rogo.per Dy.in.c.semel malus.per gl.in.l.si verò.§.qui prorei qualitate.ff.qui satisf.cogan.† In dubio ergo præsumendũ est bonæ cõditionis & famæ,quia est præsumptio cõformis naturę licet tamẽ ita sit de stricto iure(vt dixi)tamẽ testes super malitia deponentes.veruntamen cõscientiæ tutæ faciunt aliqualiter remordere propter quod cõcludo q̃ an dictis attestationibus dicti Gul.sit credendũ ex eo,q̃ sit vel nó sit bonæ famæ tempore sui testimonij.hoc totũ iudicium est relinquendũ arbitrio iudicis,qui magis scire pót quãta fides sit testibus adhibẽda.ff.de testi.l.iij.§. ideoq; diuus:& ideo multi iudices contra dicta testiũ pronuncia re solent celata cã quare non exhibent fidẽ testibus,& ista pronũciandi forma ponitur.ff.de his qui no.infa.l.lucius.de test.cog.c. cũ dilectus.in fi.& istud sufficit de secundo dubio.¶ † Descendo ad tertiũ dubium principale.an quia dictus Guli.extra iudicium dixit se deposuisse falsum testimoniũ propter hoc detrahatur probationi per eũ in iudicio fact̃æ.& istud nó habet dubitationem,quia primũ dictum est validũ,quia in iudicio,& præsente parte,& prestito iuramento, & lite in cã contestata.vnde non eneruabitur per verba sua extra iudicialia contraria dispositioni primæ.imo etiã si fuisset repetitus in iudicio cũ non debuisset repeti,postquã esset cum parte locutus vel ex interuallo,non staretur dicto secundo,sed primo,quia præsumitur subornatus.vt in cor.de test.§.quia verò.& extra de testi.c.de testibus.C.de temp. appel.l.per hanc.& ibi per Cy.Hoc etiã probatur in iudice, quia lata sententia si diceret se corruptũ pecunijs falsam tulisse sententiam non staretur dicto:vt sententia pronuncietur ex hoc capite nulla quasi venalis.& idẽ in arbitro,idem in electionibus prælatorum,qui dicerent se corruptos pecunijs elegisse secundũ Inno. de elec.cũ dilectus.in gl.quæ incipit.l.nullã.& q̃ assertio in testiũ qua pót dispositionem extra iudiciũ se falsum perhibuisse testimonium asserit,nõ credatur est casus in.c.sicut.de testi.coniuncta gl.fi.in fi.dicti.c.& fundat se ex regula tradita in.c.per tuas.extra de testi.& hoc sufficit de tertio.¶ † Nunc descendo ad quartum.an sic dictus testis accusatus de falso non comparuit & de falso damnatur ex forma statuti,quod vult cõtumaciam haberi pro confesso,illa sententia noceat accusatori,& super hoc dico q̃ nó nocet parti quæ nó fuit in causa hac vocata.C.qui accu.non posl.j.siue fuerit lata cõtra notariũ super falsitate ista non nocet parti,quæ non fuit in cã secundum Inno.in.c.causam.qui fi.sint leg.& hoc tenet Bar.ff.de preuarica.l.iij.Nec ob.cõtumacia dicti testis,quia haberi debet pro confesso,quia nec etiã vera confessio noceret persona nó citata:& quæ in cã non fuit.vnde multominus ficta confessio nunquã producit suos effectus cõtra tertium, sed solũ contra eũ qui habetur pro confesso & eius hæredes.ff.de iure fisc.l.eius qui delatorem.per Bar.ff.de ver. obli.l.cum filius. ¶ Cõcludo ergo ex præmissis iudicem de cã cognoscentem posse accusatũ condemnare saluo,nisi arbitretur testi fidem adhibendam non esse,quia totum(vt dixi)eius arbitrio relinquitur.& in hoc sola eius sit cõscientia aggrauata an probet.Verũ postquã in forma prædicta consului,accusatus accessit ad me in summa referens dictum punctũ & pro parte sui aduocati detulit mihi additionem infrascripti tenoris videlicet.Item dicatur cõsultori q̃ obseruatũ est in ciuitate vincentiæ longo tempore,q̃ testes super talibus accusationibus deponentes(cũ de falso condemnantur etiã per contumaciã) q̃ per iudicem datiorũ contra accusatum non proceditur vlterius,imo notarijs causarũ percipitur per iudicem datiorũ qui pro tempore fuit,q̃ dictas accusationes in suspecto teneant:donec veritas inuenitur.vnde secundũ ea quæ mihi posteà proponuntur.Dico,si proposita vera sunt & dicta consuetudo vigeat in vicentia prout suprà proponitur, iudicem datiorũ de cã cognoscentem debere dictã consuetudinem punctualiter & formaliter obseruare prout viget.ad hoc dicendum me arctat primo iuris rigor:quia consuetudo & stilus siue respiciat ordine procedendi siue decisionem causæ inter subiectos imperio consuetudinem inducentes,obseruanda est.vt.C.de iur.om.iudi.l.fi. C.quæ sit lon.consue.l.vna.& ibi per Cyn.C.de legi.l.de quibus. in prin.& eo.titu.l.sed ea cũ.l.se.extra de cõsue.c.j.& ibi per Bernar.Inn.& Io.an.proponitur enim cõsuetudinem diuturnã in facto,quę pro iure &.l.obseruanda est.ff.de legi.l.diuturna.vbi gl. ponit bona exempla.ad hoc etiã moueor æquitate summa, quia dicta consuetudine nõ est inductũ accusatum absolui,sed tantũ modo supersederi quousq; veritas inueniatur de negotio,ad quã inueniendũ nedũ ante latam sententiam condemnatoriã iudex solenniter debet inquirere,& maximè ad defensam nullo petente vt.ff.de pœnis.l.si non defendantur,sed etiã lata sententia contra eum quem innocentem putat,cũ ipse gratiam sui decreti facere non pót,rescribere debet principi suo habenti ex potestate absoluta potentiã reuocandi dictam condemnatoriam.vt.ff.de quæstio.l.j.§.fi.& ibi casus optimus. Pro hoc faciunt duo generalia. primo,quia iudex ad finẽ causæ continuo laborare debet ad inuestigationem veritatis ne illicitam aut iniquã ferat sententiam,& aliud,quia sanctius est nocentem absoluere,quã innocentem cõdemnare vbi de facti veritate non constat liquidè.iura sunt vulgaria.ideo non allego.Concludo igitur ex præmissis,si vera sunt quæ nouiter proponuntur dictæ consuetudinis fide facta super dicta accusatione supersedendũ esse condemnato dicto teste de falso quousq; veritas inquiratur,quæ ex multis argumentis indicijs,præsumptionibus, coniecturis, loco liquidæ & euidentissimæ probationis debebit haberi.ff.de leg.j.l.imperator.& ibi bonus tex.Ipsa autem indicia,præsumptiones & arg.iudex sui capitis colliget ex seipso:quia certa doctrina tradi non potest.ff. de quæstio.el.j.§ item cornelio.& eo.tit.l. de minore.§ tormenta.in d.vj.c.Et ita dico ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCX.

1 *Tempus quantum detur in causa appellationis interiectæ ex impedimento breui quod habuerit appellans in primo fatali.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCCX.

Lapsus fatalium quid operetur.
Appellans biennium habet ad prosequendam appellationem.

IN proposita quęstiõe multũ elegãter subtiliter & plenè per dictos egregios doctores dictũ & allegatũ est finaliter aũt hæc quæstio ad istum solũ punctũ deducere principaliter intendo, scilicet an 1 biennii concedatur in eã appellationis à diffinitiua interiectæ ex impedimento breui quod habuerit appellans in primo fatali an vero solũ tempus quod abstulit lesio, an vero nihil concedatur prætuppositia negligentia appellantis in tanto tempore primi fatalis, quo verisimile est potuisse infra idem fatale cãm terminari. ¶ Secundo incidenter oportet videre, qualiter impedimentum probetur per appellantẽ qui se asserit impeditũ. ¶ Tertiò, an secũdũ fatale concedatur existente impedimẽto per. l. ipso iure, an vero sit necessaria restitutio. Descendo ad primum, & prima fronte videtur, ꝙ omne breue impedimentũ etiam vnius diei sit cã vt concedatur integrè annus secundus de appel. c. cum sit romana extra de appel. vbi dat ad prosequendum primò annũ deinde cã suadente concedit biennium. cã aũt iusta, est impedimentũ superueniens, quia illud tã de iure canonico quã ciuili restitutionem causat, qnq; ipso iure, qnq; per viam agendi. ff. de in inte. resti. l. j. & quasi per totũ. &. ff. &. C. quib. ex cau. ma. in rubro & nigro. & potissimè in. l. j. & l. prætor. extra de in inte. rest. c. audi tis. &. c. suscitata. eo. ti. ꝙ etiã debeat ex dicto impedimento habere annum integrũ videtur casus eo. tit. de appel. significãte. vbi qui procuratorem constituit ad appellandũ & prosequendum, post lapsum anni eadem prosequatur. si procur. suspectũ iudicé & contra mandatũ domini impetrauit. hoc etiam videtur tenere Inn. & Io, an. post eũ in nouella. de appel. ex ratione. Hoc etiam confirmat idem Io. ꝙ propter impedimentum vnius diei tribuitur integer annus in. c. fi. de elec. li. vj. in gl. & nescio si canonistæ habent alibi in gl. ordinarijs. hoc idem tenet Iaco. but. in auth. sed lis. C. de temp. appel. in lec. noua, vbi apertè cõcludendo decidit ꝙ appellans habet annũ, & si in eo fuerit impeditus quocũq; impedimento & quãtocunq; tpe, secundus annus sibi impartitur à lege. & sic ipso iure, nõ per viam restitutionis. Pro hoc facit opti mè ipse tex. in auth. Item si appellatione. C. de temp. appel. vbi dicitur, ꝙ sufficiat in nouissima induciarũ die appellantem cõparere ad cãm agendam. Est aũt nouissima dies iudiciariũ, bienniũ, per illam literam nedum ex cã, imo sine causa quodammodo videtur concedi biennium, si non fuit appellans causam prosecutus propter impotentiam, ideo aliud tempus indulgendum est, & de impedimento occurrente in primo, non videtur facere mentionem. Præterea dicta præscriptio primi & etiam secundi fatalis introducta videtur solũ odio negligentis; vnde videtur interrũpi sola citatione. vt. l. cũ notissimi. C. de præscriptione triginta anno. &. l. fi. C. de anna. excep. extra de præscri. c. vigilanti. Sed in proposita quæstione, qui appellauit fecit appellatum citari & etiam ad alios multos diuersos actus processit, vt patet ex inspectione
2 actorum. † Præterea lapsus fatalium præcludit appellanti maiori omne remediũ rescisiuum, cũ rata remaneat sentẽtia & habeatur perinde ac si appellatum non esset. vnde generat talis lapsus plenum, imo plenissimum præiudicium, & ideo cautius agendũ videtur & potissimè in causa matrimoniali, in qua agitur de irrecuperabili præiudicio. In contrarium ꝙ secundus annus non detur si appellans tantam negligentiam commisit in primo ꝙ potuisset causam verisimiliter terminare probãt directo tex. in corpore de his qui ingre. ad appel. in quibus dicitur summopere & summa diligentia debet appellator procedere, & ipsos aliter non intelligo quã allegatum fuit, quia optimè eos ponderauit allegãs pro ista parte ꝙ ista sit vera opi. probat Iac. de bel. qui plenè hoc disputauit & ita dixit, & limitat & intelligit dictum Inn. in. d. c. ex ratione. de dicto Io. an. non facit mentionem, quia contemporanei fuerunt in cor. de his qui ingre. ad appel. in. iiij. quæstione. vbi concludendo determinat & decidit. ꝙ siue appellans fuerit negligens in inchoando, siue in prosequendo lite n inchoatam, & fuerit negligens tanto tempore ꝙ si in illo fuisset diligens causa potuisset verisimiliter terminari & decidi, nullo modo est bien
nium concedendum. fundat se ex iuribus allegatis pro hac parte hanc etiã opi. firmat Cy. in. d. auth ei qui. idem tenet Bar. expresè si verba eius rectè inspiciantur in. d. authẽ. Item si appellationem. & vltra alios allegat pro casu. de re mil. l. qui cõmeatus vbi tex. dicit expresè, ꝙ vbicunq; ratione impedimenti debet fieri per iudicem aut legem temporis restitutio, debet probari ꝙ illud impedimentum fuerit tale, quod eo submoto potuisset in termino expediri, quod expediendum erat, & ꝙ fuerit tale quod per illud non potuerit expediri infra terminum quod expediendum erat sed vt euidenter cõstat ex actis omnia impedimenta allegata nõ concludunt, etiam si vera essent quod eis non obstantibus non potuisset plusquã verisimiliter causa expediri. Cõsiderauit enim legislator, ꝙ omnis causa appellationis ponit infra mensem terminari interueniente appel. postquã est corã iudice ad quem. vt d. auth. ei qui. ibi cum vnus mensis superesse & c. & hoc ibi tenet Bar. expresè. & licet in causa appellationis nouę probationes forsan exigantur; tamen hoc non cõsiderauit legislator ꝙ propter hoc cã appellationis non potest infra mensem terminari, prout superius dictum est. & hoc est de mente Inn. in. d. c. ex ratione. & vt dixit Bar. & ita decidit. & ista opi. mihi vera videtur prout est verbum euangelicum, quod probo ex autoritatibus supradictis. Pro hoc de iure canonico & ciuili & dico, ꝙ est casus iuris canonici in. c. cum sit romana. de appel. vbi tex. dicit appellantibus indulgetur annus: & ex euidenti & necessaria causa indulgetur biennium oportet tamẽ ꝙ sit iusta causa euidens & necessaria. Sed interrogo te quomodo erit dare causam necessariam ad biennii concedendum, si nulla necessitas subfuit intrandi biennium, sed mera negligentia non prosequentis non video. casus est. ff. quib. ex cau. maio. l. non enim. vbi non subuenitur negligenti, sed impedito necessitate rerum. vnde negligentia directo cõtradicit necessitati rerum, & qui scit exemplũ ponere dicat mihi. Est enim impossibile. vt ff. si quis cau. l. ij. § si quis tamen. cũ possit de iure ciuili similiter est expressum in corpore de his qui ingre. ad appel. vbi dicit tex. ꝙ impedimentum propter quod conceditur biennium debet esse tale quod fuerit ineuitabile. Sed istud impedimentum hic allegatum potuit euitari per sollicitudinem quę fuerit adhibita per appellantem in prosecutione. Ex quibus concludo tam per autoritates tantorum doctorum hoc expresè dicentium quã per canones superius allegatos ac etiam per iura ciuilia hoc denotantia sigillatim, ꝙ vbicunq; in primo anno non fuit tantum impedimentum ꝙ si appellans voluisset causam facere terminari quod ipse potuisset: appellatio est deserta: nec biennii à lege conceditur vel ab homine. Nec dico ꝙ requiratur exactissima diligentia, sed competens. & in causis communiter consueta. vt ff. de ver. ob. l. continuus. § cum ita. omnia enim temperate
3 intelligenda sunt: vt sic ex duobus contrarijs eliciatur optimum temperatum, vt ibi per glo. &. ff. si quis cau. l. j. & secunda. † Et si aliud diceremus, vix inueniri posset casus vbi appellaretur quòd semper appellans non haberet biennium, quia vt in nobis experimur nunquã aut rarissimè est, ꝙ in reuolutione anni & eius fluxu non occurrant aut aliquæ feriæ repentinæ aut aliquod impedimentum alicuius motus contrarium cõtingens iudici aut parti, quod aliquem iudicialem terminũ non defendat. ff. de condi. inde. l. si non sortem. § libertus. vnde semper esset aperta via litigijs & eorum prolixitati, quæ omnia sancti patres & sanctissimi truncare conati sunt & præcidere iuxta posse prospicientes vtilitatibus subiectorum. de offi. ordi. c. vt litigantes. & in proemio. vj. lib. & de appel. cordi. eo. li. & in cle. dispen. de iud. C. de iudi. l. properandum. in princi. Nunc respondeo ad obiecta. & primò ad. c. cum sit romana. vbi dicitur ꝙ datur annus deinde biennii, quia illud capitulum vt dixi non obstat, imo directe est casus in oppositum recte intuenti vt supra dixi. Requirit enim causam esse euidentem & necessariam, quæ hic non est. Item non obst. c. significante. quod allegatur pro fundamento per cõsulentem pro hac parte, quia aut intelligimus ibi fore necessariam restitutionẽ prout quidam dicunt & nõ fuit petita hic. vnde imputet sibi qui non petijt. aut dicimus illud tempus ipso iure cõcedi & non est verum, quia si dominus constituit procuratorem ad causam prosequendam satisfactum est legi & canoni, cum non cogatur regulariter

Consilium CCCXI.

gulariter litigare per seipsum. vt. l. j. § vsus. ff. de procu. & de iudi. c. j. li. vj. vnde si procu. non impleuit quod debuit: nec fuit prosecutus: nec est conueniens vt contumacia procuratoris afferat do
1 mino totale præiudicium causæ, cum contra eum non potest haberi recursus. & ideo dicimus, ꝙ si procura. soluendo non est licet fuerit verus contumax tamen dominus appellat infra decennium, licet aliàs verus contumax non appellaret. in. c. j. vt lit. non conteſt. & ibi per Inn. & Io. and. &. ff. quando appel. fit. l. j. §. fin. & tamen posset quis dicere imputandum domino, cur talem procu. constituit. vnde non fuit ibi dominus impeditus in vna die in toto vel quasi toto anno, quoniam ignorabat quę gesta & quę neglecta erant siue essent per procura. & dominus hæc potest probabiliter ignorare. Nam alienum factum est, cuius est error probabilis: licet in suo regulariter sit oppositum. ff. pro suo. l. fi. de ac qui. hære. l. cum fallsum. de regu. iur. qui in alterius. & ibi per Dy. Non obst. dictum Inno. & Ioan. andr. quia concedo de plano. ꝙ si impedimentum esset in vna die tantum vel etiam in vna hora qua forsitan iudex sedere debebat laturus sententiam, & propter illud impedimentum ineuitabile necessario intrari oportet annum secundum pro exceptione, quòd secundus annus integer restituitur ipso iure per legem, sic enim statutum est per. ll. & canones. vnde obseruari oportet, siue æquum siue iniquum fit tale statutum. ff. qui & à quibus. l. prosp exit. licet aliàs vbi fit restitutio temporis per hominem solum: restituitur tempus quod abstulit lesio. vt. ff. quibus ex cau. mai. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & no. in dicto. c. in ratione. Nec obst. etiam text. d. c. qui videtur concedere etiam absq; causa biennij, quia nego hoc. litera enim ibi dicit quòd per impotentiam fuit omissa prosecutio. & dicta impotentia fit in primo anno & in secũdo. nec enim debemus supplere nec contradicat dicto capitulo cum sit romana. quod dicit dari biennium subsistente causa euidenti necessaria: & promptum est iura iuribus concordare. vt lege prima. C. de inoffic. dona. Item non obst. autem. item si appellatione, vbi sufficere videtur quòd appellans compareat in nouissima inducirum die & sic in biennio, quia intelligitur eodem modo. scilicet si in primo anno fuit impeditus comparere. vt dicta authentica, ei qui. Item non obst. quòd sententia in causa matrimonij non transit in rem iudicatam, quia hic fuit lata pro matrimonio conseruando. & sic agitur de fauore matrimonij, non de odio. Et quia etiam in causa matrimonij cum appellatur, inducta sunt eadem fatalia non diuersa: vnde hæc allegatio frustratoria. Item non obst. quod dicitur quòd hoc obseruat curia romana. huic enim obiectioni quæ in facto consistit non respondeo, quia nun quam curiam visitaui ita quod de hoc reddere me non possem certum. Si tamen ita esset, considerato quòd ista causa mere spectat ad forum ecclesiæ: quicquid obseruaret consuetudo curiæ obseruandum esset vbicunq; locorum. Nam consuetudo curiæ pro vniuersali lege seruanda est. C. quæ sit lon. consue. lege fin. & eodem titulo. l. j. in glo. magna. & ibi per Cyn. & alios. Et ex præ
dictis apparet, quòd non expedit respondere secundæ oppositio
2 ni vel tertiæ, quia posito pro constanti, quòd impedimenta allegata sint vera: & quòd biennium concedatur ipso iure, per legem tamen hoc casu nullo modo conceditur. Ad alia in contrarium obiecta, scilicet quòd dicta præscriptio est inducta odio non prosequentis vnde videtur sufficere sola citatio, responsio patet clarè, quia statutum est in. l. contrarium, quod non sufficiat imo requiratur exacta negligentia. Item non obstat, ꝙ agi debet cautius propter finale præiudicium quod infertur quod hoc contingit culpa sui qui debuit prosequi & nõ fuit prosecutus: ergo &c. de regulis iur. c. damnum quod quis. libro sexto. & ibi per Ioan. and. & Dy. Et ita dico & consulo ego Angelus de Perusio &c.

CONSILIVM CCCXI.

1 *Stipulatio libelli, an sit efficax pro vna ex filiabus simpliciter duabus vel pluribus existentibus.*
2 *Filia non intercluditur in stipulatione propter masculorum superexistentiam.*
3 *Canonem non soluens, an cadat à iure suo.*

IN themate prædicto iam consului. & † vlterius non est mei moris consulere nec iam dicta recenseam, sed ob importunitatem petentium de nouo rescribã addendo solum ad declarationem quærentium. quę autem aliàs scripsi hic non repetam vllo modo sed ad illa remittens punctualiter prout iacent. Et si bene considero de nouo non postulatur consilium, nisi quia in puncto super quo consilium emanauit, non fuit facta mentio aldecheria. & quia in puncto fuit præsuppositum vigore statuti ferrariæ, ꝙ filiæ seminæ non succedant extantibus masculis, quod quidem statutum ita non viget: sed alter vt patet ex serie sui. & ideo quia ex variatione facti oritur variatio de iure. vt. l. si seruus suum. §. inclino. ff. ad. l. aquiliam. Iccirco à me nouum consilium postulatur & sigillatim ad puncta descendo. Respondeo ad primum dubium, quòd cum ex domino Iacobo filiæ duæ remanserint: & solum vni filiæ prouidere noluerunt: nec appareat de qua, quia nulla declaratio facta fuit: nec sunt aliquæ coniecturæ ex quibus magis ad vnam quàm ad aliam possit fieri relatio, quòd licet stipulatio valuerit, tamen quia deficit facti probatio dicta stipulatio est inefficax per exceptio. obiectio, scilicet si negetur dominũ Iacobum stipulantem de hac filia non sensisse. quæ rem in iudicium deducit. & si hoc negatur, filiæ incumbit onus probandi, quod de ea senserit stipulator. ff. de testamen. tute. l. duo sunt titij. ff. de rei vendicatio. l. pomponius scribit si frumentum. §. fi. ff. de hære. instit. l. in tempus. § quoties. de adimen. lega. l. iij. §. si duobus. de conditio. & demonstratio. l. falsa. §. fi. Huic tamen decisioni fortiter obstat. ff. de leg. ij. l. si quis titio. §. fi. vbi relictum vni de familia debetur toti familiæ, si non apparet de quo testator potuerit sentire, sed ibi loquitur in legato quod non erat reuersurum ad hæredem præstantis. vnde non intererat hęredis cui præstaret hic reuersura est res concessa, & ideo mulieri debebitur, quia eius interest ad omnes non porrigi, vt emphyteosis citius finiatur. ¶ Super secundo dico, quòd dicta domina laxia non debuit admittere: nisi eo casu quo dominus Iacobus sine prole masculina decessisset. Nec obstat quod allegatur quòd dictum statutum ita disponit: imo dico ꝙ disponit quã prægnantius mihi verbo fuit assertum. Nam nedum quod non excludantur superstitibus filijs masculijs imo superstitibus masculis de linea agnatorum quã tuncunq; transuersalibus quod est fortius, nec mirum, quia sic fuit antiquitus. numeri. xxvj c. vbi sic inquit. homo cũ mortuus fuerit absq; filio, ad filiam transibit hæreditas, si filiam non habebat, successores fratres, & si fratres non fuerint, habebunt fratres patris eius, si autem nec patruos habuerit dabitur hæreditas his qui proximi sunt, eritq; filijs similiter facta lex perpetua sicut præcepit dominus Moysi. Dictum ergo statutum excludens filias masculis superstitibus lege mosaica cõfirmatur, & omnia de sue cessione intestati loquuntur. ex testamento enim hæreditates delatæ filiabus, nullo iure auferendæ sunt per superexistentiam filiorum dummodo testamenta sint ritè confecta. † Vnde quod
2 iam concluſi in primo consilio, idem concludo nunc, scilicet dictam filiam aut mille filias si superessent, non fore intercluſas in stipulatione, propter dictorum superexistentiam masculorum, & quia semel fuerunt excluſæ temporaliter, scilicet ad vitam masculorum vt iam plenè probaui. Nunc autem addo aliam rationem, ad ipsam filiam excludendam, quia dictus Iacobus qui emphyteosim stipulatus est sibi & filijs, in vltima voluntate potest de dicta emphyteosi vna vel alicui filiorum prouidere pro libito voluntatis. vt no. Spec. in titu. de loca. § nunc aliqua. verſiculo. lxxviij. Sed dominus Iacobus prouidit masculis de eadem, instituendo eos vniuersaliter in omnibus bonis suis, inter quæ tunc erat emphyteosis, & instituendo filias ex re certa, iubendo vt plus petere non possint: per quem iussum tacitè filias exhæredat ab vniuerso: vt in corpore vt cum de appel. cogni. §. aliud quoque. verſic. certum. licet illa prohibitio nil habeat operari quominus possit peti supplementum legitimæ, vt ibi patet apertè. ¶ Super tertio dico, quòd finitur ex transeursu temporis ipso iure, & dominium reuertitur ad ecclesiam. nã dominium rei tam vtile quã directum potest concedi ad tempus discursum post tempus, sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedit quandoq; testator legatario, C. de legi. l. fin. coniuncta gl. parua in verbo remanentibus. sic concedit vxor viro dotem apud eũ duraturã durante matrimonio: & post tempus ipso iure reuertitur dominiũ ad illam. vt. l. in rebus. C. de iure dotiũ. &. l. j. C. soluto matrimonio. Sic venditor emptori, cũ concedit sub pacto adiectionis in diem ac legis cõmissorię, C. de pac. inter emp. l. commissorie, ff. de rei vendicatio. l. si quis hanc. l. eodem tit. l. si ager. in gl. ff. de iure dot. l. si fundum. sic concedit ecclesia emphyteosim, donec canon soluatur, vel vsq; ad certam generationem, qua finita, aut cessatione canonis commissa, finitur emphyteosis & libellus ipso iure in cor. de non alie. §. emphyteosim. col. ij. de sacrosanctis ecclesijs authentica ingresi. in fi. gl. magnæ. C. de iure emphyteotico. l. ij. non obst. quod obligationes ad tempus cõtractæ durant post tempus, licet obstet exceptio. l. obligationum ſerè §. fi. ff. de actio. & obligatio. vbi loquitur in actionibus & obligationibus personalibus, quæ nostris ossibus sunt infixæ ad instar cuiusdam characteris, qui ab anima nostra ne separetur. de peculio. l. quod debetur. & ideo illa acquisita non tolluntur, nisi ope exceptio. causatæ à contrahentium intentione, quã obseruari subaudiet sola æquitas. vt. ff. de pactis. l. j. ff. depositi l. j. §. si conueniat. C. de pactis. l. legem. ff. de verborum obligatio. l. in cõuentionalibus. iura autem realia per nos quæsita de facili in alium transferuntur: vt dominus suam rem tradendo ex causa habili ad translationem dominij continuò dominium transfert: siue sit vtile siue directũ. C. de pactis. l. traditionibus. & habens ius personale directum, transfert solũ vtile, vt sunt iura vulgaria. ¶ Super quarto dico, q; si dictæ dominæ laxiæ in ipsa re aliquod ius dominij fuisset quæsitum. præscriptum esset per eos qui bona fide possident cũ titulo longo tempore. C. de præscri. lon. temp. in rubro & nigro, sed si ius personale à domino fuisset sibi quęsitũ, illud duraret annis. xxx. C. de præscrip. xxx. anno. l. si quis emptionis. &. C. de consti. pe. l. ij. ¶ † Super quinto, si cessauit in solutione canonis per tempus à lege statutũ: non est dubium q; cecidisset à iure suo, sed non dicitur cessare qui nunquã possedit ipsa aut non possidet. vnde nunquam fuit in mora soluendi. Tenetur etiã dominus curare q; emphyteotica, colonus, aut inquilinus, aut libellum tenens, re concessa possit vti: & aliter sibi pensio non deberetur. ff. loca. l. ex conducto §. fi. & si ager. ¶ Vltimò addo fortificando cõsilium iam redditum per me super hac materia, q; cum abbas qui domino Iacobo concesit ad libellum pro dicto tempore. xxix. annorum ad reuocandum: videtur promisisse non reuocare alteri quã sibi aut filijs masculis, seu vni fœminæ ordine successiuo vt dictum est. vnde alienando & refirmando alteri, remanet obligatus solum stipulatori. Sed omnia iura monasterij in eum cui refirmauit scilicet in Girardum sunt trãslata. pro hoc do casum. ff. de actio. empti. l. si sterilis §. si tibi. ff. de contrahenda emptio. l. si qui fundum. la pizola. Guliel. de cu. ff. si quis cau. l. si eum §. qui iniuriarum. vbi etiam gl. tangit. Ex quibus cõcludendo dico, iura re alia rerum cessarũ dicto gerardo, sine aliquo dubio ad ipsum gerardũ spectare, sed an ipsa laxia posset agere contra ipsum abbatem ad interesse, si quis bene inspexerit ex prædictis apparet decisio, cũ non fuerit in stipulatione intercluſa per superexistentiã masculorũ. ad istud tamen de abbate nullatenus me astringo, quia nõ sum super hac re consultus. Ego Ang. &c.

CONSILIVM CCCXII.

1 *Casus contingens, an cedat incommodo conductoris vel locatoris.*
2 *Conductoris non est periculum in nominibus debitorum.*
3 *Morosus non dicitur, qui differt, vbi dilatio damnum non affert.*
4 *Tempus breue vel longum, quod dicatur.*
5 *Abbas an possit allegare se læsum in locatione, quia fructus non venduntur carius quam tempore locationis.*
6 *Subtractio mercedis, quando fieri debeat ob damna incursa.*
7 *Abbas an possit petere pœnam, eo quod sibi non sit in terminis satisfactũ.*

PRout patet ex themate cõductio fuit facta in. Mcccl xxxv. die Lunæ. xiij. mensis Iunij dicti anni pro tribus annis retro incipiendo in. lxxxiiij. de mensis Ianuarij prima die dicti anni. & etiam patet ex themate, q; guerra incipit super territorium vincentiæ in lxxxv. mensis decembris, vnde inter diem conductionis & guerræ tam semestrale tempus detur, sic & quatuor dies vltra saluarationem calculi. Hoc ergo præmisso ad dubia discurramus. † Super quibus considero, quòd damna contingentia ob cladem guerræ prædictæ conductori impedito in exigendo redditus abbatievel alia dicta, cedunt periculo locatoris, quia sic lex cõtractus disponit: & est licita & honesta: vnde seruanda. ff. depositi. l. j. §. si conuenit. C. de pactis. l. legem. ff. de pac. l. j. ff. de publica. l. cæsar. ff. de verbo. obli. l. in conuentionalibus. quæ no. est ad hoc. & hoc dictat æquitas naturalis, disponens placita inter partes debere seruari. ff. de pact. l. j. in prin. ¶ Nunc videmus principaliter de duobus. Primò, an per dictam guerrã damnificatus dicatur emptor in exigendo, videtur enim quòd non, quia nullus casus contingens debitori generis, eum liberat. C. si certum petatur. l. incendium. insti. quibus mo. re contrahitur ob. § item his. nec difficultas exactionis cõsideranda videtur, sed solum causa iur. ff. si quis cau. l. si quis quemquã. vbi bonus tex. & licet dicti debitores facti sint inopes, tamen ad meliorem & pinguiorem fortunam possunt reduci, in qua homines interdũ sperant. vt insti. qui ex caus. manu non licet §. in fraudem versi. prævaluisse. Contrarium dici potest, quoniam licet obligatio duret, tamen debitorum periculo nihil est. ff. de fur. l. itaq; fullo. & inanis est actio propter ipsorum paupertatem causatam ex guerra. ff. de dolo. l. nã his. Guerra ergo est immediata causa paupertatis, & immediata causa impossibilis exactionis: vnde verè damnum cõtingit propter guerram, licet non ex guerra. ff. locati. l. ex conducto §. fi. facit eo. tit. l. si merces §. vis maior. Hoc enim dico propter, quia causam immediatam designat vt. ff. de incend. rui. nau. l. j. §. ex incendio. ff. de excu. tuto. l. labeo. in quibus legibus probatur apertè, dicta damna propter dictam guerram contingere. Restat nunc videre de secundo dubio principali, an conductor qui ante guerram debitores non exigit, dicatur in culpa & mora fuisse, quare sumpta est culpa sua prætextu casuum, vnde casus non attribuitur casu, imo culpæ. & per consequens omne damnum insurgens periculo suo cedit & imputandum est sibi cur ad exigendum se arctauit, & in necessitate se posuit. vt. l. ij. §. si quis tamen cum possit. ff. si quis cau. ac etiam imputandum sibi, cur debitum non exigit cum potuit. vnde omne periculum inopiæ incursæ ex clade guerrarum ad ipsum pertinet. ff. de admi. tuto. l. si tutor constitutus. C. arbitut. l. ij. † His non obstantibus concludendo dico, q; in nominibus debitorum, quorum exactionis dies non cesserat, sine dubio nullum est periculum conductoris, sed ipsius locatoris, quia non potest conductori imputari cur non exigit illos, cum non potuerit. ff. de petitio. hære. l. si quidi posterior. § illud planè. de administra. tut. l. quoties. §. si in temporali. facit de neg. gest. l. si pupilli. § videamus. In debitoribus autem quorum exactionis dies cesserat, dubitari potest non immeritò, sic tamen in proposita quæstione dico, nõ fuisse in hoc solo quod semestrale tempus decurrit post diẽ cedentis exactionis in aliqua culpa. finge enim sic fuisse de more, post diem cedentem, tempus tantum decurrere, antequã currantur ad iudicem pro executionibus colonorũ prout in themate præsupponitur, quis asscribet culpæ. ff. de pig. actio. l. vel vniuersorum. ff. loca. l. si merces §. qui calumniam. ff. ad. l. aquil. si putator. fecit enim quod ipse abbas diligens paterfamilias facere consueuit, vt apparet, & dictis iuribus probatur. Item finge colonos & inquilinos amicos conductoris abbatis, quos dictus conductor amicitia ductus premere noluit ad soluendum, dicemus eum in culpa nõ certè. ff. de iure do. l. si extraneus. natura enim nos inducit vt amicis & bene merentibus beneficiamus: vt ff. de peti. hæredi. l. sed si lege §. consuluit. de admi. tut. l. cum plures. §. in plurimis. ff. de seruis expor. l. seruus ea lege. ff. de inoffi. testa. l. hoc colore. in gl. Item finge interfuisse ipsius cõductoris ad diem non cucurrisse pro exactione fienda, vt coloni & inquilini nõ haberent materiam fugiendi sicut videmus & palpamus in mercatoribus, qui cum assidua creditorum exactione premuntur, efficiuntur cessantes & fugitiui. Cum autem eis datur dilatio satisfaciunt magnum est commodũ dilationis, vnde miserationis gratia

tia, iudicatis datur quadrimestre tempus. datur autem afflictis lac & mel. C. de vsuris rei iud. l. ij. ff. de re iudi. l. debitoribus. Non ergo dicemus ascribendum culpæ. ex quo interfuit cõductoris non exigi eum maturè de lega. ij. si ita relictum §. pegasus. de vsu. l. in fideicom. §. cũ pollidius. no. in glo. in. l. vtique. ff. de arbi. Itẽ finge dicti conductoris similiter interfuisse: nõ fuisse exactorem infestum, vt haberet pinguiorem copiam colonorum quam habere, nostra multum interest. certe non culpæ, imo prudentiæ adnumerandum est. cum per curialitatem non damnosam, quis sibi alicit homines ad agrorum culturam. † Præterea vbi dilatio damnum non affert, de sui natura nõ dicitur morosus qui differt. ff. loca. l. si in lege §. colonus. ver. quod si paucis. de constitu. pecu. l. sed si alia. in prin. de iudi. l. si debitori. de contrahen. empt. l. qui fundum. de ver. ob. l. si ita quis. §. seia cauit. &. l. qui romæ. §. flauius. de arbi. si cũ dies. in fi. &. l. sequen. &. l. litigatores. in princip. &. l. item si vnus §. si multo post. Præterea si consideratur thema, nullus debitor fuit expeditus, sed vltra tẽpus semestre & dies quatuor post, conductori incepit competere potentia exigendi. vnde lapsus dicti tẽporis non est asscribẽdus culpæ. nã vt quis dicatur in culpa non exigendi nomina debitorum, requiritur dissoluta negligentia cadens in culpam latam: etiam eo casu quo quis tenetur de eui. vt. d. l. si tutor. &. d. l. ij. Nemo autẽ dixerit culpam latã, & negligentiam dissolutam esse in mora semestrali. cum nõ est actio tempore peritura, & maximè quia semestre tempus est modicũ tempus, vbi non est in mora periculũ. ff. de re iudi. l. à duo pio. §. j. in verbo mox, facit optimè. ff. de adulte. l. maritus. C. de fideiuss. l. sancimus. vbi ad purgãdum moram dãtur sex menses: tanquã breue tẽpus. facit quod no. ff. si quis cau. l. & si post tres. † Regulariter autem tempus appellatur breue & longum iudicis arbitrio: qui arbitrari debet secundum subiectam materiam lege ab hostibus. in fin. ff. ex quibus causis maio. In hac autem materia omnibus prædictis pensatis, dictum tempus non reputo esse lõgũ neque morosum: nec bonus vir debet posse aliter arbitrari. Ex prædictis concludo periculum nominum nõ exactorum in proposita quæstione prædicto cedere locatori. Caute tamẽ agit conductor, si in iudicio cõuentus, consuetudinẽ abbatis deducat & probet, ac etiam amicitiam colonorum: ac etiã quòd occasione curialitatis abbatis & sine aliquo scrupulo res procedit. licet & his non probatis dicam idẽ per supradictas rationes. & potissimè: quia nõ potest annumerari culpæ, qui debitorẽ suũ subito non exigit. placuit enim sibi sic vti re sua. C. mandati. l. in re mãdata. & cõmẽdatur curialitas creditoris. ff. de solu. l. j. C. de obsequijs. l. si manumissorũ. C. de pigno. debitores. extra de iudi. nouit. & reprobatur vorax creditor & infestus. in corpore. vt nulli credẽtes agricolę. ff. de pig. actio. l. si conuenerit. C. de iure do. impe. l. fi. Et ex prædictis apparet respõsum, quid iuris sit de nominibus debitorũ nõ exactorũ: pro tẽporibus autẽ futuris idem iudicium. dummodo damna per dictam guerrã emanẽt. In hoc tamen aduertendum: quia cum liceat conductori abbatis alijs affictare: eò quòd mercedes per affictarios non soluuntur: nec apti sunt soluere velut de paupertate propter guerrã. vt. l. quæro §. inter locatorem. ff. loca. non locando alijs si inuenit conductores esset in culpa & hoc damnũ asscriberetur sibi per ea que dicta sunt in primo discursu. Si autem affictari non possent, aut affictarentur minus solito; propter guerram prædictam: esset abbatis periculo: siue damna inferrentur circa exactionem reddituum: siue alia causa. vnde hæc adiectio, vel alia causa, ad ampliandum apposita, prout late iacet, late intelligenda est, vt. ff. de lega. iij. &. l. non aliter. ex. l. ea tamen adiectio. ff. de testamen. milit. l. in fraudem. §. fina. de leg. pręstan. l. j. §. generaliter. & omnia bona appel. reddituum continentur. est enim eorum significatio amplissimum. ff. de verborum significatio. l. verbo redditus. Ex prędictis apparet responsum, an habeatur consideratio damni percepti in colenda blada: & etiã debeat haberi consideratio. x. modiorum frumenti de blado redditus abbatiæ: & de frumento eiusdẽ redditus. non enim deberet haberi consideratio damni emergentis in alio patrimonio conductori: cum de illo non censuerunt contrahentes & licet illa verba, alia de causa, &c. sint generalia: tamẽ restringuntur propter rationem subiectæ materiæ, eo quia sermones semper secundum subiectam materiam exquiruntur. ff. loca. l. si vno. de damno infec. l. damni infecti. Ad id autem quòd quæritur si damnum excedit summam affictus, an teneatur abbas ad refundendum residuum conductori. dicendum est quòd non neque de iure: neque de æquitate & maxime attentis verbis dicti contractus: per quæ contrahentes voluerũt solum subtrahi de affictu damnum emergens conductori propter guerrã, vsque ad concurrentẽ quantitatem: non autem voluerunt excessiuum damnum refudi. & est conformis hęc pactio iuri cõmuni. ff. loca. l. si funditus quem mihi. ad illud autem quod quæritur, an dictæ trecentę libræ debeant compensari cum damno: dicendum est quòd sic: si damnum ad tantam quantitatem ascendit, vnde potest sibi eas retinere conductor liquidato damno: & eos per arbitros declarato, secundum istam figuram fit enim subtractio vsque ad concurentem quantitatem de affictu abbati promisso vi pacti facta declaratione. vt superius est expressum, ad illud autem quòd quęritur cui opi. debeat arbiter adherere. an duorũ extimantium damnum in centum: dico quòd debet adherere ei sententiæ & opinioni: quam viderit æquiorem. nam ad æquitatis obseruantiam & tuitionem iustitiæ, tales arbitri eliguntur. ff. pro socio. l. societatem. §. arbitrorum. &. l. vnde si neruæ. Et habẽt dicti arbitri potestatem iudicandi ex bono & æquo: quia sunt similes transactoribus litium. vt in autenti. si verò contigerit. & in corpore vnde sumitur. æque tamen debent iudicare, non iniquè vt de. l. vnde si neruæ. de oper. liber. l. si operarum arbitrum. tunc habere debent partibus præsentibus vel requisitis. ff. de verbo. obli. si quis arbitratu. & ibi per Bar. † Ad illud autem quòd quæritur, an abbas possit allegare se læsum in locatione, quia fructus non sunt in cariori foro quàm tempore locationis: dicendũ est quòd non. quia semper an quis sit deceptus in pretio, inspicimus tẽpus cotractus, nõ tẽpus ante vel poste: cũ pretia rerũ varientur ex tempore. vt. l. pretia rerũ. ad. l. falci. probatur. C. de rescin. vẽdi. l. ij. C. de administra. tu. l. fin. §. iniusto pretio. quod in his loquitur in quibus vẽditio celebratur: cum tempus noscitur obtinere. ex hoc ergo ecclesia lęsionem allegare non potest. & quòd asserẽs se in pretio deceptum, semper ad tempus cõtractus debeat se referre est casus in. l. si voluntatis. C. de rescind. vẽ. in fin. Barto. hoc tenet in. l. ij. eodem titu. vbi dicit expresse: aduocatos debere esse cautos, vt ad illud tempus se referant & restringant: aliàs non probaretur deceptio. Quomodo enim potest quis in vendendo aut aliter contrahendo se in pretio allegare deceptum, si distraxit aut emit, vel cõduxit, aut locauit, pro illo pretio quòd poterat communiter inueniri tempore contractus. certe nullus imo vsus est iure communi: & per consequens nõ circũscriptus. Præterea non est audiendus abbas in petendo id, cuius contrarium postulaturus non esset. Esset enim verecundum desiderium tale. ff. de peti. hęredita. l. si rem & pretium. cõiuncta glo. in verbo desideret. no. ff. de solu. l. pe. ff. de iureiurando. l. iusiurandum. § ait pretor. Sed si pretium fructuum nunc esset vilius quàm fuerit tẽpore locationis: non peteret restitutionem si contractus dictæ locationis rescindi desideret. Sed licet nõ audiatur volens locationem rescindere: an saltem petere potest vt augeatur locationis merces. Iste punctus & pulcher. & quotidianus est in hoc proposito themate incidẽter necessariò examinãdus. ad cuius puncti veritatem exquirendam considero, quòd quandoque ipsa res locata recipit augmentum latens vel patens: quandoque fructus ipsius rei locatæ minuuntur vel augentur. quandoque non augentur nec res nec fructus, sed pretium fructuũ crescit vel decrescit. hæc enim differunt inter se: aliud enim sunt fructus: aliud pretiũ quod loco rei succedit. vt est in iudicijs vniuersalibus. vt dicta. l. si rem & pretium. Primus casus. cum res locata augetur aut decrescit: non pertinet ad propositum sed est materia. l. secunde. C. de alluuioni. & palu. &. C. loca. l. legẽ. per glo. Cyn. & Iaco. but. in. l. prima C de iure emphyteotico. Secundus similiter non est noster. de eo plene tractatur per glo. in. l. si merces. §. vis maior. ff. loca. vbi finaliter concludit, quòd ibi debet fieri mercedis remissio vt sic fit contrariorũ eadem disciplina, & ista opi. est æquissima & approbata, in qua me vlterius non extendo, quia non pertinet ad propositum. Tertius autem casus est, cum pretiũ ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

fructuum crescit aut decrescit. iste est proprie casus noster super quo dico. nec per augmentū nec per diminutionem ipsius mercedis debet crescere aut minui: tam cum pretia varientur secundum tempora vt est dictum omnis variatio dependet a fortuna: iccirco commodum & incommodum est coloni. tex. expressus. ff. loca. l. ex conducto. § si vis tempestatis. versicu. si qua tamen vitia. Et hoc probatur vi ua ratione: quia fructus recollecti in patrimonium coloni transierunt: & accesserunt de substātia dicti locatoris vt. ff. de fur. l. seruus. § locatori. & l. si apes. § fina. eodem titulo. Et ideo ipsorum fructuum collectorum commodum & detrimentum ad ipsum necessario pertinet: sicut & omnis commoditas & calamitas in alio patrimonio suo contingens.

6 ¶ † Restat videre, an si sit subtractio mercedis vi dicti pacti propter damna incursa ob cladem dictarum guerrarum: an exuberantis anni precedentis, an sequentium debeat fieri detractio. Et prima fronte, quilibet diceret quod sic. quasi sit casus. ff. loca. l. si vno. C. loca. l. licet. Contrarium est verum. quia in quęstione proposita, damna insurgentia propter guerram, non emendantur de natura contractus, cum siue sint parua, siue magna, debeant emendari detrahendo de aflictu vsque ad concurrentem quantitatem. constat autē ex natura contractus parua damna colonū æquo animo supportare debere. vt. l. si merces. § vis maior. vnde & sicut damnum grande & insupportabile cedit de natura contractus periculo locatoris: ita grandis vbertas sibi restitui, quod abstulit sterilitas. vt sic contrariorum eadem sit disciplina. vt hęc damna siue parua siue magna per dictam guerram venientia. veniunt ex stipulatione etiā non solum cum damnum in fructibus contingit, donec solo coherent. & sic adhuc non in dominio locatoris: sed post separationem & postquam transiuerūt in domi nium conductoris. & nō solum si damnum datur in fructibus: sed in omni genere reddituum: & etiam in rebus ipsis. Sed dicti voluerunt contrahentes, vt patet ex pregnantia verborum dicti contractus. vnde cū hic emendatio dicti dāni non petatur ex natura contractus, sed ex prouisione pactionali nil tractandum est de prouisione legali disponēte: cū superuenit aut antecessit vbertas. & potissime quando cōtrahentes voluerunt omnia alia pericula, & omnes alios casus fortuitos tantos aliunde quam a dicta guerra cedere periculo conductoris. ita quod nullatenus posset peti detractio mercedis. Sic ergo precise omne periculum tantum propter dictam guerram cedere debet damno ipsius locatoris. Cum enim vnusquisque contrahentium euentum certi casus & periculi in se subiecerint: vnum venit in recompensationem alterius: & nihil vltra conuenta consideratur. licet alias considerandum veniret propter naturam contractus qui est & non aliter. C. fami. her. l. si familię, in glo. ma. ver. sed magna puto non posse. facit quod no. Cyn. C. de iure emphy. l. ij. vbi ponit an cessaret legalis prouisio per prouisionem hominis. Est enim via brocardica. vnde concludo, quod si tempore locationis abbatia fuit afflictata quantū tunc potuerit afflictari aut modicum minus: nō est læsa nec potest dici læsa. ff. de in integ. restitu. c. j. de empt. & vendi. c. cum dilectus. si enormiter, tunc fuisset lesa cum locauit eo quod multoplus inuenire potuisset: tunc posset restitui sine dubio. In puncto autem presupponitur, quod afflicta fuit quantum tunc poterat afflictari. vnde quæstio non est dubia, quod ecclesia non est lesa in aliquo: & ad instar minoris ecclesia debet
7 restitui. vt. c. j. de integ. resti. † Ad illud autem quod quæritur an abbas possit petere pēnā, eo qđ sibi non est in terminis satisfactū: conductores non dicuntur in solutione cessasse quia subtractio fit de afflictu ipso facto vsque ad concurrentem quantitatem: licet quantum sit damnum & quid sit in damno, debet declarari per arbitros. C. de compen. l. eius. & l. si constat. Si autem non æquualeret ei quod solui debuit: sine dubio esset pena cōmissa, & posset peti, non insolidum, sed pro rata de æquitate cano. tex. est in. c. tuā. extra de penis. licet de rigore iuris sit aliud. vt plenè no. ff. si quis cau. l. si seruus. § si pluriū. dicaut repetere potest quia statutum: sed circunscripto statuto forsitan non posset peti, quasi tunc sit adiecta dationi pecuniæ, & sic præsumitur adiecta in fraudem vsurarum, quæ hodie sunt illicitæ. C. de vsu. l. cum allegas. & ibi per Cy. in pe. q. not. ff. de actio empt. l. iul. § idem papi. ff. de petitio. hæredita. l. vtrum. per Iac. bu. in. l. si quis. § fi. si quis cau. si cer. peta. rogasti. § si tibi. per Dy. de conditio. & demonstratio. l. cum seruus. maximè autem a petitione penæ est ecclesia excludenda: quando est appositа loco contentus: licet secus si loco interesse & interfit. hic infertur decisio alterius dubij, scilicet cum dicti conductores non dicantur in solutione cessasse si damna emergentia æquiualēt quantitatibus quæ solui debeant in terminis iam elapsis non potest abbas dicere damna se aliqua incurrisse ob talem cessationem: cum iustæ sit ex causa in solutione cessatum. vbi autem dicta damna pena, equiualentia non essent: bene staretur dicto suo cum iuramento de damnis. quia sic voluerunt contrahentes stari. Si tamen immoderatè iuraret, reducendum esset iuramētum ad debitam æquitatēm & ad æstimationem & quantitatem congruam. ff. de dote præl. l. theopompus coniuncta. l. qui restituere. coniuncta glo. in ver. taxatis. & coniuncta. l. arbitrio. § j. de dolo. &. ff. de in lit. iuran. l. videamus. § j. ad exhibend. l. iij. § ij. facit optimè. ff. de arbi. l. secunda. in glo. imo ad instantiā conductoris debet iudex de causa cognoscens inquirere veritatem: an iuramentum abbatis sit conforme. & ita dicit Iaco. de are. de dam. infec. l. si finita. § cum inter. ¶ Ad vltimum satis est responsum supra. s. quòd dictus abbas tenetur damna subtrahere de dictis afflictibus. & ita dicit Iac. de are. de dam. infec. l. si finita. § cum inter. Solum restat videre si abbas dicit se lesum: cui incumbit onus probandi. an sibi quòd sint lesi: an conductori quod non sit lesus. Et supradictum est, quòd in alio discursu in restitutione quæ petitur ratione lesionis. æquiparantur minor & ecclesia. constat autem quòd minor aduersus contractum vel alium actum per quem lesus sit lesionem allegans: ipsum probare debet. quoniam intentio aduersarij fundata est. vt. l. nam & postea. § si minor. ff. de mino. & ita consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CCCXIII.

1 *Testatore relinquente liberationem tutoribus, vt si contingat eos per hæredes condemnari, gratis liberētur: an teneantur de gestis ratione doli &c.*
2 *Testatoris & hæredis persona eadem censetur.*

BRunellus notarius de tuderto suum solenne condidit testamentum. in quo sibi vniuersalem hęredem instituit Iosium stephanū. suum filium. isibique tutores reliquit venerabilem virum dominum Nicolaum Iacobum lancolycō fratres & filios. d. henrici, liberans & absoluens eosdem ratione administrationis reddendæ. ac etiam mandans suis hæredibus, quod si occasione reddendarum rationum dictos tutores aut aliquem eorum contigerit in aliquo condemnari per dictos hæredes gratis debeant absolui & liberari, & si contigerit debeant eis restituere.

1 ¶ † Nunc quæritur, an si occatione doli vel culpæ cōdēnātur aut ratiōe aliquorū reliquorū hęredes dicti testatoris & dicti pupilli nunc defuncti, teneantur gratis remittere ipsis tutoribus condēnatis. ¶ Super hoc pūcto nulla est dubitatio quòd siquatenus condemnantur ratione culpę, sed quatenus condēnātur ob dolū vel propter reliqua: votū testatoris non videtur in hoc obseruandum: quasi prębēs occasionē pecuniā fraudādi & delinquēdi. ergo &c. vt. l. iuris gentiū. § si fraudandi. & § illud nulla. ff. de pact. Et hoc quidā asserunt esse verū vt refert Ia. de are. in. l. quidā decedens. de admi. tuto. Veritas est, quandoque relinquitur liberatio ab administratione prætorita: & iste nō est casus noster, tamē veritas est, quòd relingtur patri est plena, quia ,ppter naturalem affectionē omnia ei vidētur cōcessa: nisi aliud testatorem sensisse probetur: vt. l. Aurelius. § Titi⁹ testamēto. ff. de lib. lega. Sed si relinquitur extraneo, tūc nō videnť remissa ea que existūt apud legatariū: ita quòd possunt ab eo tāquā a possessore simplici per rei vendicationē auocari. vt. d. l. Aurelius. § Meuia. Et ideo in generali quietatione vt sit plenissima legislator formam tradēdo disposuit: vt fiat specialis mentio de his quæ vēdicari possūt. alias non compre

non comprehenduntur sub generalitate sermonis. ff. de acceptil. l. & vno. § eius rei. idē dixit Bar. si nō possunt vendicari, ex quo testator liberat per seipsum, quia illa liberatio nō porrigitur ad obligationes cōtractas dolo aut occasione reliquorū per. d. §. Titio. Et idem dixit se grauasse hæredē liberare debitorē ex administratione iam facta, tunc hæres liberare tenetur ab obligatione cōtracta ratione doli & reliquorum, vt. l. si quis rationes. de libe. lega. in fi. vbi dicit esse casum assinat rationem differentiæ, quia quando testator liberat, non videtur de dolo aut de reliquis sensisse & cogitasse: quasi mortis cogitatiōe turbatus, sed qñ dānatus hæredē liberare vniuersali, liberatiōe dicitur fieri inter viuos quę liberatio inter viuos porrigit à dolo cōtracto, & etiā ad reliqua. vt. l. actione. in gl. ij. C. de trāsa. & ita ipse deciditin l. Aurelius. § Caius. ff. de libe. le. Sed licet hic articulus in quæstione ptoposita nō sit necessario declarandus, tamen vt ipsum intelligam (salua sententia prę ceptoris mei) opi. ista non placet. & primo impugno dictū secundum. Secundò impugno rationem. dicit ipse cum testator liberat liberatio non est plena. Idem si iubet hæredes nō agere, prout fuit in. d. §. Caius. sed vbi iubet per hęredes liberari, tunc porrigitur ad prædicta, quia voluit liberationem fieri inter viuos. Certe hoc apparet expresè falsum, quia aut testator iubendo hæredem liberare cogitauit de dolo & reliquis, aut non. Si cogitauit, ergo dictū Bar. falsum, quia dicit ꝙ prusumitur non cogitasse. si non cogitauit, ergo ista non veniunt in legato per consequens hæres liberare non tenetur, quia non tenetur in plus quā testator dixerit.

2 ¶ † Præterea licet liberatio fiat per hæredem inter viuos, tamē illa reguntur & modificantur, secundum propositum testantis, vn de in eo debet venire & non venire, quomodo testator venire voluit, reputatur enim sactum hæredis, factum ipsius testatoris, vt l. vxorem. § agriplagam. qui notabilis est ad hoc scienti eum induere & quod ibi nota. per Dynum. ff. de lega. iij. ratio etiam eius similiter non est bona, quia non est vniuersalis: finge enim testatorem sanum mente & corpore iuuenem & robustum. hic non potest dici quòd sit mortis cogitatiōe turbatus. Hęc enim turbatio non est omni tempore: sed tempore ęgritudinis: & maximè mor bi sentētia vt. l. hac cōsultissima. § at cū humana fragilitas. Ex quibus concludo liberationē testatoris porrigi ad dolose gesta, & ad reliqua nō latebāt testantē. Secus si eū latebant: quia liberatio nō porrigitur ad incognita. vt. l. Lucius. de li. le. &. l. tres fratres. ff. de pac. Et loquor de dolo propter quem leganti aliquid abest & legatario adest, aliàs bene intelligeretur dolus remissus, sicut in contractu vt dicta. l. actione. Non ob. l. si rationes. allęg. per Bar. quia alio casu loquitur. vt patebit in sequenti discursu.

¶ Nunc descendo ad propositam quęstionem super qua dico, ꝙ quandoque liberatio ab administratione futura simpliciter relinquitur: & non porrigitur ad dolo gesta etiam si hoc esset expressum: cum dolus futurus non possit remitti, nec porrigitur ad reliqua: ne detur occasio furandi, vt superius dictum est. sic intelligitur. l. quidam decedens. de admi. tuto. Quādoque testator vltra procedit, damnando hæredem vt gratis administrationem absoluat ab eo in quo eum contigerit condemnari occasione administrationis tutelę, & tuncnō remittit dolū nō reliqua sed debitum futurum, postquam ad incertitudinem erit reductum, & sic obligationem insurgentem ex dolo iam prætorito vel ex reliquis, tūc lata sententia hæres liberare tenetur, non autem impeditur experiri sententia vt videantur rationes ne distinguatur tam ratione doli quam reliquorum: quæ vendicari non possunt. text. est sing. qui non est alibi secundum hoc, in dicta. l. si quis rationes. non tamen nego, quin hoc valde sit dubitabile, quia legem illam glossa ibi videtur intelligere in liberatione relicta ab administratione prætorita. Angelus.

CONSILIVM CCCXIIII.

1 *Codicillus nō habens clausulam derogatoriam in primo testamento, an tollat primum continens eandem clausulam.*
2 *Actus liberam testamenti factionem impediens bonis moribus censetur contrarius.*

MIso dicto testamento & codicillo reuocatur in dubiū † de valore ipsius codilli post dictū testamentum confecti, non cōtinentis in se clausulam derogatoriā, non obstante dicto testamento sigillatim prout ipse testator in dicto suo testamento expressit. & hęc quęstio videtur antiqua: & eā ponit gl. in. l. si quis in prin. testa. de leg. iij. ibi dicit ꝙ vbi in testamento primo est clausula derogatoria sequentis: oportet in sequentibus fieri mentionē de primo, ita ꝙ apparet eum prioris voluntatis pœnitere specialiter, hoc probatur expresè per verbum tex. illius legis, ibi. sed hoc ibi locū habebit si specialiter dixit prioris voluntatis se penituisse, vbi requiritur penitentia: & oportet quòd sit specialis. nō ergo sufficit pœnitētia quę inducitur tacitè ex cōfessione voluntatis sequētis. ca sus est ibi, vbi enim lex specialiter quicquā requirit, nō sufficit illud demōstrare per verba vel actus ad plures sensus & ad plura significata trahibiles, vt. ff. si quis cau. l. fi. &. l. sed si quis. § quæsitū. de iure codi. l. diui. § licet. C. de præscri. xxx. anno. l. oēs. & in cle. ap. de ap. &. C. de ap. l. precipimus. in fin. de ap. l. si expressum. Sermo enim per actus ad plura significata trahibilis, nō est specialis imò ambiguus & obscurus, vt. ff. de reb. dub. l. quo idem sermo. de verb. obli. l. quoties ambigua est oratio. Sed actus vltimæ volūtatis nō continens in se clausulam derogatoriā precedentiū, potest trahi ad sensum reuocationis & oppositi, ergo patet ex tali actu specialiter reuocationem non significari. Multum tamē obhuic opi. d. § licet vbi testator voluit codicillos quos faceret in futurum valere, si eos manu propria non signasset, & tamen postea facti valent, licet sinati non sint, eo quia postea gesta prioribus derogant, & pro certo non potest negari, quin ille text. prima frō te satis repugnet. sed soluendo gl. ibi dicit, quòd codicilli ibi posteafacti habuerūt clausulam derogatoriam: per quam de speciali penitentia apparebat. Et istā solutionem tenet Dy. & Barto. & bene & hāc partē tenuit Dy. disputādo, scilicet ꝙ vltima volūtas nō teneat nisi habeat clausulā derogatoriā, per quā de speciali & expressa appareat penitentia prioris voluntatis. & dictam disputationem retulit in. c. quod semel placuit de reg. iur. li. vj. quam etiā multi habent in. d. l. si quis in prin. Iac. autē de aret. tenuit indistincte valere vltimam voluntatem, non obstante quòd aliter non appareat de pœnitentia præcedentia, quia satis penitentia coniectu rat ex sequenti actu disponendi. vt. d. c. licet. & quia vltima volūtas ambulatoria est vsque ad mortē. ff. de adimen. lega. l. iiij. dedo. inter vir. & vxo. l. cum hic status. § ait ratio. & quia posteriora prioribus derogāt, vt. d. § licet. ff. de legi. l. sed & posteriores. de pa. l. pacta nouissima. cū sua materia &. C. de sta. l. sancimus. & l. si mihi & tibi. § in legatis primo responso, de leg. j. & quia si hoc esset ꝙ vltimus actus nō teneret etiam testator posset sibi pręcludere testandi potentiam, quod est impossibile, quia nec directo sibi aufert, nec per indirectū, vt. d. l. si quis in princ. de testa. de ver. obl.
2 l. stipulatio hoc modo. C. de pac. l. fi. C. de colla. l. pactū. † Nā cōtra bonos mores est omnis actus ordinatus ad impediendā liberā testamenti factionē, vt. d. l. stipulatio hoc modo cōcepta. &. ff. de leg. j. l. nemo pōt. ff. de leg. ij. l. si quis. in princi. Responsum ad d. l. si quis. l j. in prin. test. & ad. l. si mihi & tibi. § in legatis. ver. inter dū tamē. de le. j. cōiūcta. l. si ita scriptū. eo. ti. quæ cōtinuari pōt cū d. § ꝙ quando testator disponit super ipso actu testandi de futuro: sicut est quando admittit legata ei cui legauerat. & tūc sit necessaria derogatio prioris volūtatis, vt in dictis iuribus, quia per prius apparet de mēte, ꝙ non habet propositū nec mentē legādi vel aliter reliquendi. & ideo cum de ipsa voluntate constet, quòd non habet propositum reliquendi, adhuc eiusdem dicitur durare propositum nisi probetur voluntas mutata. qui ergo dicit eā mutatam probet, vt. ff. de probatio. l. eū qui. &. l. quinquaginta. de lega. ij. l. lucius. la pizola. in fi. & nō valeret secūdum cū sine derogatione, si testator dixisset nolo testamentum quod fecero valere quia illud simulatū erit. Et ad xecutionem meorum cōsanguineorum me insestantium illud faciā. hæc enim pro testamento est declaratoria animi protestantis, per quam eneruatur actus testandi in futurum tanquam animo testantis carens, vt. l. qui alienam. § fina. de acqui. hære. l. in concubinatu. de concu. de religio. l. at

Universidad de Deusto
Biblioteca

si quis §.plerunque.de suppel.legata.l.labeo.§.idem tubero.quib. ex cau.in pos.ea.l.fulcinius.§ quid sit latitare.C.de lit.contest.l.j. in glossa.& ibi per doct.vbi autem testator non disponit de ipso actu testandi declarando in futuram suam voluntatem abesse,tūc nunquam valet secundum eum,quia aut per eam vult testator sibi præcludere testandi potentiam & effici intestabilis,& non potest,vt in.d.l.fi.de leg.ij.&.d.l.stipulatio.hoc modo,aut vult disponere super forma & solennitate testandi,& non potest,quia ille publici iuris est,ideo pactis priuatorum,aut nuda volūtate testatoris non tollitur:vt.l.iij.ff.de testa. Cum igitur in quæstione proposita testator non disposuerit, nisi sub forma testandi, eo quod dixit nolle suam voluntatem quam faceret in futurum valere,nisi esset voluntas testamentaria,& nisi in ea fieret mētio specialis,isto testamento apparet quòd prædicta dispositio derogatoria tanquam concernens meram solennitatem testādi,est nulla, vnde valere debet dictus codicillis secundum eum.& hanc opinionem in cathedra recitādo dixit Cy.in.d.l.sancimus.fore publicam. Postea autem aud ente Bart.in eius auditorio,idem Cyn. mutauit propositum quòd dispositio vltima nulla sit,nisi habeat dictam clausulam derogatoriam.& hanc opi.secutus est Bartol.legendo & consulendo vt ipse not.in.d.l. si quis in principio testamenti.& declarando seipsum loquitur eleganter, quòd quādoque testator vult sibi auferre potentiam mutandi testamentum,vel auferre simpliciter potentiam mutandi testamentum, vel auferre simpliciter potentiam testandi & non potest,vt.l.nemo.&.l.stipulatio hoc. Et ideo in hoc male dicit glo.in.d.§.in legatis.quæ dicit oppositum,& rectè reprehenditur in hoc articulo per Iac.de are. Quandoque vult disponere super sola solennitate testandi,& similiter hoc non potest,quia non pendet ab eo sed à iure publico. Quandóque testator solum declarādo suum propositum qualis erit in futurum se nolle testari, nec animum habere testandi & tunc vt sequēs dispositio valeat oportet vt cōstet de animo de quo constare non potest nisi dicat se specialiter prioris voluntatis pœnitere,cum conscientia hominis soli deo sit nota.institu.de actionibus.§.aliæ.in glossa.vnde dixit Ioannes andreas de rescriptis.c.statutum.§.insuper.libro sexto.in verficu. conscientiæ aliæ nemo de ea potest referre quæstionem,licet prouerbium scriptum sit quomodo in aliquo resplendet vultus prospicientium, si corda hominum manifesta sunt prudentibus. qđ intelligo sic corda sunt patefacta per verba vel signa quibus hominis indicatur intentio de verbis constat in.d.§.quid sit latitare.in glossa.de supp.lega l.labeo.§.idem tubero. de fignis constat in.l.j.§.j.de verbo.obliga.glossa ponit in.item quia in princi. ff.de pac.vnde is qui in testamento suo ita sequentibus dispositionibus derogauit specialiter,declarat primę voluntatis derogatoriæ se pœnitere,& ista est veritas in proposita quæstione.etiam secundum Iacob.de are.dictus codicillus non valet.quia testator prædictus disposuit etiam super actu testandi,adimendo omnibus quibus in futurū relinquitur,vt patet ex serie testāmēti. vnde secundū ea quæ proponuntur tenendo opi.glossarum Cy.Iac.de are.& Bart.dicere oportet nos,dictum codicillū tanquam carentem voluntate disponentis non valere,de qua carentia cōstat per dictas clausulas in dicto testamento insertas. Vnde ex prædictis apparet,quòd dicta quæstio non est dubia,cum in hanc sententiam glo.& do.concurrant.

CONSILIVM CCCXV.

1 *Ius petēdi reductionē ad arbitriū boni viri,quanto tēpore possit præscribi.*
2 *Reductio ad arbitrium boni viri,quando non possit peti.*

STatuto cauetur quòd laudum possit dici nullum,& reductio ad arbitriū boni viri possit peti infra dies viles tantum,& die lati laudi & notificationes factæ per publicā scripturā de laudo lato parti cōtrā quā fuerit latū & nō postea vllo modo,sed lapso dicto tēpore.x.dierum cōtra tale laudū nihil imperpetuū possit peti obijci vel opponi,& trāseat talis sentētia & tale laudū in remiudicatam. Et habeatur & sic executioni mandetur sicut confessio facta legitimè mādari debeat,titius & caius cōpromiserūt in sempronium de omni lite & quęsti.cōtrouersia q̄ esset & esse posset nomine & occāsione hæreditatis & quorūlibet legatorum,& generaliter de omni & c.& voluerunt laudi sententiā & arbitramentū ferendū vim transactionis legitimi pacti habere,& tunc emologauerūt & ratificauerūt & iurauerunt &c. Qui sempronius laudauit & arbitratus fuit sunt sex anni & vltra.& vim trāsactionis habere voluit viā arbitratoris & transactoris assumens. & inter cetera adiudicauit eidem Titio quandā possessionem,quandam dicto gaio,& q̄ dictus Titius det dicto gaio centū libras den.qui titius petit dictū laudū pronunciari nullū:& si quod est reduci tanquā iniquū & fraudulentū & se immēsē lesum dicit.Modo petitur in curia ecclesiastica,q̄ dictus Titius cogatur ad obseruantiā dicti iuramēti,& allegatur cōtra eū.primo lapsus tēporis sex annorū & vltra,& quia approbauit dictū laudum & arbitramentum,& probatur q̄ dictā possessionē sibi adiudicatā possedit & possidet iā sunt plures anni,& q̄ ex ea fructus percepit à tēpore lauti laudi citra,& per ipsum tēpus sciens dictū laudū, & etiā q̄ dicta.c.soluit dicto gaio.& dictus Titius replicat q̄ nō fuit sibi notificatū per publicā scripturā secūdū formā dicti statuti,& sic nō currit præscriptio. Item quia non potest transigi non lecto testamento &c. Modo quæritur quid iuris:& quæ sunt partes iudicis ecclesiastici prædicti Ang.&c.

VS petendi reductionem † ad arbitrium boni viri est personale:ideo non præscribitur nisi spacio.xxx.an.vt insti.de perpe.& tempo.act.circa princip.C.de præscrip.xxx.an.l.sicut & apertius.C. de consti.pec.l.ij. licet hoc fallat in quibusdam casibus ibi notatis in gl.in quibus iuribus personalibus minori tēpore præscribitur.& ideo discursio sex annorū in propositā q.nō ob. Sed videdum an obstat iuramentū vel saltē solutio.c.librarū. De primo dicendū est q̄ iuramentū semper habet in se illā tacitā conditionem quā habet promissio cui iuramentū inheret vt.ff. de oper.liber.l.si libertus ita iurauit,nec ad plus extenditur iuramenti potētia,quā extēdat promissionis virtus,vt no.in Spe.de arbi.§.j.ver. arbitrator verò & no.in.c.quintaualis.de iureiu per do .ff.pro socio:l.si societatē.§.arbitrorū. Videamus ergo an possit peti reductio ad arbitriū boni viri attētis oībus suprad̄ictis licet iuramētū nō esset. † Et super hoc sine dubio de iure videtur dicendū dictā reductionē peti nō posse.nā pars reductionē petēs,vt apparet ex themate,approbauit laudū soluēdo cētū ad quę extitit cōdēnata, ac etiā eius vigore tenuit res sibi per laudum adiudicatas,ex quibus sequitur approbatio.C.de reiud.l.ad solutionē.ff.de pac.l.tale pactū.§ qui prouocauit.& est casus directè in.l.ferui iul.§. fi.ff. ad mace.vnde post hāc ratihabitionē ex prędictis inductā, non pōt rescindi quod iudicatū est.vt.l.dicta ad solutionē &facit prō hoc totū illud generale,quod semel placuit de reg. iur.li.vj.vnde meritò per cēsurā ecclesiasticā hoc casu cōpelli poterit ad obseruātiā iuramēti.vt.c.fi.de fo.cōpe.li.vj. Si autē talis approbatio facta nō fuisset,bene posset peti reductio ratione maximę deceptionis quia dictā maximā deceptionē nō cogitauerunt contrahētes, vt d.l.vnde si neruæ.sed ratione magnæ lesionis nō pōt peti reductio,quia partes dederūt arbitro potestatē auferēdi de iure vnius & alteri concedendi in magna quantiate,vñ leso in magna quātitate nō infert iniuria aut dolus.& ideo nō habet locū reductio,licet sec' esset si illa verba nō fuissent appositа vt no.Spe.in.d.§.j.& Dy.in.c.sicti.vt no.per alios in.d.l.vnde si neruę. Ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCXVI.

1 *Hæreditas ad quem deuoluatur,si proximior cognatus & hæres instituto morientem aliud testamentum condere impediuit.*

RActum super quo consiliū petitur tale est.Frā cicus grimaldus de fulgino, fuit solēne cōdidit testamentū,in quo sibi hæredem vniuersalē instituit magistrū Ioannē pudeti suū patruū carnalem.& reliquit Ioānæ suæ nepti filiæ sororis suæ.l.libras den.& in his eādem hęredem instituit.deinde tractu tēporis scitur quòd dictus testator voluit testamentum mutare & nouum testamentum cōdere:& fuit prohibitus à dicto magistro Ioanne,propter quod dicta domina Ioanna dicit hære.dicti Francisci deuolutam ad eā.

quæritur

1 quæritur quid iuris. † Pro dicti decisione dubij præmitto,quòd dictus magister Ioan.erat dicto testatori proximior.nam nemo præcedebat eum in gradu de verborum significa.in.l.proximus. &.l.j.§.proximus.vnde cognati hoc præmisso,concludo,hæreditatem prædictam ad eam nō debere deuoluiri:cum in gradu proximior aut institutus in testamento impedit quem testari:ab hęreditate priuari debet tāquam indignus,& applicari debet fisco, vt.l.ij.C.si quis aliquem testari prohibue.licet quando in gradu remotior non institutus impedit testari:hæreditas deferatur proximioribus in gradu,quibus delictū prohibentis auferre nō potuit hæreditatem ad eos pertinentem de iure,vt.l.j.ff.eo.tit. tenet Cy.& Bar.in.d.l.ij.licet gl.in.l.hæreditas.C.de his quibus vt indignis.differentiam prædictam proximitatis faciat,cum institutus impedit,sed in hoc non bene dicit,quia in succedēdo semper institutus est proximior,de acquirenda hæreditate.l.quandiu.& C.qui admit.ad bonorum possesio.l.quandiu.ideo semper locus est fisco.cum non apparet in cuius iniuriam & detrimētum impediuit testari,sicut est in casu proposito,vel applicaretur illi cui iniuria est illata per tale impedimentum.vt.l.j.C. de legatis. Interim tamen ante quasi præuentus est hæres,desideratur enim super hoc sententia.vt no.gl.in l.his consequenter.§.j.ff.fami.ercisc undæ.quæ & à procuratore cesaris ferri debet,& antequam feratur,omnia iura hæreditaria sunt apud eum,vt ibi no.& est etiam de mente gl.in.l.ancillarum.in ver.secundum pensionem. de peti.hæ.si igitur dicta domina Ioanna dictā hæreditatem petit,repellitur ea exceptione quia eius nō interest,quia nullum ius in ea habeat vel prætendat:& sic experitur sine actione.vt.l.si pupilli.§.videamus.de neg.gest.Ego Ang.de vbaldis &c.

CONSILIVM CCCXVII.

1 *Statutum quòd mulier non possit contrahere sine consensu & præsentia proximorum,an trahatur ad actum additionis hæreditatis.*
2 *Apparere quid dicatur.*
3 *Statutum d sponens mulierem nullum contractum inire posse,quomodo intelligatur.*
4 *Dispositio ad vnum effectum inducta,eius oppositum non operabitur.*

STatutum quod mulier si aliquem contractum,donationem quietationē, vel quancunque aliam obligationem inire seu aliam voluntatem vltimam &c.facere voluerit,illam facere debeat cū consensu & presentia patris si supereſt,& si non cū presentia & cōsensu sulcōsanguineorū &c.aliter factus non valet ipso iure, etiam pro ipsa muliere vel contra ipsam nullū sortiatur effectū,si ipso actu mulier aliquo modo apparet obligata.etiam non obstante iuramento,vt in statuto ciuitatis anchon.mulier adiuit hæreditatem non seruata dicta solennitate quid iuris. Certe aditio hæredi.non est donatio vel quietatio nec contractus,sed statuta non extenduntur.l.more.ff.de acqui.hære.ibi per Bar.Nec obstāt verba dicti statuti posita in prin.vel quancunq; aliā obligationem propter duo. primo quia ibi limitat & declarat seipsum faciendo actum in quo appareat obligatio.nulla autem obligatio apparet in aditionis actu:quia ordinatur principaliter ad acquirendū,licet ex eo resultat etiam obligatio secundario existentibus credi toribus & legatarijs. non dicitur enim apparere id,quòd resultat ex actu,& quod solo intellectu percipimus. † Sed illud dicitur apparere quod ex oculorum inspectione nobis constat & innotescit.ff.de his quæ in test.delē.l.j.in pin.& ver.sed si legi.&.ff.si tab.test.nulle exta.l.j.in gl.quia cū ex cōiecturis,percipimus autem iudicio & subtilitate intellectus & ingenij.illud nobis nō dicitur apparere sed solū id dicimur intelligere.ff.si tab.test.nul.exta.l.j.Præterea non est bona consequētia quis adit hæreditatē,ergo se obligat. Finge enim nullos esse creditores vel legatarios in hæredi.quibus hæres obligari possit,certe non obligatur. ita est in proposito,quia nec deductum nec probatum quòd in hæreditate prædicta fuerint creditores vel legatarij,ergo nō est probata obligatio aliqua per aditionis actum inducta:quinimo articulatum est pro parte aduersarij,& confessatum per mulierem prædictam quòd dicta hæreditas opulenta remansit. Si igitur fuit hæreditas opulenta:ergo sine aliquo debito,quo existente non posset esse hęreditas sine vexatione.licet enim esset locuplex, non tamē esset opulenta.gl.sing.est in.l.si quis mihi bona.§.si seruus municipium.ff.de acqui.here. Cum igitur ex deductis & probatis, non constet dictam hæreditatē legatis aut debitis fuisse inuolutā(imò pateat oppositum vt dixi)ergo dicta mulier adeundo,sibi hæreditatem quesiuit. Et ita intelligendo Bononię in meis reportationibus decidi in.d.l.more. ¶ † Pro hoc adduco,quia statutum disponens quòd mulier non possit aliquem obligationem inire, in telligitur cum se obligat principaliter,non autem cum principaliter sibi que rit,licet in quadam cōsequentia obligetur,quia verba legum,statutorū,contrahentium,& testantium, semper sunt intelligenda per prius cum possunt,nō per posterius.ff.de leg.iij. l.hoc legatum.cum concor.ibi allegatis. Et si aliud diceremus,se queretur quòd mulier absq; consensu consanguineorum nō posset recipere donationem,quā recipiendo obligatur in consequentiam ad antidora.ff.de peti.hæredi.l.sed si lege.§.consuluit.ff. de iusti.& iur.l.ex hoc iure.hoc autem etiam omnino est falsum, quia statutum emanauit mulierum fauore,volens fragilitati earū prouidere.vnde non debet in earum odium retorqueri.C.de legi.quod fauore.& l.non eo minus.ff.de proc. † Dispositio enim inducta ad vnū effectum,non debet eius oppositum operari .ff. de contratabu.l.iij.§.si emancipatus.de adimen.leg.l.iij. de testamento militis.l.si à milite.§.j.&.C.de test.mili.l.fi Rufinus. licet quandoque operetur præter oppositum.ff.si cer.pe.l.nō omnis. Item non posset per procuratorem constituere ad negotia,vel iudicia,cum futura sibi obligari contrario mandati iudicio nō possunt quod est falsum,cū principaliter ad suam vtilitatem suumque commodum procuratorem constituat. Pro hoc,quia licet puperi sine tutoris autoritate non obligetur,tamen potest alteri possidere,licet in consequentiam omnino oriatur actio ad restitutionem possessionis contra eū.ff.de acqui.pos.l.quamuis.§.pupil.per Iac.de are.Concludo igitur ex præmissis,dictā aditionem de iure subsistere,quamquam proximiorum consensus non interuenerit in actu aditionis præfatæ. Et ita dico & consulo ego Ang.de vbaldis de perusio minimus legum doctor &c.

¶ Expliciunt consilia domini Angeli de perusio perutilia in cōmuni practica castigatissima,ex clientissimi iuris vtriusque doctoris domini Angeli de perusio,sine quibus nullus diligens siue scholasticus siue doctor esse velit.

Universidad de Deusto Biblioteca

INTER CONSILIA EXCELSI DOCTORIS DOMINI ANgeli de Vbaldis de Peruſio, quæ hactenus impreſſa fuere: multa deficere dilucidè à viris doctiſsimis compertum eſt. Ea autem conſilia quæ deficere cognita ſunt, numero nonaginta ſummo ſtudio nouiter hic impreſſa exhibentur.

CONSILIVM CCCXVIII.

1 *Filia an obligetur hæreditati maternæ quam pater adiuit, & longo tempore poſſedit ipſa patiente.*
2 *Præſumptio agnitæ hæreditatis, quando ceſſet & quando incipiat.*
3 *Aditio hæreditatis maternæ, an præſumatur facta per filiam per taciturnitatem patre poſsidente.*
4 *Pupillus an dicatur hæreditatem agnouiſſe, ſiue ipſe ſiue tutor longo tempore poſsideret.*

MAter inteſtata deceſsit ſuperſtite viro ſuo & filia communi amborum coniugum, quæ filia poſt mortē matris ſuæ nuptui tradita eſt per patrem. Pater autem hæreditatē dictæ ſuæ vxoris poſſedit per tempus annorum xx. & vltra filia ſciente & non contradicente, nunc quæritur an præſumatur dicta filia agnouiſſe hæreditatem maternam, poſito pro conſtanti quòd nulla mulier ſe obligare poſsit ſine conſenſu viri ſui.

IN Dei nomine amen. Dictus punctus eſt dubius & delectabilis & pro deciſione eius duo ſunt inueſtigāda.
1 † Primò poſito pro cōſtanti, ꝙ dicta aditio præſumatur ex diutina patris poſſeſsione, cōiuncta patiētia & taciturnitate filiæ ſupradictæ, an dicta agnitio obliget dictam filiā hæreditati maternę, ſuper quo cōſidero ꝙ aut pater filia patiente antequā nuptui traderetur per longū tēpus poſſedit: & tūc caſus eſt indubitatus, ꝙ filia obligatur ex hac agnitione pręſumpta, etiā ſtatuto nō obſtāte, quia loquitur in nup. Hęc autē viro carebat & caruit toto tēpore diutino: ergo &c. ſo. ma. l. ſi verò §. de viro. aut pater poſſedit & poſsidere incepit hęreditatē pręd ictā poſtquā filia nupta fuit, & etiā talis agnitio præſumpta eā nō obligat, quia nec eā obligaret agnitio vera, cōſiderato ꝙ cōſenſus viri nō adfuit, & per agnitionē quis obligatur ex quaſi cōtractu, vt. l. apud iul. §. fi. qui. ex cau. in poſ. ea. inſti. de obli. ex quaſi cōtractu. §. hæres. aut pater incœpit hæreditatē poſsidere antequā filia nuptu traderetur, & poſſeſsionē continuauit poſt filiā nuptā, ita quod dictū tēpus longū decurſit, & tūc magnū pōt eſſe dubiū an filia obligetur, quia ſi cōſideramus principiū tēporis quo filia nupta nō erat potuit obligari: eo quod virū nō habebat. ſi cōſideramus ſucceſſum tēporis nō potuit obligari. vnde videri oportet ſi tēporis diuturnitate agnitionem inducit an præſumatur hæreditas agnita retro, an tunc cū diuturnitas tēporis eſt perfecta, & videtur ꝙ retrotrahatur, quoniā & ſi cū tēpus eſt cōpletū agnoſcit retro: intelligitur eſſe hęres. ff. de acqui. poſ. l. plerunq; pro hoc facit totū illud generale initiū ſpectandum.
2 ¶ † Contrarium credo ꝙ ante lapſum tēporis præſumptio hæreditatis agnitę ceſſat, tunc autem incipit pręſumptio cū tempus completur, & immediatè poſt tempus completum inſurgit dicta præſumptio: & oritur obligatio. ſi tunc obligatio oritur ex agnatione pręſumpta, ergo non oritur ante, quia tunc adire intelligitur licet per hāc agnitionem præſumptam fingatur etiam retro fuiſſe hæres vt. d. l. placet. Ex quo concludo ꝙ ex quo illo tēpore tūc filia incipit obligari cum tempus totum decurſit, & obligari non poteſt ſine viri conſenſu, non habemus de dicta præſumptione tractare, cum nec vera agnitio eam obligare poteſt, vt ſuperius eſt expreſſum.
3 ¶ † Deſcendo nunc ad ſecundum an per dictam poſſeſsionem diuturnam cum taciturnitate & patientia ſupradicta, præſumatur agnitio facta per ipſam filiam. & ſi poneremus filiam poſſediſſe ſciēte patre & ſciēte viro, pręſumeretur agnitio facta, tā de cōſenſu patris quā de cōſenſu viri. agnitio enim pręſumeretur ex eo quia poſſedit, vt. l. pro hærede. ff. de acqui. hę. cū nullā aliā habuerit iuſtā cauſam poſsidēdi circa ius & nomē hęredis. ¶ Solēnitas autē tēporis pręſumitur, propter curſum tēporis diuturni cumulatū poſſeſsioni longęuę. vt. l. ſi filius. C. de pe. hæ. ſecundū primū intellectū poſitū ibi in gl. approbatū, ibi per Cy. & Bar. licet Ioā. fuerit in alia opinione: ꝙ ibi iuſſus paternus præceſſerat. at in themate noſtro, dicta filia nō poſſedit ad quā ſpectabat & ſpectat hęreditatē agnoſcere, ſed poſſedit pater ad quē nullo modo ſpectabat agnitio, niſi repudiāte filia. vnde mera taciturnitas filiæ, nō videtur eā obligare hęreditati maternę cū tacere hoc poſsit citra ius & nomē hęredis, ergo & c. vt. d. l. pro hęrede. quinimo omnis qui pōt hęreditatē agnoſcere, patiēdo aliū poſsidere potius ad repudiationē inclinat, quā ad agnitionē quod apparet, quia decurſo tēpore lōgiſsimo, priuatur poteſtate adeūdi. C. de iur. deli. l. licet. Confirmatur hoc potiſsimè, ex quo filia negat ſe agnouiſſe, & ſic declarat voluntatē ſuā qualis eſt & qualis fuit. vnde ſucceſsioni videtur ſtandū, ex quo de eius cōſciētia ſola tractatur, & ſibi & ſoli deo nota eſt, vt no. inſt. de ac. §. alie. in gl. ma. qui. ex cau. in poſ. ea. l. fulcinius. §. quid ſit latitare. de ſup. le. l. labeo. § idē tubero. hoc etiā ſuadet ęquitas, iniquū eſt enim quē obligari inuitū ab hæreditate reuocari, de vul. & pu. l. ſi filius qui patri. cū ſi. ¶ In contrariū facit imò videtur caſus in. l. qui in aliena. in prin. ver. ſed ſi non adiecit. ff. de acqui. hę. vbi tex. dicit apertè ꝙ ſi filius cui hæreditas eſt delata non agnouit: vt. l. agnouiſſe. non probatur, ſi tamen pater lōgo tēpore hæreditatē poſſedit, pręſumitur filiū agnouiſſe & iuſſum præceſsiſſe, & hæreditas ipſi patri quęſita eſt, ita quod de hac. q. videtur caſus in terminis. ¶ Si quis ſubtiliter intueat illā. l. nihil ad propoſitū noſtrū facit, loquitur enim ſecūdū iura antiqua ffotū ſecundū quę hęreditas quęrebatur patri pleno iure: adeo & penes filiū nō ſtabāt momento. vt. l. placet. de acqui. hę. vnde licet vbi pręſumitur aditio & ſolennis nō tantū agitur de pręiudicio vllo filij qui non poſſedit, ſed tantū de pręiudicio patris qui bona poſſedit & vſus eſt eis ad libitū volūtatis. vnde ęquū eſt patrē obligari hæreditati pręd ictę, & onera ſupportare, cū hæreditate cōmoda reportauerit per tēpora lōgiora, fundat hęc equitas ex regula illa ſecūdū naturā & c. Sed hodie quia filius remanet hęres & oneribus alligatus: ꝙ ex poſſeſsione tēporis lōgæua filius intelligatur agnouiſſe, durū & iniquū mihi videtur, cū nullū commodum ipſe percepit medio tēpore, ſed ſolum cōfluerit & decurſerit ad patrē, niſi hanc iniquitatem toleremus ex eo, quia perſona patris & filij eadem cēſenda eſt. vt. l. vlt. C. de impu. & alijs ſubſti. C. de agri. & cen. l. ſancimus. §. fi. li. xj. inſti. de inu. ſtip. §. ei qui. & quia cōmodū medio tēpore perceptū per patrē ad filiū vt hæredē patris decurreret, habet enim ſpē ſuccedēdi, quā ſibi cauſauit obſequio, vt. l. nec ei. § pe. de adop. nec etiā ſpes vana, cū in hoc cōcurrat naturale votū parentū. ff. vnde li. l. ſcripto. & de bo. dā. l.
4 fi. de inof. teſt. l. nā & ſi parētibus. in prin. ¶ † Pro hoc etiam facit quod no. Bar. in. l. gerit. in fi. de acqui. hę. vbi dicitur, ꝙ ſiue tutor ſiue pupillus hæreditaria bona poſſederit lōgo tēpore: pręſumitur pupillus hæreditatem agnouiſſe ſolenniter. Ad hoc tamen poteſt faciliter reſponderi, quia iſta præſumptio pupillo fauorabilis eſt dānoſa, quia ſi hæreditas eſt locuples, poſsidebit illam, ſi nō poſſet in integrum reſtitui: & etiam contra tutorem habere recurſum, quę ratio ceſſat in filio, cum pater non teneatur eidem reddere rationem vilicationis ſuæ, de his quæ geſsit tandem quā adminiſtrator ſuus, vt. l. cum oportet. §. nos autē. C. de bo. quę lib. Hic punctus eſt ſatis dubius propter æquitatem filiam adiuuantem, & decidere ipſum ad præſens nō expedit, ex quo pater non poſſedit per longum tempus integrum antequam filia nuptui traderetur. per ea quæ ſupradicta ſunt. Et ex hoc infero, ꝙ ſi filia nouiter poſt mortem patris hæreditatem agnouit, licet hæres eſſe non fingatur, tamen nūquam pater fuit adminiſtrator huius, quantum enim attinet ad perſonam patris, hæc fictio retrotrahi non pōt, cum pater non ſit in rerum natura, vt. l. quoties. & l. ſi rem aliquā. ff. de noua. & ideo filia ſupradicta hæres pro tertia parte patris ſui: cōtra hæredes agere poterit ad reſtitutionem duarum partiū fructuum perceptorum per patrem de hæreditate prædicta, eo quòd tēpore vitæ patris dicta hæreditas non pertinuit ad patrem nec ad filiam quæ non agnouit & ſciuit: & ſcire debuerit pater hæreditatem ſuam non eſſe. C. de rei vē. l. certum. cum ſua materia coniuncta glo. quòd te. ff. ſi cert. pet. Et ita dico & conſulo ego Ang. de peru. &c.

CONSILIVM CCCXIX.

1 *Legatus ad vnum impetrandum an incidat in pœnam, ſi aliud impetrauerit.*
2 *Legatus reipublicæ, quid agere poßit legatione durante & nu. ſe.*
3 *Conſilium dari poteſt ſine reipublicæ iactura.*
4 *Legatus munera recipere poteſt.*

TItius ciuis Bononien. fuit miſſus legatus ad ſummum pontificem pro vicariatu obtinendo & pace tractanda, qui iuxta votum cōmunis prædicta obtinuit, ibique dictus Titius impetrauit quoddam beneficium in eccleſia Boñ. ſeu dioceſi pro quodā ſuo filio. ¶ Modo quæritur an impetratione facta conceſsioneq; per ſummum pontificem facta talis beneficij, Titius impetrans aliquam pœnam incidat de iure cōi, ordinariam vel extraordinariam. Et primò videtur quòd ſic per. l. paulus. §. paulus. ff. de lega. pro hoc l. ſi abſenti. §. j. & l. legatum. eo. tit. pro hoc facit, quod no. Bart. in l. is qui. eo. tit. ¶ In cōtrarium facit. d. l. is qui. ff. de legatis. vbi prohibet legatum dare libellum ſine permiſſu principis: ergo cū per miſſu eius permittitur. Secundò pro iſta parte facit glo. ibi poſita. dum dicit libellum ſcilicet conuentionalem, quaſi ſecus in ſupplicatorio. Tertiò, quia qui ſupplicat principi, non committit actum delicti: vt in auten. quæ ſupplicatio. C. de preci. impe. off. vt perſonæ aliàs inhabilis ſupplicatio admittatur. l. j. eo. tit.
¶ Non ob. contraria, quia quandoque de ciuitate aliqua mittitur legatus ad principem, & libellum conuentionalem nō poteſt porrigere. d. l. is qui. cum glo. de ſupplicatorio alij quam principi non poteſt permiſſu principis: ita verificatur dictum Bart. ibi poſitum: aut de ſupplicatorio ipſi principi porrecto & impune. Caſus eſt in. d. l. is qui. nam ibi permittitur porrigere libellum generalē principe permittente. Sed in hac permiſsione obtinēda nemo dubitat ꝙ ibi principi ſupplicatur: ergo bene ſequitur ꝙ libellus ſupplicatorius poteſt impune porrigi principi: & ideo quia princeps ſupra legem eſt, ſemper videtur cum ſeipſo diſpenſare, argu. ff. de re iud. l. quidam conſulebat. in fine. nec prædictis obſt. quòd permiſsio debeat pręcedere, quia verum in actu gerendo cum tertio, nō cum ipſo principe. ¶ Pręterea & ſi aliter dicatur, ergo inferior poneret legem ſuperiori, quod non eſt dicendum. prædicta omnia pręſuppoſito ꝙ papa ſit noſter princeps, quod in dubium reuocatur.

1 SVper puncto prædicto allegata ſunt quaſi omnia, & ſi vera ſunt prout ponuntur, † ſupplicans pontifici legatione durante nullam pœnam incurrit legatus, cum illa propria aut aliena legatiōe durante tractare prohibetur, per quæ alienationis incumbentis officio vaceret. & per hoc reipublicæ ciuitatis, aut domini ſui infertur præiudicium & iactura: ideo legationem deſerere aut moram non oportunam facere licitū non eſt legatis & cōtrafacientes mouentur ab ordine & extra ordinem puniuntur. ff. de leg. l. j. coniū
2 cta. l. ij. §. j. eo. ti. ¶ † Cæterum omnia quæcunq; agere voluerūt per quæ nec officium deſeratur, nec dānoſa mora contrahitur, ſine dubio agere poteſt etiam nulla neceſsitate cogente. & hoc ſentit glo. expreſsè in. l. legatus. j. in. iij. ſolutione cōtrarij ad. l. ij. §. ſed ſi. ff. de iud. licet ibi Ray. teneat primam ſed hæc placet, quoniam hoc ſolum legiſlator in perſona legatorū aduertit: an per ea quæ faciunt vel alij volunt facere cum eiſdem à munere reuocetur & illa prohibuit, ibi ex neceſsitatis cauſa an non reuocetur, & illa actiuè & paſsiuè conceſsit. ff. de iudic. l. non aliter. § iul. & l. de eo. cum. l. ſeq. ¶ Hinc deſcendit quòd hæreditatem adire poteſt, & reſtitutionem hæreditatis recipere ex trebel. ac etiam contrahere poſſunt legatione durante per eum actum talem nullatenus auocantur, vt dictis iuribus. & l. ſed ſi reſtituentur. eo. tit. Sic intelligo. l. legatus creatus. ff. de leg. licet glo. ibi aliter ſentiat, dum di-
3 cit in domini ſpecialis. ¶ † Hinc deſcendit, quòd conſilium cum amico gratis participant, quia actus cōſulendi expeditur ſiue dāno reipublice & dilatione longa non. gratis autem non ſicut ſunt aduocatorum & doctorum & medicorum conſilia, quæ accepta pecunia pręſtantur & longum ſolent tractatum habere. l. paulus in fin. de leg. & ideo vno verbo ad omnia iura dicentia legatū legatione durante nec ſuis nec alienis negotijs ſe interponere nec libellum dare, quia omnia limitantur cum per talia exercita auocantur à munere: ita quòd deſerunt aut dilatant cū præiudicio & iactura legatos mittentes, vt ſuperius eſt probatum. Iſti ergo in ſenatuſconſultum non incidunt, ex quo legationem non deſerūt neque ledunt vt. d. l. legatus creatus. cum autem deſertio dāni aut longa mora contrahitur, hoc non licet, niſi neceſsitate ſuggerente, vt. d. l. ij. vel niſi permiſſu principis, id eſt ſuperioris ſui eū trāſmittentis non valet ſic intelligo. l. is qui. ff. de leg. ſi etiam trāſmitteretur ad principem cui ſubeſſet tranſmittens, dico adhuc idem per. d. l. ſi is qui ſecundum alium intellectum & bonū, nihil enim illicitum eſt quod ſit principe autore. ¶ Concludo igitur ex præmiſsis, quòd cum legatus nec moram dānoſam nec deſertionem muneris ſibi iniuncti aliam iacturam ex ſupplicatione contraxiſſe dicatur, imò munus ſibi iniunctum perfecit quod nulla pœna dignus eſt, etiam ſi collega ſuus ſuum deſeruiſſet officium. ff. de
4 leg. l. ij. §. ceſſatio. ¶ † Pro hoc etiam facit, quia licitum eſt legatū munera ſumere ab his ad quos tranſmittitur: potiſsimè à Ceſare, ſic fecerunt legati Mediolanenſes, in. l. ſi verò. §. item quicquid. ſol. ma. & l. qui proprio. §. ſi in certis. de procur. ibi per Guliel. & Bar. & per Cy. in. l. manifeſtiſsimè. hoc etiam noſtris temporibus inoleuit, vnde recordor Bartolū Legerium & Theum de michelotis de peruſio ad Carolū quartū piſis acceſsiſſe legatos communis peruſij, & tunc Bart. impetrauit ab eo arma imperatoris, ſcilicet Lonē bicardatum. & habuit, & alij & ipſe interpellauerunt comittatum ſacri palatij & habuerunt. nonnulli etiam florētini nobiles accedentes ad curiam apoſtolicam beneficia impetrauerunt & obtinuerunt, ſi igitur eſſent omnes puniēdi: multa iacerent ſtrages nec eſt reprobandum quod moribus approbatur. ff. de ſponſa. l. ſufficit. de legatis primo. l. ſi quis bonorum. & ff. de vſufruct. l. ſi quis donatarius. cum ſimilibus vbi eſt bonus textus. Ego Angelus.

CONSILIVM CCCXX.

1 *Reuocatio ad eum ſpectat, ad quem & electio.*
2 *Electio ad officium etiam acceptione ſecuta, contractum facit nominatum.*
3 *Electio in quibus conſiſtat.*
4 *Electo nullum ius quæritur ex ſola electione.*
5 *Electio quando & per quos reuocari poßit.*
6 *Notarius electus abſque alia præſentatione notarius eſt.*

ARs chartulariorum habet ſtatuta à cōi Florentiæ cōfirmata, quę de electione notarij dictæ artis diſponunt, quorū ſtatutorū particula talis eſt, qđ. xij. notarij mitti debeāt ad partitū inter cęteros qui habēt poteſtatem eligēdi à ſtatuto, & ille notarius qui plures fabas habuerit, ſit & eſſe intelligatur notarius artis, & quicquid in contrariū fieret nō valeat nec teneat vllo modo, ſed ipſo facto

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit nullius efficaciæ vel momenti, sit electio notarij secundū ordinamenta prædicta die. ix. Ianuarij pro vno anno inchoando die xxv. Iunij tunc proximè secuturi, deinde sit congregatio corporis & vniuersitatis prædictæ, quòd corpus & vniuersitas faciunt cassationem quarumcunque electionū factarum de notarijs dictę artis à die. xx. Ianuarij retro, intra quod tempus est facta electio supradicta, quæritur, an electio supradicta facta secundū ordinamenta prædicta & vt supra dicitur cassa valeat an non, & vtrum potuerit per dictum tempus cassari an non præcipuè cum nulla causa subsit, ex qua dici possit illum electum fuisse remouēdum & si qua proponeretur, nunquam fuit de ipsa cognitum vel discussum.

1 QVòd reuocatio prædicta sit efficax probatur rationibus infrascriptis. ¶ †Primò quia electio pertinet ad vniuersitatē, igitur & reuotio ex quo per reuocationem electus dānum non sentit, sic est in proposita q. probatur hoc. ff. quod cuiuscunque vni. no. l. item eorum §. decurio. in fi. & in remotione officialium est expressum in cor. de defen. ciui. §. interim. facit optime insti. man. §. præterea. ff. de iu. l. iudicium soluitur. ¶ Secundò quia non proponitur electio præsente electo. vnde non sunt eligentes in aliqua obligati electo, quoniam obligatio non contrahitur inter absentes nō interueniente nuncio vel epistola. ff. de actione. & oblig. l. obligamur. Si igitur vniuersitas per talem electionem in nullo obligata est, ergo potest illam ad libitū tollere & cassare: quia per cassationem nulli præiudicium generatur, est enim electio donū quodā in absentem collatū per quod ius electo non queritur, antequam sibi enuncietur hoc per nuncium vel epistolā. C. de fa. san. ec. l. illud. §. fin. ff. de dona. l. absentes. imò reintegra reuocatur eod. tit. l. qui sexū. ideo dixit Io. an. quòd licet gratia fiat absenti vt. l. labeo. ff. de iureiu. tamen per eā non quæritur ius in re sed adrē tantum de reſcri. c. gratia. lib. vj. in gl. ma. & de præben. si tibi absenti. e. ti.

2 ¶ †Tertiò, quia per electionem ad officiū etiam acceptione secuta transiri videtur in contractum nominatum facio vt facias, in quo re integra penitentiæ locus est. ff. de cōdi. ob cau. l. si pecuniam. de præscrip. verb. l. natura. C. de re. permu. l. ex placito. & l. rebus. ergo licitum fuit vniuersitati penitere se dictā electionem fecisse, potissimè hoc videtur verū si alius fuisset lectus & positus in electione officij, nam quoties duobus idē donatur, ille potior est cui possessio primo est tradita. C. de rei ven. l. quoties. ff. de publi. l. finauteræ. §. si duobus. ¶ Quartò, quia dicta electio est quædam interlocutoria, per quam voluntas agentium declaratur, vn de contrario imperio reuocari posse videtur. ff. de re iud. l. quod

3 iussit. ¶ †Quintò, quia electio constitit ex meris & puris motibus eligentiū, ergo mero & puro motu eorundē reuocatur. ff. de sol. l. prout quisquam. de regu. iu. l, nihil tam naturale. de pact. l. si vnus. §. pactus. in prin. de leg. j. l. si mihi & tibi. §. in legatis. C. de appel. l. si quis libellos. de manu. vindic. l. patre ex prouincia. instit. man. §. recte. de adi. le. l. iij. de procu. l. pluribus. &, c. fi. de procu. lib. vj. Quinimò etiam reuocatio emissa epistola videtur permissa. ff. de acquir. re. do. l. si epistolam. & adeo presentatio epistolæ necessaria est, quòd si alteri presentatur & ex presentatione ille alter insudat labori illi debetur salarium pro labore quod debebatur illi cui destinabatur epistola. ff. ad municip. l. titio. in prin.

4 ¶ †Sextò quia ex sola electione nō quæritur ius electo: nisi alia sub illa perficiantur. ff. de testa. mili. l. ex eo. & in cor. de admi. §. fi, in auc. constitutio quæ de dignitate. §. j. C. de quadri. præs. l. fin. in fi. de testa. mili. l. tribunus. de excu. tu. l. si duas. §. munere. si igitur nullum ius fuit acquisitum electo, cur non possit reuocari electio, non est dare rationē. ¶ Septimò, quia electus nō est subditus arti prædictæ, vnde electionem prædictā antequam acceptet renunciare potest ad libitum, sicut & procuratoris officium qui ante assumptionem reuocare potest. & ideo sicut ante assumptionem sibi libera potestas conceditur acceptandi ac etiam renuendi: sic & eligentibus potestas est libera reuocandi insti pro so. §. illud. ff. man. l. j. quoniam ante acceptionem obligati nō sunt: quia non ex contractu vel quasi, non ex delicto vel quasi, non ex varijs causarum figuris ex quibus solent obligationes oriri. ff. de actio. & obli. l. j. Cōfirmātur prædicta: quia sic fieri communiter consueuit, quòd cum non subditi ad officia eliguntur, ad eligentium libitum remouentur antequàm sit eis electio presentata, vn de hoc solum videtur sufficere. ff. de spon. l. sufficit. ff. de vsufru. l. si quis donaturus. in fine. vbi est tex. optimus.

5 ¶ †Contrarium his non obstantibus verum est de iure. scilicet quòd dicta cassatio de iure non tenet pro cuius euidētia præmitto, quòd quidam eligunt autoritate sibi concessa à. l. vel homine. quidam eligunt ipso iure. Qui autem eligunt ex autoritate sibi concessa, non possunt variare nec electionem factam cassare: quia functi sunt suo officio. ff. de iudi. l. iudex. & extra de elect. c. inno tuit. &. c. cumana. &. c. cum post petitam cum si. Qui autem eligunt iure proprio (sicut sunt ciuitates & opida) eligentes sibi officiales eorum, & sicut sunt vniuersitates eorum, quæ similiter iure proprio habent potestatem eligendi eorum administratores & officiales, vt, d. §. interim. &. C. de iurisd. om. iu. l. fi. & iste est casus noster. & tunc nō subditi eligunt electionem cassare possunt ante acceptationē factā quæ in contrariū transiuerit ad libitū voluntatis, per rationē superius allegatas. Si vero eligāt subditum & idem quando electio non sumit robur, nisi solum ab ea (vt superius est ostensum in rationibus pro hac parte facientibus). Sed vbi sumit robur ab ea & à confirmatione superioris: tunc sola vniuersitas electionem factam per se à superiore confirmatam nullatenus retractabit absque superioris cōsensu, & ita est in proposita. quare dicta electio fuit facta secundum formam statutorum artis quæ statuta sunt à Florentinorū populo confirmata. vnde omnis electus secundum dictam formam est cōfirmatus per cōmune Floren. ita quòd electio sumit robur efficaciam & effectū non solum ab electione, sed à confirmatione. ff. de iu. om. iud. l. & quia. ideo talis electio quæ per. l. fit & autoritatem à superiore absque autoritate superioris non potuit per solum corpus artis reuocari: quia reuocandi modus est traditus à statuto artis. vnde illa reuocatio solum sumit robur & subsistantiam ab actu reuocationis factæ per corpus artis, qui actus non est confirmatus per statuta communis Florentiæ sed actus eligendi sic. constat autē quòd illa autoritas requiratur in destitutione electionis, quæ requiritur in electione, casus est in. d. §. interim. vnde electionem confirmatam per superiorem non infirmabit solus eligens: quia derogare non potuit neque potest iurisdictioni superioris sui, vt l. ille à quo. §. tempestiuū. ad tre. ff. de arbit. l. nam & magistratus. & est casus in. d. tit. de defen. ciui. §. iusiuran. versicu. non habente.

6 & no. in. l. j. &. ij. C. de ser. reipu. ma. † &ad hoc potitissimè inducunt verba dicti statuti, ibi sit & esse intelligatur notarius &c. per quæ verba patet, q̄ statim electus absq; alia presentatione vel acceptatione notarius factus est, & sibi notariatus officiū est quæsitū: quia sic statuētes voluerūt acquiri & eodē modo in cōfirmātes. Et per hāc rationem ad omnia iura in contrariū allegata apparet vnico verbo respōsum. concedo enim de plano quòd quando electio ad officium fit de non subdito sicut electum ante acceptationē, nō ligat. ita ante acceptationē qui proprio iure eligi potest ad suum libitum reuocare, quoniam ante acceptationem quæ in contractum transiuerunt, nullum ius est electo quæsitum, & loquor in electo ad officia temporalia. in spiritualibus enim quæritur ius ad rem licet non in re vt superius dixi, sed hæc electio facta est de subdito communis florentiæ, & per cōmune florentiæ cōfirmatur intelligitur elegisse, vt. d. §. interim. &. d. l. & quia. vbi per Guliel. ff. de pac. l. legitima. per Ia. de Bel. in. d. §. interim.

¶ Vnde cōcludo, nec electū renūciare posse de iure, quia munus publicū est autoritate. ff. de mu. & ho. l. si quis magistratus. vnde nō est necessaria alia presentatio electionis, nec aliqua acceptatio, cū absque acceptatione muniri sit astrictus ex simplici vacatione ita quòd sibi inuito ius quæsitum est. vt. d. l. si quis. &. C. de appl. hi qui ad ciuilia. &. l. si ad scribatum eodem tit. Et ita dico & cōsulo ego Angelus de perusio & cætera. Florentiæ. Mccclxxxviij. mensis Maij.

CONSILIVM CCCXXI.

1 *Feudum prætendens, an inuitetur ad illud vigore inuestiture factæ de prædecessore an ex successione facta à descendentibus.*
2 *Fœminæ non succedunt in feudo extantibus masculis.*
3 *Coniuncti pariter sunt ad successionem pariter inuitandi.*
4 *Feudum quo ordine ad posteros transmittatur.*
5 *Feudum paternum non potest in dotem dari.*

DOminus Iordanus fuit inuestitus de quodam feudo ab ipso habente iurisdictionem inuestiendi hac forma, videlicet quòd dictus inuestiens inuestiuit pro se hæredibus suis masculis & fœminis ex eo descendentibus, ita quòd masculis deficientibus fœminę succedant &c. Hic Iordanus mortuus est relictis tribus filijs masculis videlicet domino bon. Francisco vitiliano & Marco. Cōtingit dictū vitilianū mori nulla feudi recognitione facta: reliquit tamen vnum filium masculū nomine Iordanum & vnā fœminam nomine Ioannam, dictus Iorda. vna cum Marco patruo suo recognouit dictum feudum secundum capitula Corradi: quia euenit tēpus q̄ contingit dictum Iorda. decedere: ita quòd feudum remansit totum in Marcum patruum suum cum nullus alius masculus ex linea masculina superesset. Postmodū dicta Ioanna tradita fuit marito, de quo habuit vnum filiū masculum nunc viuentem. Postmodum dictus Mar. decessit nullo masculo relicto: sed solum duabus filiabus nunc maritus & superstite filio masculo ex dicta Ioan. Nunc dubitatur ad quē perteneat dictū feudum attenta forma concessionis: an ad dictas filias: an dictum masculum filium. d. dominæ Ioannæ. an ad. d. dominam Ioannam etiam nunc viuentem & pro qua parte.

PRo decisione quæsiti præsupponо feudum ab episcopo datum dari potuisse, vt in themate præsupponitur, quòd quando sic habetur in. x. colla. episcopū abbatem &c. in. c. j. Secundo præmitto, quòd feudum acquiritur altero de quatuor modis. ¶ Primò inuestitura, eo quòd per inuestituram habetur. ¶ Secundò, acquiritur successione: vt in. c. j. de consue. rec. feu. ¶ Tertiò acquiritur præscriptione: vt' in. c. fi quis per. xxx. si de feu. defun. cōtro. fue. ¶ Quartò premitto quòd feudum constituitur in vltima voluntate & inter viuos in contractu & etiam per sentētiam, vt patet in summa vsuum feudorū sub rub. qui. mo. consti. feud. in princ. coniuncto §. item quæritur & not. in. d. c. j. de consue. rec.

1 feu. ¶ †His præmissis descendo ad quæsitum: & præsuppositа insfeudandi potestate, vti est dictum, primò inquiri oportet, an isti qui' ad feudum venire & aspirare volunt ad illud inuitentur vigore inuestituræ factæ de domino Iordano inuestito pro se & suis hæredibus masculis: & illis deficientibus fœminis. An vero ex successione quam descendentes faciunt per successionem in feudo, & ostēdo q̄ ex vi inuestituræ vocef quia sic dominus Iordanus extitit inuestitus pro hæredibus masculis: & eis deficientibus pro fœminis: quia igitur masculi defecerūt isti ex duobus fratribus descendentes. duæ sobrinę sunt pariter ad feudū inuitantur. domina enim Ioā. donec vixit pater & patruus ab eis fuit exclusa ipsis defunctis. pariter inuitanda cū aliis sororibus sibi sobrinis ex fratre patruele natis quoniā pares in gradu sunt. & oēs sunt ex linea defendēti masculina dicti domini Iordani antiqui de dicto feudo inuestiti. & ideo licet dictus Iordanus nouellus frater germanus dictæ dominæ Ioā. fecerit se de nouo de dicto feudo inuestiri vna cū dicto Marco suo patruo olim filio dicti d. Iordanis antiqui: tamen hæc noua inuestitura & noua recognitio feudi nō potuit præiudicare dictæ dominæ pacto patris sui à quo nō habuit dicta domina Io. feudum: sed ab auo huic dominæ nocuisse nō potest: vt in ti. de succes. feu. c. sequitur. versic. hoc quoque obseruatur. cōiuncta gl. in versi. inuestituræ. facit. C. de lib. & eo li. l. ij. ff. de adop. l. si arrogator. ff. de sena. l. mancip. pro hoc etiā facit: quia qui acquirit feudum aut emphyteosim pro se & suis descēdentibus licet illā acquirit ordine successiuo & secū eum ordinē charitatis: tamē quilibet de his quæ in acquisitione cōprehendūtur petere illud potest ex iure sibi & ex acquisitione: non autē ex successione quæsita quod apparet: quia ad illud

inuitatur licet primo acquirēti nullatenus existat hæres. loquor de eo qui nō repudiat nec vt indignus est accipiētis feudū successione priuatus: vt in. c. j. an agnatus vel filius defun repudiātis hęre. in feu. pos. suc. & ibi per Iac. de bel. facit quod not. Bar. referendo Pet. in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. de ver. ob. Vnde ex prędictis videtur cōcludendū quòd tam dicta domina Ioanna neptis dicti. d. Ior. antiqui primitus inuestiti: quam filiæ dicti Marci. similiter neptes dicti. d. Iord. antiqui ad dictum feudū inuitentur in stirpem: ita quòd filiæ dicti Marci habeāt de dicto feudo vnā dimidiam: & dicta. d. Ioanna alteram dimidiam. Et hæc opinio multum visa est humanitati consona & amica: quia hāc opinionem tenendo: omnes descēdentes ex domino Iord. antiquo tam ex vno filio quā ex altero potiētur beneficio feudi quo idem. d. Iord. auus extitit inuestitus: & credendū est sic soluisse. d. Iorda. cum ad descēdentes descendentiū suorum verisimile non sit prędilectionis votum direxisse posito inter eos æqualitatis gradu: si

2 cut in casu nostro cōtingit. ¶ †Contrariū credo verū quòd nulla prædictarū neptium inuestituræ vi ad dictum feudū aspiret. ratio memouens est: quia dictus dominus Iord. antiquus fuit inuestitus pro se & hæredibus suis masculis & illis deficientibus pro fœminis. ¶ In materia autē feudali quę habet ab alijs propriam singularem & distinctā naturam: verba hæc sine hæredibus masculis ad filios referuntur: & illa verba sine hæredibus fœminis ad filias fœminas similiter referuntur. text. est in. x. col. de alie. feu. C. si clientulus. ver. si clientulus. potissime autē hoc verū erit: cum nepotes & alij posteriores non inueniunt se natos nec conceptos tępore primi inuestiti. vnde nō possunt dici nepotes vel pronepotes nisi abusiue cū in vita primi in rerum natura nō fuerint. ff. de fideiuss. test. l. si quis filio. §. sed hoc ita. de suis & le. l. titius. cum. l. seq. ff. vnde cog. l. j. §. si quis proxime. vnde dixit Io. tales sic conceptos nullo iure ad hæreditatem talis defuncti admitti: cui nunquā fuerūt agnati neque cognati: vt no. gloss. C. de inoffi. test. l. si quis filium. in j. glos. C. ad orfi. & facit. ff. de suis & le. l. item prætor. vbi tex. dicit, quòd abusiue vocantur nepotes: qui auo mortuo sunt cōcepti: quia igitur de hæredibus masculis & fœminis solummodo mentio facta est: nō est inuestitura recepta nisi solū pro filijs masculis: & eis deficiētibus pro filiabus fœminis. nec dicat quisquā appellatio filiorum in materia fauorabili plenius accipitur: vt plene not. in. l. liberorū. de verb. sig. & ibi per Bar. quia hic non est casus nonster. quoniam nō pro filijs inuestitus est: sed pro hæredibus suis masculis & fœminis quæ verba: vt dixi, ita intelligenda sunt & interpretanda in materia feudali. vt solos filios masculos & fœminas apprehendat non reliquos. vnde reliqui posteriores qui volūt ad dictum feudū venire aspirare nō possunt nisi per viam successionis. ¶ †Nunc igi

3 tur videamus de dictæ successionis gradu. & ostendo primo dictas consobrinas de duobus fratribus germanis natas in stirpem inuitari: quia eorum auo pariter coniunctæ sunt appello auum inspecta causa naturali vel ciuili cum, vt dixi, concepti fuerunt post eius mortem. Si igitur pariter sunt coniunctæ pariter inuitantur & tantum deberet habere. d. Ioanna quę ex vno filio nata est quantum illæ duæ quæ natæ sunt ex Marco. vt in authen. de hære. ab intest. §. si quis igitur descendentium. &. d. c. sequitur. de successio. feu. In cōtrarium quòd nec dicta domina Ioanna nec filiæ dicti Marci admittantur: sed admittatur filius masculus dictæ dominæ Ioanna non obstante quòd est in gradu remotior: & pronepos quo ad dictum dominum Iordanum antiquum, probatur primò per rationem. secūdo per legem. per rationem probatur sic. Nam feudū est vt ad ipsam masculus inuitetur exclusis fœminis etiam si de prælatione masculorū nihil dictum sit, & iste est ordo successionis in feudo. multo ergo fortius vbi hoc expresse est tępore concessionis. tex. est in. c. per successionē, de gradi. suc. in feu. cum concor. ibi allegatis: quia igitur filius dominæ Io. masculus est: ipse videtur omnibus præferendus. l. probatur: quia casus huius quæstionis quasi videtur in terminis in. c. vnico. de eo qui sibi & filijs suis mascu. inuesti. & se. ac. vbi tex expresse decidit quòd si ille qui eundem accepit modo prædicto scilicet pro hęredibus suis masculis & fœminis vnica filia solaviuente decesit, & illa vnica filia posteadictum feudū dedit

in dotem:& ex ea duobus filijs procreatis obijt, quorum vnus reliquit duas filias:alter vero vnum filiũ reliquit,quòd ille filius natus ex illa filia excludit sobrinas suas.quinimo glosibi mirũ appellat cum dictum feudum ad fœminam transierit:de cuius natura est quod etiam fœmina inuitetur,vt in.c.j.de benefi.feu. in.d.c.j.de gra.suc.in feud. ¶ †Contrarium credo verum quòd imo solum dictæ filiæ dicti Marci ad solitum dictum feudum inuitentur.ratio me mouens est:quia vt dixi, non vi inuestiturę sed solum ex ordine successionis est tractandum hic, quis præfertur in feudo.ordo autem est quòd vbicunque feudum paternum transfertur in filios plures,vt fuit in themate nostro: quia dominus Iordanus antiquus plures filios habuit:si dictum feudum postea consolidatur in vnum vel diuisione vel alio modo: ad illud feudum inuitantur soli descendentes habiles ex linea illius in quem feudum est consolidatum,quoniam in eius hæreditate inuenitur:ad quam vocantur descendentes sui non alij collaterales vel alij trãsuersales.sed in dictum Marcum fuit feudum consolidatum per defectum aliorum filiorum masculorum. vnde Marco mortuo:fœminæ quæ sunt habiles ex forma inuestituræ ad illud feudum inuitantur exclusis descendentibus ex alio fratre qui sunt de linea transuersali,tex.est in.c. successionis de natura.succes.feu.& licet ille tex.dicat quando in vnum consolidatur ex diuisione:tamen gratia exempli dicit:non vt restringat cum eadem sit æquitas vbi ex aliqua causa consolidatio facta est propter id quod scriptum est feudum ad successores pertinere.& isti descendentes ex eo in quem consolidatio facta est: sunt respectu aliarum linearum priores & omnibus præponendi:vt clarè dicit text.ille. ¶ Nũc respondeo ad obiecta,& primò ad id quod dicitur q dictę filie dictorũ fratrũ pari gradu sunt cõiunctæ:& sic sunt pariter admittẽdæ:quia cõcedo si tractaremus de successione auo fienda in hæreditate suaːsed hic tractatur solum de successione in feudo quod consolidatum fuit in patre eorum:vnde in ipso sunt successores:ex quo ex eorum patre nullus masculus supereſt:quinimo & dictæ filiæ ex persona patris eorum:& sic ex persona dicti Iordanis nouelli qui dictum Marcum insolidum fecit hæredem insolidum sunt hæredes eorum & non dicta Ioan.quę solum,vt audio,habuit suam legitimam.

¶ †Non ob.d.c.vnicum de eo qui sibi & suis hæredibus, quod capitulum pro certo me multum pungit nec me paulisper insultare fecit,considero enim ibi quòd illud feudum paternum non potuit in dotem dari per illam filiam fœminam quæ ex vasallo remansit:nisi de voluntate domini feudi,vt dicit Iacobus de belviso & bene:quia igitur dictus dominus sibi consensit vt feudum alienaret ex causa dotis:videtur quasi eam de paterno beneficio inuestisse:vnde feudum videtur nouum:vt in.c.vasallus. de contro.feu.apud pares terminanda,&illud feudum ita habet hanc naturam:vt masculi præferantur:sicut feudum concessum masculo in.d.c.j. de bene feu.& ideo si vnica mulier inuestita decederet superstitibus masculis & quibusdam fœminis: fœmine excluduntur.ratio est:quia totum feudum nunquam fuit cõsolidatum in vno ex descendentibus masculis dictæ fœminæ quodammodo inuestitæ:& ideo suam naturam nullo modo deponit.quæ est,vt semper masculi præferãtur,nisi aliud sit actum sed quando feudum est consolidatum in vnum successorem masculum ipsius inuestiti:dictum feudum intelligitur sequestratũ & separatum seu segregatum ab alia linea transuersali. quãtumcunque linea illa descenderet ab eodem inuestito retro: quousque aliquis habilis ex linea eius in quem est facta consolidatio. supereſt ille tanquam proximior successor vocatur,nullo autem existente:vocantur tunc alij de alia linea descendentes.in.d.c.successionis.pro hoc optime facit:quia cuius masculus est de feudo inuestitus;filij ex fœmina nati non tenent locum masculorum imo fœminarum.& hæc fuit opinio Oldra.approbata in summa vsuum feudorum in tit.qui suc.in fi.sed quæritur.ecce aliquis inuestitus.& ita est in casu nostro:quia fuit masculus inuestitus:merito filij filiorum tenent locum fœminæ,sed in.d.c.videtur fœmina à principio inuestita:ideo filij filiarum locũ masculorum tenent:& fœminis præferuntur.Ego Ange.&c. Florentiæ.Mcccl xxxviij.mensis Augusti.

CONSILIVM CCCXXII.

1 *Gestor negotiorum qua actione & quando tenetur.*
2 *Actio an nascatur inter gerentem & eum cuius negotia gerit.*

PRæsuppositа prõ constanti potestate domini legata,& rescripti valore: hoc solũ restat inquirere,an dictus Laurẽtius respondere teneatur de tertia parte dictorũ prouentuũ dicto archipresbytero. Et iste pũctus est de difficilioribus,qui sint in tota materia negotiorum gestorũ. †vnde super hoc dico q si dictus Laurentius negotia prædicta gesit non solum contẽplatione canonicorum mandantium sed etiã contemplatione ipsius archipresbyteri:vel etiã sciuit aut scire debuit dicta negotia cõmunia canonicorum & archipresbyteri:tũc Laurẽtius qui gesit tenetur actione negotiorum gestorũ archipresbytero quatenus negotiũ suũ est ipsis autẽ canonicis tenetur actione mandati.ff.de neg gest.l. si pupilli.§.si quis ita simpliciter:quia igitur tunc gestor obligatus existit archipresbytero quã soluere sibi debuit si canonicis soluit:non liberatur vt.l.qui hominem.§.si nullo.&.l. verum.§.si cum res.ff.pro soc.& est tex. expressissimus in.l. liberto.§.pe.ff. de neg.gst.prout ibi in litera dicitur cautionem prestandam aduersus illum cuius negotia sunt:cõuenitur ab illo cuius contemplatione gesit. ¶ Et sic patet per solutionẽ illi factã cuius contemplatione gesit:nõ liberari gestorẽ.potest etiam archipresbyter agere contra ipsos canonicos:qui mandauerunt dicta negotia cõmunia geri & agere potest cõtra ipsos actiõe negotiorum gestorũ:& ipsi canonici cõtra ipsum Laurentiũ actione mandati.ff.de neg.gest.l.si quis mandato.&.l.liberto.§.inter negotia.eo. ti.&.ff.mandati.l.si tibi mãdauero.§.si tutor.Et ideo hoc casu rectissimè consultũ est.Si autẽ dictus Laurentius contẽplatione dicti archipresbyteri negotia predicta nõ gesit:sed solum canonicorum mandantiũ,nec etiam sciuit aut scire debuit negotia ad archipresbyterũ pertinere tanquam cõmunia canonicis:tunc an inter ipsum gestorẽ & archipresbyterũ neg. gest.actio oriatur: an mandati magna est cõtrouersia:Io.enim dicit q non, motus ex tex.d.§.si quis ita.pro quo videtur casus in terminis in.d.§.si curator.vbi gerens negotia mãdato vnius quæ ad mandantem pertinent & ad tertiũ:non tenetur dicto tertio si eius contẽplatione nõ gesit quoniã sufficit tertio q agere potest neg.gest.cõtra mandantẽ saluo nisi mandator esset non soluendo, quo casu in subsidium agi potest saltem vtili:vt.l.actio.de neg.gest:&.l.fide eo per quẽ factum est.glo.autẽ fuit in opinione contraria,q imo illi tertio cõpetit neg gest.licet eius nomine nõ fit gestum. & respondet ad.§.si quis.prout in litera ibi dicitur.Si sciens &c. vt subaudiatur, maxime & ita tenet ibi, &:vbique de quo per Azo.in summa illius tituli.& hanc opi.sequendo quę est communis opinio glo.adhuc rectè consultũ est.& quòd hæc opinio sit vera videtur casus.C.de ne gest.l.si mandatũ solius.& ibi per Cyn.referentẽ verba Odof.& Pe.tenendo autẽ opin.Ioan.quòd

2 †non nascatur actio inter gerentẽ & eum cuius negotia gesta sunt ex eo quia eius contẽplatione gesta non sunt: nõ procederet quod est supra consultũ:quia qui gesit solis canonicis mandantibus:obligatus existit.& ideo illis soluere debuit & nõ alijs, & sic solutione liberatus est nec protestatio facta dicto Laurentio aliquid operatur:tũ quia protestans mandatũ suum non exhibuit:vnde nõ debuit credere protestanti,casus est expressus.ff. depositi.l.si quis inficiatus.in prin.& Bar.hoc recitat expresse,tũ quia soluisset cui debuit,scilicet mandatoribus,quid ergo iuris sit hoc casu,cũ contemplatione archipresbyteri nõ gesit nec sciuit ad archipresbyterum negotiũ pertinere sine maguo periculo concilij:nec iudicari non potest sed legendo cõtinuo in hãc sententiam inclinaui:quia vbicunque quis mãdato vnius gerit negotia mãdatoris & alterius:quòd integra gerentẽ & dominum negotiorũ non mandati:inter gerentẽ & mandantẽ non oritur actio:quia casus est in.d.§.si quis ita violando literam per intellectum subauditũ,vt glo.illa violat,& est casus in terminis in.d. §.si cur.cui verisimiliter nõ est dare responsum:nisi etiam litera desit uatur.Non ob.l si mandatũ.C.man quia licet ibi gestor secutus fuerit mandatum solius mandãtis:tamen litera non aperit quòd

quòd solum eius cõtemplatione gesserit.vnde intelligo illũ tex. quòd etiam contẽplatione vxoris gesit:aut si non eius contemplatione saltem sciuit negotiũ vxoris esse.Non ob.l.liberto.§.pe. quia ille text.loquitur quandoquis sine aliquo mandato gerit negotia quæ putat esse vnius tantũ:& sunt plurium quo casu cui libet tenetur prout negotiũ suũ est licet glo. intelligat illum.§ in eo qui gesit sine mandato & cũ mandato:& non bene in negotio igitur gesto cum mandato quod est cõmune mandatoris & alterius,tenso & tenui indistinctè opi.Ioan.vbi autem sine mãdato gestum est,vel cum mandato,sed negotium commune nõ est,ad presens non dico:quia non est casus noster. Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CCCXXIII.

1 *Testamenti libera factio,non admittitur pacto.*
2 *Interdicto si cum causa cognitione & citatione fieri debet.*
3 *Testamenti factio libera,quo iure fuerit introducta.*
4 *Lex in singularem personam non fertur.*

DOminus Bianchi condidit testamentũ ante annum. Mccclxxvij. & postea in Mccclxxvij.ad supplicationẽ Ducis filij dicti Dominici reformatũ fuit per consilia populi & cõis Florentiæ inter alias,quòd dictus Dominicus nõ posit vel debeat se vel eius hæredes aliqualiter obligare reliqua sua bona præsentia vel futura in genere vel in specie alicui obligare,concedere,vendere,locare,vel alienare,aut in alium transferre,aut in eis vel super eis vel aliquo eorum aliquem contractũ vel quasi facere,vel celebrare, aut cõsensum prestare,& quòd ipse Dominicus intelligatur fuisse & esse & sit inhabilis ad testandũ:& omnem contractum vel quasi contra se vel eius hęredes in diminutionem suorum bonorum præsentium vel futurorum in futurum faciendum,nisi dũtaxat interueniente vel præcedente deliberatione regulatorum introitus & expensarum cõi Florentiæ pro tempore existente. & si contrafieret pro infecto habeatur & nõ valeat & non teneat & sit & esse intelligatur ipso iure nullum & nullius efficacię vel valoris.& postea dictus Dominicus decesit in.Mccclxxxviij. quæritur vtrum dictum testamentum factum per dictum Dominicum valeat necne.

PEr pactum non potest homini sanæ mentis tolli libera factio testamenti.& ideo nullũ & omnis adiectio pœnæ nulla.vt.l. stipulatio hoc de verb.ob.C.de pac.l.pactũ quod dotali.C.de col. l.pactum.pro sol.l.cum duobus.§.idem respondet.C.de pac.l.fi. Sic igitur hoc fieri nõ potest ex hac causa:quia cõtra bonos mores & turpe.ideo fieri nõ potest per.l.fic intelligitur.gl.C.de decre.decu.in rub.li.x. ¶ Secundò pro hac parte,quòd nõ valet statutum,facit:quia contra singularem personã quantũcunque sub ditam statuto,fieri non potest citra eius cõsensum,vt no.Innoc. in.c.j.de consue.in.ij.col. potissimè autẽ hoc locum habet:cum ad supplicationem & preces tertij hoc emanat, vt facit in casu nostro.C.de preci.imper.offe.l.quoties. ¶ Tertiò,quia vt dixi, aufert liberam testamenti factionem homini sanæ mentis.quod iniquum est.vnde omnis lex grauans ad postulationẽ alterius in contrariũ est iuri contraria:vnde non est seruanda,vt.l.nec damnosa.C.de preci.impe.offerẽ. ¶ Quartò,quia cũ per rescriptũ emanans non motu proprio,sicut fuit hic,tollitur ius tertij,illud est nullum:nisi saltem pars citetur vt contradicat, si potest.ff.de na.resti.l.quæris.C.de iure anu.au l.j.omnia enim rescripta contra ius elicita sunt à iudicibus respuenda:nisi contineant postulantis profectum,& nullius iniuriã,aut criminis indulgentiam, vt.l.rescri.C.de preci impe.offer. ¶ †Pro hoc etiam facit:quia cum bonis alicui interdicitur,vt fuit in casu nostro,citandus est ille qui prodigus est.nam cum causæ cognitione est interdictio facienda,& hoc tenet Spe.expresse in tit.de offi.iudi.§.pe. versic. pe.facit optimè de cura.fur.l.obseruare.vbi dicit requiri plenissimam causæ cognitionem:ergo requiritur citatio.ff.de adop.l. nam ita diuus.de mino.l.causæ.§.si ex parte.Si igitur dictum statutum aliter emanauit,est ambitiosum:vnde aut nullum,aut saltem rescindendum,vt.l.ambitiosa.C.de decre.ab ord fac.

¶ Contrarium crede verũ scilicet,quòd dictum statutũ valeat: & per consequẽs testamentũ est nullum.potest enim lex ex causa interdicere testamenti factionem,vt.ff.de testa.l.is cui vbi est casus directo huius quęstionis,exẽplificãdo eam in terminis nostris,licet & doct.sequẽtes eã intelligãt,q ibi fuerit interdictum bonis per.l.à ius dicente interdicente,& nõ nego quin exemplũ sit bonum,sed exemplũ nostrorum terminorũ est aptius & nulla suppletione aut subauditione indiget illa.l.scilicet,vt intelligamus eam:quòd ille cui interdictum est bonis non testetur. Est autem interdictũ.l.cum nominatim lex interdicit alicui,vt est in casu nostro,nec dicat quis quòd illa dicit oppositũ:eo quòd dicit testamentũ ante factum per illam.l.nõ irritari. ¶ Et ego concludo in casu nostro testamentũ nullum quod fuit factum ante: quia non cauebatur,vt.l.ad iam factum testamentũ lex postea interdiceret vires suas.& ideo solũ futurum testamentũ comprehẽdit:nõ iam factum,sed hęc lex ad iam factum voluit suas vires extendere:quod potest,vt.l.leges.C.de legi.cum suis simi.ibi allegatis.

¶ †Et pro hoc adduco totã disputationẽ quam facit Iac.de bel. qui ponit in corpore,vt factæ nouæ constitutiones,vbi ponit,an statuta vel leges ad præterita possint trahi,q autẽ statutũ prohibitiuum potentiæ testandi valeat,patet: quia testamenti factio publici iuris est,& iure ciuili inducta,vt.l.ij.ff.de testa.& partiũ iure lacedemonum,vt.l.ij.ff.de vulg.& pup.sicut igitur iure ciuili ac moribus est inducta:ita iure municipali potest dari, aliàs non habenti potestatem testandi & denegare habenti & eius formam immutari,vt not.in.d.l.iij.per Bartol.& .C. de summa tri.l. cunctos populos. ¶ Videmus enim iure ciuili in multis casibus interdictam testandi potestatẽ.qui not.per glo.l.j.ff.de testa. sic igitur ius ciuile potest reddere aliquem intestabilem, vt. l. iij.§. quid si lex.ff.de sepul.vio.& sicut ius ciuile interdixit de testamẽta fiant:ita ex causa irritat iam facta. vt institutio. quibus modis testa infir.quasi per totum. &.ff. de testa.l. eius qui.&.l.si quis exhæredato.§.irritum.&.l.j.de in inte.restitu.qua ergo ratione,ciuile ius irritare potest testamenta iam facta: eadem & statutum hoc potest.abundat enim ciuitas quælibet sensu suo.c.cerũficari.de supul.& quòd potest ius commune in toto orbe terrarum: hoc.l.municipalis inter municipes suos subiectos potest,vt.l.oẽs populi.de iustitia & iu. ¶ Nunc respondeo ad obiecta. & primò non obst.quòd non potest fieri per pactum ex eo quia contra bonos mores,illud non potest fieri per.l.& per pactum non potest auferri libera factio testamenti:quia concedo.sed ex causa homini libero lex aufertur,superius est dictum, nec tunc est contra bonos mores.& ideo valet lex,licet non valeat pactum, cum enim causa subest non esset irritatum pactum:eo quod cõtra bonos mores,sed quia non est homo tantæ potestatis vt sibi ipsi possit auferre testamenti factionem.vt.l.si quis in principio testamenti.de leg.ij.sed lex est tantæ autoritatis quòd potest interdicere.& ideo tunc non habet locum doctrina.d.gloss.scilicet quòd id quod non potest fieri pacto fiat.l.Vnum exemplũ do,&.istud pro nunc sufficiat.C.de iurisdi.om.iu.l.priuatorum. habet ergo locũ illa doctrina casu in casu vbi per pactum fieri non potest aliquid:quia turpe & cõtra bonos mores.& ita tenet Barto.ibi. ¶ †Non ob.q contra singularem personam non potest fieri lex,propter duo.primò,proter hoc:quia dictum statutum est sibi fauorabile non odiosum.interest enim ipsius sibi in tali dictam testandi & contrahẽdi licentiam,ex quo prodigus est d.l.is cui.ff.de cura.furio.in rub.& nig.Secũdò:quia ex causa potest etiam contra singularem personam statuti.ff.cõmunia pre. l.venditor.§.si constat ibi casus.&.C.de decu.l.neque Dorotheũ & l.neque doctitij.li.x.per Inno.de iniu.& dã.da.ca .in nostra. hoc tenet Cy.in.l.j.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Obiectio igitur vendicat sibi locum:quando sine causa contra singulare personam fieret statutum ,vt.ff.de legi .l. iura non in singulas.ff. qui &à qui.l.si priuatus.vbi casus de polli.l.toties.&.ff.de ap.l.si constat.Et ita dico & consulo ego Ang.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM CCCXXIIII.

1 *Forma subhastationis vectigaliū seu datiorū venalium, que & qualis sit.*
2 *Conditio melior quando dicatur afferri datijs venalibus.*
3 *Subhast.ans, conditionem meliorem oblatam reijcere potest.*

DAtium pannorum coloris in ciuitate pensauri, quod incipit de mense Iunij iure municipali vel consuetudine, incipit subhastari de mese Nouembris præcedentis: & sic inchoatur licitatio per quatuor vel quinque menses antequā incipiat datiū, modo contingit, q̄ in hoc libro licitationū cōmunis pēsauri reperitur scriptum forma infrascripta, videlicet. Mccclxxxj. die primo Iunij fuit incantatū in palatio cōmunis pensauri: & in. Mccclxxxj. die v. Nouēbris per officialem deputatū: & positū fuit siue incātatū per Iaco. Petri de ancona ad libras mille: abinde supra solidum vnum habebat pro libra qui plus licitabit. Andreas Io. de furno eadem obtulit libras mille centū, qui habuit pro incātu vnū soli dum pro libra, vt est promissum supra. abinde supra qui plus licitabit habebit duos solidos pro libra, nemo licitat, tūc dicit offi cialis abinde supra sol. tres pro libra habebit licitator. Io. pe. præ dictus promisit mille ducentū abinde supra sol. iiij. pro libra. Ia. prædictus. Mccc. facte sunt bulletæ de prædictis incātibus dicto Iac. qui eas præsentauit depositario Iaco. prædictus, die. xix. mē sis Februarij. Mccclxxxj. promisit de dicto datio addictum in cantum scilicet, ad rationem quatuor sol. pro libris quingētis. & vt declarē aliqua secūdum vulgare pēsauri, dum in prima scriptura libri dicitur, sine incantu est dicere, q̄ ille primus licitator nihil vsque ad illam quantitatē debet habere pro libra. nam offi cialis facit præconizari in palatio quicunque vult subhastare da tium pannorū coloris: trahat se ante, tunc cōparuit primus suprà nominatus & tantū promisit videlicet mille, vt supra, officialis vero videns, q̄ nullus alius vltrà promittebat, tunc dicit præconi dicas q̄ qui vltrà subhastabit habebit vnū solidū pro libra: & sic de singulis, vt suprà iste solidus qui datur vocatur incautus: quasi de hoc detur: quia plus incātat. ideſt subhastat. Iteē pręsupponoq̄ de isto incātu ideſt de solido vel de solidis sit bulleta subhastāti vel incantāti per officialē deputatum: quæ portatur ad deposita rium qui habet soluere debita communis. deinde præsuppono quòd dictum datiū non fuit subhastatum per hęc verba & plus offerenti dabitur: sed solum fuit dictū quicunque vult subhasta re veniat. deinde fuit promissum vt. s̄. patet per descriptionē li bri. ¶ His sic præsuppositis, reperitur, quòd Iaco, predictus vlti mus licitator recedit de pensauro hospite, insalutato de mense Aprilis officialis super licitatiōibus positis. vult quòd Andreas prædictus accipiat datium de mense Maij qui An. dicit se non teneri propter licitationes sequētes in forma suprascripta. Modo quæritur quid iuris. Ego Ange.

PRo decisione eius quòd queritur plura inuestigāda sunt. ¶ Primò cū dicta vectigalia seu datia subhastantur: qualis esse debeat subhastationis forma: vt sic subhastās administratorio nomine ciuitatis & ipsa ciuitas obligetur licitanti, & contrà licitans im mediatè cui licitat fit astrictus. ¶ Secundò, quando dicatur me lior conditio afferri: vt sic à prima licitatiōe posit subhastās rece dere: & ipsa datia subhastās addicere meliorē cōditionē afferēti. ¶ Tertiò, an liceat subhastantē meliorem conditionē reijcere. His visis apparebit decisio consultationis satis dilucidè. ¶ † Re uertor ad primum & dico, q̄ vt per licitatorem obligetur subha stans & licitans, necesse est vt voce præconis vel edicto vel alio modo publice notum fiat quòd talia datia venalia exponūtur. vnde volens emere cōpareat, & pretium promittat, & plus offe renti dabitur, vt in authen. hoc ius porrectū. C. de sac. sān. ec. not. glos. in. l. si tēpora expresse. C. de fide instru. lib. x. Si enim verba prædicta, quòd plus offerenti conceduntur, in præconio non ap parent inserta, nec etiam subhastās obligatur, quoniam potius videtur subhastatus velle pretia rerū explorare, quam vendere cum se non offerat venditurū. & hoc tenet Bar. expresse in. l. licitatio. in princip. in penulti. quæstio. ff. de publi. & hoc de primo.

2 ¶ † De secūdo, quando dicatur melior cōditio afferri, vt sic vl timo licitanti datia debeant addici: dicendū est quòd quotiens in posteriori licitatione aliquid addicitur ad pinguiorem vtilitatē subhastātis, ibi melior conditio affertur, siue dicta pinguedo seu vtilitas consistat in pretio: quia maius siue circa accidentalia cōtractus per quæ venditor aut vnus gr̄auetur: aut ipsius venditoris conditio melior efficitur, puta quia facilior vel maturior pretij offertur solutio: vel in pertinenti loco, vel quia licitatio poste riori satisdationem nullam de euictione exigit: vel meliorē vel leuiorem, aut etiam de his quæ in priori licitatione venditori erant grauiora remittuntur: aut etiā ad licitādū accidit idoneior primo licitante: vel forsan nō rixosus sed verax, legalis, & rectus. ff. de in diem adiec. l. si res. § melior autem. hęc autem omnia ad vtilitatem pertinent venditoris: ergo melior conditio oblata vi detur, vt eod. tit. l. quicquid. & hæc de secundo. ¶ † De tertio di cendum est, quòd licitum est subhastanti meliorē conditionem oblatam reijcere, quā primam quasi meliorem: quoniam vni cuique licet renunciare his quę pro se introducta sunt. C. de pac. l. si quis in cōscribendo. cū cōcor. ibi alle. ¶ Fallit si nominatim actum est, vt emptori liceat resilire, meliori conditione oblata: nam tunc prior emptio dissoluta est per talem oblationem: licet venditor nō admittat sequente vt in. l. fabinus. ff. de in diē adiec. ¶ Secundò fallit, si subhastans rē subhastatam addixit posterio ri licitanti quantūcunque minus idoneo, si tamen scienter eligit, vt. eo. tit. l. si venditor. § sed si neuter. licet autem aliter approbet licitationem posteriorē: non propterea subhastanti aufertur po testas licitantē primum acceptandi, quoniam nō sufficit licita tionis posterioris approbatio, nisi sit plena, vt not. dicit glo. in. l. quod autem. eo. ti. Approbatio autē plena est, quando posterio ri licitāti per contractū venditionis addicitur ita & taliter, quòd adiectio de iure subsit, nec curatur an aduersus eam possit peti in integrum restitutio: dūmodo dicta addictio saltem sub sistat na turali iure: secus si ex dicta addictione nō oritur ciuili vel natu ralis, vt. d. l. si venditor. ver. sed pupillus. ¶ Ex hoc manifestè cō cluditur quòd non sufficit adiectionem approbare, nisi talis ap probatio saltem iure naturæ subsistat: ita, quod ex causa oriatur obligatio naturalis, nec sufficit alia probatio nisi interueniat ad dictio seu venditio vt superius dictum est. ¶ Tertiò fallit, si sub hastans est administrator publicus, vel ecclesiæ, ant minoris: qui ex necessitate officij tenetur rem plus offerēti dare. Nam afferen tem meliorem conditionē nullo modo reijcere potest, imò inui tus cogetur acceptare, si tempora subhastationum à. l. statuta vel consuetudine præfixa largiantur, eo quòd lapsa nō sint. vt. d. l. si tempora. vbi est casus ad literā & qui talem conditionē meliorē non acceptat, in dolo est. C. de rescin. ven. l. si quos. cōiuncta gl. sua. ¶ Nunc ad propositū reducendo prædicta, apparet consul tationis decisio. videlicet quòd ex quo in libris dicti cōmunis pensauri non apparet, quòd officialis qui dicta datia subhasta bat, per se aut per præconē vel per edictū, aut alia forma cōsimi li, prædixit dicta datia venalia & q̄ plus offerenti darentur, quòd primus licitans aut alius posterior ex sola licitatione ante ad dictionem eidem factā de datijs: in nullo cōmuni pensaurum ex titit obligatus. facit pro hoc: quia cum sit forma, tradita subha stanti: ea nō seruata, subhastatio videtur inutilis. ff. de transa. l. cū hi. § si prætor. & hac ratione motus dico, primū licitantem astri ctum non fore ad emendū datia supradicta. non autem moueor ex eo, quòd comparuit infra tēpora licitator seruus: & premium suæ licitationis cōsecutus est: quia vrberius pretiū licitando pro misit. Nā & si prædicti premij cōcessione licitator dicatur ad li citandum admissus: & eius licitatio approbata quantum ad pre mij concessionē: tamen nō dicitur licitatio approbata, quantum ad hoc vt renunciari non possit per subhastationem, ex quo sibi venditione, seu assignatio facta non est, quod apparet: quia & si post illum licitator alius venisset & plus obtulisset ei potuisset fieri datiorum venditio, quod nō est vllatenus concedendum. Si dicaremus ex eo solo venditionem fore perfectā, quam rescin dere non est fas etiam ex imperiali rescripto: neque fiscali priui legio.

legio. vt. C. de rescin. ven. l. de contractu. & C. si propter pu. pen. l. j. vbi ergo forma prædicta subhastationis esset seruata: ita quod licitans promittendo fuisset astrictus ad emendū, cogi potest in uitus: & maximè si calore secundi licitantis vltra modum solitū, pretium fuerit inflatum, vt. d. l. licitatio. in princip. vel si nō idoneus emptor plus licitando promiserit: aut etiam à primo licitan te fuerit submissus: vt plene licitationis effectum euerteret, vt. l. sed si præponatur. coniun. l. quod dictum. in prin. & d. l. si vendi tor. ff. de in diem adiec. Et ita dico & consulo ego Angelus &c. Mccclxxxj. die. xj. Iunij transmissis arimi.

De adiungendis tutoribus pupillis. Rub.

CONSILIVM CCCXXV.

1 *Tutor vel curator, an debeat dari loco tutoris absentis.*
2 *Tutela legitima vel datiua, an locum habeat matre eam recusante & ad secunda vota transeunte.*
3 *Tutor si tutorem habenti detur, an citari debeat is cui tutor adiungitur.*
4 *Tutor dari potest loco tutoris absentis etiam non citati.*

ET si fuerunt aliqui dati tutores vel curatores in testamēto vel vltima voluntate, seruetur voluntas testatoris: & nō possit adiungi tutor alius vel curator. sed si sint tutores legitimi vel datiui vnus vel plu res ex parte patris, teneantur consules ad petitionē alicuius con sanguinei seu propinqui talis minoris ad dictam tutelam seu cu ram totidem conuenientes dare ex parte matris si tot existant, prout ipsis consulibus bonum & conueniens videbitur pro bo no minoris: & sic fiat & obseruetur ecōuerso si habuerit tutorē ex parte matris non ex parte patris, & si aliquis tutor testamen tarius legitimus vel datiuus siue adiunctus fuerit mortuus, te neantur consules alium loco eius substituere citatis. tamen pri mò alij tutoribus & curatoribus vt veniant seu opponant quic quid velint. & si tutores in testamento relicti non fuerūt, tenean tur consules dare tutores vel curatores ex parte patris & matris, incipiendo primò à legitimis: postea à datiuis. accidit in facto, quòd testator in testamēto reliquit filiabus suis pupillis matrem earum & alios quinque tutores: quorū duo tēpore testamenti & ante & etiam nūc reperiuntur absentes & extra prouinciam in locis lōginquis per. xx. dietas & vltra, alij duo ex prædictis mo riuntur defuncto testatore prædicto. superest igitur ex sex tuto ribus testamentarijs prædictis mater: & reliquis cōtutor solus, quæ quidē mater accessit corā cōpetēti iudice videlicet corā vi cario potestatis: qui est etiam iudex & consul curiarū ordinaria rum: & asserens se nolle assumere dictā tutelam & velle transire ad secunda vota: petijt dari per dictum iudicē tutorē ipsis pupil lis, tam loco ipsius matris quā absentiū quam etiam defunctorū prædictorū, qui iudex habita fama marie fide de morte & de ab sentia prædictorū, dedit tutores duos in loco dictorū absentiū: duos loco ipsius matris presente cōtutore illo qui solus patris re peritur: & præstita satisdatione de mādato iudicis & inuentario confecto & alij solēnitatibus iuris seruatis queritur vtrū datio di ctorum tutorum possit infringi & nulla dici, ex eo quòd nō fue runt citati absentes prædicti viso testamento prædicto.

PRo decisione consultatio nis prædictę plura videnda sunt. ¶ Primò, an loco tutorum absentium dandus sit tutor: an curator, an coadiutor vel actor. ¶ Secundò an in locum matris recusantis tutelam testamentariam, eo quòd transire vult ad secunda vota, sit locus tutelæ legitimæ vel datiuæ. ¶ Tertiò an tutores adiun guntur seu cumulantur alijs tutoribus permittente matre, citari debeant etiā de iure communi tutores quibus alij adiunguntur. ¶ Quartò quid iuris in quæstione proposita: attento statuto cō munis luce. ¶ † Redeo ad primum, super quo sunt opi. quidam enim dixerunt, quòd propter regulam prohibitiuam, quæ est, vt tutorem habenti tutor non detur, in locum tutorum absentium non constitui alium tutorē sed curatorem, vt insti. de excu. tu. §. item qui. & hanc opin. refert glos. ff. de tute. l. quæsitum. in princ. pro qua facit eo. ti. l. j. alij vero dixerunt etiam tutorē dari posse per. l. iij. §. si quis affuturus. ff. de suspec. tu. &. C. in qui. cau. tu. ha. l. j. & hęc opi. recitatur in glo. ¶ Alij dixerūt, quòd in locū absen tis reipublicæ causa dandus est tutor, vt. d. l. quæsitū. &. d. § item qui. &. d. l. j. C. in quib. cau. aliàs de alio administratore sub alte rius nomine prouideri oportet. & hoc refert gl. rectè intellecta in. l. tutor si petitus. ff. de tuto. & cura. da. ab his. & illa glo. notabi lis est. ¶ Alij dixerunt, quòd cum tutor abest ex causa necessa ria non probabili, puta quia erat relegatus, quòd tunc quia tute la per relegationem finita non est nec eius loco tutor vel curator debet constitui, vnde per locum à contrario, cū abest ex alia causa non necessaria & reprobata, sed ex causa necessaria vel pro babili, alius tutor poterit constitui: vt. ff. de admi. tu. l. si sine hæ rede. § tutores. aliàs lex prout multi libri habent. prima opinio est vera, quòd dari potest tutor in locum tutoris absentis, quacū que de causa vacet tutela. & hoc firmat glo. in. l. si quis tutor. ff. de tute. vbi est casus & in. d. l. quæsitū. non violando literā. tamen nō nego quin quælibet practica bona sit, vt not. Bar. in. d. l. decretū. & ideo iudex cōsultē decretū interponendo addit illa verba: do tutorem seu curatorē & coadiutorem tutori talis pupilli in locū talis tutoris absentis. ¶ Concludo igitur ex præmissis: tutores datos in loco dictorum tutorum absentiū, minus legitimè da tos: ob hoc solum quòd tutores decreti fuerūt, non autē decreti fuerunt curatores actores vel coadiutores. & hæc de primo suffi ciant. ¶ † Super secundo dicendum est, quòd mater relicta tu trix in testamento, testamentaria tutrix est non tamē necessaria. & in hoc discrepat ab alijs tutoribus testamentarijs, qui tutelam necessariò subire coguntur: nisi aliqua iusta causa excusentur. & ideo mater hodie confirmatione non eget: sed necessarium est quòd tutelam agnoscat, & renuntiet beneficijs de quibus habe tur in autē. matri & auie. C. quando mulier tute. offi. fun. potest, vt plene notat Bartolus in dicta authentica. in quæstione inci piente, quæro illud si mater est data tutrix in testamēto, an egeat confirmatione. Si igitur mater sit tutrix testamentaria & volun taria, vt iam dixi, ergo in locum eius dandus est alius tutor: non autem locus est tutelæ legitimæ alio contutore superstite, vt. l. si quis sub conditione. § finali. ff. de testament. tutel.

¶ Concludo igitur ex præmissis, tutorem datum in locum ma tris se excusantis, eo quòd dixit se velle ad secunda vota transire, non fuisse minus legitimè datum: cum locus fuerit tutelæ legi timæ non datiuę: quia imo tutela datiua locum habuit non legi time, vt superius est expressum. ¶ † De tertio. prima fronte vi detur dicendum ipsos citando fore primò per regulam genera lem. ff. de adoptio. l. nam ita diuus. datio enim aliorum tutorum ledere potest eos quibus adiunguntur (si forsitan rixosi aut ma læ opinionis vel conuersationis existerent) possent enim ob eo rum gesta vel neglecta, saltem in subsidium, conueniri. C. si tutor non ge. l. prima. & per totum &. C. de periculo tutorum. l. prima. & quasi per totū, & interest nostra in tatum socios non habere rixosos, discolos, inhonestos, aut male tractātes negotia quòd ob hoc renūciari intēpestiuè societati potest. vt. ff. pro so. l. si conuenerit. § final. cum. l. seq. coniuncta. l. non aliter. cū glo. sua. ff. de vsu & ha. &. C. de spon. l. fin. &. ff. de rit. nupt. l. lege. pro hoc quia quæcunque aliquam causæ cognitionem desiderant, parte præsente aut citata, expedienda sunt. vt. l. in causæ. § causa cognita. ff. de mino. & dejoffi. procō. l. nec quicquam. § vbi decre tum, constat autem in datione tutoris iudicem debere esse vigi lem & solertem, vt primum inquirat an sua sit iurisdictio, & an ei dari possit, & an datus sit cuius dandi falcultas suppetat, & quòd pro tribunali imponatur decretum. vt. ff. de confir. tuto. l. naturali quinimo, & dandus est talis qui sufficiens sit fide mori bus & doctrina, & sic negotiorum expers, vt. ff. de suspect. tuto. l. tertia. § præterea. cū sequenti. &. ff. de excu. tuto. l. penulti. § fin. pro hoc quia pronunciari tutor idoneus debet & ante decretum interponi non debet. ff. de confirmatio. tuto. l. tutores à patruo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confirmantur prædicta,quia tutorem vel curatorẽ habenti neque adiungi neque in locum eiusdẽ alij substitui potest:nisi causa cognita:aut priore remoto.C.qui da.tut.pos.l.curatorẽ.si igitur causæ cognitio desideratur:ergo necessario citandus est tutor cui alius adiungitur: vel in eius locum alius subrogatur, vt d.§.causa cognita.sic videmus vbi mater est negligens in petẽdis tutoribus antequam magistratus tutores det,debet matris negligentiam inuestigare & prospicere debet.eod.tit.l.quod dicis. & Bar. intelligit per citationẽ factam de matre:qua ignorante dari non debet,vt no.per eum in.d.authen.matri & auiæ in.q.quę incipit quid si datus sit tutor à iudice matre ignorante & idem tenet in.d.l.tutor si petitus,in quæstione quæ incipit,quæro an si de hoc est facta mentio. Contrarium est verũ,quando tutor fine inquisitione datur:quia tunc sufficit coram iudice narrari omne id quod est causa dandi tutorem.& si in dandi causa non erratur sufficit narrata vera esse vt tutoris datio subsistat:& aliud non inquiritur.vt.d.l.tutor si petitus & quòd nulla alia causæ cognitio requiratur apparet:quia cũ absque inquisitione datur loco quolibet & tempore dari poterit:ergo citra omnem causæ cognitionem:vt.l.qui habet.§. quolibet loco.ff.de tutel.procedunt iura contraria de causæ cognitione & citatione loquentia. & ita tenet Barto.in.d.l.tutor si petitus,modificãdo ea quę iam dixerat indistinctè de matre citãda:cuius negligentia redarguitur,vt. d. authen.matri & auiæ.nec mirum:quia tutor ex inquisitione datus releuatur ab onere satisdandi,vt.C.de tuto.qui satisda.nõ de. l.pe.& insti.de satisda.tuto.§.j.ff.de cura.fur.l.bonorum. & ideo necessaria est solennis inuestigatio:cum contra eum solus pupillus possit habere recursum.& quia cum iudex inquirit,hanc viã inuestigationis eligit.& ideo legitimè & tempore iuridico faciẽda est:non autem quolibet loco & tempore:vt not.in.d.§. quolibet in.d.l naturali.Concludo igitur ex præmissis,quod cum tutores dati in locũ absentium & ipsius matris recusantis tutelam satisfecerint,& ex inquisitione dati non fuerint,sed ad postulationem matris petentis de iure communi:nec in locum mortuorum nec in locũ suimet volentis ad secunda vota transire, citari debuerũt aut requiri tutores absentes:ex quo in dãdi causa nullomodo fuit erratũ:sed cum narratis veritas concurrit ex toto,& pro hoc facit.ff.de excu.tu.l.nõ solum.§.si libertus.Et ex præmissis do regulam,quòd vbi tutor sine inquisitione datur,siue detur pupillo tutore carente,& qui nunquam tutorem habuit siue detur in locum remoti,vel excusati vel alterius inhabilis:qui tamẽ habilis esse speratur:siue detur vt adiunctus dummodo in dandi causa non erretur sed veritas cum narratis concurrat: valet datio nullo citato,non enim requiritur citatio pupilli,de cuius fauore tractatur: non citatio remotorum vel excusatorum, quoniam eorum non interest:ex quo periculum tutelæ ad ipsos non spectat,quia remoti & excusati sunt non mortuorum:cũ eorũ morte est tutelã finita:& ipsos ciiati impossibile sit non absentium qui de facto,non administrant:& in administratione non possunt prætendere ipsos habere rixosos.imo absentia durante releuantur ab eis:cum psimò debeant conueniri gerentes,vt superius dictum est,& absentia finita eorum non potest vllatenus interesse:cum administrationem tutelæ recuperent per eorum præsentiam,& alij in locum eorum subrogati ab ipsa administratione incontinenti debeãt abstinere,vt.d.l.quæsitum. & per hoc apparet respõsum ad.l.si conuenerit.in fi.cum suis concor.
4 in contrarium allegatis.& hoc de tertio. ¶ † Super quarto dicendum est quòd tutores dati in locum absentium & matris,rite dati sunt etiam non facta citatione de dictis absentibus,non obstãte statuto prædicto:quia dictum statutum mandans citari tutores superstites,prouidit solum in casu vno.scilicet,cum alij tutores subrogantur in locum mortuorum per consules:non cum subrogantur in locum absentium aut matris renunciantis, vnde statutum prædictum non extendã ad hos casus qui velut omissi remanent in dispositione iuris communis vt.l. commodissimè.ff.de libe.& posthumis.& de iure communi,absentes citandi non sunt,vt dictum est in præcedenti discursu,nec dicat quis porrigi dictum statutum ad capitulum absentiæ: velut similem casui mortis:quia cum stricti iuris sit,& exorbitet à iure communi,non est ad consequentiam porrigendum,vt.ff.ad municipales l.constitutionibus.coniuncta.l.quòd verò.ff.de legi. Solũ igitur restat videre an tutores dati in locum mortuorum ritè dati fuerunt:ex quo dicti absentes non fuerunt citati,& dicendũ est quòd sic:quia statutum citationem continens loquitur in casu quo tutores dantur per consules in locum, mortuorum aliàs cum dantur ab alio dandi potestatem habente,statutum nõ disponit. vnde remanet sub dispositione iuris communis,vt.ff.soluto matrimonio.l.si verò.§. de viro.de pac.do.l.fi.in princip.ff. de cui.l.habere licere.&.l.emptori.Sed de iure communi alij citandi non sunt,vt superius dictum est.constat autem in proposito themate,vicarium potestatis officio fungi scilicet vicariatus, in quo residet virtualis potestatis arbitrium extare de offic.vica. c.j.C.de appe.l.præcipimus .ver.officijs. C. de offic.eius qui vi. al.ge.l.suggerente.ac in officio consultum,nec hæc inter se contraria:imo compatibilia sunt, vt.ff.de offici. consul.l.si consul. vnde & si datio tutelæ,ex arbitrio & potestate consulibus attributa,tenet ex autoritate attributa sibi velut vicario potestatis: qui tanquam iudex ordinarius habet ius dandi.ff.de tuto.& cura.da.ab his.l.ius dandi.quinimò & hoc notandum est quòd si dictus vicarius in datione dixisset se solum vti ea potestate, quã habet vt consul,valeret ex potestate quam habet & vicarius potestatis.secundum Innoc.& Ioan.an post eum in.c.ex officij. extrà de præscript. ¶ Si autem dicti tutores fuissent dati per consules in locum mortuorum,an citandi essent alij tutores absentes tam in longinquo,per quorum expectationem pupillo præiudicium graue potest afferri,discutere nõ expedit:quia ex alio capite hæc quæstio est sopita:ideo non insisto.Et ita dico & consulo ego Ang.de perusio legum doctor &c.

CONSILIVM. CCCXXVI.

1 *Transactio si iuramento firmetur à contraueniente:pœna incurritur.*
2 *Obligationes perpetuæ & in hæredes transitorie,quæ dicantur.*
3 *Mora in faciendo commissa,quando purgari possit.*
4 *Diuiduum factum quod dicatur:& quod in d.u.duum*
5 *Probatione deficiente reus absoluitur.*
6 *Fama restitur,an & per quem quis possit.*

EX themate & actis & actitatis & in suprascriptis supradictis mihi exhibitis & ostensis plura dubia eliciuntur. ¶ Primò.an per supplicationem prædictam,posito pro constanti quòd producta fuerunt per dictum.B.dicatur ventum contra dictam transactionem:vt sic pœna in transactione incerta sit'commissa cũ exactionis effectu. ¶ Secundò,si non diceretur ventum contra per actum supplicandi factum per.d. B. domino comiti,an dicam ventum contra : eo quòd dicta supplicatio ad instantiam dicti. B.fuit registrata & posita inter registra & cartularia publici archiui paduani, de mãdato & iussu iudicis paduani tũc super prędictis iurisdictionẽ habentis. ¶ Tertiò posito pro còstãti,quòd dicta pœna esset commissa,an pœnitentiæ locus sit:cum super supplicatione prædicta non fuit ad vlteriora processum:nec dictus. A.contra quem extitit supplicatum fuit eius occasione citatus aut aliter in personam vel rebus vllatenus molestatus. ¶ Quartò si pœna cõmissa est,an sit cõmissa contra.B.insolidũ:an verò pro dimidia:cum pro dimidia tantum hæres extitit transigenti. ¶ Quintò an sit probatum dictum.B.dictam supplicationem porrexisse dicto domino comitti virtutum:aut ipsam registrari fecisse (vt permittitur) vel vtrumque vel neutrum prædictorum sit probatum. ¶ Sextò an dictus.B.possit saltem beneficio restitutionis iuuari:si transactionis ignorantiam allegat & se habere prætendat.His sic examinatis & visis apparebit quid & secundũ quem iudex debeat iudicare:quoniam omnia erunt recta in veritatem dilucidam & consonantiam luculentam. ¶ † Ad primum reuertor.& dico sine dubio dictam pœnam fore commissam:quoniam dicta transactio fuit iuramento firmata iuxta legum exigentiam & tenorem,& eadem trãsactione per quãlibet partium

partium transigentium mutua & reciproca promissio solenni stipu.vallata interuenit de adimplendo & obseruando promissas& quodlibet promissorum in dicta transactione:& non contrauenire aliqua ratiõe vel causa de iure vel de facto, directo vel per obliquum modo aliquo,vel ingenio,per se vel per alium.& voluerunt dictæ partes per pactum expressum solẽni iuramento firmatum,quòd in omnẽ casum quo alia partiũ contrauenieret vel faceret quouis modo vel iure in iudicio vel extra pœna in dicta transactione inserta,solui debere parti non contrauenienti,& super prædictis vicarius potestatis suã autoritatẽ interposuit & decretũ,quinimò & sic pronunciauit de consensu partium prædictarum:quæ pronunciatio multum operatur,& pro obseruatione prædictarum,dicti transigentes obligauerunt se & eorũ hæredes & bona, & quoslibet habentes causam à prædictis: vt omnia hæc & singula colliguntur euidẽter ex instrumento trãsactionis prædictę,in ver.promittentes,cum obligatione omniũ suorũ bonorum cũ hypotheca,cætera vsque in fi. dictæ transactionis. ¶ Constat autem contra dictam transactionem tam solenniter celebratam veniri & contrafieri per solius supplicationis actum per quẽ opponatur querela aduersus ipsam trãsactionem(sicut fuit in themate præassumpto)casus est.C.de transac.si quis maior. ¶ Nec ob.si dicatur quòd lex illa loquitur in transigente aut aliter pacisçente,qui iurauit nõ contrauenire, vt patet in tex.ibi eas autem inuocato dei omnipotentis nomine,eo autore solidantur &c.quæ quidem verba personalia sunt,& in personam scripta solũ iurantẽ denotantia:vnde non videntur porrigi ad hæredẽ,qui nõ iurauit.ff.de vi & vi ar.l.j.§.deiecisse.per gl. in.l.aut qui aliter.§.fi ff.quod vi aut clã.ff.ad.l.aquil.l.qua actio. §.proinde.&.§.celsus ait per Bart.ff.de adult.l.hęc verba.dispositio enim personalis personam non egreditur,vt.l.si vnus.§. ante omnia.ff.de pac.& in.c.priuilegium personale. de reg.iur.li.vj. Et potissimè hoc debemus attendere in personalibus: quæ propter sui odiũ naturaliter restringuntur,vt.ff.de pe.l.interpretatione.pro hoc facit vrgentissima ratio quia hæres iurantis veniens contra iuramentum defuncti,non dicitur periurus:& ideo pœnam periurij nõ incurrit.& per consequens nõ infamatur ex huiusmodi contrarietate,vt.C.de re.cre.l.generaliter.in princip. & ibi per Bar.Cum igitur.d.l.si quis maior.infamiæ pœnã irroget, quæ solet ex periurio incurri:& in hæredẽ non cadit periurium: non videtur dictæ legis statutũ ad hæredes extendi:sed solum iurantem afficere.Quia si tenor dicti instrumenti diligẽter ponderetur,dicti transigentes sub hypotheca omnium bonorum per se & eorum hæredes obligarũt non contrauenire.Vnde incipere potest obligatio etiã pœnalis ab hęredę:licet defunctus non contrauenerit,neque pœnam incurrerit.vt.ff.de verbo.obli.l.stipulatio ista.in princip.eo.ti &.l.eadem.§.cato.versi.quod in illa stipulatione.&.C. vt actiones ab hæredi.& contra hæredem l. vnica.Quinimò, & si hæredum mentio facta non sit,tamen ex quo obligatio non fieri,in persona defuncti contracta est :illa
4 eadem in hæredem descendit,quantũcunque pœnalis.vt.d.§.ca-
2 to.&.l.ij.§.j.&.§. item si in facto.eodem.tit. † Regulariter enim omnes obligationes ex contractibus descendentes, sunt perpetuæ & transitoriæ in hęredes insti.de perpe.& tem.actio.in prin. nec mirum:quia hæredes defunctorum vice funguntur:& eędẽ personæ censentur,vt in cor.de iureiur.à mor. præsti. in princi. Vnde dispositio personalis personam egredi nõ dicitur per trãsitum in hæredem.& sic non ob.§.ante omnia.cum fi.superius in contrarium allega.& infamia quæ contrahitur veniendo contra transactionem:ex solo periurio non incurritur:sed ex eo quod venitur contra transac.nullo cogẽte imperio celebratam,& corporali iuramento vallatam,quod quidem contrauenire,vniformiter cadit in defuncto & eius hærede,licet non ipsum periurare.Concedo igitur de plano,quòd infamia non incurritur ratione periurij per hæredem:sed ex eo quia contrauenitur.ita enim obligat iuramentum hæredem sicut defunctum,quod apparet: quia vtrique contra ipsum iuramentũ venire est pariter inter dictum.vt in.d.tit.de iureiu.à mor.præstito &.C.de proba.autem quod obtinet quæ inde sumpta est.¶ Concludo igitur ex præmissis stipulatione præmissa pœnam incurri illã,& per hoc parret responsum ad secundũ dubium.scilicet per registrationem factam ad instantiam.d.B.de mandato iudicis supradicti similiter pœna esset incursa etiam si idem.B.non supplicasset:sed alius petendo ipsam registrari inter chartularia,& interpellendo iudicẽ super hoc non est dubium,quòd fit contra transactionem prædictam:contra quam partes nullo modo,vel ingenio vicisim facere promiserunt.vt.d.l.si quis maior.licet igitur cum quis promittit controuersiam non mouere,vel non petere,vel querimoniam aut querelam non exponere,aut in ius non vocare,aut habere licere,requiratur saltem citatio:& in aliquo casuum prædictorum contestatio,vt probatur ex coniunctione legum.ff. de procura.non solum.§.si status cum glo.C.de transac.l.causas cõ iuncta glos.ff.de in ius.vo.l.quæsitum coniuncta glo. &.l.liber tus in glo.ij.eod.ti.&.ff.rem ra.ha.l.amplius non peti.&.C.si.regun.l.si quis super iure.&.ff.de ver.ob.l.stipulatio ista.&.de bo. liber.l.qui cum maior.§. accusasse.&.l.in seruitutẽ.§.petijsse.eod. tit.tamen cum quis promittit non contrauenire: significatum horum verborum tã est latum & pingue:quòd verificatur per solam interpellationem iudici factam:licet nulla citatio emanauerit,in.d.l.si quis maior.vbi est casus ad literam & hoc de primo & secundo. ¶ † Descendamus igitur ad tertiũ,super quo dicamus nõ esse pœnitentiæ locum,propter duo.primo quia mora in faciendo commissa nõ purgatur,quo ad euitationem pœnæ conuentionalis iam contractæ.vt.ff.depositi.l.j.§.si rem.&.ff. de ver.obli.l.seruum.§.sequitur.j.responso.& in.x.col.quid iuris sit si vas.feu.quod alie.rede.c.j.&.ff.de verb.obli.l.cum filius.§. in hac.& hanc opi.tenuit Ang.de pisidem tenuit Bar.ff.de ver. obli.l.si insulam cum limitatione hac,videlicet si factum quod contra fit est momentaneum,vt in nostro proposito.secus autẽ si habeat causam successiuã:quia tunc moræ purgationẽ admittit,per.l.si in.l.§.colonus.ff.loca.saluo nisi purgatio sit valde sera. Sed glos.in.l.habere licere de euicto.cuius ipse nõ habuit recordium,tunc tenet etiam vbi habet causam successiuã quod non admittitur purgatio moræ.& hoc credo verum in contractibus stricti iuris,sed in bonefidei,forsan opin.Bar.bona est, vbi nullũ interesse prætenditur:ex eo quòd mora purgetur.& ita potest intelligi.d.§.colonus.potest etiam intelligi quòd ibi mora fuit eõ missa negligendo,quia locator voluit conductorem in possessionem rei locatæ inducere,vt frui posset:& ista solutio ẽst magis tuta. ¶ Nec obstat quòd in multis casibus locus est pœnitentiæ etiam cum pœna est commissa propter maleficium: qui casus not.in authen.nouo iure.C.de pœnis.iudi.qui male iudi.

¶ Omnes enim illi casus speciales sunt qui de pœna legali loquuntur.¶ Secũdò probatur quòd non habet locum purgatio, neque pœnitentia:quia pœnæ quę infliguntur per.d.l.si quis maior infliguntur ipso iure nõ per sententiã. Constat autẽ post executionem pœnarum,purgationi aut pœnitentiæ locũ non fore. vt l.si is cui.ff.de lega.ij.& Barto.hoc tenet in terminis.in.d.l.si quis maior.circa fi. ¶ † Super quarto magnum est dubium,pro cuius euidentia prius nos intelligere oportet,quod dicatur factũ diuiduum,& quod indiuiduum,vt sic possumus inspicere an pœna necessariò committitur insolidum ratiõe indiuiduitatis obligationis primitiuæ:& quando pro parte ventum est contra,eo quod pro parte poterit contrauenire,propter diuiduitatem obligationis prędictæ,super quo hęc doctrina traditur à nostris maioribus,quòd illud factum dicitur diuiduũ quod tantam vtilitatem affert in parte:habita cõsideratione ad totum,quantũ affert in toto ad ipsum totũ & econuerso illud factum dicitur indiuiduum quòd non affert tantam vtilitatẽ in parte obseruata quòd ad ipsam partem affert obseruantia ipsius in toto & quo ad totum.vt.d.§.cato.vbi est casus subtiliter intuer.tiquam doctrinã sequitur Bar.& bene in.d.§.cato.in.ij.q.ver.prętera hoc probatur per rationem &c. ¶ Hoc præmisso,videndum est an obligationes non faciendi quibus dicti transigentes & eorum hæredes astricti fuerunt & sunt,cõtineant quid diuiduum vel indiuiduũ & si bene consideramus,ipsi transigentes astricti sunt mutuo & vicissim ad non veniẽdum contra dictam tranſactionem vel cõtenta in ea:& ipsam transactionem perpetuo firmam & ratam habere & tenere:tam sub pœnis legalibus quam conuentiona-

Universidad de Deusto
Biblioteca

libus in eadem insertis. constat autem obseruantiam deductorum in parte dimidia afferre emolumentum, non totale in dicta parte dimidia, & contrafacere efferre detrimentum totale in dicta parte dimidia in qua contrauenitur. ita quòd nec minus cõmodi vel incommodi affert obseruantia vel contrafactio in parte respectu ipsius partis: quam affert obseruantia vel contrafactio totius quo ad ipsum totum, & quod ipsum non venire cõtra ipsum ratum habere & ipsum nõ agere sunt diuidua: est casus in terminis. in d. § cato. & hoc intelligo verum in. q. proposita & omni alia cõsimili, in qua id ratũ debet haberi id debet obseruari, & contra id nõ debet veniri, quod sui natura diuisionem non recipit, prout sunt mobilia & immobilia hæreditario vel non hæreditario iure fungiẽtia, quæ quidẽ habere pro parte particularem totalẽ respectu particule, solidam affert commoditatem, & ipsam habere vel nõ habere in totum, totale similiter afferunt commodũ vel incommodum. ¶ Propterea concludo alterum ex hæredibus transigentis solum pœnam incurrere pro ea parte hæreditatis, quam defunctus repræsentat, vt. d. § cato. vbi est casus in terminis, cõiuncto dicto Pe. de bella per. qui decidẽdo tenuit, quòd obligatus ad non agendũ vel non excipiendum dicitur obligatus facti diuidui, vt not. per eum in originalibus suis. in. d. § cato. cuius verba refert Bart. e. § in. iij. q. Propter quod cõcludo. quòd si. d. B. simpliciter supplicasset dicto comiti virtutum aut supplicationem per alium productam inter chartularia archiui Paduani registrari fecisset interpellando iudicem, vt superius dictum est, ꝙ sine dubio dictus. B. dictam pœnam solum pro parte dimidia incurrisset eo solum quòd pro dimidia hæres extitit transigenti. Verum quia in præposita quæstione cõtra transactionem prædictam est ventũ ex causa in supplicatione inserta, quæ si vera esset, totam transactionem rescinderet, & cohæredi etiam non impugnanti ex postfacto tamen impugnare volenti commodum finale affert eo. quòd in dicta supplicatione proponitur ipsam transactionem fuisse factam metu & fauore tyrannico: quod si verum esset tota transactio rescindenda esset, eo quòd metus mulieri vnice quæ transegit pro parte inferri non potuit. & contra omnes hæredes transigentes pœna committitur eo quòd primitiua obligatio de non veniendo contra indiuiduum iudicatur. cum obseruare pro parte vtilitatem non afferat in residuo cuius potest peti rescisio declarato metu. & hoc importat necessaria connexitas causæ, quinimo & identitas respiciens tam personã. B. hæredis pro parte quàm personã cohẽredis sui: qui adhuc non fuit ausus contrauenire. sed de facili posset si vellet transactione rescissa per metum: ex quo dictus metus omnes hæredes respicit vniformiter & insolidum: sicut & defunctum, similiter respexit insolidum. & hoc dixit Bar. expresse, recte intelligendo eum in. d. iij. q. propter quæ concludo per factũ dicti. b. contrauenientis pœnam commissam insolidum contra omnes hæredes: ex quo factum talem diuisionem non recipit. Sed in quantum cohæres qui contra non fecit, damnum in aliquo supportaret: quia conuentus ex contrafactione per. b. pœnam soluat insolidam vel pro parte: vel alia damna, vel interesse substineat cohæres dicti. b. ad recuperationem potest habere recursum contra ipsum. b. qui delinquit. casus est in. d. l. ij. § ex his. ff. de verborum oblig. & hæc verba sunt reiectis superfluis; quæ tam circa personam promissoris: quam eius hẽredẽ dici possent.

¶ Circa hanc materiam diuidui vel indiuidui quantum attinet ad solam commisionem pœnarum: & hæc abundanter de quar to sufficiant. Fuerunt enim omnes stipulationes in dicto instrumento transactionis insertę, conuentionales aut prætoriæ in quibus esset aliter distinguendum: sed hoc ad præsens attingere nõ est nostrum. ¶ Super quinto virtus quasi tota quæsitorum consistit. † Nam & si vera supplicatio vel registratio aut vtrunque per. d. b. facta fuerint. si tamen per eundem facta non probantur, sequi debet absolutio à petitis: quoniam non ius sed probatio deficit, & hoc sufficit ad rei conuenti absolutoriam, vt. ff. de testatu. l. duo sunt titij. quòd autem factis abunde aut saltem sufficiter probatum sit: dictum. b. dictam supplicationem dicto comiti virtutum exhibuisse & produxisse probatum est pluſquam clarè per dictum Nasimbene de citadella: qui de visu & auditu & de loco & tempore & contestibus deponit: vt patet ex eius testimonio reddito super primo & octauo capitulis secundæ modulæ. nec curo nec animaduerto an dictus. b. supplicationẽ mutauerit, vel mutare potuerit: an illam dederit vel dare potuerit: ex quo idem testis deponit se vidisse, audiuisse, & præsentẽ fuisse, quando supplicatio producta fuit per dictum. b. dicto comiti virtutum, illius tenoris & continentiæ, cuius est supplicatio supradicta in dictis actis reducta. ¶ Nam & si mille supplicationes dedisset quid ad rem? ex quo inter eos fuit vna supplicatio tenoris & continentię supradictæ, & ideo pluſquam deterius est quærere, an dicta supplicatio in actis registrata & in archiuo communis paduani descripta fuerit originalis an exemplum, vel exemplum exempli aut exemplorum mille quoniam hic nõ quærimus cuius manu scripta fuerit: sed solum hoc, an ita supplicatum fuerit comiti virtutum. & an eiusdem continentiæ & tenoris ad instantiam. d. B. supplicatio dictæ continentiæ vel comiti præsentata & ex parte dicti comitis transmissa: tunc suis iudicibus paduanis, registrata fuerit ad instantiam dicti. B. vnde de scriptoris manu quærendum non est, ex quo de persona supplicantis constat. C. de precep. impera. offi. l. vniuersa. & in. c. de rescript. libro sexto. Coadiuuatur autem attestatio dicti Nasimbenis ex aduersis adminiculis probatis in dicto iudicio. probauit enim dictus Daniel ❧ dominus Bal. de plum. quòd inter ipsum B. & A. verbalis altercatio facta fuit eo quòd ipse. A. dictum. B. increpat, quòd ipse. B. porrexerat vnam supplicationem comiti virtutum occasione hæreditatis de qua in supplicatione fit mentio: & quòd idem. B. dicebat quòd non dederat supplicationem aliquam aliquid continentem, per quod veniretur contra transactionem, de quo in actis fit mentio, & quòd credebat se adiuuare de iur. contra quòd dictam transactionem non venerat: vnde tacitè annuebat se occasione dictæ hæreditatis supplicasse: sed negabat contra transactionem venisse. de supplicatione autem & eius forma constat per attestationem domini Nasimbenis ex qua colligitur: an contrauenerit necne nec apparet ipsum. B. aliter vel in alia forma supplicasse: aut aliam supplicationem fecisse: vnde nec aliud aut aliam præsumere debemus: cum hæc facti sint & in facto consistant, & facta non præsumantur in dubio: nisi quatenus probantur. C. de probatio. l. j. ff. de capti. l. in bello. § factæ. ¶ Coadiuuatur etiam dictum dominum Nasimbenis ex alio adminiculo probato sufficienter & abunde per lancilotum trepelum deponentem principaliter super tertio capitulo secundæ modulæ: & per Petrum notarium quondam Rogerij examinatum super duodecimo capitulo & decimoseptimo dictæ secundæ modulæ: & etiam super decimo octauo.

¶ Qui quidem testes sunt contestes: & deponunt super dictis capitulis prout examinati fuerunt, quòd ad instantiam dicti. B. & ad eius solicitudinem & requisitionem de iussu & mandato vicarij tunc potestatis paduani. supplicatio de qua præmittitur continentiæ supradictæ fuit inter dicta chartularia registrata. propter quam registrationem eius sumptu & solicitudine factã cuiuscunque manu dicta supplicatio esset scripta. verisimile est & coniecturari debemus ꝙ idem. B. dictã supplicationẽ produxerit domino comiti, aut saltem productã eius nomine ratam habuerit, ex quo eam registrari fecit suo sumptu & ad perpetuã rei memoriã non est verisimile, & quod laborare voluerit in vanum: aut etiam prædictos sumptus facere, maximè si dictus. B. esset homo diligens & iur. peritus, vt. ff. de probationi. l. cum indebite. coniuncta. l. j. C. qui & aduersus quos, & coniuncto eo quòd habetur in. l. si professio. C. de mut. pa. libro decimo. & quòd ad solicitudinem dicti. B. fuit dicti tenoris quedam supplicatio registrata tenoris & continentiæ supradictę similiter plene probat, quod per se Guiliel. ser. Facini notarium super. xvij. xviij. xix. capitulis dictę modulæ. Cum igitur verba supplicationis prędictę sintin persona dicti. B. directe concepta, vt supplicantis: cui dubium quòd per hanc registrationem ad solicitudinem eius factam ipsum supplicasse probatur. vsus est enim in iudicio dicta scriptura continẽte quòd ipse idem supplicauit: vnde per vsum asserere intelligitur omnia vera esse quę in eadem scriptura tenentur. C. de fide instrumentorum. authentica. ad hęc. & in cor.

in corpore vnde sumitur. quod tenet Inno. expresse de exce. cum venera. & per eũdem de censi. olim. & ibi per Ioan. and. & facit optime. in cor. de his qui ingre. ad appel. § illud versic. sancimus. Concludendum est igitur ex predictis supradicto quarto capitulo sufficienter & plene fore probatum, dictum. B. dicto comiti virtutum supplicasse. probatur dictum dominum Nasimbene super veritate facti deponentem. ¶ Secũdò, per vsum dictæ scripturę factum pro dictũ. B. coram dicto vicario qui quidem vsus probatus est per dictos tres testes: ex quo resultat tacita iudicialis confessio dicti. B. quòd ipse idem supplicauit comiti virtutũ in forma prædicta: ac etiam per eosdem tres testes probantes de vsu pluſquam abundanter probatum existit & extitit, quòd de mandato vicarij ad requisitionem & solicitudinẽ dicti. B. fuit dicta supplicatio dictę continentię registrata. vnde tam per exhibitionem, quàm per interpellationem dicti vicarij super registratione prædicta, dico pœnam incursam fore, & maxime: quia & si singula non prodessent, tamen plura & multa iuuant. ¶ Nec ob. si dicatur quòd non est credendum attestationi domini Nasimbenis propter duo. ¶ Primò: quia si eius deficeret attestatio, sufficit testimonium aliorũ deponentium de vsu supplicationis, continentiæ prędictę per quem vsum probatur, vt dixi, dictũ. B. dicto comiti supplicasse: ex quo supplicationis tenor designat ipsum. B supplicasse. ¶ † Secundo, quia dicto domino Nasimbeni exceptio infamiæ causatæ ex condẽnatione prædicta non potest opponi obstante decreto domini. vnde & si dominus Paduanus ad famam restituere non posit: cum infamia est contracta ex sententia lata contra præsentẽ: quoniam hoc est de reseruata princip. vt. l. j. § de qua de postu. per Inno. plene de re iu. cum te. vbi dicit, quòd reges & collegiũ cardinalium forsitan possent restituere famæ. tamen idẽ. d. Paduanus bene potuit statuere vt exceptio infamiæ non posit opponi, quoniã ipsa oppositio est de processu iudicij, super quo & eius ordine statuere potest vniuersitas: & vniuersitatis dominus. vt. l. ij. C. quẽad. te. ap. cum si. ¶ Exceptio autẽ illa quòd. d. Nasimbene se à peccato non expurgauit in singulari iudicio, decisoria est. nullus enim quasi sine peccato mortali est. vnde si pœnitentiæ nõ peractæ cõsideratio haberetur ad testimonium: pauci essent idonei, vnde nobis esset quasi ex toto subtracta probandi potestas: quæ est amplianda: non autẽ angustanda. in cor. vt ma. credi. & debi. circa princi. & hoc de quinto. ¶ Super sexto & vltimo dicendũ est quòd cum idem. B. maior an. xxv. deliquerit veniendo contra & ipsius trãsactionis notitiam habuit, quòd apparet, quia velut notitiam habẽs de ea supplicauit: & narrauit eam fuisse factam per metum & errorem fauoris tyrãnici omniũ contentorum in ea presumitur habere notitiam ex quo omnia eadẽ chartula continẽtur. ff. de transa. l. non est ferendus. vnde ratione ignorãtiæ non est restitutio concedenda: quæ conceditur hæredi probabiliter ignoranti: cum cõtrauenerit negligẽdo, vt no. plenè per Dy. in. c. tua quis in ius. de re. iur. li. vj. per Cy. & Bar. in. l. ij. C. de iure emphy. licet secus sit cũ hæres pœnam incurreret agendo: quoniã antequam ageret debuit explorare de iure suo: & an iuste agere posset, secundum Dy. ibi & Barto. in. l. cum filius. § in hac de ver. ob. licet glosl. aliter dicat & non bene de regu. iur. l. qui in alterius. Secundum ergo ea quæ proponuntur & ex dictis actis & scripturis eliciuntur. concludo dictam pœnam contra dictos hæredes insolidum fore commissam. finale autem damnum esse dicti. B. supplicantis, vt superius dictum est. Aduertat autem petitor pœnę si secundum conscientiam rectam pœnam tam grauem exigere nitetur ex tam modico contrahere. reddet enim rationem ei cui nihil manet occultum. In hoc igitur sola eius conscientia sit grauata: solus enim rigor iur. fauet eidem. Et ita dico & consulo ego Angelus &c. Mcccxcj.

CONSILIVM. CCCXXVII.

1 *Bailia seu potestas: quando ordinaria dicatur.*
2 *Iurisdictio nulla datur per audientiã & simplicem supplicationũ lecturã.*
3 *Iurisdictio delegata dicitur, quæ à populo confertur.*

MAgnificus & excelsus dominus Franciscus iunior de cararia honorandus, dictæ domus octauus dominus paduanus suo statuto decreuit in forma infra scripta. videlicet notum sit omnibus & singulis presentes literas inspecturis quòd egò franciscus iunior de cararia paduæ & districtus capitaneus generalis: animaduertẽs propter redditũ meum latẽ. ad propria & liberationem ciuitatis patauiæ in manibus emulorũ cum ipsorũ expulsu & bellico superata: inter ciues meos paduæ & habitatores & districtuales quę sunt videntur inter comitatiuos lites varias & iniurias insurgere & oriri: nõ ita de facili decidẽdas si debuissent & deberẽt coram potestate paduæ eiusque ciuibus & etiam cõmunis paduæ officialibus agitari, quinimò protelandas sumptibus cum nõ paruis. & etiã me non posse propter instans bellum votis supplicantiũ conquerentiũque & petentiũ annuere in iuris & iustitiæ factione, ac etiam expeditionẽ vti optati debitam ipsius dare volens: quæ horũ votis occurrere & satisfacere volenti quã melius & facilius fieri quiuit, cum maiori contẽtatu horum disposui & deliberaui, quòd per homines cõmunis paduę scilicet cuiuslibet quarteriorũ nouem boni viri prout ipsis videtur quo libet bimestri qui habeant in curia mea certis diebus in ebdomada insimul cõuenire: & supplicationes & querelas mihi porrectas & porrigẽdas sibi legẽdas audire: cũ potestate autoritate & bailia super his ordinãdis prout eis vel parti eorum videretur expedire: habituris robur & plenissimã firmitatẽ, & de meę plenitudine potestatis & omni mea autoritate qua fungebar & fungor. ac omni via iure modo & forma quibus melius & efficacius potui atque possumus: statui decreui & ordinaui ac statuo ordino & decerno, quòd electio de mei cõscientia cõsensu & manda to per ciues & omnes quarteriorũ paduæ hactenus facta & decreto faciẽda vsque ad meæ beneplacitũ volũtatis, firma rata & valida sit & esse debeat ac omne & quicquid. s. premissis suppli cationibus petitionibus & querelis actum ordinatũ dispositum. hactenus fuit & in posterũ fiet mandabiturque & etiã disponetur, vt dictũ est, vsq; ad meę beneplacitũ volũtatis debeat plenã & perpetuã obtinere roboris firmitatẽ, & similiter acta quæcunque & terminata legitimę per cõmissarios pro parte dicti consilij ordinatos, & quibus cõmissæ fuissent & foret causæ firmatiuę valide roborẽtur mandãs & stricte precipiẽs per presens edictũ meum omnia & singula suprascripta debere ab omnibus inuiolabiliter obseruari, sub pœna cõtra facientibus mei arbitrio afferenda. Iubensque & ordinãs hoc ad euidentiã pleniorẽ mei sigilli impressione muniri. Datum paduæ in cancellaria mea die xv. mensis Aprilis anno domini. Mcccxcj. Indictione. xiij.

¶ Nunc quæritur an potestas dictorum nouem pro quolibet quarterio sit ordinaria an delegata.

RO parte affirmatiua † quod bailia & potestas illorũ nouem pro quolibet quarterio ordinaria cẽseatur sic ostenditur: quia bailia data est per dictum magnificũ & excelsum dominũ paduanum dominũ Franciscum de cararia iuniorem, habentem in ciuitate paduæ propter eius generale & vniuersale dominium potestatem leges & iura municipalia condendi. omnis ergo potestas & iurisdictio emanans ab eo velut à lege animata, dicitur ordinaria. ff. de iurisdi. omnium iudi. l. more maiorũ. ff. de offi. eius cui man. l. j.

¶ Hinc descẽdit quòd omnis iurisdictio principis ordinaria est: quoniam. l. regia & omnis potestas romani populi translata fuit in Cesarem. ff. de consti. princi. l. j. C. de ve. iur. ciui. l. j. § sed hoc studiosum. ff. de legi. l. non ambigitur. in glo. j no. etiam glosl. in. d. l. more maiorum. cum enim per. l. inanimatam conceditur iurisdict. radix, initium, & fundamẽtum iurisdictionis exordium capit & est atque subsistit in personam eius cui iurisdictio est concessa. vnde quilibet iurisdictionem habentes à. l. inanimata habere eam dicitur suo iure non alterius beneficio ex quo. l. refert eandem vt. ff. de iurisdict. omnium iudi. l. & quia. coniuncta. l. solent. ver. nã & his. o. ti, ¶ Pro hoc facit potissime, quia dictũ sta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutum dicti magnifici domini paduani attributa est illis nouem sic eligendis pro quolibet quarterio potestas plenaria: nõ solum videndi & examinandi supplicationes: imo super eis ordinandi & disponendi prout eis vel maiori parti eorum videbitur conuenire, quæ verba necessariò confirmant potestatem legis condendæ quam condere nedum quòd de iurisdi. sit: imo est summo imperio quod conuenit hodie soli principi: licet olim & senati & quibusdam alijs conueniret, vt. d. l. non ambigitur. coniuncta glo. sua. &. d. l j. & de constit. princ. At in proposito constat per. l. inanimatam dicti domini paduani iurisdi. fore cõcessam, vt patet ex themate, ergo dicta iurisdictio ordinaria, quinimo & summum imperium consistens in. l. condenda. patet ex verbis dictę. l. fore notorie attributum. vnde prima fronte quæstio videtur sopita. ¶ Pro hac parte quòd prædictorum iurisdictio sit penitus ordinaria, & per consequẽs sit a delegatis eorum appellatur, & ad ipsos debeat appellari: & ad ipsos pertineat exe
3 cutio sententiæ delegatorum, vt. l. à diuo pio. § sententiam romę dictam. ff. de re iudi. ad ipsos similiter pertineat confirmare sententiam vnius delegatorum: cum ipsorum delegatorum sententiæ pari numero sunt discordes. vt. ff. de re iudi. l. duo iudices.

¶ Contrarium est verum, & præmitto id quod in themate præassumpto principaliter dicti: nouem nulla est iurisdictio attributa: sed potius quodam negotium est commissum cõsistens in audiendo & legendo supplicationes & querelas eidem domino porrectas & porrigendas, quòd legere & audire solum sonat in factum & sensu solo auditus & oculorum impletur perficitur & habetur. ff. de his quę in testa. delen. l. j. coniuncta. l. testium. C. de testi. non ergo significant iurisdictionem: nec dicta verba illud intendũt, cũ legi & audiri possint per non habentes imperitiã iuris: & per consequens iudicandi vt. l. j. ij. & fina. C. de sen. ex peri. rec. actus enim iurisdictionales nõ in sola lectura aut auditu cõsistũt: sed in cognitionali exercitio quod panditur per partium assertionem. C. si per vim vel alio modo. l. finali. C. de iudi. authentica ad hoc. & in cor. vnde sumi. ff. de officio eius cui manda. est iurisdictio. l. cognitio. in principio. ff. de iudic. l. de qua re. ff. ex quibus causis in possess. eatur. l. cognitionẽ. cum simil. & quòd dicta verba sonent solum in factum: probatur inconuincibili ratione actus iurisdictionales contentiosi partibus præsentibus explicantur. vt. l. in causæ. § causa cognita. de mino. C. si propter pupil. pen. l. si deserta. Constat autem libellum supplicatorium porrigi & legi posse soli principi & inferiori, cui supplicatur: nec desideratur nulla præsentia aduersarij. C. de' precibus imperato. offe. l. j. & quasi per totum & authen. quæ suppli catio. & in cor. vnde sumi. &. C. quando lib. princ. da. l. j. &. ij. C. ne lib. pot. in rubro & nigro. sicut nec libellus cum producitur requirit partis præsentiam. vt. ff. de adulte. l. miles. § sexaginta. & quòd ipsum audire & legere supplicationes atque querelas solũ sonet in factum est casus in terminis in corpo. vt nulli iudic. § j. verficulo si vero opus fuerit transmittit. vbi textus dicit aperte, quòd si propter emergentiam querelarum necesse sit actorem prouinciæ quemquam transmittere ad locum ipsarum vlulantiũ querelarum. prout contingit in themate nostro transmittendus est officialis: non tamen sub nomine loci seruatore, qui officialis non habet ipsarum querelarum cognitionem: sed audientiam simplicem, nec dicitur eidem demandata cognitio: sed potius quoddam negotium. vt notanter dicit glossa. in. l. & quia. de iurisdictio. omnium iudicum. in gloss. magna. circa fin. ver. solutio. ibi non fuit causæ cognitio demãdata. ¶ † Concludo igitur ex præmissis, per audientiam simplicem & lecturam supplicationum nullam iurisdictionem attributam, sed ministerium quoddam facti quod potest officium & artificiũ appellari propter industriam secũ annexam. ff. de legatis, iij. l. legatis seruis. §
2 si ex officio. &. ff. ornatricibus. Quatenus autem dicti nouem habent potentiam super ipsis supplicationibus prouidendi & disponendi prout eis videbitur: sine dubio cum potestatem habeat statuta condendi propter dictorum verborum prægnantiam: nedum quòd habeant iurisdictionem: imo habent imperium. vnde si volunt ordinare & disponere, quòd de aliqua supplicatione domino fiat relatio vt ipse disponat, essent tunc referendarij. vt in corpre. de referenda. & in rubro & nigro.

¶ Si ordinarent quòd per seipsos cognoscerent essent cognitores & decisores si ordinarent vt inter partes fieret compromissum: valeret statutum iusta causa suggerente. vt notat Bartolus. in. l. j. C. de no. co. com. in principio. in secunda quæstione. & si ordinant & statuunt de causa deleganda vel delegant similiter delegatio tenet, nihil tamen facere possent contra specialiter statuta & prouisa per ipsum dominum paduanum: nisi propter causam de nouo superuenientem, vel quæ per dominum fuisset ignorata tempore sui statuti. vt. l. hominem. ff. manda. per Bartolum in. d. l. j. § quibus. in quæstione quæ incipit quęro datur arbitrium. Solum igitur restat videre, an eorum iurisdictio vel imperium sit ordinaria vel delegata: ex quo tam ratiõe iurisdictionis quam imperij plura facere possunt, vt ex prædictis apparet, & videtur quòd sit ordinaria: vt patet per iura & rationes pro hac parte allegatas. † Sed contrarium verum est inhærendo opi. Iacobi de butrio indistinctè tenentis, quòd cum iurisdictio detur à populo vel à domino, semper quòd sit iurisdictio delegata: quoniã nõ cõceditur vniuersaliter sed super certo genere causarum, non respectu certi neque determinati territorij fundat se retè intelligendo ipsum: quia iurisdictio ordinaria coheret territorio: vnde absque territorio non dicitur ordinaria sed delegata ad vniuersitatem causarum, vt. l. j. § cum vrbem. ff. de offi. prę. vr. & l. iij. C. de offic. præfi. eius tamen opinio non placet. nam & ordinaria iurisdictio sine territorio esse potest. de voluntaria quidem constat apud omnes, in contentiosa etiam idem est secundũ veram opinio. vt notat. Innocen. & Ioan. and. post eum. de offic. ordi. c. ad hoc. & hoc tenet Bartolus. Moueor igitur ad dicendũ, quòd potestas prædictorum sit delegata non autem ordinaria, ex eo solum quia dictus dominus paduanus voluit & disposuit omnia ordinanda & disponenda per dictos nouem ordinari & disponi autoritate sua, & de plenitudine suæ potestatis. vnde tam delegationes factæ & fiendę per nouem quam etiam omnia alia disposita & disponenda per eos non ipsis attribuuntur: sed eidẽ domino paduano, & sic non eorum iure fungunturi sed beneficio alieno & per consequens non funguntur ordinaria potestate, vt patet in prooemio institutionum, ibi autoritate nostra nostrisque suasionibus apponant institutiones &c. C. de vet. iure enu. l. ij. § omnia & extra de elect. c. ij. libro. vj. & de sup. negligprel. c. j. facit. ff. quod cuiusque vni. nomine. l. item eorum. § decurione. & quod not. per Innocen. de elect. in causis in princip. & hoc tenuit Bartol. expresse in. d. l. & quia. vbi autem dicta verba autoritate nostra & c. inserta non sunt, tunc intelligitur collata iurisdict. ordinaria: cum commissa est vniuersitas causarum, vt. d. l. j. § cum vrbem. &. l. d. fina. C. vbi & apud quos. secus si tantum aliqua negotia particularia sunt commissa, vt. l. si certarum de testa mil. Vnde concludo potestatem dictorum nouem sub qua includitur iurisdictio & imperium: ordinariam non fore. propter verba inserta in statuto domini paduani, ibi omni mea autoritate conscientia consensu & mandato &c. quæ quidem verba determinant non solum verba sequentia sibi firma rata & valida &c. imo præcedentia, ibi cum potestate autoritate, & bailia super his ordinandi & disponendi. quoniam illa verba autoritate mea in medio posita, cum salua ratione recti sermonis eiusdem rationis & causæ possint referri vniformiter ad præcedentia & sequẽtia & ea pariter determinare: ad omnia referuntur & pariter & eodem modo, vt. l. iij. § j. ff. de liberis & postumis. C. de lib. prete. l. j. ff. de vulgari & pupillari. l. iam hoc iure. C. de impub. & alijs substitu. l. quamuis. ¶ Non obstat quòd est de potestate cesarea: quia in cesarem fuit translata omnis potestas, vt dictum est. hãc autem transferre voluit dominus paduanus: imo omnia ad sui beneplacitum duratura decreuit. Item cesari non fuit attributa potestas vt authoritate legis regiæ statueret, & per hoc apparet rẽsponsum ad id quod dicitur de iurisdictio. concessa. pe. l. inanimatam, quod est in dubio ordinaria: quia illud est verum, nisi in. l. apposita sint illa verba autotitate nostra vel alia similia, vt præsens &c. Ego Angelus &c. transmissum Paduæ.

Consilium

CONSILIVM CCCXXVIII.

1 *Executores deputati ad distribuenda bona mobilia & immobilia an possint iura & actiones & nomina concedere debitorum.*
2 *Actiones & nomina debitorum mixtæ sunt naturæ.*
3 *Substantia mobilium & immobilium, quæ & qualis.*
4 *Mandatum, stricte semper interpretandum.*
5 *Testamenta quando stricte sunt interpretanda.*
6 *Actiones & iura, mobilium & immobilium nomine non veniunt.*
7 *Dispositio de simplicibus, quando mixtum comprehendit.*

ANastasius olim venturę populi sanctæ felicitatis de florentia suum condidit testamentum solẽne, in quo sibi filium seu filiam nascituros ex se & domina Chatarina tunc eius vxore hæredes vniuersales instituit, & vbi nullus nasceretur, instituit sibi dictam vxorem in fructibus redditibus & prouentibus omnium suorũ bonorum & rerum mobilium & immobilium, donec vixerit & vitam vidualem seruauerit honestã in domo ipsius testatoris & idem certa legata fecit. post vitam verò dictæ suæ vxoris, aut si ipsa vxor vitam viduale & honestã non obseruauerit, voluit dictus testator q̃ certa bona mobilia & immobilia peruenirent ad certos fideicõmissarios & executores in dicto testamẽto descriptos, qui fideicõmissarij & executores omnes simul in cõcordia & aliter, non teneantur & debeant infra sex menses à die obitus ipsius anastasij testatoris ipsa bona & possessiones in dicto testamento descripta, & omnia sua bona mobilia & immobilia dare & distribuere amore dei pro animabus dicti anastasij venturæ & dominæ Margaretæ prout dictis fideicommissarijs videbitur fore vtilius pro animalibus prædictis. Et si dicti fideicommissarij infra dictum terminum. vj. mensium prædicta omnia nõ exequerentur: tunc voluit dictus anastasius quòd officiales beatæ Mariæ sancti michaelis in horto, possint & debeant infra alios sex menses prædicta facere & executioni mandare, prout eis videbitur & placebit, quos officiales, adueniente casu prædicto ex nunc ad prædicta omnia exequenda & executioni mandanda ipse anastasius suos fecit in casu prædicto executores & fideicõmissarios. & si prædicti fideicõmissarij, & dicti officiales omnia prædicta non exequerentur in terminis & temporibus supradictis, vt supra dictum est, in casu isto sibi hæredem vniuersalem instituit commune florentiæ in omnibus & singulis suis bonis mobilibus & immobilibus iuribus nominibus & actiõibus præsentibus & futuris. ¶ Deinde mortuo dicto testatore nullisque posthumis natis de dicta domina Catharina, quæ vitam vidualem non seruauit sed ad secunda vota rranfiuit: post eius transitum & post lapsum sex mensium à die mortis testatoris & transitus. supradicti fideicommissarij prædicti vnanimiter & cõcorditer priori & fratribus sancti Augustini de florentia collegialiter congregatis: concesserunt distribuerunt & erogauerunt dictam hæreditatem & bona credita & iura & nomina dictæ hæreditatis. & eos & dictum capitulum & conuentum esse voluerunt hæredes & possessores bonorum iurium & nominum prædictorum, cum ceteris conditionibus in dicta distributione insertis: quam distributionem dicti prior capitulum & conuentus acceptauerũt. in hereditate autẽ dicti testatoris reperitur, quasdã pecunias deberi hæreditati & hæredibus testatoris prædicti per cõmune floren. & per officiales eius super monte dicti cõmunis, ad quas pecunias exigendas capitulum & conuentus prædicti
2 confluunt & concurrunt dicentes dictas pecunias eis deberi cum omnibus earum prouentibus virtute concessionis & distributionis prædictæ. Ex aduerso per officiales dicti communis negatur ex eo quia dicta distributio facta nõ fuit infra tempus semestre computandum à die obitus & transitus ad secunda vota prædicta. replicatur autem pro parte dicti capituli, quòd dictum semestrale tempus dictis executoribus currere non incepit: nisi postquam habuerunt notitiam transitus supradicti: & quòd ipsi fideicommissarij infra dictum semestre distributionem fecerunt computando illud à tempore eorum scientię. Nunc quęritur. an officiales prædicti ad solutionem dictarum pecuniarum & earum prouentum licitorum & quatenus liciti sunt: teneantur de iure dictis fratribus capitulo conuentui beati Augustini.

CONsultatio prędicta dubia pulchra & quotidiana habet & in ea prima fronte hoc solum videtur reuolui, an tempus fideicommissarijs & executoribus statutum ad exequendum pium testatoris propositum, currat à die obitus testatoris, posito pro constanti quòd cesserit dies executionis: an vero demũ à die notitiæ post cessionem diei executionis prædictæ. loquor de prædictis primis executoribus, quibus signãter initium temporis testator statuit & præfixit. Sed licet cum sit multum dubia ad prẽsens examinare rationes & causas dubitandi non expedit: quoniam ex
1 alio capite expeditur. † videlicet an dicti executores deputati ad distributionem & executionem bonorum mobilium & immobiliũ possit distribuere: & distribuendo concedere iura & actiones & nomina debitorum, & videtur quod sic pluribus rationibus. Primò propter naturã vltimæ voluntatis, in qua sit plenissima interpretatio. ff. de regul. iur. l. in testamentis. cum suis concor. Secundò propter fauorem, qui impenditur pie cause qui in tatum exuberat, quòd in multis iuris articulis receditur à rigore iuris ciuilis, vt. C. de sacro. sanctis. eccle. l. fi. ff. de fideic. li. l. anconius. &. l. in testa. C. de fideicommiss. eam quam in. ij. glo. mag. &. C. de epi. & cle. l. nulli. &. l. si quis ad declinandam. & in authe. si captiui. &. C. de do. l. scimus. & in cor. de eccle. ti. vnde sumpta authen. similiter. C. ad. l. fal. de condi. inser. l. pe. extra de testa. cũ omnes. &. c. cum tibi. Et hinc descendit quòd in relictis ad pias causas procedit dispositio captatoria, vt dictis capitulis.

¶ Tertiò equitatis suggerentis concurrentia, quoniam non minus est æquũ distribui nomina & actiones: quam bona mobilia. aut immobilia. apud idiotam enim appellatio talis est cognita, igitur &c. C. de test. tu. l. quid si nepotes. ¶ Quartò præsumptę voluntatis testatoris cõfluentia: cogitauit enim in redẽptionẽ suorũ peccatorum & suæ animæ subleuamentum forsitan sibi deo immortali donatio suorum bonorum sufficere. ff. ad. l. iul. peculatus. l. iiij circa principium ver. sed si donatum. C. de iur. l. si nondum templo nec mirum, quoniam clamant in dei immortalis circuitu cuncta animalia senas alas habentia ad misericordiæ imploratum. Quid enim plus aut ardentius monere potuit testatoris votum in prẽcipiendo distribui bona mobilia & immobilia, quam actiones & iura. si consideramus suæ animæ subueniri: non video maxime cum mobilia & immobilia apud nos cõsistentia minus de leui per nos deo aut alij concedatur: quam iura & actiones: quæ multoties modico aut nullo recepto pretio conceduntur. C. mand. l. per diuersas &. l. ab anastasio. ¶ Quinto propter importantiam verborum voluntatis prædictæ: quæ sub expresione mobilium & immobilium necessario comprehendit nomina & actiones de quibus iudicari oportet secundũ alterum extremorum: vel vtrunque si eorum alterum vel vtrunque in obligatione consistit. C. in quib. cau. in inte. resti. nõ est necessa. l. fi. in gl. mag. C. si aduer. trãs. l. j. in glo. incor. de nõ alie. § vult enim & not. ff. de ver. si. l. mouentiũ. &. ff. de aut. tu. l. potest pupillus potissimè autem hoc in proposita. q. locum habere videtur: quoniam annui redditus liciti ex pecunia debita per commune florẽtię debentur, qui redditus inter immobilia numerarentur, vt. d. § vult enim &. C. de sa. san. eccle. l. iubemus. § sane. & authe. hoc ius porrectum, nec mirum: quia sicut immobilia sunt suę na
2 tura perpetua: sic etiam annui redditus. † Confirmatur hoc: quia actiones & iura mixtam habent naturam: quoniam participant de natura mobilium & immobiliũ: vnde dispositio facta & emanans super dictis simplicibus: comprehendit mixtum. ff. de statu hominum. l. quæritur institutio. de actione. § item mixta in corpore. de non eli. secundo nuben. § si vero mixtæ. ff. de auro & argen. lega. l. & si non sint. § peruenimus. de vsucap. l. rerũ mixtura. C. de petitio. hære. l. hæreditatis. ff. de adul. l. vim passam. ff. de verborum obligatio. l. ij. in princip. cuicunque igitur dictorum simplicium actionem applicemus, sufficit ex quo tam mobilia quam immobilia distribui iussit testator. In contrarium, quòd actiones & iura per dictos executores non possint distri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hui, siue per eas possint exigi, mobilia siue immobilia, siue vtrunque siue neutrum ipsorum cuius vltimi exemplum est forsitan difficile. nisi in casu cum agi potest solũ ad hoc vt cõuentus agat contra alium, probatur pluribus rationibus, primò. ratione limitatæ iurisdictionis, quæ sortiri solet limitatum effectum: vt vltra personam, rem, & causam non extenditur: nisi in vim necessarię consequentiæ. ff. de pac. l. si vnus §. ante omnia &. l. fideiussores. &. l. nisi. &. l. qui in futurum §. si ex altera. co. titu. C. de transac. si de certa. ff. de transl. l. qui cum tutoribus. ff. de verbo. obli. qui romæ §. duo fratres de pactis. l. tres fratres. &. l. emptor §. lucius conjuncta. l. fi. §. fi. C. de vsu. rei iu. ff. de verbo. obli. l. si stipulatus fuero per te. &, ff. de procur. l. ad rem &. l. ad legatum. ff. de iurisdic. om. iudic. l. i. j. Sed dicta dispositio fuit limitata respectu rerum, scilicet mobilium & immdbiliũ. vnde eam extendere ad actiones & iura nõ est nostrum: quoniam testator voluit sic quæ disposuit. vnde aliud non inquirimus. C. de serui. necef. instit. hęre. l. iiij. in fin. vbi est tex. optimus quòd autem fieret extensio patet clare: quia actiones & iura à mobilibus & immobilibus specie differunt: quod apparet: quia illa dicuntur esse eadem specie, quę sunt eadem in substantia & natura eorum effectuũ productione. verba sunt Dy. in. c. sine possessione. de regulis iur. lib. vj. Sed actiones & iura differunt à mobilibus & immobilibus in substantia & natura & effectu productionis: ergo non sunt eadem specie imo penitus diuersa. ergo non illa comprehenduntur sub
3 dispositione facta de mobilibus & immobilibus. ¶ † Substantia enim mobilium immobilium vnius machinæ mundialis est visibilis & corporea: & per consequens palpabilis. iurium autem & actionum incorporea, & inuisibilis. item mobilis & immobilis est vera possessio: non iurium & actionum & aliorum quæ incorporalia sunt, vt. ff. de acqui. re. do. l. si seruus. §. incorporales. Item mobilia, triennio, & immobilia longo tempore perduntur, & actiones personales regulariter sunt perpetuæ. C. de constitu. pecu. l. i. j. C. de præscri. xxx. annorum. l. si quis emptionis. Item rerum dominia omnimodo nostra totaliter separãtur ex causa: sed actiones & iura directa non: quia infixa sunt ossibus nostris vt quidam character vt. ff. de pec. quod debetur.

¶ Secundò probatur ex præsumpta voluntate testantis: qui iura & actiones in dicta dispositione voluit intercludi, vt patet ex sequentibus verbis, eiusque intellectum tribuũt sermonis ambigui. vt. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de le. j. de ver. obli. l. titia. §. idem respondit. Sed testator prædictus dum potestatem attribuit executoribus prædictis bis de bonis distribuendis loquendo: ad mobilia & immobilia se restrinxit: quod non habebat necesse si suũ patrimonium vniuersum voluisset per eos distribui: sed sola appellatione bonorum vti pòterat: quæ omnia comprehendebant vt. l. bonorum de verborum significatione. ff. ad trebellia. l. cogi. & deinde cum instituit commune florentie: ampliauit dispositionem suam scienter disponendo etiam de iuribus actionibus & nominibus debitorum, de quibus sibi placuisset. dixisset sicut
4 dixit in dispositione concernentę commune floren. ¶ † Tertiò probatur ex natura mandati: quæ est vt semper stricte interpretetur & nunquam extendatur ad aliam rem & speciem vel personam: quam ad illam vel illas quas verborum tenor designat ex presse: nisi virtute necessarię consequentię, vt. l. ad rem mobilẽ. & l. ad legatum. &. d. l. ij. de iurisd. omnium iudi. per locum à contrario, ff. de acquir. hære. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de mino. l. illud. ff. man. l. diligenter. ff. de iurisdi. omnium iudi. l. extra territorium. &. C. de procu. l. si procurator ad vnam. ff. de arbi. l. nõ distinguemus §. de officio. de rescri. super literis. & ibi per Inno. Ioan. an. & eod. tit. cum dilecta. ¶ Constat autẽ hos executores simplices mandatarios esse: cum alius fit tale commodum habiturus. ipsi autem nihil. ff. de le. ij. l. si quis titio. ¶ Ex quibus dicimus & consulimus, quòd cum eorum mandatum sit certum & limitatũ & ipsius verba nulli sint ambiguitati suppositа sed aperta & clar ,& ad immobilia & mobilia solum relata: quod non possunt quicquam de iuribus & actionibus disponere: quę recte & proprie sunt tertia distincta species à prędictis & quolibet prę dictorũ, vt patet per rationes superius allegatas. & est casus. ff. de pecu. l. quã tuberonis. §. in peculio. ff. de re iu. l. à diuo pio. §. in vę
ditione. & ideo virtute distributionis prædictę, dictum capitulum & consuetus nihil de dictis pecunijs exigere possunt: nec de
5 forte necde annuo redditu. qui annuus redditus, licet quo ad alienationis interdictũ immobile censeatur, tamen vt tertia species ponitur à mobili & immobili differens, vt patet clarè ex tex. d. §. sane. &. §. vult tibi in cor. de nõ alienando. ¶ † Nunc ad obiecta ex prędictis facillis est respõsio. primò ad id quod dicitur, quòd in testamentis plena fit interpretatio: quia concedo vbi verba sunt ad multos sensus trahibilia, sed vbi est vnum solum significatum eorum, non est recedendum ab illo nisi de voluntate testantis aliud doceatur. de leg. ij. ille aut ille. §. cum in verbis. &. l. non aliter. & ita est in proposito: quia vnum est significatum clarum & apertum illorum verborũ mobilium & immobilium. Nunc ad secundũ de fauore piæ causæ: quia hoc concedo, vt pia dispositio & pium propositum testatoris conseruetur: sed non vt ad aliam trahatur de quibus testator non sensit. in hoc enim nulla verteretur pietas: imo esset oppositum. vt. ff. de furt. l. si pignore. ¶ Non obstat tertium de concurrentia æquitatis, nego enim æquitatem concurrere. imo, vt dixi, insurgeret iniquitas, si contra vel præter testatoris propositum aliquis ausu temerario vellet bona testantis in pium vsum conuertere, quoniam nec eleemosynam de alio est permissum facere citra domini voluntatem: etiam si largitor sit magno coniunctionis vinculo domino alligatus, vnde nec vxor de bonis viri largitur: etiam eleemosynam tribuendo. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. iij. §. concessa. melius de dona. ante nupt. l. fin. §. simplices. Sed testator voluit distribui bona mobilia & immobilia: & non alia igitur &c.
6 ¶ Non obst. quartum de præsumpta volũtate: quia nego, quòd testator voluerit actionem & bona distribui cum se ad mobilia & immobilia restrinxerit, argumentum de ardentia voti testantis. de qua in quarto obiecto dictum est. ¶ † Non obst. obiectio quinta, quòd sub appellatione mobilium & immobilium continentur actiones & iura: quia hoc pluſquam falsum: cũ sint species distincte, vt superius est ostensum per rationes, leges, & autoritates dictorum. Bene tamen cõcedo, quòd necesse est de ipsis iudicari vt de mobilibus & immobilibus iudicantur mobilia vt per ea mobilia & immobilia possint exigi. ad hanc autem necessitatem nunquam venitur: nisi cum iura sub dispositione continentur. in proposito autem continentur: quia sunt tertia species
7 vt est dictum. † Non ob. quòd dispositio de simplicibus, comprehendit mixtum. non enim iura & actiones sunt mobilia & immobilia, vt sic faciant vnum compositũ quod est mixtũ: imo sunt neutrius generis & neutrius speciei: sub noſe natura substantia & effectu. & ideo dicta obiectio nihil ad propositum. ea enim dicuntur mixta: quæ ex pluribus diuersis composita aut mixtam habent naturam, aut substantiã plurium simplicium. ff. de vsucap. l. eum qui ædes. ff. de iurisdictione om. iud. l. imperiũ. C. de peti. hære. l. hæreditatis. & alijs iuribus allegatis in fine primi discursus. actio autem non est composita ex diuersis substantijs, nec ex vna differmes naturas habente: sed est quoddam intellectuale, vt. l. vulgaris. ff. de fur. & instit. de actio. in prin. & licet actio esset quid mixtum, quod est falsum vt dixi, non procedit obiectio: imo do regulam & instantias. Regula enim est negatiua, quia dispositio facta de pluribus simplicibus, ad mixtas non porrigitur. ff. de li. & posthu. l. si ita. ff. de adul. l. vim passam. §. prę scriptione. ff. de his qui. vt indig. l. tutorem. Fallit vbi lex aliud disponit vel ratione inseparabilitatis quo casu iudicatur de mixto: vt de illo simplici in quo natura simplicis fortius & potentius agit, vt. ff. de statu hominum. l. quæritur. vel forsan causa remotionis absurditatis, vt. d. §. item mixta. &. §. si vero mixtæ. &. l. si quis argẽtum. &. C. de fideiussori. l. generaliter. vel circa dispositionis mere fauorabilis & ratioſe: quæ nulli præiudicium afferre potest, vt patet in quæstione disputata Bononiæ de gratia cõcessa legato legitimandi spurios & incestuosos: in qua fuit decisum posse legitimari illum etiam in quem ambę qualitates concurrunt, de qua per Bartolum in. dicta. l. secunda. de verborum obligatione. & ita dicimus & consulimus nos Ludouicus de albergotis ciuis & aduocatus florentiæ & Ang. de vbaldis de perusio legum doctor &c.

Consilium

CONSILIVM CCCXXIX.

1 *Inuentarij confecti beneficium quid operetur.*
2 *Obligatio hæreditaria ab hærede quare incipiat.*
3 *Obligatio quæ in persona domini contrahitur per dictũ procuratoris eius non purificatur.*

TEstator transegit, & obligando se & suos hęredes & bona promisit non cõtraueniri sub pœna certa. & ipsam promisionem solenniter suo iuramento vallauit. Hæres autem eius cõfecit solenniter inuentarium. quæritur an, quantum attinet ad exactionem pœnæ commissę, dictus hæres possit vti beneficio inuentarij, vt sic non teneatur ad pœnam, vltra quam vires hæreditariæ patiantur.

1 BEneficium† inuentarij solenniter cõfecti duo inducit. vnum circa falcidiam vt eã detrahere possit de legatis singularibus: aliud in creditoribus: vt hæres nõ teneatur vltra vires hęreditarias, inter quos numerantur: & sunt etiã creditores conditionales quorum obligationes pasiuæ incipiunt ab hærede. nam sicut hæres vsus est dicto beneficio: vti potest eo aduersus creditores pure & in diem ita & aduersus creditores conditionales: ex quo conditio purificata, est licet post mortẽ testantis. C. vt act. ab hære. l. vna. ff. de ver. sig. l. creditores. ff. de bo. auto. iudi. pos. l. hæreditarium. cum si. pro hoc quia lex concedens hæredi beneficium inuentarij aduersus creditores loquitur indistinctè: vnde non est nostrum eam extẽdere. ff. de pub. l. de pretio. Cum igitur dicta obligatio sit hęreditaria nulli dubium prima fronte: quòd aduersus illam videtur quòd hæres tueri se possit beneficio inuentarij. ¶ Nec ob. si dicatur hæres furipiens res hæreditarias beneficio illo non gaudet, aut in totum secundũ quosdã: aut saltem quantum ad rem illam secundũ omnes. &. ff. de his quib. vt indig. l. rescriptum. in cor. de hæredi. & falcidia. §. hinc nobis &. §. sancimus. loquuntur enim in obligatione quæ nunquam fuit hæreditaria,
2 nec in hæreditate inuenta aduersus quam beneficium inuentarij non porrigitur. ¶ † In contrarium est veritas. nam considerare oportet quòd obligatio hæreditaria cõditionalis incipit ab hærede cuius delicto hæreditas facta est pauperior: sicut est in casu proposito. & tunc nunquam hæres gaudet beneficio inuentarij, quoniam eius delicto hæreditas facta est pauperior: quam esset tempore mortis testantis. vnde talis calamitas eius delicto contingẽs damno hæredis semper asscribitur. ff. ad. l. falcidiam. l. in ratione. in princip. &. §. diligenter. pro hoc etiam est tex. rectè intellectus in. d. §. sancimus. vbi hæredi malignanti beneficium inuentarij nullatenus suffragatur. vnde de eo non est consideratio facienda: cum beneficium inuentarij non est necessarium circunscripta malignitate hæredis. ¶ † Pro hoc adduco simile de obligatione in domini persona contracta: quia non purificatur contra eum per delictum procuratoris generalis: imo omne damnũ & omnis pœna ipsum procuratore sequitur & concernit. ff. de conditio. indebi. l. si procurator. quod quisque iur. l. iij. §. si procurator. de legatis. ij. l. qui solidum. §. etiam. pro hoc: quia si quod damnum hæres incurreret: & sua culpa sentit ergo &c. vt in regula iur. damnum, sic videtur in pluribus socijs quorum damnum & lucrum propter societatem debet esse commune: & tamen si vnius culpa & delicto contingat societati non imputatur: sed solum delinquenti. ff. pro so. l. cum duobus. §. fi. cum sequen. ¶ Sic videbimus in colono, cui per vim hostium vel latronum incursu functus ablati sunt duo præcedente dolo vel cul
1 pa: & non petit remissionem mercedis ex casu talis paupertatis vel calamitatis. ff. loca. l. si merces. §. vis maior. &. §. culpę. idem vidimus in eo qui bona dilapidauit in fraudem: cui non prodest beneficium cessionis bonorum: vt. l. finali. ff. quę in frau. credito. ¶ Item in marito qui insolidum exigitur: si invxoris perniciem bona dilapidauit, pro hoc: quia causa proxima & immediata obligationis pœnalis fuit, & est delictum contractum per heredem in contraueniendo: causa autem remota immediata fuit, & est transactionis cõtractus. inspicere ergo debemus causam proximã non remotam. vt sunt iura vulgaria. ¶ Cum autem obligatio hæreditaria conditionis purificatur mortuo testatore absque delicto hæredis: tunc ita habet locum beneficium inuentarij aduersus illam: sicut aduersus obligationem puram vel in diem, vt superius est probatum. Et pro hoc adduco. l. naturalem. ff. ad. l. fal. in quantitate. §. magna. ¶ Concludo igitur ex præmissis secundum ea quæ proponuntur, de beneficio inuentarij locũ non fore. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM. CCCXXX.

1 *Conditio hospitalis construendi per testatorem apposita, quando purificari dicatur.*
2 *Conditio dispositioni adiecta, debet impleri in forma.*

QVidam Cambius gerardi suum condidit testamentũ, in quo plura legata fecit, & inter alia quæ in dicto testamento disposuit in omnibus suis mobilibus & immobilibus iuribus & actionibus cum oneribus infrascriptis: sibi hæredẽ vniuersalẽ instituit & esse voluit Zenobium & Gulielmũ & Frãciscum suos filios legitimos & naturales: & quemlibet eorum æquis portionibus quòd si aliquis eorũ decesserit, succedant alij vel alius remanens, & quòd si omnes decederẽt, instituit loco ipsorũ hæredẽ suam dominam massam eius fororẽ, ita & taliter, quòd domina massa eius soror ad vitã ipsius possit de fructibus bonorũ facere vel le suũ, & quòd si dicti eius filij decederẽt seu decesserint antequã fuerint in etate legitima: reliquit iusit & voluit, quòd de bonis suis detur & soluatur Iacobo pieri de insangatis nepoti suo flo. auri. c. & ad hæc omnia & singula fecit executores. postea decesit dictus testator superstite dictis Zenobio & frãcisco. demũ decesit dictus Frãciscus ante ętatẽ. xix. annorum nullis relictis filijs vel descendẽtibus seu ascẽdentibus, superstite dicto Zenobio eius fratre maiore annis. xxv. postea decesit dicta domina massa superuiuẽte dicto zenobio. deinde decesit dictus zenobius maior annis. xxv. nullis relictis filijs seu filiabus vel descendentibus legitimis & naturalibus suo condito testamento. in quo sibi hæredem instituit dominicum sandri merciarium. Modo quæritur, an conditio construendi dictum hospitale & præstandi legatum dictorum flore. auri centum sit purificata: adeo, quòd fieri debeat dictum hospitale & præstari debeat dictum legatum de iure maxime cum dictus zenobius vltimus decedens & ad quem tota hæreditas patris sui deuenit, decesserit in etate legitima. & an in dictis verbis & quòd si dicti eius filij decederent seu decesserint antequam, &c. intelligatur repetita illa dictio posita in prin. ver. videlicet, & quod si omnes decederent &c. Et quid iuris omnium prędictorum, viso puncto prædicto & his de quibus in eo fit mentio.

PRæmitto primo, quòd ex forma dicti statuti dña massa ad nihil vocatur, quoniam prædecesit zenobio instituto: vnde sua substitutio conditionalis non transmittitur. C. de cadu. tol. §. in nouissimo. licet secus sit in iure accrescendi. ff. de suis & le. l. si ex pluribus. ¶ † Super eo autẽ quod quæritur, an purificata fuerit cõditio construendi hospitale, dico quòd nõ: quia testator voluit cõstrui hospitale si eius filij decesserint antequã essent in ętate legitima, vnde oẽs voluit mori antequã essent in dicta ętate: qũ illud operat dicta indefinitiua quæstio vniuersalis: cũ sit eadem ratio omniũ particularium cõprehensorũ in ea, vt. l. legitimos. de legi. tuto. l. obligari. §. tutor. de auto. tuto. per Dy. in regula iuris

Universidad de Deusto
Biblioteca

generi per ſpeciem.de reg.iur.li.vj.& not.in.l.ſi is qui ducenta.§. vtrum.ff.de reb.dub.& eſt caſus in terminis ſubſtitutione facta pluribus ſi deceſſerint:quòd mors omniũ exigitur.C.de impu. & alijs ſubſti.l.quamuis.cogitauit enim teſtator ſuã hereditatem decurrere ad ſuperſtitem,vt patet ex verbis:quia voluit in quacũ que ętate decedenti ſuccedere ſuperuiuente,nullo autem ſuperuiuente inuitauit hoſpitale conſtruendum:cũ conditione ſi deceſſerint ante ætatẽ legitimam.cum igitur in perſona vltimi morientis deficit condictio,eo quòd deceſsit poſt.xxv.an.quo tempore quilibet eſt ætatis iuſtæ legitimę & completæ,vt.ff. de leg. iij.l.cũ filio.in fi.&.C.de his qui ve.æta.impe.l.fieret.ff.de condictio.ob cauſam.l.quod ſeruius.licet ſecus eſſet ſi cõditio fuiſſet purificata in perſona vltimi morientis:vt.l.hæredes mei.§. cum ita.ff.ad treb.& ibi Bar.plenè.¶ † Cõcludo igitur hoſpitale cõſtrui nõ debere,ex quo nõ eſt purificata cõditio:quæ impleri debet in forma:vt locum habeat diſpoſitio ſub conditione concepta.vt.ff.de condi.inſti.l.ſi quis ita.&.ff.de cõdi.& demon.l.melius.&.l.qui hæredi.¶ Super eo autem quòd quęritur de legato poteſt dubitari,quoniã mortuis filijs dictũ eſt.ſ. aut de morte filiorum facta eſt mentio dupliciter.Primò ſi deceſſerint ſine filijs:& hoc cõtigit in perſona omniũ, vnde ſi relatio fieret ad hũc moriendi modum:ſine dubio legatum deberetur.Secundo modo eſt facta mentio ſi morerentur omnes ante etatem legitimam & ſi ad hunc modum fieret relatio,nõ preſtaretur legatum. conſiſtit ergo dubietas ad quem modũ etiam moriendi debeat fieri relatio.& ſuper hoc dico quòd ad modum ſecundum, ſcilicet quando morerentur omnes in ætate legitima:quia relatio in dubio debet fieri ad proxima,non remota.quoniam relatiuũ poſitum eſt in vna oratiõe diſtincta & ſeparata ab alia ſicut eſt in caſu propoſito.ff.de iuriſd.omnium iudi.l.ſi idem cum eodẽ.§.fi. &.ff.quod quiſque iuris.l.j.§.hæc.&.ff.depoſiti.l.j.§.deinde.&.§. cum verò.ff.de leg.iij.l.in repetẽdis.& ibi per Bar.& de verborũ oblig.l.doli clauſula.ff.de liberis & poſthu.l.iij.C.de liberis prę teritus.l.j.in glo.& ibi per Cy.& ita dico & cõſulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCXXXI.

1 *Fructus qui ex hæreditate percipiuntur in reſtitutione fideicommiſſaria non ponuntur.*
2 *Verba diſpoſitionum ponderantur, vt veritas eliciatur,*
3 *Quomodocunque & qualitercunque dictiones, quid importent.*

AN in reſtitutione fidicommiſ. veniant fructus percepti teſtatoris iudicio ante exiſtentiã conditionis:poſito quod teſtator fuerit vſus verbis,quod ſi hæres ſcriptus deceſſerit ſine filijs,quod reſtituat ſubſtituto omnia bona dicti teſtatoris prouenientia vel peruentura quomodocunque & qualitercunque.

PRo cõſultationis prædictę
1 deciſione,præmitto regulam negatiuã.quòd† fructus percepti ex hæreditate,non veniunt in fideicõmiſſaria hereditatis reſtitutione,vt ad treb.l.in fideicom. primo reſpon. huic autem regulæ inhærendo, conſultatio eſt deciſa, quòd non debent reſtitui.verum dicta regula quaſdã habet inſtantias ſeu exceptiones in quibus fallit An igitur caſus noſter ſit inter illas,apparebit ex concluſione.¶ Fallit autem dicta regula,primò,ſi fructus tempore reſtitutionis fiendæ ſunt pendẽtes:quoniam portionis bonorum ſuper quibus pendent ſunt. vt ff.de rei ven.l.fructus pendentes.ff.de fur.l.ſi ſeruus.§. locaui.ff. de ac.emp.l.iul.§.ſi fructibus.de leg.ij.l.cũ dominus.§.ſi filius.& adeo ſunt partes rei:quòd reſpectu iuris realis etiam poſt ſeparationem petuntur vt ſui:per illum qui dominus fundi fuit, licet non reſpectu iuris perſonalis,vt.ff.de ver.ſig.l.ſi filius.§.cum ſundum.& ibi per Bart.¶ Secundò fallit,quando non ſunt percepti teſtatoris iudicio,vt quia hæres fuit in mora,ne ſit eidem ſua mora proficua.vt.d.l.in fidei.ſecundo reſpon.&.ff.ad.l.falcid.l.paulus.§.ſi.&.l.de bonis.§.quod auus.¶ Tertiò fallit,quando teſtator percepit ſignanter eos reſtitui.vt. d.l.in fideicommiſ.iij. reſpon. ¶ Quartò fallit cum ex aliquibus coniecturis conſtare poteſt teſtantem illos voluiſſe reſtitui,quoniam non minus operatur hæc coniecturata voluntas quam expreſſa,vt .ff. de legatis j.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.& eodem titulo.licet impera. & eſt caſus.ff.de vſur.l.in fideicom.§.cum pollidius.&.l.ſi ita relictũ.§. pegaſſus.de lega.ij.Inter cæteras autem coniecturatas eſt:cum teſtator gratia fidicommiſſi tantum diem reſtitutionis diſtulit,vt dicto.§.pegaſſus.vel cum certum quid apud hæredem voluit remanere:quo iuſsit eſſe contentum.vt.d.§.cum pollidius. ſecundumvnam ſolutionem,vel cum iuſsit reſtitui quantũcunque pecuniam ex hæreditate hæres percipiet.¶ Nam verbum pecuniæ quod eſt latiſsimum.vt.l.pecuniæ.de verbo.ſignifi.iunctum illi gemino relatiuo quantumcunque importat vt fructus veniãt,vt ff.ad treb.l.baliſta.¶ Quintò fallit,cum percepti ſunt ante aditã hæreditatem.nec mirum:quia hæreditatis ſunt tunc: non hæredis qui non eſt.augetur enim fructibus ſicut igitur ipſa hæreditatis ſubſtantia in reſtitutione venit:ita fructus ante aditam hæreditatem percepti:qui ſubſtantiam ipſam ampliant & auget. vt.l.poſtulante.§.ſed in huius.&.l.deducta.§.qui poſt.&.§. pen. ff.ad trebel.&.l.ita tamen.§.ſi ſeruum. eod.tit. poſt hæreditatem verò agnitam vel apprehenſam,non poſſunt fructus illam augere,quoniam nomen hæreditatis habere deſijt:& hæredis agnoſcentis patrimonium factum eſt.ff.de priui.credi.l.pater.&.ff.de vulgari.& pupil.l.ſi plures.§.qui filio.C. de iure deliberandi.l. quidam eulogio.vnde fructus tunc hęredem ſequuntur iure dominij.ff.de vſur.l.herennius modeſtinus.etiam ſi hæres coactus hæreditatem adijſſet:ſi modo in reſtituendo nullam moram cõtraxit,& ſimiliter ſequuntur hęredem: etiam coactum lucra & quæſtus facti per ſeruos hæreditarios,vt.d.l.ita tamen.§.j.& non eſt alibi ſecundum Dy.¶ Sextò fallit in conceſsionibus ad hęredem peruenientibus ex teſtatoris prouiſione:vt ſunt vſuræ & pœnæ,quas teſtator dum in humanis agebat ſtipulatus eſt: quarum dies venit & ceſsit eo mortuo:& ad earum acceſsionum reſtitutionem,& liberi primi tenentur etiam gradus vt.l.poſtulãtis.§. fina.ff.ad treb.& ibi Barto,nec mirum ea omnia hæreditaria ſuerunt & in hæreditate inuenta ſunt tempore mortis teſtãtis.C. de actio.ab hæredi.l.vna.ff.de verborũ ſignificatio.l.ſi creditor.& ff.de petitio.hære.l.vtrum.in fi.& eodem titu.l.illud.quod intelligo cum vſuræ aut penſiones ex ſtipulatione defuncti debitæ, exactæ non ſunt.nam debet reſtitui hæreditas talis qualis reſtitutionis tempore inuenitur.cæterum ſi per hæredem fuiſſent exactæ,cum perceptę ſint teſtatoris iudicio,hęredis ſunt:ex quo nulla mora contracta eſt:vt.d.§.ſed huiuſmodi.& eodem titulo.deducta.§.qui poteſt.¶ Septimò fallit, vbi ſubſtantia hæreditatis quæ debebat reſtitui facto hæredis,vt per detractionem quartæ vel quia diminuitur propter dotem quam ſibi vel filiæ aſsignauit,diminuta eſt:& tot fructus percepti hæres vltra ſuum quadrantem & fructus quadrantis quot ſuppletio dictæ ſubſtantię diminutæ ex dictis fructibus exuberantibus ſuppleri poteſt.illi enim fructus ſunt ad dictum ſupplementum neceſſarij: & in reſtitutione veniunt prętерquam in liberis primi gradus: vt per glo.ff.ad trebellianum.l.item tamen.§.hęres ex aſſe.in verbo agi poteſt.verſi.item poteſt.&.l. mulier.§.cum proponeretur.eod. titulo.Inter has autem exceptiones non inuenio caſum noſtrum ſaluo niſi dicamus hanc voluntatem defuncti coniecturatam ex illis verbis quòd omnia bona dicti georgij prouenientia ſeu prouentura ad ipſum chriſtophorum vigore dicti teſtamenti ſeu codicillorũ quandocunque & qualitercunque reſtituantur &c. videtur enim teſtatorẽ de pleniſsima reſtitutione cogitaſſe:ergo & de fructibus.d.l.baliſta.ff.de offic.prætect.vrbis.l.j.§.cum pleniſsimam.C.de fideicommiſ.l.cum virum.quæ optimè facit ad hoc &.ff.de lega.ij.l.vnum ex familia.§.finali.ff.ad trebel.l.marcellus.§.quidam liberis.&.ff.de lega.iij.l.cum pater.§.fidei. verbum enim omnia,vniuerſale ſignum eſt,& dum dicit prouenię tia & prouentura ampliat,& extendit vt non ſolũ quę tunc ſunt ſed & futura teſtatoris bona cõprehendat.ff.de aur.& arg.leg.l. ſi quis ita.ff.de ver.obli.cũ ſtipulamur.&.l.ſi à colono.& dũ ſub iungit quõcunque & qualitercunque,oẽm modũ & qualitatem prouentionis

prouentionis demonſtrat:vnde nihil videtur exceptum vt.ff.de re.dub.l.ſi is qui.cc.§.vtrum.facit.ff.de fideicõ.li.l. decem. cum igitur fructus ex bonis ſint & ex ſubſtantia teſtatoris ad hæredẽ perueniãt,nullum dubium videtur fructus etiam debere reſtitui ex præſumpta voluntate defuncti importata ex pregnantia dictorum verborum.Contrariũ eſt veritas,ſcilicet quòd dicti fructus percepti teſtatoris iudicio in reſtitutione non veniũt: obſtãte regula prohibitiua de qua ſupra mentio facta eſt. ¶ † Non
2 ob.iura & rationes in contrariũ allegatæ.nam ponderanda ſunt diligenter verba dicti teſtamẽtis in quo teſtator diſpoſuit omnia bona dicti gregorij reſtitui:prouenientia & prouẽtura quandocunque & qualitercunque ad hæredẽ.fructus enim poſt aditam hæreditatem percepti & ante morã:nunquã fuerunt in bonis teſtatoris,nec bonorum eius,imo extra cauſam dictorum bonorum,vt.d.§.cum filio.&.d.l.pater. vnde cum teſtator ſolum bona eius voluit reſtitui, non autem quòd perciperetur ex bonis eius poſt mortem merito & in reſtitutione non veniunt:quia de illis teſtator non ſenſerit ſed ſolũ ſuorum bonorum mentionem fecit:vt.ff.de religio.l.ij.§.in locũ.&.ff.de aur.& argẽ.l. ſi ita.& hoc importat verũ & proprium ſignificatum illius genitiui, bonorum:vt.ff.de reli.l.j.§.in locum.&.l.ſeruum titij.ff.man.&.l.ſi ſeruus meus.de ſtip.ſer.&.l.ſi hæredis ſeruus.de leg.j. Barto.in prœmio.ff.noui,quæcũque ergo bona teſtatoris ad hæredem prouenientia vel prouentura qualitercunque in fideicõmiſſum
1 veniunt.Quæ autem teſtatoris non fuerunt tempore teſtamenti vel mortis illa non veniunt:quia non continentur ſub verbis à quibus non eſt recedendũ cum clara ſunt.ff.de leg.iij.l.non aliter.¶ † Quinimo & hoc ſignanter eſt notandum:vi dictorum
3 verborum quandocũque & qualitercunque,ſi non eſſent apposita illa verba vi teſtamenti & codicillorum:venirent donationes factæ per teſtatorem quæ morte cõfirmarẽtur:licet illas habuiſſet ſcriptus quocunque alio exiſtente hærede.Nec ob.de lega.ij. l.ſequens quæſtio.& non eſt alibi:quia ibi appoſita non fuerunt illa verba quandocunque & qualitercunque ſignificantia omnẽ modum & qualitatem prouentionis per quæ ſatis dici poteſt expreſsim teſtatorem voluiſſe dictas donationes venire,licet non ſit expreſſum verbis ſpecificis cum id dicatur expreſſum, quod neceſſario importatur ex verbis,vt.l.certũ.ff.ſi cer. peta.in cor. de hære.& fal.§.ſi verò expreſsim.ff.de condi.& demon.l.nominatim.& de oper.no.nun.l.prætor.§.j.in gl.in verbo expreſsim. ſic dicimus in ſubſtitutione reciproca omnes ſubſtitutionũ ſpecies in ea contentas eſſe expreſſas,licet non verbis ſpecificis.ff.de vulg.& pupilla.l. lucius.cõiuncta glo.& ibi per bar.& hoc patet clare reſponſum ad.l.baliſta: quia ibi teſtator non iuſsit ſolum ſua bona reſtitui,vt fuit in themate,imo iuſsit reſtitui quantuncunque pecuniam ex hæreditate ad hæredẽ peruenturã. conſtat autem fructus ex hæreditate peruenire:ſicut & pecuniæ & prętia inde redacta,vt.l.item veniunt.§.redactæ.de peti.hære.&.l. venditio.ff.de hære.ven.cũ ſi.Item conſtat fructus contineri appellatione pecuniæ,ideo fructus in reſtitutione veniũt propter hæc duo ſimul iuncta,vt ibi patet & ſupra etiam eſt oſtenſum. ¶ Porrò hic teſtator nihil ex hæreditate percipiẽda iuſsit reſtitui:ſed ſolũ iuſsit reſtitui bona eius quorũ appellatione non cõtinentur fructus percepti eo modo quo dixi:quia nunquã ipſius fuerũt.¶ Non obſt.l.cum vnũ.C.de fideicõ.cum alijs ſimi.quia concedo:quia teſtator prægnãter & pleniſsimè voluit reſtitui
2 omnia bona eius.& ideo quicquid continetur appellatiõe bonorum eius,illud in reſtitutione venit:quia ſic teſtator diſponit: vnde non inquirimus aliud.vt.C.de ſerui.hęred.inſti.neceſ.l. cũ quidã.in fine.Quicquid autem extra cauſam bonorũ eius eſt,in reſtitutione nõ venit quia hoc teſtator nõ dixit ergo &c.ff.de li. & poſth.l.commodiſsimè.cum ſuis concor.ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCXXXII.

1 *Reformatio ſecunda primam tollit.*
2 *Notificatio laudi qualiter fienda ſit.& nu.4.*
3 *Reformatio diſponens de eiusbus locum non habet in forenſibus.*
5 *Denunciatio non eſt ſemper neceſſaria.*

MIſis duabus reformationibus communis florentiæ loquentibus de modo & forma notificationis laudorum & arbitramentorum.Quæritur,an laudum contra comites guidones quod fuit notificatum ſolum per nunciũ communis florentiæ per ſchedulam affixã in palatio poteſtatis communis florentiæ & in alijs locis publicis conſuetis,valeat poſito pro conſtanti;quòd dicti comites non habeant vel habent domum habitationis in ciuitate vel territorio cõmunis floren.& viſo ſtatuto cõmunis florentiæ diſponente quòd comites guidones prædicti tractentur vt ciues magnates ciuitatis floren.

PRo deciſione conſultationis prædictæ plura præmitto.¶ Primo,quòd cauſa condẽdarum dictarum reformationum vt arbitramenta vnius dãnatorum ad notitiam deducantur:fuit,vt arbitror ad pręcidendum omnes cogitatus & vias falſitatum quę crebro & quibuſdam actibus continẽtur:vt in cor.de inſtru.cau.& fi.in princip.præciduntur autem omnes falſitatum ſemitæ:quoties ea quæ agũtur diuerſorum hominum ſenſibus atque oculis inſinuantur.C.qui teſt.face.poſſ.l.hac cõſultiſsima.in fi.& ideo dicta prima reformatio in dicta notificatione tantas ſolennitates exegit.¶ † Secundò præmitto quòd dicta prima reformatio per ſecundam receſsit ab aula ,quoniãvt patet expreſsè ex verbis ſecundæ ſufficit notificationem laudorum etiam fieri ſecundum formam dictæ primę reformationis:vt patet in.d.§. prouiderunt verſi.& niſi ſeruata fuerit ſolennitas.¶ Tertio quòd dicta prima reformatio ad nullũ certũ genus perſonarum reſtringitur:ſed indeterminatè & generaliter loquitur.vnde comprehendit tam ciues florentinos quã comitatiuos diſtrictuales & etiã rectores quoſcunque:licet aliàs cõmuni flo.nõ ſubiectos.ff. de teſt.mili.l.in fraudẽ.§.fi.ff.de publi.l.de pretio.ff.de le. pręſtã. l.j.§.& generaliter.¶ Quarto præmitto,q̃ comites guidones qui ſunt florẽtini ciues ex quo aliunde & ab alieno territorio traxerunt originẽ.ff.ad municipa.l.aſſumptio.in principio.ff.de verborum ſignifica.l prouinciales.&.ff.de exculatio.tutorum.l.ſed reprobari.§.amplius.in glo.interlineari.vt in verſiculo commanens.licet autem dicta prima reformatio comprehendat forenſes per laudũ condemnãdos aut ex laudo vel arbitramento aliter irretitos:nõ tamen comprehendit vniuerſos forẽſes,ſed illos ſolum & dũtaxat,qui in florẽtia vel in florẽtino diſtrictu inueniuntur perſonaliter:aut ſaltẽ domũ habitationis haberẽt, quod apparet:quia prima reformatio etiã concedit victori poteſtatẽ notificandi laudum alternatiuè,vel per publicũ inſtrumentum, vel per nunciũ communis florentię,de mãdato alicuius iudicis domini poteſtatis perſonaliter vel ad domũ habitationis ſententiam arbitrorum paſsim,ergo propter defectum ſubiecti quilibet dictorum modorũ impoſsibilis eſt.alterum de duobus dicere nos oportet:vel q̃ notificatio nulla neceſſaria ſit attẽto rigore verborũ nõ prouidẽtium hoc.ff.de lib.& poſth.l. cõmodiſsimè vel attenta æquitate inſurgẽte ex mente & ſententia legiſlatoris, quę preualet.vt.ff.de excuſa.tuto.l.ſcire oportet.§.ſcire oportet. ver.& ſi maximè quod fiat notificatio eo modo quo poteſt.pro hoc do caſum in.l.vt perfectius.C.de anna.exce.cõiuncta.l. ſingulari quę eſt in.l.cũ hæreditas ex tre.in ver.per abſentiam.ff.ad
2 tre.¶ † Cõcludo igitur q̃ vbi forẽſis cõtra quẽ eſt laudũ latũ florentinũ domiciliũ non ſortitur ſi ibi habitat aut perſonaliter inuenitur:eidem notificatio fieri oportet ſecundũ formã dictæ primæ reformationis:quæ quantum ad ipſos nullatenus eſt abolita ſed modificata per ſecundã,vbi autẽ nec perſonaliter inuenitur,nec habitat aut nulla erit notificatio fienda ſecundũ verba vt dixi:aut ſecundũ mentẽ fienda erit per edicta.vt omnibus innoteſcant,vt.C.quomodo & quando iud.lege cõſentaneũ. & autẽ. qui ſemel & in cor.vnde ſumitur.cũ enim dicta reformatio notificationem ſeu citationem requirit,fieri de mandato iudicis florentini,non aliter fieri poteſt prætер quam per edicta de nõ ſubdito,ex quo iuriſ.floren.ab alijs penitus eſt diſtincta,& de iure vel de facto nõ ſit ſub eiuſdem domini protectione,vt in cle.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

re iudicata coniuncta glossa.l.vltima.C.de præscrip.long. tempor.licet secus vbi nõ sunt ita distincta dominia.sic intelligitur. l.omnes.§.si verò apparitor.C.de episco.& cle.cum ibi notat per Cy.& Bar.plene recitat in extrauagantibus ad reprimendam,loco autem dictorũ edictorum & albi prætoris,successerunt schedulæ in papyro qui foribus palatiorum vbi iura redduntur, aut in alijs locis publicis affiguntur: secundum morem cuiuslibet regionis. Vnde sufficit ita vsitatum esse.eãdem igitur vim sortiũtur tales schedulæ sic affixę ex quo ita mos inoleuit.vt ff.de spõ. l.ij.&.C.de iud.certi iuris.ff.de legi.l.non est nouũ.ff.de vsufr. l.si quis donaturus.in fi.ff.de arbi.l.item si vnus.§.fi.ff.si cert.pet. l.certi condictio.§.si nummos.cum igitur notificatio dicti laudi per talia edicta facta fuerit,vt patet ex nuncij relatione.nulla est dubitatio,quòd laudum executionem meretur,quinimo forsitã non erraret si quis diceret executionem mereri:etiam si nullavocatio facta esset,& hæc sufficiãt pro decisione consultationis prędictæ. Verum quia vidi multoties dubitari propter formam dictæ reformationis secundæ;quomodo & qualiter hodie sit laudorum intimatio facienda,idcirco ad ipsam secundam reformationem descendo,cõcludens primo & ante omnia quòd inquãtum fiat notificatio laudorum secũdum formam,saltem primæ reformationis,satisfactum est semper intentioni legislatoris: vt dictum est in primo discursu.ceterum si non fiat saltem fieri eã oportet,secundum formam dictæ reformationis secundæ: que de solennitatibus primæ relaxat.& ita relaxando primam reformationem modificat. ¶ † Vnde primo videri oportet,quos cõprehendat dicta reformatio secunda,& super hoc diligenter advertendũ:quia duas partes principales habet. Prima loquitur de arbitramentis quæ feruntur contra ciues seu habitantes in ciuitate florentiæ,vsque ad.§.in his verò.& illa particula comprehendit etiam habitatores ciuitatis,quantumcunque forenses: quia ita indeterminate & generaliter locuta est:& quia loquitur de habitatoribus ciuitatis non haberet locum in forensibus habitantibus in comitatu vel territorio florentino:quia in habitantibus in comitatu vel territorio florentino de illis non disponit,vnde talibus forensibus sic habitantibus in territorio & districtu extra ciuitatem non sufficit notificatio secundum formam inductam per dictam secundam reformationem.imo deberet fieri secundum formam dictæ reformationis primæ;quæ in hac parte non est abrogata,neque modificata:vnde remanet in suis iuribus primitiuis vt.l.sancimus.C.de'testa.Secunda vero pars dictæ reformationis secundæ subdiuiditur in duas partes.Prima est,quando laudum fertur contra aliquos de comitatu florentino nõ habitantes in ciuitate.Secunda est,quando fertur contra alios non districtuales,non comitatiuos similiter,non habitantes in ciuitate & ista duo genera personarum dicta secunda reformatio copulatiue,vniformiter.scilicet quòd cuilibet eorum sufficiat notum fieri secundum formam reformationis primæ:& per consequẽs per publicum instrumentum,vel nuncium de mandato cuiuslibet iudicis potestatis,prout & sicut in dicta reformatione continetur,vel per nuncium cõmunis florentiæ de mandato iudicis quarterij:actor,cum diuisione schedulæ prout in dicta secunda reformatione continetur.¶ Vnde dictam particulam similiter intelligi oportet quando comitatiui vel districtuales habitant saltem in territorio florentiæ:ita quòd de mandato iudicis Florentini possibile eos est citari personaliter,si inueniuntur in territorio:vel ad domum existentem in territorio, vbi autem nec personaliter inueniuntur in territorio, neque domum habent: neque prima reformatio neque secũda habet locum in dictis comitatiuis aut districtualibus,quoniam deficiũt verba dictarum reformationum:vnde aut nulla notificatio secundum verba erit necessaria:aut sufficiet per edicta.vt superius dictum est in alio discursu.¶ † Nec obstat si dicatur,quòd vbi laudum fertur contra forenses vel contra ciues comitatiuos vel districtuales nõ habentes habitationem in ciuitate vel territorio florentino, nec ibi dem repertos personaliter,saltem secundum formam primæ reformationis ex quo non potest fieri citatio de mandato iudicis florentini debet fieri notificatio per publicum instrumentum, per ipsam partem quæ meruit laudum,cum dicta notificatio sit merus actus extraiudicialis de sui natura expedibilis quolibet loco & tempore vt.l.omnes &.l.dies festos.C.de ferijs.l.j.§.nunciatio.de operis noui nuntiatione.C.de reivendicati.l.si fundum. ff.man.l.hominem.&.l.si procuratorio.§.si ignorantes &.ff.de euict.l.si rem.§.quolibet.C.de vsuca.acc.quoniam non sunt ita intelligenda nec interpretanda verba dictæ reformationis de hac notificatione extraiudiciali loquente:vt qui vicit teneatur victũ perquirere quotquot locis nauigaturus sit is qui in arbitramento succubuit:vt eidem arbitramentum notificet.Nam secũdum hoc in potestate rei damnati esset propter locũ in quo deberet: fugiendo nunc & æpissime de loco vno in alium victorem trahere,vt.ff.de eo quod certũ locatur non vtique in prin.est enim communis natura reorum fugere.& ideo inductum est iudicia reddi in inuitum.ff.de verborum obligatio.l,inter stipulatem.§.solum ergo victor astringitur ad denunciandum intra territorium,& non extra:sicut & in creditore dicimus qui reos principales vt veniant ad fideiussores vel pignorum possessores extra territorium conuenire vel prosequi non tenetur:vt plene habetur in cor.de fideiuss.§.si quis igitur.in ver.præsentes.& versic.vj. modo accipio.fingamus igitur vagabundum,dicemus ne hunc extra territorium perquirendum?nempe vt euitetur absurditas supradicta:fingamus ipsum damnatum in longissimo loco habitationem habere ad quem de facili non potest iri:aut damnatum esse quendam tyrannum comitem vel baronem, ad quem sine suspicione mortis vel alterius periculi non potest accessus haberi:dicemus ne hunc damnatum perquirendum ad loca prędicta?similiter dicendum est non esse:vt.ff.ad trebel.l.de etate in glo.&.ff.qui satisda.cogan.l.ij.in gloss.& in.d.§.si quis igitur in glol.superius alleg.per Inno.de do.& contuma.c.cum dilectus. per Ioan.and.de rescrip.statutum.libro sexto.in gloss.in ver.nõ audiens,vbi notabilia verba dicit iuncta alia glossa in verbo secure.& facit quod notat gloss.ff.ex quibus causis ma.l.metus.& l.ij.§.si quis in ius voca.in versi.dies.¶ † Cõcludo igitur vbicunque forensis dãnatus non habet habitationem in ciuitate vel territorio,nec de facili potest ei nunciari per instrumẽtum vel per magnam loci distantiam,vel propter earum discrimina vel propter timorem alicuius periculi in quo incurrere potest denuncians:his casibus non esse denunciationem necessariam,aut si est sufficiet per edicta,quoniam non dicimus posse,quod honeste non possumus.ff.de condi.insti.l.si filius.vel quod commode non possumus.ff.de verborum significatione.l.nepos proculo. Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CCCXXXIII.

Mulier habens fratres carnales,sine eorum præsentia cõtrahere nõ debet.

STatuto tudertino cauetur, quòd nulla mulier contrahet,sine præsentia fratrũ carnalium,si ipsos haberet:& si ipsos nõ haberet sine præsentia duorum proximiorum consanguineorum,& si alicui ex prædictis mulier non haberet in ciuitate vel comitatu tuderti,vel haberet & non inueniret, mulier possit liberè tunc contrahere & testari. ¶ Contingit quòd mulier habet fratrem, non tamen in ciuitate vel comitatu,quæritur,an possit contrahere vel testari sine præsentia proximioris consanguinei:post fratrem existentem in ciuitate tuderti. Et dico quòd præsentia consanguinei prædicti requiritur:perinde ac si dictus frater non esset in rerum natura æquiparando absentiam morti,& quia dictum statutũ emanauit in fauorem mulieris propter imbecillitatem sexus atque concilij. Et ita dico & consulo ego Ange.de perusio legum doctor &c.

VUm mulier fratres carnales † habet,ipsorum præsentia requiritur.cum eos non habet sequẽtium in gradu presentia necessaria est.tũc autem fratres habere intelligitur:cũ habet habiles ad præsentiam,tam de iure quam de facto. Nã habiles sunt restringenda

genda verba statuti vt.l.gradatim.§.& si lege.de mune.& hone.l. j.C.de sacrosan.eccl.quę loquitur tã in habilitate iuris quã facti, & facit.ff.de excu:tut.l.non solum.§.si libertus.coniuncta.l. si tutor reipublicæ causa.§.j.de tu.& ra.dist. ¶ Nemo enim sani capitis dicet quòd mulier habet fratres fatuos & dementes minores. xiiij.annis,quad istos fiat relatio,& sic eorum præsentia ad consulendum requiratur,qui alieno indigent consilio,vt.l.fi.C.de legi.tu.& de ęta.& qua.c.indecorum.Ideo alij cõsanguinei sunt vocandi. hi ergo fratres ad præsentiam ob consiliũ introducti,sunt inhabiles de iure propter morbũ,sicut sunt inhabiles adpsentiam ppter accidẽs,qui absentes sunt & de facili haberi nõ possunt ad expeditionem actus,qui forte celeritatem desiderat propter instans mortis periculum,& ideo cõsideratis subtilissimè & elegãtę dictis per excellentissimũ legum doctorẽ dominum Philippũ & considerato eo quod dixi:consulo idem iuris esse quod superius scriptum,ego Agelus de vbaldis de perusio legum doctor & ad fidem prædictorum manu propria scripsi, & in eo sigillo mei nominis sigillaui, & maximè moueor,quia dictum statutũ dicit quod si mulier nonhaberet aliquem ex prædictis in ciuitate vel comitatu,quòd libere possit cõtrahere & testari:ergo concludit quòd si aliquis est ille requirendus & qui non est requirendus non est,ego idem Angelus.

CONSILIVM CCCXXXIIII.

1 *Mandatum post mortem datum,morte mandantis non finitur.*
2 *Mandatum finitur hæreditate mandantis deficiente.*
3 *Sententia an sit nulla,si hæreditate iacente & sine procuratore feratur.*

AGliardus de bonciannis, per suũ procuratorẽ iã sunt plures anni meruit sententiam bonorum,in solutũ vigore sui crediti, tãquã de bonis rogerij de bondelinõtibus tunc defuncti.post verò quidam procurator dicti rogerij constitutus etiam post mortem dicti rogerij inde ad plures annos libellũ exhibuit, in quo inter cętera allegat dictam sententiam nullam pluribus rationibus. & maximè quia lata de hæreditate dicti rogerij tunc iacente & non dato curatore, & petijt per iudicem pronũciari & declarari dictã sententiam esse nullam,& dictum gagliardum condẽnari dictę hæreditati dicti rogerij, & dictum eius procuratorem ad relaxandum & restituẽdum dicta bona cum fructibus perceptis & percipiendis. ¶ Pro parte vero dicti gagliardi excipitur,quòd dictus procurator dicti Rogerij non est legitimus procurator,& mandatum suum expirauit,quia dictus rogerius decessit sine hærede, cum hæreditas ipsius non sit per aliquem adita. Item quia & si adita fuisset,dictus procurator fuit reuocatus per quandam sororem dicti rogerij,cui hæreditas dicti rogerij fuit delata & quæ hæreditatem dicti rogerij adiuit,dicitur etiam pro parte dicti galiardi,qp ipse non debet condẽnari ad relaxandũ bona,& restituendum fructus,quia dicta sententia non est nulla,vel iniqua,& lapsa sunt tempora appellandi.Item quia ex forma statuti communis florentię si quis non venit infra annum contra dicta bona nullũ ius est sibi saluum quo ad dicta bona.pro eo quia galiardus non solum possidet dicta bona:sed etiam tenet tanquã bona sibi obligata,vigore quorundam titulorũ & creditorũ.quæ recipere debet à domino beregij fratre carnali dicti rogerij & eius hæredibus,cuius.d.beregij dictus rogerius est hæres, & ipsa bona sibi licet retinere pro dictis iuribus. Ad quæ respondetur pro patre dicti procuratoris dicti rogerij,qp dicta reuocatio facta per dictã sororem suam nõ habet partem dicti galiardi releuare quia soror sua prædicta petijt restitutionem in integrum aduersus dictæ hæreditatis adhibitionem, & dictam reuocationem dicti procuratoris & ipsam obtinuit.Item nõ licet retinere dicta bona ex alio iure pro eo quia dictus galiardus non meruit tenutam dictorum bonorum ex alio iure, quàm ex iure dictę sententiæ.modo visis prædictis,quæritur quid iuris.

MAndatum collatum post mortem † non est dubium quòd non finitur mortę,quia constituens noluit finiri.l. si verò non renunerandi.§.fi.ff.man.ff.de sol.l.fi.& ibi per Cy. ¶ Fallit vbi testator sine hærede decedit,quia tunc cũ nulla subsit persona domini vera vel representata,cuius nomine possit procurator exercere actum iudicialem vel extraiudicialem:apparet esse im:possibile quem procuratorem esse,quia ei non potest congruere procuratoris diffinitio quæ est,quòd ille est procurator qui mandato domini aliena negotia administrat,vt.l.j.ff.de procur.duo ergo copulatiuè requiruntur,vt quis sit procurator.Primò,quòd aliena negotia fint.Secundò quòd mandato domini gerãtur.In proposito autem non sunt negotia aliena imo nullius.non enim domini qui decessit,per cuius mortem in eo omnia sunt soluta, in cor.de nup.§.deinceps.non hæreditatis quia nulla est hæreditas, ex quo constat neminem velle esse hæredẽ:imo immediatè cum hoc constat hæreditas desinit esse hæreditas:& incipiunt esse bona vacantia ad neminem pertinẽtia,antequã occupentur,vt.l.j.§. an bona.ff.de iure fil.& ibi Bart.& quòd finiatur dictũ mandatum morte probatur, quia cum dominus sine hærede decedit, & mandatum procuratoris in rem suam, quod est potentius mandato simplici,cum non finiatur morte reintegra nec reuocari possit,finitur morte domini,sine hærede decedentis,ea ratione quia nõ superest vt representatiue is,cuius nomine procurator valeat experiri,cũ directas intentat non subuentũ est hoc casu tali procuratori in rem suã vt in eum transeant vtiles sine cessione cũ exercitare possit directas.l.j.C.de actio.& oblig. & non est alibi secundum vnã lect.quæ est singularis.& verè eã tenuit Bart.& Io.an.ita intelligit illã in ti de emptio.& ven.Non obst.si dicatur secundũ hoc sequetur inconueniens,qp incõtinenti mortuo domino ante aditam hæreditatem mandatum dicetur finitũ: quòd est falsum vt.d.l.si verò.§.fin. ¶ † Nego enim quia tũc hæreditas quæ defuncti iure fingitur & sic dominus representat donec hæreditas est hæreditas,sed cũ hęreditas deponit sibi nomen & assumit nomen bonorũ vacantium,illa bona cũ nullius sint & nullum representent,non possunt sustentare mãdatũ. Pro hoc,quia qui procuratorem constituit,constituit illum nomine suo & hæredum suorũ,cum hæredes obliget,non autẽ nomine vacantium quia illud impossibile est,vnde dicendum est omnino mortuo mandatore sine hærede,expirare mandatũ procuratoris simplicis & etiã in rem suam.& hoc tenuit expressẽ barto.in.d.l.j.de actio. & obliga.cuius opinio mihi legendo semper placuit ratione prędicta. ¶ Si autem quærit quis,quomodo cognoscetur an sit hæreditas,an vero non sit hęreditas,sed bona vacantia, cum saltim fiscus vltimò sit hęres.dicum facta diligenti inquisitione & citatione,ex his quos proxima causa successionis contingit,nullus inuenitur qui velit esse hęres.C.ad trebellia.l.sancimus in glos. conuncto dicto Bart.ibi posito.& hæc de primo sufficiant.

¶ Vnde cõcludendo dicoquòd si nullus adijsset,nullusque hęres esse vellet,quòd quãdo fit ex præmissis apparet,quòd sine dubio dictum mãdatũ expirasset.verũ quia in themate præsupponitur hæreditatem fore aditã licet per minorem,frustra quæritur de pũcto prædicto,quia mandatum non est reuocatũ,cum dictũ fuerit quòd duraret post mortẽ,sed licet non sit finitũ morte mandãtis est finitũ reuocatione expressa hæredis qui potest reuocare illud,vt potuit constituens,cũ eius vice fungatur, eadem persona censeatur,in corpore de iureiuran.à moriente præst.

¶ Nec obst.quòd qui adiuit restitutus est aduersus additionem, per restitutionem,quia restitutio facta rescindit gesta per hæredẽ qui gerere non potuit nunquã hæres,si bona fide gesta sunt.vnde non rescinduntur iudicia & contractus, nec alienationes quas ipse hæres perseuerando,non potest rescindere.tex.est.ff.de reiudi.l.ex contractu.& ibi Bartol.ponit quæ lex loquitur in casu vero,scilicet cum hæres institutus nunquam sententiam passus est, quod apparet:quia dicit istam sententiam præiudicare substituto si eius culpa non est passus sententiam nullam ante culpam potuisse ibi hæres committere, si poneremus sententiam iuste la-

Universidad de Deusto Biblioteca

eam,habita consideratione iustitiæ respectu substantiæ meritorum causæ de quibus considerauit lex ipsa.item sententia restitutionis aduersus reuocationem est nulla:quoniam ex quo minor se abstinuit non interest eius an mãdatum sit reuocatum,vel nõ cum vt hæres vexari vel vexare non potest,ergo illa restitutio sibi non potest prodesse,cum omne interesse restitui deficiat,ergó dicta restitutio nullũ operatur effectum,vt.l.posthumus.§ si quis ex his.ff.de inoffi.testamen.Nullus enim casus cõsiderari potest, in quo intersit reuocationem factam non esse, postquã hæreditas adita & repudiata fuit per hæredem.Super eo autẽ quod quæritur,an galiardus condemnandus sit ad restitutionem bonorũ, eo quòd procurator agens sit legitimus.& sic ad petitionem eius vel alterius legitimi petitoris,non tamen potiora iura habentis, dicendum est quòd nisi ei satisfaciat de eo de quo sunt bona hypothecata eisdem galiardo:licet immissio nulla sit & nulla declarari potest,quoniam sicut galiardo,non possidenti aduersus possessorem posteriora iura habentem cum effectu exactionis hypotheca competeret,ita ex quo res obligata ad eum peruenit sine vitio violentiæ potest retineri per eum quousque sibi de debito satisfaciat pro quo illa res pignorata vel hypothecata constitit,secundum Cy.quitur eo quod idem nota.in.l.vnica.C.etiam ob chiro. pecu.&cetera.non igitur potest dictus galiardus,secundum ea quæ proponuntur damnari ad restitutionem dictæ rei obligatæ, nisi ei primitus satisfaciat, si igitur in contrarium sententia lata esset,sine dubio esset iniqua,si est probatum de pignore priori & potentiori. † Super eo autem quod quæritur an lata sententia sit nulla,quia lata fuit hæreditate iacẽte,cuius nullus est curator aut procurator sine dubio nulla est,quia tunc nulla consistit persona, cum qua possit consistere iudicium quod ad sui essentiam trium personarum veram requirit præsentiam,scilicet actoris iudicis & rei.hic autem nullus reus est,cum iacet hæreditas,contra quã agitur sed nullus curator existit,sed si hæreditas iacet & eidem curator existit,aut procurator eiusdem est, cum quo consistere potest iudicium,vt est in casu proposito,quia non expirauit mãdatum hæreditate iacente.Sed tunc demum cum consistit rogerium suum hæredem fuisse,tunc iudicium nõ est nullum,exhoc quia iacet hæreditas:quoniam habebat procuratorem,qui legitimus defensor eiusdem hæreditatis esse poterat,vt patet in.l.j.ff.de cura,bo.dan.bene tamen potest esse processus inutilis & sententia ex alio capite quam ex capite hæreditatis iacentis,vt quia citationes non arctassent procuratorem, & sic sententia lata esset in absentem non citatum legitimè,& per consequens esset nulla.l.j, §.cum ex edicto.quæ sententia sine appellatio.rescind.C.quomodo & quando iud.l.eą quæ,&.l.si præses.Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCXXXV.

1 *Dotis dationem vel promissionem asserenti, incumbit onus probandi.*
2 *Dos nudo consensu constituitur,consensus nudis verbis probatur.*
3 *Vxorem indotatam nemo tenere cogitur.*
4 *Vxor an dicatur domina rei dotalis.*

STatuto commmunis bono niæ cauetur sic inter alia videlicet.Præterea ordinamus,quòd intelligatur ipso iure omnia bona mulieris immobilia in dote data nisi appareant & sint confecta instrumenta dotalia,& tunc illa intelligatur, & si dos de quo appareat dotale instrumentum,& quòd contenta à.§.& quia plerunque. infra habeant locum in matrimonijs præsentibus & futuris.contingit quòd constante matrimonio ex successione vxor domum quisuit quam insolidum continuo tenuit per inquilinum suum & nomine suo proprio pensiones ab eodem exegit, & demum eidem inquilino domum prædictam vendidit iure proprio & nomine suo, quæritur an emptor sit securus non obstante dicto statuto.

EXorbitat grauiter dicti statuti censura à tramite iuris dum bona mulieris immobilia omnia in dotem data statuit ipso iure,si aliter de dote constituta per publicum instrumentum non doceret.quoniam iure communi statuitur oppositum:vt nulla bona ex hoc solo quod matrimoniũ est cõtractũ nullis aliis concurren
1 tibus coniecturis in dotem aut datam statuat,aut datum præsumat. † mò viro alleganti dationem seu promissionem dotis onus probandi incumbit.C.de rei ven.l.dote vbi est casus expressus,potissimè autem eo casu quo mulier nobilis virum ignobilem accepisset qui fuisset etiam suo proprio dotare contentus : vt illam posset sibi in matrimonio copulare.ff.de verborum obligatio.l. si ita stipulatus.§.si nupsero.in glossa. & de do. promit. l.si de voluntate in glo.vel nisi ex alia causa,vir non esset tanta dote dignus.C.de iure do.l.nulla.ff.de iure do.l.mulier bona.& ibi dicit hoc non cauerí lege:licet in topicis argumentum hoc reperiatur scriptum.C.si aduersus do.l.j.

¶ Nec obst.notata per Barto.in sua disputatione quę incipit mulier amplum possidens patrimonium . quia loquitur eo casu quo multæ coniecturæ dotis datæ apparebãt. potissimè quia vir bonis mulieris vsus erat velut dotalibus,† vnde sufficit talis vsus muliere sciente factus cum nudo consensu constituatur dos . vt l.ad exactionem.C.de iure do.qui quidem consensus nudis verbis probatur & factis.de lega.iij l.nutu de reg.iur.l.vbi non vocem.l.labeo.§.idem tubero .de sup.le.qui . ex caus.in pos.ea.l.fulcinius.§.quid sit latitare de pact.l.item labeo de do. excep .l. apud celsum in princip.si cert.pe.l.certum.cum similibus.Confirmare igitur debemus dictum statutum quantum possumus: vt non contradicat iuri communi vel saltem minus quàm potest, vt sic minor aut nulla resultet absurditas.C.de nox.l. si serui vestri . & ff.de bonis liberis.l.nam absurdum.ff.ad municip.l.cõstitutionibus.¶ Hæc autem conformitas satis sumitur,cum tempore matrimonij mulier bona sua stabilia habet, vt sic illa vir se credat possessurum pro dote aliter matrimonium nullatenus contractu
3 rus fuisset.ad hoc enim naturalis stimulus noster inclinat,tam ratione cupidinis quam vt sustineri possint onera matrimonij .C. de iur.dotium.l.pro oneribus. † pro quibus supportandis multum lex viris occurrit,ne vxorem indotatam cogãtur habere .ff. de condi.ob.cau.l.si donaturus.§.j.quæ presumptio dotis habenda cessat in themate,ex quo mulier nulla mobilia possidebat nec possidere sperabat aliqua iusta ratione ad bona.igitur post contractum matrimonium acquisita,ad quæ nullus fuit habitus effectus consortũ nec haberi potuit,non extendatur dictum statutũ iuri communi contrarium.quod considerare debuit verisimiliter effectum cummune vtriusque cõsortum tempore matrimonij vel bona illa doti essent quæ tunc mulier habebat vel habere sperabat aliqua iusta causa subsistente,quoniam aliter spes non esset saluo nisi bonis post matrimonium acquisitis vir vsus fuisset vt dominus muliere sciente & patiente.nam & tunc & illa in dotem dota præsumam:vt superius dictum est.

¶ Considerauit igitur statutum præsumptum vtriusque consortũ propositũ,vt dote aliter nõ constituta illud doti non esset, aut prẽter vel contra cõmune ipsorum propositum est verisimile statuẽtes aliquid voluisse(vt patet ex eius scire)dũ disponit quòd esset illius statuti dispositio dote apparente per instrumenta publica constituta.& hoc est interpretatio declaratiua quam omnia statuta recipiunt etiã interpretari prohibita.vt no.per doctos in.l.
4 omnes populi.&.l.cunctos popu.¶ † Concludo igitur dictum emptorem hoc casu fore securum,& maximè quia patet ex his quæ proponuntur,quòd dictæ domus possessionem nunquam vir habuit imo vxor,& causa fuit vt domina & omnia pro domina egit,tam percipiendo pensiones ex ea & forsitan viro sciente quam etiam vendendo vt proprium & nomine suo proprio, per quę declaratur animus & intentio mulieris, qꝑ illã domũ voluit doti esse sed suam propriam,& quòd illa domus nunquam exiuit de suo dominio . vnde & si in dotẽ data ipso iure dicatur ex dispositione

dispositione statuti, inquantum ipsum ad hunc casum trahemus, non propterea absque traditione dominium acquisitum viro dici potest,quoniam non super acquisitione dominij sed solum super dotis datione ac concessione præsumpta statutum disponit,& circa idem debemus duplicis fictionis euitare concursum.C.de do.promis.l.j.esset autem vna(vt ita dixerim)super datione,alia super traditiõe.¶ Exponatur ergo verbum data quod est in statuto,id est concessa.vt sic fingat vel saltem præsumat cõtractum dotis vbi non est,aut ibi non apparet, aut interuenerit, necnon autem fingat translationem dominij absque aliqua traditione.Et ideo cũ dicta mulier ante traditionẽ continuo domina fuerit,potuit dominium in emptorem trãsferre.& eius causa
2 tunc est potentior quam viri prioris qui nunquam habuit possessionem.vt.ff.de publi.l.finautem.§.si duobus pro hoc,quia non plus operatur ficta dotis concessio,quam vera. Sed cum bona omnia dantur in dotem,non transfertur sine traditione dominium.ff.pro dote.l.j.§.si vniuersæ.vbi casus.coniuncta glo.Huic autem decisioni repugnare videtur,quia hoc dominiũ est datiuum à.l.vnde sine traditione videtur transferri.ff.de publi.l.commissa per Cy.in.l.si ab hostibus.C.ex qui.cau.ma.& in.l.fin.C.de hære. vel actio.ven.sed illud procedit in datione quæ fit à.l.directo disponendo & dominium concedendo:secus non dat nec concedit sed datum fingit ab alio vt est in casu proposito.nam tunc non debet plus operari quàm datio vera,vt sic non operetur plus fictio quam veritas.Ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCXXXVI.

1 *Appellatio quando teneat,& quis de ea cognoscere debeat.*
2 *Appellatio coram quo terminetur,si ad plures appelletur.*
3 *Appellationem coram iudice incompetenti prosequens,an præcludat sibi viam regressus ad competentem.*
4 *Eligens vnam viam vel electionem,an præiudicet sibi in alia.*
5 *Adiens iudicem incompetentem sibi non præiudicat, si hoc fecit per errorem.*
6 *Appellans ad iudicem incompetentem,in quo sibi præiudicet.*

SEius sententiam condemnatoriam passus à iudice venetorũ ab ea sentẽtia appellauit sub hac forma,appello ad consiliũ venetorum,si videtur sufficere:& si non sufficit appello ad illustrẽ dominum.d.ducem venetorum.§.sic succesiue. si mihi non sufficit,appello ad ipsum consilium.deinde appellans fuit prosecutus illam coram consilio.consilium.autem pronunciauit se iudicem incompetentem:nunc vult appellamus ipsam appellationẽ prosequi coram iudice,qui indubitanter est iudex cõpetens. quæritur an possit,cũ videatur per electionem iudicis incompetentis sibi competentis aditum præclusisse

IStа quæstio habet duo dubia. ¶ Primum est,an teneat appellatio interposita modo prædicto.¶ Secundum an prosecutio appel
1 lationis,facta corã dicto iudice incompetenti,præcludat viã appellanti vt exercere non possit coram alio dicto iudice,corã quo niam obtentum fuit in curia romana quòd appellatio tenet, & solum superior de ea cognoscet non autem inferior: ex quo ad ipsum superiorem omnibus omissis medijs de iure poterat appellari. Alij autem tenuerunt oppositum,quòd propter incertitudinem nulla est appellatio,& has opiniones cum legibus eas fundantibus recitauit Specu.in tit.de appella.§. nunc tractemus. versi.sed pone aliquis ita dicit.& hanc secundam tenuit Io.an.in additionibus ibi,& in regula iuris in alternatiuis & in.c.si is cui de officio.deleg.lib.vj.in glo.quæ incipit.

¶ Not.quòd sublate & idem dixit ibi,cum appellatur alternatiuè ad vnum vel ad alium saluo nisi infra tempus ad appellandũ præstitum appellans eligat alterum istorum,aut iusta causa subsit propter quam sic oportuit appellari & hoc propter ambiguitatem quæ ex alternatiua & etiam copulatiua inducitur, in qua non debet appellatio vagari cum suo discrimiue.vt patet in iuribus allegatis per Io.prædictum quæ non referam:quia esset laboriosum potius quam subtile.cum igitur hæc Io.opi.sit consuetudine approbata,ei stare debemus.vt.l.si de interpretatione.de le. & ideo dictam appellationem videtur prima fronte fore nullam ex quo non fuit facta electio infra tempus,& per consequens frustra de prosecutione tractetur.contrarium est verum, scilicet ex quo tempora prosequendi suffragantur , prosecutio fieri potest corã dicto domino duce iudice cõpetenti.Et facio super hac sex
2 cõbinationes.¶ † Prima est cũ appellatur ad plures certos copulatiuè vel disiũctiue expressis eorũ nominibus proprijs vel appellatiuis forte sub nomine dignitatis,& quilibet nominatorũ est iudex competens.quæritur an possit ita q̃ recte potuit ad quemlibet appellari.& tũc vera sit opi.domini Ioan.quia tam alternatio quam coniunctio obscuritatem parit & reddit appellatum incertum corã iudice. coram quo prosecutio fienda sit,propter quod non potest reddi certus coram quo appellatum citari faciat ad prosequendum si eum vult preuenire,& ideo appellatio nulla nisi infra tẽpora appellandi alter dictorum iudicẽ eligatur,saluo nisi habuerit causam probabilem sic appellandi secundũ eum in dictis locis.

¶ Secunda combinatio est,quando nullus eorũ est cõpetens etiã nulla est dubitatio quòd non tenet non propter ambiguitatem sed propter iudicum incõpetentiam.vt.l.j.§.si quis in appellatione.ff.de appel.&.C.de appel.l.eos.&.ff.quis & à quo.l.j.

¶ Tertia combinatio est,quando vnus illorum est competens alter incompetens:& tunc appellatio est valida,quia non causeretur ex ea illa incertitudo,& hoc tenet idem Ioan.in.d.c.si is cui. & in dicta regula in alternatiuis.cum enim vnus solus appellare potuerit non alter verisimile est appellantem velle prosequi coram competenti non coram incompetenti, ne videatur eligere viam ad impugnandum suum iudicium,vt.l.si miles.de testa.mili.& quòd nemo præsumitur in dubio culpam velle committere, sed prosequendo appellationem incompetentẽ esset in culpa propter malam electionem.vt.ff.de nego.gest.l.nam & seruus.§.fin. ff.locati.l.cum in plures.§.seruum.in fi.ff.si mensf.fal.mo.dix.l.j.§. hæc actio.de furtis.l.si quis vxori.§.apud labeonem.nec enim verisimile est aliquem patremfa.diligentẽ velle inutiliter & fruſtra pecunias & tempus expendere vel largiri,vt.ff.de prob.l.cũ de indebito.¶ Quarta combinatio est quãdo apponitur coniunctiuè vel alternatiuè sine specifica omniũ ad quos appellatur expressione.& iste casus à Io.non tangitur.Exemplũ appellatur ad præsidẽ ciuitatis vel ad omnem alium iudicem competẽtem.& tunc appellatio valet,nec est necessaria declaratio,cum sit appellationis certus iudex,& nullus alius certus.de lega.j.l.cum incertus.de le. ij.l.in cuius.§.cum duobus.sicut ergo non additur iudex omnino incertus,sic nec cum appellatur ad certum & incertum.illa incertitudo quæ non potest certificari nisi ex his quæ postea fierẽt reddit ambiguum vel incertam illam appellationẽ respectu eius ad quem est certitudinarie appellatum,nec credo tunc electioni locum fore de qua scribit Io.quoniam loquitur eo casu quo coniuncta vel disiunctiua reddit appellationem incertam respectu cuiuslibet iudicis nominati,sed hic respectu nominati talis adiectio nullã obscuritatẽ parit,sicut nec est oratio obscura super indiuiduo & respectu indiuidui propter cumulationem generis. vt.ff.de vi.tri.oleo que leg.l.si.§.cui dulcia.& est casus expressus in.l.vbi autem.§.qui sortes.ff.de ver.obli.non tamen nego quin appellatio hoc modo interposita & sub hac conceptione verborum appello ad omnem iudicem cõpetentem teneat:& ille intelligitur appellatus qui postea infra tẽpora appellãdi eligetur.C.de bo.auf.iu.pos.l.cum proponas.in glo.fina.Barto.de verbo . obli. l.qui romæ.§. scia cauit.& idem ibi ray. licet illã glossã non alleget idem etiam tenuit idem barto.in dicto.§. si quis in appellatione.& ita communiter praticatur.

¶ Quinta combinatio est, quando quis appellat copulatiuè vel disiunctiuè reseruata sibi electione coram quo prosequi voluerit & adhuc dicit Specu.appellationem valere in.d.§.ver.quid si. dicat appello ad legatum vel ad papam.sed Io.an.ibi in duabus ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditionibus parua & magna tenet quòd sit necessaria electio, vt est dictum, pro cuius opi. optimè facit. d.l.vbi autem. § qui illud & idem tenet in dicta regula.

¶ Sexta & vltima combinatio est, quando quis eppellat ad vnũ, & si ille non sufficit appellat ad alium, & iste casus nostet à Ioan. non tactus, & hoc casu dicendum est sine dubio, quòd dicta appellatio nullam incertitudinem continet quia non est facta copulatiue, imo ad vnum solum est appellatum precisè, scilicet ad vnum qui competens est, habet enim dicta appellatio in se conditionem de præsenti, quæ nullo modo suspendit .ff.fi.certum petatur, lege cum ad præsens, cum concor. ibi positis. Si ergo primus nominatus sufficit non est appellatus certus ad præsens. ita quod in omnem euentum vnus propter formam appellationis intelligitur appellatus: cum fuerit conditionalis & conditio sit de presenti quę semper est certa, licet apud nos sit incertũ quid de ea sit. vt. d.l. cum ad presens. Similiter dicit Bar. in. l. fi expressum. de appel. in eo qui dicit sententiam fore nullam: & si aliqua est, appellat: quia cum appellet sub conditione de præsenti causa iniquitatis: & sic appellatio non dicitur deducta nisi eo casu quo sententia sit aliqua, non eo casu quo nulla. facit quod nota. de in integrum restitutione. capitul. suscitata.

¶ Hoc ergo casu est necessaria electio, quæ non cadit nisi inter plura. vt. l. j. &. ij. de op. le. & hic nõ sit appellatus nisi vnus: scilicet ille solus qui competens est & si ambo essent competentes.

¶ Primo nominatus est appellatus, & ille solus, ex quo sufficit cum alius nõ sit appellatus nisi eo casu quo non sufficeret appellasse ad primum, & istud patet ad sensum.

§ ¶ † Secundũ dubium resultans ex themate est, ex quo appellans prosecutus fuit corã iudice incompetenti, an precluserit sibi viam adeundo incompetentem vt non possit ad iudicem cõpetentem redire: vt videtur prima fronte quòd sic, vt patet ex dictis Io. an. eiusdem. Nam si talis appellans debet eligere alterum iudicum hoc non contingit propter aliud nisi vt post electionem nõ possit variare, pro hoc quia qui eligit vnũ iudicẽ: coram illo nõ corã alio debet prosequi. ff. de iudi. de qua re. quinimo molestans aliũ 6
de eodem coram diuersis tribunalibus: litem perdit. vt. l. j. § fi. de asser. tol. & licet quidam illam. l. restringant ad causam liberalem libertatis fauore. extra de rescrip. ex tenore. & ibi per Inn. tamen idem tenet Gul. in. l. omnibus in. l. nemo. C. de iurisdi. om. iudi. De hoc etiam per Canoni. ij. q. j. placuit ex secundo.

4 ¶ † Pro hoc etiam facit, quia qui eligit vnam actionem: incontinenti preiudicat sibi in aliam, vt. l. quod in hæredem. § eligere. de trib. &. C. de furtis. l. j. &. l. vna. C. si seruus exti. C. de codi. l. fin.

¶ Pro hoc quia regulariter variantes prætor non admittit circa personas eligendo nunc vnam nunc alteram. vt. l. manifestissimi. in princip. C. de furt. siue varient circa res, vt. l. apud aufidium. de oper. le. cum simi. siue circa actiones, vt. d. § eligere. siue circa qualitates & modificationes, vt. l. edita. C. de eden. licet fallat quando que, vt. ff. de colla. bo. l. nonnunquã. coniuncta glo. plene per Dy. de reg. iur. c. mutare consilium. Cy. in. d. l. j. C. de fur.

¶ Contrarium est verum, nec ob. omnia iuria loquẽtia de reprobata mutatione consilij seu electionis, quia omnia loquuntur cũ inter plures actiones aut inter plures res aut personas cadit electio, sed vbi est vnitas actionis tantum vel vnitas iudicis aut rei vel persone: tunc quia impossibilis est electio (vt dictum est) nun quã quis sibi preiudicat, vnde qui petit domum cum deberetur fundus: petere potest fundum quoniam non litigat de eodem. ff. de except. rei iudi. l. fi mater. § fi quis inter. & eodem titul. l. cum quæritur. Sic cum quis egit rei vendi. ad fundum, petere poterit postea ipsum sibi dari actione personali, quoniam ius suum omne reale deduxit, sed nõ personale ad rem. vnde per mutationem actionis, mutatur causa & litis substantia, vnde non obstat exceptio, vt. l & an eadem. in principio. eodem titulo. &. l. fi mater. § fi quis fundum. Sic in eo qui vnam executionem proposuit & non probauit redire potest ad aliam competentem, dummodo infra tempora proponat illam, vt. l propter litem. § primo. de excu. tuto. sic in eo qui vnum tutorem debuit nominare & alium nominauit. Nam potest nominere sufficientem secũ doloco. vt. l. fi quis inter tres. &. l. cum ex oratione de excu. tuto. Sic in eo qui iure proprio eligere potest prælatum, si insufficientem eligit ignoranter eligere potest alium. licet secus si elegisset scienter indignum. de electio. cum terra. &c. dudum. ibidem per Inno. & Ioan. an. Sic dicam in eo qui aduit iudicem competentem, & proposuit ius sibi competens. Nã licet postea succumbat quia iudex pronunciauit se incompetentem quod potest, vt. l. fi quis ex aliena. ff. de iudi. &. l. ex quacunque si quis in ius vo. &. ff. ad municipales. l. de iureiurando cum similibus. ¶ † Quis enim dubitat quòd iuri suo non præiudicatur: quoniam nullum præiudicium sibi fecit siue adiuerit in competentem iudicẽ per iuris errorẽ siue per errorẽ facti, quoniam illo iudicio nil agitur in nullo, quia alicui partium preiudicatur, vt. l. fi per errorem. ff. de iurisdi. omniũ. iudi. &. l. ij. § facit. fi à non compe. iudi. per totum. etiam si aliud diceremus, sequeretur quòd qui proponeret actionem suam coràm iudice incompetenti esset incontinenti omni suo iure priuatus. quod est falsum, aditio ergo iudicis incompetentis non priuat agentem suo iure, sed electio competẽs inter plures iudices bene priuat eligentem lit. conte. de iurisdict. omnium. iud. l. fi conuenerit. vnde scholaris eligens alterum ex iuribus non variabit, vt in glo. etiam ante contentionem, at in proposito nulla in appellante inter duos iudices possibilis est electio, cum vnus solus sit appellatus non ambo nec copulatiue nec disiunctiue vt est dictum. ¶ Concludo igitur, quòd si prosecutionis tempora patiantur coram competenti iudice, prima coram domino iure prædicto prosequi illam poterit non obstante inutili prosecutione prædicta. Pro hac decisione faciunt leges vulgares. C. de inofficio. testamento. l. eum qui. &. l. contra maiores. & l. mater decedens. ff. eodem. titul. licet vna illarum legum loquatur nisi solum de eligente ius incompetens: & prosequente illud coram iudice competenti. quæstio autem nostra loquitur de prosequente ius sibi competens coram iudice incompetenti: & ideo specialiter pro decisione huius articuli induco nota. per dictum Iocob de are. Raynar. & Bartol. in. l. prima. § si quis in appellatione. ff. de appel. † vbi concorditer decidunt, quòd habens potestatem appellandi si appellat ad iudicem omnino incompetentem puta minorem ille error sibi nocet in hoc, vt non teneat appellatio. sed non nocet quin possit iterum appellare ad iudicẽ competentem, dummodo tempora patiantur. allegant. Dyn. & ray. dicta. l. fi inter tres. &. l. cum ex oratione. Bartol. addit. l. libellorum. § quod si libelli. de accu. &. ff. vt ex legibus & senatus consult. bo. possessi. detur. l. prima. sic igitur in proposito, qui appellauit & rite licet prosequendo illam coram iudice incompetenti quocunque ductus errore sibi præiudicauerit: quia prosecutio funditus fuit nulla: tamen non præiudicat sibi quin errore cõperto si tempora patiantur illam prosequi & exercere non possit coram iudice competenti & hæc est (vt arbitror) indubitata veritas. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CCCXXXVII.

1 *Pactorum & dispositionum verba, in dubio seruari debent.*
2 *Pactio quæ nihil operatur, omnino nulla censetur.*
3 *Consuetudo facto & omissione inducitur.*
4 *Fraudans vectigal, puniri potest tanquam de crimine.*
5 *Consuetudo consuetudine contraria tollitur.*
6 *Remittere præsumitur is, qui debitum sibi non exigit.*
7 *Patientia consensum & donationem inducit.*
8 *Domini nobiles suos possunt collectare subditos.*
9 *Præscriptio an inducatur ex non vsu.*

INter alia capitula pacis factæ inter commune florentiæ commune bononiæ & astorgium de manfredis ex vna parte, dominum marchionem de ferraria ex altera, tale extat capitulum videlicet. xvij. quòd omnes & singuli ciues comitatiui seu subditi incolę seu districtuales domini marchionis, & dictarum communitatum

tum & dominorũ & cuiuslibet prędictorum, aut terrarum vel locorum prædictorum vel alicuius eorum, qui haberent possessiones aut bona immobilia in territorio alicuius alterius ex supra nominatis, possint eisque liceat ipsas & ipsa possidere, eisque vti & frui per se vel aliũ, & fructus & redditus exinde perceptos seu percipiendos exportare, & seu exportari facere & conducere & cõduci facere, per territoria seu etiam extra territorium & territoria eius supra nominatis, in cuius territorio possessiones seu bona haberent & libere conducere ad domum & terram suæ habitationis prout hactenus exportare & conducere consueuerunt nihil soluendo pro prędictis, nisi secundum quod fuit & erat solui cõsuetum, homines & personæ de Lugo districtuales dicti do 1
mini marchionis habentes possessiones suas in territorio castri fusignaui & hodie & tẽpore dicti capituli facti. & ante ipsum capitulũ pfati astorgij fructus & redditus de dictis suis possessionibus valeãt exportare extra territoriũ fusignaui pdicti astorgij sine aliqua solutione fiẽda dicto astorgio seu eius officialibus pro ipso recipiẽtibus, dicẽtes se nõ teneri ad aliquid soluendũ pro pdictis, tũ vigore suprascripti capituli tũ quia pro pdictis à. xv. annis citra nihil soluerunt &c. Et supposito quòd dicti homines & personę de lugo non soluerunt aliquid à tempore prędicto. xv. annorum &c. quo tempore inceperunt esse districtuales olim domini marchionis nicholai: & post ipsum subsequenter præfati præsentis domini marchionis, sed ante dictum tempus semper solue 2
runt officialibus deputatis per quemcunque quẽ contingeret fore dominantem dictum castrum & territorium fusignaui, certã quantitatem pro dictis fructibus extra territorium & redditibus exportandis. Modo quæritur nunquid hodie debeant prædictæ personæ de Lugo soluere illam certam quantitatem ipsi Astorgio, seu eius officialibus, quam soluebant ante dictum tempus. xv. anno. supposito quòd per illos de Lugo vel per Marchiones non referatur nec referri possit quęstio, quòd Astorgius non sit, vnde dicti castri & quod territorium eius non sit suum.

NOn reuocando in dubium vires pacti per quod paciscentes alijs pacti sunt. & credo per verba congrua & aditione pœnarum.

¶ Videndum est primò de importantia & significatione verborum ipsius, deinde sigilatim ad quæsitum descendam.

¶ Super primo dico, quòd si verba pacti præfati diligenter inspiciantur, ipsum pactum tria facit. ¶ Primò enim permittit liberè & plenarie personis in pacto descriptis vti & frui bonis similiter in dicto pacto contentis: & ipsa bona possidere libere ac etiã omnes fructus percipere, exportare, & exportari facere, conducere & conduci facere ad domum & terram suæ habitationis. ¶ Secũdò dictam liberam potestatem exportandi modificat, restringẽdo & regulando illam secundum modũ exportationis & cõductionis consuetum, & addit quòd pro dicta exportatione aut conductione nihil soluatur per ipsos exportãtes aut exportari faciẽtes.

¶ Tertiò excipit à dicta solutione sic libertatatem non soluendi modificat, includendo q̃ solutio fiat pro exportatione prædicta prout & sicut solui erat hactenus consuetum. & prima pars durat vsque ibi nihil soluendo, ibi secunda & durat vsque ibi nisi secundum quod solui &c. quæ est tertia pars dicti capituli exclusiua solutionis. excludit enim necessitatem omnis pręstatiõis pro exportatione, & includit necessitatem solum in casu consuetudinis retractę, & hoc operatur dictio nisi, quæ includit vbi precedit oratio priuatiua actus, & dictio nisi, ponit & includit potestatem: quoniam huius dictionis proprietas est semper contra dicere præcedentibus. ff. si quis cau. l. si eum. § iniuria. de fer. l. si feriatis. de ven. in possessio. mit. l. si extraneo. cõiuncta. l. titia de manu. testa. vbi ponit & significat & includit solam potestatem libertatis in præcedentibus denegatam secundum verum intellectum ipsius & nota. C. de transactio. l. actione. & ibi per Cyn. & Dy. & per Ioan. an. in nouel. in. c. pactum. de regu. iu. lib. vj. Et ita est in themate nostro, quia supra ponit potestatem extractionis sine aliqua solutione. dictio nisi, priuat dictam potestatem libertatis in casu in quo aliquid præstari hactenus fuerit consuetum. & illud consuetum vult præstari & aliter negat extrahi. hoc ita præmisso dicendo ad consultationem prædictam, pro consultatione plura concludenda sunt. ¶ Primò, si nullo tempore vnquã quicquam fuit solutum pro exportatione vel conductione fructuum. ¶ Secundò si aliquid fuit solutum antecessoribus in dominio ipsius astorgij: ipsi autẽ astorgio & eius officialibus nihil.

¶ Tertiò. si dicto astorgio vel eius accessoribus aliquid solutum erat præstari, tamen diuersimodè soluebatur.

¶ Quartò. si per aliquos consuetum est præstari & per aliquos non: vt sic in hac decisione includantur casus omnes qui considerari & contingere verisimiliter potuerunt.

1 ¶ Redeo ad primum. scilicet si nullo vnquã tempore quicquam solitum fuit prestari. & iste casus est indubitatus, quia nec hodie quicquam præstari oportet, eo quòd verba pacti concedunt liberam potestatem non soluendi, vbi consuetudo de soluendo non extet. vnde inhærendum est verbis, vt. l. non aliter. de lega. iij. l. j. §. si conuenerit. ff. depositi. &. l. j. de pact. ff. &. C. de pact. l. legem.

¶ De secundò si solitum fuit præstari antecessoribus & nõ astorgio, aut eius officialibus quicquam quid iuris. Sed iste passus est dubius: quia si sibi non est solitũ prestari quo ad eius personam, consuetudo soluendi nulla viget, ergo nulla præstatio est fienda, verba enim solutionis fiendæ hic quantum attinet ad personam eius cui debeat fieri solutio, impersonaliter sunt prolata.

2 ¶ † Vnde ad personam astorgij necessariò referũtur aliàs pactio per quam non constaret cui quereretur, esset nulla. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. § sicut autem. versi. & nihil intererit. insti. de inuti. stip. § sinautem plenè. C. de consti. pecu. auf. si quãdo. & ibi per Cy. sicut igitur de solutione fienda astorgio pacisentes senserunt in casu consuetudinis, ita videntur in eius persona retroactam cõsuetudinem intuendam, quasi voluerunt pacisentes dictos homines grauari per astorgium: plusquam per ipsum fuerint grauati temporibus retroactis. pro hoc facit, quia verba dicti pacti videntur ambigua in parte in qua ad consuetudinem referuntur: & videntur posse referri ad personam astorgij & ad alios ratione prædicta. & etiam ad ipsum & alios, ita quòd non ad ipsum, vnde in benigniorem partem sunt interpretanda, benignior autem est, quæ minus obligatiua est. Probatur ex cõiunctione plurium legum. ff. de verborum obliga. l. quoties in stipulantem de re. dub. quoties sermo. de regu. iuris. l. semper in stipulationibus de pa. l. veteribus. de acce. l. an inutilis. per Dy. de re. iu. in. vj. c. in obscuris. &. c. sunt partium. ¶ Pro hac parte facit fortissimè, quia si proximis viginti quinque annis præcedentibus dictum pactũ fuit in dicti canonis seu largitionis solutione cessatũ non soluendi consuetudo inducta videtur, cum lapsu tanti temporis consuetudo diuturna inducatur. ff. de legi. l. diuturna. plene per gl. eo. ti. l. de quibus. & notatur. C. quæ sit long. consue. in gl. rubrica.

3 ¶ † Inducitur enim consuetudo nõ solũ per factum, imò etiam per non factum, vt. d. l. de quibus. quæ de consuetudine dicit. ipsa autem consuetudo consuetudinem implicat in contradictoriam primitiuæ. vt patet ibi. Vnde seruitutum iura non vtendo admittuntur, & sic non vsus tollit vsum velut eius oppositum. ff. de vsu ca. l. sequitur. § si viam. ff. quemadmo. serui amitta. l. si locus. & lege si partem. § fi. &. ff. de serui. l. fin. C. de iudic. l. rem non nouam, in glo. Pro hoc facit, quia astrictus ad soluendum non soluendo nedum non facit, imo & contrafacit, & ideo pœna aut interesse committitur. ff. de verbo. obli. l. ij. § item in facto. &. l. vbi autem non apparet. § quid id quod. ff. de iudic. l. non quicquid. § iudex ad fil. l. j. § j. &. l. cum dominus &. ff. de reg. iur. l. qui non facit. C. si aduer. delic. l. ij ad tertul. l. ij. § confestim. cum igitur ex solutione non facta per. xv. annos resultat contra factum, & per ipsam vniuersitatem hominum qui ante dictos. xv. annos de consuetudine soluebant, vt soluere tenebantur contraria consuetudo non soluendi diuturna videtur, quoniã sicut lex posterior tollit priorem contrariam: vt. l. derogatur. ff. de verb. significatio. C. de app. l. precipimus. in fi. &. ff. de legi. l. sed & posteriores. Sic & contraria consuetudo consuetudinem primam tollit. vt. ff. de legi. l. cum de cõsuetudine, coniũcta gl. &. C. quę sit lon. cõsue. l. ij. in gl. ma. semper enim recentior cõsuetudo seruanda est, quoniã est prio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris funditus extinctiua.ff.de ali.le.mela.§.sed si alimenta. Pro hac parte facit,quia in solutione vectigalium & aliarum quarumcun que largitionum consuetudo spectanda est secundum consuetu dinem vigentem in soluendo vel non soluendo exactio fienda est,& ab ipsa etiam abstinendum, vt.ff.de publi.l.licitatio.§.earum.nam quo ad res subijciendas vel liberandas à largitionibus publicis consuetudo fere seruanda est.l.si à publicanis.§.fin.ff.de publi.& ibi Iac.de are.illud autem ferè excipit solas principis indulgentias secundum Dyn. ibi etiam quod secundum consuetudinem exigantur & non exigantur, & exactiones etiam mode rentur,probatur.C.de exact.tri l.missi opinatores.lib.x.& co.li. de canon.lar.fi.l.fina.& facit pro hac parte quòd non soluentes non soluendo,liberationem sint cõsecuti.ff.de publi.l.fi.§.si quis
4 professus. ¶ † Quid dicemus,dico considerandam causam,quare non soluerunt.cum ante ex consuetudine soluere tenebantur, quia fructus furtim & clandestine forsitan extraxerũt & sic fraudauerunt vectigal.& hoc consuetudinem contrariam non induc it,sed delictum punibile.ff.de publi.l.fraudandi.&.l.commissa. &.l.fi.§.quoties.&.l.licet.& quasi per totum tit.illum.& iste casus est indubitatus an non persoluerunt,quia soluere recusarunt & absoluti sunt per sententiam velut soluere non debentes, & tunc sine dubio soluere non tenẽtur post latam sententiam,quoniam agenti ad soluendum obstat exceptio rei iudi.cumidem in iudicium deducatur & ex eadem causa:& personæ sint æedem verè vel interpretatiuè.ff.de excep.rei iud.l.& an eadem &.l.cum quæritur,& similiter casus iste est indubitatus. An non soluerũt, quia forsitan publicanus pro fructibus nolentibus soluere gratiã fecit,& hoc casu non sunt per hoc libertatem à futuris præstatio nibus consecuti.vt dicto.§.si quis professus,sed solum à præteritis,eo casu quo potest recurri ad tempus ad ipsos publicanos& fi deiussores eorum cum exationis effectu,vt ibi coniuncta glo.in versicu.cessat & facit glo.C.de anno.& tri.l.ij.lib.x.cum simi.ibi notatis. An non soluerunt quia soluere recusauerunt adhuc lis pendet coram iudice vtrum soluere teneantur,& tunc expectan dus est euentus iudicij,qui declarabitur an soluere teneantur vel non,interim autem ad solutionem nõ.posit compelli,sicut nec litigantes de statu suo possunt compelli lite durante ad præstandum iura subiectionis.vt.ff.de li.cau.l.ordinata.ff.de collu. dete gen.l.si libertinus.§.j.quib.ex cau.ma.l. his autem.

¶ Nec obst.ff.ad mace.l.j.§.si pendeat,quia vel ibi speciale odio creditoris,vel quia ibi de statu non contendebatur cum litigante principaliter sed incidenter.vnde consideratur ibi status patris non habito respectu ad id quod etiam verisimiliter cõtingere po test,& hoc intelligatur si astorgius non est in quasi possessione il lius iuris lite pendente,aliàs bene potest exigere cum non debeat absq; causa sua quasi possessione priuari.l.fi. C. si per vim vel alio modo an non soluerunt,quia soluere recusarũt de facto.Non ob. tamen hoc ad iudicem dictum est,& tunc per talem negationem priuatus fuisset astorgius & alius quicunque,cui hæc denegatio facta fuisset quasi possessione iuris exigendi,largitionem prædi ctam quæ consueuerat solui pro extractione & consecutione præ dicta.l.ij.C.de serui.per Inno.& Ioan.an.de election.c.querelam. in glo.quæ incipit.Quidam.circa principium & de censi.c.signi ficauit post medium,& hoc casu non est inducta cõsuetudo cõ traria,quia si esset inducta absortum esset ius illius cui præstatio dedebeatur per consuetudinem violentem.& per consequens nõ laudabilem,quod est falsum.de electi.cumana.&.C.quæ sit lon. consue.l.j.&.ij.& si dicitur iuri petendi præscrip.xv.annis,simi liter falsum,cum sit ius personale cui non præscribitur nisi longissimo tempore,siue causetur.l.siue pacto præsertim siue titulo & cum mala fide.C.de præscriptione.xxx.annorum.l.male agitur.&.l.cum notissimi.§.in his coniuncta glo.magna in Specu. in.iiij.parte de præscript.§.j.versi.quid si colonus.& eadem parte in titu.de loca.§.nunc aliqua versicu.xlj.&.l.si quis.C.de præscri. xxx.anno.&.C.de vsucapioni transforma.l.prima.C.qui. non objicitur præscri.long.tempo.l.nullum facit ad prædicta de verbo.oblig.l.pluribus.§.quod si placet.& nota. eo.tit.l.seium.§.sejo.licet autem.xv. ann. non sit præscripta libertas non soluendi nec iura petendi solutiones & largiones non factas, non tamen autoritate propria astorgius priuatus dicta quasi possessione iuri percipiendi dictas solutiones recuperabit illam autoritate pro pria ex interuallo, vt.ff.de vi & vi arma.l. iij.§.cum igitur, sed autoritate iudicis competentis,& forte competens erit rector illius loci vbi solutio fieri debuit quantumcunque illum locum possideat idem astorgius.C.de senten.quæ sine cer.quan.l.ij.in fine.gl.mag.coniuncta glo.l.j.C.de offi.eius qui vices alte.gerit. per Cy.in.l.j.C.de iurisd.omni.iudi.facit quòd no.glos.C.de seruagi.l.mancipia.in verbo exigitur. An non soluerunt,quia astorsius & officiales eius non curarunt solui, sed per dictos annos.xv.passi sunt sponte extractionem & exportationem fieri absque aliqua solutione & similiter iste punctus est dubius. Videtur enim ius exigendi de retro non competere,quia cum præstatio largitionum functionum sit odiosa,nisi cũ princeps eam inducit,& sit cuilibet interdictum illam inducere absque permissione cesarea,vt.C.noua vecti.in nigro & rubro,quantuncunque per vsucapionem vel alio modo ius extractionis sit quæsitum, dummodo non à cesare non exigendo videtur causa donationis quietare debentes soluere à necessitudine præstationis futuræ.ff. de vsu.l.cum quidam.§.diuus pius.ff.de iure deli.l. cum post. in princip.ff.de probatio.l.proculus.& facit optimè de vsur.l. qui semisses.arguendo de parte ad totum. Nam accipiendo quis vsuras minores videtur quis quietare de maioribus(vt ibidem)sic & nullas recipendo,videtur quietare de toto,vt.ff.de rei vẽdi.l. quę de tota.& quòd dicta patientia præsumptionem donationis inducat,facit optimè.ff.de do.inter vi.& vxo.l. si feruus cõmunis.

¶ Contrarium est verum,præsuponitur enim in puncto quòd pacisentes voluerũt dictas largitiones inferri prout erat aliàs cõsuetum.vnde ad solam consuetudinem se retulerũt,quæ licet forsitan tacito pacto ex patientia non soluendi inducto quis diceret abolitam renouata tamen videtur exigendi potestas hoc pacto nouello per illa verba,ibi,nisi quòd solui fuit & erat consuetum. hoc ergo pactum nouissimum & expressum importatum per verba prædicta de petendo vt soluatur,suffocat & extinguit pactum tacitum de non petendo præsumptum ex illa patientia,vt ff.de pact.l.si vnus.§.pactus ne peteret.

6 ¶ † Primò nego, quòd ille cui debentur annuæ, vel menstruæ præstationes vel largitiones functiones tacitè remittere videatur non exigendo illas quantuncunque.x.vel.xx.an.passus fuerit nõ solui,nec petierit illas,vt probatur expressè in dicta.l.cum notissimi.§.in his.&.d.l.fi quis emptionis.& inspe.in partibus superius allegatis.Nec obstat quòd vectigalia sunt odiosa, quia concedo in imponendo sine autoritate cesarea, sed nõ sunt odiosa respectu illorum qui sibi imponunt(sicut est in themate)quoniam cõsuetudine debeantur,& sic consensu tacito & forsan expresso.vt d.l.de quibus.non enim populo volenti & consentienti infertur iniuria aut dolus,vt in regula iuris,scienti,de re.iudi.libro.vj. & ibi per Dy.Non obst.dicto.§.diuus,quia ibi apparet quòd credi tor vsuras non exigit pro tempore præterito animo donandi,vt debitor sibi gratior esset licet animus à creditore nõ fuerit expressus.hic autem de animo remittendi & donandi nihil constat, vel ibi fuit factum pactum de maioribus,si non præstarentur minores quo præstite fuerunt,vt no.in glo.secundum vna lect. posita in.l.qui semisses.prælegatam:& sic ad propositum nihil facit. Item non ob.eo.tit.l.qui semisses.vbi per receptionem minorũ, vsurarum,de maioribus nõ petendi actum videtur,quia speciale est odio vsurarum:vt præsumatur vsurarum maiorum facta donatio.vt not.ibi,vnde si in eis est speciale,est in contrarium iuscõ mune,vel intellige dictum principium secundum quod intelligi tur.dicto.§.diuus pius.& non erit contra. Item non obstat.ff. de proba.l.procula.quia & ibi est casus specialis in quo præsumitur donatio propter debitum non petitum,scilicet fauore affectionis & sanguinis & calculi pluries inter eos remisi,& de tali debito nũ quam facto vllo recordor. Item non obstat dicta.l. cũ post quia ibi erat debitũ ex delicto odio pene,& fauore antecedente matri monij,similiter præsumitur donatio contra regulas iuris cõmu
7 nis. ¶ † Item non obst.l.si seruus communis.quia similiter ibi so la patientia solam præsumptionem donationis inducit, propter ius affectionis & sanguinis & qualitatem rei traditæ. cum igitur sint

sint casus speciales eo quod exorbitant à iure communi,quia nul lus suum iactare præsumitur.vt.ff.de probat.l.cum de indebito. non traham illos ad consequentiam.ff.de legi.l.quod verò.Non ob.quod per hanc patientiam non soluendi nõ videtur inducta noua consuetudo soluendi extinctiua prioris cõtrariæ, per quã contrahentes fructus soluere tenebantur.& sic de soluendi consuetudine iam existente & abrogata,per consequentem cõsequẽ tem contrariam non est habenda consideratio.nego enim cõsue tudinem induci ex mera voluntate non soluendi,nisi quando in ueterata ita quod eius initij memoria non existit.

¶ Vnde si vllo vnquam tempore apparet consuetum fuisse solui & absque solutione fructus portassent,ista bene appellatur consuetudo.vt notat glossa in.dicta.l.diuturna.& in Rubrica quę sit longa consuetudo Concludo ergo,quòd simplex abstinentia nõ soluendi solutione non desiderata:consuetudinem non inducit non soluendi,secundum Nicolaum de m.t.

¶ Hinc descendit quòd si longissimo tempore domini domorum in quas vicinæ ruinam minantur non petijssent cautionem damni infecti,non propterea inducta esset consuetudo non petendi,licet contra non petentes per dictum tempus esset præscriptum,eodem modo si damnum passi longissimo tempore absti nuissent non agere aquilia,non esset præclusa via agendi aquilia quasi consuetum sit non agi.eodem modo si abstinuissent longissimo tempore habentes solum liberum non edificare vltra certã mensuram,non impediretur altius edificare volẽs ex hoc quod consuetum sit tam alte edificia construi,secundum eundem nico.vt refert.in.d.l.ij.C.quæ sit lon.consue.in.ij.q.principali quæ incipit.Nunc videndum est de primo.Ideo ibidem dixit Cy.in
8 quæstione,quæ incipit in quibusdam partibus sunt nobiles privilegiati,scilicet † quòd ex consuetudine possunt nobiles in certis casibus subditos collectare,puta pro filiabus dotãdis licet volens collectare nunquam collectauerit & per longissima tempora,tamen ius collectandi ex hoc solo vsu non absorbetur: veluti contraria consuetudine, sicut in casu proposito non soluere pro exportatione processit ab abstinentia non petendi id quod solitum est largiri.Hæc enim abstinentia contrariam consuetudinem non inducit.Vnde prima de soluendo veluti non abroga ta,in suis primis viribus manet,vt.d.§.si quis professus. Pro hoc patet responsum ad notata in.l.cum de in rem verso.ff.de vsuris. &.C. de pact.l. si certis annis. loquuntur enim illa iura & alia similia eisdem:cum lõgo tempore præstatio vniformiter facti est, non autem cũ est in præstatione facti cessatum quia non est desiderata solutio.nam per illam cessationem non inducitur obligatio ad non petendum,nec inducta probatur,nec aliquid operetur,nisi quia ex tempore cessationis incipit præscriptio longissimi temporis,quia cõpleta non potest agi ad illam præstationem quæ fieri debuit ante annum trigesimum,vt not.in.d.§.in his.&
9 d.§.& si placeat. ¶ † Item nõ obst.quòd seruitutes perduntur nõ vtendo,quia licet ex non vsu inducatur præscriptio contra non vtentem:non tamen ex illo vsu causatur cõsuetudo,quæ aliquod factũ requirit,non autem sufficit abstinẽtia nisi inueterata absq; aliquo contradictore. ¶ Item non obst.quòd qui non soluit facit contra id quod debet, & sic abstinentia habet factum admistum:ergo exillo facto implicito in abstinentia intercluso videtur induci consuetudo,quia concedo quòd non faciendo videtur fieri,sed improprie,vi patet ex.l.qui non facit. ¶ Consuetu
1 do autem vt longo tempore inducatur,requirit factum proprium & verum,vt ex prædictis patet. ¶ Item non obstat,quòd verba executiua solutionis sunt impersonalia. vnde ad ipsum Astorgium pacisentem sunt relata, vt sic non vitietur pacto, quia concedo,sed dum subiungitur q̃ aut eandem videntur rela. verba consuetudinis,vt sit sensus quòd fiat exactio per Astorgium prout solitum & consuetum erat per eum,nego.quoniam dicta verba in rem scripta sunt ad nullius personam rela.nec restricta.vnde in rem intelligenda sunt. vt.ff.de pact.l.& hæredi.§. fi.& maximè si dictus Astorgius in dominio esset nouus, quoniam ad eum non potest tunc fieri relatio cõsuetudinis propter nouitatem dominij,& per hoc apparet responsum ad.l. veteribus quia nego dicta verba pacti ambigua, imo clarissima sunt ex quo apparent in rem scripta, & ad nullius personam specialiter relata,& est sensus,quòd siue consuetudo fuerit soluendi tempore astorgij siue antecessorum in dominio,illa consuetudo seruanda sit consuetudine recentiori,quæ est omnino seruanda,videlicet si qua consuetudo fuit soluendi in dictis.xv. annis proximis plus vel minus vel aliter quã fuerit tẽporibus retroactis,nulla dubitatio est per illas solutiones quæ facti sunt & in facto cõsistunt vt.ff.de verbo.obliga.l.si stipula.§.possum.inducta esset consuetudo nulla, & illa sola esset intuenda,non præcedens abolita,vt d.§.sed si alimenta.vbi est casus ad literam.solum igitur est videdum de vltimo,si quidem soluerunt quid iuris sit.& responsum patet ex prædictis in illis qui nihil soluerunt,quia non sunt immunes nisi liberati essent sententia aut pacto.in illis autem qui soluerunt tene vltimam consuetudinem soluendi fore seruandã ad quam inducendam non requiritur cursus longæuus, imo est vltima solutio attendenda,vt.d.l.mella.§.licet si alimenta. Et ita dico & consulo ego Ang.

CONSILIVM CCCXXXVIII.

1 *Vsus fructus quando ex verbis legati censeatur relinqui.*
2 *Vsus fructus personalis & dominij pars dicitur.*
3 *Sicut dictio quid importet. & nu.5.*
4 *Vxor relicta domina & vsufructuaria,quid per hæc verba consequi debeat.*
6 *Institutio facta secundum conditiones alibi positas, valere censetur etiam illis non repetitis.*
7 *Vsus fructus qualiter ad alimenta relinqui intelligatur.*

SEr Simon de regio suum condidit testamentum,in quo inter cætera facit infrascriptum legatum. Item reliquit dominæ luciæ eius testatoris vxori vsum & habitationem in domo dicti testatoris tam in ciuitate Ferrariæ quam in ciuitate Regij: donec dicta domina Lucia steterit vidua & honorem dicti testatoris duxerit honeste,& quòd sit dona & domina & vsufructuaria bonorum dicti testatoris etiam se alimentando sicut erat tempore vitæ dicti testatoris,ac etiam post mortem dominæ Francischinæ sororis dicti testatoris,donec vitam suam duxerit honestã, quæ domina Francischina est hæres instituta dicti testatoris.hinc quæritur si nunc dicta Lucia debet habere vsumfructum dictæ quondam dominæ Francischinæ, & dicti quondam Simonis vigore dictorum legatorum,cum dicta domina Francischina in suo testamento relegauit dictæ dominæ Luciæ prout supra legauit dictus Simon hoc reformando eam. Ego Agelus de perusio & cætera.

AMperitia notariorum has voluntates & similes testantium subuertunt ignari, quid scribant,quid re vera testatores sentiãt,& quid verba denigratiua papyri aut membranarum significent & importent. Vtinam igitur & hæc non numeretur inter illas: quoniam verba prędicta(vt patet ex infra dicendis)ad varios sensus faciliter trahi possunt.Pro † decisione igitur consultationis videndum est,si ex verbis legati debetur legatarie dominium,an vsufructus,an alimenta solum. ¶ Si enim alimenta solum intelligerentur relicta tam viuente sorore testantis quam post mortem: cum legatum ceperit deberi ab hæredis hærede nullum,hæc quæstio haberet dubium,& viuente sorore dubitauit Bartol.& indiscussum reliquit.de lega.ij.l. Titia.§.fi.in vlti.quæstione.

¶ Ego autem aliàs cõsuli vxorem debere habere vsumfructum plenum,& multo fortius mortua sorore testatoris.nam llud verbum vsufructuariam fauore liberorum ad proprium significatum trahitur ex consuetudine obseruata in curia vulgari,& interpretatur vsufructuaria:id est alimẽtaria vt sic alimenta percipiat vt.l.prima.C.Si secũ.nu.mu.Quæ interpretatio propriętati illius

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbi fructuaria, non congruit, imò directò repugnat, cũ ad fructuariam omnes fructus pertineant. vt. ff. de vsufru. l. vsufructus, ad alimentarium nullus, sed solummodo sit allendus de manu hæredis secundum quantitatem patrimonij & alimentarij dignitate, & charitate, ac etiam ætate. crescunt enim alimenta propter excrescentem ætatem, sicut excrescere solent in quibusdam locis distributiones quotidianę. ff. de ali. leg. l. pe. coniuncta. l. cũ vnus. § . fi. eo. tit. cũ glo. sua. ¶ Item vsufructus corruit capitis diminutione. vt. l. correptionem. C. de vsufru. & insti. quib. mod. vsufru. amit. § finitur legatum alimentorũ non. ff. de cap . dimi. l. legatũ.

2 ff. de annuis lega. l. si cui annua. ¶ † Item vsufructus est personalis. l. j. ff. de vsufruc. & habet instar dominij: & in multis casibus eius pars est. l. iiij. eodem titu. ff. de verb. oblig. l. qui vsumfructũ. & de verbo significa. l. recte dicimus. Legatarius autem alimentorum ad alimenta sibi præstanda solam habet actionem personalem & hypothecariam, de alimen. le. l. solent . C. de fideicom. l. j. cum simi. coniuncta. l. j. C. commu. de lega. & quam plures aliæ differentiæ sunt. Sufficit autem assignasse prædictas. non ergo talem interpretationem tam diuinam atque dissonam atque repugnantem vero proprio significato verborum, ad consequentiam vllam traham. vnde forsitan nec ad matrem testantis consuetudo erat extendenda. quinimò nec legis dispositio contra rationẽ inducta aliquo speciali fauore, vt. ff. de legi. l. quod vero. per Cy. plene in consuetudine. C. quæ sit lon. consue. l. secunda. & potissimè vbi non est eadem ratio, sicut est in proposito . nam fauore descendentium causatur à communi voto parentum atque naturæ: secundum quod hæreditas ascendentium eis debetur. ff. vnde lib. l. scripto. in fine. inuitat liberos ratio naturalis ad hæreditatẽ parentum velut eiusdem debitam. de bo. dam. l. cum ratio. & sui viuis parẽtibus domini appellantur, solaque per mortẽ parẽtum illis administratio tribuitur. ff. de liber. & posthumis. l. in suis. vnde non dicuntur eam nancisci ex causa lucrativa. vt. C. de codi. l. finali. parentes autẽ sola ratio miserationis vocat, vt dicta. l. . scripto. in fine. de inofficioso testamento. l. nam & si parentibus. vnde parentes ex causa lucrativa hæreditatem liberorum consequũtur, vt. l. in eum. & . l. contra. ff. de relig. licet lucrum sit triste, & in solatium liberorum prædictorum concessum parentibus, de iuredo. l. matri succurritur. & facit. ff. de bonis libertorũ. l. nihil. sororem autem & fratres aliosque tranuersales ad agnatorum & cognatorum successionem prouocant responsa prudentum, & quodammodò lex naturæ, non tamen votum ipsorum deficientium. C. quo. bo. l. fina. vnde patet quòd nec in ascendentibus nec transuersalibus per rationẽ inuenitur. & per hoc concludo, quòd transuersalibus institutis vxor plenum vsumfructum habebit, non apparente alio de voluntate testantis.

3 ¶ † Hoc præmisso videamus quid iuris in proposito. & hæc quæstio solum residet in hoc, quia testator dixit quòd sit dona & domina & vsufructuaria bonorum dicti testatoris, etiam se alimentando prout erat tempore vitæ dicti testatoris, quæ monosyllaba sicut siue ponatur relatiue siue similitudinariè, importare videtur vt id habeat tempore vitæ dicti testatoris quo tempore solum alimenta habebat; & quandam præeminentiam in domo. & sicut alimenta percipiebat à se, & de manu sua, sic etiam voluit testator percipere dum dicit alimentando etiam se. quæ dictio etiam licet sui natura implicatiua sit, vt. l. etiam. C. si tu. vel cur. interue. & per consequens sit præcedentium additiua & augmentatiua. vt. l. etiam de petitione hæreditatis tamen in proposito, implicare vel augere non potest, sic intelligimus vsumfructum relictum, cum vsusfructus legatus sit lõge pinguius quam legatum alimentorum, & differunt in substantia & natura (vt superius dictum est) non ergo implicabit quia non potest, sed limitabit & declarabit legatũ superius amplũ importans prima fronte vsumfructum vt sit solum alimentorum, & sic hoc casu non auget, quia in declarando quid senserit testator per illud verbum vsufructuariam accipiendo alimenta, etiam à seipsa prout in vita fieri consueuit, cum dicta præeminentia fungebatur, nec mirum si talis intellectus tribui potest: quia solent gerundia determinare & declarare verba ambigua orationis de sui natura ad plures sensus trahenda, vt. ff. de vi & vi ar. l. vim facit pro hoc, quia verba cũ possunt, debent aliquid operari. ff. de vsuris. l. stipulatus. quid autem operabuntur in augmentum nihil, cum augere non possunt sicut nec augetur legatum cum primò legatur aut in stipulatione deducitur. totum: & deinde pars, vt. l. qui vsumfructum. ff. de verborum obliga. ff. de vsufru. leg. l. Titio fundum. & facit optimè pro hac interpretatione. ff. de le. j. l. plane. § fin. qualitas enim adiecta legato contradictoria substantiæ sue adeo legatũ alterat, quia receditur à primo significato verbi. vnde si testator legauit vsumfructum domus, ita tamen quòd legatarius patiatur seruitutes imponi, aut aliud vnus adijcit soli proprietario congruens proprietas legata est. ff. de vsufruct. l. proculus. & . ff. de vsufru. eare. quæ vsu consu. l. finali. sic econuerso, qualitas augmentum importans de sui natura dispositioni non congruens illam restingit & secundum qualitatem coarctat. vt. l. pe. de serui. rusti. prędio.

¶ Nec mirum, quia sicut excedit suos terminos dispositio, sic à non suis terminis exceditur, licet regulariter apposita ad augmẽtum non soleant operari diminutionem, quod est eius oppositum, sicut econuerso, de adimen. lega. l. legata inutiliter. cum igitur hæc alendi forma scilicet per seipsam non cadat in fructuaria sed in alimentaria tantum, illud fructuariam alterabo, & exponam id est alimentariam.

4 ¶ † Non obst. si diceretur, verba hæc trahi possunt in alium sensum rectè construendo salua ratione recti sermonis. ergo cõstruenda sunt, vt. l. plaucius. ff. de auro & argen. le. Formabitur autem cõstructus hoc modo videlicet quòd dicta vxor sit domina & domina etiam alimentando se vt solebat. & sic illa verba alimentando se, determinent illa verba domina & domina, non verbum vsufructuaria, quia si hanc interpretationem verborum capimus, debet vxor habare alimenta vigore dictorum verborum domina & domina & vsumfructũ vigore illius verbi fructuaria, quod nõ fuit pro certo de mente testatoris vt voluerit hæredem grauari duplici præstationis onere, vt. ff. de leg. ij. l. Titia. § qui inuitam.

¶ Pro hoc facit, quia cum dicta monosyllaba sicut, relationem faciat ad tempus vitę viri, limitat suum antecedens, nõ solum in quantitate sed in tempore & modo, vt. l. à filio. § testator concubinæ. de alimen. leg. ¶ Cum igitur tẽpore vitæ viri, vsusfructus, quem habebat vxor non fuisset plenus, nec prout est seruitus formalis aut causalis, sed prout in quadam alimentorum perceptione de sua manu cõsistebat, & in dicta præeminentia domus, hoc eodem modo interpretabor testatorem sensisse intentionem testantis eo modo quo infra dicam per illa verba etiam alimentando se, & tunc proprie auget & ampliat dictio etiã vt sit sensus, q̃ licet ex dispositione iuris alimenta percipiantur & percipi debeant de manu hæredis. tamen testator voluit etiam per se & ipsam illa percipi sicut solita erat tẽpore vitæ suę. vnde si solita erat sua manu: ita & nũc percipiet, si modi percipiendi fuerunt diuersi custodietur mos ille qui erat tempore mortis testantis. text . est. ff. de ali. legat. l. meuia. § sed si alimenta . Plenam enim relationem facit dicta monosyllaba sicut, vt superius dictum est, facit . C . de eden. l. edita. Barto. in extrauagan. ad reprimen. & facit de condi. & demon. l. si ita scripsero. de hęre. insti. § asse toto. huic autem decisioni meę fortiter obstant plura. ¶ Primò, proprium significatum huius verbi vsusfructus à quo in dubio non debemus recedere. l. non aliter de lega. secundo.

5 ¶ † Secundò, quia dicta monosyllaba nec, potest hic importare similitudinem, nec facere limitationem vel relaxationẽ cum tempore vitæ viri nullum habuit vsumfructum, nec aliam seruitutem in fruendo consistentem cui possit hoc adequari prout verbum sonat, textus videtur expressus in. l. à filio. § fin. de alimen. leg. vbi si testator omnibus libertis alimenta reliquit quibus solitus erat præstare, veniunt etiam illi quibus præstare nihil solitus erat, illi autem percipiunt vt habere solebant.

6 ¶ † Pro hoc adduco . C . de instit. & substi. l. si testamentum vbi si aliquis instituatur secundum conditiones alibi vel in eodem testamento descriptas vel describendas, si nullæ inueniuntur nihilominus valet institutio, quia ex quo voluntas de ſ̃ est certa, verba relata ad aliud si aliud non inueniuntur, non modificant nec impediunt illam, imo remanet in finibus paritatis, sicut videtur in proposito. nam testator reliquit eam fructuariam prout erat tempore vitæ suæ. vnde cum tempore vitæ suæ nullum vsumfructum haberet habebit nunc & illa verba etiam se alimentando velut superflua huic voluntati nocerent: cum stare possint in suo proprio significato. vt. ff. de auro & argen. leg. l. plaucius. & . ff. de rebus dubi. l. cum in testamento. Sed huic obiectioni satis difficili respondeo, quòd imo tempore vitę vxor habebat quendam vsumfructum bonorum testantis, non prout seruitus est. sed prout erat quædam facultas pro percipiendo alimenta, quam facultatem voluit testator durare se mortuo. Nec obstat, quòd non est recedendum à verbis, quia fateor: nisi per coniecturas arbitramur aliter voluisse testantem, quæ coniecturæ propter difficultatem probationis, dicuntur in hac probationes dilucidæ. ff. de legatis primo. lege licet imperator. Fortius etiam obstat decisioni prædictæ, quia ex dictis verbis alius sensus magis congruus, magis aptus, & voluntati testatoris conformis elici potest: ergo sumendus & eligendus. vt dicta lege cum in testamento. Testator enim vxorem valde dilexit (vt patet ex verbis) quoniam eam dominam & fructuariam reliquit: & addit etiam se alendo. Exponamus igitur illud etiam impropriè & erit sensus, quòd pro se alendo fructuariam reliquit ipsam. solutio. concedo quòd sic verba præ dicta debent intelligi, quoniam hæc interpretatio est benignior & omni vitio carens: vnde penitus amplexanda. ff. de regulis iuris. lege in testamentis. & capitulo in obscuris. & capitulo inspicimus. de regulis

7 iuris in sexto. † Nunc igitur videamus si vsusfructus ad alimenta legatur percipienda à seipsa, an debeatur vsusfructus plenus. an verò quatenus ad alimenta sufficiat, vsumfructum enim deberi non ambigo, quia relictus est, sed cum ob alimentorum causam dubitatur an restringatur secundum causam, ita quòd quic quid exuberat restituat hæredi. & ista quæstio est mihi dubia: quoniam causæ alimentorum mihi fauorem legatariæ respiciunt, & non alterius: vnde non videtur legatum restringere, de conditione & demonstratione. lege titio centum. in principio. & § sed cum ante nuptias circa fi. ff. de donatio. inter virum & vxorem. lege sed si mors. C. de iure dotium. l. si mulier. ff. de donatio. lege secunda. § fin. & pro hac opinio. videtur casus. ff. de transactio. lege cum hi. § si vni. coniuncta glosſ. ibi fundo relicto ad alimenta ipsa proprietas plena, legato cedit ad vitam legatarij duratura. Idem not. ff. de auro & argento legato. lege species. & . ff. de donatione. lege donationes. § species & . ff. de adimendis legatis. lege libertis libertabusq; . vbi hæc quæstio expresè videtur decisa, quòd plena proprietas in legato est: & nihil ad hæredem superabundans pertinet. pro hoc videtur casus eodem titulo. lege penultima. § fin. & hanc partem tenebat Oldra. vt proprietas plena in legato esset ad vitam legatarij duratura per glosſ. dicti. § si vni. sed Iacob. de are. dixit legatum perpetuum, & est verum si ad diem vitæ legatarij relictum non est. sic intelligo lege libertis. in fin. dum dicunt illud legatum ad hæredem legatarij transmitti. & per Bart. in dicta lege libertis. quia distinguit in dubio alio non apparente, quòd potius causa legandi quam conditio videtur adscripta: & præsumitur impulsiua nisi aliud ex coniecturis appareat. Quid dicendum dubitaui semper: quia contra prædicta videtur casus. in lege si habitatio. § primo. ff. de vsu. & habitatio. vbi si legatur vsusfructus causa habitationis sola habitatio in legato est, non autem vsusfructus plenus, sicut est in proposito cum sit legata proprietas, sed vsusfructus ad alimenta causa alimentorum videtur finalis: vt sic residuum sit hæredis. Si autem quæras cur hoc tam varie dico, quòd vbi testator proprietatem legat ex verborum figura apparet, quòd voluit in legatarium rem transferri, & ideo per causam respicientem solum fauorem legatarij non restringitur: cum aut vsumfructum legat constat quòd testator voluit solum legatarium frui, proprietatem autem hæredis manere, vnde non mirum si vtendi & fruendi potentia secundum causam quæ finalis præsumitur: hoc casu dictum legatum restringitur. facit. ff. de seruitute rusticorum prædiorum. l. qui duo prędia. ¶ Concludo igitur, hanc mulierem vsufructuariam, sed quicquid vltra alimenta supereſt hæredis esſe. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCXXXIX.

1 *Donandi animus ex verbis donantis elicitur.*
2 *Sponsæ efficitur, quod in die sponsaliorum ei traditur.*
3 *Ornamenta vxoris ad virum spectant, de quibus etiam testari potest.*

Nicoletus de tartaginis de imola, desponsauit dominam. C. per verba de futuro cui durantibus sponsalibus prædictis & ante matrimonium per ipsos contractum dictus nicoletus tradidit vnã cincturam argenti deaurãtam pretij ducatorum auri decem. & quandam girlandam de argento pretij decem ducatorum, & aliam cincturam pretij ducatorum triginta auri, postea contractum fuit matrimonium per dictum nicoletum cum dicta domina. C. per verba de præsenti & consummatũ per copulam carnalem, qui nicho. durante dicto matrimonio decesſit, quæritur nunquid ista tradita dictæ dominæ. C. ante contractum matrimonium per dictum nicho. sint & esſe debeant dictæ dominæ. C. an hæredum dicti nichol. Item quæritur, quia dictus nicho. tempore contracti matrimonij inter ipsum & dictam dominã C. imposuit eidem in signum matrimonij in digito eius annulari & alijs quinq; annulos pretij ducatorũ. xxv. auri morte dicti nichol. secuta postea durãte dicto matrimonio. an dicti annuli pertineant ad mulierem prædictam. C. & eius esſe debeant: an hæredum prædicti nicho. Item quæritur, quia dictus nicho. in suo vltimo testamento reliquit dictæ dominæ. C. pannos ipsius laneos & siricum cum perlis & ornamentis affixis ipsius vestibus & ad ipsas spectantibus, quæ vestes fuerant ante tempus mortis & testamenti dicti nicho. per ipsum subpignoratę & deperditę & per iudeos quibus subpignoratę erant venditæ, quæritur nunquid hę redes dicti nicho. teneantur & sint obligati ad præstandum & dandum dictæ dominæ. C. extimationem vel non.

Super primis duobus punctis dico, † quòd si potest constare de intereſſe mariti quia cum tradidit aliqua verba protulit, ex quibus sua intentio potuit comprehendi, an donare voluerit, an cõmodare, & stamus ei, & si quidem fuerunt apta ad donnm, esſet donum. vt. l. cum quid. ff. si cert. pet. in glo. & erit dicta donatio aut valida à principio, aut saltem morte confirmata, cum à traditione cœperit. vt. l. papi ff. de dona. inter virum & vxo. Si autem non apparet sed simpliciter tradidit (vt moris est) sine alia expreſsione verborum, tunc non potest immerito dubitari, quia ratio contrahendi & affinitatis principium videtur sufficiens ad præsumptionem donationis, sicut affinitas de præsenti. vt sic sit idem iudicium de principio quod de toto actu consummato. l. quòd seruus. de condi. ob cau. ff. loc. l. si vno. sed affinitas est cã præsumendę donationis. vt. l. si seruus cõmunis. de don. inter vi. & vxo.

2 & etiã ratio sanguinis. ff. de proba. l. procula. ¶ † Pro hoc facit, quia id quoð traditur in die sponsaliorum sponsę, illius est, & ad illam pertinet velut donum, quinimò & si pater recepiſſet teneretur reddere illud filię. ff. depo. l. dies sponsa. Pro hoc, quia tãtus in cuſtigio matrimonij ardor amoris est, quod vicisim se spoliarent sponsi. & in hoc sentimus & procedit in forma specifica. vnde nulla alia ratio reddi potest, nisi quia sic est, & aliam rationem quęrere non est aliud nisi infirmitas intellectus, secundum Aristotelem. ¶ Si igitur amor præsumptus propter sanguinem aut affinitatem qui inter vxores nostras & nostros agnatos, est causa sufficiens præsumendi donationem: vt dictis iuribus multotortius cum sponsus tradit sponsæ, licet forsitan non sit concedendum propter sexus naturam repugnantem largitati auaritieq; subiectam. vt. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. si stipulata. ¶ Cõtrarium est verum, q̃ in dubio talia ornamenta per sponsum cõmodata sponsæ videtur: vt magis ornata & compta ad domum eius ducatur. & istud est commodatum, q̃ gratia commodantis tantũ intelligitur fore cõcessum. Casus est cum traduntur mulieri per sponsum vel per virum. ff. commo. l. si certo. § interdum

¶ Pro hoc facit,quia in dubio nemo præsumitur donare cum donare sit perdere:& nullus sani cõsilij in dubio suum iactare præ-
3 sumitur.vt.ff.de proba.l.cum de indebito.¶ † Pro hoc,quia de ornamentis vir ad libitum suum testatur.vnde non potest dici q̃ videatur donasse,quia non sic libere testaretur.C.de leg.l.cum aliena,coniuncta.l.hoc legatum.de leg.iij.&.l.cum maritus.§.fi. de pac.do.Pro hoc optimè facit,quia &si mulieris essent sui vsus parata ante matrimonium vel eo constante legatum factum eidem de eis non teneret.vt.C.de leg.l.proprias.constat autem etiã in emptis & paratis ad mulieris ornatum ante matrimonium legatum consistere.vt.d.l.legatum.ff.de au.&.ar.lega.l.v.&.l. vxori.&.l.si quis ita legauerit,quæ optimè facit cum pluribus alijs ll.eiusdem tit.Non obst.quòd iocalia assignata puellæ simpliciter per agnatos & cognatos viri intelliguntur donata, concedo enim quia nulla in eis causa præsumi potest nisi donationis.in sponso autem & marito secus est,quòd cum eius interfit ipsam ornatam incedere,intelligitur vsus causa concedere & ad solum vsum commodare.vt.d.§.interdum.vbi est casus.quid autem de vestibus preciosis sit:non est nostra quæstio & satis vulgaris de qua per Bar.sol.ma.l.in his.in ornamentis autem quæ à vestimentis differunt tenendum est quod scripsi.¶ Super secundo dicendum est.q̃ quæ extant luendæ sunt per hæredem,ex quo obligatæ erant tempore testamenti & eas obligatas testator sciebat de le.j.l.si res oblig.& quæ deperditæ sunt sine culpa vel mora hæredis in luendo abolita.& per consequens in legato prestando perierunt periculo legatarij.aliàs hæredis in periculo,si autem non sunt deperditæ sed extant,forsitan tamẽ nescitur vbi sint,erit cautionis sermo concipiendus prout no.ff.de leg.j.l.cum res. Et ita dico & consulo ego Angel.de perusio legum doctor &c.

CONSILIVM CCCXL.

1 *Stipulatio seu promissio de respondendo coram quocunq; iudice competenti,quando teneat.*
2 *Statutum quod quis nequeat vexari coram quocunq; iudice vel officiali, quomodo intelligatur.*
3 *Clerici secularibus non subduntur iudicibus.*

Magister iacobus quondam fratris stephani de caluis de Imola habẽs decretum à domino imole quo cauetur,q̃ non possit coram
1 alio officiali dicti dominij vexari siue molestari de iure,† vel de facto in iudicio vel extra à ser margarito agnolfi de Imola,vel eius hærede seu causam habente ab eo,& veniens de Roma pro indulgentia,in forma & actu peregrini captus fuit in ciuitate forliuij,coram potestate ciuitatis forliuij ad instantiam agnolfi filij ser margariti & procuratoris eiusdem.cui agnolfo & procuratori prædicto recipienti & stipulanti dictus magister Iacobus non tamen consentiendo in ipsum iudicem forliuij,sed potius recusando promisit de iure respondere coram quocunq; iudice competente &c.Mortuo dicto ser margarito citatur ipse magister Iacob.coram iudice Imole ad instantiã ipsius agnolfi hæredis vniuersalis dicti ser margariti,contra quẽ excipitur pro parte magistri Iacobi prædicti multis exceptionibus.& maximè q̃ ipse magister Iacobus detineri non potuit existens in actu peregrinationis,& quia coram iudice non suo.& per consequens nullius est valoris promissio prædicta. & quòd posito sine præiudicio veri quòd capi potuerit & promisio valuerit, dicit quòd vtitur decreto prædicto quod decretum dictus dominus vult omnino valere,dummodo promisio prædicta coram iudice forliuij facta non habeat ipsum decretum ledere seu tollere: modo quæritur quid iuris.

Detentio facta de dicto domino Iacobo fuit iniusta secundum ea quę proponuntur:quoniam de foro forliuij non proponitur dictum magistrum Iacobum aliqua causa fuisse vel esse.Et quia dictus magister Iacobus verè & non quæsito colore nec simulate in actu & habitu rumpere transiens est detentus cum plena deberet libertate frui,& nullus tunc deberet vel posset sibi esse molestus.C.cõ.de suc.authentica,omnes peregrini.& in corpore vn de sumitur.& propterea si capi & arrestari faciens ipsum magistrum iacobum hic vt capi & arrestari faceret, habuerit in mandatis à dicto ser margarito aut etiã dictus ser margaritus ipsam molestam capturam ratificauit, multari debet actione pro qua idem magister Iacobus fuit detentus.C. de iurisdictione omnium iudicum.lege in criminali.& licet idem ser margaritus de cesserit & contra eum super tali multa inferenda nunquam lis contestata fuerit:tamen contra eius hæredes per viam exceptionis dicto magistro Iacobo succurrendum est.vt.ff.quod quisq; iuris.l.penul.§ quod autem.& hoc casu sallit regula tradita.C.si ex delict.defun.l.vna.illa enim loquitur,scilicet cum ex delicto solum cauatur actio,sed in casu nostro cauatur exceptio, & sic promisio facta per dictum magistrum iacobum apparet facta per impresionem eidem illatam per iudicem detinentem promissa de qua quæritur esset nulla:aut ipso iure aut saltem in effectu.C.quod me.causa.lege si per impresionem. Sed quia ex prepositis de impresione non constat,nec est præsumendum in dubio iudicem quicquam egisse inique:& potisime ex eo non extitit declaratum.vt.ff.de euictionibus.lege herennius.§.gaia.de procuratoribus.lege eo tempore.in principio. vbi casus Cynus in lege prima.C.de suffragijs.in vltima quæstione.videri oportet an dictus magister iacobus posit molestari de iure vel de facto coram iudice imolæ,vnde ipse est oriundus.& prima fronte videtur quòd sic,cum ibi inueniatur ibique fortiatur domicilium ratione originis(vt prædixi)quod est potentius omni alio domicilio,cum tolli non posit.vt.ff.ad municipa.lege assumptio. ff.de iudicijs.lege hæres absens.in glossa magna.C.de incolis.lege ciues. libro decimo.ff.de iurisdictio. omnium iudicum.l. cum quædam puella.† Coadiuuatur hoc fortissime ex pacto prædicto verbis vestito.per quod idem magister Iacobus promisit filio & procuratori dicti ser margariti respondere de iure coram quocunque iudice competenti,quoties ad instantiam & petitionem dicti procuratoris seu principalis citatus fuerit personaliter vel ad domum eius solitæ habitationis.vnde cum iudex sit competens & promisio iuri non repugnet,sitque stipulatione vallata,interfitque stipulatoris sisti & eidem responderi.de iure nullum videtur dubium dictam stipulationem vtilem fore.ff.de pactis.lege iurisgentium.§.prætor ait.& maximè quia stipulatio pœnalis subiecta est in qua non inspicitur an interfit.ff.de verborum obligatione stipulatio ista.§.alteri.

2 ¶ † In contrarium.quia dominus imolæ bonæ memorię dominus beltrandus de alidoxijs pro sancta romana ecclesia vicarius generalis habens(vt arbitror)iura legalia & leges condendi:potestatem suam legali censura decreuit pro bono & vtilitate ciuitatis imolæ & vt eius subditi ad suam gratiam reducerentur,quòd dictus magister Iacobus suiq; successores in perpetuum quoquo modo vexari non possint coram aliquo suo officiali de iure vel de facto in iudicio vel extra à dicto ser margarito,& quibusdam alijs vel ab eorum hæredibus aut habentibus causam ab eisdem sub prętextu eius quod diceretur ipsum ser margaritum aliquid persoluisse pro dicto magistro Iacobo:quacunq; de causa vsq; in diem dicti decreti & absentiæ dicti mastri Iacobi.

¶ Vnde obstante dicto decreto dictus magister Iacobus coram officiali Imolæ inquietari non potest,quia ita statutum & decretum fuit per eum & forsitan iustè emanauit,si per reconciliationem dicti magistri & consulum suorum de caluis in ciuitate Imolæ quietis fertilitas forsitan abundauit, præterquam habendam tolli possunt per præsides subditorum iura.vt plene no.per Inno.& Ioan.And.in.c.in nostra.de iniu.& dam.da. Nec obstat quod dominus Beltrandus supradictus decesit, & nullus ammodo est officialis eius,& ipse decreuit dictum magistrum Iacob.non posse vexari coram aliquo officiali suo,non enim decreuit suo nomine proprio tantum,sed suo nomine dignitatis quæ non perit, nec ipse perire voluit dictum decretum:dum voluit dictum decretum(vt patet ex verbis eius)ipsum magistrum Iac. imperpetuum non posse vexari vel inquietari,sicut ergo leges & decreta

& decreta principum eorum morte non pereunt,sic nec morte dicti domini Bertrandi perijt dictum decretum.imo semper tenendum est in viridi obseruantia.C.de hære.arriani.ff.de annu. lega.l.annua.§.à titia &.l.legatum.in prin.eo.tit.& de offi.de le. c.quoniam abbas.Nec ob.q̃ si post decretum dictus magister Iacob.promisit respondere de iure coram quocunq; iudice competenti propter quod videtur renunciatum priuilegio sibi indulto per dictũ decretum,cũ eidem magister Iac.tunc habebat notitiã. C.de excu.tuto.l.voluntariè.& ibi per Cyn.& facit.C.de pac.l.si quis in conscribendo.propter duo.¶ Primò,quia iudex Imolæ non est iudex competens dicti magistri Iac.inquantum vexetur ab hæredibus dicti ser margariti:ex cã ex qua dictum decretum vexari prohibet.¶ Eximit enim dictum decretũ in causa prædicta à potestate & iurisditione iudicis Imolæ dictũ magistrum Iacob.quæ exceptio adeò cum liberat q̃ habetur perinde,ac si nunquã fuisset suppositus iurisditioni iudicis Imolę.vt.ff.de duo.re. l.fi.ff.de fideiusso.l.amisi.§.j.no.ff.de fideiu.vbicũq; in quibus apparet exemptos ab obligatione propter deportationis sententiã ab omni obligationis vinculo liberari:licet illud vinculum velut transitorium transferatur in fiscum veluti in successorem vniuer-
3 salem.ff.de fideiussori.l.si debitori deportato. ¶ † Pro hoc,quia ante statutum cesareum à sede apostolica confirmatum in clericali caractere insignitum in temporalibus suberant principi & iudicibus eius,postea autem exempti sunt à manu iudicis secularis,& interdicta est eidem iurisdictionalis potestas in clericos, de sent.excommunica.si iudex laicus.libro.vj.C.de episc.& cleri. authen.statuimus.¶ Sicut igitur illa exemptio reddit iudicem secularem incompetentem,sic & illa exceptio emanans à dicto decreto reddit incompetentem iudicem Imolæ dicti magistri Iacobi in causa prædicta.Cum igitur sit incõpetens:dicta promissio non astringit dictum magistrum Iac.quoniam promisit respondere coram iudice competenti quod nõ continetur sub verbis promisionis:vnde non est ad hunc casum stipulatio prædicta extendenda.ff.de ver.ob.l.quicquid astringendæ.Pro hoc etiã facit:quia dictus magister Iac.promisit respondere p procuratori & principali eum vocantibus,hic autem non est principalis scilicet ser magaritus quia decesit:nec procurator quia mandatum est finitum morte. Vocatio enim facti est & in facto consistit & personæ coheret,& ideo non egreditur personam in ipsa stipulatione comprehensam.ff.de pact.l.si vnus.§.ante omnia. instit.de stipu.ser.§.sed cum factum.C.de cad.tol.§.finautem in faciendo. ¶ Nec obst.quod videtur renunciatum priuilegio,quia non est verum propter duo.Primò,quia obstante priuilegio nõ tenetur respondere,vnde forsitan stipulatio restringenda esset ad causas ad quas non extenditur priuilegium: & multum operatur hæc promisio ad causas illas solum extendi propter subiectionem quæ comittitur si contrafiat:& quia verba dicti decreti sunt prohibitiua:vnde forte non renunciari potest.C.ne fideiuss.do. den. l.j.ante fin.gl.ma.ver.Item an renunciari potest &c. ¶ Concludo igitur ex præmissis dictum magistrum Iacobum vexari non posse per iudicem Imolæ occasione causarũ pro quibus & à quibus dictum decretum dictum magistrum Iaco.facit liberum & exemptum.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CCCXLI.

1 *Patri dicenti domum acquisitam de bonis aduentitijs filiorum,an credatur.*
2 *Donatio quæ simulata præsumitur,morte donantis non firmatur.*
3 *Bona fides in puritate conscientiæ consistens,requiritur vt vsucapio longi temporis inchoetur.*
4 *Notario creditur,qui lineam in instrumento remisisse attestatur.*

Pater emit domum pro se & filijs suis legitimis & naturalibus & in potestate constitutis,signanter expresis nominibus filiorum pro certo pretio.quod dedit & numerauit venditori,& tunc fuit confessus & affirmauit dictum pretium fuisse & esse de communi pecunia ipsorum ex industria & labore ipsorum filiorum ad eorum manus peruenta à suis nautaris siue marinarijs, demum decesserunt dicti filij patre viuente in domo autem pater & filij habitauerunt promiscuè.¶ Nunc quæritur,an ex dicta confessione probetur fuisse dictorum filiorum, & ex aduentitia causa acquisitam.¶ Secundò posito,quòd appareret pecunia aduentitia,an dictis filijs & eorum hæredibus competat publiciana contra tertium possessorem dictæ domus.¶ Tertiò quæritur,si protocollum notarij in prima linea caret mense & die & de super est additum in vna linea de per se dies & mensis,an dictum protocollum dicatur suspectum cum atramentum dictæ lineæ super additæ appareat magis nouum: & etiam alterius atramenti.

Svper primo puncto dicendum est † de iure, quòd dicta confessio patris non
1 probat dictum pretium aduentitium,nisi quod aduentitium esse potuerit doceatur per indicia & præsumptiones vrgentes.Nam cum pater filio in potestate constituto ex causa profecticia,nec olim nec hodie possit donare.C.de inoffi.do.l.ij. C.de do.inter virum & vxo.l.donatione.quoniam nihil immutatum est per iura noua in profectitijs.vt.ff.si quis à pat.fu. ma.l. omnis paterna confessio aduentitij assertiua præsumitur simulata in fraudem legum facta,nisi probentur contenta in confessione per probationes alias vera esse.ff.de proba.l.qui testamentum. vnde notanter gl.in.l.cum quis decedens.§.pe.de leg.iij. dixit,q̃ præsumptio dictæ fraudis semper præsumitur quando dicta confessio in fauorem incapacis emanauit,sicut est in casu proposito. quia filius profectitia regulariter à patre non capit,nisi in casibus qui no.per gl.in.d.l.ij.C.de inoffi.do.hinc etiam dixit Ioã.an.in titu.de re.eccle.non alie.in rubrica in addi.Sed quòd in prohibitiuis regulariter & solum in certo casu præmissis nunquam statur verbis asserentis casum permissum subesse,nisi quatenus probetur veritas deductorum in confessione.Et quòd dicta paterna confessio sola hoc aduentitium esse non probet no.gl.C.de colla.l.si donatione facit.ff.de castren.pecu.l.si forte.sufficeret autẽ dicta confessio(vt iam si dicti filij tempore quo dicta confessio emanauit iam erant in eorum exercitio edocti, quod verisimile est ipsos ex eorum industria potuisse super lucrari pretium supradictum,vt no.gl.Cy.& Bar.in.l.cum oportet.in princi. C.de
2 bo.quæ li.& inquantum constare non posit, cum † præsumatur dicta donatio simulata & in fraudem facta(vt prædixi) non confirmatur sola morte patris.vt not.glo.d.l.si donatione.Non obst.d.l.donationes.& quod notatur in.d.l.ij.scilicet quòd morte patris donatio facta filio in potestate de profectitijs confirmatur.vt.d.l.si donatione.quia illud verum,quando pater vere donat,non autem simulate assumpto colore aduentitiorum,quod est notandum.lex enim fauet actui vero & non simulato,in fraudem legis facto.ff.de iu.pa.l.si libertus minorem.& hoc de primo.¶ † Super secundo dico,quòd si filij re vera non habuerunt
3 contractus notitiam,etiam si pater erat procurator eorum,quòd publicianam non habent multominus si non erat procurator, sed solum administrator dictorum filiorum legitimus:scilicet vt eis non fuerit quæsita vsucapiendi conditio,quoniam ad vsucapionem longi temporis inchoandam, requiritur bona fides, quæ consciențiæ puritate consistit.vt insti.de actio.§ aliæ coniuncta gl.quæ bona fides requiritur in contractu emptionis duobus temporibus,scilicet tempore contractus & traditionis.vt.l.secunda in princi.pro emp.&.l.iij.pro soluto.&.l.iusto.§.& si possessionis.ff.de vsucap.coniuncta glosse.quæ bona fides in ignorante contractum non cadit:nec etiam in ignorante est animus acquisitionis dominij.vnde in eo non potest causari publiciana:ex quo non potest cadere vsucapiendi conditio ignoranti Licet enim eidem quæri posset dominium & possessio.vt no.gl.j.in.l.j. C.per quas personas nobis acqui.& ratio est illa quam dixi licet lac.de ra.aliam rationem assignet, scilicet vsucapio contra naturalem æquitatem est inducta,licet autem dictis filijs nulla fuerit acquisita vsucapiendi conditio,tamẽ pater vt administrator legitimus pro eis vsucapere nõ potuit sicut & tutor & prælatus pro ecclesia & pupillo vsucapere possunt,qñ sicut dominiũ per illos acqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

titur,ita quæ per eos vsucapitur.ff. de vsucap.l.si seruo.&. ff.pro emp.l.ij.§.pompo.cum simi. ¶ † De tertio dicendũ est,q; si notarius in suo prothocollo attestatur se dictã superiorem lineam remisisse stando est instrumento.vt.l. si vnus de septem.C. de testa.& de his quæ in test.delen.l.j.ver.& ideo & si nouissime.& hoc per illum tex.tenebat Oldr.& Dy.aliàs autem dictum prothocollũ redditur suspectum.C. de proba.l.iubemus.C.de edi. diui.adria.tol.l fi.loquor in casu nostro,quãdo aditio dictę virgulæ est circa substantialia instrumenti:vt patet in cor.vt præponatur nomen impera.& quia secundum thema dicta virgula est dissimilis alteri scripturæ,quæ dissimilitudo vehementem suspicionem inducit.vt.d.l.fi.de edic.diui.adria.tol.in gl.super verbo prima figura,quæ notabilis est ad hoc optime probat Spe.in tit. de instr.edi.in prin.no.etiam glo.C.de proba.l.iubemus,quinimò non potuisset ex interuallo dictus notarius apponere mensem & diem nisi partibus requisitis,in quorum præiudiciũ cantat.& no.Spe.in.d.ti.§.instrumentum. ver.sed nunquid confecto instrumento. Hoc tamen non assero,quia opin.fuerunt quas Io. an.refert in.d.ver.sed etiam.ad præsens istud decidere non oportet:cum ex themate nõ appareat ex interuelllo dictam virgulam scriptam fore. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCXLII.

1 *Hospitale cui relicta sunt trecenta super certis bonis quibus potest vti & frui donec sibi soluantur,quando hæredem ad soluendum compellere possit.*
2 *Species à genere suo eximitur,si vni genus alteri species ipsa legetur.*
3 *Relictum factum hæredi & tertio,soli tertio debetur.*
4 *Re coniuncti qui dicantur.*
5 *Coniuncti re & verbis,quando dicamur legatarij.*

TEstator titium solum hæredem instituit,hospitali sanctæ Mariæ nouæ de flo.iure legati.ccc.reliquit,quæ habere voluit super certis bonis in dicto testamento descriptis & cõfinatis,pro quibus ipsa bona esse voluit obligata.& donec dicta.ccc.soluerentur voluit ipsum hospitale integrum percipere vsumfructũ.demum dicto hæredi suo vnam domum legauit signanter & specificè infra sua confinia existentem. Deinde in eodem testamento dicto suo hæredi & cuidam tertio dicta bona legauit superius confinata in eodem structu verborum,per hæc verba, videlicet. Item legauit & reliquit marabotino suo hæredi & manente domũ in qua habitat & poderia talia infra certos cõfines descripta exceptis supradictis legatis factis dictis marabotino & hospitali,quibus noluit in aliquo præiudicari per dictum legatum. In reliquis aũt aljs suis bonis eundem marabotinũ sibi hæredem instituit. ¶ Nunc quæritur qualiter dictũ hospitale & à quo possit dicta.ccc. percipere & habere. ¶ Secũdò,an dicta domus legata signanter dicto marabotino ad eũ pertineant. ¶ Tertiò an dictum legatũ factũ communiter dictis marabotino & manenti sit integrũ dicti marabotini,an vero dicti manenti,an vero pertineat ad vtrunq;.

NOua testandi seu relinquẽdi forma fuit hæc,& vt arbitror fundata à mera imperitia tabellionis,à qua multoties causari vidi infinitos errores,& maximè in vltimis voluntatibus,quarum iterũ nõ reddit arbitrium:vtinam igitur hæc in numero illarũ non sit.
1 ¶ † Primò enim dictus testator reliquit.ccc. hospitali,quæ voluit ipsum hospitale posse percipere & habere super bonis in dicto testamento descriptis & confinatis.& de hoc legato non dubito,quia si hospitale vult potest habere suum legatum.ccc.in dictis bonis,quia sic testator disposuit.vnde.ccc.instant legato.dicta autẽ bona sunt in solutione si hospitale vult,sed si non vult, non compellitur.tamen nec hæres compellitur forsitan soluere quousq; vult pati hospitale vti & frui dictis bonis superius confinatis,& hoc sine dubio verum esset,si primum legatum trecentorum diceretur nouatũ & transfusum in legatum vsusfructus ex mora non soluendi.ccc.vt.l.j §.item si ita ad.l.fal.&.l.j. de penu legat.&.l.si plenum.quando di. leg.ce. Sed quia testator noluare noluit,quod apparuit,quia voluit hospitale retinere fructus durante mora hæredis in soluendo:& ipsa bona pro ipso legato semper noluit esse obligata omisso pignore & hypotheca potest hospitale creditor existens, conuenire & compellere hæredes ad solutionem.ex quo idem hæres pignora possidet legis prosecutione.coniuncta auth.hoc ita.C.de pignore,& hypo.&.C. de actio.& obligatio.l.si à creditore. Non enim apposuit testator il la verba quòd hærede cessante in solutione trecentorum vsusfructus bonorum legatarij esset:vt sic posset hæres in solutione cessare,quousq; soluere vellet vsumfructum bonorum,imò loco interusurij seu pœnæ propter hæredis moram voluit testator legatarium fructus bonorum percipere,non autem esset hæres in mora,si dilationem hæres haberet ad soluendum:quousq; pati vellet hospitale fructus percipere,sicut dicimus in vsuris permissis per tempora & pro temporibus,quibus fuerit in solutione sortis causatum,quia cum ex contumacia debeantur,non impediunt petitionem sortis.vt.ff.si cer peta.l.lecta. ff.de vsuris l.pecuniæ. §.j.licet secus esset si stipulationis aut legati sermo esset ita conceptus,q; sors peti aut legatum exigi non posit quo vsq; hæres vel promissorvsuras aut fructus soluere vellet. Et idem si futuri temporis vsuras creditor recepisset.ff.de doli except.l.ij.§.non male. &.ff.de pac.l.qui in futurum.in prin. ¶ Concludo igitur ex præmissis dictum hospitale super dictis bonis & in eis sibi soluere posse si vult,quoniã illa bona in solutione sunt,si hoc eligat hospitale.facit.ff.de solu.l.si quis stipulatus fuerit.x.in melle. &.ff. de leg.ij.l.codicillis.§.instituto. ¶ Nunc descendo ad legata facta manenti,super quo dico legata facta marabotino nulla,cum is solum institutus sit,& legari non potuerit sibiipsi à seipso,ne inueniretur debitor & creditor suijpsius.vt.ff.de lega.j.l.legatum.§.j. vbi casus.in legato autem facto manenti non includitur domus signanter legata marabotino.non ex eo q; legatum factum marabotino valuerit ratione prædicta,sed quia in generali legato facto manenti & marabotino,simul voluit testator comprehendi domum illam,maximè propter specificã exceptionem seu executionem in dicto testamento comprehensam sub illis verbis saluis.& primo detractis legatis & relictis supra factis,& etiam si illa verba non essent apposita idem esset,si illa domus specialiter legata marabotino contineretur intra bona generaliter legata ipsis
2 manenti & marabotino,† quia cum vni legatur genus alteri species,de genere intelligatur exempta illa species,siue procedat legatum generis,siue sequatur.vt.l.vxorem.§ fœliciss.mo.de lega. ij.coniuncta.l.quæsitum.§ fi.de fund.instr.& l.si seruus vrbanus. §.vlti.de lega.iij.&.ff.de pecu.l.manumisso.& licet legatum speciei sit nullum,non propterea augetur legatum tantum generis in specie illa de qua testator non sensit nec sentire voluit,& in vltimis voluntatibus sola testatoris intentio attendatur, quæ vltra alia prædominatur.vt.l.in conditionibus primum locum.decõditione.& demonstratione cum simili.ibi allegat.

¶ Vnde concludo ad dictum manentem dictam domum dicto marabotino legatam non pertinere,quia in dicto legato facto dictis manenti & marabotino,testator expresè per illa verba exceptis & cætera,voluit intercludi. ¶ Restat igitur videre, quid de bonis reliquis legatis eisdem manenti & marabotino, an sint ipsius manentis tantum:& videtur quòd sic. Nam dictum legatum eis communiter factum est:adeo quod re & verbis coniuncti fuerunt: vnde cum legatum in persona dicti marabotini sit nullum,& ipsi legatarij sint coniuncti, integrum legatum ad ipsum manentem pertinere videtur iure decrescendi:ex quo marabotinus nullo modo ad suam partem vt legatarius inuitari potest.C.de cadu.tollen.§.his itaque.& pro hoc videtur casus in
3 terminis.ff.de legatis primo.lege plane.§ si duobus.† vbi relictum iure legati hæredi qui solus est institutus & tertio,soli tertio debetur.& ideo vniuersum ad collegatarium pertineꝛ:considerato quòd nullo iure in persona hæredis legatum tenuit,& hæc est veritas. Et si hæc corpora legata testatoris erant,ita quòd eorum dominium recta via potuit in manente & legatarium transire. Nam tunc in persona marabotini nullo iure potuit legatum valere, non enim iure legati, quia nullum, non iure

hæreditario,quia per legatum corpora de hæreditate fuerunt ex empta in qua transiuit domũ recta via,&sic nullo iure ciuili neq; prætorio,nec econuerso,nec iure actionis, vel officio,aut intentionis modo,potuit aut potest dictum legatũ in persona marabotini tantummodò instituti consistere. Et ideo quia nullo iure inuitatur ad partem,non facit sibi partem.nec collegatarius ad partem solũ dicitur inuitatus,ideo & ipsum solidum iure non decrescendi habebit.& hoc Bar.tenet expresè & in proprijs terminis.ff.de leg.j.l.huiusmodi.§.si titio.& ibidem consuluit vt legatarius non agat personali ex testamento,sed rei vendi.quia tunc vere apparet q; hæredi eidem q; collegatario nullo iure consuli potest,vt partem aliquã consequatur,vt sic ab illa possit collegatarium agentem excludere. Si enim ageret manens actione ex testamento in qua nõ est necesse docere de dominio testatoris,tũc saltem retentionis iure subueniretur eidem marabotino: vt ex eadem instantia non condemnaretur ad solidi præstationem. & quæ prædicta decisio sine dubio vera est, inquantum ponamus dictos manentem & marabotinum in dicto legato cõmuniter
4 eis facto coniunctos re,quia tunc (vt dixi) quilibet est ad solidũ inuitatus suo iure inuitatur dictus manente.ideo quia marabotinus nullo iure inuitatur ad partem nec inuitari speratur,nullam facit partem. † Vnde videndum est necessario,an sint re coniuncti,& super hæc fuerunt opi. Pet.de bel. prædixit q; non quia illi demum re coniuncti sunt,quorũ cuilibet res insolidum assignatur: vt cum testator dicit Titio fundum & seio eundem fundũ lego,sed cum testator vsus est hoc sermone titio & seio fundum lego(vt fuit in themate) tũc testator quemlibet intelligitur æqualiter & viriliter inuitasse:vnde sunt coniuncti verbis propter vnitatem sermonis,sed re dicuntur disiuncti,sicut si testator adiecisset verba illa pro æquis portionibus,quo casu sine dubio essent re disiuncti.vt.l.re coniuncti.de leg.iij.sic intelligitur.l. item quod sabinus.§.j.ff.de hære.instit.refert Cy.in.d.§.is itaq;.sed ille.§ modicum facit.imo nihil,quia loquitur quando plures vno coniuncto sunt scripti sine partibus à se distributo, tamen pro eius opi. videtur casus.ff.de leg.j.l.plane.§.si coniuncti.vbi si pluribus cõiunctis corpus vnum legatum ab initio partes fiunt. ¶ Si igitur ab initio partes intelliguntur assignatæ:ergo non potest dici inter tales collegatarios esse coniunctionem legalem & realem, licet sit verbalis. ¶ Pro hoc etiam facit instit.de lega.iij.§.si eidem. pro eo etiam facit,quia siue tractemus de pluribus obligandis, siue vt pluribus obligatio quæratur:aut dominiũ seu honor aut aliud quicquam diuisibile actiue & passiue,quilibet grauatus & quilibet oneratus à principio intelligitur:nisi aliud actum sit.vt
5 C.si plu.vna sen.l.j.&.ff.de duobus reis.l.eos.§ cum in tabulis.licet interccssoribus fallat,quoniam pro alio obligantur. instit.de fideiuss.§.si plures.&.C.de fideiuss.l.non recte. ¶ † Contrarium autem huius,quòd dicti collegatarij intelligantur tam re quam verbis coniuncti,decidit gl.expresè de vsufru. accrescen.l.j.§ interdum.in ver.separatim.& illam gl.tenebat Iaco.but.in.d.§.si itaq;.& in.d.§.interdum.Hanc opi.tenebat Ray.& eam sequebãtur citramontan.inter quos est Bart.in.d.l.re coniuncti.in.ij.qõ. principali.de lega.iij. ¶ Et huic opi.inhęreo tanquã veræ quoniã sermo testatoris eos nullo modo disiunxit:ergo &c. ff.de verbo. sig.l.triplici.Non ob.§.si coniuncti im.&.§.si eadem. quia concedo,q; si ambo legatarij ad legatum actualiter concurrunt, tunc quilibet ad suam solã virilem retro fingitur inuitatus,sed si hoc tollamus de medio q; non veniant omnes imo vnus excludatur omni iure:tunc per ius non decrescendi collegatarijs applicatur, quasi à principio ad illam portionem deficientem inuitatis.

¶ Cõcludo igitur ex præmissis in dicto puncto satis difficili ad dictum legatũ inuitari solum dictum manentem,excluso prorsus dicto marabotino insolidum instituto.in cuius persona nullo iure legatum consistere potuit,ponendo pro constanti, quòd dicta bona hæreditatis erant.& hoc credo iuris esse, si in testamento clausula codicillaris non est appositа,si nó valet &c.cum adiectione illorum verborum,omni modo quo valere potest.si autem apposita esset,dictum testamentum non valet in persona marabotini quo ad legatum,sed an illa verba,omni modo quo valere potest,inducant repetitionem dicti legati,non dico à vehæredita

nientibus abintestato,sed ab ipso manente,quasi ipse manente rogatus sit restituere dimidiam dicto marabotino, cui dicta dimidia inutiliter est legata.potest sub iudice diu litigari:hanc enim quæstionem non memini tactam fore de vltimo,quis debebat soluere legatum trecentorum non est dubium q; hæres ad quem spectat onus legatorum & debitum hæreditarium vniuersum, non autem ad legatarium.vt.l.quoties.cum alijs iuribus vulgaribus.& hoc si hospitale vult sibi solui in pecunia,sed si eligat sibi solui sup bonis illis,primo habebit hospitale in illis bonis.ccc. residuum erit manenti,habere debet tamen marabotinus suam legitimam iure naturæ,nisi ab ea per aliud canonicum includatur. Hæc autem vera sunt si marabotinus hæreditatem agnouit, si enim repudiasset & legatorum à venientibus abintestato repetitio facta esset:tunc possent omnia legata ei facta communiter & indistincte valere. vnde non est quæstio de illis. Et ita dico & consulo ego Angelus.

CONSILIVM CCCXLIII.

1 *Socius non potest pro socio testimonium ferre.*
2 *Fideiussor nullum damnum patitur,vbi principalis soluendo esse reperitur.*
3 *Fideiussor quando non debeat haberi suspectus.*
4 *Societas multis contrahitur modis.*
5 *Iudex de veritate potest inquirere,etiam post conclusum in causa.*
6 *Compromissum,an valeat factum sub conditione quòd arbiter laudare non possit sine consilio expresso tertij.*
7 *Compromissum transactio quædam dicitur,quæ ad tertij arbitrium potest regulari.*
8 *Arbitrij natura quæ sit.*
9 *Arbitrium latum ad voluntatem tertij,quando valeat.*
10 *Ingressus religionis,an vitiatur per reseruationem bonorum.*
11 *Frater minor,non potest esse arbiter nec arbitrator.*
12 *Arbiter laudum ferens iniquum,suam litem facit.*
13 *Indocti & imperiti peritiorum debent consilia sequi.*

VIsis attestationibus testium prædictorum,& viso iuramento præstito per Ioan. vnum ex dictis testibus præsente henrico procuratore dicti litigantis aduersarij dicti Bartholomei contra eius personã. idé procurator nihil opposuit,neq; protestatus fuit aliquas exceptiones sibi saluas fore & contra personam dicti Ioã.testis. Viso etiam q; publicato & aperto processu, & publicatis & apertis attestationibus testium,contra ipsos testes nihil oppositũ inuenio,vel obiectum cõtra personas testium prædictorum,& ita hoc posito pro constanti,q; contra personas testium prædictorum nihil obiectum appareat apud acta prout mihi affirmatum extitit & assertum per dictum Bar. ¶ Videndum est,quę sint partes iudicis de causa cognoscentis,super quo considero,q; contra
1 personam dicti Iõ.duo obijci possunt. † Primò,quia dictus Ioã. attestatur se socium producentis pro vno capite ascendente ad summam.Mccccc.librarum denariorum,& vsq; ad illam & pro illa non est testis idoneus sine dubio.ff.de testi.l. nullus.C.de testi.l.omnis in re propria.pro residuo autem testificari pót,quia dicti residui nullum commodum aut incommodum reportaturus est,secundum Inn.de testi.quoniam.& idem tenet Spe.in tit. de teste.§.j.ver.sed nunquid socius admittetur.& idem tenet Ioã. And.in additio.ibi si recte intelligatur.nam cũ capita societatis hic ponantur distincta,& vnunquodq; contineat certã summam quicquid inter illam summã est,cõmune nõ est,sed vniuscuiusq; proprium est vnum caput & illius solius cõmodum est incommodum:ergo non commune.Secundò ob.eidem testi quòd fuit fideiussor pro toto tempore societatis:vt in eius testimonio euidenter apparet.vnde ad eum propter fideiusionis causam onus & sarcina cuiuslibet detrimenti & damni emergentis in corpore societatis esse participem.& similiter hoc casu videtur esse causa propria,quia licet non sit commodũ subsecutum,tamen damnum pót subire.& hoc videtur sufficere.vt.ff.quãdo app.sit.l.ij.

in fi. vnde ratione qua supra non est testis sufficiens nec idoneus.
& si non aliud damnum potest subire: potest subire damnum &
incommodum vexationis expẽsarum & sumptuum, quos con-
stat multoties esse graues. vt. ff. de mino. l. minoribus. xxv. annis.
de lib. leg. l. si quis decedens. §. nunc de effectu. & hoc tenuit Ioã.
2 and. in additi. suis in. d. §. j. ver. quid de fideiussore. ¶ † Contrariũ
tenuit Spe. in. d. ver. vbi reus principalis soluendo. nam tunc nul
lum potest subire in effectu damnum fideiussor. ff. de fur. l. itaq;
fullo. Opinio. Ioan. puto veram, quando potest probabiliter du-
bitari de incommodo & detrimento vexationis, sufficit enim
hoc contingere posse. vt. ff. de condictio. indebi. l. sufficit. ¶ Sed
si iudici constaret oppositum per notabiles & verisimiles conie
cturas, quòd nec etiam fideiussor verisimiliter nullum detrimen
tum vexationis subire potest puta: quia debitor est campsor vel
mercator fidelissimus, ad cuius fidem plurimum solet recurri,
& forsitan quantitas est parua, mercator diues, qui non permit-
teret fideiussores vexari. vt dicit glo. in simili. ff. de solu. l. iij. in
glo. ma. ver. nam & si rem suam & cetera, ibi in leuiorem causam
&c. & doc, exponũt. vt quia si debitor homo nobilis, qui timens
ne sui fideiussores grauentur elegit potius soluere debitum non
vsurarium. pro quo sunt stricti fideiussores, quam debitum vsu-
rarium pro quo ipse solus astrictus est, non autem fideiussores
sui. optime concordat. C. de pigno. actio. l. pignus in bonis. & de
admi. tuto. ff. l. si res pupillaris. vbi est tex. & facit. ff. commodati.
l. argentum. in princi. eodem titu. l. eum qui. §. fin. cum. l. sequen.
3 ¶ † Ex quo enim fideiussor tam plenè securus est modo prædi-
cto: vel etiam quia debitor pecuniam deposuit pro qua fideius-
sor extitit, vt sic fideiussor timere non possit verisimiliter aliquã
vexationem. vel quia forsan debitor non mercator fecit dictum
fideiussorem ita cautum & securum per cautionem indemnitatis
cum alijs fideiussoribus diuitibus approbatæ opinionis & famæ
quos verisimile est similiter non permissuros dictum fideiusso-
rem vllatenus molestari, quis dicet hunc fideiussorem à testimo-
nio repellendum propter suspitionem futuri periculi: cum nul-
lum sit nec verisimiliter esse debeat. nullus certe sani capitis hoc
diceret: & esset timor vanus non considerandus. C. de transac. in-
terpositas. ff. quod me. causa. l. metum autem. non vanum homi
nis. ff. de reg. iur. l. vani. & ff. de re iudi. l. si quis ab alio. An ergo
talis suspitio consideranda sit necne, cum facti sit & à facto de-
pendeat, & secundum accidentia & conditiones personarum &
causæ quantitatem & qualitatem varietur, nulla dari potest certa
doctrina. vnde hoc totum iudicantis arbitrio remittendum est.
ff. de testi. l. tertia. §. idem diuus. & §. eiusdem quoque principis. cũ
similibus. ¶ Et ideo hoc casu cum cessare debet verisimiliter di-
cta suspitio futuri periculi, dico & teneo Specu. dictum & hoc
modo ipsorum opinio. reduco in consonantiam luculentam. ve
rum quia in proposita quæstione tempore dicti iuramenti & at-
testationis dicti Ioan. non inuenio protestatum quòd saluæ sint
exceptiones contra eius personam, sine dubio dictus Ioan. appa-
ret esse idoneus testis & omni exceptione maior. de test. c. præsen
4 tium. li. vj. & ibi per Ioã. an. in nouella circa fi. ¶ † Solum igitur
restat videre, an dictus Ioã. probet. & dico quòd probat sine du-
bio societatem cõtractam pro quatuor capitibus mille quingen
tarum librarum pro quolibet capite, quoniã sic attestatur & dicit
& interrogatus de causa scientiæ dicit ꝙ vidit & præsens fuit, de-
ponit etiã de loco & tempore concludentibus ante emptionem
dictarum gabellarũ vt patet ex eius testimonio, cõiuncto instru-
mento emptionis dictarũ gabellarum in quo etiam apparet de
pretio quod similiter est infra summã de qua idem Nico. & Ber-
tho. fuerunt cõcordes tempore societatis prædictæ, quæ quidem
societas contrahitur nudo consensu, & etiam nutu & per episto-
lam nedum tam per verba specificare, prout deposuit ipse testis.
vt. l. iiij. ff. pro so. Similiter probat dictam societatem besantius
secundus testis in ordine, sed non deponit de tempore sigillatim
quod est de substantia in casu proposito, sed quia de tempore ali
quo deponit ambiguus est eius sermo de quo tempore intellexit.
repetere poterat ex mero officio iudex dictum testem: vt tem-
pus de quo intellexit determinaret: vt no. glo. in corpo. de testib.
§. quia vero. & non est alibi. Canonistæ habent de testi. c. cum cla
mor. Spe. & Io. an. post eum in. d. §. ver. Item quod testis obscure.
5 & † licet sit conclusum in causa adhuc potest iudex ex officio me
ro vt veritas inquiratur ad quã summo studio debet conari. vt. l.
illicitas. §. veritas. de offi. præsi. de quæstio. l. j. §. fin. in cor. iusiuran.
quod præsta. ab his. C. de iud. l. iudices. & eo. tit. l. placuit. cum si.
& quòd non ob. conclusio in causa, probatur in. c. consuluit. de
offi. deleg. & ibi per Inn. & Io. an. & est ratio, quia iudici in cau-
sa nunquã concluditur, sed semper eius officium vniformiter vi-
get vsq; ad sententiam inclusiuè post non, quoniã inuenit se fun-
ctum & perfunctum suo officio. ff. de re iudic. l. iudex postea. Si
igitur iudex eum reducere noluerit quod potest, imo si bonus
est, considerando iustitiam & æquitatem facere tenetur. vt. l. vbi
cunq;. ff. de interro. actio. & maxime in hac causa eidem commis
sa, vt sola veritate inspecta cãm debeat terminare cuius commis-
sionis formam vidi scripto consilio propter quã formam omni
tempore ad causam inuestigandam teneretur omisso iuris rigo-
re, quem illustris dominus Marchio voluit considerari, & si tem
pore erit consors cum dicto Ioan. nullo vlterius exquisito iudex
de causa cognoscens contra reum conuentum pro agente senten
tiam ferre debet. Si autem dictus iudex dictum testem reducere
voluerit, tunc quia intentio agentis non est probata nisi per dictũ
Ioan. plenariè per dictum testem secundũ in ordine vehementis-
sime adminiculantem, & per alios testes adminiculantes in arti-
culo solicitationis deferendum est agenti iuramentum in defe-
ctum probationis, saluo nisi causa esset tam grauis & tam ardua
vel persona agentis ita suspecta, ꝙ per vtrunq; vel alterum prædi
ctorum iustè sedere debeat in animo iusti iudicis denegare sacra
mentũ prædictum. C. de re. credi. l. in bonæfidei. coniuncta gl. ma
gna. & si actor iurauerit pro eo iudex sententiã ferat. Si aũt iura-
re recusauerit, reum absoluat à petitione, & actorem in expensis
condemnet. & ita dico fore esse debere partes iudicis de dicta cã
cognoscentis. Et ita dico & consulo ego Ange. &c.

PRimus punctus. an valeat
1 † compromissum prædictum in quo apposita sunt
illa verba, ꝙ arbiter assumptus non possit iudicare
sine expresso consilio & secundum conscientiã dicti fratris Pau-
li de ordine mendicantium satis est dubius propter varietatem
opi. gl. enim in. l. illa institutio. ff. de hære. institu. arguendo tene-
re videtur ꝙ sic. Hæc etiam fuit opi. hugolini in suis dissolutioni
bus, quam tenebat Ray. in. d. l. illa institutio. hanc eandem opi. te
nuit Host. in iudice delegato sub forma. vt solum ferat prout ter
tio placuerit, vel secundũ consilium alicuius periti, quoniã ipse
delegans sic formare per se potest sententiam prout placet, de cõ
stitu. cum omnes. §. fi. &. c. cum accessisent. &. c. cum. m. ferrarieñ.
de sepul. in nostra. ita alij potest eam formandam committere.
de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. in fin. & ideo delegantes cum
timent ne delegati errent in ferendis sententijs debent prouidere
eisdem delegatis modo prędicto de consan. & affi. c. j. de offi. de
lega. si pro debilitate. & ibi per Inn. & Ioã. and. & ob hoc inuen-
tum fuit officium assessorum, vt per eorum peritiam succurre-
rent habẽtibus ordinariam delegatam iurisdictionem legũ igna
ris. vt patet in toto titu. de offi. asses. C. &. ff. quod quisq; iur. l. hoc
edicto. & no. in. l. j. C. de senten. ex pericu. reci. Pro hac parte facit.
quia & imperiti debent eorum conscientiam iuxta periti consi-
lium informare. de senten. excom. c. inquisitionis. nec est turpe
ꝙ imperitus quærat & sequatur consilium periti. C. de inge. ma-
nu. l. si omnia. de offi. delega. prudentiam, quinimò imputatur ei
qui non est ad plenum edoctus, si doctores non consuluit, & eo
rum consilium nõ sequatur. ff. de bo. pos. in. l. bonorum. facit de
rescriptis. c. statutum. § assessorem. li. vj. credendum est enim peri-
tis in arte. C. de re mil. l. semel. lib. x. in cor. de non alie. § quod au-
tem. ff. si mens. fal. mo. dix. circa prin. C. de fide instr. l. cõparitio-
nes. Si igitur sequi consiliũ peritorum nedũ honestum sed neces
sarium reputatur, cur nõ teneat compromissum cũ modificatio
ne prædicta nõ videtur consonum rationi & maximè, cũ religio
si cõscientia exquirenda est. solent enim religiosi deo dediti esse
principes cõscientię puritatis, maxime in imitãtibus regulã bea
ti cõfessoris qui volens dei vestigia imitari seipsum exinaniuit, &
suæ

suæ regulæ instituta omnia in altissima paupertate fundauit. vt
in cle. exiui de paradiso. de ver. si. & in extraua. exijt qui seminat.
quã puritatem conscientiæ nedum iudices sequi tenentur: vt in
cor. vt iudi. sine quoquo suffrag. & in cor. iusiuran. quod præsta.
ab his, imo etiam arbiter cum arbitraria sit ad instar iudiciorũ (re
dacta. vt. l. j. ff. de arbi. & male iudicantes, ita faciunt litem suam
vt iudices. vt. C. de pac. l. si quis in conscribendo ad fi. & multum
est fauendum compromittentibus in hac parte, qui omisso iuris
rigore sub quo multoties vehementer erratur. vt. ff. de ver. obli. l.
si seruum stichum. §. sequitur. versic. excelsus adolescens scribit
per hanc enim puritatem conscientiæ animarum saluti succurri
tur. Circa quarum salutem nedum summi pontifices & romano
rum cesares summo studio intenderunt, vt patet in titulo de mo
naste. circa princi. & in pluribus. §. illius tit. & in titu. de san. epis.
& in cor. scenicas non solum & c. & in dicto titu. iusiuran. quod
præsta. ab his. Pro hac parte adduco dictum Ioan. an. in additio
nibus Specu. in titu. de arbitro. §. sequitur. ver. quid si dicatur. vbi
expresse dicit, quòd consuetudo approbat talia compromissa va
lere, quòd non pronuncietur per arbitrum prout certus vel incer
tus iure peritus consulet. Hæc etiam fuit opi. Gul. de suza. in. l. si
7 vnus. §. pompo. ff. de arbi. ¶ † Pro hoc facit potissimè, quia dictũ
compromissum non fuit factum in dictum dominum Cipria-
num electum simpliciter vt arbitrum, imò etiam vt arbitratorem
& bonum virum, quod quidem compromissum vim transactio
nis obtinet, pro eo quòd per ipsum laudabitur in corpore: vt dif.
iudi. §. si vero contigerit. Constat autem transactiones & pacta
regulari & modificari posse ad arbitrium tertij. C. de contrahen.
empt. l. fi. de ver. obl. l. cum stipulatus sim mihi à proculo. ff. loca
ti. l. si merces. in prin. insti. loca. §. si merces. Pro hoc facit, quia ar-
bitrator postergato rigore viam veritatis & æquitatis assumen-
do gloria & honore dignus est. vt. l. si societatem. §. arbitrorum.
ff. pro soc. non autem iudicare quis magis æque potest, prę terquã
puram conscientiam imitando contra, quam omnis ædificans in
gehennam ędificat. xxviij. quæstio. j. §. ex his cuius conscientię so
lus deus est perscrutator, & qua conscientia declarata, nemo refer
re potest quæstionem secundum Io. an. in. d. c. statutum. §. insu-
per. in versi. relinquã. licet prouerbiorum. xxviij. c. scriptum sit
quòd quomodo in aqua resplendent vultus respicientium, sic &
corda hominum manifesta sunt prudentibus. In contrariũ, quòd
non teneat compromissum, quo assumptus in arbitrium secun-
dum alienum consiliũ cogitur iudicare, probatur. l. ratione & au
toritatibus. l. probatur in. d. l. Item si vnus. §. pompo. ver. & pu-
8 to. vbi expresse litera dicit tale arbitrium non tenere. † Per ratio-
nes probatur, quia natura arbitrij hoc est quòd libera arbitri sit
facultas, quã sententiam ferre velit, vt patet in dicto ver. hic autẽ
nullam habet liberam facultatem, imo est hic totum oppositum
cum ad certam ferendã sententiam partes eum astringere volue-
rint. hinc descendit ꝙ ad prætorem non pertinet arbitrum com-
pellere, qualem sententiam ipse ferat sed vt ferat. Hinc etiam de-
scendit quòd in arbitrum compromitti non potest, vt arbiter cer
tam ferat sententiam: imo tunc cõpromissum est nullum, nec sen
tentiam ferre cogendus est, ex quo nullũ habet arbitrum aut fa-
cultatem pronunciandi hoc vel illud. tex. est. ff. de arbi. l. qualem.
9 † Probatur ratione fortissima, quia si dicimus arbitrium tenere:
ergo dicimus eum necessariò compelli iudicare ergo compellen
dus erit ferre illam sententiam, quã tertius declarauerit, & secun-
dum ipsius tertij conscientiam quam contingere poterit esse di-
rectò oppositam & contrariam conscientiæ arbitri (quæ forsan
erit melior & iustior) & sic compelleretur arbiter delinquere cõ
tra suam conscientiam iudicando, talis ergo adiectio directò bo
nis moribus contradicit si quis recte consideret. & per hoc appa
ret responsum ad rationes prædictas in conscientiæ puritate fun
datas. ¶ Pro hoc, quia talis pactio est directè cõtra substantiam
compromissi (vt patet ex prædictis) non potest dictum compro
missum in aliam speciem contractus trãsire. vnde dicta adiectio
compromissum vitiat aut non vitiatur ex quo est contra substan
tiam. vt est dictum. ff. de vsu & ha. l. per seruum. §. j. coniuncta gl.
in ver. & no. hoc mirabile. vbi tenet secundum opinio. Io. quod
10 † si quis religionem ingreditur cum pacto reseruationis bono-
rum eodem contextu facto, quòd vitiatur ingressus, eo quod de
substantia regulæ profitentium est carere proprio: vnde hæc ca-
rentia potentissima pars principalis fundamenti regulæ est. Et
ideo cum contineat talis ingressus repugnantiam circa id in quo
principale fundamentum regulæ consistit: vitiatur ingressus. &
hanc opin. tenent. Canoni. de statu monaste. c. ij. in gloss. & ibi
per Ioan. and. de condi. appo. c. vlti. & extra qui cler. vel vouen.
c. fin. ¶ Huic tamen decisioni quod reseruatio vitietur non au-
tem ingressus, eodem modo hic vitietur pactum appositũ quod
iudicetur secundum conscientiam tertij, compromissum autem
teneat sicut pactum non fuisset appositum, & sic teneat sine pa-
cto tenuit expresse Ioan. andr. de ingressu. in. c. insinuante. qui
cleri. vel vouen. Idem tenuerunt Vincen. Gofre. & Hostien. ibi
idem Cyn. C. de sacrosanc. eccle. authenti. ingressi ibi etiam glo.
idem sentire videtur, quòd vitietur pactum & non ingressus, &
eadem ratione sic videtur pactum compromissum autem (vt di-
ctum est) teneat simpliciter sine pacto pro hoc facit ff. de peti. hę
redi. l. si ita quis hæres in vltima char. vbi voluntas testatoris testa
mentum non impedit, licet quo ad aliquid voluerit decedere in
testatus. valet igitur testamentum: & reseruatio vitiatur. pro hoc
quia pacta & compromissum sunt separabilia, cum stare possit
compromissum sine pacto. vnde vnum non debet alterum vitia-
re. vt in. c. vtile per inutile. de regu. iur. lib. vj. & ibi per Dy. & est
via brocardica, & per consequens nõ insisto in ea, quia non opor
tet illam decidi, cum inquantum attinet ad propositum quæstio
inueniatur decisa, scilicet quòd per omissiones prædicti pacti
contractus est nullus. & vbicunq; contrahitur & per contractum
non obligatur quis deo, sed solum homini contrahenti pactum
appositum contra contractus substantiam vitiat illum si transire
non potest in aliam contractus speciem, sicut est in proposito. ff.
de precario. lege cum precario. secus autem vbi talis transitus est
possibilis, quia tunc transfertur in aliam contractus speciem cui
magis adaptatur transitus. vt. ff. de donationis causa mortis. lege
vbi donatur. & ibi per Barto. cum ergo substantiale sit in com-
promisso à quo tota potestas arbitri ordinatur & fundatur, quòd
arbiter habeat liberas in pronunciando habenas, si contrarium
actum est inter partes: compromissum est nullum velut in sub-
stantialibus suis peccans. & istam partem expresse tenuit Barto-
lus in lege prima. §. si plures. ff. de exerci. in sexta quęstione. & hec
est veritas. cum oporteat secundum formam compromissi arbi
trum omnino sequi conscientiam tertij æquam vel iniquam, ex
quo post dictam conscientiam perfectam male querelandi relin
quitur occasio (vt dictum est) & facit. ff. de do. prę la. l. theopom
11 pus. ¶ † Moueor autem in themate nostro, quia recursum fuit
ad conscientiam illius qui est de ordine mendicantium qui nec
arbiter nec arbitrator esse potest: nec executor absq; superioris li
centia. de testa. si religiosus libro sexto. nec vllum principium
habet aut habere potest circa temporalia, etiam secum habentia
pietatem admixtam. vt dicto capitulo si religiosus. & in clemen.
exiui. de para. §. superfluitas autem ibi vel quæcunq; curiositas in
his seu alijs quicunq; non possit eorum professioni vel statuti cõ
uenire: vnde dixit Barto. in dicto. § si plures. quod sicut executor
esse non potest, ita nec executoris consultor, & de hoc multum
dolent fratres minores, quòd saltem consultores executorum te
stamentorum esse non possunt. Cum igitur etiam consultor aut
suæ conscientie declarator esse non possit & conscientiam par-
tes declarare voluerunt: omnino apparet compromissum nul-
lum, ex quo alter eorum qui declarare habent non est capax. ff.
de arbitr. l. sed si in seruum. in principio.
¶ Nunc respondeo ad quædam obiecta in contrarium, & pri-
mo. gloss. in lege illa institutio, quia non dicit verum. Item non
decidendo sed arguendo dicit. Item non obstat de re iudicata le-
ge si conuenerit, quia in iudice loquitur, qui non tantum habet
largas habenas in iudicando, quantum habet arbiter cuius senten
tiæ siue æque siue iniquè parere oportet.
¶ Item non obstat, quòd dictus ciprianus fuit etiam arbitra-
tor, & in arbitratore iura pro hac parte allegata non loquuntur,
nec aliquis ex autoribus supradictis, quia licet non loquatur
in arbitratore, tamen eadem ratio quæ est in arbitro. Vnde

Universidad de Deusto Biblioteca

idem ius ex quo diuersitatis ratio reddi non potest.ad.l. aquil.l. illud.ff.de seruis.l.j.§.hoc interdictum.sed de substantia arbitramenti est vt arbitrator qui largiores habet habenas quam arbiter qui iudicare potest æque & iniquè dummodo iniquitas non sit immoderata.vt.l.si societatem.§.arbitratorum.pro so.de iure iuran. capitulo quintauallis de oper.lib.l.si libertus.

12 ¶ † Arbiter autem qui locum iudicis tenet iudicare non debet nec potest iniquè, imo facit litē suam: vt dixi,licet iuditando iniquę partes metu pœne sententie parere debent. vt.d.§.stari. ¶ Si igitur vitiatur compromissum in arbitrum qui nó habet in pronunciando tam largas habenas:quanto fortius vitiatur compromissum factum vt in arbitratorem certe nullus dubitare debet. ¶ Non obst. quòd ipsum compromissum est transactio pro eo quòd arbitrator laudabit.Concedo enim hoc,sed non hoc sequitur vel infertur quòd arbitrator possit assumi:vel secundum conscientiam alienam omnino iudicare compellatur. ¶ Non obst. opi.hosti.& sequacium,quia in iudice loquitur non in arbitro vel arbitratore:cuius potestas est tantum ampla cum solum sententiam ferre debeat legibus consonantem. C.de iudi.l.iudices. vnde non mirum si astringi potest iudex,vt secūdum consilium assessoris sententiam formet.ff.de re iudi.l.si conuenerit.

13 ¶ † Non obst. quòd minus docti doctiorum debent sequi consilia,aliàs sunt in culpa propter duo.primo quia dominus ciprianus est notorie tante intelligentie,quòd æquum ab iniquo discernit:& bonam conscientiam à praua intelligi & perfecte, vnde propter hoc solum non puto eum habere necesse aliam cōscientiam perscrutari,& licet discernendo bonam à praua non tantam haberet notitiam quantam haberet dictus consultor electus: non tamen assumi potuit vt præcisè illam sequatur(sicut in themate) voluerunt enim partes quòd nisi sequeretur illam:laudum esset nullum.& compromissum haberetur pro non facto.quæ promittendi forma iure ciuili est penitus interdicta, vt superius est ostensum. Contraria vero loquuntur in illis qui volunt se sub prætextu & colore ignorantię,vel prudentię excusari: qui non possunt si habuerant potestatem consulendi peritiores,aut se asseruerunt edoctos:vt d.l.hoc edicto. Vt.ff.loca.l. maritus.& ita non excusaretur arbiter iudex vel arbitrator si diceret se omnia bona fide gessisse:& secundum peritiam suam si redargueretur quod male & perperam iudicasset.vnde hic est casus diuersus: non aduersus,aut oppositus,vel contrarius. Concludendum est igitur ex præmissis,tale compromissum (de quo suprà dictum est)nullius fore momenti.Si tamen consuetudo florentię esset admittere talia compromissa:forsan consuetudini standum esset hoc casu;cum ad religiosi conscientiam est recursum. Si autem religiosus non est:sine dubio obtineret consuetudo:vt.l.j.&.ij.C. quæ sit lon.consuetu. In religioso assertiuè non loquor: quia ius ciuile eum potest reddere capacem eorum qui incapax est:secundum canones quibus laicorum constitutio vel consuetudo contraria non tenet:non est consuetudo:sed iudicatur abusus.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCXLIIII.

1 *Mulier abintestato filio non succedit,quandiu ex eo aliquis superst.*
2 *Mater an excludat amitam à successione filiæ.*
3 *Dominus delicto serui non ligatur.*
4 *Commodum qui sentit,etiam incommodum subibit.*
5 *Agnati masculi in quibus non conseruetur agnationis dignitas.*
6 *Statuti pars obscura,per eiusdem partem clarior declaratur.*
7 *Argumentum de minus iniquo ad magis iniquum,censetur inualidum.*

1 NVlla mulier possit abintestato † succedere filijs vel filiabus suis defunctis existente ex defuncta persona aliquo suo nepote,vel pronepote naturali & legitimo.vel patre ,auo paterno, vel patruo,vel fratre,vel sorore,aut nepote ex fratre carnali possit tamen de bonis talis defuncti habere & percipere alimenta:si non haberet aliàs vnde se commodè sustentaret:si tamen talis persona decesserit non existente aliquo ex præ dictis:possit dicta mulier succedere abintestato suo filio & filiæ in quarta parte bonorum præterquàm in domibus & casamentis. dummodo ipsa querta pars non excedat quantitatem quingentarum librarum. & quod dictum est de matre scilicet,quòd non succedatur nisi secundum modum:habeat locum in auia.& etiam a.Mccclj.indictione.iiij.die.xij. Ianuarij citra & in futurum locum habeat in omnibus & singulis attinentibus & coniunctis cuilibet tam masculo quam fœminæ descendenti per lineam maternam, seu à latere matris suæ salua gradus prærogatiua.tam inter eos quàm in eos & agnatos seu de stirpe ex linea masculina talis descendentis.& quod dictum est de auia quòd non succedat nisi secundum dictum modum:non trahitur ad præterita sed tantùm ad futura.& nulla mulier vel eius filij vel filiæ succedere possint alicui fratri dictæ mulieris abintestato:si ex dicto eius fratre existant filius vel filij,filia vel filiæ nepos vel nepotes & eis frater aut fratres illius aut filij masculus aut masculi:& dicto fratre vel fratribus.qui fratres vel filij siue nepotes sint ex legitimo matrimonio nati.saluo quòd si talis mulier exclusa à successione prædicta vidua remaneret possit redire & stare in domo talis fratris donec esset vidua absque filijs.& nulla mulier possit abintestato succedere patri auo vel proauo suo paterno.nec etiam natus ex linea fœminina possit alicui ex prædictis abintestato succedere existente aliquo filio masculo nato ex defuncta persona,de cuius hæreditate agitur:vel aliquibus nepotibus vel pronepotibus ex filio vel filijs masculis natis ex linea masculina.vel alijs descendentibus masculis ex dicta linea,vel fratre carnali possint tamen & debeant tales mulieres(si non fuerint dotatæ)conuenienter dotari de bonis dictorum patris aui vel proaui:seu eius de cuius successione tractatur:secundum conditionem & facultatem patris aui vel proaui vel aliorum descendentium.& interim donec nuptui traderetur debet habere alimenta de bonis patris,aui,vel proaui de cuius successione ageretur:si ex defuncta persona filius vel filij descendentes per lineam masculinam existant.Si vero ipse filius vel filij seu descendentes non existant: & supersit frater vel fratres filius vel filij ex fratre vel fratribus carnalibus defunctæ personæ:tunc ipsa mulier habeat vsumfructum omnium bonorum talis sui patris aui vel proaui defuncti. Si tamen tales mulieres inueniantur fuisse dotatæ conuenienter à patre auo vel proauo:nihil de illis bonis de cuius hæreditate ageretur abintestato occasione dotium suarum vel quacunque alia de causa possint percipere vel habere.saluo quòd si postquàm nupta fuerit & dotata vidua remāserit:possit redire & stare in domo patris aui vel proaui vel eius de cuius bonis & hæreditate tunc ageretur: si filius vel filij vel descendentes masculi non extarent & supersset frater seu fratres vel filius seu filij ex fratre vel fratribus carnalibus defunctæ personæ.in eo casu ipsa mulier donec vidua steterit debeat habere vsumfructum omniū bonorum sui patris aui vel proaui mortui.fratres verò vterini vel alij nati ex linea masculina non possint succedere alicui vel aliquibus eorū fratribus vterinus defunctis existentibus ex latere patris aliquo vel aliquibus coniunctis ex latere patris:saltem vsque in quartum gradum incluiuè. Et quòd ipsi coniunctus vel coniuncti succedant & potior seu potiores sint in tali successione quā mater vel fratres vterini vel alij nati ex linea fœminina:& q possint ipsi coniunctus vel coniuncti ipsam hæreditatem & bona hæreditaria apprehendere,habere & tenere, & exigere non obstante matre vel fratribus vterinis vel alijs natis ex dicta linea fœminina,& q quælibet mulier & eius descendentes possit ab intestato succedere matri suæ præmortuæ si eidem matri non existerent hæres, vel hæredes,filius vel filij,masculus vel masculi,vel alius vel alij masculi descendentes ex eo,vel eis. ¶ Si verò testator decesserit, is de cuius hæreditate & bonis ageretur:vel relicto filio masculo legitimo & naturali,vel ex eo descendente seu descendentibus masculis:& aliquid reliquerit quoquo modo relicti titulo alicui mulieri,quæ iure romanorum possit ei succedere,sit & esse debeat contenta ipsa mulier & eius hæredes descendentes tali relicto,& plus nullo modo aliquis eorum petere possit.& quòd domini potestas & capitaneus dictæ ciuitatis vel aliquis eorum iudex talibus mulieribus vel eorū descendenubus vel alicui eorum

rum ius non debeat reddere neq; eorum petitionem audire,sed coniunctos incontinenti absoluere vel absoluti sint ipso iure.Et si quod verbum esset in hoc statuto obscurum,intelligatur secūdum intellectū coniuncti,& q supradictum est de filijs,filiabus nepotibus,vel pro nepotibus,vel descendētibus, intelligatur de legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio natis.

MArtinus Io.de florentia de cessit ab intestato superstite & relicta Ioan. infante eius filia legitima & naturali: & superstite domina Nente matre dicti infantis & vxore quondā dicti martini. ¶ Postea dicta mater post mortem dicti martini suscepit tutelam dicte infantis:& adita fuit & apprehensa pro dicta infante hæreditas dicti quondam Martini.postea Io.in infantili ætate decessit superstite dicta matre sua:& remanente domina sandra amita dicte infantis. 2 † Modo quæritur visa forma iuris statutorum & ordinamentorum communis florentiæ,quis succedat dictæ infanti,dicta mater:an dicta amita dicitur pro parte dictæ matris,q ipsa succedit & succedere debet in totum dictæ suæ filiæ infanti, repulsa penitus & omnino dicta amita à successione prædicta. 4 Pro partevero dictę amitæ dicitur,q dicta mater succedit solum modò in quarta non excedente summam.ccccc. librarum,quid iuris sit de prædictis & quolibet prædictorū. In qua quæstione puto dicendum secundū sanum intellectum dicti statuti amitá non facere partem matri,sed matrem ei absolute præferri nó obstante generalitate verborū dicti statuti,quia licet nobis offendere verba legis:vt deseruiamus menti.C.de legi.l.non dubium.de excus.tuto.l.scire oportet.ff.de condi.& demon.l.pater seuerinā. in prin.&.§.conditionum verba.Mens aūt colligitur ex ratione l.quia ratio legis,& mens legis sunt idem.ff.sol.mat.l.cum mulier.& no.in.l.cum tale.§.falsam.de condit.& demonstra.& per Dy.in.c.fi.extra de reg.iur.li.vj.& ideo vbicunq; potest de ratione.l.constare per eandem.l.vel aliam possumus & debeamus absolute verba.l.restringere ad id tantum ad quod ratio se extendit & hoc est infallibile.vt prælleggatis iuribus.& no.in.d.l.nó dubium.super verbo amplexus. Sed vbi de ratione.l.non apparet per.l.expressam sed apparet coniecturatiue,tunc possumus & debemus generalitatem legis restringere secundū coniecturatam rationem in duobus casibus,videlicet ne aliquis ledatur indebite & ne per aliquem ad lucrū perueniatur indebite seu cum iactura iuris alicuius. Ita loquuntur iura.ff.de iure patro.l.adigere.§. quā uis.Nam nisi sibi fieret restrictio amitteretur ius patronatus in- 3 debite.sic etiam loquitur.l.ij.C.de noxa. ¶ † Nam nisi ibi fieret restrictio ex coniecturata mente statuentis,tenetur dominus ex delicto serui insolidum,quod esset iniquū,quia ex delicto rerū nostrarum non debemus obligari vltra amisionem earum.ff. de dam.infec.l.prætor ait.§.hoc edictum.& sic etiam loquitur.l. j.§.j.& §.sunt munera.& l.vt gradatim.§.sed fi.l.penul.de mune. & ho.Nā nisi fieret restrictio, fiscus admitteretur ad lucrum indebite & cum alterius prætudicio,igitur dictæ iniquitatis vitandæ causa coniecturatiuè restringitur generalitas iuris naturalis, vt per interpretationem & coniecturatam mentem euitetur iniquitas ex generalitate verborū statuti præcedentis,quæ quidem iniquitas & iuris alicuius sublatio,non videtur in dubio comprehendi sub generalitate sermonis:nisi quatenus non potest interpretatione iusta iuuari.vt.d.l.scire oportet.§.aliud.& de testa.milita.l.in fraudem.§.fi.&.l.cum filius.&.l.ij.§.meritò.&.§. si quis à principe ne quid in loco publico.& de vulga.& pupi.l.ex facto. Sic igitur in propositis terminis,potest & debet congruenter dari restrictio in secundo responso dicti statuti.vt per agnatas mater non intelligatur excludi in totum seu in partem à luctuosa filij successione,quia intelligitur esse de mente dicti statuti,quātuis fuerit sic effuso sermone locutus.C.de do.pro.l. vlti. & inferius ostenditur,quia debet huiusmodi generalitas restringi ad eius rationem & causam rationabiliter coniecturatam,secundum quā non porrigitur ad sensum bimembrem in dicto secundo responso,quo ad personas excludentes matrem,non enim debemus intelligere matrem fore exclusam in totum seu in partem sui odio cum non sit digna odio sed fauore.C.de inofficio.test.l.si quis in suo.§. vlti.coniuncta.l.in testamento.in fi.de mili.test.&.l.fin.de insti.& sub.sub condi.fact.sed gratia alterius(idest vt alius admittatur)esse t remota seu ad munusculam redacta,aliàs sequeretur absurditas intellectus,quam debemus euitare,vt dictum est. ¶ Si diceremus excludi seu ius diminui,nisi vt admitteretur alius:& quatenus ille cuius respectu ius matris restringitur,sit successurus & non aliter.ff.ad tertu.l.ij.§.liberi.& de iure patro.l.sicut.§.vlti.de bo.li.l.si ex modica.§.filius.& de contratab.l.j.§.filiū de testa.tu.l.si sub conditione ibi.nam iccirco ait vt alius detur. de colla.bo.l.ij.§.si duo.nec debemus intelligere q ius matris restringatur contemplatione amitę vel alterius cuiuscunq; agnatę remotioris gradus:quia de mente statuti fuit prouidere agnatis masculini sexus excepta sorore,de qua expressit in principio statuti,hęc mens coniecturatiuè sumitur ex causa & ratione quę mouit verisimiliter statuentem, primo quidem ratione cuiusdam rationis recompensationis sumpta ex quadam consuetudine cō muni modernorum temporū,ex qua consuetudine probabiliter sumitur coniectura mentis & rationis statuentis.l.si seruus plurium.§.j.de leg.j.& de fun.instr.l.cum delanio.§. asinam.de sup. leg.l.iiij.cum simi. † est enim consuetudo moderna q superstites agnati succedant in oneribus defunctorum,quantū ad pulsationem iniuriarum actiue & passiue & quo ad similia onera & incommoda.Est igitur æquum vt ibi collocentur cōmoda prouenientia ex agnatione:vbi collocantur incommoda.ff.de aqua plu.ercen.l.j.§.fi.& de reg.iur.l. secundum naturam. ¶ Secundò, ratione cuiusdam publicæ vtilitatis quæ expositi facultates singulis agnationibus conseruari:vt familiarum salua sit dignitas & honestas quæ absq; diuitijs non conseruatur.de leg.j.l.ab omnibus.in prin.de ven.inspi.l.j.§.sed & si seruus.in auth.de testib.§. sancimus.C.de suspe.tuto.l.pietatis.& de priui.credi.l.si credites.quia honores & munera publica potioribus inducenda sunt ff.de decurio.l.honores.C.eo.l.ad subeunda.quia interest reipublicæ per digniores & ditiores regi.nō per pauperes & abiectos in cor.dedefen.ciui.in prin.&.§.j.&.d.l.honores.& in cor.vt omnes obe.iud.prouin.circa princi.igitur reipublicæ interest facultatibus suos abundare subiectos vt in cor.vt iud.fine quoquo suffra.§.cogitatio.honores autem & onera publicorum gerendorū officiorum constat solum ad virilem sexum pertinere.ff.de reg. iuris.l.fœminæ.ff.de mu.& hono.l.iij.§. corporalia cum similibus.& hæc fuit ratio mouens cōiecturatiue modernos.l.latores. ¶ Et insuper, quia per agnatos virilis sexus contingit secundum communiter accidentia perpetuari memoriā agnationis & agnatorum,quod optat quisq; naturaliter in se fieri,& hoc fit per personas agnatorum virilis sexus:& non per fœminas,quia in eis nō est apta perpetuari memoria agnationis,sed finiri.ff. de verb. & rer.sig.l.pronunciatio.§.fi.cum.l.seq.sed fit per personas agnatorum masculini sexus.vt.d.l.pronuntiatio.§ familiæ.&. l.libertorum.in fin.eo.tit.qui.mo.ius pa.pot.sol.§.j. ¶ † Non ob.q quidā sunt agnati masculi in quibus hæc ratio non verificatur,videlicet perpetuationis & conseruationis nominis agnationis quæ conseruatur per productionem prolis, quæ quandoq; in aliquibus deficit ratione vitij naturalis:quandoq; ratione alterius accidentis vel voti continentiæ,quia debet attendi cōmunis natura hominum,& non alicuius speciale vitium,& huic communi naturæ agerent.l.latores absq; exceptione vitij singularis.ff.de libe. & post.l.si quis posthumos.in prin.ff.de vsucap.l.iusto.§.nó mutat.& in authen.vt ma.debi.& cre.§ quia vero.ff.de leg.l.nam ad ea.Ex his rationibus fundatur communis opi.docto.tenentium mentem statuentium extendi ad personas mares agnatorum in quibus operatur effectus dicti statuti:tam publicæ vtilitatis augmentum,quā commune tam morientium quā viuentium votum,quā debitam & rationabilem honoris & emolumenti compensationem.Ex quibus rationabiliter sequitur coniectura mentis & rationis statuentis,licet in statuto non inueniatur expressa, quia in datione rationis.l.extra expresionem in l. procedi potest coniecturatiue multipliciter,videlicet per viam euitandę absurditatis.vt.d.l.scire.§.aliud. & de reg.iur.l.in ambigua.necnon ratione remouendæ iniquitatis.ff.de leg. l.benignius.& de iure pat.l.adigere.§.quamuis.&. C.de noxa.l.ij.&.d.l.vt gradatim.§.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed si lege. Item ratione suadentis æquitatis. ff. de aqua plu. arcen. l. ij. §. item nauis. & de excu. tuto, l. scire oportet. & ratione communis vsus loquendi seu tendi. de leg. j. l. liberorũ. §. quod tamẽ casius & q; ibi no. de fun. instr. l. cũ delanio. §. asinã. de. sup. lega. l. iij. &. l. labeo. Itẽ per præcedentia, & sequẽtia, & per id quod à lege excipitur: & per omnes modos per quos coniecturamus mentem testatoris vel cõtrabentium, qui habentur in. l. si seruus plurium. §. vlti. & in infinitis legibus. ff. de leg. j. quia de diffinitione & interpretatione verborum prolatorũ à testatore & à legislatore, recte arguimus. ff. de manu. test l. si ita fuerit seruus. §. vlt. & de statu libe. l. labeo. ad treb. l. qui filiũ. in fi. C. de ver. sig. l. cum quidam. in. auth. de nup. §. disponat. & q; talis mens fuerit statuentis in propositis terminis: & maxime exceptio posita in dicto statuto dum dicit, præterquã in domibus & casamentis, quę exceptio proprie concernit fauorem agnationis in prole masculorũ consistentem quibus iniurio si simũ esse dignoscitur domus progenitorum forte suorum & situs, in quibus antiquata est forte agnationis forma, & retinere consueuerunt agnationis nomen videre ad extraneos deuoluta, & imagines maiorum suorum hoc est arma & signa videre remissa. argumento. C. de admi. tu. l. lex quæ tutores. igitur huiusmodi exceptio fauore agnationis retinentis & conseruantis formam & nomen agnationis: absq; dubio videtur adiecta: quia fauorem eius principaliter concernit. vt. ff. de cõtrahen. emp. l. si emptione. & quod notatur in. l. veteribus. ff. de pac. in gl. & extra &. d. l. ij. §. si duo. de colla. bo. Similiter ergo & præcedens dispositionis pars restringens ius successionis materne ad certam quotam attribuenda est fauore agnationis masculini sexus & prolis, quia eadem dispositio non debet variatiuè accipi: & diuerso iure censeri. ff. de vsuca. l. cum qui edes. & cui determinationi seu generi subijcitur etiam regula. ff. de reg. iur. l. ij. & quia quando vnus vnius partis dispositionis est certior: intellectus declarat & dat intelligere alium cuius intellectus est magis obscurus, siue pars clarior sit prælata exceptiue. ff. de vsuf. leg. l. generali. §. vxori. de penu. le. l. nam quod liquide. §. vltimo sine dispositione. ff. de pe. hære. l. verum. &. C. fami. hære. l. quoties, & de leg. j. l. si seruus plurium. §. fi. &. l. qui filiabus. cum similibus. Declaratur mens statuentis ad dictum secundum responsum statuti, quod ius matris restringit ad certam quotam per dicta in præcedenti parte dicti statuti, cui dicta secunda pars continuatur, quia in parte prima exprimuntur nominatim certæ personę agnatorum masculini sexus excepta sorore defuncti. ita igitur fauore agnatorum marium excepta persona sororis defuncti constat partem dicti primi statuti fuisse prolatam. igitur per dictam regulam sumi potest coniectura rationibilis in fauore personarum eiusdem sexus & lineæ licet vlterioris gradus intelligatur processisse secunda pars dicti statuti, quæ non differt à prima nisi secundum totum & partem. quia sequentia per præcedentia qui
bus continuantur congrue declarantur. cum obscure proferun
6 tur vt. d. l. quoties. ¶ † Sed non est dubium, q; dicta secunda pars statuti obscura quantum ad personas quarum intuitu mater intelligatur esse reducta ad minusculam: & constat q; intellexit legislator fauore alterius, propterea ad successionem admittendi fuisse locutum: vt cesset absurditas de qua supra est tractatum, videlicet ne mater videretur exclusa solum sui odio vtiq; rationabili: nec declarantur personę quarum respectu dicta restrictio iuris matris emanauerit, igitur dicta pars velut obscura rationem debet sumere ex præcedenti clausula: videlicet ex personis agnatorum sexus masculini. vnde ad personas similes licet vlteriores gradus videatur legislator transitum fecisse cum diminutionis fauore. & cum personæ agnatorum sint indifferentes quodammodo penes rationem inducendæ dispositionis, de quibus ratio
nibus superius tactum est, & in habentibus similitudinem talis est datio consequentiæ. C. de interdi. l. j. nec potest eodem modo dari consequentia ex persona sororis ad fœminas vlterioris gradus, quia inter dissimilia non põt dari consequentia similitudinaria. ff. de calũ. l. vltima. de acqui. pos. l. naturaliter. §. nihil. C. de codicillis. l. fi. sed ius sororis est quodammodo par iuri matris. Ç. ad tertul. authen. defuncto. ex cuius persona tantominus mater afficitur, quanto digniori & potentiori successione prærogatiua confertur. & tantomagis ius cõmune offenditur, & tantoma
ior est iniquitas quãtomagis ab æquitate discrepat. C. de procu. l. exigendi. ergo † de minus iniquo ad maius iniquũ non datur ra
tionabiliter cõsequentia (ex persona sororis videlicet) quia cum in persona sororis ratione sui sexus dictũ statutum matrem repellens sit minus rationabile, quã in persona mariũ, quia in eius persona cessant rationes superius declaratę. non debet inde consequentia sumi, quia ad vnum inconueniens & singulare ius: non debet dari aliud nisi necessario & inseparabiliter sequatur ex eo. vt. ff. de re iud. l. à diuo pio. in principio in ma. glo. & ff. de leg. l. quod non ratione. Confirmatur etiam iste intellectus qui matrem iuuat summa iuris æquitate, qua matri ratione pia & æqua consulitur in obtinenda luctuosa filij successione, in qua ius in dubio præsumit & omnem præsumptionem contrariã: & quem libet tacitum intellectum silere facit. C. de test. mili. l. in testamento. §. vltimo. de insti. & substi. sub condi. fac. l. fi. & de impube. & alijs substitutio. l. precibus superius allegata. Vnde repugnant prædictæ regulæ & iura his quæ dicta sunt supra, de coniecturatiuis rationibus & intellectu mentis tacitæ dicti statuti, quia in fauorem tendunt materni iuris. & vt in odio restringendo effectum dicti statuti ad fauorem masculorum tantum quibus deficientibus cessat dispositio dicti statuti: arguendo ex mente & ex ratione cessante succedit dispositio iuris communis, quæ pro matre facit, cui hæreditas filij est tanquã debita iure naturali, licet ordine turbato. ff. vnde libe. l. scripto. in fi. & de inoffic. testamen. l. nam & si parentibus. & in authentica de trien. & semis. §. j. & quæ extra casus in statuto comprehensos non est expressum id remanet in pristina iuris forma. C. de appel. l. præcipimus. in fin. & in authen. de admi. offi. §. fi. col. iij. nam quod in nouantem dispositionem non transfertur, iuri pristino refirmatur. ff. de vsur. lege si stipula. in fin. de adimen. lega. lege alumne. §. qui filio. Ego franciscus domini Bechi de aretio ciuis florentiæ legum doct. consulo vt superius scriptum est.

CONSILIVM CCCXLV.

1 *Amita matrem à successione facit alienam.*
2 *Præteritio facta à lege, habetur pro exhæredatione.*
3 *Mater filio pupillo tuorem non petens, succedere ei non poterit.*
4 *Masculinum non concipit fœmininum, in materia priuilegiorum.*
5 *Interpretatio benigna in statutis fienda.*
6 *Statuum rudi laicorum æquitate verificatur.*
7 *Ratio naturalis coniecturalibus præfertur rationibus.*

PRimo matris ad alimenta coarctationem ad hęreditatis successione præcisam exclusionem fiendam per certas personas expressas in statuto. & hoc facit primo: & iste non est casus noster. ¶ Secũ dò certã matris in succedendo inuitationem & reductionem ad minusculã partem sine alicuius vniuersalis successionis expressione. ita q; effuso sermone imperfonaliter lex loquitur de residua parte, in qua mater non succedit & in secũdo stat quęstio nostra vtrũ amita præferatur matri. ¶ Tertiò. ſ. in eo. statuto considero clausulam aliã, quæ dicit, q; existente aliquo vel aliquibus coniunctis ex latere patris saltem vsq; in quartũ gradũ mater non succedat, & ipse coniunctus vel cõiuncti succedant & sint in successione potiores, & istud capitulũ legislator videtur etiã tangere ca
sum nostrũ: † amita enim est soror patris & infra quartũ gradum
1 ergo videtur matrem coarctare: vt in secunda parte statuti, ac in totũ excludere & in tertia parte siue capite statuti. Nã cum in verbis nulla est dubitatio, nõ admittitur voluntatis quæstio. ff. de leg. iij. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. & debemus verbis statuti seruire. de exerci. l. j. §. si is qui nauẽ. &. l. licet dura, seruanda videtur. l. prospexit. qui & à quibus. licet lex inducat vitiũ maximũ, tamen debet seruari donec per nouum legislatorẽ vitiũ corrigatur antiquæ. l. vt. l. vitiũ maximum. C. de lib. præte. licet enim conueniat legislatorem fautorem esse æquitatis. vt. C. de pac. cõuen. l. hac. l. tamen propter æquitatem vel humanitatem non scriptã nõ possumus recedere à tex. l. C. de legi. l. j. nec ab eius generali determinatione

natione. ff. de pub. l. de pretio. de alie. l. j. §. cũ aũt. & in his quæ expresse cõtra rationem naturalem sunt constituta, nõ possumus sequi rationem quę nulla vel tenuis est. ff. de legi. l. quod vero. &
2 argumentum in. l. j. ff. de consti. prin. † Sed ista sunt superficialia. nam ista res est aliter consideranda. quandoq; enim lex disponit de successione ea certo personarũ generi vel certis gradibus assérendo: & tunc nominati per legem succedunt. alij tanquã prætériti à lege nõ succedunt nã præteritio legis est pro exhæredatione. inclusio enim expressorum & tacitorũ, est exclusio remissorum vt. C. de secun. nup. l. j C. de incest. nup. l si quis incesti. C. de bo. proscri. auth. bona dam. insti. de leg. agna. suc. §. quod ad fœminas. quãdoq; lex disponit de successione priuatiue puta q; mater non succedat: & tunc necesse est in primitiua dispositione inquirere rationem legis, quæ tacita est Nam vbicunq; l. prohibet. tunc ne nudum videatur præceptũ ratio legis inquirenda est: &
3 ratio tacita habetur pro expressa. vt. ff. de re mili. l. milites agrum. † Interdum aũt lex priuat matrẽ, quia delinquit circa ipsam pietatem, in qua fundatur ratio & cã successionis, vt quia non petijt tutorem filio impuberi, tunc ceteros omnes gradatim vocasse videtur: & vltimo fiscum & si non acceptat bona sunt vacantia & sine hærede. vt. ff. ad tertul. l. ij §. videndum. interdũ lex non priuat matrem ratione delicti, sed sub alio respectu siue respectu essendi non est lex priuatiua vt dixi. argumen. ff. de leg. j. l. filiusfa. §. diui. C. de fideicom. l. quoties. & iste respectus non põt fundari in odio, quia mater non demeruit. argu. ff. de cond. indebi. l. qui exceptionem. Non enim dicitur exceptio odiosa, nisi quãdo creditor demeretur. l. patrociniũ. ita hic. Erit ergo ratio fauor agnatorum. nam & à prima legũ origine cũ sola lex. xij. tabul. omnibus imperabat idem erat: propterea fuerat necessaria, sed contenta in ista materia & edicta prætorum. vt insti. ad tertu. in principio. & nouæ cõstitutiones principum vt in auth. de hære. abintestato. §. ex his sed quorũ agnatorum, an omniũ an agnatorũ masculinorum. ita q; sexus discretio habeatur in hoc stat quæstio nostra. nã in secunda particula huius statuti quæ matrem inuitat ad quartã partem: nulla fit mentio vel distinctio sexus. & id quod ex tacito intellectu sumitur, videretur esse in rem scriptum vt. d. §. videndum. & sic ista florentina prudentia vt plurimum erit consona. l. xij. tab. Item quædam rudis & laicorũ æquitas videtur, q; bona redeant ad stirpem àquo profluxerunt. & est argu. ad hoc. C. de bo. quæ lib. l. quod scitis. Sed contra hoc videtur quod intelligatur de agnatis masculini generis: & hoc ex coniunctione duorũ capitum eiusdem. l. ar. de li. & po. l. gallus. §. ille casus. Nã in tertio capite statuti ita dicitur mater non succedat existente aliquo vel aliquibus & oportet etiam vsque ad grammaticalia descendere.
4 † Nam aliquo est generis masculini in hac materia tanquã in materia differenti penes rationem. masculinũ non trahit ad suũ priui legium fœmininũ, quia in fœminino sexu nõ inuenitur eadem ratio priuilegij aut fauoris. vnde si statutũ dicit agnati excludãt matrem istud nõ trahitur ad agnatas. nec mirũ. quædã enim masculos sequuntur: & nõ fœminas. ff. de reg. iur. l. quo tutela & facit quod legitur & no. in tit. qui feu. da pos. §. hoc aũt. in fi. in gl. & ad hoc quod no. C. de ser. fugi. l. quicunq;. de ver. sig. l. j. per Dy. & alios cũ si. & licet dicat aliquo vel aliquibus, & iste ablatiuus sit generis omnis. & sic includere videatur æque principaliter & per le masculinũ fœmininum & neutrũ. vt no. ff. de reg. iur. in rubrica. & in. l. tamen quia præmiserat de masculino dicendo aliquo & non dicendo aliquo vel aliqua, intelligitur dissensio ad plura lem numerũ, sed non ad aliũ sexum. retinet enim statutum suam propriã significationem, in quocũq; numero loquatur. ff. de neg. gest. l. iij. de ver. sig. l. invsu iuris. Et ad hoc facit quod subsequitur coniunctus vel coniuncti. nã in masculino loquitur, q; isto casu non porrigitur ad fœminas. Sed cõtra hoc obijcitur, quia istud statutum vult verba dubia interpretari per conuentũ: ergo interpretabitur pro se. de iud. si quis intentione. sed ad hoc respondeo q; ista potestas restringitur ad personas, quibus statutũ fauet: nõ ad alias ar. ff. de iure codi. l. quidã referunt. ff. de in diem adie. l. si prædio. Tertius casus est, quãdo statutũ habet duo extrema certa & clara, quia quosdã excludit: tunc inclusi includuntur: & exclusi excluduntur vt in auth. de hære. & fal. §. si quis aũt non implens. &. §. exhæredatos. de cõtrata. l. j. in fi. & l. iij. §. si emancipatus. C. de leg. hære. l. lege. xij. tab. concluſiue aũt in quæstione nostra videndũ est, quomodo dictũ statutum retro fuerit intellectũ & practicatũ. & id quod longo tẽpore viguit est seruandũ. ff. de leg. l. minime. Si aũt non apparet qua interpretatione vsa sit ciuitas, ratio pro matre facit, quã ex coniectura non patiuntur leges
5 excludi. vt. l. precibus. C. de impuberum. cũ materia sua. † Benigna etenim interpretatio facienda est etiã in statutis. ff. de legi. l. benignus. & cõis intentio prudentiũ ciuiũ & statuentiũ talis præsumitur esse, qualis esse debet si nominatim tũc fuisset interrogati. Aut verisimile est q; in hoc casu sanxissent pro matre. ff. de pac. l. tale pactũ. in fi. quæritur enim. mater debet esse deterioris cõditionis: & amita potioris ratio inueniri non pót quæ sit substentialis & bona, in qua debet lex fundari. iiij. di. erit autem lex. Multæ aũt sunt persuasiones & probationes pro matre facientes & multa argumenta faciunt pro ea. verũ est tamen q; statutũ est multũ prægnans & tutius esset amicabiliter cõponere, quã audacter eligere in pasibus difficilibus in iure difficultas ista pendet ex eo, q; ratio statuti nõ est expressa in statuto. Item ratio non est
6 de substantia legis. vt. ff. de leg. l. nõ enim. † Et ad verificandũ ista tutũ sufficit rudis æquitas laicorũ. vt. C. vt nullus ex vicar. l. j. lib. xj. & hoc argumentũ sumit ibi an. & Bar. & licet tertia clausula loquatur in genere masculino, loquitur quo ad dotalem matris exclusionem quæ nõ fit per fœminã: nisi per solã sororem cõiunc
to tertio capite statuti cũ primo, sed quo ad reducendũ matrem ad quartã partem, videtur sufficere quicũq; agnatus fine differentia discretionis sexus, quia generalis est determinatio statuti. ff. de mili. test. l. in fraude. §. fi. Ego in hac. q. multum dubito. scilicet super intellectu statuti, quia ratio naturalis quæ est ratio certa & in dubio habetur pro lege scripta, & pro æquitate scripta. ff. de
7 excu. tut. l. scire oportet. §. & si maxime. † Est enim naturalis ratio, idem quod iustitia naturalis prævalens rationibus coniecturalibus. & hoc facit pro matre, nisi dicatur q; sufficit nobis tex. fine ratione. & non debemus requirere plusquã requirat legislator. & lex ita est mater non succedat nisi in quarta parte &c. nec est dictum quãdo vel qualiter sed simpliciter loquitur. & ita videtur q; amita defuncti coarctet matrem ad quartã portionem secundum formã statuti: vt magis agnationis quã cognationis ratio habeatur, & fauor domus inducat hanc prælationem, sic & aliàs in alia materia habemus. C. de impo. lucra. descrip. l. j. §. fi. & l. fi. C. de colla. l. illã. &. in. d. l. maximũ vitium. cũ si. & sufficit vna ratio excludendi, licet omnes alię deficiant. ff. de hęre. insti. l. si nõ lex. & sine ratione sufficit ipsa legis dispositio: vt erat antiquitus. C. de legi. hæredi. l. lege. xij. tab. Mater habet pro se ipsa rerũ naturam & summam equitatẽ & coniecturas quasdã: amita habet pro se primam statuti figurã. scilicet statuti cui tenacissimè inherent homines: & maxime rudes qui mundi maximã partem intelligentibus rapiunt, & quicquid subtiliter acute quæ dicitur, id dicunt esse astutiam & cauillationem de quorum tamen verbis parum curandum est duntamen non deuietur à tramite rationis. Quid ergo finaliter dicendũ est, respondeo seruetur practica & interpretatio cõsueta, quæ si non apparet, mater habet equitatem amita verborũ ruditatem magis igitur inclinandũ est in viã equitatis secundũ opi. excellentis. doc. do. Ioã. de ligna. &. d. Francisci de albergotis qui consuluerunt pro matre. Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCXLVI.

1 *Causa suos regulabit effectus.*
2 *Notario asserenti de valore scripturæ, quando credatur.*
3 *Tabellio an requiratur, si de scriptura dubitetur.*

TItius vt hæres gaij ab intestato egit cõtra sempronium de anno præsenti, sempronius obijcit de testamento gaij & produxit testamentum gaij in forma (vt videre potestis) cuius copia mittitur punctualiter quã testamentũ seu prothocollum scriptum in vno folio produxit in quadam filza antiqua eiusdem tabellionis defuncti iam sunt quindecim anni & vltra in qua filza sunt vltra

Universidad de Deusto
Biblioteca

ix testamenta in suis prothocollis scripta in folijs vt est istud, & omnia sunt cancellata in prin. vt est præsens testamentũ. & in aliquibus de dictis cancellatis ab extra est scriptũ completum & registratũ extense, in aliquibus est scriptum solũ com.&. R. vt est in præsenti. q.d. cõpletum & registratũ: & sic videtur satis clare apparere in eadem filza. etiã sunt aliqua testamenta, quæ non videntur fuisse cõpleta per notariũ, & illis ab extra nõ est scriptum cõpletum & registratũ nec appositũ com.&. R. ista & sunt cancellata & eodem modo proponitur vna alia in filza in qua sunt forte centũ instrumẽta contractuũ, in quorũ mltis reperitur ab extra scriptũ completũ & registratũ. vel completũ & registratũ & illa sunt cancellata. Alia vero in quibus nihil est scriptũ ab extra, non sunt cancellata, quæ in filze rogationũ notarij cũ instrumentis sic cancellate ibidẽ existentibus sic producũtur, ad ostendendũ q notarius cãcellabat rogitũ, quoniam cõpleuerat instrumentum. & hoc patet per multa rogita in quibus dicit cõpletum & registratum extense, & per alia in quibus est completũ & registratum. alia vero in quibus hæc deficiunt non sunt cancellata prout prædicta patet in publico archiuio dicti cõmunis, in quo consuetum est publica instrumenta reponi. modo quæritur, an visis prædictis vel altero eorum reus debeat absolui &c.

1 Ausa cãcellationis restringit † eius effectum. vt. l. cancellauerat. ff. de his quæ in testamen. delen. vnde si causa cancellationis vniuersaliter respicit totũ ius & substantiã instrumenti, totũ instrumentum est cancellatũ, & eius vires totaliter euacuatæ. Si autem respicit partem quantũcunq; cancellatum sit totũ partes reliquæ suis subsistunt viribus, quarũ respectu cancellatio non est facta, vt aperte probatur ibidem. & in proposito. cum cã cancellationis est propter accidens, non autem propter substantiam contentorum in testamento, nihil de descriptis in eo euacuatum est, sed omnia in suo statu manent, & in ea efficacia consistunt in qua cõsisterent & manerent si nulla cancellatio emanasset. vt in l. j. §. j. eo. tit. &. d. l. cancellauerat nec mirũ, quia quælibet dispositio secundũ suam cãm regulatur: & per ipsum restringitur & ampliatur, siue sit dispositio legalis. vt. l. adigere. §. quãuis. de iure patro. siue testamentalis. vt. d. l. cancellauerat. siue inter viuos. vt. l. habebat. ff. de institoria. &. l. eadem. &. l. conqueritur. &. l. si mater. §. si quis aũt. de excep. rei iudi. &. l. omniũ. ff. de suspec. tut. causa aũt cancellationis præsumi debet illa eadẽ ex qua idẽ notarius aliàs cancellationes in alijs instrumentis facere consueuit. Nã ex consuetudine hominis in eadem specie siue in eodem genere: iudicatur eius intentio qualis quantaq; fuerit. vt. ff. de vsu. & ha. l plenũ. §. equitij. de leg. j. l. si seruus plurium. §. fi. de reb. dub. qui habebat de vino oleoq; lega. l. cum certũ. Sed ex themate clare & aperte patet, q dictus notarius testamenta & alia instrumenta in primis rogationibus contenta cancellabat: cũ erant in modum redacta completa & registrata, & ad declarationem causæ & eisdem quã doq; extensum sua manu in eisdem scripturis sic cancellatis scribebat completum & registratum, quandoq; per simplices literas horum verborũ interpretatiuas secundum suũ intellectum. scilicet com. R. quæ litera cum secundũ eam importabat completum & litera. R. registratum. dicta ergo cancellatio facta propter causam complementi & registrationis, non est facta ad destructionem substantiæ contentorũ in ea, sed tantummodo vt significetur complementũ & registratio. & ideo dicta cancellatio in nullo obest. & si dicatur vbi est registratio vel completio, dico q satis apparet de registro ex quo dictũ testamentum apparet in libro registrorum cõmunis archiuij, quoniã illud solum registrũ absq; eo quod apparet ipsum instrumentum cancellatũ, vel non cancellatum probat & fidem facit plenariam, sicut faceret omne publicũ instrumentũ originale omni vitio & suspicione carens. C. de fide inst. auth. ad hoc in secundo responso. & in corpore vnde sumitur, hæc autem dico posito pro constanti q notarius cancellauerit coadiuuatur hoc fortissime, quia scriptura dictæ cancellationis habet diem consulem. testes & reliqua omnia, quæ requiruntur ad essentiam publicæ scripturæ. cassatio igitur & cancellatio facta de partium voluntate forsitã non obesset: quia non apparet facta coram testibus: nec apparet quando fuit facta nec in publicam formam cancellatio est reducta. & sic standum est primo rogitui de quo non dubitatur, † non aũt standum est simpli
2 ci assertioni notarij dicentis scripturam reuocatã, vel cassam de partium voluntate. duæ enim si bene considerantur, dispositiones in hac scriptura sunt. vna inductiua & omni solennitate subl ata, scilicet testamentũ, alia destructiua ipsius testamenti, scilicet cancellatio quæ non apparet facta solenniter, nec de voluntate testantis, & sic etiam si factum constat per notarium, præiudicium nullũ affert. de regulis iuris. l. fi librarius. & dicta. l. j. de his quæ in testamento. dele. C. de la. libe. §. sed ne furandi. de furtis. l. qui tabulas. &. l. quidam tabularum. & maximè quia potuisset fieri à tabellione corrupto, ex quo cancellationem non solenniz zauit debite: vnde ob hoc præsumam cancellationem vitio non carere & esse suspectam. argu. C. de proba. l. iubemus. ff. de fide in
3 stru. l. ij. de custodia reorum. l. diuus. ¶ † Nec ob. q cum de scriptura dubitatur, ad ipsum tabellionem decurritur, vt suæ scripturæ fidem imponat. vt. l. si quis decurio. C. de falci. & in corpo. de instr. cau. §. oportet. authẽ. iudicantes. illud aũt procedit, cum quæstio est an sua manu sit scriptũ. ita q solum de scriptura quæstio est. Sed vbi est quæstio de substantia veritate & scriptorum in ea statur scripturæ, & in dubio præsumitur vera, si secum habet omnem solennitatem admixtã: vel in nullo creditur in corp. de tabelli. §. oportet. in cor. vt præponatur nomen imperato. circa prin. de pac. l. iuris gentium. §. quod fere. cum igitur dicta cancellatio non habeat secũ admixtam solennitatem, quã desideratur dispositio destructiua, vel inductiua, dico hanc cancellationem nõ obstare (vt supra & potissimè non apparet facta de voluntate testantis, quinimo apparet facta per notarium, & apparet registrata in archiuio cõmunis, cui omnino standum est. vnde licet cancellatio reddat prima fronte scripturam suspectam. C. de edilitio edic. l. fi. C. de testamen. l. si vnus ex. vij. & dicta. l. iubemus. & de proba. l. si chirographum. tamen suspicio hæc euacuatur per registrum archiuij, in quo archiuio solũ scripturæ solennes & omni suspicione carentes restringendæ sunt: & aliæ nusquã. Fortius autem & vehementius dubitari posset, si notarius dictum instrumentum, ne aliud simile in forma solenni descriptum cancellasset: adiecta causa quòd per errorem scripsit, aut imagine chartæ vel papyri vel membranę scripsisset non lectum vel non publicatum, an dictum instrumentum sit cancellatum, cum dictæ causę insertione, vel habens in margine supradicta verba vel similia idem importantia fidem faciant nec ne: & an peti possit vt reducatur in modum super quibus ad præsens nihil dico. quia non expedit nec de hac re sum consultus. Concludo igitur ex præmissis reum conuentum absoluendum esse à petitione. & ita dico ego Angelus.

CONSILIVM CCCXLVII.

1 *Hæredes cum stipulatore nunquam copulatiuè inuitantur.*
2 *Actio de dote competit filiæ, etiam si sibi soli pater stipulatus fuerit.*

1 Pater stipulatus est pro se & hæredibus suis dotem sibi & hæredibus suis restituit: demum decessit pater superuiuente filia & in testamento paterno præterita, & filijs suis institutis fratribus dictæ filiæ, & ita reperitur in prothocollo, in transumpto autem manu alterius notarij inuenitur quòd pater stipulatus fuit sibi & suis hæredibus reddi, non autem dicit sibi & pro suis hæredibus. quæritur vtrum dicta varietas aliquid importet: & cui instrumento sit standum, an originali vel assumpto, & cui dicta dos debeat restitui. an filijs & hæredibus dicti patris, an filijs: vel hæredibus eius.

2 Assumptum prædictum ab originali in nullo differt in substantia, tamen enim importat quem stipulari sibi pro se & suis hæredibus quantum & sibi & suis hæredibus dari. † Cum enim viuens hæredem

hæredem non habeat nunquã copulatiuè inuitantur hæredes cũ stipulatore, sed semper ordine succesiuo. scilicet mortuo stipulatore. ff. de ver. ob. l. eum qui. §. si te & titium. & eo. l. continuus. §. fi. no. gl. eo. tit. l. stipula. ista. §. hi qui. & ibi per Bar. sed si diceremus aliquã diuersitatem importari ex dicta diuersa conceptione verborum: standum est prothocollo ad quod semper in dubio est recurrendum, quã quando assumptum ab eo discordat. etiam si assumptum esset originale vt prothocollum, quia scriptum manu eiusdem notarij, vt habetur in corpo. de tabel. §. fi. in gl. in verbo prothocollum. ¶ Super secundo dicendũ est, q hæres dictæ filiæ defunctæ non potest petere executionem dicti instrumenti: quia instrumentum non iuuat non descriptũ. vt. C. de proba. l. ad probationem dominij. executio ergo solũ peti potest per hæredes patris, tamen executio fit ad vtilitatem filiæ & hære-
2 dum. † quia etiam cum pater stipulatur dotem sibi soli restitui (quod potest) filia effecta sui iuris emancipatione vel morte dotis: actio solius filiæ est. vt no. glos. in. l. vna. §. videamus. C. de rei vxo. actio. in gl. parua quæ fuit additio quã Bar. me audiente tenebat ibi: & etiam tenet. ff. sol. ma. l. quæ dotis. & hoc est intelligendum, si in testamento paterno fuerunt extranei instituti: vel etiam alij filij qui tantundem sunt de patrimonio paterno pro quòlibet eorum tantum sumpturi quantum fuit dos. Quicquid autem vltra fuit, deberet æqualiter diuidi inter filios & filiam. l. fi. C. communi. vtriusq; iud. & nõ est alibi. & quãdo pater ab initio ita stipulatus esset, ita q filia non põt contradicere patri dotem danti quominus stipularetur. Sed si ex interuallo fuisset stipulatus filia permittente, tunc imputet sibi filia quæ potuit contradicere & non contradixit imo consensit, secundũ la. but. & ad istam concordiã reducuntur opi. contrarie, videlicet Odof. Rof. & Dy. quos etiam sequitur Cyn. in. d. §. nec curatur an dicta filia fuerit exhæredata vel præterita. vt. d. l. fi. &. d §. videamus. ¶ Concludo igitur, q pater quilibet filiorum tantum habet quantũ est dos. & pater fuerit stipulatus filio tunc cum dotem constituit dotem prædictam sibi & hæredibus restitui: hæredes filiæ agent ex stipulatione facta, quæ concepta fingitur in hunc casum, cum filia efficeretur sui iuris emancipatione vel morte possent etiam agere hæredes filiæ contra hæredes patris. & tunc aut dotem soluere debent, & ab hæredibus mariti eam exigere petendo executionẽ instrumenti: aut debent cedere iura quæ habent & liberantur cedendo, quoniam non sunt obligati hæredibus filiæ, nisi quia habent actionem. ideo liberantur actionem cedendo. ff. de pecu. l. quod debetur. Et hæc sufficiant, quia ista est veritas licet potuissem loqui diffusius: sed sum breui sermone contentus, propter paucitatem salarij. Et ita dico & consulo ego Angel. &c.

CONSILIVM CCCXLVIII.

1 *Statutum tempus præscriptionis actionum personalium abbreuians, iuri communi aduersatur.*
2 *Obligatio reddendarum actionum in quo consistat.*
3 *Principium rei potissima pars eius est.*

1 Vidam manuel quondam Iantanni ebreus anno. Mcccl xvij. conduxit per quatuor annos quendã abramutium & quandam eius vxorem ebreos pro suis factoribus & negotiorum gestoribus, ad trafigandum mercandum & mutandum deponendum pecunias & negotiandum cum quibuscunq; personis &c. quæ conductio fuit facta pro certa mercede seu pretio videlicet quinquaginta ducatorum pro quolibet dictorum. iij. annorum inceptorum. Mcccl xix. pro quibus quidẽ trafficationibus & negotijs gerendis dictus Manuel cõsignauit, dedit tradidit, & numerauit, in præsentia notarij & testium dicto abramutio & dictę suę vxori præsentibus & recipientibus ex dicta causa. Mcc. duca. auri. & ita dicti abramutius & eius vxor fuerunt contenti & confessi habuisse & recepisse à dicto Manuele dictã quantitatem ex dicta cã, cum qua quantitate promiserunt dicti Manuel. præsenti & recipienti negotiari & mercari ad opus dicti manuelis in ciuitate & comitatu arimini prout eis videbitur & placebit pro vtilitate & commodo dicti Manueli &c. & subiungit q in fine dicti termini & ante & post toties quoties sibijpsi manueli placebit de lucraturis expensis forte lucro & damnis quod absit dicti manueli aut cui ad hoc duxerit deputandum dicti abramutius & eius vxor reddent computum & integram rationem pro quibus attendendis & obseruandis se personaliter & realiter obligauerunt cũ pacto q capi & detineri possint: & cũ pacto de intrando tenutam &c. & etiam iurauerunt omnia & singula attendere & obseruare. nec contra aliquo modo venire, & cũ pactis clausulis, & pœnarum adiectionibus vt instrumento publico inde sumpto latius continetur, cuius copia consultori videnda transmittitur. contingit, q quidã Siatenus hæres dicti manuelis (qui Manuel decessit de anno præsenti) agere vult cõtra dictos factores ad contenta in dicto instrumento. & specialiter vt assignent computũ & rationem dictæ gestionis & factoriæ: & alia faciant prout promiserunt & tenentur vigore dicti instrumenti. ¶ Opponitur pro parte dicti abramutij & dictæ suæ vxoris, q vigore cuiusdam statuti cõmunis antedicti cuius copia etiam cõsultori transmittitur: fuit & est præscriptũ dicto instrumento seu obligationi & actioni ex ipso instrumento descendentibus per spacium. xv. annorum. & etiam vigore statuti præsumitur solutum & satisfactum pro dicto debito dicti instrumenti propter decursum dictorum. xv. annorũ. Ex parte vero dicti Ianctani hęredis dicti Manueli dicitur attentis & bene consideratis verbis dictorum instrumento. & statuti. non fuit nec est præscriptum iuri vel actioni in dicto instrumento contentis: nec præsumitur fuisse vel esse solutum & satisfactum. modo quæritur quid iuris.

Copia statuti prædicti.

Tatutum & ordinatum est quòd si aliqua persona habuerit contra aliquem vel aliquã personam seu vniuersitatem aliquã cautionem vel instrumentum alicuius quãtitatis sibi debitæ vel promissæ, vel competeret alicui aliqua actio vel alicuius pecuniæ vel quãtitatis petendæ, & steterit per. xv. annos, q dictum debitum non exegerit vel non petierit postquã petere potuit si de communi concordia partium non steterit, q prędictum debitum postea petitum vel solutũ non fuerit, præsumatur dictum debitum solutum & de eo creditori satisfactum, & sic creditor ab omni exactione pro dicto debito excluſus, saluo quod alteri minori. xiiij. an. dictum statutum non præiudicet: nec dicta præscriptio sibi currat hoc saluo q debito iam contracto incipiat currere tempus præscriptionis à die publicationis statuti: & in contrahendis imposterum currere incipiat à tempore contractus facti, vel quo solui debuit & peti potuit, quæ publicatio facta fuit in. Mcccvj. indictione. ij. die penul. mensis februarij.

1 Dictum statutum abbreuiãs † terminum & tempus præscriptionis actionum personalium non est dubium quòd iuri communi contradicit, cum earum vita olim perpetua: vt instit. de perpe. & tempo. acti. reducta ut ad metam annorum. xxx. vt. l. ij. C. de constitu. pecu. &. l. si quis intentionis. C. de præscriptio. xxx. an. ideo strictissime debet intelligi. vt l. constitutionibus. ff. ad munici. & l. quicquid astringendæ. de verbo. obli. vt sic iuri communi contradicat: quia potest & maximè quia exceptio præscriptionis est odiosa, cum per eam quis locupletetur cum aliena iactura, quo postergato permittitur bono publico. ff. de vsucap. l. j. ¶ Nunc ad propositum reducendo statutum loquitur de habentibus cautionem vel instrumentum alicuius quãtitatis sibi debitæ vel promissæ, vel competeret alicui ius vel actio quantitatis petendæ. primum igitur caput statuti vendicat locum vbi cautio foret prouata: vel instrumentum, scilicet publicum continet promissionem alicuius quantitatis pecuniæ: vnde figura verborum instrumentum ac promissionem alicuius quãtitatis pecuniæ designat. quod nõ est in proposito, vnde cessat dictum primum caput, ex quo verba non aptantur ad illud. vt. l. si vero. §. de viro. fol. matr. l.

prætor §. docere. vi bo. rap. & lege denunciasse. § quid tamen. de adult. quod aũt in proposito non sit apparet, quia dicti ebrei se obligauerunt ad reddendũ rationem, quod est facti, & licet sub illo facto contineatur etiam restitutio reliquorum quæ in dando consistit: attamen à facto res incipit. † Ad pecuniam aũt vltimò peruenitur, quæ in reliquis est. vnde obligatio trasigandi meri facti est: obligatio reddendarum rationũ non mere in dando, nec mere in faciendo consistit, sed ex mixtione quadam: quia à facto res incipit, vt prædixi, & ad pecuniã vltimò peruenitur. vt. ff. de condi. & de. l. cum seruus ita liber esse iussus. prouisio igitur dicti statuti facta de obligatione dandi pecuniã, hunc casum mixtum non comprehendit considerato ꝙ sumus in materia odiosa non extensibili, nec interpretabili, & vbicunq; inuenimus prouisionem factam de vno simplici tantum, deinde ad casum mixtum: illud ex interpretatione non solum ex significato proprio verborum descendit. vt. ff. de lib. & po. lege si ita scriptum. ver. licet enim subtilis, quæ interpretatio in odiosis & exorbitantibus à iure communi locũ non habet, licet secus sit quando prouidetur de vtroq; simplici. nam tunc & mixtũ sub illa dispositione comprehenditur. vt. l. si ita. & de iniusto test. & vbi simplicia sunt separabilia: iudicatur de vnoquoq; vt de suo simplici in corpo. de non eli. secundo nubẽ. § si verò mixtæ. ad fi. tit. & in corp. de nup. §. & quia parum. & instit. de actio. § item mixta. & vbi non sunt separabilia, iudicatur de mixto velut de tertia specie vel de illo simplici quod est potentius. vt. ff. de statu homi. l. quæritur. Et vere iste est casus noster: quia vnum non pôt commode ab altero separari. non enim dando pecuniã in solle ratio reddita est: similiter si exhibeantur libri dispingantur & calculus fiat, nisi pecunia soluatur: non est rẽddita ratio. vt. d. l. cum seruus. Si igitur dicta duo requirantur, & verificetur hic sermo reddendarum rationum: ergo vnum ab altero non separabitur, licet actus executiui dationis & facti distincti sint, tamen illa duo nisi simul iungãtur non faciunt hunc sermonem perfectum. & ideo siue iudicemus hunc articulum esse tertiam speciem differentem à mera datione & à mero facto (quod verius est) vt. d. l. cum seruus siue iudicemus assimilari alteri simplicium: oportet ꝙ adequetur obligationi facti ex quo à facto res incipit, † & principium cuiuscunq; rei potissima pars sit. l. j. ff. de ori. iur. lege si quis ex argentarijs. § si initium tabularum. & l. j. § edere. de eden. vnde quodcunq; prædictorum sumamus extra casum statuti sumus: & sic remanemus in iure communi. ff. de lib. & post. l. commodissimè. secundum quod non præscribitur minori spacio anno. xxx. & pro hoc apparet satis declaratum, ꝙ nec secundũ caput statuti locum habet ꝙ si obligatio reddendarum rationum facti ex eo quod in facto res esse incipit, ad illud agi oportet, scilicet vt ratio reddatur, non autem agitur nec agi potest principaliter ad pecuniam, quæ in obligatione principaliter non est, sed in consequentiam necessariam quandã venit (vt superius dictum est.) Præterea & si verba statuti hunc casum comprehenderent (quod non puto) tamen dictus ebreus, qui in gestione & factoria remansit cõtinue: debuit exigere à se post. xv. annum, quicquid saltem à domino suo ex gestione facta ante annum & ipso anno. xv. naturaliter debebatur quæ naturalis denegari non potest quin subsistat: quoniam eam non subtulit præscri. xv. anno. & ideo cum ipse gestor teneatur de culpa, quam ipse incurrit gerendo post. xv. an. exigendo à se quicquid debuit ex præambulis rationibus præcedentibus post dictum. xv. an. pôt conueniri ex hac culpa. tex. est. ff. de neg. gest. l. eum actum. cum. l. seq. & se. vbi est casus. q. nostre. Caueat igitur aduocatus qualiter ex hoc capite formet libellum: ne propter ineptam conclusionem succumberet. vt. l. j. ff. de offic. assess. cum simi. quia vt dixi, etiam si præscriptum sit cum debitum naturale permanserit & in dicta factoria continue steterit, sine dubio conueniri potest ratione dictæ negligentiæ, in qua omnia restaurantur, cum obligationi ortæ ex negligentia prædicta non sit præscriptum: & ipse ebreus habuit vnde à se commode exigi potuit: prudens ergo agendi formula est, quòd narretur obligatio contracta & asseratur quòd ebrei nedum tempus in instrumento contentum gesserunt: sed continuo perseuerauerunt in gestione, per tantum tempus, vsq; ad tale tempus. & quòd rationem dictæ gestionis nullo tẽpore reddiderunt: & culpam & negligentiam commiserunt in non exigendo à seipsis id quod exigere potuerunt & debuerunt. Et ideo concludatur ratione dictæ gestionis & continuationis prædictæ, ac etiam negligentiæ commissæ non exigendo eos cõdemnari. &c. Aut enim non erit præscriptum & agens est secutus: aut sic esset præscriptum. & idem ex capite negligentiæ, maxime in negotijs connexis quorũ separatio commodè fieri non potest. loquor de illis quæ gestionis vestigio sunt incepta: & post. xv. an. cõtinuata. vt dicta. l. eum actũ. Ego Angelus de Perusio legum doctor. &c.

CONSILIVM CCCXLIX.

1 *Legitima filiorum modificari, & in totum tolli potest.*
2 *Legatum factum mulieri si nupserit, non debetur, si nuptiæ non celebrentur.*
3 *Dos an possit esse sine matrimonio, & an matrimonium sine dote.*

Consultatio hæc est. pulchra & dubia, & pro parte negatiua ꝙ non fiat trãsmissio facit, quia † de mero rigore auferri & modificari potest legitima filiorum ex iuris municipalis censura, secundum veram opi. & in hoc vlterius me non extendo, sufficiat remissio ad no. per Dy. in. c. indultum. de regu. iur. lib. vj. per Ioan. and. in. c. raynutius. de testa. extra & vltra eos addo, quia emancipato ius ciuile omnem olim potentiam succedendi abstulit: & consequendi legitimam debitã iure naturæ abintestato: & tamen ius sanguinis non potuit auferre. vt. l. iura sanguinis. de reg. iur. ff. per Ioan. an. in. d. c. Raynutius. ff. de pac. l. ius agnationis. varia uitq; ipsum ius ciuile legitimam & modum deferendi, quæ iure gen. & naturæ erat incognita: vt in authẽtica nouissima & in corpore vnde sumitur. C. de inoffi. test. vnde statutum sicut auferre potest purè legitimam, sic & sub conditione si filia non nupsit. & hæc videtur prima fronte fuisse statuti intentio. videlicet vt filia non dotata dotem tantum loco legitimæ habeat cum modificatione statuti, scilicet habita consideratione facultatum defuncti & dignitatum natalium, quæ omnia etiam iure ciuili in constituenda dote cõsideranda sunt. vt. l. cum post. § gener. de iure do. & ff. de leg. iij. l. si filię. & vt nihil habeat nisi tradatur nuptui, exceptis alimentis quæ sit interim perceptura. ¶ † Cõfirmatur hæc ratio negatiua, quia quicquid præstandum est per masculos in successione vniuersali per eos præstari debet pro dote: & sic sub conditione, si nupserit, vt lego Titio centum. § titio genero de condi. & de. & no. per Cyn. C. de nup. sancimus. & ff. de leg. j. l. si fundum per fideicommissum. § iul. si igitur solum in huiusmodi conditionis euentum statutum noluit præstari si nupserit: ergo nuptijs non contractis defecta est conditio, & per consequens nihil debetur mulieris hæredibus, quoniam nec ipsi mulieri viuenti quicquam præstare oportet si nuptias non contraheret. cũ igitur mulier prædicta non nupserit habere dotem non potuit propter duo. Primò, obstante statuto, quod non concedit illam nisi post transductionem. Secũdò obstante iuris ciuilis censura, quia non potest esse dos ante matrimonium. vt. ff. de iure do. l. iij. Contrarium credo verum. statutum enim non dispoſuit quicquam dari pro dote quæ sine matrimonio esse non potest (vt dictum est in præcedenti discursu) sed dispoſuit filiam non dotatam dotari: & hęc dispositio est simplex & pura. Quod autem infra subijcitur interim antequam tradatur nuptui solum alimenta præberi, respicit executionem duntaxat. & hæc differunt inter se mulierem esse dotatam: & dotem esse. dos enim non est, nisi matrimonium subsit, sed mulier dotata est etiam antequã nubãt, quia sola dotis assignatio pro matrimonio non contracto sed in futurum contrahendo: mulierem reddit dotatam. vt lege, si quis prio re. § certum, de secun. nup. vnde vulgò dicimus puella dotata est, quæ tamen nubilis est, si dos sibi assignata est, & deseruiendum est vulgari loquendi vsui. l. anniculus. de ver. sig. &. l. labeo. § tubero. de sup. leg. & puellam cui in testamento quid pro dote relictum est dotatam dicimus, quod etiam tenuit Bar. in. d. §. Titio genero

3 genero. &. ff. de admi. tut. l. cum plures. propter † quod cõcludo puellam & infantem per tutorem posse petere se dotari: & erit dos assignatione seu destinatione quadam, licet non sit dos vere cum matrimonium contractum non sit: nec in ea ætate matrimonium aut sponsalia possint contrahi. interim autem cũ puella cresit solum alimenta percepit antequã tradatur nuptui, quia sic statutum disponit, saluo nisi hæres fuerit in mora, quia puella nubilis interpellauit masculum hæredem vt dotem assignaret & traderet, quia volebat nubere, & ille non tradidit, ex tunc ergo fructus & obuentiones dotis assignatæ pertinerent, quoniam quanta præstari debuit ad eam, hæc dos succedet in locum legitimæ quoniam sicut fructus legitimæ incontinenti ex dispositione iuris debentur filio. vt. l. papi §. quarto. de inoffi. testamento. & C. co. tit. l. quoniam in prioribus. sic attento statuto post moram hæredis debentur filiæ fructus dotis, quæ sibi assignari debuit ar bitrio boni viri. & maximè cum mulier est minor: cui irregularis mora committitur. vt. l. titia. §. vsuras. de lega. ij. si igitur puella interpellasset hæredem legitimè hic modus esset indubitatus, ꝙ ius dotis petendæ transmitteret, cum haberi debeat conditio pro impleta, ex quo ſtetit per hæredem, qui futurus erat obligari, quo minus conditio impleretur volendo dotare. ff. de condit. & demon. l. iure ciuili. &. ff. quando di. lega. ce. lege si post diem. §. fin. sed quia non interpellauit, maius est dubium, sed prout dixi ab ipso initio ex dispositione statuti puella debuit dotari: & pro se dotanda saltem per assignationem incontinenti patre mortuo sibi conditio & actio competit. vt. l. statutas. de acqui. re. domi. & lege vnica de condic. ex lege. sola ergo petitio in diem nuptiarũ dilata est ante nuptias, igitur non petitur. vnde cum nuptiæ non possunt contrahi, deficit conditio sub qua fieri debeat præstatio. & sic ad præstandum non poterat hæres compelli. vt lege cedere diem. de verborum signifi. Nec obstat. C. quando dies leg. ce. l. ex his verbis. quia ibi si viueret legatarius exigere posset sic & hæres eius, sed eius filia si viueret nuptijs non contractis non posset exigere, ergo nec hæres eius. alimenta autem constat tunc cum iure tuiri. ff. de transactio. l. cum hi. §. modus. vnde concludo moram in dotando contractam, ad hæredem transmitti ius petendæ dotis, & ius petendi vt constituatur cedere ex tempore mortis patris, sed ius exigendi non venire nisi nuptijs contractis, aut mora in dotando contracta, postquam mulier nubere voluit. Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCL.

1 *Donatio Constantini facta ecclesiæ an valuerit.*
2 *Legitimare in terris ecclesiæ, an possit is qui authoritatẽ habet à Cæsare.*
3 *Papa quo ad quæ & vbi legitimare possit.*
4 *Iurisdictio voluntaria, de loco ad locum prorogari potest.*
5 *Prorogatio iurisdictionis est duplex.*
6 *Imperator an possit in terris ecclesiæ, iurisdictionem exercere.*
7 *Legitimatus à cesare in terris ecclesiæ, non succedet his qui suæ non consenserunt legitimationi.*
8 *Legitimatus à papa in omnibus & vbiq; legitimus reputatur.*
9 *Legitimorum iura autoritate Cæsaris assequimur, vbiq; reputatur legitimus.*
10 *Pater suis bonis venientes abintestato priuare nequit.*
11 *Legitimatus ab imperatore in loco non subdito, an sit legitimus vbiq; reputandus.*
12 *Spurius ex matrimonio interdicto natus legitimari non potest.*

Pro decisione primi puncti si quis vellet incipere à gemino, nos oporteret intrare illud quæsitum † de donatione constantini an tenuerit. & quia ad nos non pertinet decisio quæ in facto consistit, omitto etiam decisionem iuris, ne cadat in casum. ¶ Præsupposito igitur pro constanti ꝙ tenuerit donatio, & ꝙ per illã omnis potestas in temporalibus ablata sit cesari & translata in ecclesiam romanam iudicamus de eo quod quæritur, scilicet an † habens autoritatem à Cæsare legitimandi spurios possit legitimare illos in terris ecclesiæ, & videtur quòd non: quia actus legitimandi iurisdictionalis est, & volũtariæ iurisdictionis, vt no. Bar. in. c. per venerabi. qui fi. sint legi. in glo. ij. & ibi dicam. sicut igitur Cæsar met qui exercitio iuris caret in terris ecclesiæ legitimare non posset, sic nec eandem potestatem in alium transferre potest, nec etiam cõmunicare alteri generali doctrina, quæ vulgo traditur, ꝙ nemo plus iuris in alium transferre potest quam habeat. ff. de regu. iur. l. nemo plus iuris. quod autem nec Cæsar posset apparet, quia extra territorium suum nemo iurisdictionem exercet: nec in suos subditos, nec in alios de iurisdi. omni. iudi. l. extra territorium. ff. de offi. præf. vrb. l. fi. de bo. autho. iudi. posſ. l. cum vnus. in fi. C. de iud. l. properandum. §. sinautem. &. ff. de reg. iur. l. à diuo pio. §. j. c. ij. de consti. lib. vj. licet fallat in casu cle. j. de fo. compe. In proposita autem quæstione nedum quòd exerceatur iurisdictio in loco subiecto Cæsari, imò exercetur in hominem subiectum eidem. & sic duplex est defectus, scilicet locum quo iurisdictio exercetur: & personæ in quam quæ non est subdita Cęsareę potestati, & pro hac parte, scilicet quòd legitimatio non teneat facta extrà territorium legitimantis, videtur casus in. d. c. per venerabilem. § id autem in patrimonio, secundum
3 intellectum Bar. qui † dixit papam quo ad actus spirituales & quo ad potentiam succedẽdi quæ omnia ad temporalitatem pertinent: non posse legitimare quenquã nisi in patrimonio beati petri, licet quo ad spiritualia sic, cũ quo ad ea omnia loca subsunt pontifici, & hoc tenuit prędicse Bar. in. d. c. in gl. ij. in gl. & in versiculo petri. & si illud capitulum deberet sic intelligi: hæc quęstio esset sopita, quia & si papa non posset: multominus inferior ab eo. & eodem modo si imperator non posset, multominus posset comes palatinus deputatus ab eo. pro hac parte facit, quia romanus pontifex in terris quibus habet temporalitatem habet potestatem plenissimam: ergo nihil deest nihilq; reseruatum in eis est Cæsari. vt in cle. de iureiuran. romani. coniuncta. l. si aliquam. §. plenissimam. de offi. procon. Item imperator iurat in dictis terris nullam iurisdictionem per se vel per alium exercere: vt patet in tex. d. cle ergo nec per se nec per comites palatinos legitimare poterit, vnde dixit Gul. & Inno. in. d. c. per venerabilem, quòd legitimatus ab vno primate intelligatur legitimatus quo ad omnia spectantia ad potestatẽ legitimantis, & quæ de suo foro sunt & quo ad sibi subiectos non quo ad non subiectos, de quorum prędiudicio ageretur. vnde secundum eos non erit legitimatus, nõ quo ad potestatem succedendi abintestato in ciuitate legitimati non subdita. de quo in Spec. de leg. ad fi. ver. sed illud quæritur. Contrarium tenuit disputando Iaco. de bel. vt ipse posuit in tit. quib. mo. na. effi. sui. § generaliter. &. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. fin. ergo coram omni iudice & omni loco poterit expediri. ff. de tutel. l. qui habet. § quolibet loco. ff. de offic. proconsul. l. ij. ff. de adop. l. emancipari. in prin. &. § j. & quia in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis potest fieri prorogatio de loco ad locum. vt. d. l. ij. &. l. emancipari. ff. de solu. l. quæro. vnde submittere se potest illegitimus qui est de terris ecclesiæ comiti palatino iurisdictionem suam prorogando vt eum legitimet, & pro hoc facit. quia episcopus extra suam iurisdictionem existens beneficia confert. de offi. leg. nouit. qui actus iurisdictionis est, & quòd petendo quis legitimari se per iudicem non suum habentem tamen legitimandi potestatem intelligeretur se eius iurisdictioni subijcere: & per consequens prorogare. est casus in. d. c. per venerabilem ver. insuper cum rex. Ioan. and. mouet istud dubium in terminis, & refert opin. sed nulli adheret in. d. c. per venerabilem. in nouel. Quid dicemus. quæstio est multum dubia. & Bar. in. l. cunctos popu. per tex. dictæ decre. per venerabilem, quæ signanter ad hoc allegatur in. §. interdum. reperiuntur statuta permissiua applaudet, quòd legitimatus ab vno primate non sit legitimatus, nisi quo ad ea tantum quæ suę iurisdictionis sunt. & ideo nõ capiet hæreditatem in alieno consistentem, quoniam dicta legitimatio esset quo ad ipsum legitimantem etiam sibi subditos valida, non autem quo ad alios non subditos quibus posset generari prædiudicium. habilitatur ergo legitimatus intra territorium legitimantis, quo ad omnia, quæ suæ iurisdictionis sunt non extra territorium, secundum eum mihi videtur salua meliori sen-

Universidad de Deusto Biblioteca

tenia considerandos plures casus sore. ¶ Primus est,vtrum habens potestatem legitimandi à Cæsare,possit hanc potestatem in terris ecclesiæ exercere in subiectos Cæsari. ¶ Secundus,an possit in non subiectos. ¶ Tertius,an legitimatus intra territorium Cæsaris,sit in omni territorio legitimus reputandus.

¶ Quartus non subiectus Cæsari legitimatus per comitem in terris ecclesiæ (prout est in proposito) sit legitimus,ita quod vt possit ad successionem abintestato vocari etiam in terris ecclesiæ,his sic examinatis & visis multæ quæstiones apparebunt sopite,quæ ex facto quotidie oriuntur.

4 ¶ † De primo videtur dicendum quòd sic.ratione iam dicta,scilicet quòd prorogari potest iurisdictio voluntaria de loco ad locum,& tenuit etiam Cynus.C.de episcopo.audientia lege si quis ex consensu. hoc tamen aduertendum est diligenter,quia licet possit prorogari iurisdictio comitis palatini. cui principaliter per principem est attributa potestas,tamen si idem comes deputaret suum vicarium & locum tenentem,non posset extra romanum imperium etiam ex prorogatione iurisdictio exerceri, licet sit voluntaria.vt dicta lege secunda.in fine.de officio proconsul. quæ ad hoc signanter est notanda.

5 ¶ † De secundo,an possit legitimare idem comes subditum & similiter in loco non subdito,adhuc per omnia idem dico,quòd in præcedenti,quia tunc duplex est prorogatio.prima de persona ad personam. habet enim princeps potestatem legitimandi subditos cesari,si igitur non subditi se subijciunt fit prorogatio de persona ad personam (quæ secularibus est omnino permissa)vt.l.secunda.C.de iurisdictione omnium iudicum.&.l. prima & secunda.&.ff.de iudic. ¶ Item quatenus legitimat in loco non subdito, fit prorogatio de loco imperij ad locum ecclesiæ quæ potest fieri similter(vt ostensum est.) Ex hoc igitur apparet decisio consultationis nostræ,quòd spectabilis miles & præclarus decretorum doctor dominus Gaspar natus quondam domini Ioannis de cal.lucerna iuris canonici per omnes terras ecclesiæ legitimare potest,ex virtute prorogatæ iurisdictionis subditos & non subditos Cæsareæ maiestati.ad dictum Bar.respondeo,quòd illud procedit quando petens se legitimari per errorem adiret comitem palatinum velut suum iudicem(cum non esset)vt.ff.de iurisdictione omnium iudicum.l.si per errorem. impeditur enim tunc prorogatio propter errorem. Non obstat tex.dicti capituli per venerabilem.ibi libere &c. quasi non possint alibi quam in patrimonio beati petri.vt dixit Bartolus,quia illud libere exponitur idest sine contradictione cuiusdam,quoniam illud est in opinione contraria, vel exponitur libere,idest iure proprietatis & dominationis.centesi. distinctio.contra morem.de rescriptis, si quando. & si in territorio beati petri papa potest: & nemo sibi contradicere potest,sed in territorio Cæsareo bene posset contradicere ille cuius interest(scilicet Cæsar)& is cui in hæreditate fieret ex legitimatis præiudicium.de rescript.capitulo secundo.&.c.ad aures.de maio.& obe.capitulo fin.

¶ Nec obstat,quòd papa habet plenissimam potestatem in terris ecclesiæ,quia licet habeat,tamen subditus poterit ibi in pertinentibus ad voluntariam iurisdictionem submittere se potestati
6 Cæsareæ:& nihil repugnat. ¶ † Nec obstat quod iurat nullam exercere iurisdictionem per se vel per alium,quia illud iuramentum ad iurisdictionem contentiosam refertur,quę continet in se imperium merum & mixtum,& iurisdictionem simplicem,non autem ad voluntariam,per quam nulli præiudicatur.bene tamé fateor quòd prohibente papa,nec etiam voluntariam exerceret, quia obstat sibi proprium iuramentum.vt dicta clementi.

¶ Vnde concludo ex præmissis, comitem palatinum in terris ecclesiæ tam subditum Cæsari quam romano pontifici legitimare posse ex vi prorogatæ iurisdictionis. Fallit in duobus casibus, primo si papa contradiceret.vt in dicta elementina.

¶ Secundò,si contradiceret priuatus,cui in successione per legitimationem præiudicium generatur, vt ex præmissis apparet. Descendo nunc ad tertium, scilicet an legitimatus intra territorium Cæsaris in terris ecclesiæ sit legitimus reputandus. Petrus de ancha.ponit in consilio.cccxiij.incipit.in christi.&c.primum dubium.& hic aduertendum,quia Barto. ibi dicit quòd inhabilis habilitatus ad actus per inferiorem à principe(puta si à populo vel vno domino)non est habilis:nisi solum infra territorium reddentis eum habilem.vnde si quis esset legitimatus per oblationem curiæ,non est legitimus:vt sic haberet potestatem succedendi,nisi solum intra territorium illius curię,& solum inter patrem & filium legitimatio hæc effectum sortitur,vt in authentica.quibus modis naturales efficiuntur sui.§. filium. colla.vij. & infert ex hoc,quòd filiusfa.habilis factus per statutum ad ea quæ sunt sibi interdicta iure communi,non erit habilis nisi intra territorium statuentis,secus si efficiatur habilis authoritate suprema,& sic Cæsarea vel apostolica,licet hoc non dicat expresse,sed satis tacite dicit cuicunq; curioso lectori,& infert quòd habens potestatem legitimădi.vel habilitandi inhabilem ab inferiore à principe illam iurisdictionem licet voluntariam non exercebit in subditum extra territorium vllo modo per dictam l.secundă.& hoc quod habilis factus authoritate Cæsarea vbicunq; sit habilis fateor de plano,quo ad omnia ea quæ princeps potest conferre, sed quo ad omnia respicientia temporalitatem. non autem erit habilis sine dispensatione noua quo ad spiritualia, quia illa sunt reseruata romano pontifici, & ipsorum non est laicus capax,vt in capitulo lator.quia si.sint legit.& in capitulo tuum de ordin. cog.& quòd vbiq; sit legitimus legitimatus authoritate Cæsarea patet,quia eius legitimatio absterget omnem maculam geniturę,& ipsum reducit ad statum primęuum & primum ius geniturę,secundum quòd omnes liberi & legitimi nascebantur.vt in §.bella no.in cor.quibus modis naturales efficiuntur leg.&.ff.de nata.restitu.lege quæris.& in corpo.quibus modis natura.efficisui §.si quis igitur filios.col. viij. Et hoc intelligo quo ad omnia temporalia,per quorum assecutionem nullum præiudicium generatur:non quo ad ea per quæ præiudicium inferetur. † vnde legitimatus authoritate Cæsarea etiam si sit subditus Cæsari & intra romanum imperium existat,legitimatus non succedet abintestato illis qui suę legitimationi non consenserunt qui non sunt de territorio Cæsareo,quoniam illis Cæsar præiudicare non potuit cōferendo illis potestatem succedendi de iure competentem & in successione præferendo legitimatum.qui ante erat inhabilis erit igitur talis legitimus & habilis quo ad officia & honores tēporales,& quo ad dignitates,quæ sine cuiusquam iniuria conceduntur vbiq; locorum.hoc fuit de mente Ioan.& Barto.in dicto capitulo per venera.in gl.ij.& idem recte intuenti sensit Ioā.anibi hoc idem voluit Bart.quando tractatur de præiudicio tertij, qui non fit de territorio legitimatis.in.d.l.cunctos pop.in.d.§.
8 in super.sic † igitur erit econuerso,si romanus ponti.aut alius habens potestatem ab eo legitimat subditum in spiritualibus tātum,ille legitimus erit vbiq; quo ad omnia spiritualia,quia non est,quo ad illa inuenire locum qui non sit de iurisdictione papę. & si legitimat subditum etiam in temporalibus quo ad temporalia,etiam erit iudicādus legitimus & in omni loco mundi,quo ad ea quæ nemini afferunt præiudicium(vt prædixi) sed quo ad ea quæ sunt temporalia & non subiectis inferre potest præiudicium:sicut est priuare non subiectos potestate succedendi abintestato per superexistentiam spurij vel naturalis legitimati:non erit legitimus iudicandus extra terras ecclesię,vt prædixi,aliàs necessario sequeretur q̄ in non subditum nullo modo data esset potestas cohercendi aliqua potestate facienti,quod est falsissimū etiam in Cæsare.vt.l.omnes populi.&.l. cunctos populos.si igitur dicta filia quæ est de terris ecclesię se legitimari fecisset à dicto comite palatino patre inscio vel inuito,non dubito q̄ non succederet ex legitimatione prædicta ipsi patri, quoniam nec ei nec
7 alijs venientibus abintestato potuit per suam prorogationem præiudicare.vt in regula iuris alteri per alterum &c. sed quia in themate præsupponitur,quòd pater petijt eam legitimari, & ad sui petitionem fuit dicta puella legitimata:nec patri iniuria facta est qui petijt:nec alijs qui essent abintestato successuri,cum pater testando potuisset illos hæreditate priuare.argumentum opti.ff. de lega.j.l.per fideicommissum.& facit bene quod no. Bar. ff.de lib.& posth.l.gallus.§.& quid si tantum.ver.ij. inducitur in argu
9 mentum. † vnde concludo,q̄ cum dicta filia virtute prorogationis sit iura legitimorū assecuta authoritate Cęsarea,q̄ vbiq; locorum

rum legitima est censenda,quo ad omnes effectus tēporales per quos præiudicium non infertur cuiquā.vt sunt temporales honores,& ideo cū in casu proposito non subiectis cęsari nullum præiudicium inferatur,quia non patri nec venientibus abintestato:(vt dixi)quos ipse potuit sua hęditate priuare:quòd quo ad potestatē succedendi ipsi patri legitima est censenda,& omnibus alijs antefertur.sed si pater alium filium aut filios habuisset legitimos,quibus solā reliquisset legitimam & minutā propter existē tiam huius puellæ legitimate,tunc quia pater nō potuisset auferre vel diminuere legitimis,sine causa non esset cēsenda legitima dicta puella quo ad fratres,quatenus de diminuendalegitima tractaretur.Et ex hoc infero,quòd non erit legitima hęc puella,nisi quo ad patrem qui eam legitimari fecit vt sibi succedat,non quo ad alios attinentes in successione actiua.id est vt ipsa alios venientes abintestato excludat,qui legitimationi nō cōsenserunt nec eā ratam habuerunt,& cui etiam non consenserit nec ratum habuit ille attinens de cuius successione tractatur.In successione vero passiua,id est quam alius huic puellæ abintestato faceret,vellet arbitrator eam legitimam fore censendā,quia ipsa petendo se legitimari,habilitauit ad hæreditatē suā inhabiles,& nemini sit iniu
12 ria,cum principaliter de bonis suis tractetur.vnde eidem coniuncti ex paterna linea proximiores succedent,exclusis attinentibus per lineam fœmininā in gradu remotiori,qui excluderentur coniūctos per paternam lineā,vt.l.spurius.&.l.hac parte. vnde cognatus. Et secundum hoc est dare vnum casum notabilē, quòd quis alteri ipotest esse agnatus passiuè non actiuè, quo ad successionis
10 potestatē. † Item ex his audacter dico,quòd si pater per suum testamentum priuare vellet suis bonis,potest venientes abintestato ex aliqua iuris censura. exemplū in comite & barone,cuius comitatus & baronia venit ad proximiorem agnatum masculum ex antiqua consuetudine,cessante prole legitima masculina comitis vel baronis,quòd hoc casu filius masculus naturalis comitis vel baronis de patrimonio ecclesiæ legitimari poterit per comitem palatinum,quia nec tractatur nunc de præiudicio patris legitimantis,sed subditorum dicti comitis & baronis & etiā ecclesiæ romanæ in cuius territorio est comitatus & baronia, & ideo non consentientibus subditis,prorogatio facta pe comitē nullum fortiretur effectum vt.d.l.queris.&.ff.de adop.l.nam ita diuus.eadem ratione dico,quòd licet legitimatus aliquando substitutum per fideicom.excludat:tamen dico hoc verum quando legitimatio facta est per superiorē legitimati, & ille de cuius hæreditate tractatur similiter erat legitimanti subditus aliàs secus: quia cū non posit legitimatio prædicta tenere,nisi solum virtute prorogatæ iurisditionis,non potuit prorogans cuiquam non consentienti per suam prorogationem præiudicium generare,vt superius dictum est. ¶ Vnum autem dubium pulchrum hic occurrit an legitimatio excludat subditos à romano imperio à successione quæ deferetur in territorio ecclesiæ, & loquor quando spurius filius se legitimari fecit,non quando pater de cuius patris successione tractatur:videtur quòd sic,quia imperator statuere potest in suos subditos intra territorium existentes:& ligare etiā eos existentes extra,etiam specialiter prouidendo,vt in.c.vt animarum.§.statuto.de constit.lib.vj.ergo priuare potest eos potestate succedendi,etiam in hæreditate extra territoriū constituta. ¶ In contrarium facit quia de bonis extra suū territoriū constitutis,iudex non disponit,vt.d.l.cum vnus.§.si.cum sibi simi. superius allegatis.sufficiat dubia tetigisse,vnde me non extendo vlte
11 rius. ¶ † Ad quartum,an non subditus cesari legitimatus in loco non subdito(vt est in quæstione proposita)sit legitimus reputādus in omni loco,quòd sic quia ex quo legitimatio fieri potuit virtute iurisdictionis prorogatæ,illud idem operatur quod facta in loco subdito.& de subdito eundē operatur effectum cū iurisdictio prorogata sit eiusdem virtutis & potestatis, cuius erat prima, vt plene no.per Cy.in.d.l.si quis ex consensu.quos autem effectus producat dicta legitimatio extra locum & territorium legitimantis superius est ostensum.nec dicat quis dictam legitimationem non tenere factam de dicta puella,quia non fuerāt re quisiti alij venientes abintestato,vt.d.l.quæris.melius eod. titul. l.penul.& fi.quoniam non fuit legitimatio necessaria,cum nullum præiudicium fuerit eis illatum,ex quo postulante patre, de cuius successione tractatur,legitimata fuit.ipse etiā voluit venientes abintestato excludere:& illam inuitare ex ardenti communi voto parentum,ad quæ natura inclinante eorum hæreditates ad descendentes confluant & concurrant,vt.l.scripto.vnde libe. & de bon.dam.cum ratio.Similiter nullus dicat priuilegium non tenere,quia non est adiecta clausula derogatoria, quia illa clausula requiritur vbi imperator sua lege statuit non valere rescriptum.exemplum pone in hac materia,vbi per legitimationem fit alij præiudicium.quo casu etiam cesarea legimatio non tenet nisi citatis quorum interest,vt dicta.l.penulti.& finali.& ideo si imperator legitimat non requisitis quibus requiritur tunc clausula non obstantium &c.vt nota.in.l.quoties.C.de precib impe.offe.&.l.rescripta,&.l.fin.C.sen.rescin.non poss.in glo.&.C.de trās ac.l. causas in glo.sed vni nulli præiudicatur(vt in quæstione nostra)quicquid principi placet etiam sine clausula substentatur autoritate cesarea.ff.de constit.princip.lege.j. vnde concludo dictā puellam ad successionem inuitari cæteris exclusis.dixit autē Ioan.an.sequendo Hostien. ¶ † Notabiliter quòd spurios natos ex
12 matrimonio interdicto per censurā ecclesiasticam(vt inter duos sobrinos)non legitimat Imperator,vt sic eos legitimos faciat per suam dispensationem,quia cum non possit super matrimonio cognoscere ergo nec dispensare,quia cui negatur causæ cognitio multofortius dispensatio.de deci.c.primo sed imperator de matrimonio nō cognoscit,cū de foro suo non sit,vt in.c.si.de secun. nup.licet autem non faciat eum vere legitimum, tunc ad actus qui solis legitimis tribuuntur,& ad successiones quæ de suo foro sunt,bene habilitat dispensando. vnde hoc casu non aboletur macula geniturę,sed velatur eius effectus quantum attinet ad prædicta,& sic dixit intelligi omnes leges dicentes quòd imperator illegitimum facit legitimum:quia illud fallit quando legitimatus est natus ex matrimonio interdicto per ecclesiam:solus ergo Papa qui tale matrimonium interdixit poterit eum legitimum facere.& eadem ratione,cum Papa non possit dispensare super matrimonio interdicto,per.l.inter fratrem & sororem germanā vel inter ascendentes & descendentes simpliciter natos ex tali matrimonio non legitimabit Papa.licet habilitare possit tales non obstante macula geniturę ad spiritualia,& etiam temporalia, si suæ iurisdictionis existit. Et his quidem infero si quem testator substituit per fideicommissum filio, si decesserit sine filijs quòd non excludet substitutum legitimatus per cesarē, qui natus fuit ex matrimonio interdicto per ecclesiam.quia Imperator non facit eum legitimum,licet habilitauerit ad iam dicta.vnde consilium est,quòd legitimatio tunc fiat à papa.& similiter non excludet legitimatum per papam, si ille natus fuit ex matrimanio interdicto,per.l.dei.& hæc sunt vtilia, subtilia & menti tenenda. & hæc etiam sufficiant pro examinatione prædicta,quæ inuesti gare volui ad meæ animæ nutrimentum. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLI.

1 *Respublica,suos subditos compellere potest ad suas res vendendum, & numero.4.*

2 *Vendere rem suam nemo compellitur.*

3 *Ciuis quis sit,an possit cogi & ad onera ciuilia compelli.*

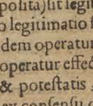

Enerosus miles dominus Luchinus nouellus de vicecomitibus de Mediolano,assumptus fuit in anno.Mcccl.xxj. die.j. Mensis aprilis ad beneficia ciuitatis communis Florentiæ per hæc verba,quòd ipse dominus Luchinus & eius filij & descendentes per masculinā lineam potiantur & gaudeant & potiri & gaudere possint,& debeāt in omnibus & per omnia nunc in futurū omnibus & singulis beneficijs & priuilegijs habilitationibus commodita-

Universidad de Deusto Biblioteca

atibus & fauoribus quantiscunque in genere vel in specie prohibitis, quibus & prout potiri & gaudere possunt, vel poterunt quicunque originarij & antiqui ciues florentiæ. & quòd quo ad omnia & singula commoda honores habilitationes priuilegia beneficia & fauores & alia supradicta & in omnibus & per omnia & quo ad omnia in specie prohibitis, habeantur tractentur, censeantur, & reputentur, & haberi, censeri, & tractari, posint & debeant pro veris originarijs ciuibus, tanquam originarij & antiqui ciues ciuitatis prædictæ, & tanquam veri & originarij ciues ciuitatis florentiæ habeantur & sint, ita quòd quicquid posint ciues originarij ciuitatis florentiæ, posint supradicti & quilibet eorum etiam in specie prohibitis, eo duntaxat excepto & reseruato quòd nequeant ipsi vel eorum aliquis vigore præsentis prouisionis assumi ad aliquod officium populi & communis florẽtiæ. & quòd ipse dominus Luchinus infra annum proxime secutum teneatur emere certas possessiones &c. quod si non fecerit, nõ gaudeat beneficio dictæ ciuitatis. Contingit post p̄dicta ꝙ dominus Luchinus emit & acquisiuit sub diuersis temporibus plures quãtitates pecuniarum & florenos auri & creditorũ de mõtibus cõmunis florentiæ, videlicet quarundam prestantiarum appellato el monte vnono dele prestanz. deinde confecta fuerunt quædã ordinamenta per commune florentiæ substantialiter disponentia, quòd officiales diminutionis montium posint compellere omnes & singulas personas, quæ emissent aut quolibet titulo acquisissent de creditis dictorum montium, ad vendendum pro eo pretio quo ipsi emerunt, & hoc fecerunt per maximas necessitates eidem communi incumbentes. ¶ Modo quæritur præsupposito quòd dictus dominus Luchinus confirmauerit omnia, ad quæ tenebatur secundum formam dictæ prouisionis suæ ciuitatis: & posito pro constanti, quòd tanquam subditus dictæ ciuitatis floren. nunquam fuerit oppressus oneribus dictæ ciuitatis, quibus oppressi fuerunt alij ciues ciuitatis prædictæ, an dicta ordinamenta edita super dicto compello de vendendo, ligent dictum dominum Luchinum.

PRo parte affirmatiua quòd dictus generosus miles dominus Luchinus posit cogi & compelli per officiales diminutionis montis, ad reuendendum communi florentiæ, seu alteri pro ipso communi recipienti, omnes quantitates pecuniarum quas retro, quocunque titulo acquisiuit de creditis dictorum mõtium dicti cõmunis vel alterius eorum, prout in ipso ordinamento continetur, ac etiam teneatur ad obseruantiam ipsius ordinamenti omnium & singulorum contentorum in eo probatur ex primo generalitatem municipalis censuræ disponentis quòd dicti officiales posint teneantur, & debeant omnes & singulas personas quę emissent, hactenus autem per viam permutationis quomodolibet acquisiuisset de creditis dictorum montium ad vendendum eorum credita dicto communi vel alij pro dicto communi in totum siue in partem, prout & sicut per officium dictorum officialium vel ex parte dicti officij requisiti fuerũt. ¶ Cum ipse igitur d. Luchi. sit de numero qui multas varias & diuersas quantitates pecuniarum de dictis creditis acquisiuit, ergo continetur sub ipsa legis municipalis censura. & per consequens astringetur ipsa lex de rebus dub. l. is qui. cc. § vtrum. de testa. mili. l. in frau. § fin. de acqui. re. domi. l. iij. in prin. de regu. iur. l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. quæcunque & l. nemo. & l. nullus. & de reg. iur.
1 c. nullus iuribus cum alijs simi. in fi. ¶ † Secundò, quia propter necessitates vrgentes respublica compellere potest suos subditos ad vendendum res suas, & etiam pretio viliori. primum, quod subditi posint ad vendendum compelli, probatur. l. si serui. vẽ. l. venditor. § si constat secundum quòd pretio viliori probatur. l. si pendentes. § si quid cloacari. § de vsufruc. tacit. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus nulli. & l. neminẽ. vnde dixit Inn. qui suadente causa boni publici, statutum tollere potest ius singularium personarum, & maximè vbi versatur pax, & quies populi de iniu. & dã. da. c. in nostra. & est tex. not. ff. de cap. l. si quid bello. quę quidem vtilitas reipublicæ florentiæ oppressa tantum creditorum molẽ non est dubiũ ꝙ versatur hic id ꝙ causatur, fuit autoritate cesarea propter cladem guerrarum & creditorum molẽ confiscatio pro non scriptorum caducorum & quasi caducorum vt. C. de cadu. tollen. l. j. ¶ Tertiò probatur, quia vt patet ex themate magnificum & excelsum cõmune florentiæ de dono & gratia singulari assumpsit dictũ dominũ Luchi. & eius filios, & descendentẽ per lineam masculinam imperpetuum ad omnia bona ciuitatis suæ & hoc modo eum quodãmodo sibi alũnum cõstituit atque filiũ propter quod sine dubio idẽ. d. Luchi. est dicto cõmuni ad antidora obligatus. de condi. inde. l. si non sortem. § libertus. de peti. hære. l. sed si lege. § consuluit. quinimo & in tãta debitorum pressura subuenire debere videtur cum absque releuatione à tantis oneribus creditorum non posit dicta respublica florentię cõmode se tueri: etiam quosdam donatarios in recõpensam donationis suæ egestatis tẽpore cõpellitur donatorem alere. C. de reuo. do. l. fi. in glo. voluerit. probant tenentes opinionem prædictam per. l. alimenta de libe. agno. Cy. dictam opi. coadiuuans probat eam, quia donator æquiparatur patri. ff. de cõfir. tu. l. si patronus.
2 quod dic esse satis rationabile. ¶ † In contrarium, quod non posit vrgeri ad conseruantiam contentorum in ipso ordinamento, probatur ex generali regula negatiua: quia cautum est neminem cõpelli ad vendendum. C. de iure delib. l. nec emere. C. de contrahen. emp. l. inuitum. de reg. iur. inuito. & de donatio. l. hoc iure. § non potest à principio, cum contrahere voluntarium est, licet ex postfacto stare sit necessarium. C. de act. & oblig. l. sicut. &. C. loca. l. inuitos. ff. de pigno. actio. l. quamuis deinde. l. nemo exterius. C. de contrahen. emp. dudum. ¶ Et licet dicta regula fallat in aliquibus casibus, qui not. in. d. l. inuitum. per glo. & Cy. tamen inter casus exceptuatos vel eorum rationem, non comphenditur nostrum thema, & ista est veritas, quòd dictus dominus Luchinus non compellitur ad vendendum, nec etiam compillitur ad obseruantiam contentorum in dicta municipali censura, & quantum attinet ad quantitates quas dominus Luchinus acquisiuit immediatè post beneficium ciuitatis adeptum, pro obseruantia contentorum in prouisione sibi beneficium ciuilitatis concedente, nullum habet dubium vel scrupulũ, quoniã in dicta prouisione cõtinetur expresè quòd idem dominus Luchi. & sui hæredes teneantur ipsa nomina iura & credita reddere communi prædicto pro pretio eo & quantitate pecunie, & prout & quemadmodum tenentur quicunque alij ciues florentiæ, secundum quæcũque ordinamenta dicti communis hactenus edicta disponentia de prædictis. vnde solum secundum illa ordinamẽta antea facta quæ tempore dictæ ciuitatis adeptæ vigebant, potuisset & posset compelli ad vendendum, non autem secundum ea quæ nouiter edita sunt, quoniam à l. contractus non fuit nec est licitum resilire. C. de pact. l. legem. ff. depo. l. j. § si conueniri. ff. de publica. l. Cesar. vnde dixit Bart antiquos maiores sequendo in. l. omnes populi, quòd assumpti ad ciuilitatem cum pactis non possunt post obseruantiam pactorum ciuilitate priuari, aut pacta inita quomodolibet alterari ratione prædicta, quia lex transiuit in contractum. idem dico de omnibus quantitatibus pecuniarũ, quas non virtute dictæ ciuilitatis adepte, sed motu proprio idem dominus Luchi. acquisiuit, & hoc per dictam regulã negatiuam, quia rem
3 suam distrahere non compellitur. ¶ † Nunc respondeo ad obiecta in cõtrariũ, & primò ad id quod dicitur de generalitate, quia illa verba quantumcũque genaralia restringuntur ad subiectos & subditos iurisdictioni communis Floren. qui possunt compelli per ipsum cõmune ad vẽdendũ, nõ autẽ fit relatio ad exẽptos, in quos nulla est attributa potestas, neq; cõmuni florẽtiæ aut sui ministris. vt. l. omnes populi. & l. cunctos populos. probatur clare & aperte in. l. oẽs. C. sine cẽ. vel reliquis cõiun gl. & Cy. cõstat autẽ dictũ dominũ Luchi. origine propria aut paterna, aut auita communi florẽtię, nõ esse subiectũ, cũ sit de vicecomitibus de mediolano, cuius territorium est notoriè distinctum territorio florentię. C. de præscript. longi tempo. l. fina. coniuncta. gl. sua. Non ob. quòd idem dominus Luchinus factus est ciuis, quam ciuilitatem etiam ipse ex gratia impetrauit, vt patet ex verbis ciuilitatis, ergo tanquam ciuis factus compelli potest, vt alij ciues subditi, vt l. ciues. C. de incolatio. quia si bene considerentur verba ciuilitatis prædictæ, ipse non fuit assumptus in ciuem simpliciter & absolute.

& absolute, vt sic se fecerit subiectum communis floren. sed fuit assumpus in ciuem quo ad cõmodum suum. & quo ad potestatem potiendi singulis beneficijs, priuilegijs, habilitationibus, cõmoditatibus, & fauoribus quantũcunque in genere vel in specie prohibitis, & quibus & prout & quẽadmodum potiri & gaudere possũt, vel poterunt quicunque originarij & antiqui ciues florentiæ, & ad omnia & singula commoda, & honores habilitationes, & priuilegia, beneficia & fauores in omnibus & per omnia & quo ad omnia in specie prohibitis, habeatur tractetur & reputetur pro & vero originario ciue & tanquam verus & originarius ciuis habeatur. & sic ita quod quicquid possũt ciues dictæ ciuitatis: posit idem dominus Luchi. vnde directè patet ex verbis quòd commune Florentiæ participauit & communicauit ei dẽ domino Luchi solũ honores & cõmoda dictæ ciuilitatis quibus potiuntur alij ciues non autẽ subiugant eũ iurisdictioni suæ. & hoc patet ex verbis prædictis & exceptuatione, & reseruatione, quæ confirmat regulam. exceptauit eum à dictis beneficijs officiales populi & cõmunis florentiæ. & quòd hæc fuit intẽtio dicti cõmunis solum ei cõmunicare dictæ ciuilitatis beneficia, nõ autem eũ astringere iurisdictioni suæ. apparet ex themate, in quo præsuppõitur ꝙ dictus dominus Luchinus post ciuilitatẽ prædictam nunquã fuit oppressus oneribus ciuitatis prædictæ quibus fuerunt oppresi alij ciues originarij. ff. de proba. l. procu. vbi est quasi casus. Cum igitur assumptio ad ciuilitatem prædictã facta fuerit in augmentum gratiæ & honoris & commodi dicti domini Luchini, ad hoc vt ipse fruatur beneficijs ciuiũ florentiæ, quibus primitus frui non poterat: non est per talem assumptionem detractum gratijs aut beneficijs aut etiam iuri cõmuni, quibus dictus dominus Luchinus poterat ante frui. C. de testa. mil. l. ruffinus, vbi videtur casus. & ff. de hære. inst. l. talem. nec mirum: quia honor auctus nõ generat detrimenta. de condi. & demon. l. falsa. § j. ordinata enim ad augmentum, non solent diminutionẽ operari, nec etiã econuerso, quia licet dispositio operetur præter propositũ; disponentis, vt. l. si is qui. § si libero. ff. cõmo. & ff si cer. pe. l. nõ omnis. tamẽ nunquã operatur cõtra propositũ. vt. ff. de le. j. l. legata inutiliter. de adi. le. l. legata inutiliter. & ff. de hære. insti. l.
4 ex facto el pizolo. ¶ † Non ob. ꝙ respublica cõpellere põt subiecto ad vendendum res proprias, etiã pretio viliori, propter eiusdem reipublicæ necesitates, quia concedo illud de plano, sed secundũ ea quæ proponuntur, dominus Luchinus propter ciuilitatem prædictam non est subiectus dicto communi, cum non fuerit assumptus, nisi solum ad beneficia (vt superius dictum est.

¶ Non ob. tertia obiectio, scilicet quòd dictus dominus Luchinus per dictam gratiã ciuilitatis impartitam, in necesitatibus dicti cõmunis participare debere videtur ad ipsam rem publicam substentandam, quia quicquid sit de retributione in necesitatibus fienda donatori per donotarium, illud vendicat sibi locum in donatione pura & simplici, non ob causam. nam per simplicẽ donationem quis ad antidora obligatur: & illa propter ingratitudinem reuocabilis, non autem donatio ob causam facta: sicut fuit in proposito, quia donatum fuit domino Luchino ciuilitatis beneficium sub certis pactis & modis per eum plenariè obseruãdis concernentibus directè vtilitatem dicti communis, vt directè patet ex eis. ff. de dona. lege. j. cõiuncta. l. aquilius regulus ni costractus. eo. ti. ¶ Concludo igitur ex præmisis, dictum dominum Luchinum aut eius descendentes per lineam masculinã imperpetuum non fore subiectos neque suppositos, virtute dictæ ciuilitatis assumptæ, duntaxat iurisdictioni cõmunis florentiæ, sed solũ ipsius ciuilitatis vigore posse vti & frui omnibus & singulis beneficijs ciuium etiam antiquorum. & per consequẽs etiam ordinamenta noua facta contra illos qui emissent aut alio titulo acquisiuissent de creditis montium communis florentiæ in eo præiudicare non posse, neque debere, ad ipsum trahi vel porrigi. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM CCCLII.

1 *Emphyteosim non consequitur is qui sub conditione defecta instituitur.*
2 *Interpretatio fit contra eum, qui legem apertius dicere potuit.*
3 *Codicilli cum his quæ in eis continentur, ad tempus testamenti non semper referuntur.*

LVdouicus de auenantibus fuit inuestitus ab economo monastrij sancti Bartoli de ferraria iure emphyteosi de vno podere, seu maso, pro se suisque filijs ac nepotibus & duobus successoribus quos facere & eligere voluerit in suo vltimo testamento, si filios vel nepotes non habuit tempore mortis suæ, quorum vnus post alterum rem ipsam teneat & posideat confinatam prout in ipso instrumento continetur. Modo dictus Ludouicus carens prole condidit testamentum, in quo michelem & nigrum vna cũ pluribus alijs suos hæredes vniuersales instituit, & post hoc suos cõdidit codicillos, in quibus dictus Ludouicus suos successores in dicto podere seu maso facit & eligit dictos michelẽ & nigrum. quæritur an dicta res sit ad ecclesiam reuersura, an verò pertineat ad dictos michelem & nigrum, & quo ordine.

QVæstio est dubia. & prima
1 frõte neuter eorum admittitur † ad emphyteosim. quoniam cõditio sub qua prædicti michel & niger debebant institui, defecisse videtur dupliciter. ¶ Primò, quia non sunt facti nec electi successores in testamento. ¶ Secundò, quia non ordine successiuo electi prout pactionalis forma emphyteosis exigit & requirit, quæ vsque ad vnum iota est plenariè obseruãda. C. de iure emphyto. l. j. est enim hoc potisimè ius dicto contractui attributum circa pactorum obseruantiam, vt ibidem, & potisimè cum pacta sint conditionaliter concepta. expedit enim nõ solum conditiones impleri, sed oportet illas impleri formaliter ff. de condi. & demon. lege qui hæredi: hoc autem (vt prædixi) est duplex pactum formæ. primò quia non est electio in testamẽto sed codicillis, quia testamenta differunt nominaliter, substantialiter, & formaliter, vt patet ex coniun. l. C. de codicil. l. si idem. & l. hæreditatem. & l. fina. eo. tit. C. de de fideicom. l. eam quam ex coniun. titulorum de testa. & codi. & ff. de iure codi. potisimè autem dictam cõditionem dicam defectam, ex eo quia verba cõtrahentium recipienda sunt propriè & in stricto significato: non in largo & minus proprio, cum de amplianda obligatione tractatur de exercit. l. ij. § si is qui nauem. de neg. gest. l. iij. § hæc verba. & de verb. signifi. l. eũ qui vectigal. & lege tugurij. & maximè cũ
2 † verborum interpretatio est nociua illi qui apertius potuit legẽ dicere, vt est stipulator & emphyteosim recipiens. vt. l. veteribus. ff. de pact. cum suis concor. ibi allega. secundo est defectus formę quia voluerunt plures cõtrahentes simul inuitari, sed vnum post illum alium & non vltra. hic autem duo elegit. cum igitur sit dupliciter defecta conditio importata per illud relatiuum substantiæ, iunctum verbo futuro ibi quos facere & eligere voluerit &c. sine dubio videtur concludendum neutrum prædictorũ admitti. nec enim est conditionis natura, & illa defecta, & habita pro defecta, omnis dispositio sit irrita. vt. l. si quis ita hæreditatem. de cond. & demon. & ff. de condi. & demõ. l. j. & istã partẽ velut indubitatem tenerem, si solos codicillos defunctus fecisset. ¶ Verũ quia testator defunctus primo testatus est, & eosdẽ michelem & nigrum suos successores elegit in dicta re in emphyteosim concessa, dico contrariũ quoniam hi codicilli testamento saltem cõfirmati sunt. vnde omne dispositum in illis, confirmatiue in testamẽto dispositũ est. est singulare ius codicillorum, quoniam omnia in eis scripta intelliguntur, vt lege. ij. § j. de iure codic. & ideo omnia in eis descripta ad tempus testamenti trahuntur, præter-
3 quam in duobus casibus. ¶ † Primò, si testator tempus aliud demonstrauit, signanter restringendo se forsitan ad tempus codicillorum. ¶ Secũdò si codicilli essent nulli propter defectum causæ efficientis, licet testamẽtũ esset aliud, quia tempore testamenti testator erat testabilis, vt lege quidam referuntur. ff. de iure codi. & pro hac parte facit. l. conficiuntur eodem titulo. coniuncta. l. & quia cum ibi nota. per gloss. Iaco. but. & alios. ff. de iuris. omn. iudi. vbi qui confirmat dat: quando ad confirmãtem spectant dare & confirmare, & tũc qui cõfirmat in actu cõfirmationis dat &

Universidad de Deusto Biblioteca

concædit,cum igitur defunctus post testamentum codicillos fecerit ad testamentum pertinentes:patet apertè,quia in ipso testamento,in quo sunt codicilli omnes futuri tacitè confirmati electio de illis duobus facta est.Nec ob.q̃ sunt electi simul & nõ ordine succesiuo,quia cum simul inuitari non possunt obstante pacto prædicto veniẽt ordine succesiuo.& primò nominatus in ordine scripturæ velut prædilectus & rẽ illã possidebit,& succesiuè secundus.C.de fideicõ.l.hoc amplius.quoniã charitatis ordinem & feruentiorẽ amoris & charitatis ardorem ordo nominationis designat,vbi eadem charitas & amoris ardor ex alio non percipitur,vt.l.cũ pater.§.à te peto.de leg.ij.ff.de fideicõ.liber.Cõcludo igitur ex præmissis,dictos nominatos in codicillis, & per consequens confirmatos in testõ saltẽ tacitè ex iuris ciuilis censura velut nominatos in testamento,vocari ordine succesiuo secũdum ordinem scripturæ codicillaris.si autem nulla nominatio signanter facta esset,aut saltem aliqui ex institutis in testamento qui sunt ad vniuersitatem inuitati,vocentur ad rem vel omnes, non est ad præsens nostrum decidere:quia de hoc non quæritur & subintratur nunc illa quæstio an sit recedendum ab arbitratoris persona,tam in vltimis voluntatibus,quàm in contractibus, de quo remitto ad Bar.pro nunc cũ supplicationibus quas iamdedi.de verbo.obligat.lege si quis arbitratu . Et ita consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLIII.

1 *Statutum quod instrumentum factum à muliere sine consensu duorum proximiorum:quomodo intelligatur.*
2 *Statutum annullans instrumentum quittationis factum à muliere:est iuri communi contrarium.*
3 *Quittationem inductam ex testamenti cancellatione impugnans: naturalem æquitatem impugnare dicitur.*
4 *Laudum iniquitate carens reprobari non debet.*
5 *Reductio ad arbitrium boni viri quando fienda sit,velinquitur iudicis arbitrio.*

1 Florentiæ ciuitatis statuto cauetur,quòd † nullũ instrumentũ etiam quittationis tacitè velexpresse à muliere factum sine cõsensu duorum proximiorum parentũ vel cõsanguineorum,nõ valeat. contingit quòd mulier quædam interuenientibus consanguineis quibusdam,nõ tamẽ proximioribus gradu:quittauit debitorem suum dicens & asserens sibi foreab eodẽ plenarie,satisfactũ & instrumenta debiti cancellauit:& sic ea cancellata debitori restituit quia cancellatione & quittatione factis post temporis interuallum mulier prædicta decesit,aduersus cãcellationẽ & quittationẽ per eã nunqã exposita querimonia vel querela.demũ ea defuncta post tempora hæres eius qui tanquã vnus ex proximioribus consenserat quittationi & cancellationi prædictæ mouendo litẽ & controuersiam hæredibus dicti debitoris sic dudum quittati, propter cancellationem & quittationẽ prædictas,contra se sentẽtiam iudicis reportauit,tam interuenientibus examicis, cum de iniquitate sententiæ querelaret,cum tutore dictorum hæredum debitoris cõpromiserunt in certos bonos viros tãquã in eorũ arbitros & arbitratores vt moris est de iure & de facto, & vicissim dictus hæres & tutor tutorio nomine & etiam proprio nomine promittendo de rato pro dictis hæredibus suis pupillis in forma solenni & obligatoria suimet,daderunt potestatem eorũ arbitris in arbitratoribus sic electis procedẽdi de iure & de facto(vt moris est)ac etiam auferẽdi de iure vnius partis & alteri concedendi in magna & parua quantitate.post hæc,arbitri assumpti inter dictas partes vtentes in sententiando potestate arbitrorũ & arbitratorum,quibus potestatibus vti poterant coniunctim & diuisim ad libitum voluntatis,& vna incepta vel vt patet ex forma compromissi,sententiando,pronunciauerunt cessationem,& quittationẽ dictorum instrumentorũ non tenere.ex eo:quia facta & facta non seruata solennitate statutorũ prædictorũ cõmunis Florentiæ,disponentiũ de præsentia & consensu proximiorũ & consanguineorũ,& nihilominus dictos pupillos hæredes prædictos arbitri prædicti absoluerunt ab omnibus & singulis in dictis instrumentis contentis ex eo:quia in libris rationũ dicti debitoris iã defuncti clare apparebat per dictum debitorem satisfactum.

¶ Deinde succesiuè per dictum hæredem mulieris sic compromittentẽ (vt supra) qui fuit præsens & consentiẽs velut vnus proximus consanguineus mulieri cancellationi & quittationi prædictis,petitur reductio dicti laudi & arbitramenti ad arbitriũ boni viri.quæritur igitur nunc,an dicta reductio peti possit, & inquantum non possit,de pœnis & sumptibus litis.

Præmitto pro decisione cõ sultationis prædictæ,quòd † statutum annullans in strumentũ & quittationes mulieris factas & factũ sine præsentia consanguineorũ in gradu,repugnat iuri cõmuni.nã data ex mulieribus suo nomine contrahentibus verè,non autem intercedendi animo potestas libera ineundi omnẽ cõtractũ etiã donationis,nõ solũ absque consensu vel præsenti agnatorũ,quinimo & filiorũ suorũ atque mariti, vt.C.de reuo.do.l.velles. vbi casus,licet lege longobardorũ dicto sexui aliter sit consultũ.vt ibi gl.dicit cuius.l.vestigia tam Tusci quã multæ aliæ ciuitates & oppida imitantur,tamen valde ponderandũ est,q̃ dictũ statutũ nõ resistit potentiæ contrahendi vel quittandi,quia si resisteret,nec ex quittatione nec ex cõtractu obligaretur etiam naturaliter, nedum ciuiliter.ff.de fideiuſ.l.cum lex.C.ne fideiuſ.do.dẽ.l.j.& .ij. C.de legi.l.nõ dubiũ extra de ma.& obe.c.ij.nec tunc firmaretur dispositio iuramenti,quia inita contra legũ præcepta,de reg. iu. c.non est obligatorũ lib.vj.&.d.l.non dubiũ.Bar.plenè in.d .l.si quis pro eo.ff.de fideiu.nec vlla renũciatio statuto sufficeret,quia iuri prohibitiuo non renunciatur.vt no.in gl.in.d.l.ij. solũ ergo dictũ statutũ non assistit instrumẽtis & aliis dispositionibus mulierũ non solennitatis modo prædicto,per quam vero assistentiã non impeditur ortus obligationis naturalis sicut dicimus in testamento minus solẽni ex quo oritur naturalis ad præstationem eorũ quæ sunt in testamento descripta,vt.C.de iuris & fac.igno. l.si post diuisionẽ.in gl.& eo.tit.l.cũ quis loquor , cũ defecit sola solennitas iure ciuili inducta,nec naturalis oriretur,sic intelligitur opinio vltramontanorũ,qui dixerunt naturalem non nasci, vt tenuit Bart.ff.de condi.inde.l.j. & loquor de actu iuregen. cui deest dicta solẽnitas.porro si actus esset solo iure ciuili inductus & eodẽ iure esset inducta solẽnitas:illa deficiente, nec naturalis obligatio nasceretur.ff.de verb.obli.l.j.§.si quis ita.licet glo.contrariũ hoc teneat:& non bene,in.d.l.si post diuisionem.& q̃ vbi lex non assistit dispositioni inter viuos ex solo solennitatis defectu inducte,de iure ciuili naturalis oriatur obligatio.tenet glos. in.l.stipulatio ista.§.alteri.in verbo cuius,de verbo.obliga. &.ff. de pac.l.j.versi.ex pacto nudo. quia non est vallatum sollẽnitate iuris ciuilis,licet non oriatur actio , tamen oritur obligatio naturalis.idem tenet in.§.pactus ne peteret,idem Cyn.C.de pact.l. 2 pacto succesſorum.idem Bartol.in dicta.l.alteri. ¶ † Cum igitur obligatio naturalis sit orta ad non petendum:tam ex quittatione quam ex redditione instrumenti cancellati,vt.ff.de pact.l. labeo,cui dubiũ quòd veniens contra quittationem expressam & tacitam inductam ex cancellatione instrumenti,sic redditi cãcellati creditor naturalem æquitatem impugnat,secundum quã fidem oportet seruari,vt.d.l.prima de pact.& hinc descẽdit quòd propter naturalem æquitatem introductam ex pacto quantumcunque nudo lex introduxit exceptionem oriri,licet non permiserit actionem nasci regulariter,sed in casibus tantum,vt no.in.l. iuris gentium.§.quinimo.versi.igitur nuda pactio.&.l . legitima. eo.tit.& hæc sola naturalis in terris ecclesiæ,in quibus habet temporalem iurisdictionem est efficax ad agendum:quandò sola naturalis est nata ex partium conuentione non solennizata ea solennizatione quæ inuenta est solo iure ciuili , vt in.c.j.de pact.maximè autem naturali conuenit æquitati,vt talis æquitas obseruetur per hęredem,cum mulier defuncta post quittationem expressam & tacitam non contradixerit vtrunque,vt.ff.de probatio.l. procula.C.de reuo.dona.l.prima.&.l.his solis.&.l.fina.ff.de inofficteſtamento .l. omnino. ad fillei.l prima.§.fina.&.C. de testamen.

mili.l quæ à patre.Hoc præmisso cõsidero quòd hęres dictæ mulieris,& debitor dudum quietatus seu eius hæres exorta discordia inter eos occasione dictorum instrumentorum sic cancellandorum,& occasione dictarum quietationum non vallatum solẽnitate prædicta,cõpromissum fecerunt de iure & de facto,quod verbum facto importat & sonat,vt arbitri sic electi possint veritati inhærere prætermissa iuris ciuilis censura, & potissimè, cum in eos extiterit compromissum vt in arbitratores & amicos communes &c.quorum arbitrorum natura est, vt post posita iuris ciuilis censura,possint æquitatem sequi,vt.l. si societatẽ.§. arbitrorum cum.l.sequen.ff.pro socio.quid autem magis æquum, quid naturæ consentaneum magis quam seruare promissiones & pacta vallata solenniter iuris gent.licet nuda sint à sola solennitate inducta à iuris municipalis censura.potissimè cum illa cõtradicit iuri communi,sicut est in casu proposito,certe non video, nec persuadeo mihimet quin veritas facti apud illos in quorum potestate est veritatem sequi. nã illa sola sequẽda est.ff.de prob.l.fi. in fine.per Innocen.de renunc.c.nisi cum pridem.in quarta col. de officio presi.l.illicitas.§. veritas.Specu.in titul. de sentẽ.§ qualiter in principio.qui enim veritate plene comperta cui inhærere potest illam lætetur inhærẽdo mero rigori perniciosè errat text. est.ff.de verborum obligationibus.l.si seruum.§. sequitur. facit. C.de fideicom.l.fina.quem.§. specialiter adduco pro decisione quæsiti tradendo regulam generalem quòd vbi quæstio est de bono & æquo tam in cognoscendo quam in terminando sub prætextu meri rigoris veritate collecta nunquam debet errari.cum igitur dicti arbitratores assumpti comparuerint sic verũ esse,scilicet quòd mulier quietauit asserens sibi debito satisfactum,& vltra quietationem instrumentum reddit cancellatum debitori,& hoc per aduersarium non negatur,ac etiam de satisfactionis forma apparet in libris rationum debitoris defuncti, quibus libris visum fuit arbitratoribus fidẽ credulam adhiberi, forsitan : quia debitor erat magnæ autoritatis & fidei:& quia viderũt dictas quitationes & instrumenta cancellata,non percipio quòd in aliquo partes leserint,si voluerint æquitatem sequi,à qua omnis veritas causatur,& potissimè:quia cum dicta æquitate concurrit etiam rigor merus iuris ciuilis,vt dicta.l.velles.licet cõtradicat sola municipalis censura. ¶ Vnde concludo laudum dictorum arbitrorum super veritate fundatum,quæ veritas non negatur sed sola negatur sollennitas habere in se maximam æquitatem,& potiſsimẽ si libris disponentibus rationibus debitoris potest de satisfactionis forma constare,præsupponendo illum fuisse bonæ autoritatis & fidei.Maximè autem ad hoc dicendum inclino,quia nõ est verisimile mulierem tam de magna summa , quittationis donum faciſſe ff.de dona.inter virum & vxo.l.si stipulata.

¶ Adhuc etiam vehementius inclino, quia hic mulieris hæres qui instrumenti quittationem & cessationẽ impugnat,fuit præsens quittationi & cancellationi, & eidem consentiens,vt proximior consanguineus fuit assumptus,in cuius potestate erat:& ad hoc ex fide & charitate sanguinis tenebatur non permittere decipi mulierem quam tamen non arbitor fuisse deceptam: ex quo pecuniam ad mercandũ concedebat,per quod sagax & industrio 4 sa iudicanda est,& per consequens non decepta vt.l.cum de inde bito.de proba.† Si igitur ex prædictis colligitur euidenter dictũ laudum omni iniquitate carere:& ipsos arbitratores nullius doli fore conscios,clarè apparet ipsum laudum nõ posse reduci vel ut iniquum,imò potius æquissimum confirmari, quoniam super omnia vincit veritas,quam inuocat omnis terra,& celum benedicit eam , & omnia opera mouentur & tremunt illam. viij. distin.c.consuetudo.¶ Confirmatur autem prædicta sententia, quia arbitratoribus supradictis fuit concessa licentia auferendi de iure vnius partis, & alteri concedendi in parua & magna quãtitate.pro lesione ergo magna non potest peti reductio cessante arbitratorum dolo:quoniam sic placuit compromittentibus , vt no.per Dy.in.c.scienti.de regu.iu in.vj.licet secus si interuenisset dolus,qui nulla pactione remittitur,vt.l.si vnus.§.illud nulla.&.l. iur.gen.§.si paciscar.de pa.quinimo nec iuramentum aliquid operatur,vt plenè no.in Spe.de arbi.§.sequitur ver.item quid si cõ promissum est tanquam in arbitrum.in addi.Io.an . quæ incipit clarius sic formatur hæc regula.vbi refert plenam disputationem Ioan.cal.adoptiui sui viri dudum præclare & recollendę memoriæ,quinimo ab omni potestate quantumcunque concessa,semper dolus intelligitur exceptus.ff.man.l.si creditor.§ lucius . solũ igitur dicto dolo cessante potest peti reductio pro quãtitate maxima,non parua aut magna.intellexerunt quidam maximam,cũ excedetur dimidia iusti pretij,& non aliter.pro quorum opinio videtur casus.ff. pro socio.l.vnde si nerue.cum.l.sequenti.

5 ¶ † Sed veritas est,quòd licet non excedatur,adhuc potest peti reductio,si re vera lesio est plusquam enormis.& per cõsequens enormissima.vnde an quantitas sit magna & sic lesio sit enormis an maxima & sic enormissima & sic reductioni sit locus,hoc tantum committitur iudicantis arbitrio,considerata qualitate & cõditione personarum,& quod totum hoc committatur iudicantis arbitrio, & posit peti reductio etiam si non excedatur quantitas vltra dimidiam iusti pretij,tenet glo.expresse insti. de contra hen.empt.§.pretium.in verbo definient.hoc etiam tenuerũt Ray. de forli.& Cyn.in addit.In considerando autem quantitatem magnam,paruam,maximam,non hoc solum inspicimus quòd de quantitate maxima contendatur,puta de centum milibus mercarum auri & argenti:sed hoc solum intuentur,an qui arbitratoris laudũ contra se reportauit,solum dubiũ litis euentum vendere cõmuniter alteri potuisset,& pro quanto,& si quantitas pro qua vendere potuisset quæ sibi per laudum est ablata est magna, tũc lesio est enormis,& pro illa habet locum reductio si non est data potestas auferendi.in quãtitate magna autem est data potestas, vt hic fuit quæ non habet locum nisi pro enormissima, vt est dictum,& ista est forma articulandi de læsione enormi & enormissima,expedit hoc probari secundum doctrinam Bart. de verbo. obliga.l.si quis cum aliter.&.ff.ad treb.l.lucius.§.fina.cum igitur petens reductionem ad arbitrium boni viri in iudicio reductionis,non reduxerit quantum valebat dubius euentus litis , quam agebat cum aduersarijs suis nec quantum illum euentum dubiũ reddere potuisset non apparet nec constat an lesio sua sit parua, vel magna,vel maxima:quoniam,vt prædixi,licet actor magnã quantitatem petat à reo,non sequitur quòd succũbit.in ea igitur lesus est maximè enormiter,& cum potuerit iustè succumbere & etiã iniustè ff.de pecu.l.quod debetur.& ideo ad æstimationem illius recurritur,de qua,vt prædixi.est articulandum & probandũ quorum neutrum in lite huius reductionis factum proponitur. maximè autẽ in hac lite oportuit articulari & doceri,quia actor qui pecunias petebat succubuit in causa propter cãcellationes & cassationes & quietationes prædictas,quam quidem sententiam sine dubio actoris vis fecit fortiter vacillare.¶ Ex quibus omnibus decidendum videtur,partes iudicis de causa reductionis cognoscentis fore,in absoluendo reum cõuentum à petitione reductionis prædictæ,cum propter laudi æquitatem considerata veritate facti,cum qua concurrit iuris ciuilis censura,videli.et quòd debitor fuit quietus per mulierem & ex eius mandato,instrumẽta reddita cancellata debitori inserta satisfactionis causa,de cuius satisfactionis forma arbitris visum fuit plenè constare,per libros rationum debitoris defuncti.tamen etiã quia non est articulatum , neq; probatum de litis valore(dum negotium in turbine consistebat)vt sic apparere possit quanta qualisq; sit lesio allegata per reductionem petentem.De pœna autem & sumptibus nihil dico sufficiciat decidisse primo ex quo omnia pendent . fortius autem prædicta tenenda sunt inhærendo opinio. dicentium, quòd cum assumptus in arbitrium & arbitratorem in sententiando vtitur arbitri potestate.non est possibile peti reductionem ad arbitrium boni viri,cum sententiæ arbitri siue æquæ siue iniquæ stari oporteat,de quo plenè discutitur.in.d.§.sequitur versi. sed pone quod quotidie fit & ibi Io.an.in addi.Et ita dico & cõsulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCLIIII.

1 *Statutum ad fauorem inductum,non debet in odium retorqueri.*
2 *Differentia inter conducere in comitatu, & conducere per comitatum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium CCCLV.

RER oportuna consilia ciuitatis florentiæ ordinatum est, ꝙ quicunque immittet vel conducet in ciuitatem comitatum seu districtum florentiæ aliquem pannũ forrẽsem seu forenses, vndecunque fuerint & cuiusque nominis, villagii, vel conditionis extiterint, videlicet non fabricatum & fabricatos in dicta ciuitate florẽtię teneatur, & debeat nomine gabellarum portarum dictæ ciuitatis & pro ipsa soluere dicto cõmuni florentiæ pro qualibet petia panni florenos. v. & quòd quicunque aliquem pãnum vel pãnos forenses immittet in dictam ciuitatem comitatum vel districtum, & supradictam gabellam non soluerit, perdat & perdere teneatur huiusmodi pannum seu pannos missos in dictam ciuitatem comitatum vel districtum. ¶ Contingit, quod primò censeas quæ comitatiui facti sunt per ordinamenta dictæ ciuitatis, præterquam quo ad quędam respicienda merè eorum fauorem, sicut est libertas exercitij cuiuslibet artis, fabricant quotidie pannos in terra prati: & demum ipsos deferunt per comitatum florẽtiæ, quæritur, an debeant soluere dictam gabellam: & si non soluerint perdant pannos.

MIsis omnibus supraditis cõcludendum est, terram prati esse de ciuitate florentiæ, licet fingatur † non esse sui fauore quo ad liberũ exercitium cuiuslibet artis. quæ libertas non competit reliquis comittatiuis, vnde in sui odium non debet rector quæri tale statutum. l. quod fauore. C. de leg. & l. non minus. ¶ Secundò concludendum est, quòd ex municipali censura omnes panni frabricati & facti extra ciuitatem floren. dicũtur forenses, sic enim statutum disponit (vt patet ibi) videlicet non fabricatos & factos in dicta ciuate &c. quæ dictio videlicet, est præcedentium restricti ua, declaratiua, & modificatiua. insti. de attilia. tuto. §. pe. dele. iij. l. j. vnde pãni facti in comitatur extra ipsum corpus ciuitatis quę muris terminatur, vt in. c. si ciuitas. de sen. excom. lib. vj. & de ver. signific. l. vrbis. censendi sunt forenses. licet de iure cõmuni esset oppositum: quia quotidiani sunt ciues, in cor. qui. mo. na. effi. sui. §. si verò. nec ciuis colla. vij. & ibi per Iaco. de bel. facit ad municipa. l. qui ex vico, &. l. insulæ. de iudi. sed licet iudicari debeant forenses non dico subijci legi prædictæ & pœnis insertis in ea, vbi conducantur & mittantur in ciuitate & comitatu, quoniam de immisis & conductis loquitur dicta lex, non autẽ mittit & conducit qui in comitatu frabicat aliàs interdicta esset pannorum textura omnibus habitantibus comitatũ, quod directo esset contra publicã vtilitatẽ cõmunis floren. cuius interest artificiũ & artiũ copia abũdare, qua in re sunt monopolia interdicta. C. de mo no. per totũ. facit. l. mercatores &. C. de execu. artificium. l. fi. cõtradiceret ergo talis intellectus intentioni statuẽtium. qui voluerunt ad salutem reipublicæ, sustentationemq; pauperũ prouidere qui sustentari non possunt ita faciliter, si in sola ciuitate esset præmissa textura: cum ad ipsam habitatores & incolæ comitatus faciliter confluere non possent, vt in cor. vt dif. iudic. §. si quis verò existimans colla. ix. ille ergo propriè & directè immittit & cõducit, qui extra comitatũ veniens cũ pannis in ciuitate non testis comitatum ingreditur, cum eisdem & origo & motus inspicienda est. quod vi aut clam. l. nam origo. & à primordio tituli posterior formatur euentus. l. j. &. ij. C. de impo. lucra. descrip. facit optimè ne quid in flu. pu. l. j. in prin. § ait prætor. &. ff. ne quid in lo. fac. l. pe. &. ff. vti posl. si duo. § item videamus. comiũcta. l. item apud labeonẽ. § abduxisse. de iureiu. qui ergo pannum in comitatu textũ defert, nec cõducit vel immittit in comitatu in quo eius
2 fit origo, sed defert per comitatũ. † hæc autem inter se differunt in comitatu conducere & immittere aliud per comitatum conducere de edi. priua. l. si quis post hoc. &. l. prouincias. item verba statuti sunt in accusatiuo, scilicet in ciuitatem & comitatũ florentiæ. constat autem secundum dialecticos aliàs grãmaticos, quòd dicta propositio iniuncta significanti motum ad locum notat extrinsecitatem illius loci vnde versus. In campo curro & c. dicit autem quis ergo ad pannos comitatiuos nunquam poterit prouisio prædicta produci, quod esse non debet, ne lex sit frustratoria, sed respondeo per interpretationem, nam habet locũ si conducuntur & immittuntur in ciuitatem, verificantur illa verba cõducuntur & immittuntur, cum eorum origo fuerit in comitatu non in ciuitate. item habet locũ si panni comitatiui primo fuerũt extracti extra territorium floren. & successiue postea causa mercantiæ in comitatu remissi, nam & illi dicuntur immissi & conductiui in comitatu, & sic verificantur verba & ideo locum habet dispositio. Ego. Ang. &c.

CONSILIVM CCCLV.

1 *Prouisio specialis, quando deroget generali.*
2 *Æqualitas in omnibus seruari debet.*
3 *Lex generalis, an tollatur per specialem.*
4 *Prouisio specialis, in qua materia generalem auferat.*
5 *Mens legis quæ ex eius verbis colligitur, ab ipsa lege discrepare non censetur.*

VTrum per statutum cõmunis florẽ. ꝙ tã consanguinei quam consortes habẽtes quęstionem &c. & per aliud statutum quòd à sententijs arbitrorum appellari non possit sit sublatum minori læso beneficium restitutionis cõtra laudum latum inter ipsum minorem & patrem eius.

QVæstio prædicta est multũ dubia pro eo quia non potest fieri decisio, quin intretur in viam brocardicam, vnde illa decisio nõ est secuta, maximè hoc casu in qua variant glo. & docto. scilicet an generi per speciem derogetur, verum quia in puncto præmisso non oportet de alio disputari, nisi quando lex generalis prouidet super vno, & specialiter prouidet super vna specie cõtenta sub ge
1 nere, iccirco aliud non discutiã, quia non expedit. ¶ † Super hoc autem dico quòd interdum prouisio specialis discrepat à generali, quinimò contradicit prima fronte. exemplũ. statutum disponit quòd de falsitate possit inquiri vsque ad. xx. ann. alio statuto speciali cauetur quòd contra testem falsum non possit inquiri nisi infra mensem: & tunc generaliter statuto derogatur per specia le contradictoriũ, sic intelligo no. per Barto. ff. de pe. l. sanctio legum. vbi hũc casum decidit. & multa alia exempla dari possunt, & sufficiat quædam referre, vt si statutum punit homicidam in capite: aliud disponit homicidium banniti non puniri, vel si statutũ punit percutientẽ manu vacua certa pœna, aliud statutum ꝓuidet speciaiter, vt maleficia inter cõiũctos manu vacua nõ puniantur. probatur exẽpla. C. de emẽ. fer. &. C. de emẽ. propinquo. &. ff. de fur. le. ferui. &. ff. de sicca. lege. iij. § transfugas. C. quãdo. li. se sine iud. vin. l. ij. coniuncta lege nullus. C. de iud. quæ generaliter prohibet autoritate propria inferri cuiquã iniuriã: euam si iudex sit, nec mirũ: quia tunc species generi cõtradicit in sua specie & specialis dispositio tanquã potẽtior, tollit genus & à genere est exempta vt dictis iuribus, sic intelligitur regula generi per speciem. Interdum vero lex generalis prouidet super vno grauando generaliter: & super vno prouidet grauãdo certum genus personarum. exemplum si statutum prouidet ꝙ frumentum elusij perusini deferatur perusiũ per comitatenses. ¶ Aliud verò disponit in specie, ꝙ comitatiui certi loci elusij perusini teneantur deferre frumentũ dicti loci ad ciuitatẽ, & similiter illud erit vt istud speciale statutum tollat generale arctans comitatiuos in genere ad deferendum; vnde illo generali non contineb̃untur comitatiui
2 dicti loci. ratio est in prõptu † quia si aliud diceremus, manifesta resultaret iniquitas: & ex inæqualitate pondus comitatiuorũ. nã dicti comitatiui dicti loci secũdo onere delatiõis vniuersalis imposti hæc autem inæqualitas continuo vitãda est inter personas eiusdẽ paritatis. C. de col. l. illud. sic intelligo dictũ Bar. hunc pũctum decidẽtis in l. quæsitum. §. pe. ff. de fun. instr. & ea ratione dico ꝙ si cõmune florentiæ præstantiat vniuersos florentinos mercatores, certo modo non soluerent mercatores vtranque præstantiam, sed illam quæ mercatoribus est imposita, ne duplici pu
niantur

Consilium CCCLVI. 200

niantur grauamine. ff. de leg. secundo. l. Titiam. § qui inuita.
3 ¶ † Interdum autem lex vna prouidet generaliter & plenè de vno & super vna specie contenta sub genere in modum cuiusdam suffragij, sicut dicimus in iure prætorio suffragante iuri ciuili. l. ius autem ciuile. ff. de iustitia & iur. Emanat autem lex specialis similiter prouidens super dicta specie sed non plenè (sicut est in proposito) quia statutum primum generale proter sui prægnantiam prouidet in quibuscunque laudis, in quibuscunque personis masculis & feminis, & cuiuscunque ætatis. cum enim non distinguat inter lauda, nec inter personas, nec inter querelãdi vias, omnis modus querelandi quibuscunque erit precisus. ff. de testamen. mili. l. in fraudem. §. fin. cũ. l. sequen. vbi est tex. optimus facit. ff. de publi. l. de pretio. cũ cõcor. ibi allegatis. statutum igitur speciale loquens de laudis latis vigore cõpromissi inter coniunctos auferens duas non tamen taxatiuè, scilicet appellandi & de nullitate dicendi propterea aufert alia beneficia laudis concessa ex generali municipali censura prohibente omnem querelandi viam: quia si diceremus oppositum, sequeretur quòd hoc statutũ specialiter per locum à contrario sensu permitteret omnia alia re media impugnandi ex eo quia non denegat: sed argumentum à contrario sensu nunqtam debet valere vbi lex alia contradicit vt no. in. l. j. §. huius rei. ff. de officio eius cui man. est iurisdictio & no. C. de furtis. l. apud antiquos. &. C. de condi. insер. cũ patrẽfamil. ¶ † Pro hoc adduco casum. ff. de publica. l. j. §. si dixerit ali
5 quis, vbi prouisio specialis contra publicanos minus plena, non aufert prouisionem generalem. l. prouidentium circa raptorem magis plenè, quia eorum reptorum pœna est quadruplum sine spe venię, publicanorum verò pœna dupli, & cum spe venię, pro hoc etiam adduco ff. quod me. cau. si cum exceptione. §. satis clementer, quæ specialiter prouidet contra metum inferentes concurrente voluntate metum passi, sed violentia. nam per eam, nõ tollitur interdictum quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. j. in principio & quod ibi nota. ¶ Similiter. l. aquilia est prægnanter prouidens damnum passis. l. xij. tabu. prouidens de dãno dato per quadrupedẽ prouidet minus largè, & tamen illa specialis sub generali includitur nec est excepta à suo genere. ff. ad. l. aquil. l. de pecoribus. facit etiam. ff. ad. l. aquil. l. si seruus seruũ. § inquit lex. Sic etiam possunt exempla poni, vbicunque specialis prouisio continetur sub suo genere, & tamen vna alteri non contradicit, sed potius ad vnum finem concurrunt exemplum in parricidio in. l. sicaria. & in quibusdam alijs exemplis notatis per gloss. ff. de accu. l. senatus. & ideo multarum legum soluendo contraria dicimus quòd in vna. l. deficit suppletur per aliam quæ prægnantius prouidet. ¶ Concludo igitur ex prædictis, dictum laudum impugnari non posse, obstante municipali censura generali de laudo disponente. ¶ † Pro hoc adduco etiam, quia mens. l.
5 ex verbis collecta, ab ipsa. l. non differt. ff. de pact. l. quod dictum de iure patro. l. adigere. §. quamuis. C. de legib. l. non dubium per Dyn. in. c. vltimo. in fine. de regu. iuris. libro. vj. sed mens statuendum quòd contra lauda non possit recurri, fuit solum ad finem litibus imponẽdum, ne lites ex litibus orirentur, quæ solent quãdoque causare crimina & delicta. C. de iudi. l. properan. in princ. ipsamque præcisionem litium inter coniunctos magis affectauit per viam laudi & arbitramenti dicta municipalis censura, quam inter extranos. qđ apparet: quia voluit ipsos cõiunctos litigantes ad compromissum compelli. de extraneis autem nõ curauit, sed si lato laudo inter coniunctos essent prompta remedia lauda & arbitramenta impugnandi emanantia vigore talium compromissorum, quæ remedia extraneis denegantur, necessario sequere
2 tur quòd minus inter coniunctos esset præcisa via dirimendarũ litium quòd est absurdum & menti statuentium contrariũ, emitanda est igitur talis absurditas, de bo. lib. l. nam absurdum.
¶ Et hæc omnia vera & de iure procedere dico, si arbitrorũ dolus malus absit, ratione enim doli, non obstantibus statutis, ambobus posset contra dicta arbitramenta recurri, quia dolus futurus nec. l. nec pacto remittitur. ff. de pact. l. iurisgen. § illud nulla. ff. manda. l. creditor. § lucius. cum similibus. ¶ Ex prædictis autẽ elicio generalem doctrinam quòd vbi emanet lex specialis consauens generali licet non ita plenè, dispositio generalis non tollitur: secus si non veniat ad consauendum, sed potius in sua specie aut disponit cõtrarium vel diuersum, vt superius est expressum. Et ita dico & consulo ego Ang. de pe. &c.

CONSILIVM CCCLVI.

1 *Damnatus ad mortem intestabilis dicitur.*
2 *Restitutio in integrum, quid operetur circa filios damnati ad mortem. & numero. §.*
3 *Memoria damnati & bona confiscari debent eius, qui crimen lesæ maiestatis commisit.*
4 *Concellationes mortuorum quare cassari debent.*
6 *Simile valde si quid sit, idem reputabitur cum eo cui est simile.*
7 *Cautio de vtendo quando dari debeat ab eo, qui vsumfructum petit.*

QVidam ciuis floren. nomine gregorius tanquam tractator subuersionis status inclytæ ciuitatis floren. fuit condemnatus ad mortẽ omnibus eius bonis totaliter confiscatis: & fuit sententia contra eum executa. Ex quo gregorio remanserunt due filiæ pupillæ non nuptæ. Item est verum quod in rerum natura tunc extabãt Nicolaus & nofrius eiusdem gregorij fratres carnales. demũ per ommune Florentię fuit reperatum: quod dicti Nicolaus & nofrius integraliter & pleno iure sint loco dicti communis Florentiæ successores vniuersales, & pro qualibet partibus omnium & singulorum bonorum & iurium quæ fuerint dicti gregorij, ita tamen quòd dictis filiabus competat ius petendi se dotari: & quãtitas dotis non sit minor ducentũ florenorũ possit tamen augeri arbitro bo. &. T. quam declarationẽm facere possint infra tres menses, & iterum si alia prout de iure & secundum formam statutorum & ordinum cõmunis florentiæ disponitur & cauetur appositio dictis fratribus certo solutionis onere cui paruerunt. Postea dictus Nicolaus nupsit dictas filias, & eisdem dedit declaratam quantitatem. demum decessit dictus Nicolaus relictis tribus filiabus & agnitis dictis bonis. Modo quæritur quid iuris habeat filia dicti gregorii præsupposito statuto communis florentiæ quo cauetur, quòd nulla mulier possit abintestato succedere patri existente fratre carnali.

AD intelligentiã huius quæstionis, subtilissime allegatũ est pro parte filiæ dicti gregorij. & fine repetitione subtiliũ allegationum
1 prędmitto, † quòd dictus gre. nõ decessit ab intestato, sed decessit intestabilis, quia seruus pœnæ, vt. C. qui test. fa. posl. l. ij. & ibi per Cy. Idẽ præmitto, ꝙ iste gregorius habere hæredẽ non potuit ali quo modo, quia qui nulla bona in ciuitate relinquit, hæredẽ habere non põt. ff. de vul. & pu. sub. l lex cor. ex quo videtur, ꝙ sumus omnino extra casum statuti positi sub rubrica qualiter mulier ab intestato succedat, sed hoc est cõsiderãdũ, quia per cõe florentiæ fuit post mortẽ dicti gregorij ordinatũ ꝙ omnes & singuli qui hactenus fuerint condẽnati tantũ, vel banniti tantũ per aliquem rectorẽ seu officialem cõmuni florentiæ occasione subuersionis vel turbationis status intelligãtur & sint ex nũc ipsi & qui libet ipsorũ à dictis cõdẽnationibus integrè restituti quo ad personæ habilitatem & famam & ad bona & iura per cõmune realiter de iure vel de facto non apprehensa, & omnes eorũ descendentes aduersus qualibet inhabilitatem cuiusque generis. ¶ † Modo
2 quæritur, an ista restitutio in integrum possit aliquid operari circa filios dicti gregorij. Et videtur ꝙ non: quia à quo remouẽtur verba. l. remouetur eius prouidentia, vt. ff. de acqui. hæ. l. si seruũ §. non dixit. sed verba legis nõ videntur loqui de extinctis, & vt ita dixerim secundũ cõmune vulgare iustitiatis, quia non põt autoritas facere, id qđ est impossibile de natura, vt. l. ij. de vsu. ca. re. quę vsu cõsu. Prẽterea. l. cauetur. ꝙ mortuus liberari nõ põt. tex. est expressus. ff. de ope. l. qui libertinus. § posthumus. Prẽterea nulla legis dispositio potest cadere, nisi in subiecto. vnde inane est decretum, quod in mortuo profertur. ff.

Universidad de Deusto Biblioteca

qui satisfda.cog.l.si decesserit. &.C.de ca.tol.l.j.§.& cũ triplici. & ff.de hære.instĩ.quo loco.§.si iam mortuo. ¶ † In contrariũ videtur,quòd considerato crimine lesæ maiestatis in hoc,homo mortuus condemnari debet & memoria eius & bona confiscari,vt in sti.de hære.ab intesta.§.per contrariũ, &.ff.de accu.l. ex iudiciorum sicut ergo potest condemnari memoria,ita posset memoria in integrũ restitui per locum à contrarijs.& restituta memoria & etiam bona videtur restituta,vt.l.j.C.de sen.pas.& per hoc est quædã lex valde notabilis,quæ dicit,quòd idem operatur restitutio & postliminium.ff.de iniusto testa.l.si quis exhæredato §.fina.vbi Iac.de are.sic ait no.quòd restitutio & postliminium idem operantur,sicut ergo per postliminium fingitur quis retro non fuisse seruus nec perdidisse bona, ita in casu nostro memoria postliminio reuersa est,vel æquiparatio fictori.l.cor.vt in intelligatur mortuus præambula hora captiuitatis,imo præambula hora delicti,vt dicta.l.lex.cor.item propter reliquas condẽnationes vtilis est absolutio.argu.in.l.iiij.C.si pen.ap.mors inter ue.item videmus quòd excommunicatus post mortem absoluitur,item inquisitus,de hæredib.vt in.capi.à nobis.§.& incertis.de senten.excommuni.& in.c.accusatus de hære.lib.vj.vnde colligitur euidenter per sententiam statuti,mortuum & eius reliquas posse absolui,imo etiam per sententiam iudicis,vnde memo dixerit non est subiectum quòd absoluatur,ergo non valet absolutio: quia imo est subiectum,vt memoria fama & propinqui , vt dicto capitulo à nobis.itẽ dicimus absoluimus talem,id est quõdam talem,nam dictio quondam sæpe subauditur,vt.l.eius qui.
4 ff.si cert.peta. ¶ † Item cancellationes mortuorum debent cassari non dimitti in libris,sicut condemnationes viuentium , quia propter acta cancellata ad finem irritandi retrogesta , nullam fidem faciunt de condemnatis.vt.l.acta.ff.de re iudi,item ego video quòd aliquando circa mortuum interponitur decretum fauorabile,vt in.l.cum quasi in princip.ff.de fideicom.lib.item nõ puto aliquem dubitare,quòd si statutũ diceret expresè in integrũ restitui viuos & mortuos quòd verba deberent sanè intelligi de memoria,& de bonis respectu successorum , sed considera tis verbis generalibus statuti, hæc esse debuit intentio statuentiũ, quia magis digni sunt venia qui alieno morbo laborant , quam qui proprio.vt.C.de natura.liber.l.legem anastasij.ibi dum dicit misericordia indigni non sunt,qui alieno laborant vitio.

¶ Sed his obijcitur,quia cõmune floren. in locum eius primo posuerat dictos fratres quibus erat ius quæsitum ex.l.& ex hono re quod impleuerunt,vnde non poterat eis postea auferre vt in.l. j.C.ne fil.rem quam ven.libro.x.& est simile quod dicitur de legitimato post aditam hæreditatem à legitimis hæredibus.ff.de li be.& posthu.l.gallus.§.& quid si tantum.ad quod fortificandum accidit,quia commune disponendo quòd fratres succedant in locum fisci,videtur bona agnoscere.vt.C.de iure delib.l.si auia.& instĩ.de hæred.quali.& dif.§.fina.nam ponere aliquam in locum suum,idem est quod iura sua in eum transferre.vt.ff.ad trebel.l. qui.cccc. ibi dum dicit,te tuo loco cõstituat.nam si filios non videretur trãstulisse iura sua dicti fratris,ex sua persona nihil iuris habere possent,sed essent bona vacantia sine hærede & sine successore,nisi quis diceret quòd concederentur occupãti,tanquam in nullius bonis existentia,sed hoc non esset bene dictum,aliquã do tamen loco alterius quis ponitur,quia primus excluditur,& secundus subrogatur,vt quando ista verba proferuntur in substitutione vulgari,vt.C.de hæredi.instĩ.l.fin. idem dicit in locũ par tem ne ploçij. ¶ † Quid ergo dicemus,respondendo dico , siue
5 ista restitutio intelligatur ad memoriam & ad bona ac si abintestato decessisset,non est dubium quòd dicta pupilla quãdiu fuerit in pupillari ætate & postea antequam nuptui realiter tradetur & dos solueretur,debuerit & debet habere vsumfructum omniũ bonorum paternorũ,& de tempore pupillaris ætatis satis cõstat quia interim non potuit esse dotata , vt.ff. quod fal.tuto autore. l.an in patrem &.ff.quando dies lega.ce.l.quod pupillæ. Nec ob. dictum Bartol.qui dicit,quòd dotata dicitur etiam quæ in testamento est dotata,& sentit de pupilla vel alia,vt.l,in plures.§. penulti.ff.de admi.tuto.quia sequeretur,quòd interim non deberet habere alimẽta pro quibus assignat vsumfructũ omniũ,quòd est expresè contra verba statuti & etiã contra ius cõmune,vt patet expresè). ff.de alimentis & ci.le.l.cũ vnus.§.fi.itẽ & post nubilẽ ætatem quia dotata intelligitur quæ realiter est dotata non posset agere ad dotem,etiã si lata esset sententia super dote, quia non dicitur satisfactum,licet ad obligationẽ vel condẽnationem sit euentũ.vt.ff.de fundo instru.l.nepoti. Si igitur ista restitutio intelligitur ad memoriam & ad bona(quod verisimum puto)iste puellæ debuerunt habere vsumfructũ integrum dicti tẽporis,vt in capitul.nulla mulier.§.si verò ipse filius vel filia. qualiter mulier ab intestato succedat superius allegatur.sed ponamus quòd dicta restitutio in integrũ non tangat casum nostrum , sed simpliciter sumus in prouidentia illius reformationis quę incipit curam diligenter habentes,& pondero verba dictæ prouisionis ibi,& interim se ali prout & de iure,& secundũ formam statuto rum & ordinem communis Floren.disponitur & cauetur.nam certum est quod iure communi nihil disponitur in crimine perduellionis.vt.C.ad.l.iu. ma.l.quisquis,licet ibi loquatur quando contra principem &c.vbi solum de bonis matris innocentis permittit filias loco alimentorum succedere in legitima:non in bonis delinquentium.C.de hære.authentica.gazaros.& in authentica.bona dãnatorum.C.de bo.dam.item quia bona fuerunt expresè adempta & confiscata.item certum est quòd de iure municipali nihil est prouisum per ordinaria statuta in crimine perduellionis. ¶ † Item nihil est prouisum de simplicibus alimentis in casu paterno,licet solum de vsufructu,qua propter de necessitate est quòd illa verba,prout de iure communi etiam secundũ formã statutorum referantur ad casum similem,quia quando in pietatis officium non designat recurrimus de similibus ad similia,& si plura sunt simlia,recurrimus ad magis simile.nã valde si mile reputatur idem.vt.ff.de condi.& demonstra.l.in testamento quidam.oportet ergo quòd vel recurramus ad simile sumptũ ex.l.quisquis.§.ad filias.vbi legitima assignatur loco alimentorũ & sic istæ filiæ deberent habere tertiã partẽ hæreditatis proprietatis & vsufructus non computatis dotibus vsque ad ipsam realem dotationem,vel cõputatis postea,vt.C.de inofficioso testamento.l.quoniã nouella.vel oportet exponere quòd in dicta reformatione ponantur alimenta pro vsufructu,id est vsusfructus loco alimentorũ,vt dictio secundũ,ponatur similitudinariè,quã do non posset poni demonstratiue,vt extra de veborũ significa. capitul.abbate.nec sunt ista præter,vel contra rationẽ,sed est quæ dam necessaria interpretatio,quia aliter verba non possunt intelligi,cũ intelligendo verba sine vsufructu.Non habemus.l.nec statutum aliquid disponens,quod est contra verba & mentẽ dictæ reformationis,& contra omnẽ naturalẽ æquitatem . & ideo dictæ filiæ debent habere legitimã,vel saltem vsumfructũ integrũ bonorum,licet verba aliud videantur significare quia non verbis sed sensibus.l.imponimus.vt.l.secunda in fine.C.cõmu.deleg.& ff.de iureiur.l.tertia.§.penulti.&.l.sed & si possessori.§.sed & si reũ & quod ibi notã.ff.fami.erciscun.l.& puto.§.primo.ff.si certũ pe ta.l.si tibi.ibi dum dicit,non semper proprijs vocabulis vtimur, &.ff.de vsufruct.l.proculus.& in hanc vltimã partẽ magis inclino,quia potius debet detrahi.l. municipa.ad.l.municipalem quã ad ius cõmune,cũ leges municipales sint eiusdẽ generis,quia inter ipsas leges municipales est maius consortiũ seu cõmunicatio
7 intellectus.argu.ff.de coniun.cũ emanci.libe.l.nil. ¶ † Dicet aliquis,istæ puellæ non petiterunt cautionẽ de vtendo &c.ergo nõ possunt petere vsumfructũ vt.ff.de vsucap.l.si homo. respondeo illa cautio non præstatur,nisi cũ vsusfructus tradatur,non cũ hæres est in mora tradendi,vt.ff.de vsufructu leg.l.si vsusfructus mihi in bienniũ.hic enim isti fratres post acceptationẽ semper fuerunt in mora saltem irregulari propter minorem ætatẽ puellarũ. vt.C.in quib.cau.in integ.rest.nõ est necessa.l.in minorũ.&.ff.de le ga.ij.l.Titia.§.vsuras.¶ Modo restat ad declarationẽ præcedentium quærere,qua actione tenentur isti fratres ad istũ vsumfructum præstandũ.nã si cõmune videtur eis donasse ob causam tenentur per.l j.C.de do.quę sub modo.sed hic subtilius est considerandũ.nã cõmune florentiæ non fungitur hic loco donatoris, quia sequereturꝙ teneretur directis actionibus ad onera bonorũ, quod est falsum,sed fungitur loco principis,qui restituit aliquẽ ad bo

CONSILIVM CCCLVII.

1 *Damnatus ad mortem habere nequit hæredem.*
2 *Filiæ damnati,de bonis paternis confiscatis suam detrahent legitimam.*
3 *Fiscus quo iure bona confiscata adipiscatur.*
4 *Filiæ damnati quid & quantum de bonis patris obtinere possit.*
5 *Filiæ damnati an debeant alimenta præstari.*
6 *Copulatorum concursus requiritur, vt copulatiua verificetur.*
7 *Filia damnati veluti abintestato succedens an possit vsumfructum petere loco alimentorum.*
8 *Vsusfructus,an sit quid ab alimentis specie differens.*
9 *Bona damnatorum à fisco repudiata,ad eorum filios deducuntur.*

Dominus gregorius pagnocij assumpta causa turbationis status fuit condẽnatus ad mortem.& omnia eius bona confiscata cõmuni floren.& ipsius condemnationis executio facta fuit in persona dicti gregorij.ex quo.d.gre.remanserunt duæ filię pupillæ non nuptæ:ac etiam remanserunt nicol.& nofrius eiusdem.d. gre.fratres carnales ex vtroque parente.demum per opportuna consilia dicti communis ordinatum & prouisum fuit. quòd dicti Nicol.& nofrius sint & esse debeant libere irreuocabiliter & pleno iure loco dicti communis successores vniuersales.& pro
3 æqualibus portionibus omnium & singulorum bonorum & iurium quæ fuerunt dicti domini Gregorij in omnibus,& per omnia & quo ad omnes & omnia ita tamen quòd dictis filiabus domini.gre.& cuilibet earum competat ius petendi se dotari communiter in bonis paternis,& quarum dotes non sint minoris quantitatis florenorum auri.cc.possint tamen augeri arbitrio.b.&.t.quam declarationem facere possint infra tres mẽses: & interim se ali prout de iure & secũdum formam statutorum & ordinum communis florentiæ disponitur & cauetur: dũmodo soluerent communi florentiæ infra certum tempus.cc. flore. quam quantitatem dicti fratres soluerunt infra terminum supra dictum:& ipsam dotem dicti arbitri declarauerunt esse.ccl. florenorum auri pro qualibet.vnde prouisum fuit per opportuna consilia,quòd omnes & singuli hactenus condemnati & banniti,seu condemnati tantum vel exbannitũ tantum per aliquem rectorem communis florẽ.occasione vel respectu turbationis vel subuersionis status ciuitatis florentiæ intelligantur esse & sint ipsi & quilibet eorum a dictis condemnationibus bannis decretis regestrationibus & quibuscũque scripturis inde vel propterea factis & contentis in eis absoluti & plenissimè liberati, & adeuersus ipsa omnia & singula in integrum restituti quo ad personam habilitatem & famam & ad bona & iura de iure vel de facto non apprehẽsa realiter per commune floren.Item sub rubrica qualiter mulier ab intestato succedat disponitur, quòd filia fœmina superstitibus masculis non succedat patri vel auo: sed debeat competenter dotari per fratres eius,& vbi filij non superessent masculi, sed frater vel fratres ex defuncto,tunc ipsa nlia fœmina habeat vsumfructum omnium bonorum talis sui patris vel aui defuncti.de alimentis autem in casu prędicto in quo supersunt fratres,nullum statutum florentiæ quicquam disponit. ¶ Nunc quæritur,quid de bonis dicti domini Gregorij. an dictæ filiæ fœminæ sunt habituræ antequã dotentur & post.

Visis condemnationibus statuti de successione loquẽtis & reformationibus supradictis,& etiam visa concessione facta per opportuna consilia de hæreditate & bonis dicti domini Gregorij fratribus suis cum pactis & modificationibus in ea contentis pro decisione eius quo quęritur. ¶ Primo videri oportet,an dictus dominus Gregorius potuerit hæredẽ habere. ¶ Secundò,posito pro constanti quòd omnia bona publicata sint per sententiam, vt fuerunt,an nihilominus de manu fiscali filiæ sint aliquid percepturæ secundum ius commune:circunscripta prouisione facta per opportuna consilia in dictarum filiarum fauorem.
¶ Tertiò,an dictorum bonorum publicatio de iure subsistat.
¶ Quartò posito pro constanti quòd publicationis sententia tenuerit,quid sint filiæ percepturæ ex forma dictæ reformationis factæ in ipsarũ fauorem,ac etiam fratrũ dicti Gregorij. ¶ Quinto an ciuitas flo.per dictas reformationes intelligatur agnouisse bona Gregorij.an verò repudiasse accepta pecunia quam accepit.& an siue agnouerit siue repudiauerit,idem sit effectus.
1 ¶ † De primo sine dubio dicendum est, quòd non potuit nec potest habere hæredem ex testamẽto,nec ab intestato:quoniam seruus pœnæ decesit.ff.de iniu.testa.l.si quis exhæredato.§. irritum.licet glo.ibi dicat in verbo seruus.& in.l.eius qui in fin.de test.quòd hodie nemo bene natus efficitur seruus, per.§.quod autem.in cor.de nup.vnde sumpta est authẽ.sed hodie.C.de donatio.inter virũ,& vxo.& non bene.Nam hodie quilibet dãnatus ad mortem,non superuiuens statim efficitur seruus pœnæ:vt d.§.irritũ.& l.quod ad statutũ.&.l.qui vltimo.ff.de pœnis.vbi hoc glo.tenet expresse.& idem tenet in.d.authentica.sed hodie.
2 ¶ † De secundo videtur dicendum quod non obstante sententia confiscationis & publicationis omniũ bonorum, per quam omnia bona sunt fisco ipso iure quæsita absque alia aditione,si soluendo sunt vt.ff.de iure fi.l.j.§.an bona.&.l. imperator.&.l. non possunt.eod.tit.C.de bo.vacan.l.j.in glo.iij. tamen filiæ de manu fiscali eorum legitimã sunt sumpturę:& illam.l. Cęsarea per alimoniam confert.C.ad.l.iuli. maie.l. quisquis.§.ad filias. vnde licet dictæ reformationes nullatenus emanassent: tamẽ ex prouisione Cęsarea eis non est auferenda legitima. ¶ † Nec ob. sententia publicationis,quia non plus tribuit de bonis illa sententia fisco,quàm tribuit ius commune aut municipalis censura ciuitatis.Floren.quæ omnia bona vult publicari. & tamen non obstante publicatione,de manu fiscali est dicta legitima tribuẽda,vt in.d.l.quisquis,ibi bonis eius omnibus fisco nostro adiectis.& coniuncto.d.§.ad filias.vnde fiscus primo capit vniuersum:& ex illo vniuerso filiabus post legitimã tribuit:vt ibi patet expresse.Percipit autem fiscus bona non vt hæres,sed vt vniuersalis successor.C.ad.l.iul.de vi.l.tutoris.Statutũ ergo florentinum disponens de publicatione bonorum omnium,punctaliter idem disponit quod ius cõmune cum sumus patriæ oppugnantes in crimine lesæ maiestatis.C.de aboli.l.fallaciter in glo. &.ff.de reli.l.minimè.ergo dictũ statutum temperandũ est,& limitandum,& modificandũ,secundum ius cõmune.C.de noxa. l.si serui vestri.& maximè secundũ sententiam Io.an.qui tenuit, quòd statutum disponens id quod ius cõmune,est lex:& nõ mera municipalis censura,vt in.c.j.de consti.li.vj.pro quo facit de leg.j.l.si creditori.§.j.quam sententiam Bar.est secutus vt non sit mera municipalis censura:sed sit lex approbata & confirmata per statutum.ff.ad.l.fal.l.j.in.q.quæ incipit quæro si statutũ &c.
¶ Vnde cõcludo,quòd ex quo secundum dictũ statutum idem quòd ius cõmune disponens est lata dicta sententia bonorũ confiscatiua,quòd bona in fiscũ florentię videlicet primo transeunt ipso iure:& de manu fiscali dictę filię percipiunt dictã legitimã, etiam si dicta reformatio nullatenus emanasset,quoniam legitimanda & temperanda sunt verba sententiæ confiscantis:secundum quod limitat,modificat,& temperat ius commune.vt post publicationem fiscus filiabus assignet legitimã. ¶ Nec ob.quòd adeptio bonorum inducta à iure cõmuni propter delictum & in sententiã expresse deducta efficacius operatur quã vbi non est deducta in sententiã,quod apparet quia extinguitur mortalitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

rei,vt.l.iij.C.si pendẽ.appel.mors interuene.l.j.C.si reus, vel acc. mort.fue.Cócedo enim quòd est efficacior quo ad durationem sed nõ est amplior nec maior quàm sit legalis ademptio, quod apparet:quia non adimuntur bona, nisi post latam sententiam. d.l.quisquis,&.l.eius qui delatorem.de iure fis.& tamen lata sententia confiscatisque bonis tam virtute sententiæ iuris communis sic disponentis:nihilominus sic filiabus per fiscum est tribuẽda legitima,& hæc de secundo.& ista est inuestigatio pulchra & subtilis. ¶ De tertio dicendũ est,quòd sententia confiscationis & publicationis de iure tenuit,& hoc ideo:quia ciuitas florẽtię habet regalia ex priuilegio sibi indulto per Cęsarem,vt.x.collũ, quę sint regalia.c.j.aliàs autem publicatio esset nulla: tanquam
4 facta à iurisdictione carente.C.de bo.vac.l.j.li.x.¶ † De quarto scilicet'quid & quantum sint filiæ percepturæ ex forma dictæ reformationis posito pro constanti quòd dicta reformatio tenuerit,dubitari potest.nam dicta reformatio dicit,quòd dictis filiabus & cuilibet earum competat ius faciendi se competenter dotari in bonis dicti Grego.& quòd dos cuiuslibet earum nõ possit esse minoris quantitatis flo.cc.auri.sed possit bene augeri arbitrio.d.b.&.t.& interim se ali prout de iure:& secundum formã statutorum & ordinum cõmunis florentiæ disponitur & cauetur.Quantum ergo debeant percipere pro dote ex quo quãtitas declarata non est:& quantum pro alimentis antequam dotentur,dicendum est quantum ad dotis articulum:quòd dos assignanda est pro modo facultatũ dicti Gregorij,& dignitatum natalium.ff.de iure do.l.cum post-§.gener.&.ff.de le.iij.l si filiæ pater.In hoc tamen aduertendum:quia non possunt dicti bõni viri arbitrari vt earum dos sit minus legitima,quoniam ipsa legitima minuscula portio appellatur.C.de inoff.testa.l.si quis in
5 suo.& ibi per Bald.& per me.† De alimentis autẽ fortius dubitatur ex eo q̃ dicta reformatio voluit alimenta præstari prout disponitur & cauetur secundũ formã iuris & statutorum & ordinum cõmunis florentiæ.coniunxit ergo dicta reformatio tri num ius scilicet commune statutorum & ordinum cõmunis florentiæ subaudio quę non sunt in volumine statutorum.de iure autem cõmuni vbi alimenta prestanda sunt,hoc totum residet in iudicantis arbitrio.l.ij.ff.vbi pu.edu.deb.qui considerare debet facultates patrimonij:vnde debent alimenta prestare dignitatem natalium,quædam alia sunt.ff.de admi.tu.l.cum plures-§. in primis in.l tutor secundum dignitatẽ in prin.C.de admi.tut. l.lex quæ tutores-§.ante omnia.de annu.leg l.si cui annũ.Ita autẽ sunt alimenta temperanda:vt vniuersus redditus patrimonij nõ conuertatur in ea.ff.vbi pu.edu.deb.l.ius alimentorum-§.j.& ibi declaratur forma & quid in alimentis decernendis.Iudex debet inspicere,& prædicta vera:quando alimenta sunt in obligatione simpliciter:aut officio iudicis sunt prestãda.Sed vbi prestari debent ob certam & determinatã causam:oportet ea decerni & tẽperari secundũ causam:quoniam per causam omnis dispositio ampliatur & restringitur,prout suadet ratio subiectæ materiæ. ff.de suspec.tu.l.hoc enim.de infa.l.ij.§.ignominiæ.de re mili.l. milites-§.missionum.in fi.ff.de testi.l.habeat.cum si.& ita est in proposito,quòd dicta reformatio voluit filiabus alimenta largiri ex misericordia quadam:secundũ quam lex ciuilis in crimine lesæ maiestatis damnato parente filiabus ex misericordia debent alimenta præstari ex bonis dãnati parentis.vnde non statuit reformatio simpliciter alimẽta præstari:sed regulauit illa alimẽta secundũ iuris cõis censurã disponentẽ in casu p̃missso.sed in casu præmisso ius cõmune pro alimẽtis statuit legitimã portionẽ vtin. d.§.ad filias. ergo habebunt dictę filiæ vigore dictæ reformationis relatæ ad ius cõmune pro ipsis alimẽtis legitimã prout tribuit ius cõmune.secundum formã autem statutorum vel ordinum non inuenio quicquam dispositũ vel statutum alimenta deberi prestari in casu præmisso.& ideo secundum illud
9 non possunt regulari dicta alimenta.l.si testamentum.C. de insti.& sub.& ideo necessariò ea regulari oportet vt ius commune
6 disponit.† Nec ob.quòd copulatiuè voluit reformatio regulari scilicet secundum ius commune & statutorum & ordinum. & sic deficiente statuti dispositione in casu prædicto,videtur inutilis reformatio:cũ ad veritatem copulatiue requiratur omnium concursus,vt.l.si hæredi plures,de conditio.instit.quia illa copula &,resoluitur in disiunctam propter euitandã absurditatem,& ne sit inutilis dispositio.de vsufruc.le.l.si Titio fundũ. & quandoque etiã sufficit alterũ ex copulatiuis interuenire:licet dispositio redderetur inutilis.ff.de leg.iij.l.ea tamen adiectio.per Bar. in.d.l.si hęredi plures.& plenius in.l.si is qui.cc-§.vtrũ. de rebus du.& sinec ius cõmune nec municipale disponeret:hoc casu quælia debeant alimenta præstari:adhuc non esset inutilis dispositio reformationis prædictæ:quia cum alimentorum modus sit certus,eo quod certificari debet arbitrio boni viri:vt.l.ij.ff vbi pu. edu.de.licet non inueniatur id ad quod fit relatio,scilicet nec ius commune nec municipale in hac specie:non tamẽ esset inutilis dispositio,vt.d.l.si testamentum.vbi est casus.& not.per Bar.& alios in.l admonendi.& in.l.edita.licet vbi dispositio nõ est certa nec potest certificari propter terminum ad quem fit relatio
7 dispositionis propter incertitudinem:inutilis sit omnino.C.de sentẽ.quæ sine cer.quantitate.l.ij.&.C.de fal.cau.adiec.le.l. si nõ designatam.&.ff.de leg.j.l.si sic legatum §.j.¶ † Nec ob.si dicatur quòd imo in municipali censura inuenitur determinatum quid præstandum sit filiabus,scilicet in statuto posito sub rubrica qualiter mulier abintestato succedat, in quo cauetur, quòd non existentibus masculis filia petit vsumfructum in suc.abintestato,& sic videtur quòd filiavsumfructum habere debeat:quasi vsusfructus ille sit filię pro alimentis ex statuto tributus casu nostro:cum nulli descendentes masculi supersint.nego vsumfructũ subrogari alimentorum loco:sed voluit statutum plenius & pinguius subueniri filiabus in casu deficientiũ masculorum concedendo vsumfructum,vbi existentibus masculis liberis solũ tribuit alimenta quæ ab vsufructu differunt in substantia & natura:ergo non sunt idem nec pro eodem iudicanda.non enim concernunt alimenta capitis diminutionẽ l.si metallum de his quæ pro nõ script.ha.vsusfructus sic.C de vsufru.l. corruptionem. in vsufructu habet locum ius accrescendi: in alimentis secus, quia non duplicantur nec duplicari possunt:quia vsusfructas est ser-
8 uitus personalis.l.j.de vsufru.alimenta.non.¶ † Cum igitur statutum vno casu tribuat filiabus vsumfructum scilicet deficiẽte masculina prole:in alio solũ tribuat alimenta. ergo vsusfructus & alimenta sunt species separatæ per diuersitatem nominis:& separatam substantiam & naturam habent,& vno casu vnum altero aliud debetur,vt patet in statuto prędicto,pro hoc:quia verba reformationis prædictæ tribuentis filiabus alimenta præstanda per fratres sunt accipienda propriè.l.j.§.si is qui nauẽ. de exercit.&.l.iij.§.hęc verba ff.de nego gest.& de verb.signi.l.eum qui vectigal.propriè autem appellatione alimentorum,non continetur vsufru.qui differt ab eis realiter, substantialiter, nomine, & natura potissimè vt omnes fructus in alimenta erogandi, nõ sint.(vt.s.dixi) & ad fructuariam pertineat omnis redditus.l. item si fundi.de vsufru.& de manu sua vsufructuarius percipiat fructus postquam constitutus est vsufru.alimentarius autem cõtinuo de manu hæredis debeat singulis annis aut mẽsibus alimẽta percipere.prout suadet ratio alimentorum percipiendorum secundum distinctionem traditam per Bar.de alimen.lega.l. pecuniæ.Similiter non obstat si quis diceret, quòd hic sumus in materia successionis ab intestato, licet succedentes fratres non succedant illo statuto nec de iure communi imo ex virtute dictæ reformationis,quæ reformatio bona tribuit extraordinario quodam iure: non tamen onere præstationis vsusfructus:sed solum alimentorũ:vnde non sunt fratres obligati ad plus quàm reformatio eos obliget. Reformatio autem obligat solum ad præstationem alimentorũ.& ideo sola alimenta præstanda sunt sed qualia esse debeant in casu nostro superius dictum est:licet aliàs alimenta simpliciter debita obligationis aut officij iure: ali
9 ter temperentur & modificentur.¶ † De quintò,an ciuitas Florentiæ videatur agnouisse vel repudiasse bona pecunia acceptainuestigatio frustratoria est:ex quo vtroque casu idem resultat effectus.nam licet repudiatione facta bona sequerentur filias velut proximiores:tamen voluit reformatio ad illas bona non deuolui sed ad fratres. ipsis autem filiabus solum alimenta decernit:& hoc potuit facere reformatio quoniam etiam in præiudicium

cium singularium personarum lex consuetudo & statutum possunt fieri bonorum abdicatiua:donec ipsorum causa subsisteret, prout hic erat.ff.quemadmodum serui.amit.l.venditor-§.si constat.& eodem titu.l.si locus-§.cum via.& ibi per Albe.papi.&.ff. qui &à qui.l.si priuatus.facit.C.de decu.l.neque decretũ.&.l.do ctici.li.x. Aut ergo dicimus fiscũ florentiæ agnouisse bona:ergo non sunt filiarum nec eis quicquam debetur nisi prout & quatenus tribuit reformatio scilicet dotis & interim alimenta,aut dicimus non agnouisse sed potius repudiasse:& non repudiauit vt decurrerent bona ad filias,sed vt deuoluerentur ad fratres cum inuitis omnibus hoc facere potuit reformatio : & in præiudiciũ filiarum.vt dictum est. ¶ Concludo igitur ex præmissis filias pro alimentis legitimam percepturas etiam reformatione circũscripta & eius reformationis vigore tandem similiter legitimam percepturas,vt sic dicta reformatio reguletur limitetur & declaretur secundum ius commune:causis legibus & rationibus supradictis.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CCCLVIII.

1 *Institutio pauperum eligendorum per tertium,est valida.*
2 *Pauperes instituti loco hæredum vniuersalium possunt haberi.*
3 *Institutus in re certa,loco hæredis vniuersalis habetur:si nullus alius institutus reperiatur.*
4 *Causa testati causam intestati ad se non trahit,in milite armatæ militiæ.*
5 *Testator ius accrescendi prohibere potest.*

Itius condidit testamentũ. in quo instituit duos pauperes Christi in bonis suis quos elegerint certi sui fideicommissarij.Item subsequenter immediatè sic dixit.item volo statuo & ordino quòd dicti pauperes sic eligendi sint,& esse debeant hęredes in hæreditate mea in & de solidis.xl.& de ipsis solidis.xl. sint & esse debeant taciti & contenti:& quòd vltra nil petere & habere possint aliquo modo iure vel causa.Quæritur primò nunquid dicta institutio dici debeat vniuersalis in omnibus bonis attẽtis primis verbis indefinitè prolatis:an verò particularis in certa re,quasi verba secundò prolata concernentia non tantum effectum habendi sed etiam ipsam essentiam institutionis veniant declarando & limitando prima verba indefinitiuè prolata.Secundò quæritur,nũ quid tale testamentum sit nullum:quasi causa testari non trahat ad se causam intestati:refragante & impediente testatoris voluntate,quæ ex verbis expressis colligitur.An verò sit testamentum aliquod & quòd per verba illa quod plus petere non possint & sint taciti & contenti &c.videantur rogati instituti de restituẽdo venientibus ab intestato, per.l.peto in prin.versi.idem dicemus. ff.de lega.ij.

1 Nstitutio facta de pauperibus † eligendis per alium valet nec est voluntas captatoria,quoniam nõ institutionis seu voluntatis substantia & essentia collata est in alienum arbitrium:sed sola personarum electio.de lega.ij.l.cum pater-§.hæreditatem.&.§.à filia.de reb.dubi.l.vtrum-§.j.de leg.ij.l.cum quidam per Dyn.& Bar.in.l.captatorias de leg.j. An autẽ sit institutio vniuersalis vel particularis,dico quòd particularis.Nam illa verba,in & de sold. xl.limitant primitiua quæ vniuersalia sunt & dispositio limitans attenditur:non præcedens indefinita vel vniuersalis.C.de transl.si de certa.ff.eodem titulo.l.qui cum tutoribus,nisi aut cõnexitas,aut ratio indiuidui,aut dure separationis aliud inducat de dã. infect.l.actus-§.fina.cum.l.sequenti.ff.de aqua quoti.l.j-§.itẽ quæritur.&.§.Trebatius.&.C.cõmunia vtri.iudi.l. possessionum. & ff.de legatis.iij.l.vxori-§.concubinæ. & idem si secunda dispositio fit prioris correctiua & vtiliter concepta.C. de pactis.l.pacta nouissima de iniust.testa.l.cum in secundo ad trebellia.l.si quis priore.de manu. testa.in.l. stichus. Neutrum autem dictorum
2 trium hic concurrit.† Sed quia isti pauperes fuerunt ex re certa instituti,loco vniuersalium hæredum sunt.C.de hæredibus instituendis.l.quoties.de hæredi.instituend.l.j-§.si ex fundo,cum nullus alius sit institutus ex vniuerso & docto.communiter dicunt, quòd per ius accrescẽdi institutus ex re certa totum habet quod nunquam fuit secutus:quia illud causatur ex coniuncto.C. quãdo non pe. par.l.vnica.C.de caducis tollendis-§.his itaque cum se.Sublata igitur coniunctione,non habet locum ius illud.ff.de legatis.ij.l.& proculo.hic autem cessat omnino:cum vnus tantũ sic nominatus vt.d.l.proculo.& quia portio accrescit portioni velut quædam alluuio.ff.de vsu.l.si titio.in fine.vnde non habenti portionem,nihil accrescit.ff.de acquirenda hæreditate.l.si totum.non autem habet portionem hæreditatis qui non instituitur sub nomine quotæ:cum hæreditas in quotas diuiditur:non quantas.institu.de hæredibus instituendis-§.hæreditas.&.ff.eod. titu.l.feruum meum .-§.fi.Item in themate.xl.solid.in quibus facta est institutio non sunt in asse sed grauamen asis:& asse extincto nihilominus illud durat.C.si certum petatur.l.incendium vnde non potest dici partes asis:ergo insolidum nõ est dare ius accrescendi.casus est in.l.si totam.de acquir.hæredi.quare solitus
3 sum dicere.& † ita ad præsens dico quòd institutus in re certa alio cohærede vniuersalis nõ dato habet totũ:quia sua institutio particulariter in vniuersale cõuertitur iure cõuersionis:non per ius accrescendi habet totum,nec mirum:quia vna dispositio in aliam conuertitur ne pereat.Nam vna directa,cõuertitur in aliã directam.l.fina.C.de hæredi.instituendis.& conuertitur etiam in obliquam.C.de impube.l.precibus.& ibi plenius &in.l. centurio.& melius in.l.verbis ciuilibus.ff.de vulgari,& pupilari.haberent igitur pauperes totum iure conuersionis.vt dixi,hæc autem conuersio non habet locum vbi voluntas testatoris manifestè refragatur,quod est vbi institutus est vetitus plus petere,secũdum Bart.de hæredi.insti.l.quoties-§.tantundem & per eundem in.l.j-§.si ex fundo.eodem.tit.sed timuit ipse de contrario.l.si ita quis institutus hæres fuerit excepto fundo.eodem.tit. & non bene respondit:quia ibi fuit euidentissima voluntas:quinimo & illa quę ex necessarijs cõsecturis apparet dicitur euidentissima.de manu.testa.l.si quis locuplex de lega.j.l.licet imperator,vnde secundum eum ista quæstio est sopita:cum quæstio testati trahit ad se causam intestati:sicut & in alio singulari casu.ff. de iniu. testa.l.j.† Ego autem legendo paduæ.bononiæ, romæ,& perusij, solitus sum tenere:& hoc consulendo sequor,quòd in milite armatæ militiæ qui potest dici pro parte testatus & pro parte intestatus:causa testati non trahit ad se causam intestati,nec econuerso.ff.de testa.mili.l.si miles ex fundo.& facit eodem.tit.l.si certarum.&.l.miles item hæredem.in prin.&-§.& quia diximus in eodem titulo nulla est causa potentior altera.& ideo nulla alteram ad se trahit,ratione autoritatis &potentiæ.ff.de fideiuss.l. generaliter ver.rerum vero.In pagano autem dico,quòd interdum causa testati est vniuersalis:& intestati particularis,vt cum testator in stituit quem ex vniuerso,excepto fundo quem petere vetuit: & tunc prohibitio nihil operatur quin causa testati dignior & potẽtior trahat ad se causam intestati.sic intelligo.l.si quis hæres institutus.in qua Barto.disputauit.trahit enim ad se potentius & dignius:minus potentius & minus dignum.ff.de stat.homi.l.quæritur.cum simi.ibi allegat.interdum econuerso instituitur vnus de fundo & prohibetur plus petere:tunc causa intestati est vniuersalis:& potentior trahit ad se causam testati, vt.d-§. tantundẽ
5 † potest enim testator prohibere ius accrescendi & viam eligere ab intestato,vt.l.dominus.ff.de vsufruct.licet non possit prohibere ius agendi ad supplementum legitimæ.in authentico vt cũ de appel.co-§.aliud quoque capitulum. versi,ceterum si,qui hæredes iussi fuerint esse contenti &c.& illo-§.clare docet quando dicatur voluntas testatoris manifestissimè refragari iuri accrescendi, videlicet cum quis plus petere prohibetur.& illius text. non habeo concordantiã ita clarã ad præsens:& iste non est casus noster quia hic causa intestati est vniuersalis,causa testati particularis,interdũ causa testati & testati tantum nõ differunt in potentia:vt quia institutur quis in dimidia hæreditate.& sic in quota: & vetatur plus petere,& sic alia dimidia venit similiter sub nomine quotæ nemini assignata,& tunc aut dicimus dispositionem nullam tanquàm sibi ipsi repugnantem. ff.de regulis iuris.l.vbi repugnantia.aut dicemus causam testati trahere ad se causam in-

Universidad de Deusto Biblioteca

testati tanquam minus dignam.ff.de iudi.l.per minorem cũ suis concor.quod æquius arbitror.¶ Concludo igitur ex præmissis, prædictum titium intestatum decessisse. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM. CCCLIX.

1 *Fœminæ non succedunt extantibus masculis.*
2 *Filia præterita testamentum potest dicere nullum.*
3 *Alimenta descendentibus iure naturæ debita, statuto ciuili non tolluntur.*
4 *Filia per statutum simpliciter exclusa, legitimæ supplementum petere nequit.*

PRæsupposito statuto ciuitatis mãtuæ,quo cauetur,quòd mulieres non succedant abintestato extantibus masculis,per hæc verba videlicet,sorores vero vel aliqua mulier ab intestato cum fratribus aut cum nepotibus pronepotibus descendentibus cęteris recta via legitimis vel legitimatis:non succedant in bonis matris, nec patris,aui,proaui tam & cęterorum ascendentium.item non succedant sorores nec eius filij:nec aliqua mulier ex latere veniẽs fratribus extantibus alijs fratribus legitimis,vel legitimatis teneãtur tamẽ fratres eas dotare de bonis suis & de bonis paternis.primò quousque extãnt,& postea de suis videlicet fratris vel fratrũ, si dotatæ non sint in quibus sorores habeãt hypothecã expressam & debeant dotari honorificè secundũ patrimonij facultatem: nec noceat,si frater dilapidauerit bona successionis &c. Titius habens tres filios & vnam filiam & neptem ex filio pręmortuo cõdidit testamentũ:& dictos filios æqualiter hæredes instituit vniuersales,filię legauit dotes & quinquaginta vltra.nepti vero,quia iam dotata erat ipsa eius neptis & marito tradita.legauit similiter quinquaginta.vires institutionis & his iussit eam esse tacitam cõtentam vltra dotes sibi traditas,& per ipsum testatorem in alio testamento primo legatas.quæritur,vtrum ipsa neptis tali iussu testatoris non obstante,possit agere ad supplementum.

STatutum prædictũ priuat filiam à successione ab intestato:& nepotem & reliquas mulieres inferioris gradus à successione ascendentium superstitibus descendentibus recta linea masculis. Hoc etiam placuit vetustati insti.de legi.agna.suc.§.quod ad fœminas quoniam per masculos dignitas & nobilitas familiæ cõseruatur in æuũ. per fœminas autem finitur.quoniam transeunt in familiam alienam.de ven.inspi.l.j.§.denunciare ver.enim publicè interest.ff.deposi.l.j.in princ.coniuncto.§.j.de le.agna.su. & instit. de pa.po.§.fi.verum iustinianus Cæsar augustus quia voluit esse imperator nec accusator naturæ:masculos & fœminas pariter inuitauit substulitq; dominam agnationis & cognationis & sexus & patriæ potestatis.C.de legi. hære.l.meuius.C. ad tertul. authẽ. defuncto:quia igitur quod placuit vetustati contradicit nouelle iuris censuræ:strictissimè dictum statutum interpretãdum est, vt.l.quicquid astringendæ.de verborum obligatio.&.l. constitutionibus.ff.ad municip.C.de noxa.l.si serui vestri.per doct.in.l.
2 omnes populi & in.l.cunctos populos.† quia igitur filia & inferiores fœminæ repelluntur ab intestato:non dicam eas excludi à successione contra testamentum,vnde præterita filia posset dicere nullum per cõtratab.item exhæredata posset querelare.nec mirum:quia de tali successione statutum non loquitur:ergo nõ est recedendum à verbis de legatis.iij.l.non aliter.vi bo.rapto.l. prætor.§.docere.sol.ma.l.si vero.§.de viro.vnde enim tantum remedium suum municipalis censura abstulit scilicet successionis ab intestato:non contra testamentum licet eo redeunte ad causam intestati non sibi prosit:sed alijs.ff. de inoffi.testa.l. papi.§.si quis ex his.petitio autem supplementi legitimæ cum filia esse nõ vult tacita & contenta:non est ab intestato ex quo patitur condito testamento:vnde non videtur illam excludi à petitione dicti supplementi,& maxime cum in locum alimentorum succedant
3 vt notat per Cynum.plenè.C.de nup.l.sancimus.† Alimẽta autem quæ iure naturæ debẽtur descendẽtibus.ff.de iust.& iur.l.j.in fi.nõ possunt tolli statuto ciuili,vt in.§.sed naturalia, instituta & de iure naturali,vnde videtur prima facie posse peti supplementum contrarium est veritas:quia legitima potest auferri minui & augeri ciuili censura: quoniam illa non iure naturæ,sed ciuili censura inducta est,quod patet:quia post est alterata.in authentica nouissima.C.de inofficio.test.& est statuta in hunc modum. cum non sunt filij carnales vt sit tertia aut dimidia eius quod filius erat abintestato sumpturus:attento quaterno aut ampliori numero libertorum,vt in authentica nouissima.C.de inofficio. testament.cum igitur quantitas legitimæ sit distincta & reducta ad partem & quotam totius,quòd ille quotam stipulans erat habiturus ab intestato:ergo si filius ab intestato non erat successibilis ad illam quotam nõ poterit se referre:quia impossibile est dare tertiam dimidiam aut quotam totius:vbi nihil inuenitur totum quo cessante aut non existẽte nullæ possunt interuenire partes eius.l.si quis cum totum.§.si ancilla.ff.de exceptio.rei iudi.est enim in toto pars,de regulis iuris.l.in toto &.d.l.si quis cum totum.in principio. vnde nullo existente toto:impossibile est inuenire partem.non igitur habet filia de legitima tractare:quæ debe-
4 tur per modum quotæ patrimonij.† Et ideo concludo hanc filiam non posse petere supplementum legitimæ:quia in ea nulla legitima est:ex quo statutum simpliciter eam excludit,quod potest,vt plenè notat.Ioan.and.in.c.ray.de test.licet Dynus aliter velit & non bene in.c.indultum de regulis iuris.in.vj. Stet ergo filia dote contenta:sed si non sufficerent alimenta,non per modũ viam aut causam supplementi:sed quia non habet alimenta sufficientia petere posset quicquid ad alimenta deficit cum debeãtur iure saltem naturæ,quo omnia animalia sunt edocta.& sic auferri non possunt nisi iusta causa suadente.de li.agno.l.si quis à liberis. pluribus alijs posset in casum denegare papæ,& hęc est veritas. Et ita dico & consulo ego Angelus.&c.Perusij.Mcccxcvj.mensis Maij.

CONSILIVM CCCLX.

1 *Maritus quando ab vxore dicatur animo compensandi institutus.*
2 *Vxor quæ viro dotem promisit,obligatur ei ad tertiam partem etiam matrimonio soluto.*
3 *Dotis tertia de vniuerso hæreditatis corpore detrahitur,vt soluto matrimonio marito detur.*

QVædam domina Margareta filia olim Stephani bõci de bitonio & vxor Ang. piciatoni de dicto loco suum vltimum condidit & fecit testamentum:in quo plura legata fecit.Et demum in omnibus alijs suis bonis supradictum Ang.eius maritum & Io.stephani eius fratrem carnalem sibi hæredẽ vniuersalem instituit ęquali portione,post quàm dicta domina mortua est sine liberis ipso Angelo dotes suas possidente:oritur postea quæstio inter dictos Ang.& Io.dicens dictus Ang.sibi primò & ante omnia deberi tertiam partem dotis dictæ dominę Margaretæ suæ vxoris statutorum communis bon.de hac materia loquentium vt videre poterit cum mortua sit sine liberis,& medietatem residui dictæ hæreditatis tanquàm hæredi pro dimidia per Ioan.vero negatur,vt.s.petitur,dicens dictus Ioan.quòd dicta hæreditas debet diuidi inter ipsos æquali portione, & quòd dicta tertia pars dotis dicto Ang.non debetur obstante institutione prædicta:& aditione dictæ hæreditatis pro dimidia facta per dictum Ange. vigore dicti testamenti,quæritur quid iuris.

DVbium huius quæstionis
1 constat solum in † hoc,an dictus maritus præsumatur in dubio institutus animo compensandi,& videtur quòd sic:quia dictum lucrum proueniens ad maritum descẽdit ex municipali censura:propter omne mulieris propositum. vnde mulier in tali lege obligata ad relaxandum dicto marito tetiam partem dotis:dicitur debitrix necessaria.constat autem quòd debitor necessarius suo creditori reliquit in dubio intelligitur reliquisse animo compẽsandi,solu.matri.l.si cum dotem.§. si pater.& ibi hęc quæstio deciditur pe Ia.de are.& Barto.& hæc
2 opi.est verior.† quando mulier dotem non tradidit sed promisit.nam tunc verè est debitrix necessaria & obligatur marito ad dandum soluto matrimonio dictam tertiam partem dotis. porro in.q.proposita mulier dotem tradidit:& tradendo fuit liberata ab omni obligationis vinculo,quo tenebatur insti.quib.mod. tol.ob.in prin.& pactum solutionis dotis ipsa mulier viri creditrix facta est:quoniam videtur obligata ad restitutionem dotis totius,si prædecesserit,taliter & ad duas partes,vnde si prædecesserit vxor sine prole,vt patet in statuto eueniente,igitur casu isto maritus retinet dictam tertiam partem tanquàm suam. & ideo tanquàm sibi debitam:cum iam dos in dominium viri transiuit. C.de iure do.l.in rebus.C.de rei vendi.l.dote.vnde casus non est directo contrarius casui Iaco.de are.qui dixit cum debitor legat creditori.nam hic est ecõuerso:cum creditor legat debitori, pro-
3 pter quod † concludo de vniuerso hæreditatis corpore dictam tertiam detrahendam,quæ viri est & in viri dominio semper mãsit:& nunquam fuit in bonis vel hæreditate vxoris postquam data fuit:quia non constante matrimonio nec eo soluto,cum maritus retineat eam tanquàm suam.& hoc puto verum, etiam si vir non confecit inuentarium ex quo dos viri erat, & pro illa parte segregata à substantia mulieris:& dicta illa dos in certo corpore consistebat.vnde non habemus quicquàm de confessione tractare,sed si dos constaret in genere:forsan per aditionis actum esset confusa:nisi inuentarium fuisset confectum,vel dic & melius,ꝙ idem esset hoc casu,quia mortis tempore maritus in illa tertia se non inuenit debitorem:ergo non est de confusione tractandum. Concludo igitur ex præmissis maritum dictam tertiam partem retenturum:quia non extitit conditio restitutionis illius tertiæ, & reliquas duas partes diuidẽdas inter maritum & cohæredem æqualiter.ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCLXI.

1 *Pater dotem vxoris mortuæ retinens,an dicatur nomine filij hæreditatem adire.*
2 *Pater an dicatur filij hæreditatem agnoscere,si filio mortuo dotem vxoris retineat.*

AN pater non restituẽdo dotem vxoris suæ, videatur adire hæreditatem.

COnsultatio prędicta in duo membra diuiditur. ¶ Primum est,an pater vxore mortua filio infante relicto retinendo dotem videatur nomine filij agnoscere:quod potest propter infantiam,vt.l.si infanti.C.de iure deli.licet non posset pro maiore,vt ibi:quia requiritur filij voluntas & agni.de bo.quæ liber.l.cum non solũ.§. si autem in secunda ætate.&.l. si quis mihi bona.§.ius suum de acquir.hære.& de lega.j.l.cum quæritur de acquir.hære.l.placet. ¶ Secundum dubium est,an pater post mortem filij retinendo dotem prædictam, videatur ipsius filij hæreditatem agnoscere.
1 ¶ † De primo dicendum est quòd si pater dixit verbo vel scripto aut per aliud idem importans se retinere dotem pro infante,videtur pro eo hæreditatem maternam agnoscere,quoniam non potest retinere eam pro filio citra ius & nomẽ hæredis:ergo &c. l.pro hærede.de acqui.hæredi.Si autem dotem retinuit simpliciter ita quòd nec per signa nec per verba apparere potest quòd retinuerit pro filio:tunc sola retentio nõ inducit agnitionem:quia nullus actus interuenit.C.de iure deli.l.si infanti.ibi casus notat: & in.l.gerit.ff.de acquirenda hęreditate.non potest dici pater negligens & in mora quam ponderauit.Bartolus in.d.l.gerit.non enim est morosus quo ad infantem:qui non agnouit hæreditatẽ matris & ante agnitionem sibi dos non debebat restitui,non quo ad reliquos agnatos vel cognatos vxoris defunctæ:cuius hæreditas eis delata non erat propter filium qui præcedebat eos,vnde si suberat persona cui hæreditas materna deberetur,& sic non poterat mora contrahi per patrem.l.pecuniæ.§.fi.de vsur.de edi.edic. l.quod si nolit.§.item si tempore hæreditati iacenti non potuit re-
2 stitui:quæ sensu & anima caret.† De secundo dubio dicendum est, quòd si filius agnouit hæreditatem matris,ipso iure illico patri quæsitus est vsusfructus duraturus in diem vitæ patris:etiam mortuo filio.C.de bonis quę liberis.l.quicunque.coniuncta.l.j. C.de bonis maternis.vnde per eius retentionem cum potuerit iure patrio pro vsufructu,dotem retinere,non videtur ex solo retẽtionis actu hæreditatem filij agnouisse,vt.d.l.pro hæred.sed si ad patrẽ vsusfructus non pertinebat,vel quia non retinuit,vel quia tunc mater decedens voluit ad eum vsumfructum spectare:quod potuit,vt authentica excipitur.C. de bonis maternis.tunc pater retinendo dotem forte videtur filij hęreditatem adire:vt excludamus negligentiam & delictum,& hoc modo potest forte intelligi opin.Bartoli.sed adhuc suę opini.obstat fortiter:quia non superfuit cui pater dotem teneretur.nam dum dixit hæreditas erat sibi delata:& sic restitui agnatis vxoris dos non debuit:vnde eorum respectu non potest dici mora contracta,vt sic præsumere debemus aditionem ad exclusionem negligentiæ delicti.super quo Barto.suum fecit fundamentum.vnde sua opin.non videtur posse sustentari in aliquo dictorum membrorum.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.

CONSILIVM CCCLXII.

1 *Ius naturale nullo statuto vel iure tollitur.*
2 *Legitima testati à legitima formatur intestati.*
4 *Legitima iure ciuili inducta,per ius municipale potest alterari.*

POst hoc scriptum est mihi de mantua,quòd contra meum consilium quidam aduocatus fecit infrascriptas allegationes mihi trãsmissas quas allegationes de verbo ad verbum refero & sunt tales. quid ergo dicemus in ista difficili quęstione,pręmitto ad euiden-
1 tiam,quòd † statutum municipale non extinguit ius naturæ nec ciuile ius,quod ius naturæ in totum sequitur vel in partẽ sed tollit effectum eius,quod sic patet.nam si illud statutum cassetur nõ est necesse in isto municipio aliquid de nouo statui:quia immediatè succedit ius commune quod non esset,si ius commune esset extinctum per municipale. hoc sensit gloss.in simili.ff. de pact.si vnus.§.quod in spem dotis.& fuerunt verba accur. & Dy.&.Cy. etiam in simili sunt de vsu.ea.re.quę vsu consu.l.j.&.ij. & etiam Innocen.in simili materia.extra de consti.c.cum inter.& iure cõsul.ff.de dona.inter vir.& vxo.l.cum hic status.§.fine.& ideo legitima testamẽti ad huc habet exemplũ & originẽ abintestato cuius imago non est in totum sublata,sed si per ius ciuile esset in toto sublata:secus videretur dicendũ scilicet,quòd imago nõ relinqueretur.vt.C.de lati.li.tol.l.j.in princip.& tamẽ remanet forma generalis antiqua in causa testati:cũ non reperiretur correctum.
2 † Concludamus ergo quòd legitima testati formatur à legitima intestati:quæ esset de iure communi.non attento quòd statutum disponat contrarium in causa intestati.Tamen non obstat,quòd non daretur querela vel contratab. quia per istam viam veniremus ad ius prohibitiuum mulieri scilicet ad causam intestati vel quasi,secus quando non deueniretur ad caput à quo per legatum exclusa non est:sed magis confirmat caput quo excluso non est in caput vel quasi intestati.item abintestato, vt ita loquar,lex facit testamentum & prouidet super eo:sed in prouidentiam hominis nõ prouidet.vt not.in simili.C.qui po.in pig.ha.l.assiduis. ideo est diuersa causa testati & intestati.& sic concludo quòd ex quo capite statutum non excludit eam:nec ego excludo, maxi-
3 mè de æquitate.† Quibus respondeo quòd vbi ius ciuile aut municipalis censura illud idem statuit quod lex naturæ,non tollit illam:quia immutabilis est illa:vt.ff.de iusti.& iur.l.j.insti.de iure naturali.§.sed naturalia quidem iura.propriè autem & strictè, ius naturale est illud quod natura cuncta animalia docuit. instit.

de iure natu.in princ.largè appellatur ius quo peræquè omnes gentes vtũtur:& sic est ius gen.humano generi commune & humanis necessitatibus exigentibus introductum.eodem titu.§.ius autem gen.& licet istud non muteturtamen in aliquibus fallentias recipit,vt patet in seruitute contra ius naturale inducta & in vsum.vt.d.§.sed naturalia.in glo.ius autem ciuile.dupliciter est vnum vniuersale omnium ciuium ratiociniorum:aliud particulare & distinctum quo quælibet ciuitas aut opidum vtitur.eod. titu.§.ius autem ciuile.& .l.omnes populi.ff.de iusti.& iure. perquire autem tuqui allegas,an legitima sit iuducta iure primæuo naturæ & non inuenies,perquire an sit de iure gen. quo peræque omnes gentes vtuntur & inuenies.minus est ergo legitima inducta de iure ciuili:& ideo quia ius ciuile illam induxit variauit eã vnde ius ciuile aliam induxit legitimam in filijs curialibus: aliã patrono aliam in filijs legitimis & naturalibus,vt patet in consilio,& quòd ius naturæ aut ius gen.illam nõ induxit.patet quòd nec solis naturalibus nec natis ex aliquo coitu reprobato debetur.vt in authentica.licet.C.de natu libe.debetur autem & illis si lex naturæ induxisset:aut gentes illa legitima vterentur pereque.

4 ¶ † Concludo igitur legitimã & eius quotam inductam mero iure ciuili.& ideo ius municipale illam alterauit, quod patet, vt dixi in consilio,quicquid enim ciuitas sibi statuit:illud ius ciuile ciuitatis appellatur.vt in.d.§.omnes populi.& in.l. omnes populi.& si statutum ciuitatis contradicit iuri ciuili in ciuitate:in illa seruatur statutum donec viget.vnaquęque enim ciuitas suo sensu abundat.de sepulch.c.certificari.nec dico extinctum ius ciuile prout dicit allegans:sed dormit iuris ciuilis effectus vigente statuto.vt.c.j.de constitu.lib.vj.de sepulchro violato.l.iij.§.quid si lex municipij.allegans ergo qui dicit legitimam testati formari ab intestato à veritate deuiat,an testamentum nihil aliud tribuit: nisi quòd aut pronunciatio testatoris aut tabularum imago designat.ff.si tabu.testa.nul.exta.l.vnica cum igitur filius dicit debeo habere legitimam benę dicit in hoc sed quanta sit ista legitima ius ciuile limitat declarat & statuit,vt liberorum sit tertia vel dimidia attento eorum numero:& eius quod habituri sunt ab intestato si igitur ab intestato nullo modo sunt successuri: loco mortuorum habentur & partem nullam faciunt:ex quo non admittuntur ad partem,nec admitti sperantur.l.j.§.fi.de contratab. & de coniun.cum eman.libe.l.j.§.si pater.lo primo.debon.lib.si ventre.§.si deportatores.& de contratabu.l.si post mortem.§.liberi.& hoc est de mente Dy.de leg.j.l.planè.§.si duobus.Cũ igitur mulier sit exclusa à capite intestati à quo formatur quota legitimæ:non est amplius de legitima disputandum. Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM. CCCLXIII.

1 *Securitas alicui data à populo,non debet impediri dolo malo.*
2 *Vocatus ad iudicium,securus esse debet.*
3 *Concesso vno,conceditur & illud sine quo concessum haberi non potest.*

MAgnifici Domini domini Anciani & vos iustitiæ magnifici communis lucæ concesserunt saluum conductum sub ista forma,videlicet vos anciani & vos iustitiæ populi & communis lucæ:tenore presentium damus & concedimus ac exhibemus tutum liberum ac expeditum saluum conductum fiduciam atque securitatem Christoforo defunctoribus de parma presentium ostensori:transeundi per nostrum territoriũ lucæ cũ sex equis & totidem equitibus & suis rebus bonis armis armensibus & valixijs, recedendo pisis & eundo in lombardiã tute libere & impunè in aliquibus molestijs attestationibus nouitatibus seu nocumentis realibus & personalibus eis modo aliquo inferendis per subditos aut stipendiarios nostri communis lucæ valitura.vj.diebus proximis semel tantum præsentibus ad fidem nostri soliti sigilli impressione munitis &c.Demum durante tempore salui conductus Christoforus predictus recessit de pisis cum saluo conductu præ dicto vt iret in lombardiam, & cum adhuc esset in territorio pisano in via quę ipsum ducebat directo in territorium lucæ: quidam stipendiarij lucæ ipsum ceperunt in territorio pisano & captũ duxerunt in territorio lucæ non obstante quòd ipse Christoforus allegaret & ostenderet eisdem saluum conductum præ suppositio de guerra vigente inter commune pisarũ & lucę.quæritur an dictus Christoforus potuerit capi & detineri vt detinetur de'presenti in territorio lucæ per dictos stipendiarios:an nõ potuerit virtute dicti salui conductus & sic debebat relaxari. & dicunt stipendiarij quòd saluus conductus fuit concessus respectu certi territorij scilicet lucæ.& ideo dicunt se potuisse capere in territorio Pisano:& illum captum ducere in territorium lucę captum & ibidem detinere.

QVicquid dolo malo fit aduersus securitatem † datam à populo ne securitas illa sortiatur effectum vbi fiat aduersus securitatem: fit & rumpit illam.ff.ad.l.iul.ma.l.j.in principio cõiuncta gloss. in verbo securitatis.item qui non debet violentiam mihi in loco: nec etiam extra locum per quem ad locum illum venitur tex.est ff.de cloacis.l.j.qui text.nostram.q.decidit.nam territorium pisanorum ostium est & foramen veniendi in territorio lucæ. Sicut igitur in territorio lucæ nõ debebat vim pati dictus Christoforus:ita nec in territorio pisano quod est ostium & foramen ad territorium lucæ.& si aliud diceremus ab eo aliud sequeretur absurdũ,videlicet exeũte Christoforo de territorio lucæ:& intrãte in territoriũ Lombardię,in isto caperetur per gentes lucę: quod nihil aduersus securitatem prædictam factum esset quod est falsum:quia habens securitatem veniendi,habet & illam in recedendo.de sepul.vio.l.vtimur.vbi est tex.optimus vbi dicitur, quòd habens securitatem standi in sepulchro:debet habere inter arbitrium & circuitum ad ipsum locum.& notat,quòd dicit circuitũ ad ipsum.locum:quia ad partes conferentes se refert:& hoc est significatum eius,vt ibi glo.dicit.† Pro hoc facit fortiter:quia vocatus ad iudicium securus est:& ideo nullus subditus legislator eximere eum debet à iudicio siue dum in iudicio venit, quinimò & si nullam violentiam manu siue aliter corpore inferat.sed aliquid nunciando tristè dum in itinere vocatus existit aduersus se non habens securitatem veniendi de pisis & eundi lucam pauloante quam intraret territorium lucæ in confinibus ciuitatis Pisarum territorij posset capi:qui meritò credebat se saluum ab hostibus venire: & securum territorium hostium intrare & exire posse, quod nemo sani capitis dicere potest: cum non liceat aduersus hostem machinari,cui data est securitas.ff.de pactis.l.conuentio num.& facit de dolo.l.j.§.non fiunt.& ideo qui transeuntem per iter vnius territorij vim pati dicitur:non solum in territoria vbi detentus est,imo in loco alterius territorij vbi possessio fita est: & vtroque locorum conueniri potest.C.vbi de pos.agi oportet. l.vna secundum lec.glo.communiter approbatam quæ notabilis est ad hoc.nam per eum deciditur quòd violentia commissa extra locum ne quis pergat ad alium locum vtrobique punitur: & vtrobique commissa dicitur. Et ita dico & cõsulo Ego Angelus &c.Perusij.Mcccxcvij.mensis Maij.

CONSILIVM CCCLXIIII.

1 *Conditiones si filios habuerit & si sine liberis decesserit,quando verificatæ dicantur.*
2 *Institutio hæredum,testamenti substantiale dicitur.*
3 *Institutio & substitutio,an possint obliquari per clausulam, si non valet &c.*
4 *Testamentum an rumpatur agnatione posthumi nati viuente testatore.*
5 *Testamentum euacuatum confirmatur,si à testatore viuente nõ mutetur.*
6 *Testator qualiter descendentes nascituros scienter præterisse cognoscatur.*
7 *Testator in dubio suos descendentes non præsumitur præterire vel exhæredare.*
8 *Ius accrescendi quomodo impediatur per dationem vulgaris substituti.*

RIerius fecit suum testamẽtum in anno.Mcccl.xx.in quo inter cætera iure institutionis reliquit spinetæ filiæ seu pro ea dotanda florenos mille:& florenos quinquaginta quolibet anno donec vixerit postquàm nupta fuerit:si & inquantum dicta spineta non petat legitimam suam.& in omnibus suis bonis sibi hæredem vniuersalem instituit & esse voluit filium vel filios masculos ex eo nascituros pro æquali parte. si verò contingeret ipsum testatorẽ non habere aliquem vel aliquos filios masculos.substituit monasterium sanctę Marię de angelis de hospitali sancti Angeli equis portionibus,& in dicto testamento adiecta fuit clausula vsitata, si non valet iure testamenti &c.prout in dicto testamẽto plenius continetur.Demũ facto testamento ex dicto piero & eius vxore legitima,nata fuit quædã filia fœmina, nomine maria, de qua nulla facta fuit mentio in testamento.deinde inter ipsum pierum & dictam suam filiam spinetam latum fuit quoddam laudum, in quo inter cętera continetur,qualiter arbiter attendens dictum Pierum habuisse in dotem à domina nicolosa eius vxore & matre dictæ spinetæ olim floreno.cccc.& quòd ipse Pierus tenebatur dotare eius filiam secundum facultatem sui patrimonij:condemnauit dictum Pierum vt teneretur dare & restituere dictæ suæ spinetæ flore.cccc.quę quantitas fuerat dos dominæ Nicolosæ mortuæ,& vltra prædicta dictus Pierus daret dictæ spinetæ vel eius marito pro ipsa spineta dotanda de proprio ipsius Pieri. flo.dcxlv.& quòd solutis dictis summis dictæ spinetæ vel eius marito pro ea pro dictis causis dicta spineta nihil aliud pro dictis causis vel alijs quibuscunque à dicto Piero posit petere, sed à dicta dote dominæ Nicolosæ & prædictis alijs quibuscunque quòd dicta spineta petere posset.idẽ Pierus sit liber & absolutus: post prædicta dicta spineta maritata est,& habuit in dotem à dicto suo patre flore.cccc.& flo.ccccl.xxv.deinde dictus Pierus testator maritauit dictam Mariam & dedit in dotem flo. cccc. auri.post eã viuente dicto Piero dicta maria decessit superstite ex ea maria Ioan.eiusdem mariæ filio:de quo Ioan.non fuit facta mentio in testamento.post hęc moritur dictus pierus superstite dicta spineta eius filia & Ioan.eius nepote & non alijs filijs masculis. Modo consideratis prædictis quæritur de viribus dicti testamenti:& viribus dictæ clausule codicillaris,& vtrum vigore dictæ substitutionis dicta loca pia aliquid possint percipere. ¶ Secundò quæritur,vtrum dicta spineta possit petere legata sibi facta in dicto testamento,quæ tamen legata non vidi.

MIsa facti narratione primò concludendo,quòd cõditio substitutionis factę de monasterio sanctæ Mariæ & hospitale sancti Galli purificata fuit.† quoniam confecta & facta fuit in casum,si testatorem contingeret filios ex se natos non habere,quos nunquàm habuit:& ideo sine eis decesit.si autem habuisset defecta fuisset conditio,si sine illis decesisset:quoniam verum fuit & est ipsum filios masculos habuisse quod sufficit.ff.de conditione,& demõstratione.l.si iur.licet secus si conditio fuisset concepta si decederet sine liberis.Nam non sufficit suscepisse, nisi extent tempore mortis,ad trebel.l.ex facto.§.si quis autem suscepit. qui non est alibi secundum Dy.licet autem purificata sit: est videndum an purificatio sine effectu sit considerato quòd nec filia nec nepos postea nati nominati in testamento fuerunt vllo modo:sed potius præteriti.cum de ipsis nulla mentio facta sit nec instituendo nec legando,quod deterius est,vt patet ex serie testamenti.Et super hoc dico sine dubio:agnatione marię preteritæ ruptum testamentum fore.C.de ordi.iudi.l.j.siue scienter siue ignoranter testator obmiserit.C.de posthu.hæredi.instituen.l.j.& eodem titulo.l.quod certatum.† Institutio enim est de solennitate substantiali siue essentia testamenti.ff.de liberis & posthumis.l.inter cętera.& insti.de exhereda.libe.in principio.& ideo voluntas testãtis cupientis aliter testari non attenditur:vt ibidem.&.ff.de lega.j.l.nemo potest.arg.pro & contra.ff.de lega.ij.l. codicil.§. lucius. sed de omisione alterius solennitatis loquitur, & nihilominus testatoris sibi iustitia siue testamentum non prodest sed nocet: quia non valet eius volũtas iure directo:licet vt codicillaris substentetur vt ibi,sed quia maria pręterita vt ibi viuo testatore decesit:confirmari videntur prima fronte tabulæ iure prætorio.l. posthumus.in princi.ff.de iniusto testa.sed certè hoc casu confirmari non puto:quia confirmatio esset inutilis propter super existentiam l'oan.filij dictę filiæ qui tempore mortis aui inuenit se pręteritum & tenere primum locum succesoris, seu succedendi potestatem,de libe.& posthu.l. gallus.§.j. &.§. etiam si parente. ius ergo prætorium inutili confirmationi non assistit.ff. de contratab.l.quod vulgo.vbi bonus text.& eodẽ titulo.l.si post mortem.§.liberi ver.quo enim. Testamentum igitur Pieri ruptum agnatione mariæ durat rumptum:nec filius eius rumpere potest cum iam ruptum sit.l.nam & si sub conditione.§.post defectum. ff.de iniu.testa.quia igitur agnatione marię ruptum est testamentum Pieri patris sui institutio est infirma & substitutionis directæ. reliqua autem firma manent,vt in authentica,ex causa.C.de li.prete.& in corpore vnde sumitur.† Sed hic videndum restat & hic dubium quæstionis consistit,an dicta institutio & substitutio facta de dicto hospitali & monasterio sanctę Mariæ obliquetur per clausulam illam si non valet &c.in eodem insertam: & sic per fideicommissum dictis pijs locis à succedentibus ab intestato hęreditas eis debeat restitui. Et iste punctus est mihi pulcher & dubius,si enim ponimus pro constanti dictum pierum filias fœminas pręteriisse scienter:quia recordatus earum noluit nominare & iste est punctus:licet valde sit dubius hodie videtur clarius secundum veram opin.quòd institutio obliquetur.& dictis pijs locis debet dicta hæreditas per fideicõmissum restitui,si ponimus pro constanti oppositum,quòd obliuione testator omiserit institutionem filiarum atque neptum:similiter nulla est dubitatio quãdo testator non superuixit,ita quod non potuit testamentum mutare quod institutio non obliquatur,sufficiat remissio ad scripta per Bartolum in authentica ex causa. Reliqua autẽ relicta bene manent firma:si testator verisimiliter reliquisset etiã si sciuisset filium nascituram:aliàs non.ff.de iure codicillorum.l. qui generi.& eodem titulo.l.penul.vbi est tex.optimus.ff. de iure codi.l.j.in.v.& in.vj.quæstione.† Cum autem testator superuixit post natiuitatem posthumi,cuius agnatione testamentum est ruptum,licet ignorans fuerit à principio:an valuerit tunc iure codicillorum sicut directo est in casu proposito. doct.scribentes non tangunt in dictis locis nec in eorum altero,& in.q.proposita varia consilia excellentissimorum doctorum bononiẽsium

& florentinorum inuenio contraria inter se: tamen hunc punctum non tangunt scilicet cum præteritio posthumi ab ignorante facta est: demum nato posthumo diu post testamentum testator superuixit, an tunc clausula codicillaris circa institutionem aliquid operetur: & sic ad obliquam trahatur, & videtur quòd sic. nam substitutio facta per verba merè directa ciuilia obliquatur per appositionem clausulæ prædictæ: quia videtur testator disgressionem facere ad codicillos, ad trebellianum l. scæuola. dixit Baldus hoc dictum nomen suum esse & ab alijs non tactum in l. verbis ciuilibus. de vulgari & pupillari substitutione. sed an dixerit alij non curo. sufficit dictum esse verum: quia tantum operantur illa verba: quantum substitutio duplex. vna directa alia per fideicommissum sub conditione si succedere non possunt iure directo. ff. de iure codicillo. l. prima. C. de codicillis lege finali. §. Illud tantum enim operatur clausula illa: quantum expressa rogatio venientium ab intestato: vt ipsi succedendo præstent. C. de militari testamento. l. si iur. de vulgari, & pupillari substitutio. l. coh æredi. §. cum filiæ signantur. ponit glossa. C. de fideicommissis ex testamento. & notat de iure codicill. l. conficiuntur in fine per doctores, vnde testator dictam clausulam apponendo sine dubio de voluntate directa disgreditur ad obliquam: si in temporis lapsu propter aliquod accidens iuris valere non potest, pro hac parte quòd operetur clausula. facit: quia ignorantia testatoris non credentis se filium habiturum, impedit naturalem operationem clausulæ: quoniam non est verisimile testatorem alienam succesionem voluisse suis præponere. C. de fideicommissis. l. cum accutissimi. &. C. de institutionibus & substitutionibus. l. generaliter. Cum igitur per superuenientem sententiam expurgatum videatur obstaculum ignorantiæ in eadem semper voluntate manendum: confirmari videtur ex postfacto, seu induci illud quod ab initio non subsistebat ignorantia repugnante argumento. C. quòd metus causa. l. iij. ff. de secun. tabu. l. qui ex liberis. §. testamento. vbi voluntas quę ab initio deficit, recenti voluntate firmatur. Pro hoc adduco potissimè. C. de testamento militis tractabatur, quę valde notabilis est ad hoc. nam
5 † cum pagani testamentum ex accidenti euacuatur si superuiuit & mutare testamentum potuit & non fecit: videtur cum eadem voluntate decedere, & per consequens scienter filiam præterire. contrarium est verum, textus est in l. j. versi. sed cum post. §. de codicillis. testamentū enim semel ruptum posthumi agnatione, non confirmatur nisi nouo & recenti iudicio literis aut testibus solennizato. hoc idem probatur in dicto. §. testamento. vbi requiritur nouum & recens iudicium: non autem sufficit solus tractus tęporis & taciturnitas sola, vt ibi patet expresse. Pro hoc facit regula & omnia exempla regulæ notabiliter posita per Dynum. in capitulo non firmatur. de regulis iuris. libro sexto. Pro hoc adduco expresse & notat dictam. l. tractabatur. quam supra allegaui ad oppositum. nam & ibi viuo testante euacuatum est testamentum pagani, quod vires nó reassumit vllo modo: ex quo potuit testamentum mutare & non fecit: quod præsumit lex quòd voluerit cum eadem voluntate inutili decedere: ex quo cõtra casum qui superuenit recenti iudicio non prouidit. vnde &
6 illa lex videtur casus quæstionis nostræ. † Porro facto in hoc necessario videndum occurrit, an testator in dubio filias fœminas & earum descendentes nascituros & nascituras videatur præterijsse scienter in dubio an ignoranter: & hoc viso decisa erit quæstio nostra. & pro certo sermo testantis ambiguus fuit. prætulit enim loca pia quibuscunque præterquam in vno casu: si contingeret eum filios masculos ex se nascituros non habere. vnde licet de descendentibus per sexum fœmineum non cogitauit nec cogitare potuerit in specie: tamen cogitauit in genere quod sufficit: ne dicatur præterito facta scienter. ff. de milita. testamento. l. qui iure. & inhærendo verborum cortici qui ita iudicaret aut cõsuleret: non putarem ipsum errrare, sed quia in vltimis voluntatibus, quarum iterum non reddit arbitrium, potius mẽtem quàm verba sectamur: nisi eo casu quo verborum series clara est. ff. de legatis. iij. l. non aliter. idcirco videtur mihi hunc testatorem parum prudenter & consultè testatum, quoniam non prouidit aduersus casus qui contingere possunt: & eum reddere intestatum possunt. Primò in disputatione inuitatiua hæreditatis suæ, quoniam suos filios masculos ex se nascituros tantum inuitauit: de nepotibus & vlterioribus nihil dixit. vnde in hac parte parum fuit prudens consilium suum. vt. d. l. gallus in principio. & §. j. similiter parum fuit prudens: quia non inuitauit filias fœminas vt & filios: quarum natiuitate scire debebat testamentum rumpi, vt natiuitate masculorum, cum exequata sit hodie cõditione sexus. vt in authentica cessante. & in authentica defuncto. & in corpore vnde sumitur. similiter fuit imprudens: quia natis filia & Ioan. tanto tempore superuixit, quòd potuit testamentum mutare & non fecit. vt. dicta. l. tractabatur. similiter imprudentissimè egit: qui loca pia inuitauit solum in casu in quo filios masculos ipse non haberet. cum autem haberet & decederet post pupillarem ætatem vel infra nihil disposuit: vnde in testandi forma multos errores commisit, quos ibi non imputo: sed eius testatoris qui dictum testamentum dictauit. quapropter moueor ad dicendum quòd licet clausula codicillaris fuerit apposita: tamen eius vim atque sententiam non intellexit, ex quo fuit tam imprudenter testatus, quinimo ex consuetudine vniuersali notariorum scriptor testamenti eam apposuit: qui & forte & sine forte talis clausulæ non intellexit vim neque sententiam. ¶ Pro hoc adduco Bartol. in dicta. l. j. de iure codicill. in sexta quæstione in fine. & ideo bonum & vtile puto fore vt certioretur testator de viribus dictæ clausulæ cum se ad testãdum inducit: quia propter hoc moueor ad credendum quòd errore & obliuione fœminarum inductus solum de masculis filijs ex se nascituris senssisset: & eos solos inuitauit ad successionem & ipsis susceptis loca pia exclusit: non aduertens quid senserit si non susceppisset illos sed fœminas. & decessisset cum illis non aduertens de nepotibus pronepotibus & deinceps ex filijs nascituris. vnde multominus aduertisse præsumitur de descendentibus nascituris ex sexu fœmineo, vt infrà proxima dicam, & quia in nulla parte testamenti de nepotibus nascituris ex se vel ex sexu fœmineo mentionem fecit. concludo enim errorem lapsum & per obliuionem omisisse facere mentionem de Ioan. filio dictæ Mariæ. argument. ff. de legatis. j. l. qui filiabus. vnde & si præteritio filiarum fœminarũ dicatur fuisse facta scienter: non dicetur facta scienter præteritio descendentium ab eisdẽ: cum de Ioan. in nulla parte testamenti & de descendentibus reliquis per masculinum vel fœmineum sexum mentio facta fuit. huic autem interpretationi consonant plura. ¶ Primò, dictum augustini nolentis se consuli vt instituatur deus prẽterito filio vel exhæredato. ¶ Secundò commune votum naturæ cupiẽs ad descendentes hæreditates confluí. ff. de bonis dan. l. cum ratio. ff. vnde lib. l. scripto. ¶ Tertiò, ratio præsumptæ pietatis & paterni consilij: nam paterna & auita pietas semper pro liberis capit salubre consilium. ff. de adul. nec in ea. in fine. ¶ Quartò, præsumpta exclusio iniuriæ: nam iniuriam infert ascendens cũ descendentes præterit: & à successiõe alienũ facit. C. de legi. l. cum quidã in cor. vt cum de appellatio. cogno. §. aliud quoque capitulum. versicul. sola enim est intentio. ¶ Ex quibus infero hæreditatem esse in totum spinetæ & Ioan. nec ipsos aut elterum ipsorum prægrauari ad restituendum locis pijs vnum iota: quoniam testamentũ prætheritione Ioan. nepotis ex toto euacuatum est: cum ignorãter fuerit præteritus vt. d. l. j. C. de postu. nec dicat quis in persona spinetæ scienter præteritæ operari clausulam illam codicillarem: vt exponatur si non valebit & c. j. quatenus non valebit vt. l. Stichum qui meus erit de legatis primo. Bartolus in. l. j. de iure codicill. quoniam præteritio vnius filij sufficit ad euacuandum de iure ciuili testamentum in totum: licet alij sint filij instituti, vt. l. filio prẽterito. & dicta. l. j. C. de postu. cum concorda. fuis: quia igitur clausula codicillaris nihil operatur, ex quo dispositio euacuatur totaliter: non est dicendum spinetam teneri ad restituendum suã portionem: cum ad eam vel Ioannem non sint preces directę, ex quo ponimus testamentum irritum & clausulam non operari. expeditus est iste articulus codicillaris clausulæ quatenus ad propositum nostrum operatur: qui subtilis est vt ex præmissis appaꝛet. ¶ Descendo ad relicta facta spinetæ, & quia illa iure institutionis

tionis facta sunt. apparet quòd ex re certa se inuenit institutam: vnde per ius accrescendi non natis masculis tot haberet. l. j. §. si ex fundo. de hæredibus instituendis. &. l. quoties. C. de hæredibus instituendis cum suis concor. nisi quia filij nascituri instituti habuerũt loca pia vulgariter & per fideicommissum substituta: per illud verbum commune substituit. ff. de vulgari & pupillari substitutione. l. hoc iure. † quæ datio vulgaris substituti quantumcũ
8 que inutiliter facta propter præteritionem posthumæ impedit ius accrescendi. l. pe. ff. de iniusto testa. ipsa autem relicta per authenticam ex causa conseruantur: quia non obstante præteritione tali conseruantur relicta quę testator erat verisimiliter relicturus: etiam si sciuisset se nepotem hęredem prẽteritum habiturum vt. l. penultima. de iure codicil. notat in authentica. ex causa. & in dicta. l. j. de iure codicil. sed si testator spinetæ reliquit à filijs masculis quos prædilexit & eos solos ad hæreditatem inuitauit: multofortius reliquisset à nepote remotiore in gradu & in dilectione. Pro hoc facit quod notat in. l. cum rem alienam. C. de legatis. sed an in casu proposito sibi spinetæ relicta in testamento conseruentur: dicendum est quòd non, & ponderemus factum. pierus primo dotauit spinetam in mille: ac etiã sibi reliquit quolibet anno quinquaginta postquam nupserit si & in quantum dicta spineta non petat suam legitimam vt patet ex serie testamenti. deinde postea idem pierus fuit condemnatus per arbitrũ ad dandum & soluendum de proprio. dcxlv. florenos auri dictæ spinetæ emancipatæ pro ea dotanda: ita quòd per dictum arbitramentum obligatio legalis qua pater astringitur ad dotandum filiam. euacuata est & transiuit in obligationem arbitramentale seu conuentionalem. post dictus pierus tradidit nuptui dictam spinetam & dedit in dotem florenos auri. cccc. in vna manu: & florenos. cccclxxv. in alia manu. ¶ Relictum igitur, pro ea dotanda quatenus ex ipso testamento vires capiebat & vt ex vltima voluntate debebantur ipsi spinetæ vt in quæstione proposita, nõ debetur quia relictum fuit sibisi legitimam suam non peteret. hoc autem spineta nedum quòd legitimam petat: imo se abintestato ad dimidiam hæreditatem inuitat, & sic impugnat iudicium defuncti: ex quo non potest commodum reportare. iura sunt vulgaria de regulis iuris non debet quis libro sexto. & ibi per Dynum. Secundò quia non est verisimile testatorem voluisse plus habere spinetam, quòd filium Mariæ, qui solet prædiligi, vt institutio de hæredibus abintestato. §. item vetustas. & eodem titulo. §. quod ad fœminas. & maximè quia esset causa generationis inuidiæ inter ipsam spinetam & Ioan. cum potius appetant fratres & filij fratrum testatoris substantiam deduci ab extero: quàm ad confratres aut patruos. C. de hæredibus qualiter. l. prima in principio. & hæc ponit glossa signanter in corpore de tri. & se. §. & quod sæpe. in glossa in versiculo adducunt, columna tertia. in. l. illud & l. illam. C. de collatio. ¶ Concludo igitur, quòd dicta spineta de dicta hæreditate abintestato debet habere vnam dimidiam &. cccc. florenos auri qui fuerunt dos materna: & illos debet habere velut es alienum trahendum de ipso toto hæreditatis corpore: & debet dotem sibi datam per patrem suum conferre nepoti: & ipse idem nepos debet conferre dictæ spinetę dotem datam marię quæ profecta fuit ab ipsa Pieri substantia, & hæ collationes fieri potuerunt per compensationem vsque ad concurrentem quantitatem vtriusque spinetæ atque Mariæ, vt dicta. l. illud. &. l. illam. &. ff. de colla. donatio. l. prima & quasi per totum titulum. & eodem modo dictus nepos detrahet vt es alienum quicquid Pierus percepit ab auia dicti Ioan dotẽ cum dictus Io. se inueniat hęredẽ & matris & auiæ. Et ita dico & consulo ego Angelus de Perusio legum doctor. Mcccxvij. mẽsis Octobris.

CONSILIVM. CCCLXV.

1 *Testamentum cum clausula derogatoria cuiuslibet vltimæ voluntatis, an transeat in contractum donationis, si ipsum solenniter reuocetur.*

2 *Donatio omnium bonorum, velut turpitudo quædam reprobatur.*

3 *Testamentum secundum, quibus verbis conficiatur, vt per ij. sum primum tollatur. & nume. 6.*

4 *Rescriptum principis contra legem, quando sit validum.*

5 *Mandatum speciale requiritur vbi de grandi præiudicio agitur.*

Vędã domina Vanna vxor Lucarini Ioan. de camarino inter cætera quæ fecit quoddam testamentum. in quo multa legata & relicta fecit. & hoc fecit in anno. Mcccxciij. & in dicto testamento instituit sibi hæredem per infrascripta verba, ac etiam clausulas & verba derogatoria apposuit: & verba quæ sequuntur, videlicet in omnibus autem alijs suis bonis mobilibus & immobilibus iuribus & actionibus præsentibus & futuris quæ dicta testatrix habet & habitura est & ad eam spectant & spectare possunt poterunt in futurum quoquo iure, modo, causa, vel titulo: dominum. d. Nutium Episcopum camerarium hæredem vniuersalem instituit sibi atque fecit, & hanc asseruit dicta testatrix esse suam vltimam voluntatem & suum testamẽtum, quod & quam valere voluit iure testamenti & vltimæ voluntatis, & si iure testamenti non valeret vel non valebit, saltem valere voluit iure codicillorum & alterius cuiuslibet vltimæ voluntatis, quo melius de iure valere potest cassans irritans & annullãs dicta testatrix & nunc ad testamentum & quamcunque aliam voluntatem & dispositionem: quod & quam contigerit facere in futurum, & istud præsens testamentum voluit omnibus alijs testamentis & vltimis voluntatibus seu dispositionibus quocunque modo factis & faciendis seu quocunque nomine censeantur prævalere, dicens protestans & affirmans ex nunc dicta testatrix quòd si contingeret ipsam in futurum aliud testamentum vel aliam dispositionem facere, quam illud seu illam: non faciet voluntariè nec sua libera voluntate: sed coacta & timore ducta. & ex nunc dicit illud testamentum seu dispositionem non valere aliquo modo: nisi in eo præsentis testamenti de verbo ad verbũ fieret mentio specialis, vel nisi in illo ponerentur vel scriberentur hæc verba videlicet confitemini domino quoniam bonus. & si contingeret aliquo casu præsens testamentum non valere ad præsens vel in futurum: ex nunc prout ex tunc dicta testatrix titulo donationis irreuocabiliter inter viuos: donauit dicto domino nutio episcopo omnia sua bona præsentia & futura, & mihi venantio notario infrascripto tanquàm publicæ personæ præsenti stipulanti recipienti nomine & vice episcopi prædicti. Demum post prædictum testamentũ. d. domina Vanna alia testamenta fecit maximè fecit aliud testamentũ in anno domini. Mcccl xxvij. & istud fuit vltimum in quo multa legata & relicta fecit: & instituit sibi hæredem vniuersalem ac etiam clausulam & donationem adiecit in hæc verba. videlicet in omnibus autem alijs suis bonis saltem mobilibus & immobilibus iuribus & actionibus tam præsentibus quàm futuris vbicunque sunt & inueniri possunt & poterunt lucarinum Ioannem suum virum sibi hęredem vniuersalem instituit fecit voluit & mãdauit quòd de bonis suis soluantur decimæ per dictos hęredes & legatarios prout appreciatæ reperiuntur in apprecio dicti communis, & etiam mandauit ibi quòd dictus Lucarinus possit de dictis bonis testari & disponere pro anima sua & ipsius Lucarini prout eidem videbitur & placebit: hæc est sua vltima voluntas & suum vltimum testamentum, quod & quam valere voluit iure testamenti, & si iure testamenti non valeret vel valebit valeat & valere voluit iure codicillorum & cuiuslibet alterius vltimæ volũtatis & melius potest: cassando, cancellando, annullando, & reuocando omne aliud testamentum & vltimã voluntatem per eam hactenus factam & factũ: & presens voluit omnibus alijs prævalere vt melius potest, & si in aliquo testamento per eã hactenus facto manu cuiuscunque notarij appareret & reperiretur aliquod verbum de rogatorium propter quod non posset vel valeret ab eo recedere. tunc & in eo casu sint omnia bona ipsius testatricis & esse debeant ipsius Lucarini prędicti eius mariti titulo donationis irrevocabiliter viuos; & ex nũc eidẽ Lucarino præsenti & accipien-

ti donationis titulo & irreuocabiliter inter viuos dedit & donauit omni via iure modo & causa quibus melius potuit: exceptis tamen relictis supra per eam factis: & in dicto testamento contentis & insertis. Demum decesisit dicta testatrix superstitibus dictis hæredibus tam in primo testamento quàm in secundo: & statim post mortem suam dictus heres seu donatarius scriptus in vltimo testamento bona dictæ testatricis apprehendit, quę tamę etiam in vita tenebat, quia eius maritus erat. ¶ Prædictus autem hæres & etiam legatarij scripti in dicto primo testamento petũt bona dictę testatricis & dicunt ad se pertinere vigore dicti primi testamenti. dictus autem lucarinus dicit primũ testamentum esse reuocatum per vltimũ testamentum, & in casu quo non potuisset dici fore reuocatum: dicit ad se pertinere bona dictæ dominæ vannæ, vigore donationis sibi factę per dictam dominam vannam de omnibus suis bonis prout dicto vltimo testamento. continetur & dictum primum hæredem ac etiam legatarios dicti primi testamenti in bonis dictæ dominæ vannę nullum ius habere. Modo quæritur quid iuris, vtrum primũ testamentum fuerit per vltimum reuocatum: & si non fuerit reuocatum: vtrũ bona omnia dictæ testatricis sint & esse debeant dicti lucarini: saltem vigore donationis prædictæ in dicto vltimo testamento factæ: vltis verbis dictorum testamentorum clausularum & donationum prædictarum.

EX facto proposito pluradu
bia oriuntur. Primum est an testamentum habens clausulam derogatoriam cuiuslibet vltimę voluntatis futurę transeat in contractum donationis: si testamentum illud sdlenniter reuocatur. Secundum dubium, si non transit in contractum: an verba secundi testamenti sint sufficienter concepta ad reuocationem primi. ¶ † De primo dicendum est quòd non: quia donatio est præsentium & futurorum quæ non valet secundum cõmunem opi. quia sic donando videtur donans sibi auferre potestatẽ testandi: & ponere se in statu miseriæ & pauperta
tis, quod non licet, sufficiat allegare scripta per Barto. in l. fi. C. de pac. & per eundẽ in l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. ob. dubitauit tamen in l. fi. an istud locũ habeat cũ donatur ecclesiæ: & dixit forte tũc donatio valet: quia ecclesię potest quis dedicare seipsum & bona, vt in authen. ingressi. multo fortius bona tãtum quia cui licet quod est plus licitum est quod est minus, vt in regula iuris patet, & ita pertransit. Ego contra. nã fauor religionis hoc operatur, vt quis se possit in statu paupertatis ponere: vnde bona veniunt vt sequela, sicut contingit in eo qui dat se ad arrogandum. nam omnia bona præsentia & futura in arrogatorem transeunt accessoriè: propter personam quæ in alienam trasfertur familiam. vt de ado. l. fi arrogator. &. ff. de preca. l. fi adeptus uero. Item ex iuris ciuiliscensura filius in statu paupertatis erat potestate durante l. placet. ff. de acquiren. hęre. fi militer seruus qui pro nihilo est. vt. l. qui testamento. § seruus. ff. de testa. & † quia si pactum donationis omnium bonorum & futurorum reprobatur tanquàm turpe & cõtra bonos mores eo quod impeditiuum est libere testamenti factionis: quis sanæ mentis diceret hanc turpitudinem ecclesiæ acceptam esse: quæ omnem turpitudinẽ amouet & abstergit: & est malis hominibus specialiter inimica: nempe item dubitauit & indiscussum reliquit in. d. l. fi. an sit nulla donatio solummodo futurorum: & valeat donatio præsentium. in d. l. stipulatio hoc modo. simpliciter dixit donationem nullam. pro quo facit: quia si forma donationis est bonis moribus inimica, non potest diuidi: licet aliàs dicerentur donationes plures, vna præsentium alia futurorum: eo casu quo posset valere. ff. de verborum obligati. l. scire debemus. &. C. de dona. l. sancimus. Dy. tamen in. c. quod semel, de re. in. vj. dixit tranfire testamentum in contrarium si reuocatur, quod Bartol. non tenet. & bene nec tamen dixit Dy. quando donatio in hac forma concipitur scilicet de præsentibus & futuris, vnde ex prædictis concludo dictum primum testamentum non transire in contractum donationis prædictæ: quia impedit liberam factionem testamẽti, & quia dictæ donationis præsentium & futurorum forma est bonis moribus inimica: & directæ contradicit charitati ex parte recipientis qui non curauit ponere debitorem in paupertatis statu, quod facere non debuit vllo modo, cum donatarius est ad antudora obligatus, vt. l. sed si lege. §. consuluit. de peti. hæredi. de condi. indebi. l. si non sortem. § libertus. ¶ † Super secundo quibus verbis debeat confici testamentum secundum vt reuocetur primum, adhuc sub iudice lis est. ego dico ponderanda verba tex. l. si quis in princip. testamenti. quæ sunt vt testator specialiter dicat prioris voluntatis se pœnitere, quod gloss. exponit expresse in. l. si mihi & tibi. §. fin. de lega. j. & in. d. l. si quis. Tu autem dicere potes, quòd specialiter dicat quis illud quod dicit verbis specificis in ip
sa enuntiatione sermonis aliquem contractum significantibus: vt. l. stipula. &. ff. de verbo. obliga. idem si non sunt verba specifica: sed vel per relationem ad aliud vel alicuius qualitatis circunstantiarum vel attinentium expresionem possumus reddi certi quid voluerit enuncians, vt. l. vbi autem non apparet. circa princip ff. eodem titulo. &. ff. si certum petatur. l. certum. ff. de libe. & posthumis. l. ij. de leg. j. l. si quis in fundi vocabulo. Pro hoc adduco gloss. singularem quam nullus allegat, in cor. de non eli. secundo nuben. § nequaquam. igitur valere volumus in ver si. firmè. col. j. & hoc tenuit Ioan. and. in. c. fi. de sen. excommu. libro. vj. ¶ Pro hoc optimè. C. de præscrip. xxx. anno. l. omnes. ibi specialiter ac nominatim fuissent numeratæ &c. vbi igitur aliquid apparet de intentione proferentis: licet sibi breui verborum compendio, illud dicitur specialiter apparere. pro hoc cle. appellanti. de appel. vbi cum appellatur ab interlocutoria: nominatim causæ grauaminis' debent exprimi. & hoc est intelligendum vel ipsa pronunciatione ad liquidum facta, vel saltem per sensum importantem signanter causas grauaminis. ¶ † Pro hoc faciunt omnes glos. dicentes quòd vbi imperator contra. l. rescribit etiam eo casu quo in. l. exprimitur. non valere rescriptum in contrarium impetratũ, sufficit dicere non obstante. l. aliqua, vnde de reuocatione specia
li illius. l. non est necesse facere mentionem: licet tutius sit etiam de. l. speciali mentionem facere. & hoc tenet gloss. C. de natu. lib. l. j. in verbo rescripti. & in cor. de non alie. §. alienationem. ver. ad hoc & tabellio in glo. in verbo participans, vbi sufficit quòd imperator dicat non obstante. l. leonis. licet illa lex singulariter non designet. &. d. l. gloss. fundant se per. l. si quis in principio testamẽti. & sic intelligunt ad principium etiam si non sint verba sub pro
nuntiatione specifica. tutior tamen est, vt dixi, singularis expressio. sic intelligo glo. authẽticæ, hoc inter liberos. C. de testament. Credo autẽ quòd vbi tractatur de graui præiudicio tertij, quòd requiratur singularis expresio legis. sic intelligo in glos. l. causas. C. de transactioni. quę notabilis est ad hoc. pro hoc facit. ff. si quis causa. l. sed & si quis. §. quæsitum. &. ff. de minori. l. quod si de speciali. & omnes leges loquentes ad exercitium actus requiri speciale mandatum. † quia vbi de grandi præiudicio agitur, nõ sub verborum compendio, sed signanter debet de speciali mandato constare, exemplum in eo qui procuratorio nomine vult contra hære matrimonium, vt in. c. finali. de procu. libro. vj. facit quod notat in. c. ad agendum. eodem titu. cum autem in proposito nõ agatur de cuiusquàm præiudicio, sed solius testatricis, dico de voluntate contraria primi testamenti satis abundè & ad plenũ constare per secũdum, in quo ipsa testatrix derogauit omni testamẽto quod fecisset: in quo esset apposita aliqua clausula derogatoria: nec potest fieri ad illud testamentum relatio: nisi ad illud ex quo nullum aliud condidit habens clausulam derogatoriam. sic intelligo quod dixit Bar. in. d. l. si quis in prin. dũ dixit inter testatorẽ qui condidit plura testamẽta subaudio habenti clausulã derogatoriã, & testatorẽ qui cõdidit solũ vnũ subaudio clausulã derogatoriã habens, quo casu dixit, quòd qui ad nullũ aliud potest fieri relatio: quòd primum tollitur per secundum: licet signanter de dicta clausula non fiat mentio. vnde notabiliter dixit Ioannes andreas. in. c j. de excess. præla. in nouel. libro. vj. in fine. † decidẽs quòd si per quęcunque verba etiam generalia constare possit de mente testãtis, quòd priori testamento voluerit derogare: primũ testamentum tollitur. sic intellexit. d. l. si quis in principio testamenti, quod est notandum. & huic sententiæ accedo tãquã verio
riori & humaniori: cum per eam conseruentur deficientiũ volũtates quarũ iterum non reddit arbitriũ, maximè autem hoc locum habet.

cum habet in proposito: quia secundum mihi relata in omnibus alijs testamentis dictus lucarinus fuit scriptus hæres. ¶ Concludo igitur ex prædictis solum Lucarinum in secundo testamento scriptum habiturum bona testatricis: & primũ testamentum licet cum clausula derogatoria factum, reuocari per dictum secundum testamentum. Et ita dico & consulo ego Angelus &c. perusij Mcccxcviij. Mensis Ianuarij.

CONSILIVM CCCLXVI.

1 *Testator in re certa instituens, fideicommissum relinquere potest.*
2 *Naturalis an veniat nomine filij.*
3 *Naturales filij comprehenduntur appellatione filiorum in dispositionibus odiosis.*
4 *Naturalis substitutum non excludit: nec ad legata filijs inuitatur.*
5 *Filij appellatio, in quibus casibus ad naturalem extendatur.*
6 *Filiæ naturales, quo casu & quando ad legata admittantur.*

QVidam Ioan. de camarino veniẽs ad mortem suum condidit testamentum, in quo instituit sibi tres filios hęredes legitimos & naturales, & voluit in dicto testamento quòd si aliquis dictorum filiorum & aliorum vel alterius descendentiũ ex eis quandocunque decesserit sine legitimis filij masculis ex vxore sua vel nascituris substituit ei cæteros ipsius testatoris filios masculos legitimos in stirpes & nõ in capita & descendẽtes ex eis masculos superuiuentes & præmortuorum filios masculos legitimos in stirpes & non in capita. Demũ disposuit in dicto testamento sic dicendo, videlicet si quod absit quòd omnes & singuli filij seu masculi & omnes & singuli descendentes ex eis masculi legitimi in pupillari ætate, vel postea quandocũque decesserint vel ipsi testatori præmorientur sine legitimis filijs masculis ex se & vxore sua natis vel nascituris: superstitibus ex eo vel aliquo eorũ filia vel filiabus fœminis: eo casu ipsas filias & quãlibet earum in. ccc. li. denariorum currentiũ sibi hæredes instituit iubens supradictas fœminas omnes esse contentas de institutionibus prædictis. ¶ Demum mortuus est testator supradictus tribus filijs superuiuentibus hæredibus institutis. Demũ decesserunt duo ex dictis filijs sine filijs superstitibus altero eorum fratre hærede instituto à dicto testatore. Demũ decesit dictus tertius filius hæres institutus à dicto testatore sine filijs masculis, superstite tamen quadã filia fœmina naturali nata ex dicto filio vltimo descẽdente. ¶ Modò queritur, nunquid virtute supradictorum dicta filia naturalis neptis testatoris possit petere virtute dicti testamenti dictas. ccc. lib. denariorum currentium.

1 PVnctus prędictus secundũ ea quæ proponuntur nullũ habet dubiũ. † subst
tue re enim potuit testator in re certa & singulare fidei commissum relinquere in casum deficiẽtiũ liberorum olim masculorum sicut hic fecit: quia per fideicõmissum reliquit filiabus fœminis natis & nascituris. ccc. lib. pro qualibet earũ in casu prędicto. cum ergo sub conditione prædicta potuerit fideicommissum relinqui: vt. l. hæredes mei. §. cũ ita ad tre. &. C. de impube. & alijs sub. l. pe. cũ si. purificata ergo conditione prædicta, prout purificata proponitur, quia nullus ex liberis masculis supereſt per fideicõmissum. ccc. libræ cuilibet filiarũ fœminarum debentur: quia sic testator voluit, sic testator disponit. vnde non habemus aliud inquirere. C. de necess. seruis heredi. instit. l. iiij. in fi. in fideicõ
missis enim volũtas testatoris spectanda est, vt. d. §. cum ita. & illa regulat conditiones, vt. l. in cõditionibus primũ locũ. ff. de condi. & de. volũtas enim testantis quę legi non repugnat: pro. l. seruatur. in cor. de nup. §. disponat. col. iiij. Et ita dico & cõsulo ego Ange. &c. Perusij mensis Ianuarij. Mcccxcviij.

POst hęc sunt consultus, an inuitentur ad legatũ filię naturales quas solus filius vltimò decedẽs habebat tẽpore mortus suę cõceptas & editas mortuo testatore legãte. & hic punctus est periculosus propter varietatẽ opinionũ quas infra succincte referam dũ quæ
2 ritur. an † appellatione filij cõtineatur naturalis. hęc enim nomina filius, pater, mater, sunt significatiua naturę. l. tutelas de cap. di. vbi tex. opti. hęc autẽ naturalitas ¦cõgruit naturalibus & spurijs & ¦legitimis cũ iure antiquo omnes homines liberi & legitimi nascebantur. in cor. qui. mo. nat. effi. leg. §. bella verò. vnde hęc nomina absolute prolata in materia indifferẽti cõprehẽdunt naturales & legitimos. vt ecce. se. consul. orficianũ defert filio hęreditatem maternã: & tertu. matri hæreditatem filij. vt. d. l. tutelas. vnde dixe
3 runt Cy. & Ioã. And. quòd † dãnato patre cum filijs ex causa lesę maiestatis aut hæreticę prauitatis cõprehenduntur naturales spurij: quia sunt de sanguine reprobo & iniquo nati, & ne plus habeat castitate luxuria. C. ad. l. iu. maie. l. quisquis. Io. and. in. c. statutum. de hæredi. li. vj. Et pro hac opin. videtur casus in. l. hos accusatio. &. Bar. ibi. C. de interdic. ma. l. libertinũ. & ibi per Cy. tenentem quòd etiã in materia odiosa odio rationabili: appellatio filiorum naturales cõprehendit. pro hoc. ff. de lega. ij. l. lucius. §. dame & pamphylo. & eo. ti. l. cum pater. §. volo. &. ff. de iure deli. l. fi. in quibus omnibus expresse deciditur, quòd appellatio filiorum comprehendit etiã naturales, subaudio tales qui patrem demonstrare non possunt, vt dixit Cyn. in. d. l. Pro hoc facit: quia sumus in materia fauorabili & extendenda: cum in testamentis interpretatio fiat latissima. ff. de reg. iur. l. in testamentis. Pro hoc etiam videtur casus. ff. ad trebel. l. hæredibus. §. fi. per glo. ¶ In cõtrariũ, quòd non teneantur naturales apparet: quia eis non cõpetit diffinitio filij, vt. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. ergo nec diffinitum. itẽ quia verba accipiẽda sunt propriè & per prius: non impropriè vel per posterius: vt patet ex coniunctis. ll. de exerci. l. j. §. fi is qui nauem. de neg. ge. l. iij. §. hęc verba. de verborũ significa. l. cum qui vectigal. &. l. tugurij. fi ager vecti. vel emphyteo. pe. l. j. &. ij. de lega. in. l. si cui lanam. de leg. ij. l. si ita quis. §. fin. de conditione & demonstratione. l. fideicommissum. cum igitur hic terminus filio verificari posit in filio legitimo & naturali & sic propriè & per prius: ergo non fit productio ad non legitimè natum. pro hac parte videtur casus. C. de institutio. & substituti. l. generaliter, vbi naturalis nõ excludit substitutum in casum deficientium filiorum. pro & contra videtur casus. ff. ad trebelli. l. ex facto. §. si quis rogatus. vbi naturalis excludit: & quandoque non excludit substitutum. & hęc interpretatio ad legata & fideicommis. producitur: vt facta filijs non debeantur naturalibus, vt
4 d. l. generaliter. in vltimo respõso. ¶ † Quid dicendum dubito, nec mirum: quia Azo dixit quòd soboles naturalis non excludit substitutum nec inuitatur: subbaudi ad legata relicta filijs in tribus casibus. ¶ Primò si testator voluit. ¶ Secundò, si non erat in dignitate politus: & sic soboles naturalis non erat horrenda. ¶ Tertiò, cum erat soboles libertina. Alij fuerunt in opinione contraria, quòd imo substitutus excluditur, & subaudiunt maxime in. d. l generaliter. Alij vero dixerunt: quòd vbi soboles substitutum excludit ex expressa dispositione testantis, tunc naturalis excludit substitutum, secus si ex tacita interpretata per principem. Alij verò dixerunt quòd naturalis natus de legitimo excludit: secus si sit naturalis ex naturali conceptus: & omnes istæ opiniones recitantur in gloss. d. l. generaliter. Potes attendere secure, quòd hoc nomen filius, à lege absolute prolatum in materia indifferenti, ad naturalem etiam refertur, in materia etiã odiosa & pœnali. Exemplum in. l. quisquis. & in dicto. c. statutum. & ibi per Ioannem Andream. & etiam in materia fauorabili. l. tutelas. superius allegate. cum à testatore profertur. Capio † regulam negatiuam, vt dixit Azo, scilicet quòd appellatio filij non extenditur ad naturalem, fallit si aliud apparet & de mente testãtis tacita vel expressa, quòd voluerit de naturalibus sentire.
¶ Primò, si testator in aliqua parte testamenti de naturalibus fecit mentionem: vt. l. Titia. §. idem respondet. el primo. ff. de verborum obligatione. quod tenuit Bartolus in dicto. §. si quis rogatus. ¶ Secundò, quando ad legitimos non potest fieri relatio. exemplum in medium afferetur: quia testator reliquit filijs furiosi: vt dicta. l. hæredibus, vel filijs hæredibus, cui est matrimonium interdictum; vel quia filij iam erant nati, &

ad filios iam natos testator se retulit:cum nulli legitimi superessent.& sic ad nullos legitimos poterat fieri relatio.vnde intelligē dum est: ita quòd non pereat dispositio.vt l.quoties in actionibus.de rebus dub.& eodem titulo.l.vbi est verborum ambiguitas.&.ff.de verborum obligatione.l quoties in stipulationibus. ¶ Tertiò fallit si testator non erat in dignitate positus:sed forsitan homo vilis,vt carpētarius, vel aliter vilis artista: de quibus gloss.facit mentionem in cor.de testi.sanci.colum.vj.in ver.artifices.¶ Quartò,si nati sunt naturales in figura matrimonij,puta ex libero & ex serua quæ contraxerunt contubernium: & de his senserit claudius in.d.l.lucius.§.damæ.si autem in figura matrimonij nati non fuissent, non plus esset fauendum eis qui duplici macula asperguntur:quàm in naturalibus mere ex concubina natis.¶ † Concludo igitur ex præmissis,quòd ad dictum legatum admittuntur filiæ naturales:si testator in dignitate positus non erat.nec de nobili progenie natus:quam progeniem soboles aliena aut naturalis vituperat & deturpat.C.ad orficianum.l.si qua illustris.&.ff.de ven.inspi.l.j.§.publice.&.ff.de quæstio.super statu.sic intelligitur.d.§.si quis rogatus.dum dixit inspici conditionem testantis,nam qui in dignitate positi non sunt ita in ardore amoris flectuntur ad sobolem naturalem sicut ad legitimā cum ad eam careret.& ideo vt plurimū videmus quòd faciunt eos legitimari:vt hæreditas eorum ad ipsos naturales confluat & decurrat.sed omnes leges dicentes non cōprehendi naturalē,intelligūtur quando iudici non sedet in animo contineri iusta ratione: quia non cōcurrit voluntas testatoris expressa aut & tacita sumpta ex aliqua dictarum coniecturarū. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXVII.

1 *Spoliatus non restitutur,nisi per eum de possessione sufficienter probetur.*
2 *Possessio & spoliatio debent probari,antequam quis possit restitui.*
3 *Spoliatus auctoritate priuata,ante omnia restitui debet.*
4 *Damna debent resarciri,antequam restitutio debeat fieri.*
5 *Capientium non efficiuntur,quæ in bello iniusto capiuntur.*
6 *Consuetudo reprobatur,qua capientis fit quod in bello iniusto capitur.*
7 *Administratores,suis superioribus præiudicare non possunt.*
8 *Restitutio spoliatorum vt fiat non requiritur vt resartio damnorum fiat.*
9 *Examinatio testium à quo & quando committi possit.*
10 *Commissio receptionis testium facta parte non citata,an valeat.& numero.11.*
12 *Perduellionis crimen facit,qui contra vicarium principis factionem init.*

IN quæstione vertēte inter illustres principes dominum Theodorū marchionem montisferrati & dominum Gulielmum eius fratrem ex vna parte:& illustrē principem dominum Amadeū de sabaudia principē achayæ &c.de & super restitutione mōtis vici vel montis regalis cum suo territorio & districtu.&c. fieri petita per eosdem illustres dominos ex parte vna,& dictum illustrem principem ex altera:corā sancto & domino illustrissimo duce mediolani comite virtutum &c.vna cum refectione dānorum transcendentium quantitam vt asseritur.cl.milium florenorum auri & vltra,quā ciuitatem dicti illustres domini se spoliatos asserant tempore nouæ guerræ vigentis dudum inter dictos illustres dominos ex parte vna:& dictum illustrem principem ex altera:coram sancto & illustri domino duce Mediolani comite virtutum &c.velut arbitro & arbitratore in procedēdo per se & suos commissarios vel auditores de iure & de facto ad suum absolutum arbitrium & in sententiādo.de iure autem nisi partes in forma sententiandi fuerint concordes prout in compromisso à me viso:latius apparet non obstante quacunque confessione actorum innumerabilium factorum hincinde.¶ Duo succinctè in dubio reuocantur.¶ Primò,an dictis illustribus dominis tāquàm spoliatis & priuatis possessione & quasi dictę ciuitatis sui quę territorij & districtu &c.per dictum illustrem principē ex actis & actitatis hucusque:quoniā dicta & attestationes testium ego non vidi:debeat fieri restitutio tā ciuitatis quā damnorum. ¶ † Capio primā partem de restitutione ciuitatis &c.& quantū attinet ad personam dicti illustris domini.d. Gulielmi nihil probatum inuenio per confessionem dicti principis aut procuratoris eius de possessione vel quasi ciuitatis prædictæ &c.ciusdē domini Gulielmi:nec de inuasione aliqua facta per ipsum principē achayę aut gentes eius in præiudicium dicti domini Gulielmi:& per consequens alio non docto neque probato,sine dubio dominus princeps à petitione dicti domini Gulielmi venit totaliter absoluendus.ff.vnde vi.l.j.§.interdum autem.hoc &.c.l.§.eum qui neque animo &c.de causa possess.& proprie.cum ecclesia sutrina facit totum illud generale,quòd actore non probante:reus absoluitur.C.de eden.l.qui accusare. ¶ † Si autem possessio dicti domini & spoliatio facta de eo probabitur per testes prout attestationes cantabunt:ita oportebit iuris auxilium impartiri.quātum autem attinet ad personam domini Marchionis pro parte dimidia pro indiuiso dictæ ciuitatis & totius territorij quod occupauit:restitutio per dictum principem faciēda est:quoniam possessio.d.Marchio.pro parte dimidia:& spoliatio priuatio eiusdem eo tenente & possidente autoritate propria est plenè probata per confessionem dicti principis seu procuratoris eius:super.xxx.capitulo intentionis dicti domini Marchionis in quā pluribus partibus eiusdem capituli quarum prima incipit.Credit quòd cepit montis regalis locum & magnā partem eius territorij ipso Marchioni existente in possessione & quasi,& secunda incipit.Credit quòd priuauit ipsum dominum Theodorū possessione, & quasi dicti montis regalis & magnæ partis eius territorij & iurium & pertinentiarum,sed non credit quòd spoliauerit,& tertia incipit ibi.Credit sciuisse capionem destitutionem & priuationem dicti loci montis regalis & magnæ partis eius territorij & districtus:& ratos habuit.& quarta incipit.Credit quòd ipse.d. princeps acceptauit & apprehendit dictum locum montis regalis: & magnam partē eius territorij & districtus,& possessionē & quasi & sciens de captione & priuatione prædictis ac de anno & mense descriptis in ipsis positionibus tam fauore alicuius tractatus perquisiti vt supra responsum est.& quantum potentia ipsius domini principis & vi armorum & iusto dei auxilio præcedente & aliter non credit iustitiam autem offendere debet:& illa verba & aliter non credit nihil operantur.C.de excep.l fi quidē in glo. ma.C.de do.ante nup.l.si præsidi.postquā enim constat de facto per confessionem credulitatis eiusdem de auro & argento legato.l.ornamentorum.C.de iuramento calum.l.ij.§.sed quia veremur in gloss.C.de confes.l.j.in glo.mag.& quinta incipit. Credit saluo quod non credit dominum Gulielmū possedisse,nec quasi & quantum ad territorium credit de magna parte vt.s.& nō credit quòd detinuerit vel detineat ipse dominus princeps locū præ dictum montis regalis & tenere dei auxilio intendit.de iustitia autem docere eum oportet, vt supra,per quam vltimam particulam apparet euidenter:quòd nedum dominus princeps occupauerit dictam ciuitatem:imo quòd tempore respōsionis eam etiā occupatam tenebat:iccirco dicto domino Marchioni pro parte dimidia pro indiuiso restitutio facienda est per ipsum dominū principē.& non pro parte maiori cū se pro maiori parte nō asseruit se possidere:ex quo pro indiuiso vna cum fratre suo in libello & in positionibus se possidere dixit.ff.vt possi.l.si duo.nec in plus reum conuentum condemnari decet:quàm actor petierit. C.de fideicom.li.l.fin.ff.cōmu.diui.l.vt fundus. † Quòd autem hæc restitutio fieri debeat constat:quia spoliatus authoritate propria ante omnia debet restitui.C.ad.l.iuliam.de vi.l.si quis ad sepulchrum.C.vnde vi.l.inuasor.&.l.momētaneę.&.l.meminerint. per quas leges fundata est intentio domini Marchionis: etiam si dominus princeps à dictæ ciuitatis possessione absque culpa cecidisset,quoniam expulsionis tempore plusquàm fructuator debitor constitutus est:& constitutus continuo durat.ff.vnde vi.l. penultima. & eodem titulo.l.j. rectissimè. C.de furtis.l. subracto.C.quod metus causa.l.j. ¶ Denegatur autem pro parte dicti domini principis restitutio principaliter propter tria.

¶ Primò, quia dominus Marchio bellum indixit eidem principi,prout asseritur indebitè & iniustè, de quo in dicto appar

apparet per patentes literas recognitas dicti domini Marchionis.&ideo captum in bello prędicto non debet restitui:etiam pace facta iuris rigore. ¶ Secundò,quia de consuetudine antiquata in partibus Lombardiæ facta pace de guerra obseruatum fuit & semper obseruatur quòd ciuitates & loca tempore guerre capta remaneant apud capientes continuo:& spoliati deplorant.

¶ † Tertiò quòd licet restitutio deberet fieri,non ante facienda est quàm damna illata principi resarciantur:quæ innumerabilia esse dicit. Ad primum autem respondetur quòd licet dominus Marchio bellum indixerit:tamen incitatus & inflammatus fuit ad bellum ex multis & rationabilibus causis animum suum mouentibus:quæ in suis querelis proponuntur,quæ si verę essent,nō posset redargui idem.d.mar.de indictione belli:cum habuerit & habeat merum & mistum imperium in territorijs suis fungatur que cesarea potestate pro defensione suorum iurium & terrarū quinimo statuere poterit,quòd intrantes territoria sua infra eadē præsidia possent capi occidi & spoliari: quoniam intra territorium suum suppremam potestatem habet excepto Cęsare. & punire potest delinquentes intra sua præsidia& super his leges & statuta cōdere autoritate Cęsarea:propter plenissimam potestatem quam Cęsar induxit in vicariatu concesso illustribus antecessoribus eorum.& de eis vt de vicariatu partim in dicta ciuitate concesso constare vidit,per Inno.& Ioan.and.de iureiurando.ficut. & de restitutio.spolia.c.cum ad sedem.Bar.in.l. hostes de capti. quia tamen causæ querelarum dicti domini Marchionis per acta tata hucusque probatę non sunt,imo potius sunt negatæ per dominū principē,cōcludere possumus nō esse in casu dubij:an bellū fuerit iustè vel iniustè indictū.C.qui. ad.li procla.nō li.l.fi.C. de procu.l.j.& ibi per Cy.de hoc bello dubio dixit succintè Inn. in.c.j.extra de treu.& pa.Sed videamus posito pro cōstāti quòd dominus mar.bellū indixisset iniustè, ex quo pax est facta,aut in procinctu est ipsam fieri,quę pariasunt.de testamen.militis.l. pen per manus eiusdem sancti & illustrissimi principis omnes tortuolas virgas ad rectam lineam dirigentis:an dicta restitutio fit fienda.& dico breuiter & succinctè,quòd sic ad hoc autem di
5 cendū moueor triplici ratione. ¶ † Primò,quia capta in bello iniusto capientium non fiunt quinimo nec in publico & iusto si immobilia sunt:imo sunt fisci.ff.de iure fisci.l.diuus. & ibi plene per gloss.facta ergo pace debēt restitui:vt sic quod abstulit bellicalamitas,restituat pacis lenitas.ff.de capti.l.in bello & Barto. ibi.& eodem titulo.l.hostes.facit.C.de caducis tollendis.l. vnica in principio.Pax enim est remissio rancorum & odij,& reconciliatio animorum quæ vertebantur ad inuicem,quos rancores & odia non credo remitti cum alter pacisscentium ablata retinet cum magno præiudicio & iactura partis aduersæ.de conditio. & demonstratione.l.nam natura.incitatur enim quis ad odium propter rapinas quas sustinuit & ipsarū retentione,& hoc ipsum naturaliter sentimus in nobis:: vnde querere rationē vel legis, aliud non est nisi infirmitas intellectus secundum Aristotelem. ¶ Secundò,quia licet.d.mar.diffidauerit.d. principem per suas literas:& ipsam diffidationem & dissolutionem à quacunque pace & concordia inita inter ipsos gratam habuerit & habuisse retro declarat & alacri corde recepit assumpta causa:quia non est pax inconstantis hominis affectanda,vt hic sue literæ patefaciūt. cum ergo acceptauerit guerram & dissolui consenserit vnica si qua erant:non potest dici in dicta guerra.d.principem sustinuisse partes defensoris potius quàm offensoris.& ideo tanquam iniustus promotor non potest dominus marchio accusari pro hoc do casum æquiparando bellum iudiciale extraiudiciali.ff.de in ius vo.l.quānis.quæ lex hanc quęstionē decidit meo iudicio.licet per neminē tactum viderim ex doctoribus vel aduocatis alterius partium prędictarum.facit illud generale scienti & volenti non infertur iniuria neque dolus,vt.C.de transa.l.cū donatio-
6 nis.&.ff.rē ra.ha.l.sed si sine.§.insti. ¶ † Nec ob.allegata antiqua consuetudo reformationis locorum:que occupata in guerra esse contigerit:quia illa consuetudo si extat nec rationabilis nec honesta est:cum sit iuri contraria & etiam naturæ secundum quam non debet quis locupletari cum aliena iactura.ff.de condi.inde. l.nam natura.& consuetudo debet esse rationabilis & honesta;ac etiam præscripta & in contradictorio iudicio obseruata,de elec. c.cumana.C.quæ sit log.consue.l.ij.& ibi per Cynum per Innoc. plenè in.c.fina.de consue.in vlti.col.in fi.& in contradictorio iudicio hanc consuetudinem obseruari debere iudicatum fore nō puto:sed potius pacem regulari secundum formā prædictorum pactorum.per quę interdum fit restitutio interdum notat.ff. de capti.l.si quis bello.in princ.ibi nisi in fœdere cautum fuerit &c. &.l.si captiuis.Pro hoc patet responsio ad capitula ligæ in fauorē principis allegata:quoniam ipse contentus fuit dissoluere omnia pacis & concordiæ vincula potuerunt ergo de cōmuni concordia.ff.de pac.l.ab emptione.& quia secundum scripturas quas vidi in festo sanctę catharinæ.d.princeps non ratificauit ligam:nec se in ipsa intercluśit:sed ix.die decembris,vnde attentis capitulis dictæ ligæ idem princeps gaudere non potest beneficio dictæ ligæ.sic enim placuit contrahentibus: vt patet in.c.quod incipit. item quod in præsenti liga possint esse illustres principes domini.d.comes de sabaudia & Amadeus de sabaudia princeps Achayæ.Est tamen verum,quòd in.xciiij.die.xxviij. Nouembris illustris princeps dominus detormato recepit eum in liga volentibus & consentientibus pluribus egregijs & notabilibus viris asserentibus se procuratores dicti domini principis: sed procuratorium non vidi & hucusque non est productum in actis.

¶ Tertiò moueor ad confirmandum prædicta:quia idem dominus Marchio fuit & est imperialis vicarius generalis dictę ciuitatis:vt apparet ex tenore dictorū priuilegiorum.& licet non in totum:saltē pro parte.item quia offensio diuidi non potest nec potuit pro parte peccati.ff.depo.&.l.si duo.§.j.de verb. obligati. l.eādem.§.cato.versi.differentiæ hanc esse rationem &c.non potuit idem princeps dictæ ciuitatis vllam inferre iacturam: quin per consequentiam inferat Cæsari:vnde dominus Marchio prosequendo sua iura tanquàm imperialis vicarius nihil nephādum aut inhonestum cōmittere potuisset tanquàm dominus singularis quod retorqueri posset in præiudicium maiestatis Cæsareę:
7 aut vicarius sui.ff.de inoffic.testa.l.filius, vbi est casus. † Constat enim administratores apostolicos vel Cæsareos aut inferioris potestatis:eorum dominis præiudicium inferre non posse.C.ne rei do.vel tempo.l.fin.C.de fund.re.publi.l.fina.li.xj.quinimo. & si idem princeps dictam ciuitatem in vna se intrusit per rescriptū impetraret à Cęsare non teneret vt notat ibidem.de inferioribus autem administratoribus multa iura sparsim sunt scripta. & sufficiat allegare.ff.quando ex fact.tu.l.ob dolum.&.l.si tutor.C.de fal.mo.l.vnica.C.de tributis.l fi pupillus.§.j.C. de vi.l. meminerint.in fin.per Innocen.Ioan.and.de iudi.c.cum deputati. & ibi ponitur quando administratores dicantur in dolo.& si dicatur dominus Marchio non agit vt imperialis vicarius:respondetur quod in principio libelli enunciatur eum vicariū:& non exprimitur quòd dictę ciuitatis vel quorum locorum.vnde sub dicto indefinito sermone plurima particularia atque indiuidua comprehendi possunt.ff.de legitimis tuto.l. legiumos.de autoritate tutorum.l.obligari.§.tutor.& per Dyn.de regulis iuris.in rubri. declarare igitur potest dominus Marchio,quòd partim vt vicarius,quatenus vicarius est, partim vt ipse nomine proprio egit & sua iura prosecutus est atque prosequitur:& declaratio hęc tra hitur ad tempus libelli oblati.l.hæredes palam.§.sed si notam.ff. de testa.qui enim declarat nihil nouum inducit:sed quod est,tetigit.ff.de acquir.re.do.l.adeo §.cum quis.in fine.de negoti. gest. l.j.& ideo non obst.l.edita.C.de eden.& credo cōsulte fieri hanc declarationem ad dubiū omne remouendum.& si dicatur non cōpromisisset vt vicarius sed generaliter:respondetur quòd imo & iura quæ habet tanquā vicarius in cōpromisso veniunt:& hoc virtute illorum verborū contentorum in principio cōpromissi, ibi & quālibet ex dictis partibus tam cōiunctim quam diuisim vigentibus seu quæ vigere possent quoquo modo vel vigebunt seu orirentur,& cętera.vnde illud verbum, quoquo modo, soluit contrarium cum litem agere possit & potuerit dominus Marchio,tam nomine proprio quàm etiam vt vicarius. inf odium enim agendi hæc duo concurrunt.

8 ¶ † Ad tertiū autem quod allegatur,nō posse dominū principē compelli ad restitutionem ciuitatis & districtus nisi primo ei fiat

Universidad de Deusto
Biblioteca

damnorum restitutio quæ ad pecuniã reducuntur, falsum est: cũ pto damnis ciuitas non sit obligata sufficit allegare quod dicit Cy. C. cõmo. quòd prætextu infra dicam dãna. l. restituenda nõ sunt. Super his damnis aduertatur diligenter: quia præter occupata quæ principis sunt damna data in territorijs non sunt sibi sed suis fidelibus: quorum nomine ipse non agit sed agere potuisset. nec dicitur se damnificatũ in illis pecunijs ex illatione dãnorum factorum fidelibus. forma ergo petendi inspicienda est. de instit. l. habeat. de exceptio. rei iudica. l. si iur. §. eãdem. &. l. cum quæritur. cum similibus. & plenè disputat Ioan. And. in additio. Specu. in tit. de actio. & peti. §. sequitur. ver. hoc quoque non est prætermittendum. & in titul. de sen. §. qualiter. ver. quid sit lis. & ideo in hoc iudicio talium damnorũ consideratio non est habenda. ¶ Nunc descendo ad petitam restitutionem bonorum, super qua concludo vno verbo neutrã partium fouere iustitiam: quia ex quo guerra fuit acceptata per principem qui consultè agendo rescribere debuit oppositum eius quod scripsit: & incontinenti. ff. ad mace. l. si filius. vbi est tex. optimus facit de cle. literas de rescri. Bart. ff. rem ra. habe. l. quo enim. nullus alteri dolum vel culpam potest impingere. ff. de compen. l. si ambo. in prin. hinc est quod dicimus, nil dolosum doloso. nil manichæum cetego: & nil iudæum iudæo. C. de hære. l. quoniam. ff. de dolo. l. si duo. de excep. do. l. apud celsum. §. marcellus. so. ma. l. viro atque vxore. loquor cum circa idem prout in puncto nostro mutuo & vicissim dolus & delictum cõmittitur scilicet circa eandẽ guerram & periculo eius succedens. ¶ Pro hac parte adduco. quia si pugiles duo sponte se coaptant ad pugnam quantumcunque vnus ab altero primitus inuitetur, tamen cõmuniter ab altero petat emendam. vt. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad. l. aquil. imputet enim sibi qui imprudenter agit: aut sibi malo doctus consilio peius eligat. ff. de nego. gest. l. nam & seruius. §. fi. cum suis concor. & in regula iuris damnum quod qui in fi. ff. de reg. iur. & extra eo. ti. Ad hoc etiam dicendum adduco, quia statutum est pro bono pacis & concordiæ grandia damna passum compelli de iure damnorum remissione extra de iniur. c. in nostra. sic quæ puto eundem sanctum dominum facturum quis enim soluere posset aut restaurare quæ dicũtur illata, si vera sunt, nẽpe nullus, quinimo, & vt ita dixerim. neque antiquissima romanorum torpea cum thesauris abundabat licet quandoque esset erosa. ff. de solut.
9 l. creditor. in princi. ¶ † Restat videre an commissio examinationis testium facta per dominos auditores spectabiles & egregios eiusdem sanctil& illustrissimi principis valeat: & sine dubio dicẽdum est quòd sic. quia in procedẽdo & per se & per auditores suos habet amplissimã potestatem partibus præsentibus & absentibus. & c. vt in cõpromisso latius continetur. quicquid ergo factũ est per dominos auditores: attribuẽdum est illustri domino duci: cuius potestatæ funguntur, vt. l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusque vni. no. per Inno. de elec. in causis. in prin. & hoc disputauit Bart. in. q. quæ incipit ab abundantia generali & c. de ipsius autem arbitratoris potestate dubitari nõ potest: quoniam forma compromissi illam ponit in lucidum. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. de offi. & eo. ti. l. diẽ proferre. §. si quis litigatorum. ver. proinde. quinimò & ipsis cõmissarijs signanter fuit attributa potestas recipiẽdi omnes & singulas petitiones &c. & omnia & singula acta fienda & ordinanda: & insuper præmissis & quolibet prædictorum & tractandorũ vigore dicti compromissi ordinare & facere: vt in compromisso patet, cum igitur ordinare & facere possint omnia quæcunque tractanda occasione compromissi: ergo ordinare debuerunt fieri posse & debere per alias testium receptiones cum ordinatio receptionis testium & ipsa receptio ad compromissum pertineat: & ad causas in compromissum contẽtas. & sicut sanctus & illustrissimus princeps dominus dux potuisset receptionem testium alteri committere: ita & dicti commissarij posuerunt: quoniam eis fuit attributa potestas eadem in procedendo: quæ commissa fuit eidem domino duci vsque ad diffinitiuã sententiam exclusiue, vt patet. sic quòd non fuit eorum industria simpliciter: sed fides assumpta in ordinan-
10 do & faciendo vsque ad dictam sententiam. † Sed quia reuocatur in dubium: quia commissionem receptionis testium fecerũt commissarij prædicti parte altera non citata an valeat dicta cõmissio: dico sine dubio quod sic: quia attributa fuit eis potestas procedendi de iure & de facto, quod quidem verbum, de facto, attento verbo, de iure, suprà posito notat factum merum abstractum ab omni mixtura iuris: aliàs non esset de facto: imò de iure secundum considerationem facti. ad. l. aquil. l. si quis seruum. §. in clino. & tantum importat hoc verbum de facto: quantum si arbitratori esset data potestas manu regia procedendi, vt. l. ij. circa prin. de origine iuris. quæ manus regia sine citatione omnia gubernabat, in fi. autem nihil iniquũ statuebat: & hac potestate vtebatur pater in filium. ff. de fur. l. ferui & filij coniuncta. l. j. C. de emẽ. lib. &. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. de vsufru. l. locũ. §. proprietarius. C. de emen. seruo. l. j. C. de pa. po. l. congruentius, quæ autem iniquitas consistat in cõmissione examinationis testium per quam partium ius finale non leditur: quoniam saluæ sunt exceptiones contra personas & dicta: & contra personas examinatoris testium vt patet ex actis reseruatio ipsarum exceptionum nempe nullam bonus vir iniquitatem poterit allegare. Item hoc verbum de facto quod sit abstractum ab omni iuris mixtura dũmodo dolus absit & omnis patens iniquitas, probat tex. rectè intuenti in. c. bonæ de postu. præla. Bar. in extrauagan. ad reprimendam, in verbo videbitur. in. q. quæ incipit, quid si dicatur in statuto quòd in tali negotio procedatur de facto. licet illũ tex. ipse non alleget. porrò in actis inuenio partẽ citatam per Iac. seruitorẽ cõmunis papiæ. Mcccxcij. die. xxij. Decebris perẽptoriè ad videndum commissionẽ dictæ receptionis testium fieri. & quædam alia inuenio formam cõmissæ citationis de verbo ad verbum in actis. & postea eadem die prima hora noctis inuenio factam commissionem receptionis testium & commissionem scripturæ depositionis testium, in qua cõmissione dicitur, quòd dicta cõmissio facta fuit absente procuratore dicti domini principis tamen vero contumace & legitimè citato & monito, cum ergo monitio saltem illo tunc fieri potuit: & illo tunc procurator monitus potuit à facie auditorum aufugere de monitione, nõ est dubium quòd illa scriptura fidem facit, de proba. c. quoniam contra. & ibi per Inno. & Ioan. an. & per eundem in cle. literis. de procura. & ibi allegat Spec. C. de contrahen. stip. l. optimam. not. in authenti. si quis aliquo documento. & ibi per Bart. C. de eden. allegatur autem in contrariũ: quia licet de relatione appareat: non constat de cõmissione citationis, sed truffatorium est, quoniam non solum de citatione imo & de monitione fit mentio quę tũc fieri potuit: imo & de citatione fidem facit ex quo eadem die apparet actus expeditus, secundum opi. quorundam. de testi. albricus. in ver. publico. & ver. alij. dicunt quòd si de publicatione & c. & ibi etiã per Inno. & licet de commissione citationis nõ appareat in actis: tamen præsumitur commissio facta ex quo seruitor erat publicus & iuratus, secundum Inno. de proba. c. quoniam. in
11 verbo citationem. Specu. in tit. de cita. §. j. ver. & not. ¶ † Concludo igitur ex prædictis, quòd parte non citata dicti commissarij poterunt facere commissionẽ testium receptionis: ex quo in cõmissione apparet quòd illa commissio facta fuit monito procuratore domini principis contumace, tandem & quòd alia monitio fieri potuit tunc cum dicta commissio facta fuit. Et probatur monitionem factam esse par verba enunciatiua illius scripturæ Barto. vbi suprà & ff. de verbo. obli. l. sciendum. Super probatione autem factionis de capiendo dictam ciuitatem montis vici seu montis regalis testimonium facinoti non est plenum: quoniam in carceribus est domini Marchionis cui imperari potest. ff. de testi. l. idonei. coniuncta glo. tamen eius vox non est omnino reprobata. quia quo ad probationem criminis maiestatis, de quo in themate quæritur, omnium personarũ est exequata conditio. ff. de quæsti. l. de minore. in prin. per Azo. in summa de testa. in col. ij. in prætudicium enim imperialis culminis & aduersus securitatem ciuitatis suæ fuit factio ordinata per quam plurimi ciues ciuitatis spoliati sunt domo habitatione & bonis eorum, & vt mihi asserunt est Cæsari subtractum imperium ciuitatis quatenus in facto consistit. ff. ad legem Iuliam maiestatis. l.
12 j. eodem. titu. l. quisquis. † factio enim ordinata contra vicarium principis & si non in contemptum imperialis culminis perduellionis

lionis crimen est: vt patet in quadam extrauagan. fœderici pisedita de qua per Bar. in. d. l. hostes. prædicta ante vero illam non contrahebatur illud crimen, nisi in contemptum Cęsaris fieret rebellio. Bar. ibi ad reducendum autẽ rem in puris terminis veritatis & in consonantiam luculentam ex qua possit verum dare iudicium & æqua fieri sententia: puto hanc rem exigere corpus eius subijci torturę, vt. d. l. de minore. in fi. prin. Si diceretur eum non esse omni exceptione maiorem: secundum Innocẽ. de accu. cum. p. manconella. in. j. glo. licet illa posset in contrarium allegari: deberet eum poni extra territoriũ. d. marchionis. ita quòd absque alio timore instantis, vel futuri periculi libere verũ possit testificari. crederetur enim sibi reuelatori factionis concurrente iudicio vehementi: & maximè alterius tractatus facti per eundem principẽ cum eodẽ facinoto, qui tractatus nunc ad finem adductus est. ficque creditum fuit mulieri vnicę: quæ factionem cathilinæ detexit. ff. ad. l. iul. maie. in quæstionibus, ex vicinitate enim temporum multa præsumimus. l. si ventri. §. in bonis. de pri. cre. quem primũ tractatum princeps confitetur seu eius procurator: licet dicat se supersedisse facta pace, quod verbũ supersedisse multum fauorabile est domino marchioni. nam si supersedit, non truncauit. ff. de iudi. l. destitisse. ad turpi. l. destitisse. animus ergo domini principis in occupãdo ciuitatem videtur esse continuus: licet cessauerit per tempus in actum deducere. ff. de solu. l. qui rem. §. aream. & secundũ ea quæ vidi in tam prolixo testimonio facinoti multa verisimilia exprimũtur: propter quæ quis potest ad credendum adduci verum esse quod dicit, ciues autem alij de dicta ciuitate licet non sint extrinseci seu forestati super dicta factione, testimonium perhibere possunt, quoniam per neutram partium eis imperari potest: vt hoc aut illud dicat. licet posset allegari quòd ex factione sunt forestati, sed hæc exceptio non est sufficiens in crimine maiestatis, vt dixit Bar. in. l. in quæstionibus. ff. ad. l. iul. maie. quanta tamen sit eis fides adhibenda, nullus magis scire potest quàm qui examinauerit illos. ff. de testi. l. ij. §. j. & §. eiusdem quoque principis. nec debet examinator ad vnam probationis speciem se restringere. & hoc breuiter elicio ex tam diffusis & confusis scripturis & quæstis innumeris. ¶ Reliqua autem superflua fore puto, partem autem tangentem quid iuris sit super restitutione certorum castrorũ possessorum per eundem principem, quę esse dicuntur de marchionatu montisferrati. nihil dico. nisi signanter viderim iura & priuilegia ipsorum illustrium dominorum. In compromisso autẽ venit dicta controuersia & omnes aliæ quę inter ipsas partes verterentur. est enim compromissum plenum & plenissimũ. ff. de arbi. l. si cum dies. §. plenum. Item super petita restitutione castrorum quæ occupata dicuntur: dico illustri principi & eosdam illustres dominos & gentes eorum ac ex actis hucusque nulla certa potest ferri sententia: sed est expectanda testium publicatio quibus apertis idem sanctus & illustrissimus princeps sententiam ferre poterit æquitati & iustitiæ consonantem. C. de iudi. l. iudices. Ego Ange. &c.

CONSILIVM. CCCLXVIII.

1 *Priuilegium principis motu propr o factum, dici non potest subreptitium.*
2 *Probatio plena non indu it r per verba, quibus facta aliena narrantur.*
3 *Guerra quando dicatur iniusta.*

SEreniſsimus princeps Vinceſlaus Romanorum imperator & ſemper auguſtus & boemiæ rex dedit & conceſsit motu proprio illuſtribus principibus dominis theodoro Marchioni montiferrati, & Guilielmo eius fratri germano priuilegium quoddã gratiamque regiam & omne bonum, quod quidem priuilegium & gratia incipit. Vinceſlaus dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus & boemię rex: illuſtribus theodoro marchioni montiſerrati & Gulielmo eius fratri germano principibus & conſanguineis noſtris chariſsimis &c. & fuit datum pragæ anno domini Mxcvj. die. xvij. menſis Nouembris. regnorum noſtrorum anno boemiæ. xxxiiij. Romanorum vero. xxj. quæritur igitur viſis & diligenter inſpectis verbis dicti gratioſi priuilegij de effectibus & virtute eiuſdem, & maximè ſi ciuitas montis regalis cũ alijs locis in dicto priuilegio deſcriptis debet reſtitui per illuſtrẽ principem achayæ. & an ipſi illuſtri domini teneantur reficere damna quæ idem princeps ſuſtinuit durante guerra mota per ipſos illuſtres dominos necnon.

ATtendendum eſt multum quòd dictum † priuilegiũ motu proprio eſt conceſsum patet ex verbis eius, vnde in nulla parte ſui poteſt ſubrepticiũ allegari vel dici, de prebendis ſi motu lib. vj. & ibi per Ioan. and. in ipſo autem priuilegio idem dominus imperator enunciatiue narrat conceſsionẽ vicariatus conceſsi tam per ſuum genitorem chariſsimũ & dominum Karolũ Romanorum imperatorem & c. quã per ſeipſum quibus verbis enunciatiuis & narratis abſque oſtenſione priuilegij alicuius ſtandũ eſt: & faciũt illa verba pleniſsimã probationem cũ idem. d. imperator vinceſlaus narraret & enunciaret factum ſuũ ſcilicet ſui priuilegij. & ſuper narratis principis fundetur intentio declarando confeſsionẽ & eius formã ſpecificam & diſtinctam, vt in cle. literis. de proba. vbi eſt caſus. quinimo & ſi forſitan non narret conceſsionem ſuam ſed genitoris ſui: ſufficeret abſque alia probatione, vt in extraua. clemẽ. vj. quę incipit, proinde multo ergo fortius ſtandum eſt in themate noſtro: in quo fit enunciatio priuilegij vtriuſque. Si enim ſuper narratis principis non fundaretur intentio: haberet locum. c. ſi papa. de priuile. li. vj. tunc autẽ intentio principis non fundatur ſuper narratis, quando narrata nõ habent ſe in modum cauſæ ad id quod in literis continetur. Iſte autem non eſt caſus noſter, quia omnia narratiuè prolata habent ſe ad contenta diſpoſitiuè in priuilegio per modũ cauſæ & verba incerta in eodem priuilegio ibi: prout hoc ipſum date per noſtras maieſtates: certæ literæ manifeſtè declarant & c. non ſunt reſtrictiua eiuſdem priuilegij: ſed declaratiua. declarant enim priuilegium ita fuiſſe conceſſum: & de conceſsione certas literas maieſtatis emanaſſe. illud enim verbũ prout: tunc eſt reſtrictiuum præcedentiũ per viã relationis ad aliud: quando præcedẽs diſpoſitio narratur incerta, certificanda tamen per aliud. C. de eden. l. edita in fin. de dolo & cõtu. c. prout nobis. & inſt. de ſuc. ſubla. §. j. ſed in themate noſtro diſpoſitio certa & certiſsima enunciatur: & ideo licet litere non appareant de priuilegijs cõceſsione ſufficiũt prædicta verba narratiua. C. de inſti. & ſubſti. l. ſi teſtamentũ extra de teſti. c. veniens
1 el. j. ibi prout ordo rationis exigit & c. qui ordo certus eſt: cũ ius ſemper ſit certum. C. de epiſ. & cleri. l. presbyteri. ibi prout leges percipiunt & c. ſunt ergo præcepta legum certa, vt extra de procur. c. ſi duo. in fi. li. vj. C. de his qui latro. & c. l. fi. ¶ Concludo igitur ex præmiſsis huius ſolius priuilegij oſtenſionẽ ſufficere abſq; aliis literis Cęſareis. Secũdò, idem dominus imperator enunciat atque narrat in verſi. nuper. verò guerra & quæſtiones & defenſiones vigentes inter dictos illuſtres principes ex parte vna: & principem achaye & ſuos ex altera & c. ¶ Tertiò in verſi. ciues ciuitatis & c. narrat ciues ciuitatis montis regalis ſe cõtumaciter rebellaſſe & ſubdidiſſe principi achayæ. propter quod enunciat ipſos illuſtres dominos poſſeſsiones ſeu quaſi prefatæ ciuitatis & executione iurium vicariatus dolo mediante per præfatum principem ſpoliatos. † quæ quidem verba cum ſunt narratiua facti
2 alterius non inducant pleniſsimam probationem: ſed plenam, quæ præſumitur ita eſſe. prout dominus imperator enunciat. probari tamen poteſt contrarium. vt notat. Ioannes Andreas. in dicta clementina literis. verum quia de dictis ſui iuris non ſolum factis eiuſdẽ: quinimo & ipſi domino imperatori. idẽ dominus imperator aſſerit ſe ſufficienter informatum: & ſic factum ſuum atteſtatur non adminiculum habens adiunctum, prout dixi ſuffi cienter, iccirco de ſpoliatione & de omnibus iniurijs in dicto priuilegio enarratis verba prædicta faciunt probationem pleniſsimam, vt ſuperius dictum eſt. ¶ Quartò, idem dominus imperator in verſi. non per errorem aut improuidè autoritate Cęſarea & de plenitudine poteſtatis ad vicariatum prædictum & ad vniuerſa & ſingula iura eiuſdem vicariatus. ei. ſdem illuſtres dominos in priſtinum ſtatu reſtituit & reintegrat: non obſtan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te quòd guerra prædicta per eos fuisset forsitan inchoata, & de nouo eoldé illustres dominos & quemlibet eorum ad tempora vitæ suæ & suorũ successorum &c. vicarios constituit in ciuitate prędicta: & in castro & locis in priuilegio descriptis cũ autoritatibus in priuilegio prædicto insertis. vnde de potestate & iuribus prædictorum dominorũ illustrium quę habent in ciuitate & locis prędictis amplius non expedit disputare, & propterea etiam si verba præcedentia & narratiua priuilegij dudũ concessi in dicto priuilegio non essent expressa sufficeret priuilegiũ supradictum. sic enim placuit principi: vnde legis habuit vigorem, vnde aliud non debemus inquirere. ff. de cõsti. prin. l. j. & est in eis pro ratione voluntas: si de alia ratione non constat, vnde scriptũ est: sic volo sic iubeo. insti. de vsucapio. §. quod autem. in gloss.

¶ Quintò, idem dominus imperator inver. ratificamus insuper de plenitudine Cesareæ potestatis. approbat & confirmat omnes & singulas forbãnitates & diffidationes factas contra quascunque personas per eosdem illustres dominos aut alterutrũ eorum & ante inuasionem & occupationem factas per dictũ principẽ & alios quoscunque, volendo vt teneantur & habeantur pro legitimis: ac si per maiestatem Cęsaream forent factæ cum certis clausulis derogatorijs in dicto priuilegio contentis. Articulum igitur diffidationis factæ cõtra dictum principẽ achayæ per dictum dominũ Marchionem. idem dominus imperator decidit in priuilegio supra dicto: & illa decisio constitutio appellatur. in
3 d. l. j. de consti. prin. ¶ † Ex quo concluditur, quòd ex quo diffidatio fuit legitima & guerra subsecuta necessario fuit legitima ex parte dictorum dominorum illustrium: & per consequens omnis defensio & offensio facta in dicta guerra per dictum dominum principem achayę contra prędictos illustres dominos & eorum adherentes & sequaces decisione cesarea iudicantur iniuste. C. de his qui ad eccle. cõfu. l. si seruus. vbi est tex. optimus. C. quando li. se li. iu. l. j. &. ij. C. de his qui latro. l. j. & ideo omnia damna & omnes pressuras quę & quas idem. d. princeps in dicta guerra sustinuit, ęquo animo ferre debet: sicut & si sibi fuisset indictum bellum per Cęsarem: quo casu verè hostis fuisset, vt in. l. hostes. ff. de capti. & hęc per illa verba contenta in priuilegio in versi. volentes. ibi ac si per maiestatem nostram forent factæ.

¶ Sextò, idem. d. imperator in versi. supplentes supplet omnem defectum si quis esset in primis ratione solennitatis omissę: aut ex quacunque alia compertus esset, & sic nullus defectus iuris vel facti allegari potest contra priuilegium prædictum. sic enim placuit principi. ¶ Septimò, in ver. mandantes. idem dominus 1
imperator mandat quibuscunque occupatoribus ciuitatis prædictę & castrorum & locorum in dicto priuilegio contentorum: & in omnibus alijs in dicto priuilegio contentis, vt eosdem illustres dominos vicarios absque difficultate qualibet benignè recipiant & admittant & eis & officialibus eorũ fideliter obediant & intendant sub pœnis in priuilegio contentis. cum ergo ex tenore dicti priuilegij tam vltimi quam de nouo concessi: quam etiam antiqua de quo enunciatiuè fit mentio, ipsi illustres domini & quilibet eorum appareant vicarij dictæ ciuitatis & locorũ: & quæstio vertens inter ipsos illustres dominos & illustrem principem achayę plenariè sit decisa per constitutionem plenariam in dicto priuilegio contentam, per quam constat de vicariatu, de spoliatione, de possessione dictorum dominorum spoliationis tempore: & de iustitia diffidationis & guerrę motæ per eosdem dominos contra dictum paincipem. patet euidenter quòd dicta ciuitas cum suo territorio & districtu & cum locis prædictis, dictis dominis debet restitui. & quòd omnia damna supportata per dictum illustrem principem dicta guerra durante, non debent refici nequam resarciri. vt. d. l. hostes. &. l. in bello. &. l. si quid bello. de captiuis. Et ita dico & consulo ego Angelus de Perusio.

CONSILIVM CCCLXIX.

1 *Alimenta an debeantur mulieri, cui dos non restituitur.*
2 *Alimenta quot modis petantur, & quando debeantur.*

RItius stelle de tuderto confessus fuit se habuisse à domina illa quondam nerij. dcl. flore. & certas res pro dotibus dictæ dominæ vxoris dicti ritij, quos denarios & dotes promisit reddere & resignare in omnem casum restituendæ dotis: vt patet publico instrumento. deinde decesit dictus ritius superstite dicta ylla eius vxore & Francisca eius filia & hærede pupilla. deinde nupsit se Gilio nunc eius viro quę domina ylla statim elapso anno à die mortis dicti ritij. & post paruum tẽpus dicta domina ylla egit in curia tudertina contra hæredes dicti ritij ad petitionẽ dictarum dotium: & in cõtumacia habuit tenutam & possessionẽ ex primo decreto, & certa bona & possessiones valentia vltra dotes prædictas quæ possedit vsque quo rehabuit dotes prædictas, & dicta Francisca adulta de quibus quittauit cum protestatione quod possit petere alimenta pro tempore preterito si quæ sibi de iure debentur. deinde pro parte dictorum gilij & dominæ yllę actum fuit in curia tudertina contra dominam Franciscam filiã & hæredem dicti ritij: ad repetitionẽ alimentorum prædictorum. & compertum fuit & exceptum contra petitionẽ ipsorum. postmodũ vero dictæ partes dictã causam & omnem aliam quę esset & esse potest cõpromiserũt in arbitros de iure & de facto. productæ fuerũt petitiones, exceptiones, positiones, & articuli hinc inde. & examinati fuerunt testes pro vtraque parte, & publicati. pro parte dictorum gilij & dominę ylle peutum fuit eis dari iuramẽtum in defectum probationum, cõtra quam petitionem oppositum fuit & producta certa iura, vt plenius manifestatur per acta. Quæritur primò, nunquid in casu proposito alimeta debeantur: & si debẽtur vtrum peti possint per dictam dominam yllam & gilium contra dictam dominã Franciscã. Secundò quæritur viris omnibus & singulis supradictis petitis & dictarum partiũ exceptionibus, positionibus, articulis, & responsionibus testiũ examinatione & eorum dictis & attestationibus exceptionibus contra ipsos testes iuribus prędictis: & iuramenti petitione prædicta exceptionibus factis & tenuta supra dicta quam habuit dicta domina ylla. & omnibus & singulis actis & actitatis corã dictis arbitris: quæ sint partes dictorum arbitrorum in prædictis. & quid arbitrari debeant præsupposito quod nil aliud restet ei, nisi ferre sententiam.

AN mulieri cui non restitui
1 tur dos † debeantur alimenta. sunt opi. Bar. dixit indistinctè nõ deberi. in. l. at qui natura. §. non tantum. de neg. gest. idem Iaco. bu. qui dixit quòd licet lex mandati. ff. mand. ad prin. eo. ti. sit argumentum in contrarium vt debeantur: tamen iudicando dixit oppositũ se seruare: si iudicare eum oporteret. R. it. malũ. indistinctè tenet mulierem alendã dum vidua est: quia in eodem matrimonio semper esse videtur. l. filij libertorum. §. vidua. ff. ad municipa. vnde sicut existens in matrimonio est alenda per virum dote data per eã viro: ita alenda per hæredem viri qui defuncti iure fungitur in cor. de iureiu. à mo. presti. Alij dicũt quòd infra annum alenda est: quia ante annum nubere nõ potest honestè, de secun. nup. l. j. posteaverò cũ nubere possit & alij per maritum secundũ non etiam huic sententię applaudet glo. si vxor nõ habet vnde se alat. in. l. vnica. §. cũ autem. &. §. exactio. in gl. in verbo restituẽdis. in fi. C. de rei vxo. actio. & idem tenet glos. in fin. ff. vt in pos. le. l. quæ legator. sententiam Odof. tenuit Cyn. quòd quousque vidua est, ali debet per hæredes viri, subaudio dote non restituta. C. de bo. ma. l. omnem. In contrarium quòd non debeantur: do casum. ff. de solu. l. titia. vbi si vxor matrimonio dissoluto bona viri possedit: & omnia pro domina egit fructus computantur in dotis sortem glossarum. sententia placet vt infra annum sit alenda: non postea siue vidua siue nupta sit. & quo ad domicilium tãtum in eodem matrimonio esse videtur. vt. d. §. vidua. vnde † concludo quòd aut dotis alimẽta petũtur vt alimẽta: aut vt vsuræ aut vt interesse simplex. Si vt alimenta debent prestari infra annum ea vidua existente: quia vxor in eodem matrimonio esse censetur, post annum hæredes viri extranei alere non tenentur, sic nec extraneus extraneum

neum. Si autẽ hæredes viri sunt filij mulieris (vt in casu nostro) tenẽtur eam alere: nõ obligatione dotis, sed quia filij, si mater nõ habet vnde se alat. l. si quis à liberis. §. si vel parens. &. §. sed si filius, coniuncta glo. quæ melius hoc dicit. ff. de hb agno. Si ergo solu. ma. alere se non potest, non sunt alimenta prestãda, sed solum esuriente & in summa egestate deducta. vt. d. l. si quis à liberis. §. parens. alimenta enim non debentur, nisi ex pietatis officio, vt ibidẽ nulla autem pietas versatur circa alimonia diuitis. C. de sacr. san. eccle. l. illud. egenis enim & pauperibus, non diuitibus amore dei succurrendum est. ¶ Nunc ad propositum, hic vxor vt mater nõ potuit alimenta vt sua consequi vel habere: quia filia non erat, sed priuigna. item non vt vxor præcedentis matrimonij pro tempore quo habuit vnde viueret, quod fuit immediate cum meruit tenutam bonorum viri, & ex eis fructus percepit. d. l. Titia. imo illi fructus vsque ad concurrentem quantitatem extenuant dotis sortem, vt ibi. si autem hæc vxor vult non vt alimenta sed vt vsuras dotis & non potest, cum sint vsuræ prohibitæ, exceptis tribus casibus inter quos ipse non est, vt. c. salubriter. de vsuris. &. c. cum contingat. eo. ti. olim autem poterat, vt. d. §. exactio. vbi est casus. Si autem vxor vellet petere vt interesse quia oportuit eam sub vsuris quærere domum ad habitandum, conducere & emere victualia quia dos sibi restituta non fuit, tunc hæc vt interesse quatenus essent liquidæ probata deberẽt restitui, quoniam post mora veniunt in iudic. de vsur l mora. C. de sen. quæ pro eo. l. j. C. in qui cau in inte. resti. non est necess. l. in minore. cum multis simi. Quid autem aut quantum interfuerit huius dominæ satisfactum fore non vidi, quia discussio tot actorum mihi est plusquã difficilis propter temporis intemperiem, diffusionem actorum, & nuntij festinantiam. Solum ergo concludo quòd post primũ annum matrimonij dissoluti huic mulieri quę habuit vnde viueret, quia in possessionem bonorũ mariti immissa est fructus percepit ex quibus viuere potuit, non debentur alimenta vt alimenta, non vt vsuræ, quia prohibitæ, non vt interesse, nisi quatenus de interesse liquidè doctum esset. quid autem doctum sit, iudex inspiciat qui habet cuncta rimari. l. in dies. C. de condictio. Ego Angelus. &c.

CONSILIVM CCCLXX.

1 *Abradens nomen verum in literis, & aliud subscribens falsi arguitur.*
2 *Verba sunt contentus, quid importent.*

CReditor volens sibi solui cẽtum à debitore extra locum destinatæ solutionis dixit debitori quod scriberet vnam literam cambij campsori extra territorium existenti vt solueret Pet. & Iaco. illa centum. qui debitor literam scripsit in substantia, quæ est in hac forma. paga à pierro & Ioanne fiorin. c. per questa litera. & ipsam literam creditor habuit manibus & eam destinauit campsori per pe. qui pe. falsificauit dictam literam. c. & fecit de ea vnum. o. propter quã falsificationem campsor dicto petro soluit. d. c. quæritur an bene soluerit, & an debitor sit liberatus, cum non deberet recipere nisi centum secundum dictam formam.

COnsultatio supradicta in duo mẽbra distinguitur cognoscenda. scilicet quid iur. & quid bonę conscientiæ, & hoc secundum mẽbrum in bono sancto & æquo consistit. vnde Papa sæpissimè fatur, nostras conscientias onerantes. sufficit allegare clemen. exitij. §. nullitatem autem testium. versi. non enim quo ad regiones
1 nuncius qui falsificauit in pernitiem transmittentis alterando literam. c. in. o. in falsum incidit. ¶ † Pro hoc adduco casum ad municipa. l. Titio cum esset. vbi nomen verum fuit abrasum interueniente collusione nunci: & loco collutionis aliud subrogatum. & ita propriè fuit hic si quis rectè inspexerit. vnde tenetur de falso & mãdati. vnde istud est planũ. facit optimè. ff. de fal. l. fi. §. si quis in rationibus. Item qui literam recepit, sic modifice falsificatum in nulla culpa est, si dictum. o. manu eiusdem scribentis videbatur proprie. ¶ Pro hoc adduco specialiter gl. no. C. de edi. di. adri. tol. l. fin. in versi. prima figura. facit istud generale, quòd non dicitur quis scire quod non potest sine magna difficultate, scire. vt. l. si duo. in glo. de acqui. hæ. de iur. & fac. igno. l. ij. §. sed facti vero. si cer. pe. l. quod te. ibi in proposito cum. c. faciliter conuertatur in. o. vt patet ad sensum, & videtur casus de verb. oblig. cum stipulatus sis mihi à proculo coniuncta prima gl. Sed si falsificatio erat patens & manifesta, imputatur tunc campsori qui veritatem non inquisiuit, vt concludendo probabo. credo autẽ manifeste si reductio literæ in rotunditatem facit illud. o. esse omnino dissimile ab alijs. o. in litera inclusis. vnde ad comparationem dicerem recurrendum, & aliter non video, quòd iudicari possit an recipiens literam fuit in culpa. ex comparationibus enim literarum vt plurimum veritas hæc solet in lucem deduci. vt. l. cõparationes. cum si. C. de fi. instru. & si ex comparatione prędicta in arte periti iudicarent campsorem in culpa fuisse imputandum esset sibi cur soluit, & illa culpa esset sibi soli nociua. Sed si culpa cãpsori nulla potest ascribi quod quãdo sit superius est ostensum, videdum est an periculum dimidietatis pecuniæ solutæ sine mãdato sit suum, an creditoris, an debitoris. Creditoris autem nõ videtur: quia nullam culpam commisit talem nuncium eligendo, quẽ quilibet diligens elegisset cũ proponatur in themate ipsum fuisse bonæ famæ duobus temporibus, scilicet cum literam recepit & cum illam præsentauit pro hoc adduco. ff. cõmo. l. argentũ. ff. de aministra. tut. l. si res pupillares. &. C. de pignorati. actio. l. pignus. vnde si solutio est facta nuncio falso in dicta dimidia, non liberabitur soluens, nec ille pro quo solutum est, imo contra falsum nuncium per soluẽtem haberi potest multipliciter regressus de solu. l. qui hominem. §. si nullo. de fur. l. falsus. de condi. ob. cau. l. si procuratori falso. & si aliud diceremus prõpta esset via falsitatibus quas debitores excogitare possent in faciendo fabricari falsa mãdata & illis soluendo vel se soluisse fingendo, & hoc de rigore sine dubio verum, vbi deficit radix omnis mandati, & ita loquuntur iura prædicta, sed vbi radix mandati non deficit imo subsistit si per falsificationem ampliatur & falsificatio nõ potest discerni faciliter, vt est in proposito, de æquitate arbitror soluenti succurrendum. sicut succurritur cum mendatum fuit reuocatum, nec in notitiam soluentis peruenit cedẽdo condictionem furtiuam aduersus recipientẽ. vt. l. cũ quis. §. si debitorẽ. de sol. quę æquitas causatur ex duabus causis simul iunctis, scilicet à vero quod præcessit: & à negligentia domini reuocantis non intimantis, cum in casu isto concurrunt duæ causæ æquitatis productiuæ. ¶ Prima est, mandati substantia, per falsitatem incognitam ampliata. ¶ Secundò, culpa creditoris qui non scribi fecit captori per modum tam faciliter variabilem de copulatiua in alternationem, ita quòd campsor nulla posset collusione falsi decipi, vnde concludo ex præmissis soluentem liberatum de æquitate, credendo conditionem furtiuam. est enim hæc causa mercatorum quorũ domus debet esse veritatis & æquitatis, in quo genere sub autoritate dicti rigoris plerũque perniciose errari solet. vt. l. si terruum. §. sequitur. de verbo. ob. & forsitan cum hac equitate quatenus tractemus de liberatione debitoris concurrit rigor, cum secundum ea quæ proponuntur creditor dixit se sola litera contentum. vnde pro satisfactione sui, assumpsit literam cambij quam postea per suum nuncium destinauit de pig. actio. l. si rem. §. omnis. &. ff. de contrahen. emp. l. vt res. licet alias debitor solum campsori mandando vt soluat creditori per illud non deberetur, nisi interuenit promissio campsoris. vt no. in. l. singularia. ff. si cer. pe.
2 per Barto. illa † ergo verba bene stat & sum contentus, iuncta & inita, cum literæ receptione in ipsa litera debiti, tacitam satisfationem inducunt, cum fuerit acceptata in forma qua præsentata fuit & per illam acceptationem campsor debitor factus sit, idem credendum & si dictum. o. falsificatũ non fuit, sed indocta & imperita scribentis manus ita literam prædictam formauit, quod communiter apud omnes literarum peritos interpretari posset. &. o. non enim esset imputandum si campsor credidisset illam literam. o. maxime liberationis fauore, de actiou. & obligatio. Arrianus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam imputādum est creditori qui scribi fecit cum suam intentionem palam: & literis notissimis non aperuit. de verborum obligatione. quicquid astringendæ. primo responso. C. de testa, authentica. quod sine. in corpore vnde sumitur.

¶ Concludo igitur ex præmissis de æquitate & bona conscientia: tam camporem soluentem quam debitorem tutum fore cōdictione cessa, nisi euidens & manifesta vituperatio literæ. c. appareat. nam tunc campsor recipiens fuisset in culpa: cur veritatem nō inquisiuit à literæ auctore qui viuebat & viuit. C. de fal. si quis decurio. non enim debuit credere vituperatæ scripturæ nullo adminiculo iuuante, vt. C. de probatio. l. sciant. C. de testamentis. l. si vnus. &. l. edicto superius allega. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXXI.

1 *Feudum amittitur propter non petitam inuestituram,*
2 *Dominus feudi sine causa rationabili, di ſuestire non debet,*
3 *Vasallus ex inuestitura non petita, an priuetur iure feudi.*

ILlustris & magnificus dominus. d. Nicolaus extē. marchio &c. iure feudi ad vsum regni inuestiuit thomasium centuram, de quadam re immobili præsentem & recipientem pro se suisque filijs masculis ex se legitimè descendentibus, postquam inuestituram adeptam per ipsum vasallum dictæ rei possessionē ipso quæ thomasio successiuè defuncto pluribus filijs iam puberibus relictis dicta res & eius possessio ad dictum. d. reuersa est ex incuria seu negligentia dictorum filiorum dicti vasalli, ipsamque rē tenuit & possedit ipse dominus Nicolaus marchio spacio. xij. annorum & vltra, scientibus patientibus, nec aliqualiter reclamantibus dictis filijs dicti thomasij. postquam decessit dictus dominus marchio Nicolai cui successit illustris dominus albertus germanus suus. qui post mortem dicti domini Nicolai dictā rem possedit dictis filis dicti. tho. maioribus annis. xxv. nō reclamentibus, nec reclamentibus spacio vnius anni & dierum. x. qui quidem filij dicti tho. infra annum & diem à dicto domino alberto post mortem dicti domini Nicolai inuestituram nō petierunt: nec ei fidelitatem obtulerunt. præfatus verò dominus albertus elapso anno & diebus. x. à morte dicti domini Nicolai, de eadem re dominū eganum iure feudi inuestiuit. ¶ Prædictis sic se habentibus decessit alter ex filijs prædictis dicti tho. superstite altero cum nomen beneuentus vigore dictæ inuesturæ paternæ de tota re prædi. à domino egano prædicto nititur inferre quæstionem. cui pro parte domini egani obijcitur, quòd licet eius pater prædictus 2
videlicet tho. cōtinuus fuerit vt præmittitur inuestitutus. tamē nedum ipse beneuenutus verum & etiam alij fratres dicti quondā tho. feudum amiserunt, eo quòd post mortem dicti tho. infra annum & diem inuestituram non petierunt, nec fidelitatem obtulerunt vt debebāt. & si hoc non obstaret, multo fortius obstat q̄ post mortem marchionis Nico. ipsi iam facti maiores an. xxv. infra annum & diem à præfato domino alberto inuestituram non petierunt, nec fidelitatem obtulerunt vt debuerunt, quibus replicat idem bene. sibi non obesse, eo quòd temporibus supradictis ipsi filij dicti thomasij rem prædictam non possidebant: & sic iustam fuisse causam propter quam non petierūt inuestituram, nec fidelitatem obtulerunt. ¶ Vlterius allegatur per præfatum. do. eganum, quòd cum post mortem dicti quondam tho. remanserūt alij plures filij qui omnes decesserunt nullis relictis filijs masculis suppositō quòd dicta causa per dictum beñ. allegata iusta fuisset. tamen per mortem aliorum fratrum dicti beñ. eorum portiones ad dictum dominum deuenissent, & sic eatenus nulla sibi competeret actio cum (vt proponitur) nō fuerit feudum auitum vel antiquum. Ex themate prædicto quæritur, an dicti filij dicti thomasij propter dictas cessasiones petendi inuestituram & fidelitatem offerendi, seu alteram earum amiserint ius feudi, & an in casu quo non amisissent, an portiones filiorum dicti tho. mortuorum sine filijs masculis, sint deuolutæ ad dictum marchionem.

MVltū considero verba thematis, † quòd ex negligentia & incuria filiorū possessio ad dominum est reuersa, quoniā cum cura & solicitudine rei feudalis ad feudatariū pertineat vt procuratorē in rem suā habentem vtile dominiū, sicut de fructuario dicamus vt. l. j. in fi. de operis no. nuncia. &. l. j. in fi. vsufruc. quēadmodum ca. ad manus suas dominus habens directum dominium rem reducere potest sicut rem emphyteoticam à fructuario vel emphyteota neglectam. ff. de sol. l. fi hominē. ff. de noxa. l. si ex duobus. §. fi. &. l. si noxale. de dā. infec. l. si finita. §. si de vectigalibus, &. §. ité quæritur. debent enim omnes hi vti arbitrio boni viri, quo non vtuntur possessores penitus negligentes. vnde forsan negligentia biennalis in recuperando à domino possessore hoc casu apertam notat incuriam, & forsan derelictionem, vt. l. qui agris de omni agro deser. libr. xj. nedum quod in themate præsupponitur, dictā possessionē decēnio neglexisse, ex cuius cursu inducitur obliuio, & obliuione possessionis proditio, & maximè si sciuit rem ab alio detineri, prout in themate: quia sciebat dominū tenere &| possidere. ff. de vsucapio. l. furtum. §. fundi propter quæ dici audacter potest, quòd sint re ipsa eorum quasi consensu tacite disuestiti de beneficio paterno, & quòd propter feudum neglectū possit dominus feudatariū & emphyteotā repellere. tenet Specu. in tit. de loca. §. nunc aliqua. versi. lxxix. imo est in opinio. an possit nō obstante pacto de non expellendo vt ibi no. & si aliud diceremus, data esset emphyteotis & feudatarijs, prompta licentia malignandi & priuandi dominū per deteriorationis effectū directi dominij, ita quòd nullum de cetero in eadem re possit inuenire vasallū quod est absurdū. prospicere igitur debent omnes, ne ius rei vel corpus deterius faciant, aut fieri permittant. ff. loca. l. videamus. §. item hoc. ff. de vsufru. l. locū. §. pe. &. l. si cuius. §. denique consultus & vnusquisque prædictorū causam directe dominij renetur deteriorē non facere, & reliqua facere quæ faceret in re propria. ff. vsufru. quēadmodum ca. l. j. §. cauere. qui ergo non proscindit vites non subserit, qui aquarū ductus corrūpi patitur, non vtitur arbitrio boni viri, vnde ex eo contractū tenentur, licet nō teneatur aquilia, quæ ad damna negligētia sola cōmissa non cōpetit. vt. d. §. denique. vnde dico eos posse cōpelli ad rectam culturā, vt causa directi dominij salua sit. vt. l. hactenus. §. fi. &. l. item si fundi. in prin. l. si cū fructuario. eod. tit. facit. ff. loca. l. si merces. §. cōductor vnde cōcludo, q̄ cum ex incuria & negligentia prædia vt plurimum deducūtur ad nihilū, quòd licitum fuit domino Marchioni Nico. ex dicta negligentia illas possessiones ad suas manus reducere & suæ mensæ incorporare, quod fuit expressè de mente Spe. vt † dixi, non autē licuisset sine aliqua causa rationabili motu proprio disuestire, vt in. c. j. de natu. feu. x. col. quinimo & si dominus vasallū disuestit cōmittendo felonia talem contra vasallum quā si vasallus cōmisisset contra eum, feudo priuaretur, sic & dominus debet, ꝓprietate priuari. vt in. j. col. si de feu. defun. fue. contro. c. domino cōmittente. licet autem ex tali negligentia dominus posset ad suas manus reducere, non propterea dico eū per dere beneficiū. quia certæ sunt causæ propter quas perditur, inter quas non inuenio istā, aut ei similem, vt in. c. j. quæ sit' prima. causa benefi. amit. x. col. & in. c. vno. de feu. sine cul. non amit. & in. c. j. qui. mo. feu. amit. ius autem beneficij resi det in filijs vasalli, & postquā dominus Nico. ex dicta incuria & negligentia res ad suā mensam reduxit. sed quia dicti filij nō milites & militari beneficio gaudētes puberes existētes infra annū & diē non cōpatuerunt corā successore videlicet domino alberto prędicto pollicendo fidelitatem & iuuestituram nouam petendo & etiam ab eodē domino Nico. petere neglexerunt: sine dubio concludendum videtur nedū ex hac duplici negligentia imo ex earū qualibet ipsos inuestiti. filios feudo priuatos ex quo puberes essent. loquor si essent priuati ex negligentia cōmissa tēpore domini Alberti, & ardentius currere debuerūt ad inuestituram petendā cū essent quodāmodo disuestiti, & pollicendum sacramentum fidelitatis, quasi possedissent. ex quo eorum incuria fuerūt possessione priuati. vt. c.

vt. c. j. quo tempore miles inuestituram petere debet. vt in. ca. j. de capi. contra. & in. c. imperialem solertiam eo. tit. no. Bart. in. c. pe. de feu. vnde licet nō, teneretur filij inuestiti eo tēpore quo possessio erat apud dominū præstare seruitia, tamen inuestituram & sacramentum pro ea petere & præstare debuerunt, cū per neutrum eorum grauentur, & quia licet possessio apud dominum esset reuersa, istud ex negligentia & incuria filiorum processit. debet ergo eis esse nociua. Ex quibus concludo dictum Eganum recte de dicto feudo inuestitum tam ex dictis negligentijs aut saltim ex altera earum, cum tunc filij essent puberes feudo sunt priuati. De successione non est quærendum: quia si non fuissent priuati successio mortuorum ad fratrem pertinet qui viuit excluso domino, nisi pactum inter dominum & vasallum aliter se habe-
3 ret, ex quo feudum erat primū, in tit. de natura suc. feu. ¶ † Nec ob. si dicatur vasallum ex inuestitura non petita & ex iuramento fidelitatis non pollicito non priuari feudo ipso iure sed per sententiam: quia verba legis priuationē incurrēdā, sunt futuri tēporis. vt. l. iubemus. §. sane. C. de sac. san. eccle. C. de iur. om. iudi. l. in criminali. C. vnde vi. l. si quis in tantam. C. de hære. l. quicunque. C. ne. li. po. l. j. quia illud verum. nisi verba legis aut alterius dispositionis sint de sui natura priuatiua, ita quòd secum habeant priuationē annexam. tex. coniun. glo. in. l. prouidēdum. C. de aduo. ibi foro careat &c. ¶ Et glo. exponit ipso iure, & ita est in casu. proposito si quis inspiciat in hac materia verba. l. j. de capi. contra. &. d. l. imperialem. sic & ratione adiuncti verbum futuri temporis intelligitur ipso iure, vt si in dispositiōe adiectum, sit verbum mox, illico, vel statim, cum non possit fieri illico sententia. text. est in cor. de incest. nup. in prin. idem & cū lex vltra procedit, non desiderando sententiam. vt. l. commissa. de publica. & in. c. j. de rescrip. lib. vj. sic videmus in emphyteota qui ipso iure cadit à iure suo quod apparet, quia dominus autoritate propria possessionē ingreditur. vt. l. ij. C. de iure emphy. & tamen verbum priuatiuū est ibi futurum, non præsens. & nō est propter aliud, quia habet se cum priuationē annexam de sui natura, vt prædixi, licet quidam dicant quòd imo, est, quia lex vltra procedit, sed non est verum expresse, sed tacite. Ego Ang. de Perusio.

CONSILIVM CCCLXXII.

1 *Legata ad pias causas facta, quando debeantur.*
2 *Legatum alimentorum dicitur, si domina & vsufructuaria vxor relinquatur.*

MAritus filium nasciturum instituit & substituit, si nō nasceretur multa legata reliquit, videlicet duabus filiabus dotis & vsufr. omnium bonorū cū hæredibus testatoris & filio naturali. d. aureos vxorem reliquit dominā & fructuariam omniū bonorum suorum: & reliquit quædam suppellectilia, & deinde reliquit eidem vsumfructū omniū bonorum cum filio naturali & filijs suis donec in viduitate cum suis filijs manserit. nominatim autem à substituto vulgari reliquit dictis filio naturali & filiabus alimenta certis temporibus & loco præstanda sub pœna, ac etiam dictis vxori & filiabus & filio naturali reliquit vsumfructum certorū bonorum & suppellectilium & vnius domus, quæ omnia erāt in patrimonio dicti testatoris. ¶ Quæritur igitur, an per legata nominatim relicta à substituto, intelligatur recessum ab omnibus legatis in primo gradu relictis, & si non ab omnibus, à quibus intelligatur recessum seu quæ intelligantur adempta. & supra hoc particulariter consulatur.

VIso testamento prædicto videri oportet quid iuris delegatis factis ad pias causas. ¶ Secundò, quid iuris de legatis factis filio naturali. ¶ Tertiò, quid iuris delegatis factis vxori. ¶ Quartò & vltimo quid iuris de legatis factis filiabus. † De primis nullū est dubium quòd debentur, quoniam non nominatim abintestato, sed simpliciter sunt relicta. vnde per omnē hæredem debentur, cū duret eadē legādi causa in omnibus hæredibus. scilicet animarū redēptio nec possunt dici euacuata per nouū grauamen à substituto relictū ad eosdē pios de le. j. l. licet imperator. & hoc de primo cum nullū nouū fuit impositū eorundē legatariorū respectu. ¶ De legatis factis filio naturali quē præsupponimus esse capacē potest dubitari quia in primo gradu eidē sunt relicti. d. floré. eidem dandi post. xviij. sue ætatis annnū, ac etiam est relictus sibi vsusfructus omnium bonorū testatoris vna cū filijs testatoris & domina margareta, & post mortē ipsorū est relictus sibi vsusfructus omniū bonorū dictitestatoris, vnde viuentibus filijs & vxore inuitauit testator filiū naturalē ad trientē vsusfructus, illis defunctis ad dimidiā, & alios qui hæredes essent dicti testatoris, ad aliā dimidiam (vt clare apparet) in. §. ité iure institutionis reliquit post mortē autē substituto. reliquit toto tēpore vitæ dicti simonis filij naturalis alimenta decentia seu victū & vestitū cum adiectione pœnarū si non fieret prestatio modo & forma in testamē to scriptis. in. §. & ab ipso philippo vsq; ad. §. ité in dicto casu quo dictus philippus. & vltra dicta alimenta sic soluēda reliquit eidē cum filiabus & vxore vsumfructum vnius domus & certorū suppellectiliū, vt patet in. d. §. vnde quatenus primo reliquit trientē vsusfructus omnium bonorū, & deinde reliquit vsumfructū certorū bonorū à substituto, non grauauit substitutū, imo sibi prouidit, quia primò legauerat vsumfructū totius, deinde partis. ff. de ver. obli. l. qui vsumfructū, tamen quatenus grauauit dictū substitutum onere alimentorum cū interminatione pœnarum si alimēta nō soluerentur, per adiectionem istius noui grauaminis à dicto legato vsusfructus omnium bonorum, & à dicto legato. dicto. floren. videtur esse recessum, vt nota. in. d. l. licet imperator. quoniā nō est verisimile testatorē voluisse grauare substitutū duplici onere prestationis. de le. ij. l. titia. §. qui inuita. vnde super particula tāgente filiū naturalē, videtur dicendū filiū naturalē solū habere debere quæ ei relicta sunt à substituto, in. §. supradicto. scilicet vsumfructū dictę domus & masariciarū & suppellectiliū prodicto triēte, & dicta alimēta prestāda formaliter (vt est dictū) etiā sub pœna adiecta in testō, reliqua vero legata in primo gradu sibi relicta nullo modo deberi: velut adēpta per noua grauamina imposita substituto in persona dicti naturalis, nec curo an illa noua grauamina non tantū grauent substitutū quantū grauabāt primo institutū. quoniā sufficit grauamen vnum imponi substituto in persona vnius eiusdē legatarij prestandū, vt videatur recessum à grauamine inducto simpliciter in primo gradu, licet primafacie videatur obstare, cum nō sit verisimile ipsum debere percipere à substituto minus dilecto, quā percepisset ab instituto à quo debeat. d. flore. percipere, & trientem vsusfructus. tamen licet ista allegatio bona sit, à iuris censura non est recedendum: ex quo aliter de voluntate non constat, quæ statuit indistinctē per iniunctionem noui grauaminis recessum à primis, non attenta an sint maiora vel minora primis, sed an sit diuersitas. vt. dict. l. licet imperator. bene tamē cōcedo q̄ si ab instituto primo relinqueretur totū deinde pars cōtenta sub toto, quia grauamē nō est diuersum vt. d l. qui vsumfructū. q̄ per illud nō est recessum ab alijs legatis eidē relictis, & propterea demōstratiuè loquendo per legatū relictū de domo & suppellectilibus, non dicitur à legato. d. flore. recessum. quia legatum trientis vsumfructū & suppellectiliū continebatur sub primo vniuersali legato vsusfructus omniū bonorū, sed est ademptū per legatū alimētorū: quod nō fuit ei relictū in primo gradu & maximè cōsiderato quòd testator voluit illa alimenta omni anno præstari sub graui pœna, & voluit ea præstari in certo & determinato loco, per quā loci adiectionem grauamē durius replicatur. vt. d. l. fideiussor obligari. §. qui loco certo. ff. de fideiuss. ¶ Descendamus nūc ad legata vxori relicta quoniā multum eā testator dilexisse videtur: cū ipsam tot legatis honorauit. & ad ipsa legata signanter descendamus. & primò ad legatū dotium & de illo non est contentio, quia solutum est à substituto & meritò velut æs alienū: & relaxata est sibi necessitas nō repetendi in persona substituti, de qua facta fuit mentio supra in primo gradu, tenetur tamen dicta vxor dictas dotes depositare, aut eme re possessiones quarum vsumfructum communicare debet filia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hus,vt in testamento continetur. ¶ † In secũdo loco testator reliquit eam dominã & fructuariam omnium & singulorũ suorum bonorum donec vidua vixerit cũ filijs & filiabus &c. hoc quidem legatum interpretatur alimentorũ,2 si filius successisset, & quousque à filio percipere debuisset,vt.l.secunda.C. si secund. nup.mul.cum autem est percipiendum ab alio,vt in casu propo sito,quia deficit consuetudo:interpretatur plenũ legatũ vsusfructus,licet Barto.dubitauerit,eo quod hic erat testatoris frater. vt ipse ponit in.l. Titia.§. titia de leg.ij.& ita iam pluries consului per binas rationes,quas non refero gratia breuitatis:quia non expedit, vt patebit ex infrà dicendis.Nã postea in.§. item iure institutionis relinquitur &c.legauit eidẽ dominæ Marga.& filio naturali & filijs vsumfructũ omniũ bonorum.vnde vbi primò totum vsumfructũ reliquit vxori,vbi filij nõ existerent hæredes à quibus legatũ posset percipi,in dicto.§.ademit duas partes, quas reliquit filiabus & filio naturali.vt.C.de leg.l.cum quæstio.

¶ Tertiò,legauit eidem in casu viduitatis prædictæ,& cũ delibe rauit stare vidua,subaudio cũ effectu,omnes pannos laneos &|li neos &c. ¶ Quartò,legauit ei vestimenta lugubria tempore luctus. ¶ Quintò,legauit vsumfructũ poderis emendi pro ducentis florenis,seu vsumfructũ pecuniæ quousque emeretur podere vna cum filiabus & filio naturali,& sic reliquit ei trientem dicti vsusfructus. ¶ Sextò,voluit gubernari & castigari.&c. & de isto non est curandũ,& hæc omnia sunt ante institutionem:& sic ab omnibus hæredibus cũ sint relicta simpliciter.videdum est ergo vtrũ sint reuocata prelegata eidẽ facta à substituto,signanter dicendum est quòd non quia nullũ nouum grauamẽ subst ituto in fauorem dominæ Margaretæ impositũ est (si quis recte inspexerit) quoniam à substituto nihil est vxori relictũ vltra quàm esset relictum in primo gradu legauit omnia de quibus superius dictum est,à substituto vero signanter minus reliquit.& quicquid reliquit continetur sub primo legato,sicut continetur pars sub to to.nam in primo gradu pannos laneos & lineos quo ad proprietatẽ,quoniam voluit de ipsa facere suum velle postquã deliberauerit.scilicet cum effectu stare vidua cum suis filijs.item bis legauit eidem vsumfructum omnium suorum bonorum,

¶ Primò,cum reliquit eam dominã & vsufructuariam, ex quo legatum à filijs perceptum non est. ¶ Secundò, reliquit eã fructuariam pro parte tertia,cum eundẽ vsumfructũ voluit esse suũ & suorum filiorum & filij naturalis, grauamen autem iniunctũ substituto in fauorem dictę dominę Margarete.nõ est maius nec diuersum à primo legato,imo necessario includitur sub illis,quoniam à substituto reliquit dictæ dominæ Marga.pro tertia parte vsumfructũ certarũ rerũ tantũ descriptarũ in.§. & ab ipso philip. quarũ rerũ vsusfructus legatus erat includebatur sub illo primo legato vniuersali omnium bonorum, vnde non dico legata primi gradus vxori facta intelligenda,reuocata per aliquod nouum grauamen iniunctum substituto in fauorem vxoris,sed bene di co ademptum legatum generale vsusfructus omniũ bonorũ per legatum speciale vsusfructus certarũ rerũ enumeratũ.vt.l.sepe de fun.instruc.quæ notabilis est ad hoc.& eod.titul.l.cum delanio nis.§.cui fundum.& de supel.leg.l.suppel.ij.responso. Nec ob.q testator reseruauerit omnia legata,non obstãte exactione dotis. quia non intelligitur reseruasse adempta,sed solum non adempta præstari voluit non obstante exactione prædicta.

¶ Vnde concludendo dico,quòd dicta vxor debet habere trien tem vsusfructus domus massariciarum & suppellectilũ,de quibus fit mentio in.d.§.& ab ipso philippo aliam tertiam partem fi liæ sunt acceptæ.& aliam partẽ filius naturalis,Item debet habe re quo ad proprietatem pãnos laneos & lineos &c.quia illorum fuit sibi relicta proprietas:ex quo testator voluit quòd illa posset facere suum velle:postquam deliberauerit vidua remanere cum filijs.Item debet habere vsumfructum integrè dicti poderis emẽ di pro dicta quantitate.cc.flore.quia(vt dixi)dictum legatum in filiabus & filio naturali est renouatum,vnde per ius accrescendi totus vsusfructus vxoris est. ¶ Nunc descendendum est ad lega ta relicta filiabus,& ad hoc ex prædictis patet responsum.nam di ctis filiabus testator signando prouidit,imponendo in eorum fa uorem diuersum grauamen.scilicet alimenta relicta eis in.§. item eueniente casu prædicto quòd philippus &c.quod relictum nõ fuit factũ eis in primo gradu. ¶ Nec obstat si dicatur, quòd imo fuit factum eis in primo gradu.vt patet in.§. item voluit,& dispo suit quòd vnaquęque &c.quia in illo.§. fuerunt alimenta relicta cuilibet earumdem filiarum : & habitatio domus in casu quo ali qua nuberet:& postea vidua remaneret.sed in .d.§. item euenien te casu prædicto &c.sunt relicta alimenta sub pœna soluenda à substituto certo loco & forma,traditis in.d.§.toto tempore puerilis ætatis & quousque nuptui traderentur,& etiam toto tempo re filij naturalis,quod grauamen in primo non fuit adiunctum, vnde recessum est ab omnibus legatis eisdem filiabus factis in pri mo gradu,excepto legato dotium,quia eadem durat causa legan dicum illę dotes succedant in locum legitimię,& ne si aliud dice remus,dicte filiæ se præteritas inuenirent.vnde non est verisimi le quòd testator hanc viam elegerit ad impugnãdum suum iudi cium.l.ij.de testa.mili.vnde concludendum est,quòd filiabus cõ seruatur legatum dotium velut repetitum. Item quòd conseruatur eis legatum vsusfructus poderis emendi ex pecunia matris eorũ,quoniam hoc onus vxori fuit iniunctum in|secũdo gradu.

¶ Tertiò habere tertiã toto tẽpore puerilis etatis,& postquousq; vixit & quousque vixerit dictus filius naturalis alimẽta soluẽda, modo & forma traditis in.d.§.sub pœna prædicta.itẽ debet habe re tretiam partem dicti vsusfructus & dictorum suppellectilium ad vtendum & fruendum prout & sicut dixit testator in.d.§. & ab ipso philippo,dicendum est etiam,quòd dicta vxor debet,cau tionem substituto præstare de vtendo & fruendo arbitrio boni viri de vsufru.le.l.vxori. & etiam dictæ filiæ debent prestare cautionem dicto substituto de vtendo & fruendo domo prędicta cũ tempus erit vtendi fruendi.& eandem cautionẽ sunt præstaturæ pro suppellectibus, quæ non consumuntur vsu. reliqua autem quæ vsu consumuntur estimanda sunt: & cautio debet præstari de restituendo estimationem vsufructu finito.vt.l.prima.& .l. hoc senatus.de vsufru.ea re.quæ vsu consumun. & ex prædictis recte intellectis signanter apparet responsum ad omnia supra dicta quæsitata.& ista est sentẽtia,quę de iure exigi potest ex tam inepta obscura & ambigua voluntate causata à modico sensu te stantis, & notarij imperitia. Et ita dico & consulo ego Angelus &c,

CONSILIVM CCCLXXIIII.

1 *Vendens & tradens dominium transfert in ementem.*
2 *Iura potiora habens præferetur, si à pluribus de possessione contendatur.*
3 *Concessum in vno casu in oppositu denegatum censetur.*
4 *Emptoris bona obligantur, quousque pretium rei emptæ soluatur.*
5 *Dominium rei venditæ in emptorem non transfertur, donec pretium ab eo soluatur.*
6 *Legatum an extinguatur, si hæres testatoris exhanniatur.*
7 *Disiunctiua, quare & quando resolui debeat in coniunctam.*

MIsis instrumẽtis initis inter magnificum dominum dominũ comitem Antonium Montisferrati ex parte vna,& nobilem militẽ dominum Franciscum de tantiano ex altera,quæritur,an comes Cõradus teneatur restituere rochã dicto domino Francisco, cũ non soluerit nec obsides dederit.d.comes interpellatus & requisitus infra terminos prout promisit.

VIsis omnibus iuribus & instrumentis prædictis solum in dubio reuocatur, an rocha prædicta restitui debet per dictum dominũ conra. dicto domino Francisco, an verò debeat idem comes conra.de ipsa rocha disponere ad libitum & voluntatem domini comitis Antonij. ¶ De alijs enim bonis secundo loco vẽditis per procuratorem dicti domini Francisci dicto domino Antonio comiti,non contenditur,pro domino Antonio comite,quatuor faciunt propter quæ videtur, quòd dicta rocha eidem tradenda fit per

fit per comitem Conra. ¶ Primò,quia procurator domini Francisci habet speciale mandatum ad vendendum & paciscendum de pretio,ac etiam de possessione ipsius rochæ tradenda, illam vendidit dicto comiti Antonio. & procurator nomine illius se pro dicto comite Anto.possidere constituit.vnde dominium & possessionem pure & libere transtulit in ipsum Anto.& non solùm possessionem ciuilem:imo etiam naturalem:quoniam nomine dicti Antonij possidere constituit,vt.l.quod in eod.de acquirenda posse.licet si adiecisset verbum præcario,translata fuisset in ipsum Anto.sola ciuilis,& apud dictum franciscum precario rogantem naturalis mansisset,vt nota.in dicta.l.quod in eodem & eodem.titu.si quis ante,quòd autem dominium transtatum sit in ipsum.A.apparet quòd idem Franciscus vendidit & tradidit vt est dictum. ¶ † Constat autem vendentem & tradentem, si est dominus sicut erat,idem Franciscus transferre dominium, & cum non est dominus,transferret in emptorẽ bonæfidei vsucapiẽ di conditionẽ.ff.de contrahen.empt.l.clauibus .de acqui.re .do. l.qua ratione.§.item si quis instituta.de re.diui.§.si quis à nõ domino.l.qua ratione.§.interdum.de acqui.re.domi.sola igitur nu da detentatio alinina penes ipsum Franciscũ remãsit. vt patet ex prædictis. ¶ Secundò,quia idẽ procurator in dicto venditionis contractu,concesit licentiã eidem domino comiti apprehendẽdi corporalẽ tenutam ipsius rei ad eius libitum,per quam concessionem apta illico fuit eidem,an auferendi illam nedum de manibus eiusdem:sed imo & cuiuscunque alterius,vt.l.iij.C.de pig. coniuncta.l.prædia.ff.de acquirenda posse.& maxime considerato quòd idem. A.fuit positus in locum dicti franciſci vendito 3
ris,& constitutus procurator in rem suam ex causa onerosa sua. vnde omnia iura in effectu eidem venditori competentia transla ta fuerunt irreuocabiliter in prædictum emptorem,vt patet ex coniun.l.C.de do.l.illam.ff.ad treb.l.qui.cccc.ibi.vt te suo loco constituat.Vnde per hanc licentiam aduocandi temporalem tenutam concessam eidem emptori,non solum dominium & possessio tam ciuilis quam naturalis apud emptorem consistit: imo & ipsa detentio,quæ potest faciliter aduocari considerat iur .ci uilis censura etiam ipsa detentio apud emptorem constituta videtur,licet vera non sit.ff.de acqui.pos.l.si quis vi.facit illa generalis regula,qui actionem habet &c.ff.de regu.iur.l.qui actionẽ.

¶ Tertiò, quia solutio pretij debebat fieri in certis terminis : & elapso termino vẽditor protestatus fuit comiti cõrado,quòd rochã non traderet venditori:nisi prius per venditorẽ essent eidẽ vẽditori omnia plenariè obseruata.vnde cum dicta protestatio fuerit facta renunciasse videtur dictus venditor pactis pœnalibus & recessisse totaliter ab eisdem,vt patet ex coniun.l.de mi.l.emilius de.l.commis.l.post diem.C.de pact.inter emptorem.l.commissoriæ.Vnde ex quo per dominum Franciscum est recessum ab illis:remanemus sub forma primitiua venditionis per quã transla tũ fuit(vt dixi)in emptorẽ purè & liberè dominiũ & omnis possessio,cũ plenaria potestate,aduocandi corporalẽ tenutã autori- 2
tate propria. ¶ † Quartò,& vltimò pro eodem emptore facit generalis doctrina,qua traditur,quòd vbi duo inter se de possessione contendunt cũ tertio,quia quilibet ad se possessionẽ pertinere contendit,ille vincit qui fortiora iura ostẽdit & habet.ff.vti pos. l.si duo.de prob.c.licet causam. ¶ Sed emptor(vt ex premissis apparet)habet meliora potiora & fortiora iura cum sit dominus & possessor & naturaliter & ciuiliter,& habeat potestatem aduocandi tenutã,non solũ à venditore,imo à quolibet alio vt dictum est.Pro hac parte facit fortissimè,quia idẽ comes Cõradus ipsam rocham saluare bene & diligenter custodire promisit, tã emptori prædicto quàm procuratori venditoris,vt ex instrumentis apparet,vnde habet ipsam in depositum ab vtroque . scilicet tam à venditore quã ab emptore.vnde cum iura emptoris sint notoria tam respectu proprietatis quàm respectu possessionis & dictæ licentiæ nullum videtur dubiũ dictam rochã restitui debere| dicto emptori habenti iura fortissima,& post idem venditor & etiam ante potest agere sua via contra emptorem ad obseruantiam premissorum,non autem ad restitutionem datorum & reciſsionem contractus.C.de rescindenda vend.l.ratas.

¶ In contrarium pro venditore facit,quòd sibi restitui debeat dicta detentatio nuda in dominum Conradum translata. ¶ Primò principaliter & potissimè,quia ex forma concessionis factæ in manibus domini Conradi de dicta rocha.apparet, quòd in vno casu duntaxat,tam emptor quã venditor voluerunt de dicta rocha fieri deberi per ipsum dominũ conradũ prout vellet idẽ venditor.scilicet datis obsidibus aut pignoribus pro securitate pretij persoluendi ad terminos declarendos per ambasitores in pactis nominatis qui termini fuerunt postea declarati, nec fuit facta solutio nec pignorum aut obsidium prestatio infra terminos & quòd solùm in dicto casu de ipsa rocha debuerit fieri volũtas emptoris apparet ex illis verbis ablatiuis absolutis datis obsidibus &c.qui conditionem important,vt.l.cuictis agris. de vsuris & de condi.& demonst.l.à testatore.natura autem cõditionis est vt nisi impleatur dispositio deficiat.l.si quis ita hæreditatis.de cõdit.institu.&.l.prima. & quasi per totum de condict.& demon. quinimò & eam impleri oprtet formaliter.vt.l.meuius & .l.qui hæredi.de condi.& demon. & illius defectus operatur directò totum oppositum eius quod dispositio erat affirmatiua in condi tionis euentum eius defectus negabat.& si erat negatiua,eius defectus affirmabat.vt.l.si his qui.cc.§.vtrum.de rebus dubijs.Cum igitur sub hac conditione obsides aut pignora prestarentur fuerit inita dispositio hæc vt Rocha tradi deberet venditori, & eius voluntas ad plenũ de ea fieri,ergo necessariò ex virtute dictę cõcessionis partes egisse dicantur,quòd illis non datis, nullo modo deberet fieri voluntas comitis.

¶ Pro hoc quia concessum in vno casu,in oppositu videtur denegatũ,vt patet ex regulis traditis de iudic.l.cum prætor de inter dict.& relega.l.relegatorum.§. ad tempus .ff. de pohu.l.imperator Titius. ¶ Nec obstat si dicatur,non fuit appositum tempus in datione obsidum vel pignorum,vnde adhuc conditio potest per emptorem impleri.l.ita stipulatus de verbo.obligatio. quia imo fuit appositum,ex quo debebant pro securitate pretij in terminis persoluẽdi dari obsides vel pignora,vt infra illos terminos darentur,non enim vltra terminos licet dare pignora : cũ nec liceat pretium soluere,cũ ad pretij solutionẽ adiecta sit dies & pœna,& sic non possit mora purgari ex quo adiecta non est in fraudem vsurarum.C.de contrahenda stipulatione.l.magnam.not. de verbo.obligatio.l.insulam. ¶ Secundò,quia ex forma & figura verborum consignationis dictæ rochæ ad eam cõsignandam, vt consignata fuit,persiluerunt partes vicissim fidem nullatenus gerentes.non enim confidebat venditor ponere eam liberè in manibus emptoris,timens sibi de pretio non satisfieri,& iustus sibi videbatur timor,propter potestatem emptoris.vt.l.ij.ff.qui satisf dare coguntur.similiter non confidebat venditor prius soluere pretiũ,& similiter sibi iustus videbatur timor, conſiderato q dicta rocha est locus munitissimus,vt in glo.in dicta.l.secunda. & ideo vnusquisque pro sui tutela eligit viam huius depositi,sic.ff. de solu.l.si solutus.vbi eadem cautela fuit adhibita.vnde non debet fieri de rocha voluntas emptoris dũ termini pendebant ante satisfactionem non post terminos,cum conditio sit impleta formaliter vt est dictum. ¶ Tertiò,quia siue dictam consignationẽ rochæ appellemus depositum siue sequestrum,cum fuit factum ad præcidendas lites,quæ potuissent inter partes oriri, quæcunq; partium non obseruasset promissa:ergo restitui debet per depositum seu sequestrum illi per quem non stat quominus dispositio fortiantur effectum:& fiat dictæ litis decisio.text.est.ff.de dolo. si oleum. ¶ Cum igitur causa sit perpetrata per emptorem qui soluere pretium voluit nec implere quod debuit,concludendum videtur dictam Rocham venditori restitui debere.

¶ † Quartò & vltimò quia pretij solutione dicta rocha,quæ trãsiuit in dominium emptoris est obligata venditoris sicut reliqua alia bona emptoris,vt patet ex generali hypotheca bonorum emptoris præsentium & futurorum.vnde illi possunt incũbere quousque pretium sibi soluatur,quinimò & si non obligata esset, repellitur venditor,nisi offerat pretium . de actione empti.l.iullia. §.offerri.&.l.qui pendente.ex quo de pretio non est habita fides à principio vt.C.de rei vendicatio.l. inciuile & institu.de re.diui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§ venditæ. Nec obstat si dicatur à principio fuit habita fides. nego enim hoc, vt apparet ex voluntate & contextualitate pactorũ incontinenti initorum post venditonem, quibus inhærendum est, aut quia insunt propter contextualitatem vt l. lecta si certum peta. aut quia nouant, vt. l. pacta nouissima. C. de pac. aut quia de trahunt vel declarant quod etiam ex interuallo in omni dispositione conuentionali fieri potest, vt. l. in conuentionalibus. de verborum obligatio. & dicta. l. lecta. &. d. l. pacta nouissima.

¶ Ex quibus quatuor allegatis pro venditione cõcludo quia obseruata non sunt venditori promissa, quòd dicta Rocha debet restitui dicto domino Francisco venditori per dictum dominum
5 comitem contra prædictum. ¶ † Restat nunc respondere ad allegata in contrarium pro parte dicti emptoris, & primo ad primũ dum dicitur dominium & omnis possessio trãslata fuit in ipsum emptorem. concedo enim, sed non fuit translata pure, sed post dicm pretij solutionis, nec fuit vllo modo translata nuda detentatio, imò voluit venditor apud se consistere pro securitate pretij, vt patet ex consignatione illico facta de eadem partium voluntate quæ intentionem amborum declarat, vt. l. si seruus plurium. §. finali. de lega. primo. & licet fuisset translata omnis possessio, tamen per pacta sequentia nouantia prima secundum quæ non debebat de rocha fieri voluntas emptoris: nisi in vno casu duntaxat. scilicet donationis obsidum, aut pignorum, pro securitate satisfactionis pretij apparet quòd in defectu conditionis voluit vẽditor eandem in se transferri. ¶ Constat autem possessionem sub conditione tradi. ff. de acquiren. pos. l. qui absenti. §. primo. & considerato quòd venditor de emptore non confidebat: non est veri simile per illa verba apposita in contractu venditionis possessionem aliter tradere voluisse. Nec obstat secunda obiectio de concessione literarum apprehendendi illam detentationem, per quã fuit aperta via autoritate propria capiendi & aduocandi eam à quolibet detentore, & maximè cum fuerit factus procurator in rem suam, quia & illa licentia tacitum habuit diem seu conditionem. scilicet si & postquam satisfactum de pretio fuerit, vt dict. §. offerri. & dicta. l. qui pendentem. vel dic, quòd per consequens pactum contextualiter factum videtur dicta licentia modificata si & inquantum satisfiat, quæ modificatio fieri debet, cum sit dispositio conuentionalis vt dixi. Non obstat. tertia obiectio de protestatione per quam videtur recessum à pactis pœnalibus, quia cõcedo respectu termini primæ solutionis, qui iam erat elapsus, nõ respectu reliquorum quorum terminus non decurrerat. text. est ff. de testa. libe. l. statuliberos. §. stichus annua. Non obstat quarta obiectio, quia illa vera, quando ius aduocandi non est. l. aliqua impeditum illi qui habet dominium possessionem vel vtrunque sed hic est impeditum ius aduocandi propter pretium non solutum. sic enim voluerunt partes vt satisfacto de pretio in terminis declarandis: vel per obsidum aut pignorum dationem de rocha deberet fieri voluntas emptoris, ergo à contrario ea satisfactione non facta, non debet fieri voluntas eius sed venditoris, vt dicta. l. si solum. Et ita dico & consulo ego Ang.

MIso testamento & codicillo famosissimi iuris vtriusque doctoris domini Ioan. de ligna. reuocatur in dubium, † an legatum alimẽtorum per eum relictum in codicillo prædicto parumalido, fratri dicti testatoris & contollo suo nepoti & omnibus filijs masculis descendentibus ex eis sit extinctũ, considerato quòd baptista filius & hæres dicti testatoris vniuersalis ad præsens est exbannitus de ciuitate & comitatu bononiæ capitaliter: attenta forma dicti testamẽti: ad quod dictus testator se retulit. & videtur prima fronte quòd non: quia in testamento testator prædictus dicti islegatari. s legauit vsumfructum bonorum quæ habebat in burgo lignani in loco ceri, & adiecit quòd si casus cõtingeret, quem volt deus auertere, quòd idem baptista non posset stare & habitare in ciuitate bononiæ: vel non possidere bona hæreditaria dicti testatoris, quòd tunc dicta bona legata quo ad vsumfructum legatarijs predicti is habeat idem baptista institutus & omnis alius filius qui sibi hæres esset, cum casus suus cõtingeret, vnde de casu fortuito videtur testator sensisse. non autem dicitur casus fortuitus, quẽ dolus aut culpa præcedit directo ordinata ad casum, illecasus annumeretur dolo & culpę. vt. l. si vehenda. §. j. ad. l. rho. de iac. si quis cautio. l. iij. §. si quis tamen cum possint cum simi. Pro hoc adduco rationem persuasiuam, quia si aliud diceremus in potestate dictorum hæredum, esset euacuare legati substantiam. sci licet alienando bona dicti testatoris, saltem de facto possessiones ipsorum in alium transferendo, vel data opera procurarẽt quòd in bononia stare non posset. contingeret enim tunc quòd sua malitia, machinatione, & dolo non possideret vel non staret, & sic reuocatum esset legatum quòd minimè credendum est, testatorem voluisse, & si aliud diceremus aperta erit via malitijs, quę est penitus præcidenda. ff. de rei vendica. l. in fundo. Et pro hoc facit ff. ex quibus cau. ma. l. & qui data, & quasi totus titul. quæ in frau. credi. ff. &. C. si quis in frau. pa. & quòd nota. glo. vltima in auf. cõtra rogatus. C. ad trebel. & C. de rei vxo. actio. auten. sed quamuis, vbi non licet patri filię dotem diminure, nisi cum substantia est diminuta clade, non autem cum dolo.

¶ Pro hac etiam parte negatiua facit, quia licet baptista stare & habitare nõ possit in ciuitate vel comitatu bononiæ, propter bãnum tamen ipse omnia bona possidet hæreditaria in bononia & eius comitatu constituta, quæ in hæreditate dicti do. Ioan. remanserunt: vnde non videtur credendum testatorem voluisse dictũ legatum adimere, maximè cum sit fauorabile, & pium. & sic disiunctiuam vel resoluam in coniunctam propter præsumptam voluntatem testantis, qui filium legatarijs prædilexit, in casu in quo gaudere non posset filius bonis existentibus in territorio bononiæ. argu. op. C. de inst. & substi. l. generaliter. in principio pro hoc facit. l. cum acutissimi in ratione sui. C. de fideicom. hoc igitur solum, scilicet habitare non posse: non sufficit ad ademptionem legati inducendam: licet non possidere bona esset sufficiens causa, quia in casu egestatis & inopiæ, verisimile est dictum testantem prędilexisse filium. vt dicta. l. cum acutissimi.

¶ Contrarium est verum vt dicta oratio disiunctiua in qualibet sui parte verificetur. siue idem baptista stare & habitare non posset. siue posset, sed in aliquo emergẽte casu bona hæreditaria non possideret quorum quodlibet multifariam potest contingere. est enim proprietas disiunctiuę vt alterum disiunctorum requirat esse verum: non vtrunque, iudi sol. l. cum quærebatur. de condi. & demon. l. cum pupillus. §. disiunctio de verbo. obli. l. si quis ita stipulatus. ¶ † Non obstat. l. generaliter. quia ibi resoluitur in
7 coniunctam, propter vitandam absurditatem, vt ibi litera dicit apertè, hic autem nulla resultat absurditas, sed dicta disiũctiua posita intra conditiones stat propriè, imo eam accipi propriè, est cõforme intentioni testatoris, qui voluit filio prouidere in quolibet casuum prædictorum, siue hæres bona fide non possideret existẽtia in districtu bon. siue possideret, sed in bononia stare nõ posset, vnde nõ est recedendum à proprietate verborum nec eorum significato: cum clara sint, vt. l. nõ aliter de leg. iij. &. l. ille aut ille. §. cum verbis eod. titu. ad cõiecturas recurrimus: cum verba sunt clara vt. l. continuus de verb. oblig. Nec obst. quòd dolus pręcesserit casum propter quem stare & habitare non potest: quia ille dolus nõ fuit ordinatus principaliter ad casum & necẽ tertij, & forsitan passus erat nec fuit ordinatus in necem legatariorum. ergo &c. vt dicta. l. si vehenda. §. primo. & pro hoc specialiter addo. ff. si quis cau. l. si quis in principatem nec cõstat de dolo cum male ficium nõ fuerit cõtra eum probatum, nisi per eius cõtumaciam quæ secundum formam statutorum communis bononiæ fingit cõfessionem. nam illa ficta confessio nullum operatur effectum nisi vt damnari possit. vt. l. eius qui delatorem. de iure fis. & not. in. l. cum filius de verbo. obliga. per Bartol. Nec obst. absurditas quæ posset incurri, si dolo idem baptista in alium bona transferret, & in maleficium properaret, vbi banniret, tamen hoc proposito vt priuaret dictos legatarios, eorum legato, quia tunc concedo de plano quòd non priuaretur, vt patet ex iuribus superius pro hac negatiua allegatis. pro hoc quoque facit. ff. quæ in frau. cre. l. fina. &. ff. de re iu. l. si quis dolo.

¶ Concludo igitur ex præmissis, quòd cum dictus testator testamento reliquerit dictis legatarijs dictum vsumfructum dictorũ bonorum, & ipsum legatum dictis legatarijs ademerit in altero

duorum

duorum casuum, videlicet si hæres stare & habitare non posset in bononia, vel bona hæreditaria non possideret, & deinde in eo dicillis. idem testator ademerit dictum legatum vsusfructus, & legauerit eisdem legatarijs alimenta ex dictis bonis saluis casibus in dicto testamento contentis quòd in euentibus dictorum casuum voluit legatum alimẽtorũ similiter esse casum: prout voluit in legato vsusfructus quod legatũ voluit esse casum in euentũ cuiuslibet casuum prædictorum. cum enim codicillus ad testamentum se refert, quicquid in testamento continetur, ad quod fit relatio virtualiter cõtinetur in codicillo. vt. l. si ita scripsero. de cond. & demon. &. l. asse toto. de hæræ. insti. non tamen est dictum legatum euacuatum & casum simpliciter, sed solum durante impedimento prædicto. sic enim testator in testamento. & per consequẽs in codicillis disposuit. vnde sic obseruari oportet nec aliud debemus inquirere, nisi quia sic placuit testatori vt no. dixit Bartol. C. de necess. ser. hære. institu. l. iiij. Et ita dico & consulo Ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXXIIII.

1 *Accusatoris & accusati diffamantis & diffamati partes, quis sustinere dicatur.*
2 *Probatio quæ & qualis esse debeat, vt releuet probantem.*
3 *Probatio vbi debeat fieri.*
4 *Duellum quando quis subire teneatur.*
5 *Campum duelli assecurans, mortaliter peccat.*
6 *Duellum non committitur, si sufficientes probationes inueniantur.*

EX themate quatuor dubia oriuntur. ¶ Primò, quis accusatoris, quis diffamatoris, quis accusati seu diffamati sungatur partibus, vt ex hoc appareat dilucidè cui onus probationis incumbit, an diffamanti, an diffamato. ¶ Secundò, quæ & qualis debeat esse probatio pro victoria reportanda per probantem.

¶ Tertiò, vbi & in quo loco debet fieri probatio. ¶ Quartò & vltimò, vtrum dictus. b. teneatur corporale subire duellum, ponendo pro constanti quòd duellum sit licitum in casu deficientium probationum, secundum modernum & antiquissimum lombardorum morem & vsum armorum. ¶ † Super primo dubitauit ipse. b. ex vna parte, & dictus a. ex altera. nam ex duobus, potissime eorũ literis vicissim transmissis vnus alterum & alter alterum accusatorum appellat, ipsumque sustinere debere partes actoris seu accusatoris: sed super hoc omissis tristis atque resecatis superfluis, dicimus ipsum. a. accusatoris seu diffamatoris partes sustinere. nam per primam literam dicti. b. transmissam dicto. a. nihil aliud continetur nisi quòd idem. b. dicit, per modum tamen cautelæ se fortiter admirari de duobus. Primò, de vna litera scripta dominis broglio & otto per ipsum. a. in qua in substantia continetur, quòd quando societas eorũ cepit accordium in partibus ad seruitia, fuerũt promissi, pro eorũ plagis, floreni duo millia de moneta & prouisione de quibus fuit facta declartio per vnã chartam sigillatam de florenis. Mdc. pro quolibet mẽse & q dicti floreni fuissent soluti completè, si per dictã societatem fuissent obseruata promissa per eam, ac etiam quòd dictus. d. otto retulit cũ certis alijs de societate prædicta dicto. b. q in eorum præsentia idem. a. viuæ vocis oraculo idem dixit & vltra quòd idẽ a. subiũxerat in præsentia prædictorum quòd pacta firmata & sigillata publicè de dicto accordio cõtinebant, q cum societati prædictæ dari deberent. Mdc. floreni in mense. & q erat facta vna scriptura & schedula secreta de duobus milibus trecentis florenis in mense, quæ dicta & scripta idem. b. in dicta sua prima litera & in alijs succesiuè dixit vera non esse, & q tam ipse. a. quàm alius quicunque dicẽs idem. a. veritate omnio discedere videtur. & quòd ipse b. in omni communi curia erat dispositus de iure & aptus defendere quòd hæc dicta & scripta vera non sunt, nec per ipsum. a. debite probari possent. & quando ius locum habere non posset ad sustinendum, se offerebat de sua persona ad personam dicti. b.

¶ Sola igitur lamentatio sola querela in dictis literis continetur de diffamatione facta per ipsum a. tam per suã literam transmissam dictis dominis broglio & otto quã viuæ vocis oraculo. & sola defensionis oblatio videlicet quòd ipse. b. offert se sustenturum hæc vera non esse, tam de iure quam per dictum duellum. Cum igitur ex literis responsiuis duplicatis per eundem. a. pateat euidenter quòd dicta diffamatio per dictam epistolam promissam dictis dominis broglio, & otto. & de illa diffamatione epistolari ad præsens solum cõtenditur an sit verum quòd dicto. a. velut diffamatori onus probationis incumbit. C. de eden. l. qui accusare. super diffamatione vero verbali per ipsum. a. non est datum responsum: vnde illa silet, & neuter ad quicquam probandum astringit, quia super ea non est ad vlteriora processum.

2 ¶ † De secundo quo probationis genere astringatur, idem. d. dicimus quòd astringitur illo ad quod idẽ. a. seipsum per litera suas astrinxit. astringere enim quis se potest ad probandum quod nõ oportet, & eo modo quo non expedit. ff. de proba. l. certa. §. fin. ff. de re iudi. l. diuus. de insti. l. habebat de adul. l. denunciasse. §. quid tamen vi bo. rap. l. prætor. §. docere. qui tamen astringit se ad probandum quod non expedit, vel non oportet, parum vtitur maturo perpenso & digesto consilio, propter dubium litis euentum. ff. de pec. l. quod debetur. & hoc modico digesto & perpenso cõsilio vsus est dictus. a. qui continue se obtulit per literas probaturum dictam diffamationẽ quam fecerat per epistolam suprà dictam fore veram, tam de iure quam de facto per duellũ, vt potissimè patet in prima litera dicti. a. responsiua primæ literæ dicti b. vt patet ibi, quòd fum dispositus probare cum ratione & cum persona mea ad vestram. & hoc mihi erat gratum. & ad has duas probationis species in alijs literis etiã se arctauit vt patet in secũda litera eiusdem. a. ibi & cum ratione & cum persona mea ad vestram, in eadem litera secunda idem. a. offert se probaturum per sufficientes testes: & vbi ius de ficeret per duellum, vt ibi, ego sum dispositus probare cum ratione & cum sufficientibus testibus, & vbi ius locum non habere, sustinebo cum persona mea ad suam. ad has etiam duas probatiõis species se astrinxit in alia litera scripta terrani, quinto die maij. ij. idus Mcccxciiij. ibi per præsentẽ literã tibi ratifico accepto & affirmo, quo paratus sum sustinere & probare sicut tibi scripsi, & idẽ repetit & ratificat in alia litera scripta. vj. maij ibi: ecce ego sum dispositus probare cũ rationibus & sufficientibus testibus, & hanc obligationem acceptauit: vt patet in sua litera scripta apud montem sanctæ Mariæ in casinario die penulti. aprilis. Mcccxciiij. ibi. & ad hanc partem respondeo quòd de hoc sum contentus & placet mihi bono corde Nec ob. in cor. vt ma. cre. & debi. §. j. vbi gloss. tenet renunciari non posse alicui specie probationum, puta quòd debitor non probabit satisfactionem, nisi per publicum documentum, quoniam hoc nulli speciei renunciauit, sed probaturum se pinguiter dixit.

3 ¶ † De tertio, scilicet vbi & in quo loco debeat fieri probatio, dicimus q dictus. a. loci electionẽ tribuit dicto. b. vt patet in eius litera scripta offide. xxiiij. aprilis. Mcccxciiij. ibi, sed quęrite vnum locum cõmunem & venite vos illuc ad diffiniendum quæstionẽ seu controuersiam vestram si vultis defendere honorem vestrum & ipsam optionem loci dictus. b. acceptauit vt patet in eius litera responsiua scripta apud montem sanctæ mariæ dicto die penultimo aprilis. vt patet ibi. Respõdeo, quòd ex nunc contentus sum & accepto istam electionẽ in me. & volo quærere locum cõmunem & ad præsens allego & nomino, pro loco cõmuni terras magnifici domini maleteste, domini pandulfi, terras magnifici domini pauli sauelli, terras magnifici viri io. tudesco. & deinde idẽ. b. in. d. litera subiunxit q protestabatur eidẽ. A. q subito de sua intentione responderet: quia offerebat se prẽsto debito tẽpore suam facere defensionem in illo loco quæ dicto. A. gratior appareret. & inquantũ dictus. A. esset negligẽs ad faciendũ ex parte sua quicquid per suas literas se facturũ obtulerat: & elapso termino cõminabatur se de dicto. a. facturũ, illud quod debet fieri de homine infamatæ vitæ. Et ideo idẽ. a. debuit literis eidem presentatis eligere vnũ ex dictis tribus locis, ex quo omnia tria non erant sibi suspecta, nec ea suspecta allegauit. vnde aut in vna ex terris

maleteste,aut in vna ex terris Io.occurrere debuit probaturus de iure:& probaturus per duellum si fuisset expediens illud, totum & quid se obtulit probaturum.imputet enim sibi.a.cui.b. obtulit electionē loci.C.de pa.l.si quis in conscribendo:quæ optima est ad hoc,& eodē mō imputasset sibi si dictus.a.ex dictisterris alterā elegisset quę sibi grata esset &.d.b.forsan nō tam grata fuisset, quia igitur nō elegit aliquā ex dictis terris,imò elegit extra ipsas scilicet terras magnifici domini pādulfi & maletestis.apparet eui deter q se retraxit ab his quæ suis literis erat policitus.ſ. de volendo diffinire in loco quem ipse.b.deduceret eligendum,quoniā locum alium eligendo omnia per ipsum.b. electa tacite recusauit, & nullam recusationis causam allegauit quòd honesto viro non conuenit,imò apparet quòd quis locum litigij intrare nō audeat meritò perhorrescens &c.vnde si locus tudertinus erat sibi suspectus,poterat vnam ex alijs terris pauli vel Io.eligere quod non fecit.& ideo propter hoc dicimus ipsum.a.fuisse & esse contumacem,non obseruando pollicita & promissa per eum circa locum &in obseruantia est in loco ex quadā vi & consequentia necessaria seu attratiua,contumax est in toto residuo, & in obseruantia iuæ fideicom.scilicet quod non audet probare per testes sufficientes,vt dixit nec etiam per duellum.¶ Coadiuuatur hoc,quia etiā si nihil esset dictum de loco tamen quia dictus,a.diffamator existit & diffamatoris partibus fungitur:tā petere quàm accusare & probare debet in domo.i.in rei domicilio debet,non autem ecō uerso diffamatus ire debet ad locum siue forum quod diffamator elegerit.vt.C.vbi in rem act.l.fin.C.de iurisdic.om.iu.l.ij.de fo.compe.c.cum sit generale.¶ De quarto & vltimo an dictus, b.teneatur subire duellum,dicimus quòd non propter tria.

4 ¶ † Primò,quia dictus.a.tam subire recusauit in loco eligendo per ipsum.b.vt ex iam dictis apparet,vnde non esset sibi modo licitū variare & acceptare duellū quod tacitè recusauit recusando omnia loca per ipsum.b.sicut nec qui contrahere recusauit pœnitentia ductus,potest acceptare contractum,si aduersarius nouellū non vult adhibere consensum.ff.de iureiu.l.non;erit-§.fi.C.de hę, l.sicut.C.de repu.bo.pos.l.j facit totū illud generale,quod semel placuit,regula quod semel.de re.iu.li.vj.Reprobatur enim incōstantia.ff.de procu.l.in causæ.in prin.sic& quod semel displicuit & reprobatū fuit: amplius placere aut approbari non potest in perntciem & præiudicium alterius.de sol.dispensatorem.¶ Secū dò propter tēporis lapsum.Nam dictus.b.per modum defensionis obtulit se subire duellū non omni tēpore,sed bellum instans & præstantissimum,vt patet ex litera eius scripta dicta die penultima aprilis ibi commemoro vobis & protestor,quod,immediate per literam vestram authēticam respondeatis mihi de vestra intentione,quia ex mei parte sum paratus tempore debito facere meam defensionem,quia responsum facere recusauit dictus.a.assentiendo duello in aliquo locorum in dicta litera descriptorum scilicet vel in vna terra maleteste,domini pandulfi,vel in vna terra pauli sauelli,vel in vna Ioan.todeschi.imo prorsus dictū duellum in aliquo ex dictis locis facere recusauit,ex quo alium locū elegit.scilicet terram pandulfi de maletestis.& ideo etiam si mutato proposito vellet tunc dictus.a.in vna ex dictis terris & etiam in ciuitate tuderti subire duellum,non esset audiendus inuito dicto.b.& prudenter & caute fecit dictus.b.in volendo præstantissimum responsum,considerato quòd in duellis vt plurimum ille vincit qui fortiori viget prosperitate corporea, quæ prosperitas in modico temporis interuallo atque diluculo variatur,de cō di.inde.l.si non sortem-§.libertus.vnde naturaliter in nobis sentimus,quòd vno momento quis est aptus ad pugnam , & subito eius virtus per accidens alteratur & prosternitur,vnde hac forsan ratione & ratione motus idem.b.voluit præstans habere responsum(quod habuit affirmatiuum) sed vt dicimus duelli negatiuum ex toto propter negationem locorum omnimodam.

5 ¶ † Tertio,& vltimo & hic aures ponant & diligēter aduertant non solum in iure sed etiam in armispetiti & eminenter edocti, quia rebus sic se habentibus(vt stant)impossibile est in casu nostro ad pugnam veniri posse de iure longobardorum,aut secundum consuetudinem & morem gentis armorum dicamus non posse per aliquem principem aut dominum campum duelli assecurari,& si quis assecurauerit,peccat mortaliter.inducimus autē & mouemur ad hoc dicendum quia(vt patet ex præmissis) dictus.a.obtulit & astrinxit se probaturum diffamationem quam fecerat per suam personam de iure:& per sufficientes testes & sic per testes omni exceptione maiores & veros non falsos vel reprobos:aliàs sufficientes non essent.extra de testib.capitulo primo.sicut nec fuerunt testes contra Susannam.

6 ¶ † Nunc ad propositum aut dictus.a.probauit dictam diffamationem de iure per testes & causa est sopita: nec veniri debet ad duellum quod non habet locum secundum lombardam, & secundum dictum morem,nisi deficientibus probationibus in merum subsidium deficientium probationum & in causa grauissima,quoniam multi iusti sunt sub iusto perire clypeo,vt refert glossa.ad legem aquiliam.l.qua actione-§.si quis in collectatione.de iure romanorum non nisi secundum placenti . in causa majestatis,vt nota.glo.instit.de hæred.ab intestato-§.per contrarium.aut non probabit de iure per sufficientes testes,& ipse conuictus est de suo mendacio,ex quo se ad probandū de iure astrinxit,& per testes sufficiētes.Et si dicatur possent testes fallsum probare contra.b.vnde idem .b. veluti falso conuictus dicere posset volo duellum.dicimus primò hoc non considerandum:quia nemo præsumitur falsum dicere & esse immemor eternæ salutis .C. ad legem iul.repe.l.finali.& si casus iste contingeret: haberet iste b.subire duellum,cum testibus velut offensum ab eis,non autem cum dicto.a.saluo nisi idem.b.diceret & allegaret duellum probatum quod esset fallsum per testes conuictus falso & scienter in ductos & instrictos à prædicto . a. cum igitur in themate nostro secundum ea quę proponuntur non possit casus contingere , in quo possit esse locus duello:ex quo oportet necessario probationem iuris plenam & perfectam precedere, secundum quam regulabitur iuris decisio.dicimus & concludimus ipsum.b. non teneri subire duellum,nec campum ex potestate ordinata posse vel debere per aliquem dominum securum fieri ipsum.a . qui dedit optionem locorum,& ad nullum ex electis comparere voluit, nullumque voluit acceptare duellum , fore conuictum . & per hoc specialiter adduco glossam.ber . de testibus ex parte ade. in versiculo.idoneæ.versiculo. nisi primò probet testes tales fuisse , quales allegabat , & cætera. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXXV.

1 *Iurisdictio vniuersalis diminuitur , si alicui in vna specie tribuatur.*

2 *Iurisdictio præfecti vrbis,an minoretur,si aliqua iurisdictio præfecto annonæ tribuatur.*

3 *Iurisdictioni iudicis iurisdictionem vniuersalem habentis quando derogetur.*

4 *Restituere quis possit aduersus sententiam procuratoris cesaris.*

PRatensis contra pratēsem in terra prati eius districtu maleficiū aliquod perpetrauit:de quo mere pœna pecuniaria venit interenda,de eodē maleficio potestas terræ prati nō cognouit,& a modo potentiæ cognoscendi per eum est præscriptum,secundum formam statutorū terræ prati.¶ Quæritur igitur,vtrū potestas ciuitatis florentię de illo maleficio possit cognoscere , attenta forma statutorū cōmunis florentiæ.sub rubrica quod potestas prati potest cognoscere,etiam vbi veniret imponenda pœna &c.

POsito pro constanti, quòd potentiæ cognoscendi nō sit præscriptum secundū formam statuti cōmunis florentiæ,& iste punctus est satis dubius & notabilis:& super eo variauerunt do.& ad partem negatiuam quo potestas floren.non possit cognoscere.

1 ¶ † Primò,quia vnus habet vniuersalem iurisdictionem,si alteri cōcedit iurisdictio in vno genere in dicta specie iurisdictioni vniuersali

vniuersali rectoris videtur detractum & derogatum. C. de offi. præfe.vr.l.j.secundum vnum modum legendi quā.l. induco sic præfectus vrbis habebat vniuersalem iurisdictionē in vrbe.post imperator concessit super annonæ præfecto annonæ declarans imperator quod iurisdictioni præfecti vrbis in nullo derogatū est,sed quòd ambo præfecti iurisdictionem de annona habent. Si igitur imperator sic non declarasset,derogatum esset in annona iurisdictioni præfecti vrbis.Pro hac parte facit,quia quando vni in specie quicquā conceditur de generali cōcessione facta alteri intelligitur illud ademptum.ff.de fun.instruc.l.quæsitum.§. idem respondit.de condi.& demon.l.cum ita.§.fi.& sufficiat allegare quod plenè & clarè no.Dy.in.c.generi per speciem.de reg. iur.lib.vj.pro hac parte adduco.ff.de iud.l.cum prætor.vnde dixit Spe.in ti.de coniuncta persona.§.j.ver.item quod ait.vbi dicit,quòd si coniuncta persona fecit procuratorem pro tali coniuncta,non interueniat coniunctus sed procurator tantū. ¶ Pro hoc adduco dictum Iac.de are.de leg.j.l. quod in rerum.§.j. vbi expresse decidit,quòd concessio iurisdictionis facta vni tantum tacite in se continet ademptionem in illa specie iudici habenti generalem iurisdictionem.pro hoc facit.ff.de admi.tut.l.iij.§.j. vbi si plures dati tutores & vna concessa est administrandi potestas, cęteris intelligatur denegata. pro hac parte facit.C.de proc.l.matrus. vbi dicitur,quòd si maritus habet mandatum ab vxore super certis causis,super omnibus alijs intelligitur exercitium denegatum.Pro hac etiam parte facit extra de offi.dele.c.studuisti. vbi si vna causa est delegata per superiorē delegatum:de eadem amplius non cognoscet iurisdictionem habens vniuersalem ante delegationem prædictam.¶ Et pro hac parte videtur casus in cor.de defen.ciui.§.& iudicare.vbi præsides prouinciarum qui vniuersalem iurisdictionem habent: non cognoscunt de causis trecentorum florenorum & infra,sed solum ciuitatum defensores.pro hoc etiam videtur casus.C.de test.l.testamenta.&.l.consulta diualia.& de epis.& cle.l.repetita.in quibus habetur quòd publicatio & insinuatio testamentorum debet fieri coram magistro census in vrbe romana & cōstantinopolitana,& nullus alius pro eadem insinuatione fienda potest adiri,pro parte affirmatiua quòd potestas florentiæ procedere possit probatur iuribus in

2 fraterciptis. ¶ † Primò per casum.d.l.j.C.de offi.præ.vr.secundū alium modum legendi quem adduco sic.imperator ibi ne possit in dubio reuocari:an per iurisdictionem datam præfecto annonæ videretur aliquid derogatum declarauit quòd per talem concessionem nihil derogatum intelligitur præfecto vrbis.& ita intelligebat illam.l.hac.but.idem sequebatur Bar. & pro hac opin. videtur casus de hære.c.prohoc.lib.vj.& ibi Ioan.and.in glo.sua pro hac etiam opi.videtur casus in.l.vltima vbi cau.fisc. qui textus est multum no.ad hoc vbi dicitur,quòd cognitio causarum colonorum, inquilinorum,& seruorum domus cęsareæ specialiter concessa est orientali præfecto, & comiti doniorum Cæsaris & non alij.actiuè & passiuè ciuilis vel criminalis quæstio agitari possit in prętudicium genus hominum.& nihilominus de prędictis causis tam criminalibus quàm ciuilibus rector prouinciæ cognoscere potest.vt.c.cum aliquis.eo.tit.pro hac etiam parte facit optime.C.vbi & apud quos in inte.resti.po.l. prima. vbi tex. dicit quòd aduersus sententiam procuratoris Cæsaris nemo restituit nisi princeps:& tamen idem procurator Cęsaris restituere

3 potest contra suam tententiam.vt ibi no.in gl.fi.¶ † Quid dicendum dubito super hoc articulo.quia ex legum varietate intricatus apparet & à nostris maioribus non solenniter explicatus potest dici,quòd quandoq; per superiorem conceditur vnus articulus iurisdictionis aut vniuersitas.causarum specialiter,per modū delegationis:& tunc in ea specie intelligitur derogatum iurisdictioni iudicis vniuersalem iurisdictionem habentis. vt.d.c. studuisti. Ratio est in promptu, quia superior delegando causam vnam vel vniuersitatem causarum aut causas vniuersaliter,incertum genus hominum retraxisse intelligitur ad se causas quas specialiter delegauit.& ideo super eis ius qui primò vniuersalem iurisdictionem habebat cognoscere non poterit.& sic intelligo.lege cum prætor.de iudi.iuncta.l.iudicatum solui.eod.titu. idem dico si in modum priuilegij iurisdictio vni specialiter attributa fit.& loquor siue in modum priuilegij,quod superior voluerit illi eidem impartiri,siue voluerit alijs inter quos est iurisdictio attributa.exemplum si papa visitatores constituit certo fratrum collegio.nam nullus alius visitabit.nam in signum exemptionis collegij papa concessisse videtur exceptionis beneficium ipsi collegio,sic intelligo quod not.Iacob.de are.in dicta lege quod in rerum-§.primo.idem dico si constat de intentione concedentis quòd voluerit ipsum solum cognoscere:& non habentem vniuersalem iurisdictionem,& hoc est certum.idem dico si fit causa specialiter commissa:aut vniuersitas causarum: aut incertum genus hominum committatur alicui per modum superioritatis exemplum.si causæ iam decisæ alicui specialiter committantur velut appellationum iudici,nam tunc factus est superior:eo quia habebat vniuersalem iurisdictionem principalium causarum.& ideo solus de causa cognoscet:cum appellationes debent fieri gradatim de inferiori ad superiorem proximum vt in.l.prima.ff.de appel.idem dico in habentibus parem aut inferiorem iurisdictionem illo cui commissa est specialiter,quia omnibus illis intelligitur iurisdictio denegata.vt dicta lege prima.de offic. præfe.vr. vbi est casus in terminis. regulariter autem cum pluribus attribuitur iurisdictio per modum ordinariæ potestatis etiam si primo vni secundo alteri in specie:non intelligitur derogatum vniuersali iurisdictioni.casus est in dicta lege prima.de offic.præfe. vr.cui responderi non potest.Et hæc intelligo vera:nisi aliud constet de intentione concedentis.quia tunc illud non inquirimus. ff.de consti.prin.l.j.insti.de vsucap-§.quod autem.C.de fur.l.ancillæ.¶ † Restat autem respondere ad.l.primam.C.vbi & apud

4 quos.vbi licet princeps solus restituendi potestatem reseruauerit aduersus sententiam procuratoris sui, tamen nihilominus & ipse idem procurator restituit,quia speciale ibi est propter infinitas occupationes principis. & secundum quosdam non est verum,quòd ipsemet procurator restituere possit.vt ibi no in glo. Non obst.l.tertia-§.j.ff.de admini.tut.quia ibi vni tutori administratio fuit concessa: & alijs nunquam meritò alij administrare non possunt,quia nunquā fuit concessa administrandi potestas. iste autem non est noster casus.similiter non obst.Spec.dictum, quia coniunctæ personę coniunctis nō dedit agendi potestatem sed solum lex tribuit ex seipsa,quia arbitratur quòd coniunctus interueniens pro coniuncto interueniat cum eius voluntate, sed cum coniuncta persona in alium procuratorem constituit, euidenter apparet quòd voluit coniunctam personam pro eo interuenire.ff.de mino.l.illud nulla.§.fi.cum.l.seq. ¶ Concludo igitur ex præmissis,quòd si superior vnum vniuersalem administratorem constituit,sicut est potestas florentiæ,qui loco præsidis est in toto territorio & districtu gubernando per commune florentiæ.vt no.gl.in.l.vlti.C.de præscri.long.tempo.quæ non est alibi formaliter,quòd licet postea ipsum commune florentiæ in certis causis aut in certo genere causarum attribuat iurisdictionem alicui,in hoc non intelligitur derogatum vniuersaliter iurisdictioni potestatis florentiæ. & hoc per.l.j.C.vbi cau.fis.coniuncta.l.cum aliquis.eo.titu. Fallit si vni iurisdictio particularium causarum committatur in modum superioritatis ipsius potestatis,puta quia super dictis causis specialibus voluit per modum appellationis ad aliquem recurri.¶ Secundò fallit si cognitio dictarum causarum alicui est specialiter commissa per modum delegationis.¶ Tertiò fallit si constat de intentione iurisdictionem concedentis,quòd noluit derogari iurisdictioni vniuersali in dictis causis particularibus.

¶ Quartò fallit,si iurisdictio specialiter est attributa per modum priuilegij eius cui iurisdictio est specialiter concessa;vel eorum in quos est iurisdictio specialiter attributa.

¶ Quintò & vltimò fallit cum fauore habentis vniuersalem iurisdictionem alicui iurisdictio est concessa per modum ordinariæ potestatis attributæ,quia voluit superior releuare habentem vniuersalem iurisdictionem à præsura multitudinis causarum. sic intelligo.§.& iudicare.in corp.de defen.ciui.Regulæ autem & fallentiæ iupradictæ probantur ex iuribus superius allegatis.inter ipsas autem fallentias non reperio casum nostrum,vnde procedere potest potestas,saluo nisi contraria consuetudo floren-

Universidad de Deusto
Biblioteca

riæ aliter se haberet. Et ita dico & consulo ego Angelus &c. florentiæ. Mcccxcviij. de Mense decembris.

CONSILIVM CCCLXXVI.

1 *Confederationes licitæ quæ sunt.*
2 *Pacta societatum sunt seruanda.*
3 *Charitatis ordo, incipit à seipso.*
4 *Indefinitæ propositionis natura quæ sit.*
5 *Colligati debent sibi mutuo auxiliari.*
6 *Prouisio specialis, quandoq; derogat generali.*

NObiles viri franciscus de monte vlmi Ioannes de monte lupone Antonius de monte sancto, domini seu possessores certorũ castrorum & terrarum cõmune racanati & cõe maceratæ inuicem contraxerunt ligam & societatem ad defensam statuti eorum & patrimonij cũ capitulo infrascripto, videlicet q̃ si contingat eodem tempore dictos colligatos offendi vel molestari, tũc ille qui minus opprimeretur teneatur mittere ad illũ colligatũ, qui magis opprimeretur illam quãtitatem gentiũ quã poterit bona fide & ad aliã taliam nõ teneatur. ¶ Si verò cõtingat q̃ eodem tempore duo vel plures ex dictis colligatis (non tamẽ omnes) offendantur, tunc eo casu per alios prouideatur cuilibet tali si fieri põt iuxta exigentiã necessitatis, aliàs subueniatur in maiori necessitate cõstituto. Deinde colligati idem receperunt in dicta liga nobilem virũ And. de montesanno, cũ pacto in prima liga inserto, & cũ certis alijs inter cetera infrascripta: videlicet q̃ dicti colligati teneantur à die dictæ secundæ ligæ tempore pacis dare nomine promissionis & pro subsidio expensarum dicti Andreæ florenos quinquaginta mense quolibet. Si vero contingeret dictos colligatos & dictũ And. habere guerram cũ aliquo confinato seu vicino dicti Andreę teneantur soluere dicti colligati mense quolibet nomine prouisionis prædictæ florenis menitruos centũ. & teneantur & debeant tenere in dicto castro montis sanoi vsq; ad finem termini vnionis & confederationis. & ibi stent semper ad obedientiam & mandata dicti an. ac si essent de proprio eius stipendio, balistarios. xiiij. Item q̃ si dicto And. fieret guerra, vel veri similiter de proximo fieri dubitaretur per quẽcunq; teneantur dicti colligati statutis suis expensis prouidere de sufficienti custodia, cum sufficientibus plaustris bene fulcitis gentibus & alijs ad id opportunis, pro plena stabilitate burgorũ dicti castri. Item q̃ si contingeret dictos burgos capi vel deuastari debeant refici ante pacem in pristinam formam, si essent superiores in guerra. aliàs dicti colligati faciant bona fide quicquid possunt pro restitutione & refectione in pristinã formã. Item q̃ si durante dicta liga contingeret guerrã fieri dicto castro & districtui montisan ni. per aliquem dominũ vel confinantem seu eius territorio vicinum, teneantur colligati dare dicto. A. centũ balistarios, quorũ tertiam partem debeant soluere in pecunijs: & nihilominus quãto expediret. teneantur dicti colligati dare de alijs gentibus & suum effortium totaliter transmittere dicto And post hoc contingit. q̃ mota fuit guerra per magnificos dominos de camarino contra dictum commune macerate: & contra dictum And. confinantem cum ipsis dominis & ipsum Andr. totaliter oppresserunt, q̃ dicti burgi fuerunt quasi in totum deuastati, & dictus an. non habuit subsidia pro reparatione burgorum, nec habuit centum balistarios à dictis colligatis requisitos tempore cõgruo dicto And. de præstatione subsidiorum prædictorum. ¶ Nunc quæritur primò de centum florenis mestruis. ¶ Secundò de expensis factis vltra expensas gentium & custodia burgorum dicti castri, & de damnis & interesse & de pœna quę dicitur commissa contra dictos colligatos à quibus omnibus dictum commune macerate se asserit non teneri, & alij colligati etiam contra dicunt, vnde quæritur ex prædictis quid iuris.

PHylosophicè & legaliter sunt consultationes discussę per insignem patrem fratremq; meum. d. Bal. iuris vtriusq; monarcham, non tamen attingendo philosophica temperamẽta, quia nõ expedit vt videar saltem degustasse. ¶ † Præmittit q̃ confederationes & 1
ligæ ordinatæ ad defensam status & patrimonij sunt licitę & honestæ. & consultor hoc approbat, cui addo. ff. de cap. l. non dubito. quę signanter loquitur de litigijs & cõsiderationibus, & quod habetur in gl. de vi & vi arma. l. iij. §. cum igitur. vbi spoliatus fortalitio suo ad ciuitatem confluit pro cõsanguineis & amicis. Naturalis enim ratio defensam permittit. ff. ad. l. aqui. l. iij. vnde clamanti succurrite omnes licite opem ferunt interponendo se honeste, non autem modo nostris moribus reprobato. ff. de re. iu. l. culpa caret. in gl. Bar. ff. de fur. l. si quis in seruitute. quinimò & se defendendo, licitum est offendere cardinalem, secundum Io. ande pe. c. fi, lib. vj. in verbo percusserit. nec debet quis pati iniuriam inferri socio, sed eam propulsare debet quantum potest. xxiij. q. iij. in. c. fortitudo. per Inn. de sen. excommuni. c. si vero. ibi circa istum articulum defensionis allegantia verba dicit & hoc de primo. ¶ † Secundò præmitto, q̃ nedum pacta societatis, obtinent 2
fraternitatis instar. ff. pro so. l. verum. in prin. seruanda sunt quæ plura corpora, reddunt in vnum effortium & in vnam essentiam verum etiam & quoruncunq; pacis̃entium norma seruanda est. hæc enim obseruantia æquitas naturalis est, & congruit humanæ fidei, dummodo neq; dolo malo, neq; aduersus leges plebescita se. consul. decreta principum: neq; quo cuiquã fraus fiat facta sint vt. l. iur. genti. §. prætor ait. ff. de pact. Sed si discurras per singula pacta & confederationes prædictas: nihil aduersus aliquod prædictorum aut aliquid inhonestum, vel turpe seu legibus contrarium poterit inueniri, ideo seruãda sunt ad literam prout iacent. ff. de pact. l. j. in princi. §. prætor ait. Consideratis igitur pactis & contingentia facti prout narratur: videndum est quid iuris super dictis querelis nobilis viri And. de montesanno. Et hic considerandum est, quòd idem an. intrauit in ligam secundam cum repetitione pactorum initorum in prima liga descripta, quę etiam pacta secundæ ligæ simul facta dicuntur & eodem cõtextu, cum simul cõclusa & publicata fuerunt. nec refert licet in ordine scripturæ vnum campum præcedat aliud vt lege lecta. §. dicebam. ff. si cert. pet. C de institu. & substi. l. si testamentum ver. sinautem conditiones. ff. de condi. & demonst. l. quibus diebus. §. quidam titio. ex quo vniformiter sunt concepta: non autem vnum resolutiuè aliud inceptiuè, quia inter hæc magna differentia est. vt. l. secunda in fine. ff. de in diem adiec. & ideo dicta quatenus contra dictionem continent inter se: eatenus redderetur dispositio nulla. ff. de regulis iuris. l. vbi repugnantia. Sed si salua ratione recti sermonis per subdiuisionem ad consonantiam reduci possint: reducenda sunt sicut & dicta iur. consultorum instrumentorum & testium. ff. de petitione hæredita. l. item videndum. in prima constitutione. C. §. quibus. Cynus. C. de fide. instrumen. l. in exercendis. quinimò & nedum subdiuisione iuuanda sunt: imò & qualibet humana interpretatione congruente naturæ dispositionis contrahentium vel testantis. ff. loca. lege item si vno. §. primo. & ibi per Cynũ in addi. suis per Innocen. de testi. capitulo cum tu fili. per Iacob. de are. ff. soluto matrimonio. l. insulam. Specul. in titul. de testa. §. iam de interrogatorijs. versi. quid si vnus testis. per has subdiuisiones & congruentes interpretationes, omnium telorum euitatur amaritudo. ff. de petitio. hæreditatis. l. hæres̃ furiosi. §. fi. ¶ Nunc ad propositum omnia reducendo secundum capitulum in ordine primæ ligæ repetitum in secunda (vt superius est expressum) prima fronte ex toto contrariari videtur pluribus capitulis secundæ ligæ. Nam in eodem capitulo continetur, quòd si eodem tempore duo vel plures ex dictis colligatis (non tamen omnes) offenderentur. tunc & eo casu per alios colligatos prouideatur cuilibet tali si fieri potest iuxta exigentiam necessitatis, aliàs subueniatur in maiori necessitate constituto. & iste est casus noster, quia eodem tempore per magnificos dominos de camarino contra commune macerate colligatum & dictum Andream fiebat guerra & oppresio: vnde commune macerate tanquam oppressum ex forma dicti capituli secundi, nullum debuit dicto. do. Andreę dare subsidium, si dicta guerra contra dictum commune erat vera non simulata: & enormiter vexabat ipsum commune, cui non erat addenda afflictio. ff. de of fic. præsi.

3 † ordo enim charitatis est incipere à seipso, & contra faciens corrumpit ordinem charitatis. C. de seruit. l. præses. vnde parentes familici descendentibus eorum simili fame oppressis vel econuerso: potum & esum de iure denegant. C. de alendis li. l. ij. ff. de liberis. l. si quis à liberis. §. sed si filius. & §. si impubes. alij autem colligati non pacisc̃entes guerram secundũ formam dicti capituli: amborbus (si potuerunt) debuerunt præstare subsidia iuxta necessitatis exigentiã aliàs magis oppresso, quia capitulum sic cantat. vnde à verbis non debemus recedere. de lega. iij. l. non aliter. & l. ille aut ille. §. cum in verbis. eo. titu. si ergo an. erat magis oppressus & non poterat subsidium vtriq; præstari, ei tantum præstandum fuit: & si commune maceratæ magis opprimebatur: dicto cõmuni debuerunt præstari suffragia per alios colligatos, si autem par fuisset vtriusq; præsura tunc capitulum nihil dicit: vnde tanquã casus omissus remanet decisioni iuris communis. vt. l. commodissimè de lib. & posthu. de iure autem communi debens iuuare: plus debet iuuare omnes si potest. & si non potest: datur sibi optio quem iuuare velit. ff. ad sil. l. si quis in graui. §. si cum omnes. vbi est casus expressus. licet gl. dubi tauerit multum in. l. ciues & incolæ. C. de incolis lib. x. & ideo in pari præsura si dicti colligati prætulissent commune maceratæ cum omnibus opem ferre non possent: ad nihil essent obligati dicto And. attenta forma dicti capituli. ¶ Sed dicto capitulo & cõ
tentis in eo in hac parte expresè contradicere videtur primum capitulum dictæ ligæ secũdæ in ver. si verò contigerit, dictos colligatos &c. in quo expresè disponitur, q̃ si cõtingeret dictos colligatos, & dictum And. habere guerram cum aliquo confinante dicti And. seu eius territorio qui manifestam guerram faceret dicto And. (nõ tamen intelligendo de gentibus socialibus) tunc dicta guerra durante teneantur dicti colligati soluere nomine prouisionis prædictæ flo. centum quolibet mense: & tenere in dicto castro montis sanni balistarios. xiiij. vsque ad finem termini vnionis. vnde ex forma dicti capituli euidenter colligitur, quòd colligati etiam guerram habentes simul cum dicto Andrea tenentur dicto andreæ ad predictos florenos mestruos centum durante guerra: & ad balistarios. xiiij. vsq; ad finẽ vnionis, quæ subsidia non debentur ex forma capituli secundi primæ ligæ, sed aliter prouidetur in eo cum duo guerram patiuntur: qualiter per 6
alios non oppressos eisdem & cuilibet eorum debeat subueniri, nisi respondeas, quòd dictum capitulum secundum loquitur eo casu quo duo tantum habent guerram. primum autem capitulum dictæ ligæ secundæ habeat locum cum omnes colligati & And. habent guerram qui intellectus summi potest attendi ex illis verbis dictos colligatos & dictũ Ange. & c. sed hic intellectus non est bonus. Nam si tempore vnius vexationis omnium colligatorũ and. debet habere centũ mestrua &. xiiij. balistarios: multò fortius quando nõ omnes colligati vexantur, qui habilius possunt præstare subsidia. sensus igitur huius capituli est inquãtum omnes colligati, vel aliqui haberent guerram cum aliquo confinante seu vicino dicti And. seu eius territorio, vel etiam non cõfinante neq; vicinio qui guerram faceret manifestam dicto And. quòd tunc & eo casu dictus And. deberet dictas duas prouisiones in. d. c. contentas. dictum autem capitulum secundum vt nõ contradicat huic capitulo primo, intelligendum est quantum ad personam. And. eo casu quo dictus And. nõ pateretur guerram ab aliquo confinante vel vicino: aut alio quocunq; eidem And. faciente manifestam guerram, vbi verò guerram pateretur manifestam vel etiam non manifestam cum confinante seu vicino, habere debet dicta duo subsidia. & si dicatur omnes colligati non habeant guerram vna cum Andr. Respondeo aliter quam sit responsum in consilio præcedenti, quia in. d. c. j. est verbum colligatos sine adiectione nominis collectiui: vnde verificatur hoc in in
definitum verbum in quolibet colligatorum patiente guerram
4 vna cum And. hæc † enim natura est indefiniti sermonis: vt comprehendere posit omnes & etiam singulos qui possunt sub indefinito sermone comprehendi, secundum Dyn. de re. iur. in rubrica. no. ff. de leg. tuto. l. legitimos. ff. de auth. tut. l. obligari in princip. & quòd iste sit sensus illius ver. si verò contigerit, quod loquatur And. patiente guerram & quibuscũq; alijs colligatis quã
tuncunq; non omnibus apparet euidenter q̃ quando omnes colligati in quorum numero dictus And est ex virtute secundæ ligæ patiuntur guerram, aliter est promissum per dictum secundũ capitulum primæ ligæ scilicet, q̃ minus oppressus teneatur mittere ad colligatum magis oppressum illam quantitatem gentium quã posset bona fide: & ad aliam taliam eo casu non teneatur. hęc igitur specialis prouisio de qua loquitur dictus ver. si verò contigerit, non refertur ad casum quo omnes patiuntur guerram, vnde concludo, q̃ vigore dicti capituli secundę ligę dictus an. asuis colligatis debet habere. xiiij. balistarios vsq; ad finem vnionis, & mẽstruos florenos centum habere debuit durante guerra, nõ obstante. d. c. primæ ligæ quod specialiter prouidet, quando eodem tempore duo vel plures ex dictis colligatis offenduntur, non tamen omnes æqualiter debeat prouideri. quia illud capitulum (vt prædixi) ne contradicat dicto primo capitulo. dictæ ligę quod loquitur quãdo And. & colligati (subaudi omnes vel plures vt dixi) haberent guerram cũ confinante seu vicino dicti And. vel cũ confinante eidem, si tamen eidem And. fieret guerra manifesta. & iste est punctalis casus noster. Primò, quia habebat guerrã manifestã eodem tempore cũ communi maceratæ. ¶ Secundò, quia habebat guerram cũ domino confinante atq; vicino. & sic expe-
5 dita est consultatio respiciendo dictas duas prouisiones. ¶ † Descendo nunc ad secundũ capitulum dictę secundę ligę in quo cõtinetur, q̃ tempore cuiuscunq; guerræ illatę vel quæ de proximo fieri dubitaretur præfato an. expen. colligatorũ statim debeat de sufficienti custodia cũ plaustris sufficientibus & bene fulcitis gẽtibus & alijs opportunis prouideri dicto And. circa burgos dicti castri. & super hoc dico, q̃ per dictos colligatos debuit prouideri post requisitionem factã tempore opportuno: & non ante. vnde qui tenetur ad operas, non tenetur ad illas nisi post inductionem vt. ff. de ope. lib. l. cũ patronus in principio. vbi est casus expressus. ¶ Nec ob. si dicatur, q̃ prædicta nõ debuerunt præstari per colligatos dicto an. ex eo quia eodem tempore fiebat guerra sibi & cõmuni maceratæ, quo casu specialiter est prouisum in secundo capitulo primæ ligæ, in quo de alio & aliter præstando subsidio cautum est, quia illud capitulũ limitandum est per prouisionem specialem factã in secundo. c. secũdæ ligę. scilicet cũ fieret guerra dicto an. circa burgos dicti castri. † hęc enim singularis prouisio singulariter intelligenda est, & per eã derogatur dictæ generali prouisioni factæ super præstatione subsidij duobus vel pluribus ex colligatis pacisc̃entibus: & non omnibus. ff. de vul. & pu. l. sed si plures. §. ad substitutos. eo. tit. l. ex duobus. §. j. & l. cohæredi. §. qui patrem. eo. tit. no. ff. ad treb. l. fi. pro & contra. facit totum illud generale generi per speciem: vt dicta regula generi. de re. iud. in. vj. & ibi per Dy. ¶ Et ex prædictis concludo, quòd cum dicto an. de sufficienti custodia & armaturis circa burgos dicti castri non fuerit prouisum per colligatos requisitos tempore opportuno, ob hoc dicti colligati tenentur & obligati sunt dicto an. ad eius interesse totale: maximè dãi emergentis, quia in obligationibus factis, post moram succedit obligatio ad interesse. vt. l. stipulationes non diui. §. Celsus. de ver. obl. quia summa interesse ad exiguam quantitatem solet deduci, propter difficultatem probationis ipsius. ff. de præstip. l. fin. idcirco commodius visum fuit dictis colligatis statuere summam in hunc modum, videlicet, quòd si contingeret eos superiores esse in guerra dicti burgi & foueæ si deuastari illa contingeret prout deuastata sunt: restitui & refici debeant in pristinam formam omnino, aliàs dicti colligati (subaudio si essent pares in guerra) vel inferiores bona fide facerent quicquid possent, pro restitutione & refectione in pristinam formam omnium prædictorũ. Si igitur colligati non fuerunt superiores in guerra: tenentur dicti colligati eidem Andr. quæ deuastata sunt restituere & reficere iuxta posse: temperandum & moderandum arbitrio boni viri attenta conditione colligatorum: & oneris impensa. ff. de verbo. signific. l. nepos proculo. ¶ Nunc descendo ad quintum capitulum, in quo continetur, quòd dicti colligati mota guerra dicto Andreæ per aliquem confinantem vel vicinum dare tenentur balistarios. xiiij. quorum tertiam partem soluere debeant in pecunijs: vt possit pro libito voluntatis conducere: & necessitatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempore eidem dare de alijs gentibus: & suum effortium totale transmittere dicto an. Et dico, quòd ad contenta in. d. c. dicti colligati fuerunt astricti durante dicta guerra. Nec ob. secundum capitulum primæ ligę, quod prouidet aliter & de alio subsidio circa duo ex colligatis guerram patiuntur eo tempore (vt dictum est) quia in isto capitulo quinto continetur specialis prouisio, cũ infertur guerra per vicinum vel confinantem, quo casu considerauerunt colligati dictum bellum rationabiliter esse intestinum & lethale. & ideo voluerũt in omnem casum dicto an. seruẽtius & pinguius prouideri, si de balistarijs centum & de effortio totali. quia igitur dicti colligati non fuerunt astricti: sunt dicto an. ad suum interesse saltem quo rationabiliter debet esse contentus licet etiam sit pœna commissa quam exigere nobilitati suæ non congruit, & maximè cum sit de terris ecclesiæ non curantis de exactione pœnarum, de pœnis. c. suam. coniuncto eo quod ibi no, per Inno. & succesiuè per Ioan. andr. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXXVII.

1 *Carceri priuato mancipans aliquem, punitur.*
2 *Confessio metu extorta, non præiudicat.*
3 *Pœnam incurrit, qui iurisdictionem in exemptum exercuit.*

EX facto proposito arbitror dictos nobiles exemisse à iurisdictiõe & manu ipsorum dictos quatuor homines de quibus in pũcto fit mentio, ex eo quia adheserunt partialitati alterius nobilium, propter quam adhesionem verisimiliter facti sunt inimici illius contra quem adheserunt, & ideo propter notoriam inimicitiam cõtractam inter eos ex vna parte: & vnum ex dictis nobilibus ex altera deuentum est ad pacta & conuentiones supradictas, considerauit enim nobilis cui adheserunt & ipsi qui adheserunt, quòd nisi essent exempti à iurisdictione & manu illius nobilis cuius facti sunt inimici, quòd talis nobilis de dominis dictæ terræ iure proprietatis pollens imperio atque iurisdictione in dictos quatuor homines velut inimicos, procederet contra eos etiam captiuos causis non veris. sic enim est de mente habentium imperiũ & valentium in subditos inferre minacem seruorem. C. de his qui per me. iu. non appel. l. si quis prouocatione. & ideo ob hanc iniuriarum causam, lex subditos facit exemptos cum tota eorũ domo atque familia: & sufficit hanc inimicitiam protestari. C. si quacũq; predi. po. l. j. vbi est melior tex. iuris. Consultè ergo fecit nobilis, cui illi quatuor adheserunt, quòd etiam exempti essent per pactum ab imperio & iurisdictione & manu alterius nobilis inimici ipsorum. & tenuit dictum pactum cum sit iuri communi conforme. & ideo non debuit dictus nobilis per seipsum procedere & condemnare vnum ex dictis quatuor prout processit & condemnauit, sed debuit illum ponere cum cepit in manibus vicarij communis, ad quem secũdum pactum & iuris censuram pertinebat & pertinet cognitio & punitio. vt aperte dicit tex. in. d. l. j. & † quia non posuit eum in manibus dicti vicarij, venit contra pacta, quoniam detinendo eum in carcere suo & non ponendo eum in carceribus publicis dictæ terræ, in quibus poni sunt soliti alij carcerati pro quibuscunq; delictis etiam grauibus & grauissimis, impediunt iurisdictionem dicti vicarij. ff. de adul. l. capite quinto & ff. de fur. l. interdum. § qui furem. & assertio dicti nobilis asserentis q dictus captiuus non poterat in dictis carceribus publicis stare securè quin fugeret: non est verisimilis nec credibilis nec honesta: ex quo alij delinquẽtes fuerunt pro quibuscunq; delictis ibidem detenti, tanquã in carceribus tutis. C. de pig. acti. l. pignus. ff. de admi. tu. l. si res pupillaris. ff. com mod. l. argentum. & eo. tit. l. cum qui. § fi. cum. l. seq. ex quo vicarius super se recipiat dictũ captiuũ ad cuius curam & solicitudinem pertinebat & pertinet: vna cũ commentariense carcerũ carceratos & carceres reuidere. C. de cust. re. l. pe. & fin. non enim est verisimile vel credendũ ipsum vicariũ in talem laqueũ incidere voluisse ex sua negligentia vel incuria, aut modica aduertentia, relinquere ergo debuit dictus nobilis talem captiuũ in manibus vicarij, & nõ impedire cultũ rectæ iustitiæ, quæ ministrari nõ solet per iudices suspectos & inimicos. C. de iud. l. apertissimi. & ob hanc inimicitiam induxit legislator contestatione proposita ordinarium recusare: & ex tunc eximi ab eius imperio. vt. d. l. j. Si igitur dictus captiuus de exceptione & inimicitijs protestatus est: processus est nullus contra eũ factus, & sententia, vt. d. l. j. quod tenet Bar. per. d. l. j. l. quia poterat. ff. ad tre. licet imo dixerit q nõ meminit se legisse processum nullũ, nisi appelletur: vel post recusationem ad alterius audientiam: cũ ad effectum sit cã reuocata, vt in. c. cũ sit speciale. de ap. in gl. in verbo suspectum ver. illud autem non memini inuenisse. Si aũt protestari omisit idem putodumtamen coram honestis viris fuerit publicè protestatus, q dictus nobilis sibi erat suspectus & inimicus. vt. d. l. ij. de his qui
2 per me. iud. nõ ap. & † ex quo erat in dicti nobilis fortiã constitutus per metũ cadentem in virum constantem, præsumendũ est omnem confessionem dicti captiui extortam fore de offi. dele. c. causam matrimonij. & ibi per Inn, quod me. cau. c. perlatũ. per eundem. vnde cũ confessio præsumatur extorta per metũ si crimen de quo impeditus est aliter probatũ non est quã per confessionem eiusdem, quã præsumo per metum extortã, cum semper eadem cã metus duraverit remanet crimen nõ probatum: & dictum captiuum condemnatũ ex crimine nullo probato. vnde in eum sententia condẽnatoria fieri nõ potuit. vt in canone, nos in quenquã dicente quod sẽtẽtia ferri non põt in nõ cõfessum aut conuictũ. & si sententia prædicta aliqua esset, est iniquissima & iniusta & per superiorem rescindenda, ad quẽ debuit appellari saltem corã viris honestis. vt. d. l. j. & ij. † Qui igitur dictus nobi
3 lis iurisdictionis exercitiũ non habebat in dictũ captiuum exemptum, sed habebat solũ vicarius tam ex pacto quã à iuris ciuilis censura: pœnã incurrit conuentã in pactis tum quia vicariũ impediuit in iurisdictionis exercitio: tũ quia imperiũ exercuit contra exemptũ, pacto & legis censura. Si aũt non recusauit forsitan de suo iure confisus, imputet sibi qui de suspecto iudice confidit. Si verò non recusauit vllo modo quia nõ potuit: & iustissimo timore perterritus mortis aut corporis cruciatus. C. de transl. interpositas. succurrendũ est si non recusauit: cũ esset in carceribus dicti nobilis constitutus inimicantis ei notoriè. ¶ Ex prædictis ergo concludo dictũ nobilem fregisse pacta & conuentiones initas super exemptione prædicta: & incurrisse pœnã propter duo quę suprascripsi. Secũdò concludo, q si dictus captiuus recusauit dictum nobilem etiã fore inimicum atq; suspectum in iudicio aut coram honestis personis, q processus & sententia lata contra eum sunt nullius momenti: & dictus captiuus debet poni in manibus vicarij, vt ministret iustitiam æquitati, iuri & legibus consonantem. C. de iud. l. iudices. Si autem propter timorem nõ fuit ausus protestari, succurrendum est sibi aduersus dictam sententiam appellationis remedio rescindendam, quod tempus appellandi currat ex tunc, quando cum securitate potuerit appellare. vt. d. l. j. & l. ij. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXXVIII.

1 *Relegatus sententiæ relegationis obedire debet.*
2 *Superior non potest subditum cogere ad standum in loco sibi suspecto.*
3 *Obligatio de veniendo vel standi in aliquo loco, quomodo intelligatur.*
4 *Pœnam non meruit, qui lege permittente aliquid fecit.*

DOminus raymundus de tolameis de senis anno domini. Mcclxxxv. die. xij. mensis ianuarij, fuit per dominum conseruatorem ciuitatis senarum & eius sententiam relegatus in ciuitate capuæ prouinciæ apuliæ, causis & rationibus & conditionibus in sententia relegationis contentis, & pro tempore & termino. xx. annorum tunc proximè futurorũ initiandorum die in dicta relegatione & sententia appositò, videlicet per hæc verba, dictũ dominum raymundum relegamus & confinamus: & in relegatione & cõfinatione sententiamus & condemnamus ad ciuitatẽ & in ciuitate capuæ pro tempore & vsq; ad tempus. xx. annorũ proximè futurorum. & quòd dictus dominus raymundus infrà tres dies tunc

tunc proximè futuros præstare deberet dicto domino conseruatori & suæ curiæ stipulanti & recipienti vice & nomine communis senarum bonos fideiussores approbatos per approbatores senarum de duobus millibus florenis. & qui fideiussores sub pœna & ad pœnam florenorum duorum millium de facto eis auferendorum & applicandorum cameræ cõmunis senarum promitterent solenniter & cum promissionibus & clausulis capitulis & renũciationibus oportunis, secundum formam iuris & sta tutorum communis senarum, quòd dictus dominus Ray. purè liberè & sine fraude attenderet & obseruaret dicta confinia & relegationes in dicta ciuitate capuæ pro toto tempore integro & continuo & vsq; ad totum continuum & integrum tempus dictorum. xx. annorum completorum & omnia alia & singula faciet, quæ in dicta sua relegatione cõtinentur. Item prædictus. d. Ray. teneretur se præsentare personaliter & cum effectu coram rectore dictę ciuitatis singulis octo diebus vno semel durante dicto termino: & donec durabit dictus terminus dictorum. xx. annorum completorum. & quòd teneretur mittere & mitteret cũ effectu publica instrumenta de dictis suis representationibus per eum factis coram dicto rectore ciuitatis capuæ singulis mensibus duobus dictorum. xx. annorum. vno semel magnificis ancianis ciuitatis senarum qui pro tempore fuerint. & si prædictus. d. Ray. prædicta non obseruaret, aut in prædictis vel aliquo prædictorum contrauenerit, quòd ipse caderet ex tunc in pœnam amputationis capitis prout hæc & alia in dicta relegatione & sententia relegationis continetur. Postea de dicto an. Mcccl xxxv. die. vij. ianuarij pepus martini procurator & procuratorio nomine dicti domini Ray. constitutus in præsentia dicti domini conseruatoris promisit & conuenit dicto domino conseruatori & notario publico recipienti & stipulanti pro & vice & nomine communis senarum, quòd dictus dominus Ray. cum effectu attendet & obseruabit dictam sententiã & condemnationem seu relegationem de eo factam seu fiendam per dictũ dominum conseruatorem in omnibus & per omnia prout in ipsa sententia & condemnatione & seu relegatione continetur relictis quibuscunq; exceptionibus & cauillationibus alioquin dictus. d. Ray. & ipse pepus procurator & procuratorio nomine pro eo dabit & soluet communi senarum & cameræ cõmunis pro ipso communi
1 recipienti dicta duo millia floreno. recti ponderis & cameræ cõ
2 munis senarum. Pro quibus sententia condemnatione & relegatione & omnibus in ea contentis obligauit dictus procurator dictum Ray. & eius hæredes & bona pro quo quidem domino Ray. precibus & mandatis dicti Pepi procuratoris prædicti in omnem casum prædictum & euentum, fideiusserunt & fideiussores extiterunt Nic. Ioannis & mattheus Angeli ciues senenses & quilibet eorum, ideo pro quãtitate florenorum mille pro quo libet promittentes & conuenientes fideiussores prædicti dicto domino cõseruatori & dicto notario stipulanti & recipienti (vt supra) facere & curare ita quòd dictus. d. Raymun. attendet & obseruabit cum effectu dictam sententiam & condemnationem seu relegationem de eo factam in omnibus & per omnia, prout & sicut in ipsa sententia & condemnatione & seu relegatione cõtinetur relictis quibuscunq; exceptionibus & cauilationibus. alio quin ipsi & quilibet ipsorum cum effectu dabunt & soluent cõ
3 muni senarum & cameræ dicti communis pro ipso communi recipienti, dictas quantitates ad quas & pro quibus se obligauerunt. Et pro prædictis & in prædictis debitis & vsitatis obligatione personarum & bonorum; & renunciationem fecerunt & præceptum guarentigiæ receperunt. Demum dictus Ray. infra tempus sibi præfixũ, se præsentauit personaliter in dicta ciuitate Capue corã rectore dictæ ciuitatis, & in dicta ciuitate capuę continuè stetit, & se singulis octo diebus personaliter præsentauit corã rectore dictæ ciuitatis capuæ vsq; ad tẽpus insertæ oblesionis. & instrumenta dictarũ representationũ transmisit singulis duobus mensibus dominis ancianis ciuitatis senarũ. & dicta cõfinia obseruauit vsq; ad tps obsesionis & occupationis dictæ ciuitatis capuæ. Deinde de mẽse augusti proximè præteriti dicta ciuitas capuæ quæ tpe dictæ relegationis factæ & ante & postea tenebatur & regebatur per dñm benedictũ de attiacol. & iub eius domino erat & fuit per dñm Nicolã comitẽ de vrsinis capta & occupata & apprehensa & occupata detinetur per dictũ dñm Nic. cuius parte præceptũ & mandatũ fuit dicto dño Ray. relegato, q præcise deberet egredi & recedere de dicta ciuitate capuæ & eius territorio. & in eo amplius stare vel morari nullo mõ præsumeret, qui dñs Ray. relegatus prædictus metu dicti mandati dicti dñi comitis nic. & ipsi dño comiti nõ valens resistere in dicto loco recesit de dicta ciuitate capuæ & eius territorio cũ sua familia: & dicta cõfinia amplius nõ obseruauit. ¶ Mõ dicitur pro parte dicti cõis senarum, q dictus. d. Ray. & dicti eius fideiussores incurrerunt & cõmiserunt dictã pœnã & in dictã pœnã florenorũ duo millia auri, de qua in dicta sẽtẽtia relegationis & in dicta promissione & fideiusione fit mẽtio, & ipsam pœnã florenorũ duo millia fore cõmissam per dictũ dñm Ray. relegatũ & fideiussores prædictos, & ipsos fideiussores prędictos teneri & obligatos esse dicto cõmuni ad soluendũ dictam pœnã dicto cõmuni & camere dicti cõmunis. Et pro parte dictorũ fideiussorũ dicitur oppositũ, videlicet dictã pœnã & stipulationem pœnalẽ non fore cõmissam, & ipsos fideiussores nõ teneri nec obligatos esse ad soluendũ pœnam seu quãtitatem pœnæ prædictæ, & se non esse pro futuro tẽpore vlterius obligatos vigore dictæ promissionis fideiusionis & obligationis per eos factæ, & maximè cum prędicta processerint absq; culpa seu facto dicti domini Ray. relegati, saltem voluntario & vi & metu dicti domini comitis Nic. & dicti eius mandati. Nũc quæritur quid iuris omniũ prædictorũ, viso puncto prædicto & his de quibus in eo fit mentio: & visa dicta sententia condemnatione & relegatione: & dicta promissione & fideiusione, ac etiam viso instrumento procurationis & mandati dicti pepi, & visis iuribus ad prædicta facientibus.

PRo declaratione quæsitorum. s. præmittendũ est dictũ dñm Ray. † obligatũ esse vigore dictæ sententiæ relegationis & cõfinationis ad standũ in dicta ciuitate capuæ per tps viginti annorũ. dictos aũt fideiussores obligatos esse q dictus. d. Ray. attẽdet & obseruabit dictã sententiã cõdemnationis seu relegationis de dicto dño Ray. factã in omnibus per oĩa: prout & sicut in dicta sẽtia cõdemnationis seu relegationis cõtinetur reiectis quibuscũq; exceptionibus & cauilationibus. ¶ † Hoc pmisso descẽdo ad quęsitũ. dico q iussus superioris nõ arctat subditũ ad veniendũ vel standũ in loco nõ tuto seu sibi suspecto. hinc est q in. c. pastoralis. de sen. & re iud. in cle. determinatur citationẽ factã de rege roberto per imperatorẽ ad ciuitatẽ pisanã, quia dicto regi non tuta sed suspecta erat fuisse ipso iure nullã & nõ arctasset citatũ. vt dicit tex. in. c. pastoralis. hoc etiã probat glo. in. l. de ætate. ff. ad tre. l. iij. ff. qui. ex cau. ma. & in qualibet earũ gl. no. & Bar. in. l. sciendũ. § j. ff. de pollici. itẽ minæ vel ꝓhibitio potentioris inducũt iustum timorẽ, suspicionẽ, & metũ. vt. d. l. iij. & l. suc. urritur. itẽ & qualibet obligatione quæ ex partiũ cõuentione procedit, etiã si sit iuramento firmata iusta cã semper intelligitur excepta, & maximè superueniens. l. qui iurato. C. qui satisd. cog. l. fi. C. de nõ nu. pec. l. imperator. in prin. ff. ad munici. Quæ enim de nouo emergunt nouo auxilio indigent. l. de ætate. § ex cã de inter. act. item
3 † ois obligatio de standum vel veniendo ad certũ locũ certo tempore, intelligitur inquãtũ posit, nõ etiã si nõ posit. l. cũ dies. § si qs. ff. de arb. l. ij. § si quis cau. ad qd etiã facit. c. ad nostrã. de prob. nempe aũt nõ dicitur posse, qđ honestè vel tute non põt. l. nepos ꝓculo. de ver. si. & d. l. si cũ dies. § si qs. itẽ satis qs dicitur in loco stare ꝓ quẽ nõ stat quominus stet, sed ꝓ aliũ cuiusvis maior est. l. iure ciuili. de cõdi. & dem. l. in test. eo. ti. itẽ iussus & ꝓhibitio superioris semp videtur excepti extra de iureiur. c. veniẽtes. ¶ Ex ꝓdictis infero dictũ dominũ Ray. post præceptũ factũ per dictũ dñm comitẽ Nicolaũ de recedendo & egrediẽdo de dicta ciuitate capuæ & in eã amplius stare vel morari nõ præsumere potuisse de dicta ciuitate recedere: & in ea non teneri amplius stare vel morari: nec ex hoc in aliquã pœnam incidere, sed liberatum esse
4 à dicta obligatione. † quia lege permittente facit: ergo pœnam non meretur. l. gracchus. C. de adul. & per consequens etiam dictos fideiussores similiter fuisse & esse à dicta obligatione libera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tos eadem ratione.l.exceptiones.ff.de except.& dictum.d. Ray. & dictos eius fideiussores non teneri,nec obligatos esse in futurũ vigore dictæ sententiæ condemnationis seu relegationis seu dictæ fideiusionis ad aliquid, quia obligatio semel l. authoritate extincta,non potest amplius resuscitari.l. qui res.§.aream. ff.de solutio.& quia vires simul euacuate obligationis imperpetuum nequeant reparari.l.nihil.C.de sol. ¶ Sed ex noua conuentione vel sententia ad quam non obligarentur fideiussores, nisi ex eorum nouo consensu.l.nouationes.C.de fideiusso. ¶ Nec prædictis ob.reiectio exceptionis & cauillationis in obligatione fideiusionis appositæ,vbi dum dicit reiectis quibuscunq; exceptionibus & cauillationibus, alioquin &c. quia illa generalis exceptionum reiectio,non porrigitur ad exceptiones rationabiles & iuridicas,sed ad friuolas.extra de offi.dele.c.ex parte.& quod ibi no.& scribit Ray.ff.à qui.appel.non li.l.j.in fi.& Spe.ponit in tit. de renun.in ver.pone ergo quod aliquis ad quod facit quod solet notarii.l.sed & si quis.§.quæsitum.si quis cau.per Cy. in.l.j. C.commo.& quod scripsit Bar.in.l.j.§.hoc interdum.ff quod vi aut clam. Vnde concludendo dictum dominum Ray. & dictos eius fideiussores esse à dicta sententia confirmationis &relegationis:& à dicta obligatione penitus liberatos & absolutos, & eius occasione amplius eos inquietari non debere vel posse. quoquo modo,si nõ velint iuris veritatem & iustitiam violare ego Ang.

CONSILIVM CCCLXXIX.

1 *Præceptum superioris necessitat subditum.*
2 *Frangere confinia,quis dicatur,*

1 OPtime & vere cõsultum est.addo † quia præceptum & iussus domini comitis de recedendo necessitauit & coarctauit eũ dem dominum Ray.ad recessum de ciuitate in qua relegatus erat,cum potentioribus pares esse non possumus.C.ne li.po.in rubro & nigro.timendæ enim sunt minæ potentiorum.l.j.C.si qua.prædi.po.coniun.l. interpositas. C.de transa.& coniuncta.l.j.&.ij.C. de his qui per me.iud. non appel.& maxime si illam ciuitatem non tenebat iuste,sed more tyránico.ff.qui.ex cau.in pos.ea.l fulcinius.§.quid sit latitare.vbi latitans & non comparens nec stans coram tribunali ad quod vocatur credulitatem timens tyranni,non est contumax nec inobediens,sic in proposito.non dicitur se absentasse à loco d.Ray.qui timore tyrannidis inde recessit.metus enim tyrannidis in constãtissimos cadit,& ideo omnia actitata tempore tyrannidis, iuri contraria nulla sunt l.decernimus.C.de sacro.san.eccle. Spiritus enim tyrannidis,diabolicus est.C.de diuer.rescri.l.sacer affatus. facit in corp.de nup.§.mitiores.versic.sed rursus.& ideo non potest quisquam suæ ditioni suppositus,suis iussibus contraire.& hoc est notorium & omnes subditi tyrannorum hoc sentiunt, vnde aliam rationem quærere aut legem non est nisi infirmitas
2 intellectus secundum phylosophum.† quia ergo dominus Ray, comiti Nico.non habuit potestatem resistendi confinia fregisse non dicitur.ille enim rumpit confinia,qui sponte de loco recedit,non qui timore tyrannidis.ff.de pen.l.aut damnũ.§. quisquis. hinc descendit quòd non dicitur fugitiuus,qui crudelitatem domini timens recessit ab eo,vt eius furorem effugeret. vnde licet fugerit fingitur non fugisse.de edil.edi.l.quid sit fugitiuus.§.item apud.&.§.idem ait.vnde dominus Ray.licet de loco recesserit,tamen quia timore recessit fingitur non recessisse,nec rupisse confinia.¶ Pro hac parte adduco,quia dominus Raynuti. erat obligatus ad factum,scilicet ad obseruantiam confinium: & fideiussores similiter ad factum,cum compromiserunt se facturos &c. hęc enim est laudabilis intercedẽdi forma in obligationibus faciẽdis.ff.de fideiusso.l.sicut reus.in gl.ff.de duo.re.l.nemo est qui nesciat.Constat autem quòd in obligationibus faciendis si per factum contingentem in personam obligati factum explicari non potest,non incurritur pœna promissa propter non factum.ff.ad l.rhodiam de ia.l.si vehenda.§.idem quod iuris.&.§.idem iure. qui consultationem prædictã decidunt hoc tenet Dy.apertè tam in iudicijs quam in contractibus.vbi etiam decidit casum nostrũ in.c.pactum.de re.iur.lib.vj.idem Iaco.but.idem Bar.in.l.quod te.si cer.pet.Nec obst.l.continuus.§.illud.de ver.ob.vbi difficultas non impedit moram cõtrahendi,quia in obligationibus dandi loquitur.Ex quibus concludo quod conclusum est per excellentissimum.ll.doc.do.Ioan. supradictum. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCLXXX.

1 *Intentio scribentis,ex quibus elici possit.*
2 *Terminari vniformiter censentur,quæ sub eodem structu verborum proferuntur,*

REperiũtur inter cætera quę continentur in quodam libro rogituum instrumenti ser petri notarij defuncti hæc videlicet arighus & Iac.fratres & filij quondam pauli arighi capitanei sancti vitalis pistoriẽsi.habuerunt ciuitatem dixerunt alio &c.sub anno domi nicæ natiuitatis.Mccclxviij.indictione.vj.die.xij.Marcij dominus Rizardus de cancellerijs palatinus comes legitimauit Bartoletum paganum die.xvij. Marcij &c. syndici communis de vultera elegerunt simbaldum vannis de cancellerijs in potestate communis vulterarum:vt patet in dicto quaterneto dicta die. d.Rizar.prædictus legitimauit lucam baronti poncij & michaelem presbyteri guidi.ego pierus filius quondam ser bonauentu re ser Iacobi de pistorio imperiali authoritate iudex ordinarius & notarius prædictis interfui:rogatus scripsi & fideliter publicaui.In christi nomine amen.michael laborator terræ filius zinoli olim melini de clauinoua habuit mutuo &c. ¶ Postea vero in dicto libro rogituum apparet extensa legitimatio dicti luce sub die.xviij.Marcij anno domini.Mccclxviij.indictione.vj. quæritur vtrum notarius,cui ex forma statutorum pistorij rogationes perficiendæ mandatæ sunt,teneatur etiam extendere legitimationem dicti michaelis,& sub qua die.

1 INtentio scribentis non solum † ex præcedentibus,sed etiam ex sequentibus & medijs quæ & qualis fuerit comprehenditur. ff. de leg.j.l.si seruus plurium.§ fin.cum suis concor.ibi positis.hoc primo. ¶ Secundò dico,q̃ cum in præcedentibus appareat sub eodem sermone notarium copulasse legitimationem factam de luca & michaele,quòd propter vnitatem dicti sermonis in scriptura contenta,dicti lucas & michael in vnũ corpus quodammodo sunt redacti.C.de ca.tol.§.finautem ex his qui dicuntur & ideo cum quasi mediate per extensionem in mundũ redegerit dictus notarius legitimationem dicti luce baronti vt patet ex ordine scripturarum coram certis testibus indictione mense & die dicta coram eiusdem testibus anno indictione mense & die fuisse factam legitimationem dicti michaelis.& quod istud sit verum apparet ex coniunctione prædicta,quã notarius propter vnitatem sermonis & coniunctionem apparentem copulauit & copulasse voluit.& est mirum q̃ dicta in sequentibus intelliguntur in præcedentibus repetita:cum constat verè vel præsumptiuè de intentione disponentis.vt.d.l.si seruus.§.fi.coniuncto eo quod no. Bar.de leg.iij.l.in repetendis.vnde sub eodem die anno indictione & mense & testibus debet legitimatio dicti michaelis in mundum reducti,sicut reducta fuit legitimatio dicti luce,attenta potissime forma dicti statuti pistorij disponentis quòd prothocolla notarij non completa atq; perfecta debeant perfici per illũ cui rogationes perficiendæ mandantur. ¶ Nec ob.q̃ imbreuiatura cõtinens dispositionem imperfectã,non pót perfici per aliũ notarium qui non scripsit.ff.de test.l.si his qui. coniuncto dicto Bar. etiam quia illud est verum,quando dispositio est imperfecta ratione voluntatis,sed hic de voluntate perfecta legitimantis & legitimati apparet,ex eo quod notarius attestatur legitimationem factam,sed non constat de tpe nec in prothocollo nec in quaterneto

neto,ad quem notarius se retulit,& ideo non est quæstio de voluntate sed accidentibus seu comitantijs voluntatis. merito ista accidentalia seu comitantia loci,temporis iudicis & testium præsumitur(vt dixi)propter vnitatem sermonis.qui vnitatem dispositionis respectu plurium inducit quantum ad comitantias & accidentalia supradictas.ff.de vulga.& pupil.l.patris. & filij.ff. de
2 inoffi.test.l.pa.§.sed nec impuberis.† quæ enim sub vno structu verborum proferuntur seu in eadem verborum compagine vniformiter terminantur:nec debet fieri eiusdem voluntatis diuisio. ff.de vul.& pup.l.iam hoc iure.C.de impu.& alijs.subst.l.quantuis.de aur.& arg.leg.l.si non sint.§.perueniamus.&.l. quicquid. §.cum partes.&.l.in rem.§.si quis.de rei ven.per Iac.but.in proœmio.C.in fi.extendenda est ergo dicta legitimatio:vt fuit extensa legitimatio dicti luce.spe.& Ioã.an.post eum in titu.de fid.instru.§.ostenso.in.iiij.col.in princ.ibi quid si abbreuiatura &c.& eo.titu.§.instrumentum publicum.in.v. colun. & si aliud dicere mus,oporteret necessariò nos sequi initium tabularum.vt lege si quis ex argentarijs.§.si initium tabularum.& ibi per doc.& Bartol.ff. de eden.sed hæc repetitio non esset congrua iudicio meo, pro eo,quòd initium tabularum proximè præcedens confectum & scriptum apparet sub.xvij.Marcij. Mcccl xviij.indictione.vj. & legitimatio dicti luce est sub die.xviij.Marcij.Mcccl xviij.indictione.vj.vnde si dicimus sequendum ordinem initij,necessariò oportet nos ponere quòd legitimatio michaelis non fuit facta eodem tempore cum legitimatione luce,cum legitimatio dicti luce appareat facta die xviij.& initium tabularum sit sub die xvij.mensis Marcij.sed si ad ipsum initiũ volumus referre,oportet quòd legitimatio dicti Michaelis extendatur in forma extensa de dicto Luca,sed non sub eodem die loco & testibus,sed sub tempore loco & testibus contentis in præcedenti legitimatione facta de dicto Bartoloto paganti,sub dicta die.xvij. Marcij. & hoc satis puto fieri posse per notarium debentem extendere legitimationem prædictam dicti michael.vt.d.§.si initium tabularum.Nec obst.quòd notarius mortuus scripsit sub vno structu verborum,quòd dominus Ray.palatinus comes legitimauit lucam baronti poncij Michaelem presbyteri Guidi,quia cum nõ dicat quo tempore,causa omnis contrarietatis &absurditatis eui tandæ,debet dicta scriptura sub distinctione iuuari, videlicet q̃ legitimauit Michaelem die.xvij.marcij. sub quo die & testibus facta fuit legitimatio dicti bartoloti paganni qui legitimauit dictum lucam baronti die.xviij.mensis Marcij.&tunc optima erit continuatio scripturarum dicti notarij mortui. quodcunq; autem istorum capias,vel dictum initium proximum tabularum continens diem annum mensem & nomina testium:vel dictum diem.xviij.sub quo apparet legitimatio dicti luce: nihil inuenitur contrarium.& tunc legitimatio dicti Michaelis extendenda est(vt superius est expressum)cum enim ex quocunq; prædictorum extremorum resultet idem effectus,non curamus cui extremorum fiat applicatio medij.ff.de acqui.hære.l.quod si dubitet. cum princi.l.seq.ff.de lib.& posth.l.gallus.§.si eius. & prudenter aget notarius iudicis officium implorare:& declaret sub quo die loco & testibus instrumentum extendat,an sub die.xvij.Marcij. an sub die.xviij.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCLXXXI.

1 *Turris duobus communis,qualiter diuidi possit.*
2 *Grauatus de restituendo non capaci,quando incidat in communionem cum fisco.*

1 MIso dicto statuto communis aretij,in dubium reuocatur.† quia duo habentes turrim communem non recipientem commodam diuisionem hoc modo videlicet, quia solum dictæ turris æqualiter est commune inter ipsos vsq; ad certam particulam dictę turris.abinde verò supra solum est vnius dictorum sociorum qualiter debet fieri diuisio dicti soli vsq; ad dictam particulam. Constat enim in solo cõmuni nullum habere maiorem partem altero, vnde ratione maioritatis non potest dici.quòd plus vni quàm alteri debeat adiudicari,de iure communi,&hoc est quod nec ratione ætatis puta quia vnus sociorum sit impubes:alter maior:vt quotidie contingit in fratribus diuidentibus, nec ratione maioritatis portionis rei quæ diuiditur vni plus quàm alteri est optimo deferenda quam partem velit.tantum enim potest vnus sociorum in re communi affirmando,quantum alter negando. ff.commu.diui.l.sabinus.Fallit si incidit cõmunio inter donantem & donatarium.vt.l.sancimus.§.ne autem communione inducta.C.de dona.coniuncta gl.in verbo ampliorem.C. quando & qui.quar.pars debe.l.ij.coniuncta gl.in verbo consortium.Fal
2 lit etiam in casu.l j.C.de his qui se.dete.li.x.scilicet cum † grauatus de restituendo non capaci statim se defert incidit enim in cõmunionem cum fisco:& deferenti in diuisione reseruatur electio vt.C.de metati.l.ij.lib.xij.inter hos autem casus exceptos non est noster.vnde ex quo res diuidi non potest commode alterum de duobus fieri oportet:vel quòd iudex portionem vnius alteri adiudicet:iusto pretio dato ei qui portionem suam dimittit.vt institu.de offi.iudi.§.si fami.erci.iudicio.&.§. eadem interueniunt. & arbitror hoc casu debere iudicem inclinari ad iudicandum solum dictæ turris totum ei qui habet residuum dictæ turris insolidum,ne si adiudicetur alteri, adhuc multæ controuersiæ possint oriri inter eum qui haberet solum:& alium qui haberet superficiem,forsitan propter iectam & effusam ex parta superiori in inferiorem:& fumo emisso in parte inferiori.vt ascendat ad superiorem,& eam forsan faciat inhabilem.ff.ad.l.aquil.l.si quis fumo,quas contentiones vir bonus præcidere debet toto posse, & maximè quando occasione alicuius societatis vel communionis oriuntur.ff.de leg.ij.l.cum pater.§. dulcissimis. ff.de vsufru.l. æquissimũ.vel quòd ille licitando sortiatur partem alterius qui in licitatione vicerit,pretio primitus statuto per iudicem assumptum arbitrum partis in tali ministerio extimãdi.C.de sec.nup. l.hac edictali.§.his illud.eligendum tamen à partibus.hæc autem estimatio fieri debet ante licitationem,ne licitantes posset inflare calore ipsorum licitantium vltra pretium iustum æquum & moderatum.vt.ff.de publica.l.licitatio.in prin. Et ita dico & consulo ego Ang.&c.flo.Mcccxcviij.mensis Marcij.

CONSILIVM CCCLXXXII.

1 *Lex ad futura negotia fertur,non ad præterita.*
2 *Lex quæ verbo futuri subiunctiui vtitur, in futuro trahenti originem,à præterito verificatur.*
3 *Lex secunda,quot & quibus modis ad primam se habere possit.*

STatuto communis carmignanni cauetur,quòd si qua mulier tradita fuerit viro suo,& decesserit infra quinquennium sine liberis ex ea natis:medietas dotis restituatur datori,vel cui de iure successio ipsius mulieris deuenerit, siue ad quam pertinuerit. Si verò post quinquennium vxor decesserit: vir lucretur totam dotem & remaneat penes ipsum ipso viuente,& quousque vir suus vixerit.post mortem vero dicti viri,dicta dos peruenire debeat, cui ius & casus dederit.Demum vigente statuto prædicto, quidam fredus quondam ligni de carmignanno & pierus eius filius paterno consensu fuerunt confessi,& receperunt in dotem à quodam Berto quondam bartholomei berti dicti loci: dante & soluente de sua pecunia propria in dotem pro dote & nomine dotis cuiusdam dominæ Bartholomeæ eius amitæ filiæ olim dicti Berti,& vxoris futuræ dicti fredi florenos auri.xlviij.quam dotem promiserunt dicto Berto stipulanti & recipienti vice & nomine dictę dominę Bartholomeæ & eius hęredũ,dicto berto vel suis hæredibus,& dictæ dominæ Bartholomeæ vel eius hæredibus & cui ius & casus dederit, reddere soluere & restituere, & dare & præstare in omnem casum & euentum dictæ dotis restituende sub pœna &c. Demum constante matrimonio inter dictam dominam Bartholomeam & dictum fredum, factum est de nouo & statutum fuit in dicto communi carmignanni aliud

Universidad de Deusto Biblioteca

statutum sub ista forma & verbis, videlicet statuimus & ordinamus, quòd si qua mulier tradita fuerit viro suo, & decesserit infra quinquennium sine filijs vno vel pluribus ex ea natis: medietas dotis restituatur datori aut promissori ex linea masculina, & reliquam medietatem lucretur vir, & prædicta non extendantur nisi ad consanguineos ex dicta linea masculina. & si ex dicta linea masculina consanguinei non extarent ac etiam si vxor post quinquennium decesserit sine filijs vno vel pluribus: vir in totis casibus lucretur totam liberaliter dictam dotem. ¶ Postmodum vigente dicto statuto secundo, dicta mulier sine liberis post quinquennium decessit, superuiuente viro suo, & extantibus consanguineis mulieris per lineam masculinam, nullo facto testamento vel alia vltima voluntate, quæritur nunquid prædicti possint aliquam partem dotis repetere à dicto viro, vel eius hærede.

DE natura legis, futuris est
1 dare † formam negotijs non præteritis. vt.l. leges. C. de leg. & maxime iam decisis sententia, trāsactione & amicabili compositione, vel præscriptione hæc in pendentibus in iudicio appellationis remedio in cor. vt cum de appella. cog. post princip. & ibi plenè per Iac. de bel. saluo nisi in.l. aliud sit expressum, quia tunc standum est formali censuræ legis. C. de sac. sanc. eccle. l. antepenul. & si per Ioan. an. de elec. licet canon. in verbo de cætero. & ideo prima fronte videtur, quòd cum matrimonium fuerit contractum ante vltimū statutum tempore primi statuti vigentis, quòd secundum primum sit causa terminanda. & sic vir lucretur dimidiam partem dotis, quo ad vsumfructū tantum in die vitæ suæ duntaxat. hoc gl. videtur decidere in.d.l. leges. vbi si causa agitur de contractu facto ante legem, determinari debet prout erat determinanda ante non secundum legem postea factam. Quid dicemus, quæstio est dubia. dubietatem autem facit verbum fuerit positum in secundo statuto, quod quidē est futurum subiunctiui modi, trahens substantiam & effectum à præterito indicatiui. vt no. glo. in.l. si quis stipulatus sit stichum
2 aut pamphilum. ff. de ver. ob. † & sic videtur, quòd lex vtens verbo futuri subiunctiui, verificetur in futuro, quod causam trahit & originem à præterito. pro hoc est gl. in.l. tale. § falsum. ff. de cōditio. & demon, quæ notabilis est: vnde dixit Iaco. but. & Cy. in d. leges. quòd si facta fuerit primò lex de rebanniendo bannitos, solutis. x. & deinde quidam post.l. banniuntur, illi non comprehenduntur sub.l.j. quia nō erant banniti, sed solum includuntur qui ante primam legem in banno erant positi. & ideo si postea fit statutum quòd exbanniti qui volunt cancellari de banno, soluāt. l. non potuerunt cancellari banniti antiqui: nisi solutis. lege & sic trahitur.l. retro, propter factum expediendum in futuro. ita videtur in proposito, quòd statutum secundum, trahatur ad matrimonia retro contracta post primum & ante secundū, quia istud statutum dat formam obligationi & liberationi futuræ. Disponit enim, quòd dissoluto matrimonio, vir lucretur dotem totam & hoc modo dat formam liberationi mariti: & per argumentū à contrario, dat formam obligationi mariti & hæredum eius, si prædecederet in matrimonio, vnde non disponit super præterito sed super futuro, licet ex gesto ante dictū statutum quæstio hæc est dubia (vt dixi) & disputabilis & in voluntate ambulatoria futuri subiūctiui complectitur omne tempus. vt.l. talis scriptura. § sed si. de leg. j. & .l. si mihi & tibi. § fi. de leg. ij. & .l. cum pater §.
3 fideicommil. ¶ Et pro eius diligentia considero, quòd interdum lex secunda se habet ad primam interpretando: & tunc porrigitur ad præterita interpretata & declarata per secundam. vt in authentica. hæc constitutio constitutionem interpretatur &c. &. C. de testa. l. iubemus. in fi. Interdum se habet ad.l.j. corrigendo. & tunc nunquā porrigitur ad præterita, sed solum ad futura, quoniam in nullo tunc peccauit antiquitas huius secundæ legis ignara. vt.l. fi. C. de testa. mili. in.l. aliud sit expressum, quia tunc semper est standum formali censure, vt superius dictum est. interdū secūda lex habet se ad primam formam nouam tradendo actui, & tunc nunquam porrigitur ad præterita quæ formata sunt, & noua forma non egent. vt.d.l. fi. & .d.l. iubemus. Interdum se habet ad primum iudicium ordinando: & tunc non porrigitur ad preterita iudicia iam ordinata, quia nouum ordinem sumere nō possunt. vt.d.l. fi. sed bene porrigitur ad futura iudicia ordinanda ex dispositionibus initis ante.l. secundum Iaco. de bel. & but. & Bart. in.d.l. leges. & disertius per eum in.d.l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Interdum se habet ad.l.j. dispositiuè decidendo super substantia & materia rerum seu dispositionum: & tunc si verba.l. sunt de præsenti porriguntur ad præsens, & etiam ad futurū quia lex semper loquitur. C. de hæreti. l. arriani. si per verba merè futuri temporis solum ad futura porrigitur, hæc enim est natura futuri determinare futura, non autem præsentia vel præterita, vt patet ad sensum & probatur. ff. de verbo. obl. l. cum stipulatus. & .l. si à colono. sic intelligo glo. d.l. leges. Si autem per verba præteriti temporis porrigitur, tunc ad præterita non tamen decisa, vt superius dictum est in cor. vt cum de appel. cog. in prin. & ibi per Iac. de bel. si per verba subiunctiui modi significantia de sui natura futurum & trahentia effectum à præterito indicatiui modi: tunc quia natura legis est dare formā negotijs futuris, non autem præteritis, iudicandum est de dicto futuro, vt de futuro simplici: non autem vt de formato à præterito indicatiui, & trahente ab eo eius substantiam vel naturam. Fallit in casu nostro & quocunq; alio simili, & est ratio in promptu: quia non disponitur tunc nisi de futuro euentu liberationis. vt in casu existentiæ conditionis matrimonij dissoluti per mortem mulieris, cuius purificatio est de futuro: & liberatio similiter de futuro, & vbi futuræ liberationi datur forma. porrigitur etiam ad obligationem contractam ante statutum. vt.d.l. fallam. in gl. & per Cy. in.d.l. leges dum ponit exemplum de bannito rebanniendo & cancellando de banno non tamen nego, quin hæc quæstio sit dubia & obscura: & ad vtranq; partem potest argui pro & cōtra, tamen pro decisione puncti & materiæ volui attingere quod prædixi. vbi autem verba essent infinitiui modi, nullum est dubium, quia infinitum complectitur omne tempus de sui natura. ff. de verborum signifi. Et ita dico & consulo ego Ang. &c. flo. Mcccxcviij. mensis Marcij.

☞ CONSILIVM CCCLXXXIII.

1 *Legatum annullatur, vbi legatarius vniuersalis hæres instituitur.*
2 *Donatio facta in primo testamento euacuatur per eam quæ fit in secundo.*
3 *Iuratus non facere aliud testamentum à primo, an adimat sibi testamenti cōdendi potestatem.*
4 *Donatio vniuersalis non dicitur, si vsusfructus reseruetur.*

STatuto pistoriensi cauetur quòd donatio inter viuos vniuersalis omnium bonorum est prohibita: & facta non valet. Modo domina catharina fecit testamentum primum, in quo quendam sibi hæredem instituit: & certa bona immobilia legauit cuidam dominæ lipæ, & iurauit non mutare dictum testamentum. deinde vendit dicta bona legata. postea fecit aliud testamentum, in quo instituit sibi hæredem dictam lipam & fecit eidem præsenti & recipienti donationem causa mortis omniū suorum bonorū mobilium &c. & iurauit hoc testamentū non reuocare reuocans ex nunc omnes præcedentes vltimas voluntates, non obstante q in illis essent aliqua verba per quæ posset huic vltimæ voluntati eius derogari. quæritur quod illorum testamentorū valeat: & posito q secundū non valeat in hæredis institutione, quid operetur dicta donatio causa mortis. & an legatum factum in primo testamento, sit reuocatum per alienationem postea factam.

NOn oportet inuestigari, an dicta venditio fuerit facta animo adimendi vel non ex quo. d. lipa hæres instituta est & ei facta est donatio causa mortis irreuocabilis ex quo omnia bona possessura est tunc esset necessaria inuestigatio quando domina lipa fuisset le-
1 gataria simplex. vt.l. fideicom. § si rem. ff. de leg. iij. † vbi punctus iste deciditur, quinimo legatum factum dictæ dominæ lipæ fuit & est nullum ipso iure: ex quo fuit vniuersaliter instituta, nullo

cohærede

2 cohærede dato, cū sibi à seipso impossibile est legari. ¶ † Descendo igitur ad quæsitum substantiale, super quo dico, q licet primum testamentū non potuerit reuocari (q est falsum) tamen per donationem factam in testamento secundo dictæ dominæ lipæ donatariæ euacuata est virtus testamenti primi, quo ad bona in donatione cōprehensa, quæ donatio est morte confirmata. sicut enim per alienationem sponte factā rei legatæ, legatū extinguitur. vt.d. § si rem. sic & per vniuersalem donationem extinguitur vniuersalis effectus institutionis primi testamenti. cum tantum valeat quo ad genus, quantū speciale quo ad speciem, & pōt quis bona sua in testamento donare.l. hæredes palam. § fi. ff. de testa. & ibi per gl. & Bar. attende tamen, quia hic mors fuit cā donationis: sed nō fuit donatio cā mortis: ex quo donans donauit irreuocabiliter. ff. de dona. cau. mort. l. mortis cā capitur per Bar. eo. tit.l. vbi ita donatur. vbi etiā casus est. & no. in.c. fi. de condi. appo. occasione igitur mortis fuit proxima & immediata cā donationis, sed illa donatio nō est cā mortis, quæ sui natura irreuocabilis est. & ideo est donatio inter viuos occasione mortis facta. & ideo de viribus testamenti primi, quantū ad bona donata, nō est quærendū, quoniā dicta lipa omnia ex donatione capit quæ facta fuit soli præsenti & acceptanti. & donatio hodie perficitur nudo pacto tam inter viuos. vt.l. si quis argentū. C. de dona. cau. mor. & .l. cū pater. § meuio. de leg. ij. vbi est gl. singularis. nec aditionem hæreditatis requirit. C. fa. erci. l. filiæ. & no. gl. eo. tit.l. filiū quem habentē. quinimò & absq; donatione, domina lipa debet habere totū virtute testamenti secundi, quod valet: & reuocatur
3 primū. vt in § posteriore. inst. qui. mo. test. infir. † Nā in primo testamento, dicta domina Catharina non ponit vllā clausulam derogatoriam, sed simpliciter iurauit, & testamentum irreuocabile esse voluit. hoc autem non nocet secundo testamento: vt in.l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. iij. per Dy. in.c. mutare. de reg. iur. li. vj. licet periurium incurreret qui reuocauit. vt ibidem no. per Dy. Bar. & alios. sed tale periuriū non adimit potestatem testandi. secūdò nec reddit secundū testamentum nullū, de quo in spe. de instr. edic. § cōpendiose. & hoc tenet disputando Io. an. vt refert Bar. in.d.l. si quis in prin. testamenti. § quæro quid si testator dicit. In hoc tamen attendendū est. quia idē Bar. dixit, q dictum iuramentū saltem habet vim clausulæ derogatoriæ: & ideo oportet de dicto testamēto specialem mentionē fieri. per.l. cum pater. § filius matrem. de leg. ij. sed salua sua reuerentia. § ille non probat. sed bene probat quod videtur testator voluisse valere omni modo quo melius valere pōt. & sic etiam iur. codicillorum & cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis: sed non q dicta voluntas sic iurata sit derogatoria. satis derogatum ex testamento primo per illa verba, iubens & mandans omnia alia testamenta &c. ex quo vnicum solū præcesserat testamentum, ita q ad aliud nō poterat fieri relatio, secundū eundem Bar. in.d.l. si quis in prin. testamenti. vnde vt ipsa dicere nos oportet hæreditatem dictæ dominæ Catharinæ pertinere ad ipsam dominā lipam virtute testamēti. bona vero donata virtute donationis irreuocabilis cā mortis factæ & morte dictæ dominæ Catharinę confirmatæ, valet si fuis-
4 set donatio cā mortis. ¶ † Non ob. statutum prohibens vniuersalem donationem omniū bonorum, quia licet instituta fuerit vniuersalis, hæc tamen donatio non fuit vniuersalis, cū vsusfructus fuerit retentus per donantem, vel dicendū est q statutum loquitur de donatione inter viuos. vt patet ex sui figura. illa aūt est inter viuos quæ ex mera liberalitate procedit, & cum ea mente datur, vt confestim accipientis fiat, & ob nullam aliā causam datur, nisi vt exerceatur liberalitas & munificentia. vt.l.j. in prin. ff. de dona. & de hac donatione propriè & strictè sumpta, intelligi debet statutū repugnans iuri ciuili vt.l. iij. § hæc verba. ff. de neg. gest. de exerci. l.j. § si is qui nauem. de ver. sig. l. eum qui vectigal. & .l. tigurij. licet ergo dicta donatio reuocabilis sit, quia eam donator voluit reuocari, tamen quia ad donandū non ex mera liberalitate processit: sed casu donationis mors fuit: nō est propria & stricta donatio inter viuos. hinc est quòd qui scienter soluit indebitum, nō propriè donat: vt no. gl. in.d.l.j. in verbo ad liberalitatem. Bar. ibi in.l.j. de condi. inde. non obst. dicto statuto dico donationem prædictam valuisse, siue dicamus eam donationem causa mortis propriè, siue dicamus donationem inter viuos. nā tria sunt, donatio causa mortis vera & propriè: & donatio inter viuos, non tamen propriè vera: vt est in casu nostro. & ita dico & consolo ego Angelus &c.

☞ CONSILIVM CCCLXXXIIII.

1 *Ecclesiastica bona non possunt alienari sine causa.*
2 *Administrator hæreditatem pro loco delatam repudiare non potest.*
3 *Testatoris verba per modum causæ prolata, an inducant fideicommissum vniuersale.*

PRaxinus quondam valentini de castro buccoli, fecit testamentum, in quo instituit sibi hæredem vniuersalem quendā suum nepotem, & substituit sibi societatem sanctæ mariæ de castro venioli, quæ fert cadauera ad sepulturas. prohibens dictæ societati & omnibus in dicta societate existentibus vel succedentibus in futurū: ne alienent aliquid de dicta hæreditate, & hoc ideo, quia voluit ipsam hæreditatem vsui pauperum perpetuò subiacere receptantium se in dicta ciuitate, amore dei & pro anima testatoris. post mortem vero dicti testatoris societas repudiauit dictam hæreditatem: & etiam constituit postea syndicum ad repudiandum eā: & intimatio repudiationis iudici facta est: deinde post lapsum tempus. xxx. an. & vltra, quæritur vtrum dicta societas amodo possit admiti ad adeundum supradictam hæreditatem.

PRrimò videri oportet de repudiatione hæreditatis substantia & effectu an te-
1 neat necne. † Et videtur prima fronte q non, quia ecclesiæ aut alia loca pia, aut ipsorum prælati sine causa iusta & approbata, & sine superioris decreto, bona eorum alienare non possunt. in cor. de non alie. per totum. C. de sac. san. eccle. aūt hoc ius porrectum. & in cor. vnde sumitur. & extra de re. eccle. non alie. per totū. verum quia dicta societas est merè laicorum, & per laicos regitur, & per laicos est constructa per totum cū religiosi non præsupponantur deputata, alienare potest locus dictæ societatis cum bonis suis, per fundatores loci & successores eorum. de donatio. inter dilectos. per Inn. & Ioā. an. & propterea dicit, q si ecclesia vel capella existit in palatio magni domini, non est locus religiosus: nec pertinet ad curam episcopi. ibidem enim locus religiosus esse non potest, nisi authoritate pontificis, & propterea videtur, q leges prohibitiuæ alienationis bonorum pertinentiū ad venerabilem locum, & ad collegium quod actio pia constituit: non extendātur ad loca pia non religiosa & authoritate diocesani non constructa, sed merè profana, quæ reguntur per meros laicos mera authoritate laicorum sunt fundata & constructa posito autem q dicta productio fieret ad locum pium, & vbi pij actus exercentur (sicut in societate prædicta) tamen hic non tractamus de alienatione bonorū loci, sed de repudiatione hæreditatis delatæ, quæ nunquā fuit in bonis dicti loci, hæc quidem penitus sunt diuersa: alienare, & nolle hæreditatem acquirere, qui enim nō acquirit, non alienat. ff. quæ in frau. cre. l. qui aūt. in prin. & ver. prouide. & qui repudiauit, ex quo nullus dolus nullaq; fraus intercessit nec ex natura præambuli contractus vel quasi, quęrere tenebatur. ff. de hæredi. ven. l. ij. § non tantum. ad.l. aquil. l. si seruus seruum. de pet. hæredi. l. sed & si lege. § proinde. si quis
2 omis. causa test. l.j. quę sunt cōtra. † licet autem ecclesia vel alius locus pius possit hæreditatem repudiare per se vel per procuratorem specialiter constitutum ad repudiandum (vt fuit in themate nostro) hoc non posset administrator dicti loci solus, sicut nec tutor hęreditatem infanti delatam repudiat. vt.l. renittente. & l. si infanti. C. de iure delib. Sed in proposito (vt prædixi) omnes de societate duobus solis absentibus sed requisitis legitimè repudiauerunt hæreditatem per seipsos immediatè, cum constituerunt syndicum specialem ad renunciandum. ff. de acqui. hære. l. paulus. & deinde successiuè repudiationem iudici intimauerunt per syndi m repudiantem de nouo. postquā ergo dicta societas

hæreditatem repudiauit,adire eã non pót:nisi beneficio restitutionis in integrũ,quo iuuatur minor & ecclesia,quia paribus passibus ambulant.C.qui.ex cau.ma.l.respublica.C.si vt se ab hære. abst.l.fi.ff.de minori.l.sed si fine§.restitutio.C.de repu.hære.l.sicut.ff.de acqui.hære.l.impuberibus.& eo.tit.l.nec Cæsarijs.tempus aũt petendi beneficium restitutionis,si societas prædicta lesa fuit,repudiando,longe plusquã transactũ est.incepit enim currere repudiationis tẽpore,quia tũc lesio(si qua fuit)consummata est:& tẽpus petendi restitutionem in integrũ semper incipit currere ex tpe lesionis cõpletæ.vnde dicta societas quæ hereditatem repudiauit,nec ipso iure,nec beneficio restitutionis in integrũ, eam agnoscere pót. ¶ Nec ob. q testator voluit bona societatis alienari posse per ipsam societatẽ,quia non alienat repudiando: vnde nõ est subiecta legi testatoris. ¶ Sed hic diligenter aduertẽdum,quia testator ideo alienationem prohibuit:quia voluit ipsa bona ad perpetuũ vsum pauperũ dictæ societatis distribui & cõuerti.vnde licet dicta societas repudiare potuerit hæreditatẽ ad præiudiciũ sui:non potuit in præiudiciũ pauperũ.imo ad vtilitatem pauperum cõpelli posset adire ex senatuscon.treb.ff.ad tre. l.j.& l.cogi.&.l.si cui pure.eo.tit.& per multas alias.ll.dicti tituli. ¶ † Dubito super hoc primò, quia verba dicti testatoris fuerunt prolata per modũ causæ,an fideicommissum vniuersale inducant:& videtur q sic.cũ illud quod venit in cã potuerit per testatorem induci.ff.de hære.inst.l qui volebat Bar.in.l.ex hac scriptura.ff.de dona.Sed cõtra,quia si induceret fideicõmissum,non videntur inducere nisi in euentu conditionis,si societas bona hæreditatis alienauerit.vt patet ex verbis testamenti, quæ conditio purificata nõ est,ex quo societas hæreditatem repudiauit,& repudiare potuit.& conditio adiecta legatis fideicõmissis & hæredũ institutionibus impleri debet in forma.aliàs nõ vendicat sibi locum.ff.de condi.& demon.l.meuius.&.l.qui hæredi.hoc aũt per pauperes vel episcopũ(vt patrem ipsorũ)nunquã extitit postulatum,in hac ergo instantia inter dictam societatem vertente, nomine solius societatis,& emptorem dictorum bonorũ:dicta societas sine dubio videtur debere succumbere, venditio aũt facta per episcopũ & successiuè per archiepiscopũ in dictis bonis, non obest.nã archiepiscopus vel episcopus nõ distribuit inter pauperes dicti loci secundũ pium propositũ testatoris:quod facere debuit.vt.l.nulli.C.de epi.& cle.& ipsius pauperibus & eorum iuri nullo potuit derogari,modo alter eorũ vel vterq;.Solũ ergo hoc concludo.videlicet dictã societatem in hac instantia iustitiã non fouere:& hæreditatẽ prædictã ad dictã societatem nõ pertinere. ¶ An aũt ad pauperes societas pertineat,in suspenso relinquo; propter dubia supradicta.& maximè quia ex testamento vel abintestato hæreditas nõ est adita.vnde relicta nõ debentur quãtũcunq; pia,nisi bona adijciantur.ff.de fidei.liber.l.ij.spe. in ti.de tẽsta & Ioã.an.in addi.suis.& in tit.de instr.edi.non curo allegare signanter quia non expedit.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCLXXXV.

1 *Gabellæ & vectigalia,velut odiosa sunt restringenda.*
2 *Seruitus per bella sunt inducta.*
3 *Naturalis frater appellatione fratris venit.*

Tatutum communis florentiæ disponit q de gestis inter fratres gabella non soluatur,quæritur vtrum appellatione fratris contineatur frater naturalis:vt sic eximatur à gabella.

Abellæ & vectigalia odiosa sunt. † & ideo permissiua restringi debent vt possunt,salua ratione recti termonis.ff.de pub.l.licitatio.§.earum.& ideo sine imperatoris præcepto aut permissione, per neminem inducuntur.C.noua vecti.per totũ.ff.de publ.l.vectigalia.& in.x.col.quæ sunt regalia inhibitiua aũt sunt ampliãda ex generali regula.odia restringi &c.& maximè vbi in beneficium prohibentur.sicut est in proposito.interpretatio ergo debet fieri nedum larga,sed largissima.ff.de consti.prin.l.j.& in regula iur.beneficium.de reg.iur.in.vj.item ante iuris gentiũ instituta,natura seruum à libero non discernit,neq; legitimũ à naturali,sed eo iure omnes liberi & legitimi nascebantur. † bella aũt seruitutem introduxerunt:& spurietatem & naturalem iuris ciuilis censura solũmodo introduxit.in cor.qui.mo.na.effi.legi.& sui. §.si quis verò nõ habens.vsq; ad §.si verò naturaliũ solummodo filiorũ.& in cor.quib.mo.na.effi.sui.§.si quis ergo filios.colla.vij. † Attento ergo iure naturæ,quod solũ in proposito intueri debemus,ex quo per verba naturalia & naturæ soli coherentia loquitur municipalis censura:dicendũ est appellatione fratris,contineri fratrem naturalem.nã ei conuenit hoc nomen sicut legitimo. vt.l.tutelas.in fi.principij.ff.de capi.di.& licet naturales iura agnationis non habeant,quoniã agnatio sola iure ciuili inducta est,& ius ciuile eos excludit:tamen habent iura cognationis,q quidem nomen naturale est.alterũ vero ciuile.vt.l.iurisconsultos.§.inter agnatos.ff.de gradi.si igitur cognatio nomen naturale est:& bastardis conuenit,cũ immutabile sit nomen tale per ius naturale. vt inst.de iure naturali.§.sed naturalia.&.ff.de pac.l ius agnationis:patet fratrem naturalem appellatione fratris cõtineri,cũ primus frater sit.secus aũt si esset sobrinus aut vlterior in gradu.quia tunc dictũ ordinamentũ non porrigitur ad tales fratres,etiã naturales atq; legitimos,quia eis nõ congruit appellatio,nisi cũ adiectione huius qualitatis,sobrini vel remotioris in gradu,secundũ Bart.& bene.in.l.lucius.§.quidã prædia.ff.de leg.iij. Continetur etiã sub dictis verbis soror,licet statutũ loqueretur de fratre. ff.ad tre.l.lucius.§.meuia.ff.de pac.§.tres fratres. & ideo vt superius est consultum per excellentissimum legum doc.dominũ Io. & successiuè per facundissimum.d.Io.rosellum consulerem ego Ang.de peru.si ad consulendum essem assumptus &c.

CONSILIVM CCCLXXXVI.

1 *Statutum quod possidens per quindecim dies hæreditatem sibi abintestato delatam censeatur adiuisse,quomodo intelligatur.*
2 *Assertio erronea præsumitur,si res aliter esse reperiatur.*
3 *Empta per existentem in potestate de cuius bonis empta præsumantur.*

Tatuto florentiæ cauetur, quòd maior.xviij.annis,cui de iure hæreditas ex testamento vel abintestato defertur,si tenuerit & possederit per. xv.dies post mortem illius cuius talis hæreditas diceretur,talem hæreditatem,seu bona ipsius hæreditatis, vel quæ de bonis ipsius defuncti remanserint,licet de ipsius hæreditate & bonis quocunq; modo exiuerit.omnibus creditoribus hæreditarijs sit efficaciter obligatus.& possit conueniri & cogi etiam in personis & rebus integrè cum effectu ad solutionem debitorum hæreditariorum creditoribus faciendam.nec seipsum possit defendere pro iure dotis matris vel aliquo alio iure repudiationis beneficio inuentarij,vel aliqua exceptione.Contingit quòd Iac. & Nico. filij quondam guidi, possederunt quoddam palatium post.xv.dies post mortem dicti guidi,tanquam de bonis gaddi & guidi,vigore dotis matris eorum.Nunc quæritur,an dicta apprehensio faciat eos hæredes dicti guidi,si re vera palatium fuit gaddi,& ad guidum nunquam pertinuit,quod etiam asseritur per vtranq; partem. ¶ Secundò quæritur,si dictus Iaco. vxorem accepit,& dotem habuit,& domum quandam emit, & per traditionem recepit,an præsumatur empta ex bonis dicti guidi, ponendo etiam post cõstanti,quòd dictus Guido cum dictis filijs steterit in domo prædicta vsq; ad mortem suam.

SI dictum palatium totum re vera fuit guidi,& non pertinuit ad guidonem,& hoc contestatur per vtramq; partem,vt in puncto proponitur:non vendicat sibi locum statutum sub rubrica de forma conueniendi hæredes pro debito defuncti. † quia illud statutum vt locum habeat plura copulatiua requirit. ¶ Primò, quòd possidens fuerit maior.xviij.annis. ¶ Secũdò,quòd eidem sit delata hæreditas ex testamẽto vel abintestato. ¶ Tertiò,quòd possederit

possederit per.xv.dies post mortem testantis. ¶ Quartò, q possederit hæreditatem vel bona defuncti, vel quæ de bonis ipsius defuncti remanserint,licet postea defuncto illo quocunq; modo de eius hæreditate & bonis exiuerit,omnium ergo dictorũ copulatiuorum requiritur cõcursus.ff.de condi.insti.l.si hæredi plures.& maximè,quia dictũ statutum fortiter exorbitat à iure cõmuni.dum vult possessorẽ vel detentatorem obligari ad satisfactionem debitorũ non obstante q talis possessor vel detentor se possidere prætendat pro iure matris suæ etiã non obstante repudiatione vel beneficio inuentarij vel aliquo statuto vel reformatione dictæ ciuitatis florentiæ.& ideo strictissimè debet intelligi quãto plus pót.vt sic in totũ & per totũ non contineat omnẽ iniquitatis speciem.cũ tollat iura repudiationis,iura dotis,& iura inuentarij,quæ omnia salua sunt & esse debent de iure cõmuni.C.qui po.in pig.ha.l.asiduis.C.de iure delib.l.fi.§.& si perfecta.&.§.in cõputatione.Si ergo dictũ palatinũ nullo modo pertinuit ad dictũ guidonem:ergo nõ tenuit neq; possedit bona guidonis:vel quæ in eius hæreditate remãserint.& licet Nico.& Iac. propria authoritate possessionem acceperat vigore pacti dotalis matris eorũ non acceperunt vt hæredes,nec hæreditario nomine & dicti guidonis nõ sunt hæredes,quia actũ illum non fecerunt vt hæredes,sed alia ratione iusta.casus est in.l.j.C.de repudia.

¶ Nec ob.q possederunt vt bona guidi:quia possederunt vt aliena bona guidi.& quia ex quo opinio cũ veritate non cõcurrit,nõ possederunt bona guidi,sed possederunt bona gaddi. vnde illa assertio falsa seu erronea nõ præiudicat veritati.vt.l.cũ falsa.C.de iur.& fact.igno.vbi est casus ad literam. † & in dubio præsumitur dicta assertio erronea,cũ constat rẽ aliter se habere,& in facto alieno consistebat cuius error tolerabilis est.vt.l.error.C.de iur. & fac.igno.& ibi per Cy.coniuncta.l.fi.ff.pro so.licet ergo posse derint bona Gaddi tanquã Gaddi & Guidi,sed ad ipsum Guidũ nunquã pertinuerunt,sed ad Gaddũ.ergo nunquã tenuerũt neq; possederunt bona Guidi:& per cõsequens deficit omnino dispositio statutaria,cũ deficiant verba statuti.ff.sol. mat.l. si verò.§.de viro.ff.vi bo.rapto.l.iij.docere.quinimò & ipsum palatiũ fuerit ipsius Guidi.nõ tamen actio cõpetens dicti Nicol.& Iaco.pro restitutione dotis matris esset confusa,quin detur eis ius detinendi dictũ palatiũ pro dicta dote.Nã si quis percunctauerit verba statuti,dictum statutũ non facit detentorem vel possessorem,sed solum obligat eũ ad satisfactionem debitorũ hæreditariorum,non obstante iure dotis matris,aut alio iure,hæc aũt stant simul quẽ esse obligatũ ad satisfactionem creditoribus hæreditarijs,& non esse hæredem.nã alio iure quis obligatus esse pót.puta si hæreditatem emit cũ pacto,vt satisfaceret creditoribus.nã satisfacere tenetur,& tamen hæres nõ est.vt.l. emptor.de hære.vel act.ven.& l.ij.ff.eo.tit sic ex municipali censura hæres aut bonorũ possessor ad satisfactionem astringitur creditoribus,sed ad exeundum de possessione non cõpellitur,sicut nec cõpelluntur dicti Nicol.& Iac.prætendentes iura dotiũ matris eorum,sed dictæ possessioni palatij debent insistere:& deberent dictis creditoribus respondere,si poneremus dictũ palatium fuisse in aliqua parte dicti guidi quod in puncto negatur,& per partem aduersam confessatur.

¶ † Ad id aũt quòd quæritur.an domus empta per dictũ Iac.existentem tunc in potestate dicti guidi,præsumatur empta de bonis dicti guidi,quæstio est decisa q nõ.ex quo dictus Iac.habuit dotem vxoris suæ & erat mensurarius seu campsor mensam tenens publicè & notoriè,in qua quotidie lucrabatur:vt faciunt diligentes campsores & mensarij.C.de bo.quæ lib.l.cũ oportet in principio.& maximè quia postea laudatũ fuit inter Iac. & guidonem,q dicta domus esset dicti Iac. & licet guido steterit in domo prædicta & ibidẽ fuerit mortuus,tamen nullã possessionem habuit tempore vitæ suæ.quoniã iure patrio & sic familiaritatis tenuisse præsumitur,quæ detentio non est possessio, nec animo nec re de acqui. pos.scilicet qui iur.familiaritatis. Posset dici q imò pater possidebat vna cum filio,cum illius domus vsum fructum deberet habere tãquã rei aduentitiæ,sed respondeo per interpretationem, quia ex quo Iac. onera matrimonij sustinebat, nullus vsus fructus deberet pertinere ad patrem cũ dos & fructus semper debeant consistere apud sustinentem onera matrimonij.

ff.de iure do.l.fi is qui sticium.§.ibi dos.&.ff.fa.erci.l.si maritus &.l.si filia.§.j.ff.pro so.l.actione.§.fi.Et per hoc concludo ex supra narratis dictos Nicolaum & Iac.non fore nec esse hæredes dicti guidi nisi aliud doceatur.Et ita dico & consulo ego Angel. &c.florentiæ.Mcccxcix.mensis marcij.

CONSILIVM CCCLXXXVII.

1 *Emptores eiusdem rei si plures sint,qui prior est in tempore potior est in iure.*
2 *Possessio dupliciter traditur.*
3 *Emptio & venditio quando præsumantur fieri cum dolo.*
4 *Collusio quibus indicijs præsumatur in venditione.*

SEmpronius olim gaij de florentia in anno domini Mcclxix.indictione.iiij. die.iiij.mensis septem.b. Titium meuij de florentia vna cum pluribus alijs insolidũ suum procuratorem legitimè ordinauit ad plures actus & ad plura facienda.inter quæ plura,est mandatum speciale ad vendendũ concessum & ordinatum in dicto instrumento procuratoris sub infrascripto tenore & forma: videlicet.item ad vendendũ tradendum dandũ & concedendũ cuicunq; & quibuscunq; personæ & personis emere volentibus omnino,& quæcũq; bona mobilia & immobilia vbicunq; posita ad ipsum cõstituentem pertinentia & spectantia.pro illo & illis pretio & pretijs & pecuniæ quãtitatibus quæ dictis procuratori & cuilibet eorũ(vt dictum est)videbitur & placuerit. & huiusmodi pretium vel pretia confitendo se habuisse & recepisse ab emptoribus & emptore huiusmodi bonorũ.& ad constituendũ dictum sempronium constituentem prędictũ nomine emptoris & emptorum huiusmodi bonorum tenere & possidere donec & quousq; ipse emptor possessionem adeptus fuerit corporalem,& quæ etiam bona ex nũc & dicto casu dictus constituens nomine dicti emptoris & emptorũ constituit se tenere & possidere:& dãdum & concedendũ emptori & emptoribus licentiã &omnimodam potestatẽ sua propria authoritate intrandi ipsa bona.& possessionem inde adipiscendi & retinendi quãdocunq; quomodocunq; quotiescunq; & qualitercunq; voluerit. nihilominus ex abundanti ad voluntatẽ emptoris cõstituendũ & sustituendum semel & pluries vnũ procuratorem vel plures ad inducendũ immittendũ huiusmodi emptorem in tenutã & corporalẽ possessionem bonorũ tunc venditorũ. Item ad promittendũ defensionem bonorũ venditorum cũ pactis vtilibus adiectione pœnæ & obligatione bonorum & alijs renunciationibus cõditionibus & modis & clausulis vsitatis.Et in fine dicti mandati sunt hæc verba.& ad faciendũ fieri & confici manu publici notarij de prædictis & infrascriptis & quolibet prędictorũ & infrascriptorũ,vnũ instrumentum & plura dictarũ & vallatum cũ omnibus & singulis supradictis prouisionibus & cautelis & alijs quibuscunq; ad sensum & voluntatem accipientis contractũ & sui sapientis. Et generaliter ad omnia alia & singula dicendo,faciendo gerendo,procurando, quæ in prædictis & circa prædicta & quolibet vel altero prædictorũ fuerint opportuna: & quæ ipsemet facere posset etiã si mandatũ exigerent speciale.dans &cõcedens dictus constituens dictis suis procuratoribus & cuilibet ipsorũ insolidum(vt dictũ est)ad hæc omnia & singula & ab eisdem descendentibus plenũ liberum & generale mandatũ, cum plena libera & generali administratione promittens ratũ habere &c. Postea verò dictus titius meuij procurator prædictus cõstitutus(vt superius cõtinetur)in anno domini.Mcccxcviij.indictione.vij.die xxix.mensis ianuarij.procuratorio nomine dicti sempronij vendidit dedit & tradidit iure proprio & in perpetuũ ser Io.petri notario florentiæ in potestate patris existente recipienti pro se & eo quẽ nominaret in emptorẽ,quandã petiam terræ dicti sempronij in instrumẽto dictæ venditionis contentã & confinatã in forma & cum pactis promissionibus obligationibus & clausulis vsitatis vsq; ad capitulũ pretij,& ita stant verba instrumenti.pro pretio vero & nomine iusti pretij florenorũ auri.lxxx.ponderis & cõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

emunis cursus florenorũ.quos florenos auri.lxxx. pro vero & integro pretio ipsorũ bonorum,ipse ser Io.petri seu ille quem nominaret soluere & pagare debeat.vt promisit dictus ser Io. petri dictis nominibus & modis dicto titio meuij stipulanti nomine dicti sempronij gaij domini sui pagare & soluere dicto sempronio vel eius procuratori postquã ipse ser Io.pe.seu ille quem nominaret in emptorem habuerit tenutã & possessionẽ corporalẽ & actualem dictorũ bonorum suprà contentorũ & confinatorũ vacuam & expeditã à dicto sempronio vel eius procuratore legitimè secuta etiã primo expressa ratificatione fienda per dictũ sempronium per seipsum de presenti cõtractu & omnibus in eo contentis.& ante ipse ser Io.petri vel ab eo nominandus soluere non teneatur pretiũ antedictũ.nihilominus tamen ex nũc ad efficaciã & effectũ presentis cõtractus ad cõmodũ ipsius ser Ioã.petri seu 1
eius quem nominaret(vt dictũ est)habeatur & intelligatur habita fides de pretio supradicto per dictã promissionem.ipseq; ser. Io.petri seu nominandus possit vti possessione &dominio dictorum bonorum etiã si nõ fieret alia huiusmodi traditio possessionis.constituens insuper dictus titius meuij dicto nomine se dicto nomine & dictũ sempronium dominũ principalem prædictum dicta bona supradicta vendita deinceps nomine dicti ser Io.petri & pro ipso ser Io.petri dictis nominibus, quibus supra emit,tenere & possidere donec dictorũ bonorũ supra venditorũ possessionem acceperit corporalem,quã accipiendi & retinendi eidem emptori seu nominãdo ab eo authoritatẽ & licentiã omnimodã contulit atq; dedit &insuper ad cautelã & superabundantiã dictus titius procurator prædictus dicto nomine cõstituit substituit & in locũ suũ posuit Bar.& An.& quemlibet ipsorum specialiter & nominatim ad inducendũ & immittendũ hu-
iusmodi emptorem seu nominandũ ab eo in tenutã & corporalem possessionẽ dictorum bonorũ supra venditorũ.promittens dictus titius procurator prædictus de euictione & legis defensione dictæ venditionis dicto nomine cũ omnibus clausulis cõmuniter vsitatis vsq; in finem cõtractus prædictæ venditionis.Item ponitur,q̃ subsequenter eodẽ anno indictione & die.xij. mensis Marcij.ser Io.petri emptor prædictus cũ parabola & licentia dicti petri patris sui nominauit in emptorem dictorũ suprascripto rum dominã Ioanã olim vannis cionis & vxorem meuij & matrem dicti titij procuratoris.& dicto procuratorio nomine venditoris prædicti.& constituit ad cautelã procuratorem ad inducendũ & ponendum dictã dominam Ioannã in tenutã supradictorum bonorũ & corporalem possessionem Ant.Bar.& certos alios,qui Ant.Bart.procurator ad inducendũ prædictum anno indictione die.xvj.mensis marcij immisit in tenutã suprascripto rum bonorũ martinũ Ioannis procuratorẽ procuratorio nomine dictæ dominæ Io.nominatę prædictæ.interim verò donec ista per titiũ meuij procuratorem prædictũ dicti sempronij gaij,ita vt præmittitur,agerentur & fierent.sempronius gaij constituens præfatus suprascripta eadẽ bona in prædictis anno.M.cccxcix.in dictione.vij.die.iiij.mensis februarij,& sic per.vj.dies post primam venditionem factã per dictũ titium meuij procuratorem prædictũ:cedit vendidit tradidit Laurentio Frãcisci ementi prõ se & eo quẽ nominaret in emptorem.& cõstituit se tenere dicta bona nomine dicti Laurentij francisci & eius quem nominaret in emptorẽ.& sub eodem Laurentio præfatus sempronius con- 3
fessus fuit non sub spe futuræ numerationis,sed quia verè recepit. pro pręcario dictorũ bonorũ se habuisse & recepisse florenos auri.cx.& inductus fuit dictus Lau.franci.pro se & eo quẽ nominaret in corporalem possessionẽ suprascriptorũ bonorum per Stephanũ Io.procuratorem dicti Sempronij Gaij ad hoc specialiter constitutũ:die. vij. mensis Februarij dicti anni.& sic ante inductionem supradictã factam de supradicto procuratore supradictæ dominæ Io.nominatæ prædictæ:& ante supradictã nominationem de dicta Io.factam qui Lau.Fran.post prædicta inconti nenti existens in possessione dictorũ bonorũ ipsa locauit:& abinde & citra locari fecit & possedit postmodũ.subsequenter die primo mensis Marcij Catharinã filiam suã emancipatam in emptricem dictorũ bonorum legitimè nominauit,quæ catharina legitimè ratificauit dictã inductionem in possessionẽ de dicto Lau-
rentio suo nome & vice & nomine nominandi per eũ dictam nominationẽ de ea factam die.xj.presentis mensis aprilis.¶ Modo quæritur.quæ dictarum dominarũ emptricum seu nominatarum in emptrices dictorum bonorum,vel quis ex supradictis emptoribus nominantibus & nominatis sit potior: & meliora iura habeat in dominio & possessione dictorum bonorum.

Consultatio prædicta est dubia,& formaliter eam à maioribus nostris tactã non memini prælegisse.dubietas aũt dicitur ex duobus. ¶ Primò præsupponendo pro cõstanti,q̃ procurator omni dolo & fraude caruerit,quis sit in iure potentior an emptrix prima an secunda.¶ Secũdò,an præsumatur procurator bona fide versatus,secundũ ea quæ proponuntur.¶ † De primo dicendũ est si ne dubio,q̃ emptrix prima quæ prior & potior in tempore est: ergo in iure potior est.nã procurator prædictus primò vendidit & dominũ suũ pro emptore constituit possidere,quod quidem verbũ translationẽ possessionis operatur licet deficiat illud verbũ pręcario.C.de acqui.pos.l.ij.in gl.in verbo tradita.quæ hoc decidit.no.ff.de acqui.pos.l.quod meo.&.l.prædia eo.tit.spe.in ti.de emp.& ven.§.j.versi.quid ergo.si in instrumento cũ se.& de hoc videtur casus in.l.siue autem.§.fi duobus.ff.de publicia.vbi si duo emerunt ab eodẽ,ille prior intelligitur & potior,cui primo pos- 2
sessio tradita est.vt patet ibi.† Traditur aũt possessio dupliciter. primò vere & per actus naturæ:vt cũ quis in possessionẽ inducitur corporalem,traditur & fictè & hoc dupliciter.& primò.cum quis cõstituit se pręcario alterius nomine possidere,&re vera tũc possidebat.vt.l.quod meo.ff.de acqui.pos.aliàs nihil operaretur constitutio pręcarij.& idem si quis cõstitueret se possidere detracto pręcario.ff.de acqui.pos.l.quãuis.§.j.&.d.l.ij.in gl. prædicta. cum ergo dictus procurator cõstituerit dominũ & seipsum procuratorio nomine emptoris possidere,sine dubio prima fronte videtur dicendũ in primũ emptorem adminiculo iuris ciuilis primo possessionem trãslatã:& ex eo dominiũ contractũ.Contrariũ credo verum in casu nostro,quia licet procurator se nomine domini cõstiterit:& dominũ possessurũ pro emptore,antequã dominus in animo suo destinet pro emptore se possidere vellẽ,pro nullo possidet sed pro se.quoniã hoc in animo & in animæ potentia cõsistit.cum aũt dominus destinaret hæc destinatio retro trahitur propter procuratoris actum.in proposito aũt nedum,q̃ dominus destinauerit velle possidere pro emptrice prima, imo fecit totũ oppositũ,quia vendidit & distraxit & aliũ in corporalem possessionem induxit.per quã inductionẽ,etiã si prima emptrix per iuris adminiculũ possessionem quæsijsset, fuisset omni possessione priuata:& sibi omnis possessio interuersa.ff.de vi & vi ar.l.colonus.&.l.cũ fundũ.C.de acqui.pos.ita q̃ quantũ ad possessionem merã attinet nulli dubium esse põt,quin secunda emptrix in corporalem possessionẽ inducta(saltem pro interuersione possessionis factæ per dictũ venditorem)in possessionem vel iure possessionis esset potẽtior.& quia dominij traditio vera per actũ naturalem inductionis facta est potentior traditione ciuili. ff.de pac.l.ius agnationis.ff.de lib.& post.l.fi.insti.de iur.natura. §.sed naturalia.Nec ob.dictus.§.fi duobus.quia ibi loquitur cũ vni soli traditio facta est,hic aũt est facta ambobus.vni vero per dominũ alij per procuratorem nõ possidentem & fictè.¶ † Sed 3
videndum quia procurator fidem habuit de pretio (vt patet ex themate)an potuerit,quia si nõ potuit quæstio est sopita.Bar.tenet q̃ sic in procuratore priuati mandatum habente generale ad vendendũ absq; limitatione causæ.ff.de re iud.l.à diuo pio.§.sed si emptor.cui assentio.si habendo fidem de pretio de re domini nihil donat.puta quia vendidit iocalia vel prædia arida aut alia fructus non producentia sui natura.aut expediebat fidem haberi de pretio:quia aliter bona non inueniebant emptorem.secus si sui natura fructus producunt industriales & naturales:vel alterũ ipsorum,sicut est in proposito,nam tunc habendo fidem de pretio dona.sub dicto mandato:non cõprehenditur dicta donandi potentia.ff. de pac.l.contra iur.§.fi filius.& quia ergo fidem de pretio habere non potuit eo,quòd habendo fidem donauit, contractus est nullus:tanquam non intercluſus sub mandato vel eius forma

forma.sufficiat allegare dicta per eundem Bart in.d.§.sed si emptor in rationibus suis.licet hæc dicta non tangat nec cogitauerit de eis.& est dictũ meũ.¶ Quid enim si procurator feciſſet fidem de pretio per tempus quinq; vel nouẽ annorũ, vel ad tempus prolixius.quis nõ dixerit hanc fidem habitã verã sapere donationis speciem,cũ rem fructus rei percipiat: venditor aũt careat pretio interim.C.de act.emp.& ven.l.curabit.¶ Hæc aũt vera sunt(meo iudicio)omni dolo & fraude procuratoris cessantibus.¶ Sed an in dubio simulate gestum dicatur in fraudem atq; dolũ per procuratorem ex infractis riptis insidijs luculentis atque perspicuis.puto simulationẽ presumi atq; fraudẽ.¶ Primò,quia per multũ minori precio distraxit,quã valeret tempore venditionis per eum factę cõiter.de auto.tuto.l.pupillus.§.fi.in gl.parua. vbi ex modicitate pretij gl.præsumit dolũ & fraudem sit.C.mandati.l.per diuersas.C.de rescin.ven.l.si quis.C.de bo.auto.iu.pos. l.fi.C.de iure fi.l.ij.§.diui fratres & loquor cũ administrator rẽ alienã gerens vendidit:vt est hic.¶ Secũdò presumo malitiam & fraudem,quia emptor cũ incontinenti nominauit in emptricem matrem procuratoris:vnde procurator pro se ipso fingitur emisse per interpositam personã matris:&hoc dupliciter.vel quia matris successionem obsequio sibi parebat.vt ff. de adopt.l.nec ei.§. pen.vbi est tex.optimus.& sic nõ rem mandatoris,imò suã sub velato colore atq; clandestino agebat: propter quæ magis debet presumi fraus.C.quod met.cau.l.si per impresionẽ.in fi.qui tex. hoc probat ad literam.ff.de auto.tuto.l. pupillus.§.fi. vbi est tex. optimus.vel quia hoc probatur liquidis probationibus: & tunc 4
nulla dubitatio est. ¶ † Consideratis igitur insidijs modicitate pretij,nominatione facta incontinenti aut quasi,quæ est potissima cã præsumendæ collusionis.vt.l.si ventri.§.in bonis.ff. de priuile.cred.& cõuentionis maternę & filialis,quia nulla põt seruentior esse & fidei habitæ de pretio,per quã insurgit necessariò donatio.dico &cõsulo primò dictũ procuratorem nõ potuisse vendere cũ habendo fidem de pretio,nisi appareat ex figura mandati eũ posse venditionem nõ tenere,&ex ea emptori nullũ ius quę situm esse ex quo hoc nõ habuit in mandatis,sed præter,aut contra fecit.vt.d diligenter.ff.manda.¶ Secũdò concludo, q̃ licet habuerit potentiã habendi fidẽ de pretio,tamen secũda emptrix est potentior & potior tam in possessione quã in dominio.eo q̃ sibi prius tradita est possessio per instrumentũ naturale missionis in possessionem.primæ aũt emptrici per instrumentũ ciuile tãtum per quod non quæritur possessio nisi cũ dominus in animo suo destinauerit se possidere velle pro emptore,quia voluntas subsequens retrotrahitur.vt iam dixi.¶ Tertiò & vltimò cõcludo ex his quæ proponuntur simulatũ contractum & in fraudem factũ prælumi:& ipsum procuratorem sibi emisse pro se re vera:& nõ in fauorem alterius,& ideo ex dicta simulata venditione & traditione nõ esset translatũ dominium(vt prædixi)primum probatur.C.plus valere quod agitur per totum.De secundo est casus in.l.emptor.de aqua plu.arcen.& non est alibi.scilicet q̃ ex simulato contractu non transfertur possessio.ratio est,quia præsumitur traditio simulata secundum formam contractus. Et ita dico & consulo ego Ang.&c.Mcccxcviij.die.j.Maij.

CONSILIVM CCCLXXXVIII.

1 *Procurator rem domini aliter vendens quam in mandatis habeat,dominiũ non transfert in emptorem.*
2 *Pretium quotuplex inueniatur.*
3 *Conditio in pretij solutione quando sit voluntaria,& quid operetur.*
4 *Procurator venditoris & emptoris officio non debet fungi.*

Constat procuratorem mã-
1
datum† habentem de vendẽdo rem domini vendentem aliter quã habeat in mandatis nullum ius in emptorem transferre, sicut nullũ omnino habuisset mandatũ, nisi reduceretur venditio ad formam mandati.l.possessores.cũ duabus.ff.man ergo dicta venditione facta per dictũ titium procuratorem sempronij in dictũ ser Io.à dicto procuratore emente:nullum ius in re vendita translatũ est,non magis quã sibi quilibet ex traneus nullum mandatum à sempronio habens:rem sempronij vendidisset vel obligasset.l.j.&.l.si prædiũ.C.si alie.res pig.da.sit l.rem alienã.ff.de contrah.emp.quia constat dictũ titium vendidisse rem sempronij aliter quã habuerit in mandatis, quod clare probatur.¶ Primò,quia habuerit in mandatis vendendi rẽ sempronij pro illo precio quod dicto titio videbatur & placebat.& huiusmodi pretiũ confitendum se habuisse ab emptore:vt patet
2
in forma dicti mandati.† Cũ ergo duplex sit pretiũ,scilicet numeratum & conuentũ.l.ij.§.j.ff.de cõtrahen.emptio. & habuerit titius in mandatis,nõ de vendendo pro pretio cõuento, sed pro numerato,quod patet per verba in suo mandato posita.videlicet & huiusmodi pretiũ confitendũ se pretium habuisse & recepisse &c.ergo venditio per eũ facta non tenuit,quia facta pro alio pretio quã habuerit in mandatis,quod etiam roboratur ex eo, quia per verba prædicta mandans nõ voluit pro pretio rei suę vendendæ habere obligatũ futurum emptorẽ,quem ignorabat,sed procuratorem de quo cõfidebat,quem procuratorem obligatũ non haberet,si dictam venditionem tenere diceremus,sed emptorem solummodo.de quo(vt dixi)nõ confidit nec de eo non cõsensit vnde vendit o nulla.quia in huiusmodi cõtractibus debemus inspicere quid sit actũ,& deficiente consensu seu cũ in cor.dissentimus,nulla est venditio & emptio.l.in venditione.in prin.de contrahen.emp.l.sed & Celsus.§.si fundus.eo.tit.& ex eo,q̃ mandat vendi pro pretio numerato confessato:videtur denegare de pretio non numerato & non confessato.l.cũ prætor.in prin.ff.de iudi.C. de procurato.l.maritus. de compen.l quod labeo.& ista est vera & naturalis ratio:per quã patet dictam venditionem nõ tenere:& in dictũ emptorem in re vendita nullũ ius translatũ esse. Secundò probatur,q̃ in dicto mandato venit de vendendo pro pretio pure non sub conditione debendo.vt patet ex verbis dicti mandati:dum dicitur huiusmodi pretium confitendũ se habuisse & recepisse,quæ verba nõ congruunt nec congruere possunt pretio non pure sed sub conditione debendo.cuius solutio vel confessio de recepto interuenire non põt:nisi conditione impleta,quia prius non põt interuenire vera vel ficta solutio, quã obligationis conditio.l.fi.chũ.§.j.de noua.ff.l.si ita scriptum.§.j. &.l.si ita scripsisset.ff.de leg ij ¶ Tertiò,quia in dicto mandato venit pro pretio,quod dicto procuratori videbitur & placuerit. quia verba non important liberam voluntatẽ,hoc est pro pretio quod voluerit,sed arbitriũ boni viri hoc est pro pretio quod fuerit arbitratus arbitrando secundũ boni viri arbitriũ.l.si sit de leg. j.l.fideicom.§.quanquã.de leg.iij.l.thays.§. forore. de fideicom. li.bonus aũt vir arbitrari non deberet pretiũ sub conditione promitti.& rem pure tradi & vend.quia in cõtractibus vltro citroq; obligatorijs debet esse equalitas ex vtraq; parte:licet pro vna parte conuentio ineatur.l.fi.ff.de accep.l.si conuenerit.ff.de pac.li er go pretij solutionem sua conditione recepit & rem pure vendidit,quã in mandatis habuit:ergo venditio nulla.maximè quia cũ de vno ex correlatiuis disponitur:& de alio videtur esse disposi tum.C.de indic.vidui.l.fi.l.maximũ vitium. C.de liber. præter.
3
¶ † Quartò, quia si diceres conditionem appositã in solutione pretij esse intrinsecam & ineſse non extraneam & voluntarie appositam.& per consequens naturam contractus non immutare conditionem:pro nõ appositа haberi debere.l.ij.ff.de leg j.aliàs secus est.illa enim conditio in pretij solutione adiecta fuit voluntaria non necessaria,quia procurator potuit vigore sui mandati absq; ratihabitione vendere & possessionem tradere:& se nomine emptoris constituere possidere.& etiam constituens hoc est dominus constituit:ergo dictæ cõditiones in pretij solutione appositæ fuerunt superuacuæ.& similiter in damnũ domini constituentis,cum per procuratorem appositæ fuerunt.igitur dictus procurator dictas conditiones apponens in dolo vel in culpa dictas cõditiones apponendo fuit siue in culpa est & maximè quia pretium potuit & debuit pure stipulari seu vendere pure: & simpliciter pretium stipulando.vnde si conditiones prædictas appo fuit fuit in culpa:& mandatum non seruauit. Textus est notabilis in lege si in testamento.si ob ca.test.ff.& l.quia.ff.de condi.in sti.vbi probatur not.q̃ qui actum potest facere pure & facit sub conditione ex facto alterius quod nõ erat necessariũ dependens

Universidad de Deusto
Biblioteca

culpandus est. ¶ Quintò,quia non debuit claudicare cõtractus vt interim pendente cõditione solutionis pretij posset vti possessione & dominio rei venditæ,& eius fructus lucrari:vt in dicta venditione per dictũ procuratorem dicitur esse actũ.l.iul.§. offeri.ff.de actio.emp.&.§.ex vendito.ergo nõ vendidit vt habuit in mandatis:& per cõsequens emptori nullũ ius est quæsitũ. ¶ Sextò,quia non potuit dictus procurator secundũ formam sui mandati habere fidem de pretio:& maximè secundũ formam quã in mandatis habuit.l.quod vendendi.ff.de cõtrahen.emp.l.qui rome.§.callimachus de ver.ob.& iuxta no.per Bar.in.l.à diuo pio, §.si emptor.de re iudi.& per Cy.in.l.in ciuile.de rei vend. ¶ Septimò,quia dicta venditio facta matri dicti procuratoris fraudulenta videtur.ex ea enim probatur procuratorẽ de bonis domini per interpositã personam matris suæ fraudulenter emisse. ergo dicta venditio non opitulatur ei nec matri.casus est notabilis & maximè secundũ intellectum Iac.de are.in.l.si is qui bonis.de acquiren.hære.quẽ intellectũ ibi etiam sentit glo.ij.illius.l.& probatur in.l.pupilli.§.sed & si per interpositã.de autho.tuto.&.l.pe, & si.C.quod met.cau.&.l.iij.§.& quod de subaunda.C.de natura.
4 li.in.l.j.&.ij.C.de repu.hære.& quod no.ibi per Cy. ¶ † Octauò quia nõ potuit nec debuit dictus procurator venditoris & emptoris officio fungi.quod fecisse videtur interponendo matrẽ.& maximè irrequisito domino:& eo nõ facto pretio quod de facili facere poterat & debebat,quia erat præsens & quia suũ mandatum nõ fuerat de recenti sed per annos ante.vnde multa de nouo potuerunt emergere:propter quæ nouo mãdato & cõsilio opus erat.l.de ætate.§.ex cã.ff.de interro.act.vnde dolose & clam pro se emisse videtur vnde inualida est talis emptio.l.pupillis.§.item ipse.ff.de auto.tuto. ¶ Nono,quia nõ legaliter nec ex fide prout habuisse intelligitur in mandatis dictus procurator sic vendendo negotiũ domini imo cũ excogitata calliditate & versutia suũ gessit:quatenus rem domini & pretiũ sibi lucrifacere curauit: & eo vti posse cũ domini iactura.& absq; aliquo pretio domino ap
2 plicando,& absq;eo ꝙ ipse ad pretiũ teneatur,sed mater conditionaliter,vt prædixi,& forte etiã iurauit propter eius inopiam: vel cõueniendi difficultatem.quæ omnia cõtra mandatũ esse videntur:& dolũ præsumi faciunt.& in mandato nõ venisse: quia sunt contra iustitiã & æquitatem.l.nã & natura.de cõd.inde.l.iul.§.ex vendito.de act.emp.Ex quibus omnibus euidentissimè cõcludi tur dictã venditionem factam per dictũ procuratorem dicto Ser Io.quia postea nõ ex interuallo sed incontinenti matrem dicti procuratoris nominauit præsumi fraudulenter & dolose & contra mandatũ factum,tum ex ipsius venditionis qualitate:tum ex ipsius mandati tẽpore,tum ex ipsius venditionis fraude procurare fraudẽ domino nõ notificante:tum ex pretij modicitate.quin imò potius nullitate:tum ex ipsius fidei habitæ contra seu præter mandati formã,tum ex personæ iniquitate, tum ex personæ nominatæ proximitate & nominationis tempore (vt ex prædictis apparet)& per cõsequens dictæ matri in dicta re nullum ius esse quæsitum,ideo non est necesse quæri an habeat potius ius(vt est dictum)in casu vero,quo prædicta cessarent & venditio prædicta tenuisset,quis haberet potiora iura.in hoc sto cum his quæ subtilissimè per supradictum excellentissimum doc.do. Angel. scripta sunt.videlicet secundam emptricem esse potiorem per rationes & iura per ipsum superius allegata.

CONSILIVM CCCLXXXIX.

1 *Masculi in successione abintestato sunt fœminis præferendi.*
2 *Hæreditates secundum mediam iuris prudentiam ad masculos confluunt, vt familiarum dignitas conseruetur.*
3 *Frater fratri succedit sorore exclusa.*
4 *Mens generalis tantum operatur quantum specialis.*

TOtum dictum statutum to
3 taq; eius mens,totaq; eius voluntas si bene considera
1 tur:† est in præfatẽdo in successione abintestato ascẽdentium,masculos fœminis,siue sint ascendentes per lineã masculinã (vt pater & auus) siue per lineam fœminiñ,vt mater & auia.vt patet in prin.dicti statuti.coniuncto ver.matri & auię.& similiter in successione descendentiũ passiua per lineã fœmininã prætulit masculos & agnatos:vnde ad successionem filij vel filiæ vel eorum descendentiũ voluit venire matrem aut coniunctũ ex materno latere tantũ eo casu quo esset filius frater vel soror personæ mortuę,aut filius fratris sororis aut patruus,vel frater patruelis vnus vel plures ex latere personæ defunctæ.& vbi essent mater & patruus siue eius patruus vel filius vel filij patrui seu fratris patruellus. ¶ In hac ergo successione prætulit agnatos masculos & fœminas cognatis fratris matri,& coniunctis ex materno latere similiter in successione collateraliũ agnatorũ prætulit masculos fœminis. & ideo mortuo fratre germano vno vel pluribus aut filijs fratris:exclusis sorores carnales:quas maritari voluit & dotari si dotatæ essent.& vbi nõ esset patruus talis agnati defuncti sorores ipsius defuncti inuitauit solũ ad quartã partem hæreditatis si dotatæ essent.& si nõ essent,ꝙ deberent cõgrue dotari. ita ꝙ omnes particulas dicti statuti si bene discurrimus diligenter quod intelligimus,mens statuti fuit in genere præferre lineã agnatorum,lineæ cognatorũ,ideſt masculos in quacũq; successione fœminis.& hoc dictum statutũ cogitauit in genere.nec mirum.quia hoc placuit.l.xij.tab.ac etiam medię iur.prudentię re. iur.enim.xij tab.solũ inuitabantur agnati per quos familiaris dignitas cõseruatur.vt.l.j.§.antepe.de ven.inspi.quæ cõseruatio impossibilis est:nisi concurrat etiã pinguedo,fertilitas & opulentia bonorum.per ipsas enim cõseruatur honestas:quæ perit propter inopiam.in corpore de testi.§.sancimus.ff.de testi.l.iij.in prin.de custo.reo.l.j.in corpo.de defen.ciui.circa principiũ.de suspe.tut. l.pietatis.& ecclesiastici.xl.melius est mori quã indigere.non est vita eius in cogitatione victus. fordeat enim pauper,& ei mors est solaciũ,& vita supplicium.C.ad.l.iul.ma.l.quisquis.§ filij vero eius per Io.an.in ti.de succes.abinteſt.in addi.sua.& ideo olim benedictio patris erat suæ hæreditatis concessio.genesis.xxvij.c.
2 v.statim.ver.sensit vestimentorũ eius fragrantiã &c.† Media aũt iuris prudentia statuit:quia ad hæreditatẽ decedentis solos agnatos masculos inuitauit,quia sic cõmodius visum fuit tunc iura constitui,vt hæreditates ad masculos confluerent vt insti.de leg. agna.suc.§ quod ad fœminas. quinimò & ius prætoriũ totum in æquitate fundatũ olim præponebat cognatos ordini agnatorum vt.ff.si tab.test.nul.exta.l.j.in prin.& quia cognati nõ succedebãt inuicem superstitibus agnatis, inuentus fuit sena.consul. orfi.& tertul.per quæ mater & filij exclusis agnatis inuicem succesſerũt nõ ergo dicat quis statutũ contradicere omni iuri,imo esse conforme iur.xij.tab.mediæ iuris prudentiæ ac etiã iuri prætorio,solum ergo obuiaret in senasconsulto,& in vltima Cęsarea iuris cẽsura,per quã sublata est omnis differentia agnatorũ & cognatorum:& ad successionem pariter agnatos inuitauit(salua semper gradus prerogatiua)vt in auth.defuncto.& in authen.cessante.& auth.post fratres.& in corpore vnde sumitur:quia ergo mens,intentio,& voluntas statuentis fuit præferre agnatos masculos cognatis fœminis licet nõ posuerit exempla per singulas successiones,tamen exemplorũ positio non extinguit mentem.in. l.damni.el pizolo.ff.de dam.infect.non ergo licet mentem.l.offendere nec ab ipsa mente recedere,etiã si non sit eadem cũ verborum figura.C.de legi.l.non dubiũ.in gl.ij.quoniam nunquã verborum rigor in aliqua dispositione melior sensu existit.vt in.l.iij.C. de li.prete.sufficit enim mentem.l.habere licet verba deficiant.ff.de legi.l.si fraus.de iure pat.l.adigere.§.quãuis.de pub.l.de pretio.in ratione sui.de adi.leg.l.iij.§.conditio.ff.de re mili.l.milites.circa prin.ff.qui pe.tu.l.scire oportet.§.aliud.C.de interdic.l.j.per Dy. c.fi.de reg.iur.li.vj.quicquid enim ex mente.l.est ex.l.est sicut id quod ex verbis est.ff.de ver.sig.l.nominis & rei.§.verbum ex legibus.vnde directa cõpetit pro vtraq;,licet gl.dicat quòd vtilis cum ex mente.& male in.l.curatoris.C.de neg.gest.& ibi plenè
3 per Bar.† Nunc ad propositũ omnia reducendo à successione fratris carnalis remouetur soror:& solus frater masculus inuitatur. cur ergo magis dicemus ad successionem fratris patruellis inuitari,cum supereſt alius frater patruellis non video.nã si statutum remouit sororem à successione germani multofortius est credẽdum,ꝙ voluit remouere & remouit à successione alterius agnati remotioris

remotioris.& sic fratris consobrini(prout est in proposito)& si aliud diceremus,nõ seruamus mentem statuti, quia semper seruanda est.& vt prędixi statutũ considerauit in genere volens prę ferre agnatos cognatis fœminis,licet non discurrerit per omnes terminos singulares.& ꝙ hoc sit verũ patet manifestè.statutum enim in principio volendo excludere fœminas à successionibus ascendentiũ posuit terminos,cũ tractatur de successione patris & aui.de proauo aũt & reliquis nihil dicit.&cũ disposuit de successione matris auiæ & proauiæ de vlterioribus gradibus nihil dixit.nõ ideo quia voluerit idem disponere in gradibus remotioribus,sed quia stetit statutũ contentum impositione quorundã singularium terminorũ,licet non omnia numerasset similiter in §.item tenetur.nõ distinxit statutũ per vnam rationẽ omnium singulariũ terminorum.& idẽ fecit in.§.& mortuo fratre abintestato.mulier igitur quæ remouetur à successione patris,bene remouetur à successione aui & reliquorũ licet statutum non dicat. quia tamen dictũ statutum excludit fœminas & cognatos solo fauore agnatorum & masculorũ vbicunq; tractamus de successione ascendentiũ & descendentiũ actiua vel passiua vel & collateralium hunc ordinẽ seruare debemus vel obseruamus mẽtem non vt seruemus simplicẽ rigorem verborũ. vnde ad quos & ad quas producitur sensus & mens legislatoris, ad illos producitur ipsa lex.vt.l.illam.C.de colla.vbi remouetur allegatio dicentiũ ꝙ non continebatur in verbis.vbi aũt nec in mente nec in verbis in genere vel in specie personę includuntur in lege tũc nulli dubium ꝙ hoc solũ sufficit ꝙ non contineatur in lege,quia non in verbis nec in mente.vt.l.si verò.§.de viro sol.ma.Si dicatur ꝙ iste
4 casus est omissus à l.vnde iudicari debet vt de omisso.ff.de lib. & post.l.cõmodissimè:quia † nego ꝙ sit omissus in mente,imo cõprehensus,licet non singulariter, tamen generaliter.& sufficit tantum mens generalis quantũ specialis.vnde quietatio porrigitur ad species ignoratas in individuo,sed cognitas in vniuersali
1 mente.vt no.plenè per Bar.in.l.qui romæ.§.duo fratres.de verb. obl.aliud ergo est nullo modo cogitare:aliud cogitare in genere licet non in specie.ff.de test.mili.l.quo iure.C.de transl.sub prę textu specierũ.de accepti.l.& vni.§.j.insti.qui.mo.tol. oblig.§.est aũt.non autem põt negare quin statutũ prędictum cogitauerit de casu prędicto,licet non in specie,ex quo remouit sororẽ à successione fobrini in quo est ratio potentior & maior & minor resultat iniquitas si resulturet.non tñ dico statutũ prędictũ disponere quicquã iniquũ, cum & à iure diuino,patre mortuo sine prole, cognatis
2 eius dabitur successio.in quibus & per quos saluabitur ipsum ius masculis & superstitibus filijs masculis:& fœminis solus masculus inuitabitur genesis.vij.c.vbi directo dispositio statutaria cõformis est dicto iuri diuino quo ad prælationem agnatorum & masculorum. ¶ Ex quibus concludo,ꝙ licet dictus casus non cõprehendatur sub verbis(vt superius dictum est) & propterea dico & concludo dictũ fratrem patruelem ad hæreditatem fratris patrueli inuitari exclusa sorore patrueli. Pro hac decisione adduco specialiter quod plene Bar.scriptit ad tert.l.ij.§. videndũ. ver.quæro quid de auo paterno.ibi ex his concludo ꝙ statutũ videtur disponere vbi decidit,ꝙ si agnati matrem excludunt & sic exclusa sit de iure agnatorũ sicut excludunt matrẽ,ita descendentes ex matre qui sunt remotiores in gradu(licet statutũ de eis nullam faciat mentionẽ in verbis sed in mente) comprehendat eos. sic & in proposito dicendũ videtur, vt superius est scriptũ,non tamen nego quin qõ sit dubia.Et ita dico & cõsulo ego Ang.&c.

CONSILIVM CCCXC.

1 *Subiecto sublato tollitur prædicatum.*
2 *Treuga quid sit,& in quibus & quando locum habeat.*
3 *Adhærentes qui & quando dicantur.*
4 *Conuentiones clandestinæ non præsumuntur dolo carere.*

CHarissime frater, inter no-
strum cõe excellsum ex parte vna:& illustrem dominum.d.ducem principalem in guerra.& dominum comitem robertum nominatũ in complicem & sequacem virtute generalis clausulæ præambulæ factæ treugæ pro se complicibusq; adherentibus & sequacibus ex parte vna & econuerso:& cõmune florentiæ & alios colligatos ex altera,qui modicũ ante factam treugã adhesit clam dicto domino duci verbo tantũ opere aũt dicto cõmuni.vt infra dicã est contentio an dictus comes robertus includatur & includi possit in dicta treuga velut adherens domini ducis.ad informationem aũt vnde licet non expediat videtur prima fronte ꝙ sic: quia data est potentia partibus declarandi adherentes & sequaces.& qui declarabuntur sub nomine adherentium venire debent.comes aũt robertus declaratus est adherens per dominũ ducem infra idem tempus:& ipse idem comes hoc acceptauit.vnde nõ videtur aliud inquirendũ. & maximè quia de iure partiũ vel adherentiũ non dicitur tractari nisi pacis tempore,& tũc quilibet in iure suo remanere debet.In contrariũ allegatur per cõe florentiæ quia treugæ ad longũ tempus, & induciæ ad breue nõ prosunt nec prodesse possunt:nisi his qui propter guerrã se inuicem lacessunt.l.postliminium.§.induciæ.ff. de capti.iuncta.l.nõ dubito.& .l.hostes.eo.tit.sed durante guerra & eius exercitio comes robertus verbis literis & factis semper fuit ex parte dominorũ florentinorũ.misit enim gentes suas in eo rum subsidiũ contra dictũ dominum ducem tempore opportuno misit literas suas sui animi declarativas qualiter intendebat in solita deuotione & filiatione florentinorũ persistere nõ obstantibus quibuscunq; infamijs sibi datis per aliquos maliuolos de opposito misit brauiũ continue in signũ suæ fidelitatis.ita ꝙ monstrauit se hostem dicti ducis tota guerra durante verbis,literis factis & signis.vnde plenior animi sui probatio fieri non põt.ff.de acqui.hære.l.gerit.cõiuncto dicto Bar.cõe ergo florentiæ & comes robertus in dicta guerra semper ex vna parte fuerunt nõ ergo possibile est in præsenti treuga ponere eũ pro adherente.d.domini ducis propter defectum materiæ id est guerræ,quæ nedum quod esset inter eos imo erat cõsonantia plena.† tolle igitur materiam & subiectũ: & necessario tolles omne prædicatũ de ipso subiecto.quoniam impossibile est prædicari de non ante vt.l.si mihi meuia & vegidia ff.de hæredi.insti.ff.de condi.& demon.l. si mihi meuia.& ideo nõ prædicatur de chimera propter defectũ subiecti.de ver.ob.l.si stipuler.& ideo fiat ad prin.tit per tres cartas.& ideo obligatio nulla consistit nec consistere põt vt ibidem. & cũ non aptatur sermo nõ aptatur dispositio in sermone cõtenta quãtuncunq; plenissima.ff.de loca.l.qui insulã.§.fi.ff.de sena.l.
2 j.C.de sol.l.inquisitio.† sed dispositio treugæ nõ conuenit ei qui nunquã fuit in guerra cõis florentiæ sic nec militia curforis conuenit claudo.& ideo ad legatũ generale factũ.libertis de militia curforis non inuitabitur claudus quia talis militia sibi non cõuenit:quinimò & post treugam factã scripsit cõi florentiæ,ꝙ à suis mandatis nullo modo intendebat recedere,quæ literæ post initã treugam obligauit ipsum cõi florentiæ de non recedendo à mandatis suis,quoniã hæc obligatio inter absentes conflci põt.ergo tales literæ eũ obligant:& obligationem inductam probant.ff de consti pec.l.titius.el.ij.nõ enim sunt literæ enunciatiuæ & sui animi iudicatiuæ,sed etiã obligationis inductiuæ vt patet ex earum tenore euidenter.& si dicatur nõ potuit se obligare in pręiudiciũ dominj ducis cui iam per instrumentũ adheserat.respondetur.ꝙ licet ita sit debet dominus dux sua iura prosequi contra eũ.ipse enim comes de se nõ põt petere declarari se interclusum in guerra propter impossibilitatem(vt dixi.) Secũdò propter duplicem fidelitatem,vnã versus cõmune florentiæ.Primò quia ipsius cõmunis dominus comes erat subditus imperpetuũ quo ad certũ quid à qua via non licuit deuiare.nec potuit sine periculo famæ suæ:iurauit enim in manibus cuiusdã magnifici militis illustrissimi Regis Francorũ vigente guerra esse perpetuò fidelis & armator status guelfi ciuitatis florentiæ.& à mandatis dictorũ dominorum florentiæ nunquã recedere sed tenere amicos pro amicis & inimicos pro inimicis.hoc est notorium.Si ergo vult conferre nunc se in numero hostiũ & inimicorum periurus est & infamis & non debet nec potest dicta ratione gaudere beneficio dic-
3 tæ treugæ. ¶ † Secunda aũt infidelitas est erga ipsum ducem, quia adhesit sibi:& post adhesionem scribit & dicit ꝙ vult esse ser

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitor & fidelis cõmunis florentiæ,& ab eius fidelitate nunquam discedere.allegat ergo perplexa & contraria,cum duorum domi norum inimicorum non possit esse adherens eodem tempore. vt.l.j.C.de furt.cum simi.Et aduertas bene,quia licet omnes adherere possint domino duci pro futuro tempore, tamen nõ potest(vt domini ducis adherens)gaudere beneficio adhesionis treugæ propter impossibilitatem subiectæ mariæ(vt prædixi)& hoc est multum ponderãdum.est enim multum aduertendum,quia dicta adhesio fuit facta clam & occultè:& de ipsa adhesione domini florentini non cogitabant nec cogitare poterant verisimiliter.vnde licentia concessa de declarando adherentes, non porrigitur ad non adherentes,nec qui non adheserunt,sed in guerra oppositi dicto domino duci inter quos fuit ipse comes.aliàs sequeretur quòd si ciuitas pistorij aut terra prati aut aliqui ciues florentini clam & occultè adhesissent duci. quòd possent declarari adherentes ducis.& eadem ratione si particula ciuitatis adhesisset.& econuerso si ciuitas pisarum aut senensium aut alia ciuitas seu castrum subditum domino duci & de terris ipsius tacitè adhesisset communi florentiæ(vt fecit comes robertus) quòd idem dominus dux pro adherentibus dare posset pistoriũ terram prati ciues prædictos & particulam ciuitatis. & econuerso commune floren.posset dare dictas ciuitates & castra quantuncunq; subditas ipsi duci.Hic autem intellectus sordidus & nephandus:nec credendum est quemquã ipsorum sub generali verborum compendio permisisse dari pro adherentibus subditos alterius partis quia nulla partium hoc specialiter permisisset. vt in regula iuris in generali de reg.iur.in.vj.&.C.quæ res pig.obli.pos.l.j.cum simi.Præterea in capitulis treugæ est illa clausula generalis doli mali &c.pertinens ad ea quæ nominari vel dici commodè possunt.Sed ad dicendum in futuro propter futuros euentus potentia datur.ff.de verbo. obliga.l.stipulationes commodissimum.

4 †Quæ autem bona fides dici potest in hac adhesione facta tam clam & occultè de eo qui semper pugnauit vna cum communi floren.contra ducem nemo sani capitis hoc dicere potest.conuentiones enim clandestinæ aliàs perniciosæ,nunquam carent dolo etiam fraude.C. de liti.lege fin. versi.iustum est etenim.ibi propter dolosam mentem & absconditam machinationem &c. C.de his qui.ex pu.ra.l.fin.lib.x.ff. de admi.tut.l. pupil.§. pupillus.C.de natu.lib.l.j.§.& hoc decernens ver.nulla machinatione. &c.mens enim est malè agentium semper in occulto cum possunt eorum exercere machinationes & dolos.& ideo etiam inter coniunctos matrimonium celebratum clam dolose initum & factum præsumitur.de ri.nup.l.fi.C.de interdic.ma.l.iij.ff.de adul te.l.si adulterium cum incestu.§.nunquã.coniuncta gl.Non obstat debile fundamentum ipsorum, quòd de iure partium non debet inquiri sed omnia debent silere durante treuga vsq; in tempus pacis,quia non queritur hic de iure partium,sed de iure eius qui est extra partem ducis. & verum est quòd de iure partium non inquiritur si sit controuersia inter partes super iure tunc de præsenti:puta si aliquod castrum vel ciuitas pertinet ad dominũ ducem vel ad commune florẽtiæ.Sed de clausula doli mali,quia tunc excogitari non potuit non est quærendum nec queri potest nisi post contractam treugam.vt.d.l.stipulationes. commodissimum.vbi casus.Præterea aut comes petit se gaudere beneficio treugæ & non potest propter iam dicta:aut dominus dux petit obseruantiam pro dicto domino comite & non potest.quoniã eius non interest stratas aperiri domino comiti qui in vera fidelitate domini ducis non consistit.sed qualis sit eius animus & intentio propter dictas contentiones non apparet.cum sibiipsi sit contrarius,& possit tergiuersator dici non vnicus sed duplex,ex vna enim parte dum adhesit duci videbatur animo consistere.& etiam eodem tempore pro communi floren.vt patet ex literis. corpore autem semper asistit cum floren.vnde non præmio,sed præmium adaptaretur ad eum,sed pœna dignus est. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCXCI.

1 *Ligæ quando honestæ & licitæ censeatur, & quando non.*
2 *Societas leonina quæ sit.*
3 *Accessorium sequitur suum principale, & non econtra.*
4 *Socij plures idem negotium simul aggredientes, pariter obligantur.*
5 *Intentio hominis ex quibus conijciatur indicijs.*
6 *Insignis personæ de aliorum sequela non debent esse.*
7 *Socius non tenetur plus socio quàm commode possit.*
8 *Debitor creditori volenti aliud pro alio soluere potest.*

SVb alijs quidem terminis & sub imagine figura & verba communium Maceratæ Rachanati Francisci de monte Vlmi commune Rachanati Ioãnes de monte Lupone Antonij de monte sancto & nobilis viri domini Andreæ de monte Fanno.iam habes supra.cccxxvij.consilium. & quia mutatio terminorum mutat & alterat iuris censuram.l.si ex plagijs.§.inclino. ad.l aquiliã.ff. ne credat quisq; mihijpsi contrarium. aut à consultis recedere, sed hoc presens consilium & illud ex mutatione terminorum reduceretur in consonantiam luculentam,si quis diligenter vellet inspicere.¶ † Venio igitur ad proposita & præmitto tria.primò quòd prima & secunda liga est in vnum corpus deducta:& omnia dicta in prima & in sequenti repetita & omnia intelliguntur esse facta in eodem contextu vt examinaui in primo meo consilio.secundò quia dicta liga fuit in omnibus suis partibus licita & honesta:licet facta fuerit contra omnes communitates,tyrannos principes & barones cuiuscunq; dignitatis existerent.vt etiã ibi dixi.tertiò quia nimium fauorabilis fuit dicta societas & liga dicto domino mantuano:& imaginem habent leoninam. quoniam quamplurima ei promissa sunt (vt infra patebit) ipse autẽ solum se astrinxit ad stipendia sua tenere suis expensis durante tempore dictæ ligæ lanceas quinquaginta bonarum gentium armigerorum de tribus equis pro lancea.& centum prouisinatos pedestres armigeros pro conseruatione status dicti domini mantuani & dictorum colligatorum.vt patet in.xxviij. capitulo dicte secundæ ligæ quod incipit.Item quòd dictus magnificus dominus mantuanus &c. & quædam alia modicum importantia colligatis,vt patet in dictis capitulis de quibus quidem gentibus in colligatorum seruitium & subsidia non tenetur præstare colligatis vel alicui eorum,nisi eo casu solum & duntaxat quo dictis colligatis vel alicui eorum infertur guerra.non tamen domino mantuano:& solum & duntaxat in casu in quo fieret colligatis vel alicui eorum per aliquem non confinantem vel vicinũ eiusdem domini mantuani.& tunc etiam non tenetur,nisi pro posse & bona fide.De gentibus autem quas ipse dominus mantuanus habere debet in mantua à colligatis:nullum tenetur præstare subsidium etiã in casu prædicto nisi solum & duntaxat facto ædificio,de quo in.viij.c.fit mentio.quod incipit.Item q̃ si magnificus dominus mantuanus durante vnione prædicta.† Alij autẽ colligati quã plurima excessiua promiserunt,quæ quodammodo impossibilia p̃ossunt dici.vnde verum est quod dixi q̃ hæc societas propter iniquos fauores inuicem contribuendos vmbrã habet & imaginem leoninam.ff.pro so.l.si nõ fuerit.§.aristo.hoc tamen non curo.sed solum defendo an dictus mantuanus communi florentię tam asperam guerram passo,vt in puncto premitur,requisitus ab eisdem dominis florentiæ congruo tempore de subsidijs secundũ ratam taxæ suæ suarũ gentium tantum congruo tempore(vt in facto proponitur)quia aliàs requisitio nõ teneret.vt.l.si rem.§.quolibet tempore.ff.de euic.C.de vsuris.l. acceptã,ff.de acceptil.l.si soluturus.ff.de tutel.l.quæ habet.§.j.quolibet loco & tempore debuerit dictis florentinis præstare subsidia tempore oppressionis prædictæ.etiã si dicta oppressio solũ fuisset illata per dominũ ducem confinantem atq; vicinũ eidem domino mantuano.Quæstio est sopita q̃ nõ,quia fuit astrictus præstare subsidia,sed quia cõtra eosdem dominos florẽtinos vndiq; bella fremebant tã per dominos pisanos quã per dños senenses videri necessario oportet.vtrũ saltem aduersus illos debuerũt præstari subsidia:quãtumcunq; illi pisani & senenses in guerra in trauerint subleuati & adiuuati pecunijs gentibus armorũ capitaneis guerre cõsilijs & fauoribus quibuscũq; domini ducis.& iste passus mihi dubius est,quem in quatuor puncta distinguo.

¶ Primum

3 ¶ † Primum est, pisani & senenses intrauerunt in guerra tanquam sola & simplex sequela ducis.& istud est clarum quòd non tenebatur dominus mantuanus, quia non poterat contra ipsos præstare subsidia quin principaliter præstaret contra dominum ducẽ,& de sequela idem opportet statui quod de principali, nec iudicatur alterius naturæ,vt in regu.iur.accessorium.libro.vj. & ibi plene per Dynum.non enim radix principium & fundamentum gurræ attribuitur eis sed ei qui principaliter bellum indixit, in cuius sequela præstiterunt auxilia & fauores dicta communia.& ideo duci gurræ attribuitur dominium licet exerceat per ministros.C.ad legem iuliam. de vi.l.quoniam multa facinora, vi bonrum rapto .l.secunda.§.si quis non homines. de furt.l.si is qui opem.§.opem.institu.de furt. &.l. in furt.§.ope.ff.de furtis.& ff.de tutel.l.is cuius ope.hinc descendit quòd transgressores mandatorũ ducis belli capite puniuntur licet in transgressores exitum prosperum habuerit.ff.de re mili.l. desortorem.§. in bello. & in hanc partem inclino(si ita est veritas)quæ quidẽ super omnia vincit,& præcipuè collenda & intuenda est.ff. de probatio.l. fin.nisi sit veritas disciplinæ quæ quandoque relaxatur propter peccantium multitudinem,nisi peccantes vellent suos errores defendere,secundum Innocen.de renun.nisi cum pridem.in.iiij.columna.vbi dicit quòd triplex est veritas iustitiæ,vitæ,& disciplinæ.primæ duæ veritates nunquam relaxantur secũdum eum & hic sumus in veritate iustitiæ atque vitæ. Ipsa ergo mera veritas est attendenda.Secundum membrum est si pisani, & senenses intrauerunt in guerra tanquam principaliter inimici communis Florentiæ,quire vera erant propter multa odia, & rancores, ac damna,hincinde illata sub fictis & velatis coloribus, vt in tuscia est notorium,& hoc casu sine dubio aduersus ipsos,aut alterum ipsorum dominus Mantuanus debet præstare subsidia contra factorias ipsorum communium.potuit enim & debuit:quia licet in guerra interuenerint gentes ducis non est habenda consideratio,quoniam non in exitium domini ducis præstabuntur subsidia,sed solum pisanorum & senensium.& hic solus exitus consideranduseſt quantumcunque per eum domino duci inferatur præiudicium ac iactura.ff.de capti.l.si quis ingenuum.§.in ciuili bus.ad legem aquiliam.si putator.ff.de iniurijs.l.sed si cum seruo. non enim in offensam dicti domini ducis talia dici posset præstitisse subsidia,sed solum pisanorum & senensium,vt superius dictum est,& similiter istud membrũ reputo clarum. ¶ Tertium membrum est,si pisani & senenses interuenerũt in guerra vt principales & etiã sequela, quod est etiãconsiderabile in casu nostro propter multiplicitatem factorũ,licet respectu eiusdẽ indiuidui eius consideratio nõ sit habenda propter contrarietatẽ.ff.de priua delic.l.nunquam plura,& Bartol.ibi,& tunc dico, quòd dictus dominus Mantuanus Florentinis debuit præstare subsidia aduersus ipsos pisanos & senenses,tam in defendendo florentinorum territorium aduersus illos,quàm etiam in oprimendo territoria pisanorum & senensium.potuit enim diuidi præstatio talis seruitij.cum diuersos concerneret pressura resultans ex subsidio domini Mantuani.ff.de annuis legatis.l.feio.in princip.ff.quemadmodum seruitutes amittantur.l.is cui.ff.de aqua quotidi. & æsti. l.prima.§.trebatius cum sequenti.

4 ¶ † Quartum membrum est,si dubitetur qualiter interuenerunt an vt meri sequaces,an vt principales.intelligo vt principales interuenisse, etiam si tanquam colligati domini ducis interuenerunt.nam plures socij simul aliquod negotium aggredientes pariter tenentur,pariterq; alios sibi obligant.ff.pro socio.l.duo. societatem.ff. de pactis.l.si vnus.societatis enim qualitas introducitur vt nullus alterum vel alter alium in superiorem appellet, nisi aliud actum sit.vnde pariter sunt omnia attribuenda cum socijs. ff.de fideiusso.l. generaliter.ff.ad velleia.l. vir vxori. C.si certum petatur.l.si non linguli.C.de duob. reis.l. reos.§.cum in tabulis. an vt meri sequaces, & vt pura sequela domini ducis. & hoc qualiter interuenerint in guerra satis perpendi potest, qualiter fuerint in pace intercluſi tempore primæ guerræ, & qualiter intercluſi in præsenti treuga vigente inter ligam & dominum ducem, Florentinos, & senenses,& pisanos, & complices,& sequaces, & adhærentes dicti domini ducis. tales enim præsumuntur in guerra interuenisse: quales fuerant intercluſi in pace & treuga.

5 ¶ † Nam ex sequentibus & etiam præcedentibus actibus hominis coniecturatur intentio,ac etiam ex alijs indicijs.ff.de priuilegijs creditorum.l.si ventri.§.in bonis.ff.de legatis & fideicomis primo.l.si seruus plurium.§. finali.ff. quibus ex causis in possessione eatur.l.fulcinius.§.qui sit latitare.coniuncta glossa de doli exceptione.l.apud celsum.in principio.ff.de fica.l. is qui cum telo. Aliter enim sciri non potest per alium hominis intẽtio,quæ soli homini & deo nota est.institu.de actionib.§ aliæ. per verba enim gesta,facta,scripta,& neglecta,coniecturatur intentio.ff.de acquirenda hæreditate .l.gerit.per Bartol.Si ergo intercluſi sunt vt meri adhærentes,articulus est sopitus pro domino Mantuano qui non potuisset præstare subsidia contra pisanos vel senenses: quin principaliter præstitisset contra ipsum dominum ducem, contra quem præstare non debebat sibi confinentem atque vicinum.& ideo nullus princeps belli etiam si sit imperator vel papa debet facere pacem cum inimicis,nisi primo adhærentes & sequaces faciat optima securitate gaudere,de re iudica. capitul. ad apostolice,vbi habetur de adhærentibus & complicibus, de foro compe.capitul.ex parte.& de sequacibus,in epistola,inter claras.C.de rapt.vir.l.prima.§.finautem.de ipsis etiam adhærentibus habetur.C.de discussoribus.l.tertia.libro decimo.Si igitur intercluſi sunt vt colligati & adhærentes contra dominum Mantuanum,quæstio est sopita ex prædictis,quia debuit præstare subsidia contra eos de gentibus suis,nõ autẽ de gentibus lege in Mantua residentibus,quia fortalitium non erat perfectum de quo in dict.viij.capitul.fit mentio.& verba dicti statuti ita cãtant, & ita se habent,& clare.vnde non est recedendum ab eis. ff. de legatis tertio.l.aut ille.§.cum in verbis.eodem titulo.l.non aliter.ad interpretationem enim recurritur solum in casu ambiguo , non in certo & claro.ff.de verborum obligatione .l. continuus.§. is qui epheſi in fine.Si igitur à contrario casu aliquo dictus dominus mantuanus requisitus vt suprà,non præstitit subsidia nec promisit,nec purgare moram potest propter naturam facti non recipiẽtis ad præsens purgationem.nulli dubium quòd commune Florentiæ eidem domino mantuano virtute dictæ societatis & ligę ad nihil astringitur.ff.de actione empti . l.iul.§. offerri & .l. qui pendentem vnde.ff.de ędil.edic.l.ędiles.§.finali.cum .l. sequenti. & vere si diceremus commune Florentiæ in aliquo sibi teneri cõsideratis pinguibus & affluentibus promissionibus factis dicto domino mantuano,dicere posset societatem leoninam, ex quo idem dominus mantuanus illud tantillum quod promisit recusauit præstare , cum tunc nullam subsistineret pressuram guerrarum.¶ † In dubio autem præsumendum est pisanos atque senenses qui nobiles sunt atque potentes , & eorũ ciuitates insignes interuenisse in guerra vt principales, non autem vt adhærentes, vel sequaces.non enim conuenit insignibus esse de aliorum sequela,cũ multis sint priuilegijs decorati.C.de digni.l.quoties.libro decimo.& vt dignitatem ordo seruetur, in rubro & nigro. eodem lib.cum similibus. Veniunt autem adhærentes in modum caudæ,vt patet in iuribus superius allegatis,quæ de adhærentibus loquuntur . & non est dubium quòd famæ detrahitur & honori, cuius perditio similis morte est. ff. de inofficioso testamento,l. iuxta.

6

¶ Posito autem pro constanti,quòd idem dominus mantuanus nullum debuisset præstare subsidium dominis Florentinis .videri oportet ad quod ipsum commune sit astrictũ:& singula capitula etiam ipsum tangentia pertingamus,& ex forma secundi capituli secundę ligę,quod incipit. Item quod dicti colligati à die celebrati &c. Inuenio tempore pacis ipsum dominum mantuanum nomine prouisionis atque subsidij expensis eiusdem debere recipere menstruos à liga Florenos mille, durante tempore vnionis & tempore guerræ dicti domini mantuani & colligatorum menstruos aureos duo milia,si guerram haberet cum aliquo confinante,seu vicino domino mantuano,aut eius territorio vel manifestam guerram faceret dicto domino, mantuano

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō in figura ſodalium. Et iſte articulus eſt expeditus: quia cū dominus mantuanus paſſus fuit guerram à dicto domino duce habere debuit menſtruos duo millia à liga, non obſtante quòd non omnes colligati habuerunt guerram in ſeipſis & contra ſeipſos. ſed ſolum ipſe dominus mantuanus & domini florentini vt iam aliàs conſului per rationes inſertas in eo, quas modo non repeto. Et ad contributionem alio non dato præſuppoſitis terminis ſuper quibus cōſultus fui, teneretur etiam commune floren. & an hoc ſit verum attentis terminis conſultationis noſtræ vna cum re liquis, infra videbimus. ¶ Deſcendo nunc ad tertium capitulum quod incipit. Item ſi pes aliquem dominum, & ex verbis eius colligitur manifeſtè facta guerra domino mantuano, vel veriſimiliter dubitata liga, ſtatim prouidere tenetur de ſufficienti cuſtodia & ſufficientibus nauigijs bene fulcitis gētibus armorum & alijs ad id opportunis per padum & per Mentium, vt plena ſecuritas ſeruaretur domino mantuano circa ſeratigiū, vere quidem obligatio facta eſt & in facto conſiſtit, & ſemper debet intelligi pro
7 poſſe & arbitrio boni viri. † Nam ſocius ſocio in plus quàm cō mode facere poteſt non tenetur. ff. de re iudi. l. ſed hoc ita. § quod autem. & l. ſunt qui in id eo. ti. & æquum fuit ita iura conſtitui, cū fraternitatis inſtar & imaginem ſocietas obtineat. ff. pro ſo. l. verū. Si ergo colligati non præſtiterunt ſubſidia, tenentur & ad intereſſe ſunt aſtricti. ff. de verbo. obliga. l. j. § cato. & l. ſtipulationes nō diui. § celſus. Aut commune florentiæ eidem domino mātuano ſi vera ſunt quæ proponuntur in facto, nedum quòd ſubueniret in guerra eidem domino mantuano ſecundum ratam tāgentem ipſum cōmune, imo more fratris & ſocij optimi vltra quàm potuerit & debuerit ſuccurrit exponendo ſeipſum theſauris & gentibus quos & quas ipſum commune poſsit eſſe ad tutelā & ſecuritatem dicti domini mantuani, cum proponatur expendiſſe in defenſione eius pro nauigijs & alijs eorum opportunis generaliter ad eius defenſam quinquaginta milia florenos & vltra. & læceas aſſiduas. cccc. non obſtante preſſura grauiſima quam dictum cō mune ſubſtinebat, à gentibus domini ducis & piſanis, & à ſenen ſibus, & alijs. propter quam grauiſimam preſſuram dictū cōmune, infinita dāna ſubſtinuit, quæ nō ſuſtinuiſſet, ſi quacuaſſet bur ſas ciuiū, & non occurriſſet dicto domino mantuano cū dictis lanceis. cccc. quas non ſenſiſſet in ſuo ſeruitio, & in territorio ſuo nō ſenſiſſe dictum cōmune florentię incendia rapinas, & capturas hominum quas ſubſtinuit. Nam dictę gentes cum alijs dicti communis florentiæ adunatæ ad defenſam ſui territorij & cuiuſcunque diſtrictus ſine dubio reparaſſent. Pro hac parte adduco, quod conuentum fuit inter partes in quinto capitulo ligæ prædictæ, quod incipit. Item quod ſi procuraretur &c. cuius quidem capituli verba declarant cōtrahentiū mentē fuiſſe velle ſolum ad eorum effortium teneri, & nō vltra cum inuaderetur vel inuadi veriſimiliter dubitaretur territorium mantuanum, ſeu aliquod caſtrum vel fortalicium domini mantuani. quid autem vltra effortium facere potuit communitas Florentiæ grauiſimis preſſuris inuaſa, adeo quod ſibi ipſi ad plenum conſulere & ſubuenire nō potuit, vt ſuperius dictum eſt, ſi ſeipſam exinaniuit pro parte in ſui præiudicium & iacturam. & vltra quā poſſet & deceret efforciauit ſeipſam ponendo in ſeruitijs dicti domini mantuani dictas lanceas. cccc. & dicta quinquaginta milia florenorum & vltra. non enim ad tantum tenebatur ſecundum ratām ligę, ſi calculus bene ponatur, ita quod ipſa communitas nedum pro domino mantuano & in eius præiudicium poſuerit ſuum effortium ſed plus poſuit quàm fortiæ & vires eius exiſterent. & ſi vita verum exiſtit, à tantis ſubſidijs licitè & honeſtè ſe poterat excuſare cum propter dicta ſubſidia commune florentiæ inſciuerit in ſeipſum & contra ſubditos, qui ita grauia & inſupportabilia damna ſenſerunt. ff. de verbo. ſignifi. l. nepos proculo. Cum ergo commune florentiæ expēdendo in gentibus & pecunijs ob ſeruitium domini mantuani vtiliter ceſſerit negotium dictæ ligæ, actione pro ſocio, repetit quicquid poſuit vltra debitum. ſic enim congruit bonefidei quæ verſari debet in ſocietatis contractu. ff. pro ſocio. l. cum duobus aliàs incipit. l. inter tres. § ſi quis ex ſocijs, ꝙ autem in ſocietate veniat bona fides probatur in. d. l. cū duobus. § venit autem in hoc iudicium. quòd autem bona fides eſſet reſar
ciri communi florentiæ ſumptus factos in ſocietate ad defenſionem domini mantuani, ſine quibus ſumptibus & efforcijs veriſi militer extinctus fuiſſet in totū aut in parte ſtatus dicti domini mātuani, nēpe nullus ſani capitis diceret, & ſi dicatur nō fecit cō mune florentiæ vltra poſſe, quia ex quo ponit dicta ſubſidia, ergo potuit. Reſpondeo quòd imo non potuit, ex quo ponendo dignitatem ſuam ſaluam non fecit. vt. d. l. nepos proculo. eapropter ad ratam duorum milium florenorum promiſſorum eidem menſtrorum tempore guerræ ad idem commune florentiæ non tenetur: quia quantum vltra expedit & effortiū ſuum poſuit plus quàm teneretur dicto domino mantuano virtute dicti capituli de promiſſione loquentis, compenſationis iure vſque ad concurrentem quantitatem obligatio eſt ſublata. C. de compen. l. eius. & l. ſi conſtat. ſi enim compenſatio ipſo iure, dummodo hoc appetat compenſare volens, & per hæc dicta in hoc præſenti diſcurſu & in proximo præcedenti ſatis de facilli apparebit deciſio infra dicendorum. ¶ Deſcendo ad quartum capitulum quod incipit, Item quòd ſi quo caſu tractans de occupatione fortalitij ſuæ terræ occupatæ furto, vel vi, vel impedimēto, vel alio quouis modo & ſuper hoc nihil dico, quia de ipſo non quæritur. ¶ Deſcendo autem ad quintum capitulum, in quo cōtinetur de toto effortio colligatorum præſtando domino mantuano. & iſtud eſt ſupra deciſum in præcedenti diſcurſu. & ideo amplius me non fatigo. ¶ Deſcendo ad. vj. & . vij. & de illis nō expedit amplius cauſari cum communi florentiæ, quoniam deciſa patent ex iam dictis nec etiam expedit diſputari ſuper. viij. ix. x. xj. & . xij. capitulis. quia de his non eſt quæſtio. ¶ Deſcendo ad. xiiij. c. quod incipit. Item quòd ſi contingat durante præſenti vnione &c. in quo diſponitur. quòd ſi domino mantuano contingeret vnione durante guerram fieri per aliquē dominum vel comitem confinantem ſeu eius vicinum, quòd dicta liga teneatur præſtare eidem domino mantuano lāceas quingentas, & quingētos pedites bonarum gentium, qui ſaltem pro dimidia ſint baliſtarij in forma iſta. videlicet quòd duæ partes dictarum gentium equeſtrium, & pedeſtrium dentur dicto domino mantuano in bonis gentibus, & tertia pars in pecunijs vſque ad finē dictæ guerræ. & mirandū eſt de dicto capitulo cū ſuperius eſt in quinto, liga promiſerit totū ſuū effortciū ſecūdū hoc. c. diſponens de præſtatione. ccccc. lancearū. &. ccccc. peditum, quaſi ad vltra liga non teneatur, niſi dicamus, quòd dicta liga tenetur ad præſtationē dictarū gentium. & vltra hoc in caſu neceſſario debet ponere totū ſuum effortium de quo in. eo. c. fit mentio. Quemcunque autem intellectum capiamus quantum pertinet ad commune florentiæ: nedum quòd poſuerit ratam dictarum gentium, imo longiſsime plus, vt ſuperius dictū eſt, & licet nō præſtiterit gentes in pecunijs, ſed agentes in gentibus ſatisfactum eſt per commune florentiæ: quoniam præſtatio gentiū in obligatione erat. præſtatio vero pecunię in ſolutionem duntaxat. ff. de ſolu. l ſi quis ſtipulatus fuerit. x. in melle. vbi eſt caſus vt ſuperius dictū eſt. & licet præſtare debuerit dictū cōe gētes pedeſtres, ſufficiat ꝙ propedeſtribus & equeſtribus receperit ſatiſfactionem dominus mantuæ in equeſtribus, quarum præſtatione ſtetit cōtentus & non reclamauit. † nā creditore volēte aliud
8 pro alio ſolui pōt, licet nō inuito regulariter, vt. l. ij. § j. ff. ſi cer. pe. cū concor. ſuis. & vt pluries ſupradictum eſt. Et ſi quid in pecunijs pro dictis ſtipendijs gentiū pedeſtrium debuiſſet ſolui, per ipſum cōe ſatisfactū eſt dicto dño mantuano pro rata & ſumma dictorū quinquaginta millū Florenorū. Sed ponēdo pro cōſtāti dictā exceſsiuā & grauiſimā preſſurā: nō tenebatur dictū cōe ad dicta ſubſidia. ¶ Nūc deſcendo ad. xij. xv. &. xvij. capitula. & ſuper his nihil dico, quia de cōtentis in eis nō cōtēditur nullo mō. ſimiliter nec de. x viij. nec. xix. Et ideo nō expedit fatigari. Sed deſcendo ad. xx. capitulū quod incipit. Itē quod ſi contingeret quod deus auertat, ꝙ loquitur de diſtructione dicti ędificij de quo fit mentio in dicto. viij. capitulo, inquantum contingeret in totū vel in partem dictū ædificiū deſtrui puncto. nō præſupponitur deſtructum vel non deſtructū in totū, vel partem, prima fronte ex ercitium ſpectat ad ligam, ſed quia in eodem capitulo ſubijcitur quædam clauſula generalis quæ ad omnia vniformiter poteſt referri, nō videtur ipſos teneri, niſi liga eſſet in guerra ſuperior. vſq;
nunc

nunc nō eſt ſuperior, nec inferior, cū nō ſit guerra finita per treugam, ſed ſolum impoſitum ſilentium exercitio belli. ff. de capti. l. poſtliminium. § in pace. & l. poſtliminij ius in prin. & l. nō dubi to. e. ti. l. hoſtes. in bello enim aſsiduo anguſtius partes ad inuicē laciſcūtur: & huius belli finis dubius eſt. ff. de peculio. l. quis ergo caſus nunc enim vnū, tunc vero alium gladius perimit & conſumit. ij. reg. xij. capitul. vbi hæc duo deſcribuntur ad literam. termi nata igitur guerra, ſanum & perfectū poterit dari cōſiliū, ad quā tūliga teneatur an inſolidū in id qđ præſtari poterit bona fide, & ſemper dico q̄cunq; exitum habeat dicta guerra colligatos ad plus nō eſſe obligatos vel ad ſtrictos, quā facere poſſunt bona fide. hæc enim eſt ſocietatis natura vt ſocij nō teneātur ad plus quā poſſunt, quātuncūq; ſtipulationis verba repugnēt, vt. d. l. ſunt qui in id. & l. ſed hoc ita. § fi. ff. de re iu. & hoc multū pōderādū eſt in tota iſta materia, tāquā clauis, & ſtatera & cōgruens mēſura obligationū cōtractarū per dictos colligatos inuicē & viciſsim. ¶ Deſcēdo ad. xxj. c. & de illo nō dubitatur, nec cōtenditur. ¶ Deſcendo ad. xxij. ꝙ incipit. Itē ꝙ in caſu ꝙ guerra fieret. Et de hoc nihil quæritur. ¶ Deſcēdo ad. xxiij. xxiiij. xxv. capitula, & de ipſis nihil cōtenditur, nec etiā de. xxvj. ¶ Deſcēdamus igitur ad. xxvij. capitulū, & illud habet duas partes. vna reſpicit dominū Mantua
2 nū de quinquaginta lāceis, & prouiſinatis centū pedeſtribus, & armigeris tenēdis per eū pro ſua taxa: & de hoc nō cōtēditur. Alia pars quæ incipit in ver. quæ omnia, & ſingula ſupraſcripta vſque in finē, reſpicit colligatos vniuerſos reciproce. cōtinetur enim in ea clauſula doli mali quod abſit, & clauſula bonæfidei & pœnæ ſtipulatio, vt in ſocietatibus & legis moris eſt talē clauſulā apponi, de qua pœna nō cōtenditur, nec ad præſens cōtendi pōt apud bonos & graues, ſed ſufficere debet præſtatio intereſſe: ſi & quatenus ad illud ſtipulatio eſt cōmiſſa. pœna autē eſt odioſa, vt in alio cōſilio iā ſcripſi. & ideo vltra nō dico, in quo conſilio ſecundū punctū mihi traditū nulla facta fuit mentio de præſſura primo illata cōi maceratæ poſita in figura cōmunis florentiæ, quæ infertur per Andream de mōtefanno in perſonam domini Mantuani, nec etiā ꝙ dictus And. de mōtefanno in perſona dicti domini Mantuani deſcriptus, fuerit requiſitus per cōmune macerate, vt præſtaret ſubſidia dicto cōi guerrā patiētia nō confinātē cū dicto An. & ꝙ dicta guerra fiebat dicto cōmuni maceratæ per
3 confinantē dicto cōmuni ſicut hic fiebat cōi florentiæ per ſenas & piſas, & Bartholomeū etiam de petramala. nec etiam poſitū fuit in dicto puncto ꝙ cōmune maceratæ patiebatur ita grauiſsimam præſſuram, quod ſubueniri non poterat ſibijpſi ad plenum quòd patiebatur graue, poterat autem graue pati & nihilominus ſuccurrere prędicto. an propter ſuam exceſsiuam potentiācōmunitas autē florentiæ patiebatur grauiſsimam, vt eſt dictum, & hoc nō obſtante ſubuenit in gentibus & pecunijs & acceptauit nec etiam poſitū fuit in puncto quòd dictas gentes & pecunias acceptauit dictus dominus Mantuanus. & ſic gentes pro gentibus, & pecunias pro ſubſidijs & his quæ in pecunijs præſtari debebant. Et ita dico, & ego Angelus de peru. &c. floren. Mcccxcviij. Menſis Iulij.

CONSILIVM CCCXCII.

1 *Legatum quod pro dote relinquitur, conditionale cenſetur.*
2 *Teſtatoris intentioni ſtatur, etiam ſi aliud verba facere videantur.*
3 *Subſidium charitatiuum, quod dicatur.*
4 *Legatum, quando purum & quando conditionale dicatur.*

Pierus olim tanghini de florentia, reliquit angelæ filiæ pieri Franciſci flo. trecē tos, & deinde adiecit hæc verba. dictā quantitatem florenorū. ccc. auri reliquit eidē pro auxilio ſui nuptus, & amore dei. ¶ Quæritur, an dictum legatum ſit conditionale, an modale & an debeat præſtari puellæ antequam nubat.

1 Legatum relictum pro dote † ſecundum veram opinionem conditionale eſt eo modo, ſi relinquatur mulieri, ſi nupſerit, in cor. de
ſanctiſ. epiſ. § ſed hoc præſenti, per doct. plene. ff. de conditio. & demonſtra. l. Titio centum. § Titio genero. verſi. ante nup. vbi text. dicit quòd legatum dotis ſeu pro dote perit, muliere decedente non nupta. & hanc opinio. tenet Barto. ibi. Azo. aut dicit legatū dotis aut promiſsionem pro dote factam per alium quàm per ipſam mulierem eſſe purum & puram: licet ſecus cū mulier ipſa promittit, quo caſu licet verba in puritatem ſonent, tamen conditio ineſt, nec dos ab ea amplius peti poteſt quàm matrimonium ſit contractum, ſic intelligit verſicu. ſed cum ante nup. in eo. § Titio. ita reſpondet. l. tali. ff. de iure do. quæ ſtipulationem cōditionalem dicit, & hæc opi. recitatur in eo. § in ver. peti poteſt. & intelligit Azo legatum purum quantū ad verba: ſed quo ad ſubſtantiam eſt modale. & ideo mulier de reddenda dote matrimonio nō ſecuto cauere debet, vt. d. verſi. ſed cum ante glo. autem in l. in teſtamēto. eo. tit. de cōdi. & demō. dicit dictū legatū fore cōditionale, ſed eſſe ſpeciale in eo, vt licet cōditio nō impleatur per caſum contingentē in perſona mulieris debētis cōditionē implere, ꝙ legatū nō pereat, & hoc tenet in prima glo. ma. dū allegat. d. l. Titio centum. § ante nuptias. & ideo adhuc ſub iudice lis eſt, verbū eſt horatij, de pigmēt. l. ſi feruus. in hanc tamē ſententiā diſputando inclinaui bononiæ ꝙ ſi cōſtet de voluntate defuncti, ꝙ
2 voluerit legatū purū modale vel cōditionale ſtamus certo. † Nō enim eſt recedendū ab eius voluntate, licet verba aliud facere poſſint. ff. de cōdi. & demonſt. l. in cōditionibus primum locum. § hæc ſcriptura. & eo. tit. l. j. § fi. In dubio autē cū de mente teſtantis non cōſtet, dictum legatū eſt conditionale, & ideo muliere mortua ante nuptias legatū expirat, vt dicto ver. ante nuptias. & quòd ſit cōditionale eſt caſus, in. d. § ſed hoc præſenti. ¶ Nō ob. ver. ſed cum ante, quia concedo legatum purū, prima fronte, ſed in effectu conditionale aut ſaltem modale ſi hoc teſtatori placuit, negari tamen non poteſt, quin hæc ſolutio quandam violentiam faciat literæ, ſed eam ſic intelligi oportet, vt omnium telorū viteē amaritudo: & leges quæ cōtrariæ videntur ad cōcordiam reducantur. C. de inoffi. do. l. j. ff. de peti. hę. l. hæres furioſi. cōiucta gl. quando aūt relinquitur in ſubſidiū nuptiarū, nō tangitur per do. alicubi, ſed credo idē importari. non enim debetur ſubſidium, niſi neceſsitatis tempore. C. de pa. po. l. filia. extra de dilati. c. j. in prin
3 cip. de priui. extra. c. ij. † vnde apppellamus charitatiuū ſubſidiū ꝙ in neceſsitatibus exhibetur, in cle. vna de exceſ. prela. § in exigē do tamē licet idē ſit de ipſo ſubſidio qđ de ipſo principali. videamus an teſtator voluerit iſtud ſubſidium purè deberi, an modaliter, vel cōditionaliter, & videtur cōditionaliter ex quo aliud non apparet. ¶ In contrariū facit quia primo teſtator reliquit pure ſine alicuius cauſæ expreſsione, & in oratione perfecta & poſt eam aliam perfectā addit orationem ſuæ voluntatis declaratiuā, dum dixit quòd dictā quantitatē relinquebat pro auxilio ſui nuptus,
4 & amore dei. ¶ † Declaratio ergo huius cauſæ quantumcunque finalis non adiectæ per modum conditionis, non reddit ipſum legatum conditionale, ſed cauſale, & per conſequens modale: & ideo præſtādum in dubio ante nuptias præſtita cautione de reddendo nuptijs non contractis. interim ergo fructus, redditus, & prouentus dictorum trecētorum pertinent ad puellam, & legatū impugnant, nuptijs contractis, & eis non contractis omnia reſundantur. & hanc fuiſſe volūtatē defuncti interpretor propter duo. ¶ Primò, quia legatum fuit factum pure & in oratione cōpleta. ¶ Secundò, quia fuit relictum amore dei: vnde ampliandus eſt talis fauor, non autem reſtringendus per omnem modum poſsibilem conſonantem rationi recti ſermonis, de epi. & cle. l. deo nobis. & l. ſi quis ad declinandam. extra de teſta. c. cum tibi. & c. cū eſſes. ¶ Nec obſt. quòd conditio adiecta poſt legatum quantumcunque factum pariter reddit ipſum legatum conditionale, ſicut ſi à principio conditio adiecta fuiſſet. ff. de condictio. & demonſtra. l. quibus diebus. § quidam Titio. quia concedo de plano quando conditio adijcitur. ſed vbi modus ſeu cauſa quæ habetur pro modo, ſi finalis eſt, non reddit legatum conditionale, quia non eſt adiecta conditio, ſed reddit ipſum modale ac ſi à principio modus fuiſſet adiectus. ¶ Concludo igitur ex prædictis dictam dotem deberi de præſenti, & dictum legatū fore modale ex præſumpta voluntate defuncti, qui primo le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gauit pure,& demũ nullo verbo cõditionali vsus est.sic potest in telligi dictus §.sed cũ ante præstita cautione,de qua dixi dictum legatum præstandum est,non tamen potest negari quin hæc quæstio sit dubia,quia noua. Et ita dico & consulo ego Ang. de Pe.

CONSILIVM CCCXCIII

1 *Legatum nomine dotis,quando purum & quando conditionale dicatur.*
2 *Intentio testatoris si sciatur,de verbis eius non disceptatur.*
3 *Legatum primo purum per conditionem ex postfacto adiectam, redditur conditionale.*

SI bene inspiciatur thema propositum,legatũ † relictum de trecentis florenis non fuit relictũ dotis nomine nec ob causam dotis quibus casibus legatũ est conditionale cũ legatur mulieri extranee,vt fit in proposito,& hoc secundũ verã opinionẽ, quia casus est in l. Titio centum.§. Titio genero.versi. ante nuptias. ff. de con di.& demon. vbi tex. dicit tale legatũ purè & apud hæredem remanere ante nuptias genero,vel muliere defunctis,& est casus in cor. de san. epi. §. sed hoc præsenti col. ix. vbi tex æquiparat legatũ factũ mulieri sub conditione nuptiarum siue liberorum, legato facto dotis causa sed non est dubiũ q̃ cum sub conditione relinquitur,legatum conditionale est & ante purificatam conditionẽ dies legati non venit neccedit sed perit cõditione defecta. & idẽ in quacunque alia dispositione conditionali contingit. ff. de con di. insti. l. si quis ita institutus cũ l. seq. & l. quis ita hæreditatẽ. eo. ti. ff. de condi.& demõ. l j. cũ multis. si eadem ergo ratione peribit legatũ relictũ pro dote seu dotis nomine ex quo istę due legandi formæ idẽ important,pro hoc l. tali. ff. de iure do. licet de hoc pũcto in gl. discordent,quia l. in testamento. ff. de condi.& demõ.& gl. ma. dum allegat ver. sed cum ante nuptias,dixit legatũ modale sed non est verũ. non enim tunc peribit per casum mortis cõtingentẽ in persona ipsius mulieris nuptiis non contractis,vt l. pater §. tusculanus de leg. iij.& de leg. j. l. si fundũ sub conditione. §. iul. Azo autẽ dixit cũ mulier dotem pro se promittit verũ esse,q̃ promissio conditionalis est,sed cũ aliquis promittit pro ea,vel legat eidem,tũc legatum & promissum sunt modalia. ¶ Sed eius opi. est contra tex. dicti ver. ante nuptias,dũ dicit quòd legatum expirat ante nuptias muliere defuncta,qđ nõ esset si diceremus ipsum modale vt. s. dixi. Alij vero dixerunt q̃ vbi legatũ contemplatione certarũ nuptiarũ contrahendarũ forsan cũ Titio:tunc legatũ cõditionale est & perit vt dicto ver. ante nuptas. secus aũt si relinquatur pro dote pro matrimonio contrahendo simpliciter,quia tunc est modale. sed ista opi. non est vera,quia est contra casum d. §. sed hoc de præsenti. vbi legatũ conditionale est relictũ causa dotis quantumcunque testator de certo matrimonio non senserit,vnde negari non potest quin hæc quæstio sit obscura, quando legatur pro dote,vel dotis nomine aut causa dotis, & verifica tur verbum Horatij, adhuc sub iudice lis est. de pi. actio. l. fi seruus,in glos. ¶ Quid autem sit de isto puncto qui dubius est. & Bar. decidendo eũ dixit legatũ conditionale per iura prælegata.

2 ¶ † Nec ob. ver. sed cũ ante nuptias. vbi dicit tex. legatũ purũ. intelligit enim quod ibi mutetur casus & quod testator purè reliquerit & ita euadit contrarium,cui consentio,& expono tex. ibi dum dicit quia purũ. id est cum purum. vnde accipio, quia pro cũ,vel pro quando. vbi enim enim voluntas testatoris adest,legatũ est purum,conditionale,& modale prout testator voluit,alio non inquisito. ff. de conditio.& demon. l. in conditionibus primum locũ. §. hæc scriptura. eo. tit. l. j. §. fi. cum autem de monte nõ constet,standum est dispositioni prędictę. in proposito autẽ non fuit hæc legãdi forma,imo testator legauit pure in legatione perfecta cum perfectione & sine alicuius causæ expressiõe. Vnde ex verbis cõiecturare debemus testatorem voluisse esse legatũ purũ ex quo non adiecit causam,nec conditionem expressam,quoniã ex verbis indicatur intẽtio. l. labeo. §. tubero de supel. lega. illa autem verba post legatum perfectũ apposita,scilicet quod illa. ccc. relinquebantur mulieri prædictæ pro auxilio sui nuptus amore dei:solum declarant causam relinquendi per testatorem ante nõ expressam. declaratio ergo dictæ causæ ex quo per modum conditionis non emanauit,nec in figura merè cõditionali fuit forma ta,reddunt dictum legatum relictum primo purè & sic modale. & ideo non impleto modo debetur,& interim de modo implendo cauetur. ff. de condi.& demon. l. quibus. §. termilius. sic intelligo dictum verũ. sed cum ante ibi,sed quia purũ & c. aliter non video illam literam intelligi posse dum primo dicit purũ legatum & infra subnectit legatum modale. conuertitur igitur puritas seu pura legandi forma in dispositionem modalem,aliter non video posse esse legatum purũ nisi vel vbi testator pure legauit(vt dixi) aut quia testator expresit velle esse legatum purum,quod litera ibi non aperit. ¶ † Non ob. huic decisioni tex. l. quibus diebus. §. quidã Titio. de cõd.& demõ. vbi litera sonat apertè & clarè q̃cõditio apposita ex post facto reddit legatũ primo relictum purè conditionale. concedo enim de plano,sed in proposito non fuit adiecta condtio,sed per modum causæ declarata testatoris intentio. & ideo istud legatum modale efficitur,non autẽ conditionale,quia nõ est inserta. ¶ Vnde concludo præstita cautione,de reddendo nuptijs nõ contractis,non esse modale,& ad prælens debere præstari,& omnia incrementa dicti legati ad legatariũ pertinere, & nuptijs contractis apud eam remanere,ipsis autem non contractis omnia refundi debere. vt d. §. termilius. ¶ Si autem dictum legatum non fuisset relictum pro nuptijs, vel subsidio nuptiarum, nec primo præcessisset dispositio pura, tunc mulieri nubili incipit deberi legatum & etiam ante nuptias requiruntur expensæ, quæ tamen fiunt pro nuptijs: & sine dubio pro nuptiarum subsidio. vnde dictum subsidium non ante debetur quàm imminet necessitas. imminere autem potest tempore nuptiarum & ante,quia sine dictis. ccc. virum non inuenit, aut pro apparatu nuptiarum extendi oportet aliud necessario,sic intelligo dictum Bart. in. d. §. Titio genero. in fi. in penulti. q. cui addo. C. de pa. po. l. filia. quæ loquitur de subsidio, de quo ipse non dixit sed tantum cũ relinquitur pro nuptijs,vt extra de dilatio. c. j. in princ. & extra de priui. c. ij. vnde appellatur caritatiuũ subsidium q̃ in necessitatibus exhibetur,in cle. vna. de excess. prę la. §. in exigendo,per quæ patet quòd vbi puella non esset nubilis non immineret dicta necessitas dicti subsidij. & ideo ante ętatem nubilem non deberetur:licet tunc inciperet deberi pro subsidio ante nuptias. ¶ Adhuc etiam dicendũ quòd legatum sit modale in casu nostro,cum fuerit primo relictũ purè & sine causa,addu co quia testator expresit se legare amore dei. in relicto autẽ deo immortali,vel alteri eius amore ampliãdum est,& dispositio talis cõseruanda quãto plus conseruari põt,vt. l. nulli. & l. si quis ad declinandã. C. de epi. & cle. extra de testa. c. cum tibi. ¶ Vnum autem addo,quòd relictam in causam dotis,vel pro nuptijs,aut in causam nuptiarum,reddit legatum conditionale cõtinuo si legatarius grauatur de restituendo illud,nuptijs non contractis vt d. §. sed hoc præsenti. vel dicamus quòd tunc legatum est purum sed resoluitur in defectum conditionis nuptiarum. Et ita dico,& consulo ego. Ange. & c.

CONSILIVM CCCXCIIII.

1 *Prælegata à patre vni ex fratribus in diuisione fienda,non conferuntur.*
2 *Diuidere differt ab eo quod est ad diuisionem prouocari.*
3 *Frater inuidia contra fratrem mouetur,si disparitas portionum inter eos reperiatur.*

TEstator reliquit benedicto filio suo iure prælegati vnum podere. Item ædificium, ius & nomen intraturæ cuiusdam appothecæ quæ bona ad ipsum Benedictum eius filium pro parte sui patris voluit spectare: & plenariè pertinere. Item certa legata fecit filiabus & vni filio dicti benedi. Item iure institutionis reliquit simoni & paulo eius filijs legitimis & naturalibus, & cuilibet eorum pro medietate pro indiuiso quædam bona immobilia & vltra prædicta flo. auri mille,quos voluit per eos teneri in tra

in trafico quẽ faciẽt cũ dicto Benedi. & extrahere quolibet anno. x. annorũ ante partẽ ad rationẽ florenorum. vj. auri pro centenario, si vero infra decem annos a die mortis dicti testatoris diuiderent & partirent eorum traficos à dicto benedicto, quòd dicto testatori displicebat, & cuius contrarium excitat & confortat eos,tunc voluit quòd dicti flore. auri mille quousq; compleatur dictum decẽnium remaneant continuo penes dictũ benedictum,dummodo ipse caueat idonee de restituendo eos finito decẽnio,& satisfaciendo eis ad prouisionem. vj. pro cẽtenario pro quolibet anno. in omnibus autẽ alijs bonis sibi hæredes instituit, dictos benedictum Simonẽ & Paulũ filios æquis portionibus. Dubitatur,an dictus beneditus dicta prelegata sibi facta debeat cõputare in diuisione bonorum propter illa verba pro parte suę partis,non obstante quòd postea in alijs bonis instituerit sibi hæredes dictos tres filos æquis portionibus,quia dicitur debere intelligi vt in istis æquis portionibus debeat cõputare dictum præ legatum propter dicta verba in eo adiectavt habeat pro parte suę partis cum dictis verbis nõ fuerit vsus in alio prælegato simoni & Paulo. Secũdo dubitatur,an si dictus benedictus petat diuisionẽ & dat causam diuisioni inter se & dictos eius fratres de trafico,debeat retinere pene se dictos mille flore. facit dubiũ,quod dicit si diuiderent vel pertinerẽt dictis,simon vel paulus & sic etiã si causa diuisionis. Item eorũ fauore videtur oppositũ, vt remaneant in traficis. vt patet per verba,vnde si benedictus dat causam diuisioni,non videtur quòd incommodum sentire debeat.

1 VM fratres ad diuisionem hæreditatis paternæ veniunt † prælegata alicui eorum factam: quia capiuntur ex vltima voluntate & post mortem incipiunt vires habere,nõ conferuntur,sed prælegatarius præcipua debet ea habere nisi testator aliud voluerit. C. de coll. l. à patre quæ allegatur pro præcipua in isto puncto. & l. ea quæ. & l. nec emancipati. eo. tit. no. in auf. ex testamẽto per Cy. & Dy. eo. ti. cum enim pater bona diuidit inter filios cuilibet signanter aliquid signando,illud est cuiuscunque præcipuum, reliquum vero debet inter eos æqualiter diuidi. ff. de hære. institu. l. ex facto. in prin. Ex hoc concludo,quòd prælegata facta simoni & paulo de dictis bonis immobilibus & florenis mille ipsorum ante per partem debent esse præcipua. Casus est in iuribus supradictis. & potissime in. d. l. à patre secundum Bartol. ibi,& hinc de scẽdit q̃ donationes simplices factæ filio in potestate(quia parte mortuo confirmantur) sapiunt vim relicti. & ob hoc non conferuntur,nisi in tribus casibus,qui no. C. de colla. l. illud. sed hic de donatione non quærimus,sed de prælegatis. Prælegatum autem factũ benedicto testator voluit imputare in partem partis suæ. cõsideraut enim quòd nõ faceret plenam partẽ suã. & ideo reliquit pro parte suæ partis: & per consequens illud venit in collatione, sic enim placuit testatori,vnde aliud nõ inquirimus vt. d. l. illud. & auten. ex testamento. eo. ti. Sed contra facit quod infrà testator disponit,quòd in omnibus alijs suis bonis instituebat æqualiter dictos benedictum simonem & paulum. igitur videtur testator voluisse ipsum benedictũ habere prædicta prælegata præcipua ante partem. ex quo solũ in residuo dictus testator instituit æqualiter dictos filios. & hoc scribit Bart. ff. ad trebel. l. marcellus. §. quidam liberis in pe. questio. quę incipit, Quero quid si testator dixit residuum bonorũ meorum &c. sed respondeo quòd casus diuersus est. Nam vbi testator primo prælegauit, & deinde instituit & dixit quòd residuum bonorum suorum volebat ad substitutũ pertinere, & ideo non venit prælegatum, quia si veniret non haberet substitutus residuum: sed totum. In casu autem nostro testator non grauat filios onere fideicom. super residuo suorum bonorum, sed in omnibus alijs suis æqualiter hæredes instituit dictos filios, æqualiter igitur fieret diuisio omnium bonorum quæ inuenientur, sed non inuiduntur legata facta benedicto quę testator voluit habere præcipua, sed imputabuntur sibi in suã hereditariã portionem, sic enim testator expresit. Afferet ergo legatum prę dictum vtilitatem solum in hoc quia si benedictus voluerit habere prelegata sua ipse habebit precipua & pleno iure, ita quòd nõ diuidentur, sed bene computabuntur in partes partis suę. ¶ Si ergo pars sua impleta esset in ipsis prælegatis aut etiam facerent maiorem partem quam idẽ benedictus sit de hæreditate patris sui pturus, nihil plus percipiet vel habebit. si quid autem deesset parti suæ illud esset supplendum de hæreditate paterna. aliud quidem allegari non potest, nisi quia sic placuit testatori. De prelegato autem florenorum mille consideranda est testatoris intentio, qui voluit ipsos florenos mille teneri communiter in trafico per annos. x. & quolibet anno dictorum. x. an. de lucris & prouentibus ipsorum mille: voluit ipsos paulum & simonem habere. vj. flore. auri, pro centenario ante partem. nec hoc sapit vsuram, quia solũ de questu licito trafici voluit ipsos. vj. pro centenario annuatim habere. Si ergo ex trafico perderetur, dãnum esset commune & capitale non est saluum, ergo non est sub vsura quianihil accidit sorti firmę & continuo immaculatę, extra de vsur. c. salubriter. tenendi ergo sunt mille in communi vt testator deprecatus est, sed quia testator voluit ipsos inuitos in communione teneri, prouidit. quòd si dicti simon & paulus diuiderent & partirent eorum traficum à benedicto prędicto, quod dictus testator dixit cedere ad sui displicientiam, tunc voluit eundem benedictum per dictum decennium cõtinuo tenere & retinere apud se dictos flore nos auri mille prestita tamen cautione de restituendo in futuro decennio dictos florenos mile dictis simoni & paulo, & prouisionem. vj. florenos auri pro centenario quolibet anno, quę quidem prouisio non sapit vsuram, vt. s. ratione prędicta. sed in hoc non pendet vis questionis. sed solum in hoc ex quo benedictus prouocat ad diuisionem dictos fratres suos, Simonem & Paulum, an dictus benedictus debeat retinere hoc casu prędictos florenos mille per dictum decennium apud se. Et super hoc dico quòd non. nam retentio dictorum florenorum mille permissa est ipsi benedicto sub hac conditione, si dicti simon & paulus diuiderẽt à dicto benedicto. ipsi autem non diuidunt. sed ad diuisionem in uiti prouocantur per dictum benedictum. † & hęc quidem longe differunt inter se diuidere ab altero, vel ad diuisionem quem inuitũ prouocari. & ideo minor. xxv. annorum non diuidit, sed ad diuisionẽ bene prouocatur inuitus, idẽ in marito & in ecclesia ff. de condi. fur. l. eleganter. C. de prędi. mi. l. inter. de fun. do. l. j. & secunda, no. gl. hęc omnia. in. l. fi. in glo. vltima. C. cõmu. diui. Cũ igitur legata conditionalia non debeantur nisi conditione impleta formaliter. ff. de condi. & demon. l. meuius. & l. qui hęredi vel pro impleta formaliter habeatur, & dicti simon & paulus ad diuisionem non prouocent, sed prouocentur inuiti, igitur nõ diuidunt à benedicto, sed benedictus diuidit ab eis inuitis, & ideo nõ habebit præcipuos dictos florenos mille apud se per dictum decennium quos habere debet: si dicti simon & paulus dictum benedictũ ad diuisionẽ prouocarunt. ¶ Ex prędictis quidẽ patet q̃ dictus testator in sua vltima volũtate multo plus fauisse videtur prima fronte dictis simoni & paulo: quam dicto benedicto, cũ voluerit prelegata facta illis fore præcipua & ante partem deduci totum autem residuum voluit in diuisione venire, in qua diuisione forsan dicti benedicti conditio melior facta est, quia in melioribus bonis sibi portio assignatur de quibus idẽ paulus & simon nõ possunt quicquam percipere vel habere. Vnde forsan testator recõpensauit vnũ cũ altera: hoc tñ mihi nõ liquet vnde nõ curo. sufficit eñ sic testatorẽ voluisse licet paritas paterni muneris in paritate portionũ vniformiter filijs debeat cõsulere, ne crescat inuidia inter fratres. C. de bo. quę lib. l. cum oportet. §. j. C. de colla. l. illud, in cor. de trin. & se. §. j. & quòd sepe. vbi gl. determinat † quod tanta generatur inuidia inter fratres propter disparitatẽ portionum, quòd prius vellet frater extraneum habituũ, quam fratrem suum in verbo adducunt fundat se per. l. cum oportet. C. de bo. quę. lib. Nec mirũ quia iure antiquissimo ante legum institutа hęc inuidia fuit, gene. xxvij. c. Sed licet pater nõ agat consultè, plus vni concedendo quàm alteri, nõ potest redargui cum liber sit stillus parentibus alsinata descẽdentibus legitima portione, de residuo disponere quicquic placet, vt in authen. nouis. & in auten. vnde si parens. & in auten. vnde suntur & in cor. vt cũ de appel. cog. §. aliud quoque capitulum versicu. ceterum, si quidem hęres fuerint nominati. &. C. de inoffici. testa. l. sancimus. §. replectionem. cum si. Laudũ aũt datũ inter dictos fratres de iplo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum voluntate reducens omnes filios ad ius & nomen hæredum vniuersalium aliis dispositionibus factis per dictum testatorẽ in dicto testamento saluis & firmis manentibus prædictæ decisioni non obstant,nec ad quæsita aliud operantur.Ego Ang.

CONSILIVM CCCXCV.

1 *Prælegata vni ex fratribus,an imputentur in hæreditariam portionem.*
2 *Intentio testatoris dubia,secundum ius ciuile est regulanda.*
3 *Instituens filios æqualiter an censeatur vni ex eis prælegata reuocare.*
4 *Decedere pro parte testatus & pro parte intestatus,nemo potest.*
5 *Testator vnum ex fratribus grauare non præsumitur.*
6 *Dispositio plura concernens,vniformiter compleri debet.*

1 AN consultatione prædicta nihil aliud disputatur, nisi † an prælegata facta dicto benedicto imputari sibi debeant in suâ hæreditariâ portionẽ,& ꝙ nó veniunt imputãda,probatur ex verbis dicti testamẽti sequẽtibus prælegatũ,dũ instituit dictũ benedictũ vna cũ fratribus suis in omnibus alijs suis bonis æquis portionibus,quæ qualitas seruari nó posset si dictus benedictus prælegata sibi facta imputaret in portionem hæreditariã quã hereditario iure consecuturus est, cũ tamẽ testator noluerit ipsum benedictũ æqualiter admitti,& verba illa pro parte suæ partis in prælegato posita possunt intelligi vt referantur ad partem prælegatorũ non hæreditatis,quia ante quã testator loqueretur de hæreditaria portione locutus est de prælegatis. Ad igitur ipsa ꝓlegata vt magis ꝓxima referãtur verba illa pro parte partis,& quia si dicta prælegata imputarẽtur in hereditariã portionẽ non perciperet benedictus ea iure prælegati sed iure hæreditario,& quia testator voluit dicta prælegata ad eũ spectare plenariè non autẽ spectarent,si dispositio cõcernit plura,debet ea pariter determinare.ff.de vulg.& pu.l.iã hoc iure, dele.iij.l.si legatarius.§.fi.Sed cũ testator inter liberos prælegando disponit,nó est verisimile vnũ plus altero grauasse,& maximè disformi grauamine,vt.l.cum pater.§.euictis.ff.
2 de leg.ij.† vnde propter æqualitatẽ inter filios obseruandam,& verborum testamenti contrarietatem vitandam,cum hic testatoris intentio posit dici dubia,regulanda est potius secundum iuris ciuilis censuram,secundũ quã prælegata regulariter nõ imputantur,& ita inuenio cõsuluisse per dictas quatuor rationes, egregiũ vtriusq; iuris doctorẽ dominũ Petrũ de ancharanó, cuius cõsilíũ confirmauit,excellentissimus legum doct.do.Bart.de salyceto,addẽs ꝙ ista quæstio modicũ videtur dubia.mouetur, quia hæredes legata sua debent habere præcipua,nec veniunt conferẽda,nec in hæreditate(vt communia)diuidenda sed cuilibet vt præcipua assignanda,vt.l.à patre.C.de colla.&.l.filiæ.§.quod autem eo.tit.propter duplicem rationem.Primo,quia prælegatum percipitur iure extranei,non iure hæredis.vt.d.l.à patre.¶ Secundo, quia testator prælegando nihil reperitur feciſſe,sed compellere-
tur cohæredibus cõcarẽ legatũ,saluo nisi testator hoc ipsum specialiter derogauerit,vt.l.filiã testamẽto.e.ti in.fi.¶ Sed testator in proposito hoc nõ designauit specialiter.id est expressim,ergo non tenetur cõcarevel cõferre.¶ Nec ob.secundũ eũ quòd testator disponit ad ipsum benedictum pro parte suæ partis spectare, quia illa verba collationem,vel cõicationem nó inferunt necessario secũdum eũ cũ dari possint dictis verbis alij duo intellectus, affirmando rationes præcedentis consultoris.& dicit põdera qđ dicit pro parte suæ partis,vnde per prælegata nõ impleuerat intẽtionem suã,sed partem suæ intentionis fecerat & aliam postea im
3 pleuit,cum æqualiter eos instituit.† vnde non est credendum ꝙ instituẽdo æqualiter reuocauerit prælegatum.Quod patet: quia dicit in alijs suis bonis,& cætera,seu in residuo bonorũ suorũ &c.vnde non est præsumendum ita cito reuocasse prælegatum.ff. de condi.& demon.l.nã ad ea.vnde reuocando ab vno & nó ab alio esset inequalitatem inducere,& generare odium inter filios. & ideo talis intellectus non est præsumendus tanquã discrepãs à mente testantis.& hæc est dictorũ consultorum intentio secundũ quod cõstare vidi per exempla,vnde quia cõsultores viderũt meum cõsiliũ in oppositum & nó curarunt consulere contrariũ, iccirco de eorum honore seruando,animaduerto tantundem.& considerato ,ꝙ eorum consilia meo iudicio discrepant à tramite iuris recte intellecti,non per cõparationes.Vnde quod iã consului in primittiuo meo cõsilio,eodẽ modo cõcludo videlicet ꝙ plegata facta simoni & paulo de bonis immobilibus & florenorũ mille ante partẽ ipsi debẽt habere præcipua per.l.à patre &.l.ea quæ.&.l.nec emancipati,eo.ti.per Dy.& Cy.in dicta auc.ex testamento.cũ enim pater prelegat,& deinde instituit prælegata sunt precipua.ff.de here.instit.l.ex facto.in prin.la grande.& hoc verum,nisi testator imputari voluerit in legitimã portionem hæredi subsequenter scripto,quia tunc illa seruanda est.hic enim præ dominatur & regit vltimas disponentium volũtates:& distrahit etiam à proprietate verborum,vt.l.in conditionibus primum lo cum .ff.de condi.& demon.in prin.& maxime in.§.hęc scriptura.Bar.de lega.j.l.hæc verba.Vnde dispositio conditionaliter habetur pro pura,si testator hoc voluerit. quòd autem debeat fieri imputatio in partẽ hæreditariã,vbi testator voluit vel debeat fieri collatio aut cõmunio,probatur.in.d.autẽ.ex testamento,&.l.filiam testamento.C.de inoffi.testa.l.si quãtũ.§.& generaliter.quis autem sani capitis dicere potest quòd testator hic signanter & expresse voluerit in portionem hæreditariam imputari dicto benedicto prælegata,cum dixerit quòd relinquebat eidem pro parte suæ partis,quod verbum partis in nostra materia referri non potest nisi ad partẽ hæreditariam,cũ nullam aliã speciẽ prætenderet nisi solũmodo id quod tanquã ad filium decurrere debebat hæreditario iure,cũ sumus in materia vniuersalis successionis deferendæ,& sic verbũ portionis referatur ad quotam hæreditatis,& non bonorũ.ff.de hær.instit.l.seruũ.§.hæreditas.&.l.j.§.diuus pius eod.tit.de leg.j.l.non amplius.§.cũ bonorum.Cũ ergo sic placuerit testanti,aliud non inquirimus nisi quia sic testator voluit, sicque testator disposuit.¶ Vnde cõcludendo dico ꝙ si benedictus in prælegatis habeat tantum quod faciat partem hęreditatis sibi contingentẽ,nihil de bonorum residuo consequatur,quia testator voluit,si autẽ minus habuerit,supplebitur de residuo.¶ Nũc respondeo sigillatim ad rationes in contrariũ obiectas.& primo ad primã dum testator subiunxit, ꝙ in alijs suis bonis æquis portionibus hæredes instituit,benedictũ,paulũ, & simonẽ. Vnde nó esset æqualitas,& audi,& bene pondera quòd dicti cõsultores nó
4 aduerterũt.¶ † Nã institutio licet sit facta in alijs bonis exceptis iudicijs & legatis(vt moris est)tamen illa exceptio reprobatur nevideatur testator ꝙ parte testatus,& pro parte intestatus decessisse,& pro tanto instituisse in alijs bonis,vel in residuo bonorũ capiunt vna,cum alijs bonis prædictis legata & prælegata , & sunt hæredes ex vniuerso,tamen cum onere legatorum & prælegatorum.ff.de hæredi.instit.l.si ita quis hæredes institutus fuerit excepto fundo & ideo benedictus & fratres in vniuerso patrimonio successerunt vt hæredes:sed vicissim cũ onere legatorum , ita ꝙ vnusquisque ad hęreditatem vniuersaliter muitatus fuit, sicut si testator intestatus decessisset,& ad præstationẽ prælegatorũ qui libet ipsorũ vicissim tenetur prout testator disposuit,quòd benedictus habeat prælegatũ, pro parte tamen sue partis quod verbũ bene sciuisset testator apponere in prælegatis aliorũ filiorũ,si voluisset.Sed aliqua ratione motus nó sic fecit aut etiã quia sic sibi placuit(vt infra subnectã)falsa est ergo rõ,quia illa verba pro parte partis referũtur ad partẽ partis prælegatorũ,doceat enim me vbi est pars integra quæ prælegati iur. filiorũ alicui debeatur. iur. enim non inueniet partẽ partis:& per consequẽs nec totũ.deciso ria ergo est dicta relatio .& quia in nulla parte testamenti testator vius fuit verbo portiõis vel partis,nisi quatenus.ĩ.subiũxit in vniuersali institutione,dũ dixit pro æquis portionibus &c. vt sic de alterius partis posit intelligi,ergo ad istã portionẽ necessario nó est fieda relatio,vt.l.si seruus pluriũ.§.fi.de le.j.Nó ob.secũda rõ.ꝙ si beneditus in portiõe hæreditatis imputaret,nihil plus iure prælegati perciperet,quia hoc plus quã falsum est.Nã cõmodũ huius prælegati est in hoc,vt licet imputet hæreditariã portionẽ tamẽ in diuisione eo inuito,sed habebit illud sibi pæcipuum licet alia bona veniant diuidenda.C.famil.hercis.l.filium quem habentẽ,& in hoc seruari potest magna cõmoditas dicti benedicti

ex eo

exeo forsan quod habebat prædia conuicina,vel quia ad illa prædia afficiebatur propter memoriam antiquiorũ suorũ, quorum fuerant,vel quia ipse erat mercator,& habendo fundicos & apotheeas sibi redditus fũdabatur auiamẽtum suæ mercaturæ,quod multum valet ipsi mercatori,licet prædium ipsum pluri pretio non extimetur,vel quia inter prædia testatoris illa erant prædia prælecta.C.de admi.tuto.l.lex quæ tutores.ff.si quis in frau.pa.l.j.§.sed si rem.de bo.liber.libertus.de legatis.j.l.si cui per glo.no. in.l.si in emptione.ff.de mino.Vnde forsan ex dictis considerationibus,aut earũ altera,testator moueri potuit ad grauandũ eũ vt haberet pro parte partis suæ.considerare enim potuit testator quòd non obstante quod imputet in partem suæ partis,tamen re manebit æqualiter vna cum suis fratribus propter concurrentes qualitates.¶ Ad hoc etiam dicendum arctor,quia filijs dicti benedicti quibus testator nihil legare vel relinquere tenebatur , eo quod benedictus primum locũ tenebat.ff.de libe.& posthu.l.gallus.§.in omnibus.idem testator prælegauit quæ summant bonã partem hæreditatis,adeo & in tantum quòd nó potest dici forsan grandis discrepantia inter filios,& potiſsime quia(vt in facto mihi assertũ est dictus testator pro eodẽ benedicto de suo sumptus nuptiarũ fecit ascendentes grandem summam. Vnde nõ sine qua re dictus testator onera assumendi dicta prędia prælegata in partem suæ partis in persona dicti benedicti adiecit:& non in persona reliquorum filiorũ,quorũ occasione nó fuerat oppressus sumptibus nuptiarum,nec in eorum filijslegata fecit.Quid prætera,& si hæ cause non fuissent aliud non diceremus, ex quo sic placuit testatori, cuius est pro ratione voluntas .C. de necessa. seruis.l.iiij.in fin.& per hoc apparet responsum ad illud quod per
5 vtrunq; consulentẽ allegatur † quòd non est verisimile testator prælegatis vnũ grauasse plus quã alterũ,vt cassaret inuidia inter fratres.nó em ad presumptionẽ recurrimus,vbi verba sunt clara. de leg.iij.non aliter.&.l.ille aut ille.§.cum in verbis.de verb.obli. l.continuus.§.cum ita. Non ob.alia ratio primi consultoris,quia testator dicit quòd volebat dictũ prælegatum ad dictũ benedictum spectare plenariè.nã & hoc plenariè spectat cũ in diuisione illud ponere non cogatur:sed posit ipsum sibi habere preciũ liberè &
6 plenissimè.¶ † Non ob.alia eiusdẽ ratio ꝙ vna dispositio concernens plura,debet vniformiter cõpleri,quia hoc est verũ si potest,aliàs remanet in eo esse quo potest.vt.l.iã hoc iure.ff.de vulg.& pup.&.l.quãuis.C.de impu.& alijs substi.& quia in proposito nó est vna dispositio,sed plures.quælibet habet sensum suum & effectũ distinctum & separatũ ab alia.nã testator vnicuiq; filiorũ prælegauit in sua oratione specialiter & distinctè:ideo de vna in aliam non infertur,& illatio fallax est.ff.de verb.obli.l. in ter stipulantẽ.§.sed hæc dissimilia.ff.de pact.l.labeo.in gl. in verbo & ideo.Nunc descendo ad rationes consultoris secũdi, & ad primam rationem dũ dixit ꝙ testator prælegando nihil reperire tur feciſse si compelleretur legatum cõmunicare cum cohæredibus.verum dicit, si ita esset,sed testator voluit totum oppositum in quæstione nostra.Nã testator voluit benedictum legatũ habere præcipuum cum cohæredibus nullatenus diuidendum,dũtamen ipsum imputet sibi in partem partis suæ,& sic non bene cõsideraũit.Non ob.verba sua dum dixit,quòd qui dicit contrariũ sensum cauillat,quia imo dicens quòd ipse dicit, recedit à vero sensu testantis declarato,per verba,à quibus non est in dubio recedendum . quomodo enim vel qualiter apertius potuit testator,dicere quòd prælegatum computetur in partem partis suæ quam adimpleuit infra postea instituendo filios ex vniuerso, hunc sensum verba non patiuntur . nam dicta verba pro parte partis suæ sunt relata ad filium & sunt modificatiua prælegati. ¶ Non ob.quod dicit quòd instituẽdo in residuo reuocaret prælegatum quod non est præsumendum,ne intelligatur testator sei psum tam c corrigere,quia hæc ratio est directè contra ipsius animum.nam primo testator disposuit in specie prælegando,deinde postea vniuersaliter instituendo.vnde species præcedens, derogat sequenti generali,vel vniuersali dispositioni,non econuerso.vt in.c.generi per speciem.& ibi plene per Dy.de regu.iur. lib.vj.Dispositio igitur specialis facta de prælegato stat vt stabat, scilicet ꝙ benedictus habeat prælegatum eo modo quo testator prælegauit,& in residuo bonorum sit hæres,ex æquo cum alijs cum determinatione tamen,& modificatione facta in prælegato & sic in vtraque dispositio salua est.quatenus autem secundus cõsultor approbat rationes primi consultoris,non respondeo plus quia iam responsum est supra. Et ita dico & consulo , ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCXCVI.

1 *Scire quid sit, & quando scire aliquid dicamur.*
2 *Verbis partium contrahentium enunciatiuis creditur.*
3 *Mulier in quibus bonis & quando,dotem augere possit & quando non.*
4 *Mulieres primo coniugio contentas,censuit Cæsar esse beatas.*
5 *Posse nullo modo & posse.sed non sine dedecore:paria sunt.*
6 *Vxorem ducens sub nomine dotis quid lucri consequatur.*

DOctor insignis ex vico florentino natus diues & consortibus abundans,ætate iuuenis,aspectu pulcher , nomine magister Petrus dominam Bartholameã mutinensem relictam alterius eadẽ professione similiter doctoris insignia mutinẽsis,vetulam,atque turpem & grauidationem ineptam,sibi in matrimonium copulauit cum dote.dccc.florenorum,pacto apposito quòd dictus magister Petrus dictam dotẽ restituere tenetur secundum formã staturum florentiæ duntaxat.in ipsis autem statutis cauetur quòd vxore præmortua vir nihil restituere teneat.sed marito præmortuo restitui debeat dos integra.Ex eodem primo viro remansit vna puella nomine Antonia,qui quidem dictus vir dictæ dominæ Bartholamee reliquit ei.ccc.& quædã suppellectilia.& re vera voluit quòd sua essent etiam si domina Bartholamea prædicta ad alia vota transiret.& hæc dicta domina Antonia in quadam sua quittatione confirmauit,cuius quidem quittationis forma talis est.In nomine domini,amen.Anno domini.Mcccl xxix.indictione.ij.tempore dominiVrbani papę.vj.die.xx.mẽsis maij.Domina Antonia filia quondã & hæres pro mediate francisci de castello,cum præsentia,autoritate & cõsensu chechi matioli sui curatoris fecit finem,refutationem,& pactum de vlterius non petẽdo dominę Bartholameę suę matri,filiæ quondam Petri &c. & vxoror dicti Petri &c.de omni iure quæsito eidem dominę Antonię filię & hęredi pro dimidia dicti Franscisci de castello, vel quod quartum dici posset in & super quodã relicto facto ipsi domine Bartholameæ per dictum Franciscũ in testamento per eũ descripto manu.ser collę notarij de creditis & rebus in ipso legato contentis,& alio quolibet relicto tam in proprietate quàm in vsufructu eidem dominę Bartholameę facto per ipsum Franciscũ& de omni & toto quod ipsa domina Antonia repetere posset vel in quo ius habere ptenderet,in & super dictis legatis ex eo ꝙ dicta dña Bartholamea trãsiuit ad secunda vota,& hoc fecit,quia voluit & sic sibi placuit.& potiſsime volens sequi intentionẽ prę fati Franciſci à quo dicta dña Antonia,dixit se fuisse monita & certiorata , ꝙ volebat ꝙ pfata domina Bartholamea cõsequeretur & baberet libere dicta legata etiã si ad secũda vota trãsiret.renunciãs ꝑdicta domina Antonia cũ prẽsentia,volũtate & cõsensu dicti sui curatoris exceptiõe dictę refutationis nõ factę rei,non sic gestę,non promissorum & nõ cõtentorũ omniũ,& singulorum, & insertorũ exceptioni doli mali,metus causa,vel ex iniusta causa & omni alij legum & iuris auxilio, cõstitutionibus & statutis & expresè renunciauit beneficio restitutionis in integrũ, restitutioni minoris ętatis,& beneficio senatusconsulti velleiani,certiorata prius de dictis beneficijs quid sit,& quid dicant,& de effectu dictę renunciationis à me notario.& promisit eidẽ dominę bartholameę quòd de prędictis nemini alij in totum,vel in partem ius dedit vel concesit.quòd eidem dominę batholameę ipsum ius pro ea requirere & eam & eius hæredes & bona,indemnes,& indẽnia seruare,& dãna,ac expensas,& interesse, reficere quę & quas fecerit vel substinuerit in curia,& extra,& hęc omnia & singula promisit eidẽ dñę bartholameę ac etiã iurauit ad sanctã dei euãgelia corporaliter tactis scripturis facere,tenere,attẽdere&in nullo cõtrafacere,vel venire ꝑ se vel aliũ seu alios agẽdo vel exci

Universidad de Deusto Biblioteca

piendo ratione minoris ętatis.vel alia qualibet cauſa,ſub obligatione omnium ſuorũ bonorũ,& pœna.ccc.librarũ deñ.aſſerens ſe habere de dictis legatis & teſtamento prædicto,& de intentione etiã præfati Franciſci plenariam informationem,& ſe certioratã eſſe de omnibus ſupradictis,quã pœnã eidem dominę bartholomeæ ſolẽni ſtipulatione dare promiſit,ſi cõtrafecerit,& ea pœna ſoluta vel non,cõtractus iſte ſit firmus,& de prædictis omnibus & ſingulis, tenendis,& obſeruandis & pœna ſoluẽda, ſi commiſſa fuerit,promiſit eidem dominæ Barth.facere confeſsionem coram iudice communis anchonæ & quolibet alio iudice competẽti:ad petitionem dictæ dominæ bartho.Cõtingit,quòd dicta domina bartho.in dicto matrimonio viri ſecundi præmortua eſt, quæritur, an magiſter petrus prædictus dotẽ reſtituere teneatur necnon,cum ſuo iuramento aſſerat & affirmet abſque dicto pacto:ſe cum ea nullatenus matrimonium contraxiſſe.

1 TVnc arbitramur ſcire † & intelligere vnũquodque cum intelligimus & cognoſcimus cauſas primas & principia vſque ad elementa ſecundũ phyloſophũ.j.phyſicorũ.Nunc ad propoſitum deſcẽdamus,& concluſiue loquens in hac materia binubotũ,quã dum legebam volumen plenè diſcurri per quãplurima indiuidua, in titu.de non eli.ſecundo nubẽ.col.j.in titu.de nup.co.iiij.quæ nõ repeto,vt non euaporem per aerem ſicut auis, ſed tantum ad id quod accurrit cõſidero ſecundum omnes quòd hodie indubitatum exſtitit,quòd lucrorum primi conſortij binubus immediate proprietatem perdit ſolo vſufructu gaudens in diem ſuæ vitæ duntaxat,per.l hac edictali.C.de ſecun.nup.confirmata in dicto cor.de non eli.ſecũdo nu.§.& hoc proſpeximus. & in dicto ti.de nup.§.ſi vero expectet.ver.& hæc ſancita ſunt ibi, & generaliter dicendum eſt, quòd omnis cauſam deſerit proprietatis modus, & ibi mox,ergo mulier coniuncta eſt alij &c.& eo.tit.§.optimè. ver.& hæc decernẽs.& hæc eſt regula generalis affirmatiua.Quid autem eſſe iure antiquo ſecundũ cenſuram l.fœmine.§.j.C.de ſecũ.nup.fuit opi.inter pla.& gl.non curo,poſtquam iure nouo & nouiſsimo determinatum eſt quid iuris ſit,de quo per gloſſ. in dicto ver.& hæc ſancita.in verbo coniuncta. Quia igitur dicta d.Barto.ad nouiſsima vota tranſiuit ſecundum dictam regulam prima fronte proprietatem dictorum lucrorum à primo viro prouenientium perdidit,vt eſt dictum. Prædicta autem regula affirmatiua fallit. Primò ſi vir eius nomine frãſciſcus noluit ipſa iura perdere,ſed dictã do.Bartholameã retinere pleno iure etiã ſi ad ſecunda vota trãſiret.Ratio huius fallentiæ eſt duplex, prima quia maritus eius ſecundũ matrimoniũ ſibi ad iniuriã nulla tenus reputauit, imo forſitan in ſeipſos & in ſua mente præmeditans conſiderauit,quòd potius cedebat io honorẽ eiuſdẽ mariti & ſuæ memoriæ ac filiorũ eius,eam ſecundo nubere quã aliter fornicari.cum igitur ſcienti & volenti nulla inferatur iniuria,aut dolus manifeſte patet quòd dicta mulier ſecundo nubens nõ eſt viri animã cõtriſtata,quã contriſtari ſolet eligendo ſecundũ connubiũ vt in cor.de nu.§.quæ vero.ver.nos igitur videntes .Quinimo & neglexit defuncti memoriã,& charitatem filiorũ contennit,in dicto ti.de nu.§.ſi autem tutelam.collatione.iiij.& ſi aliud diceremus , ſequeretur quòd vir vxori ſuæ nihil relinquere poſſet ſub conditione ſi nuberet,quod eſt falſum.hæc enim cõditio non eſt reprobata à iure.ff.de condi.& demon.l.j.& eo.tit.l.ſolemus.vbi iſte caſus ponitur de viro vxori legante in tempus liberorum &.l.cum vir.& eo.ti.l.ſi iam facta in cor.de nup.§. ſi duo. coniuncta glo.in verſi.vnam itaque.de leg.ij.l.ſi ita.§.ſi is cui.defuncti enim voluntas pro.l.ſeruanda eſt,& in omnibus dominatur cũ non eſt iuri contraria,ſicut nec iſta,in cor.de nuptijs.§. diſponat.quilibet enim ſuæ rei eſt moderator & arbiter.C.mã.in.l. in re mandata.habet enim vnuſquiſque in vltimo eulogio pote-
2 ſtatẽ diſponẽdi de ſuo prut vult.C.de ſacroſan.eccle.l.j.¶ † Secũdò,fallit ſi liberi ex primo coniugio exiſtentes noluerũt eis quicquam acquiri, aut ſi quæſierunt renunciauerunt iuri iã quæſito, cui renunciare vnuſquiſque poteſt pacto maxime iuramento vallato & ſtipulatione.C.de pact.l.ſi quis in conſcribendo.cũ concor.ſuis.& ſecundum ea quæ ponuntur hic vtrunque concurrit voluntas primi viri,de qua inquietatione fit mentio licet per enũciatiua verba quibus tamen ſtandum eſt inter partes.C.de cõtrahenda & cõmit.ſtipu.l.optimã.& ibi per Iac.de bu.Secũdo quittatio dictæ filiæ de qua ſupra fit mentio,ſed aduertendum quia cõſultor primus reſtrinxit quittationem prædictã ad legatũ.ccc. librarum,& non benedicta filia quittauit,nõ ſolũ de.ccc.ſed etiã de omnibus alijs rebus in legatis cõtentis & alio quolibet relicto tam in proprietate quã in vſufructu,& de omni eo & toto ꝙ ipſa filia petere poſſet vel in aliquo ius habere prætenderet in & ſuper dictis legatis ſuæ matri relictis in teſtamento ſcripto manu certi notarij publici,ad quòd teſtamẽtũ ſe retulit & dixit ſe habere plenam notitiã & certioratam fore.tenet ergo quittatio ſuper toto vt.C.de tranſactio.l.de his ff.quẽadmodũ teſtamẽ.aperi.l.j. non enim minus valere poteſt quittatio in relictis quã in legato. ccc. cũ ſit vnica diſpoſitio liberatoria vno ſtructu verborũ conglutinata.Vnde omnia quæ inſeruntur in ea,vniformiter terminantur & eodẽ modo.de vulg.& pup.l.iam hoc iure.C.de impu.& alijs ſub.l.quamuis.nec vnica diſpoſitio debet diuerſo iure cenſeri cũ poteſt.ff.de vſuca.l.eum qui ædes.Concludo igitur ex præmiſsis dictam dominam Bartholomeã ex prædictis lucris à primo viro prouenientibus ex legatis potuiſſe diſponere ad libitũ ſuæ voluntatis,ſicut potuit de originali patrimonio ſuo.Videndũ igitur reſtat conſiderato quòd dicta domina Bartholomea ad ſecũda vota trãſiuit,quid de ſuo patrimonio originali iuris ſit, & hic aduertẽdum ſubtiliter.nam dicta domina Bartholomea in ſuo teſtamento viro ſuo nihil relinquit,ſed filiæ.x.iure inſtitutionis, in reſiduo autem extraneum hæredem inſtituit,vnde non ſumus in caſu.l.hac edictali de ſecũ.nup.iure authenticorũ confirmando per quod diſpõitur, binubũ nõ poſſe cõferre aliqua largitate ſuo conſorti,pluſquã cõferat & cõcedat vni ex liberis primi matrimonij,cui minus relinquit,ſed ſumus in caſu quo binuba dat dotem viro ſecundo,& in foro viri eſt conſuetudo quòd vxore præmortua vir ſuperſtes lucretur totã dotem,cauſa enim lucri immediata eſt municipalis cenſura,matrimonium autem mediata, an dictũ ſtatutum vendicet ſibi locum exiſtentibus liberis ex priori coniugio.& iſta quæſtio eſt dubia & in ea contrariũ dixerũt quã plurimi excellentiſsimi legum doct.inter quos fuerunt Bald . de peruſio.Fran.de are.Tho.de curſinis,viri graues & grandis recor
3 dij.¶ † Sed omſsis eorũ rationibus deciſiuè veniãt ad illud quod mihi videtur melius & attende bene,quia dictorũ doctorum ſententias contrarias reducunt in conſonantiam loculentã. & conſidero quòd vbi vigilat dicta municipalis cẽſura, aut mulier de lucrãdo cũ viro paciſcitur,qui parando ſtatutũ& pactũ.ff.de pactis l.nõ impoſsibile,cõſtante matrimonio mulier nec in rebus mobilibus nec ſe mouẽtibus aut immobilibus dotẽ augere poteſt, aut iam datã diminuere palã & prima fronte,vt eã poſtea in abſcõſo ſuo viro cõcedat,in cor.de nu.§.de augmentis.cõiuncta gl.in ver incertum,quæ ſumpta eſt.cũ enim nupta nõ expediebat ſibi pro matrimonio cõtrahendo facere augmentũ aut diminutionem dictæ dotis,vt lucraretur augmentũ aut diminutionẽ in perniciẽ filiorum,quibus fecit iniuriam:& filiorũ charitatem contempſit vt.ſ.dictũ eſt,in præcedenti diſcurſu.& in his augmentis & diminutionibus vera ſit opinio tenentium,quòd ſtatutum regulatur vt pactum,vt ſicut.b.nubilis ſuo conſorti aliqua largitate cõcedere nõ poteſt pluſquam cõcedatur vni ex liberis primi coniugij, ita nec in caſibus ſupradictis.Primitiuam autem dotem ſui proprij patrimonij abſque ſpe aliqua de lucrando,per.l.aut pactum. nulli dubium quòd mulier dare poteſt(vt licet)quoniam & proprium patrimonium facere poteſt in mari,nec eſſe ab eadem ratio exigenda.C.de rei vendi.l.cum à matre.in glo.ſed hic non eſt caſus noſter quoniam hic ſimul duo concurrunt ad lucrum totius dotis,pactum videlicet,& municipalis cenſura diſponens ſuper lucro totius dotis vxore præmortua.Vnde videndum eſt ſi pactum aliquod operatur:& ſi non, an operetur municipalis cẽſura.& hoc dico exquiri oportere cauſas & principia vſque ad
4 elementa.† Conſidero enim quòd cęſaris maieſtati belliſsime viſum fuit mulieres primo coniugio ſtare contentas,& fœlix atq; benedictum illud appellauit,in corpo.de nup.§.ſoluto.nec mirũ quia continentia non procul à virginitate conſiſtit,in corpo. de non

non eligen.ſecũdo nuben §.optimũ. ipſaque eſt quæ ſola poteſt corã deo animas pręſentare,in corpo.de leno.col.iij.& ideo per tranſitũ ad ſequens coniugiũ priuauit eas proprietate lucrorum: ac etiam interdixit eidem licentiã largiendi aliquo titulo lucratiuo inter viuos,vel in volũtate etiam de proprio originali patrimonio vltra quã largiretur vni ex filijs primi cõiugij cui minus largitur,vt.d.l.hac edictali,& in corpo.de nup.§.optimè.in prin. vſque ad verb.hoc idem obſeruandũ.& in auo &c. Quinimo,& omne datũ aut largitum per ſe vel interpoſitam perſonã aut de aliquo colore quæſito:habetur pro nõ dato & pro non ſcripto,vt in eo.§.ver.& hoc decernẽs ratione.nec mirum ſi interdixit:quia cũ mulier domũ intrat viri:eidẽ ſi poſſet filiorũ vitam adduceret C.de admi.tuto.l.lex quę tutores:& ideo ſecũdi matrimonij aut vlterioris tã viro quã vxori ſecũdis nuptijs cum pactis lucrorum non ſine cauſa interdixit licentiam,conſiderauitque Cęſar quòd mulier ſecundo nubendo,aut etiã pater ſuis filijs inducendo nouercã:filiorũ prioris matrimonij charitatẽ contemnit,vt.ſ.dixi, ſimiliterque viri anima contriſtatur,vt dictum eſt.& propter ea decidendo concludo quòd nec ad lucrum ex pacto,aut quòd ex municipali cenſura defertur:vir ſuperſtes vxore præmortua eſt vocandus:vt.d.ver.& hęc decernẽs,vbi nulla machinatione &c. & vſque ad verſi.hoc autẽ quod plus eſt, & iſtud eſt aſſumendũ pro regula negatiua.Hęc autẽ regula fallit cum ceſſant hæ rationes & principia:quia nec vxor ſecundo nubendo eſt viri animã contriſtata,vt in propoſito eſt,nec etiã pietatem maternam contempſit,vt in propoſito:quia dicta filia primi viri ſtetit contenta ſecundis nuptijs matris ſuæ:& renũciauit omni iuri ſuo ſibi quęſito in lucris ad eius partẽ deſcendentibus,vt ſuperius eſt expreſſum.Nulli autẽ dubium eſt quòd mater ſecundo nubendo volẽtibus filijs primi matrimonij aut matrimoniũ ex poſtfacto ratũ habentibus:vxoris binubę non incurrit pœnas,ſed eas euitat, in cor.de non eli.ſecũdo nuben.§.gregoriana.ver.veruntamen.coniuncta glo.j.in ver.copulãtur.prout quidẽ libri habent inuito filio,ſed prout ibi eſt inuita filia:hoc non probat,ſed licet nõ probet:ſuperius eſt probatũ.In propoſito autẽ dicta filia matrimonium ratum habuit ſecundũ ea quę proponuntur:& intetfuit forſan eius ratũ habere cum forſitã propter iniquitatem fortunę viduantis matrẽ:non expediebat eidẽ puellę mãtrem ſuã ſine viro manere,vel quia ad cõtinentiam apta non erat,vel quia reuerentia ſibi nõ adhibebatur vt primo viro viuente:ſed iniurijs aut vexationibus aliquibus premebatur patentibus vel abſconditis, quas forſitan loqui nõ licet.l.j.C.quando imper.inter pu.vel vidu.Sic & expedit pupillis per tutorẽ eorum de morte paterna pacem fieri cum inimicitię eorũ ſint valde graues:& maxime potẽtiorum.ff.de pact.in perſonã.in prin.ff.de fur.l. interdum.§. qui tutelã.per Iac.de are.in.l.j.C.de in inte.reſti.mi.ſpec.in ti.de homici.& in titulo. de pa. & treug.Ioannes andreas.in nouella.in c.ſi annum.de iudi.lib.vj.aliàs gale.in ſua margareta.in titulo de
5 accuſatio.¶ † Secundo fallit,cũ mulier ſecundo nubẽdo abſque pacto de lucrando,ſeu abſque lucro inducto per municipalẽ cẽſuram cum minori dote,& abſque dicto pacto aut reſeruatione municipalis cenſuræ nubere nõ poterat cui nupſit:nec honeſte alteri nubere poterat,& maximè ſine peccato.hęc enim ſunt paria nullo modo poſſe:aut nõ ſine dedecore.ff.de condi.& demon.l. hoc modo,non enim fuit intentioni Cęſaris mulieres viduatas ad non nubendũ compeſcere:ſed ſolũ ne occaſione libidinis affectate filiorũ vitam adducerent viro ſecũdo.tex.eſt in cor.de nõ eli.ſecundo nub.§.vero inteſtatus.verſic.neque ex hoc eas ad neceſsitatẽ.Quinimo voluit & mãdauit potius eas in ſecundo matrimonio caſte viuere:quã contra leges luxuriari, vt patet ibi.In themate autẽ noſtro,prout audio, dicta mulier ad continẽtiam apta non erat.Probatur ab effectu:quia virũ ſecundũ accepit ad liberos procreandos:& propter grauitatem ętatis erat inepta,nec eidem erat innata prudentia,quæ ſolet firmare columnas & fundamenta domus viri:quę tunc à domino deo eſt,prout ait ſapiẽs prouerbio.xix.capitulo.& vir pręmortuus illuſtris ſcientię phyloſophiæ,artium & medicinæ doctor fuit.ſecundus autẽ veriſimiliter eadem ſcientia propollebat ac etiam florebat ætati, quaſi adoleſcenti.C.de ſtud.liber.vrb.ro.l.j.nec non oriundus de ſplẽdidiſsima ciuitate florentię,quãtumcũque eſſet ex vico.ff.ad municipa.l.qui ex vico.ff.de iud.l.inſule.in cor.quib.mo.na.effi.le.§. ſi vero nec ciuis,licet in pũcto transfigurato aliud dicatur,& in lucris licitis copioſus atque etiã abundans fratribus & conſortibus per quos ſolet domus tuta manere,vnde mirũ eſt quomodo vir ſecundus etiã concurrente pacto aut lege de dote lucrãda voluerit ad tale matrimoniũ inclinari,& potiſsime:quia origo ſua maior pars fortunę ad ciuitatẽ referendo:dicta autẽ vxor de non
6 tali progenie.† Si quis igitur bene conſiderat quid lucri ex dote conſequatur talis ducens vxorem ſub nomine dotis:cui ducenti reſiſtit dictum Catonis:ne vxor ducatur ſub dotis nomine,vt pari quis nubat:& hic nulla paritas,nempe nihil lucratur,niſi quotidianas anguſtias cũ aliàs non vxoratus iuuenis viduam ducit vxorem,quæ ſibi mater eſſe poſſet,& ſibi ad prolem penitus eſt inepta propter grauitatem ætatis,& cui ſenſus & prudentia non adeſt,vt expedit mulieri ædificanti colũnas domus,& cõſiderata paruitate ortus conſiderataque qualitate ortus viri qui tunc & nunc ætate florebat & ſplendebat ſcientia & moribus: & vxorẽ aliam longe plus honorabilem potuiſſet habere:nẽpe nihil habebat igitur dictum lucrũ talis vir in recompẽſationẽ tantę imparitatis facere debet.pro hoc eſt glo.ordi.ſingularis.C.de do.promiſsio.l.ſi voluntatis.in caſu econuerſo cũ ignobilis dotat vxorẽ nobilem,not.de verbo.obli.l.ſi ita ſtipulatus.§.ſi tibi ſcripſero. & ibi per Batto.& hoc caſu non habet locũ,authen.æqualitas. potiſsime cum non ſit hodie in vſu ſecundũ gloſſ.ibi Cyn.Iac.but. & Iac.de Bel.& Barto.Quapropter concludo, tã propter formã ſtatuti quã propter pactum.& quia filia tũc matrimonium ratũ habuit illudque nõ impugnauit maritus primus imo dedit licentiam ſecũdo nubendi:dictum virum totam dotẽ lucrari.ex quo non poterat abſque pacto & circunſcripto pacto debet lucrum ſentire ex forma municipalis cenſuræ.Opinio ergo tenentiũ oppoſitum vera ſit,quatenus mulier immẽſam dotem dedit aut nubere potuit ſine pacto:& etiam ſine ligamine municipalis cenſuræ quia tunc totũ & quicquid dedit immenſe cum pacto de lucrãdo aut abſque pacto confidens forte vir de municipali cenſura:illud totũ regulatur ſecundũ formã.l.hac edictali.vt de eo plus nõ lucretur vir ſequentis matrimonij quàm vnus ex filijs primi cui minus relictum fuerit aut quoquo titulo elargitum.& hęc quidem dicta ſunt mea regulantia opi.dictorum dominorum doc. licet non cogitauerint in pręditis. Et ita dico &,conſulo ego Angel.&c.florentiæ.Mccclxxxix.menſis Decembris.

CONSILIVM CCCXCVII.

1 *Ludus pilæ permiſſus eſt omni iure.*
2 *Armorum ſpecies quot ſint.*
3 *Actione iniuriarum non tenetur is per quem aliquis cum pila læditur.*
4 *Pila non eſt res ad nocendum euidenter apta.*

QVidam puer ſagipulauit pilam cum ſagipulo,quę pila percuſsit in terram & rebalzando percuſsit quẽdam alium puerum in brachio,qui percuſſus cœpit flere . pater eius dedit alapam ſagipulãti & eũ etiã fugauit.¶ Quęritur de duobus.primò,an percutiẽs cum pila incurrat pœnam ſtatuti diſponentis de percutiente ſtudioſe cum re apta euidenter ad nocendum.ſecundò,an dictus pater potuerit dare licitè alapam puero ſagipulanti nec ne,cum dicat ſe ad vindictam feciſſe.

LVdus pilæ antiquiſsima res
1 † eſt:& omni iure permiſſus.ff.ad.l.aquil.l.item mela. in princip.non diſtincta qualitate ludendo:an cum ſagipulo,an ſola manu,vt communiter fit.non enim lex diſtinguit vnde nec nos ſicque lex latiſsime loquitur:& ideo ſic intelligenda eſt.primum probatur.ff.de publ.l.de pretio ſecundum in.l.in fraudem.§.fin.cum.l.ſequen.ff.de teſta.mili.& quòd hic iaculandi modus non ſit interdictus,probatur in.l.item ſi obſtetrix.§.ſi. ff.ad.l.aquil.vbi eſt caſus.Quod intelligo,niſi iaculandi modus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit pernicios⁹us.talis enim tunc ludus noxius est interdictus. eod. tit.l.nam ludus. Ex prędictis infertur necessario quòd pila non est euidẽter apta ad nocendũ:quia tunc ludus eius nó posset permissus,sed interdictus, vt.d.l.cũ ludus.&.C.vt armorũ vsus.l.vna no.in.d.§.fin.& in.l.qua actione.§.si quis in colluctatione.eod. tit.illa enim res euidenter ad nocendũ est apta:quę principaliter ad nocendum in sui figura est ordinata.quoniam naturã rei perpetuus:non secundum accidentia considerare debemus.ff.de leg. iij.l.j.quia earum.§.inter emptum.&.ff.si ager vectiga.l.j.&.l. fi. non ergo candelabra aurea & argentea sunt res euidenter ad nocendum aptæ:quia non ad hunc finẽ artificis industria sunt formatæ:sed potius ad finem tenendi afferentia & producentia nobis lumen.& si dicatur nonne nocere possunt non est negandum sicut & claues cameræ & apothecarum & aliorũ similium,sed licet nocere possint;non sunt per euidentiam aptæ ad nocendum: quia ministerio artificis ad hæc talia fabricata non sunt,aliàs qui percuteret aliquem cum alucta,vel caliga vel cum frusto carnis aut vno pulo sicut iam vidi diceretur percussisse eum re euidenter apta ad nocendum,quod est falsum,& hoc cognoscimus per sensum naturalem:vnde aliam rationem inquirere nõ est nisi infirmitas intellectus,secundũ phylosophum.¶ † Tres ergo notan 2
dæ sunt species armorum,vna de quibus habetur in corpo.de armis &.ff.de verbo.signifi.l.armorũ.& iste non est casus noster. Alia est rerum euidenter aptarum ad nocendum:quia hominis industria & artificio nocere possunt,& ad nocendum euidenter sunt aptæ,& hac appellatione non cõtinentur,nisi res illæ duntaxat quæ per facti euidentiã aptitudinem habent nocẽdi:sic enim statutum loquitur vnde non est recedendum à verbis,vt.l.non aliter.ff.de leg.iij.& vbi requiritur euidentia,nõ sufficit simplex existentia ab euidentia sequestrata.ff.de rit.nupt.lege palam.ff. de ędil.edi.lege quęritur.§.primo.vbi cicatricem euidentem & periculosam &c.de verb.signi.c.ij.vbi tex.coniunct.gl. Ioan.an. in verbo manifestum.Vnde illud dicitur esse euidens:cuius probatio dicitur esse in euidenti & manifesto,vt.d.§.fin.& dicta glo. Ioan.an.facit.ff.qui satisda.cogã.l.si vero.§.qui pro rei.ibi euidentissime locupletem.&c.vbi glos.dicit euidens esse:quod manifestum & notorium est,ita quod probatione non indiget,facit etiã C.de app.l.ciues.& quod not.Inno.de offi.deleg.c.fin.& de iureiurando.c.ad nostram.in.c.tua nos.de cohabi.cle.& mu.C.qui & aduersus quos.l.j.in glo.Nulli est autem dubium quin sit cõtra dictor naturæ dicens,quòd pila non sit ad ludendum ordinata: & maximè quę pueris conuenit habentibus manus molles & debiles,nec est res euidenter apta ad nocendum:licet potestatem habeat nocendi. Tertia species est rerum aptarum ad nocendum, & considerato quod infinita exempla ponere possemus rerum quæ ad nocendum principaliter non sunt ordinatæ:sed ad alium finem iustum videlicet & honestum.tamen eo nuerso vsu earũ dicere quæ res nocere possint:& in hoc standum est opin.vulgi. qua cessante standum erit iuducãtis arbitrio,quoniam in nõ habentibus eandem rationem & formam:semper ad arbitriũ iudicis recurritur.ff.iudica.sol.l.vir bonus.&.d.l.si vero.§.qui pro rei. ff.de pœ.l.hodie.de insa.l.quid ergo.§.pœna grauior.¶ † Præ- 3
mitto etiam quòd siue ludendi causa siue non pila fuerit missa & iaculata per alium si per rebalzationem & præter omne propositum iaculantis.vt fuit in propolito,alter fuerit percussus:iniuria rum non oritur actio:quia sine iniuriandi affectu iniuria non cõmittitur,& ideo tunc solum oritur aquilia quæ competit solum pro damno dato in culpa leuissima:circunscripto omni dolo,& culpa lata,aut leui.ff.ad.l.aqui.l.j.l.aquilia .la.ij.Si ergo nõ iniuria nec iniuriarũ actio cõpetit:ergo vindicta locum non habet præcedere ergo debet iniuria:absque qua non est dare vindictam ff.ad.l.aquiliam.si ex plagis.§.tabernarius coniuncta glo.quæ incipit,à vindicta.& lege,ti vindicari.C. de pœ,&.l.j.in fi.de sum. tri.In alia autem materia aliter accipitur verbum vindicta.Insti. de libert.§. multis & .C.de manu.vin.& ibi per glossi. per Azo. in summa per hoc:quia vindicta debet esse conformis iniurię,vt patet in statuto de vindicta loquente.Sed hæc esset disproportio & difformitas si poneremus dolo malo iniuriam ad vindictam fieri posse pro culpa leuissima, vt patet etiam ad sensum. dolus enim præponderat omni culpę,nec est vindicta possibilis in casu nostro nisi citra fieret propositum,prout præter propositũ:cum pila percusio facta fuit:quæ quidem percusio non infert iniuriam.casus est.ff.de iniurijs.l.iiij.ff.ad.l.aquil.l. scientiam.§. sed si 4
defendi.quibus iuribus non potest respondeti.¶ † Concludo igi tur ex præmissis duo,videlicet pilam de qua quęritur non fuisse nec esse rem euidenter aptam ad nocendum:& per consequens non comprehendi sub verbis statuti loquentis de pœna percutiẽtis cum re apta euidenter ad nocendum.vi bo.rap.l.prętor.§.docere.de adul.l.denunciasse.§.quid tamẽ.de iure patro.l. adigere.§. quamuis.fol.matri.l.si vero.§.de viro.de instit.l.habebat.in prin. ff.de re iu.l.diuus.& maxime quia statutum prędictũ exigit dolum,vt patet ex verbo illo studiose.tex.est coniuncta glo.in cor. vt exact.instan.dot.§.fi.quæ notabilis est colla.vij.¶ Secũdo cõcludo non potuisse fieri nec cadere posse vindictam de dicta percussiõe facta cum pila modo prædicto.cautius igitur fecisset pater offensi pueri si dixisset se percussisse puerum sagipulantẽ animo corrigendi.Poterat enim licite & impune sic cum alapa percussisse qua percutiuntur pueri:& etiam cum habena.C.ad.l. fin. coniuncta glo.est enim permissum senioribus errantem corrige re iuuenem leuiter& modeste arbitrio boni viri.vt.l.j.C.de emẽ. propinquo.licet illa de propinquo loquatur:idem tamen dicam in non propinquis in tali puero & tali genere correctionis.sed quia dixit se fecisse ad vindictam:standũ est dicto suo:quia mens nostra interior soli deo est nota & nobis ipsis:& de ea alius non potest ferre iudicium.insti.de actio.§.aliæ.in gl.ma.cum si.facit. ff.de neg.gest.l.nensenius.quæ in frau.cre.l.fulcinius.§.quid sit la titare,coniuncta glo.ff.de do.excep.l.apud celsum.in prin.vbi est glo.optima.Super autem alijs punctis nihil dico: quia per alios dominos doct.allegatum est.& ita dico & consulo ego Ange. de perusio legum doctor &c.

CONSILIVM CCCXCVIII.

1 *Bona obligantium se ad restitutionem dotis:an censeantur obligata ad eandem restituendam.*
2 *Pactio dubia contra pacisentem est retorquenda.*
3 *Dispositio quæ vniformiter iudicari potest:difformiter iudicari non debet.*

QVædã domina bilia dedit in dotem viro suo.dccxij.florenos auri.& stipulata est sibi reddi à viro & à pluribus alijs simul. & se simpliciter & insolidum obligans ad restitutionem eius eo casu quo restitui deberet his verbis in instrumento dotali appositis. videlicet pro quibus dote & donatione soluendis & ad implendis obligauerunt eidem dominæ se ipsos & quemlibet eorum insolidum hæredes.& omnia bona mobilia & immobilia præsentia & futura,quæ pro ea constituerunt precario possidere.ita q ex pacto prædicto adueniente casu liceat dictæ dominæ & suis hæredibus,& cui vel quibus iura sua concesserit autoritate propria ingredi bona dictorum debitorum & cuiuslibet eorum;& quæ ex ipsis maluerit.& de eis tenutam & corporalem possessio nem aprehendere & tenere ipsaque habere,tenere,possidere, vsufructuare,vendere,& alienare,& sibi pro iusto pretio retinere, donec de dictis dote & donatione fuerit integre satisfactũ &c. Quæritur an hæredes illorum qui se obligauerunt ad restitutionem dotis dictæ dominæ biliæ:sint pro restitutione dictæ dotis obligati,nec ne.

QVæstio prædicta finaliter 1
resident in hoc.an † bona hæredum illorum qui se obligauerunt ad restitutionem dotis dictæ dominę biliæ sint pro restitutione dotis prędictę obligata.de bonis enim ipsorum obligantium non est quæstio:& prima fronte videtur quod non. Nam bona hæredum pro defuncti debitis non sunt obligata de iure communi:nec etiam pro legatis ab ipso defuncto factis licet creditores & legatarij possint in eis habere satis amplum pignus prætorium, pro satisfactione debitorum & legatorum

& legatorũ:cum in eorũ solutione cessatur,vt.l.j.in fi.C. cõmunia.de lega.coniuncta.l.certa,vt in posl.leg.licet glo.in.d.l.j.in fi. aliter eã intelligat & nó bene secũdũ Cy.Bar.& alios,sed dubiũ facit,an dicti obligantes se & eorũ bona in dicto instrumẽto dotali intelligatur obligasse bona hæredũ eorum: & videtur quod non,vt patet in.§.pro quibus dote & donatione &c.ibi qui pro ea se cõstituerũt possidere precario,& ibi ingredi bona dictorũ debitorũ & cuiuslibet eorũ &c.quę quidem constitutio precarij non cadit in bonis hæredũ:nec etiã videtur cadere potestas data 1
dictæ dominę bilię de vendendo & alienãdo bona ipsorum debitorũ,& est facienda relatio vt rectus sit sermo & congruens interpretatio.ff.de peti.hęre l.item veniunt.§.aptanda.de aur.& ar. leg.l.plautius.† Pro hoc etiã quia pactio ambigua contra stipu- 2
lantem & pacisentẽ interpretãda est.ff.de pact.l.veteribus,cum materia.& hęc opi est vera,si legantur verba dicti instrumenti plenè & cõtinuatiue ita q nullus sit punctus,nec litera grossa inter relatiuũ quę & verba illa presentia & futura,sed punctuando post illa verba presentia & futura,qui punctus rationabiliter fieri debet cũ oratio inueniatur cõpleta ex verbo principali suppositio & appositio clare patet q obligata sunt bona hęredum,vt patet ibi cuiuscũque insolidũ hæredũ & bona.Nã istud verbũ bona venit ad determinãdũ personas pluriũ idest principaliũ,& hæredum omnia possunt determinari pariter & eodẽ modo.ergo vniformiter debẽt determinare,vt.l.iam hoc iure,de vulg.& pup.ff. de imp.& alijs sub.l.quãuis.† Nõ enim debet vna dispositio iu- 3
dicari difformiter cũ potest vniformiter,ne fiat eiusdẽ volũtatis diuisio,vt.ff.de vsuca.l.eũ qui ędes.Incipit ergo oratio in aliover. quę se pro ea cõstituerũt &c.& tũc congruens est relatio solum ad bona ipsorũ debitorũ:prout de prędicto & de alienãdi potentia verba dicti instrumẽtu cantant.Sic singula singulis referendo bona resultat latinitas & cõgruens interpretatio:& semper ita fieri debet relatio:cũ ad omnia nõ potest fieri ne quicquã in dispositione reperiatur prolixũ,superuacuũ,vel inutile.C.de fideicõ.l.eã quã in glo.&.ff.de pac.l.qui in futurũ.§.fi.in gl.vlti.eo ti.l.si fideiussoris.ver.cũ alio cõiuncto &c.cõiuncta gl.cũ alijs simi.& hoc est verisimile debitores voluisse.quia nõ est presumẽdũ q volue rint cõsulere plus hęredibus quã sibimet.esset enim peccare contra ordinẽ charitatis:quę semper incipit à seipsa.C.de seruit.l.prędes.C.de alie.lib.l.ij.& quia obligatio bonorũ nõ est odiosa nec præiudicialis,& quia ob hoc introductũ est quod extendatur ad futura,licet sub cõmemoratiõe verbi presentis facta fuerit.l. fin. C.quę res pig.ob.pos.cõmunia prędi.l.in vẽditione.not. de ver. ob.l.in cõuentionibus.& vbi oratio seu dispositionis verba sunt ambigua eo quòd volubilia sunt ad plures sensus vel propter varias significationes dictionũ vel propter diuersum modũ pũctuã di literas & dictiones prout contingit.l.epistola.§.fi.ff.de pact.in ver.hęres quę incipit primo punc a cum simi.& causa dotis est pro dotibus respondere debeamus sicut est in casu proposito,vt in regula iuris in ambiguis.de reg.iur.ff.Nõ ob.l.veteribus: quia in dotibus nõ loquitur pro quibus multa specialia sunt inuenta, vt.l.j.ff.sol.matri.qui ergo iudicare habet videatur quod verisimilius est.Nã,vt dixi,non est verisimile quod voluerint obligare bona hęredũ:ex quo obligauerũt hęredes obligauerũt seipsos & bona ipsorum.ar.ff.de pact.l.qui in futurum.§.ti ex altera. secundum vnã lec.Bar.& facit illud generale,inspicimus in obscuris &c.&.c.in obscuris.de reg.iur.li.vj.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.Mcccc.Februarij,secundum cursum Perusij.

CONSILIVM CCCXCIX.

1 *Testis curans solum non probat:nisi etiam deponat.*
2 *Examinatio testium & etiam probatio,post terminum fieri possunt.*
3 *Examinatio facta dilatione pendente,est valida.*
4 *Possessoriũ retinendæ & possessorium recuperãdæ:simul intẽtari possunt.*

DAtus est terminus ad probãdũ & probatũ habendum.testis iurauit infra terminum sed non deposuit:tamẽ pars semel iudicem interpellauit,vt testes examinaret,& infra terminũ:iudex autem protelauit.¶ Queritur,an hoc tendat in prędictũ producẽtis.

¶ Secundò quęritur.quid si iudex dedit dilationẽ post dictum terminum ad faciendũ ipsos testes examinari,& examinati sunt non aliter cognito de causa impedimenti,nisi per propriũ iuramentũ,an dicta examinatio teneat.¶ Tertiò quid si pars petijt testes examinari sed voluerũt testificari & pars non petijt eos cogi per iudicẽ:an ei imputetur si in causa succubuit

DE primo dicendũ est,quòd non sufficit testes iurasse infra terminũ.† quoniam per testẽ solũ iurantem nihil probatur explicite.nescitur enim quid depositurus sit & illa verba & probatũ habendũ ad probationẽ explicitã referuntur:non autẽ ad confusum nullũ sensum habentẽ.ff.de test.tu.l.duo sunt titij.ff.de re.du.l.quoties idẽ sermo.ff.de ver.ob.l.quoties in stipulationibus.nõ enim potest dici facta probatio ex suo iuramento:cũ ex eius pronunciatione sola nihil appareat,quid,quale,quantũve dicturus sit. vt.l. stipulationũ quędã certe cum principio.l.seq.ff. de ver.oblig.& quasi per totũ illum titulũ.imputandum ergo est parti quę testes examinari non fecit,licet examinatio spectet ad iudicẽ vt.l.si quã do.C.de test.cog.quòd testis iudex debet intrare secretum:tamẽ sollicitudo spectat ad partẽ.vt dicta.l.si quando.& ideo nisi fiat iudici protestatio quòd testes examinari faciat:non presumitur stare per officialem,vt.l.j.C.de suscep.& arch.li.x.l.placuit.C.de colla.fun.pa.Et ideo dixit Bar.esse consiliũ quòd prędicto iuramẽto,incõtinenti pars protestetur iudici quòd examinet dictos testes:aliàs imputandũ est negligentię suę secundũ Archi.& Inno. in.c.pia.de excep.lib.vj.Bar.l.dãni.§.sabini.in fi.ff.de dam. infec. sufficit autẽ protestatio vnica ad constituendũ protestatũ in mora:& ad excusandum omnẽ negligentiã protestantis.C.de euict. l.empt.l.si parẽtes.&.l.cũ successores.C.de ac.emp.l.j.in princip. C.de iure do.impe.l.fi.C.de rei ven.l.si fundus.& vbicunque inuenitur denunciationẽ combinari debere exemplum in petitione apostolorũ,& in creditore volente vendere pignus cum inter eũ & venditorẽ pactum fuit appositũ.Dicas esse speciale,cum regulariter vna sola sufficiat.ff.de vsur.l.mora.in principio in gl.parua.quę incipit dando dilationem,quę valde notabilis est,ad hoc quod etiã tenuit Bar.in.l.si ita quis.§.seia cauit.ff.de verb.dbli.hic autẽ facta fuit vt reperitur in actis & ideo sufficit.Non enim parti fuit necesse super hoc iudicẽ semper iusta re:vt examinatio prędicta fieret,vt expresse decidit glos.prędicta.¶ Concludo igitur ex prędictis protestationem prædictam ad pręiudicium produ 2
centis non tenere.¶ † Super secundo dicendũ est examinationẽ prædictam quantumcunque factã post terminũ valere & tenere. Nam & absque termino probatio fieri potest:nõ solum in ciuili,imo & in criminali iudicio.ff.de adult.l.in crimine.& ibi per Cy.& Bar.& licet dicta dilatio forsan non debuisset dari,nõ prędente alia causę cognitione quàm iuramẽto.De quo plene per Cy.in.l.j.C.de dilatio.ex quo dicta dilatio data fuit,nec est reclamatum per partẽ aduersam,cuius cõsensu tacito dicitur dicta interlocutoria cõfirmata.C.de ap.l.hi qui ad ciuilia. Imputet ergo sibi aduersarius,qui concessioni dilationis non cõtradixit si. sibi dilatio displicebat.dicta enim dilationis concessio,etiam si aduersarius contradixisset,non est nulla,sed iniqua:& ideo transiuit in rem iudicatã lapsu.x.dierũ,quantum ad partem:nõ quo ad iudicem,qui habuit potestatẽ reuocandi secundũ Bar.& alios.ff.de re iudica.l.j.&.l.quod iussit.† Et ideo concludendũ est exami- 3
nationem factã dicta dilatione pendente valere & tenere etiam si emanasset iniquè ex ea parte:quia nulla alia causæ cognitio interuenit:nisi sola iacramenti delatio,quę in vsu quotidiano cõsistit, scilicet vt alio nõ exquisito secunda dilatio cõcedatur:à quo vsu recedendũ non est,de quo in Specu.in titulo.dilatio. iuxta finẽ. Et hoc seruant potiùs canonistę,vt habetur.iiij.distin.v.capi. fina.de electionibus.capitulo quia propter.§.illud.Pro hoc facit. ff.de excusa.tutorum.l.scire oportet.§.sufficit.& ibi per Iacobum de are.de re.mili.l.iij.si ad diẽ.per Innoc.de testi.in.c. inlcausis.& Spec.vbi supra. De tertio non expedit ad prędens disputari quia de hoc non queritur,sed recurre ad Specu.in titulo.de test.§ qualiter.versicu.quid si quis petijt testes &c.Nec etiam expedit disputari quando datur solum terminus ad probandum vel ad testes

producendos: vnde sufficiat infra terminum illos iurasse, de quo sunt opi. de quibus per Spec. in. d. §. qualiter. ver. his quoque. cui datus est terminus cum additione parua. Io. an. & finit. datur hodie terminus ad probandū & probatū habendum, & cū additiõe magna eiusdem Io. referẽtis opi. plurium, quę incipit. Quòd ibi dicitur: non terminat hunc casum. Bal. etiã pręcise tenuit. ff. de acquir. hære. l. antistius, in prin. quòd vbi datur terminus ad probandum & probatum habendum: non sufficit testes infra terminum iurasse. Et ita dico & consulo ego Angelus &c. florentiæ. Mccxcix. mensis Februarij.

IN causa vertente inter nobilem 'militẽ,' dominum Franciscum liuroti de ferretis, de anchona accusatorẽ, & Iannellum lipareli de castro, paterni comitatus anchonę accusatum. eo quod dictus Iannellus scienter & dolose, in anno domini. Mcclxxviij. de mẽse Martij dicti anni, propria autoritate & ausu temerario inuasit turbauit & molestauit dictũ dominum Franciscũ de quadã petia terræ, vineatæ & arboratæ. tunc & nunc dicti domini Franciscí posita infra sua latera spectante, & tunc & nunc ante iure dominij & possessionis, videlicet dictus Iannellus intrãdo in dicta petia terræ, & in ea stãdo, & morando & per eã ambulando magistrum Nicolaum de senis habitatorẽ dicti castri paterni succidum & laboratorẽ dicti domini Franciscí dictæ terræ cũ vinea & arboribus expulit de ea, & ipsum laborare impediuit, & eidẽ minatus fuit de offendendo si inde nõ exiuisset, & canas in dicta petia terræ cũ vuis & arboribus túc existentibus deiecit & proiecit foras, de dicta petia terræ, cum vuis & arboribus, & alias molestias ibidẽ, & in ea magistro Nicolę intulit & fecit contra formam iuris statutorũ & ordinamentorũ communis Anchonę, & contra voluntatem dicti do. Francisci & dicti magistri Nicolæ, concludẽdo in dicto libello & quolibet prædictorum condẽnari & puniri secundum formã statutorum cõmunis anchonæ, ac etiã condemnari dictũ Iannellum quòd de cætero non molestet nec turbet dictum do. Franciscũ in sua possessione: & eidem perpetuum silentium imponi, nõ astringendo se ad omnia prędicta probanda: sed ad ea solum quæ sufficiãt ad victoriam suæ causæ. ¶ Visisque dicta accusatiõe & eius tenore, & visis exceptionibus productis per iannellũ, & positionibus & articulis hinc inde productis, & visis dictis & attestationibus testiũ productorum hinc inde, & etiã instrumentis ad fortificationẽ iuris cuiuslibet litigãtium, ac etiã statutis quibusdã mihi ostensis cõmunicatis anchonæ, & omnibus & singulis actis & actitatis in dicta causa, p vtraque parte quę quodãmodo cuilibet cõsultori intolerabilia sunt: & melius esset in tanto turbine actorum consulendo abstinere sed totũ pondus relinqui iudici de causa cognoscẽti, quę omnia debet diligẽter fuisse percunctatus, & vitia & defectus vtriusque partis sibi fore parte pacta exviuę vocis oraculo aduocatorũ, & procuratorũ. tũ quãtũ in mẽte mea percepi, p eis exhortatus: vt in causa predicta cõsulerẽ quid mihi de iure videtur. ¶ Cõsidero dictam causam diuidendã per mẽbra, vt sic ita diuisa reduci possit ad consonantiã luculentã. † Et primo considero accusationis predictę tenorẽ: quia in ea intentatur simul possessorij retinẽdæ & recuperãdę si nõ fallor. Nã in ea proponit do. Frãc. turbatũ & inquietatũ & spacies turbationis exprimũtur: turbationẽ necessario includentes. de vi & vi arma. l. vim facit. ac etiã possessorij recuperandæ dum proponitur magistrũ Nicolaum tuccidum & laboratorẽ de dicta possessione fuisse expulsum. quo expulso do. Franciscus licet ignorãs: naturalẽ perdidit & ciuilem. ff. de acq. pos. l. peregre. §. quibus explicitis coniuncta glo. in verbo fuisset. & C. eo. tit. l. fi. & ibi glo. & Cy. hęc autem iudicia contradictoria non compatiuntur ad inuicẽ: ergo libellus ineptus. C. de furt. l. j. cum sua materia. & hoc est satis notũ. Hoc tamen non obstante dico libellum procedere. nam ibi verba dicti libelli quantumcũque dubia & obscura possunt ad sensũ substentabilẽ trahi, & in illum interpretanda sunt. ff. de iudi. l. si quis intentione. glos. ff. de pact. l. veteribus. Dy. in regula iuris in obscuris. Azo in summa pandectarum. de reb. dub. constat autem eodem momento ordine successiuo actum turbationis inferri potuisse: & etiam vim expulsiuã laboratoris: sed immediate antequã diuerteretur ad alia laboratorem expulsum reintrasse. expulsio igitur habetur pro non expulsione: nec dominij possessio dicitur interrupta. ff. de vi & vi ar. l. iij. §. eum qui coniuncta gl. in verbo incontinenti. eod. tit. l. qui possessionem vi ceptam. & hoc casu violentia expulsiua trahit se in quietatiuã, vt dictis iur. coniuncta glo. & in. d. l. qui possessionem. Cũ igitur dictus do. Franciscus in tẽpore accusationis propositæ nedum tẽpore vis illatæ asserat se possidere de præsenti & possedisse in possessorio retinendæ cõcludit: & illam violentiã expulsiuã pro turbatiua accepit stándum est in intentione sua: quã si declarauerit etiam in causa appellationis nõ puto temerariũ. ¶ Secundo considero. quòd pro vi turbatiua nõ est productũ iudiciũ criminale nisi iniuriarum. ff. de iniurijs. l. iniuriarũ. §. si quis me. ver. aut si quis remã. &c. Nec obst. gl. ff. vti po. l. si duo. de ope. no. nun. l. prius. sed ex forma statuti anchonæ cõpetit ius accusandi &c. pœna statuta est turbanti, ita quòd accusatio fundata est super municipali censura, secundum quam cumulari potest vtrunque iudicium. scilicet criminale ad pœnam: & ciuile ad impositionem perpetui silentij & refectionis damnorũ. Et ideo ex hoc nõ expedit disputari an procedat talis libellus in quo vtrunque iudicium cumulatur, licet sit dissensio de iure communi quã non intro sed remitto ad notata in. l. vna. C. quãdo ci. acti. & C. de eden. l. edita. ff. de fur. l. interdũ. §. qui furem. ¶ Tertio considero dictam turbationẽ fore probatã per testes & etiã satis per confessionẽ accusati dum cõfitetur actus. licet ipse neget turbationem: eo quod se asserit iuste fecisse pro iure suo. Et ita dico & consulo ego Ang. &c.

CONSILIVM. CCCXCIX.

1 *Testis iurans solum, non probat nisi etiam deponat.*
2 *Examinatio testium & etiam probatio: post terminum fieri possunt.*
3 *Examinatio facta dilatione pendente, est valida.*
4 *Possessorij retinẽdæ, & possessorij recuperandæ, an simul intentari possit.*
5 *Instrumentum an debeat edi tertio petenti: prout interesse sibi edi, etiam si de eo nulla in instrumento fiat mentio.*
6 *Instrumentum liberationis non debet restitui creditori.*
7 *Notarius quibus cogatur edere rogationes.*

UTrum instrumentum debeat edi † tertiæ personę de qua nulla fit mentio in instrumẽto, tamẽ dicit quod pro suo interesse petijt sibi edi, licet in puncto declaretur à quo petatur editio: an à notario qui fuit rogatus: an à parte an ab alio arbitror potius reuocari primum: an notarius qui fuit rogatus de instrumento: teneatur ipsum instrumentũ edere. Et videtur prima fronte quòd sic: quia interest petẽtis proprer multa quę solus inuestigator perpendere potest. Pro hac parte facit. ff. de bo. auto. iu. pos. l. fi. & ibi per Bar. ff. ad. l. fal. l. maritus. vbi creditoribus hęreditarijs debet fieri copia instrumentorũ hęreditariorũ ne fraudaretur. l. facultas. C. de iure fisci. lib. x. vbi procurator fiscalis postquã cõstat bona ad fiscum pertinere mittere potest omnibus notarijs vt copiã faciãt omnium instrumentorũ per quę liquidari potest quantitas bonorum, probatur. ff. de acqui. hære. l. aristo. vbi & creditoribus fit copia instrumentorũ & hæredi scripto: cum deliberare vult an velit hæreditatẽ adire. pro hoc. l. argentarius. in prin. ff. de edẽ. in gl. quæ dicit notariũ cogi exhibere rationes suas soluta competenti mercede, cuius opi. firmat Spe. & Io. and. post eum in additionibus suis in ti. de instrumen. edi. §. videndũ restat. ver. & No. quod tabellio. Pro hoc induco specialiter. ff. quẽadmo. testamẽ. aperiã. l. j. in glo. in ver. publicũ. Pro hoc adduco rationem: quia in hoc versatur vtilitas publica ad præcidendum omnẽ materiã falsitatis. ergo quilibet cuius interest ab ipso notario qui habet autoritatẽ a publico petere potest vt fiat sibi editio soluta competenti mercede. ff. quẽadmo. testamẽ. aperian. l. vel negare. & hoc mihi videtur satis æquum. Sed iuris rigor pro certo repugnat. notarij enim & numerarij similes sunt: cum à publico autoritatem habeant: & ad finem eorum publicè recurratur, vt not. glo. in. d. l. argentarius. sed numerarij eorum rationes edere non coguntur, nisi illis

illis solis ad quos pertinẽt, ad alios aut solos pertinent quibus mãdantibus aut quorũ administratoribus sunt confectæ, vt. l. fi. quis ex argentarijs. §. pertinere. ff. de eden. eodẽ ergo modo & eadem ratione coguntur notarij exhibere his quorum interest: si eis mãdantibus instrumẽta sunt confecta, & si non eis mandantibus aut si eorum non interfit licet mandatum interceserit: non debet fieri exhibitio secũdũ Iac. bu. qui hoc expresse tenet in. l. fi. C. de edẽ.

6 Vnde ibi dixit † concludendo quòd instrumentum liberationis quantumcunque factũ creditore mandante non debet creditori restitui: quia non continet eius vtilitatem, sed solum rei liberati econuerso instrumentũ debiti soli creditori debet restitui nõ autem debitori: cũ eius vtilitas ibi scripta non sit sed creditoris solius. & hoc determinat glo. expresse scilicet quòd notarius nõ tenetur edere instrumentum petenti nisi duobus concurrentibus. scilicet quòd suum interesse ibi cõtineatur: & quòd eo mandante scriptũ sit. Vnde vbi continetur vtilitas cõmunis vt patet in multis exemplis no. & positis per Inno. in. c. j. de proba. vtraque partiũ debet restitui si mandatum eorũ præcesit. & si dubitatur an cõtineatur petentis vtilitas: & pars dicit quòd debet exhiberi vt videatur, tunc nõ debet exhiberi parti sed iudici: vt in secreto illud teneat & inspiciat, extra de fide instrumen. c. contingit. ¶ Cõcludo igitur ex præmissis copiã non esse dandã per tabellionẽ ob solum interesse petentis. Quinimo nec ille qui liberauit aut eius hęres copiam petere potest. vt superius est expressum. ¶ Non ob- 1
iura in contrarium allegata scilicet. l. vltima. de bo. auto. iud. possiden. quia loquitur in creditore misso in possessionẽ bonorum debitoris: qui etiam instrumẽtorũ debet habere copiam cũ teneatur facere inuentariũ cum succedat in locũ debitoris. vnde fungitur eius iure, vt in regula, si quis in ius. de re. iur. lib. vj. Et ideo si debitor nõ posset petere copiam instrumentorũ quia forte sunt notarij & commodãte scripta nõ sunt nec etiã immissus habeat plus iuris quã debitor. ¶ Sed hoc fallit in fisco eius fauore. & sic
7 intelligo. l. faculta. de iure fisci. libro decimo. ¶ † Non obstat. l. argentarius. & dictum Specula. & Ioannis andreæ. fateor enim quòd notarius cogitur edere rogationes, non tamẽ omnibus sed mandantibus tantum & habentibus causam à mandãte. & ita demum in eis versetur vtilitas ipsorum editionẽ petentium. Non obstat. l. maritus. quia ibi non petebatur editio à notario sed ab aduersario ad replicationem actionis fundandam contra reũ qui instrumenta tenebat: tunc esset controuersia an esset locus falcidiæ. Non obstat. l. aristo. de iure deliberãdi: quia nec ibi à notario petebatur. sed si dicis imo à notario sicut creditoribus succurrit ita & hæredi deliberare volenti an hereditatem agnoscat: & sic instrumenta creditoribus eduntur: & per cõsequẽs de necessitate à notario. Nõ enim est iste sensus illius legis: sed iste vt sic. quòd sicut creditoribus succurritur, vt faciant hæredi statui tempus ad deliberandum: sic succurritur hæredi vt creditores instrumenta crediti exhibeant hæredi. & sic voluit glossa ibi secundum vnam lecturam: quæ est ipsa veritas. Item non obstat. l. aristo. de acquirenda hæreditate. quia ad eundem bellum vadunt scilicet quòd hæres deliberans creditoribus petit copiam instrumentorum crediti eorum & aliorum instrumentorum hæreditatis: vt deliberare possit an velit esse hæres. Et hæc vera in instrumentis: secus in actis forensibus quæ fuerint coram iudice: siue sint iurisdictionis voluntariæ siue contentiosæ per ea quæ not. Innoc. in. c. j. de probatio. & Barto. in. l. j §. editiones. ff. de eden. & l. in fraudem. §. j. ff. de iure fisci. & Guil. de cu. in. l. fina. C. de eden. Adde quod not. per Bar. in. l. j. ff. quemadmodum testa. aperian. Nunc est expedi- 2
tus latissime iste punctus super quo pluries dubitaui: limitans omnia prædicta. Nisi consuetudo aliter disponeret quia tunc seruanda est. vt. l. j. & ij. C. quæ sit longa consuetudo. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM. CCCC.

1 *Scripturas facta manu testatoris in qua describta sunt verba notarij, actum in domo &c. an sit protocollum dicẽdum an vero notarij imbreuiatura.*
2 *Subscriptio in instrumentis, quid operetur.*
3 *Testimonium notarij quando sit validum & quando non.*
4 *Protocolla notarij quæ dicantur.*
5 *Subscriptio notarij quando generalis dicatur, & quid tunc operetur.*
6 *Notarius defunctus quando præsumatur fuisse rogatus.*

TEstator sua propria manu scripsit testamentum in quibusdam folijs. deindę apparet dedisse notario. in quibusdã folijs ipse notarius scripsit in fine. Anno domini, indictione, & die & actum in facto, munatæ præsentibus tali & tali in sufficienti numero. testibus &c. & iste notarius mortuus est, nec scripsit in imbreuiaturis suis hoc testamentum. Sed solũ extat dictum testamentum manu dicti testatoris in prædictis folijs. Modo quæritur, an dictum testamentum ita & taliter repertũ valeat necne: & cuius dicatur imbreuiatura, an notarij an testatoris defuncti & an habeat facere q̃ non teneat: eo quia manu dicti notarij defuncti non apparet q̃ ipse notarius fuit de testamento rogatus neque testes fuisse rogatos. Et vtrum habeat locum quo ad omnia legata facta in dicto testamento: vel saltem ad pias causas viuente vnico teste tantum, & an alius notarius cui committeretur posset exemplare & publicare de iure necne.

EX dicto themate plures. q. resultant. ¶ † Primò an dicta scriptura scripta manu dicti testatoris subscripti in qua apparent descripta dicta verba notarij: videlicet actum in domo dicti testatoris in contrata podij præsentibus prospero ser becij, lazaro tunizi, neapolione iunci, francisco duci, petro beloxis, eucinatio manucij, & bartholomeo tunici de sancto munate testibus dicatur esse & sit protocollum aut imbreuiatura notarij. ¶ Secundò si intelligatur protocollum aut imbreuiatura notarij, non dico rogatio, an ex quo dictus notarius non attestatur se fuisse rogatũ 1
valeat dictum protocollum seu imbreuiatura. ¶ Tertiò, an posito q̃ valeat vt protocollum: non obstante q̃ notarius non attestatur se fuisse rogatum: tamen ex alio capite sit nullum quasi appareat testes non fuisse rogatos ad ipsum testamentum. Super primo prima fronte videtur dicendum q̃ sic: quia tantum operatur subscriptio facta scripturæ alterius: quantũ operatur scriptura cõfecta manu propria in totum. ff. de fal. l. diuus. §. scribę autem. & §. item senatus. ver. si tamen accedat. & ff. de ver. obl. l. si ita stipulatus. § grisogonus. & ff. quod iussu. l. j. §. si ferui. & de pigno. l. fideiussor. § pater. ¶ Contrarium est verum. in multis enim differunt vt ostendam. Nam scriptorum per se nemo ignorantiã prætendit. C. de contrahen. & cõmit. stipu. magnam nemo scribit aut dicit q̃ nouit. de sup. leg. l. labeo. §. tubero. C. de iure emphyt. l. ij. §. fina. cum suis concord. Sed eorum quæ scripta sunt quibus quis se subscripsit, licite & iuste prætendere potest ignorantiam. si vero probetur ipsum primo scriptorũ notitiam percepisse. vt. C. de rebus alie. non alie. l. diffrahente. C. plus valere, quòd agitur in fin. potest enim quis se subscribere alterius scripturæ, & eius nullum habere notitiam, vt contingit, cum testamentum in scriptis confitetur: quia eorum quæ scripta sunt intus: testes subscribentes nullam habent notitiam vt. C. de testa. l. hac consultissima & l. j. eod. titu. ff. quẽadmodum testa. ape. l. si quis ex signatoribus. Quinimo inoleuit consuetudo quòd schedulis vacuis multi se subscribunt ignorantes, qualiter aut quomodo debeat denigrari papyrus: vt. d. l. diffrahente per Inno. plene, in. c. ij. de fid. in-
2 strumento. in glo. magna. ver. de his igitur quos constat. † Non est igitur par notitia subscribentium & scribentium. cõfirmatur hoc autem quia subscriptio ad multos effectus est ordinata. fit enim quandoque in signum consensus scribentis, vt. ff. de pigno. acti. l. gaius. & d. l. fi. C. plus va. quòd agitur. & d. l. fideiussor. § pater. xij. q. ij. c. sine exceptione. & de procu. c. j. quandoque fit in signum testimonij. vt. d. l. gaius. & d. l. si quis ex signatoribus. & d. l. hac consultissima. Quandoque fit in signum prestationis autoritatis. xij. q. ij. c. cum redemptione sacrorum. Quandoque in signum confirmationis, vt. d. l. si quis per calumniam. C. de episco. & cle. Potest etiam ex alijs causis fieri subscriptio: vt in signũ iussus & mandati, vt. d. § si ferui. & etiam ex alijs causis prout subscri

Universidad de Deusto
Biblioteca

benti placuerit secundum Inno.in.d.c.præallegato. ¶ Scriptura autem propria rẽ in ea descriptam enarrat dispositiue vel nõ denunciatiue vt eius imago demõstrat.ff.depositi.l.publia.C. de proba.l.non nudis.&.l.nõ epistolis.&.l.neque natales.&.l.instrumẽta domestica.nec oportet nos in vanũ requirere ad quid vel propter quid emanauit subscriptio:cũ potuerit ex varijs causis adhiberi,vt superius est ostensum. † Nunc ad propositum,dicta verba notarij actum &c.sunt verba enunciatiua ipsius quę emanare potuerunt ad testimoniũ scilicet quod eo præsente hęc acta fuerunt,idest ipsa scriptura scripta fuit per ipsum defunctum,& iste est cõgruus intellectus.hoc autẽ testimonium nullus est momẽti. ¶ Primò,quia extraiudiciale & minus solenniter præstitum. ¶ Secũdò,parte absente,de cuius prejudicio tractatur. ¶ Tertiò, quia nõ in figura iudicij. ¶ Quartò,quia est testimonium vnius solius. ¶ Quintò,quia sine iuramento:quæ omnia sunt necessaria ad essentiã testimonij,vt.l.testiũ.C.de testi.&.l.iurisiurandi.& in cle.testibus.de testi. ¶ Item potuerũt emanare in signum consensus & in signũ autoritatis,aut per alia quędã absque eo quod interpretemur illa verba scripta fore per illũ quasi de ipsis fuerit rogatus.Et ideo talia verba enunciatiua modo prolata,nõ faciũt dictam scripturã publicã nec autẽticam:nec ei vt protocollo aut libro rogationũ fides adhiberi debet.Rogationes autem notarij
4 sunt illę:quę eius manu prõpria scripta sunt. ¶ † Similiter protocolla notarij sunt primæ scripturæ quas imbreuiaturas appellamus:similiter scriptæ manu notarij & ad eas recurritur:si de fide instrumentorum postea dubitatur in cor. de ta.§.fi. in verbo protocollũ.nec debẽt aut possunt tales imbreuiaturæ fieri per aliũ. Sed notariusmet debet eas cõficere per seipsum,& postquam cõfecerit si impeditur scribere aut ad scribendũ vacare nõ vult: potest alteri suas imbreuiaturas iam sua manu scriptas mandare, vt reducantur in membranis aut papyro, & ipse postmodũ potest subscribere asserendo se de omnibus primo scriptis fuisse rogatũ & tamẽ tantũ operatur dicta suscriptio:quantũ operatur scriptura tota manu propria tabellionis cõscripta,vt probatur in corp. de instr.cau. & fide.§.sed instrumenta.ver.in his vero quæ conficiuntur coniuncta glo.quę incipit scilicet tantũ documentum. Quinimo & si dicamus quòd etiam à prin.cũ notarius de instrumento rogatur:sufficit quòd alius scribat cõtrahentiũ seu dispo
5 nentium verba:& deinde postea se subscribat & approbet.tamen necesse est quòd suo mãdato ille primitus scribat verba contrahentiũ seu disponentium,vt.d.ver.in his,ibi sed per alium minis-trum & sibi.Prima tamẽ opinio tutior est,vt ipsum protocollum ipsaque rogatio persona seu imbreuiatura semper scribi debeat manu notarij:vt si aliqua dubitatio orta fuerit super falsitate eius posit veritas & falsitas conuinci facilius:quã si manu alterius cõscripta esset,vt patet aperte in.d.§.fi.in cor.de tabel.Illa ergo verba notarij Actum &c.hoc solũ importãt quòd notarius attestatur illam scripturam manu testatoris conscriptã seu confectam, scriptã fuisse per eũdẽ testatorẽ presentibus dictis testibus,aliud autem nõ important necessario.Vnde non probant cũ probatio debeat esse necessario concludẽs de proba.c.in præsentia.&.C. vnde lagi.l.nõ ob hoc.&.l.nõ epistolis.&.l.neque natales.C. de proba.licet autẽ imago scripturæ probaretur sufficiẽter & ad plenum ex assertiõe dicti notarij:quod tamẽ est falsum,vt superius est ostensum,nil tamẽ ad propositum propter plura. ¶ Primò, quia notarius nõ attestatur dictã scripturam fuisse corã testibus lectam & recitatam,vt sic in eorum notitiã fuerit plenarie deducta,vnde licet millies probaretur eam corã testibus fuisse confectam:tamen ex quo non apparet recitatio & lectio nullum effectum dicta scriptura sortiretur,vt.ff.de leg.iij.l.fideicommissa.§. quoties.& ibi glo.vbi est casus singularis & ibi per Dy.& Barto.
5 ¶ † Secũdò quia dicta subscriptio notarij generalis est,quod apparet:quia ad multos sensus & ad multa significata trahi potest propter eius prægnantiam,vt superius est ostensum.Constat autem quòd cum notarius scribit,& redigit totũ in mundum sed alius scribit:ipse autem se subscribit,sua subscriptio debet esse singularis & specifica nulli ambiguitati supposita:per quod vel ad quid facta fuerit,vt.d.§.item senatus.vbi hoc Bar.expresse decidit.Cum igitur per dictam subscriptionem nõ appareat an ipse fuerit rogatus:dico dictam subscriptionẽ nil aliud operari nisi testimonium quoddã simplex & inutile quod idẽ notarius attestatur dictam scripturã confectam corã testibus prædictis, & potissime cũ etiam si omnia sua manu scripta essent nõ presumeretur rogatus:cũ hęc solẽnitas sit extrinseca.licet gl.in cor.de tabe. dicat oppositũ;& non bene,vt plene refert Bar.ff.de verb.oblig.l. sciendũ. ¶ Concludo igitur ex premissis dictam scripturam alio non ostenso neque probato nõ facere vllam fidem de teste prædicto:& per cõsequens ipsum defunctũ decessisse penitus intestatum.Non ob.cõmissio facta notario vt illã scripturam in mundum redigeret:quia illa cõmissio sunditus fuit nulla etiam attenta forma statuti:statutũ enim vult etiã rogationes & protocolla & imbreuiaturas notariorum mortuorum alijs posse committi. Vnde intelligitur de validis.l.iiij.§.condemnatum.de re iudi. & de illis quæ ipsorũ notariorum apparent.sed dicta imbreuiatura seu chartula non est notarij imo scriptoris vt insti.de rerum diui.§.literæ.per Bar.in procemio.C.&.ff.de ope.no.nũ.l.j.per eundem.Item nõ est valida:quia non apparet recitata vel lecta corã testibus.Item non fuit specialis sed generalis subscriptio,vt dixi, & sic dicta subscriptio propter tria viribus euacuatur. ¶ Nõ ob. quod tantũ operatur subscriptio,quantum tota scriptura eiusdẽ manu completa.nego enim hoc vbi reperitur scripta manu propria:quia tunc nõ idem repræsentat subscriptio nisi per fictionẽ & sic improprie,vt.d.§.scribe.&.d.§.itẽ senatus.ibi nõ requiritur manus propria ad hoc nõ importat idem nisi vbi est ita specialis & clara quòd dubitari nõ potest,propter quòd dicta subscriptio fuerit facta:quod in themate nostro nõ est,vt superius est ostensum. ¶ Et ideo concludo dictam schedulam nullius fore momẽti:nisi de veritate contentorum in ea fides fiat plenaria per testes aut alias probationes legitimas iuxta exigentiam iuris communis vel statutorum sic de hac materia loqueretur. Ex præmissis ita sub compendio dictis ad omnia quæsita resultantia ex themate prędicto apparet clare fore responsum.Et ita dico & consulo ego Ang.&c.

SVper puncto suprascripto pondero quòd multa concurrunt quę faciunt presumi dictum notarium defunctum fuisse rogatum.
6 ¶ † Primũ videlicet,quòd testator scripsit in quibusdã folijs suã voluntatem quòd per se solũ nihil valeret.sed secundũ quòd presumitur dictus testator dedit dicta folia dicto notario defuncto. & quòd in fine dictorũ foliorum dictus notarius scripsit,Annos domini,indictionem & diem & locũ dicens,Actũ in sancto minatæ,& etiam locũ loci quia in domo dicti testatoris & de presentia testium talium vsque ad numerũ.vij.vt supra variatur,& sic apparẽt manu dicti notarij illa quæ faciunt & requiruntur ad publicũ instrumẽtũ.in authẽ.de fide instru.in principio.§.primo. & licet tenorem non scripserit notarius sua manu inter imbreuiaturas suas:tamẽ inter imbreuiaturas dicti notarij est reperta dicta scriptura manu dicti testatoris in folijs prædictis,in quorum fine est scriptũ manu dicti notarij &c.Ex quibus omnibus simul concurrẽtibus concludo in casu proposito quòd præsumatur dictũ notariũ fuisse rogatum.pro hac parte accedunt glo.§.nos autem. in authẽ.de tabe.& sequaces sui,& Iac.de bel.in authen. quomodo opor.epi.§.& sic etiã spec.in ti.de instr.edi.§.j. ver.& no.quòd tabellio.& in.§.postquã.ver.Itẽ nunquid est necessarius,quòd tamen cõmuniter non teneretur,vt plene not.Bar.de ver.ob.l.sciẽdum.facit etiam ad prædicta authẽ.ad hęc.C.de fi.instr.& in cor. vnde sumitur.& in.l.si librarius.de reg.iur.& quod ibi not.& in l.si filius.C.de peti.hęre.& quod not.Bar.in.d.l.sciendum.Et sic concludo testamentũ valere:& inter imbreuiaturas ipsius notarij esse dictã scripturam foliorum de qua.s.licet tenor voluntatis non sit scriptus manu notarij.nõ autem dicatur imbreuiatura testatoris:quia nec vllo modo dici posset sumendo imbreuiaturã prout sumũt iura.Super alio quæro,si testator dixit,quòd si vltimus qui remaneret ex filijs esset maior.xiiij. an. seu esset.xx.ann. & moreretur sine descendentibus testari posit vsque ad mille libras.Aut si vltimus filius testatoris qui nullũ habet filium concesit.xxx.anno. posit libere de bonis patris sui testatoris dispo
nere

nere omisso effectu dictæ tacitæ prohibitionis. Si ponderentur verba & mens testatoris ipse locutus fuit de maiore. xiiij.an. qui minor masculus nõ posset de iure cõmuni testari,vt.l.si quæramus.&.l.qua ætate.ff.de testamen.& si voluisset simpliciter ligare manus dicto vltimo filio:non expediebat quòd plus diceret. Sed ipse addidit seu esset ætatis.xx.an.& cũ supra dixerit maior. xiiij.annis non dixit maior.xx.annis.sed dixit seu esset ætatis annorum.xx.quod significat eos completos,vt.l.si cui in princi.de leg.j.Testator ergo voluit in effectu ex vero & sano intellectu,& vt verba suprascripta ab eo prolata aliquid operantur:ligare manus prædicto filio solũ maiori.xiiij.an.& qui nondum complesset.xx.an.vel etiam cõplesset,sed non excessisset.& vltra non voluit ligare:aliàs essent superfluo & inepte prolata dicta verba, cõtra.l.si quãdo.in prin.de leg.j.&.ff.ad munici.l.j.in fi. ¶ Concludo igitur dictum filium testatoris,de quo quæritur,non includi in tacita prohibitione prędicta:& sic posse de omnibus libere testari.Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCCI.

1 *Spurius,an veniat appellatione filiorum.& nu.3.*
2 *Vindictæ per bastardos fieri possunt.*
4 *Spurius legitimatus,pacem reddere potest patris occisori.*
5 *Deportatus si restituatur,quæ sua fuerant assequetur.*
6 *Crudelis est,qui famam propriam negligit.*
7 *Legitimatio quando legitimè fieri dicatur.*
8 *Spurius sacerdotis,iuri habet vindicandæ necis patris.*
9 *Spurijs,an debeant alimenta præstari.*
10 *Spurij beneficio,gratijs & honoribus censentur indigni.*

PEtruspaulus & presbyter Ioannes fuerunt fratres ex paulo.extant duo filij, videlicet Iac.& Andreas.& ex dicto presbytero Ioan. extat spurius ætatis annorũ.xv.& vltra vocatus Anto.legitimatus post mortem prędicti sui patris.Iaco.suprascriptus interfecit presbyterũ Ioan.prędicti,& positus fuit in bãno capitis andreas & quidam alius agnatus reddiderũt sibi pacem de dicto homicidio post legitimationem prędictã. ¶ Quæritur,an dicta pax reddita per supradictos prosit.d.Iac. ¶ Viso statuto disponẽte quòd ille rebanniatur & cancelletur qui habuerit pacẽ à filio offensi si extat vel eo non existẽte ab agnatis &c.quòd reddere pacem pertineat ad Ant.& nõ sufficiat pax aliorũ consanguineorũ,probatur principaliter ex duobus. ¶ Primò,ratione materię de qua tractatur à qua filius quantũcunque spurius non excluditur. ¶ Se-
1 cundò,per legitimationem factã de dicto Anto. † Quo ad primum quęstio ista est antiqua & per multos tractata:an appellatione filiorum cõprehendantur spurij,& an filius dicatur de domo vel consortaria,de qua tractauit ipe.in ti.de locato.§.nunc alia ver.lxvij.Cy.in.l.quisquis. C.ad.l.iuliam maie.in.iiij.q.notissime.de ipsa scripsit.d.Bar.in.l.pronunciatio.de verbo.sig.vbi tenet quòd quando lex vel alia dispositio loquitur per verba naturalia,puta filius vel frater tunc cõprehenditur etiã spurius:secus si per verba ciuilia puta agnatis ista probantur per tex.ll.in.d. l.pronunciatio.&.l.tutelas.de capi.dimi.& per.l.hos accusasse.§.j. de acc.& per alia iura,sed in casu nostro res est magis clara:quia nedum loquitur statutũ per verba naturalia:sed etiam loquitur in materia naturali,vel ciuili videlicet in actu vindictæ & pacis quæ à natura procedũt.vt.l.j.ff.de pac.&.l.ij.ff.de accu.vnde comprehenditur spurius,vt.l.parẽtes.&.l.quicquam.ad fi.ff.de in ius voc.& pro hoc videtur tex.in.l.iij.ff.de lib.causa.coniuncta.l.j.& ij.eod.tit:hoc etiã tenet Barto.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad treb.& in.l.tutelas.de capi.dimi.idẽ etiam tenuit.ff.de accus.l.ij. & in.l.hos accusare.§.omnibus.idẽ tenuit Cy.ff.de,in ius voca.l. parentes.in suis additionibus istud etiã videtur sentire,licet non ita clare Gul.de cu.in.d.l. parentes.hanc distinctionem sapiunt verba Host.in summa.de cõsan.& affi.§.& vnde dicatur in prin, & ver.videtur ergo hoc corroboratur ex cõmuni vsu loquendi qui habet hoc in italia,quòd appellatione filiorũ cõprehendũtur spurij.Qui communis vsus debet attendi.l.cũ etiam bastardi & spurij.Qui communis vsus debet attendi.l.cũ delanionis.§.asinam de fundo instru.&.l. labeo.de sup.le. cum si.
2 † Item corroboratur ex consuetudine quam de facto vidimus vigere in italia quòd fiant vindictæ per consortes etiam bastardos,quæ multum in hoc est attẽdenda. Et pro hoc facit quod no. Cy.in.l.vnica.C.de ra.vir.ad quemlibet. nanque qui descẽdit ex sanguine masculino offensi pertinet facere vindictã & leuare fai dam idest iniuriã offensi,vel facere pacẽ seu compositionẽ. saluo quo ad fœminam.in.x.col.de his qui seu.da.pol.c.j.§.pe.& quòd filius spurius ad vindictã admittatur:tenet etiã bar.i.l.cũ scimus.
3 C.de agri.& cẽ.lib.xj.super ver.illorũ enim pars. † Quo ad istũ primum passum videtur clare spuriũ cõtineri appellatione filiorum in dispositione dicti statuti:quia dictũ statutum in dispositione pacis habuit respectum ad sanguinẽ:non ad ius potestatis. ideo etiã spurij hoc ius & hoc nomẽ participãt:secũdũ enim ius naturale & sanguinis nõ distinguũtur personę per legitimationẽ, & nõ est nisi vna cõis generatio.in authẽ.qui mo.na.effi.sui.§ nã si quidẽ.&.§ sicuti.& ideo vbi cõsideratur ius sanguinis,vt est in proposito,cẽsetur etiã filius genitus ex quocũq; coitu.ff.de ri.nu. l.adop.§.seruiles.Et ad hoc optime facit qđ not Bar.in.l.ij.ff.de
4 accu.& plenè etiã scripsit in.l.fi.de ver.sig. † Quo ad secũdũ dico quòd legitimatio facta de dicto Ant.operatur q; ad ipsum pertineat pacẽ reddere:nõ ad alios cõsortes.Nã per legitimationẽ filius spurius restituit natalibus:& pinde est ac si legitimus natus esset.ff.de na.rest.l.interdũ.&.l.fi.& p talẽ legitimationẽ dicit statutũ legitimati cõfirmari:nõ de nouo fieri.ff.de ri.nu.l.quaĩ prouincia.§.diuus.Vnde legitimatio retrotrahit sicut retro dicitur in ciuitate fuisse qui ab hostibus redit per fictionẽ postliminij,vt ff.de pact.l.retro.& qđ retrotrahitur debẽt verba priuilegij imperialis.Sed filius qui rediret ab hostibus reponeret in omne ius filiationis,nõ obstãtibus quibuscũque alijs agnatis,vt.ff.de bo.li. l. si necesse.§.j.& de cõdi.& de.l.intercidit.Sic ergo est iste filius legitimatus.preterea de hoc est tex.apertus,in authẽ.qui.mo.natu. effi.sui.§.reliqui,vbi semel enim eos efficientes legitimos damus eis etiã successiões illas quas habẽt hi qui ab initio legitimi sunt, &c.vt in.§.illud.&.§.si quis ad vnũ q; posset in cõtrariũ obijci,videlicet q; dicta legitimatio fuit facta post mortẽ patris: vnde nõ videtur prejudicare agnatis qbus iã erat ius quęsitũ tẽpore mortis patris, aut eorũ agnati sicut nõ prejudicaret restõ:vt.l.gallus §.& quid si tantũ.& qđ ibi not.per gl.& doc.& maxime Bar.Responsio multis modis patet,& primo,q; illud dictũ q; restõ non operetur cõtra ius alteri quęsitũ nõ debet simpliciter & indistincte intelligi,sed cũ distinctiõe.Nã dico quòd restõ & legitimatio operãtur etiã in iure alteri quęsito,qui fuit priuatus ex immediata cã & solũ à lege absque aliquo alio facto.casus est in.l.vl.C.de
5 sen.pas.vbi deportatus restitutus recuperat patriã ptãtẽ † & dominiũ rerũ suarũ licet iam alteri.s.filio esset acquisita:sed bene est verũ q; circa iura quę pdicit nõ solũ immediata cã legis:sed alia causa & noua cõcessione nõ operatur:vt.l.ij.ff.de decu.& l.fi.C. de repu.hę.& in hoc casu loquitur.c.quãuis.extra de resci.Alio modo respõdeo,q; cũ nos tractemus de accu.qui non sumit offectum à die mortis testatoris sed à die pacis redditæ legitimatio prodest filio,istud probatur per.l.si quis filio exhęredato.§.j. de iniusto testamẽ.& per.l.j.§.sciendũ.de suis & legi,& insti.de hæreabinte.§.ita de demõ.& legit.agna suc.§.proximus.cũ si.probatur etiã per.d.l.ij.de decu.vbi decurio motus ab ordine postea restitutus recuperat locũ suũ quãtũcunque ius esset alteri delatum ex cã immediata:si locus nõ inuenitur plenus p cõcessionẽ factam alteri.Sed si reperitur plenus,nõ recuperat.ita & in casu proposito si pax esset facta ante legitimationẽ valeret.nec legitimatio superueniens eã impediret.Sed ex quo superuenit legitimatio ante factã pacẽ & sic re integra habet impedire propter ius filio superueniens:& hoc re integra.Accedat ad prædicta theorica quę habetur.ff.de seruitu.l.pro parte.Alio modo respondeo quia causę dispositio statutaria sit cõditiõalis videlicet quòd ille rebãniatur & cancelletur qui habuerit pacẽ à filio offensi;vel eo non existente ab agnatis &c.consideramus habilitatem & inhabilitatem personæ solũ tẽpore cõditionis existẽtis:id est quãdo fit pax si filius sit effectus habilis requiritur quòd pax habeatur ab ipso:& sic habeatur ab alio & nõ ab ipso nõ sufficit.Et vide ad prædicta quòd not.Bar.in simili in.l.j.C.de sen.passis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Consilium CCCCI.

IN quæstione prædicta ita profunde subtiliter & pulchre extitit allegatum per prædictum virum valentissimum.d.benedictum de blombino sic per quemcũque cuiuscunque altissimi ingenij allegari posset.& sic dicta legitimatio teneret de iure:in eius sentẽtiam inclinarem,licet adhuc iniquitas quędam posset insurgere scilicet qđ superius supradictus facere posset pacem de morte patris occisi.cõtradicentibus forsitan omnibus agnatis interfectis, corruptus forsitan pecunia & non erubescens commodum pecuniarium pręponere honori suo.ff.si quis omissa causa test.l.pe.
6 per Cy.C.de posthu.l.si qui.† licet autem hæc absurditas & iniquitas contingere posset:non tamen est verisimilis & de raro contingẽtibus est cum crudelis sit qui negligit famam suam,qua perdita vel nimium aggrauata:qui mortuo comparatur.ff.quod metus causa.l.isti quidem.& de manu.vindi.l.iusta.vnde non est hic casus considerandus.de verb.ob.l.inter stipulan.§.sacram.& de.il.l.nam ad ea.quoniam & idem contingere posset in legitimo & naturali qui esset prodigus suæ famæ.& tamen si contingeret:toleranda esset pax,quia sic statutum disposuit.ff.qui & aqui.l.prospexit.& de consti.prin.l.vnica Sed legitimatio prædicta
7 non tenet propter duo. ¶ † Primò quia non fuerunt citati illi, qui ex legitimatione lædi possent. possunt enim lædi agnati tam propter successionis potẽtiam quæ aufertur eisdem:quam etiam propter potestatem pacis reddendę quæ similiter aufertur illis.in horum enim præiudicium non potuit comes palatinus ipsis irrequisitis.de nata.resti.l.fi.facit de adop.l.nã ita diuus.& hoc tenet Bar.expresse,in.l.gallus.§.& quid si tantũ. licet lex posset & principes ex plenitudine potestatis:quia tũc dispensatiue agit cũ illegitimo:ad quã dispẽsationẽ nullus citandus est.secũdũ Inn.& Io.an.de renun.c.nisi cũ pridẽ.¶ Secundò,nõ valeat dicta legitimatio,quia dictus presbyter Io.erat sacerdos:& sic dictus Ant. erat spurius & ex dãnato coitu & reprobatissimo procreat⁹.hoc autẽ assertũ non fuit comiti gratiã facienti per rescriptũ suum:& sic rescriptum tanquam obreptitiũ nullius erit momẽti. tacuit enim impetrans gratiã,qualitatẽ natiuitatis,qualis erat:& adeò & omnibus exosa & reprobata,ꝙ forsitan rescripti gratiã nõ fecisset.Vnde dictum rescriptum iuribus vacuatur. extra de rescrip.c.super literis,C.si cõtra ius vel vtili.publi.l.præscriptione.& ibi per Cy.beneficia enim priuilegia obtenta per falsi suggestionem aut veri suppressionem sunt nulla supprimatur autem verum: cum impetrantis conditio tacetur & natiuitatis qualitas. ff. de nata.resti.l.j facit optimè.ff.de re iu.l.quidam cõsulebat.& quòd ibi not.bar.est autem subrepta & suppressa veritas vbicunque per taciturnitatem,rescriptum effugit plenam intelligentiam conce
8 dendis gratiam.secundum Inn.de rescri.c.dilecta.¶ † Viso igitur & discusso de iuribus legitimationis,videñ.restat. An dicto spurio cõpetant potestas faciendi pacem.& hic multa allegantur quòd sic,vt patet in consilio supradicto.inter cætera autẽ fundamenta autoritas Bar.est in cãpo,qui expresse decidit spuriũ sacerdotis habere ius vendicandæ necis paternæ.vt ipse decidit in.l.ij. ff.de accu.fundat se propter duo.Primò,quia quo ad matrimonium spurius dicitur consanguineus.ff.de gradi.l.nõ facile.§.affines.Secundò,quia filius est vocabulum naturale.& cũ lex vtitur vocabulo naturali:nõ attenditur dispositio iuris ciuilis. ff.de capi.dimi.l.tutelas.& quia iure antiquo omnes homines liberi & legitimi nascebantur.in corp.quibus modis na.effi.sui.§.& licet.vnde dispositio ad filios relata comprehendit etiam spurios. Pro hoc etiam dicit esse casum.in.l.hos accusare.§.fi.de accu.licet illam non allegetːin.d.l.ij.vbi pœna parricidij locũ habet in seruo occidente patrem:qui tantum filius est inspecta solum naturalitate.Et multum tremens audeo contrarium dicere, propter autoritatem tanti viri qui fuit iuris ciuilis speculum ac lucerna, ac etiam præceptor & dominus meus:tamen reuerentiæ suæ delato,oppositum credo & dico quòd est casus in.d.§.fi.quem ipse allegat pro se.& loquor inquantum Bar. intelligeret dispositionem statutariam de filio loquentem comprehẽdere spurium:& hoc probatur:quia lex pompeia de parricidijs loquitur & vtitur verbo naturali:& tamen secundum verba non comprehenditur seruus qui spurius est,tex.est ibi:sed licet non comprehendatur sub verbis:tamen quia natura communis est & quia in seruum animaduertitur vt in liberum:ex verbis igitur legis pompeię, non animaduertitur nec spurius continetur,sed continetur solũ secundum naturam:ideo lex noua hanc solam consuetudinem respiciens produxit & traxit sentẽtiam legis pompeiæ ad seruos. Cum igitur statuta recipiant interpretationem extensiuam:vt.l.non constitutionibus,ad municipales,cum alijs iuribus vulgaribus.& secundum verba non comprehendatur spurius,vt est dictum:ergo non competit dicto spurio potestas faciẽdæ pacis vel denegandæ,vt filio:quoniam non est nominandus filius vt infra patebit.Illam autem extensionem fecit legislator causa iniquitatis uitandæ.Præterea quòd hæc doctrina non sit bona.s.quòd appellatio filij contineat spurium ex eo quia lex vtitur vocabulo naturali,patet clare.quia educatio filiorum est de iure naturali: qđ æque omnia animalia docuit.vt institu.de iure natu.in princip.
9 † Et tamen ad hanc educationem non tenentur parentes de iure ciuili:eo quod non sunt filij nominandi.vt in auten. licet. C. de nat.lib.in fi.& in auten.ex complexu.C.de incest.nup. quamuis de iure canonico eis relinqui possit quantum ad alimenta sufficiat.vt in.c.cum haberet.extra de eo qui duxit in matrimonium, quam pol.per adul.Et quòd non contineantur spurij.Inn. tenet expresse in.c.nonnulli.de rescrip.licet Bar.dicat quòd nil ipse determinat.Sed falsum est quòd imo ipse expresse decidit naturales contineri appellatione filiorum:spurios autem nullo modo habet quòd ergo spurius sit filius secũdum naturam quia genitus est:vt.d.auten.licet.& auten.ex complexu.l.spurius.vnde cognati C.ad orficia.l.si qua illustris.tamen dispositio iuris ciuilis aut statuti loquens de filijs non comprehendit seruum,secũdum significatum proprium & strictum etiam in materia naturali: nisi quatenus per.l.aliam extendantur. vt.d.l.hos accusare.§. fin.quoniam ei non cõuenit finiri diffinitio.vt.l.filiũ diffinimus ff.de his qui sunt sui vel alieni iu.quia tãtũ odiosi sunt,quòd lex filios voluit eos nominari.Si ergo non sunt nominandi filij,constat ꝙ dictum vocabulum quantũcũque sit vocabulum naturale: tamen spurium nõ significat.& verba statuti sunt intelligenda secundum proprium & strictum significatum suum nõ secundũ improprium.de verb.obli.l.quicquid astringendæ.&.l.j.§.si quis nauem.de exerci.C.de verb.sig.l.eum qui vectigal.Nec ob.ꝙ ad matrimonium contrahendũ spurius dicitur coniunctus quia matrimoniũ est quid spirituale,in quo periculũ animæ versatur:& ne pudicitia honestatis publicę quę honestatis pudicitia tolleretur. sed spurius quo ad matrimoniũ nõ esset cõiũctus aliàs detestabile sequeretur ꝙ spurius matrẽ suã in vxorẽ posset accipere.& filia
10 spuria nubere posset patri & sic in nullo differret à brutis. † Vñ cõcludo,ꝙ dispositio statuaria de filio loquẽs etiã in materia fauorabili:nõ cõprehẽdit secũdũ verba spuriũ qui bñficio est indignus:& gratijs & honoribus nisi in subsidiũ vt.l.generaliter.§.spurios.de decu.Repellunt etiã ab ordinib⁹ nec assumunt ad ecclesię prælaturã:aut aliã ecclesiasticã dignitatẽ.c.j.de fil.presb.& ibi p Inn.& Io.an.nec etiã in materia odiosa irrationabili.vt.l.qsquis. C.ad.l.iul.ma.& ibi p Cy.nec etiã odio rationabili.vt.d.l.hos accusare.§.fi nisi quatenus dicta dispositio p.l.aliã extẽditur.vt ibi, vel nisi resultaret iniquitas aut morũ corruptio & fœdatio pudicitiæ publicæ honestatis.vt.d.l.nõ facilè.& pro ista parte ꝙ non cõtineãtur spurij:faciũt iura & .ll.optimè allegatæ p dictũ dñm Benedictũ prædictũ egregiũ legũ doc.mihi filiũ & fratrẽ charissimũ.in auf.q.mo.na.effi.sui.§.fi.extra qui fi.sint legi.c.p venerabilẽ.ad fi.& qđ no.per Gul.in.l.liberos.ff.de senato. & videt gl. or.de in ius vo.l.quiq;.§.parẽtes,quę incipit & de facto tñ. & gl. Io.an.in.c.licẽt.de loc.& videtur casus.ff.de ritu nup.l.lege.iul.§.j.ver.tamẽ iustũ patrẽ.¶ Nec ob.ꝙ statutũ loquẽs in genere, debet intelligi in qualibet sui specie.& ideo cũ statutũ loquatur de filio cõprehẽdit omnẽ speciẽ filiorũ quę quadruplex est vt not. gl.inst.de.ado.in prin.extra q filij sint legi.c.tãta.Nego enim cõsequentiã.quia huic cõprehẽsiõis lex cõtradicit expresse:ex quo nõ vult filiũ nominari.Et si diceręs fili⁹ est cõcedo,nõ tñ simpliciter,sed secũdũ vnã cõsiderationẽ tãtũ.s.secũdũ cõsiderationẽ naturę:quę nõ attẽditur in dispositione ciuili.Non ob ꝙ verba statuti

tuti sunt intelligenda secundũ communem & vulgarẽ vsum loquẽdi.de ver.sig.l.aminiculus.& de test.tu.l.quod si nepotes.not. Bart.de ope.no.nun.super rubrica.& de suppel.lega.quod labeo. Et secundũ cõmunẽ & vulgarẽ vsum loquẽdi spurios filios appellamus.non enim hunc esse dicimus cõmunẽ vsum loquẽdi ꝙ spurij appellentur filij:nisi cũ additione spurietatis vnde bene dicimus.talis est filius spurius vel bastardus talis.Sed cum de legitimo loquimur ad aliquẽ finem filium alicuius simpliciter appellamus. Nec ob.quòd filij spurij secũdũ mores nostros ad vindictam facti ardentes & propicius anhelãt quãdoque,quã legitimi:quia de raro contingentibus est,licet quãdoque cõtingat: nõ sequitur ergo de iure ad eũ spectat omnis vindicta:quia imo nõ spectat:ex quo paterno beneficio sunt indigni,vt in fallẽtia iuris, secundũ naturã.Maxime autẽ quòd conclusi ad dictũ spurium non pertineret potestas faciendę pacis,& si natus fuisset ex muliere non habitãte simul cũ dicto presbytero Io.tẽpore conceptionis suæ:sed in alia forsan domo: quia tunc iste diceretur vulgo quæsitus:qui patrẽ suum demonstrare nõ posset.de sta.ho.l. vulgo.coniuncta dicta authẽ.licet frustra igitur tunc quęritur an facere posset pacẽ vt filius,cum patrẽ demonstrare nõ possit.Et ita dico & consulo ego Ange.&c.¶ Adde quia Dy.in consilio.In Christi nomine amen.diligenter considerato &c.in fi.dicit hæc verba.Item constat quòd spurius nullã cognationem vel coniunctionem habere videtur ex parte patris.vt in authen.quib. mod. na.effi.sui.§.fi.&.ff.vnde cognati.l.si purius.

CONSILIVM CCCCII.

1 *Imperetor an possit legitimare in terris ecclesiæ.*
2 *Feudum sine licentia nequit alienari.*
3 *Filia legitimata ab imperatore in terris ecclesiæ,non succedit in fundo emphyteotico.*

TItius ab ecclesia rauennate fuit inuestitus pro se suisque filijs & nepotibus in emphæteosim de quodã fundo posito in romandiola.præfatus titius sine liberis legitimis viã vniuersæ carnis ingressus est:& reliquit vnam filiã legitimatam.ecclesia dictum fundũ petijt per lineã finitã deuolutum siue reductum.prędicta filia negat asserens se autoritate imperiali legitimam debere in hoc fundo succedere de iure.Quæritur quid iuris.

PRo inquirẽda veritate thematis suprascripti sunt principaliter videnda tria. ¶ Primum est,an imperator vel habens autoritatẽ ab eo possit legitimare. ¶ Secundum est,an posito quòd possit legitimare in terris ecclesiæ possit.¶ Tertiò,an supposito quòd possit legitimare in terris ecclesiæ:an talis legitimatio ad fundũ huiusmodi porrigatur.omissis duobus quęsitis pręcedẽtibus, de quibus satis habetur per Io.an.in.c.per venerabilem,qui fi.sint le
1 gitimi.† Circa tertium dubium dico,quòd talis legitimatio valet:nõ tamen porrigitur ad istum fundum nisi huic legitimationi ecclesia consensisset:qui cum de suo præiudicio ageretur vocãda erat ecclesia:eis consensus requir. debebat.ff.de ado.l.nam ita diuus.facit regula,quòd omnes.de regul.iuris.lib.vj.nam titius non habebat filios vel alios descendẽtes legitimos:vnde per mortem eius iste fundus erat ad ecclesiam reuersurus.igitur in legitimatione huius filiæ ecclesia fuit vocãda.C.de pact.l.fi.& de emãcipa.li.l.nec auus.Non obst.authen.qui mo.na.effi.leg.§.illud.C. de natu.li.authen.siue.vbi videtur sufficere partis consensus: nec est necesse alios vocari:quia illud verum in successione illorum bonorum de quibus pater potest disponere pro libito volũtatis. nam qua ratione pater naturalis potest extraneum instituere:& consanguineos sua hæreditate priuare: vel sua bona vendere:& pecuniam in mari proijcere,sic & per istum modũ priuari agnatum bonis suis faciendo legitimari filium naturalem.Et ideo isti non sunt requirendi in ipsius legitimatione:vt in iuribus contrarijs.secus est in casu nostro:quia iste pater non poterat pro suo libito disponere de isto fundo emphytheotico.nam ipse non poterat eum alienare inter seruos sine consensu ecclesiæ.C.de iure emphy.l.fi.extra de loca.c.potuit.nec etiam vltima voluntate in extraneum:cũ non esset transitorius iste fundus nisi in filios & nepotes,vt in authẽ.de nõ alie.aut permutant.re.ec.§.emphytheosi. Et ideo cum iste fundus propter defectũ filiorum legitimorum & nepotum foret secundum formã inuestiturę ad eccclesiam penitus reuersus:ipsa ecclesia in tali legitimatione debuit omnino requiri:quia illud quod est ec.re.sine spe.potest sine facto ipsius eidem auferri.ff.de reg.iur.l.id quod nostrũ.Et si requisita nõ fuit talis legitimatio sine ipsius p̄iudicio intelligitur facta.ff. ne quid
2 in loc.pub.l.ij.§.merito.&.§.si quid à principe.† Et hoc confirmatur per talem rationem:feudũ non potest alienari sine licentia domini.in.x.col.de prohi.feu.alię.per Fede.c.imperialem. Et ideo in feudo non succedit filius naturalis legitimatus per principẽ: nisi dominus feudi huic legitimationi cõsenserit,in.x.col.de succes.feu.c.naturalis.debet enim dominus feudi cuius interest,requiri per principem.arg.de do.inter vi.& vxo.c.nuper.de fo.cõpetenti.c.ex transmissa.Et hoc tenet Host.& Io.an.post eum.in c.per venerabilẽ.qui fi.sint legi.& in.c.lator.eo.ti.quia non debet alteri per alterum iniqua afferri conditio.ff.de re.iu.l.non debet.
3 ¶ † Concludo igitur,quòd ista filia legitimata per principẽ etiã præsupposito quòd princeps possit legitimare in terris ecclesiæ: non potest succedere in isto fundo emphyteotico qui per mortẽ patris erat ad ecclesiam reuersurus:nisi in legitimatione huius filiæ cõsensus ecclesiæ interuenerit.in alijs autẽ bonis allodialibus ipsius patris & in alijs fundi emphyteoticis qui essent transitorij ad extraneos & non essent ad dominos reuersuri secus esset: quia in his deberet succedere,vt iudicant iura & rationes superius allegatæ per doc.

CONSILIVM. CCCCIII.

1 *Latro publicus quis dicatur:ius dispositioni relinquitur.*
2 *Damnari ad furcas nullus debet ex confessione simplici.*
3 *Latro famosus non efficitur quis per actum vnicum.*

FOrmata fuit inquisitio in hac forma.hæc est quędam inquisitio & cætera aduersus & contra Franciscũ olim alouisij de sulmonia de regno apuliæ publicũ & famosum latronẽ & derobatorẽ stratarũ,hominẽ malę conditionis,cõuersationis,vitæ & famæ,in eo, de eo,& super eo,&c.inquisitus,cõfessus fuit omnia & singula in inquisitione contenta vera fuisse & esse. ¶ Quæritur an probatũ sit dictum inquisitum esse publicũ & famosum latronem,& robatorem stratarum per confessionem ipsius inquisiti.

SVper prędicto dubio dico,
1 quòd † quem esse publicũ & famosum latronem & robatorẽ stratarum nõ est facti,sed iuris idest in iuris dispositione cõsistit.licet istud ius ex facto trahat originem substantiã & effectum & esse:quoniam ille est publicus & famosus latro,& illũ lex diffinit publicũ & famosum:qui cõsueuit furari,vt.l.capitaliũ.§.famosos.ff.de pœ.& ille est stratarum famosus aggressor:qui similiter est solitus & consueuit in talibus aggressuris,vt ibidẽ.licet igitur quis cõfitendo se fecisse multas aggressuras stratarũ,& multa varia & diuersa furta præiudicet sibi, quia cõfitetur factũ,vt.ff.ad.l.aqui.l.inde neratius.§.pe.& fi.ff.de custo.reo.l.si quis cõfes.de.q.l.j.§.si quis vltro.C.de cõfes.l.j.&.ff. de confes.l.j.tamẽ qui cõfitetur se famosum publicũ latronem & stratarum aggressorem:confitetur ius idest iuris diffinitionẽ,non factum.licet(vt dixi)ilud ius resultet ex facto.Cõfessio autẽ iuris non nocet,neque prodest:quia illud esse vel nõ esse hoc nõ probat.quia cõfessio partis nõ alterat iuris censuram:nec ius inducit aut inductum abolet.ff.de aur.& arg.leg.l.ornamentorũ.& not. gl.C.de iuramen.cal.l.ij.§.quod obseruari.in gl.mag.&.C.de cõfes.l.vnica.in gloss.magna.& ibi per Cy.& no.ff.de confes.l.non
2 fatetur.† Caueant igitur iudices maleficiorum vt ex hac simplici

Universidad de Deusto
Biblioteca

confessione neminé damnẽt ad furchas saluo nisi in accusatione vel inquisitione tot crimina sint deducta: quę si vera sint, eum facient publicũ & famosum. Nã tũc bene nocet cõfessio: quia in ea deducitur ius & factũ: & cõfitendo factũ necessario resultat iuris dispositio, cui iuris dispositioni cõfessio est conformis: & ideo valida & sufficiens etiã ad pœnã vltimi supplicii. sed in inquisitione hac non est deducta nisi vnica aggressura, & vnica hominum captura, & vnica prẽda. Et omnia hęc reputantur vnum factũ: ex quo resultant plura crimina diuersa, vt no. C. vnde vi. l. j. & ff. de priuat. delic. l. nunquam plura. C. ad. l. iuliam. de vi. l. quoniam multa facinora. ¶ †Constat autẽ ex vnico facto quem non esse publicũ & famosum latronẽ, aut stratarũ aggressorẽ: nec hominem male cõditionis & famæ C. de episcopali audientia. l. iij. Maxime autẽ hoc dico, si verũ est, quòd dicta cõfessio fuerit reuocata aut nõ vera: & probatũ sit plenè vel semiplene ipsum inquisitũ esse hominé bonę cõditionis & famę: quia si bonę conditionis & famę secundũ probata apparet: ergo necessario sequitur quod non est publicus & famosus latro & stratarũ robator. quoniam ad positionẽ vnius contariorũ: necessario sequitur alterius remotio. ff. de accusatio. l. qui accusare. cum similibus. Et ita dico & consulo ego Ang. &c. ¶ Idẽ consu. Pet. de anch. per ea quę no. in simili in. c. cũ causam. de testib. quando enim ex facto resultat iuris effectus: non sufficit deponere super illo iur. effectu nisi quis explicite narrat factũ ex quo effectus ille resultat. ponit ibi exemplum Inno. in dominio super quo testis simpliciter asserens aliquem dominũ non probat, nisi de facto deponat à quo dominiũ causatur vt ita agitur in proposito quẽ esse publicũ & famosum latronẽ ex iuris dispositione & diffinitione colligitur, vt in §. famosos, & à facto causatur & oritur. & ideo debet de hoc explicite constare: & nõ rudem & simplicẽ confessionem habere pro explorato facinore: si nulla probatio religionem cognoscentis instruat vt. l. j. §. diuus seuerus. ff. de quæstio. ego Ang. &c.

CONSILIVM CCCCIIII.

1 *Arbitrandi potestas quando finiri dicatur.*
2 *Dies vltima termini, an debeat de termino censeri.*
3 *Terminus ad soluendum duus, quando incipere & quando finiri dicatur.*
4 *Dies cœptus, quando pro completo sit habendus.*

PAulus centolini & Bartholomeus olim Iac. fecerunt plenissimũ compromissum in eorũ arbitros & arbitratores. Et voluerunt eorum lites terminari hinc &. j°. viij. dies proxime venturos. Cõpromissum quodã fuit factum die. ix. mensis Iulij hora tertiarũ. Laudum autem fuit latum die. xvij. eiusdẽ mensis hora vesperarum. Quæritur an dictum laudum teneat vel non.

1 HIc solum est videndum† an computetur tẽpus de momento ad momentũ: quia tunc est clarũ quòd laudum est nullũ: qui finita erat arbitrandi potestas. ff. de arbi. l. si cũ dies. in prin. & §. si intra diem eo. tit. l. non distinguemus. §. cõpromisso. Si autẽ dicimus diẽ potestatis attributæ seu cõpromissi facti in termino non computari: nõ est dubiũ quòd arbitramentũ valet: quia est latum. j°. termino. & pro hac parte quod dies cõpromissi nõ compromittetur in termino. viij. dierũ: facit de exceptio. c. pia. lib. vj. vbi terminus datus à lege ad probandũ exceptionem excõmunicationis: non cõputatur in termino. Similiter terminus datus ad probandum exceptionẽ spoliationis, nõ cõputatur in termino, vt in. c. frequẽs de restitu. spoliato eodẽ lib. Sic dies in qua promittitur cautum & in qua in iudicio sistere oportet. nõ cõputatur in termino. ff. si quis cautio. l. j. Sic & dies præsentationis literarũ cum causa committitur decidenda. j°. certũ tẽpus: quia dies presentationis non
2 computatur, extra de appellatio. c. super eo. lo secundo. ¶ †Pro hoc facit: quia licet dies termini cõputetur: tamen vltima dies in qua cadit terminus sicut fuit hic. xvij. dies tota videtur esse de termino. ff. de actio. & oblig. l. in omnibus tẽporalibus. & de verbo. signifi. l. anniculus. l. secun. vt dicimus in eo etiam qui promittit calendis vel in die calendarum vel ante calendas. Nam non nisi finitis omnibus momentis calendarum: promissor conueniri potest. ff. de verb. obli. l. eum qui calendis. & l. qui hoc anno. & l. qui ante calendas. Facit. ff. de manumi. testa. l. si ita relicta fuerit libertas. §. j. & ff. In contrariũ facit quòd vbi lex de tempore loquitur simpliciter & indefinitè tempus cõputatur de momento ad momentum si aliquid fieri oporteat ex natura actus vel partium cõuentione, vt in authẽ. homine. C. de appel. & in corpore vnde sumitur. & est casus. ff. de mino. l. iij. §. minorẽ. ibi an hora qua natus est, & ibi vt à momento in momentum tẽpus spectetur, sic videmus in præscriptione. ff. de actio. & obliga. l. in omnibus. Et hoc tractamus de prescriptione cõtra potestatem arbitris attributã. pro hoc specialiter adduco, quòd ficut placuit cõtrahẽtibus qui voluerunt numerari tẽpus de momẽto ad momentũ. Et hoc importat aduerbiũ: quia denotat semper extremitatẽ & cohærentiã subiecti cui adhæret siue adhęreat tẽpori, vt hic est, siue adhærea tur causæ siue loco siue occasionaliter ponatur, vt patet ex coniunctione legũ. ff. de condi. & demon. l. iiij. in fi. de penu lega. l. hinc quęritur. in prin. extra de arbi. c. cũ tẽpore. de li. cõte. c. j. de offic. ordi. c. dilectus. de arbi. c. exposita. de rescrip. c. dilecta. de testi. c. causam quę el secũdo. & in vestra. in prin & c. ex tenore. circa fi. insti. qui. mo. ius pa. po. §. dictũ est autem hoc fortificatur ex mo nosyllaba. j°. nam voluerũt partes. j°. eosdẽ octo dies causam decidi & ipsum diẽ. xvij. non sufficere tetigisse. Sed tamen de eo trãsisse de momẽto ad momentũ computando essent octo dies cõpleti. l. si ita fuerit libertas. versi. sed si ita scriptum sit. ff. de manumis. testa. & l. in vsucapionibus. cũ. l. fe. ff. de vsuca. ¶ Non ob. decre. frequẽ. & c. pia: quia in eis specialiter est prouisum in cautionibus iudicialibus licet in terminis qui dãtur à iudice ad sistendũ in iudicio vel ad probandũ vel ad aliquem alium actũ in iudicio faciendũ, vel totũ diem termini in quo quis sistere aut aliquid facere debet ex cõuentione vel precepto iudicis cõpletũ esse oportet. Pro hoc. ff. de ferijs. l. more romano. & quod ibi not. in gl. & hoc ibi introduxit glossator ad contumaciã excludẽdam benignè agent cũ partibus. Pro hoc adduco, quod not. Bar. in. l. si cui. in fi. prin. de le. j. vbi terminus datus parti ad soluendũ incipit in momento cõtractus consummati: & terminatur in alio momento tẽporis reuoluti quo terminus explicatur & perficitur. & hoc post multa glo. determinat & decidit in. d. l. in omnibus. de act. & oblig. Vel dic non sic accipi diẽ &c. ita ergo in casu proposito cũ actus cõpromissi sit explicatus, perfectus & cõsummatus in momẽto: ab illo momẽto incipit prescriptus cursus. vt. d. l. in vsucapionibus. cum. l. seq. & terminatur. viij. dies in dicto die. xvij. in eodẽ puncto quo cõpromissum factum fuit: nõ autẽ sufficit dictum diẽ. xvij. inchoatũ esse, vt iam dixi. ¶ †Nõ obst. quòd dies
4 cœptus habetur pro cõpleto. ff. de testa. l. qua ętate, quia ibi agitur de fauore & beneficio inchoando sine cuiusquã iniuria vel iactura: sic fauore reipublicę in honoribus & muneribus subeũdis dies cœptus habetur pro cõpleto. l. ad rem publicã. de muneri. & honori. Concludẽdo igitur ex premissis, dico dictos octo dies cursum incipere à puncto compromissi facti & cõsummati: & illos octo dies finiri & terminari in dicto. xvij. die in eodẽ puncto seu momento: ita q° finitis singulis momentis octo dierum expirauit dictorum arbitrorũ potestas: & per cosequens laudũ fuit nullum. & generaliter addo hanc doctrinã quòd tibi de cursu tẽporis inchoando & terminando quæritur: tẽpus incipit à momẽto actus explicati, vt. d. §. minorẽ. & d. l. in vsucapionibus. cũ. l. seq. de vsucap. & d. l. in omnibus. de act. & ob. & authẽ. hodie. Finitur autẽ cum reuolutione temporis dies nouissimus ad idẽ punctũ prouenerit, vt dictis iuribus. sallit vbi in dispositione legali, iudiciali ac cõuentionali aliter actũ est expresse vel tacitè: vt quia per additionẽ alicuius dictionis excluſiuę, vt a, vel ab. C. de nupt. l. à Calligato. & ibi per Cy. Et ita dico & consulo ego Angelus &c.

CONSILIVM CCCCV.

1 *Verba quicquid laudatũ fuerit &c. in cõpromisso adiecta quid operẽtur.*
2 *Dolus in dubio non præsumendus.*
3 *Verba, vel alia de causa, in compromissa inserta, quid importent.*
4 *Arbitratori soli in causa reductionis non creditur.*

In causa

IN causa vertẽti inter domicum suo nomine & tanquam hæredem Girandi & Ludouici ex parte vna conuentum, & ser Io. & Nico. eius filium ex parte alia agentes & petentes reduci ad arbitrium boni viri quoddam laudum latum inter ipsas partes per francialdinum &c. Quæ reductio petita est ex capite doli. Et visis actis causæ, & dicto laudo & compromisso ex quo emanauit præmitto primo, quòd inter acta nõ inuenio aliquas attestationes probantes vel non probãtes fuisse litem vel quæstionem inter partes de lib. cc. quas arbiter laudauit ipsos agentes dare debere dominę maleteste nencinueni inter partes litigatum, nec in causa huius reductionis probatum: quòd decies fuerit litigatũ inter partes. & dictus dominus maleteste nõ fuerit nec sit inclusus in compromisso, dictum laudum in dicta parte nullum est: & nullum debet declarari iudicem causæ. l. non distinguemus. §. de offi. de arbi. potestas enim arbitrorũ nõ trahitur à forma cõpromissi vltra quam arbiter vel arbitrator facere potest, vt ibi not.
1 ¶ †Nec ob. quòd in compromisso fuerunt apposita ista verba quòd quicquid laudatum fuerit intelligatur venire in compromisso: ac si in eo expresè mentio facta esset, & ac si inter partes lis & cõtrouersia verteretur, de his de quibus laudatum esset, per quæ verba partes voluerunt litem fingi: etiam si non esset quod facere potuerunt in præiudicium earum: quia concedo illud de plano. si arbitrator inter partes laudasset aliquid per vnam partẽ alteri dari vel fieri debere. non autem si tertio in compromisso non nominato ad dandum vel faciendum altera partium non condemnetur. Si etiam intelligenda sunt verba propter rationẽ subiectæ materiæ quantumcunque prægnantia vt illa aptentur: non autem ad extranea extendantur. ff. de pe. hære. l. item veniũt §. aptãda. locati. l. si vno. Cy. C. de fide instr. l. in exercendis. Quæ autẽ aptitudo caderet si idẽ arbitrator laudasset regi francorum dictã pecuniã esse dandã. nẽpe nulla extra terminos ergo cõpromissi in hac parte dictus arbitrator laudauit omnino. Super alijs autẽ partibus laudatis inter ipsas partes: nõ põt negari quin in cõ
2 promisso veniãt virtute clausulę supradictę. ¶ †Sed est petita reductio dicti laudi ex capite doli qui nõ presumit in dubio sed p allegantẽ debet probari, vt. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Et maxime cũ allegatur cõtra arbitratorẽ. Bar. in. d. §. arbitrator. Bal. i. l. si deuictis. §. recepisse. ff. de ar. Et hoc suadet ratio: qa electus fuit vt vir bonus & amicus cõmunis: & tanquã vir bonus per partes est approbatus, in viro autẽ bono cessat præsumptio doli & fraudis. ff. iudi. sol. l. vir bonus. de le. ij. l. j. debet absolui dominicus. & debet pronunciari in alijs partibus eque laudantiũ. qui enim agit ex certa causa & ad certã causam se astringit: nisi illã probet succũbit. ff. de in fi. i. l. habebat. C. de transa. l. age. ff. de re iu. l. diuus. Et hoc plene disputat Io. an. in addi. spe. in ti. de ac. seu peti. §. sequitur. ver. hoc quoque nõ est prętermittendũ. & in dubio alio non apparẽte, ex quo arbitrator habet potestatẽ laudãdi in scriptis & sine scriptis quo ad ea quę laudat inter partes standum est assertioni suæ secundum Bar. qui hoc no. dicit in auten. nisi breuiores. C. de sen. ex peri. reci. Et ita dico & consulo, ego Ang. &c.

SEd prædictis omissis super fluis non est dubitandum, vt puto, laudum ex quo inter extraneos quæstio deciditur, aut inter extraneum & alterum compromittentium velut extẽsum ad non inclusa vel subiecta compromissum nullum fore: vt. l. nõ distinguemus. §. de officio. quinimo idem est si valeat aliquid dari vel fieri tertio ab altero ex compromittẽtibus cessante alterius interesse. nullo inter partes de hoc dubio vel lite pẽdentibus. vt est casus in l arbiter intra certũ. ff. de arbi. cõiuncta gl. Sicut enim alteri nemo stipulari potest vbi nõ interest, sic de mẽte cõpromittẽtium esse censetur vt aliorũ quæstiones sopiãtur aut cõmoda aliorũ respicere ipsorũ cessante interesse, quãtũcũque cõpromissi verba latissima sint. Ad qđ tex. & scripta Bar. ff. de transa. l. cũ aquiliana. & quod cõsuluit Dy. in cõsi. qđ incipit, diligẽter &c. Verũ q° tertij debitũ & hoc onus ex cã specificata in cõpromisso deductũ surgẽs aut ab illa originẽ trahẽs alteri attribuatur in distributionibus partiũ laudi: nõ extraneũ arbitror à cõpromisso. Quinimo inter partes in dubiũ reuocato ad quẽ postea cõpromittentium spectet debitum tertij ac onus secuto generali compromisso quòd alteri eorũ attribuatur. omnino consonum reputo cõpromissum nec extraneũ esse quòd alteri partiũ tertij satisfactio iniũgatur & cura ne aliquo modo alter molestetur si sua interest: aut potest sua interesse. pro hoc est casus. ff. fa. erc. l. planè. Nunc autẽ videndũ est si iste casus noster est & apparet quod sit. hic enim arbiter causam assignat in laudo q° hoc domino maleteste debitũ originẽ trahit à causa litis, de qua est specialiter cõpromissum, vt apparet dicto cõpromisso trahit ergo originẽ, & arbiter laudat promissionẽ fuisse factã domino maleteste. Et sic declarat ex causa specificè, in cõpromisso deducta ergo hoc est de appẽdicijs cõpromissi, maximè attẽta clausula cõpromissi per quã ampliatur sibi cõpromissum ad depẽdentia. Nec deciditur ex hoc quęstio tertij, sed onus in societate iniunctũ in distributionem partium societatis alteri attribuitur, quòd arbiter facere potest, vt. d. l. pla
3 nè. ¶ †Nõ ob. verba quæ sequũtur ibi. Vel alia de cã. quia illa verba possunt intelligi, vel alia de causa cõsimili & tali vt prędẽs est scilicet negotio connexa. Ad hoc. ff. si quis cautio. l. sed & si quis. §. quæsitum. & l. fi. §. cui dulcia. de vi. tri. oleoque legato. extra de rescri. c. fedes. de procu. c. qui ad agendũ. lib. vj. & c. eo. titu. in cle. non potest quòd eo adiuuatur: quia causa debet intelligi vt excludat ad instantiã arbitrãtis sicut iudicis. pro eius enim arbitramento præsumitur & eius instantia, vt scribit Dy. in. c. sciente de re. iu. lib. vj. & quodã suo cõsilio, quod incipit Tholomeus, per Ioan. and. in addi. spe. in tit. de arb. §. sequitur. ver. item quid sit compromissum quod verũ est etiã pendente reductione ad ar-
4 bitrium boni viri. ¶ †Nõ ob. attestatio arbitratoris in causa reductionis: quia eius dicto standũ non est: cum vnus solus sit sicut in iudice. extra de testi. c. cum à nobis. & per Iac. but. in. l. ob carmen. §. j. & l. fi. ff. de testi. Ad hoc quod not. Inno. extra de arbi. c. ij. & Barto. in §. arbitrorũ. laudum enim refertur ad id de quo est quæstio inter partes: non ad aliud, arg. ff. de supe. tut. l. hoc enim. & ff. de excep. rei iudi. l. si quis ad exhibendũ. & quod scribitur. in. c. pœnis. de re. iu. Quòd plus partes egerunt in compromisso, quòd de omni eo quod inter eos iudicatum erit: intelligatur lex, quod agere possunt. quia in actis suis fingere possunt. ff. si cer. pe. l. lecta. de vsur. l. cum quædã. de dam. infec. l. si finita. §. videamus. & de ver. ob. l. huiusmodi. Adaptatur ergo hęc fictio ad omnem casum possibilem quæstionis inter partes. possibilis autẽ est inter partes quæstio ad quẽ spectet onus debiti tertij: ac cui distributionibus partiũ laudi hoc onus debeat assignari. hoc ergo laudato quòd altera partium soluat & exoneret alium, aut curet ne molestia fiat ex debito: ex hoc inter eos quęstio finget. Non ob. quòd arbiter attestatur hoc debitum nõ spectasse ad alium cui assignatum est: sed ad alium: quia malè fecerit quomodocunque & aliter hoc constaret pro hoc nõ concluditur laudum nullum. Item non concluditur per hoc iniquum: quia cum compromissum generale foret & specialiter causa societatis satis generalis deducta: nullus dolus verus attestati prẽsumptus cõcluditur, ad hoc d. l. plane fami. Ex quibus cõcludo in ea parte in qua laudum est pronunciatum nullum in causa reductionis & nullitatis iniustè pronunciatum & legitime appellatum. ¶ Non obst. quòd allegatur instantia de curia: quia partes prorogauerunt, quod facere potuerunt expresso consensu, vt in cle. quãdiu de app. & ita dico & consulo ego Ang. de peru. legum doct. &c.

¶ Consilia doctissima eximij legũ doct. domini Ang. de Vbald. Perusini fælicem accuratius quam hactenus finem sortiuntur.

Regestum.

a a b b a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z
A B C D E. Omnes sunt quaterni, F verò aa & bb terni.

Esa. 28. ad Ro. 10.

¶ Omnis qui fidit Christo, non pudefiet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

